

Önsöz

İslam'ın gönderilişinden bu yana, Resulullah (s.a.v.)'in sünneti; Allah'ın kitabıyla delil getirme gibi algılanmış, kabul görmüş ve bu delil sunma biçimi, İslam alimleri ve müctehidlerinin tespit etmiş oldukları kurallara uygun olarak yapılmıştır.

Bilindiği gibi sünnet; Resulullah (s.a.v.)'in, tebliğ, teşri ve beyana taalluk eden söz, fiil ve takrirlerinden oluşmaktadır. Ve bütün müslümanlar, işte bu anlayış içerisinde sünnet ile delil getirme; aklî zaruret ve fıtrî bedahet aracılığıyla Allah'ın dininin bir gereği olduğunu bilirler.

Sünnet:

Kur'an'ın mücmelini açıklar, ayetlerini izah eder ve hükümlerini tatbik eder. Bazen zahiren umûm ifade edeni tahsis, zahiren mutlak olanı da takyit edebilir. İşte bu konumuyla sünnet, her zaman Kur'an ile iç içe olmuştur.

Sünnet Resulullah (s.a.v.)'in yaşadığı dönemdeki açıklama ve uygulamalardan ibaret olup, aynı zamanda, İslam'ın içtimaî, iktisadî ve fikri karakteristiklerini yansıtmaktadır. Dolayısıyla anlama metotlarını öğrenip-çalışmanın, en önemli ve zorunlu çalışmalardan olduğu kabul edilmelidir. Gerçekten de bu merhale, Allah'ın yeryüzünde olmasını istediği yöntemin somut bir örneğini teşkil etmektedir. Nitekim yüce Kur'an, pratikte olması gereken yöntemin hayata aktarılması ve uygulanması hareketini bizzat kendisi yönetmekte, yöntemine uygunluk arz etmesi için bu hareketin bütün

yönlerini gözetip-kollamakta, ebedî olarak insanlığın kendisine başvurması için meramını en kâmil bir şekilde ifade etmektedir. Hatta Kur'an'ın âyet-i kerîmeleri çok defa uygulamadaki bir hatayı düzeltme, onu tenkit, tahlil veya tasvip etmek, doğruya yönlendirmek ya da eksikleri tamamlamak üzere iniyordu. Nitekim bu husus, Al-i İmrân, Enfâl vb. sûrelerin bir çok âyetlerinde açıkça ve canlı olarak gözükmektedir. [1]

Hz. Peygamber (s.a.v.)'in, Mekke'de iken hadisleri yazmak isteyen herkese izin vermek istemediği bilinmekle birlikte Resulullah (s.a.v.)'den bu konuda izin alan sahabiler, duyup öğrendikleri hadisleri, hem ezberlediler ve hem de yazdılar. [2]

“Sahîfe” adıyla anılan bu belgeleri kaleme alan sahabiler arasında, 1000 civarında hadis İhtiva eden "es-Sahîfetü's-Sâdıka"nın sahibi Abdullah İbn Amr başta olmak üzere Sa'd b. Ubâde, Muâz b. Cebel, Hz. Ali, Amr b. Hazm el-Ensârî, Semure b. Cündub, Abdullah İbn Abbâs, Câbir b. Abdullah, Abdullah b. Ebi Evfâ ile Enes b. Mâlik bulunmaktadır.

Ebu Hureyre tarafından talebesi Hemmâm b. Münebbih'e yazdırılan ve içinde 138 hadis bulunan “Sahîfetü Hemmâm b. Münebbih” (es-Sahîfetü's-Sahîha) ilk defa Muhammed Hamidullah tarafından yayımlanmıştır.

Ebu Musa el-Eş'arî'den oğlunun, ondan da torunun rivayet ettiği “Müsnedü Büreyd” adıyla tanınan 40 hadislik cüz de vardır. [3]

Hz. Osman'ın şehid edilmesi olayından hemen sonra Havâric ve Galiye gibi siyasî fırkaların, I (7.) yüzyılın sonlarından itibaren Kaderiye ve Mürele, bir müddet sonra da Cehmiyye ve Müşebbihe gibi mezheplerin ortaya çıkması sebebiyle hadislerin tedvin çalışmalarına başlanır. Çünkü bu fırka ve mezhep taraftarlarının, işlerine gelmeyen hadisleri inkar etmeleri, görüşlerini güçlendirmek maksadıyla hadis uydurmaları, hadisleri

toplamakla meşgul olan kişileri konu üzerinde düşünmeye ve önlem almaya sevk etmiştir.

I (7.) yüzyılın ilk yarısından itibaren rivayette, isnad konusu gündeme gelmiştir. İsnadın başlamasından itibaren Ehl-i sünnete mensup ravilerin rivayetleri kabul görmüş, Ehl-i bid'atin rivayetleri alınmamıştı. [4]

Bunun sonucu olarak; hadisi bir uzmanlık sahası olarak gören kimseler tarafından raviler titizlikle takip edilmiş; yaşayışları, dine bağlılıkları ve dürüstlükleri, bid'atle ilgileri bulunup bulunmadığı, özellikle yalan söyleyip söylemedikleri, hafızalarının zayıf olup olmadığı araştırılmış ve böylece daha I. yüzyılda cerh ve ta'dil ilmi doğmuş, bunun sonucunda ravilerin hal tercümeleri (biyografileri) hakkında geniş bir birikim meydana gelmiştir.

Sahabe tarafından kaleme alman sahifeler bir yana, bir tespite göre; I. (7.) yüzyılın ikinci yarısı ile II. (8.) yüzyılın ilk yarısında 400 kadar muhaddis tarafından hadislerin yazıldığı artık belgeleriyle bilinmektedir.

Hadislerin tedvini tamamlanınca, bunların sistemli bir kitap haline getirilmesi ve böylece aranan hadisleri kolayca bulmaya imkan verecek usullerin geliştirilmesi yönündeki çalışmalar ağırlık kazanmıştır.

ilk tasnif çalışmalarıyla tanınan bazı muhaddislerin II. (8.) yüzyılın ortalarında vefat etmesi, bu çalışmaların aynı yüzyılın ilk çeyreğinden itibaren hazırlanmış olduğunu göstermekte, dolayısıyla tedvin ve tasnif işlerini kesin bir çizgiyle birbirinden ayırmaya imkan bulunmadığını ortaya koymaktadır.

III. (9.) yüzyılında hadis kitaplarında değişik ihtiyaçlara göre muhtelif sistemler uygulanmıştır. Bunların en yaygın iki şekli hadislerin raui adlarıyla (ale'r-Ricâl) ve konularına (ale'l-Ebvâb) göre tasnif edilmesidir. [5]

Ravi adlarıyla (ale'r-Ricâl)'e göre hazırlanan kitaplar, Müsnedler ile Mu'cemlerdir.

Konularına (ale'l-Ebvâb) göre tasnif edilen kitaplar ise Musannefler, Camiler ve Sünenlerdir.

“Musannef”, Sünen'lerdeki merfu hadislere ilaveten mevkuf ve maktu hadisleri ihtiva eden hadislerdir.

“Sünenler”, taharetten vasiyete kadar bütün fıkhı konulara ait merfu hadisleri ihtiva eden fıkıh kitapları tertibîndekİ hadis kitaplarıdır.

“Câmi'Ier” dinî konuların hemen tamamını kapsayan sekiz ana bölümü kapsama özelliğine sahiptirler. Her birine “Kitap” denilen bu sekiz bölümün içerikleri kısaca şöyledir: İman, Ahkam veya Sünen, Rikak veya Zühd, Et'ime ve Eşribe veya Âdab, Tefsir, Tarih-Sîyer-Cihad, Menakıb, Fiten ve Melahİm. Câmi'ler, bu bölümlerden herhangi birine dahi olmayan bir takım konuları da ihtiva ederler. Yine Cami'ler, bu 8 böİümden herhangi birini ihtiva etmezler veya nakıs olarak İhtiva ederlerse Cami olmaktan çıkarlar. Bu sebeple “Tefsir” bölümü eksik oiduğu ve sistematik olmadığı gerekçesiyle Müslim'in kitabının Cami saymak istemeyen görüşler ileri sürülmüştür. Camİ'ler aynı zamanda “Sahih” adıyla da anılmaktadırlar. Örneğin, Buhârî, Müslim ve Tirmizî'nin kitaplarının adı “el-Camiu's-Sahîh”tir.

III. (9.) yüzyılda tasnif edilen en önemli hadis kitapları olarak Kütüb-i Sitte kabul edilmektedir. Bunların içinde sadece sahih hadisleri toplamayı hedef aldıklarından Buhârî ile Müslim'in “el-Câmiu's-Sahîh”leri, Kur'an'dan sonra İslam'ın en güvenilir iki kitabı sayılır.

Buhârî'nin “el-Câmiu's-Sahîh”i, tamamen sahih hadislerden meydana geldiği kabul edilen meşhur bir hadis kitabıdır. Değişik konulardaki

hadisleri bir araya toplayan “Cami” türünde bir eserdir.

“Sahih-i Müslim”ın Özellikleri:

Müslim'in “Sahih” adlı eserinin özelliklerini kısaca şöyle sıralamak mümkündür:

1- Müslim'in “el-Câmiu's-Sahîh”i ise hadisin altın çaği kabul edilen 3. asırda yazılmış ve tamamen sahih hadislerden meydana gelmiştir. İslam aleminde daha Çok “Sahih-i Müslim” adıyla meşhur olmuştur. Bu eser, Kur'an'dan sonra en sahih hadis kitabı olarak kabul edilen Buhârî'den sonra gelen en muteber ikinci sahih hadis kitabıdır.

2- Müslim “Sahîh”ini, işittiği üç yüz bin hadisten seçerek aldığı hadislerden meydana getirmiştir. Eserini on beş yılda tamamladığı rivayet edilir. Kitabına aldığı her hadisi muhakkak bir delile göre almış, almadığını da yine bir delili göz önünde bulundurarak terk etmiştir. Kendisinden nakledildiğine göre Müslim “Sahîh”ine hadisçilerin sıhhati üzerinde birleştikleri hadisler almıştır. [6]

3- Müslim, “Sahîh”ini tamamladıktan sonra devrinin hadis otoriterlerinin tetkikine sunmuştur. “Sahîh”i tetkik eden Ebu Zur'a er-Râzî'nin zayıf gördüğü hadisleri çıkarmıştır.

4- “Sahih-i Müslim”, “Cami” türü hadis kitaplarında bulunan ana konulara ait hadisleri kapsamaktadır.

Müslim, kitabının Mukaddime kısmında, tekrarlardan imkan nispetinde kaçtığını belirtmekte, fakat 'hiç tekrara yer vermedim' de dememektedir. Müslim'de tekrarlarıyla birlikte 7275 hadis bulunmaktadır.

Muhammed Fuad Abdulbaki (ö. 1377/1958)'nin, Müslim'e yaptığı tahkikli neşirde tekrarları tespite büyük önem verir onları teker teker göstermeye çalışır.

54 ana bölümde mevcut bablar da tekrarlar hariç 3033 hadis var denilse de bu hadisler içerisinde de bir miktarda olsa tekrar hadisler vardır. Tercümeye esas aldığımız nüshanın fihrist bölümünde bu tekrar edilen hadislerin sayısı 137'dir. Bunlardan bir kısmı aynı bölümler İçerisinde tekrar edilirken, 71 tanesi farklı bölümlerde tekrar edilmektedir. Örneğin, Ahmed Davudoğlu'nun “Sahih-i Müslim Tercüme ve Şerhi”nde zaman zaman hadislerde arka arkaya gelen rakamların sırayı birden kaybettiği görülür. Sıraya uymayan o rakam, hadisin ilk geçtiği yerde aldığı hadis numarasına delalet eder ve bu durum, o hadisin tekrar olduğunu gösterir.

Yine çalışmama esas aldığım Şeyh Müslim Osman'ın, Müslim'e yaptığı tahkik de, bu tekrar edilen hadislerin; hangi sahabiden geldiği, hadisin kitab başlığı ve hadis numarası belirtilmek suretiyle hadisin nerede geçtiği teker teker gösterilmiştir.

Müslim'in bablarının sayısı ise 1322'dir. Bu çalışma, bir muhtasar özeliğini taşıdığı için Müslim'in Mukaddime'inde yer alan bablar da dahil edildiğinde 1307 bab bulunmaktadır. Bu çıkarılan bablarda, ya benzer hadis bulunduğundan yada çeşitli nedenlerden dolayı bab sayısı azalmıştır. Bununla birlikte çıkarılmayan bablar olduğu gibi kalmıştır. Fazladan bab ismi verilmemiştir. öncekiler olduğu gibi korunmuştur.

5- Müslim'in kitabı, tertip güzelliği ve rivayet inceliklerinde gösterdiği hassasiyet ve asla sadakat konularında Buhârî'yi geçer. Çünkü Müslim, kitabına aldığı hadisleri, prensip olarak konularına göre tanzim etmiştir. Yalnız bu işi yaparken de, bir hadisin bütün farklı senet ve metinlerini bir

arada toplamayı ön plana almıştır. Böy bir hadisi; tarn olarak ihata ve kavrama imkanı olmakta, tekrar edilen hadisler en aza indirilmiş ve hadisler bölünmeye uğramadan tam olarak verilmiştir.

Daha önce de belirtildiği üzere, Müslim, kitabına aldığı hadisleri, bizzat işiterek aldığı 300 binden fazla içerisinden seçtiğini, kitabına delilsiz hiçbir şey koymadığını ve hiçbir şeyi de delilsiz kitabının dışında tutmadığını belirtmiştir. Kitabındaki hadisler, sıhhati hususunda hocalarının icma ettikleri hadislerdir.

6- Müslim'deki bu hadisler, genelde ezber ve sağlamlık yönünden orta seviyedekilerin rivayetleri ve zayıf ravilerin rivayetleri olmak üzere üç gruptur. Takip ettiği metot gereği, ezber ve sağlamlıkla tanınmış ravilerin rivayetlerine öncelik vermiş, sonra da hadisin diğer geliş yollarına işaret etmek üzere öteki iki gruba dahil ravilerin rivayetlerini nakletmiştir. Sahihte asıl olan ilk rivayetlerdir.

7- “Sahih-i Müslim”, İslâm alemine İbrahim b. Muhammed b. Sufyan rivayetiyle yayılmıştır. Mağrib ülkelerinde bu rivayetle birlikte Ebu Muhammed Ahmed b. Ali el-Kalânisî rivayeti meşhur olmuştur. Sahih üzerine çalışmalar yapan iki meşhur alim, Kadı İyaz ile Nevevi'nin rivayet yolları da el-Kalânisf nin rivayetine ulaşır.

8- “Sahih-i Müslim”in en önemli özelliklerinden biri; baş tarafında bir mukaddimenin olmasıdır. 6 babdan oluşan Mukaddime'de Müslim, sırasıyla yalancı ravilerden rivayeti terk ederek sikadan rivayet ve Hz. Peygamber (s.a.v.)'e yalan İsnadından kaçınmak; Hz. Peygamber (s.a.v.)'e İsnad ederek yalan söylemenin en ağır yalan olduğu; her işitileni rivayet etmenin doğru olmadığı; zayıf ravilerden rivayetin men edilmesi ve zayıf bilinen ravinin hadislerini almakta ihtiyatlı davranılması; isnad ve ravilerin

tenkidi; nihayet mu'an'an hadisle delil getirmenin sahih olduğu konularına yer vermiş; bu konulardaki rivayetlere dayanarak kendi görüşlerini açıklamıştır. Özellikle altıncı babda açıkladığı birbirlerinden “An” lafzıyla rivayette bulunan ravilerin birbirleriyle çağdaş olup görüşmeleri imkanı olduğu ve içlerinde tedlis yapan bulunmadığı zaman isnadlannın mevsûl hükmünde sayılacağına dair görüşö meşhurdur. Müslim'in şartı denilen bu husus, onun Buhârî'den ayrıldığı önemli bir noktadır.

9- Yukarıda da değinildiği gibi Müslim, “Sahih”te verdiği hadisleri değişik isnadları ve lafızlarıyla bir arada toplamış, fıkhın hangi konusuna giriyorsa oraya koymuştur. Bu hadisleri sıralarken önce ezber ve sağlamlık itibariyle isim yapmış ravilerin rivayetlerini vermiş, ezber ve sağlamlık açısından orta seviyede olanların rivayetlerini sona bırakmıştır. Zayıf ve metruk ravilerin rivayetlerini en sona koymuştur. Bu hususta da, Buhârî'den ayrılmıştır. Ancak Müslim'in bu metoduyla aranan hadis hem daha kolay bulunur, hem de bir hadisin bütün isnadları ve metin farklılıkları bir arada olmakla hüküm çıkarma kolaylaşır. “Sahihi Müslim”i, Buharî'ye üstün kılan aslında bu teknik yönüdür. Aynı hadisin orta seviyede ve zayıf ravilerden gelen rivayetlerine yer vermesi ilk bakışta tenkit edilmişse de bunun sadece mutâba'at ve şevahid için yapıldığı söylenmiştir, Nevevî'ye göre Müslim, isnadında bazı zayıf ravilerin yer aldığı rivayetleri de vermişse bu tamamen mutâbaatı kuvvetlendirmek veya metinde bulunan bir ziyade yüzündendir. [7]

10- “Sahîh-i Müslim”in tertibi çok güzel olmakla birlikte, ya ihtisar düşüncesiyle yada daha başka sebeplerle İmam Müslim tarafından, Buhârî'nin bab başlıkları gibi bablara ayrılmamıştır. Bablarma, fıkhî hükümler yerleştirilmiş de değildir. Alimler bunu babın ihtiva ettiği

hadisten faydalanmayı okuyucuya bıraktığı şeklinde yormuşlardır. Bugün elde bulunan Müslim nüshalarındaki bab başlıkları Nevevî tarafından konulmuştur. Bu konuda Nevevî şunları söylemiştir:

"Bazıları, Müslim'in bablarına başlıklar koymuşlardır. Bunların bir kısmı güzeldir. Ne var ki bir kısmı, ya ibare kusuru, ya lafızlarının bozukluğu, ya da başka sebepler yüzünden hiç de uygun düşmemiştir." [8]

Buradan anlaşıldığına göre Nevevî'den önce de Müslim'in "Sahîh"ine bab başlıkları koyanlar olmuşsa da bunlar uygun bulunmamıştır.

11- İmam Müslim'in kitabına aldığı eserler, genellikle merfu hadislerdir. O, Buhârî'de bulunmayan 820 merfu hadisi de kitabına almıştır.

Hakim en-Nîsâbûrî:

"Gök kubbenin altında Müslim'in kitabından daha sahih hiçbir kitap yoktur" demiştir. Onun bu sözünün gerekçesi, ondaki merfu hadislere hiçbir kimsenin sözünün karışmamış olmasıdır.

12- Buhârî, kitabına aldığı hadisleri daha çok fıkhî meseleyi göz önünde bulundurarak aldığı için kitabında hadisleri bölerek tekrar etmektedir. Dolayısıyla Buhârî, bir hadisi naklederken, bu hadis başka yerde de konuyla ilgisi olduğu zaman aynı hadisi nakledebilmektedir.

Müslim'in, kitabına hadis almadaki asıl gayesi; fıkıh değildir. Onun asıl gayesi, fıkıh yapmak değil, hadislerin senedlerîni bir araya getirmektir. Dolayısıyla bir hadisin çeşitli geliş yolları ve metinleri hakkında bilgi edinmek Buhârî'de problem oluşturmakta iken bu husus Müslim'de çok kolaydır. Çünkü bir hadisin ne kadar geliş yolu ve farklı metni varsa hepsini bir arada kaydetmektedir.

13- "Sahih-i Müslim"in bir özelliği de, mevkuf rivayetlere nadir olarak yer vermesidir. Bu tür rivayetler ancak rivayetin bağlamı içinde

gelmişse verilmiştir. Sayıları, son derece azdır. Aynı şekilde mu'allak hadislere de yer verilmiştir. Müslim hadisleri içinde sadece 17 (veya 14 yada 12) muallak rivayete rastlanır. [9] Hatta “Sahih-i Müslim”de 14 tane maktu hadis olduğu eleştirisine cevap olarak bu konudaki hadisleri vasletmeye yönelik olarak Reşiduddin Yahya b. Ali el-Attâr “Gureru'l-fevâidi'l-mecmûa fî beyânı mâ veka'a fî Sahîh-i Müslim mine'l-ehâdisi'l-maktû'a” adlı eserini yazmıştır.

14- Müslim, Buhârî'den hiç hadis rivayet etmemiştir.

“Sahih-i Müslim” Üzerine Yapılan Şerh Çalışmaları:

Geçmişte en çok Kuzey Afrika, Mağrib ülkeleri ile Endülüs'te ve kendi halkımız arasında da meşhur olan “Sahih-i Müslim”in üzerine bir çok şerh yazılmıştır. Katip Çelebî (ö. 1067/1656)'nin “Keşfu'z-Zünûn” adlı eserinde bu şerhlerden 15 kadarı zikredilmektedir. Fuat Sezgin'de “Târîhu't-Turâs”da 30'a yakın şerhin adını verir. Mücteba Uğur'da “Hadis İlimleri Edebiyatı” adlı eserinde Müslim'in “Sahîh”i üzerine yazılan şerhlerin sayısını 40, kısmî şerhlerin sayısını 10 olarak vermektedir. [10] Önemli şerhlerinden bazıları şunlardır:

1- Muhammed b. Ali el-Mazirî (ö. 536/1141)'nin “Mu'lim bi-Fevâ'idi Müslim”!. Mâzirî, Müslim'deki bütün hadisleri şerh etmemiş, sadece lüzum gördüğü yerleri şerh etmiştir. Onun Müslim'e yaptığı bu şerh tarzı, kendisinden sonra gelenlere de bir örnek teşkil etmiştir. Bu eser, 1988 yılında Tunus'ta 3 cilt olarak basılmıştır.

2- Kadı İyaz (ö. 544/1149)'ın “İkmâlu'l-Mu'lim fî Şerhi Müslim”i. Kadı İyaz, bu eserini, Mazerî'nin eserine yaptığı ilavelerden oluşmuştur. Kadı İyaz'ın bu şerh çalışması, Mazerî'nin şerhini tamamlamaya yöneliktir. Kadı İyaz, bu eserinde, Müslim'e kapsamlı ve açıklayıcı yorumlar getirmiştir. Dolayısıyla Kadı İyâz'dan sonra gelen sarihler, onun Müslim'e yaptığı bu yorumları ondan bolca nakilde bulunmalarına sebep olmuştur. Örneğin, Nevevî, Müslim'deki hadisleri açıklarken özellikle Kadı İyâz'dan bol miktarda alıntılara yer verir. Bu eser, 1910 yılında Kahire'de basılmıştır.

3- Nevevî (ö. 676/1277)'nin “Minhâc fî şerhi Müslim İbnil-Haccâc”ı. Bu şerh, Müslim şerhleri içerisinde en yaygın oian şerhtir. Müslim'in şerhi denilince akla Nevevî'nin şerhinden başkası gelmez. Nevevî, bu şerhinde, Mazerî ve Kadı İyâz'dan alıntılar yapmış, bu ikisi Müslim'in ilk iki sarihi olmaları hasebiyle konuyla ilgili olarak onların ilgili görüşlerine başvurur. Bazen onlara muhalefet ettiği de görülür.

4- Muhammed b. Yusuf el-Kunevî (ö. 788/1386)'nin “İkmâl fî Şerhi Müslim”!,

5- Übbî (ö. 827/1423)'nin “İkmâlu'l-İkmân.” Übbi, bu eserinde; Mazin, Kadı iyaz, Kurtubî ve Nevevî'nin şerhlerini birleştirmeye çalışır.

6- Suyûtî (ö. 911/1505)'nin “Dîbâc âlâ Sahihi Müslim İbnil-Haccâc”ı.

7- Kastallânî (ö. 923/1517)'nin “Minhâcui-İbtihâc bi-Şerhi Müslim İbnil-Haccâc”ı.

8- Aliyyu'1-Kârî (ö. 1014/1605)'nin “Şerhu'l-Müslim”i,

9- Sıddık Hasan Han (ö. 1307/1889)'ın “Sirâcul-Vehhâc min Keşfi Metâlibi Sahihi Müslim İbni'l-Haccâc”ı,

10- Câbir Ahmed Usmânî {ö. 1353/1934)'nin “Fethu'l Mulhim Şerhu Sahîh-i Müslim”i. Bu, 2 cilt halinde 1934'de basılmıştır.

11- Safiyyu'r-Rahman Mübarekfûrî (1353/1934)'nin "Minnetu'l-Mün'im fî Şerhi Sahîh-i Müslim" adlı eseri. Bu eser, 1999'da Riyad'da dört cilt halinde basılmıştır.

12- Musa Şahin'in "Fethu'l-Mün'im Şerhu Sahîh-i Müslim" adlı eseri. Bu eser, 10 cilt halinde basılmıştır.

"Sahîh-i Müslim" Üzerine Yapılan Muhtasar Çalışmaları:

"Sahih-i Müslim" üzerine bir çok muhtasar çalışması yapılmıştır. Mücteba Uğur "Hadis İlimleri Edebiyatı" adlı eserinde Müslim'in "Sahîh"i üzerine yapılan Muhtasar çalışmalarının sayısını 8 olarak vermektedir. [11] Bunlar içerisinde en meşhur olanları şunlardır:

1- Münzirî (ö. 656/1258)'nin "Muhtasar"ı. Elbânî, bu esere tahkik yapmış ve 2 cilt halinde 1969 Kuveyt'te basılmıştır.

2- Kurtubî (ö. 656/1258)'nin "Müftüm limâ'şkele min telhisi Kitabi Müslim" adlı muhtasar çalışması. Bu eser, müellifi tarafından tekrar şerh edilmiştir.

Osmanlı döneminde ve günümüz Türkiye'sinde hadise ve hadis ilimlerine değerli hizmetler verilmiş olup bu dönemlerde "Sahih-i Müslîm"i şerh edenler, Türkçe'ye çevirenler olmuştur. İsmail Nureddin Üsküdârî, Celeb lakabıyla meşhur Mustafa b. Ömer Üsküdârî, İstanbullu Süleyman Fazıl Efendi, Yusuf Efendi zade Abdullah b. Muhammed, Diyarbakırlı Kurşunlu zade Mustafa Efendi bunlardandır.

Günümüz Türkiye'sinde Müslim Üzerine Yapılan Belli Başlı Çalışmalar:

1- “Sahih-i Müslim”in Türkçe tercümeleri arasında rahmetli Râğıp Efendi'nin tercümesi anılmaya değer bir eser. Fakat bu eser basılmamıştır.

2- Mehmet Sofuoğlu'nun “Sahih-i Müslim” üzerine yaptığı tercüme, 8 cilt halinde basılmıştır.

Sofuoğlu'nun çalışması, tercüme olduğundan dolayı gerekli gördüğü yerlerde açıklamalar yapmış, bu açıklamalarda; Sahih-i Buhârî'yi de tercüme ettiğinden dolayı Müslim'de geçen hadisi bazen Buhârî'de geçen hadisle açıklamış, Müslim'in Nevevî şerhinden bazen direkt alıntı yaparken, bazen de kaynak beiirtmeksizin dolaylı olarak Müslim'in Nevevî şerhinden yararlanmış, bazen de kendi özgün düşüncelerine yer vermiştir.

Müslim'i 1960'lı yularda tercüme ettiği için tercüme de kullandığı dil de, oldukça ağdalı ve ağır bir üslup kullanmıştır. Bundan dolayı tercümedeki kelimeler, bazen tam anlaşılamamakta yada kelimenin anlamını öğrenmek için bir sözlüğe başvurmayı gerektirmektedir. Çeviri de hadisin aslına bağlı kalmakla birlikte metnin daha kolay bir şekilde anlaşılmasını sağlamak için hadisin Türkçe ifadelerine fazladan açıklamalar ilave etmiştir.

Sofuoğlu'nun bu çalışmasına, Davudoğlu'nun fihristine benzer yeni bir fihrist hazırlanmıştır.

3- Ahmed Davudoğlu'nun tercüme ve şerhi ise 11 cilt ve bir de fihristten oluşmaktadır. Davudoğlu'nun “Sahih-i Müslim Tercüme ve Şerhi” de, M. Sofuoğlu'nun tercümesine yakın bir zaman da hazırlanmıştır. Çünkü

Sofuoğlu'nun Müslim tercümesine yazdığı önsöz de 1965 tarihini belirtilirken, Davudoğlu'nun Müslim'e yaptığı tercüme ve şerh de ise, 1968 tarihi yer almaktadır.

Davudoğlu'nun ki şerh özelliği taşıdığı için Sofuoğlu'nunkinden daha kapsamlı ve daha orijinal. Hadisin senedi içerisinde yer alan ravilerin ve sahabinin hayatı hakkında bilgi vermiş, açıklamalara bazen geniş bir şekilde yer verirken, bazen de açıklamayı kısa bir şekilde geçiştirmektedir. Hadisin tercümesinden sonra hadisin nerede geçtiğine dair bilgiler vermekte, hadisle ilgili açıklamaları yaptıktan sonra genellikle “Hadisten Çıkarılan Hükümler” başlığı altında hadiste geçen fıkhı hükümleri kısa bir şekilde özetleyerek okuyucuya sunmaktadır. Bu açıklamaları.

Genellikle Nevevî'nin Müslim'e yaptığı şerhi esas almış, bazen açıklamalarında Nevevî'nin ismine yer verirken, bazen de Nevevî'nin ismine hiç yer vermemektedir. Bu nedenle de sanki Nevevî'nin Müslim şerhinin tercümesini yapmış gibi bir görüntü ortaya koymaktadır, Çünkü Davudoğlu'nun Müslim'e yaptığı şerh iyice incelendiğinde, Nevevî'nin Müslim'e yaptığı şerhe çok yakın bir benzerlik olduğu görülür. Bununla birlikte Nevevî'nin şerhinde olmayan bir çok açıklamalara da yer vermiştir. Bu tür açıklamaları, fıkhı konularda Şafiî mezhebine mensup olan Nevevî'ye cevap vermek için çoğunlukla Hanefî alimi olan Aynî'den yararlandığı görülmektedir. Bu yönüyle Davudoğlu'nun Müslim şerhi, Nevevî'ye nispetle “Hanefî Şerhi” özelliği taşımaktadır.

Davudoğlu'nun çalışması kabul görmekle birlikte 11 cilde varan geniş hacmi, tekrar edilen hadislerin sayısının çok olması, ravi bilgileri ve Nevevî'nin açıklamalarina karşı cevap vermeye çalıştığından dolayı bir çok

okuyucu tarafından hadislerin bir bütünlük içerisinde kısa müddet içerisinde okunmasına engel olmaktadır.

Bununla birlikte Davudoğlu'nun terceme ve şerhi, öncelikli tavsiyeye her zaman uygun bir çalışmadır.

4- Sahîh'in muhtasarları arasında meşhur bir yere sahip olan Münzirî'nin “Muhtasarı Sahih-i Müslim Tercümesi” de üç cilt halinde 1984'de tercüme edilip yayınlanmıştır. Bu muhtasar da, 2179 hadis yer almaktadır. Bu çalışmada, hadisin tercümesinden sonra “İzahı” başlığı altında hadisle ilgili kısaca açıklamalara yer verilmektedir.

Gerek Sofuoğlu'nun ve gerekse de Davudoğlu'nun Müslim üzerine yaptıkları bu çalışmalar, büyük bir boşluğu doldurmaktaysa da çok hacimli olmaları hasebiyle günümüz insanının ihtiyacına yeterince ve gerekli olanaklarda cevap verememektedir. Dolayısıyla da insanların çoğu, bu iki önemli eserden yararlanmakta zorluk çekmektedirler.

Günümüzde okuyucuların çoğu, Müslim'de var olan ve çoğu tekrarlardan İbaret olan 7275 hadisi defalarca okuyacağına tekrarlar çıkarılmış kısa ve özlü çalışmaları daha çok tercih etmektedirler. Çünkü aynı hadisi tekrar tekrar okuyacağına kısa ve özlü çalışmalar daha çok hoşuna gitmektedir. Bu tür çalışmalar, hem okuyucuya kolaylık sağlamakta ve hem de okuyucu hadise daha çok yönlendirmektedir. Böylece hadis okuyucularının sayısı her geçen gün biraz daha artmış olmaktadır. Bu da, sevindirici bir durumdur.

Sahih-î Müslim Muhtasarı Çalışmamızdaki Metod:

Daha önce de geçtiği üzere, çeşitli zamanlarda Müslim üzerine Muhtasar çalışmaları yapılmıştır. Bunlar içerisinde en meşhur olanı Münzirî ile Kurtubî'nin muhtasar çalışmalarıdır. Münzirî'nin eserinde 2179 hadis yer alırken, Kurtubî'nin çalışmasında ise 2934 hadis bulunmaktadır.

“Sahih-i Müslim”de tekrarlar çıkarıldıktan sonra 3033 hadis olması ve yine bunların içerisinde de 137 tane tekrarın yer aldığı düşünülürse tekrarsız hadisin sayısı 2896 olmaktadır.

Bu çalışmamızda, kısa ve özlü bir çalışmayı esas almamızdan dolayı kölelik, cariye, Fiten gibi konulardaki hadislerin günümüz açısından okuyucuya yeterli ve pratik yararının olmayacağını düşünerek bu sayı 2800'e düşürülmüştür. Böylece okuyucuya, daha özlü bir çalışma sunulmaya çalışılmıştır.

Özetleme çalışmamızda, Şeyh Müslim b. Mahrnûd Osman'ın 5 cilt halinde hazırladığı 2003 tarihli “Dâru'1-Hayr” baskısını esas aldık.

Müslim üzerine yapılan bu muhtasar çalışmamızda yer alan hadislerin hepsi, hem Arapça ve hem de Türkçe kısmı yeniden numaralandırılmıştır. Hadisler seçilirken, az önce de belirtildiği üzere daha çok Müslim'in “Sahîh”te takip ettiği metot gereği, ezber ve sağlamlıkla tanınmış ravilerin rivayetlerine öncelik verilmiş, sonra da hadisin diğer geliş yollarına işaret etmek üzere öteki iki gruba dahil ravilerin rivayetlerinden tercih edilmiştir. Çünkü “Sahîh”te asıl olan, ilk rivayetlerdir.

Müslim'in “Sahîh”ini özellikle de senedlerinde sahabi isimlerinden sonra çoğunlukla “Radiyallah anh” ifadesi mevcut değildir. Tercümelerde bu husustaki genel uygulamaya bağlı kalınarak Sahabi isimlerinden sonra yer yer “Tardiye” denilen “Radiyallahu anh” ifadesine yer verilmiştir.

Türkçe metinde ise bu ifade “(r.a)” şeklinde ifadelendirilmişür. Resulullah (s.a.v.)'e getirilen salat ve selamlar için ise “(s.a.v.)” ifadesi kullanılmıştır.

Hadisin senedi uzun yer kaplayacağı için, gerek hadisin Arapça metninde ve gerekse de Türkçe metinde sadece hadisi rivayet eden son kişinin ismine yer verilmiştir.

Aynı sahabiden rivayet edilen hadislerden birisi alınmış, tekrar nedeniyle çıkarılan hadislerde eğer mana fazlalığı veya farklılıklar varsa bazen o fazlalık, ya bir cümle olarak alındı yada hadis olarak alındı.

Bu çalışma, ilk önce bir cilt olarak düşünülürken sonradan okuyuculardan gelen öneriler üzerine açıklamalara daha fazla yer verilmesi gerektiği düşüncesi hasıl olmuştur. Bunun için de kitabın hacmi büyümüş olup bundan dolayı da bazen kısa ve bazen de uzunca açıklamalara yer verilmiştir.

Hadislere yapılan açıklamalar, ya kaynakça bölümünde belirtilen eserlerden yararlanılarak yada şahsi görüşlere dayanarak yapılmıştır. Açıklama kısmı, öncelikle Türkiye'de yaşayan insanların durumu göz önünde bulundurularak hazırlanmıştır. Alıntı yapılırken, anlaşılmayan yada ağdalı veya imla kurallarına aykırı kelimeler olduğunda bunlar üzerinde gerekli düzeltmeler de bulunulmuştur.

Gerek hadisin Türkçe metninde ve gerekse açıklamalarda geçen kelimelerin daha iyi anlaşılması için kitabın sonuna sözlük konulmuştur.

“Yedi Hadis İmamının İttifak Ettikleri Hadisler”de kullandığımız metodun aksine bu çalışmamızda, hadisle ilgili açıklamalara, dipnotta değil, hadisin tercümesinden sonra yer verilmiştir.

Bu çalışmamız sırasında hadislerin yer aldığı diğer kaynakların tespitinde Concordance usulü esas alındığı için, biz de aynı usulü esas aldık

ve dolayısıyla Müslim üzerine yaptığımız bu çalışmada yer alan hadisler, Concordance usulüne göre verilmiştir. Concordance İçerisinde yer almayan hadislerin, nerede geçtiği çoğunlukla tespit edilerek bu eserlerin bazen cilt ile sayfa numarası gösterilmiş ve bazen de sayfa numarası yerine parantez içerisinde hadis numarası verilmiştir. Çalışmada kullanılan eserlerin neler olduğunu gösteren liste ise kitabın sonunda "Kaynakça" başlığı altında sıralanmıştır.

Eserin tercümesi esnasında hadisin orijinal metnine bağlı kalınmıştır. Zaman zaman kastedilen mananın okuyucu tarafından iyice anlaşılması için "Anlaşılabilir" bir dille serbest davranıldıgı da olmuştur.

Azami dikkat ve gayretlere rağmen, farkında olunmadan tercüme hataları olabilir. Yapıcı eleştiri ve uyarılara her zaman ihtiyaç duyduğumuz İlim sahipleri ile bütün okuyucularımızın tenkit, uyarı ve katkılarına şimdiden şükranlarımı sunacağımı belirtmek isterim.

Gerek bu çalışmam sırasında ve gerekse diğer çalışmalarımda hep samimi desteğini gördüğüm ve hadis alanında Türkiye'nin önde gelen hadis hocalarından biri olan Prof. Dr. Zekeriyya Güler Bey'e, bana karşı her zaman sabırlı davranan değerli dostum Zekeriyya Efîloğlu Bey'e, önerilerinden dolayı Nuri Gürhan Bey'e, tercüme edilen ve açıklama yapılan metinlerin bir kısmını okuyan Levent İlhan'a, içindekiler bölümünü hazırlayan Salih Kendİrli'ye, her zaman yakın ilgi ve desteklerini gördüğüm Hüseyin Kavuncu'ya, Abdulkadir Ermutafa, Remzi Yılmaz'a, Zabit Kekeç'e, Mustafa Yıldız'a, Selahattİn Dölek'e, Cemal Gülistan'a, Cumali Borazan'a, Mustafa Yıldırım'a, Metin Mengilli'ye, baldızım Songül Atlas'a, K. Ahmet Çelik'e, çeşitli illerden arayarak görüşlerini benimle paylaşan değerli okuyucularıma ve ismini burada belirtemediğim daha bir dostuma ve son

olarak, hadis kitapları içerisinde önemli bir yere sahip olan bu değerli eserin tercüme edilip kısa zamanda okuyuculara ulaştırılmasında büyük emeği geçen Polen Yaymlan'nm sahibi değerli dostum Feyzullah Birışık'a şükranlarımı arz ederim.

Ümmetin, Buhârî'den sonra ikinci sahih hadis kaynağı olan bu eserden en yeterli seviyede faydalanmasını temenni ve niyaz ederim.

Çaba bizden, başarı elbette Allah'tandır.

Hanifi AKIN

Şehitkamil/GAZİANTEP

06 EKİM 2005

İmam Müslim'in Kısa Biyografisi

Ebu'l-Hüseyin Müslim İbnu'l-Haccâc el-Kuşeyrî, h. 202, 204 yada 206 tarihinde Nisabur'da dünyaya gelmiştir. Meşhur Arap kabilesi Kuşeyr'e mensuptur. Lakabı, “Asâkiru'd-Din”dir.

Çocukluk yılları hakkında pek az bilgi bulunmaktadır. Küçük yaşta iken Arap Edebiyatının çeşitli alanlarıyla ilgilenmiştir.

Bütün hayatını hadise adamıştır. Hadis tahsili için o dönemin ilim merkezleri olan Irak, Hicaz, Şam ve Mısır'a gitmiştir. Birkaç defa Bağdad'a gidip gelmiştir. Bu yolculukları sırasında Buhârî'nin hocaları ile daha bir çok kimseyi dinleme fırsatı bulmuştur. Hadis aldığı kimseler arasında; Buhârî, İshâk b. Râhûye, Ebu Zür'a er-Râzî, Kuteybe b. Saîd, Abdullah İbn Mesleme el-Ka'nebî, Harmele b. Yahya, Ahmed İbn Yunus, Saîd b. Mansûr, Yahya İbn Yahya, Ahmed b. Hanbel gibi kimseler bulunmaktadır.

Kendisinden de Ebu İsa et-Tirmizî, Ebu Hatim er-Râzî, Muhammedh b. İshak İbn Huzeyme ve Ahmed b. Mübarek el-Müstemlî gibi meşhur kimseler de hadis rivayet etmiştir.

İmam Müslim hadis tahsilini bitirdikten sonra Nisabur'a yerleşip orada ticaret yaparak geçimini sağlamıştır. Babası Hâccâc, bugünün tabiriyle manifaturacılık denilen “Bezzâz”la uğraşmaktaydı.

Müslim, ömrünün sonlarına doğru Buhârî'yle tanışmış, dönemin siyasî çekişmelerinden dolayı herkes Buhârf den uzaklaşırken Müslim onu yalnız bırakmamıştır.

Müslim, hocası Muhammed b. Yahya ez-Zühlî'nin:

“Kim Kur'an'ın lafzını telaffuz etmenin mahluk olduğu meselesinde Buhârî'nin fikrine katılıyorsa bizim meclisimizden ayrılsın” demesi üzerine, herkesin gözü önünde kalkıp meclisi terk etmiş, hocası Zühlî'den dinlediği hadisleri bir çuvala koyarak hocası Zühlî'ye gönderecek kadar cesur ve hocası Buhârî'ye de bağlı bir kimseydi.

Buna rağmen Müslim, hocası Buhârî'den hadis rivayet etmemiştir. 261/874'de 57 yaşındayken Nisabur'da bir hadisi araştırırken vefat etmiştir.

Eserleri:

1- el-Câmiu's-Sahîh.

2- el-Müsnedü'1-Kebîr ala'r-ricâl.

3- Kitâbu'1-Câmi' ala'l-Ebvâb.

4- Kitâbu'1-Esmâ' ve'1-Kunâ.

5- Kitâbu't-Temyîz.

6- Kitâbu'i-îlel.

7- Kitâbu'I-Vuhdân.

8- Kitâbu'l-Efrâd.

9- Kitâbu'l-Akrân.

10- Kitâbu Suâlâtihi Ahmed İbn Hanbel.

11- Kitâbu Hadîsi Amr İbn Şuayb.

12- Kitâbu'l-İntifâ' biUhubb's-Sibâ.

13- Kitâbu Meşâyihi Mâlik.

14- Kitâbu Meşâyihi Şu'be.

15- Kitâbu Men Leyse Lehu İllâ Râvin Vahidin.

16- Kitâbu' 1-Muhadramîn.

17- Kitâbu Evlâdi's-Sahâbe.

18- Kitâbu Evhâmi'I-Muhaddisîn.

19- Kitâbu't-Tabakât.

20- Kitâbu'l-Efrâd..

Fazileti:

Müslim, yaşadığı devrin en başta gelen hadis imamlarından birisidir. Şüphesiz ki bunda Buhârî, Ahmed b. Hanbel ve İshak b. Rahuye gibi meşhur hadisçilere talebelik yapmış olmasının büyük payı vardır.

Nesâî, onun hakkında:

“Ümmet, bu iki kitabın sahih olduğu ve onlardaki hadislerle amel etmenin vacip olduğu üzerinde icma etmiştir” der.

Hakim en-Nîsâbûrî'de:

“Gök kubbenin altında Müslim'in kitabından daha sahih hiçbir kitap yoktur” der.

Mukaddime

Hamd, alemlerin Rabbi olan Allah'a ve iyi sonuç, takva sahibi kimselere mahsustur. Allah, peygamberlerin sonuncusu olan Muhammed (s.a.v.)'e, bütün nebilere ve resullere salat eylesin.

1- Resulullah (s.a.v.) Üzerine Yalan Uydurmanın Pek Ağır Bir İftira Olması

1- Hz. Ali (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Benim üzerime yalan uydurmayın. Çünkü kim benim üzerime yalan uydurursa, cehennemi boylar.” [12]

2- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Sizlere çok hadis rivayet etmeme gerçekten Resulullah (s.a.v.)'in,

“Kim bile bile kasten benim üzerime bir yalan uydurursa cehennemdeki yerine hazırlansın” şeklinde hadisi engel olmaktadır. [13]

3- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Kim benim üzerime bile bile kasten yalan uydurursa cehennemdeki yerine hazırlansın.” [14]

4- Muğîre b. Şube (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.)'in şöyle buyurduğunu işittim:

“Benim üzerime söylenen bir yalan, başka bîr kimse üzerine söylenen yalan gibi değildir. O halde kim benim üzerime bile bile kasten yalan uydurursa cehennemdeki yerine hazırlansın”[15]

Açıklama:

Hadisi Resulullah (s.a.v.) üzerine yalan hadis dayandıran yada söz söyleyen kimseyi k namaktadır. Cenab-ı Hak, bu kimseye, hak ettiği cezayı dilerse verir ve dilerse affeder. Böylelerin muhakkak surette Cehenneme gireceklerine kesinlikle hükmedilemez. Çünkü küfürden ve şirkten başka büyük günah işleyenler hakkında verilecek hüküm budur. Bunlar, Cehenneme girecek olsalar bile orada ebedi kalmazlar. Zira Tevhid dini üzere ölen bir kimse Cehennemde ebedi kalmaz.

Yalan; ister kasten, ister kasıtsız olsun bir şeyi olduğunun aksine haber vermektir. Çünkü yalan, bazen kasten ve bazen de kasıtsız söylenmemiş olsa da, Hz. Peygamber (s.a.v.):

“Kasten yalan söz söylerse” diye kayıt koymazdı. Sadece unutan ile yaralan kimselere günah yoktur.

Resulullah (s.a.v.) üzerine yalan uydurmak, pek büyük bir günah ve çok çirkin bir iftiradır. Çünkü bu, İslam'ın temellerini yıkmaya, dinin hükümlerini bozmaya kadar vanr. Onun için sahabilerden bir zümre, eksik

veya fazla kelimeye meydan vermekten korkarak çok hadis rivayet etmekten kaçınmışlardır. [16]

Bazı rivayetlerde; daha Hz. Peygamber (s,a.v)'in sağlığında ona yalan söz dayandıranlar çıkmış olsa bile, hadis uydurma, bir hareket olarak, h. 34-35 yıllarında başladığını söyleyebiliriz.

Çeşitli zamanlarda, bidatçiler çıkmış ve bunlar; çalışmalarını, ideolojilerini ve düşüncelerini haklı göstermek için yalan hadis uydurmuşlar; bazı fıkıhçılar ise sırf mezheplerini ve düşüncelerini savunmak için kitaplarında uydurma hadislere yer vermişler; bazı zahid ve tasavvufçular ise insanları salih amellere teşvik etmek için, ya yalan hadis uydurmuşlar yada yalan hadislere yer vermişler; zındık yada din düşmanîan, çıkarları için yada İslam'a zarar vermek için hadis uydurmuşlar; kıssacılar ise ya devlet adamlarına yaranabilmek için yada maddi kazanç elde etmek için hadis uydurmuşlar; bazıları da halk arasında bilgiçlik taslamak için hadis uydurmuşlardır. [17]

2- Her Isıttığını Söylemenin Yasak Olması

5- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Kişiye, her işittiği (başkalarına) söylemesi yalan olarak yeter.” [18]

Açıklama:

Burada, kişinin, her işittiğini başkalanna aktarmaması gerektiği belirtilerek bu konuda yalana düşülebileceğine dikkat çekilmektedir.

3- Ehliyetsiz Kimselerden Hadis Alırken Temkinli Davranmak

6- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Ümmetimin sonunda bazı insanlar ortaya çıkacak ki, onlar size; sizin ve atalarınızın işitmediği şeyleri rivayet edecekler. Onlardan sakının." [19]

7- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Âhir zamanda deccaller ile yalancılar ortaya çıkacak. Onlar size; sizin ve atalarınızın işitmediği hadisleri getirecekler. Onlardan sakının. Yoksa sizi, sapıtırlar ve fitneye düşürürler"

Açıklama:

Burada, ahir zamanda deccal ve yalancı kimselerin çıkıp o zamanda yaşayan müslümanlara, daha önce hiç duyulmamış hadisler nakledeceklerini, dolayısıyla onların uydurma hadislerine aldanılmaması, onlardan sakınılması gerektiği ve en önemlisi, getirilen hadislerin kaynaklarının araştırılması gerektiği belirtilmektedir.

8- Tâvûs'tan rivayet edilmiştir:

“Büşeyr b. Ka'b, Abdullah İbn Abbâs'a gelip ona hadis rivayet etmeye başladı. Abdullah İbn Abbâs, ona:

“Filan ve filan hadisi tekrarla!” dedi. O da tekrarladı. Sonra yine Abdullah İbn Abbâs'a hadis rivayet etti. Abdullah İbn Abbâs, ona:

“Filan ve filan hadisi tekrarla!” dedi. O da tekrarladı. Daha sonra Abdullah İbn Abbâs'a:

“Bilmiyorum, acaba benim rivayet ettiğim bütün hadisleri bildin de sadece bunu mu bilmedin? Yoksa bütün rivayet ettiğim hadisleri bilmedin de sadece bunu mu bildin?” diye sordu. Abdullah İbn Abbâs, ona:

“Doğrusu biz, Resulullah (s.a.v.) üzerine yalan uydurulmadığı zamanda ondan hadis rivayet ederdik. Fakat insanlar, hırçın ve uysal deveye binmeye başlayınca, biz de ondan hadis rivayet etmeyi bıraktık” diye cevap verdi.”

9- Mücâhid'den rivayet edilmiştir:

“Büşeyr el-Adevî, Abdullah İbn Abbâs'a gelip “Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurdu” “Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurdu” diyerek hadis rivayet etmeye başladı. Abdullah İbn Abbâs ise onun hadis rivayetini dinlemiyor ve ona bakmıyordu. Bunun üzerine Büşeyr:

“Ey Abdullah İbn Abbâs! Ne oluyor ki, rivayet ettiğim hadisi dinlediğini görmüyorum. Halbuki sana Resulullah (s.a.v.)'den hadis rivayet ediyorum. Sen ise dinlemiyorsun” dedi. Abdullah İbn Abbâs:

“Doğrusu biz, bir ara bir kimseyi “Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurdu” derken işittiğimizde gözlerimizi hemen ona doğru çevirir ve kulaklarımızı ona verip dinlerdik. İnsanlar hırçın ve uysal deveye binmeye başlayınca, biz

de tanıdığımız hadislerden başkasını onlardan almaz olduk”diye cevap verdi”

Açıklama:

Sahabiler döneminde başlayan, hadis alınacak insanlar konusunda titiz davranma geleneğini sürdüren insanların, belli bir süre ravilerinin belirtilmesi konusunda herhangi bir müdahalede bulunmadıkları anlaşılmaktadır. Buraya kadar, hadis rivayetinde İsteğe bağlı olarak süregelen ravinin belirtilme keyfiyeti, bu aşamada yavaş yavaş zorunluluğa dönüşmeye başlamıştır. önce hadisi nakledenin isteği esas iken, ikinci aşamada ise dinleyenin talebi esas unsur haline gelmiş, hatta hadisin kabulü de zikretmek zorunda olduğu ravinin durumuna bağlanmıştır.

Ravinin sorulması, yeni kimliklerin öncelendiği, nasların te'villerle çarpıtıldığı, yani ilmin ifsat edildiği bir dönemde, hadisin sahih olduğu konusunda muhaddise güven telkin edecek bir çıkış yolu olarak görülmüştür... İşte bu ve benzeri rivayellerdeki, hadis naklini terk etmeyi, ihtiyata yönelik bir vurgu olarak anlamak gerekmektedir. Zira ortaya çıkan bir takım olumsuzluklar, hadis rivayetinde ihtiyatlı davranmayı zorunlu hale getirmiş olsa bile, dinin temel kaynaklarından birisi olan hadisleri diğer insanlara öğretmek de, bir o kadar zorunludur. [20]

4- Senedin Dinden Olması, Rivayetin Ancak Sika/Güvenilir Kimselerden Alınması, Kendilerinde Bulunan Kusur Sebebiyle Ravileri Cerh Etmenin Caiz Olması

10- Muhammed b. Şîrîn'den rivayet edilmiştir:

“Bu isnad ilmi, dinî ilimlerdendir. Dininizi kimlerden aldığınıza dikkat edin!”

11- Muhammed b. Şîrîn'den rivayet edilmiştir:

“İnsanlar, önceleri hadisin isnadını sormazlardı. Fitne ortaya çıkınca, “Bize ravilerinizin adlarını söyleyin” demeye başladılar. Şimdi ise Ehl-i sünnete dikkat ediliyor ve onların hadisleri kabul ediliyor. Ehl-i bid'ata bakılıp onların rivayet ettikleri hadisler alınmıyor.”

12- Muhammed'den rivayet edilmiştir;

“Ebu İshâk İbrahim b. İsa et-Tâlekânî”yi dinledim. O şöyle dedi:

Abdullah İbn Mübârek'e:

“Ey Ebu Abdurrahman! Kulağımıza, “Doğrusu kendi namazınla birlikte anne ve babana da namaz kılman, orucunla beraber onlara da oruç tutman, iyilik üstüne iyiliktendir” şeklinde bir hadis rivayet edilmektedir. Bununla ilgili olarak ne dersin?” dedi. Abdullah:

“Ey Ebu îshâk! Bu hadis, kimden (nakledilmiş)tir?” dedi. Ben;

“Bu hadis, Şihâb b. Hırâş'tan (rivayet edilmekte)di” dedim. Abdullah:

“O, güvenilir bir kimsedir. Peki o, bu hadisi kimden almış?” dedi. Ben:

“Haccâc b. Dinar'dan (almış)” dedim. Abdullah:

“O, güvenilir bir kimsedir. Peki o, bu hadisi kimden almış?” dedi. Ben:

“Resulullah (s.a.v.) buyurmuş” dedi. Abdullah:

“Ey Ebu İshâk! Doğrusu Haccâc b. Dinar ile Peygamber (s.a.v.) arasında aşılması çok güç olan öyle çöller var ki, o çöllerde binek

hayvanlarının boyunları kopar. Fakat sadaka verme konusunda bîr görüş ayrılığı yoktur” dedi.”

13- Süfyân İbn Uyeyne'den rivayet edilmiştir:

“Bana, Buheyne'nin arkadaşı Ebu Akıl haber verdiğine göre; Abdullah İbn Ömer'in oğullarından bazıları, Hz. Ömer'in torunlarından olan Kâsım'a bilmediği bir şeyi sormuşlar.

Yahya İbn Saîd, ona, Ömer ile Abdullah İbn Ömer'i kastederek:

“Vallahi, hidayet imamının oğlu olduğun halde senin gibi bir kişinin, sorulan bir şey hakkında bilgisiz bulunmanı gerçekten büyük bir kusur sayarım” dedi. Kâsım'da:

“Vallahi, Allah katında ve Allah için düşünen bir kimseye göre, benim ilimsiz konuşmam yada güvenilir olmayan bir raviden haber nakletmem bundan daha büyük kusurdur” diye cevap verdi.”

İslam Tarihi'nde zamanın ilerlemesiyle müslümanların arasında bir takım ihtilaflar ortaya çıktı. Siyasî anlaşmazlıklardan kaynaklanan bu ihtilaflar, önce siyasî kamplaşmalara, ardından da dinî bir hüviyet kazanarak yeni oluşumlara, yani mezheplerin doğuşuna neden oldu. Her iki aşamada da, kazanılan yeni kimlikler öne çıktı. Bu aşamadan itibaren insanlar, Mervanî, Şii, Haricî gibi yeni kimlikleriyle anılmaya başlandı. Siyasî yada dinî bir kaygıyla grup oluşturan bireyler, bu psikolojiyle kendi söylemlerinin doğruluğunu, dolayısıyla muhaliflerin sapıklıkta olduğunu ispat etme uğraşasma düştüler. Bu amacı gerçekleştirmek için ilk başvurulan yol, Hz. Peygamber (s.a.v.)'den beri bilinen, özellikle te'vilin kullanılması olmuştur.

Bu aşamada yapılan müdahale, hâlâ sözlü ve mana olarak aktarılabilen hadis metinlerine, girebileceği boşluklar yakaladı. Zira mana, mefhum ve muhteva rivayeti caizdi. Bu şartlarda te'ville ulaşılan yorumun, metne yansıması, hatta metnin formal yapısını değiştirmesi kaçınılmaz oldu. Bu nedenle söz konusu gelişme üzerine ravilerin kim olduğu sorulmaya başlandı. Eğer ravi, Ehl-i sünnetten ise hadisi kabul edilmekte, değilse hadisi reddedilmektedir. Burada Ehl-i sünnet kavramına özel bir anlam yüklenildiği görülmekte; böylece kişinin, övülen dosdoğru bir yol üzere olduğu, yani kendileri gibi düşündüğü vurgulanmaktadır. Daha açık bir ifadeyle, kişinin, Ehl-i sünnetten olması, takip ettiği çizgi itibariyle nasları çarpıtmayacağı konusunda muhaddise güven teikin etmektedir. Öte yandan onun Ehl-i sünnetten olup olmadığı da, tarihî süreç içerisinde oluşan otoritelerin değerlendirmeleriyle öğrenilmekte, hatta bu bilgi de tıpkı hadis metni gibi diğer insanlara iletilmektedir.

Söz konusu siyasî-dinî oluşumun ortaya çıkardığı taassup, maddi veya manevi çıkar temin etme, hatta İslam'a hizmet arzulan gibi nedenler, hadislerin, dolayısıyla Hz. Peygamber (s.a.v.)'in nüfuzunun kullanılmasına; kişilerin şahsi görüşlerini destekleyen herhangi bir rivayet bulunmadığı takdirde mevcutlardan uygun olanların te'viline yada yeni bir takım rivayetlerin uydurulup Resulullah (s.a.v.)'e atfedilmesine yol açtı...

İşte bu aşamada senedin, dileyenin dilediğini söylemesine, dolayısıyla dinden olmayanın dine sokulmasına engel olacağı düşünüldü. Hadis uydurmacılığına karşı bir kalkan olarak geliştirilen bu yöntemle, uydurma olanlar da diğerlerinden ayrıştırılacak, haberin sıhhati de sadece isnadla belirlenebilecekti. Bu düşünce, hadis konusunda titiz olan insanlan, hem

hadisi alırken ve hem de naklederken kimden aldığını işaret etmeye sevk etti...

Bu süreç içerisinde, rivayet ettiği hadisin kaynağını bildirmeye taraf olanlar, hatta bunu zorunlu görenlerin yanında, bundan rahatsızlık duyanların bulunduğu müşahade edilmiştir. [21]

Burada karşımıza çıkan diğer bir husus da; müsteşriklerin, hadis senedlerinin, II. asrın sonu ile III. asrın başında hadis alimleri tarafından uydurulduğu [22] iddiasıdır. Hadislerin güvenirlilik ölçüsünü ilk kademede ortaya koyan isnad sistemi hakkındaki bu ağır İthamını hiç bir belgeye dayandırmaması, onun en önemli konularda bile zan ve tahmin ile konuşmakta sakınca görmediğini kanıtlamaktadır. Kendi kaynaklarından biri olan ve II. (8.) yüzyılın başlarında yazılan İbn İshâk'ın küçük hacimli “es-Sîre”sinde bile 200'e yakın isnadın kullanılmış olduğunu görmezlikten gelmesi, tıpkı hadis metinleri gibi isnadlann da daha sonraları icat edildiğini kabul etmesi [23] sebebiyledir

Halbuki hadislerin sağlamlık derecesini tespit etmek üzere muhaddislerin ortaya koyup geliştirdiği sened tenkidi, rivayetleri bir tür ön elemeden geçirme faaliyeti olup bundan sonra hadis metinleri de incelenerek bunlann Kur'an'a, mütevatİr sünnete, te'vil edilemeyecek kadar akla, duyu ve müşahadeye ve tarihî gerçeklere aykırı olup olmadığı tespit edilmeye çalışılmıştır. Muhaddisler, bu ölçülere göre hadisin lafzında ve manasında bir bozukluk bulunmasını ondan şüphelenmek için yeterli sebep kabul etmişlerdir.

Erken devirlerden itibaren metin tenkidi alanında yapılan çalışmalar geniş araştırmalara konu olmuştur. Bu çalışmalara örnek olarak, Selahaddin b. Ahmed Edlibî'nin “Menhecü nakdi'1-metninde ulemâi'l-hadîsi'n-nebevî”

[24] Misfır b. Gurmullah ed-Dümeynî'nin “Mekâyisü nakdi mütûni's-sünne” [25] Muhammed Lokman es-Selefi'nin “Ihtimârnü'l-muhaddisîn bi-nakdi'1-hadîs seneden ve metnen” [26] ve Muhammed Tâhir el-Cevâbî'nin “Cühâdü'l-muhaddisîn fî nakdi metni'1-hadîs” [27] adlı eserleri zikredilebilir.

1- İMAN BÖLÜMÜ

Müslim, kitabına, bütün ibadetlerin şartı olduğu ve hepsinden üstün bir mertebede bulunduğu için “İman” bahsiyle başlamış, sonra da ibadetleri sıralamıştır.

“İman” kelimesi, sözlükte; bir kişiyi söylediği sözde tasdik etmek, doğrulamak, söylediğini kabullenmek, gönül huzuruyla benimsemek, karşısındakine güven vermek, güvenlikte olmak, şüpheye yer vermeyecek biçimde içten yürekten inanmak” anlamlanna gelir.

Terim olarak ise; Hz. Peygamber (s.a.v.)'i, yüce Allah'ın getirdiği kesin olarak bilinen hükümler (=zarûrât-ı diniyyey)i tasdik etmek, onun haber verdiği şeyleri tereddütsüz kabul edip bunlann gerçek ve doğru olduğuna gönülden inanmak demektir.

İmanın hakikati ve özü, kalbin tasdikidir. Kalbin tasdiki, imanın değişmeyen aslî unsurudur. Yalnız kalpte neyin gizli olduğunu insanlar bilemediği için, kalpteki inancın dil ile söylenip açığa vurulması, o kişinin, dünyada bu söz ve ikrarına göre bir işleme tabi tutulması gerekmektedir. Bu sebeple kalpte bulunan inancın dil ile ifade edilmedi, imanın bir parçası değil adeta onun dünyevi şartıdır.

Amel: İradeye dayalı iş, davranış ve eylem demektir. Esasen tasdik ve ikrar da birer eylemdir. Ancak amel deyince daha çok kalp ile dil dışında kalan organların ameli anlaşılmaktadır. Bu durumda iman ve amel birbirinden ayn şeyler olmasına, amelin imanın bir parçası olmamasına rağmen her ikisi arasında çok sıkı bir bağ ve ilişki bulunmaktadır. Çünkü amelin geçerli olabilmesi için iman şart kılınmaktadır.

1- İman, İslam Ve İhsanın Tanımı

14. Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

Peygamber (s.a.v.), bîr gün İnsanların arasında iken bir adam gelip ona:

“Ey Allah'ın resulü! İman nedir?” diye sordu. Peygamber (s.a.v.):

“İman; Allah'a, meleklerine, kitabına, O'na kavuşmaya, peygamberlerine iman etmen ve öldükten sonra son dirilmeye iman etmendir” buyurdu. Adam:

“Ey Allah'ın resulü! İslam nedir?” diye sordu. Peygamber (s.a.v.);

“İslam; Allah'a hiçbir şeyi ortak koşmayarak O'na kulluk etmen, farz olan namazı dosdoğru kılman, farz olan zekatı vermen, Ramazan orucunu tutman” buyurdu. Adam:

“Ey Allah'ın resulü! İhsan nedir?” diye sordu. Peygamber (s.a.v.);

“İhsan; Allah'ı görüyormuşsun gibi O'na kulluk etmen, her ne kadar O'nu görmüyorsan da O seni görmektedir” buyurdu. Adam:

“Ey Allah'ın resulü! Kıyamet ne zaman kopacak?” dedi. Peygamber (s.a.v.):

“Bu konuda soru sorulan kimse, soruyu sorandan daha fazla bilgili değildir. Fakat sana alametlerini bildireyim: Cariye efendisini doğurursa işte bu kıyamet alametlerindendir. Yine çıplak, yalın ayak (takımı kimseler), İnsanlara lider olursa işte bu kıyamet alametlerindendir. Kuzu, oğlak çobanları bina yapma konusunda birbirleriyle yarış ederlerse işte bu da

kıyamet alametlerindendir. Kıyametin ne zaman kopacağı bilgisi, Allah'tan başka hiç kimsenin bilemediği beş gayba girmektedir" buyurdu.

Daha sonra Peygamber (s.a.v.),

"Kıyametin ne zaman kopacağı hakkındaki bilgi, ancak Allah'ın katındadır. Yağmuru O yağdırır, rahimlerde olanı O bilir. Hiç kimse yarın ne kazanacağını bilemez. Yine hiç kimse nerede öleceğini bilemez. Şüphesiz Allah, her şeyi bilendir, her şeyden haberdardır" [28] ayetini okudu.

Ebu Hureyre sözüne devamla der ki:

"Sonra soruyu soran adam çekip gitti. Peygamber (s.a.v.):

"Onu bana geri çağırın" buyurdu. Bunun üzerine sahabiler, geri çevirmek onun için peşine düştüler. Fakat onunla ilgili hiçbir şey göremediler. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.):

"İşte bu gelen kimse, Cebrail idi. insanlara dinini öğretmek için gelmişti" buyurdu.[29]

İman:

Hz. Muhammed (s.a.v.)'in Allah tarafından getirdiği kesinlikle bilinen şeylerin tümünde icmalen O'nu kalben tasdik etmek ve verdiği haberlere teslim olmaktır.

İslam:

Şer'i hükümleri kabul etmek, Allah'a boyun eğip teslim olmaktır.

Bu durumda İslam'ın alametleri ve semereleri, kalpte gizli olan imanı, kelime-i şahadetle ve farz ibadetlerle ortaya çıkarmaktır.

İhsan:

Allah'ı görüyormuşçasına ibadet etmektir. Yani bütün gaye, bütün ruh hali içerisinde ibadet etmek için gayret sarfetmektir. Kul ibadet ederken eğer Allah'ı görseydi, yüce Rabbinin onun durumuna muttali, içini ve dışını bilici ve onu kontrol etmekte olduğunu düşünürdü, dolayısıyla da gafletten ve dünya meşguliyetlerinden kalbini uzak tutmaya, huşu', huzur ve boyun eğmekle riayet etmeye olanca gücünü harcardı. Kul, Allah'ı görmüyor ise de Yüce Allah'ın onu gördüğünü ve gözetlediğini düşünürse aynı duyguyla ibadet etme imkan ve zevkini bulabileceğine işaretler “İhsan”mahiyeti tanıtılmış olmaktadır.

Kıyamet'in alameti nedir? diye sorulduğunda Resulullah (s.a.v.) burada iki alamet bildirmektedir.

1- Cariyenin Kendi Efendisini Doğurması:

Alimlerin çoğuna göre bundan maksat; İslam dininin yayılması, müslümanların geniş çapta fetihlerde bulunması ve düşmanlardan çok sayıda esir almasıdır. müslümanların sahip olacaklan cariyelerden doğma çocukları hür sayıldıkları için babalarının tüm malına olduğu gibi anneleri olan cariyelere de bir bakıma sahip olmuş olurlar.

İbrahim el-Harbî der ki:

“Bununla kast edüen; cariyelerin, hükümdarları doğurması ve anne olan bu cariyelerin herkes gibi hükümdar çocuklarının teb'ası durumuna düşmesidir.” [30]

Sindî'ye göre ise bununla kast edilen; anne-babaya itaatsizliğin çoğalmasıdır.

2- Çıplak, Yalın Ayak (Takımı Kimselerin), İnsanlara Lider Olması:

Bununla kast edilen ise fakir ve bedevilerin, servet sahibi olup yüksek apartman yaptırarak bunlarla iftihar ederek şehir hayatının bozulmasıdır.

Burada “Dinini öğretmek için” ifadesiyle kast edilen; İslam, iman ve ihsanın hepsine birden din denilebileceğine delalet etmektedir. Aynca bu hadis; ilim, edeb ve dinî inceliklere ait bir çok önemli noktaları kapsamaktadır. Hatta Islamiyetin temelini teşkil etmektedir. Bu hadisteki önemli noktalardan birisi de; bir alimin meclisine giren kişi orada oturanların öğrenmelerini gerekli gördüğü ve hiçbirisinin sormak niyetinde olmadığı şer'i meseleyi kendisinin sorması ve ve böylece mecliste bulunanların hepsinin öğrenmelerini sağlamaktır. [31]

2- İslam'ın Şartı Olan Namaz

15- Talha b. Ubeydullah (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Saçı dağınık Necd ahalisinden bir adam, Resulullah (s.a.v.)'e geldi. Sesinin uğultusunu duyuyorduk, fakat ne dediği anlamiyorduk. Nihayet

Resulullah (s.a.v.)'e yaklaşıp ona İslam'ın mahiyetin) sormaya başladı. Resulullah (s.a.v.), ona:

“Gece ve gündüz beş vakit namaz” buyurdu. Adam:

“Bunlardan başka üzerime bir namaz var mı?” diye sordu. Resulullah (s.a.v.):

“Hayır! Yalnız nafile olarak namaz kılabilirsin. Ayrıca Ramazan ayının orucunu tutabilirsin” buyurdu. Adam:

“Bundan başka üzerime bir oruç var mı?” diye sordu. Resulullah (s.a.v.):

“Hayır! Yalnız nafile olarak oruç tutabilirsin” buyurdu. Resulullah (s.a.v.), ona zekatı anlattı. Adam:

“Bundan başka üzerime bir şey var mı?” diye sordu. Resulullah (s.a.v.):

“Hayır! Yalnız nafile sadakalar verebilirsin” buyurdu. Bunun üzerine Adam:

“Vallahi, bunlardan ne fazla yaparım ve ne de az yaparım” diyerek arkasını dön(üp git)ti. Resulullah (s.a.v.), bu adamın arkasından:

“Eğer doğru söylüyorsa, kurtuluşa ermiştir” buyurdu. [32]

Açıklama:

Hadiste adı açıklanmayan adamın, Dımam b. Sa'lebe olduğunu söyleyenler olduğu gibi, Dımâm b. Sa'lebe ile ilgili hadis ile bu hadis arasındaki bazı farklılıklardan dolayı bu kişinin Dımâm olmadığını söyleyenler de olmuştur.

Bu hadiste; İslam'ın şartlarından olan namaz, oruç ve zekatın farz olduğu bildirilmekte, bunlann yanında nafile olarak ayrıca namazın,. orucun ve sadakanın olduğu da vurgulanmaktadır.

Hz. Peygamber (s.a.v.) burada İslam'ı; beş vakit namaz kılmak, Ramazan orucunu tutmak ve zekat vermek olarak açıklamaktadır. Yalnız bunların dışında daha başka şartları Kur'anda bulmak mümkündür: İyiliği emredip kötülükten kaçındırma, cihad, adalet, anne-babaya iyi davranma, infak, Peyaambere itaat etme gibi.

3- İslam'ın Şartlarını Sorup Öğrenme

16- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.)'e bir şey sormaktan yasaklanmıştık. Bundan dolayı çöl halkından aklı başında bir adam gelerek biz de dinlemek şartıyla Hz, Peygamber (s.a.v.)'e soru sorması çok hoşumuza giderdi. Derken çöl halkından bir adam gelip:

“Ey Muhammed! Bize senin elçin gelip şöyle bir söz söyledi. Güya sen, Allah'ın seni peygamber olarak gönderdiği iddiasında bulunuyormuşsun öyle mi?” dedi. Resulullah (s.a.v.):

“Evet, doğru söylemiş” buyurdu. O zat:

“Şu halde gökyüzünü yaratan kimdir?” diye sordu. Resulullah (s.a.v.):

“Allah'tır” buyurdu. O zat:

“Ya yeri kim yaratmıştır?” diye sordu. Resulullah (s.a.v.):

“Allah'tır” buyurdu. Adam:

“Peki şu dağları kim (bu şekilde) dikti ve onlarda her ne yarattı ise kim yarattı?” diye sordu. Resulullah (s.a.v.):

“Allah'tır” buyurdu. Adam:

“Öyleyse gökyüzünü ve yeri yaratan, şu dağları diken Allah aşkına seni Allah mı (peygamber olarak) gönderdi?” diye sordu. Resulullah (s.a.v.):

“Evet” buyurdu. Adam:

“Hem senin elçin, bize, günümüz ve gecemizde beş vakit namazın farz olduğunu söyledi?” dedi. Resulullah (s.a.v.):

“Doğru söylemiş” buyurdu. Adam:

“Öyleyse seni gönderen Allah aşkına, bunu sana Allah mı emretti” diye sordu. Resulullah (s.a.v.):

“Evet” cevabını verdi. Adam:

“Elçin bize, mallarımızdan zekat vermenin farz olduğunu söyledi” dedi. Resulullah (s.a.v.):

“Doğru söylemiş” buyurdu. Adam:

“Seni gönderen Allah aşkına, bunu sana Allah mı emretti” diye sordu. Resulullah (s.a.v.):

“Evet” cevabını verdi. Adam:

“Elçin bize, yılda bir defa Ramazan ayı orucunun farz olduğunu söyledi” dedi. Resulullah (s.a.v.):

“Doğru söylemiş” buyurdu. Adam:

“Seni gönderen Allah aşkına, bunu sana Allah mı emretti” diye sordu. Resulullah (s.a.v.):

“Evet” cevabını verdi. Adam:

“Elçin bize, yoluna gücü yetenlerimize Beytullahı hac etmenin farz olduğunu söyledi.” Resulullah (s.a.v.):

“Doğru söylemiş” buyurdu. Enes der ki: Sonra o adam:

“Seni hak din ile gönderen Allah'a yemin ederim ki, bu farzlardan fazla ve eksik yapmam” diyerek dönüp gitti. Bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.v.):

“Yemin olsun ki, eğer bu adam doğru söyledi ise, mutlaka cennete girer” buyurdu. [33]

Açıklama:

Sahabiler, Hz. Peygamber (s.a.v.)'e çok soru soruyorlardı. Hatta bir defasında Hz. Peygamber (s.a.v.), bazılarının kendisini zor durumda bırakmak için soru sorduklarını hissederek gazaba gelip yüzü kıpkırmızı olmuştu. Onlara, kızgın ve öfkeli bir şekilde ne sorurlarsa cevap vereceğini söyledi. Bunun üzerine sahabiler sormaktan çekinir olmuşlardı. Bunun üzerine

“Çok şeyler sormayın” [34] ayeti inmiştir. Artık bu ayetten sonra bir müddet kimse Hz. Peygamber (s.a.v.)'e soru sorumaz olmuştu. Enes’in sözü buna işaret etmektedir.

Soru sormak yasak edildikten sonra sahabiler, çöl halkından birinin sormasını arzu etmeleri, onlara henüz bu yasağın ulaşmadığından ötürü onlann mazur sayılacakları içindir.

Aklı başında biri olmasını istemeleri, böyle bir kimsenin, kendileri için lüzumlu olan şeyleri sorması içindir. Böylece herkes bundan yararlanabileceklerdi.

Bu kişi, Dımâm İbn Sa'lebe olup Hz. Peygamber (s.a.v.)'in yanına Mekke'nin fethinden sonra hicretin dokuzuncu yılında gelmiştir. Bu yıl, “Heyetler Yılı” oLarak bilinir.

Dımâm İbn Sa'lebe'nin, Hz. Peygamber (s.a.v.)'in yanına gelmeden önce, müslüman olup olmadığı konusu ihtilaflıdır. ye göre, müslüman olup Hz. Peygamber (s.a.v.)'e sordukları sorular gerçekte sorular olmayıp tekrar etme mahiyetindedir. Abdullah İbn Abbâs'dan gelen rivayete göre ise; Dımâm'ın, sorularını bitirdikten sonra kelime-i şahadet getirdiği, sonra kavminin yanına dönerek onlara İslamiyeti anlattığı ve hepsinin müslüman oldukları kaydedilmektedir.

4- Kendisiyle Cennete Girilen İmanın Mahiyeti

17- Ebu Eyyûb (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.) bir yolculuk sırasında önüne bir bedevi çıkıp devesinin yularının burun üzerinden geçen kısmından yada yularından tutmuş, sonra:

“Ey Allah'ın resulü yada Ey Muhammed1 Beni cennete yaklaştıracak ve cehennemden uzaklaştıracak şeyi bana haber ver!” dedi.

Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.) sustu. Sonra sahabilerine baktı. Daha sonra:

“Doğrusu işler yolunda gitti yada doğru olan gösterildi” buyurdu. Sonra da adama:

“Nasıl demiştin?” diye sordu.

O da, sorduğu şeyi tekrar etti. Daha sonra Peygamber (s.a.v.):

“Allah'a hiçbir şeyi ortak koşmayarak O'na kulluk etmen, namazı dosdoğru kılman, zekatı vermen ve akrabalık bağını sür dür mendir. Artık deveyi bırak” buyurdu. [35]

Açıklama:

Kişiyi cennete yaklaştıracak ve cehennemden uzaklaştıracak durum; ilk önce Allah'a hiçbir şeyi ortak koşmamak, O'na kulluk etmek, namazı dosdoğru kılmak, zekatı vermek ve bir de akrabalık bağını sürdürmek olarak belirtilmektedir. Şirk koşan bir kişi, asla cennete giremez.

18- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Bir bedevi, Resulullah (s.a.v.)'e gelip ona:

“Ey Allah'ın resulü! Bana öyle bir amel göster ki, onu yaptığım zaman cennete gireyim” dedi. Resulullah (s.a.v.):

“Allah'a hiçbir şeyi ortak koşmayarak O'na kulluk etmen, farz olan namazı dosdoğru kılman, farz olan zekatı vermen ve Ramazan orucunu tutman” buyurdu. Bedevi:

“Nefsimi elinde bulunduran Allah'a yemin ederim ki, ebediyen bun(lar)a ne fazla bir şey yaparım ve ne de eksik bir şey bırakırım” dedi. Resulullah (s.a.v.):

“Cennetliklerden birisini görmek isteyen, işte şu adama baksın” buyurdu. [36]

Açıklama:

Buhârî sarihi Aynî'ye göre; bu bedevinin adı, Sa'd İbnu'l-Ahrâm'dır. Peygamber (s.a.v.) bu adamın, sözünde durarak ibadetine devam edeceğini ve cennete gireceğini bilmiştir. Çünkü Kelime-i şahadet getirerek namaz, oruç, zekat, hac gibi ibadetleri yerine getiren kimse şirk koşmadıkça ve küfür bir söz yada eylem yapmadığı müddetçe, hatta hırsızlık da yapsa ve zina da etse sonunda cennete girecektir. Dolayısıyla bütün dinî görevleri hakkıyla yerine getiren bir mümin cennetle müjdelenir.

19- Câbir (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Nu'man b. Kavkal, Peygamber (s.a.v.)'e gelip ona:

“Ey Allah'ın resulü! Ne dersin? Farz olan namazı kıldığım, haramı haram ve helali de helal bildiğim zaman cennete girer miyim?” diye sordu. Peygamber (s.a.v.):

“Evet” buyurdu. [37]

Bu hadis, imanı gerektiren hususlar ile helal-haram her şeyi kapsamaktadır. Çünkü haramı haram, helali da helal bilmek, şeriatın bütün emir ve yasaklarına uymaktan kinayedir.

5- İslam'ın Şartları ile Yüce Temelleri

20- Tâvûs'tan rivayet edilmiştir: “Bir adam, Abdullah İbn Ömer'e:

“Gazveye çıkmıyor musun?” diye sordu. Abdullah İbn Ömer:

“Ben, Peygamber (s.a.v.')in şöyle buyurduğunu işittim:

“İslâm beş esas üzerine kurulmuştur:”

1- *Allah'tan başka ilâh olmadığına şahadet etmek,*

2- *Namazı dosdoğru kılmak,*

3- *Zekat vermek,*

4- *Ramazan orucu tutmak,*

5- *Kabe'yi haccetmek diye cevap verdi.”* [38]

Açıllamak:

İslam'ın şartlarını belirten bu hadis, “Beş şart” olarak bilinmektedir. Yalnız bunların dışında daha başka şartlan Kur'an'da bulmak mümkündür: İyiliği emredip kötülükten kaçındırma, cihad, adalet, anne-babaya iyi davranma, infak, Peygambere itaat etme gibi.

Bu beş şart, İslam'ın ibadete yönelik farzlarıdır. Bunun dışında İslam'ın inanç esaslan, Muamelat insanlar arası ilişkiler, Ceza ile ilgili esaslar, Ahlak ile ilgili esaslar, Siyaset ile ilgili esaslar vb. esaslar vardır. İslam bu şekilde bir bütün olur. Yoksa ibadet ile ilgili beş şart, İslam'ın sadece kendisi değildir.

Abdullah İbn Ömer'in, adama bu şekilde cevap vermesi, onun, cihadı farzı ayn zannettiği içindir. İşte Abdullah İbn Ömer'de, ona cihadı farzı kifaye olduğunu anlatmaya çalışmaktadır. Bunu da, hadisle anlatmak istemiştir. Hadiste cihadın zikred ilmemesi, ya farzı kifaye olduğundan dolayıdır. Hadiste belirtilen beş şey ise, farzı ayndır. Bununla ilgili olarak 23 nolu hadise bakabilirsiniz.

6- Yüce Allah'a Ve Resulullah (s.a.v.)'e İman, Dinin Hükümlerini Öğrenmek, Dine Davet, Dinin Mahiyetini Sorup Öğrenmek Ve Kendisine Din Ulaşmamış Kimseye Dinî Tebliğ Etmek

21- Abdullah İbn Abbâs (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Abdulkays heyeti, Bahreyn taraflarından Resulullah (s.a.v.)'in yanına gelip ona:

“Ey Allah'ın resulü! Bizler, şu kabile, Rebia'nın bir koluyuz. Bizim ile senin aranda Mudarr kafirleri girmiştir. Bundan dolayı sana ancak haram ayda gelebiliyoruz. Dolayısıyla bize öyle bir şey emret ki, onunla, hem biz amel edelim ve hem de geride kalanlarımızı ona davet edelim” dediler. Resulullah (s.a.v.):

“Size dört hususu emrediyorum ve dört hususu da yasaklıyorum. Emrettiğim hususlar şunlar:

1- *Allah'a îmanı. Sonra bunu onlara açıklama mahiyetinde şöyle dedi: Allah'tan başka ilah olmadığına ve Muhammed’in Allah'ın resulü olduğuna şahitlik etmek.*

2- *Namazı dosdoğru kılmak.*

3- *Zekatı vermek.*

4- *Harpte elde ettiğiniz ganimetten beşte birini vermek.*

Şunları ise size yasaklıyorum:

1- *Dubbâ: Su kabağından yapılmış testiler.*

2- *Hantem: Topraktan yapılmış küp.*

3- *Nakîr: Hurma kökünden ayrılan çanak.*

4- *Mukayyer: Ziftlenmiş küp.*

Halef, kendi rivayetinde; “Allah'tan başka ilah olmadığına şahitlik etmek” ifadesini ilave edip bir parmağını yummuştur. [39]

Açıklama:

Abdulkays, kabileler içerisinde Hz. Peygamber (s.a.v.)'e ilk gelen heyettir. Bu kabile, Mekke'nin fethedildiği yıl gelmiştir. Heyetin başında, Eşeccu'l-Asarî lakabını taşıyan Münzir b. Ali bulunuyordu. Bunların kişi oldukları ihtilaflıdır.

Abdulkays kabilesi, Rebia kabilesinin bir koludur. Bahreyn tarafında yaşamaktaydılar. Mudar kabilesi, aslında Rebia kabilesinin kardeşi olmakla birlikte henüz o sırada müşrik idiler. Bundan dolayı Rebialılar, Medine'ye gidemİyorlardı. Ancak haram ayların gelmesini bekliyorlardı. Çünkü müşrikler, haram aylara hürmetten dolayı savaşmazlardı.

Haram aylar; Zilkade, Zilhicce, Muharrem, Receb. Bu konuda alimlerin ittifakı vardır. Bu aylarda savaşmak, Hz. İbrahim (a.s) zamanında haram kılınmıştı. Bu yasak, İslam'ın ilk yıllarına kadar devam etmişti. Nihayet Receb ayında savaş helal kılınmış, diğerlerinde yine haram olarak kalmıştır. Hatta bazılanna göre, Receb ayında bile savaşmak haramdır. Bunun sim, güvenliği sağlamaktır.

Humus beşte bir vergisinden maksat, düşmandan cihad yoluyla elde edilen malların, “Biliniz ki, ganimet olarak aldığınız şeylerin beşte biri; Allah'a, peygamber'e, yakın akrabalara, öksüzlere, muhtaçlara ve yolculara aittir” [40] emrine uyarak ayette belirtilen yerlere vermektir.

Hantem, Dubbâ, Nakîr ve Müzeffet gibi kapları kullanmama ile ilgili yasak, bir müddet devam ettikten sonra Büreyde hadisiyle nesh edilmiştir. Ebu Hanîfe, Şafiî ve alimlerin çoğunun görüşü de bu şekildedir. [41]

7- Kelime-i Şahadete Ve İslam'ın Hükümlerine Davet Etmek

22- Abdullah İbn Abbâs (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Muâz b. Cebel der;

“Resulullah (s.a.v.), beni Yemen'e gönderdi. Gönderirken bana şu talimatı verip buyurduk:

“Gerçekten sen, Kitap ehli olan bir kavme gidiyorsun. Onları; Allah'tan başka ilah olmadığına, benim de Allah'ın resulü olduğuma şahadet getirmeye davet eyle. Eğer buna itaat edecek olurlarsa, o zaman onlara, her gün ve gecede beş vakit namazın farz olduğunu bildir. Buna itaat edecek olurlarsa, o zaman onlara, Allah'ın, kendilerine, zenginlerinden alınıp fakirlerine verilecek olan zekatı farz kıldığını bildir. Eğer buna da itaat edecek olurlarsa, o zaman sakın mallarının en kıymetlilerini alma! Mazlumun bedduasından öm sakın! Çünkü mazlumun yaptığı dua ile Allah arasında perde yoktur.” [42]

Açıklama:

Muafın Yemen'e vali olarak gönderilmesi, hicretin 9. yılında Tebük gazasından sonra olmuştur.

Kitap ehli: Kendilerine Allah tarafından peygamber gönderilen ve kitap indirilen gayri müslimlerdir. Yemenliler de, Kitap ehli idiler. “et-Telvih”de, Yemenlilerin, o sırada Yahudi oidukları kaydedilmektedir.

Kitap ehli, her ne kadar Allah'ın varlığını kabul etseler bile, Allah'ı mahlukatma benzetip O'nu cisimleştiren Yahudiler ile O'na çocuk ve eş nispet eden Hıristiyanlar, gerçekte, Allah'ı bilmiş değillerdir. Dolayısıyla Resulullah (s.a.v.), Muaz'a; onlara ilk önce keİime-i şahadeti teklif etmesini,

daha sonra da namazın ve Zekâtın onlara farz olduğunu bildirmesini istemiştir.

Oruç hicretin 2. yılında, hac ise hicretin 9. yılında farz kılınmasına rağmen hadiste geçmemesi ile ilgili olarak bunun, ravilere ait bir hata olduğunu belirtir.

En kıymetli mallardan zekât alınmamasının nedeni; mal sahiplerine bir lütuf ve onlann kalplerini İslam'a ısındırmaktır.

8- Allah'tan Başka İlah Olmadığına Ve Hz. Muhammed'in Allah'ın Resulü Olduğuna Şahitlik Edinceye Kadar İnsanlarla Çarpışmak

23- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.) vefat edince, Ebu Bekr (onun yerine) halife seçildiği ve bazı Arap toplulukları dinden döndüğü Ömer İbnü'l-Hattâb, Ebu Bekr'e: Peygamber (s.a.v.):

“İnsanlar; Allah'tan başka ilah olmadığına deyinceye, kadar (onlarla) savaşmakla emrolıından. Kim Allah'tan başka ilah yoktur derse, İslam hakkı (olan had cezaları) hariç malını ve canını, bana karşı emniyet altına almış olurlar. (Gizli hallerinden dolayı) hesap(lar)i ise Allah'a aittir” buyurduğu halde sen nasıl onlarla savaşırsın' diye sordu. Ebu Bekr:

“Vallahi, namaz ile zekatın arasım ayıran kimselerle mutlaka savaşacağım. Çünkü zekat, malın hakkıdır. Vallahi, Resulullah (s.a.v.)'e verdikleri yularları bana vermeyecek olurlarsa vermediklerinden dolayı onlarla herhalükarda savaşırım” diye cevap verdi. Bunun üzerine Ömer İbnü'l-Hattâb:

“Vallahi, yüce Allah'ın, Ebu Bekr'in kalbini savaşa açtığını kavradım. Bunun da hak bir savaş olduğunu anladım” dedi.[43]

Resulullah (s.a.v.), hicretin 11. yılında Rebiülevvel ayının 12'sinde Pazartesi günü öğleye doğru vefat etmiş, Benu Sâide Sakifesİ denilen yerde bir araya gelen müslümanların istişaresi sırasında Hz. Ömer, Hz. Ebu Bekr'e hemen orada beyat etmiş, ondan sonrada oradakilerin hepsi Hz. Ebu Bekr'e beyat etmişlerdi. Böylece Hz. Ebu Bekr halife seçilmiş oldu.

O sırada bazı müslüman gruplar, dinden dönmeye başlamışlardı. Hattabî (ö. 388/-998)'ye göre, bunlar 2 sınıftır:

1- Dinden Tamamen Dönenler:

a- Müseylimetul-Kezzâb'ın peygamberlik iddiasını tasdik eden Benu Hanife ile Esvedu'l-Ansîye uyanlar. Bunların hepsi, Hz. Muhammed (s.a.v.)'in peygamberliğini inkar ediyorlardı. Hz, Ebu Bekr, onlarla savaşıp Müseylimetu'1-Kezzâb'ı Yemame'de, Esvedu'l-Ansî'yi de San'a'da öldürttü. Onlara uyanların çoğu, öldürüldü. Kalanlar ise kaçıp dağıldılar.

b- Dinin bütün hükümlerini inkar edip namaz-zekât gibi ibadetleri terk edenler. Bunlar, cahiliyet dönemindeki eski hallerine dönmüşlerdi.

2- Namaz ile Zekâtı Birbirinden Ayıranlar:

Bunlar, namazın farz olduğunu kabul ediyor, fakat zekâtı vermiyorlardı. Bunların içinde zekât vermek isteyip de reislerinden kork-tuÜSarı için veremeyenler de vardı. Bazıları da, Allah'ın,

“Onların mallarından, kendilerini temizleyeceğin bir zekât al” [44] hitabını, sadece Hz. Peygamber (s.a.v.)'e özgü kılıp zekât vermekten kaçınmışlardı.

Sahabe-i kiram, namaz kılmayan kimselerle harp edileceği ile ilgili icması vardı. Hz. Ebu Bekr, zekâtı namaza kıyas yaparak zekât vermeyen kimselere savaş açmaya karar vermişti.

Burada, Hz. Ömer'in hadisin genel anlamını dikkate almasına karşın Hz. Ebu Bekr'in kıyasla hüküm vermesi, amm genel) bir hükmün kıyasla tahsis edilebileceğine delildir.

24- Ebu Mâlik, babası (Târik el-Eşcaî) (r.a)'tan rivayet etmiştir:

“Resulullah (s.a.v.)'in şöyle buyurduğunu işittim:

“Kim “Allah'tan başka ilah yoktur” deyip Allah'tan başka tapılan şeyleri inkar ederse onun malına ve canına (dokunmak) haramdır. Gizli hallerinden dolayı hesapları ise Allah'a aittir.” [45]

Açıklama:

Peygamber (s.a.v.), insanların kalplerinden ne gizlediklerini öğrenmekle sorumlu değildir. Zaten bu, bir sır olduğu için onu Allah'tan başka bilecek kimse yoktur. Dolayısıyla hadiste söz konusu edilen hususlar; zahirî olarak, bir kimsenin müslüman olduğuna delalet eden şeylerdendir. Bunları yapan mümin denilir. Gönülden geçen yada kalpte gizlenen sırlardan dolayı hesaba çekmek, sadece Allah'a aittir.

9- Ölmek Üzere Olan Bir Kimsenin, Komaya Girmediği Müddetçe İslam'a Girmesinin Sahih Olduğuna, Müşrikler için Bağışlanma

İsteğinde Bulunmasının Yürürlükten Kaldırılması

25- Saîd İbnü'l-Müseyyeb, babası Hazn (r.a)'tan şöyle rivayet etmiştir:

“Ebu Talib'in ölümü yaklaşınca, Peygamber (s.a.v.) ona geldi. Ebu Talib'in yanında Ebu Cehil ile Abdullah b. Ebi Ümeyye İbnu'l-Muğîre'yi buldu. Peygamber (s.a.v.), amcasına:

“Ey amca! “Allah'tan başka ilah yoktur” de. Bu sözü söyle ki, bu sebeple sana kıyamet günü Allah katında şahitlik edeyim” buyurdu. Ebu Cehil ile Abdullah b. Ebi Ümeyye:

“Ey Ebu Tâlib! Abdulmuttalib'in bağlı olduğu dinden dönmek mi istiyorsun?” dediler. Peygamber (s.a.v.), bu sözü amcasına arz edip durdu. Nihayet Ebu Tâlib, sonunda onlara Abdulmuttalib'in bağlı olduğu din üzere bulunduğunu belirtip “Allah'tan başka ilah yoktur” sözünü söylemekten kaçındı. Peygamber (s.a.v.):

“Vallahi, ey Amca! Senin hakkında niyaz etmekten yasaklanmadığım müddetçe (bağışlanman için) sana mutlaka istiğfarda bulunacağım” buyurdu.

Bunun üzerine yüce Allah,

“Cehennemlik oldukları anlaşıldıktan sonra, akraba bile olsalar, müşrikler için mağfiret dilemek Peygambere ve müminlere yaraşmaz” [46] ayetini indirdi. Yine yüce Allah, Ebu Tâlib hakkında

“(Resulüm!) Sen sevdiğini hidayete erdiremezsin; bilakis, Allah dilediğine hidayet verir ve hidayete girecek olanları en iyi O bilir” [47] ayetini indirdi. [48]

Açıklama:

Peygamber (s.a.v.)'in doğmadan önce babası, altı yaşındayken de annesi vefat etmişti. Bunun üzerine bakımını, dedesi Abdulmuttalib üstlenmişti. Onun vefatından sonra Peygamber (s.a.v.), amcası Ebu Tâlib'e kalmıştı. Ebu Talib, onu, peygamberlik gelinceye kadar bir baba şefkatiyle büyütmüş, her sıkıntılı anında imdadına yetişmiş, öz evladından daha çok bağrına basmışü. Peygamber olduktan sonra da onun bu tavrı devam etmişti. Amcası Ebu Talib, Kureyş'in nice düşmanlıklarına karşı onu korumuştu. Bu uğurda ölümle tehdit edildiği halde bile Resulullah (s.a.v.)'i onlara teslim etmemişti. Dolayısıyla amcasının müslüman olarak can vermesini çok arzu ediyordu. Bundan dolayı da amcasının Kelime-i şahadet getirmesini istiyordu. Hatta "Vallahi, ey Amca! Senin hakkında niyaz etmekten yasaklanmadığım müddetçe bağışlanman için sana mutlaka istiğfarda bulunacağım" diyordu. Bunun üzerine;

"Cehennemlik oldukları anlaşıldıktan sonra, akraba bile olsalar, müşrikler için mağfiret dilemek Peygamber'e ve müminlere yaraşmaz" [49] ayeti indi. Dolayısıyla da Ebu Talib, Kelime-i şahadet getirmeyip müşrik olarak ölmüştü.

10- Tevhid Üzere Ölen Kimsenin Kesinlikle Cennete Gireceği

26- Hz. Osman (r.a)'dan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Kim Allah'tan başka ilah olmadığını (kalben) bildiği halde ölürse cennete girer." [50]

Açıklama:

Ehl-i Sünnete göre; imanını kurtaran kimse mutlaka cennete girecektir. Büyük günah işleyen kimse, tevbe etmeden ölürlerse durumları Allah'a kalmıştır. Dilerse onlan affeder ve hiç azab etmeden cennetine koyar, dilerse dilediği müddet onları cehennemde cezalandırdıktan sonra cennetine götürür. Tevhid üzere ölen bir mümini, günahları ne kadar çok olursa olsun cehennemde ebedi bırakmadığı gibi, kafir olarak dünyadan giden bir insanı hayr ve iyilikleri ne kadar çok olursa olsun ebediyen cennetine sokmaz.

Kadı İyâz'a göre;

“Allah ve Resulüne şehadet getirerek iman edenlerden Allah'a asi olanlar hakkında alimler arasında görüş ayrılığı vardır.”

Dolayısıyla hadis; “Ya asi kimsenin günahı affedilecektir yada şefaat sayesinde cehennemden çıkarak cennete girecektir” diye te'vil olunmuştur. Resulullah (s.a.v.)'in “Cennete gider” buyurması da, “Cehennemde azab olunarak cezasını çektikten sonra girer” manasına gelir. Aksi takdirde şeriatın delilleri, birbiriyle çelişmiş olur.

Ehl-i Sünnete göre; Kelime-i şahadet iie kalbin Allah'ı bilmesi, birbirine bağlıdır. Biri bulunurda diğeri bulunmazsa o imanın bir faydası yoktur.

27- Ebu Hureyre (r.a) yada Ebu Saîd el-Hudrî (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

Tebuk Gazvesinde insanlara şiddetli bir açlık isabet etti. Bunun üzerine insanlar, Resulullah'a gelip ona:

“Ey Allah'ın resulü! Bize izin versen de yanımızda bulunan develerimizi boğazlasak. Böylece hem etini yeriz ve hem de yağlarını kullanırız” dediler. Resulullah (s.a.v.):

“Öyle yapın!” buyurdu. Derken Ömer çıkageldi. Resulullah'a (s.a.v.):

“Ey Allah'ın resulü! Bunu yaparsan binilecek hayvan azalır. Öyle yapacağına, bu insanlara, yiyeceklerinin fazlasını getirmeye davet et. Sonra onlar için bu yiyeceklere bereket vermesi için Allah'a dua et. Böylece Allah'da yiyeceklere bereket ihsan eyler” dedi. Resulullah (s.a.v.):

“Evet, doğru söylüyorsun” buyurdu.

Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.), deriden yapılma bir yaygı getirip onu yaydı. Daha sonra insanlara, yiyeceğinden fazla olanını getirmesini istedi.

Hadisin ravisi diyor kî: Öyle kî bazısı bîr avuç mısır, bazısı bir avuç hurma, bazısı bir parça bir şey getirmeye başladı. Nihayet deriden yapılma yaygının üzerinde bu getirilenlerden az bir şey toplandı. Resulullah (s.a.v.), bu toplanan yiyecekler üzerine bereket duasında bulundu. Daha sonra Resulullah (s.a.v.):

“Artık kaplarınıza istediğiniz kadar alın” buyurdu.

İnsanlar, kaplarına yiyecek aldılar. Öyle ki, askerler içerisinde doldurmadık bir tek kap bırakmadılar. Sonra da doyuncaya kadar bunları yediler. Ayrıca bir hayli de yiyecek arttı. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):

“Allah'tan başka ilah olmadığına ve benim, Allah'ın resulü olduğuma şahitlik ederim. Eğer bir kul, şüphe etmemek suretiyle Allah'a bu iki şahadetle kavuşursa cennete girmekten alıkonulmaz” buyurdu. [51]

Açıklama:

Tebûk, Şam ile Medine arasında bulunan bir şehirdir. Medine'ye on dört konak mesafededir.

Bu gazaya çıkılmasının nedenlerinden birisi; Bizanslılann büyük bir orduyla müslümanların üzerine hareket haîinde oldukları ile ilgili haberdir. Bu haberin araştmlmasına yeterli zaman bulunamadığı için Resulullah (s.a.v.) derhal gerekli hazırlıkları yaparak yola çıkmıştır. Savaş olunmadan geri dönülmüştür.

Yine burada da Kelime-i şahadet getiren kimsenin cennete gireceği belirtilmektedir.

28- Ubâde İbnu's-Sâmit (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Kim Allah'tan başka ilâh olmadığına, O'nun bir ve ortaksız olduğuna ve Muhammed'in, O'nun kulu ve resulü olduğuna, yine İsa'nın da O'nun kulu, kadın kulunun oğlu, Meryem'e attığı bir kelimesi ve kendinden bir ruh olduğuna, yine cennetin hak ve cehennemin de hak olduğuna şahadet ederse, her ne amel üzere olursa olsun Allah o kimseyi cennetin sekiz kapısından hangisini dilerse oradan cennete koyacaktır” [52]

Açıklama:

İman ile ilgili hadislerin en kapsamlı olanlarından birisi budur. Hadiste, İslam akidesinin temel esasları açıklanmakta ve belli başlı bazı batıl inançlar reddedilmektedir: Tevhid inancı, Hz. Muhammed (s.a.v.)'in peygamberliği, Ahiret inancı, Hz. İsa'nın babasız olarak yaratılması, imanlı olarak ölen kimsenin şirk ve küfür dışında büyük günah İşlemiş bile ebedi

olarak cehennemde kalmayıp imanı ve az da olsa işlediği amel sebebiyle cennete gideceği inancı. Hz. İsa (a.s)'a “Kelime” denilmesinin sebebi, “Ol” kelimesi nedeniyle dünyaya gelmesindendir. “Ruhullah” denilmesinin sebebi ise Cebrail tarafından annesinin gömleğinin yenine üfürülen ilahi emirden vücud bulmasındandır.

29- Sunâbîhî yoluyla Ubâde İbnu's-Sâmit (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

Sunâbîhîderki:

“Ölmek üzere olan Ubâde İbnu's-Sâmit'in yanına girdim. Onun bu halini görünce ağladım. Bana:

“Hele dur bakalım! Niye ağlıyorsun? Vallahi, bu halimde bile seninle ilgili benden şahitlik istense senin için mutlaka şahitlik ederim. Bana şefaat hakkı verilse senin için mutlaka şefaatte bulunurum. Gücüm yetse sana mutlaka faydalı olurum” dedi. Daha sonra da şöyle dedi:

“Vallahi, bir hadis hariç, Resulullah (s.a.v.)'den, içerisinde sizin için hayr bulunan hiçbir hadis işitmemişimdir ki, onu sizlere rivayet etmiş olmayayım. O hadisi de, bugün sizlere son anımı yaşarken rivayet edeceğim. Ben, Resulullah (s.a.v.)'i:

“Kim Allah'tan başka ilah olmadığına ve Muhammed'in Allah'ın resulü olduğuna şahadet getirirse Allah o kimseye cehennemi haram kılar” buyururken işittim.[53]

Açıklama:

Sunâbîhî, Ubâde İbnu's-Sâmit'in İlahi huzura çıkacağı için ağlamaktadır.

Bu hadiste, daha önce geçen hadisler gibi, Kelime-i şahadet getiren kimseye Allah'ın cehennemi haram kılacağı belirtilmektedir.

30- Muâz b. Cebel (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Ufeyr” denilen eşeğin üzerinde Resulullah (s.a.v.)'in terkisinde idim. Bana:

“Ey Muâz! Allah'ın, kulları üzerinde ve kulların da Allah'ın üzerindeki hakkının ne olduğunu biliyor musun?” diye sordu. Ben:

“Allah ve resulü daha iyi bilir?” dedim. Resulullah (s.a.v.):

“Doğrusu Allah'ın kulları üzerindeki hakkı; Allah'a kulluk etmeleri ve O'na hiçbir şeyi ortak koşmamalarıdır. Kulların yüce Allah üzerindeki hakkı ise; O'na hiçbir şeyi ortak koşmayan kimseye azab etmemesidir” buyurdu. Ben:

“Ey Allah'ın resulü! Bunu insanlara müjdeleyeyim mi?” diye sordum. Resulullah (s.a.v.):

“Müjdeleme! Çünkü (buna) güveni(p de amel işlemeyebilirler” buyurdu.[54]

Açıklama:

Hak: Mevcut veya kesinlikle meydana gelecek olan her şeydir. Buna göre ölüm, cennet, cehennem haktır. Çünkü bunlar, kesinlikle meydana geleceklerdir.

Übbî'ye göre kulların Allah üzerindeki hakkı, şer'an onlara verilmesi lazım gelen şeylerdir. [55]

Bazı alimlere göre ise Resulullah (s.a.v.)'in, *“Kulların Allah'ın üzerindeki hakkı”* buyruğundan maksat; Allah'ın kulları üzerindeki hakkına

mukabele olmak içindir. Yoksa kulların yüce Allah üzerinde bir hakkı olamaz.

Ufeyr, Peygamber (s.a.v.)'in merkebinin ismidir.

Müslim, İman 53 (32)'de geçtiğine göre, Muâz, ölüm döşeğindeyken günahı boynundan gitmesi için bu hadisi nakletmiştir.

31- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Bir defasında bir toplulukta beraberimizde Ebu Bekr ile Ömer'de olduğu halde Resulullah (s.a.v.)'in etrafında oturuyorduk. Derken Resulullah (s.a.v.) yanımızdan kalkıp gitti. Tekrar yanımıza dönmesi uzun sürdü. Biz, ona bir kötülük yapılmasından korkup endişeye düştük. Hemen kalktık. ilk telaşa kapılan bendim. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.)'i aramaya çıktım. Nihayet Ensar'dan Neccar oğullanna ait bir bahçeye gelince, bahçenin kapısını bulabilir miyim diye onun etrafını dolaştım. Fakat bahçenin kapısını bulamadım. Bir de baktım ki, akar bir kuyudan gelen bir kanalın bir bahçenin içine giriyor. Derhal tilkinin büzüldüğü gibi büzülerek Resulullah'ın yanına giriver)dim. Bana:

“Ebu Hureyre misin?” diye sordu. Ben de:

“Evet, ey Allah'ın resulü!” dedim. Resulullah (s.a.v.):

“Niye geldin?” diye sordu. Ben de:

“Aramızdaydın. Birden kalkıp gittin. Sonra da yanımıza dönmede geciktin. Sana bir kötülük yapılmasından korkup endişeye düştük. ilk endişe eden de ben oldum. Dolayısıyla seni aramak üzere bu bahçeye kadar geldim. Tilkinin büzüldüğü büzülerek içeri girdim. Diğer insanlar da seni aramak üzere arkamda gelmektedirler” dedim. Resulullah (s.a.v.):

“Ebu Hureyre” deyip bana ayakkabılarını verdi ve:

“Şu iki ayakkabımı götür. Bu bahçenin arkasında kalbi yüzde yüz inanarak “Allah'tan başka hiçbir ilah yoktur” diye şahadet getiren kime rastlarsan onu hemen cennetle müjdele” buyurdu.

ilk rastladığım Ömer oldu. Ömer, bana:

“Ey Ebu Hureyre! Bu ayakkabılar da nedir?” diye sordu. Ben de:

“Bunlar, Resulullah (s.a.v.)'in ayakkabılarıdır. Beni bunlarla gönderip kalbi yüzde yüz inanarak “Allah'tan başka bir ilah yoktur” diye şahadet getiren kimseye rastlarsam onu hemen cennetle müjdeleyeceğim” dedim. Ömer, iki eliyle mememin arasına vurdu. Ben de kalçamın üzerine düştüm. Ömer:

“Ey Ebu Hureyre! Geri dön” dedi. Ben de Resulullah (s.a.v.)'in yanma geri döndüm. Nerdeyse ağlamak üzereydim. Ömer, beni takip etmiş. Bir de baktım ki, ömer peşimden beni takip ediyor. Resulullah (s.a.v.):

“Ey Ebu Hureyre! Ne oldu sana?” diye sordu. Ben de:

Söylediğini yapmak üzere yolda giderken Ömer'e rastladım. Benimle gönderdiğin haberi ona söyledim. Bunun üzerine Ömer, bana, iki mememin arasına öyle bir vurdu ki, kalçamın üzerine düştüm. Bana:

“Geri dön”emrini verdi” dedim. Resulullah (s.a.v.), ona:

“Ey Ömer! Bu yaptığına seni sevk eden şey nedir?” diye sordu, Ömer:

“Ey Allah'ın resulü! Annem-babam sana feda olsun. Sen, kalbi yüzde yüz inanmış olarak “Allah'tan başka hiçbir ilah yoktur” diye şahadet getiren kime rastlarsa onu cennetle müjdelesin diye Ebu Hureyre'yi ayakkabılarınla gönderdin mi?” dedi. Resulullah (s.a.v.):

“Evet gönderdim” buyurdu. Ömer:

“Aman böyle yapma! Çünkü korkarım ki, insanlar buna güvenip (amel işlemekten geri) kalırlar. Dolayısıyla bırak da şu yaptıklarını amel etsinler”.

dedi. Resulullah (s.a.v.):

“Öyleyse bırak şunları” buyurdu. [56]

Açıklama:

Ebedi cehennemden kurtaracak iman; kalple tasdik ve dille ikrardan meyadan gelir.

Resulullah (s.a.v.)'in, ayakkabılarını Ebu Hureyre'ye vermesi, onu gördüğüne bir alamet olsun ve onun kendisine söyeleyeceği şeyleri daha kolay kabul etmeleri içindir.

Hz. Ömer'in, Ebu Hureyre'nin göğsüne vurması onu yere sermek veya ona eziyet etmek için değil, söylediği sözden vazgeçirmek içindir.

Bu hususta Kadı İyâz ile bazı alimler derler ki:

“Hz. Ömer'in bu fiili ve Peygamber (s.a.v.)'e müracaat etmesi, ona itiraz ve emrini kabul etmemek değildir. Çünkü Resulullah (s.a.v.)'in Ebu Hureyre'yle gönderdiği sözde ümmetinin gönlünü almak ve onlara müjdede bulunmaktan başka bir şey yoktur. Dolayısıyla Hz. Ömer, ümmet bu müjdeye güvenerek amel ve ibadeti terk eder endişesiyle onun gizlenmesi ve bu gizlemenin müslümanlar için o peşin müjdeden daha hayrlı olacağı değerlendirmesinde bulunmuştu. Nitekim bu düşüncesini Resulullah (s.a.v.)'e arzettiğinde Peygamber (s.a.v.) onun bu fikrini onaylamıştı.” [57]

Ayrıca bu hadiste; aralarındaki dostluk ve diğer sebeplerden dolayı razı olacağını bildiği bir kimsenin mülküne izinsiz girmenin caiz olduğu görülmektedir. Çünkü Ebu Hureyre, o bahçeye izinsiz girmiştir. Peygamber (s.a.v.)'de ona bir şey dememiştir. İzin meselesi, sadece mülkle geçerli

olmayıp hayvanına, arabasına binmek, araç-gerecini kullanmak, yemeğini yada meyvesini yemek gibi hususlar hep aynı hükme tabidir.

32- Mahmûd b. Rebî' yoluyla İtbân b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

Mahmûd b. Rebî der ki:

“Medine'ye gelmiştim. İtbân'la karşılaştım.” Ona:

“Kulağıma, senden bir hadis geldi” dedim. İtbân:

“Gözüme bir şey isabet etmişti. Resulullah (s.a.v.)' e, “Bana kadar gelip evimde namaz kılmanı ve evimi namazgah yapmayı arzuluyorum” diye haber yolladım.

İtbân sözünde devamla der ki:

“Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.), Allah'ın dilediği kadar ashabıyla birlikte gelip içeri girdi. O, evimde namaz kılıyordu. Sahabileri de, kendi aralarında konuşuyorlardı. Daha sonra (münafıkların, müslümanlara yaptıkları söz konusu çirkin davranışların) en çoğunu ve en büyüğünü Mâlik b. Duhşum'a isnat ettiler. Peygamber (s.a.v.)'in ona beddua etmesini, bu nedenle de onun helak olmasını istediklerini ve onun başına bir bela gelmesini arzu ettiklerini söylediler. Derken Resulullah (s.a.v.), kıldığı namazı bitirip:

“Bu adam, “Allah'tan başka ilah olmadığına ve benim de Allah'ın resulü olduğuma” şahadet etmiyor mu?” diye sordu. Sahabiler:

“Doğrusu bunu, kalbinde olmadığı halde söylüyor” dediler. Resulullah (s.a.v.):

“Allah'tan başka İlah olmadığına ve benim de Allah'ın resulü olduğuma şahadet getirmeyen bir kimse, cehenneme girer yada cehennem ateşini tadar” buyurdu.

Enes der ki:

“Bu hadis, benim hoşuma gitti”. Oğluma da:

“Bu hadisi yaz” dedim. O da bu hadisi yazdı.[58]

Açıklama:

Orada haklarında söz edilenler, münafıklardı. Onların çirkin halleri ile kötü uygulamalardan ve müslümanlara reva gördükleri zahmetlerinden bahsedilmiş, sonuç itibariyle de kabahatin büyüğü, Mâlik b. Duhşum'a yükletilmişti. Halbuki Mâlik b. Duhşum, Bedir gazasına katılmıştı. Dolayısıyla da ondan nifak beklenemezdi. müslüman olduktan sonra yaptığı bütün icraat, böyle bir suçlama altında kalmasına engeldi. Bundan dolayı Peygamber (s.a.v.), sahabilerin bu konudaki düşüncesine katılmayıp “Allah'tan başka ilah yoktur, Muhammed O'nun Resulüdür” diye şahitlik eden bir kimsenin cehenneme girmeyeceğini bildirmiştir. Çünkü Peygamber (s.a.v.), onun, Kelime-i şahadeti samimane getirdiğine kanaat getirmiştir. Dolayısıyla da onun imanının sadakat ve samimiyetinde asla şüphe etmemek gerektiğini ortaya koymuştur.[59]

Ayrıca bu hadis, hadis ve diğer ilimleri yazmanın caiz olduğunu göstermektedir.

11- Rab Olarak Allah'ı, Din Olarak İslam'ı Ve Peygamber Olarak Muhammed (s.a.v.)'i Seçen Kimsenin Mümin Sayılması

33- Abbâs b. Abdulmuttalib (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Abbâs, Resulullah (s.a.v.)'in şöyle buyurduğunu işitmiştir:

“İmanın tadını; Rab olarak Allah'a, din olarak İslam'a ve peygamber olarak da Muhammed'e razı olan kimse tatmıştır.” [60]

Açıklama: İbnu'l-Hümâm'a göre; bir şeye razı oldum demek, onunla yetindim, onunla beraber başkasını istemem demektir. Buna göre hadisin manası da: “Yüce Allah'tan başkasını Rab olarak istemeyen, İslam yolundan başkasına gitmeyen ve sadece Muhammed'in şeriatına uygun olan yolda yürüyen kimse imanın tadını tatmış” demektir.[61]

Kadı İyâz'a göre ise böyle bir kimsenin İmanı sahih, nefsi mutmain olmuş ve içi rahat olur. [62]

1- İmanın Şubelerinin Sayısı

34- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“İman, yetmiş küsur yada altmış küsur şubedir. İmanın en alt seviyesi, yoldan eziyet verecek şeyleri gidermektir. Haya da, imandan bir şubedir.” [63]

Açıklama:

İmanın hakikati ve özü, kalbin tasdikidir. Kalbin tasdiki, imanın değişmeyen aslî unsurudur. Yalnız kalpte neyin gizli olduğunu insanlar bilemediği için, kalpteki inancın dil ile söylenip açığa vurulması, o kişinin, dünyada bu söz ve ikrarma göre bir işleme tabi tutulması gerekmektedir. Bu sebeple kalpte bulunan inancın dil ile ifade edilmesi, imanın bir parçası değil adeta onun dünyevi şartıdır. Bu hadis; imânın, amellerden teşekkül

eden bir takım şubeleri ve dalları olduğunu, bu dallardan ve şubelerden tecrid edilmiş bir imânın kamil bir İman olmayacağını ifade etmektedir. Ayrıca imânın yetmiş küsur şubeden meydana geldiği ve imânın, haya gibi dışa vuran alametleri olduğu ifade edilerek imânın dışa vuran alametleri olduğu belirtilmiştir.

Beyhakî, “Şuabu'l-İman”ında, imanın altmış yada yetmiş küsur şubesi bulunduğunu belirten hadisten hareketle bunların nelerden ibaret olduğunu ayet ve hadislerin yardımıyla tespite çalışmıştır.

“İmanın Şubeleri” konusunda İbn Hibbân'in “Vasfu'1-İmân ve Şuabuh”, Ebu Abdullah Hüseyin el-Halîmî'nin “Fevâidu'l-Minhâc”, Şeyh Abdulcelil'in “Şuabu'1-İman”, İshak İbnü'l-Kurtubî'nin “Kitâbu'n-Nesâîh” adlı eserleri yer almaktadır.

Bununla birlikte Aynî, bu kitaplardan hiçbirini, imanın şubelerini tespitte yeterli bulmadığını belirtmektedir.

Konumuzla ilgili hadislerde belirtilen şubelerin mahiyeti hususunda genel olarak karşımıza üç görüş ortaya çıkmaktadır:

1- Bunlarla; sayısal değer değil, İmânın tezahürlerinin sayısal değerlerle kayıtlanamayacağı belirtilmiştir. Bu sayısal değerlere “Küsur” kelimesinin ilavesiyle, imanın şubelerinin belli bir sayıya gelmeyecek kadar çok olduğu, belli bir sayısal değer belirtilseydi, bu hususun kapalı bırakılmayacağı, Arapça'da yetmiş, altmış veya katlanyla ifade edilen sayısal değerlerin mübalağa için kullanıldığı belirtilmiştir.

2- Zikredilen bu sayısal değerin, imanın şubeleri olduğu, bundan maksadın da bu şubeleri saymak olduğunu belirten kimseler de olmuştur.

Örneğin, İbn Hibbân, “Vasfu'1-İmân ve Şuabuh” adlı eserinde; bu hadisin manasını araştırdığını, bu maksatla; ibadetlerin hadiste belirtilen miktarı çok aştığını, “Sünen” kitaplarında ise İmandan sayılan ibadetlerin yetmiş küsurdan az çıktığını, bunun üzerine Allah'ın Kitabına yönelip orada yüce Allah'ın imandan belirttiği her ibadeti saydığını, böylece yetmiş küsura ulaştığını, Kitap ile Sünnette gelenleri birbirine ilave ettiğini, tekrarlan saydığını, sonuç olarak Allah ve Resulünün imandan saydıkları şeylerin toplamının ne fazla ve ne de eksik olarak yetmiş küsura ulaştığını, Resulullah (s.a.v.)'in kastının; Kitap ve Sünnette gelmiş olanları miktarı olduğunu anladığını kaydetmiştir.

3. a- Kadı İyâz'da; bu hususun detaylı olarak bilinmemesin in imana bir eksiklik getirmediğini, çünkü imanın usul ve füru'nun bilindiğini, dolayısıyla İmanın bu kadar şubesi olduğuna kabaca inanmanın vacip olduğunu belirtmiştir.

b- Aynî'de; Peygamber (s.a.v.)'in, imanın en yüksek derecesi ile en aşağı derecesini konumuzla ilgili hadiste belirttiğini, gerisinin bu ikisi arasında yer aldığını, bunları teker teker bümesek bile toptan inandığımızı, nitekim meleklerden pek azının ismini bildiğimiz halde hepsine İnandığımızı, dolayısıyla da bunun bizim melek inancımıza bir eksiklik getirmediğini belirtmiştir.

Bununla birlikte Aynî, imanın söz konusu şubelerini teker teker sayma denemesini yapar ve bunu, 77 şubeye şöyle tamamlar:

Birinci Kısım: Tasdik ile İlgili İtikat.

Bu, 30 Şubedir:

1- Allah'a iman, Allah'ın zatına, sifatlanna, birliğine ve benzeri olmadığına inanmak.

2- Allah'dan başka herşeyin sonradan yaratıldığına inanmak.

3- Meleklere inanmak.

4- Kitaplara inanmak.

5- Peygamberlere inanmak.

6- Kadere, hayır ve şerrin Allah'tan olduğuna inanmak.

7- Ahirete inanmak, kabir sorgusuna, kabir azabına, tekrar dirilmeye, mahşerde top-larraya, hesaba, mizana, sırat köprüsüne... inanmak.

8- Cennete ve oradaki ebedî hayata inanmak.

9- Cehenneme, cehennem azabına, kâfirlerin ebediyyen orada kalacağına inanmak.

10- Allah'ı sevmek.

11- Allah için sevmek, Allah için buğzetmek. Muhaciri ve Ensarı ve Resulullah (s.a.v.)'in ev sikini sevmek.

12- Peygamber (s.a.v.)'i sevmek, ona salat ve selam okumak, sünnetine uymak.

13- İhlaslı olmak ve riya ile nifakı terk etmek.

14- Tevbe ve pişmanlık.

15- Allah'tan korkmak.

16- Allah'ın rahmetinden ümid etmek.

17- ÜmidsizlİK ve ye'si terketmek.

18- Şükretmek.

19- Ahde vefa göstermek.

20- Sabırlı olmak.

21- Tevazu, büyüklere saygı.

22- Şefkatli ve merhametli olmak, küçüklere şefkat göstermek.

23- Allah'ın kazasına razı olmak.

24- Allah'a tevekkül etmek.

25- Amele güvenmemek, kendini övmeyi ve kusursuz görmeyi terketmek.

26- Hasedi terketmek.

27- Kin ve intikamı terketmek.

28- Öfkelenmeyi terketmek.

29- Aldatmamak, su-i zan sahibi olmamak, hilekâr olmamak.

30- Dünya sevgisini terketmek. Mal ve makam sevgisini terk etmek.

Kalp ile ilgili güze! veya kötü ameüerden herhangi biri aklına gelir de burada zikredilmemiş bulursan, o esas İtibariyle, bu saydıklarımızın dışında kalmaz, bunlardan birine dahil olduğunu azıcık bir tefekkürle görürsün.

ikinci Kısım: Dil ile İlgili Ameller.

Bu Da, 7 Şubedir:

1- Kelime-i tevhidi diliyle söylemek.

2- Kur'an'ı tilâvet etmek.

3- İlim öğrenmek.

4- İlim öğretmek.

5- Allah'a dua etmek.

6- Allah'ı zikretmek, istiğfar.

7- Boş şeylerden kaçınmak.

Üçüncü Kısım: Beden ile İlgili Ameller.

Bu da, 40 şubedir: Bunlar da, kendi aralarında 3 çeşittir:

A- Belirli Şeylere Ait Olanlar

Bunlar, 16 şubeye ayrılırlar:

1- Temizlik. Buna beden, elbise ve mekân temizlikleri de girer. Bedeni manevi kirlilikten temizlemek için abdest almak, cünüpiükten, hayızdan, nifastan temizlemek için yıkanmak.

2- Namaz kılmak ferz, nafile ve kaza namazları.

3- Zekat vermek; sadaka vermek, sadaka-ı fıtr ödemek, cömertlik, fakirlere ve misafirlere yedirip ikram etmek.

4- Farz ve nafile oruçlar.

5- Haccetmek, umre.

6- İ'tikafa girmek. Kadir gecesini aramak.

7- Dînin yaşanabileceği yere gitmek, şirk diyarından hicret.

8- Adaklarını yerine getirmek.

9- Yeminleri yerine getirmek.

10- Keffaretlerini ödemek.

11- Namaz içinde ve dışında ayıp yerlerini örtmek, tesettüre riayet etmek.

12- Kurbanları kesmek, adak kurbanı varsa onu da kesmek.

13- Cenaze işlerine bakmak.

14- Borcu ödemek.

15- Muamelelerde doğru olmak, ribadan kaçınmak.

16- Doğrulukla şâhidİik etmek, hakkı gizlememek.

B- Kendisine Tabi Olanlarla İlgili Şeyler Bunlar, 6 Şubedir:

1- Meşru nikahla evlenip iffeti korumak.

2- Aileye karşı vazifelerini yerine getirmek. Hizmetçilere iyi muamele etmek

3- Anne-babaya iyi muamele etmek. Onlara karşı haksızlıktan kaçınmak.

4- Çocukların terbiyesi.

5- Sıla-i rahm.

6- Büyüklere itaat.

C- Kamu ile İlgili Şeyler Bunlarda, 18 Şubedir:

1- İdareciliği adaletle yürütmek,

2- Cemaate uymak,

3- Ulu'1-emre itaat etmek,

4- İnsanlan barıştırmak. Hâricilere ve âsilere karşı mücadele etmek.

5- İyilikte yardımlaşma.

6- Emr-i bi'1-ma'ruf nehy-i ani'l-münkerde bulunmak insanlara iyiliği emretmek, kötülükten menetmek.

7- Hududu (=cezaları) tatbik etmek.

8- Cihad etmek.

9- Emaneti edâ etmek. Ganimetten beşte biri (hurns) ödemek.

10- Ödemek şartıyla borç vermek.

11- Komşuya iyi muamele etmek.

12- Geçimli olmak.

13- Malı yerinde harcamak. İsraftan kaçınmak.

14- Selamı almak.

15- Hapşırana “Yerhamukâllah” demek.

16- İnsanlara zarar vermekten kaçınmak.

17- Eğlenceden kaçınmak.

18- Yoldan rahatsızlık veren bir cismi kaldırmak. Bütün bunlar, toplam 77 şube yapar.

35- İmrân b. Husayn (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

Haya, ancak iyilik getirir.[64]

Açıklama:

Haya: Utanmak demektir. Kınamayı gerektiren bir söz ve davranıştan dolayı kişinin Allah'a ve insanlara karşı utanması, “Haya” sözüyle ifade edilmiştir.

Haya, insan ahlakı için en güzel bir ölçüdür. İnsanın haddini bilmesi, utanacak bir işten dolayı sıkılıp yüzünün kızarması, büyük bir fazilettir. Bu fazilet, sahibini kötülüklerden uzak tutar. Utanıp kınanmayacağı işler yapmasına da sebep olur.

Gerçek haya, kişinin, yüce yaratıcına karşı duyacağı hayadır.

Burada hayanın İmana bağlanması, utanmanın yerini ve ölçüsünü dinin ve imanın tayin etmesidir.

Hz. Peygamber (s.a.v.) hayanın kemale ermesine şöyle işaret etmektedir:

“Allah'tan hakkıyla haya edin!” Biz de:

“Ey Allah'ın resulü! Zaten biz, hayalı davranıyoruz, Elhamdülillah” dedik. Resulullah (s.a.v.):

“Bu haya şekli, sizin anladığınız utanma biçimi değildir. Fakat Allah'tan hakkıyla haya etmek; baş ve başta bulunan organlarla, karın ve karnının içerisine aldığı organları her türlü günah ve haramlardan korumak, ölümü ve toprak altında çürümeyi daima hatırlamaktır. Ahiretî isteyen kimse, dünyanın süsünü bırakır. İşte kim bu şekilde davranırsa Allah'tan hakkıyla haya etmiş olur” buyurdu.” [65]

Haya, İmanın hakikatinden değil, kemalin dendir. Bir şeyin kemalinin bulunmaması, o şeyin bulunmamasını gerektirmez.

Kişi de, kuvvet ve zayıflık, kalbin diri ve ölü olmasına göre farklılaşmaktadır. Çünkü kalp, diri olduğu zaman haya tamamlanmış olur. Kalp ölü olursa, o zaman haya tamamlanmış olmaz.

Bazıları, “Bazen haya, sahibini ifrata götürerek onun Allah'a karşı vazifelerini görmesine engel olur, dolayısıyla böyle bir hayada hayr yoktur” demişlerse de, Müslim sarihi Übbî, bunu; “Bazı haya iyilikten başka bir şey getirmez, bazı hayada ise iyilik yoktur” şeklinde çözüme ulaştırmıştır.[66]

Kısacası, haya denilen utanma, bir fazilet olduğuna göre onun da ifrat ve tefrit tarafları vardır. Hayanın ifrat tarafı, gevşekliktir. Tefrit tarafı ise başına buyrukluktur. Gevşeklik çirkinliktir. Çünkü yapılması gerekli görevi terk etmeye ve bir çok hayrlı işleri yapmamaya sebep olur. Başına buyrukluğun çirkinliği ise ortadadır.

13- İslam'ın En Ozlu Tanım

36- Süfyân b. Abdullah cs-Sckafî (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Resulullah (s.a.v.)'e:

“Ey Allah'ın resulü! İslam hakkında bana öyle bir söz söyle ki, onu senden sonra hiç kimseye sormayayım” dedim. Resulullah (s.a.v.):

“Allah'a iman ettim de, sonra da dosdoğru ol” buyurdu. [67]

Açıklama:

Bu hadis, Peygamber (s.a.v.)’in cevamiu'l-kelim (=az sözle çok mana ifade eden) sözlerindendir. Çünkü dosdoğru olan müslümanlar, Allah'ı birledikten sonra istikamet yolunu tutup ölünceye kadar yüce Allah'a itaat etmeye devam ederek tevhidden sapmazlar.

İstikamet, her şeyin kemali olduğu ve her şey onunla tamamlandığı için iyilik hayr ve hasenatın meydana gelmesi onun varlığına bağlıdır.

14- İslam'da Hangi İşlerin Daha Faziletli Olduğu Meselesi

37- Abdullah İbn Amr (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Bir adam, Resulullah (s.a.v.)'e:

“İslam'ın hangi (davranış modeli) daha hayrhdır?” diye sordu. Resulullah (s.a.v.):

“Yemeği yedirmen ve tanıdığın tanımadığın herkese selam vermendir” buyurdu. [68]

Açıklama:

Hadisin metninde geçen “eyyu'l-İslam” hangi İslam kelimesinde İslam kelimesinden önce gizli bir hisâl/hasletler kelimesi mevcuttur. Haslet ise ahlak, huy ve model demektir. Bu takdirde cümlenin anlamı, İslam'ın getirdiği ahlak esaslanndan en hayrlı olanı hangisidir' manasına gelmektedir.

Soruyu soran kimsenin, kim olduğu geçmiyorsa da Ebu Zerr olduğu ileri sürülmüştür.

İnsanların birbirlerini sevip saymalan, İslam nizamının temeli oluşturan; yemek yedirmek, selamı yaymak ve birbirine hediye göndermek gibi şeylere teşvik etmiş, bunların zıddı olan küsme, röntgencilik, dedikodu, ikiyüzlülük gibi kötü hususları yasaklamıştır.

Resulullah (s.a.v.)'in burada en hayrlı huy-ahlak olarak yemek yedirmek ve her müslümana selam vermekten bahsetmesi, gerçekten bu iki huyun en hayrlı huylar olduğundan değildir. :Bu soruyu soran kimsenin

bunîan hakkıyla yerine getirmediğini bildiğindendir. Çünkü Peygamber (s.a.v.) burada muhatabının durumuna göre cevap vermiştir. [69]

Ayrıca günah İşleyen kimselere günah işlediği sırada ve Kur'an okuyana, namaz kılana, vaaz veren kimseye, ilim müzakeresinde bulunan gibi kimselere selam verilmez.

38- Abdullah İbn Amr İbnu'l-As (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Bir adam, Resulullah (s.a.v.)'e:

“Hangi müslüman daha hayrlıdır?” diye sordu. Resulullah (s.a.v.):

“Dilinden ve elinden (diğer) müslümanların emin olduğu kimsedir” buyurdu. [70]

Açıklama:

Hadisin metninde geçen “müslüman” kelimesiyle; kamil müslüman kast edilmiştir.

Burada müslümanların elinden ve dilinden emin olmalan yanında İslam'ın diğer emirlerini de yerine getiren ve yasaklarından kaçman kamil müslüman anlaılmak isteniimektedir. Yoksa “müslümanların elinden ve dilinden emin olmadığı kimseler müslüman değildir” demek istenmemiştir.

Ayrıca burada müslümanların hak ve hukukuna riayete teşvik edilmekte, ondan daha önemlisi olan Allah'ın hukukunun öncelikle yerine getirilmesi gerektiği vurgulanmaktadır.

Burada “müslümanlar” kelimesiyle, hem erkek müslümanlar ve hem de kadın müslümanlar kast edilmektedir. Bu bakımdan kamil bir müslüman, eliyle ve diliyle erkekleri incitmediği gibi kadınlan da incitmez.

İnsanın bütün duygu ve düşüncelerine tercüman olması hasebiyle hadiste insan organları içerisinde özellikle zikredildiği gibi bütün işlerin yapılmasında kendisine en çok ihtiyaç duyulması bakımından da “El” zikredilmiştir.

15- İmanın Tadını Alabilmek için Sıfat Edinilmesi Gereken Haslatler

39- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Üç haslet vardır. Bu üç haslet kimde bulunursa, imanın tadını duyar:

1- *Kendisine, Allah ve Resulünün, başkalarından daha sevimli olması.*

2- *Bir kimseyi, sadece Allah için sevmesi.*

3- *Allah'ın, bir kulu imansızlıktan kurtarıp ona İslâm'ı nasib ettikten sonra o kimsenin tekrar küfre dönmeyi, ateşe atılmaktan hoşlanmadığı gibi hoşlanmaması.”* [71]

Açıklama:

Dine gerçek anlamda bağlı olma, ancak Allah ve Resulünü her şeyden çok sevmekten geçer. Bunun aksini düşünmek zaten mümkün değüdir. Allah ve Resulü dışında kalan kimseleri sevmedeki ölçü ise; Allah'ı hoşnut etmeyecek sevgilerden ve kızgınlıklardan kaçınmaktır. Bu da; Allah'ın seveceği dostları sevmek, Allah'ın sevgisine layık olmayan kimseleri sevmemektir. Kendisini müslüman bildiği halde sevgi alemini; samimi müslümanlara, Allah dostlarına değil de İslam dışı hayat süren kimseleri kendilerine ölçü alan kimse ise kendisini muhasebe ve murakabe etmelidir.

16- Resulullah (s.a.v.)'i; Aileden, Çocuktan, Babadan Ve Bütün İnsanlardan Daha Çok Sevmek

40- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Bir kul, ben, kendisine ailesinden, malından ve bütün insanlardan daha sevgili olmadıkça (kamil anlamda) iman etmiş olmaz." [72]

Açıklama:

Burada mutlak anlamdaki iman değil de, kemâle erdirici iman kast edilmektedir, Dolayısıyla bir kişinin imanının kemâle ermesi için, Allah Resulünü; babasından, çocuklarından, malından, ailesinden ve bütün insanlardan daha çok sevmelidir. Bu hadisi, bir önceki hadis bağlamında da değerlendirildiğinde; müslümanın, İslam dışı bir hayat süren kimseleri değil de islam'ın yaşamsal boyutunu bize bizzat yaşayarak gösteren Allah Resulünü rehber alması gerektiği ortaya çıkmaktadır.

17- Kişinin Kendisi için İstediğini Din Kardeşi için De İstemesinin, İmanın Hasletlerinden Olması

41- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Sizden birisi, kendisi için istediğini (din) kardeşi yada komşusu için de istemedikçe (kamil anlamda) iman etmiş olmaz." [73]

Açıklama:

İbn Salâh'a göre; kişinin, kendisi için istediğini din kardeşi için de istemesi, adeta imkansız derecede güç sayılan şeylerdendir. Halbuki meseîe hiç de öyle değildir. Çünkü hadisin manası; İslam'da sizden birisi kendisi için istediği şeyin aynısını değil benzerini din kardeşi için de dilemedikçe kamil anlamda iman etmiş olmaz demektir. Bunu yapmak, kendine verilen nimetten hiçbir şey noksan kalmamak ve kendine verilene dokunmamak şartıyla din kardeşine de böyle bir nimetin verilmesini istemekle olur. Bu, kalbi selim sahibi olan bir kimse için kolaydır. Yalnız bozuk kalbli olana güç gelir.

Kamil iman sahibi olmak için kendine istediği şeylerin benzerini din kardeşine istemek lazım geldiği gibi kendisi için kötü gördüğü şeyleri din kardeşi için de kötü görmek İmanın kemale ermesindendir.

18- Komşuya Eziyet Etmenin Haram Olması

42- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Komşusu kötülüklerinden emin olmayan kimse cennete giremez.” [74]

Açıklama:

Komşu: Ev, işyeri, arazi, köy, şehir ve ülke bakımından yakın olanların birbirlerine göre aldıklan ad.

Konuyla ilgili olarak Kur'ân-ı Kerim'de komşu ilişkisinden söyle söz edilir:

“Anaya, babaya, akrabaya, yetimlere, yoksullara, yakın komşuya, uzak komşuya, yanınızdaki arkadaşa, ve mâliki bulunduğunuz kimselere iyilik edin” [75] buyurulmaktadır.

Bu ayette geçen “Yakın komşu” kelimesinin; birbirine bitişik komşu, “Uzak komşu” kelimesinin; birbirine bitişik olmayan uzak komşu olduğu belirtilmiştir.

Bir müslümanm başkalarına zarar vermemesi, herkese iyilik yapması en önemli ahlâkî görevlerindendir. Sürekli karşılıklı ilişkiler sebebiyle komşu güven konusunda daha önceliklidir.

Mü'minin, kendi nail olduğu nimetlere diğer mü'min komşularının da nail olmasını, kendisi için istemediği şeyleri mü'min komşusu için de arzu etmemesi esastı. [76]

Bu prensipten hareket edilince komşu komşuyu rahatsız edemez. Burada, herkese uygulanabilen objektif bir ölçü sunulmuştur. Görüntü yaparak veya balkon, saçak vb. yapılarla komşunun arsasına taşarak zarar veren kimse, aynı davranış kendisine yapılsa razı olmayacaksa, kalbine danışarak doğruyu bulabilecektir.

Komşusunun, kendisinde ne gibi hakları bulunduğunu soran bir sahabeye Hz. Peygamber (s.a.v.) şöyle cevap vermiştir:

“Hastalanırsa ziyaretine gidersin, vefat ederse cenazesini kaldırırsın. Senden borç isterse borç verirsin. Darda kalırsa yardım edersin. Başına bir felâket gelirse teselli edersin. Evinin damını onunkinden yüksek tutma ki,

onun rüzgârını kesmeye-sin. Ya senin ne pişirdiğini bilmesin, ya da pişirdiğinden ona da ver.” [77]

Bu hadisin ışığında komşularımıza karşı yerine getirmemiz gereken görevlerimizin neler olduğuna gelince:

1- Komşularımıza karşı tatlı sözlü, güler yüzlü olmalı, onlarla karşılaştığımızda selamlaşmayı, hâî hatır sormayı, neş'e ve kederlerini paylaşmayı ihmal etmemeliyiz.

2- Sağlık ve hastalıklarında, üzüntü ve sevinçli anlarında, düğün ve bayramlarda kendilerini ziyaret etmek, onlardan biri vefat etmek, onlardan biri vefat ederse yakınlarına başsağlığı dilemek, kendilerine destek olmak, cenazenin kaldırılmasında yardımcı olmak, davetlerini kabul etmek, çocuklarım kendi çocuklarımız gibi sevmek, koruyup gözetmek de komşuluk görevlerindendir.

3- Peygamberimiz:

“Allah'a ve âhiret gününe iman eden komşusuna iyilik etsin. [78]*Allah katında dostların en iyisi arkadaşına, komşuların en İyisi de komşusuna en iyi davrananıdır”* [79] buyurmuştur.

4- Komşularımıza ikramda bulunmak dâ ahlâkî görevlerimizdendir. Rasülüllah (s.a.v.):

“Allah'a ve âhiret gününe iman eden komşusuna ikramda bulunsun” demiştir. [80] Yine Peygamber

“Ya Ebâ Zerr! Çorba pişirdiğin zaman suyunu çoğalt ve komşularını da unutma,” tavsiyesinde bulunmuş, ayrıca *“Komşusu açken tok olarak*

yatan kimse bizden değildir” [81] buyurmuştur.

5- Fakir ve muhtaç komşuların yardımına koşmak, gerekirse onlara maddi yardımda bulunmak, ödünç para vermek, çalışabilecek durumda olanlara, geçimlerini sağlayacak bîr iş sağlamak müslümanin görevidir. Kimsesiz ve yaşlı komşularımızın, işlerini takip etmek, yapmak veya yaptırma da çok güzel bir davranıştır. [82]

6- Komşuda olup bitenleri araştırmamak, ayıp ve kusurlannı ortaya çıkarmamak, bize hatalı söz ve davranışlarda bulunmuşlarsa, onları anlayışla karşılayıp bağışlamak kendilerine dünya ve âhiret işlerinde yol gösterici olmak da komşuluk görevleri arasındadır. Kur'an-ı Kerim'de birbirinin kusurunu araştırmak ve başkasının gizli kalmış yanlarını ortaya Çıkarmaya çalışmak yasaklanmıştır. [83]

7- Komşulara kötülük yapmamak, zarar vermemek gerekir. Hz. Peygamber bunun önemini:

“Komşusu, kötülüklerinden emin olamayan kişi iman etmiş olmaz” [84] ve

“Allah'a ve âhiret gününe îman eden komşusuna eziyet etmesin” [85] buyurarak müslümanlara komşu hakkının önemini belirtmiştir.

Komşuya ya maddi veya manevî yoldan eziyet yapılır. Maddi kötülük, evine, bahçesine, malına, mülküne tecavüz etmek; onları bozmak, yıkmak, kirletmek, zorla ele geçirmek, kendisini dövmek ve hırpalamaktır. Manevî kötülük ırz ve namusuna tecavüz etmek, aile sırlarını çevreye yaymaktır. Özellikle komşunun namusuna göz dikmek günahın katlanmasına sebep olur.

Çevresindeki insanlarla iyi komşuluk münasebetleri kurmak her müslümanın görevidir. Bu görevi yerine getirmeyen ve komşularım rahatsız eden insanlara da her zaman rastlanmaktadır. Hz. Peygamber, kötü komşunun fenalıklarına karşı sabırlı olunmasını tavsiye etmiştir.

8- Kötü komşunun, nasıl çevresindeki insanlara zararı dokunuyorsa aksine iyi komşunun da dünya ve âhirette yakınlarına İyilik ve yardımı dokunacaktır.

19- Komşuya Ve Misafire İkram Etmeyi Teşvik Etmek, Hayr Söz Konusu Değilse Susmak

43- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Kim Allah'a ve ahiret gününe iman ediyorsa, ya hayr söylesin yada sussun! Kim de Allah'a ve ahiret gününe iman ediyorsa, komşusuna ikram etsin. Kim de Allah'a ve ahiret gününe iman ediyorsa, misafirine ikramda bulunsun." [86]

Açıklama: Bu hadiste üç konu ele alınmaktadır:

1- Hayr Söylemek yada Susmak:

müslümanın son derece dikkatli ve uyanık olması gereken hususlardan birisi de; bir günaha yada bir fitnenin çıkmasına sebep olacağı korkusuyla ağzından çıkacak sözlerdir. Bunlara dikkat etmesi ve kesinlikle hayr

olacağından emin olmadıkça söylemek istediği sözü söylememesidir. Çünkü ağzından çıkacak bir söz, sebep olacağı neticeye göre hüküm alır. Harama sebep oluşsa haram, sevaba sebep olmuşsa sevap hükmünü alır. Bu da, ancak hayr söylemekle gerçekleşir.

2- Komşuya İkramda Bulunmak:

Komşuya ikram etmek ve ona iyilikte bulunmak, ihtiyacı anında onu teselli etmek; sevilen ve emredilen bir davranış şeklidir. Şer'i hüküm de bunu getirmekte, Kur'an'da bunu belirtmektedir. Komşuya iyi davranma ve ona eziyet vermeme hususunda bir çok hadis gelmiştir.

Komşuluk, genel olup müslümanı, kafiri, takva sahibini, günahkar kimseyi, arkadaşı, düşmanı, yabancıyı ve yakını kapsamaktadır. Yalnız bunlar arasında farklılık vardır. Bu övülmüş sıfatlar ve güzel hasletler kimse bir araya gelirse, o kimse en yüce mertebeye ulaşmış olur. Bu tür güzel nitelikleri çoğaltmaya çalışan kimse de, mertebe bakımından öncekine bağlıdır. Çünkü bu kimse de, konumu ve makamı gereği her hak sahibine hakkını verir.

3- Misafire ikramda Bulunmak:

Alimler, misafirliğin hükmü hususunda İhtilaf etmişlerdir. A'zam, Şâfii, Mâlik ve diğerlerinden oluşan cumhura göre; misafirlik, sünnettir. Çünkü misafirlik, yüce ahlaktan, İsİam adabından, peygamberlerin ve Salih kimselerin ahlakmdandır. Cumhur, buna, misafirine hediyesini ikram etsin”

ifadesini delil olarak getirmişlerdir. Bu da ancak kişinin kendi isteğiyle gerçekleşir. Çünkü “İkram etsin” ifadesi, iyi davransın demektir.

Bazıları ise bu konuda gelen hadislerin dış görünüşüne bakarak misafirliğin vacip olduğu ile ilgili görüşü te'vil edip bunun, İslam'ın ilk yıllarında geçerli olduğunu belirtmişlerdir.

Leys ile İmam Ahmed ise bir gün bir gece olan misafirliğin vacip olduğunu ileri sürmüşlerdir. Bu görüşlerine, Misafirin birinci gecesinde onu ağırlamak her müslüman ev sahibi üzerine düşen bir görevdir [87] hadisi ile Ukbe'den gelen

“Eğer bir kavme misafir olur da sizin için (yapılması gereken ikram ve ağırlama ile ilgili) işleri(n yapılmasını hizmetçilerine) emrederlerse bunu kabul edin. (Bunu) yapmazlarsa kendilerine yaraşan misafir hakkını onlardan alın” [88] hadisini delil olarak getirmişlerdir.

Misafir kabul etmenin; şehirde oturanlara ve bedevilere mi, yoksa sadece bedevilere mi vacip olduğu meselesinde ihtilaf vardır. Hadislerin dış görünüşü, bunun, genel olduğu doğrultusundadır. Yine de doğruyu en iyi bilen Allah'tır.

Ebu Davud'un sarihi Sehârenfûrî (ö. 1346/1927)'ye göre, misafirin ağırlanma müddetiyle ilgili bu hadis üç şekilde tefsir edilmiştr:

1- Misafire bir gün bir gece özel olarak hazırlanan yemekler sunmak suretiyle ikramda bulunulmalı. İşte hadisin metininde geçen caize hediye)den maksat, budur. Eğer bu caize, misafire sunulmazsa ona ikram etmiş olunmaz.

Fakat misafire hergünkü yenilen mutad yemeklerden yedirilmeli. O zaman evde üç gün misafir edilir. Onu bu şekilde üç gün misafir etmekle

misafire ikram etme görevini yerine getirilmiş olunur.

2- Misafire üç gün üç gece misafir ettikten sonra ona yolculuğunda bir gün bir gece yetecek şekilde özel bir yemek hazırlayıp azığına konulmalı. İşte onun caizesi budur. Bu yapılmadığı takdirde misafire ikram edilmiş olunmaz.

3- Ev sahibi olarak bir gün bir gece misafirle çok yakından ilgilenümeli. Ona özel hazırlanmış yemekler sunmakla ve sohbetinde bulunmakla ağırlanmaya çalışılmalı. İşte onun caizesi budur.

Bundan sonraki iki gün içinde ise onun için mükellef sofralar sunulmaya gerek yoktur. Mutad yemekler sunmakla yetinilebilir. Misafire karşı görev bu şekilde yerine getirilmiş olunur. Bu, İmam Mâlik'in görüşüdür.

20- Kötülükten Alı Koymanınım And An Olması, İmanın Amel Yönünden Artıp Eksilmesi Ve İyiliği Emr ile Kötülükten Men Etme

44- Ebu Saîd el-Hudrî (r.a)'tan rivayet edilmiştir: Resulullah (s.a.v.)'in şöyle buyurduğunu işittim:

“Sizden kim bir kötülük görürse, onu eliyle değiştirsin. Buna gücü yetmezse, onu diliyle değiştirsin. Buna da gücü yetmezse, o zaman onu kalbiyle değiştirsin. Bu da, imanın en zayıfıdır.” [89]

Açıklama:

Maruf, şeriatın emrettiği; münker, şeriatın yasakladığı şey demektir. Başka bir deyimle Kur'an ve sünnete uygun düşen şeye maruf; Allah'ın razı olmadığı, inkâr edilmiş, haram ve günah olan şeye de münker denilir.

Yani marufu emretmek iman ve itaata çağırmak; münkerden sakındırmak ise Allah'a başkaldırmaya karşı durmaktır.

İslâm bilginleri, bir şeyden korkarak kötülüğe engel olmamanın âdeta o kötülüğü kabul etmek ve ona katılmak anlamına geldiğini; asıl korkunun Allah'tan korkmak olduğunu; iyiliği emretmek ve kötülüğü engellemek görevinin eceîi yaklaştırmadığını ve rızkı kesmediğini; ancak göz göre göre takat dışı belâya direnmenin de caiz olmadığını söylemişlerdir.

Marufu emretmek, münkerden sakındırmak görevini İslâm ümmeti içinden öncelikle âlim olanlar üstlenir; yoksa bu iş câhillere bırakılmaz. Çünkü câhiller her şeyi altüst ederler, kavram ve değer kargaşasına yol açarlar. Görevin yerine getirilmesinde ana ilke, her müslümanin ahirette hesap vereceğini bilmesi bilincidir.

Toplumlar genelde ikiye ayrılırlar: Maruf toplumlar, münker toplumlar. müslümanların, her münker toplumu maruf toplum, İslam'ın yaşandığı toplum haline getirmeleri farz kılınmıştır.

Maruf, tek kelimeyle İslâm'ın kendisidir. Münker de, aslı itibariyle veya ahlâkı açıdan sadece kötü şeyler değil, tam anlamıyla İslâm'ın yasakladığı her şeydir. Yeryüzünün değişik yerlerinde, değişik şartlarda yasayan müsiümanlar için değişmeyen ölçü budur.

Marufun emredilmesi, münkerin yasaklanması meselesi, sadece bir fetva olayı değil; aile, hukuk, siyaset ve ekonominin her zaman İç içe geçmiş bir şekilde şeriatın gerekleri doğrultusunda savunulması ve yaşanması demektir.

Bir toplumda ma'rûfu emreden, kötülükten sakındıranlar olmazsa giderek münker olan işîer bîrer kural haline, bir yaşama biçimi haline gelirler. Şeytanlar hak ile bâtılı karıştırır, doğruyu bozarlar; İnsanlara Allah'ı unuttururlar. Böyle bir toplumda müslümanın tavnnı yine âlemlere rahmet olarak gönderilen Hz. Peygamber (s.a.v.)'in şu buyruğunda bulmak mümkündür:

"Sizde iki sarhoşluk ortaya çıkmadıkça Allah tarafından gelen hak din üzere devam edersiniz: Cehalet sarhoşluğu ve dünyaya aşın düşkünlük. Siz iyiliği emreder, kötülüğe engel olur ve Allah yolunda cihad ederken içinizde dünya sevgisi oluşuverînce iyiliği emretmez, kötülüğe engel olmaz ve Allah yolunda cihadı bırakırsınız. O gün Kitap ve sünnetin emirlerini yaymaya çalışanlar Ensâr ve Muhacirlerden İslâm'a ilk giren kimseler gibidirler. [90]

Bu manada gelen merfu' bir hadis ise şu şekildedir:

“Resulullah (s.a.v.)'in şöyle buyurduğunu işittim:

“Yüce Allah, aralarında kötülüğü görüp de onu engelleyecek güce sahip oldukları halde onu engelleme durumu olmadığı müddetçe özel bir günah ameli sebebiyle genele azab etmez. Bu kötülüğü işledikleri zaman, Allah, herkese azab eder.” [91]

45- Abdullah İbn Mes'ud (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Benden önce Allah'ın herhangi bir ümmete gönderdiği peygamberin, ümmetinden Havarileri, sünnetine tabi olan ve emrine uyan sahabileri olmuştur. Daha sonra onların ardından; onların yapmadıklarını söyleyen ve emrolunmadıkları şeyleri yapan bazı nesiller meydana çıkmıştır. İşte kim bunlara karşı eliyle savaşırsa o mümindir, kim onlara karşı kalbiyle savaşırsa o da mümindir, fakat bunun ötesinde imandan bir hardal tanesi kadar yoktur.” [92]

Açıklama:

Ümmet: Bir peygamberin tabileri ve ashabı demektir. Bazen peygamberin dine davet ettiği kimseler manasında da umumi olarak kullanılır. Bu takdirde ümmetin manasına kafirler de dahil olduğundan müslümanlara “Ümmet-i icabet” ve kafirlere “Ümmet-i davet” denilir. Fakat ümmet denilince genellikle birinci mana kastedilir.

Havari: Yardımcı kimseler demektir.

Bu hadis, zahiren “Bir peygamber gelir, onunla bir veya iki kişi beraber olur, başka bir peygamber gelir, onunla beraber hiç kimse yoktur” hadise ters gibi gözükse de hakikatte aralarında bir terslik yoktur. Çünkü

buradaki hadisten maksat, çğunluktur. Yani her peygamber, çoğunluk itibariyle her peygamberin ümmetinden havarileri vardır demektir.

Burada her peygambere uyan havariler olduğu, bu havarilerin sözkonusupeygamberin sünnetine bağlı kaldıkları, fakat daha sonra yapmadıklarını söyleyen ve emrolunmadıkları şeyleri yapan bazı nesiller meydana çıkacağını, işte peygamberin ve havarilerin yolunda olan kimselerin bu tür bozuk nesillere karşı mücadele etmesi gerektiği vurgulanmaktadır

21- Müminlerin İman Yönünden Birbirlerinden Farklı Olmaları Ve Yemenlilerin İman Konusundaki Üstünlükleri

46- Ebu Mes'ud (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Resulullah (s.a.v.) eliyle Yemen tarafını gösterip:

“İman şurada Yemen'lidir. Dikkat edin ki! Sertlik ve katı kalplilik; develerin kuyrukları dibinde haykırıp bağıranlarda, şeytanın iki boynuzunun/-topluluğunun doğduğu yerde ve Rabia ve Mudarr kabilelerindedir” buyurdu. [93]

Açıklama:

Hz. Peygamber (s.a.v.) burada Yemen'den gelip müslüman oian kimselerin hallerinin kemal üzere olduğunu belirtmek suretiyle *“İman Yemenlidir”* buyurmuştur. Çünkü bunlar, Yemen diyarından kalkıp gelerek

müslüman olmuşlardır. Rabia ile Mudarr kabilelerini ise müslüman olmadıklarından dolayı yermektedir.

Resulullah (s.a.v.)'in:

“Sertlik ve katı kalplilik; develerin kuyrukları dibinde haykırıp bağıranlarda” buyurması; hayvanları götürürken yaygara ve gürültü çıkardıklar dandır. “Şeytanın iki boynuzunun/topluluğunun doğduğu yerde ve Rabia ve Mudarr kabilelerindedir” ifadesi ise onlann yaygaracı kimseler olduğunu vurgulamaktadır.”

“Şeytanın iki boynuzu”ndan iksat; “Başının iki yanı” olduğunu söyleyenler varsa da “iki topluluk” anlamı daha uygundur.

47- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resuluîlah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Küfrün başı, doğu tarafında dır. Kendini beğenme; at ile deveyle uğraşanlarda ve haykırıp bağıran bedevilerdedir. Vakar ise koyunlarla uğraşanlardadır. [94]

Açıklama:

Kadı İyâz'a göre doğudan maksat, Necd tarafıdır. Bir önceki hadiste geçen “Mudarr” ile “Rabia” kavimleri burada yaşamaktadır. Bu iki kabile, kardeş olup at ve deve gibi hayvancılıkla ve çiftçilikle geçinirlerdi. Sert tabiatlı ve katı kalpli kimselerdi. Laftan anlamazlardı. Bedevi bir hayat tarzları vardı. Bu nedenle de Hz. Peygamber (s.a.v.) burada İsmen belirtmese de onları kastetmektedir.

22- Cennete Ancak Müminlerin Girmesi, Müminleri Sevmenin İmandan Olması Ve Selamlaşmanın Sevgiye Neden Olması

48- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“İman etmedikçe cennete giremezsiniz. Birbirinizi sevmedikçe de kamil anlamda İman etmiş olmazsınız. Size bir şey göstereyim mi; onu yaparsanız birbirinizi seversiniz. Aranızda selamı yayın.” [95]

Açıklama:

“Birbirinizi sevmedikçe de (tam) iman etmiş olmazsanız” ifadesinden maksat; “Sizin imanınız ancak birbirinizi sevmekle kemal bulur. Eğer böyle iman etmediyseniz cennetlikler doğrudan doğruya cennete girerken sizler giremezsiniz” demektir. [96] Yani siz, kamil İman etmedikçe doğrudan doğruya cennete giremezsiniz..Birbirinizi de sevmedikçe kamil iman sahibi olamazsınız.

Nevevî der ki:

“Selam vermek; birleşip kaynaşmanın ve sevgi kazanmanın en başta gelen sebeplerindendir. müslümanların birbirleriyle tanışmalan ve kendilerini, diğer dinlerden ayıran işaretlerini meydana çıkarmaları selamı yayma sayesinde mümkün olur. Yine selam verme de; nefsi alçak gönüllülüğe alıştırma, müslümanların hürmetini ta'zim, birbirleriyle küsüşüp alakayı kesmeyi ve ara bozmayı ortadan kaldırma gibi nice güzel manalar vardır.” [97]

23- Dinin Nasihat Olması

49- Temîm ed-Dârî (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Peygamber (s.a.v.):

“Din nasihattir” buyurdu. Ona:

“Kimin için nasihattir?” diye sorduk. O da:

“Allah'a, kitabına, resulüne, müslümanların İmamlarına ve bütün müslümanlara” diye cevap verdi. [98]

Açıklama:

“Nush” kelimesi, Türkçe'de; nasihat ve öğüt anlamına gelmektedir. Fakat Arapça'da kelimenin asıl anlamı; kendisine nasihat edilen kimsenin iyiliğini istemek demektir.

Hadis, nasihatin dinde önemli bir yer tuttuğunu ve dinin özü olduğunu belirtmektedir.

Nasihatin, Allah için olanına gelince, bunun anlamı; Allah'a iman etmek, şirk koşmamak, Allah'ı bütün kemal ve cemal sıfatlarıyla nitelendirmek, bütün noksan sıfatlardan Allah'ı münezzeh tutmak, O'na tam teslimiyetle itaat edip O'na asi gelmekten uzak olmak, O'nun için sevmek, O'nun için buğzetmek, O'na itaat edeni sevip isyan edene düşman olmak ve daha bir çok nimeti itiraf etmek ve şükretmektir.

Kitabı için olanına gelince; Kur'an'ın Allah'ın kitabı olduğuna, İnsan sözlerinin hiçbirisine benzemediğine, bozuk tevil edenlere ve ona saldıranlara karşı onu korumak şeklinde algılanmalıdır.

Peygamberi için olan nasihat ise; Hz. Muhammed (s.a.v.)'in peygamberliğini onaylamak, onun getirdiklerine tümüyle iman etmek, onun

her türlü emir ve yasaklarına boyun eğmek, ona düşman olana düşman ve dost olana dost olmak, davetini her yere duyurup sünnetini yaşanılır bir model haline getirmek şeklinde anlamak gerekmektedir.

müslümanların devlet başkanı için yapılan nasihat ise; doğru olan konularda onlara yardımcı olmak ve onlara itaat etmek, onlara tavsiyelede bulunmak, yanlışlarını bildirmek, merhametli olmaları gerektiğini hatırlatmak, müslümanlara ve kontrolü altında bulunan gayri müslimlere adaletli davranmalannı ve haklarını vermeleri gerektiğini söylemek, haksızlık ve zulüm yaptıklarında ise onları uyarmak ve İslam'ı uygulamada müslümanların onlara itaat etmelerine yardımcı olmak suretiyle olur.

Hadis, nasihatin; din veya İslam diye adlandırılabileceğine, dinin sözle olduğu gibi amel-İe de olduğuna işaret etmektedir.

24- Günahlar Sebebiyle İmanın Kemal Yönündeneksilmesi

50- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Zina eden kimse, zina ederken mümin olarak zina etmez. Hırsız, çalarken mümin olarak çalmaz. İçki içen kimse de,) içkiyi içerken mümin olarak içmez.”

Açıklama:

Konu ile ilgili bir rivayette ise şu ifade yer almaktadır: “İnsanların gözleri önünde yağmacılık eden yüksek mevki sahibi/zalim kimse,

yağmalarken mümin olarak yağmalamaz.” [99]

Burada zina yapmak, içki içmek, hırsızlık yapmak, ganimet malından aşırmak gibi günah olan fiilleri yapan kimse, bu yaptıkları eylemleri helal saymadığı müddetçe, onun için tevbe kapısı açıktır. Tevbe ederlerse, cezaları düşer. Tevbe etmeden ölecek olurlarsa, işleri Allah'a kalır. Dilerse affeder, dilemezse affetmez.

Müminler, bu tür günahları işlemeleri sebebiyle dinden çıkmazlar. Mümindirler, fakat günahkardırlar. Bu günahları işlemek suretiyle imânları zayıflar.

Yüce Allah, kullarının, gerek kendi nefislerinden ve gerekse de şeytanın saptırmalarına karşı zaaflarını bildiği için günahkarlara bir rahmet olmak üzere tevbe kapısını onlara açık tutmuştur. Can boğaza gelmediği müddetçe, yapılan tevbe her zaman geçerlidir.

25- Münafığın Özellikleri

51- Abdullah îbn Amr (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Dört haslet vardır ki, bunlar kimde bulunursa, o kimse saf münafık olur. Kimde de bu hasletlerden birisi bulunursa onu bırakıncaya kadar kendisinde nifaktan bir haslet var demektir:

1- *Konuştuğunda yalan söyler,*

2- *Söz verdiğinde sözünde durmaz,*

3- *Vaad ettiğinde vaadinden döner,*

4- *Kavga ettiğinde/tartıştığında haksızlık eder.”* [100]

Açıklama:

Münafık: içinden kafir olup dışından müslüman görünen kimsedir. Eğer bu renkli görünüş, "İman" hususunda ise münafıklığı "Küfür"dür. İman hususunda değil de, "Amel" hususunda ise o kimsenin münafıklığı, "Ameli" olur.

Burada "Münafıklık" ile kast edilen, itikad yönünden olan münafıklık değil de "Amel" yönünden münafıklık kast edilmektedir. Çünkü bu ve benzeri ameller, kamil müslümanlar da değil de münafıklarda bulunan amellerdir. Bu amelleri işleyen müslüman da, yaptığı bu davranış gereği zahiren münafığa benzemiş olmaktadır. Dolayısıyla müslümanlar, bu tür davranışlardan sakındırılmaktadır. Zira müslüman; konuştuğunda yalan konuşmayan, söz verdiğinde sözünde duran, tartıştığında haksızlık yapmayan ve kendisine bîr şey emanet edildiğinde onu koruyup sonradan sahibine veren kimsedir. Böylece gerçek müslüman ile amel yönünden zayıf olan müslüman arasında bir çizgi ortaya konulmaktadır.

26- müslüman Kardeşine: "Ey Kafir" Diyen Kimsenin İmanının Durumu

52- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Sizden herhangi bîr kimse, din kardeşine: “Ey Kafir” derse, bu tekfir sebebiyle ikisinden biri kafir olur. Eğer o kimse, söylediği gibiyse o kafir olur. Fakat (o kimse dediği gibi kafir değilse işte o zaman söylemiş olduğu) söz kendisine geri döner.” [101]

Açıklama:

Tekfir, kelam (=ilahiyat) ve fıkıh (=İslam hukuku) ilmini ilgilendiren bir mesele olduğu için fıkıh ve kelam ilminin inceliklerini bilmeyen kimselerin bu konuda verecekleri hükmün isabetli olacağını söylemek güçtür. Bu sebeple tekfire karar verecek kişi, kelam ilminde münakaşa edilen meseleleri derinlemesine kavrayacak, fıkhın ve fıkıh metodolojisinin inceliklerini anlayabilecek ve bunlara göre olayı değerlendirip sonuca varabilecek kapasite ve bilgide olmak zorunludur. Çünkü iman dairesindeki bir kişiyi kafir saymak; onun kanının helal kabul edilmesi, hanımının kendisinden ayrılması, cenaze namazının küınmaması, müslüman mezarlığına gömülmemesi, ahirette de ebedi cehennemde kalacağına hükmedilmesi gibi önemli hukukî ve dinî sonuçlar doğuracağından tekfir işlemini yapacak kişide bir takım şartların bulunması gerekmektedir. Bu sebeple bu kadar ağır sonuçlan olan bir hükmü; ciddiyet, samimiyet ve ehliyetten uzak, maddi servet, manevi güç ve şöhret peşinde koşarak kendisinin yükselmesi için şahsında yetenek ve kapasite bulamayı başkalarına saldıran kimseler veremezler. Bu nedenle de Ehl-i sünnet kelamcıiarı ile fıkıhçılannın çoğunluğu, tekfir konusunda insaflı ve temkinli davranmaya gayret etmişler, rastgele herkesi tekfir etmekten kaçınmışlardır. Öyle ki alimler, genellikle, “Büyük günah işlemiş olsalar bile Ehl-i kıbleden

kimseyi tekfir etmeyiz” [102] demişlerdir. İslam alimleri bu derece temkinli ve müsamakahar davranmaya sevk eden unsur, tekfire karar vermenin çok güç ve tekfirin doğuracağı sonuçların ağır olmasıdır. Bilgili, geniş görüşlü, insaflı ve müsamakahar alimler, kelime-i şahadeti getirip “Ben müslümanım” diyen insanı tekfir etmezken, kendilerine örnek aldıkları kainatın efendisinin şu hareketlerine uyuyorlardı:

“Bizim gibi namaz kılan, kıblemize yönelen ve kestiğimizi yiyen kimse, Allah'ın ve Resulünün teminatını elde etmiş kabul edilir. O halde (böylelerini öldürmek suretiyle) Allah'ın verdiği teminat ve ahdi bozmayın.” [103]

“Kim bir insanı kafir dîye çağırırsa yada Öyle olmadığı halde “Ey Allah düşmanı” derse, söylediği söz kendisine döner.” [104]

“Mümine lanet etmek onu öldürmek gibidir. Bir mümini küfürle itham etmek onu öldürmüş gibi olur.” [105]

Yemenli alim ve hadisçi İbnü'l-Vezîr (ö. 840/1436) bu konuda şöyle der:

“Şayet bir her önümüze geleni tekfir etseydik, pek büyük bir topluluğu kafir saymış olurduk ki, Allah'a hamd olsun, bizi böyle bir şeyi yapmamakta muvaffak kıldı” [106]

İmam Gazzâlî'de “el-İktisad fi'l-İtikad”da bu konuda tekfirin te'ville değil de nasia olacağı ilkesini getirmiştir.

27- Bile Bile Babasını İnkar Eden Kimsenin İmanının Durumu

53- Ebu Zerr (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, o, Resulullah (s.a.v.)'in şöyle buyurduğunu işitmiştir:

“Kim babası olmadığını bildiği halde babasından başkasınıfn oğlu olduğunu) iddia ederse, nankörlük etmiş olur. Kim de kendisinin olmayan bir şeyi (kendisininmiş gibi) iddia ederse, o kimse bizden değildir. Kim de bir kimseyi “Kafir” diye çağırır yada Allah'ın düşmanı olmadığı halde ona “Allah'ın düşmanı” derse, o kimse dediği gibi değilse o zaman sözü kendi aleyhine döner.” [107]

Açıklama:

Bu hadisten maksat; bir kimsenin, bile bile kendi öz nesebini bir tarafa bırakıp kendisinin başka birinin oğlu olduğunu ve o kimsenin de kendi babası olduğunu iddia etmesidir. Bu olay, cahiliye döneminde çok yaygındı ve hiç yadırganmazdı. Bir kimse bu yolla başkasına ait bir çocuğu evlat edinirdi. O çocuk, bundan sonra artık “Falancanın oğlu” diye çağırılmaya başlanırdı. Nihayet İslam'ın gelmesiyle;

“Evlatlıkları babalarına nisbet edin, bu Allah katında en doğru olandır. Eğer babalarının kim olduğunu bilmiyorsanız, bu takdirde onları din kardeşi ve dostlarınız olarak kabul edin. içinizden kasdederek yaptıklarınız bir yana, yanılmalarınızda size bir sorumluluk yoktur. Allah, bağışlar ve merhamet eder” [108] ayeti kerimesi İnince bu çirkin uygulama yürürlükten kaldırıldı ve artık herkes hakiki babasına nispet edildi. [109]

Görüldüğü üzere bir kimsenin, kendisini bile bile babasından başka birine nispet etmenin nankörlük olduğu, dolayısıyla yaptığı bu davranışın doğru olmadığı vurgulanmaktadır.

“Kendisinin olmayan bir şeyi benimdir” diye iddiaya gelince; şer'an hak etmediği bir şeye, başkasının hakkı taalluk etsin yada etmesin mutlak şekilde ona sahip çıkmak haramdır.

Günümüzde de bazı insanlar, göz açıklığı yaparak şer'an kendisinin olmadığı şeyleri hak etmeye çalıştıkları, dolayısıyla onların bu davranışının doğru olmadığı açıktır.

“Bizden değildir” ifadesi, bizim güzel yolumuzda değildir demektir.

28- müslüman Sövmenin Faşıklık Olması Ve Onunla Çarpışmasının ise Küfür/Nankörlük Olması

54- Abdullah İbn Mes'ud (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“müslümana kötü sözler anlamında sövmek fasıklıktır, onunla savaşmak ise küfürdür/nankörlüktür.” [110]

Açıklama:

Buradaki “Küfür” ise nimetlere karşı yapılan nankörlük olup dinden çıkma anlamında değildir. Çünkü Ehl-i Sünnetin icmaına göre, mümin kişi; diğer müslümanlarla savaşması, şirk dışında başka bir masiyet işlemesi sebebiyle ve zarurat-ı diniyyeden kabul edilen bir haramı helal saymadıkça tekfir edilemez. Bu tür konularda “Küfür” kelimesinin kullanılması, abartılı bir şekilde sakındırmayı ifade etmek içindir.

Ayrıca burada bir kimsenin, bir müslümanı sadece dininden ve müslüman olmasından dolayı söverse fasık olacağı, eğer öldürürse kafir olacağı, dininden ve müslüman olmasından dolayı değil de şahsi meselelerden dolayı ve hataen öldürülmesi halinde kafir olmayacağı belirtilmektedir.

Bununla birlikte müslümanla sövüşmek, onun haklarını İnkar etmektir. Çünkü Allah müslümanları kardeş Kilmiş, birbirlerini sevmelerini, değer vermelerini, iyilikte bulunmalarını birer hak olarak onlara vermiştir.

Küfür kelimesi hangi manaya alınırsa alınsın hadis, müslümanın hakkının büyük ve yüce olduğuna, bu hakka saygılı olmanın gerekliliğine ve buna riayet etmemenin kötü sonuçlar ortaya çıkaracağına dikkat çekmektedir.

Hz. Peygamber (s.a.v.)'in buradaki maksadı; müslümanlara sövmenin fasıkların adetinden olduğunu ve onlarla savaşmanın ise kafirlerin adetinden olduğunu vurgulamaya çalışmaktadır.

29- Peygamber (s.a.v.)'den müslümanların, Birbirlerinin Boyunlarını Vuran Kafirler Gibi Olmamaları ile İlgili Uyarı

55- Cerîr b. Abdullah (r.a) tan rivayet edilmiştir: “Peygamber (s.a.v.) bana:

“Şu insanları sustur” dedi. Daha sonra da:

“Benden sonra biribirinizin boyunlarını vuran kafirlerin/nankörlerin (haline) dönmeyin” buyurdu.[111]

Açıklama:

Hz. Peygamber (s.a.v.) bu sözü Veda hutbesinde söylemiştir. Dolayısıyla sahabilerin ve ondan sonra gelen tüm müslümanların, birbirlerine karşı iyi davranmaları, birbirlerinin boyunlannı vuran kafirler gibi olmamaları gerektiği hususunda uyarıda bulunmaktadır. Çünkü kafirler, çeşitli nedenlerden dolayı birbirlerinin boyunlannı vurmadaki kötü tavrı burada müslümanlara örnek olarak sunulmakta, böyle çirkin bir işi yapmamaları gerektiği konusunda uyarılmaktadırlar. Fakat Hz. Peygamber (s.a.v.)'in bu tavsiyesi, ondan sonra müslümanlar tarafından yeterince dikkate alınmadığı tarihî olaylarda görülmektedir.

30- Nesebe Dil Uzatmanın Ve Ölüye Ağlamanın Küfür/Nankörlük Olması

56- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

İnsanlarda iki haslet vardır ki, bu iki haslet onlarda küfrü/nankörlüğü gerektirir:

1- *Soya dil uzatmak,*

2- *Ölüye feryat ederek ağlamak.”* [112]

Açıklama:

Nesebe dil uzatmak; bir kimsenin, babasından başkasına intisap etmesi veya meşru surette doğduğunu şüpheye düşürecek şekilde konuşmasıdır. Bununla ilgili olarak 53 nolu olarak hadise bakabilirsiniz.

Ölüye feryat etmek ise; ölen bir kimsenin iyiliklerini sayarak feryatla ağlamasıdır.

Bu iki şeyin küfür sayılması; bazılarına göre bunların cahiliye dönemi adetlerinden ve kafirierin davranışlarından olmasıdır. Bazılarına göre ise bunlarla kast edilen, nankörlüktür. Bazılarına göre ise bunları helal kabul edenlerle ilgilidir.

Burada nesebe dil uzatma ve ölünün arkasından feryat ederek ağlamanın haram olduğu ağır bir şekilde ifade edilmektedir.

31- Yıldızın Dçgup Batmasıyla Yağmura Kavuştuk Diyen Kimsenin Küfrü

57- Zeyd b. Hâlid el-Cühenî (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.), Hudeybiye'de, sabah namazını bize geceleyin yağan yağmurdan sonra kıldırdı. Namaz bitince, cemaata dönüp onlara:

“Rabbinizin ne buyurduğunu bilir misin?” diye sordu. Sahabiler:

“Allah ve resulü daha iyi bilir?” dediler. Resulullah (s.a.v.):

“Allah şöyle buyurdu: “Kullarımdan bazısı, bana mümin olarak ve bazısı da kafir/nankör olarak sabahladı. Kim Allah'ın fazlı ve bereketiyle yağmura kavuştuk dediyse işte o kimse buna iman etmiş ve yıldıza ise küfretmiştir. Kim de filanca ve filanca yıldızın doğmasıyla ve batmasıyla

yağmura kavuştuk dediyse, işte o kimse bana küfür etmiş ve yıldıza ise iman etmiştir" buyurdu. [113]

Açıklama:

Bu hadiste yıldızlara bakarak yeryüzünde meydana gelecek olaylar hakkında hüküm çıkarmanın küfür ve bu olayların Allah'ın kazasıyla olmadığına inanıp kendisinin gaybı bildiğini iddia eden kimsenin kafir olduğu belirtilmektedir.

Bununla birlikte her olayın yaratıcısının Allah olduğuna inanmak şartıyla Astronomi ilmiyle uğraşmak, insanın Allah'a imanının güçlendiren çok değerli bir iş olması hasebiyle önemli bir yere sahiptir.

32- Ensar'ı ile Hz. Ali'yi Sevmenin İmandan Olması Ve Onları Sevmemenin ise Nifak Alametlerinden Olması

58- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Ensar'i sevmek, kamil anlamda imanın alametidir. Onlara buğzetmek ise münafıklığın alametidir." [114]

59- Berâ' İbn Âzib (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) Ensar hakkında şöyle buyurmaktadır:

"Onları ancak mümin kimse sever ve münafık kimse de onlara ancak buğzeder. Onları kim severse Allah da onu sever. Onlara kim buğzederse Allah da ona buğzeder." [115]

60- Ebu Saîd el-Hudrî (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) Ensar hakkında şöyîe buyurmaktadır:

“Allah'a ve ahiret gününe iman eden bir kimse, Ensar'a buğzetmez.” [116]

Açıklama:

Buradaki Ensar'dan maksat; Hz. Peygamber (s.a.v.) ile muhacirlere Medine'de evlerini ve gönüllerini açıp konuk etmek, onlara ailelerinden daha fazla muamele etmek, mallarını ve canlarını onlara tahsis etmek, dostlarına dost ve düşmanlarına düşman olmak, her türlü yardımı etmek, İslam dinini yükseltmek için gayret sarfeden Medineli müslümanlardır. Bununla birlikte İslam'a ve müslümanlara yardım eden kimseler anlamına da gelebilir.

Ensar'ı sevmek; pek tabii imanın sıhhat ve sadakatini gösterir. Çünkü onları sevmek, İslam dininin gelişip yayılmasına ve müslümanlann çoğalıp kuvvetlenmesine sevinmek demektir. Ensar'ı bu yararlı işlerinden dolayı sevmemek ve İslam'ın yücelmesine çalıştıklan için onlara düşmanlık ile nefret duymak, elbette münafıklığın alametidir.Ensar hakkında bu manada buğzetme yasaklığı, diğer dahabiler hakkında da aynen mevcuttur. Bütün sahabileri, hizmet ve fedakarlıklarından dolayı sevmek, her müminin görevidir. Onlara bu nedenle buğzetmek ise münafıkların işidir.

61- Zirr'den rivayet edildiğine göre, Hz. Ali şöyle demiştir:

“Taneyi yaran ve insanı yaratan Allah'a yemin ederim ki, beni, müminden başkasının sevmemesi ve münafıktan başkasının buğzetmemesi ile ilgili ümmi olan Peygamber (s.a.v.)'in bana ahdi vardır.” [117]

Açıklama:

Ehl-i sünnete göre; Ebu Bekr, Ömer, Osman'dan sonra ümmetin en üstün şahsiyeti, Resuluİlah (s.a.v.)'in dördüncü halifesi ve damadı, küçük yaştan itibaren İslam'a sarılarak bütün gücüyle dine yaptığı büyük hizmet ve fedakarlığı bilinen bu büyük zatı sevmek, elbette müminin şiarı ve şer'i hiçbir neden yokken ona buğzetmek de münafık olanın işi olur.

Bununla birlikte Ali (r.a) için istenen sevgi, ifrat derecesine vardırılmayan ve layıkıyla beslenen muhabbettir. Çünkü aşın sevgi, istenilmiş bir davranış olmayıp imanın alametlerinden de sayılmaz. Bilakis sapıtmaya ve küfre yol açabilir.

33- Namazı Terk Eden Kimsenin Durumu

62- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Adem oğlu Kur'an'ın değişik yerlerinde geçen secde ayetini okuyup peşi sıra secde ederse, şeytan ağlayarak oradan uzaklaşıp:

“Vay haline! Adem oğlu secde etmekle emrolundu. O da hemen secde etti. Dolayısıyla cennet onundur. Ben de secde etmekle emrolundum. Fakat ben secde etmekten kaçındım. Dolayısıyla benim için cehennem var” der.” [118]

Açıklama:

Bu hadis; secde ayeti okunduğunda secde edilmesinin faziletine, şeytanın zikirden kaçıp uzaklaştığına, iman ve ibadetin cennete vesile olduğuna, küfür ve isyanın cehenneme sürükleyici olduğuna delalet etmektedir.

63- Câbir b. Abdullah (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Peygamber (s.a.v.)'in şöyle buyurduğunu işittim:

“Kişi ile şirk ve küfrün arasında (sadece) namazı terk etmek vardır.” [119]

Açıklama:

İnsan, namazla günde beş defa Allah'ın huzuruna çıkarak O'na imanını ve teslimiyetini tazelemektedir. Namaz, kul ile Rabbi arasında en büyük bağdır. Bu bağı kesenin, aynı zamanda küfre düşme tehlikesi vardır.

Hadisin zahiri anlamından; insan ile küfür arasındaki vasıtanın namazı terk etmek olduğu ifade edilmektedir. Ehli Sünnet alimlerinin, namazı kasden terk eden kimse hakkındaki Sürüşlerini şu şekilde özetleyebiliriz:

1- İmam Ahmed ile ona tabi olan kimseler, nakle olan bağlılıklarından dolayı onlara göre; tembellik sebebiyle bile olsa özürsüz namazı terk eden kimse kafir olur.

2- İmam Mâlik ile İmam Şafiî'ye göre namaz kılmayan kimseye namaz kılması emrolunur. Kılmazsa kafir olduğu için şer'i ceza olarak öldürülür. Böyle bir kimse kafir olmadığı için cenaze namazı kılınır.

3- Ebu Hanife'ye göre ise namazı terk eden kimse kafir olmaz. Namaz kılmadığı için de öldürülmez. Fakat namaz kılmcaya kadar hapsedilerek uygun telkinat ve cezalarla te'dib edilir ve namaz kılması sağlanır.

Namazı terk etmenin küfre götürücü bir vasıta olduğunu ifade eden hadisin yorumu hakkında Suyûtî şöyle der:

a- Hadis, namazı bırakmanın mubah olduğuna inanan kimse hakkındadır.

b- Namazı terk etme işi, kafire yakışır bir iştir.

c- Namazı bırakan kimse, kafir gibi cezalanmayı hak etmiştir ki, bu ceza onun öldürülmesidir.

Ahmed Ferîd'in, Bid'atçi Tekfircilere Reddiye, s. 15'de yayınevinin mukaddimesi kısmında konuyla ilgili olarak şu ifade yer almaktadır:

"Namaz kılmamak: Vucubiyetini inkar etmemekle tembelliğinden dolayı kılmıyor, ancak namaz kılmaya da büyük bir iştiyak duyuyorsa, böylece küçük küfre düşmektedir. Çünkü Resulullah (s.a.v.):

"Bizimle onlar arasında savaş yapmamıza mani olan ahid (=anlaşma) namazdır" [120] buyurmuştur. Burada küçük küfre işaret olup sahibi dinden çıkmaz. Ancak namazı terk edenin İslam'dan çıkacağını söylemişlerdir. Tercih olan görüş ise şu hadisi şeriften dolayı ilkidir:

"Allah'ın; onlardan hiçbirini zayi etmeden, hafife almadan hakkım vererek eda edene, karşılığında cennete koymaya dair ahdi olduğu beş vakit namazı kullarına fazr kılmıştır ki, kim onları zayi ederse Allah'ın ona bir ahdi yoktur. Dilerse azab eder, dilerse cennete koyar." [121]

Ancak kim o namazları inkar eder, Allah'ın şeriatında olmadığını iddia ederse, alimler arasında en ufak bir ihtilaf olmaksızın o kimse, kafir ve mürted olur.

34- Yüce Allah'a İman Etmenin, Amellerin En Faziletlisi Olması

64- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Resulullah (s.a.v.)'e:

“Amellerin hangisi İslamî açıdan daha faziletlidir?” diye soruldu. Resulullah (s.a.v.):

“Allah'a iman” buyurdu. Soruyu soran kişi:

“Sonra hangisi?” dedi. Resulullah (s.a.v.):

“Allah yolunda cihad” buyurdu. Soruyu soran kişi:

“Hacc-ı mebrur/Kabul olunmuş hac” buyurdu. [122]

Açıklama:

Cihad:

Resulullah (s.a.v.)'in peygamber olarak gönderilmesinden kıyametin kopmasına kadar en son müslüman kişi kalıncaya müslümanlar ile müslüman olmayanlar arasında devam edecek olan savaş.

Hacc-ı mcbrur; bazılarına göre, içerisine günah karışmayan haçtır. Bazılarına göre ise makbul hac demektir.

65- Abdullah İbn Mes'ud (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Resulullah (s.a.v.)'e:

“Hangi amel İslamî açıdan daha faziletlidir?” diye sordum. Resulullah (s.a.v.):

“Vaktinde kılınan namaz” buyurdu. Ona:

“Sonra hangisi?” diye sordum. O da:

“Anne-babaya iyi davranmak” buyurdu. Ona:

“Sonra hangisi?” diye sordum. O da:

“Allah yolunda cihad” buyurdu. [123]

Açıklama:

,

Namaz tekbir ile başlayan selam ve son bulan, belli fiil ve sözleri içine alan bir ibadettir. Allah'a karşı tesbîh, ta'zîm ve şükrün ifadesidir.

Namaz, Kur'an'da doksandan fazla ayette zikredilir. önceki şeriatlerde beş vakit namaz yoktu. Ancak vakitleri belirsiz genel anlamda namaz vardı. Namaz, hicretten bir buçuk yıl kadar önce Mi'rac (İsrâ) gecesinde farz kılınmıştır.

Namazları, vakitlerinin girişlerinde kılmak müstehabtır. Çünkü bu, hem ihtiyatlı olmaya ve hem de görevi vaktinde yapma alışkanlığı kazandırmaktadır.

İslam dini aileye büyük önem verir. Ailenin temel unsurları anne, baba ve çocuklardır. Aile bireyleri arasında bir takım karşılıklı haklar vardır. Aile içerisinde çocuk açısından en çok hukuku olan annedir. Çünkü çocuğa en fazla hizmeti geçen annedir. Anne hamile kaldığı andan itibaren çocuk ile ilgili bir takım zorluklar çeker, doğum olayı ile hayatî tehlikesi gündeme gelebilir, doğumdan sonra da çocuğun emzirilmesi, giydirilmesi, temizliğinin yapılması, eğitilmesi gibi bir çok hallerde öncelikle anne ilgilenir. İşte annenin bu hizmetlerine, çocuğun maddi bir karşılıkla ödemesi mümkün değildir. Yapabileceği tek şey, annesinin kendisine sunduğu

anneliğin bilincinde olması ve minnettarlığının farkında olmasıdır. Çocuk üzerinde elbette babanın da haklan var. Çünkü maddi ihtiyaçlarının sağlanmasında gerekli fedakarlıkları genellikle baba yapar. Dolayısıyla İslam dini, çocuğun annesine ve babasına karşı olan sevgi ve saygı duymasına dikkat çeker.

35- Şirkin Günahların En Çirkin Olması Ve Ondan Sonraki Günahların En Büyüğü

66- Abdullah İbn Mes'ud (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Resulullah (s.a.v.)'e:

“Allah katında en büyük günah hangisidir?” diye sordum. O da:

“Seni yaratmış olduğu halde Allah'a herhangi bir şeyi ortak koşman” buyurdu. Ona:

“Doğrusu bu, gerçekten büyük. Bundan sonra hangisi?” diye sordum. O da:

“Seninle birlikte yemek yiyeceğinden korkarak çocuğunu öldürmen” buyurdu. Ona:

“Sonra hangisi” diye sordum. O da:

“Komşunun hanımıyla zina etmen” buyurdu.[124]

Açıklama:

Günah:İşleyen kimseyi şer'an yerilmeye gerektirecek masiyete denir. Dört çeşit günah vardır:

1- Tevbe etmedikçe bağışlanmayan günah. Bu, şirktir.

2- İstiğfar etmekle ve diğer iyiliklerle bağışlanması umulan günahtır. Bunlar, küçük günahlardır.

3- Tevbeyle ve tevbe etmeden bağışlanması umulan günahlardır. Bunlar, namaz ve zekat gibi farzları terk etmekle ve sadece Allah hakkıyla ilgili günahlardır.

4- Sadece kul hakkıyla ilgili günahlardır. Bunlar, ya hak sahibine iade etmekle yada onunla helalleşmekle bağışlanmış olur.

Eğer mazluma hakkı dünyada verilmezse hak sahibi öteki dünyada Allah huzurunda zalimden davacı olacaktır.

Rızık endişesiyle çocuk öldürmek, büyük günahlar içerisinde, şirkten sonra ikinci sırayı almaktadır. Çocuğu rızık endişesiyle öldürmekse ayrı bir günahtır. Çünkü burada rızkın Allah'tan gelmediği şeklinde bir gaflete düşülmekedir.

Zina, mutlak surette haram ve büyük günah olmakla birlikte burada “Komşunun hanımıyla” diye kayıtlanması, onunla zina etmenin daha da çirkin ve büyük bir suç olduğunu belirtmek içindir. Burada komşu kızı, gelini ve nikahlısı olmayan herhangi bir komşu kadınıyla zina etmek, bu hükmün dışında kalmamaktadır.

Komşuluk, sadakat gerektirir. Kişinin, komşusu evde yokken onun malını ve ailesini koruması, onlara her türlü zararın gelmesine engel olması ve komşusunun gözlerini arkada bırakmaması gerekmektedir. Çünkü komşuya ikramda ve ihsanda bulunmak, hem Allah'ın ve hem de Peygamber (s.a.v.)'in emridir. Bu nedenle komşunun hanımıyla zina

meselesi, bu şekliyle düşünülürse, bu fiiiin ne derece çirkin bir fiil ve büyük bir günah olduğu kendiliğinden ortaya çıkmaktadır.

36- Büyük Günahlar Ve Bunların En Büyüğü

67- Ebu Bekre (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Biz, Resulullah (s.a.v.)'in yarımdaydık:

“Dikkat edin ki, size büyük günahların en büyüğünü haber vereyim mi? (sözünü) üç defa (tekrarlayıp sonra da):

1- *Allah'a şirk koşmak,*

2- *Anne-babaya itaatsizlik etmek,*

3- *Yalancı şahitlik etmek yada yalan söylemek”* buyurdu.

Resulullah (s.a.v.) dayanmıştı. Doğrulup oturdu. Bu sözü, o derece tekrarladı ki, artık biz:

“Keşke sussa” dedik. [125]

Açıklama:

Şirk: Allah'ın varlığını ve birliğini kabul etmekle beraber, O'nun tasarruflannda tek kudret sahibi olmadığını, hüküm ve irâdesinin dışında başka bir şeyin bulunduğunu kabul etmektir. Şirk'in zıddı tevhiddir.

Anne ve babanın hakları, ödenemeyecek kadar büyüktür. Ne kadar çalışırsa çalışılsın ödenmesi imkansızdır. Bu nedenle bir kimse ancak onlarla iyi geçimde bulunmak suretiyle onların gönüllerini razı eder ve bu yolla Allah'ın rızasını kazanırsa, o zaman anne ve babasının haklarını

ödemiş olabilir. [126] Yoksa onların hakları ödenebilecek cinsten olmadığı için onları razı etmenin dışındaki bir gayret fayda sağlamaz.

Anne ve babadan biri, çocuklanna mubah veya adabdan olan işin yapılmasını emrederlerse bu emre itaat edip onu yerine getirmeleri üzerlerine farz olur. Yalnız bu emir ve yasaklar, İslam'ın koyduğu helal ve haramlar doğrultusunda olmalıdır.

Tevhide aykırı olan, Allah'ın ve Peygamber (s.a.v.)'in emirlerine ters düşen şirke, kimden gelirse gelsin, itaat etmemek gerekir. İslâm dini annebabaya son derece itaat etmeyi, onlara saygıda bulunmayı emrettiği halde, şirk olan hususlarda, onların sözünü dinlememeyi ve onlara tabi olmamayı istemektedir. Konuyla ilgili olarak Ankebut: 29/8 ile Lokman: 31/14,15 ayetlerine bakabilirsiniz.

Yalan yere şahitlik meselesine gelince, bunda; hak zayi olmaktadır. Kişiler haksızlığa uğramaktadırlar. Hakkın zayi olması, büyük veya küçük olması arasında hükmen bir fark yoktur. Önemli olan, hakkın zayi olmasıdır. Bunun için de, yalan yere şahitlik, büyük günahlar içeririsnde yer almaktadır.

68- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Resulullah (s.a.v.):

“Helak edici yedi şeyden sakının!” buyurdu. Ona:

“Ey Allah'ın resulü! Onlar nelerdir?” diye soruldu. O da:

1- *Allah'a şirk koşmak,*

2- *Sihir yapmak,*

3- *Allah'ın haram kıldığı bir canı haksız yere öldürmek,*

4- *Yetim nalı yemek,*

5- *Faiz yemek,*

6- *Düşmana hücum sırasında savaştan kaçmak,*

7- *Namuslu ve kendi halinde bulunan mümin kadınlara zina iftirası atmak"* buyurdu.[127]

Açıklama:

Alimler, konu ile ilgili çeşitler hadisler olması itibariyle, büyük günahların belirli bir sayıyla ifade edilemeyeceğini belirtmişlerdir. Abdullah İbn Abbâs'a:

"Büyük günahlar dokuz tane midir?" diye sorulduğunda; bir rivayette:

"Onlar, yetmişe yakındır" demiş, bir başka rivayette ise yedi yüze yakındır" demiş ve başka bir rivayette ise "Allah'ın yasaklarının tümü büyük günahtır" demiştir.

Kurtubî'ye göre büyük günah: Kur'an ve Sünnet'te zenb/günah ismi verilen yada büyük olduğuna dair icma bulunan veya işleyenler için ahirette şiddetli azab tehdidi bulunan, dünyada ise had lazım gelen yahut işleyenin Allah'ın şiddetli intikamına hedef olduğu günahlardır.

Şimdi bu yedi büyük günah üzerinde duralım:

1- Allah'a Şirk Koşmak:

Şirkten daha büyük günahtır. Allah'a şirk koşan kimse ebedi olarak cehennemde kalır. Bu konuda Nisa: 4/48, 116 ayetlerine bakabilirsiniz.

2- Sihir:

İnsana yönelik olarak doğaüstü gizli güçlerin yardımı ve aracılığıyla belli bir maksadı gerçekleştirmek için uygulanan ve etkili olduğu kabul edilen bir iştir.

Bu olay, İslam'ın kesinlikle yasakladığı bir inanç olup bir şeyin ve bir olayın gerçekliğinden uzak olarak başka halinin gösterilmesidir.

3- Allah'ın Haram Kıldığı Cana Kıymak:

Haksız yere adam öldürmek, Hanefilere göre ebedi olmasa da cehennemde uzun zaman kalacaktır. Dünyevi cezası ise kısasen öldürülmektir. Yalnız öldürülen kimsenin ailesi, öldüreni affeder yada uzlaşırlarsa kısas edilmez. Hanefilere göre, kasten haksız yere insan öldürmede kefaret verilmez. Çünkü kefarette ibadet manası vardır. Dolayısıyla kasten öldürmede, büyük günah olan kati ödenemez.

4- Yetim Malı Yemek:

Yetim; babası ölen küçük çocuktur. Yetim malı yemek, mutlak surette haramdır. Bir velinin yada vasinin, yetimin malından yemesinin caiz olabilmesi için şu üç şartın bulunması gerekir:

a- Alınan malın miktarı, ihtiyaç miktarını geçmeyecek.

b- Yetimin malı sermaye yapılarak kazanç temin edip yetim ergenlik çağına erince sermayesini verip ticaretine ise sahiplenme gidilmeyecek.

c- Yetim ergenlik çağına girmeden fırsatı ganimet bilerek menfaatlenme yoluna gidilmeyecek. [128]

5- Riba Yemek:

Riba; mal verip karşılığında mal alırken alınan veya verilen karşılıksız fazlalıktır veya haksız kazançtır.

Burada “Yemek” ifadesinden maksat; riba muamelesi yani faizcilik yapmaktır. Faizcilikle kazanılan malların çoğu yenildiği için sözkonusu kazanca mecazen “Yemek” denilmiştir. Riba. bir çok ayet ve hadislerde en şiddetli bir lisanla haram kılınmıştır.

6- Düşmana Hücum Sırasında Savaştan Kaçmak:

Bu kaçış, bir müslümana kendilerinin iki mislinden fazla olmayan bir düşman kuvveti karşısında bulunduğu zaman haramdır. Daha fazla olurlarsa fazla kayıp vermeyi önlemek için geri çekilmekte bir sakınca yoktur.

7- Namuslu ve kendi halinde bulunan mümin kadınlara zina iftirası atmak:

Bu hükme, erkeklere edilen zina iftirası da dahildir. Çünkü gerek kadın olsun ve gerekse erkek olsun, akıllı, ergenlik çağına girmiş ve namuslu olan bir müslümana zina iftirasında bulunmanın cezası, seksen deönek vurmaktır.

69- Abdullah İbn Amr İbnu'1-As (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Resulullah (s.a.v.):

“Bir kimsenin, anne-babasına sövmesi büyük günahlardandır” buyurdu. Sahabiler:

“Ey Allah'ın resulü! Kişi, anne-babasına söver mî?” diye sordular. Resulullah (s.a.v.):

“Evet, söver. Kişi, bir adamın babasına söver, o da onun babasına söver. Kişi, (bir adamın) annesine söver, o da onun annesine söğer. İşte böylece kişi, anne-babasına sövmüş olur” buyurdu.[129]

Açıklama: Hz. Peygamber (s.a.v.)'in, insanın kendi babasına sövmesinden bahsedince, sahabilerin bunu hayretle karşılayıp:

“Ey Allah'ın resulü! Kişi, anne-babasına söver mi?” diye sormaktan kendilerini alamamaları, o devirde babaya isyan ve sövme olaylarının İslam cemaati arasında hiç kalmadığından değil, tam tersine cemiyette anne ve babaya saygının hakim olmasındandır. Fakat günümüzde maalesef anne ve babalara dövüp sövmeler, her gün görülen olağan olaylardan olmuştur.

Hadiste; bir kimsenin, anne ve babasına sövmek suretiyle onun aynı şekilde karşılık vermesine sebep olmanın, o kişinin yapmış olduğu bu sövme günahının altına girmeyi gerektireceğini ifade tmektedir. Nitekim bir ayette, *“Allah'tan başka yal vardıkla, rina sövmeyin ki, onlarda bilmeyerek aşırı gidip Allah'a sövmesinler*” [130] buyurulmaktadır.

37- Kibirli Olmanın Haram Olması

70- Abdullah İbn Mes'ud (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

Resulullah (s.a.v.):

“Kalbinde zerre miktarı kibir bulunan kimse cennete giremez” buyurdu. Bir kişi:

“İnsan, elbisesinin ve ayakkabısının güzel olmasını ister?” dedi. Resulullah (s.a.v.):

“Şüphesiz ki Allah güzeldir. Güzelliği sever. Kibir, hakkı inkar etmek ve insanları küçük görmektir” buyurdu. [131]

Açıklama:

Kibir: Büyüklenmek, büyüklük taslamak, ululuk iddia etmek, kendini başkalarından yüksek görerek onları aşağılamak gibi anlamlara gelmektedir.

Kibir inkârda önemli bir rol oynadığından Allah Teâlâ Kur'an'da kibirden ve bu kelimenin türevleri olan istikbâr, müstekbir ve kibriya'dan sık sık bahsetmektedir.

Kibir, haram olan kötü huylardan birisidir. Ahlâkî bir özellik olarak kibir, başkalarını küçük görmek ve onlarla alay etmek anlamıyla düşünülürse bu özellik insanı dinden çıkaran bir özellik değildir. Ancak haramdır, insanı dinden çıkarabilecek fiiller işlenmesine sebep olabilir. Böyle bir özellik sahibi de cehennemde kibrinin cezasını çektikten sonra Allah'ın affıyla ve mağfıretiyle cennete girecektir. Nitekim bir âyet-i kerime'de Yüce Allah:

“Biz onların kalplerindeki kin ve hasedi çıkaracağız” [132] buyurarak, cennete giren insanların kalbinden dünyadaki ahlâkî kusurlarının temizleneceğini anlatmaktadır.

Bu tür hadisler, ahlâkî bir kusur olan kibrin Allah katında ne derece kötü kabul edildiğini anlatmaktadır.

Bir başka kibir şekil olan hakka karşı büyüklenmek ise kâfirlikle bir kabul edilmiş ve lanetlenmiştir. Hz. Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurur:

“Mütekebbirler kıyamet gününde, insan yeklinde küçük karıncalar gibi hasredilir. Bütün her taraflarından zillet onları kuşatır...” [133]

Hz. Peygamber (s.a.v.) kibri zemmettiği gibi, kibrin olumlu karşıtı olan tevâzuyu da övmüştür. Bir hutbelerinde Hz. Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:

“Şanı yüce olan Allah bana şöyle vahyetti: Mütevazı olun! Öyle mütevazı olun ki, biriniz diğerine karşı övünmede bile bulunmasın” [134]

İslâm bir ahlâkî kusur olan kibir, Allah'ın rahmetinden kovulma sebebidir.

Ancak bir kibir daha vardır ki Kur'an bunu “Müstekbir” ifadesiyle ifade etmiştir. Müstekbirler, Allah'ın arzında bizzat kendi güzelliklerini tesis etmek için gayret gösteren azgınlar ve zorbalardır. Bunlar Allah'ın kullarını kendi köleleri yapmak için Allah'ın dinine karşı büyüklenirier. Allah Teâlâ bu çeşit insanlar için şöyle buyurmaktadır: *“İşte âhiret yurdu; Biz onu yeryüzünde büyüklenmeyi ve bozgunculuk çıkarmayı istemeyenlere armağan kılarız. Güzel sonuç muttakilerindir.”* [135]

71- Abdullah İbn Mes'ud (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Kalbinde hardal tanesi kadar iman bulunan kimse cehenneme girmez. Kalbinde hardal tanesi kadar kibir bulunan kimse ise cennete giremez.” [136]

Açıklama:

Hattabî'ye göre; buradaki “Kibir”den maksat; kendinin beğenmek suretiyle iman etmeyerek imansız bir şekilde ölen kimsenin cennete girememesi yada cennete giren bir kimsenin kalbinde oraya girerken kibir bulunmamasıdır.

Nevevî'ye göre ise kendini başkalarından üstün görerek onları küçük görmeyi ve hakkı bertaraf etmeyi yasaklamaktır.

Kadı Iyâz ile bazı muhakkik alimlere göre ise cezasını çekmedikçe cennete girememektir. Bazılarına göre ise kibirli kimselerin, cennete ilk giren kimselerle birlikte girememesidir.

38- Allah'a Hiçbir Şeyi Ortak Koşmadan Ölen Kimsenin Cennete Ve Şirk Koşan Kimsenin ise Cehenneme Girmesi

72- Câbir b. Abdullah (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Bir adam, Peygamber (s.a.v.)'e gelip ona:

“Ey Allah'ın resulü! Cennet ile cehennemi gerekli kılıcı iki şey nedir?” diye sordu. Peygamber (s.a.v.):

“Allah'a hiçbir şeyi ortak koşmadan ölen kimse cennete girer. Allah'a herhangi bir şeyi ortak koşarak ölen kimse ise cehenneme girer” buyurdu. [137]

Açıklama: Bu hadiste, Allah'a hiçbir şeyi şirk koşmadan ölen kimsenin cennete gireceği ve herhangi bir şeyi Allah'a şirk koşan kimsenin

ebedi olarak cehenneme gireceği belirtilmektedir.

73- Ebu Zerr (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Peygamber (s.a.v.)'e geldim. Üzerinde beyaz bir elbise olduğu halde uyuyordu. Dönüp geri gittim. Sonra yine geldim. Bir de baktım yine uyuyor. Dönüp geri döndüm. Sonra yine geldim. Bu defa uyanmıştı. Hemen yanına oturdum. Bana:

“Allah'tan başka hiçbir ilah yoktur' diyen ve ikrar üzerine ölen her kul mutlaka cennete girer” buyurdu. Ben;

“Zina etse de, hırsızlık yapsa da mı?” diye sordum. Peygamber (s.a.v.):

“Evet, zina etse de, hırsızlık etse de” buyurdu. Ben tekrar:

“Zina etse de, hırsızlık etse de öyle mi?” diye sordum. Peygamber (s.a.v.):

“Evet, zina etse de, hırsızlık etse de” buyurdu.

Bu soru-cevap şekli üç defa tekrarlandı. Nihayet Peygamber (s.a.v.) dördüncü de:

“Ebu Zerr patlasa da, o kimse cennete girecektir” buyurdu.[138]

Açıklama:

Şirk koşmadığı müddetçe son sözü “Lâ ilahe illallah” olan mümin kimsenin günahlarından dolayı, velev ki zina da etse, hırsızlık ta etse Allah'ın affına mazhar olmasa bile cehennemde azabını çektikten sonra cennete girecektir. Yalnız bu hadis, günahkar kimselere ümit verip onları daha çok günaha sevketme mahiyetinde olmayıp aksine günahkar kulu tevbe etmeye teşvike yönlendirmektedir.

39- “Allah'tan Başka İlah Yoktur” Dedikten Sonra Kafiri Öldürmenin Haram Olması

74- Mikdâd İbnu'l-Esved (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Resulullah (s.a.v.)'e:

“Ey Allah'ın resulü! Ne dersin? Kafirlerden birisine rastlasam, benimle savaşsa ve ellerimden birine kılıçla vurup onu kesse, sonra da benden kaçıp bir ağaca sığırsa: “Ben Allah'a teslim oldum' dese bu sözü söyledikten sonra ey Allah'ın resulü onu öldürebilir miyim?” dedi. Resulullah (s.a.v.):

“Onu öldürme!” buyurdu. Ben:

“Ey Allah'ın resulü! Fakat o, (önce) benini elimi kesti, sonra da bu sözü söyledi. Dolayısıyla onu öldüreyim mi?” dedim. Resulullah (s.a.v.):

“Onu öldürme! Çünkü onu öldürürsen, o, senin onu öldürmezden önceki haline geçer. Sen de onun söylediği sözünden önceki halinde olursun?” buyurdu. [139]

Açıklama:

Burada savaş sırasında müslüman olduğunu ikrar eden bir kimsenin öldürülemeyeceği vurgulanmaktadır. Çünkü kişi, müslüman olduğunu ikrar etmekle müslüman olmaktadır. Kalbi, Allah'a aittir. Kalbinin yarılıp bakma durumu söz konusu olmadığı için o kişinin sözüne bakılarak ona göre dauranılır.

75- Usâme b. Zeyd (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.) bizi bir askeri birlikle bir yere göndermişti. Cüheyne kabilesinden Hurukât'a sabahleyin baskın yaptık. Derken onlardan bir adama yetiştim. Adam: ilahe İllallah/Allah'tan başka hiçbir ilah yoktur” dedi. Fakat onu (silahımla) vurdum. Bundan dolayı içime bir şüphe düştü. Medine'ye geldiğimde bu olayı, Peygamber (s.a.v.)'e anlattım. Peygamber (s.a.v.):

“Lâ ilahe illallah/Allah'tan başka hiçbir ilah yoktur” dedi mi? Sen de onu öldürdün öyle mi?” buyurdu. Ben:

“Ey Allah'ın resulü! O, bu sözü ancak silahtan korktuğu için söyledi” dedim. Peygamber (s.a.v.):

“Kalbini yarıp ta bu sözü doğru söyleyip söylemediğini bilseydin ya!” buyurdu.

Peygamber (s.a.v.), bu sözü, bana o kadar çok tekrarladı ki, keşke o gün yeni müslüman olmuş olaydım diye temenni ettim.[140]

Açıklama:

Hadiste sözkonusu edilen olayın meydana geldiği savaş, hicretin 7. yılında vuku bulmuştur. Hâkim'e göre ise bu olay hicretin 8. yılında medana gelmiştir.

Resulullah (s.a.v.) burada Kelime-i tevhidin değerini, kafirin ağzından bile çıkmış bu yüce ifadeye karşı gösterilecek saygıyı ve sahibine karşı takınılacak tavrı ifade etmek istemiştir.

Fakat Üsame'nin, zaten Hurakat kabilesini öldürmek üzere gönderilmiş olması ve “Azabımızı gördükleri zaman iman etmeleri onlara fayda verecek değildir” Mümin: 40/85 ayetine bakarak Kelime-i tevhid

getirmesinin o anda müslüna sayılabilmesi için yeterli olmayacağı zannıyla adamı öldürmüş olması gibi sebeplerle Resulullah (s.a.v.) onu mazur görüp ona kısas yada diyet ycezalarından biriyle cezalandırmaya gerek duymamıştır. Sadece böyle davranışını azarlamış ve bir daha böyle yapmaması gerektiğini ona bildirmiştir.

Üsame'nin “Keşke o gün yeni müslüman olmuş olaydım diye temenni ettim”. sözü; o güne kadar İslamİyete girmemiş olmayı değil, içinde hiçbir günah bulunmayan İslamî bir hayat yaşamış olmayı temenni etmiştir. Çünkü küfür üzere kalmayı istemek caiz değildir. Dolayısıyla bu temenni, hakikat değil mecazdır. Hatta bu olaydan sonra hiçbir müslümanla savaşmayacağına yemin etmiş, Sıffın savaşında Hz. Ali'ye yardım etmemiştir.

40- “Bize Silah Çeken Bizden Değildir” Hadisi

76- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Kim biz (müminler)e karşı silah taşırsa, o, bizden değildir.” [141]

Açıklama:

Haksız yere, yani savaşmayı meşru kılan şer'i bir neden yokken te'vil etmeden ve savaşmayı mubah saymaksızın müslümanlara silah çekip silahlı çatışmaya giren bir kimse bu hareketinden dolayı asi ve günahkar olmakla birlikte kafir sayılmaz. Eğer giriştiği savaşmayı mubah telakki ederse bu takdirde kafir olur ve İslam'dan çıkar.

41- “Bizi Aldatan Bizden Değildir” Hadisi

77- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

Resulullah (s.a.v.), bir ekin yığınına uğramıştı. Elini onun içerisine daldırdı. Parmaklarına ıslaklık dokundu. Bunun üzerine:

“Ey ekin sahibi! Bu ne?” diye sordu. Ekin sahibi:

“Ey Allah'ın resulü! Ona yağmur isabet etti” dedi. Resulullah (s.a.v.):

“O ıslak kısmı insanlar görsün diye ekinin üstüne koysaydın ya! Aldatan benden değildir” buyurdu.[142]

Açıklama:

Hadis; malını değerli göstermek, onu satabilmek için hile yapmanın caiz olmadığını göstermektedir. müslüman kişi, malın iyi tarafını üste getirip kötüsünü altına saklayamaz. Malının altı üstü ve içi dışı aynı kalitede olmalıdır. Yoksa yaptığı sahtekarlık olur. Bu ise caiz değildir.

“Benden değildir” ifadesi; bizim yolumuza, ahlakımıza, ilmimize, amelimize ve güzel gidişatımıza uygun olmayıp başka bir yol üzerindedir. Çünkü bir kimseye hile yapan ve onu aldatan kimse Peygamber (s.a.v.)'e uymayı ve onun yoluna sarılmayı terk etmiştir.

42- Yanaklara Vurmanın, Yakaları Yırtmanın Ve Cahiliye Davetiyle Çağırmanın Haram Olması

78- Abdullah İbn Mes'ud (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Ölen kimselerin arkasından eliyle yanaklarına vuran yada yakalarını yırtan veya cahiliye adeti üzere uygunsuz dua eden kimse bizden değildir.” [143]

Açıklama:

Bu hareketler, Allah'a karşı açık bir isyan ve hükmüne rıza göstermemek mahiyetini taşıdığı için yasaklanmıştır. Hadis, bu tür hareketlerin haram olduğuna delat eder.

Hadiste “Cahiliye adeti üzere uygunsuz dua eden kimse” sözünden maksat; ağlarken söylenmesi dinen caiz olmayan ve cahiliyet devri insanlarının dedikleri: “Öldüm”, “Helak oldum”, “Mahvoldum” gibi sözleri söylemektir.

“Bizden değildir” ifadesinden maksat ise; böyle yapanlar, bizim sünnet ehlimizden ve mükemmel yolumuzun yolcularından değildir. Gaye, tehdit olup bu tür hareketlerin önlenmesidir. Hadisteki ifadeden maska, böyle yapanın dinden çıkarılması hükmü değildir. Nasıl ki çocuğunu azarlayan baba:

“Ben senden değilim, sende ben de değilsin” demekle, sen benim yolumda değilsin demek ister. Fakat bile büe bu hareketleri helal gören veya Allah'ın hükme karşı çıkarak Allah'a kızan kimse dinden çıkar.

79- Ebu Burde b. Ebi Musa'dan rivayet edilmiştir:

“Babam Ebu Musa çok hasta olup bayılmıştı. Başı, hanımlarından birinin kucağına düştü. Bunun üzerine hanımlarından biri, onun öldüğünü düşünerek üstünü başını yolmaya başladı. Ebu Musa, baygınlık geçirdiğinden dolayı onun bu davranışını engellemeye yönelik herhangi bir şeye güç yetiremedi. Ayıldığı zaman:

Resulullah (s.a.v.)'in böyle bir davranıştan uzak olduğu bir şeyden ben de uzağım. Çünkü Resulullah (s.a.v.) bağırıp çağıran, saçını başını yolan ve üstünü başını yırtan kadınlardan beridir” dedi.[144]

Açıklama:

Bu hastalık olayı, Hz. Ömer döneminde Ebu Musa el-Eş'arî Basra'da vali iken meydana gelmişti. Nesâî'ide Ebu Musa'nın hanımının adının “Ümmü Abdullah bint.” Devme olduğu geçmektedir. Bazıları ise onun isminin “Safıyye” olduğunu söylerler.

Görüldüğü üzere hadiste; ölmek üzere olan birisinin yanında bağırıp çağırmanın, saçını başmı yolmanın ve üstünü başını yırtmanın haram olduğu ifade edilmektedir. Peygamber (s.a.v.)'in de yapılan böyle bir işten uzak olduğu ve razı olmadığı belirtilmektedir.

43- Koğucoluğun Şiddetli Bir Şekilde Haram Kılınması

80- Hemmâm İbnu'I-Haris'ten rivayet edilmiştir:

“Bir adam, müminlerin Emiri Osman'a laf taşıyordu. Bir gün mescide oturuyorduk. Cemaat:

“Bu adam, müminlerin Emiri Osman'a laf taşıyanlardan birisidir” dediler.

“Derken bu adam gelip bizim meclisimize oturdu. Bunun üzerine Huzeyfe (İbnü'l-Yemânî,) Resulullah (s.a.v.)'i:

“Laf götürüp getiren/koğucu kimse, cennete giremez” dedi.[145]

Açıklama:

Burada koğuculuğun; sahibini cehenneme sürükleyeceği ve onu cennee girmekten mahrum edeceği haber verilmektedir. Dolayısıyla bu hadis, koğucu kimseler için büyük bir tehdit ifade etmektedir. Bu tehdide göre, yüce Allah'ın affı ve lütfü erişmediği takdirde hiçbir koğucu cennete giremeyecektir. Ancak yüce Allah'ın lütfü ve bağışlaması, imdada yetiştiği takdirde onun büyüklüğü karşısında hiçbir büyük günah kalmaz.

Hattâbî'ye göre; işittiği sözleri ilgililere olduğu gibi aktaran kimsenin durumu böyle olunca, işittiklerine bir şeyler ilave ederek aktaran kişi aynı zamanda yalancılık da yapmış olacağından onun günahı ve sorumluluğu daha ağır ve sonu daha vahimdir.

44- Elbise ile Eteğini Yerde Sürümenin, İyiliği Başa Kakmanın, Malı Yeminle Satmanın Şiddetli Bir Şekilde Haram Kılınması

81- Ebu Zerr (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Peygamber (s.a.v.):

“Üç kişi vardır ki, kıyamet gününde onlarla konuşmayacak, onlara bakmayacak, onları arı ndjrmay a çaktır. Onlar için acı verici bir azab vardır” buyurdu.

Açıklama:

Hadisin ravisi der ki: Peygamber (s.a.v.) bu sözü üç defa tekrarladı. Ebu Zerr:

“Adları batsın! İsteklerine kavuşamasınlar! Ey Allah'ın resulü! Onlar kimlerdir?” diye sordu. Peygamber (s.a.v.):

1- *Kibirinden dolayı elbisesini yerde sürükleyen,*

2- *Yaptığı iyiliği başa kakan,*

3- *Ticaret malına yalan yere yemin etmek suretiyle ilgi gösterten kimse”* buyurdu.[146]

Açıklama:

Burada büyüklük/kibirlilik duygusundan dolayı elbisesinin eteğini topuklarının aşağısına kadar uzatıp sarkıtan kişi haram işlemiş olmaktadır. Kibir duygusundan doİayı elbisesini sarkıtıyorsa bu durumda böyle bir davranış haram olmamaktadır.

Verdiği ihsanı yada sadakayı başa kakan kimsenin durumuna gelince, iyilik, Allah rızası için yapılmalıdır. Allah'ın verdiği maldan Allah'ın kuluna bir şey verildiğinde başa kakmak, çirkin bir davranış olup müslüman kişiye yakışmaz. Böyle bir hareket, elem verici bir azabı gerektirir. Bu kötü huyu alışkanlık haîine getiren kimseler, ilahi azaba maruz kalır. Hele yaptığı iyilik sadaka ise bunu başa kakmak daha da kötüdür. Hatta böyle bir hareket, Bakara: 2/264'de inanmayan kimsenin davranışına benzetilmiştir

Bir malın satılması için yalan yere yemin edilmesi yasaktır. Burada sadece yalan yemin değil, doğru yere de yemin etmek de yasaklanmış ve

edilen yeminle mala rağbet sağlansa bile bu satışın hayrlı bir iş olmadığı, maddi yönden de malın bereketini giderdiği ve malı mahvettiği bildirilmektedir.

82- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Üç kişi vardır ki, kıyamet gününde Allah onlarla konuşmaz, onları arındırmaz ve onlara bakmaz. Onlar için acı bir azab vardır. Bunlar:

1- *Zina eden yaşlı kimse.*

2- *Yalan söyleyen hükümdar.*

3- *Kibirlenen fakir."* [147]

Açıklama:

Burada söz konusu edilen üç grup, olduğundan farklı göründükleri için Allah onlarla kıyamet günü fayda verecek ve memnun edecek şekilde konuşmayacak, hayr hasenat sahiplerine gösterdiği hüsnü kabulü ve rızayı onlara göstermeyecek, aksine onlarla gazabına uğrayanlara olduğu gibi gazablı konuşacaktır. Çünkü bu üç grup, yapmamaları gereken davranışı yapmak suretiyle hem insanların yanında ve hem de Allah katında değersiz bir konuma düşmektedirler. Bunun için de, bu üç grup kimseye korkutma mahiyetinde Allah'ın onlara karşı sergileyeceği tavır anlatılmaktadır.

83- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Üç kişi vardır ki, Allah, kıyamet gününde onlarla konuşmaz, onlara bakmaz ve onları arındırmaz. Onlar için acs bir azab vardır. Bunlar:

1- *Açık arazide fazla suyu olup da onu yolcuya vermeyen kimse.*

2- *ikindiden sonra bir kimseye bir ticaret malı satıp sonra da bu malı şu, şu kadar fiyata aldığına dair Allah adına yemin etmek suretiyle başka bir hal üzere olan müşteriyi razı eden kimse.*

3- *Hükümdara sadece dünyalık bir menfaat için biat eden, dünyalık bir menfaat verirse bu biati ile ilgili sözünde duran, vermezse sözünde durmayan kimse."* [148]

Açıklama:

Bu hadiste de; bedbaht kimselerin ahirette uğrayacakları çok kötü durumları ifade edilmekte ve Allah'ın onlarla konuşmayacağı, onlara bakmayacağı, onları temize çıkarmayacağı ve onlar için elem verici bir azab olduğu bildirilmektedir.

Bu üç grup insan ise şunlardır:

1- Su bulunmayan çölde yada kırda ihtiyacından fazla suyu bulunduğu halde susamış yolcudan su esirgeyen kimsedir. Böyle davranan katı yürekli, merhametsiz ve acımasız kimsenin bu çirkin hareketi büyük bir günahtır. Fazla suyunu hayvanlardan esirgemek haram iken bit insandan ve susamış bir yolcudan suyu esirgemek çok daha kötü bir durumdur.

2- ikindiden sonra bir malını satmak isteyen ve müşteriyi inandırmak gayesiyle yalan yere yemin ederek "Bu malı şu fiyatla aldım" diyen ve böylece malım satan kimsedir.

Burada "ikindiden sonra" kaydının hikmeti hakkında Hattâbî şöyle der:

“Yalan yere yemin etmek her zaman haramdır. Burada “ikindiden sonra” kaydının konulmasının hikmeti, bu vaktin Allah katında değerli olmasıdır. Çünkü Yüce Allah, melekleri bu vakitte toplatır ve günlük ameller bu vakitte sonuçlanır. Her şeyin sonucu önemli ve muteberdir. Bu nedenle bu vakitte işlenen suçların cezası daha ağır kılınmıştır. Ta ki inanan kimse özellikle bu vakitte suç işlemeye cesaret edemesin. Bir kimse bu vakitte suç işlemeye cesaret ederse başka vakitlerde de suç işlemeye alışmış olur.”

3- Sırf şahsi çıkarı için devlet büyüğüne biat edip umduğu yararı bulduğunda biatında sadakat gösteren ve umduğu şahsi menfaati bulamayınca isyan eden kimsedir. Çünkü bu karaktere sahip kimse, devlet büyüğünü de müslümanları da aldatır, beklenmedik fitne ve bozgunculuğa sebebiyet verebilir.

45- İnsanın Kendisini Öldürmesinin Şiddetle Haram Kılınması

84- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Kendisini bir demir parçasıyla öldüren kimse ise, elinde o demir parçası olduğu halde, onu karnına saplar bir vaziyette cehennem ateşinde ebedi olarak kalacaktır. Zehir yutup da canına kıyan kimse, o zehiri cehennem ateşi içinde ebedi ve daimi olarak yutmaya çalışacaktır. Kendisini dağdan aşağıya atıp da çanına kıyan kimse, cehennem ateşi içinde ebedi ve daimi olarak yuvarlanıp duracaktır.” [149]

Açıklama:

İntihanın helal olduğuna inanarak bir şekilde canına kıyan kimse ebedi cehennemliktir. Çünkü bu kimse, canına kıymayı helal görmektedir. Bu sebeple de ebedi cehennemde kalmayı hak etmektedir. Fakat nefsine uyarak intihar eden kimse ise ebedi cehennemlik değildir. Bunlar hakkında cehennemde ebedi kalmak, uzun müddet orada yanmaktan kinayedir.

Ayrıca Allah Rasulu bu hadisinde, çeşitli metotlarla canına kıyan kimsenin yaptığı bu işin, son derece çirkin bir eylem olduğuna dikkat çekmekte ve inananları bu tür eylemlerden sakındırmak terhib için şiddetli bir cehennem azabı tehdidinde bulunmuştur.

İntihar eden kimsenin cenaze namazı; Ebu Yusuf'a göre kılınmaz. Çünkü intihar eden kimse nefsine zulmetmiştir. Bu sebeple de yol kesen eşkıya hükmündedir. Ebu Hanife'ye göre ise kılınır. Çünkü onun kanı heder olup eceliyle ölen kimseye benzer.

85- Sabit b. Dahhâk (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

"Sabit b. Dahhâk, Resulullah (s.a.v.)'e ağacm altında biat ettiğini ve onun şöyle buyurduğunu haber vermiştir:

"Kim İslamdan başka bir adına yalan yere yemin ederse, o kimse dediği gibidir. Kim de bir şeyle kendini öldürürse kıyamet gününde o şeyle azab olunur. Bir kimsenin, sahip olmadığı bir şeyi adaması geçerli değildir."[150]

Açıklama:

Bu yeminden maksat; “Şöyle edersem kafir olayım, Yahudi olayım......” türü yeminlerdir.

Bu tür yeminler, tehdit ve azab bakımından mübalağaya işaret etmektedir.

Böyle yemin eden kimsenin, bu yeminiyle, Yahudi olacağı yada İslam'dan beri olacağı değildir. Sanki Yahudi gibi bir cezaya müstehak olacak demektir.

İbn Hacer (ö. 852/1447) de, hadisteki “O dediği gibi olur” sözünden maksadın; tehdit ve azabda mübalağaya delalet etmesinin yada kişinin o dinden olduğuna hükmedilmemesinin muhtemel olduğunu söyler.

İslam'dan başka bir adına yemin ettikten sonra yeminin sahih veya yalandan olmasının bir farkı yoktur. Hadiste yalancı olarak diye kayıtlanması; bir kaydı vukûîdir, yani çoğunlukla böyle yeminler yalan yere yapıldığı içindir.

îbn Battal'a göre ise *“O kimse dediği gibidir”* sözünden maksat; o kimse yalancıdır. Kafir değildir. Bu sözle İslam'dan çıkıp yemin ettiği dine girmez. Çünkü bu kimse, bu şeylere inanarak söylemedi. Dolayısıyla kafir değil, yalancı olur.

İbn Hacer (ö. 852/1447) ve Münzirî (ö. 656/1258)'de, bu tür sözlerle yemin eden kimsenin, Yahudi ve kâfir olmayacağı doğrultusundadır.

Bu tür sözler, şeriat örfünde yemin sayılır mı, sayılmaz mı? Bu sözlerin yerine getirilmemesi halinde kefaret gerekir mi, gerekmez mi meselesi ihtilaflıdır.

İbnü Cevzî (ö. 597/1200)'ye göre; küfür olan dinlerden birine yemin eden kişi, kâfire benzer.

İmam Şafiî (ö. 204/819) ile İmam Mâlik (ö. 179/795)'e göre; bu tür sözler yemin olmayıp bu tür bir sözde durmamak kefareti gerektirmez.

İmam Ebu Hanîfe (ö. 150/767), İmam Ahmed (ö.241/795), Nehaî, (ö. 95/713), Evzâî (ö. 157/774), Sevrî (ö. 161/777) ise bu tür sözlerin yemin mahiyetinde olup bozulması halinde kefaretin gerekli olduğu görüşündedirler. Örneğin, Allah zıhar yapana kefareti emretmiştir. Çünkü zıhar, günah ve yalan bir sözdür. Anılan sözlerle yemin etmek de günahtır. Bundan dolayı kefaret gerekir.

Bir kimsenin malik olmadığı bir şeyi adaması; İmam Şafii'ye göre bu şart ister genel olsun ve ister özel olsun bir şey lazım gelmez. Ebu Hanife'ye göre ise her iki surette de açıklama yapmak sahihtir.

Ayrıca bu hadiste; kendisini bîr şeyle öldüren kimsenin kıyamet gününde öldürdüğü şeyle azab olunacağı belirtilerek bu işin ne kadar ciddi ve önemlî'olduğuna vurgu yapılmaktadır. Bundan önceki hadiste de; intihar şeklîlerinden bazıları zikredilmiş, burada ise genel ifade üzerinde durulmuştur.

86- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

Resulullah (s.a.v.)'le birlikte Huneyn'de bulunduk. Resulullah (s.a.v.), müslüman adıyla çağrılan kimselerden birisi için:

“Bu adam, cehennemliktir” buyurdu.

Savaş yerine vardığımızda o adam, şiddetli bir şekilde düşmanla çarpışıp yaralandı. Bunun üzerine sahabiler:

“Ey Allah'ın resulü! Kendisi için “Cehennemliktir” dediğin kimse bugün Şiddetli bir şekilde düşmanla çarpışıp daha sonra da öldü” dediler. Resulullah (s.a.v.) yine:

“Cehenneme girecek” buyurdu.

Bunun üzerine bazı müslümanlar bu konuda nerdeyse şüpheye düştüler, Onlar bu haldeyken birden adamın ölmediği, fakat ağır bir şekilde yaralandığı söylendi. Akşam olduğunda adam yaralarının aasına dayanamayarak kılıcının kabzasını yere, sivri ucunu da göğsüne dayayıp sonra da ağırlığını basmak suretiyle kendisini öldürdü. Bu durumu, Resulullah (s.a.v.)'e haber verdiler. Resulullah (s.a.v.):

“Allahu Ekber/Allah En Büyüktür” Şahadet edct ederim ki, ben, Allah'ın kulu ve resulüyüm” buyurdu.

Daha sonra Bilâl'e bu hususta emir verdi. O da, insanların içerisinde:

“müslüman kimseden başka hiç kimse cennete giremez. Dolayısıyla Allah, bu dini, facir/günahkar bir adamla da destekler” diye seslendi. [151]

Açıklama:

Huneyn savaşı: Bu savaş, hicretin 8. yılında Mekke'nin güney doğusunda yer alan Hevazin kabilesine karşı yapılmış olup müslümanlar bu savaşta zaferle dönmüşlerdi.

Burada Hz. Peygamber (s.a.v.)'in geleceğe dair verdiği haberin doğru olarak çıkması yer almaktadır.

Resulullah (s.a.v.)'in bu olayda sözkonusu kimse hakkında ya vahiy suretiyle onun mümin olmadığını yada kendisini öldürmeyi helal itikat ederek dinden çıktığını bildirmiştir.

Savaş meydanında iyi çarpışıp da yaralanınca acısına dayanamayarak kendisini öldüren bu şahsın, “Kuzman” adında birisi olduğu söylenmiştir.

Burada dikkate değer bir hususta; amellere aldanarak onlara güvenilmemesidir. Çünkü halin her zaman değişmesi mümkündür.

87. Cündeb (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Sizden önceki ümmetlerden bir adamda yara çıkmıştı. Yara, bu adamı rahatsız etmeye başlayınca ok çantasından bir ok çıkarıp yarayı yoldu. Derken kan dinmedi, Nihayet adam öldü. Rabbiniz: “Ben bu kimseye cenneti haram ettim” buyurdu. [152]

Açıklama:

Bundan önceki hadislerde de geçtiği üzere; yaralı yada ölmek üzere olan kulun, ruhunun Allah tarafından alınıncaya kadar sabredemeyerek kendisini öldüren kimseye cennetin haram kılınması, bu kimsenin İntihan helal saymış olmasındandır. Çünkü bu kimse, yarayı tedavi ettirip iyileştirme yoluna değil de, yaranın etkisine dayanamayarak ok çantasından bir ok çıkartarak yarayı yolmak suretiyle hayatına son vermeyi uygun gördüğünden dolayı adam ölmüş, Allah'da o bu kimseye cenneti haram kılmıştır.

46- Ganimete Hainlik Etmenin Şiddetle Haram Kılınması Ve Cennete Müminlerden Başka Hiçkimsenin Girememesi

88- Ömer İbnu'l-Hattâb (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Hayber savaşının meydana geldiği gün, Peygamber (s.a.v.)'in sahabilerinden birkaç kişi gelip:

“Filanca şehid, hatta bir adamın yanına uğrayıp onun hakkında da filanca şehiddir” dediler. Peygamber (s.a.v.):

“Hayır! Hayır! Doğrusu ben, dediğiniz o kimseyi, ganimetten aşırdığı bir hrrka yada bir yağmurluktan dolayı cehennemde gördüm” buyurdu. Daha sonra da:

“Ey Hattâb'ın oğlu! Git, insanların içerisinde “Cennete, müminlerden başka hiç kimse giremez” şeklinde seslen” buyurdu. Ben de çıkıp:

“Dikkat edin ki! “Cennete, müminlerden başka hiç kimse giremez” diye seslendim” dedi. [153]

89- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Peygamber (s.a.v.)'le birlikte Hayber savaşına çıkmıştık. Allah bize fetih ihsan eyledi. Ganimet olarak, altın ve gümüş almadık. (Sadece) eşya, yiyecek ve giyecek aldık. Sonra vadiye çekildik. Resulullah (s.a.v.)'in yanında bir kölesi vardı. Bu köleyi, ona, Cüzam kabilesinden Dubeyb oğullarından Rifâa İbnu'z-Zeyd adında bir kimse hibe etmişti. Vadiye indiğimiz zaman, Resulullah (s.a.v.)'in bu kölesi ganimet malı toplanan yerden Peygamber (s.a.v.)'in hayvanının palanını aşırmak için ayağa kalkmıştı. O sırada bir ok atıldı. Eceli de, bundan oldu. Bunun üzerine:

“Ey Allah'ın resulü! Kölenin şahadeti kutlu olsun” dedik. Resulullah s.a.v. :

“Hayır! Hayır! Muhammed'in nefsi elinde olan Allah'a yemin ederim ki, Hayber savaşının meydana geldiği gün paylaştırılmamış ganimet

mallarından almış olduğu şu hırka onun için ateş olmuş, onun üzerinde yanmaktadır” buyurdu.

Bunun üzerine herkesi korku sardı. Derken bir adam, bir yada iki tane ayakkabı bağı getirip:

“Ey Allah'ın resulü! (Bunu yada bunları,) Hayber (savaşının meydana geldiği) günü (ganimet dağıtılmadan önce kendime) almıştım' dedi. Resulullah Ateşten bir ayakkabı bağı yada ateşten iki ayakkabı bağı...” buyurdu. [154]

Açıklama:

Hadisin metninde söz konusu edilen vadi, Medine'ye yakın buluna “Vadi'l-Kura”dır. Bu kölenin adı, Mid'am idi.

Ganimet:

müslüman olmayanlarla yapılan savaş esnasında veya savaşan iki ordunun karşılaşmaları sırasında gazilerin kuvveti ile düşmandan alınan maldır.

Ganimet mallarından taşınabilir olanlarına, “Ganâim-i me'lufe”; taşınmaz mallara, “Ganaim-î gayr-i me'lufe” denir. “Enfâl”de denilen ganimet mallarına, genel anlamda “Ganâim-i hâlise”; beşte biri devlet hazinesine aynldıktan sonra gazilere dağıtılan ganimet mallarına, “Ganâim-i maksûme”; düşmandan alınıp da henüz gaziler arasında taksim edilmeyen ganimet mallarına, “Ganâim-i gayr-ı maksûme”; devlet başkanının veya

ordu emîrinin, savaşa teşvik için gazilere fazladan verdiği ganimet mallarına “Neıl” (çoğulu enfâl) denir.

Ganimete ihanete edilerek o maldan bir şey çalmak kesinlikle haramdır. Çalınan eşyanın az yada çok olması önemli değildir. Önemli olan, ganimete ihanet edilmesidir. Fakat ganimetten çalınan bir malın, tekrar ganimete geri iade edilmesi halinde kabul edilmesi gerekir.

Peygamber (s.a.v.)'in;

“Ateşten bir ayakkabı bağı yada ateşten iki ayakkabı bağı” buyurması; ganimet mallan arasından bu malı çalan kimseye bu ihanetinden ötürü verilecek uhrevi cezadan kinayedir. Yani çalınan eşyanın ateş haline getirilerek çalanın bu ateşle azab edileceği anlatılmak istenmektedir. Bununla birlikte ibarenin böyle gelişiyle mana: “Hıyanet edenler, ganimetten çaldıkları eşya yüzünden cehennemde azab olunurlar” şeklinde de olabilir.”

Burada dikkkate değer bir hususta, hain kimsenin savaşta öldürülmesi üzerine ona şehit denilmemesi ve bir kimse hakkında “Cennetlik” yada “Cehennemlik” denilmesinin doğru olmamasıdır.

Bazıları, bu olayı Huneyn'de geçtiği ileri sürmüşlerse de doğrusu bu hadiste de belirtildiği üzere olayın Hayber'de geçmiş olmasıdır.

47- Kendisini Öldüren Kimsenin Tekfir Edilmemesi

90- Câbir b. Abdullah (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Tufeyl b. Amr ed-Devsî, Mekke'de müşriklerin baskısı altında bulunan Peygamber (s.a.v.)'e gelip ona:

“Ey Allah'ın resulü! Sağlam ve güvenli bir kalede olmak ister misin?” dedi.

“Câbir der ki:

“Cahiliye döneminde Devs kabilesine ait bir kale vardı.”

Peygamber (s.a.v.), buna razı olmadı. Çünkü Allah, (Peygamber'i) koruma görevini Ensar'a vermişti.

Peygamber (s.a.v.) Medine'ye hicret edince, Tufeyl b. Amr'da, Peygamber (s.a.v.)'in yanma hicret etti. Kavminden bir adam da onunla birlikte hicret etmişti. Medine'de sıkılmışlardı. O adam hastalanmıştı. Hastalığında sabırsızlık edip okları almış, onlaria parmak boğumlarını kesti. Derken ellerinden kan fışkırdı. Nihayet öldü. Daha sonra Tufeyl b. Amr, bu adamı rüyasında gördü. Kılık-kıyafeti güzeldi. Fakat elleri sanlı vaziyetteydi. Ona:

“Rabbin sana ne yaptı?” diye sordu. O da:

“Peygamber (s.a.v.)'in yanına hicret ettiğim için beni affetti” diye cevap verdi. Tufeyl:

“Ellerini niçin sarmış olarak görüyorum?” dedi. O da:

“Bana, “Bozduğun bir organını biz düzeltemeyiz?” dediler” diye cevap verdi. Tufeyl, bu rüyayı, Resulullah (s.a.v.)'e anlattı. Bunun üzerine

Resulullah (s.a.v.):

“Allahım! Onun ellerini de affeyle!” diye dua etti. [155]

Açıklama:

Hadis, kendisini öldürmeyi helal görmeyerek nefsine yenilerek intihar eden kimsenin yada büyük günah işleyen bir kimsenin tekfir edilmemesi gerektiğini ifade etmektedir. Boylelerinin cehennemlik olduklarına hükmedilmez.

Ayrıca bu hadis, intihar edenleri ve diğer büyük günah işleyenleri ebedi cehennemde kalacaklarmış gibi gösteren diğer hadisleri açıklamakta ve bu tür günahkarların ceza göreceklerini belirtmektedir. Çünkü bu tür bir günah işleyen kimse, helal görmediği müddetçe, işlediği bu günahtan dolayı günahkar olur.

Büyük günah işleyenlerin ebedi cehennemde kalacağı görüşü Mutezile mezhebine ve büyük günah işleyenin kafir olacağı görüşü ise Harici mezhebine ait bir görüştür.

48- Kıyamete Yakın Ortaya Çıkacak Ve Kalbinde Bir Parça İman Bulunan Kimselerin Ruhlarını Alacak Olan Rüzgar

91. Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Doğrusu Allah, Yemcn'den, ipekten daha yumuşak bir rüzgar gönderecek. Bu rüzgar, kalbinde, bir tane yada zerre ağırlığında iman

bulunan hiç kimseyi sağ bırakmayacaktır.” [156]

Açıklama:

Bu hadiste, kıyametin kopmasına doğru rüzgarın Yemen'den gelerek kalbinde bir tane yada zerre ağırlığında iman bulunan müminin ruhunu alacağı bildirilmektedir.

Neuevî, bu hadisi, zahiri anlamına göre bırakıp yoruma gerek olmadığını belirtmiştir.

Bu hadis, konuyla ilgili diğer hadislere muhalif değildir. Çünkü müminler, kıyamet gününün yakın olup alametleri ortaya çıktığı zaman ruhlarını bu yumuşak rüzgar alıncaya kadar hak üzerinde olmaya devam edeceklerdir. [157]

49- Kıyametten önce Fitneler Ortaya Çıkmadan Amellere Sarılmaya Teşvik

92- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Karanlık gecenin (zifiri) karanlıklarına benzeyen fitneler ortaya çıkmadan amellere sarılın. Çünkü fitneler ortaya çıktığı zaman kişi, mümin olarak sabahlayacak, kafir olarak akşamlayacak yada mümin olarak akşamlayacak, kafir olarak sabahlayacak, dinini bir dünya malı karşılığında satacaktır.” [158]

Açıklama:

Burada kıyamet kopmadan önce gece karanlıkları gibi yığın yığın fitneler ortaya çıkıp i§ işten geçmden amel ve ibadetlere teşvik edilmektedir. Çünkü bu fitneler o kadar büyük ve korkunç olacak ki, onların şerrinden bir kimse ibadet ve amelleri yapmaya vaki bulamayacaktır.

Resulullah (s.a.v.)'in, *“Kişi, mümin olarak sabahlayacak, kafir olarak akşamlayacak”* sözüyle; fitnenin dehşetinden insan bir günde bu derece büyük değişiklikler geçirecek; günü gününe ve saati saatine uymayacaktır. [159]

50- Mümin Kimsenin, Amelinin Boşa Gitmesinden Korkması

93- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Yüce Allah'ın

“Seslerinizi Peygamber'in sesinin üstüne kaldırmayın” [160] ayeti, sonuna kadar inince, Sabit b. Kays evine kapanıp:

“Ben, cehennemliklerdenim” diyerek kendisini Peygamber (s.a.v.)'le görüşmekten alıkoydu.

“Derken Peygamber (s.a.v.), Sa'd b”. Muâz'a:

“Ey Ebu Amr! Sabit (b. Kays)'tan ne haber? Hasta mı oldu?” diye sordu. Sa'd b. Muâz:

“O, benim komşumdur. Bir şikayeti olduğunu bilmiyorum” dedi.

Bunun üzerine Sa'd b. Muâz, Sabit b. Kays'a gidip (ona) Peygamber (s.a.v.)'in söylediklerini anlattı. Sabit b. Kays:

“Sesleri, Peygamber'in sesinin üzerine kaldırmayı yasaklayan” şu ayet indirildi. Bilirsin ki, Resulullah (s.a.v.)'e karşı sizin en yüksek sesl(e hitap ed)eniniz benim. O halde ben cehennemliklerdenim” dedi.

Sa'd b. Muâz, bu oalyi (gidip) Peygamber (s.a.v.)'e anlattı. Resulullah (s.a.v.):

“Aksine o, cennetliktir” buyurdu. [161]

Açıklama:

Bu hadis, Sabit b. Kays'ın biyografisini anlatmaktadır. Sabit, Ensar'ın ve Resulullah (s.a.v.)'in hatibi idi. Yüksek sesli bir kimse olup konuşurken sesi fazla gürleşirdi. Bu sebeple herkesten fazla kendisi bu hareketinden dolayı endişeye kapılmıştı. Fakat Resulullah (s.a.v.) onu cennetle müjdeleyince bütün üzüntüleri bir anda sevince boğulmuştur.

Hucurât: 49/2 ayeti, bir rivayete göre Sâbît b. Kays hakkında ve diğer bir rivayete göre ise Ebu Bekr ile Ömer, Peygamber (s.a.v.)'in huzurunda bir meseleyi yüksek sesle tartıştıkları için inmiştir.

Ayrıca hadis, alim veya bir kimsenin, arkadaşlarından bazısını bir kaç defa göremediği takdirde onun halini araştırıp soruşturmanın caiz olduğunu göstermektedir.

51- Cahiliye Dönemi Amellerinden Dolayı Sorumlu Olunup Olunmayacağı Meselesi

94- Abdullah İbn Mes'ud (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Bazı İnsanlar, Resulullah (s.a.v.)'e:

“Ey Allah'ın resulü! Cahiliye döneminde yaptıklarımızdan dolayı sorumlu tutulacak mıyız?” dediler. Resulullah (s.a.v.):

“Sizden her kim, İslam'da iyi ameller işlerse cahiliye dönemindeki yaptıklarından dolayı sorumlu tutulmaz. Fakat kim kötülük ederse, hem cahiliye dönemindeki ve hem de İslam'da yaptıklarından dolayı sorumlu tutulur” buyurdu. [162]

Açıklama:

Burada kafir bir kimse müslüman olup müslümanlıkta kalmaya devam ederse küfür halinde işlediği günahların hepsinin bağışlanacağı, fakat İslam dininde kalmaya devam etmeyip tekrar küfre dönüp dinden çıkarsa o zaman o kimse hem önceki küfür halinde işlediği günahlardan ve hem de müslüman olduktan sonraki dinden çıkmasıyla sorumlu olduğu bildirilmektedir.

İmam Nevevî ise bu hadisi şöyle tefsir etmiştir: Hakiki müslüman olmakta devam eden bir kimsenin, müslüman olmazdan önceki yaptıklarından sorumlu tutulmayacağı Kur'an nassı, bir çok sahih hadisle ve müslümanların icmaıyla sabittir.

Nitekim konuyla ilgili bir hadiste,

“İslam, kendisinden önceki (dönemlere ait) günahları yok eder” [163] buyurulmaktadır.

Hadisin metninde geçen “Kötülükten” maksat; İslam'a kalbiyle girmeyip zahiren Kelime-i şahadeti getirerek teslim olmak ve kalbiyle

İslam'ın hak olduğuna inanmamaktır. Böyle bir kimse, bütün müslümanların icmaıyla münafık olup küfrü üzere baki olup müslüman suretinde görünmezden önce işlemiş olduğu cahiliye dönemi amellerinden sorumlu olduğu gibi müslüman göründüğü zaman yaptıklarından da sorumludur. Çünkü bu adam, küfründe devam etmiştir.[164]

Übbî'de, Nevevî'nin bu yorumunu beğenip konuyla ilgili olarak şöyle demiştir: Nevevî, İslam'daki iyi ameli “İhlas”la ve kötü ameli de “İhlassız”lıkla tefsir etmiştir. Çünkü samimi müslüman olmayan bir kimseyi, bütün amelleriyie sorumlu tutmak doğru olmadığı gibi İslam'daki iyi amel “Taat” ve kötü ameli de “Muhalefet” diye açıklamak doğru değildir. Çünkü böyle bir açıklama, İslam'ın kendinden önceki amelleri hükümsüz bırakmasını taata ve gelecekte şeriata muhalefet etmemeye bağlı olmayı gerektirir. Halbuk mesele, böyle değildir. [165]

Kısacası: müslüman olmak; kişi ve toplumlan, İslam öncesi yada İslam dışı yaşayışlarının maddi-manevi kirlerinden temizler, yepyeni bir kimlik ve kişiliğe kavuşturur. Bu anlamda İslam; zihnî, fikrî, siyasî, ekonomik ve ahlakî kirliliği, kargaşayı ve anarşiyi ortadan kaldıracak en gerçekçi bir arınma sistemi ve fırsatıdır.

52- İslam'ın, Kendisinden önceki Dönemlere Ait Günahları Yok Etmesi Ve Hicret ile Haccın Da Böyle Olması

95- Ibn Şimâse el-Mehrî'den rivayet edilmiştir:

“Ölüm döşeğinde olduğu bir sırada Amr İbnu'l-Âs'in yanma vardık. Uzunca bir süre ağladı. Sonra da yüzünü duvara çevirdi.” Oğlu:

“Ey babacığım! Resulullah (s.a.v.), seni, filanca şeyle müjdelemedi mi? Resulullah (s.a.v.), seni, filanca şeyle müjdelemedi mi?” demeye başladı. Bunun üzerine Amr İbnu'1-As yüzünü bize çevirdi:

Doğrusu hazırlamakta olduğumuz şeylerin en faziletlisi, Allah'tan başka ilah olmadığına ve Muhammed'in Allah'ın resulü olduğuna şahadet etmektir. Şüphesiz ki ben (hayatım boyunca) üç hal üzere bulundum:

1- Düşünüyorumda bir zamanlar Resulullah (s.a.v.)'e benim kadar aşırı buğzeden hiç kimse yoktu. O sırada bana göre, imkanını bulup ta onu öldürmüş olmak kadar değerli bir iş daha yoktu. Eğer bu hal üzere ölmüş olsaydım, doğrusu cehennemliklerden olurdum.

2- Allah İslam'ı kalbime yerleştirdiği zaman Peygamber (s.a.v.)'e gelip:

“Sağ elini uzat, sana biat edeyim” dedim. Hemen sağ elini uzattı. Ben de elimi çektim. Resulullah (s.a.v.):

“Ey Amr! Ne oldu sana!” buyurdu. Ben de:

“Şart koşmak istedim” dedim. Resulullah (s.a.v.):

“Neyi şart koşuyorsun?” buyurdu. Ben de:

“Bağışlanmamı” dedim. Resulullah (s.a.v.);

“Biliyorsun ki, İslam, kendinden önce günahları yok eder. Hicret te, ondan önceki günahları yok eder. Hac ta, ondan önceki günahları yok eder!” buyurdu.

Bundan sonra benim nazarımda Resulullah (s.a.v.)'ten daha sevgili ve ondan daha büyük bir kimse kalmadı. Ona karşı duyduğum saygıdan dolayı kendisine doyasıya bakamıyordum. Benden, onun özelliklerini anlatmamı isteseler, buna güç yetiremem. Çünkü ona doyasıya bakamazdım. Eğer bu

hal üzere ölmüş olsam, cennetliklerden olmamı kuvvetli bir şekilde ümit ederdim.

3- Sonra bazı şeyleri üzerimize aldık. Bu işler hakkında halimin ne olacağını bilemiyorum. Öldüğüm zaman beraberimde hiçbir ağlayıcı ve hiçbir ateş takip etmesin. Beni gömdüğünüz zaman üzerime toprak serpin. Sonra mezarımın etrafında bir deve boğazlanıp eti dağıtıhncaya kadar durun ki, sizlerle ünsiyet edeyim ve Rabbimin beni sorgulamakla görevli elçilerini nasıl karşılayacağımı düşüneyim" dedi.[166]

Açıklama:

Bu hadis, sahabeden olan Amr İbn Âs'in vefat halini anlatmaktadır. O, akıllı, fikir ve lisan itibariyle Arapların dahisi idi. Hz. Ömer zamanında Mısır'da on yıl üç ay, Hz. Osman zamanında dört yıl ve Muaviye döneminde ise iki yıl üç ay valilik yapmıştır.

Hicretin 36. yılında Hz. Ali ile Muaviye arasında gerçekleşen "Sıffîn" savaşında Muaviye'nin yenilmesiz sözkonusu olduğunda Kur'an sahifelerini mızraklara takarak kaldırmayı ve Hz. Ali'yi Kitabullah'a davet ederek durudurulabileceğini Muaviye'ye telkin eden, her iki taraf arasında Hakem işini teklif eden ve hile sonucuyla Hz. Ali'nin hilafetten alınıp yerine Muaviye'nin atanmasını sağlayan kişi, Amr İbn As'tır. Amr İbn As, bu yardımı karşılığında Muaviye'den Mısır valiliğini istemiş, Muaviye'de bu teklifi kabul etmişti. [167]

Amr İbn Asın,

"Sonra bazı şeyleri üzerimize aldık. Bu işler hakkında halimin ne olacağını bilemiyorum" sözüyle, bu olay ve Mısır valiliği döneminde yapığı

bazı işleri kastetmiş olabilir.

96- Abdullah İbn Abbâs (r.anhümâ)'dan rivayet edilmiştir:

“Müşriklerden bazı kimseler; bir takım insanlar öldürmüşler ve bunda aşın gitmişler, zina etmişler, sonra da Muhammed (s.a.v.)'e gelip ona:

“Doğrusu senin söylediğine ve kendisine davet ettiğin din, çok güzel. Bize, (bu) yapttklanmiza keffaret olacak bir şeyi bildirirsen müslüman oluruz” dediler.

Bunun üzerine;

“Onlar ki, Allah ile beraber başka bir İlaha dua etmezler; Allah'ın haram kıîdığı cana haksız yere kıymazlar ve zina da etmezler; kim bunları yaparsa ağır bîr cezaya çarpılır” [168] ayeti indi. Bir de;

“De ki: “Ey nefislerine karşı aşarı giden kullarım, Allah'ın rahmetinden ümit kesmeyin” [169] ayeti indi. [170]

Açıklama:

Burada adam öldürme, zina işleme hususunda aşm gidip sonradan müslüman olan kimselerin, bu yaptıklarından dolayı Allah'ın rahmetinden umut kesmemeleri gerektiği belirtilmektedir. Zaten Zümer: 39/53 ayeti de; en ağır suçlar ve cinayet işleyen kimselerin ümitsizliğe düşmeyerek tevbe ve istiğfar etmek suretiyle iiahî yardıma uğrayacakları belirtilmektedir.

53- Kafirin, müslüman Olmazdan önceki Amelinin Hükmü

97- Urve İbnu'z-Zübeyr'den rivayet edilmiştir: “Hakîm b. Hizam, Resulullah (s.a.v.)'e:

“Ey Allah'ın resulü! Bazı işlere ne dersin? Çünkü ben cahiliyet döneminde sadaka vermek, köle azad etmek yada akrabayla iyi ilişki kurma (gibi) işlerle ibadet ederdim. Bu yaptıklarımda bir sevab var mıdır?” diye sordu. Resulullah (s.a.v.):

“Sen zaten önceden yaptığın bu hayrlarla müslüman oldun” buyurdu. [171]

Açıklama:

Mâzirî “Sen zaten önceden yaptığın bu hayrlarla müslüman oldun” sözü hakkında alimlerin görüş ayrılığına düştükten sonra şöyle der: Bu cümlenin zahiri, usulün gerektirtiği manaya muhaliftir. Çünkü kafirin ibadeti sahih değildir kî, yaptığı taattan dolayı sevaba nail olsun. Fakat ibadet değil de itaat göstermiş olması sahihtir. Bu açıklamadan sonra hadis üç şekilde şöyle tevil edilmiştir:

1- Sen zaten önceden yaptığın bu hayrlarla müslüman oldun sözü, “Daha önce güzel adetler kazanmışsın. Onlardan, müslüman iken de faydalanıyorsun; sana hayrlı işler için bu adetler bir hazırlık ve yardımcı oluyor” anlamına gelebilir.

2- Bu yaptıklarınla güzel bir nam kazandın. Bu namın, müslümanken de devam edecektir anlamına da gelebilir.

3- müslüman olduktan sonra yaptığı hayr ve hasenata geçmiş iyilikleri sebebiyle fazla sevab verilmesi imkan dahilindedir. [172]

Kadı İyâz'a göre bu sözün anlamı; “Geçmişte yaptığın hayrlar bereketine yüce Allah seni İslam'a hidayet etti” şeklindedir. Çünkü daha önce bir kimsenin hayr yapmış olması, akıbetinin saadetine delildir. [173]

54- İmanda Samimiyet Ve İhlas

98- Abdullah İbn Mes'ud (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Yüce Allah'ın

“İman edip de imanlarına zulüm bulaştırmayanlar” [174] ayeti indiği zaman Resuiullah (s.a.v.)'in sahabileri: “Hangimiz nefsine zulüm yapmaz ki?” dediler. Bunun üzerine ResuLullah (s.a.v.):

“Burada söz konu edilen zulüm, sizin zannettiğiniz zulüm gibi değildir. Buradaki zulüm ancak; Lokman'ın, oğluna söylediği (gerçekte anlamda kullanılan zulüm gibidir: “Yavrucuğum! Allah'a şirk koşma. Doğrusu şirk, gerçekten büyük bîr zulümdür” [175] buyurdu. [176]

Açıklama:

Zulüm kelimesi Kur'an'da değişik anlamlarda kullanılmıştır. Bunlardan birisi de, “Bir kimsenin günah işleyerek kendisine yazık etmesi” anlamıdır. Sahabiler, [177] da geçen “Zulüm” kelimesini bu manada anlayarak “Hangimiz zulüm yapmaz ki?” yani hangimiz günah işlemez ki? emek istemişlerdi. Yalnız [178] deki “Zulüm” kelimesi, şirk/Allah'a ortak koşma anlamında kullanılmıştır.

“Zulüm” bir kimseyi hakkından mahrum etmek ve adaletsizce davranmaktır. Şirk büyük bir zulümdür. Çünkü insan yaratıcısı, rızık ve nimet verenine, yaradılışı, rızıklanışı ve bu dünyada hoşlandığı şeylerle nimetlenişinde hiçbir katkısı ve ortaklığı bulunmayan varlıkları ortak koşmaktadır. Bundan daha büyük bir adaletsizlik olamaz. İnsanın yalnızca Allah'a tapması, Yaratıcı'nın İnsan üzerindeki hakkıdır. Fakat müşrik, başkalarına tapmakta ve Allah'ın bu hakkını çiğnemektedir. Dahası o, Allah'tan başkasına taparken yaptığı her işte, kendi akıl ve bedeninden tutun, yer ve göklere kadar birçok şey sarfeder; oysa bu harcadıkları, bir Allah tarafından yaratılmıştır ve insanın Allah'tan başkasına kulluk ederek onlardan hiçbirini sarfetmeye hakkı yoktur. Hem sonra insanın nefsi üzerinde bir hakkı vardır ki bu, kendisini alçaİtmamak ve cezaya müstehak kılmamaktır. Fakat Allah'tan başkasına tapan kişi cezaya müstehak olduğu gibi kendisini de aiçaltmaktadır. Bu şekilde müşrikin bütün hayatı, her yönü ve zamanıyla zulüm haline gelir. Artık onun aldığı her soluk adaletsizlik ve zulmün bir ifadesi halindedir.

55- Yüce Allah'ın, Kullarına Güç Yetırelemeyecek Şeyleri Teklif Etmemesi

99- Ebıs Hureyre (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.)'e,

“Göklerdeki ve yerde bulunan herşey Allah'ındır. Siz, içinizdekini açıklasamz da saklasanız da Allah, sizi onunla hesaba çeker; sonra dilediğim bağışlar, dilediğine azap eder. Allah, herşeye gücü yetendir”

[179] ayeti indiği zaman, bu ayet, Resulullah (s.a.v.)'in sahabilerine ağır geldi. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.)'e gelip önünde diz çöküp:

“Ey Allah'ın resulü! Daha önce bize namaz, oruç, cihad ve sadaka gibi gücümüzün yeteceği ameller teklif olunmuştu. Şimdi ise sana şu ayet indirildi. Biz buna güç yetiremeyiz?” dediler. Resulullah (s.a.v.):

“Sizden önce geçen iki Ehl-i kitap (kavm)in dedikleri gibi işittik ve İsyan ettik” demek mi istiyorsunuz? Aksine siz “İşittik ve itaat ettik. Affına sığındık. Ey Rabbimiz! Dönüş ancak Sanadır” deyin!” buyurdu. Bunun üzerine sahabiler:

“İşittik ve itaat ettik. Affına sığındık. Ey Rabbimiz! Dönüş ancak sanadır” dediler.

“Halk Resululîah'ın öğrettiği bu sözü okuyunca, dilleri buna alıştı. Bunun peşisıra yüce Allah, “Peygamber, Rabbi tarafından kendisine indirilene îman etti, müminler de iman ettiler. Her biri Allah’a, meleklerine, kitaplarına, peygamberlerine iman ettiler. “Allah'ın peygamberlerinden hiçbiri arasında ayırım yapmayız. İşittik, itaat ettik. Ey Rabbimiz! Affına sığındık! Dönüş ancak sanadır” dediler. [180]

Sahabiler bunu yapınca, yüce Allah bu yaeti nesh edip:

“Allah, her şahsı, ancak gücünün yettiği ölçüde mükellef kılar. Herkesin kazandığı (hayır) kendine, yapacağı (şer) de kendinedir. Rabbimiz! Unutursak veya hataya düşersek bizi sorumlu tutma” [181] ayetini indirdi.

Peygamber, bu duayı okuyunca, yüce Allah:

“Peki” buyurdu. Peygamber:

“Rabbimiz! Bizden öncekilere yüklediğin gibi bize de ağır bir yük yükleme” [182] duasını okuyunca, yüce Allah:

“Peki” buyurdu, Peygamber:

“Rabbimiz! Bize gücümüzün yetmediği işleri yükleme!” [183] duasını okuyunca, yüce Allah:

“Peki” buyurdu. Peygamber:

“Bizi affet! Bizi bağışla! Bize acı! Sen bizim mevlâmızsın. Kâfirler topluluğuna karşı bize yardım et!” [184] duasını okuyunca, yüce Allah:

“Peki” buyurdu. [185]

Açıklama:

Nesh: Şer'i bir hükmün, kendinden önce gelen şer'i bir hükmü kaldırmasıdır.

Bu ayetin, bîr önceki şiddet ayetini nesh edip etmediği ihtilaflıdır. Abdullah İbn Abbâs'tan gelen bir rivayete göre bu ayet nesh edilmiş, bir rivayete göre ise nesh edilmemiştir. Kadı fyaz'a göre de bu ayet nesh edilmiştir. Bazılarına göre bu ayet, bir önceki ayeti tahsis etmiştir, azılarına göre ise buradaki neshden maksat; sahabilerin kalplerİndeki endişe ve korkuyu 9'derrnektir. Bu endişe ve korku, sonra inen ayetle giderilmiş, gönülleri rahat olmuştur.

100- Abdullah İbn Abbâs (r.anhümâ)'dan rivayet edilmiştir:

“Yüce Allah'ın, şu

“İçimîzdekileri açığa vursanız da gizleseniz de Allah ndan dolayı sizi hesaba çekecektir” [186] ayeti inince, sahabilerin kalplerine başka hiçbir şeyden girmeyen bir endişe girdi. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.):

“İşittik, itaat ettik ve teslim olduk” deyin buyurdu.

Daha sonra Allah, imanı onların kalplerine yerleştirip şu ayeti indirdi:

“Allah, her şahsı, ancak gücünün yettiği ölçüde mükellef kılar. Herkesin kazandığı hayır kendine, yapacağı şer de kendinedir. Rabbimiz! Unutursak veya hataya düşersek bizi sorumlu tutma.” [187]

Peygamber, bu duayı okuyunca, yüce Allah:

“Yaptım” buyurdu. Peygamber:

“Rabbimiz! Bizden öncekilere yüklediğin gibi bize de ağır bir yük yükleme” [188] okuyunca, yüce Allah:

“*Yaptım”* buyurdu. Peygamber:

“Bizi affet! Bizi bağışla! Bize acı! Sen bizim mevlâmızsın” [189] okuyunca, yüce Allah:

“Yaptım” buyurdu. [190]

Açıklama:

Bu ayetin, sahabilere ağır gelmesinin sebebi; gönülden şeylerden korunmaları gerektiğini zannettikleri içindir. Zaten böyle bir teklif, insan gücünün üstündedir.

Vâhidî'ye göre, buna güç yetiremeyeceklerini Peygamber (s.a.v.)'e arz eden sahabiler; Ebu Bekr, Ömer, Abdurrahman b. Avf, Muaz b. Cebel ve Ensar'dan birkaç kişidir. Bu husus, bir sonraki hadiste söz konusu edilmektedir.

56- Kışının içinden Geçen Şeyler Ve Kalbe Gelen Kötü Fikirler, Sözlü Ve Fiili Olarak Eyleme Geçmediği Müddetçe Allah'ın Affetmesi

101- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Doğrusu dilleriyle söylemedikleri müddetçe yada fiilen yapmadıkları müddetçe, Allah, içlerinden geçirdikleri şeylerden dolayı ümmetimi bağışlamıştır.” [191]

Açıklama:

Yüce Allah, insanın gönlünden geçirip de tabik sahasına koymadığı kötü düşünceleri atfetmiştir. İslam'ın ilk yıllarında müslümanlar, bu çeşit düşüncelerden dolayı sorumlu sayılırlardı. Yüce Allah,

“Allah kimseye gücünün üstünde bir şey teklif etmez” [192] ayetiyle müslümanları bu tür bir sorumluluktan kurarmıştır.

57- Kul, Bir İyilik Yapmayı Gönülden Geçirdiği Zaman Onun Yazılması Ve Kötülük Yapmayı Gönülden Geçirdiği Zaman Yazılmaması

102- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Yüce Allah, yazıcı meleklere hitaben:

“Kulum bir kötülük yapmayı içinden geçirirse onu hemen aleyhine yazmayın. Eğer o kötülüğü yaparsa onu sadece bir kötülük olarak yazın. Fakat bir iyilik yapmayı içinden geçirir de onu yapmazsa onu bir

hasene/iyilik olarak yazın. Eğer bu iyiliği yaparsa, bunu on (kattan yediyüz kata kadar onun lehine) yazın" buyurdu.[193]

103- Ebu Hureyre'den gelen bir rivayette ise Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Yazıcı melekler:

"Ya Rabbî! Filanca kulun bir kötülük yapmak istiyor" derler. Allah, onu gördüğü halde meleklere:

Onu gözetleyin. Eğer (o kötülüğü) yaparsa onu kendisine misliyle yazın. Eğer yapmazsa bunu ona bir hasene/iyilik olarak yazın. Çünkü kulum, o kötülüğü ancak benim hatırım için terk etmiştir" buyurur. [194]

Açıklama:

Aynı konuyla ilgili olarak şöyle der: İyilik ile kötülüğün ikisi de, kalple ilgili ameller olduğu halde kötülük katlanmayıp sadece iyiliğin katlanması Allah'ın (kuluna verdiği) bir lütuftur. Bu büyük lütuf olmasaydı cennete hiç kimse giremezdi. Çünkü kulların kötü amelleri, iyiliklerinden çok olur. İşte bu sebeple yüce Allah kullarına lütuf buyurarak iyilikleri katlamış; kötülükleri de olduğu gibi bırakmıştır. "Kul bir kötülük yapmak isteyip de yapmazsa nihayet o kötülük yazılmaz. Fakat o kimseye bir de iyilik yazılması nereden gerekiyor?" diyenler olmuştur. Onlara:

"Kötülükten vazgeçmek, bir iyiliktir" diye cevap verilmiştir."

Bir hayrlı amele karşı on sevab verilmesi, yüce Allah'ın

"Her kim bir iyilikle gelirse o iyiliğin on misli vardır" [195] ayetinden yedi yüze kadar katlanması,

“Mallarını Allah yolunda infak eden kimselerin misali, yedi başak sürerek her başakta yüz danesi bulunan bir ekin danesi gibidir. Allah, dilediğine daha da katlar” [196] ayetinden mülhemdir.

Ayette *“Allah, dilediğine daha da katlar”* buyurulması; bunun, Allah'ın dilemesine kalmış bir iş olmasındandır. Allah dilerse bundan fazlasını da ihsan eder.

58- İmanda Vesvese Ve Vesveseyi Kendinde Hisseden Kimsenin Ne Diyeceği Meselesi

104- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

Peygamber (s.a.v.)'in sahabilerinden bazı kimseler, gelip ona:

“İçlerimizden öyle şeyler geçiyor ki, herhangi birimiz onları söylemeyi bile büyük bir (suç) sayıyor” diye sordular. Peygamber (s.a.v.):

“Gerçekten (içinizde) böyle bir şey hissettiniz mi?” diye sordu. Sahabiler:

“Evet” diye cevap verdiler. Peygamber (s.a.v.):

“İşte bu, imanın apaçık halidir” buyurdu.[197]

Açıklama:

Şeytanın vesevese vermek için öncelikli olarak imanlı kalpleri seçtiğinde şüphe yoktur. Dolayısıyla şeytanın bir kimseye vesvese vermeye çalışması o kimsenin iman sahibi olduğunun bir alameti olduğu gibi, şeytanın verdiği vesveseleri gidermeye çalışmak da bir iman işidir. Mümin kimse şeytandan gelen vesveselerden Allah'a sığınmalı ve endişeye

kapılmadan o vesveseyi ilmi delillerle ve çeşitli dualar okumak suretiyle gidermelidir.

105- Abdullah İbn Mes'ud (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

Peygamber (s.a.v.)'e, (kişinin içerisine doğan) vesveseden (dolayı sorumlu olunup olunmayacağı) soruldu. O da:

"O, imanın ta kendisidir" buyurdu. [198]

Açıklama:

"O, imanın ta kendisidir" sözüyle kastedilen; gönlünüzden geçen vesveseleri, hatta onları anmayı büyük bir günah yada suç saymanız imanın ta kendisidir. Çünkü bunlara inanmak şöyle dursun, onları büyük suç sayarak korkmak ve söylemekten bile çekinmek, kamil İmandandır. Böyle bir iman, asla şüphe götürmez demektir.

Yalnız buradan, "Vesvese, imanın ta kendisidir" zahiri anlamı çıkarılmamalıdır. Çünkü vesvese, şeytandan ve onun hilesindendir. Dolayısıyla vesvese, asla iman olmaz. İman, onu çirkin bir şey olduğunu anlayarak ondan nefret etmektir.

106- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"İnsanlar birbirlerine soru sormakta devam edecekler. Hatta "Mahlukatı Allah yarattı, o halde Allah'ı kim yarattı" bile denilecek. İşte kim bu tür bir şeye rastlarsa hemen:

"Allah'a iman ettim" desin" buyurdu. [199]

Açıklama:

Bu hadis; kalbe gelen batıl fikirlere ilgi göstermeyip onlardan yüz çevirmenin ve onlardan kurtulmak için Allah'a sığınmanın gereğini ifade etmektedir.

107- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Şeytan sizden birine gelip: Filanca ve filanca şeyi kim yarattı?" der. Hatta (en sonunda) o kimseye:

"Rabbini kim yarattı?" deyinceye kadar vesvese vermeye devam eder.

"İşte o kimse, bu dereceye vardığında hemen Allah'a sığınsın ve böyle bir düşünceden vazgeçsin." [200]

Açıklama:

Bu hadis, akla gelen bu tür batıl fikirlerden yüz çevirmek ve bunları gidermesi için Allah'a yalvarmaktır.

Akla gelen şey, iki çeşittir:

1- Zihinde etki sağlamayan ve bir şüphenin celbetmediği şeydir. Bu şekilde akla gelen şey, sadece bırakivermekle yok olup gider. Bu, vesvese denilen şeydir. Bunlar bir delile ve asla dayanmadıkları için, bir asıl ve delil getirmeye gerek kalmadan yok olup gider.

2- Bir şüphenin meydana getirdiği kararlı düşünceler ve fikirlerdir. Bunlar, ancak deliller yok edilirler.

108- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edilmiştir: "Resulullah (s.a.v.) bana bir defasında:

“Ey Ebu Hureyre! insanlar sana soru sormakta devam edecekler. Hatta “İşte her şeyi yaratan Allah! Öyleyse Allah'ı kim yarattı?” diyecekler.

Ebu Hureyre sözüne devamla der ki: Bir defasında mescidde iken yanıma bedevilerden bazı kimseler çıkageldi. Bunlar:

“Ey Ebu Hureyre! 'İşte (her şeyi yaratan) Allah! Öyleyse Allah'ı kim yarattı?” dediler.

Açıklama:

Hadisin ravisi der ki: Bunun üzerine Ebu Hureyre avucuyla çakıl taşlan alıp onlara attı. Sonra da yanında bulunan kimselere:

“Kalkın! Kalkın! Dostum Resulullah doğru söylemiş” dedi.[201]

Açıklama:

Burada “Allah'ı kim yarattı?” şeklinde bir sözle karşılaşıldığında, böyle bir şeyden Allah'a sığınmak ve bu tür bir vesveseyi derhal terk etmek emrolunmaktadır.

Fakat karşıdaki insana cevap verilemsi gerekiyorsa Allah'ın varlığını ispat etmeden önce ona Allah'ı tanıtmak gerekmektedir.

Allah'ın varlığını ispat etme noktasında, kelamcılar; Hudus delilini, İmkan delilini, Gaye ve Nizam delilini, Umumun kabulü delilini ve İlm-i evvel delilini kullanmışlardır. [202]

59- Bir müslümanın Hakkını Yalan Yere Yeminle Alan Kimsenin Cehennemle Tehdit Edilmesi

109- Ebu Ümâme (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Resulullah (s.a.v.):

“Kim yemin etmek suretiyle bir müslümanın hakkını elinden alırsa o kimseye Allah cehennemi vacip kılar, cenneti de haram kılar” buyurdu. Bunun üzerine bir adam, Resulullah (s.a.v.)'e:

“Ey Allah'ın resulü! müslümanın elinden alınan bu hak, az bir şey olsa bile (yine bu ceza geçerli) mi?” diye sordu. Resulullah (s.a.v.);

“Misvak ağacından bir çubuk bile olsa böyledir” buyurdu.[203]

Açıklama:

Burada müslüman bir kimsenin hakkını bile bile yalan yere yeminle koparan kimseye cennetin haram vs cehennemin ise vacip olduğu ile ilgili cümleleler, iki şekilde yorumlanmıştır:

1- Söz konusu şekilde bir hak koparmanın helalığınt itikad edip bu inanç üzerine ölen bir kimseye cennet haram ve yasak kılınır. Cehennem ise vacip olur. Çünkü bunu helal itikad etmek küfürdür. Haliyle ona cennet haram olur ve cehennem vacip olur.

2- Adam bu suçu işlemekle cehenneme müstahak olmuş olur. Fakat Allah'ın kendisini bağışlaması mümkündür. Bu adam, cennete ilk giren zümrelerle birlikte giremeyecektir. Onlarla girmesi haram ve yasaktır.

Hadiste “müslüman bir kimse” ifadesi, müslüman olmayan bir kimsenin hakkını yalan yere yeminle koparmanın caiz olduğunu ifade etmez. Bu ifade, müsiümanın hakkının daha önemli olduğunu ve bu hakka saldınnın gerektirdiği azabın daha da şiddetli olduğunu ifade etmek içindir. Çünkü müslümanın müslümana kanı, malı ve ırzı haramdır.

Hadiste sözkonusu edilen şiddetli azab, müslüman bir kimsenin hakkını yemin etmek suretiyle koparan ve tevbe etmeden ölenler için geçerlidir. Tevbe edip yaptığı işten pişmanlık duyan ve hakları sahiplerine iade eden veya hak sahiplerine gerçeği anlatıp onlar tarafından bağışlanan bir kimse, bu suçu bir daha işlememek azim ve kararını verirse bu günahtan kurtulmuş olur.

“Misvak ağacından bir çubuk bile olsa” ifadesiyle ise müslümanların hukukunu ihlal etmenin şiddetle haram olduğu belirtilmektedir.

110- Abdullah İbn Mes'ud (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Kim yemininde günahkar olduğu halde yalan yere müslüman bir kimsenin malını sabr-ı yemin ederek alırsa, kıyamet günü Allah'ın gazabına uğrayarak O'nun huzuruna çıkar” buyurdu.

Derken Eş'as b. Kays gelip (Abdullah İbn Mes'ud'u kast ederek):

“Ebu Abdurrahman size ne anlatıyor?” diye sordu. Orada bulunan kimseler:

“Şöyle şöyle söyledi” dediler. Eş'as b. Kays:

“Ebu Abdurrahman doğru söylemiş. Benim hakkımda konuyla ilgili olarak şöyle bir ayet indi:

Bir adam ile benim aramda Yemen'de (tartışmalı) bir yer vardı. Onu, Peygamber (s.a.v.)'e dava ettim. Peygamber (s.a.v.) bana:

“Kanıtın var mı?” diye sordu. Ben de:

“Hayır” dedim. Resululîah (s.a.v.):

“O halde (dava edilen kimsenin) yemin etmesi lazım” buyurdu. Ben de:

“O, (yemin istenildiği zaman) yemin eder” dedim. O zaman Resululîah (s.a.v.):

“Kim yemininde günahkar olduğu halde (yalan yere) müslüman bir kimsenin malını sabr-ı yemin ederek alırsa, kıyamet günü Allah'ın gazabına uğrayarak O'nun huzuruna çıkar” buyurdu.

Bunun üzerine de;

“Allah'a karşı verdikleri sözü ve yeminlerini az bir bedelle değiştirenlere gelince” [204] ayeti sonuna kadar indi. [205]

Açıklama:

Hadis, başkasının malını almak için yalan yere yemin eden kişiye Allah gazabaya uğrayanlara yaptığı muameleyi yapacak ve onlara azab edecektir.

Yemin, 3 kısma ayrılmaktadır:

1- Yemin-i Lağv: Yanlışlıkla veya doğru olduğu zannıyla yalan yere yapılan yemindir.

2- Yemin-î Mün'akide: Mümkün veya gelecek ile ilgili bir şey hakkında yapılan yemindir.

3- Yemin-i Gamus: Yalan yere kasten yada Allah adına yapılan yemindir.

Üzerine yemin edilen şeyin, içinde bulunulan zamandan önce işlenmiş bir fiil olması şart değildir. Ama bazen Öyle de olabilir. Örneğin, bir kimsenin, bir başka kimseyi dövdüğü halde “Vallahi, onu dövmedim” diyerek ettiği yemin, Gamus yeminidir.

Gamus yemini, Allah adına yemin etmekten başka durumlarda düşünülemez. Çünkü bu yeminin, keffareti yoktur. Yemin eden kişi, günahkar olduğu için tevbe etmesi gerekir. Zira burada hem Allah'ın adı hiçe sayılmakla ve hem de bir kimsenin malı haksız yere gasbedilmeye çalışılmaktadır. Bu nedenle de yemin sahibi, Allah'ın gazabıyla karşı karşıya kalmaktadır. Bundan kurtulmak için ilk önce tevbe etmeli, sonra da kimin malını gasbettiyse o malı geri sahibİbne vermelidir.

Sabr-ı yemin; Sabır, hapsetmek demektir. Yemin eden kimse, kendini yemin için hapsettiği yada gerektiğinde kendisini hakim yemin için hapsettiği için ona bu isim verilmiştir.

Kadı İyâz'a göre; Yemin-i sabrın anlamı şudur: Yemin vermeye zorlamak yada yemin etmek cüretkarlığında bulmaktır. Bu yeminin hadiste bu derece büyük gösterilmesi, yemin-i gamus olmasındandır. Çünkü yemin-i gamus, en büyük günahlardandır.

Davacı, davasını şahidle ispat etmek durumundadır. Davacı müslüman olup davalı gayri müslim bile olsa hüküm bu şekildedir.

Davacı, davasını şahidle ispat edemediği takdirde hakim davalıya yemin teklif eder. Davalı yemin edince dava sona ermiş olur.

Âl-i İmrân: 3/77 ayeti ise bir dünyalık için yalan yere yemin etmenin ne kadar ağır bir suç olduğunu ve böyle davrananlann ahiretteki çok kötü durumlarını açıklamaktadır.

60- Haksız Yere Başkasının Malını Almak İsteyen Ka-Sıtçının Kendi Hakkında Kanı Heder, Öldürülürse Cehennemlik Ve Malı Uğrunda Öldürülen Kimsenin De Şehit Olması

111- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Bir adam, Resulullah (s.a.v.)'e gelip ona:

“Ey Allah'ın resulü! Ne dersin? Bir kimse gelip benim malımı almak istese ne yapayım?” dedi. Resulullah (s.a.v.):

“Ona malını verme” buyurdu. Adam:

“Eğer malımı almak için benimle savaşırsa (o zaman ne yapayım)?” dedi. Resulullah (s.a.v.):

“Sen de onunla savaş” buyurdu. Adam:

“Ya beni öldürürse?” dedi. Resulullah (s.a.v.):

“O zaman şehid olursun” buyurdu. Resulullah (s.a.v.):

“Ya ben onu öldürürsem?” dedi. Resulullah (s.a.v.):

“O zaman o cehennemde olur” buyurdu. [206]

112- Ömer b. Abdurrahman'm azadh kölesi Sâbit'ten rivayet edilmiştir:

“Abdullah İbn Amr ile Anbese İbn Ebi Süfyân arasında (olumsuz bir olay) olmuştu. Bunun üzerine (birbirleriyle) savaşmak için hazırlandılar. Bunun üzerine Hâlid İbnu'1-Âs, (bineğine) binip Abdullah İbn Amr'a gidip ona nasihatta bulundu. Abdullah İbn Amr, ona:

“Sen, Resulullah (s.a.v.)'in:

“Kim malı uğrunda öldürülürse o kimse şehiddir” buyurduğunu bilmez misin?” dedi. [207]

Açıklama:

Şehidlik, Muhammed ümmetine tahsis edilmiş üstün bir paye ve büyük bir mertebedir. Şehid kimseye “Şehid” denilmesinin sebebi; cennete

gireceğine şahitlik edilmesi, ölümü anında birtakım rahmet meleklerinin hazır bulunması ve Cenab-ı Allah'ın manevi huzurunda hazır olarak rızıklandırılmasıdır.

Bir çok hadiste hangi durumda bir müslümanın şehid olacağı konusuna açıklık getirilmiştir. İslam hukukçuları, ilgili hadislerden yola çıkarak dünyevî ve uhrevî hükümler bakımından şehidleri üç kısımda değerlendirmişlerdir.

Korunması dinin amaçları arasında yer alan can, mal ve namus uğruna ölmenin şehid olarak nitelendirilmesi, bu hususlara dinimizde ne kadar önem verildiğini göstermektedir.

61- İdaresi Altındakileri Aldatan Valinın/İdarecının Cehennemi Hak Etmesi

113- Hasen'den rivayet edilmiştir:

“Ubeydullah b. Ziyâd, Ma'kil b. Yesâr el-Müzenî'yi ölüm döşeğindeyken ziyaret etmişti. Ma'kil:

“Sana, Resulullah (s.a.v.)'den dinlediğim bir hadisi rivayet edeceğim. Eğer daha yaşayacağımı bilseydim onu sana rivayet etmezdim. Doğrusu ben, Resulullah (s.a.v.)'in:

“Allah, bir halk kitlesinin başına bir kulu geçirip de o kul ölürken halkını aldatmış olarak ölürse, Allah ona cenneti haram kılar” buyurduğunu işittim.”

Açıklama:

Ma'kil'i ziyarete gelen Ubeydullah b. Ziyâd, o sırada Muaviye'nin Basra valisi idi.

Ma'kil'in bu hadisi ölüm döşeğine düşmeden söylememesi; ya ömrünün sonunda bu hadisi gizlemiş olmanın vebalinden korkarak bunu rivayet etmiş yada daha önce söylemiş olsa Ubeydullah üzerinde bir etkisinin olmaması düşüncesiyle onun bu kötü halini halkın kalplerine yerleştirmeye sebep olacağı endişesiyle o ana kadar gizlemiştir.

“Bir halk kitlesinin başına bir kulu geçirip” ifadesinden maksat; halkın başına ge çen idarecilerdir. Bunlar, halka dinî ve dünyevî bütün konularda yardımcı ve öğretici konumundadırlar. Dolayısıyla hakkın ve adaletin uygulanması hususunda adil olmazlarsa görevlerini suistimal etmiş olurlar.

Böyle kimselere cennetin haram olmasından maksat; ya zulmün mubah olduğuna inanıp dinden çıkıkları için ebediyen cennet yüzü görememeleridir yada zulmün haram olduğuna inandıkları halde onu mazlumlara reva gördükleri için cennete doğrudan doğruya giren bahtiyarlarla birlikte girmek onlara haramdır.

62- Bazı Kalplerden Emanet Île İmanın Kaldırılması Ve Bazı Kalplerde ise Fitne Meydana Gelmesi

114- Huzeyfe (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

"Resulullah (s.a.v.) bize iki hadis söyledi. Bunlardan birini gördüm. Diğerini(n de olmasını) bekliyorum:

Resulullah (s.a.v.), bize (önce) emanetin; insanların kalplerinin derinliğine indiğini ve sonra da Kur'an indiğini, insanların (emanetin bölümlerini) Kur'an'dan ve Sünnet'ten öğrendiklerini anlattı. Sonra da bu emanetin kaldırılmasından bahsedip:

“İnsan uykusunu uyur. Bu sırada emanet, kalbinden alınıverir de ufacık bir siyah leke halinde izi kalır. Sonra yine uykuya dalar. Bu defa kalbinden emanetin kalan kısmı da alınır. Bunun izi de, kabarcık gibi kalır. Ayağının üzerine bir kor yuvarlanıp da nasıl kabarcık hasıl olur ve içinde bir şey olmadığı halde onu kabarmış görürsün. Onun gibi bir şey. Sonra ufak taşlar alarak onları ayağının üzerinde yuvarladı.

İnsanlar öyle bir hale gelecek ki alış-veriş yapacaklar, birinin doğru dürüst hareket ettiği görülmez: “Filan oğullarında güvenilir bir kimse var' denilecek. Hatta bu adamm kalbinde hardal tanesi kadar iman olmadığı halde onun hakkında: 'O ne sağlam! O ne zarif! O ne akıllı adamdır!” denilecek.

Huzeyfe sözüne devamla der ki: Vallahi, öyle günler gördüm ki, sizin hanginizden alış-veriş yapacağım diye hiç gam yemezdim. (Çünkü altş-verişte bulunduğum kimse müslümansa bana ihanetten ona dini men ederdi. Hıristiyan yada Yahudi ise ona da amiri izin vermezdi.

Bugün ise sizlerden filan ve filandan başka hiç kimseden alış-veriş yapamaz oldum.[208]

Açıklama:

Hadiste konu edinen “Emanet” kelimesiyle kastedilen mana hususunda değişik görüşler ileri sürülmüştür: Hıyanetin karşıtı olan

güvenilirlik, iman, Allah'a itaat, kulların Allah'a karşı yükümlülükleri, Allah'ın kullarından aldığı ahid gibi.

“İbnü'l-Hümâm” göre ise bu hadiste söz konusu edilen “Emanet”,

“Biz emaneti göklere, yere ve dağlara teklif ettik” [209] ayette ifade edilen Emanet’in aynısıdır. Dolayısıyla Emanet kelimesi, hem bu hadiste ve hem de sözkonusu ayette “İman” anlamında kullanılmıştır. Bu manada Emanet kalbe iyice yerleşince emirlere itaat edilir ve yasaklardan kaçınılır.

Hadisin alış-veriş etmek, kimsenin emaneti yerine getirmeye yanaşmaması, güvenle alışveriş edebilecek kişilerin sayısının azhğıyla ilgili ifadeleri ise Emanetin burada “Güvenilirlik” anlamında olduğunu göstermektedir.

“Kur'an indiğini, insanların emanetin bölümlerini Kur'an'dan ve Sünnet'ten öğrendiklerini anlattı” sözüyle kastedilen; iman kalplere indikten sonra biz Kur'an ve Hadislerle imana olan bağlılığımızı pekiştirdik, iyice şuurlandık ve içimizi de dışımızı da güzelleştirdik.

Görüldüğü üzere burada “Sünnet” ile kastedilen, sahabilerin Peygamber (s.a.v.)'den aldıkları ve öğrendikleri hadislerdir.

Emanetin kaldırılması; bu manevi ve kutsal değerin insanların kalplerinden tedricen alınacağı ve halkın çoğunun bunu yitireceği ebedi bir kural ve örneklemeyle ifade eşilmektedir.

63- İslam'ın Garip Olarak Başlayıp Garip Olarak Sona Ermesi Ve iki Mescid Arasına Çekilmesi

115- Huzcyfe (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Ömer'in yanında idik. Bize:

“Resulullah (s.a.v.) fitneleri anlatırken (bunları) hanginiz işitti?” diye sordu. Bazıları;

“Biz işittik” dediler. Ömer;

“Herhalde siz, kişinin, ailesi ve komşusu hakkındaki fitnesini kast ediyorsunuz?” diye sordu. Onlar;

“Evet” dediler. Ömer:

“Sizin kast ettiğiniz bu fitnelere; namaz, oruç ve sadaka kefaret olur. Fakat Peygamber (s.a.v.)'i, deniz dalgası gibi dalgalanacak olan fitneleri anlatırken bunları hanginizin işittiğini soruyorum?” dedi.

Huzeyfe der ki: Bunun üzerine cemaat sustu. Ben:

“Ben (işittim)” dedim. Ömer:

“Sen mi? Allah hayrını versin!” dedi. Huzeyfe der ki: Resulullah (s.a.v.)'i:

“Fitneler kalplere (tıpkı) hasır çubukları gibi dal dal sunulur. Artık onlar hangi kalbe işlerse o kalpte siyah bir leke meydana gelir. Hangi kalp onları kabul etmezse o kalpte beyaz bir leke meydana gelir. Böylece fitneler, iki çeşit kalbe yerleşmiş olur. (Bu kalplerden) biri, cilalı taş gibi bembeyaz olup gökler ve yer durdukça ona hiçbir fitne zarar veremez. Diğeri ise alaca siyah renginde olup tepesi aşağı duran testi gibidir. Bu kalp; iyiliği de tanımaz, münker idde inkar etmez. Sadece içine işleyen heva ve arazusunu bilir” derken işittim.

Ömer'e:

“Senin ile bu fitneler arasında kırılmak üzere olan kapalı bir kapı var!” dedim. Ömer;

“Bravo sana! O kapı gerçekten kırılacak mı? Açılmış bile olsa belki tekrar kapanır” diye sordu. Ben de:

“Hayır, aksine kırılacak” dedim.

Sonra da ona; bu kapının, öldürülecek yada ölecek bir kimse(den kinaye) olduğunu, yanılma olmayan dosdoğru bir hadis/söz olduğunu anlattım.[210]

Açıklama:

Fitne kelimesi sözlükte imtihan, ibtila ve deneme gibi anlamlara gelmektedir. Bazen küfür, rezalet, azab, savaş, musibet, sapıklık ve günah anlamlarında da kullanılır.

Bir kimsenin ailesi hakkında fitneye düşmesi; onlar tarafından başına gelen elem, keder, üzüntü, kötülük ve şüphelerdir. Komşusu hakkındaki fitneden maksat; komşusu zenginse onun gibi zengin olmak için üzülmesidir. Bu tür fitnelerin kefareti; beş vakit namazı vaktinde kılmak, orucunu tutmak ve zekatını vermektir,

“İyilikler, günahları giderir.” [211] ayeti de, büyük günahlardan sakınmak şartıyla beş vakit namaz, küçük günahları giderir diye tefsir edilmiştir.

Yine burada ortaya çıkacak fitnelerin büyüklüğü, deniz dalgasına benzetilmiştir. Yani kükremiş denizin dalgalan nasıl çalkalanır ve birbirine çarparsa fitneler de öylece birbirini takip edecek demektir.

Fitnelerin kalplere yerleşmesi de, hasıra benzetilmiştir. Buradaki “Sunulur” ifadesinden maksat; fitnenin kalbe hasır gibi döşenmesi yani yerleşmesidir. Hasır üzerinde yatan bir kimseye hasır nasıl yapışır da

vücudunda iz bırakırsa fitne de aynı şekilde kalbe yerleşir ve orada iz bırakır.

Hadiste fitnenin etkisine kapılmayan kalpler, cilalı taşa ve fitneye kapılanlar da alaca siyah renginde olup tepesi aşağı duran testiye benzetilmiştir.

Huzeyfe'nin, Hz. Ömer'e:

“Senin ile bu fitneler arasında kırılmak üzere olan kapalı bir kapı var” demekle; onun hayatında bu fitnelerin ortaya çıkmayacağını anlatmak istemektedir. “Kırılmak” ifadesiyle, fitnelerin önlenemeyeceğine işaret etmiştir. Çünkü kırılan bir şeyin yerine iadesi zordur.

Huzeyfe, Hz. Ömer'in şehid edileceğini bilmiş, fakat bunu Hz. Ömer'in yüzüne karşı söylemekten çekinereke kapalı bırakmıştır. Çünkü Hz. Ömer, kapıdan kastın kendisi olduğunu biliyordu. Huzeyfe'nin maksadı, Hz. Ömer'in öldürüleceğini haber vermek olmayıp ölümünden sonra fitnelerin ortaya çıkacağını bildirmek istemektedir.

116- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“İslâm (eşine rastlanmadık bir şekilde) garib olarak başladı, yine ilk başladığı gibi garîb olarak (eski) haline dönecektir. Gariblere müjdeler olsun!” [212]

Açıklama:

Garip, yabancı yerde bulunan kimseye denir. Hadis, müminin; hangi şartlarda olursa olsun gelecek hakkında karamsar ve kötümser olmaması gerektiğini belirtmektedir, öyleyse hadisi; “İslam, tarihte eşine rastlanmayan

fevkalade hızlı bir yükselmeyle başladı. Ahir zamanda da tekrar böyle bir yükselmeye mazhar olacak” şeklinde anlamak, o mutlu günleri hazırlayan “Garipler olma” emel ve gayretine girmek daha uygundur.

Şu halde Resulullah (s.a.v.), İslam dışı adetleri hayattan çıkararak asli hüviyetiyle İslam'ı hayata tatbik edecek olan garipleri müjdelemekte, ümmete de böyle bir istikbali müjdelemektedir.

Hadisin bazı lafızlarında karamsarlık belirten ifadeler varsa bile, müjdeli hali anlatan şu hadis, garipleri şöyle anlatmaktadır:

“Garipler, benden sonra insanların ifsat edip bozdukları sünnetimi düzeltecek olan kimselerdir” [213]

117- Abdullah İbn Ömer (r.anhümâ)'dan rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“İslâm eşine rastlanmadık bir şekilde garib olarak başladı, yine ilk başladığı gibi garib olarak (eski) haline dönecek ve yılanın deliğine çekildiği gibi iki mescidin arasına çekilecektir.” [214]

Açıklama:

Bu hadiste; İslam'ın eşine rastlanmadık bir biçimde garib olarak başladığı, kıyametin sonuna doru garib olarak eski haline döneceği ve İslam'ın ilk başlangıç yerleri olan Mekke ile Medine'ye yani Mekke'deki Mescid-i Haram ile Medine'deki Mescid-i Nebevî'ye çekileceği belirtilmektedir. Dolayısıyla da kıyamete yakın İslam'ın başladığı devre döneceği, müslümanların sayısının az olacağı ve bunların da zorluklarla karşı karşıya kalacağı bildirilmektedir. Kısacası; bu hadiste, kıyamete doğru meydana gelecek bir hakikati haber verme vardır.

64- Ahir Zamanda İmanın Elden Gitmesi

118. Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Yeryüzünde “Allah, Allah” diyen kimse kalmadıkça kıyamet kopmayacaktır.” [215]

Açıklama:

Übbî'ye göre, kıyamet, müminlerin ruhları alınıp yeryüzünde hiç mümin kalmadıktan sonra kafirlerin üzerine kopacaktır. Dolayısıyla yeryüzünde “Allah, Allah” yani Lâ ilahe illallah/Allah'tan başka ilah yoktur diyen kimse olduğu sürece kıyamet kopmayacaktır.[216]

Bu durum, kıyametin bütün alametlerinin ortaya çıktığını ve artık kıyametin kopma anının geldiğini ifade etmektedir.

65- Korkan Kimsenin İmanını Gizlemesi

119- Huzeyfe (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

İslam'ın ilk yıllarında Resulullah (s.a.v.)'le birlikte idik. Bize:

“İslam kelimesini söyleyenlerin kaç kişi olduğunu bana sayın?” buyurdu. Biz de:

“Ey Allah'ın resulü! Sayımız, altı yüz ile yedi yüz arasında olduğu halde (Mekke'li müşriklerin) bize bir kötülük edeceğinden mi endişeleniyorsunuz?”

dedik. Resulullah (s.a.v.):

“Sizler bilmezsiniz. Belki (bir şeyle) imtihan edilirsiniz” buyurdu.

Huzeyfe der ki: Bunun üzerine imtihana uğratıldık. O derece ki, bizden birisi, namazını bile ancak gizli kılmaya başladı. [217] Bu konuşmanın ve talimatın, Hendek kazılırken yada Uhud savaşma çıkılacağı zaman veya Hudeybiye seferinde meydana geldiğinle dair değişik görüşler vardır.

Resulullah (s.a.v.), müslümanların sayısını tespit etme emrini verdiği zaman sahabiler çok olduklarını ileri sürerek bu kalabalık kitle için korkma hikmetini bilememişlerdi. Resulullah (s.a.v.) ise verdiği cevapla başlarına bir belanın gelmesinin beklendiğini bir mucize mahiyetinde haber vermiştir.

Sahabilerin başına bela geldiğine ve o esnada bazı sahabilerin namazlarını bile gizli kıldıkları ile ilgili olarak Nevevî, bunun, Peygamber (s.a.v.)'in vefatından sonra meydana gelen fitneler dönemindeki durum olabaileceğini belirtmiştir. Çünkü bu dönemde bazı sahabiler, fitnelere bulaşmamak için İnzivaya çekilerek tenha yerlere saklanır ve nerede olduğunun halk tarafından bilinmesini istemez ve namazlarını gizli kılarlardı. [218]

Buhârî'deki rivayete göre verilen talimat üzerine 1500 müslümanın ismi yazılmıştır. Buhârî'deki başka bir rivayette ise müslümanların 500 kişi olduğu tespit edilmiştir. Burada ise müslümanların sayısı 600-700 arası olduğu belirtilmektedir. Bu rivayetler arasında görülen farklı durumla ilgili olarak Nevevî şöyle der:

“500 kişiye dair rivayet, Medine ve çevresindeki müslümanların tamamından oluşan asker listesidir. 660 ile 700 arasındaki sayıya ait rivayet ise sadece Medine'deki müslüman asker sayısıdır.” [219]

66- İmanı Zayıf Olduğu için İmanına Karşı Korku Duyulan Kimsenin Kalbini İslam'a Alıştırma Ve Kesin Delil Olmadıkça Kati Surette İman Hükmü Vermenin Yasak Olması

120- Sa'd b. Ebi Vakkâs (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.), bir topluluğa dünyevî bir takım hediyeler vermişti. Bunların içerisinde Sa'd'da oturmaktaydı.

Sa'd der ki: Resulullah (s.a.v.), onlardan birini bırakıp ona hiçbir şey vermemişti. Halbuki o, bana, onların içerisinde en hoşuma giden kişiydi. Resulullah'a:

“Ey Allah'ın resulü! Filanca kimseye niye bir şey vermedin? Allah'a yemin ederim ki, doğrusu ben, onu mümin olarak görmekteyim” dedim. Resulullah (s.a.v.):

“Ya da müslüman” buyurdu.

Bunun üzerine biraz sustum. Sonra o kimseyle ilgili bilgim bana galebe çalıp:

“Ey Allah'ın resulü! Filanca kimseye niye bîr şey vermedin? Allah'a yemin ederim ki, doğrusu ben, onu mümin olarak görmekteyim” dedim. Resulullah (s.a.v.):

“Ya da müslüman” buyurdu.

Bunun üzerine biraz daha sustum. Sonra o kimseyle ilgili bilgim yine bana galebe çalıp:

“Ey Allah'ın resulü! Filanca kimseye niye bir şey vermedin? Allah'a yemin ederim ki, doğrusu ben, onu mümin olarak görmekteyim” dedim. Resulullah (s.a.v.):

“Ya da müslüman. Ben, başkası benim için ondan daha makbul olduğu halde bazen sırf bir adam yüz üstü cehenneme atılır endişesiyle ona bir şeyler veriyorum” buyurdu. [220]

Açıklama:

Bu hadiste; Peygamber (s.a.v.)'in bir kimseye bir şey vermesini ve ihsanda bulunmasını haber vermektedir. Sa'd b. Ebi Vakkâs'ın görüp anlattığı bu paylaştırmada Resulullah (s.a.v.)'in imanı zayıf bazı kimselere ihsanda bulunmuş, imanı güçlü bazı fakir kimselere ise bir şey vermemişti. Bunu gören Sa'd, “Ey Allah'ın resulü! Filanca kimseye niye bir şey vermedin? Allah'a yemin ederim ki, doğrusu ben, onu mümin olarak görmekteyim” demiş, Peygamber (s.a.v.) ise buna sadece “Yada müslüman” cevabını vermekte yetinmiştir. Bu sözden kasdı; “Filanca mümindir diye kestirip atma, çünkü kalben iman edip inanmadığını bilmezsin. Mümin diyeceğine müslüman de. Zira müslüman, teslim olan anlamına gelmektedir.” Çünkü imanın batını ve yalnız Allah'ın bildiği gayb hallerinden olması, zahirî teslimiyete bakarak “müslüman” demenin daha uygun olduğu ifade edilmektedir.

Sa'd'ın gösterdiği bu kişi, Câil b. Suraka'dır. Fakir bir kimse olup Uhud ve diğer gazalara katılmıştı. Peygamber (s.a.v.)'in onu bırakıp da imanı zayıf

olanlara bir şeyler vermesi, onun dininden dönmeyeceğini bildiği içindir. İmanı zayıf kimselere bir şeyler vermesi ise onların kalplerini İslam'a ısındırmak içindir. Bunlara, “Müellefe-i kulub” denilir. Nitekim Resulullah (s.a.v.),

“Başkası benim için ondan daha makbul olduğu halde (bazen sırf) bir adam yüz üstü cehenneme atılır endişesiyle ona bir şeyler veriyorum” demekle bu olayın bu yönünü anlatmak istemiştir. Kendisine bir şey verilmediği takdirde dinden dönmesi yada Peygamber (s.a.v.)'i cimrilikle suçlayarak dinden çıkmasıdır.

67- Delillerin Birbirini Desteklemesi Suretiyle Kalbin İtminanını Artırma

121- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“İbrahim (a.s):

“Ey Rabbim! Ölüyü nasıl dirilttiğini bana göster,” demişti. Rabbî, ona:

“Yoksa inanmadın mı?” dedi. İbrahim:

“Asla! İnandım, fakat kalbimin mutmain olması için görmek istedim” [221]. *dediğinde eğer onun bu sözünü bir şüphe olarak algılarsanız bu konuda biz İbrahim'den daha fazla şüpheye layıkız.*

Allah, Lût (a.s)'a da rahmet eylesin! O, kavminin eziyetlerine karşı:

“Keşke benim size karşı bir kuvvetim olsaydı yada sağlam bir kaleye sığınabîlseydim” [222]. *derken zaten sağlam bir kaleye Allah'a sığınmıştı.*

Eğer ben de Yusuf (a.s)'ın kaldığı kadar uzun süre hapiste kalsaydım, hapisten çıkarılacağım haberini getiren haberciye gasb edilen hakkın geri verilmesine yönelik hükmün sonucunu beklemeden icabet ed(ip hemen çıkıverirdim.” [223]

Açıklama:

Peygamber (s.a.v.) burada üç olaya işaret etmektedir:

1- İbrahim (a.s)'ın, ölülerin nasıl diriltileceğine dair Örneğin kendisine gösterilmesi isteğiyle ilgilidir. Konuyla ilgili Bakara: 2/260 ayeti inince, bazı sahabiler: İbrahim (a.s) ölülerin diriltilmesi hususunda şüpheye düşmüş, fakat Peygamberimiz (s.a.v.) böyle bir şüpheye düşmedi' deyince, Resulullah (s.a.v.) üstün tevazu ve İbrahim (a.s)'ı kendi nefsine tercih ederek:

“Eğer onun bu sözünü bir şüphe olarak algılarsanız bu konuda biz) ibrahim'den daha fazla şüpheye layıkız” buyurmak suretiyle Hz. İbrahim (a.s)'da şüphenin sözkonusu olmadığını ifade etmiştir.

Buradaki “Şüphe”den maksat; kalbe geçici olarak gelen vesvesedir. Şüphenin terim anlamı olan “Tereddüt” durumu, kesinlikle İbrahim (a.s)'da meydana gelmemiştir. Çünkü kalbinde iman kökleşmiş olan bir insanda böyle bir tereddüdün bulunması düşünülemez. Peygamberlik mertebesine erişmiş bir kimsede böyle bir şeyin olması mümkün değildir. Hz. İbrahim (a.s) Ölülerin diriltilip diriltilmeyeceğim sormamış, sadece diriltmenin mahiyetini ve şeklini öğrenmek istemiştir.

2- Lut (a.s)'ın misafirlerini kendi kavminin kötü emellerinden korumak için Allah'a sığınması olayıdır. Lut kavmi, genç delikanlılarla cinsel ilişkide

bulunma kötülüğünü alışkanlık haline getirdikleri için Allah bu kavmi helak etmeyi dileyince Cebrail, Mikail ve İsrafil'i yakışıklı delikanlılar suretinde Lut (a.s)'a misafir olarak göndermiştir. Olayın detayı, Hud: 11/77-83'de geçmektedir.

Lut (a.s) “Sağlam bir kale” ifadesiyle, Allah'ı kastetmiştir. Bu sözü, sırf misafirlerinin gönüllerini hoş etmek için söylemiştir.

3- Yusuf (a.s)'ın meşhur kıssasının bir bölümüdür. Yusuf: 12/50, 52'de geçtiğine göre; Yusuf (a.s)'ın suçsuzluğu kabul edilip bu kadar uzun süren haksız mahkumiyet karşısında hemen hapisten çıkmamış, suçunun tahkikat yapılmasını istemişti. Peygamber (s.a.v.), burada, Hz. Yusuf (a.s)'ın sabrını ve örnek davranışını anlatmaya çalışmaktadır. Yoksa böyle bir davranış karşısında ondan geri kalacağını anlatmak istememektedir.

Resulullah (s.a.v.) bu hadiste bu üç peygamberi övmüş ve takdir etmiştir. Aynı zamanda tevazu da göstermiştir. Çünkü bilindiği gibi Resulullah (s.a.v.) her bakımdan diğer peygamberlerden üstündür. Çünkü onun imanı, Allah'a tevekkülü ve sabn, bütün peygamberlerin -kinden daha üstündür. O, tüm yaratıkların en şereflisidir... Allah bizi onun şefaatına kavuştursun ve izinde yürümeye muvaffak eylesin.

68- Peygamber (s.a.v.)'in Tüm İnsalığa Peygamber Olarak Gönderilmesi Ve Diğer Bütün Dinlerin Yürürlükten Kaldırılması

122- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“İnsan oğlunu imana getirecek mucizeler verilmemiş hiçbir peygamber yoktur. Bana verilen (mucize) ise Allah'ın bana vahyettiği (Kur'an')du. Ben, kıyamet günü peygamberlerin içerisinde kendisine en çok tabisi olanı olmayı ümit etmekteyim.” [224]

Açıklama:

Her peygambere zamanına göre insanları İnanmaya mecbur eden bazı mucizeler verilmiştir. Benim en büyük ve en açık mucizem ise Kur'an'dır. Çünkü Kur'an'ın üslubundaki belagatı, ihtiva ettiği gayb haberleri, imanı hakikatler, kıssalar, ahiret hayatı, toplumsal hayat, ahlakî ükeler, kıyamete kadar koruma altında olması, tüm insanlığa gönderilmiş olması ve daha bir çok özelliği sebebiyle böyle bir kitap başka bir peygambere verilmemiştir. Diğer peygamberlerin mucizeleri ise onların hayatı zamanında var olmuş, vefat edince mucizleri de sürekli olmamıştır. Onların mucizelerini görmek, ancak o peygamberlerle birlikte yaşayanlara özgü kalmıştır. Peygamberimizin Kur'an mucizesi ise kıyamet gününe kadar devam edecektir.

123- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Muhammed'in nefsi elinde olan Allah'a yemin ederim ki, eğer bu ümmetten bir yahudi yada Hıristiyan beni işitip sonra da benimle gönderilene iman etmeden Ölürse mutlaka cehennemliklerden olur.[225]

Açıklama:

Benim zamanımda ve benden sonra kıyamete kadar mevcut olanların hepsinin İslam'a girmeleri vaciptir. Resulullah (s.a.v.) burada Yahudi ve Hıristiyanlan, diğerlerine bir tenbih olarak anmıştır. Çünkü Yahudiler iie Hıristiyanların kitapları vardır. Kitapları varken onlaraın İslam'a girmeleri vacip olunca, kitabı olmayan diğer topluluklardan önce İslam'a girmesi daha öncelikli olmaktadır. [226]

Hadis, Hz. Peygamber (s.a.v.)'in peygamber olarak gönderilmesiyle bütün dinleri yürürlükten kaldırıldığına delil teşkil etmektedir.

69- Resulullah (s.a.v.)'e Vahyin Başlaması Sahih-i Müslim Muhtasarı

124- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir;

"Resulullah (s.a.v.)'e ilk vahyin başlaması, uykuda, sadık/doğru rüya görmekle olmuştur. Gördüğü (her) rüya, sabahın aydınlığı gibi (apaçık) ortaya çıkardı.

Sonra ona, yalnız başına bir tarafa çekilmek sevdirildi. Artık Hıra mağarasına çekilip ailesinin yanma dönmeden önce orada birkaç gün ibadet ederdi. Bu maksatla da yanına azık alırdı. Azığı bittiğinde hanımı Hatice'nin yanma döner, yine bir o kadar müddet için azık hazırlardı.

Nihayet Hıra mağarasında bulunduğu bir sırada ansızın ona Hakikat geldi: Melek gelip ona:

"Oku!" dedi. Resulullah (s.a.v.):

"Ben okuma bilmem" dedi.

Resulullah (s.a.v.) sözüne devamla buyurur ki:

“O zaman melek beni tutup gücüm kesilinceye kadar sıktı.” Sonra beni bırakıp yine:

“Oku!” dedi. Ben de:

“Ben okuma bilmem” dedim.

Melek beni yine ikinci defa gücüm kesilinceye kadar sıktı. Sonra beni bırakıp yine:

“Oku!” dedi. Bende:

“Ben okuma bilmem” dedim.

Nihayet beni üçüncü defa tutup gücüm kesilinceye kadar sıktı. Sonra beni bırakıp şu;

“Yaratan Rabbinin adıyla oku! O, insanı bir kan pıhtısından yarattı! Oku! Rabbin, en büyük kerem sahibidir. O Rab ki kalemle (yazmayı) öğretti. O, insana bilmediği şeyleri öğretti” [227] ayetlerini okudu.

Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.) o sıkma sebebiyle (heyecandan) boyun etleri titrer bir vaziyette (eve) döndü. Hatice'nin yanına varıp ona:

“Beni örtün, beni örtün” dedi. Bunun üzerine onu örttüler. Nihayet ürperti ondan gitti. Daha sonra Hatice'ye:

“Ey Hatice! Bana ne oluyor?” deyip başından geçenleri ona anlattı. Sonra da:

“Kendimden korktum!” dedi. Bunun üzerine Hatice, sakinleştirmek için ona:

“Aksine mutlu ol! Allah'a yemin ederim ki, Allah seni hiçbir zaman utandırmaz. Çünkü sen akrabayla ilgilenirsin, sözün doğrusunu söylersin, işini görmekte aciz olan kimselerin yükünü yüklenirsin, fakire hiç kimsenin kazandıramayacağını kazandırırsın, misafiri doyurursun ve Hak yolunda ortaya çıkan olaylar karşısında (insanlara) yardım edersin” dedi.

Bunun üzerine Hatice, Resulullah (s.a.v.)'ı alıp amcasının oğlu yani babasının kardeşinin oğlu olan Varaka b. Nevfel'in yanma götürdü. Varaka, cahiliye döneminde Hıristiyan dinine girmiş bir kimse olup Arapça yazmasını bilen, Allah'ın yazmasını dilediği kadar İncil'den İbranice bir kısım şeyler yazan ve gözleri kör olmuş yaşlı bir kimseydi. Hatice, ona:

"Ey amca (oğlu)! Yeğenini bir dinle!" dedi. Varaka:

"Ey yeğenim! Ne görürsün?" dedi.

Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.) ona gördüğü şeyleri anlattı. Varaka, Resulullah (s.a.v.)'e:

"Bu, Musa'ya indirilen Namusu Ekber/Cebrail'dir. Keşke davet günlerinde genç olsaydım. Keşke kavmin seni çıkaracakları zaman hayatta bulunsaydım" dedi. Resulullah (s.a.v.):

"Onlar, beni çıkaracaklar mı?" diye sordu. Varaka:

"Evet, çıkaracaklar. Çünkü senin gibi bir şey getiren her adam/peygamber mutlaka kavmi tarafından düşmanlığa uğrar. Eğer senin davet günlerine yetişirsem sana son derece yardım ederim" dedi.[228]

Açıklama:

Vahiy kelimesi sözlükte; gizli konuşmak, emretmek, ilham etmek, ima ve işaret etmek, acele etmek, seslenmek, fısıldamak, mektup yazmak gibi anlamlara gelmektedir.

Terim olarak ise Allah'ın şeraitlardan ve haberlerden peygamberlerine tebliğ etmek istediği şeyleri gizlice ve kendilerinde bunun Allah'tan olduğuna zaruri ve kesin İlim hasıl olacak Şekilde bildirmesidir.

Bu hadiste; vahyin nasıl başladığı bildirilmektedir. Kur'an'ın ilk inen ayetleri Alak suresinin ilk beş ayetidir. Bu rivayette ise sadece ilk üç ayet belirtilmiştir.

Yine bu hadis; Hz. Peygamber (s.a.v.)'in getirdiği gaybî hallere ve şer'î emirlere kesinlikle 'nanmayı gerektiren bir giriş niteliğindedir. Çünkü vahyin hakikati, kendi kafasından düşünüp akıl ve görüşüyle kanun yapmaya kalkışan insan ile herhangi bir değiştirme ve kısaltma yada fazlalık yapmadan doğrudan doğruya kendi Rabbİnden aldığı emir ve yasakları insanlara tebliğ eden insan arasında yegane ayırıcı bir çizgidir.

Vahyin perde arkasından gelme imkanı olduğu halde niçin Resulullah (s.a.v.) ilk defasında, Cebrail'i dünya gözüyle gördü? Niçin yüce Allah, Resulünün kalbine, Cebrail'i görmesinden dolayı korku bıraktı ve onu hayrete düşürdü? Niçin bundan sonra vahiy, uzun bir müddet kesilmişti? Bu ve benzeri sorular, vahyin ilk başladığı şekle nispetle çok tabiîdir. Çünkü bunda; İslam'a fikrî savaş açanların ortaya attıkları şirke düşmekten, batıl ve uydurma hileleriyle etkilenmekten koruyacak saf hakikat yer almaktadır. Dolayısıyla bu hadis, İslam'a şüphe sokarak din düşmanlığı yapan kişilerin, insanları, Allah'ın Resulullah (s.a.v.)'e ikram buyurduğu peygamberlik ve vahiy konusunda yanlış bilgilere sevk etmek için gösterdikleri tüm çabalan boşa çıkarmaktadır.

Resulullah (s.a.v.)'in vahiy gelmezden önce Hıra dağında yaptığı ibadetin mahiyeti hakkında alimler ittifak etmişlerdir. Bazılarına göre kendinden önceki şeriatlardan birine tabi olarak ibadet etmiştir. Bu görüşü ileri sürenler de kendi aralarında ihtilafa düşüp bu ihtilaf neticesinde sekiz görüş ileri sürülmüştür.

Alimlerin cumhuruna göre ise hiçbir şeriata tabi olmadan yüce Allah'ın kendisine ihsan ettiği marifet nuruyla ibadet ederdi. Resulullah (s.a.v.)'in o zamanki ibadeti, tefekkür ve ibret alma suretiyle olmuştur.

İbn Sa'd'rn rivayetine göre Cebrail'in vahiy getirmesi, Ramazan ayının 17. gününe rastlamaktadır. Peygamber (s.a.v.) o sırada 40 yaşında idi.

Peygamber (s.a.v.) kendisine gelenin şeytan değil de Cebrail olduğunu acaba nereden bilmiştir? Yine Cebrail'in getirdiği vahyin batıl değil de hak olduğunu nasıl anlamıştır? Bu sorulara Aynî şöyle cevap vermiştir: Peygamber (s.a.v.)'in yalancı değil sadık olduğunu ispat için Yüce Allah bize mucize denilen delili nasıl ikame ettiyse, Peygamber (s.a.v.)'e de gelenin şeytan değil melek olduğuna ve Allah tarafından gönderildiğine delil yaratmıştır.

Resulullah (s.a.v.)'in ibadet için Hıra dağını tercih etmesi, bazılarına göre üzerinden Kabe göründüğü içindir.

70- Resulullah (s.a.v.)'in Geveleyin Semalara Yürütülmesi Ve Beş Vakit Namazın Farz Kılınması

125- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

Ebu Zerr (r.a)'ın anlattığına göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurdu:

"Mekke'de bulunduğum bir sırada evimin tavanı aralanıp Cebrail İndi, göğsümü yardı, sonra onu zemzem suyuyla yıkadı, sonra hikmet ve imanla dolu altından bir tas getirip onu göğsüme boşalttı. Sonra da göğsümü kapattı. Daha sonra elimden tutup semaya çıkardı. Birinci semaya geldiğimiz zaman Cebrail onun bekçisine:

“Kapıyı aç” dedi. Bekçi:

“Kim o?” diye sordu. Cebrail:

“O, Cebrail'dir” diye cevap verdi. Bekçi:

“Yanında kimse var mı?” diye sordu. Cebrail:

“Evet, yanımda Muhammed (s.a.v.) var” dedi. Bekçi:

“O peygamber olarak gönderildi mi?” diye sordu. Cebrail:

“Evet gönderildi” dedi.

Bunun üzerine semanın bekçisi kapıyı açtı. Birinci kat semaya yükseldiğimiz zaman bir de baktım ki orada bir kişi duruyor. Sağ tarafında bazı karaltılar ve sol tarafında da bazı karaltılar vardı. Sağ tarafına baktığında gülüyor, sol tarafına baktığında ise ağlıyordu. Bu kişi, bana:

“Salih peygamber ve salih evlat, hoş geldin!” dedi. Ben:

“Ey Cebrail! Bu kim?” diye sordum, O da:

“Bu, Adem (a.s)'dır. Sağında ve solundaki şu karaltılar, çocuklarının ruhlarıdır. Sağdakiler cennetlikler ve sol tarafmdakiler ise cehennemliklerdir. Dolayısıyla sağ tarafına bakınca gülüyor, sol tarafına bakınca da ağlıyor” dedi.

Daha sonra Cebrail beni daha yukarıya çıkardı. Nihayet ikinci kat semaya geldi. Onun bekçisine:

“Kapıyı aç” dedi.

ikinci kat semanın bekçisi de, ona, birinci kat semanın bekçisinin söylediğini söyleyip sonra da kapıyı açtı.

Enes der ki: Ebu Zerr, Peygamber (s.a.v.)'in göklerde Adem, İdris, İsa, Musa ve İbrahim'in -Allah'ın salati onların hepsinin üzerine olsun- bulduğunu anlattı. Fakat onların yerlerinin nasıl olduğunu tespit etmedi.

Sadece Adem (a.s)'ı birinci kat semada ve ibrahim (a.s)'ı da altıncı kat semada bulduğunu söyledi.

Dedi ki:

“Resulullah (s.a.v.) ile Cebrail, İdris (a.s)'ın yanına uğradıkları zaman İdris (a.s):

“Salih peygamber ve salih kardeş, hoş geldin!” deyip onların yanından geçip gitti. Cebrail'e;

“Bu kim?” dedim. O da:

“Bu, idris’tir dedi.

Daha sonra Musa (a.s)'a uğradım. O da:

“Salih peygamber ve salih kardeş, hoş geldin!” dedi. Cebrail'e:

“Bu kim?” dedim. O da:

“Bu, Musa (a.s)'dır” dedi.

Daha sonra İsa (a.s)'a uğradım. O da:

“Salih peygamber ve salih kardeş, hoş geldin!” dedi. Cebrail'e:

“Bu kim?” dedim. O da:

“Bu, Meryem oğlu İsa (a.s)'dır” dedi.

Daha sonra İbrahim (a.s)'a uğradım. O da (bana):

“Salih peygamber ve salih kardeş, hoş geldin!” dedi. Cebrail'e:

“Bu kim?” dedim. O da:

“Bu, İbrahim (a.s)'dır” dedi.

Resulullah (s.a.v.) (sözüne devamla) şöyle buyurdu: Sonra Cebrail beni daha yukarıya çıkardı. Nihayet öyle bir seviyeye çıktım ki, orada kalemlerin hışırtısını işitiyordum.

Yine Resulullah (s.a.v.) (sözüne devamla) şöyle buyurdu: Allah ümmetime elli (vakit) namaz farz kıldı. Ben bunu alıp dönerken Musa'nın

yanına uğradım. Musa (a.s):

“Rabbin ümmetine neleri farz kıldı?” dedi. Ben:

“Onlara elli (vakit) namaz farz kıldı” dedim. Musa (a.s) bana:

“Öyleyse Rabbine dön. Çünkü senin ümmetin buna güç yetiremez” dedi.

Bunun üzerine Rabbime döndüm. O da, bu namazların bir kısmını azalttı. Tekrar Musa (a.s)'a dönüp durumu ona anlattım. Musa (a.s):

“Rabbine dön. Çünkü senin ümmetin buna güç yetiremez” dedi. Bunun üzerine Rabbime (beşinci defa) döndüm. Rabbim (sonunda):

“Bu namazlar beş vakittir. Fakat bu beş vakit namaz, sevap itibariyle elli vakit sevaba eş değerdedir. Ben de söz (bir olup artık) değişmez” buyurdu.

Bunun üzerine Musa (a.s)'a dönüp durumu ona anlattım. Musa (a.s):

“Rabbine dön” dedi. Ben de:

“Artık Rabbimden utanır oldum” dedim.

Daha sonra Cebrail beni daha ileriye götürüp ta Sidretu'I-Müntehâ'ya vardık. Onu öyle bir renkler kaplamıştı ki, bunların ne olduklarını bilmiyorum. Sonra beni cennete girdirildim. Bir de baktım ki, cennette inciden kubbeler var. Toprağı da misk (gibiydi).” [229]

Açıklama:

Miraç: Mescid-i Aksa'dan Allah ile görüşmesine kadar geçen olaya ise, “Miraç” denilmektedir.

İsra: Hz. Peygamber (s.a.v.), bir gece Kabe'nin avlusunda Hatim kısmında yada Hıcr'da uyku ile uyanıklık arasında iken Cebrail gelip onun

göğsünü yanp kalbini imanla ve hikmetle dolu altından bir kap içerisinde zemzemle yıkadıktan sonra Burak denilen bir hayvanı getirip Hz. Peygamber (s.a.v.)'i ona bindirip Mescid-i Haram'dan Kudüs'teki Mescid-i Aksa'ya götürür. İşte geceleyin yapılan bu yürüyüşe, “İsrâ” denilir.

İsrâ olayı, Kur'an'ın İsrâ: 17/1 ayetinde de geçmektedir. İsrâ olayı, hicretten 1 yada 1.5 yıl önce meydana gelmiştir.

Burak; merkepten büyük, katırdan küçük beyaz bir hayvandır. Resulullah (s.a.v.), mi'rac gecesi bununla yolculuk yapmıştır.

Yüce Allah, Kur'an'ın; Bakara: 2/29, İsrâ: 17/44, Mü'minûn: 23/86. Fussilet: 41/12, Talâk: 65/12, Mülk: 67/3, Nûh: 71/15 ayetlerinde göğün yedi kat olduğundan bahsetmektedir.

Hz. Peygamber (s.a.v.), Miraç yolculuğu sırasında göğün birinci katında Hz. Adem, ikinci katında Hz. İsa ile Hz. Hz. Yahya, üçüncü katında Hz. Yûsuf, dördüncü katında Hz. İdris: beşinci katında Hz. Harun, altıncı katında Hz. Musa, yedinci katında Hz. İbrahim'le görüşüp onlara selam vermiştir.

Hz. Peygamber (s.a.v.), göğün her katında karşılaştığı peygamberin bedeniyle değil de, ruhuyla konuşmuştu. Çünkü bedenler, toprak altındadır. Ruhlar, bedenlerden ayrı yaşamaktadırlar. Bu durum, ikinci surun üfürülmesine kadar devam eder. ikinci sur üfürüldükten sonra ruhlar rekrar bedenlerine girip mahşer yerine doğru gider.

İslam alimleri, bedenden ayrılan ruhların nerede oldukları konusunda çeşitli görüşler ileri sürmüşlerdir. Bunları kısaca derecelerine göre şöyle sıralayabiliriz:

1- Peygamberlerin ruhları. Bunlar, bedenden çıktıktan sonra misk ve kâfura benzer bir şekilde Cennete gider ve orada kendileri için hazırlanmış

olan nimetlerle nimetlenirler. Yalnız peygamberlerin ruhlarının dereceleri birbirinden farklıdır. Nitekim Hz. Peygamber (s.a.v.), Mirac'ta peygamberlerin her birini ayrı bir makam (=sema)da rastlamıştı.

2- Allah yolunda şehit olmuş olanların ruhları. Bunlar, cennette yeşil kuşların kursaklarında cennet nimetlerini yer ve nzıklanırlar.

3- Müminlerin itaatkar olanların ruhlan. Bunlar da, cennette olup sadece makamlarına bakarak nimetlenirler.

4- Müminlerden asi olanların ruhlan. Bunlar, sema ve yer arasındadırlar.

5- Kafirlerin ruhları. Bunlar ise, yedi kat yerin altındaki “Siccîn”de siyah kuşların ağzında veya kursaklarında azab olunmaktadırlar.

Ruhun mahiyeti konusunda Allah ve Resulünden detaylı bir bilgi gelmemiştir. Bizim ruh hakkında bildiklerimiz ise; onun cisme girdiği, ona canlılık verdiği, ruh sayesinde cisimde idrakin, tefekkürün, ilmin, irade ve ihtiyarın, sevgi ve nefretin ortaya çıkmasıdır ki, bu özellikler onu cisimden ayırır. Bu sebeple de ölüm, insan için yok olmak değil, ruhun göç etmesidir.

“Namaz” kelimesinin Arapça karşılığı, “Salaf”tır. Bu kelime; dua, yalvarma ve niyaz anlamlarına gelmektedir. Terim olarak ise; belirli vakitler içerisinde Allah için eda edilen, özel bir takım hareketlerle yapılan bir ibadettir.

İslam'ın şartlarından birini oluşturan namaz, bizi, Allah'a yaklaştıran ve ruhumuzu kötülüklerde/ı arındıran ibadetlerin başında gelir.

Beş vakit namaz, Miraç gecesinde farz kılınmıştı. Bu husus, Kur'an'ın, Nisa: 4/103. ayetinde müminler üzerine vakitleri belli bir farz olduğu belirtilmiştir. Böylece beş vakit namaz, sabah, öğle, ikindi, akşam ve yatsı olmak üzere tayin edilmiş, özel sınırlarıyla sınırlanması ve nasıl kılmağı Hz.

Peygamber (s.a.v.) tarafından açıklanıp İzah edilmiş ve o zamandan beri müslümanlar arasında yapılması zorunlu görevlerden biri olmuştur.

Hz. Peygamber fs.a.v.), Mirac dönüşünde semanın altıncı katında Hz. Musa (a.s)'a uğrayıp ona, yüce Allah'ın, kendi ümmetine hergün elli vakit namaz kılmayı farz kıldığını haber verdi. Hz. Musa (a.s), Hz. Peygamber (s.a.v.)'e, Rabbine geri dönmesini ve bunu ümmetinden hafifletmesi gerektiğini belirtti. Çünkü yüce Allah, İsrailoğullarına iki vakit namazı farz kıldığı halde onlar bunu yapmamışlardı. Üstelik Hz. Musa (a.s), onlara en şiddetli muameleyi uyguladığı halde yine başarılı olamamıştı. İşte Hz. Musa (a.s}, bu gerçeği gördüğünden ötürü Hz. Peygamber (s.a.v.)'i, yüce Allah'a geri göndermeye çalıştı.

Hz. Peygamber (s.a.v.), namazı, beş vakite ininceye kadar Hz. Musa (a.s) ile Rabbi arasında gidip gelmeye devam etti. Fakat bundan sonra gitmeye razı olmadı. Böylece Hz. Peygamber (s.a.v.)'in ümmetine “Beş vakit namaz” farz kılındı.

Daha önce müslümanlar, sabah-akşam olmak üzere günde iki defa namaz kılıyorlardı. Hicretten 1 yada 1.5 yıl önce meydana gelen İsrâ gecesinde beş vakit namaz müslümanlara farz kılınmış oldu.

Kur'an'da, namazın, müminler üzerine düzenli ve belirli vakitlerde yazılı kesin bir farz olduğu belirtilmektedir. [230] Yine bu vakitler, Kur'an'ın, İsrâ: 17/78, Hûd: 11/114, Tâha: 20/130, Rûm: 30/17-18 gibi ayetlerinde öğle, ikindi, akşam, yatsı ve sabah olmak üzere beş vakit olarak tayin edilmiştir. Özel sınırlanyla sınırlanması ve nasıl kılınacakları da, Hz. Peygamber (s.a.v.) tarafından açıklanmış ve o zamandan beri yapılagelerek de müslümanlar arasında yapılması zorunlu görevlerden biri olarak korunmuştur.

71- Sidretul-Munteha

126- Abdullah İbn Mes'ud (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.) göklere çıkarıldığı gece Sidretu'l-Müntehâ'ya götürüldü. Sidretu'l-Müntehâ, altıncı kat semadadır. Yeryüzünden semaya çıkarılan orada son bulur ve sonra alınır. Onun yukaraısmdan inen şeyler de onda karar kılar, sonra ondan alınır.

“Abdullah İbn Mes'ud burada der ki;

“Sidre'yi kaplayan kaplıyordu” [231] ayetini okuyup “Sidretu'l-Müntehâ”yı, 'altından yapılma pervaneler” diye tefsir etmiştir.

Sonra Resulullah (s.a.v.)'e orada üç şey verildi:

1- Beş vakit namaz verildi.

2- Bakara suresinin son ayetleri (=Amenerresulu) verildi.

3- Ümmetinden Allah'a şirk koşmayan kimselerin büyük günahları bağışlanmıştır. [232]

Açıklama:

Sidretu'l-Müntehâ: “Müntehâ” kelimesi sözlükte; son, nihayet, bitiş anlamlarına gelmektedir. “Sidre” kelimesi de, ağaç anlamına gelmektedir.

“Allahu Teâlâ'nin zât âlemi demektir ki, buraya ne meleklerin büyükleri, ne de Peygamberlerin büyükleri dâhil olabilir. Nitekim hadis-i şerifte de Hz. Peygambere refakat eden Cebrail aleyhisselâm da Peygamberimizi buraya kadar götürmüş, buradan ileriye geçmeye izinli

olmadığını ifade ederek, bundan sonra Cenâb-ı Hakk'ın daveti sebebiyle Hz. Peygamberin yalnızca gideceğini bildirmiştir. İşte bu yüzden bu terkib “Son sınır, son hudud veya sınırın sonu” diye anlaşılmıştır.

Ayrıca “Cennetin uçlanndandır, üzerinde Sündüs ve Istebrekın cennetlerinin etekleri vardır”, diye açıklanmış, Keşşafta da Sidretül-Müntehâ', “Cennetin nihayetinde ve sonundadır” diye geçmektedir.

“Sidretül-müntehâ” şeklinde Kur'ân-ı Kerim'de Necm suresinin 14. âyetinde geçmektedir. Ayrıca Peygamberimiz Hz. Muhammed'in Mirac'ını anlatan ve bir çok sahabeden rivayet edilen Hadis-i şerifte de geçmektedir.

Sidr denilen bu ağaç cennetin en üst kısmındadır. Eskilerin ve yenilerin ilminin ulaştığı son noktadır. Arşın sağında yer almaktadır. Mi'rac gecesinde bu mevkiye vardıklarında Cibril geride kalmış; Rasulullah (s.a.v.) geri kalmasının sebebini sormuş, Cibril şöyle cevap vermiştir:

“Bu makam dostun dostta kalacağı bir makamdır. Eğer kıl kadar ileri gidersem yanar kül olurum. Bundan sonrasını geçmek sadece sana bahşedilmiştir...” [233]

“Sidretüi-Müntehâ” denilmesinin sebebi, buraya hem büyük meleklerin, hem de büyük peygamberlerin geçememesi ve burası hakkında bilgilerin yeterli olmamasıdır. Bunun için bu tabir kullanılmış ve beşeri, yani insanlara ait ilmîn son sınırı diye de açıklanmıştır. Gerek peygamberlerin, gerekse diğer yaratılmışlardan her âlimin ilmi burada son bulur, ondan ileri geçemez.

Büyük müfessirlerden Fahruddîn er-Râzî, Sidretü'l Müntehâ'yı; akılların hayretle kaldığı, bundan daha şiddetli bir hayretin tasavvur edilemeyeceği, insanın son derecede hayrete düştüğü bir makam olarak tavsif ettikten sonra; sadece, Hz. Peygamberin hayrette kalmadığını,

Şaşmadığın, gördüklerini açıkça gördüğünü kaydetmektedir. Öyleyse biz âciz insanların Sidretü'l-Müntehâ'yı kesin olarak “Şudur veya budur” diye açıklamamız mümkün görülmemektedir. Necm suresinin 9. âyetine ve hadis-i şerifteki rivayete göre, sadece Peygamberimize “Kâb-ı Kavseyne” kadar yaklaşmasına müsaade edilmiştir. Sidretü'l Müntehâ'dan ilerisi Sayb âlemidir ki, Allahü Teâlâ'dan başka hiç kimsenin ilmine ve bilgisine giremez, yani insanî son sınırıdır. Buradan ötesi Allahü Teâlâ'nın “Zât Âlemi” diye adlandınldığı için. Bu deyimi açık ve seçik bir tarzda ortaya koymamız mümkün değildir. B.k.z. Şamil İslam Ansiklopedisi, Sidretu'l-Müntehâ maddesi.

72- Peygamber (s.a.v.)'in Miraç Gecesi Rabbini Görüp Görmediği Meselesi

127- Mesrûk'tan rivayet edilmiştir; Aişe'nin yanında yaslanmış oturuyordum. Bana:

“Ey Ebu Âişe! Üç şey vardır ki, kim bunlardan birini söylerse Allah'a en büyük İftira etmiş olur” dedi. Ben:

Bunlar nedir?' dedim. Âişe:

1- *“Kim, Muhammed (s.a.v.)'in Rabbini gördüğünü söylerse Allah'a en büyük iftira etmiş olur”* dedi.

Bu sırada yaslanmış vaziyetteydim. Hemen oturup:

“Ey Müminlerin annesi! Beni bir dinle, acele etme. Yüce Allah,

“Doğrusu onu (Cebrail'i) apaçık ufukta görmüştür” [234]

“Doğrusu onu Cebrail'i bir inişinde daha görmüştü” [235] buyurmuyor mu?” dedim. Âişe:

Bu ümmetten, Resulullah (s.a.v.)'e bu meseleyi ilk soran benim. Çünkü Resulullah (s.a.v.):

“O, Cebrail'dir. Bu iki görmem dışında onu asli şeklinde bir daha görmedim. Onu, vücudunun büyüklüğü yer ile gök arasım kaplamış halde semadan inerken gördüm” buyurdu.

Yüce Allah'ın,

“Gözler O'nu görüp idrak edemez. O ise bütün gözleri görüp idrak eder. Ve O, Latiftir, Habîr'dir” [236] buyurduğunu duymadın mı?. Yine Yüce Allah'ın,

“Allah, bir insanla ancak vahiy yoluyla yada perde arkasından konuşur veya bir elçi gönderip izniyle ona dilediğini vahyeder. O, Aliyy (pek yüce)dir, Hakim (=hüküm ve hikmet sahibi)dir” [237] buyurduğunu işitmedin mi?” dedi.

Âişe sözüne devamla şöyle dedi:

2- *“Kim, Muhammed (s.a.v.)'in Allah'ın kitabından bir şey gizlediğini söylerse Allah'a en büyük iftira atmış olur. Çünkü Allah, “Ey Resul! Rabbinden sana indirileni tebliğ et. Eğer bunu yapmazsan O'nun elçiliğini yapmamış olursun”* [238] buyurmaktadır.

Yine Âişe sözüne devamla şöyle dedi:

3- *“Kim, yarın ne olacağını bildirebileceğini söylerse Allah'a en büyük iftira atmış olur. Çünkü Yüce Allah, “De ki: Göklerde ve yerde, Allah'tan başka kimse gaybı bilemez”* [239] buyurmaktadır.[240]

Açıklama:

Hz. Âişe, Allah'ın görülmesi meselesini kabul etmemektedir.

73- Peygamber (s.a.v.)'in "O, Bir Nurdur. Onu Nasıl Görebilirim Ki" Sözü

128- Ebu Zerr (r.a)'tan rivayet edilmiştir: "Resulullah (s,a.v)'e:
"Miraç gecesinde Rabbini gördün mü?" diye sordum. O da:
"O, bir nurdur. Onu nasıl görebilirim ki!" buyurdu.[241]

Açıklama:

Allah'ın görülüp görülemeyeceği meselesi, alimler arasında tartışmalıdır. Bazı alimler, Allah'ın görülemeyeceğini iddia ederken, bazıları da Allah'ın görülebileceğini ileri sürmüşlerdir. Allah'ın görülüp görülemeyeceği iki şekilde ele almak lazım:

1- Allah'ın Dünyada Görülmesi:

Dünyada uyanıkken Allah'ın görülmesi meselesinde de ihtilaf edilmiştir. Bazıları, bunun mümkün olduğunu, bazıları da mümkün olmadığını ileri sürmüşlerdir.

a- Mümkün olduğunu söyleyenler, bu konuda, Miraç gecesi Hz. Peygamber (s.a.v.)'in Allah'ı gordüğününe delalet eden hadisleri delil getirmişlerdir.

b- Mümkün olmadığını söyleyenler ise, bu konuda yine Miraç gecesinde Resulullah (s.a.v.)'in, Rabbini görmediğine delalet eden hadisler

ile Hz. Musa (a.s)'ın Allah'ı görmek isteyip de göremediği ile ilgili A'raf: 7/143 ayetini delil getirmişlerdir.

2- Allah'ın Ahirette Görülmesi:

Ehl-i Sünnet ve'1-Cemaat, müminlerin cennette Allah'ı göreceklerini ileri sürmüşlerdir.

Şiiler, Hariciler, Mutezililer ile Mürcie mezhebinden bazıları, Allah'ın Cennette görülemeyeceğini ileri sürmüşlerdir. Bunlar, bir şeyin görünmesi için; o şeyin, bir cisim olması, bir yerde bulunması, bîr engel bulunmaksızın görenin karşısına gelmesi gibi akil ve dayanaksız bir takım şartlar koşmuşlardır.

Ehl-i Sünnet ve'1-Cemaat ise; görülecek şeyin vücudundan başka hiçbir şart koşmamıştır. Çünkü görmek, Allah'ın yarattığı bir idraktir. Müminler, Allah'ı; hem mahşerde ve hem de Cennette göreceklerdir. Bu konuda Kur'an-ı Kerim'den Kıyâme: 75/22-23 ayetleri delil olarak getirilmiştir.

74- Allah'ın Uyumaması, Perdesinin Nurdan İbaret Olması, Perdeyi Kaldıracak Olsa Yüzünün Parıltılarının Gözünün Ulaşabildiği Bütün Mahlukatı Yakması

129- Ebu Musa (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.) aramızda ayağa kalkıp şu beş cümleyi söyledi:

“Şüphesiz ki yüce Allah uyumaz. Zaten O'na uyumak da yakışmaz. Adalet terazisini indirir ve kaldırır. Gündüzün amelinden önce O'na gecenin ameli, gecenin amelinden önce de gündüzün ameli arzolunur. O'nun perdesi, “Nur”dan ibarettir. Eğer perdeyi kaldıracak olursa yüzünün nur ve parıltıları, gözünün ulaşabildiği bütün mahlukatım yakardı.” [242]

Açıklama:

Bir önceki hadiste, *“O, bir nurdur. Onu nasıl görebilirim ki!”* ifadesi geçmektedir. Burada ise bir nur gördüğü belirtilmektedir. Zahiren bu iki rivayet birbirine ters görünse de gerçekte aralarında zıtlık yoktur. Çünkü birinci rivayetteki “Nur”, gözlerin tahammül edemediği Kahir Nûr'dur. ikincide ki “Nur” ise gözün tahammül edebeileceğî “Nur” manasındadır.

Kadı İyâz konuyla ilgili olarak şöyle der: Bu rivayet, bize gelmedi, bunu esas nüshaların hiçbirinde görmedim. Yüce Allah'ın zatının nur olması imkansızdır. Çünkü nur, cisim kabilindendir. Yüce Allah ise bundan *münezzehtir. Bütün Ehl-i sünnet imamlarının mezhebi budur. Dolayısıyla;*

“Allah, göklerin ve yerin nurudur” [243] ayeti ile hadislerde Allah'a nur ifadesinin verilmesi, onlardaki nurun sahibi ve yaratıcısı demektir. Bazıları “Göklerde ve yerde yaşayanların hidayetçisidir” demiştir, bazıları da “Mümin kullarının kalplerini nuriandıncıdır demişlerdir.[244]

“Allah uyumaz.” Çünkü uyku, dalgınlık ve aklın çalışmaması halidir. Uyuyan kimseden his dahi gider. Yüce Allah ise böyle şeylerden münezzehtir.

“Adalet terazisini indirip kaldırmaktan” maksat; bazılarına göre Allah, kıyamet Sünü kullarının amellerini tartarken ve rızıklannı verirken mizanın

kefelerini kaldırıp indirmek suretiyle rızık takdirini, mizanla tartmaya benzetmektedir.

Bazılarına göre ise metinde geçen “Kist” kelimesiyle “Rızık” kast edilmiştir. Dolayısıyla her yaratığın rızkına “Kist” denilir. Çünkü yüce Allah, bazı yaratıkların rızkını çok vermekte, bazısını ise az vermektedir.

“Perde”nin hakikati ancak sınırlı olan cisimlerde düşünülebilir. Yüce Allah ise cisimden, had ve hududdan münezzehtir. Dolayısıyla burada kastedilen, O'nu görmeye engel olan şeydir. Bu engel olan şeye “Nur” denilmesi, âdeten nur ile ateşin şuaları görmeye engel olmasındandır.

“Allah'ın yüzü”nden maksat, zatı olduğu gibi, *“Gözünün ihata ettiği”* ifadesiyle de bütün mahlukatı kastedilmiştir.Çünkü yüce Allah'ın görmesi, bütün kainatı ihata etmektedir.

“Eğer perdeyi kaldıracak olursa yüzünün nur ve parıltıları, gözünün ulaşabildiği bütün mahlukatmı yakardı” ifadesinden kastedilen ise Allah, nur ve celalini bir açsa o nur bütün mahlukatı yakardı demektir.

75- Müminlerin Ahirette Rablerini Göreceklerinin İspatı

130- Suheyb (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Cennetlikler cennete girdiği zaman Yüce Allah:

“Sîze daha ziyade bir şey vermemi ister misiniz?” buyuracak. Onlar da:

“Sen bizim yüzlerimizi ağartmadın mı? Bizi cennete koyarak cehennemden kurtarmadın mı? (Bize bu yeterli)” diyecekler.

Bunun üzerine Yüce Allah perdeyi kaldıracak, artık onlara, Rablerine bakmaktan daha sevimli bir şey verilmiş olmayacaktır. [245]

Yüce Allah'ın,

"Güzel amelde bulunan kimselere "Husna" daha güzeli, bir de "Daha fazlası" Allah'ı görme vardır" [246] ayetine göre; "Güzel amel" yada "İyi iş" yapma, Allah'ın beğenisine layık ve rızasına uygun şeyler yapmaktır. Bundan "Daha güzel" olan ise, Cennettir, "Daha fazlası" ise, Cennette Allah'ı görmedir.

Cenab-ı Allah, lütfuyla ve rahmetiyle, kendisine samimi ve iyi niyetle yapılan amellere karşılık Cenneti vaat etmiştir. Yoksa hiç kimsenin ameli, kendisini Cennete götürecek durumda değil.

Cennetlikler, Allah'ın rahmeti ve lütfuyla, Cennete girdiği zaman, Yüce Allah, onlara, Cennetin yanı sıra "Daha fazla" bir şey vermek isteyecek. Onlar da, "Bizi Cennete koyarak Cehennemden kurtarmak suretiyle yüzlerimizi ağarttın", "Daha fazla" ne isteyebiliriz ki? diyecekler. Bunun üzerine Yüce Allah, perdeyi kaldırıp onlara görünecektir. İşte bu durum, müminler için Cennetin yanı sıra bir fazlalıktır.

76- Kıyamet Gününde Allah'ı Görmenin Yolunu Bilme

131- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edilmiştir: "Bazı insanlar, Resulullah (s.a.v.)'e:

"Ey Allah'ın resulü! Biz kıyamet gününde Rabbimizi görecek miyiz?" dediler. Resulullah (s.a.v.):

“Dolunay halindeki bir gecede hiçbir engel yokken Ay hakkında şüpheye düşer misiniz?” buyurdu. Sahabiler:

“Hayır, ey Allah'ın resulü!” dediler. Resulullah (s.a.v.):

“Hiçbir engel yokken Güneş hakkında şüpheye düşer misiniz?” buyurdu. Sahabiler:

“Hayır” dediler. Resulullah (s.a.v.):

Siz Allah'ı işte böyle kesinlikle göreceksiniz, insanlar kıyamet günü toplanır, daha sonra yüce Allah:

“Kim dünyada neye kulluk ettiyse onun ardına düşsün” buyuracak.

“Bunun üzerine dünyadayken güneşe tapan kimse güneşin, aya tapan kimse ayın ardına takılacak, putlara/tağutlara tapanlar da onların peşlerine düşeceklerdir. İçlerinde münafıkları da olduğu halde (sadece) bu ümmet kalacak. Derken yüce Allah onlara daha önce tanıdıklarından başka bir suretle tecelli edip:

Ben sizin Rabbinizîm” buyuracak. Onlar Allah'ı tanıyamadıkları için:

“Biz senden Allah'a sığınırız! Rabbİmiz bize gelinceye kadar bizim yerimiz burasıdır. Rabbimiz geldiği zaman biz O'nu tanırız” diyecekler. Bunun üzerine vüce Allah, (karşılarında) onların tanıdıkları suretiyle tecelli edip:

“Ben sizin Rabbinizim” buyuracak. Onlar da:

“Evet, bizim Rabbimiz sensin!” diyerek O'na tabi olacaklar.

“Cehennemin üzerine sırat (köprüsü) kurulacak; ondan ilk geçen ben ve ümmetim olacak. O gün peygamberlerden başka konuşan hiç kimse olmayacak. O gün Peygamberlerin duası:

“Allahım! Selamet ver. Selamet ver” demek olacak. Cehennemde deve dikeni gibi çengeller olacak. Sîz hiç deve dikenini gördünüz ü?” buyurdu.

Sahabiler:

“Evet, ey Allah'ın resulü!” dediler. Resulullah (s.a.v.):

“Arabistan'da yetişen, hurma diken de denilen demir dikenine benzer dikenli birbitkidir.

işte o çengeller, deve dikeni gibi olacak. Şu kadar var ki, onların büyüklüğünün miktarını Allah'tan başka bilen olmayacak. Bu çengellerr, (kötü) amellerinden dolayı insanlardan bir parça koparacak. Bunlardan bazısı mümin olduğu için ameli nedeniyle (kurtulup) kalacak, bazısı da kurtarılıncaya kadar ceza görecek.”

Nihayet Allah kulları arasında vereceği hükmü bitirince, rahmetinden dolayı cehennemliklerden dilediğini oradan çıkarmak isteyince, meleklere (dünyada iken) Allah'a hiçbir şeyi şirk koşmayan cehennemlikleri, Allah'ın kendilerine rahmet buyurmak dilediklerini 'Allah'tan başka ilah yoktur1 diyenleri çıkarmalarını emredecek. Melekler, bunları cehennemde tanıyacaklar. Onları secde izinden bilecekler. Çünkü ateş, Adem oğlunu yiyip bitirecek. Yenilmedik sadece secde yeri kalacak. Allah, secde yerini yemeyi cehenneme haram kılmıştır.

Bu suretle söz konusu kimseler kavrulmuş bir şekilde cehennemden çıkarılırlar. Ardından üzerlerine hayat suyu dökülür. Sonunda bunlar, sel suyunun biriktirdiği toprakta açan çiçek tohumu gibi hemen yetişip bitivereceklerdir.”

Daha sonra Yüce Allah, kulları arasında vereceği hükmü bitirecek. Ortada yüzünü cehenneme doğru dönmüş sadece bir kişi kalacak. Bu kişi, cennetliklerin cennete en son gireceği olup:

“Rabbim! Benim yüzümü cehennemden çevir. Çünkü onun kokusu beni zehirleyip öldürdü Yalın ateşi de yakıp kavurdu” diyecek. Yüce Allah:

“Bu istediğini yaparsam bunun dışında başka bir şey isteyecek misin?” buyuracak. O da:

“Hayır, senden bundan başkasını istemem” deyip Allah'ın dilediği kadar Rabbine yeminler ve sözler verecek. Bunun üzerine Allah onun yüzünü cehennemden çevirecek. Bu kişi, cennete doğru dönüp de onu görünce, Allah'ın dilediği kadar susacak. Sonra:

“Rabbim! Bari beni cennetin kapısına götür” diyecek. Yüce Allah, ona:

“Hani sana verdiğimden başka benden bir şey istemeyeceğine dair yeminler ve sözler vermemiş miydin? Ey Adem oğlu! Yazıklar olsun sana! Ne kadar da gaddarmışsm?” buyuracak.O da:

“Rabbim!” diye yalvaracak. Nihayet yüce Allah ona:

“Bu istediğini yaparsam bunun dışında başka bir şey isteyecek misin?” buyuracak. O da:

“Hayır! izzetine yemin ederim ki (artık senden bir şey istemem)!' deyip Allah'ın dilediği kadar Rabbine yeminler ve sözler verecek. Bunun üzerine Allah onu cennetin kapısına götürecek. Cennetin kapışma dikildiği zaman cennet ona açılarak içindeki hayrh ve mutlu şeyleri görecek. Allah'ın dilediği kadar susacak”. Sonra:

“Rabbim! Beni cennete koy!” diyecek. Yüce Allah ona:

“Hani sana verdiğimden başka benden bir şey istemeyeceğine dair yeminler ve sözler vermemiş miydin? Ey Adem oğlu! Yazıklar olsun sana! Ne kadar da gaddarmışsın?” buyuracak.O da:

“Rabbim! Mahlukatının en bedbahtı ben olmayayım?” diye niyazda bulunacak. Allah'a dua ede ede, nihayet Yüce Allah ona güler yüzle muamele edecek. Allah ona gülümser muamelesi edince ona:

“Haydi cennete gir bakalım!” buyuracak. Cennete girdiği zaman ona:

“Dile benden ne dilersen” buyuracak.

Artık Rabbinden isteyebileceği kadar istekte bulunacak ve dilek dileyecek. Öyle ki Allah ona:

“Şunu da iste, şunu da' diye (istenecek şeyleri) hatırlatacak. Nihayet istekler(in arkası) kesilince Yüce Allah ona:

Bütün bunlar ve daha bir o kadarı senindir” buyuracak.[247]

Açıklama:

Hadiste, Yüce Allah'ın müminlere önce tanımadıkları bir surette tecelli edeceği, bunun için müminler:

“Biz senden Allah'a sığınırız”diyecekleri, sonra müminlere onların tanıdığı sıfatıyla tecelli edeceği, onların da: “Evet, Rabbimiz sensin”diyerek Allah'a tabi olacakları bildirilmektedir.

Ayet ve hadislerde geçen Yüce Allah'ın sıfatlan hususunda iki ekol oluşmuştur. Birinci ekole göre bu sıfatlar yorumlanamaz, olduğu gibi iman etmek gerekmektedir. Selef-i salihin ile bazı kelam alimleri bu görüştedir. Bunlara, Selefiyye denilmiştir.

ikinci ekole göre ise Allah'ın sıfatlan yerine göre layık olduğu şekilde yorumlanır. Kelam alimlerinden büyük bir kısmının görüşü bu şekildedir. Bunlara ise Halef denilmiştir. Bu görüşte olanlara göre, bu hadiste geçen “Allah onlara gelecek” ifadesiyle kastedilen, Allah'ın onlara görünerek tecelli etmesidir.

132- Ebu Saîd el-Hudrî (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Resulullah (s.a.v.) zamanında bazı insanlar;

“Ey Allah'ın resulü! Kıyamet gününde Rabbimizi görecek miyiz?” diye sordular. Resulullah (s.a.v.):

“Evet! Güneşi öğlen üstü, açık ve önünde hiç bir bulut yokken onu görmek için itişip kakışmak suretiyle birbirinize zarar verir misiniz? Ve siz) ay, dolunay olduğu gece, (hava) ayaz iken ve üzerinde hiçbir bulut yok ken onu görmek için birbirinize zarar verir misiniz?” diye sordu. Onlar:

“Hayır! Ey Allah'ın resulü!” dediler. Resulullah (s.a.v.):

“İşte bu iki küreden herhangi birisim görme hususunda birbirinize zahme vermediğiniz gibi, kıyamet gününde Yüce Allah'ı görme hususunda da birbirini zahmet vermeyeceksiniz. Kıyamet koptuğu zaman bir dellâl:

Her ümmet dünyada neye (ve kime) tapıyorduysa onun peşine takılsı diye seslenecek.

Bunun üzerine Yüce Allah'tan başka şeylere, putlara ve heykellere tapmış olaı lardan ne kadar müşrik varsa, onlardan hiçbiri geri kalmaksızın cehenneme dökül çeklerdir. Artık ortalıkta yalnızca Allah'a ibadet eden iyi ve kötü kimseler ile Kite ehlinin bakiyeleri kalacak.

önce Yahudiler çağırılarak onlara:

“Siz (dünyadayken) kime tapardınız ederdiniz?” dîye sorulur. Onlar:

“Biz, Allah'ın oğlu Üzeyr'e tapıyorduk” diye cevap verirler. Bunun üzer onlara:

“Yalan söylediniz! Allah, hiçbir eş ve oğul edinmedi. Şimdi siz ne iyorsunuz?” diye sorulur. Onlar:

“Rabbimiz! Biz çok susadık. Bize su ver” derler. Bunun üzerine onlara:

“Suya buyurmaz mısınız?” diye işaret olunur ve cehenneme doğru sevk c nurlar. Cehennem onlara serâb gibi görünür. Onlar birbirlerini

çiğneyerek gideri ateşe dökülürler.

Sonra Hıristiyanlar çağrılır. Onlara da:

“Siz dünyadayken kime tapardınız ederdiniz?” diye sorulur. Onlar da:

“Allah'ın oğlu Mesih İsa'ya tapardık” derler. Onlara da:

“Yalan söylediniz. Allah, hiç bir eş ve hiç bir oğul edinmedi” denilir. Onlara da:

Şimdi ne istiyorsunuz?” diye sorulur. Onlar:

“Rabbîmiz! Çok susadık. Bize su ver” derler. Onlara:

“Suya buyurmaz mısınız?” diye işaret olunur. Nihayet cehenneme doğru sevk olunurlar. Cehennem onlara bir serab gibi görünür. Birbirlerini ezerek cehenneme düşüşürler.

Artık ortada sadece Yüce Allah'a kulluk eden iyi ve kötülerden başka hiçkimse kalmayınca, âlemlerin Rabbi olan Yüce Allah, onlara, orada gördükleri en yakın bir sıfatta tecelli eder ve Allah bu kimselere:

“Ya siz ne bekliyorsunuz? Her ümmet, ibadet ettiği şeyin ardına düşüyor” buyurur. Onlar da:

“Rabbimiz! Biz dünyada iken, kendilerine en çok muhtaç olmamıza rağmen bu insanlardan ayrı yaşadık ve *onlarla arkadaşlık etmedik” derler. Bunun üzerine Allah:*

“Ben, sizin Rabbinizim” buyurur. Onlar:

“Biz, senden Allah'a sığınırız. Allah'a hiç bir şeyi ortak koşmayız” derler. Bunu, iki yada üç defa tekrarlayacaklar. Hatta bazıları, meydana gelen bu imtihanın şiddetinden dolayı doğru olandan dönmeye yaklaşacak. Allah:

“Allah ile sizin aranızda onu tanıyacağınız bir alâmet var mı?” diye soracak. Onlar:

“Evet” diye cevap verecekler.

Bunun üzerine şiddetler kaldırılır, dünyada) kendiliğinden Allah'a secde edenlerden hiçbiri İstisna edilmemek suretiyle Allah onların herbîrine secde için İzin verir. İster .-takvasından ve ister riya için olsun (dünyada) secde edenlerden hiçbiri İstisna edilmemek kaydıyla Allah onlardan herbirinin sırtını muhakkak tek bir tabaka haline getirecek. Her secde etmek isteyen, kafası üzerine düşecek. Sonra başlarını kaldıracaklar. Bir de bakacaklar ki, Allah, ilk defa görmüş oldukları surete/sıfata dönmüş, onlara:

“Ben sizin Rabbinizim” der. Onlar da:

“Bizim Rabbimiz sensin” derler.

Daha sonra cehennem üzerine bir köprü kurulur ve şefaata izin verilir. İnsanlar:

“Allah’ım! Selâmet ver, selâmet ver” diye dua edip dururlar. Resulullah (s.a.v.)'e:

“Ey Allah'ın resulü! Bu köprü nedir?” diye soruldu. Resulullah (s.a.v.):

“O, kaypak ve kaygan bir şeydir. Orada kancalar, çengeller ve demirden dikenler vardır. Bunlar, Necd'de meydana gelen ve deve dikeni denilen sert dîkencikler halindedir. Müminler, kimi göz kırpacak kadar zaman içinde, kimi şimşek gibi, kimi rüzgâr gibi, kimi çok hızlı giden en iyi cins at ve deve gibi hızlıca onun üzerinden geçerler. Müminlerden kimi sapsağlam olduğu gibi kurtulur. Kimi tırmıklar içinde perişan olmuş olarak salıverilir. Kimi de cehennem ateşi içine yığılıp düşer.

Nihayet müminler ateşten kurtuldukları zaman, nefsim elinde olana yemin ederim ki sizden hiç kimsenin, hakkı tamamıyla kurtarmak hususunda Allah'a yalvarıp yakarması, kıyamet gününde müminlerden ateşte olan kardeşleri için Allah'a yalvarmaları kadar şiddetli olmaz. Onlar:

“Rabbimiz! Bu kalanlar, bizimle beraber oruç tutarlar ve hacc ederlerdi” derler. Onlara:

“Tanıdığınız kimseleri dışarı çıkarın, onların suretleri ateşe haram edilir” denir.

Artık bunlar kimi inciklerine, kimi de dizlerine kadar ateşe gömülmüş olduğu halde pekçok İnsanı dışarı çıkarırlar. Sonra onlar:

“Rabbimiz! Cehennemde emrettiklerinden hiç kimse kalmadı” derler. Yüce Allah:

“Geri dönün! Kalbinde bir dînar ağırlığında hayr olan her kimi bulursanız onu da (cehennemden) çıkarın!” buyurur. Onlar yine pek çok insanı (cehennemden) çıkarırlar. Sonra yine onlar:

“Rabbimiz! Cehennem içinde, emrettiklerinden hiç kimseyi bırakmadık” derler. Sonra Yüce Allah:

“Dönün! Kalbinde yarım dînar ağırlığınca hayr olan her kimi bulursanız onu da (cehennemden) çıkarın!” buyurur. Onlar yine pekçok insanı (cehennemden) çıkarırlar. Sonra tekrar:

“Rabbimiz! Bize emrettiklerinden hiç bir kimseyi cehennemde bırakmadık” derler. Sonra Yüce Allah:

“Dönün! Kalbinde zerre ağırlığınca hayr olan her kimi bulursanız onu da (cehennemden) çıkarın” buyurur. Yine onlar pek çok insanı cehennemden çıkarırlar. Sonra tekrar onlar:

“Rabbimiz! Orada hayr sahibi olan hiçbir kimseyi bırakmadık” derler.

Ebû Saîd el-Hudrî: Eğer bu söylediğim hadis hususunda beni tasdik etmiyorsanız:

“Şüphesiz ki Allah zerre kadar zulmetmez. Eğer bir hasene/iyilik olursa onu kat kat artırır. Bir de tarafından pek büyük mükâfat verir” [248]

ayetini okuyun' derdi.

Bundan sonra Yüce Allah:

“Melekler şefaat ettiler, peygamberler şefaat ettiler, müminler de şefaat ettiler. Şefaat etmedik bir Erhamu'r-Rahimin kaldı” buyurur. Bundan sonra ateşten bir topluluğu toplar ve dünyada iken hiç bir hayr işlemeyip de cehennemde kömüre dönmüş birçok kimseleri çıkarır ve cennetin yolları üzerinde olup Hayat Nehri adı verilen bir nehir içinde onları daldırır.

“Bunlar, sel uğrunda çıkan yabanî reyhan tohumları gibi onun içinden çıkarlar. Görmez misiniz ki? Yabanî reyhan; bazen bir taş yada bîr ağaç dibinde gölgede bittiği de olur. Güneşe doğru olanı san olur, yeşil olur, gölgede olanı ise beyaz olur” buyurdu. Sahabiler:

“Ey Allah'ın resulü! Sanki çölde çobanlık etmiş gibisiniz” dediler. Resulullah (s.a.v.) sözüne devamla:

“Artık onlar, Hayat Nehri'nden boyunlarında halkalar olduğu halde İnci gibi güzel olarak çıkarlar. Cennet halkı, onları o alâmetle tanırlar. (Cennet halkı:) 'İşlenmiş hiç bir amelleri, önden gönderdikleri hiç bir hayrları olmadığı halde Allah'ın cennete girdirdiği azadlıkları İşte bunlardır” diyecekler.

Sonra Yüce Allah, onlara:

“Cennete girin! Gözünüzün görebildiği her ne varsa sizindir” buyuracak. Onlar:

“Rabbimiz! Sen âlemlerden hiç kimseye vermediğini bize verdin” diyecekler. Onlara:

“Size bundan daha üstün bir hediyem daha var” buyuracak. Onlar:

“Rabbimiz! Bundan da daha üstün ne olabilir?” diyecekler. Yüce Allah:

“Benim rızam! Artık bundan sonra ebediyyen size gadab etmeyeceğim” buyuracak. [249]

Açıklama:

Bu hadiste; Allah'ın kıyamet günü görülmesi, kafirlerin acıklı durumu, Yahudi ve Hıristiyanların hali, iyi ve kötü müminlerin konumu bir tablo halinde sunulmaktadır. Bir de, kıyamet günü günahkar müminlere şefaatin nasıl yapıldığı ile ilgili bir sahne betimlenmektedir.

Şefaat kelimesi, sözlükte; “İnsanlar arasında meydana gelen suçlar ve günahların bağışlanmasını isteme” anlamına gelmektedir. Şefaat, genel olarak, iki kısma ayrılmaktadır:

1- Dünyevî Şefaat: insanların dünyada işlemiş oldukları suçlar ve günahlar olup iki çeşittir:

a- Kul hakkı ile ilgili suçlar: insanlar bir toplum içerisinde yaşadıkları için birbirleriyle bir takım problemler ve sorunlar yaşayabilirler. Burada meydana gelen problemler, şahsidir, insanlar, bu problemlerden meydana gelen suçlan affedebilir de, affetmeyebilir de. Çünkü konu, şahsa ait bir olaydır.

b- Allah ile ilgili suçlar: Ailah'a karşı işlenen suçlardır. Bu suçları affetme yetkisi de, Allah'a aittir.

2- Uhrevî Şefaat: Hariciler ile bazı Mutezililer hariç bütün Ehl-i Sünnet alimleri, ahirette, şefaatin gerçekleşeceği üzerinde ittifak etmiştir. Şefaat, beş kısma ayrılmaktadır:

a- Resuiullah (s.a.v.)'e özgü şefaat: Bu şefaat, mevkifin korkun hallerinde insanları sakinleştirme ve hesabın acele görülmesi ile ilgilidir.

b- Muhammed ümmetinden bir grup insanın, hesaba çekilmeden Cennete girmesi ile ilgili şefaat.

c- Cehenneme girecek olan bir kısım insana, Resuiullah (s.a.v.) ile Allah'ın dilediği başka kimselerin yapacağı şefaat.

d- Günahkarlardan Cehenneme girecek olanlar hakkında yapılacak şefaat. Bu şefaati; Hz. Peygamber (s.a.v.), diğer peygamberler, melekler ve Allah'ın izin verdiği bazı mümin kimseler yapacaktır.

e- Cennetliklerin, Cennetteki derecelerinin artmasını sağlayacak şefaat.

Bütün bu şefaat türleri, sahih hadislerde geçmektedir. Kur'an, sahte ilahların ve tanrıların, insanlara hiçbir fayda vermeyeceğini bildirerek bu tür ilahların şefaatte bulunamayacağını belirtmiştir. [250]

Serap, çölde görülen su hayalidir. Uzaktan su gibi görülür. Yanına varıldığında hiçbir şey görülmez. İşte kafirlerin hali de, kıyamet gününde böyledir. Su var zannıyla ona doğru koşacaklar, fakat su değil ateşle karşılaşarak içine düşeceklerdir.

“Rabbimiz! Biz dünyada iken, kendilerine en çok muhtaç olmamıza rağmen bu insanlardan ayrı yaşadık ve onlarla arkadaşlık etmedik” ifadesinin anlamı; başlarına gelen şiddet ve korkunun giderilmesi hususunda Allah'a niyaz edilmektedir. Çünkü müminler Allah'a ibadet hususunda dünya geçimi ile ilgili olarak mümin olmayan olmayan yakınlarına muhtaç oldukları halde onlara yaklaşmamış ve onlardan uzak durmuşlardır. Bu durum, gerek sahabiler ve gerekse onlardan sonra gelen bir çok müslümanın başına gelmiştir.

“Hatta bazıları, dönmeye yaklaşacak” ifadesinden maksat; geçirdikleri şiddetli İmihan sebebiyle bazıları doğruyu söylemekten

dönmeye az kalacak demektir.

“Allah onlardan herbirinin sırtını muhakkak tek bir tabaka haline getirecek. Her secde etmek isteyen, kafası üzerine düşecek” ifadesinden maksat ise hepsinin sırtı, sahife şeklinde dümdüz olacaktır.

“Kalbinde bir dînar ağırlığında hayr olan her kimi bulursanız onu da (cehennemden) çıkarın” ifadesinde geçen “Hayr”dan maksat; Kadı Iyâz'a göre yakın yani iman, Nevevî'ye göre ise mücerred iman olmayıp imanından fazla bir şey bulunandır. Çünkü tasdikten ibaret olan iman, bir bütün olup parçalanamaz. Dolayısıyla bir dinar, yarım dinar ve zerre kadar İfadeleriyle bildirilen parçalı şey mutlaka, ya salih amel yada gizli zikir veya fakire acımak, Allah'tan korkmak ve iyi niyet sahibi olmak gibi kalp amellerinden bir ameldir. [251]

77- Şefaatin İspatı Ve Müminlerin Cehennemden Çıkarılması

133- Ebu Saîd cI-Hudrî (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resuluîlah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Allah cennetlikleri cennete koyacak. Dilediğini de rahmetiyle cennete koyar. Cehennemlikleri de cehenneme koyup sonra görevli meleklere:

“Bakın, kalbinde hardal tanesi kadar iman olan kimi bulursanız onu cehennemden çıkarın” buyuracak.

Bunun üzerine böyleleri cehennemden kömür gibi kavrulmuş olarak çıkarılırlar. Sonra da “Hayat” yada “Haya Nehri'ne atılırlar. Orada sel (suyunun getirip biriktirdiği toprağın) kenarında açan çiçek tohumu gibi

hemen yetişip bitivereceklerdir. Siz onun nasıl sapsarı kıvrılmış olarak çıktığını görmediniz mi?” [252]

134- Ebu Saîd el-Hudrî (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Resulullah (s.a.v.):

“Cehennem ehli olan cehennemliklere gelince onlar, cehennemde ne ölürler ve ne de dirilirler. Fakat bazı insanlara, günahları yada hataları sebebiyle (cehennem) ateşi isabet etmiş olup onları adam akıllı öldürmüştür. Nihayet (yanıp) kömür oldukları zaman (onlar hakkında) şefaata izin verilecek. Gruplar halinde getirilip cennetin nehirlerine serpiştirilecekler. Daha sonra (cennetliklere hitaben):

“Ey cennetlikler! Şunların üzerine su serpin” denilecek.

Bunun üzerine bunlar, sel suyunun getirip biriktirdiği toprakta açan çiçek tohumları gibi hemen yetişip bitivereçeklerdir' buyurdu. sırada orada bulunan) topluluktan biri:

“Galiba Resulullah (s.a.v.) çölde bulunmuş” dedi. ***[253]***

Cehennem ateşinin gerçek liyakatlisi ve ebedi müstahakki olan kafirler, cehennemde ne ölürler ve ne de yararlanabilecekleri ve dİnlenebilevekleri bir yaşayış bulabilirler. Nitekim konuyla ilgili olarak;

“Ölümlerine hükmedilmez ki ölsünler ve onlardan cehennem azabı da hafifletilmez” [254] *ve*

“Sonra orada ne ölecek ve ne de hayat bulacaktır” [255] *buyurulmaktadır.*

Açıklama:

“Fakat bazı insanlara, günahları yada hataları sebebiyle (cehennem) ateşi isabet etmiş olup onları adam akıllı öldürmüştür” ifadesinden maksat;

günahkar müminler Allah'ın dilediği müddetçe azab edildikten sonra hakikaten ölürler ve artık azab acısını duymazlar. Sonra Allah onlar için takdir buyurduğu müddet tamamlanınca kömür haline gelmiş olan cesetleri cehennemden çıkarılıp gruplar halinde cennet nehirlerine götürülürler ve hayat suyu onların üzerlerine dökülür. Bunun üzerine selin kalıntısı durumundaki çamurdan tohumun çarçabuk filizlenip bittiği gibi onların cesetleri de canlanır ve normal güce sahip olduktan sonra cennetteki yerlerine götürülürler.

Kadı İyâz ise bu ölümün iki şekilde yorumlanacağını; birisi az önce belirtildiği gibi, diğeri de şu şekildedir: Cehennemde azab edilen müminler, bir müddet sonra azab acısını duymayacak hale gelecek veya acısı çok hafifleyecek, böylece ölü gibi olacaktır. [256]

Görüldüğü üzere burada cennetliklerin sonsuza kadar ilahî nimetlerden yararlanacağı ve cehennemde ebedi kalacak olan kafirlerin sonsuza kadar devamlı azab çekecekleri belirtilmektedir.

78- Cehennemden En Son Çıkarılan Kişi

135- Abdullah İbn Mes'ud (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Cennete en son bir adam girecektir. Cennete doğru giderken bu kişi; bazen yürür, bazen yüzüstü düşer ve bazen de yüzünü ateş yalar. Cehennem ateşini geçtiği zaman, geriye dönüp bakar ve ona:

“Beni senden kurtaran Allah'ın şanı yüce olsun. Yemin olsun ki, Allah, gelmiş ve geçmişlerden hiç kimseye vermediğini bana vermiştir” diyecek.

Derken ona (uzakta) bir ağaç gösterilir. O:

“Rabbim! Beni şu ağaca yaklaştır da, onun altında gölgeleneyim ve suyundan içeyim” der. Yüce Allah:

“Ey Adem oğlu! Onu sana verirsem benden başkasını da istersin?” buyuracak. Oda:

“Hayır, Ey Rabbim! Senden başka bir şey istemeyeceğim” deyip başka bir şey istemeyeceğine dair Allah'a söz verir. Yüce Allah, onu mazur görür. Çünkü O, kulun üzerinde sabredemeyeceği şeyi görür. Bunun üzerine onu ağaca yaklaştırır. O da ağacın gölgesinde gölgelenir ve suyundan içer.

Daha sonra ona, birinci ağaçtan daha güzel bir ağaç gösterilir. Ağacı görünce dayanamayıp:

“Ey Rabbim! Beni şu ağacın yanına yaklaştır da gölgesinden faydalanayım ve suyundan içeyim. Senden bundan başkasını istemeyeceğim” diyecek. Yüce Allah:

“Ey Adem oğlu! Bundan başkasını İstemeyeceğim diye bana söz vermedin miydi? Seni bu ağaca yaklaştırırsam yine sen başkasını isteyeceksin?” buyuracak.

O kişi, bundan başkasını istemeyeceğine dair Allah'a yine söz verir. Rabbi ise onu mazur görür. Çünkü O, onun görünce sabredemeyeceği şeyleri bilir.

Bunun üzerine yüce Allah, onu, o ağacın yanına yaklaştırır. O kişi, ağacın yanına varınca, gölgesinden faydalanır ve suyundan içer.

Daha sonra ona, cennet kapısı yanında öncekilerden daha güzel başka bir ağaç gösterilir. Bu ağacı görünce:

“Ey Rabbim! Beni şu ağacın yanma yaklaştır da gölgesinden faydalanayım ve suyundan içeyim, Bundan başkasını senden istemem” diyecek. Yüce Allah:

“Ey Adem oğlu! Bundan başkasını istemeyeceğim diye (daha önce) bana söz vermedin miydi?” buyuracak. O kişi:

“Evet, Ey Rabbim! Bu (son olsun). Senden bundan başkasını istemeyeceğim” diyecek.

Rabbi onu mazur görür. Çünkü O, onun sabredemeyeceği şeyi görmüştür. Sonra onu o ağacın yanma yaklaştırır.

Ağaca yaklaştırılınca, cennet halkının seslerini duyup:

“Ey Rabbim! (Buraya kadar gelmişken bari) beni cennete koy” diyecek. Yüce Allah:

“Ey Ademoğlu! Beni senin isteklerinden kurtaracak şey nedir? Dünya kadarını ve onunla birlikte bir mislini sana versem razı olur musun?” buyuracak. Kul:

“Ey Rabbim! Benimle alay mı ediyorsun? Sen ki alemlerin Rabbisin!” diyecek.

Abdullah İbn Mes'ud bu arada gülüp (yanındakilere):

“Niye güldüğümü sormayacak mısınız?” dedi. Orada bulunanlar:.

“Niye güldün?” diye sordular. Bunun üzerine Abdullah İbn Mes'ud:

“Çünkü Resulullah (s.a.v.)'de böyle gülmüştü”. Sahabiler, ona:

“Ey Allah'ın resulü! Niye güldün?” diye sormuşlardı. O da:

“Bu kişi, Allah'a: “Benimle alay mı ediyorsun. Sen ki alemlerin Rabbisin' dediği zaman, Allah'ın gülmesine güldüm. Çünkü yüce Allah, ona:

“Ben, seninle alay etmiyorum. Fakat Ben, dilediğimi yapmaya kadirim buyuracak”dedi. [257]

Açıklama:

En son cehennemden çıkıp cennete giren kişinin ismi hakkında farklı görüşler ileri sürülmüştür. Bazılarına göre Hennâd ve bazılarına göre ise Cüheyne'dir.

Resulullah (s.a.v.)'in burada durumu belirtilen adamın kavuşacağı bunca lütuf ve ikramı belirttikten sonra azı dişleri görülücek şekilde gülmesinin sebebi; Allah'ın, günahkar mümin kuluna olan merhamet, lütuf ve keremine sevinmesi ve memnuniyetidir.

79- Cennette Makamı En Aşağı Olanlar

136- Muğîre b. Şu'be (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Musa (a.s), Rabbine:

"Rabbim! Cennetliklerin makam itibariyle en aşağısı kimdir?" diye sordu. Yüce Allah şöyle buyurdu:

Cennetlikler cennete konulduktan sonra gelecek bir adamdır. Ona:

"Cennete gir" denilecek. O da:

"Ey Rabbİm! Nasıl gireyim? İnsanlar yerlerine yerleşmişler ve alacaklarım almışlar!" diyecek. Ona:

"Dünya hükümdarlarından bir hükümdarın mülkü kadar mülkün olmasına razı değil misin?" denilecek. O da:

"Rabbim! Razı oldum" diyecek. Bunun üzerine Yüce Allah, (ona):

"Bu kadarı ve onun bir misli daha, bir misli daha, bir misli daha ve bir misli daha senindir" buyuracak. O adam, beşinci defa da:

“Rabbim! Razı oldum” diyecek. Bunun üzerine Yüce Allah, (ona):

“Bunlar ve bunların on misli daha senindir. Canının istediği ve gözünün beğendiği her şey de senindir” buyuracak. O adam:

“Rabbim! Razı oldum” diyecek. Bunun üzerine Musa:

“Rabbim! Cennetliklerin makam itibariyle en yüksek olanı kimdir?” diye sordu. Yüce Allah:

“Onlar, öyle kimselerdirler ki, diledim de yüceliklerini elimle diktiğim ve üzerlerine mühür vurdum. Dolayısıyla (onları) ne bir göz görmüş, ne bir kulak işitmiş ve ne de bir insanın hatırından geçmişlerdir” buyurdu.

Yüce Allah'ın kitabında bunun delili,

“Hiç kimse onları memnun etmek için kendilerine neler gizlendiğini bilemez” [258] ayetidir.[259]

Açıklama:

Hz. Musa (a.s)'ın sorduğu soran maksat; cennetliklerin en aşağı mertebede olanlarının sıfat ve alametleridir. Yani onların en aşağı derecede olduğunu hangi sıfat ve alametle bileceğim demek istemiştir.)

137- Ebu Zerr (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Ben, cennetliklerin cennete en son gireni ile cehennemliklerin cehennemden en son çıkanını pekala biliyorum.

Kıyamet günü bir adam getirilip:

Buna küçük günahlarını gösterin, büyük günahlarını ondan kaldırın” denilecek. Bunun üzerine ona küçük günahları gösterilip:

“Sen filanca ve filanca gün şu ve şu işi yaptın. Filanca ve filanca günde şunu ve şunu yaptın” denilecek. O adam:

“Evet” diyecek.

Yaptığını inkar edemeyip büyük günahlarının kendisine gösterilmesinden korkacak. Derken ona:

“Senin için, her kötülüğün yerine bir iyilik vardır” denilecek. O adam:

“Rabbim! Ben bazı şeyler yaptım ki, onları burada göremiyorum” diyecek.”

Açıklama:

Hadisin ravisi der ki: Yemin olsun ki, Resulullah (s.a.v.)'i gülerken gördüm. Öyle ki azı dişleri görünüyordu. [260]

138. Câbir b. Abdullah (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Câbir'e, Vurûd” (= kıyamet günü insanların mahşer yerine doğru geliş şekli) soruldu. O da şöyle dedi:

“Biz kıyamet gününde filanca ve filanca yerden yani İnsanların üst kısmından” geleceğiz. Derken ümmetler, putîarıyla ve taptıklarıyla teke tek çağrılacaklar. Bundan sonra Rabbimiz bize gelip:

“Siz kimi bekliyorsunuz?” buyuracak. Orada bulunan kimseler:

“Rabbimizi bekliyoruz” diyecekler. Allah:

“Rabbiniz benim!” diyecek. Onlar:

Öyleyse seni bir görelim!' diyecekler. Bunun üzerine yüce Allah onlara tebessüm edip tecelli edecek ve onlar da O'na tabi olacaklar.

Mümin veya münafık her insana bir nur verilecek. Sonra o nurun peşine takılacaklar.

Cehennem köprüsünün üzerinde çengeller ile dikenler vardır. Bunlar, Allah'ın dilediklerini tutacaklar.

Daha sonra münafıkların nuru sönecek, daha sonra müminler kurtulacak.

ilk zümre, yüzleri dolunay gecesindeki ay gibi (parlak) yetmiş bin kişi olarak hesap görmeden cehennemden kurtulacaklar. Sonra onların arkasından gelenler, birbirini izleyen gökteki yıldızların nurları gibi onları takip edecekler. Sonra diğerleri de bu şekilde onları takip edecekler.

Sonra şefaat helal olacak. Şefaat ehli “Allah'tan başka İlah yoktur” diyenler ile kalbinde bir arpa tanesi ağırlığında imanı bulunanları cehennemden çıkarmcaya kadar şefaat edecekler. Bu çıkarılanlar, cennetin içine konacak. Cennetlikler, bunların üzerlerine su serpmeye başlayacak. Nihayet bunlar, sel suyu önünde ot biter gibi bitivereceklerdir. Cehennemden çıkan kimsede, (böylece) yanık izi kalmayacak, Daha sonra ona dünya ve onunla birlikte dünyanın on misli verilinceye kadar dilekte bulunacak. [261]

139. Yezîd el-Fakîr'den rivayet edilmiştir:

“Haricilerin bir görüşü kalbime işlemişti. Derken haccetmek, sonra halka karşı çıkarak propaganda yapmak niyetiyle kalabalık bir topluluk içerisinde yola çıktık. (Giderken) Medine'ye uğradık. Bir de baktım ki, Câbir b. Abdullah bir direğin yanına oturmuş, bir topluluğa Resulullah (s.a.v.)'den hadis rivayet ediyor. Bir ara cehennemliklerden bahsetti, Ona:

“Ey Resulullah'in arkadaşı! Sizin rivayet ettiğiniz hadis de ne öyle? Halbuki Yüce Allah,

“Şüphesiz ki Sen kimi cehenneme atarsan onu muhakkak rezil rüsvay edersin” [262] ve

“Cehennemlikler, cehennemden çıkmak istedikçe oraya geri iade edilirler” [263] buyurmaktadır. Siz ise (bunları) söylüyorsunuz?” dedim. Câbir:

“Sen Kur'an okur musun?” diye sordu. Ben de:

“Evet, (okurum)” diye cevap verdim. Câbir:

“Muhammed (s.a.v.)’in makamı/makam-ı mahmud'un neresi olduğunu hiç işittin mi?” diye sordu. Ben de:

“Evet, (işittim)” dedim. Câbir:

“Muhammed (a.s)'ın makamı, övülmüş bir makam olup; Allah'ın onun sayesinde (cehennemden) çıkaracaklarını çıkarır” dedi.

Daha sonra Câbir sıratın konulmasını, insanların onun üzerinden geçişini anlattı. Ben bunları ezberimde tutamamış olmaktan korkarım.

Ayrıca bir topluluğun cehennemde bir müddet kaldıktan sonra oradan yani susam çöpleri gibi çıkarılarak cennet nehirlerinden bir nehre atılacaklarını ve orada yıkanarak kağıt sayfaları gibi (bembeyaz) çıkarılacaklarını söyledi.

Daha sonra haçtan döndük. (Birbirimize:)

“Yazıklar olsun! Siz, bu şeyhin, Resulullah (s.a.v.) üzerine yalan söyleyeceğini mi zannediyorsunuz?” deyip Haricilik düşüncesini bıraktık. Vallahi, İçimizden bir adam dışında Haricilikte hiç kimse kalmadı.”

Açıklama:

Harici, kelime anlamıyla, “Çıkan” anlamına gelmektedir. Hariciler de, çıkanlar anlamına gelmektedir.

Hariciler, Hz. Osman'ın şehid edilmesiyle başlayan iç karışıklıkların sonunda ortaya çıkan bir fitne grubunun adıdır. Bunlar, Sıffîn savaşından sonra Hz. Ali ile Muâviye arasındaki İhtilafın, iki hakem tarafından Kur'an'a göre çözümlenmesi şeklinde bir karara varılınca, b ukararı, “Kur'an'a” uygun bulmamışlardır. Hz. Ali fiilen halife seçilince, onların üzerine giderek onlarla savaşmıştır. Hz. Ali'ye karşı siyasî bir eylem olarak ilk toplandıkları yerin adı, “Harûra” olduğu için bunlara “Harûrîler” de denmiştir.

Hariciler, “Büyük günah işleyen kimse kafir olur” diye ortaya attıkları bir prensible hareket ettikleri için zamanla Kelamî, Siyasî bir fırka mahiyetini kazanmışlardır.

Hariciler, değişik kollara aynlmıştır. Zamanımıza kadar varlığını sürdüren kolu, İbadiye'dir. Bugün Tunus,. Cezayir ve Umman'da bunlara rastlanmaktadır. Zengibar'ın resmî mezhebinin “İbadiye” olduğu bilinmektedir.

İslam Tarihînde ortaya çıkan Hariciler ile ilgili olarak, onların, İslam dininden çıkıp kafir olduklarını söylemek, çok zor bir olay. O zamana kadar sahabe arasında bir takım farklılıklar olmasına rağmen, onlar, düşünce ve eylem anlamında yeni bir Kelamî-Siyasî bir ekol ve fırka olarak ortaya çıktıkları için onlara "Hariciler" denmiştir. Yoksa "ayrılanlar" anlamına gelen Mu'tezile Mezhebi için onlara mensup kimselerin direkt olarak kafir oldukları ileri sürülmemiştir. Bu durum, Kelamı, Siyasî, Tasavvuf! vb. bir yapıya sahip her müslüman topluluk için geçerlidir. Ama bazen bu topluluklar içerisinde yer alan bazı kimseler, ileri sürdükleri fikirler gereği

tekfir edildikleri olmuşsa da, bu toplulukların, tümden kafir olduklarını ileri sürmek ve bunların ebedi olarak Cehennemde yanacaklarını söylemek, yakışık almaz.

İsrâ: 17/79'da da geçen “Makam-ı Mahmûd”, 3 şekilde tefsir edilmiştir:

1- Kıyamet günü, Hz. Peygamber (s.a.v.)'in duracağı makam,

2- “Livâu'1-Hamd” sancağının kendisine verileceği makam.

3. Şefaat Makamı. Cumhur'un görüşü de budur.

Kıyamet günü Hz. Muhammed (s.a.v.) dışında peygamberler de dahil bütün insanlar, kendi nefsini kurtarmaya çalışacak. İnsanları bu duruma götüren durum, mevkifin korkunç halleridir.

İnsanlar kendilerini kurtarabilmek için ilk önce Hz. Adem'e, sonra Hz. Nuh'a, Hz. İbrahim'e. Hz. Musa'ya, Hz. İsa'ya ve en sonunda ise Hz. Muhammed (s.a.v.)'e gidecekler. Hz. Muhammed fs.a.v.) dışında, hiçbir peygamber yardım edemeyecek. Çünkü Kıyamet günü insanların efendisi, Hz. Muhammed (s.a.v.)'dir. Onlara, şefaat edecek ilk kişi, O'dur. Zira O, hem “Üvâu'l-Hamd” Hamd Sancağı'n)a ve hem de “Makamı-Mahmûd”a sahip olacaktır. Bu sayede insanlara şefaatte bulunacaktır. Bu şefaat yetkisini, O'na, Yüce Allah verecektir.

Her peygamber, Allah katında kabul edilecek dua hususunda acele etmesine rağmen, Hz. Muhammed, bu konudaki hakkını, ümmeti için ahirete bırakmıştır. İşte bu hakkı, bu şekilde kullanacaktır.

İşte Hz. Muhammed (s.a.v.), burada, İnsanlar ile Allah arasında bir aracı (=vesîle) olmaktadır. Bu sayede Hz. Muhammed (s.a.v.), bu insanları, Cehenneme girmekten kurtarıp Cennete girmelerine vesile olacaktır.

Yezîd el-Fakir'in, Hariciler içerisinde yer alması nedeniyle o da büyük günah işleyen kimselerin ebedi olarak cehennemde kalacağı düşüncesindeydi. Yezid, hac dönüşü halka propaganda etmek İstediği görüş de buydu. Fakat Câbir'in hadisini dinledikten sonra tevbe ederek birisi hariç beraberinde bulunan kimseler Haricilik propagandası yapmaktan vazgeçmişti.

140- Ebu Hurcyre (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.)'e bir gün et yemeği getirilip kol tarafından bir parça ayrılıp önüne konuldu. Çünkü Resulullah (s.a.v.) etin bu kısmını severdi. Ondan ön dişleriyle bir lokma koparıp sonra da şöyle buyurdu;

“Ben, kıyamet gününde bütün insanların efendisiyim. Bu neden biliyor musunuz? Dünyada önce ve sonra gelmiş geçmiş ne kadar insanlar varsa bunların hepsini Allah kıyamet gününde düz ve geniş bir sahada toplar. Öyle düz ve geniş bir meydan ki, orada bir çağına seslenince sesini herkese duyurur ve bakan bir kişinin Sözü mahşer halkını bir bakışta görür.

Bir de güneş yaklaşır. Artık insanların meşakkati dayanamayacakları ve tahammül ede miy e çekleri bir dereceye varır. Bu sırada, insanların bazısı bazısına:

“içinde bulunduğumuz şu korkunç durumu görmüyor musunuz? Başınıza gelen bu hali görmüyor musunuz? Rabbınız katında size şefaatçi olacak birisine niye bakmazsınız?” der. Bunun üzerine (mahşer halkının) bazısı, bazısına:

“Haydi Adem'e gidin” diyecek. Bunun üzerine mahşer halkı, Adem'e gelip:

“Ey Adem! Sen insan İnsanların babasısm. Allah seni eliyle yarattı ve sana kendi ruhundan hayat verdi. Sonra meleklere emretti, onlar da sana secde ettiler. Bizim için Rabbinden şefaat dile. içinde bulunduğumuz şu sıkıntılı hali görmüyor musun? Başımıza gelen şu musibeti bilmiyor musun?” derler. Adem'de:

“Şüphesiz Rabbim bugün öyle bir gazaba gelmiştir ki, ne bundan önce böyle bir gazaba gelmiştir ve ne de bundan sonra bu tür bir gazab eder. Hem Yüce Allah, beni şu ağaçtan (bir şeyi) yasaklamıştı. Ben ise (o ağaçtan bir şey yemekler suretiyle) O'na karşı isyankar oldum. Artık size şefaat edemem, şimdi ben kendimi düşünüyorum. Vay nefsim, nefsim! Siz benden başka bir şefâatçıya gidiniz. Nuh'a gidin” der. Onlar da Nuh'a varıp:

“Ey Nuh! Sen yeryüzünde Allah'dan başka şeye tapan insanlara risâlet vazifesiyle gönderilen peygamberlerin birincisisin. Allah sana Kur'an'da:

“Çok şükreden kul” [264] diye niteledi. Bizim hakkımızda Rabbinden şefaat İste. Ne acıklı vaziyette olduğumuzu görmüyor musun? Bize ulaşan azabı görmüyor musun?” derler. Nuh, onlara:

Muhakkak ki Rabbim bugün öyle bir gazaba gelmiştir ki, ne şimdiye kadar böyle gazablanmış ve ne de bundan sonra böyle gazablanır. Doğrusu benim bir dua edişim var; vaktiyle kavmimin aleyhine bununla dua etmiştim. [265] bundan dolayı kendimi düşünüyorum. Vay nefsim, nefsim! Şimdi siz İbrahim'e gidin” der. Bunun üzerine onlar da, İbrahim'e varıp:

“Sen yeryüzündeki insanlardan Allah'ın peygamberi ve Allah'ın dostu/halili bir zâtsın. Bizim için Rabbinden şefaat dile. içinde bulunduğumuz hali görüyor ve bize ulaşan azabı da biliyorsun?” derler. İbrahim, onlara:

Bugün Rabbimİn öyle bir gazaba geldi ki, ne bundan önce böyle gazab etmiş ve ne de bundan sonra da böyle gazab eder” der. Ve yalanlarını zikrederek, şimdi kendimi düşünüyorum nefsim, nefsim! Artık siz benden başkasına gidin, Musa'ya gidin' der, Onlar da, Musa'ya varıp:

“Ey Musa! Sen Allah'ın peygamberisin! Allah seni risâletleriyle ve konuşmasıyla insanlar üzerine üstün kıldı. Bizim için Rabbinden şefaat iste. Ne kadar ızdırap içinde olduğumuzu görüyor ve başımıza gelen musibeti biliyorsun” derler. Musa da onlara:

“Rabbim bugün öyle bir gazaba gelmiştir ki, ne şimdiye kadar bu derece gazabı görülmüş ve ne de bundan sonra görülür. Ben ise öldürülmesine emrolun-madığım halde bir nefsi/canlıyı öldürdüm. (Şimdi ben nefsimi düşünüyorum) Ah nefsim, nefsim! Siz şimdi İsa'ya gidin” der. Onlar da, İsa'ya gidip:

“Ey İsa! Sen Allah'ın Resulüsün ve Allah'ın Meryem'e koyduğu bir kelime (=bir rnu'cize), aynı zamanda O'ndan bir rûh'sun. Ki sen beşikte bir çocuk iken insanlara söz söyledin. Dolayısıyla Rabbinin yanında bize şefaat eyle. içinde bulunduğumuz hali görmüyor ve bize erişen azabı bilmiyor musun?” derler. İsa'da, onlara:

“Rabbim bugün öyle bir gazaba geîmiştir ki, bundan önce böyle bir gazaba gelmemiş ve bundan sonra da asla böyle bir gazab etmez. (İsa) kendisi için bir günah belirtmeksizin, âh nefsim, nefsim!” sözleriyle endişesini ortaya koyup:

“Benden başkasına gidin. Muhammed'e gidin” der. Nihayet onlar, bana gelip:

“Ey Muhammedi Sen Aiah'm Resulü ve Peygamberlerin sonuncususun. Allah, geçmiş ve gelecek bütün günahlarını bağışlamıştır.

Rabbin huzurunda bize şefaat et. içinde bulunduğumuz acıklı hali görüyor ve bize ulaşan azabı biliyorsun!” derler.

Bunun üzerine ben, hemen gidip Arş'ın altına varır ve Rabbime secde ederek kapanırım. Sonra secdemde, Allah bana kendisine yapılacak hamdlerinden ve en güzel övgüsünde öyle bir şey ilham eder ki, şimdiye kadar onu benden önce hiç bir peygambere ilham etmemiştir. Ben ilham olunduğum surette Allah'a hamd ve sena ettikten sonra Allah tarafından:

“Ey Muhammedi Başını kaldır! (Ne) istersen sana verilir. Şefaat eyle, şefaatin kabul edilir” buyurulur. Bunun üzerine secdeden başımı kaldırıp:

“Rabbim! Ümmetim, ümmetim!” diye şefaat ederim. Bunun üzerine:

“Ey Muhammed! Ümmetinden hesaba gerek olmayanları cennet kapılarından, sağ kapıdan cennete koy. Onlar, cennetin bundan başka öbür kapılarından da insanlarla ortaktırlar” buyurulur.

Hayatım elinde olan Allah'a yemin ederim ki, cennetin kapılarının iki kanadının arası muhakkak Mekke ile Bahreyn'de büyük bir şehir olan) Hecer yada Mekke ile (bugünkü Şam'ın 90 km güney doğusunda bulunan Busra arası kadar geniştir.[266]

Açıklama:

Hz. Peygamber (s.a.v.)'in “Kıyamet gününde bütün insanların efendisiyim” sözü; Övünmek için değil, Allah'ın verdiği nimeti belirtmek içindir. Çünkü efendi, her türlü sıkıntılarda insanların kendisine başvurduğu kimsedir. Bu nedenle bir topluluğun ileri gelenlerine efendi/seyyid denilir.Hz. Peygamber (s.a.v.)'de insanların efendisi olması hasebiyle kıyamet günü kendisine gelen mahşer yeri halkının sıkıntılarına çare

bulmaya çalışarak onların bağışlanması için Allah'tan şefaat dilemiş, Allah'da onun bu dileğini kabul ederek insanlara şefaatçi olmuştur.

Söz konusu Allah'ın gazabından maksat; Allah'ın asilerden intikam alması ve şiddetle azab görmeleri ile Mahşer halkının çektiği korku, sıkıntı ve ızdıraplardır ki bunların, daha önceden ne bir benzeri görülmüş ve ne de sonradan görülecektir.

Peygamberlerin "Nefsim", "Nefsim" demelerinin anlamı; ben kendimle baş basayım, burada sözü geçecek olan ben değilim demektir. Çünkü onlar, Allah katında direkt kabul edilecek dua hususunda acele davranmışlardı. Hz. Peygamber (s.a.v.) ise bu konudaki hakkını ümmeti için Ahirete bırakarak mahşer yerindeki insanlar için kullanacaktır. İşte buna, "Büyük Şefaat" denilmektedir. Daha sonra her peygamber, yüce Allah tarafından kendi ümmeti hakkında şefaat etmeye yetkili kılınacaktır. Çünkü 132 nolu hadiste de belirtildiği üzere, peygamberler de şefaat edeceklerdir.

Hz. Adem (a.s)'ın yasak ağaçtan yemesi meselesi; Bakara: 2/35, 38; A'raf: 7/19, 23; Tâhâ: 20/115, 121-122'de geçmektedir. Yüce Allah, Hz. Adem'in verilen emri unutarak bu ağaçtan yediği ve bu hareketinde bir kasıt olmaması nedeniyle onu bağışlamıştır. [267]

Hz. Nuh (a.s)'ın kavrriîyle arasında geçen olaylar hakkında daha geniş bilgi için b.k.z: M. AH Sabuni, a.g.e., s. 301-331.

Hz. İbrahim (a.s)'ın söylediği üç yalan şunlardır:

1- Hasta olmadığı halde sırf putları kırmak için müşriklere: "Hastayım" [268] deyip puthanede kalarak putları kırması.

2- Putları kırdığı halde: "Ben kırmadım, herhalde onları şu büyük put kırdı" [269] demesi.

3- Hanımı Sare hakkında: "Kız kardeşim" demesi. [270]

Hz. Musa (a.s)'ın bir canlıyı öldürmesi olayı ise şöyle gerçekleşmişti: Kasas sûresinin 15-22 ayetleri arasında anlatıldığı üzere; Firavun'un adamlarından bir Mısırlı ile Musa'nın kavminden biri dövüşüyordu. Musa'nın kavminden olan zât, Musa'dan yardım istedi, Musa da yardıma koştu ve düşmanın göğsüne bir yumruk attı. İşte bu yumruk, onu öldürmüştü. “Musa:

“Rabbim! Doğrusu ben, nefsime zulmettim. Beni bağışla' dedi. Allah'da onu bağışladı.” [271] İşte bu ayetle Allah, onu bağışlamıştı.

Hz. İsa (a.s)'ın bir şey belirtmeksizin mahşer halkını direkt olarak Hz. Muhammed (s.a.v.)'e yönlendirmesi, onun Allah katındaki yüceliğini ve kadru kıymetini bildiği içindir.

Bu hadis; Hz. Peygamber (s.a.v.)'in bütün insanlardan, cinlerden, peygamberlerden, meleklerden daha faziletli ve Hz. Adem, Hz. Nuh, Hz. İbrahim, H2. Musa, Hz. İsa'dan daha üstün olduğunu göstermektedir.

80- Hz. Peygamber (s.a.v.)'in, Cennet Içın ilk Şefaat Edecek Kişi Ve Peygamberlerin En Çok Tabisi Bulunanı Olması

141- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Cennet (için insanlara) ilk şefaatçi ben olacağını. Peygamberler içerisinde benim kadar çok tasdik edilen bir peygamber daha yoktur. Peygamberler içerisinde öylesi var ki, ümmetinden onu sadece bir kişi tasdik etmiştir.”[272]

Açıklama:

Bütün peygamberlerin görevi, insanlığı kurtarmak ve karanlıklardan aydınlığa çıkarmaktır. Hepsi de devamlı hayra davet etmişler, ıslahatın önderleri olmuşlar ve karanlıklar içinde yüzen dünyada hidayet meşalesini taşımışlardır. Her biri diğerinin ardından yaptığı binayı tamamlamak için gelmiştir. Her biri, bu binaya bir tuğla daha eklemiştir. Ve bina, son peygamber Hz. Muhammed (s.a.v.)'le son şeklini almıştır.

Getirdiği din, geçmiş bütün dinlerin özeti ve daveti ise, ebedi yaşamaya layık bir davet olmuştur Çünkü getirdiği din, hayatın esaslarını ve ıslahın temellerini ihtiva etmiştir.

“Bugün dininizi kemale erdtrdim, size nimetimi tamamladım. Size din olarak İslâm'ı beğendim.” [273]

Hak dinin tamamlanmasıyla Allah'ın insanlara indirdiği ve kendisinden başkasına ihtiyaç olmayan hidayet nimeti, tamamlanmış oldu. Bu tamamlanmayla, peygamberlik kesildi ve risalet son şeklini aldı.

“Muhammed, sizin erkeklerinizden hiçbirinin babası değildir. Fakat o, Allah'ın Resulü ve nebilerin sonuncusudur.” [274]

Nübüvvet bittiği için risalet de haliyle bitmiş oldu. Hz. Muhammad (s.a.v.)'in nübüvvet ve risaletinden sonra artık nübüvvet ve risalet söz konusu değildir. Resulullah (s.a.v.) bu konuda şöyle buyurmaktadır:

“Benimle diğer peygamberlerin misali, bir bina yapıp bir tuğlanın yeri dışında her şeyini güzelce tamamlayan adamın misali gibidir. O binaya girenler: “Bu bina, şu tuğlanın yeri dışında ne kadar güzeldir” derler. İşte ben, o tuğlanın yeriyim ve onu doldurdum. Peygamberler benimle son buldu.” [275]

Hz. Peygamber (s.a.v.)'in gerçekleştirdiği ve davetinde başarılı olduğunu gösteren çok büyük işler vardır. Bu işleri şöyle özetlemek mümkündür.

1- Putperestliği kökünden kurutmuş, yerine Allah'a ve ahiret gününe imanı yerleştirmiştir.

2- Cahiliyye hayatının bütün pislik ve kötülüklerini kaldırmış, yerine faziletleri, güzellikleri ve her türlü edebi getirmiştir.

3- İnsanı, takdir olunan kemalin zirvesine ulaştıran hak dini, yerleştirmiş ve hakim yapmıştır.

4- Durumları, akılları, kalpleri ve cahiliyye hayatının uygulaya geldiği hayat düzenini değiştiren büyük bir inkılabı gerçekleştirmiştir.

5- Arap kabilelerini birleştirmiş ve Kur'an'in sancağı altında en büyük devleti kurmuştur,

Resulullah (s.a.v.)'in başarısını gösteren sayısız işler arasından sadece bunlar, gerçekleştirdiği en büyük işlerdir. Görüldüğü üzere hepsi de başlı başına büyük bir olaydır. Hepsini, hatta bir tanesini bile gerçekleştirmek son derece riskli bir şeydir. Hepsini gerçekleştirmek bir tarafa, sadece birinde bile başarılı olmak her insanın yapabileceği şey değildir.

Bu büyük işleri gerçekleştirmek ve bu kadar parlak başarı göstermek, hiç kuşkusuz Resulullah (s.a.v.) için büyük bir mucizedir. Hz. İsa'nın ölüleri diriltmesi, Hz. Musa'nın asası gibi mucizeler, şüphesiz Resulullah (s.a.v.)'in bu büyük zaferleri ve açık mucizeleri yanında daha cü'zi kalmaktadır. [276]

İşte cennetliklerin çoğunun Muhammed ümmetinden olması, Hz. Peygamber (s.a.v.)'in daha faziletli olduğundandır. [277]

142- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Ben kıyamet günü cennetin kapısına gelip açılmasını isteyeceğim. Cennetin bekçisi bana:

“Sen kimsin?” diye soracak. Ben de:

“Ben, Muhammed'im” diyeceğim.Bunun üzerine bekçi:

“Ben (bu kapıyı) ancak sana açmakla emrolundum. Senden önce hiçbir kimseye (cennetin kapılarını) açmayacaktım” diyecek.” [278]

Şüphesiz peygamberlerin en üstünü, peygamberlerin sonuncusu Hz. Muhammed (s.a.v.)'dir. Yüce Allah bu konuda şöyle buyurmaktadır:

“O peygamberlerin bir kısmını diğerlerinden üstün kıldık. Allah onlardan bir kısmı ile konuşmuş, bazılarını da derece derece yükseltmiştir. Meryem oğlu İsa'ya açık mucizeler verdik ve onu Rûhu'1-Kuds île güçlendirdik.” [279]

Allah'ın derecelerle yükselttiği kişi, Hz. Muhammed (s.a.v.)'dir.

Buna en açık delil; Al-i imrân suresinde de geçtiği üzere, diğer peygamberlerin, Hz. Muhammed (s.a.v.)'in geleceğini müjdelemeleri ve kendisine yetiştikleri taktirde ona iman edip desteklemek üzere söz vermeleridir.

“Hani Allah, peygamberlerden:

“Ben size Kitap ve hikmet verdikten sonra yanınızda bulunan (kitaplar)ı tasdik eden bir peygamber geldiğinde ona mutlaka iman edip yardım edeceksiniz” diye söz almıştık. Allah, onlara:

“Kabul ettiniz ve bu ahdimi yüklendiniz mi?” dediğinde, (onlar:) “Kabul ettik” cevabını vermişlerdi. Bunun üzerine Allah: 'O halde şahit olun; ben de sizinle birlikte şahitlik edenlerdenim” buyurmuştu.[280]

Câbir'den rivayet edilen bir hadiste, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Allah'a yemin ederim ki, Musa aranızda sağ olsaydı bana uymaktan başka yol ona helal olmazdı." [281]

Hz. Peygamber (s.a.v.); peygamberlerin sonuncusu, makam, yer ve mevki itibariyle peygamberlerin en üstünüdür. Zira Allah, peygamberlik kapısını onunla kapatmış ve peygamberlerine indirdiği vahyi de Kur'an'la kapatmıştır.

81- Peygamber (s.a.v.)'in Şefaat Duasını Ümmeti için Saklaması

143- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Her peygamberin (Allah katında) kabul edilen bir duası vardır. Her peygamber duasını daha önce yapmıştı. Fakat ben, duamı, kıyamet gününde ümmetime şefaat etmek için sakladım, inşallah, ümmetimden Allah'a hiçbir şeyi ortak koşmadan ölen kimselere nasip olacaktır." [282]

Açıklama:

Her peygamber, ümmeti için yada kendisi için bir dua etme hakkı vardır. Her peygamber, kabul edilen duasının hangisi olduğunu bilir. Geri kalan dualarının kabul olup olmayacağı Allah'a ait bir husustur. Örneğin, Hz. Nuh (a.s), kafir oîan oğlunun bağışlanması için Allah'a dua etmiş, fakat Allah Hz. Nuh (a.s)'ın bu isteğini kabul etmemiştir. Çünkü Allah, Hz.

Nuh'a, oğlunun kafir olduğunu bildirmiş ve kafirler için mağfiretin söz konusu olmadığını belirtmiştir. [283] Hz. İbrahim (a.s)'da, babası için Allah'tan mağfiret dilemişti. Fakat babsının, Allah'ın düşmanı olduğunu anlayınca, bu isteğinden vazgeçmişti.[284]

Ayrıca Hz. Nuh (a.s), yeryüzünde bir tane bile kafir bırakılmasını istememektedir. [285] Hz. Zekeriyya (a.s) ise, bir çocuk istemektedir. [286] Hz. Süleyman (a.s) ise, kendisinden sonra kimseye nasip olmayacak bir mülkü istemektedir. [287]

Bu hadis, Hz. Peygamber (s.a.v.)'in, ümmetine karşı son derece şefkat ve merhametli olduğuna ve ümmetini çok düşündüğüne delildir. Bundan dolayıdır ki, ümmeti hakkında kabul edilecek duasını, ümmetin en fazla zorda kaldığı kıyamet gününe saklamıştır. Bu ise, büyük günah işleyen müminler hakkında yapacağı şefaattir.

82- Peygamber (s.a.v.)'in Duası Ve Onlara Şefkatinden Dolayı Ağlaması

144- Abdullah İbn Amr İbnu'1-Âs (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Peygamber (s.a.v.), Yüce Allah'ın İbrahim (a.s) hakkındaki

“Rabbim! Şüphesiz ki onlar, insanlardan bir çoğunu baştan çıkardılar. Bundan sonra kim bana tabi olursa o bendendir” [288] ayetini okudu. İsa (a.s) hakkındaki

“Eğer onlara azab edersen, onlar senin kullarındır, eğer onları bağışlarsan, şüphesiz sen Azız daima üstünsün, Hakîm (=hüküm ve hikmet sahibesin” [289] ayetini okudu. Daha sonra ellerini havaya kaldırıp:

“Ya Rabbi! Ümmetim, ümmetim...!” diye dua edip ağladı. Bunun üzerine yüce Allah:

“Ey Cebrail! Muhammed'e git. Ona niye ağladığını sor. Rabbin, onun niye ağladığını pekala bilir ya!” buyurdu.

Cebrail, Peygamber (s.a.v.)'e gelip ona (ağlamasının nedenini) sordu. Resulullah (s.a.v.), ne söylediğini ona anlattı. Halbuki Allah onun ne söylediğini pekala bilir. Nihayet Allah:

“Ey Cebrail! Muhammed'e git. Ona şunu şunu söyle seni ümmetin hakkında hoşnut edeceğiz ve seni üzmeyeceğiz” buyurdu. [290]

Hz. Peygamber (s.a.v.), ümmetine karşı son derece şefkatli ve merhametlidir. Onun sevgi ve şefkati o kadar çoktu ki, herhangi bir kimseyi sıkıntı içerisinde görmek, onu fazlasıyla üzerdi. Nitekim Yüce Allah, onun bu duygularından;

“Doğrusu size bir peygamber geldi ki, sizin sıkıntıya düşmeniz onu incitir ve üzer. Çünkü o, size çok düşkün, müminlere karşı çok şefkatli ve merhametlidir” [291] buyurulmaktadır. Bu ayet, Hz. Peygamber (s.a.v.)'in ızdırap içerisinde gördüğü kişiler karşısındaki durumunu sade bir şekilde anlatmaktadır. Sizi İnciten ve size sıkıntı veren her şey, onu da İncitmektedir. Çünkü o, sizin ızdırabınızı kendi ızdırabı, güçlüklerinizi kendi güçlüğü bilir.

Bir gün sahabeden bazıları, müşriklerin işkencelerine dayanamayıp Peygamberimize gelip müşrikler için beddua etmesini ister. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.);

“Ben dünyaya beddua etmek için gönderilmedim. Ben sadece rahmet olarak gönderildim” [292] buyurdu.

Yine bir ayeti kerimede,

“Eğer sen kaba ve katı yürekli olsaydın hiç şüphesiz insanlar etrafından dağılıp giderlerdi” [293] buyurulmaktadır.

İşte bu ve benzeri örnekler, Peygamberimizin insanlık için ne kadar sevgi, şefkat ve merhamet dolu olduğunu açık bir şekilde göstermektedir.

83- Kafir Olarak Ölen Kimsenin Cehennemde Ebedi Kalacağı için Hiçbir Şefaata Nail Olamaması Ve Onların, Allah'ın Yakın Dostlarına Akraba Olmalarının Kendilerine Hiçbir Fayda Sağlamaması

145- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Bir adam (Resulullah'a):

“Ey Allah'ın resulü! Babam neredeđir?” diye sordu. Resulullah (s.a.v.);

“Cehennemdedir” buyurdu.

Bunun üzerine adam dönüp gidince Resuluilah (s.a.v.) o adam geri çağırtıp:

“Benim babam da, senin babanda cehennemdedir” buyurdu. [294]

Açıklama:

Fetret kelimesi sözlükte; kırgınlık, gevşeklik, fersizlik, takatsizlik, zaaf ve kopukluk, bir şeyin hiddetten sonra sükunete kavuşması, şiddetten sonra yumuşaması anlamına gelmektedir.

Terim olarak ise dilbilginlerine göre; iki peygamber arasında risaletin yeni hak dine davetin kesintiye uğradığı zaman dilimidir. Müfessirler ise

“Ey Ehl-i kitap! Bize bir müjdeleyicî ve uyarıcı gelmedi demeyesiniz diye size peygamberlerin arasının kesildiği bir sırada hakkı açıklayan resulümüz geldi” [295] mea'indeki ayette yer alan “Alâ fetretin mine'r-Resul” ifadesinden hareketle “Peygamberlerin gönderilmesinin kesilmesi üzerine” tarzında açıklamışlardır. Çağdaş alimlerden I. İsmail Hakkı ise “Bir peygamberin ölümü ile diğerinin gelmesi arasında geçen zaman, özellikle Hz. İsa ile Hz. Muahmmed (s.a.v.) arasında dinî duygularda durulma ve gevşeme devresi olan zaman” şeklinde tanımlamıştır. Bu ve benzeri tanımlardan fetreti şöyle tanımlamak uygundur: Fetret; bir vahiy ve risaletin kesilip hak dinin temel hakikatlerinin unutulmaya yüz tutması ve dinî hayatın zayıflaması; fetret dönemi ise. özellikle de Hz. İsa ile Hz. Muhammed (s.a.v.) arasındaki peygambersiz geçen ara döneme alem olmuş, gerçekte herhangi iki peygamber arasında vahiy ve risaletin gönderilmesine ara verildiği, hak dinin temel mesajlarının silinmeye yüz tuttuğu dinî durgunluk ve zayıflık dönemleridir. [296]

Konu ile ilgilenen müslüman alimlerin bir kısmı fetret ehlini herhangi bir tasnife tutmak-sızın genel olarak değerlendirmiş, bir kısmı da fetret ehli içine girebilecek insanları tek bir kategoride ele almanın bazı yanlış değerlendirmelere yol açacağı düşüncesiyle sınıflandırarak incelemeyi uygun bulmuşlardır. [297]

İslam bilginleri arasında tartışma zemini oluşturan fetret ehli ve bu hükümde olan kimselerin sorumluluğu konusu, esas itibariyle akıl-din ilişkisine dayanmaktadır. Diğer bir İfadeyle konu, bilgi edinme ve sorumluluk yükleme açısında aklın gücü ve yetkisi ile dinin salahiyeti gibi bir yönüyle epistemolojik ve diğer yönüyle de hukukî temele dayanan bir problem olma niteliğine sahiptir.

Fetret ehli ve bu hükümde bulunanların itikadî sorumlulukları hususunda genel olarak dört görüş ileri sürülmüştür:

1- Sorumlu Olmadığını Benimseyenler:

Bu görüşte olanlara göre fetret ehli ile İslam daveti dahil olmak üzere hiçbir peygamberin daveti kendilerine ulaşmayan, herhangi bir dinî inanca ve metafizik düşüncelere sahip olmadan tam bir gaflet içinde yaşayan kimseler, hiçbir dinî yükümlülüğe sahip değildirler. Böyleleri putperest, müşrik ve hatta ateist bile olsalar mazurdurlar. Dinî anlamda herhangi bir sorumlulukları buiuınmamaktadır. Çünkü din (sem1) gelmeden ve davet ulaşmadan önce insanların fiillerine Allah'ın herhangi bîr hükmü taalluk etmez, hiçbir şekilde akla itibar edilerek dinî bir yükümlülükten bahsedilmez, din geldiği zaman ise akla değil, ona itibar edilir. Şeriat gelmeden önce akıl tek başına iyi ile kötü hakkında doğru hüküm vermekten aciz olduğundan, din olmadığı halde din adına insana bir kısım sorumluklar yükleme yetkisine sahip değildir. Bu itibarla küfür haram, İman da vacip değildir.

Binaenaleyh fetret ehli ile İslâm'dan önce veya sonra dağ başlarında ya da İslam coğrafyasına uzak bölgelerde yaşamaları gibi sebeplerle kendilerine dinî davet hiç ulaşmayan kimselerin herhangi bir dinî sorumlukları yoktur. Onlar düşünce ve inançlanndan dolayı mazurdurlar, âhirette kendilerine ceza verilmeyecek ve kurtuluşa erenlerden olacaklar (Ehl-i necat) dır. Bu; görüşte olanla böylelerini dinî sorumlulukları ve

uhrevî hükümleri bulunmama bak çocuklar, deliler ve hatta hayvanlarla aynı kategoride sayılmışlardır.

Evzâî (ö. 159/775), Süfyan es-Sevrî (ö. 161/778), imam Mâlik (ö. 179/795), Dâvûd ez-Zâhiri (ö. 270/884), Şafiî (ö. 204/820), Eş'ârî (1 324/936), İbn Ebî Zeyd el-Kayrevânî (ö. 386/996), Isferayinî (ö. 41), Kadı Ebû Ya'lâ (ö. 453/1066), İbn Hazm (ö. 456/1064), Tâcuddin es-.Subki (ö. 771/1370), Beyzâvî (ö. 685/1286), İbnü'l-Hümam (ö. 861/1457), M. Hacer el-Heysemî (ö. 974/1597), Celâleddin es-Suyûtî (ö. 911/1505), Cemaleddin el-Kâsımî (ö. 1866-1914), Abdurrahman el-Cezîrî, Ferit Kam ve Said Nursî gibi İslâm bilginleri, Eş'arî ve Şafiî mezhebine mensup âlimlerin büyük çoğunluğu, Hanbelî ve Malîkîlerin bir kısmı ve ;ağdaş âlimlerden Reşîd Rızâ bu görüşü benimsemişlerdir.

Buhâralı Mâtürîdî bilginler de bu görüşü kabul etmişlerdir. Kuşeyrî (ö. 465/1072} ise dinî sorumluluğun ancak sem1 yoluyla gerçekleşebileceğini belirterek1187 dolaylı olarak fetret ehli ve kendilerine davet ulaşmayanların dinî sorumluluklarının bulunmayacağını benimsemiştir. Bunlar bu konuda Bakara: 2/233, 286, Nisa: 4/165, Mâide: 5/19, En'am: 6/19, 130-131, 152, 156, A'raf: 7/42, İsrâ: 17/15, Taha: 20/134, Müminun: 23/62, Şuara: 26/208-209, Kasas: 28/59, Fatır: 35/37, Zümer: 39/71, Mülk: 67/8-9 ayetlerini görüşlerine delil olarak getirmişlerdir.

2- Ahirette İmtihan Edileceklerini Benimseyenler:

Ebu Hureyre gibi fetret ehlinin ahirette imtihan edileceklerine ilişkin hadisleri rivayet eden bazı sahabenin yanı sıra İmam Ahmed (ö. 241/855),

Beyhakî (ö. 458/1066), İbn Teymîyye (ö. 728/1328), İbn Kayyim el-Cevziyye (ö. 751/1350), İbn Kesir (ö. 774/1373) gibi Selefiyye mensubu bilginlere göre fetret ehli ve bu hükümde bulunanlar, dünyada herhangi bir sorumlulukları olmamakla beraber ahirette doğrudan cennet veya cehenneme gitmeyeceklerdir. Kıyamet gününde onlar, Allah tarafından cehenneme girmeleri şeklinde bir imtihana tabi tutulacak, Allah'ın emrine itaat ederek cehenneme girenlere cehennem soğuyarak güvenlikli bir yere dönüşecek, itaat etmeyenler ise cehenneme gönderilecektir.

Bu görüşü benimseyenler fetret ehli ve davet ulaşmayanların sorumlu olmadıklarını, ehl-i necat olduklarını kabul edenlerin delil olarak ileri sürdükleri [298] gibi âyetleri zikrederek söz konusu âyetlerin kendi görüşleri için de delil olduğunu belirtmişlerdir. Bu görüşte olanlara göre Allah hiç kimseye peygamber göndermeden azap etmeyeceği gibi cennete de müşrikler değil, ancak mü'minler ve müslümanlar; cehenneme ise dine muhatap olduğu halde peygamberleri ve getirdiklerini inkâr edenler girecektir. Binaenaleyh dünyada hak din kendilerine ulaşmayan kimseler, çocukken ölen, mecnun ve fetrette ölen kimseler gibi ahirette imtihana tabi tutulacaklardır.

3- Kıyamette Sorgulandıktan Sonra Yok Edileceklerini Benimseyenler:

İmam Rabbânî'ye göre herhangi bîr peygamberin daveti ulaşmamış fetret ehli müşrikleri, dağ başlarında yaşayan putperestler ve mut1 riklerîn çocukları sorumlu olmamakla birlikte ne cennete ne de cehenneme gireceklerdir. Onlar dirilişin akabinde hesaba çekilecek ve cezalan müddetince mahşer yerinde azap gördükten sonra hayvanlarla birlikte yok olacaklardır. Zira bir kimse mükellef değilse onun için ebedîlik söz konusu Ayrıca;

“Kim Allah'a ortak koşarsa muhakkak Allah ona cenneti kılar, artık onun yeri cehennemdir” [299] mealindeki âyet gereğince cennete ancak iman edenler girebilir. İmana ilişkin gaybî konular ahirette açıklığa kavuşacağından bunlara orada inanmanın bir önemi kalmayacaktır. Mahşerde imtihana tabi tutulacak olmaları ise âhiret hayatının imtihan yeri değil ceza ve mükâfat yeri olmasına aykırıdır. Cennetle cehennem arası bir yerin varlığı da sabit değildir. Bu noktada söz konusu olabilecek A'raf ehli dahi bir süre sonra cennete gireceklerdir. Zira ebedilik ancak cennet veya cehennemdedir. Fetret ehli müşrikleri peygamber davetine muhatap olmadıkları için bunların sorumlu tutularak cehenneme girmesi de ilâhî adalete uygun değildir.

İmam Rabbânî bu görüşünü insan aklının ma'rifetullahda tek başına yetersizliği ile dinî sorumluluğun peygamber davetinin ulaşmasına bağlı olduğu esasına dayandırmıştır. Nitekim ona göre ilk Yunan filozofları, dehâ çapında zekâlarına rağmen Allah'ın varlığı konusunda yanılmışlar ve

kâinatın yaratılışını zamana nisbet etmişlerdir. Fakat sonraları peygamberlerin davetle ri tedricen ortaya çıkıp insanlar onların davet ettikleri hakikatlerden haberdar oldukça peygamberlerin getirdikleri hakikatlerin bereketiyle sonrakiler, ilk filozofların görüşlerini reddetmiş, Allah'ın varlık ve birliğini geneli itibariyle kabul etmişlerdir. Binaenaleyh insan aklı, nebevi rehberliğin desteği olmaksızın bu ilahî gerçeği bilmekten acizdir. Küfür ve ebedî cehennemde kalma hükmü ancak açık bir şekilde peygamberlerin tebliği ulaştıktan sonra yürürlükte olabilir. Bu noktada akıl tek başına yeterli bir delil olmayıp, yeterli hüccet peygamberlerin gönderilmesine bağlıdır. Gerçi aklın, Allah'ın delillerinden bir delil olduğu inkar edilemezse de o, delil getirilmesi gereken konularda kâmil bir delil olmadığı için sırf onun varlığı sebebiyle insana ebedî azap terettüp etmez. Mâtüridîlerin Allah'ın varlık ve birliğini bilme gibi bazı konulan idrak etmede aklın müstakillen buna güç yetirebileceklerine dair kanaatlerini ve buna dayanarak da'vet kendilerine ulaşmamış kimseleri sorumlu tutarak kâfir olduklarına ve ebediyyen cehennemde kalacaklarına hükmetmelerini anlamak mümkün değildir.

4- Sorumlu Olacaklarını Benimseyenler:

Genel olarak başta Ebû Hanîfe Ebû Mansûr el-Mâtürîdî (ö. 333/944) olmak üzere bu mezhebe bağlı Semerkantlı bilginler, Mu'tezîle'nin çoğu, Kerramİyye, bir kısım Şia, Zeydiyye ve Havariç mensupları bu görüşü savunmuşlardır. Buna göre insanın sorumlu olmasının şartı sadece dinin

mevcudiyeti değildir, din gelmeden önce de insan sırf aklıyla Allah'a iman ve O'na şükretmek mecburiyetindir.

Fetret ehli ve kendilerine davet ulaşmayan kimseler, peygamber gönderilmemesi veya dinî davet u-laşmaması gerekçe gösterilerek her türlü dinî sorumluluktan muaf tutulamaz. Bu gibi kimseler akıl sahibi oldukları takdirde, ferdî irade ve aklî çabalarıyla Allah'ın varlık ve birliğine inanmak, akıl yürütmek suretiyle bilinebilecek olan bütün iyi füleri yerine getirmek ve kötü işlerden kaçınmakla yükümlüdürler. Bunu yerine getirenler kurtuluşa erecek, getirmeyenler ise ebediyyen cehenneme gireceklerdir. Zira ergenlik çağına ulaşan her insan normal şartlar altında İç tecrübe (enfüs) ve dış dünyadaki (=afaki) varlıklar üzerinde düşünmek suretiyle Allah'ın varlığı ve birliğini bilebilecek enteliektüel düzeye ve yeterli olgunluğa ulaşmış demektir. Akıl mutlak ve mükemmel bir bilgi kaynağı olmamakla birlikte yine de ma'rifetullahi, nesne ve fiillerin güzel ve çirkin, yararlı ve zararlı yönlerini bilebilecek fıtrî bir güce sahiptir. Peygamberler ise aklın münferiden bilebileceği bu gibi hususlan desteklemek, aklın tek başına bilemeyeceği ahiret halleri, Allah'ın razı olacağı ibadet ve kulluk şekilleri gibi şer'i hükümleri ise öğretmek için gelmişlerdir. Bu itibarla her insan sadece normal akıl düzeyine sahip bulunmakia. peygamberlerin gönderilmesine ve davetin ulaşması şartına bağlı kalmaksızın bunu gerçekleştirmekle sorumludur. Aklın varlığı kendilerinin ahirette sorumlu tutulmalarını zorunlu kılar.

Bu görüşte olanlar; Bakara: 2/161, Âli İmran: 3/137, Nisa: 4/48, 116, En'am: 6/11, 74, 76, 79, Nahl: 16/36, Ankebut: 29/20 ayetlerini görüşlerine delil olarak getirmişlerdir. Ayrıca ebeveyn-i resulle ilgili hadisleri, Hz. Peygamber (s.a.v.)'in annesi için Allah'tan mağfiret dilemek üzere izin

isteyip de izin verilmediği, sadece kabrini ziyarete müsaade edildiği hadisi ve cahiliye döneminde ölen babasının durumunu soran kimseye, hem kendi ve hem de o adamın babasının cehennemde olduğunu belirten hadisi de delil olarak getirmişlerdir. [300]

Resulullah (s.a.v.)'in anne-babası hakkında *“Onların ehl-İ necat oldukları”* diğeri *“Mümin olmamaları sebebiyle muazzep olacakları”* ve bu konuda susmayı tercih etme şeklinde üç temel görüş bulunmaktadır.

A- Azimabadi, Sünen-i Ebu Davud'a şerh olarak yazdığı Avnu'l-Ma'bud, 12/494-495'de, hem Resulullah (s.a.v.)'in anne ve babasının cehennemlik olduğu görüşünde olanları ve hem de cennetlik olduğunu savunanları görüşleriyle birlikte değerlendirerek bu konuda en doğru olanının susmak olduğunu belirtmiştir.

B- Hz. Peygamber (s.a.v.)'in anne-babasmın cehennemlik olduğu görüşünü benimseyenlere gelince, Beyhâkî ve İbn Teymiyye gibi selefiyye mensupları müşrikler için af istenmesini yasaklayan âyetin kapsamına Hz. Peygamber'in ebeveyninin de dahil olduğunu ileri sürerek onların mümin ve sorumsuz sayılamayacaklarını benimsemişlerdir. [301] Ali el-Kârî de aslında istinsah hatasından kaynaklandığı halde yanlış olarak Ebû Hanîfe'ye nisbet edilen Ebeveyn-i resulün mümin olmayarak öldüklerini ifade eden görüşten hareketle onların imansız Öldüklerini savunan “Edilletü'l-mu'takati Ebî Hanîfe fi ebeveyni'r-resûl” adlı müstakil bir risale telif etmiştir.

C- Ehl-i necat olacaklannı kabul edenler üç farklı yaklaşım ortaya koymuşlardır.

1- Onların fetret ehlinden olmakla beraber müşrik değil, haniflerden olduklannı benimseyen görüş. İçlerinde Fahreddin Razi gibi büyük İslâm mütefekkirlerinin de bulunduğu bazı ilim adamları da Hz. Peygamber'in

anne ve babasının cennetlik olduklarını, kâfir ölmediklerini ileri sürmüşlerdir.

Bunlara göre, ne Hz. Muhammed'in ne de diğer peygamberlerin anne ve babalan içerisinde bir kâfir vardır. Bu iddialarını çeşitli yönlerden isbat etmişlerdir. Delillerinden birisi de.

“O ki (gece namaza) kalktığın zaman seni görüyor secde edenler arasında dolaşmanı da (görüyor)” [302] âyet-i kerimesidir. Bazı müfessirler; bu âyet-i kerimeleri ta Hz. Adem ve Havva'dan Abdullah ve Amine (r.a)'ye gelinceye kadar Hz. Mu-hammed’in nuru dedelerinden ninelerine intikal ede ede nihayet Abdullah'dan Amine'ye gelmiş ve ondan da asıl sahibi olan fahr-i âlem Muhammed Mustafa (s.a)'ya intikal etmiştir şeklinde anlamışlardır.

Bu tefsire göre, âyet-i kerimenin manası, "Habibim, Allah senin namaz kıldığını ve bundan evvel de senin nurunun bir sacidden öbür sacide intikal ettiğini görür" demektir. Bu tefsire göre Hz. Adem'den Abdullah'a gelinceye kadar babalan ve dedeleri arasında Allah'a secde etmeyen, kimse yoktu. Her ne kadar Hz. Peygamber'in dedelerinden Hz. ibrahim'in babası Azer'in putperest olduğu kesin ise de, onun putperestliği alnındaki Hz. Muhammed'e ait olan nübüvvet nurunun Hz. İbrahim'in annesine intikal ettikten sonraki zamana tesadüf ettiğinden bu gerçeği değiştiremez ve Azer'in Hz. İbrahim'in babası olmayıp amcası olduğunu isbat için bir te'vile de'ihtiyaç bırakmaz.

2- Resulullah (s.a.v.)'in saygınlığı gereği Allah'ın onları daha sonra diriltip Hz. Peygamber'e iman ettiklerini kabul eden görüş. Alimlerden bazıları, Hz. Peygamber'in anne ve babasının müşrik olmadığını ispat için Cenab-ı Hakk'm Hz. Peygamber'in anne ve babasını vefatlarından sonra

diriltip iman etmelerini nasip ettiğine dair bazı zayıf haberleri rivayet etmişlerdir. Hz. Âmine'nin hayatta iken söylediği iddia edilen iman dolu şiirleri de bu iddialarına delil olarak göstermişlerse de bu rivayetlerde zayıflık bulunduğundan nakletmeye lüzum görmüyoruz.

3- Resulullah (s.a.v.)'in anne-babası, Peygamber (s.a.v.)'in peygamber olarak gönderilmezden önce öldükleri için dinî cehalet ve gaflet içinde bulunan fetret ehlinden olduklarını bu yüzden akidedeki cehaletlerinden dolayı azab görmeyeceklerini benimseyen görüş.

Kıymetli ilim adamlarımızdan merhum Kamil Miras Efendi “Tecrid-i Sarih” isimli eserinde bu konuyu incelerken Hz. Peygamber (s.a.v.)'in anne ve babasının müşrik olmayıp Ehl-i necattan olduklarını ispat mahiyetinde şu delilleri nakletmektedir:

1- *“Biz bir elçi göndermedikçe (hiçbir kavme) azab edecek değiliz.”* [303]

2- *“Biz bir ülkeyi helak etmek istediğimiz zaman onun varlıklılarına emrederiz, orada fısk yaparlar. Böylece o ülkeye söz(ümüz) hak olur. Biz de orayı darmadağın ederiz.”* [304]

3- *“Bu böyledir. Çünkü Rabbin halkı habersiz iken ülkeleri zulüm ile helak edici değildir.”* [305]

4- *“Kendi elleriyle yaptıkları (günahlar) yüzünden başlarına bir felaket geldiği zaman “Ey Rabbimiz, bize bir elçi göndersen de âyetlerine uyup mü'minlerden olsaydık”diyecek olmasalardı seni göndermezdik. Bu bahanelerine fırsat vermemek için seni gönderdik”.* [306]

5- *“Şayet onları ondan önce bir azab ile helak etseydik Rabbimiz, bir elçi gönderseydin de böyle-alçak ve rezil olmadan önce senin âyetlerine uysaydık, derlerdi.”* [307]

6- *“Rabbin, şehirlerin anası olan Mekke de onlara âyetlerinizi okuyan bir elçi göndermedikçe ülkeleri helak edici değildir.”* [308]

7- *“İşte bu Kur’an da mübarek kitaptır. Onu biz indirdik. Ona uyun ve Allah’dan korkun ki size rahmet edilsin. Onu sizeindirdik ki -Kitap yalnız bizden önceki topluluğa yahudilerle hristiyanlara indirildi. Biz ise onların okunmasından habersizdik demeyesiniz.”* [309]

8- *“Bizim helak ettiğimiz her memleket halkının mutlaka uyarıcıları vardı. Onlara ihtar ederler, gidişlerinin nereye varacağını hatırlatırlardı. Biz zul metmiş değiliz.”* [310]

9- *“Onlar orada Rabbimiz bizi çıkar, (önce) yaptığımızdan başkasını yapalım? diye feryad ederler. Biz de onlara Biz sizi öğüt alacak olanın, öğüt alacağı kadar yaşatmadık mı? Size uyarıcı da geldi fakat inanmadınız. Öyle ise tadın (azabı). Zalimlerin yardımcısı yoktur, cevabını veririz.”* [311]

Bütün bu âyeti kerimelerin fetret devrinde yaşayıp ölen bir kimsenin cehennemlik olmayacağına Hz. Peygamberin anne ve babasının da fetret devrinde yaşayıp fetret devrinde öldükleri için, cehennemlik olmamaları gerektiğine delalet ettiklerini söyleyen merhum Kâmil Miras Efendi fetret devri hakkında da şu bilgileri veriyor:

Açıklama:

“Zaman-ı fetret” nedir? Fukaha fetret deyince İsa aleyhisselam ile Rasûl-ü Ekrem arasındaki zamanı kasdederler. Bu altı yüz küsur sene zarfında gelip geçenlere ehl-i fetret denilir. Ehl-i fetret üç kısımdır:

1- Cenabı Hakkın birliğini zekası ile düşünüp bulan ve bilen kimselerdir. Bunlardan bir kısmı hiç. bir şeriate dahil olmamıştır. Kus İbn

Saide, Zeyd İbn Amr İbnNüfeyl gibi. Bir kısmı bir şeriate dahil olmuştur. Tübba ve kavmi gibi.

2- Tevhidi, tebdil ve tağyir edip şirki kabul eden ve kendisi için bir şeriat uydurup tahlil ve tahrimedenlerdir. Amr b. Luhayy gibi ki araplar arasında putperestliğin vazıidir. Yukarıda izah olunduğu üzere Bahire, Şaibe, Vasile, Ham gibi putlan teşri etmiştir. Arablardan cinlere, meleklere ibadet edenler vardı. Kız çocuklarım yüz karası addedenler, diri diri toprağa gömenler bulunuyordu.

3- Ne müşrik ne de müvahhid olup bir peygamberin şeriatine dahil olmayan ve kendisi için ne bir şeriat ne bir din icad ve İhtiyar etmeyip bütün ömrünü gafletle geçiren ve zihni böyle metafizik düşüncelerden tamamiyle hali bulunan kimselerdir. Cahiliyyet devrinde böyle üçüncü bir sınıf halk davardı.

Ehl-i Fetret'in bu üç sınıf, halktan ikinci sınıfın ta'zib olunacakları küfürleri muktezası muhakkaktır. Üçüncü sınıf, hakiki ehli fetrettir. Bunların da muazzeb olmadıkları yukarıda asıllarım ve tercemelerini zikrettiğimiz nas-ların şehadetleri ile sabit bir hakikattir.

Birinci kısımda zikrettiğim Kus İbn Saide ile Zeyd, ümmeti vahide olarak ba's olunacaklardır. Tübba ve emsali hakkında ilmin vereceği hüküm de bunlardan devri Islâmı idrak edip de müslüman olanlardan başka idrak edememiş bulunanların ehli din ve sahibi iman olduklarıdır.

Şu hadıs-i şerif de, fetret devrinde yaşayan dört sınıf insanın ahirette imtihana tabi tutulacaklarını, imtihanı kazananın cennete kazanamayanın da cehenneme gideceğini ifade etmektedir:

“Dört sınıf insan vardır ki bunlar kıyamet gününde kendilerinin cehenneme gitmeye müstehak olmadıklarını iddia ederler.

1- Hiçbir şey İşitmeyen sağır.

2- Ahmak ve aklı kıt olan kimse.

3- Bunak.

Fetret devrinde ölenler. Sağır: Ya Rabbİ gerçi ben devri İslâmı idrak ettim, fakat müslü-manlık nedir, ne gibi ahkâmı ihtiva eder? Benim için işitip öğrenmek mümkün olmamıştır. der. Ahmak ve bön kimse de: Ya Rabbi, müslümanlık geldiğinde aklım kıt idi. Çocuklar beni deve kığına tutarlardı, der. Bunak ihtiyar da: Ya Rabbİ, gerçi ben müslümanlık devrini idrak ettim. Fakat benim için onun ahkâmlı aliyesini idrak ve ihata etmek mümkün değil idi. Fetret zamanında vefat eden kimse de: Ya Rabbi benim yaşadığım sırada müslümanlığı bana talim edecek bir peygamber gelmemiştir kî onun ahkâmını öğrenip ona muti ve münkad olayım, der. [312]

Hafız Suyutî (r.h.a)'de "Meslekü'I-Hunefa fi valideyi'l-Mustafa sallallahü aleyhi ve sellem" isimli eserinde Peygamber (s.a.v.)'in anne ve babasının küfür üzere ölmediklerine ve cennetlik olduklanna dair pek çok ayet ve hadis olduğunu belirtip daha sonra bunlardan bazıları şöyle sıralamıştır:

1- Ben kendi sulbünden geldiğim şu sülaleye kadar Adem oğullarının en hayırlı sülalesinden nesilden nesile intikal ederek gönderildim. [313] Her ne kadar Hz. Peygamberin dedeleri arasında Hz. İbrahim'in babası Azer gibi bir putperest varsa da onun putperestliği Hz. Peygamber'in nuru He. İbrahim'in annesine intikal ettikten sonra başlamıştır.

2- Allah, İbrahim oğullarından İsmail'i seçti; İsmail oğullarından, Kinane oğullarını seçti, Kinane oğullarından Kureyş'i seçti. Kureyş'ten Haşini oğullarını seçti. Haşim oğullarından da beni seçti. [314]

3- Müslim'in rivayet ettiği *“Benim babam da senin baban da cehennemdedir”*. [315] mealindeki hadis-i şerife gelince, bu hadisi Hammad b. Seleme, Sabit'ten rivayet etmiştir. Ancak bunu Ma'mer b. Raşid de Sabit'ten rivayet etmiştir. Ma'mer'in rivayetinde “Benim babam da senin baban da cehennemdedir” cümlesi yoktur. Bu cümlenin yerinde “Eğer bir kâfirin mezarına uğrayacak olursan onu cehennemle müjdele” ibaresi bulunmaktadır.

Hadis âlimlerince Hammad, zabt yönünden pek çok tenkid edilmiş olmasına rağmen, Ma'mer hiç bir tenkide uğramamış ve rivayet ettiği hadisler Bu-hârî ve Müslim tarafından tasvib edilmiştir. Binaenaleyh Hammad'ın rivayetinin Ma'mer'in rivayeti karşısında hiçbir önemi yoktur. Nitekim bu hadisi Bezzar ile Taberanî ve Beyhakî de Ma'mer'den rivayet etmişlerdir. Ayrıca İbn Mace de bu hadisi Ma'mer'in lafızlarının aynı olan şu manâdaki lafızlarla rivayet etmiştir:

“Bir a'rabi Peygamber (s.a)'e gelerek:

“Ey Allah'ın resulü! Babam gerçekten yakınlarıyla gerektiği gibi ilgilenirdi. Şöyle idi, böyle idi (diyerek babasını övdü ve:) babam nerededir?” diye sordu, Efendimiz:

“Ateştedir” buyurdu. Abdullah (r.a) demiştir ki: Bana öyle geliyor ki; adam bu cevaptan dolayı içlenerek:

“Ey Allah'ın resulü! Senin baban nerededir?” diye sordu. Resûlullah (s.a.v.):

“Sen nerede bir müşrikin kabrine uğrarsan onu ateşle müjdele” buyurdu.

Abdullah (r.a) demiştir ki:

“Bu a'rabi, bilahare müslüman oldu ve dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.) bana cidden yorucu bir görev yükledi. Ben yanından geçip de onu cehennemle müjdelemediğim hiç bir kafirin kabri yoktur.” [316]

Açıklama:

Bu da gösteriyor ki, Hammad'ın rivâyetindeki “Benîm babam da senin baban da cehennemdedir” cümlesi hadisin aslında yoktur. Bu cümleyi Hammad b. Seleme, Sabit'ten o da Enes b. Malik'ten rivayet etmiştir. Bu rivayeti de Müslim Sahih'ine almıştır. Halbuki hadisi Ma'mer b. Reşid de Sabit'ten rivayet etmiştir ve Hammad b. Seleme'ye muhalefet ederek bu cümleyi zikretmemiştir. Neticede kesinlikle şunu öğrenmiş oluyoruz ki “Hammad rivayetinde, ravi kendi fehm ve idrakine göre hadisi manâ cihetiyle naklederken hadiste tasarruf etmiştir.”[317]

Söz konusu görüşler içinde yaygın kabul gören onların dinî cehalet içinde yaşayan fetret ehlinden oldukları ile fetret ehli haniflerinden olduklarını kabul eden görüşlerdir.

84- Yüce Allah'ın “En Yakın Akrabalarını Uyar” [318]

146- Ebu Hureyrc (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Yüce Allah'ın, Resulullah'a hitaben “Kavminden) en yakın olan akrabalarını uyar” [319] ayeti inince, Resulullah (s.a.v.) Kureyş'i çağırdı. Onlar da bir yerde toplandılar. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.) bazen genel ve bazen de isim vermek suretiyle özel hitap ederek:

“Ey Ka'b b, Lüey oğulları! Kendinizi cehennemden kurtarın. Ey Mürre b. Ka'b oğulları! İslam'ı kabul edip İmana gelmeniz suretiyle kendinizi cehennemden kurtarın. Ey Abdu Şems oğulları! İslam'ı kabul edip İmana gelmeniz suretiyle kendinizi cehennemden kurtarın. Ey Abdu Menâf oğullan! İslam'ı kabul ediplmana gelmeniz suretiyle) kendinizi cehennemden kurtarın. Ey Hâşim oğulları! İslam'ı kabul edip imana gelmeniz suretiyle kendinizi cehennemden kurtarın. Ey Abdu'l-Muttalib oğulları! (İslam'ı kabul edip imana gelmeniz suretiyle) kendinizi cehennemden kurtarın. Ey kızım Fâtıma! Kendini cehennemden kurtar. Çünkü ben iman etmediğiniz müddetçe sizin için Allah'tan hiçbir şeye malik değilim. Bununla birlikte sizinle bir akrabalık bağım var. Sıla-i rahmi, (yine bu) akrabalık bağıyla sulayacağım/devam ettireceğim” buyurdu.[320]

Açıklama:

Yüce Allah, Resulullah (s.a.v.)'e yakın akrabalarını uyarmasını emrettiği zaman Peygamber (s.a.v.) Kureyşin oymaklarını davet etti. Bunlar içerisinde nesebi Resulullah (s.a.v.) ile babasında birleşenler olduğu gibi üçüncü babada, dördüncü babada, beşinci babada, yedinci babada, hatta bunlardan daha uzak babalarda birleşen akrabası da vardı. Ancak hepsi de Kureyş kabilesine mensup olmakla bu kabile onları bir araya topluyordu.

Resulullah (s.a.v.)'in hadiste akrabalarına birer birer kabile ve şahıs isimleriyle hitap etmesi, en yakın akrabası olduklarındandır.

“Kendinizi cehennemden kurtarın” ifadesinden maksat; imanı nlmayanların iman etmesi ve imanı olanların da onu kuvvetlen di rmesidir.

Ebu Hureyre Medine'de müslüman olmuş ve bu hadiste geçen olay ise Mekke'de geçtiğine göre Ebu Hureyre'nin rivayet ettiği bu hadisin durumu ne olacak gibi bir soru akla gelebilir. Hadis terminolojisinde buna, “Sahabenin Mürseli” ismi verilmektedir.

Mürsel: Hadis terimi olarak; sahabiden hadis rivayet etmiş bulunan tabiinin isnadında sahabiyi atlayıp doğrudan doğruya Hz. Peygamber (s.a.v.)'den rivayet ettiği hadislere denir. Sahabeyle görüşüp onlardan ilim öğrenen tabiiler, hadis rivayet eden ikinci nesildir.

Sahabi Mürseli ise bir sahabînin bizzat Hz. Peygamber (s.a.v.)'den işiterek değil ondan işiten başka bir sahabîden duyarak öğrenip Hz. Peygamber (s.a.v.)'den kendisi işitmişcesine rivayet ettiği hadise de mürsel diyenler olmuştur. Fakat hadisi aslında işitmiş olduğu sahabiyi İsnadında zikretmeden doğrudan doğruya Hz. Peygamber'den rivayet eden sahabînin bu rivayet şekline mürsel denilince ilk akla gelen tâbi'înin sahabiyi atlayarak Allah Resulünden rivayet ettiği hadisten ayrı mütalaa etmek gerekir. Bu farkı belirtmek üzere, sahabînin sahabîden Hz. Peygamber'e isnad ederek rivayet ettiği hadise şahabı mürsel denilmiştir. [321]

Bilindiği gibi, Hz. Peygamber Mekke'de peygamberliğini açıkladığı zaman kendisine çok az kimse iman etmişti. Peygamberliğin Mekke devrinde müslüman olanların sayısında önemli bir artış olmamıştı. Medine'ye hicretleri sonra sayılan hızla artan müslümanlar, bir taraftan inen Kur'ân-ı Kerim ayetlerini öğrenirlerken, bir taraftan da Hz. Peygamber'în hadislerini ve onunla ilgili olayları öğrenmeye başladılar. Haliyle hicretten önceki olayları ve Medine'de konulan hükümlerin uygulanış şekillerini gösteren hadisler bütün sahabîlerin Hz. Peygamber'den görüş işiterek rivayet etmelerine imkan yoktu. Halbuki sahabîlerin hemen hepsi Hz.

Peygamber'den bizzat işitmediği veya kendisinin hazır bulunmadığı yahutta müslüman oluşundan önceki zamanlara ait olayları nakleden hadisler rivayet etmişlerdir.

Söz gelişi Ebu Hureyre hicretin yedinci yılında Hz. Peygamber'! görmüş olmasına rağmen hicretle ilgili bazı hadisler rivayet etmiştir. Ebu Hureyre'nin bunları bizzat görerek veya işiterek rivayet etmediği açıktır. Yine Hz. Aişe, örnek vermek için söyleyelim. ilk vahyin gelişini anlatan meşhur rivayetin sahibidir. Oysa Allah Resulüne ilk vahy geldiği zaman henüz hayatta bile değildi. Bu itibarla gerek Ebu Hureyre, gerekse Hz. Aişe her ikisi de hazır olmadıkları, gözleriyle görmedikleri olayları anlatan hadisler rivayet etmişlerdir. Bizzat işitmedikleri hadisleri rivayet ettikleri de olmuştur. Ancak bu gibi hadislerin isnadlarma bakıldığı zaman bunlan Hz. Peygamber'den kendileri görüp İşiterek rivayet etmiş görünürler. O halde sahabilerin Hz. Peygamber'den öğrendiklerini aralarında müzakere ederlerken veya başka vesilelerle diğer sahabîlere nakletmeleri sonunda öğrenilen hadisler, hadis söylendiği veya hadiste anlatılan olayın geçtiği sırada Hz. Peygamber'in yanında bulunmayan sahabîler tarafından da rivayet edilmişlerdir. Böyle rivayetlere şahabı mürseli denilmiştir.

Sahabilerin hepsi cerh ve ta'dil bakımından adil, yani tam manasıyla adalet sahibi kabul edilirler. Bu bakımdan mürselleri mevsul sayılır. Bir başka deyişle mürsel hadiste olduğu gibi, sahabîlerin aslında hadisi öğrenmiş oldukları şahabının ismini anmadan rivayet ettikleri hadisler, doğrudan doğruya Hz. Peygamber (s.a.v.)'den rivayet edilmiş kabul edilirler.

Sahabi Mürselleri şöyle sıralanmıştır;

1- Hz. Peygamber (s.a.v.)'den rivayeti olduğu halde bilinen sahabüerin mürselleri.

2- Hz. Peygamber (s.a.v.)'i gördüğü halde ondan hadis işitmemiş olan sahabüerin mürselleri.

3- Muhadramun denilen ve Hz. Peygamber (s.a.v.)'in peygamberlik devrine yetiştiği halde onu görme şerefinden öahrum kalanların mürselleri.

Sahabiler, adalet sahibi kabul edildiklerinden dolayı birbirlerinden rivayetleri, Hz. Peygamber (s.a.v.)'den rivayet hükmünde mevsul hadistir. Zayıf sayılmazlar. [322]

Yine Ebu Hureyre ile Hz. Aişe dışında Enes b. Mâlik, Abdullah İbn Abbâs, Abdullah İbn Ömer gibi bazı sahabiler de Hz. Peygamber (s.a.v.)'den direkt işitmedikleri hadisleri ondan işitmiş gibi rivayet etmişlerdir. Örneğin, bir sonraki Abdullah İbn Abbâs'tan gelen hadis de bu tarzdadır.

147- Abdullah İbn Abbâs (r.anhümâ)'dan rivayet edilmiştir:

"Yüce Allah'ın, Resulullah'a hitaben, Kavminden en yakın olan akrabalarını uyar" [323] ayeti inince, Resulullah (s.a.v.) Safa tepesine çıkıp *"Baskın var"* diye seslendi. Müşrikler, birbirlerine:

"Bu haykıran da kim?" dediler. Onu görenler:

"Muhammedi" deyip ne diyeceğini dinlemek için onun yanına toplandılar. Resulullah (s.a.v.), Kureyş'in diğer mensuplarını da çağırmak için;

“Ey filan oğulları! Ey filan oğulları! Ey filan oğulları! Ey Abdu Menâf oğulları! Ey Abdu'I-Mutta! ibrahimoğulları!” diye seslendi. Bunun Üzerine bunlar da onun yanına toplandılar. Resulullah (s.a.v.):

“Ne dersiniz? Size, şu dağın eteğinde bazı atlıların çıkıp geleceğini haber versem, beni doğrular mısınız?” buyurdu. Onlar da:

“Biz senin hiçbir zaman yalan söylediğini görmedik” dediler. Resulullah (s.a.v.):

“O halde ben, size şiddetli bir azabın önünde (o azabı bildiren) bir uyarıcıyım” buyurdu. Bunun üzerine amcası Ebu Leheb:

“Yazıklar olsun sana! Bizi, sırf bunun için mi (buraya) topladın?” dedi

Sonra da kalkıp gitti. Bunun üzerine “Ebu Leheb'in elleri kurusun. Kurudu da [324] (şeklindeki Tebbet) Suresi indi.” [325]

Ebu Leheb'in asıl adı, Abduluzza b. Abdulmuttalib'tir. Yani Hz. Peygamber (s.a.v.)'in amcasıdır.

Bazıİarı ona, “Ebu Leheb” künyesinin verilmesinin nedeni olarak “Leheb” adında bir oğlu olduğu içindir demişlerdir. Bazıları da yanaklarının pek kırmızı olduğu için ve bazılarına göre de yüzü pek güzel olup alev gibi parladığı için ona “Ebu Leheb” yan, Alevin babası denildiğini söylemişlerdir. Ona bu künyenin verilmesi akıbeti açısından da uygun düşmüştür. Çünkü ebedi olarak cehennemin alevli ateşinde azab görecektir.

Ebu Leheb, Hz. Peygamber (s.a.v.)'in en büyük düşmanlarından biridir. Bu düşmanlığı ölünceye kadar devam etmiştir. Hatta Resulullah (s.a.v.)'e:

“Yazıklar olsun sana! Bizi, sırf bunun için mi (buraya) topladın?” demesi de, bu eziyetler türündendir.

Ayette *“Ebu Leheb'in elleri kurusun. Kurudu da....”* ifadesinden maksat; helak olmasıdır. Söz konusu ayette de görüldüğü üzere bu ifade iki defa tekrarlanmıştır. Birincisi, Ebu Leheb'in helaki için beddua tarzında ve ikincisi ise hakikaten helak olduğunu haber verme şeklindedir.Ayeti kerime de mecaz- mürsel kabilinden “El” zikredilmiş, bununla bütün vücudun helaki kastedilmiştir.

85- Hz. Peygamber (s.a.v.)'in, Amcası Ebu Talibe Şefaati Ve Bu Sebeple Azabının Hafifletilmesi

148- Abbâs İbnu'l-Muttalib (r.a)'tan rivayet edilmiştir: (Resulullah'a:)

“Ey Allah'ın resulü! Ebu Tâlib'e (cehennemdeki hali hususunda) herhangi bir şeyle faydan dokundu mu? Çünkü o, (müşriklere karşı her zaman) seni koruyup savunur ve senin namına (onlara) kızardı” dedi. Resulullah (s.a.v.):

“Evet, (oldu). O, cehennemin (topuğa kadar ayakları Örten) sığ bir yerindedir. Eğer ben olmasaydım, cehennemin en derin yerinde olurdu!” buyurdu. [326]

Açıklama:

Bu hadis, Resulullah (s.a.v.)'in, amcası Ebu Talib'e şefaatta bulunduğuna ve bu şefaatla onun cehennemdeki azabının hafifletildigi belirtilmektedir.

Ebu Talib'in iman edip etmediği meselesi alimler arasında ihtilaflıdır.

1- İmanlı olduğunu ileri sürenler; İbn İshak'ın, Abdullah İbn Abbâs'tan rivayet ettiği bir hadisi delil getirmişlerdir. Bu hadise göre Ebu Talib'in vefatı yaklaştığı zaman Resulullah (s.a.v.) ona “Lâ ilahe illallah” demesini telkinde bulunmuş, ilk önce o bundan kaçınmış, fakat orada bulunan Abbâs Ebu Talib'in dudaklarının kıpırdadığını görerek ne söylediğini dinlemiş ve Peygamber (s.a.v.)'e dönüp:

“Ey kardeşimin oğlu! Vallahi, kardeşim Ebu Talib senin emrettiğin kelimeyi söyledi” demiştir.

Hadis alimleri bu hadis için senedinde ismi zikredilmeyen bir ravi vardır. Hadis sahih bile olsa konumuzla ilgili hadislere ters düşmektedir. Çünkü bu hadisler, ondan daha sahihtir' diyerek Abdullah İbn Abbâs hadisini çürütmüşlerdir.

2- Bazı alimlerde Ebu Talib'in kafir olarak öldüğünü belirtmişlerdir.

3- Bir kısım alim ise Ebu Talib'in kafir olup olmadığı hususunda söz söyleyemeyi fazlalık görerek ve bu konuda konuşmayı Hz. Peygamber (s.a.v.)'i gücendirebileceğinden yola çıkarak Resulullah (s.a.v.)'in hem anne-babası ve hem de ecdadı hakkında susmayı ihtiyata daha uygun görmüşlerdir. Ebu Talib'le ilgili açıklama için 25 nolu hadise bakabilirsiniz.

86- Cehennemliklerden En Hafif Azab Görecek Olanı

149- Nu'mân İbnu'l-Beşîr (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Doğrusu cehennemliklerin en hafif azab görecek olanı, (ayağında) ateşten iki ayakkabı ile iki ayakkabı bağı bulunan kimsedir. Onun beyni, bunlardan tencere kaynar gibi kaynar. Kendisi cehennemliklerin azab

yönünden en hafif olanı olduğu halde, hiç kimseyi kendisinden daha fazla azaba duçar olduğunu görmez.” [327]

Açıklama:

Cehennem'de görülecek azabın miktar, şiddet ve şekillerini ancak Allah ve Rasûlü'nün bizlere bildirmesiyle ve bildirdikleri kadarıyla bilmekteyiz. Kur'an-ı Kerîm'de belirtildiğine göre;

a- Cehennem kâfirleri çepeçevre kuşatır:

“Cehennem inkâr edenleri şüphesiz çepeçevre kuşataçaktır.” [328]

b- Cehennem ateşi sönmez:

“Biz sapık kimseleri kıyamet günü yüzü koyun, körler, dilsizler ve sağırlar olarak hasrederiz. Varacakları yer Cehennemdir. Onun ateşi ne zaman sönmeye yüz tutsa hemen alevini artırırz..” [329]

c- Cehennem dolmak bilmez:

“O, gün Cehennem'e: “Doldun mu?” deriz. O: “Daha var mı?” der.” [330]

d- Kaynarken çıkardığı ses:

“Rablerini inkâr eden kimseler için Cehennem azabı vardır. Ne kötü bir dönüştür. Oraya atıldıkları zaman onun kaynarken çıkardığı uğultuyu işitirler. Nerede ise öfkesinden çatlayacak gibi olur. içine her bir topluluğun atılmasında bekçileri onlara: “Size bîr uyarıcı gelmemiş miydi” diye sorarlar. Onlar evet, doğrusu bize bîr uyarırı geldi; fakat biz yalanladık ve Allah hiç bir şey indirmemiştir, siz büyük bir sapıklık içerisindesiniz, demiştik” derler.” [331]

e- *“Ateş onların yüzlerini yalar, dişleri sırıtıp kalır.”* [332]

f- *“Boyunlarında halkalar ve zincirler olarak kaynar suya sürülür, sonra ateşte yakılırlar.”* [333]

g- *“İnkâr edenlere ateşten elbiseler kesilmiştir. Başlarına kaynar su dökülür de bununla karınlarındakiler ve derileri eritilir. Demir topuzlar da onlar içindir. Orada uğradıkları gamdan ne zaman çıkmak isteseler, her defasında oraya geri çevrilirler. Ve kendilerine: Yakıcı azabı tadın”denir.”* [334]

h- *“Derileri yandıkça azabı tatmaları için yeniden başka derilerle değiştirilir.”* [335]

i- *“Ölümü isterler fakat azabları devamlıdır, ölmezler.”* [336]

Ayrıca cehennemdeki cezalar, işlenen suçlar cinsinden olacaktır. Dilleriyle suç işleyenlerin cezaları dillerine; elleriyle günah işleyenlerin cezaları ellerine us. tatbik edilecektir.

Bu hadiste, cehennemliklerin azab itibariyle en hafif ceza göreninin; ayağında ateşten iki ayakkabı ile iki ayakkabı bağı bulunan kimse olduğu belirtilmektedir. En hafifi böyleyse gerisini iyi düşünmek gerekmektedir.

Cehennemde cezası en hafif olanlar, günahkar müminlerdir. Bunlar, cezalarını çektikten sonra cennete gireceklerdir.

İnsanın eğitimi ve iyi davranışlara yönlendirilmesi açısından Cennet ve Cehennem inancının dünya hayatına etkileri açıktır. Kişi, gizli ve açık yaptığı her şeyin karşılığını, bulacağını ve Cehennem'deki cezanın dehşetini hatırladığında, elbette hareketlerine çeki düzen verme ihtiyacını duyacaktır.

87- Kafir Olarak Ölen Kimseye Hiçbir Amelinin Fayda Vermemesi

150- Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir: “(Resulullah'a:)

“Ey Allah'ın resulü! İbn Cüd'ân cahiliyet döneminde akrabasına iyi davranır ve yoksulu doyururdu. Acaba bu (yaptıkları) ona bir fayda sağlar mı?” diye sordum. Oda:

“Hayır, fayda sağlamaz. Çünkü o hiçbir zaman: 'Rabbim! Kıyamet gününde benim günahlarımı bağışla!' demedi” buyurdu.[337]

Açıklama:

İbn Cüd'an, misafirperver bir adam olup Kureyş'in ileri gelenlerindendi. önceleri ahlaksız birisi olup işlediği cinayetlerin bedelini kabilesi ödermiş. Zamanla istenmeyen adam haline gelince intihar etmeyi düşünerek dağ yollarından birinde dolaşırken bir mağara görür, mağaraya girdiğinde içerisinde heykelden bîr yılan görür, ilk önce onu gerçek yılan olduğunu sanır, sonradan onun yapma bir yalan olduğunu anlayarak başını koparır, sonra mağaranın içerisindeki bir odaya girip içeride Cürhürn kabilesinin eski krallarına ait cesetler bulur, odanın ortasında ise altın, yakut, inci ve zebercetten oluşan bir yığın görür, bunlardan alabildiğini alıp babasına gönderir, bunun üzerine babası ve kabilesi onu bağışlar. Derken bulduğu defineden kavmine yardımlarda bulunmuş, sonra da kavminin kralı olmuş. Fakiri gözetir ve gelen misafirleri en iyi bir şekilde ağırlamış.

Hz. Aişe'nin, Resulullah (s.a.v.)'e İbn Cüd'an'ın durumunu sorması/kendisinin onun kabilesinden olmasından dolayıdır.

Hadis, kafir olarak ölen bir kimsenin; sıla-i rahim yapmak, fakirleri doyurmak, misafirlere ikramda bulunmak gibi hayrlı işlerin ahirette kendisine bir fayda vermeyeceğini bildir-mekedir. "Çünkü o hiçbir zaman:

'Rabbim! Kıyamet gününde benim günahlarımı bağışla!' demedi" sözünün manası da budur. Yani bu adam, Mekkelî müşriklerin de inanmadığı gibi, kıyamet gününe inanmamıştır. Kıyamete İman etmeyen bir kimse ise dünyada yaptığı iyiliklerin hiçbir faydası yoktur.

Kadı İyâz der ki:

“Kafirlerin amellerinin fayda vermeyeceğine, bunlardan dolayı sevab görmeyeceklerine, azablan da hafifletilmeyeceğine İcma-ı ümmet oluşmuştur. Fakat suçlarına göre kafirlerin azablan birbirinden şiddetli olacaktır.”

Resulullah (s.a.v.)'in, şefaati sayesinde Ebu Talib'in azabının hafifletilrnesine gelince, Kadı İyâz bu konuyla ilgili olarak ise şöyle der:

“Bu hafifletme; Ebu Talib'in, Resulullah (s.a.v.)'i koruduğu ve ona yardım ettiği için mükafat olarak değil, Peygamber (s.a.v.)'in hatırı içindir. Çünkü kafirlere azabın hafifletilmesi yoktur. Sadece onların birbirlerine nispetle bazılarının hafiftir.” [338]

88- Müminlerin Birbirleriyle Dostluk Kurmaları Ve Başkalarından ise Uzaklaşmaları

151- Amr İbnu'1-Âs (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“O, Resuluilah (s.a.v.)'i gizli bir şekilde değil de açıkça bir biçimde şöyle buyurduğunu işitmiştir:

“Dikkat edin ki! Ebu filan ailesi, benim dostlarım değildir. Benim dostlarım ancak Allah ile müminlerin salihleridir.” [339]

Açıklama:

Resulullah (s.a.v.)'in *“Ebu filan ailesi”* ifadesiyle kimi kastettiğini belirtmemiştir. Bunu; ya kendi nefsi hakkında, ya sahabilerine ait bir fitne yada bozgunculuk ifade edeceği için açıklamamıştır.

Kadı îyâz, bununla, Hakem b. Ebi'l-As'in kastedildiğini belirtir.

Hadiste anlatılmak istenilen husus; Hz. Peygamber (s.a.v.)'in velîsi/dostu sadece Allah ve salih müminler olduğudur. Yani salim müminler, akrabam olmasa bile onlar benim için dostturlar. Salih mümin olmayanlar ise akrabam bile olsalar oniar benim için dost olamazlar demektir.

89- müslümanlardan Bir Çok Taifenin Hesapsız Ve Azabsız Olarak Cennete Girmesi

152- Sehl b. Sa'd (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Ümmetimden yetmiş bin kişi yada (ravi şüphe ederek) yedi yüz bin kişi kesinlikle cennete girecektir. Bunlar, birbirlerine tutanacak, bazısı bazısının elinden tutacak, sondakileri girmedikçe öndekiler de girmeyecek. (Cennete girerken) yüzleri dolunay gecesindeki ay suretinde olacaktır.” [340]

Açıklama:

Bu hadis; Yüce Allah'ın, Hz. Peygamber (s.a.v.) ile ümmetine son derece ikram ve ihsanda bulunduğunu göstermektedir.

Hesaba çekilmeden cennete girecek olan kimselerin, Allah'a tevekkülleri tamdır. İslam dışı inançlara inanmazlar. Allah'a karşı tam bir teslimiyetleri vardır. Takva ve ihlas sahibidirler.

İşte bu tür vasıflara ve niteliklere sahip olan baz: müminler, Allah'ın bir lütfr ihsanı olarak hesaba çekilmeksizin Cennete gireceklerdir.

153- Abdullah İbn Abbâs (r.anhümâ)'dan rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Bana (bütün) ümmetler gösterildi: Beraberinde küçük bir topluluk olan peygamber gördüm, yanında bir-iki kişi olan peygamber gördüm, (yine) beraberinde hiç kimse olmayan peygamber de gördüm. Derken bana büyük bir karaltı/kalabalık gösterildi. Bunları, benim ümmetim zannettim” Bana:

“Bunlar, Musa (a.s) ile onun kavmidir” denildi. Fakat bana:

“Ufka bak!” denildi.

“Baktım. Bir de ne göreyim, büyük bir karaltı/kalabalık.” Bana:

“Diğer ufka bak” denildi.

“Bir de baktım ki, büyük bir karaltı/kalabalık”. Bunun üzerine bana:

“İşte bu, senin ümmetin. Onlarla birlikte cennete hesabsız ve azabsız bîr şekilde yetmiş bin kişi girecek” denildi.

Daha sonra Resulullah (s.a.v.) kalkıp evine girdi. Bunun üzerine (oradaki) topluluk bu hesabsız ve azabsız bir şekilde cennete gireceklerin kimler olduğu) hakkında söze daldılar. Bazılar:

“Herhalde bunlar, Resulullah (s.a.v.)'le sohbette bulunan kimselerdir” dediler. Bazıları da:

“Herhalde bunlar, İslam geldikten sonra doğup da Allah'a şirk koşmayan kimselerdir” dediler. Ve buna benzer başka şeyler zikrettiler. Derken Resulullah (s.a.v.) onların yanına çıkagelip:

“Konuştuğunuz şeyler neydi?” buyurdu. Sahabiler, (ne) konuştuklarını ona anlattılar. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):

“Onlar; rukye yapmayanlar ve yaptırmayanlar, herhangi bir şeyi uğursuzluğa yormayanlar ve Rablerine güvenip dayananlardır” buyurdu.

Bunun üzerine Ukkâşe b. Mıhsan ayağa kalkıp:

“Allah'a dua et de beni de onlardan eylesin” dedi. Peygamber (s.a.v.):

“Sen onlardansın” buyurdu.

Bunun üzerine bir adam da ayağa kalkıp:

“Ey Allah'ın nebisi! Allah'a dua et de beni de onlardan eylesin” dedi Peygamber (s.a.v.):

“Ukkâşe bu konuda seni geçti” buyurdu.[341]

Açıklama:

Rukye: Dua, efsun, muska; sihirbaz ve üfürükçülerin okudukları şeyler anlamına gelmektedir.

İbn Hacer el-Askalânî (ö. 852/1447), alimlerin şu üç şartın bulunmasıyla rukyenin caiz olacağı üzerinde görüş birliği içerisinde olduklannı bildirmektedir:

a- Allah Teala'nın kelamıyla (âyetlerle), isimleri veya sıfatlarıyla olması;

b- Arap diliyle veya başka bir dille anlaşılır olacak şekilde yapılması;

c- Yapılan rukyenin bizzat faydasının dokunduğuna değil, umulan faydanın Allah Teâlâ tarafından gönderildiğine inanılması. [342]

Rukye; mubah, haram ve şirk olmak üzere üç çeşittir.

1- Mubah Olan Rukye:

Kur'ân-ı Kerim'den ayetlerle Allah Teâlâ'nın isim ve sıfatlarıyla, Oüslüm ve anlamı anlaşılır bir dille yapıldığı takdirde mubahtır. Hz. Aişe (r.anhâ)'dan rivayet edilen bir hadis-i şerifte şöyle denilmektedir:

"Rasûlüllah (s.a.s) son hastalığında muavvizeteyni okuyup kendisine üflüyordu. Hastalığı ağırlaştığı zaman onları okuyarak üzerine üflüyor ve onların bereketi için elini meshediyordum." [343]

Yine Hz. Aîşe (r.anhâ) Rasûlüllah (s.a.v.)'ın hastalığından bahsederken şunları söylemektedir:

"Rasûlüllah (s.a.s) yatağa düştüğü zaman, İhlas süresi ve Mu'avvizeteyn'in tamamını okuyarak avucuna üfledi ve sonra elleriyle yüzünü ve vücudunun elinin yetiştiği her tarafını meshetti" [344]

Yine akrep sokmasına karşı Fatiha suresi ile rukye yapıldığına dair hadis varid olmuştur. [345] Ve yine Rasûlüllah (s.a.s)'ın hastalanan bazı kimselere, Muavuizeteyn okuyup, onları sağ eliyle meshettiği ve peşinden de şöyle söylediği rivayet edilmektedir:

"Ey insanların Rabbi olan Allah'ım hastalığı gider; buna şifa ver. Şifa veren yalnız sensin. Senin şifandan başka şifa yoktur. Hastalık bırakmayan şifa ver." [346]

Bu anlamda rivayet edilen hadisler çoktur, Bazı alimler Rasûlüllah (s.a.v.)'in;

“Göz değmesi ve hummanın dışında rukye yoktur” [347] hadisine dayanarak, göz değmesi, yılan ve akrep sokması dışında rukyenin caiz olmadığı kanatine varmışlardır. Ancak diğer bazı alimler de bu hadisin, rukyenin en fazla faydalı olacağı anlamına sarfedildiğini, *“Zülfikardan başka kılıç yoktur”* sözüne kıyas yaparak cevaplandırmışlardır. Çünkü diğer hadislerde görüldüğü gibi, Rasûlüllah (s.a.v.) başka şeyler için de rukyeye cevaz vermiştir.

2- Haram Olan Rukye:

Anlaşılmaz sözler, anlamsız kesik harfler, bilinmeyen isimler, bilenlerin Arapçadan başka bir dille rukye yapması, demir, tuz kullanarak veya ip bağlayarak rukye yapılması haram kılınmıştır. Fayda verdiği tecrübe edilmiş uygulamalar bunun dışındadır. Şabİr (r.a)'dan şöyle rivayet edilmektedir:

“Rasûlüllah (s.a.s) rukye yapılmasını yasakladı. Amr İbn Hazm'ın çocukları gelip şöyle dediler:

“Ya Resûlullah! Biz bir tür rukye yapardık ve onunla akrep sokmalarına karşı korunurduk.” Resûlullah;

“Ona dönün onda bir kötülük görmüyorum. Sizden her kim kardeşine fayda vermeye güç yetirirse ona faydalı olsun” [348] demişti.

İzz b. Abdüsselam’dan anlamı bilinmeyen harflerle yapılan rukye sorulduğu zaman, küfrü gerektirecek anlamlar içerip içermediğinin

bilinmemesinden dolayı buna cevaz vermemiştir.

3- Şirk olan Rukye:

Allah Teâlâ'dan başkasına dua ederek, sığınarak veya yardım dilenerek yapılan rukye, şirktir. Meleklerin, peygamberlerin, cinlerin ve benzeri varlıkların isimleriyle rukye yapmak gibi... Bunların tamamı Allah Teâlâ'ya şirk koşmaktır. Nitekim Rasûlüllah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Efsun, nazarlık boncuklar, ve muhabbet için yapılan muhabbet muskaları şirktir. ***[349]***. *Yine; "içinde şirk bulunmayan şeyle rukye yapmakta bir kötülük yoktur"* [350] buyurmaktadır.

Açıklama:

İbn Hacer bu konuyu şöyle açıklamaktadır:

Bazı rukyelerde şirk bulunmaktadır. Çünkü onu yapanlar kendilerine dokunan zararı defetmek ve lavda elde etmeyi Allah'tan başka kimselerden İstemektedirler". [351]

müslüman, tamamıyla Allah Teâlâ'ya tevekkül etmekten başka şeylerden fayda dilemez. Nitekim Rasülüllah (s.a.s) şöyle buyurmaktadır:

"Ümmetimden yetmiş bin kişi hesapsız olarak Cennete girecektir. Onlar, efsun yapmayanlar, teşe'um etmeyenler, vücudlannı dağlamayanlar ve ancak Rablerİne tevekkül edenlerdir." [352]

Kendiliğinden, istenmediği halde müslüman kardeşine rukye yapması bunun dışındadır. Bu Rasülüllah (s.a.s)'in şu hadisine göre müstehaptır:

“içinizden her kim kardeşine yardım etmeye güç yetiriyorsa bunu yapsın.” [353]

“Hesabsız ve azabsız bir şekilde” ifadesinden maksat; Peygamber (s.a.v.)'in ümmetidir. Yalnız cümlenin takdiri hususunda iki olasılık var:

1- Bu yetmiş bin kişi, ufukta gösterilenlerden başkadır.

2- Yetmiş bin kişi ona gösterilenler cümlesindendir. Buhârî'nin konuyla ilgili rivayeti, bunu desteklemektedir.)

90- Cennetliklerin Yarısını, Bu Ümmetin Oluşturması

154- Abdullah İbn Mes'ud (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Resulullah (s.a.v.) bize:

“Cennetliklerin dörtte biri olmaktan hoşnut olmaz mısınız?” buyurdu. Bunun üzerine “Allahu Ekber” diye tekbir getirdik. Sonra:

“Cennetliklerin üçte bîri olmaktan hoşnut olmaz mısınız?” buyurdu, Bunun üzerine (yine) “Allahu Ekber” diye tekbir getirdik. Sonra;

“Ben, sizin cennetliklerin yarısı olmanızı umarım. Bunu size şöyle bildireyim; müslümanlar (sayı bakımından), kafirlere oranla siyah bir öküzün üzerindeki beyaz kıl yada beyaz bir öküzün üzerindeki siyah bir kıl gibidir” buyrudu. [354]

Açıklama:

Resulullah (s.a.v.), cennetlik olan ümmetinin cennetliklerin kaçta kaçı olacağını belirtirken bunu soru şeklinde sahabilerine sorması, müjdeyi

pekiştirmek içindir.

Bu ümmetin, siyah bir öküzün üzerindeki beyaz bir kıla veya beyaz bir öküzün üzerindeki siyah bir kıla benzetilmesi, müslümanların sayı bakımından kafirler içerisinde ve onlara nazaran azınlıkta kalmasını belirtmek içindir.

91- Yüce Allah'ın Adem (a.s.)'a: “Cehenneme Gönderilenlerin Her Bir Tanesinden Dokuz Yüz Doksan Dokuzunu Çıkar” Buyurması

155- Ebu Saîd el-Hudrî (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Yüce Allah:

“Ey Adem!”.buyurdu. Adem'de:

“Emret Allahım! Senin sayende mutluluğu elde ederim. İyilik, Senin elindedir” der, Allah:

“Cehennemlikleri seçip çıkar” buyurdu. O da:

“Cehennemliklerin sayısı ne kadardır?” dedi. Allah:

“Her bin kişiden, dokuz yüz doksan dokuz!” buyurdu.

“İşte bu (kıyamet) öyle bir zamandır ki; çocuk, ihtiyarlar/saçı ağarır ve her hamile kadın çocuğunu düşürür. İnsanları hep sarhoş görürsün, halbuki sarhoş değillerdir. Fakat Allah'ın azabı çok şiddetlidir.” [355]

Açıklama:

Bu açıklama, sahabilere ağır geldi. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.)'e:

“Ey Allah'ın resulü! Geriye kalan) bu kişi hangimizdir?” diye sordular. Resulullah (s.a.v.):

“Sevinin ki, Ye'cüc ile Me'cüc'ten bin ve sizden bir kişi!” buyurdu. Daha sonra Resulullah (s.a.v.):

“Nefsimi elinde bulunduran Allah'a yemin ederim ki, cennetliklerin dörtte biri olmanızı çok arzu ediyorum” buyurdu. Bunun üzerine Allah'a hamd edip “Allahu Ekber” diye tekbir getirdik. Sonra:

“Nefsimi elinde bulunduran Allah'a yemin ederim ki, cennetliklerin üçte biri olmanızı çok arzu ediyorum” buyurdu. Bunun üzerine Allah'a hamd edip “Allahu Ekber” diye tekbir getirdik. Sonra:

“Nefsimi elinde bulunduran Allah'a yemin ederim ki, cennetliklerin yarısı olmanızı çok arzu ediyorum. Çünkü ümmetler İçerisinde sizin misaliniz; (sayı bakımından) siyah bir öküzün üzerindeki beyaz kıl yada eşeğin ön ayağındaki bere gibidir” buyurdu. [356]

Açıklama:

Yüce Allah'ın kıyamet gününde Hz. Adem'e “Cehennemlikleri seçip çıkar” sözünden maksat; cehenneme gidecek olanları başkalarından ayırmasını emredecek demektir. Bu işin, Hz. Adem (a.s)'a verilmesi; ya bütün insanların atası yada cehenneme gidecek kimseleri bildiğindendir.

Ayrıca burada-Ye'cüc ile Me'cüc'ün, sayı bakımından müslümanların bin katı olduğuna dikkat çekilmektedir.

3- HAYIZ/AY HALİ BÖLÜMÜ

Hayız, Fıkıh literatüründe; ergenlik çağına giren sağlıklı kadının rahminden düzenli aralıklarla akanı ifade eder. Kadınlarda ergenlikten menopoza kadar görülen bu fizyolojik olaya da; hayız hali (=regl/mensturasyon), adet görme, adet kanaması, ay başı hali gibi isimler verilir.

Hayız hali; kadında döl yatağının (=rahmin) iç yüzünü kaplayan zarın, yumurtanın döllenmeyip ölmesi ve hormon salgısının kesilmesi üzerine parçalanarak kanla birlikte dışan atılmasından ibarettir.

Hayız kanının kesilmesiyle kadının temizlik dönemi başlar. iki hayız kanı arasındaki süreye, temizlik süresi denilir.

Fıkıh bilginlerinin çoğunluğuna göre; kadınlar, 9 yaşlarından itibaren adet görmeye başlayıp yaklaşık 50-55 yaşlarına geldiklerinde adetten kesilirler. Bu rakamlar, fıkıh bilginlerinin tecrübe birikimlerine göre verilmiş süreler olup bu konuda fiilî adet görmenin başlaması ve sona ermesi, esastır. Bugünkü tıbbı bilgiler, adet kanamasının 11-13 yaşlarında başlayıp 45-50 yaşlarında sona erdiğini, adet süresinin de 3-6 gün civarında olduğunu ifade etmektedir. Bu rakam, Hanefi mezhebine göre adetin en az süresi 3, en uzun süresi ise 10 gündür. iki adet arasında kalan en az temizlik süresi de 15 gündür. Yalnız fizikî bünye, psikolojik durum ve çevre şartlarına bağlı olarak kadınların adet çağı ve süresi, farklılık gösterebilmektedir.

1- Hayızlı Kadına Gömlek Üzerinden Yaklaşmak

222- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

"Biz hanımlarından birisi hayız/ay hali olduğu zaman, Resulullah (s.a.v.) ona hayzının şiddetli zamanında (diz kapağı ile göbeği arasını örtecek bir peştamal/önlük giymesini emrederdi. Sonra da ona (cinsel ilişki olmaksızın sadece tenini değdirme mahiyetinde dokunurdu. Sizden hanginiz Resulullah (s.a.v.) gibi uzvuna/şehvetine hakim olabilir ki?" [357]

223- Meymûne (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

"Resulullah (s.a.v.), hanımları hayızlı/ay halinde iken onlara cinsel ilişki olmaksızın sadece tenini değdirme mahiyetinde diz kapağı ile göbeği arasını örtecek bir peştamal/gömlek üzerinden dokunurdu." [358]

Açıklama:

Hadisin metninde geçen "Mübaşeret" kelimesi; çıplak olarak, vücudu vücuda dokundurmaktır. Bazı durumlarda, cinsel ilişki için kullanılıyorsa da, burada, ittifakla birinci manada kullanılmıştır.

Hadis, Resulullah (s.a.v.)'in, diz kapağı ile göbeği arası kapalı olan hayız halindeki hanımlarından istifade ettiğini göstermektedir. Buna göre kişinin, her ne şekilde olursa olsun, hanımının, göbek ile diz kapağı arası hariç vücudun geri kalan kısmıyla faydalanması helaldir.

Hayızlı kadınla cinsel ilişki, Kur'an'ın açık ifadesi ve sahih hadislerle yasaklanmıştır. Hanefilere göre, kişinin, haram olduğunu bildiği halde hayızlı hanımıyla cinsel ilişkide bulunması günahtır. Tevbe edip istiğfar

etmesi lazımdır. Cumhura göre ise, bir yada yarım dinar sadaka vermesi müstehaptır. Bazılarına göre ise vaciptir.

Hanefilere göre, kan kesildikten sonra gusül abdesti almadığı halde, üzerinden bir namaz vakti geçmesi halinde kişinin hanımıyla cinsel ilişki de bulunmasında bir sakınca yoktur.

2- Hayızlı Kadınla Aynı Yorgan Altında Yatmak

224- Meymûne (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.), hayızlı olduğum sırada benimle beraber yatağa yatardı. Benim ile onun arasında (sadece) bir elbise bulunurdu”. [359]

225- Ümmü Seleme (r.anhâ)'dan rivayEt edilmiştir:

“Bir ara ben Resulullah (s.a.v.)'le birlikte kadife bir çarşaf altında yatarken hayız olmuştum. Hemen onun yanından sıvışıp hayız halinde giydiğim elbisemi alfıp giydim. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.) bana:

“Hayız mı oldun?” diye sordu. Ben de:

“Evet!” diye cevap verdim. Derken beni çağırdı. Onunla kadife çarşafın altında beraberce yattım.

Açıklama:

Ümmü Seleme'nin kızı Zeyneb) der ki:

“Annem Ümmü Seleme ile Resulullah (s.a.v.), cünüplük halinde ikisi de aynı kaptan yıkanırlardı”. [360]

Burada hayızlı kadınla bir yorgan altında yatmak caizdir. Yalnız çıplak tenlerin göbek ile diz kapağı arasında birbirine değmesine engel bir örtü bulunması la?ımdır. Ayrıca kadının böyle bir durumda normal elbisesi dışında hayız için elbise kullanması müstehabtır.

3- Hayızlı Kadının, Kocasının Yıkayıp Taramasının Caiz Olması, Artığının Temiz Olması Ve Kocasının Onun Kucağına Yaslanarak Kur'an Okuması

226- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

"Peygamber (s.a.v.) (mescidde) itikafa girdiği zaman başını bana yaklaştırır, ben de onun saçını tarardım. İnsanın hacetinden başka hiçbir şey için eve girmezdi." [361]

227- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

"Ben itikafta iken hacet için eve girerdim. Evde hasta bulunduğu halde onun halini ancak geçerken sorardım. Resulullah (s.a.v.) mescidde (itikafta) İken başını bana uzatır, hayızlı olduğum halde onun saçını tarardım. Resulullah (s.a.v.) itikafta iken eve ancak hacet için girerdi." [362]

228- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

"Resulullah (s.a.v.) itikafta iken mescidden başını bana doğru çıkarır, ben de hayızlı olduğum halde onun başını yıkardım." [363]

Açıklama:

İ'tikâf kelimesi, sözlükte; “Durmak, kalmak, devam etmek” gibi anlamlara gelir. Terim olarak ise; İtikaf niyetiyle cemaatin toplanıp namaz kıldığı, imamı ve müezzini bulunan bir camide durmak demektir.

İ'tikâf, Ramazân ayının son on gününde yapılır. I'tikâfa durmak, sünnettir.

Resulullah (s.a.v.)'in hammlannın odaları, Mescİd-i Nebevi'nin etrafında idi. Odalardan mescide açılan pencereler vardı. İşte Hz. Peygamber (s.a.v.) itikafta iken, başını Hz. Aişe'nin odasına açılan pencereden uzatırdı. O da, Hz. Peygamber (s.a.v.)'in başını ihtiyaca göre ya yıkarda yada tarardı.

Yine hadis, itikafta olan kişinin camiden çıkmaması gerektiğine delildir. Ayrıca itikaflı kişinin, vücudunun bir kısmını mescitten çıkarması, onun itikafına zarar vermez.

İtikafta bulunan kişinin, başını yıkaması ve saçlarını taraması yada hayızlı bir kadına yıkatması ve taratması caizdir.

Ayrıca alimler; saçı traş etmeyi, koltuk altlarını yolmayı ve tırnakları kesmeyi de buna dahil etmişlerdir,

Hadisin metninde geçen “Hacet” kelimesinden maksat; küçük abdest yada büyük abdest bozma olduğu hususunda ittifak vardır. Bunun dışındaki bazı gereksinimleri konusunda görüş ayrılığı vardır.

229- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

Resulullah (s.a.v.) bana mescidden:

“Şu küçük hasırı/örtüyü bana uzatıver!” buyurdu. Ben de.

“Ben hayızlıyım!” dedim. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):

“Doğrusu hayız halin, senin elinde olan bir şey değildir!” buyurdu.

Açıklama:

Resulullah (s.a.v.) *“Hayız halin”* ifadesiyle; hayzın kir ve pis olması senin elinde değildir demek istemiştir.

Kadı İyâz ile Nevevî'ye SÖre ise bu ifadeyle anlatılmak istenilen şey; hayzm, kan olduğudur.

230- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Resulullah (s.a.v.) bîr ara mescidde iken;

“Ey Âişe! Bana şu elbiseyi uzatıver!” buyurdu. Aişe:

“Ben hayızhyim!” dedi. Resulullah (s.a.v.);

“Doğrusu hayız halin, senin elinde olan bir şey değildir!” buyurdu. Bunun üzerine Âişe'de elbiseyi ona uzatıp verdi.[364]

Açıklama:

Hayız olan kadın, genel kabule göre; namaz kılamaz, oruç tutamaz, kocasıyla cinsel ilişkide bulunamaz. Bunun yanı sıra Hanefiler dahil fakihlerin çoğunluğuna göre, hayızlı kadının; Kur'an okuması, Mushafı eline alması, mescide girip orada kalması ve diz kapağı ile göbek arasındaki yerini kocasına çıplak olarak dokundurması caiz değildir. Bu konuda hayızlı kadın, cünüp kimse gibidir.

Hadiste söz konusu edilen Mescİd, Hz. Peygamber (s.a.v.)'in evinin bitişiğinde bulunan Mescid-i Nebevi'dir. Hayızlı halde olan Hz. Âişe evinde bulunurken, Peygamber (s.a.v.) mescidde itikafta idi. Hz. Âişe, elbiseyi

yada küçük hasın/örtüyü Peygamber (s.a.v.)'e uzattığında mescide girmiş olmayıp sadece bulunduğu evinden vermiştir.

Hz. Âişe, hayız halinde olduğu için Peygamber (s.a.v.)'e istediği şeyi vermekten kaçınmıştır. Peygamber (s.a.v.) ise ona hayız halinin, kendi elinde olmadığını belirterek hayızlı kadının vücudunun temiz olduğunu ifade etmiştir. Çünkü Peygamber (s.a.v.) hayız ile ilgili olarak;

“Bu, Allah'ın Adem kızları üzerine yazdığı bir iştir” [365] buyurmuştur. Dolayısıyla hayız hali, kadının elinde olan bir husus değildir.

231- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

“Ben hayız halinde İken bir şey içer, sonra onu Peygamber (s.a.v.)'e verirdim. O da ağzını benim ağzımın değdiği yere koyarak (o şeyi) içerdi. Yine ben hayızlı iken kemiğin etini ısırır, sonra onu Peygamber (s.a.v.)'e verirdim. O da ağzını benim ağzımın değdiği yere koyarak o şeyi ısırırdı.” [366]

Açıklama:

Burada hayızlı kadının artığının necis olmadığı ifade edilmektedir. Dolayısıyla erkek, hayızlı hanımının ağzının değdiği yerden bir şey içmesinde yada yemesinde bir sakınca yoktur.

232- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

“Ben hayızlı iken Resulullah (s.a.v.) kucağıma yaslanır, sonra da Kur'an okurdu.” [367]

Açıklama:

Buhârî'nin rivayetinde de “Resulullah (s.a.v.)'in başı benim kucağımda olduğu halde Kur'an okurdu [368] denildiğine göre, buradaki yaslanmaktan maksat, ba§mı onun dizine koymaktır. Dolayısıyla burada da hayızh kadına dokunmanın caiz olduğu belirtilmektedir.

233- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Yahudiler, kadınları hayz/ay hali olduğu zaman onlarla bir şey yemezler, içmezler, onlarla birlikte oturup kalkmazlar, evlerde onlarla bir arada bulunmazlardı. Peygamber (s.a.v.)'in sahabileri, bu durumu Resulullah (s.a.v.)'e sordular. Bunun üzerine yüce Allah,

“Sana kadınların ay halini sorarlar. De ki: O, bir rahatsızlıktır. Bu sebeple ay halinde olan kadınlardan uzak durun” ayetini sonuna kadar indirdi. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):

“Cinsel ilişki dışında onlarla yeme, içme, evde bir arada bulunma gibi her şey yapın” buyurdu.

Resulullah (s.a.v.)'in bu sözü, Yahudilere ulaştı. Bunun üzerine yahudiler:

“Bu adam, bize muhalefet etmedik hiçbir şey bırakmayacak” dediler. Sahabeden Useyd b. Hudayr ile Abbâd b. Bişr, Resulullah'a gelip ona:

“Ey Allah'ın resulü! Yahudiler şöyle şöyle söylüyorlar. Sırf yahudilere muhalefet olsun diye hayz halindeyken kadınlarla cinsel ilişkide bulunalım mı?” diye sordular.

Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.)'in yüzünün rengi değişti. Öyle ki biz, Resulullah (s.a.v.)'in, o ikisine çok kızdığını zannettik.

Bu iki sababi, Resulullah'in yanından çıkıp gittiler. O sırada Peygamber (s.a.v.)'e bir miktar hediye süt geldi. Peygamber (s.a.v.), bu sütü,

o iki sahabinin peşi sıra onlara gönderdi. Onlar da bu sütü içtiler. Dolayısıyla bu iki sahabi, Peygamber (s.a.v.)'in, kendilerine kızmadığını (böylece) anladılar.[369]

Açıklama:

Yahudiler, haytzlı kadınla bir sofrada yemek yemezler, aynı yatakta yatmazlar, hatta hanımının bulunduğu eve girmezlerdi. Bir pislik veya vebadan kaçar gibi onlardan kaçarlardı. Kadının ön kısmına, arka taraftan yaklaşıldığı takdirde doğacak çocuğun şaşı olacağına inanırlardı.

İslam geldikten sonra Yahudilerde görülen bu ifrat ve tefriti kaldırıp her konuda olduğu gibi bu meselede de orta yolu göstermiştir.

Resulullah (s.a.v.), yüzündeki değişikliği görerek canlarının sikildiğini anlamış ve onların üzüldüklerini düşünerek onların gönüllerini hoş etmek için Useyd ile Abbâd'ın arkasından onlara süt göndermiştir. Bu olay, Resulullah (s.a.v.)'in insanlara son derece şefkatli ve merhametli olduğunu göstermektedir.

4- Mezi

234- Hz. Ali (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Ben, mezi akıntısı çok olan birisiydim. Peygamber (s.a.v.)'e bu meseleyi kızı Fatıma'nın nikahım altındaki konumdan dolayı sormaya utanıyordum. Bu nedenle Mıkdâd İbnu'l-Esved'e, bunu, Peygamber (s.a.v.)'e sormasını söyledim. O da bunu ona sordu. O da:

“Mezi gören kimse, cinsel organını yıkar ve abdest alır” buyurdu. [370]

Açıklama:

Erkeklerden çıkan maddeler dört çeşittir:

a- İdrar: İdrar, ittifakla necistir. Affedilen mikdarı aştığı takdirde yıkanması şarttır.

b- Vedî: Bazen idrarın peşinden çıkan yapışkan bir maddedir. Bu da idrar gibi necistir.

c- Meni (=sperm): Şehvetten dolayı akan sıvıdır. Boy abdestini gerektirir.

d- Mezi: Beyaza benzeyen yapışkan bir sıvıdır. Oynaşma veya öpüşme esnasında bazen erkekten yada kadından gelir. Fakat boy abdestini gerektirmez. Bundan dolayı ancak abdest almak gerekir. Çünkü necistir. Dolayısıyla mezinin gelmesiyle abdest bozulur. Bundan dolayı da cinsel organının yıkanması emredilmiştir.

İmam A'zam Ebu Hanife ile İmam Şafiî, mezinin mutlak şekilde abdest almayı gerektiğine dair bu hadisi delil getirmiştir.

Soru sormak ve fetva istemek hususunda vekil tayin etmek caizdir. Kişinin, hanımın yakınlarıyla, örfen ayıp kabul edilen meselelerde direkt olarak konuşmayıp bir aracı kişiyle çözümlemesi uygundur.

5- Uykudan Uyanınca Yüzü Ve Elleri Yıkamak

235- Abdullah İbn Abbâs (r.anhümâ)'dan rivayet edilmiştir:

"Peygamber (s.a.v.), geceleyin kalkmış ve gidip büyük abdestini yapmıştı. Sonra yüzünü ve ellerini yıkamış, sonra da geri uykuya yatmıştı." [371]

Açıklama:

Kadı İyâz'a göre; burada yüzü yıkamaktan maksat, uykunun etkisini gidermektir. Eli yıkamaktan maksat, ellerine bulaşan bir şeyi temizlemek içindir.

Bu hadis, geceleyin uyandıktan sonra tekrar uyumanın mekruh olmadığına delildir.

6- Cünüpken Uyumanın, Uyumak, Bir Şey Yemek Veya Bir Şey İçmek İstediğinde Abdest Almanın

Müstehab Olması

236- Hz. Aişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

"Resulullah (s.a.v.) cünüp olduğunda bir şey yemek istediğinde yada uyumak istediğinde namaz abdesti gibi abdest alırdı." [372]

Açıklama:

Hadisin zahirinden anlaşıldığına göre, cünüp kimsenin bir şey yemek isterse, ellerini yıkamalıdır.

İmam Ahmed b. Hanbel (ö. 241/795)'e göre; cünüp olan kişinin uyumazdan, ikinci defa ilişkide bulunmazdan veya yiyip içmezden önce cinsel organını yıkamakla beraber abdest alması müstehabtır.

İmam Mâlik (ö. 179/795) ile İmam Şafiî (ö. 204/819)'ye göre; ellerine pislik bulaşmışsa onları yıkar.

İmam A'zam Ebu Hanîfe (ö. 150/767)'ye göre ise, cünüp olan kişi, bir şey yemek isterse, ellerini yıkar, ağzını da suyla çalkalar. Abdest almadan uyumasında bir sakınca olmamakla birlikte alması daha uygundur.

Yalnız burada abdest almak, ruhsat olarak gösterilmektedir. Boy abdesti almak ise azimet olarak İfade edilmektedir. Azimet ise, ruhsattan daha faziletlidir.

237- Abdullah İbn Ömer (r.anhümâ)'dan rivayet edilmiştir: “Ömer, Resulullah (s.a.v.)'e:

“Ey Allah'ın resulü! Bizden birisi cünüp olduğu halde uyuyabilir mî?” diye sordu. Resulullah (s.a.v.):

“Evet, abdest aldığında (uyuyabilir)” dedi. [373]

Açıklama:

Resulullah (s.a.v.)'in, Hz. Ömer'e *“Abdest al, cinsel organını yıka, sonra da uyu”* buyurması, abdest almanın öne alınmasını gerektirmez. Çünkü cümleleri birbirine bağlayan atıf edatı olan “Vav” harfi, tertibe delalet etmez. Sadece iki şeyin bir arada toplanmasını ifade eder. Buna göre hadiste, abdest almakla cinsel organını yıkama işlerinin ikisinin de yapılması emredilmektedir. Nitekim hadisin İmam Mâlik (ö. 179/795)'ten rivayet, “Cinsel organını yıka, abdest al, sonra da uyu” şeklindedir. Hadiste

abdestin önce alınması, onu tazim ve teberrük içindir. Buhârî'nin rivayetinde abdest alma, emir sığasıyla değil, “Abdest aldığı zaman uyur” şeklinde şart sığasıyla gelmiştir.

Cünüp olan kimsenin, uyumadan önce abdest alması meşrudur. Ancak bunun hükmü hususunda ihtilaf edilmiştir.

Süfyan es-Sevrî, Saîd İbnu'l-Müseyyeb, İmam Ebu Yûsufa göre; cünüp kimsenin abdest almadan uyuması caizdir.

Evzâî (ö. 157/774), İmam Şafiî (ö. 204/819), İmam Mâlik (ö. 179/795), İmam Ahmed b. Hanbel (ö. 241/795), İmam A'zam Ebu Hanîfe (ö, 150/767) ve alimlerin çoğuna göre; cünüp kimsenin uyumadan önce abdest alması müstehabtır. Bunlar, konu ile İlgili hadiste, “Abdestin emredilmesini” mendub olma şeklinde yorumlamışlardır.

Bir grup alim de, burada, “Abdestin ahnması”ndan maksadın; “Sözlük anlamı İtibariyle abdest alma” olduğunu belirtmişlerdir. Bunlara göre, gerekli olan, elleri ve cinsel organını yıkamaktır. İbnü'l-Cevzî (ö. 597/1200), bunun hikmetinin; meleklerin pislik ve kötü kokudan uzaklaşıp şeytanların yaklaşması olduğunu söylemektedir. Şah Veliyyullah Dihlevî (ö. 1176/1762)'de, “Cünüplük, meleklerin melekliğine zıt olduğuna göre, mümin hakkında uygun olan, cünüp olarak uyumamak ve yemeği uzatmamaktadır. Eğer boy abdesti alması mümkün olmazsa abdestiterk etmemesi gerekir” der.

238- Abdullah b. Ebi Kays'tan rivayet edilmiştir:

“Âişe'ye, Resulullah (s.a.v.)'in vitir namazını sordum deyip hadisi zikretti. Sonra da:

“Cünüplük sırasında ne yapıyordu? Uyumadan önce yıkanır mıydı? Yoksa yıkanmazdan önce mi uyurdu?” dedim. Aişe:

“Bunların her ikisini de yapıyordu. Bazen yıkanıp öyle uyur ve bazen de abdest alıp uyurdu” dedi. Ben:

“Bu işte serbestliği var eden Allah'a hamd olsun!” dedim.[374]

Açıklama:

Burada Resulullah (s.a.v.)'in cünüp olduğu zaman bazen guslederek uyuduğu ve bazen de gusletmeden sadece abdest alarak uyuyup daha sonra kalkarak yıkandığı belirtiîmekedir.

239- Ebu Saîd el-Hudrî (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Sizden birisi ailesine (cinsel yönden) yaklaşıp sonra bunu tekrarlamak isterse abdest alıversin!” [375]

Açıklama:

Cünüp olan kimsenin, uyumadan önce abdest alması meşrudur. Ancak bunun müstehab mı? yoksa vacip mi olduğu hususunda ihtilaf edilmiştir.

Süfyan es-Sevrî, Saîd İbnu'l-Müseyyeb, İmam Ebu Yûsufa göre; cünüp kimsenin abdest almadan uyuması caizdir.

Evzâî (ö. 157/774), İmam Şafiî (ö. 204/819), İmam Mâlik (ö. 179/795), İmam Ahmed b. Hanbe! (ö. 241/795), İmam A'zam Ebu Hanîfe (ö. 150/767) ve alimlerin çoğuna göre; cünüp kmısenin uyumadan önce

abdest alması müstehabtır. Bunlar, konu iîe ilgili hadiste, “Abdestin emredİlmesini” mendub olma şeklinde yorumlamışlardır.

Bir grup alim de, burada, “Abdestin alınması”ndan maksadın; “Sözlük anlamı itibariyle abdest alma” olduğunu belirtmişlerdir. Bunlara göre, gerekli olan, elleri ve cinsel organını yıkamaktır. İbnü'l-Cevzî (ö. 597/1200), bunun hikmetinin; meleklerin pislik ve kötü kokudan uzaklaşıp şeytanların yaklaşması olduğunu söylemektedir. Şah Veliyyullah Dihlevî (ö. 1176/1762)rde, “Cünüplük, meleklerin melekliğine zıt olduğuna göre, mümin hakkında uygun olan, cünüp olarak uyumamak ve yemeği uzatmamaktadır. Eğer boy abdesti alması mümkün olmazsa abdesti terk etmemesi gerekir” der.

7- Meninin Gelmesi Sebebiyle Kadının Boy Abdesti Almasının Vacip Olması

240- Ümmü Seleme (r. anhâ)'dan rivayet edilmiştir: “Ümmü Süleym, Peygamber (s.a.v.)'e gelip:

“Ey Allah'ın resulü! Şüphesiz ki Allah, hak(kı açıklamak)tan haya etmez. Acaba ihtilam olduğu zaman kadına boy abdesti almak lazım mıdır?” diye sordu. Resulullah (s.a.v.):

“Evet! Suyu (=spermi) görürse, (kadının boy abdesti alması) lazımdır” diye cevap verdi. Bunun üzerine Ümmü Seleme:

“Ey Allah'ın resulü! Kadın hiç ihtilam olur mu?” dedi. Resulullah (sav):

“Allah iyiliğini versin. Çocuk, kadına neden benziyor (sanıyorsun)?” diye cevap verdi. [376]

241- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir: “Bir kadın, Resulullah (s.a.v.)'e gelip ona:

“Kadın ihtilam olup suyu/spermi gördüğünde yıkanır mı?” diye sordu. Resulullah (s.a.v.):

“Evet!” diye cevap verdi. Âişe, bu kadına:

“Allah hayrını versin! Kahrolası!” dedi. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):

“Bırak onu! Benzerlik bundan başka bir sebepten mi meydana geliyor? Kadının spermi, erkeğin spermine galip gelince çocuk dayılarına benzer. Erkeğin spermi kadının spermine galip gelirse o zaman çocuk amcalarına benzer!” buyurdu. [377]

Açıklama:

Kadının İhtilam olmasının hükmünü Peygamber (s.a.v.)'e sormak, kadın için adeten ayıp bir şey sayıldığı için kadın, ilk önce Peygamber (s.a.v.)'e nezaketle ve özür belirterek soruyu sormaktadır. Halbuki kişi, yaranna uygun olan şeyleri sormaktan utanmaması gerekir. Utanılacak cinsten de olsa, bilmediği bir şeyi soran kimseyi ayıplamak doğru değildir. Kadın da erkek gibi ihtüam olur ve ondan da sperm gelir.

“Çocuk, kadına neden benziyor sanıyorsun?” sözünden maksat; Bu ifadeden; erkeğin suyunun galip gelmesi halinde çocuğunun amcaya, kadının suyunun galip gelmesi halinde ise çocuğun dayıya benzeyeceği

anlatılmaktadır. Dolayısıyla doğan çocuk, babasına benzediği gibi annesine de benzeyebilir.

8- Erkek ile Kadının Sperminin Özellikleri Ve Çocuğun, Her ikisinin Sperminden Yaratılması

242- Resulullah (s.a.v.)'in azadlısı Sevbân (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Resulullah (s.a.v.)'in yanında ayakta duruyordum. Derken yahudi bilginlerinden birisi gelip:

“es-Selâmu aleyke yâ Muhammed!” dedi. Bunun üzerine ben, onu öyle bir ittimki az daha yere düşüyordu. Bana:

“Beni niçin itiyorsun?” dedi. Ben de:

“Ey Allah'ın resulü! desene!” dedim. Yahudi:

“Biz, onu ancak ailesinin verdiği ismiyle çağırırız” dedi. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):

“Gerçekten benim adım, ailemin bana isim olarak verdiği Muhammeddir” buyurdu. Yahudi:

“Sana bazı şeyler sormaya geldim” dedi. Resulullah (s.a.v.):

“Sorduklarına cevap verirsem sana bir faydası olur mu?” buyurdu. Yahudi:

“Kulaklarımla dinlerim” diye cevap verdi. Resulullah (s.a.v.) yanındaki bir sopayla yere bir takım çizgiler çizerek:

“Sor bakalım” buyurdu. Yahudi:

“Yer ile göklerin başka bir kılığa değiştirileceği gün insanlar nerede olacak?” dedi. Resulullah (s.a.v.):

“Köprünün yanında karanlık içinde olacaklar” buyurdu. Yahudi:

“O halde insanlardan köprüyü ilk geçen kim olacak?” diye sordu. Resulullah (s.a.v.):

“Muhacirlerin fakirleri” buyurdu. Yahudi:

“Öyleyse cennete girerken onların hediyesi ne olacak?” dedi. Resulullah (s.a.v.):

“Balık ciğerinin ziyâdesi!” buyurdu. Yahudi:

“Bunun arkasından onların yiyecekleri ne olacak?” diye sordu. Resulullah (s.a.v.):

“Onlara, cennetin etrafında otlayan cennet öküzü kesilecek” buyurdu. Yahudi:

“Bunun üstüne ne içecekler?” dedi. Resulullah (s.a.v.):

“Orada “Selsebî” adı verilen bir kaynaktan (içecekler)” buyurdu. Yahudi:

“Doğru söyledin” deyip sonra da:

“Hem ben sana yeryüzünde yaşayan bir peygamberden yada bir veya iki kişiden başka hiçbirinin bilmeyeceği bir şeyi sormaya geldim” dedi. Resulullah (s.a.v.):

“Sorduklarına cevap verirsem sana bir faydası olur mu?” buyurdu. Yahudi:

“iki kulağımla seni dinlerim” deyip sonra da:

“Sana çocuğun nasıl meydana geldiğini sormaya geldim” dedi. Resulullah (s.a.v.):

“Erkeğin menisi beyaz, kadının menisi ise sarıdır. Bunlar bir yere gelirde, erkeğin menisi kadınınkine galebe çalarsa Allah'ın izniyle kadın,

erkek çocuk doğurur. Kadının menisi erkeği menine galebe çaldığı zaman da Allah'ın izniyle kadın, kız doğurur" buyurdu. Yahudi:

"Doğru söyledin! Sen gerçekten bir Peygambersin" dedi. Sonra da çekip gitti. Daha sonra Resulullah (s.a.v.):

"Gerçekten bu adam bana soracağını sordu. Ama ben onun sorduklarından bir şey bilmiyordum. Tâ ki Allah onları bana bildirdi" buyurdu.[378]

Açıklama: Alimlerin açıklamasına göre, erkek sperminin/menisinin üç özelliği vardır:

1- Yaş olduğu zaman kokusu hamur kokusuna, kuru olduğu zaman ise yumurta kokusunu andırır.

2- Atıla atıla gelir.

3- Dışarıya lezzetle çıkar. Çıktıktan sonra da bir gevşeklik meydana gelir.

Alimlerin çoğuna göre bu üç özellikte erkek ile kadın spermleri arasında bir fark yoktur. Söz konusu bu sıfatların bir tanesi spermi ispat etmek için yeterlidir. Bu özelliklerden hiçbirisi bulunmazsa o zaman çıkan suya meni/sperm hükmü verilmez.

Erkek ve kadın meniyi gördüğü zaman yıkanmaları farzdır. Çünkü Peygamber (s.a.v.)'in bir kişiye verdiği hüküm geneli de kapsar.

9- Cünüplükten Dolayı Yıkanmanın Şekli

243- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.) cünüplükten dolayı yıkanacağı zaman (ilk önce) ellerinden başlayıp onlan yıkardı. Sonra sağ eliyle sol eline su döküp avret yerini yıkardı. Sonra namaz abdesti gibi abdest alırdı. Sonra suyu alıp parmaklarını saçlarının diplerine sokar(ak başını güzelce bir şekilde yıkar)di. İyice temizlendiğine kanaat getirdiğinde başına üç avuç su atar, sonra bütün vücuduna su dokunurdu. Sonra da ayaklarını yıkardı.” [379]

244- Hz. Meymûne (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.) cünüplükten dolayı yıkanmak için suyunu getirmiştim. ilk önce ellerini iki yada üç defa yıkadı. Sonra elini kaba daldırdı. Sonra ondan aldığı suyu avret yerine döküp onu sol eliyle yıkadı. Sonra sol elini yere sürüp onu şiddetle ovdu. Sonra namaz abdesti gibi abdest aldı. Sonra başına avuç dolusu üç avuç su döktü. Sonra bedeninin diğer yerlerini yıkadı. Sonra bulunduğu yerden çekilerek ayaklarım yıkadı. Sonra ona kurulanması için havlu getirdim. Fakat o bunu kabul etmedi.” [380]

Açıklama:

Cünüplük, Fıkıh literatüründe, cinsi münasebet veya şehvetle meninin gelmesi/inzal sebepleriyle meydana gelen ve belirli ibadetlerin yapılmasına engel olan hükmî kirlilik halinin adıdır.

Meni gelsin yada gelmesin cinsel ilişki sonunda kadın da erkek de cünüp olur. Cünüplüde yol açan cinsel ilişkinin ölçüsü ve başlangıç sınırı, erkeklik organının sünnet kısmının girmiş olmasıdır. Erkek yada kadından şehvetle cinsel zevk vererek meninin gelmesi cünüplün ikinci sebebidir. Meninin, uyku halinde yada uyanıkken, iradî yada irade dışında gelmesi

sonucu değiştirmez. Şafiiler hariç, fakihlerin çoğunluğuna göre; cünüplük için meninin şehvetle gelmesini şart gördüklerinden ağır kaldırma, düşme, hastalık gibi sebeplerle meninin gelmesini cünüplük sebebi saymaz.

Cünüp olan kimsenin, ilk fırsatta abdest alması, değilse cinsel organını, el ve ağzını yıkaması tavsiye edilmiştir.

Boy abdesti ve namaz abdesti sırasında ağza ve buma su vermenin hükmünün ne olduğu konusunda alimler arasında görüş aynlığı vardır:

Ahmed b. Hanbel (ö. 241/795)'e göre; boy abdesti ve namaz abdesti sırasında ağza ve buma su vermek farzdır.

İmam Mâlik (ö. 179/795) ve İmam ŞâfİÎ (ö. 204/819) alimlerine göre ise; hem boy abdestinde ve hem de namaz abdestinde sünnettir.

Hanefilere göre ise; boy abdestinde farz olup namaz abdestin de farz değildir.

Resulullah (s.a.v.)'in ayaklarını yıkamak için yerini değiştirdiği ve ayaklarını yıkama İşini en sona bıraktığı anlaşılmaktadır.

Cumhur, bu tür rivayetlere dayanarak mutlak olarak boy abdestinde ayaklan en son yıkamanın müstehab olduğu görüşüne varmıştır.

İmam A'zam Ebu Hanîfe (ö. 150/767) ve öğrencilerine göre, gusledilen yer; leğen, küvet gibi suyun biriktiği bir yer durumunda ise ayaklan yıkama işini en sona bırakmak, değilse abdestin hemen sonunda yıkamak müstehabtır.

Hz. Peygamber (s.a.v.)'in, avret yerini yıkama esnasında eline herhangi bir kokunun bulaşmış olma İhtimaline karşılık ellerini yere iyice sürttüğü anlaşılmaktadır. Bu da, Hz. Peygamber (s.a.v.)'in, temizliğe ne derece önem verdiğini ve hoş olmayan kokuların bedeni üzerinde kalmaması için ne kadar dikkat ettiğini göstermektedir.

“Başına avuç dolusu üç avuç su döktü. Sonra bedeninin diğer yerlerini yıkadı” ifadesinden; Resulullah (s.a.v.)'in saçlarının arasını ovalamadığı, sadece suyu dökmekle yetindiği anlaşılır. Fakat başka rivayetlerde, daha su dökünmeye başlamadan vücutta kıl olan yerlerini ovaladığı zikredilmiştir. Burada ravinin, hadisi uzatmamak için bunu zikretmemiş olduğu anlaşılacağı gibi, Hz. Peygamber (s.a.v.)'in ovalamayı bazen terk ettiği de anlaşılabilir.

Cabir b. Abdullah (ö. 74/693), İbn Ebi Leyla (ö. 148/765) ve Saîd b. Müseyyeb (ö. 92/712), bu hadise dayanarak, boy abdesti ve namaz abdestinden sonra kurulanmanın mekruh olduğunu söylemişlerdir.

Şâfiîlerin meşhur olan görüşüne göre, silinmeyi terk etmek müstehabtır.

Hz. Osman, Hasan b. M, Enes b. Mâlik, Hasen el-Basrî, İmam Mâlik, İmam Ahmed ve İmam A'zam Ebu Hanîfe'ye göre; boy abdesti ve namaz abdestinden sonra kurulanmada bir mekruhluk görmemişlerdir. Bunlar görüşlerine, İbn Mâce'nin Selmân el-Fârisî'den rivayet ettiği, “Resulullah (s.a.v.) abdest aldı, üzerinde olan yün cübbeyi ters çevirdi ve onunla yüzünü sildi” hadisi ile Tirmizî'nin Hz. Aişe'den rivayet ettiği “Resulullah (s.a.v.)'in bir bez parçası vardı. Abdestten sonra bununla kurulanırdı” hadisini delil olarak kabul etmişlerdir.

Resulullah (s,a.v)'in havlu kullanmaması, her zaman kullandığının aksinedir. Onun bu hareketi, o gün havlu kullanma ihtiyacını hissetmemesinden veya serinleme isteğinin bulunmamasından olsa aerektir.

10- Cünüplükten Dolayı Yıkanırken Müstehab Olan Su Miktarı Ve Erkek ile Kadının Aynı Kaptan Yıkanması Ve Birbirlerinden Artan Suyla Yıkanmaları

245- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.) “Kadeh” denilen bir kabta yıkanırdı ki, o da “Farak” demektir. Ben ve Resulullah.(s.a.v.}, aynı kaptan yıkanırdık.” [381]

Açıklama:

Farak, yaklaşık olarak sekiz litre su alabilen bir ölçü birimidir.

Srkek ve kadının, gerek aynı anda bir kaptan ve gerekse de birbirlerinden artan suyla yıkanmaları caizdir. Aynı kaptan abdest almaları ittifakla caizdir.

246- Ebu Seleme b. Abdurrahman'dan rivayet edilmiştir:

“Ben, Âişe'nin süt kardeşiyle birlikte Âişe'nin yanına girdim. Süt kardeşi, ona; Peygamber (s.a.v.)’in cünüplükten çıkmak için nasıl yıkandığını sordu. Bunun üzerine Âişe, bir sa' kadar (su alan) bir kap isteyerek (o suyla) yıkandı. Bu sırada bizim ile onun arasında bir perde vardı. Başının üzerine üç defa su döktü.

Ebu Seleme b. Abdurrahman der ki:

“Peygamber (s.a.v.)'in hanımları saçlarını kısaltıp perçem gibi olurdu.” [382]

Ebu Seleme b. Abdurrahman, Âişe'nin kız kardeşi Ümmü Külsüm'ün süt oğludur. Bu durumda Âişe, onun teyzesi konumundadır. Âişe'nin süt kardeşinin kim olduğu hususunda değişik görüşler ileri sürülmüştür.

Kadı İyâz'a göre; bu iki kişi, Hz. Âişe'nin başını ve vücudunun mahrem kişilere haram olmayan üst kısmını yıkarken görmüşlerdir. Çünkü görmeyecek olsalar su isteyerek onların huzurunda temizlik yapmasının bir anlamı olmazdı. Onların göremeyeceği bir yerde olsaydı o zaman “Bize şöyle anlattı” diye olayı anlatırlardı. Demek ki, mahrem kişilerin görmesi helal olmayan yerlerini örtmek için araya bir perde koymuştur.

Burada Hz. Âişe'nin, soruyu soranlara hemen fiilen öğretmesi, konuyu öğrenme açısından önemli bir durumdur. Çünkü fiilin etkisi, sözden daha etkili olup kalıcı bir durumdur. Bunun için de olayı detaylı bir şekilde değil de kısaca bir sa' kadar su alan bir kap isteyerek o suyla uygulamalı olarak göstermiştir.

Sâ', yaklaşık dörtlitre su alabilen ölçü birimidir. Bu, Irak fakihlerine göredir.

Bu hadis, yıkanan kimsenin suyu vücuduna tekrar tekrar dökünmesinin şart olmayıp asıl olanın stıyun bütün bedeni kaplamasıdır.

Ayrıca bu hadis, ihtiyaç halinde kadınlann, saçlarının kısaltılab ileceğine delil teşkil etmektedir.

247- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

“Ben ve Resulullah (s.a.v.), aramızdaki bir kaptan yıkanırdık. O benden önce davranırdı. Ben de ona:

“Bana bırak, bana bırak!” derdim.

Aişe, (her) ikisinin de (bu sırada) cünüp olduğunu belirtmiştir. [383]

Açıklama:

Daha önce de geçtiği üzere, erkek ile kadının bir kaptan beraberce yada biri diğerinden artan suyla yıkanmaları caizdir.

248- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Peygamber (s.a.v.) bir müdd (su) ile abdest alırdı. Bir sâ'dan beş müdde kadar (su) ile de boy abdesti alırdı.” [384]

Açıklama:

Hadis, Resulullah (s.a.v.)'in namaz abdesti ve boy abdesti için ne kadar su kullandığını göstermektedir. Daha önce de geçtiği üzere; bîr sâ' yaklaşık dört litre su alabilen ölçü birimidir. Bir müdd ise yaklaşık bit titre su alabilen ölçü birimidir. Buna göre Resulullah (s.a.v.), namaz abdesti için bir litre civarında su kullanmaktaydı. Boy abdesti için ise dört yada beş litre civarında su kullanmaktaydı.

Bu da gösteriyor ki; boy abdesti için yetecek su için belli bir miktarla sınırlama getirilmemiştir. Çünkü vücudun her yerini ıslamak şartuyla az su ile de çok suyla da yıkanmak caizdik Yalnız namaz abdesti ile boy abdestinde hadislerin gösterdiği miktardan daha az su kullanmamak müstehabtır. Bu rivayette, Enes, beş müddü, Resulullah (s.a.v.)'in boy abdestte kullandığı suya belli bir sınırlama göstermişse de bazı alimlerin kanaatlerine göre o, Peygamber (s.a.v.)'in daha ziyade kullandığını duymamıştır. Yoksa 244 nolu Hz. Aişe hadisinde de geçtiği üzere Resulullah (s.a.v.) “Farak” denilen büyük bir kaptan yıkandığı rivayet edilmiştir. Buna göre Enes'in, “Bir sa'dan beş müdde kadar suyla yıkanırdı”

ifadesinden, “Bundan öteye geçmezdi” manasını çıkarmak doğru olmaz. Çünkü Enes, sadece gördüğünü anlatmış-tır. Onun gördüğü sadece bu miktardır. Çünkü haller, ihtiyaca göre değişebilir.

11. Boy Abdesti Alırken Başa Ve Diğer Yerlere Suyu Üç Defa Dökünmenin Müstehab Olması

249. Câbir b. Abdullah (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.) cünüplükten yıkanacağı zaman başına üç avuç su dökerdi.

(Hz. Ali'nin torunu) Hasan b. Muhammed, Câbir'e:

“Doğrusu benim saçım çok” dedi. Câbir der ki: Ona:

“Ey kardeşimin oğlu! Resulullah (s.a.v.)'in saçı, seni saçından daha çok ve daha temizdi” dedim. [385]

Açıklama:

Burada *“Benim saçım çok”* ifadesiyle, başı yıkamak için üç avuç suyun yetmeyeceği anlatılmak istenmiştir. Câbir'de, ona; üç avuç suyun, Peygamber (s.a.v.)'e yettiğine göre kendisine de yeteceğini belirtmiştir.

Ayrıca bu hadiste; saç çok olsa da başı üç avuç suyla yıkamanın yeterli olacağı, suyu fazlaca .israf etmenin doğru olmadığı, yıkanırken önce başa ondan sonra vücudun diğer yerlerine su dökülmesi gerektiği, dini konularda bilen kimselere soru sorulması lazım olduğu ve Resulullah (s.a.v.)’in boy abdesti alırken başını üç avuç suyla yıkadığı anlatılmaktadır.

12- Boy Abdesti Alan Kadının Saç Örgülerinin Hükmü

250- Ümmü Seleme (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.)'e:

“Ey Allah'ın resulü! Ben başımın saç örgüsü çok olan bir kadınım. Cünüplükten yıkanmak için onu çözeyim mi?” diye sordum. O da:

“Hayır! Başına sadece üç avuç su dökmen sana yeter, sonra üzerine suyu dokunup temizlenirsin!” buyurdu. [386]

Açıklama:

Hadisten anlaşıldığına göre; cünüplükten dolayı boy abdesti alacak olan kadının saç örgülerini çözmesine lüzum yoktur.

Şafiîlere göre su, saçların dibine ve iç kısmına ulaşıyorsa örgülerin çözülmesine gerek yoktur. Ulaşmıyorsa örgülerin çözülmesi vaciptir. Bu, hem erkek için ve hem de kadın için geçerli bîr durumdur. Yıkanmayı gerekli kılan sebepler arasında fark yoktur.

Hanefilere göre ise su, kadının saç örgülerinin dibine ulaştığı takdirde örgülerin çözülerek saçların yıkanmasına gerek yoktur. Çünkü bu Ümmü Seleme hadisinde de görüldüğü üzere Resulullah (s.a.v.) Ümmü Seleme'nin saç örgülerini çözmesini istememiş, sadece başına sadece üç avuç su dökmeyi yeterli görmüştür. Erkeklerin saçların örgülüyse yıkanırlarken örgülerini çözüp suyu saçlarının tamamına ulaştırmaları gerekir.

251- Ubeyd b. Umeyr'den rivayet edilmiştir:

“Âişe'ye, Abdullah İbn Amr'ın, kadınlara yıkanacakları zaman saç örgülerini çözmelerim emrettiği bilgisi ulaşmıştı. Bunun üzerine Aişe:

“Şu Abdullah İbn Amr'a şaşarım! Kadınlara yıkanacakları zaman saç Örgülerim çözmelerini emrediyormuş. Başlarım/saçlarını traş etmelerini emretmiyor mu? Doğrusu ben ve Resulullah (s.a.v.) aynı kaptan yıkanırdık. Başıma üç defa su dökmekten fazla bir şey yapmazdım” dedi. [387]

Açıklama:

Görüldüğü üzere bu iki rivayette, boy abdesti alırken kadının saçlarını çözmesinin gerekmediği belirtilmektedir. Dolayısıyla yıkanan kadının saçlarının içine ve dışına su işlediği zaman onları çözmek vacip değildir.

Abdullah İbn Amr'ın, yıkanırken kadınlara saç örgülerini çözmelerini emretmesi, bunu vacip gördüğü şeklinde yorumlanır. Bu durumda Abdullah İbn Amr, konuyla ilgili Ümmü Seleme hadisi ile Aişe hadisini duymamış demektir. Ayrıca Abdullah İbn Amr'ın bu emri müstehab olmak üzere ihtiyaten vermiş olması da ihtimal dahilindedir.

13- Hayızdan Dolayı Yıkanan Kadının, Kan Gelen Yere Bir Parça Kokulu Bîr Şey Sürmesinin Müstehab Olması

252- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

“Esma”, Peygamber (s.a.v.)'e hayızdan nasıl yıkanılacağım sordu. Peygamber (s.a.v.):

“Sizden birisi suyunu ve (kokulu) sidresini alıp temizlenir. Temizliğini de güzel bir şekilde yapar. Sonra suyunu başına döküp başını şiddetli bir şekilde ovalar, ta ki su saç diplerine kadar ulaşsın. Sonra vücuduna su dökünür, sonra üzerine misk sürülmüş bir bez parçası alarak onunla temizlenir” buyurdu. Esma:

“Bununla nasıl temizlenecek?” diye sordu. Peygamber (s.a.v.):

“Subhanallah! Onunla temizlenirsin istet' buyurdu. Bunun üzerine Aişe, sözünü gizlercesine (fısıltıyla) ona:

Kanın (geldiği) yere sürersin!” dedi.

Ayrıca Esma, Peygamber (s.a.v.)'e, cünüplükten nasıl yıkanılacağım da sordu. Peygamber (s.a.v.):

“Su alıp temizlenir ve temizliği güzel bir şekilde yaparsın yada temizliği mübalağalı bir biçimde yaparsın. Sonra suyu başına döküp onu ovalarsın. Ta ki su saçlarının dibine varsın. Sonra suyu üzerine dökersin” buyurdu. Bunun üzerine Âişe:

“Şu Ensar kadınları, ne iyi kadınlardır. Dinlerini öğrenme hususunda kendilerine haya/utanma engel olmuyor” dedi. [388]

Açıklama:

Burada özellikle hayızdan temizlenen bir kadının sünnete uygun şekilde nasıl temizleneceği açıklanmaktadır. Hayızdan yada nifastan temizlenen bir kadın, önce güzelce yıkanıp temizlendikten sonra bir pamuk yada bez parçasına misk veya gül yağı gibi güzel kokular sürerek onunla cinsel organını ve kan bulaşan yerlerini güzelce ovuşturarak temizliği bu şekilde tamamlar.

Burada söz konusu edilen “Sidre”den maksat; yıkanırken kullanılan sidre yaprağıdır. Rivayete göre; bu ağacın yapraklan kurutularak dövülür ve onunla hamamda yıkanılırdı.

Burada güzel koku sürünmekten maksat; kadının, ay halinden sonra güzel kokmasını ve kan gelen yer ile çevresini temizleyerek pis kokudan kurtulmasını sağlamaktır. Bu, evli yada bekar olsun, hayız ve nifastan temizlenen kadınlara müstehabtır. Kadın misk bulamazsa onun yerine herhangi güzel bir koku da sürebilir. Pis kokuyu giderecek bir şey bulamazsa suyla yıkanması da yeterlidir.

Peygamber (s,a,v)'e soru sormaya gelen kadın, Ensar'dan Esmâ'nın kim olduğu hususunda çeşitli görüşler ileri sürülmüştür. Bununla birlikte olayın çeşitli zamanlarda meydana geldiğini söyleyenler de olmuştur.

14- Müstehaza, Olan Kadının Yıkanması Ve Namazı

253- Hz. Aişe (r. anhâj'dan rivayet edilmiştir:

Fatıma bint. Ebi Hubeyş, Ebu Hubeyş, Muttalib İbn Esed'in oğludur- Resulullah (s.a.v.)'e:

“Ben, (daimi surette) istihazalı bir kadınınım. Hiç temizlenemiyorum. Acaba namazı bırakayım mı?” diye sordu. Resulullah (s.a.v.), ona:

“Bu, hayz (kanı) değil, bir damar (kanı)dır. Hayız kanı(n) geldiğinde namazı kılma. Hayız(ın) bittiği zaman kanı yıka ve namaz kıl” buyurdu. [389]

Ebu Hubeyş'in asıl adı. Kays b. Muttalib'dir.

254- Hz. Aişe (r. anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.)'in baldızı, Abdurrahman b. Avf in hanımı Ummü Habîbe bint. Cahş yedi yıl istihaze olmuştu ve bu hususu Resulullah (s.a.v.)'e sordu. Resulullah (s.a.v.):Bu, hayz kanı değil, bir damar kanıdır. Boy abdesti al ve namazını kıl' buyurdu." bir bozukluk sebebiyle gelen Mı kanıdır. Dıger bir rtadey loğusalık dışındaki Ümmü Habîbe hadisinin, Fatıma bint. Ebi Hubeyş hadisiyle nesh edildiği de ileri sürülmüştür.

Hattabî (ö. 388/998)'ye göre; bu hadis, kısa bir şekilde rivayet edilmiştir. Kadının hali, genişçe bir şekilde açıklanmamıştır. Her istihazalı kadına boy abdesti aimak vacip değildir. Boy abdesti alma emri; gelen kanın, hayız kanı mı, yoksa istihaze kanı mı olduğunu ayıra-mayan yada gününü, vaktini ve sayısını unutan kimse kadın için geçerlidir. Böylesi bir kadın, hiçbir namazını terk edemez ve her namaz için yıkanması gereklidir.

Hz. Peygamber (s.a.v.) zamanında dokuz tane müsteha2alı kadın vardı. Bunlar; Fatıma bint. Ebu Hubeyş, Ümmü Habîbe bint. Cahş, kız kardeşi Hamne, kız kardeşi Ümmü'I-Mü'minin Zeyneb bint. Cahş, Sehle bint. Sehl, Ümmü'l-Mü'minin Şevde, Esma bint. Mürsid el-Hârisî, Zeyneb. Bint. Ebi Seleme, Bâdine bint.Gaylân es-Sakafî'dir.

Burada gecen “Hind”in, hadisin ravisi olan Ebu Bekr İbn Abdurrahrnan'ın hanımı mı, yoksa akrabası mı olduğuna dair hiçbir yerde bir bilgiye rastlanılmamıştır. İbn Hacer (ö. 852/1447)'in, “El-İsâbe” adlı eserinin sonunda bir “Hind”den bahsedilmiş, fakat kim olduğu açıklanmamıştır.

15- Hayızlı Kadına Namaz Degıl, Sadece Orucun Kazasının Vacip Olması

255- Muâze'den rivayet edilmiştir:

“Neden hayızlı kadın orucu kaza ediyor da, namazı kaza etmiyor?” diye soru sordum. Aişe:

“Sen, Harûriyye misin?” dedi. Ben de:

“Harûriyye değilim, fakat (bunun hükmünü öğrenmek için) soruyorum” dedim. Aişe:

“Peygamber hayattayken) bu iş, bizim başımıza gelirdi. Dolayısıyla da orucu kaza etmekle emrolunurduk. Fakat namazı kaza etmekle emrolunmazdık” diye cevap verdi. [390]

Açıklama:

Harûrâ: Küfeye iki mil uzaklıktaki bir köyün adıdır. Haricilerin toplandıkları ilk yen Bu nedenle Haricilere, bu köye nispetle, “Harûriyye” denilmiştir.

Siffîn savaşında ortaya çıkan meselenin çözümlenmesi için hakem tayin edilmişti. çiler, “Hüküm ancak Allah'ındır” sözünü düstur edindikleri için, hem Hz. Ali (ö. 40/660) hem de Muaviye (ö. 60/679) ile taraftarlarını tekfir edip her iki taraftan da ayrılmışlardı, nedenle onlar, din ile hakkın haricine çıktıkları ve Hz. Ali'den ayrıldıkları için “Harici! (=çıkanlar/karşı çıkanlar)” diye meşhur olmuşlardır.

Hadisi rivayet eden kadının adı, Muâze bint. Abdullah el-Adeviyye'dir. İbn Maîn, bu dinin, güvenilir birisi olduğunu belirtmiştir. Hicretin 83. yılında vefat etmiştir.

Hz. Aişe'nin, kadına “Sen Harûriyye inisin?” şeklinde bir soru sormasının nede Haricilerin, hayız olan kadının hayız müddetince

kılamadığı namazları, temizlendikten soı kaza etmesinin gerektiğini kabul etmeleriydi.

Hayız olan kadın, genel kabule göre; namaz kılamaz, oruç tutamaz, kocasıyla cinsel ilşkide bulunamaz. Bunun yanı sıra Hanefiler dahil fakihlerin çoğunluğuna göre, hayızlı kc nın; Kur'an okuması, Mushafı eline alması, mescide girip orada kalması caiz değildir, konuda hayızlı kadın, cünüp kimse gibidir. Dolayısıyla ihtiyaç halinde mescide girebilir duâ ve zikir niyetiyle duâ ayetlerini, Fatiha, İhlas gibi sureleri, besmeleyi, kemle-i tevhid Şahadeti okuyabilirler.

Mâliki fıkıhçıları ise, bazı sahabe ve tabiun alimlerinden rivayet edilen, görüşlerin de: ğiyle, kadının, hayız süresi içerisinde Kur'an okuyabileceğini, fakat hayız kanı kesildiği anc itibaren gusledip temizleninceye kadar cünüp hükmünde olup Kuran okuyamayacakla belirtmişlerdir. İbn Hazm (ö. 456/1063), bu şartı da aramaz.

Mâlikîler ve İbn Hazm dahil bir grup İslam alimi, cünüplük halinin iradî, hayızm ise ri iradî oluşundan hareketle hayızlı kadın lehine bir ayırım yapmayı gerekli görmüş,özell Mâlikîler, kadınların Kur'an öğretimi ve öğrenimi için böyle bir ruhsata ihtiyacı bulundı noktasından hareket etmişlerdir.

Hayızlı kadının, hayız sebebiyle ibadet edememesi, dinin ona tanıdığı bir muafiye Bu ibadetleri yapamadığı için dinî bir sıkıntı, eksiklik ve sorumluluk duyması yersizdir. İbaderde, sayı ve süreden ziyade niyet ve fıkri-ruhî yoğunluk önemlidir.

Hadiste oruç ile namaz arasında bir bağ kurulmasının sebebi; namaz İbadetinin, bec olma bakımından oruca benzemesidir. Hayızlı olan kadınların orucu kaza etmeleri gere Çünkü oruç ibadeti, yılda bir defa

yapılmaktadır. Dolayısıyla tutulamayan oruç için V edilmesinde bir güçlük yoktur. Hayız (=ay hali/regl) hali ise, genelde, her ay meydana meşinden ötürü günlük ibadet olan namazın birikmesine, böylece de ibadette güçlük doğ: sına sebep olur. Allah ise, kuluna güçlük dilemez. Bu nedenle de İslam, bu güçlüğü kaldın tır.

16- Boy Abdesti Alan Kimsenin Elbise Ve Ona Benzer Bir Şeyle Perdelenmesi

256- Ümmü Hâni' bint. Ebi Tâlib (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

"Ümmü Hâni", Mekke'nin feth edildiği sene Resuluüah (s.a.v.) Mekke'nin yukarı tarafında bulunduğu bir sırada onun yanına gelmişti. Resulullah (s.a.v.) ise yıkanmaya kalkmıştı. Rahat bir şekilde yıkanması için kızı) Fâtıma, ona bir elbiseyle perdelemişti. Sonra Resulullah (s.a.v.) elbisesini alıp ona sarınmış ve daha sonra da sekiz rekathk kuşluk nafile namazı kılmıştı." [391]

Açıklama:

Ümmü Hâni', Resulullah (s.a.v.)'in amcası Ebu Tâlib'in kızı ve Hz. Ali'nin de kardeşidir. Asıl isminin ne olduğu hususunda görüş ayrılığı vardır. Mekke'nin feth edildiği gün müslüman olmuştur. Mekke, hicretin 8. yılında feth edilmiştir.

Burada boy abdesti alacak kimsenin, arada perde olmak kaydıyla mahrem akrabasından bir kadının yanında yıkanabilir. Bununla ilgili olarak benzeri bir rivayet 245 nolu hadiste geçmişti.

Kuşluk namazını 8 rekat olarak kılmak caizdir.

16- Boy Abdesti Alan Kimsenin Elbise Ve Ona Benzer Bir Şeyle Perdelenmesi

256- Ümmü Hâni' bint. Ebi Tâlib (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

“Ümmü Hâni”, Mekke'nin feth edildiği sene Resulullah (s.a.v.) Mekke'nin yukarı tarafında bulunduğu bir sırada onun yanına gelmişti. Resulullah (s.a.v.) ise yıkanmaya kalkmıştı. Rahat bir şekilde yıkanması için kızı Fâtınıa, ona bir elbiseyle perdelemişti. Sonra Resulullah (s.a.v.) elbisesini alıp ona sarınmış ve daha sonra da sekiz rekathk kuşluk nafile namazı kılmıştı.” [392]

Açıklama:

Ümmü Hâni', Resulullah (s.a.v.)'in amcası Ebu Tâiib'in kızı ve Hz. Ali'nin de kardeşidir. Asıl isminin ne olduğu hususunda görüş ayrılığı vardır. Mekke'nin feth edildiği gün müslüman olmuştur. Mekke, hicretin 8. yılında feth edilmiştir.

Burada boy abdesti alacak kimsenin, arada perde olmak kaydıyla mahrem akrabasından bir kadının yanında yıkanabilir. Bununla ilgili olarak benzeri bir rivayet 245 nolu hadiste geçmişti.

Kuşluk namazını 8 rekat olarak kılmak caizdir.

17- Başkalarının Avret Yerlerine Bakmanın Haram Olması

257- Ebu Saîd el-Hudrî (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Erkek erkeğin, kadın da kadının avret yerine bakamaz. Erkek erkeğe bir elbisenin içinde yanaş amaz. Kadın da kadına bir elbisenin içinde yanaşamaz.” [393]

Açıklama:

Erkekler erkeklerin ve kadınlar da kadınların avret yerlerine bakamazlar. Erkeklerle kadınların birbirlerinin avret yerlerine bakması haramdır.

Peygamber (s.a.v.) erkeklerin birbirlerinin avret yerine bakmalarını yasaklamakla onların kadınların avret yerine bakmalarının da yasak olduğuna işaret etmiştir. Hatta erkeğin avret yerine bakmak yasak olunca kadmınkine bakmanın yasak ve haram olacağı önceliklidir.

Hanefilere göre, karı kocanın birbirlerinin avret yerlerine bakmasında bir sakınca yoktur.

Erkek erkeğin avretinden başka her yerine bakabilir. Kadının yabancı bir bakması da erkekğin erkeğe bakmasına kıyas olur. Yani göbeğinden diz kapağının altına kadar olan yerlerine bakamaz. Kadının erkeğe bakması da aynı hükme tabidir.

iki erkeğin ve yine iki kadının, aralarında bir engel olmaksızın bir örtü altına girmeleri tahrimen mekruhtur.

18- Avret Yerini Açılmaktan Korumaya Dikkat Gösterilmesi

258- Câbir b. Abdullah (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

"Kabe inşa edilirken Peygamber (s.a.v.) ile Abbâs taş getirmeye gitmişlerdi. Abbâs, Peygamber (s.a.v.)'e:

"Taşlardan korunmak için peştemalım/izarım omzuna koy!" dedi. O da öyle yaptı. Fakat derhal yere düştü. Gözleri semaya dikildi. Sonra ayağa kalkıp, (Abbâs'a):

"Peştemalım(ı ver), p eşte malımı ver!" dedi.

Bunun üzerine Abbâs, ona elbisesini giydirdi. [394]

Açıklama:

Bu olay, Resulullah (s.a.v.)'in çocukluğu döneminde geçmişti. Resulullah (s.a.v.)'in bu sırada kaç yaşında olduğu meselesi ihtilaflıdır, tbn Battal ile Ibn Tîn'e göre, 15 yaşında idi. İbn İshâk'a göre ise 35 yaşında idi. Süheylî'ye göre isi bu olay iki defa meydana gelmiştir. Biri küçüklüğünde ve diğeri de Kabe yapılırken gerçekleşmişti.

Resulullah (s.a.v.)'in düşüp bayılmasına sebep avret yerinin açılmasıdır. Bu olaydan sonra Resulullah (s.a.v.) hiçbir zaman açık saçık görülmemiştir.

Bu olay, Resulullah (s.a.v.)'in küçüklüğünden itibaren çirkin şeylerden, cahiliyet ahlakından ve her türlü rezil şeylerden korunmuş, peygamberliğinden önce ve sonra daima en temiz bir hayat yaşamıştır. Çünkü Yüce Allah, Resulullah (s.a.v.)'i en güzel ahlak ve en mükemmel haya fıtratıyla yaratmıştır. Hatta evinden çıkmayan bakire bir kızdan daha utangaç idi. Bunun için de avret yeri açılınca düşüp bayılmış ve bir daha asla çıplak olarak görülmemiştir.

Bu hadis, hem insanların huzurunda ve hem de tenha bir yerde çıplak gezmenin caiz olmadığına delildir.

Yine avret yeri görülecek şekilde oturmak ta, çıplak gezmek hükmündedir. Bundan dolayı peştemalsız hamama girmek yasaklanmıştır.

259- Misver b. Mahreme'den rivayet edilmiştir:

Taşımakta olduğum ağır bir taşı getirmiştim. Bu sırada üzerimde hafif bir peştamal vardı. Taş üzerimde İken aniden peştemalim çözülüverdi. Taşı bırakamadım ve bu şekilde yerine kadar götürdüm. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):

“Dönüp elbiseni al. Çıplak gezmeyin!” buyurdu. [395]

Açıklama:

Resulullah (s.a.v.)'in *“Çıplak gezmeyin”* ifadesi; bugün televizyonlarda, deniz kenarlarında yada çarşı ve caddelerde uygunsuz bir vaziyette gezip “Biz de müslümanız”, “Bizim de annemiz-babamız hacı yada başörtülü”, “Zamanın icabı böyle”, “Modaya uymak lazım”, “Zaman sana uymuyorsa sen zamana uy” türünde bir çok söz söyleyen kimselere aslında pek çok söz söylemektedir. Bu tür düşüncelerin ve uygunsuz giyimlerin İslam'da yeri yoktur.

müslüman, zamana değil de Kur'an'a ve Allah tarafından güzel bir model olarak tanımlanan Peygamber (s.a.v.)'e uymakla mükelleftir. Kur'an ve Peygamber (s.a.v.)'de, müslümanlara; açık-saçık ve çıplak bir vaziyette uygunsuz bir halde giyinmelerini ve gezip dolaşmalarını müslümanlığın vakar ve şerefiyle uygunluk arzetmediğini belirterek bazı özel durumlar

hariç her zaman ve her yerde avret yerlerini örtmeleri gerektiğini emretmektedir.

19- Boy Abdestının, Meninin Gelmesinden Dolayı Olması

260- Ebu Saîd cl-Hudrî (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

"Pazartesi günü Resulullah (s.a.v.)'le birlikte Küba'ya (gitmek üzere yola) çıktım. Salim oğullarının bulunduğu yer)e vardığımızda Resulullah (s.a.v.) İtbân'ın kapısının önünde durup ona seslendi. Itbân, peştemalini sürükleyerek dışarı çıktı. Resulullah (s.a.v.):

"Adama acele ettirdik" buyurdu. Itbân:

"Ey Allah'ın resulü! Ne dersin? Bir adam, hammayla cinsel ilişki halindeyken acele ettiririlip de meni/sperm gelmezse o adama ne lazım gelir?" diye sordu. Resulullah (s.a.v.);

"Su/boy abdesti, ancak suyun/meninin gelmesinden dolayı gerekir" buyurdu. [396]

Açıklama:

Burada "Boy abdesti", kinayeli olarak, "Su" şeklinde belirtilmiştir. Boy abdestinin gereği olarak ta, "meni'(nin gelmesi gösterilmiştir. Bu hükmün, Ubey b. Ka'b'tan "Muhacir ve Ensar'dan bir takım gençler, suyun (=boy abdestinim), sudan (-meniden) dolayı gerekip gerekmediği hususunu (aralarında) tartışalıbilir. Bu kural, Resulullah (s.a.v.)'in, İslam'ın başlangıcında verdiği bir ruhsat idi. Daha sonra Resulullah (s.a.v.), erkeğin sünnet yerinin, kadının sünnet yerine girmesinden dolayı) yıkanmayı

emretmiştir” [397] şeklinde İslam'ın başlangıcında geçerli olduğu ve daha sonra bu hükmün kaldırıldığı belirtilmiştir.

“İlişki de bulunursa, her ikisine de boy abdesti almak vacip olur” [398] hadisiyle nesh olunduğu da belirtilmiştir.

Dört mezhebin icma ettiği görüşe göre de; guslün gerekmesi için, meni gelmese bile, erkeklik organının uç kısmının kadının organına girmesi gerekmektedir.

261- Übeyy b. Ka'b (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.), hanımiyla cinsel ilişkide bulunup da meni/sperm indirmeyen erkek hakkında:

“Cinsel organını yıkar ve (namaz abdesti gibi) abdest alır” buyurdu. [399]

Söz konusu ilk uygulama kaldırıldığı halde bunu bilmeyen yada duymayan bazı sahabiler, eski uygulamaya devam etmişler, sonra işin gerçek yönü kendilerine bildirildiğinde bu görüşlerinden dönmüşlerdir.

20- Boy Abdestinin Meniden Dolayı Olmasıyla İlgili Hadisin Yürürlükten Kaldırılması Ve Sünnet Yerlerinin Birbirlerine Kavuşmasıyla Guslün Vacip Olması

262- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Erkek, kadının dört kenarı arasına oturup cinsel ilişki de bulunması münasebetiyle yorulana değin çalışırsa kendisine boy abdesti

almak/yıkanmak vacip olur.” [400]

Açıklama:

Boy abdestînin gerekmesi için meninin gelmesi şart değildir. Erkeğin sünnet mahallinin kadının organında kaybolmasıyla, hem erkeğe ve hem de kadına boy abdest almak gerekir. Bugün mesele hakkında herhangi bir görüş ayrılığı yoktur. Dört mezheb bu konuda icma etmiştir. Bu görüş ayrılığı, İslam'ın ilk yıllarında vardı. Daha önce de açıklandığı üzere bu hüküm daha sonra kaldırılmıştır. Bir sonraki gelen hadis de, bu görüşü desteklemektedir.

Yalnız dört organla neyin kastedildiği hususunda ihtilaf edilmiştir. Bu konuda çeşitli yorumlar yapılmıştır. Fakat burada asıl kastedilen husus; cinsel ilişki olup Resulullah (s.a.v.) ise bu hususu kinaye ederek açıkça söylemekten kaçınmıştır.

263- Peygamber (s.a.v.)'in hanımı Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

“Bir adam, Resulullah (s.a.v.)'e gelip ona; hanımıyla cinsel ilişkide bulunup da mensini tutan kimsenin durumunu sordu. Sonra da bu kadın ile erkeğe boy abdesti gerekir mi?” dedi.

Âişe bu sırada orada oturmaktaydı. Resulullah (s.a.v.) (Âişe'yi göstererek):

“Ben ve şu, bu (dediği)nî yapıyoruz. Sonra da yıkanıyoruz/boy abdesti alıyoruz!” buyurdu. [401]

(Daha öncede geçtiği üzere; erkeklik organının uç kısmının kadının organına girmesi halinde meni gelmese bile hem kadına ve hem de erkeğe

boy abdesti almak gerekir. Tirmizî'ye göre, İlim adamlarının çoğunun nazanndaki uygulama: “Bir kimse, hanımıyla cinsel ilişki de bulunupta meni gelmese bile boy abdesti almak gerekir” [402] şeklindedir,

Yalnız burada Resuluüah (s.a.v.)'in *“Ben ve şu, bu {dediği)ni yapıyoruz. Sonra da yıkanıyoruz/boy abdesti alıyoruz!”* şeklindeki sözü; bir maslahattan ve ihtiyaçtan kaynaklanan bir durum olup aralarındaki sırrı ortaya çıkarmak şeklinde anlaşılmamalıdır.

21- Ateşte Pişen Şeylerden Dolayı Abdest Almanın Gerekmesi

264- Peygamber (s.a.v.)'in hanımı Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Ateşte pişen şeylerden dolayı abdest alınız!” [403]

Açıklama:

Ateşte pişen bir şeyi yemeden ötürü abdestli bir kimsenin tekrar abdest alıp almaması meselesi ihtilaf konusu olmuştur.

Bir grup sahabe ile bazı alimler, bu hadisle amel ederek ateşte pişen bir şeyin yenilmesinden ötürü tekrar abdest alınması gerektiğini belirtmişlerdir. Bunlar, yukarıda ismi geçen kimseler ile Örner b. Abdulazizi, Hasan Basri ve Ebu Kılabe. Ateşte pişmiş yiyecek sebebiyle abdest almanın sebebi; benzerini meleklerin asla yapmayacağı dünya nimetlerinden en üst düzeyde yararlanma olduğu, böyle bir yiyeceği yemek suretiyle meleklere benzemekten uzaklaşmaya sebep olacağı ve ateşte

pişmiş yiyeceğin, kişiye, cehennem ateşini hatırlatacağı, bu ise, insanın kalbinin meşgul olacağı şeklinde açıklanmaya çalışılmıştır. Yalnız bu iddialar ve gerekçeler, gerçekçi değil.

22- Ateşte Pişen Şeylerden Dolayı Abdest Almanın Gerekmemesi

265- Abdullah İbn Abbâs (r.anhümâ)'dan rivayet edilmiştir:

“Peygamber (s.a.v.) etli bir kemik yada et yemişti. Sonra namaz kılmıştı. Fakat abdest almamış, suya da el değdirmemişti.” [404]

Açıklama:

Konu ile ilgili rivayetlerde; Resulullah (s.a.v.)'in bir koyunun kürek kemiği etinden yediği, koyunun ciğerlerinin kızartıldığı, kendisine hediye olarak getirilen et ve ekmekten üç lokm'a yediği, fakat bütün bunlardan dolayı yeniden abdest gerek görmeyerek namaz kıldığı bildirilmektedir.

Dolayısıyla sahabenin, mezhep imamlarının ve alimlerin çoğu; bu konudaki hadisi esas alarak, ateşte pişmiş yiyecekleri yemeden ötürü abdest almanın gerekmeyeceği görüşünü benimsemişlerdir.

266- Abdullah İbn Abbâs (r.anhümâ)'dan rivayet edilmiştir: “Peygamber (s.a.v.) süt içmişti. Daha sonra su isteyip ağzını çalkaladı ve:

“Bunun yağı var!” buyurdu. [405]

Açıklama:

Bu hadis, süt ve benzeri yağlı şeyleri yiyip içtikten sonra ağzı yıkamanın müstehab olduğunu göstermektedir. Bundan maksat; ağzın temizlenmesi ve yağlı maddeler ile yemek kırıntılarının dişlerin arasında kalarak gerek namaz esnasında yutulmasına ve gerekse de normal zamanlarda dişlerde çirkin görüntünün oluşmasına engel olmaktır.

23- Deve Eti Yemekten Dolayı Abdest Almanın Gerekmesi

267- Câbk b. Semaire (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Bir adam, Resulullah (s.a.v.)'e gelip ona:

“Koyuu eti yedikten sonra abdest alayım mı?” diye sordu. Resulullah (s.a.v.):

“İstersen aîs istersen alma!” buyurdu. Adam:

“Deve eti yedikten sonra abdest alayım mı?” diye sordu. Resulullah (s.a.v.):

“Evet? Deve eti, gedikten sonra abdest al!” buyurdu. Adam:

“Koyun ağıllarında namaz kılabirlir miyim?” diye sordu. Resulullah (s.a.v.}:

“Evet!” buyurdu. Adam:

“Deve ağıllarında namaz kılabilir miyim?” diye sordu. Resulullah (s.a.v.):

“Hayır!” diye cevap verdi. [406]

Açıklama:

Bu hadis, deve eti yemenin abdesti bozacağını ifade etmektedir. Fakat bu mesele, sa-habiler ile alimler arasında ihtilaf konusu olmuştur. İmam Ahmed, Ishak b. Rahuyeh ve bazı sahabiler, bu hadisle amel ederek mutlak surette deve etinin abdesti bozduğunu ileri sürmüşlerdir.

Ebu Bekr, Ömer, Osman, Ali, AbduÜah İbn Mes'ud, Übeyy b. Ka'b, Abdullah İbn Abbâs, Ebu Derdâ1, Ebu Talha, Ebu Ümame gibi bazı sahabiler ile İmam Ebu Hanife, İmam Malik, İmam Şafiî ve bu mezheplere bağlı kimseler, deve eti yemenin abdesti bozmadığını ileri sürmüşlerdir. Bu konuda "Resulullah (s.a.v.)'in son uygulaması, ateşte pişen bir şeyden dolayı abdest almamaktı[407] şeklinde Câbir'den gelen hadisi delil olarak almışlardır. Dolayısıyla bu hadis, diğer görüşte olan kimselerin dayandığı hadisin hükmünü ortadan kaldırmaktadır.

Koyun ağıllannda namaz kılmak ittifakla mubahtır. Deve ağıllarında namaz kılmak ise tenzihen mekruhtur. Buradaki mekruhluğun sebebi ihtilaflıdır.

24- Abdestli Olduğunu Yakinen Bilen Bir Kimse, Sonra Abdestinin Bozulduğundan Şüphe Etse O Abdestle Namaz Kılabileceğinin Delili

268- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet.edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Sizden birisi (mescide namaz kılarken) karnında bir şey hissedip de kendisinden bîr şey çıkıp çıkmadığını kestiremezse, ses işitmedikçe yada koku duymadıkça sakın mescidden çıkmasın!" [408]

Açıklama:

Namaz kılan bir kimse, yellendiğini ya koku duymak yada ses işitmek suretiyle bilir. Bunlardan birisini iyice bilmedikçe namazdan çıkması doğru olmaz. Sesi kulağıyla işitmek ve kokuyu da burnuyla duymak şart değildir. Çünkü sağır olan bir kimse sesi işitmez, burnu tıkalı olan kimse de kokuyu duymaz. Dolayısıyla bunların mevcut olduğunu bilmek yeterlidir.

Soruyu soran kimse, bazı rivayetlerden anlaşıldığına göre Abdullah b. Zeyd b. Asım'dır.

25- Olu Hayvan Derilerinin Tabaklamak Suretiyle Temizlenmesi

269- Abdullah İbn Abbâs (r.anhümâ)'dan rivayet edilmiştir:

“Meymûne'nin azadlı bir cariyesine, bir koyun sadaka olarak verilmişti. Bir süre sonra koyun öldü. Resulullah (s.a.v.), koyunun yanından geçerken:

“Onun derisini alsanız da tabaklayıp sonra da ondan faydalaıısanız ya!” buyurdu. Oradaki sahabiler:

“Bu koyun kendiliğinden ölmüştür” dediler. Resulullah (s.a.v.):

“Ölmüş hayvanın ancak etini yemek haramdır” buyurdu.[409]

Açıklama:

Bu hadis; ölmüş bir hayvanın sadece etini yemenin haram olduğunu, derisinin ise tabaklanmak suretiyle helal olduğunu belirtmektedir.

Ayrıca bu hadise hükümce aykırı olan hadisler de rivayetler edilmiştir. Bu iki tür rivayet arasındaki zıtlığı gidermek için; olumlu rivayetler, tabaklandıktan sonra kullanılmasının helal olduğuna ve olumsuz mahiyetteki rivayetlerin ise tabaklanmadan önce faydalanma ile kullanılmasının yasak olduğu şeklinde yorumlanmıştır.

Ayrıca bu hadis, ölmüş bir hayvanın bütün kısımlannın haram olduğunu ifade eden;

"Size ölmüş hayvan (=leş) haram kılındı" [410] mealindeki ayetin genel olan hükmünü tahsis ederek tabaklanmış derisini kullanmanın helal olduğunu bildirmektedir.

Ebu Hanîfe'ye göre; domuzdan başka bütün hayvanların leşlerinin derileri tabaklanmak suretiyle temizlenmiş olur.

270- Ebu'l-Hayr'dan rivayet edilmiştir:

"İbn Va'le es-Sebâiyye üzerinde bir kürk görmüştüm. Ona dokundum. İbn Va'le der ki:

"Ona neden dokunuyorsun? Ben, Abdullah İbn Abbâs'a (bunu) sorup:

"Biz, Mağrib'te bulunuyoruz. Yanımızda Berberiler ile Mecusiler'de var. Bazen onların kestikleri bir koçu bize getirip veriyorlar. Biz de onların kestiklerini yemeyiz. Yine bize, içine hayvan yağı koydukları tulumları da getiriyorlar. Bu tulumlardan bir şeyler yiyip içebilir miyiz?" dedim. Bunun üzerine Abdullah İbn Abbâs şu cevabı verdi:

"Biz bu meseleyi Resulullah (s.a.v.)'e sorduk." O da:

"Derinin tabaklanması, onun temizlenmesidir" buyurdu. [411]

Açıklama:

Tabaklama, yaş derinin üzerine toprak döküp veya deriyi toprağa gömüp yada güneşe koyup veyahut değişik bir şekilde kurutup murdar kokusunu gidermek ve onu fesat hükmünden çıkarmakla olur.

Tabaklama suretiyle deri, temizlenmiş olur. Tabaklanmamış deri, pis ve necistir. Ebu Hanife'ye göre; domuz dışında ölmüş bütün hayvanların derileri, tabaklanmak suretiyle derisi temizlenmiş olur.

26- Teyemmüm

271- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

“Seferlerinin birisinde Resulullah (s.a.v.)'le birlikte yola çıkmıştık. Mekke ile Medjne arasında bulunan Beydâ' yada Zâtu'1-Ceyş denilen yere vardığımızda gerdanlığım kopup düşmüştü. Resulullah (s.a.v.), gerdanlığımı aramak üzere konakladı. İnsanlar da onunla birlikte konakladı. Fakat su başında değillerdi. İnsanlar, babam Ebu Bekr'e varıp ona:

“Âişe'nin ne yaptığını görüyor musun? Resulullah (s.a.v.) ve insanları su bulunmayan bir yerde konaklattırdı, üstelik yanlarında da su yok” dediler.

Resulullah (s.a.v.) başını dizime koyup uyuduğu sırada Ebu Bekr çıkageldi:

“Resulullah (s.a.v.)'i ve insanları su bulunmayan bir yerde alıkoydun! Üstelik yanlarında su da yok!” deyip beni azarladı. Öyle ki Allah'ın konuşmasını dilediği kadar söyleyeceğini söyledi, eliyle de böğrüme vurmaya başladı. Resulullah (s.a.v.)'in dizimde uyuyor olmasından dolayı hiç kıpırdıyamadım.

Resulullah (s.a.v.) susuz olarak sabahladığında ayağa kalktı. Derken Allah teyemmüm ayetini [412] ayetini indirdi. Bunun üzerine teyemmüm ettiler.

Bunun üzerine Useyd b. Hudayr:

“Ey Ebu Bekr ailesi! Bu, sizin (sebep olduğunuz) ilk bereketiniz değildir” dedi.

Üzerinde olduğum deveyi harekete geçirdiğimiz de gerdanlığı devenin altında bulduk. [413]

Açıklama:

“Teyemmüm kelimesi sözlükte; bir işe yönelmek, bir şeyi kast etmek” anlamına gelir. Dinî literatürde ise; suyu temin etme veya kullanma imkanının bulunmadığı dınmlarda büyük ve küçük hükmî kirliliği gidermek maksadıyla temiz toprak veya yer cinsinden sayılan bir maddeye sürülen ellerle yüzü ve iki kolu mesh etmekten ibaret hükmî temizlik demektir.

Abdest ve gusül normal durumlarda suyla yapılan ve maddî bir temizlenme özelliği taşıyan hükmî bir temizlik İken teyemmüm istisnai hallerde başvurulan, abdest ve gusül yerine geçen sembolik bir işlemdir. İslam'ın, mükellefler için böyle bir imkanı getirmiş olması, hem namaz başta olmak üzere ibadetlerin yerine getirlmesine Önem vermiş olmasının ve hem de kolaylığı ilke edinmiş olmasının sonucudur.

Teyemmümle, kişinin, farz namazları ve dilediği kadar nafile namaz kılması mubahtır. Yalnız teyemmümle iki farz namaz kılınmaz. Bir kimse farz namaz kılmak için teyemmüme niyet etse onunla farz ve nafile namaz

TüiJbilir. Fakat yalnız nafile namaz için niyet ederse o teyemmümle nafile namaz kılabilir, farz kılamaz.

Yine kişi, bir teyemmümle birkaç cenaze namazı kılabilir.

Abdesti bozan her şey teyemmümü de bozar. Hanefilere ve Mâlikilere göre, teyemmümde, tertip şart değild.ir.

Hanefi alimlerinden bazıları, Abdullah İbn Abbâs hadisine dayanarak, suyu kullanma imkanı olduğu halde abdestin yerine teyemmümün caiz olduğunu söylemişlerdir. [414]

Kur'an'da teyemmüm imkanıyla ilgili olarak şöyle buyurulmaktadır:

“Eğer hasta olur veya yolculukta bulunursanız yada biriniz ayak yolundan gelirse veyahut kadınlarla temasta bulunur da su bulamazsanız, temiz toprakla teyemmüm edin. Onunla yüzlerinize ve kollarınıza mesh edin” [415]

Teyemmümle ilgili bu hüküm,, hicretin 5. yılında inmiş olup Hz. Peygamber (s.a.v.) tarafından uygulamalı olarak gösterilmiştir.

Hz. Âİşe'nin kaybettiği gerdanlık, kız kardeşi Esmâ'ya ait olup [416] on iki dirhem kıymetinde ucuz bir şeydi.

Bahsedilen seferin hangi sefer olduğu meselesi tartışmalıdır. İbn Abdilberr, İbn Sa'd, İbn Hibbân gibi alimlere göre bu olay hicretin besince senesinde meydana gelen Beni Mustahk gazasında gerçekleşmişti. Meşhur İfk olayı da bu gazada meydana gelmişti. Beni Mustalık gazasına, “Müreysi gazası da denilir,

Ayrıca bu hadiste; kadın evli bile olsa kadınla ilgili olarak babasına şikayette bulunmanın, bir kimsenin evli olan kızını te'dib ve terbiye etmek için uyarıda bulunmasının, uyuyan kimseyi rahatsız etmemek için hareketi gerektiren bir davranış karşısında sabrederek onun kıpırdamamasını

sağlamanın, bu doğrultuda namaz kılan yada Kur an okuyan veya ilimle meşgul olan kimseye karşı da aynı davranışı sergilemenin ciaz ve müstehab olduğu ifade edilmektedir.

272- Abdurrahman İbn Ebzâ'dan rivayet edilmiştir:

“Adamın biri, Hz. Ömer'e gelip:

“Doğrusu ben cünüp oldum. Fakat su bulamadım” dedi. Ömer:

“Namaz kılma” diye cevap verdi. Bunun üzerine Ammâr b. Yâsir;

“Hatırlar mısın, Ey Müminlerin Emiri! Hani senle ben, bir seriyyede idik. ikimizde cünüp olmuştuk, fakat su bulamamıştık. Sen namaz kılmamıştın. Fakat ben, toprakta yuvarlanıp sonra da namazımı kılmıştım. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.):

“Sana sadece ellerini yere vurman, sonra ellerine bulaşan toprağı üfürmenî, sonra da ellerinle, yüzüne ve kollarına mesh etmen yeterdi” buyurmuştu dedi. Bunun üzerine Ömer:

“Ey Ammâr! Allah'tan kork” dedi. Ammâr:

“İstersen, bunu hiç söylememiş olayım” dedi. Ömer:

“Bu teyemmüm olayından üzerine aldığın sorumluluğu sana bırakıyoruz” dedi. [417]

Açıklama:

Seriyye: Hz. Peygamber (s.a.v.)'in bizzat katılmayıp kendf.yerine bir komutan eşliğinde gönderdiği askeri birliğe verilen isimdir.

Ammâr, burada ictihad etmiş ve cünüplük halinin abdestsizlige benzemediği zannıyla teyemmümü gusle kıyas etmiştir. Ayrıca bu olayda, Ammâr'ın, teyemmümün aslını bildiği anlaşılmaktadır.

Yine Resulullah (s.a.v.) zamanında sahabenin içtihadı caiz midir?, değil midir meselesi Fıkıh Usulü alimleri arasında ihtilaflıdır. Esah olan görüşe göre, caizdir.

İslam alimleri, teyemmümde, el ve kollardan nerelere kadar mesh yapılacağı konusunda üç görüşe ayrılmışlardır:

a- Parmak uçlarından omuzlara kadar mesh edilmesi görüşüdür. Bu görüş, İmam Zühri ye aittir.

b-Yalnız bileklere kadar mesh edilmesi gerektiğini söyleyenlerin görüşü. Bu görüş ise, Ammâr b. Yâsir'den gelen sahih bir hadise dayanmaktadır.

c- Dirsekler de dahil, dirseklere kadar mesh edilmesi görüşü. Bu görüş; Hanefiler de dahil, cumhurun görüşüdür.

Ammâr, cünüp olduğunda durumunu Peygamber (s.a.v.)'e sorunca, ona, yüzü ve elleri mesh etmeyi emretmiş. O da, Peygamber (s.a.v.)'in kendisine öğrettiği gibi yüz ve ellerde karar kılmıştır. Çünkü Ammâr, Hz. Ömer'le geçen olayda, Peygamber (s.a.v.)'in, kendisine yüz ve elleri öğrettiğini ve kendisinin, Peygamber (s.a.v.)den öğrendiği husus üzerinde karar kıldığını göstermektedir.

273- Ebu Cehm İbnu'l-Hâris İbni's-Sımme el-Ensârî (r.a)'dan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.) Medine yakınlarında bulunan “Bi'ru Cemel” tarafından gelmişti. Bir adam, ona rastlayıp selam verdi. Fakat Resulullah (s.a.v.) onun selamına cevap vermedi. Teyemmüm almak için orada bulunan) bir duvara yönelip yüzünü ve ellerini mesh etti. Sonra da adamın selamını aldı.” [418]

Açıklama:

Peygamber (s.a.v.)’in, kendisine selam veren kimsenin selamını teyemmümden sonra alması, Allah'ın selamını taharetsiz almayı uygun görmemesinden dolayıdır. Yoksa bu uygulama, kesin bir emir mahiyetinde değildir. Çünkü abdestsiz de selam alınabilir. Fakat teyemmüm almak suretiyle abdestli iken selam almak daha uygun bir davranıştır.

274- Abdullah İbn Ömer (r.anhümâ)'dan rivayet edilmiştir;

“Resulullah (s.a.v.) küçük abdest yaparken ona bir adam uğrayıp selam vermişti. Resulullah (s.a.v.)'de (meşgul olduğu için) onun selamına cevap vermemişti.” [419]

Açıklama:

Bazıları, bunun, İslam'ın ilk zamanlarına özgü olduğunu, sonradan abdest alırken verilen selamı kabul ettiğini söylemişlerdir.

Şâfiilerin çoğuna göre; büyük abdest yada küçük abdest sırasında selam almak ve vermek mekruhtur. Çünkü böyle bir halde bir kimsenin; Allah'ı zikretme, teşbihte bulunma ve aksıran kimseye karşılık vermede bulunması da mekruhtur. Zira büyük abdest yada küçük abdest sırasında her türîü söz mekruhtur. Yalnız zarurer hali hariç.

Bazıları da, bu olayı, nesh meselesi çerçevesinde değil de müstehab olarak değerlendirmişlerdir. Bunlara göre, abdestsiz selam almak caiz ise de büyük yada küçük abdest bittikten sonra selam almak müstehabtır.

Tahâvî'de, selam almama meselesinin; Mâide: 5/6'daki abdest ayetiyle nesh edildiğini, bazıları da konuyla ilgili Hz. Aişe'den rivayet edilen hadisle nesh edildiğini söylemişlerdir.

27- müslümanın Necis Olmaması

275- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

Ebu Hureyre, cünüp olarak, Medine sokaklarından birinde, Peygamber (s.a.v.)'e rastlamıştı. (Onu görür görmez) hemen onun yanından sıvışıp gitmiş, yıkanmış. Peygamber (s.a.v.), onu(n niçin sıvışıp gittiğini) araştırmış. Ebu

Hureyre geldiği zaman, ona:

“Ey Ebu Hureyre! Nerdeydin?” diye sormuş. Ebu Hureyre'de:

“Ey Allah'ın resulü! Bana, cünüb olduğum bir sırada rastladın. Ben de yıkanmadıkça senin yanında oturmayı doğru bulmadım” demiş. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):

“Subhanallah! Mü'min kimse pis olmaz” buyurdu. [420]

Açıklama:

Ebu Hureyre'nin, Hz. Peygamber (s.a.v.)'den geri kalmasının sebebi şudur: Resulullah (s.a.v.), sah ab i ler inden biriyle karşılaştığında, onunla tokalaşır ve ona dua ederdi. Ebu Hureyre, cünüp olması sebebiyle kendisinin pis olduğunu zannetmiş ve dolayısıyla Resulullah (s.a.v.)'le tokalaşmaktan korkmuştur. Bundan dolayı da onun yanından sıvışarak

yıkanmaya gitmiştir. Resulullah (s.a.v.)'de, onun bu yaptığın şaşırarak *“Subhanallah! Mü'min kişi pis olmaz”* buyurmuştur.

“Mü'minin pis olmamasının nedeni; onun, cünüplük sebebiyle pis olmayacağı ve başkasını.pisletmeyeceğidir. Hatta insanın derisi, ölüsü, artığı, teri, salyası ve gözyaşı dahi temizdir. Daha doğrusu bütün Adem oğulları temizdir. Bu sebeple cünüp birisiyle konuşmak, ona dokunmak yada tokalaşmakta bir sakınca yoktur.

“Müşrikler, necistir” [421] ifadesiyle kast edilen husus; onların inançlarının ve fiillerinin pisliğidir. Bedenlerinin pisliği değil.

Ölünün pis olup olmayacağı tartışma konusu olmuştur. Hanefi alimlerinden Aynî'ye göre; ister ölü ve ister diri olsun hiçbir şekilde müslüman'ın necis olamaz.

“Subhanallah” kelimesi, burada, taaccüp ve hayret etmek için kullanılmıştır.

28- Cünüplük Halinde Ve Diğer Hallerde Allah'ı Anmak

276- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

“Peygamber (s.a.v.) her anında Allah'ı zikrederdi.” [422]

Açıklama:

Bu hadis, Peygamber (s.a.v.)'in genel bir tarzını anlatmaktadır. Bu da, onun bütün hallerde Allah'ı zikretme, teşbih, tahlil, tekbir ve tahmidde bulunduğunu ifade etmektedir. Yalnız bazı özel durumlarda, 272 nolu hadiste de geçtiği üzere, cünüp İken teyemmüm yapıp temizleninceye kadar

Allah'ın selamını almamış ve yine 273 nolu hadiste de geçtiği üzere, küçük abdest yaparken Allah'ın selamını almamıştır.

Dolayısıyla bu hadis, büyük abdest ve küçük abdest bozma veya cinsel ilişki sırasında yada cünüplük halindeki durumla tahsis edilmiştir, Bu hallerin dışında kalan durumlarda Resulullah (s.a.v.) her zaman Allah'ın selamını almıştır. Bu durumlarda abdestli yada abdestsiz veya cünüp bulunmak ile ayakta, oturur, yürür, yatar halde bulunmak arasında hiçbir fark yoktur.

Bununla birlikte Resulullah (s.a.v.) cinsel ilişki yapmak üzereyken, tuvalete gireceği zaman gibi hallerde dua ve teşbihte bulunmaktan da geri kalmamıştır.

29- Abdestsiz Kimsenin Yemek Yemesinin Caiz Olması, Bunun Mekruh Olmaması Ve Abdest Almasının Hemen Vacip Olmaması

277- Abdullah İbn Abbâs (r.anhümâ)'dan rivayet edilmiştir:

“Biz, Peygamber (s.a.v.)'in bulunduğu bir toplulukta onun yanındaydık. Bir ara büyük abdest yapmadan/tuvaletten gelmişti. Bu sırada yemek getirilmişti.

Ona:

“Abdest almayacak mısın?” diye soruldu. O da:

“Niçin? Namaz mı kılacağım ki abdest abdest alayını!” buyurdu. [423]

Açıklama:

Bu hadiste, abdestsiz bir kimsenin yemek yiyebileceğini ifade etmektedir. Dolayısıyla da alimler, abdestsiz haldeyken yemek yemek, su içmek, Allah'ı zikretmek gibi hususlann caiz olduğunda İttifak etmişlerdir. Bu hususta hiçbir mekruhluk sozkonusu değildir.

Yalnız böyle bir durumda yemek yemek ve bir şey içmek gerektiğinde elleri yıkamak temizlik açısından doğru bir davranıştır. Bununla birlikte yemekten önce el yıkamanın müstehab veya mekruh olduğu konusunda görüş ayrılığı vardır.

30- Tuvalete Girmek İsteyen Kimsenin Okuyacağı Dua

278- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Resulullah (s.a.v.) tuvalete gireceği zaman:

“Allahümme innî eûzu bike mine'l-Hubsi ve'1-Habâis (=Allahım! Erkek ve dişi şeytanların şerrinden sana sığınırım” buyururdu.[424]

Açıklama:

Hubus kelimesi, “Habîs” kelimesinin çoğulu olup “Erkek şeytanlar” anlamına gelmektedir. “Habâis” ise “Habise” kelimesinin çoğulu olup "dişi şeytanlar" anlamına gelmektedir. İb-nü'1-Arabî (ö. 643/1148)'ye göre, bu kelime; çirkin şeyler için kullanılır. Hubs, genellikle, sözde sövmeyi, inançta küfrü, yiyeceklerde haramı, içeceklerde zararlı şeyleri ifade eder.

Tuvalete girmek isteyen kimse, bu duayı okumalıdır. Çünkü tuvaletler, Allah'ın açıkça zikredilmesi uygun olmayan yerler olduğu için şeytanlar, buralarda, çokça eğleşir ve İnsan oğluna daha çok musallat olurlar. Tuvalete girerken şeytanlardan Allah'a sığınmak, bu nedenden dolayı gereklidir. Açık arazide abdest bozmak da, tuvalette abdest bozmak gibi Allah'a sığınmayı gerektirir. Tuvalete girerken Allah'a sığınmayı unutan kimse, İslam alimlerinin çoğunluğuna göre, girdikten sonra kalben Allah'a sığınır.

31- Oturarak Uyumanın Abdesti Bozmaması

279- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Peygamber (s.a.v.) bir adamla gizlice konuştuğu sırada namaz için kamet getirilmişti. Fakat gizli konuşmaya devam etti. Öyle ki sahabileri, beklemeye dayanamayıp uyuyakalmışlardı. Konuşması bittikten sonra gelip abdest aldırmadan onlara namaz kıldırdı.” [425]

280- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.)'in sahabileri, (mescitte) uyurlar, sonra abdest almadan namaz kılarlardı.” [426]

Açıklama:

Bu hadisin diğer varyantlarından anlaşıldığına göre; sahabiler, yatsı namazını kılmak üzere toplanmışlar, namaz için kamet getirilmişti. Tam bu sırada bir kavmin büyüğü olduğu söylenen birisi gelip Resulullah (s.a.v.)'le

bir meseleyi görüşmek istemişti. O da mescidin bir kenarına çekilip onunla uzun uzun görüşmüş vg onu İslam'a kazandırmaya çalışmıştı. Bundan dolayı sahabiler uyuyakalmışlardı. Resulullah (s.a.v.) konuşmayı bitirdikten sonra gelip onlara namaz kıldırmıştı.

Bu hadis, oturarak uyumanın abdesti bozmadığını göstermektedir.

Uyku hakkında alimlerden çeşitli görüşler ileri sürülmüştür. Saîd İbnu'l-Müseyyeb, Ebu Miclez gibi bazı kimselere göre uyku hiçbir surette abdesti bozmaz.

İmam Şafiî'ye göre ise namazda uyumak abdesti bozmaz, fakat namaz dışında uyumak abdesti bozar.

Ebu Hanife'ye göre ise uyku rüku', secde, kıyam ve oturma gibi gerek namazda olsun ve gerekse namaz dışında olsun abdest bozulmaz. Yalnız bir şeye dayanarak yada sırt üstü yatarak uyuyan kimsenin abdesti bozulur.

Yine bu hadiste; bir yerde bir kimseyi yalnız bırakıp ta iki kimsenin gizli konuşmaâan yasak edilmesine rağmen burada bir topluluğun huzurunda iki kişinin gizlice konuşmalarının caiz olduğu, zaruret gereği farz namaz ile kametin arasını ayırmanın caiz olduğu, bir çok mesele bir araya geldiğinde önce en önemli olanın çaresine bakılmasının caiz olduğu belirtilmektedir.

4. SALÂT (=NAMAZ) BÖLÜMÜ

Namaz diye tercüme edilen “Salât” kelimesi, Arapça'da; dua etmek, övmek, ta'zim etmek gibi anlamlara gelmektedir.

Terim olarak ise belli eylemler ve özel rükünlerle yüce Allah'a kulluk etmektir.

Namaz, yüce yaratıcının bir emri olduğu için yerine getirilir. Ayrıca namaz kılan kimsenin; yüce Allah'ın kudret ve kuvvetini, azabını, rahmetini, hayal ve hafızasına nakşederek nefsini tehzib etmesi ve bu suretle kendisini her türlü fenalıklardan, hatalardan, suçlardan alıkoy ar. Çünkü Allah düşüncesi ve kalbi Allah'a bağlama, insanı her türlü fenalıktan alıkoyar. Namaz da, Allah'ı sürekli hatırlamanın en büyük vesilesidir.Nitekim ayette,

“Beni hatırlamak/anmak için namaz kıl” [427] buyurulmaktadır.

İslam'ın başlangıç yıllarında namaz, sabah ve akşamleyin kılınan ikişer rekatten ibaret iken [428] yaygın kabul gören görüşe göre, Mi'rac olayından sonra beş vakit namaz farz kılınmıştır.

1- Ezanın Başlaması

281- Abdullah İbn Ömer (r.anhümâ)'dan rivayet edilmiştir:

müslümanlar, Medine'ye geldikleri zaman toplanıp namazların vakitlerini) gözetirlerdi. Namaz için hiç kimse ezan okumazdı. Derken bir

gün namaz için bir çağrıda bulunulması gerektiği hususunda konuşup bazıları:

“Hıristiyanların çanı gibi bin çan edinelim!” dediler. Bazıları da:

“Yahudilerin borusu gibi bir boru (edinelim)!” dediler. Ömer'de:

“Bir adam gönderseniz de halkı namaza çağırsa!” dedi. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):

“Ey Bilal! Kalk, (halkı) namaza çağır!” buyurdu.[429]

Açıklama: Ezan kelimesi sözlükte; duyurmak, bildirmek anlamına gelmektedir. Terim olarak ise farz namazlar için belli vakitlerde okunan bilinen özel sözlerdir. Ezan okuyan kimseye, müezzin denir.

İslam'ın ilk yıllannda bugün bildiğimiz şekilde ezan okunmuyordu. Namaz, Mekke döneminde farz kılındığı halde, Hz. Peygamber (s.a.v.)'in Medine'ye gelişine kadar namaz vakitlerini bildirmek için bir yol düşünülmemişti. Medine'ye gelindiğinde bir süre sokaklarda “es-Salâh es-Salâh” (=namaza namaz) veya “es-Salâtu camia” (=namaz insanları toplayıcı veya bir araya getiricidir yada namaz bir çok güzellikleri ve şükür çeşitlerini kendisinde toplar) diye bağnlrnışsa da bu yeterli olmamıştı.

Hicretin iîk yılında Medine'de Mescid-i Nebî'nin inşası tamamlanıp müslümanlar düzenli bir şekilde toplanıp cemaatle namaz kılmaya başlayınca, Peygamberimiz namaz vakitlerinin girdiğini ve topluca namaz kılınacağını duyurmak için ne yapılabileceğini arkadaşlanyla görüşmeye başladı. Sonunda birkaç şahabının aynı şekilde rüya görmeleri üzerine bugünkü bilinen şekliyle ezan ilk defa olarak Hz. Bilal tarafından sabah namazında Neccaroğulları'ndan bir kadına ait yüksekçe bir evin damında okunmuş ve artık müslümanlığın bir şiarı, alameti haline gelmiştir. Bu bakımdan esasen müekked sünnet olmakla birlikte bir bölgede hiç

okunmamasına karşı sert yaptırımlar bulunduğu için vacip veya farz-ı kifaye ağırlığında olduğu kabul edilmektedir.

Ezanın Türkçe okunması meselesine gelince, Prof. Dr. Hayrettin Karaman, “Hayatımızdaki İslam” adlı eserinde konu ile ilgili olarak şöyle der:

“Kur'ân-ı Kerim Son Peygamber” (s.a.v.), “Allah'ın elçisi ve peygamberlerin sonuncusu” olarak takdim etmektedir. [430] İlâhî Kitaba göre O,

“Alemlere rahmettir” [431]

“Bütün insanlara müjdeleyici ve uyarıcı olarak gönderilmiştir.” [432] Bu âyetlerin ilk muhatabı olan Hâtemu'l-enbiyâ Efendimiz (s.a.v.) vazifesinin şuuru içinde hareket ederek İslâm davetini Araplara ve Arap Yanmadası'na özgü kılmamış, dîni bu dar çerçeve içinde tebliğ etmekle yetinmemiş, İran, Habeşistan, Bizans, Mısır gibi o çağın dünyasının bilinen kültür ve medeniyet merkezlerine mektuplar ve temsilciler göndererek farklı din, renk, dil ve coğrafyadan olan insanlan İslâm'a çağırmıştır. Kendisi bu fâni dünyadan ayrıldıktan sonra samimî ve sadık mensupları dünyanın dört bir yanına yayılarak İslâm'ı tebliğ etmişler, Çin'den İspanya'ya kadar büyük bir coğrafya üzerinde İslâm'ın tanınmasını, benimsenmesini ve yayılmasını sağlamışlardır.

Bu apaçık âyetlere ve tarihî gerçeklere rağmen, önündeki ağacı görüp koca ormanı göremeyen zihin miyopları gibi;

“Sen ancak uyancısın ve her bir kavmin de bir yol göstericisi (rehberi) vardır” [433] mealindeki âyete takılarak Peygamberimiz (s.a.v.)'in elçiliğini ve İslâm'ın kapsamını daraltmaya, Araplara özgü kılmaya yeltenenler büyük bir gaflet ve yanılgı içindedirler.

Peygamberimiz (s.a.v.)'in Kur'an'da sayılan vasıfları ve özellikleri âyetlerin bağlamlarına, işlenen konulara uygun olarak serpiştirilmiştir. “Uyancılık” vasfının zikredildiği âyet, âhireti inkâr eden ve Peygamber'e Rabbinden, kendilerini inandıracak bir mucizenin gelmesini isteyen kâfirlere cevap olarak gönderilen âyetler arasında indirilmiştir. Bu âyetler bağlamının ifade ettiği mânâ şudur:

“Peygamber insanlan hidâyete getiremez, onun vazifesi tebliğ etmek ve uyarmaktır, bu kavme olduğu gibi bundan önceki kavimlere de hidâyet rehberleri, yol göstericiler gönderilmiştir. İnsanlar hür iradeleriyle o hidâyet rehberlerine uyarlarsa doğru yolu bulurlar, uymazlarsa doğru yoldan sapmış olurlar”.

Şu halde Son Peygamberin (s.a.v.) gönderildiği kavme bir uyarıcı, bir de hidâyet rehberi gönderilmiştir. Bu kavim/kavimler İslâm'ın ilk muhatapları olmaları itibariyle Araplar'dır, İslâm'ın evrenselliği itibariyle de milâdi 610 yılından itibaren bütün dünya insanlığıdır. Gönderilen uyarıcı Hz. Peygamber (s.a.v.) olduğuna göre hidâyete götüren, rehber olan (hâdî) kimdir veya nedir? Kur'ân-ı Kerim'de yüzlerce âyette bu sorunun cevabı şöyle verilmiştir: "Hâdî Allah'tır, İnsanları irâdelerini değerlendirerek-saptıran veya doğru yola kavuşturan O'dur, O istemedikçe -peygamberler dahil-hiçbir kimse bir başkasını doğru yola getiremez, İman etmesini sağlayamaz. Allah Teâlâ'nm yol göstericiliği ve hidâyet rehberliği, peygamberleriyle gönderdiği kitaplar vâsıtasıyle olmaktadır. O'nun bütün kitapları doğru yolun rehberleridir (hüdâ, hâdî), doğru yolun adı İslâm'dır, bütün peygamberler kavimlere Allah'ın kullarına onu tebliğ etmişler, hayatını ona göre yaşayanları müjdelemişler, sapanları ise uyarmışlardır.

Hâtemu'l-enbiya da (s.a.v.) aynı hidâyetin temsilci ve tebliğcisidir. [434] Kendisi örnektir, uyarıcıdır, müjdeleyicidİr, hidâyetin şahididir, dâvetçisidir, insanlığın ufkunu aydınlatan ve açan ışıktır; onunla gönderilen rehber hâdî ve hüdâ Kur'ân'dır, muhatabı da bir kavim değil, bütün insanlıktır. Son Peygamber (s.a.v.) den sonra ulusal veya evrensel bir peygamber daha gelmeyecektir; hangi sosyal ve siyasî ölçütlere göre bölünürlerse bölünsünler bütün insanlığın son peygamberi, “öncekilerin getirdikileri dinlerin özünü tasdik ve teyit eden” Muhammed Mustafâ'dır (s.a.v.).

Evrensel bir din olan İslâm'ın mensuplanna Arapça'da “Müslim” denir, bu kelime Türkçe'mize “müslüman” olarak geçmiştir. müslümanlık aynı zamanda bir kimliktir; bu kimliği taşıyanlar, dil, renk, vatandaşlık, coğrafya, sosyal sınıf, millî kültür, etnik özellikler üstünde bir birliğin üyeleridirler; bu birliğin adı “İslâm Ümmeti”tir.

İslâm ümmetini (müslümanlar bütününü) diğer din ve ideoloji mensuplarından ayıran ve tanınmalarını sağlayan işaretlere, sembollere, belliklere “Şi'âr, çoğulu: şe'âir” denir. müslümanları birbirine bağlayan ve guruplara göre farklı olan tabiî, sosyal, siyasî, coğrafî... bağlar vardır. Bu bağlar ümmet birliğine, dolayısıyla İslâm'a aykırı olmadıkça meşrudur, çoğu teşvik de edilmiştir. Ancak bütün bu bağlann üstünde olan; onları destekleyen, kontrol eden ve aşan bağ “Dindaşlık bağıdır”, müslüman kimliğinin temsil ettiği ilişkidir. Kur'ân'a göre bu ilişkiyi ifade eden ve yönlendiren temel kavramlar “Kardeşlik, velayet birbirinin velîsi, koruyucusu, temsilcisi, tarafı olmak, yardımlaşma, dayanışma, hep birden Allah'ın ipine sarılmadır”.

müslümanlar bu kavramları hayatlannı yöneten ve yönlendiren kurallar haline getirmedikçe ümmeti oluşturamazlar, ümmeti oluşturmadıkça da güçlü olamaz, diğer kültür ve medeniyetlere alternatif olacak çağdaş İslâm Medeniyetini dünyaya takdim edemezler. Tarihte oluşturulan İslâm medeniyeti ne Araba, ne Aceme, ne Türk'e, ne de başka bir kavme aittir; o, bütün müslüman kavimlerin ortaklaşa oluşturdukları ve katkı sağladıkları “müslümanlar medeniyeti” veya “İslâm Medeniyetidir”.

Yukarıda tanımı geçen şiarlar, müslüman kavimlerden, uluslardan, guruplardan birine veya birkaçına değil, bütün müslümanlara (ümmete) ait şiarlardır; semboller, işaretler ve belliklerdir. Onlar kimliklerdeki vatandaşlık sembollerine benzerler, bir kimsenin kimliğinde TC. kelimesi veya ay-yıldiz işareti görüldüğünde onun Türk ve TC. vatandaşı olduğu anlaşılır; bir kimsede, gurupta, kurumda, yerleşim bölgesinde... İslâmî şiarlar görüldüğünde veya işitildiğinde de o kimsenin, o şeyin ve orasının müslüman olduğu, İslâm'a ait bulunduğu anlaşılır. İslâmî şiarlar için verilen listelerde şunlar zikredilmektedir: Besmele, selâm, dinî günler ve bayramlar, ezan, kıble, cemâatle namaz, cum'a namazı, câmî, minare, Kur'ân, Hac ibâdeti, Peygamber (s.a.v.)’in sünneti.

Kur'ân-ı Kerim'de -yer yer bazıları zikredilerek- İslâmî şiarların korunması önemsenmiş ve emredilmiştir.[435] Fıkıh ve Siyaset-i şer'iyye kitaplarında, ezan, cemâatle namaz gibi şiar-İbâdetleri toptan terk eden bölgelerin, cebrî tedbirlerle uygulamaya zorlanabileceklerinden bahsedilmiştir.

Hz. Peygamber (s.a.v.), içlerinde müslümanların bulunup bulunmadığı bilinmeyen bir bölgeye (dâru'l-harbe) sefer ettiğinde uygun bir yerde konaklar ve sabah namazının vaktini beklerdi, vakit gelince ezan sesi

duyulursa oraya baskın yapılmazdı, duyulmaz ise orada oturanların müslüman olmadıklarına hükmedilir ve buna göre davranılırdı. [436] Bu tarihi vakıa da meselâ ezanın İslâmî sembol olma özelliğine açıklık getirmektedir.

İslâmî şiarlar belli bir kavme (ulusa, guruba) mahsus olmadığı, bütün müslümanlara (ümmete) ait bulunduğu için bunların korunması, dilin ve şeklin korunmasına bağlıdır. Dil ve şekil değiştirildiği zaman şiar değişmiş, belli bir gurubun malı olmuş olur, şiarı koruma emri gerçekleştirilmiş, yerine getirilmiş olmaz.

Ezanın ortaya çıkışı ile ilgili sahîh hadîsler gösteriyor ki, ezan rüya ve ilham yoluyla bir iki sahâbîye öğretilmiş, Peygamberimiz (s.a.v.) bunun ilâhî bir yoldan geldiğini tasdik etmiş, benimsemiş ve sesi müsait bulunan ilk müezzin Bilâl'e okumasını emretmiştir. Başka müezzinler edindikçe de onlara bizzat kendisi bu ezanı öğretmiştir. Şu halde ezân-ı Muhammedî İslâm'dan önce Arapların bildiği bir usûl ve metin değildir, İslâm'dan sonra bulunup uygulanmıştır, kaynağı da ilâhidir, nebevidir ilham edilmiş, Hz. Peygamber (s.a.v.) tarafından da benimsenmiştir.

İşte o tarihte bu metinle başlayan ezan on beş asırdır bütün İslâm aleminde “Aynı şekilde, aynı metinle, aynı dilde” okunmuş, dili ve kavmiyeti ne olursa olsun bütün müslümanlar onu duyduklarında ezan olduğunu anlamışlar, gerekli tepkiyi göstermişler, çağrıyı almışlardır. Ezanın dili değiştirilecek olursa onun şiar olma özelliği kaybolur, ümmete ait olmaktan çıkar, sünnete aykırı "ulusal ezan" olur. Ezanı böyle bir değişikliğe uğratmak caiz değildir.

Bazı fıkıh kitaplarında bulunan “Başka dilde okunan ezanın ezan olduğu anlaşılırsa okunan yeterli olur” cümlesi “Başka dilde ezan okumanın

caiz ve sünnete uygun olduğunu” ifade etmez, “Böyle okunduğu takdirde ezan okunmuş olur, tekrar okunması gerekmez” mânâsına gelir.

Geçen haftanın yazısında Ebû Hanîfe'nin de, “Kur'ân'ı namazda -dili yatmayanların-başka dilden okumaları caiz olsa bile sünnete aykırı olduğu için mekruhtur” dediğini nakletmiştik. Ana dili ne olursa olsun bütün müslümanlar 15 asırdır cîonan ezanı anlamakta, bundan büyük bir haz duymakta, minarelerinden bu ezanın eksik olmaması için Mevlâ'ya dua ve niyaz etmektedirler.

Cumhuriyetin ilk yıllarında Kur'ân'ın ibâdetlerde Türkçe okutulmasına teşebbüs edilmiş, fakat daha başlamadan vazgeçilmiştir. Ezan da 1932 yılında Türkçe'ye çevrilerek cebren Türkçe okutulmaya başlanmış, müslüman halkın gösterdiği tepki ve aslına dönme konusundaki ısrarlı talep üzerine, 1950 den sonra, Hz. Peygamber'in (s.a.v.) okuduğu ve öğrettiği metne dönülmüştür.

Bu konuyu gündeme getirenler, namazında niyazında olan müslümanlar değil... “Niçin istiyorlar?” sorusuna verilebilecek cevaplar arasında ikisini önemsiyorum:

1- Türk müslümanların! dünyanın diğer ülkelerinde yaşayan müslümanlardan ayırmak istiyorlar.

2- Kur'an-ı Kerim ibadetlerde asıl dilinde okunursa müslüman çocuklannın Kur'an öğrenmeleri, bunun için hocaya gitmeleri gerekir, hoca çocuklara Kur'an öğretirken aynı zamanda din eğitimi verir, ibadetlerde Kur'an-ı Türkçe okutarak din eğitimini baltalamak istiyorlar....

Ezan, Türkçe veya başka bir dilden okunamaz; çünkü o, Evrensel İslâm'ın şiarıdır. [437]

2- Ezanın Çift, Kametin Tek Lafızlarla Okunması

282- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Bilal, ezanı çift ve kameti ise tek okuması emrolundu.” [438]

Açıklama: Kamet kelimesi sözlükte; namaz için seslenmek, kamet getirmek, ifa ve eda etmek demektir. Aslı “İkâmet” olup, türkçede “İ”siz kullanılır.

Terim olarak ise farz namazlardan önce, tek başına namaz kılacak olan kimsenin cemaatle kılınacak farz namazdan önce ise müezzinin okuduğu ezan benzeri sözlerdir.

Bu hadis, ezan kelimelerinin ikişer ikişer ve kamet kelimelerinin de birer birer okunacağını söyleyen İmam ŞâfİÎ ile İmam Ahmed'in delilidir.

Hanefilere göre ise, ezanın başında bulunan tekbirler dört kere, bunun dışındaki cümleler ise ezanın sonundaki kelime-i tevhid hariç hepsi iki kere okunur. Tevhid ise bir kere okunur. Toplamı on beş cümledir. Kamet de ise ayrıca iki kere “Kad kameti's-salâtu” denilir. Hanefilerin bu konudaki delili; Tirmizî, Ezan 25; Ebu Dâvud, Salât 28, 499; İbn Mâce, Ezan 1; Dârimî, Salât 3; Ahmed b. Hanbel, 4/43'de geçen Abdullah b. Zeyd hadisidir.

Erkekler, yalnız başlarına yada cemaatle farz namaz kılacakları zaman kamet getirilir. Kaza namazında da bu böyledir. Ancak Vitir, Teravih, Bayram, Cenaze ve Nafile namazlarda kamet getirilmez.

Kamet cemaatın müstehab olan sünneiierindendir. Mahalle camiinde yapılan kamet evler için geçerlidir. Evde namaz kılan kişi kamet getirmese de olur. Kamet getirirse daha iyidir.

Ezan ağır okunur. Fakat kamet hızlı yapılır. Kamet ayakta yapılır. Kamet getiren kişi kıbleye döner. Kamette, ezanın sözleri aynen okunur. Sadece “Hayye ale'l-felâh”tan sonra iki kere “Kad kameti's-salâh” (=namaz başladı) denilir. Kamet, vakit namazlarında sünnettir. Kamet, vaktin değil namazın sünneti olduğu için kaza namazı kılarken de kamet okumak sünnet kabul edilmiştir.

3- Ezanın Sıfatı

283- Ebu Mahzûre (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Nebiyyullah, (bana) ezanı şöyle öğretmişti:

“Allahu Ekber, Allahu Ekber

Eşhedü en Lailahe illallah, Eşhedü en Lailahe İllallah

Eşhedü enne Muhammeden Resûlullah, Eşhedü enne Muhammedeı Resûlullah

Sonra dönüp şöyle buyurdu: Eşhedü en Lailahe illallah, Eşhedü en Lailahe illallah

Eşhedü enne Muhammeden Resûlullah, Eşhedü enne Muhammeden Resûlullah

Hayya ala's-salâh, iki defa

Hayya ala'l-felâh, iki defa

Hadisin ravisi İshâk şu cümleyi de ilave etmiştir:

Allahu Ekber, Allahu Ekber

La İlahe illallah

Açıklama:

Anlamı: Allah en büyüktür, Allah en büyüktür,

Allah'tan başka ilah olmadığına şahadet ederim, Allah'tan başka ilah olmadığına şahadet ederim,

Muhammed'in Allah'ın resulü olduğuna şahadet ederim, Muhammed'in Allah'ın resulü olduğuna şahadet ederim,

Allah'tan başka ilah olmadığına şahadet ederim, Allah'tan başka ilah olmadığına şahadet ederim,

Muhammed'in Allah'ın resulü olduğuna şahadet ederim, Muhammed'in Allah'ın resulü olduğuna şahadet ederim,

Haydin namaza, Haydin namaza, Haydin kurtuluşa, Haydin kurtuluşa, Allah en büyüktür, Allah en büyüktür Allah'tan başka ilah yoktur. [439]

Açıklama:

Bu hadis, Müslim'in çoğu nüshalarında bu şekildedir. Yani ezanın başında iki defa tekbir getirileceği belirtilmektedir, Fakat Müslim'in dışındaki diğer hadis imamlarının rivayetlerinde, ezanın başında dört defa tekbir alınacağı kaydedilmektedir.

Bununla birlikte Kadı İyâz, Sahih-i Müslim'in Fârisî yoluyla gelen bazı nüshalarda tekbirin dört defa getirileceğinin zikredildiğinî belirtir. Aynı problem, Abdullah b. Zeyd hadisinde de vardır.

Meşhur olan görüşe göre, ezanın başındaki tekbirler, dörttür. Mezhep imamlarından Ebu Hanife, İmam Şafiî ve İmam Ahmed ile alimlerin çoğunun görüşü de bu şekildedir.

4- Bir Mescitte Ikı Müezzin Bulundurmanın Mustehab Olması

284- Abdullah İbn Ömer (r.anhümâ)'dan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.)'in iki müezzini vardı. Biri Bilal ve diğeri ise âmâ olan İbn Ümmü Mektum'dur.” [440]

Açıklama:

Müezzin, namaz vakitlerinde ezanı âdabına uygun bir şekilde okumakla görevli kimseye denir.

Bu hadiste, müezzinlerle kastedilen; Hz. Peygamber (s.a.v.)'in Medine'deki müezzinleridir. Mekke'deki müezzinleri ise Ebu Mahzura ile Sa'd idi.

İbn Ümmü Mektum'un asıl adı, bazılarına göre Amr b. Kays b. Zâide'dir ve bazılarına göre ise Abdullah b. Zâide'dir. Annesi, Ümmü Mektum'dur. Annesinin asıl adı ise Âtike'dir. İbn Ümmü Mektum, Kadisiye Savaşında şehit olmuştur.

Bu hadise göre, bir mescitte iki müezzin bulundurmak müstehabtır. İhtiyaca göre bu sayı artabilir. Çünkü müslümanlann sayısı artınca Hz. Osman mescitte dört müezzin bulundurmuştur.

Müezzinin ezan okuması karşılığında ücret almasının caiz olup olmadığı ihtilaf konusudur. İhtiyacı varsa, almasında bir sakınca görülmemiştir.

Müezzinin, müslüman ve akıllı olması şarttır. Buluğ şart değildir. Mümeyyiz çocuklar da ezan okuyabilirler. Sarhoşun, büyük günah işleyenin, kadının, oturanın, cünübün ezan okuması mekruhtur.

Müezzinin haramdan sakınması, güvenilir takva sahibi ve ihlaslı olması, namaz vakitlerini bilmesi, abdestli olması, cemaati kaçırabilecek kişileri ikaz etmesi, ezanı yüksek bir yerde ve kıbleye yönelerek usûlüne uygun bir şekilde okuması, güzel ve yüksek sesli olması müstehaptır.

Müezzin, ezan okurken basit söz, konuşma ve hareketlerden sakınmalı, vakar ve ciddiyet sahibi olmalıdır.

Müezzin “Hayye ale's-salah” derken sağa; “Hayye ale'l-felah” derken sola döner. Minarede okuyorsa kıbleye yönelerek ezana başlar ve sağ tarafa doğru şerefeyi dolaşır. Kıbleyi arkasına almamaya dikkat eder.

5- Yanında Gözü Gören Biri Bulunduğunda Âmânın Ezan Okumasının Caiz Olması

285- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir;

“Abdullah İbn Ümmü Mcktûm, âmâ olduğu halde Resulullah (s.a.v.)'e müezzinlik yapardı.” [441]

Açıklama:

Bu hadis, beraberinde gözü gören bir müezzin bulunduğu takdirde âmâ kimsenin müezzinlik yapabileceğini göstermektedir.

6- Aralarında Ezan Sesi Duyulduğu Zaman Küfür Diyarında Bulunan Bir Kavme Baskin Yapmaktan Kaçınma

286- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.) fecir (=tan yeri) doğduğu zaman (şöyle) baskın yapardı:

Ezanı dinletirdi. Eğer ezan (orada sesi) işitirse (baskından) vazgeçer, işitmezse baskın yapardı. Bir defasında “Allahu Ekber, Allahu Ekber” diyen bir adam işitti. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):

“Fıtratı İslam üzere galiba!” buyurdu. Sonra o kimse:

Eşhedu enlâ ilahe illallah, Eşhedu enlâ ilahe illallah' dedi. Resulullah (s.a.v.):

“Cehennemden çıktın” buyurdu.

Daha sonra bir baktılar kî, o adam, bir keçi çobanıymış. [442]

Açıklama:

Ezan okunan bir yere baskın yapılmaz. Çünkü ezan sesi o yer halkının müslüman olduğunu yada orada müslümanlann bulunduğunu gösterir.

Kafirleri dine davet etmeden üzerlerine hücum etmekte caizdir. Ancak önce dine davet etmek müstehabtır. Ebu Hanife, İmam Şafiî ile İmam Ahmed bu görüştedir.

Bir kimse kelime-i şahadet getirmekle müslüman olur. Velev ki bunu teklife binaen değil de kendiliğinden yapmış olsun.

Resulullah (s.a.v.)'in, “Fıtrat(ı İslam) üzere galiba!” sözü; sen bu sözü insanların yaratıldığı İslam fıtratı üzere söyledin!” anlamındadır. O kimsenin kelime-İ tevhidi söylediğini işitince *“Cehennemden çıktın”* buyurmakla, onun Tevhid sayesinde bu fıtrat üzere olduğunu belirtmektedir.

7- Ezanı İşiten Kimseye, Müezzinin Söylediklerini Söylemenin, Sonra Peygamber (Ş.A.V)'E Salevat Getirmenin, Sonra Da Ona Vesileyi İstemenin Müstehab Olması

287- Ebu Saîd el-Hudrî (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) Şöyle buyurmaktadır:

"Ezanı işittiğiniz zaman müezzinin söylediği gibi siz de söyleyin." [443]

288- Abdullah İbn Anır İbnu'1-As (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, o, Peygamber (s.a.v.)'in şöyle buyurduğunu işitmiştir:

"Müezzini işittiğiniz zaman onun söylediği gibi siz de söyleyin. Sonra bana Salât getirin. Çünkü kim bana bir defa Salât getirirse Allah'da ona o Salât sebebiyle on defa Salât eyler. Sonra Allah'tan benim için vesileyi isteyin. Çünkü vesile, cennette bir makamdır ki, Allah'ın kullarından sadece bir kişi ona layıktır. Umarım ki, o kişi ben olurum. O halde kim benim içib vesileyi isterse (kıyamet günü) ona şefaatim vacip olur." [444]

Açıklama:

Salât, rahmet ve duâ anlamına da gelmektedir. Burada Salât, hem Hz. Peygamber (s.a.v.)'e ve hem de onun aile halkına yapılmaktadır. Hz. Peygamber (s.a.v.)'e Salât getirilmesinin nedeni hakkında çeşitli görüşler ileri sürülmüştür.

Namaz dışında Hz. Peygamber (s.a.v.)'e salavat getirmenin hükmü ihtilaflıdır. Hanefiler, bu konuda.Ahzab: 33/56 ayetini göz önünde

bulundurarak ömürde bir defa salavat getirmenin farz, bunun dışında her anıldığında salavat getirmenin vacip ve mecliste birkaç defa anıldığında her defasında salavat getirmenin müstehab olduğu görüşündedir.

Vesile, maksada ulaşmak için araç olarak kullanılan hususlara denir. Yine vesile, Cennette en üst makamın öze! adıdır ki, bu da, Resulullah (s.a.v.)'in makamıdır. Cennette O'nun kalacağı yurt, Allah'ın arşına Cennetteki en yakın mekandır.

Ezan duasının içerisinde yer alan “Vesîle”nin, İsrâ: 17/79'da geçen “Makamı Mahmûd” olduğu ifade edilmektedir. “Makamı- Mahmûd”, 3 şekilde tefsir edilmiştir:

1- Kıyamet günü, Hz. Peygamber (s.a.v.)’in duracağı makam.

2- Livâu'1-Hamd" sancağının kendisine verileceği makam.

3- Şefaat Makamı. Cumhur'un görüşü de budur.

Kıyamet günü Hz. Muhammed (s.a.v.) dışında peygamberler de dahil bütün insanlar, kendi nefsini kurtarmaya çalışacak. Fakat kıyamet günü insanların efendisi, Hz. Muhammed (s.a.v.) olduğu için şefaat isteyen kimselere şefaat edecek ilk kişi, O'dur. Zira O, hem “Livâu'f-pfemd” (=Hamd Sancagı'nja ve hem de “Makamı- Mahmûd”a sahip olacaktır. Bu sayede insanlara şefaatte bulunacaktır. Bu şefaat yetkisini, O'na, Yüce Allah verecektir.

289- Ömer İbnu'l-Hattâb (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Müezzin, “Allahu Ekber, Allahu Ekber” dediği zaman sizden birisi de “Allahu Ekber, Allahu Ekber” der. Sonra müezzin “Eşhedü en Lailahe illallah” dediği zaman o da “Eşhedü en Lailahe illallah” der. Sonra müezzin “Eşhedü enne Muhammeden Resûlullah” dediği zaman o da “Eşhedü enne

Muhammeden Resûlullah” der. Müezzin “Hayya alas-salâh” dediği zaman o da “Lâ havle velâ kuvvete illâ billâh” der. Sonra müezzin yine “Hayya ala'l-felâh” dediği zaman o da “Lâ havle velâ kuvvete illâ billâh” der. Sonra müezzin “Allahu Ekber, Allahu Ekber” dediğinde o da “Allahu Ekber, Allahu Ekber” der. Sonra müezzin “La ilahe illallah” dediğinde o da bütün kalbiyle “La ilahe illallah” deyip (bunları kabul ve ikrar ettiği için) cennete girer. [445]

290- Sa'd b. Ebi Vakkâs (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Kim, müezzinin (okuduğu ezanı) işittiğinde (ezanın bitiminde) "Eşhedu enlâ ilahe illallâhu vahdehu lâ şerike lehu ve enne Muhammeden abduhu ve resûluhu radîtu billahi rabben ve bi Muhammedin resûlen ve bi'1-İslâmi dînen” Şahadet ederim ki; Allah'tan başka ilah yoktur, tektir, ortağı yoktur, Muhammenin O'nun kulu ve resulüdür. Rabb olarak Allah'ı, resul olarak Muhammed'i ve din olarak İslam'ı seçtim derse, günahı bağışlanır.”[446]

Açıklama:

Namaza çağrı mesabesinde olan ezana icabet ile ilgili bu üç hadis, fiilî ve kavlî olmak üzere iki durumda incelenebilir:

1- Fiilî İcabet: Bu iki kısım ayrılır:

a- Ezanla namaz vakti bildirildiğine göre, vakit içerisinde mükellefin namaz kılarak yapmış olduğu fiilî icabettir, **b-** Şartlarını yerine getiren mükellefin, namazını cemaatle eda etmek için cemaate katılma icabetidir.

2- Kavlî İcabet:

Müezzinin söylediklerini aynen tekrar ederek yapacağı icabettir.

Ezanı işiten kimse, hayye ale'lerin dışında bütün cümleleri aynen söylemesi, hayye alelerde ise “La havle velâ kuvvete illâ billahil-aliyyi'1-azîm” demesi mendubtur. [447] Ezana sadece kalbî icabet etmek yeterli olmayıp dil ile de telaffuz etmek mendubtur.

Her ne kadar 285, 286 nolu hadislerin zahirine göre ezana icabet etmek farz gibi görünse de. hadisteki “Ezan sesi duyunca, müezzinin söylediği gibi siz de söyleyin” emrinin hükmünü farz olmaktan çıkarıp müstehaba çeviren delil, Müslim, Salât 9'da geçen şu hadistir: Resulullah (s.a.v.) fecr doduğu zaman baskın yapardı. Ezanı dinletirdi. Eğer ezan sesi işitirse, baskından vazgeçer. İşitmezse, baskın yapardı. Bir defa “Allahu Ekber, Allahu Ekber” diyen birini işitti. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):

“İslam (fıtratı) üzere galiba” buyurdu. Sonra o kişi:

“Eşhedü enlâ ilahe illallah, “Eşhedü enlâ ilahe illallah” dedi. Resulullah (s.a.v.) ise:

“Cehennemden çıktı” buyurdu. Daha sonra ezanı okuyan kimsenin, bir keçi çobanı olduğunu anladılar.”

Ezan aracılığıyla insanlara hem namaz vaktinin girdiği ve cemaatla namaz kılınacağı duyurulmuş olmakta ve hem de Allah'ın büyüklüğü,

Peygamberimiz Hz. Muhammed (s.a.v.)'in O'nun kulu ve resulü ile namazın kurtuluş yolunun kapısı olduğu ilan edilmektedir. Namaz vakitleri, güneşin hareketine göre düzenlendiği için yeryüzünde namaz vakitleri değişik anlara rastlamakta ve bu suretle söz konusu olan bu hakikatler, gece-gündüz devamlı bir şekilde haykmlmış olmaktadır.

Ayrıca bu üç hadiste: namaz vakitlerinde rahmet için gök kapılarının açıldığı zaman müminleri duaya teşvik etmektedir.

Bunun yanı sıra ezan okunurken ve kamet getirilirken cemaatin konuşmaması, mescit dışında bulunanların Kur'an okumaması, selam almaması, kısacası müezzine İcabetten başka bir şeyle meşgul olmaması gerekir.

Ezan okumak sadece namaz vaktini duyurmak maksadıyla okunmakta ise de yeni doğan çocuğun kulağına ezan okumak gibi bazen başka bir sebeple de okunabilir.

8- Ezanın Fazileıi Ve Şeytanın, Ezanı Duyunca Kaçması

291- Muâuiye (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Müezzinler kıyamet günü insanların en uzun boyluları olacaklardır.” [448]

Açıklama:

Müezzinlerin kıyamet gününde insanların en uzun boyunlu olmasından ne kast edildiği selef ve halef alimleri arasında ihtilaflı bir meseledir.

Bazılarına göre bundan maksat; müezzinlerin ilahi rahmeti görmeye en fazla Özenen insanlar olmalarıdır. Çünkü bir şeyi görmeye özenen ona doğru boynunu uzatarak bakar.

Bazılarına göre de pek çok sevap görmeleridir.

Bazılarına göre de insanların reisi ve kavmin büyüğü olmalarından kinayedir.

Bazılarına göre de kıyamet gününde onlara tabi olanlar çoktur.

292- Süheyl'den rivayet edilmiştir:

“Babam beni bir şey için Harise oğullarına göndermişti. Yanımda bizim bir kölemiz yada bir arkadaşım vardı. Bir kimse, ona, bir bahçeden ismiyle seslendi. Yanımdaki o kişi, sesin geldiği bahçeye baktı, fakat hiçbir şey göremedi. Daha sonra bu olayı, babama anlattım. Babam şöyle dedi:

“Senin böyle bir şeyle karşılaşacağını bilseydim seni (oraya) göndermezdim. Bundan böyle bir ses işitirsen hemen ezan oku. Çünkü ben, Ebu Hureyre'yi, Resulullah (s.a.v.)'ten;

“Şüphesiz ki şeytan, (insanlar) namaza çağrıldığı zaman sesli bir şekilde yellenerek /hızlı bir biçimde koşarak (oradan) kaçıp gider” şeklinde hadis rivayet ederken işittim.[449]

293- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“İnsanlar namaza çağrıldığı zaman şeytan, ezanı işitmemek için sesli bir şekilde yellenerek (oradan) çekip gider. Ezan okuma bittiğinde dönüp geri gelir. Namaza kamet getirildiği zaman yine çekip gider. Kamet okuma bittiğinde tekrar dönüp geri gelir. Öyle ki kişi ile kalbi arasına girip ona; 'Şunu hatırla, bunu hatırla' diyerek önceden aklında olmayan şeyleri hatırlatır. Nihayet bu kimse, kaç rekat namaz kıldığını bilemez olur” [450]

Açıklama:

Kadı İyâz'a göre, şeytanın, ezanı işittiğinde sesli bir şekilde yellenerek oradan kaçması hakikat anlamında kullanılmış olabilir. Çünkü şeytan bir cisimdir. Dolayısıyla da yellenmesi mümkündür.

AynYye göre ise burada bir temsil olup şeytanın ezandan kaçması, korkudan perişan olmuş bîr adamın haline benzetilmiştir, İşte şeytan da, büyük bir felaket ve belaya uğramış kimse gibi ne yapacağını şaşırıp kaçmaya başlar.

Bazılarına göre şeytanın kaçmasını, ümitisizliğine yorumlarlar. Çünkü şeytan Tevhid İlanını duyunca insana vesvese vereceğinden ümidini keser. Fakat namaz kılan ve Kur'an okuyarak Allah'a yakarışta bulunan kimseden kaçmaz. Çünkü bu hallerde ona vesvese kapıları açıktır. İstediği gibi kulun damarlarına kadar sokularak vesvesenin her türlüsünü hatırına getirir. O derecede ki, namaz kılan kimse kendinden geçerek kaç rekat namaz kıldığını bile unutur. Bundan kurtulmanın yolu; hatıra gelen şeyi derhal düşünmekten vazgeçmektir.

Şeytanın, Kur'an okumadan ve namazdan kaçmayıp ezan sesinden kaçması; kıyamet gününde onu işittiğinde şahadet etmemek içindir.

Ayrıca şeytan insana görünmeden de seslenebilir.

9- İftitah Rükuya Giderken Ve Rükudan Doğrulur-Ken Tekbir Getirmeyle Beraber Elleri Omuz Hizasına Kaldırmanın Müstehab Olması Ve Secdeden Doğrulukken Bunun Yapılmaması

294- Abdullah İbn Ömer (r.anhümâ)'dan rivayet edilmiştir:

"Resulullah (s.a.v.) namaza iftitah (=başlama) tekbiri aldığı zaman rüku-ya varmadan önce ve rükudan doğrulduğunda onu ellerini omuzları hizasına kadar kaldırırken gördüm. Secdeler arasında ellerini kaldırmıyordu." [451]

Açıklama:

Gerek namaz ve gerekse diğer konularda, bir taraftan zayıf hadisle amel edilmez, sahih hadisle amel edilmesi gerektiğini söyleyenler oFduğu gibi, diğer taraftan zayıf hadisle amel edenler olduğu için burada zayıf hadisle amel edip etmeme meselesi üzerine yaptığım bir çalışmayı aktarmak istiyorum:

"Zayıf hadis, sahih veya hasen hadislerde bulunması gereken özelliklerden biri veya birkaçının bulunmayışına göre derecelere ayrılırlar ve her biri değişik isimler alırlar. İçlerinde on-on beş kadarına özetsinler" verilmiştir. Bunlar, daha çok hadis usulü alimlerinin tarifinde görüş birliğine vardıklarıdır.

Zayıf hadislerin zayıflık sebepleri aynı sayıldığı halde derecelendirilmelerinde ve her dereceye giren zayıf hadislerin hangileri olduğu konusunda alimler arasında görüş birliği bulunmamaktadır. Ayrıca sayıian konusunda alimlerin verdikleri rakamlar da birbirini tutmamaktadır. Örneğin, İbn Hibbân 49, İbnu's-Salâh 42, Abdurrauf el-Münâvî 81 çeşit zayıf hadis olduğunu belirtmiştir. Zayıf hadisin derecelen dirilmesinde ki farklılık, her alimin konuyu az da olsa değişik açıdan bakmasından kaynaklanmaktadır. Sayı farklılığı ve bir kısım zayıf hadis çeşitlerinin kabarık rakamlara ulaşması zayıf hadise değişik isimler verilmesinden ileri gelmektedir. [452]

Zayıf hadis kavramı, hicri birinci asrın ortalarında fitne tabir edilen müslümanlar arasındaki iç savaş ve parçalanmalardan sonra başlayan cerh ve ta'dil faaliyetinin başlangıcından itibaren bu mefhumu ifade için “Merdûd”, “Metruk”, “Münker” ve “Sakîm” gibi ifadeler kullanılmıştır.

Zayıf hadis teriminin en erken kullanımı, hicri üçüncü asrın ortalarmdadır. Örneğin, İbn Sa'd, Ahmed b. Hanbel, Müslim, Ebu Dâvud, Tirmizî gibi alimler zayıf terimini değişik vesilelerle kullanmışlardır.

Hem ilk fıkıh usulü ve hem de hadis usulü kitabı olarak kabul edilen İmam Şafiî'nin “Risale” sinde zayıf terimine yer vermemekle birlikte aynı mefhumu İfade eden kabul, red, terk, inkar gibi köklerden türeyen kelimelerle ifads etmekte, zayıf hadis çeşitlerine ait munkatı'. mürsel ve müdelles gibi tabirleri kullanmıştır.

Herhangi bir zayıf hadisle amel edilip edilmeyeceğine karar vermeden önce onun zayıf olup olmadığının tespit edilmesi gerekmektedir.Bunun için hadisin sahih ve zayıf oluşunda, hadis ravilerinin sika olup olmadığı konusunda hadisçilerin ne dediğine bakmak gerekmektedir. Çünkü hadis

ravileri hakkında verilen zayıf veya sika; hadis hakkında verilen sahih veya zayıf hükmü, alimlerin kişisel ictihadlanna dayanmaktadır. Birine göre zayıf olan bir ravi, diğerine göre sika, birine göre zayıf olan hadis diğerine göre sahih ya da hasen olabilmektedir. Buna göre “Sahih”inde bazı zayıf kişilerden rivayette bulunmakla suçlanan Müslim, İbnu's-Salâh ile Nevevî tarafında cerh ve ta dilin içtihadı oluşuyla savunulmuştur. [453] Yine cerhe tabi tutulan Buhârî'nin ravileri de İbn Hacer tarafından aynı düşünceyle savunulmuştu. [454]

Yine Elbânî'nin çeşitli hadis kitapları üzerine yaptığı zayıf hadis çalışmalarından ötürü, İbn Kayyim'in “Zâdu'1-Meâd" ve “Fıkhu's-Siyre” adlı eserinde delil olarak naklettiği bir Çok hadis ya zayıf ya da çok zayıf kabul edilmiştir. Dolayısıyla İbn Kayyim'in sahih kabul edip delil getirdiği hadis, Elbânî tarafından başka bir kategoride değerlendirilebilmektedir. [455]

Yalnız zayıf bir ravinin bütün rivayetlerinin zayıf olması gerekmeyebilir. Çünkü zayıf ravinin makbul rivayetleri de olabilir. [456]

Bu konuda dikkat edilmesi gereken diğer bir hususta, haberlerin kabulü için hadisçiler ile fıkıhçılar arasında önemli İhtİlaflann olmasıdır. Çünkü rical kitaplarına göz atıldığında aynı ravi hakkında değişik kişilerin tamamen birbirine zıt, cerh ve ta'dil İfadelerine rastlanmaktadır. Bunun nedeni, diğer ilmî meselelerde olduğu gibi cerh ve ta'dil konusunda da alimler arasında da ihtilafın olmasından kaynaklanmaktadır. Örneğin,

“Kim aşık olur, iffetli davranır ve (bu aşkını) gizlerse ....” hadisinin ravisi Süveyd hakkında; Yahya b. Maîn, onun kanının helal olduğunu söylemiştir. [457] Ebu Hâtim'de, onun, saduk/sağlam bir kimse olduğunu belirtmiştir.[458]

Yine hadislerin farklı değerlendirmelere tabi tutulmasının en önemli sebeplerinden birisi de, illet meselesidir. Zahiren sahih görünmesine rağmen herkesin göremeyeceği gizli bir kusur bulunan hadislere muallel denir. İlletin varlığı kesin delillerle ispat mümkün olmayıp karinelecı, yalanla itham edilen, çok hata yapan kişilerin rivayetleri ile şazz hadislerin zayıflığı şiddetlidi. [459]

Ravisi sıdk ve dindar olmakla vasıflanmakla birlikte gizli, seyyiu'1-hıfz, muhtelit olan hadislerle irsal, tedlis, İnkıta' gibi seneddeki kopukluk sebebiyle zayıf sayılan hadislerin za'fı şiddetli değildir.[460]

Zayıf hadisle amel konusundaki görüşler bazı kaynaklarda üç grupta toplanmaktadır:

1- Mutlak olarak zayıf hadisle amel edilmez. Bu görüşte olanlar içerisinde; Yahya b. Main, Ebu Şame, Müslim, İbnü'l-Arabî gibi alimler yer almaktadır.

2- Mutlak olarak amel edilir.

3- Bazı şartlarla amel edilir. Bu görüşte olanlara göre ahkam konularında amel edilmez; amellerin faziletleri, edeb, öğüt, terğib, terhib, zühd ile ilgili konularda amel edilir.

İbn Hacer gibi bazı muhakkik alimler, fezailde de olsa zayıf hadisle amel edebilmek için üç şart ileri sürerler: a. Hadisteki zayıflığın şiddetli olmaması, b. Hadisin, İslam dininin genel esaslarından birisine uygun olması, c. Amel ederken hadisin Hz. Peygamber (s.a.v.)'den sabit olduğuna kesin bir şekilde inanılmaması. Alâî, birinci şartta alimler arasında ittifak olduğunu söylemektedir. Son iki şart da, İbn Abdi's-Selam ile İbn Dakîk el-ld zikretmiştir. [461]

Dikkat edilirse birince şartta sözü edilen zayıflık; şiddetli olmayan hadis, başka bir yoldan gelmekle hasen olmaya uygun olan hadistir.

Ahkam konulan dışındaki faziletlere dair konularda zayıf hadisle amel edileceği görüşüne varılırken hangi esastan hareket edildiğini İbn Hacer, özetle şöyle demektedir:

“Eğer hadis gerçekten sahih ise hadisin gereği yerine getirilmiş olur. Eğer gerçekte zayıf ise amel etmekle helal bir şeyi haram ve haram bir şeyi de helal kılma veya haklarını zayi olması söz konusu olmayacağı için sakıncalı bulunmamaktadır.” [462]

Yalnız ahkam konularında zayıf hadislerle amel edilemeyeceği konusu kaynaklarda sık ık zikredilmesine, hatta bu konuda ittifak edildiğine belirtilmesine rağmen uygulamada bu hükme her zaman uyulmamıştır. Fezail için ileri sürülen şartlardan farklı bir takım şartlarla, ahkamda da zayıf hadisle amel edilmiştir. Fakat burada söz konusu edilen ahkam, helal ve haram dışindakilerdir. Çünkü helal ve haram, sübut ve delaleti kat'i olan delillerle sabit olmaktadır. Bazı şartlan taşısa da zayıf hadisin sübutu zannidir. [463]

Fıkıhtaki asli ve ikincil derecedeki delillerle doğrudan veya dolaylı olarak desteklenmek suretiyle kuvvet kazanan zayıf hadisler, ahkam konulannda delil olarak kullanılmaktadır. Fakat burada tek başına zayıf hadisten değil, o konudaki bütün delillerin bir araya gelmesiyle hüküm çıkarma söz konusudur. Örneğin,

“Gündüz namazları dilsizdir” hadisi merfu olmayıp batıldır. Fakat bu hadis başka hadislerdeki işarî birtakım karinelerle ve müslümanların gündüz namazlarında sessiz okuma tatbikatının nesilden nesile nakledilmesiyle desteklenmektedir. Dolayısıyla fıkıhçılar bu hadisle amel etmişlerdir. Yine;

“Ümmetimin ihtilafı rahmettir” hadisinin hiçbir senedinin olmadığını söyleyen Karadavi, bir yandan zayıf hadisle amel etmeye karşı çıkarken, (Kardavi, Yusuf, Sünneti Anlamada Yöntem, Rey Yay, Kayseri) diğer taraftan bu hadîsi çeşitli ifadelerle sahih konumuna getirmeye çalışmaktadır. [464]

Yine hadisçilerin ölçütlerine göre zayıf sayılan bazı hadislerle İslam'ın ilk devirlerinden itibaren amel edilegelmiştir. Bu uygulama, hadis için takviye unsuru olmaktadır. Örneğin, İmam Şafiî,

“Varis için vasiyet yoktur” hadisi hakkında:

“Hadisçiler bu hadisi sabit görmezler. Fakat âmme bu hadisi kabui edip amel ettikleri için fıkıhçılar vasiyet ayetinin bu hadisle mensuh olduğunu belirtmişlerdir” der.[465]

Yine İbn Kayyim, Hz. Peygamber (s.a.v.)'in Muaz b. Cebel'i Yemen'e gönderirken varid olan ictihad hadisinin meçhul kimseler tarafından nakledildiğinden dolayı zayıf olduğunu, fakat alimlerin ve herkesin bu' hadisi kabul edip amel ettikleri için sahih derecesine çıktığını belirtmektedir. [466]

Ahkamla İlgili bir konuda zayıf hadisle amel etmek ihtiyata daha uygunsa, zayıf hadisle amel edileceği bazı alimlerce benimsenmiştir. Örneğin, güneşte ısınmış suyu kullanmanın mekruh olduğunu belirten Hz. Âişe'den gelen hadis zayıf olmasına rağmen ihtiyaten fıkıhçılar bu hadisle amel etmişlerdir.

Herhangi bir konuda başka delil yoksa ravisi yalanla itham edilmeyen, batıl, münker, şazz olmayan zayıf hadislerle de amel edileceği Ahmed'in görüşüne dayanmaktadır. Örneğin, Ebu Hanife kıyasa aykırı olmalanna rağmen “Namazda kahkaha” “Hurma sırasıyla abdest”, “Hayzın azami

müddetinin on gün olduğu”, “On dirhemden aşağı mehir olmayacağı” gibi zayıf hadislerle amel etmiştir.

Senedinden sahabinin düştüğü yada senedinde her türlü kopukluk bulunan mürsel hadis meselesi de "Mürsel “Hadisle Amel” başlığı altında müstakil olarak incelemişlerdir .

Salahattin Polat'ın dediği gibi, zayıf hadislerin hiçbir işe yaramayacağı kanaati son derece yanlıştır. Bu kanata varılmasında çoğu zaman zayıf hadislerin mevzu hadislerle karıştırılması rol oynadığı gibi zayıf hadislerin mertebeleri olduğunun göz önüne alınmayışının da etkisi var. Za'fı şiddetli olmamak kaydıyla birtakım karine ve delillerle desteklenen zayıf hadislerin, itikad ve haram-helal konuları dışında delil olabileceği görüşü makul gözükmektedir. Fakat zayıf hadisle Fezail konusunda herkesin amel edebilmesi mümkün iken, fıkhı bir konudaki zayıf hadisle ancak alimler ve fıkıhçılar amel edebilirler. Çünkü zayıf hadisle ancak alimler ve fıkıhçılar amel edebilir. Çünkü zayıf bir tarafa, sahih hadislerle bile amel etmek ve onlardan hüküm çıkarmak belli bir formasyonu gerektirmektedir.

Sonuç olarak, zayıf hadisleri mutlak kabul veya red yerine özelliklerine ve kullanılacakları konuya göre ayrı ayrı değerlendirmek en doğru yoldur. Nitekim alimlerin çoğunun geçmiş uygulaması da bu şekildedir. [467]

Bu yazı; Polen dergisi, 2005, Temmuz sayısında yayınlanmıştır.

295- Mâlik İbnu'l-Huveyris (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.) tekbir aldığı zaman ellerini ta kulaklarının hizasına kadar kaldırırdı. Rükuya vardığında ise ellerini ta kulaklarının hizasına

kaldırırdı. Başını rükudan kaldırdığı zaman da “Semiallahu limen hamideh” diyerek böyle yaptı.”

Diğer bir rivayette ise “Peygamber (s.a.v.)'i (bu şekilde namaz kılarken) gördü ve Peygamber (s.a.v.) ellerini iki kulağının hizasına kadar kaldırdı” ifadesi yer almaktadır. [468]

Namaz için iftitah tekbiri alınırken eller kaldırılır. Fakat ellerin nasıl kaldırılacağı ihtilaflıdır. Tahâvî'ye güre parmaklar yayılarak ellerin içi kıbleye karşı gelmek şartıyla kaldırılır. Tahâvî, konuyla ilgili hadisi Taberânî'nin “el-Eusat”ından naklen Abdullah İbn Ömer'den nakl etmiştir.

Buharı'nin rivayetinde ellerin başlama tekbiriyle beraber kaldırılacağı, Müslim'in bir rivayetinde ise önce eller kaldırılıp sonra tekbir alınacağı bildirilmektedir.

Hadisin zahirine göre eller omuzların hizasına kadar kaldırılır. İmam Malik, İmam Şafii ile İmam Ahmed'de bu görüştedir. Hanefilere göre ise eller kulak yumuşağına kadar kaldırılır. Müslim'in Malik İbnu'l-Huveyrİs'ten naklettiği rivayette “Peygamber (s.a.v.) ellerini kaldırdığı zaman ta kulaklarının hizasına vardırırdı” [469] denilmektedir. Tahâvî'nin Malik İbnu'l-Huveyris'ten yaptığı rivayette “Resulullah (s.a.u)'in ellerini kulakların altına kadar kaldırdığı” [470] Vâil İbn Hucr'dan yaptığı rivayette ise “Resulullah (s.a'.v)'in ellerini kulaklarının hizasına kadar kaldırdığı” [471] ve Berâ İbn Âzib'ten yaptığı rivayette ise “Resulullah (s.a.v.)'in ellerini kulaklarının yumuşağına kaldırdığı” [472] ifade edilmektedir.

Hadis, rükuya giderken ve rükudan dogrulurken de tekbir getirileceğine delildir. İmam Şafii ile İmam Ahmed bu görüştedir. Hanefilere göre ise namazda eller sadece başlama tekbiri alınırken kaldırılır.-Süfyân es-Sevrî, İbrahim en-Nehaî, Alkame b. Kays, İbn Ebi

Leylâ gibi bir çok alim de bu görüştedir. Hz. Ömer, Vâil b. Hucr, Abdullah İbn Abbâs, Abdullah ibr Mes'ud, Câbir b. Semure, Berâ İbn Âzib, Abdullah İbn Ömer ile Ebu Saîd el-Hudrî'nin bv görüşte olduğu belirtilmişti.[473] Hanefilerin nesh ile ilgili delili; Berâ İbn Âzib'ten,

“Peygamber (s.a.v.) nama için başlama tekbiri getirdiği zaman ellerini ta baş parmağını kulak yumuşaklanna değinceye kadar kaldırır, bunu bir daha tekrarlamazdı” [474] şeklinde gelen hadistir. Ayrıca Hanefiler, rükuya giderken ve rükudan doğrulurken ellerin kaldırılması meselesi ile ilgili hadislerin İslam'ın ilk yıllarına ait olduğunu ileri sürmüşlerdir. Delili ise Tahâvî'nin sahih bir senedle Mücahid'den rivayet ettiği hadiste Mücahid der ki:

“Abdullah İbn Ömer'in arkasında namaz kıldım. Başlama tekbirinin dışında namazın hiçbir yerinde ellerini kaldırmadı” demiştir.[475]

Hadis, ayrıca secdede ve secdeden doğrulurken ellerin kaldırılmayacağına delildir.

10- Namaz içindeki Her Eğilme Ve Doğrulmada Tekbir Getirme, Bundan Rükudan Doğrulma Halinin Müstesna Olması, Çünkü Bu Durumda "Semiallahu Limen Hamide" Denildiği

296- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“ResuluÎlah (s.a.v.) namaza kalktığı zaman, namaza dururken tekbir alır, rükuya giderken tekbir alır, sonra belini rükudan doğrulturken “Semiallahu limen hamiden” der, sonra tam doğrulduğunda “Rabbena ve leke'1-hamd” der, sonra secdeye varırken tekbir alır, sonra secdeden başının

kaldırırken tekbir alır, sonra (ikinci secdeye giderken) tekbir alır, sonra başını (secdeden) kaldırırken (yine) tekbir alırdı. Bundan sonra namazını bitirinceye kadar her rekatta böyle yapardı. iki rekattaki oturuştan sonra kalktığı sırada da tekbir alırdı.

Daha sonra Ebu Hureyre:

“Doğrusu içinizde namazı Resuluİlah (s.a.v.)'m namazına en fazla benzeyeniniz benimki” derdi. [476]

Açıklama:

Burada rükudan doğrulurken tekbir yerine “Semiallahu limen hamidch” denilmesi gerektiği belirtilmektedir.

Tekbir meselesi Ebu Hureyre döneminde ihtilaflı idi. Bunun için Ebu Hureyre her eğilip doğrulduğunda tekbir aldı. Namazı bitirdikten sonra “Doğrusu içinizde namazı Resulullah (s.a.v.)'in namazına en fazla benzeyeniniz benimki” derdi. Bundan sonra hadisin beyan ettiği tarzda her eğilip doğruldukça tekbir almak kabul edildi. Bu suretle amel istikrar kazanarak bugüne kadar böyle geldi.

297- Mutarrif ten rivayet edilmiştir:

“Ben ve İmrân b. Husayn, Ali b. Ebi Tâlib'in arkasında namaz kıldık. Ali, secdeye varırken tekbir alır, başını secdeden kaldırdığı zaman tekbir alır, iki rekat kıldıktan sonra ayağa kalkarken de tekbir alırdı. Namazı bitirdiğimizde İmrân elimden tuttu, sonra:

“Vallahi, bu kimse bize, Muhammed (s.a.v.)'in namazı gibi bir namaz kıldırdı yada bu kimse bana Muhammed (s.a.v.)'in namazım hatırlattı” dedi. [477]

Açıklama:

Buhâri’nin rivayetinde Hz. Ali'nin bu namazı Basra'da kıldırdığı rivayet edilmektedir, nî'ye göre ise bu namaz kıldırma olayı Cemel vakasından olmuştur.

Hem bu rivayette ve hem de bir önceki Ebu Hureyre hadisinden anlaşıldığına göre; o zaman kadar tekbirlerin terk edilmiş olduğunu göstermektedir. Hz. Ali ile Ebu Hureyre namazda tekbir getirerek bu uygulamanın Peygamber (s.a.v.)'in namazında olduğunu vurgulamış olmaktadırlar. Çünkü Tahavi, Ebu Musa el-Eş'arî'den konuyla ilgili olarak şöyle bir hadis rivayet etmektedir:

“Bize vaktiyle Resulullah (s.a.v.)'le kıldığımız namazı hatırlattı. Sonradan biz onu unuttuk yada kasten terk ettik”

Namazda intikal tekbirleri almak; Ebu Hanİfe'ye, İmam Malik, İmam Şafiî ile İmam Ahmed'e göre sünnettir. Bu tekbirlerin vacip olup olmadığı meselesi ihtilaflıdır.

İntikal tekbirlerinin her namaz kılan için meşru olmasının hikmeti hususunda şöyle denilmiştir:

Mükellef olan bir kimsenin namaza tekbirle birlikte niyetlenmesi emrolunmuştur. Bunun yerine gelmesi, niyetin ta namaz sonuna kadar devam etmesidir. Bu sebeple namaz sırasında niyetin tekbirle yenilenmesi emrolunmuştur. Çünkü tekbir niyetin şiarıdır.

11- Her Rekatta Fatiha Okumanın Vacip Olması, Fatiha Okumayı Beceremeyen Ve Öğrenme İmkanı Bulamayan Kimsenin, Kolayına

Gelen Başka Bir Sure Okuması

298- Ubâde İbnu's-Sâmit (r.a)'tan rivayet edildiğine göre Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Fâtihatu'I-Kitâb/Fâtiha (suresini) okumayan kimsenin namazı yoktur." [478]

Açıklama:

Namazda Fatiha'nın okunması; İmam Şafiî, İmam Mâlik ve İmam Ahmed'e göre farz ve Ebu Hanîfe'ye göre ise vacibtir. Ebu Hanîfe, Kur'an'dan bir miktarın okunmasını yani kıraati farz anlamıştır. Bu konudaki dayanağı ise Kur'an'dan kolay geleni (ne ise onu) okuyun [479] ayetidir. Dolayısıyla farz olan şey Fatiha okumak değil Kur'an okumaktır.

299- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edilmiştir: "Peygamber (s.a.v.) üç defa:

"Kim içerisinde Ümmü'l-Kur'an'ı/Fatiha'yı okumaksızın bir namaz kılarsa o namaz noksandır, tamam değildir" buyurdu.

Hadisi rivayet eden Ebu Hureyre'ye:

"Bizler, imamın arkasında bulunuyoruz. Dolayısıyla Fatiha suresini okumuyoruz" denildi. Ebu Hureyre:

"O zaman Ümmü'l-Kur'an'ı içinden oku. Çünkü ben, Resulullah (s.a.v.)'i şöyle buyururken işittim:

"Yüce Allah şöyle buyurdu: "Namaz (da okunan fatiha suresini), kendim ile kulum arasında iki kısma ayırdım. Üstelik kulumun dilediği şey

de onundur. Kul:

“el-Hamdu Hllâhi Rabbi'l-Âlemîn” Hamd, alemlerin Rabbi olan Allah'a mahsustur dediği zaman Yüce Allah:

Kulum beni hamd etti” buyurur. Kul:

“er-Rahmâni'r-Rahîm” (=Rahman ve Rahim'dir) dediği zaman Yüce Allah:

“Kulum bana övgüde bulundu” buyurur. Kul:

“Mâliki yevmiddîn” (-Hesap gününün sahibidir dediği zaman Yüce Allah:

“Kulum beni yüceltti” buyurur.

Bir defasında ise *“Kulum (her hususta) bana yetki verdi”* buyurur, dedi. Kul:

“İyyâke na'budu ve iyyâke nesteîn” (Ancak Sana kulluk ve ancak Senden yardım isteriz) dediği zaman Yüce Allah:

“Bu, kulum ile benim aramdadır. Üstelik kulumun dilediği şey de onundur” buyurur. Kul:

“İhdinâ's-Sırâtai-mustekîm sırâtallezîne en'amte aleyhim ğayri'1-mağdûbi aleyhim velâ'd-dâllîn” Bizi dosdoğru yola. Nimet verdiğin kimselerin yoluna ilet. Gazaba uğramışların ve sapmışların yoluna değil dediği zaman Yüce Allah:

“İşte bu, kulumundur. Üstelik kulumun dilediği şey de onundur” buyurur, dedi. [480]

Açıklama:

Namaz, Fatihasız olmadığı için burada Fatiha'ya mecazen “Salât” denilmiştir. Dolayısıyla Fatiha'nm diğer bir ismi de “Salâf”'tır.

Nevevî bu konuda şöyle der:

“Burada kast edilen, Fatiha'nın mana itibariyle taksimidir. Çünkü Fatiha'nın ilk yarısı Allah'a; hamd etme, yüceltme, övgüde bulunma ve her türlü yetkiyi O'na verme şeklindedir. ikinci yarısı ise kulun ihtiyacı, talebi ve niyazını içermektedir.” [481]

300- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Her namazda kıraat vardır. Allah'ın Peygamberi (s.a.v.) bize neyi duyurduysa biz de sîze onu duyuruyoruz. Bizden neyi gizlediyse biz de sizden onu gizleriz. Kim “Ümmü'l-Kitâb'ı/Fâtiha'yı” okursa bu ona yeterlidir. Kim de namazda ondan fazla bir şey okursa o daha faziletlidir.” [482]

Açıklama:

Sözlükte “Okumak” anlamına gelen kıraat, “Kur'an okumak” demektir. Namazda bir miktar Kur'an okumak gerekir. Namazda Kur'an, kıyam halinde iken yani ayakta dururken okunur. Namazda okunması gereken asgari miktar, kısa üç ayet veya buna benzer denk bir uzun ayettir. Namazın asıl iskeletini oluşturan ve biçimini veren kıyam, rüku ve secde gibi rükünlere nispetle kıraat, namazın zaid rüknü olarak kabul edilir. Bu yüzden kıyam, rüku, secde ve son oturuş, gerek cemaatle namaz kılarken ve gerekse tek başına namaz kılarken terk edilmediği halde, kıraat, imama uyan kişiden düşer. Bu kurallar, Hanefi mezhebi için geçerlidir.

Diğer üç mezhepte ise kıraatin asgari miktarı, her rekatta Fatiha suresinin okunmasıdır. ilk iki rekatta Fatiha'dan sonra Kur'an'dan bir sure yada birkaç ayet daha okumak (=zammı sure) sünnettir. Bu mezheplerde kıraat, imam ve yalnız başına kılan kimse için olduğu gibi imama uyan kimse için de geçerlidir.

Fakİhlerin namazda kıraat rüknünü, diğer rükülerden daha hafit tuttuğu, bunun yerine getirilmesinde azami kolaylıklar gösterdiği, hatta bazen -imama uyan kimse de olduğu gibi-bunu aramadığı görülür. Bunun için de kıraat rüknünün ifası için ayetin okunması yeterli görülmüş, böylece Arapça bilmeyenlerin veya telaffuzda zorlananlann da yerine getirebileceği ortalama bir ölçü konulmuştur. On dört asırlık İslam geleneği için de, namazın ana dilde kılınması taleplerinin ve bunu konu olan tartışmaların ciddi ölçekte gündeme gelmeyişi de bu kolaylıktan kaynaklanmaktadır.

Bu hadiste, Resulullah (s.a.v.)'in kıraati aşikar/açık okuduğu namazlarda bizim de aşikar okumamız, onun gizli okuduğu namazlarda bizim de gizli okumamız gerektiği belirtilmektedir. Peygamber (s.a.v.)'in aşikar okuduğu namazlar; akşam, yatsı, sabah, Cuma ve bayram namazlarıdır. Gizli okuduğu namazlar ise öğle, ikindi ve akşam namazının son rekatı ile yatsının son iki rekatıdır. Nafile namazlarda ise gündüz kılınanlarda gizli okunur, gece nafilelerinde ise kişi serbesttir.

Gizli ve Açık Okumanın Ölçüsü:

Bir yazıyı hiç ses çıkarmadan ve dili dahi kıpırdatmadan okumak mümkündür. Buna Türkçe'de “içinden okumak veya sessiz okumak” denildiği gibi “Gözüyle süzmek” de denilir. Ezberlenmiş herhangi bir metni, mesela bir şiiri dili hareket ettirmeden ve ses çıkarmadan tekrarlamak ise “içinden okumak” olarak adlandırılmaz. Belki “içinden geçirmek, zihinden tekrar etmek” denilir. Fakat anlam olarak içinden okumaya yakındır. Bir yazıyı fısıltıyla kendisi yada yakınında bulunanların duyabileceği bir tonla okumaya ise “Alçak sesle okumak”, bu şekilde bir-iki kişinin duyabileceği bir sesle konuşmaya ise “Fısıldamak, fısıltıyla konuşmak, alçak sesle konuşmak” denilir.

Namazda kıraatin cehrî/açıktan yapılmasının anlamı; başkalarının duyacağı ses tonuyla okumak demektir. Buna, açıktan okumak veya yüksek sesle okumak denilmektedir. Kur'an'ı açıktan okumanın anlamı belli olduğu için bu konuda görüş ayrılığı olmamıştır. Fakat hafî/gizli okuyuşun anlamı ve tanımlanması konusunda farklı görüşler bulunmaktadır.

Fakihler ezberlenmiş olan Fatiha sûresinin ve diğer sûrelerin namazda dili kıpırdatmaksızın ve ses çıkarmaksızın zihinden tekrarlanmasını okuma (kıraat) saymamışlardır; yani böyle yapmakla, namazın rüknü olan kıraatin yerine getirilmiş olmayacağını söylemişlerdir.

Hiç seç çıkarmamakla birlikte harfleri diliyle düzeltmenin okuma sayılıp sayılmayacağı ise tartışmalıdır. Dilin hareketinin okuma sayılmayacağını söyleyenlere göre kendi duyabileceği bir sesle, fısıldar

gibi, harfleri yerlerinden çıkartmak ve niteliklerini uygulamak suretiyle kıraat etmek en doğrusudur.

Kimi âlimler ise, ezberdeki bir sûreyi ses çıkarmadan, fakat dili hareket ettirerek tekrarlamanın okuma sayılacağını söylemişlerdir.

Bu konuda kesin bir ölçü getirmek zor olduğu için namaz kılan kişi, kendisi hangi durumda daha fazla huşu ve kalp huzuru duyuyorsa o şekilde davranmalı; başkalarıyla birlikte toplu olarak namaz kılınan yerlerde başkalarının huşu ve kalp huzurunu ihlâl edecek şekildeki okumalardan kaçınmalıdır. Genellikle açıktan okumanın alt sınırı, bir başkasının işitebileceği derecede yüksek sesle okumak şeklinde, gizli okumanın üst sınırı ise en fazla kendi işiteceği şekilde okumaktır.

Alçak sesle okumanın tarifi yapılırken, dayanılan gerekçelerden biri;

“Velâ techer bi salâtike uclâ tuhâfit bihâ vebtaği beyne zâlike sebîlâ” [483] âyetidir. Ayetin içersinde geçen “Salât” kelimesine, iki farklı anlam verildiği için, bu âyet iki farklı şekilde anlaşılmaya müsaittir.

Kimileri âyette gecen “Salât” kelimesine kıraat Kur'an okuma, kimileri de dua anlamı vermişlerdir. Her iki anlamı destekleyen rivayetler de bulunmaktadır. Ayete verilen birinci anlam “Kur'an okurken sesini yükseltme; tamamen de kısma; bu ikisi arasında bir yol tut” şeklindedir. Bu anlamı destekleyen rivayet. AMullah İbn Abbas'tan gelmektedir. Abdullah İbn Abbas'ın ifadesine göre, Hz. Peygamber yüksek sesle Kur'an okuyordu. Bunu duyan kâfirlerin, Kur'an'a, onu getirene, gönderene ve Kur'an'ın geldiği kişiye sövmeleri üzerine Hz. Peygamber hiç kimse duymayacak derecede sesini kıstı. Bunun üzerine yukandaki âyet indi. [484]

Ayete verilen ikinci anlam “Dua ederken sesini yükseltme, tamamen de kısma. Bu ikisi arasında bir yol tut” şeklindedir. Bu anlamı destekleyen

husus, Hz. Âişe'nin, âyette geçen “Salât” kelimesini “Dua” olarak açıklamış olmasıdır.[485]

“Salât” kelimesinin Kur'an'da, Hz. Peygamber'in sözlerinde ve Arap dilinde hiçbir şekilde “Kıraat” anlamına gelecek biçimde kullanılmayıp “Dua” anlamında kullanıldığı, aynca âyetin baş tarafında

“De ki: İster Allah deyin, ister Rahman deyin, hangi isimle dua etseniz, en güzel isimler O'nundur” [486] denilerek “Dua etmenin” emredildiği veya "dua"dan bahsedildiği dikkate alınınca bu ikinci anlamın daha uygun olduğu söylenebilir.

301- Ebu Hureyre (r.a)'ta rivayet edilmiştir:

“Resulullah {s.a.v.} mescide girmişti. Derken bir adam da mescide girip namaz kıldı. Sonra gelip Resulullah (s.a.v.)'e selam verdi. Resulullah (s.a.v.) adamın selamını aldı. Sonra adama:

“Dön de namazını kıl, çünkü sen namaz kılmadın” buyurdu.

Adam dönüp önce kıldığı gibi namazı tekrar kıldı. Sonra Peygamber (s.a.v.)'e gelip ona selam verdi. Resulullah (s.a.v.):

“Dön de (namazı yeniden) kıl, çünkü sen namaz kılmadın” buyurdu. Bunu üç defa tekrarladı. Nihayet o adam:

Seni hak (din)'le gönderen Allah'a yemin ederim ki, ben bundan daha iyisini beceremiyorum. Bana namazın nasıl doğru kılındığını öğret” dedi. Resulullah (s.a.v.):

“Namaza kalktığın zaman tekbir al, sonra (ezberinden) kolayına geldiği kadar Kur'an oku, sonra azaların rükuda yerli yerinde durana değin rükuda kal. Sonra dimdik durana kadar (başını rükudan) kaldır. Sonra azaları secdede yerli yerinde durana değin secde et. Sonra azaların

oturarak yerli yerinde durana değin (başını secdeden) kaldır. Namazındaki diğer rekatların tümünde de işte böyle yap!” buyurdu. [487]

Açıklama:

Alimler arasında “Müsî Hadisi” diye bilinen bu hadis, bir çok ihtilaflı meseleleri ihtiva etmekte ve tarafların hepsi için delil olma özelliği taşımaktadır.

Resulullah (s.a.v.)'in arkasından mescide girip namaz kılan kişi, Hallâd b, Râfi'dir. Hadis te “Dön de (namazı yeniden kıl” ifadesini; namazın sahih olmadığı anlamında algılayanlar olduğu gibi Aynî gibi bazı kimseler de bundan kast edilenin, namazın kemâl üzere kılınmamış olduğunu belirtmişlerdir. Çünkü hadisin bir varyantında *“Bunu yaptınmı namazın tamam oldu demektir. Bundan noksan yaparsan namazında noksan kalır”* buyurulmuştur. Noksan olarak kılınan namaza, namaz hükmü verildiğine göre burada “Çünkü sen namaz kılmadın” buyurulması, istenildiği şekilde mükemmel olarak kılmadın demektir.

Kısacası; buradaki olumsuzluk anlamı, namazın bizzat kendisine değil de sıfatı ile İlgilidir. Eğer Hallâd'in kıldığı namaz fasit olsaydı Resulullah (s.a.v.)'in onunla meşgul olmasına gerek kalmazdı.

“Sonra (ezberinden) kolayına geldiği kadar Kur'an oku” ifadesinden kast edilen husus ise Nevevî’le göre Fatiha süresidir. Hanefilere göre ise Fatiha'dan sonra okunan zammı suredir.

“Azaların yerli yerinde durana değin” ifadesinden kast edilen husus ise İmam A'zam Ebu Hanife ile İmam Muhammed'e göre rüku ve secdelerde azaların yerli yerinde durana değin durmak vaciptir.

12- İmama Uyan Kimsenin, İmamın Arkasında Açıktan Okumasının Yasak Olması

302- İmrân b. Husayn (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

Resulullah (s.a.v.) bize öğle namazını yada ikindi namazını kıldırdı. Namaz bittikten sonra bize dönüp;

“Benim arkamda “Sebbihi'smî rabbike'1-a'Iâ” (A'lâ) suresini hanginiz okudu?” diye sordu. Bir adam:

“Ben (okudum), fakat onu okumakla hayrdan başka bir şey kast etmedim” dedi. Resulullah (s.a.v.):

“Gerçekten anladım ki, biriniz bunu benim ağzımdan aldı/benimle çekişti” buyurdu. [488]

Açıklama:

Hadisin metninde geçen “Muhacele” kelimesi, çekişmek anlamına gelmektedir. Bununla kastedilen ise Resulullah (s.a.v.)'in ağzından kapıp alırcasına onun okuduğunu onunla birlikte okumaktır.

Irmma uynalara kıraatin gerekmediği görüşünde olan Hanefiler, hadiste geçen olayın öğle namazında meyfana geldiğine bakarak buradaki çekişme/muhalece kelimesinin, namaza uygun düşmeyen ve Resulullah (s.a.v.)’in hoşlanmadığı bir işi yapmak anlamında kullanıldığını söylemişlerdir. Bu iş ise imamın arkasında olduğu halde kıraatte bulunmaktır.

Resulullah (s.a.v.)'in, arkasında A'lâ Suresini okuyan kimse için “Bunu benim ağzımdan aldı” sözünün anlamı; benim çirkin gördüğüm bir iş yaptı

demektir.

Bu hadisten açıkça anlaşıldığı üzere; Resulullah (s.a.v.)'le çekişme ve ona muhalefet etmek, o okurken okumaktır.

13- Besmele Namazda Açıktan/Sesli Okunmaz Diyenlerin Delili

303- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

"Peygamber (s.a.v.)'in, Ebu Bekr'in, Ömer'in ve Osman'ın arkasında namaz kıldım. Bunlar, namaza, açıktan "el-Hamdu lillâhi" ile başlarlardı. "Bismillâhirrahmânirrahîm"i, kıraatin başında ve sonunda söylemezlerdi." [489]

Açıklama:

Besmele, Kur'an'da 2 şekilde ele alınmıştır:

a- Enfal suresi ile Tevbe suresi arası hariç bütün sureler arasında bulunan, bir sureyi diğerinden ayıran besmele. Buna göre Kur'an'da 113 besmele bulunmaktadır. Bu besmelelerin hepsi, Tevbe suresi hariç diğer bütün surelerin başında bulunmaktadır.

b- Nemi suresinin 30. ayetinin bir parçası olan besmele. Buradaki besmele, Nemi: 27/30. ayetinin bir kısmını oluşturmaktadır. Bu besmelenin, ayetten bir parça olduğu için okunup okunmayacağı hususunda bir görüş ayrılığı yoktur.

14- Besmele, Tevbe Suresinin Dışındaki Her Surenin Başından Bir Ayettir Diyenlerin Delili

304- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.) bir gün aramızda idi. Bir de baktık ki uykuya dalmış. Sonra Gülümseyerek başını kaldırdı. Biz:

“Ey Allah'ın resulü! Niye güldün?” dedik. O da:

“Biraz önce bana bir sure indirildi” buyurdu.

Daha sonra:

“*Bismilahirrahmanirrahim/Rahman ve Rahim olan Adıyla: Gerçekten Biz sana Kevser'i verdik. O halde Rabbin için namaz kıl, kurban kes! Sana düşmanlık eden yok mu? İşte o, soyu kesik olandır.”* [490] okudu. Sonra da:

“Kevser'in ne olduğunu bilir misiniz?” diye sordu. Biz de:

“Allah ve Resulü daha iyi bilir” dedik. Resulullah (s.a.v.):

“O, Yüce Rabbimin bana verdiği bir nehirdir. Onun üzerinde pek çok hayr vardır. O, bir havuzdur. Kıyamet gününde ümmetim ona gelecek, kaplan yıldızların sayısmcadır. Derken bunların içlerinden bir kul çıkarılıp atılacak. Bunun üzerine “Ey Rabbim! O, benim ümmetimdendir' diyeceğim. Yüce Allah'ta: “Ümmetinin senden sonra ne bid'atler çıkardığını sen bilmezsin?” buyuracak. [491]

Açıklama:

Vahiy, Hz. Muhammed (s.a.v.)'e değişik şekillerde gelmiştir:

1- Sadık Rüyalar,

2- Kalbine ilka olması,

3- Cebrail'in insan şeklinde gelmesi,

4- Çıngırak/zil sesinde gelmesi,

5- Cebrail'in asli suretinde gelmesi,

6- Peygamber (s.a.v.)'in uyanıkken vahyi Allah'tan doğrudan alması,

7- Uyku halinde gelmesi. İşte bu hadise göre, Kevser suresi uyku halindeyken Peygamber (s.a.v.)'e indirilmiştir.

Açıktan okunan namazlarda imamın besmeleyi açıktan okuyup okumaması meselesi, ilim adamları arasında görüş ayrılıklarına sebep olmuştur.

1- Bazı sahabiler, namazda besmele okumamışlardır.

2- Bazı sahabiler ise, namazda besmele okumuşlardır. Namazda besmelenin okunacağını söyleyenler ise kendi aralarında 2 gruba ayrılmıştır:

a- Besmele, namazda açıktan (sesli) okunur.

b- Besmele, namazda gizli (sessiz) okunur.

Bu görüş aynlığı, besmelenin, Fatiha'dan bir ayet olup olmadığı meselesine dayanmaktadır. Hanefılere ve Hanbelilere göre; Resulullah (s.a.v.), Fatiha suresini okurken besmeleyi de mutlaka okumuş, fakat gizli okuduğu için işitilme mistir. Şafii'lere göre ise; besmele, Fatiha'nın ilk ayetidir. Dolayısıyla da okunuşta Fatiha'ya tabidir. Fatİha'nın gizli okunduğu yerlerde gizli, açıktan okunduğu yerlerde ise açıktan okunur. İmam Mâlike göre ise, farz namazlarda besmele hiç okunmaz. Nafile namazlarda ise dileyen okur, dileyen okumaz. Çünkü besmele, Fatiha'dan bir ayet değildir.

Kevser kelimesi sözlükte "Çokluk" anlamına gelen Arapça "Kesret" kelimesinden türemiştir. Yalnız Kevser'in, aslı itibariyle ne olduğu ve din

dilinde özel bir anlamı olup olmadığı meselesinde 26 kadar görüş bulunmaktadır. Bu görüşler içerisinde en çok bilineni ve meşhur olanı, Kevser'in cennette bir nehrin özel ismi olmasıdır.”

15- Namaz Kılan Kimsenin, İftitah Tekbirinden Sonra Sağ Elini Sol Elinin Üzerine Bağlayarak Göbeğinin Üstüne Ve Göğsünün Altına Koyması Ve Secdede ise Ellerini Omuzlarının Hizasında Yere Döşemesi

305- Vâil b. Hucr (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Vâil, Peygamber (s.a.v.)'i, namaza başlarken ellerini kaldırdığını görmüş, tekbir almış, hadisin ravisi Hemmâm, Resuluüah'm ellerini kulaklarının hizasına kadar kaldırdığını göstermiş, sonra elbisesine sarınmış, sonra sağ elini sol elinin üzerine koymuş, rükuya varmak isteyince ellerini elbisesinden çıkarmış, sonra ellerini kaldırmış, sonra tekbir alıp rükuya varmış, “Semiallâhu limen hamiden” dediği zaman yine ellerini kaldırmış, secdeye vardığında iki elinin arasına secde etmişti. [492]

Açıklama:

Ellerin namazda bağlanıp bağlanmayacağı meselesi ihtilaflıdır. Hanefilere, Şafiilere göre eller bağlanır. İbnü'l-Münzir'in rivayetine göre ise Abdullah b. Zübeyr ile Hasan el-Basrî ile İbn Şirin namazda ellerini yanlara salarlarmış. İmam Malik'ten meşhur olan rivayet de bu şekildedir.

Bununla birlikte ellerin nasıl bağlanacağı meselesi de ihtilaf konusu olmuştur. Bazılanna göre sağ avucunun içini, sol bileğin üzerine koymak ve

bileği avucun ortasına koymak gerekmektedir. Bazılarına göre de sol bileğin büküntüsü, sağ elin avucuyla tutulur. Bazılarına göre de sağ elin orta parmakları bileğin üzerine uzunluğuna yatırılır. Bilek baş ve küçük parmaklarla tutulur.

Yine ellerin nereye bağlanacağı hususunda da tartışma vardır. Şafülere göre eller göğsün üzerine bağlanır. Hanefilere göre ise göbeğin altına bağlanır.

Elleri, göğsün üzerine yada göbeğin altına bağlamanın hikmeti; Yüce Allah'ı ta'zim içindir.

Ellerin ne zaman bağlanacağı meselesine gelince, içerisinde övülmüş zikir bulunan her kıyam halinde eller bağlanır. Övülmüş zikir bulunmayan kıyamda eller salınır. Kunut duası okurken yada cenaze namazı kılarken eller bağlanır. Fakat rükudan doğrulduktan sonra ve bayram tekbirlerinin arasında eller yanlara salınır.

16- Namazda Teşehhüd

306- Abdullah İbn Mes'ud (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Biz, Resulullah (s.a.v.)'in arkasında namaz kılarken “Allah'a selam, filancaya selam” derdik. Bir gün Resulullah (s.a.v.) bize:

“Hiç şüphe yok ki, “Selâm”, Allah'ın kendisidir. Dolayısıyla sizden birisi namazda oturduğu zaman;

“et-Tehiyyâtulilâhi ve's-Selevâtu ve't-Tayyibâtu es-Seâmu aleykey-yuhe'n-Nebiyyu ve Rahmetullâhi ve Berakâtuhu es-Selâmu aleynâ ve alâ bâdillâhi's-sâlihîn” ütün tehiyyeler, salavât ve tayyibât Allah'adır. Selam

sana ey Peygamber! Allah'ın rahmet ve bereketleri de senin üzerine olsun. Selam, bizim ve Allah'ın salih kullan üzerine olsun) desin. Çünkü bunu dediğinde bu söz, gökte ve yerde Allah'ın her salih her kuluna isabet eder. Bundan sonra “Eşhedu enlâ ilahe illallah ve eşhedu enne Muhammeden abduhu ve resûluhu” (=Ben, Allah'tan başka ilah olmadığına şahadet ederim. Ben, Muhammed'in; Allah'ın kulu ve resulü olduğuna da şahadet ederim) (desin). Bundan sonra istediğini dilemekte serbesttir” buyurdu. [493]

307- Abdullah İbn Abbâs (r.anhümâ)'dan rivayet edilmiştir: “Resulullah (s.a.v.) bize Kur'an'dan bir sure öğretir gibi teşehhüdü öğretip:

“et-Tehiyyâtu'1-Mubârakâtu's-Salevâtu't-Tayyibâtu lillâhi es-Selâmu aleyke eyyuhe'n-Nebiyyu ve Rahmetullâhi ve Berakâtuhu es-Selâmu aleynâ ve alâ ibâdillâhi's-sâlihîn Eşhedu enlâ ilahe illallah ve eşhedu enne Muhammeden resûlullâhu” Bütün mübarekler, tehiyyeler, salevat, tayyibeler hep Allah'adır. Selam sana ey Peygamber! Allah'ın rahmet ve bereketleri de senin üzerine olsun. Selam, bizim ve Allah'ın salih kulları üzerine olsun. Ben, Allah'tan başka ilah olmadığına şahadet ederim. Ben, Muhammed'in; Allah'ın resulü olduğuna da şahadet ederim” buyurdu.[494]

308- Hıttân b. Abdullah er-Rakâşî'den rivayet edilmiştir:

“Ebu Musa el-Eş'arî'yle birlikte bir namaz kıldım. Oturmaya sıra gelince, cemaattan biri:

“Namaz, iyilik ve zekatla birlikte mi ikrar olundu?” diye sordu. Ebu Musa el-Eş'arî namazı tamamlayıp selam verdi ve namazi bitirip cemaata döndü ve onlara:

“Biraz önce şöyle şöyle söz söyleyen hanginizdi?” diye sordu. Cemaat sustu. Sonra yine:

“Biraz önce şöyle şöyle söz söyleyen hanginizdi?” diye sordu. Cemaat yine sustu. Bunun üzerine Ebu Musa el-Eş'arî:

“Ey Hıttân! Galiba bu sözü sen söyledin?” dedi. Hıttân:

“Onu ben söylemedim. Bu söz sebebiyle beni azarlarsın diye de korktum” dedi. Derken cemaattan biri:

“Onu ben söyledim, fakat bu sözle hayrdan başka bir şeyi kast etmiş değilim” dedi. Bunun üzerine Ebu Musa el-Eş'arî şöyle dedi:

“Siz namazınızda ne diyeceğinizi biliyor musunuz? Gerçekten Resulullah (s.a.v.) bize hutbe okuyup sünnetimizi açıkladı ve namazımızı bize öğretti. Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurdu:

“Namaz kılacağınız zaman saflarınızı düzeltin. Sonra içinizden birisi size imam olsun. O tekbir aldığında sîz de tekbir alın. “Gayri'l-mağdûbi aleyhim ve-lâ'd-dâllîn” gazaba uğramışların ve sapmışların yoluna değil” [495] dediğinde siz de “Âmin” deyin ki, Allah duanıza icabet etsin. İmam tekbir alıp rükuya vardığında siz de tekbir alıp rükuya gidin. Çünkü imam sizden önce rüku edip sizden önce rükudan doğrulur.

Daha sonra Resulullah (s.a.v.):

“Bu, bununla kapanır. İmam “Semiallâhu limen hamideh” (Allah kendisine hamd eden kişiyi işitir dediği zaman siz de “Allahümme Rabbena leke'l-hamd” Allahım! Rabbimiz! Hamd sadece Sana mahsustur deyin. Allah sizin bu sözünüzü kabul eder. Çünkü Yüce Allah, Peygamber (s.a.v.)'in dilinden “Semiallâhu limen hamideh” buyurdu. İmam tekbir alıp secdeye vardığında siz de tekbir alıp secdeye gidin. Çünkü imam sizden önce secde edecek ve yine sizden önce başını secdeden kaldıracaktır.”

Daha sonra Resulullah (s.a.v.):

“Bu, bununla kapanır. Oturma anında sizden herhangi birisinin sözü; “et-Tehiyyâtu't- Tayyibâtu's-Salevâtu lillâhi. es-Selâmu aleyke eyyuhe'n-Nebıyyu ve Rahmetullâhi ve Berakâtuhu es-Selâmu aleynâ ve ala ibâdillâhi's-sâlihîn Eşhedu enlâ ilahe illallah ve eşhedu enne Muhammeden abduhu ve resûluhu” Bütün tehiyyeler, tayyibeler, salevat hep Allah'adır. Selam sana ey Peygamber! Allah'ın rahmet ve bereketleri de senin üzerine olsun. Selam, bizim ve Allah'ın salih kulları üzerine olsun. Ben, Allah'tan başka ilah olmadığına şahadet ederim. Ben, Muhammed'in; Allah'ın kulu ve resulü olduğuna da şahadet ederim” buyurdu.[496]

Açıklama:

Teşehhüd kelimesi, sözlükte; “Şehadet getirme” anlamına gelmektedir. Şehadet getirmekten kasıt ise, Kelime-i şehadeti söylemektir. Bir de, teşehhüd, bir namaz terimi olarak; ka'delerde oturmalarda okunan ve içerisinde Kelime-i şehadetin de yer aldığı özel bîr duadır. Bu nedenle de namazda bu duanın okundupu bölüme, teşehhüd denilmiştir.

Teşehhüd duası; Resulullah (s.a.v.j'in miraç yolculuğu sırasında yüce Allah'la yaptığı konuşmayı anımsatmaktadır. Şu halde “Müminin miracı” olarak nitelendirilen namazdaki teşehhüd, ruhen ve kalben hüşyar olan müminlere, günde beş vakit, Resulullah (s.a.v.)'in kulluk hayatındaki en zirve olan miraç safhasını yaşatmaktadır.

“Bundan sonra istediğini dilemekte serbesttir” ifadesiyle kastedilen mana; namaz kılan kimsenin teşehhüdden sonra dilediği duayı yapabileceğini göstermektedir. Fakat Kur'an lafızlarına benzeyen ve

Peygamber (s.a.v.)'den rivayet edilen dualardan istediğiyle duâ edilebilir. Yalnız fesaddan sakınmak için insanların sözlerine benzeyen şeylerle duâ edilmez.

Ebu Bekr el-Bezzâr (ö. 292/904), Abdullah İbn Mes'ud'dan gelen bu teşehhüd ile ilgili olarak şöyle der:

“Bu, teşehhüd hakkında gelen en sahih hadistir. Yirmi küsur yoldan rivayet edilmiştr.”

Müslim'de:

“İnsanlar, Abdullah İbn Mes'ud'un teşehhüdünde icma etmişlerdir. Çünkü onun arkadaşları, birbirine muhalif değildir. Diğerleri ise muhaliftir” demektedirler.

Hanefilere ve Hanbelilere göre, teşehhüd hadisler içerisinde tercihe şayan olanı, Abdullah İbn Mes'ud'unkidir.

Abdullah İbn Abbâs'dan gelen teşehhüd ise, altı hadis kitabının hepsinde geçmemektedir. Abdullah İbn Abbâs'ın teşehhüd hadisinde sadece “Mubarekât” kelimesi fazladır.

Hanefilerdeki sahih olan görüşe göre, her iki oturuşta teşehhüd okumak vaciptir.

Tahiyyât: Selam demektir. Azamet, mülk ve her türlü noksanlıklardan selamet anlamına gelmektedir.

Salevât: Namazlardır. Ezherî'ye göre ise ibadetler demektir.

Tayyibât: Güzel, temiz ve hoş şeylerdir.

Salih: Gerek yüce Allah'ın ve gerekse kulların haklarına riayet eden kimsedir.

Selâm: Allah'ın isimlerinden olup yüce Allah'ın kemalatının tümünün ispatını ve noksan sıfatların tümünün O'ndan uzaklaştırmayı içermektedir.

Dolayısıyla Peygamber (s.a.v.), Selâm'in Allah olduğunu belirterek selamete muhtaç olanın sadece kullar olduğunu, yüce Allah'ın böyle bir şeye ihtiyacı olmadığını kast etmiştir.

“Bu, bununla kapanır” sözünden maksat; rüku tekbirini İmamın tekbirinden sonra almanız, rükuyu imamın rükusundan sonra yapmanız, rükudan imamdan sonra doğrulmanız, imamın rükusuna eşitlenmiş olur. Çünkü cemaat rükuya varma hususunda bir an imamdan geri kalırsa doğrulurken de geri kalması gibi bir durum sözkonusu oîur ki imamın rükusu ile cemaatin rükusu tamamen eşitlenmiş olur. Aynı husus, secde için de geçerlidir.

Bazıları da bu sözden maksat; namazın sahih olması ancak bu şekilde imama tabi olmakla sağlanır demişlerdir.

Bazıları da “Amin” sözünün fatihanın sonuna bağlamaya ait olduğunu ileri sürmüşlerdir.

“içinizden birisi size imam olsun” ifadesiyle, farz namazları için cemaat emrolunmuştur. Bu hususta alimler arasında ihtilaf yoksa da bu emrin vaciplik mi, yoksa mendubluk mu? ifade ettiği hususunda görüş ayrılığı vardır.

Cemaatın başlama tekbiri, imamın tekbirinden sonra olacaktır. Çünkü cemaatın, imamın tekbirinden sonra vakit kaybetmeyerek hemen tekbir almaları müstehabtır.

Ayrıca bu hadiste cemaatın “Amin” demesine teşvik vardır.

İmamın rükudan doğrulurken “Semiallâhu limen hamîdeh” demesi ve cemaatın da “Allahümme Rabbena leke'1-hamd” demesi belirtilmektedir.

17- Teşehhudden Sonra Peygamber (s.a.v.)’e Salavat Getirme

309- İbn Ebi Leylâ'dan rivayet edilmiştir:

Bana, Ka'b b. Ucre (r.a) rastlamıştı. Bana şöyle dedi:

“Sana bir hediye takdim edeyim mi? Bîr defasında Resulullah (s.a.v.) yanımıza çıkıp gelmişti. Ona:

“Ey Allah'ın Resulü! Sana nasıl “Selâm” vereceğimizi öğrendik. Fakat sana nasıl “Salât” okuyacağı rızık bilmiyoruz” dedik. Resulullah (s.a.v.)'de:

“Allahümme Salli alâ Muhammedin ve alâ Ali Muhammedin kemâ salleyte alâ âli İbrahim'e inneke hamîdun mecîd. Allahümme Bârik alâ Muhammedin ve alâ âli Muhammedin kemâ bârekte alâ âli ibrahim'e înneke hamîdun mecîd Allahım! Muhammed'e ve O'nun aile halkına, İbrahim'e salat buyurduğun gibi salat eyle! Şüphesiz ki Sen, Hamîd ve Mecîdsin. Allahım! Muhammed'e ve O'nun aile halkına, İbrahim'e ihsan eylediğin bereket gibi bereket ihsan eyle! Çünkü Sen, Hamîd ve Mecîdsin deyin” buyurdu. [497]

“Ey İmân edenler! Ona (peygambere) salevat ve selam getirin” [498] ayeti nazil olunca, sahabeler, Resulullah (s.a.v.)'e gslip salevat getirmenin keyfiyetini sormuşlar. Hz. Peygamber (s.a.v.)'e sorulan sorunun, “Salevat nedir?” tarzında değil de, “Sana nasıl salevat okuyalım?” şeklindedir. Bu ifade; sahabilerin salevat kelimesi hakkında bilgilerinin olduğunu, fakat salevatın keyfiyetini öğrenmek istediklerini gösterir,

Namazda ikinci teşehhüdden sonra salli-barik okumak; İmam Şafii ile İmam Ahmed'e göre farz, İmam Malik ile Hanefilere göre ise sünnettir.

Resulullah (s.a.v.)'e selam verme, tahiyyat duasında “Ey Peygamber! “Selam”, Allah'ın rahmeti ve bereketi üzerine olsun” şeklinde geçmektedir. Bu nedenle de teşehhüdde okunan tahiyyat duâsıyla, Hz. Peygamber (s.a.v.)'e selam verilmiş olunmaktadır.

“Salât”, rahmet ve dua anlamına gelmektedir. Burada salât, hem Hz. Peygamber (s.a.v.)'e ve hem de onun aile halkına yapılmaktadır. Hz. Peygamber (s.a.v.)'e salât getirilmesinin nedeni hakkında çeşitli görüşler ileri sürülmüştür.

Namaz dışında Hz. Peygamber (s.a.v.)'e salavat getirmenin hükmü ihtilaflıdır. Hanefiler, bu konuda Ahzab: 33/56 ayetini göz Önünde bulundurarak ömürde bir de,fa salavat getirmenin farz, bunun dışında her anıldığında salavat getirmenin vacip ve mecliste birkaç defa anıldığında her defasında salavat getirmenin müstehab olduğu görüşündedir.

“Muhammed'in aile halkı” ifadesinden maksadın ne olduğu hakkında değişik görüşler ileri sürülmüştür. Bunları şöyle özetlemek mümkündür:

1- Resulullah'a yakınlığından dolayı kendisine zekât verilmesi caiz olmayanlar, bunların da kim oldukları konusunda ihtilaf edilmiştir:

a- Sadece Haşim oğulları.

b- Haşim ve Muttalib oğulları. Hz. Fatıma ile Ali'nin çocukları olan Hasan ve Hüseyin'in soyundan Kıyamete kadar gelecek olan nesil.

2- Kayıtsız şartsız Hz. Peygamber (s.a.v.)'e yakınlığı olanlar.

3- Kıyamete kadar Hz. Peygamber (s.a.v.)'in izinden giden bütün müslümanlar.

4- müslümanların takva sahipleri.

Yalnız bu kelimeyle; duada ümmet, övgüde takva sahipleri, zekât konusunda kendilerine zekât verilmeyenler kast edilebilir.

Resulullah (s.a.v.), Hz. İbrahim'den daha faziletli olduğu halde neden kendisine Hz. İbrahim gibi salevat niyaz edildiği alimler arasında tartışma konusu olmuştur. Kadı İyâz'a göre; Resulullah (s.a.v.) bu salevatı, kendisi ile aile halkı istemiştir. Ta ki yüce Allah kendisine tahsis buyurduğu nimetini, Hz. İbrahim ile onun aile halkına nasıl tam olarak ihsan ettiyse öylece ihsan buyursun.

Bazıları da, Hz. Peygamber (s.a.v.)'in salevat istemesi kendisi için değil de ümmeti için istemiştir demişlerdir.

Bazıları da, bundan maksat; nimetin kıyamete kadar devamı olduğunu söylemişlerdir.

Ayrıca Resulullah (s.a.v.)'m bu şekilde salevat istemesi, kendisinin Hz. İbrahim (a.s)'dan efdâl olduğunu bilmezden önceye âidtir diyenler de olmuştur.

Aynî'de bu konuda: “Bu mesele; alt sevideki birini, üst seviyedeki birine benzetme türünden değil de, hâli bilinmeyen bir zâtı, hâli bilinen bir zatla açıklama şeklindedir” diyor.

Bu konuda üç görüş rivayet olunur: Birinci görüşe göre Peygamber (s.a.v.)'e salevat:

“Ya Rabbi! Muhammed'e salât eyle!” cümlesidir. “Muhammed'in ev halkına dahî ibrahim ye ibrahim'in ev halkına salât buyurduğun gibi salât eyle!” ifâdesi ayrı bir cümledir. Yâni İbrahim ile İbrahim'in ev halkına ihsan buyurulan rahmetin misli Peygamber (s.a.v.)”ın kendisine değil, ümmetine istenir.

ikinci görüşe göre ma'nâ: “Muhammed (s.a.v.) ile ev halkına ihsan buyuracağın rahmet, İbrahim ile onun ev halkına ihsan buyurduğun rahmet

gibi olsun” demektir. Bu görüşe göre istenilen şey, rahmetin mikdannda değil, aslına ortak olmaktır.

Üçüncü görüşe göre: Hadisten maksat, zahirî ma'nâsıdır. Yânı “Yâ Rabbi! Muhammed (s.a.u) 'e de ibrahim (a.s)'a ihsan ettiğin kadar rahmet ihsan buyur” demektir.

Ayrıca bu hadisten anlaşılan diğer bir hususta; verilen emrin mahiyetini anlamayan kimsenin onu sorması ve iyice anladıktan sonra o emri yerine getirmesi gerekmektedir.Kadı İyâz'a ve Nevevi'ye Sure burada Peygamber (s.a.v.)'e sorulan salevat, namaz dışındaki salevat olmayıp namazda okunan salevattır.

310- Ebu Humeyd es-Sa'dî (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Sahabiler:

“Ey Allah'ın resulü! Sana nasıl “Salât” getireceğiz?” diye sordular. Resulullah (s.a.v.):

“Allahümme Salli alâ Muhammedin ve alâ ezvâcihi ve zurriyyetihi kemâ salleyte alâ âli ibrahim'e ve bârik alâ Muhammedin ve alâ ezvâcihi ve zurriyyetihi kemâ bârekte alâ âli ibrahim'e inneke hamîdun mecîd (= Allahım! Muhammed'e, onun hanımları iie soyuna; İbrahim'in aile halkına salat buyurduğun gibi salat eyle! Muhammed'e, onun hanımları ile soyuna; İbrahim'in aile halkına ihsan eylediğin bereket gibi bereket ihsan eyle! Çünkü Sen, Hamîd ve Mecîdsin deyin,” buyurdu. [499]

Açıklama:

Bu hadis, hüküm İtibariyle az önce belirtilenler gibidir. Sadece burada *“Muhammed'in ev halkı”* ifadesi yerine “Muhammed'in hanımları ile ile soyuna” dua edilmesi emredilmek-tedir.

Görüldüğü üzere bu rivayetlerde Resulullah (s.a.v.)'e rahmet okunmamaktadır. Bununla birlikte bazıları, Peygamber (s.a.v.)'e rahmet okunabileceğini belirtirken, İbn Abdilberr gibi bazı alimler de ona rahmet okunmasının caiz olmadığını belirtmişlerdir.

İmam Ahmed ile bazı alimler, konu üe ilgili bu hadisleri delil alarak müstakil olarak müminlere de salat getirmenin caiz olduğunu ileri sürmüşlerdir. Alimlerin çoğunluğuna göre ise peygamberlerden başkasına müstakil olarak salat getirilmez. Örneğin, “Allahümme Sallı alâ Ebi Bekrin ve Ömer......” denilmez. Çünkü selef alimleri, salevatı peygamberlere, takdis ve

teşbihi Allah'a mahsus olmak üzere kullanmışlardır. Örneğin, Allahu Teala hakkında “Subhânehu”, “Tekaddeset Esmâuhu”, “Tebâreke ve Teâla”, “Azze ve Celle” ifadelerini kullanmışlardır. Fakat Peygamber (s.a.v.) hakkında bunlardan hiçbirini kullanmamışlardır.

Ancak Peygamber (s.a.v.)'le birlikte, yani ona bağlı olarak diğer müminlere de salat getirilebilir. Nitekim konumuzla ilgili hadisler, bunu göstermektedir.

Diğer peygamberlere ve meleklere salat getirmenin hükmü konusu da tartışma konusu olmuştur. Bazılarına göre bizim Peygamberimizden başka hiç kimseye mutlak surette salevat getirilmez. Bunların delili, İbn Ebi Şeybe'nin Abdullah İbn Abbâs'tan yaptığı rivayette Abdullah İbn Abbâs “Resulullah (s.a.v.)'den başka hiç kimsenin bir kimseye salevat getirmesi gerektiğini bilmiyorum” demiştir. Böyle bir rivayet, Ömer İbn Abdulaziz ile Süfyan es-Sevrî'den de nakledilmiştir.

Bazılarına göre ise Peygamber (s.a.v.)'e tabi olmak şartıyla mutlak surette peygamberlere, meleklere ve diğer müminlere salevat getirmek

caizdir. Yalnızca müstakil olarak Hz. Muhammed (s.av)'ten başkasına salevat getirilmez. İmamı A'zam'ın görüşü bu şekildedir. Delili ise bu konuda sahabiden hiçbir nakil bulunmamasıdır. Diğer peygamberlere salevat getirileceğini bildiren hadisler de, Peygamber (s.a.v.)'e tabi olmak şartıyla yapılacağını gösterir.

18- Tesmi\ Tahmîd Ve Temin

311- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"İmam namazda rükudan doğrulurken "Semiallâhu limen hamideh"

"Allah kendisine hamd eden kişiyi işitir dediği zaman siz de "Allahümme Rabbena leke'1-hamd" Allahım! Rabbimiz! Hamd sadece Sana mahsustur"deyin. Çünkü bir kimsenin bu sözü, meleklerin sözüne denk düşerse o kimsenin geçmiş günahları bağışlanır. [500]

Açıklama:

"Tesmî': "Semîallâhu limen hatnîdeh" demek. Tahmîd: "AllahümmeRabbena leke'1-hamd" demek. Te'min: "Amin" demek.

Bu hadis; imamın rükudan doğrulurken "Semiallâhu limen hamideh" diyeceği görüşünde olan Abdullah İbn Mes'ud, Ebu Hureyre, Ebu Hanîfe ile İmam Mâlik'in delilidir.

Yalnız başına namaz kılmakta olan kimseye gelince, Mâliki ve Hanbeltlere göre; her iki duayı da okur.

Şafiî alimlerine göre ise; namaz kılan kimse, ister imam, ister cemaat, isterse tek başına olsun bu iki cümleyi de okur.

Hanefilerine göre ise; yalnız başına namaz kılan kişinin durumu ihtilaflıdır. Bazılarına göre yalnız başına namaz kılan kimse sadece, “Rabbena leke'1-hamd” der. Hafız Zeylan göre; Hanefi alimlerinin büyük çoğunluğu bu görüştedir. Ebu Bekr er-Râzî'ye göre ise; yalnız başına namaz kılan kimse sadece “Semiallâhu limen hamideh” der. Çünkü bu kimse, her ne kadar namazı tek başına kılıyorsa da aslında kendisinin imamıdır.

Kısacası; bu duaları okumak müstehabtır. Zaten namazın her anı bir zikirdir. Dolayısıyla namaz kılan kimse namazda bu tür duaları hep okumaya çalışmalıdır.

312- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır;

“İmam namazda Fatiha'nın bitiminde “Amin” dediği zaman siz de “Amin” deyin. Çünkü bir kimsenin Amin demesi, meleklerin Amin demesine denk düşerse o kimsenin geçmiş günahları bağışlanır.” [501]

Açıklama: Âmîn kelimesinin kökeni ve anlamı hakkında bugüne kadar çeşitli görüşler ileri sürülmüştür. Bunlar içerisinde en makbul olanı; Arapça “İnanmak”, “Güvenmek” anlamındaki “Emn” kökünden türediği şeklinde olanıdır.

Âmîn kelimesi Kur'an'da geçmeyip sadece Hz. Peygamber (s.a.v.)'in çeşitli hadisleriyle imamın Fatiha suresini tamamlamanın arkasından cemaatin amin demesini istemiştir. Dolayısıyla Kur'an'ın ilk suresi olan Fatiha'nın sonunda, Mushaflarda yazılı olmamakla birlikte Âmîn kelimesinin okunması sünnet kabul edilmiştir.

Kur'an ayetlerinden sonra Âmîn deme sünnetinin yalnızca Fatiha'ya inhisar edilmesinin sebebini; Fatiha'nın ilk sure olmasında, taşıdığı manada ve namazın temel unsurlarından birini teşkil etmesinde aramak gerekmektedir. Çünkü Kur'an'ın özü olduğu kabul edilen ve “Açış”, “Giriş” anlamında bir isim olma özelliğini taşıyan Fatiha suresi, en başa konulmak suretiyle arkasından gelen kitabın tamamı hakkında fikir vermekte ve böylece okuyucu, surenin sonunda Âmîn demek suretiyle Kur'an'ın tamamına iman ettiğini belirtmiş olmaktadır. Öte yandan çeşitli hadislere göre ibadetin özünü duanın teşkil etmesi ve namazın da aslında duadan ibaret olması, [502] her rekatta okunan Fatiha'yı temel dua haline getirmiş, dolayısıyla sonunda Amîn demek bu açıdan da gerekli kılmıştır.Cemaatle kılınan namazlarda iki husus üzerinde görüş aynlığı vardır. Bunlar, kıratı açıktan yapılan namazlarda imamın Amîn deyip demeyeceği ve Amînin açıktan mı, gizlice mi söyleneceği hususlarıdır. Hanefî, Şafiî ve Hanbelî mezheplerine göre imamın Amîn demesi mendubtur. Âmînin gizlice veya açıktan söylenmesi hususunda ise Hanefilere göre hem imamın ve hem de cemaatin her ikisinin birden gizlice, Şafiiler ile Hanbelilere göre ise her ikisinin birden açıktan söylemesi mendub kabul edilmiştir.

“Bir kimsenin Amin demesi, meleklerin Amin demesine denk düşerse” sözünden maksat; Nevevî'ye göre birlikte amin demeleridir. Kadı îyâz'a göre ise Aminin; sıfat, huşu ve samimiyet hususunda meleklerin aminine uymasıdır.

Buradaki meleklerden maksat; bazılarına göre Hafaza melekleridir. Bazılarına göre ise diğer meleklerdir.

19- Cemaatın İmama Uyması

313- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

"Peygamber (s.a.v.), bir attan düşüp vücudunun sağ tarafı zedelenmişti. Bunun üzerine biz, ziyaret için onuna yanma girdik. Derken namaz vakti geldi. Peygamber (s.a.v.), bize oturarak namaz kıldırdı. Biz de arkasında oturarak namazı kıldık. Namazı bitirince:

"İmam ancak kendisine uyulmak için imam olmuştur. O tekbir aldığı zaman sizde tekbir alın. Secde ettiği zaman siz de secde edin. Başını secdeden kaldırdığında siz de kaldırın. İmam, "Semiallahu limen hamideh (=Allah, kendisine hamd eden kimseyi işitir) dediği zaman siz de, "Rabbena ve leke'1-hamd" Rabbirniz! Hamd yalnızca Sana mahsustur) deyin. İmam oturarak namaz kıldığında siz de toptan oturarak namaz kılın" buyurdu."[503]

Açıklama:

İbn Hibbân (ö. 354/965)'ın rivayetinden anlaşıldığına göre; hadiste anlatılan olay, hicretin 5. yılında olmuştur. Çeşitli rivayetlerin ifadesinden anlaşıldığına göre; Resulullah (s.a.v.) attan düşerek bir hurma kütüğüne çarpıp ayağı çıkmıştı. Bunun üzerine sahabiler, onu ziyarete gittiler. Namaz vakti gelince Resulullah (s.a.v.) oturduğu yerden İmam olarak kendilerine namaz kıldırmıştı. Sahabiler, namazı ayakta kıldıklarını görünce, oturmalarını işaret etmişti. Onlar da oturarak kılmışlardı.

Yine bu rivayetlerden; bu namazın mescide değil de Aişe'nin evinde kıldığı anlaşılmaktadır. Rivayetlerin bazısında Resulullah (s.a.v.)'in namazı

tamamlamak için kendi yerine Hz. Ebu Bekr' i geçirdiği de zikredilmektedir.

Bununla birlikte çeşitli rivayetlerin ifadelerindeki farklılıklar, olayların ayrı ayrı zamanlarda meydana gelmiş olması ihtimalini de mümkün kılmaktadır. Yalnız oturarak kılınan bu namazın, farz veya nafile olduğu hususu ilim adamları arasında ihtilaflıdır.

Hanbeliler; ayakta namaz kılmaya qücü yeten kimselerin, ayağa kalkmaktan aciz olan kimse arakasında oturarak kılmasının caiz olduğunu kabul ediyorlarsa da bu namazın sahih olabilmesi için imamın görevli mahalle imamı yada devlet reisi olmasını şart koşmuşlar ve bunların dışındaki imamların arkasında bu şekilde kılınacak namazın caiz olmadığını söylemişlerdir.

Şafiiler ile Hanefilere göre ayağa kalkamayan kimsenin arkasında namaz kılmak caizdir, Yalnız cemaatin namazı ayakta kılması şarttır. Bu konuda Buhârî ile Müslim'in Hz. Aişe'den rivayet ettikleri Peygamber (s.a.v.)'in son hastalığında namaz kıldırmakta olan Ebu Bekr'in soluna gelip oturarak oturduğu yerden namaz kıldırdığına dair olan hadisi [504] delil getirmişlerdir.

314. Câbir (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.) hastalanmıştı. Biz de, o oturduğu halde arkasında namaz kıldık. Ebu Bekr, Resulullah (s.a.v.)'in tekbirini cemaata işittirmek için tekbir almak suretiyle duyuruyordu. Resulullah (s.a.v.) bir ara bize bakıp ayakta kıldığımızı gördü. Hemen bize işaret etti. Biz de oturduk ve namazımızı ona uyarak oturduğumuz yerden kıldık. Selam verince:

“Demin nerdeyse İranlılarla, Romalıların yaptığım yapıyordunuz. Onlar kralları otururken ayakta dururlar. Siz öyle yapmayın. İmamlarınıza

uyun. Eğer imam ayakta namaz kılarsa siz de namazı ayakta kılın, oturarak namaz kılarsa siz de oturarak namazı kılın” buyurdu. [505]

Açıklama: Bazı alimler, burada Resulullah (s.a.v.)'in hastalanması meselesini, attan düşmesi olayıyla bağlantı kurarak bu hadisi bir önceki hadisle birleştirmeye çalışmışlardır.

Resulullah (s.a.v.)'in namazın içinde cemaata dönmesi, onların hallerine muttali olmak ve onların hatalarını düzeltmek içindi. Namaz içindeyken böyle bir hareket yapmak sadece Resulullah (s.a.v.)'e mahsustur.

Burada bir de, müezzinin veya herhangi bir kimsenin, imamının sesini cemaata iletmek için tekbir almasının caiz olduğu anlaşılmaktadır.

Bu hadiste; oturarak namaz kıldıran imama uyan cemaatin de oturarak namaz kılmaları emredilmiştir. Sununla ilgili açıklama 301 nolu hadiste geçmişti.

20- Tekbir Ve Diğer Rükunlarda İmamdan önce Davranmanın Yasak Olması

315- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Resulullah (s.a.v.) bize namaz kılmasını öğretip:

“İmamdan önce davranmayın. O tekbir aldığında sîz de tekbir alın. O, “Vele'd-dâllîn” dediği zaman siz de “Amîn” deyin. Rükuya vardığı zaman siz de rükuya varın. “Semiallâhu limen hamideh” Allah kendisine hamd edeni işitir dediği zaman siz de “Allahümme! Rabbena leke'1-hamd” Allahım! Rabbimiz! Hamd sadece Sana mahsustur deyin” buyururdu. [506]

Açıklama:

Hdiste; cemaattakilerin imamdan önce rükunlan yapmamaları istenmektedir. İmam tekbir aldığında cemaatın da tekbir alması, imam “Vele'd-dâllîn” dediğinde cemaatin “Amin” demesi, imam rükudan doğrulduğunda Semiallâhu limen hamideh dediğin de cemaatin de “Allahümme! Rabbena leke'1-hamd” demesi gerektiği belirtilmektedir. Çünkü 312 nolu hadiste de geçtiği üzere, “İmam ancak kendisine uyulmak için imam olmuştur.” Böylece namazda itidal, düzen, huzur ve birliktelik olur. Karışık bir namaz kılma şekli olmaz. Yoksa cemaatin İmama uymayıp İstediği gibi namaz kılması, bir çok problemi de beraberinde getirir.

21- Kendisine Hastalık, Yolculuk Gibi Bir Şey Arız Olduğu Zaman İmamın Cemaata Namaz Kıldıracak Bir Kimseyi Yerine Bırakması, Ayakta Duramayacak Durumda Olduğu Zaman Oturarak Namaz Kılan İmamın Arkasındaki Cemaatin Güç Yetirdiği Takdirde Ayakta Durması Ve Ayakta Durmaya Güç Yetiren Kimse Hakkında Oturarak Kılan İmamın Arkasında Oturarak Namaz Kılmanın Neshi

316- Ubeydullah b. Abdullah'tan rivayet edilmiştir: “Aişe'nin yanma girmiştim. Ona:

“Bana, Resulullah (s.a.v.)'in hastalığını anlatır mısın?” dedim. Aişe:

“Evet” diyerek şunları söyledi:

“Peygamber (s.a.v.)'in hastalığı ağırlaşmıştı.” Bir ara:

“Cemâat namazı kıldı mı?” buyurdu. Biz:

“Hayır, ey Allah'ın resulü! Onlar seni bekliyorlar” dedik.

“Öyleyse benim için leğene su koyun” buyurdu.Dediğini yaptık. Resulullah (s.a.v.) yıkandı. Sonra kalkmak için davrandı. Fakat bayıldı. Sonra ayıldı.

Yine:

“Cemâat namazı kıldı mı?” diye sordu. Biz:

“Hayır, ey Allah'ın resulü! Onlar seni bekliyorlar” dedik. Yine:

“Benim için leğene su koyun” buyurdu. Dediğini yaptık. Yıkandı. Sonra kalkmak için davrandı fakat yine bayıldı. Sonra ayıldı ve:

“Cemâat namazı kıldı mı?” diye sordu. Biz:

“Hayır, ey Allah'ın resulü! Onlar seni bekliyorlar” dedik. Resuiullah (s.a.v.)

“Benim için leğene su koyun” buyurdu. Biz bunu da yaptık. Resuiullah (s.a.v.) yıkandı. Sonra kalkmak için davrandı. Fakat yine bayıldı. Sonra ayılıp:

“Cemâat namazı kıldı mı?” diye sordu. Biz:

“Hayır, ey Allah'ın resulü! Onlar seni bekliyorlar” dedik.

“Cemâat mescide kapanmış yatsı namazı için Resuiullah (s.a.v.)'i bekliyorlardı. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.) cemaata namaz kıldırması için Ebû Bekr1 e haber gönderdi. Gönderilen kimse, Ebû Bekr'e varıp:

Resulullah (s.a.v.), cemâatanamaz kıldırmanı sana emrediyor” dedi. Ebû Bekr yumuşak kalpli bir kimse idî:

“Ey Ömer! Cemaata namazı sen kıldır” dedi. Ömer:

“Buna sen daha lâyıksın” dîye cevap verdi. Bunun üzerine o günlerde cerna-ata Ebû Bekr namazı kıldırdı. Sonra Resuiullah (s.a.v.), kendinde bir parça iyi hafiflik hissederek biri Abbâs olmak üzere iki kişinin arasında öğle namazına çıktı. Ebû Bekr cemaata namaz kıldırıyordu. Ebû Bekr onu

görünce geri çekilmeye davrandı, fakat Peygamber (s.a.v.) ona geriye çekilmemesini işaret etti. Yanındaki iki kimseye:

“Beni onun yanı başına oturtun' buyurdu. Onlar da, Peygamber (s.a.v.)'i Ebû Bekrin yanı başına oturttu. Ebû Bekr ayakta Peygamber (s.a.v.)in namazına uymuş, cemâat da Ebû Bekr'in namazına uymuş olarak namaz kılıyorlardı. Peygamber (s.a.v.) ise oturuyordu.

Açıklama:

Hadisin ravisi Ubeydullah der ki:

“Derken Abdullah İbn Abbâs'ın yanma gidip ona Resuiullah (s.a.v.)'in. hastalığı hakkında Âişe'nin bana anlattıklarını sana arzedeyim mi?” dedim. O da:

“Anlat” dedi. Âişe'nin. söylediklerini ona arzetüm. O da bu anlattıklarımdan hiç bir şeyi inkâr etmedi. Yalnız:

“Aişe, Abbâs'la birlikte Resuiullah (s.a.v.)'in koluna giren zâtın adını sana söyledi mi?” dedi. Ben de:

“Hayır” dedim. O da:

“O, Aliydi” dedi. [507]

317- Hz. Aişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.) hastalığı sırasında benim evime girdiğinde;

“Ebu Bekr'e emredin de cemaata namaz kıldırsın!” buyurdu. Ben:

“Ey Allah'ın resulü! Şüphesiz ki Ebu Bekr yumuşak kalpli bir kimsedir. Kur'an okuduğu zaman göz yaşını tutamaz, onun için sen Ebu Bekr'den başkasına emretsen daha iyi olur” dedim.

Allah'a yemin ederim ki, içimde, Resulullah (s.a.v.)'in yerine geçecek kimsenin insanlar tarafında uğursuz sayılacağı endişesinden başka bir şey yoktu. Bu nedenle Resulullah (s.a.v.)'e iki yada üç defa bu mesele için müracaat ettim. Sonunda Resulullah (s.a.v.):

“Cemaata Ebu bekr namaz kıldırsın. Kuşkusuz sizler, Yusuf'un zamanındaki kadınlar gibisiniz!” buyurdu.[508]

318- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.)'in hastalığı ağırlaştığı zaman, namaz vaktinin geldiğini kendisine haber vererek için Bilâl geldi. Resulullah (s.a.v.):

“Ebû Bekr'e emredin de cemâaata namaz kıldırsın'” buyurdu. Ben:

“y Allah'ın resulü! Gerçekten Ebû Bekr, yufka yürekli bir kimsedir. Senin yerine geçtiği zaman cemaata işittiremez. Dolayısıyla sen bu namaz kıldırma işini Ömer'e emretmelisin!”dedim. Resulullah (s.a.v.) yine:

“Bu Ebû Bekr'e emredin de cemaata namazı kıldmversin” buyurdu. Bunun üzerine Matsa ya:

“Peygamber (s.a.v.)'e söyle, “Ebû Bekr yufka yürekli bir adamdır; senin makamına geçtiği zaman cemaata işittiremez. Sen Ömer'e emretmelisin” de” dedim. Hafsa, bunları, ona söyledi. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):

“Hiç şöphe yok ki, sizler Yûsuf (a.s)'m zamanının kadınlarısınız, Ebû Bekr'e emredin de cemaata namazı kıldırsın” buyurdu.

Artık Ebû Bekr'e emrettiler, o da cemaata namazı kıldırdı. O namaza başlayınca, Resulullah (s.a.v.) kendinde bir hafiflik hissetti ve iki kişi arasında ayağa kalktı. Ayakları yerde sürünüyordu. Mescide girdiği zaman Ebû Bekr onun ayak sesini işiterek geri çekilmeye davrandı, fakat

Resulullah (s.a.v.) ona 'yerinde dur' diye işaret etti. Derken Resulullah (s.a.v.) ilerleyerek Ebû Bekr'in sağ tarafına oturdu. Artık Resulullah {s.a.v.) cemaata oturduğu yerden namaz kıldırıyor, Ebû Bekr de ayakta duruyordu. Ebû Bekr, Peygamber (s.a.v.)'in namazına uyuyor, cemâat da Ebû Bekr'in namazına uyuyordu.[509]

Açıklama:

Bu hadisin bir çok muhtelif rivayetleri vardır. Bunların bazısında Resulullah (s.a.v.)'in Hafsa'ya ait bakırdan bir leğen içinde yıkandığı, sonra dışarı çıkarak Allah'a hamdu senada bulunduğu, Uhud savaşında şehit düşenler için istiğfar ettiği, diğer bazılarında Resulullah (s.a.v.)'in başı Hz. Aişe'nin dizindeyken bayıldığı, Hz. Aişe'nin ona şifa duasında bulunduğu ayıldığı zaman Hz. Aişe'ye: *“Şifa için dua etme! Allah'tan Cebrail, Mikail ve İsrafil'le birlikte Refik-i A'la'yı işte!”* buyurduğu gibi farklı ayrıntılar yer almaktadır.

Rivayetlerin toplumundan anlaşılan mana şudur: Resulullah (s.a.v.) hastalığı esnasında iki defa namaz kılmış, bunların birinde imam, diğerinde ise cemaat olmuştur. Nitekim rivayetlerin birinde; Peygamber (s.a.v.)'in, Hz. Abbâs ile Hz. Ali'nin kollarına girerek mescide çıktığı, başka bir rivayette ise Büreyde ile Nüvebe'nin yardımlarıyla çıktığı bildirilmektedir. Bu rivayetler, olayın iki defa meydana geldiğini göstermektedir. Ebu Hâtim'in rivayetinde ise Peygamber (s.a.v.) iki cariyenin arasında kapıya kadar çıkmış, kapıdan onu Hz. Abbâs ile Hz. Ali almıştır. Dârekutnî'nin rivayetinde ise Peygamber (s.a.v.)'in kollarına giren kimselerin, Üsâme ile Fadl olduğu bildirilmektedir. Bazıları, Peygamber (s.a.v.)'i mescide

götürmek için sahabilerin nöbetleşerek kollanna girdiklerini söylemektedirler. Hz. Aişe'nin yalnız Hz. Abbâs'ı zikretmesi; Peygamber (s.a.v.)'in bir kolundan devamlı surette Abbâs, diğer kolundan ise sırayla Ali, Üsâme ve Fadl tuttuğu içindir. Peygamber (s.a.v.)'in evi ile mescidi arasında uzun mesafe olmadığı halde, sahabilerin nöbetleşerek kollarına girmeleri ona fazlasıyla saygıda bulunmak içindir.

Bir rivayette, Peygamber (s.a.v.)'in imam olduğu ve Ebu Bekr'in okuduğu sureyi 9nun bıraktığı yerden okuduğu bildirilmiştir.

Bazı rivayetlerde; Resulullah (s.a.v.)'in hastayken mescide kıldığı namazın öğle, bazılarında ikindi olduğu kaydedilmiştir. Daha başka namaz olduğunu söyleyenler de olmuştur.

Hz. Aişe'nin tekrar tekrar Resulullah (s.a.v.)'e müracaat ederek babasını imam yapmamaya çalışması; ya halkın Ebu Bekr'i sevmeyeceklerinden ve onu uğursuz sayacaklarından endişe etmesi ya da insanlar Ebu Bekr'in hilafete en elverişli bir kimse olduğunu bildikleri için, onu imam görünce Resulullah (s.a.v.)'in vefatı yakın olduğunu anlayacaklan içindir.

Resulullah (s.a.v.):

“Siz Yusuf zamanının kadınlarısınız” sözüyle; hanımlarını bir şeyde fazla ısrar hususunda Yusuf (a.s) zamanı kadınlarına benzetmiştir. Çünkü Hz. Ebu Bekr'i imam yapmama hususunda Âişe ile Hafsa fazla ısrar etmişlerdir. Bazılarına göre ise Yusuf (a.s) zamanı kadınlarından maksat; Züleyha'dır. Çünkü Züleyha'nın Hz. Yusuf (a.s)'a karşı ısrarı meşhurdur. Buradaki hitap ta sadece Âişe'ye mahsustur. Bu takdirde Resulullah (s.a.v.), Aişe'ye:

“Sen bu ısrannla Züleyha'ya benziyorsun” demektedir. [510]

Hz. Aişe'nin babası hakkında ileriye sürdüğü özür ise onun son derece yumuşak kalpli olmasıdır.

Hz. Ebu Bekr'in:

“Ey Ömer! Cemaata namazı sen kıldır!” şeklindeki sözü ile ilgili olarak Nevevî; Hz. Ebu Bekr'in bu sözü tevazu için söylediğini kaydediyorsa da, Aynî bu görüşe katılmayıp bu sözün Hz. Ebu Bekr'in yumuşak kalpli olduğunu ve çok ağladığı için sesinin duyulmaması endişesiyle söylendiğini kaydetmektedir.

Bu hadiste; Resulullah (s.a.v.)'in yürüyemeyecek derecede hasta İken bile iki kişinin koltuklarında mescide çıkması, cemaata devam meselesinin pek Önemli ve faziletli olduğu, Hz. Ebu Bekr'in bütün sahabiye tercih ve takdim edildiği, fazilet itibariyle Ebu Bekr'den sonra Ömer'in geldiği, şımarmayacağından emin olmak kaydıyla bir kimseyi yüzüne karşı övmenin caiz olduğu, Ebu Bekr'in Resulullah (s.a.v.)'in geldiğini fark ettiğinde saftan geri çekilmek istemesi büyükler huzurunda edeb ve terbiye göstermenin lüzumuna delil olduğu, Allah için ağlamanın namazı bozmadığı, İşaretin söz yerine geçtiği, imamın tekbirlerini cemaata duyurmanın caiz olduğu, ayakta kılmaya güç yetiren kimsenin oturarak namaz kılan imama uymasının caiz olduğu gibi bir çok husus vurgulanmaktadır.

319- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Peygamber (s.a.v.)'in ölümüyle sonuçlanan hastalığı günlerinde Ebu Bekr, cemaata namaz kildırmıştı. Vefatı olan Pazartesi günü oldu. Sahabiler, sabah namazı için saf saf durmuşlardı. Resulullah (s.a.v.) Aişe'nin odasının kapı perdesini açarak ayakta bize bakmıştı. Mübarek yüzü, mushaf yaprağı

gibi bembeyazdı. Sonra Resulullah (s.a.v.) bizim bu halimizi görüp tebessüm ederek gülmüştü.

Enes der ki:

“Biz namazda olduğumuz halde Resulullah (s.a.v.)'in çıkışına sevincimizden hayrette kaldık. Ebû Bekr, Resulullah (s.a.v.)'in namaz kılmak arzusuyla çıktığını sanarak topukları üzerinde gerideki safa ulaşmak için geriledi. Resulullah (s.a.v.), eliyle cemaata;

“Namazınızı tamamlayın” diye işaret etti, Sonra Resulullah (s.a.v.) Aişe'nin odasına girip perdeyi indirdi. İşte Resulullah (s.a.v.) o gün vefat etti. [511]

Açıklama:

Resulullah (s.a.v.)'in bu defaki çıkışı sahabileriyle son görüşmesidir.

“Mübarek yüzü Mushaf yaprağı gibiydi” sözünden maksat; yüzünün son derece güzelliği ve mübarek teninin yaprak gibi beyaz ve nurlu olması itibariyledir. Yalnız burada Mushaf kelimesi, ravinin ifadesinden kaynaklanmaktadır. Çünkü o sırada daha Kur'an henüz Mushaf şeklinde yazılmış şeklinde değildi.

Resulullah (s.a.v.)'in, sahabilerinin melekler gibi saf bağlayıp namaza durduklarını gördüğünde tebessüm etmesinin sebebi; sahabilerinin İslam birliğine riayet ve yapageldikîeri bir uygulamayı ikame etmeleriydi.

22- İmam Geç Kaldığı Ve Öne Geçirmekle Herhangi Bir Problemle Korkulmadığı Zaman Cemaatın, Kendilerine Namaz Kıldıracak Bir Kimseyi Öne Geçirmeleri

320- Sehl b. Sa'd es-Sa'dî (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.) aralarını bulmak için (bir defasında) Amr b. Avf oğullarının yurduna gitmişti. Namaz vakti girince müezzin Ebû Bekr'e gelip:

Cemaata namazı kıldırır mısın? Ben de ikâmet ederim' dedi. Ebû Bekr;

“Evet” diye cevap verip namazı kıldırdı. Derken cemâat namazda iken Resulullah (s.a.v.) çıkageldi ve safları yara yara gelip birinci safa durdu. Bunun üzerine cemâat el çırpmış. Ebû Bekr namazda bakmmazdı.

Cemâat fazla el çırpınca bakındı ve Resulullah (s.a.v.)'i gördü, fakat Resulullah (s.a.v.), ona;

“Yerinde dur!” diye işaret etti. Derken Ebû Bekr, ellerini kaldırarak Resulullah (s.a.v.)'in kendisine verdiği emirden dolayı Yüce Allah'a hamd-u sena etti. Sonra geri çekilerek birinci safa durdu. Peygamber (s.a.v.)'de ileri geçerek namazı kıldırdı. Namazdan çıktıktan sonra:

“Ey Ebû Bekr! Ben sana emretmişken yerinde durmaktan seni bundan alıkoyan şey nedir?” diye sordu. Ebû Bekr:

“Ebû Kuhâfe'nin oğlu, Resulullah (s.a.v.)'in huzurunda ona namaz kıldırsı uygun değildir” dedi. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.) cemaata dönerek:

“Size ne oluyordu? El çırpmayı neden bu kadar çoğalttığınızı gördüm. Bir kimsenin namazı esnasında başına bir şey gelirse teşbih edin/Subhanallah deyin! Zîra teşbih ettiğiniz/Subhanallah dediğiniz de o zaman elbette (bu yapığınız imam tarafından) dikkate alınır. El çırpmak yalnız kadınlara mahsustur” buyurdu. [512]

Açıklama: Amr b. Avf oğulları, Evs kabilesinin bir koludur. Bunların yurtlan, Küba'da idi. Resulullah (s.a.v.)'in bunların yanına gitmesinin sebebi; aralanndaki kırgınlık ve dargınlığı gidermekti. Aralarında meydana gelen dargınlığın nedeni şöyleydi: Küba halkı bir defasında kavga etmişlerdi. Birbirlerine gidip taş atmışlardı. Durum Resulullah (s.a.v.)'e haber verildi. Bunun üzerine;

“Haydi gidip onları barıştıralım” buyurdu. İşte Resulullah (s.a.v.)'in cemaata geç kalışının nedeni, müslümanların arasını düzeltmek gibi çok önemli bir görevi yerine getirmek için uzunca bir yolu katetmişti.

Görüldüğü üzere cemaat ayaktayken birinci saffa varmak için safları yararak ilerlemesi imam için caizken imamdan başkası için mekruhur.

Namaz içinde bir tarafa dönmek yasaklanmışsa da metindeki ibareden de anlaşıldığı üzere ihtiyaç halinde bunun caiz olduğu ortaya çıkmaktadır.

Cemaatın el çırpması, Resulullah (s.a.v.)'in geldiğini Ebu Bekr'e haber vermek içindi. Buna, “Tasfîh” “Tasfîk” denir. Bazı dilcilere göre tasfih; bir elin arkasını diğer elin avucuna vurup ses çıkarmaktır. Tasfik ise avuçları birbirine çırpmakır. Bazılarınca da, sağ elin iki parmağını sol avucuna vurup ses çıkarmaktır.

Namazda bir ihtiyaç halinde el çırpmak, kadınlara özgüdür. Erkeklerin ise “Lah” demesi gerekmektedir.

321- Muğîre b. Şu'be (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

Resulullah (s.a.v.) büyük abdest yapmak için bir çukura doğru gitti. Ben sabah namazından önce ona bir su kabı getirmiştim. Resulullah (s.a.v.) büyük abdestten sonra yanıma dönünce bu kaptan ellerine su dökmeye başladım. Ellerini üç defa yıkadı. Sonra yüzünü yıkadı. Sonra cübbesini

kollarından çıkarmaya çalıştı. Fakat cübbesinin yenleri dar geldi. Bu defa ellerini cübbenin içine doğru çekerek kollarını cübbenin aşağısından çıkardı ve kollarını dirsekleriyle beraber yıkadı. Sonra mestleri üzerine abdest aldı. Sonra namaz kıldırmak için cemâatin yanma geldi.

Mugîre der ki:

“Ben de onunla beraber geldim. Cemâat, Abdurrahman b. Avfi öne geçirmiş, o da onlara namaz kıldırırken bulduk. Resulullah {s.a.v.) iki rek'âtın birine yetişti ve cemaatla birlikte son rek'âtı kıldı. Abdurrahman b. Avf selâm verince, Resulullah (s.a.v.) namazını tamamlamak üzere ayağa kalktı. Namaza Peygamber (s.a.v.)'den önce başlamış olmaları, cemaati telaşa düşürdü. İnsanlar teşbihi çoğalttılar. Peygamber (s.a.v.) namazını bitirince cemaata döndü ve sonra:

“Güzel yaptınız” yada *“Doğru yaptınız”* buyurdu. Resulullah (s.a.v.) bu sözleriyle öne geçmeleri ve namaza kendisinden önce başlamalarından dolayı onlara gıpta ve namazı vaktinde kılma hususundaki kararlılıklarından dolayı onlara bazı şeyleri tavsiye ediyordu. [513]

Açıklama:

Bu olay, hicretin dokuzuncu ve miladi ise 930 yılında Tebuk seferi sırasında meydana gelmişti.

Sahabilerin telaşa kapılmalarının nedeni; Resulullah (s.a.v.)'i beklemeden namaza durmuş olmalarıydı. Resulullah (s.a.v.) geldiğinde birinci rekatı kılmışlardı. Namazı bitirip de Resulullah (s.a.v.)'i görünce durumu anlayıp “Subhanallah” demekten kendilerini alamamışlardı.

Burada hadis sarihlerinin üzerinde durdukları önemli bir mesele de; Resulullah (s.a.v.) gelince Abdurrahman b. Avf (r.a)'m namaza devam edip Resulullah (s.a.v.)'i öne geçirmek için geriye çekilmemesidir. Halbuki aynı olay, Hz. Ebu Bekr es-Sıddık'ın başına da gelmiş, fakat o geriye çekilerek Resulullah (s.a.v.) 'i öne geçirmişti. Bu iki olayı açıklamak için bazıları, “Bu iki olay tamamen farklıdır. Çünkü Resulullah (s.a.v.), Ebu Bekr (r.a.)'ı namaz kıldırırken bulduğunda daha birinci rekâtı bitirmemişti. Halbuki Abdurrahman (r.a) birinci rekâtı bitirmişti. Resulullah (s.a.v.) öne geçseydi, birinci rekâtı kılarken öbürleri ikinci rekâtı kılacak dolayısıyla bir kargaşalık meydana gelecekti. Bu yüzden Resulullah (s.a.v.) öne geçmedi” demişlerdir.

Ebu Davud'un sarihi Sehârenfûrî ise bu meseleyi şöyle açıklamıştır: Resulullah (s.a.v.), Hz. Ebû Bekr (r.a.)'a geriye çekilmemesini işaret ettiği gibi Abdurrahman b. Avf (r.a.)'a da işaret etmiştir. Böyleyken Ebû Bekr (r.a.) geriye çekilmiş, Abdurrahman (r.a.) ise çekilmemiştir. Hz. Ebû Bekr bu işarete uymanın farz olmadığına, fakat geriye çekilmenin ise edep gereği olduğuna, bu gibi hallerde edebin gözetilmesinin lüzumuna inanmış ve öyle hareket etmiştir. Abdurrahman (r.a.) ise Resulullah (s.a.v.)'in işaretine uymanın farz olduğuna inanmış ve ona göre hareket etmiştir.

23- Namazdayken Kendilerine Bir Şey Arız Olduğunda Erkeklerin Subhanallah Demesi Ve Kadınların ise El Çırpması

322- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Namazda yanılan imamı uyarma mahiyetinde teşbih “Subhanallah” demek erkeklere, el çırpmak ise kadınlara mahsustur.” [514]

Açıklama:

İmamın, namaz esnasında namazla ilgili hareketlerinde veya kıraatte yanıldığını kendisine haber vermek için erkeklerden oluşan cemaatin “Subhânallah” demesinin caiz olduğu hususunda ittifak vardır. Bunun dışındaki kelimelerin söylenip söylenmeyeceği konusunda alimler arasında görüş ayrılığı vardır.

Hadis, namazda ihtiyaç hasıl olduğu zaman kadınların el çırpmasını gerekli görmektedir, Hanefilere göre, kadın, namazda bir ihtiyaçtan dolayı el çırpacak olursa namazı bozulur. Çünkü onlara göre, kadınlarla ilgili bu ifade, namazla ilgili değildir. Bu izin, kadınların, namazın dışında bulundukları zamanlarda geçerlidir. Mâlikilere göre, kadınların namazda el çırpmaları mekruhtur. Şafiî ve Hanbelilere göre ise, el çırpma, çok yapılırsa namaz bozulur.

24- Namazın Güzel, Tastamam Ve Huşljyla Kılınması Emri

323- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.) bize namaz kıldırdı. Sonra namazı bitirip:

“Ey filan! Namazını güzel kılsana! Hiç namaz kılan kimse nasıl namaz kıldığını hiç bakmaz mı? Çünkü kişi namazı ancak kendisi için kılar. Doğrusu ben, Önümden nasıl görüyorsam arkamdan da öyle görmekteyim” buyurdu. [515]

324- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Rüke ve secdeyi tamamlayın. Vallahi, rüku ve secde ettiğiniz zaman en sîzi arkamdan pekala görmekteyim.” [516]

Açıklama:

Alimler, buradaki “Görmek'nin anlamı ile keyfiyeti hususunda ihtilaf etmişlerdir. Bazılarına göre görmekten maksat; vahiy yoluyla cemaatin nasü namaz kıldıklarının bildirilmesi ada bunu ilham yoluyla anlamasıdır.

Bazılarına göre ise bundan maksat; Resulullah (s.a.v.)'in sağındaki ve solundaki cemaatin nasıl namaz kıldıklarını göz ucuyla görmesidir.

Alimlerin çoğuna göre ise bundan maksat; Peygamber (s.a.v.) hakiki bir idrakle arkasında olnaları görürdü. Bu, ona verilmiş harikulade işlerden biridir.

Burada dikkate değer bir husus da; imamın, cemaattan birinin namazla ilgili bir eksikliğini gördüğünde onu bundan men etmesi ve ona gerekli açıklamayı yaparak ibadetini mükemmel yapmaya teşvik etmesidir.

Ayrıca zaruret olmaksızın sırf dikkatleri belli bir yöne çekmek için Allah'ın adına yemin etmek de caizdir.

25- Rüku, Secde Ve Benzeri Fiilleri İmamdan önce Yapmanın Haram Olması

325- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

"Resulullah (s.a.v.) bize namaz kıldırdı. Namazı bitirince, yüzünü bize çevirip:

"Ey cemaat! Ben sizin imamınızım. Öyleyse rüku, secde, kıyam ve namazdan çıkma (gibi) hususlarda erken davranıp beni geçmeyin. Çünkü ben sizi önümden ve arkamdan da görmekteyim" buyurdu. Sonra da:

"Muhammed'in nefsini elinde bulunduran Allah'a yemin ederim ki, aiz benim gördüğümü görmüş olsaydınız, gerçekten az güler çok ağlardınız" buyurdu. Sahabiler:

"Ey Allah'ın resulü! Ne gördün?" diye sordular. Resulullah (s.a.v.):

"Cennet ile cehennemi gördüm" buyurdu."

Açıklama:

Bu hadis, cemaatin, bütün namaz fiillerinde imama tabi olmaları gerektiğine delildir. Resulullah (s.a.v.) burada "Namazdan çıkma" ile kastedilen, selam vermektir.

Peygamber (s.a.v.)'in cenneti gördüğü halde çok ağlaması; ya ondan mahrum kalacaklara acıdığından yada cennete götürecek ameller az yapıldığındandır.

Buna göre namaz kılarken Yüce Allah'ın huzurunda olduğumuzu düşünerek namaz kılmalıyız, biz onu görmüyorsak da O'nun bizi gördüğü ihsan makamında olmalıyız. Bunun için de gereksiz hareketlerden

kaçınmalıyız, aceleci tavırlardan uzak durmalıyız. Gözlerimizi ve başımızı, sağa-sola çevirmemeliyiz, dikkatimizi tamamen namaza vermeliyiz. Saflarımızı sık ve düzgün tutarak aramıza şeytanı sokmamalıyız ve şeytanın ibadetlerimize müdahale etmesine izin vermemeliyiz.

326- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Muhammed (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Başını imamdan önce rüku yada secdeden kaldıran kimse, Allah'ın, onun başını eşek başına çevireceğinden korkmuyor mu?” [517]

Açıklama:

Hadis; imamdan önce başını secdeden kaldıran yada imamdan önce rükudal kalkan kimse için büyük bir tehdit içermektedir.

İbn Hacer ile Aynî, bu suret değişikliğinin, hakiki manada olduğunu söylemişlerdir. Fakat Kadı Ebu Bekr İbnü'l-Arabî (ö. 543/1148)'ye göre ise; Allah'ın eşek başına çevirdiği bir kimse bu ümmette mevcut değildir. Çünkü bu ümmet, bir başka şekle dönüşmekten münezzehtir. Burada kastedilen husus; olsa olsa, eşeğin huyu olan ahmaklık ve inatçılıktır. Çünkü böyle bir kimse, imama uymaya niyet etmiş olmasına rağmen imama uymamakta, dolayısıyla da avami ifadeyle, eşeklik etmektedirler.

Alimlerin büyük çoğunluğuna göre; başını imamdan önce kaldırmak haram ise de bundan dolayı namazın adesi gerekmez.

26- Namazda Gözleri Havaya Dikmenin Yasak Olması

327- Câbir b. Semure (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Namazda gözlerini semaya diken bazı kimseler, ya bundan vazgeçerler ya da gözleri kendilerine geri dönmez." [518]

Açıklama:

Bu rivayette mutlak surette namaz esnasında semaya bakmak yasaklanmaktadır. Bununla birlikte bu rivayetten ne kast edildiği alimler arasında ihtilaflıdır.

Bazılarına göre, tehdit kast edilmiştir. Bu takdirde gözleri semaya dikmek haramdır.

Bazılarına göre ise namaz kılanların üzerine inen meleklerin indirdikleri nurdan dolayı gözlerinin kör olacağından endişelendiklerinden ötürü semaya bakmaktan kaçmdırılmıştır.

Bazılarına göre ise ibret için gözleri semaya kaldırmakta bir sakınca yoktur. Fakat İbn Battâl'ın ifadesine göre, namazda semaya bakmanın mekruh olduğu hususunda alimlerin İttifakı vardır. Namaz dışındaki dualarda ise alimlerin çoğununa göre semaya bakmak caizdir, Çünkü duanın kıblesi sema olduğunu bildiren hadisler vardır.

27- Namazda Sükunetin Sağlanması, Selam Verirken Elleri Kaldırmanın Yasak Olması Safları Sımsıkı Yapmanın Emrolunması

328- Câbir b. Semure (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resusullah (s.a.v.) mescidde namazda bulunduğumuz bir sırada yanımıza gelip:

Niçin sîzleri yerinde duramayan hırçın atların kuyrukları gibi, ellerinizi kaldırmış görüyorum! Namazda sakin olun!” buyurdu. Sonra başka bir defa yine yanımıza çıkıp bizi halkalar halinde görüp:

“Niçin sizleri dağınık cemaatlar halinde görüyorum!” buyurdu. Sonra yine bir defa yanımıza gelip:

“Siz meleklerin Rableri katında saf saf durdukları gibi saf bağlayıp durun!” buyurdu. Biz:

“Ey Allah'ın resulü! Melekler Rableri katında nasıl saf olurlar?” dedik.

Resulullah (s.a.v.):

“ilk safları tamamlarlar ve safta sıkışık olurlar!” buyurdu. [519]

Açıklama:

Sahabiler, namazda selam verirken elleriyle iki tarafa işaret ederlerdi. Resuiullah (s.a.v.) onların bu davranışlannı onaylamayrp bu hareketlerini yerinde duramayan hırçın atın kuyruğuna benzeterek bunu onlara yasaklamakta ve namazda sakin sakin durmalarını tavsiye etmektedir.

Bazıları, Resulullah (s.a.v.)'in, sahabilerini mescitte ayrı ayrı halkalar halinde görmesini; kuvvetli bîr olasılıkla namaz dışında olduğunu belirtmişlerdir. Onları bu halde görünce, dinin emrettiği İslam birliğinin zedeleneceğinden endişe edip onlara dağınık bulunmayı yasaklamıştır.

Bazıları, bunun, namazda olduğuna ihtimal vermişlerdir. Çünkü namazda dağınık halde bulunmak, safların parçalanmasına sebep olur.

Kısacası; namazda saflar tamamlanmalı, saflarda sımsıkı durmalı ve saflar dümdüz tutulmalıdır

329. Câbir b. Semure (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Biz, Resulullah (s.a.v.)'le birlikte namaz kıldığımız zaman “es-Selâmu aleykum ve rahmetullâh”, “es-Selâmu aleykum ve rahmetullâh” derdik. Câbir, eliyle iki tarafa da işaret etmişti. Resulullah (s.a.v.):

“Siz neden yerinde duramayan hırçın atların kuyrukları gibi ellerinizle işaret ediyorsunuz? Sizden birisi, elini uyluğunun üzerine koyması yeterlidir, sonra sağ ve sol tarafında bulunan kardeşlerine selam verir” buyurdu. [520]

Açıklama:

Bu hadis de, namazda selam verirken elle işaret etmenin yasak olduğuna ve ayrıca sünnet şekliyle selam vermenin keyfiyetine delildir. Selamun hüküm ve keyfiyeti alimler arasında tartışmalıdır.

Şafiiler ile Hanbelilere göre selam vererek namazdan çıkmak farzdır. Yalnız Şafülece bir defa selam vermek farz, ikinci selam farzdır.

Hanefîlerde ise namazdan “Selam” lafzıyla çıkmak farz değil, vaciptir. Sünnet şekliyle selam önce sağ tarafa, sonra da sola bakarak “es-Selâmu aleykum ve rahmetullâh” diyerek verilir.

Selam verirken sağ ve sol taraftaki erkek ve kadınları, hafaza meleklerini, cemaatla kılınıyorsa İmamı niyet etmek “Sağ ve sol tarafında bulunan kardeşleri” içerisindeki ifadeye girmektedir. Çünkü hadiste söz

konusu edilen “Kardeş”ten maksat; namaz kılanın sağ ve sol taraflarında bulunan kimselerdir. Buna göre imam iki taraf selam verirken sağında ve solunda bulunan cemaata niyet eder. Tek başına namaz kılan kimse ise yanında insan bulunmadığı için sadece hafaza meleklerini niyet ederek selam verir.

28- Safların Düz Ve Doğru Tutulması, ilk Saftan Sonra Sırayla Öteki Safların Fazileti, ilk Safa Sıkışma Ve Ona Girmek için Yarışma, Fazilet Sahiplerini Ön Safa Geçirme Ve İmama Yaklaştırma

330- Ebu Mes'ud (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Resulullah (s.a.v.) namazda omuzlarımıza dokunup:

“Doğrulun! Karışık durmayın kitalpleriniz de karmakarışık olmasın. Benîm arkama, aklı başında âkıl-bâıg olanlarınız, daha sonra derece itibariyle onlardan sonra gelenler, onların arkasına daha sonra gelenler dursun!” [521]

Açıklama:

Resulullah (s.a.v.) namazda omuzlarımıza dokunurdu ifadesinden maksat; namaza başlanacağı zamandır. Yoksa namaz içinde konuşmak, cemaatın omuzlarına dokunarak safları düzeltmek gibi fiiller caiz değildir.

Ayrıca hadis; cemaatın en faziletli ve aklı başında olanlarının derece derece imama yakın durmaları gerektiğini göstermektedir. Çünkü cemaatın içerisinde en faziletli olanlar, en fazla saygıya layıktırlar. Bir de bazen

İmam namazda iken bir özrü sebebiyle namazdan çıkmak mecburiyetinde kalacağı yada ayeti hatırlamayarak tıkanabileceği durumda cemaattan faziletli kimselerden birini yerine geçirmek için bu tür kimselerin imama yakın bulunmaları gerekir. Böylece imama yardımcı olurlar.

Faziletli kimselerin ön safa geçirilmesi sadece namaza özgü bir durum olmayıp onları ilim, müşavere, hüküm, fetva ve diğer meclislerde de ön safta bulundurmak alınacak kararlarda daha etkili olacağı açıktır.

Ayrıca müslümanların daima fiilen ve kalben tslamî birliği korumaları ve birbirlerine sırt çevirerek dağılmamaları gerektiği de belirtilmektedir.

331- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır;

"Saflarınızı düzeltin. Çünkü saffı düzeltmek, namazın tam olmasındandır." [522]

332- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır;

"Safları, tam yapın. Çünkü ben sizi arkamdan da görmekteyim." [523]

333- Ebu Hureyrc (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Namazda safları doğru yapın. Çünkü safları doğru yapmak, namazın güzelliğindendir." [524]

334- Nu'mân b. Beşîr (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

"Resulullah (s.a.v.) namaza başlamayacağımız zaman saflarımızı düzeltir, onları oklar gibi oluncaya kadar düzeltirdi. Buna, ta biz anlayıp

öğreninceye kadar böyle yapmakta devam etti. Sonra bir gün mescide çıkıp namaza kalktı. Tam tekbir alacağı zaman göğsü saftan çıkmış bir adam gördü. Bunun üzerine:

“Ey Allah'ın kulları! Saflarınızı kesinlikle dümdüz tutun, yoksa Allah aranıza anlaşmazlıklar koyar” buyurdu. [525]

Açıklama:

Safların düzeltilmesinden maksat, bir safta bulunan cemaatin tamamıyla bir hizaya durmalarını sağlamaktır. Safların arlanndaki boşlukları doldurmaya, tesviye denir. Hadisin çeşitli rivayetlerindeki “Tesviye”, “İtmam” ve “İkame” kelimeleri hep safları düzeltme manasında kullanılmıştır.

“Saflarınızı kesinlikle dümdüz tutun, yoksa Allah aranıza anlaşmazlıklar koyar” ifadesinden maksat ise safları düz tutmayanlar hakkındaki tehdittir. Cemaat farklı yönlere dönerek safları bozulunca cezalan suçlan cinsinden olmak üzere yüzleri de başka kılıklara döndürülecektir. Bazılar: bu ifadeyi; “Allah aranıza düşmanlık ve kin sokar, kalplerinizi değiştirir” şeklinde yorumlamışlardır. Çünkü cemaatin safları bozması zahiri bir muhalefettir. Zahirin muhalefeti ise batının muhalefetine sebeptir.

Bazıları da hadisten zahiri manasının kast edildiğini söylemişlerdir. Bu takdirde mana:

“Saflarınızı düzeltin! Düzeltmezseniz Allah'ta sizin yüzlerinizi asli şeklinden bozarak kafanız tarafına çevirir. Sonuç itibariyle, çirkin bir hai alırsınız” şeklinde olmaktadır.

Zahiri manasına göre hadis, başlarını imamdan önce rüku ve secdeden kaldıranlar hak-kmda rivayet edilen tehdit hadisi türünde olmaktadır.

Namazda safları düzeltmek; Ebu Hanİfe, İmam ŞâfİÎ ile İmam Mâlik'e göre sünnettir.)

335- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"İnsanlar, ezan ile ilk safta ne (tür hayr ve bereket)ler olduğunu bilselerdi bunlara nail olmak için kur'a çekmekten başka çare bulamasalardı mutlaka kur'a çekerlerdi. Namaza erken gitmekte ne(tür hayr ve bereketler olduğunu bilselerdi, (ona yetişmek için) mutlaka yarış ederlerdi. Yatsı namazı ile sabah namazında ne (tür ilahî lütuf)lar olduğunu bilselerdi mutlaka bu iki namaza emekleyerek dahi olsa giderlerdi." [526]

Açıklama:

Burada anlatılmak istenilen husus; insanlar ezanın faziletini ve ecrinin büyüklüğünü bilseler bu ecri vaktin darlığından yada mescitte yalnız bir müezzin ezan okuduğu için ikinci bir ezan okumaya imkan bulamasalar onun için kur'a çekerler ve bu ecre nail olmaya çalışırlar. Namazın ilk safında olan sevap ve faziletin miktarını bilseler, onu elde etmek için hep birden ona koşarlar, mescit kendilerine dar gelince o fazilete nail olmak için aralarında kur'a çekerlerdi. Camiye erken gitmekte ne derece sevap olduğunu bilseler, erken gitmek için birbirleriyle yarış ederlerdi. Yatsı namazı ile sabah namazında ne derece sevap olduğunu bilseler, yürüyemeyecek derecede hasta veya sakat bile olsalardı sürünerek gitmeye çalışırlardı. [527]

ilk saftan maksat, imamın arkasındaki saftır. Tartışmalı haklarda Kur'a çekmek caizdir.

Ayrıca yatsı namazr ile sabah namazı için cemaata teşvik edilmektedir. Bu iki namazda-nefse meşakket vardır. Çünkü biri uykunun ilk zamanına ve diğeri de sonuna rastlamaktadır. Bunun için de münafıklara en ağır gelen namazlar, bunlardı. Fakat nimetin, külfeti oranında elde edildiği de unutulmamalıdır.

336- Ebu Saîd el-Hudrî (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.), sahabilerinin namaz saflarında gerilediklerini görüp onlara;

“ilerleyin de bana uyun! Sizden sonrakiler de size uysunlar. Bir topluluk gerileye gerileye nihayet Allah onları geriletir” buyurdu. [528]

Resulullah (s.a.v.) saflarda bazı açıklıklar gördüğü için sahabelere bu ihtarda bulunmak lüzumunu hissetmiştir.

Sahâbe-i Kiram'dan bazı kimselerin grHaflardaki açıklığı kapatmadan arka saflara durmalarının sebebi, “Benim arkama akıllı, uslu olanları dursun. Sonra (bu vasıflarda) onlardan sonra gelenler, sonra da onlardan sonra gelenler dursun” anlamındaki 327 nolu hadisi duyup da bu vasıflan kendilerinde görmemelerine bağlanabilir.

Gerçekten de hiç bir sebeb yokken sahabenin birinci saftan uzak durmasını başka türlü izaha, imkân yoktur. Çünkü pnların birinci safta namaz kılmak hususunda ne kadar hırslı., oldukları bilinen bir husustur.

“Sizden sonrakiler de size uysunlar” cümlesinin mânâsını, “Ön safta bulunanları arka safta bulunanlar kendilerine imam'İ abuFetsirıler” şeklinde

anlamak yanlıştır. Bu cümlenin anlamı şudur:

"Ön saflara durun, hareketlerinizi bana uydurun! Arkada bulunduğu için beni göremeyenler de sizin hareketlerinize bakarak benim hareketlerimi anlamış .olurlar. Dolayısıyla sizin hareketlerinize uyarak bana uymuş olurlar."

Demek ki, kişi önünde buİCrian. kimseyi kendisine imam etmiyor, sadece önündeki adamın hareketlerinden imamın hareketlerini'anlayarak imama uyma imkânı buluyor.

Bu hadis-i şerif aynı zamanda imîîîrun tekbirlerini yüksek sesle tekrarlayarak arka saflara eriştiren mübelliğin sesine kulak vererek imama uyum sağlamanın da caiz olduğuna delâlet etmektedir.

"Gerileye gerileye" ifadesinden maksat ise; ön safın faziletini kazanmayı önemsemeyen ve bu fazileti küçümseyen kimseler bu davranışı alışkanlık haline getirip bunda ısrar ederlerse yüce Allah'ın ahiret günü onları geriletir. Yani cehennemden ilk çıkaracağı müminler içerisinde onları çıkarmayacak, ön saftan geri duruşlarına karşılık onları cehennemden gecikmeli çıkaracaktır.

Nevevi'ye göre ise Allah böylelerini rahmetinden, muazzam fazlından, yüksek mertebeden, ilimden ve benzeri özelliklerden geri bırakır demektir. [529]

Hadisin zahirine göre bu şiddetli tehdit, birinci safa geçmemeyi alışkanlık hâline getirenlere aittir. Aslında böyle yapan kimse yâni geri saflarda durmayı itiyat hâline getiren veya namazını cemaatla değil tek başına kılan şahıs, bu davranışından dolayı cehenneme müstahak olmaz. Şu halde sözkonusu tehdit ön saftan kaçınma yüzünden namazını terkeden

veya vaktinden çıkarıp kazaya bırakan kişiye mahsûstur, diye yorum yapmak mümkündür.

Ayrıca ön safın yüce sevabını kaçırmamak için bu saffa geçmeye önem verilmelidir. Ancak ön saffa geçmek için başkasına eziyet etmemelidir. Aksi takdirde sevap yerine günah olur. Başkasına eziyet edeceği endişesiyle ön saffa geçmekten vaz geçen şahsın sevabı ön safta namaz kılanın sevabından daha fazladır. Çünkü Taberânî'nin Abdullah İbn Abbâs(r.a)'tan rivayet ettiği bir hadiste Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmakadır:

"Bir kimseye eziyet edeceği endişesi ile ön saffı bırakan adam için Allah ilk sarfın sevabının iki katını verir." [530]

337- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"ilk safta ne (tür bir hayr ve berekat) olduğunu bilseniz yada (insanlar) bilseler, muhakkak kur'a çekilirdi." [531]

Açıklama:

Hadis, ilk safta durmanın ne kadar hayr ve berekete olduğuna işaret etmektedir. Ebu'ş-Şeyh'in rivayetinde "Hayr ve bereket" ilavesi olduğu için tercemede parenez içerisinde bu ifadeye yer verilmiştir.

338- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Erkek saflarının en hayrlısı, ilk saftır. En hayrsızi da son saftır. Kadın saflarının en hayrlısı ise son safir. En hayrsızı da ilk saftır." [532]

Açıklama:

Bilindiği gibi erkek saflarının birincisinin hayırlı oluşu sevab yönünden daha üstün olu-şundandır. Çünkü Allah'ın rahmeti önce birinci saffa sonra diğer saflara iner. Melâike-i kiram önce ilk saflar için istiğfarda bulunurlar, sonra da diğer saflar için İstiğfarda bulunurlar. 327 nolu hadiste birinci saffa aklı başında, faziletli kişilerin durması emredilmiştir. Ayrıca birinci saffa duran kişiler, imamın okuduğunu rahatça işitip zabt edebilmek imkânına sahiptirler. Peygamber (s.a.v.)'in birinci saffa üç defa ikinci saffa bir defa dua ettiği de rivayet edilmiştir. Allah birinci safları dolduranlara rahmet eder, melekler de dua ederler ve safları doldurmak için atılan adımdan Allah'a daha sevgili bir adım yoktur.

Kadınların şaftlarına gelince, eğer erkeklerle beraber namaz kılarlarsa sevabı en çok olan kadın safı en geridekidir. Çünkü erkeklerden en uzak olanıdır. Sevabı en az olan kadın safı ise en öndekidir. Çünkü erkeklerin saffına en yakın olanıdır.

Şayet kadınlar erkeklerle beraber değil de yalnız kendi aralarında cemâat olurlarsa sevabı en çok olanı ilk saf ve sevabı en az olanı da son saftır.

Kadın saflarının en hayırlısının son saf olmasının hikmeti, erkeklerden uzak bulundukları için onları görmemeleri ve hareketlerini görmedikleri, seslerini işitmedikleri için de kalbleri bozulmadan huzur ve huşu1 içinde namaz kılabilmeleridir. Ancak hadis-i şerifteki "kadın saflarından maksat erkeklerle beraber namaz kılan kadınların teşkil ettiği saflardır,

Nevevî'nin açıklamasına göre, kadınlar kendi aralarında cemaat teşkil ederlerse onların saflarıda hüküm itibariyle erkek safları gibidir. Birinci safları aynen erkeklerin birinci safı gibi fazilet ve sevab yönünden üstündür. [533]

29- Erkeklerin Arkasında Namaz Kılan Kadınların, Erkeklerden önce Başlarını Secdeden Kaldırmamaları

339- Sehl b. Sa'd (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Doğrusu ben bazı kimseleri, elbiselerinin darlığından dolayı çocuklar gibi boyunlarına asmış oldukları halde namaz kılarken gördüm. Bir kimse, kadınlara hitaben:

“Ey kadınlar topluluğu! Erkeklerden önce başlarınızı secdeden kaldırmayın!” dedi. [534]

Açıklama:

Sahabilerin, bir parçadan ibaret olan elbiselerini çocuklar gibi boyunlarına asmaları, elbiselerinin yetersizliğinden dolayıdır. Bu durum, İslam'ın ilk yıllarında müslümanların ne kadar büyük bir sıkıntı ve imkânsızlık içinde olduklarını gösterir. Başka bir giyecekleri de olmadığından tek parçadan ibaret olan elbiselerini namaz içerisinde açılır korkusuyla boyunlarına bağlamak mecburiyetinde kalmışlardır.

Ancak böyle bir durumda cemaate gelen kadınların erkeklerden önce secdeden başlarını kaldırmaları halinde erkeklerin avret mahallini görme

ihtimali bulunduğundan hadis-i şerifte belirtildiği gibi, bir kimse bu duruma dikkatleri çekerek kadınlara hitaben bir konuşma yapmış ve erkeklerden önce başlarını secdeden kaldırmamalarını söylemiştir.

Hafız İbn Hacer el-Askalânî, bu kimsenin, Bilâl-i Habeşî olmasının kuvvetle muhtemel bulunduğunu söylüyorsa da, Ebû Davûd ile Beyhakî'nin, Esma bint. Ebî Bekr (r.anhâ)'dan gelen rivayetlerinden bu kimsenin bizzat Resulullah (s.a.v.) olduğu anlaşılmaktadır.

30- Fitneye Sebep Olmamak Kaydıyla Kadınların Mescitlere Çıkmaları, Fakat Koku Sürünmemeleri

340- Abdullah İbn Ömer (r.anhümâ)'dan rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Sizden birisinin hanımı, mescide gitmek için izin isterse onu (mescitten) alıkoymasın.” ***[535]***.

341- Abdullah İbn Ömer (r.anhürrvâ)'dan rivayet edilmiştir: Resulullah (s.a.v.):

“Kadınları, geceleyin mescide çıkmaktan alıkoymayın” buyurdu. Bunun üzerine Abdullah iten Ömer'in oğlu (Bilâl yada Vâkıd):

“Onların çıkmalarına izin vermeyiz. Çünkü onlara izin verdiğimiz takdirde bunu, kocalarına karşı bir alışkanlık/fitne haline getirirler” dedi.

Abdullah İbn Ömer, bu sözden dolayı oğlunu azarlayıp:

“Ben, “Resulullah (s.a.v.) (şöyle) buyurdu” diyorum. Sen halen “Biz onlara izin veremeyiz” diyorsun” dedi. [536]

Açıklama:

Görüldüğü üzere Abdullah b. Ömer, oğlu kadınların fitneye düşeceğinden korktuğu için, kendi içtihadı ile yemin ederek "Onların çıkmalarına izin vermeyiz" dediği için onu azarlamış ve "Ben, 'Resulullah (s.a.v.) (şöyle) buyurdu" diyorum. Sen halen 'biz onlara izin veremeyiz' diyorsun' demiştir. Şüphesiz Abdullah b. Ömer'in oğlu Bilâl yada Vâkıd'in bu sözü, hadise karşı çıkmak maksadıyla değil, fitne kapısını kapamak gayesiyle söylenmiştir.

Yalnız sözü söyleme şekli hoş olmamış, bu yüzden babası onu azarlamıştır. Böyle değil de "Zaman değişti, insanlar arasında fâsıklar çoğaldı, onun için bu devirde kadınları mescide salmayız" gibi ifâdeler kuliansaydı herhalde babasının gazabına maruz kalmazdı."

342- Zeyneb bint. Abdullah es-Sekâfiyye (r.a)'tan rivayet edildiğine göre Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Siz kadınlardan birisi yatsı namazını kılmak için mescide çıktığı zaman o gece koku sürünmesin." [537]

343- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Herhangi bir kadın kadın koku sürünürse, bizimle birlikte yatsı namazında bulunmasın." [538]

Açıklama:

Bu iki hadiste Peygamber (s.a.v.) koku sürünen kadınların yatsı namazına gelmemelerini İstemektedir. Yatsı namazı vakti, etrafın karanlık olduğu insanların tanınmadığı bir vakittir. Koku sürünen hanımların yatsı namazına gelmemelerini istemek, diğer namazlara da gelmemelerini gerektirir. Çünkü önemli olan bir vakit namaz değil; erkeklerin, kadınların çekiciliğini hissetmeleridir.

Konu ile ilgili bütün hadisler hanimlann süslenip parfümler sürerek yabancı erkeklerin yanlarına çıkmalarının caiz olmadığına da delâlet etmektedir.

Kadın; kocası için güzelleşebilir, süslenir ve ona etki edecök kokular sürünür. Yabancı erkekler için ise, bunların hiç birisi caiz değildir. Bu tür davranışlar şehvetlerin kabarmasına, akılların gelinmesine ve çirkin sonuçların doğmasına sebep olabilir. Bu da, en büyük günahların işlenmesi, ailelerinin dağılması ve toplumun kokuşması sonucunu doğurur.

Fert, aile ve toplumun refah ve saadeti İslâm'ın emir ve yasaklarına rivayetle gerçekleşir.

344- Peygamber (s.a.v.)'in hanımı Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

"Eğer Resulullah (s.a.v.), kadınların sonradan ortaya çıkardıkları (moda türü) şeyleri görseydi, onları İsrail oğullarının kadınlarının alıkonulduğu gibi mescide gitmekten alıkordu." [539]

Açıklama:

Bu hadisler, kadının mescide giderken koku sürünmemesi gerektiğini ifade etmektedir.

Dolayısıyla bu hadislerin zahiri, kadının mescide çıkmasının yasaklanamayacağını göstermektedir. Bununla birlikte mescide gelen kadının koku sürünmemesi, aşın süslenmemesi, sesi duyulacak ayak bilezikleri takmaması, erkekler arasına karışmaması ve mescide giderken yolda korkulacak herhangi bir şeyin olmaması gerektiği belirtilmiştir. Kadının koku sürünmesi, mescide çıkacağı zaman yasaklanmıştır. Yoksa evinde koku sürünmesinde bir sakınca yoktur.

Abdullah İbn Ömer'in rivayetine göre babası Hz. Ömer'in sabah ve yatsı namazlarını cemaatle mescitte kılan bir hanımı vardı. Birisi, bu kadına:

“Ömer'in bunu hoş görmediğini ve kıskandığını bildiğin halde mescide çıkıp niçin cemaatla birlikte namaz kılıyorsun?” demiş. O da:

“Ona beni bundan men etmeye onun ne engeli var ki?” demiş. Soruyu soran kişi:

“Onu meneden şey, Resulullah (s.a.v.)'in: “Allah'ın cariyelerini Allah'ın mescitlerinden men etmeyin!” buyruğudur” demiş. [540]

Hz. Ömer'in bu hanımı, Âtike bint. Zeyd'dir. Bu kadın, daha hayatta iken cennetle müjdelenen on kişiden birisi olan Saîd b. Zeyd'in kız kardeşidir. Hz. Ömer, namaz kılmak için mescide çıktıkça o da arkasındsn gidermiş. Ömer, ona:

“Bilirsin ki, ben böyle bir şeyi sevmem” dermiş. Kadın da:

“Vallahi, sen beni men etmedikçe ben cemaate gelmekten vazgeçmem!” dermiş. Bu hal, Hz. Ömer'in şehadetine kadar devam etmiş. Hatta Hz. Ömer şehit edildiği zaman bile bu kadın mescitteymiş.

Hafız İbn Hâcer el-Askalanî, bazı kişilerin Hz. Aişe'nin sözüne dayanarak kadınlarının mescide çıkmalarını kayıtsız şartsız men etmeyi caiz

gördüklerini, fakat bunun doğru olmadığını söyler. Çünkü Askalânî'nin ifâdesine göre, Hz. Âişe hükmü bir şarta bağlamıştır. Yani “Eğer Resulullah kadınların bu yaptıklarını görseydi men ederdi” demiştir. Demek ki Resûlullah (s.a.v.) bunları görmemiş ve onları mescide çıkmaktan men etmemiştir. Öyleyse Resûlullah'ın koyduğu hüküm devam etmektedir. Ayrıca Yüce Allah ileride olacak olan olayları bildiği halde Peygamberine kadınları mescidden men etmesini emretmemiştir. Eğer onların yaptıklan şeyler alıkoymaya sebeb olabilecek nitelikte şeyler olsaydı men ederdi. Askalânî'nin ifâdesi, kadınları mescidden men etmenin caiz olmadığını isbatlar mahiyette devam etmektedir.

Hz. Âişe'nin bu sözü, mücerred re'ye dayanarak söylenmiş bir söz değildir. Resulullah (s.a.v.)'in kadf'nlan, fesada meydan vermemek için bazı şeylerden alıkoyması, 338 nolu hadiste *“Kadınları, geceleyin mescide çıkmaktan alıkoymayın”* buyurması Hz. Aişe'nin bu sözü söylemesine etkili olmuştur.

31- Açıktan Okunan Namazda Sesli Okumak Yüzünden Bir Bozgunculuk Çıkacağından Korktuğu Zaman Kıraatte Sesli ile Sessiz Arası Orta Bir Yol Tutmak

345- Abdullah İbn Abbas (r.anhüma);

“Namazında pek bağırma, sesini pek de kısma.” [541]. ayeti hakkında şu hadisi haber vermiştir:

“Bu ayet, Rasulullah (s.a.v.) Mekke’de (İslam’ı) gizli (tebliğ ettiği) sırada indi. Rasulullah (s.a.v.) sahabilerine namaz kıldırırken Kur’an’ı

okuduğunda sesini yükseltirdi. Müşrikler bunu işitince hem Kur'an'a, hem de onu indirene ve hem de getirene sövüyorlardı. Bunun üzerine yüce Allah, Peygamber (s.a.v.)'e;

"Namazında pek bağırma" Çünkü müsrikler senin ne okuduğunu duyarlar da Kur'an'a söverler. *"Senin pek de kısma"* Kur'an'dan okuduklarını sahabilerine duyur. Fazla yüksek sesle okuma. *"Bunun ikisi arasında bir yol tut"* buyurdu. Yani "Yüksek tonla okuma ile sessiz okuma arasında" demiştir." [542]

Açıklama:

Abdullah İbn Abbas'a göre bu ayet; Kur'an'ın orta derecede bir sesle okunması hakkında mazil olmuştur. Buna sebep ise, müşriklerin küfretmeleridir. Dolayısıyla hadis, İslam'ın ilk yıllarındaki durumu gözler önüne sermektedir.

32- Kıraati Dinleme

346- Abdullah İbn Abbâs (r.a)'nın, yüce Allah'ın

"Onu acele kavrayıp ezber etmen için dilini onunla Cebran'le hareket ettirme" [543] ayeti hakkında şöyle dediği rivayet edilmiştir:

"Cebrail, Peygamber (s.a.v.)'e vahiy indirdiği zaman Peygamber (s.a.v.) çok defa dilini ve dudakların! hareket ettiriyordu. Çünkü (inen vahiy) ona ağır geliyordu. Vahyin gelişi onun bu halinden biliniyordu. Bunun üzerine yüce Allah,

“Onu acele (kavrayıp ezber) etmen için dilini onunla Cebrail'le hareket ettirme” [544] ayetini indirdi. Çünkü Kur'an'ı almak,

“Onu toplayıp bir araya getirmek ve onun okunmasını sağlamak Bize aittir.” [545] Zira onu kalbinde toplamak ve onun okunmasını sağlamak Bize aittir. Sen onu okuyacaksın.

“Biz onu okuduğumuzda onun okunmasına uy!” [546]

“Onu, Biz indirdik. Öyleyse onu (susup) dinle. “Çünkü onun açıklanması Bize aittir!.” [547]Yani onu senin dilinden açıklamak Bize aittir. Artık Cebrail Peygamber (s.a.v.)'e geldiği zaman susar. Cebrail gittiğinde ise Allah'ın vaat ettiği üzere o inen vahyi okurdu. [548]

Açıklama:

Cebrail vahiy getirdiği zaman Peygamber (s.a.v.) onun okuduklarını hemen bellemek ve inen ayetlerden bir şey kaçırmamak için acele eder. Okunan vahiy bitinceye kadar sabretmeden Cebrail'in okuduklarını ağzından almaya çalışırdı. Bunun üzerine Yüce Allah inen vahyi dinlemesini, vahyin okunması bittikten sonra kendisinin de okumasını emretmiştir.

Bu ayetlerin manası şu şekildedir:

“Cebrail sana getirdiği vahyi okurken onu acele kavramak ve bîr şey kaçırmamak endişesiyle hemen Cebrail'in ağzından alma! Gelen vahyin okunması bitinceye kadar sabret, güzelce dinle!. Belleyemem diye korkma! Cebrail okumasını bitirdikten sonra sen de oku! Çünkü gelen vahyi sana belletmeyi Ben üstleniyorum. Sonra inen ayetlerin manalarında sıkıntıya uğrarsan onlan açıklamak d Bana aittir.”

Bu ayetler Mekke'de nazil olmuştu. Abdullah İbn Abbâs ise bu sırada henüz daha doğmamıştı. Dolayısıyla bu hadisi, ona ya Resulullah (s.a.v.) sonradan nakletmiş ya da Abdullah İbn Abbâs bu hadisi bazı sahabilerden İşitip kendisi işitmiş gibi rivayet etmiştir. Böyle hadislere ise “Mürsel Hadis” denmektedir. Sahabenin bu şekilde rivayet ettikleri hadislere ise “Sahabe Mürseli” diye adlandırılmaktadır. Bu konuda daha geniş bilgi için Diyanet Vakfi Yayınları içerisinde çıkan Prof. Dr. Selahattin Polat'ın, “Mürsel Hadisler ve Delil Olma Yönünden Değeri” adlı eserine bakabilirsiniz.

33- Sabah Namazında Kuranın Açıktan Okunması Ve Cinlere Kur'an Okuma

347- Abdullah İbn Abbâs (r.anhümâ)'dan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.) ne cinlere bir şey okudu ve ne de onları gördü. Sadece şu olay meydana geldi:

Resulullah (s.a.v.) sahabilerinden bir toplulukla Ukaz panayırına kastederek yola çıkmıştı.

Bu sırada şeytanlar ile gökten haber alma arasına engel girip haber toplayamaz olmuşlardı ve üzerlerine de gök taşları gönderilmişti. Bunun üzerine şeytanlar kavimlerine dönmüşler. Kavimleri, onlara:

“Size neler oldu?” diye sormuşlar. Şeytanlar:

“Gökten haber alma ile aramıza engel girdi ve üzerimize gök taşları gönderildi' diye cevap vermişler. Kavimleri:

“Bu, mutlaka yeni ortaya çıkmış bir şeyden dolayı olmalı. Siz hemen yüzünün doğusunu ve batısını gidip dolaşır. Sizin ile gökten haber alma sına giren şeyin ne olduğuna bakın!” demişler.

Şeytanlar da yeryüzünün doğusunu ve batısını dolaşmaya gitmişler. Necd bölnin denize bakan Tihâme taraflarını tutan grup, Ukâz panayırına gitmekte olan peygamber (s.a.v.) Mekke ile Medine arasında bulunan Nahle denilen yerde sabilerine sabah namazını kıldırırken onun yanma uğramışlar. Cinler Kur'ân'ı işitince u dinleyip birbirlerine:

“Gökten haber almamıza engel olan işte budur” demişler. Daha sonra kavinlerine dönüp;

“Ey kavmimiz! Biz doğru yolu gösteren şaşılacak bir kıraat dinledik. Ve ona iman ettik, bundan sonra Rabbimize asla hiç bir şeyi ortak koşmayaığız” dediler. Bunun üzerine Yüce Allah, Peygamberi Muhammed (s.a.v.)’e:

“De ki: Bana cinlerden bir kısmının okuduğu Kur'ân'ı dinledikleri vahyolunda” [549] ayetini indirdi. [550]

Açıklama:

Hadis, Peygamber (s.a.v.)’in cinleri görmediğini, onlara Kur'ânı Kerîm okumadığını haber vermektedir. Bundan sonraki hadiste ise Resulullah (s.a.v.)'in cinlerin yanına gittiği ve nlara Kur'ân okuduğu bildiriliyor, onun için ulemâ vakanın iki defa cereyan ettiğini söylerer. Abdullah İbn Abbâs'ın rivayeti İslârniyetin ilk zamanlarına aittir. Bu rivayete göre îesulullah (s.a.v.) cinleri görmemiş, onlara Kur'ân da okumamış; fakat cinler dolaşırken Nahle lenilen yerde ona tesadüf ederek okuduğu Kur'ân'ı

kendiliklerinden dinlemişler ve iman Emişlerdir. Peygamber (s.a.v.) cinlerin kendisini dinlediklerini vahy ile mi bildiği, yoksa sonradan mı öğrendiği konusu müfessirler arasında ihtilaflı bir meseledir.

348- Âmir'den rivayet edilmiştir:

“Alkame'ye sordum: Abdullah İbn Mes'ud, Resulullah (s.a.v.) ile birlikte cin gecesinde bulundu mu?” dedim. Alkame:

“Abdullah İbn Mes'ud'a ben de bu meseleyi sorup:

“Sizden birisi, Resulullah (s.a.v.) ile birlikte cin gecesinde bulundu mu?” dedim. Abdullah İbn Mes'ud:

“Hayır, fakat bir gece biz Resulullah (s.a.v.) ile birlikte bulunduk. Birara onu kaybettik ve onu vadilerde, dağ yollarında aradık, acaba (cinler tarafından) uçuruldu mu, yoksa gizlice öldürüldü mü?” dedik. Böylece bir kavmin geceleyebileceği en kötü geceyi geçirdik. Sabahlayınca bir de baktık ki, Resulullah (s.a.v.) Hirâ tarafından çıka geldi. Ona:

“Ey Allah'ın resulü! Seni kaybettik, aradık, fakat bulamadık. Bu sebeple bir kavmin geceleyeceği en kötü geceyi geçirdik” dedik. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):

“Bana, cinlerin dâvetcisi geldi. Onunla gittim de cinlere Kur'ân okudum” buyurdu. Bizi götürerek cinlerin izlerini ve ateşlerinin eserlerini bize gösterdi. Cinler, Resulullah (s.a.v.)'e azıklarını sormuşlardı. O da, (onlara):

“Elinize geçen üzerine besmele çekilmiş her kemik olabildiği kadar bol etli olarak sizindir. Her deve tezeği de hayvanlarınıza yemdir” buyurmuş. Daha sonra Resulullah (s.a.v.) bize dönerek:

“Artık siz bunlarla taharetlenmeyin! Çünkü onlar, (din) kardeşlerinizin yiyeceğidir” buyurdu. [551]

Açıklama:

Abdullah İbn Mes'ûd (r.a) hadisinde bahsedilen bu olay, İslâmiyetin şöhret bulduğu zamanlarda olmuştur. Bir önceki Abdullah İbn Abbâs rivayeti ile Abdullah İbn Mes'ûd rivayeti arasında ne kadar zaman bulunduğunu Allah bilir.

Aynî'ye göre; Hz. Peygamber (s.a.v.)'e, cin heyetinin gelmesi olayı, birkaç defa gerçekleşmiştir. Mekke'de, Medine'de ve diğer yerlerde. Bunların dördünde Abdullah İbn Mesud hazır bulunmuşur [552]

34- Öğle Namazı ile ikindi Namazında Kıraat

349- Ebu Katâde (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.) bize namaz kıldınrdı. Öğle namazı ile ikindi namazının ilk iki rekatında Fatiha süresiyle birlikte iki sure okurdu. Bazen ayeti bize işittirirdi. Öğle namazının ilk rekatını uzatır, ikinciyi kısaltırdı. Sabah namazında da öyle yapardı.” [553]

Açıklama:

Bu hadis-i şerif, öğle ikindi ve sabah namazlarında okunacak Kur'ân'ın miktarını ve mâhiyetini açıklamaktadır

“Fatihayla beraber iki sûre okurdu” sözüden maksat, “Birinci rekatta Fatihadan sonra bir sûre, ikinci rekatta da yine bir sûre olmak üzere ilk iki rekatte toplam iki sure okurdu” demektir. Bu ifâdeden aynı zamanda, namazda kısa bile olsa bir sûreyi tam olarak okumanın, uzun bir sûrenin bir bölümünü okumaktan daha faziletli olduğu anlaşıldığı gibi, sûre okumanın sadece birinci ve ikinci rekâtlara tahsis edildiği de anlaşılır.

“Bazen ayeti bize işittirirdi” ifadesinden maksat; gizli okunması gereken namazlarda isterse bile bile olsun Fatiha'dan veya sureden bir ayei sesli okumanın bir sakıncası olmadığını, bu durumun sehiv secdesini gerektirmediğini ifade etmektedir.

Öğle namazının ilk rekatını uzatır, ikinciyi kısaltırdı ifadesinden maksat ise Ebu Dâvud, Salat 124-125 (800)'de de geçtiği üzere, “Peygamber (s.a.v.) halkın cemaate yetişebilmesini sağlamak için birinci rekatı uzatırdı” şeklindeki hadiste açıklanmaktadır.

350- Ebu Saîd el-Hudrî (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Peygamber (s.a.v.) öğle namazının ilk iki rekatının her birinde otuzar ayet kadar, son iki rekatında ise on beşer ayet yada bunun yarısı kadar okurdu. ikindi namazının ilk iki rekatının her birinde on beşer ayet kadar, son iki rekatta ise bunun yarısı kadar ayet okurdu.” [554]

Açıklama:

Bu hadîs, öğle ve ikindi namazlarının ilk iki rekatında ne kadar Kur'an okunacağını açıklamaktadır.

Ayrıca bu hadis, öğle ve ikindi namazlarının farzlarının üçüncü ve dördüncü rekatlarında da Kur'an okunduğunu göstermektedir. Hanefilere

göre öğle ve ikindinin farz namazlarının üçüncü ve dördüncü rekatta Resulullah (s.a.v.)'in Kur'an okuması, bunun sünnet olduğunu belirmek için değil, caiz olduğunu gösermek içindir. Çünkü Resulullah (s.a.v.) öğle ve ikindi namazlarının son iki rekatında sadece Fatiha okurdu. Cabir b. Abdullah hadisi buna delildir “ [555]

351- Câbir b. Semure (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Kufeliler, Sa'd (b. Ebi Vakkas)'ı, Ömer İbnu'l-Hattâb'a şikayet ettiler. Kıldırdığı namfizı ile ilgili söz ettiler. Bunun üzerine Ömer, yanına gelmesi için ona haber gönderdi. Sa'd'da onun yanma geldi. Ömer, ona, Kufelilerin namaz meselesinden dolayı kendisini ayıpladıklarını söylemiş. Bunun üzerine Sa'd:

“Ben onlara Resulullah (s.a.v.)'in namazını kıldırıyorum. Onadan hiçbir şey eksiltmiyorum. ilk iki rekatı onlara uzunca tutuyorum. Son iki rekatta ise kısa kesiyorum” dedi. Bunun üzerine Ömer:

“Ey Ebu İshak! Senden zaten bu beklenir” dedi. [556]

Açıklama:

Sa'd b. Ebi Vakkas, Hz. Ömer döneminde Küfe validi idi. Kufeliler, Sa'd'ı çeşitli nedenlerle Hz. Ömer'e şikayet etmişlerdi. Şikayetleri içerisinde onun güya gaziler arasında ganimetleri eşi dağıtmadığı, ganimetlerden beşte birinin satışında bazı kişilere torpilde bulunduğu, çarşıya yakın bir yerde bina ettiği konağın çarşının gürültüsünün kendisini rahatsız etmemesi için tahtadan bir kapı yaptırdığı, ava merakı yüzünden savaşlara çıkmadığı gibi asılsın bir takım suçlamalar vardı. Hz. Ömer'in yaptırdığı denetleme sonucunda konağa kapı yaptırma dışındaki iddialardan hiçbirisinin doğru

olmadığı ortaya çıktı. Hz. Ömer, konağın kapısının derhal sökülerek yıkılmasını emretti.

Burada ise namazı uzatmasıyla ilgili şikayet dile getirilmektedir. Hz. Ömer, Sa'd'an ikna edici cevabı almıştı. Hz. Ömer'in “Senden zaten bu beklenir” şeklindeki ifadesi bunu göstermekedir.

Bu olay üzerine Sa'd kendi isteğiyle görevini bırakmıştır. Hz. Ömer, aynı göreve devam etmesi için Sa'd'a rica etmişse de Sa'd bu teklifi kabul etmemiştir.

352- Ebu Saîd el-Hudrî (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Doğrusu öğle namazı klınırdı da, bir kimse, Bakî kabristanlığına gider orada uygun bir yerde büyük abdestini yapar, sonra abdest alıp geri gelirdi. Resulullah (s.a.v.) ilk rekatı uzattığından dolayı bu müdde zarfında hâlâ ilk rekatta olurdu.”[557]

Açıklama:

Bu hadis de, konuyla ilgili önceki hadisler gibi öğle namazının farzının birinci rekatının ne kadar uzun olduğunu göstermektedir.

35- Sabah Namazında Kıraat

353- Abdullah İbnu's-Sâib (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Peygamber (s.a.v.) Mekke'de bize Sabah namazını kıldırmiştı. “Mü'minun” suresini okumaya başladı. Musa ile Harun'un [558] yada

İsa'nın isminin geçtiği yere [559] gelince Peygamber (s.a.v.)'i öksürük tuttu. Hemen rükuya vardı. Abdullah İbnu's-Sâib'de bu namazda hazır bulunmuştu. [560]

354- Amr b. Hureys (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Amr b. Hureys, Peygamber (s.a.v.)'i Sabah namazında;

“Karanlık bastığı zaman geceye yemin ederim ki!..” [561] ayetinin bulunduğu sureyi okurken işitmiştir. [562]

355- Kutbe b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Sabah namazı kılmıştım. Namazı, bize Resulullah (s.a.v.) kıldırdı. Namazda “Kâf, şanlı Kur'an'a yemin ederim ki!” [563] ayetinden,

“Uzamış hurmaları” [564] ayetine kadar okudu. [565]

356- Simâk'tan rivayet edilmiştir:

“Câbir b. Semure'ye, Peygamber (s.a.v.)'in nasıl namaz kıldığını sordum. O da:

“Resulullah (s.a.v.) namazı hafif kıldırırdı. Bunların kıldırdığı namaz gibi uzun kıldırmazdı” dedi.

Ravi der ki: Câbir b. Semure, bana, Rssulullah (s.a.v.)'in Sabah namazında,

“Kâf, şanlı Kur'an'a yemin ederim ki!” [566] suresini ve onun benzerini okuduğunu haber vermiştir. [567]

357- Câbir b. Semure (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Peygamber (s.a.v.) Öğle namazında “Leyl” suresini, ikindi namazında da onun gibi bir sure, Sabah namazında ise bunlardan daha uzun

bir sure okurdu. [568]

358- Câbir b. Semure (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Peygamber (s.a.v.) öğle namazında “A'lâ” suresini, Sabah namazında ondan daha uzun bir sure okurdu.” [569]

359- Ebu Berze el-Eslemî (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.) Sabah namazında altmış ile yüz ayet arası okurdu” [570]

360- Abdullah İbn Abbâs (r.anhümâ)'dan rivayet edilmiştir:

“Annem Ümmü Fadl bintu'l-Hâris, bir defa beni, namazda “Mürselât” suresini okurken işitmişti. Namaz bitiminde bana:

“Yavrucuğum! Doğrusu bu sureyi okumanla bana şunu hatırlattın. Bu sure, Resulullah (s.a.v.)'in son defa Akşam namazında okuduğunu işittiğim suredir!” dedi. [571]

Açıklama:

Resulullah (s.a.v.)'in son kıldığı namazın hangisi olduğu meselesi alimler arasında tartışma konusu olmuştur. Çünkü Buhârî'nin Hz. Aişe'den rivayet ettiği hadiste, Resulullah (s.a.v.)'in son kıldığı namaz öğle namazıdır. Hadis alimleri bu iki hadisi şöyle uzlaştırmıştır:

Hz. Aişe'nin rivayet ettiği hadis mescitte, Ümmü Fadl'ın rivayet ettiği hadis ise evinde imam olarak kıldığı son namazdır. Nesâîde geçen bu hadis, bu görüşü desteklemektedir.

361- Cübeyr b. Mut'im (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.)'i, Akşam namazında “Tûr” suresini okurken işittim.” [572]

Açıklama:

Bu hadisler; sabah, öğle, ikindi ve akşam namazında Kur'an'dan hangi sureleri yada ne kadar ayet okuduğunu bildirmektedir.

Abdullah İbnu's-Sâib hadisinde; Öksürük sebebiyle okumanın kesilebileceği, yine surenin bir kısmını okumanın caiz olduğu belirtilmektedir.

Ümmü Fadl hadisinde ise Resulullah (s.a.v.)'in en son kıldığı namaz, Akşam namazı olduğu ifade edilmektedir. Halbuki Hz. Aişe hadisinde bunun öğle namazı olduğu bildirilmiştir. Alimler bu iki rivayetin arasını; Hz. Âişe'nin rivayet ettiği namaz mescitte ve Ümmü Fadl'ın rivayet ettiği ise evinde imam olarak kıldığı son namaz şeklinde yorumlanmıştır.

Cübeyr b. Mut'im hadisinde ise Resulullah (s.a.v.)'in Akşam namazında “Tûr” suresini okuduğu belirtilmektedir.

Uzun ve kısa surelerin neler olduğu mezhep imamlan arasında İhtilaflıdır.

Şafiilere göre uzun sureler “Hucurâf”tan “Nebe”ye kadar, orta sureler “Nebe”den “Duha”ya kadar, kısa sureler ise “Duha”dan Kur'an'ın sonuna kadar olanlardır.

Hanefilere göre ise uzun sureler “Hucurâf”tan “Burûc”a kadar, orta sureler “Burûc”tan Beyyine"ye kadar, kısa olanlar ise “Beyyine”den Kur'an'ın sonuna kadar olan surelerdir.

Bütün bu rivayetlerden anlaşılıyor ki; Resulullah (s.a.v.), kıldırdığı namazı, müminlerin hallerine göre kıldırmış, onlar da namazı uzun kılma arzusu hissederse uzun kıldırır, kendisinin yada cemaatin bir özrü bulunursa namazı kısa tutarmış. Çünkü Resulullah (s.a.v.)'in örneğin;

Akşam namazında "Kafirun" suresi ile "Mas" suresi okuduğu, yine "Zilzal", "Adiyât" ile "Nasr" surelerini okuduğu, Akşam ile Yatsı da "Leyl" ile "Duba", Öğle de "A'lâ" ile "Asr" surelerini okuduğu bildirilmiştir.

Bütün bunlar, namazın duruma göre kılınacağını göstermektedir. Zaten Hanefilere.ğore de cemaat ağır gelmeyeceğini bilirse imamın kıraati uzatması sünnettir. Ağır geleceğini bildiği halde uzatması mekruh olur.

36- Yatsı Namazında Kıraat

362- Berâ İbn Azib (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

"Ben, Resulullah (s.a.v.)'i Yatsı namazında iki rekatın birinde "Tîn" suresi okurken dinledim. Ses bakımından ondan daha güzel olan bir kimseyi dinlemiş değilim!" [573]

Açıklama:

Bir rivayette bu namaz seferde kılınmıştır. [574] Bunun için Resulullah (s.a.v.) kısa surelerden birisini okumuştur. Seferi olmadığı durumlarda ise Yatsı namazında "Şems", "Leyl" ve "İnşikâk" gibi sureleri okuduğu rivayet edilmiştir.

Zaruret olmadıkça Yatsı namazında orta sureleri okumak sünnettir. Çünkü Yatsı namazı, dinlenme ve uyku zamanına tesadüf eden bir

namazdır. Onu fazla uzatmaya cemaatin tahammülü olmayabilir. Akşam namazında olduğu gibi hafif kıldırmaya dahi bir sebep bulunmadığından onda bile orta sureler okumak sünnet olmuştur.

363- Câbir (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Muâz b. Cebel el-Ensârî, arkadaşlarına yası namazını kıldırmıştı. Fakat onlara kıraai onlara uzun tuttu. Bunun üzerine bizden bir kimse, cemaattan ayrılarak namazı yanız başına kıldı. Onun bu yaptığını Muaz haber alınca:

“O adam, münafıktır” dedi.

Bu söz, o adamın kulağına ulaştı. Bunun üzerine adam, Resulullah (s.a.v.)'in yanına girip Muâz'ın kendisi hakkında söylediği sözü ona anlattı. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.), Muâz'z:

“Ey Muâz! Sen fitneci mi olmak istersin? Cemaata imam olduğun zaman “Şems” ile “A'lâ” ve “Alak” ile “Leyl” surelerini oku!” buyurdu. [575]

Açıklama:

Bir rivayette Muâz, sahabilere “Bakara” suresini okumuştu. [576]

Muâz'ın arkasında namazını bozan zatın kim olduğu ve namazını bozup bozmadığı ihtilaflıdır. Bazı rivayetlerde bu zatın Hazm b. Ebi Ka'b, bazısında Haram b. Milhân ve daha başka isim söyleyenler de olmuştur.

Bu kişi namazda sonra hurma bahçesini sulamak niyetindeymiş, bu sebeple de namazda ayrılarak yalnız başına namaz kılıp bahçesine gitmiştir.

Bazıları da namazda çıkan kimsenin namazını bozmadan saftan çıkarak aynı namazı kendi kendine tamamladığı söylemişlerse de Müslim, Salat 178'de geçtiği üzere bu kişi namazdan selam vererek çıkmıştır.

Dolayısıyla cemaatin halini göz önüne alarak namazı hafif kıldırmak müstehabtır.

Cemaatle namaz kılınan bir mescitte tek başına namaz kılmak caizdir. Sadece cemaat sevabından mahrum kalınmış olunur.

364- Câbir b. Abdullah (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Muâz, Resulullah (s.a.v.)'Ie birlikte Yatsı namazını kılar, sonra kavminin mescidine gelip onlara da Yatsı namazını kıldırırdı.” [577]

Açıklama:

Bu hadis; Muâz'ın Yatsı namazını bir defa Resulullah (s.a.v.)'in arkasında cemaatle ve bir defa da kavmine imam olarak kıldırmaya devam ettiğini göstermektedir.

Bazıları bu hadisi delil getirerek Muâz'ın kavmine kıldırdığı namaz, Peygamber (s.a.v.)'in arkasında kıldırdığı namazın aynısı olduğunu belirtmişlerdir. Bazıları da aynı namaz değildir demişlerdir.

Tahâvî'ye göre ise Muâz'ın aynı namazı iki defa kılması, farzların ikişer defa kılındığı zamanlarda olmuştur. Çünkü İslam'ın ilk yıllarında bu yapılırdı. Tahâvî, bu görüşüne delil olarak Abdullah İbn Ömer'den “Bir namaz, günde iki defa kılınmaz” şeklinde bir hadis getirmiştir.

Buna göre Muâz'ın Resulullah (s.a.v.)'le birlikte kıldığı namaz kendisi için farz, kavmine kıldırdım namaz ise kendisine nafile olmaktadır.

37- İmamların Namaz Kıldırırken Namazı Hafif Tutmaları

365- Ebu Mes'ud el-Ensârî (r.a)'atn rivayet edilmiştir: “Bir adam, Resulullah (s.a.v.)'e gelip:

“Ben, filanca kimsenin bize namazı uzun kıldırması sebebiyle Sabah namazına gelemiyorum!” dedi.

“Ben, Peygamber (s.a.v.)'i öğüt verirken o günkü kızgınlığından daha şiddetli kızgınlığa sahip olduğunu görmedim.

Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):

“Ey cemaat! Gerçekten içinizde (namazdan) nefret ettiren kimseler var. Bunda böyle hanginiz bir cemaata imam olursa namazı hafif kıldırsın! Çünkü arkasında büyük/yaşlı, zayıf ve ihtiyaç sahibi kimseler var!” buyurdu. [578]

366- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Sizden birisi bir cemaata imam olduğu zaman namazı hafif kıldırsın! Çünkü onların içinde küçük, büyük/yaşlı, zayıf ve hasta kimseler vardır. Yalnız başına namaz kıldığı zaman namazını istediği kadar uzatsın.” [579]

Açıklama:

Burada Peygamber (s.a.v.)'e şikayete gelen zatın kim olduğu ve kimden şikayet ettiği bildirilmemiştir. Şikayet edilen ile ilgili bazı İsimler ileri sürülmüşse bu kesin değildir.

Resulullah (s.a.v.)'in özellikle namazı uzun tutan kimseye değil de bütün cemaata hitaben:

“Ey cemaat! Gerçekten içinizde (namazdan) nefret ettiren kimseler var” buyurması, kızmasına rağmen onun ne kadar nezaketli ve lütuf sahibi birisi olduğuna delildir. Çünkü o, cemaat içerisinde hiç kimseyi utandırmamak için hep bu yolu takip etmiştir.

Bu tür hadisler; İmamın, namazın farz, vacip ve sünnetine zarar vermemek koşuluyla hafif kıldırması gerektiğini, yalnız başına kıldığı zaman ise uzatmaya tahammülü bulunan kimsenin kıraat, rüku, secde ve teşehhüd gibi rükunlan istediği kadar uzatmakta serbest olduğunu belirtmektedir.

Sahabeden Enes b. Mâlik, Zübeyr b. Avam, Ammâr b. Yâsir, Ebu Hureyre hep namazı hafif kıldırırlarmış. Sa'd b. Ebi Vakks'ta, namazı mescitte kıldırdığı zaman rüku ve secdeyi hafif tutajr, evinde kıldığı zaman ise bu ikisi ve bütün namazı uzun tutarmış.

Ayrıca burada; imamın adeti namazı çok uzun tutmak olduğu takdirde olduğu bilinirse onun arkasında namaz kılmamanın caiz olduğu, müslüman bir kimsenin diğer müslümanların hoşuna gitmeyen bir davranış sergilediğinde onu uygun bir biçimde uyarmanın caiz olduğu, cemaat razı olmadığı zaman namazı uzun kıldıran imamı sözle uyarmanın caiz olduğu hükmü ortaya çıkmakadır.

367- Osman b. Ebî'l-Âs es-Sekâfî (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Peygamber (s.a.v.), kendisine:

“Kavmine imam ol!” buyurmuştu. Osman der ki:

“Ey Allah'ın resulü! Ben kendimde bir şey hissediyorum” dedim. Resullah (s.a.v.):

“Yaklaş!” buyurup beni huzuruna oturttu. Sonra avucunu göğsüme, iki kişinin arasına koydu. Sonra da bana:

“Dön!” buyurdu. Bu defa avucunu sırtıma, iki küreğimin arasına koydu, sonra:

“Kavmine İmam ol! Her kim bir kavme imam olursa namazı hafif kılsın! Çünkü içlerinde yaşlı olanlar, hasta olanlar, zayıf olanlar ve hacet saleri vardır. Sizden birisi namazını yalnız başına kıl(mak iste)diği zaman ! nasıl isterse öyle kılsın” buyurdu. [580]

368- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Peygamber (s.a.v.) namazı kısa tutar, fakat rükunlarını tam yapardı.” [581]

369- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Ben, Resulullah (s.a.v.)'den daha hafif ve ondan daha tamam namaz kıldıran hiçbir imamın arkasında namaz kılmadım.” [582]

370- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Bazen namazı uzun kıldırmak niyetiyle namaza başlarım. Fakat bir çocuğun ağlayışını duyunca, annesinin ona karşı gösterdiği fazla (şefkat ve) üzüntüden dolayı kısa bîr sure okumak suretiyle namazı hafif kıldırıyorum.” [583]

Açıklama:

Resulullah (s.a.v.)'in çocuğun ağlaması sebebiyle namazı hafif kıldırması, kıraati kısa tutmak suretiyle olmuştur. Yoksa rüku ve secdeyi kısa tutması şeklinde olmamıştır. Bu da. Resulullah (s.a.v.)'in sahabilerine karşı ne kadar merhametli ve şefkatli davrandığını, böylesi durumiarda onlan sıkıntıya sokacak davranışlardan şiddetle kaçındığını göstermektedir. Bu, onun alemlere rahmet olarak gönderilmesinin bir sonucuydu.

Ayrıca burada çocukların mescide götürülmesinin caiz olduğu ve kadınların arka safta olmak kaydoyla erkeklerle birlikte cemaatle namaz kılmalarının caiz olduğunu bildirmektedir.

38- Namazın Rukunlarını Tam Yapmak Ve Namazı Tam Kılmak

371- Berâ İbn Azib (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Muhammed (s.a.v.)'le birlikte kılınan namazı dikkatlice (şöyle) izledim: Onun kıyamını (=ayakta durmasını), sonra rükuya varmasını, sonra rükudan doğrulmasını, sonra secdeye varmasını, sonra iki secde arasında oturmasını, sonra tekrar secdeye varmasını, sonra selam vermek ile kalkıp gitme arasındaki oturuşunu takriben birbirine eşit buldum.” [584]

Açıklama:

Bu hadiste, kıraat ve teşehhüdün hafif ve rüku ile secde ve bu ikisinden doğrulurken rükunlan yerli yerinde olacak kadar durmayı uzunca tutmaya delildir.

“Takriben birbirine eşit buldum” ifadesi; namazdaki fiillerin diğerlerinden biraz daha uzun olduğunu gösterir. Bu, kıyam haline mahsus olduğu gibi teşehhüd haline de mahsus olabilir.

“Selam vermek ile kalkıp gitme arasındaki oturuşunu takriben birbirine eşit buldum” ifadesi ise Resulullah (s.a.v.)'in namazda İken selam verdikten sonra orada bir müddet oturduğuna delildir.

372- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Ben, tamam olmak kaydıyla Resulullah (s.a.v.)'den daha kısa namaz kıldıran bir kimsenin arkasında namaz kılmadım. Resulullah (s.a.v.)'in namazı (fiilleri itibariyle) birbirine yakındı. Ebu Bekr'in namazı da, fiilleri itibariyle birbirine yakındı. Ömer halife olunca sabah namazını uzattı.

Resulullah (s.a.v.) “Semiallahu limen hamiden” Allah kendisine hamd edeni işitir dediği zaman, biz: 'Galiba vehmetti' diyecek kadar ayakta durur, sonra secde eder, iki secde arasında ise yine biz:

“Galiba vehmetti” diyecek kadar otururdu.” [585]

Açıklama:

Resulullah (s.a.v.)'in kıyam ile oturma hali dışındaki namaz fiilleri takriben birbirine eşitti. İbn Battal'a göre ise bu özellik cemaatie kılınan namazın en mükemmel şeklidir. Yalnız kılan ise rüku ve secdede kıyamdakinden kat kat fazla olabilir.

Rükuda doğrulmanın uzun mu, yoksa kısa mı bir rükün olduğu ihtilaflıdır. iki secde arasında bir müddet durmak müstehabtır.

“Vehmetti” kelimesi, “Terk etti” yada “Yanıldı” anlamlarına gelmektedir. Bu kelime, “Terk etti” manasına alınırsa o zaman hadisin

manası: “Galiba secdeyi terketti. Tekrar kıyama döndü derdik” şeklinde olur. “Yanıldı” manasına alınırsa o zaman mana: “Galiba yanıldı” şeklinde olur.

Resulullah (s.a.v.) namazı yerine göre uzun ve yerine göre de kısa kıldırırdı. Yalnız namazı kısa kıldırırken, tadil ve erkanına riayet ederdi.

39- İmama Uyma Ve Rükudan Kalkıldığı Zaman Okunacak Dua

373- Berâ' İbn Azib (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

"Sahabiler, Resulullah (s.a.v.)'in arkasında namaz kılarlardı. Resulullah (s.a.v.) başım rükudan kaldırdığı zaman alnını yere koymadıkça hiç kimsenin belini eğîlttigini görmedim. Başını yere koyduğunda arkasındakiler de secde edip yere kapanırlardı." [586]

Açıklama:

Bu hadiste; cemaatin namazın bütün fiillerinde imama uyması gerektiğini bildirmektedir. İmamın fiillerine uymak için cemaatin namazda imama bakması caizdir. İmamın secdeye varmadan cemaatın secdeye gitmemesi sünnettir.

40- Namaz Kılan Kimsenin, Başını Rükudan Kaldırdığı Zaman Ne Okuyacağı Meselesi

374- Abdullah İbn Ebi Evfâ (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

"Resulullah (s.a.v.) belini rükudan doğrulttuğu zaman:

"Semiallâhu limen hamiden. Allahümme Rabbena leke'l-hamdu miru s-semâvâti ve mil'u'1-erdi ve mil'u mâ şi'te min şey'in ba'du, Allah, kendisine hamd eden kimseyi işitir. Allah'ım! Rabbimiz! Gökler ile yer dolusu ve onlardan başka dilediğin her şey dolusu hamd sadece Sana mahsustur" derdi. [587]

375- Abdullah İbn Abbâs (r.anhümâ)'dan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.) başmı rükudan doğrulttuğu zaman:

“Allahümme Rabbena leke'l-hamdu mil'u's-semâvâti ve mil'u'l-erdi vemâ beynehumâ ve mil'u mâ şi'te min şey'in ba'du ehle's-senâi ve'1-mecdi lâ mânia Hmâ e'tayte velâ mu'tî limâ mena'te velâ yenfeu zâ'1-ceddi minke'l-ceddu (=Allahım! Rabbimiz! Gökler ile yer dolusu ve ikisi arasındaki her şey dolusu, onlardan başka dilediğin her şey dolusu hamd sadece Sana mahsustur. Ey büyüklüğe ve övgüye layık olan Allahım! Senin verdiğine engel olacak hiçkimse yoktur. Senin vermediğini verecek hiç kimse de yoktur. Senin katında hiçbir varlık sahibine varlığı fayda verecek değildir” derdi. [588]

Açıklama:

Bu iki hadisle ilgili çeşitli varyantlar daha var. Bunların hepsi, Resulullah (s.a.v.)'in rükudan doğrulttuktan sonra okuduğu duayı göstermektedir.

Bir kulun söyleyeceği en layık sözün bu olması; kişinin, bütün işlerinde Allah'ı yetkili kılması, Allah'ın varlığını ve birliğini itirafı, hayrın, şerrin O'ndan geldiğini, kuvvet ve kudreti O'nun yarattığını, salih ameller peşinde koşmanın gerekliliğini içermektedir.

41- Rüku Ve Secde Sırasında Kuran Okumanın Yasak Olması

376- Abdullah İbn Abbâs (r.anhümâ)'dan rivayet edilmiştir:

"Resulullah (s.a.v.) vefat etmeden önceki hastalık sırasında evinin perdesini açmıştı. İnsanlar, Ebu Bekr'in arkasında saf olmuşlardı. Bunu görünce:

"Ey insanlar! Doğrusu müslümanın göreceği yada ona gösterilecek salih rüyadan başka peygamberliğin müjdecilerinden hiçbirşey kalmamıştır.

Dikkat edin ki! Ben, rüku veya secde halinde Kur'an okumaktan nehy olundum. Rükuda, yüce Allah'ı ta'zim edin. Secde halinde ise dua etmeye çalışın. Çünkü secde halinde (iken yaptığınız) duanızın kabul olunması pek uygundur" buyurdu. [589]

377- Abdullah İbn Abbâs (r.anhümâ)'dan rivayet edilmiştir:

"Resulullah (s.a.v.) vefat etmeden önceki hastalık sırasında evinin perdesini açtı. Vefatına neden olan bu hastalık sırasında başı sarılıydı. Üç defa:

"Allahım! Tebliğ ettim mi?" buyurdu. Daha sonra da:

"Doğrusu salih bir kulun göreceği yada kendisine gösterileceği rüyadan başka peygamberliğin müjdecilerinden hiçbir şey kalmamıştır" buyurdu. [590]

378. Hz. Ali (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

"Resulullah (s.a.v.) benî rüku ve secde sırasında Kur'an okumayı yasakladı." [591]

Açıklama:

Bu hadisler, rüku ve secde sırasında Kur'an okumanın yasak olduğunu bildirmektedir. Sebebi ise kulun rüku ve secde halinde tevazulu bir hal almasından dolayıdır, Bunun için de bu iki durum, Kur'an'dan ayetler yerine zikir ve dua ile ilgili ifadelere tahsis edilmiştir.

"Kendisine gösterileceği rüyadan başka peygamberliğin müjdecilerinden hiçbir şey kalmamıştır" sözünden maksat; Resulullah (s.a.v.)'in vefatından sonra peygamberlik alametlerinin sona ereceğidir.

"Salih rüya"dan maksat ise mutlaka gerçek rüya değil uygun olan rüyadır. Çünkü sadık rüya, bazen acı verebilir. Halbuki müjde arzu edilen bir şey, meydana geldiği zaman yapılır. Böyle bir rüyanın müslümana özgü kılınması, müslümanın sadık rüya görmesi hususundaki hali Peygamber (s.a.v.)'in haline uyduğu içindir.

42- Rüku Ve Secde Sırasında Okunacak Dualar

379- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Kulun Rabbine en yakın olduğu an, secdede bulunduğu haldir. Dolayısıyla (secde halindeyken) duayı çok yapın!" [592]

Açıklama:

Kulun Allah Teâlâ'ya yakın olmasından murad O'nun rahmetine ve affına yakın olması demektir. Çünkü tevâzuun en son haddi secde halinde gerçekleşmektedir. Secdede aynı zamanda kibrin ortadan kalkışı,

nefsâniyetin kırılıp yok oluşu vardır. Çünkü nefis, sahibine hiçbir zaman böylesine bir tevâzuyu emretmediği gibi sahibinin bu şekilde tevazu ve mezellet göstermesine de tahammül edemez. Bu bakımdan kul secdeye varınca nefsine karşı koymuş ve ondan uzaklaşmış olur. Bilindiği gibi kul nefsinden uzaklaşınca Allah'a yaklaşır. İşte bunun içindir ki, Resulullah (s.a.v.), secdede iken duanın çokça yapılmasını tavsiye etmiştir.

380- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

"Resulullah (s.a.v.) secde halindeyken: "Allahümme'ğfirlî zenbî kullehu dikkehu ve cillehu ve evvelehu ve âhirahu ve alaniyetuhu ve sirrehu (=Allahım! Günahımın hepsini; küçüğünü büyüğünü, önünü-sonunu, açık olanını gizli olanını bana bağışla!" derdi. [593]

. .

Açıklama:

Resulullah (s.a.v.)'in hiçbir günahı olmadığı halde bütün günahlarının azını çoğunu, önünü sonunu, açığın gizlisini dile getirmek suretiyle bütün bunlann bağışlanmasını dilemesi; onun kulluğundaki samimiyeti, yüce Allah'a muhtaç olduğunu itiraf ve ümmetine bu duayı öğretmek istemesiyle açıklanabilir.

381- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

"Resulullah (s.a.v.) rüku ve secde halindeyken:

"Subhâneke Allahümme Rabbena ve bihamdike Allahümme'ğfirlî Allahım! Sen yücesin! Rabbimiz! Seni hamdinle teşbih ederim. Allahım! Beni bağışla" derdi. Kur'an'a sarılıp onunla amel ederdi. [594]

Açıklama:

Peygamber (s.a.v.)'in mağfiret dilemesine gelince, bu dilek, tevazünün en mükemmel ifadesidir. Yüce Allah'ın emrine uymanın büyük bilincine varmak ve ümmeti için rehberlik nişanesidir.

382- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir: “Resulullah (s.a.v.) vefatından önce:

“Subhânellâhi ve bihamdihi estağfirullâhe ve etûbu ileyh” Allah'ı hamdine bürünerek teşbih ederim, Allah'tan bağışlanma dilerim, O'na tevbe ede rim! sözlerini çok söylüyordu”. Ben:

“Ey Allah'ın resulü! Görüyorum ki: “Subhânellâhİ ve bi-hamdihi estağfirullâhe ve etûbu ileyh” Allah'ı, hamdine bürünerek teşbih ederim, Allah'ta bağışlanma dilerim, O'na tevbe ederim! sözlerini çok söylüyorsun” dedim. Reslullah (s.a.v.):

“Rabbim bana ümmetim hakkında bir alâmet göreceğimi haber verdi. B alameti gördüğüm de: “Subhânellâhİ ve bîhamdihi estağfirullâhe ve etûb ileyh” Allah'ı, hamdine bürünerek teşbih ederim, Allah'tan bağışlanma dilerin O'na tevbe ederim! sözlerini çok söyleyeceğim. İşte o alâmeti gördüm: Âlâm şudur: “İzâ câe nasrultâhi ve'1-fethu -bu fetih, Mekke'nin fethidir ve reyte'n-nâse yedhulûne fî dînillâhi efvâcen. Fe sebbih bi-hamdi rabbike ve' teğfirhu, innehu kâne tevvâben” Allah'ın yardımıyla fetih yâni Mekke'nin fet geldiğinde, sende insanların takım takım Allah'ın dinine girdiklerini gördüğüne hemen Rabbinin hamdine bürünerek teşbih et ve ondan mağfiret dile! Çünkü tevbeleri çok kabul edicidir” [595] buyurdu..

383- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

"Peygamber (s.a.v.)'i bir gece kaybettim. Kadınlarından birinin yanma gittiğini zannederek onu araştırdım, sonra döndüm. Bir de baktım ki, o rükûya yada secdeye varmış:

"Subhâneke ve bi-hamdike lâ ilahe illâ ente" "Seni hamdine bürünerek teşbih ederim, Senden başka hiç bir ilâh yoktur" diyor. Bunun üzerine ona:

"Annem-babam sana feda olsun! Ben ne hâl peşindeyim, sen ne hâldesin!" dedim. [596]

Açıklama:

"Seni hamdine bürünerek teşbih ederim" cümlesinin anlamı; "Rabbim! Seni kendi gücüm ve kudretimle değil, ancak bana verdiğin hidayet ve ihsanınla enzih ederim" demektir.

384- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

"Resulullah (s.a.v.)'i bir gece yataktan kaybettim. Bunun üzerine onun nereye gittiğini araştırdım. Derken elim, secdegâhmda iken onun ayaklarının altına dokunuverdi. Ayakları dikilmiş vaziyette:

"Allahümme eûzu bi-ridâke min sehatike ve bi-muâfâtike min ukûbetike ve eûzu bi-ke minke lâ uhsî senâen aleyke ente kemâ esneyte alâ nefsike"

"Allah'ım senin gadabmdan senin rızana; Azâbındanda affına sığınırım! Hem senden sana sığınırım! Sana karşı övgüyü bitiremem! Sen kendini övdüğün gibisin!" diyordu." [597]

Açıklama:

“Senden sana sığınırım” cümlesinin anlamı hususunda Hattâbî şöyle der:

“Bu sözde ince bir mana vardır. Şöyle ki: Resulullah (s.a.v.), yüce Allah'ln gazabından yine O'nun rızasına, azabından affına sığınmıştır. Rıza ile gazab ve azab ile af, birbirine tekabül zıt kelimelerdir. Konu, zıddı olmayan Allah'a varınca aynı karşılığı şeklen devam ettirerek Allah'tan yine Allah'a sığınmışır. Bunun manası; O'na karşı yaptığı İbade ve övgülerde meydana gelen kusurlarından dolayı Af dilemekir.” [598]

Resulullah (s.a.v.)'in *“Sana karşı övgüyü bitiremem! Sen kendini övdüğün gibisin”* buyurması, acizliğini itiraf içindir. Yani Rabbim! Ben, Sana ne kadar övgüde bulunsam layık olduğun övgüyü Sana yapmaya gücüm yetmez” demektir.

Açıklama:

Bu hadis; kadının, evlenmesi haram olmayan erkeğin vücuduna değdiği zaman erkeğin abdestinin bozulmayacağına delil olarak getirilmiştir.

385- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.) rüku ve secde sırasında: “Subbûh Kuddûs Rabbu'l-melâiketî ve'r-Rûhi (=Münezzehsin! Mukaddessin! Melekler ile rûhun Cebrail'in Rabbisin!” derdi. [599]

Açıklama:

“Subbûh” kelimesinin anlamı; yüce Allah'ln kendisine layık olmayan şeylerle, ortaktan ve benzerden münezzeh olmasıdır

“Kuddûs” kelimesinin anlamı ise yüce Allah'ı kendisine layık olmayan her şeyden temizlenmim olmasıdır. Bazılarına göre “Kuddûs”ün anlamı, mübarektir.

“Rûh”tan maksat ise bazılanna göre büyük melektir. Bazılanna göre Cebraildir. Bazılarına göre ise meleklerin de göremedikleri bir takım mahluklardır.

43- Secdenin Fazileti Ve Secdeye Teşvik

386- Ma'dân b. Ebi Talha el-Ya'merî den rivayet edilmiştir: “Resulullah (s.a.v.) azatlısı Sevbân'a rastlamıştım. Ona:

“Bana bir amel haber ver ki, onu yaparsam Allah beni onun sebebiyle cennete koysun” dedim. Yada şöyle demiş:

“Allah katında en makbul amelî haber ver!” dedim. Sevbân sustu. Sonra ondan (aynı şeyi bir daha) istedim. Yine sustu. Sonra üçüncü defa (yine ondan aynı şeyi bir daha) istedim. Bunun üzerine Sevbân şunları söyledi:

“Ben, bu meseleyi, Resulullah (s.a.v.)'e sordum. O da:

“Allâha çok secde etmeye bak: Çünkü eğer sen Allah için bir secde yaparsan onun sayesinde Allah senin bir dereceni yükseltir ve onun sayesinde bir günâhını siler” buyurdu.

Ma'dân:

“Sonra Ebû'd-Derdâ'ya rastladım. Ona da aynı şeyi sordum. O da, bana; Sevbân'ın dediği gibi söyledi” dedi. [600]

Açıklama:

Bu hadis, çokça secde etmeye teşvik etmektedir. Buradaki secdeden maksat, namaz içindeki secdedir. Yani bol namaz kıl ki, bol secde edesin. Çok secdeye teşvikte bulunmanın sebesi, 376 nolu hadiste de geçtiği üzere, “Kulun Rabbine en yakın olduğu an, secdede bulunduğu haldir” hadisidir.

Kulun yaptığı her secdeye karşılık, Allah, onun mertebesini bir derece yükseltir, bir günahını siler ve ona bir sevab yazar.

387- Rebîa b. Ka'b el-Eslemî (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.)'ie birükte gecelemekteydim. Ona, abdest suyunu ve bu anda ihtiyacı olan şeyleri getirdim. Bunun üzerine bana:

“Benden iste” buyurdu. Ben:

“Cennette senin yoldaşlığım istiyorum!” dedim. Resulullah (s.a.v.)

“Veya bundan başka bir şey istesen!” buyurdu. Ben de:

“Dileğim ancak budur” dedim. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):

“Öyleyse çok secde yapmak suretiyle nefsin lehine bana yardımcı ol!” uyurdu.[601]

Açıklama:

Burada geçen “Secde” kelimesiyle kast edilen, namazdır. Secdenin çokluğundan maksat; secdenin uzun olması değil, namazın ve ibadetin çok olmasıdır. Ancak nefsin gururunu kıran ve ıslah eden en etkili faktör secde

olduğu için namaz yerine secde ifadesi zikredilmiştir. Çünkü cennetteki yüksek makamlara erişebilmek için nefsin ıslahı şarttır. Bu da, çok namaz kılıp, çok çok secdeye varmakla mümkündür. Nitekim “Nefsin için bana yardımcı ol” sözü, Cennette yüksek makamlara erişebilmek için nefis tezkiyesinin ve terbiyesinin ehemmiyetini en veciz bir şekilde ifâde etmekte ve “Çok secde etmek suretiyle” sözü de namazın ve secdenin nefis tezkiyesindeki ehemmiyetine dikkat çekmektedir.

Peygamber (s.a.v.) bir hadis-i şerifte secdenin önemini ifâde etmek için şöyle buyurmaktadır:

“Herhangi bir kul Allah için bir secde yaparsa, o secde sebebiyle Allah onun makamını bir derece yükseltir ve bir yanlış işini affeder.” [602]

Açıklama:

Rabia'nın cennette Peygamber (s.a.v.)'le beraber olmayı istemesi, aslında imkânsız olan bir şey değildir. Çünkü Cennette Peygamber (s.a.v.)'le birlikte olmayı İstemek her bakımdan ona denk olmayı İstemek değildir. Fakat yine de Cennette Peygamber (s.a.v.)'le beraber olmayı istemek ulaşılması çok zor olan bir makamı istemektir. İşte Rabi'a'nın “Cennette seninle beraber olmayı istiyorum” sözüne karşılık olarak, Peygamber (s.a.v.)'in *“Bundan başka birşey (istesen)?”* demesi, isteğin erişilmesi çok zor bir istek olduğunu ifade etmek içindir. Bazılarına göre ise, bu istek Cennette Peygamber (s.a.v.)'le her bakımdan denk olmayı istemek demektir. Bu ise imkânsızdır. Duada ise gerçekleşmesi mümkün olmayan şeyleri istemek caiz değildir ve duanın âdabına aykırıdır.

Peygamber (s.a.v.):

“Bundan başka birşey istesen?” buyurmakla “Elde edilmesi mümkün olan birşey iste” demek istemişlerdir. Fakat gerçekte Rabia'nın böyle imkânsız bir talebte bulunduğu düşünülemeyeceği gibi Peygamber (s.a.v.)'in de onun duasını böyle değerlendirmiş olması düşünülemez. Belki Rabia, ulaşılması çok zor bir makam istemiştir. Peygamber (s.a.v.)'de;

“Ben senin bu makama erişmen için dua edeceğim, sen de çok namaz kılarak bana yardımcı ol” demek istemiştir.

Hanefî alimlerinden Aliyyü'l-Kârî'nin ifadesine göre, böyle çok yüksek makamlara erişmesi için sâdece dua etmek kâfi değildir. Aynı zamanda Hz. Peygamber (s.a.v.)'in duasına da ihtiyaç vardır. “Çok secde etmek suretiyle nefsin için bana yardımcı ol” sözünde bu mânâya işaret vardır.

44- Yedi Organ Üzerine Secde Etme, Namazda Saç ile Elbiseyi Toplamanın Ve Saçı Arkadan Topuz Şeklinde Bağlamanın Yasak Olması

388- Abdullah İbn Abbâs (r.anhümâ)'dan rivayet edilmiştir:

“Ben, yedi kemik; alın, burun, eller, dizler ve ayakların uçları üzerine secdeye etmeye ve namaz sırasında saç ile elbisemi toplamamaya emrolundum.” [603]

Açıklama:

Yedi kemik yada yedi organ; yüz, eller, dizler ile ayaklardır. Yedi organ üzerine secde etmek, Şafiî ile Hanbelilere göre farzdır. Ebu Hanîfe'ye, Mâlikilere ve fıkıh alimlerinin çoğunluğuna göre ise. sadece alın üzerine secde etmek farzdır. Diğer organlar üzerine secde etmek, sünnettir. Şafiî'nin bir görüşü de böyledir. Yalnız İbnu'l-Hümam'a göre ise eller, dizler ile ayaklar üzerine secde etmek vaciptir.

Namazda saçın ve elbisenin toplanması mekruhtur.

389- Abdullah İbn Abbâs (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Abdullah İbn Abbâs, Abdullah İbn Hâris'i başının saçı arkaya topuz yapılmış olduğu halde namaz kılarken görmüş, onu çözmeye kalkışmıştı. Abdullah İbn Haris namazı bitirince, Abdullah İbn Abbâs'ın yanına varıp ona:

“Benim başım senin ne işine yarıyor?” diye sordum. O da:

“Ben, Resulullah (s.a.v.)'i:

“Böyle bir kimsenin misali, kolları arkasına bağlı olarak namaz kılan kimsenin durumu gibidir” buyururken işittim” diye cevap verdi. [604]

Açıklama:

Bu hadis, saçı arkadan topuz şeklinde bağlı olarak namaz kılmanın mekruh olduğuna delildir. Kolları sıvalı, saçı topuz şeklinde tepesinde bağlı yada serpuşun altına kıvrılmış şekillerde namaz kılmak bütün alimlere göre tenzihen mekruhtur. Kişinin saçını namazda iken bağlaması namazı bozar.

İster namaz için, isterse başka bir maksatla saçını bîr yere toplayarak bağlamak yada saçı keçeleştirecek bir ilaç kullanmak suretiyle dağılmasına engel olmak alimlerin çoğuna göre mekruhtur.

45- Secdede İtidal, Avuçları Yere Koyma, Dirsekleri Yanlardan Kaldırma Ve Karnı Uyluklardan Kaldırma

390- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Secdede itidal üzere bulunun. Sizden hiçbirisi kollarını, köpeğin yayıldığı gibi yaymasın." [605]

391- Berâ' İbn Âzib (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

"Secde ettiğin zaman avuçlarını yere koy ve dirseklerini kaldır." [606]

Açıklama:

"Secdede itidal üzere bulunun" ifadesinden maksat; "Tamamen büzülerek kollarınızı yanlarınıza, karnınıza, uyluklarınıza bitiştirmediğiniz gibi kollarınızı da tamamen gerilerek köpeğin yaptığı gibi yere sermeyin. Aksine secde halinde ellerinizi yere koyarak dirseklerinizi kaldırın, iki taraftan kanat gibi açın, karnınızı da uyluklannızdan uzak tutun" demektir.

Alimlere göre; dirsekleri yerden kaldırarak koltukların altı görünecek derecede açmak müstehabtır. Bunun aksini yapan kimsenin namazı sahih olmakla birlikte tenzihen mekruhtur.

Bu şekilde namaz kılmak; kibirden uzak, tevazuya daha uygun, alın ile bumun yere secde etmelerine daha müsait ve tembel kimselerin haline benzemekten daha uzaktır. Çünkü kollarını yere sererek secde eden kimse, hadiste de belirtildiği üzere, köpeğin yere serilerek yatmasına benzer. Böyle

bir kimsenin bu şekildeki hali, onun namaza önem vermediği intibanı gösterir.

Kolların bu şekilde yere serilerek köpeğin yatışına benzetilmesi; ümmetin bu davranıştan tiksinmesi ve böyle bir şeyden uzaklaşması içindir.

46- Secde Sırasında Kolların Ne Kadar Açılacağı Meselesi

392- Abdullah b. Mâlik İbn Buhayne (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

"Resulullah (s.a.v.) namaz kılarken (secdede) koltuk altındaki pazularının beyazlığı görünecek derecede kollarını açarmış." [607]

393- Meymûne (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

"Peygamber (s.a.v.) secde ettiği zaman bir kuzu kollarının arasından geçmek istese geçebilirdi." [608]

394- Peygamber (s.a.v.)'in hanımı Meymûne (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

"Resulullah (s.a.v.) secde ettiği zaman kollarım o kadar açardı ki, arkasından koltuklarının beyazlığı görünürdü. Oturduğu zaman da sol uyluğunun üzerine çökerdi." [609]

Açıklama:

Hadisler, secde halinde kolları açarak karnın kasıklardan ayrılması gerektiğini belirtmektedir.

Ebu Nuaym'a göre Peygamber (s.a.v.)'in koltuk altlarının beyaz olması peygamberliğinin alametlerindendir.

395- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir;

“Resulullah namaza tekbirle, kırâata da Fatiha'yı okumakla başlardı. Rükûya vardığı zaman başını, ne yukarıya diker ve ne de aşağıya eğer, ikisinin arasında tutardı. Başım rükûdan kaldırdığı zaman, iyice doğrulmadıkça secdeye gitmezdi. Başını secdeden kaldırdığı zaman dahi iyice doğrulup oturmadıkça ikinci secdeye gitmezdi. Her iki rekât sonunda Tahİyyât duasını okurdu. Sol ayağını yere döşer, sağ ayağını da dikerdi. Şeytan oturuşunu yasaklar; insanın vahşi hayvanlar gibi ellerini yere yayarak oturmasını da yasak eder, namazı selâm vererek bitirirdi.” [610]

Açıklama:

Namaza tekbirle başlanır. Yalnız tekbir manasını ifade eden başka kelimelerle namaza başlamanın caiz olup olmadığı meselesi ihtilaflıdır.

Bu hadis, Besmele'nin fatihadan olmadığını söyleyenlerin delillerindendir.

Rükuda sünnet oîan, sırt ile başın bir hizada bulunmasıdır.Rükudan doğrulduktan sonra ve diğer yerlerde ta'dili erkan vaciptir.

Yine bu hadis, namazda sol ayağın yere döşenerek üzerine oturulması ve sağ ayağın dikilmesi gerektiğini ileri süren Ebu Hanife'nin delillerindendir.

Yine bu hadis, selam vermenin vacip olduğuna delalet etmektedir.

“Şeytan oturuşu” ifadesinden maksat, köpek gibi oturuştur. Bununla kastedilen de; yere oturarak köpekler gibi dizlerini dikmek ve iki taraftan

elleriyle yere dayanmaktır.

47- Namaz Kılan Kimsenin Sutresı

396- Talha b. Ubeydullah (r.a)'dan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Sizden birisi önüne 'semerin arka kaşı' gibi bir şey koyduğu zaman (ona doğru) namazını kılsın, öte yanından geçenlere aldırış etmesin." [611]

397- Abdullah İbn Ömer (r.anhürnâ)'dan rivayet edilmiştir:

"Resulullah (s.a.v.) bayram günü (namaza) çıktığında mızrağın/kargının getirilmesini emrederdi. Bu mızrak/kargı, onun önüne dikilir, o da ona doğru namaz kılardı. Cemaat da, arkasında dururdu. Resulullah (s.a.v.) bunu yolculukta da yapardı. Emirlerin bayram namazlarında mızrak/kargı taşıması buradan kalmıştır." [612]

398- Abdullah İbn Ömer (r.anhümâ)'dan rivayet edilmiştir:

"Peygamber (s.a.v.) mızrağı yere dikip ona doğru namaz kılardı."

399- Abdullah İbn Ömer (r.anhümâ)'dan rivayet edilmiştir: "Peygamber (s.a.v.) devesine doğru namaz kılardı.[613]

400- Ebu Cuhayfe (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

"Peygamber (s.a.v.), Mekke'de Ebtah denilen yerde kızıl sahtiyandan yapılmıse, önünden geçilmesini engel olmakla yükümlüdür. Fakat namaz esnasında önünden geçen kimseye müdahale etme hakkının oluşması için

sütre olma niteliği taşıyan bir nesnenin önüne konulmuş olması lazımdır.” [614]

Açıklama:

Ebu Dâvud, Salât 107 (700)'de geçtiği üzere; namaz kılmakta olan kimse, önünden geçen kimse kendisine yakınsa ona eliyle engel olur, uzaksa işaretle yada “Subhanellah” diyerek sesini yükseltmekle engel olur.

Hanefi alimlerine göre; efdal olan, namaz kılan kimsenin, önünden geçen kimseye müdahale etmemesidir. Çünkü müdahalede bulunan kimsenin dikkati, daha da dağılacaktır.

İmam Mâlik, İmam Şafiî ve Ebu Hanîfe'ye, selef ve halef imamlarının cumhuruna göre namaz kılmakta olan kimsenin önünden köpek, kadın, eşek ve daha başka bir şeyin geçmesiyle namaz bozulmaz. Bu konudaki görüşlerinin delili, Ebu Dâvud, Salât 114 (720)'de geçen *“Kişinin namazını hiçbir şey bozmaz”* hadisi ile konumuzla alakalı Abdullah İbn Abbâs-rın, Veda hacemda bir eşek üzerinde Hz. Peygamber (s.a.v.)'in Mina'da cemaate namaz kıldırırken önlerinden geçmesine rağmen bir tepki göstermemeleri ile ilgili hadistir. Aynca bu tür varlıkların namazı bozmaları, namaz kılan kimsenin dikkatinin dağılmasından dolayı namaz kılan kimsenin huşu'suna engel teşkil etmelerinden kinayedir. Çünkü namaz kılan kimse. Önünden bu tür varlıkların geçmesiyle dikkati dağıldığından namazdan elde edeceği sevabı azalmaktadır.

Peygamber (s.a.v.)'in ona bir şey demesi, namazın bozulmadığını göstermektedir.

Eşek, köpek, domuzun; namaz kılmakta oları kimsenin dikkatini dağıtması, yaratılışlarındaki fevkalade dikkat çekici özelliklerle ilgilidir.

Kadının dikkat dağıtması ise; onun cinsel cazibesi, ve erkekler için zaaf kaynağı olmasıyla ilgilidir. Namazda gaye; ibadet olması ve Allah'a bağlılık olması hasebiyle kadının, namaz kılan kimsenin önünden geçmesiyle, namaz kılan kimsede olması gereken bu durumlar ile kadın sevgisiyle kanşırsa o zaman namazın hikmetinin ortadan kalkacağı bilinen bir durumdur. İşte burada kadının zikredilmesinin nedeni budur.

Mina:

Mekke ile Arafat arasında, ikisini birbirine bağlayan yol üzerinde bir yerdir. Burası birinci ve ikinci Akabe bey'atlarında Hz. Peygamber (s.a.v.) ile Medineliler arasındaki görüşmenin gerçekleştiği yerdir. Kuzeyinde Sabir dağı bulunmaktadır. Akabe Cemresi ile Muhassir Vadisi arasında kalan yere Mina denilir.

48- Namaz Kılan Kimsenin, Önünden Geçen Kimseyi Engellemesi

402- İbn Hilâl'dan rivayet edilmiştir:

“Bir defasında bir arkadaşımla beraber bir hadisi müzâkere ederken birden Ebû Salih es-Semmân:

“Ben, Ebû Saîd'den işittiğimi ve gördüğümü sana söyleyeyim” deyip şunu anlattı:

“Ben, Ebû Saîd'le beraber bulunduğum bir sırada Ebû Saîd, Cum'â günü, kendisini insanlardan koruyacak bir şeye karşı namaz kılıyordu. Derken Ebî Muayt oğullan oymağından genç bir kimse çıkagelip Ebû Saîd’in önünden geçmek istedi. Ebû Saîd onun göğsüne dokunarak kendisini uzaklaştırdı. Genç adam etrafına bakındı. Fakat Ebû Saîd'in önünden başka geçecek yer bulamadı. Bunun üzerine yine oradan geçmeye kalkıştı. Ebû Saîd onun göğsüne ilk defâkinden daha şiddetli vurarak kendisini uzaklaştırdı. Bu defa o adam, Ebû Saîd'in karşısına dikilip ona sövdü, sonra cemâati sıkıştırarak çıktı gitti ve Medine valisi Mervân'm yanma girerek Ebû Saîd'den gördüğü davranışı ona şikâyet etti: Sonra Ebû Saîd'de, Mervân'm yanma girdi.” Mervân ona:

“Şu kardeşin oğluyla ne alıp veremiyorsun? Baksana, seni şikâyete gelmiş?” dedi. O zaman Ebû Saîd:

“Ben, Resûlüllah (s.a.v.)'i:

“Sizden birisi kendisini insanlardan koruyacak bir şeye karşı namaza durup sonra da Önünden biri geçmek isterse onu göğsüne dokunarak uzaklaştırsın. Dinlemezse onunla dövüşsün. Çünkü o, ancak bir şeytandır” buyururken işittim” dedi. [615]

Açıklama:

Namaz kılan kimsenin, önünden geçen kimseyi uzaklaştırmasının vacip mi, yoksa mendup mu oîduğu konusunda ihtilaf vardır.

İbn Battal der ki:

“Alimlere göre namaz kılan kimsenin, önünden geçeni uzaklaştırması sütreye karşı kıldığı zamandır. Sütresiz kılarsa hiçbir tasarrufta bulunamaz.

Çünkü o yerden geçmek herkese mubahtır. Dolayısıyla oradan geçeni engel olmaya hak kazanması için bir delil lazımdır. O da, sütredir.”

Buna, Ebu Hureyre'den gelen;

“Sizden birisi namaz kıldığı zaman önüne bir şey koysun, hiçbir şey bulamazsa bîr sopa diksin. Sopa da yoksa önüne bir çizgi çizsin. Bundan sonra önünden ne geçerse geçsin ona zarar vermez” [616] hadisi ile 398 nolu hadis delil olarak getirilmiştir.

Kadı İyâz'a göre silahla yada önden geçen kişinin ölümüne sebep olacak bir aletle müdahalede bulunmanın caiz olmadığına ve tehlikeli olmayan bir müdahale sonucu ölen bir kimse için kısas gelmediğine dair alimlerin görüş birliği vardır.

Namaz kılan kimsenin önünden geçen kimseyle mücadele etmedeki sebebin ne olduğu konusunda iki görüş vardır;

1- Namaz kılan kimsenin önünü kesen kimseyi, günahtan alıkoymak.

2- Bu kişinin namaza zarar vermesini önlemek.[617]

Hanefi alimlerine göre efdaİ olan, namaz kılanın, önünden geçene müdahale etmemesidir. Kasani, “Bedayi” adlı eserinde konuyla ilgili olarak “*Doğrusu namazda ancak namazla ilgili fiillerle meşgul olunur*” hadisini buna delil olarak getirir. Kavga ve mücadele, namazla ilgili bir hareket olmadığına göre bu fiillerle meşgul olmak doğru ve caiz değildir. Konumuzla ilgili Ebu Said hadisini de; namaz kılanın önünden geçene engel olmak bir görev değil aksine bir izindir. Engel olmamak ise daha faziletlidir. Çünkü engel olma hareketi namazın dışında bir harekettir şeklinde yorumlamışlardır.

403- Büsr b. Saîd'den rivayet edilmiştir:

“Zeyd b. Hâlid el-Cühenî, namaz kılanın önünden geçen kimse hakkında Resulullah (s.a.v.)'den ne işittiğini sormak üzere Büsr'ü, Ebu Cuheym'e göndermişti. Bunun üzerine Ebu Cuheym şunları söylemişti: Resulullah:

“Namaz kılanın önünden geçen kimse, ne kadar günah işlediğini bilseydi, kırk beklemeyi, namaz kılanın önünden geçmekten daha hayırlı” bulurdu.

Ebu'n-Nadr:

“Zeyd b. Hâlid'in kırk gün mü, kırk ay mı, yoksa kırk yıl mı? Dediğini bilemiyorum” dedi. [618]

Açıklama:

Namaz kılmakta olan kimsenin önünden geçmek, çok çirkin bir iştir. Bunu yapan kimse günahkar olur. Namaz kılan kimse, namazını, ister tek başına ister imama uyarak kılıyor olsun önünden geçmek isteyen kimseye engel olmalıdır. Bunun nedeni, namaz kılan kimsenin zihnini bozmak ve huşu'sunu bozmaktır.

Geçilmesi mekruh olan yerin mikdarı, bazılarına göre; secde yeri, bazılarına göre ise iki yada üç saf, bazılarına göre ise üç arşın, bazılarına göre ise beş arşın, bazılarına göre ise kırk arşındır.

49- Namaz Kılan Kimsenin Sütreye Yakın Durması

404- Sehl b. Sad es-Sâidî (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.)'in namaz kıldığı yer ile duvar arasında bir koyun geçecek kadar yer vardı.” [619]

Resulullah (s.a.v.) minberin yanı başına durarak cemaata imam oluyordu. Çünkü Mescidi Nebevî'de mihrab yoktu. Minber ile kıble duvarının arasında da koyun geçecek kadar bir aralık vardı. Bunun sebebi de ilk safta olanların birbirlerini görebilmeleridir.

405- Seleme İbnu'1-Ekva' (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Seleme, mescitte Mushaf-ı Şerifin konduğu yeri araştırıp orada namaz kılardı. Resulullah (s.a.v.)'in de bu yeri araştırdığını söyledi. Söz konusu yer, minber ile kıble arasında bir koyun geçecek kadar bir yerdi.” [620]

Açıklama:

Burada ise Resulullah (s.a.v.)'in mescidinde mushafın konulmasına mahsus bir yer vardı. Bu yer, bir rivayete göre mescitteki bir direğin yanındaydı. Bu direk, “Muhacirler direği” adıyla bilinmekteydi. Çünkü muhacirler bu direğinde toplanırlardı.

Buna göre imamın sütreye yakın durması müstehabtır.

Bazıları, imam ile sütre arasındaki mesafeyi bir kanş ve bazıları ise üç arşın diye belirtmişlerdir.

50- Namaz Kılan Kimsenin Önüne, Enine Doğru Yatmak

406- Hz. Aişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

"Peygamber (s.a.v.) geceleyin namaz kılardı. Ben de, onun ile kıble arasında cenaze gibi enine doğru uzanmış bir vaziyette bulunurdum" [621]

407- Hz. Aişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

"Âîşe'nin yanında; köpek, eşek ve kadın, namaz kılan kimsenin önünden geçerse namazı bozar denildi. Bunun üzerine Aişe:

"Bizi, eşek ve köpeklerle bir tuttunuz. Vallahi, ben, Peygamber (s.a.v.)'i namaz kılarken gördüm. Ben de, Peygamber (s.a.v.) ile kıble arasındaki yatağın üzerinde uzanmış bir vaziyetteydim. Bu sırada hacetim gelirdi, karşısına oturup da ona eziyet vermekten çekindiğim için ayaklarının yanından sıyrılıp geçerdim" dedi." [622]

408- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

"Ben, Resulullah (s.a.v.)'în huzurunda ayaklarım kıblesine doğru gelecek şekilde uyurdum. Secde ettiği zaman beni dürter, ben de ayaklarımı çekerdim. O, secdeden kalktığı zaman ayaklarımı (yine onun kıblesine doğru) uzatırdım. O zaman evlerde henüz kandiller yoktu." [623]

Açıklama:

Bu hadislerde görüldüğü üzere; erkek kadına karşı namaz kılabilir. Kadının, erkeğin karşısında bulunması namazını bozmaz.

409- Peygamber (s.a.v.)'in hanımı Meymûne (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.) namaz kılardı. Ben de hayızh/ay hali olduğum halde onun hizasında bulunurdum. Çok defa secde ettiği zaman elbisesi bana değerdi.” [624]

410- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

“Peygamber (s.a.v.) geceleyin namaz kılardı. Ben de hayızh/ay hali olduğum halde üzerimde bir dikişi olmayan bir elbiseyle onun yanı başında dururdum. Bu elbisenin bir kısmı, yanıbaşında onun üzerinde bulunurdu.” [625]

Açıklama:

Bu hadisler, hayızh kadının vücudunun temiz olduğunu, onunla bir arada bulunmanın caiz olduğunu, namaz kılan bir kimsenin elbisesine kadının dokunması onun namazına zarar vermediğini ve hayızlı kadının elbisesinin temiz olduğunu göstermektedir.

51- Bir Tek Elbise İçerisinde Namaz Kılma

411-Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Bir kimse, Resulullah (s.a.v.)'e; bir tek elbise İçerisinde namaz kılmanın hüknünü sordu. Resulullah (s.a.v.):

“Herbirinizin ikişer elbisesi var mı?” buyurdu.” [626]

412- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buryurmaktadır:

“Sizden birisi, iki omzunda bir şey yokken, bir tek elbise içerisinde namaz kılamaz.” [627]

413- Ömer b. Ebi Seleme (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.u)'i Ümmü Seleme'nin evinde bir elbisenin içerisinde iki ucunu çapraz bağlamış olarak namaz kılarken gördüm.” [628]

414- Câbir b. Abdullah (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Ben, Peygamber (s.a.v.)'i, omzundan bürünmüş olarak bir tek elbise içerisinde namaz kılarken gördüm.” [629]

415- Ebu Saîd el-Hudrî (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Ebu Saîd el-Hudrî, Peygamber (s.a.v.)'in huzuruna girmişti. Devamla da der ki:

“Onu, bir hasır üzerinde namaz kılarken gördüm. Hasırın üzerine secde ediyordu. Elbiseyi boynuna bürünmüş olarak onu bir tek elbise içerisinde namaz kılarken gördüm” dedi.” [630]

Açıklama:

Hadisin metninde geçen “Sevb” kelimesi, elbise demektir. Kelimenin asıl anlamı; dokunuş bez, keten, ipek ve yün gibi kumaşlar için kullanılır.

O zamanın tam takım elbisesi; bir “İzar” ve diğeri de “Rida” olmak üzere iki ayrı kumaştan meydana gelirdi. “İzar”, futa gibi bele bağlanır, “Rida” ise ihram gibi omuza atılırdı. İşte bu ikisi, bir elbise teşkil ederdi. Dolayısıyla burada “Bir tek elbise” sözünden maksat; omuza atılan ridadır. Çünkü rida; bir ucu sol omuzun üzerinden, diğer ucu da sağ omuzun

altından geçirilerek yada göğüs tarafından veya arkadan bağlamak suretiyle bürünülen elbisedir. Böyle çapraz bir şekilde bürünmeye; “Teveşşuh”, “İltihaf” ve “İstimal” denir.

Kumaşın iki ucunu bağlamaktaki hikmet; rüku esnasında örtünün düşmemesini ve namaz kılan kimsenin kendi avret yerlerini görmemesini sağlamaktır. Yalnız bu örtünün, bütün avret yerlerini örtecek kadar geniş ve uzundu. Yoksa beline bağlardı.

İbn Cerîr (ö. 676/1277), Tavus (ö. 106/724), İbrahim en-Nehaî (ö. 95/713) ve bir rivayette Ahmed b. Hanbel (ö. 241/795) bu görüşe katılmayarak bir tek elbise içerisinde namaz kılmanın mekruh olduğunu söylemişlerdir. Bunlar, bu konuda Abdullah İbn Ömer'den gelen "iki elbise içerisinde namaz kılma"yi ifade eden hadisi delil almışlardır.

İmam Mâlik (ö. 179/795), İmam Şafiî (ö. 204/819), bir rivayette Ahmed b. Hanbel ve Ebu Hanîfe (ö. 150/767); bir tek elbise içerisinde nama kılmanın caiz olduğunu belirtmişlerdir.

Tek elbise içerisinde erkeklerin namaz kılma durumu; İslamiyet'in ilk yıllarında müslümanların sıkıntı ve imkansızlıklarından dolayı bir parçadan ibaret olan elbiseyi giymeleri ve bu elbiseyi de, namaz içerisinde avret yerleri gözükmesin diye boyunlarına bağlama mecburiyetinden kaynaklanmaktaydı.

Tek elbise içerisinde namaz kılmayı caiz gören alimler, iki elbiseyi giymeyi emreden Abdullah İbn Ömer hadisini daha faziletli olmakla tefsir etmişlerdir. Çünkü asıl olan, elbiseyi, omuzdan aşağıya doğru sarkıtarak örtünmektir. Bu şekilde örtülen elbise, avret mahallini kapamaya yetmiyorsa, o zaman bele bağlayarak Örtünmek lazımdır.

Ayrıca 411 nolu hadis, hasır üzerinde namaz kılmanın caiz olduğuna delildir. Sonuç olarak; önemli olan, elbisenin sayısı ve cinsi değil, avret yerlerinin örtülrnesidir.

5. MESACİD (=MESCITLER) VE MEVADİİ'S-SALAT (=NAMAZ KILINAN YERLER) BÖLÜMÜ

Yeryüzünde Kurulan ilk Mescit

416- Ebu Zerr (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

Resulullah (s.a.v.)'e yeryüzüne kurulan ilk mescidin hangisi olduğunu sordum. O da:

"Mescid-i Haram" buyurdu. Ben:

"Sonra hangisi kuruldu?" dedim. O da:

"Mescid-i Aksa" buyurdu. Ben:

"ikisi arasında ne kadar zaman var?" dedim. O da:

"Kırk yıl. Sonra şunu iyi bil ki; yeryüzü senin için mesciddir. Dolayısıyla sana namaz vakti nerede gelirse hemen orada namaz kıl" buyurdu.[631]

Açıklama:

Aksa; pek uzak, en uzak anlamına gelir. Kudüs'teki mescide bu ismin verilmesi; bazılarına göre, Kabe'ye Pek uzak olduğu içindir. Bazılarına göre ise ondan daha gerilere doğru başka bir ibadet yeri bulunmadığı içindir. Bazılarına göre ise pisliklerden temiz ve mukaddes olduğu için bu ismin verildiğini söylemişlerdir.

Görüldüğü üzere Ebu Zerr, önce yeryüzünde kurulan ilk mescidin hangi mescit olduğunu, sonra ikinci mescidi sormuş ve üçüncü olarak da iki mescid'in bina edilmeleri arasında ne kadar zaman geçtiğini anlamak istemişdir. Resulullah (s.a.v.) onun sorularına sırayla cevap vermiş; ilk mescid'in Kabe, ikincinin Mescid-i Aksa olduğunu, aralarında kırk yıllık bir zaman bulunduğunu bildirmiştir.

Ibnü'l-Cevzî, Kabe'yi İbrahim (a.s)'ın, Mescid-i Aksâ'yt ise Süleyman (a.s)'ın bina ettiğini, aralarından bin seneden fazla bir zaman bulunduğunu söyleyerek meselenin problemli olduğuna işaret etmiştir. Bu problemi Kurtubî şöyle cevaplandırmıştır:

“Gerek bu hususdaki âyet ve gerekse bu hadîs, İbrahim (a.s) ile Süleyman (a.s)'ın sözkonusu mescitleri yeni yaptıklarına değil, başkaları tarafından yapılan eski binalarını yenilediklerine delâlet ederler. Kabe'yi ilk bina edenin Âdem (a.s) olduğu da rivayet edilmişdir. Bu takdirde Adem (a.s)'dan kırk sene sonra oğullarından birisi Mescid-i Aksâ'yı bina etmiş olabilir.”

Aynî'nin ifadesine göre Kabe'yi ilk defa melekler bina etmiş; sonra İbrahim (a.s), daha sonra sırayla Amâlika, Cürhüm ve Kureyş onu yenilemişlerdir. Kureyş'in bina etmesi, Resulullah (s.a.v.)'in gençliğine rastlamıştır. Daha sonra Abdullah İbn Zübeyr ve Haccac bina etmişlerdir.

İbni Kesîr ise Mescid-i Aksa'yı ilk mescid yapan zat'ın İsrail (a.s) olduğunu, Hz. Süleyman'a ise onu tamir emir buyurulduğunu söylemiştir. Bu husûsda daha başka rivayetler de vardır.

Ebû Zerr'in sorusu, iki mescid'den hangisinin târih itibariyle daha önce yapıldığına yahut hangisinin daha faziletli olduğuna dâirdir. [632]

Peygamber (s.a.v.)’in, Diğer Peygamberlerden Üstün Kılındığı Özellikleri

417- Câbir b. Abdullah (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Benden önce hiçbir peygambere verilmeyen beş şey bana verildi:

1- *Daha önce her peygamber özellikle kendi kavmine gönderiliyordu. Ben ise kızıl ve siyah bütün insanlara gönderildim.*

2- *Bana ganimetler helal kılındı. Halbuki benden önce hiçbir (peygambere) helal kılınmamıştı.*

3- *Yeryüzü, bana, tertemiz ve mescit kılındı. Dolayısıyla her kime namaz vakti gelirse bulunduğu yerde namazını kılar.”*

4- *Bir aylık yol kadar yerden düşmanın kalbine korkutmakal yardım edildi.*

5- *Kıyamet günü ümmetime şefaat etme verildi.”* [633]

418- Huzeyfe (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Biz, (diğer) insanlar üzerine üç şeyle üstün kılındık:

1- *Saflarımız meleklerin safları gibi yapıldı.*

2- *Yeryüzünün her tarafı bizim için mescit kılındı.*

3- *Su bulmadığımız zaman toprak bize temizleyici bir araç kılındı. Bir haslet daha söyledi.”* [634]

Açıklama:

Burada belirtilmeyen bu özelliği; Nesâî, Sünenü'l-Kübrâ, 5/15 (8022)'de zikretmiştir. Bu özellik de şudur:

“Bir de, Bakara suresinin şu son ayetleri arşın altındaki defineden bana mahsus olmak üzere verildi.”

419- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Ben, diğer peygamberler üzerine altı şeyle üstün kılındım:

1- *Bana, Cevâmiu'l-kelim (=az sözle çok şey söyleme) verildi.*

2- *Düşmanlarımın kalplerine korku salmakla yardım edildim.*

3- *Bana ganimetler helal kılındı.*

4- *Yeryüzü bana temiz ve mescit kılındı.*

5- *Bütün yaratıklara peygamber olarak gönderildim.*

6- *Peygamberlik benimle sona erdirildi.”*

420- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

1- *Ben, düşmam(mı)n üzerine korku salmakla yardım edildim.*

2- *Bana, Cevâmiu'l-kelim (=az sözle çok şey söyleme) verildi.*

3- *Bir ara ben uyurken yeryüzü hazinelerinin anahtarları bana getirilip ellerime konuldu.”* [635]

Açıklama:

Görüleceği üzere konuyla ilgili hadislerin bazılarında Hz. Peygamber (s.a.v.)

“Bana beş şey verildi” buyurmuş, bazılarında bunun üç şey olduğu, bir rivayette de altı şeyle diğer diğer peygamberlere üstün kılındığı belirtilmiştir. ilk görünüşte bu konudaki farklı rivayetler arasında bir çelişki var gibi gözüküyorsa da gerçekte bu rivayetler arasında hiçbir zıtlık bulunmamaktadır. Bu konuda Kurtubî şöyle der:

“Bunun çelişki olduğu zannedilmesin. Çelişki düşüncesi, ancak sayıların inhisara delalet ettiği vehimden doğar. Halbuki mesele öyle değildir. Çünkü bir kimse:

“Bende beş altın var” dediği zaman bu söz o kimsede başka altın olmadığına delalet etmez. O adam, başka bir defa:

“Bende yirmi altın var”, başka bir defa yine:

“Bende otuz altın var” diyebilir. Çünkü otuz aİtını bulunan bir kimse için yirmi altını yada on altını var demek doğrudur. Burada hiçbir çelişki ve aykırılık yoktur.Çünkü Hz. Peygamber (s.a.v.)'in, yüce Allah'ın, kendisine üç özellik verdiğini, sonra beş, daha sonra altı özellik verdiğini haber vermiş olması caizdir.”

Bu konuda daha bir çok rivayet vardır. Bunların toplamından anlaşılan husus şudur: Hz. Peygamber (s.a.v.)'e özgü olan özellikler, beş değil, on taneden bile fazladır. Hatta Ebu Saîd en-Nîsâbûrî “Şerefu'l-Mustafa” adlı eserinde Hz. Peygamber (s.a.v.)'e özgü olan özellikleri toplayarak altmışa kadar çıkarmıştır.

Bu hadislerde geçen başlıkları şöyle sıralayabiliriz:

1- Hz. Peygamber (s.a.v.)'in Bütün İnsanlığa Peygamber Olarak Gönderilmesi:

İbnü'l-Cevzînin ifadesine göre; eskiden bir kavme peygamber gönderilirken başkalarına da ayrı ayn peygamberler gönderilir, bu suretle bir zamanda birçok peygamber gelirdi. Bizim Peygamberimiz ise tek başına gönderilmiş, onun zamanında kendinden başka hiçbir peygamber gönderilmemişdir.

2- Düşmanla Aralarında Bir Aylık Yol Nisbetinde Mesafe Varken Düşmanın Ondan Ve Ordusundan Korkması:

Aradaki mesafenin bir aylık yol ile sınırlandırılması bundan daha uzakta olanlar korkmazlardı mânâsına gelmez. O gün için Medine ile islâm düşmanları arasında bir aylık yoldan daha uzakta olanlar bulunmadığı için bir aylık mesafe son sınır olarak zikredilmiştir. Yoksa ne kadar uzakta olursa olsun Resulullah (s.a.v.) ile İslâm ordusunun karşısına çıkacak düşmanın kalbine korku siner. Gerçi meşhur bir kumandanın karşısında harb etmekden korkan insanlar bulunabilir. Fakat o mücerret bir korkudur. Peygamber (s.a.v.)'in düşmanı ise onun mutlak surette muzaffer olacağından korkar.

3- Yeryüzünün Mescîd Kılınması:

Bundan maksat, secde yerleri yada bilinen mescidlerdir. Kadı İyâz, geçmiş peygamberlere ancak kilise ve havra gibi özel yerlerde; bâzı alimler de temiz olduğunu yüzde yüz bildikleri1 yerlerde namaza durmak mubah

kılındığını. bu ümmete ise şeriatın belirttiği bâzı yerler müstesna olmak üzere bütün yer yüzünde namaz kılmaya izin verildiğini söylemişlerdir. Gerçi İsa (a.s) yeryüzünde çok dolaşır ve namaz vakti geldiğinde bulunduğu yerde namazını kılardı, fakat ona her yerden teyemmüm caiz değildi. Her yerde namaz kılmak ve teyemmüm etmek yainız Peygamber (s.a.v.)'e mahsustur.

4- Ganimetin Helal Kılınması:

Ganimet: Muzaffer olan İslâm ordusunun kafirlerden aldığı mallardır. Buna mağnem de denilir. Hallabi'nin beyânına göre ganimet hususunda eski ümmetler iki kısma ayrılmışlardı. Bir kısmına ganimet almaya hiç izin verilmemişdi. Diğerlerine bu husûsda izin verilmiş fakat aldıkları ganimetleri yemek helâl kılınmamıştı. Bir ateş gelir onların aldıkları ganimetleri yakardı. Bâzıları:

"Ganimet meselesinden murâd onu istediği gibi tasarruf hususunda Peygamber (s.a.v.)'e imtiyaz verilmesidir" demişlerse de birinci görüş yâni eski milletlere ganîmetden istifâde helal kılınmamıştır demek daha doğrudur.

5- Kıyamet Günü İnsanlara Şefaat Etmesi:

Şefaat: bir kimsenin iyilik yapmasını istemek başkasına zarar vermekden vazgeçmesini niyaz eylemekdir. Bâzıları şefaatin, dua mânâsına

geldiğini söylerler ve: “Şefaat hükümdar huzurunda şefî'in başkası için bir hacet talebi hususundaki konuşmasıdır.” derler.

İbn Dakîk el-Id'e göre, bundan maksat; “Mahşerin dehşetinden insanlara rahatlık verip nefes aldıracak olan şefâat-ı uzmâ'dır, kî vukuu hususunda hiçbir görüş ayrılığı yoktur” diyor. Bâzıları da, buradaki şefâat'dan maksat; “Resulullah (s.a.u)'in reddedilmeyen husûsî şefaatidir” demiş, bazıları da bunun kalplerinde zerre kadar imân bulunanları cehennemden çıkarmak için yapılacak şefaat, başkaları cennette derece verilmesi hususundaki şefaat, daha başkaları cennete hesap sorulmadan girme hususundaki şefaat olduğunu söylemişlerdir.

6- Su Bulunmadığında Toprakla Teyemmüm Yapması:

Evinde yada bulunduğu yerde su bulunmadığı zaman ve namaz vaktinin geçeceğinden korkulduğu takdirde teyemmüm ederek namaz kılınır. Teyemmüm toprak cinsinden temiz olan şeyler üzerine yapılır.

7- Cevamiu'l-kelim (=az sözle çok şey söyleme) Kabiliyeti Verilmesi:

Bazı hadislerde de görüldüğü üzere metni bir satın doldurmadığı halde açıklaması hakkında çok detay bulunan ifadeler yer almaktadır. Böyle az sözle çok mana ifade etme, insanlar içerisinde sadece Peygamber (s.a.v.)'e verilmiş bir özelliktir.

8- Yeryüzü Hazinelerinin Anahtarlarının Verilmesi:

Hz. Peygamber (s.a.v.), bu sözüyle; ileride Kisraların, Kayserlerin ve diğer krallıkların hazinelerinin müslümanlarının ellerine geçeceğini müjdelemiştir. Sonuç itibariyle, Hz. Peygamber {s.a.v.)'in verdiği bu müjdeli haber zamanla çıkmıştır.

9- Peygamberliğin, Hz. Peygamber (s.a.v.)'le Son Bulması:

Hz. Peygamber (s.a.v.), son peygamberdir. Ondan sonra başka bir peygamber gelmeyecektir.

10- müslümanların Saflarının, Meleklerin Safları Gibi Kılınması:

Bu da, sadece Hz. Peygamber (s.a.v.)'e ve onun ümmetine verilmiş bir özelliktir. Başka bir ümmete yada peygambere böyle bir özellik verilmemiştir.

1- Resulullah (s.a.v.)'in Mescidinin İnşası

421- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.) (Mekke'den hicret ederek) Medine'ye gelmişti. “Avf b. Amr oğulları” denilen mahallede şehrin en yüksek yerine konakladı. Peygamber (s.a.v.) onların arasında on dört gece kaldı. Sonra dayıları olan Neccâr oğullarının ileri gelenlerine haber gönderdi. Onlar da kılıçlarını kuşanarak onun yanma geldiler.

Enes devamla der ki:

“Devesinin üzerinde Peygamber (s.a.v.)'i terkisinde Ebu Bekr'i ve etrafında Neccâr oğullarının ileri gelenlerini halen görür gibiyim.”

Sonunda (deve.sini) Ebu Eyyûb'un avlusuna çökertti.

Peygamber (s.a.v.) namaza eriştiği yerde kılmayı severdi. Davar ağıllarında bile namaz kılardı. Bir gün mescidin yapılmasını sahabilere emretti ve Neccâr oğullarına haber gönderip:

“Ey Neccâr oğulları! Şu bahçenizin fiyatını bana bildirin!” buyurdu. Onlar:

“Hayır, vallahi biz onun bedelini ancak Allah'tan isteriz” dediler.

Enes devamla der ki:

“Bu bahçede size şu söyleyeceklerim vardı: Burada hurma ağaçları, müşriklere ait mezarlar ve harabe yıkık evler vardı.”

Peygamber (s.a.v.) emir verdi; hurma ağaçları kesildi, müşrik mezarları başka bir yere taşındı ve harabe yıkık evler düzeltildi. Sonra hurmaları kıble tarafına doğru direkler halinde dizip mescidin kapısının iki tarafını taştan ördüler. Sahabiler, şiir ve maniler söylüyorlardı. Resulullah (s.a.v.)'de onlar birlikte şöyle diyorlardı:

“Allahümme innehu Lâ hayra illâ hayru'I-âhira Fensuri'l-Ensâra ve'l-Muhâcira

Allahım! Ahiret hayrından başka hiçbir hayr yoktur. Ensar ve Muhacire yardım eyle!” [636]

Açıklaması:

Bu hadis; Hz. Peygamberin Mekke'den Medine'ye hicret ettikten sonra Mescid-i Nebevî'yi inşa edişini anlatmaktadır. Burada anlatıldığına göre, Efendimiz Medine'ye teşrif edince önce şehrin Necid istikametindeki yüksek kısmında bulunan Benû Amr b. Avf kabilesinin yanına inmiş, orada on dört gün kaldıktan sonra Neccâr oğulları yurduna gelmiş ve Neccâr oğullarına ait bir bahçeyi satın almak istemiştir. Ancak Neccâr oğulları bu bahçeyi maddî bir karşılık beklemeden Allah rızası için vermek istemişlerdir. Bu rivayette Neccâr oğullarının bu rızâsına karşılık Resûlullah'ın para ödeyip ödemediği belirtilmemektedir. Halbuki başka rivayetlerde, bu bahçenin, Sehl ve Süheyl adında iki yetime ait olduğu, bu yetimlerin bahçeyi karşılıksız hîbe etmek istedikleri, fakat Hz. Peygamberin burayı hîbe olarak kabul etmediği ve parasının Hz. Ebû Bekir tarafından ödenerek satın alındığı ifade edilmektedir. Bu farklı rivayetler bir araya getirilince, Neccâr oğullannın bahçeyi karşılıksız vermek istemeleri üzerine, Hz. Peygamber burasının, o kabileden iki yetime ait olduğunu öğrenmiş ve hîbe olarak kabul etmemiş, satın almakta ısrar etmiş, sonunda parası Ebû Bekir (r.a.) tarafından ödenerek satın alınmış olduğu anlaşılmaktadır.

Bu hadis-î şerifin belirlediği en önemli konulardan birisi de; mescid yapılacak arazideki müşrik kabirlerinin başka tarafa nakledilmesi meselesidir. Bu bölüm İncelenince şu hususlar karşımıza çıkar:

1- Kabristanda namaz kılınması men'edilmiş olduğu halde, Hz. Peygamber, kabristanın yerini mescid yapmıştır.

2- Müşriklerin kabirleri açılmış ve içerisindeki kemikler başka tarafa nakledilerek yerine mescid yapılmıştır.

3- İhtiyaç anında müslümanların kabristanına da aynı uygulamanın yapılması caiz midir?

Şimdi tecer teker bu maddeleri açıklamaya çalışalım:

1- Maddede belirtilen konu için, Hattâbî aynen şunları söyler:

“Bu hadisten anlıyoruz ki, kabirler açılıp topraklan nakledilerek burada yere karışan bir necaset kalmayınca orada namaz kılmak caizdir. Kabristanda namazın men'edümesi, oranın toprağına ölülerin irin ve kanlan karıştığı içindir. Ama toprak başka tarafa nakledilince artık oraya kabristan denmez ve arazî tekrar temiz hükmüne döner.”

2- İhtiyaç anında müşriklerin kabirlerinin açılıp açılamayacağı konusunda âlimlerin değişik görüşleri vardır. Evzâî, Hz. Peygamber müşriklerin evlerine girmeyi men'etmiştir. Öyle olunca kabirlerine girme öncelikle yasaktır. O halde müşriklerin kabirleri açılarak içindeki ölülerin kemikleri çıkartılamaz, der.

Alimlerin çoğunluğu ise, ihtiyaç duyulduğunda müşriklerin kabirlerinin açılabileceği ve yerine mescid inşa edilebileceği görüşündedir.

Hattâbî bu konuda da şöyle der:

“Bu hadisten öğrenmiş oluyoruz ki, ihtiyaç anında kâfirlerin kabirlerinin açılması mubahtır. Nitekim rivayet edilmiştir ki, Hz. Peygamber Taife giderken ashabına Ebû Rigal'in kabrinin açılmasını emr etmiş ve onunla beraber altından bir dalın; gömülmüş olduğunu söylemiş. Ashab da kabri açıp o dalı çıkarmıştır.”

3- müslümanların kabristanına câmî yapılıp yapılamayacağı veya bir başka şey için kullanılıp kullanılamayacağı konusunda âlimlerin görüşü de şudur:

“Mâlikîlerden İbn Kasım şöyle der:

“müslümanların kabirlerinin izi silinirse, oraya mescid İnşa edilmesinde bir beis görmüyorum. Çünkü kabristan müslümanlann ölülerini

gömmek için bir vakıftır. Dolayısıyle oraya bir kimsenin mâlik olması caiz değildir. Kabirlerin izi kaybolur ve oraya ölü gömmeye ihtiyaç olmazsa, oranın mescide sartedilmesi caizdir. Çünkü mescid de müslümanlar için vakıftır.”

Hanefî âlimlerinden Aynî bu konuda şöyle der:

“Hanefî alimleri.der ki; mescid harâb olup eskidiği ve etrafında cemaat kalmadığı, kabristan da harap olup kabirlerin .izleri kaybolduğu zaman” eski sahiplerinin mülküne dönerler. Buralar mülk olduğuna göre. mescidin yerine başka bir bina, kabristana da mescid veya başka bir şey yapılması caizdir. Eğer eskiyip harab olan mescid veya kabristanın sahibi yoksa buralar bey t ü imâle intikal eder.”

Şurası unutulmamalı ki; Hanefîlere göre cami olarak yaptırılan yer ile ölülerin defnine tahsis edilen yerler içinde namaz kılınır veya bir ölü defnedilirse vakıf olur. Onun defnedildiği yer; vakfın ise, alınıp satılmayacağı, özel mülk olarak kullanılmayacağı hüküm olarak bilinmektedir. İslâm diyarındaki uygulamalar da bu şekilde olmuştur.

Üzerinde durduğumuz hadîs-i şerifte, Hz. Peygamber'in içerisinde müşriklerin kabirleri bulunan bahçeyi sahiplerinden satın alması, Aynî'nin sözlerinin isabetini ortaya koymaktadır.

Bu görüşlerden anlaşılıyor ki, eskiyen ve cenaze defnedilmeye ihtiyaç olmayan kabristanların başka bir maksatla kullanılması, Mâliki, Hanbelî ve Hanefî mezheblerine göre caiz, Şafiîlere göre ise mekruhtur.

Hadis-i şerifin son kısmında, Resûlullah (s.a.v.)ın taş taşırken ashab: ile beraber recez söylediği ifade edilmektedir. Burada şöyle bir soru, hatıra gelebilir:

Yüce Allah:

“Biz ona şiiri öğretmedik, O'na yakışmaz da...” [637] âyet-i kerimesiyle Hz. Peygamber'in şiir söylemesini yasaklamaktadır. Nasıl oluyor da Hz. Peygamber mescidi inşâ ederken şiir söylemiştir?

Hatıra gelmesi muhtemel bu soruya iki şekilde cevap verilmiştir:

a- Hz. Peygamberin söylediği şiir değil, seci'li sözdür.

b- Hz. Resûlullah'm söylediğinin şiir olduğu kabul edilirse, Hz. Peygamber kendi şiir yamamıştır. Başkalarının yazdığı şiiri söylemiştir. Bu şiir söyleme değil, şiir okumadır. Bu da haram değildir. Cenabı Allah'ın men'ettiği Hz. Peygamber'in kendi şiirini söylemesidir.

Ayrıca şunu belirtelim ki, Arapçada şiir nedir?

Arapça'da şiir, “Bahir” denilen belirli kalıplar içinde uyum sağlanarak söylenen vezinli sözlerdir. Buna göre söylenen söz tesadüf eseri bir kalıba uyarsa kasıt şartı bulunmadığından buna şiir denmez. Yine seçili olan veciz ifadeler vezne uymadığı takdirde şür olmamaktadır.

Resûlullah'ın başkasına ait olan bir şiiri tekrarlamasına gelince tam bir beyti aynı kalıplar içinde tekrarladığını ifâde eden bir delile rastlanmamaktadır.. Hatta Muallaka şâirlerinden Lebîd'e ait bir şiirin bir beytinin bir mısrasını söylediği ikinci mısrasını tamamlamadığı siyer kitaplarında açıkça nakledilmektedir. Bundan da anlaşılıyor ki, Resûlullah şiir söylememiş, söylenmiş bir şiirin yarısını şâirlerin söylediğinin en doğrusu diyerek ashabına: “Allah'tan başka her şey yok olacaktır ve yok olmaya mahkumdur” mânasına gelen Lebîd'in mısrasını nakletmiştir. [638]

2- Kıblenin Kudüs'ten Kabe'ye Çevrilmesi

422- Berâ' b. Azib (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

"Ben, Peygamber (s.a.v.)'le beraber on altı ay Beytu'l-Makdis'e doğru namaz kıldım. Nihayet;

"Nerede bulunursanız bulunun yüzünüzü Kabe'ye doğru çevirin" [639] ayeti indi. Bu ayet, Peygamber (s.a.v.) namazı kıldıktan sonra indi. Bunun üzerine cemaattan biri oradan ayrıldı. Bu kişi, namaz kılmakta olan Ensar'dan bazı kimselerin yanına uğrayıp onlara kıblenin değiştiğini söyledi. Onlar da yüzleriniKabe tarafına doğru çevirdiler. [640]

423- Abdullah İbn Ömer (r.anhümâ)'dan rivayet edilmiştir:

"Cemaat Küba'da sabah namazını kılarken aniden onlara biri gelip:

"Gerçekten bu gece Resulullah (s.a.v.)'e Kuran indirildi ve Kabe'ye doğru dönmesi emrolundu. Dolayısıyla siz de Kabe'ye dönün!" dedi.

Bu sırada Kübalıların yüzleri, Şam bölgesine doğru bulunuyordu. Bu ifade üzerine derhal Kabe'ye döndüler. [641]

424- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

"Resulullah (s.a.v.), Beytu'l-Makdis'e doğru namaz kılıyordu. Sonra;

"Biz senin yüzünü göğe doğru çevirdiğini elbette görüyoruz. Seni, razı olacağın bir kıbleye mutlaka çevireceğiz. Artık yüzünü Mescid-i Haram'a doğru çevir" [642] ayeti indi.

Bunun üzerine Seleme oğullarından bir kimse, kabilesi sabah namaz namazında rüku halindeyken onların yanlarına uğramıştı. Henüz daha onlar bir rekat kılmışlardı. Onlara:

"Dikkat edin! Kıble, (Kabe'ye) çevrilmiştir" diye seslendi. Bunun üzerine onlar, oldukları vaziyette kıble tarafına döndüler." [643]

Açıklama:

Bu hadisler, ilk defa kıblenin değişmesi ile İlgilidir. Haberin konuyla bağlantısı, Kübalıların kıblenin değiştiğini bilmedikleri için Mescid-i Aksa'ya karşı namaz kılmaları ve bunu öğrenince derhal Kabe istikâmetine dönüp namazlarını tamamlamaları, iade etmemeleridir.

Hz. Peygamber Mekke'de iken ulemâ arasında ihtilaflı olmakla beraber esah oüan görüşe göre, Kabe'ye doğru namaz kılıyor fakat Mescid-t Aksa'yi da arkasına almıyordu. Yani yönü hem Kabe'ye ve hem de Mescid-i Aksa tarafına dönük oluyordu. Medine'ye hicret edince, her iki mescidi önüne alma imkânı ortadan kalktı. Çünkü Medine, Mekke ile Kudüs arasında bulunuyordu. Bu durum karşısında Hz. Peygamber Mescid-i Aksa'ya doğru namaz kılıyor ve mecburen Mescid-i Haram arkasında kalıyordu. Bu da Resûlullah'ın üzüntüsüne sebep oluyordu. Onun için Efendimiz kıblenin Kabe'ye çevrilmesini arzu ediyor, fakat vahy gelmediği için de kendisi kıbleyi değiştiremiyordu. Bu hal farklı rivayetlere göre, on üç, on altı veya on yedi ay devam etti. Bundan sonra kıblenin Mescid-i Aksa'dan Mescid-i Haram'a değiştirildiğini bildiren yukarıda mealini verdiğimiz Bakara suresininin 144. âyet-i kerimesi nazil oldu ve Hz. Peygamber yönünü değiştirip Kabe'ye doğru namaz kılmaya başladı. Ancak Kübalıların bundan bir müddet haberleri olmadı. Bu müddetin ne kadar olduğuna dair bir şey bilmiyoruz.

Haberden anladığımıza göre, bir gün Kübalılar Mescid-i Aksa tarafına dönük bir vaziyette sabah namazının rükûunda iken Selime oğullarından bir zat, kendilerine gelip kıblenin değiştiğini haber vermiştir. Haberde bu şahsın ismi açıklanmamıştır. Başka rivayetlerden istifâde ederek bunun

Abbâd b. Nuheyk veya Abbâd b. Bişr el-Eşhelî olduğunu söyleyenler varsa da, bunların her ikisi de Benû Selime'den değildir. Halbuki üzerinde durduğumuz haberde kıblenin değiştiğini bildiren zatın benû Selime'den olduğu açıklanmaktadır. Buna göre, bu zatın İsmi hakkında ileri sürülen görüşlerle Ebû Davud'un rivayeti arasında bir tezat ortaya çıkmaktadır.

Selime oğullarından, bir zât, Kübalılara gelip de kıblenin değiştiğini bildirince, onlar oldukları halde tam ters dönmüşler ve arkaları Mescid-i Aksa, yönleri Mescid-i Haram'a gelecek bir duruma gelmiştir. Buna göre İmamın ve varsa kadınların ya da erkeklerin yerlerini yürüyerek değiştirmiş olmalan gerekir. Öyle olmayıp da herkes olduğu yerde dönmüş olsa idi, kadınların en önde erkeklerin, onlann arkasında, imamın da en arkada kalmış olması gerekirdi ki bu caiz değildir. O halde imamın ve kadınlann veya erkeklerin yerlerini yürüyerek değiştirmiş olmalarını kabul etmek gerekir. Bu durumda da şu mesele karşımıza çıkar; yer değiştirmek için bu kadar yürüme amel-i kesîr (=çok iş)dir. Amel-i kesir de, namazı bozar. Halbuki açıklamakta olduğumuz hadiste onlann namazının bozulduğuna dair bîr işaret olmadığı gibi, bu haberi duymamış olması mümkün olmayan Hz. Peygamber'den onların namazının fasit olduğuna dair bir açıklama da gelmemiştir. Alimler akla gelmesi tabii olan bu soruya üç türlü cevap vermişlerdir;

1- Bu hadisenin namazda amel ve kelâm haram kılınmadan önce meydana gelmiş olması muhtemeldir.

2- Zikredilen özel mazeretten dolayı bu hareket bağışlanmış olabilir.

3- Yon değiştirme bir anda olmamış, adımlar teker teker atılmıştır.

Hadis-i şerifin zahirinden, kıbleden başka bir yöne doğru namaza durup da hatasını namazda iken' anlayan bir kimsenin hemen kıbleye

yönelmesi ve namazının kalanını o şekilde tamamlamasının gerektiği anlaşılmaktadır. Vakti çıktıktan sonra kıble istikâmetinde hata ettiğini anlayan kimsenin de namazını iade etmeyeceği anlaşılmaktadır. Çünkü kıblenin değiştiğine dair olan ayet, Resûlullah ikindi namazını kılarken geldiğine göre, Kübalıların en azından akşam ve yatsı namazlannı yanlış istikâmete doğru kılmış olmaları gerekir. Haberde ise, onlann namazlarını kaza ettiklerine dair bir işaret mevcut değildir.

Hanefilerin kıblenin tayininde hata eden kimse hakkındaki görüşü yukarıda ifâdeye çalıştığımız esasa uygundur. Bunlara göre, kıblenin ne tarafa olduğunda şüphe edip de yanında soracak bir kimse bulunmayan bir müslüman, kendi kendine kıbleyi araştıracak ve kanaatine göre hareket edecektir. Araştırma güneşe veya yıldızlara bakmakla, pusula ile veya başka yollarla olabilir. Bu şekilde araştırarak namazını kılan kimse, namazı bitince, kıbleden başka yöne namaz kıldığını anlasa bir daha namazını iade etmez.

Kıblede tereddüt edip, yanında kıbleyi bilen bir kişi olduğu halde ona sormadan kendi araştırmasına göre namaz kılan kimsenin kanaati isabetli olur da kıbleye yöneldiği meydana çıkarsa namazı sahih, başka tarafa yöneldiği anlaşılırsa, fâsid olur. [644]

3- Mezarların Üzerine Mescit Yapmanın, Mescitlerin İçerisinde Resim Bulundurmanın Ve Mezarları Mescit Edinmenin Yasak Olması

425- Hz. Aişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

“Ümmü Habibe ile Ümmü Seleme, Habeşistan'da gördükleri, içerisinde resimler bulunan bir kiliseyi Resulullah (s.a.v.)'e anlatmışlardı. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):

“Doğrusu onlar, içlerinde iyi bir kimse bulunup da vefat ederse, onun kabri üzerine bir mescit yaparlar. O resimleri, bu mescide asarlar. Onlar kıyamet gününde Allah katında yaratıkların en kötüleri olacaklardır” buyurdu. [645]

Açıklama:

Ümmü Habibe ile Ümmü Seleme, Habeşistan'a hicret edenlerdendi.

Bu ikisi, Habeşistan'daki Mariye kilisesinde gördükleri resim ve heykelleri Resulullah (s.a.v.)'e bahsetmişlerdi.

Kurtubî konuyla ilgili olarak şöyle der: Eski Habeşlilerİn bu suretleri yapmaları, gelecek nesil bunları görsün de eskiler gibi salih ameller yapmaya çalışsınlar ve kabirlerinin yanında Allah'a ibadet etsinler diyedir. Sonraları bazı kötü nesiller türedi. Bunlar, eskilerin maksadını anlayamadılar. Şeytan da onlara:

“Sizden önce geçenler, bu suretlere taparlar, ta'zimde bulunurlar” diye vesvese verdi. Nihayet bu kimseler, bu suretlere tapmaya başladılar. İşte Peygamber (s.a.v.)'in Sedd-i zeria kötülüğe sebep olan yollan kapatma kabilinden sahabilerini böyle şeylerden sakındırmıştır.”

Bu hadiste de görüldüğü üzere kabir üzerine mescit yapmak yasaktır.

426- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir: “Resulullah (s.a.v.) bir daha kalkamadığı hastalığında;

“Allah, Yahudilere ve Hıristiyan!ara lanet etsin. Onlar, peygamberlerinin mezarlarını (ibadet yeri amacıyla) mescit yaptılar” buyurdu,

Aişe:

“Eğer bu endişe olmasaydı, Peygamber (s.a.v.j'in mezarı açıkta bulundurulacaktı. Fakat onun (mezarının) da mescit edinilmesinden korkuldu” dedi.[646]

Açıklama:

Peygamber (s.a.v.) o sırada mescidin dışarısında bulunan Hz. Âişe'nin evinde vefat ettiği için onun evinin içerisine gömülmüştü. Çünkü Peygamberler, vefat ettikleri yere gömülürler. [647]

Peygamber (s.a.v.)'in, Hz, Âişe'nin evine gömülmesi üzerine Hz. Âişe'nin evi ikiye bölündü. Birisinde mezar vardı, diğerin de ise Hz. Âişe yaşıyordu. Arasıra mezarın bulunduğu yere geçtiği de olurdu. Bazen ondan Peygamber (s.a.v.)'in mezarını açıp göstermesi için izin alındığı da olmuştur.

Daha sonraları nüfusun çoğalması üzerine mescit genişletildi. Ömer b. Abdulaziz döneminde Peygamber (s.a.v.)'in hanımlarına ait odalar satın alınıp mescide katıldı. Peygamber (s.a.v.)'in kabrinin bulunduğu yeri mescitten ayrı tutmak için büyük bir duvar örüldü. Bu nedenle mezar, her nekadar mescidin içerisinde kalsa da duvarlarla ayrılmış oldu.

Bu hadiste kabrin açıkta bırakılmaması; mezarın, mescid edinilme endişesinden dolayıdır. Bu nedenle mezar, devamlı kapalı tutulmuştur. Bugün bile ziyaretler, mezann gerisinden yapılmaktadır.

427- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Allah Yahudilere ve Hırîstiyanlara lanet etsin. Çünkü onlar, peygamberlerinin mezarlarını mescit edindiler.”[648]

428- Âişe ile Abdullah İbn Abbâs (r.anhümâ)'dan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.) son hastalığı sırasında çektiği zahmetten dolayı yanında bulunan bir Hamisa'yı ikide bir yüzüne örter dururdu. Bunaldıkça onu yüzünden açıyordu. Bu haldeyken bile yahudiler ile hıristiyanların yaptıklarından ümmetini sakındırmak için:

“Allah'ın laneti, yahudiler ile Hıristiyanların üzerine olsun! Çünkü onlar, peygamberlerinin mezarlarını mescit edindiler!” buyurdu.[649]

429- Cündeb (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Vefatından beş gün önce Peygamber (s.a.v.)'i:

“Sizlerden bir dostum olmasından Allah'a sığınırım. Çünkü Yüce Allah, ibrahim'i nasıl dost edindiyse, beni de öyle dost edinmiştir. Ben, ümmetimden dost edinecek olsam, Ebu Bekr'i dost edinirdim. İyi bilin kî! Sizden önce geçenler, peygamberlerinin ve (içlerinde bulunan) salih kimselerin mezarlarını mescit edinmişlerdir. Dikkat edin ki! Sakın siz de mezarları mescit edinmeyin. Ben, sizi bundan men ediyorum” buyururken işittim. [650]

Açıklama:

Bazı hadis alimlerine göre, Resulullah (s.a.v.) bazen kabirleri mescid yapanları lanetlerden yahudilerle hristiyanları birlikte zikrettiği halde bazen

sadece yahudileri zikretmesinin ebebi, bu işi ilk defa yapanların yahudiler olmasıdır. Çünkü yahudiler daha zaüm ve bu lususta daha aşırıdırlar.

Alimlerden bazıları bu hususta yahudilerle birlikte hristiyanlara da lanet buyurulmasını ıroblemli saymışlardır. Çünkü Hz: İsa ile Peygamberimiz Muhammed Mustafa (s.a.v.) arasında ıristiyanlara gelen başka bir peygamberi yoktur.

İsa (a.s) ise diri olarak göğe çekildiği için zaten kabri yoktur. Binaenaleyh bu mesele ıroblemlidir. Bazıları bu problemi çözmek için, hristiyanlann Hz. İsa'dan başka bir takım leygamberleri bulunduğunu, yalnız o peygamberlerin mürsel olmadıklarını söylemişlerdir. ;akat bu cevap tatminkâr görülmemiştir. Bazıları: "Hadisten maksat: Peygamberlerle onlara abi olanların büyükleridir. Yalnız hadiste tabi olanlar zikredilmemişdir" derler. Bu takdirde iadisin manâsı şöyle olur:

“Allah yahudilerle, hristiyanları rahmetinden uzak eylesin! Çünkü mlar peygamberleri ile onlara tabi olan bazı büyüklerin mezarlarını mescid edindiler.”

425 nolu hadis, bu görüşü desteklemektedir. Çünkü Cündeb hadisinde:

“Sizden önce eçenler, peygamberlerinin ve (içlerinde bulunan) salih kimselerin mezarlarını mescit edinlişlerdir” buyurulmuştur. Bu hususda daha başka açıklama yapanlar da olmuştur.

Rasûlullah (s.a.v.)'in:

“Peygamberlerinin kabirlerini mescid edindiler” buyurması, mukader bir soruya cevaptır. Sanki:

“Yahudiler ile hristiyanlara lanet etmenin sebebi nedir?” diye orulmuş da, o da bu cevabı vermiştir.

Ebu Dâvud'daki rivayette ravinin:

“Rasûlullah (s.av.) ümmetini onların yaptıklarından sa-ındirmak için” sözü dahi bu kabildendir. Yani sanki raviye:

“Rasûlullah (s.a)'in vefat ederken u sözü söylemesinin hikmeti nedir?” diye sorulmuş da bu cevabı vermiş gibidir.

Buradaki nehyin hikmeti bu işin zamanla tedricen putperestlik halini alması veya ona enzemesi endişesidir.

Nevevî der kî:

“Alimler şunları söylemişlerdir: Peygamber (s.a.v.)'in kendi kabri ile baş-alannın kabirlerini mescid ittihaz etmekden nehy buyurması, kendisine ta'zim hususunda österilecek mübalağadan ve bu sebeple vuku'a gelecek fitneden korktuğu içindir. Çünkü lübalağalı ta'zim çok defa küfre müeddi olur. Nitekim geçmiş ümmetlerde hal böyle olmuşdur.

müslümanlar çoğalıp da Mescid-i Nebevî'nin büyütülmesine ihtiyaç görülünce mümin sen annelerinin ve bu doğrultuda Rasûlullah (s.a) ile iki dostu Ebû Bekir ve Ömer (r.a)'nın abirlerini ihtiva eden Hz. Aişe'nin odası dahi mescidin içinde kaldı. Bu ha! karşısında-ashab-kiram mezkur kabirlerin etrafına yüksek duvarlar çevirerek kabirlerin mescidden görünmesi-i ve dolayisı ile avam tabakasının onlara karşı dönerek namaz kılmalarını önlediler. [651]

4- Mescit Yapmanın Fazileti Ve Buna Teşvik

430- Hz. Osman (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Osman, Peygamber (s.a.v.)'in mescidini genişletirken halkın onun hakkında konuşması üzerine:

“Siz bu işi biraz büyüttünüz. Ben, Peygamber (s.a.v.)'i:

“Kim Allah'ın rızasını isteyerek bir mescit yaparsa Allah da o kimseye cennette bir ev yapar” diye buyururken işittim” dedi. [652]

Açıklama:

Hz. Osman'ın Mescid-i Nebevî'yi bina etmesinden maksat; onu genişleterek nakışlı taşlarla yenilemesidir. Begavî:

“İhtimâl, Hz. Osmân'ın yaptığını ashabın hoş karşılaması binayı yalnız genişlettiği ve nakışlı taşlarlayenilediğindendir” diyor.

Mescid, Resulullah (s.a.v.) zamanında kerpiçten yapılmıştı. Tavanı hurma dallarından, direkleri de hurma kütüklerindendi. Hz. Ebû Bekr (r.a),ona hiç bir şey ilâve etmemiş; Ömer (r.a) bir parça ilâve yapmış; fakat binayı değiştirmemişti. Hz.Osman (r.a) ise fazla değişiklikler yapmıştır.

Hadisin bâzı rivayetlerinde:

“Bir kimse bağırtlak kuşunun yuvası kadar yada daha küçük bir mescid yaparsa Allah ona cennette bir ev yapar” buyurulmuştur.

Alimler bunu açıklama hususunda ikiye ayrılmışlardır. Çoğuna göre bu söz, mübalağaya hamledilmişdir. Çünkü bağırtlak kuşunun tüneyeceği ve yumurtlayacağı yuva namaz kılmaya müsait değildir. Diğerlerine göre hadisten maksat, zahirî manâsıdır.Yâni bir mescide kuş yuvası kadar bir ilâve yapmak gerekirde birisi onu yaparsa yada bir cemaat ortaklaşa bir mescit yapar da her birinin hissesine kuş yuvası kadar yer düşerse vaad edilen sevaba naü olur demektir.

Konu ile ilgili hadislerin genelinden anlaşılıyor ki; bir kimse, büyük veya küçük bir mescid yaptırırsa bu husûsda vâ'd buyurulan mükâfata nail

olacakdır.

5- Rükuda Elleri Dizler Üzerine Koymak Ve Avuçları Birbiri Üzerine Kapamanın Neshi

431- Esved ile Alkame'den rivayet edilmiştir: “Abdullah İbn Mes'ud'u evinde ziyaret etmiştik. Bize:

“Şu arkanızda bulunan kimseler, namaz kıldılar mı?” diye sordu. Biz de:

“Hayır!” dedik. Bunun üzerine bize:

“Öyleyse kalkın, namazı kılın!” dedi. Fakat bize, ezan ve kameti emretmedi. Biz de, onun arkasında namaza durmak için peşisıra gittik. Hemen bizim ellerimizden tutarak birimizi sağma ve diğerimizi de soluna durdurdu. O rükûya vardığı zaman biz de ellerimizi dizlerimizin üzerine koyduk. Fakat o, bizim ellerimize vurarak avuçlarını birbiri üzerine kapadı. Sonra ellerini uylukları arasına soktu. Namazı bitirince:

Doğrusu ileride size bir takım emirler gelecek, namazı vaktinden geriye bırakacak ve onu vaktin sonuna sıkıştıracaklar. İşte onların böyle yaptıklarını gördüğünüz zaman sîz hemen namazı vaktinde kılın! Onlarla kıldığınız namaz nafile namaz olsun! Üç kişi olursanız namazı beraber kılın! Bundan daha çok olursanız (yine öyle yapın. içinizden biri, size imam olsun. Biriniz rükûya vardığında kollarım uylukları üzerine döşeyerek eğilsin! Avuçlarının da birbiri üzerine kapasın. Gerçekten Resulullah (s.a.v.)’ın parmaklarının hareketi hâlâ gözümün önündedir. Onları görür gibiyim” dedi.[653]

Abdullah İbn Mes'ud, rükuya varınca avuç içlerini birbirine yapıştırarak dizlerin arasına koymanın sünnet olduğunu ifade etmektedir. Yalnız Nevevî, bu uygulamanın, İslam'ın ilk yıllarında geçerli olduğu, sonradan bu uygulamanın yürürlükten kaldırıldığını belirtmiştir. [654]

Bu bakımdan “Tatbik” adı verilen bu hareketi yapmak, alimlerin büyük çoğunluğuna göre mekruhtur.

432- Mus'ab b. Sa'd b. Ebi Vakkâs'tan rivayet edilmiştir:

“Babam (Sa'd)'in yanı başında namaza durdum. Rükuda ellerimi birbirine geçirerek dizlerimin arasına koymuştum. Bunun üzerine babam bana:

“Avuçlarını diz kapaklarının üzerine koy!” dedi.

Sonra bunu başka bir defa (yine) yaptım. Bu defa babam ellerime vurup:

“Doğrusu biz bunu yapmaktan yasaklandık. Ellerimizi dizlerimizin üzerine koymakla emrolunduk” dedi.[655]

Açıklama:

Rükuya varınca iki elin parmaklarını birbirine geçirerek dizlerin arasına koymaya “Tatbîk” denir. İslam'ın ilk yıllarında uygulama böyle iken sonradan yasaklanarak yürürlükten kaldırılmıştır. Ahmed Naim efendi, tatbikin, haram değil de tenzihen mekruh olduğunu belirtmiştir. Bu konuda Ömer ile Sa'd'ın, tatbikden yasakladıkları halde namazın iadesini emretmediklerini delil getirir.

Elleri diz kapaklan üzerin koymaya ise “Tefrîc” denir.

Tefricin tatbike tercih edilmesinin hikmeti olarak Hz. Aişe şöyle der:

“Tatbik, Yahudilerinden fiillerinden olduğu için Peygamber (s.a.v.) bunu yasaklamıştır. Hakkında yasak nazil olmayan hususlarda Ehl-i Kitaba uymak, Peygamber (s.a.v.)'in hoşuna giderdi. Sonraları onlara muhalefet etmek kendsine emrolundu.” [656]

6- Namazda Ökçeler Üzerine Çömelmenin Caiz Olması

433- Tâvûs'tan rivayet edilmiştir:

“Abdullah İbn Abbâs'a, namazda iken ayakların üzerine çömelmeden bahsettik. Oda:

“Bu, sünnettir” dedi. Ona:

“Doğrusu biz bunu insana eziyet olarak görmekteyiz” dedik. Bunun üzerine Abdullah İbn Abbâs:

“Bilakis bu, Peygamber (s.a.v.)'inin sünnetidir” dedi. [657]

Bu hadis, “Ik'â” denilen oturuş şeklinin namazda sünnet olduğunu bildirmektedir. Bu hususta Resulullah (s.a.v.) 'den yalnız iki hadis rivayet edilmiştir. Tirmizî ve diğer hadis imamlarının rivayet ettikleri ikinci hadiste “İk'â” menedilmektedir. Sözkonusu hadis birkaç yoldan rivayet edilmişse de senedlerinin hepsi zayıfdır.

Alimler, “İk'â”nın hükmü ve şekli hususunda ihtilâf etmişlerdir.

Nevevî diyor ki:

“Doğrusu “İk'â” iki çeşittir. Birisi, mak'adını yere yayarak dizlerini dikmek, elleriyle de yere dayanarak köpek oturuşuna benzer bir şekilde oturmakdır. Lügat ulemâsı dahi “İkrâ”yı bu şekilde tefsir etmişlerdir. Nehy edilen ve mekruh olan “İk'â” da budur. Hattâ Mâlikîler'e göre bu şekil

oturuş haramdır. Yalnız namazı bozmaz. Onlara göre mekruh olan şekil ayak parmaklarının hepsini yere dikerek ökçelerinin üzerine oturmak yahut ayaklann sırtını yere getirmek suretiyle üzerlerine oturmakdır.

İk'â'nın ikinci çeşidi ise secdeler arasında mak'adını topuklarının üzerine döşeyerek oturmakdır. Abdullah İbn Abbâs (r.a)'ın:

“Peygamberinizin sünnetidir” sözü ile kasdettiği ik'â budur...[658]

Hanefîlere göre namazda sünnet şekliyle oturuş, erkeklerin sol ayaklarını yere döşeyerek, üzerlerine oturmaları, sağ ayaklarını da dikerek parmaklarını kıbleye çevirmeleridir. Kadınlar ise sol çantı üzerine oturarak ayaklarını sağ taraftan çıkaracaklardır. [659]

7- Namazda Konuşmanın Haram Kılınması

434- Muâviye İbnu'l-Hakem es-Sülemî (r,a)'tan rivayet edilmiştir:

“Ben bir defasında Resulullah (s.a.v.)'le namaz kılarken cemaattan biri aksın-verdi. Ben hemen “Yerhamukallâh!” Allah sana rahmet eylesin! dedim. Cemâat bana kötü kötü baktı. Ben:

“Vay başıma gelenler! Size ne oluyor ki, bana böyle kötü bakıyorsunuz!” dedim. Bunun üzerine elleriyle uyluklanna vurmaya başladılar. Bunların beni susturmaya çalıştıklarını görünce kızdım. Fakat sustum. Resulullah (s.a.v.) namazı bitirince ne diyeyim annem-babam ona feda olsun! Ne ondan önce ve ne de ondan sonra Peygamber (s.a.v.) kadar güzel öğreten hiçbir eğitmen görmedim. Vallahi beni ne azarladı, ne dövdü ve ne de sövdü. Sâdece:

“Şu namaz var ya! Onun içinde; insan sözünden hiç bir şey konuşmak caiz değildir. O ancak tesbîh, tekbîr ve Kur'ân okumakdan ibarettir” buyurdu. Yada Resulullah (s.a.v.)'in buyurduğu gibidir. Ben:

“Ey Allah'ın resulü! Ben câhiliyyetten yeni kurtulmuş bir kimseyim. Gerçi Allah İslâm'ı getirdi. Ama bizden öyle adamlar var ki, hâlâ kahinlere giderler” dedim. Resulullah (s.a.v.):

“Sen onlara gitme!” buyurdu.

“Bizden bâzılarıda kuşlarla uğursuzluğa yormada bulunuyorlar” dedim. Resulullah (s.a.v.):

“Bu, onların İçlerinden gelen bir şeydir. Sakın onları yoldan çıkarmasın!” buyurdu. Ben:

Bizden bir takım adamlar da çizgi çiziyorlar' dedim. Peygamber (s.a.v.):

“Peygamberlerden biri çizgi çizerdi. Her kim onun çizgisine uygun düşürür s c isabet etmiş olur” buyurdu.

Muâviye der kî:

“Benim bir cariyem vardı. Uhud ve Cevânİyye taraflarında koyunlarımı güderdi. Bir gün onu ziyarete gittim. Bir de ne göreyim!.. Güttüğü koyunlardan birini kurt götürmüş! Ben de, Adem oğullarından bir adamım. Onlar gibi ben de üzülürüm! Fakat cariyeye öyle bir tokat vurdum ki...”

Daha sonra Resulullah (s.a.v.)'e geldim. Ona bu davranışımı anlattım. O da, bu yaptığımı bana fazla buldu. Ben:

“Ey Allah'ın resulü! O halde cariyeyi azat edeyim mi?” dedim. Resulullah (s.a.v.)

“Sen onu bana getir” buyurdu. Hemen gidip onu getirdim. Peygamber (s.a.v.), ona:

“Allah nerededir?” diye sordu. Câriye:

“Göktedir” diye cevap verdi. Resulullah (s.a.v.):

“Ben kimim?” diye sordu. Cariye:

“Sen, Allah'ın resulüsün!” diye cevap verdi. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):

“Onu âzâd et; çünkü o, mümin bir kadındır” buyurdu. [660]

Açıklama:

Muaviye'nin namazda konuşması üzerine sahabilerin uyluklarına vurmak suretiyle onu susturmaya çalışmaları, bu husus için teşbihte bulunmak meşru olmadan önceye yorumlanmıştır.

Görülüyor ki, Peygamber (s.a.v.) namazdan sonra Muaviye'ye kendisine özgü bir nezaketle nasihatta bulunmuş, namazda konuşmanın namazı bozacağını bildirmiştir. Muaviye ise Resulullah (s.a.v.)'in bu nezaketine hayran kalarak kendisinin yeni müslüman olduğundan bahsederek özür dilemiştir.

Tetayyur; kuşlarla uğursuzluğa yorma olup şu tarafa uçarsa bu işte hayr var, aksi yönde uçarsa hayr yok diye inanmaktır.

“Bu, onların içlerinden gelen bir şeydir. Sakın onları yoldançıkarmasın!” ifadesinden maksat ise uğursuzluğa yorma denilen şey, içinizde doğar. Uğraşıp durduğunuz bir şey olmadığı için bundan dolayı size bir sorumluluk yoktur. Fakat ondan dolayı işlerinize bakmaktan geri durmayın. Sizin yapabileceğiniz işte budur ve bununla mükellefsiniz.

Hadiste sözkonusu “Çizgi çizmekten” maksat; falın bir türü olan remildir. Onunla meşgul olan peygamber, rivayete göre İdris (a.s)'dır. Alimler, remil yapmanın yasak olduğu hususunda ittifak etmişlerdir.

Cariye meselesine gelince; “Nasihat” adlı kitabında yönlerle ilgili olarak şöyle der:

“İlahî irade, evreni yaratmak istediğinde, onun alt ve üst yönlere sahip olmasını dilemiştir. Allah, sonradan var olmanın gerektirdiği sıfatlardan münezzehtir. O, evreni yaratmış, onun için alt ve üst yönleri belirlemiştir. İlahi hikmet, yaratılmış ve bir Rabb'e boyun eğmiş olmasından dolayı evrenin alt yönde olmasını gerektirmiştir. Rabbani azamet de, sonradan yaratılan evrene kıyasla evrenin üstünde olmayı dilemiştir.”

Bu kıyas, “Tekliği” itibariyle değildir. Çünkü “Teklik”te ne üst vardır ve ne de alt... Yüce Allah, kendi başına var olmasında, ezeli oluşun da ve tekliğinde olduğu gibidir..... O'na, herhangi bir surette işaret edilirse aşağıya, sağa, sola doğru işaret edilemez. Bilakis üst ve yukarı yönlerinden başka bir yöne işaret edilmesi uygun olmaz. Bu şekildeki İşaret; evrene, evrenin yaratılışına ve evrenin aşağı noktasına nispetledir. Gerçekte ise işaret, evrenin en üst noktasma ve şanına layık bir surette Rabb'in azametinedir. Yoksa bizim anladığımız şekilde

bir cisme işaret değildir. O, isbata ve ikrara işarettir..... Alt ile kuşatılmış varlık, yaratıcısını ancak üstte oluşuyla tanıyacaktır. Arş'a yönelen işaret gerçekten akledilebilir bir işarettir. Cihet ve yönler ise arşta son bulur. Onun ötesinde aklın İdrak edemediği, kuruntu ve zanların anlamak için yeterli olmadığı gerçekler vardır. [661]

Cariyenin mümin olup olmadığının araştırılması; kefaret olarak azad edilecek kölenin mümin olması gerektiği içindir. Mâliki, Şafiî ve

Hanbelilere göre; bütün kefaretlerde azad edilecek kölenin mümin olması şarttır. Dolayısıyla kafir olan kölenin azad edilmesi kefareti ödemede yeterli değildir. Hanefılere göre ise yemin kefareti için azad edilecek kölenin müslüman olması şart değildir. Ebu Hanife de, “Öldürme” ile ilgili kefaret dışında kalan hususlarda mümin olmayan kölenin azad edilebileceğini belirtmiştir. Ayrıca bu hadis; İslam dininin, müslümanın emri altında bulunan hizmetçi, aşçı gibi kimselere iyi muamele etmesi gerektiğini de bildirmektedir.

435- Abdullah İbn Mes'ud (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Biz, Resulııllah (s.a.v.)'e (önceleri) namazda olduğu sırada ona selam rdik. O da selamımızı alırdı. Necâşî'nin yanından döndüğümüzde ona nazda iken) selam verdiğimizde selamımızı almadı. Bunun üzerine biz:

“Ey Allah'ın resulü! (Daha önce) namazda olduğun sırada sana selam yorduk, sen de selamımızı alıyordun, artık almıyorsun” dedik. O da:

“Şüphesiz ki namazda selamdan daha önemli olan Allah'la bir meşgu-t vardır!” buyurdu. [662]

Açıklama:

İslam'ın ilk zamanlarında namazda konuşmak mubahtı. [663] Sonra bu hüküm yürürlükten kaldırılarak haram kılındı. Konuşmanın ne zaman hakıhndığı meselesi, alimler arasında ihtilaflıdır. Bazılan, hicretten önce Mekke'de derken azıları da hicretten sonra Medine'de haram kılındığını söylemiştir.

Namazda olan bir kimsenin selam alıp almaması, alimler arasında ihtilaflıdır.

436- Zeyd b. Erkam (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“önceleri namaz kılarken konuşurduk. İnsan yanı başında namaz kılan arkayla konuşurdu. Nihayet;

“Gönülden boyun eğerek Allah için namaza durun” ayeti indî. Bunun üzerine namazda susmakla emrolunduk ve uşmaktan yasaklandık. [664]

Açıklama:

Hadis, namazda konuşmanın caiz olmadığına işaret etmektedir. Konuşmanın bilerek yada bilmeyerek bir İhtiyaca binaen veya sebepsiz olması arasında bir fark yoktur. Çünkü yasaklama, mutlak olarak gelmiştir.

437- Câbir b. Abdullah (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Beni Mustahk kabilesine doğru giderken) Peygamber (s.a.v.)'le birlikte idik. Derken beni bir ihtiyaç için bir yere yolladı. Döndüğümde hayvanının üzerinde namaz kılıyordu. Yüzü de kıbleden başka bir tarafa doğru idi. Selam verdim. Fakat selamımı almadı. Namazı bitirince:

“Senin selamını almamama engel olan şey, ancak namaz kılıyor olmamdır” buyurdu. [665]

Açıklama:

Bu hadis de, namazda konuşmanın yasak olduğunu gösteren hadislerdir. Ayrıca hayvan üzerinde kılınan nafile namaz için başka kıbleden başka tarafa doğru dönmek caizdir.

8- Namaz Sırasında Şeytana Lanet Etmenin, Ondan Allah'a Sığınmanın Ve Namaz İçerisinde (Namaz Dışıyla İlgili) Az Bir Amelle Uğraşmanın Caiz Olması

438- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Cinlerden bir ifrît namazımı bozmak için dün akşam anîden bana bir oyun oynamaya kalkıştı. Ama Allah beni ona kaptırmadı. Ben de onu boğdum. Doğrusu ıu şu mescidin direklerinden birinin yanı başına bağlamayı çok isterdim. Bu suret-sabahladığınızda sizlerde toptan ya da hepiniz onu görürdünüz; fakat sonradan kadeşim Süleyman'ın şu sözünü hatırladım:

"Rabbi'ğfir Iî ve heb lî mulken lâ yenbeğî li-ehadin min ba'dî" Rabbim! mi affet ve bana öyle bir mülk/saltanat verki benden sonra hiçbir kimseye lâyık masın!" ***[666]*** *demişti. Allah,, onu, köpek kovar gibi kovdu"* buyurdu. [667]

439- Ebu'd-Derdâ' (r.a)'tan rivayet edilmiştir: "Resulullah (s.a.v.) ayağa kalktı. Biz, onu:

"Eûzu billahi minke Senden Allah'a sığınırım dediğini kulağımızla ettik." Sonra üç defa:

"El'anuke bi-la'netillâhi Seni, Allah'ın lânetiyle lanetlerim dedi. Sanki bir şey alacakmış gibi elini uzattı. Namazdan çıktıktan sonra, biz:

"Ey Allah'ın resulü! Gerçekten namazda öyle bir şeyler söylediğini işittik ki, ından önce bunları söylediğini hiç duymamıştık. Hem senin elini

uzattığını gördük”dik. Resulullah (s.a.v.):

“Doğrusu Allah'ın düşmanı İblis, yüzüme çarpmak için bir ateş parçasıyla karşıma geldi. Bunun üzerine üç defa: “Senden Allah'a sığınırım” dedim Sonra yine üç defa:

“Seni, Allah'ın lânetiyle lanetlerim” dedim. Fakat o vine geri çekilmedi. Sonra onu yakalamak istedim. Vallahi, eğer kardeşimiz Süleyman (a.s)'ın duası olmasaydı, İblis muhakkak bağlı olarak sabahlayacak Medine halkının çocukları onunla oynayacaklardı” buyurdu.[668]

“Cin” kelimesi, sözlükte; örtmek, gizlemek anlamına gelen “Cenne” kökünden türemiştir. ilk asırlardan beri cinlerin varlığı kabul edilegelmiştir. Yahudiler, Hıristiyanlar ve diğer topluluklar, cinlerin varlığından haberdar idiler. Filozoflar ile bazı Mutezililer dışında Ehl-i Sünnet, cinlerin varlığını kabul etmişlerdir.

Yalnız cinlerin tarifinde görüş birliğine varılamamıştır. müslümanların ortak kanaatine göre; cinler, bdenleri ateş, hava, rayiha gibi maddelerden oluşmuş, âkil ve irade sahibi, latif, görünmez varlıklardır. Bu özelliklerinden dolayı da duyu organlarımızdan gizli bulunmaktadırlar. Bu nedenle onlara, “Cin” denilmiştir.

“İfrit” kelimesi bazı alimlere göre; özel isim olmayıp bir varlık türünün belirtilen niteliklere sahip olanlarını ifade ettiği için Kur'an'da “Cinden”, “İnsandan” vb. açıklamalarla kullanılmaktadır. Bununla birlikte cin kavramındaki belirsizlik sebebiyle ifritin mahiyetini tespit etmek zordur. Bir taraftan gül ve sil'at gibi ifritin de cinlerin bir türü olduğu belirtilirken, diğer taraftan Kur'an'daki ifritin cinlerden bir taifenin özel adı olmayıp Nemi suresinin 39. ayetinin baştarafinda da belirtildiği üzere “Asi, mağrur” anlamına geldiği ileri sürülmüştür.

Bazı Islamî kaynaklarda anlatıldığına göre cinlerden olan ifrit, diğer cinlerdeki özellikleri taşıyan, onlar gibi irade sahibi, erkeği-dişisi bulunan, çeşitli şekillere girebilen bir varlıktır. [669]

“Kardeşimiz Süleyman (a.s)'ın duası olmasaydı” ifadesinden maksat; Kadı Bey zâvî'ye göre, cinler üzerinde tasarrufun Süleyman (a.s)'a mahsus olmasıdır. Tuttuğu ifriti, serbest bırakması bundan dolayıdır. Yada tevazu ve edepten dolayı da bırakmış da olabilir.

9- Namazda Çocuk Taşımanın Caiz Olması

440- Ebu Katâde (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.)'i, omzunda kendi kızı Zeyneb'in kız çocuğu olan Ümâme bint. Ebi'l-As omzunda olduğu halde cemaate imam olarak namaz kıldırırken gördüm. Rükuya vardığında onu yere bırakıyor, başını secdeden kaldırdığında ise onu tekrar (eski yerine) koyuyordu.” [670]

Açıklama:

Bu hadis, namaz kılarken namazla ilgisi olmayan az bir harekette bulunmanın namazı bozmayacağını göstermektedir.

Namaz sırasında yapılan ve namazla ilgisi olmayan harektler ikiye ayrılır:

1- Amel-İ Kesîr (Çok İş):

Namaz kılan bir şahsa dışardan bakan bir kimse o şahsın namazda olup olmadığı hususunda şüphe etmezse, yani namaz kılan şahıs karşısındakine namazda olmadığı kanaatini verecek derecede namazla İlgisi bulunmayan işlerle meşgul olması sözkonusudur.

2- Amel-İ Kalîl (Az İş):

Bu dereceye varmayan fiil ve davranışlardır.

Resulullah (s.a.v.)'in, Ümâme'yi namazda kucağında bulundurmasının sırrı hususunda; “Arapların kız çocuklarına karşı gösterdikleri haşin tavrı reddetmekte ve onlara bu hususta son derece muhalif olduğunu göstermek için namazda bile kız çocuğunu bağrına basmıştır” görüşünü ileri sürenler olmuştur.

Bununla birlikte rahmet peygamberi olması hasebiyle torununu omuzuna alarak cemaata namaz kıldırması, onun ne kadar şefkat ve merhamet sahibi olduğunu da göstermektedir.

Umâme, annesi Zeyneb'in hicretin 8. yılında ölmesi sebebiyle ve teyzesi Hz. Fatıma'nın vasiyeti üzerine, Fatma'dan sonra Hz. Ali'yle nikahlanmıştır.

10- Namazda Bir-iki Adım Yürümenin Caiz Olması

441- Ebu Hâzim (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Minberin hangi ağaçtan yapıldığında ihtilâf eden bâzı kimseler, Sehl b. Sa'd'a gelip sormuşlar. O da:

“Vallahi ben onun neden yapıldığını ve kimin yaptığını bilirim. Resulullah (s.a.v.)'in onun üzerine oturduğu ilk günü de gördüm” dedi.

Râvî derki: “Ben, Sehl'e:

“Ey Ebu Abbâs! Bize (bunu) anlatsana!” dedim. Bunun üzerine şunları söyledi:

Resulullah (s.a.v.) bir kadına haber göndermişti. Ebû Hâzim der ki;

“Sehl, o zaman bu kadının ismini söylemişti. Marangoz olan kölene bak da benim için basamaklar yapsın; onların üzerinde halka hitab

edeyim!” buyurdu. Bunun üzerine o köle şu üç basamağı yaptı. Sonra Resulullah (s.a.v.) onların nereye konacağını emretti ve şu yere konuldu. Bu, Medine ile Şam arasında, Medine'ye 9 mil uzaklıkta bulunan Gâbe ormanlığındaki ılgın ağacından yapılmıştı.

Doğrusu ben, Resulullah (s.a.v.)'in minber üzerindeyken ayağa kalkarak tekbîr aldığını, arkasından cemaatın da tekbîr getirdiğini görmüşümdür, Sonra rükûdan doğrulup minberden inerek geriye doğru gitti ve minberin dibine secde etti. Sonra tekrar minber üzerine döndü. Namazını bitirinceye kadar böyle yaptı. Sonra halka dönüp:

“Ey insanlar! Ben bunu bana uyasmız ve benim namazımı öğrenesiniz diye yaptım” buyurdu.[671]

Açıklama:

Hadisten anlaşıldığına göre, Hz. Peygamber, kölesi marangoz olan bir kadına haber gönderip kendisi için cemaate hitâbettiğinde üzerine çıkabileceği bir minber yaptırmasını istemiş, o da Efendimizin arzusunu yerine getirmiştir. Buhârî'nin Câbir'den yaptığı rivayette ise, sözü edilen kadın Hz. Peygamber'e üzerine oturması için bir minber yaptırmayı teklif etmiştir. Görünürde rivayetler arasında bir ihtilâf göze çarpmakta ise de aslında böyle bir zıtlık yoktur. önce kadının Hz. Peygamber'e minber yaptırmayı teklif etmesi, Resûlullah'ın da bu teklifi uygun bulup daha sonra kadına haber göndermiş olması, gayet tabiidir. Böyle olunca ortada bir ihtilâf kalmaz.

Hadisten anladığımıza göre; Hz. Peygamber minberi sadece hutbe için kullanmakla kalmamış üzerinde namaz da kılmıştır. Ancak orada secde

etmek mümkün olmadığı için, göğsünü kıbleden ayırmamak maksadıyle geri geri inip minberin dibinde secdesini yapmış. Sonra diğer rekat için tekrar minbere dönmüştür. Efendimizin böyle minber üstünde namaz kılması kendisinin de ifâde ettiği gibi, cemaatin ona uymasını sağlamak ve namaz kılışını öğretmek maksadına dayanmaktadır.

11- Namazda Elleri Böğre Dayamanın Mekruh Olması

442- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Peygamber (s.a.v.) bir kimsenin elleri böğründe namaz kılmasını yasaklamıştır.” [672]

Açıklama:

Görüldüğü üzere namazda elleri böğre koyarak namaz kılmak yasaklanmaktadır.

Elleri böğre koymanın yasak oluşunun nedeni hakkında çeşitli görüşler ileri sürülmüştür. Bazılarına göre İblis cennetten elleri böğründe çıkığı için, bazılarına göre bunu yahudiler çokça yaptığı için, bazılanna göre kibirli kimselerin adeti olduğu için ve bazılarına göre ise böyle yapmak felaketzede şekillerinden olduğu içindir.

Nanlazda elleri böğrüne bağlamanın hükmü ise ihtilaflıdır. Ebu Hanİfe ile İmam Şafii'ye göre mekruhtur.

12- Namaz Sırasında Yerdeki Ufak Taşları Kaldırıp Atmanın Ve Secde Yerindeki Toğrağı Düzeltmenin Mekruh Olması

443- Muaykîb (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

"Peygamber (s.a.v.) mescitte namaz sırasında çakıl taşlarını kaldırıp atmayı zikredip:

"Eğer mutlaka yapacaksan bunu bari bir defa da yap!" buyurdu.[673]

Açıklama:

Hz. Peygamber {s.a.v.), namaz kılan kimsenin secde yerinde bulunan küçük çakıl taşlarını düzeltmekten men etmektedir. Eğer mutlaka yapılması gerekiyorsa, bunun, bir defada yapılmasını emretmektedir. Hz. Peygamber (s.a.v.)'in sadece küçük çakıl taşlannı söz konusu etmesi, yasağın sadece bu taşlara mahsus olmasını gerektirmez. Secde yerindeki kum ve toprakların düzeltilmesi de aynı yasağın hükmü içerisine girmektedir.

Ebu Dâvud, Salât 170-171 (145)'de; Hz. Peygamber (s.a.v.), küçük taşların düzeltilmesini yasaklarken buna illet olarak; o esnada rahmetin namaz kılan kimseye yönelmekte olduğunu göstermiş ve rahmete önem göstererek yasaktan önce illetini belirtmiştir.

13- Namaz Sırasında Ve Namaz Dışında Mescide Tükürmenin Yasak Olması

444- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.) mescidin kıble tarafındaki duvarında bir tükürük görüp kızmış ve cemaate dönüp:

“Sizden birisi namaz kılarken yüzünün döndüğü tarafa tükürmesin. Çünkü Allah'ın kıblesi, namaz kıldığı zaman yüzünün döndüğü taraftadır” buyurdu.[674]

445- Ebu Saîd el-Hudrî (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Peygamber (s.a.v.) mescidin kıble tarafında tükürük görüp onu çakıl ta-lyla ovalamış, sonra da bir kimsenin sağına yada önüne tükürmesini yasaklamış, fakat sol tarafına yada sol ayağının altına tükürmeyi emretmiştir.” [675]

446- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.) mescidin kıble tarafında bir balgam görmüş ve cemaata dönüp:

“Sizden birinize ne oluyor ki, Rabbinin kıblesine yönelip dikiliyor da rüne sümkürüyor? Sizden birisi, kendisine dönülüp de yüzüne doğru sümirülmesini ister mi? O halde sizden birisi sümküreceği zaman sol tarafın-ıki ayağının altına sümkürsün. Buna imkan bulamazsa elbisesinin ucunu ine alıp sümkürdü, sonra da bir kısmını diğer bir kısmı üzerine büküp dürek suretiyle böyle yapsın!” buyurdu. [676]

447- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Sizden birisi namazda olduğu sırada Rabbine yalvarır. Bu sebeple önüne ve sağ tarafına tükürmesin. Fakat sol sol tarafındaki ayağının altına tükürsün.” [677]

448- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Mescitte tükürük bulunması, bir günahtır. Bu günahın giderilmesi/kefareti, onu toprağa gömmektir." [678]

449- Ebu Zerr (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Ümmetimin iyi, kötü, güzel, çirkin bütün amelleri bana gösterildi. İyi amellerin içerisinde yoldan atılan eziyet verici şeyleri buldum. Kötü amellerinin içerisinde ise mescidde tükürülüp de toprağa gömülmeyen tükrüğü gördüm." [679]

450- Abdullah İbnu'ş-Şihhîr (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

"Resulullah (s.a.v.)'le birlikte namaz kıldım. Sümkürdüğünü, sonra da o balgamı ayakkabısıyla ovaladığını gördüm." [680]

Açıklama:

Mescit içine tükürmek veya sümkürmek, mutlak surette yasak ve günahtır. Buna İhtiyâcı olanlar, yanlarında mendil, selpak, peçete gibi eşyalar bulundurmalı ve ona tükürmeli burnunu da onunla temizlemelidir. Mescitte sümkürmenin kefareti o pisliği defnetmektir. Buradaki "Defin" sözünden ne kastedildiği alimler arasında İhtilaflıdır. Cumhûr'a göre bundan maksat; pisliği mescidin yerdeki toprağına veya kumuna gömmektir. Mescidin yerinde böyle bir şey bulunmaz da halı ve benzeri şeylerle döşeli olursa o zaman "Defın"den maksat, pisliği dışarıya çıkanp atmak olur.

Zâten alimlerden bazıları: “Defin”den maksat, onu mescitten çıkartmaktır” demişlerdir. Sonra ağız ve burundan çıkan iğrendirici şeylerin temizlenmesi yalnız mescide mahsûs değildir. Bu her yerde gereklidir.

Görülüyor ki, bütün bu rivayetler, insanları iğrendirecek balgam ve sümük gibi şeylerin görülecek yerlere atılmasını menetmek de, bunlar için mendil gibi şeyler kullanmaya ve sonuç itibariyle de, temizliğe teşvik etmektedir.

14- Ayakkabılarla Namaz Kılma

451- Ebu Mesleme Saîd b. Yczîd'den rivayet edilmiştir: “Eneş b. Mâlik'e:

“Resulullah (s.a.v.) ayakkabılarla namaz kılar mıydı?” diye sordum. O da:

“Evet” diye cevap verdi. [681]

Açıklama:

Bu hadis, temiz olmak kaydıyla ayakkabıları çıkarmaksızın namaz kılmanın caiz olduğunu göstermektedir. Ayakkabıların üzerinde yada altında pislik varsa temizlenip sonra namaz kılınır. Bazıları, yaş pisliğe basan kimsenin onu toprakla silmek suretiyle namazı kılabileceğini belirtmişlerdir. Ebu Hanife'ye göre ayakkabıdaki yaş pislik, ancak suyla temizlenebilir. Eğer kuru ise kazımak suretiyle temizlenir.

15- Çizgili Elbise İçerisinde Namaz Kılmanın Mekruh Olması

452- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.) “Hamîsa” denilen çizgili bir elbise içerisinde namaz kılmaya kalkıp elbisenin çizgileri gözüne ilişti. Namazı bitirince:

“Bu hamisayı Ebu Cehm b. Huzeyfe'ye götürün. Bana, onun yerine çizgisi olmayan kalın bir aba getirin. Çünkü bu hamisa az önce beni namazımdan alıkoydu” buyurdu.[682]

Hamisa:

Dört köşeli ve çizgili kumaş demektir. İpekten ve yünden yapılır. Yalnız bu ismin verilebilmesi için, bunun siyah ve çizgili olması şarır. Bu kumaş; yumuşak, ince ve hacmi küçük olduğu için ona bu isim verilmişir.

Ebu Cehm'in asıl adı, Âmir b. Huzeyfe'dir. Ubeyd olduğunu söyleyenler de var. Mekke'nin feth edildiği gün müslüman olmuştur.

Resulullah (s.a.v.)'in bu çizgilerle gönlünün meşgul olması, hoşuna gitmemiştir. Çünkü o, her zaman sade bir yaşantıyı tercih etmiştir. Debdebeli, gösterişli şeylerden her zaman kaçınmıştır. Sade yaşam, onun için daha önemlidir. Böyle bir tavrı varken, kendisini şaşalı gösterecek böyle bir giyimden uzaklaşmayı seçerek elbiseyi sahibine geri iade etmiştir.

Bu elbiseyi Resulullah (s.a.v.)'e hediye eden, Ebu Cehm idi. Hediyesi kabul edilmediğinden dolayı kalbinin kırılacağı endişesiyle Hz. Peygamber (s.a.v.) bu hediyeyi tekrar geri istemek suretiyle onun gönlünü hoş etmiştir.

16- Akşam Yemeği Hazırken Namaz Kılmanın Mekruh Olması

453- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Akşam yemeği hazır olup bu sırada namaza kamet getirilmişse ilk önce akşam yemeğine başlayın.” [683]

454- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Sizden birisinin önüne akşam yemeği konulup ta bu sırada namaza kamet getirilmişse (ilk önce) akşam yemeğine başlayın. Yemeği bitirmedikçe acele davranmasın.” [684]

455- İbn Ebi Atîk'ten rivayet edilmiştir:

“Ben ve Kasım, Aişe (r.anha)'nın yanında bir şeyîer konuştuk. Kasım, konuşmalarında çok hatâ eden bir kimseydi. Kendisi bir ümmüveled'in çocuğu idi. Aişe, ona:

“Sana ne oluyor ki, kardeşimin şu oğlu gibi konuşmuyorsun? Fakat bu konuşmanın sana nereden geldiğini ben bilirim. Bunu annesi terbiye etti, seni de annen terbiye etti” dedi. Bu sözlerden dolayı Kasım Aişe'ye kızdı ve ona gücendi. Aişe'ye yemek sofrası getirildiğini görünce ayağa kalktı. Aişe:

“Nereye?” dedi. Kasım:

“Namaz kılacağım” diye cevap verdi. Aişe:

“Otur foraya” dedi. Kasım:

“Ben gerçekten namaz kılacağım” dedi. Aişe:

“Otur foraya vefasız! Ben, Resulullah (s.a.v.)'i:

“Yemek hazır olduğunda büyük ve küçük abdest bozacağı geldiğinde namaz kılınmaz” buyururken işittim” dedi.[685]

Açıklama:

Hadis, sofra kurulmuşken veya yemeğin sofraya getirilmesi sözkonusuysa, farz veya nafile herhangi bir namazı kılmayı erteleyip önce yemeğin yenilmesi gerektiğini belirtmektedir. Yalnız karnın aç olması sebebiyle kalbin yemekle meşgul olması İhtimalinden dolayı yemeğin namazdan önceye alınması için, yemek yedikten sonra namaz kılmak için zaman müsait olmalıdır.

Bundan maksat, namazın huzur ve hususunu sağlamaktır.

Alimler, buradaki yeme emri üzerinde ihtilaf etmişlerdir. Bazıları da buradaki emrin farz olduğunu söylemişlerdir. Zahirilerden İbn Hazm bu görüştedir. Cumhura göre buradaki emir, mendubluk içindir. Yani bu emre uymak mendubtur. Dolayısıyla karnı aç olan bir kimse, sofra hazır bulunduğu takdirde önce yemek yerse iyi bir iş yapmış olur.

Mendub: İşlenmesi iyi karşılanan fiillere ve uyulması dinen tercih edilen davranışlara denir. Ummü'l-Veled: Sahibinden çocuk dünyaya getiren cariyeye denir.

17- Sarımsak, Soğan, Pırasa Veya Bunlara Benzer Bir Şey Yiyen Kimsenin Mescide Gelmesinin Yasak Olması

456- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) Şöyle buyurmaktadır:

“Kim şu sebzeden yani sarımsaktan yerse kokusu gidinceye kadar sakın mescitlerimize yaklaşmasın.” [686]

457- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Kim şu bitkiden yerse sakın bize yaklaşmasın ve bizimle birlikte namaz kılmasın.” [687]

458- Câbir b. Abdullah (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.) soğan ve pırasa yemeyi yasakladı. Bir defasında bize ihtiyaç erişmişti. Bu sebeple bunlardan yedik. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):

“Kim bu pis kokulu bitkiden yerse sakın mescidimize yaklaşmasın. Çünkü (yanımızda bulunan) melekler, insanların eziyet gördüğü şeylerden eziyet görür” buyurdu. [688]

459- Câbir b. Abdullah (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Resulullah (s.a.v.):

“Kim sarımsak yada soğan yerse bizden veya mescidimizden uzak uzak dursun! Evinde otursun” buyurdu.

Şu da var ki, Resulullah (s.a.v.)'e içerisinde yeşil sebzeler bulunan bir tabak getirildi. Bunlardan hoş olmayan bir koku duyup bunların ne olduğunu sordu. İçerisinde bulunan sebzelerin neler olduğu ona haber verildi. Bunun üzerine sahabi-lerinden birine işaret ederek: *“Bunu ona götürün!”* buyurdu. Fakat o da bunu görünce, sebzeleri yemekten kaçındı. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.), o sahabiye:

“Sen ye! Çünkü ben, senin yalvarmadıklarınla yalvarırım” buyurdu. [689]

460- Ebu Saîd el-Hudrî (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Hayber'in fethinden henüz daha Medine'ye dönmemiştik. Biz Resulullah (s.a.v.)'in sahabileri, bu sebzenin sarımsağın- tarlalarına rastladık. Halk açlık içerisindeydi. Bu sebeple sarımsağı doyasıya yedik. Sonra Resulullah'ın namaz kıldırdığı mescide gittik. Resulullah (s.a.v.) kokuyu hissedip:

“Kim bu pis kokulu sebzeden bir şey yerse sakın mescitte bize yaklaşmasın” buyurdu. Bunun üzerine halk:

“Sarımsak haram kılındı, sarımsak haram kılındı” dediler. Bu haber, Peygamber (s.a.v.)'e ulaştı. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):

“Ey cemaat! Allah'ın bana helal kıldığı bir şeyi haram kılmak, benim elimde değildir. Doğrusu ben bu sebzenin kokusundan hoşalnmıyorum” buyurdu.[690]

Açıklama:

Arapça'da “Şecer” kelimesinin, gövdesi ve dalı olan ağaçlar için kullanıldığı bilinmekteyse de Peygamber (s.a.v.) burada bu kelimeyi, soğan ve sarımsak için de kullanması, bu kelimenin; gövdesi, dalı-budağı olmayan sarımsak ve soğan gibi bitkileri de kapsadığını göstermektedir.

456 nolu Ebu Saîd el-Hudrî hadisinde de görüldüğü üzere, sarımsak yemek haram değildir. Fakat mescit gibi toplumsal yerlere gitme sözkonusu olduğunda yaş sarımsak yemek mekruhtur. Pişmişi mekruh değildir.

Buna göre çirkin kokulu diğer sebzeleri çiğ olarak yemek de mekruhtur. Bunları yiyen kimseler, kokulan kayboluncaya kadar mescide gitmemeleri gerekmektedir.

Bu tür sebzeleri yiyenlerin mescide girmelerinin yasaklanmasının sebebi; oradaki insanları ve melekleri rahatsız etmektir. Kıyas yoluyla ağzı ve yarası ağır kokanların, üstü-başı kirli olan kasap ve balıkçı gibi kimseler ile cüzamlı ve alaca hastalığına yakalanmış kimselerin cemaata devam etmemelerine fetva verilmiştir.

Sigarayı da bu şekilde düşünmek gerekmektedir.

461- Ma'dân b. Ebi Talha'dan rivayet edilmiştir: “Ömer İbn Hattâb, Cuma günü hutbe verip sonra da:

“Siz ey insanlar! Benim ancak pis kokulu gördüğüm iki sebzeyi yiyorsunuz. Şu soğan ile sarımsağı... Doğrusu ben, Resulullah (s.a.v.)'i, mescitte bir kimsede bunların kokusunu duyduğu zaman emrederek o kimseyi Bakî kabristanlığına çıkarttığını görmüşümdür. Buna göre eğer bir kimse bunları yiyecekse hiç olmazsa pişirmek suretiyle onların kokularını gidersin” dedi. [691]

Açıklama:

Bu hadis, sarımsak yada soğan gibi pis kokulu bir sebze yada buna benzer bir yiyerek mescide gelen kimsenin, koku duyulduğu takdirde bir ceza ve öğüt olarak o kimsenin mescitten çıkanlabileceğini göstermektedir.

18- Mescitte Kayıp Aramanın Yasak Olması Ve Buna Rağmen Kayıp Arayan Kimsenin Sesi Duyulduğunda Söylenilecek Söz

462- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Kim bir kimseyi mescitte kayıp ararken işitirse “Allah onu sana geri vermesin” desin. Çünkü mescitler bu tür işler için bina edilmemişlerdir.” [692]

463- Büreyde (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Peygamber (s.a.v.) namaz kıldırdığı zaman bir adam ayağa kalkıp:

“Kırmızı deveyi bulan yok mu?” dedi. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.):

“Onu bulamayasın! Çünkü bu mescitler, neye yarayacaksa ancak onun için yapılmışlardır” buyurdu. [693]

Açıklama:

Hadisler, kaybedilen oir malı halka ilan etmek için mescitte sesi yükseltmeyi men etmektedir. Bunun dışında mescitte alışveriş yapmak, ihtiyaç yokken mescitte sesi yükseltmek de bu hükme girmektedir. Çünkü mescitler, cemaati gereksiz yere uğraştıracak türden özel işlerin konu edilmesi için yapılmamışlardır. Buralar Allah'ı anmak, ibadet etmek, Kur'an okumak gibi ibadet türü işlerle meşgul olmak için yapılmışlardır. Dolayısıyla buraların, ticaret merkezi ve İşyerleri haline getirilmemesi gerekmektedir. Bununla birlikte cihad aletlerini düzeltmek, toplamak gibi

bütün müslümanları İlgilendiren hususları mescitlerde yapmakta bir sakınca yoktur.

19- Namazda Yanılma Ve Yanılmadan Dolayı Sehiv Secdesi Yapma

Sehiv kelimesi, sözlükte; “Yanılma, unutma ve dalgınlık” gibi anlamlara gelmektedir. Buna göre sehiv secdesi; yanılma, unutma veya dalgınlık gibi durumlar yüzünden namazın vaciplerinden birini terk yada geciktirme durumunda namazın sonunda yapılan secdelere denilir.

Sehiv secdesi sayesinde namazda meydana gelen kusur düzeltilmiş, eksiklik telafi edilmiş olur. Namaz esnasında huşu'Iu olmak esas olmakla birlikte, çeşitli nedenlerle insanlar namazlarında yanılabilirler. Peygamberimiz bu tür durumlarda namaz kılan kimsenin kendini suçlamasını ve karamsarlığa düşmesinin önüne geçerek kişiyi rahatlatmak, vesveseden kurtarmak ve her yanılmada namazı yeni baştan kılmanın önüne geçmek maksadıyla, asli olan bir farzın terk edilmediği durumlarda bir telafi ve bir düzeltme mekanizması olarak sehiv secdesi uygulamasını öngörmüştür.

Sehiv secdesi, Hanefilere göre vacib, Mâûkî ve Şafiilere göre sünnet, Hanbelilere göre ise bazen vacip, bazen sünnet, bazen de mubah olur. Hanefilere göre sehiv secdesi gerektiği halde bunu yapmayan kişi, günah işlemiş olur. Fakat namazı batıl olmaz.

464- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Ezan okunduğu zaman şeytan geriye doğru kaçar. Ezanı işitmemek için onun bir sesli yellenmesi vardır. Ezan bittiğinde dönüp geri gelir. Namaz için kamet getirildiğinde yine geri dönüp kaçar gider. Kamet bittiğinde dönüp geri gelir. Namaz kılan kişi ile nefsinin/kalbinin arasına girip: Filanca şeyi hatırla, filanca şeyi hatırla” diyerek namazdan önce insanın hiç aklında olmayan şeyleri hatırlatıp durur. Nihayet insan, kaç rekat kıldığını bilemez oluncaya kadar onunla uğraşıp durur, işte sizden birisi, kaç rekat kıldığını bilemediği zaman oturduğu yerde iki sede yapsın.” [694]

Açıklama:

Alimler, bu tür hadislere dayanarak şeytanın gerçek anlamda yellenip yellenmeyeceği konusunda ihtilaf etmişlerdir.

Aynî (ö. 855/1451), bu yellenmenin bir temsil olduğunu belirtir. Şeytanın Ezandan kaçması, korkudan perişan olmuş bir adamın haline benzetilmiştir.

Bazılarına göre; şeytanın Kur'an okumadan ue namazdan kaçmayıp Ezan sesinden kaçması, Kıyamet gününde onu işittiğine şahadet etmemek içindir. Çünkü bir hadiste geçtiğine göre; müezzinin sesini işiten insan, cin ve her şey Kıyamet gününde onu işittiğine şahadet edecektir.

Bazılarına göre ise; şeytanın kaçması, Ezanın azametindendir. Çünkü Ezan, dinin bütün kurallarına kpsayan ve İslam'ın şiarını ilandan ibarettir. Dolayısıyla şeytan, bunlan işitmeye tahammül edemez.

Bazılarına göre ise; şeytanın kaçması, yeis ve ümitsizlik halindendir. Çünkü şeytan, tevhidin ilanını duyunca insana vereceğinden ümidini keser.

Namaz kılan ve Kur'an okuyarak Allah'a münacatta bulunan kimseden şeytan kaçmaz. Çünkü o hallerde kendisine vesvese kapıları açıktır. İstediği gibi kulun damarlanna kadar sokularak her türlü vesveseyi onun hatırına getirebilir. O derecede ki, namaz kılan kimse kendinden geçerek kaç rekat kıldığını bile unutabilir. Bundan kurtulmanın yolu, hatıra gelen Şeyi derhal reddetmek ve hatıra gelen vesveseyi düşünmemektir.

Hadis; namazında kıldığı rekat sayısında şüphe edip de bir tarafı tercih edemeyen kimsenin, namazının sonunda sehiv secdesi yapmasına işaret etmektedir.

Hanefilere göre; rekat sayısında şüphe eden kimseye bu hal ilk defa meydana geliyorsa namazını iade eder. Bu konudaki delil, Taberânî (ö. 360/970)'nin "El-Kebir" adlı adlı eserinde geçen şu hadistir:

"Namazın kaç rekat kıldığını hatırlamayan bir kimsenin ne yapacağı, Resulullah (s.a.v.)'e soruldu. Resulullah (s.a.v.):

"Namazını iade etsin. Namazın sonunda da oturarak iki defa secde yapsın" buyurdu."

Bir kimseye bu şüphe ilk defa değil de, fazlaca meydana geliyorsa, kendi kendine araştırır. Kanaati ne tarafa meylederse, ona göre hareket edip namazını tamamlar. Namazı iadeye gerek yoktur. Eğer kanaati bir tarafa yönelmezse o zaman şüphesindeki az tarafa itibar eder.

465- Abdulmuttaüb oğullarının anlaşmalısı Abdullah b. Buhayne el-Esdîa'tan rivayet edilmiştir:

"Resulullah (s.a.v.) öğlen namazında birinci oturuşu yerine getirmeden irekti ayağa kalkmıştı. Sonra namazını tamamlayınca her secdede tekbir

mak suretiyle selam vermezden önce unuttuğu oturuşun yerine oturduğu rden iki secde yaptı. Bu secdeleri onunla birlikte cemaatta yaptı.” [695]

Açıklama:

Peygamber (s.a.v.) bir öğle namazının ikinci rekatından sonra teşehhüde oturmadan ağa kalmış ve namazını tamamlayarak selamdan önce sehiv secdesi için iki secde yapmış, ıra selam vermiştir.

Hadis, 'namazda bir eksiklik dolayısıyla selamdan önce secde edilir' diyen kimseler için ilk niteliğindedir. Ayrıca ilk teşehhüd ve onun için oturuşun, namazın farzların olmadığına lalet etmektedir. Çünkü eğer bunlar farz olasydı, diğer farzlar gibi sehiv secdesîyle onarıl-ızlardı. Sahabilerin çoğu, İmam Şafiî, İmam Malik ile Ebu Hanife bu görüştedir.

466- Ebu Saîd el-Hudrî (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.)’le buyurmaktadır:

“Sizden birisi namazda şüpheye düşüp üç mü, dört mü kaç rekat kıldığıbilemezse şüpheyi atıp namazı yakinen bildiğinin üzerine bina etsin. Sonselam vermezden önce iki secde yapsın. Eğer beş rekat namaz kılmışsa bu secde, onun namazını çift yapar. Eğer dört rekatı tamamlamak için naız kıldıysa bu iki secde şeytanı çatlatmak için yapılmış olur.” [696]

Açıklama:

Hadis, namazda şüpheye düşüp herhangi bir rekatı kılmadığında şüpheye düşen kimsenin bu rekati kılmamış kabul etmesini ve namazının geri kalan kısmını, kıldığını kesin olarak bildiği rekat üzere bina etmesini

gerekli kılmaktadır. Örneğin, üç rekat mı, yoksa dört rekat mı kıldığında tereddüt eden bir kimse, kendisini üç rekat kılmış kabul edecek ve namazına bir rekat daha ilave edip sonunda sehiv secdesi yapacaktır,

Namazda şüphe etmeyi alışkanlık haline getiren kimse ise kaç rekat kıldığını araştırmalı ve kuvvetli kanaatine göre hareket etmelidir. Eğer her iki ihtimale ait kanaati eşit ise az olan rekat sayısına göre namazını tamamlamalı, fakat namazın sonunda sehiv secdesi yapması gerekmektedir.

Namazı iadeye lüzum yoktur. Ancak sonunda sehv secdesi yapar. Bu görüş Hz. Peygamber'in şu hadisine dayanır:

“Her kim namazında şüphe ederse doğrusunu araştırsın.” [697]

Kanaati bir tarafa yönetmezse, meselâ sabah namazını bir rekat mı yoksa iki rekat mı kıldığında şüphe eder de bir tarafı tercih edemezse, şüphesindeki az tarafa itibar eder. Misalimize göre, namazı bir rekat kılmış kabul eder. Ancak tereddüt ettiği rekatin sonunda oturup, ettehiyyatü'yü okur, sonra kalkar ve bir rekat daha kılıp sonunda sehv secdesi yapar. Hz. Peygamberden rivayet edilen şu hadis buna delâlet etmektedir:

“Sizden biri namazında tereddüt eder de kaç rek'at üç mü, yoksa dört mü kıldığını bilemezse, namazını azı üzerine bina etsin.”

Dört rek'atli bir namaza başlayan bir kimse kıldığı rekatin bir mi, yoksa iki mi olduğunda şüphe edip de bir tarafa karar veremezse kendisini bir rek'at kılmış kabul eder ve namazını buna göre tamamlar. Ancak iki rekat kılmış olma ihtimalini de göz önüne alarak bu tereddüt ettiği rekatten itibaren her rekatin sonunda oturur. Namazı bitirirken de sehv secdesi yapar.

iki rek'atli bir namazda iki rek'at mi yoksa üç rek'at mı; dört rek'atli bir namazda da dört rek'at mı yoksa beş rek'at mı kıldığında şüphe eden kimse oturur, tahiyyât okur selâm vermeden kalkıp bir rek'at daha kılar ve sonunda

sehv secdesi yapar. Sonraki rek'atî ilâveye sebeb iki rekatli namaz üç, dört rek'atli olan da beş rek'at olmuşsa fazlalığın nafile olması içindir. Çünkü Hanefilere göre tek rek'atli nafile olmaz.

Bu-rivayetler anlaşılıyor ki âlimler, teharri (=araştmna) ve kesin olarak bilinen rekat üzerine bina konularında ihtilâf etmişlerdir. Hanefîler bunları ayrı ayrı şeyler kabul ederken, Şafiî, Dâvûd ve İbn Hazm bunların aynı şey olduğunu söylemişlerdir. Nevevî bunun cumhurun görüşü olduğunu nakleder. Ebû Hatim ve İbn Hıbbân, Hanefilerin görüşündedirler. [698]

467- Abdullah İbn Mes'ud (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Resulullah (s.a.v.) namaz kıldırmıştı. Selam verince ona:

“Ey Allah'ın resulü! Namaz hakkında yeni bir şey mi var?” denildi. O da:

“Ne oldu?” buyurdu. Soruyu soran kimseler:

“Namazı şöyle, şöyle kıldın” dediler.

Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.) hemen bacaklarını büküp kıbleye karşı du ve iki secde yaptı. Sonra da selam verdi. Sonra yüzünü bize çevirip:

*“Gerçekten namaz hakkında yeni bir şey olsaydı ben onu size bildirir. Fakat ben de ancak bir insanım. Sizin gibi unuturum. Dolayısıyla bir nuttuğum zaman hemen onu bana hatırlatın. Sizden birisi namazında leye düşerse doğruyu araştırıp namazını onun üzerine tamamlasın. Sonra ki secde yapsın”*buyurdu.

468. Abdullah İbn Mes'ud (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) buyurmaktadır:

“Peygamber (s.a.v.) öğle namazını beş rekat kıldırmıştı. Selam verdiği zaman ona:

“Namaza ilave mî yapıldı?” denildi. Peygamber (s.a.v.):

“Ne oldu?” diye sordu. Sahabiler:

“Namazı beş rekat kıldın” dediler. [699]

469- İbrahim b. Süveyd'den rivayet edilmiştir:

“Alkame bize öğle namazını beş rekat kıldırdı. Selam verince, namazdaki cemaat:

“Ya Eba Şibil! Namazı beş rekat kıldırdın” dediler. Alkame:

“Hayır! Ben bunu yapmadım” dedi. Cemaat:

“Evet! Yaptın” dediler.

Açıklama:

Hadisin ravisi İbrahim b. Süveyd der ki: Çocuk olduğum halde ben de cemaatin tarafında İdim. Ben dahi:

“Evet! Beş rekat namaz kıldırdın” dedim. Alkame, bana:

“Ey şaşı gözlü sende mi bunu söylüyorsun?” dedi. Ben de:

“Evet!” cevabını verdim.

Bunun üzerine Alkame kıbleye dönüp iki secde yaptı. Sonra da selam verdi. Daha sonra da şöyle dedi: Abdullah İbn Mes'ud şöyle dedi ki:

Resulullah (s.a.v.) bize beş rekat namaz kıldırdı. Namazı bitirince, cemaat kendi arasında kargaşalık çıkardı. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):

“Ne oluyor size?” buyurdu. Cemaat:

“Ey Allah'ın resulü! Acaba namaza bir şey mi ilave edildi” dediler. Resulullah (s.a.v.):

“Hayır!” diye cevap verdi. Cemaat:

“Doğrusu beş rekat namaz kildırdında..” dediler. Bunun üzerine esulullah (s.a.v.) kıbleye döndü ve iki secde yaptı. Sonra selam verdi. Sonra:

“Ben de ancak ve ancak sîzi gibi bir insanım. Sizin unuttuğunuz gibi de unuturum” buyurdu. [700]

Açıklama:

Sahabilerin, fazla rekata kalkan Hz. Peygamber (s.a.v.)'i ilk anda uyarmayışlarının nedeni, ırt rekatli fatz namazın beş rekata çıkması ihtimalinin mevcudiyetindendir. Çünkü Sahabiler, Hz. peygamber (s.a.v.)'in beşinci rekata kalkmasıyla namazın beş rekata çıktığını zannetmişlerdi. Hz. peygamber (s.a.v.) yaptığı hatanın farkında varmadığı için onlara, “Ne oldu?” diye sorarak ortada şey olup olmadığını anlamak istemiştir. Namazda hata ettiği kendisine haber verilince, hemen jleye karşı teşehhüd durumunda oturmuş ve iki sehiv secdesi yapmıştır. Namazdan sonra da habilerine kısa bir konuşma yapmıştır.

Peygamberlerden fiil hususunda hatanın meydana gelip gelmeyeceği konusu alimler arasın-tartışma konusu olmuştur. Cumhura göre fiiller hakkında unutmak peygamberlere de caizdir, ılnız onlar hataları üzere bırakılmazlar. Yüce Allah, onların hatalarını kendilerine bildirerek onlara doğru olanı gösterir.

Namazda konuşmak, namazı bozduğu halde Hz. Peygamber (s.a.v.)'in konuştuktan sonra secdesi yapması, namazda konuşmanın haram kılınmazdan önceki zamanlara yorumlanmıştır.

Bu hadis, bize; kişi hata yaptığı zaman etrafındaki insanlar tarafından uyarıldığı zaman, kendi tasına kılıflar ve bahaneler değil, hatasının telafisi yoluna gitmesi gerektiğini göstermektedir, ınkü insan hata yapabilir, dolayısıyla hata düzeltilmesi gereklidir. Hata üzerinde ısrar edilmemelir.

Hanefilere göre sehiv secdesi yapıldıktan sonraki oturuşta tahiyyat okumak ve selamla mazdan çıkmak vaciptir. Salli ve Barik Dualarının sehiv secdesinden önce mi, yoksa sehiv desinden sonra mı okunacağı konusunda iki farklı görüş vardır.

Son oturuşta sehiv secdesi öncesinde her iki tarafa selam verileceği görüşü, Ebu Hanîfe 150/767 ile Ebu Yusuf (ö. 182/797)'a aittir. İmam Muhammed (ö. 189/805)'e göre ise dece sağ yana selam verdikten sonra sehiv secdesi yapılır.)

470- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.) bize gün devrildikten sonra kılınan namazlardan birini, ya öğleyi yada ikindiyi kıldırıp ikinci rekatta selam verdi. Sonra mescidin kiblesindeki bir hurma kütüğüne gelip kızgın bir vaziyette ona dayandı. Cemaatın içerisinde Ebu Bekr ile Ömer'de vardı. Bu ikisi, Resulullah'm kıldırdığı namazla ilgili konuşmaktan çekindiler. Cemaatın aceleci takımı dışarı çıktılar. Kendi kendilerine yada birbirlerine:

“Namaz kısaltıldı” dediler. Derken Zu'1-Yedeyn ayağa kalkıp:

“Ey Allah'ın resulü! Namaz kısaltıldı mı, yoksa unuttun mu?” dedi. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.) sağa ve sola bakıp:

“Zu'1-Yedeyn ne diyor?” buyurdu. Sahabiler:

“Zu'1-Yedeyn doğru söylüyor. Çünkü dört rekat namaz kıldıracağına sadece iki rekat namaz kıldırdın” dediler.

Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.) iki rekat namaz kıldı ve selam verdi. Sonra tekbir alıp secde etti. Sonra yine tekbir alıp başını secdeden kaldırdı. Sonra tekbir alıp secdeye gitti. Sonra yine tekbir alıp başını secdeden kaldırdı.

Açıklama:

Hadisin ravisi Muhammed İbn Şîrîn der ki: İmrân b. Husayn'dan haber aldığıma göre, o:

"Peygamber başını secdeden kaldırdıktan sonra selam verdi" demiştir. [701]

Açıklama:

Zu'1-Yedeyn'in asıl adı hakkında çeşitli görüşler ileri sürülmüştür. Müslim'deki İmran b. Husayn hadisine dayanarak bir çok alim, bu zatın, Hırbak es-Sülemî olduğunu sözylemiştir. İbn Hibbân ise, Hirbak ile Zu'1-Yedeyn'in ayrı kişiler olduğunu belirtmiştir. İbn Hacer (ö. 852/1447) ise "El-İsabe"de Zu'1-Yedeyn'in Abdi Amr b. Nedla el-Huzaî olduğunu kaydetmiştir, Hz. Peygamber (s.a.v.), ona, elleri uzun oîduğu için yada çok cömert olduğundan dolayı "iki el sahibi" anlamında "Zu'1-Yedeyn" adını vermiştir.

Hz. Peygamber (s.a.v.)'in hiddetlenmesine neyin sebep olduğu kesin olarak belli değildir. Bazı alimler, Hz. Peygamber (s.a.v.)'in müslümanlarla ilgili bir işten dolayı namazdan önce hiddetlendiği ve bu halde namaza durup bu yüzden yanıldığını söylemişlerdir. Bazıları da Müslim'deki İmran b. Husayn hadisine dayanarak, Hz. Peygamber (s.a.v.)'in yanlışlıkla selam

verdikten sonra kendi evine girdiğini, fakat Zu'1-Yedeyn'in “Unuttun mu, yoksa namaz sorusuna canı sıkıldığını ve bu halde mescide geri geldiğini ve hadisi metilen ve geri almanın olduğunu belirtmişlerdir. Ahmed Naim Efendi'de “Tecrid Tersiri”nde bu ikinci görüşü tercih ettiği için diğer olasılığa hiç temas etmemiştir.

Konu ile ilgili bu rivayetler, Hz. Peygamber (s.a.v.)'in dört rekatlı bir namazın ikinci reka-sonra selam verip bir müddet bekledikten, yerinden ayrıldıktan hatta konuştuktan namazın kalan kısmını kıldırdığını ifade etmektedir. Bu konuda mezheplerin görüşleri şu şekildedir:

Şafiî'den iki görüş nakledilmiştir. Bunlardan en sağlam olanına göre, namaza demek sahihtir. Yalnız İmam Şafiî'nin, namazın batıl olduğuna dair olan içtihadı da Şâfiî’sında mevcuttur.

nam Mâlik, abdest bozulmadıkça zaman ve ara verme, ne kadar uzun olursa olsun, a devam etmenin caiz olduğu görüşündedir.

A'zam Ebu Hanîfe ve öğrencilerine göre ise; imam, sehven iki rekatta selam verir-unduğu yerde yüzünü kıbleden çevirmedikçe ve insan kelamı konuşmadıkça namazın eda edilir. Mescidin tamamı, namaz mahalli olduğu için tek mekan hükmündedir. ayla imam konuşmadığı müddetçe yönünü kıbleden çevirmiş de olsa, namazına demesi, caizdir. Fakat camiden çıktıktan sonra yanıldığını hatırlarsa artık devam edemez, aştan kılmalıdır.

Görülüyor ki, sehiv secdesi konusunda Hanefilerin içtihadı, diğer mezheplere göre da bir durumdadır. Çünkü bu, namazda olması gereken huşu1 ve huzu'ya daha uygun-

Hanefiler; bu hadise, Abdullah İbn Mes'ud ve Zeyd b. Erkam'ın rivayet ettikleri hadislere .rak namazda sadece ima ve işaretin caiz

olduğunu, bilmeyerek ve unutarak konuşulamazı bozacağı görüşüne sahip olmuşlardır.

1- İmrân b. Husayn (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

Resulullah (s.a.v.) ikindi namazını kıldırırken üçüncü rekatında selam verdi, kalkıp odasına girdi. Bunun üzerine kendisine "Hırbâk" denilen ve elleri olan bir adam Resulullah (s.a.v.)'e doğru ayağa kalkarak ona varıp:

"Ey Allah'ın resulü!" diyerek Resulullah (s.a.v.)'in namazda eksik kıldırması olayını ona anlattı. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.) kızgın bir halde hırkasını sürükleyerek dışarıya çıktı ve cemaatın yanına gelip onlara:

"Bu, doğru mu söylüyor?" dîye sordu. Sahabiler:

"Evet, doğru söylüyor" dediler. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.) bir rekat daha kildırdı. Sonra selam verdi. Sonra iki secde yaptı, sonra da selam verdi. [702]

Açıklama:

Hz. Peygamber (s.a.v.)'in namaz kılarken yanılıp sehiv secdesi yaptığı ve bunun birden fazla olduğu ile ilgili rivayetler var. Alimlerin tespitine göre; Hz. Peygamber (s.a.v.), namazdaki bir sehiv (=yanılma)dan dolayı beş defa secde yapmıştır. Bunlar;

1- Buhârî'deki İbn Buhayne hadisinde görüldüğü üzere; Hz. Peygamber (s.a.v.)'la iki rekat kıldıktan sonra teşehhüdsüz üçüncü rekata kalkması,

2- Konumuzla alakalı Zu'1-Yedeyn hadisinde geçtiğine göre; üçüncü rekattan sonra selam vermesi.

3- İmran b. Husayn hadisinden anlaşıldığına göre; beş rekat kılması.

4- Abdullah İbn Mes'ud hadsinde geçtiğine göre; beş rekat kılması.

5- Ebu Saîd el-Hudrî hadisinde geçtiğine göre; şüphe etmesi.

20- Tilavet Secdesi

472- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Peygamber (s.a.v.) Kur'an okurdu. (Bazen) içerisinde secde ayeti bulunan bir sure okuyup hemen secde ederdi. Biz de onunla beraber secde ederdik. Öyle ki kalabalık ve sıkışık bir halde olduğumuz için bazılarımız alnını koyacak yer bulamazdı.” [703]

473- Abdullah İbn Mes'ud (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Peygamber (s.a.v.) Mekke'deyken “Necm” suresini okuyup burada secetmiş, beraberinde bulunan kimseler de onunla birlikte secde etmişlerdi. ılnız ihtiyar bîr adam, bir avuç çakıl veya toprak almış ve onu alnına kaldı.”

“Bana bu kadarı yeter!” demiş,

Açıklama:

Abdullah İbn Mes'ud der ki: Doğrusu o adamı sonraları gördüm. Bedir vaşında kafir olarak öldürülmüştü. [704]

474- Atâ' b. Yesâr'dan rivayet edilmiştir:

“Atâ' b. Yesâr, Zeyd b. Sâbİt'e namazda imamla birlikte cemaata kıratın gerekmediğini sordu. O da:

“Hiçbir namazda imamla birlikte kıraat yoktur' demiş ve Resulullah (s.a.v.)'e “Necm” suresindeki secde ayetini okuduğunu, fakat secde etmelini söylemiştir.”[705]

Açıklama:

Tahâvî konuyla ilgili olarak şöyle der:

“Bu hadiste Necm sûresinde secde lâzım gelmediğine delîl yoktur. Çünkü o sûre okunurken Peygamber (s.a.v.)'in abdestsiz bulunmuş ıası ve bundan dolayı secde etmemesi muhtemeldir. Ayet secde etmenin helal olmayacağı bir vakitte okunduğu için secde etmemiş olması da bir ihtimâldir” demiş ve bir kaç ihtimâl daha göstererek şunları söylemiştir:

“Resûlullah (s.a.v.)'in secdeyi terk etmesi bu ihtimailerden dolayı olunca bu sûrede secde olup olmadığının hükmünü araştırmamız için başka hadislere ihtiyaç duyar. İşte biz böyle hadisleri ararken bundan önce geçen Abdullah b. Mes'ûd hadisini bulduk. Onda hakikaten sözkonusu sûrede secde edildiğini gördük. Binaenaleyh o hadisle amel etmek daha uygun olur.” [706]

475- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Biz, Resûlullah (s.a.v.)'le birlikte “Inşikâk” suresi ile “Alak” süresindeki ilgili ayetlerde secde ettik.” [707]

Açıklama:

Kur'an'daki sureler, tertip sırasına göre uzunlukları şu şekilde sınıflandırılır:

a- Seb'u't-Tıval: Fatiha'dan sonra gelen 7 uzun sure. Bunlar; Bakara, Al-i İmrân, Nisa, Mâide, En'am, A'raf

b- Miûn: Ayet sayıları 100'den fazla veya buna yakın olan surelere denir,

c- Mesânî: Ayet sayıları 100'den az olan surelere denir.

d- Mufassal: Daha kısa ve besmeîelî fasılaları çok olan surelere denir. Bu da, 3 kısma ayrılır:

Hucurât suresinden Burûc suresine kadar olan olan surelere “Tıval”, Burûc suresinden Beyyine suresine kadar olan surelere “Evsat”, 3. Beyyine suresinden Nâs suresine kadar olan surelere ise “Kısar” denir.

Hanefilere göre; Kur'an'da tilavet secdeleri 14 tanedir. Bunlar; A'raf: 7/206, Ra'd: 13/15, Nahl: 16/49-50, İsrâ: 17/107, Meryem: 19/58, Hac: 22/18, 77; Furkân: 25/60, Neml: 27/25, Secde: 32/15, Sâd: 38/11, Fussilet: 41/37, Necm: 53/62, înşikâk: 84/21, Alak: 96/19 Hanefilerden başka diğer bütün alimlere göre; tilavet secdesi sünnettir. Tilavetin nasıl yapılacağı hususunda görüş ayrılığı vardır.

21- Namazda Nasıl Oturulacağı Ve Ellerin Uyluklar Üzerine Nasıl Konulacağı Meselesi

476- Abdullah İbnu'z-Zübeyr (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.) namazda teşehhüd duasını okumak için oturduğu sol ayağını uyluğu ile baldırı arasına koyar, sağ ayağını da yere döşerdi. Sol elini sol dizinin üzerine ve sağ elini de sağ uyluğunu üzerine koyup iarmağıyla işaret ederdi.” [708]

477- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

"Peygamber (s.a.v.) namazda oturduğu zaman ellerini dizleri üzerine koar, baş parmaktan sonra sonra gelen şehadet parmağını kaldırıp onunla ua eder ve sol elini yayarak sol dizinin üzerine koyardı." [709]

Açıklama:

Bu iki hadis, namaz kılarken nasıl oturalacağını, ellerin nereye ve nasıl konacağını ve nrmaklann görevini göstermektedir.

22- Namazdan Çıkmak için Namazın Sonunda Selam Vermek Ve Bunun Mahiyeti

478- Ebu Ma'mer'den rivayet edilmiştir;

"Mekke'de emirlik yapan bir kimse namazdan çıkarken iki defa selam verirmiş. Bunun üzerine Abdullah İbn Mes'ud:

"Bu kişi, bu doğru sünneti nereden elde etti?" dedi.

Açıklama:

Hadisin ravüerinden biri olan Hakem, kendi hadisinde:

"Gerçekten Resulullah (s.a.v.) bunu yapardı" dedi. [710]

479- Sa'd b. Ebi Vakkâs (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Ben, Resulullah (s.a.v.)'i sağına ve soluna selam verirken gördüm. Öyle ki yanağının beyazlığını bile görürdüm. [711]

Açıklama:

Bü hadisler, namazdan çıkarken sağa ve sola başı dönderip iki defa selam vermenin meşru olduğuna delalet etmektedir. Bu hususta imam, cemaat ve tek olarak namaz kılanlar arasında bir fark yoktur. Sahabilerin cumhurunun görüşü budur.

23- Namazdan Sonra Zikir

480- Abdullah İbn Abbâs (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Biz, Resulullah (s.a.v.)'in namazının bittiğini tekbirle anlardık.” [712]

481-

Abdullah İbn Abbâs (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Cemaatın farz namazdan çıkınca yüksek sesle zikirde bulunması, Peygamber (s.a.v.) zamanında vardı.

Açıklama:

Hadisin ravîsi Ebu Ma'bed der ki:

Abdullah İbn Abbâs (r.a):

“Ben cemaatin yüksek sesle zikirde bulunmasını işittiğim onların namazdan çıktıklarını bilirdim” dedi. [713]

Abdullah İbn Abbâs, küçük yaşta olduğu sırada cemaata katılmadığı zamanlarda mescidin dışarısında iken cemaatle namazın sona erdiğini onların yüksek sesle zikirde bulunmalarından anladığını belirtmektedir.

Hadisler, sahabilerin namazdan sonra zikrettikleri ve bu zikrin; namazdan sonraki istiğfar, teşbih, tekbir, hamd gibi tümünü içermekteydi. Ayrıca hadis, namazdan sonra zikrederden sesi yükseltmenin meşru olduğunu göstermektedir.

24- Kabir Azabından Allah'a Sığınmanın Müstehab Olması

482- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

Resulullah (s.a.v.) yanıma girmişti. Yanımda Yahudi bir kadın vardır. Bu kadın:

“Biliyor musun, siz kabirlerde fitneye maruz kalacaksınız” diyordu. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.) irkilip:

“Fitneye maruz kalacaklar, ancak yahudilerdir” buyurdu. Âişe der ki:

“Böylece birkaç gece geçirdik. Sonra Resulullah (s.a.v.):

“Biliyor musun, bana; siz, kabirlerde fitneye maruz kalacaksınız” diye vahiy geldi” buyurdu.

Âişe:

“Ben, bundan sonra Resulullah (s.a.v.)'in hep kabir azabından Allah'a sığındığını işittim” dedi. [714]

483- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

“Medine'deki Yahudilerin yaşlı kadınlarından ikisi yanıma girmişti. Kendi aralarında konuşurlarken:

“Kabirlerde olanlar, kabirlerinde azab görürler” dediler. Ben onların bu sözlerini yalanladım. Onları tasdik etmek için “Evet” demeye gönlüm razı olmadı. Daha sonra çıkıp gittiler. Derken Resulullah (s.a.v.) yanıma girdi. Ona:

“Ey Allah'ın resulü! Medine Yahudilerinin yaşlı kadınlarından ikisi yanıma gelip “Kabir halkı, kabirlerinde muhakkak azab olunurlar” dediler”

dedim. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):

“O kadınlar, doğru söylemişlerdir. Onlar, kabirlerinde öyle bir azab göer ki, o azabı konuşamayan hayvanlar bile işitir” buyurdu.

Aişe:

“Bundan sonra Resulullah (s.a.v.)'i her namazda kabir azabından (Ala) sığınırken görmüşümdür” dedi. [715]

Açıklama:

Tahâvî”nin ifadesine göre bu olay iki defa meydana gelmiştir: Birincisinde; Resulullah, Yahudi kadının sözüne karşılık *“Fitneye maruz kalacaklar, ancak yahudilerdir”* buyurmuştur. ikincisinde ise Yahudi kadını bir arkadaşıyla gelerek Hz. Aişe'nin yanında kabir ından bahsetmiş, Aişe yine bunu kabul etmemiş, sonra bu olayı Resulullah (s.a.v.)'e ması üzerine bu konuda vahiy inmiş ve kabir azabının meydana gelmesinin bir hakikat bu bildirilmiştir.

Bu olaydan önce Resulullah (s.a.v.)'in ümmeti için kabir azabı olup olmadığı ile ilgili ola-ıir şey bilmediği anlaşılmaktadır. Bunu, İmam Ahmed'in Hz. ÂİŞe'den rivayet ettiği şu ten anlamaktayız:

“Bir Yahudi kadını, Aişe'ye hizmet ederdi. Aişe, bu kadına her ne zaman bir :te bulunsa kadın ona:

“Allah senin kabir azabından korusun” diye dua eder. Nihayet Aişe, Resulullah (s.a.v.)'e:

“Ey Allah'ın resulü! Kabirde azab var midiye sordu.” Resulullah (s.a.v.):

“Yahudiler yalan söylemiştir. Kıyamet günün önce hiçbir azab yoktur” buyurdu. Bu olayın üzerinden Allah'ın dilediği aman geçtikten sonra Resulullah (s.a.v.) bir gün öğle zamanı dışarıya çıkarak ildiğine yüksek sesle:

“Ey insanlar! Kabir azabından Allah'a sığının Çünkü “Haktır” diye seslendi.”

Görülüyor ki, Resulullah (s.a.v.) müminler hakkındaki kabir azabını son zamanlarda mesele öğrenmiş ve bundan son derece korunmaları gerektiğini ümmetine öğretmiştir.” [716]

Bu iki hadisten anlaşıldığı üzere; kabir azabını önceki peygamberlerde ümmetlerine haber vermişlerdi. Yalnız eldeki Tevrat nüshalarında kabir azabı ve bahsi geçmemektedir. Fakat Yahudi kadının, bunu, Âişe'ye söylemesi; ya Tevrat'ın ya da önceki peygamberlerin arının bugün elde bulunmayan eski nüshalarında var olduğuna delalet etmektedir. [717]

25- Namazda İken Kendisinden Allah'a Sığınılacak Şeyler

484- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

“Ben, Resulullah (s.a.v.)'in namazda iken Deccâl'in fitnesinden Allah'a sığındığını işittim.” [718]

485- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edüdiğine göre, Resuluilah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Sizden birisi teşehhüd yaptığı zaman şu dört şeyden Allah'a sığınsın: “Allahümme innî eûzu bike min azâbi cehenneme ve min azâbi'I-kabri ve min fitneti'l-mehyâ ve'1-memâti ve min şerri fitneti'l-Mesîhi'd-Deccâli.

Allahım! Cehennem azabından. Kabir azabından, Hayatın ve ölümün fitnesinden, Mesîh Deccâl'in fitnesinden Sana sığınıyorum” buyurdu. [719]

486- Peygamber (s.a.v.)'in hanımı Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

“Peygamber (s.a.v.) namazda:

“Allahümme innî eûzu bike min azâbi'I-kabri ve eûzu bike min fitneti'l-Mesîhi'd-Deccâli ve eûzu bike min fitneti'l-mehyâ ve memâti. Allahümme innî eûzu bike mine'l-me'semi ve'1-meğrami Allahım! Kabir azabından Sana sığmıyorum, Mesîh Deccâl'in fitnesinden Sana sığmıyorum, ölümün ve hayatın fitnesinden Sana sığmıyorum, Allahım! Günahtan ve borçtan Sana sığmıyorum” diye dua ederdi.

Âişe der ki: “Birisi, Peygamber (s.a.v.)'e:

“Ey Allah'ın resulü! Borçtan ne kadar da çok Allah'a sığınıyorsun!” dedi. Peygamber (s.a.v.):

“Çünkü insan borçlandığında konuşup yalan söyler, söz verdiğinde sözünde durmaz” buyurdu. [720]

Açıklama:

Resulullah (s.a.v.) namazın sonunda selam verdikten hadislerde de ifade edildiği şekilde dua ederdi. Bu iki hadiste şu beş şeyden Allah'a sığınmıştın

1- Cehennem azabından Allah'a sığınmak.

2- Kabir azabından Allah'a sığınmak.

3- Hayatın ve ölümün fitnesinden Allah'a sığınmak .

4- Mesih Deccal'in fitnesinden Allah'a sığınmak.

5- Günahtan ve borçlanmaktan Allah'a sığınmak.

Resulullah (s.a.v.)'in bu beş şeyden Allah'a sığınması, kendisinin bu tehlikelere maruz kaldığından dolayı değil, bu tehlikelerin ümmetini beklediğinden ve onlara bunları haber vermek ve Allah'a nasıl dua edileceğini öğretmek istemesindendir. Aynı zamanda bu dua sayesinde müminler, kendilerini bekleyen bu tehlikeleri tanımak ve onlardan korunmak için daha önceden tedbir almak imkanını bulmuş olurlar.

26- Farz Namazdan Sonra Kapılan Zikrin Şekli Ve Bu Zikri Yapmanın Müstehab Olması

487- Sevbân (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.) (farz) namazı bitirdiği zaman üç defa istiğfar eder ve sonra da:

“Allahümme ente's-Selâmu ve minke's-Selâm tebârekte yâ zâ'l-Celâli ve'I-İkrâm (= Allahım! Selâm sensin. Selamet te ancak sendendir. Mübareksin. Ey Celâl ve İkram sahibi)” derdi.

Açıklama:

Hadisin ravisi Velîd der ki: Hadisin diğer ravisi Evzâî'ye:

“Resulullah'ın yaptığı bu istiğfar nasıl olacak?” diye sordum. O da:

“Estağfirullah Allah'a sığınıyorum, Estağfirullah Allah'a sığınıyorum” dersin” dedi. [721]

Resulullah (s.a.v.) selam verdikten sonra üç defa “Estağfirullah” Allah'a sığınıyorum deyip sonra da bu duayı okurdu. Bazen sözkonusu bu zikri okuyacak kadar otururdu. Bununla birlikte bu miktardan fazla oturduğu da sabittir. Bu duayı okurken kıbleye karşı duruşunu bozmaz, duayı okuyup bitirdikten sonra kıble istikametinden dönerdi.

Namazın sonra istiğfar edilmesinden maksat; kulun kıldığı namazla gururlanmayıp yaptığı taatleri azımsaması ve nefsini teskin etmesi gerektiğine işarettir. Çünkü kulun sorumlu tutulduğu şeylerin tamamını, gereğince yapması mümkün değildir. İstiğfarın üç defa tekrarlanması, amelde noksanlık olduğu inancındaki mübalağadan dolayıdır.

İstiğfardan sonra “Allahümme ente's-Selâmu ve minke's-Selâm tebârckte yâ zâ'1-Celâli ve'1-İkrâm” şeklinde dua etmek de sünnettir.

Namazdan sonra okunacak dua konusunda farklı rivayetler bulunmaktadır. Bu, Hz. Peygamber (s.a.v.)'in değişik zamanlarda başka başka dualar okuduğunu gösterir. Yalnız bunlardan bir kısmına diğerlerinden daha çok devam etmiş ve meşhur olmuştur. Bu dua da, bunların en meşhurlarındandır.

488- Muğîre b. Şu'be (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.) (farz) namazı bitirip selam verdiğinde:

“Lâ İlahe illâllâhu vahdehu lâ şerike lehu, lehu'l-mulku ve lehu'I-hamdu ve huve alâ külli şey'in kadîr. Allahümme lâ mania limâ e'tayte velâ mu'tîye limâ mena'te velâ yenfeu zâ'1-ceddi minke'l-ceddu” Allah'tan başka ilah yoktur. Tektir. Ortağı yoktur. Mülk, O'nundur. Hamd, O'na mahsustur. Her şeye güç yeti-rendir. Allahım! Senin verdiğine engel olacak hiç kimse

yoktur. Vermediğini de verecek hiç kimse yoktur. Senin katında hiçbir varlık sahibine varlığı fayda verecek değildir” derdi.” [722]

Açıklama:

Bu hadis de, Resulullah (s.a.v.)'in namazı bitirdikten sonra diğer dualarından farklı olarak bu duayı okuduğunu belirtmektedir. Daha önce de belirtildiği üzere, selam verdikten sonra söylenmesi sünnet olan başka sözler ve dualar da vardır.

489- Ebu'z-Zübeyr'clen rivayet edilmiştir:

“Abdullah İbnu'z-Zübeyr, her namazın sonunda selam verdiğinde: “Lâ ilâhe îllâllâhu vahdehu lâ şerike lehu, lehu'I-mulku ve lehu'l-hamdu ve huvc alâ külli şey'in kadir. Lâ havle velâ kuvvete illâ billahi lâ ilahe illâllâhu velâ na'budu illâ iyyâhu lehu'n-Ni'metu ve lehu'l-Fadlu ve lehu's-Senâu'I-hasenu lâ ilahe illâllâhu muhlisine lehu'd-Dîne ve lev kerihe'l-Kâfirûne (=Allah'tan başka ilah yoktur. Tektir. Ortağı yoktur. Mülk, O'nundur. Hamd, O'na mahsustur. Her şeye güç yetirendir. Güç ve kuvvet ancak Allah'a özgüdür. Allah'tan başka hiçbir ilah yoktur. Biz de ancak O'na ibadet ederiz. Nimet, O'nundur. Fazilet, O'nundur. Güzel Övgü de, O'nundur. Kafirler istemese de dinde samimi olarak Allah'tan başka ilah yoktur” derdi.

Abdullah İbnu'z-Zübeyr der ki: Resulullah (s.a.v.), bu kelimeleri, her namazın sonunda yüksek sesle söylerdi. [723]

Açıklama:

Bu hadis de, Resulullah (s.a.v.)'in namazı bitirdikten sonra okuduğu farklı bir duayı göstermektedir.

490- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Muhacirlerin fakirleri, Resulullah (s.a.v.)'e gelip ona:

“Zengin kimseler, yüksek dereceleri ve devamlı nimetleri alıp gittiler, bize bîr şey bırakmadılar” dediler. Resulullah (s.a.v.):

“Neymiş o?” diye sordu. Muhacirler:

“Onlar, bizim kıldığımız gibi namaz kılıyor, bizim tuttuğumuz gibi oruç tutuyor. Onlar sadaka veriyor; fakat biz onlar gibi sadaka veremiyoruz; onlar köle azâd ediyor, biz onlar gibi köle azad edemiyoruz” dediler. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.);

“Ben size bir şey öğreteyim mi? Onunla, sizi geçenlere yetişir; sizden sonrakileri de geçersiniz. Hem hiç bir kimse sizden daha faziletli olamaz; meğer ki sizin yaptığınız gibi yapmış olsun?” buyurdu. Muhacirler:

“Evet, ey Allah'ın resulü!” dediler. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):

“Her namazdan sonra otuzüç kere tesbîh (=subhanallah), tekbîr (=Allahu Ekber) ve tahmîd (=Elhamdülillah) edersiniz” buyurdu.

Açıklama:

Hadisin ravisi Ebû Salih der ki: Bunun üzerine fakîr muhacirler, bir müddet sonra Resulullah (s.a.v.)'edönüp geldiler:

“Mal ve mülk sahibi (dîn) kardeşlerimiz, bizim yaptığımızı işitmiş; bunun mislini onlar da yaptılar!” dediler. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):

“Ne yapalım! Bu, Allah'ın bir ihsanıdır. Onu dilediğine verir” buyurdu. [724]

Açıklama:

Muhacirlerin fakirleri, Ensar'ın fakirlerinden daha çoktu. Çünkü muhacirler, Mekke'deki ile mülklerini, evlerini ve eşyalarını bırakarak Medine'ye gelmişlerdi. Bir rivayete göre soran Ebu'd-Derdâ' ve başka bîr rivayete göre ise Ebu Zerr'dir.

Macirlerin bu sorusuna karşılık Resulullah (s.a.v.)'in namazdan sonra belli miktarda tahmid ve tekbirde bulunmak suretiyle muhacirlerin sevab hususunda herkesi geçek ifade etmiştir.

Burada şöyle bir soru hatıra gelebilir: Bu kelimeler bu kadar kolay ve meşakkatsiz şu hâlde nasıl olur da cihâd gibi en güç ve en faziletli ibâdetlere denk olabilir?." Bu böyle cevap verilmiştir:

Fakir olduğu hâlde bu kelimelerin, sözkonusu hamd'in hakkı olan ihlâsı eda etmek, en ve en meşakkatli amellerdendir. Sonra sevabın, mutlaka meşakkata göre verilmesi îğlidir. Kelime-i şehâdeti söylemekle kazanılan sevap, bir çok meşakkatli ibâdetlerin dan daha fazladır. Alimlerin ifadesine göre Resulullah (s.a.v.)'le bir an sohbette bunlara hayr ve fazileti hiç bir amelin sevabıyla ölçülemez. Ve o dereceye, başka hiç bir ulaşılamaz.

de fakır muhacirlerin niyetleri, zengin olsalar zenginler gibi amel etmek idi. Bir hadis bulduğuna göre; "Mü'minin niyeti amelinden daha hayırlıdır." Dolayısıyla bu ıulunan muhacirlerin niyetlerine göre cevap verilecek demektir.

Burada da şöyle bir soru hatıra gelebilir: Namaz sonundaki zikirleri zenginler de yaptıkirde vaad edilen sevaba nail olurlar. O hâlde vaziyet yine muhacirlerin şikâyet ettiği alır. Yâni zenginler yine fakirlerden daha faziletli

ve sevaplı olurlar. Çünkü zikir hususun da fakirlerle denk olmakla beraber cihâd ve benzeri meşakkatli mâlî ibâdetlerde onları Buna da şöyle cevap verilmiştir: muhacirlerin maksadı, mutlaka zenginlerden fazla sevap ve derece kazanmak derecelere ve ebedî nimetlere kendilerinin de nail olmalarıdır.

Riyetlerin çoğunda namazdan sonra önce teşbih, sonra tahmîd, daha sonra tekbîr zîkredilmişse de bâzı rivayetlerde tekbîr, tahmîd'den önce zikredilmiş, bâzılarında da, tesbîhden önce yapılacağı bildirilmiştir. Rivâyetlerdeki bu farklılık bu hususta terti şart olmadığını gösterir. Lâkin yine de işe tesbîhden başlamak ondan sonra tahmîd; ıra tekbîrde bulunmak daha uygundur. Çünkü teşbih, Yüce Allah'ın bütün noksan uzak olduğunu içermektedir. Tahmîd'de, Yüce Allah'a kemâl sıfatını ispat vardır, ütün hamd-ü senalar, O'na aittir. Ondan sonra sıra tekbîre gelir. Çünkü tekbîrde, fdır. Bütün noksanlıklardan münezzeh ve bütün hamdü senalara müstahak olan bir ide bulunmak elbetde vâcib olur. İşte bu ta'zîm, tekbîrle eda olunur. Bütün bunlara bir de tehlîl getirilerek zikre son verilir. Tehlîlden maksat, “La ilahe İllallah” Bu cümle, Allah'ın birliğine ve tek olduğuna delâlet etmektedir.

Bu zikirlerin ne zaman yapılacağını belirtme hususunda bâzı rivayetlerde: “Her namazdan sonra”, diğer bâzı rivayetlerde: “Her namazdan sonraki dualarda”, bir rivâyette; Her namazın peşinde” denilmiştir. Buradaki “Namaz” ifadesiyle, farz ve nafile her nadasa da alimlerin çoğu onu farz namaz şeklinde yorumlamışlardır. Çünkü 487 nolu ücra rivayetinde “Namaz”dan maksadın, “Farz namaz” olduğu belirtilmiştir. Anlaşılıyorki, alimler mutlak olan diğer rivayetleri bu rivayet doğrultusunda yorumlamışlardır.

491- Ka'b b. Ucre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Bazı muakkibât (farz namazın peşisıra söylenecek güzel kelimeler vardır ki, bunları her farz namazın ardından söyleyen yada yapan kimse hiçbir zaman ziyanda olmaz. Bunlar; otuz üç defa teşbih çekmek, otuz üç defa hamd etmek, otuz dört defa da tekbir getirmektir.” [725]

492- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.)'in şöyle buyurmaktadır:

“Kim her namazın sonunda Allah'a otuz üç defa teşbih, otuz üç defa hamd eder ve otuzrüç defa da tekbirde bulunursa bunların toplumu doksan dokuz eder. Yüzün tamamında ise “Lâ ilahe illâllâhu vahdehu lâ şerike lehu, lehu'l-mulku ve lehu'l-hamdu ve huve alâ külli şey'in kadir (Allah'tan başka ilah yoktur. Tektir. Ortağı yoktur. Mülk, O'nundur. Hamd, O'na mahsustur. Her şeye güç yetirendir” derse günahları denizin köpüğü kadar bile olsa yine bağışlanır.” [726]

Açıklama:

Konuyla ilgili hadislerde sözkonusu teşbihlerin sayısı, farklı şekillerde gelmiştir. Bâzılarında otuzüç adet olacağı belirilmiştir. Nitekim 486, 487, 488 nolu hadisler bu şekildedir. Nesâî'nin rivayet ettiği Zeyd b. Sabit hadisinde teşbihlerin sayısı yirmibeş; Abdullah İbn Ömer hadisinin bâzı geliş yollarında onbir, Tirmizî ile Nesâî'nin rivayet ettikleri Enes hadisinde on; Enes hadisinin bâzı geliş yollarında bir; Taberânî'nin rivayet ettiği Cühenî hadisinde yetmiş;

“Nesâî'nin rivayet ettiği Ebû Hureyre hadisinin bâzı geliş yollarında yüz defa teşbih, tekbîr ve tahmîd edileceği; bu yapılırsa yapan kimsenin günahları denizin köpüğünden bile çok olsa bağışlanacağı ifade edilmiştir.

Acaba zikir hususundaki bu farklı sayıların belirtilmesin deki hikmet nedir?

Alimlerin ifadesine göre bunlardaki hikmet sırrını bilmesek bile her şeyden önce emre sarılmaktır. Çünkü Peygamber (s.a.v.)'in sözleri hikmetten uzak değildir.

Aynî konuyla ilgili olarak şöyle der:

“Teşbihlerin sayısı hakkındaki ihtilâf; şahıslara, hâl ve zamanlara göre değişiktir. Bunlar şöyle açıklanabilir: Namazdan sonra bir defa zikirde bulunmayı emretmesi, bir adedi en küçük sayı olup ondan aşağı başka sayı bulunmadığındandır. Altı defa zikir emredilmesi, günlerin sayısı altı olduğu içindir. Dolayısıyla namaz sonunda altı defa zikirde bulunan kimse haftanın her gününde bir defa zikir etmiş ve bütün günlerini zikir bereketiyle doldurmuş gibi olur. On defa zikir tavsiye edilmesi, her hayr on kat sevapla karşılık göreceğindendir. Onbir de öyledir. Bunda onun muhakkak olduğuna kesin bir şekilde hüküm meydana gelsin diye bir de fazlalık vardır. Yirmibeş defa zikir tavsiye edilmesi, günde ve gecede yirmidört saat bulunduğundandır. Onbir de olduğu gibi bunda da yirmidört adedi kesin olarak anlaşılmak için üzerine bir sayı daha ilâve edilmiştir. O hâlde namazdan sonra yirmibeş defa zikr-u tesbîhde bulunan kimse, gün ve gecenin her saatinde zikir etmiş gibi olur. Zikrin otuzüç aded yapılmasının tavsiye buyurulması, bu sayı üçie çarpıldığı zaman doksan dokuz ettiği içindir. Binaenaleyh bu mikdâr zikirde bulunan kimse Allah Teâlâ'yı doksandokuz İsmi ile zikretmiş gibi olur.”

Zikrin yetmiş defa yapılmasının emir buyurulması, bire on hesabı ile yetmişe karşı yediyüz sevap verileceği içindir. Nitekim Cühenî hadisinde bu şekilde belirtilmiştir.

Yüz defa zikirden ise çoklukta mubâlega kasdolunmuşdur. Çünkü yüz adedi, sayıların üçüncü derecesidir.

Bu sayıların hangisinin tercih edilmesi meselesine gelince; zikrin her çeşidini otuz üçer defa yapmak yâni otuzüç defa “Sübhânallah”, otuzüç defa “Elhamdülillah”, otuzüç defa da “Allâhu Ekber” demek hepsinden daha uygundur. Kadı İyâz:

“Bu, hadisin ravisi Ebû Salih'in te'vîlinden daha uygundur” diyor.

Tekbîrlerin sonunda “Lâ ilahe illallahu vahdehu lâ şerike leh” denilirki, bununla yüz tamam olur. Bir rivayette, tekbîrin otuzdört adet yapılacağı belirtilmiştir. Bunlar, mevsuk râvîler tarafından yapılmış ilaveler olduğu için kabul edilmeleri gerekir. Nevevî'nin ifadesine göre; insan ihtiyatla hareket etmeli ve otuzüç defa tesbîh, otuzüç tahmîd, otuzdört defa da tekbîrde bulunmalı; en sonunda da tehlîli yapmalıdır. Ona göre, bu şekilde bütün rivayetlerin arası uzlaştırılmış olur.

Acaba sözkonusu sayılardan az veya çok tesbîh veya tahmîdde bulunulursa vaad edilen sevap verilir mi, verilmez mi?

Alimlerden bâzılarına göre; fazlalık veya noksanlık, kasten yapılırsa vaad edilen sevap verilmez. Çünkü olabilir, bu sayıların bir hikmeti ve özelliği bulunur da sayı noksan bırakılmak veya fazla yapılmak suretiyle bu hikmet ve özellik, zayi olur.

Fakat diğer bâzı alimler, bu görüşü doğru bulmamış, istenilen sayı doldurulduktan sonra yapılan fazlalık, vâad edilen sevabı gidermez, demişlerdir. Bu görüş daha makbul görünmektedir. [727]

27- Başlangıç Tekbiri ile Kıraat Arasında Okunacak Dua

493- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

Resulullah (s.a.v.) namaza başlamak için tekbir aldığı zaman Kur'an okumazdan önce kısa bir müddet susardı. Ben bir gün ona:

“Ey Allah'ın resulü! Annem-babam sana feda olsun. Biliyorsun ki, şu başlangıç tekbîri ile kıraat arasındaki susman sırasında ne diyorsun?” diye sordum. O da:

“Allahümme bâid beynî ve beyne hatâyâyâ kemâ bâadte beyne'l-meşrıkı ve'1-mağribi. Allahümme nakkinî min hatâyâyâ kemâ yunakka's-sevbu'l-ebyedu mine'd-denesi. Allahümme'ğsilnî min hatâyâyâ bi's-selci ve'l-mâi ve'I-beredi (Allahım! Benim ile günahlarımın arasını doğu ile batı arası gibi uzak eyle! Allahım! Beni günahlarımdan beyaz elbisenin kirden temizlendiği gibi temiz eyle! Allahım! Beni; günahlarımdan karla, suyla ve doluyla yıka!” derim” dedi.[728]

Açıklama:

“Allahım! Benim ile günahlarımın arasını doğu ile batı arası gibi uzak eyle” sözünün mânâsı; geçmiş günahlarımı affet ve de beni günah işlemekten koru demektir.

Günahlardan temenni edilen uzaklığın doğu ile batı arasındaki uzaklığa benzetilişindeki benzetme yönü, doğu ile batının bir araya gelmesinin imkânsızlığıdır. Kişinin günahlara yaklaşması, doğu ile batının birbirine yaklaşmasına benzetilmiştir. Buna göre bu duanın mânâsı şöyledir:

“Allahım! Beni günahlardan doğu ile batı arasındaki uzaklık kadar uzakJaştir. Doğu ile batı nasıl birbirine uzak ve birleşmeleri imkânsız iki yön ise, günahlarım ile benim aramı da aynı derecede uzaklaştır ve birleşmesi imkânsız iki zıt kutub hâline getir”

“Allahım! Beni günahlarımdan beyaz elbisenin kirden temizlendiği gibi temiz eyle” cümlesinde; günahlardan arınma, beyaz kumaşın kir ve pastan arınmasına benzetilmiştir. Çünkü beyaz kumaş kir ve pası başkalarına nispetle daha çok belli ettiği ve kir götürmediği için üzerinde en küçük bîr kir veya pas olsa beyazlığını kaybeder. Böyle bir kumaşın beyaz rengini muhafaza edebilmesi en küçük bir lekeden dahi uzak olmasına bağlıdır. Yani bu dua ile günahlardan en küçük bir izin bile kalmaması istenmiştir.

“Beni; günahlarımdan karla, suyla ve doluyla yıka” duasında geçen günahların; kar, su ve doluyla yıkanması sözünde de mecaz vardır. Günahlar adeta kar, su ve doluyla temizlenebilen bir kere benzetilmiştir. Bu üç maddenin tabiatında kirleri temizleme özelliği bulunduğu gibi ateş söndürme özelliği de vardır. Günah da, hem pistir ve hem de sahibini cehenneme sürüklediği için bir ateş mesabesindedir.

Resulullah (s.a.v.)'in bu üç duası üç zaman nazaran yapılmış olabilir:

1- Günahlardan uzaklaştırmak geleceğe,

2- Beyaz kumaş gibi temizlemek şimdiki zaman,

3- Yıkamak da geçmiş zaman ait olabilir.

Hadis, farz olsun yada nafile olsun iftitah/başlangıç tekbîri ile Fatiha arasında dua okumanın meşru olduğunu göstermektedir.

Namaza İstiftahın/başlamanın neyle yapılacağı, alimler arasında tartışma konusu olmuştur. İmam Ahmed ile İmam A'zam Ebu Hanife'ye

göre namaza başlama, “Subhaneke” duasıyla olur. Delilleri, Hz. Âişe'den gelen hadistir. Bu hadiste, Resulullah (s.a.v.)'in namaza “Subhaneke” duasıyla başladığı bildirilmektedir. Hadis, sahihtir.[729]

494- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.) ikinci rekattan üçüncü rekata kalktığı zaman kıraate “Fatiha” süresiyle başlayıp susmazdı.” [730]

Açıklama:

Bu hadis, ilk oturuştan üçüncü rekata kalkıldığı zaman susmak gerekmeyeceğine yani orada “Subhaneke” ve benzeri gizli bir dua okumanın meşru olmadığını göstermektedir.

Zaten bunu iddia eden de olmamıştır. Sadece ikindi yada yatsı namazından önce kılınan dörder rekat sünneti gayri müekkedelerde üçüncü rekata kalkıldığında “Subhanake” duası okumak güzel görülmüştür. Yine Teravih namazı da dört rekat kılındığında bunun hükmü de böyledir.

495- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Bir adam cemaatle namaza yetişmek için hızlıca nefes nefese mescide gelip hemen safa girip:

“el-Hamdu lillâhi haniden kesîran tayyiben ve mubâreken fîh” Allah'a hayrı çok ve devamlı bol bol hamd olsun” dedi. Resulullah (s.a.v.) namazı bitirince:

“O sözleri söyleyen hanginizdi?” diye sordu. Cemaat sustu. Resulullah (s.a.v.) tekrar:

“O sözleri söyleyen hanginizdi?” diye sordu. Bunun üzerine bir kimse:

“Cemaata soluk soluğa koşarak yetiştim. Bunun için de onları ben söyledim” dedi. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):

“Doğrusu oniki melek gördüm ki, bu sözü hangisi Hakk'ın huzuruna çıkaracak diye yarış ediyorlardı” buyurdu.[731]

Açıklama:

Bu hadiste sözü geçen kimse, okumuş olduğu duayı; ister cemaate yetiştiğinden dolayı ve isterse içten gelen bir arzuyla mücerred bir ta'zim ve şükür maksadıyla okumuş olsun, her iki halde de Resulullah (s.a.v.)'in tasdik ve onayına mazhar olmuştur. On iki tane meleğin bu hamd-ü senanın sevabını yazmakta yarış ettiklerini haber vermesiyle de bu sözleri namazda söyleyen bir kimsenin büyük bir ecir ve sevaba nail olacağını belirterek bu fiile teşvik etmiştir.

Müslim ve Nesâî'nin rivayetlerinde ise, hâdise: “Resulullah (s.a.v.) namazını bitirince, *“O sözleri söyleyen hanginizdi?”* diye sordu. Cemaat sükût etti. Bunun üzerine Resulullah tekrar:

“Bunları söyleyen hanginizdi? Zira zararlı bir şey söylemedi” buyurdu” ilamına gelen lâfızlarla anlatılmaktadır. Hanefiler bu gibi zikirlerin ancak nafile namazlarda ıpılabileceğini farz namazlarda ise, teşehhüdden sora caiz olduğunu söylerler. “Bu duanın vabını yazan meleklerin sayısının on iki olmasının hikmetini ancak Allah ve Resulü” bilir.

Humeyd'in bu hadise ilave ettiği cümleden de anlaşılıyor ki, Resûlullah (s.a.v.) namaza şarak gitmeyi hoş karşılamamıştır. Çünkü bilindiği gibi imama teşehhüdde bile yetişen nse cemaat sevabına nail olur. İmam selâm verdikten sonra da kalkar cemaatle kılamadığı tatlan yalnız başına kılar.

Hadisin zahirine bakılırsa buradaki melâike-i kiramdan maksat Hafaza melekleri değil. Nitekim Buhârî ile Müslim'in Ebû Hureyre (r.a)'den ittifakla rivayet ettikleri hadis, bunu stermektedir. Çünkü sözkonusu hadiste; *“Allah Teâlâ'nm öyle melekleri vardır ki ınlar yollarda dolaşarak zikir ehlini ararlar”* buyurulmaktadır. [732]

496- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Bir defasında Resûlullah (s.a.v.)'le birlikte namaz kılarken birden cemaattan biri;

“Allahu Ekber kebîran ve'1-hamdu lillâhi kesîran ve subhânellâhi kraten ve esîlâ” (Allah en büyüktür. O'na çok hamd olsun. Allah'ı, sabah-akşam teşbih ederim” dedi. Resûlullah (s.a.v.):

“Filanca ve filanca sözleri söyleyen kimdir?” diye sordu. Cemaattan biri:

“Ey Allah'ın resulü! O sözleri söyleyen bendim” dedi. Bunun üzerine Rasulullah (s.a.v.):

“Ben bu sözlere şaştım. Öyle ki, bu sözler için gök kapıları açıldı” buyurdu.

Abdullah İbn Ömer:

“”Ben, Resulullah (s.a.v.)'in bunu söyleiğini duyudm duyah bir daha bu sözleri söylemeyi bırakmadım” dedi. [733]

Açıklama:

Hadis, aynen bundan önceki hadisin manasındadır. Olması da, bir çok defa olması da muhtemeldir.

“Gök kapılarının açılması"ndan maksat; bu kelimelerle yapılan duanın kabul edilmesidir. Çünkü duaların kıblesi, gökyüzüdür.”

Abdullah İbn Ömer'in sözü, bu şekilde yapılan duanın devamlı surette yapılmasını teşvik mahiyetindedir.

28- Namaza Vakarla Ve Sükunetle Gelmenin Müste-Hab Olması Ve Koşarak Gelmenin Yasak Olması

497- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Resulullah (s.a.v.)'in:

“Farz namaza kamet getirildiği zaman ona koşarak gelmeyip yürüyerek gelin. Çünkü size sükunet yaraşır. Yetişebildiğinizi imamla kılın. Yetişemediğinizi de (imamın selam vermesinden sonra kendi başınıza tamamlayın” buyurduğunu işittim. [734]

Açıklama:

Hadis, namaza kamet getirilirken koşarak ona yetişmeye çalışan kimse, yorulur ve bitkin düşer. Namaza bu şekilde başlar. Böyle yorgun ve bitkin bir halde kılınan namazda ise beklenilen huşu meydana gelmez. Fakat namaza vaktinde, vakar ve sükunetle giden kimse mescide kametten önce varacağı için dinlenme fırsatı bulur. Bu suretle hiçbir telaş ve

yorgunluk hissetmeden kılınan namaz elbette huşu itibariyle daha mükemmel olur.

“Sükunet” ile “Vakar” kelimeleri, bazılarına göre aynı manadadır. Nevevî'ye göre ise sükunet, harketlerinde ağırbaşlı davranmak, abes sayılan şeylerden kaçınmaktır. Vakar ise duruşla olur. Yani bağı bağıra konuşmamak gibi davranışlardan kaçınmakla olur. [735]

498- Ebu Katâde (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Bir defasında Resulullah (s.a.v.)'le birlikte namaz kılıyorduk. Derken bir gürültü işitti.” Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):

“Size ne oluyor öyle?” buyurdu. Sahabiler:

“Namaza yetişmek için acele ettik” dediler. Resulullah (s.a.v.):

“Bir daha böyle yapmayın. Namaza geldiğiniz zaman sükuneti sağlayın. Namazdan yetişebildiğiniz kadarım imamla birlikte kılın, yetişemediğinizi de imam selam verdikten sonra tek başınıza tamamlayın” buyurdu. [736]

Açıklama:

Hadisin değişik rivayetlerinde geçen “Kaza” kelimesi ile “Tamamlama” kelimesinin aynı anlama gelip gelmediği hususunda ihtilaf edilmiştir. İşte imama sonradan yetişen bir kimsenin, imamla birlikte kıldığı rekatlar, namazının başında mı, yoksa sonunda mı olacağı meselesindeki görüş ayrılığı buradan çıkmaktadır. Bu konuda dört görüş vardır:

1- Cemaata sonradan yetişen kimseye mesbûk derler. Mesbûkun imamla birlikte kıldığı rekâtlar namazının başıdır, imam selâm verdikten

sonra yalnız başına kıldığı rek'âtlar namazının sonudur. İmam Şafiî, İshâk ve Evzâî'nin görüşleri bu şekildedir.

2- Mesbûkun imamla beraber kıldığı rek'âtlar fiillere nispetle namazının başıdır. Dolayısıyla geri kalan kısmını o fiillerin üzerine bina eder. Fakat kalan kısımlara nispetle namazının sonudur. Şu hâlde geriye kalan kısımlan kaza eder. İmam Mâlik 'in görüşü bu şekildedir.

3- Mesbûk'un imamla beraber kıldığı rek'âtlar namazının başıdır.Şu kadar var ki imama yetiştiği rekâtlarda fatiha ile birlikte bir sûre okur, İmamdan sonra kıldığı rek'âtlarda ise yalnız fatihayı kaza eder. Çünkü bu rek'âtlar onun namazının sonudur. Zahirîler, Müzeni ve İshâk'ın görüşü bu şekildedir.

4- Mesbûk'un imamla birlikte kıldığı rek'âtlar, namazının sonudur. İmamdan sonra mesbûk namazın kalan fiil ve kısımlarını kaza etmiş olur. İmamA'zam'la bir rivayette İmam Ahmed b. Hanbel 'in görüşü bu şekildedir.

Hanefiler, Şafiilerin deliline; “Tamamlayınız” emrinin, mesbukun namazı imamın namazına bağlı olduğu için verilmiştir” şeklinde cevap vermişlerdir. Yani mesbukun yetişemediği rekatların kaza etmesi, namazın noksan kalan yerlerini tamamlamaktır. [737]

29- Cemaatin Farz Namazı Kılmak için Ne Zaman Ayağa Kalkacağı Meselesi

499- Ebu Katâde (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Namaza kamet getirildiği zaman beni görmedikçe ayağa kalkmayın!” [738]

500- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Namaza kamet getirilmişti. Biz de kalkıp Resulullah (s.a.v.) yanımıza çıkmadan önce safları düzelttik. Derken Resulullah (s.a.v.) geldi. Namazgahına durdu, tekbir almadan önce gusül abdesti alması gerektiğini hatırladı.”

“Derhal oradan ayrıldı, bize de:

“Yerinizde durun!” buyurdu.

“Biz, Resulullah (s.a.v.) yanımıza çıkıp gelinceye kadar ayakta onu bekledik. Yıkanmıştı. Başından su damlıyordu. Tekbir aldı ve bize namazı kıldırdı. [739]

501- Câbir b. Semure (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Bilal, güneş tam tepeden batı yönüne doğru kaydığında ezanı okurdu. Peygamber (s.a.v.) hücresinden çıkmadıkça namaz için kamet getirmezdi. Hücresinden çıkıp da onu gördüğünde namaza kamet getirirdi.” [740]

Açıklama:

497 nolu hadiste “Bilâl, Peygamber (s.a.v.) hücresinden çıkmadıkça namaz için kamet getirmezdi” manasındaki hadis ile 495 nolu hadis arasında bir çelişki yoktur. Hafız İbn Hacer, bu iki hadisin arasını şöyle birleştirmektedir: Hz. Peygamber (s.a.v.)'in hücresinden çıktığını gören Bilâl (r.a.) hemen kamete başlardı. Cemaat de, ondan sonra Hz. Peygamber (s.a.v.)'in gelmekte olduğunu görür ve saf tutmaya başlardı. Dolayısıyla bu

iki hadis arasında bir fark yoktur. Yine 496 nolu *“Namaza kamet getirildi, biz de Resûlüllah (s.a.v.) yanımıza çıkmadan önce kalkarak saf olduk”* hadisi ile *“Namaz için kamet getirildi. Cemaat saflarını düzenledi. Sonra Peygamber hücresinden çıktı”* [741] hadisi arasında da bir çelişki söz konusu değildir. Çünkü bu hadisler, Hz.Peygamber (s.a.v.)'in odasından çıkacağı tecrübe ile bilinen saatte kamet edip saf tutmanın caiz olduğuna delâlet ederken; konumuzu teşkil eden hadis-i şerifleri Hz. Peygamber (s.a.v.)'in odasından çıktığı görülünceye kadar kamet getirmemenin ihtiyata daha uygun olduğuna, çünkü Hz.Peygamber (s.a.v.)'in aniden çıkan bir mazereti sebebiyle odasından çıkmakta gecikmesi halinde cemaatin uzun süre ayakta beklemesi icab edeceğine, bunun da bıkkınlığa sebeb olacağına delâlet etmekte ve bu şekilde acele davranmaktan nehy etmektedir. Dolayısıyla bu iki husus arasında bir çelişkiden söz edilemez.

Kamet getirilirken cemaatin hangi cümlelerde ayağa kalkacağı meselesi de fıkıh imamları arasında ihtillaf konusu olmuştur. Alimlerin bu konudakü görüşlerini şu şekilde özetleyebiliriz:

Mâlikîlere göre: Cemaatin namaza kalkması için belli bir vakit yoktur. İsterse ikâmet edilirken isterse ikâmet bittikten sonra namaza kalkabilir.

Şafülere göre ise, müezzin ikâmeti bitirdikten sonra ayağa kalkılır.

Hanbelîlere göre, Müezzin “Kad kameti's-Salât” derken ayağa kalkılır, fakat imam ayağa kalkmamışsa, müezzin “Kad kameti 's-Salât” demiş olsa bile yine de kalkılamaz.

Hanefîlere göre; Müezzin “Hayye ala'l-Felâh” derken ayağa kalkılır. “Kad kâmeti's-Salât” denildiği anda imam namaza başlar, imam olan zat bu hareketiyle müezzini tasdik etmiş olur. Bununia beraber ikamet bittikten

sonra da tekbir almasında bir beis yoktur. Hatta İmam Ebû Yûsufla diğer üç mezheb imamına göre uygun olan da budur. [742]

30- Namazın Bir Rekatına Yetişen Kimsenin, O Namaza Yetişmiş Sayılması

502- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Kim, imamla birlikte kılınan namazın bir rekatına yetişirse o namaza yetişmiş demektir." [743]

Açıklama:

Hadis, zahiri anlamıyla mutlaktır. Dolayısıyla bütün namazlarla alakalıdır.

Bununla birlikte bir rekata yetişen kimsenin namaza yatişmiş olmasından maksat; cemaatın farzına yetişmiş, eda hükmüne yetişme veya vücubuna yetişme manalarından biri de olabilir.

503- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır;

"Kim güneş doğmadan önce sabah namazının (farzının) bir rekatına yetişirse sabah namazına yetişmiş demektir. Kim de güneş batmadan önce ikindinin (farzının) bir rekatına yetişirse ikindi namazına yetişmiş demektir." [744]

Açıklama:

Hadis; güneş batmadan önce ikindinin veya güneş doğmadan önce de sabahın birer rekatine yetişen kimsenin bu vakitlere yetişmiş olacağına işaret etmektedir.

Bununla birlikte ikindi namazının bir rekatinİ kıldıktan sonra güneş batıverse, bütün alimlerin ittifakıyla, namaz bozulmaz., o namazın tamamlanması gerekir.

Şafiî, İmam Mâlik ile Ahmed b. Hanbeİ'e göre; sabah namazı, ikindi namazı gibi-Yani bir rekatini kıldıktan sonra güneş doğarsa namaza devem etmek gerekir.

Ebu Hanîfe'ye göre ise; sabah namazı kılınırken güneşin doğması halinde namaz boiuş olur.

504- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle bunaktadır:

"Kim güneş batmadan önce ikindi namazının farzının bir secdesine ya güneş doğmazdan önce sabah namazının (farzının) bir secdesine yetişirse, anıaza yetişmiş demektir." [745]

Açıklama:

Bu hadise göre, bir kimse ikindi namazının bir rekatını kıldıktan sonra selam vermeden t çıksa namazı bozulmaz. Bu namazı tamamlamak gerekir. Bütün alimler bu konuda k etmişlerdir.

Sabah namazına gelince; Şafii, Malik ile Ahmed'e göre hüküm yine edir. Ebu Hanife'ye göre ise sabah namazını kılarken güneş doğarsa namaz

batıl olur.

Tahâvî'ye göre buradaki “Yetişmek” kelimesinden maksat; güneş doğmazdan önce çkların ergenliğe girmesi, hayızlı kadınların temizlenmesi ve Hıristiyanların İslam'ı kabul etmesi anlamında olabilir. Çünkü hadiste “Yetişmek” ifadesi geçmekte, fakat namazdan bahmemektedir. Dolayısıyla sözkonusu bu kimseler ile benzeri durumdakiler, sabah namazı yetişmiş olurlarsa onu kaza etmek kendilerine farz olur.

Burada “Secde”den maksat; Müslim'in rivayetinde açıklandığı üzere “Rekaf”tır. Zaten İbn Mâce esâî'nin rivayetinde de “Secde” ifadesi yerine “Rekat” ifadesi geçmektedir.

31- Beş Vakit Namazın Vakitleri

505- Ebu Mes'ud (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“ResuluLlah (s.a.v.)'i, beş vakit namazı parmaklarıyla sayarak:

“Cebrail inip bana imam oldu; ben de onunla namaz kıldım, sonra onunla namaz kıldım, sonra (yine) onunla namaz kıldım, sonra (yine) onunla namaz kıldım, sonra (yine) onunla namaz kıldım” buyururken işittim.[746]

Açıklama:

Hadis, namazın edası için vaktin şart olduğunu belirtmektedir. Zaten “Vakit”, namazın farzları içerisinde yer almaktadır. Dolayısıyla vakit

gelmeden kılınan namaz, vakit namazının yerini tutmaz. Bu konuda alimler arasında bir görüş ayrılığı yoktur.

Ayrıca hadis, namaz vakitlerinin Cebrail tarafından gösterildiğini anlatmaktadır.

506- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

"Resulullah (s.a.v.) ikindi namazını güneş benim hücremde görünmekteyken henüz (odamın duvarına) gölge dönmeden kılardı." [747]

Açıklama:

"Benim odamda görünmekteyken" ifadesi; Peygamber (s.a.v.)'in ikindi namazını vaktin başında kıldığını açıklamaktadır.

"Henüz odamın duvarına gölge dönmeden" ifadesi; gölgenin odanın içerisine yayılmasıdır. "Zuhur" yükselme kelimesinin; güneşe nispetle odadan çıkmak ve gölgeye nispetle ise odanın içine yayılmak manasında gelmesi itibariyle birbirine zıt değildir. Çünkü gölgenin yayılması, ancak güneş çıktıktan sonra mümkün olur. Ayrıca Hz. Aişe'nin odası, dar ve alçak idi. Bu nedenle de güneş çabucak çekilir ve görünmez olurdu.

Bu hadis; ikindi namazını edada acele etmenin daha faziletli olduğunu söyleyen İmam Şafiî, Hattâbî ile Nevevî gibi alimlerin görüşlerini desteklemektedir.

Hanefilere göre; ikindi namazını, vaktin başında değil de sonunda kılmak kılmak müstehabtır.

507- Abdullah İbn Amr (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Sabah namazını kıldığınız vakit yok mu o vakit tâ güneşin ilk ışığı doğuncaya kadar devam eder. Sonra öğleyi kıldığınız vakit (yok mu) o vakit, tâ ikindi oluncaya kadar devam eder. ikindi namazını kıldığınız zaman yok mu o vakit, tâ güneş sararıncaya kadardır. Akşam namazını kıldınız mı, onun vakti de, tâ şafak kayboluncaya kadar devam eder. Yatsıyı kıldığınız vakit (yok mu) o vakit de, gecenin yarışına kadar devam eder.” [748]

508- Abdullah İbn Amr (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Öğle'nin vakti, güneş tam semanın ortasından batıya doğru meylettiği zamandan başlayarak, bir kimsenin gölgesi uzunluğu kadar oluncaya kadar yâni ikindinin vakti girmediği müddetçedir. ikindinin vakti, güneş sararmadığı müddet etmektedir. Akşamın vakti, şafak kaybolmadığı müddetçedir. Yatsı namazının vakti, mutedil uzunluktaki gecenin yarısına kadardır. Sabah namazının vakti; tan yeri ağardıktan, güneş doğmasına az kalıncaya kadar devam eder. Güneş doğduğuğunda namaz kılmayı bırak. Çünkü güneş, şeytanın iki boynuzu arasından doğar.” [749]

Açıklama:

Hadis, namaz vakitlerinin çıkış zamanlarını tespit etmektedir.

Müslim'in sarihlerinden Übbî'nin ifadesine göre bu hadis, hiç bir namazın ilk vaktini etmemekte, yalnız vakitlerin nerede son bulduğunu bildirmektedir.

Sabah namazının ilk vakti Fecr-i sâdık yahut Fec-i sâni denilen hakîkî aydınlıkla başlar. Bu aydınlıkdan önce ufukda sark'dan, garb'a doğru

yükselen bir aydınlık görünür, buna “Fecr-i kâzip” yâni yalancı fecr derler. Ondan sonra cenûb'dan, şimâl'e doğru yayılan bir aydınlık daha zuhur eder ki buna “Fecr-i sâdık” yâni hakîki fecir denilir. İşte sabah namazının ilk vakti bununla başlar.

Görülüyor ki sabah namazının vakti güneş doğmakla sona ermektedir. Güneş doğduk-dan sonra kılınan sabah namazı kaza olur.

Bu hadiste öğlenin, ilk vakti bildirilmediği gibi vaktinin sonu dahî sarahaten beyân edilmemiş; yalnız ikindi vaktinin girmesiyle sona ereceğine işaret buyurulmuştur.

Öğle'nin vakti güneşin zevalinden başlar.

İmam A'zam'a göre,öğlenin vakti, her şeyin gölgesi iki misli olduğunda öğlenin namazının vakti çıkar.

Bu hadis-i şeriften ikindinin vaktinin güneşin sarardığı ana kadar devam ettiği anlaşılmaktadır. Halbuki başka rivayetlerde ikindi namazının güneş batmcaya kadar kılınabileceği beyân edilmekte idi. Buna göre hadisler arasında bir tearuz olduğu görünümü ortaya çıkmaktadır. Alimler bu çelişkiyi ortadan kaldırmak üzere bu hadis-i şerifte gösterilen ikindi vaktinin kâmil vakit olduğunu söylemişlerdir. Buna göre ikindi namazını güneş sararmadan önce kılmak efdal, fakat güneşin batmasından önce kılmak kerâheten caizdir.

Alimlerden bir kısmı akşam namazı vaktinin batıdaki kırmızı şafağın kaybolması ile son bulduğu, diğer bir kısmı da kırmızılıktan sonra meydana gelen beyazlığın kaybolması ile son bulduğu görüşündedirler. İmam Şafiî, Ebû Yûsuf ve İmam Muhammed birinci görüştedir. Bu hadis-i şerif bu görüşü takviye etmektedir. İmam Azam ve Evzâî de ikinci görüştedirler.

Hanefî mezhebinde fetva, Ebû Yûsuf ve Muhammed'in görüşlerine göre verilmiştir.

Yatsının vakti, şafağın kaybolmasından başlayarak tan yeri ağarıncaya kadar devam eder.

509- Büreyde (r.a)'tan rivayet edilmiştir;

“Bir adam, Peygamber (s.a.v.)'e gelip ona namaz vakitlerini sordu. Resulullah (s.a.v.), o adama:

“Namazda bizimle beraber hazır bulun!” buyurdu. Derken Bilâl'e emretti, o da alaca karanlıkta ezanı okudu, Resulullah (s.a.v.) fecir doğduğu zaman sabah namazını kıldırdı. Sonra güneş, göğün ortasından biraz meyil ettiği vakit, Bilal'e öğle ezanını okumasını emretti. Sonra güneş yüksekte iken Bilal'e ikindi ezanını okumasını emretti. Sonra güneş battığı zaman Bilal’e) akşam ezanını okumasını emretti. Sonra şafak kaybolduğu zaman Bilal'e yatsı ezanını okumasını emretti.

Ertesi gün Bilâl'e yine emretti, o da sabah ezanını; ortalık aydınlandıkdan sonra okudu. Sonra öğle ezanını (Bilal'e) okumasını emretti. Bilâl, öğle ezanını serinlik zamanında okudu. Sonra güneş henüz beyaz, tertemiz olup rengine hiç bir sarılık karışmamış bir hâlde iken (Bilal'e) ikindi ezanını okumasını emretti. Sonra şafak kaybolmadan (Bilal'e) akşam ezanını okumasını emretti. Sonra gecenin üçte bîri yada bir kısmı (hadisin râvîsî Harâmî, burada şüpheye düşmüştür) gittiğinde (Bilal'e) yatsı ezanını okumasını emretti. Sabah olunca:

“Soruyu soran kimse nerede? İşte şu gördüğün zamanların arası, namaz vakitleridir” buyurdu. [750]

Açıklama:

Resulullah (ş.a.v)'in, soruyu soran kimseye, her namazı iki gün bilfiil kılarak göstermesi, namazın biri fazilet ve diğeri de ihtiyarî olmak üzere iki vakti olduğuna delildir.

32- Şiddetli Sıcak Olduğunda Ogle Namazını Serinliğe Bırakmanın Müstehab Olması

510- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Sıcak arttığında (öğlen) namazını serinliğe bırakın. Çünkü sıcağın şiddeti, cehennemin kaynamasından dolayıdır." [751]

511- Ebu Zerr (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

"Resulullah (s.a.v.)'in müezzini öğle namazı için ezan okumak istedi. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.), müezzine:

"Namazı serinliğe bırak, serinliğe bırak yada bekle, bekle! Çünkü sıcağın şiddeti, cehennemin kaynamasından dolayıdır. Sıcak arttığında namazı serinliğe bırakın" buyurdu.

Ebu Zerr:

"Tepeciklerin gölgelerini görünceye kadar bekledi. Namazı öyle kıldık." dedi.[752]

Açıklama:

Bu hadis; yaz aylarında öğle namazını, ortalık serinleyinceye kadar ertelenmesi tavsiye edilmektedir. Yalnız öğle namazının ortalık serinleyinceye kadar ertelenmesinin hikmetinin ne olduğu konusunda ihtilaf edilmiştir. Bazı alimlere göre; geciktirme, meşakkati uzaklaştırmak içindir. Çünkü sıcak, huşuya engel olur. Bazılarına göre ise; sıcağın şiddetlendiği bu vaktin, azabın yayılma vakti olmasıdır. Bazılarına göre ise nedenini araştırmak lüzumsuzdur. Çünkü namazı serinliğe bırakmayı bizzat Peygamber (s.a.v.) bildirmiştir. Öyleyse bununla ilgili araştırmanın bir anlamı yoktur.

Bu hükmün; sadece cemaati mi, yoksa tek başına kılanîarıda kapsayıp kapsamadığı konusu ihtilaflıdır. Fakat hadisin zahirine göre; cemaat ile tek başına kılan kimse arasında fark yoktur.

Alimler, cehennemin kükremesini iki şekilde açıklamışlardır:

1- Bu, bir teşbih ve temsildir. Yani öğle vaktinin sıcağı, cehennemin kükremesi gibi şiddetli olur.

2- Bu söz, hakiki manasında kullanılmıştır. öğle vaktindeki şiddetli sıcak, cehennemin kükremesinin etkisiyledir. Nevevî, bu görüşü savunanlar İçerisinde yer almaktadır.

512- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Cehennem, Rabbine şikayette bulunup:

Rabbim! Bir kısmım bir kısmımı yedi” dedi.

Bunun üzerine Allah ona; biri kış ayında ve biri de yaz ayında olmak ere iki defa nefes alma izni verdi. Duyduğunuz sıcağın en şiddetlisi ile hisettiğîniz soğuğun en şiddetlisi işte bundan dolayıdır.” [753]

Açıklama:

Cehennemin, Rabbine şikayeti, biri hakikat ve diğeri de mecaz olmak üzere iki şekilde jünebilir.

1- Kadı İyaz, Kurtubî ve Nevevî, bunun hakikat olduğunu ileri sürmüşlerdir.

Aynî'de şöyle der:

“Allah'ın kudreti, büyüktür. Çünkü Süleyman (a.s)'ın, hüdhüdüne ilim ve anlayış veren Allah, cehenneme de konuşma imkanı yaratabilir. Nitekim hüdhüde ilim verdiğini Kur'an'da haber vermiştir. Cehennemin de “Daha var mı?” diyeceğini de hika

2- Bu görüşe göre cehennemin şikayeti, lisan-ı hal iledir. Kadı Beyzâvî, bu şikayeti, meşeklinde yorumlayıp: “Cehennemin şikayeti, galeyana gelmesinden mecaz olduğu gibidi kendini yemesi de, parçalarının sıkışıp birbiri üzerine yığılmasından, nefes alması da inen kısmın dışarı çıkmasından mecazdır.”

33- Şiddetli Sıcak Olmadığı Zaman Öğle Namazını ilk Vaktinde Kılmanın Müstehab Olması

513- Cabir b. Semure (r.a.)’tan rivayet edilmiştir.

“Peygamber (s.a.v.) öğle namazını güneş tam tepeden batı yönüne doğru kaydığında kılardı. [754]

Açıklama:

Bu hadis, öğle namazının vaktinin, güneşin tam tepe noktasından biraz batı yönüne doüru kaymasıyia giren ilk vaktinde, vakit geçirilmeden kılınmasının gerekliliğini vurgulamaktadır. Zaten öğle namazını, vakit girer girmez kılmak müstehabtır.

514- Habbâb (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Sıcak kumların üzerinde namaz kılmanın zorluğunu Resulullah (s.a.v.)'e şikayet ettik. Fakat bu şikayetimizi kabul etmedi.” [755]

Açıklama:

Bu hadiste, sözkonusu edilen namaz, öğle namazıdır. O zaman hadisler arasında zahiren birbiriyle çelişkili olduğu görülür.

Tahâvî'ye göre bu hadis, öğle namazını serinliğe bırakmayla ilgili hadîslerce yürürlükten kaldırılmıştır.

Bazıları göre ise Habbâb hadisi, sahabilerin, öğle namazının serinlik zamanından daha sonraya bırakılmasını istemişler, fakat Resulullah (s.a.v.) bunu kabul etmemiştir.

Bazılarına göre ise Habbâb hadisi Mekke'de, öğle namazını serinliğe bırakma ile ilgili hadisler ise Medine'de söylenmiştir.

515- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Biz, sıcağın şiddetli olduğu zamanda Resulullah (s.a.v.)'le birlikte namaz kılardık. Birimiz sıcaktan dolayı alnını yere koymaya güç yetiremezse yere yayıp secdeye vardığı zaman onun üzerine secde ederdi.”

sıcak günlerinde öğleyi serinlik zamanında kılmak müstehabtır. Namaz kılan kimsenin ;rniş olduğu elbisenin bir ucuna çeşitli nedenlerden ötürü secde etmesi caizdir. İmam m Ahmed ve İmam-ı A'zam Ebu Hanife bu görüştedir.”

516- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Raslullah (s.a.v.) ikindi namazını güneş henüz yüksek ve dipdiri iken Namazdan sonra Medine civarında iki mil ile sekiz mil arasındaki lan Avâlî'ye giden bir kimse güneş daha henüz yüksekteyken oraya isin zahiri, ikindi namazını kılmakta acele etmenin müstehab olduğuna delalet etmektedir.

517- Alâ' b. Abdurrahman'dan rivayet edilmiştir:

Ala' b. Abdurrahman, öğle namazından çıktıktan sonra Basra'daki evinde Enes b Mâlik'in yanına girdi. Enes'in evi, mescidin yanıbaşında idi. Âlâ der ki: Enes'in yanına girdiğimizde, bize:

“ikindiyi kıldınız mı?” diye sordu. Biz de, ona:

“Biz öğleden ancak şimdi çıktık” dedik. Enes:

“Öyleyse ikindiyi kılın!” dedi. Biz de kalkarak ikindiyi kıldık. Namazdan çıkınca, (Enes):

“Ben, Resulullah (s.a.v.)'i:

“Bu şekil namaz, münafığın namazıdır. O, oturup güneşi gözetir. Güneş şeytanın iki boynuzu arasında bulunduğu zaman kalkar, namazı dört rekât olarak (kuşun yemi gagalaması gibi) gagalar. O namazın içinde Allah'ı pek az zikreder!” buyururken işittim” dedi. [756]

518- Ebu Ümâme b. Sehl (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

Ömer İbn Abdulaziz'le birlikte öğle namazını kıldık. Sonra mescitten çıkarak Enes b. Mâlik'in yanına girdik. Onu, ikindi namazını kılarken bulduk. Ben:

“Amca! Bu kıldığın namaz nedir?” diye sordum. Enes:

“ikindi namazıdır. Bu namaz, Resulullah (s.a.v.)'in namazı, vaktiyle onunla birlikte kıldığımız namazdır” dedi.[757]

Açıklama:

Ömer b. Abdulaziz'in, Enes'in evine giderek onunla görüşmesi, Hz. Ömer'in hilafeti zamanında değil, niyabeten Medine valisi olduğu sırada gerçekleşmiştir. Çünkü Enes, Ömer b. Abdulaziz'in hilafetinden dokuz sene kadar önce vefat etmiştir.

Bu iki hadis, ikindi namazının vakti girer girmez kılınacağı hususunda ve ikindi namazının vaktinin, her şeyin gölgesi bir misli olduğu vakit girdiğini belirtmektedir. Bunun içindir ki, Ömer b. Abdulaziz'den önceki yöneticiler, öğleyi o vakte kadar geciktirirlerdi. Ömer b. Abdulaziz'de, ikindi namazının vaktinin girer girmez kılınması gerektiğini bildiren hadisi duymadan önce onlar gibi öğleyi geç kıldığı, bu hadisi duyunca öğleyi vakti girer girmez kıldığı anlaşılmaktadır.

Şeytanın iki boynuzu arasından maksat; güneşin altına girerek onu iki boynuzunun arasına almış gibi göstermesidir.

519- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.) bize ikindi namazını kıldirmıştı. Namazı bitirince, ona, Seleme oğullarından birisi gelip:

“Ey Allah'ın resulü! Biz bir devemizi boğazlamak istiyoruz. Boğazlarken senin de hazır bulunmanı istiyoruz” dedi. Resulullah (s.a.v.):

“Tamam” buyurdu. Daha sonra belirtilen yere gitti. Onunla birlikte biz de gittik. Deveyi henüz boğazlanmamış bulduk. Derken deve boğazlandı. Sonra parçalandı, sonra ondan bir miktar pişirildi, sonra günez batmadan önce onu yedik.”[758]

520- Râfi' b. Hadîc (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Biz, Resulullah (s.a.v.)'le birlikte ikindi namazını kılardık. Sonra deve boğazlanıp on parçaya bölünür, sonra pişirilirdi. Biz de güneş batmadan önce pişmiş et yerdik.” [759]

Açıklama:

Bu hadisler, ikindi namazının vakti girer girmez kılınacağına delalet etmektedir.

35- ikindi Namazını Kaçırmanın Cezası

521- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“ikindi namazını kaçıran kimse, ailesi ve malı (elinden) kaçırılmış (kimse) gibidir.” [760]

Açıklama:

Hadis, ikindi namazını kaçırma ve geciktirmenin çok kötü bir hareket olduğuna ve bu durama düşen bir kimsenin aile ve malını katbetmiş gibi üzülmeye layık olduğuna işaret etmektedir.

36- “Orta Namazı, ikindi Namazıdır” Diyenlerin Delili

522- Hz. Ali (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Ahzab/Hendek savaşının yapıldığı gün Resulullah (s.a.v.) kafirler hakda:

“Allah'ın kabirlerini ve evlerini ateşle doldursun. Çünkü onlar, güneş batıncaya kadar bize engel olup orta namazı kılmaktan alıkoydular” buyurdu. [761]

Açıklama:

Hendek Savaşı: Bazı rivayetlere göre, hicretin 4. yılı Şevval ayında, bazılarına göre ise hicretin 5. yılı Zi'l-Ka'de ayında meydana gelmiştir.

Mekkeliler ile Gatafan müşrikleri ile Yahudiler ortaklaşa olarak müslümanlarla savaştıkları için bu savaşa “Ahzâb Savaşı”da denilir.

“Hendek Savaşı” denilmesinin sebebi ise; İran asıllı olan Selman-ı Fârisî'nin fikriyle Medine etrafına hendek kazılarak Medine'nin savunulmasıdır.

Bu savaşta müslümanların sayısı 3.000, karşı tarafın sayısı ise 10 yada 12. 000 kişi idi. 24 gün karşılıklı ok atışından sonra, Resulullah (s.a.v.)'in kullandığı bir casus vasıtasıyla düşman kuvvetlerinin arası açılmış, sonunda

şiddetli bir fırtına çıkıp müşriklerin ağırlıklarını uçurunca müşrikler geri dönüp gitmek zorunda kalmışlardı. Bu savaşta, müslümanlar 6 şehid: müşrikler ise 3 ölü vermişlerdi.

Bu savaşta, Hz. Peygamber (s.a.v.) ile sahabileri, ikindi namazını vaktinden geriye bırakmışlardı. Henüz meşru olmadığı için korku namazını kılmamışlardı. Bu gün için savaş sebebiyle namazı ertelemek caiz değildir. Çünkü böyle bir durumda artık "Korku Namazı" kılınır.

Hz. Peygamber (s.a.v.)'in, müşriklere bedduada bulunmasının nedeni; Hendek savaşında müslümanları meşgul edip ikindi namazını kılmalarına fırsat vermemeleridir.

Bu hadis, bize; zalimler için zulmüne uygun olarak beddua etmenin caiz olduğunu göstermektedir.

"Salâtu'l-Vusta (=Orta Namaz)"ın, hangi namaz olduğu konusu alimler arasında tartışma konusu olmuştur. Hafız Dimyatı (ö. 749/1348), bu konuda "Keşfu'l-Muğatta ani's-Salâti'l-Vusta" adında bir kitap yazmış ve burada 19 görüş zikretmiştir.

Abdullah İbn Mes'ud, Ebu Hureyre, Ahmed b. Hanbel, Şâfiîlerin çoğuna ve Hanefilerin sahih olan görüşüne göre, "Salâtu'l-Vusta", ikindi namazıdır.

523- Hz. Âişe'nin azadlısı Ebu Yûnus'tan rivayet edilmiştir:

"Âişe, bana, kendisine bir Mushaf yazmamı emredip Namazlara ve orta namaza devam edin" [762] ayetine vardığında bana haber ver" dedi. Ben o ayete varınca kendisine haber verdim. O ayeti bana:

"Namazlara, orta namaza ve ikindi namazına devam edin. Gönülden boyun eğerek Allah için namaza durun" [763] şeklinde yazdırdı.

Âişe:

“Ben bunu Resulullah (s.a.v.)'den duydum” dedi. [764]

Açıklama:

Burada orta namazdan maksadın, ikindi namazı olduğu manası ortaya çıkmaktadır. Yalnız Hz. Âişe'nin, ayeti bu şekilde yazdırması şazdır. Bu bakımdan itibar edilmez. Hz. Âişe'nin, bunu açıklama mahiyetinde yazdırmış olması ihtimali olduğu gibi, neshedilmiş olması da muhtemeldir.

Hadisin konuyla ilgisi; ikindi namazına devam etmeyi emretme ve ikindi namazının belli bir vaktinin olmasını gerektirmesidir.

524- Câbir b. Abdullah (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Ömer İbnu'l-Hattâb, Hendek gazasında Kureyşli kafirlere ağır sözler söyledi ve:

“Ey Allah'ın resulü! Güneş batmak üzere. Vallahi, ben halen ikindi namazım kılamadım' dedi. Resulullah (s.a.v.):

Vallahi, onu bende kılamadım” buyurdu.

Açıklama:

Ömer der ki:

“Medine'de bulunan Buthân vadisinde konakladık. Resulullah (s.a.v.) hemen abdest aldı, biz de abdest aldık. Resulullah (s.a.v.), güneş battıktan sonra önce ikindiyi, sonra da onun arkasından akşam namazını kıldı.” [765]

Hz. Ömer'in Kureyşli kafirlere ağır sözler söylemesi; hendek kazmakla meşgul olurken ikindi namazını geciktirdikleri, buna da kafirlerin sebep

oldukİarı içindir.

Aynî'ye göre;

“Hz. Ömer, güneş kavuşuncaya kadar ikindiyi kılamamış, onu kazaya bırakmıştır.”

Bazı alimlere göre de; hadisin metninde geçen “Kâde” fiilinden, Hz. Ömer'in güneş kavuşmaya yakın ikindi namazını kıldığı manasını anlamışlardır.

37- Sabah Ve Ikındı Namazlarının Fazileti Ve Bu Ikı Namazı Cemaatle Kılmaya Devam

525- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Bazı melekler geceleyin ve bazı melekler de gündüz nöbetleşe aranıza gelirler. Bunlar, sabah namazı ile ikindi namazında bir araya toplanırlar. Sonra sizin aranızda geceleyenler semaya çıkarlar. Rableri, kullarının hallerini en iyi bildiği halde onlara:

“Kullarımı ne halde bıraktınız?” diye sorar. Melekler:

“Onları namaz kılarken bıraktık. Onlar(ın yamn)a vardığımızda da onları namaz kılarken bulmuştuk” derler.”[766]

Meleklerin, sabah ve ikindi namazlarında toplanmaları, Allah'ın mümin kullarına bir lütfudur. Çünkü bu iki zaman, kulların ibadet vakitleridir. Bunun için melekler, hem geldikleri ve hem de giderken müminleri namaz kılarken görüp İlahî huzurda da buna şahitlik etmeleridir.

526- Cerîr b. Abdullah (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

"Biz, Resulullah (s.a.v.)'in yanında oturmakta idik. Ayın on dördü olan o gecede Resulullah (s.a.v.) aya bakıp:

"Dikkat edin ki! Doğrusu siz Rabbinîzi şu ayı gördüğünüz gibi göreceksiniz. Onu görme hususunda üst üste sıkışıp birbirinizin üzerine yığılmayacaksınız. Eğer güneş doğmazdan ve batmazdan önce namazların hiçbirinden yani sabah namazı ile ikindi namazından ahkonmamaya gücünüz yeterse onu yapın" buyurdu.

Daha sonra Cerîr,

"Güneşin doğmasından ve batmasından önce Rabbini hamd ile teşbih et" [767] ayetini okudu. [768]

Açıklama:

Hadis, kıyamet gününde müminlerin, kameri ayların başında hilali görmek için çekilen zahmeti çekmeden, kameri ayların ondördünde dolunayı görmenin rahatlığı içerisinde bulundukları yerden Rablerini rahatça görebileceklerini ifade etmektedir.

Hadisin;

"Güneşin doğmasından ve batmasından önce Rabbini hamd ile teşbih et" [769] ifadesiyle; sabah ve ikindi namazına ehemmiyet verilmesi, bu namazları bırakmak veya tehir etmek yolunda şeytana yenilmemeye dikkat edilmesi isteniyor. Ne sabah uykusu ne de gündüz alış veriş meşguliyeti gibi mü'minlerin gücünün yettiği engellerin namazdan alıkoymaması gereğine dikkatler çekiliyor. Kul gücünün dahilindeki işlerden sorumludur, Takatinin dışında kalan şeylerle mükellef değildir. Meselâ: Bayılma, unutma, uykudan

uyanmama gibi irade dışı mazeretler gücün dışında kalan şeyler olduğu için kul bu gibi hallerde namaz kılmakla mükellef değildir. Bu hallerin geçmesinden sonra sorumluluk tekrar başlar.

Esasen farz olan 5 vakit namazları arasında önem ve fazilet bakımından bir fark yoktur. Bununla beraber her birinin kendine has bir meziyeti ile diğer namazlardan mümtaz olmasında da bir sakınca yoktur. Sabah ve ikindi namazına özgü meziyet, gece ve gündüz meleklerinin bu iki namaz vaktinde buluşmaları, mü'minlerin amellerinin bu iki vakitte Allah'ın huzuruna arzedilmesidir.

Hadisin baş kısmında Allah'ın görüleceği belirtildikten sonra, artık sabah ve ikindi namazına dikkat edilsin, şeklinde bir münasebet kurulduğuna göre bu iki namazı muntazamlı bir şekilde vaktinde eda eden mü'min'in Allah Teâlâ'nın cemalini görmeye liyakatli olduğuna hadiste işaret ediliyor.

527- Umâre b. Rucybe (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Rssulullah (s.a.v.)'i:

“Güneşin doğmasından ve batmasından önce namaz kılan yani sabah namazı ile ikindi namazını eda eden bir kimse, cehenneme girmez” buyururken işittim.

Bunun üzerine Basrallardan birisi, Rueybe'ye:

“Bunu, Resulullah (s.a.v.)'den sen mi işittin?” diye sordu. Rueybe:

“Evet” diye cevap verdi. Soruyu soran kişi:

“Ben de şehadet ederim ki, bunu, Resulullah (s.a.v.)'den ben de dinledim. Bunu, kulaklarım dinledi ve kalbim de dinledi” dedi. [770]

Açıklama:

Bu hadis, sabah ve ikindi namazlarını, vaitlerinde eda etmek gerektiğini belirtmektedir. Diğer namazlarla birlikte bu namazları muntazam bir biçimde kılan kimseler, ebed,yen cehennem ateşinde kalmayacaktır.

Hadisteki *“Cehenneme girmez”* ifadesi, “Ebedi azab için oraya girmez” şeklinde anlaşılmalıdır. Çünkü kişi, oraya girebilir veya uğrayabilir.

Bir de bu hadisteki vaad; ya namazlara devama teşvik bakımından söylenmiş olabilir yada kıldığı namazı kötülüklere engel olacak şekilde namaz kıianlar kastedilmiş olabilir.

528- Ebu Musa (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“iki serinlik/sabah namazı ile ikindi namazını kılarsa cennete girer.” [771]

Açıklama:

Hadisin metninde geçen “Berdeyn” yani iki serinlik namazı, sabah ve ikindi namazıyla tefsir edilmiştir.

Görüldüğü üzere Resulullah (s.a.v.) burada da bu iki namazı kılmaya teşvik emektedir. Çünkü ikindi vakti, meşguliyetlerin çok olduğu ve sabah namazı da tembelliğin baskın geldiği zamanlardır. Bu iki zor vaktin namazlarına riayet edip devam eden kimse, çok defa diğer vakitlerin namazlarını da kılma alışkanlığına nail olur.

38- Akşam Namazının ilk Vaktinin, Güneşin Batmasından Sonra Olduğu Meselesi

529- Seleme İbnu'1-Ekva' (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.), akşam namazını, güneş battığı ve perdenin arkasına gizlendiği zaman kılardı.” [772]

Açıklama:

Hadisin metninde geçen “Hicab” kelimesyle, “Ufuk” kastedilmiştir. Çünkü ufuk, perde gibi güneş ile ona bakanlar arasına girer ve o zaman güneş, onun arkasında gizlenmiş olur.

530- Râfi' b. Hadîc (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Biz, Resulullah (s.a.v.)'le birlikte akşam namazını kılardık. Bizden birisi, namazdan çıktığında attığı okun düştüğü yerleri pekala görürdü.”[773]

Açıklama:

Burada Hz. Peygamber (s.a.v.)'in, akşam namazını erken kıldığına ve akşam namazında kısa sureler okuduğuna delalet etmektedir. Çünkü erken kılmasaydı ve kısa surelerle yetinmeseydi, namazdan çıkanların, attıkları okların düştüğü yerleri görebilmeleri mümkün değildir.

39- Yatsı Namazının Vakti ile Yatsı Namazını Geciktirme

531- Peygamber (s.a.v.)'in hanımı Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.) bir gece yatsı namazını, karanlık basıncaya kadar geciktirdi, iteme” (=karanlık) denilen namaz, işte budur. Resulullah (s.a.v.), (o gece odasın-an erken) çıkmadı. Nihayet Ömer İbnu'l-Hattâb sesli bir şekilde;

“Kadınlar ile çocuklar uyudu” dedi. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.), namaza çıktı. Mescittekilerin yanına varınca, onlara:

“Bu namazı sizden başka yeryüzünde yaşıyanlarin hiç biri beklemez” buyurdu.

Açıklama:

Bu söylediklerim, İslâmiyet henüz insanlar arasında yayılmadan önce idi.

İbn Şihâb der ki:

“Bana anlatıldığına göre, Resulullah (s.a.v.):

“Resulullah'a namaz hususunda ısrar etmeye hakkınız yoktu” buyurdu. Resulullah (s.a.v.), bu sözü, Ömer İbnul-Hattâb'ın bağıra bağıra seslendiği bu İhtan üzerine söylemiştir.” [774]

Açıklama:

İslamiyetin yayılmasından maksat; Medine'den başka yerlere yayılmasıdır. O yerlere İslamiyet, çoğunlukla Mekke'nin fethinden sonra yayılmıştır.

“Kadınlar ile çocuklar”dan maksat; evlerinde uyuyanlar değil, mescide gelmiş kadın ve çocuklardır. Özellikle de bunların zikredilmesi; bunlann, uykuya sabredemeyecekleri ve bir de, şefkat ve merhamete daha layık oldukları içindir.

“Bu namazı sizden başka yeryüzünde yaşıyanlarm hiç biri beklemez” ifadesinden maksat ise; ya o gün Medine'den başka hiçbir'yerde namaz kılınmadığı içindir yada başka toplulukların dinlerinde o sırada namaz bulunmadığındandır.

Hz. Aişe'nin *“Resulullah (s.a.v.) bir gece yatsı namazını, karanlık basıncaya kadar geciktirdi”* demesinden maksat; Peygamber (s.a.v.)'in çoğunlukla yatsı namazını vaktinin başında kıldığına delalet etmektedir. Alimler, yatsının, vakti girer girmez mi, yoksa sonra mı kılınması daha faziletli olduğu hususunda ihtilaf etmişlerdir.

Bu hadiste, sözkonusu geciktirmeden maksat; yatsıyı ihtiyari vaktinde kılmaktır. Yatsının ihtiyari vakti; bazılarına göre, gecenin yarısı ve diğer bazılarına göre ise gecenin üçte biridir.

532- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Bîr gece Resulullah (s.a.v.)'i yatsı namazı için bekledik durduk. Derken gecenin üçte biri gittiği zaman yada daha sonra yanımıza çıkageldi. Onu, ailesi hususunda bir şey mi, yoksa daha başka bir şey mi meşgul ettiğini bilmiyoruz. Yanımıza çıkıp geldiği zaman:

“Gerçekten siz öyle bir namaz bekliyorsunuz ki, onu sizden, başka hiç bir din ehli beklemez; eğer ümmetime ağır gelmeseydi, onlara yatsıyı mutlaka bu saatte kıl dır irdim” buyurdu. Sonra müezzine emretti, o da

namaza kamet getirdi. Sonra da Resulullah (s.a.v.) yatsı namazını kıldırdı.” [775]

Açıklama:

Bir önceki hadis ile bu hadisin, aynı olaya ait olmaları mümkün olduğu gibi, ayrı ayrı olması da mümkündür.

Uykunun abdesti bozup bozmayacağı konusunda ihtilaf edilmiştir. Bazılarına göre uyku mutlak şekilde abdesti bozmaz. Bu görüş; sahabeden Ebu Musa el-Eş'ari, tabiundan Said İbnu'l-Müseyyeb, Ebu Miclez ile Şu'be'ye aittir.

Diğer bazılarına göre ise uyku mutlak surette abdesti bozmaz. Hasan Basri, Müzeni, İshak b. Rahaveyh, Ebu Ubeyd Kasım b. Sellam'da bu görüştedir.

Bazılarına göre ise çok uyku mutlak surette abdesti bozarsa da az uyku hiçbir şekilde abdesti bozmaz. Evzaİ, Zühri, İmam Malik ve bir rivayette İmam Ahmed bu görüştedir.

Bazılarına göre de sadece rüku ve secde halindeki uyku abdesti bozar. Bu görüş de, imam Ahmed'den nakledilmiştir.

İmam Şafii'ye göre ise makadını yere döşeyerek oturan kimsenin uykusunda başka az olsun yada çok olsun namaz içerisinde veya dışında her uyku abdesti bozar.

Bazılarına göre ise namaz kılan bir kimsenin, duruşunda yani rüku, secde, kıyam ve oturuş hallerinden birinde uyuması abdesti bozmaz. Bu hallerden birinde uyuyan bir kimsenin, namaz içerisinde yada namaz

dışında olması hükmen eşittir. Yaslanarak yada sırt üstü uyumak abdesti bozar. İmam A'zam Ebu Hanife ile Davud ez-Zahiri bu görüştedir.

533- Sâbit'ten rivayet edilmiştir:

Enes (r.a)'a, Resulullah (s.a.v.)'in yüzüğü sormuşlar.

Enes'te dedi ki:

“Bir gece Resuluüah (s.a.v.) yatsı namazını gecenin yarısına yada gecenin yansı ıemen hemen geçecek vakte kadar yatsıyı geciktirdi.” Sonra gelip:

“Şüphesiz ki insanlar namazlarını kılıp uyudular. Sizler ise namazı bek-edîğinîz müddetçe namazda sayılırsınız” buyurdu.

Enes:

“Gümüşten yapılmış yüzüğünün parıltısını halen görür gibiyim” deyip sol elinin serçe parmağını kaldırdı. [776]

Açıklama:

Enes'in sol elinin serçe parmağını kaldırması, yüzüğün, Resulullah (s.a.v.)'in sol elinin serçe parmağında olduğunu göstermek içindir.

Bu hadis de, yatsının ihtiyari vaktinde kılındığını göstermektedir. Bununla ilgili olarak 527 nolu hadisin açıklamasına bakınız.

1- Ebu Musa (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Ben ve benimle birlikte (Yemen'den) gemide gelen arkadaşlarım Medine'de bir vadi olan “Buthân” arazisinde konaklamıştık. Peygamber (s.a.v.) Medine'de idi. Her gece yatsı namazında bunlardan bir topluluk sırayla Peygamber (s.a.v.)'in yanına giderdi. Ben ve arkadaşlarım bir defasında Peygamber (s.a.v.)'i kendisine ait bir işle uğraşırken rastladık.

Gece yansı oluncaya kadar namazı geciktirdi. Sonra Peygamber (s.a.v.) çıkıp cemaate namaz kıldırdı. Namazı bitirdiğinde hazır bulunanlara:

“Yerinizde kalın, sizlere bildiriyorum; müjdeler olsun ki, insanlar içinde sizden başka bu saatte namaz kılan hiç kimsenin bulunmaması Allah'ın size olan nimetlerinden biridir yada bu saatte sizden başka hiç kimse namaz kılmamıştır” buyurdu.

Ebu Musa:

“Bunun üzerine biz de Resulullah (s.a.v.)'den dinlediklerimize sevinerek yerimize döndük” dedi. [777]

Ebû Mûsa'l-Eş'arî, Hayber'in fethi esnasında Resulullah (s.a.v.)'le müşerref olmuştur. Eş'arîler, Yemen kabilelerin dendir. Bunlar, Resûlullah'ın peygamber oluşu senelerini Yemen'de iken haber almışlar, içlerinden Ebû Musa el-Eş'arî kendisinden daha yaşlı olan kardeşleri Ebû Burde ile Ebû Ruhm ve kabilesinden eili iki, elli üç kimse ile birlikte Medine'ye hicrete karar vermişler. Bir gemiye binip yola çıkmışlar. Fırtınalar gemiyi Habeş sahillerine, Necâşî'nin yurduna atmış. Orada Peygamber'in amcasının oğlu Cafer İbn Ebî Tâlib'le buluşmuşlar. Ca'fer, onlara: “Resulullah bizi buraya gönderip ikamet ediniz diye emretti. Siz de burada kalın” demiş. Onlar da, orada kalmışlar. Nihayet hepsi beraber Medine yolunu tutmuşlar. Peygamber ile Hayber'in fethi esnasında buluşup Peygamberimiz, Ca'fer ile cemâatine ve Ebû Musa ile arkadaşlarına bu savaşta hazır olmadıkları halde ganimet mallarından hisse ayırmış ve bu gazada hazır olmayanlardan onlardan başka hiç kimseye bir şey vermemiştir. Eş'arilerin misafir olduklan Buthan, Medine etrafındaki üç vadiden biridir. [778]

Açıklama:

Bu hadis de, konuyla ilgili daha önceki hadisler gibi, yatsı namazının ihtiyari vaktinde kılındığına delalet etmektedir.

535- Abdullah İbn Abbâs (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Allah'ın peygamberi, yatsı namazını bir gece geç vakte kadar geciktirmişti. Öyle ki cemaattan bazısı uyuyup uyandılar.” tekrar uyuyup uyandılar: Bunun üzerine Ömer İbnu'l-Hattâb, ayağa kalkıp:

“Haydi namaza!” diye seslendi.

Derken Peygamber (s.a.v.) çıkıp geldi. Başından su damladığını ve elini başının yarısına koyarak geldiğini şimdi görür gibiyim.”

Peygamber (s.a.v.):

“Eğer ümmetime zorluk verecek olmasaydı yatsı namazını hep böyle (geç) kılmalarını emrederdim” buyurdu. [779]

Açıklama:

Burada Resulullah (s.a.v.)'in namaza çıkmadan önce yıkandığına işaret edilmektedir.

536- Câbir b. Semure (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.) bütün namazları aşağı yukarı sizin namazınız gibi kılardı. Sadece yatsı namazını sizin kıldığınızdan biraz sonraya geciktirirdi. Bu namazı hafif kıldırırdı.” [780]

537- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Sakın bedeviler yatsı namazının ismi hususunda size galebe çalmasınlar! Çünkü yatsı namazı, Allah'ın Kitabında “İşâ” diye belirtilmiştir. Bu namaz, develeri sağmakla meşgul olduklarından karanlığa kaldığı için bedeviler ona “Ateme” diyorlardı.” [781]

Ateme:

Gece karanlığı demektir. Araplar, yatsı namazına “Ateme” diyorlardı. Çünkü onlar, develeri sağmakla meşgul olduklarından dolayı yatsı namazını şiddetli karanlığa erteliyorlardı. Halbuk Allah'ın yatsı namazı “Ve yatsı namazından sonra” [782] kitabında “İşâ1” olarak geçmektedir. Bu sebeple de ona “İşa” demek gerekmektedir. [783]

Sahih hadislerde, yatsı namazının ismi “Ateme” diye geçmektedir. Peygamber (s.a.v.) yatsı namazına;

“Bir taraftan “Ateme” isminin verilmemesini emrediyor; diğer taraftan kendileri bu namaz hakkında “Ateme” ismini kullanıyor” diye bir soru hatıra gelebilir. Buna iki şekilde cevap verilir:

1- “Ateme” isminin verilmesine ait yasaklama, tenzihen mekruh içindir. Tahrim için değildir. Ateme isminin kullanılabileceğini açıklama mahiyetinde bunu Peygamber (s.a.v.) kullanmıştır.

2- O günkü Araplar, yatsı namazına, “İfâ” adının verildiğini bilmedikleri ve “İşâ” denlince akşam namazını anladıklarından dolayı bir yanlışlığa meydan verilmemesi için Peygamber (s.a.v.) yatsı namazı hakkında “Ateme” ismini kullanmıştır.

40- Sabah Namazını, Alaca Karanlık Halı Olan ilk Vaktinde Kılmanın Müstehablığı Ve Sabah Namazında Kıraatin Miktarı

538- Peygamber (s.a.v.)'in hanımı Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

“Doğrusu mümin kadınlardan bazısı çarşaflarına bürünüp Resulullah (s.a.v.)'le birlikte sabah namazına gelirlerdi. (Namazı kıldıktan) sonra evlerine dönerlerdi. Resulullah (s.a.v.), sabah namazını alaca karanlıkta kıldırdığı için (evlerinden gelip giderken) tanınmazlardı.” [784]

Açıklama:

Bu hadis; sabah namazını ortalık İyice aydınlanmadan alaca karanlıkta kılmanın daha faziletli olduğuna delalet etmektedir. İmam Mâlik, İmam Şafiî ile İmam Ahmed bu görüştedir.

Hanefiler ise; sabah namazını biraz aydınlığa bırakmak daha faziletlidir. Bu görüş, Hz. Ali ile Abdullah İbn Mes'ud'dan da rivayet edilmiştir. Bu görüş sahiplerinin delili; Rafi b. Hadîc'ten *gelen “Sabah namazını aydınlığa bırakınız”* hadisi ile Buharı ile Müslim'in Abdullah İbn Mes'ud'dan gelen, *“Resululah (s.a.v.)'i iki namaz hariç hiçbir namazı vakti dışında kıldığını* görmedim. Bunlar, (Müzdelife'de) akşam ile yatsıyı cem etti. O gün sabah namazını da vaktinden evvel kıldı” hadisidir.

Kısacası; Hz. Peygamber (s.a.v.)'in sabah namazım, bazen alacakaranlıkta ve bazen de rtahk ağardığında kıldığını gösterir. Çünkü her iki uygulama da vardır.

Ayrıca bu hadis, kadınların mescitlere gidebilecekleri ve erkeklere karışmaksızm namazı müteakip hemen mescidi terk edip evlerine dönmelerine İşaret etmektedir.

539- Câbir b. Abdullah (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Haccâc, Medine'ye gelince (namazları geciktirmeye başladı. Bunun üzerine Câbir b. Abdillâh'a, namaz vakitlerini” sorduk. Câbir:

“Resulullah (s.a.v.) öğle namazını güneş tanı tepe noktasından batıya doğru kaydığında, ikindi namazını güneş henüz berrak iken, akşam namazını güneş battığında, yatsı namazını da bazen geç kılar ve bazen de vakti girdiğinde erkenden kılardı. Sahabilerin toplandıklarını görürse vaktin başında kıldırır; geciktiklerini görürse geç kılardı. Sabah namazını, onlar yada Peygamber (s.a.v.) alaca karanlıkta kılardı” dedi. [785]

Açıklama:

Hadisin metninde geçen “Hacira”, güneşin tam tepe noktasından batıya doğru kaymasından sonra güneşin hararetinin şiddetli olduğu zamandır.

Hadîs, sabah namazının alaca karanlıkta kılındığına delalet etmektedir.

540- Ebu Berze (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Peygamber (s.a.v.) yatsı namazını gecenin yarısına kadar geciktirmekte bir sakınca görmezdi. Yatsıdan önce uyumayı ve yatsıdan sonra konuşmayı sevmezdi.”

Açıklama:

Hadisin ravisi Seyyar der ki:

“Peygamber (s.a.v.) güneşin (tam tepe noktasından batıya doğru kaydığında kılardı. ikindi namazını da insanın, güneş dipdiriyken Medine'nin en uzak yerine gidebileceği bir zamanda kılardı. Ebu Berze'nin) akşam namazı ile ilgili hangi vakti söylediğini bilmiyorum.”

Hadisin ravisi Seyyar, Ebu Berze'den naklen) der ki: Peygamber (s.a.v.) sabah namazını; birisi, yanmdakîne bakıp onu tanıyacak hale geldiğinde kıldırır ve namazda altmış ile yüz ayet arası okurdu.” [786]

Resulullah (s.a.v.)'in yatsıdan önce uyumayı niçin sevmediğini alimler şöyle açıklamışlardır: Çünkü yatsı namazından önce uyuyan kimse uykuya iyice dalarak yatsının vaktini yada efdal ve muhtar olan vaktini kaçırabilir. Bir de, buna izin verilirse cemâat bu hususta yumuşak davranmaya başlar; sonuç itibariyle de toptan yatsıyı kılmadan sabahlayabilirler.

Yatsı namazından sonra konuşmayı sevmemesi ise uykusuz kalmaya sebep olacağı içindir. Zîra yatsıdan sonra oturup konuşan kimselerin yattıkları zaman uykuya dalarak gece namazı veya zikir için yahut sabah nmazı için kalkmamalarından korkulur. Bir de, geceleyin çok oturmak, gündüz vazifeleri hususunda tembellik göstermeye sebep olur.

Yatsıdan sonra konuşulması mekruh olan şeyler, faydası olmayan konuşmalardır. Faydalı ve hayrlı şeyler konuşmakta hiç bir kerahet yokdur. Ders müzâkere etmek, salih kimselerle ilgili hikâyeler söylemek, misafire ikramda bulunmak, çoluğu-çocuğuyla muhabbet etmek, dargınları banştırmak gibi şeyler hep hayra yönelik şeyler olduklarından onlar hakkında konuşmak mekruh değildir.

Yatsıdah önce uykuyu Hz. Ömer ile oğlu Abdullah, İbni Abbâs (Radiyallah anhûm) ve daha birçok sahabe nekruh görmüştür. İmam Mâlik

ile Şâfiîler'in görüşü de budur.

Abdullah İbn Mes'ûd (r.a) ile Kufeli alimlerine göre, yatsıdan önce uyumakta bir sakınca yoktur. Tahâvî:

“Buna, yanında uyandıracak kimse bulunmak şartı ile ruhsat verilir” demişdir. Abdullah İbn Ömer (r.a)'dan da böyle bir rivayet nakledilmiştir.

“Sabah namazında altmış'dan yüz'e kadar âyet okurdu” cümlesini, Seyyar b. Selâme'den yalnız Şu'be rivayet etmiştir.

Resulullah (s.a.v.)'in sabah namazında yirmidokuz âyetten ibaret olan Tekvîr sûresini, kırkbeş âyetten ibaret bulunan Kâf sûresini, yüzotuzikİ âyeti İhtiva eden Saffât sûresini, altmış âyetlik Rûm sûresini, doksansekiz âyetlik Hac sûresini okuduğu rivayet olunduğu gibi Kur'ân-ı Kerîmin en kısa iki sûresi ile sabah namazı kıldırdığı da rivayet edilmiştir. Bu ihtilafın sebebi, zaman ve şartların değişmesine göre hareket etmesidir. [787]

41- Namazı Gereken Vaktinden Geri Bırakmanın Mekruh Olması Ve İmam Namazı Geciktirdiğinde Cemaatın Ne Yapması Gerektiği Meselesi

541- Ebu Zerr (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Resulullah (s.a.v.), bana:

“Sana namazı vaktinden geri bırakan yada vaktinden çıkararak namazı öldüren emirler yönetime gelirse acaba halin ne olacak?” buyurdu. Ben:

“Bu durumda bana ne yapmamı emredersin” diye sordum O da:

“Namazı vaktinde kıl! Eğer namaza o tür emirlerle birlikte yetişirsen namazı tekrar kıl! Çünkü bu ikinci defa kılman, senin için nafile olur” buyurdu. [788]

542- Ebu'l-ÂIiye el-Berrâ'dan rivayet edilmiştir:

Abdullah İbnu's-Sâmit'e:

“Biz, Cuma günü namazı, bazı emirlerin arkasında kılıyoruz. Onlar ise namazı geciktiriyorlar. Bu durumda ne yapalım?” diye sordum. Abdullah, uyluğuma öyle vurdu ki, canımı yaktı ve şöyle dedi:

“Ben bu meseleyi Ebu Zerr'e sormuştum. O da, benim uyluğuma vurarak: “Ben, bu meseleyi, Resulullah (s.a.v.)'e sordum. O da:

“Bu durumda namazı vaktinde kıl! Cemaatla birlikte kılacağınız (ikinci) namazı ise nafile yapın!” buyurdu” dedi.

Abdullah:

“Bana anlatıldığına göre; Allah'ın peygamberi (s.a.v.) Ebu Zerr'in uyluğuna vurmuş” dedi. [789]

Açıklama:

Hz. Peygamber (s.a.v.)'in, Ebu Zerr'e namazı vaktinde kılmasını emretmesi; namaz vaktine riayet etmesi içindir.

Hadislerde, bazı emirlerin namaz vaktinden çıkarak kıldıracaklan bildirilmekte [790] ve fertlerin evlerinde vaktine namaz kıldıktan sonra onlarla birlikte tekrar kılmaları uygun görülmektedir. Hadisler de durumları anlatılan bu emirler namazı tamamen bırakanlar değil, geciktirenlerdir.

Emirlerle birlikte tekrar namazı kılmanın hikmeti; vaktin faziletini kazanmak, İslam toplumuna muhalafet etmemek ve müslümanlar arasında bulunması gereken birliği zedelememe olabilir.

Hadis, ilk kılınan namazın farz yerine geçtiğini ve ikinci kez kılınan namazın nafile hükmünde olduğunu açıkça ortaya koymaktadır.

42- Cemaatle Namaz Kılmanın Fazileti Ve Cemaata Devam Etmeyen Kimselerin Durumu

543- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resuluilah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"*Cemaatle kılınan bir namaz, kişinin yalnız başına kıldığı namazdan yirmi beş derece daha faziletlidir.*"

Devamla:

"Gece melekleri ile gündüz melekleri de sabah namazında toplanırlar" buyurdu.

Ebu Hureyre:

“İsterseniz “Sabah vakti de namazı kıl. Çünkü sabah vakti de şahitlidir” [791] ayetini buna delil olarak okuyun” dedi. [792]

544-

Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Cemaatle kılınan bir namaz, yalnız başına kılınan namazdan yirmi yedi derece daha fazilitlidir.” [793]

Açıklama:

Görüldüğü üzere bazı rivayetlerde “Yirmibeş” ve bazı rivayetlerde ise “Yirmiyedi” ifadesi yer almaktadır. Bu iki sayıdan hangisinin kuvvetti olduğu hususunda ihtilâf edilmiştir. “Yirmibeş”in râvileri çok olduğu için bu rivayet tercih edilir diyenler olduğu gibi, “Yirmiyedi” rivayetinde âdiî ve hafız râvinin ilâvesi bulunduğu için bu rivayet tercih edilmelidir, diyenler de olmuştur.

Nevevî der ki:

“Bu iki rivayetin arasını uzlaştırmak üç yönden mümkündür:

1- iki rivayet arasında bu çelişki yoktur. Az olan derecelerin zikredilmesi, çok dereceye engel değildir. Usul alimlerinin çoğuna göre sayıların mefhumu muhalifi bâtıldır.

2- Peygamber {s.a.v.), önce az. olan dereceleri haber vermiştir. Sonra da Yüce Allah, fazilet derecesinin daha fazla olduğunu bildirince, Peygamber (s.a.v.} bu defa fazla olanı haber vermiştir.

3- Perece sayısı, namaz kılanların hallerinin değişikliğiyle ve namazın değişikliğiyle değişir. Namaz kılanların bâzılarına yirmibeş derece, diğer bir kısmına yirmiyedi derece verilir. Bu farklılık, namazın âdabına riâyet etmek, huşu ve tevazu şartlarına riâyet etmek, cemâatin çokluğu, cemaata katılanların üstünlüğü, namaz kılınan yerin daha kutsal oluşu gibi nedenlerden bu farklı dereceler meydana gelir.

Rivayetler arasını bulmak için, güvenilir cevaplar bunlardır. Başka cevaplar de verilmişse de bunlar; nakletmeye gerek yoktur.

Bizim arkadaşlarımız ve cumhur, bu hadisleri delil göstererek; "Namazın sıhhati için cemâat şart değildir" demişlerdir. Dâvûd ez-Zahiri muhalefet ederek "Şarttır" demiştir. Yine bu hadisler, cemâatin farz-ı ayn olmadığına delildir. Âlimlerden bir cemâat, buna muhalif kalarak: "Namazı cemaatla kılmak; farz-ı ayrı'dır" demişlerdir. Tercih edilen hüküm; cemaatın, farz-ı kıfâye olmasıdır. "Sünnettir" diyenler de vardır. Ben, anılan görüşlerin delillerini açık olarak "el-Mühezzeb"in şerhinde bildirmişimdir. [794]

545- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Şüphesiz ki münafıklara en ağır gelen namaz, yatsı ile sabah namaz. Fakat onlar, sabah ile yatsı namazlarında neler olduğunu bilseler eyerek bile olsa kesinlikle bu iki namaza gelirlerdi. İçimden öyle geçti inaz için kamet getirilmesini emredeyim de kamet getirilsin, sonra bir emredeyim de cemaata namazı kıldırsın. Sonra yanlarında odun de-i bulunan bazı adamları yanıma alarak namaza gelmeyen o gruba gi-ve evlerini onların üzerine ateşle yakayım!" hadisin vurud sebebi, Resulullah (s.a.v.)'in, bazı

sahabileri sabah ve yatsı namazlarında içinde görememesidir. Çünkü sabah ve yatsı namazına devam etmeme işinin, münalit bir özellik olduğunu vurgulamaktadır. Ki böylece gerçek sahabiler, münafıklardan ilmiş olsun. tür hadisler, cemaate gelemeyip namazı evde de kılmayan münafıkları da ilgilenedir. Çünkü münafıklar, gösteriş için namazı camide kılıp evlerine gittiklerinde kilmaz olayısıyla hadis; münafıklar hakkında değil, cemaata katılımı devamlı sağlamak için an sahabiler hakkında varid olmuştur.

Rasulullah (s.a.v.), camiye gelmeyen kimselerin evlerini yaktırmamıştır. Kadı İyâz (ö. l:9)'ın ifadesine göre; namaz için cemaatin farz oluşu, İslam'ın ilk zamanlarında namazı terk etmelerine engel olmak içindi. Daha sonra bu farziyetin hükmü kalır.

dişin tehdit ve korkutmasının zahirinden, bütün namazlarda cemaatle namaz kilmaı ayrı olduğu anlaşılmaktadır. Bu görüş; Hanbeliler, Evzaî gibi alimlere aittir.

fiî ve Mâliki alimlerine göre ise, cemaatle namaz kılmak, farzı kifayedir.

Halifelere göre ise; sünnet-i müekkededir. Hanefiler bu konuda *“Cemaatle kılınan namazı başına kılınan namazdan yirmi beş derece daha faziletlidir*” hadisidir.

546- Abdullah (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Peygamber (s.a.v.), Cuma'ya gelmeyen bazı kimseler hakkında: *“Doğrusu içimden öyle geldi ki, bir adama emredeyim de, cemaata namazı kıldırsın! Sonra Cuma'ya gelmeyen bazı kimselerin üzerlerine evlerini (kendileri içerideyken) yakayım”* buyurdu.[795]

Bİr önceki hadiste yatsıya gelmeyenlerin, burada ise Cuma namazına gelmeyenlerin ve başka rivayetlerde ise mutlak surette cemaatla namaz kılmaya gelmeyenlerin evleri yakılmak istenilmiştir. Bu hadislerin hepsi sahih olup aralarında hiçbir çelişki yoktur. Çünkü olayın, ayrı ayrı zamanlarda bir çok defa geçmiş olması mümkündür. Bu tehdit, Cuma namazına gelmeyenler hakkında açıktır. Çünkü Cuma namazında cemaat şarttır. Diğer namazları cemaatla kılma ilgili görüş aynlığıyla ilgili bilgi bir önceki hadisin açıklamasında geçmişti.

43- Ezanı İşiten Kimsenin Mescide Gitmesi

547- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Peygamber (s.a.v.)'e kör bir adam gelip (ona):

“Ey Allah'ın resulü! Gerçekten beni, mescide götürecek bir yardımcım yok” diyerek Resulullah (s.a.v.)'den evinde kılmak için izin istedi. O da, ona izin verdi. Bu adam dönüp gidince onu çağırıp:

“Sen namaz için okunan ezanı işitmiyor musun?” buyurdu. Adam:

“Evet” diye cevap verdi. Resulullah (s.a.v.):

“Öyleyse ezana icabet et!” buyurdu. [796]

Açıklama:

Hadiste sözkonusu edilen kör kimseden maksat, Abdullah İbn Ümmü Mektum'dur. Hadis, cemaatla namaz kılmaya teşvik etmektedir.

Bazı alimler, ezan duyulduğu zaman camiye gidip orada cemaatla namaz kılma zorunluluğunun; İslam'ın Medine'deki ilk dönemlerinde geçerli bir uygulama olduğu, bundan dolayı hiç kimseye özür tanınmadığı, bunun nedenin de münafıkların cemaatı terk etmelerinin önlenmesi olduğu, sonradan bu hükmün yürürlükten kaldırıldığını belirtmişlerdir. Bununla ilgili olarak 544, 548 nolu hadislere bakabilirsiniz.

44- Cemaatla Namaz Kılmanın, Sünneti Hûda'dan Olması

548- Abdullah İbn Mes'ud (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Kim yârın Allah'a, müsîüman olarak kavuşmak isterse, namazlar için ezan okunan her yerde şu namazlara devam etsin! Çünkü Allah, Peygamberiniz (s.a.v.) için sünen-i hüdâ'yı (=hidayet yollarını) meşru kılmıştır. Bu namazlar da, sünen-î hüdâdandır. Eğer cemâati terkedip, namazı evinde kılanın yaptığı gibi siz de evlerinizde kılarsanız Peygamberinizin sünnetini terk etmiş olursunuz. Peygamberinizin sünnetini terk ederseniz, muhakkak sapıklığa düşersiniz. Hiç bir kimse yoktur ki, tertemiz abdestini alsın, sonra şu mescitlerden birine gitsin de Allah, ona attığı her adım karşılığında bir sevap yazmasın; her adım karşılığında onu bir derece yükselt-meşin ve her adım karşılığında onun bir günâhını affetmesin! Doğrusu ben öyle günümüzü görmüşümdür ki, nifakı malum münafıktan başka hiç birimiz cemâati terk etmiyordu. Doğrusu insan iki kişi arasında; bacakları yerde sürünerek (mescide) getirilir de saffa durdurulurdu.” [797]

Açıklama:

Bu hadis, beş vakit namazı cemaatla kılmanın ve buna devam etmenin, Sünen-i Hûda'dan olduğunu bildirmektedir. Hûda sünnetleri; Resulullah (s.a.v.)'in ibadet maksadıyla farz veya vacip dışında yaptığı ve edası dinin kemalinden olan sünnetlerdir. Özürsüz olarak ısrarla bu sünnetleri terk eden ayıplanır. Bunlar, Resulullah (s.a.v.)'in uyuması, oturması gibi olan Zevaid sünnetlerinin aksine ibadet cinsinden amellerdir.

Sünnet, bağlayıcılığı açısından iki çeşittir:

1- Sünnet-i Hûda:

Terk edilmeleri hoş karşılanmayan yani mekruh olanlardır. Cemaatla namaz kılmak, ezan, kamet bu tür sünnetlerdendir.

2- Sünnet-i Zevaid:

Terki ayıplanmayan, kötü görülmeyen amellerdir. Resulullah (s.a.v.)'in giymesi, ayakta durması ve oturmasındaki tavrı gibi. [798]

45- Müezzin Ezan Okuduğunda Mescitten Çıkmanın Mekruh Olması

549- Ebu'ş-Şa'sâ'dan rivayet edilmiştir:

“Ebu Hureyre ile birlikte mescitte oturuyorduk. Derken müezzin ezan okudu. Bir adam, mescitten kalkıp gitti. Ebu Hureyre onu mescitten çıkıncaya kadar gözüyle takip etti. Sonra da:

“Doğrusu şu adam, ezan okunduğunda mescitten çıkıp gitmekle Ebu'l-Kâsım (s.a.v.)'ın sünnetine isyan etti” dedi. [799]

Açıklama:

Hadisin zahiri, ezandan sonra mescitten çıkmanın haram olduğuna delalet etmektedir. Hanefilere ve Şafiilere göre, ezan okunduktan sonra namazı kılmadan mescitten çıkıp gitmek mekruhtur.

Hanefî alimlerinden İbn Hümam “Fethu'l-Kadîr” isimli eserinde “Ezandan sonra mescitten çıkıp gitmenin mekruh oluşu bir takım şartlara bağlıdır” diyor.

Ancak bu şartlar gerçekleşirse o zaman mescidi terketmek mekruh olur. Bu şartlar şunlardır:

1- Namazı kılmadan çıkıp giderse.

2- Başka bir cemaate yetişmek niyyeti olmadan giderse.

3- Terkettiği mescit kendi mahallesinin mescidi olursa.

4- Kendi mahallesinin mescidinde namaz kılındığı halde içinde bulunduğu mescidi terk ederse. Ama henüz mahallesinin mescidinde namaz kılınmamışsa o zaman bulunduğu mescidi terk ederek mahallesinin mescidine gitmesi caizdir, gitmemesi ise daha evlâdır.

5- Bütün bunlar mazereti olmayan kimseler içindir. Fakat abdest almak gibi bir mazeretle ve tekrar dönmek niyetiyle veya daha önce namazını kılıdığı için mescidi terk eden kimse hakkında mekruhluk

sözkonusu değildir. Yolcu olup cemaati bekleyememe, hasta bakıcı olup acil durumda olanlar gibi kimselerin namazı kılıp çıkmalarında bir sakınca yoktur.

46- Yatsı Namazı ile Sabah Namazını Cemaatle Kılmanın Fazileti

550- Abdurrahman b. Ebi Amre'den rivayet edilmiştir:

“Osman b. Affân, akşam namazından sonra mescide girip tek başına oturmuştu. Ben de yanına oturdum.” Osman:

“Ey kardeşimin oğlu!” Ben, Resulullah (s.a.v.)'i:

“Kim yatsı namazını cemaatle kılarsa gecenin yansını namazla geçirmiş gibi (sevap almış) olur. Kim de sabah namazını cemaatle kılarsa bütün gece namaz namaz kılmış gibi (sevap almış) olur” buyururken işittim” dedi.[800]

551- Cündeb b. Abdullah (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resuİuüah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Kim sabah namazını cemaatle kılarsa o kimse Allah'ın güvencesi altındadır. Allah, korumasının terk olunmasına karşılık sizden hiçbir şey istemez. Allah, güvencesini terk eden kimseye yetişip onu cehennem ateşi içine yüz üstü atar.”[801]

Açıklama:

Hadîste geçen “Zimmet” kelimesi; ahid, teminat, güvence ve kefalet mânâlarına gelir. Burada kastedilen husus; namaz kılmanın, özellikle sabah namazının üstün faziletini belirtmek ve müslümanhğını namaz gibi aleni bir ibâdetle açıklayan bir kimsenin her türlü haklarının Allah'ın güvencesi ve teminatı altında olduğunu bildirmektir.

47- Bir Özür Sebebiyle Cemaattan Geri Kalma Hususunda Ruhsat

552- Mahmûd İbnu'r-Rebî'den rivayet edilmiştir:

Peygamber (s.a.v.)'in Bedir gazasına katılan sahabelerinden ve Ensâr'dan İtbân , Resulullah (s.a.v.)'e gelip:

“Allah'ın resulü! Gözlerim görmez oldu. Ben kavmime namaz kıldın. Yağmurlar yağdığı zaman kavmim ile aramızda bulunan dere akıyor; onların mescidine gidip onlara namaz kıl duramıyorum. Ey Allah'ın Evime gelip herhangi bir yerinde namaz kılmanı dilerim! O zaman o yeri namazgah edinirim!” dedi. Resulullah (s.a.v.): *“İnşaallah, bunu yaparım”* buyurdu der ki:

“Ertesi gün Resulullah (s.a.v.) ile Ebû Bekr-i Sıddîk gün yükseldiği ma) geldi. Resulullah (s.a.v.) içeri girmek için izin istedi. Ben de ona izin Eve girdiğinde hiç oturmadı. Sonra: Hadisinin neresinde namaz kılmamı istersin?” buyurdu. Ben, evin bir köret ettim. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.) namaza kalkarak tekbir aldı. Biz arkasına durduk. Bize iki rekât namaz kıldırdı. Sonra selâm verdi. Biz, Resulullah (s.a.v.)'i, kendisi için hazırladığımız bir Hazîre yemeğini yemesi için alıkoyduk. Derken o mahallenin erkeklerinden bir grup, Peygamberin geldiğini haber alarak birer

birer yanımıza gelip etrafımızı çevirdi. Bu suretle evde bir hayîi adam toplandı. İçlerinden biri:

Mâlik İbn Duhşun nerede?” diye sordu. Başka birisi:

“O, münafıktır. Allah ve Resulünü sevmez” diye cevap verdi. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):

“Onun hakkında böyle şey söyleme! Görmüyor musun ki, Allah'tan başka hiç bir ilâh yoktur diyor ve bununla, Allah'ın rızâsını istiyor!” buyurdu. Sahabiler:

“Allah ve Resulü daha iyi bilir” dediler. Onun münafık olduğunu söyleyen kimse yada İtbân;

“Biz onun münafıklara karşı hep yüz verdiğini ve onlara karşı hep iyi davrandığını görüyoruz” dedi. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):

“Allah, Allah'ın rızâsını dileyerek “La ilahe illallah” Allah'tan başka ilah yoktur diyen bir kimseye cehennemi haram kılmıştır” buyurdu.

Açıklama:

Hadisin ravisi İbn Şihâb der ki: Sonra ben, Salim oğullarından ve onların ileri gelenlerinden biri olan Husayn b. Muhammed el-Ensârî'ye, Mahmud İbnu'r-Rebî' hadîsini sordum, o da bu hususta onu tasdik etti. [802]

Hazire: Yağlı bîr çorbadır. Un ve ufak kıyılmış etle olan bulamaç aşına denir.

Bu hadisten; herhangi bir özürden dolayı cemmatla namaz kılmayı terk etmenin caiz olduğu, bir kimsenin karşı karşıya kaldığı bir sıkıntısını başkasına anlatmasının caiz olduğu, namaz için belli bir yerin tahsis edilmesinin caiz olduğu, salih bir kimsenin bir yere davet edilmesi halinde

kibirlenmeyerek oraya gitmesinin caiz olduğu, hakkında yeterli bilgi sahibi olunmadan bir kimsenin aleyhine konuşulmaması gerektiği, evine gelen alini bir ev sahibinin misafirine ikramda bulunmasının caiz olduğu, ev sahibinin izniyle misafirin imam olmasının caiz olduğu, alim yada salih bir kimsenin bir yere davet edilmesi halinde yanında birisini de götürmesinin caiz olduğu, hakkında kötü sözler söylenen fakat gerçekte o kötülüklerden uzak olan kimseyi savunmanın caiz olduğu, Kelime-i Tevhid üzere ölen mümin bir kimsenin ebedi olarak cehennemde kalmayacağı gibi bir çok hususlar anlaşılmaktadır.

48- Nafile Namazda Cemaat Olmanın Ve Hasır, Yaygı : Seccade Türü Şeyler Üzerinde Namaz Kılmanın İz Olması

553- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Enes'in) ninesi Müleyke (r.a), Resulullah (s.a.v.)'i kendisi için yaptığı yemeğe giyip o da bu yemekten yemişti. Sonra da:

“Haydi kalkın, size namaz kıldırayım!” buyurdu. Enes:

“Bunun üzerine kalkıp çok kullanılmaktan kararmış hasırımızı geldim-gittim ve onun üzerine (biraz) su serptim. Sonra Resulullah (s.a.v.) çerinde namaza durdu. Yetim ile ben, Resulullah (s.a.v.)'in arkasında rduk. Yaşlı kadın da bizim arkamızda durdu. Resulullah (s.a.v.) bize namaz kıldırdı, sonra evimizden ayrıldı” dedi” [803] haydi kalkın! *“Size namaz kıldırayım”* ifadesi; cemaat içerisinde kadınlar da bu zaman nasıl saf oluşturularak namaz kılınacağını öğretmek için size namaz demektir. Resulullah (s.a.v.)'in evlerde bu şekilde cemaat oluşturarak namaz kıl camiye gelemeyen

kadınlara da cemaatle namazın nasıl kılınacağını öğretmiş olca bu hadis, cemaat **Açıklama:** Ayrıca bu hadisde kılınan namazda kadınların safın arkasında ayrıca saf ını göstermektedir.

Davete icabetin; sünnet mi, vacip mi, yoksa farzı kifaye mi olduğu meselesi tartışma buyurmuştur.

Hasının üzerine su serpmesi; onu yumuşatmak ve tozunu almak olduğu gibi. İdet kullanılması sebebiyle bir pisliğin bulaşmış olması ihtimalinden dolayı da olabilir.

Yalnız burada geçen “Nadh” kelimesi, su serpmek anlamına geldiği gibi, yıkamak anlamına da geldiğinden dolayı Enes'in hasırı yıkamış olması da mümkündür. Ancak birinci ihtimal daha kuvvetlidir.

“Yaşlı kadın”la kast edilenin, Enes'in annesi Ümmü Süleym yada Müleyke olduğu ileri sürülmüştür. Bununla kast edilenin, Enes'in annesi Ümmü Süleym yada Müleyke olduğu ileri sürülmüştür.

Bu hadis; cemaatle namaz kılmanın caiz olduğunu göstermektedir.

“Yetim” diye adlandırılan kimse, Resulullah (s.a.v.)'in azatlısı Damira b. Ebi Damira'dır.

Görüldüğü üzere bu hadiste, yemek, namazda öne geçirilmiştir. 548 nolu hadiste önce namaz kılınmış, sonra da yemek yenmişti. Çünkü Itban, Hz. Peygamber (s.a.v.)'i namaz kılması için çağırmıştı. Müleyke'nin daveti ise yemeğe idi. Resulullah (s.a.v.) hangi İş için çağırılırsa onu öne geçirirdi.

554- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.) ahlak yönünden insanların en güzeli idi. Resulullah (s.a.v.) bizim evde bulunduğu sırada namaz vakti gelirdi. Hemen altındaki yaygının temizlenmesini emrederdi. Derhal yaygı süpürülürdü. Sonra da

yaygının üzerine su serpilirdi. Daha sonra Resulullah (s.a.v.) o yaygının üzerinde bize imam olur, biz de arkasına dururduk. Böylece bize namaz kıldırırdı. Onların yaygısı, hurma yaprağındandı.” [804]

Açıklama:

Hadis; hasır, post, elbise, seccade, yaygı ve sergiler üzerinde namaz kılmanın caiz olduğunu açıklamaktadır. Bu yaygıların, hurma yaprağı gibi bitkilerden yada hayvan derilerinden yapılmış olması önemli değildir. Önemli olan bunların temiz olmasıdır.

555- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

Peygamber (s.a.v.) yanımıza girmişti. Evde ben, annem ve teyzem Ümmü Ha-Ti'dan başka hiç kimse yoktu. Resulullah (s.a.v.):

“Kalkın size namaz kıldırayım!” buyurdu. Bu teklif, namaz vakti dışında. Bunun üzerine bize namaz kıldırdı.

Bir adam, (hadisin ravisi) Sâbit'e:

“Resulullah (s.a.v.), Enes'i nereye durdurmuştu?” diye sordu. Sabit:

“Onu, sağ tarafına durdurmuştu” diye cevap verdi.

Enes der ki:

“Sonra Resulullah (s.a.v.), bize, ev halkına; bütün dünyâ ve âhiret yalarmın hepsiyle dua etti. Annem:

“Ey Allah'ın resulü! Bu Enes, senin küçük hizmetkârındır. Allah'a, un için dua et!” dedi.

Bunun üzerine bana, bütün haydarla dua etti. Bana yaptığı duanın sonunda: Eksir mâlehu ve veledehu ve Bârik lehu fîh” (=Allahım! Bunun

ilmi ve zürriyetini çoğalt! Ona, bu hususta bereket ihsan eyle!” diyordu. [805]

Açıklama:

Bu hadislerde, Resulullah (s.a.v.)'in kıldırdığı namazın, nafile namaz olduğu ve nafile mazın, cemaatla kılınmasının caiz olduğunu göstermektedir.

Ayrıca misafirin, ev sahibine dua etmesinin caiz olduğu ve özel bir dua istenildiğin de jn için de dua edilmesinin caiz olduğu bu hadisten anlaşılmaktadır.

Enes'in teyzesi Ümmü Haram, Resulullah (s.a.v.)'in süt annesidir. Ümmü Haram, Enes'in si Ümmü Süleym ile birlikte otururdu. Bu bakımdan Resulullah (s.a.v.), sık sık bu iki dini ziyarete giderdi. Bazen bu ziyaret saatlerine, namaz vakti isabet ederdi. Bu sebeple de nazın ilk sünnetini yada farz namaza bağlı olarak kılınan revatib sünnetlerinden birini ıda kılardı.

556- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.), Enes ile annesine yada teyzesine namaz kıldırdı. Enes;

“Resulullah (s.a.v.), beni sağ tarafına ve kadını da arkamıza durdurdu” dedi. [806]

Açıklama:

Bu hadis, bir erkek ile bir kadının imamın arkasında namaz kılmak istedikleri zaman nasıl saf oluşturacaklannı açıklamaktadır. Buna göre

imama uyan kimseler, bir erkek ve bir kadından ibaret olduğu zaman erkeğin imamın sağında ve kadının da ikisinin arkasında durması gerektiğini ifade etmektedir.

Kadın, erkeklerin safında namaza durduğu zaman cumhura göre namaz sahihtir. Hanefilere göre ise kadının namazı sahihtir, fakat erkeklerin namazı bozulur.

557- Peygamber (s.a.v.)'in hanımı Meymûne (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

"Resulullah (s.a.v.) namaz kılar, ben de onun hizasında bulunurdum. Secde ettiğinde bazen elbisesi bana değerdi.

Açıklama:

Hurma yapraklarından örülmüş küçük bir hasır üzerinde namaz kılardı. [807]

558. Ebu Saîd el-Hudrî (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

"Ebu Saîd el-Hudrî, Resulullah (s.a.v.)'in yanına girip onu bir hasır üzerinde namaz kılar, secde ederken bulmuştu." [808] 550 nolu hadisin açıklamasında da geçtiği üzere; hasır ve benzeri sergiler üzerinde namaz kılmak caizdir.

İbn Battal, seccade üzerinde namaz kılmanın caiz olduğu hususunda ilim adamları arasında görüş birliği bulunduğunu, sadece Ömer b. Abdulaziz'in seccade üzerine toprak dökerek secde ettiğini, bunun da onun seccade üzerine secde etmeyi caiz görmediğine değil tevazu ve huşudaki derecesine delalet ettiğini söylemiştir.

49- Namazı Cemaatle Kılmanın Ve Namazı Beklemenin Fazileti

559- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Kişinin, cemaatla kıldığı namaz, evinde ve pazarında kıldığı namazından yirmi küsur derece fazla olur. Bu da, şundandır: Cemaattan biri abdest alıp onu tastamam yapar; sonra mescide gider, kendisini namazdan başka hiç bîr şey harekete geçirmez, namazdan başka hiç bir niyeti de olmazsa mescide girinceye kadar attığı her adıma karşılık ona bir derece yükseltilir. Yine attığı her adıma karşılık bir günâhı bağışlanır. Mescide girdiği zaman da kendisini orada namaz hapsettiği müddetçe namazda sayılır. Böylesi namaz kıldığı mecliste bulunduğu müddetçe melekler ona salât eyler ve “Allahümme’hamhu Allahümme'ğfir lehu Alahümme tub aleyhi mâlem yu'zi fîhi mâlem yuhdis fîh” (=Allahım! Ona rahmet eyle. Allahım! Ona mağfiret eyle! Allahım! Burada eziyet vermedikçe, abdestini bozmadıkça onun tevbesini kabul et!” derler.” [809]

“Abdestini bozmadıkça” ifadesinden maksat; o şahsın, namaz kıldığı yerde bir sonraki namazın girmesini beklemesi ve yerinden ayrılmasıdır. Buna göre namaz kılınan yerde oturup diğer namaz vaktini bekleyen bir kimse sanki namaz içindeymiş gibi sevaba müstahak olur Her ne kadar o kise, gerçek anlamda namazda değilse bile hükmen namazda sayılır. Çünkü bu kimsenin evine, ailesini yanma dönmemesine sebap, namazı beklemesidir.

Bazı alimler, mescitte yeni çıkarmanın haram olduğunu belirtmişlerse de, alimlerin çoğu bunun haram olmadığını, fakat sakınılması gereken bir husus olduğunu söylemişlerdir. Mescitte abdestsiz olarak oturmak, meleklerin dualarına engel ise de caizdir.

“Meleklerin salat etmesi”, müminlerin bağışlanmalarını dileme mahiyetinde yaptıkları dualardır. Bunun için abdest alarak mescitte namazı bekleyen bir kimse için, istiğfarda bulunurlar. Dolayısıyla Allah'tan mağfiret ve rahmet dilerler. Yalnız mağfiret ile rahmet arasında fark vardır. Mağfiret, günahları örtbas etmektir. Rahmet ise kula bol bol ihsanda bulunmaktır.

Hadis, cemaatla kılınan namazın, tek başına kılınan namazdan yirmü küsur derece daha faziletli olduğunu belirtmektedir.

Ayrıca mescitte olsun yada başka bir yerde olsun, namazı beklemek mutlak surette faziletli bir iştir.

50- Mescitlere Doğru Çok Adım Atmanın Fazileti

560- Ebu Musa el-Eş'arî (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Namazdaki sevap açısından insanların en büyüğü, derece derece uzaktan mescide doğru yürüyüp gelen kimse alacağı sevabdır. Namaz vaktini bekleyip onu imamla birlikte kılan kimsenin alacağı sevab ise, onu hemen kılarak uyuyan kimsenin alacağı sevabdan daha büyüktür.” [810]

561- Übeyy b. Ka'b (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Bir adam vardı ki, mescide ondan daha uzakta olan hiç bir kimse bilmem. Bu kimse, hiçbir cemâat namazını kaçırmıyordu.Ona yada ben ona:

“Bir eşek satın alsan da karanlıkta ve sıcakta ona binersin” denildi yada dedim. O:

“Evimin mescidin yanıbaşında olması, beni memnun etmez. Çünkü ben, mescide gidişimin ve evime döndüğüm vakit dönüşümün lehime yazılmasını isterim” dedi. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):

“Allah senin için bunların hepsini bir araya topladı” buyurdu. [811]

562- Übeyy b. Ka'b (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Ensâr'dan bir kimse vardı ki, evi Medîne'de mescide en uzak evdi. Bu kimse, Resulullah (s.a.v.) ile birlikte kılman hiç bir namazı kaçırmazdı. Biz, onun bu haline acıdık. Ona:

“Ey filânca kimse! Bîr eşek satın alsan, hem seni sıcaktan ve hem de yerin zehirli haşerâtından korur” dedim. O:

“Dikkat edin! Vallahi, ben, evimin, Muhammed (s.a.v.)'in evine çadır ipleriyle bağlanmış kadar yakın olmasını istemem” dedi.

“Onun bu sözü, bana, çok ağır geldi. Nihayet Allah'ın Peygamberi (s.a.v.)'e gelip bunu ona anlattım. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.) o adamı yanma çağırdı. O kimse, Peygamber (s.a.v.)'e de aynı şeyi söyleyip adım attığı izlerden sevab umduğunu belirtti. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.), o adama:

“Senin için, gerçekten umduğun şey için sevab vardır” buyurdu. [812]

Açıklama:

Mescitlerden uzakta yaşayanların daha çok sevab kazanması, uzak mesafeden gelerek meşakkata katlandıktan içindir, ibadetin en faziletlisi, en zahmetli olanıdır. Dolayısıyla meşakkata katlanarak uzak mescide gitmek ve namazı orada kılmak daha sevablıdır.

Hadis, çok adım atmaya sebep olan uzak mescide gitmenin faziletine delildir.

563- Câbir b. Abdullah (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Mahallemiz, mescitten uzakta idi. Bu sebeple evlerimizi satarak mescide yaklaşmak istedik. Fakat Resulullah (s.a.v.), bize bunu yasaklayıp:

“Sizin gerçekten (attığınız) her adımda bir derece sevab vardır” buyurdu. [813]

564- Câbir b. Abdullah (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Bir ara mescidin etrafındaki arsalar, evlerden uzak kaldı. Ensar'dan Seleme oğullan, mescidin yakınına taşınmayı istedi. Bu, Resulullah (s.a.v.)'e ulaştığında onlara:

“Bana ulaştı kî, sizler, mescidin yakınma taşınmak istiyormuşsunuz” buyurdu. Onlar:

“Evet, ey Allah'ın resulü! Bunu istedik” dediler. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):

“Ey Seleme oğulları! Mahallenizden ayrılmayın ki, attığınız adımların izlerinizin sevabı çok) yazılsın. Mahallenizden ayrılmayın ki, mescide doğru yürüyüp attığınız adımlardan dolayı) izlerinizin sevabı çok yazılsın” buyurdu. [814]

Açıklama:

Seleme oğullarının oturduklan yer, mescide takriben bir mil uzaktaydı. Bunun için mescidin yakınına taşınmak istemişlerdi. Böylece Resulullah (s.a.v.)'e daha yakın olacaklar ve namazlarını hep onunla birlikte kılmış olacaklardı. Fakat Resulullah (s.a.v.) buna razı olmamış. Çünkü Seleme oğullarının yaşadıkları semt, adeta Medine'nin bekçisi durumunda idi. Onlar oradan ayniacak olurlarsa o zaman Medine korumasız kalacaktı. Bunun için Resulullah (s.a.v.), onları, mescide gelmek için yürüyerek kazanacakları sevaba teşvik etmiştir.

Burada sevablann yazılmasından maksat, sevablann amel defterlerine yazilmasıdır. Bununla, salih kimselerle birlikte olma da kastedilmiş olabilir.

Onlar için böyle sevablar yazılmış olması, hem başkalannin mescide yakın taşınmaları engellenmiş olunmakta ve hem de cemaata devam ederek alacaklan sevabın çokluğuna dikkat çekilerek cemaatla namaz kılmaları teşvik edilmiş olunmaktadır.

51- Namaza Gitmekle Günahların Yokedilmesi Ve Derecelerin Yükseltilmesi

565- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Kim evinde temizlenir, sonra Allah'ın evlerinden birine; Allah'ın fazlarından birini eda etmek için giderse adımlarının birisi bir günah yok eder, diğeri de bir derece yükseltir.” [815]

566- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Resulullah (s.a.v.):

“Ne dersiniz? Sizden birisinin kapısının önünden bir nehir aksa, günde beş defa o nehirde yıkansa (vücudunun) kirinden bir şey kalır mı?” buyurdu. Sahabiler:

“Hayır! Onun kirinden hiçbir şey kalmaz!” dediler. Resulullah (s.a.v.):

“Beş vakit namazın misali de işte bunun gibidir. Onlarla, Allah günahları yok eder” buyurdu. [816]

567- Câbir b. Abdullah (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Beş vakit namazın misali, sizden birisinin kapısının önünden gürül gürül akan ve içinde her gün beş defa yıkandığı bir nehir gibidir.” [817]

Açıklama:

Beş vakit namazın, evin önünde akan nehirde beş defa yıkanmaya benzetilmesinden masat; İbnü'l-Arabi'ye göre, insan, var olan pisliklerle kirlenir, gerek bedeni ve gerekse elbisesi pislenir. Onu bol suyla nasıl yıkarsa beş vakit namazda öyledir. Bunlar kulu günah kirlerinden temizler. O derece ki, yok etmedik, kefaret olmadık hiçbir günah bırakmaz

Buradaki günahlarla, küçük günahlar kastedilmiştir. Çünkü Resulullah (s.a.v.) günahları kire benzetmiştir. Kir ise kendisinden daha büyük şeylere nispetle küçüktür.

568- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Kim sabahleyin ve akşamleyin mescide gidip gelirse; her gidiş gelişinde, Allah, o kimseye cennetten konaklayacağı yerini hazırlar.” [818]

Açıklama:

Hadisin metninde geçen “Gudüv” kelimesi, sabahtan güneşin zevaline kadar olan yürüyüşe denir. “Ravâh” ise, güneşin zevalinden gecenin başlangıcına kadar devam eden yü-rüyeşe denir. Bu iki kelime, mecazen “Gidip geldi” anlamında da kullanılmaktadır. Burada bu iki kelimeyle kastedilen; bu iki belirli vakit yani sabah ve akşam olmayıp bütün namazlara devamdır.

52- Sabah Namazından Sonra Namaz Kılınan Yerde Oturmanın Ve Mescitlerin Faziletleri

569- Simâk b. Harb'ten rivayet edilmiştir: “Câbir b. Semure'ye:

“Sen, Resulullah (s.a.v.)'le birlikts bir mecüste oturur muydun?” diye sordum. O da:

“Evet, pek çok defa (oturdum). Sabah -yada gadât- namazını kılmış olduğu namaz yerinden ta güneş doğuncaya kadar kalkmazdı. Güneş doğunca (yerinden) kalkardı. Sahabiler, Peygamber (s.a.v.)'Ie birlikte bu müddet zarfında konuşurlardı. Bazen cahiliye devri işlerine dalarlardı da sahabiler gülüşürler, Resulullah (s.a.v.)'de tebessüm ederdi” dedi. [819]

570- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Allah'a en sevimli olan beldeler, o beldelerin mescitleridir. Allah'a en sevimsiz olan beldeler ise o beldelerin çarşılarıdır." [820]

Açıklama:

Sahabilerin câhiliyet işlerinde muhabbete dalmaları, önceki toplulukların târihine âit şeyleri konuşmaktan ibaretti. Güneş doğuncaya kadar sabah namazı kılınan yerde oturmak ve iyice yükselip nafile İbâdet zamanı gelince, o ibâdete başlamak müstehabdır. Sahabilerin konuşmaları nafile ibâdet zamanından öncedir. Çünkü o zaman muhabbete dalmak mekruh idi.

Bu hadis, gülmek ile tebessüm etmenin caiz olduğuna delildir. ikinci hadiste ise, Allah katında en makbul yerlerin, mescitler olduğu bildirilmektedir. Kadı İyâz'a göre, onların makbul olmasına sebep; ihlâs ve takva üzere bina edilmeleridir. En sevimsiz yerlerin ise çarşı ve pazarlar olması, o yerlerde sırf dünyâ için çalışıldığı, Yüce Allah'ın zikredilmediği, yalan yere yemin etmek suretiyle insanlar aldatıldığı içindir.

Allah'ın muhabbet ve buğzu, hayır ve şerrin irâdesi yahut bunları yaratmasıdır. Yânı muhabbetinden maksat, bâzı kimseleri bahtiyar etmesi; buğzundan maksat da bir takımlarını bedbaht etmesidir. Mescitler, Yüce Allah'ın rahmetinin indiği yerlerdir. Çarşı ve pazarlar ise bunun aksinedir. [821]

53- İmamlığa En Layık Olan Kimse

571- Ebu Saîd el-Hudrî (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Namaz kılacak kimseler, üç kişi olursa, biri kendilerine imam olsun, tıların imamlığa en layık olanı, (Kur'an'ı) en iyi okuyanıdır." [822]

572- Ebu Mes'ud el-Ensârî (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Cemaata, Allah'ın kitabını en İyi okuyan kimseler imam olur. Eğer uma hususunda eşit iseler, sünneti en iyi bilenleri; sünnet hususunda da t iseler hicret itibariyle en kıdemlileri; hicret hususunda da eşit iseler, îm'ı kabulde en kıdemlileri imam olur. Sakın sizden birisinin hâkim oldu yerde, başka biri ona imam olmasın! Ve hiç bir kimse, başkasının evin-onun izni olmaksızın yaygısının üzerine oturmasın!"

Ebû Saîd el-Eşecc, kendi rivayetinde: "Silmen" İslam'a giriş yerinenen" yaşça ifadesine yer vermiştir." [823]

Açıklama:

Bu hadis-i şerifte imamlığa lâyık olmanın en başta gelen ölçüsü olarak belirtilen "Allah (itabını en iyi okumak" cümlesinin mânâsı, Kur'an-ı Kerimi tecvid kaidelerine göre en okumak demektir.

"Okumada en kıdemli olmak" cümlesinin mânâsı ise, "Kur'an-ı Kerimi daha çok ezberlemiş olmak" demektir.

Hâkim'in "Müstedrek"inde "Sünneti en iyi bilenler" yerine "En fakih olanlar" cümle ifadesi geçmektedir.

"Hicret bakımından en kıdemli olmak" cümlesinin mânâsı, Mekke fethedilmeden önceki zamanlarda Mekke'den Medine'ye daha önce göç

etmiş olmaktır. Bu dönemlerde Mekke küfr diyan olduğundan bir an önce, İslâm diyarı olan Medine'ye göç edenler ilim ve irfan bakımından daha gelişmiş olduklarından göç etmeyenlere nisbetle imamlığa daha lâyık Görülmüşlerdir. Ancak Mekke fethedildiktene sonra orası da İslâm diyan olduğundan Resulullah (s.a.v.) *“Fetihden sonra hicret yoktur”* buyurmak kaydıyla Mekke'nin Medine gibi şerefli bir yer olduğu vurgulanmıştır.

Hanefilere göre bir toplum içerisinde imamlığa en layık olanlar, sünneti en iyi bilen kimselerdir. Eğer bu noktada eşit olurlarsa Allah'ın kitabını en iyi okuyanlan, bunda da eşit olurlarsa en fazla vera ve takva sahibi olanları, bunda da eşit olurlarsa en yaşlı olanları imam olur.

573- Mâlik İbnu'l-Huveyris (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Bizler, (yaşça) birbirine akran gençler Peygamber (s.a.v.)'in yanma geldik. Onun yanında yirmi gün yirmi gece kaldık. Resulullah (s.a.v.) çok merhametli ve çok yumuşak huylu birisiydi. Ailelerimizi özlediğimizi anlayınca, geride kimleri bıraktığımızı sordu. Biz de ona geride bıraktığımız kimseleri haber verdik. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):

“Haydi ailelerinizin yanına geri dönün. Onların içerisine yerleşin. Onlara burada öğrendiğiniz hususları öğretin ve onlara, filanca namazı filanca vakitte ve filanca namazı da filan vakitte kılmalarını emredin. Namaz vakti geldiğinde içinizden biri size ezan okusun. Sonra (yaşça) daha büyük olanınız ise size imam olsun” buyurdu. [824]

Açıklama:

İmamlığa layık olmanın en önde gelen şartı; bazılarına göre, fıkhı en iyi şekilde bilen, bazılarına göre ise Kur’an-ı en güzel şekilde okuyan, daha

sonra ise günahtan sakınmakta daha titiz olan, daha yaşlı olan, ahlakı en güzel olan tercih edilir. Eşitlik halinde kura çekilir yada cemaatin tercihiyle birisi imamlığa seçilir.

Daha yaşlı olan kimseden maksat; müslüman olarak yaşanan yaştır. Yoksa yeni müslüman olmuş bir ihtiyar daha önce müslüman olan bir gence tercih edilemez.

Bu rivayete göre, imamlık için kıraatta eşitlik olunca yaşça büyük olanı tercih edilir.

Burada “Haydi ailelerinizin yanına geri dönün. Onların içerisine yerleşin. Onlara burada öğrendiğiniz hususları öğretin ve onlara, filanca namazı filanca vakitte ve filanca namazı da filan vakitte kılmalarını emredin. Namaz vakti geldiğinde içinizden biri size ezan okusun” ifadesi başka bir rivayette “Namaz vakti geldiği zaman ezanı okuyun” şeklindedir. Ayrıca diğer bir rivayette, “Yolculuğa çıktığınız zaman ezan okuyun, kamet getirin” ifadesi yer almaktadır. Bu iki ifade arasında görünüşte iki ayrı hüküm ifade etmektedir:

1. a- Birinci rivayete göre, ailelerinin yanına varıp onlara namazı emrettikten sonra ezan okumalan emredilmektedir.

b- ikinci hadise göre ise, hemen Medine'den çıkar çıkmaz daha ailelerinin yanına varmadan yolculuk halinde iken ezan okumaları emredilmektedir.

2- Bu iki rivayet arasındaki bir başka farklılık ise şöyledir:

a- Birinci rivayette, ezanın içlerinden biri tarafından okunması emredilmektedir.

b- ikinci rivayette ise, ikisine birden ezan okumaları emredilmektedir.

Her ne kadar görünüşte bu rivayetler arasında fark varsa da, gerçekte en küçük bir ayrılık dahi yoktur. Çünkü bir hadiste, evlerine vardıklan zaman ezan okumalarının emrediimesi, yolculuk esnasında ezan okumalarına engel değildir. Yine ikinci hadiste, yolculuk esnasında ezan okumalarının emrediimesi, yolculuk bittikten sonra evlerinde ezan okumalarına engel değildir.

ikisine birden ezan okumalarının emredilmesinin hikmeti, ikisinin de ezan okumaya liyakat bakımından eşit olmalarıdır. Çünkü ezan okuma hususunda yaşlı olmak gibi şartlar aranmaz. Çünkü bir rivayette, “Namaz vakti geldiğinde içinizden biri size Ezan okusun, yaşça büyük olanınız size imam olsun” ifadesi yer almaktadır.

54- müslümanların Başına Bir Sıkıntı Geldiği Zaman Bütün Namazlarda Kunut Yapmanın Mustehab Olması

574- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.), sabah namazının kıraatini bitirip tekbîr aldığı ve başını kaldırdığı zaman: “Semiallahu li men hamideh. Rabbena ve leke'l-hamd” (Allah, kendisine hamd edenin hamdini kabul eder. Rabbîmiz! Hamd de, sadece Sana mahsûstur) der, sonra ayakta iken şunları okurdu:

“Allahım! Velîd b. Velîd'i, Seleme İbn Hişâm'ı, Ayyaş, b. Ebî Rebîa'yı ve mü'minlerin zayıf olanlarını kurtar! Rabbim! Mudar kabilesine olan şiddet ve baskını arttır! Bunu, onlara, Yûsuf'un kıtlık yılları gibi yap! Allah’ım! Lihyân, Ri'I ve Zekvân ile Usayye kabilelerine lanet eyle. Çünkü onlar, Allah ve Resulüne isyan ettiler!”

Sonra “Kulların işin hiçbir şey sana ait değildir. Allah, ya onların tevbesini kabul eder yada onları, kendileri zalim oldukları için azablandırır [825]ayeti indiriiince Resuluîlah (s.a.v.)'in bu dualarla kunut yapmayı terk ettiği bize ulaştı.” [826]

575- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Vallahi, ben size Resulullah (s.a.v.)'in namazına yakın bir namaz kıldıracağım”(dedi).

Bunun üzerine Ebu Hureyre öğle, yatsı ve sabah namazlarında kunut okuyup müminlere dua eder, kafirlere de lanet ederdi. [827]

576- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.), “Bi'ri Maune (Maune kuyusu) sahiplerini öldürenlere otuz sabah beddua etti. Ayrıca Resulullah (s.a.v.), Allah ile Resulüne isyan eden Ri'l, Zekvân, Lihyân ve Usayye kabilelerine de beddua etti.

Enes dedi ki:

“Yüce Allah, “Bi'ri Maune” Maune kuyusu başında öldürülen sahabiler hakkında bilahare nesh edilinceye kadar: “Şehitlerin ağzından: Kavmimize tebliğ ediniz ki, biz Rabbimize kavuştuk. O, bizden razı oldu ve biz de O'ondan razı olduk” şeklinde okuduğumuz Kur'an (ayetin)i indirdi.” [828]

577- Muhammed'den rivayet edilmiştir; “Enes b. Mâlik'e:

“Resulullah (s.a.v.) sabah namazında hiç kunut okudu mu?” diye sordum O da:

“Evet, rükudan sonra birkaç zaman” diye cevap verdi. [829]

578- Âsım'dan rivayet edilmiştir:

“Enes'e; Kunut'un, rükudan önce mi, yoksa rükudan sonra mı olduğunu sordum. O da:

“Rükudan önce idi” diye cevap verdi. Ben:

“Bazı insanlar, Resulullah (s.a.v.)'in rükudan sonra kunut okuduğunu söylüyorlar.Buna ne dersin?” diye sordum. Bunun üzerine Enes:

“Resulullah (s.a.v.) ancak bir ay kunut okudu. Sahabilerinde “Kurrâ” denilen bazı kimseleri öldüren bazı kimseler aleyhine beddua ediyordu” diye cevap verdi.” [830]

579- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.)'i, “Bi'ri Maune” Maune kuyusu günü suikast düzenlenen yetmiş sahabiye üzüldüğü kadar hiçbir seriyyeye/askeri birliğe üzüldüğünü görmemiştim. Onlar, “Kura” diye adlandırılırlardı. Resulullah (s.a.v.), bir ay boyunca onların katillerine beddua etmişti.” [831]

580- Hufâf b. îmâ' (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resululfah (s.a.v.) rükuya vardı. Sonra başını (rükudan) kaldırıp:

“Gıfâr (kabilesine) Allah mağfiret eylesin! Eşlem (kabilesine de) Allah îlamet versin! LJsayya (kabilesi) ise Allah'a ve Resulüne isyan etmiştir. İlahım! Lihyân oğullarına lanet eyle! Ri'I ile Zekvân (kabilelerin)e de lanet buyurup sonra secdeye kapandı.

Hufâf:

“Kafirlere lanet işte bu sebepten ötürü meşru kılınmıştır” dedi. [832]

Açıklama:

Bu hadislerde işaret edilen kunuta sebep, tarihte “Bi'r Mâune” faciası denilen olaydır.

Ri'l, Zekvan ve Usayye kabileleri, kendilerine Kur'an öğretmek için yanlarına gönderilen tmiş kadar kurayı öldürmüşlerdi. Bu olayın detayı, Siyer ve Tarih kitaplarında mevcuttur.

Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.) bir ay bunlara beddua etmeye devam etmiş, fakat bu bilelerin iman edip İslam'a hizmet edecekleri ilahi ilimde muhakkak olduğu için aleyhlerine pılan beddua, Al-i İmran: 3/128. ayetin inmesi üzerine son bulmuştur.

Bu hadislerin hepsi, Hz. Peygamber (s.a.v.)’in vitir namazı dışında da kunut yaptığına laîet etmektedir.

Resulullah (s.a.v.)'in bazı rivayetlerde üç, bazı rivayetlerde ise iki, bazı rivayetlerde ise gece bir vakit kunut yaptığı ve bazı rivayetlerde ise günün beş vaktinde kunut yaptığı geçiktedir. Yalnız bu hadislerin hepsinde, kunutun meydana gelen musibetler üzerine yapıldığı rül inektedir.

Alimlerin çoğunluğu, bela ve musibet anlarında farz namazlarda kunut yapıp dua etmek meşru olduğu görüşündedirler. Böyle bir musibet olmadığı zamanlarda ise öğle, ikindi, akşam ve yatsı namazlarında kunutun yapılmayacağı hususunda tüm alimler görüş birliği risindedirler. Fakat sabah namazındaki kunutta ihtilaf edilmiştir. Hanefilere göre yukarıda 'ilan vakitlerde kunut yapıldığını gösteren hadisler neshedilmiştir.

Bazı alimlere göre ise sabah namazı hariç diğer vakitlerde kunut mensuh olmuştur. Ebu kr, Ömer, Osman, Ali, gibi sahabiler bu görüştedir.

Hanefilere göre musibet olmadığı zamanlarda vitr dışındaki hiçbir namazda kunut yanaz. Ancak musibet anlarında yapılacak kunut konusunda

bazı Hanefi kitaplannda sabah nazı tahsis edilmişken, bazılarında imamın bütün cehri namazlarda kunut okuyarak dua bileceği bildirilmektedir.

Özetle; Hz. Peygamber (s.a.v.), bazı felaket ve musibet anlarında günü beş vaktinde ıut yapmış, müslümanlar için dua ve kafirler için ise beddua etmiştir.

Kunut, namazların son rekatinde ve rükudan sonra yapılır.

55- Geçmiş Namazların Kazası Ve Kaza Namazını Çabucak Kılmanın Müstehab Olması

581- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.), Hayber gazasından döndüğü sırada bir gece yürümüştü. Nihayet uyku basarak dinlenmek için mola verdi. Bilâl'e:

“Sen, bizim için geceyi gözet” buyurdu. Bilâl, kendisine takdir edildiği kadar nafile namaz kılmış, Resulullah (s.a.v.) ile sahabileri uyumuşlardı. Sabah yaklaşınca Bilâl fecr'in doğacağı tarafa doğru dönerek hayvanına dayanmış, ve hayvanına dayalı olduğu hâlde uyuya kalmıştı. Tâ güneş yüzlerine vuruncaya kadar ne Resulullah (s.a.v.), ne Bilâl ve ne de Sahâbe'den hiçbiri uyanmamıştı. Neticede, ilk uyanan Resulullah (s.a.v.) oldu. Telâşa kapılarak:

“Ey Bilâl!” diye seslendi. Bilâl:

“Annem-babam sana feda olsun ey Allah'ın resulü! Senin nefsini tutan Allah, benim nefsimi de tuttu” dedi. Resulullah (s.a.v.):

“Develeri (yularlarından tutarak çekip yürütün!” emrini verdi. Sahabiler, biraz develerini çekerek ilerlediler. Sonra Resulullah (s.a.v.)

abdest aldı ve Bilâl'a emrederek namaz için kamet getirtti. Daha sonra sahabilerine sabah namazını kıldırdı. Namazı bitirdiğinde:

“Her kim namazını unutursa, onu hatırladığı zaman kılıversin! Çünkü Alllah “Beni anman için namaz kıl” [833] buyurdu' dedi.[834]

Açıklama:

Hadis-i şerifte haber verilen olay, metinde açıkça ifâde edildiği gibi, Hayber savaşından dönerken meydana gelmiştir.

Hz. Peygamber (s.a.v.), sahabilerinin uykusu gelip de konaklama mecburiyetinde kalınca, sabah namazı vaktinde kendilerini uyandırması için Bilâl'ı görevlendirmiş ve sahabilerle birlikte dinlenmeye çekilmiştir. Bu görevi bir başkasına değil de Bilâl'e vermesinin sebebi; onun müezzin oluşu ve namaz vaktini daha iyi bilmesi olsa gerektir. Ancak diğer sahabîlere arız olan uyku Bilâl'e de gelmiş, üzerine aldığı görevi yerine getirememiş ve Resulullah (s.a.v.)'i sabah namazına uyandıramamıştır.

Burada akla şöyle bir soru gelebilir: Resulullah (s.a.v.), bir başka hadis-i şerifte,

“Benim gözlerim uyur, kalbim uyumaz” buyurmaktadır. Buna göre, bu hadisler arasında bir çelişki yok mu?

Bu mukadder soruya, iki şekilde cevap verilmiştir ve meşhur olanı şöyledir:

“Kalb ancak kalble ilgili hisleri idrâk edebilir. Hades, elem, vs. bu kabildendir. Ama gözle alâkalı olan fecrin doğması gibi şeyleri idrâk edemez. Efendimizin kalbi uyanık ise de gözleri uyumakta idi.”

579 nolu İmrân b. Husayn'dan yapılan rivayette, ilk uyananın Hz. Ebû Bekir, sonra da Hz. Ömer olduğu zikredilir. “Sahihayn”da, İmrân ve Ebû Katâde'den yapılan rivayet de sefer ismi zikredilmezken, Müslim'de de ayrıca İbn Mes'ûd'dan naklen “Hudeybiye'den dönerken” şeklinde rivayetler gelmiştir. Bunlar göstermektedir ki, bu olay, bir defa değil daha fazla olmuştur. Dolayısıyle rivayetler arasında zıtlık yoktur. Birisinde ilk uyanan Hz. Peygamber (s.a.v.) ise, bir diğerinde Hz. Ebû Bekr'dir.

Resulullah (s.a.v.) ve sahabileri kalktıktan sonra yerlerini değiştirmişler, bir miktar yürümüşlerdir.

Hadis-i şerifin devamında, Hz. Peygamber (s.a.v.)'in Bilâl'e emrettiği, onun da namaz için kamet ettiği zikredilmiş, ezan hiç söz konusu edilmemiştir. Bu, kaza namazlarında ezan okunmayacağı görüşünde olan Malik, Evzâî ve Şafiî'nin sonraki görüşüne delil olmaktadır. Bunlar ayrıca Ebû Said el-Hudrî'den gelen Hendek günü vaktinde kılınamayan öğle, ikindi, akşam ve yatsı namazlannın ezan anılmadan sadece kametle kılındığına dâir rivayeti de delilleri arasına alırlar.

Ahmed, Ebû Sevr ve Ebû Hanîfe'ye göre, kaza namazları içen de ezan okunur. Bunlar, üzerinde durduğumuz hadis-i şerifin Sahihayn'daki “Sonra Bilâl ezan okudu ve Re-sûlullah (s.a.) iki rekat namaz kıldı. Sonra da sabah namazını kıldı...” şeklindeki rivayeti kendilerine delil almışlardır. Bu rivayette önce ezan, sonra iki rekat sünnet daha sonra da sabah namazının zikredilmesi, zikri geçen “Ezan”dan maksadın, kamet değil, ezan olduğunu gösterir. Müslim, Mesacid 312; Ebu Dâvud, Salat 11 (442)'de geçen İmrân b. Husayn hadisi ile Ebu Dâvud, Salat 11 (444)'de geçen Amr b. Umeyye ed-Damrî'nin rivayetleri de bu görüş sahiblerini açıkça desteklemektedir.

Birincisi : Aslında önce ezan okunmuş sonra kamet getirilmiş, fakat ezan söylenmemiştir.

ikincisi: Ezanı terketmenin de caiz olduğunu bildirmek için ezan terk edilmiştir.

Hendek savaşındaki uygulama hususunda hem hem de kametin mevcut olduğuna dâir rivayetler de mevcuttur. Üstelik birden fazla namaz aynı anda kaza edilirse, her birisi için ayrı ayrı ezan okunmasının sünnet olup olmadığı konusunda bu görüş sahipleri arasında fikir birliği yoktur.

“Beni anman için namaz kıl” ifadesinden maksat; namazı, İçerisinde beni zikretmek için kıl. Öyle ki ben seni överek zikredeyim. Namaz vakitlerinde namaz kıl. Riyasız olarak sadece beni anmak için namazı kıl demektir.

Bu hadis, unutan ile uyuya kalıp namazı kılmayana lazım olduğunun delilidir. Kasten namazı kılmayan kazanın vacip olduğunu söyleyenler olduğu gibi olmadığını söyleyenler de vardır.

Ayrıca bu hadisten; vakti geçirilmiş namazların cemaatla kaza edilebileceği anlaşılmaktadır. Yalnız sabah namazının sünnetinin de kılınıp kılınmayacağı konusunda görüş ayrılığı vardır.

582- Ebu Katâde (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Resulullah (s.a.v.) bize hutbe okuyup:

“Şüphesiz ki sizler, bu gün öğleden sonra ve bu gece yürüyecek ve inşallah yârın suya varacaksınız” buyurdu.

Bunun üzerine halk, kimse kimseye bakmadan yola koyuldular.

Ebû Katâde der ki:

“Resulullah (s.a.v.), ben yanıbaşında olduğum hâlde yoluna devam ederken gece yarısı oldu. Derken Resulullah (s.a.v.) uyukladı. Hayvanının üzerinden eğildi. Drhâl yetişip onu uyandırmadan hayvanının üzerinde dimdik oturuncaya kadar doğrulttum. Sonra yine yoluna devam etti. Gecenin çoğu gidince hayvanının üzerinden bir daha eğildi. Ben yine onu hiç uyandırmadan, hayvanının üzerinde iyice dengeyi sağlaymcaya kadar doğrulttum. Sonra tekrar yürüdü. Seher vaktinin^sonu gelince, öyle bir eğildi ki, bu öncekinden daha şiddetli oldu. Öyle ki nerdeyse düşüyordu. Ben, hemen yanma varıp onu doğrulttum. Bunun üzerine başını kaldırarak:

“Kim o?” buyurdu. Ben:

“Ebû Katâde” dedim. Resulullah (s.a.v.):

“Bu benimle beraber yürüyüşün, ne zamandan beridir?” diye sordu.

“Bu geceden beri yürüyüşüm bu şekilde devam etmektedir” diye cevâp verdim. Resulullah (s.a.v.):

“Peygamberini koruduğundan dolayı Allah da seni korusun” buyurdu. Sonra:

“Halkm gözünden kaybolduk mu dersin? Hiçbir kimse görebiliyor musun?” buyurdu. Ben:

“İşte bir süvari!” dedim. Sonra:

“İşte bir daha!” dedim. Nihayet toplanarak edi kişilik bir kafile olduk. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.) yoldan saparak uyumak başım yastığa koydu. Sonra:

“Bize namazımızı geciktirmeyin!” buyurdu. Ama ilk uyanan da, Resulullah (s.a.v.) oldu. Güneş, sırtına vurmuştu. Biz, telâşla kalktık. Sonra Resulullah (s.a.v.):

“Binin!” emrini verdi. Derhâl hayvanlarımıza binerek yola koyulduk. Güneş gece yükselince Resulullah (s.a.v.) hayvanından indi ve yanımda bulunan, içinde e biraz su olan bir su kabını istedi. Ondan hafifçe bir şekilde abdest aldı. Kapta bir arça su da kaldı. Sonra Ebû Katâde'ye:

“Su kabını bizim için muhafaza et! Az sonra onun için bir haber çıkaak!” buyurdu. Sonra Bilâl namaz için ezan okudu. Resulullah (s.a.v.) iki rek'ât namaz kıldı. Daha sonra sabah namazını kıldırdı, (yâni) hergün yaptığı gibi yaptı. Son-ı Resulullah (s.a.v.) (hayvanına) bindi, onunla beraber biz de (hayvanlarımıza) bir-iki. Bunun üzerine birbirimize:

“Acaba namazımızda yaptığımız bu kusurumuzun kefareti ne olacak?” diye fisıldaşmaya başladık. Sonra Resulullah (s.a.v.):

“Dikkat edin! Sizin için, bende bir örnek vardır” buyurdu. Daha sonra:

“Dikkat edin kî! Uyku sebebiyle namaz kaçırmak da bir kusur yoktur, usur ancak başka namazın vakti gelinceye kadar namazını kılmayan kimide vardır. Dolayısıyla bu uyuyup kalma işini kim yaparsa uyandığı zaman, namazı kılıversin! Ertesi günde ise, o namazı vaktinde kılsın!” buyurdu. Dnra da:

“İnsanların (bizim hakkımızda) ne yaptıklarını/söylediklerini zannederniz?” buyurup sonrada:

“Bir grup insan, Peygamberlerini kaybetmiş vaziyette ıbahladılar. Ebû Bekr ile Ömer;

“Resulullah (s.a.v.) sizden sonra gelmektedir, o sizi arkada bırakamaz” demişlerdi. Başkaları ise:

“Resulullah (s.a.v.) sizin önünüzdedir. Eğer Ebû Bekr ile Ömer'e İtaat ederlerse doğru yolu bulurlar” buyurdu.

Bu suretle cemaatın yanına gündüz ilerlediği ve her şey kızıştığı zaman vardık.

“Ey Allah'ın resulü! Helak olduk, susadık!” diyorlardı. Bunun üzerine îsulullah (s.a.v.):

“Size helak yoktur!” buyurdu. Sonra:

“Bana küçük su bardağımı getirin' buyurdu. Su kabını da istedi. Artık suyu döküyor, Ebû Katâde de cemaata su veriyordu. Halk kâbın içinde su olduğunu gör görmez kabın üzerine yığıldılar. Resulullah (s.a.v.):

“Terbiyenizi takının! Hepiniz suya kanacaksınız!” buyurdu. Sahabiler, hemen onun dediğini yaptı.

Ebû Katâde der ki:

“Resulullah (s.a.v.) suyu dökmeye, ben de cemaata su vermeye devam ettik. Nihayet Resulullah (s.a.v.) ile ikimizden başka hiç kimse kalmayınca suyu dökerek bana:

“İç!” buyurdu. Ben:

“Ey Allah'ın resulü! Sen içmedikçe, ben içemem!” dedim. Resulullah (s.a.v.):

“Şüphesiz kî bîr kavmin su dağıtıcısı, suyu en son içendir” buyurdu. Bunun üzerine, ben içtim. Resulullah (s.a.v.)'de içti. Artık cemâat, kanmış ve müsterih olarak suya geldiler.

Açıklama:

Hadîsin ravîsî Abdullah b. Rabâh der ki: Ben, bu hadisi, Kufe'deki mescid-i câmi'de rivayet ediyordum. Birden İmrân b. Husayn ileriye atılarak:

“Ey delikanlı! Nasıl rivayet ettiğine dikkat et! Çünkü ben, o geceki kafileden birisiyim” dedi. Ben:

“O hâlde bu hadisi, sen daha iyi bilirsin!” dedim. İmrân, bana:

“Sen kimlerdensin?” dedi. Ben de:

“Ensâr'danım” diye cevap verdim. İmrân:

“Anlat! Çünkü siz hadisinizi daha iyi bilirsiniz” dedi. Artık ben de cemaata hadisi rivayet ettim. Bunun üzerine İmrân:

“Doğrusu ben, o Qece oradaydım. Fakat bu hadîsi, senin gibi belleyen hiç bir kimse duymadım” dedi. [835]

Açıklama:

Bu hadis; geçmiş namazların kazasında ezan okumanın meşru olduğunu, sabah namazının sünnetinin farzıyla birlikte öğleye kadar kaza edilebileceğini ve uyku yada unutma sebebiyle namazı vaktinden sonraya bırakmakta günah olmadığını göstermektedir.

“Ertesi gün de ise o namazı vaktinde kılsın” ifadesi; alimler arasında bazı görüş ayrılıklarına sebep olmuştur. Bu sözün zahiri, geçirilen bir namazın bir defa, hatırlandığı zaman da bir de ertesi günkü vaktinde olmak üzere iki defa kaza edilmesini gerekli, göstermektedir. Nitekim bazı alimler, bu cümleyi bu şekilde anlamışlar, ancak ertesi günkü vakitte kazayı müstehab kabul etmişlerdir. Şu da var ki, cumhuru ulema, bu görüşü benimsememiş, seleften hiç birisi kaza edilen bir namazın ertesi günkü vaktinde tekrar kılınmasını müstehab görmemiştir. Çünkü “Menhel” adlı kitabın yazarı, bunun, ravinin bir vehmi olduğu söylemiştir. Ayrıca Tirmizî ile başkalan, Buhârî'nin, bu hadisi, galat kabul ettiğini söylemişlerdir.

Yine Altı hadis imamının Enes'den rivayet ettiği “Bir namazı unutan kimse onu ha tırladığı zaman kılsın. O namaz için bundan başka bir kefaret yoktur” hadisi ik Nesâî'nin İmran b. Husayn'dan rivayet ettiği “Sahabiler: “Ey Allah'ın resulü! Bu geçer namazı yarınki vaktinde tekrar kaza etmeyelim mi?” dediler. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):

“Hayır, Allah sizi ribadan men ettiği halde onu sizden alır mı?” Buyurdu” hadisi, bu cümlenin galat olduğu yada raviden bir vehmin olduğu fikrini doğrulamaktadır.

“Kusur ancak diğer namaz vakti girinceye kadar namazı kılmayan kimsede vardır” sözünden maksat; özürsüz olarak uyuma ve unutma sebebiyle namazı vaktinde kılamamaktan dolayı günah yoktur. Günah, özürsüz olarak vaktinde kılamamaktan dolayıdır.

583- İmrân b. Husayn (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Bir yolculuğunda Peygamber (s.a.v.)'e beraberdim. Bütün gece yürüdük. Sabah yaklaşınca biraz mola verdik. Derken tâ güneş doğuncaya kadar uyuya kalmışız. İçimizden ilk uyanan, Ebû Bekr oldu. Peygamber (s.a.v.) uyuduğu zaman kendiliğinden uyanmadıkça, biz onu uyandırmazdık. Sonra Ömer uyandı ve Peygamber (s.a.v.)'in yanında durarak yüksek sesle tekbir almaya başladı. Nihayet Resulullah (s.a.v.) uyandı. Başını kaldırarak güneşin doğmuş olduğunu görünce:

“Yola koyulun!” buyurdu. Bizi hareket ettirdi. Güneş, beyazlaşmca, konakladı ve bize sabah namazını kıldırdı. Bu sırada cemaattan bir adam ayrılarak bizimle beraber namaz kılmadı. Namazdan çıkınca Resulullah (s.a.v.), ona:

“Ey filanca kimse! Bizimle beraber namaz kılmaktan seni ne alıkoydu?” diye sordu. O kimse:

“Ey Allah'ın peygamberi! Cünub olmuşum' dedi. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.), ona(teyemmümü) emretti, o da toprakla teyemmüm ederek namazını kıldı. Sonra Resulullah (s.a.v.) beni yanındaki birkaç kişilik kafileyle beraber acele su aramaya gönderdi. Adam akıllı susamıştık. Yolda giderken birdenbire, (devesi üzerinde) ayaklarını iki su tulumu arasına salarak oturmuş bir kadına rastladık. Ona:

“Su nerede?” diye sorduk. Kadın:

“Heyhat! Heyhat! Size su yok!” dedi.

“Senin ailen ile suyun arasında ne kadar mesafe var?” dedik.

“Bir gün bir gecelik yol!” diye cevâp verdi. Biz:

“Yürü bakalım Resulullah (s.a.v.)'in huzuruna” dedik. Kadın:

“Resulullah'da ne oluyor?” dedi. Biz, kadını kendi hâline bırakmayarak götürdük ve Resulullah (s.a.v.)'in huzuruna çıkardık. Peygamber (s.a.v.), ona sordu. Kadın bize haber verdiği gibi ona da haber verdi. Kendisinin yetim sahibi olduğunu; birkaç yetim çocuğu bulunduğunu da söyledi. Derken Resulullah (s.a.v.) onun devesinin çöktürülmesini emretti. Hemen deveyi çökerttiler. Peygamber (s.a.v.) tulumların üst kısımlarındaki ağızlarına su püskürdü; sonra kadının devesini kaldırdı. Biz, karıncaya kadar su içtik. Biz, o sırada çok susamış kırk kişiydik. Yanımızdaki bütün tulum ve su kaplarını doldurduk. Cünup olan arkadaşımızı da yıkadık. Ancak hiçbir deveye su vermedik. Halbuki onlar yâni kadının su tulumları patlayacak derecede suyla doluydular. Sonra Resulullah (s.a.v.), sahabilerine:

“Yanınızda ne varsa getirin!” buyurdu. Artık kadına kimi ekmek parçası ve kimi de kuru hurma olmak üzere bir hayli yiyecek topladık. Resulullah (s.a.v.) kadına verilmek üzere bunları, bir bohçaya sardı. Sonra da ona:

“Haydi git de bunları çoluğuna çocuğuna yedir! Bilmiş ol ki, biz, senin suyundan hiçbir şey eksiltmedik” buyurdu. Kadın, ailesinin/kabilesinin yanına varınca:

“Doğrusu ben, insanların en sihirbazına rastladım. Yada o kimse, gerçekten dediği gibi Peygamberdir. Şöyle ve şöyle işler yaptı” dedi.

“İşte bu kadın sebebiyle Allah onun obasına hidâyet verdi. Hem kadın ve hem de kabilesi müslüman oldu.” [836]

Açıklama:

Hz. Peygamber (s.a.v.)'in bu hadiste söz konusu edilen seferinin hangi sefer olduğu ihtilaflıdır. 577 nolu Ebû Hureyre'den gelen benzer bir rivayette olayın Hayber'den dönerken olduğu, Abdullah İbn Mes'ûd'dan gelen bir rivayette ise [837] olay Hudeybiye zamanında, İmam Mâlik'in “Muvattâ”da Zeyd b. Eslem'den mürseî olarak yaptığı rivayette Mekke yolunda, Abdurrezzak'ın “Musannef'de Ata b. Yesâr'dan yaptığı nakilde Tebûk yolunda ve yine Ebû Davud'un bir rivayetinde de [838] Ceyşü'l-Umerâ/Emİrler Ordusu Mûte veya Hayber seferinde olduğu ifâde edilmektedir.

Ancak bu olayın, Ebû Davûd'da 577 nolu hadiste de ifâde edildiği gibi Hayber gazvesinden dönerken olması daha kuvvetli görünmektedir. Hadis,

bundan önceki rivayetlere çok benzemektedir. Gerekli açıklama daha önceki hadislerin açıklamasında verilmiştir.

Cünüp olan kimse; su bulamadığı zaman namazı terk edemez, teyemmüm yapmak suretiyle namazını kılar.

Ayrıca bu hadiste, Peygamber (s.a.v.)'in kadına iyi davranması ve ona ikramda bulunmasıyla, hem kadının ve hem de kabilesinin müslüman olmasındaki etkisi açıkça görülmektedir.

584- Ebu Katâde (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.) sefer sırasında geceleyin dinlenmek için mola verdiğinde sağ yanına yatardı. Sabahdan az önce mola verdiğinde kollarını diker ve başını avucunun üstüne koyup yat)ardı.” [839]

585- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Resulullah (s.a.v.);

“Kim bir namazı unutursa onu hatırladığı zaman kılsın. O namazın bundan başka kefareti yoktur” buyurdu.[840]

Açıklama:

Hadisin ravisi Katâde:

“Beni hatırlamak için namaz kıl” [841] ayetini okudu.”

Açıklama:

Hadis; unutularak vaktinde kılınmayan namazın, hatırlandığı zaman kaza etmekten başka bir kefaretinin olmadığını belirtmektedir.

Yalnız unuttuğundan dolayı günahkar olmaz. Kerahat vakti dışında hatırladığı zaman o namazı kılması gerekir.

6. SALÂTU'L-MUSAFİRIN VE KASRIHA (YOLCULARIN NAMAZI VE BU NAMAZI KISALTILMASI) BÖLÜMÜ

Kasr: Yolculuk esnasında dört rekatlı farz namazları kısaltıp ikişer rekat kılmaktır, "Sır-u Salat" ifadesi daha meşhurdur. Kur'an'da da bu şekilde İfade edilmiştir. Buna göre ıazı kısaltma; sadece öğle, ikindi ve yatsı namazlarında olur. Namazı kısaltmanın an'daki dayanağı Bakara: 2/230. ayet ile Nisa: 4/101. ayettir.

1- Yolcuların Namazı Ve Bu Namazın Kısaltılması

586- Peygamber (s.a.v.)'in hanımı Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

"Namaz, ikamet/yerleişk hayat halinde ve yolculukta ikişer rekat olarak kılınmıştı. Sonra yolculuk namazı olduğu gibi bırakıldı, ikamet halinde-ıamaza ilave yapıldı." [842]

Açıklama:

Yüce Allah, akşam namazının dışında kalan farz namazları Miraç gecesinde ikişer rekat olarak farz kılmıştı. Hz. Peygamber Medine'ye hicret ettikten sonra hazar namazları, iki rekat daha ilâve edilerek dört rekata çıkarılmış, ancak sabah namazı ile yolculuk namazı yine eski hali üzerine iki rekat olarak bırakılmıştır. Çünkü sabah namazının kıraati uzundur.

Yolculukta ise meşakkat ve sıkıntı vardır. Akşam namazı da gündüz kılınan namazların vitri olduğu için üç rekat olarak bırakılmıştır.

Bu hadis-i şerifin anlaşılabilmesi için şu iki meselenin açıklanması gerekmektedir:

1- Bu hadis-i şerifte yolculuk namazının aslında iki rekat olduğu ifade ediliyor. Bu durumda seferi namazlarda, namazı kısaltmak diye bir şey yoktur. Çünkü aslı iki rekattır. Nisa: 4/101. ayeti yolculuk esnasında namazın kısaltılmasını emrediyor.

2- Nesâî, Taksiru's-Salat fi's-Sefer 4'de; Hz. Âişe'nin Hz. Peygamber birlikte Medine'den Mekke'ye gittiğinde namazlan dört rekat olarak kıldığı belirtilmektedir.

Birinci meselenin anlaşılması Nisa Sûresi'nin 101. âyetini iyi anlamakla mümkündür. Hanefi ulemâsına göre bu âyetteki “Sefer”den maksat harb ve hicret seferidir.

Buna göre âyet-i kerimedeki “Namazdan kısaltmak” sözünden maksat, namazın rekatlarını kısaltmak değil, evsafını kısaltmaktır ki, bu da iki şekilde olur:

a- Kıyam yerine oturarak veya hayvan üstünde binitli olarak, secde yerine ima ile yetinerek namaz kılmakla olur. Nitekim Cenab-ı Hak şöyle buyuruyor:

“Fakat korkarsaniz o halde yürüyerek yahut süvari olarak kılın.” [843]

b- Bütün bu kolaylıklardan yararlanarak, namazı eda etmek, mümkün olmadığı takdirde de namazı kazaya bırakmakla olur. Bilindiği gibi Resuluüah (s.a.v.) efendimiz Hendek Savaşında böyle yaptı.

Bazı müfessirlere göre bu âyet-i kerimedeki “Namazdan kısaltmak” sözünden maksat, dört rekatli namazları yarıya indirerek kılmaktır.

Şâfiîler de bu manayı vermişlerse de namazları kısaltmak için korku halini şart koşmamısardır. Ve namazlan kısaltarak kılmayı caiz, tam kılmayı ise evla görmüşlerdir.

Ayet-i kerimeye Hanefî alimleri gibi mânâ verilecek olursa, konumuzu teşkil eden hadis-i şerif ile ayet-i kerime arasıpda herhangi bir çelişki söz konusu değildir. Eğer âyet-i kerimedeki “Kısaltmak” sözüne dört rekatli namazların rekatlarını yarıya indirmek mânâsı verilecek olursa, o zaman seferde namazların yarıya indirilerek kılınmasından maksat, seferdeki rekat sayısının değil, hazerdeki rekat sayısının yarıya indirilerek kılınması demek olur ki, bu durumda da herhangi bir çelişki söz konusu değildir.

ikinci mesele olan bu hadisin Hz.Âişe'den rivayet edildiği halde Hz. Âişe'nin fiiline ters düşmesi meselesine gelince, bu mesele de hadisin sıhhatine bir zarar getirmez. Aslında bu mevzuda hanefîlerin meşhur bir kaidesi vardır: “Bir râvinin reyi veya ameli rivayetine uymazsa, onun rivayeti ile amel vâcib değildir.” Fakat Hz. Âişe'nin bu hadisle amel etmemiş olması, Hanefîlerin bu kaidelerini geçersiz duruma düşüremez. Çünkü Hz. Âişe seferde namazı iki rekat kılmayı da dört rekat kılmayı da caiz görüyordu. Şu halde kendisi iki caizden biri ile amel edivermiş demektir. Eğer Âişe (r.anhâ) seferde namazı iki rekat kılmayı caiz görmemiş olsaydı, o zaman Hanefîlerin kaidesi burada geçersiz kalacağı için, Hanefîlerin bu hadisle amel etmesi gerekmezdi. Hanefi alimlerinden Aynînin ifadesine göre, Hz. Âişe'nin seferde dört rekatlı namazlan dört kılmasının dayanağının şu hadis-i şerif olması mümkündür: “Resulullah (s.a.v.) iki şey arasımda muhayyer bırakıldığı zaman haram olmadığı

müddetçe mutlaka en kolay olanını tercih ederdi. [844] Bu gerçeği çok yakından bilen Hz. Âişe'ye göre, seferde dört rekatli namazları tam kılmak caiz olduğu halde, Resûl-i Ekrem (s.a.v.) ümmetine kolaylık getirmek için dört rekatli namazları ikişer rekat kılmıştır. Hz. Aişe ise iki rekat kılmaya da izin olduğunu bildiği halde daha çok sevaba erişmek ümidiyle dört rekat kılmayı tercih etmiştir.

Bu durum Hz. Âişe'nin fiili ile bu hadis-i şerif arasında herhangi bir tearuz çelişki bulunmadığını gösterir.

Hadis-i şerifteki “İkamet namazına ilâve yapıldı” cümlesinde geçen “İlave yapıldı” sözünden ne kast edildiği de ulemâ arasında ihtilaflıdır.

Ebû İshak el-Harbî ile Yahya b. Sellâm'a göre hazarda yâni evinde veya yurdunda oturanlar için “İlâve yapılmak dan maksat, namazın vakitlerinin sayısıdır. Çünkü İsrâ hadisesinden önce namaz biri, gün batmadan; diğeri de doğmadan önce olmak üzere iki vakitten ibaretti. Hz. Aişe'nin bu hadisi, sözü geçen iki vakte üç vakit daha ilâve edilerek namaz vakitlerinin beş vakte çıkarılmış olduğunu ifâde eder.

Diğer bazılarına göre bu hadis-i şeriften maksat İsra gecesi beş vakit namaz kılınırken, evvelâ ikişer rekat takdir buyumlduğunu, sonra hazarda yani evinde veya yurdunda) olanlan için ikişer rekat ilâve edildiğini anlatmaktır. Bu takdirde yapılan ilâve, namaz vakitleriyle değil, namazın rekâtlarıyla ilgilidir,

Bazıları da bu sözü “Namaz iki rekat olarak farz kılınmıştır. Yani “Yolcu dilerse, namazını iki, dilerse, dört rekat kılabilir” şeklinde tefsir etmişlerdir.

Yolculukta namazın kısaltılması ruhsat mı, azimet mi?

Bu hadis-i şerif yolcu namazının aslında iki rekat olarak farz kılındığım ve onu iki rekat kılmanın bir ruhsat değil, azimet olduğunu ifâde etmektedir. Nitekim sahâbe-i kiramdan Hz. Ömer, Ali, İbn Abbâs, İbn Mes'ûd, İbn Ömer ve Câbir (r.anhum) hazretleri ile Hanefî ulemâsının görüşü de böyledir. Hanefî alimleri bu görüşlerinin isabetli olduğuna şu hadisleri de delil olarak gösterirler:

1- Yüce Allah, namazı farz kıldığında hazarda da seferde de ikişer rekat olarak farz kılmıştı. Sefer namazı iki olarak bırakıldı da hazer hâlindeki namaza iki rekat ziyâde kılındı. [845]

2- Cenab-i Hak (öğle, ikindi, yatsı) namazlarının hazerde dört, seferdeiki, harp hâlinde de bir rekat kılınmasını Peygamberimizin dili ile farz kılmıştır. [846]

3- Resûlullah ile birlikte seferde bulundum. Allah ruhunu kabzedinceye kadar (seferde) iki rekattan fazla namaz kılmadı. Ebû Bekir'le beraber bulundum. O da Allah Teâlâ ruhunu kabzedinceye kadar iki rekatten fazla namaz kılmadı. [847]

4- O size Allah'ın bir sadakasıdır. Onu kabul ediniz. [848]

587- Ya'lâ b. Umeyye'den rivayet edilmiştir:

“Ömer İbnu'l-Hattâb'a: “Yüce Allah,

“Eğer yolculuk sırasında kafirlerin, size kötülük yapacağından endişe ederseniz, namazı kısaltmanızda sizin bir sakınca yoktur” [849] buyurmaktadır. Şimdi ise insanlar emniyettedir. O halde niçin yolculuk sırasında namazı kısaltarak kılıyoruz? diye sordum. Ömer:

“Senin şaştığın bu şeye ben de şaşmıştım. Bunu, ben de Resulullah (s.a.v.)'e sordum. Resulullah (s.a.v.):

“Bu, Allah'ın size tasadduk olarak verdiği bir sadakadır. Dolayısıyla siz, O'nun sadakasını kabul edin!” buyurdu. [850]

“Yeryüzünde sefere çıktığınız zaman eğer kafirlerin size fenalık yapacağından endişe ederseniz, namazı kısaltmanızda üzerinize bir vebal yoktur. Şüphesiz ki kafirler sizin için apaçık düşmandırlar” [851] ayetinin zahirinden; seferde namazı kısaltmanın caiz olmadığı, ancak kâfirlerin fitne ve fenalık yapma tehlikesi olduğu zaman caiz olacağı anlaşılmaktadır. Her ne kadar İslâmiyetin ilk yıllannda yolculuklar genellikle düşman tehlikesinden emin değil idiyse de Arab yanmadasının müslümanlaşması ve müslümanların kuvvetlenmesiyle bu tehlike ortadan kalkmıştı. Bu emniyet ortamının doğmasıyla artık yolculuklarda düşman tehlikesi kalmadığından dört rekatli namazlann ikişer rekat olarak kılınabilmesi için şart olan korku da kalmamıştı. Bu sebeble yolculuk namazının kısaltılarak kılınıp kılınamayacağı müslümanlann zihnini meşgul etmeye başladı. İşte bu meselenin zihnini meşgul ettiği müslümanlardan biri de Ya'la b. Ümeyye idi. Hz. Yala bu meseleyi Hz. Ömer'e açınca Hz. Ömer Resulullah (s.a.v.)'den işitmiş olduğu hadisi naklederek onun sorusunu cevablandırdı.

Seferde dört rekatli namazlan kısaltarak kılmak bir ruhsattır. Bu bakımdan seferde dört rekatli namazlan iki rekat kılmak caizse de dört rekat kılmak daha evladır, diyenler bu hadis-İ Şerifi kendi görüşleri için bir delil olarak kabul ettikleri gibi, seferde dört rekatli namazlan ikişer rekat olarak kılmak azimettir diyenler de kendileri için yine bu hadisi delil kabul ediyorlar. [852]

588- Abdullah İbn Abbâs (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Allah, namazı, Peygamberimiz (s.a.v.)'in dilinden ikamet halinde dört, yolculukta iki ve korku zamanında ise bir rekat olarak farz kıldı.” [853]

Açıklama:

Korku namazının bir rekat olmasından maksat; cemaatın, bir rekatı İmamla birlikte ve diğer bir rekatı da tek başlarına kılmasıdır. Nitekim korku halinde Resuluilah (s.a.v.) ile sahabilerin bu şeklide namaz kıldıkları sabittir.

589- Musa b. Seleme el-Huzelî (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Abdullah İbn Abbâs'a:

“Yolculuk sırasında) Mekke'de bulunduğum sırada namazımı imamla kılmazsam o zaman nasıl kılacağım?” diye sordum. O da:

“Ebu'l-Kâsım (s.a.v.)'in sünneti olmak üzere iki rekat olarak kıl!” diye cevap verdi.” [854]

590- Hafs b. Asım b. Ömer İbnu'l-Hattâb'tan rivayet edilmiştir:

“Mekke yolunda Abdullah İbn Ömer'le beraber bulundum. Öğle namazını bize iki rek'ât kıldırdı. Sonra döndü geldi. Biz de onunla beraber döndük. Yerine gelip oturdu. Onunla beraber biz de oturduk. Bir ara namaz kıldığı yere bir göz atarak bazı kimselerin ayakta olduklarını görüp:

“Bunlar ne yapıyor?” diye sordu.

“Tesbîhde bulunuyorlar” dedim. Abdullah İbn Ömer:

“Ben teşbih yapacak olsam mutlaka namazımı tamamlardım. Kardeşim oğlu! Gerçekten ben ResuluSlah (s.a.v.) ile birlikte seferde bulundum. Allah ruhunu kabzedinceye kadar iki rek'âttan fazla namaz

kılmadı. Ebû Bekr'le birükde bulundum, o da Allah ruhunu kabzedinceye kadar iki rek'âtdan fazla kılmadı. Ömer'le de beraber bulundum, o da Allah ruhunu kabz edinceye kadar iki rekâtdan fazla namaz kılmadı. Sonra Osman'la beraber bulundum; o da Allah ruhunu kabzedinceye kadar iki rekâttan fazla namaz kılmdı. Yüce Allah,

“Gerçekten Resûlullah'da sizin için güzel bir örnek vardır” [855] buyurmuştur” dedi. [856]

Açıklama:

Hadis, Resulullah (s.a.v.) ile Raşid halifelerin yolculukta beş vakit namaza bağlı olarak kılınan revatib sünnetleri kılmadığını ifade etmektedir. Fakat Abdullah İbn Ömer'den gelen bir rivayette Resulullah (s.a.v.)'in yolculuk sırasında hayvan üzerinde hayvanın gidiş yönüne doğru yönelerek nafile namaz kıldığı ifade edilmektedir.[857] Bu da gösteriyor kî, yolculukta nafile kılmakta bir sakınca yoktur.

Yalnız alimler, beş vaktin sünnetlerinden başka nafile namazların yolculuk sırasında kılınabileceği hususunda görüş birliğine varmıştır.

Bununla birlikte bazı sahabiler, İmam Ahmed, İmam Şafiî, Ebu Hanîfe ve alimlerin çoğuna göre; yolculukta sünnet namazların kılınabileceğini belirtmişlerdir.

Şafiî alimlerinden olan İmam Nevevî (ö. 676/1277) bu konu ile ilgili olarak şöyle der:

“İhtimal Peygamber (s.a.v.)'in sünnetleri konukladığı yerde kılması muhtemeldir. Fakat Abdullah İbn Ömer, onun, sünnetleri kıldığını görmemiş olabilir. Çünkü nafileyi evde kılmak, daha faziletlidir. Yada

sünnetlerin bazen terk edilebileceğine dikkatleri çekmek için onları bazı vakitlerde kılmamıştır.”

591- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.) öğle namazını Medine'de dört rekat kılmıştı. ikindi namazını ise Medine'den 6-7 mil uzaklıkta olan Zu'1-Huleyfe'de iki rekat kılmıştı.” [858]

Açıklama:

Hadis, Resulullah (s.a.v.)'in yolculuğa çıkmadan önce farz namazlan tam kıldığı, yola çıktıktan sonra ise dört rekatlı farz namazlan ikişer rekat kıldığını göstermektedir.

592- Yahya b. Yezîd el-Hunâî'den rivayet edilmiştir:

“Enes b. Mâlik'e, namazın kısaltılması meselesini sordum. O da:

“Resulullah (s.a.v.) üç mil yada üç fersah mesafeye gitmek üzere yola çıktığında namazı iki rekat kılardı” diye cevap verdi. [859]

593- Cübeyr b. Nufeyr'den rivayet edilmiştir:

“Şurahbil b. Simt'le birlikte onyedi yada onsekiz mü mesafede bulunan bir köye gitmek üzere yola çıktım. Şurahbil, namazı iki rekat kıldı. Bunu niçin yaptığını ona sordum. O da şöyle cevap verdi:

“Ömer'i, Zuîhuleyfe'de iki rekat kılarken gördüm. Ben de ona bunu sordum.” Ömer:

“Ben ancak Resulullah (s.a.v.)'den gördüğüm gibi yapıyorum” dedi. [860]

Açıklama:

Kişinin herhangi bir nedenle ikamet ettiği yerden kalkıp başka bir yere gitmesi veya gitmek için yola koyulması, Arapça'da “Sefer” veya “Müsaferet” olarak adlandınlmakta olup bu şekilde yola çıkmış kişiye de seferi veya müsafır denilir. Seferinin karşılığı mukimdir ve mukim bir yerde yerleşik bulunan, yolcu olmayan kişi anlamındadır. Türkçemiz'de seferîlik veya müsaferet yerine, çoğunlukla yolculu k tabiri kullanılmaktadır. Fıkıh ve ilmihal kitaplarında seferîlik veya yolculuk sözlük anlamına yakın olmakla birlikte, ondan farklı olarak, belirli bir mesafeye gitmek anlamındadır. Yolcu olan kişiyi ilgilendiren bazı özel ruhsat hükümleri bulunduğu için seferin tanımının ve mahiyetinin iyi belirlenmesi gerekir.

önceki fakihler yolcu olmanın tanımında iki farklı kriteri göz önünde bulundurmuş; kimi gidilecek mesafeyi, kimide bu mesafe kat edilirken harcanan zamanı ölçü almıştır. Her iki kriter de, yaya yürüyüşü veya kafile içerisindeki deve yürüyüşüne göre hesaplanmıştır. Hanefiler'in çoğunluğunun kabulüne göre yolculuk, orta bir yürüyüşle üç günlük bîr mesafeden ibarettir. Buna “Üç konak” veya “Üç merhale” de denir. Bir kişinin günde ancak altı saat yolculuk yapabileceği kabul edilince üç günlük yolculuk on sekiz saatlik bir zamana tekabül etmiş olmakta ve buna göre karada böyle bir yürüyüş ile denizde ise mutedil bir havada yelkenli bir gemi ile on sekiz saat sürecek bir mesafe “Sefer süresi” sayılmıştır.

Seferîlik belirlenirken yolun yalnız gidiş mesafesi esas alınır, dönüş mesafesi hesaba dahil ediİmez. Yolculuk yapan kimse süratli gider ve bu mesafeyi daha kısa sürede kat ederse, bu mesafe hesabına göre yine yolcu sayılır.

Yolculukta üç günün esas alınması ve üç günün zaman ve mesafe olarak ifade edilmesi konusunda herhangi bir âyet ya da hadis bulunmayıp ayarlama İslâm hukukçulan tarafından, yapılmıştır. Onlar bu zaman ve mesafe ayarını yaparken büyük ölçüde, sahabenin Hz. Peygamberin uygulamasını tavsif edişlerine ve onların kendi uygulamalanna dayanmışlardır. ;elâ Hanefîier üç güniük yolculuğun seferilik hükümlerine esas olduğunu tespit ederken ük ölçüde, yolcu olan kişinin üç gün üç gece mest üzerine meshedebileceğini bildiren şu işi esas almışlardır: “Mukim kimse tam bir gün bir gece, yolcu ise üç gün üç gece île eder”. [861]

Daha sonra bu üç günlük yol veya on sekiz saatlik yolculuk asrımızda değişik ince hearla kilometreye çevrilmiştir. Bu çevirmenin de asıl sebebi, çağımızda hızlı ulaşım araçlaı ortaya çıkması sonucu, üç günlük süre ölçütünü uygulamanın neredeyse imkânsız hale liş olmasıdır, Bu hesaplara göre, kişinin yolcu sayılacağı ve yolculuk ruhsatlarından istiedeceği mesafe, küçük bazı farklılıklarla 85-90 km. arasında tespit edilmiştir. Ancak her yani zaman veya mesafeyi, esas almanın ayrı ayrı problemleri vardır. Mesafe esas lığında, son derece hızlı ve konforlu vasıtaların ortaya çıkması sebebiyle, bu 90 kilomet yolun oldukça meşakkatsiz ve çok kısa bir süre çerisinde kat edilebilmesidir. Zamanın alınması durumunda ise yine birçok problem ortaya çıkmakta, gelecek birkaç yıl içinde îlik ruhsatlan diye bir şey kalmayacağı, hatta zamanın esas alınması halinde bugün bile îlik hükümlerinden istifade edilemeyeceği ileri sürülmektedir. Bununla birlikte çağdaşı bilginleri, bu ikisinden mesafe ölçüsünün daha objektif veya uygulanabilir olduğu kandedirler. Hanefîler dışındaki çoğunluğa göre, namazların kısaltılmasını mubah kılan ıluk, ortalama iki günlük yolculuk veya ağır yükle ve yaya olarak iki konaklık mesafedir.

Seferilik meselesinin üzerinde durulması, doğru bir tanımının yapılmaya çalışılması, bu n için tanınmış bazı ruhsat ve kolaylıklardan İstifade edilebilmesine yöneliktir. Başka bir ile, seferin ne olduğu sağlıklı bir şekilde ortaya konulmalı ki, seferi değilken seferilik mlerinden istifa edilmiş olmasın veya seferi olunduğu halde sefer ruhsatlarından mallar alınarak gereksiz yere sıkıntı çekilmesin sefer bir yerde yerleşik bulunan kişi için normal ve sıradan bir iş değil, gelip geçici ve n dışı bir durumdur. Olağan dışı bir durum olduğu için sefer halindeki meşakkat, kişiye im ruhsatların verilmesine sebep olmuştur, fakat hamallık gibi ağır bir işte çalışmada fazla meşakkat bulunduğu halde, olağan durum olması sebebiyle bu gibi ağır işler yol durumuna kıyas edilmemiştir.

Yolculuktaki ruhsatların veriliş nedeni, yolculuğun meşakkat, telâş ve normal düzenin nasını içermesidir. Fakat bunlar, değişken (=izafi) bir kavram olduğu için fakihlerin yerine daha objektif ve herkes için geçerli bir kriter arayışına girmişler ve mesafe ayan ak zorunda kalmışlardır.

Yolculuğun içerdiği meşakkat tek boyutlu değildir. En başta yolculuğun getirdiği yorgun-bedensel, sıkıntılar vardır. Bunun yanında yolcunun, yolculuğun amacıyla ilgili endişe kulan, geride bıraktığı İşi, eşi, ailesi ile ilgili endişeleri bulunabilir. Buna bir de yol güendişesi eklenirse yolcu için tanınan ruhsatların mânası daha iyi anlaşılır. Hal böyle yolculuğa çıkan kişinin zaman kaybına tahammülü yoktur. O bir an önce işini bitir normal yerleşik hayatına dönmek arzusundadır. O halde onun yolculuk esnasında ihtiyaçları dışında oyalanmaması gerekir. İşte yola çıkan kişinin bir an önce normal ısına, evine, işine dönme doğal arzusunu çabuklaştırmak için dinimizde, bazı kolaylık zikredilmiştir. [862]

594- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Biz, Resulullah (s.a.v.)'le Medine'den Mekke'ye doğru yola çıktık. Resulullah (s.a.v.), Mekke'den Medine'ye geri dönünceye kadar akşam namazı dışında namazları ikişer rekat kıldı.”

Açıklama: Hadisin ravisi Yahya der ki: Enes'e:

“Resulullah (s.a.v.) Mekke'de kaç gün kaldı?” diye sordum. O da:

“On gün!” diye cevap verdi. [863]

Açıklama:

Veda Haccı için hicretin 10. yılında Zilka'de ayının 25 Cumartesi günü öğle ile ikindi arasında Medine'den Mekke'ye doğru yola çıkılmıştır. O günü öğle namazı Medine'de dört, ikindi namazı ise Zulhuleyfe'de iki rekat olarak kıldırılmış ve Zilhicce'nin 4. Pazar sabahı Mekke'ye varılmıştır. Hac ibadeti yerine getirildikten sonra Zilhicce'nin 14. Çarşamba günü sabahı Mekke'den çıkılıp Medine'ye dönülmüştü.

Resulullah (s.a.v.)'in Mekke'de kaç gün kaldığı konusu alimler arasında tartışmalıdır. Enes .hadisi, bu müddetin 10 gün olduğunu göstermektedir. Hanefiler ise bu konuda Ebu Dâvud, Sefer 10, 1231; Nesâî, Taksiru's-Salât 4; İbn Mâce, İkâme 76'deki hadisleri esas alarak Resulullah (s.a.v.)'in Mekke'de 15 gün kaldığını ileri sürmüşlerdir. Dolyısıyla da bir yerde 15 günden daha az kalmaya niyet eden kimse, Akşam namazı hariç, namazlarını, ikişer rekat olarak kılar.

Yalnız Enes hadisinde geçen 10 gün ifadesi; Resulullah (s.a.v.)'in sadece Mekke'de değil, Mekke ile birlikte Mina'da kaldığı günü

belirtmektedir. Ayrıca Enes hadisi, Mekke'nin Fethi ile ilgili olmayıp Veda Haccı ile ilgilidir.

Resulullah (s.a.v.), İslamiyet'in ilk yıllannda öğle, ikindi, yatsı ve sabah namazlarını ikişer rekat, akşam namazını ise üç rekat olarak kılardı. O, bu namazlan, henüz kıble, Kabe'ye çevrilmezden önce kılmıştır. Resulullah (s.a.v.), bir öğle namazını iki rekat olarak Beyt-i Makdis'e doğru kıldıktan sonra Cebrail gelmiş, onu Kabe'ye doğru çevirerek iki rekat daha kılmasını işaret etmiş, bundan sonra ikindi ve yatsıyı dörder rekat, sabah namazını iki rekat kılmasını emredip:

“Ey Muhammedi ilk kıldığın farz, ümmetinin yolcuları ile gazilerine aittir” demiştir.

Bundan sonra yolculuğa çıkan kimseler, Akşam namazı hariç dört rekatli farz namazlan ikişer rekat olarak kılmaya devam etmişlerdir.

Mekke'de kalmaktan maksat; Mekke ile etrafında bulunan Mina, Arafat ve Müzdelife'deki ikametlerin toplamı kastedilmiştir. Yoksa yalnız Mekke'deki ikamet sözkonusu değildir.

Seferi kimse bir beldede onbeş gün ve daha fazia kalmaya niyet edince mukim olur ve artık namazlarını tam kılar. Eğer on beş günden az kalmaya niyet ederse seferîliği devam eder.

Aslî vatana dönmekle yolculuk haii sona erer. Burada sefer hükümleriyle ilişkili olarak oluşturulan üç vatan anlayışından kısaca bahsedelim.

A- Vatan-ı Aslî (Sürekli İkametgah):

Bir insanın doğup büyüdüğü veya evlenip içinde yaşamak istediği veya içinde barınmayı kastettiği yere vatan-ı aslî denir. Vatan-ı aslîden başka yere iş, görev vb. sebeplerle veya yerleşmek üzere göçülünce yeni yer vatan-ı aslî olur, eski yer bu vasfını kaybeder.

B- Vatan-ı İkamet (Geçici İkametgah):

Bir kimsenin doğduğu, evlenip ailesini yerleştirdiği veya kendisi yerleşmeye karar verdiği yer olmamak kaydıyla, kişinin on beş günden fazla kalmak istediği yere vatan-ı ikâmet denir.

C- Vatan-ı Süknâ (Yolculuk İkametgahı):

Bir yolcunun on beş günden az kalmayı planladığı yere vatan-ı süknâ denir. Bir kimse, doğup yerleştiği veya hanımının yerleştiği yere varınca seferi olmaz. Sadece gideceği bu yer, sefer mesafesi uzaklığında ise yolculuk esnasında seferi olur. [864]

595- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

"Resulullah (s.a.v.) Mina'da ve daha başka yerlerde yolcu namazını ikişer rekat kıldı. Ebu Bekr, Ömer ve hilafetinin ilk yıllarında Osman'da yolcu namazını hep böyle ikişer rekat kıldı. Daha sonra Osman, (yolcu namazını Mina'da) dört rekata tamamladı." [865]

Açıklama:

Mekke'de kalmaktan maksat; Mekke ile etrafında bulunan Mina, Arafat ve Müzdelife'deki ikametlerin toplamı kastedilmiştir. Yoksa yalnız Mekke'deki ikamet sözkonusu değildir.

Seferi kimse bir beldede onbeş gün ve daha fazla kalmaya niyet edince mukim olur ve artık namazlarını tam kılar. Eğer on beş günden az kalmaya niyet ederse seferîliği devam eder.

Aslî vatana dönmekle yolculuk haii sona erer. Burada sefer hükümleriyle ilişkili olarak oluşturulan üç vatan anlayışından kısaca bahsedelim.

A- Vatan-ı Aslî (Sürekli İkametgah):

Bir insanın doğup büyüdüğü veya evlenip içinde yaşamak istediği veya içinde barınmayı kastettiği yere vatan-ı aslî denir. Vatan-ı aslîden başka yere iş, görev vb. sebeplerle veya yerleşmek üzere göçülünce yeni yer vatan-ı aslî olur, eski yer bu vasfmi kaybeder.

B- Vatan-ı İkamet (Geçici İkametgah):

Bir kimsenin doğduğu, evlenip ailesini yerleştirdiği veya kendisi yerleşmeye karar verdiği yer olmamak kaydıyla, kişinin on beş günden cazla kalmak istediği yere vatan-ı ikâmet denir.

C- Vatan-ı Süknâ (Yolculuk İkametgahı):

Bir yolcunun on beş günden az kalmayı kanladığı yere vatan-ı süknâ denir. Bir kimse, doğup yerleştiği veya hanımının yerleştiği yere arınca seferi olmas. Sadece gideceği bu yer, sefer mesafesi uzaklığında ise yolculuk esnasınla seferi olur.[866]

2- Mina'da Namazı Kısaltma

595- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.) Mina'da ve daha başka yerlerde yolcu namazını ikişer kat kıldı. Ebu Bekr, Ömer ve hilafetinin ilk yıllarında Osman'da yolcu mazını hep böyle ikişer rekat kıldı. Daha sonra Osman, yolcu namazını Mina'da dört rekata tamamladı.” [867]

596- Abdurrahman b. Yezîd'den rivayet edilmiştir:

“Osman, bize, Mina'da namazı dört rekat kıldırdı. Bunu, Abdullah İbn Mes'ud'a söylediler.

“Abdullah İbn Mes'ud, “İnnâ lillahi....” Ölüm haberi duyulduğunda söylenen Bakara: 2/156 ayetini deyip:

“Ben, Resulullah (s.a.v.)'le Mina'da namazı iki rekat kıldım. Ebu Bekr'le de Mina'da namazı iki rekat kıldım. Ömer İbnui-Hattâb'la da Mina'da namazı iki rekat kıldım. Keşke nasibim, dört rekatlı namaz yerine kabul edilmiş iki rekat olsaydı!” dedi.

597- Harise b. Vehb el-Huzâî (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Ben, Resulullah (s.a.v.)'in arkasında Mina'da namaz kıldım. İnsanlar alabildiğine kalabaklıktılar. Resulullah (s.a.v.), bu Veda Haccında namazı iki rekat kıldırdı.” [868]

Açıklama:

Mekke'ye giren hacının, gerek Mekke'de ve gerekse de Mina'da ve gerekse diğer hac yerlerinde namazı kısaltması üzerinde İttifak edilmiştir. Mekke yalnız Mekkeliler ile orada ikamete niyet edenler için ikamet yeridir. Muhacirlere ise Mekke'de ikamet etmemek farz olduğundan Resulullah (s.a.v.); ne Mekke'de ve ne de Mina'da ikamete niyet etmiştir.

Mekke'den bir fersah beride olan Mina'da namazı kısaltma yada tam kılma hususunda görüş ayrılığı vardır. Hz. Osman, tam kılmada daha meşakket olduğu için bunu tercih etmiştir. Çünkü ibadetin zahmetlisi daha makbuldür.

3- Yağmurlu Zamanda Namazın Meskenlerde Kılınması

598- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Soğuk ve rüzgarlı bir gecede namaz için ezan okuyup:

“Dikkat edin kî! (Namazlarınızı) konakladığınız yerlerde kılın!” dedi. Sonra da:

“Resulullah (s.a.v.) yolculuk sırasında soğuk ve yağmurlu gece olduğu zaman müezzine emreder, o da:

“Dikkat edin! Namazlarınızı konakladığınız yerlerde kılın!” dîye seslenirdi. [869]

599- Câbir (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Biz, Resulullah (s.a.v.)'Ie birlikte yolculuğa çıkmıştık. Yolda giderken yağmura tutulduk. Bunun üzerinize Resulullah (s.a.v.):

“Sizden her kim isterse namazım konakladığı yerde kılsın!” buyurdu. [870]

600- Abdullah İbn Abbâs (r.a)'ta rivayet edilmiştir: “Abdullah İbn Abbâs, yağmurlu bir günde müezzinine:

“Eşhedu enlâ ilâhc illallah, eşhedu enne Muhammeden Resulullah”

“Şehadet ederim ki, Allah'tan başka ilah yoktur. (Yine) şehadet ederim ki, Muhammed, Allah'ın resulüdür dediğin zaman, “Hayye ale's-Selâh” (=Haydi namaza) deme. “Namazlarınızı evlerinizde kılın” de!” dedi.”

Açıklama:

Hadisin ravisi der ki: Halk bu emirden hoşlanmamış gibi oldu. Bunun üzerine Abdullah İbn Abbâs:

“Siz buna hayret mi ediyorsunuz? Bunu, benden çok daha hayrlı olan bir zat olan Resulullah yapmıştır. Doğrusu Cuma namazı farzdır. Fakat ben, size zorluğa/günaha sokup da çamur ve kaygan yerde yürümenizi istemedim” dedi.[871]

“Cem” kelimesi, sözlük anlamı itibariyle “iki veya daha fazla şeyi bir araya getirmek, toplamak” anlamlarına gelir. Cem'in fıkıhtaki terim anlamı ise, birbirini takip eden iki namazın öğle ile ikindinin veya akşam ile yatsının, bu ikisinden birinin vaktinde, birlikte ve peşi peşine kılınmasıdır.

Eğer birlikte kılma, birinci namazın vaktinde ise buna cem-i takdim, ikincisinin vaktinde ise cemi te'hir denilir.

Alimler, hac zamanında Arafat'ta öğle ile ikindinin öğle namazının vaktinde birlikte kılınması (=cem-i takdim) ve Müzdelife'de akşam ile yatsının yatsı namazının vaktinde birlikte kılınması (cem-i te'hîr) konusunda görüş birliği etmişlerdir. Bu iki yer dışında iki namazı cem ederek birlikte kılmanın caiz olup olmadığında ve cem etmeyi caiz kılan mazeretlerin neler olduğunda farklı görüşler öne sürmüşlerdir.

Hanefi mezhebinde, hac zamanında Arafat ve Müzdelife'de ki cemin dışında, iki namazın bir vakitte cem edilmesi caiz görülmez.

Diğer mezheplerde cem, belirli sebep ye şartlarla caiz görülmüştür. Cem'i kabul edenlere göre, iki namazın cem edilmesini caiz kılan sebepler, ayrıntıdaki görüş ayrılıkları bir tarafa bırakılacak olursa şunlardır:

1- Yolculuk:

Hanefiler dışındaki çoğunluk âlimler, yolculuğu bir mazeret kabul ederek, yolculukta cem yapılmasını caiz görmüşlerdir. Ancak bazı ayrıntılarda aralarında görüş ayrılığı vardır.

2- Yağmur, Kar, Dolu:

Yağmur, şiddeti konusundaki görüş ayrılıkları bir tarafa bırakılacak olursa, Mâliki, Şafiî ve Hanbelî mezheplerinde, yolcu olmayan (mukim) kişiler için bir mazeret kabul edilmiş ve böyle günlerde namazın cemi belli

şartlarla caiz görülmüştür. Mâlİ-kîler ve Hanbelîler, sadece akşam ile yatsının mescitte cem-i takdim olarak cem edilmesini caiz görürken, Şâfiîler buna öğle ve ikindinin cemini de ilâve etmişlerdir. Bu ve benzeri sebepler, evde değil, sadece mescitte cemaatle birlikte cem1 yapmayı caiz hale getirir.

Şâfiîler, yerlerin çamurlu olmasını cem yapmayı caiz kılan mazeret kabul etmezken, Hanbelîier bunu bir mazeret saymış, Mâlikîler ise cemin caiz olabilmesi için çamurla birlikte zifiri karanlık durumunun bulunmasını şart koşmuşlardır,

3- Hastalık:

Mâlikîlere göre hasta bir kişi, ikinci bir namazın vaktine kadar durumunun namaz kılamayacak derecede kötüleşeceğinden veya bayılacağından endişe ediyorsa, cem yapabilir. Hanbelîler de hastalık sebebiyle meşakkat söz konusu olduğunda cemi caiz görmüşler ve emzikli kadını, İstihâze kanı gören kadını, özür sahibi kişileri ve her vakit için abdest almaktan âciz olan kişileri de aynı hükümde tutmuşlardır. Şâfıîiere göre ise hastalık sebebiyle cem caiz değildir.

4- İhtiyaç, Meşguliyet ve Sıkıntı:

İhtiyaç ve sıkıntı sebebiyle cem genelde caiz görülmemiştir. Cem' konusunda en geniş görüşe sahip olan Hanbeli mezhebinde sıkıntı ve

meşguliyetin cemi caiz kılacağı söylenmektedir. Hanbelî fakihi Ebû Ya'la'nin bu hususta getirdiği ölçü şudur:

“Cumanın ve cemaatle namazın terk edilmesini caiz kılan her sebep, cemi de caiz kılar”.

Mezheplerin cem konusunda görüş ayrılığına düşme sebepleri üç noktada toplanabilir:

1- Namazların vakitlerini tayin eden hadisler yanında, cem konusunda birbiriyle çelişir gözüken haberlerin bulunması.

Bu durumda kimi âlimler, cem konusundaki haberlerin, vakitlemeye ilişkin hadisleri tahsis ettiğini ileri sürerek cemi caiz görürken, kimileri de cem konusundaki haberleri te'vil ederek ceme karşı çıkmışlardır.

2- Arafat ve Müzdelife'de cem yapmanın meşruluğunda ittifak vardır. Diğer zaman ve yerlerdeki namazın buna kıyas edilip edilmeyeceği, tartışma konusu olmuştur. Bu kıyası caiz görenler, cemi de caiz görmüşlerdir.

3- Namazların müşterek vakitleri olup olmadığı noktasındaki tartışma da, cem konusundaki görüş ayrılığının önemli bir nedeni olmuştur.

Beş vakit namazın ilk ve son vakitleri, ayrıntıdaki ihtilâflar bir yana, bellidir ve herkes tarafından kabul edilmektedir.

Burada çem'i caiz görenlerin ve caiz görmeyenlerin gerekçeleri tartışılmayacaktır. Hane-fîler iki yer dışında cemi kabul etmemiş, diğer mezhepler belli, mazeretler sebebiyle cemi kabul etmişlerdir. Hanefî mezhebinin görüşü, teorik olarak daha tutarlı ve savunulabilir olmakla birlikte, günümüzde cemİn yapılmasının namaz kılanlara sağlayacağı birtakım kolaylıklar bulunmaktadır. Cem' yapmak sonradan ortaya çıkmış, uydurulmuş bir uygulama değildir. Nitekim Arafat ve Müzdelife'de cem

yapılacağını bütün mezhepler söylemektedir. Bunun yanında Hz, Peygamber'in çeşitli zamanlarda ve çeşitli durumlarda iki namazı birleştirerek bir vakitte kıldığı yönünde rivayetler bulunmaktadır. Gerek Arafat ve Müzdelife'de ki cemin, gerekse öteki rivayetlere göre çeşitli zamanlarda yapılan cemin gerekçesi ve hikmeti, namaz kılanlara kolaylık sağlanmasıdır.

Hz. Peygamber'in, korku ve yolculuk durumu olmaksızın da öğle ile ikindiyi ve akşam ile yatsıyı birlikte kıldığına dair rivayetler bulunduğu gibi [872] bazı sahâbîlerin de cem yaptığı nakledilmektedir.

Cem'in Arafat ve Müzdelife dışında caiz olmadığını savunan Hanefiler ise büyük ölçüde namazların belli vakitlere göre belirlendiğini bildiren ayetlere [873] ve Cebrail'in peş peşe iki gün Hz. Peygamber'e İmamlık yaparak namazların ilk ve son vakitlerini göstermesine dayanmışlardır. Bu âyetler ve bu rivayet, her bir namazın kendine özel bir vakti bulunduğuna ve bu vaktin öncesine veya sonrasına alınmasının caiz olmadığına delâlet etmektedir. Hanefîler ayrıca, namazın kasten geciktirilerek vaktinin çıkmasına yol açmayı tehditti ifadelerle yasaklayan hadislere ve Abdullah İbn Mes'ûd'dan gelen mukabil rivayetlere de tutunmuşlardır.

Namaz için özel vakitler konulmuş ve bu vakitler namazın vücûbu için sebep kılınmıştır. Kur'an'da mücmel olarak belirtilen vakitler, Hz. Peygamber tarafından belirlenmiş ve namaz vakitleri tevatürle sabit olmuştur; tevatürle sabit olan bir şeyi de haberi vahidle terk etmek kesinlikle caiz değildir. Şu kadar ki, namaz vakitlerini fiilî olarak uygulayan ve belirten Hz. peygamber olduğu gibi, cemin meşriyetini söz ve fiili ile belirten de odur. Sünnetin bir kısmı alınıp bir kısmı atılamayacağına göre, bunların arasını uzlaştırmak gerekir.

Buna göre, olağan ve normal durumlar için beş vakit namazın vakitlerine titizlikle uyulması kuraldır. Ancak bazı özel durumlarda, ihtiyaç ve zaruret sahiplerine de cem ruhsatı tanınmış olmaktadır. Burada dikkat edilmesi gereken nokta şudur: Cem, bir ruhsat ve kolaylaştırmadır; gerektiğinde bu ruhsattan istifade edilmelidir. Sünnî fıkıh mezheplerine göre kural, her namazın kendi özel vaktinde kılınmasıdır. Ancak geçerli bir mazeretin olması durumunda cem yapılabilir. Namaz dinin direği kabul edildiği için, hiçbir mazeret nedeniyle terkine izin verilmemiş, fakat kılınabilmesi için birtakım kolaylıklar getirilmiştir. Bu bakımdan olağan dışı durumlarda, alışkanlık haline getirmemek kaydıyla ve belirli şartlarla cem yapılabilir. Namazı vaktinde kılmalarında bir sıkıntı ve güçlük söz konusu olan kişilerin, kendi durumlarını yukandaki bilgi ve ruhsatlar çerçevesinde değerlendirerek netice itibariyle Allah'a karşı şahsi sorumluluğunu ilgilendiren bu konuda kedilerinin karar vermesi en uygun olan yoldur.

Ayrıca bilinmelidir ki, cem-i takdim veya cemi te'hîr yapmak, namazın amacının gerçekleşmesi bakımından, namazın kazaya kalmasından daha uygun bir çözüm olarak görünmektedir.

Cem' Yaparken Dikkat Edilecek Hususlar

Sabah namazı hiçbir şekilde cem edilemez. Cem1 yalnızca öğle ile ikindi ve akşam ile yatsı arasında olabilir.

1- Şayet cemi takdim yapılacaksa, meselâ öğle ile ikindi, öğlenin vaktinde birlikte kılınacaksa, öğle namazına başlarken cemi yapmaya niyet etmek gerekir. Kimilerine göre, birinci namazı bitirmedikçe de niyet edilebilir. Cem-i tehirde ise, birinci namazın vakti içerisinde cem yapmaya

niyet etmek gerekir. Aksi takdirde, namazı vaktinden sonraya ertelemiş olur ki bu haramdır.

2- Cem'-i takdimde, sırayı gözetmek tertibe riayet etmek gerekir. Öğle ile ikindi cem ediliyorsa önce öğle, sonra ikindi kılınmalıdır. Cem'-i te'hîr de ise sıraya riayet edilmezse Hanbelîlere göre sahih olur; Şâfıilere göre de sahih olmakla birlikte ikinci namaz kaza olarak kılınmış olur.

3- Cem' yapılırken, iki namazın ara vermeksizin peşi peşine kılınması (=muvâlât) gerekir. Mâlikîler, birlikte kılman iki farzın arasına nafile katmayı dahi uygun görmemişlerdir. Şafiî ve Hanbelîlere göre eğer cem1 birinci namaan vaktinde yapılıyor (cem-i takdim) se, peş peşelik şarttır; ikinci namazın vaktindeki yapılıyor ise bu şart değildir. iki namaz arasında verilebilecek aranırı belirlenmiş bir miktarı olmayıp, abdest alacak ve kamet getirecek kadar bir süre olduğu söylenmektedir.

4- Akşam ile yatsının cem-i takdim olarak birlikte kılınması durumunda vitir namazının ne olacağı konusunda da ağırlıklı görüş, bunun yatsı namazına tâbi olduğu ve dolayısıyla yatsı namazı kılındıktan sonra kılınabileceği yönündedir. [874]

4- Yolculuk Sırasında Hayvan Üzerinde, Hayvanın Döndüğü Tarafa Doğru Nafile Namazı Kılmanın Caiz Olması

601- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.) nafile namazını devesi hangi tarafa dönerse o yöne doğru kılardı.” [875]

602- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.) Mekke'den Medine'ye gelirken devesinin üzerinde yüzünün olduğu tarafa doğru namaz kılardı.

“Her nereye dönerseniz dönün Allah'ın vechi (=yönü/zatı) oradadır” [876] ayeti onun hakkında indi.[877]

603- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.), yolculuk sırasında yüzü nereye dönerse dönsün hayvanı üzerinde nafile namaz kılar, vitri de onun üzerinde kılardı. Bununla birlikte hayvanın üzerinde farz namaz kılmazdı.” [878]

604- Âmir b. Rebîa (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Âmir b. Rebîa, Resulullah (s.a.v.)'i, yolculukta geceleyin devesinin üzerinde hayvanın döndüğü tarafa doğru nafile namaz kılarken gördü.” [879]

605- Enes b. Sîrîn'den rivayet edilmiştir:

“Enes b. Mâlik Şam'a geldiği zaman (dönüşünde onu) karşıladık. Onunla 'Ayn-u Temr'de karşılaştık. Onu, bir merkep üzerinde namaz kılarken gördüm. Yüzü şu yöne doğru idi.”

Açıklama:

Hadisin ravisi Hemmârn, kıblenin sol tarafına işaret etti. Ben, ona:

“Seni kıbleden başka tarafa doğru namaz kılarken gördüm!” dedim. Enes:

“Resulullah (s.a.v.)'in böyle yaptığım görmemiş olsaydım ben de bunu yapmazdım”diye cevap verdi. [880]

Açıklama:

Hadis, binek üzerinde nafile namaz kılınabileceğine, vitir namazının da binek üzerinde kılınabileceğine, fakat farz namazı kılmanın caiz olmadığını ifade etmektedir.

Hanefilere göre; binek nereye dönerse namazı o tarafa doğru kılmak mendubtur. Bineğin döndüğü tarafı bırakıp ta başka tarafa dönmek caiz değildir. Çünkü bunun için bir zaruret yoktur. Ayrıca binek üzerinde namaz kıimak için yolculuk şart değildir. Namaza niyetlenirken kıbleye karşı dönmek şart değildir. Yine bu namaz, ima ile de kılınır.

Farz ve vacip namazlar ile sabah namazının sünnetini, binek üzerinde kılmak caiz değildir. Fakat İmam Muhammed'e göre; farz namazı kılamama gibi bir özür durumunda binek üzerinde farz namaz kılmak caizdir.

5- Yolculuk Sırasında iki Namazı Birleştirerek Kılmanın Caiz Olması

606- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir

“Resulullah (s.a.v.) sefere acele ettiği zaman akşam namazı ile yatsı namazını birlikte kılardı.” [881]

607- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.) güneş tam tepeden batı tarafına doğru kaymadan önce yola çıktığında öğle namazını, ikindi namazı vaktine geciktirirdi. Sonra hayvanından inip ikisini birden kılardı. Yola çıkmadan önce güneş batı tarafında kaymışsa öğle namazını kılıp sonra hayvanına binerdi. [882]

608- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Peygamber (s.a.v.) yolculukta iki namazı birleştirerek kılmak istediği zaman öğleyi, ikindinin ilk vakti girinceye kadar geciktirip sonra ikisini birleştirip kılardı.” [883]

6- İkamet Halinde/Yerleşik Hayatta iki Namazı Birleştirerek Kılma

609- Abdullah İbn Abbâs (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.) Medine'de hiçbir korku ve yolculuk hali yokken öğle namazı ile ikindi namazını birleştirerek ve akşam namazı ile yatsı namazını da birleştirerek kıldı.” [884]

610- Abdullah İbn Abbâs (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.) Tebuk gazvesinde yaptığı bîr yolculukta namazı birleştirmişti. Şöyle ki; öğle namazı ile ikindi namazını ve akşam namazı ile yatsı namazını birleştirdi.”

Açıklama:

Hadisin ravisi Saîd der ki: Abdullah İbn Abbâs'a:

“Resulullah (s.a.v.)'i bunu yapmaya sevk eden şey nedir?” diye sordum. O da:

“Ümmetini zorluğa/günaha sokmamak istedi” diye cevap verdi. [885]

611- Muâz (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Biz, Tebuk gazvesine, Resulullah (s.a.v.)'Ie birlikte çıkmıştık. Öğle namazı ile ikindi namazını birleştirerek ve akşam namazı ile ikindi

namazını birleştirerek kılıyordu.” [886]

612- Abdullah İbn Abbâs (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Peygamber (s.a.v.)'le birlikte öğle ile ikindiyi birleştirerek sekiz rekat ve akşam ile yatsıyı birleştirerek yedi rekat namaz kıldım.” [887]

613- Abdullah b. Şakîk'ten rivayet edilmiştir:

“Abdullah İbn Abbâs bir gün ikindi namazından sonra güneş batıp yıldızlar görününceye kadar bize hutbe verdi. Halk:

“Namaz, namaz!” demeye başladılar. Derken Temîm oğullarından bir adam onun yanma gelip ciddiyetsizce ve sözünü hiç esirgemeksizin:

“Namaz, namaz!” dedi. Bunun üzerine Abdullah İbn Abbâs:

“Anasız kalasıca! Bana, sünneti sen mi öğretiyorsun?” deyip sonra da:

“Ben, Resulullah (s.a.v.)'in, öğle namazı ile ikindi namazını ve akşam namazı ile yatsı namasım birleştirerek kıldığını gördüm!” dedi. Abdullah b. Şakîk:

“Bu sözden içime bir şüphe düştü. Ebu Hureyre'ye gidip ona bu belirtilen vakitlerde namazları birleştirmenin doğru olup olmadığını sordum. O da, Abdullah İbn Abbâs'm bu sözünü doğruladı” dedi. [888]

Açıklama: Bazı alimler, hazarda, namazları birleştirmenin özürsüz oiarak caiz olmadığını söylemiştir. Bazıları ise, bu hadisi delil getirerek bir ihtiyaçtan dolayı hazarda iki namazın arasını birleştirmek suretiyle bir arada kılınabileceğini söylemişler, ancak bunun âdet edinilmemesini şart koşmuşlardır. İbn Şîrîn, İbnü'l-Münzir, Kaffâl el-Kebîr bu görüştedirler.

7- Namazı Bitirdikten Sonra Sağdan Ve Soldan Çıkıp Gitmenin Caiz Olması

614- Abdullah İbn Mes'ud (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

"Sizden birisi (namazından) "Ancak sağ tarafından dönüp ayrılması gerekir" şekliyle şeytana kendi nefsinden bir parça ayırmasın! Beni çoğunlukla, Resulullah (s.a.v.)'in, sol tarafından ayrıldığını gördüm." [889]

615- Süddî'den rivayet edilmiştir: "Enes'e:

"Namaz kıldığım zaman, sağımdan mı, yoksa solumdan mı ayrılayım?" diye sordum. O da:

"Ben, Resulullah (s.a.v.)'i çoğunlukla sağ tarafından ayrıldığını gördüm" diye cevap verdi. [890]

Açıklama:

Hz. Peygamber (s.a.v.) namazı bitirdikten sonra mihrabtan ayrılırken bazen sağ ve çoğu kere de sol taraftan döndüğü ve bazen sol ve çoğu kere de sağ tarafından döndüğü bu hadislerden anlaşılmaktadır.

Her iki sahabi, kendince daha çok zannettiği şekli rivayet etmiştir. Bu hadisler, namazdan çıkarken sağdan yada soldan kalkıp gitmenin caiz olduğuna delalet etmektedir. Hiçbirini yapmakta mekruhluk yoktur. Abdullah İbn Mes'ud'un sözünden anlaşılan mektuhluk, sağdan yada soldan kalkamnın asıl olması itibariyle değil, sağdan kalkmayı vacip itikat eden kimseler hakkındadır. Çünkü böyle bir itikatta bulunmak, hatadır. Ancak sağ taraftan kalkmak, daha efdaldir. Hadislerin çoğu, sağ tarafın faziletini

açıkça göstermektedir. Bununla birlikte sağ veya sol taraflardan birinde görülecek bir ihtiyacı olan kimsenin, o taraftan çıkıp gitmesi müstehabtır. Çünkü Ebu Dâvud'daki rivayette, Hz. Peygamber (s.a.v.)'in odalarının sol tarafta olduğu için o taraftan çekildiği belirtilmektedir.

8- Cemaat Halinde Namaz Kılarken İmamın Sağında Bulunmanın Müstehab Olması

616- Berâ' b. Âzib (r.a)'dan rivayet edilmiştir:

“Biz, Resulullah (s.a.v.)'in arkasında namaz kıldığımız zaman onun sağ tarafında olmak hoşumuza giderdi. Yüzünü de bize dönerdi. Ben, onun:

“Rabbi! Kını azâbeke yevme teb'asu -ev tecmau- ibâdeke” Rabbim! Kullarını tekrar dirilteceğin yada toplayacağın gün beni azabından koru!” derken işittim” dedi. [891]

Açıklama:

Bu hadisten, Resulullah (s.a.v.)'in namaz bittikten sonra sağ tarafa dönerek sağ tarafta bulunan cemaata yöneldiği, bu sebeple cemaatin, onun teveccühüne mazhar olmak ümidiyle sağ tarafta bulunmaya fevkalade rağbet gösterdikleri anlaşılmaktadır.

Tirmizî'nin bu konuda rivayet ettiği hadiste ise,

“Resulullah (s.a.v.) bize İmam olur, namazdan sonra (kıbleden) her iki yanına da dönerdi” [892] ifadesi yer almaktadır. Tirmizî'nin rivayet ettiği bu hadis, hasendir.

İmam Beğâvî bu konuda şöyle der: Efdal olan, kıbleden dönerken sağ tarafa dönmektir. Bununla birlikte dönmek iki şekilde olabilir:

1- Sağına kıbleyi, soluna da cemaatı alarak dönmek. Ebu Hanife bu görüştedir.

2- Soluna kıbleyi ve sağına da cemaatyi alarak dönmek. Kıbleden sağa veya sola doğru dönmenin hikmeti ise namaz kılındıktan sonra camiye gelen kimsenin, namazını kılındığının anlamasını sağlamak ve yanlışlıkla cemaatin arasına katılarak imama uymasını önlemektir.

9- Müezzin Kamete Başladıktan Sonra Nafile Namaza Başlamanın Mekruh Olması

617- Ebu Hureyre! (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Namaza kamet getirildiği zaman farz namazdan başka bir namaz yoktur." [893]

Açıklama:

Hadis, farz namaz için kamet getirildikten sonra nafile namaza niyetlenmenin yasak olduğuna delalet etmektedir. Bu hususta revatib denilen beş vaktin sünnetleri ile diğer nafile namazlar arasında fark yoktur. Bu, alimlerin çoğu ile Şafii mezhebinin görüşüdür. Hanefilere göre ise sabah namazının sünnetini kılmayan bir kimse farzın ikinci rekatına yetişeceğine yakinen bilirse kametten sonra önce sünneti kılar.

618- Abdullah b. Mâlik İbn Buhayne (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.) sabah namazına kamet getirilmişken sünnet kılmakta olan birisinin yanına uğrayıp (ravi diyor ki) ona bir şey söyledi, fakat ne olduğunu bilmiyoruz. Namazdan çıktığımız zaman o kimsenin etrafını sarıp ona:

“Resulullah (s.a.v.), sana ne söyledi?” diye sorduk. O da:

“Bana, neredeyse sizden birisi sabah namazını dört rekat olarak kılacaktı” buyurdu” dedi. [894]

Açıklama:

“Neredeyse sizden birisi sabah namazını dört rekat olarak kılacaktı” sözünden maksat; yapılan işi inkar ve bunu niçin men ettiğine işarettir. Müezzin sabah namazının farzı için karnet getirirken sünnet kılmanın yasak edilmesi sedd-i zerai kabilindendir. Yani bu iş böyle yapıla yapıla ileride daha çok adet olmasına yol açar da cemaat sabah namazının farzının dört rekat olduğunu sanır endişesiyle yasaklanmıştır.

619- Abdullah b. Sercis (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Bir adam, Resulullah (s.a.v.) sabah namazında iken mescide girip mescidin bir tarafında iki rekat namaz kıldı. Sonra Resulullah (s.a.v.)'in kıldığı namaza dahil oldu. Resulullah (s.a.v.) selam verince:

“Ey filanca kimse! Sen bu iki namazdan hangisini namaz sayıyorsun? Tek başına kıldığın namazı mı, yoksa bizimle birlikte kıldığın namazı mı?” buyurdu.[895]

Açıklama:

“Ey filanca kimse! Sen bu iki namazdan hangisini namaz sayıyorsun? Tek başına kıldığın namazı mı, yoksa bizimle birlikte kıldığın namazı mı” sözünden maksat ise; bu konuda ikinci bir illeti ortaya koymaktadır. 0 da, imamlar hakkında açılması sözkonusu olan ihtilaf kapısını kapamaktır.

Ayrıca bu soruyu yöneltmekle, adamın farza başlamayı geciktirmesi ve sünnetle meşgul olmasının hatalı olduğu bildirilmektedir.

10- Mescide Giren Kimsenin Okuyacağı Dua

620- Ebu Humeyd (r.a) yada Ebu Useyd (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Sizden birisi mescide girdiği zaman: “Allahümme'ftah lî ebvâbe rahmetike Allahım! Bana, Rahmet kapılarını aç” desin. Çıktığı zaman ise “Allahümme innî es'eluke min fadlike Allahım! Ben, Senin fadlından isterim” desin.[896]

Açıklama:

Bu hadiste, Hz. Peygamber (s.a.v.), ümmetine camiye girip çıkarken ne şekilde dua edeceklerini öğretmektedir.

Duanın mescide girerken rahmet ve çıkarken fadl'a tahsis edilmesindeki hikmet, Dihlevî'nin “Hüccetullahi'l-Bâliğa” adlı eserinde şöyle açıklanmaktadır:

“Girerken rahmetin, çıkarken fazlu keremin istenmesinin hikmeti şudur: Allah'ın kitabında rahmetin mânâsı, velayet, nübüvvet gibi nefsânî ve uhrevî nimetlerdir. Bu mânâda olmak üzere Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır:

“Rabbinin rahmeti, onların topladıkları dünyalıklardan daha hayırlıdır” [897]

Fazl u kerem ise, dünyevî nimetler için kullanılır. Nitekim;

“Rabbinizden gelecek bir fazl u keremi aramanızda size herhangi bir günah yoktur” [898] âyetinde bu mânâda kullanılmıştır. Keza,

“Namaz bitince yeryüzüne dağılırı ve Allah'ın Fazl u kereminden isteyin” [899] âyetinde de aynı mânâdadır. Mescide giren kişi, Allah'a yaklaşmak niyetiyle girer, çıkış anı ise rızik arama zamanıdır. Böylece mescide giriş ve çıkış esnasında yapılan duaların hikmeti anlaşılmış olur. [900] Dihlevî'nin bu açıklaması, gerçekten yerinde ve vakıaya uygundur. Çünkü her ne kadar insan, ömrünün her safhasında Allah'ı zikretmeli ve onu hatırlamalı ise de, insanın ahireti, en çok duyduğu ve Rabbini kendisine en yakın hissettiği yer, ibadethanedir. Cami dışındaki en büyük sıkıntı da rızik endişesidir. Her halde Hz. Peygamber (s.a.v.)'in duası, bu hikmete bağlı olarak nakledilmiştir.

11- iki Rekat Tahiyyetu'l-Mescid Namazı Kılmanın Mustehab Olması, Tahiyyetu'l-Mescid Namazı Kılmadan Oturmanın Mekruh Olması Ve Tahiyyetu'l-Mescid Namazının Her Zaman için Meşru Olması

621- Ebu Katâde (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.) cemaatin arasında oturduğu sırada mescide girmiştim. Gidip boş bir yere oturdum. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):

“Oturmadan önce iki rekat (tahiyyetu'l-mescid) namazı kılmaktan seni alıkoyan şey nedir?” buyurdu. Ben de:

“Ey Allah'ın resulü! Seni cemaatin içerisinde otururken gördüm. Cemaat da oturuyordu. Bunun için girişte namaz kılmadım.” dedim. Resulullah (s.a.v.):

“O halde sizden birisi mescide girdiği zaman iki rekat namaz kılmadan oturmasın!” buyurdu. [901]

622- Câbir b. Abdullah (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Benim, Peygamber (s.a.v.)'den bir alacağım vardı. O, bana, alacağımı fazlasıyla ödedi. Mescide onun yanına girdiğim (de) bana:

“iki rekat (tahiyyetui-mescid) namazı kıl!” buyurdu. [902]

Açıklama:

Tahiyyatu'l-mesci mescidi selamlama namazı, mescidin selamlanması, saygı gösterilmesi anlamına gelmiş olsa bile, esasında mescitlerin sahibi olan Allah'a saygı ve tazim anlamını içermektedir.

Her ne kadar burada hadisin zahiri tahiyyatu'l-mescid namazının vacip olmasını gerektiriyorsa da, Buhârî, Müslim, Ebu Dâvud ve Nesaî'nin Dımâm İbn Salebe'den rivayet ettikleri hadis, beş vaktin dışındaki namazları tatavvu nafile olarak nitelendirmektedir. Dolayısıyla tahiyyatu'l-mescid namazı, vacip değildir.

Hanefilere göre, tahiyyatu'l-mescid namazı müstehabtır. En azı iki rekat ve en çoğu için ise bir sınır yoktur. Namaz kılınması mekruh olan vakitlerde ve Cuma şünü hatip hutbe okurken tahiyyatu'l-mescid namazı kılmak mekruhtur.

Tahiyyatu'l-mescid namazı, mescide girildiğinde hemen kılınması mı gerektiği yada biraz oturduktan sonra kılınıp kılınamayacağı meselesi İhtilaflıdır. Hanefi ve Mâliküere göre; mescide girince uzun zaman da geçmiş olsa bile oturduktan sonra tahiyyatu'l-mescid namazı kıhnabilir. Ayrıca bir günde birkaç defa. camiye giren kimsenin bir defa tahiyyatu'l-mescid namazı kılması kafidir.

Dihlevî, tahiyyatu'l-mescid namazının hikmeti ile ilgili olarak şöyle der:

“Bu namazın meşru kılınmasının hikmeti şudur: Özel olarak namaz için hazırlanmış bir yere girildiğinde namaz kümmaması bir kayıp ve pişmanlıktır. Tahiyyetu'I-mescid (=mescidi selamlama) namazı, namaza karşı olan arzunun duyularla algılanabilir bir şekilde ortaya konulması demektir. Ayrıca mescide saygı anlamı da taşımaktadır.” [903]

12- Yolculuktan Gelen Kimsenin, Gelir Gelmez Mescitte iki Rekat Namaz Kılmasının Müstehab Olması

623- Câbir b. Abdullah (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Ben, Resulullah (s.a.v.)'le bîr gazveye çıkmıştım. Dönüşte devem benî geride bırakıp yürüyemez olmuştu. Sonra Resulullah (s.a.v.) Medine'ye benden önce vardı. Ben de ertesi gün Medine'ye ulaştım. Mescide vardığımda onu mescidin kapısında buldum. Bana:

“Şimdi mi geldin?” diye sordu. Ben de:

“Evet!” diye cevap verdim. Resulullah (s.a.v.):

“O halde deveni bırak, mescide gir ve iki rekat geliş namazı kıl!” buyurdu.

“Bunun üzerine mescide girip iki rekat namaz kıldım. Sonra da evime döndüm.”[904]

624- Ka'b b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.) bir yolculuktan ancak gündüzün kuşluk vakti gelirdi. Geldiği zaman (ilk önce) mescitte başlar, orada iki rekat namaz kılar, sonra da orada otururdu.” [905]

Açıklama:

Bu iki hadis, yolculuktan gelen bir kimsenin, evine uğramadan önce mescide giderek orada iki rekat namaz kılmasının müstehab olduğunu göstermektedir. Bu namaz, Tahiyyetu'l-mescid namazı olmayıp seferden geliş namazıdır.

Bu namazı kılmanın hikmeti, yolculuktan sapasağlam döndüğü için seferden geliş nimetine şükür için olmasıdır.

13- Duha (Kuşluk) Namazının Müstehab Olması, En Azının iki Rekat, En Mükemmelinin Sekiz Rekat, Ortasının Dört Yada Altı Rekat Olması Ve Bu Namazı Devamlı Surette Kılmaya Teşvik

625- Abdullah b. Şakîk'ten rivayet edilmiştir: “Âişe'ye:

“Peygamber (s.a.v.) Duha (=kuşluk) namazını kılar mıydı?” diye sordum. Âişe:

“Hayır, fakat bir yolculuktan gelmiş ola!” dedi.” [906]

626- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

“Ben, Resulullah (s.a.v.)'in Duha nafilelerini kıldığını hiç görmedim. Doğrusu bu namazı ben kılıyorum. Resulullah (s.a.v.), insanlar amel eder de üzerlerine farz olur endişesiyle yapmak istediği bir işi (bazen) terk ederdi.” [907]

Açıklama:

Bu hadisten anlaşılıyor ki; Hz. Peygamber (s.a.v.) bu namazın sahip olduğu faziletten dolayı arasıra bu namazı kılar, çok kere de farz olur korkusuyle terk ederdi. Hz. Aişe'nin arasıra kılınan bu namazdan haberdar olmaması da pek mümkündür. Çünkü Resulullah, çoğunlukla kuşluk vaktinde müslümaniann işlerini tedbir için ya mescide yahut başka bir yere gider, bazen de seferde bulunurdu. Buna bir de kasm yani zevceler arasında nöbet taksimi dolayısıyla Aişe'nin odasında dokuz günde bir ancak bulunabildiğini ilâve edersek, olumsuz kılmasının yönü daha kolay meydana çıkar. Ya da Hz. Aişe bu sözünü *“Devamlı olarak kılmazdı”*

ma'nâsına söylemiş olabilir. Nitekim 623 nolu rivayette “Duha namazını Rasulullah dört rek'at olarak kılardı” demiş olması bu son ihtimali güçlendirmektedir.

Bununla beraber Abdullah İbn Ömer'in duhâ namazı hakkında bid'atdır dediği de sahih yollarla sabit olmuştur. Lâkin bu da, Abdullah İbn Ömer'in, Peygamber'in bu fiilinden haberdar olmadığına yahut gösteriş suretiyle mescidde kılınması yahut da bu namaza devam edilmesi bidatdır demek istemiş olduğu şeklinde yorumlanmıştır. Her ne hal ise cumhur, duhâ namazının müstehab olduğu görüşüne varmıştır.

621 nolu Hz. Aişe hadisi hakkında İbn Abdilberi şöyle der:

“Sahâbîlerden her fert için Peygamber'in hadislerinin hepsini bilmesi mümkün değildi. Birisinin bildiği bir olayı, diğerleri bazen bilemezdi. Bütün hadisleri bilircesine vâkıf olmak daha sonraki devirlerde bütün hadîsler hadîs kitablarında toplandıktan sonra o dönemin insanları için müyesser olmuştur.”

Resulullah (s.a.v.), duhâ vaktinde Aişe'nin yanında çok az bulunurdu. Çoğu zaman mescidde yahut misafir olarak ashabının birinin yanında yahut da hanımlarından birisinin odasında bulunurdu. Bu sebeble Aişe, Rasûlullah'ın duhâ namazı kıldığını görmemişti de:

“Rasülullah'ın duhâ namazı kıldığını görmedim” demiştir. Sonra bu olumsuz kılma ve inkâr, duhâ namazının aslına değil muttariden devamlı olarak kılmaya yönelik olabilir. Bu yönü: Muâze bint. Abdillah el-Adeviyye'nin rivayet ettiği 623 nolu hadisler doğrulamaktadır.” [908]

627- Muâzc'den rivayet edilmiştir: “Âişe'ye:

“Resulullah (s.a.v.), Duha namazını kaç rekat kılardı?” diye sordu. Aişe:

“Dört rekat kılar, dilediği kadar da artırırdı” diye cevap verdi.” [909]

Açıklama:

Kuşluk/Duha namazı: Hz. Peygamber (s.a.v.)'in kuşluk vaktinde nafile namaz kıldığına ve arkadaşlarına da bu vakitte namaz kılmayı tavsiye ettiği namazdır.

Kuşluk namazı kılmak, müstehab olup güneşin bir mızrak boyu yükselmesinden, yani güneşin doğması üzerinden takriben 45-50 dakika geçmesinden zeval vaktine kadar olan müddet içerisinde iki, dört, altı, sekiz yada oniki rekat kılınabilirse de en faziletlisi dört rekat kılmaktır,

Sonuç olarak; kuşluk namazı, Hz. Peygamber (s.a.v.)'in devamlı surette kılmadığı, bazı zamanlarda arasıra kıldığı bir namazdır.

628- Abdurrahman b. Ebi Leylâ'dan rivayet edilmiştir:

“Bana, hiç kimse Peygamber (s.a.v.)'i Duha namazı kılarken gördüğünü haber vermedi. Ümmü Hâni' hariç. Çünkü o, Mekke'nin fethedildiği gün Resulullah (s.a.v.)'in onun evine girip sekiz rekat namaz kıldığını rivayet edip:

“Onun bu namazdan daha hafif bir namaz kıldığını görmedim. Fakat rüku ile secdeyi tam yapıyordu” dedi. [910]

629- Ümmü Hâni (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

“Mekke'nin fethedildiği sene Resulullah (s.a.v.)'e gitmiştim. Onu yıkanırken buldum. Kızı Fâtıma da onu bir elbiseyle örtüyordu. Ben selâm

verdim. Resulullah (s.a.v.):

“Bu kadın kimdir?” diye sordu. Ben:

“Ebû Tâlib'in kızı Ümmü Hânît” dedim. Resulullah (s.a.v.):

“Hoş geldin Ümmü Hânî!” dedi. Yıkanmasını bitirdikten sonra ayağa kalktı ve bir elbiseye bürünerek sekiz rek'ât namaz kıldı. Namazı bitirince, ona:

“Ey Allah'ın resulü! Annem oğlu Ali İbn Ebî Tâlib, benim kendisine güvence verdiğim bir kimseyi, Hübeyrenin oğlu filancayı öldüreceğini söyledi” dedim. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):

“Ey Ümmü Hâni! Senin güvence verdiğin kimseye, biz de güvence verdik” buyurdu.

“Bu olay, kuşluk vakti oldu.” [911]

Açıklama:

Hubeyre, Ümmü Hânî'nin eşi olup Mekke'nin fethi üzerine Necran'a kaçıp orada şirk üzere ölmüştür. Ümmü Hânî'nin, Hubeyre'den dört oğlu vardı. Himaye edilen kimse de, fetih günü Hz. Peygamber tarafından ilan edilen emanı kabul etmeyerek Halid b. Velid komutasındaki askeri birliğe karşı savaş açan küçük bir zümreye dahil olanlardandı. Bu kişinin ismi hususunda yedi kadar isim söylenmiştir. İşte bu kimse, daha sonra Ümmü Hânî'ye sığınmış, kardeşi Ali'de bunu yada bunları öldürmeye kalkışmıştı. Ümmü Hânî'de gelip onun bağışlanması için aracı olmuştur.

İşte bu olay, mümin bir kadının, kafire verdiği emanın müslümanlarca kabul edildiğini ortaya koymaktadır. Dolayısıyla bu olay, İslam kadınının, siyasi hakka sahip olduğunun açıkça örneklerinden birisidir.

Bu olay, kuşluk vakti olmuştu. Resulullah (s.a.v.) bu olay sırasında sekiz rekat kuşluk namazı kılmıştı.

630- Ebu Zerr (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Sizden her birinin, her bir mafsalına karşılık bir sadakası vardır. Her teşbih, bir sadakadır. Her tahmid, bir sadakadır. Her tahlil, bir sadakadır.

Her tekbir, bir sadakadır. İyiliği emretmek ve kötülükten men etmek de birer sadakadır. Bütün bunlara, kişinin kılacağı iki rekat Duha namazı yeterlidir.”[912]

Teşbih:

Subhanallah demektir. Tahmid: el-Hamdulülah demektir.

Tahlil:

Lâ ilahe illallah demektir. Tekbir: Allahu Ekber demektir.

Hadisin metninde geçen “Sulâmâ” kelimesi, parmakların eklemleri arasındaki kısımları ifâde ederse de, zamanla bu kelime bedenin bütün kemikleri ve eklemleri için kullanılır olmuştur. Burada da bu kelimeyk bütün eklemler ve kemikler kasd edilmiştir.

Sadaka ise iyilik ve gerçeklik gibi mânâlar taşır. Allah yolunda yapılan harcamaları ifâde eder. Sadaka vermeye “Tasadduk” denir.

Sadaka sadece fakirlere verilen mal veya para değildir. Fertlere ve cemiyete yarar sağlavan her faydalı söz, davranış ve iş bir nevi sadakadır. Hadis-i şerifte bu gerçeğe işaret edilerek maddî imkânlarıyla sadaka vermekten âciz kalan fakir kimselerin de tasadduk imkânlarının bulunduğu ifâde edilmekte ve onlara da sadaka yollan gösterilmektedir. Ayrıca hadiste hergün Allah'ın nimetlerini göz önünde bulundurmak hergün bu nimetlerin şükrünü eda için hâlis niyyetlerle çalışmak üzerinde duruluyor.

Sayıya hesaba gelmez nimetlerden bahsedilirken insan vücudundaki eklem ve kemiklerin birbiriyle bağlandığı yerler söz konusu ediliyor. Bu eklemler, insanın hareket kabiliyetini te'min eder. Bunlar vasıtasıyle insan pekçok hareketi rahatlıkla yapar.

Kemikler olmasa insan bir et yığını hâlini alır. Vücudda az miktarda bir kireçlenme olması bile insanı doktordan doktora koşturduğu düşünülürse, kemiklerin ve eklemlerin maddi ölçülere sığmayan değeri karşısında şükür borcunu yerine getirmenin lüzum ve ehemiyyeti kolayca anlaşılır.

İşte bu nimetlerin borcu, hadiste örnekleri verilen ve sadakanın kapsamına giren iyilikleri yapmakla ödenebilir. Esasen hadis-i şerifte “Sadaka” olarak isimlendirilen işlerin günlük hayatımızın ayrılmaz birer parçası olduğu da muhakkaktır. Ancak bunları Allah rızası uğrunda yapmak hem nimetin şükrü, hem de sevab getirecek birer sadaka olur.

Kuşluk namazındaki fazileti ve sevabın bu fiillerin hepsinin fazileti ve sevabına denk olduğu da ifâde ediliyor. Çünkü namaz bütün vücudun iştirakiyle kılındığı için bütün organlarla birlikte eklemler de Allah'a olan borcunu ödemiş olur. Aynı zamanda namaz bütün iyilikleri içine alır. Çünkü namaz kılan kimse nefsini iyiliğe ve hayra çağırmış olduğu gibi,

kötülüklerden de sakındırmış olur. Çünkü namaz bütün kötülüklerden uzaklaşarak ilâhî huzura gelmenin ve bu şuura ermenin bir ifadesidir. Nitekim Yüce Allah Kur'an-ı Kerim'de;

“Gerçekten namaz bütün kötü işlerden alıkoyar” [913] buyurmaktadır.

Bu ifâdelerle kuşluk namazının faziletinin ve konumunun derecesi veciz bir şekilde açıklanmıştır.

Ayrıca bu hadiste; herkesin kendi imkânlarına göre dereceler elde edebileceği anlatılmaktadır. Allah'a iyi bir kul olabilmek için mutlaka zengin, yahut mutlaka fakır olmak gerekmez. Kadın veya erkek sıhhatli veya hasta, âmir veya me'mur hangi tabakadan olursa olsun her insan bulunduğu duruma göre Yüce Allah'a iyi bir kul olabilir. Ancak bunun için, insanın bulunduğu durumu iyi tâyin etmesi elinde bulunan imkânlarını iyi ölçer, iyi kullanırsa, bunlarla kendini kurtarması, küçümsenmeyecek dereceler elde etmesi zor değildir. Bütün âyet ve hadislerin gösterdiği hakikatlerden biri budur.

631- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Dostum (s.a.v.), bana; üç şeyi; her aydan üç gün oruç tutmayı, iki rekat Duha namazını ve uyumadan önce vitir namazını kılmamı vasiyet etti.” [914]

14- Sabah Namazının Ikı Rekat Sünnetini Kılmanın Müstehab Olması

632- Müminlerin annesi Hz. Hafsa (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.), müezzin sabah namazı için okuduğu ezanı bitirip) sustuğu ve sabah namazı vakti iyice belirdiğinde farz namaz kılınmadan önce hafifçe/kısa iki rekat namaz kılardı.” [915]

633- Hz. Aişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.), sabah namazının vaktini bildiren ezanı işittiği zaman sabah namazının iki rekat sünnetini kılar ve bu iki rekat namazı hafif/kısa tutardı.” [916]

634- Hz. Aişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

“Peygamber (s.a.v.) sabah namazında ezan ile kamet arasında iki rekat namaz kılardı.” [917]

635- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.), sabah namazının iki rekat sünnetini kılar ve bu iki rekat namazı o kadar hafif/kısa tutardı ki, ben kendi kendime; “Acaba bu iki rekatta Ümmü'l-Kur'an'ı/Fatiha suresini okudu mu” derdim!” [918]

636- Hz. Aişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

“Peygamber (s.a.v.), hiçbir nafile namaza, sabah namazından önce kıldığı iki rekat namaza gösterdiği devamlılığı göstermezdi.” [919]

637- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Sabah namazının iki rekat (sünnet) namazı, dünyadan ve dünyadaki her şeyden daha hayırlıdır.” [920]

Açıklama: Hadisler; sabah namazının farzından önce kılınan iki rekat sünnetin, müekked sünnetlerden olduğunu göstermektedir. Hatta Hanefi alimlerinden İbnu'l-Hümâm (ö. 861/1457)'a göre, sünnet namazlar içerisinde en faziletli sabah namazının sünnetidir. Çünkü Resulullah (s.a.v.), hazarda ve seferde sabah namazının sünnetini hiç terk etmemiştir. Hatta sabah namazı kazaya kaldığında, bu iki rekatlık sünnet namazını da kaza olarak kılmıştır.

638- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

"Resulullah (s.a.v.), sabah namazının iki rekat sünnet namazında "Kafirun" suresi ile "İhlas" suresini okurdu."[921]

Açıklama:

Hadis, konumuzu teşkil eden başlıkla ilgisi, sabah namazının sünnetinde "Kafirun" suresi ile "İhlas" suresi gibi kısa surelerin okunacağını ifade etmesidir. Hadiste, Fatiha'dan bahsedilmemesi, Resuluüah (s.a.v.)'in sabah namazının sünnetinde Fatiha suresini okumadığına delalet etmez. Çünkü Fatiha'sız namazın olmayacağına delalet eden hadisleri, Fatiha'nın okunacağında şüpheye ve bunu ayrıca zikretmeye lüzum bırakmamaktadır.

Bundan dolayı sabah namazının sünnetinin birinci rekatında Fatiha'dan sonra Kafirun suresi ve ikinci rekatta ise İhlas suresini okumak müstehabtır. Bu cumhurum görüşüdür.

639- Abdullah İbn Abbâs (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.), sabah namazının iki rekat (sünnet) namazının ilk rekatında Bakara süresindeki;

“Deyin ki: Biz; Allah'a ve bize indirilene iman ettik ......” [922] ayetini sonuna kadar okudu ve ikinci rekatta ise [923] *“Biz, Allah'a iman ettik. Şahid ol ki, biz müslümanlararız”* [924] ayetini okudu. [925]

Açıklama:

Diğer nafilelere nispetle sabah namazının sünnetini çok kısa bir şekilde kılmak caizdir. TahavînÎn rivayetine göre, sabah namazının sünneti hususunda alimler dört ayrı görüştedirler:

a- Sabah namazının sünnetinde kıraat yoktur: Alimlerden Ebu Bekir b. el-Esam ile İbn Uleyye ve Zahirilerden bir grup bu görüştedirler.

b- Sabah namazının sünnetinde yalnız Fatiha okunur ve namaz bu suretle hafifletilir: Bu görüş, Abdullah b. Amr (r.a.)'dan rivayet olunmuştur. İmam Mâlik'in meşhur olan görüşü de budur.

c- Bu namaz, Fatiha ile kısa bir sûre okuyarak hafifletilir: İmam Mâlik ile İmam Şafiî'nin birer görüşleri budur.

d- Sabah namazının sünnetinde, uzun sûreler okumakta bir beis yoktur: Bu

görüş, İbrahim en-Nehaî ile Mücâhid'den rivayet olunmuştur. İmam-ı A'zam'ın, “Bazen ben, bu iki rekatta Kur'an-ı Kerim'den iki hizb okurum” dediği rivayet olunur. Hanefi imamlarının görüşü budur. Abdullah b. Mes'ûd (r.a.) ile tabiînden Said b. Cübeyr, Muhammed b. Şîrîn, Abdurrahman b. Yezİd, Süveyd b. Gafele ve Guneym b, Kays'ın görüşleri de budur. İmam Şafiî de bu görüşe katılmıştır.[926]

15- Farz Namazlardan önce Ve Sonra Kılınan Râtibe (=Müekked) Sünnetlerinin Fazileti Ve Sayıları

640- Ümmü Habîbe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir: “Resulullah (s.a.v.)'i:

“Kim bir gün ve bir gece içerisinde farz namazlardan hariç on iki rekat nafile namazı kılarsa o namazlar sebebiyle o kimseye cennette bir ev yapılır” dediğini işittim. Ümmü Habîbe:

“Ben, Resulullah (s.a.v.)'den işittiğimden beri artık bunları hiç terk etmedim” dedi.[927]

Açıklama:

İmam Şafiî ile İmam Ahmed, bu hadisi delil alarak farz namazlara bağlı olarak kılınan revatib/müekked sünnetlerin on rekat olduğunu söylemişlerdir.

641- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Ben, Resulullah (s.a.v.)'le birlikte öğleden önce iki rekat, öğleden sonra iki rekat, akşam namazından sonra iki rekat, yatsıdan sonra iki rekat ve Cuma namazından sonra iki rekat namaz kıldım. Akşam, yatsı ve Cuma namazlarının sünnetlerini Peygamber (s.a.v.)'le onun evinde kıldım.” [928]

Açıklama:

Hanefilere göre farz namazlara bağlı olarak kılman revatib/müekked sünnetleri, oniki rekattır. Delilleri; bu hadis, bir önceki hadis ile Tirmizî'nin

hasen yolla “Peygamber (s.a.v.) öğlenin farzından önce dört ve sonra da iki rekat kılardı” [929] şeklinde rivayet ettiği hadistir.

Hadiste ayrıca cumadan sonra kılman sünnetlerden de bahsedilmektedir. Resulullah (s.a.v.) Mekke'nin fethi sırasında cumadan sonra altı rekat ve Medine'de ise cumadan sonra evinde sadece iki rekat kıldığı İfade edilmektedir.[930]

Bu konudaki rivayetlerin farklı olmasından ötürü alimler cumadan sonra kılınacak sünnetlerin rekat sayısı hususunda ihtilaf etmiştir. İmam Şafiî ile İmam Ahmed'e göre cumadan sonra iki rekat sünnet kılınır. Ebu Hanİfe'ye göre ise dört rekat ve Ebu Yusuf'a göre ise a!tı rekat sünnet kılınır.

Sonuç itibariyle; İmam Şafiî ile İmam Ahmed bu konuda Hz. Peygamber (s.a.v.)'in fiili uygulamasın [931] Ebu Hanife sözlü uygulamasını [932] ve Ebu Yusuf da hem fiilî ve hem de sözlü uygulamasını delil getirmiştir.

16- Nafile Namazı Ayakta Ve Oturarak Kılmanın, Bir Rekatın Bir Kısmını Ayakta Ve Bir Kısmını Da Oturarak Kılmanın Caiz Olması

642- Abdullah b. Şakîk'ten rivayet edilmiştir:

“Aişe'ye, Resulullah (s.a.v.)'in nafile namazını sordum. O da:

“Resulullah (s.a.v.), benim evimde öğeden önce dört rekat nafile namaz kılar, sonra mescide çıkıp cemaata öğlenin farz namazını kıldırır, sonra tekrar evime girip iki rekat nafile namaz daha kılardı. Cemaata akşam namazının farzını kıldırır, sonra ejime gelip iki rekat nafile namaz

kılardı. Cemaata yatsı namazını(n farzını) kıldırır, evime gelip iki rekat nafile namaz kılardı. Geceleyin ise içlerinde vitir de dahil olmak üzere dokuz rekat namaz kılardı. Bazı geceler, namazı ayakta uzunca bir şekilde kılar, bazı gecelerde ise oturarak uzunca bir biçimde kılardı. Kıraati ayakta iken okursa, ayaktayken rüku ve secd'j eder, kıraati otururken okursa oturduğu yerden rüku ve secde ederdi. Fecr doğduğunda sabah namazının iki rekat nafilesini kılardı" diye cevap verdi. [933]

643- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

"Ben, Resulullah (s.a.v.)'i, gece namazlarının hiçbirinde oturarak (Kur'-an) okuduğunu görmedim. İhtiyarladığı zaman oturarak okumaya başladı. Öyle ki okuduğu sureden otuz yada kırk ayet kalınca, ayağa kalkıp onları da ayakta okur, sonra rükuya varırdı." [934]

644- Abdullah b. Şakîk'tan rivayet edilmiştir: Aişe'ye:

"Peygamber (s.a.v.) hiç oturduğu yerden namaz kılar mıydı?" diye sordum. O da:

"Evet, insanlar onu ihtiyarlattıktan sonra oturarak namaz kıldı" diye cevap verdi. [935]

645- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

"Peygamber (s.a.v.) bir çok namazını oturarak kılmadan vefat etmedi." [936]

646- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

"Resulullah (s.a.v.)'in yaşı ilerleyip (bedeni) ağırlaşınca çoğunlukla namazını oturarak kıldı." [937]

647- Hz. Hafsa (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

“Ben, Resulullah (s.a.v.)'in vefatından bir yıl öncesine kadar nafile namazında oturduğunu hiç görmedim. Fakat bundan sonra artık nafile namazını oturarak kılmaya başladı. Sureyi tertil ederek okurdu. Böylece bu şekilde oturarak okuduğu surenin miktarı, kalktığında okuduğu uzun surelerden daha uzun olurdu.” [938]

648- Câbir b. Semure (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Peygamber (s.a.v.) oturarak namaz kılmadan vefat etmedi.” [939]

Açıklama:

Bu hadisler; Hz. Peygamber (s.a.v.)'in, hem ayakta ve hem de oturarak namaz kıldığını göstermektedir. Bu, ya aynı gecede olmuş yada ayrı gecelerde olmuştur.

Nafileye ayakta başlayan kimse, rükusunu da ancak ayakta, oturduğu yerde başlayan kimse de ancak oturarak yapabilir. Bu, Mâlikiler ile Hanefilerin görüşüdür.

649- Abdullah b. Amr (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Bana, Resulullah (s.a.v.)'in:

“Kişinin, oturarak kıldığı namaz, ayakta kıldığı namazın yarısı sevabım alır” buyurduğu anlatıldı.

Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.)'e gelip onu oturarak namaz kılarken buldum. Elimi onun başının üstüne koydum. Bana:

“Ey Abdullah b. Amr! Neyin var?” diye sordu. Ben de:

“Ey Allah'ın resulü! Senin;

“Kişinin oturarak kıldığı namaz, ayakta kıldığı namazın yarısı sevabını alır” buyurduğun bana anlatıldı. Halbuki sen oturarak namaz kılıyorsun' dedim. Resulullah (s.a.v.):

“Evet, ama ben, sizden herhangi birisi gibi değilim!” buyurdu. [940]

Açıklama:

Hadisten, bir kimsenin ayakta durmaya gücü yettiği halde oturarak kıldığı nafile namazın sevabının yarısı kadar olduğu anlaşılmaktadır. Bu, nafile namazlarla ilgilidir. Ayakta durmaktan aciz olan, namazını oturarak kılarsa bunun sevabında herhangi bir noksanlık yoktur.

Farz namazlarda ise ayakta durmaya gücü yetenin oturarak namaz kılması asla caiz değildir.

Hz. Peygamberin *“Ben, sizden herhangi birisi gibi değilim” buyurmasını*; âlimler iki şekilde değerlendirmişlerdir;

1- Hz. Peygamberin ayakta durmaya gücü yettiği halde oturarak kıldığı nafile namaz, başkalarının oturarak kıldığı nafile gibi değildir. Onun, oturarak kıldığı namaz aynen ayakta kıldığı gibidir, sevabında herhangi bir eksilme yoktur.

2- Kadı İyâz'ın dediğine göre; Hz. Peygamber (s.a.v.), özrü olmaması bakımından diğer insanlar gibi değildir. Çünkü Hz. Peygamber, bunu ömrünün sonuna doğru, yaşlılığından dolayı yapmıştır. Çünkü normal hallerde Hz. Peygamber devamlı en efdalî yapardı. O zaman efendimizin sözünün manası, “Ben sizden biri gibi değilim, yaşlandım, onun için oturarak namaz kılıyorum” şeklinde olacaktır.

Ancak Kadı İyâz'ın bu görüşüne itiraz edilmiştir. Çünkü özür halinde oturarak kılınan namazın sevabında noksanlık olmaması sadece Hz. Peygambere özgü değil, geneli kapsamaktadır.

17- Gece Namazı Ve Peygamber (s.a.v.)'in Geceleyin Kıldığı Namazların Rekat Sayısı, Vitir Namazının Bir Rekat Olduğu Ve Bir Rekat Namazın Sahih Olması

650- Peygamber (s.a.v.)'in hanımı Hz. Aişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.) yatsı namazını -ki insanlar buna “Ateme” derler- bitirdikten sabah namazına kadar on bir rekat nafile namaz kılardı. Her iki rekat arasında selam verir, bir rekat da vitir kılardı. Sabah namazında müezzin ezanı okuyup sustuğu, sabahın olduğunu iyice anladığı ve kendisine haber vermek için müezzin geldiği zaman kalkıp hafif/kısa iki rekat namaz kılardı. Sonra kamet için müezzin gelinceye kadar sağ tarafına yaslanırdı.” [941]

651- Hz. Aişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.) geceleyin on üç rekat (nafile) namaz kılardı. Yalnız son rekatta selam teşehhüdüne oturmak üzere bunların besiyle vitir yapardı.” [942]

Açıklama:

Şâfiiler, bu hadisi delil alarak, vitir namazını, bir selamla beş rekat olarak kılmanın caiz olduğunu söylemişlerdir.

Hanefilere göre bu hadis, muzdarib olup delil olma niteliğinden uzaktır.

652- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edümiştir:

“Resulullah (s.a.v.) (geceleyin) sabah namazının iki rekat (sünnet)iyle birlikte on üç rekat namaz kılardı.” [943]

653- Ebu Seleme b. Abdurrahman'dan rivayet ediİmiştir:

“Ebu Seleme, Aişe'ye; Resulullah (s.a.v.)'in Ramazan ayındaki namazı nasıldı?” diye sordu. Âişe dedi ki;

“Resulullah (s.a.v.), Ramazanda ve Ramazan'dan başka gecelerde on bir rekattan fazla namaz kılmazdı. Dört rekat namaz kılardı ki, onun güzelliğini ve uzunluğunu sorma! Sonra dört rekat daha namaz kılardı ki, onun güzelliğini ve uzunluğunu da sorma! Sonra üç rekat namaz kılardı.

Resulullah (s.a.v.)'e:

“Ey Allah'ın resulü! Vitri kılmadan mı uyuyacaksın?” diye sordum. O da:

“Ey Âişe! Gerçekten benim gözlerim uyur, fakat kalbim uyumaz” buyurdu. [944]

654- Ebu Seleme'den rivayet edilmiştir:

“Âîşe'ye, Resulullah (s.a.v.)'in geceleyin kaç rekat namaz kıldığını sordum”. Âişe:

“Resulullah (s.a.v.)'in (geceleyin) on üç rekat namaz kılardı. önce sekiz rekat kılar, sonra vitir yapardı, sonra oturduğu yerden iki rekat daha

namaz kılardı. Rükuya varmak istediğinde ayağa kalkar da öyle rüku ederdi. Sonra sabah namazında ezan ile kamet arasında iki rekat namaz kılardı' diye cevap verdi.”[945]

655- Ebu Seleme'den rivayet edilmiştir: “Aişe'ye gelip ona:

“Ey anne! Bana, Resulullah (s.a.v.)'in gece namazını haber ver!” dedim. Âişe:

“Resulullah (s.a.v.)'in namazı, sabah namazının iki rekat sünneti de dahil olmak üzere Ramazan'da ve Ramazan'dan başka gecelerde on üç rekat (geceleyin) namaz kılardı” diye cevap verdi. [946]

656- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.)'in gece namazı on rekat idi. Bir secdeyle vitir yapar ve sabah namazının iki rekat sünnetini de kılardı. Böylece geceleyin kıldığı namazların rekat sayısı, on üç rekat olurdu.” [947]

657- Hz. Aişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

“Peygamber (s.a.v.) gecenin başında uyur, sonunu ihya ederdi. Sonra ailesine cinsel yönden bir ihtiyaç duyarsa, onunla ihtiyacını görür, sonra da uyurdu. Birinci nida vakti olduğunda döşeğinden sıçrardı.”

Açıklama:

Hadisin ravisi der ki; Hayır, vallahi, Aişe “Kalktı” demedi. Sonra üzerine su dokunurdu. Ravi der ki: “Hayır, vallahi, Aişe “Yıkandı” demedi. Fakat ben, onun ne demek istediğini biliyorum. Eğer cünüp değilse bir

insanın namaz için aldığı abdest gibi abdest alır, sonra iki rekat namaz kılardı.” [948]

658- Hz. Aişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.) geceleyin namazının sonu vitir oluncaya kadar namaz kılardı.” [949]

659- Mesrûk'tan rivayet edilmiştir:

“Âişe'ye, Resulullah (s.a.v.)'in amelini sordum. O da:

“Resulullah (s.a.v.) devamlı olan ameli severdi” diye cevap verdi. Ona:

“Resulullah (s.a.v.) ne zaman namaz kılardı?” diye sordum. O da

“Horozun sesini işittiği zaman kalkar, namaz kılardı” dîye cevap verdi. [950]

660- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

“Son seher vakti, Resulullah (s.a.v.)'i, benim evimde yada yanımda ancak uyur halde bulurdu.” [951]

661- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

“Peygamber (s.a.v.), sabah namazının iki rekat (sünnet)ini kıldığı zaman, eğer ben o sırada uyanık isem benimle konuşurdu. Uyanık değilsem (dinlenmek için sağ tarafına) yatıp uzanırdı.” [952]

662- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir;

“Resulullah (s.a.v.), geceleyin namazını, önünde Âişe yanlamasına yattığı halde kılardı. Geriye sadece vitir namazı kaldığı zaman Âişe'ye

uyandırır, o da vitir namaz kılardı.” [953]

663- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.), gecenin başında, ortasında ve sonunda olmak üzere bîr parçasında vitir namazı kılardı. Vitri seher vaktinde son bulurdu.” [954]

Açıklama:

Hz. Peygamber (s.a.v.), ilk zamanlarda, yatsı namazını ve son sünneti kıldıktan sonra bir re uyur ve gecenin ikinci yansında kalkıp vitir namazıyla birlikte içinde bulunduğu şartlara yedi ile on üç rekat arasında değişen sayıda gece namazı kılardı.

Farz olsun, nafile olsun, gece kılınan bütün namazlara “Gece Namazı” denilmekle birlik-bîr Fıkıh terimi olarak, “Gece Namazı” denilince; geceleyin kılınan vitir ve teheccüd namazları anlaşılır. Her ne kadar akşam ve yatsı namazları geceleyin kılınırlarsa da bunlar “Gece Namazı”ndan sayılmazlar. Çünkü geceleyin yatsı namazından sonra uyumadan veya bir miktar uyuduktan sonra kılınan namazlara “Gece Namazı” (Salâtu'l-Leyl) denir. Gece ımazı kılmak, mendubtur.

Teheccüd namazı ise, bir miktar uyuduktan sonra kalkıp kılınan namazlara denir, heccüd namazı, Hz. Peygamber (s.a.v.)'e farz bir namazdı. Fakat bu namazı nasıl kıldığı nusunda mezhep imamları arasında görüş ayrılığı vardır. Teheccüd namazı ile ilgili İhtilafın sadece eda ediliş tarzı ile ilgili olduğu, fakat onun ümmet üzerine vacip olmadığına dair fak bulunduğu, vitrin ise hem edasında ve hükmünde ihtilaf bulunduğu anlaşılır.

Hz. Peygamber (s.a.v.), Teheccüd Namazını, çeşitli zamanlarda farklı şekillerde kıldığı ı gece namazlarının rekat sayılan ve keyfiyetleri de birbirinden farklıdır. Bu farklılık, Hz. ygamber (s.a.v.)'iyı içinde bulunduğu zaman ve şartlarda kaynaklanmaktadır. Ancak demeyen bir şey varsa o da, hiç aksatmadan ve devamlı olarak gece namazını kılmış olması-. Kaçıracak olursa, Tirmizî'de geçen ifadeye göre, gündüzleyin on iki rekat kılardı.

İşin gerçeği şu ki; Hz. Peygamber (s.a.v.), ilk zamanlardaki ruhî ve tabiî duruma göre, zen yedi, bazen dokuz ve bazen de sabah namazının iki rekat sünnetiyle birlikte on üç ;at gece namazı kılmıştır.

Bu on üç rekat namaz, şu şekilde açıklanmıştır:

1- Vitir ile birlikte dokuz rekat,

2- Vitirden sonra oturarak iki rekat,

3- Sabah namazının Ezanı ile kameti arasında iki rekat daha.

Vitrin bir rekat kılınacağına delil gösterilen bu hadislerden hiç birisi, başlı başına bir rekat niyet edilerek vitir kılındığını açık olarak ifade etmemektedir. Vitrin, başlı başına bir rekat rak kılınmış olması, sadece bir kanaatten ibarettir.

Resulullah (s.a.v.)'in geceleri vitir namazı ve vitir namazından sonra oturarak kıldığı iki rekat ile birlikte on üç rekat namaz kılarken, daha sonra bunların iki rekatını terk ederek vitirden sonra oturarak kıldığı iki rekat namaz dahil vitirle birlikte topiam on bir rekat gece namazı kılmaya başlamıştır. Daha sonra yaşı ilerleyince, iki rekat daha azaltarak vitirden sonra oturarak kıldığı iki rekat dahil vitirle birlikte kıldığı gece namazlarının sayısını dokuz rekata indirmiştir.

Geceleri dokuz rekat namaz kılmaya devam ettiği günlerde vefat etmiştir.

Burada anlatılan sayılara, sabah namazının iki rekatlık sünneti dahil değildir. Çünkü sabah namazının iki rekatlık sünnetini kılmayı asla bırakmamıştır.

Hz. Peygamber (s.a.v.)'in uykusunun, abdestini bozmaması; onunla ilgili özel bir durumdur.

18- Uyuyakalmak Yada Hasta Olmak Suretiyle Gece Namazı Kılamayan Kimsenin Durumu

664. Zürâre'den rivayet edilmiştir:

“Sa'd İbn Hişâm b. Amir, Allah yolunda gazaya niyet ederek Medine'ye gelip Medine'de kendisine âit (gelir getiren taşınmaz) bir malı satarak bedeliyle silâh ve at satın almak, böylece ölünceye kadar Bizanslılara karşı cihâdda bulunmak istemişti. Medine'ye geünce, Medînelilerden bâzı kimselere rastladı. Onlar, onu, bu işten nehy etmişler ve ona Allah'ın nebisi (s.a.y)'in hayâtında altı kişilik bir cemâatin bunu yapmak istediğini, fakat Allah'ın nebisi (s.a.v.), onları bundan nehyettiğini ve kendilerine:

“Benim şahsımda sizin için güzel bir örnek yok mudur?” buyurduğunu haber verdiler. Onlar, bunu söyleyince Sa'd daha önce boşadığı- hanımına pişmanlık duyarak hanımının iddet dönemi içerisinde geri dönmüş ve hanımına geri döndüğüne şâhid de getirmişti.

Daha sonra Abdullah İbn Abbâs'a gelerek ona Resulullah (s.a.v.)'in vitir namazını sordu. Abdullah İbn Abbâs:

Ben, sana Resulullah (s.a.v.)'in vitrini yeryüzünde yaşayanların en iyi bilenini göstereyim mi? dedi. Sa'd:

“Kimdir o?” diye sordu. Abdullah İbn Abbâs:

“Aişe'dir. Ona git ve bu mesleyi ona sor. Sonra gel de sana verdiği cevâbı bana haber ver” dedi. Sâd der ki:

“Bunun üzerine ben, Aişe'ye gitmek üzere yola çıktım ve Hakîm b. Eflâh'a varıp Âişe'ye beraber gitmek üzere onu yanıma almak istedim”. Hakîm:

“Ben, ona yaklaşmam. Çünkü ben, onu, Ali ile Muaviye'nin fırkalarından ibaret olan şu iki fırka hakkında bir şey söylemekten nehyettim de o, buna razı olmayarak bildiğini yaptı” dedi. Ben, Hakîm'e benimle birlikte gelmesi için yemin edip durdum. Bunun üzerine Hakîm, benimle geldi. Beraberce Aişe'ye gittik. Yanına girmek için izin istedik. Aişe'de, bize izin verdi. Yanına girdik. Hakîm'i görünce onu tanıyıp:

“Sen, Hakîm misin?” dedi. Hakîm:

“Evet” diye cevâp verdi. Âişe:

“Beraberindeki kimdir?” dedi; Hakîm:

“Sa'd İbn Hişâm'dır” diye cevâp verdi. Aişe:

“Hangi Hişâm?” dedi. Hakîm:

“Amir'in oğlu!” dedi. Bunun üzerine Aişe, ona rahmet okudu, sonra da:

“Hayırdır inşallah!” dedi.

“Râvî Katâde; Hişâm, Uhud savaşında vurulmuştu” der.)” Sa'd der ki: Bunun üzerine ben:

“Ey Mü'minlerin annesi! Bana, Resulullah (s.a.v.)'in ahlâkım anlat!” dedim: Aişe;

“Sen, Kur'ân okuyorsun değil mi?” dedi. Ben:

“Evet, okuyorum!” dedim. Aişe:

“İşte Allah'ın nebisi (s.a.v.)'in ahlâkı Kur'ân idi” dedi. Bunun üzerine kalkmayı ve bundan sonra hiç kimseye ölünceye kadar hiçbir şey sormamaya karar verdim. Sonra aklıma şunu sormak geldi. Ona:

“Bana, Resulullah (s.a.v.)'in gece namazını anlat” dedim; Aişe:

“Sen Müzemmil sûresini okuyorsun değilmi?” dedi. Ben:

“Evet, okuyorum!” diye cevâp verdim. Aişe:

“İşte Yüce Allah, bu sûrenin başında gece namazını farz kıldı. Bunun üzerine Allah'ın nebisi (s.a.v.) ile sahabileri, bir sene boyunca gece namazına kalktı. Allah, bu sûrenin sonunu oniki ay gökte tuttu. Nihayet bu sûrenin sonunda tahfifi indirdi de artık gece namazı farzdan sonra kılınan bir nafile oldu” dedi. Ben:

“Ey Mü'minlerin annesi! Bana, Resulullah (s.a.v.)'in vitrini anlat” dedim. Aişe:

“Biz, onu misvakını ve abdest suyunu hazırlardık. Allah'da, onu geceleyin ne zaman uyandırmak dilerse, uyandırırdı. Kalkınca, dişlerini misvaklar, abdest alır ve dokuz rek'ât namaz kılardı. Bu dokuz rekâtın sadece sekizinci rekatında oturup Allah'ı zikreder, O'na hamd eder ve O'na dua ederdi. Sonra selâm vermeden ayağa kalkar, dokuzuncu rek'âtı da kılardı. Sonra oturarak Allah'ı zikreder, O'na hamd eder ve O'na dua ederdi. Sonra bize işittirecek derecede selâm verirdi. Selâm verdikten sonra oturduğu yerden iki rek'ât (daha) namaz kılardı.”

“Ey yavrum! İşte bu namaz, onbir rek'âttır. Allah'ın peygamberi (s.a.v.) yaşlanıp şişmanlayınca vitir namazını yedi rek'ât kılmaya başladı. Bu iki rek'âtı, yine eskiden kıldığı gibi kıldı. Böylece bu da, dokuz rek'ât

oldu yavrucuğum! Allah'ın peygamberi (s.a.v.) bir namazı kıldığında, artık ona devam etmeyi severdi. Eğer kendisine uyku basar veya bir rahatsızlıktan dolayı gece namazım kılamaz ise, o zaman (onun yerine) gündüzleyîn oniki rekât namaz kılardı. Allah'ın peygamberi (s.a.v.)'in bütün Kur'ânı bir gecede okuduğunu, bütün bir gece sabaha kadar namaz kıldığını ve Ramazandan başka tam bir ay oruç tuttuğunu bilmiyorum" dedi.

Bunun üzerine ben, Abdullah İbn Abbâs'a giderek Aişe'nİn söylediklerini ona anlattım. Abdullah İbn Abbâs:

"Aişe doğru söylemiş! Ona yakın olsam yada yanına girseydim bu konuşmayı onun ağzından dinlemek için muhakkak onun yanına giderdim" dedi. Ben:

"Eğer senin, Aişe'nin yanına girmez olduğunu bilseydim, onun bu söylediklerini sana söylemezdim" dedim. [955]

Açıklama:

Hadisin ravisi Sa'd, Allah yolunda daha serbest cihad edebilmek için cihad için engel gördüğü hanımını boşamış ve gelir getiren gayri menkul taşınmaz bir malını da satmaya karar vermişti. Medine'de rastladığı bir sahabi topluluğu, kendilerinin de buna benzer bir teşebbüsleri olduğu, fakat Resulullah (s.a.v.)'in buna izin vermediğini söylediler. Çünkü Resulullah (s.a.v.), hem evlenmiş ve hem de Allah yolunda cihad etmişti. Söz konusu sahabilerin; Osman b. Ma'zun'un evinde toplanan şu on kişiden altısı olma ihtimali var: Ebu Bekr, Ömer, Ali, Abdullah İbn Mes'ud, Ebu Zerr, Ebu Huzeyfe'nin azatlısı Salim, Mıkdad, Selman el-Fârisî, Ma'kil b. Mukrin, Osman b. Maz'un. Bunlar, Hz. Peygamber (s.a.v.)'in bir vaazını dinledikten

sonra gündüzleri oruç tutmaya, geceleri ihya edip uyumamaya, et yememeye, kadınlara yaklaşmamaya ve erkeklik organlarını kestirip yeryüzünde gezgin olup gezmeye hep birlikte karar vermişlerdi. Hz. Peygamber (s.a.v.) bunun duyunca onları bundan men etmiştir.”[956]

Bu sahabiler, Resulullah (s.a.v.) ile aralarında geçen bu olayı Sa'd'a anlatınca Sa'd daha önce boşadiğı hanımına tekrar dönmüş ve döndüğüne dair de şahit getirmiştir.

Hz. Peygamber (s.a.v.); Allah'ın, Kur'an'da övdüğü bütün güzel huylarla bezenmiş ve kötülemiş olduğu bütün huylardan da arınmış, bundan dolayı da Kur'an'da;

“Doğrusu sen, en büyük ahlak üzeresin” [957] övgüsünü kazanmıştır.

Müzzemmil suresinin;

“Gecenin birazı hariç olmak üzere kalk” [958] ayeti inince, sahabiler, Resulullah (s.a.v.)'e uyarak bütün geceyi ayakları şişinceye kadar namazla geçirdiklerine ve daha sonra yüce Allah onlara lütfederek

“Geceyi gündüzü Allah saymaktadır. O, bunu sizin taşıyamayacağınızı bildiği için size karşı ruhsat yönüne döndü. Artık Kur'an'dan kolay geleni oku” [959] ayetini indirerek gece namazını en az sınıra indirdiğine ve hükmünü de farz olmaktan çıkarıp kılınması mendub bir nafile haline getirdiğine işaret edilmek istenmiştir.

Ayrıca hadis, Resulullah (s.a.v.)'in içinde bulunduğu şartlara göre yedi rekat ile onbir rekat arasında değişen miktarlarda gece namazı kıldığını ve yaşlandığı sıralarda vitrden sonra da nafile kıldığını, gece namazlarını herhangi bir özür sebebiyle kılamadığı zaman onu gündüzün iki rekat olarak kıldığını ifâde etmektedir. Bu durum, Resulullah (s.a.v.)'in vitr namazını kazaya bırakmadığını gösterir. Çünkü vitri kazaya bırakmış olsaydı, o

zaman vitri de gündüzün kıldığı nafilelerle beraber kaza etmesi gerekirdi ki, o zaman da bunların toplam rekat sayısı on iki değil, tek sayılı olurdu.

Resulullah (s.a.v.)'in sekizinci rekata kadar hiç oturmamasından maksat; selâm vermek veya istirahat için oturmamasıdır. Yoksa teşehhüd için otu; olması gerekir.

665- Hz. Ömer (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Kim hizbini yada hizbinin bir bölümünü okumadan uyur da onu sabah namazı ile öğle namazı arasında okursa kendisine onu gece okumuş gibi (sevab) yazılır." [960]

Açıklama:

Hizb: Kur'ân-ı kerîmin yirmi sayfadan oluşan her bir cüz'ünün dörtte biri olan beş sahifeye denir.

Hadis, Kur'an'dan okuması gerekli hizbini gece okuyamayan bir kimsenin, bu hizbini ertesi gün sabah namazı ile Öğle namazı arasında okuduğu takdirde gece okumuş gibi sevab alacağını bildirmekte ve virdlerini gece okuyamayan kimseleri, gündüz okumaya teşvik etmektedir.

Kadı İyâz bu konuda şöyle der:

"Bu, Yüce Allah tarafından ihsan buyurulan bir fazilettir. Gece nafilesinin efdal olduğuna delalet eder. Çünkü bu fazilet, yalnız uykunun galebe çalmasına karşı ihsan buyurulmuştur."

19- Evvabin Namazının, Kumların Sıcaklığından Deve Yavrularının Ayakları Yandığı Zamanda Kılınması

666- Kasım eş-Şeybânî'den rivayet edilmiştir:

“Zeyd b. Erkam, Duha (=kuşluk) zamanı namaz kılan bazı insanlar görüp onlara dedi ki:

“Bu kimseler bilirler ki, bu saatten başka zamanda namaz kılmak daha faziletlidir Çünkü Resulullah (s.a.v.):

“Evvabin namazı, kumların sıcaklığından deve yavrularının ayaklarının yandığı zaman kılınır” buyurdu. [961]

“Evvâb”, günâhlan terk ve hayırlı işler yapmak suretiyle Allah'a dönen demektir. Çoğulu, Evvâbin'dir. Evvâbin namazı, Allah'a çok itaat edenlerin namazı demektir.

Açıklama:

Bu hadiste, namazın kaç rekât kılınacağı belirtilmemiştir. İslâm âlimleri, sıcağın yükseldiği bu vaktin, kuşluk namazı için en elverişli ve faziletli olduğunu söylemişlerdir. Çünkü kuşluk namazının vakti, günün evveli olup, daha erken saatlerde de kılınabilmektedir.

20- Gece Nafilesinin ikişer ikişer, Vitrin ise Gecenin Sonunda (Namazı) Tek Yapması

667- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Bir adam, Resulullah (s.a.v.)'e gece namazınınn kaç rekat olduğunu sordu. Resulullah (s.a.v.):

“Gece namazı ikişer ikişerdir. Sîzden birisi sabah vaktinin girmesinden endişe ettiği zaman bir rekat kılar. Bu tek rekat namaz, (daha önce) kılmış olduğu namazı vitir/tekli yapar” buyurdu. [962]

668- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.)'den şöyle rivayet edilmiştir:

“Vitri, sabah vakti girmeden önce kılın.” [963]

669- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

"Kim geceleyin namaz kılarsa namazının sonunu vitir/tek yapsın. Çünkü Resulullah (s.a.v.) bunu emrederdi.[964]

670- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Vitir namazı, gecenin sonunda bir rekattır.” [965]

Açıklama:

Gece namazları ikişer rekattır. Yani her iki rekatta bir selam verilir. İmam Şafiî, İmam Mâlik, İmam Ahmed ile Hanefilerden Ebu Yusuf ile İmam Muhammed, bu görüştedir.

İmam A'zam Ebu Hanîfe'ye göre ise gece namazları dört rekattır. Delili ise; Aişe'den,

“Peygamber (s.a.v.) yatsı namazını cemaatle kılıp evin dönerdi. Sonra da dört rekat namaz kılıp yatağına uzanırdı” [966] şeklinde rivayet edilen hadistir.

Yine İmam Ahmed'in, “Müsned”, 4/4'inde, Abdullah İbnu'l-Zübeyr'den, “Peygamber (s.a.v.) yatsıyı kıldıktan sonra dört rekat daha

kılardı. Bir rekatla da vitir kılardı. Sonra uyur, ondan sonra gece namazını kılardı” şeklinde rivayet edilen hadis de bu görüşü doğrulamaktadır.

Sahabe-i kiramı hiçbir nafile namazı kılmadan bir rekat vitir namazı kıldıkları sahih hadislerle sabittir. İçlerinde İmam Şafiî ile İmam Mâlik'in de bulunduğu cumhuru ulemaya göre, vitir namazını bir rekat olarak kılmak meşrudur.

Hanefilere göre ise vitir namazını bir rekat olarak kılmak asla caiz değildir. Delilleri ise: Aişe’nin rivayet ettiği, *“Resulullah (s.a.v.) vitir namazının ikinci, rekatında selam vermezdi”* [967] hadisi ile Hâkim'in “Müstedrek”inde, Buhârî ile Müslim'in şartlarına göre sahih senedle rivayet ettiği “Resulullah (s.a.v.) vitri üç rekat olarak kılardı. Selamı da ancak sonunda verirdi” hadisi delil getirmişlerdir.

21- Gecenin Sonunda Kalkamayacağından Korkan Kimse, Vitri, Gecenin Evvelinde Kılması

671- Câbir (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah fs.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Kim gecenin sonunda kalkamayacağından korkarsa vitir namazını gecenin evvelinde kılsın. Gecenin sonunda kalkacağını ümit eden kimse ise vitri gecenin sonunda kılsın. Çünkü gecenin sonunda kılınan namaz şahitlidir ve bu, en faziletli olanıdır.” [968]

Açıklama:

Bu hadis, gecenin tamamının vitir namazı için vakit olduğuna delalet etmektedir. Fakat cumhura göre, vitir namazının vaktinin başlangıcı, yatsı namazından sonradır. Yani yatsı namazı kılınmadıkça vitir namazı vakti girmiş olmaz.

22- Namazın En Faziletlisi, Kıyamı Uzun Olandır

672- Câbir (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Namazın en faziletlisi, kıyamı/ayakta duruşu uzun olanıdır." [969]

Açıklama:

Hadis, kıratı uzun tutulan namazın kıratı kısa tutulup rekat sayısı ve dolayısıyla rüku ve secdesi çok olan namazdan daha faziletli olduğuna delalet etmektedir.

Irâki konuyla ilgili olarak şöyle der:

"Kıyamı uzun tutmanın daha faziletli oluşu ile ilgili hadislerin, cemaatla kılınması meşru olmayan nafile namaza ve tek başına kılınan farz namaza ait olarak yorumlanması daha uygun olur. Çünkü imâm, farz namazlarda ve cemaatla kılınması meşru olan nafilelerde kıyamı hafif tutmakla emrolunmuştur. Ancak kendisine uyanlar, belirli kişiler olup, uzatmayı tercih etseler ve çocuk ağlaması gibi hafif tutmayı gerektiren bir mazeret olmazsa, kıraati uzatmakta bir sakınca yoktur."

23- Geceleyin Duaların Kabul Edildiği Bir Saatin Varlığı

673- Câbir (r.a)'tan rivayet edilmiştir: Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Doğrusu gece içerisinde öyle bir saat vardır ki, müslüman bir kimse, dünya ve ahiret işleri hususunda Allah'tan bir hayr isterken duasını o ana denk düşürürse, Allah muhakkak o kimseye istediğini verir. Bu, her gece böyle)dir" buyururken işittim. [970]

Açıklama:

Bu hadis, her gece duaların kabul edildiği bir kabul saati bulunduğunu mutlak bir şekilde ifade etmektedir. Dolayısıyla bu saate rastlamak ümidiyle müminlerin geceleri ibadet ve taatla ihya etmeleri gerektiğine teşvik etme vardır.

Gündüz ise bu saat, sadece Cuma gününde vardır. Bu saatin, gecenin son üçte birinde yada gece yarısından sonra olduğu 670 nolu hadiste geçmektedir.

24- Gecenin Sonunda Allah'ı Anma Ve Duaya Teşvik ile O Zamanda Yapılan Duanın Kabulü

674- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Şanı Yüce olan Rabbimiz her gece, gecenin son üçte biri kaldığında dünya semasına inip:

“Kim Bana dua ederse, onun duasını kabul ederim! Kim Benden bir şey isterse, istediğini ona veririm! Kim Benden bağışlanma dilerse, onu bağışlarım!” buyurur. [971]

Açıklama:

“Nüzul Hadisi” diye bilinen bu hadis, yirmi kadar sahabiden rivayet edilmiştir. Hadisin rivayetleri arasında bazı farklılıklar vardır. Bazılarında “Gecenin ilk üçte biri geçtiği zaman iner”, bazılarında “Gecenin yarısı yada üçte ikisi geçtiği zaman iner” bazılarında “Gece yarısı yada gecenin son üçte birinde iner” ifadesi yer almaktadır.

Nevevî bu hadis hakkında şunları söylemektedir:

“Bu, sıfat hadislerinden (yani müteşabih hadislerdendir. Bunda âlimlerin iki mezhebi vardır: Biri selefin cumhuru ile bazı kelamcıların mezhebidir ki, onlar Allah'ın intikal, hareket vesair mahlûk alametleri olan mahlûk sıfatlarından tenzihini itikad ederek bunun Allah Teâlâ'ya yakışacak surette hak olduğuna, hakkımızda müteâref olan zahirinin kast edilmemiş olduğuna inanıp te'vîli hususunda söz etmezler.

ikincisi, birçok kelamcıların ve selef den bir takım cemaatlerin mezhebidir: Onlara göre bu gibi lafızlar; çeşitli yerlere göre ve lâyık olacak surette te'vîl olunur. Bu esas üzerinde olanlar bu hadisi iki türlü te'vîl ettiler: Biri Mâlik b. Enes ve diğerlerinin te'vilidir ki, hadisin manası; “Allah'ın rahmeti, emri yahut melekleri iner” demektir. Nitekim tâbi'ler hükümdarın emrini yerine getirdiklerinde, “Sultan şöyle şöyle yaptı” denir. ikincisi

bunun istiare üzere olmasıdır. Bunun da mânâsı Allah'ın dua edenlere icabet ve lütufla ikbâli ve teveccühüdür. Allah, yegâne bilendir. [972]

Selefin salihinin bir kısmı, bu tür müteşabih hadis ve ayetleri olduğu gibi kabul etmiş, bu tür müteşabihlerde geçen el, yüz, inmek gibi kelimelerin, yaratıklarda olan ele, yüze ve inmeye benzemediğini, fakat mahiyetini ancak Allah'ın bileceği bir inme, bir el ve yüz olduğunu söyleyerek icmali bir te'vil yoluna gidip yüce Allah'ı mahlukatına benzetmekten, O'na keyfiyet ve kemiyet İsnadından kaçınmışlardır.

Selefi salihinden sonra gelen müteahhirin alimlerine göre; bazı müteşabih ayet ve hadislerin, bazı hallerde İslam'ın genel çerçevesine, akla, Arap dili gramerine uygun, yüce Allah'a layık bir şekilde tafsili olarak te'vil etmişlerdir.

Müteahhirin alimleri, bu yolu seçerken hiçbir şekilde selefin yolundan ayrılmayı düşünmemişlerdir. Ancak içinde bulundukları şartlar onları buna zorlamıştır. Çünkü sahabe, Hz. Peygamber (s.a.v.) ile birlikteliğin verdiği bir imkanla bu tür konularda tereddütlere düşmekten oldukça uzaktı. Zamanla çeşitli mezheplerin ortaya çıkmasıyla ortam tamamen değişmiş ve bu tür nasları yüce Aiiah'a uygun bîr şekilde, aklı tatmin edici ve mü'minleri zararlı akımların etkisinden koruyucu bir te'vil yoluna gitme zorunluluğu ortaya çıkmıştır. Hatta bunlardan bazıları; “Eğer biz, selefi salihinin şartlan içerisinde bulunmuş olsaydık, asla bu tür İhtilaflı konulara girmezdik” demişlerdir.

Bununla birlikte müteahhirin alimlerinin müdekkikleri, yaptıkları te'vilin, yegane ve en isabetli bir te'vil olduğunu söylemekten de kaçınmışlar ve “Bu kelimelerin en doğru manasını Allah bilir” demişlerdir.

İmam Mâlik, “Nüzûl”u iki şekilde te'vil ettiği rivayet edilmektdir:

1- “Allah'ın emri”, “Rahmeti”, “Melekleri nazil olur” demektir.

2- “Yüce Allah'ın Duâ edenin Duasını kabul etmesi, ona lütuf ve merhametle muamele etmesi” demektir.

İmam Kurtubî (ö. 671/1273) gibi bazı alimler; “Yunzilü” fiili, “İndirir” manasına müteaddi (=geçişli) bir fiil olduğundan, bu fiile bir meful takdir ederek bu cümleyi, “Allah, bir melek indirir” şeklinde tamamlamışlardır. Kurtubî (ö. 671/1273), bu görüşüne delil olarak, “Sonra (Allah,) bir münadiye; Duâ eden yok mu? demesini emreder” şeklinde Nesâî (ö. 303/915)'de geçen rivayeti göstermektedir.

Bazılarına göre ise, “Nüzul” fiili, bazı rivayetlerde, “Yetenezzelü” şeklinde “Tenezzül” anlamında geçtiğinden dolayı buradaki inmenin, “Manevi nüzul” olduğunu belirtmişlerdir. Çünkü yüce Allah'ın azamet ve celali, fakir ve hakir kimselere Önem vermemeyi gerektirdiği halde yüce Allah, bir lütuf olarak onlann hallerine rahmet buyurmayı tenezzül eder.

Aynı (ö. 855/145)'ye göre ise, “Nüzul” kelimesi; İ’lam, kavi, ikbâl, teveccüh, bir hükmün ortaya çıkması gibi çeşitli manaları olan müşterek bir kelime olduğu için bu kelimenin, yüce Allah'ın, kendisiyle vasıflanması caiz olan bir manada yorumlanması en doğru bir harekettir.

Açıklama:

Hadiste, “Dua, istek ve istiğfar” kelimeleri bir arada zikredilmiştir. Oysa bu kelimeler, mana itibariyle birbirine çok yakındır. Bu nedenle bu üç kelimenin bir arada zikredilmesi, alimlerin dikkatini çekmiş ve bu mesele üzerinde şöyle bir açıklamada bulunmuşlardır: “İstenilen bir şey, ya zararın uzaklaştırılması yada menfaatin elde edilmesine yönelik olur. Menfaat de,

dinî veya dünyevî olmak üzere ikiye ayrılır. İşte metindeki istiğfar iie zarann uzaklaştırılmasına, istek ile dünyevî menfaatin elde edilmesine, dua ile de dinî menfaatin elde edilmesine işaret buyurulmustur. Burada duası kabul olmayan bir kimsenin aklına: “Madem ki Allah gece kendisine dua eden bir kimsenin duasını mutlaka kabul ederdi de benim duamı niçin kabul etmedi?” diye bir soru gelebilir. Bu soruya Aynî şu cevabı vermektedir: “Duanın kabul edilmemesi ya duanın şartlarından bazısına riâyet edilmediği, yahut acele edildiği yahut da duası bir günâha ve sila-İ rahmi kesmeye ait olduğu içindir.”

25- Ramazan Ayında Gece İbadetine Ve Teravihe Teşvik

675- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Kim Ramazan ayını (Allah'a) iman ve (sevabını O'ndan) bekleyerek ibadetle geçirirse, o kimsenin geçmiş günahlarından bazısı) bağışlanır.”

Bir rivayete ise: “Durum böyle iken, Resulullah (s.a.v.), vefat etti. Ebu Bekrin hilafeti döneminde ve Ömer'in hilafetinin ilk yıllarında da durum böyleydi” ifadesi yer almaktadır.” [973]

Açıklama:

Hz. Peygamber (s.a.v.), ümmetine farz olur endişesiyle teravihin mescitte cemaatle kılınmasını emretmekten kaçındığı için herkes Ramazân gecelerini evinde kendi başına ihya etmekteydi. Hz. Peygamber (s.a.v.)'in ebedi yurda intikal etmesinden sonra Ebu Bekr'in halifeliği esnasında da durum böyleydi. Ancak Ömer'in halifeliği zamanında bazı hikmet ve maslahatlar gereği mescitte cemaatle kılınmaya başlandı.

Her kim hak olduğunu kabul ve tasdik ederek ihlasla, riyadan uzak, sadece Allah'ın rızasını düşünerek Ramazân gecelerini ibadetle ihya eder ve gündüzlerini de oruçlu olarak geçirirse, geçmiş günahları bağışlanır.

İbn Hacer (ö. 852/1447) ile Nevevî (ö. 676/1277)'ye göre; bir Ramazân gecesini ihya etmiş olmak için o gecenin tümünü ibadetle geçirmek şart değildir. Sadece yatsı namazıyla birlikte terâvîhi de kılmış olmak, o geceyi ihya etmiş olmak için yeterlidir.

Buhârî sarihi Kirmanı (ö. 786/1384)'nin ifadesine göre; bir Ramazân gecesinin ihya edilmiş olması için, yatsı namazıyla birlikte terâvîhi de kılmış olmanın yeterli olduğuna dair ilim adamları arasında görüş birliği vardır.

Yalnız Ramazân gecelerini İhya etmiş olmak için, bütün Ramazân gecelerini ihya etmiş olmak gerekir. Ramazânın sadece bazı gecelerini ihya etmiş olmak, hadisteki müjdeye erişmek için yeterli değildir.

Hadisin zahirinden, Ramazânın gündüzlerini oruçla geçiren ve gecelerini de İbadetle ihya eden kimsenin büyük ve küçük bütün günahlarının bağışlanacağı anlaşıimaktaysa da, gerçekte söz konusu affın kasamına giren günahlar sadece küçük günahlardır. Zaten kul hakkının, sahibiyle helalleşmedikçe hiçbir şekilde bağışlanmayacağını söylemeye gerek yoktur. Nitekim İmam Nevevî (ö. 676/1277) ile İmamu'l-Harameyn (ö. 478/1085), burada affedileceği müjdelenen günahların sadece küçük günahlar olduğunu söylemektedirler. Hatta Kadı İyâz (ö. 544/1149), bu görüşün, Ehl-i Sünnete ait genel bir görüş olduğunu belirtmektedir. Bazıları da, “Büyük günahların bir kısmı hafifletilir” demişlerdir.

676- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Kim Ramazan ayını (Allah'a) iman ve (sevabını O'ndan) bekleyerek oruç tutarsa o kimsenin geçmiş günahlarından bazısı) bağışlanır. Kim Kadir Gecesinde (Allah'a) iman ve (sevabını O'ndan) bekleyerek ibadetle geçirirse, geçmiş günahlarından bazısı) bağışlanır.” [974]

Açıklama:

Hadisin metninde geçen “İmanen” ve “İhtisaben” ifadeleriyle anlatılmak istenilen husus; kim hak olduğunu kabul ve tasdik ederek ihlasla, riyadan uzak, sadece Allah'ın nzasını düşünerek Kadir gecesini ibadet ederek geçirirse, geçmiş günahlarından bir kısmının bağişlanmasıdır.

677- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.) geceleyin evden çıkıp gitti mescitte namaz kıldı. Bâzı kimseler de, onun namazına uyarak namaz kıldılar. Derken halk bu mesele üzerinde lâf etmeye başladı. Bu sebeple öncekilerden daha çok cemâat toplandı. Resulullah (s.a.v.) ikinci gece de mescide çıktı ve cemâat da ona uyarak arkasında namaz kıdılar. Cemâat (yine) bunun üzerinde lâf etmeye başladı. Derken, üçüncü gece mescidin cemâati çoğaldı, fakat Resulullah (s.a.v.) yine çıkarak cemaata namaz kıldırdı. Dördüncü gece olunca, artık mescid cemâati almaz oldu. Resulullah (s.a.v.)'de, cemaata çıkmadı. Bunun üzerine cemâatten bâzı kimseler: “Namaza!” diye seslenmeye başladı. Fakat Resulullah (s.a.v.) yine onların yanına çıkmadı. Nihayet sabah namazına çıktı. Sabah namazını kılınca, cemaata doğru döndü, sonra şehâdet getirerek:

“Bundan sonra bilesiniz ki, akşam ki hâliniz bana gizli kalmış değildir. Fakat ben, bu gece namazı, size farz kılınır da onu kılmakta zorlanırsınız diye endişe ettim” buyurdu.[975]

Açıklama:

Hadisin son fıkrasına Resulullah (s.a.v.)'in *“Ben, bu gece namazı, size farz kılınır da onu kılmakta zorlanırsınız diye endişe ettim”* buyurması ve gece namazına mescidde bu şekilde devam edilmesine izin vermeyip bu

suretle özür bildirmesi Peygamber'in ümmetine olan şefkat ve merhametinin en açık delillerinden biridir.

Buhari sarihi Hattâbî der ki:

“Gece namazı Rasûlullah'a vâcib idi. Rasûlullah'ın devam ettiği şer'î fiillerde kendisine örnek edinmek ve uymak Kur'ân nasları gereğince ümmete vâcibdir. Mescide çıkıp gece namazı kılmayı itiyâd etmeleri farz namazlardan başka yeni bir farz inşâsı değil kendisine teessî ve uyması vâcib olması yüzünden ümmete belki vâcib olur diye sakındılar. Bu, bir kimsenin kendi üzerine adadığı bir namazı vâcib kılması gibidir ki o namazı adayan hakkında farz olmakla beraber asıl dinde farz edilmiş bir namaz değildir.”

Cemâat içinde açılan bir çığırın toplumsal bir olay olarak nesillere yerleşmesi, değişmez bir âdet haline gelmesi ve bu suretle dîne kendiliğinden bir ilâve ve artırma yapılmış olması endişesi Resûlullah'ı buna sevk etmiştir. Çünkü eski ümmetlerde sonradan yerleşmiş ve insanlığa yük olmuş nice fazlalıkların yerleşip kökleştiği ve dînden sayıldığı sabittir. Bu, toplumsal bir ruh yapısı ve kanunlaştırma eğilimidir. [976]

678- Zirr'den rivayet edilmiştir:

Ubeyy b. Ka b in şöyle dediğini ısıttım: Ubeyy'e:

“Abdullah İbn Mes'ud, “Kim sene boyunca gece namazı kılarsa, o kimse Kadir gecesine isabet eder” diyor” denildi. Übeyy:

“Kendisinden başka ilah olmayan Allah'a yemin ederim ki, Kadir gecesi Ramazan ayındadır” deyip “İnşallah” ifadesini istisna yapmaksızın yemin etti. Sonra da:

“Vallahi, doğrusu ben Kadir gecesinin hangi gece olduğunu biliyorum. Kadir gecesi; Resulullah (s.a.v.)'in bize namaz kılmamızı emrettiği gecedir. O da, Ramazan ayının yirmi yedinci gününün gecesidir. O gecenin belirtisi; sabahında güneşin ziyasız olarak bembeyaz doğmasıdır” dedi. [977]

Açıklama:

Kadir Gecesi, bilip bilmediğimiz bir çok hikmet ve maslahatlarla yılın Ramazan ayının hangi gününde olduğu gizlenmiştir. Resuiullah (s.a.v.)'in sağlığında bu gecenin hangi gün olduğu merak ve araştırma konusu olduğu gibi vefatından sonra başta Hz. Ömer olmak üzere sahabiier tarafından da araştırma konusu olmuştur. Genellikle Ramazan ayı İçerisinde olduğu kuvvetli ihtimal olarak ortaya çıkmakta ise de, Ramazan'ın ilk onunda mı, orta onunda mı, son onunda mı olduğu meselesi İhtilaf konusu olmuştur. Ramazan'ın son onunda ve 21, 23, 25, 27 gibi tek gecelere tesadüf ettiğini goğruiayan rivayetler var. İbn Hacer, Kadir Gecesinin hangi gün olduğuna dair şer'i delillere dayanarak ileri sürülen görüşlerden 46 tanesini kaydeder. Bunlardan birine göre, Kadir Gecesi Ramazan ayı içerisinde değil de senenin herhangi bir gecesindedir. Dolayısıyla da mümin kişi, her gecede hazırlıklı ve tevbe linde olmalıdır. Ubey b. Ka'b'tan gelen rivayete dayanarak müminler tarafından genellikle bu gecesi olarak kutlanan gece, Ramazan ayının 27. gecesidir. Seleften İmam A'zam Ebu Hanife, İmam Ahmed gibi bir çokları da bu görüşü benimsemiştir.

26- Gece Namazında Ve Kıyamında Dua

679- Abdullah İbn Abbâs (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

"Bu. gece teyzem Meymûne'nin yanında kalmıştım. Peygamber (s.a.v.) geceleyin kalkıp hacetine gitti. Sonra yüzünü ve ellerini yıkadı. Sonra uyudu, sonra kalkıp su tulumuna gitti. Onun ağız ipini çözdü, sonra iki abdest arası yâni haddinden fazla, lüzumundan az dökmemek şartıyla bir abdest aldı. Suyu çok dökmedi, fakat organların her yerine ulaştırdı. Sonra kalkıp namaz kıldı. Ben de kalktım ve onun için uyanmış olduğumu görmesini İstemediğimden şöyle bir uzanıp kalktım, sonra abdest aldım. Resulullah (s.a.v.) namaz kıldı. Ben de sol tarafına durdum. O, elimden tutarak beni sağ tarafına çevirdi. Bu şekilde Resulullah (s.a.v.)'in tam onüç rekât namazı tamam oldu. Sonra uzanıp yattı ve uyudu, hattâ horladı. Zâten uyuduğu vakit horlardı. Daha sonra Bilâl gelip ona sabah namazını haber verdi. Resulullah (s.a.v.) hemen kalktı ve namaz kıldı; ama abdest almadı. Duasında:

"Allahümme ic'al fî kalbî nûran ve fî basarı nûran ve fî sem'î nûran ve an yemînî nûran ve an yesârî nûran ve fevki nûran ve tahtı nûran ve ernâmî nûran ve halfî nûran ve azzim lî nûran" Allahım! Benim kalbime nur, gözüme nur, kulağıma nur, sağıma nur, soluma nur, üstüme nur, altıma nur, önüme nur ve arkama nur ver. Benim nurumu büyült!) cümleleri vardı." [978]

Açıklama:

Bu hadis; Hz. Peygamber (s.a.v.)'in geceleyin namaza kalktığı zaman bu duayı okuduğunu ifade etmektedir.

Hattâbî (ö. 388/998)'de, Allah'ın “Nûr” ismini açıklarken; “Görmeyen O'nun nuruyla görür. Şaşıran O'nun hidayetiyle yol bulur. İşte “Allah göklerin nurudur” sözü de bu anlamdadır. Yani gökler ile yerin nuru, Allah'tandır demektir.”

680- Abdullah İbn Abbâs (r.a)'tan rivayet edilmiştir;

“Abdullah İbn Abbâs, bir gece teyzesi müminlerin annesi Meymûne'nin yanında gecelemişti.

Abdullah İbn Abbâs der ki:

“Ben, başımı yastığın enine doğru koyarak uzanmıştım. Resulullah (s.a.v.) ile hanımı ise (yastığın boyuna doğru başlarını koyarak uzunlamasına yattılar. Derken Resulullah (s.a.v.) uyudu. Gece yarısı yahut ondan az önce veya az sonra uyandı. Yüzünden eliyle uykuyu silmeye başladı. Sonra Al-î İmrân sûresinin sonlarındaki on âyeti okudu. Sonra kalkıp asılı duran küçük bir kırbaya uzandı. Ondan abdest aldı. Abdestini de güzel aldı. Sonra kalkıp namaz kıldı.” Abdullah İbn Abbâs der ki:

“Ben de kalkıp Resulullah (s.a.v.)'in yaptığı gibi yaptım. Sonra (onun yanına) giderek yambaşında durdum. Derken Resulullah (s.a.v.), sağ elini başımın üzerine koydu ve sağ kulağımdan tutarak onu büktü. Sonra iki rekât namaz kıldı. Sonra iki rekât daha, sonra iki rekât daha, sonra iki rekât daha1 sonra iki rekât daha, sonra iki rekât daha kıldı. Sonra vitr yaptı. Sonra uzanıp yattı. Nihayet müezzin çağırmaya gelince kalıp hafif/kısa iki rekât daha namaz kıldı. Sonra mescide çıkıp sabah namazım kıldırdı.” [979]

Resulullah {s.a.v.)'in eliyle Abdullah İbn Abbâs'ın kulağını tutmasından maksat; onun uykusunu dağıtmaktır.

Burada Hz. Peygamber (s.a.v.) vitr namazı da dahil 13 rekat namaz kılmıştır. Bilal'in namaz vaktinin geldiğini hatırlatmasıya beraber derhal uykudan kalkıp kıldığı iki rekat ise sabah namazının sünnetidir.

Uykudan uyanınca abdest almadan namaz kılmak, Hz. Peygamber (s.a.v.)'e özgü özel bir durumdur. Çünkü Resulullah (s.a.v.)'in gözleri uyur, fakat kalbi uyumazdı.

681- Abdullah İbn Abbâs (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

"Peygamber (s.a.v.)'in hanımı Meymûne'nin yanında geceledim. O gece Resulullah (s.a.v.) onun yanında idi.

Resulullah (s.a.v.) abdest aldı. Sonra kalkıp namaz kıldı. Ben de kalkıp sol tarafında namaza durdum. Fakat Resulullah (s.a.v.) beni tutup sağma durdurdu. O gece Resulullah (s.a.v.) on üç rekat namaz kıldı. Sonra uyudu, hatta horladı. Uyuduğu zaman horlardı. Sonra (sabah namazına çağırmak için) ona müezzin geldi. O da mescide çıkıp namaz kıldırdı. Fakat namaz kıldırmadan önce abdest almadı." [980]

682- Abdullah İbn Abbâs (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

"Bir gece Resulullah'ın hanımı olan teyzem Meymûne bintu'l-Hâris'in yanında geceledim. Ona:

"Resulullah (s.a.v.) (gece namazına) kalktığı zaman beni uyandır" dedim.

"Sonra Resulullah (s.a.v.) kalktı. Ben de kalkıp sol tarafında namaza durdum. Resulullah (s.a.v.) elimden tutup beni sağ tarafına durdurdu. Uyukladığımda kulağımın yumuşağını tutardı. On bir rekat namaz kıldı. Sonra elleriyle dizlerini dolayarak oturdu. Öyle ki oturduğu yerde uyurken

nefesini işitiyordum. Sabah namazının vaktini girdiğini anlayınca sabah namazının sünnetini kılmak için hafif/kısa iki rekat namaz kıldı.” [981]

683- Zeyd b. Hâlid el-Cühenî (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Bir gece Resulullah (s.a.v.)'in namazını nasıl ve kaç rekat kıldığını görmek için dikkatlice izledim. önce hafif/kısa iki rekat namaz kıldı. Sonra çok uzun olarak iki rekat namaz kıldı. Sonra öncekilerden kısa iki, sonra öncekileren kısa iki ve sonra öncekilerden kısa iki rekat namaz kıldı. Sonra vitir namazı kıldı, işte bunların toplamı, on üç rekat etmektedir.” [982]

684- Câbir b. Abdullah (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Ben, bir seferde Resulullah (s.a.v.)'Ie birlikteydim. Yolda giderken bir su arkına vardık. Resulullah (s.a.v.):

“Ey Câbir! Hayvanını sulamayacak mısın?” diye sordu. Ben de:

“Evet, sulayacağım!” diye cevap verdim.

Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.) hayvanından indi. Ben de devemi suyun içine soktum.

Daha sonra Resulullah (s.a.v.) haceti için gitti. Ben de onun için abdest suyu hazırladım. Gelip abdest aldı. Sonra kalkıp elbisesinin iki tarafını çaprazlama yapıp sarınarak namaza durdu. Ben de arkasına durdum. Fakat kulağımdan tutup beni sağ tarafına geçirdi. [983]

685- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.) geceleyin namaz kılmak için kalktığında ilk önce namazına hafif/kısa iki rekatla başlardı.” [984]

686- Ebu Hureyre (r.anhâ)'dan rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Sizden birisi geceleyin namaza kalktığında ilk önce hafif/kısa iki rekatla namaza başlasın." [985]

Açıklama:

Bu iki hadiste; gece namazına, hafif iki rekat başlamaktan bahsetmektedir. Bundan maksat, kıraati uzatmadan iki rekat namaz kılmaktır. Çünkü namaza böyle kıraati uzatmadan iki rekatle başlamak, kalpte ibadet şevkini artırır. Kıraati uzatarak başlamak ise uykunun etkisinden dolayı bazı kimselere zor gelebilir.

Buradaki emir ifadesi, farziyet için olmayıp müstehablık İfade etmektedir.

687- Abdullah İbn Abbâs (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

"Resulullah (s.a.v.) gece yarısı namaza kalktığı zaman:

"Allahümme leke'l-Hamdu. Ente Nûru's-Semavâti ve'1-Ardi ve leke'l-Hamdu ente Kayyâmu's-Semavâti ve'I-Ardi ve leke'l-Hamdu ente Rabbu's-Semavâti ve'1-Ardi ve men fîhinne ente'l-Hakku ve va'duke'l-Hakku ve Iikâuke Hakkun ve'1-Cennetu hakkun ve'n-Nâru hakkun ve's-Sâatu hakkun. Allahümme leke eslenıtu ve bike âmentu ve aleyke tevekkeltu ve ileyke enebtu ve bîke hâsamtu ve ileyke hâkemtu. Feğfir îmâ kaddemtu ve ehhartu ve esrartu ve e'lantu ente ilahî lâ ilahe illâ ente (=Allahım! Hamd, Sana. mahsustur. Gökler ile yerin Nur'u Sensin. Hamd, Sana mahsustur. Gökler, yer ve bunların içerisinde bulunanların Rabbi Sensin. Hak Sensin. Senin vaadin haktır. Sözün haktır. Sana kavuşmak haktır. Cennet haktır. Cehennem

haktır. Kıyamet haktır. Allahım! Ben yalnızca Sana teslim oidum. Yalnız Sana İman ettim. Yalnız Sana tevekkül ettim ve yalnız Sana yöneldim. Hasmına karşı ancak Senin için savaştım ve (Hakkı inkar eden ile kendimin arasına Seni hakem ettim. O halde gerek önceden yaptığım ve gerekse sonradan işlediğim günahlarım ile gizli ve aşikar yaptıklarımı hep bana bağışla! Çünkü ebnim ilahım Sensin. Senden başka hiçbir ilah yoktur" diye dua ederdi." [986]

Açıklama:

Hadis, Hz. Peygamber (s.a.v.)'in geceleyin namaza kalktığı zaman bu duayı okuduğunu belirtmektedir.

"Göklerin, yerin ve bunların içindekilerin nuru" ifadesinden maksat; gökler ile yerin nurunu yaratarak onları nurlandıran Sensin" demektir.

Ebu Ubeyde, bu cümlenin; "Yerde ve gökte bulunanlar, ışıklarını ancak Senden alırlar" manasına geldiğini söylemiştir.

"Kayyim", Kayyûm" ve "Kayyâm" kelimeleri aynı manada olup; "Varlığı kendisinden olup başkasını var eden, ayakta tutan" demektir.

Burada geçen "Hakk" kelimesinin manası; varlığı kesin demektir. Varlığı gerçekleşecek olan her şey, haktır. Yüce Allah'ın varlığı, ezelden ebede kadar uzanan ve kendi zatının gerektirdiği bir varlıktır.

"Hasmına karşı ancak Senin için savaştım" sözünden maksat; bana verdiğin kuvvet ve delillerle Seni inkar edenlere karşı mücadele ettim ve onları kesin delillerle ve kuvvetle mağlup ettim.

"Hakkı inkar eden ile kendimin arasına Seni hakem ettim" sözünden maksat; hakkı inkar eden kimselere karşı yalnızca Seni hak tamdım.

Kafirlerin ve müşriklerin yaptıkları gibi, putları, kahinleri, ateşi değil ancak Senin hükmünü tanırım.

“Gerek önceden yaptığım ve gerekse sonradan işlediğim günahlarım ile gizli ve aşikar yaptıklarımı hep bana bağışla” sözü; Hz. Peygamber (s.a.v.)'in, Allah'ın huzurunda iken O'na karşı olan mütevaziliği, O'na karşı beslediği ta'zim duyguları ve ayrıca ümmetine, duanın adab ve erkanını öğretme arzusu vardır.

688- Ebu Seleme b. Abdurrahman b. Avf'tan rivayet edilmiştir:

“Aişe'ye:

“Allah'ın Peygamberi (s.a.v.) geceleyin kalktığı zaman namazına neyle başlardı?” diye sordum. O da:

“Geceleyin kalktığı zaman namazına: “Allahümme Rabbe Cebrail'e ve Mîkâîl'e ve İsrafil'e fâtıra's-Semâvâti ve'1-Ardi âlime'l-ğaybi ve'ş-Şehâdeti ente tahkumu beyne ibâdike fîmâ kânû fîhi yehtelifûne'hdinî lima'tulife fîhi mine'l-Hakki biiznike inneke tehdî men teşâu ilâ sıratın müştekim (=Allahım! Ey Cebrail, Mikail ve İsrafil'in Rabbii Gökler ile yerin yaratanı (Allahım)! Gayb üe şehadet (alemini) bilen Allahım! Kullarının görüş ayrılığına düştüğü hususlarda, onların aralarında ancak Sen hükmedersin. Görüş ayrılığına düşülen konuda beni Hak olana yönlendir! Çünkü dilediğini dosdoğru yola ancak Sen yönlendirirsin!” şeklinde dua ederek başlardı.” [987]

Açıklama:

Bu hadis, geceleyin nafile namaz kılmak için kalkan kimsenin iftitah tekbirinden sonra bu duayı sonuna kadar okumasının caiz olduğunu

göstermektedir.

Hz. Peygamber (s.a.v.)'in, kendisi hak ve hakikatin doruğunda bulunduğu halde böyle hak ve hakikate erişmesi için duada bulunması; duada tevazu, huşu, ihlas ve samimiyetin esas olduğunu ümmetine öğretmektedir.

“Cebrail, Mikail ve İsrafil” denilmesi; bunların, diğer melekler içerisinde bu üç meleğin taşıdığı şerefin üstünlüğünü ve bu üç meleğe duyulan saygıyı ifade etmek içindir. Çünkü bunlar, bütün kulların dünyevî ve uhrevî işlerinin düzeni içerisinde yürütülmesi ile görevlidir.

“Kullarının görüş ayrılığına düştüğü hususlarda” sözünden maksat; dinî meselelerdir. Dünyalık işlerinde herkesin helal olmak şartıyla ayrı bir kazanç yoluna ve mesleğe göre hareket etmede bir sakınca yoksa da din işlerinin asıllarında ihtilafa düşmek sakıncalıdır.

“Doğru yol”dan maksat, İslam dinidir.

689- Hz. Ali (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.) (geceleyin) namaza kalktığı zaman:

“Veccehtu vechiye li'llezî fatera's-semâvâti ve'I-arda hanîfen ve mâ ene mine'l-muşrikîn. Inne salâtî ve nuskî ve mahyâye ve memâtî li'llâhi Rabbi'l-âlemîn. Lâ şerike lehu ve bi-zâlike umirtu ve ene mine'l-muslimîn. Allahümme! Enet'l-meliku lâ ilahe illâ ente. Ente Rabbî ve ene abduke. Zalemtu nefsî ve'taraftu bi-zenbî, feğfir lî zunûbî cemîan. Innehu lâ yağfiru'z-zunûbe illâ ente. Vehdini lî ahseni'l-ahlâkı. Lâ yehdî li- ahsenihâ illâ ente. Vasrif annî seyyiehâ, lâ yasrif annî seyyiehâ illâ ente. Lebbeyk! Ve sa'deyk! Ve'1-hayru kullunu fî yedeyk ve'ş-şerru leyse ileyk. Ene bikc ve ileyk. Tebârekte ve teâleyte, estağfiruke ve etûbu- ileyk; Yüzümü hak dîne

meylederek gökler ile yeri yaradana çevirdim. Ben, müşriklerden değilim. Şüphesiz ki benîm namazım, ibâdetlerim, yaşamım ve Ölümüm; âlemlerin rabbi olan Allah'a aittir. O'nun hiç bir ortağı yoktur. Ben, bununla emrolundum ve ben müslümanlardanım. Allah'ım! Melik ancak Sensin! Senden başka hiç bir ilâh yoktur. Sen, benim Rabbimsin. Ben de senin kulunum! Nefsime zulmettim. Günâhımı da itiraf eyledim. Artık bütün günahlarımı bana bağışla! Çünkü günahları Senden başka affedecek yoktur. Beni, ahlâkın en güzeline yol göster! Onun en güzeline Senden başka yol gösterecek yoktur. Kötü ahlâkı benden jzaklaştır! Onu Senden başka benden uzaklaştıracak yoktur. Senin emrine tekrar :ekrar icabet ederim, dînine tekrar tekrar tâbi' olurum! Bütün hayrlar, Senin elindedir. Kötülük, Sana âit değildir. Varlığım seninledir; sonu da sana varacaktır. Mübareksin, yücesin. Senden mağfiret dilerim, Sana tevbe eylerim!” derdi.

Rükuya vardığında zaman:

“Allahümme! Leke reka'tu ve bike âmentu ve leke eslemtu. Haşa leke îem'î ve basarı ve muhhî ve azını ve asabı” Allahım! Ancak sana rükû ettim, Sana îmân ettim ve ancak Sana teslim oldum. Kulağım, gözüm, iliğim, kemiğim ve sinirim hep sana itaat etmektedir” derdi.

Başını rüku dan kaldırdığı zaman:

“Allahümme! Rabbena ve leke'l-hamdu mire's-semâvâti ve mil'e'l-ard ve nil'e mâ beynehumâ ve mil'e mâ şi'te min şey'in ba'du” Allahım! Rabbimiz! 3ökler dolusu, yer dolusu ve bunların arasındaki her şey dolusu, bunlardan başka liledi̇ğin her şey dolusu hamd ancak Sana mahsûstur” derdi.

Secdeye vardığı zaman:

“Allahümme! Leke secedtu ve bike âmentu ve leke eslemtu. Secede vec-ıî li'Ilezî halakahu ve savverahu ve şakka sem'ahu ve basarahu. Tebâre-ca'llâhu ahsenu'I-hâlıkîn” Allahım! Ancak Sana secde ettim, yalnız Sana îmân ittim ve sadece Sana teslim oldum. Yüzüm; kendisini yaratana, suret ve şeklini ve-ene, göz ve kulağını yarıp yaratanına secde etti. Yaratanların en güzeli olan Allah, çok yücedir” derdi.

Sonra teşehhüd ile selâm arasında söylediği duanın sonu şöyle olurdu:

“Allahümme'ofir lî mâ kaddemtu ve mâ ahhartu ve mâ esrertu ve mâ ı'lentu ve mâ esreftu. Ve mâ ente a'lemu bihî minî ente'l-mukaddimu ve ente'l-muahhiru. Lâ ilahe illâ ente” (=AIIahim! Evvel ve âhir, gizli ve aşikâr işleliğim bütün günahları ve yaptığım bütün israflarımı ve Senin benden daha iyibildiğin kusurlarımı bana bağışla! Öne geçiren ancak Sensin! Geride bırakan da ancak Sensin! Senden başka hiç bir İlâh yoktur!” [988]

Açıklama:

Bu hadiste, geceleyin kılınan namaz İçerisinde okunacak dualar ile yerleri gösterilmek.

27- Gece Namazında Kıraati Uzun Tutmanın Müstehab Olması

690- Huzejrfe (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Ben, bir gece Peygamber (s.a.v.)'le birlikte namaz kıldım. “Bakara” suresini okumaya başladı, içimden yüz ayeti tamamlayınca rüku eder,

dedim. Sonra devam etti. Yine içimden bütün sureyi bir rekatta okuyacak, dedim. O yine okumaya devam etti. Bu sureyle rükuya varır, dedim. Sonra “Nisa” suresini okumaya başladı. Onu da okudu. Sonra “Al-i İmrân” suresini okumaya başladı. Onu da okudu. Ağır ağır okuyor, içerisinde teşbih bulunan bir ayete gelince teşbih ediyor, istek ayetine gelince (Allah'tan) istekte bulunuyor, sığınma ayetine gelince Allah'a sığınıyordu. rükuya gidip:

“Subhâne Rabbiye'I-Azîm”; Büyük Allahımi tenzih edelemeye başladı. Resulullah (s.a.v.)'in rükusu da kıyamı/ayakta durması hali (uzun)du. Sonra: 'Semiallahu limen hamideh (= Allah kendisini hamd eden ile işitir” buyurdu. Sonra rükusuna yakın uzun bir müddet ayakta durdu. Son-deye varıp: “Subhâne Rabbiye'I-A'lâ” Yüce Allahımı teşbih ederim bu-Secdesi de kıyamına/ayakta durması haline yakındı.” [989] hadis, gece namazında rükudan doğrulduktan sonra ve secde halinde, kıyamdaki kamanın caiz olduğuna, rüku ve secde halinde teşbihlerin çokça yapılmasının müstehab na ve kıyamda teşbih ayeti okunduğunda teşbih, istek ayeti okunduğunda dilekte tanın müstehab olduğuna delalet etmektedir. Çünkü Resulullah (s.a.v.) namazda kıraat da Allah'ın rahmetini, cennetini müjdeleyen ve vaad eden ayetlere geldiğinde durur limetlere nail olmasını Allah'tan dilerdi. Yine kıraati esnasında bir azab ayetine de nca durur ve ondan Allah'a sığınırdı. Bir teşbih ve tekbir ayetine rastlayınca teşbih ve etirir, dua ve istiğfar ayetine gelince de dua ve istiğfarda bulunurdu.

H. Abdullah İbn Mes'ud (r.a)'dan rivayet edilmiştir:

“Ben, Resulullah (s.a.v.)'le birlikte gece namazı kıldım. Kıraati o kadar ki, ben kötü bir şey işlemeyi düşündüm. Ona:

“Ne yapmak istedin?” dediler. O da:

“Oturup onu yalnız bırakmayı düşündüm” dedi. [990]

Açıklama:

Hadis de, geceleyin kılınan nafile namazda kıyamı uzun tutmanın faziletine işaretdir.

Adullah İbn Mes'ud'un “Kötü bir şey işlemeyi düşünmesi”; Resulullah (s.a.v.)'e muhadinde edebi terk etmesinden dolayıdır.

28- Geceden Sabaha Kadar Uyuyup Ta Namaza Kalkamayan Kimsenin Durumu

692- Abdullah İbn Mes'ud (r.a)'dan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.)'in yanında, geceden sabaha kadar uyuyup ta namaza kalkmayan bir kimse anıldı. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):

“Bu öyle bir adamdır ki, şeytan onun kulaklarına yada kulağına bevletmiştir” buyurdu. [991]

Açıklama:

Hattabî'ye göre; burada adamın uykusunun ağırlığı ve bu halinin, namaz kılmaktan gaflet etmesine sebebiyet vermesi yönünden, kulağına bevledilip işitme duygusu bozulan kimseye benzetilmektedir.

Tahâvî'ye göre ise bu hal, şeytanın bu adam üzerindeki etkisinin derecesini ve onun da şeytana olan itaatini ifade etme mahiyetine bir benzetme cümlesidir.

693- Hz. Ali (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Peygamber (s.a,v) bir gece kızı Fatıma ile Ali'nin kapısını çalıp onlara:

“Namaz kılmıyor musunuz?” diye sordu. Ali der ki: Ben:

“Ey Allah'ın resulü! Canımız, Allah'ın elindedir. O, bizi uyandırmak isterse uyandırır” dedim.

“Ben bunu ona söyleyince, Resulullah (s.a.v.) bana cevap vermeden yanımızdan ayrıldı. Dönüp giderken dizlerine vurup:

“Zaten insan çok tartışmacıdır” [992] ayetini okuduğunu işittim. [993]

Hz. Ali'nin “Canımız, Allah'ın elindedir” sözü; Zümer: 39/42 ayetinden alınmadır. Canın bırakılması, şuurun iadesi ve uykudan uyanma. keyfiyetidir. Resulullah (s.a.v.) Hz, Ali'nin bu sözüne tatminkar bîr taaccüp ve hayret duymuş olduğu görülmektedir.

Fakat herkesin, Hz. Ali gibi olamayacağı düşünüldüğünde namaza kalkma hususunda tedbir almakta her zaman yarar vardır.

694- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet ediîdigine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Sizden birisi uyuduğu zaman şeytan onun ensesinin köküne üç düğüm atar. Her bir düğümle birlikte 'Haydi gecen uzun ola!' diye düğüm atar. O kimse uyanıp ta Allah'ı zikrettiği zaman bir düğüm çözülür. Abdest alırsa iki düğüm çözülür ve namaz kılarsa (bütün) düğümler çözülür. Neşeli ve gönlü rahat olarak sabahlar. Eğer böyle yapmazsa gönlü sıkıntılı ve tembel bir şekilde sabahlar.” [994]

Açıklama:

Bu, bir tembellik ve atâlet düğümüdür ki şeytan bu tembellik ve atâleti gafillerin üstüne yükler

Tıybî'ye göre; bu, şeytanın gaflet ehlini ağırlaştırması ve bunları bağlamış gibi hareketten alıkoymasıdır.

Beydâvî'ye göre ise; şeytanın düğümü, şeytanın uykuyu süslemesinden ve o kimsede uykuya karşı derin bir sevgi uyandırmasından istiare edilmiştir. Düğümlerin üç tane olması da zikrullaha, abdeste, namaza karşı birer düğüm edinmiş olmasından ve şeytanın bu üç ibâdetten üç nevi saptırmayla alıkoymasından dolayıdır" der.

Şeytanın bu düğümlerinden tabiî ve hakîki bir düğüm kast edilmeyip mecazî ve temsilî bir düğüm anlaşılmalıdır.

Ayrıca bu hadiste; Allah'ı zikretmenin, abdestin, namazın; şeytanı ve onun telkinlerini, nefsin ser ve fesada olan eğilimini uzaklaştırmasına ve teheccüd namazı kılan kimselerin yüzlerinin nurlu, gönüllerinin sevinçli olarak yeni günün sabahına girmelerine dikkat çekilmektedir.

29- Nafile Namazı Evde Kılmanın Müstehab Olması Ve Mescitte Kılmanın Da Caiz Olması

695- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Namazlarınızın bir kısmını evlerinizde kılınız. Namazlarınızın nafilelerini evlerinizde kılmamak suretiyle evlerinizi kabirlere çevirmeyin."

[995]

Açıklama:

Hz. Peygamber (s.a.v.)'in evlerde kılınmasını tavsiye ettiği namazlar, nafile namazlardır. Ayrıca *“Evlerinizi kabirlere çevirmeyin”* sözüyle; içerisinde namaz kılınmayan evleri kabirlere, taat ve ibadetten gafil olanları da ölülere benzetmektedir.

Hz. Peygamber (s.a.v.)'in, nafile namazları, evde kılmaya teşvik etmesindeki hikmet; riyadan uzak ve evlere rahmet meleklerinin inmesine sebep olmasıdır. Ayrıca bu sebeple evde kadın ve çocuklara namazı öğretmek ve çocukları namaza alıştırmak gibi başka büyük faydalan da vardır.

696- Câbîr (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Sizden birisi namaz kıldığı mescidinde namazı bitirdiğinde namazından evine de bir pay bıraksın. Çünkü Allah, onun namazından evinde bir hayr yaratır.”[996]

Açıklama:

“Allah, onun namazından evinde bir hayr yaratır” sözünden maksat; o namaz sebebiyle evine melekler gelir, şeytan ise orada kaçar, evdekiler rahat eder demektir.

Burada evde kılınacak namazdan maksat, nafilelerdir.

697- Ebu Musa el-Eş'arî (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"İçerisinde Allah anılan ev ile içerisinde Allah anılmayan evin misali, ölü ile diri gibidir." [997]

Açıklama:

Burada "Ev" ile kast edilen; orada oturan kimselerdir.

Allah'ı zikreden kimse ile ölü arasındaki benzerlik ilişkisi; insanın bilfiil hayatın içerisinde olması hasebiyle hem dinî ve hem de dünyevî işlerini yürütme durumunda olduğundan ölüye nispetle farklı bir konumdadır.

698- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Evlerinizi kabirlere çevirmeyin. Çünkü şeytan, içerisinde Bakara suresi okunan evden kaçar." [998]

699- Zeyd b. Sabit (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

"Resulullah (s.a.v.), kendisine hurma yaprağından yada hasırdan bir oda yaptı da çıkıp orada namaz kıldı. Derken bir takım kimseler, kendisini takîp ettiler ve oraya gelerek arkasında onun kıldığı namaza uydular. Sonra bir gece gelip orada hazır oldular. Resulullah (s.a.v.) ağır davranarak yanlarına çıkmadı. Bunun üzerine onlar, seslerini yükselttiler ve namaza hazır olduklarını Resulullah'ı haber vermek için kapıya küçük çakıl taşları attılar. Derken Resulullah (s.a.v.) öfkeli bir hâlde onların yanına çıkıp onlara:

“Yaptığınız şeye o kadar devam ettiniz ki, bunun size farz olacağından korktum. Dolayısıyla sîz, bu namazı evlerinizde kılmalısınız. Çünkü yalnız farz namaz müstesna kişinin en hayırlı namazı evinde kıldığı namazdır” buyurdu.[999]

Açıklama:

Nafile namazı evde kılmak, mescitte kılmaktan daha faziletlidir. Bu konuda 691 nolu hadisin açıklamasına bakınız.

30- Gece Namazında Yada Diğer Namazlarda, Devamlı Olan Amelin Faziletli Olması

700- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.)'in bir hasırı vardı. Geceleyin onu kendisine hücre yapıp yada etrafına işaretler koyup içerisinde namaz kılardı. Gündüzleyin ise onu yere yayıp üzerinde otur)urdu. Derken insanlar Resulullah (s.a.v.)'in arkasında toplanıp onun namazına uymaya başladılar. Yine bir gece Resulullah'ın yanında namaz kılmak için) toplanmışlardı. Resulullah (s.a.v.) onlara:

“Ey insanlar! Gücünüzün yeteceği işlere bakın. Çünkü siz usanmadıkça Allah da sevap vermekten usanmaz. Allah katında amellerin en sevimli olanı, az da olsa devam üzere olanıdır” buyurdu.

Açıklama:

Hadisin ravisi diyor ki: Muhammed (s.a.v.)'in ev halkı, bir amel işlediklerinde ona devam ederlerdi.”[1000]

Hadisi şerif, ibadet ile ilgili olarak kısaca şunu ifade etmektedir: Gücünüzün yettiği amelleri işleyin. Gücünüzün yetmediği için devam edeceğiniz amellere girişmeyin. Çünkü gücünüzün yetmeyeceği ameller, size bıkkınlık verir. Bu sebeple de onu terk1 etmek zorunda kalırsınız.Siz bıkmadan ibadete devam ettiğiniz müddetçe, Allah da o ibadetin mükafatını vermeye devam eder. Fakat siz bıkıp ta bu amelinizi bırakıverecek olursanız, Allah sizin bu bıkkınlığınıza ve amelinizi terk edişinize karşılık olarak bu ibadetiniz için size vermekte olduğu mükafatı keser. Yani siz ibadetinize son vermedikçe Allah da sevab vermeye son vermez.

Her ne kadar bu hadîs, ibadetlerle ilgili olarak insanın gücünün yettiği ve devamlı yapabileceği amellere sarılmayı tavsiye ediyorsa da bu tavsiye aslında, sadece ibadetlere ait değildir. İbadetler dışında kalan diğer meşru işler de bu tavsiyenin kapsamına girmektedir. Meşru olan işlerin Allah'a en hoş geleni ve mükafata en çok layık olanı, az bile olsa, devamlı ve düzenli olanıdır. Çünkü önemli olan, çokluk değil, düzenli ve devamlı olanıdır. Bu da, ifrat ve tefritten sakınarak iki uç arasında bir orta yolu tutmakla mümkündür.

“Allah usanmaz” ifadesi, “Allah terk etmez” anlamındadır.

701- Alkame'den rivayet edilmiştir: “Müminleri annesi Hz. Âişe'ye sorup:

“Ey müminleri annesi! Resulullah (s.a.v.)'in ibadeti nasıldı? Belirli günlere şey tahsis eder miydi?” dedim. Aişe:

“Hayır! Onun ameli devamlıydı. Resulullah (s.a.v.)'in gücünün yettiği şeye hanginizin gücü yetebilir ki?” diye cevap verdi. [1001]

Açıklama:

Hadisi şerif, ibadete devamı teşvik etmektedir. Çünkü devamlı olarak yapılan az ibadet, bir müddet sonra bırakılan çok İbadetten daha hayrhdır. Zira devamlı olarak yapılan ibadet az bile olsa, Allah'a taat, zikir, murakabe ve ihlası devam ettirir. Bu devamlılık sayesinde az amel, devam etmeyen çok ameli kat kat geçer.

Hz. Peygamber (s.a.v.) her ayın başında, ortasında ve sonunda üç gün, haftanın Pazartesi ve Perşembe günlerinde oruç tutması, buna bir örnektir.

31- Namaz Kılarken Uyuyan Ve Bundan Dolayı Namazda Kuran Okumaktan Ve Dua Etmekten Aciz Kalan Kimsenin, Bu Halin Kendisinden Gitmesi için Uyumasını Veya Oturmasını Emretmek

702- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.) mescide girmişti. O sırada mescitte iki direk arasına bir ip gerilmişti. Orada bulunan kimselere:

“Bu ip de ne öyle?” diye sordu. Sahabiler:

“Zeyneb'in ipi! Bununla namaz kılıyor, yorulduğu zaman yada gevşeklik hissettiği zaman buna tutunuyor” dediler. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):

“Çözün o ipi! Sizden birisi dizinde olduğu sürece namazını kılsın! Yorulduğu yada gevşediği zaman oturup dinlensin” buyurdu. [1002]

Açıklama:

Hadiste, aşın yorgunluk halinde nafile namazların oturarak, zindelik ve dinçlik hallerinde ise ayakta kılınması gerektiği belirtilmektedir. Çünkü aşırı yorgunluk, namazın özünü teşkil eden huşuya engel olur.

Hadis, ibadetlerde ölçülü olmaya ve sıhhate engel olacak şekilde kendini ibadete zorlamaktan sakınmaya teşvik etmektedir.

Bir ipe tutunmak yada yaslanmak suretiyle ferz namaz kılmak alimlerin büyük çoğunluğuna göre mekruhsada, nafile namaz sırasında ayakta uzun süre durabilmek için bir bastona yada benzer bir şeye dayanmak mubahtır.

703- Peygamber (s.a.v.)'in hanımı Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

“Havle bint. Tuveyt b. Habîb b. Esed b. Abduluzza, Âişe'ye uğramıştı. O sırada Âişe'nin yanında Resulullah (s.a.v.) vardı.

Âişe der ki: Resulullah (s.a.v.)'e:

“Bu, Havle bint. Tuveyt'tir. Geceleyin uyumayıp devamlı ibadet ettiğini söylerler” dedim. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):

“Geceleyi uyumuyor öyle mî! Güç yetirebileceğiniz işleri yapın. Vallahi, Siz usanmadıkça Allah'da usanmaz” buyurdu. [1003]

Açıklama:

Rivayetlerin bazısında Hz. Âişe'nin yanında isim belirtilmeksizin bir kadın olduğu ve bazı rivayetlerde ise Havle adında bir kadın olduğu belirtilmektedir. Dolyısıyla olayın, bir olması da ve çeşitli olması da imkan dahilindedir.

Havle, muhacirlerden olup dinine bağlı bir kadındı. Çok ibadet yapan birisiydi. Burada bütün gece namaz kılma yerine kişinin güç yetirebileceği şekilde devam üzere olmak kaydıyla ibadetin az yapılması tavsiye edilmektedir. Çünkü devam üzere yapılan az ibadet, devamlı olmayan çok ibadetten daha makbuldür.

Hadiste muhatab kadınlar olduğu halde, erkeklere özgü çoğul kipiyle *“Güç yetirebileceğiniz işleri yapın. Vallahi, Siz usanmadıkça Allah'da usanmaz”* buyurulması, hükmün, erkek ve kadın bütün ümmeti kapsamasından dolayıdır.

704- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Sizden birisi namazda uyuklarsa, uykusu gidinceye kadar yatsın. Çünkü uykulu halde namaz kılacak olursa, belki istiğfar edeyim derken kendisine söver.” [1004]

Açıklama:

Farz veya nafile namazlan kılarken, ister gündüz ve ister gece olsun, kişiyi uyku basacak olursa bu uykuyu dağıtıncaya kadar kişinin yatıp uyuması müstehabtır. Ancak farz namazlar için bu durum, namaz vaktinin çıkmaması şartına bağlıdır.

32- Kuranın Faziletleri Ve Kuran ile İlgili Hususlar

705- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

"Peygamber (s.a.v.) geceleyin Kur'an okuyan bir kimseyi işitip:

Allah o kimseye rahmet etsin! Gerçekten bana filan ve filan ayetleri hatırlattı. Ben, o ayetleri filan ve filan surelerden düşürmüştüm" buyurdu. [1005]

Açıklama:

Geceleyin Kur'an okuduğundan bahsedilen kişinin, Abdullah b. Yezîd el-Ensârî olduğu, başka bir rivayette ise Abbâd b. Bişr [1006] olduğu belirtilmiştir.

Bu düşürmenin keyfiyeti, ilahî tasarruf çerçevesinde meydana gelen işlerdir. Yoksa risalet vazifesinin eksik yapılmasını doğuracak şahsî bir yanlışlık değildir. Çünkü peygamberlik ve tebliğ hususlannda unutmak asla caiz ve mümkün değildir.

Bununla birlikte İbn Melek, bu hadisteki "Düşürme", ayetlerin düşürülmesi manasında değil de sadece o anda tilavetini hatırlamamış olmak manasına geldiğini ifade etmiştir.

Yada Allah'ın, neshetmeyî murad ettiği ayetleri Resulullah (s.a.v.)'in kalbinden çekip alması suretiyle olur. Bu, *"Seni okutacağız da asla unutmayacaksın. Allah'ın dilediği başka"* [1007] ayetinde kastedilen unutmadır.

706- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Kur'an okuma ve ezberine sahip kimsenin misali, bağlı deve gibidir. Eğer sahibi devesini korursa, onu eli altında tutar. Eğer salıverirse deve kaçıp gider." [1008]

Açıklama:

Hadiste, Kur'an'ı okumak ve tilavetine devam etmek, kaçacağından korkulan deveyi bağlamaya benzetilmiştir. Deve gözetim altında olduğu müddetçe nasıl ki ipini çözüp kaçamazsa Kur'an'da devamlı okunursa unutulmaz, ezberde kalır.

Hadis, Kur'an'ı ezberlemeye ve okumaya teşvik ile unutmaktan sakındırmayi kapsamaktadır.)

707- Abdullah b. Mes'ud (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Kur'an okuma ve ezberine sahip kimselerden birisinin: "Şu, şu ayetleri unuttum" demesi ne kötü bir şeydir. Aksine o ayetler o kimseye unutturulmuştur. Ey Kur'an okuyan ve ezberlereyen kimseler! Kur'an'ı daima okuyup müzakare edin! Çünkü Kur'an'ın, bu tür kimselerin gönüllerinden ayrılıp kaçması, devenin bağlarından ayrılıp kaçmasından daha çabuktur." [1009]

708- Ebu Musa el-Eş'arî (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Kur'an'ı sürekli hatırda tutup göz önünde bulundurun. Muhammed'in nefsi elinde olan Allah'a yemin olsun ki, Kur'an'ın hafızalardan kaçıp gitmesi, devenin bağından kaçıp gitmesinden daha çabuktur.” [1010]

33- Kur'an Okurken Sesi Güzelleştirmenin Müstehab Olması

709- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Allah, Kur'an'ı nağmeli ve yüksek sesle okuyan Peygamber'ine önem verdiği kadar hiçbir şeye önem vermemiştir.” [1011]

Açıklama:

Sesi, Kur'an tertiliyle süslemek, müstehabtır. Şu da bilinmelidir ki; Kur'an'ın hem lafzı ve hem de manası, güzelliklerle doludur. Kur'an'ın; ince ve derin manaları, konuya uygun, ahenkli ve tabii bir anlatım düzeni vardır.

İşte Kur'an okurken bunları görmeye, duymaya ve duyurmaya çalışmak; ses, huşu, ahenk, yerine göre de hüzün ve hareket kazandırarak güzel okumaya gayret etmek gerekmektedir. Yalnız harflerin ve kelimelerin okunuşunda uyulması gerekli olan kurallara mutlaka uyulmalıdır, Bu şartla, Kur'an-ı nağmelerle okumaya karşı çıkarken, bir çok alim ve Ebu Hanife buna cevaz vermiştir.

710- Ebu Musa el-Eş'arî (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Rasulullah (s.a.v.), Ebu Musa'ya;

“Dün gece senin Kur'a okuyuşunu dinlerken beni bir görmeliydin!. Gerçekten sana Davud ailesinin mizmarlarından bir mizmar verilmiş” buyurdu. [1012]

Açıklama:

Bu hadiste; Hz. Peygamber (s.a.v.), Ebu Musa el-Eşarînin Kur'an okuyuşunu teşvik etmekte ve sesini beğenmektedir.

Hz. Dâvud (a.s), güzel bir sese sahip idi. Burada Ebu Musa'nın sesi, Hz. Dâvud (a.s)'ın sesine benzetilmektedir. Çünkü Hz. Dâvud (a.s), “Zebur”u okumaya başladığında; dağlardaki kuşlar, kurtlar bile hüzünlenirmiş. Güzel sesle okumak, onda son bulmuştur.

34- Peygamber (s.a.v.)'in, Mekke'nin Fethi Günü “Fetih Suresi”ni Okuması

711- Abdullah b. Muğaffel (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Peygamber (s.a.v.) Mekke'nin Fethi yılında bir yolculuğu sırasında hayvanı üzerindeyken “Fetih Suresi”ni okudu. Okuyuşunu nağmeli yaptı.”

Açıklama:

Hadisin ravisi Muaviye:

“İnsanlar etrafıma toplanmasaydı ben de Abdullah İbn Muğaffel'in Resulullah'ın okuyuşunu anlatmak suretiyle nağme yaptığı gibi bu sureyi nağmeyle okurdum” dedi. [1013]

Bu hadisten anlaşıldığına göre; Kur'an'ı okurken kıraati güzelleştirmek için makam yapmak, sesi titretmek caizdir. Yalnız nağme yapacağım diye de işi çığırından çıkararak Kur'an'ı haşa bir musiki havasına sokmak da caiz değildir. Her şeyde olduğu gibi bu konuda da en uygun tarz, itidalli olmaktır.

35- Kuranın Okunması Sebebiyle Sekinetin İnmesi

712- Berâ' b. Âzib (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Bir adam, “Kehf Suresi”ni okuyordu. Yanında da iki uzun iple bağlı bir at duruyordu. Derken o kimsenin etrafını bir bulut kapladı. Bulut, dönmeye ve yaklaşmaya başladı. Dolayısıyla bu kimsenin atı, bundan ürkmeye başladı. Sabah olunca bu kişi Peygamber (s.a.v.)'e gelip bu olayı ona anlattı. Peygamber (s.a.v.):

“Bu, sekinettir. Kur'an için inmiştir” buyurdu. [1014]

713- Ebi Saîd el-Hudrî (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Useyd İbn Hudayr bir gece hurma sergisinde Kur'ân okurken birdenbire atı şahlandı. Fakat o yine okumaya devam etti. Sonra at tekrar şahİandı. Useyd yine okumasına devam etti. Sonra at bir daha şahlandı.

Useyd der ki: Atın, oğlum Yahya'yı çiğneyeceğinden endişe ettim, kalkıp atın yanma gittim. Bu sırada başımın üstünde bulut gölgesine benzer bir sis içerisinde kandiller gibi bir çok parıltılar gördüm. Bu gölge tabakası, içindeki ışık görünümüyle birlikte göğe doğru çekilip çıktı. Nihayet onu göremez oldum. Ertesi sabah Resulullah (s.a.v.) 'e gidip ona:

“Ey Allah'ın resulü! Dün akşam, gece yarısı hurma kurutulan sergimde (Kur'ân) okurken birden atım şahlandı” dedim, Resulullah (s.a.v.) hemen:

“Oku, ey Hudayr'ın oğlu!” buyurdu.

Okumaya devam ettim. Sonra at yine şahlandı. Resulullah (s.a.v.) yine:

“Oku, ey Hudayr'ın oğlu!” buyurdu.

Ben yine okudum, at yine şahlandı. Resulullah (s.a.v.) yine:

“Oku, ey Hudayr'ın oğlu!” buyurdu.

Artık okumaktan vazgeçtim. Oğlum Yahya ata yakın bir yerderdi. Atın çocuğu çiğnemesinden endişe ettim. O sırada bulut gölgesi gibi bir beyazlın içinde kandiller misali yıldızların parlamakta olduklarını gördüm. Artık bu beyaz gölge tabakası, içindeki parlaklıklar görünümüyle göğe doğru çekilip çıktı. Nihayet onu göremez oldum. Resulullah (s.a.v.):

“Onlar, meleklerdi. Senin Kur'ân okumanı dinliyorlardı. Eğer Kur'an'ı okumaya devam etseydin, sabaha kadar seni dinlerlerdi. İnsanlar da onları görürlerdi. Onlar, insanlardan gizlenmezlerdi” buyurdu. [1015]

Açıklama:

Useyd İbn Hudayr, meşhur sahâbîlerden olup Akabe Bey'atinde ve Bedir'de bulunmak gibi en yüce mertebelere sahiptir. Onun en yüksek bir özelliği de, hoş şada ve eda ile Ebû Mûsa'l-Eş'arî derecesinde etkili Kur'ân okumasıdır. Kur'ân okumada sahabilerin önde gelenlerinden idi.

Resûlullah (s.a.v.), Ebû Musa'nın güzel sesini övdüğü gibi, bunun da güzel sesini övmüştür. Bu ses ve eda güzelliğinden dolayı melekler bile okuduğu Kur'ânı dinlemek için yanına gelmişlerdi.

Bu hadiste bulut gölgesi gibi görünen şeyin adı, Sekine olduğu bildirilmiştir. Sekine kelimesi, muteşâbih bir lafızdır. Ne anlama geldiği hususunda çeşitli görüşler ileri sürülmüştür. Bir görüşe göre Sekine; Allah'ın sekîneti, vakar ve rahmetini taşıyan bir mahlûkudur. Diğer bir görüş de, melekleri ihtiva eden bir varlık olduğudur.

Bu hadisler, Adem oğullarının melekleri görmelerinin caiz olduğuna, Bedir'den Kudüs'ün fethine kadar bütün hayatını cihadla, Kur'âna hizmetle geçiren o büyük sahâbînin yüksek faziletine delâlet eder. Hicri 20 yılında vefat ettiği zaman Bakî" kabristanlığına konacağı sırada müminlerin emiri Hz. Ömer, tabutun iki kolunu yüklenmek suretiyle ona büyük hürmet göstermiştir.

36- Kur’an Hafızının Fazileti

714- Ebu Musa el-Eş'arî (r.a)'tan rivayet ediidiğine göre, Resûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Devamlı Kuran okuyan mü'min; kokusu hoş, tadı güzel turunçgillerden ağaç kavunu/ütrüce meyvesi gibidir.

Devamlı Kur'an okumayan mü'min de; tadı güzel, kokusu olmayan hurma gibidir.

Kuran okuyan münafık kimse ise; kokusu güzel, tadı acı olan fesleğen gibidir.

Kur'an okumayan münafık kimse ise; tadı acı, kokusu olmayan Ebu Cehil karpuzu gibidir.” [1016]

Açıklama:

Hadis, Fatiha suresi gibi beş vakit namazda okunması gereken surelerden fazla olarak her gün Kur'an okumayı kendisine prensip edinen bir mü'mini; kokusu hoş, tadı güzel bir portakala benzetmektedir.

Devamlı Kur'an okuyan mü'minin tatlılığı; kalbinde kökleşip yerleşmesinden, hoş kokulu oluşu ise Kur'an okumayı alışkanlık haline getirip Kur'an'ı sık sık okumasından Kur'an'ı okurken, hem kendisini ve hem de dinleyenleri huzura ve sükûnete kavuşturmasından ve aynı zamanda hem kendine ve hem de dinleyenlere sevap kazandırmasından ve Kur'an'ın hikmetler hazinesinden nasip almaya vesile olmasından kaynaklanmaktadır.

Devamlı Kur'an okumayan mü'min ise; tadı güzel olup kokusu olmayan bir hurmaya benzetilmektedir. Çünkü her ne kadar mü'min İman sahibi olarak çok tatlı ise de sürekli Kur'an okumadığı zaman okunan Kur'an'ın etrafa yaydığı, hoş koku meselesindeki huzur, huşu ilim ve hikmet nimetlerinden mahrum kalır. Bubakımdan tadı olup da etrafa hoş kokular yayamayan meyvelere dönüşür.

Yine Kur'an okuyan münafık kimse; kokusu güzel, tadı acı fesleğene benzetilirken, Kur'an okumayan münafık kimse ise; tadı acı olup kokusu olmayan Ebu Cehil karpuzuna benzetilmiştir. Çünkü münafıklık, neticesi itibariyle Ebu Cehil karpuzu gibi acıdır. Bu bakımdan münafık bir kimsenin, Kur'an okuyarak etrafa Kur'an'ın hayat bahşeden nurlarını, cennet kokusunu müjdeleyen nağmelerini saçıyorsa, o zaman kokusu olmayan acı; Ebu Cehil karpuzundan farkı kalmaz.

Münafık oluşuyla birlikte Kur'an okuyan bir kimse, münafıklığı yönüyle sevimsiz ve tatsız olmakla birlikte okuduğu Kur'an ile etrafa tatlı

ve huzur verici kokular neşrettiği için tadı acı, fakat kokusu hoş fesleğene benzetilmiştir. [1017]

37- Kur'an Okumada Mahir Olan ile Okumada Zorluk Çeken Kimsenin Fazileti

715- Hz. Aişe (r.anhâ)'dan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Kur'an'ı okumada maharetli olan kişi, “Sefere” denilen kerîm ve itaatkar peygamberlerle/meleklerle beraberdir. Kendisine zor geldiği halde kekeleyerek Kur'an okuyan kimseye ise iki kat sevap vardır.” [1018]

Açıklama:

“Maharet” kelimesi burada; Kur'an'ı iyi okuyan, ezberi güçlü olan kimse demektir.

“Sefere” ise, “Safir” kelimesinin çoğulu olup aracı anlamına gelmektedir. Bu kelimenin tefsirinde birkaç görüş ileri sürülmüştür:

1- Katib meklekler, Levh-i taşıyan meleklerdir. Bunlar, kutsal kitapları peygamberlere aktardıklan için bu ismi almışlardır.

2- Kulların amellerini yayzan yazıcı meleklerdir.

3- Allah ile peygamberler arasında elçilik yapan meleklerdir.

4- Allah'ın insanlara gönderdiği peygamberlerdir.

5- Hz. Peygamber (s.a.v.)'in sahabileridir.

Hadisten anlaşıldığına göre; Kur'an'ı düzgün bir şekilde okuyan kimselerin, bu Kur'an okumaları, onları güzel vasıflarla övülen

meleklerle/peygamberlerle birlik olma mertebesine çıkartacaktır. Okuması iyi olmadığı için, kendisine zor geldiği halde Kur'an okuyan kimselere ise, iki sevap vardır. Biri, Kur'an okuduğu için ve diğeri ise, zorluk çektiği içindir.

Yalnız bu ifade, kötü Kur'an okuyan kimsenin, iyi okuyan kimseden daha fazla sevap alacağı şeklinde bir kanaate götürmemelidir. Bundan maksat; okuması zayıf olup da okumakta güçlük çeken kimseleri okumaya teşvik içindir.

38- Kur'an Okuyan Kimsenin, Dinleyen Kimseden Daha Değerli Olsa Da Fazilet Ve Okumada Maharet Sahibi Kimseye Karşı Kur'an Okumanın Mustehab Olması

716- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Resulullah (s.a.v.), Übeyy b. Ka'b'a:

“Gerçekten Allah bana, sana karşı Kur'an okumamı emretti” buyurdu. Übeyy b.Ka'b:

“Allah benim adımı gerçekten açıkça sana andı mı?” diye sordu. Resulullah (s.a.v.):

“Evet, Allah bana senin ismini söyledi” buyurdu.

Hadisin ravisi der ki: Übeyy, sevincinden ağlamaya başladı. [1019]

Beyyine suresi nazil olunca Cebrail (a.s), Resulullah (s.a.v.)'e:

“Rabbin, bu sûreyi, Übeyy'e okumanı emretti”dedi. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.), Übeyy'e:

“Gerçekten Allah bu sûreyi sana okumamı emir buyurdu” dedi. Bunun üzerine Übeyy' de ağlamıştır.

Bu sûrenin Hz. Übeyy'e okunmasındaki hikmet; ondan bir şey öğrenmek için değil, bu sûreyi ona da öğretmek ve kendilerini sırf Kur'ân-ı Kerîm okumaya tahsis eden hafızlara Kur'ân-ı Kerîm'i arzetmenin sünnet olduğunu bildirmek içindir. Bununla Hz. Übeyy'in faziletine tenbîh ve müslümanlan ondan Kur'ân öğrenmeye teşvik kast edilmiş oimak da caizdir. Nitekim öyle de olmuştur. Resulullah (s.a.v.)'in vefatından sonra Übeyy, Kur'ân-ı Kerim'de meşhur bir imam olmuştur.

Übeyy'e okunmak için Beyyine suresinin tahsis buyurulması; bu sûrenin kısa olmasına rağmen pek büyük düsturları, kuralları, işleri bir araya getirdiği içindir.

Kurtubî der ki:

“Bu sûrenin özellikle zikredilmesi, kısa olmakla beraber ihtiva ettiği tevhîd, risâlet, ihlâs, Peygamberlere İndirilen sahifeler il kitaplar, namaz, zekât, kıyamet, cennetlikler ve cehennemliklerden dolayıdır.”

Übeyy (r.a)'ın isminin Yüce Allah tarafından anılmasına pek ziyâde şaşarak bu hususta Resulullah (s.a.v.)'den açıklama istemiş, ismini hakîkaten andığını işitince sevincinden kendini tutamayarak ağlamışdır. Zira Resulullah (s.a.v.)'in okuduğunu dinlenmek için Allah Teâlâ tarafından Übeyy'in adı ile şanı ile tâyin buyurulması onun için pek büyük bir şereftir. Ubeyy, önce kendisinin bu şerefe lâyık olmadığını zannettiği için, “İsmimi hakîkaten Allah Teâlâ andı mı?” diye sormuştur.

Bâzıları Hz. Übeyy'in ağlamasını, bu büyük nimete karşı şükürde kusur edeceğinden korktuğu şeklinde de yorumlamışlardır. [1020]

39- Kuranı Dinlemenin, Onu Dinlemek için Bir Hafızdan Okumasını İstemenin Ve Kuran Okunurken Ağlayıp Tefekkür Etmenin Fazileti

717- Abdullah İbn Mes'ud (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Resulullah (s.a.v.), bana:

“Bana Kur'an oku!” buyurdu. Ben:

“Ey Allah'ın resulü! Kur'an sana indirildiği halde onu sana ben mi okuyayım?” dedim. Resulullah (s.a.v.):

“Ben onu başkasından dinlemek istiyorum”' buyurdu.

Bunun üzerine Nisa suresini okumaya başladım.

“Her ümmetten bir şahit getirdiğimiz ve seni de onların üzerine bir şahit yaptığımız zaman bakalım kâfirlerin hali ne olacak!.” [1021] ayetine vardığım zaman başımı kaldırdım yada birisi yanımı dürttü de başımı kaîdırdm. Gördüm ki, Resulullah (s.a.v.)'in gözlerinden yaşlar boşalıyor. [1022]

Açıklama:

Kur'an okunurken can kulağıyla dinlemek ve ayetlerin manalarını düşünerek ağlamak müstehabtır. Yine Kur'an'ı güzelce dinlemek için onu başkasına okutmak da müstehabtır. Bu suretle hasıl olan tefekkür ve tedebbür, kendi kendine okumadan daha fazla olabilir.

718- Abdullah İbn Mes'ud (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Humus'taydım. Halktan biri, bana:

“Bize Kur’an oku!” dedi.

Bunun üzerine onlara Yusuf suresini oku(maya başla}dım. Halktan biri okumama itiraz ederek:

“Vallahi, bu sure böyle indirilmemiştir” dedi. Ben de:

“Yazıklar olsun sana! Vallahi, ben bu sureyi Resulullah (s.a.v.)'e bu şekilde okumuştum. Bana:Güzel okudun” buyurmuştu, dedim.

“Ben o şahısla (böyle) konuşurken birden bire ondan şarap kokusu geldiğini duydum. Ona: Hem şarap içiyor ve hem de Allah'ın Kitab'ını mı yalanlıyorsun? Sana içki içmenin cezası olan haddi vurmadıkça buradan ayrılamazsın' deyip ona had cezası vurdum.” [1023]

Açıklama:

Bu sarhoş kimsenin adının, Nuheyk İbn Sinan olduğu belirtilmektedir.

Hadisin zahirine bakılırsa, üzerinde şarap kokusu bulunan adama hadd cezasını bizzat Abdullah İbn Mes'ûd (r.a) vurmuştur.

Nevevî bu konuda şöyle der:

“Abdullah İbn Mes'ûd'un hadd vurması, bu hususta hükümdarın genel veya özel vekili olduğuna; bir de, o adamın özürsüz şarap içtiğini i'tirâf ettiğine hamlolunur. Aksi takdirde sırf şarap kokusunu duymakla hadd cezası vurulmaz. O adamın yalanlaması dahî bilmeyerek Kur'an'dan olan bir şey'i inkâr ettiğine hamlolunur.” [1024]

Bâzıları: “İhtimâl ki Abdullah İbn Mes'ûd 'un “Ona hadd cezası vurdum” sözünden maksadı; devlet reisine haber vermesidir. Bu suretle ona hadd vurulmasına sebep olduğu için mecazen had vurmayı kendisine isnâd etmiştir” derler.

Kurtubî'de der ki:

“Abdullah İbn Mes'ûd 'un, o adama hadd vurması, kendisini bu hususta yetkili saydığı içindir. Yahut hükümdar adına bir vacibi yerine getirdiğini düşünmektedir....

Abdullah İbn Mes'ûd, o adama ancak i'tirâfı sebebi ile hadd cezası vurmuştur. Bir de sırf koku, şarap içtiğine kesin delil olamaz. Şarap kokusuna benzer başka bir şey yemiş veya içmiş olabilir. Örneğin, ayva yiyen insanın ağzı, şarap kokusu gibi kokar. Şüpheyle ise hadd cezas: vurulamaz. Hadd vurmak için ya şâhid yahut içenin i'tirâfı şarttır”.

40- Namazda Kuran Okumanın Ve Kuranı Öğrenmenin Fazileti

719- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Resulullah (s.a.v.):

“Sizden birisi evine döndüğü zaman orada üç tane iri, semiz, gebe deve bulmasını ister mi?” diye sordu. Biz de:

“Evet!”' diye cevap verdik. Resulullah (s.a.v.):

“O halde sizden birisinin namazında okuyacağı üç ayet, kendisi için iri, semiz ve gebeliği belli olmuş üç deveden daha hayrlıdır” buyurdu. [1025]

720- Ukbe b. Amir (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Biz, Suffa'da iken Resulullah (s.a.v.) (evinden dışarı) çıkıp:

“Hanginiz hergün hiçbir günaha girmeden ve akrabalık bağlarım kesmeden Medine'ye yakın bir yer olan Buthân'a yada Medine'ye yakın bir vadi olan) Akîk'a gidip oradan iki tane iri hörgüçlü dişi deve getirmek ister?”

diye sordu. Biz de:

“Ey Allah'ın resulü! Bunu hepimiz isteriz” dedik. Resulullah (s.a.v.):

“O halde sizden birisinin mescide gidip yüce Allah'ın Kitabından iki ayet öğrenmesi veya okuması onun için iki dişi deveden daha hayrlıdır. Üç ayet onun için üç deveden, dört ayet dört deveden ve okunacak ayetler kendi sayılarınca deveden daha hayrlıdırlar” buyurdu. [1026]

Açıklama:

Suffa, Hz. Peygamber (s.a.v.)'in mescidinin geri tarafında set, seki gibi yüksekçe bir eyvandır. Halk arasında buna “Sofa” ifadesi kullanılır. Suffa ehli, buraya nispet edilmişlerdir.

Suffa'nın bir tarafı Mescid-i Nebevî'ye bitişik olup üstü örtülü, fakat etrafı açıktı. Burası, daha çok muhacirlerden yer ve yurtlan olmayan bir kısım fakîr sahâbîlere tahsis edilmişti.

Onlar burada yatarlar, ibâdetle, Kur'ân kırâatıyla meşgul olurlardı. Bunların başka meşgaleleri olmadığı için çoğunlukla vakitleri Hz. Peygamber (s.a.v.)’in huzurunda geçerdi. Ondan Kur'ân ve ilim öğrenirlerdi. Hz. Peygamber (s.a.v.) tarafından ta'yîn edilen eğitmenler marifetiyle de onlara Kur'ân öğretilip ezberletilirdi. Bunlardan yetişenleri müslüman olan kabilelere Kur'ân eğitmeni olarak yollanırdı. Bu cihetle bunlara, “Kur’an” ismi de verilirdi. Suffaya da. “Dâru'l-Kur’ân” demek en uygun bir isimdi.

Hadis, Allah'ın kelamı Kur'an'ı okumanın, öğrenmenin ve öğretmenin ne derece büyük sevablara vesile olduğunu ortaya koymaktadır.

41- Kuranı Ve Bakara Suresini Okumanın Fazileti

721- Ebu Ümâme el-Bâhilî (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Resulullah (s.a.v.)'i şöyle buyururken işittim:

“Kur'an'ı okuyun! Çünkü Kur'ân, okuyanlara kıyamet günü şefaatçi olarak gelecektir.”

Zehrâvayn'ı yani Bakara ile Al-i Imrân surelerini okuyun! Çünkü bu iki sure, kıyamet günü iki bulut yada iki gölge veya gökyüzünde kanatlarını açmış saf saf iki kuş sürüsü gibi gelip okuyucularını (cehennem ateşinden) koruyacaklardır.

Bakara suresini okuyun! Çünkü Bakara suresini okumak berekettir. Okumamak ise pişmanlıktır. Kahramanlar/sihirbazlar, onu(n faydalarını ve bereketlerini elde etmeye) güç yetiremezler.” [1027]

722- Nevvâs İbn Sem'ân el-Kilâbî (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Peygamber (s.a.v.)’i:

“Kur'an ve onunla amel eden kimseler, kıyamet gününde getirilecekler. Kur'an'ın önünde Bakara ve Al-i Imrân sureleri bulunucak” derken işittim.

Resulullah (s.a.v.) bu iki sure için üç örnek getirdi ki ben bunları halen unutmadım. Resulullah:

“Bu iki sure, sanki iki bulut yada aralarında bir nur bulunan iki siyah gölgelik veya okuyanlarını (cehennem ateşinden) koruyan gökyüzünde kanatlarını açmış saf saf iki kuş sürüsü gibi olacaktır” buyurdu. [1028]

Açıklama:

Fatiha suresi, bütün Kur'an'ın özü ve aslı olduğu gibi, Bakara ve Al-i İmran sureleri de, bu özün bir detayı mahiyetindedir. Bu iki sure, İslam'ın esaslanni ve hümüklerini geniş bir şekilde ortaya koymaktadır.

42- Fatiha Suresi ile Bakara Suresinin Son iki Ayetinin Fazileti Ve Bu iki Ayeti Okumaya Teşvik

723- Abdullah İbn Abbâs (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Cebrail, Peygamber (s.a.v.)'in yanında oturmaktaydı. O sırada Peygamber (s.a.v.), üstünden kapı sesine benzer bir ses işitti. Başını kaldırdı. Cebrail:

“Bu kapı, şimdiye kadar asla açılmayıp sadece bugün senin için açılan bir gök kapısıdır” dedi.

Derken o kapıdan bir melek indi. Cebrail:

“Bu, yeryüzüne (ancak şimdi) inen bir melektir. Bu güne kadar yeryüzüne hiç inmemiştir” dedi.

Melek (gelip) selam verdi. Peygamber (s.a.v.):

“Sadece sana verilen ve senden önce hiçbir peygamabere verilmemiş iki nur ile müjdelen! Bu iki nur, Fatiha suresi ile Bakara suresinin son ayetleridir. Bunlardan okuyacağın her harfe karşılık mutlaka istediğin sana verilecektir” dedi. [1029]

Açıklama:

Bu sure aslında, Allah'ın kendi kitabını okumak isteyenlere öğrettiği bir duadır. Okuyucuya şu dersi öğretmek için Kitab'ın en başına yerleştirilmiştir: Eğer samimi olarak Kur'an'dan yararlanmak istiyorsan, Alemlerin Rabbi'ne bu şekilde dua etmelisin.

Bu önsöz, okuyucunun kalbinde Alemlerin Rabbi'nden hidayet dileme -hidayeti ancak O verebilir- konusunda kuvvetli bir istek uyandırmayı amaçlar. O halde Fatiha, dolaylı olarak incelemek ve Alemlerin Rabbi'nin, bilginin tek kaynağı olduğu gerçeğini kabul etmek olduğunu öğretmektedir. Bu nedenle, kişi Kur'an'ı incelemeye, O'ndan Hidayet dileyerek başlamalıdır.

Konusu nedeniyle, Fatiha ile Kur'an arasındaki ilişkinin, bir giriş ve kitap ilişkisi değil, bir dua ve ona cevap niteliğinde bir ilişki olduğu açığa çıkmaktadır. Fatiha, kulun duası, Kur'an ise, Mâbud'un kuluna verdiği cevaptır. Kul, kendisine doğru yolu göstermesi için Allah'a yalvarır; Allah da duaya cevap olarak, tüm Kur'an'ı onun önüne koyar ve sanki şöyle der:

"İşte, benden dilediğin Hidayet!" [1030]

724- Ebu Mes'ud el-Ensârî (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Kim bir gece içerisinde Bakara suresi'nin sonundaki şu iki ayeti , bu iki ayet o kimseye her konuda yeterlidir"[1031]

Açıklama:

Fatiha, Kur'an'm özü olduğu gibi dünyanın başka bir dilinde rastlanmayan değer ve yükseklikte bir duadır. Fatiha suresinin fazileti hakkında pek çok şey söylenmiştir.

Bilindiği üzere, Bakara Sûresinin son iki ayeti, “Amenerrasûlü”dür.

Rivayetin sonunda yer alan “Ona yeterlidir” ifadesini birkaç şekilde anlamak mümkündür:

1- Geceyi ihya yönünden yeterlidir. Bu, qece namazı yerine geçer. Çünkü İbn Adiyy (ö. 365/975)'in Abdullah İbn Mes'ud'dan naklettiği rivayet bu manayı doğrulamaktadır.

2- Şeytana karşı yeterlidir. Yine Taberânî (ö. 360/970)'nin, ceyyid bir senedle Şeddâd b. Evs'ten naklettiği rivayet bu görüşü desteklemektedir.

3- Bütün kötülüklere karşı yeterlidir.

4- İnsanlardan ve cinlerden gelecek kötülükleri uzaklaştırmaya yeterlidir.

Bakara Sûresinin son iki ayetine, böyle bir faziletin tahsis edilmesinin hikmeti; muh-tevalan bakımındandır. Çünkü burada temel olarak imanın esaslanna vurgu yapılmakta ve

kulların,'Rablerine karşı durumları açığa kavuşturulmaktadır.

43- Kehf Suresi ile Ayete'l-Kürsî'nin Fazileti

725- Ebu'd-Derdâ' (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Kim Kehf suresi'nin başından on ayet ezberlerse, Deccâl'den korunmuş olur.”[1032]

Açıklama:

Kehf, suresinin ilk ayetleri, hakkı batıla karıştıran Hıristiyanların en esaslı akidelerini sözkonusu eder. Deccâl'de hakkı batıla karıştıracağından dolayı, bu surenin on ayetini okuyan kimse, Hıristiyanların örnek olarak verilen bu sapıklığı gözlerin önüne serilerek Deccal'in fitnesinden de korunmuş olacaktır. Kehf suresinin ilk on ayetinin meali şu şekildedir:

"Hamd olsun Allah'a ki kulu Muhammede, Kitab'ı indirdi ve ona hiçbir eğrilik koymadı. Onu dosdoğru bir Kitab olarak indirdi ki katından gelecek Şiddetli azaba karşı insanları uyarmak ve yararlı işler yapan müminlere kendileri için güzel mükafat bulunduğunu müjdelemek için. Onlar orada ebedî kalacaklarlardır. Ve "Allah evlât edindi" diyenleri de uyarmak için. Ne onların Allah evlât edindi, diyenlerin, ne de atalarının bu konuda hiçbir bilgisi yoktur. Ağızlarından çıkan bu söz ne büyük oldu! Yalandan başka bir şey söylemiyorlar. Bu yeni Kitab'a inanmazlarsa ve bu yüzden helak olurlarsa arkalarından üzüntüyle neredeyse kendini harap edeceksin. Biz, insanların hangisinin daha güzel amel edeceğini deneyelim diye yeryüzündeki her şeyi dünyanın kendine mahsus bir zinet yaptık. Bununla beraber biz mutlaka oradaki her şeyi kupkuru bir toprak yapacağız. Resulüm! Yoksa sen, bizim âyetlerimizden sadece Kehf ve Rakım sahiplerinin ibrete şayan olduklarını mı sandın? Yoksa sen Ashab-ı Kehf i ve Rakimi isimlerinin yazılı bulunduğu taş kitabeyi şaşılacak âyetlerimizden mi sandın?" [1033]

726- Übeyy b. Ka'b (r.a)'tan rivayet edilmiştir: "Resulullah (s.a.v.), (Übeyy b. Ka'b'a):

"Ey Ebu'l-Münzir! Bilir misin? Allah'ın Kitab'ından ezberinde bulunan hangi ayet daha büyüktür?" diye sordu. Ben;

“Allah ve Resulü daha iyi bilir” dedim. Resulullah (s.a.v.):

“Ey Ebu'I-Münzir! Bilir misin? Allah'ın Kttab'ından ezberinde bulunan hangi ayet daha büyüktür?” diye tekrar sordu. Ben:

“Ayete'1-Kürsî'dir” diye cevap verdim. Bunun üzerine Resuluilah (s.a.v.) göğsüme vurup:

“Vallahi, Ey Ebu'l-Münzir! İlim sana afiyet olsun!” buyurdu. [1034]

Açıklama:

Ebu'l-Münzir, Übeyy b. Ka'b'ın künyesidir. Übeyy, Resuluilah (s.a.v.) döneminde Kur'an'ın tamamını bilen hafızlardandı.

Resulullah (s.a.v.)'in *“İlim sana afiyet olsun”* sözüyle de, onun, Kur'an'i ezberlemedeki ve Kur'an'ın mahiyetini bilmedeki değerine işaret etmiştir. Übeyy'in bu durumu ile ilgili olarak 712 nolu hadise bakabilirsiniz.

Ayete'I-Kürsî'nin meali şu şekildedir:

“Allah, O'ndan başka tanrı yoktur; O, hayydir, kayyûmdur. Kendisine ne uyku gelir ne de uyuklama. Göklerde ve yerdekilerin hepsi O'nundur. İzni olmadan O'nun katında kim şefaat edebilir? O, kullarının yaptıklarını ve yapacaklarını bilir. (Ona hiçbir şey gizli kalmaz.) O'nun bildirdiklerinin dışında insanlar O'nun ilminden hiçbir şeyi tam olarak bilemezler. O'nun kürsüsü gökleri ve yeri içine alır, onları koruyup gözetmek kendisine zor gelmez. O, yücedir, büyüktür.” [1035]

Hadis, Ayetü'l-Kürsî'nin sevab itibariyle Kur'ân-ı Kerim'in en büyük âyeti olduğunu bildirmektedir. Nevevî'nin beyânına göre, bu üstünlük mezkûr âyetin Allah'ın bütün isim ve sıfatlarının asıllarını yani ilâhlık, vahdaniyet, hayat, ilim, mülk, kudret ve irâdeyi kendisinde toplamış

olmasıdır. Bu yedi sıfat, yüce Allah'ın isim ve sıfatlarının esaslarıdır. Bu âyet-i kerime, tüm kemâlâtın Allah'a ait olduğuna ve Cenâb-ı Hakk'ın bütün noksanlıklardan münezzeh bulunduğuna delâlet eden ana meseleleri içinde toplamaktadır. Allah'ın biriiği, azameti, yüce isim ve sıfatları hep bu âyette yer almıştır, içerisinde Allah'ın adı açık vs gizli onyedi defa zikredilmektedir.

Ayetü'l-Kürsî'nin bu derece büyük faziletlere sahip olması, diğer ayetlerin noksanlığını gerektirmez. Çünkü Allah'ın kelamında noksanlık düşünülemez. Öyleyse üstünlük, ya sevab yönündendir yada birbirine nispetledir.

44- İhlâs Suresini Okumanın Fazileti

727- Ebu'd-Derdâ' (r.a)’tan rivayet edilmiştir: “Peygamber (s.a.v.):

“Sizden birisi bir gecede Kur'an'ın üçte birini okumaktan aciz midir?” diye sordu. Sahabiler:

“Bizden birisi, bir gecede Kur'an'ın üçte birini nasıl okuyabilir?” dediler. Peygamber {s.a.v.):

“İhlas suresi, Kur'an'ın üçte birine denktir” buyurdu. [1036]

728- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edilmiştir: Resulullah (s.a.v.):

“Toplanın! Çünkü size Kur'an'ın üçte birini okuyacağım!” buyurdu. Bunun üzerine sahabilerden toplanan toplandı. Sonra Allah'ın Peygamberi (s.a.v.) evinden dışarı çıkıp Ihlâs suresi'ni okudu. Sonra evine geri girdi. Birbirimize:

“Sanırım, ona gökten bir haber geldi. Girmesine sebep o oldu” dedi.

Sonra Allah'ın Peygamberi (s.a.v.) yanımıza geri çıkıp:

“Ben size 'Kur'an'ın üçte birini okuyacağım” demiştim. Dikkat edin ki! Bu sure, Kur'an'ın üçte birine denktir” buyurdu. [1037]

729- Hz. Aişe (r.nhâ)'dan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.) bir kimseyi askeri bir birliğin başında komutan olarak savaşa göndermişti. Bu kimse, yanındakilere namaz kıldırırken kıraatini daima İhlas süresiyle bitiriyordu. Seferden döndüklerinde sahabiler bu durumu Peygamber (s.a.v.)'e bildirdiler. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.):

“Bunu hangi şey için yaptığını ona sorun?” buyurdu. Sahabiler (gidip bunun sebebini) o kimseye sordular. O da: “Çünkü İhlas suresi, Rahman'ın sıfatlarını içermektedir. Dolayısıyla da ben bu sureyi okumayı seviyorum' diye cevap verdi. Sahabiler, o kimsenin bu sözünü Resulullah'a söylediler. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.):

Ona haber verin ki, Allah'ta onu seviyor!” buyurdu.” [1038]

Açıklama: İhlâs suresi; alemlerin yaratıcısı yüce Allah'ın birliğini ve her türlü ihtiyaçtan uzak bulunduğunu, bütün mahlukatin kendisine muhtaç olduğunu, doğurmaktan ve doğrulmuş olmaktan münezzeh olduğunu, ortağının ve benzerinin bulunmadığını ifade etmektedir. Ayrıca yüce Allah ile ilgili bütün batıl inançları ve iddiaları reddetmekte ve Allah ile ilgili gerçeği tüm açıklığıyla ortaya koymaktadır.

Alimler, İhlâs suresinin, Kur'an'ın üçte birine denk olmasının keyfiyetini çeşitli şekillerle açıklamışlardır:

1- Kur'an, genel olarak; tevhid, peygamberlik, ahiret olmak üzere üç kısma ayrılır. İhlâs suresi de, sırf Allah'ın sıfatlarına özgüdür. Bu nedenle de İhlâs suresi, Kur'an'ın üçte birine denk olmaktadır.

2- İhlâs suresinin sevabı katlanarak, Kur'an'ın üçte birinin katlanmayan sevabı kadar olur.

“Allah'ın, kulunu sevmesi'ne gelince, MâzÎrî'ye göre, bundan maksat; kullarına sevab ve nimet vermeyi dilemesidir. Bazılarına göre ise onlara sevab ve nimet vermeyi vaad etmesi değil, fiilen bu sevab ve nimeti vermesidir.

“Kulların Allah'ı sevmesi” ise bazılarına göre; Yüce Allah'a meyletmelerinden ibarettir. Bazılarına göre ise O'na ibadet ve taata devam etmeleridir.

45- Felak Ve Nas Surelerini Okumanın Fazileti

730- Ukbe b. Âmir (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Görmedin mi? Bu gece bir benzeri (daha önce) hiç görülmemiş bazı ayetler indirildi. Felak ve Nas (süresindeki) ayetler.” [1039]

Açıklama:

Kur'an'ın bu son iki suresi, ayrı ayrı iki sure ise de ve Kur'an'da böyle yazılı olmakla birlikte, aralarındaki yakın ilgi ve konulannın yakınlığı

nedeniyle iki sureye ortak isim konularak “Muavezeteyn” denilmiştir. Yani “Sığınma” sureleri ismini almışlardır.

Mümin kul, bu iki sureyle, bütün varlıklardan ve insanlardan gelebilecek maddî ve manevi kötülüklerden korunmuş olur. İşte bunun için Kur'an, bu dualarıyla son bulmuş, Allah tarafından insanlığa en güvenilir sığınma yolu gösterilmiştir. Resulullah (s.a.v.), her gece yatağına girerken bu sureleri okumak suretiyle ümmetine en güzel bir uygulama örneği göstermiştir.

46- Kuranı Öğrenip Öğreten Kimsenin Fıkıh Yada Başka İlimler Bakımından Hikmetlerini Öğrenen Ve Onlarla Amel Edip Başkalarına Da Öğreten Kimsenin Fazileti

731- Abdullah İbn Ömer (r.a}'tan rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) şöyie buyurmaktadır:

“İmrenmek ancak iki kimseye caizdir:

1- *Allah'ın kendisine Kur'an ilmi verdiği bir kimse ki, gece ve gündüz vakitlerde bu Kur'an'la ayakta durur.*

2- *Allah'ın kendisine mal verdiği bir kimse ki, gece ve gündüz vakitlerde bu malı Allah yolunda infak eder.”* [1040]

732- Abdullah İbn Mes'ud (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“İmrenmek ancak iki kimseye caizdir:

1- *Allah'ın kendisine mal verip de bu malı hak yolunda harcamaya musallat kıldığı kimse.*

2- *Allah'ın kendisine hikmet verdiği bir kimse kî, bu hikmetle hüküm verir ve bu hikmeti başkalarına öğretir."*[1041]

Açıklama:

Hadisin metninde geçen "Hased" kelimesinden maksat, gıptadır.

Haset: Bir kimsenin, başka bir kimsede gördüğü bir nimetin ondan alınarak kendisine verilmesini istemesidir. Bu nedenle haset, kötü bir haslettir.

Gıpta: Başkasında gördüğü bir nimeti, ondan alınmasını istemeden kendine temenni etmesidir. Dolayısıyla gıpta, makbul bir haslet olarak görülmüştür.

Hadisin metninde geçen "Hikmet" kelimesi, bazılarına göre, Kur'an'dır. Bazılarına göre ise öğrendiği dini ilimle kişinin amel etmesi ve başkalarına öğretmesidir, bazılarına göre ise eşyayı, dinin belirttiği şekilde bilmektir.

47- Kuranın Yedi Harf/Okunuş Üzerine Olması

733- Hz. Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

"Hişâm b. Hakîm'i, Furkan suresini, benim okumadığım bir biçimde okurken işittim. Halbuki Resulullah (s.a.v.), bu sureyi bana okutmuştu. Nerdeyse onun bu okuyuş şekline müdahaele etmede acele edecektim. Sonra okuyuşunu bitirinceye kadar ona mühlet verdim. Okuyuşunu bitirdikten sonra elbisesinden/ridasından tutup onu Resulullah (s.a.v.)'e getirdim. Ona:

“Ey Allah'ın resulü! Ben bunu Furkan suresini bana öğrettiğinden başka şekilde okurken işittim” dedim. Resulullah (s.a.v.):

“Bırak onu! Ey Hişâm! Oku!” buyurdu. Bunun üzerine Hişâm, bu sureyi, benim kendisinden işittiğim kıraatle okudu. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):

“Bu sure, bu şekilde indirildi” buyurdu. Sonra da bana:

“Oku!” buyurdu. Ben de bana öğrettiği şekil üzere okudum. Bana da:

“Bu sure, bu şekilde indirildi. Bu sure, yedi harf/okunus üzerine indirildi. Bunlardan hangisi kolayınıza gelirse o şekilde okuyun!” buyurdu. [1042]

734- Abdullah İbn Abbâs (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Cebrail bana ilk önce Kur'an'ı bir harf/okunuş üzere okuttu. Sonra ben kendisine müracaat edip bunu daima artırmasını istemede ısrar ettim. Böylece bu isteğim yedi türlü harfte/okunuşta son buldu.” [1043]

735- Übeyy b. Ka'b (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Mescitteydim. Birisi içeri girip namaza durdu. Tanımadığım bir kıraat okudu. Sonra başka biri içeri girdi. O da, arkadaşının okuduğundan başka bir kıraat okudu. Namazı bitirdiğimiz zaman her birden Resulullah (s.a.v.)'in yanma girdik. Ben:

“Bu kimse, namazda benim tanımadığım bir kıraat okudu. Sonra öteki girdi. O da, arkadaşının okuduğundan başka bir kıraat okudu' dedim. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.), onlara okumalarını emir buyurdu. Onlar da okudular. Peygamber (s.a.v.) onların ikisinin de okuyuşlarını beğendi.

Bunun üzerine içime Peygamber (s.a.v.)'i öyle bir tekzîb etmek geldi ki, böylesi câhiliyet devrinde bile gönlüme esmedi. Resulullah (s.a.v.) beni kaplayan bu (kötü) hâli hissedince, göğsüme vurdu. Bunun üzerine benden bir ter boşandı. Sanki korkudan Yüce Allah'ı görüyor gibiydim. Resulullah (s.a.v.), bana:

"Ey Lebeyy! Kur'an'i, bir harf/okuyuş üzere oku diye bana Cebrail gönderildi. Ben, ona: "Ümmetime vazifesini *hafiflet"* diye müracaatta bulundum. O da, bana ikincide:

"Onu iki harf/okuyuş üzere oku!" diye cevap verdi. Ben tekrar ona: '

"Ümmetime (vazifesini) hafiflet" diye müracaat ettim. Üçüncüde bana:

"Onu, yedi harf/okuyuş üzere oku! Ayrıca sana verdiğim bu her cevapla birlikte kabul edilmesi kesin olarak isteyebileceğin (üçüncü) bir isteğin daha vardır"dedi. Bunun üzerine ben:

"Allahümme'ğfirlî ümmeti, Allahümme'ğfir lî ümmeti" (=Allahım! Ümmetimi bağışla! Allahım! Ümmetimi bağışla!)" dedim.

"Kabulü kesin olan üçüncü isteğimi de, İbrahim fa.s) dahil bütün mahlukatın bana ihtiyaç duyup feryat edecekleri bir güne bıraktım" buyurdu. [1044]

736- Übeyy b. Ka'b (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

"Peygamber (s.a.v.), bir gün Gıfâr oğullarının küçük göl gibi su birikintisinin yanında bulunuyordu. Derken Cebrail gelip ona;

"Gerçekten Allah, ümmetinin, Kuranı bir harf/okuyuş üzere okumasını sana emrediyor!" dedi. Resulullah (s.a.v.):

"Ben, Allah'tan bunun af ve mağfiret buyurulmasını dilerim. Çünkü benim ümmetim buna güç yetiremez' buyurdu. Sonra Cebrail, ona ikinci

defa gelip: Allah, ümmetinin Kuranı iki harf üzerine okumasını sana emrediyor!” dedi. Resulullah (s.a.v.) tekrar:

“Allah'tan bunun afv ve mağfiret buyurulmasını dilerim! Çünkü ümmetim buna güç yetiremez” buyurdu. Sonra Cebrail ona üçüncü defa gelip:

“Allah, ümmetinin Kuranı üc harf üzere okumasını sana emrediyor!” dedi. Resulullah (s.a.v.):

“Allah'tan bunun afv ve mağfiret buyurulmasını dilerim! Çünkü ümmetim buna güç yetiremez” buyurdu. Sonra Cebrail ona dördüncü defa gelip:

“Gerçekten Allah, ümmetinin yedi harf üzere Kur'ân okumasını sana emrediyor. Onu hangi harf üzere okurlarsa, isabet etmiş olacaklardır” dedi. [1045]

Açıklama: Hadiste geçen yedi harften/okuyuştan tam olarak ne kastedildiği meselesi alimler arasında tartışma konusu olmuştur. Bu konuda çeşitli görüşler ileri sürülmüştür.

İslam bilginleri arasında revaç bulan görüşlerden biri de; Kur'an-ı Kerim'in yedi harf/okuyuş üzerine nazil olmasından kasıt, onun, yedi lehçe ve yedi lügat oluşudur. İhtilaf, şekil ve surette olup madde ve lafız da değildir.

Hadiste geçen yedi rakamı, gerek Kur'an'da ve gerekse de diğer kutsal kitaplarda, çokluktan kinaye olarak kullanılmaktadır.

Hadisin bazı varyanılarında; Cebrail, Hz. Peygamber (s.a.v.)'in yanına üç defa gidip gelmekte, dördüncü de yedi harf üzerinde anlaşmaya

varılmaktadır. Dolayısıyla da burada yedi rakamı, yedi sayısından çok bir çokluk ifadesidir.

Başlangıçta, kitabetin yok denecek kadar az oluşu sebebiyle, Kur'an-ı, bir lafız üzerine okumak çok zordu. müslümanlar için kolaylık ve genişlik olmak üzere bir ruhsat bahşedilmiştir.

Örneğin, Hz. Ömer, Cuma suresinde geçen;

“Allah'ı anmaya koşun” [1046] ayetini şeklinde; Abdullah İbn Mes'ud'da;

“Dağlar, atılmış renkli yüne dönüştüğü” [1047] ayetini, şeklinde okumuştur. Burada ayetteki kelime, tamamen değişmek suretiyle okunmaktadır.

Bir de, mana değişmeyip harflerin değişmesiyle meydana gelen şekil vardır.

Bazen de harfler takdim edilir, tehir edilir ve noksan ile ziyadelikler yapılarak meydana gelen şekiller vardır.

Görüldüğü üzere, yedi harf/okuyuş, lafızdaki değişikliktir. Manada ise, bir değişiklik yoktur. Bu da, Kuran'ın belirli yerlerindedir.

Birinci asrın ilk yansından itibaren Kureyş lehçesinin yayılması, Arap ve Arap olmayan müslümanların bu lehçe üzerine terbiye edilmesiyle, yedi harf/okuyuş meselesi önemini kaybetmiştir. Bu mesele, ilk zaman için “Arizi bir ruhsat” olmuş, bugün ise “İlmi bir mesele” olmaktan başka bir kıymeti yoktur.

48- Kur’an-ı Yavaş Yavaş Okumak, İfrat Derecede Hızlıca Okumaktan Sakınmak Ve Bir Rekatta iki Yada Daha Fazla Sure Okumanın Mubah

Olması

737- Ebu Vâil (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Nehîk b. Şinân denilen bir adam, Abdullah'a gelip ona:

“Ey Ebu Abdurrahman! Şu harfi nasıl okursun? “Elif” mi, yoksa “Ye” mi? Yani mâin gayri âsinin mi, yoksa “Min mâin gayrî mi?” dedi. [1048] Abdullah:

“Sen bundan başka bütün Kur'an'ı araştırdın mı?” dedi. Nehîk:

“Ben hakikaten bir rekatta (Kur'an'ın) “Mufassal” bölümünü okurum diye cevap verdi. Bunun üzerine Abdullah:

“Şiir okur gibi acele acele mi? Bazı insanlar, Kur'an'ı okurlar, ama Kur'ân onların köprücük kemiklerinden öteye geçmez. Kur'ân kalbe varıp da oraya yerleşirse faydalı olur. Namazın en faziletli rüknü, rükû' ve secdedir. Ben, Resulullah (s.a.v.)'in bir arada okuduğu nazâîri pek iyi bilirim” deyip her rekâtta iki sûre olmak üzere mufassaldan yirmi sure saydı. Sonra Abdullah kalkıp dışarı çıktı. Onun arkasından içeri Alkame girdi. Sonra o da dışarı çıktı. Sonra:

“Abdullah bunu bana da haber verdi” dedi. [1049]

Açıklama: Nezâir: Uzunlukta ve kısalıkta birbirine benzeyen surelerdir. Bazılarına göre, sayı itibariyle birbirine benzeyen surelerdir.

Kur'an'daki sureler, tertip sırasına göre uzunlukları şu şekilde sınıflandırılır:

1- Seb'u't-Tıval: Fatiha'dan sonra gelen 7 uzun sure. Bunlar; Bakara, Âl-i İmrân, Nisa, Mâide, En'am, A'raf

2- Miûn: Ayet sayıları 100'den fazla veya buna yakın olan surelere denir.

3- Mesânî: Ayet sayıları 100'den az olan surelere denir.

4- Mufassal: Daha kısa ve besmeleli fasılaları çok olan surelere denir. Bu da, 3 kısma ayrılır:

a- Hucurât suresinden Burûc suresine kadar olan olan surelere “Tival”

b- Burûc suresinden Beyyine suresine kadar olan surelere “Evsat”

c- Beyyine suresinden Nâs suresine kadar olan surelere ise “Kısar” denir.

Hadiste, şiir okur gibi acele bir şekilde Kur'an'ı okuma yerine ağır ağır okumak ve manalarını tedebbür ederek okunması gerektiği belirtilmektedir. Alimlerin çoğu da, Kur'an'ın manalarını tefekkür ve tedebbüre engel olduğu için ifrat derecede hızlı Kur'an okumayı mekruh görmüşlerdir. Bununla birlikte çabuk çabuk okumanın da caiz olduğu hususunda da görüş birliği içerisindedirler. Doğrusu tedebbür ve tefekkürle manalarını anlamaya çalışarak okumakta elbette sevab daha büyüktür.

49- Kur’an’ın Çeşitli Kıraatleri/Okuyuş Tarzları ile İlgili Hususlar

738- Ebu İshâk'tan rivayet edilmiştir:

“Esved b. Yezîd mescitte insanlara Kur'an öğretirken bir adamın ona şöyle soru sorduğunu gördüm:

“Şu fehel min muddekir” [1050] ayetini nasıl okuyorsun? “v“ (dâl) harfiyle mi, yoksa “İ” zâl dîye mi?” dedi. Esved:

“Dâl” harfiyle okuyorum. Çünkü ben Abdullah İbn Mes'ud'un şöyle dediğini işittim:

“Resulullah (s.a.v.)'i “Muddekir” şeklinde V (dâl) harfiyle okurken işittim” dedi.[1051]

Açıklama:

“Muddekir: İbret alan anlamına gelir. Kelimenin aslı, müztekir”dir. Bu da, “Zikir” kelimesinden alınarak “İftiâl” babına nakledilmiş, sonra “Te” harfi, “Dal” harfine dönüşmüş, “Zel” harfi de “Dal” harfine çevrilerek idgam yapılmış, böylece kelime “Muddekir” olmuştur.

739- Alkame'den rivayet edilmiştir:

“Şam'a gelmiştik. Derken yanımıza Ebu'd-Derdâ' gelip:

“içinizde Abdullah İbn Mes'ud'un okuyuşu üzere okuyan kimse var mı?” diye sordu. Ben de:

“Evet, ben okurum” dedim. Ebu'd-Derdâ:

“Abdullah İbn Mes'ud'un, şu *“Velleyli izâ yeğşâ”* [1052] ayetini nasıl okuduğunu nasıl işittin?” diye sordu. Ben:

“O ayeti “Velleyli izâ yeğşâ” diye okurken işittim” dedim. Ebu'd-Derdâ:

“Vallahi, ben de Resulullah (s.a.v.)'in bu ayeti bu şekilde okuduğunu işittim. Bu Şamlılar bu ayeti “Vemâ haleka” şeklinde okumamı istiyorlar, fakat ben onlara bu hususta uymuyorum” dedi. [1053]

Açıklama:

Şuan elimizde bulunan Kur'an, yalan söylemeleri aklen mümkün olmayan bir topluluk aracılığıyla nesilden nesile aktarılarak gelmiştir. Tevatür denilen bu yolla Kur'an, Resulullah (s.a.v.)'den bize kadar ulaşmıştır. Hz. Ebu Bekr döneminde Kur'an, güvenilir bir kurul topluluk tarafından ortaya konulan çalışmayla Mushaf haline getirilmiş, Hz. Osman döneminde ise bu asıl nüshadan yedi örnek nüsha daha çıkarılarak çoğaltılmıştır. Abdullah İbn Mes'ud gibi bazı sahabenin sadece kendisini bağlayan Mushaf çalışması varsa da bunlar tamamen kişisel Mushaf olduğu için bunlar yok edilmişler ve dolayısıyla tarihte kalmıştır. Ümmeti de hiçbir zaman bağlamamıştır

Mâzirî'ye göre, bu olay, Hz. Osman'ın mushafından önce meydana gelmiştir, çünkü bu mushafı duyduktan sonra hiçbir kimsenin bu mushafa muhalefet edeceği düşünülemez, zira Hz. Osman mushafından bütün mensuh ayetler çıkarılmıştır.

Ayrıca Abdullah İbn Mes'ud'dan, bu türde sabit görülmeyen bir çok rivayet nakledilmiştir. O, bu tür rivayetleri, mushafına, kendi kanaati olarak eklemiştir. Dolayısıyla onun hazırladığı Mushaf itibar görmeyip yakürılmıştır. Bugün elimizde bulunan Mushaf, Osman mushafıdır. Bunda da ittifak edilmiştir. [1054]

740- Abdullah İbn Abbâs (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Kendilerinden razı olunmuş bir çok adamlar, ki, bence onların en razı olunanı, Ömer İbnul-Hattâb'tır. Peygamber (s.a.v.)'in, sabah namazından sonra güneş işrak edinceye o vakte gelinceye kadar nafile

namaz kılmaktan yasaklamış olduğunu benim yanımda şahadet etmişlerdir.” [1055]

Açıklama:

Kerahat vakitlerinin sınırını açıklayan hadisler, farklı lafızlarla geldikleri için, konu ile hükümler de bu rivayetler çerçevesinde değerlendirilmiş, dolayısıyla fakihler bu konuda görüş ayrılığına düşmüşlerdir. Örneğin, hadisin metninde “Güneş işrak edinceye aydınlık verinceye kadar” lafzı, bazı yerde “Güneş tulu edinceye kadar” Şeklinde gelmektedir. Tulu'nun başlangıcından işraka kadar olan vaktin, namaz için yasaklanmış vakit olduğuna delalet eden hadisler çoktur.

Yine güneşin yükselmesine kadar olan zamanı kerahet vakti sayanlar; lafzını, manasında özei bir tulu ile açıklamışlardır. Dolayısıyla her iki lafızla gelen rivayetler arasında fark gözetmezler.

Hanefiler, bu tür hadisleri delil getirerek sabah namazından sonra güneş doğup bir mızrak boyu yükselinceye kadar, ikindi namazından sonra da güneş batıncaya kadar; tahiyyetü'l-mescid namazı, abdest namazı, tavaf namazı gibi bir sebebe bağlı olarak kılınan nafile namazların mekruh olduğu hükmüne varmışlardır. Şâfiîlere göre; bu iki vakitte tahiyyetü'l-mescid, abdest namazı ve tavaf namazı gibi namazları kılmak caizdir. Bunun dışında kalan nafileleri kılmak ise caiz değildir.

741- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Namazınızı, güneşin doğuşu ve batışına ayarlamayın.” [1056]

Açıklama:

Hadisin metninde geçen “Taharri” kelimesinden maksat; namazı kılmayıp ta o zamanı gözetmektir. Peygamber (s.a.v.)'in bu yasaklaması, güneşin ve doğuş batış vakitlerini araştıran güneşperestlere benzememe hikmetine dayanmaktadır.

Hanefiler, bunu müstakil bir yasaklama kabul edip taharri olsun yada olmasın bu vakitlerde namaz kılmayı tahrimen mekruh kabul ederler. Caiz olduğunu söyleyenlere göre ise bu yasaklama müstakil olmayıp bir açıklama mahiyetinde olup sabah ile ikindi namazından sonra namaz kılmanın kerahati sadece güneşin doğuşu ile batışını namaz için gözetleyen kimseler içindir.

742- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Güneşin ucu doğduğunda yükselene kadar namaz kılmayı erteleyin. Güneşin ucu battığında da kaybolana kadar namaz kılmayı erteleyin.” [1057]

743- Ebu Basra el-Gıfârî (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.), “Muhannes” denilen yerde ikindi namazını kıldırıp:

“Doğrusu bu namaz, sizden öncekilere arz edildi. Fakat onlar, onu zayi ettiler. Şimdi kim bu namaza devam ederse o kimseye iki kat mükafat vardır, ikindi namazından sonra şahid/yıldız doğuncaya kadar hiçbir namaz yoktur” buyurdu.[1058]

Açıklama:

“Şahid doğuncaya kadar” ifadesinden maksat, güneşin batmasından kinayedir.

Çünkü güneşin batmasıyla yıldız gözükür.

744- Ukbe b. Amir el-Cühenî (r.a)'tan rivayer edilmiştir:

“Üç vakit vardır ki, Resulullah (s.a.v.) bu vakitlerde namaz kılmamızı ve cenazelerimizi gömmemizi yasakladı.

1- Güneş doğduğu andan yükselinceye kadar

2- Tam gökyüzünün ortasından batıya doğru meyledinceye kadar

3- Güneş batmaya yaklaştıkta batıncaya kadar.” [1059]

Açıklama:

Hadisin zahiri, ölüleri, sözkonusu bu üç zamanda kabre koymanın caiz olmadığını ifade etmektedir. Ibn Hazm, bu hadisin zahirini esas alarak bu üç zamanda cenaze defnetmenin! haram olduğunu belirtmiştir.

Hanefilere ve Şafii’lere .göre ise bu hadiste yasaklana bu üç zamanda cenaze defnetmek değil, cenaze namazı kılmaktır. Hanefilere göre bu vakitlerden biri girdikten sonra yıkanıp kefenlenerek namazının kılınması için hazırlanmış olan bir cenazenin namazını kılıp defnetmekte hiçbir mekruhluk yoktur.

51- Amr İbn Abese'nin müslüman Olması

745- Ebu Ümâme (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Amr b. Abese şöyle der:

“Ben, câhiliyet döneminde iken bütün insanların sapıklık üzere olduklarını ve hiçbir doğru şey üzerinde olmadıklarını bilirdim. Çünkü insanlar, putlara taparlardı. Derken Mekke'de birtakım haberler veren bir kimsenin çıktığını işittim. Devemin üzerine oturup bu zatın yanma geldim. Geldiğim zaman Resulullah (s.a.v.) gizlenmiş bir halde, kavmi de kendisine karşı öfkeli idi. Bunun üzerine kalbim iyice yumuşadı. Nihayet Mekke'de bir fırsatını bulup onun yanma sokuldum. Ona:

“Sen nesin?” dedim. O:

“Ben, bir Peygamber'im” dedi. Ben:

“Peygamber ne demektir?” dedim. O:

“Beni, Allah gönderdi” dedi. Ben:

“Allah, seni, neyle gönderdi?” dedim. O:

“Akrabalara iyilik edilmesi, putların kırılması, Allah'ın bir tanınması, O'na hiçbir şeyin ortak kılmmaması ile” dedi. Ben:

“O halde bu hususta sana yardım etmek üzere yanında kimler var?” dedim. O:

“Bir hür kimse ile bir köle kimse var” dedi. Râvî:

“O gün yanında ona inananlardan sadece Ebû Bekr ile Bilâl vardır” der. Ben:

“Ben de, sana tâbi” olacağım” dedim. O:

“Sen şu gününde buna muktedir olamazsın. Benim halimi ve halkın halini görmüyor musun? Fakat şimdi sen ailenin yanma dön. Benim ne zaman muzaffer olduğumu ortaya çıktığımı İşittiğin zaman hemen bana gel” dedi.

Bunun üzerine ben, kabilemin yanına gittim. Resulullah (s.a.v.), Medine'ye geldiğinde ben hâlâ ailemin/kabilemin arasında bulunuyordum. Bu arada O, Medine'ye geldiği zaman, haberlerini almaya ve insanlardan onu soruşturmaya başladım. Nihayet Yesrib halkından yani Medînelerden birkaç kişi bana geldi. Onlara:

“Şu Medine'ye gelen zat ne yaptı?” dedim. Onlar:

“Halk sür'atle onun tarafına koşuyor. Kavmi onu öldürmek istedi, fakat buna güçleri yetmedi” dediler. Bunun üzerine hemen Medine'ye gelip onun yanına girdim ve:

“Ey Allah'ın resulü! Beni tanıyor musun?” dedim. Resulullah (s.a.v.):

“Evet. Sen, Mekke'de benimle buluşan bir kimsesin” buyurdu. Ben:

“Evet, o kimseyim” dedim. Sonra da:

“Ey Allah'ın Peygamberi! Allah'ın sana öğrettiği ve benim bilmediğim şeylerden bana da haber ver. Bana namazdan haber ver” dedim. Resulullah (s.a.v.):

“Sabah namazını kıl. Sonra güneş doğup yükselinceye kadar namazı kılma. Çünkü güneş, şeytanın iki boynuzu arasından çıkar. İşte kafirler o zamanda güneşe secde ederler. Sonra namaz kıl. Çünkü namaz, ispatlı ve şahitlidir. Namazı, mızrağın gölgesi dimdik duruncaya kadar kılmaya devam et. Sonra namaz kılmayı kes. Çünkü o vakitte, cehennem iyice alevlendirilir. Gölge (batıya doğru) döndüğü zaman yine namaz kıl. Çünkü namaz, Çünkü namaz, ispatlı ve şahitlidir. Onu, ta ikindiye kadar kılmaya devam et. (ikindiyi kıldıktan sonra) namaz kılmayı kes. Güneş kavuşuncaya kadar namaz kılma. Çünkü güneş, şeytanın iki boynuzu arasmdan batar. İşte kâfirler o zamanda ona secde ederler” buyurdu. Ben:

“Ey Allah'ın Peygamberi! Bana abdest almadan bahset” dedim. Resulullah (s.a.v.):

“Sizden biri abdest suyunu yakınına alır, ağzını çalkalar, burnuna su çekip çıkarırsa suyla beraber yüzünün, ağzının ve burnunun günahları muhakkak dökülür. Sonra Allah'ın emrettiği gibi yüzünü yıkadığında suyla beraber sakalının etrafından yüzünün günahları düşer. Sonra dirseklere kadar ellerini yıkar, bunda da suyla birlikte ellerinin günahları parmaklarının ucundan dökülür. Sonra başına mesh eder, başının günahları saçının uçlarından suyla birlikte düşer. Sonra topuklara kadar ayaklarını yıkar, yine ayaklarının günahları suyla beraber parmaklarının uçlarından dökülür. Kalkıp namaza durur, Allah'a hamd eder, O'na Övgüde bulunur, lâyık olduğu Şekliyle Allah'ı yüceltir, kalbini sırf Allah için diğer şeylerden boşaltırsa namazın sonunda günahlarından muhakkak anasının onu doğurduğu vaziyetinde olarak ayrılır” buyurdu.

Amr b. Abese, bu hadisi, Resuluilah (s.a.v.)'in sahabisi Ebu Ümâme'ye anlatmıştı. Ebû Umâme, ona:

“Ey Amr İbn Abese! Bu zata verilmiş olan peygamberlik makamı hususunda ne söylediğini iyi düşün” dedi. Amr:

“Ey Ebu Umâme! Doğrusu yaşım ilerledi, kemiklerim İnceldi, ecelim yaklaştı. Bu haldeyken Allah'a ve Allah'ın resulü üzerine yalan söyelemeye hiçbir ihtiyacım yoktur. Bu sözü, Resulullah (s.a.v.)'den bir defa yada iki defa veya üç defa yedi defaya kadar saydı işitmemiş olsaydım, bunu ebediyen rivayet etmezdim. Fakat ben bunu Resulullah (s.a.v.)'den bir çok defa işittim” dedi. [1060]

Açıklama:

Bu hadisin konumuzla ilgisi; güneş doğarken, tam tepedeyken ve batarken olmak üzere üç vakitte namaz kılmanın yasak olduğuna delalet etmektedir.

52- “Namazınız için Güneşin Dogmasını Ve Batmasını Aramayın” Hadisi

746- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

“Ömer ikindi namazının farzından sonra namaz kılmanın yasak olduğu ile ilgili rivayetinde yanılmıştır. Çünkü Resulullah (s.a.v.) namaz için ancak güneşin doğması ve batması zamanlarının kollafyıp da namazın o sırada kılınmasını yasaklamıştır.” [1061]

Açıklama:

Beyhakî'ye göre; Âişe, Peygamber (s.a.v.)'i ikindi namazının farzından sonra namaz kılarken gördüğü için bunu Peygamber (s.a.v.)'in yasaklamasına değil de vakti geciktirip kılma kastına yorumlamıştır. Halbuki mutlak yasaklama, bir çok sahabiden çeşitli hadislerle sabit olduğu için Hz. Ömer yanılmıştır demek doğru olmaz. Peygamber (s.a.v.)'in ikindinin farzından sonra kıldığı bu namazı, ya kaza idi yada kendi zatına özgü bir özelliğiydi.

742 nolu hadiste, Peygamber (s.a.v.), öğlenin son iki rekat sünnetini vaktinde meşguliyetinden kılamadığı için ikindiden sonra kaza olarak

kıldığı bizzat belirtilmektedir. Böyle sünneti kaza etmek, onun kendi Peygamberlik özelliklerdendir.

53- Peygamber (s.a.v.)in ikindi Namazından Sonra Kılmakta Olduğu iki Rekat Namaz

747- Abdullah İbn Abbâs (r.a)'in azadlısı Kureyb'ten rivayet edilmiştir:

“Abdullah İbn Abbâs, Abdurrahman b. Ezher ile Misver b. Mahreme, Kureyb'i Peygamber (s.a.v.)'in hanımı Aişe'ye gönderip:

“Aişe'ye hepimizden selam söyle. Sonra ona ikindi namazından sonra iki rekat namazını kılınıp kılınmayacağım sorup de ki:

“Bize, senin bu iki rekat namazı kıldığın haberi ulaştı. Halbuki Resulullah (s.a.v.)'in bu iki rekat namazı yasakladığı bize ulaşmıştı” dediler. Abdullah İbn Abbâs:

“Ömer İbnu'İ-Hattâb'la birlikte bu namazı kılan insanları döverdim” dedi. Kureyb der ki:

“Aişe'nin yanma girip benimle gönderdikleri haberi ona ilettim. Aişe baha:

“Bu meselenin doğruluğunu Ümmü Seleme'ye de sorabilirsin?” dedi.

Derhal beni gönderen kimselerin yanına gidip onlara Aişe'nin söylediklerini haber verdim. Onlar, bu defa beni; Aişe'ye gönderdikleri şeyin bir benzerini sormak üzere Ümmü Seleme'ye de gönderdiler. Meseleyi ona sordum. Ümmü Seleme:

“Ben, Resulullah (s.a.v.)'in bu iki rekat namazı kılmayı yasakladığını işittim. Fakat daha sonra ikindi namazını kıldıktan sonra onu bu iki rekat

namazı kılarken gördüm.”

Açıklama:

Bu olay şöyle olmuştu: Resulullah (s.a.v.) benim yanıma girmişti. Yanımda Ensar'dan Haram oğulları kabilesinden bazı kadınlar vardı. Resulullah (s.a.v.) bu iki rekat namazı o zaman kıldı. Bu namazı kıldığı sırada ben ona bir kız çocuğunu gönderip:

Resulullah (s.a.v.)'in yanıbaşında dur. Ona:

“Ümmü Seleme: “Ey Allah'ın resulü! Ben senin bu iki rekat namazı kılmayı yasakladığını işitiyorum. Halbuki şimdi bu namazı kıldığını görüyorum” diyor diye söyle. Eğer eliyle işaret ederse geri çekil” dedi.

Kız çocuğu, Ümmü Seleme'nin dediğini yaptı. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.) eliyle işaret etti. Kız çocuğu da geri çekildi. Namazı bitirince bana:

“Ey Ebu Ümeyye'nin kızı! ikindi namazından sonra kıldığım iki rekat namazı sormuşsun. Bunun sebebi şudur: Bana Abdulkays kabilesinden bazı kimseler kavimlerinden ayrılıp müslüman olmak için yanıma gelmişlerdi. Öğle namazından sonra kılmakta olduğum iki rekat nafileden beni alıkoydular. İşte bu iki rekat namaz, o namazın rekatlarıdır” buyurdu. [1062]

Açıklama:

İbn Hacer'e göre metinde geçen “Kız” çocuğuyla kast edilen, Ümmü Seleme'nin Ebu Seleme'den olan kızı Zeyneb olması mümkündür.

“Ebu Ümeyye” ile kast edilen ise, Ümmü Seleme'nin babasıdır. Asıl ismi, Huzeyfe'dir. Süheyl b. Muğîre olduğunu söyleyenler de var.

Bu hadiste, Resulullah (s.a.v.)'in öğle namazından sonra kılmayı ihmal etmediği iki rekatlık nafile namazını ikindi namazının sonuna kadar geciktirmesine sebep olarak Abduİkays kabilesinden bazı kimselerin müslüman olmak için geldiği belirtilmektedir.

Resulullah (s.a.v.)'in ikindiden sonra bu nafile namazı kıldığı sabit olunca, geçirilen bir nafile namazın kerahet vaktinde kaza edilip edilmeyeceği meselesi tartışma konusu olmuştur. Bazılar:, bu hadisin zahirine bakarak geçirilen nafile namazların kerahet vaktinde bile olsa kaza edilebileceğini söylerken, bazıları da geçirilen bir nafile namazı kerahet vaktinde kaza etmenin Resulullah (s.a.v.)'e özgü bir durum olduğunu söylemişlerdir.

748- Ebu Seleme'den rivayet edilmiştir:

“Ebu Seleme, Aişe'ye, Resulullah (s.a.v.)'in ikindi namazından sonra kılmakta olduğu iki rekatı namazı sordu. Âişe:

“Resulullah (s.a.v.) bu iki rekat namazı ikindi namazının farzından önce kılardı. Sonra bu iki rekat namazı kılmaktan ahkonuldu yada onları unutup da ikindinin farzından sonra kıldı. Sonra her iki şekli de kılar oldu. Zaten bir namazı kıldığında artık onu devamlı yapardı” diye cevap verdi. [1063]

749- Hz. Aişe (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“iki rekat namaz vardır ki, Resulullah (s.a.v.) bunları evimde gizli olarak da ve açık olarak da hiç bırakmamıştır. Bunlar, sabah namazıfnın

farzı)ndan önceki iki rekat namaz ile ikindi namazının farzından sonraki iki rekat namazdır.” [1064]

54- Akşam Namazının Farzından önce iki Rekat Nafile Namaz Kılmanın Müstehab Olması

750- Muhtar b. Fulful'dan rivayet edilmiştir:

“Enes b. Mâlik'e, ikindi namazının farzından sonra nafile namaz kılmanın hükmünü sordum. O da:

“Ömer, ikindi namazının farzından sonra namaz kılan kimselerin ellerine vururdu. Biz, Peygamber (s.a.v.) döneminde güneş battıktan sonra akşam namazımn farzınından önce iki rekat namaz kılardık” diye cevap verdi. Ona:

“Bu iki rekat namazı, Resulullah (s.a.v.) kılar mıydı?” diye sordum. O da:

“Bizi kılarken görürdü, fakat bu iki rekat namaz kılmayı bize emretmezdi ve yasaklamazdi” dedi. [1065]

751- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Medine'deydik. Müezzin akşam namazı için ezan okuduğunda sahabîler mescitteki direklerin yanma koşar, orada ikişer rekat namaz kılarlardı. Hatta bazen yabancı bir kimse mescide girerdi de bu iki rekat namazı kılanların çokluğundan farz namaz kılınmış zannederdi.” [1066]

Açıklama:

Hadis, akşam namazının farzından önce iki rekat nafile namaz kılmanın müstehab olduğunu göstermektedir.

55- Her iki Ezan Arasında Bir Namazın Olması

752- Abdullah b. Muğaffel el-Müzenî (r.a)'tan rivayet edilmiştir: "Rasulullah (s.a.v.):

"Her iki ezan arasında bir namaz vardır" buyurdu. Bunu üç defa tekrarladı. Üçüncüsünde ise:

"Dileyene" buyurdu. [1067]

Açıklama:

Hattâbî'nin ifadesine göre; metinde geçen "iki ezân"dan birisi ezan, diğeri de kamettir. Araplar, dile kolay geldiği için iki ayrı ismi tağlib yoluyla tensiye siğasıyla ifade ederler. Kara olmadıkları halde su ve hurma için "Esvedeyn" iki kara, Ebu Bekr ve Ömer için "Ümerân" iki Ömer, güneş ve ay için "Kamereyn" iki ay demeleri gibi.

Hadisin metninde geçen "Namaz" kelimesinden, nafile namaz anlamında kullanılmıştır. Hadiste geçen "Dileyen kimse için" kaydı, bu namazdan maksadın nafile namaz olduğunu gösterdiği gibi, namaz kelimesinin nekre olarak gelmiş olması da ezan ile kamet arasında belli bir nafilenin değil, bütün nafilelerin kılınabileceğine İşaret etmektedir.

Hanefilere göre, ezan ile kamet arasının ne kadar ayrılacağı meselesinde görüş ayrılığı vardır.

56- Korku Namazı

753- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.) korku namazını ilk önce iki gruptan birine bir rekat olarak kıldırdı. Bu sırada diğer grup düşmanın karşısında idi. Sonra bunlar namazdan ayrılıp arkadaşlarının yerine düşmana karşı durdular. Sonra diğer grup geldi. Resulullah (s.a.v.) bunlara da bir rekat namaz kıldırdı. Sonra selam verdi. Sonra hem ilk grup ve hem de ikinci grup birer rekatı kaza ettiler.” [1068]

754- Câbir b. Abdullah (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Ben, Resulullah (s.a.v.)'le birlikte korku namazının kılınmasında hâzır bulundum. Bizi iki saf yaptı. Bir saf, Resûlullah'ın arkasında durdu. Düşman da bizimle kıble arasında bulunuyordu. Peygamber tekbîr aldı. Biz de onunla birlikte tekbir aldık. Sonra kıraatin peşisıra rükûya vardı. Biz de onunla birlikte rükûya vardık. Sonra rukû'dan başını kaldırdı. Biz de onunla birlikte başımızı rükudan kaldırdık. Sonra Resulullah (s.a.v.) ile onu takîp eden halk secdeye gitti. Bu sırada geride bırakılan saf, düşman karşısında durdu. Peygamber (s.a.v.) ile onu takip eden saf, secdeyi bitirip kalkınca, gerideki saf secdeye vardı, sonra da ayağa kalktılar.

Sonra geride bırakılan saf, ileri geçti, öndeki saf da geriye çekildi. Sonra kıraatin peşisıra Peygamber (s.a.v.) rükûya vardı. Biz de onunla

birlikte rükûya vardık. Sonra rükudan başını kaldırdı. Biz de onunla birlikte başımızı rükudan kaldırdık. Sonra Peygamber (s.a.v.) ve ilk rekatı kılarken geride bırakılmış olup şimdi hemen Peygamber (s.a.v.)'in ardında bulunan saf secdeye vardı.

Bu defar geride düşman karşısında bulunan saf ayağa kalktı. Peygamber (s.a.v.) ile onu takîp eden saf, secdeyi bitirince geriye bırakılan saf secdeye varıp secde ettiler. Sonra Peygamber (s.a.v.) selâm verdi. Biz de onunla birlikte selâm verdik. Câbir:

“Sizin şu muhafızlarınızın, emirlerini/komutanlarını korumak için yaptıkları gibi” dedi. [1069]

755- Sehl b. Ebi Hasme (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.) korku anında sahabilerine namaz kıldırmıştı. Şöyle ki: “Onları ilk önce arkasına iki saf yaptı. Arkasında bulunanlara bîr rekat namaz kıldırdı. Sonra ayağa kalktı. Arkasındakiler, bir rekat namaz kılıncaya kadar ayakta durdu. Sonra geri safta olanlar ilerledi, ön safta olanlar ise gerilediler. Ön safa doğru ilerleyenlere de bir rekat namaz kıldırdı. Daha sonra Resulullah (s.a.v.), gerileyenler bîr rekat namaz kılıncaya kadar oturdu. Sonra da selam verdi.” [1070]

756- Câbir (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.)'le birlikte bir gazada bulunuyorduk. Nihayet Zâtu'r-Rika'ya vanp gölgeli bir ağacın yanına geldiğimizde bu ağacı Resulullah (s.a.v.)'e bıraktık. Daha sonra müşriklerden biri çıkageldi. Resulullah (s.a.v.)'in kılıcı da bir ağaçta asılı vaziyetteydi. Gelen müşrik

bedevi, Peygamber (s.a.v.)'in kılıcını asılı bulunduğu yerden alıp kınından sıyırarak Resulullah (s.a.v.)'e:

“Benden korkar mısın?” dedi. Resulullah (s.a.v.):

“Hayır, korkmam” buyurdu. Bedevi:

“Benim saldırmamdan şu anda seni benden kim koruyabilir?” dedi. Resulullah (s.a.v.):

“Beni senden Allah korur” buyurdu.

Bu sırada Resulullah (s.a.v.)'in sahâbîleri yetişip onu tehdit ettiler. Bunun üzerine bedevi kılıcı kınına soktu ve ağaca astı. Derken namaz için ezan okundu. Resulullah (s.a.v.) bir gruba iki rekat namaz kıldırdı. Sonra onlar, geri çekildiler. Diğer gruba da iki rekat namaz kıldırdı. Râvî:

“Resulullah (s.a.v.) dört rekat, cemâat ise iki rekat namaz kılmış oldu”dedi. [1071]

Açıklama:

Zatu'r-Rikâ Gazvesi; Necd bölgesinde Gatafan topraklarında meydana gelmiş bir gazvenin adıdır. Buhârî'ye göre; bu savaş, hicretin yedinci yılında, bazılarına göre hicretin dördüncü yılında ve bazılarına göre ise hicretin beşinci yılında meydana gelmiştir.

Bu savaşa, “Zatu'r-Rikâa” denilmesinin sebebi; müslüman askerlerin ayaklan delindiği ve bu sebeple de ayaklarına bez bağladıkları için “Yamalı” anlamında bu isim verilmiştir. Yine bu savaşın meydana geldiği yerde; siyah, beyaz ve kırmızı renkleri olan bir dağ bulunduğu İÇİn bu savaşa bu İsmin verildiği de söylenir.

Burada korku ile kast edilen, zelzele, deprem ve yangın gibi musibetler anında kılınması tavsiye edilen nafile namazlar değil, savaş devam ederken kılınacak vakit namazlarıdır. Çünkü savaşın en şiddetli anında bile beş vakit namazın kazaya bırakılmasına ruhsat verilmemiştir. Savaşın şiddetli anlarında bile namazın edası emredilmiştir.

Abdullah İbn Ömer, İmam Mâlik, İmam Şafiî, Hanefiler ile alimlerin çoğuna göre; savaş korkusunun rekat sayılarına hiçbir etkisi yoktur. Bunlara göre; namazın kısaltılması, savaş ile ilgili değil, sefer ile ilgilidir. Çünkü sahabeler, bu yerlerde, yolcu konumunda idiler.

Korku; namazı, Müzenî (ö. 264/878) ile Ebu Yusuf (ö. 182/798) dışında bütün alimlere göre her zaman geçerlidir.

7. CUMA NAMAZI BÖLÜMÜ

Cuma Namazı:

Cuma İslam dininde çok önemli kabul edüen haftalık toplu ibadet günüdür. Cuma gününün önemine ve haftalık toplu ibadet günü seçilmesinin anlamına ilişkin olarak Hz. Peygamber (s.a.v.)'den bir çok hadis rivayet edilmektedir.

Cuma günü için perşembe günü akşamından başlamak üzere maddi ve manevi temizliğe her zamanınkinden daha fazla önem vermek gerekir. Bunların başında boy abdesti almak gelir ki, Cuma günü boy abdesti almak, alimlerin çoğuna göre sünnet, bazilanna göre farzdır. Mümin, böyle değerli ve önemli bir günün manevi havasına girmeli, duâ ve tevbesîni bu günde saklı olup duâ ve tevbelerin kabul edileceği vakit olduğu bildirilen “İcabet saati”ne denk düşürmeye çalışmalı, ayrıca Kur'an okumalı, tezekkür ve tefekkür etmeli, Resulullah'a salât ve selam getirmeli, samimi bir kalp ile yüce Allah'a duâ ve istiğfarda bulunmalıdır.

Cuma namazı, farzı ayndır. Farz olduğu; kitap, sünnet ve icma ile sabittir. Ayrıca gerek Cuma namazının fazileti, gerekse kuvvetli bir farz olduğu ve bu namazı özürsüz olaraka terk etmenin büyük günah sayıldığı konusunda sahih hadisler bulunmaktadır.

Hz. Peygamber'in, Cuma namazını, ilk defa hicret esnasında, Medine yakınlarındaki Ranuna vadisinde Salim b. Avf kabilesini ziyaretleri sırasında oradaki namazgahta kıldırmış olduğu, alimlerce kabul

edilmektedir. Öte yandan kaynaklarda, daha hicretten önce Es'ad b. Zürare'nin Medine'de Cuma namazı kıldırdığı kaydedilmekrtedir. Bu durum karşısında Cuma namazının ne zaman farz kılındığı hususunda iki farklı rivayet ve görüş ortaya çıkmıştır. Bunlardan birincisine göre, Cuma namazı, Mekke'de farz kılınmış olmakla birlikte müşriklerin baskıları yüzünden orada kılmamamıştır. Diğer rivayete göre ise Cuma namazı, hicret esnasında farz kılınmış olup ilk cumayı, Hz. Peygamber, Ranuna vadisinde ktldırmıştır. Bu rivayeti benimseyenlere göre, Es'ad b. Zürare'nin Cuma namazını kıldırma uygulaması, farz değil, nafile hükmü kapsamındadır.

Cuma Namazına Giderken Boy Abdesti Almak

757- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Resulullah (s.a.v.)'i:

“Sizden birisi Cuma namazına gelmek isterse boy abdesti alsın/yıkansın” şöyle buyururken işittim. [1072]

758- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Ömer İbnu'I-Hattâb, bir Cuma günü halka hutbe okurken Resulullah (s.a.v.)'in sahabilerinden birisi o sırada mescide girdi. Ömer, hutbe vermeyi bırakıp o adama:

“Bu saat, hangi saattir?” diye seslendi. O da:

“Bugün çalıştım. Evime dönemeden ezanı işittim. Abdest almaktan fazla bir şey yapamadım” diye cevap verdi. Ömer:

“Abdestle yetindin öyle mi! Bilirsin ki, Resulullah (s.a.v.) Cuma namazına gelinirken yıkanmayı/boy abdesti almayı emrederdi” dedi.[1073]

1- Akıl Ve Ergenlik Çağına Girmiş Herkese Cuma Günü Yıkanmanın Vacip Olması

759- Ebu Saîd el-Hudrî (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Cuma günü boy abdesti almak, her ihtilam olan kimseye vaciptir/sabittir.” [1074]

Açıklama:

İnsanların mutlaka yıkanmaları ve temizlenmeleri gereken bir gün olmalıdır. Zira bu, insanların gerekli ve güzel olan itiyatlarındandır. Hergün yıkanma İmkanı bulamayan kimsenin Cuma günü yıkanması gerektiği belirtilmiştir. Çünkü Cuma, vakit olarak belirlenmeye en uygun gündür ve bu Cuma namazı için de tamamlayıcı bir unsurdur.

Cuma günü alınan boy abdesti, hem temizliği ikmal etmekte, hem temizlik hasletine karşı nefis aşırı derecede uyarılmakta, alışkanlık kazanılmakta ve hem de ibadet sözkonusudur. Böylece hem temizlenilmiş olunmakta ve hem de ibadete ait bir husus yapılmış olunmaktadır.

Böylece vücuttaki kirler, yağlar ve kötü kokular giderilmiş olur.

Bu hadisleri dikkate alan bazı alimler, Cuma günü yıkanmanın vacip olduğunu ileri sürmüşlerdir.

Cuma günü yıkanmanın vacip değil de müstehab olduğunu söyleyen alimlere göre ise hadistelfı “Vaciptir” ifadesi, “Sabittir” şeklinde anlaşılmalıdır. Çünkü Cuma günü yıkanmanın vacip olmadığını gösteren bir çok rivayet mevcuttur. 755, 756 nolu hadislere ve Semure'den gelen Nesâî, Cuma 9 ile Abdullah İbn Ömer'den gelen Nesâî, Cuma 25'e bakınız.

Hattâbî, bu kelimenin, bilinen manada vacibin karşılığı olmadığını şöyle belirtir: “Buradaki “Vacip” kelimesinin manası, “Vücubu ihtiyari ve istihbabi”dir, vücubu farzı değildir.”

760- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

“İnsanlar şehir dışında bulunan yaylalardaki evlerinden nöbetleşe olarak Cuma namazına gelirlerdi. Aba içinde gelirlerdi de üzerlerine toz bulaşırdı. Dolayısıyla da onlardan ter kokusu çıkardı.

Bir defasında Resulullah (s.a.v.) benim yanımdayken ona bunlardan bir adam geldi. Resulullah (s.a.v.) onun bu halini görünce ona:

“Keşke siz bugününüz için temizlenmiş olsaydınız ne iyi olurdu!” buyurdu.” [1075]

761- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

“İnsanlar iş güç sahibiydiler. Dolayısıyla da onların yeterli zamanları olmayabiliyordu. Bu sebeple de kirli paslı iş elbiseleriyle Cuma namaz günü mescide geldiklerinde kötü koktukları olurdu. Bunun için onlara:

“Keşke Cuma günü yikansaydınız/boy abdesti alsaydınız ne iyi olurdu” denilirdi.” [1076]

Açıklama:

Asr-ı Saadette kendi işlerinde çalışan sahabiler, Cuma günü namaza geldiklerinde, üzerlerinde ter kokusu olurdu. Bu durum, cemaati rahatsız ederdi. Bundan dolayı onlara, “Keşke yıkansanız ne iyi olurdu” denilmiştir. Bu da, sahabilerin yıkanmayı emir telakki etmeyip temenni suretinde bir tavsiye olduğundandır.

2- Cuma Günü Koku Sürünmek Ve Misvak Kullanmak

762- Ebu Saîd el-Hudrî (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Resulullah (s.a.v.) Cuma günü yıkanmak/boy abdesti almak ve misvak kullanmak her ihtilam olan kimseye gereklidir. Bulabildiği kadarıyla koku da sürünür.” [1077]

763- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Her yedi günde bir boy abdesti alıp başını ve bedenini yıkamak, her müslüman üzerinde Allah'ın bir hakkıdır.”[1078]

764- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Kim Cuma günü cünüp guslü gibi yıkanır, sonra Cuma namazına giderse, bir deve sadaka vermiş gibi sevaba nail olur. ikinci saatte giderse bir sığır sadaka vermiş gibi sevaba nail olur. Üçüncü saatte giderse boynuzlu bir koç sadaka vermiş gibi sevaba nail olur. Dördüncü saatte

giderse bir tavuk sadaka vermiş gibi sevaba nail olur. Beşinci saatte giderse bir yumurta sadaka vermiş gibi sevaba nail olur. İmam minbere çıktığında melekler hutbeyi dinlemeye gelirler.”[1079]

Açıklama: Cumhur, burada geçen “Saat” kelimelerini, “Zaman” manasında yorumlamışlardır. Ancak bu saatlerin ne zamandan itibaren başlayacağı hususunda görüş ayrılıkları vardır.

Râfiî'ye göre, burada geçen “Saat” kelimesinden maksat; gece ve gündüzün zaman dilimleri olan saatler değil, dereceleri tertibe koymak ve önce gelenlerin, sonra gelenlerden daha çok fazilete nail olduklarını bildirmektedir.

3- Cuma Günü Hutbe Sırasında Hiçbir Şey Konuşmamak

765- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Cuma günü imam hutbe okurken, yanındaki arkadaşına: “Sus!” dersen boş yere konuşmuş olursun.” [1080]

Açıklama:

İmam hutbedeyken, yanındakine “Sus” diyen kimsenin, Cumanın faziletinden mahrum olacağı söylendiği gibi, Cumanın değerini de eksiltmiş olacağı söylenmiştir.

Cuma günü hutbe verilirken susmak, boş şeyleri terk etmek gerekmektedir. Boş ve gereksiz şeyleri yapma yerine hutbeyi dinlemek ve hutbe üzerinde düşünmek lazımdır.

4- Cuma Günü Duanın Kabul Edildiği Zaman

766- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

"Resulullah (s.a.v.) Cuma gününü anıp:

"Bugün de öyle bir saat/süre vardır ki, eğer müslüman bir kul namaz kılarken o zamana rastlar da Allah'tan bir şey isterse Allah o kimseye dilediğini mutlaka verir' buyurup bu zamanın kısa olduğunu eliyle işaret ederek gösterdi." [1081]

767- Ebu Bürde b. Ebi Musa el-Eş'ari'den rivayet edilmiştir: "Abdullah İbn Ömer, bana:

"Baban Ebu Musa'nın Cuma saati hakkında Resulullah (s.a.v.)'den hadis rivayet ettiğini işittin mi?" diye sordu. Ben de:

"Evet! Babamı şöyle derken işittim: Resulullah (s.a.v.)'i:

"İcabet saati, imamın minber üzerinde oturması ile Cuma namazının eda edilmesi arasındaki zamandadır" buyururken işittim" dedi." [1082]

Açıklama:

Hadiste, Cuma günündeki dualann kabul edildiği vaktin imamın hutbe okumak için minbere çıkıp oturması ile namazın bitimi arasındaki vakit

olduğu belirtilmektedir.

Konuyla ilgili başka rivayetlerin olması, alimlerin bu konuda görüş ayrılığına düşmesine sebep olmuştur. Bazıları, bu konudaki görüşleri kırk ikiye kadar çıkarmaktadır. Bunlardan bazıları şunlardır:

1- İmam Ahmed ile Hâkim'in, Ebu Saîd el-Hudrî'den rivayet ettikleri bir hadise göre; Yüce Allah, Kadir gecesini gizlediği gibi, bu vakti de tüm gün içerisinde gizlemiştir.Bu vaktin gizlenmesi, Cuma günü müminlerin ibadet, dua ve Allah'ı anmalarını teşvik etmek içindir.

2- Duaların kabul edilme saati, Cuma günü içerisinde değişik vakitlerdedir. Belli bir vakitte değildir.

3- Fecr ile güneşin doğması ve ikindi ile güneşin batması arasındadır.

4- Zevalden güneşin batmasına kadar ki zamandır.

5- Cuma ezanı ile namazın bitimi arasındadır.

6- iki hutbe arasındaki oturuş anıdır.

5- Cuma Gününün Fazileti

768- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Üzerine güneş doğan her hayırlı gün, Cuma günüdür. Çünkü Adem, o gün yaratıldı, o gün cennete konuldu ve o gün cennetten çıkarıldı. Kıyamet de ancak Cuma günü kopacaktır.” [1083]

Açıklama:

Cum'a gününün faziletini dile getiren hadislerde kullanılan üstünlük ifâdeleri farklı olmakla birlikte, hepsi de hemen hemen aynı mânayı vurgulamaktadır. Birinde "*Günlerinizin en faziletlilerinden*" buyurularken, bir başkasında "Günlerin efendisi ve faziletçe en büyüğü" tesbiti yapılmaktadır. Hatta cum'anın, kurban ve ramazan bayramı günlerinden de üstün olduğu belirtilmektedir. Onun, "Fakirlerin haca" demek olduğu, "Allah katında nafile hacdan daha sevimli" olduğu da diğer hadislerdeki tespitlerdendir.

Hadisimize baktığımız zaman cuma gününün hayırlılık sebebi olarak Hazreti Adem'in o gün yaratılması, o gün cennete konması, o gün cennetten çıkarılması ve kıyametin o gün kopacağı sayılmaktadır. Bunlardan ilk ikisini anlamakta bir güçlük olmasa gerektir. Zira insanoğlunun yaratılışı ve cennete konulması, hayırlılık olarak yeterlidir. Fakat cennetten çıkarılmanın ve kıyametin kopmasının, cum'anm hayırlılığındaki yeri, pek öyle kolayca anlaşılabilir gibi değildir. Aynca hadisin diğer rivayetlerinde Hz. Adem'in tevbesinin Cum'a günü kabul edildiği vevdualarınkabul edildiği an demek olan icabet saati'nin de cum'a gününde bulunduğu sayılmaktadır.

Hadis sarihleri, cennetten çıkarılıp yeryüzüne indirilmekte, insanın halifelik vasfının ortaya çıkması; Hz. Adem'e ve çocuklarına ilâhî kitaplann İndirilmesi sonucunu görerek, fazilet ve hayırlılığı burada bulmaktadırlar. Cennetten ihraç, insanoğlunu zelil kılmak için değil, kemâl yollannı ona açmak içindir. Onun da günü cum'adır. Ayrıca şunu da söylemek mümkündür. Cum'a gününde işlenecek bir cürüm, yüksek mertebelerden kovulmaya vesile olacak kadar büyük bir cürümdür. Bu suretle de bu günün kudsiyetine ve faziletine riâyet etmek gerektiğine dikkat çekilmiş olmaktadır.

Hadiste sayılan işleri, o günün faziletini gösteren deliller olarak değil, o günde olmuş ve olacak olan büyük işlerin sayımı olarak anlamak gerektiği görüşü de bulunmaktadır. Ancak bu genel bir kabul görmemiştir.

Kıyametin cum'a günü kopacağının o günün hayırlılığına delil olması ise, olgun insanların kendileri için hazırlanmış ilâhî nimetlere kavuşmaları yönüyle yorumlanmıştır.

İnsanoğlunun ve kâinatın hayatını ilgilendiren en büyük olayların sahnesi olan cum'a günü, müslümanların haftalık ibâdet ve zikir günü olarak beliden misse, bunun şükrünü yerine getirmek ve kıymetini bilmek gerekir. Hazreti Peygamber, daha önceki ümmetlere de aslında bu gününün ibâdet ve zikir günü olarak verildiğini ancak onların buna riâyet etmediklerini, başka başka günleri benimsediklerini bildirmiş ve bu durumun, ümmet-i Muham-med'in en sonra dünyaya gelmiş olmasına rağmen, kıyamet günü en başta olacağını gösterdiğini açıklamış, sonunda da,

“Yahudilerin ibâdet günü yarın (=Cumartesi), Hristiyanlarınki de öbür (=Pazar) günüdür” buyurmuştur.

Hadisimizden ilk çıkarabileceğimiz sonuç; ibâdet ve zikrin daha yoğun olduğu günlerin mü'minler için daha “Hayırlı” olduğudur.” [1084]

6- Bu Ümmetin, Cuma Gününe Hidayet Buyurulması

769- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Bizler ümmetler içerisinde en son gelenleriz. Fakat kıyamet gününde herkesi geçenler de biz olacağız. Şu kadar var ki, her ümmete Kitap bizden

önce verilmiş, bize ise onlardan sonra verilmiştir. Sonra onlar, Allah'ın bize farz kıldığı haftanın şu bayram günü hakkında görüş ayrılığına düşmüşlerdir. Allah ise onunla ilgili bize yol gösterip bu günün Cuma olduğunu belirtti. Dolayısıyla diğer insanlar bugün hakkında bizim arkamızdan gelirler. Yahudilerin haftalık bayramı yarın cumartesi günü ve Hıristiyanların haftalık bayramı ise öbür gün Pazar günüdür.” [1085]

770- Ebu Hureyre (r.a) ile Huzeyfe (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır;

“Bizden önce geçen ümmetleri Allah Cuma'dan şaşırtmıştır. Bu sebeple yahudilerin günü Cumartesi, Hıristiyanların günü Pazar olmuştur. Sonra Allah bizi dünyaya getirmiş ve bize Cuma gününü bulmada yol göstermiştir. Dolayısıyla Cuma, Cumartesi ve Pazar günlerini ibadet için vermiştir. Kıyamet günü de onlar bizim arkamızdan geleceklerdir. Biz dünya halkının en sona kalanlarıyız, fakat kıyamet gününde en başta bulunanlar ve *bütün yaratıklardan önce kendilerine hüküm verilenleriz.”* [1086]

Açıklama:

Cum'a, bayram ve ramazan gibi müstesna günlere dikkat edecek olursak, her birinde diğer günlerden farklı ibâdet ve zikirler bulunduğunu görürüz. Yani bu günler kesinlikle günümüzde anlaşıldığı ya da anlaşılmak İstendiği gibi birer “Tatil günü” değil; birer “İbâdet ve zikir” günüdür.

Zaten dinimizde “Tatil günü” yoktur. Cum'a gününün hafta tatili olarak resmen kabulü, Tanzimat sonrası yıllara rastlanmaktadır. 1935'de kabul edilen Hafta Tatili Kanunu ile de bu uygulamadan vazgeçilmiş önce

Pazar daha sonra da cumartesi günü hafta tatili günleri olarak kabul edilmiş, haftalık iş ve mesaî günleri buna göre düzenlenmiş ve düzenlenmektedir. İşte bu alışkanlıkla müslümanların “Hafta tatili”, cum'a günü olduğu sanılmaktadır.

Cum'a, curn'a ibâdeti ve zikir günüdür. Diğer dinlerde olduğu gibi halkımızın deyimiyle, “Kitli Pazar”, “Kapalı cumartesi” uygulamasına benzer bir “ Cum'a tatili” yoktur. Sadece iç ezanının okunmasından cum'anm farzının bitimine kadar geçecek olan azamî yarım saatlik bir zaman kesiminde iş ve ticaret yasaklanmıştır. Bu süre, haftalık ibâdet ve zikir anıdır ve bütün müslümanlarca birlikte yerine getirilecek cum'a namazı ve hutbe saatidir.

Namazdan sonra, Allah'ın lütuf ve ihsanının tecellisi olan rızkı aramak maksadıyla yeryüzüne dağılmak, işinin basma dönmek herkesin tabiî hakkıdır. Ama işte hiç bir müslümâna ne kendisi ne de bir başkası haftada bu yanm saati çok görmemeli, onu bundan akkoymamalıdır. Çünkü bu ibâdeti küçümsemek ve terketmek kişiyi çok acı sonuçlara itecektir. “Köle, kadın, çocuk ve hasta olmayan nnislüman erkekler üzerine cumayı cemaatla kılmak farzdır” [1087] Bu sebeple “Mazeretsiz cumayı terkeden kişi, silinmez ve değişmez bir kitaba münafık diye kaydedili. Bu konudaki ihmal, Hz. Peygamberi;

“...Cum'aya gelmeyenlerin içinde bulundukları binaları yakasını geliyor” [1088] diye hiddetlendirmiştir.

Cum'anin haftalık ibâdet ve zikir günü olduğu, duaların kabul edildiği kısa bir süreden ibaret olan saatün hafife icabet saatî'nin cum'a gününde olduğundan da anlaşılmaktadır. Öte yandan dinimize göre bir farz, ancak kendisinden daha üstün bir farz için terkedebilir. Öğle namazı farzdır.

Cum'a günü cum'a namazı için terkedilmektedir. Bu da cum'a namazının, normal vakit namazlarından daha üstün olduğuna bir başka delildir. Ayrıca cum'a namazının mü'mine sağladığı faydayı Peygamber Efendimiz bir hadisinde şöylece belirtmiştir:

“Her kim abdestini güzelce aldıktan sonra cum'a namazına gelir ve imama yaklaşıp sesini çıkarmaz, hutbeyi dinlerse hem o cum'a ile diğer cum'a arasında hem de fazla olarak daha üç gün içinde işleyeceği günahları bağışlanır”

müslümanın şu ya da bu sebeple eda edemediği her cum'a ve her dinî görev, yüreğinde bir sızı: kendisini bundan alıkoyana karşı bir nefret yumağı oluşturur. Hatta bana öyle geliyor ki, anlamsızlığı ve isabetsizliği kesin olan cum'a kılınır mı kılınmaz mı münâkaşalarında dış müdâhalelere duyulan nefretin tesiri oldukça büyüktür.

Cum'a ibâdetini rahatlıkla yerine getirebilecek bir düzenleme yapılması halinde bütün gerginliklere, kurum ve kuruluşlardaki huzursuzluklara son verilmiş olacaktır. Bu da büyük çoğunluğu müslüman olan milletimize karşı gösterilecek anlayışla halledilecektir. Yoksa hâla birbirimize sıkıntı vermekten milletçe bıkmadık mı? Hangi medenî ülkede Hristİyanlar pazar ibâdetinden, hangi Yahûdî cumartesi ibâdet ve istirahatinden menedilmektedir? müslümanların kendi ülkelerinde cum'a ibâdetlerini serbestçe ve rahatça yapmaları onların hem insanî hem de dinî haklarıdır. Bunu anlamak için insan olmak yeter.

Zamanı İslâm ile donatmak, “En hayırlı gün” cum'ayı cum'a olarak yaşamak yaşayabilmekle başlayacak ya da güç kazanacaktır. [1089]

7- Cuma Günü Namaza Erken Gitmenin Fazileti

771- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Cuma günü olduğunda mescidin bütün kapılarında melekler bulunur. Bunlar, ilk gelen kimseleri yazarlar. İmam minbere oturduğu zaman sahifeleri dürüp hutbeyi dinlemek üzere içeri girerler. Mescide ilk gelen kimse, bir deve kurban etmiş gibi sevaba nail olur. Ondan sonra gelen kimse ise İnek kurban etmiş gibi sevaba nail olur. Ondan sonra gelen ise koç kurban etmiş gibi sevaba nail olur. Ondan sonra gelen ise tavuk kurban etmiş gibi sevaba nail olur. Ondan sonra gelen ise yumurta kurban etmiş gibi sevaba nail olur." [1090]

Açıklama:

Bu hadisin rivayetleri arasında ufak-tefek bazı farklılıklar göze çarpmaktadır. Bununla birlikte hepsinin ittifak ettiği manaya göre; cumaya gelenlerin alacakları sevaplar, geliş sırasına göre farklıdır. Hatip minbere çıkınca, melekler, bu yazma işini bırakıp okunacak hutbeyi dinlemek üzere minberin yanına gelirler. Artık bu vakitten sonra gelenler, söz konusu olan sevaplardan faydalanamazlar. Sadece Cuma namazına ait sevaplara nail olurlar.

Camiye erken gelenlere verilen sevapların farklı oluşu, gelenlerin; namaz kılmak, Kur'an okumak, teşbih çekmek gibi ibadetleri daha çok yapacakları içindir.

8- Hutbe Sırasında Susarak Dinleyen Kimsenin Fazileti

772- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Kim boy abdesti alıp Cuma namazına gelir ve kendisine takdir edilen namazı kılar, sonra imam hutbesini bitirinceye kadar dinler, sonra onunla birlikte Cuma namazını kılarsa, o kimsenin o Cuma ile öbür Cuma arasındaki günahları ile üç günlük fazla günahı bağışlanır." [1091]

9- Cuma Namazının, Güneş Tam Tepe Noktasından Batıya Doğru Kaydığında Kılınması

773- Câbir b. Abdullah (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

"Biz, Resulullah (s.a.v.)'le birlikte Cuma namazını kılar, sonra dönüp su taşıdığımız develeri dinlendirirdik."

Hadisin ravisi Hasan der ki:

Cafer'e: "Bu hangi saatte oluyordu?" diye sordum. O da:

"Güneşin tam tepe noktasından batıya doğru kayması vaktinde" diye cevap verdi." [1092]

774- Sehl (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

"Biz ancak Cuma namazından sonra öğle uykusuna yatardık ve öğle yemeğini yerdik.

Hadisin ravisi Hucr:

“Resulullah (s.a.v.) zamanında” ilavesini yaptı.” [1093]

Açıklama:

Hadis, Cuma namazının hiç geciktirilmeden ve öğle namazının vakti girer girmez hemen kılındığını ifade etmektedir.

Sahabiler, Cuma günleri Cuma namazına hazırlanmakla meşgul olduklan ve Cuma namazına erken gittikleri için öğle yemeğini ve İstirahatini cumadan sonraya bırakırlardı.

775-

Seleme İbnu'1-Ekva' (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Biz, Resulullah (s.a.v.)'le birlikte güneş tam tepe noktasından batıya doğru kaydığında Cuma namazını kılardık, sonra bölgeyi araştırıp geri dönerdik.” [1094]

Açıklama:

Hadis, Cuma namazından sonra cemaat dağıldığında duvarların gölgesinin az olduğundan oradan geçenin gölgeden istifade edemediğini belirtmektedir. Durum bu olunca, Cuma namazının, öğlenin ilk vaktinde eda edildiği ortaya çıkmış olmaktadır.

10- Cuma Namazından önce Ikı Hutbe Okunması Ve Bu iki Hutbe Sırasında Oturma

776- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.) Cuma günü ayakta hutbe okur, sonra oturur, sonra yine kalkardı. Tıpkı sizin bugün yaptığınız gibi.”

Açıklama:

Bu hadis, iki hutbe arasında oturmanın caiz olduğunu göstermektedir. Hanefilere göre birinci hutbe vacip, ikinci hutbe sünnettir. Hanefilerin ikinci hutbenin vacip olmayışına, bazı sahabilerin bunu terk ettiklerini delil olarak göstermişlerdir. Birinci hutbenin vacip oluşuna deiil, Cuma: 62/9'daki *“Allah'ın zikrine koşun”* ifadesidir. Buradaki “Zikir”den maksat, hutbedir.” [1095]

777- Câbir b. Semure (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.) ayakta hutbe okur, sonra oturur, sonra yine kalkıp hutbe okurdu. Buna göre kim sana Resulullah (s.a.v.)'in oturarak hutbe okuduğunu haber verirse muhakkak yalan söylemiştir. Vallahi, ben Resulullah (s.a.v.)'le birlikte iki binden fazla namaz kıldım.” [1096]

Açıklama:

Hadiste ayakta hutbe okumanın meşru olduğuna delildir. Yalnız ayakta hutbe okumanın hükmü hususunda görüş ayrılığı vardır. Cumhura göre hutbenin ayakta okunması farzdır. Bunlar, Hz. Peygamber (s.a.v.)'in hutbelerini ayakta okuduğu ile ilgili bu tür hadisleri görüşlerine delil olarak getirmişlerdir.

İmam Ahmed'den bir rivayete ve Hanefilere göre ise hutbenin ayakta okunması sünnettir. Bunlara göre, Hz. Peygamber (s.a.v.)'in ve Raşid Halifelerin ayakata hutbe okumaları, ayakta durmanın, farz yada vacip olmasını gerektirmez.

"Ben Resulullah (s.a.v.)'le birlikte iki binden fazla namaz kıldım" ifadesi; ya çokluktan kinayedir yada beş vakit namazı kastetmiştir. Çünkü cumanın kılınmasından Hz. Peygamber (s.a.v.)'in vefatına kadar değil ikibin, yarısı kadar bile Cuma namazı kılınmamıştır.

11- Yüce Allah'ın, *"Onlar Bir Ticaret Veya Eğlence Gördükleri Zaman Ona Doğru Koşuştular, Seni Ayakta Bıraktılar"* [1097] Ayeti Hakkında

778- Câbir b. Abdullah (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

"Peygamber (s.a.v.) Cuma günü ayakta hutve veriyordu. Bu sırada Şam'ddan bir kervan geldi. Derken cemaat, kervanın geldiğini duyunca Peygamber bırakıp) ona doğru yöneldiler. Öyle ki Peygamber'in yanında on iki kişiden başka hiç kimse kalmadı. Bunun üzerine Cum'a süresindeki

"Onlar, bir ticaret yada eğlence gördükleri zaman ona doğru koşuştular, seni ayakta bıraktılar" [1098]şeklindeki ayet indi. [1099]

Açıklama:

Bu olay, hadis rivayetlerinde Cabir bin Abdullah, İbn Abbas, Ebu Hureyre, Ebu Malik, Hasan Basrî, İbn Zeyd, Katade ve Mutakîl bin Hayyaridan şöyle nakledilmiştir:

“Bir Cuma namazı vaktinde, Şam'dan Medine'ye bir ticaret kafilesi gelir ve kafile mensupları, geldiklerinde şehirlilerin haberi olsun diye def ve davul çalmaya başlarlar. Tam bu esnada Hz. Peygamber (s.a.v.) hutbe irad etmektedir. Davulun sesini duyan cemaat sabırsızlanır ve 12 kişi dışında hepsi, kafilenin bulunduğu yere koşarlar”

Konuyla ilgili bütün rivayetler bir arada ele alındığında, geride kalanlardan isimleri bilinenler şunlardır: Hz. Ebu Bekir, Hz.Ömer, Hz. Osman, Hz. Ali, İbn Mes'ud, Ammar bin Yasir, Huzeyfe'nin kölesi Salim ve Cabir bin Abdullah.

Bu olay, hicretten kısa bir zaman sonra vuku bulmuştur. Bu dönem sahabenin sosyal eğitiminin henüz yeni başladığı bir dönemdi. Diğer yandan Mekke müşriklerinin ekonomik ambargo uygulaması nedeniyle, Medine'deki halk günlük ihtiyaçlarını karşılamada dahi zorluk çekiyordu. Hasan Basri, Medine'de o günlerde halkın neredeyse açlıktan ölecek bir hale geldiğini ve fiyatların çok yüksek olduğunu nakleder İbn Cerir. Hal böyleyken ticari bir kafile gelir ve herkesi “Namaz bitene kadar belki de her şey satılmış olur” şeklinde bir endişe kaplar. Bu endişe sebebiyle cemaat kafileye doğru koşarak gider.

Görüldüğü gibi eğitimin eksik, şartların güç olduğu bir zamanda ortaya çıkmış bir zaaf ve hata idi. Fakat bu insanların İslâm için yaptıkları fedakarlıkları, ibadet ve muamelatta hayatlarının nasıl değiştiğini ve takvanın timsali olduklarını gözönüne alan herhangi bir kimse onları, dünyayı ahirete tercih etmekle suçlamaya cesaret edemez. Bu itham sahipleri, esasında sahabeye buğzetmek hastalığına yakalanmışlardır. Ancak şurası kesin bir gerçektir ki; bu hadise sahabeye ta'n edenleri nasıl teyid etmiyorsa, sahabenin hiçbir şekilde hata yapmayacağını söyleyip, onları

göklere çıkaranları ve bu kimselerin “Sahabeden sadır olan bir hatanın zikredilmesi onları küçültmek demektir ve bu onların izzet ve kıymetlerinin müminlerin kalbinden silinmesine neden olur” biçiminde iddialarını da aynı şekilde nakzeder. Oysa bu her iki görüş de ayet ve hadislere ters düşmektedir.

Zira bu sahabiler ayet ve hadislerde Allah'tan mağfiret kazanmış ve O'nun indinde makbul kimseler olarak zikredilirler. ikinci görüş de aşırı bir tutumun sonucudur. Ve o da ayet ve hadislere dayanmaz. Çünkü çok sayıda sahabenin taşıdığı bir çok zaaf ve hatayı Kitab'ında bizzat Allah Teâlâ zikretmiştir.

Üstelik bu Kitab'ı Kur'an ümmet kıyamete kadar okuyacaktır. Ancak bununia birlikte sahabenin affedilmiş ve Allah katında yakınlık kazanmış kimseler oldukları da bildirilmiştir. Ayrıca bu zaaf ve hatalar sahabeden Ehli sünnet büyüklerine kadar ayrıntılı bir şekilde nakledilerek, tefsir ve hadis kitaplarında yer almıştır. Şimdi tüm bunlardan, Allah'ın bu hadiseleri sahabenin sevgisini kalblerimize sokmak ve aynı zamanda onların sevgisini kalplerimizden çıkarmak için zikrettiğinden bahsedebilir miyiz? Sahabenin, tabiunun, müfessir ve muhaddislerin bu hadiseyi tüm aynntılarıyla zikretmelerinin nedeni, acaba onlann bu şer'i ilkeden haberleri olmaması mıydı? Ayrıca bu sureyi okuyan ve tefsirini mütealâ eden kimselerin kalbinde sahabe sevgisi azalmış mıdır? Şayet bu sorulara, olumsuz cevap veriliyorsa -ki kesinlikle olumsuzdur- o takdirde sahabeye hürmet adına, bazı kimselerin yaptıkları yersiz müdafa ve gösterdikleri aşırı tutum hiç de akıllıca değildir.

Ayrıca onlar da, bu dünyada doğmuş insanlardır. Onlara sahip oldukları bu seçkin özellikleri, Hz. Peygamberin (s.a) eğitimi vermiştir. Bu

eğitim yıllarca ve tedricen (aşama-aşama) devam etmiştir. Bu eğitimin üslub ve metodunun, Kur'an ve sünnette şöyle olduğunu görmekteyiz: Toplumda ne zaman bir zaaf ortaya çıkmışsa hemen Allah ve Rasulü o zaafa toplumun dikkatini çekmiş ve tedrici bir eğitim programıyla sözkonusu zaaf ortadan kaldırılmıştır. Aynı metodu Cuma namazı esnasında meydana gelen hadisede görüyoruz. “Öyle ki bir ticaret kafilesinin gelmesi üzerine bu hadise vuku bulur ve Allah Teâlâ Cuma suresinin bir bölümünü (9-11) inzal ederek, sahabeyi ikaz eder. Bu ayetler vasıtasıyla, onlara Cuma namazının kuralları öğretilir. Bunun yanısıra, Hz, Peygamber (s.a.v.) de hutbelerinde peşisıra Cuma namazının farziyetİni ve önemini müslümanların zihinlerine yerleştirir.”

Bu şekilde öğretilen Cuma namazının kurallan ile ilgili ayrıntılar hadisler vasıtasıyla bize kadar ulaşmıştır.

Ayrıca sahabenin yaptığı hatanın mahiyeti hemen anlaşılmaktadır. Şayet onlann imanları -maazallah- eksik olsaydı, yahut bile bile dünyayı ahirete tercih etselerdi, elbette o zaman Allah'ın onlara hiddeti ve tenkid biçimi daha farklı olurdu. Ancak burada sahabiler iman eksikliğinden değil, eğitim eksikliğinden dolayı zaaf gösterdikleri için, kullanılan üslup da bu bakımdan öğreticidir. Nitekim ayetlerde Cuma namazının kuralları öğretilmiş ve ders verir bir üslup ile şöyle buyurulmuştur:

“Cuma hutbesini dinlemek ve namazı kılmak, eğlenceden de, kazanacağınız kârdan da hayırlıdır!” [1100]

779- Ka'b b. Ucre (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Ka'b, mescide girmişti. Abdurrahman b. Ümmü'I-Hakem oturduğu yerden hutbe okuyordu. Ka'b:

“Şu kötü herife bakın! Oturduğu yerden hutbe okuyor. Halbuki yüce Allah,

“Onlar, bir ticaret yada eğlence gördükleri zaman ona doğru koşuştular, seni ayakta bıraktılar” [1101] buyurmaktadır. [1102]

12- Cuma Namazını Terk Eden Kimselerin Uğrayacağı Ceza

780- Abdullah İbn Ömer (r.a) ile Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Bu ikisi, Resulullah (s.a.v.)'i minberinin basamakları üzerinde şöyle buyururken işitmişlerdir:

“Bazı kimseler, ya Cuma namazını terk etmekten vazgeçerler yada Allah onların kalplerine mühür vurur, sonra da muhakkak gafillerden olurlar.” [1103]

Açıklama:

Kurtubî'ye göre, kalbi mühürlemekten maksat; Allah'ın sözkonusu kimselerin kalplerinde yaratacağı cehalet, kasvet ve cefadır.

Hadis, £uma namazının önemini vurgulamakta ve Cuma namazı kılmaya teşvik etmektedir.

13- Cuma Namazını Ve Hutbeyi Kısa Tutma

781- Câbir b. Semure (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Ben, Resulullah (s.a.v.)'îe birlikte namaz kılardım. Onun namazı ve hutbesi, orta düzeyde idi.” [1104]

782- Câbir b. Abdullah (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.) hutbe okuduğunda gözleri kızarır, sesi yükselir ve hiddeti artardı. Hatta bir orduyu tehdit etme mahiyetinde: “Düşman akşama-sabah size baskın yapacak” diyen ordu komutanı gibi olur ve şehâdet parmağı ile orta parmağını yan yana getirerek:

“Ben kıyamete şunların bir birine olan yakınlığı gibi yakın bir zamanda gönderildim” der ve sözüne şöyle devam ederdi:

“Bundan sonra bilginiz ola ki; sözün en hayırlısı, Allah'ın kitabıdır. Yolların en doğrusu da, Muhammed'in yoludur. İşlerin en kötüsü, sonradan çıkarılanlarıdır. Her bidat dalâlettir” buyurur, sonra da:

“Ben her mümine kendi nefsinden ileriyim. Bir kimse ölürken mal bırakırsa o mal onun yakınlarına aittir. Fakat borç veya çoluk-çocuk bırakırsa bana âit ve benim üzerimedir” buyururdu.”

Açıklama: Bir rivayette ise şu ifade yer almaktadır: “Peygamber (s.a.v.)'in Cuma günkü hutbesi şöyleydi:

“ilk önce) Allah'a hamd eder, övgüde bulunur, sonra da bunun ardından sesi yükseltmiş olarak konuşurdu.” [1105]

“Sözün en hayırlısı, Allah'ın kitabıdır. Yolların en doğrusu da, Muhammed'in yoludur” sözü hakkında Lütfü Çakan şunları söylemektedir;

“müslümanların temel düşünce yapısını, Kitab ve Sünnet'e bakışını tesbit eden hadisimiz, özündeki öneme münâsip bir söyleyiş güzelliğine de

sahip bulunmaktadır: “Sözlerin en güzeli Allah’ın kelâmı; yolların en doğrusu, Muhammed'in yoludur.”

Fesahat ve belagat yönünden tüm incelikleri en üst seviyede ihtiva ettiği, ya pek açık şekilde veya işaret yoluyla her şeyi açıkladığı için sözlerin en güzeli, en hayırlısı ve en doğrusu Allah'ın kelâmı, Kur'an-ı Kerim'dir. Nitekim *“Sana bu kitabı, her şeyi açıklayan ve müslütnanlara yol gösterici, rahmet ve müjde olarak indirdik”* [1106]

buyurulmuştur. Bu “Her şey”, din ve dünya işlerinden açıklanmasına ihtiyaç duyulacak itikadı, amelî, siyasî, iktisadî, içtimaî ve ahlâkî her konudur. Bütün bu konulan açıklamakta, üslûb ve muhteva olarak Allah'ın kelâmı hiç şüphesiz, sözlerin en güzeli ve en mükemmelidir.

Hadisimizin ihtiva ettiği lafız farklılıkları sanki bir anlamda, Allah kelâmının erişilmez güzelliğinin değişik yönlerini göstermektedir. Verdiği haberler ve işaret ettiği gerçeklerin doğruluğu açısından en doğru asdak [1107] koyduğu kaidelerle inananların dünya ve âhiret hayatları ve iki cihan mutluluklarını temin bakımından en hayırlı hayr olan Allah kelâmı, söyleyiş olarak edebî açıdan da en güzeldir. Öylesine güzel ve farklıdır ki, bu konuda bir hadîs-i şerifte şöyle buyurulmuştur:

“Allah kelâmının öteki sözlere üstünlüğü; Allah'ın yarattıklarına üstünlüğü gibidir” [1108]

Aslında bu niteliği kendisine bizzat Kur'an vermiştir:

“Allah, âyetleri birbirine benzeyen ve yer yer tekrar eden Kur anı sözlerin en güzeli olarak indirmiştir.” [1109]

Böylesine güzel, doğru ve hayırlı olan söze itibar etmek, onu benimsemek, yaşamak ve gelecek nesillere benimsetmek, hem en üstün iş, hem de en büyük mutluluktur. Nitekim bir hadîs-i şerifte Sevgili

Peygamberimiz, *“Allah, milletleri bu kitap ile yüceltir veya alçaltır.”* [1110] buyurmuş; bu en güzel kelâmın toplumların hayatındaki yerini en açık şekilde duyurmuştur. Bir başka hadislerinde de;

“Sizin en hayırlınız Kur'an'ı öğrenen ve öğretenlerinizdir” [1111] buyurmak suretiyle Kur'an eğitim ve öğretiminin önemine işaret etmişlerdir.

Tebliğ ve telkinde de en etkili yol, Kur'an okumak yani sözlerin en güzeliyle insanlara hitap etmektir. Kur'an âyetleriyte veya âyetlerden iktibaslarla zenginleştirilmemiş sözler, sohbetler, yazılar, kitaplar, nutuklar, hutbeler ve va'azlar asla müessir olamaz, kalpleri yumuşatamaz.

Hadisimizdeki yol ve gidişat anlamına gelen hedy kelimesi delâlet ve irşat etmek anlamına hüdâ kelimesiyle de rivayet edilmiştir. Her iki şekle göre mâna şöyle olmaktadır:

a- Yolların en doğrusu en güzeli, Muhammed'in yoludur.

b- Hidâyet ve irşadın en güzeli, en doğrusu, Muhammed'in irşadıdır.

Bu iki mânadan, yolların en güzeli, Hz Muhammed'in sünneti ve İslâm olduğu anlaşılmaktadır. Zira onun yolu, sünneti; onun irşâd ve tebliği İslâm'dır.

Hadisin bu kısmında yer alan, yolların en üstünü (efdalu'1-hedy) ve yolların en hayırlısı (hayrul-hedy) kayıtları, Hz. Peygamber'in yol ve irşadının en güzel ve en doğru oluşunu ahsen ve asdak, iki ayrı yönden açıklamaktadır.

Hayatı, Kur'an lisanıyla, inananlara “En güzel örnek” olarak tanıtılmış olan Hz. Peygamber'in yaşayış tarzı, elbette yolların en güzelidir. Binâenaleyh, bu güzellikler manzumesine yabancı bütün anlayış ve uygulamalar, birer yozlaşma ve sapıklık sebebi ve birer “Bid”aftir. “İşlerin en zararlısı ve şerlisi” de işte bu sebeple, bid'atlerdir.

İslâmî anlayış ve yaşayışın prensipleri, sözlerin en güzeli Kur'an-ı Kerim ile en güzel şekilde; uygulama şekilleri de yolların en doğrusu Hz. Peygamber'in irşâd ve örnek hayatı ile en güzel ve mükemmel biçimde ortaya konulmuş bulunmaktadır. Bu sebeple, bu güzelliklere ters düşecek hiç bir söz, fikir ve uygulama, asla iltifata lâyık değildir; aldatıcıdır, saptırıcıdır. Mutlak surette böylesi yabancı unsurlara karşı tam bir uyanıklık içinde olunmalıdır. Söz, Allah'ın sözü; Hz. Muhammed (s.a.v.)'in izidir. [1112]

783- Câbir b. Abdullah (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.) cemaate hutbe okurken ilk önce Allah'a hamd eder, layık olduğu şekliyle O'na övgüde bulunur, sonra da:

“Men vehdihillâhu felâ mudille lehu ve men vudlil felâ hâdiye lehu ve hayru'l-hadîsi kitâbu'llâhi” Allah bir kimseye hidayet verirse onu saptıracak yoktur. Allah'ın saptırdığına da hidayet verecek yoktur. Sözün en hayrlısı, Allah'ın Kitabıdır” derdi.” [1113]

784- Abdullah İbn Abbâs (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Dımâd Mekke'ye gelmişti. O, Ezd-i Şenûe kabilesinden olup delilere nefes ederdi. Mekkelilerden bazı akılsızların: “Muhammed delidir”dediklerini işitmişti. Bunun üzerine kendi kendine: “Şu zâtı bir görsem! Belki Allah ona benim elimde şifâ nasıp eder” dedi. Sonra bir gün Resulullah'a rastlayıp ona:

“Ey Muhammed! Ben delilere okurum. Hem Allah, benim elimde dilediğine şifâ ihsan eder.Okumamnstermisin?” dedi. Resulullah (s.a.v.):

“Inne'l-hamde li'ilâh, nahmeduhu ve nesteînuhu, men yehdihi'hâhu felâ mudille leh ve men yudlil felâ hâdive leh, ve eşhedu en lâ ilahe illâllâhu vahdehu lâ şerike leh ve enne Muhammeden abduhu ve Resuluh. Amma ba'du” Şüphesiz ki hamd, Allaha mahsustur. Biz O'na hamdeder, O'ndan yardım dileriz. Allah, her kime hidâyet verirse artık onu şaşırtacak hiçkimse yoktur. Kimi de şaşırtırsa onu da hidâyete erdirecek yoktur. Ben, Allahdan başka ilâh olmadığına, bir Allah olup ortağı bulunmadığına, Muhammed'in de onun kulu ve resulü olduğuna şehâdet ederim.” Bundan sonra diyerek söze başladı. Dımâd:

“Şu sözlerini bana bir daha tekrarla!” dedi. Resulullah (s.a.v.) bu sözleri ona üç defa tekrarladı. Bunun üzerine Dımâd:

“Doğrusu ben kâhinlerin sözlerini de, sihirbazların sözlerini de, şâirlerin sözlerini de dinledim. Fakat senin şu sözlerin gibi hiç bir söz işitmedim. Bunlar, gerçekten denizin dibine vardı. Ver elini sana İslâmiyet üzerine biat edeyim!” diyerek ona biat etti. Resulullah (s.a.v.):

“Bu biat, kavmin için de olsun mu?” buyurdu. Dımâd:

“Evet. kavmim adına da olsun” dedi.

Derken Resulullah (s.a.v.) bir tarafa askeri bir birlik gönderdi. Bunlar, Dımâd'ın kavmine uğramışlardı. Askeri birliği komutanı, askerlerine:

“Bunlardan bir şey aldınız mı?” diye sordu. Oradakilerden biri:

“Ben onlardan bir matara/temizlik kabı aldım” dedi. Komutan:

“Onu sahibine iade edin. Çünkü bunlar Dımâd'ın kavmidir” dedi.” [1114]

Açıklama:

Resulullah (s.a.v.), gerek Cuma hutbelerinde ve gerekse askerî, siyasî, toplumsal, eğitim ve diğer herhangi bir sebeple olursa olsun yaptığı bütün hitabelerinde söze Allah'a hamd ve. sena ile başlardı. Çoğunlukla hamd ve senadan sonra şehadet kelimelerini de söylerdi. Bunu takiben “Amma ba'du” hitabıyla giriş konuşmasını bitirir, bundan sonra maksadı olan konuşmayı yapardı. Konuşması; gayet açık, özlü ve sade olurdu. Çoğunlukla konuşmasının içeriğini Kur'an ayetleri oluştururdu. Resulullah (s.a.v.)'in hemen hemen bütün konuşmalarının giriş kısmı hep bu tarzda hamd ve sena olduğunu gösteren sadece Buharî'de otuz kadar hadis vardır. Hatta Kettânî, “Mütevatir Hadisler”de bunun mütevatîr olduğunu belirtmektedir.” [1115]

Bu, en makul ve en güzei ve en eskimez bir hitabet şeklidir. Çünkü Kur'an “El-hamdu” ile başlıyor, namaz “El-Hamdu” ile başlıyor, Resulullah (s.a.v.)'in bunca hitabeleri de hep “El-Hamdu” ile başlıyor. Konuşmaya, konuşma nimetini İhsan eden Allah'a hamd ile başlamak; ne kadar ma'kul ve ne derece yakışan bir hitabet tarzı olduğu böyle anlaşılmak olmaktadır. [1116]

785- Ebu Vâil'den rivayet edilmiştir:

“Ammâr bize hutbe okudu. Fakat hutbeyi, kısa ve açık bir şekilde okudu. Minberden inince ona:

“Ey Ebui-Yekzân! Gerçekten kısa ve açık bir hutbe okudun. Biraz daha uzatsan iyi olurdu” dedik. Bunun üzerine Ammâr:

“Ben Resulullah (s.a.v.)'i:

“Şüphesiz ki kişinin namazı uzun, hutbeyi kısa tutması, kavrayışlı olduğunun alametidir. Dolayısıyla siz namazı uzun tutun, fakat hutbeyi kısa

kesin. Doğrusu beyanda sihir vardır” buyururken işittim” dedi. [1117]

786- Adiyy b. Hatim (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Bir adam, Peygamber (s.a.v.)'in yanında hutbe okuyup:

“Kim Allah'a ve Resulüne itaat ederse doğru yolu bulmuş olur. Kim de onlara isyan ederse sapmış olur” dedi. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurdu:

“Sen ne kötü bir hatibsin! “Onlara” diyeceğine “Allah'a ve Resulüne” isyan ederse sapmıştır” de”. [1118]

787- Ya'lâ (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Ya'lâ, Peygamber (s.a.v.)'i, minberde

“Ve nâdev, yâ Mâliku” “Cehennemlikler: “Ey Mâlik” diye seslendiler” [1119] ayetini okurken işitmistir.[1120]

788- Amre (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

“Ben, Kâf suresini Cuma günü Resulullah (s.a.v.)'in ağzından belledim. Onu her Cuma günü halka hutbe verirken minberde okurdu.” [1121]

789- Umâre b. Rueybe (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Umâre, Bişr b. Mervârı'ı minberde elîerini kaldırırken görüp:

“Allah bu ellerin cezasını versin! Doğrusu ben Resulullah (s.a.v.)'i dua ederken gördüm. Elini şu kadarcıktan fazla kaldırmıyordu deyip şehadet parmağıyla ne kadar kaldırdığına işaret etti.” [1122]

14- İmam Hutbe Okurken Tahiyyatu'l-Mescid Namazı' Kılma

790- Câbir b. Abdullah (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Peygamber (s.a.v.) bir Cuma günü (minberde) hutbe okurken bir adam çıkageidi. Peygamber (s.a.v.), ona:

“Ey filanca kimse! Namaz kıldın mı?” diye sordu. O kişi:

“Hayır” diye cevap verdi. Peygamber (s.a.v.):

“Öyleyse kalk, namaz kıl!” buyurdu. [1123]

791- Câbir b. Abdullah (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Peygamber (s.a.v.) hutbe okurken:

“Sizden birisi, imam Cuma günü minbere çıktıktan sonra mescide gelirse iki rekat namaz kılsın!” buyurdu. [1124]

Açıklama:

Bu iki hadis; imam hutbe okurken camiye gelen bir kimsenin iki rekat tahiyyetü'l-mescid (=mescidi selamlama) namazı kılması; Şâfiîlerde göre müstehab, Hanefilerde ise esah olan görüşe göre tahrimen mekruhtur.

Hanefilerin bu konudaki delilleri şu şekildedir:

1- Süleyk'in camiye gelmesi, Hz. Peygamber (s.a.v.)'in hutbeye başlamasından öncedir. Çünkü Nesâî, Süleyk Hadisi için özel bir bab açmış ve bu babı, “Hutbeden önce namaz” diye isimlendirmiştir. Sonra da Ebu Zübeyr yoluyla Câbir'den şu hadisi nakletmiştir; “Resulullah (s.a.v.) Süleyk el-Gatafânî çıka gelmişti. Süleyk, (hiçbir) namaz kılmadan yere oturdu. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.), ona:

“iki rekat namaz kıldın mı?” diye sordu. Süleyk:

“Hayır!” diye cevap verdi. Resulullah (s.a.v.):

“Kalk, iki rekat namaz kıl” buyurdu.”

Yine bu hadisi, Müslim'de, Cum'a 58 (875)'da rivayet etmiştir.

2- Süleyk mescide geldiğinde üstü başı yırtıktı. Resulullah (s.a.v.), onun bu halini görsünler de yardım etsinler diye cemaate göstermek için onun namaz kılmasını emretmişti. Dolayısıyla bu olay, genel bir durum olmayıp özel bir durumdur.

3- Bu olay, namazda konuşmanın caiz olması nesh edilmeden önce meydana gelmiştir. Namazda konuşma nesh edilince, hutbe esnasında konuşma da nesh edilmiştir. Çünkü hutbe, Cuma namazının yarısı yada şartıdır.

Tahavî (ö. 321/933) der ki:

“Cuma günü imam hutbe okurken yanmdakine “Sus” diyen kimsenin boş laf ettiğine dair Resulullah (s.a.v.)'den gelen rivayetler tevatür derecesine ulaşmıştır. İnsanın, yanındakine “Sus” demesi, boş laf olunca, imamın cemaate, “Kalk, namaz kıl” demesi de aynı şekilde boş laf olur. Bu da gösteriyor ki, Resulullah (s.a.v.)'in, Süleyk'e: *“Namaz kıl”* buyurduğu olay, hutbe anında konuşma yasaklanmadan önce olmuştur. O zaman ki hüküm ile konuşmanın boş laf olduğu zamanki hüküm birbirine muhaliftir.” [1125]

15- Hutbe Sırasında Birisine Bir Şey Öğretme

792- Ebu Rifâa (r.a)'tan rivayet edilmiştir;

“Hutbe okurken Peygamber (s.a.v.)'in yanına varmıştım. Ona:

“Ey Allah'ın resulü! Yabancı bir kimse. Gelmiş, dinini soruyor, dininin ne olduğunu bilmiyor” dedim. Bunun üzerine Resuîullah (s.a.v.), bana döndü ve hutbesini bırakarak ta yanıma kadar geldi. Ona bir sandalye getirildi. Sandelyenin ayağının demirden olduğunu zannediyorum. Resuîullah (s.a.v.), bu sandalyenin üzerine oturdu. Sonra da Allah'ın kendisine öğrettiği bilgilerden bana da öğretmeye başladı. Sonra tekrar hutbesine dönerek onu sonuna kadar tamamladı.” [1126]

Açıklama:

Nevevî'ye göre; bu hutbenin, cuma hutbesinden başka herhangi bir emir hutbesi olması ihtimali var. Bunun için bu uzun öğretme arasıyla, hutbeyi kesmiş olabilir. Yine bunun bir cuma hutbesi olması ve öğretimi yaptıktan sonra yeniden başlamış olması da muhtemeldir. Yada belki de bu sırada çok uzun bir ara vermemiştir. Veya Resuîullah (s.a.v.)in bu yabancı, ğarîb kişiye söylediği sözler belki de hutbeyle alâkalı olup bu sebepten hutbenin devamı gibi olmuş olabilir. Bu halde hutbe esnasında yürümek zarar vermez. [1127]

Her ne halde olunursa olunsun hakkı öğrenip öğretmek İslâm'ın en önde gelen bir hedefidir. Bunu her fırsatta uygulayıp gerçekleştirmek, Hz. Peygamber (s.a.v.)'in devamlı bir tutumu ve sünneti olmuştur.

16- Ccma Namazında Okunacak Sureler

793- İbn Ebi Râfi'den rivayet edilmiştir:

Medine valisi olan Mervan, Ebu Hureyre'yi kendi yerine bırakarak Mekke'ye gitti. Bu nedenle de bize cumayı Ebu Hureyre kıldırmıştt. ilk rekatta Cuma suresini okuduktan sonra, son rekatta Munafîkun suresini okumuştu. Namazı bitirdikten sonra, Ebu Hureyre'ye yetişip ona:

“Gerçekten de seni Ali b. Ebi Tâlib'in Kufe'de iken okuduğu iki sureyi okudun” dedim. Ebu Kureyre:

“Çünkü ben, Resulullah (s.a.v.)'i Cuma günü bu sureleri okurken işittim” dedi.[1128]

794- Nu'mân b. Beşîr (r.a)'tan rivayet edilmiştir;

“Resulullah (s.a.v.) Ramazan ile Kurban bayram namazlarında ve Cuma namazında, “A'Iâ” suresi ile “Gâşiye” surelerini okurdu. Bayram ile Cuma aynı güne rastlarsa bu sureleri her iki namazda da okurdu.[1129]

17- Cuma Günü Okunacak Sureler

795- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Peygamber (s.a.v.) Cuma günü sabah namazının birinci rekatında “Secde” suresi ve ikinci rekatında ise “İnşân” suresini okurdu.” [1130]

18- Cumanın Farzından Sonra Kılınan Namaz

796- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Sizden birisi Cuma namazı(nın farzı)m kıldığında arkasından dört rekat daha namaz kılsın." [1131]

797- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

"Peygamber (s.a.v.) Cuma namazının farzından sonra iki rekat namaz kılardı."[1132]

Açıklama:

791 nolu hadis Cumadan sonra iki, 790 nolu hadis ise Cumadan sonra dört rekat namaz kıldığını göstermektedir. Bu, cumadan sonraki sünnetin en azı iki, en çoğu dört rekat diyen Hanbelilerin mezhebine esas olmuştur. Ama daha çok sünnetin altı rekât olduğunu söyleyenlere de delildir.

Şâfiîler bu namazın en az iki, en fazla dört rekat olduğunu söylerler. Hanefîlere göre, dört rekât tek selâmla eda edilir.

Bu konudaki hadisler, Cumadan sonra kılınan sünnetin iki, dört veya altı rekat oluşuna delâlet yönünden ihtilâf arz etmektedir.

Cuma namazı ile ilgili hadisler burada sona ermiştir. Bundan sonra bayram namazına ait olan hadis-i şerifler gelecektir.

8- SALATU'L-IYDEYN (=BAYRAM NAMAZLARI) BÖLÜMÜ

İd:

Bayram demektir. Bu kelime, “Avdet” kelimesinden alınmıştır. Avdet ise dönmek demektir. Bayramlara “İd” denilmesinin sebebi, bazı alimlere göre; her sene tekerrür ettiği içindir. Bazılarına göre ise bayramlarda sevinç tekerrür ettiği için onlara bu isim verilmiştir. Bazılarına göre ise bayramların dönünp gelmesiyle onlara erişenlere imkan sağladığı için bu isim verilmiştir.

müslümanların, birisi Ramazân'dan sonra “Fıtr Bayramı” ve diğeri de Zilhicce'nin 10. günü başlayan “Kurban Bayramı” olmak üzere iki bayramı vardır.

Ramazan Bayramı ile Kurban Bayramı Namazını Bayram Hutbesinden önce Kılma Ve Bu iki Bayram Namazı Sırasında Ezan ile Kametin Okunmaması

798- Abdullah İbn Abbâs (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Ramazan bayramı namazında Allah'ın peygamberi (s.a.v.), Ebû Bekr, Ömer ve Osman ile beraber bulundum. Hepsi bayram namazını hutbeden önce kılar, sonra hutbe okurlardı. Bir defa Allah'ın peygamberi (s.a.v.) minberden indi. Onun eliyle erkekleri oturttuğunu hâîen görür gibiyim.

Sonra erkek saflarını yararak kadınların saflarına kadar geldi. Bilâl'de, onunla birlikte idi. Resulullah (s.a.v.):

“Ey Peygamber! Eğer mü'min kadınlar Allah'a hiç bir şeyi ortak koşmamak şartıyla sana biat etmeye gelirlerse... kabul et” [1133] ayetini sonuna kadar okudu. Ayeti okumayı bitirdiği zaman, kadınlara:

“Siz, bu âyette zikredilen şartlar üzere devam ediyor musunuz?” diye sordu. İçlerinden bir tek kadın:

“Evet, ey Allah'ın peygamberi!” dedi. Kadınlar içerisinde Resuluilah (s.a.v.)'e ondan başka cevap veren olmadı. O anda bu kadının kim olduğu bilinmiyordu. Resuluilah (s.a.v.):

“*O hâlde sadaka verin!”* buyurdu. Bunun üzerine Bilâl elbisesini yere yayıp:

“Haydi buyurun! Annem-babam size feda olsun'” dedi.

Bunun üzerine kadınlardan kimi halkalarını ve kimi de yüzüklerini Bilâl'in elbisesi içine atmaya başladılar.” [1134]

Açıklama:

Hadiste *“O anda bu kadının kim olduğu bilinmiyordu”* sözü, hadisinin ravisine aittir. Bu kadından maksat bazılarına göre Esma bint. Yezid'dir. Bu kadın, kadınların hatibi unvanıyla anılmaktaydı.

Resuluilah (s.a.v.)'in Mümtehine: 60/12 ayetini kadınlara okuması; kadınlara, Mekke'nin fethi sırasındaki biati hatırlatmak içindir. Mekke fethedildikten sonra Resulullah (s.a.v.) Safa tepesine çıkarak oturmuş, halk da etrafına toplanarak önce erkekler ve sonra da kadınlar ona biat etmişti.

Hadis, bayram namazından önce ve sonra sünnet bir namazın olmadığını gösterir. Yalnız alimler, bunda ittifak etmekle birlikte mutlak manada nafile kılmanın caiz olup olmadığı konusunda ihtilaf etmişlerdir

Abdullah İbn Abbâs, Abdullah İbn Mes'ud, Ömer, Ali, Abdullah İbn Ömer, Câbir, Huzeyfe gibi sahabeler ve Mesrûk, Kasım, Salim, İmam Ahmed gibi alimlere göre ise; bayram namazından önce ve sonra nafile namaz kılmanın mekruh olduğunu belirtmişlerdir.

Iraki (ö. 805/1402)'nin belirttiğine göre ise; Enes, Büreyde, Rafı' b. Hadîc, Sehl b. Sa'd gibi sahabeler ve İbrahim en-Nehâî, Said b. Cübeyr, Hasen el-Basrî, Said İbnü'I-Müseyyeb gibi alimler, bayram namazından önce ve sonra nafile namaz kılmanın caiz olduğu görüşündedirler.

Bazıları ise namazdan önce kılınan nafile ile sonra kılınanın arasını ayırmışlar; her birini ayrı ayrı hükümler altında ele almışlardır. Bu görüşte olanlar ise; İbnü'l-Münzîr, Mücahid, Sevrî gibi alimlerdir.

Basralılar ise tam aksine namazdan önce kılmanın caiz, sonra kılmanın ise caiz olmadığı görüşündedirler.

Hanefilere göre ise; musallada hem namazdan önce ve hem de sonra namaz kılmak mekruhtur. Evde ise, kılmakta bir beis yoktur. Hanefiler bu konuda, “Resulullah (s.a.v.), bayram namazından önce bir şey kılmazdı. Evine döndüğü zaman ise iki rekat namaz kılardı” şeklinde Ebu Said el-Hudrî'den gelen rivayete dayanmışlardır.

Bu ihtilaflara sebep; Hz. Peygamber (s.a.v.)'in,

“Biriniz mescide geldiği zaman iki rekat namaz kılsın” buyurmasına rağmen, kendisinin bayram namazına çıktığı zaman sadece iki rekat bayram namazı kılmakla yetinmesi, önce ve sonra buna bir şey. ilave etmemesidir.

Ayrıca bayram namazının kendinden önce ve sonra nafile namaz kılmanın hükmü bakımından farz namazlara benzeyip benzememesi konusunda da tereddüt edilmiştir.

Bayram namazını yukarıdaki manada sünnet namazlar gibi görüp “Musallaya, mescid denilemez” diyenler, ne bayramdan önce ve ne de sonra nafile namaz kılmayı uygun görmemişlerdir. Bundan dolayı Mâliki mezhebinde bayramın camide kılınması halinde hükmün ne olacağında tereddüt edilmiştir.

İbn Rüşd (ö. 520/1126)'ün “Bidâyetü'l-Müctehid”deki ifadesine göre; musallaya, mescid adı verilir diyenler ve Resulullah (s.a.v.)'in bayram güğnlerinde bayram namazından başka bir namaz kılmayışını ruhsat kabul edenler, bayramdan önce nafile namaz kılmayı müstehab görmüşlerdir. Bayram namazını, farz namazlara benzetenler ise, hem bayramdan önce ve hem de bayramdan sonra nafile namaz kılmayı müstehab görmüşlerdir.

Bazı alimler de, bayram namazından önce ve sonra nafile namaz kılmayı, mekruh ve müstehab değil de, mubah kabul etmişlerdir.

799- Câbir b. Abdullah (r.a)'tan rivayet ediimiştir:

“Peygamber (s.a.v.), Ramazan Bayramı günü kalkıp namaz kıldırdı; hutbeden önce namazla işe başladı. Sonra cemaata hutbe okudu. Allah'ın peygamberi (s.a.v.) hutbeyi bitirince minberden İndi. Kadınların yanma geldi. Bilal'ın eline dayanmış vaziyette onlara vaaz ve nasihatta bulundu. Bunun üzerine Bilâl, elbisesini yere açtı. Kadınlar da onun içine sadakalarını attılar.

Açıklama:

Hadisin ravisi İbn Cüreye der ki: Ben, Ata (b. Rebâh)'a:

“Kadınların bu verdikleri Ramazan Bayramı zekâtı mıydı?” diye sordum. O da:

“Hayır. Fakat bu, onların o zamana özgü verdikleri bir sadaka îdi. Kadınlar yüzüklerini atıyor da atıyorlardı” diye cevap verdi. İbn Cüreye, Atâ'ya:

“Şimdi de imamın hutbeyi bitirince kadınların yanına gelerek onlara vaaz ve nasihatta bulunmasını, üzerine bir görev olarak görüyor musun?” dedim: Ata:

“Evet. Ömrüme yemin ederim ki, bu, onlar üzerinde gerçekten bir görevdir. Bunu niçin yapmazlar bilmem” dedi.[1135]

Açıklama:

Kadınların verdikleri sadaka, fıtır sadakası değil, mutlak manada bağıştır. Kadınların hemen olarında ellerindekini bağışlamalan, onların kocalarından izin almadan kendi mallarını sadaka olarak vermelerinin caiz olduğunu göstermektedir.

800- Câbir b. Semure (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Ben, Resulullah (s.a.v.)'le birlikte Ramazan bayramı namazı ile Kurban bayramı namazını bir değil, iki değil, bir çok defa ezan ve kametsîz olarak kıldım.” [1136]

801- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Peygamber (s.a.v.), Ebu Bekr ile Ömer; Ramazan bayramı namazı île Kurban bayramı namazını, bayram hutbesinden önce kıldırırlardi.” [1137]

802- Ebu Saîd el-Hudrî (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.), Kurban ve Ramazan bayramı günleri namazgaha çıkardı. Orada önce namazla işe başlardı. Namazını kıldırıp selâm verdiğinde ayağa kalkıp cemaata karşı dönerdi. Cemâat ise namazgahlarında otururlardı. Eğer bir tarafa bir askeri birlik göndermeye ihtiyâcı varsa, onu cemaata hatırlatır ve bundan başka bir ihtiyâcı olursa, onu da onlara emrederdi. Hutbe esnasında:

“Sadaka verin, sadaka verin, sadaka verin!” buyururdu.

En fazla sadaka veren de kadınlar olurdu. Ondan sonra namazgâhdan ayrılırdı.

Mervân b. Haksm zamanına kadar durum, bu eksende devam etti. Bir defa ben Mervân'la el ele tutuşarak namaza çıktım. Namazgaha vardığımızda ne görelim! Kesir İbn Salt, çamur ile kerpiçten bir minber yapmış. Bir de baktım ki, Mervân'ın eli beni çekiştiriyor. Galiba beni minbere doğru çekiyordu. Ben de onu namaza doğru çekiyordum. Onun bu hâlini görünce:

“İşe namazdan başlamak nerede kaldı?” dedim. Mervân:

“Hayır, ey Ebu Said! Senin bildiğin (metod artık) terkedildi” dedi. Ben de, ona:

“Asla olmaz! Nefsimi elinde bulunduran Allah'a yemin ederim ki, benim bildiğimden daha hayırlısını yapamazsın” dedim.

Ebu Saîd, bunu, üç defa tekrarladıktan sonra oradan ayrıldı. [1138]

Açıklama:

Namazgah'tan maksat, Medine'de bilinen bir namazgahtır. Mescid-i Nebevi'den bin adım kadar uzaklıktadır.

Ebu Saîd el-Hudri'nin Mervân b. Hakem'ie el ele tutuşarak namazgaha gitmesi, Mer-van'ın Medine valisi olduğu sırada gerçekleşmişti.

1- Ramazan Bayramı ile Kurban Bayramında Kadınların Namazgaha Çıkmaları Ve Erkeklerden Ayrı Olarak Hutbe Dinlemelerinin Mubah Olması

803- Ümmü Atiyye (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

“Peygamber (s.a.v.), bize, akıl ergenlik çağına giren ve girmeyen genç kızların bayram namazlarına gitmemizi ve hayızlı kadınların ise müslümanların namazgah namaz kıldıkları yer)den ayrılmalarını emretti.” [1139]

Avâtik:

Henüz ergenlik çağma girmiş kız, genç kız, ergenlik çağma yaklaşmış kız, evlenme çağına geldiği halde henüz evlenmemiş kız manalarında kullanıldığı belirtilir.

Perde ehli genç kızlardan maksat; evin bir köşesinde bakire kızlar için perdelerle ayrılmış bölüme denir.

Konu ile ilgili tüm hadisler, genç-ihtiyar, evli-bekar, hayız ve temiz farkı gözetmeden bütün kadınların bayram namazına çıkmalarının meşru

olduğunu göstermektedir. Ancak hayızlı olanlar, namaz kılmazlar. Yalnız bu cevazın, fitne korkusu olmaması şartıyla kayıtlı olması gerekir.

Hayızlı kadınların, cemaate katılıp namaz dışındaki duâ ve tekbir gibi ibadetlere katılmaları tavsiye edilmektedir. Aynca kadınların bayram namazlarına gitmelerinin meşru olduğu anlaşılmaktadır.

2- Ramazan Bayramı ile Kurban Bayramı Namazından önce Ve Sonra Namazgahta Başka Namaz Kılmama

804- Abdullah İbn Abbâs (r.a)'tan rivayet edilmiştir;

“ResuIullah (s.a.v.) Kurban bayramı ve Ramazan bayramı günü namazgaha/namaz kılınan yere çıkıp iki rekat namaz kıldı. Bu iki rekat namazdan önce ve sonra hiçbir namaz kılmadı. Sonra beraberinde Bilâl olduğu halde kadınların yanına gelip onlara sadaka vermelerini emretti. Bunun üzerine bazı kadınlar halkasını ve bazısı da gerdanlığını Bilâl'in elbisesinin içerisine atmaya başladı.”[1140]

Açıklama:

Hadis, bayram namazından önce ve sonra sünnet bir namazın olmadığını gösterir. Yalnız alimler, bunda ittifak etmekle birlikte mutlak manada nafile kılmanın caiz olup olmadığı konusunda ihtilaf etmişlerdir.

Abdullah İbn Abbâs, Abdullah İbn Mes'ud, Ömer, Ali, Abdullah İbn Ömer, Câbir, Huzeyfe gibi sahabiler ve Mesrûk, Kasım, Salim, İmam

Ahmed gibi alimlere göre ise; bayram namazından önce ve sonra nafile namaz kılmanın mekruh olduğunu belirtmişlerdir.

Irâkî (ö. 805/1402)'nin belirttiğine göre ise; Enes, Büreyde, Rafı1 b. Hadîc, Sehl b. Sa'd gibi sahabiler ve İbrahim en-Nehâî, Said b. Cübeyr, Hasen el-Basrî, Said İbnü'l-Müseyyeb gibi alimler, bayram namazından önce ve sonra nafile namaz kılmanın caiz olduğu görüşündedirler.

Bazıları ise namazdan.önce kılınan nafile ile sonra kılınanın arasını ayırmışlar; her birini ayrı ayrı hükümler altında ele almışlardır. Bu görüşte olanlar ise; İbnü'l-Münzir, Mücahid, Sevri gibi alimlerdir.

Basralılar ise tam aksine namazdan önce kılmanın caiz, sonra kılmanın ise caiz olmadığı görüşündedirler.

Hanefilere göre ise; musallada hem namazdan önce ve hem de sonra namaz kılmak mekruhtur. Evde ise, kılmakta bir beis yoktur. Hanefiler bu konuda, “Resulullah (s.a.v.), bayram namazından önce bir şey kılmazdı. Evine döndüğü zaman ise iki rekat namaz kılardı” şeklinde Ebu Saîd el-Hudrî'den gelen rivayete dayanmışlardır.

Bu İhtilaflara sebep; Hz. Peygamber (s.a.v.)'in,

“Biriniz mescide geldiği zaman iki rekat namaz kılsın” buyurmasına rağmen, kendisinin bayram namazına çıktığı zaman sadece iki rekat bayram namazı kılmakla yetinmesi, önce ve sonra buna bir şey ilave etmemesidir.

Ayrıca bayram namazının kendinden önce ve sonra nafile namaz kılmanın hükmü bakımından farz namazlara benzeyip benzememesi konusunda da tereddüt edilmiştir.

Bayram namazını yukarıdaki manada sünnet namazlar gibi görüp “Musallaya/namazgaha, mescid denilemez” diyenler, ne bayramdan önce ve ne de sonra nafile namaz kılmayı uygun görmemişlerdir. Bundan dolayı

Mâliki mezhebinde bayramın camide kılınması halinde hükmün ne olacağında tereddüt edilmiştir.

İbn Rüşd (ö. 520/1126)'ün “Bidâyetü'l-Müctehid”deki ifadesine göre; musallaya, mescid adı verilir diyenler ve Resulullah (s.a.v.)'in bayram güğnlerinde bayram namazından başka bir namaz kılmayışını ruhsat kabul edenler, bayramdan önce nafile namaz kılmayı müstehab görmüşlerdir. Bayram namazını, farz namazlara benzetenler ise, hem bayramdan önce ve hem de bayramdan sonra nafile namaz kılmayı müstehab görmüşlerdir.

Bazı alimler de, bayram namazından önce ve sonra nafile namaz kılmayı, mekruh ve müstehab değil de, mubah kabul etmişlerdir.

3- Ramazan Bayramı Namazı ile Kurban Bayramı Namazında Okunacak Dualar

805- Ömer İbnu'l-Hattâb (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Ömer, Ebu Vâkıd eİ-Leysî'ye:

“Resulullah (s.a.v.), Ramazan bayramı namazı ile Kurban bayramı namazında ne okuyordu?” diye sordu. O da:

“Resulullah (s.a.v.), bu iki bayram namazında Kâf suresi ile İnşikâk suresi okurdu” diye cevap verdi. [1141]

4- Bayram Günlerinde, İçerisinde Masiyet Bulunmayan Oyunlara İzin Verilmesi

806- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

"Bir defasında yanıma babam Ebu Bekr girdi. Yanımda Ensar'ın cariyelerinden iki cariye vardı. Buas svaşında Ensar'ın birbirlerine söyledikleri şiirleri söylüyorlardı. Fakat bu cariyeler, şarkıcı değildiler." Ebu Bekr:

"Resulullah (s.a.v.)'in evinde şeytan ıslığı mı çalıyorsun? Hem de bu bayram gününde?" dedi. Bunun üzerine o sırada orada bulunan Resulullah (s.a.v.):

"Ey Ebu Bekr! Her topluluğun bir bayramı vardır. Bu da bizim bayramımızdır" buyurdu. [1142]

807- Hz. Aişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

"Vallahi, Resulullah (s.a.v.)'i odamın kapısında dururken gördüm. Habeşliler de Resulullah (s.a.v.)'in mescidinde mızraklarıyla oynuyorlardı. Resulullah (s.a.v.)'de, benim, onların oyunlarını görmem için elbisesiyle beni örtüyordu. Bakmaktan vazgeçinceye kadar benim için ayakta duruyordu. Genç yaştaki bir kadının eğlenceye ne kadar düşkün olduğunu siz düşünün!" [1143]

808- Hz. Aişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

"Bir defa Kurban bayramı günlerinde yanımda Buas ezgilerini def çalarak okuyan iki câriye olduğu hâlde içeriye Resulullah (s.a.v.) girdi ve yatağa uzanıp yüzünü çevirdi. Derken Ebu Bekr'de içeride girdi. Hemen beni azarlayıp:

"Resulullah (s.a.v.)'in yanında şeytan düdüğü mü üflüyorsunuz?" dedi. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.), Ebu Bekr'e dönüp:

“Onları bırak!” buyurdu. Ebu Bekr'in zihni başka bir şeye dalınca, ben cariyelere İşaret ettim, onlar da çıktılar.

O gün bayram idi. Sudanlılar kalkan ve mızrak oyunu oynuyorlardı. Ben, Resulullah (s.a.v.)'den onlara bakmak için izin istedim yada o kendiliğinden;

“Bakmak ister misin?” dedi. Ben:

“Evet” diye cevâp verdim. Bunun üzerine beni, yanağım yanağına değecek şekilde arkasına durdurdu. Sudanlılara da:

“Ey Erfide oğulları! Haydi bakalım oyuna devam edin!” buyurdu. Bıktığımı fark edince bana:

“Artık yeter mi?” diye sordu. Ben de:

“Evet” dedim.

“Öyleyse haydi git!” buyurdu. [1144]

Açıklama: Hz. Peygamber (s.a.v.)'in, gerek çocuklar için ve gerekse de büyükler için bazı kayıtlar çerçevesinde oyuna yer verdiği görülmektedir.

Oyun ile ilgili rivayetler İncelendiğinde, Sünnette, oyunların üç grupta ele alındığı görülür:

1- Gayeli Oyunlar:

Bu tür oyunlar, hayata hazırlayıcı mahiyettedir. Bunlara, gerek çocuklar ve gerekse de büyükler teşvik edilmiştir. Erkekler için atış, yüzme, ata binme, atletizm; kızlar için ise bebeklerle ve ev işleriyle ilgili oyunlar gibi.

2- Zararlı Oyunlar:

Bu tür oyunlar, dinen yasaklanmıştır. Uğursuzluk çıkarma, kumar, bahisli yarışmalar gibi. Bunlara mutlaka yasaklanmış bir husus bulaşmaktadır veya bulaşma ihtimali vardır. Aslında meşru olan bütün oyunlar, bu şekle döküldüğü takdirde zararlı bir hale dönüşür. Yasaklanmış olan veya bu hüviyete girmiş olan oyunlardan herkesin uzak durması gerekmektedir.

3- Oyalayıcı Oyunlar:

Bu tür oyunlar, insanların hoş vakit geçirmelerine yardımcı olan oyunlardır. Yasaklanmış cinsten olmamak kaydıyla meşgul edip eğlendirici her çeşit oyun, bu çerçevede değerlendirilebilinir. Örneğin, güvercin, kuş ve köpeklerle yapılacak oyunlara genelde cevaz verilmiştir. Fakat burada mekruh görülen husus, bütün vaktini bu tür oyunlara harcanmasıdır.

9- SALÂTU'L-İSTİSKA' (= YAĞMUR İSTEME NAMAZI) BÖLÜMÜ

lstiskâ1:

“Su istemek” anlamına gelir. İhtiyaçları olup su bulamayanlann, geniş alanlara çıkıp duâ ve yakarışta bulunarak yüce Allah'tan yağmur niyaz etmelerine Istiskâ' yağmur isteme duası, bu niyaz esnasında kılınan namaz da ıstiskâ' namazı denir.

Yağmur duasının meşru oluşunda, bütün alimler görüş birliğine varmışlardır. Meşruiyeti, Kitap ve sünnetle sabittir. Kitaptan delili;

“Ey kavmim! Rabbinizden bağışlamasını dileyin. Sonra da tevbe edin ki, size gökten bol bol yağmur göndersin” [1145] ile

“Dedim ki: Rabbinizden bağışlanma dileyin. Doğrusu O, çok bağışlayandır. Size gökten bol bol yağmur indirsin.” [1146]

Burada Hûd ile Nûh peygamberlerin, duâ ve istiğfar konusundaki tavsiyeleri kendi ümmetlerine ise de, Allah'ın ve Resulü'nün bunu reddetmemesi, onlara ait olan hükmün bizim için de geçerli olmasını gerektirir.

Üzerinde durduğumuz hadisler, sünnetten olan delillerdir.

Hz. Peygamber (s.a.v.), yağmur duası için boş bir araziye çıkmıştı. Yağmur duasında iki rekat namaz kılmıştı. Bu namaz sırasında kıraati açıktan okumuştu. Halka namazdan önce hutbe vermişti. Elbisesini ters çevirmişti.

809- Abdullah b. Zeyd el-Mâzînî (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.) namazgaha çıkıp yağmur duası yaptı. Kıbleye döndü. Elbisesini ters çevirdi. iki rekat namaz kıldı.” [1147]

Açıklama:

Bazı rivayetlerde, önce namaz kılındığı sonra da duâ edildiği, bazı rivayetlerde ise önce duâ edildiği sonra da namaz kılındığı, yine bazı rivayetlerde önce hutbe verildiği sonra namaz kılındığı ve yine bazı rivayetler de önce namaz kılındığı sonra da hutbe verildiği şeklinde ifadelerin farklı olmasının nedeni; Resulullah (s.a.v.)'in, birden çok yağmur duasına çıkmış olup her birinde ayrı ayrı şekilleri uygulamış olmasındandır.

1- Yağmur Duası Sırasında Elleri Kaldırma

810- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir;

“Ben, Resulullah (s.a.v.)'i, Yağmur duası sırasında ellerini ta koltuklarının altındaki beyazlık görününceye kadar kaldırırken gördüm.” [1148]

811- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir

“Peygamber (s.a.v.) Yağmur duası yaptı. Ellerinin arkasıyla gökyüzüne işaret etti.” [1149]

Açıklama:

Burada Resulullah (s.a.v.)'in dua esnasında ellerinin içini yere doğru ve arka kısmını ise gökyüzüne doğru tuttuğu belirtilmektedir.

Bazı alimler, kıtlık gibi felaker anlarında felaketin kalkması için yapılan dualarda avuçların iç kısmının aşağıya doğru ve bir hayr istenildiğinde ise gökyüzüne doğru tutulmasının sünnet olduğunu belirtmişlerdir.

2- Yağmur Duası Sırasında Dua

812- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Cuma günü borç ödeme evi olan Dâru'1-Kazâ tarafındaki bir kapıdan mescide bir adam girdi. O sırada Resulullah (s.a.v.) ayakta hutbe okuyordu. Adam, onun karşısına dikilip:

“Ey Allah'ın resulü! Mallar helak oldu. Yollar kesildi. Dolayısıyla dua et de, Allah bize yağmur versin” dedi. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.) ellerini kaldırıp:

“Allahümme! Eğisnâ. Allahümme! Eğisnâ. Allahümme! Eğisnâ” Allah’ım! Bize yağmur ver! Allahım! Bize yağmur ver! Allahım! Bize yağmur ver!” şeklinde dua etti.

Enes der ki:

“Vallahi, gökyüzünde ne bir ince bulut ve ne de kalın bir bulut görüyorduk. O sırada bizim ile Sei1 dağı arasında hiç bir ev ve bina yoktu. Derken dağın ardından kalkan şeklinde bir bulut belirdi. Bu bulut gökyüzünün ortasına gelince yayıldı. Sonra yağmur yağdı. Vallahi, bir hafta güneşi göremedik. Ertesi Cuma yine o kapıdan bir adam girdi. O sırada

Resulullah (s.a.v.) ayakta hutbe okuyordu. Gelen zât, Resulullah (ş.a.v)'in karşısına dikilip:

"Ey Allah'ın resulü! Mallar helak oldu, yollar kesildi. Ne olur, Allah'a dua et de artık bu yağmuru bizden dindirsin' dedi. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.) yine ellerini kaldırıp:

"Allahümme! Havlenâ ve lâ aleynâ. Allahümme! Alâ'l-âkâmi ve'z-zirâbİ ve butûni'l-evdiyeti ve menâbiti'ş-şeceri" (Allahım! Üzerimize değil, etrafımıza yağdır. Allahım! Dağlara, tepelere, vadi içlerine ve ormanlara yağdır)" diye dua etti.

Bunun üzerine yağmur dindi. Biz de namazı kılıp bitirdiğimizde güneşli havaya çıktık, yürüdük.

Hadisin ravisi Şerik der ki: "Enes b. Mâlik'e:

"ikinci hafta gelen bu zât, önceki hafta gelen kimse miydi?" diye sordum. O da:

"Bilmiyorum" diye cevap verdi.. [1150]

Açıklama:

Dâru'1-Kazâ: "Bu ev, Hz. Ömer'e aitti. Vefatından sonra borçlarını ödemek için satıldığından dolayı ona bu isim verilmiştir.

Sel:

Medine civarında bulunan bîr dağın adıdır.

813- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Biz bir defasında Resulullah (s.a.v.)'le birlikte iken yağmura tutulduk. Resulullah (s.a.v.) elbisesini çıkardı. Öyle ki yağmurdan ıslandı. Biz:

“Ey Allah'ın resulü! Niçin böyle yaptın?” diye sorduk. O da:

“Bu yağmur, yüce Allah tarafından yeni geldiği için!” buyurdu. [1151]

3- Rüzgar ile Bulutu Görünce Allah'a Sığınma Ve Yağmur Görünce ise Sevinme

814- Peygamber (s.a.v.)'în haımı Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

“Hava rüzgarlı ve bulutlu olduğu gün, bu, Resulullah (s.a.v.)'in yüzünden bilinirdi. Çünkü o bu durumda ileri geri gidip gelmeye başlardı. Yağmur yağdığı zaman ise bu yağmur sebebiyle sevinir ve bu sıkıntılı hal ondan giderdi.”

Âişe der ki:

“Bu durumu, Resulullah (s.a.v.)'e sordum. O da:

“Doğrusu ben (havanın ve rüzgarlı olması halinde bunun) ümmetime musallat kılınacak bîr azab olmasından korktum”buyurdu.

Resulullah (s.a.v.), yağmuru görünce:

“Bu, rahmettir” buyururdu.”

Bir rivayette ise şu ifade yer almaktadır:

“Ben, Resulullah (s.a.v.)'i ciddi bir şekilde küçük dili görünecek derecede güldüğünü görmedim. O sadece tebessüm ederdi. Bir bulut veya şiddetli bir rüzgar gördüğü zaman sıkıntılı hali yüzünden bilinirdi.” [1152]

815- Peygamber (s.a.v.)'in haimı Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

"Şiddetli rüzgar estiği zaman Peygamber (s.a.v.):

"Allahümme innî es'eluke hayrahâ ve hayra mâ fîhâ va hayra mâ ursilet bihi ve eûzu bike min şerrihâ ve şerri mâ fîhâ ve şerri mâ ursilet bihi (=Allahim! Senden bu şiddetli rüzgarın hayrını ve bunun kapsadığı şeyin hayrla gönderildiği görevinin hayrını dilerim. Bunun şerrinin kapsadığı şeyin ve gönderildiği görevinin şerrinden Sana sığınırım)" buyururdu.

Hava bulutlandığı zaman yüzünün rengi değişir, yerinde duramayıp içeri girip çıkar, ileri-geri gidip gelirdi. Yağmur yağdığı zaman yüzünün rengi açılırdı. Ben, bunun onun yüzünden anlardım. Ona, bunun sebebini sordum. O da:

"Ey Âişe! Umulur ki, bu bulut; "Onlar o azabı vadilerine doğru gelen bir bulut halinde gördükleri zaman:

"Bu, bize yağmur getiren buluttur" dediler". ***[1153]*** *ayetinde helak olan Ad kavminin söylediği gibi bir şey olabilir" buyurdu."* [1154]

4- Saba (=Gündoğusu) Rüzgarı ile Bati (=Günbatısı) Rüzgarı

816- Abdullah îbn Abbâs (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Ben, Gündoğusu rüzgarıyla yardım olundum. Âd kavmi ise Günbatısı rüzgarıyla helak edildi." [1155]

Açıklama:

Resulullah (s.a.v.)'in gündoğusu rüzgarıyla yardım olunması, Hendek savaşı ndadır. Bu savaşta, oniki bin kişiden oluşan bir orduyia Medine kuşatılmıştı. müslümanların, savaşı kazanacaklarına ümidinin kesildiği bir sırada Yüce Allah oniann imdadına "Gündoğusu Rüzgarı" ile yetişti. Mevsi kış olduğu için soğuk gecelerde esen bu dondurucu rüzgar, müşriklerin ateşlerini söndürmüş, kazanlarını devirmiş, çadırlarını alt üst etmişti. Bu suretle de bozguna uğramışlardı. Sonra oradan kaçıp gittiler. Bıraktıkları eşyalar da, müslümanlara ganimet olarak kalmıştı. Nitekim bu olaya, Ahzab: 33/9'da değinilmektedir.

Ad kavmine, Hud (a.s) peygamber olarak gönderilmişti. Bir kısmı İman ettiyse de çoğu iman etmekten kaçındılar. Bununla da kalmayıp akıl almaz taşkınlıklarda bulundular. Nihayet Allah'ın gazabına uğrayarak üzerlerine "Debur" denilen günbatısı rüzgarını göndererek onları helak etti. Bu rüzgar, yedi gece sekiz gün ara vermeksizin esmişti. Nitekim bu olaydan; Fussilet: 41/16, Ahkaf; 46/24-25, Zâriyat: 51/41-42'de bahsedilmektedir.

10- KÜSÛF (GÜNEŞ TUTULMASI) NAMAZI BÖLÜMÜ

Küsuf kelimesi sözlükte; kararma, siyahlaşma anlamına gelir. Husuf kelimesi ise sözlükte; gitme, eksilme manasına gelir. Küsuf, güneş tutulmasına ve Husuf da ay tutulmasına denir. Bu ıstılahı anlamlann, sözlük anlamlarıyla olan bağlantısı; güneş tutulduğu zaman yüzeyinin kararması ve ay tutulduğunda ise ışığının eksilip gitmesi yönünden olmalıdır.

Güneş tutulmasına sebep; normal dönüşleri esnasında ayın dünya ile güneş arasına girip güneşi gölgelemesidir. Ayın tutulmasının sebebi de; dünyanın, güneş ile ay arasına girmesidir.

İşte bu astronomik olaylar sırasında namaz kılmak, sünnettir, Yüce Allah'ın kudretine delalet eden böyle büyük bir olay karşısında müminin secdeye kapanıp Rabbinin gücünün hatırlaması ve o büyük güce dua etmesi kadar tabii bir şey yoktur. Bu bölüm içerisinde geçen hadislerdeki Küsuf kelimesini bazı raviler Husuf şeklinde de rivayet ederler.

1- Kusuf (Güneş Tutulması) Namazı

817- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.) zamanında güneş tutulmuştu. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.) ayağa kalkıp halka namaz kıldırdı. Kıyamı gerçekten uzattı. Sonra rükuya vardı. Rükuyü gerçekten uzattı. Sonra başını rükudan kaldırdı. Kıyamı gerçekten uzattı. Bu, ilk kıyamdan daha az idi. Sonra rükuya vardı. Rükuyu gerçekten uzattı. Bu, ilk rükudan daha az idi. Sonra

secdeye vardı. Sonra Resulullah (s.a.v.) (namazdan) ayrıldı. Güneş açıldı. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.), halka hutbe irad edip Allah'a hamd etti ve övgüde bulundu, sonra da:

"Güneş ve ay, Allah'ın varlığının delillerindendir. Hiç bir kimsenin ölümü yada hayatı için tutulmazlar. Tutulduklarını gördüğünüz zaman tekbir alıp Allah'a dua edin, namaz kılın ve sadaka verin!"

"Ey Muhammed ümmeti! Köle ve cariyesinin zina etmesine, Allah'tan daha çok kıskançlık gösteren hiç kimse yoktur."

"Ey Muhammed ümmeti! Allah adına yemin ederim ki, eğer benim bildiğimi bilseydiniz, mutlaka az gülüp çok ağlardınız. Dikkat edin ki! Tebliğ ettim mi?" buyurdu." [1156]

Açıklama:

Hicretin 10. yılında Hz. Peygamber (s.a.v.)'in, Mariye'den olan oğlu İbrahim ölmüştü. Bu sırada güneş tutulması gerçekleşmişti. İşte bu güneş tutulması olayı, Hz. Peygamber (s.a.v.)'in oğlu İbrahim'in Ölümüne denk gelmişti. Bu nedenle bazı kimseler, güneşin, İbrahim'in ölümünden dolayı tutulduğu inancına varmışlardı. Aslında bu zan, onlara, bazı müneccimlerin: "Güneş, bazı büyüklerin ölümü veya bazı büyük işlere haberci olmak üzere tutulur" sözlerinden gsçmişti.

Hattâbî (ö. 388/998)'nin bildirdiğine göre; cahiliyye döneminde insanlar bu kanaate sahiptiler. Hz. Peygamber (s.a.v.), bu yanlış kanaati kaldırmak için güneş ve ayın bazı insanların ölümü veya hayatı için tutulmadıklarını, bunun, yüce Allah'ın kudret ve azametine delalet eden olaylardan olduklarını söylemiştir.

Hz. Peygamber (s.a.v.), bu sözleriyle; güneş ve ayın hiçbir güce sahip olmadıklarına, bütün kuvvetin Allah'ın elinde olduğuna, onlann Allah'ın emrine amade iki yaratık olduklarına işaret ermiştir. Ayrıca böyle bir şeyle karşılaştıkları zaman, hemen namaza sığılmasını emretmiştir.

Bu, korku ve felaket anlarında namaz, duâ ve istiğfar gibi yollarla yüce Allah'a sığınmaya teşvik etmektedir.

818- Peygamber (s.a.v.)'in hanımı Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

“Resullulah (s.a.v.) zamanında güneş tutulmuşu. Bunun üzerine Resullulah (s.a.v.) mescide çıktı ve namaza durup tekbir aldı. Cemâat da onun arkasına saf oldu. Derken Resullulah (s.a.v.) uzun bir kıraati uzun tuttu. Sonra tekbir ahp uzunca bir rükû yaptı. Sonra başını (rükudan) kaldırıp:

“Semia'lâhu limen hamideh, Rabbena ve leke'1-Hamd” (Allah, kendisine hamd edenin hamdini işitir. Rabbimiz! Hamd de sadece sana mahsûstur” dedi.

Sonra ikinci rekata kalkıp kıraati uzun tuttu. Yalnız bu kıraat, birinci rekattaki kıraattan daha kısaydı. Sonra tekbir alıp uzunca bir rükû yaptı. Fakat bu rükû, birinci rekattaki rükudan daha kısaydı. Sonra yine:

“Semia'llâhu limen hamideh, Rabbena ve leke'1-Hamd” (Allah, kendisine hamd edenin hamdini işitir. Rabbimiz! Hamd de sadece Sana mahsûstur)” dedi.

Sonra secde etti. Hadisin ravisi Ebû't-Tâhir:

“Sonra secde etti”cümlesini zikretmedi. Sonra ikinci rekatta da bu şekilde hareket etti.

Böylece dört rükû ile dört secdeyi tamamladı. O, namazdan çıkmadan güneş de açıldı. Sonra kalkıp cemâate hutbe okudu. Allah'a lâyık olduğu şekliyle övgüde bulunduktan sonra:

“Şüphesiz ki güneş ile ay, Allah'ın âyetlerinden iki âyettirler. Bunlar, hiç bir kimsenin hayâtı veya ölümü için tutulmazlar. Onları tutulmuş görürseniz, hemen namaz kılmaya koşun” buyurdu. Sonra da:

“Allah, bu hâli sizden giderinceye kadar namaz kılın” buyurdu. Sonra da;

“Şu makamımda (iken) size vaadedilen her şeyi gördüm. Hattâ ileriye doğru gitmeye başladığımı gördüğünüzde cennetten bir salkım almak istedim. Beni gerilerken gördüğünüz zaman da cehennemi gördüm. Bir kısmı, diğer bir kısmını tahrip ediyordu. Cehennemde İbn Luhayy'ı da gördüm. Ki o, putlar için hayvanları serbest bırakan kimsedir” buyurdu. [1157]

Küsûf namazı, çeşitli şekillerde rivayet edilmiştir. Özet olarak:

1- iki rekattır, diğer nafileler gibi kılınır.

2- iki rekattır, ancak her rekatta iki rüku vardır.

3- iki rekattır, ancak her rekatta üç rüku vardır.

4- iki rekattır, ancak her rekatta dört rüku vardır.

5- iki rekattır, ancak her rekatta beş rüku vardır.

Bu farklı rivayetler, Küsûf Namazının keyfiyetinde alimlerin İhtilafına sebep olmuştur.

Şeukânî (ö. 1250/1834), alimlerin, bu namazın sünnet oluşunda ittifak etmekle birlikte kılınış biçiminde farklı görüşlere sahip olduklarını belirtir.

Nevevî'de bu konuyu şöyle özetler: Mâlik, Şafiî, Ahmed ve cumhura göre bu namaz, iki rekat olup her rekatta iki rüku vardır. Ebu Hanîfe, Sevrî

ve Nehaî ise bu namazın, diğer nafileler gibi her rekatta tek rüku olmak üzere iki rekat olduğu görüşündedir.

İbn Lühayy'ın asıl isminin ne olduğu konusunda farklı görüşler gelmiştir. Bazılarına göre Ömer, bazılarına göre Amr, bazılarına göre Ebu Temâme, bazılarına göre ise Amr İbn Amir el-Huzâî'dir.

Hz. İbrahim'in "Hanif dinini ilk değiştiren kişi bu adamdır. İbadet için putlar dikmiş ve onlara kurban kesilmek üzere develer tahsis etmiştir."

819- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

"Peygamber (s.a.v.) Husuf ay Tutulması namazında kıraati açıktan yapıp iki rekatlık namazı, dört rüku ve dört secde'yle kıldı." [1158]

Açıklama:

Şafiî ve Hanbelilere göre; Husuf Namazı, her rekatta ikişer rüku olmak üzere iki rekattır. Cemaatle kılınır. Delilleri ise; Beyhakî (ö. 458/1066) 'in, Hasan el-Basrî yoluyla Abdullah İbn Abbâs'a izafeten rivayet ettikleri bir haberdir. Bu haber de, Abdullah İbn Abbâs, Basra'da emir iken ay tutulduğunda, cemaate iki rekat namaz kıldırdı ve her rekatta ikişer defa rüku yaptığı bildirilmektedir. Yalnız senedindeki İbrahim b. Muhammed'den dolayı bu hadis zayıf kabul edilmiştir.

Mâliki ve Hanefilere göre ise; Husuf Namazı, iki rekattır. Diğer nafileler gibi rekatları tek rükuludur. Bu namaz, münferiden kılınır.

Bu namazla ilgili ihtilaflar, Küsûf Namazı ile ilgili ihtilaflarda kaynaklanmaktadır.

2- Husuf (Ay Tutulması) Namazında Kabir Azabının Anılması

820- Amre'den rivayet edilmiştir:

“Yahudi bir kadın, bir şey istemek üzere Aişe'nin yanına gelmişti. Ona:

“Allah seni kabir azabından korusun” dedi. Aişe der ki: Bunun üzerine ben:

“Ey Allah'ın resulü! insanlar kabirlerinde azab edililer mi?” diye sordum. Amre der ki: Âişe dedi ki:

“Resulullah (s.a.v.):

“Allah'a sığınırım” buyurdu.

Sonra bir sabah Resuluilah (s.a'v) bir merkebe bindi. Derken güneş tutuldu. Ben de, odaların arasından kadınlarla birlikte mescide çıktım. Resuluilah (s.a.v.)'de merkebinden inip geldi ve mescidindeki namaz kıldığı yere vardı. Hemen namaza durdu. Cemâat da arkasında namaza durdu. Resuluilah (s.a.v.) uzun bir kıyam yaptıktan sonra rükuya gitti. Uzunca bir rükû yaptıktan sonra başını rükudan kaldırdı ve yine uzunca bir kıyam yaptı. Fakat bu kıyamı, önceki kıyamı kadar uzun değildi. Sonra rükûya varıp uzunca bir rükû yaptı. Bu da, birinci rükû kadar uzun değildi. Sonra rükûdan doğruldu, Güneş açılmıştı. Sonra:

“Ben, sizi, kabirlerde Deccal'in fitnesi gibi fitnelere mâruz bırakılırken gördüm” buyurdu.

Amre der ki: Aîşe'yi:

“Bundan sonra Resulullah (s.a.v.)'in hep cehennem azabından ve kabir azabından Allah'a sığındığını işitîrdim” derken işittim.” [1159]

3- Güneş Tutulması Namazında İken Peygamber (s.a.v.)'e Arz Olunan Cennet ile Cehennemin Halli

821- Câbir b. Abdullah (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.) zamanında Resulullah (s.a.v.)'in oğlu İbrahim'in vefat ettiği gün güneş tutuldu. Halk derhal:

“Bu güneş, ancak İbrahim'in vefatı için tutulmuştur” dediler.

Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.) ayağa kalkıp cemaata dört secde ile altı rükûdan oluşan iki rekat namaz kıldırdı: önce tekbir aldı, sonra Kur'ân okudu. Fakat kıraati uzattı. Sonra aşağı yukarı kıyamı derecesinde uzunca bir rükû yaptı. Sonra başını rükûdan kaldırıp birinci kırâattan daha kısa olmak üzere Kur'ân okudu. Sonra aşağı yukarı kıyamı derecesinde bir rükû yaptı. Sonra başını rükûdan kaldırıp ikinci kırâattan daha kısa olmak üzere Kur'ân okudu. Sonra ayakta kaldığı kadar uzun süren bir rükû yaptı. Sonra başını rükûdan kaldırdı. Sonra secdeye kapandı ve iki secde yaptı. Sonra ayağa kalkıp yine üç rükû yaptı ki, bu üç rükûdan her biri kendinden sonrakinden daha uzundu. Rükûsu, yaklaşık olarak secdesi kadar oluyordu. Sonra geriledi, arkasındaki saflar da geriledi. Böylece son safa vardık.

Râvî Ebu Bekir:

“Böylece kadınların safına vardık” dedi.

Sonra Resulullah (s.a.v.) (tekrar) ilerledi, onunla birlikte cemâat da ilerledi. Nihayet Resulullah (s.a.v.) önceki yerine durdu. Namazı bitirdiğinde güneş de eski hâline dönmüştü.

Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):

“Ey insanlar! Güneş ile ay ancak Allah'ın âyetlerinden iki âyettirler. Bunlar, insanlardan hiçbir kimsenin ölümünden dolayı tutulmazlar”. Ebu Bekir:

“Beşer'in ölümünden dolayı” dedi. Siz böyle bir şey gördüğünüzde açılıncaya kadar namaz kılın. Size vaad edilen hiç bir şey yoktur ki, ben onu şu namazımda görmüş olmayayım. Sizi temin ederim ki, cehennem bana doğru getirildi. Bu da, yalını bana dokunur korkusuyla geri geri geldiğimi gördüğünüz sırada oldu. Hattâ orada çomaktı adamın ateş içinde bağırsaklarını sürüdüğünü gördüm. Vaktiyle, o, hacıların paralarını çomağıyla çalardı. Eğer malının çalındığım anlayan olursa: 'Çomağıma takıldı' derdi. Farkına varan olmazsa alıp götürürdü. Ben, orada kedi sahibi kadını da gördüm. O kadın ki, vaktiyle kediyi bağlayarak aç tutmuştu. Ona, yerin haşerâtından yemesine müsaade etmemiş, nihayet hayvan açlıktan ölmüştü. Sonra cenneti de bana doğru getirildi. Bu da, eski yerimde duruncaya kadar ilerlediğimi gördüğünüz sırada oldu. Doğrusu elimi cennete uzattım, siz göresiniz diye cennetin meyvelerinden koparmak istedim. Sonradan bunu yapmamaya karar verdim

İşte bu suretle size vaadedilen her şeyi ben bu namazımda görmüş oldum” buyurdu.” [1160]

822- Esma' (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.) zamanında güneş tutulmuştu. Kız kardeşim Aişe'nin yanına girdim. O sırada Aişe namaz kılıyordu. Ona:

“Bu insanlara ne oluyor ki, namaz kılıyorlar?” dedim. Başıyla gökyüzüne işaret etti. Ben:

“Bu bir ayet midir?” diye sordum. Aişe:

“Evet” diye işaret etti.

Bunun üzerine ben de, Peygamber (s.a.v.)'e uyarak namaza durdum. Resulullah (s.a.v.) kıyamı gerçekten çok uzattı, hattâ üzerime baygınlık geldi. Bunun üzerine yanıbaşıma bir tulum su alarak, ondan başıma veya yüzüme serpmeye başladım. Derken Resulullah (s.a.v.) namazdan çıktı, güneş de açılmıştı. Cemaata bir hutbe okudu. önce Allah'a hamd ve senada bulundu. Sonra da:

“Bundan sonra; görmediğim bir şey kalmadı ki, şu makamımda bana gösterilmiş olmasın. Cennet ve cehennemi bile gördüm. Bana muhakkak surette bildirildi ki, siz, kabirlerde, Mesîh Deccâl’in fitnesine yakın yada onun kadar -Esmâ'nın bu iki sözden hangisini söylediğini bilmiyorum- bir imtihan geçireceksiziniz. Kabre girmiş olan sizden birisine gelinecek, Resuîullah kastedilerek ona:

“Bu kimse hakkında bilgin nedir?” diye sorulacak. Mü'mm yada yakın sahibi kimse, -Esmâ'nın bunlardan hangisini söylediğini bilemiyorum- o Muhammed'dir. O, Allah'ın Resulüdür. Bize apaçık delillerle hidâyet getirdi. Biz de ona icabet ettik ve itaat ettik” diyecek. Bu söz, üç defa tekrarlanacak. Bunun üzerine o kimseye:

“Sen uyu. Zâten biz, senin ona muhakkak surette inandığını bilirdik. Sen
rahatça
uyu” diyecekler.

Münafık veya şüpheci kimseye -ki Esma, bunlardan hangisini söylediğini bilemiyorum gelince, o kimse, bu soruya:

“Ben ne bileyim. İnsanların bir şeyler söylediğini işittim. Ben de söyledim”diye cevap verecek. [1161]

823- Abdullah İbn Abbâs (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.) zamanında güneş tutulmuştu. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.) cemaatia birlikte namaza durdu. Bakara suresini okuyacak kadar uzun bir kıyam yaptı, Sonra uzunca bir rükû yaptı, sonra başını rüku'dan kaldırdı ve uzun uzadıya ayakta durdu. Yalnız bu kıyam/ayakta durma, birinci kıyamdan daha kısaydı. Sonra uzun bir rükû yaptı. Fakat bu da, birinci rükudan daha kısaydı. Sonra secde etti, sonra (tekrar) uzunca bir kıyam yaptı. Fakat bu da, birinci kıyamdan daha kısa idi. Sonra uzunca bir rükû yaptı. Fakat bu da, birinci rükudan daha kısa idi. Sonra başını rükudan kaldırarak uzunca bir kıyama durdu. Bu da, birinci kıyamdan daha kısa idi. Sonra uzunca bir rükû yaptı. Bu da, birinci rükudan daha kısa idi. Sonra secde etti. Sonra namazı bitiridi. Gerçekten güneş açılmıştı. Daha sonra:

“Şüphesiz kî güneş ile ay, Allah'ın âyetlerinden iki âyettirler. Bunlar, bir kimsenin hayâtı veya ölümü için tutulmazlar. Siz, böyle bir şey gördüğünüzde hemen Allah'ı zikredin” buyurdu. Sahabiler:

“Ey Allah'ın resulü! Şu makamında seni bir şey almak için uzanırken gördük, sonra bundan vazgeçtiğini gözlemledik” dediler. Resulullah (s.a.v.):

“Ben, cenneti görmüştüm. Ondan bir salkım üzüm koparmaya çalıştım. Eğer ben o salkımı almış olsaydım, dünyâ durdukça siz ondan yerdiniz. Ben cehennemi de gördüm. Bugünkü gördüğüm manzara gibi şimdiye kadar hiç bir manzara görmüş değilim. Çokça dedikodu yapmaları, yalan söylemeleri, eşlerini aldatmaları gibi kötü hasletleri olan kötü) kadınların, cehennemliklerin çoğunu oluşturduğunu gördüm” buyurdu. Sahabiler:

“Ey Allah'ın resulü! Ne sebeple kadınların çoğu buna müstahak olmuşlardır?” diye sordular. Resulullah (s.a.v.):

“Küfürleri/Nankörlükleri sebebiyle” diye cevap verdi. Ona:

“Allah'a karşı mı küfrediyorlar/nankörlük ediyorlar?” denildi. Resulullah (s.a.v.):

“Bu kötü kadınlar, kocalarına karşı nankörlük ederler ve iyiliğe karşı da nankörlükte bulunurlar. Onlardan birine her zaman iyilik etsen, sonra da senden memnun olmayacağı bir şey görse hemen:

“Senden hiç bir hayr görmedim” der, buyurdu. [1162] metinler arasındaki bu farklılığı göz önünde bulundurarak, rivayetleri arasını ulaştırmak için, Hz. Peygamber (s.a.v.) döneminde birden fazla güneş tutulması olayının gerçekleştiğini söyleyerek Hz. Peygamber (s.a.v.)'in her birinde değişik bir uygulamada bulunmuş olabileceğini ileri sürmüştür.

4- Peygamber (s.a.v.)'in Güneş Tutulması Namazında Sekiz Rükuu ile Dört Secde Yaptığını Söyleyenler

824- Abdullah İbn Abbâs (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.), güneş tutulduğu zaman sekiz rüku ile dört secdelik iki rekat namaz kıldı.” [1163]

Güneş Tutulması Namazı Kılınacağı Zaman İnsanlara “Haydi Namaz Toplayıcıdır” Diye Seslenilmesi

825- Abdullah İbn Amr İbnu'1-Âs (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

"Resulullah (s.a.v.) döneminde güneş tutulduğu zaman "Haydin namaz toplayıcıdır" diye seslenildi. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.) bir rekatta iki rüku yap(arak namaz kıl)dı. Sonra ikinci rekata kalkıp bir rekatta iki rüku daha yaptı. Sonra güneş açıldı.

Aişe:

"Şimdiye kadar bundan daha rüku ve secde hiç yapmadım" dedi. [1164]

826- Ebu Mes'ud el-Ensârî (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Şüphesiz ki güneş ve ay, Allah'ın ayetlerinden iki ayettirler. Allah, onlarla kullarını korkutur. Onlar, insanlardan hiçbir kimsenin ölümü için tutulmazlar. Bu gibi ayetlerden bir şey gördüğünüz de hemen namaz kılın ve Allah'a dua edin. Ta ki başınıza gelen bu sıkıntılı hal açılıncaya kadar namaz kılın ve Allah'a dua edin."[1165]

827- Ebu Musa (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

"Peygamber (s.a.v.) zamanında güneş tutulmuştu, Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.) kıyametin kopmasından korkarak telâşla yerinden kalktı ve mescide geldi.

Kalkıp hiç bir namazda yaptığını görmediğim en uzun kıyam, rükû ve secdeyle namaz kıldı. Sonra da:

"Şüphesiz ki Allah'ın gönderdiği bu alâmetler, hiç bir kimsenin hayâtı ve ölümü için meydana gelmez. Fakat Allah, onları kullarını korkutmak için gönderir. Şu hâlde siz, bu alâmetlerden bir şey gördüğünüzde hemen

Allah'ın zikrine, Allah'a dua ve O'na istiğfar etmeye koşun” buyurdu. [1166]

Açıklama:

Resulullah (s.a.v.)'in korkması meselesi, râvi tarafından yapılan bir temsildir. Kıyametin kopmasından korkan bir kimse gibi telâşlı olarak yerinden kalktı demiş gibidir. Yoksa Peygamber (s.a.v.), kendisi sahabilerinin arasındayken kıyametin kopmayacağım bildirmiştir.

828- Abdurrahman b. Semure (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Ben bir defasında Resulullah (s.a.v.) zamanında oklarımı atarken birden bire güneş tutuldu. Ben de oklarımı bir tarafa attım ve içimden:

“Bu gün güneşin tutulduğu esnada Resulullah (s.a.v.)'e neler yapacağına mutlaka dikkat edip gözleyeceğim” dedim.

Bunun üzerine onun yanma vardım. Ellerini kaldırmış dua ediyor, tekbîr getiriyor, hamd ediyor ve tehlilde bulunuyordu. Bu hâl, tâ güneş açılıncaya kadar böyle devam etti. Resulullah (s.a.v.), iki sûre okudu ve iki rekat da namaz kıldı.”[1167]

11- CENAİZ (=CENAZELER) BÖLÜMÜ

Cenaiz, cenaze kelimesinin çoğuludur. Cenaze: Gömülmemiş ve gömülmeye hazırlanmış insan Ölüsü. Ölüyü gömmek için yapılan tören ve işlemler.

İslâm bu tören ve işlemler ile ilgili olarak bazı emir ve nehiyler getirmiştir. Genellikle bunlar sünnet ile sabit olan ve Hz. Peygamber (s.a.v.) tarafından bizzat uygulanan ve bize kadar intikal eden hususlardır.

Ölüm, Allah'ın değişmez sünneti içerisinde doğal bir olaydır. İslam İnancı bakımından ölüm, bir son olmayıp yeni bir hayatın başlangıcıdır. Mutlaka yaşanacak olan bu yeni hayat için İnsanın bu dünyada iken hazırlık yapması gerekir. Bunun için de, konu ile ilgili tavsiyeler dikkate alınıp onlara uygun davranışlar sergilenir. Bu emir ve tavsiyeler, bu geçici dünyanın en güzel şekilde yaşanmasını sağlamaya yeteceği gibi, gelecekteki hayat için de bir hazırlık teşkil edecek özelliktedir.

1- Ölmek Üzere Olan Kimselere “La İlahe İllallah” (Allah'tan Başka İlah Yoktur) Sözünün Telkin Edilmesi

829- Ebu Saîd el-Hudrî (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Ölmek üzere ölülerinize “Lâ ilahe illallah” (Allah'tan başka ilah yoktur) sözünü telkin edin.” [1168]

Telkin:

Cenaze kabre konduktan sonra ve başında Kur'an okuma da tamamlandıktan sonra, kalabalığın orayı terk edip geride kalan bir kimsenin kabrin başında yüksek sesle ve ölüye hitaben iman esaslarını hatırlatması işleminin adıdır.

Hadiste geçen “Mevtâkum” (ölüleriniz) ifadesinden; alimlerin çoğunluğu tarafından, “Ölmek üzere olan kimse” şeklinde anlaşılmış ve bunlar telkinin sadece ölüm döşeğindeki hasta için olduğunu, definden sonraki telkinin meşru olmadığını söylemişlerdir. Fakat ölülere telkin yapmayı ifade eden Ebu Ümâme hadisi zayıf olduğu için metruktür. Çünkü ölülerin, dirileri duyamayacağı; Rûm: 30/52, Fâtır: 35/22'de geçmektedir. Ayrıca Hz. Peygamber (s.a.v.)'in Bedir'de Ehl-i Kalibe'ye yapmış olduğu hitap da, aslında sahabilerine vaaz ve nasihat şeklindedir. Bunun yanı sıra İmam Şafii ile İmam Ahmed, hadisteki "ölüler" ifadesinin zahiri manasını esas alarak ölülere telkin yapılabileceğini söylemişlerdir.

Bazı Hanefi alimleri ise, bu konuda açık bir hüküm bulunmadığını, yani ölü defnedildikten sonra telkin vermenin tavsiye edilmediği gibi yasaklanmadığını da ileri sürmüşlerdir. Hanefi mezhebinde mükelleilik yaşına girdikten sonra ölen kimsenin mezarı başında telkin verilmesi meşru görülmüştür. “Telkin yapılmaz”, “Ne yapın denir,” ne de yapmayın diyen Hanefi fıkıhçıları da vardır.

Ölmek üzere olan kimseye, ahiret hayatına yönelik olarak yapılan en güzel .iyilik, telkin yapmaktır. Telkin için Lâ ilahe illallah Allah'tan başka İlah yoktur ifadesinin seci lişi, onun; İslamî zikirler içeisinde tevhidi ifade

eden, şirki reddeden en üstün ve en şerefli zikir oluşundandır. Yasin suresinin seçilişi ise onun; Kur'an'ın kalbi ve öğüt için yeterli olmasındandır. "Ölüm anında bu sözü tekrarlayan ölen kimse, imanlı olarak gider."

2- Musibet Sırasında Söylenilecek Soz

830- Ümmü Seleme (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir: "Ben, Resulullah (s.a.v.)'i:

"Başına musibet gelen hiçbir müslüman yoktur ki, Allah'ın emrettiği şekliyle: "Innâ lillâhi ve innâ ileyhi râciûn. Allahümme ucurnî fî musibeti ve ehlif lî hayran m inha illâ ehlafellâhu lehu hayran minhâ (Biz Allah'tan geldik ve ancak O'na dönücüleriz. Allahım! Musibetim hususunda bana mükafat ver ve bana bunun arkasından daha hayrlısını ihsan eyle desin de Allah ona mutlaka bundan daha hayrlısını ihsan eder)" buyururdu

Ümmü Seleme der ki:

Eşim Ebu Seleme vefat edince ben kendi kendime:

"Hangi müslüman Ebu Seleme'den daha hayrlı olabilir ki? Çünkü o, ailesiyle birlikte Resulullah (s.a.v.)'e hicret eden ilk ev halkıdır' dedim

Bunu söyledikten sonra Allah, onun yerine bana Resulullah (s.a.v.)'i ihsan eyledi.

Resulullah (s.a.v.), bana, Hâtıb b. Ebi Beltea'yı dünürcü olarak gönderdi. Ona:

"Benim bir kızım var. Hem de ben kıskanç birisiyim" dedim. Bu sözüme karşılık Resulullah (s.a.v.):

“Kızına gelince, onu annesinden müstağni kılması için Allah'a dua ederiz. Kıskanlığım gidermesi için de ben Allah'a dua ederim” buyurdu. [1169]

“Musibet zamanında “Innâ lillâhi ve innâ îleyhi râciûn” Biz Allah'tan geldik ve ancak O'na dönücüleriz” [1170] ayetinin okumaya, “İstircatirca” denilir. Bu sözde, herşeyin hatta canlarımızın bile Allah'ın mülkü olduğu, Allah'ın ise kendi mülkünde dilediği gibi tasarruf ettiğini itiraf vardır.

3- Hastanın Yada Ölmek Üzere Olan Kimsenin Yanında Söylenecek Söz

831- Ümmü Seleme (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir: “Resulullah (s.a.v.):

“Hastanın yada ölmek üzere olan kimsenin yanında bulunursanız hayr söz söyleyin. Çünkü melekler sizin söylediklerinize: “Âmin” derler” buyurdu.

Eşim Ebu Seleme vefat ettiği zaman Peygamber (s.a.v.)'in yanına gidip ona:

“Ey Allah'ın resulü! Ebu Seleme vefat etti” dedim. Resuiullah (s.a.v.):

“Allahümme'ğfir lî ve lehu ve e'kıbnî minhu ukbâ haseneten” (Allahım! Beni ve onu affet. Onun ardından bana güzel bir bedel ihsan eyle!) de” buyurdu.

“Ben de bu şekilde dua ettim. Bunun üzerine Allah bana Ebu Seleme'den daha hayrlısı olan Muhammed (s.a.v.)'i ihsan eyledi.” [1171]

Açıklama:

Hz. Peygamber (s.a.v.) burada hasta yada ölmek üzere olan bir kimsenin yanına varıldığı zaman, hayrlı sözler söylenmesini teşvik ederek onların yanında söylenecek hayrlı sözlere ve dualara meleklerin amin diyeceklerini haber vermektedir.

4- Ölen Kimsenin Gözlerini Kapatma Ve Can Boğaza Geldiği Zaman Ona Duada Bulunma

832- Ümmü Seleme (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.), Ebu Seleme'nin yanına girdi. Gözleri açık kalmıştı. Onları kapadı. Sonra da:

“Doğrusu ruh alındığı zaman göz onu takip eder” buyurdu.

Derken Ebu Seleme'nin ailesinden bazı kimseler, Ebu Seleme'nin ölümü üzerine bağırıp çağırdılar. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):

“Kendinize hayrdan başka dua etmeyin! Çünkü melekler söylediklerinize: “Amin” derler” buyurdu. Daha sonra da:

“Allahümme'ğfir li-Ebî Selemete ve'rfa'” derecetehu fi'1-mehdiyyîne ve'hlufhu fî akıbihi fî'1-ğâbirîne ve'ğfir lenâ ve lehu Yâ Rabbe'l-Âlemîne ve'f-sah lehu fî kabrihi ve nevir lehu fîhi (Allahım! Ebu Seleme'yi affet. Derecesini, hidayete eren kimselere yükselt. Arkasında bıraktığı ailesinin baki kalanlar: arasında onun işini üzerine al. Bizi de onu da bağışla. Ey alemlerin Rabbi! Kabrini genişlet ve orada onu nurlandır)” buyurdu. [1172]

Açıklama:

Hadis, ölünün gözlerinin açık kalmasının sebebini belirtmekte ve ölünün gözlerinin kapatılmasının müstehab olduğunu göstermektedir. Ölünün gözlerini kapatmanın faydası, bakıldığı zaman çirkin görülmemesidir.

Gözlerin ruhu takip etmesinden maksat; ruh cesetten çıktığı zaman göz de gitmiş olur. Artık açık kalmasında bir fayda yoktur.

Ölen kimsenin yanında, onun çoluk-çocuğunun dünya ve ahireti için hayrlı duada bulunmanın müstehab olduğu da bu hadisten anlaşılmaktadır.

5- Ölen Kimsenin Dikilip Kalan Gözlerinin Ruhunu Takip Etmesi

833- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Resulullah (s.a.v.);

“İnsan öldüğü zaman gözünün nasıl dikilip kaldığını görmüyor musunuz?” buyurdu. Sahabiler;

“Evet, görüyoruz” dediler. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.);

“İşte bu; onun gözü, ruhunu takip ettiği zaman olur” buyurdu. [1173]

6- Ölen Kimsenin Ardından Ağlamak

834- Ümmü Seleme (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir: “Ebu Seleme vefat edince:

“Bir garip kimse, hem de gurbet yerde ölen bir garip kimse! Ona öyle bir ağlayayım ki, dillere destan olsun” dedim.

Tam ona ağlamaya hazırlanmıştım ki, birden bire Medine'nin etrafında yüksek yerler olan Saîd tarafından bir kadın çıkageldi. Ebu Seleme'nin ardından ağlama hususunda bana yardım etmek istiyordu. Onu, Resulullah (s.a.v.) karşılayıp:

"Sen şeytanı, Allah'ın çıkardığı eve tekrar sokmak mı istiyorsun?" buyurdu. Bunu iki defa tekrarladı. Bunun üzerine ağlamaktan vazgeçtim. Ağlamadım.[1174]

Açıklama:

"Bir garip kimse, hem de gurbet yerde ölen bir garip kimse" ifadesiyle kast edilen; Ebu Seleme'nin, Mekkeli olduğu ve oraya nispetle gurbet diyarı sayılan Medine'de vefat ettiğidir.

835- Üsâme b. Zeyd (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

"Biz, Peygamber (s.a.v.)'in yanındaydık. Bir ara kızlarında birisi haber göndererek Resulullah (s.a.v.)'i çağırdı. Babasına, kendisinin bir çocuğunun yada bir oğlunun vefat etmek üzere olduğunu haber verdi. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.) gönderilen kimseye:

"Onun yanına dön ve ona: "Allah'ın aldığı da, verdiği her şey kendisine aittir. Her şey, Allah katında belli bir müddete bağlanmıştır" de. Yine ona şöyle de:

"Sabretsin ve sevap ümit etsin!" buyurdu.

Daha sonra elçi geri Zeyneb'in yanına döndü. Zeyneb, babasının gelmesi için elçiyi yine Resulullah'a gönderdi. Elçi, Resulullah'ın yanma varıp ona:

“Kızınız Zeyneb, yemin etti! Mutlaka yanma gelmeliymişsin” dedi. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.) kalktı. Onunla beraber Sa'd İbn Ubâde ile Muâz İbn Cebel'de kalktı. Ben de onlarla birlikte Zeyneb'in evine gittim. Çocuğu, Peygamber (s.a.v.)'e verdiler. Çocuk can çekişiyordu. Sanki canı, eski bîr tulum içerisindeki su gibiydi. Bu hali görünce, Resulullah (s.a.v.)'in gözlerinden yaşlar boşandı. Sa'd b. Ubâde, ona:

“Ey Allah'ın resulü! Bu ağlayış da nedir?” diye sordu. Resulullah (s.a.v.):

“Bu göz yaşı, Allah'ın kullarının gönüllerine koyduğu bir rahmettir. Yüce Allah kullarından ancak merhametli olanlarına merhamet edecektir” buyurdu. [1175]

Açıklama:

İbn Hacer'e göre; hadiste söz konusu edilen çocuk, Hz. Zeyneb'in, Ebu'l-As'tan olan Ümâme isimli kızıdır. Bu çocuk, ölmemiş ve Hz. Peygamber (s.a.v.)'in vefatından sonra uzun süre yaşamış, Hz. Fatıma'nın vefatından sonra Hz. Ali'yle evlenmiştir.

Sessiz bir şekilde ağlayıp gözyaşı dökmenin de haram olduğunu zanneden Sa'd, Resulullah (s.a.v.)'in ağlayıp gözyaşı dökmesini görünce bunu yadırgayarak:

“Bu (ağlayış) da nedir?” sorusunu sormaktan kendisini alamamıştır. Resulullah (s.a.v.) ise gözyaşlarının Allah'ın kullarının kalplerine yerleştirdiği acıma duygusunun bir eseri ve neticesi olduğunu, feryadu figan etmeden, bu şekilde gözyaşı dökmekte bir sakınca olmadığını, ancak

sabırsızlık göstererek feryadu figanla ağlamanın sakıncalı olduğunu az veya çok merhamet eden kullara Allah'ın da merhamet edeceğini belirtmiştir.

836- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

"Sa'd b. Ubâde, (rahatsızlığı sebebiyle) hastalanmıştı. Bunun üzerine Resululîah (s.a.v.), yanında Abdurrahman b. Avf, Sa'd b. Ebi Vakkâs ile Abdullah İbn Me'ud olduğu halde onu ziyaret etmeye geldi. Yanına girdiğinde onu ev halkı tarafından çepeçevre kuşatılmış vaziyette buldu. Orada bulunan kimselere:

"Öldü mü?" diye sordu. Onlar da:

"Hayır, ey Allah'ın resulü!" dediler.

Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.) ağladı. Onun ağladığını görünce orada bulunan kimseler de ağladılar. Bunun üzerine Resululîah (s.a.v.):

"İşitmiyor musunuz? Allah, göz yaşından ve kalbin hüzünlenmesinden dolayı (insana) azab etmez. Fakat -diline işarete ederek- bundan dolayı Allah kişiye azab eder yada rahmet eder" buyurdu."

7- Hastaları Ziyaret Etmek

837- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

"Biz, Resulullah (s.a.v.)'le oturmaktaydık. Derken Ensar'dan bir adam gelip selam verdi. Sonra bu Ensar'lı kimse geri dönüp gitti. Resulullah (s.a.v.):

"Ey Ensar'ın kardeşi! Kardeşim Sa'd b. Ubâde ne durumdadır?" diye sordu. Bu kişi:

“İyi durumdadır” diye cevap verdi. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):

“Sizden onu kim ziyaret edecek?” diyerek ayağa kalktı. Onunla birlikte biz de ayağa kalktık. On küsur kimse idik. Üstümüzde başımızda ayakkabı, mest, kalansüve, ve gömlek yoktu. Şu çorak yerlerde yürüdük. Nihayet onun yanına vardık. Yakınları etrafından geri çekildiler. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.) ile beraberindeki sahabileri ona yaklaştı.” [1176]

8- Musibetin ilk Gelişinde Sabretme

838- Enes b. Malik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Kamil anlamdaki sabır, musibet ilk başa geldiği andadır.” [1177]

839- Enes b. Malik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resululîah (s.a.v.), çocuğuna ağlayan bir kadının yanına uğrayıp ona:

“Allah'tan kork ve başına gelen sıkıntıdan dolayı sabret” buyurdu. Kadın:

“Sen, benim musibetime aldırış etmezsin?” buyurdu. Resulullah (s.a.v.), kadının yanından ayrılıp gidince, kadına:

“O, Resulullah (s.a.v.) idi” denildi.

Bunun üzerine kadının içine 'ölüm acısı' gibi bir şey çöktü. Resulullah (s.a.v.)'in kapısına geldi. Fakat kapısının önünde bekleyen kapıcılar bulamadı. Bunun üzerine:

“Ey Allah'ın resulü! Ben seni tanıyamadım” diyerek özür diledi. Resulullah (s.a.v.):

“Kamil anlamdaki sabır ancak musibet ilk başa geldiği andadır yada musibetin basa geldiği ilk andadır” buyurdu. [1178]

Sabr:

Sözlükte, sıkıntılara tahammül etmek, sızlanmamak, dayanmak, kendini tutmak anlamlarına gelir. Tasavvuf erbabına göre, sabır: Nefsi, iyi olmayan işlerden alakoyan, nefsin salahı ve kıvamı kendisiyle mümkün olan bir huydur. Said b. Cübeyr (r.a) sabrı “Kulun kendisine gelen musibetlerin Allah'dan geldiğini itiraf edip, ecir ve sevabını Allah'dan beklemesidir” diye tarif etmiştir. Sabır

1- Musibetlere karşı sabır,

2- Taatın yüklediği zorluklara karşı sabır,

3- Günah işleme arzusuna karşı gösterilecek sabır olmak üzere üç kısma ayrılır.

Rasûl-ü Zişan Efendimizin sözü geçen kadına, Allah'dan korkup sabretmesini tavsiye etme lüzumunu hissetmesi, kadının yüksek sesle feryadü figan ederek ağlamasından ileri gelmiş olabilir. Aslında, bu kadına sabır tavsiye etmek istediği halde, birdenbire sabırdan söz etmemiş önce “Allah'dan kork” diyerek onu sabra hazırlamış, ondan sonra “Sabret” diyerek sabır tavsiyesinde bulunmuştur.

9- Ölen Kimsenin, Ailesinin Ona Ağlaması Sebebiyle Azab Olunması

840- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Hafsa, yaralanması üzerine Ömer'in başında ağladı. Ömer:

“Ey kızcağızım! Yavaş ol.” Resulullah (s.a.v.)'in:

“Gerçekten ölü, ailesinin ona ağlaması sebebiyle azab görür” buyurduğunu bilmez misin?” dedi. [1179]

841- Ebu Musa (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Ömer vurulduğu zaman Suheyb evinden gelip Ömer'in yanma girdi. Onun yanıbaşmda ayakta durup ağlamaya başladı. Bunun üzerine Ömer, ona:

“Ne ağlıyorsun? Bana mı ağlıyorsun?” dedi. Suheyb:

“Evet, vallahi, sana ağlıyorum ey müminlerin emiri!” diye cevap verdi. Ömer:

“Vallahi, doğrusu sen Resulullah (s.a.v.)'in:

“Üzerine ağlanan kimse azab görür” buyurduğunu bilmektesin” dedi.

Hadisin ravisi Abdulmelik İbn Umeyr der ki:

“Bu hadisi, Mus'ab İbn Talha'ya söyledim. O da dedi ki:

“Âişe, üzerine ağlamadan dolayı azab gören kimseler, ancak Yahudilerdir” derdi. [1180]

842- Abdullah İbn Abbâs (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Kalkıp Aişe'nin yanına girdim ve ona Abdullah İbn Ömer'in ölünün, ailesinin ona ağlaması sebebiyle azab göreceği ile ilgili söylediği hadisi naklettim. Aişe:

“Hayır, vallahi! Resulullah (s.a.v.): “Ölü, bir kimsenin ağlaması sebebiyle azab görür” şeklinde kesinlikle bir şey söylememiştir. Fakat o,

“Ailesinin ağlaması sebebiyle Allah kafirin azabım artırır” demiştir. Çünkü Allah, “Doğrusu güldürendir,” ağlatandır ve “Hiçbir günahkar, diğerinin günah yükünü yüklenmez”[1181]

843- Abdullah İbn Ebi Müleyke'den rivayet edilmiştir:

“Osman İbn Affân'ın Mekke'de bir kızı vefat etmişti. Biz de cenazesinde bulunmak üzere onun yanına geldik. Cenazeye, Abdullah İbn Ömer ile Abdullah İbn Abbâs'ta geldi. Ben, ikisinin arasında oturmaktaydım.

önce birisinin yanma oturmuştum. Sonra diğeri gelip yanıma oturdu. Abdullah İbn Ömer, Amr b. Osman'ın yüzüne karşı:

“Sen, (ölen kimsenin arkasından) ağlamayı yasaklamıyor musun? Halbuki Resulullah (s.a.v.);

“Doğrusu ölü, ailesinin ona ağlaması sebebiyle azab görür” buyurmaktadır” dedi. [1182]

844- Abdullah İbn Abbâs (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Ömer vefat edince, ben, ölü, ailesinin ağlaması sebebiyle azab göreceği ile ilgili bu hadisi Aişe'ye anlattım. Aişe:

“Allah, Ömer'e rahmet eylesin! Hayır, vallahi, Resulullah (s.a.v.):

“Allah, mümini, bir kimsenin ağlaması sebebiyle azab eder” demedi. Fakat “Ailesinin ağlaması sebebiyle Allah kafirin azabını artırır” buyurdu” dedi.

Daha sonra Aişe:

“Size Kur'an yeter! Çünkü yüce Allah “Hiçbir günahkar, diğerinin günah yükünü yüklenmez” [1183] *buyurdu”* dedi. O zaman Abdullah İbn

Abbâs:

“Doğrusu Allah,

“Güldürendir, ağlatandır” [1184] dedi.

Açıklama: Abdullah İbn Ebi Müleyke:

“Vallahi, Abdullah İbn Ömer bundan sonra hiçbir şey söylemedi” dedi. [1185]

845- Urve'den rivayet edilmiştir:

“Âişe'nin yanında, Abdullah İbn Ömer'in:

“Ölü, ailesinin ağlaması sebebi azab görür” şeklindeki sözü anıldı. Bunun üzerine Âişe şöyle dedi:

“Allah, Ebu Abdurrahnıan'a rahmet eylesin! Bir şey işitmiş, fakat on (doğru-dürüst) ezberi eyememiş. Doğrusu Resulullah (s.a.v.)'in yanından bi yahudi cenazesi geçmişti. Yahudiler ona ağlıyorlardı. Resulullah (s.a.v.):

Siz ağlıyorsunuz, fakat o sizin bu ağlamanızdan dolayı elbette azal görüyor” buyurdu. [1186]

846- Urve'den rivayet edilmiştir:

“Âişe'nin yanında, Abdullah İbn Ömer'in: “Doğrusu ölü, ailesinin ona ağlaması sebebiyle kabrinde azab görür” şeklinde Peygamber (s.a.v.)'e dayandırdığı hadis zikredildi. Bunun üzerine Aişe şöyle dedi:

“O hata etmiştir. Çünkü Resulullah (s.a.v.) ancak:

“Ölü, suçu yada günahı sebebiyle elbette azab görür. Ailesi ise şimdi ona ağlamaktadır” buyurmuştur.

Abdullah İbn Ömer'in bu sözü, yanlışlık bakımından şu söze de benzemektedir:

“Resulullah (s.a.v.) Bedir savaşında Kalîb çukurunun başında durdu. 0 çukurda, Bedir savaşında öldürülen müşriklerin cesetleri bulunmaktaydı. Resulullah (s.a.v.) onlara ne söylediyse söyleyip sonra da:

“Doğrusu onlar benim sözlerimi işitiyorlar” buyurdu.

Abdullah İbn Ömer, bunda da yanılmıştır. Çünkü Resulullah (s.a.v.):

“Bu ölüler, kendilerine söylemekte olduğum sözlerimin doğru olduğunu bilmektedirler” buyurdu.

Daha sonra Âişe,

“Şüphesiz ki sen ölülere işittiremezsin” [1187]ile

“Sen kabirlerde olanlara işittiremezsin” [1188] ayetlerini okudu.

Açıklama:

Yüce Allah, “Ateşten ibaret olan yerlerine yerleştikleri sırada” demek istiyor” dedi.”

Kalîb: Bedir savaşında kafir cesetlerinin atıldığı kuyudur. Bu kuyuda bulunan cesetlere Resulullah (s.a.v.)'in bir şeyler söylediğini ifade için: “Onlara ne söylediyse de söyledi” denilmiştir. Bundan maksat:

“Size vaad olunanın hak olduğunu anladınız mı?” buyurmuş olmasıdır. [1189]

847- Ali b. Rebîa'dan rivayet edilmiştir;

“Kufe'de kendisine yas tutulan ilk kişi, Karaza b. Kab'tır.

Bunun üzerine Muğîre b. Şu'be, Resulullah (s.a.v.)'i:

“Kime yas tutulursa o kimse kıyamet gününde kendisine yapılan (üstü başı yırtıp başına toprak saçarak feryadu figan edilmesi sebebiyle azab görür” buyururken işittim” dedi. [1190]

Niyaha:

Ölünün iyiliklerini say saya yüksek sesle ağlamadır, Türkçe'de buna “Ağıt” denilir.

“Ölünün arkasından feryadu figanla ağlamadan dolayı ölünün azab görmesi"

hususunda gelen bu hadislerin zahirine göre; ölü, aile halkının ve çevrede bulunan kimselerin ağlamasından dolayı azab görür. Sahabelerden, tabiundan ve etbau't-tabiinden bir grup bu görüştedir. Daha sonraki alimlerin büyük çoğunluğu, bu hadisin manasını tevil yoluna gitmişler, Fakat hadisin tevili konusunda ihtilafa düşmüşlerdir.

Şâfiîlerden Müzeni (ö. 264/878), Nevevî (ö. 676/1277) ile Hanefilerden Ebu Leys es-Semerkandî'ye göre; sağlığında, ölünce kendisi için ağlanmasını vasiyet eden bir kimse, aile halkının ağlamasından dolayı azab görür. Fakat sağlığında böyle bir vasiyette bulunmayan kimseler, öldükten sonra yakınlarının ağlamasından dolayı azab görmezler. Nitekim"Hiçbir günahkar, başkasının günahını çekmez[1191] ayeti de buna delalet etmektedir.

Davud ez-Zâhirî (ö. 270/884) ile bir grup alim, “Ölü sağlığında aile halkını ölüye yüksek sesle ağlamaktan yasaklamayı ihmal etmediği için kendisi ölünce onlann ağlamasından dolayı azab görür” demişlerdir.

Hafız İbn Hacer (ö. 852/1447) bu görüşlerin arasını şöyle birleştirir: Bu mesele, şahısların durumuna göre değişir. Adeti ölüm karşısında feryadu figan etmek olan bir kimse, ölünce yakınlarının ağlamaları için vasiyet etmişse, o kimse, yakınlarının bu ağıdmdan dolayı azab gördüğü gibi zalim

olan bir kimse de yakınlarının dünyadaki bu çirkin amellerini saya saya ağlamalarından dolayı azab görür. Yine kendi ölümüne yakınlarının feryadu figan ederek ağlayacaklarını bilen bir kimse, eğer sağlığında onlan bu konuda ikaz etmeyi ihmal ederek ve onların bu hareketinden hoşlanarak ölürse, onların ağıtlarından dolayı azab görür. Fakat onları ikaz etmeyi İhmal etmiş olmakla beraber sağlığında onların bu hareketinden hoşlanmamışsa, azab görme. Fakat ihmalinden dolayı azarlanır. Onların bu hallerinden hoşlanmayan bir kişi, sağlığında onları gerektirdiği şekilde ikaz ettiği halde, onlar, bunu yine de yüksek sesle ağlayacak olurlarsa, ölü, bunların, Allah'ın razı olmadığı bir işi yapmalarını görmekten dolayı yine rahatsız olur.”

Hz. Aişe,

“Hiçbir günahkar, başkasının günahını çekmez” ayetini delil getirerek konumuzu teşkil eden Abdullah İbn Ömer hadisini reddetmiş, Abdullah İbn Ömer'in yanıldığını, hata ettiğini veya hadisin aslını unuttuğunu belirtmiş ve olayın asıl kaynağı ile ilgili olayı anlatmıştır. Nitekim Ebu Hureyre ile Şâfiîlerden bir topluluk bu görüşü benimsemiştir.

10- Ölünün Ardından Özelliklerini Sayarak Feryadu Figanla Ağlama Hususundaki Haramın Şiddeti

848- Ebu Mâlik el-Eş'arî (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Peygamber (s.a.v.):

“Ümmetimde cahiliyet adetlerinden kalma dört şey vardır kî, onları terk edemezler. Bunlar:

1- *Asaletle övünme,*

2- *Soylara sövme,*

3- *Yıldızlarla yağmur isteme,*

4- *Ölünün ardından üstü başı yırtıp başına toprak saçarak feryadu figan etme"* buyurdu.

Daha sonra Peygamber (s.a.v.);

"Ölünün ardından üstü başı yırtıp başına toprak saçarak) feryadu figan eden kadın, ölmeden önce bu amelinden dolayı tevbe etmezse kıyamet gününde üzerinde katrandan bir elbise ve uyuzlu bir gömlek olduğu halde kabrinde kaldırılır" buyurdu. [1192]

849- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

"Resulullah (s.a.v.)'e -Mûte şehitleri- Zeyd İbn Hârise'nin, Ca'fer İbn Ebî Tâlib'in ve Abdullah İbn Ravâha'nm şehâdet haberleri geldiğinde Resûİullah (s.a.v.) oturdu. Kendisinde hüzün ve keder alâmetleri görülüyordu. Ben kapının görülebilecek bir aralığından kendisine bakıyordudum. Bu sırada Resûİullah (s.a.v.)'e birisi gelip:

"Ey Allah'ın resulü! Cafer'in kadınları ağlaşıyorlar" deyip feryadu figanla ağlaştıklarını zikretti. Resûlullah (s.a.v.), o kimseye, gidip o kadınları bu şekilde ağlamaktan nehyetmesini emretti. Bunun üzerine o kimse gitti. Sonra yine Peygamber (s.a.v.)'e gelip kadınların kendisine itaat etmediklerini söyledi. Resulallah (s.a.v.), ona, ikinci defa gidip kadınları (bundan) nehyetmesini emretti. O da gitti. Sonra tekrar geri gelip:

"Ey Allah'ın resulü! Vallahi kadınlar bize galebe ettiler" dedi.

Hadisin râvîsi Amre der ki: Hz. Aişe:

“Rasûlullah, o adama: “Haydi git, o kadınların ağızlarına toprak saç” buyurduğunu söyledi.

Âişe der ki:

“Ben, o adama: “Allah senin cezanı versin! Vallahi, sen, ne Rsulullah (s.a.v.)'in sana verdiği emri yerine getirdin ve ne de keder içinde bulunan Resulullah (s.a.v.)'i kendi hâline bıraktın!” dedim. [1193]

Hz. Peygamber (s.a.v.)'in Zeyd, Ca'fer ile Abdullah b. Revaha'nın ölümüne son derece üzülmesine sebep olan olay, hicri 8. yılda müslümanlar ile Bizanslılar arasında meydana gelen Mute muharebesidir. Bu savaşta, sayıları üç bin kadar olan müslümanlar, yüzbin kişilik Bizans ordusuyla çarpışmıştır.

Bu hadisten, bir musbitle karşılaşıldığında mescide gidip oturmanın müstehab olduğu ve başına musibet gelen bir kimse Peygamber (s.a.v.)'in bu tavrına uyarak feryadu figan etmekten, saçını başını yırtmaktan kaçınması gerektiği anlaşılmaktadır.

850- Ümmü Atiyye (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.) bizden biatla birlikte ölünün ardından üstü başı yırtıp başına toprak saçarak feryadu figan etmeme hususunda da söz aldı. Fakat beş kadından başka bizden hiçbir kadın bu sözünde durmadı. Bu beş kadın: Ümmü Süleym, Ümmü'1-Alâ', Muâz'ın hanımı Ebu Sebre'nin kızı yada Ebu Sebre'nin kızı ile Muâz'ın hanımıdır.[1194]

Kadı îyâz'a göre *“Beş kadından başka bizden hiçbir kadın bu sözünde durmadı”* sözünden maksat; Ümmü Atiyye'yle birlikte biat edenlerden beş kadın müstesna olmak üzere hiçbiri sözünde durmadı demektir. Beş

kadından başka hiç kimse feryadu figanı terk etmedi demek değildir”. [1195]

851- Ümmü Atiyye (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

“Yüce Allah'ın

“Sana, Allah'a hiçbir şeyi şirk koşmayacaklarına iyi bir işte sana karşı gelmeyeceklerine dair biat edenler” [1196] şeklindeki ayeti inince, Resulullah (s.a.v.)'in kadınlardan aldığı biatta ölünün ardından üstü başı yırtıp başına toprak saçarak feryadu figan etmeme de vardı. Ben:

Ey Allah'ın resulü! Yalnız filanca aileye yapılacak feryadu figan müstesna olsun. Çünkü onlar, cahiliyet döneminde benim feryadu figanıma katılmışlardı. Dolayısıyla benim de onların feryadu figanıma katılmam gerekmez mi?' dedim. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):

“Tamam, filanca aileye yapılacak feryadu figan müstesna olsun!” buyurdu.[1197]

Açıklama:

Feryadu figan ederek ölen kimsenin arkasından ağlamak haramdır. Çünkü bunda, elem ve kederi heyecana getirmek ve sabrı gidermek vardır.

11- Kadınların Cenaze Arkasında Yürümesi Meselesi

852- Ümmü Atiyye (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

“Biz cenazelerin arkasında yürümekten yasaklanıyorduk. Fakat bu, diğer yasaklar gibi üzerimize kesinlikle haram kılınmadı/sıkı tutulmadı.”

[1198]

Açıklama:

Kadınların, cenazenin arkasından gidip gitmeme hususunda alimler arasında görüş ayrılığı vardır. Fakat kadınların cenazenin gidip gitmeyeceklerime ilgili ihtilaf,; örtünmeye dikkat edip süslenmeksizin ve ağlayıp siz amaksızm cenazeyi takipeden Hz. Peygamber (s.a.v.) dönemindeki kadınlar hakkındadır. Bu hususlara dikkat etmeyen kadınların cenazenin peşinden gitmelerinin haram olduğunda ittifak vardır.

12. Cenazeyi Yıkama

853- Ümmü Atiyye (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

“Peygamber (s.a.v.) yanımıza girdi. Kızı Zeyneb'în cenazesini yıkıyorduk. Bunu görünce:

“Onu, su ve sidrle üç defa yada beş defa, hatta gerek görürseniz daha fazla yıkayın. Sonuncu da kafur yada kafura benzer bir şey kullanın. Yıkama işini bitirdiğiniz de bana haber verin” buyurdu.

Yıkama işini bitirdiğimiz zaman ona haber yolladık. Gelip “Hakve” denilen kendi gömleğini bize uzatıp:

“Bunu, kızıma giydirin/iç gömleği yapın” buyurdu. [1199]

854-

Ümmü Atiyye (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

“Biz onun saçlarını tarayıp üç örgü yaptık.” [1200]

855- Ümmü Atiyye (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.) kızının cenazesini yıkama işini Ümmü Atiyye'ye emrettiği zaman ona:

“Yıkama işine, onun sağ tarafından ve abdest azalarından başlayın” buyurdu. [1201]

Açıklama: Resulullah (s.a.v.)'in, cenazeyi; bir, üç, beş veya yedi defa, lüzum görüldüğü takdirde daha fazla yıkama emri, tek olmak kaydıyla yediden fazla yıkamanın müstehab olduğunu göstermektedir. Çünkü fazla yıkamak, daha fazla temizliğe sebep olur.

Ölüye abdest aldırmanın hikmeti; onun müslümanlığını bir defa daha ortaya koymak ve abdest organlarının ahirette daha çok parlamasını sağlamaktır.

ümmü Atiyye, kadınların cenazelerini yıkamakla görevli bir kadındı. Ümmü Atiyye, Zeyneb'i yıkarken yanında Esma bint. Umeys ile Leylâ bint. Kanif vardı.[1202]

Sidr:

Arabistan kirazı denilen bir ağacın ismidir. iki çeşittir. Birinin yemişi, gayet güzeldir. Yaprağıyla ölü yıkanır. Sİdr, ölünün kirini gidermek için sabun yerine kullanılırdı.

Kâfur:

Cenazeyi yılarken suya katılan kokulu bir maddedir. Hindistan'da yetişen bir ağacın zamkından yapılır.

Resulullah (s.a.v.)'in, sırtındaki elbisesini vererek kızının vücuduna sarılmasını emir buyurması; asar-ı şerifesi ile teberrük olunmak içindir. Bunu, bütün işler bittikten sonra vermesi, elbise cesetten cesede geçerken araya fasıla girmemesi içindir.

Hanefilere göre kadının saçı iki bukle yapılıp kadının göğsünün üzerine konulur.

13- Ölen Kimsenin Kefeni

856- Habbâb b. Erett (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Biz, Resulullah (s.a.v.)'le birlikte Allah yolunda O'nun rızasını isteyerek hicret ettik. Dolayısıyla mükafatımızı vermek Allah'ın üzerine gerekli oldu. Kimimiz hicret mükafatından hiçbir şey yemeden ahîrete göçüp gitti. Bunlardan bîri de, Mus'ab İbn Umeyr'dir. O, Uhud günü şehid olmuştu da bir kaftan/hırkadan başka ona kefen yapacak bir şey bulunamadı. Kaftanı onun baş tarafına koyduğumuzda aşağı kısımdan ayakları dışarıda kalıyor, kaftanı ayaklarının üzerine koyduğumuzda başı açıkta kalıyordu. Bu yokluk karşısında Resulullah (s.a.v.) bize:

“Kaftanı başından itibaren sarın, ayaklarnın üzerine de ızhır denilen kokulu ottan koyun” buyurdu.

Kimimize de hicret semeresi ulaşan ve bu meyveyi devşirenler de vardı. [1203]

Ölüyü kefenlemek, farz-ı kifayedir. Kefende farz olan, vücudun örtülmesidir. Zaruret halinde ne kadar bulunursa o kullanılır. Hiçbir şey bulunamadığı takdirde temiz bir hasır parçası veya ot ve benzeri şeylerle de olsa her tarafın tamamen örtülmesi gerekir.

Kefen konusunda, ergenlik çağına yaklaşmış erkek çocuklar ile kız çocuklar, ergenlik çağına girmiş büyükler hükmündedir. Henüz ergenlik çağına yaklaşmamış çocukların kefenleri, yalnız izar ile lifafedir yada bir kat olarak yapılır. Üç kat yapılması daha iyidir.

Her şahsın kefeni, kendi malından karşılanır. Kefen harcamaları borçtan yapılan vasiyetten ve varis hakkından öncedir.

Geriye mal bırakmamış olan bir ölünün kefen masrafı, hayattayken, nafakasını vermekle yükümlü bulunduğu kimselere aittir. Böyle bir kimsesi bulunmazsa, hazine tarafından karşılanır. Bu da mümkün olmazsa, müslümanlar tarafından kefen ihtiyacı karşılanır.

Kefenleme şu 3 şekilde olur:

a- Sünnet Üzere Olan Kefenleme:

Bu, erkekler için kamîs boyun kısmından ayaklara kadar uzanan gömlek yerinde bir bez, izâr bir don veya eteklik yerinde, baştan ayağa kadar uzanan bir bez ve lifâfe sargı yerinde olup baştan yağa kadar uzanan, baş ve ayak taraflarından düğümlenen bir bezden ibaret olmak üzere üç kattır. Kadınlar için ise, bu, üç parça ile beraber bir başörütüsü ile bir göğüs örtüsünden ibaret beş kattır.

b- Yeterli Olan Kefenleme Kefen-i Kifayet:

Bu, erkekler için izar ile lifafe olur. Kadınlar için ise, bunlarla birlikte bir başörtüsü olur.

c- Zaruri Olan Kefenleme Kefen-i Zaruret:

Bu, hem erkekler için ve hem de kadınlar için yalnız bir kattır. Bu durumda ölü, bulunabilen bir parça ile elbiseye sarılır. Fakat bir zaruret bulunmadıkça böyle bir kat kefen ile yetinilmez.

Hanefilere göre; kefenleme de, sarık ve gömleğin bulunması müstehabtır.

Peygamberimiz (s.a.v.), beyaz elbisenin, elbiseler içerisinde en hayrlısı olduğunu söyleyerek ölüleri beyazla kefenlemeyi tavsiye etmiştir. [1204] Dolayısıyla da kefenin beyaz olması, müstehabtır.

857. Hz. Âîşe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.), Sehuliyye denilen pamuklu üç parça beyaz Yemen bezi içine kefenlendi. Bunların içerisinde gömlek ile sarık yoktu. Bir Yemen elbisesi çeşidi olan ve izar ile ridadan ibaret olan hülleye gelince, bunun, Resulullah (s.a.v.)'e kefen yapmak için satın alınıp alınmadığı hususunda insanlar şüpheye düştüğünden hülle kullanılmadı. Dolayısıyla Resulullah (s.a.v.), Sehuliyye denilen üç parça pamuklu beyaz Yemen kumaşı İçerisine kefenlendi.”

Bu elbiseyi, Abdullah İbn Ebi Bekr alıp:

“Ben bu hülleyi kendime kefen yapmak için muhafaza edeceğim” dedi. Daha sonra da:

“Yüce Allah, buna, Peygamber (s.a.v.)'i için razı olsaydı ona kefen yapardı” diyerek hülleyi sattı, parasını da sadaka olarak verdi. [1205]

Açıklama:

Hz. Peygamber (s.a.v.)'in kefenin teşkil eden bez kumaşların sayısı ve özellikleri, çeşitli rivayetlerde farklı anlatılmıştır. Ancak bu rivayetlerin çoğunda fark sadece kelimelere aittir. Bir rivayette, kefenin; “Hibera” yada “Sehuliyye” denilen Yemen kumaşı olduğu belirtilirken, Ebu Davud'un bir rivayetinde bunun sadece bir Yemen kumaşı olduğu kaydedilirken, başka rivayette ise bunun Necrân kumaşı olduğu ve yine başka bir rivayette Resulullah (s.a.v.)'in iki kumaştan meydana gelmiş bir elbise içerisinde kefenlendiği de söylenmiştir.

Tirmizî, bu farklı rivayetler hakkında:

“Peygamber (s.a.v.)'in kefeni hakkında çeşitli rivayetler gelmiş ve Aişe'nin rivayet ettiği hadis bu konuda rivayet edişlen hadislerin en sahihidir” diyerek en başta mealini sunduğumuz hadisin bu konudaki hadislerin en sahihi olduğunu belirtmiştir.

İbn Sa'd (ö. 230/844)'ın "Tabakâf'ında, Resulullah (s.a.v.)'in kefenlendiği üç parça bezin adı; üfâfe, İz'ar ve Ridâ olarak nakledilmiştir.

Cumhur, bu rivayeti; “Ölünün kefenlendiği bezler içerisinde sarık ve kamîs, mutlak manada yoktur” şeklinde anlamaktadırlar.

İmam Mâlik, Ebu Hanîfe ve onlara tabi olan kimseler ise bu hadisi hüccet kabul ederek kefenlemede sarık ve kamîs kullanmanın müstehab olduğunu belirtmişlerdir. Bunlar, hadisteki, “Sarık ve kamîs yoktu” sözünü, Resulullah (s.a.v.)'in kefenlendiği üç parça kumaş içerisinde “Sank ve kamîs

(gömlek) yoktu” şeklinde anlamaktadırlar. Ayrıca Hanefiier, bu konudaki delili; Ebu Dâvud, Cenâiz 29-30 (3153)'de Abdullah İbn Abbâs'tan naklen, “Resulullah (s.a.v.) vefat ederken üzerinde bulunan gömlekle kefenlendi” hadisi ile İbn Adiyy (ö. 365/975)'in “El-Kâmil” adlı eserinde Cabİr b. Semure'den aynı mealdeki hadistir.

Kamîs: Yakasız, yensiz, etrafı dikiş ile bastırılmamış, göğüs tarafı açılmamış gömlek demektir.

Hülle, Bir cinsten olmak üzere üst elbisesi olan izar ve alt elbisesi oİan ridadır. Bu elbise, Yemen kumaşlarından yapılır.

Bu, Abdullah İbn Ebi Bekr'in kendisine kefen yapmak üzere aldığı bir kumaştır. Bu kumaş, ilk önce Hz. Peygamber (s.a.v.)'in cesedinin üzerine örtülmüş, daha sonra bu kumaşın kefen olmaya müsait olmamasından dolayı vücudundan kaldırılmış ve vücudu, üç adet pamuklu Yemen kumaşı İçerisine sanlmıştır.

Sehuliyye: Yemen'de dokunan beyaz bez parçasına denir. Sehul ise Yemen'de kumaş dokunan bir şehrin adıdır.

14- Ölünün Örtülmesi

858- Mü'minlerin annesi Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.) vefat ettiği zaman Hibera denilen pamuklu bir Yemen elbisesiyle örtüldü.” [1206]

Açıklama:

Hadis, vefat eden bir kimsenin üzerini bir örtüyle örtmenin müstehab olduğuna delalet etmektedir. Bu hususta alimler görüş birliğindedirler.

Hibera:

Pamuktan yada ketenden yapılma çizgili Yemen kumaşlarına verilen bir isimdir.

15- Ölen Kimsenin Kefenini Güzel Yapmak

859- Câbir b. Abdullah (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

"Peygamber (s.a.v.) bir gün hutbe okudu. Hutbe sırasında sahabilerinden birisinin vefat edip bedenini tam örtmeyen bir kefen içerisine sarılıp geceleyin gömüldüğünü söyledi.

Bunun üzerine bir kişinin buna mecbur kalması hslini hariç tutup kişinin geceleyin namazı kılınıp gömülmesini men etti ve:

"Sizden birisi din kardeşini kefenlediği zaman onun kefenini güzel yapsın" buyurdu. [1207]

Açıklama:

Hadiste, yasaklanmak istenen, namazı kılınmış olan bir ölünün geceleyin defnedilme-sidir. Namaz kılınmayan bir ölünün ise geceleyin gömülmesinin yasak olduğu gibi, gündüzün defnedilmesinin de yasak olduğu bilinen bir gerçektir. Binaenaleyjı, bu hadis-i şeriften "Namazı

kılınmayan bir ölünün geceleyin kabre konulmasının yasak olup da gündüzün defnedilmesinin caiz olduğu” manâsını çıkarmak doğru değildir.

Geceleyin cenaze defnedilmesinin nehiy buyuruiması, bazılarına göre: Geceleyin onu teşyî'e ve namazını kılmaya pek az kimseler gelebileceği içindir. Gündüzün defnedilirse, bittabi cemaat kalabalık olur. Ulemâdan bazıları, ashab-ı kiram işe yarayacak kefenlik bulamadıkları için cenazelerini geceleyin defne deb İldiklerin i söylemişlerdir. Zira karanlık olduğu için geceleyin kefenin iyisi kötüsü seçilemez.

Kefen meselesine önem göstermek ve kefeni güzel yapmaktan maksat; krfrnin en nefis ve en pahalı kumaştan yapılması değil, temiz olması, sade bir görünüme sahip olması ve vücudu örtmesidir. Çünkü bütün işlerin en hayrlısı, orta halli olduğuna göre kefenliği de orta halli bir kumaştan seçmek, en doğru bir harekettir.

16- Cenazeyi Defnetmede Hızlı Davranmak

860- Ebu Hurcyre (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Resulullah (s.a.v.):

“Cenazeyi defnetmede acele edin. Eğer cenaze iyi kimse ise onu bir an önce kabre götürmeniz hayrdır. Eğer böyle iyi bir kimse değilse, o halde onu bir an önce kabre götürmeniz onun için kötüdür. Çünkü onu kabre çabuk indirmiş olursunuz” buyururken işittim.” [1208]

Açıklama:

Hadisin metninde geçen “Süratle götürün” emrinden maksat; hızlı hızlı yürümek değil, ölüye zarar vermeyecek, taşıyanları ve uğurlayanları zorluğa sokmayacak derecede mutedil bir yürüyüştür. Ki bu şekildeki yürüme, müstehabtır.

Bazı alimlere göre, *“Cenazeyi, kabre süratle götürün”* ifadesinden maksat; kişinin öldüğü kesinlikle anlaşıldıktan sonra, hiç beklemeden ve vakit geçirmeden hemen tekfin ve teçhiz işlerine başlamak müstehabtır.

Önemli olan; ölünün, rahat ve huzurlu bir şekilde gömülmesidir. Çünkü ölünün cenaze namazını kılan, cenazenin arkasından giden ve ölü mezara defnedilinceye kadar mezarın başında bekleyenler için “iki kırat mükafat” olduğu ile ilgili hadis, ölünün dostlan ve ailesinin, ölünün gömüldüğü sırasında hazır bulunmalarına işaret etmektedir. Dolayısıyla günümüzde uzak yerde oturan ölünün dostlan ve ailesinin, cenazeye katılmasını bir müddet beklemek, hem ölüye ve hem de ölünün yakınlarına saygıyı gerektirir.

17- Cenaze Namazı Kılmanın Ve Cenaze Arkasından Yürümenin Fazileti

861- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Kim, namazı kıhnıncaya kadar bir cenazenin yanında bulunursa, onun için bir kırat mükafat vardır. Kim de, cenaze, mezara konuluncaya kadar cenazenin başında beklerse, onun için iki kırat mükafat vardır”. Resulullah'a:

“iki kırat nedir?” diye soruldu. O da:

“iki kırat, iki büyük dağ gibidir” buyurdu. [1209]

862- Nâfi'den rivayet edilmiştir: “Abdullah İbn Ömer'e:

Ebu Hureyre:

“Ben Resulullah (s.a.v.)'i *“Kim bir cenazenin arkasından yürürse ona bir kırat mükafat vardır”* buyururken işittim” diyor” denildi. Bunun üzerine Abdullah İbn Ömer:

“Ebu Hureyre'de bize hadis rivayet etmede çok oluyor” deyip ÂÎşe'ye birini göndererek bu meseleyi sordurdu. Aişe, bu konuda Ebu Hureyre'yi doğruladı. Bunun üzerine Abdullah İbn Ömer:

“Doğrusu biz cenazenin arkasından yürümemekle pek çok kıratlık ihsanları almada kusur ettik” dedi.[1210]

Açıklama:

Bir müslümanın cenazesi, Allah katında çok muhteremdir. Vefat ettiği andan itibaren defnedilinceye kadar, cenazeye gerekli hizmetlerde bulunmak çok faziletlidir. Yüce Allah'ın, cenazeye hizmet edenlere bol sevap vaat etmesi, asında cenazeye olan fadlu ihsanının büyüklüğünü gösterir.

Kırat:

Kelime olarak “Denk”in yansıdır. Burada “Nasip” anlamında kullanılmıştır. Ölçü olarak kullanılan “Kıraf”ın, az ve küçük değil, Allah katında daha büyük bir mükafat olduğunu ifade etmek için “iki büyük dağ gibi” ve başka bir rivayette ise “Uhud dağı gibi” ifadeler kullanılmıştır. Dolayısıyla burada verilecek mükafatın büyüklüğü anlatılmak istenilmektedir.

18- Bir Kimsenin Cenazesınını Yuz Kışının Kılması Halinde O Kimse Hakkında Şefaatların Kabul Edilmesi

863- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“müslümanlardan sayıları yüz kişiye ulaşan bir cemaatın hepsi cenaze için şefaat ederek cenaze namazı kılarlarsa, bunların o kimse hakkındaki şefaatları muhakkak kabul edilir.” [1211]

19- Bir Kimsenin Cenazesini Kırk Kişi Kılarsa Kendilerine O Kimse Hakkında Şefaata İzin Verilmesi

864- Abdullah İbn Abbâs (r.a)'m azadhsı Kureyb'ten rivayet edilmiştir:

“Abdullah İbn Abbâs'm, Mekke ile Medine arasında bulunan Kudeyd^de yada Usfân'da bir oğlu vefat etmişti. Bunun üzerine Abdullah İbn Abbâs:

“Ey Kureyb! Bak, oğlumun cenazesine ne kadar cemaat toplanmış” dedi. Kureyb der ki:

“Bunun üzerine dışarıya çıktım. Bir de baktım ki, oğlunun cenazesine bir çok insan toplanmış. Bunu ona haber verdim. Abdullah İbn Abbâs:

“Bu toplananların kırk kişi olduğunu söyleyebilir misin?” diye sordu. Kureyb:

“Evet” diye cevap verdi. Abdullah İbn Abbâs:

“Öyleyse cenazeyi musallaya çıkarın. Çünkü ben, Resulullah (s.a.v.)'i:

“Hiçbir müslüman kişi yoktur ki, ölüp de Allah'a kesinlikle şirk koşmayan kırk kişi cenazesinde bulunup namazını kılarsa Allah bunların o kimse hakkındaki şefaatlarını kabul eder” buyururken işittim. [1212]

Açıklama:

Bu hadiste kırk kişinin ihlaslı bir şekilde, bîr müslümanın cenaze namazını kılmaları neticesinde, Yüce Allah'ın onların cenaze namazını kıldıkları müslüman kardeşleri hakkında yaptıkları duaları kabul edeceği ifade buyurulmaktadır. Dolayısıyla bu hadis, cenaze namazı kılacak cemaatin en az kırk kişi olmasının müstehablığına delalet etmektedir.

Aliyyu'l-Kari'nin açıklamasına göre, kırk kişinin duasının kabul edilmesinin hikmeti; “Kırk kişilik müslüman bir cemaatin içerisinde mutlaka bir velinin bulunmasıdır”.

Bu hadis, bir önceki 857 nolu hadis ile üç saflık bir cemaatin üzerine namaz kıldığı bir cenazenin günahlarının affedilip cennete gireceğini ifade eden Mâlik b. Hubeyre hadisini [1213] aykırı değildir. Çünkü Nevevî'nin de açıkladığı gibi, “İhtimal ki Peygamber (s.a.v.)'e önce bir cenaze üzerine namaz kılan yüz kişinin cenaze hakkındaki dualarının kabul edileceği bildirilmiş, o da bunu ümmetine haber vermiştir. Fakat bir süre sonra cenaze üzerine namaz kılan kırk kişilik bir cemaatin o cenaze hakkındaki dualarının kabul edileceği kendisine bildirilince ümmetine bunu da haber vermiş, daha sonra da kendisine sayılan az bile olsa üç saflık bir cemaatin namazını kıldıkları bir cenaze hakkındaki dualarının kabul edilecekleri haber verilince, ümmetine bu müjdeyi de eriştirmiştir.” [1214]

Kâdî İyâz, bu konu ile ilgili olarak şöyle der;

“Cenaze üzerine namaz kıldıkları için, dualarının kabul edileceği vadedilen cemaatin sayısı hakkında değişik rakamlar ortaya koyan bu hadisler, çeşitli zamanlarda sorular soran kimselere cevap olmak üzere söylenmiş, Resuiullah (s.a.v.) herkese sorusuna göre cevap vermiştir.” [1215]

Hadiste yüz kişinin duasının kabul edileceğinden bahsedilmesi, yüz kişiden daha az sayıda bir cemaatin duasının kabul edilemeyeceği anlamına gelmeyeceği gibi, kırk kişinin duasının kabul edileceğinden bahsedilmesi de sayılan kırk kişiden az olan üç saflık bir cemaatin de, o cenaze hakkındaki dualarının kabul edilemeyeceği anlamına gelmez. Binaenaleyh bu mevzuda gelen hadislerin hepsiyle amel edilebilir.

20- Ölen Kimselerin Hayr Yada Şerle Anılmaları

865- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Bir cenaze geçiriiirken onu hayrla yâd edenler oldu. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.):

“Vacip oldu, vacip oldu, vacip oldu” buyurdu.

Başak bir cenaze geçirilirken onu da şerie yâd edenler oldu. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.):

“Vacip oldu, vacip oldu, vacip oldu” buyurdu. Ömer:

Annem-babam sana feda olsun! Bir cenaze geçirilirken cenaze hayırla yâd olundu. Sen:

“Vacip oldu, vacip oldu, vacip oldu” buyurdun. Başka bir cenaze geçirilirken bu cenaze şerle yâd olundu. Sen yine:

“Vacip oldu, vacip oldu, vacip oldu” buyurdun?” dedi. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):

“Siz kimi hayrla yâd ederseniz ona cennet ve kimi de şerle yâd ederseniz ona da cehennem vacip olur. Çünkü sizler Allah'ın yeryüzündeki şahitlerisiniz, sizler Allah'ın yeryüzündeki şahitlerisiniz, sizler Allah'ın yeryüzündeki şahitlerisiniz” buyurdu. [1216]

Açıklama:

Hadis, değişik lafızlarla gelmiştir. Bu şekilde gelen lafızlarda, sahabiler; ölüler hakkında iyi şeyler ve kötü şeyler söylemektedirler. Kötüienen hakkında “Allah'a ve Resulüne buğzeder, Allah'a isyan eder ve bu yolda çalışırdı” denildiği başka lafızlarda geçmektedir.

“Vacip oldu” sözü, birinci kimse hakkında cennetin vacip olduğunu, ikinci kimse hakkında ise cehennemin vacip olduğunu ifade etmektedir.

Vacip olmak; sabit olmak, kesinlik kazanmak anlamına gelir.

Ölü hakkında kötü söz söylenmesi, başka hadislede yasaklandığı halde burada izin verilmiş olması, buradaki cenazenin, münafık bir kimseye ait olmasından dolayıdır. Nitekim Allah ve Resulüne buğzettiği belirtilmiştir. Ayrıca sahabilerin bu sözleri, ahirette yapılacak hesap için de, onların şahitleri konumuna gelmektedir.

21- Rahata Ermiş Ve Kendisinden Kürtulunmüş Kimse

866- Ebu Katâde b. Rib'î (r.a)'tan rivayet edilmiştir;

“Resulullah (s.a.v.)'in yanından bir cenaze geçirildi. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):

“Rahata ermiş yada kendisinden kurtulunmuş” buyurdu. Sahabiler:

Bu rahatlayan ve kendisinden kurtulunan ne demektir?' diye sordular. Resuiullah (s.a.v.):

“Mümin bîr kul, öldüğünde dünyanın yorgunluğundan rahata kavuşur. Facir bir kuldan ise insanlar, memleketler, ağaçlar ve hayvanlar kurtulup rahata ererler” buyurdu.[1217]

Burada “Mümin kul”dan maksat; özellikle takva sahibi olan mümin kul kastedilmiş olabaileceği gibi, her mümin de kastedilmiş olabilir.

“Facir bir kul”dan maksat ise özellikle kafir veya genel anlamda bütün asi kimseler kastedilmiş olabilir.

İnsanların, ölen kimseden kurtulup rahata kavuşmaları, onun zulmünden kurtulmakla olur. Memleketin rahata ermesi, mah mülkü gasp ve yağma etmesinden ve hak çiğnemesinden kurtulmakla olur. Ağaçların

rahatı ise onları gasp ederek, kesmemekle yada meyvelerini almamakla olur. Hayvanların rahatı, aç susuz kalmaktan ve taşıyamayacakları yükü yüklemekten kurtulmalanyla düşünülebilir.

22- Cenaze Namazında Alınan Tekbirler

867- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

"Resulullah (s.a.v.), Habeş hükümdarı Necâşî öldüğü gün, onun öldüğünü sahabilere bildirdi. Onları musallaya çıkarıp saf yaptı. Necâşînin ölümü üzerine dört tekbir al(ıp gıyabi cenaze namazı kıldı." [1218]

868- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

"Resulullah (s.a.v.), Habeşistan hükümdarı Necaşi vefat ettiği gün ölüm haberini bize bildirdi. Sonra da:

"Kardeşiniz için bağışlama dileyin" buyurdu. [1219]

869- Câbir b. Abdullah (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

"Resulullah (s.a.v.), Habeşistan hükümdarı Necaşi Ashame'nin cenaze namazını kıldı ve bu namazda dört tekbir getirdi." [1220]

870- Câbir b. Abdullah (r.a)'tan rivayet edilmiştir: "Resulullah (s.a.v.):

"Bugün Allah'ın salih bir kulu olan Ashame/Necaşi vefat etti' buyurdu. Daha sonra kalkıp bize imam oldu ve onun cenaze namazını kıldırdı." [1221]

Açıklama:

Resulullah (s.a.v.) burada Necaşî'nin ölümünü, günü gününe haber vermiştir.

Necâşî, “Habeş İmparatoru” demektir. Niteki Roma İmparatoruna “Kayser”, Türk Hükümdarına “Hakan” denilirdi.

863 nolu hadiste de görüldüğü üzere, Necaşî'nin ismi, Ashame'dir.

İbn Sa'd'ın “Tabakât”ında geçtiğinde göre; Resulullah (s.a.v.), Hudeybiye'den döndükten sonra hicretin 7. yılında Amr b. Umeyye'yi Necâşî'ye elçi olarak göndermiş, Necâşî'de Resulullah (s.a.v.)'in mektubunu alarak yüzüne sürmüş, tahtından aşağa inerek tevazu göstermek için yere oturmuş, sonra da müslüman olmuş, müslüman olduğunu Resulullah (s.a.v.)'e de bildirmişti.

Yalnız bu Necaşî'nin, Habeşistan'a hicret eden müslümanlara sahip çıkıp onların Habeşistan'da barınmalarına izin veren Necâşî mi, yoksa ondan sonra onun yerine geçen başka bir Necâşî mi olduğu meselesi alimler arasında tartışma konusu olmuştur.

Ayrıca bu hadiste, bir kimsenin öldürdüğünü haber vermenin mubah olduğu hükmü ortaya çıkmaktadır. Bu maksatla, gerek halk arasında: “Filanca kimse ölmüştür” diye seslenilmesi ve gerekse de çeşitli şekillerde insanlara duyurulması caizdir. Çünkü böyle yapılmakla, halkın cenazeye katılımı sağlanmış olur. İmam A'zam Ebu Hanife'ye göre de ölümü ilan etmekte bir sakınca yoktur.

23- Kabirin Yanında Cenaze Namazı Kılmak

871- Abdullah İbn Abbâs (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.) yeni gömülmüş bir kabrin yanına varıp cemaat da arkasında saf olup dört defa tekbir getirerek üzerine cenaze namazı kıldı.” [1222]

872- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Peygamber (s.a.v.), bir kabrin yanında cenaze namaz kıldı.” [1223]

873- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Siyah bir kadın yada genç bîr kimse mescidin temizlik işlerine bakardı. Resulullah (s.a.v.) bir gün onu göremedi. Sahabilere, bu kadına yada genç kimseye ne oldu diye sordu. Sahabiler:

“O, öldü!” dediler. Bunun üzerine Resuiuüah (s.a.v.):

“Onun öldüğünü bana bildirmeli değil miydiniz?” buyurdu.

Hadisin ravisi der ki: Galiba sahabiler, bu kadının yada gencin durumunu küçümsemişlerdi.

Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):

“Bana onun kabrini gösterin'” buyurdu.

Sahabiler, ona, onun kabrini gösterdiler; O da kabrinin üzerine cenaze namazını kıldı. Sonra da:

“Doğrusu bu kabirler, sahipleri için karanlıkla doludur. Yüce Allah benim namazım sebebiyle kabirleri onlara aydınlatır” buyurdu. [1224]

874- Abdtırrahman b. Ebi Leylâ'dan rivayet edilmiştir:

“Zeyd b. Erkam, cenaze namazlarımızda dört tekbir alırdı. Bir cenaze namazında beş tekbir aldı. Bunu ona sordum. O da:

“Resulullah (s.a.v.) beş tekbir ahırdı” diye cevap verdi. [1225]

Açıklama:

Burada cenaze namazında bulunmayan bir kimsenin, cenazenin kabrine giderek kabrin üzerine namaz kılmasının caiz olduğunu ifade etmektedir. Yalnız bu müddetin, ne kadar devam ettiği meselesi, alimler arasında ihtilaflıdır.

Hanefilere göre; namazı kılınmadan defnedilen bir kimsenin, henüz cesedinin çürüyüp dağılmadiğına zann-ı gaüb hasıl olursa, onun kabri üzerine namaz kılınır. Fakat cesedin çürüdüğüne kanaat getirilirse, kabri üzerine asla namaz kılınmaz.

Ayrıca kabir üzerine namaz kılmanın, Peygamber (s.a.v.)'e ait özel bir durum olduğu ileri sürülmüşse de, bu görüş, “Eğer bu, Hz. Peygamber (s.a.v.)'in sadece kendisine ait özel bir durum olsaydı sahabilerini kabir üzerine namaz kılmaktan yasaklard” denilerek reddedilmiştir.

Kadı İyâz (ö. 544/1149)'ın ifadesine göre; sahabe-i kiram, cenaze namazında kaç tekbir alacağı konusunda ihtilafa düşmüş, “Üç tekbirden dokuz tekbir”e kadar değişen sayılarda tekbir alınabileceğine dair çeşitli görüşler ileri sürmüşlerse de, İbn Abdilberr (ö. 463/1071)'in de dediği gibi, sonradan dört tekbir alınacağı konusunda icma meydana gelmiştir. Fıkıh alimleri, Bağdat, Basra, Küfe, Medine gibi meşhur kültür merkezlerindeki fetva ehli de bu konuda ittifak etmişlerdir. Çünkü bu konuda gelen sahih hadislerden elde edilen sonuç budur. Bununla birlikte bu görüşün dışında kalan aykırı görüşlere iltifat edilmemelidir.

24- Cenaze için Ayağa Kalkma

875- Âmir b. Rebîa (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Cenazeyi gördüğünüz zaman, sizi geride bırakana kadar yada yere konuluna kadar ayağa kalkın." [1226]

876- Âmir b. Rebîa (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Sizden birisi cenazeyi gördüğünde onunla birlikte yürümeyecekse cenaze onu geride bırakana kadar yada geride bırakmadan, yere konana kadar ayakta dursun." [1227]

877- Ebu Saîd el-Hudrî (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Bir cenazenin arkasından gittiğiniz zaman o cenaze yere konulmadan oturmayın." [1228]

878- Câbir b. Abdullah (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

"Bîr cenaze geçti. Resulullah (s.a.v.) onun için ayağa kalktı. Onunla birlikte biz de ayağa kalkıp:

"Ey Allah'ın resulü! Bu cenaze, yahudi bir kadına aittir" dedik. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):

"Doğrusu ölüm, korkunç bir durumdur. Dolayısıyla bir cenaze gördüğünüzde ayağa kalkın!" buyurdu. [1229]

879- Câbir b. Abdullah (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Peygamber (s.a.v.) ile sahabileri, bir yahudi cenazesi, ta görünmez oluncaya kadar ayakta durdular.” [1230]

880- Abdurrahman b. Ebi Leylâ'dan rivayet edilmiştir:

“Kays b. Sa'd ile Sehl b. Huneyf, Kâdisİyye savaşında bulunmuşlardı. Bir gün yanlarından bir cenaze geçti. Bunun üzerine derhal ayağa kalktılar. Onlara:

“Bu cenaze, yerli halka aittir” denildi. Onlar:

Resulullah (s.a.v.)'in yanından bir cenaze geçmişti. O da ayağa kalktı. Ona, bu cenazenin bir yahudi adama ait olduğu söylenildi. O da:

“O, yaşayıp ölen) bir can/insan değil mi?” buyurdu” dediler. [1231]

Açıklama: Burada bir yerde otururken oradan bir cenazenin geçmekte olduğunu gören kimselerin, hemen ayağa kalkmalan ve cenaze yanlarından geçip gidinceye kadar yada onları geride bırakmadan önce omuzlardan indirilip yere konuncaya kadar ayakta durmalan emredilin ektedir.

Yalnız bu ayağa kalkma eylemi, ölüyü tazim için değildir. Ölümün dehşetli ve korkunç bir olay olduğunu ortaya koymak içindir. Bu görüşte olanlar içerisinde; Hz. Ömer, Abdullah İbn Mes'ud, Ebu Musa el-Eş'arî'de bulunmaktadır.

25- Cenaze için Ayağa Kalkmanın Hükmünün Kaldırılması

881- Vâkıd b. Amr b. Sad b. Muâz'dan rivayet edilmiştir:

“Biz, bir cenaze için ayakta dururken Nâfi b. Cübeyr beni gördü. O, ayakta durmayıp oturmuş, cenazenin yere indirilmesini bekliyordu. Bana:

“Niçin ayakta duruyorsun?” dedi. Ben de:

“Cenazenin yere indirilmesini bekliyorum. Çünkü Ebu Saîd el-Hudrî bu konuda hadis rivayet ediyor” dedim. Bunun üzerine Nâfi' b. Cübeyr:

“Bana; Mes'ud b. Hakem, Ali b. Ebi Tâlib (r.a)'tan naklen rivayet ettiğine göre, Ali:

“Resulullah (s.a.v.) (cenaze için önceleri) ayağa kalkmıştı, sonra kalkmayı bırakıp oturdu” dedi. [1232]

Açıklama:

Hadis, cenaze geçerken ayağa kalkmanın hükmünün kaldırıldığını söyleyen cunhurun delilidir. Bununla ilgili açıklama için 972 nolu hadisin açıklamasına bakınız.

26- Cenaze Namazında Ölü için Okunan Dua

882- Avf b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Peygamber (s.a.v.)'i bir cenazenin namazını kılarken şöyle dua ettiğini işittim;

“Allahümme'ğfir lehu ve'rhamhu va'fu anhu ve âfihi ve erkim nuzulehu ve vessi' mudhalehu ve'ğsilhu bi mâ in ve selcin ve beredin ve nekkihi mine'l-hatâyâ kemâ yunakkâ's-sevbu'l-ebyedu mine'd-denesi ve ebdilhu dâren hayran min dârihi ve ehlen hayran min ehlihi ve zevcen hayran min

zevcihi ve kıhi fîtncte'l-kabri ve azâbe'n-nâr; Allah'ûm Bu kimseyi bağışla, ona merhamet eyle, her türlü kötülüklerden uzak eyle. Bunu affeyle, vardığı yerde ona ikramda bulun. Girdiği yeri (kabri)ni genişlet. Onu suyla, kar ve doluyla yıka. Onu, beyaz elbiseyi kirden temizlediğin gibi günahlarından da öylece temizle. Ona dünyadaki yurdunun yerine daha hayırlı bir yurt, ailesinin yerine daha hayrlı bir aile ve hanımının yerine daha hayrlı bir hanım ihsan eyle. Onu, kabir fitnesinden ve cehennem azabından koru!."

Avf der ki:

"Resulullah (s.a.v.)'in o cenazeye yaptığı bu duadan dolayı "Keşke bu cenaze ben olaydım' diye temenni ettim" dedi. [1233]

Açıklama:

Bu hadis, cenaze namazında dua okunacağına, dua okumanın müstehab olduğuna ve cenaze namazında duanın sesli okunacağım delalet etmektedir.

Hanefilere göre cenaze namazında Kur'an okunmaz.

Bu, Resulullah (s.a.v.)'in cenaze namazında okuduğu dulardan biridir. Çünkü Resulullah (s.a.v.) cenaze namazında çeşitli dualar okumuştur.

27- Cenaze Namazı Kılmak için İmamın, Cenazenin Neresine Doğru Duracağı Meselesi

883- Semure b. Cündub (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Lohusa halindeyken vefat eden (Ensar'dan) Ummü Ka'b adındaki kadının cenaze namazını Peygamber (s.a.v.)'in arkasında kıldım. Resulullah (s.a.v.), cenaze namazını kılmak için cenazenin tam orta hizasına doğru durdu.” [1234]

Açıklama:

Hadisin metninde geçen vesetahâ kelimesinden maksat; bazılarına göre ölünün kalçalarıdır, bazılarına göre ise ölünün göğüs kısmıdır.

Hanefilere göre; vücudun ortası, “Göğüs” kısmıdır. Baş ve ayaklar, vücuddan sayılmaz. Esas vücudu teşkil eden kısım, kasıklar ile boyun kökü arasında kain kısımdır. Bu kısmın ortası da, hiç kuşkusuz göğüstür.

Bu bakımdan hem vücudun her tarafının namazdan payını eşit olarak alması için, hem de İlim ile hikmet madeni olan kalbe yakın olmak için imam, cenaze namazını kılarken ölünün göğsü hizasında durur.

Her ne kadar Ebu Dâvud, Cenâiz 51-53, 3195; Tirmizî, Cenâiz 45; İbn Mâce, Cenâiz 21'de geçen Enes hadisinde; erkeğin namazını kıldırırken cenazenin baş tarafında, kadının cenazesini kıldırırken de kalçaları tarafında durduğu ifade ediliyorsa da, aslında bu farklılık, ravinin yanılmasından İbarettir.

Aslında Enes, her iki cenazede de ölünün göğsü hizasında durmuştur. Fakat erkeğin cenazseinde biraz baş tarafa doğru, kadının cenazesinde de

biraz kalça tarafına doğru meylettiği için, ravi, bu iki durumun birbirinden tamamen farklı olduğunu zannetmiş ve kendi kanaatini rivayet etmiştir. [1235]

Lohusa halinde iken ölen kadın, her ne kadar şehidse de, cenaze namazı kılınmadan kabre konulmaz. Cenaze namazı kılınmadan kabre konulup konulamayacağı konusunda ihtilaf söz konusu olan şehid, Allah yolunda ölen şehiddir.

28- Cenaze Namazı Kılan Kimsenin, Namazdan Sonra Bir Vasıtaya Binmesi

884- Semure İbn Cündub (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

"Resulullah (s.a.v.), İbn Dahdâh'ın cenaze namazını kıldı. Sonra ona, çıplak bir at getirildi. Atı, bir adam tuttu. Resulullah (s.a.v.)'de ata bindi. Derken at şahlanmaya başladı. Biz onu takip edip arkasından koşuyorduk. Bu sırada cemaattan biri, Peygamber (s.a.v.):

"Cennette, İbn Dahdah için asılmış yada sarkıtılmış nice hurma salkımları vardır" buyurdu" dedi. [1236]

Açıklama:

İbn Dahdâh'ın asıl ismi bilinmemektedir. Bazıları ondan Ebu Da'hdah diye bahsetmektedir.

Burada Resulullah (s.a.v.)'in cenaze namazını kıldıktan sonra bir hayvana bindiği belirtilmektedir.

İmam Malik, İmam Şafiî ile İmam Ahmed'e. göre cenazeyi yürüyerek uğurlamak müste-hab, bir hayvana yada bir vasıtaya binerek uğurlamak ise mekruhtur.

Hanefilere göre cenazeyi uğurlarken cenazenin arkasından bir vasıtayla gitmekte bir sakınca yoktur.

29- Kabir İçerisinde Lahid Oymak Ve Ölünün Etrafına Kerpiç Dizmek

885. Sa'd b. Ebi Vakkâs (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Sa'd b. Ebi Vakkâs, ölüm döşeğinde:

“Benim için kabrimin kıble tarafında bir lahid açın. Beni onun içerisine koyduğunuzda benim yan tarafıma, Resulullah (s.a.v.)'e yapıldığı gibi kerpiçler dikip güzelce sıralayın” dedi. [1237]

Lahd:

Kabrin kıble tarafından altına doğru oymaya denir. Şakk: Kabrin dibini dere gibi oymaya denir.

Resulullah (s.a.v.)'e lahd yapılmış ve üzerine onbir tane kerpiç dizilmiştir. Ümmeti hakkında da müstehab olan uygulama bu şekildedir.

30. Kabre Kadife Koymak

886- Abdullah İbn Abbâs (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.)'m kabrine kırmızı bir kadife konuldu.” [1238]

Açıklama:

Resulullah (s.a.v.)’in sırtına aldığına ve altına koyduğu bîr kadifesi vardı. Resulullah (s.a.v.) vefat edince, hizmetçisi Şakran, bu kadifeyi, Resulullah (s.a.v.)'den başka hiç kimsenin giymesini istemediğinden ötürü bu kadifeyi, Resulullah (s.a.v.)'in kabrine koymuştur.

Şafiiler ile diğer alimler; kabrin içerisinde ölünün altına kadife gibi şeyler koymayı mekruh kabul etmişlerdir.

31- Yerle Aynı Hizada Bulunan Kabrin Yerle Bir Edilmesi

887- Sümâme b. Şufeyy'den rivayet edilmiştir:

“Biz, Fudâle İbn Ubeyd'in maiyetinde Rum diyarmdaki Rodos (adasın)da bulunuyorduk. Derken bir arkadaşımız vefat etti. Bunun üzerine Fudâle İbn Ubeyd, onun gömülüp kabrinin yerle aynı hizada yapılmasını emretti. Sonra da:

“Ben, Resulullah (s.a.v.)'i;

“Kabirlerin yerle aynı hizada yapılmasını emrederken işittim” dedi. [1239]

Rodos, Muaviye döneminde hicretin 53. yılında fethedilmiştir. Oğlu Yezid döneminde kafirlerin eline geçmiştir. Sonra II. Selim zamanında tekrar müslümanların ellerline geçmiştir. Bugün Yunanistan'ın elindedir.

Açıklama:

Hadis, kabirlerin yer seviyesinden yüksek yapılmasının caiz olmadığına delalet etmektedir.

İmam Ahmed, İmam Malik ile İmam Şafiî'nin arkadaşlarından bir kısmı, kabirleri, müsaade edilen miktardan daha fazla yükseltmenin haram olduğunu söylemişlerdir.

Hanefiler bu konuda gelen hadislere dayanarak kabrin üstüne bir karış yüksekliğinde toprak yığılmasında bir sakınca olmadığını söylemişlerdir.

Hanefilere göre ihtiyaç hasıl olduğunda kabrin üzerine yazı yazmakta bir sakınca yoktur.

888- Ebu'I-Heyyâc el-Esedîden rivayet edilmiştir:

“Alib. Ebi Tâlib, bana:

“Resulullah (s.a.v.)'in beni gönderdiği bir işe ben de seni göndereyim mi? Yok etmediğin hiçbir heykel ve yer üstünde yükselmiş iken dümdüz etmediğin hiçbir kabir bırakmayasın!” dedi. [1240]

Hz. Peygamber (s.a.v.), Ali'yi, haddinden fazla yükseltilmiş olan kabirleri yer seviyesine indirmekle görevlendirmiş Hz. Ali de bu görevi yerine getirdiği gibi, Hz. Peygamber (s.a.v.)'in vefatından sonra da bu görevi unutmamış ve devamlı olarak yerine getirilmesi için gereken gayreti göstermiş, kendisi bizzat bu görevi yerine getiremeyeceğini anladığı zaman başkalarım görevlendirerek bu mesuliyetten kurtulmuştur.

32- Kabri Kireçlemenin Ve Kabir Üzerine Bina Yapmanın Yasak Olması

889- Câbir (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

"Resulullah (s.a.v.) kabrin kireçlenmesini, üzerine oturulmasını ve üzerine bina yapılmasını yasakladı." [1241]

33- Kabir Üzerine Oturmanın Ve Kabir Üzerinde Namaz Kılmanın Yasak Olması

890- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Sizden birisinin bir kor üstüne oturup da o korun, elbisesine ve cildine sirayetle vücudunu yakması, kabir üzerine oturmasından daha hayrlıdır." [1242]

891- Ebu Mersed el-Ganevî (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah {s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Kabirlerin üzerine oturmayın ve onlara doğru namaz kılmayın." [1243]

34- Cenaze Namazının Mescitte Kılınması

892. Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

“Sa'd b. Ebi Vakkâs vefat edince Peygamber (s.a.v.)'in hanımları, cenazenin mescide getirilip kendilerinin de onun cenaze namazını kılacaklarını (bildirmek üzere cenaze sahiplerine) haber yolladılar. Bunun üzerine cenaze sahipleri, onların dediklerini yaptılar. Peygamber (s.a.v.)'in hanımlarının, onun cenaze namazını kılmaları için cenaze onların odalarının önünde durduruldu. Daha sonra cenaze, oturaklar tarafına doğru bulunan cenazeler kapısından dışarıya çıkarıldı. Derken insanların bunu ayıpladıklarına dair haber onlara ulaştı. Çünkü insanlar:

“Cenazeler mescide sokulmamalıydı” diyorlardı. Dolayısıyla bu haber, Âişe'ye ulaştı. Âişe:

“İnsanlar bilgileri olmayan bir konuyu ayıplamada ne kadar hızlı davranıyorlar. Bir cenazenin mescide uğratılmasından dolayı bizi ayıplamışlar. Halbuki Resulullah (s.a.v.), Süheyl b. Beydâ'nın cenaze namazını ancak mescidin içerisinde kılmıştı!” dedi. [1244]

35- Kabristana Giderken Okunacak Dualar Ve Orada Yatanlara Dua Etme

893- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.), Aişe'nin yanında gecelediği zaman gecenin sonunda Medine kabristanı Bakî'ya çıkıp orada:

“Es-Selâmu aleykum dâre kavmin mu'minîne ve etâkum mâ tûadûne ğaden mueccelûne ve innâ inşâallâhu bi-kum lâhikûne. Allahümme'ğfir liehli Bakît'l-Ğarkad”; Ey Müminler diyarı! Selâm sizin üzerinize olsun! Size yarın verileceği vaad olunan şey verilmiştir. bekletilmektesiniz, inşallah

biz de size katılacağız. Allah'ım! Bakî'i Ğarkad'da yatanlari bağışla!" buyururdu.[1245]

894- Büreyde (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

"Resulullah (s.a.v.), sahabiler kabristana çıktıkları zaman onlara nasıl ne söyleyeceklerini öğretirdi. Onlardan birisi:

"Es-Selâmu aleykum ehle'd-diyâri mine'l-mü'minîne ve'l-muslimîne ve innâ inşâallâhu le-Iâhikûne es'elullâhe lenâ ve lekumui-âfiyyete; Selam size ey bu diyarın mü'min ve müslüman halkı! Bizler de inşallah yakında size katılacağız. Allah'tan bize ve size afiyet dilerim!" derdi. [1246]

Açıklama:

Hadis, kabir ziyaretine gidildiğinde yada oradan geçilirken bu duayı yapmanı müstehab olduğuna delalet etmektedir.

Malikiler dışında Hanefilere, Şafiilere ve Hanbelilere göre mezar başında yada mezarlığa girildiğinde Kur'an okmakta bir sakınca yoktur, hatta müstehabtır. Sadece Malikilere göre mezar başında Kur'an okumak mekruhtur.

Hanbeli mezhebi kitaplannın önde gelenleri içerisinde yer alan "Muğnî"de konuyla ilgili olarak şu ifadeler yer almaktadır: "İmam Ahemd'in şöyle dediği rivayet edilmiştir: Mezarlığa girdiğin zaman üç defa Ayetel'-Kürsî ile İhlas suresini oku. Sonra da:

"Allahım! Bunun sevabı, Şu mezarlık halkınadır" de. Ölülere dua, istiğfar, sadaka ve hac gibi hayrlı işlerin sevabının bağışlanmasında bir görüş ayrılığı bilmiyoruz. Ahmed:

“Ölüye, hayrın her çeşidi ulaşır. Çünkü bu hususta rivayet edilen naslar vardır” demiştir.

36. Peygamber (s.a.v.)’in, Annesinin Kabrini Ziyaret için Allah'tan İzin İstemesi

895- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Peygamber (s.a.v.), annesinin kabrini ziyaret edip ağladı. Beraberindekileri de ağlattı. Sonra:

“Annemin bağışlanması için Rabbimden izin istedim. Fakat bana izin verilmedi. Kabrini ziyaret etmek için izin istedim. Bu konuda bana izin verildi. Dolayısıyla sizler de kabirleri ziyaret edin. Çünkü kabirleri ziyaret etmek, ölümü hatırlatır” buyurdu. [1247]

Açıklama:

Resulullah (s.a.v.)'in anne ve babasının durumu ile ilgili olarak 145 nolu hadisin açıklamasına bakabilirsiniz.

896- Büreyde (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Ben sizi kabirleri ziyaret etmeyi yasaklamıştım. Artık onları ziyaret edin. Kurban etlerini üç günden fazla tutmayı da yasaklamıştım. Artık onları da uygun gördüğünüz zamana kadar tutun. Deri kapların dışında kalan bütün kaplara şıra koymanızı da yasaklamıştım. Bundan böyle bütün kaplardan şıra İçebilirsiniz. Sadece sarhoşluk veren içkileri içmeyin.” [1248]

Açıklama:

Bu hadiste, şu üç şeyin, İslam'ın ilk zamanlarında yasaklanıp sonradan yasağı gerektiren swebep ve sakıncalar ortadan kalkınca bu yasaklann da hükmü yürürlükten kaldırıldığı ifade edilmektedir:

1- Kabir ziyareti: İslâm'ın ilk yıllan, müslümanların cahiliye âdetlerinden yeni kurtulmaya çalıştıkları bir dönem olduğu için Rasûl-i Zişan Efendimiz müslümanları kabir ziyareti esnasındaki İslâm dışı davranışlardan korumak amacıyla, İslâm'ın onların kalplerine ve içtimai hayatlarına yerleşip onlara tam manasıyla hâkim olmasına kadar kabir ziyaretini yasaklamıştı. İslamî hükümler onların hayatına iyice hâkim olduktan sonra, kabir ziyareti için gereken âdab ve erkâna riayet etmek şartıyla, isteyen kabirleri ziyaret etsin fakat ziyaret esnasında sakın kötü söz söylemeyiniz. [1249]

2- Kurban etlerinin üç günden fazla bekletilmesi: İslam'ın ilk yıllarında bir kurban bayramında fakir fukaranın kurban eti toplamak için topluluklar halinde Medine'ye akın ettiklerini gören Resulullah (s.a.v.), gelen kimselerin ellerinin boş dönmemesi için kurban sahiplerinin ellerinde üç günlük et ihtiyacından fazla et bulundurmalarını yasaklamış, bir yıl sonra sözkonusu fakir kimselerin Medine'ye gelmemesinden dolayı bu yasağı kaldırmıştır. Bu yasağın kalktığına; Hz. Aişe hadisi [1250]ve bu Büreyde hadisi delil olarak getirilmiştir.

3- İnce deriden yapılmış kaplar dışındaki kapların şıra kabı olarak kullanılması: Abdulkays heyeti müslüman olmak için geldiğinde Resulullah (s.a.v.), onlara, şıra yapmada kullandıkları şu kapları kullanmalarını) yasakladı: Dubbâ su kabağından yapılmış testiler, Hantem topraktan yapılmış küp, Müzeffet içi ziftle yada katranla cilalanmış kap, Nakîr hurma kökünden ayrılan çanak kapları yasaklamıştı. Daha sonra bu yasağı,

Büreyde hadisiyle yürürlükten kaldırmıştır. Ebu Hanîfe, Şafiî ve alimlerin çoğunun görüşü de bu şekildedir. Abdulkays heyeti ve bu kapların yasaklanması ile ilgili olarak 21 nolu hadise bakabilirsiniz.

37- İntihar Eden Kimsenin Cenaze Namazını Kılmayı Terk Etme

897- Câbir b. Semure (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Peygamber (s.a.v.)'e, kendini oklarıyla öldüren bir adam getirildi. O da, o kimsenin cenaze namazını kılmadı.”[1251]

Açıklama:

İntihann helal olduğuna inanarak bir şekilde canına kıyan kimse ebedi cehennemliktir. Çünkü bu kimse, canına kıymayı helal görmektedir. Bu sebeple de ebedi cehennemde kalmayı hak etmektedir. Fakat nefsine uyarak intihar eden kimse ise ebedî cehennemlik değildir. Bunlar hakkında cehennemde ebedi kalmak, uzun müddet orada yanmaktan kinayedir. [1252]

Ayrıca Allah Rasulu bu hadisinde, çeşitli metotlarla canına kıyan kimsenin yaptığı bu işin, son derece çirkin bir eylem olduğuna dikkat çekmekte ve inananları bu tür eylemlerden sakındırmak terhib için şiddetli bir cehennem azabı tehdidinde bulunmuştur.

---

[1] Yusuf Kardavi, Sünneti Anlamada Yöntem, Rey Yayıncılık, Kayseri 1993, s. 2-4.

[2] Müsned, 2/403.

[3] Süleymâniye kütüphanesi, Şehid Ali Paşa, nr. 541, vr 136-174.

[4] Müslim, Mukaddime 5.

[5] M. Yaşar Kandemîr, “Hadis”, DİA, XV, 30-33.

[6] Ulumu'l-Hadis, s. 16.

[7] Nevevî, Müslim, Şerhi, I, 25.

[8] Nevevî, Müslim, Şerhi, I, 21.

[9] Mücteba Uğur, Ansiklopedik Hadis Terimleri Sözlüğü, T.D.V. Yayınları, Ankara 1992, s. 349-350.

[10] Mücteba Uğur, Hadis İlimleri Edebiyatı, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara 1996, s. 263-267.

[11] Mücteba Uğur, a.g.e., s. 267.

[12] Buhârî, İlm 39; Tirmizî, İlim 8/2660; İbn Mâce, Mukaddime 431, 538.

[13] Buhârî, İlm 39; Tirmizî, İlim 8/2661; İbn Mâce, Mukaddime 432; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/98.

[14] Buhârî, İlm 39; Tirmizî, Rüya 2/206; Ebu Dâvud, Melahim 4314; İbn Mâce, Mukaddime 434; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/410, 469, 519.

[15] Buhârî, Cenaiz 34; Tirmizî, Cenaiz 23, 1000; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/245, 252 255.

[16] Buhâri, İlim 39; Ebu Dâvud, İlm 4, 3651; İbn Mâce, Mukaddime, 4, 36; Hâkim, Müstedrek, 3/362.

[17] Daha geniş bilgi için b.k.z: İbn Kayyim el-Cevziyye, Uydurma Hadisleri Tanıma Yollan, çev. Hanifi Akın, Karınca Yayınları, İstanbul 2004, s. 47-109.

[18] Ebu Dâvud, Edeb 80, 4992.

[19] Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/321, 349.

[20] Yavuz Ünal, Hadisin Doğuş ve Gelişim Tarihine Yeniden Bakış, Etüt Yay., Samsun 2001, s. 287, 290.

[21] Yavuz Ünal, Hadisin Doğuş ve Gelişim Tarihine Yeniden Bakış, Etüt Yay., Samsun 2001, s. 286-287, 291, 93, 94.

[22] Caetani, İslam Tarihi, I, 88.

[23] İslam Tarihi, 1/88.

[24] Beyrut 1403/1983.

[25] Riyad 1404/1984.

[26] Riyad 1408/1987.

[27] Tunus 1991.

[28] Lokmân: 31/34.

[29] Buhâri, İman 37; İbn Mâce, Mukaddime 9, 64.

[30] Nevevî, Müslim Şerhi, 1/113.

[31] Nevevî, Müslim Şerhi, 1/159.

[32] Buhâri, İman 34; Ebu Dâvud, Salat 1, 391; Nesâî, Salat 4, Siyam 1, İman 23

[33] Buhârî, İlm 6; Ebu Dâvud, Salât 23 (486); Tirmizî, Zekât 2,19); Nesâî, Sıyâm 1; İbn Mâce, İkâme 194, 99; Ahmed b. Hanbel, 3/109.

[34] Maide: 5/101.

[35] Buhârî, Zekât 1, Nesâî, 10.

[36] Buhârî, Zekât 1.

[37] Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/316; Ebu Avâne, Müsned, 1/4-5; Ebu Ya'lâ, Müsncd, 3/445; Beyhakî, Sünenü'l-Kübrâ, 10/9.

[38] Buhârî, İman 1; Nesâi, İman 13; Tirmizî, îman 3,2609.

[39] Buhârî, İmân 40, tim 25; Ebu Dâvud, Eşribe 7, 3692; Tirmizî, İmân 5, 2611; Nesâî, İmân 25; İbn Mâce, Zühd 18,4186, 4187; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/228.

[40] Enfâl: 8/41

[41] Büreyde hadisi için b.k.z: Ebu Dâvud, Eşribe 7,3698.

[42] Buhârî, Zekât 1, Meğâzî 60; Ebu Dâvud, Zekât 5 (1584); Tırmizî, Zekât 6 (625); Nesâî, Zekât 1, 46; îbn Mâce, Zekât 1,1783; Ahmed b. Hanbel, 1/233.

[43] Buhârî, Zekât 1, İ'tisam 2, İstitâbetu'l-Murteddîn 3; Ebu Dâvud, Zekât 1,1556; Nesâî, Zekât 3; Tirmizî, İmân 1,2610; İbn Mâce, Mukaddime 9,71; Ahmed b. Hanbel, 2/277, 423, 475, 476, 502

[44] Tevbe: 9/103.

[45] Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/472, 6/394, 395; İbn Ebi Şeybe, Musannef, 10/123, 12/375.

[46] Tevbe: 9/113.

[47] Kasas: 28/56.

[48] Buhârî, Cenâiz 80; İbn Hibbân, Sahih, 3/262 (982); Ebu Ayâne, Müsned, 1/24-25.

[49] Tevbe: 9/113.

[50] Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/65, 69; Nesâî, Amelu'l-Yevnı ve'l-Leyl, 1113- 115; Ebu Avâne, Müsned, 1/6-7; İbn Hibbân, Sahih, 201

[51] Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/11; Ebu Yala, Müsned, (1199); İbn Hibbân, Sahîh, 6530.

[52] Buhârî, Enbiyâ 47; İbn Hibbân, Sahîh, 207.

[53] Tirmizî, İmân 17, 2638; İbn Hibbân, Sahih, 202

[54] Buhârî, Libas 101, Cihad 46; Tirmizî, İman 18 2643; Nesâî, Kübrâ, 8/411-412; İbn Hibbân, Sahîh, 210.

[55] Übbî, Müslim Şerhi, 1/199-200

[56] Ebu Avâne, Müsned, 1/9-10.

[57] Nevevî, Müslim Şerhi, 1/237.

[58] Buhârî, Salat 46; Nesâî, Sehv 73; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 5/449; Ebu Avâne, Müsned,1/13.

[59] Nevevî, Müslim Şerhi, 1/242.

[60] Tirmizî, İman 10, 2623; İbn Hibbân, Sahîh, 1694.

[61] Nevevî, Müslim Şerhi, 2/1.

[62] Nevevî, Müslim Şerhi, 2/1.

[63] Buhârî, İmân 3; Ebu Dâvud, Sünnet 14,4676; Tirmizî, İmân 6,2614; Nesâî, İmân 16; İbn Mâce,Mukaddime 9,57; Ahmed b. Hanbel, 2/414, 445.

[64] Buhârî, Edeb: 77.

[65] Tirmizı'nin, Sıfâtu'l-Kıyâmet 24,2458.

[66] Übbî, Müslim Şerhi, 1/219.

[67] Tirmizî, Zühd 60, 2470; İbn Mâce, Fitcn 12,3972; İbn Hibbân, Sahih, 942.

[68] Buhârî, İman 6, 20, İsti'zan 9; Ebu Dâvud, Edeb 130-131, 5194; Nesâî, İman 12; İbn Mâce, Etime 1,3253; Ahmed b. Hanbel, 2/169-170, 196, 295, 323, 324, 391, 442, 495, 512

[69] A. Davudoğlu, Müslim Şerhi, 1/255

[70] Buhârî, İman 4; Ebu Dâvud, Cihad 2,2481; Ahmed b. Hanbel, 2/187, 191; İbn Ebi Şeybe, Musannef, 9/64-65; İbn Hibbân, Sahîh, 400.

[71] Buhârî, İman 9, 14, İkrah 1; Tirmizî, İman 10, 2624; Nesâî, İman 3, 4.

[72] Buhârî, İman 8; Nesâî, İman 19.

[73] Buhârî, İman 10; Tirmizî, Sıfâtu'î-Kıyâmet 59,2515; Nesâî, İman 19; İbn Mâce, Mukaddime, 9,66; Ahmed b. Hanbel, 3/176, 206, 251, 272, 278, 289.

[74] Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/373; Eb Avane, Müsned, 1/30.

[75] en-Nisâ: 4/34.

[76] Buhâri, İman 5.

[77] Y.Kandehlevi, Hayâ-tü's-Sahâbe, III, 1068.

[78] Buhârî, Edeb, 31; Müslim İmân, 74, 76, 77; İbn Mâce, edeb, 4; Dârimî, Et'ime, 11.

[79] Buhârî, İman, 31; Tirmizî, Birr, 28.

[80] Buhârî, Edeb 31; Müslim, İmân 74, 76, 77; İbn Mâce, Edeb, 4.

[81] Müslim, İman 74 Birr; Ahmed b. Hanbel, 1/55.

[82] bk. Ehû Dâvud, Zekât, 25; Mâlik, Muvatta, Zekât, 29; Ahmed b. Hanbel, Müsned, III, 31, 40.

[83] el-Hucurât: 49/12.

[84] Buhârî, Edeb, 29; Müslim, İman, 73; Tirmizî, Kıyame, 60.

[85] Müslim, iman, 73, 75.

[86] Buhârî, Edeb 31, Rikak 23; Ebu Dâvud, Edeb 122-123,5154; Tirmizî, Sifatu'I-Kıyamet 50,2500; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/174, 267, 269, 463.

[87] Ebu Dâvud, Et'ime 5,3750.

[88] Ebu Dâvud, Et'ime 5,3752.

[89] Ebu Dâvud, Salat 239-242,1140, Melahim 17,4340; Tirmizî, Fiten 11,2172; Nesâî, İman 17; İbn Mâce, Fiten 20,4013; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/10, 20, 49, 52, 53, 54, 92

[90] Heysemî, Mecmauz Zevâid, 7/271.

[91] İmam Ahmed, Müsned, 4/192.

[92] Ebu Avâne, Müsned, 1/35-36; Beyhakî, Sünemi'1-Kübrâ, 10/90.

[93] Buharı, Bed'u'1-Halk 15; Taberânî, e]-Kebîr, 17/577.

[94] Buhârî, Bed'u'I-Halk 15.

[95] Ebu Dâvud, Edeb 130-131,5193; Tirmizî, İsti'zân 43,2688; İbn Mâce, Mukaddime 9,68; Ahmed b. Hanbel, 2/442, 477, 512.

[96] Nevevî, Müslim Şerhi, 2/35.

[97] Nevevî, Müslim Şerhi, 2/35.

[98] Ebu Dâvud, Edeb 59,4944; Nesaî, Biat 31.

[99] Bıhâri, Mezalim 30, Eşribe 1; Ebu Dâvud, Sünnet 15, 4689; Tirmizî, İmân 11, 2627; Nesaî, Sârik 1; İbn Mace, Fiten 3, 3936; Ahmed b. Hanbel, 2/376.

[100] Buhârî. İman 24, Mezâlim 17, Cizye 17; Ebu Dâvud, Sünnet 15, 4688; Tirmizî, İmân 14, 2632;Nesâî, İman 20.

[101] Buhârî, Edeb 73, Fcraiz 29; Ebu Dâvud, Sünnet 15, 4687; Tirmizî, İman 16, 2637; Muvatta', Kelam 1; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/18, 23, 44, 47, 124, 142; Ebu Avâne, Müsned, 1/22-23; İbn Hibbân, Sahih, 249, 250.

[102] İbn Teymiyye, Mecmuu'l-Fetâvâ, 3/151, 282; Mecrnuatu'r-Resâili'l-Kübrâ, 1/400; Eş'arî, İbâne, s. 10.

[103] Buhârî, Salat 28; Ebu Dâvud, Cihad 95.

[104] Buhârî, Ferâiz29; Müslim, İman 27.

[105] Buhârî, Eyman 7; Tirmizî, İman 16.

[106] İbnü'l-Vezîr, İsaru'1-Hak, s. 430. B.k.z: Doç. Dr. A. Saim Kılavuz, İman-Küfür Sının, s. 240-254..

[107] Buhâri, Menâkıb 5.

[108] Ahzâb: 33/5.

[109] İbn Hacer, Fethu'1-Bârî, Mısır 1959, 15/57.

[110] Buhâri, İman 36, Edeb 44, Fiten 8; Tirmizî, Birr 52, 1983, İman 15, 2635; Ncsâî, Tahrimu'd-Dem 27; İbn Mace, Mukaddime 9, 69, Fiten 4, 3939; İbn Hibbân, Sahih, 5939.

[111] Buharı, İlm 43, Meğâzî 77, Diyât 2, Fiten 8; Nesâî, Tahrimu'd-Dem 28; İbn Mâce, Fiten 5, 3942; İbn Hibbân, Sahih, (5940.

[112] Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/377, 441, 496; İbn Ebi Şeybe, Musannef, 3/390; İbn Hibbân, Sahîh, 1465.

[113] Buhârî, Ezan 156, İstiska' 28, Meğazi 35; Ebu Dâvud, Tıb 22 (3906); Nesâî, İstiska' 16; İbn Hibbân, Sahîh, 188.

[114] Buharı, İman 2, Menakibui-Ensar 4; Nesâî, İman 19.

[115] Buhâtî, Menakıbu'l-Ensar 4; Tirmizî, Menakıb 66,3900; İbn Mâce, Mukaddime 11,163.

[116] Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/34, 45, 72, 93.

[117] Tirtnizî, Menâkıb 21,3736; Nesâî, İman 19; İbn Mâce, Mukaddime 11, 114; İbn Hibbân, Sahîh, 6924.

[118] İbn Mâce, İkâmetu's-Salat 70,1052; İbn Huzeyme, Sahih, 1/276 (549); İbn Hibbân, Sahih, 6/465 (2759.

[119] Tirmizî, 9,2618, 2619, 2620; Ebu Dâvud, Sünnet 14,4678; Nesâî, Salat 8; İbn Mâce, İkâmetu's-Salat 77,1078; Dârimî, Salat 29,1236; İbn Hibbân, Sahih, 1453.

[120] Tirmizî.

[121] Tirmizî.

[122] Buhârî, İman 18, Hac 4; Nesâî, Hac 4, Cihad 17, İman 1; Abdurrezzâk, Musannef, 20296; İbn Hibbân, Sahih, 153.

[123] Buhârî, Mevâkît'us-Salat 5, Cihad 1, Edeb 1, Tevhid 48; Tirmizî, Salat 127, 173; Nesâî, Mevâkît 51

[124] Buhârî, Tefsiru Sure-i Bakara 3, Tefsiru Sure-i Furkan 2, Edeb 20, Diyât 1, Tevhid 46; Ebu Dâvud, 48-50 Talak 2310; Tirmizî, Tefsiru'l-Kur'an 26, 3182; Nesâî, Tahrimu'd-Dem 4.

[125] Buhârî, Şehâdât 10, Edeb 6, İsti'zan 35, İstitâbu'l-Mürteddin 1; Tirmizî, Birr 4, 1901, Şahadet 3, 2301, Tefsiru'I-Kur'an 5, 3019; Tirmizî, Şemail, 131; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 5/36, 38.

[126] İsra: 17/23-24.

[127] Buhârî, Vesâyâ 23, Tıb 48, Hudûd 44; Ebu Dâvud, Vesâyâ 10 (2874); Nesâî, Vesâyâ 12

[128] B.k.z: Buhârî, Şurût 19, Vekâlet 12; Müslim, Vasiye 15; Ebu Dâvud, Vesaya 8, 2872; Tirmizî, Ahkam 36; Nesâî, Vesaya 11; İbn Mâce, Vesaya 9; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/13, 216.

[129] Buhârî, Edeb 4; Ebu Dâvud, Edeb 119-120, 5141; Tirmizî, Birr 4, 1902; Ahmed b. Hanbel, 2/216.

[130] En'am: 6/108.

[131] Tİhnizî, Birr 61/1999.

[132] Hicr: 15/47

[133] Tirmizî, Kıyâme 47; Ahmed b Hanbel, 2/179

[134] İbn Mâce, Zühd, 16

[135] Kasas: 28/83.

[136] Ebu Dâvud, Libas 26, 4091; Tirmizî, Birr 61, 1998; İbn Mâce, Mukaddime 9, 59.

[137] Ahmcd b. Hanbel, Müsned, 3/391, 325, 374, 391; Abd b. Humeyd, Müsned, 1060, 1063.

[138] Buhârî, Libas 24

[139] Buharı, Meğâzî 45, Diyât 2; Ebu Dâvud, Cihad 95, 2644.

[140] Buhârî, Meğâzı 45. Diyât 1; Ebu Dâvud, Cihad 95, 2643.

[141] Buhârî, Fiten 7; Nesâî, Tahrimu'd-Dem 26; İbn Mâce, Hudûd 19, 2576.

[142] Tirmizî, Büyü' 74, 1315; Ebu Dâvud, İcâre 50, 3452; İbn Mâcc, Ticârât 36, 2224; İbn Hibbân, Sahih, 4905.

[143] Buhârî, Cenâiz 36, 40, Menâkıb 8; Nesâî, Cenaiz 17; İbn Mâce, Cenâiz 52, 1584.

[144] Buhârî, Cenâiz 37; Nesâî, Cenaiz 21; İbn Mâce, Cenâiz 52, 1586.

[145] Buharı, Edeb 50; Ebu Dâvud, Edeb 33, 4871; Tirmizî, Birr 79, 2026.

[146] Ebu Dâvud, Libas 25, 4087, 4088; Tirmizî, Büyü' 5, 1211; Nesâî, Zekat 69, Büyü' 5, Zinet 105; İbn Mâce, Ticârât 30, 2208.

[147] Beyhakî, Sünenü'l-Kübrâ, 8/161; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/433; İbn Hibbân, Sahih, 4413.

[148] Buhârî, Musâkat 5, Eşribe 10, Ahkam 48; Ebu Dâvud, İcâre 60, 3474; İbn Mâce, Ticârât 30,2207, Cihad 42,2870.

[149] Buharı, Tıb 56; Ebu Dâvud, Tıb 11, 3872; Ncsâî, Cenâiz 68; Tirmizî, Tib 7,2044; İbn Mâce, Tıb 11, 3460; Ahmcd b. Hanbel, 2/254, 478.

[150] Buhâri, Cenaiz 84, Eymân 7; Ebu Dâvud, Eymân 7, 3257; Tirmizî, Eymân 16, 1543; Nesâî, Eymân 7; İbn Mâce, Keffârât 3, 2098; Ahmed b. Hanbel, 4/33, 34.

[151] Buhârî, Cihad 182, Kader 5.

[152] Buhârî, Ccnaiz 83, Enbiya: 21/50.

[153] Tirmizî, Siyer 21 1574.

[154] Buharı, Mcğâzî 38, Eymân 33; Ebu Dâvud, Cihad 2711; Nesâî, Eymân 38.

[155] Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/370-371; Ebu Ya'lâ, Müsned, 2175; İbn Hibbân, Sahîh, 3017; Hâkim, Müstedrek, 4/76; Ebu Nuaym, Hilye, 6/261; Beyhakî, Sünenü'l-Kübra, 8/17.

[156] Buhârî, Tarih, 5/109; Hâkim, Müstedrek, 4/455.

[157] Nevevî, Müslim Şerhi, 2/132.

[158] Tirmizî, Fitcn 30, 2195; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/304, 372, 390-391, 523; İbn Hibbân, Sahîh, 6704.

[159] Nevevî, Müslim Şerhi, 2/132.

[160] Hucurât: 49/2.

[161] Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/137, 146; Ebu Ya'lâ, Müsned, 3331, 3427; İbn Hibbân, Sahîh, 7168.

[162] Buhârî, istitâbetu'I-Mürteddîn 1; Ibn Hibbân, Sahih, 396.

[163] (Müslim, İman 192, 121.

[164] Nevevî, Müslim, Şerhi, 2/135.

[165] Übbî, Müslim Şerhi, 1/380-381.

[166] Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/199, 205; İbn Huzeyme, Sahih, 2515; Beyhakî, Sünenü'I-Kübrâ, 9/98. Bu konuda daha geniş bilgi için b.k.z: Prof. Dr. I. Süreyya Sırma, Örnek Halifeler Dönemi, s. 154-161.

[167] İbn Kesir, Muhtasar, 1/174-17.

[168] Furkan: 25/68.

[169] Zümer: 39/53.

[170] Buhârî, Tefsiru Sure-i Zümer 1; Ebu Dâvud, Fiten 6 {4274); Nesâî, Tahrimu'd-Dem 2.

[171] Buhârî, Zekat 24, Buyu' 100, Itk 12, Edeb 13.

[172] Nevevî, Müslim Şerhi, 2/139-140.

[173] Nevevî, Müslim Şerhi, 2/140.

[174] En'am: 6/82.

[175] Lokman: 31/13.

[176] Buhârî, İman 23, Enbiya 8, 41, Tefsiru Sure-i En'am 3, Tefsiru Sure-i Lukman 1, İstitâbetu'l-Mürteddin 1; Tirmizî, Tefsiru'I-Kur'an 7,3067.

[177] En'am: 6/82.

[178] Lukman: 31/13.

[179] Bakara: 2/284.

[180] Bakara: 2/285.

[181] Bakara: 2/286.

[182] Bakara: 2/286.

[183] Bakara: 2/286.

[184] Bakara: 2/286.

[185] Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/412; Ebu Avâne, Müsned, 1/76-77.

[186] Bakara: 2/284.

[187] Bakara: 2/286.

[188] Bakara: 2/286.

[189] Bakara: 2/286.

[190] Tirmİzî, Tefsiru'l-Kur'an 3, 2992; İbn Hibbân, Sahîh, 2992.

[191] Buhâri, 6, Talâk 11, Eymân 15, Ebu Dâvud, Talâk 14-15, 2209; Tirmizî, Talâk 8, 1183; Nesâî, Talâk 22; İbn Mâce, Talak 14, 2040; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/398, 425, 474,481,491.

[192] Bakara: 2/286.

[193] Buhârî, İman 31; Tirmizî, 3073; İbn Hibbân, Sahîh, 380-382.

[194] Ahmed b. Hanbcl, Müsned, 2/315, 317; Ebu Avâne, Müsned, 1/83-84; İbn Hibbân, Sahîh, 379; Beğâvî, Şerhu's-Sünne, 4148.

[195] En'am: 6/160..

[196] Bakara: 2/261.

[197] Ebu Dâvud, Edeb 108-109, 5111; Nesâî, Amelu'I-Yevm vel-Leyl 664; İbn Hibba, Sahîh, 148.

[198] Ebu Avâne, Müsned, 1/79; Tahâvî, Müşkil, 2/251; İbn Hîbban, Sahih, 149; Taberânî, Dua 1269.

[199] Buharı, Bed'u'l -Halk 11; Ebu Dâvud, Sünnet 18, 4721.

[200] Buharı, Bed'u'l-Halk 11; Ebu Dâvud, Sünnet 18, 4721.

[201] Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/282, 317, 387; İbn Hibbân, Sahîh, 6722.

[202] Bu konuda daha geniş bilgi için Prof. Dr. S. Toprak. Prof. Dr. Ş. Gölcük, Kelam, Tekin Kitapevi, Konya 1991, s. 141-152.

[203] Nesâî, Âdâbu’l-Kudât 30; İbn Mâce Ahkam 8 (2324); Ahmed b. Hanbel, Müsned, 5/260.

[204] Al-i İmrân: 3/77

[205] Buhârî, Musakat 4, Rehn 6, Şehâdât 19, 23, 25, Husumât 4, Tefsiru Sure-i Âl-i İmrân 3, Eymân 11, 17, Ahkâm 30, Ebu Dâvud, Eymân 1 3243; Tirmizî, Büyü' 42, 1269; Tefsiru'I-Kur'an 4, 2996; İbn Mâce, Ahkâm 7, 2322.

[206] Ebu Avâne, Müsned, 1/43-44; Beyhakî, Sünemi'1-Kübrâ, 3/265-266.

[207] Buhârî, Mezalim 33; Ahmed b. Hanbcl, Müsned, 2/206.

[208] Buhârî, Rikak 35, Fitcn 13, İ'tisam 2; Tirmizî, Fiten 17, 2179; İbn Mâce, Fiten 27, 4053.

[209] Ahzab 33/72.

[210] Buhârî, Mevâkitu's-Salat 4, Zekat 23, Savm 3, Menâkıb 25, Fiten 17; Tirmizî, Fiten 71, 2258; İbn Mâce, Fiten 9 3955.

[211] Hud: 11/114.

[212] İbn Mâce, Fiten 15, 3986; Hatîb el-Bağdâdî, Tarihu Bağdad, 11/307.

[213] Tirmizî, İman 13.

[214] Kuzâî, Müsnedu Şihâb, 1054; İbn Hibbân, Sahîh, 3727; Bezzâr, Müsned, 1182.

[215] Tirmizî, Fiten 35, 2207; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/162, 268; Ebu Ya'lâ, Müsned, 3526; Ebu Avâne, Müsned, 1/101; İbn Hibbân, Sahih, 6848, 6849; Beğâvî, Şerhu's-Sünne, 4284; Ma'cer, Cami', 20847.

[216] Übbî, Müslim Şerhi, 1/430.

[217] Buhârî, Cihad 181; İbn Mâce, Fiten 23, 4029; İbn Hibbân, Sahîh, 6273.

[218] Nevevî, Müslim Şerhi, 2/178-179.

[219] Nevevî, Müslim Şerhi, 2/178.

[220] Buharı, İman 19, Zekat 53; Ebu Dâvud, Sünnet 15, 4683, 4685; Nesâî, İman 7.

[221] Bakara: 2/260.

[222] Hûd: 11/80.

[223] Buhârî, Tefsiru Sure-i Bakara 46, Tefsiru Sure-i Yusuf 5; İbn Mâce, Fiten 23, 4026; İbn Hibbân, Sahih, 6208.

[224] Buhârî, Fezailu'l-Kur'an 1, İ'tisam 1.

[225] Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/317, 350; Ebu Avâne, Müsncd, 1/104.

[226] Nevevî, Müslim Şerhi, 1/365.

[227] Alak: 96/1-5.

[228] Buharı, Bed'u'1-Vahy 1, Tefsiru Sure-i Alak 1; İbn Hibbân, Sahih, 33.

[229] Buhârî, Salat 1, Enbiya 5, Hac 76; Nesâî, Salat 1; İbn Mace, İkametu's-Salat 194,1399.

[230] Nisa: 4/103.

[231] Necm 53/16.

[232] Tirmizî, Tefsiru'l-Kur'an 54, 3276; Nesâî, Salat 1.

[233] Keşşafu İstilâ hati'1-Fün un, “Sidretü'l-Müntehâ” maddesi.

[234] Tekvin 81/23.

[235] Necm: 53/13.

[236] En'am: 6/103.

[237] Şûra: 42/51.

[238] Mâide: 5/67.

[239] Neml: 27/65.

[240] Buhârî, Tefsiru Sure-i Mâide 7, Tefsiru’l-Sure-i 1, Tevhid 4; Tirmizî, Tefsiru'l-Kur'an 7, 3068, 54, 3278.

[241] Tirmizî, Tefsiru'l-Kur'an (3282); Ebu Avâne, Müsned, 1/146-147; İbn Huzeyme, Tevhid, s. 205-207.

[242] Buhârî, Tefsiru Sure-i Hud 2, Tevhid 19; İbn Mâce, Mukaddime 13, 195, 196; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/395, 401, 405; İbn Huzeyme, Tevhid, s. 19-20; İbn Hibbân, Sahih, 266.

[243] Nûr: 24/35.

[244] Nevevî, Müslim Şerhi, 3/15-16.

[245] Tirmizî, Sıfatu'l-Cennet 16, 2552; İbn Mâce, Mukaddime 13, 187.

[246] Yunus: 10/26.

[247] Buhârî, Ezan 129, Tevhid 24, Rikak 52; Nesâî, İftitah 171; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/275-276, 293-294, 533-534; İbn Hibbân, Sahih,. 7429.

[248] Nisa: 4/40.

[249] Buhârî, Tefsiru Sure-i Nisa: 4/5. Tevhid 24; Tirmizî, Sıfatu Cehennem 10 (2598.

[250] B.k.z: Meryem: 19/81-82, Zümer: 39/43-44, Mü'min: 40/18.

[251] Nevevî, Müslim Şerhi, 3/30.

[252] Buharı, İman 15, Rikak 51; İbn Hibbân, Sahih, 182.

[253] İbn Mâce, Zühd 37, 4309; Ahmed b. Hanbel, Müsncd, 3/11, 78-79; Ebu Avâtıe, Müsned, 1/186; İbn Hibbân, Sahih, 184; İbn Huzeyme, Tevhid, s. 274, 279, 280, 281

[254] Fâtır: 35/13

[255] Ala: 87/13

[256] Nevevî, Müslim Şerhi, 3/37

[257] Buhârî, Rikâk 51; Tirmizî, Sıfatu Cehennem 10, 2595; İbn Mâce, Zühd 39, 4339; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/391-392, 410-411, Ebu Ya'lâ, Müsned, 4980, 5290; Ebu Avâne, Müsned, 1/142-144; İbn Hibbân, Sahih, 7430.

[258] Secde: 32/17.

[259] irmizî, Tefsiru'l-Kur'an 33, 3198); İbn Hibbân, Sahih, 6216, 7426.

[260] Tirmizî, Sifatu Cehennem 10, 2596; Tirmizî, Şemâi, 229; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 5/157, 170; Ebu Avâne, Müsned, 1/169; İbn Hibbân, Sahîh, 7375..

[261] Ebu Avâne, Müsned, 1/139-140.

[262] Ali İmrân: 3/192.

[263] Secde: 32/20.

[264] İsrâ': 17/3.

[265] Nuh: 71/26-27.

[266] Buhârî, Enbiya 3, 9; Tefsiru Sure-i İsrâ' 1, Tirmizî, Et'ime 34 (1837), Sıfatu'l-Kıyamet 10 (2434); İbn Mâce, Et'ime 28,3307.

[267] Taha: 20/115. Bu konuda daha detaylı bilgi için b.k.z: M. Ali Sabuni, Peygamberler Tarihi, çev. Hanifi Akın, Ahsen Yayınları, İstanbul 2003, s. 127-133.

[268] Saffat: 37/89.

[269] Enbiya: 21/63

[270] Bu konuda daha detaylı bilgi için b.k.z: M. Ali Sabuni, a.g.e., s. 148-151.

[271] Kasas: 28/16

[272] İbn Ebi Şeybe, Musannef, 11/436; Ebu Avâne, Müsned, 1/109; İbn Hibbân, Sahih, (6243)

[273] Mâide: 5/3

[274] Ahzâb: 33/40

[275] Buhârî, Menakıb 18; Müslim, Fezail 23; Tirmizî, Edeb 87; İmam Ahmed, Müsned, 5/7, 13, 3/9

[276] B.k.z: Seyyid Sabık, İnancı Sağlamlaştıran Unsurlar, çev. Hanifi Akın-Hanife Akın, Karınca Yayınları, İstanbul 2004, s. 250-252.

[277] Peygamberler konusunda daha geniş bilgi için b.k.z: M. Al-i Sabuni, Peygamberler Tarihi, çev. Hanifi Akın, Ahsen Yayınları, İstanbul 2003.

[278] Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/136; Abd b. Humeyd, Müsned, 1271.

[279] Bakara: 2/253.

[280] Al-i İmrân: 3/81.

[281] İmam Ahmed, Müsned, 3/338, 387) B.k.z: Seyyid Sabık, a.g.e., s. 248-250.

[282] Bıhârî, Deavat 1, Tevhid 31; Tirmizî, Deavat 131 (3602); Muvatta', Kuran 26; Dârimî, Rikak 85, 2808; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/486; Ebu Avâne, Müsned, 1/90; Kuzâî, Müsned,u Şihâb, (1045); Beğâvî, Şerhu's-Sünne, 1236.

[283] B.k.z: Hûd: 11/45.

[284] B.k.z: Meryem: 19/47, Mümtehine: 60/4.

[285] Nûh: 71/26.

[286] Meryem: 19/5

[287] Sâd: 38/35.

[288] İbrahim: 14/36.

[289] Mâide: 5/118.

[290] İbn Hibbân, Sahih, (7234, 7235); Beyhakî, el-Esmâ' ve's-Sıfât, 2/341-342; Beğâvî, Şerhu's-Sürıne, 4337.

[291] Tevbe: 9/128.

[292] Müslim, Birr 87.

[293] ÂI-Î İmran: 3/159.

[294] Ebu Dâvud, Sünnet 17, 4718; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/119, 268; Ebu Avâne, Müsned, 1/99; İbn Hibban, Sahih, 578.

[295] Mâide: 5/19.

[296] B.k.z: Yrd. Doç. Dr. Mustafa Akçay, Çağdaş Dünyada İnsan ve Dinî Sorumluğu (Fetret Ehli Örneği), Işık Yayınları, İzmir 2000, s. 17-20.

[297] B.k.z: Yrd. Doç. Dr. Mustafa Akçay, a.g.e, s. 300-311.

[298] Nisa: 4/165, İsrâ1: 17/15, Kasas: 28/59, Mülk: 67/8-9.

[299] Mâide: 5/72.

[300] B.k.z: Yrd. Doç. Dr. Mustafa Akçay, a.g.e, s. 313-371.

[301] Beyhâkî, Delâilü'n-Nübüvve, I, 189-193; İbn Teymiyye, Mecmû'u fetâvâ, IV, 325-327.

[302] Şuara: 26/218-219.

[303] İsrâ':17/15.

[304] İsrâ': 17/16.

[305] En'am: 7/131.

[306] Kasas: 17/47.

[307] Taha: 20/134.

[308] Kasas: 28/59.

[309] Enam: 7/155-156.

[310] Şuara: 26/208, 209.

[311] Fatır: 26/37

[312] B.k.z: Kâmil Miras, Tecrid-i Sarih, 4/693, 694 1. baskı

[313] Buharı, Menakıb 23; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/373417

[314] Müslim, Fezail 1; Tirmizî, Menakıb 1; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/107

[315] Müslim, İman 347; Ebû Dâvud, Sünnet 17 (4718); Ahmed b. Hanbel, 3/119, 268

[316] İbn Mâce, Cenâiz 148.

[317] B.k.z: Kâmil Miras, Tecrid-î Sarih, ÎV, 685 1. baskı.

[318] Şuara: 26/214.

[319] Şuara: 26/214.

[320] Buhârî, Vesaya 11, Tefsiru Sure-i Şuara 3; Tirmizî, Tefsiru'l-Kur'an 27 (3185); Nesâî, Vesayâ 6.

[321] Nuhbe Tercümesi, 103.

[322] B.k.z: Doç. Dr. Mücteba Uğur, Ansiklopedik Hadis Terimleri Sö2İüğü, T.D.V. Yayınlan, Ankara 1992, s. 302, 338-339.

[323] Kehf: 18/24.

[324] Tebbet: 11/1, 5.

[325] Buharı, Cenaiz 98, Menâkıb 13, Tefsiru Sure-i Sebe' 2, Tefsiru Sure-i Tebbet 1; Tirmizî, Tefsiru'1-Kur'an 92, 3363.

[326] Buhârî, Menâkıbu'l-Ensâr 40, Edeb 115, Rikak 51.

[327] Buhârî, Rikâk 51; Tirmizî, Sıfatu Cehennem 12, 2604.

[328] el-Tevbe, 9/4.

[329] İsrâ: 17/97.

[330] Kaf: 50/30.

[331] Mülk: 67/6, 9.

[332] Mü'minün: 23/104.

[333] Mü'min: 40/70, 72.

[334] Hâcc, 22/19, 22.

[335] Nisa, 4/56.

[336] B.k.z: Fatır 35/36; Zuhruf: 43/74,.77.

[337] Tirmizî, Tefsiru'l-Kur'an 15, 3121; İbn Mâce, Zühd 33, 4279; Ahmed b. Hanbcl, Müsned, 6/101; İbn Hibbân, Sahih, 330, 331; Hâkim, Mustedrek, 2/405.

[338] Nevevî, Müslim Şerhi, 3/86.

[339] Buhârî, Edeb 13; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/203; Ebu Avâne, Müsned, 1/96.

[340] Buhârî, Bed'u'I-Halk 8, Rikak 51.

[341] Buhârî, Enbiya 31, Tib 17, 42, Rikak 21, 50; Tirmizî, Zuhd 16, 2446.

[342] Fethul-Barî, X/206.

[343] Buharı, Tıb 32; Müslim, Selâm 51-52.

[344] Buharı, Tıb 39.

[345] Buharı, Tıb 33.

[346] Buharı, Tıb 37.

[347] Buharı, Tıb 17.

[348] Müslim, Selam, 63.

[349] Ebu Davud, Tıb 17; İbn Mace Tıb, 39; Ahmed b. Hanbel, 1/381.

[350] Müslim, Selam 64.

[351] İbn Hacer el-Askalanî, Fethul-Barî, X/260.

[352] Buhârî, Tıb 17; Müslim, İman 372.

[353] Müslim, Selâm 63.

[354] Buhârî, Rikâk 45, Eyman 3; Tirmİzî, Sıfatu'l-Cennet 13 (2547); İbn Mâce, Zühd 34, 4283.

[355] Hac: 22/2.

[356] Buhârî, Enbiyâ 7, Rikak 46, Tefsiru Sure-i Hac 1, Tevhid 32; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/32-33.

[357] Buharı, Hayz 5; Ebu Dâvııd, Taharet 106, 268, 273; Tirmizî, Taharet 99, 132; Nesâî, Hayz 12, 13; İbn Mace, Taharet 121, 635; Ahmed b. Hanbel, 6/33, 34, 78, 90, 113, 123, 128, 143, 174.

[358] Buharı, Hayz 3; Ebu Dâvud, Nikah 45-46, 2167.

[359] Ebu Avâne, Müsned, 1/310; Beyhakî, Sünenü'l-Kübrâ, 1/311.

[360] Buhâri, Hayz 4, 21, 22, Savm 24; Nesâî, Taharet 179, Hayz 10.

[361] Buhârî, Hayz 2, İ'tikaf 3; Ebu Dâvud, Savm 2467.

[362] Buharı, Hayz 2, İ'tikâf 2, 3, 4, 5, 19, Libâs 76; Müslim, Hayz 6-10, 297; Ebu Dâvud, Sıyâm 79, 2467, 2468, 2469; Tirmizî, Savm 80, 804; Nesâî, Hayz 20, 21; İbn Mâce, Sıyâm 63, 1776; Ahmed b. Hanbel, 6/32, 81, 100, 208, 27.

[363] Buhârî, İ'tikaf 2; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/32; Beyhakî, Süncnü'l-Kübrâ, 1/308.

[364] Nesâî, Hayz 18.

[365] Buhârî, Hayz 1.

[366] Ebu Dâvud, Taharet 102, 259; Nesâî, Taharet 56, 177, 178, Miyah 10, Hayz 15; İbn Mâce, Taharet 125, 643; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/127, 210.

[367] Buhârî, Hayz 3, Tevhid 52; Ebu Dâvud, Taharet 102, 260; Nesâî, Taharet 175, Hayz 16; İbn Mâce, Taharet 120, 634; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/69, 331, 334.

[368] Buhârî, Hayz 3.

[369] Ebu Dâvud, Taharet 102, 258, Nikah 45-46, 2165; Tirmizî, Tefsiru'l-Kur'an 3, 2977, 2978; Nesâî, Taharet 181, Hayz 8; İbn Mâce, Taharet 125, 644.

[370] Buhârî, İlm 51, Vudû' 34, Gusul 13; Ebu Dâvud, Taharet 82, 206, 207, 208, 209; Tirmizî, Taharet 83, 114; Nesâî, Taharet 112, Gusul 28; İbn Mâce, Taharet 70, 504; Ahmed b. Hanbel, 1/124, 126.

[371] Buhârî, Deavat 10; Ebu Dâvud, Edeb 96-97, 5043; Nesâî, İftitah 153 ; İbn Mâce, Taharet 71, 508.

[372] Buhârî, Gusul 25, 27; Ebu Dâvud, Taharet 87, 222, 223, 88, 224; 89, 226, 228, Vitr 8, 1437; Tirmizî, Taharet 87, 118, 119; Nesâî, Taharet 163, 164, 165, 166, Gusul 5; İbn Mâce, Taharet 99, 584, 104, 593; Ahmed b. Hanbel, 6/92, 102, 103, 119, 120.

[373] Buhârî, Gusul 25, 27; Ebu Dâvud, Taharet 86, 221; Tirmizî, Taharet 88, 120; Nesâî, Taharet 167; İbn Mâce, Taharet 99, 585; Ahmed b. Hanbel, 1/125.

[374] Ebu Dâvud, Vitr 8, 1437; Tirmizî, Salat 330, 449; Fezailu'l-Kur'an 23, 2924; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/47, 138, 167.

[375] Ebu Dâvud, Taharet 85, 220; Tirmizî, Taharet 107, 141; Ncsâî, Taharet 169; İbn Mâce, Taharet 100, 587.

[376] Buhârî, İlim 50, Gusul 22, Enbiya 1, Edeb 68, 79; Ebu Dâvud, Taharet 95, 237; Tirmizî, Taharet 90, 122; Nesâî, Taharet 131; İbn Mâce, Taharet 107, 600; Ahmed b. Hanbel, 6/306.

[377] Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/92; Ebu Ya'lâ, Müsned, 4395.

[378] Ncsâî, İşretu'n-Nisa, 188; İbn Hibbân, Sahih, 7422; Hâkim, Mustedrek, 3/481-482.

[379] Buhârî, Gusul 1, 15; Ebu Dâvud, Taharet 97, 240, 241, 242, 243, 244; Tirmizî, Taharet 76, 104; Nesâî, Taharet 152, 153, 155, 156, 157; İbn Mâce, Taharet 94, 574; Ahmed b. Hanbel, 6/52, 70, 72, 96, 101, 110, 143

[380] Buharı, Gusul 1, 5; Ebu Dâvud, Taharet 97, 245; Tirmizî, Taharet 76, 103; Nesâî, Taharet 161, Gusul 14, 15, 22; İbn Mâce, Taharet 94 573; Ahmed b. Hanbel, 6/236, 325, 330, 2/129

[381] Buhâri, Gusul 2; Ebu Dâvud, Taharet 96, 238; İbn Mâce, Taharet 35, 376.

[382] Buhâri, Gusul 3; Ncsâî, Taharet 144.

[383] Nesâî, Taharet 58, 148; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/103, 118, 123, 161, 171, 172, 265; İbn Huzeyme, Sahih, 236; İbn Hibbân, Sahih, 1195.

[384] Buhârî, Vudû' 7; Ebu Dâvud, Taharet 44, 95; Tirmizî, Salat 429, 609; Nesâî, Taharet 59, 144, Mivah 14; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/112, 116, 259, 282, 290.

[385] Buharı, Gusul 3; İbn Mâce, Taharet 95, 577; İbn Huzeyme, Sahih, 243.

[386] Ebu Dâvud, Taharet 99, 251; Tirmizî, Taharet 77, 105; Nesâî, Taharet 150; İbn Mâce, Taharet 108, 603.

[387] Nesâî, Gusul 12; İbn Mâce, Taharet 108, 604.

[388] Buharı, Hayz 13, 14, İ'tisam 24; Ebu Dâvud, Taharet 120 (314, 315); Nesâî, Taharet 159; İbn Mâce, Taharet 124, 642.

[389] Buhârî, Vudû' 63, Hayz 19, 24.

[390] Buhârî, Hayz 20; Ebu Dâvud, Taharet 104, 262, 263; Tirmizî, Taharet 97, 130, Savm 68, 787; Nesaî, Hayz 17, Savm 64; İbn Mâce, Taharet 119, 631; Ahmed b. Hanbel, 6/231-232.

[391] Buhârî, Gusul 21, Salat 4, Cizye 9, Edeb 94; Tirmizî, İsti'zan 34, 2734, Siyer 26, 1579; Nesâî, Taharet 143; İbn Mâce, Taharet 126, 645.

[392] Buhârî, Gusul 21, Salat 4, Cizye 9, Edeb 94; Tirmizî, İsti'zan 34, 2734, Siyer 26, 1579; Nesâî, Taharet 143; İbn Mâce, Taharet 126, 645.

[393] Ebu Dâvud, Hamam 2, 4018; Tirmizî, Edeb 38, 2793; İbn Mâce, Taharet 137, 661.

[394] Buhârî, Salât 8, Hac 42, Menâkıbu'l-Ensar 25.

[395] Ebu Dâvud, Hamam 2, 4016.

[396] Buhâri, Vudû' 34; Ahmed b.-Hanbel, Müsned, 3/7, 36, 47; £bıs Ya'iâ, Müsned, 1236; İbn Huzeyme, Sahih, 2, 233.

[397] Ebu Dâvud, Taharet 84, 214, 215; Tirmizî, Taharet 81, 110; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 5/116.

[398] Buharı, Gusul 28; Müslim, Hayz 87, 348; Ebu Dâvud, Taharet 84, 216; Nesaî, Taharet 129; İbn Mâce, Taharet 111, 610; Muvatta', Taharet 71.

[399] Buhârî, Gusul 29; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 5/113-114; İbn Hibbân, Sahih, 1169.

[400] Buharı, Gusul 28; Ebu Dâvud, Taharet 83, 216; Nesâî, Taharet 129; İbn Mâce, Taharet 111, 610; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/234, 393

[401] Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/68, 110; Beyhakî, Sünenü'l-Kübrâ, 1/164

[402] Tirmizî, Taharet 81, 110.

[403] İbn Mâce, Taharet 65, 486; Tahâvî, Şerhu Meânî'l-Âsâr, 1/63.

[404] Buharı, “Vudû” 50, Et'ime 18; Ebu Dâvud, Taharet 75, 187; Nesâî, Taharet 122, 123; İbn Mâce, Taharet 66, 488, 490; Muvatta', Taharet 91; Ahmed b..Hanbel, Müsned,-11/227, 281.

[405] Buharı, Vudû' 52, Eşribe 12; Ebu Dâvud, Taharet 76, 196; Tirmizî, Taharet 66, 89; Nesâî, Taharet 124; İbn Mâce, Taharet 68, 517; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/223,227, 329.

[406] İbn Mâce, Taharet 67, 495; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 5/86, 88, 93, 98, 100, 101, 102, 105, 106, 108; İbn Ebi Şeybe, Musannef, 1/46-47; İbn Huzeyme, Sahih, 31; İbn Hibbân, Sahih, 1124, 1127.

[407] Ebu Dâvud, Taharet 75, 191, 192; Nesâî, Taharet 123; İbn Mâce, Taharet 66, 489; Muvatta, Taharet 25.

[408] Ebu Dâvud, Taharet 177; Tirmizî, Taharet 74, 75; İbn Mâce, Taharet 515; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/330.

[409] Buhârî, Zekat 61, Büyü' 101, Zebâih 30; Ebu Dâvud, Libas 41, 4120, 4121; Tirmizî, Libas 7, 1727, 1728; Nesâı, Fera' 9; İbn Mâce, Libas 25, 3609; Muvatta', Sayd 17; Dârimî, Edahi 20, 1991, Büyü' 35, 2574; Ebu Avâne, Müsned, 1/211; İbn Hibbân, Sahih, 1282.

[410] Bakara: 2/173, Mâide. 5/3, Nahl: 16/115.

[411] Ebu Avâne, Müsned, 1/212.

[412] Mâide: 5/6.

[413] Buharı, Teyemmüm 1, Fezailu's-Sahabc 5, Tefsiru Sure-i Maide 3, Hudud 39, Nikah 125; Ebu Dâvud, Taharet 121, 317; Nesâî, Taharet 194; İbn Mâce, Taharet 90, 568.

[414] Bu hadis için b.k.z: Ebu Dâvud, Taharet 122, 329.

[415] Mâide: 5/6.

[416] Müslim, Hayz 109.

[417] Buharı, Teyemmüm 4, 5, 7, 8; Ebu Dâvud, Taharet 121, 322, 323, 324, 326, 327, 328); Nesâî, Taharet 196, 199, 200, 201; Tirmizî, Taharet 110, 144; İhn Mâce, Taharet 91, 569; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/320.

[418] Buhârî, Teyemmüm 3; Ebu Dâvud, Taharet 122, 329; Nesâî, Taharet 195; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/169.

[419] Ebu Dâvud, Taharet 8, 16; Tirmizî, Taharet 67, 90, İsti'zan 27, 2720; Nesâî, Taharet 33; İbn Mâce, Taharet 27, 353.

[420] Buhârî, Gusul 23, 24; Ebu Dâvud, Taharet 91, 231; Tirmizî, Taharet 89, 121; Nesâî, Taharet 172; İbn Mace, Taharet 80, 534; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/471.

[421] Tevbe: 9/28.

[422] Buhârî, Ezan 19; Ebu Dâvud, Taharet 9, 18; Tirmizî, Deavat 9, 3384; İbn Mâce, Taharet 11, 302; Ebu Avâne, Müsned, 1/217; İbn Hibbân, Sahih, 802; İbn Huzeyme, Sahih, 207.

[423] Tirmizî, Tam Şemail-u Şerif Tercemesi, s, 77, 159, 160; İbn Hibbân, Sahih, 5208.

[424] Buhârî, Vudû' 9, Deavât 15; Ebu Dâvud, Taharet 3, 4, 5; Tirmizî, Taharet 4, 5; Nesâî, Taharet 18; İbn Mace, Taharet 9, 296; Ahmed b. Hanbel, 3/409.

[425] Buharı, İsti'zan 48.

[426] Buhârî, Ezan 17; Tirmizî, Taharet 57, 78.

[427] Tâhâ; 20/14.

[428] A'raf: 7/205.

[429] Buharı, Ezan 1; Tirmizî, Salat 139, 190; Nesâî, Ezan 1.

[430] Ahzâb: 33/40.

[431] Enbiyâ :21 /107.

[432] Sebe: 34/28.

[433] Ra'd: 13/7.

[434] En'am: 6/84, 90.

[435] Bakara: 2/158; Mâide: 5/2; Hac: 22/32, 36.

[436] Buhari, Ezan, 6.

[437] Prod. Dr. Hayrettin Karaman, Hayatımızdaki İslam, İz Yayıncılık, 3. baskı, İstanbul 2003, s. 13-25.

[438] Buharı, Ezan 1, 2, 3, Enbiya 50; Ebu Dâvud, Salât 29, 508; Tirmizî, Salat 141, 193; Nesâî, Ezan 2; İbn Mâce, Ezan 6, 730; Ahmed b. Hanbel, 3/103.

[439] Ebu Dâvud, Salât 28, 500, 501; Tirmizî, Salat 110, 191, 192; Nesâî, Ezan 3, 4, 56; İbn Mâce, Ezan 2, 708, 709; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/408, 409.

[440] İbn Ebi Şeybe, Musannef, 1/222.

[441] Ebu Dâvud, Salat 41, 535.

[442] Ebu Dâvud, Cihad 91, 2634; Tirmizî, Siyer 48, 1618.

[443] Buharı, Ezan 7; Ebu Dâvud, Salât 36, 522; Tirmizi, Salat 154, 208; Nesâî, Ezan 33; İbn Mâcc, Ezan 4, 720; Ahmed b- Hanbel, 3/6, 53, 78

[444] Ebu Dâvud, Salât 36, 523; Tirmizî, Menakıb 1, 3614; Nesâî, Ezan 37.

[445] Ebu Dâvud, Salât 36, 527.

[446] Ebu Dâvud, Salât 36, 525; Tirmizî, Salat 156, 210; Nesâî, Ezan 38; İbn Mâce, Ezan 4, 721.

[447] B.k.z: Müslim, Salât 12; Ebu Dâvud, Salât 36, 527.

[448] İbn Mâce, Ezan 725; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/95, 98.

[449] Ebu Avâne, Müsned, 1/334.

[450] Buhârî, Ezan 4; Ebu Dâvud, Salat 31, 516; Nesâî, Ezan 30; Ebu Avâne, Müsned, 1/334.

[451] Buhârî, Ezan 83, 84, 85, 86; Ebu Dâvud, Salât 114-115, 721, 722, 115-116, 741, 742, 743; Tirmizî, Salât 190, 255; Nesâî, İftitâh 1, 2, 3, 86; İbn Mâce, İkâme 15, 858; Ahmcd b. Hanbel, 2/147.

[452] Uğur, Doç.Dr. Mücteba, Hadis Terimleri Sözlüğü, TDV Yay. Ankara 1992, s. 428.

[453] Nevevî, Şerhu'l-Müslim, Mısır 1349, 1/25.

[454] İbn Hacer, Hedyu's-Sârî, Bulak 1301, s. 381; Polat, Salahattin, Hadis Araştırmalan, İnsan yay., İst. tarihsiz, s. Polat, Salahattin, Hadis Araştırmalan, İnsan yay., İst. tarihsiz, s. 112.

[455] B.k.z: İbn Kayyim, Fıkhu's-Siyre, Haz. İmâd Zeki el-Bârûdî, Mektebetu't-Tevfîkiyye, tarihsiz, s. 12, 26, 34, 35, 39, 41, 46, 47, 50, 54, 56, 59, 66, 67, 68, 76, 79, 81, 91, 97, 103, 106, 117, 119, 121,128, 145, 147, 156, 159, 218, 226, 227, 242, 244, 254, 272, 314, 324, 328, 340, 348, 396, 398, 399, 407.

[456] Tehânevî, Kavâid, s. 408-409.

[457] Zehebî, el-Mîzân, 2/250.

[458] Aliyyu'1-Kârî, el-Esrâr, Tahk. M. Sebbâğ, Beyrut 1971, s. 46.

[459] İbn Hacer, Nuhbe, s. 57; İbn Receb, Ilelu't-Tirmizî, s. 101-102; Suyûtî, Tedribu'r-Râvî, 1/298-299.

[460] İbn Hacer, Nuhbe, s. 70; İbnu's-Salâh, Ulûmu'1-Hadis, s. 15-16; Tahânevî, Kavâid, s. 78-82; Polat, Salahattin, Hadis Araştırmaları, İnsan yay., İst. tarihsiz, s. 118.

[461] Leknevî, Ecvibe, s. 40-41; Tehânevî, Kavâid, s. 94; Suyûtî, Tedrib, 1/298-9.

[462] Tehânevî, Kavâid, s. 93; Polat, Salahattin, Hadîs Araştırmaları, İnsan yay., ist. tarihsiz, s. 122.

[463] Polat, Salahattin, Hadis Araştırmaları, İnsan yay., İst. tarihsiz, s. 124.

[464] Kardavi, Yusuf, İhtilaflar Karşısında İslami Tavır, ilke yay. İst. 1992, s. 87-115.

[465] Şafiî, Risale, s. 139-143.

[466] İbn Kayyim, İ'lâmu'l-Muvakiîn, 1/175-176.

[467] Polat, Salahattin, Hadis Araştırmaları, însan yay., İst. tarihsiz, s, 128429.

[468] Buhâri, Ezan 84; Ebu Dâvud, Salât 115-116, 745; Nesâî, İftitah 4, 85, 108, 126, 174.

[469] Müslim, Salat 25.

[470] Tahâvî, Şerhu Meâni'1-Âsâr, 1/289.

[471] Tahâvî, Şerhu Meâni'l-Âsâr, 1/289.

[472] Tahâvî, Şerhu Meâni'1-Âsar, 1/290.

[473] B.k.z: Tahâvî, Şerhu MeânH-Âsâr, 1/252, 253, 254, 290, 291 292, 294, 295.

[474] Tahâvî, Şerhu Meâni'1-Asâr, 1/253, 290.

[475] Tahâvî, Şerhu Meâni'1-Âsâr, 1/292.

[476] Buharı, Ezan 117; Ebu Davud, Salât 115-116, 738; Nesâî, İftİtah 180.

[477] Buhârî, Ezan 115; Ebu Dâvud, Salât 135-136, 835; Nesâî, İftitah 180, Sehv 1.

[478] Buharı, Ezan 94; Ebu Dâvud, Salât 131-132, 822; Tirmizî, Salât 183, 247); Nesâî, İftitâh 24; İbn Mâcc, İkâme 11, 837; Ahmed b. Hanbel, 5/321, 322.

[479] Müzzemmil: 73/20.

[480] Tirmİzî, Tefsiru'1-Kur'an 2, 2953; Ebu Avâne, Müsned, 2/128; İbn Hibbân, Sahih, 1788, 1789, 1795.

[481] Nevevî, Müslim Şerhi, 4/102.

[482] Buharı, Ezan 104; Tahavî, Şerhu Meânîi-Âsâr, 1/208; Ebu Avâne, Müsned, 2/125; Beyhakî, Şüııenü'l-Kübrâ, 2/40; İbn Hibbân, Sahih, 1781.

[483] İsrâ 17/110.

[484] Buhârî, Tefsiru Sure-i İsrâ 14/V, 229.

[485] Buhârî, V, 229; Müslim, Salât, 31/1, 329-330.

[486] İsrâ 17/110.

[487] Buhârî, Ezan 94, 122, İsti'zan 18; Ebu Dâvud, Salat 143-144, 856; Tirmizî, Salat 226, 303; Nesaî, İftİiah 7; İbn Mâce, Salat 72, 1060; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/437.

[488] Ebu Davud, Salat 133-134, 828; Nesâî, İftiiah 27.

[489] Buharı, Ezan 89; Ebu Dâvud, Salât 121-122, 782; Tirmizî, Salât 68, 246; Nesâî, İftitâh 21, 22; İbn Mâce, İkâme 4, 813; Ahmed b. Hanbel, 3/101, 111, 114, 168, 178, 183 Dârekuinî, Sünen, 1/316; Tahâvî, Şerhu Meânî'1-Âsâr, 1/203.

[490] Kevser: 108/1, 3.

[491] Ebu Dâvud, Salat 121-122, 784, Sünnet 2223, 4747; Nesâî, İftilah 21; Dârekutnî, Sünen, 1/308, 311; Hâkim, Müstedrek, 1/223.

[492] Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/317; Taberânî, Mu'cemu'I-Kebîr, 22/61; Dârekutnî, Sünen, 1/291; Beyhakî, Sünenü'l-Kübrâ, 2/71.

[493] Buhârî, Ezan 148, 150, Deavat 17; Ebu Dâvud, Salat 177-178, 969; Tirmizî, Salat 215, 289; Nesâî, İftitah 190, Sehv 41, 43; İbn Mâcc, İkametu's-Salat 24, 899; Ahmed b. Hanbel Müsned, 1/437.

[494] Ebu Dâvud, Salat 177-178, 974; Tirmizî, Salat 216, 290; Nesâî, İftitah 193; İbn Mâce, İkametu's-Salat 24, 900.

[495] Fatiha: 1/7.

[496] Ebu Dâvud, Salat 177-178, 972, 973; Nesâî, İftİtah 113, 191, 192, Sehv 44, İmame 38; İbn Mâce, İkametu's-Salat 13, 847, İkametu's-Salat 24, 901.

[497] Buhârî, Dcavât 32, Enbya 10, Tefsiru Sure- Ahzab 10; Ebu Dâvud, Salât 178-179, 976; Tirmizî, Salât 351, 483; Nesâî, Sehv 51; İbn Mâce, Salât 25, 904; Ahmed b. Hanbel, 4/241, 242.

[498] Ahzab: 33/56.

[499] Buhârî, Enbiya 10, Deavat 33; Ebu Dâvud, Salat 178-179, 979; İbn Mâce, İkametu's-Salat 25.905.

[500] Buhârî, Ezan 125, Bed'ü'1-Halk 33; Ebu Dâvud, Salat 139-140 {848); Tirmizî, Salat 198, 267; Nesâî, İftitah 113; İbn Mâce, İkâme 18 875; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/459.

[501] Buhârî, Ezan 111, Deavat 63; Ebu Dâvud, Salât 167-168, 934, 935, 936; Tirmizî, Salat 185, 250; Nesâî, İftitâh 33, 34; İbn Mâce, İkâme 14, 851, 852; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/458.

[502] b.k.z: İbn Kesir, Tefsir, 5/128.

[503] Buhârî, Salât 18, Ezan 51, Taksiru's-Salât 17; Ebu Dâvud, Salât 68, 601; Tirmizî, Salât 267, 361; Nesâî, tmâme 16, 40, İbn Mâce, İkâme 144, 1238; Ahmed b. Hanbel, 3/162..

[504] Buhârî, Ezan 51; Müslim, Salat 90.

[505] Ebu Dâvud, Salat 68, 606; Nesâî, Sehv 11; İbn Mâce, İkametu's-Salat 144, 1240.

[506] Ebu Avâne, Müsned, 2/110. Hz. Yusufun bu kıssasına dair daha geniş bilgi için b.k.z: M. Ali Sabuni, Peygamberler Tarihi, çev. Hanifi Akın, Ahsen Yayınlan, s. 152-168, 587-598.

[507] Buhâri, Ezan 51; Nesâî, İmame 40.

[508] Buhâri, Meğâzî 83; Ebu Avâne, Müsned, 2/187.

[509] Buharı, Ezan 39, 67; İbn Mâce, İkamtu's-Salat 142, 1232.

[510] Hz. Yusufun bu kıssasına dair daha geniş bilgi için b.k.z: M. Ali Sabuni, Peygamberler Tarihi, çev. Hanifi Akın, Ahsen Yayınlan, s. 152-168, 587-598.

[511] Buhâri, Ezan 46, Meğâzî 83; Cenâiz 7.

[512] Buharı, Ezan 48; Ebu Dâvud, Salat 168-169, 940.

[513] Buhârî, Taharet 35; Ebu Dâvud, Taharet 60, 149; Nesâî, Taharet 96, 97; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/249, 251; Abdurrezzak, Musannef, 748; İbn Huzeyme, Sahih, 203, 1515, 1642; Beyhakî, Sünenü'l-Kübrâ, 1/274.

[514] Buhârî, Amel fi's-Salat 5; Ebu Dâvud, Salat 168-169, 939; Tirmizî, Salat 272, 369; Nesâî, Sehv 16; İbn Mâce, İkamtu's-Salat 65, 1034; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/479.

[515] Buhârî, Salat 40; Nesâî, imame 63.

[516] Buhârî, Ezan 88.

[517] Bufeârî, Ezan 53; Ebu Dâvud, Salât 75, 623; Tirmizî, Salât 409, 582; Nesâî, İmame 38; İbn Mâce, İkâme 41, 961; Ahmed b. Hanbel, 2/456.

[518] Ebu Dâvud, Salat 162-163, 912; İbn Mâce, İkametu's-Salat 68, 1045.

[519] Ebu Dâvud, Salat 93, 661, 162-163, 912; Nesâî, İmame 28; İbn Mâce, İkametu's-Salat 50 (992); Ahmed b. Hanbel, Müsned, 5/93.

[520] Ebu Dâvud, Salat 183-184, 998, 999; Nesâî, Sehv 5, 69, 72; Ahmed b. Hanbel. Müsned, 5/86, 88, 102, 107.

[521] Ebu Dâvud, Salat 95, 674; Nesâî, İmame 23, 26; İbn Mâce, İkametu's-Salat 45 976.

[522] Buhârî, Ezan 77; Ebu Dâvud, Salat 93, 668; İbn Mâce, İkametu's-Salat 50, 993.

[523] Buhârî, Ezan 72; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/286; Ebu Avâne, Müsned, 2/39; Beyhakî, Siinenü'l-Kübrâ, 3/100.

[524] Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/314; İbn Hibbân, Sahih, 2177; Abdurrezzak, Musannef, 2424..

[525] Buhârî, Ezan 71; Ebu Dâvud, Salât 93, 662, 663; Tirmizî, Salât 167, 227; Nesâî, İmame 25; İbn Mâcc, İkâme 50, 994; Ahmed b. Hanbel, 4/271, 272, 276, 277.

[526] Buhârî, Ezan 9, 32, 72, Şehâdât 30; Tirmizî, Salat 166, 225; Nesâî, Mevakit 22, Ezan 31.

[527] A. Davudoğlu, Müslim Şerhi, 3/198.

[528] Ebu Dâvud, Satat 97, 680; Nesâî İmame 17; İbn Mâce, İkametus-Salat 45, 978..

[529] Nevevî, Müslim Şerhi, 4/158.

[530] Taberânî, Mu'cemu'l-Evsat, 1/171.

[531] İbn Mâcc, İkametu's-Salat 51, 998; İbn Huzeyme, Sahih, 1555.

[532] Ebu Dâvud, Salat 97, 678; Tirmizî, 166, 224; Nesâî, İmame 32; İbn Mâce, İkametu's-Salat 52, 1000; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/485.

[533] Nevevî, Müslim Şerhi, 4/158.

[534] Buhâri. Salat 6, Ezan 136, Amel fi's-Salat 14; Ebu Dâvud, Salat 78, 630; Nesâî, Kıble 16.

[535] Buhârî, Ezan 162, Nikah 116; Ebu Dâvud, Salat 52, 567; Nesâî, Mesacid 15.

[536] Buhâri, Cum'a 13; Ebu Dâvud, Sallat 52, 568; Tirmizî, Salat 400, 570; İbn Mâce, Mukaddime 2, 16.

[537] Nesâî, Zinet 37; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/363; Ebu Avâne, Müsned, 2/16, 59.

[538] Ebu Dâvud, Tereccül 7, 4175; Nesaî, Zinet 37.

[539] Buhâri, Ezan 163; Ebu Dâvud, Salat 53, 569.

[540] Buhârî, Cum'a: 62/11.

[541] İsra: 17/110.

[542] Buhari, Tefsiru Sure-i İsra: 17/14. Tevhid 34, 44, 52; Tirmizi, Tefsiru’l-Kur’an 18, 1345, 3146; Nesai, İftihah 80.

[543] Kıyâme: 75/16.

[544] Kıyâme: 75/16.

[545] Kıyâme: 75/17.

[546] Kıyâme: 75/18.

[547] Kıyâme: 75/19.

[548] Buharı, Bed'u'I-Vahy 4, Tefsiru Sure-i Kıyâme 1, 2, Fezailu'l-Kur'an 28, Tevhid 43; Tirmizî, Tefsiru'1-Kur'an 72, 3329.

[549] Cin: 72/1.

[550] Buhâri, Ezan 105, Tefsiru Sure-i Cin 1; Tirmizî, Tefsiru'l-Kur'an 70, 3323.

[551] Buharı, Menâkıbu'l-Ensâr 32; Ebu Dâvud, Taharet 42, 85; Tirmizî, Tefsiru'l-Kur'an 47, 3258.

[552] Aynî, Umdetu'1-Kârî, 13/391.

[553] Buhâri, Ezan 96, 97, 107, 109; Ebu Dâvud, Salat 124-125, 798; Nesâî, İftitah 57, 58, 59, 60; İbn Mâce, İkametu's-Salah 8, 829.

[554] Ebu Dâvud, Salat 125-126, 804; Nesâî, Sala 16.

[555] Kasani, Bedâyiu's-Sanai, 1/110.

[556] Buharı, Ezan 94, 103; Ebu Dâvud, Salat 125-126, 803; Nesaî, İftitah 74.

[557] Nesâî, İftitah 56; İbn Mâce, İkametus-Salat 7, 825.

[558] Mü'minun; 23/1, 45.

[559] Mü'minun: 23/1, 50.

[560] Buhârî, Ezan 106; Ebu Dâvud, Salat 88, 649; Nesâî, İftitah 76; İbn Mâce, İkametu's-Salat 5, 820.

[561] Tekvîr: 81/17.

[562] Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/306-307; İbn Ebi Şeybe, Musannef, 1/353.

[563] Kâf: 50/1.

[564] Kâf: 50/10.

[565] Tirmizî, Salat 228, 306; Nesâî, İftitah 43; İbn Mâce, İkametu's-Salat 5, 816.

[566] Kâf: 50/1

[567] Ahmed b. Hanbel, Müsned, 5/91, 102, 103, 105; İbn Ebi Şeybe, Musannef, 1/353.

[568] Ahmed b. Hanbel, Müsned, 5/101, 108.

[569] Ahmed b. Hanbel, Müsned, 5/86, 88; İbn Huzeyme, Sahih, 510.

[570] Buhârî, Mevâkitu's-Salât 11; Nesâî, İftİtah 42; İbn Mâce, İkam etu's-Salat 5, 818.

[571] Buharı, Ezan 98, Megâzî 83; Ebu Dâvud, Salat 127-128, 810; Tirmizî, Salat 230, 308; Nesâî, İftitah 64; İbn Mâce, İkametu's-Salat 9 831; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/338, 340.

[572] Buhârî, Ezan 99, Cihad 172, Meğâzî 12, Tefeiru Sure-i Tur 1; Ebu Dâvud, Salat 127-128, 811; Nesâî, İftitah 65; İbn Mâce, İkametu's-Salat 9, 832.

[573] Buharı, Ezan 100, 102, Tefsiru Sure-i Tin 95, 1, Tevhid 52; Ebu Dâvud, Sefer 6, 1221; Tirmizî, Salât 231, 310; Nesâî, İftitâh 73; İbn Mâce, İkâmetu's-Salat 10, 834, 835; Ahmed b. Hanbcl, 4/284, 286, 291, 298, 301, 302, 303, 304.

[574] Müslim, Salat 175.

[575] Ebu Dâvud, Salat 123-124, 790; Nesâî, İftitah 71; İbn Mâce, İkâmetu's-Salat 10, 836, 48, 986.

[576] Müslim, Salat 178.

[577] Buhâri, Ezan 60; Ebu Dâvud, Salat 67, 600; Nesâî, İmame 41: Tirmizî, Salat 410, 583.

[578] Buharı, İlm 28, Ezan 61, 63, Ahkam 13; İbn Mâce, İkâmetu's-Salat 48, 984.

[579] Buhârî, Ezan 62; Ebu Dâvud, Salat 123-124, 794; Tirmizî, Salat 175, 236.

[580] Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/21, 216.

[581] Buharı, Ezan 64; İbn Mâce, İkâmctu's-Salat 48, 985.

[582] Buharı, Ezan 65.

[583] Buhârî, Ezan 65; İbn Mâce, İkametu's-Salat 49, 989.

[584] Buhârî, Ezan 121, 127, 140; Ebu Dâvud, Salat 142-143, 852, 854; Tirmizî, Salat 207, 279, 280; Nesâî, İftitah 179.

[585] Buharı, Ezan 140; Ebu Dâvud, Salat 142-143, 853.

[586] Buhâri, Ezan 52, 91, 133; Ebu Dâvud, Salat 74 (620); Tirmizî, Salat 208, 281; Nesâî, İmame 38.

[587] Ebu Dâvud, Salat 139-140, 846; İbn Mâce, İkâmetu'l-Salat 18, 878.

[588] Ebu Dâvud, Salai 139-140, 847; Nesâî, İfiitah 115.

[589] Ebu Dâvud, Salat 147-148, 876; Nesâî, İftitah 98, 152; İbn Mâce, Ta'biru'r-Rü'ya 1, 3899.

[590] Ebu Avâne, Müsned, 2/171.

[591] Ebu Dâvud, Libas 8, 4044, 4045, 4046; Tirmizî, Salat 195, 264, Libas 13, 1737; Nesâî İftitah 97, 151; İbn Mâce, Libas 21, 3602.

[592] Ebu Dâvud, Salat 147-148, 875; Ncsâî, İftitah 168; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/421; Ebu Avâne, Müsned, 2/180.

[593] Ebu Dâvud, Salat 147-148, 878; İbn Hibbân, Sahih, 1931.

[594] Buhârî, Ezan 123; Ebu Dâvud, Salat 147-148, 877; Nesâî, İftitah 100, 154, 155; İbn Mâce, İkametu's-Salat 20, 889.

[595] Nasr: 110/1, 3.

[596] Nesâî, İftitah 162.

[597] Ebu Dâvud, Salat 147-148, 879; Nesaî, İftitah 16l.

[598] Nevevî, Müslim Şerhi, 4/203.

[599] Ebu Dâvtıd, Salat 146-147, 872; Nesâî, İftitah 165.

[600] Tirmizî, Salat 286, 388, 389; Nesâî, İftitah 139; İbn Mâce, İkametu's-Salat 201, 1423.

[601] Ehu Dâvud, Salatu't-Tatavvu' 22, 1320; Tirmizî, Deavat 27, 3416; Nesâî, İftitah 169; bn Mace, Dua 16, 3879.

[602] Tirmizî, salat 169.

[603] Buhârî, Ezan 133, 134, 137, 138; Ebu Dâvud, Salât 150-151, 889, 890; Tirmizî, Salât 203, 273; Nesâî, İftitâh 40; İbn Mâce, İkâmetu's-Salat 19, 883, 884; Ahmed b. Hanbel, 1/285, 286.

[604] Ebu Dâvud, Salât 87, 647; Nesâî, İftitah 147.

[605] Buharı, Ezan 141, Mevakatu's-Salat 8; Ebu Dâvud, Salât 153-154, 897; Nesâî, İftitah 50; Titmizî, Salat 205, 276; İbn Mâce, İkametu's-Salat 21, 892; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/115, 177, 179,274.

[606] Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/283, 294; Ebu Avâne, Müsned, 2/183; İbn Huzeyme, Sahih, 656; İbn Hibbân, Sahih, 1916.

[607] Buhârî, Salat 27, Ezan 130; Nesâî, İftitah 141.

[608] Ebu Dâvud, Salat 153-154, 898; Nesaî, İftitah 142; İbn Mâce, İkamctu's-Salat 19, 880; Dârimî, Salat 79, 1337; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/331.

[609] Nesâî, İftitah 178.

[610] Ebu Dâvud, Salat 121-122, 783; İbn Mâce, İkametu's-Salat 4, 812, 16¸869, 22 (893); Ahmcd b. Hanbel, Müsned, 6/31, 171, 194, 281

[611] Ebu Dâvud, Salat 101 (685); Tirmizî, Salat 250 (335); İbn Mâce, İkametu's-Salat 36 (940)

[612] Buharı, Salat90; Ebu Dâvud, Salat 101 (687)

[613] Buharı, Salat 98; Ebu Dâvud, Salat 103 (692); Tirmizî, Salat 261 (352)

[614] B.k.z: Ebu Dâvud, Salât 102 (689), 107 (700)

[615] Buharı, Salat 100, Bed'u'l-Halk 11; Ebu Dâvud, Salât 107, 700.

[616] Ebu Dâvud, Salat 102, 689; İbn Mâce, İkametu's-Salat 36; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/249, 255, 266.

[617] Nevevî, Müslim Şerhi, 4/222.

[618] Buhârî, Salât 101; Ebu Dâvud, Salât 108, 701; Tirmizî, Salât 134, 336; Nesâî, Kıble 8; İbn Mâce, İkâmetu's-Salat 37, 945; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/116.

[619] Buhârî, Salat91; Ebu Dâvud, Salât 196, 696.

[620] Buhârî, Salat 91, 95; Ebu Dâvud, Salât 215-216, 1082; İbn Mâce, İkâmetu's-Salat 204, 1430.

[621] Buhârî, Salat 22, 103; İbn Mâce, İkâme tu's-Salat 40, 956.

[622] Buhârî, Salat 102, 105, İsti'zan 37.

[623] Buhârî, Salat 22, 104, Amel fi's-Salat 10; Ebu Dâvud, Salât 111, 713; Nesâî, Taharet 120.

[624] Buhârî, Hayz 30, Salat 19, 107; Ebu Dâvud, Salât 90, 656; İbn Mâce, İkametu's-Salat 63, 1028.

[625] Ebu Dâvud, Taharet 133, 370; Nesâî, Kıble 17; İbn Mâce, Taharet 131, 652.

[626] Buharı, Salat 4; Ebu Dâvud, Salat 77, 625; Nesâî, Kıble 14.

[627] Buhârî, Salat 5; Ebu Dâvud, Salat 77, 626; Nesâî, Kıble 18.

[628] Buharı, Salât 4; Ebu Dâvud, Salât 77, 628; Tirmizî, Salât 254, 339; Nesâî, Kıble 14; İbn Mâce, İkametu's-Salat 69, 1049; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/256, 265, 303, 320.

[629] Buhârî, Salat 3; İbn Mâce, İkametu's-Salat 66, 1038, 1039.

[630] Tirmizî, Salat 247, 332; İbn Mâce, İkametu's-Salat 63, 1029, 69, 1048.

[631] Buhârî, Enbiyâ 10, 40; Nesâî, Mesacid 3; İbn Mâce, Mesacid 7, 753.

[632] A. Davudoğlu, Müslim Şerhi, 3/348-349.

[633] Buharı, Teyemmüm 1, Salat 56, Farzu'l-Hıms 8; Nesâî, Gusl 26, Mesacid 42; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/304.

[634] Ahmed b. Hanbel, Müsned, 5/383; İbn Ebi Şeybe, Musannef, 11/435; Ebu Avâne, Miisned, 1/303; İbn Huzeyme, Sahih, 263, 264.

[635] Buhârî, Cihad 122; Nesâî, Cihad 1; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/26.

[636] Buhârî, Salat 48, Fezâil-u Medine 1, Menâkıbu'l-Ensar 46, Büyü' 41, Vesâyâ 27; Ebu Dâvud, Salat 12 (453); Nesâî, Mcsacid 12; İbn Mâce, Mesacid 3 (742)

[637] Yâsîn: 36/69.

[638] B.k.z: N. Yeniel, H. Kayapınar, Sünen-i Ebu Dâvud Terceme ve Şerhi, Şamil Yayınevi İstanbul 1988, 2/211-214.

[639] Bakara: 2/144.

[640] Buhâri, Tefsiru Sure-i Bakara 18; Tirmizî, Salat 255, 340; İbn Mâce, İkametu's-Salat 56, 1010; İbn Hibbân, Sahih, 716.

[641] Buhârî, Salat 32, Ahbâru'1-Âhâd 1; Nesâî, Salat 24, Kıble 3.

[642] Bakara: 2/144.

[643] Ebu Dâvud, Salat 199-200, 1045; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/284; İbn Huzeyme, Sahih, 430, 431.

[644] B.k.z: N. Yeniel, H. Kayapınar, Sünen-i Ebu Dâvud Terceme ve Şerhi, Şamil Yayınevi İstanbul 1988, 4/115-116.

[645] Buharı, Salat 48, Menâkıbu'l-Ensar 37; Ncsâî, Mesacid 13.

[646] Buhârî, Cenaiz 61, Meğâzi 83.

[647] Tirmizî, Cenaiz 32; İbn Mâce, Cenaiz 65.

[648] Bıhârî, Salat 55; Ebu Dâvud, Cenaiz 70-72, 3227; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/284, 285, 366, 396, 453-454, 518.

[649] Buharı, Salat 55, Enbiya 50, Meğaz 83, Libas 19; Nesâî, Mesacîd 13.

[650] İbn Hibbân, Sahih, 14/334, 6425; Ebu Avâne, Müsned, 1/335, 1/401; İbn Ebi Şeybe, Musannef, 2/150; Taberânî, Mu'cemu'l-Kebir, 2/168

[651] Nlevevî, Müslim Şerhi, 5/12-13.

[652] Buhârî, Salat 65; Ebu Avâne, Müsned, 1/391; İbn Hibbân, Sahih, 1609.

[653] Ebu Dâvud, Salat 145-146, 868; Nesâî, Mesacid 27; Ebu Avâne, Müsned, 2/164, 165; İbn Hibban, Sahih, 1874, 1875.

[654] Nevevî, Müslim Şerhi, 5/14.

[655] Buharı, Ezan 118; Ebu Dâvud, Salât 145-146, 867; Tirmizî, Salât 192, 259; Nesâî, İftitâh 91 (=Tatbîk 1); İbn Mâce, İkâme 17, 873; Ahmed b. Hanbel, 1/182.

[656] B.k.z: Ahmed Naim, Tecrid Tercemesi, 2/793.

[657] Ebu Dâvud, Salat 138-139, 845; Tirmizî, Salat 210, 283; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/313.

[658] Nevevî, Müslim Şerhi, 5/18.

[659] A. Davudoğlu, Müslim Şerhi, 3/387.

[660] Ebu Dâvud, Salat 166-167, 930, Eyman 16, 3282; Tıb 23, 3909; Nesâî, Sehv 20.

[661] B.k.z: Yusuf el-Kardavî, İhtilaflar Karşısında îslamî Tavır, ilke Yayınlan, İstanbul 1992, s. 159-162.

[662] Buhâri, Amel fi's-Salat 2, Menâkibu'I-Ensar 37; Ebu Dâvud, Salat 165-166, 923; Ebu ıe, Müsned, 2/139; Nesâî, Sünemi'1-Kübrâ, 540.

[663] Ebu Dâvud, Salat 166-167.

[664] Buharı, Amel fi's-Salat 2, Tefsiru Sure-İ Bakara 43; Ebu Dâvud, Salat 173-174, 949; izi, Salat 297, 405; Nesâî, Sehv 20.

[665] Buhârî, Amel fi's-Salat 15; Ebu Dâvud, Salat 165-166, 926; Tirmizî, Salat 260, 351; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/351, 363.

[666] Sâd: 38/35.

[667] Buharı, Salat 75, Amel fi's-Salai 10, Bed'ıı'l-Halk 11, TeJsiru Sure-i Sâd 2; Ahmed b. ınbel, Müsned, 2/298.

[668] Nesâî, Sehv 19; İbn Hibbân, Sahih, 1979; Beyhakî, Sünenü'l-Kübrâ, 2/263-264.

[669] B.k.z: Ali Erbaş, “İfrit”, İslam Ansiklopedisi, T.D.V., İstanbul 2000, 21/516-517.

[670] Buhâri, Salat 106, Edcb 18; Ebu Dâvud, Salat 164-165, 917, 918, 919, 920; Nesâî, İmame 37, Mesacid 19, Sehv 13.

[671] Buhârî, Cum'a 26; Ebu Dâvud, Salat 214-215 (1080); Nesâî, Mesacid 45; İbn Hibbân, Sahih, 2142.

[672] Buhârî, Amel fi's-Salat 17; Nesâî, İftitah 12; Tirmizî, Salat 281 383.

[673] Buhârî, Amel fi's-Salât 8; Ebu Dâvud, Salât 170-171, 146; Tirmizî, Salât 279, 380; Nesâî, Sehv 7; İbn Mâcc, İkâmetu's-Salat 62, 1026; Ahmed b. Hanbel, 3/426, 5/42.

[674] Buhârî, Salat 33, Nesâî, Mesacid 31.

[675] Buhâri, Salat 34, 35, 36; Nesâî, Mesacid 32; İbn Mâce, Mesacid 10, 761.

[676] Nesâî, Taharet 193; İbn Mâce, İkametu's-Salat 61, 1022.

[677] Buhâri, Salat 33, 36, Amel fi's-Salat12.

[678] Buhâri, Salat 37; Ebu Dâvud, Salat 22, 475; Tirmizî, Salat 407, 572; Nesâî, Mesacid 30.

[679] Ahmed b. Hanbel, Müsned, 5/178; Ebu Avâne, Müsned, 1/406; İbn Hibbân, Sahih, 1641; Buhâri, Edebü'l-Müfred, 230; Tayâlîsî, Müsned, 483.

[680] Ebu Dâvud, Salat 22, 482, 483.

[681] Buharı, Salat 24, Libas 37; Tirmizî, Salat 293, 400; Nesâî, Kıble 24.

[682] Buhârî, Salat 14; Ebu Dâvud, Salat 162-163, 914, Libas 8, 4053; Nesâî, Kıble 20; İbn Mâce, Libas 1, 3550.

[683] Buhârî, Et'ime 58; Tirmizî, Salat 262, 353; NesâÎ, İmame 51; İbn Mâce, İkametti's-Salat 34, 933.

[684] Buharı, Ezan 42; İbn Mâce, İkametu's-Salat 34, 934.

[685] Buhârî, Ezan 42; Ebu Dâvud, Taharet 43, 89.

[686] Buhârî, Ezan 160; Ebu Dâvud, Et'ime 40, 3825; İbn Mâce, İkameiu's-Salat 58, 1016; Dârimî, Et'ime 21, 2059; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/20.

[687] Buharı, Ezan 160; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/186; Ebu Avâne, Müsned, 1/412.

[688] Tirmizî, Et'ime 13, 1806; Nesâî, Mesacid 16; İbn Mâce, Et'ime 59, 3365; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/374, 387, 397; Ebu Avânc, Müsned, 1/411; Ebu Ya'lâ, Müsned, 2226; İbn Huzeyme, Sahih, 1668.

[689] Buhârî, Ezan 160; Ebu Dâvud, Et'ime 40, 3822; Ebu Avâne, Müsned, 1/410.

[690] Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/12; İbn Huzeyme, Sahih, 1667; Beyhakî, Sünenü'l-Kübrâ, 3/77.

[691] Nesâî, Mesacid 17; İbn Mâce, İkametu's-Salat 58, 1014, Feraiz 5, 2726, Et'ime 59, 3363; Ahmcd b. Hanbel, Müsned, 1/15, 26; İbn Ebi Şeybe, Musannef, 2/510-511, 8/304

[692] Ebu Dâvud, Salat 21, 473; İbn Mâce, Mesacid 11, 767; Ebu Avâne, Müsned, 1/406; İbn Huzeyme, Sahih, 1302; İbn Hibbân, Sahih, 1651.

[693] İbn Mâce, Mesacid 11, 765; Ebu Avâne, Müsned, 1/407; İbn Huzeyme, Sahih, 1301; İbn Hibbân, Sahih, 1652; Beyhakî, Sünenü'l-Kübrâ, 6/196, 10/103.

[694] Buhârî, Sehv 6, 7; Ebu Dâvud, Salât 191-192, 1030, 1031; Tirmizî, Salât 291, 397; Nesâî, Sehv 25; İbn Mâce, İkâme 135, 1216, 1217; Ahmed b. Hatibel, 2/330.

[695] Buhârî, Ezan 146, 147, Sehv 1, 5, Eyman 15; Ebu Dâvud, Salat 193-194, 1034, 1035; mizî, Salat 288, 391; Nesâî, İftitah 196, Sehv 21, 28; İbn Mâce, İkametu's-Salat 1311206, 07.

[696] Ebu Davud, Salat 190-191, 1024, 1026, 1027; Nesaî, Sehv 24; İbn Mâce, İkametu's-at 132, 1210.

[697] İbn Mâce, İkametu's-Saiat 133; 1212.

[698] B.k.z: N. Yeniel, H. Kayapınar, Sünen-i Ebu Dâvud Terceme ve Şerhi, 4/87-88.

[699] Buharı, Salât 31; Ebu Dâvud, Salât 189-190, 1019; Tirmizî, Salât 289, 392; Nesaî, Sehv 25, 26; İbn Mâce, İkâmetu's-Salat 130, 1205.

[700] Ebu Dâvud, Salât 189-190, 1022; Nesaî, Sehv 26.

[701] Buharı, Salat 88, Ezan 69, Sehv 3, 4, 5; Ebu Dâvud, Salât 188-189, 1008, 1009, 1010, 1011, 1012; Tirmizî, Salât 289, 394, 292, 399; Nesâî, Sehv 22, 23; İbn Mâce, İkame 134, 1214; Ahmed b. Hanbel, 2/460.

[702] Ebu Dâvud, Salat 188-189, 1018; Nesâî, Sehv 23, 76; İbn Mâce, İkametu's-Salat 134, 1215.

[703] Buhârî, Sucûdu'l-Kur'an 8, 12; Ebu Dâvud, Sucudu'l-Kur'an 6, 1412.

[704] Buhârî, Sucûdu'l-Kur'an 1, Menakibu'l-Ensar 29, Meğâzî 8; Ebu Dâvud, Sucudu'l-Kur'an 3 06; Nesâî, İftİtah 49. Buhârî, Tefsiru Sure-i Kamer 62'de geçtiğine göre, bu kişinin adı, Ümeyye b. Haleftir.

[705] Buhârî, Sucûdu'l-Kur'an 6; Ebu Dâvud, Sucudu'l-Kur'an 2, 1404; Tirmizî, Sefer 404, 6; Nesâî, İftİtah 50. Buhârî, Tefsiru Sure-i Kamer 62'de geçtiğine göre, bu kişinin adı, Ümeyye b. Haleftir.

[706] Tahâvî, Şerhu Meâni'l-Kur'an, 1/457.

[707] Buharı, Ezan 101; Ebu Dâvud, Sucudu'l-Kurfan 4, 1407; Tirmizî, Sefer 402, 573; Nesâî, İftitah 52; İbn Mâce, İkametu's-Salat 71, 1058.

[708] Ebu Dâvud, Salat 180-181, 988; Nesâî, Sehv 39.

[709] Tirmizî, Salat 220, 294; Ncsâî, Sehv 35; İbn Mâce, İkametu's-Salat 27, 913.

[710] Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/444; Ebu Avâne, Müsned, 2/238; Beyhakî, Sünenü'l-Kübrâ, 2/176.

[711] Nesâî, Sehv 68; İbn Mâce, İkametu's-SaJat 28, 915; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/180-181.

[712] Buharı, Ezan 155; Ebu Dâvud, Salat 184-185, 1002; Nesâî, Sehv 79.

[713] Buhârî, Ezan 155; Ebu Dâvud, Salat 184-185, 1003; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/367; Ebu Avâne, Müsned, 2/242.

[714] Nesâî, Cenaiz 115; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/89, 238, 248.

[715] Buharı, Deavat 37; Nesâî, Cenaiz 115.

[716] A. doğlu, Müslim Şerhi, 3/513-514.

[717] **Kabir azabı ile ilgilibilgi için 220 nolu hadisin açıklamasına bakınız.**

[718] Buhârî, Ezan 149.

[719] Buhârî, Cenaiz 87; Ebu Dâvud, Saiat 178-179, 983; Nesâî, Sehv 64; İbn Mâce, İkaraetu's-Salai 26, 909.

[720] Buhârî, Ezan 149; Ebu Dâvud, Salat 148-149, 880; Nesâî, Sehv 64.

[721] Ebu Dâvud, Vitr 25, 1513; Tirmizî, Salat 224, 300; Nesâî, Sehv Sİ; İbn Mâce, İkametu's-Salat 32, 924.

[722] Buhârî, Ezan 155, Deavat 17, Kader 12, İ'tisam 3; Ebu Dâvud, Vitr 25, 1505; Nesâî, Sehv 85, 86.

[723] Ebu Dâvud, Vitr 25, 1506; Nesâî, Sehv 83, 84.

[724] Buhârî, Ezan 155, Deavat 18; Ebu Avâne, Müsned, 2/248, 249; İbn Hibbân, Sahih, 2014; İbn Huzeyme, Sahih, 749.

[725] Tirmizî, Deavat 25, 3412; Nesâî, Şehv 92.

[726] Ahmcd b. Hanbel, Müsned, 2/371, 483; İbn Hibbân, Sahih, 2016; İbn Huzeyme, Sahih, 2/187; Nesâî, Amelu'1-Yevm ve'I-Leyl, 143.

[727] A. Dauudoğlu, Müslim Şerhi, 3/538-539.

[728] Buhârî, Ezan 89; Ebu Dâvud, Salat 120-121, 781; Nesâî, Taharet 48, İftitah 15; İbn Mâce, İkametu's-Salat 1, 805.

[729] Müslim, Salat 52; Ebu Dâvud, Salat 119-120, 776; Tirmizî, Salat 65, Vitr 19; İbn Mâce, İkametu's-Salat 1; Dârimî, Salat 33; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/50, 69.

[730] İbn Hibbân, Sahih, 1936; İbn Huzeyme, Sahih, 1603.

[731] Ebu Dâvud, Salat 118-119, 763; Nesâî, İftitah 19; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/106, 188, 191, 269; İbn Hîbbân, Sahih, 1761; İbn Huzeymc, Sahih, 466.

[732] Buhârî, deavât 67, İslam, Zikr 25.

[733] Tirmizî, Deavat 127, 3592; Nesâî, İftitah 8.

[734] Buharı, Cuın'a 18; Ebu Dâvud, Salat 54, 572; Tirmizî, Salat 244, 329; Nesâî, İmame 57; İbn Mâce, Mesacid 14, 775; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/282, 386, 472.

[735] Nevevî, Müslim Şerhi, 5/98

[736] Buhâri, Ezan 20; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 5/306; Ebu Avâne, Müsned, 2/83; İbn Hibbân, Sahih, (2147)

[737] B.k.z: A. Davudoğlu, Müslim Şerhi, 3/554-555

[738] Buhârî, Ezan 22; Ebu Dâvud, Salat 45 (539, 540); Tirmizî, Sefer 415 (592); Nesâî, Ezan 42 İmame 12; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 5/304

[739] Buharı, Gusl 17; Ebu Dâvud, Taharet 93 (235)

[740] Ebu Dâvud, Salat 43 (537); Tirmizî, Salat 148 (202); İbn Mâce, Ezan 3 (713); Ahmed b. Hanbel, Müsned, 5/91

[741] Bu-hârî, Ezan 27

[742] N. Yeniel-H. Kayapınar, Sünen-i Ebu Dâvud Terceme ve Şerhi, 3/173, Şamil Yayınevi, İstanbul 1988, 2/364.

Cabir b. Semure hadisinde; ezan ile kamet arasında bir fasıla verilmesinin meşru olduğuna delalet etmektedir.

[743] Buhâri, Mevâkîtu's-Salât 17, 28; Ebu Dâvud, Salât 233-235, 1121; Tirmizî, Cuma 377, 524; Nesâî, Mevâkît 30; İbn Mâce, İkâmetu's-Salat 91, 1122; Ahmed b. Hanbel, 2/280.

[744] Buhârî, Mevâkîtu's-Salât 17, 28; Ebu Dâvud, Salât 5, 412; Tirmizî, Salât 137, 186; Nesâî, Mevâkît 11, 28, 30; İbn Mâce, İkâmetu's-Salat 11, 699; Ahmed b. Hanbel, 2/348; Muvatta', Mevakit 5.

[745] Nesâî, Mevakit 28; İbn Mâce, Salat 11, 700.

[746] Buhârî, Mevakit 1, Meğazi 12, Bed'u'1-Halk 6; Ebu Dâvud, Salat 2, 394; Nesâî, Mevakit 1; İbn Mâce, Salat 1, 668.

[747] Buhârî, Mevâkîtu's-Salât 13, Farzu'1-Hums 4; Ebu Dâvud, Salât 5, 407; Tirmizî, Salât 120, 159; Nesâî, Mevâkît 8; İbn Mâce, Salât 5 683; Ahmed b. Hanbel, 6/37, 85, 199, 204, 279.

[748] Ebu Dâvud, Salât 2, 396; Ncsâî, Mevakit 15.

[749] İbn Hibbân, Sahih, 1473.

[750] Tirmizî, Salat 115, 152; Nesâî, Mevakit 12; İbn Mâce, Salat 1, 667.

[751] Buhârî, Mevâkîtu's-Salât 9; Ebu Dâvud, Salât 4, 402; Tirmizî, Salât 5, 157; Nesâî, Mevâkît 5; İbn Mâce, Salât 4, 677; Ahmed b. Hanbel, 2/266, 394; Muvatta', Mevakit 28.

[752] Buhârî, Mevâkitu's-Salât 9, 10, Ezan 18; Ebu Dâvud, Salat 4, 401; Tirmizî, Salat 119, 158.

[753] Buhârî, Mevâkitu's-Salât 9; Beyhakî, Sünenü'l-Kübrâ, 1/437; Muvatta', Mevakit 28.

[754] Ebu Dâvud, Salat 126-127, 806; Nesâî, İftitah 60; İbn Mâce, Salat 3, 673; Ahmed b. Hanbel. Müsned, 5/106.

[755] Nesâî, Mevakit 2; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 5/108; İbn Ebi Şeybe, Musanncf, 1/323-324.

[756] Ebu Dâvud, Saiat 5, 413; Tirmizî, Salat 120, 160; Ncsâî, M e vakit 9.

[757] Buhârî, Mevâkitı’s-Salât 13; Nesâî, Mevakit 8.

[758] İbn Hibbân, Sahih, 1516; Dârekutnî, Sünen, 1/255.

[759] Buharı, Şerike 1; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/141-142.

[760] Buhârî, Mevâkîtus-Salât 14; Ebu Dâvud, Salât 5, 414, 415; Tirmizî, Salât 128, 175; Nesâî, Salât 17; İbn Mâce, Salât 6, 685; Ahmed b. Hanbel, 2/75.

[761] Buhârî, Cihad, 97, Meğâzî 27, Deavât 57: Ebu Dâvud, Salât 5, 409; Tirmizî, Tefsiru Sure-i Bakara; 2/2987; Nesâî, Salât 14; İbn Mâce, Salât 6, 684; Ahmed b. Hanbel, l/79, 154.

[762] Bakara: 2/238.

[763] Bakara: 2/238.

[764] Ebu Dâvud, Salat 5, 410; Tirmizî, Tefsiru'l-Kur'an 3, 2982; Nesâî, Salat 14.

[765] Buharı, Mevâkitu's-Salât 36, 38, Ezan 26, Havf 4; Tirmizî, Salat 132, 180; Nesâî Sehv 105.

[766] Buharı, Mevâkitu's-Salât 16, Tevhid 23, 36; Nesâî, Salat 21.

[767] Tâhâ: 20/13.

[768] Buhâri, Mevâkitu's-Salât 16, 26, Tevhid 24; Ebu Dâvud, Sünnet 19, 4729; Tirmizî, Sıfatıı I-Cennet 16, 2551; İtm Mâcc, Mukaddime 13 177.

[769] Tâhâ: 20/13.

[770] Ebu Dâvud, Salat 9, 428; Nesâî, Salat 13, 21; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/261; İbn Huzeyme, Sahih, 318; İbn Hibbân, Sahih, 1738, 1740.

[771] Buhâri, Mevâkitu's-Salât 26; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/80; İbn Hibbân, Sahih, 1739.

[772] Buharı, Mevâkitu's-Salât 18; Ebu Dâvud, Salat 6, 417; Tirmizî, Salat 122, 164; İbn Mâce, Salat 7, 688.

[773] Buharı, Mevâkitu's-Salât 18; İbn Mâce, Salat 7,687.

[774] Buhâri, Mevâkitu's-Salât 22; Nesâî, Mevakit 21; İbn Hibbân, Sahih, 1535.

[775] Buhârî, Mevâkitu's-Salât 24; Ebu Dâvud, Salat 7, 420; Nesâî, Mevakit 21.

[776] Buharı, Libâs 48; Nesâî, Zinet 80.

[777] Buhârî, Mevâkitu's-Salât 24.

[778] B.k.z: Mehmet Sofuoğlu, Müslim Tercemesi, s. 2/269-270.

[779] Buhârî, Mevâkitu's-Salât 24, Temenni 9; Nesâî, Mevakit 20.

[780] Ebu Ya'lâ, Müsned, 13/445; Taberânî, Mu'cemu'I-Kebîr, 2/234, 1974.

[781] Ebu Davud, Edcb 78, 4984; Nesaî, Mevakit 23; İbn Mâce, Salat 13, 704.

[782] Nur: 24/58.

[783] Nevevî, Müslim Şerhi, 5/142.

[784] Buhâri, Salât 13, Mevâkîtu's-Salât 27, Ezan 165; Ebu Dâvud, Salât 8, 423; Tirmizî, Salât 116, 153; Nesâî, Mevâkît 21; İbn Mâce, Salât 2 669; Ahmed b. Hanbel, 6/33, 37, 179, 248.

[785] Buhârî, Mevâkitu's-Salât 18, 21; Ebu Dâvud, Salât 3, 397; Ncsâî, Mevâkît 18.

[786] Buharı, Mevakitu's-Salat 11, 13, 39, Ezan 104; Ebu Dâvud, Salât 3, 398, Edeb 23, 4849; Nesâî, Mevâkît 2, 16, 20; İbn Mâcc Salat 3, 674.

[787] B.k.z: A. Davudoğlu, Müslim Şerh 1,3/658-659.

[788] Ebu Dâvud, Salat 10, 431; Tirmizî, Salat 129, 176; İbn Mâce, İkametu's-Salat 150, 1256, Cihad 39, 2862.

[789] Nesâî, İmame 2, 55.

[790] İbn Mâce, İkametu's-Salat 150, 1257.

[791] İsrâ: 17/78.

[792] Buhârî, Ezan 31, Tefsiru Sure-İ İsra 10; Tirmizî, Salat, 216; Nesâî, İmame 42; İbn Mâce, Salat 16, 787; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/464

[793] Buhârî, Ezan 30; Nesâî, İmame 42; İbn Mâce, Salat 16, 789.

[794] Nevevî, Müslim Şerhi, 5/150.

[795] Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/394, 422, 449, 461; İbn Huzeyme, Sahih, 1853. 1854.

[796] Nesâî, İmame 50; Ebu Avâne, Müsned, 2/6.

[797] Ebu Dâvud, Salat 46, 550; Nceâî, İmame 50; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/414, 419, 455; İbn Huzeyme, Sahih, 1483.

[798] B.k.z: Dr. Mehmet Erdoğan, Akıl-Vahiy Dengesi Açısından Sünnet, M.Ü. İlahiyat Vakfı Yayınları, İstanbul 1995, s. 260-261.

[799] Ebu Dâvud, Salat 42, 536; Tirmizî, Salat 150, 204; Nesâî, Ezan 40; İbn Mâce, Ezan 7, 733.

[800] Ebu Dâvud, Salat 47, 555; Tirmizî, Salat 165, 221.

[801] Taberânî, Mu'cemu'l-Kebîr, 1683, 1684; Beyhakî, Simenü'I-Kübrâ, 1/464; Tayâlisî, Müsned, 938; İbn Hibbân, Sahih, 1743.

[802] Buhârî, Salât 46; Nesâî, İmame 46.

[803] Salât 20, Ezan 78, 161, 164, Teheccüd 25; Ebu Davud, Saİât 70, 612, 91, 658; Salât 173, 234; Ncsâî, Mesâcîd 43, İmame 19; İbn Mâce, Salât 44, 975; Ahmed b. 217.

[804] Buhâri, Edcb 81, 112; Tirmizî, Salat 248, 333.

[805] Buharı, Edebü'l-Müfred, 88; Nesâî, İmame 20; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/193, 217; Avâne, Müsned, 2/76-77; Tayâlisî, Müsned, 2027.

[806] Ebu Dâvud, Salat 69, 609; Nesâî, İmame 20, 21; İbn Mâce, İkametu's-Salat 44, 975.

[807] Buharı, Hayz 30, Salât 19, 107; Ebu Dâvud, Salat 90, 656; İbn Mâce, İkametu's-Salat 63, 1028.

[808] Tirmİzî, Salat, 332; İbn Mâce, İkametu's-Salat 63, 1029, 69, 1048.

[809] Buhârî, Salât 61, 87, Ezan 36; Ebu Dâvud, Salât 20, 469, 470, 471; Tirmizî, Salât 245, 330; Nesâî, Mesâcîd 40; İbn Mâce, Mesâcîd 19, 799; Ahmed b. Hanbel, 2/486.

[810] Buhâri, Ezan 31.

[811] Ebu Dâvud, Salat 48, 557; İbn Mâce, Mesacid 15, 783.

[812] Ahmed b. Hanbel, Müsned, 5/133; İbn Ebi Şeybe, Musannef, 2/207-208; Ebu Avâne, Müsned, 1/389-390; İbn Huzeymc, Sahih, 1500; İbn Hibbân, Sahih, 2040.

[813] Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/336; Abd b. Humeyd, Müsned, 1058.

[814] Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/333-334; Ebu Avâne, Müsned, 1/387; İbn Hibbân, Sahih, 2042.

[815] Ebu Avâne, Müsned, 1/390; İbn Hibbân, Sahih, 2044; Beyhakî, Sünenü'I-Kübrâ, 3/62.

[816] Buhâri, Mevâkitu's-Salât 6; Tirmizî, Emsal 5, 2868; Nesâî, Salat 7.

[817] Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/426, 3/305, 317, 357; İbn Ebi Şeybe, Musannef, 2/389; Ebu Avâne, Müsned, 2/21; İbn Hibbân, Sahih, 1725.

[818] Buhârî, Ezan 37; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/508-509; İbn Huzeyme, Sahih, 1496; İbn Hibbân, Sahih, 2037.

[819] Ebu Dâvud, Salatu't-Tatavvu' 12, 1294; Nesâî, Sehv 99

[820] İbn Huzeyme, Sahih, 1293; İbn Hîbbân, Sahih, 1600; Bezzâr, Müsned, 408; Ebu Avâne, Müsned, 1/390.

[821] B.k.z: A. Davudoğlu, Müslim Şerhi, 4/36.

[822] Nesâî, İmame 5, 43; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/34; İbn Ebi Şeybe, Musanncf, 1/343.

[823] Ebu Dâvud, Salat 60, 582, 583, 684; Tirmizî, Salat 174, 235; Nesâî, İmame 3, 6; İbn-i, İkam s. Salat 46, 980.

[824] Bıihârî, Ezan 17, 18, 49; Ebu Dâvud, Salât 60, 589; Tirmizî, Salât 151, 205; Nesâî, Ezan 7, 8, İmame 4; İbn Mâce, İkâme 46, 979; Ahmed b. Hanbel, 3/436, 5/53.

[825] Al-i İmran: 3/128.

[826] Buhâri, Ezan 128; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/255; İbn Huzeyme, Sahih, 619; İbn Hibbân, Sahih, 1969, 1972; Ebu Avâne, Müsned, 2/201, 280, 281, 283; İbn Ebi Şeybe, Musannef, 2/316-317.

[827] Buhârî, Ezan 126; Ebu Davud, Vitr 10, 1440; Nesai, İftitah 118.

[828] Buhârî, Meğâzî 28, Cihad 19; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/210, 215, 289; Ebu Avâne, Müsned, 2/286.

[829] Buhârî, Vitr 7; Ebu Dâvud, Vitr 10, 1444; Nesâî, İftitah 117;İbn Mâce, İkametu's-Salat 120, 1184.

[830] Buhârİ, Vitr 128, Cenaiz 41, Cizye 8, Meğazi 28, Deavat 58.

[831] Buhârî, Deavat 58.

[832] Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/57.

[833] Taha: 20/14.

[834] Ebu Dâvud, Salat 11, 435, 436; Nesâî, Mevakit 54, 55; İbn Mâce, Salat 10, 696.

[835] Buharı, Mevakitu's-Salat 35, Tevhid 31; Ebu Dâvud, Salat 11, 437, 438, 439, 440, 441; Tirmizî, Salat 130, 177; Nesâî, Mevakit 54, İmame 47; İbn Mâce, Salat 10, 698; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 5/307; İbn Hibbân, Sahih, 1460.

[836] Buhârî, Teyemmüm 6, Menakıb 25.

[837] Ebu Dâvud, Salat 11, 447; Nesâî, Mevakit 55.

[838] Ebu Dâvud, Salat 11, 438.

[839] Tirmizî, Şemail, 257.

[840] Buhârî, Mevâkîtu's-Salât 37; Ebu Dâvud, Salât 11, 442; Tirmizî, Salât 131, 178; Nesâî, Mevâkît 52, 53; İbn Mace, Salât 10, 695, 696; Ahmed b. Hanbel, 3/100, 282.

[841] Tâhâ: 20/14.

[842] Buhâri, Salat 1; Ebu Dâvud, Salatu's-Sefer 1, 1198; Nesâî, Salat 3.

[843] Bakara: 2/239.

[844] Buharı, Menakıb 27, Hudud 10, Fezail 77-78; Ebu Dâvud, Edeb 4.

[845] Müslim, Müsafirin 2.

[846] Müslim, Müsafirin 5; Nesâî, Taksiru's-Salat fi's-Sefer 1.

[847] Müslim, Müsafirin 8.

[848] Ebu Dâvud, Salatu's-Sefer 1, 1199, 1200; Tirmizî, Tefsiru'l-Kur'an 5, 3034; Nesâî, Taksiru's-Salat fi's-Sefer 1; İbn Mâce, İkametu's-Salat 73, 1065.

N. Yeniel-H. Kayapınar, Sünen-i Ebu Davud Terceme ve Şerhi, 4/368-371.

[849] Nisa: 4/101.

[850] Ebu Dâvud, Salatu's-Sefer 1, 1199, 1200; Tirmizî, Tefsiru'l-Kur'an 5, 3034; Nesâî, Taksiru's-Salat fi's-Sefer 1; İbn Mâce, İkametu's-Salat 73, 1065.

[851] Nisa: 4/101

[852] N. Yeniel-H. Kayapınar, Sünen-i Ebu Davud Terceme ve Şerhi, 4/374-375.

[853] Ebu Dâvud, Salatu's-Sefer 18, 1247; Nesâî, Salat 3, Taksim's-Salat fi's-Sefer 1; İbn Mâce, İkametu's-Salat 73, 1068.

[854] Nesâî, Taksiru's-Salat fi's-Sefer 2.

[855] Ahzab: 33/21.

[856] Buhârî, Taksini's-Salât 11; Ebu Dâvud, Salatu's-Scfer 7, 1223; Nesâî, Taksim's-Salat 8's-Sefer 5; İbn Mâce, İkametu's-Salat 75, 1071; Ahmed b. Hanbel, 2/20, 44, 45, 56, 57, 83, 84.

[857] Buharı, Vitr 5, 6, Taksir 7, 8, 12.

[858] Buharı, Taksiru's-Salât 5, Hac 24, 25, 27; Ebu Dâvud, Menasiku'1-Hac 24, 1796; Nesâî, Sal at 17.

[859] Ebu Dâvud, Salatu's-Sefer 2, 1201.

[860] Nesâî, Taksiru's-Salatfi's-Sefer 1.

[861] Müslim, Taharet 85; Ebû Dâvûd, Taharet 60.

[862] B.k.z: Heyet, İlmihal (İman ve İbadetler}, İSLAM T.D.V İslami Araştırmalar Merkezi, İstanbul tarihsiz, 1/323-329.

[863] Buhârî, Taksiru's-Salât 1, Meğâzî 52; Ebu Dâvud, Salat fı's-Sefer 10, 1233; Tirmizî, Sefer 392, 548; Nesâî, Taksiru's-Salat fi's-Sefer 1; İbn Mâce, İkametu's-Salat 76, 1077.

[864] B.k.z: Heyet, İlmihal (İman ve İbadetler), İSLAM T.D.V İslami Araştırmalar Merkezi, İstanbul tarihsiz, 1/328-329.

[865] Buhârî, Taksim s-Salât 2; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/8, 140, 148.

[866] B.k.z: Heyet, İlmihal (İman ve İbadetler), İSLAM T.D.V İslami Araştırmalar Merkezi, İs-anbul tarihsiz, 1/328-329.

[867] Buhârî, Taksim s-Salât 2; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/8, 140, 148.

[868] Buhârî, Taksiru's-Salât 2; Ebu Dâvud, Menasik 76, 1965; Tirmizî, Hac22/52, 882; Nesâî, Taksiru's-Salat fi's-Sefer 3.

[869] Buhârî, Ezan 18; Ebu Dâvud, Salat 207-298, 1063; Nesâî, Ezan 17.

[870] Ebu Dâvud, Salat 207-208, 1065; Tirmizî, Salat 301, 409.

[871] Bıhârî, Ezan 41; Ebu Dâvud, Salat 207-208, 1066; İbn Mâce, İkametu's-Salat 35, 939.

[872] Müslim, Salâtü'l-müsâfirîn 49.

[873] Bakara: 2/238, Nisa: 4/103.

[874] B.k.z: Heyet, İlmihal (İman ve İbadetler), İSLAM T.D.V tslami Araştırmalar Merkezi, İstanbul tarihsiz, 1/329-3333.

[875] Buhârî, Vitr 5; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/4, 13, 38, 57, 124, 3/73; İbn Ebi Şeybe, Musannef, 2/303.

[876] Bakara: 2/115.

[877] Tirmizî, Tcfsiru'J-Kur'an 3, 2958; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/20, 4l.

[878] Buhârî, Vitr 5, 6, Taksiru's-Salât 7, 8, 12; Ebu Dâvud, Sefer 8, 1224, 1226; Tirmizî, Vitr 14, 472, Tefsire Sure-i Bakara 2, 2958; Nesâî, Kıble 2, Kıyâmu'1-Leyl 33; İbn Mâce, İkâme 127, 1200; Ahmed b. Hanbel, 2/4, 7, 13, 20, 38, 40, 41, 44.

[879] Buhârî, Taksiru's-Salât 12; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/444, 445, 446..

[880] Buhârî, TaksiruVSalât 10; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/126, 204.

[881] Buhârî, Taksiru's-Salât 6; Nesâî, Mevakit 46.

[882] Buhârî, Taksini s-Salat 15; Ebu Dâvud, Salaru's-Sefer 5, 1218; Nesâî, Mevakit 45.

[883] Ebu Avâne, Müsned, 2/351; İbn Hibbân, Sahih, 1456; Dârekutnî, Sünen, 1/389-390; Beyhakî, Süncnü'l-Kübrâ, 3/161, 162.

[884] Ebu Dâvud, Salatu's-Sefer 5, 1210; Nesâî, Mevakit 47.

[885] İbn Huzeyme, Sahih, 967.

[886] Ebu Dâvud, Salatu's-Sefer 5, 1206, 1208; Nesâî, Mevakit 42; İbn Mâce, İkametu's-Salat 74, 1070.

[887] Buhâri, Mevâkitu's-Salât 12, Teheccüd 30; Ebu Dâvud, Salatu's-Sefer 5, 1214; Tirmizî, Salat, 187; Nesâî, Mevakit 44, 47; İbn Mâce, Salat 74, 1069; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/221, 223, 251, 273, 283.

[888] Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/251, 351.

[889] Buhârî, Ezan 159; Ebu Dâvud, Salatu's-Sefer 197-198, 1042; Nesâî, Sehv 100; İbn Mâce, İkametu's-Salat 33, 930.

[890] Nesâî, Sehv 100; İbn Ebi Şeybe, Musannef, 1/305; Ebu Auâne, Müsned, 2/250; İbn Hibbân, Sahih, 1996.

[891] Ebu Dâvud, Salat 71, 615; Nesâî, İmame 34; İbn Mâce, İkametu's-Salat 55, 1006.

[892] Tirmizî, Salat 112.

[893] Ebu Dâvud, Salatu't-Tatavvu' 5, 1266; Tirmizî, Salat 312, 421; Nesâî, İmame 60; İbn Mâce, İkametu's-Salat 103, 1151.

[894] Buhârî, Ezan 38; Nesâî, İmame 60; İbn Mâce, İkametu's-Salat 103, 1153.

[895] Ebu Dâvud, Salatu't-Tatavvu' 5, 1265; Nesâî, İmame 61; İbn Mâce, İkametu's-Salat 103, 1152.

[896] Ebu Dâvud, Salat 18, 465; Nesâî, Mesacid 36; İbn Mâce, Mesacid 13, 772.

[897] Zuhruf: 43/32.

[898] Bakara: 2/198.

[899] Cum'a: 62/10.

[900] Dihlevî, Hüccetullahi'l-Bâliğa, 1/545-546.

[901] Buharı, Salât 60, Teheccüd 25; Ebu Dâvud, Salât 19, 467, 468; Tirmizî, Salât 118, 316; Nesâî, Mesacîd 37; İbn Mâce, İkâme 57, 1013; Ahmed b. Hanbel, 5/311, 295, 303.

[902] Buhârî, Salat 59, İstikraz 7, Hibe 23, Cihad 198; Ebu Dâvud, Büyü 11, 3347; Nesâî, Büyü 53.

[903] Dihlevî, Hüccetullahil-Bâliğa, 1/546.

[904] Buharı, Salat 59, Vekâlet 8, Büyü 34.

[905] Buhârî, Cihad 198; Ebu Dâvud, Cihad 161, 2773; Nesâî, Mesacid 38.

[906] Ebu Dâvud, Salatu't-Tatavvu 12, 1292; Nesâî, Siyam 35.

[907] Buhari, Teheccüd 5; Ebu Dâvud, Salatu't-Tatavvu 12, 1293.

[908] B.k.z: M. Sofuoğlu, Müslim Tercemesi, 2/358.

[909] İbn Mâce, İkametu's-Salat 1381.

[910] Buhârî, Taksiru's-Salat 12, Teheccüd 31, Meğazi 50; Ebu Dâvud, Salatu't-Tatavvu' 12, 1291; Tirmizî, Sal at 346, 474.

[911] Buharı, Salat 4; Nesâî, Sünenü'l-Kübrâ, 486; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/342, 343; İbn Huzeyme, Sünen, 1233.

[912] Ebu Dâvud, Salatu't-Tatavvu' 12, 1285, 1286, Edeb 159-160, 5243, 5244; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 5/167, 168.

[913] Ankebut: 29/45.

[914] Buharı, Teheccüd 33; Nesâî, Kıyamu'I-Leyl 28.

[915] Buhâri, Ezan 12, Teheccüd 29, 34; Tirmizî, Salat 320, 433; Nesâî, Kıyamu'1-Leyl 57, 60; İbn Mâce, İkametti's-Salat 1145.

[916] Ebu Dâvud, Salatu't-Tatavvu 26, 1339; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/204; İbn Hibbân, Sahih, 2464; Beyhakî, Sünenü'l-Kiibrâ, 3/44

[917] Buhârî, Ezan 12.

[918] Buharı, Teheccüd 28; Ebu Dâvud, Salatu't-Tatavvu 3, 1255; Nesâî, İftitah 40.

[919] Buhârî, Teheccüd 27; Ebu Dâvud, Salatu't-Tatavvu1 2, 1254; Tirmizî, Salât 307, 416; Nesâî, Kıyâmu'1-Leyl 56; İbn Mâce, İkâme 102 1150; Ahmed b. Hanbel, 6/265.

[920] Tirmizî, Salât 307, 416; Nesâî, Kıyamu'l-Leyl 56.

[921] Ebu Dâvud, Salatu't-Tatavvu 3, 1256; Ncsâî, İftitah 39; İbn Mâce, İkamctu's-Salat 102, 1148

[922] Bakara: 2/136.

[923] Al-i İmrân suresinde bulunan.

[924] Al-İ İmrân: 3/52.

[925] Ebu Dâvud, Salatu't Tatavvu1 3, 1259; Nesâî, İfiitah 38.

[926] B.k.z: A. Davudoğlu, Müslim Şerhi, 4/188-189.

[927] EbuDâvud, Salatu't-Tatavvu' 1, 1250.

[928] Buhârî, Teheccüd 29; Ebu Dâvud, Salatu't-Tatavvu1 1, 1252; Tirmizî, 425, 432, 433.

[929] Tirmizî, Salat 315.

[930] Ebu Dâvud, Salat 236-238, 1130; Beyhakî, Sünenü'l-Kübrâ, 3/240.

[931] Tirmizî, Salat 376.

[932] Tirmİzî, Salat 376.

[933] Buharı, Taksiru's-Salât 20, Teheccüd 16; Ebu Davud, Salat 174-175, 953, 954, 955, 956; Tirmisî, Salat 275, 374, 375; Nesâî, Kıyâmu'1-Ley! 18, 19, 22; İbn Mace, İkâme 140, 1226, 1227, 1228; Ahmed b. Hanbel, 6/30, 98, 100, 112.

[934] Buhârî, Taksim s-Salât 20, Teheccüd 11.

[935] Nesâî, Kıyamu'1-Ley! 19.

[936] Nesâî, Kıyamu'l-Leyl 19.

[937] Ahmed b. Hanbcl, Müsned, 6/257.

[938] Tirmizî, Salat 275, 373; Nesâî, Kıyamuİ-Leyl 19.

[939] Taberânî, Mu'cemu'I-Kebir, 2008.

[940] Ebu Dâvud, Salat 174-175, 950; Nesâî, Kiyamu'I-Leyl 20.

[941] Buhârî, Ezan 15, Deavat 5; Ebu Dâvud, Salatu't-Tatavvu' 26, 1337; Tirmizî, Salat 325, 440, 441; Nesâî, Ezan 41, Sehv 74.

[942] Ebu Dâvud, Salatu't-Tatavvu 26, 1338; Tirmizî, Vitr 337, 459; İbn Mâce, İkametu's-Salat 181, 1359; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/50, 123.

[943] Buhâri, Teheccüd 10; Ebu Dâvud, Salatu't-Tatavvu' 26, 1360.

[944] Buhârî, Teheccüd 16; Ebu Dâvud, Salatu't-Tatavvu' 26, 1341; Tirmizî, Salat 325, 439; Nesâî, Kıyamu'1-Leyl 55.

[945] Ebu Dâvud, Salatu't-Tatavvu' 26, 1340; Nesâî, Kiyamu'I-Leyl 60.

[946] Buhârî, Teheccüd 10; Nesâî, Sünemi'1-Kübrâ, 392; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/39.

[947] Buhârî, Teheccüd 10; Ebu Dâvud, Salatu't-Tatavvu' 26 (1334.

[948] Buhârî, Teheccüd 16; Nesâî, Kıyanın'ı-Leyl 17.

[949] Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/253.

[950] Buhârî, Teheccüd 7, Rikâk 18; Ebu Dâvud, Salatu't-Tatavvu' 22, 1317; Nesâî, Kıyamu'l-Leyl 8.

[951] Buhârî, Teheccüd 7; Ebu Dâvud, Salatu't-Tatavvu' 22 (1318); İbn Mâce, İkametuVSalat 126, 1197.

[952] Buhârî, Taksiru's-Salat 20, Teheccüd 24, 26; Ebu Dâvud, Salatu't-Tatavvu' 4, 1262; Tirmizî, Salat 309, 418.

[953] Buhârî, Salat 103; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/259.

[954] Buhârî, Vitr 2; Ebu Dâvud, Vitr 8 1435, 1437; Tirmizî, Vitr 4, 456, Fezâilu'l-Kur'an 16, 924; Nesâî, Kıyâmu'1-Leyl 30; İbn Mâce, İkâmetu's-Salat 121, 1185; Ahmed b. Hanbel, Nisned, 6/46, 47, 73, 94, 100, 107.

[955] Ebu Dâvud, Salatut-Tatavvu' 26, 1342; Nesâî, Kıyamu'1-Leyl 2, 18.

[956] Buhârî, Nikah 1; Müslim, Nikah 1; Ebu Dâvud, Salatu't-Tatavvu1 26, 1342; Nesâî, Nikah 4; Dârimî, Nikah 3.

[957] Kalem: 68/4.

[958] Müzzemmil: 73/2.

[959] Müzzemmil: 73/20.

[960] Ebu Dâvud, Salatu't-Tatavvu' 19, 1313; Tirmizî, Sefer 408, 581; Nesâî, Kıyamu'I-Leyi 65; İbn Mâcc, İkametu's-Salat 177, 1343.

[961] Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/366, 367, 372, 374-375; Ebu Avâne, Müsned, 2/271; İbn Huzeyme, Sahih, 1227; İİbn Hibbân, Sahih, 2539.

[962] Buhârî, Salât 84, Teheccüd 10, Vitr 1-2; Ebu Dâvud, Tatavvu' 24, 1326, Vitr 3, 1421; Tirmizî, Salât 323, 437; Nesâî, Kıyâmul-Leyl 26, 30, 34, 35; İbn Mâce, İkâme 171, 1318, 1319, 1320; Ahmed b. Hanbel, 2/49, 66, 71, 77, 79

[963] Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/38; Ebu Avâne, Müsned, 2/332; İbn Huzeyme, Sünen, 1088.

[964] Buharı, Vitr 4; Nesâî, Kıyamu'l-Leyl 30.

[965] Nesâî, Kiyamu'1-Leyl 34.

[966] Ebu Dâvud, Tatavvu' 26, 1346.

[967] Nesâî, Kıyâmu'1-Leyl 36.

[968] Tirmizî, Salat 334, 455; İbn Mâce, İkametu's-Salat 121, 1187; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/315, 389; İbn Huzeyme, Sahih, 1806; İbn Hibbân, Sahih, 2565.

[969] Tirmizî, Salat 285, 387; İbn Mâce, İkametu's-Salat 200, 1421; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/391.

[970] Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/313, 331; Ebu Ya'lâ, Müsned, 2281; Ebu Avâne, Müsned, 2/289-290; İbn Hibbân, Sahih, 2561.

[971] Buhârî, Teheccüd 14, Deavât 14, Tevhid 35; Ebu Dâvud, Salatu't-Tatavvu' 21, 1315; Tinnizî, Deavat 79, 3498.

[972] Nevevî, Müslim Şerhi, 6/35-36.

[973] Buhârî, İmân 25, Salâtu't-Teravih 1, 2; Ebu Dâvud, Şcrhu Ramazan 1, 1371; Tirmizî, Savm 83, 808; Nesâî, Kıyamu'1-Leyl 3, Siyam 39, 40; İbn Mâce, İkametu's-Salat 173, 1326; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/281, 289.

[974] Buhârî, İman 28, Salâtu't-Teravih 2, Savm 6.

[975] Buharı, Ezan 80, Cuma 27, Teheccüd 5, Salâtu't-Teravih 1.

[976] B.k.z: M. Sofuoğlu, Müslim Tercemesi, 2/404.

[977] Ebu Dâvud, Şerhu Ramazan 2, 1378; Tirmizî, Savm 72, 793.

[978] Buharı, Teheccüd 1, Deavât 9; Ebu Dâvud, Salât 118-119, 771; Tirmizî, Deavât 29, 3418; Ncsâî, Kıyâmul-Leyl 9; İbn Mâce, İkâme 180 1355; Ahmed b. Hanbel, 1/298.

[979] Buharı, Vudû' 36, Vitr 1, Amel fi's-Sal at 1; Ebu Dâvud, Salatu't-Tatavvu' 26, 1364, 1367; Nesâî, Kıyamui-Leyl 9; İbn Mâce, İkametu's-Salat 181, 1363.

[980] Buhâri, İlm 41, Vudû' 5, Ezan 57.

[981] Buhâri, Vudû' 36, Ezan 77, 159, Vitr 1, Tehcccüd 10, Amel fi's-Salat 1.

[982] Ebu Dâvud, SaJatu't-Tatavvu' 26, 1366; İbn Mâce, İkametti's-Salat 181, 1362; Muvatta', Salatu'1-Leyl 12.

[983] Buhârî, Salât, 11; Ahmed b. Hanbcl, Müsned, 3/351.

[984] Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/30, 203.

[985] Ebu Dâvud, Salatu't-Tatavvu' 23, 1323; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/232, 278, 399; İbn Huzeyme, Sahih, 1150; Tirmizî, Şemail, 268.

[986] Buhârî, Teheccüd 1, Deavât 10. Tevhîd 8, 24, 35, 64; Ebu Dâvud, Salatu't-Tatavvu' 118-119, 771; Tirmizî, Dcavat 29, 3418; Nesâî, Kıyâmu 1-Leyl 9; İbn Mâce, İkâme 180, 1355; Ahmed b. Hanbel, 1/298.

[987] Ebu Dâvud, Salatu't-Tatavvu' 118-119, 767, 768; Tirmizî, Deavat 31, 3420; Nesaî, Kıyamu'l-Leyl 12; İbn Mâce, İkametu's-Salat 180 1357.

[988] Ebu Dâvud, Salat 115-116, 744, 118-119, 760, 761, Vitr 25, 1509; Tirmizî, Salat 197, 266, Deavat 32, 3421, 3422, 3423; Nesâî, İftitah 17; İbn Mâce, İkametu's-Salat 15, 864, 70, 1054.

[989] Dâvud, Salat 146-147, 871; Tirmizî, Salat 194, 262, 263; Nesâî, İftİtah 77, 78; İbn kametu's-Salat 23, 897, 179, 1351.

[990] Buharı, Teheccüd 9; İbn Mâce, İkametu's-Salat 200, 1418.

[991] Buhârî, Teheccüd 13; Nesâî, Kıyamu'1-Leyl 5; İbn Mâce, İkametu's-Salat 174, 1330.

[992] Kenf: 18/54.

[993] Buhârî, Teheccüd 5, Tefsiru Sure-i Kehf 1, İ'tlsam 18, Tevhİd 31; Nesâî, Kıyamu'1-Leyl 5.

[994] Buharı, Teheccüd 12, Bed'u'1-Halk 11; Nesâî, Kiyamu'I-Leyl 5; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/243.

[995] Buharı, Salât 52, Teheccüd 37; Ebu Dâvud, Salât 198-199, 1043, Vitr 11, 1448; Tirmizî, Saiât 213, 451; Nesâî, Kıyâmul-Leyl 1; İbn Mâce, İkâmetu's-Salat 186, 1377; Ahmed b. Hanbel, 2/16.

[996] Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/316; İbn Huzeyme, Sahih, 1206; İbn Hibbân, Sahih, 2490.

[997] Buhârî, Deavât 66; İbn Hibbân, Sahih, 854.

[998] Tirmizî, Fezailıı'l-Kur'an 1, 2877; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/284, 337, 388; Nesaî, Amelü'1-Yevm ve'1-Leyl, 965; İbn Hibbân, Sahih, 783.

[999] Buharı, Ezan 81; Ebu Dâvud, Salat 198-199, 1044, Vitr 11, 1447; Tirmizî, Salat 331, 450; Nesâî, Kıyamu'l-Leyl 1.

[1000] Buharı, İmân 31, Savm 52, Rikâk 18; Ebu Dâvud, Tatavvu1 27, 1368, 1370; Tirmizî, Edeb 70, 2856; Nesâî, Kıyâmu'I-Leyl 17; İbn Mâce, Zühd 28, 4238; Ahmed b. Hanbel, 6/84, 128, 244, 249.

[1001] Buhârî, Savm 64, Rikak 18; Ebu Dâvud, Salatu't-Tatavvu' 27, 1370.

[1002] Buhârî, Teheccüd 18; Ebu Dâvud, Salatu't-Tatavvu' 1312; Nesâî, Kiyamu'1-Leyl 17; İbn Mâce, İkâmetu's-Salat 184, 1371.

[1003] Buhârî, İman 32, Teheccüd 18; Nesâî, Kıyamu'1-Leyl 17; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/247; Abd b. Humeyd, Müsned, 1485; İbn Hibbân, Sahih, 359, 2586.

[1004] Buhârî, Vudû' 53; Ebu Dâvud, Salatu't-Tatavvu' 1310; İbn Mâce, İkâmetu's-Salat 184 1370.

[1005] Buhârî, Fezâilu'l-Kur'an 27; Ebu Dâvud, Salatu't-Tatavvu' 25, 1331; Nesâî, Fezailu'l-Kur'an, 31; İbn Hibbân, Sahih, 107

[1006] Buhârî, Şehadat 11.

[1007] A'lâ: 87/6. n

[1008] Buhârî, Fezâilu'l-Kur'an 23; Nesâî, İftitah 37

[1009] Buhârî, Fezâilu'l-Kur'an 23; Tirmizî, Kıraat 100 (2942); Nesâî, İftitah 37

[1010] Buhârî, Fezâilu'l-Kur'an 23; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/397, 411; İbn Ebi Şeybe, Musannef, 10/477

[1011] Buhârî, Fezâilu'l-Kur'an 19; Ebu Dâvud, Vitr 20 (1473); Nesâî, İftitah 83

[1012] Buhârî, Fezâilu'I-Kur'an 31; Tirmizî, Menakib 56 (3855); Ahmed b. Hanbel, Müsned, 5/349, 351, 359; İbn Ebi Şeybe, Musannef, 10/463; Beyhakî, Sünenü'l-Kübrâ, 10/230-231; İbn Hibbân, Sahih, (7197)

[1013] Buhârî, Meğâzî 48, Fezailu'l-Kur'an 24, Tevhid 50; Ebu Dâvud, Vitr 20 (1467)

[1014] Buhârî, Menâkıb 25, Fezailu'l-Kur'an 11; Tirmizî, 2885; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/281, 284, 293, 298; İbn Hibbân, Sahih, 769

[1015] Buharı, Fezâilu'l-Kur'an 19; Ahmed b. Hanbcl, Müsned, 3/81; İbn Hibbân, Sahih, 779.

[1016] Buhârî, Fezâilu]-Kuran 17, 36; Ebu Dâvud, Edeb 16, 4830; Tirmizî, Edeb 79, 2865; Nesaî; İman 32; İbn Mâce, Mukaddime 16, 214; Ahmed b, Hanbcl, 4/404, 408.

[1017] B.k.z: Muhammed b. Allan, Delâilü'I-Fâlihîn, 3/490-491.

[1018] Buhârî, Tefsiru Sure-i Abese 1; Ebu Dâvud, Vitr 14, 1454; Tirmizî, Fezâilu'l-Kur'an 13, 2904; Nesâî (el-Kübra), Fezâilu'l-Kur'an, 5/20 8045, 5/21, 8046 Tefsir, 6/506, 11646; İbn Mâce, Edeb 52, 3779; Ahmed b. Hanbel, 6/98, 170, 239, 266.

[1019] Buharı, Menâkıbu'l-Ensar 16, Tefsiru Sure-i Beyyine 1-3; Tirmizî, Menakıb 33, 3792; Nesâî; Fezailu's-Sahabe, 134.

[1020] B.k.z: A. Davudoğlu, Müslim Şerhi, 4/361-362.

[1021] Nisa: 4/41.

[1022] Buhârî, Tefsim Sure-î Nisa 9, Fezâilu'l-Kur'an 35; Ebu Dâvud, llm 13 (3668); Tirmizî, Tefsiru'I-Kur'an 5, 3024, 3025.

[1023] Buharı, Fezâilu'I-Kur'an 8.

[1024] Nevevî, Müslim Şerhi, 6/87.

[1025] İbn Mâce, Edeb 52, 3782; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/397, 466, 497.

[1026] Ebu Dâvud, Vitr 14, 1456; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/154; İbn Ebi Şeybe, Musannef, 10/503-504.

[1027] Ahmed b. Hanbel, Müsned, 5/249, 254, 257; Beyhakî, Sünenü'l-Kübrâ, 2/395.

[1028] Tirmizî, Fezailul-Kur'an 5, 2883; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/183.

[1029] Nesaî, Amelu'1-Yevm ve'1-Leyl, 722; İbn Hibbân, Sahih, 778; Hâkim Müstedrek, 1/558-559.

[1030] B.k.z: Mevdudi, Tefhimu'l-Kur'an, İnsan Yayınları, İstanbul 1991, 1/39.

[1031] Buhârî, Meğâzî 9, 12, Fezâilu'l-Kıır'an 10, 27; Ebu Dâvud, Şehru Ramazân 9, 1397; Tirmizî, FezâÎlu 1-Kur'an 4, 2881; Ncsâî (el-Kübrâ); Fezâilul-Kuran 5/9, 8003, 8004, 5/10, 8005, 5/14, 8018, 8019, 8020, Amelül-yevm ve'1-Leyl , 6/180, 10554, 6/181, 10555, 10556, 10557; İbn Mâce, İkâmetu's-Salat 183, 1368; Ahmed b. Hanbel, 4/118, 121, 122.

[1032] Ebu Dâvud, Melahim 14, 4323; Tirmizî, Fezailu'I-Kur'an 6, 2886; Ahmed b. Hanbei Müsned, 5/196, 6/446.

[1033] Kehf: 18/1, 10.

[1034] Ebu Dâvud, Vitr 17, 1460; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 5/141.

[1035] Bakara: 2/255.

[1036] Ahmed b. Hanbel, Müsned, 5/195, 6/442, 443, 447; Nesâi, Amelu'1-Yevm ve'1-Leyl, 701;

Abd b. Humeyd, Müsned, 211.

[1037] Titmizî, Fezailu'l-Kur'an 11, 2900; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/429.

[1038] Buhârî, Tevhid 1; Nesâî, İftitah 69.

[1039] Tirmizî, Fezailu'l-Kur'an 12, 2902; Nesâî, İftitah 46; Ahmed b. Hanbei, Müsned, 4/151.

[1040] Buhârî, Fezâilu'I-Kur'an 20, Tevhid 45; Tirmizî, Birr 24, 1936; İbn Mâce, Zülıd 22, 4209; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/8, 36, 88, 152.

[1041] Buhârî, İlm 5, Zekat 5, Ahkam 3, i'tisam 13; İbn Mâce, Zühd 22, 4208; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/385, 432.

[1042] Buhârî, Husumât 4, Fezâilıı'l-Kur'an 5, 27, Tevhid 53; Ebu Dâvud, Vitr 22, 1475; Tirmizî, Kıraat 11, 2943; Nesâî, İftitah 37; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/40.

[1043] Buhârî, BedVİ-Halk 6, Fezailu'l-Kur'an 5; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/263, 299, 313.

[1044] Ahmed b. Hanbel, Müsned, 5/127.

[1045] Ebu Davud, Salat 22, 1478; Nesâî, İftiiah 37.

[1046] Cum'a: 62/9.

[1047] Kâria: 101/5.

[1048] Muhammed: 47/15.

[1049] Buhârî, Ezan 106, Fezailu't-Kur'an 6;Tirmizî, Sefer 422, 602; Nesâî, İftitah 75.

[1050] Kamer: 54/15, 17, 22, 32, 40, 51.

[1051] Buharı, Enbiya 3, 6, Tefsiru Sure-i Kamer 2; Ebu Dâvud, 26 Huruf ve'1-Kıraat (3994); Tirmizî, Kıraat 5 (2937)

[1052] Leyl: 92/1.

[1053] Buharı, Tefsiru Sure-i Leyl 7; Tirmizî, Kıraat 7, 2939.

[1054] B.k.z: İsmail Cerrahoğlu, Tefsir Usulü, T.D.V. Yayınlan, Ankara 1991, s. 68-88.

[1055] Buhârî, Mevâkîtu's-Salât 30; Ebu Dâvud, Tatavvu 10, 1276; Tirmizî, Salât 134, 183; Nesâî, Mevâkît 32; İbn Mâce, İkâmetu's-Salat 147 1250; Ahmed b. Hanbel, 1/18.

[1056] Buhârî, Mevâkitu's-Salat 30; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/29, 33, 36, 63.

[1057] Buharı, Mevâkitu's-Salat 30; Nesâî, Mevakit 35; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/13, 19, 24, 106.

[1058] Nesâî, Mevakit 14; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/396, 397.

[1059] Ebu Dâvud, Cenaiz 50-51, 3192; Tirmizî, Cenaiz 41, 1030; Nesâî, Mevakit 31 34 I Cenaiz 89; İbn Mâce, Cenaiz 30, 1519; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/152.

[1060] Ebu Dâvud, Salatu't-Tatavvu' 10, 1277; Tirmizî, Deavat 119, 3579; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/111, 112; İbn Huzeyme, Sahih, 1147.

[1061] Nesâî, Mevakit 35; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/124, 255.

[1062] Buhâri, Sehv 8, Meğâzî 69; Ebu Dâvud, Salatu't-Tatavvu 9, 1273.

[1063] Nesâî, Mevakit, 36; İbn Huzeyme, Sahih, 1278; İbn Hibbân, Sahih, 1577.

[1064] Buhârî, Mevâkit'us-Salat 33; Nesâî, Mevakit 36; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/159.

[1065] Ebu Dâvud, Salatu't-Tatavvu' 11, 1282.

[1066] Buhârî, Salat 95, Ezan 14; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/129, 199, 280, 282; İbn Mâce, 1163; İbn Huzeyme, Sahih, 1288; Beyhakî, Sünenii'l-Kübrâ, 2/485.

[1067] Buhârî, Ezan 14, 16; Ebu Dâvud, Salatu't-Tatavvu' 11, 1283; Tirmizî, Salât 136, 185; Nesâî, Ezan 39; İbn Mâce, İkâmetti's-Salat 110 1162; Ahmed b. Hanbel, 4/86, 5/54, 56.

[1068] Buhârî, Salatu'1-Havf 1, Meğâzî 31; Ebu Dâvud, Salatu's-Sefer 16, 1243; Tirmizî, Sefer 398, 564; Nesâî, Salatu'1-Havf 1.

[1069] Nesâî, Salatu'I-Havf 1; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/319.

[1070] Buhârî, Meğâzî 29, 31; Ebu Dâvud, Sefer 13, 1237, 14, 1238, 1239; Tirmizî, Cuma 46, 565; Nesâî, Salâtu'1-Havf 1; İbn Mâce, İkâmetu's-Salat 151, 1259; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/448.

[1071] Buhârî, Meğâzî 32; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/364; İbn Huzeyme, Sahih, 1352.

[1072] Buhârî, Cuma 2, 12, 26; Tirmizî, Cuma 29, 492; Nesâî, Cuma 7; İbn Mâce, İkametu's-Salat 80, 1088; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/3, 41, 48, 55, 64, 75, 77, 78, 101, 105, 115, 141, 145; Muvatta, Cuma 2, 4, 5.

[1073] Buhârî, Cuma 2; Ebu Dâvud, Taharet 127, 340; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/15, 46; İbn Huzeynıe, Sahih, 1748.

[1074] Buhârî, Cuma 2, 3, 12, Ezan 161, Şehâdât 18; Ebu Dâvud, Taharet 127, 341; Nesâî, Cuma 8; İbn Mâce, İkametu's-Salat 80, 1089.

[1075] Buhârî, Cuma 15; Ebu Dâvud, Salat 205-206, 1055; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/62.

[1076] Buhârî, Cuma 16; Ebu Dâvud, Taharet 128, 352.

[1077] Buhârî, Cuma 3; Ebu Dâvud, Taharet 127, 344; Nesâî, Cuma 6, 11; Ahmed b. Hanbel, Müsned,3/30, 69.

[1078] Buhârî, Cuma 12, Enbiya 54; Ibn Huzeyme, Sahih, 1761.

[1079] Buhârî, Cuma 4, 12, 31; Ebu Dâvud, Taharet 128, 351; Tirmizî, Cuma 358, 499; Nesâî, Cuma 13, 14; İbn Mace, İkâmetu's-Salat 82, 1092; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/460.

[1080] Buhârî, Cum'a 36; Tirmizî, Cuma 368, 512; Nesâî, Cuma 22.

[1081] Buhârî, Cuma 37; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/485.

[1082] Ebu Dâvud, Salat 201-202, 1049; İbn Huzeyme, Sahih, 1739.

[1083] Nesâî, Cuma 4; Tirmizî, Cuma 353, 488.

[1084] B.k.z: Prof. Dr. İ. Lütfü Çakan, Hadislerle Gerçekler, Erkam Yayınlan, İstanbul 2005. s. 354-355.

[1085] Buhârî, Cuma 1; Nesâî, Cuma 1; Ahtned b. Hanbel, Müsned, 2/243, 249, 274, 341; İbn Huzeyme, Sahih, 1720.

[1086] Nesâî, Cuma 1; İbn Mâce, İkametu's-Salat 78, 1083.

[1087] M.A.Nasıf, Tac 1/273.

[1088] Ahmed b Hanbel, Müsrıed, 1/402, 422, 449, 461.

[1089] B.k.z: Prof. Dr. İ. Lütfü Çakan, a.g.e., s.357-358.

[1090] Buhârî, Cuma 31; Nesâî, Cuma 13.

[1091] İbn Hibbân, Sahih, 2780.

[1092] Nesaî, Cuma 14; Ahmed b. Hanbe], Müsned, 3/331.

[1093] Buhârî, Cuma 40, Muzarâa 21, Et'ime 17, İsti'zan 16; Tirmizî, Cuma 378, 525; İbn Mâce, İkametu's-Salat 84, 1099.

[1094] Buhârî, Meğâzî 35; Ebu Dâvud, Salat 218, 1085; Nesâî, Cuma 14; İbn Mâce, İkametu's-Salat 84, 1100; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/46, 54.

[1095] Buhârî, Cuma 27; Tirmizî, Cuma 363, 506; Nesâî, Cuma 33; İbn Mâce, İkametu's-Salat 85, 1103; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/35.

[1096] Ebu Dâvud, Sala 220-222, 1093; Nesâî, Cuma 35; İkametu's-Salat 85, 1105, 1106; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 5/90, 91, 100.

[1097] Cuma: 62/11.

[1098] Cum'a: 62/11.

[1099] Bıhârî, Cum'a 38, Büyü' 6, 11, Tefsire Sure-i Cum'a 3; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/313, 370.

[1100] B.k.z: Mevdudi, Tefhimu'l-Kur'an, İnsan Yayınlan, İstanbul 1991, 6/314-318.

[1101] Cum'a: 62/11.

[1102] Ncsâî, Cuma 18.

[1103] Nesâî, Cuma 2; İbn Mâce, Mesacid 17, 794; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/239, 254, 335, 2/84.

[1104] Tirmizî, Cuma 364, 507; Nesâî, İydeyn 24

[1105] Nesâî, İydeyn 22; İbn Mâce, Mukaddime 7, 45; Ahmed Hanbel, Müsned, 3/ 319, 338, 371.

[1106] Nahl: 16/89.

[1107] Nahl: 16/87.

[1108] Tirmizî, Sevabu'l-Kur'an 25; Dârimî, Fezailu'l-Kur'an 6.

[1109] Zümer: 39/23.

[1110] Dârimî, Fedâilu'i-Kur'an 9.

[1111] Buhârî, Fedâİlu'l-Kur'an 21; Tirmizî, Sevabu'l-Kur'an 15; İbn Mâce, Mukaddime 16; Dârimî, Fedâilu'l-Kur'an, 2.

[1112] Prof. Dr. İ. Lütfü Çakan, a.g.e., s. 324-326.

[1113] Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/310.

[1114] Nesâî, Nikah 39; İbn Mâce, Nikah 19, 1893; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/302, 350.

[1115] Kettanî, Mütevatir Hadisler, Kannca Yayınlar, çev. Hanifi AKIN, İstanbul 2003, s. 240-242.

[1116] B.k.z: M. Sofuoğlu, Müslim Tercemesi, 3/30-31; A. Davudoğlu, Müslim Şerhi, 4/535.

[1117] Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/263; İbn Huzeyme, Sahih, 1782.

[1118] Ebu Dâvud, Salat 221-223, 1099, Edeb 85, 4981; Nesâî, Nikah 40.

[1119] Zuhruf: 43/77.

[1120] fiuhârî, Bed'u'I-Halk 7; Ebu Dâvud, Huruf ve'I-Kıraat 1, 3992; Tirmizî, Cuma 365, 508.

[1121] Ebu Dâvud, Salat 221-223, 1100, 1102, 1103; Nesâî, İftitah 43.

[1122] Ebu Dâvud, Salat 221-223, 1104; Tirmizî, Cuma 371, 515; Nesâî, Cuma 29.

[1123] Buharı, Cuma 32, 33; Ebu Dâvud, Salât 229-231, 1115, 1116, 1117; Tirmizî, Cuma 367, 510; Nesâî, Cuma 21, 27; İbn Mâce, İkâmetu's-Salat 87, 1112, 1114; Ahmed b. HanbeJ, Müsned, 3/369, 380.

[1124] Buharı, Teheccüd 25; Nesâî, Cuma 21.

[1125] Tahâvî, Şerhu Meânfl-Âsâr, 1/477.

[1126] Ncsâî, Zinet 123; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 5/80; İbn Huzeyme, Sahih, 1457, 1800; Buhârî, Edebü'l-Müfred, 1164.

[1127] Nevevî, Müslim Şerhi, 6/165.

[1128] Ebu Dâvııd, Salat 234-236, 1124; Tirmizî, Cuma 374, 519; Nesâî, Sünenü'l-Kübrâ, 1661; İbn Mâce, İkametu's-Salat 1118; Ahmed b. Hanbel, Miisned, 2/429.

[1129] Ebu Dâvud, Salat 234-236, 1122; Tirmizî, İydeyn 385, 533; Nesâî, Cuma 40, İydeyn 13; İbn Mâce, İkametu's-Salat 157, 1281; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/273, 276, 277.

[1130] Buhârî, Cuma 10, Sucudu'l-Kur'an 2; Nesâî, İftitah 47; İbn Mâce, İkametu's-Salat 6, 823.

[1131] Ebu Dâvud, Salat 236-238, 1131; Tirmizî, Cuma 376, 523; Nesâî, Cuma 42; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/499; İbn Huzeyme, Sahih, 1873, 1874.

[1132] Tirmizî, Cuma 376, 521; Nesâî, Sünenü'l-Kübrâ, 326, 415, 1670; İbn Mâce, İkametu's-Salat 95, 1131; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/11; İbn Huzeyme, Sahih, 1198, 1871.

[1133] Mümtehine: 60/12.

[1134] Buhârî, İlm 32, İydeyn 8, 16, İS, Zekat 33, Tefsiru Sure-i Mümtehine 3, Nikâh 124, Libas 56, 57, İ'tisam 16; Ebu Dâvud, Salât 247-250 1159; Tirmizî, İydeyn 387, 537; Nesâî, İydeyn 29; İbn Mâce, İkâmetu's-Salat 155, 1273; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/280, 340, 355.

[1135] Buhârî, İydeyn 7, 19; Ebu Dâvud, Salat 239-242, 1141; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/242, 3/296.

[1136] Ebu Dâvud, Salat 241-244, 1148; Tirmizî, İydeyn 384, 532; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/19,5/91,94.

[1137] Buhârî, İydeyn 8; Tirmizî, İydeyn 383, 531; Nesâî, İydeyn 9; İbn Mâce, İkametu's-Salat 155, 1276.

[1138] Buhârî, İydeyn 6; Nesâi, İydeyn 20; İbn Mâce, İkametu's-Salat 158, 1288; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/31, 36, 42, 54; İbn Huzeyme, Sahih, 1445, 1449.

[1139] Buhârî, İydeyn 15, 20; Ebu Dâvud, Salât 238-241, 1136, 1137, 1138, 1139; Tirmizî, İydeyn 388, 539, 540; Nesâî, İydeyn 3, 4; İbn Mâce, İkâmetti's-Salat 165, 1307, 1308; Ahmed b. Hanbel, 5/84, 85.

[1140] Buhârî, İydeyn 8, 16, 18; Ebu Davud, Salât 247-250, 1159; Tirmizî, İydeyn 387, 537; Nesâî, İydeyn 29; İbn Mâce, İkâmetu's-Salat 155 1273; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/280, 340,355.

[1141] Ebu Dâvud, Salât 243-246, 1154; Tirmizî, İydeyn 385, 534, 535; Nesâî, İydeyn 12; İbn Mâce, İkâmetu's-Salat 157, 1282.

[1142] Buhâri, İydeyn 3; İbn Mace, Nikah 21, 1897.

[1143] Buharı, Salat69; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/84, 85, 166, 247, 270.

[1144] Buharı, lydeyn 13, Cihad 81.

[1145] Hûd: 11/52.

[1146] Nûh: 71/10-11.

[1147] Buhârî, İstiskâ' 1, 4, Deavât 24; Ebu Dâvud, İstiskâ' 1, 1161, 1162, 1163, 1164; Tirmizî, Sefer 395, 556; Nesâî, İstiskâ' 2, 5, 7, 8, 11, 12, 14; İbn Mâce, İkâmetu's-Salat 153, 1267; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/38, 39, 40, 44.

[1148] Buhârî, İstiskâ' 22; Nesâî, İsiiska' 9, Kıyamu'1-Leyl 52.

[1149] Ebu Dâvud, İstiskâ' 2, 1171; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/153, 241.

[1150] Buhârî, Cum'a 34, 35, İstiskâ' 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 14, Menâkıb 25, Edeb 68, Deavat 24; Ebu Dâvud, İstiska' 2, 1175; Nesâî, İstiska' 1, 9, 10.

[1151] Buhârî, Edebü'J-Müfred, 571; Ebu Dâvud, Edeb 104-105, 5110; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/133, 267.

[1152] Buhârî, Bed'u'1-Halk 5, Edeb 68; Ebu Dâvud, Edeb 103-104, 5098; Beyhakî, Sünenü'l-Kübrâ, 3/361; İbn Hibbân, Sahih, 658.

[1153] Ahkâf: 46/24.

[1154] Buhârî, Tcfsiru Sure-i Ahkâf 2; Tirmizî, Tefsiru'l-Kur'an 47, 3257, Deavat 49, 3449; Nesâî, Kıyamu'1-Yevm ve'1-Leyl, 940, 941; İbn Mâce, Dua 21, 3891; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/240.

[1155] Buhârî, İstiskâ' 26, Bed'u'1-Halk 5, Enbiya 6, Meğazi 29; Nesâî, Sünemi'1-Kübrâ, 6386; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/228, 324, 355.

[1156] Buhâri, Küsûf 2; Ebu Dâvud, İstiskâ' 7, 1191; Ncsâî, Küsuf 10; Ahmed b. Hanbel, 6/32, 164, 168.

[1157] Buhârî, Küsûf 4, Amel fi's-Salat 11; Ebu Dâvud, İstiskâ1 3, 1177, 4, 1180, 5, 1187, 1188, 6, 1190; Tirmizî, Sefer 396, 561, 397, 563; Nesâî, Küsûf 6, 7, 11; İbn Mâce, İkametu's-Salat 152, 1263.

[1158] Buhârî, Küsûf 19; Ebu Dâvud, İstiskâ' 6, 1190; Nesâî, Küsûf 18, 21.

[1159] Buhârî, Küsûf 7, 12; Nesâî, Küsûf 11, 12, 22; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/53.

[1160] Ebu Dâvud, İstiska' 4, 1178; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/317; İbn Huzeymc, Sahih 1386.

[1161] Buhârî, İlm 24, Vudıt 37, Cuma 29, Küsuf 10, Sehv 9, İ'tisam 2; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/345.

[1162] Buhârî, Salat 51, Ezan 91, Küsûf 9, Nikah 88, İman 21, Bed'u'1-Halk 4; Ebu Dâvud, İstiska' 5, 1189; Ncsâî, Küsuf 17. İbn Hacer (ö. 852/1447.

[1163] Ebu Dâvud, İstiska' 4, 1183; Tirmizî, Sefer 396, 560; Nesaî, Küsuf 8; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/225.

[1164] Buharı, Küsûf 3, 8; Ahmed b. Hanbei, Müsned, 2/175, 220; İbn Huzeyme, Sahih, 1375.

[1165] Buhârî, Küsûf 1, 13, Bed'u'1-Halk 4; Nesâî, Küsuf 4; İbn Mâce, İkametu's-Salat 152, 1261.

[1166] Buharı, Küsûf 14; Nesâî, Küsuf 25; İbn Huzeyme, Sahih, 1371.

[1167] Ebu Dâvud, İstiska' 9, 1195; Nesâî, Küsuf 2; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 5/61; İbn Huzey-mc, Sahih, 1373.

Tehlil: “Lâ ilahe illallah” demek.

[1168] Ebu Dâvud, Cenaiz 15-16, 3117; Tirmizî, Cenaiz 7, 976; Nesâî, Cenaiz 4; İbn Mâce, Cenaiz 3, 1445; Ahmcd b. Hanbel, Müsned, 3/3

[1169] Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/309.

[1170] Bakara: 2/156.

[1171] Ebu Dâvud, Cenaiz 14-15, 3115; Tirmizî, Cenaiz 7, 976; Nesâî, Cenaiz 3; İbn Mâce, Cenaiz 4, 1447; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/291, 306, 322.

[1172] Ebu Dâvud, Cenaiz 16-17, 3118; İbn Mace, Cenaiz 6, 1454.

[1173] Beyhakî, Sünenü'l-Kübrâ, 3/385 Burada “Nefis” kelimesi, “Ruh” anlamında kullanılmıştır.

[1174] Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/289.

[1175] Buhârî, Cenâiz 32, Merda 9, Kader 4, Eyman 9, Tevhid 2, 25; Ebu Dâvud, Cenaiz 23-24 (3125); Nesâî, Cenaiz 22 İbn Mâce, Cenaiz 53 1588; Ahmed b. Hanbcl, Müsned, 5/204, 205.

[1176] İbn Asâkir, Târih, 7/123.

[1177] Buhârî, Cenaiz 7, 32, 43, Ahkam 11; Ebu Davud, Cenaiz 22-23, 3124; Tirmizî, Cenaiz 13, 988; Nesâî, Cenaiz 22; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/130, 143, 217.

[1178] Buhârî, Cenâiz 32.

[1179] Buhârî, Cenâiz 34; Nesâî, Cenaiz 14, 15; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/36.

[1180] Buhârî, Cenâiz 32, Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/39.

[1181] Fâtır: 35/18, Necm: 53/38.

[1182] Buharı, Cenâiz 23; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/42.

[1183] Fâtır: 35/18, Necm: 53/38.

[1184] Necm: 53/43.

[1185] Buhârî, Cenâiz 23.

[1186] Buhârî, Cenâiz 32, Megâzî 8; Ebu Dâvud, Cenaiz 24-25 (3129); Nesâî, Cenaiz 15; Ahım b. Hanbel, Müsncd, 2/38, 57, 78, 95, 209.

[1187] Neml: 27/80.

[1188] Fâtır: 35/22.

[1189] Buhârî, Cenâiz 86, Meğâzî 8; Nesâî, Cenaîz 11.

[1190] Buhârî, Cenâiz 33; Tirmizî, Cenaiz 23, 1000; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/245, 252, 255.

[1191] İsrâ: 17/15.

[1192] Ahmed b. Hanbel, Müsned, 5/342, 343, 344.

[1193] Buhârî, Cenâiz 41, 46, Meğâzî 44; Ebu Dâvud, Cenaiz 20-21, 3122; Nesâî, Cenaiz 14.

[1194] Buhârî, Cenâiz 45; Nesâî, Biat 18.

[1195] Nevevî, Müslim Şerhi, 6/237.

[1196] Mümtehİne: 60/12.

[1197] Buhâri, Tefsiru Sure-i Mümtehine 3; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 5/85, 407, 408.

[1198] Buhârî, Hayz 12, Cenâİz 29; İbn Mâce, Cenaiz 50, 1577; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/408

[1199] Buhârî, Cenâiz 8, 9, 12, 15, 16; Ebu Dâvud, Cenâiz 28-29, 3142, 3144, 3146; Tirmizî, Cenâiz 15, 990; Nesâî, Cenâiz 28, 30, 31, 31, 32, 33, 34, 36; İbn Mâce, Cenâiz 8, 1458, 1459; Ahmed b. Hanbel, 5/84, 6/407.

[1200] Buhârî, Cenâiz 9; Ebu Dâvud, Cenâiz 28-29, 3143; Nesâî, Cenâiz 35.

[1201] Buhârî, Vudu' 31; Cenâiz 10; Ebu Dâvud, Cenâiz 28-29, 3145; Tirmizî, Cenalz 15, 990; Nesâî, Cenâiz 31.

[1202] B.k.z: Ebu Dâvud, Cenâiz 3157.

[1203] Buhârî, Cenâiz 27, Menakıbu'l-Ensar 45, Megâzî 17, 26, Rikak 7, 16; Ebu Dâvud, Vesâyâ 11, 2876; Tirmizî, Menakıb 54, 3853; Nesâî, Ccnaiz 40.

[1204] İbn Mâce, Libas 5; Tirmizî, Cenaiz 17.

[1205] Buhârî, Cenâiz 19, 24, 25, 94; Ebu Dâvud, Cenâiz 29-30, 3151; Tirmizî, Cenâiz 20, 996; Nesâî, Cenâiz 39; İbn Mâce, Cenâiz 11, 1469; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/40, 93, 118, 132.

[1206] Buharı, Libâs 18; Ebu Dâvud, Cenâiz 18-19, 3120; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/89, 153, 269.

[1207] Ebu Dâvud, Cenaiz 29-30, 3148; Nesâî, Cenaiz 37, 89; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/295.

[1208] Buharı, Cenâiz 52; Ebu Dâvud Cenaiz 45-46, 3181; Tirmizî, Cenâiz 30, 1015; Nesâî, Cenaiz 44; İbn Mâce, Cenaiz 15, 1477; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/240, 269, 280, 488.

[1209] Buhârî, İman 35, Cenâiz 57, 58, 59; Ebu Dâvud, Cenâiz 40-41, 3168, 3169; Tirmizî, Cenâiz 49, 1040; Nesâî, Cenâiz 79; İbn Mâce, Cenâiz 34, 1539; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/401.

[1210] Buhârî, Cenâiz 51, 58.

[1211] Tirmizî, Cenaiz 40, 1029; Nesâî, Cenaiz 78; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/266.

[1212] Ebu Dâvud, Cenaiz 41-42, 3170; İbn Mâce, Cenaiz 19, 1489; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/277.

[1213] Ebu Dâvud, Cenaiz 38-39, 3166; Tirmizî, Cenaiz 40; İbn Mâce, Cenaiz 19.

[1214] Nevevî, Müslim Şerhi, 7/16.

[1215] Nevevî, Müslim Şerhi, 7/16.

[1216] Buhârî, Cenâiz 85; Tirmizî, Cenaiz 63, 1058; Nesâî, Cenaiz 50; Ahmed b. Hanbcl, Müsned, 3/179, 186, 281.

[1217] Buhârî, Rikâk 42; Nesâî, Cenaiz 48; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 5/296, 302, 304.

[1218] Buhâri, Cenâiz 4, 55, 61, 65; Ebu Dâvud, Cenâiz 56-58, 3204; Tirmizî, Cenâiz 37, 1022; Nesâî, Cenâiz 76; İbn Mâce, Cenâiz 33, 1534; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/290, 381, 399.

[1219] Buhârî, Cenâiz 61; Nesâî, Cenâiz 27, 103.

[1220] Buhârî, Cenâiz 54, 55, 65, Menâkıbu'l-Ensar 38.

[1221] Buhârî, Cenâiz 54, 55, 65, Menâkıbu'I-Ensar 38.

[1222] Buhârî, Ezan 161, Cenâiz 5, 55, 56, 57, 60, 67, 70; Ebu Dâvud, Cenâiz 52-54, 3196; Tirmizî, Cenâiz 47, 1037; Nesâi, Cenâiz 94; İbn Mâce, Cenâiz 32, 1530; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/224, 283, 338.

[1223] İbn Mâcc, Cenâiz 32, 1531; Ahmed b. Haııbel, Müsned, 3/130

[1224] Buhâri, Salat 72, 74, Cenâiz 67; Ebu Dâvud, Cenâiz 55-57, 3203; İbn Mâce, Cenâiz 32, 1527.

[1225] Ebu Dâvud, Cenâiz 52-54, 3197; Tirmizî, Cenaiz 37, 1023; Nesâî, Cenaiz 76; İbn Mâce, Cenâiz 25, 1505; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/267, 372.

[1226] Buharı, Cenâiz 47.

[1227] Buhârî, Cenâiz 47, 48; Ebu Dâvud, Cenâiz 42-43, 3172; Tirmizî, Cenâiz 51, 1042; Nesâî, Cenâiz 45; İbn Mâce, Cenâiz 35, 1542; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/445

[1228] Buhârî, Cenâiz 49; Tirmizî, Cenâiz 51, 1043; Nesâî, Cenâiz 44, 45, 80; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/25, 41, 48, 51.

[1229] Buhârî, Cenâiz 49; Ebu Dâvud, Cenaiz 42-43, 3174; Nesâî, Cenaiz 46; Ahmed b. Hanbel Müsned, 3/319, 334, 354.

[1230] Nesâî, Cenaiz 47; Ahmed b. Hanbel, Müsned. 3/295, 329, 346.

[1231] Buhârî, Cenâiz 50; Nesâî, Cenaiz 46.

[1232] Ebu Dâvud, Cenâiz 42-43, 3175; Tirmizî, Cenâiz 52, 1044; Nesâî, Cenâiz 47; İbn Mâce, Cenâiz 35, 1544; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/82.

[1233] Tirmizî, Cenaiz 38, 1025; Nesâî, Taharet 50, Cenaiz 77; İbn Mâce, Ceııaiz 23, 1500; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/23, 28.

[1234] Buhâri, Hayz 29, Cenâiz 63, 64; Ebu Dâvud, Cenâiz 51-53, 3195; Tirmizî, Cenâiz 45, 1035; Nesâî, Cenâiz 75; İbn Mâce, Cenâiz 21 1493; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 5/19.

[1235] B.k.z: Kâsânî, Bedayiu's-Senai, 1/312

[1236] Ebu Dâvud, Cenaiz 43-44, 3178; Tirmizî, Cenaiz 29, 1013, 1014; Nesâî, Cenaiz 95; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 5/90, 95, 102.

[1237] Nesâî, Cenaiz 85; İbn Mâce, Cenâiz 39 (1556); Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/169, 184.

[1238] Tirmizî, Cenaiz 55, 1048; Nesâî, Cenaîz 88; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/228, 355.

[1239] Ebu Dâvud. Cenâiz 66-68, 3219; Nesâî, Cenaiz 99; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/18, 21.

[1240] Ebu Dâvud, Cenâiz 66-68, 3218; Tirmizî, Cenaiz 56, 1049; Nesâî, Cenaiz 99; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/89, 96, 128.

[1241] Ebu Dâvud, Cenaiz 70-72, 3225, 3226; Tirmizî, Cenaiz 58, 1052; Nesâî, Cenaiz 96, 97; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/295, 339.

[1242] Ebu Dâvud, Cenaiz 71-73, 3228; Nesâî, Cenaiz 105; İbn Mâcc, Cenaiz 45, 1566; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/311, 444, 528.

[1243] Ebu Dâvud, Cenaiz 71-73, 3229; Tirmizî, Cenaiz 57, 1050, 1051; Nesâî, Kıble 11; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/135.

[1244] Ebu Dâvud. Cenaiz 49-50, 3189; Tirmizî, Cenaiz 44, 1036; Nesâî, Cenaiz 70; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/79, 133, 169.

[1245] Nesâî, Cenaiz 103; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/180.

[1246] Nesâî, Cenaiz 103; İbn Mâce, Cenaiz 36 1547.

[1247] Ebu Dâvud, Cenaiz 75-77, 3234; Nesâî, Cenaiz 101; İbn Mâce, Cenaiz 47, 1569, 48, 1572.

[1248] Ebu Dâvud, Eşribe 7, 3698; Nesâî, Cenâiz 100, bahaya 36.

[1249] Müslim, Cenâiz 106, Edahi 37; Ebû Dâvûd, Eşribe 7; Tirmİzî, Cenâiz 7; Nesâî, Cenâiz 100, Dahaya 39, Eşribe 40; İbn Mâce, Cenâiz 47; Ahmed b. Hanbel, 145, 452, III, 38, 63, ,66, 237, 250, V, 350, 355-357, 359, 361.

[1250] Buhârî Hudud, 31; Müslim, Cihad 49, Edahi 28-29; Ebu Dâvud, Dahaya 9-10, İmare 19; Muvatta; Dahaya 7; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/56, 6/51, Nübeyşe hadisi İbn Mâce, Edahi 16; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 5/76.

[1251] Nesâî, Cenaiz 68.

[1252] B.k.z: Ahmed Davudoğlu, Sahİh-i Müslim Tercüme ve Şerhi, Sönmez Yayınlan, İstanbul 1973, 1/424-426.

II. SAHÎH-İ MÜSLİM MUHTASARI

12- Zekât Bölümü

Zekât, kelime olarak; artma, çoğalma, arıtma ve bereket anlamına gelmektedir.

Terim olarak ise Allah'ın, belirli yerlere sarfedilmek üzere dinî açıdan zengin sayılan kişilerin mallarından belli bir payın alınması işlemini ifade eder.

Kur'an'da zekât kelimesi, iki yerde [1] sözlük anlamında; sekizi Mekke döneminde inen surelerde olmak üzere otuz ayette ise terimsel anlamda kullanılmıştır. Bu ayetlerin yirmi yedisinde namazla birlikte zikredilmiştir. Bundan anlaşıldığına göre; İslam'ın ilk dönemlerinden itibaren müslümanlar zekât fikrine alıştırılmış, daha sonra da zengin olanların bu imkanını belli oranda fakirlerin ve toplumun ihtiyacı için harcaması gerektiği, bunun namaz ibadeti kadar önemli olduğu hususu vurgulanmıştır.

Zekatın Medine döneminde farz kılındığı bilinmekle birlikte bunun hangi yılda gerçekleştiği tartışmalıdır. Bir tespite göre zekat, hicretin 2. yılında Ramazan orucundan önce, diğer bir tespite göre ise aynı yıl Ramazan orucundan sonra farz kılınmıştır.

Zekat, servet biriktirip onu atıl hale getirmenin amansız düşmanıdır. Biriken servet , zekatın tarh edildiği birinci kalem matrahtır.

Zekat, sermayeyi yatırıma zorlar. Çünkü elde atıl tutulup yatırıma yönlendirilmeyen sermaye, yıldan yıla zekat ödemeleri sebebiyle erimeye yüz tutar.

Sosyal dayanışma sisteminin temelini oluşturan zekatın, bir ibadet anlayışıyla ele alınması ve fakir, kimsesiz, muhtaç, yetim, yolda kalmış ve borçiu gibi yardıma muhtaç bütün sınıfları kağşayacak kadar geniş olması, İslam dininin toplumsal bütünleşme, kaynaşma ve dayanışmaya büyük bir önem atfettiğini gösterir.

Zekat teriminin taşıdığı artma ve üreme nema dikkat çekicidir. Çünkü yoksul zümrelerin eline geçen para her şeyden önce insan onurunu geliştirir, iş gücü kalitesini artırır, bunun yanında artan satın alma gücü sayesinde yükselen umumi, talep hacmi ekonomik hayata yansır.

İslam dininde imandan sonra ilk akla gelen iki rükünden birincisi, namaz; ikincisi de zekattır. Kur'an, “Namaz kılın” derken, ardından da “Zekatı verin” diye emreder.

Zekatın namazla aynı doğrultuda emredîlmesi, İslam dininin, sadece ahiret hayatı ve ibadetle meşgul olan bir din olmayıp bir medeniyet dini olduğunun, dünya hayatını ahiret hayatından, ahiret hayatının da dünya hayatından ayırmayan, ikisini bir mütalaa eden bir hayat dinidir.

Zekat vermek suretiyle, hem maddi ve hem de dünyevi hayatımız düzenlenecektir. Zekatla; zenginin malı günahtan, ruhu cimrilikten temizlediği gibi, fakirin de gönlü zengine ve dünyaya karşı kinden temizlenmiş olur. Böylece toplumun iki zümresi, sulha kavuşmuş olur. Dolayısıyla da bir müslümanm, az da olsa, bir hurmanın yarısı kadar bile sadaka vermesi, kendini cehennem kurtulmasını sağlar.

898- Ebu Saîd el-Hudrî (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Beş veskten daha az olan hurma, üzüm ve hububat gibi mahsulde zekat yoktur. Üçer yaşındaki beş dişi deveden daha az olan (deve)de zekat yoktur. Beş ukiyye'den daha az olan gümüşde zekat yoktur.” [2]

Açıklama:

Evsûk kelimesi, “Vesk” yada “Visk” kelişmesinin çoğuludur. Vesk yada visk'in anlamı; deve, katır ve merkebin yükü demektir. Burada ise altmış sa anlamında kullanılmıştır.

Bir vesk'in, 60 sa olduğu konusunda ittifak vardır. Dolayısıyla beş vesk, 300 sa etmektedir. Sâ'nın değeri ise, Iraklı ve Medineli alimlere göre farklılık göstermektedir.

Hanefilere göre; 1 dirhem-i örfi, 3,12 gramdır. 1 Rıtl-ı Bağdadî ise, 130 dirhemdir.

Bir rıtıl= 130 x 3,12: 405,6 gr.

Bir sâ= 8 rıtıl x 130 dirhem: 1040 dirhem.

Bir sâ= 1040 x 3,12: 3,244 kğ.

Bir vesk= 60 sâ1 x 1040 dirhem: 62400 dirhem

Bir vesk= 62400 x 3,12: 194,688 kğ.

Beş vesk= 5 x 194,688: 973,440 kğ.

Hanefilere göre; 1 dirhem-i şer'î, 2,8 gramdır. 1 Rıti-ı Bağdadî ise 130 dirhemdir.

Bir rıtıl= 130 x 2,8: 364 gr.

Bir sâ= 8 rıtıl x 130 dirhem: 1040 dirhem

Bir sâ= 1040 dirhem x 2,8: 2,912 kğ.

Bir vesk= 60 sâ x 1040 dirhem: 62400 dirhem.

Bir vesk= 62400 x 2,8: 174,720 kğ.

Beş vesk= 5 x 174,720: 873,600 kğ.

Bununla birlikte günümüzdeki bazı fikıhçılar, toprak mahsûlleri Zekâtında nisabın şart ve nisabın, beş vesk (653 kğ.) olduğu, bu nisaba ulaşmayan ürünlerin Zekâta tabi olmayacağı görüşündedir. [3]

Yalnız Ebu Hanîfe'ye göre; toprak mahsûllerinde nisab şartı aranmaz. Ziraî ürünler, ister az ve ister çok olsun zekâta tabidir.

“Zevd” alimlerin çoğuna göre; üçten ona kadar olan deve sürüsüne denir. Bazıları da, “İkiden dokuza kadar olan deve sürüşüdür” demişlerdir.

Buna göre hadisin, *“Beşten az ola devede zekât yoktur”* ifadesi, develerinin zekât nisabının beş deve olduğuna delalet eder. Şu halde beşten az devesi olan kimse, develerinin zekâtını vermekle mükellef değildir.

Hz. Peygamber {s.a.v)'in hadislerinde develerin zekât nisbetleri şöyle gösterilmiştir. [4]

5'ten 9'a kadar 1 koyun,

10'dan 14'e “2”

15'den 19'a “3”

20'den 24'e “4”

25'den 35'e “5”

36'dan 45'e “6”

46'dan 60'a “7”

61'den 75'e

76'dan 90'a “9”

91'den 120'e “10”

Bu cetvel, Hz. Peygamber (s.a.v.) ile Raşid halifeler'den gelen uygulama örneklerine dayandığı için İslam alimleri arasında bu konuda bir

görüş ayrılığı yoktur.

Deve miktarının bundan fazla olması halinde zekâtın hangi ölçü ve usule göre alınacağı konusunda fıkıh mezhepleri, farklı yöntemler belirlemişlerdir.

Evâk kelimesi, “Ukiyye”nin çoğuludur. Bir ukiyye, 40 dirhemdir. Ukiyye, dilimizde yer alan “Okka”" kelimesinin tam karşılığı değildir.

1 Ukiyye, 40 dirhem olduğuna göre; 5 ukiyye ise 200 dirhem etmektedir. Bu, gümüşün nisap miktarıdır. Ukiyye ile dirhemin nisap miktarı, Peygamber (s.a.v.)'in sahabeleri tarafından bilinmekteydi. Çünkü o zamanda verilen zekâtlar, alışverişler ve nikâh için geçerli mehirler hep ukiyye ve dirhemle yapılmaktaydı. Ayrıca o dönemde her 10 dirhemin, 7 miskal olduğu hususunda bütün alimlerin ittifakı vardır. Bu, dirhem-i Şer'î diye bilinir. Fakat bu dirheme sonradan gerekli önem verilmemiş ve baz memleketlerde başka ağırlıkta olan dirhemler ortaya çıkmıştı.

Bu durum, bazı alimleri; “Her memlekette muteber olan dirhem, o memleketin dirhemidir” demeye sevk etmiştir. Böylece ortaya, dirhem-i şer'îden başka bir dirhem daha çıktı ki, buna da, “Dirhem-i örfî” denilmiştir. Fakat cumhur; zekât, mehir, diyet ve hırsızlığın nisabında muteber olan dirhemin, dirhem-i şer'î oiduğu görüşündedir. Hanefilerin meşhur fıkıh kitaplarından olan “Dürr”de;

“Fetva, her memleketin kendine mahsus ölçüsünün nazar itibara alınmasına göredir” denilmiştir. Serahsî'de bu görüştedir.

Yalnız dirhem-i şer'înin, kırat ve taneye göre ölçülmesine gelince, bu konuda ihtilaf edilmiştir.

Hanefilere göre: Bir dirhem-i şer'î, 14 kırattır. Bir kırat ise, ortalama beş arpa tanesi ağırlığındadır. Buna göre bir dirhem-i şer'î, 70 arpa

ağırlığındadır.

Bîr mıskal ise 20 kırata eşittir ki, 100 arpa ağırlığına denktir. 7 mıskal şer'î, 10 dirhem-i şer'îye eşit olduğuna göre bir dirhem şer'î ile bir mıskal şer'î kısaca şöyle gösterilebilir.

Bir dirhem= 14 kırat=70 arpa: 7/10 miskal.

Bir miskal= 20 kırat= 100 arpa: 3/7 dirhemdir.

“Dirhem-i örfî” ise, 16 kırattır. Bir kırat, örfî'de dört buğday tanesi ağırlığındadır. Buna göre dirhem-i örfî, 60 buğday tanesi ağırlığındadır.

Dirhem-i örfî ile bir miskal-i örfî kısaca şöyle gösterilebilir:

Bir dirhem= 16 kırat= 64 buğday: 2/3 miskal.

Bir miskal= 24 kırat= 96 buğday: 1,5 dirhemdir.

Görüldüğü gibi dirhem-i şer'î ile dirhem-i örfî arasındaki fark çok azdır. Bu farkın; buğday tanesinin, arpa tanesinden biraz ağır olmasından ileri geleceği kuvvetli muhtemeldir. Bu kuvvetli ihtimal göz önüne alınınca, iki dirhem arasında hakiki bir fark kalmamış olmaktadır. Belki de Hanefi alimlerinin, dirhem-i örfîyi dikkate almalan bu sebeptendir.

Dirhemlerin grama çevrilmesinin esası, ortalama buğday taneleri ile ularındaki kılçıkları kesilmiş ortalama arpa tanelerinin tartılmasına bağlı olduğundan bir dirhemin kaç gram olduğu hususunda sonuçlar farklıdır.

Merhum Ö. Nasuhi Bilmen'e göre, bir dirhem-i örfî, 3,2 gramdır. Bir dirhem-i şer'î ise, 2,8'dir. Buna göre gümüşün nisab; 200 x 2,8= 560 gramdır. Buna göre miskal-i örfî ise 4,8 gram, miskal-i şer'î ise 4 gramdır. Buna göre altının nisabı, miskal-i örfîye göre; 20 x 4,8= 96 gramdır. Miskal-i şer'îye göre ise; 20 x 4= 80 gramdır.

Hanefiler, son zamanlarda bu konuda dirhem-i miskale mukayese yoluyla İnceleme yapanlar izale edip şöyle bir sonuca varmışlardır:

“Miskal, cahiliyye döneminde ve İslam döneminde de birdi” noktasından hareket edilerek doğu ve batıdaki müzelerde o zamanlardan kalma miskaller tartılıp ağırlığı öğrenilmiştir. Her 10 dirhemin, 7 miskale eşit ağırlıkta olduğunda İttifak olduğuna göre, miskalin ağırlığını bilmek meseleyi çözer. Müzelerde yapıla tartma işleminde, bir miskalin 4,25 gram ağırlığmda olduğu anlaşılmıştır. Buna göre bir dirhem; 7 x 4,25 + 10= 2,975 gramdır. Bu yol, dirhem-i şer'î ve miskalin ağırlığını bilmede hatadan en uzak olan yoldur. Buna göre gram olarak gümüşün nisabı; 2,975 x 200= 595 gramdır. Altının nisabı ise; 4,25 x 20= 85 gramdır. Dolayısıyla gümüş ve altını bu şekilde hesaplamak daha uygundur.

1- Öşür Yada Yarım Öşür Gereken Şeyler

899- Câbir b. Abdullah (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, o, Peygamber (s.a.v.)'in şöyle buyurduğunu işitmiştir:

“Nehirler ile yağmur sularının suladığı toprak mahsullerinde onda bir (1/10) nispetinde, hayvanla sulanan toprak mahsullerinde ise yirmide bir (1/20) öşür vardır.” [5]

Açıklama:

Toprak ürünlerinin zekâtı, “Sulama” tekniğine göre de belirlenmektedir. Toprak, emek sarfedilmeden yağmur, nehir, dere, ırmak ve bunların kanallarıyla sulanıyorsa, zekât olarak mahsulün 1/10'u; kova, dolap, motor veya ücretle alınan suyla sulanıyorsa, 1/20'si verilecektir.

Eğer arazi, hem yağmur veya nehir sularıyla ve hem de dolap gibi emekle elde edilen su ile sulanıyorsa, hangisiyle daha çok sulanmış ise, ona itibar edilir.

Günümüzde arazinin sulama masrafından ziyade gübre, mazot ve işçilik masraflarının önemli yekûn tuttuğu göz önünde bulundurulursa, bu tür masraflar yapılarak elde edilen ziraî mahsulün de emek ve masrafla sulanan arazinin mahsulüne kıyaslanması daha uygun olur. Ayrıca sulama dışında kalan girdilerin, zekât matrahından düşülmesi, geri kalandan sulama usulüne göre zekât verilmesi gerekir" diyen çağdaş alimler de vardır.

2- Müslümanın, Kölesi İle Atı İçin Zekatın Gerekmemesi

900- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır;

"Müslümana, kölesi ve atı için zekat yoktur." [6]

Açıklama:

Bütün alimlerin ittifakıyla; ticaret malı olarak alınıp satılan köleler, Zekâta tabidir. Hizmet için kullanılan köleler, Zekâta tabi değildir.

Atlarda zekât tahakkuk edip etmeyeceği konusunda gerek Hz. Peygamber (s.a.v.), gerekse Hz. Ömer'den rivayet edilen hadislerden, Hz. Peygamber (s.a.v.) döneminde Medine'de ve civarında atlann deve kadar çok bulunmadığı, müslümanların atı sadece savaşlarda kullanmak İçin

yetişdirdikleri, ayrıca ileride satıp para kazanmak maksadıyla topluca at besleme âdetinin henüz yerleşmemiş olduğu anlaşılmaktadır.

Nitekim Hz. Ömer, Şam'dan gelen bir grup müslümanm, atlarından zekât alması için yaptıklan teklifi, -Hz. Peygamber (s.a.v.) ve Ebu Bekr zamanında benzer bir uygulama olmadığı gerekçesiyle- önce reddetmiş, sonra olumlu karşılamış, daha sonra da atlann tamamen ticarî gayelerle nesilleri elde edilmek için yetişdirildiklerini görünce, bu hayvanlardan zekât tahsili cihetine gitmiştir. [7]

Müslüman hukukçuların çoğunluğu, Hz. Peygamber (s.a.v.)'in,

“Atların zekâttan istisna edildiğini” bildiren hadislerini esas alıp bütün atların zekât istisnası olduğu görüşünü benimsemişlerdir.

Ebu Hanîfe ile öğrencisi Züfer'e göre ise;

“Nesli elde edilip ileride satılmak maksadıyla, erkeği-dişisi karışık bir halde yaşayan, senenin çoğunu otlaklarda otlayarak geçiren (sâime) atlar, ya at başı bir dinar veya pareaya göre kıymetlendirilerek, bu değeri üzerinden 1/40 (% 2.5) nisbetinde zekâta tabi tutulur.”

Yalnız müslüman hukukçular, ticarete konu olan bütün atlann zekâta da mevzu olacağında ittifak etmişlerdir.

O halde zekâta mevzu olup olmayacağı tartışma konusu olan at; sadece nesli elde edilmek maksadıyla, erkeğidişisi karışık bir halde bulundurulan ve senenin çoğunu otlaklarda otlayarak geçiren sâime atlardır. Bu konudaki ihtilafın sebebi; Hz. Peygamber (s.a.v.) zamanında bu hususta herhangi bir uygulamanın görülmemesidir.

Hayvanların zekâtı ile ilgili hükümler konulurken, o toplumdaki yaygın ve bilinen hayvan türlerinin esas alındığı ve onlar üzerinden örneklendirme yapıldığı gözden uzak tutulmamalıdır. Günümüzde üretimi

yapılan ve sürüler halinde beslenen diğer hayvan türlerinin, bu ölçüler içinde zekâtının verilmesi gerekir.

3- Zekatı Zamanı Gelmeden Önce Verme Ve Zekat Vermekten Kaçınma

901- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.), Ömer'i zekat toplamaya gönderdi. Daha sonra Ömer tarafından Resulullah (s.a.v.)'e:

“İbn Cemil, Hâlid b. Velîd ile Resulullah (s.a.v.)'in amcası Abbâs zekat vermedi” denildi. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):

“İbn Cemîl, zekat vermekten nasıl kaçınabilir ki? O, fakir iken Allah onu zengin yapmıştır. Hâlid b. Velîde gelince; siz Hâlid'den zekat istemekle ona haksızlık ediyorsunuz. O bütün zırhları ile savaş araç-gereçlerini Allah yolunda cihada vakfetmekle hapsetmişti. Abbâs'a gelince, onun zekatı, (müddetinden önce) bir misliyle beraber verilmiş olup benim üzerimdedir” buyurdu.

Daha sonra Resulullah (s.a.v.):

“Ey Ömer! Sen kişinin amcasını, babasının aslından olduğunu bilmez misin?” buyurdu.” [8]

Açıklama:

Sadaka kelimesi, nafile sadaka anlamına geldiği gibi “Zekat” anlamına da gelmektedir. Kurtubî, cumhurun, bu kelimeyi bu hadiste “Farz olan zekat” anlamında anladıklarını kaydetmektedir.

1- İbn Mühelleb'in dediğine göre;

“İbn Cemil, münafık bir kimse olduğu için zekat vermemiştir. Tevbe: 9/74 ayetinin de, İbn Cemil ve benzeri münafıklar hakkında indiği belirtilmiştir.”

2- Halid b, Velid ise zırh, at ve savaş malzemelerini Allah yoiunda cihada vakfetmişti. Zekatın verildiği sekiz sınıftan birisi de Allah yolunda cihad edenlerdir. Cihada malzemeleri zekata tabi olmadığından Hz. Peygamber (s.a.v.) ondan zekat istenilmesini zulüm saymıştır.

3- Abbâs'in durumuna gelince, Resulullah (s.a.v.) onun iki senelik zekatını vaktinden önce peşin almıştır.

4- Müslümanlara Hurma İle Arpadan Fıtır Sadakası Vermenin Vacip Olması

902- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.) Ramazan ayında Fıtır sadakasını müslümanların hür veya köle, erkek veya kadın her birine kuru hurmadan bir sa veya arpadan bir sa' olmak üzere farz kılmıştır.” [9]

Açıklama:

Sadaka: İnsanın başkasına, sevap gayesiyle Allah rızası için verdiği şeydir.

Fıtır sadakası: Ramazân bayramına kavuşan ve temel ihtiyaçlarının dışında belli bir miktar mala sahip olan Müslümanların kendileri ve

velayetleri altındaki kişiler için yerine getirmekle yükümlü oldukları malî bir ibadettir.

Fıtır sadakasına, “Baş zekâtı” ve “Beden zekâtı” denilmesinin sebebi; fitrenin, şahsa bağlı, şahıs başına konulmuş bir malî yükümlülük olması özelliğine dayanmaktadır.

Fıtır sadakası, Ramazân orucunun farz olduğu hicri 2. yılın Şaban ayında, zekâttan önce farz kılınmıştır. Dinî bir yükümlülük oluşunun dayanağı, hadislerdir. Bu hadisler, aynı zamanda Hz. Peygamber (s.a.v.) dönemindeki fıtır sadakası uygulamalarını da göstermektedir.

Sâ: Bir sanın ağırlığı, 1040 dirhemdir. Örfi dirhem esa.s alındığında, 3,334 kg'dır. Dolayısıyla Arpa, Hurma ve Kuru Üzüm'den itibariye kıymeti hesaplanırken, bunun esas alınması fakirler için daha uygundur. Buğday için yarım sâ ise, 1,667 kğ'dır. Bunlann bizzat kendileri verilebildiği gibi, kıymetleri de “Fitre” olarak verilebilir. Şer'i dirheme göre ise bir sa, 2,917 kg'dır.

Fıür sadakası; buğdaydan yarım sa, hurma ve arpadan bir sa verilir. Kuru üzüm konusunda ise ihtilaf edilmiştir. Ancak zahir rivayete göre; kuru üzümden de bir sâ verilir.

Hanefilere göre; mükellef kimse, küçük çocukların fıtır sadakasını vermek zorundadır. Fakat akil-baliğ olmuş, zengin ve büyük çocukların fıtır sadakasını vermek zorunda değildir.

“Müslümanlardan” sözü; fıtır sadakası vermesi gereken kişinin, müslüman olmasının olduğuna, dolayısıyla müslüman olmayan kimseye gerekmediğine delalet etmektedir.

“Her hür veya köle” ifadesinin zahiri manasına göre her hür ve köleye kendi fıtır sadakasını vermesi gerekir. Fakat cumhur, bu hadisin;

“Kölenin, fıtır sadakası hariç at ve kölede Zekât yoktur” [10] hadisi ile

“Müslümana, kölesinden ve atından dolayı Zekât yoktur” [11] şeklinde Ebu Hureyre'den gelen hadis tarafından kayıt altına alındığını ileri sürmüştür. Dolayısıyla da kölenin fıtır sadakasının bizzat köleye değil de, efendisine ait olduğunu belirtmiştir.

“Kadın yada erkek” ifadesinin zahiri anlamına göre; erkeğe fıtır sadakası gerektiği gibi kadının da evli olsa bile fıtır sadakasını kendi malından vermesi gerektiği ifade edilmektedir. Ebu Hanîfe ve akadaşlan bu görüştedir.

“Farz kılmıştır” ifadesi hususunda İbn Abdilberr'e göre iki ihtimal vardır:

1- Farz kılmaktan maksat, takdir etmektir. Örneğin, “Hakim, yetime nafaka farz kıldı” denilir. Bununla, hakimin yetime nafaka takdir ettiği kast edilir.

2- İcap manasındadır.

Hanefilere göre Fıtır sadakası, terim anlamında vaciptir.

903- Ebu Saîd el-Hudrî (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Biz, Fıtır sadakasını; yiyecekten bir sa, arpadan bir sâ, kuru hurmadan bir sâ1, yoğurt kurusundan/çökelekten bir sâ, kuru üzümden bir sâ olarak verirdik.” [12]

Açıklama:

Yiyecek kelimesinin Arapça karşılığı olan “Taam” kelimesinin sözlük anlamı; azık türünden olan yiyecektir. Buna göre bu kelime; buğdayı, arpa

ve hurma gibi yiyecek maddelerinin tümünü kapsar. Durum böyleyken, bu kelimeden sonra arpa, hurma, keş ve kuru üzümün zikredilmesi, o devirde yiyecek maddelerini bunlar teşkil ettiği içindir.

Yoğurt kurusunun/çökeleğin, fıtır sadakası olarak verilip verilmeyeceği konusu ihtilaf edilmiştir. Hanefilere göre, keş, ancak kıymet itiban ile verilebilir. Bununla birlikte fıtır sadakası olarak verilen maddelerin kıymetinden az ise, verilmesi caiz değildir.

904- Ebu Saîd el-Hudrî (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Biz, Resulullah (s.a.v.) içimizde olduğu halde, biz, fitır sadakasını; küçük-büyük ve hür-köle her kes için yiyecekten bir sâ yada kuru hurmadan bir sâ yada kuru üzümden bir sâ olmak üzere üç sınıftan verirdik.

Muaviye hac yada umre etmek için Medine'ye gelip minberde halka konuşma yapıp Şam buğdayından iki müdd'ün, bir sâ kuru hurmaya denk olduğu görüşünü belirtinceye kadar böyle vermeye devam ettik.

Ebu Saîd der ki:

“Bana gelince, onu eskisi gibi vermeye devam edeceğim.” [13]

Açıklama:

Ebu Saîd el-Hudrî, bu sözüyle; Muaviye'nin, Şam buğdayından iki müdd'ün, bir sâ kuru hurmaya denk olduğu ile ilgili görüşüne katılmadığını söyiemek istemiştir. İki müdd, yarım sa karşılığıdır. Sanki buğdayı diğerlerine kıyas ederek ondan bir sa verilmesi gerektiğini ima etmiştir. Mâlik, Şafiî, İmam Ahmed, İshak ve Hasen el-Basri bu görüştedir. Sahabilerden Ebu Saîd el-Hudrî, Ebu'l-Âliye ile Cabir b. Zeyd'de bu görüştedir.

Hanefiler ise, buğdaydan yarım sanın yeterli olduğu görüşündedirler. Sahabilerden Ebu Bekr, Ömer, Osman, Ali, Ebu Hureyre, Cabir b. Abdullah, Abdullah İbn Abb'âs, Abdullah İbnü'z-Zübeyr bu görüştedir.

5- Fıtır Sadakasının Bayram Namazından Önce Verilmesi

905- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.), Fıtır sadakasını, halk Bayram namazına çıkmadan önce verilmesini emretti.” [14]

Açıklama:

Hadis, Fıtır sadakasının vaktinin bayram namazından önce olduğuna delalet etmektedir. Ancak sözkonusu öncelik belirli bir zamanla sınrlandmlmadığı için vacip olduğu vakit hususunda ihtilaf edilmiştir.

1- Ebu Hanîfe ve bir rivayete göre İmam Mâlik:

“Fıtır Sadakası, bayram sabahı fecrin doğmasıyla vacip olur” demişlerdir.

2- Sevrî, Şafiî, İshak ve İmam Ahmed'e göre ise; Fıtır sadakası, Ramazân ayının son gününde güneşin batmasıyla vacip olur.

Hanefiler, ilgili hadislerin rivayet yollannı dikkate alarak Fıtır sadakasının farz değil, vacip olduğu görüşüne varmışlardır. Dolayısıyla yerine getirilmesi gerekli malî bir ibadet olup yerine getirilmemesi dinî sorumluluğu ve ahirette cezayı gerektirir.

Fıtır sadakasının, bayramdan bir-iki gün önce verilmesinin caiz oluşu hususunda sahabelerin icmanın bulunduğu bildirilmiştir. Ancak bundan

daha önce verilmesi hususunda ihtilaf edilmiştir.

Fıtır sadakasının, bayramın birinci gününde bayram namazında sonra verilmesinin hükmüne gelince:

1- Şâfiîlere, Hanbelilere, bir rivayette ise Mâlikilere göre; kerahatle caizdir.

2- Hanefilere göre ise kerahatsiz caizdir.

Fakat bu sadakayı, bayramın birinci gününden sonraya bırakmak ise, dört mezhebe ve alimlerin çoğuna göre, haramdır. Kaza edilmesi gerekir.

6- Zekat Vermeyen Kimsenin Günahı

906- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Resulullah (s.a.v.):

“Altın ve gümüşün hakkını vermeyen bütün altın ve gümüş sahipleri için, kıyamet günü olduğunda bu altın ve gümüşler ateşten levhalar haline getirilerek cehennem ateşinde kızdırılır, bu kimselerin böğrü, alnı ve sırtı dağlanır. Bunlar soğudukça -süresi elli bin yıl olan bir gün içerisinde kullar arasında yargılama bitene kadar dağlama tekrarlanır durur. Nihayet cennete mi cehenneme mi gidecek olan yolu kendisine gösterilir” buyurdu. Ona:

“Ey Allah'ın Rasûlu! Deve nasıl?” denildi O da:

“Hakkı verilmeyen her devenin sahibi de -kî, bu haklardan biri de develer su başına getirildiğinde sütünden fakirlere ikram etmektir- kıyamet günü olduğunda düz ve geniş bir alana serilip yatırılır, bir tek deve yavrusu bile kalmaksızın bütün develer ayaklarıyla onu çiğner, ağızlarıyla ısırırlar. -Süresi elli bin yıl olan bir gün içerisinde kullar arasında yargılama bitene

kadar- deve sürüsünün başı onu geçtikçe gerisi gelir durur/sonu bir türlü bitmek bilmez. Nihayet cennete mi cehenneme mi gidecek olan yolu kendisine gösterilir” buyurdu. Ona:

“Ey Allah'ın Rasûlü! Sığır ve. davar nasıl?” denildi. O da:

“Hakkı verilmeyen her sığır ve davarın sahibi de, kıyamet günü olduğunda düz bir alana serilip yatırılır ve ne boynuzlusu, ne boynuzu kırığı-büküğü hiç biri kalmaksızın bütün sürü onu boynuzuyla süser, ayaklarıyla da çiğnerler. -Süresi elli bin yıl olan bir gün içerisinde kullar arasında yargılama bitene kadar- sürünün başı onu geçtikçe gerisi gelir durur/sonu bir türlü bitmek bilmez. Nihayet cennete mi cehenneme mi gidecek olan yolu kendisine gösterilir” buyurdu. Ona:

“Ey Allah'ın Rasûlü! Atlar nasıl?” denildi. O da:

“Atların ise üç durumu vardır. Atlar, kimisi için ağırlık (günah) kimisi için perde kimisi için de sevap olur. Bir kimse için ağırlık/günah olan at, övünmek, gösteriş yapmak ve Müslümanlara düşmanlık yapmak için bir kimsenin bağlı tuttuğu attır ki, bu o kimse için bir ağırlıktır/günahtır. Bir kimse için perde olan at ise, Allah yolunda bağlı tutulan, atin ne boyunduruğunda ve ne .de sırtında, Allah'ın koyduğu hukuku unutmayan kimsenin bağlı tuttuğu attır ki, bu at o kimse için perdedir. Bir kimse için sevap olan at ise, Allah yolunda ve Müslümanlar için bir kimsenin çayırda ve bahçede bağlı tuttuğu attır ki, bu at o çayırda veya bahçede ne yerse yediği şeyler sayısınca bu kimse için sevaplar yazılır. Atın dışkıları ve idrarı sayısınca da bu kimse için sevaplar yazılır, o at ipini koparıp da bir iki tepeye şahlanıp tur atsa bu şahlanmadaki her ayak izi ve bıraktığı her dışkı da bu kimse için birer sevap olur. Sahibi onunla bir nehirden geçerken -onu

sulamayı istememiş olsa bile- onun içtiği miktarca o kimseye Allah sevab yazar" buyurdu. Ona:

"Ey Allah'ın resulü! Eşekler nasıl?" denildi. O da:

"Eşekler konusunda bana bir hüküm indirilmedi, ancak bu hususta şu, özlü ve toplayıcı bir ayet vardır:

"Kim zerre miktarı hayr işlerse onu görür, kim de zerre miktarı şer işlerse onu görür" [15] buyurdu. [16]

907- Câbir b. Abdullah (r.a)'tan rivayet edilmiştir: "Resulullah (s.a.v.)'i şöyle buyururken işittim:

"Kendilerindeki zekat hakkını vermeyen her deve (sürü) sahibine, kıyamet gününde o develer muhakkak olduklarından daha çok halleriyle gelecekler, kendisi de onlar için geniş ve düz bir alanda oturacak. Develer şahlana şahlana yani ön ve arka ayaklarını ikişer ikişer beraberce yukarı kaldırıp indirerek sahibinin üzerine basacaklar."

Kendilerindeki hakları yerli yerine yapmayan her sığır sürüsü sahibine de kıyamet günü o sığırlar olduklarından daha çok halleriyle gelecekler, kendisi de onlar için geniş ve düz bir alanda oturacak. Sığırlar muhakkak boynuzlarıyla onu toslayacak ve ayaklarıyla da çiğneyeceklerdir.

Kendisinde gerçekleşen hakları yerli yerinde ödemeyen her büyük servet sahibine de bu serveti kıyamet gününde gayet zehirli erkek bir yılan suretinde gelecek, ağzını açmış vaziyette sahibini kovalayacaktır. Yılan o kimseye saldırdıkça o yılandan kaçacaktır. Bunun üzerine yılan, ona:

"Biriktirip sakladığın hazinem al!" diye seslenecek. O da:

"Ona ihtiyacım yok!" diyecek. Fakat bundan kurtuluş olmadığını görünce, zorunlu olarak elini onun ağzmın içine sokacak. Yılan da onu

büyük erkek bir devenin yiyişi gibi yiyecektir.

Ebu'z-Zübeyr der ki: Ubeyd b. Umeyr'i şöyle derken işittim: Bir adam:

“Ey Allah'ın resulü! Devedeki hak nedir?” diye sordu. Resulullah (s.a.v.):

“Onu su başında sağıp orada bekleyen fakirlere ve oradan geçen kimselere içirmek, süt kovalarını acele ihtiyacı olan kimselere) emanet vermek, erkek develeri (ihtiyacı olan kimselere tohumluk için ödünç vermek ve Allah yolunda üzerlerinde yük taşımaktır” buyurdu. [17]

7- Zekat Toplayan Memurları (İşlerini Kolaylaştırmak Suretiyle Onları) Hoşnut Etmek

908- Cerîr b. Abdullah (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Bazı bedeviler, Resulullah (s.a.v.)'e gelip ona:

“Zekat toplayan memurlardan bazı kimseler bize gelip zulmediyorlar” dediler. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):

“Zekatlarınızı toplayan memurlara yumuşak davranmak ve zorluk çıkarmamak suretiyle onları hoşnut edin!” buyurdu. [18]

8- Zekat Vermeyen Kimselerin Ağır Cezaya Çarptırılması

909- Ebu Zerr (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Kabe'nin gölgesinde oturduğu sırada Peygamber (s.a.v.)'in yanına vardım. Beni görünce:

“Kabe'nin Rabbine yemin ederim ki! Zarar edenler kendileridir!” buyurdu.

“Gelip yanma oturdum. Fakat yerimde rahat edemeyip hemen ayağa kalkıp:

“Ey Allah'ın resulü! Anne-babam sana feda olsun! Onlar, kimlerdir?” diye sordum, O da:

“Onlar, malları çok olan kimselerdir. -Önüne, arkasına, sağına ve soluna işaretle yalnız şöyle şöyle ve şöyle yapanlar hariç. Fakat onlar da azdır. Zekatlarını vermeyen deve, sığır ve davar sahibi herkese kıyamet gününde bu hayvanlar olduklarından daha büyük ve daha semiz olarak gelecekler. Boynuzlanyla sahipleriyle toslayacak ve sert ayaklarıyla da onları çiğneyeceklerdir. Bütün insanlar arasında hüküm bitinceye kadar o sürülerin sonu bittikçe ön tarafları tekrar döndürülecektir” buyurdu. [19]

910- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Benim Uhud dağı kadar altınım olsa, üçüncü gece gelirken yanımda ondan bir dinar kalmasını arzu etmem! Yalnız borcum için hazırladığım dinar hariç.” [20]

Açıklama:

Hadisler, zekatın verilmesine teşvik etmekte ve zekatı vermekten kaçınan kimselerin ebedi değil de İşlemiş oldukları günahtan dolayı cehennemde azab göreceklerine delalet etmektedir. Eğer zekatın farz olduğunu inkar ederek ödemeyen kimse kafir olduğu için ebedi olarak cehennemde azab görür.

9- Sadaka Vermeye Teşvik Etme

911- Ebu Zerr (r.a)'tan rivayet edilmiştir;

“Medine'nin karataşlık semtinde yatsı zamanı, Peygamber (s.a.v.)'le birlikte hem yürüyordum ve hem de Uhud dağına bakar vaziyyetteydik. Bir ara Resulullah (s.a.v.), bana:

“Ey Ebu Zerr!” buyurdu. Ben de:

“Buyur, ey Allah'ın resulü!” diye cevap verdim.

“Şu Uhud dağı, benim yanımda altın olsa, bir borcu ödemek için bekletmekte olduğum dinar hariç ondan benim yanımda bir dinar kalmış olarak üçüncü bir gece geçirmeyi istemem. Onun tamamını, Allah'ın kullarına -önüne, sağına ve soluna birer avuç atma işareti yaparak- şöyle, şöyle ve şöyle dağıtmak isterim” buyurdu. Sonra biraz *daha yürüdük.* Yine:

“Ey Ebu Zerr!” buyurdu. Ben de:

“Buyur, ey Allah'ın resulü!” diye cevap verdim.

“Hiç şüphe yok ki, dünyada malı çok olan kimseler, kıyamet günü sevabı en az olanlardır. Yalnız şöyle, şöyle ve söyle yapanlar müstesna” buyurdu. Bunu söylerken ilk defâki gibi bunu insanlara dağıtma şeklinde işarette bulundu. Sonra bir az daha yürüdük. Yine:

“Ey Ebu Zerr! Ben sana geri gelinceye kadar olduğun yerden ayrılma” buyurdu.

Sonra oradan ayrılarak gözümden kayboldu gitti. Ben bir gürültü ve bir ses işittim. Kendi kendime:

“Galiba Resulullah (s.a.v.)'e cinler musallat oldu' diyerek arkasından gitmeyi düşündüm. Sonradan onun bana: Ben gelinceye kadar buradan ayrılma' dediğini hatırlayarak onu bekledim. Geldiğinde işittiğim şeyleri ona anlattım. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurdu:

“O, Cebrail idi.” Bana gelip:

“Ümmetinden her kim Allah'a şirk koşmayarak ölürse cennete girecektir” dedi. Bunun üzerine ben:

“Zina etse de, hırsızlık yapsa da mı?” diye sordum. Resulullah (s.a.v.):

“Evet, zina etse de, hırsızlık yapsa da cennete girecektir” buyurdu. [21]

10- Mal Biriktirip Hapsedenler İle Bunlar Üzerindeki Günahın Ağırlığı

912- Ahnef b. Kays'tan rivayet edilmiştir:

“Medine'ye gelmiştim. Bir defasında içlerinde Kureyş'in ileri gelenlerinden bir topluluğun bulunduğu bir halkada otururken son derece kaba elbiseli, sert vücutlu ve sert yüzlü bir adam çıkageldi. Cemâatin yanında dikilip:

“Altın ve gümüşleri/mal biriktirip İnfak etmeyenlere, üzeri cehennem ateşinde kızdırılmış taşları müjdeliyorum! Bu taşlar, onlardan her birinin memeleri ucuna konacak, tâ iki kürek kemiğinden çıkacak. Kürek kemikleri üzerine konacak, ta memeleri ucundan çıkacak. Böylece kürek kemimleri iler memeleri arasında gidip gelecekler” dedi. Bunun üzerine yopluluk, başlarını önlerine indirdiler. Bunlardan hiç birinin bu adama cevap verdiğini

görmedim. Daha sonra adam dönüp gitti. Ben de onun peşinden gittim. Nihayet bir direğin yanına oturdu. Ona:

“Bu insanların, senin kendilerine söylediğin sözlerden hoşlanmadıklarını gördüm” dedim. Bu adam:

“Bunlar hiçbir şeyi ekletmiyorlar. Dostum Ebû'l- Kasım (s.a.v.) beni çağırdı, ben de ona icabet ettim. Bana;

“Şu Uhud dağını görüyor musun?” diye sordu.

Kendisinin bir ihtiyacı için beni oraya göndereceğini zannederek güneşin batmasına ne kadar zaman kaldığına baktım. Ona:

“Evet, Uhud dağını görüyorum” dedim”. Bunun üzerine:

“Uhud dağı kadar altınım olup üç dînâr altın müstesna bunun hepsini infâk etmiş olmam beni sevindirir” buyurdu. Sonra bu insanlar, dünyâ malını toplayıp biriktiriyorlar. Başka bir şey düşünmüyorlar!” dedi.

Ahmed der ki: “Ben:

“Senin ile Kureyşli kardeşlerin arasında ne var ki, onların yanına uğramıyor ve onlardan bir şey almıyorsun?” dedim. O da:

“Rabbine yemin ederim ki, Allah ve Resulüne kavuşuncaya kadar ben onlardan ne dünyalık bir mal isterim ve ne de onlara dîn ile ilgili bir şey sorarım!” dedi. [22]

Açıklama:

Ebu Zerr'e göre aile nafakasından fazla mal biriktirmek haramdı. O, bu şekilde fetva verirdi. Şam'a gittiğinde de bu şekilde konuşmalar yapmıştı. Bu konuşmalar, Muaviye'nin hoşuna gitmeyince, onu Hz. Osman'a şikayet etmişti. Hz. Osman'da onu yanına çağırdı. Mecne'ye gelince, ona Rebeze

köyünde ikamet etmesi söylendi. Hz. Osman döneminde Rebene köyünde vefat etti.

Azabı gerektiren kenz/mal biriktirme, zekatı verilmeyen maldan ibarettir. Zekatı verilen mal, kenz değildir.

11- İnfak Etmeye Teşvik Ve İnfak Eden Kimseye, Verdiğinin Yerine Mal Verilmesini Müjdeleme

913- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Yüce Allah:

"Ey Adem oğlu! İnfak et ki, Ben de sana infak edeyim!" buyurdu.

Resulullah (s.a.v.) de:

"Allah'ın bu yemini, sehavetlc doludur. Onu, gece ve gündüz hiçbir şey eksiltmez" buyurdu." [23]

İnfak:

Nafaka verip geçindirme, besleme, Allah yolunda harcama. Bir terim olarak; gerek hısımlardan ve gerekse diğer insanlardan yoksul ve muhtaç olanlara para veya maişet yardımı yaparak, onların geçimini sağlama, demektir. Zarurî ihtiyaç ve maişet için sarfolunacak paraya ve azık çeşidine "Nafaka" denir.

İslâm hukukunda infakın kapsamı geniştir. Aile reisinin bakmakla yükümlü olduğu kimselere harcama yapmasını kapsadığı gibi; diğer yoksul ve muhtaçlara yapılan zekât, sadaka ve benzeri yardımları da anlamı içine alır.

Kur'an-ı Kerîm'in pek çok âyetinde, varlıklı müminlere "Allah yolunda infak" emir ve tavsiyesinde bulunulmuş, Allah yolunda harcayanlar övülmüştür.

"Ey iman edenler, kazandıklarınızın ve sizin için yerden çıkardığımız ürünlerin en helâl ve iyisinden Allah yolunda harcayın zekât ve sadaka verin." [24]

"Mallarını gizli ve açık olarak gece ve gündüz harcayan kimseler var ya, iste onların, Rableri katında ecirleri vardır. Onlara hiçbir kortu yoktur ve onlar mahzun da olmayacaklardır." [25]

"Mallarını Allah yolunda harcayanların hâli, her başağı yüz daneli yedi başak bitiren bir tohumun hâli gibidir. Allah dilediği kimseye daha kat kat verir,. Allah'ın ihsanı çok geniştir. Her şeyi hakkıyle bilendir." [26]

Bakara Suresi'nin ilk ayetlerinde takva sahiplerinin vasıfları sayılırken, *"Allah yolunda harcayanlar";* gayba inanan ve namaz kılandan sonra üçüncü sırada zikredilir. [27]

Allah yolunda yapılan harcamanın, malın sevilen çeşidinden yapılması, kişiyi "Birr" derecesine ulaştırır. Ayette şöyle buyurulur:

"Sevdiğiniz şeylerden Allah yolunda harcayıncaya kadar Cennete ve iyiliğin en güzeline birr eremezsiniz" [28] Bu ayet inince, Ebû Talha (r.a) en çok sevdiği malı olan "Bırhâ" bahçesini Allah yolunda tasadduk etmek istemiş, Hz. Peygamber'in;

“Yakın hısımlarına ve amcasının oğullarına vermesi” tavsiyesine uyarak böyle yapmıştır. [29] Hz. Ömer Hayber'den hissesine düşen değerli ganimet toprağını vakfetmiştir. [30]

12- Aile Bireylerine Ve Eli Altında Çalışanlara İnfak Etmenin Fazileti İle Onları Perişan Edenin Yada Nafakalarını Vermeyenin Günahı

914- Sevbân (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Bir kimsenin infak edeceği en faziletli dinar, çoluğuna-çocuğuna infak ettiği dinar ile Allah yolunda hayvanına infak ettiği dinar ve Allah yolunda arkadaşlarına harcadığı dinardır.”

Ebu Kılâbe:

“Resulullah (s.a.v.), infak işine çoluçocuktan başlamıştır” dedi. Daha sonra da:

“Küçük çocuklarının namuslu yetişmesini sağlayan yada onları Allah'ın menfaatiendirip kendisiyle zengin kılacağı nafakayı çoluğuna-çocuğuna infak eden bir adamdan daha sevablı kim olabilir?” dedi. [31]

915- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Allah yolunda infak ettiğin bir dinar, köle azadı için infak ettiğin bir dinar, bir fakire sadaka olarak verdiğin bir dinar ve aile bireylerine harcadığın bir dinar vardır. Bunların sevab itibariyle en büyüğü, ailene harcadığındır.” [32]

916- Hayseme'den rivayet edilmiştir:

“Biz, Abdullah İbn Amr'la birlikte oturuyorduk. Derken işlerinin vekilliğini yürüten kişi gelip içeriye girdi. Abdullah, ona:

“Kölelerin yiyeceklerini verdin mi?” diye sordu. O kimse:

“Hayır!” diye cevap verdi. Abdullah:

“Öyleyse git de onlara yiyeceklerini ver. Çünkü Resulullah (s.a.v.):

“Bir kimseye günah olarak, sahibi bulunduğu kimselerin yiyeceğini vermemek yeter” buyurdu” dedi. [33]

Açıklama:

İnfakm en faziletlisi ve en önde geleni kişinin muhtaç durumda bulunan hısımlarına yaptığı harcamalardır. Ayette şöyle buyurulur:

“Erkekler kadınlar üzerinde hakimdirler. Çünkü Allah birini cihat, imamet ve miras gibi bazı konularda diğerinden üstün yaratmıştır. Bir de erkekler, mallarından onların geçimini sağlamaktadırlar” [34] Aile fertlerine yapılacak harcama sadaka hükmündedir. Hadiste şöyle buyurulur:

“Hadiste zikredilen aile bireylerine; karısı, çocuklan, nafakası kendisine gerekli olan erkek ve kız kardeşlen ile amcası ve amcasının çocuklan, evinde beslediği yabancı yoksul çocuklar dahildir. Bir kimsenin bakmakla yükümlü olduğu kimseleri geçindirmesi, onun üzerine vaciptir. Eğer bu masraflan yaparken Allah rızasını kazanmayı kastederse, sürekli sadaka ecri alır. Ancak bu konuda Allah rızasını kasdetmezse, üzerinden borç düşer, fakat ayrıca bir ecir alamaz.”

13- İnfak Vermeye; Önce Kendinden Başlayarak, Sonra Aile Fertlerine, Sonra Da Akrabalara Verme

917- Câbîr (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Uzre oğulları kabilesinden Ebu Mezkur adında bir adam, kölesini, müdebber olarak azad etti. Daha sonra bu adam, kölenin bedeline muhtaç oldu. Bu durum, Resulullah (s.a.v.)'e ulaştı. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.), bu kimseyi yanına çağırtıp ona:

“Senin bundan başka bir malın var mı?” diye sordu. O da:

“Hayır” diye cevap verdi. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.), bu köleyi müzadeye çıkartıp:

“Bu köleyi, benden satın alacak kimse var mı?” diye sordu.

“Nuaym b. Abdullah el-Adevî, bu köleyi, Resulullah (s.a.v.)'ten 800 dirheme satın alıp parasını da hemen Resulullah (s.a.v.)'e getirip teslim etti. Daha sonra Resulullah (s.a.v.) o kimseye:

“İlk önce kendinden başla ve kendine sadaka ver. Eğer bîr şey artarsa onu ailene ver, ailenden de bir şey artarsa akrabana ver, akrabandan da bir şey artarsa şöyle ve şöyle yap!” buyurdu. [35]

“Bu son kısmı söylerken önündeki, sağındaki ve solundaki ihtiyaç sahiplerine ver diye işaret ediyordu.”

Müdebber:

Hürriyete kavuşması, efendisinin ölümüne bağlı olan köleye denir. Bu şekilde köle azad etmeye de, “Tedbir” denir.

İmam Şafiî, bu hadise dayanarak müdebber olarak köleyi satmanın caiz olduğu hükmüne varmıştır. Ebu Hanîfe ise, kölenin ancak efendisinin ölümünden sonra hürriyetine kavuşacağından dolayı bu tür satışın caiz olmadığını ileri sürmüştür.

Hafız Zeylaî'nin ifadesine göre; konu ile ilgili hadislerde, Hz. Peygamber (s.a.v.)'in, satılmasına izin verdiği köleden maksat; tedbir-i mukayyedle müdebber kılınmış köle olabileceği gibi, bu kölenin satılmasından maksat; gerçek anlamda satılması olmayıp kiraya verilmiş olması da mümkündür. [36]

Resulullah (s.a.v.)'in, müdebber olarak azad edilen bir köleyi satması, sahibinin başka malı olmadığı içindir. Halbuki Ebu Mezkûr, borçlu idi. Bu nedenle de Resulullah (s.a.v.), son olarak elinde kalan kölesini de azad ettiğini ve bu suretle kendini borçlu ölmek tehlikesine karşı maruz bıraktığını görünce, onun bu fiilini nakzetmeyi maslahata daha uygun bulmuş ve kölenin kıymetini kendisine göndermiştir. [37]

İnfak, hadiste belirtilen tertip üzere verilir. Ayrıca sevab olarak verilen sadakada, maslahata göre bir değil çeşitli hayr yollanna riayet etmek gerekir..

14- Nafaka İle Sadakayı; Akrabaya, Hanımına, Çocuklarına Ve Müşrik Bile Olsalar Anne-Babaya Vermenin Fazileti

918- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Hurmalık bakımından Ebu Talha Ensar'ın en zengini idi. Onun en çok sevdiği malı ise Bayruhâ Hurmalığı idi. Burası, Mescid-i Nebî'nin

karşısında olup Resulullah (s.a.v.) oranın içerisine girer, içindeki tatlı sudan içerdi. *“Sevdiklerinizden Allah yolunda harcamadıkça iyiliğe asla ulaşamazsınız”* [38] ayeti indiği zaman Ebu Talha kalkıp Resulullah (s.a.v.)'in yanına gitti. Ona:

“Ey Allah'ın resulü! Doğrusu Yüce Allah:

“Sevdiklerinizden Allah yolunda arcamadıkça iyiliğe asla ulaşamazsınız” [39] buyurmaktadır. Benim en çok sevdiğim malım ise, Bayruhâ, Hurmalığıdır. Artık orası, Allah için sadakadir. Bu sadakanın Allah katında iyilik ve ahiret azığı olmasını arzu ederim.

“Ey Allah'ın resulü! Onu istediğin yere harca” dedi. Resulullah (s.a.v.):

“Çok güzel! Bu çok kazançlı bir mal oldu. Bu bahçe hakkında söylediklerini duydum. Ben bunu akrabaların arasında dağıtmanı uygun görüyorum” buyurdu.

Bunun üzerine Ebu Talha, bu bahçeyi yakınları ve amca oğulları arasında paylaştırdı. [40]

Açıklama:

Sadakayı, ilk önce muhtaç olan akrabalara ve yakınlara vermek, başkalarına vermekten daha faziletlidir. Yalnız bu faziletli durum, nafile sadakaya mahsustur.

919- Meymûne bintu'l-Hâris (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

“Meymûne, Resulullah (s.a.v.) zamanında bir cariye azad etmişti. Bu azad işini, Resulullah (s.a.v.)'e anlattı. Resulullah (s.a.v.):

“Eğer bu cariyeyi, dayılarına hediye etseydin sevabın daha büyük olurdu” buyurdu. [41]

920- Abdullah İbn Mes'ud'un hanimi Zeyneb (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir: “Resulullah (s.a.v.):

“Ey kadınlar topluluğu! Zinet eşyalarınızdan da olsa sadaka verin” buyurdu. Bunun üzerine ben, kocam Abdullah'ın yanma dönüp:

“Sen, fakir bir adamsın. Resulullah (s.a.v.), bize, sadaka vermemizi emretti. Dolayısıyla ona git ve ondan şunu sor: Sana ve himayem altında bulunan yetimlere infakta bulunmam benden sadaka yerine geçer mi, yoksa sadakamı sizden başkalarına mı vereyim?” dedim. Abdullah, bana:

“Hayır! Ona, sen git sor” dedi. Ben de ona bu soruyu sormaya gittim. Resulullah (s.a.v.)’in kapısında Ensar'dan bir kadını bekler vaziyette buldum. Onun meselesi de, benim meselem gibi idi. O sırada Resulullah (s.a.v.)'i sıkıntılı bir hal kaplamıştı. Derken yanımıza Bilâl çıktı. Ona:

“Resulullah (s.a.v.)'e git de, ona, kapıda iki kadın var, sizden; kocalarına ve himayeleri altında bulunan yetimlere sadaka verip infak vermeleri, kendilerine sadaka yerine geçip geçmeyeceğini soruyorlar diye haber ver. Fakat bizim kim olduğumuzu ona söyleme” dedik.

Bunun üzerine Bilâl, Resulullah (s.a.v.)'in yanına girip meseleyi ona sordu. Resulullah (s.a.v.), Bilal'e:

“Kim onlar?” diye sordu. Bilâl:

“Ensar'dan bir kadın ile Zeyneb” diye cevap verdi. Resulullah (s.a.v.):

“Zeyneb'lerin hangisi?” diye sordu. Bilâl:

“Abdullah (İbn Mesu'd)'un hanımı Zeyneb diye cevap verdi. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.), Bilal'e; [42]

“Onların ikisine de ikişer ecir vardır; birisi akrabalık ecri ve diğeri de sadaka ecri” buyurdu.”

Açıklama:

İçlerinde Hasan el-Basrî, Süfyan es-Sevrî, İmam Mâlik, bir rivayete göre İmam Ahmed ve Ebu Hanife'nin de bulunduğu fıkıhçıların çoğu, buradaki sadakayı, nafile manasında yorumlamışlardır. Bunlara göre; kadın, kendi malının zekatını kocasına veremez.

İmam Muhammed ile Ebu Yusuf'a göre ise kadın, kendi malının zekatını kocasına verebilir.

Hanefi mezhebine göre; kişi, kendi zekatını; usul ve furu'na yani babasına, annesine, bunlann annesine, babasına, kendi çocuklarına ve torunlarına veremez. Kendi hanımına da veremez.

Bazı alimler, bu hadisteki sadakayı, genel anlamda değerlendirerek kadının kendi kocasına hem sadaka ve hem de zekat verebileceğini söylemişlerdir.

İçlerinde İmam Şafii, bir rivayete göre İmam Ahmed, Hanefilerden Ebu Yusuf ile İmam Muhammed'in de bulunduğu bazı alimler, bu hadiste geçen sadakayı, zekat anlamında değerlendirerek kadının, fakir olan kocasına zekat verebileceğini belirtmişlerdir.

921- Ümmü Seleme (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir: Resulullah (s.a.v.)’e:

“Ey Allah'ın resulü! Ben, önceki kocam olan Ebu Seleme'nin oğullarına nafaka veriyorum. Onları şöyle ve şöyle kötü durumda bırakacak

da değilim. Onlar, ancak benim oğullarımda. Acaba onlara yaptığım bu nafakadan dolayı bana bir mükafat var mıdır?” diye sordum. O da:

“Evet! Sana, onlara verdiğin nafakanın mükafatı vardır” buyurdu. [43]

922- Ebu Mes'ud el-Bedrî (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Müslüman, Allah'ın rızasını hesaba katarak ailesine infakta bulunursa bu, o kimse için bir sadaka olur.” [44]

Açıklama:

Konuyla ilgili olarak 1008 nolu hadisin açıklamasına bakabilirsiniz.

923- Esma' bint. Ebi Bekr (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir: “Resulullah (s.a.v.)'e:

“Ey Allah'ın resulü! Müşrik olan annem bana geldi. Benden ilgi bekliyor yada çekiniyor. Ona yakınlık göstereyim mi?” diye sordum. O da:

“Evet” diye cevap verdi. [45]

Açıklama:

Esma, Hz. Ebu Bekr'in kızıdır. Annesinin adı, Kuteyle'dir. Hz. Ebu Bekr, bu kadını, cahiliye döneminde boşamıştı.

Hattâbî'ye göre; Peygamber (s.a.v.)'in, Esma'ya annesine yardımda bulunmasını ve ona ilgi göstermesini emretmesi, aradaki akrabalık bağından dolayıdır. Fakat ona zekat verememekle birlikte ona sadaka vermesi üzerine vaciptir.

15- Ölen Kimse Adına Verilen Sadaka Sevabının Ölüye Ulaşması

924- Hz. Âisc (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir: “Bir adam, Peygamber (s.a.v.)'e gelip ona:

“Ey Allah'ın resulü! Annem ansızın öldü. Vasiyet de etmedi. Sanırım ki, konuşmuş olmaya güç yetirse îdi, sadaka verilmesini vasiyet ede)rdi. Şimdi onun adına sadaka versem, annem sevabına nail olur mu?” diye sordu. Resulullah (s.a.v.):

“Evet” diye cevap verdi. [46]

Açıklama:

Bu hadiste, ölünün ardından verilen sadakaların sevabının ölüye ulaşacağı ifade edilmektedir. İbn Mace, Vesaya 8 (2717)'de; ölünün ardından verilen sadakaların onun günahlarına kefaret olacağı belirtilmektedir. Yine İbn Mace, Vesaya 8 (2718)'de ise ölünün arkasından verilen sadakanın sevabının, hem ölüye ve hem de sadakayı veren kimseye yazılacağı belirtilmektedir.

Bir ölünün arkasından sadaka verebilmek için, ölünün bu sadakanın verilmesini vasiyet etmiş olması şart değildir.

16- Yapılan Her Türlü İyiliğe “Sadaka” Adı Verilmesi

925- Huzeyfe (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Yapılan her iyilik, sadakadır.” [47]

Açıklama:

Hadis, yapılan her iyiliğin ve haynn sadaka sevabı gibi sevabı olduğunu ifade etmektedir.

Ma'ruf, münkerin zıddı olup iyilik demektir.

Sadaka:

Allah rızası için verilen her şeydir.

“Sadaka” denilince, akla ilk gelen husus, maddi bağışlar yada yardımlardır. Halbuki Resulullah (s.a.v.), iyilik sayılan her şeyin, sadaka olduğunu belirtmiştir. Yine Resulullah (s.a.v.), bunun yanı sıra teşbih, tekbir, tebessüm gibi hususlarında sadaka olduğunu söylemiştir.

O halde sadakayı, maddi yardımlar ile sınırlandırmayıp tam aksine sadakanın alanını daha da genişleterek tatlı bir söz, başkalarını rahatsız edici davranışlardan kaçınma gibi hususları da dahil etmek gerekmektedir. Böylece herkes, mutlaka bir sadaka da bulunma imkanına kavuşmuş olmaktadır. Buna göre maddi imkansızlık içinde bulunan yada muhtaç olan kimseler bile, iyilik yapmak suretiyle sadaka yapma imkanına kavuşmuş olmaktadırlar. Yalnız yapılan iyiliğin ibadet sayılabilmesi için, onun, iyi niyetle yapılmış olması gerekmektedir.

Nitekim konuyla ilgili olarak Ebu Zerr (r.a)'tan şöyle bir hadis nakledilmiştir:

“Din kardeşinin yüzüne gülümsemen, senin için bir sadakadır. İyiliği emredip kötülükten men etmen, senin için bir sadakadır. Sapıklık yurdunda bir adamı irşat etmen, senin için bir sadakadır. Yoldan taşı, dikeni ve kemiği kaldırıp yolun kenarına atman, senin için bir sadakadır. Su kovandan din kardeşinin kovasına su boşaltman, senin için bir sadakadır.” [48]

926- Ebu Zerr (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Peygamber (s.a.v.)'in sahabilerinden bazı kimseler, Peygamber (s.a.v.)'e:

“Ey Allah'ın resulü! Servet sahibi kimseler sevapları alıp gittiler; bizim kıldığımız gibi namaz kılıyorlar, bizim gibi oruç tutuyorlar ve mallarının fazlalarını sadaka olarak veriyorlar” dediler. Resulullah (s.a.v.):

“Allah size tasadduk edecek bîr şey vermemiş mi? Her teşbih subhanallah sözün)e karşılık bir sadaka, her tekbir “Allahu Ekber” sözüne karşılık bir sadaka, her tahmid “Elhamdülillah” sözüne karşılık bir sadaka, her tahlil Lâ “İlahe illallah” sözüne karşılık bir sadaka, emr-i bi'l-ma'ruf bir sadaka, kötülükten alıkoyma bir sadakadır. Hatta sizden birisinin (hammıyla yaptığı) cinsel ilişki de bile bir sadaka vardır” buyurdu. Sahabiler:

“Ey Allah'ın resulü! Birimiz şehvetini meşru çerçevede tatmin ederse onda da bir sevab var mıdır?” diye sordular. Resulullah (s.a.v.):

“Ne dersiniz? O kimse şehvetini haramla tatmin ederse ona günah olmayacak mı? İşte bunun gibi, helal yolla şehvetini tatmin ettiği zaman da ona sevab vardır” buyurdu. [49]

Açıklama:

Bir önceki hadiste genel anlamda sadaka üzerinde durulurken, burada nelerin sadaka grubuna gireceği belirtilmektedir. Buna göre “Subhanallah”, “Allahu Ekber”, “Elhamdulillah”, “La ilahe illallah” demek, “İyiliği emredip kötülükten men etmek”, hatta “Kişinin hanımıyla cinsel ilişkide bulunması” bile sadaka içerisinde yer almaktadır.

927- Hz. Aişe (r.anhâ)'dan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Doğrusu Adem oğullarından her insan 360 mafsal/eklemle yaratılmıştır. Buna göre kim bu 360 eklem sayısınca Allah'a tekbir getirir, hamd eder, tehlil ile teşbih eyler ve istiğfarda bulunur, insanların yolundan bir taşı yada dikeni veya kemiği kenara atar, bir iyiliği emreder veya bir kötülükten alı oyarsa gerçekten, o gün kendini cehennemden uzaklaştırmış olarak hareket der.” [50]

928- Ebu Musa (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Peygamber (s.a.v.):

“Her müslümana sadaka vermek vaciptir” buyurdu. Bunun üzerine ona:

“Ya sadaka verecek bir şey bulamazsa, o zaman ne dersin?” denildi. Peygamber (s.a.v.):

“İki eliyle çalışır, böylece hem kendisine yarar sağlar ve hem de sadaka verir” buyurdu. Ona:

“Ya buna gücü yetmezse, o zaman ne dersin?” denildi. Peygamber (s.a.v.):

“Sıkıntıda olan ihtiyaç sahibi kimseye yardım eder” buyurdu. Yine ona:

“Ya buna da gücü yetmezse, o zaman ne dersin?” denildi. Peygamber (s.a.v.):

“İyiliği yada hayrı emreder” buyurdu. Soru soranlardan birisi:

“Eğer buna da gücü yetmezse, o zaman ne buyurursun?” diye sordu. Peygamber (s.a.v.):

“Kötülüğü yapmaktan kendini tutar. Çünkü bu da, bir sadakadır” buyurdu. [51]

Burada herhalükarda sadaka vermeye teşvik edilmektedir. Yani durumum kötü diye sadaka vermekten kurtulunamayacağı belirtilmektedir. Hatta maddi durumu kötü olan bir kişinin kötülüğe engel olması bile, vermesi gereken sadaka gibi olduğu vurgulanarak kişi maddi olarak sadaka vermenin yanısıra manevi olarak da sadaka verebileceğine dikkat çekilmektedir.

929- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“İçinde güneş doğan her günde, eklemi için vermesi gereken bir sadaka vardır. Örneğin, iki kişinin arasında adaletle hükmen, bir sadakadır. Hayvanına binmek isteyen bir kimseye yardım ederek hayvanına bindirmen yada eşyasını hayvanına yüklemen, bir sadakadır. Güzel bir söz, sadakadır. Namaza giderken attığın her adım, bir sadakadır. Yoldan eziyet verici şeyleri gidermen, bir sadakadır.” [52]

Açıklama:

Bu hadise göre; kemikler, insanın vücûdunda esâs olan organlardır. Zira insanın hareket ve hareketsiz olma hali ancak onlarla mümkün olur. Dolayısıyla kemikler, Allah Teâlâ'nın insana bahşettiği en büyük nimetlerdendir. Her kemik nimetine karşılık bir sadaka vacip kılmak suretiyle onlann şükrünü istemek, Allah Teâlâ'nın hakkıdır. Lâkin Yüce Allah, lütfu merhamet buyurarak bunu istememiş, insanlar arasında adalete riâyet ve yoldan insanlara eza verecek şeyleri atmak gibi fiilleri sadaka kabul ederek kullarının şükür borcunu hafifletmiştir. Bu doğrultuda namaza giderken. atılan her adım dahî sadaka sayılmıştır. Bundan maksat; her adım karşılığında bir derece yükseltmek ve bir günâh affetmektir. Onun içindir ki, Resulullah (s.a.v.) camiye giderken çok adım atmayı teşvik etmiş, koşarak gitmeyi yasaklamıştır. [53]

17- Malını İnfak Eden Kimse İle Etmeyen Kimsenin Durumu

930- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Kulların sabahladığı her gün mutlaka iki melek yeryüzüne inip birisi:

“Allah’ım! Malını infak eden kimseye, verdiğine bedel olarak mal ver” diye dua eder. Diğeri de:

“Allahım! Malını infak etmeyen kimseye, vermediğine karşılık olarak malını telef et” diye beddua eder.” [54]

Açıklama:

Mal tamamıyla Allah'ındır ve İnsanların bu malda yararlanma hakkına sahip olmaktan öte bir sahiplikleri yoktur. Allah, infakta bulunma işini, insanların arzusuna bırakmıştır. Zaten insanların infak etmemeleri de şaşılacak bir durum değil midir? Çünkü onlar, Allah'ın kendilerine rızık olarak ihsan ettiği ve onlara verdiğinden başkasından infsk etmiyorlar. Nitekim yüce Allah,

“Allah'a ve ahiret gününe iman edip de Allah'ın kendilerine nzık olarak verdiğinden infak etmiş olsalardı, bu kendilerine zarar mı idi?” [55] buyurmaktadır. Allah, insanlara infakta bulunmalarını her emrettiğinde, Allah'ın kendilerine vermiş olduğu ve onları rızıklandırdığı maldan infak edeceklerini de hatırlatmıştır. Bu konudaki ayetlerden bazısı şunlardır:

“Herhangi birinize ölüm gelmeden önce size verdiğimiz rızıktan infak edin.” [56]

“Ey iman edenler! İçinde ne bir alışveri ve ne bir dostluk bulunmayan bir gün gelmezden evvel, sîze verdiğimiz rızıktan infak edin.” [57]

“İman eden kullarıma de ki: Namazı dosdoğru kılsınlar ve kendilerine rızık olarak verdiğimizden gizli ve açık infak etsinler.” [58]

“Onlar öyle müminlerdir ki, gayb'a imân ederler, namazı dosdoğru kılarlar ve kendilerine rızık olarak verdiğimizden infak ederler.” [59]

Mal Allah'ın malı olduğuna ve üzerinde halifeliğe getirmiş olduğu insanların elinde bir emanet ularak bulunduğun göre, Allah'ın mal hakkında kendilerine vermiş olduğu emirleri yerine getirmekten geri kalmak imkânı insanlar için sözkonusu değildir. O halde Allah, insanlara bu maldan bir kimini bazı kimselere vermelerini emr etmiş ise, bunu yerine getirmeye çalışmaları gerekmektedir. Çünkü bu kimselere Allah'ı ait olan maldan başka bir maldan veriyor değillerdir.

“Bir de onlara, Allah'ın size vermiş olduğu kendi malından verin.” [60]

Elinde bir miktar mal bulunan her kişiye düşen görev, bu konuda Allah'a itaat etmektir. Elinde bulunan bu mal, ister az olsun, isterse de çok fark etmez.

“Rızkı kendisine daraltılmış bulunan da Allah'ın ona verdiğinden infak etsin. Allah, hiçbir nefse ona verdiğinden başkasını yüklemez.” [61]

Sakın hiçbir kimse, Allah'a ait olan maldan elinde bulunanı yalnızca kendisinin olmak üzere verdiğini sanmasın ve hiçbir şekilde hak sahiplerine o maldaki haklarını vermek konusunda cimrilik etmesin. Çünkü Allah'ın insanları rızıklandırması ve mülkünden onlara birşeyler vermesi, O'nun emir ve yasaklan çerçevesinde onu yönetmeleri içindir. Allah, birtakım kimselere rızık bakımından diğerlerine oranla bir üstünlük vermiş ise, fazla rızka sahip olan. infak ettiğinde veya başkasına birşeyler verdiğinde sakın kendi rızkından birşeyler verdiğini sanmasın. O, Allah'ın malından infak etmekte olduğunu, kendi yanından hiçbir şey vermediğini iyice bilmelidir. Şu da unutulmamalıdır kî, insan yalnızca bir aracıdır. Allah'ın malından kendisi için birşeyler alıkoyduğu gibi, aynı maldan başkasına da vermiştir o kadar.

Buna göre vakti ve durumu varken elini çabuk tutup kendisinde emaneten duran maldan sadaka vermeyen kimselerin malı telef olmayı hak eder.

Hadis, aile fertlerine, yakınlara ve fakirlere infak gibi hayrlara teşvik etmektedir.

18- Sadakayı Kabul Edecek Kimselere, Kötü Zaman Meydana Gelmeden Önce Onlara Sadaka Vermeye Teşvik

931- Harise b. Vehb (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Resulullah (s.a.v.)'i şöyle buyururken işittim:

“Sadaka verin! Çünkü yakında öyle bir zaman gelecek ki, bir adam sadakasını diyar diyar dolaştıracak da kendisine sadaka vermek istediği kimse:

“Bu sadakayı bana dün getirmiş olsaydın kabul ederdim. Fakat şimdi benim ona ihtiyacım yok” diyecek. Sonuç olarak sadakasını kabul edecek hiç kimse bulamayacak.” [62]

932- Ebu Musa (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“İnsanlara mutlaka öyle bîr zaman gelecek ki, bir kimse altından olan zekatını diyar diyar dolaştıracak, onu alacak hiç kimse bulamayacak. Yine bu zamanda erkeklerin az olmasından ve kadınların çok olmasından dolayı bir erkeğin peşinden ona sığınmak isteyen 40 kadının gittiği görülecek.” [63]

Açıklama:

Buradaki “Kırk” sayısı, çokluktan kinaye olabilir.

Hadiste geleceği haber verilen zaman, kıyamet alametlerinin belirdiği vakittir. Herkes dünyanın sonu geldiğini anlayarak mal biriktirmekten vazgeçecektir.

933- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Kıyamet şu hal meydana gelmedikçe kopmaz: Mal çoğalır, hatta dolup taşar. Öyle ki bir adam, malının zekatını çıkarır, fakat bu zekatı kabul edecek hiç kimse bulamayacak. Hatta Arabistan/Arap toprakları, çayırlıklara ve nehirlere dönüşür." [64]

Açıklama:

Hadis, Arap diyarının çayır ve çimenliklere dönmsenden maksat; bu toprakların, son derece ziraata elverişli hale getirilmesidir.

934- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Yer bütün ciğerpare zenginliklerini, altın ve gümüşten sütunlar halinde kusar. Derken katil gelip:

"Ben bunun yüzünden öldürmüştüm" der. Yol kesici gelip:

"Ben bunlar için (insanlarla olan ilişkimi) kesip kopardım" der. Hırsız

"Elim, bunun için kesildi" der.

"Daha sonra bu zenginlikleri terk edip bunlardan hiçbir şey almazlar." [65]

Açıklama:

Hadis, kıyamet alametlerini bildirmektedir. Bu hal, kıyamete yakın ortaya çıkacağı içindir ki, vaktiyle altın İle gümüş uğrunda can veren katil kimse, yol kesici kimse ile hırsız bunları önünlerinde hazır buldukları halde

bile bunların bir parçasını bile almayacaktır. Çünkü kıyametin kopması yaklaşmıştır

19- Helal Kazançtan Verilen Sadakanın Kabulü Ve Sevabının Artırılması

935. Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Bir kimse, helal kazancından sadaka verirse, Rahman Allah bunu sağiy-fa/cani gönülden kabul eder. Zaten Allah sadece temiz (kazançtan) başkasını kabul etmez. Eğer bu verdiği sadaka bir hurma tanesi kadar olsa bile Rahman, sizin tayı veya deve yavrusunu büyüttüğünüz gibi bunu katma alıp büyük bir dağ olana kadar büyütür."[66]

936- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Ey insanlar! Doğrusu Allah, Tayyib noksanlıklardan paktır. Tayyîb temiz ve helal olandan başka bir şeyî kabul etmez. Allah, peygamberlere emrettiği şeyleri müminlere de emredip:

"Ey peygamberler! Temiz ve helal olan şeylerden yiyin; güzel amel ve hareketlerde bulunun. Çünkü ben sizin yaptıklarınızı bilirim" [67] buyurmaktadır. Başka bir ayette ise

"Ey iman edenler! Size verdiğimiz rızıkların temiz olanlarından yeyin" [68] buyurmaktadır.

Daha sonra Resulullah (s.a.v.):

“Bir kimse Allah'a itaat yolunda uzun sefere çıkar, saçları dağılmış, toza toprağa bulanmış bir halde ellerini semaya kaldırıp:

“Ya Rabbi! Ya Rabbi!” diye dua eder. Halbuki yediği haram, içtiği haram, giydiği haram, kısacası kendisi haramla beslenmiş olursa böylesinin duası nasıl kabul edilir?!” buyurdu. [69]

20- Yarım Bir Hurma Veya Güzel Bir Sözle De Olsa Sadakaya Teşvik Ve Sadakanın Cehennemden Koruyan Bir Perde Olması

937- Adiyy b. Hatim (r.a)'dan rivayet edilmiştir: “Resulullah (s.a.v.)'i şöyle buyururken işittim:

“Sîzden her kim yarım hurmayla bile olsa (sadaka vermek suretiyle) cehennemden korunabilecekse hemen bunu yapsın.” [70]

Açıklama:

İslam dininde imandan sonra ilk akla gelen iki rükünden birincisi, namaz; ikincisi de zekattır. Kur'an, “Namaz kılı” derken, ardından da “Zekatı verin” diye emreder.

Zekatın namazla aynı doğrultuda emredilmesi, İslam dininin, sadece ahiret hayatı ve ibadetle meşgul olan bir din olmayıp bir medeniyet dini olduğunun, dünya hayatını ahiret hayatından, ahiret hayatînin da dünya hayatından ayırmayan, ikisini bir mütalaa eden bir hayat ve devlet dinidir.

Zekat vermek suretiyle, hem maddi ve hem de dünyevi hayatımız düzenlenecektir. Zekatla; zenginin malı günahtan, ruhu cimrilikten temizlediği gibi, fakirin de gönlü zengine ve dünyaya karşı kinden

temizlenmiş olur. Böylece toplumun İki zümresi, sulha kavuşmuş olur. Dolayısıyla da bir rriüslümanın, az da olsa, bir hurmanın yarısı kadar bile sadaka vermesi, kendini cehennem kurtulmasını sağlar.

938- Adiyy b. Hatim (r.a)'dan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Allah, sizin her birinizle arada tercüman olmaksızın kesinlikle konuşacaktır. Bu sırada o kimse sağına bakacak, önceden gönderdiğinden başka bir şey göremeyecek; soluna bakacak, önceden gönderdiğinden başka bir şey göremeyecek. Önüne bakacak, karşısında cehennemden başka bir şey göremeyecek. Dolayısıyla yarım hurmayla bile olsa cehennemden sadaka vermek suretiyle korunun." [71]

939- Adiyy b. Hatim (r.a)'dan rivayet edilmiştir:

"Resulullah (s.a.v.), üç defa cehennemden söz edip ondan Allah'a sığındı ve yüzünü çevirdi. Sonra da:

Yarım hurmayla bile olsa cehennemden sadaka vermek suretiyle korunun. Eğer sadaka verecek yarım hurma bulamazsanız, o zaman güzel bîr söz söylemekle cehennemden korunun" buyurdu. [72]

940- Cerîr (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

"Biz gündüzün ortasında Resulullah (s.a.v.)'in yanında oturuyorduk. Derken yalın ayak, kapları postu rengindeki gömleklerini veya abalarını başlarına geçirmiş, kılıçlarını çekmiş, çoğu hattâ hepsi Mudarr kabilesine mensup çıplak bir takım adamlar Peygamber (s.a.v.)'e geldiler. Resulullah (s.a.v.), onların muhtaç hâlini görünce yüzü değişti. İçeri girip çıktıktan

sonra Bilâl'e emretti. Bilâl, ezanı okuyup kamet gelirdi. Resulullah (s.a.v.) namazı kıldırdı. Sonra hutbe okudu ve:

“Ey insanlar! Sîzi bir tek candan yaratan Rabbmizden korkun” [73] âyetini sonuna yâni;

“Şüphesiz ki Allah sizin üzerinizde tam bir gözeticidir” [74] âyetine kadar okudu. Sonra Haşr süresindeki *“Allah'tan korkun. Her nefis yarın ahiret için ne gönderdiğine bir baksın. Allah'tan korkun”* [75] ayetini okudu.

“Bir adam dinarından, dirheminden, elbisesinden, bir sa buğdayından, bir sa kuru hurmasından sadaka vermelidir. Velev ki yarım hurma olsun” buyurdu.

Derken Ensâr'dan bir kimse hemen hemen elinin taşıyamayacağı kadar, hattâ elinin taşımaktan âciz kaldığı bir kase getirdi. Sonra bir biri ardınca herkes bir şeyler getirdi. Sonuçta, yiyecek ve elbiseden oluşmuş iki yığın gördüm. Resulullah (s.a.v.)'in (mübarek) yüzünü, altınla yaldızlanmış gibi parladığını gördüm. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):

“Her kim İslam'da güzel bir çığır açarsa, o çığırın ecriyle kendisinden sonra o çığırla amel edenlerin ecirlerinden hiç bir şey noksan edilmemek şartıyla sevapları kendine aittir. Ve her kim İslâm'da kötü bir çığır açarsa o çığırın vebaliyle kendisinden sonra onunla amel edenlerin vebalı hiç bir noksanları olmamak üzere ona aittir” buyurdu. [76]

21- Ücretle Yük Taşıyarak Sadaka Vermek Ve Sadaka Veren Kimseyi (Az Verdi Diye) Küçümsemekten Kesinlikle Kaçınmak

941- Ebu Mes'ud (r.a)'tan rivyat edilmiştir:

“Sadaka vermekle emrolunduk. Sadaka verecek bir şey sağlamak için hamallık yapıyorduk. Ebu Akîl, yarım sa sadaka getirdi. Bir başkası da onunkinden daha çok bir şey getirdi. Derken münafıklar:

“Şüphesiz ki Allah, bunun getirdiği sadakadan çok yukarıdadır. Diğeri de, yaptığı hayrı ancak ve ancak gösteriş olsun diye yapmıştır” dediler. Bunun üzerine:

“Mü'minlerden, sadaka verme hususunda gönülden davrananlar ile güçlerinin yetebileceğinden başkasını bulamayanları alaya alanlar var ya! İşte Allah, onları maskaraya alır. Onlar için acı veren bir azab vardır” [77] ayeti indi. [78]

22- Sağmal Hayvanları Bir Müddetliğine Bir Kimseye Kullanmak Üzere Emaneten Verilip Sonra O Hayvanların Tekrar Sahibine İade Edilmesinin Fazileti

942- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.). şöyle buyurmaktadır:

“Dikkat edin ki! Sabahleyin bir kap, akşemleyin bir kap süt veren bir deveyi, sütünden faydalanması için bir aileye emaneten veren bir kimse Çin, bunun sevabı çok büyük olur.” [79]

943- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Peygamber (s.a.v.), bazı hasletleri söyleyip bunları yasakladı, sonra da:

“Kim bir müddet faydalanıp tekrar sahibine iade edilmek üzere sağmal bir hayvanı birilerine emaneten verirse, o hayvanın sabahki sağımından bir sadaka almış ve akşamki sağımından da bir sadaka almış olur”buyurdu.[80]

23- Cömert Kimse İlecimri Kimsenin Misali

944- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“İntak edici kimse ile sadaka verici kimsenin misali, üzerinde memelerinin yanından köprücük kemiklerine kadar vücutlarının kaplayan demirden iki cübbe veya iki zırlı bulunan kimsenin misali gibidir.

İnfak edici kimse diğer ravi: “Sadaka verici” dedi sadaka vermek istediğinde zırhı onun bedeni üzerinde genişler yada uzar.

Cimri olan kimse ise bir şey infak etmek istediğinde zırhı üzerinde büzülür ve her bir halka kendi yerini alır. Öyle ki o kimsenin parmak uçlarını kaplar ve izlerini yok eder.” [81]

Açıklama:

Bu hadislerde cömert ile cimrinin ruh halleri en açık bir temsille tasvir edilmektedir: Cömert, ihtiyaç içinde bulunanlara yardıma koşmakla gönlünde bir rahatlık ve sevinç duyar. Bu iç açıklığının ve hazzın parmaklarına kadar bütün vücûdunu kapladığını nefsinde hisseder. Bir de bu cömertlik, onun ruhî ve hârici bütün ayıblarını tamamıyla örter.

Cimri ise, düşkünlere ve fakirlere karşı kalın yürekli olmakla beraber, gönlünde fıtrî bir merhamet duygusu da vardır. Fakat cimriliği bu asıl

duyguyu galebe etmektedir. O, gönlündeki bu iki zıt eğilimden dolayı dâima bir ızdırâp içindedir. Bu izdırap Allah'ın fıtrat gereğince cahillerde yarattığı bir iç üzüntüsü, bir gönül darlığıdır ki hadiste ifade edildiği gibi bu ruhî hal cimriyi baştan aşağıya kadar cendere içinde gibi sıkıştırır durur. Bir fakire yardım edip de bu gönül azabından kurtulmayı başaramaz. [82]

24- Sadaka, Layık Olmayan Kimselerin Eline Geçse De Sadaka Veren İçin Sevabın Gerçekleşmesi

945- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"İsrail oğullarından bir adam:

"Ben bu gece mutlaka bir sadaka vereceğim" deyip sadakasını çıkarıp bilmeden zinakar bir kadının eline verdi. Bunun üzerine halk:

"Bu gece zinakar bir kadına sadaka verildi" diye laf etmeye başladılar. Sadakayı veren kimse bundan etkilenmeyip:

"Allahım! Zinakar bir kadına sadaka verdiğim için sana hamd olsun. Yine birisine mutlaka sadaka vereceğim" deyip sadakasını çıkarıp bilmeden zengin bir adamın eline verdi. Bunun üzerine halk:

"Bir zengine sadaka verildi" diye laf etmeye başladılar. Sadakayı veren kimse bundan da etkilenmeyip:

"Allahım! Bir zengine sadaka verdiğim için sana hamd olsun. Yine birisine mutlaka sadaka vereceğim" deyip sadakasını çıkarıp bilmeden hırsız bir adamın eline verdi. Bunun üzerine halk:

“Bir hırsıza sadaka verildi” diye laf etmeye başladılar. Sadakayı veren kimse bundan da etkilenmeyip:

“Allahım! Zinakar bir kadına, bir zengine ve bir hırsıza sırf senin rızanı kazanmak için sadaka verdiğim için sana hamd olsun” dedi.

Daha sonra bu kimseye rüyasında gelinip ona:

“Senin sadakan kabul olundu. Zinakar kadına gelince; umulur kî bu sadaka sebebiyle zina etmekten vazgeçip iffetli bir hayata kavuşur. Umulur ki zengin kimse de bundan ibret alıp Allah'ın kendisine verdiği maldan insanlara infak eder. Yine umulur ki hırsız kimse de bu sadaka sebebiyle hırsızlığından vazgeçip temiz bir hayata kavuşur” dîye müjde verildi.” [83]

Açıklama:

Yani sadakalarımı bu kötü kimselere kendi irâdemle değil, senin irâdenle verdim. Senin irâden ise pek güzeldir, irâdenin mekruh bir şeye ilişmesinden dolayı senden başkası hamd olunmaz. İşte ben haddizatında güzelden başka bîr şey olmayan bu irâde tecellilerine de hamd ediyorum demek oluyor.

Hadisten, zekât ve sadakanın ahlâkı güzelleştirmekte etkili olduğu anlaşılıyor. Bazı İnsanlar, ne kadar kötü olurlarsa olsunlar, gördükleri iyiliğin etkisiyle kötü hayatlarından dönebilirler. Zaruretler ve ihtiyaçlar sebebiyle bu kötü yollara düşenler de, zekâtların ve sadakaların uyarıcı rolleri elbette büyüktür.

Bu hadisten, sadakanın gizlice ve ihlâsia verilmesinin faziletli olduğu da anlaşılmaktadır. [84]

25- Güvenilir Vekil, Mal Sahibinin Malından Ve Kadında Kocasının Malından, Bunların Açık Ve Örfi İzinleriyle Zararsız Bir Şekilde Sadaka Verdiklerinde Bunlara Sevab Olması

946- Ebu Musa (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Müslüman, güvenilir, kendisine emredileni eksiksiz bir şekilde yerine getiren, kendisine emredilen kimseye ödenmek istenileni ödeyen vekil kimse, sadaka veren iki kişiden bîridir." [85]

Açıklama:

Bu hadis, başkasının malını koruyup verilmesi gereken yere onu ulaştıran vekilin, mal sahibi gibi ecir alacağını belirtmektedir.

947- Hz. Aişe (r.anhâ)'dan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Kadın, kocasının evinin yiyeceğinden kötülük kast etmeksizin înfak ederse, ona intakın sevabı, kocasına da kazanmasının sevabı verilir. Hizmetçisine de, o kadar sevap verilir. Bunlardan birisi, diğerinin sevabından bir şey eksiltmez." [86]

Açıklama:

Bu hadis; kadının, erkeğin kazancından tasarrufta bulunması, bazı kayıt ve şartlara bağlanmıştır. Hadiste geçen "Kötülük kast etmeksizin" kaydı; intak edilen şeyin, adeten verilen şeylerden olması, örfen belirlenmiş

miktarları geçmemesi, israf sınırlarına varmaması, aile dirliğini bozmaması gibi hususları içermektedir.

Asıl önemli olan; kadın yada hizmetçinin, mal sahibinin infaka rızasının olup olmadığını bilmesidir. Bu bakımdan kadının, kocasına ait maldaki tasarrufunun sahih olması, erkeğin açıkça veya delaleten iznini bilmesine bağlıdır. Koca ile diğer insanlar arasında bu bakımdan bir fark yoktur.

Örneğin, kadın, örfen verilecek miktarda ve verilmesi adet olan bir şeyi vermişse, kocanın delaîeten izni var sayılır. Eğer örf, kesin olarak izne delalet etmiyorsa, kocanın izni şüpheli ise veya verilen malın benzelerine, kocanın cimrilik yaptığı bilinir ve onun bu halinden razı olmayacağı anlaşılırsa, kadının yada başkasının o malı bir başkasına sadaka niyetiyle vermesi caiz olmaz. Açıkça mal sahibinin izninin alınması gerekir.

26- El Altında Çalışan Kimsenin, Efendisinin Malından İnfak Etmesi

948- Abi'l-Lahm'ın azadlısı Umeyr'den rivayet edilmiştir: “Ben, köle idim. Bir gün Resulullah (s.a.v.)'e:

“Efendilerimin mallarından bir şeyi sadaka olarak verebilir miyim?” diye sordum. O da:

“Evet, edebilirsin. Sevabı da aranızda yarı yarıya olur” buyurdu. [87]

949- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Kocası yanında iken onun izni olmaksızın kadın nafile oruç tutmasın. Kocası yanında iken onun izni olmadan onun kazancından kadın ne infak

ederse, sevabının yarısı kocasının olur.” [88]

Açıklama:

Hadisi, “Kadın, kocasının bilgisi dışında kendi nafakasına düşen erkeğin malından aîır ve onu infak ederse” şeklinde anlamak gerekmektedir. Böylece erke, verilen mal kendi kazancından olduğu ve kadın da kendi nafakasından verdiği için ecre nail olur.

Buradaki ecrin yarısı, verilecek sadakadan hasıl olacak sevabın yarısı anlamında değildir. Çünkü 1039 nolu hadiste “Bunlardan birisi, diğerinin sevabından bir şey eksiltmez” hükmü yer almıştı. O halde bu hadisteki “Ecrin yarısı” ifadesini; kadın da, erkek gibi ecri hak kazanır şeklinde yorumlamak gerekmektedir.

Kirmâni'ye göre “Bunlardan birisi, diğerinin sevabından bir şey eksiltmez” hükmü, kadının infakı kocasının emri ve açık izniyle olursa geçerlidir. Bu hadiste olduğu gibi, erkeğin emri bulunmaz, fakat rızasının bulunduğu sanılırsa onlardan her birine hasıl olacak ecrin yarısı vardır. Böyle bir yorum ise, hadisin zahirine göre olmaktadır.

27- Sadaka İle Hayr İşlerini Biraraya Getiren Kimseler

950- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Resulullah (s.a.v.):

“Kim Allah yolunda iki çift/çeşit infakta bulunursa cennet kapılarından ona:

“Ey Allah'ın kulu! Bu bir hayrdir' diye seslenilir. Namaz kılan kimselerden ise namaz kapısından, cihad edenlerden ise cihad kapısından, sadaka verenlerden ise sadaka kapısından ve oruç tutanlardan ise Reyyân kapısından çağrılacaktır” buyurdu. Ebu Bekr:

“Ey Allah'ın resulü! Bir kimsenin bu kapıların hepsinden çağrılmasında bir problem var mı? Acaba bir kimse bu kapıların hepsinden çağrılabilir mi?” diye sordu. Resulullah (s.a.v.):

“Evet, ben senin bu kimselerden olacağım umuyorum” buyurdu. [89]

951- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Resulullah (s.a.v.):

“Bugün içinizden kim oruçlu olarak sabahladı?” diye sordu. Ebu Bekr:

“Ben” diye cevap verdi. Resulullah (s.a.v.):

“Bugün içinizden kim bir cenazenin peşin gitti?” diye sordu. Ebu Bekr:

“Ben” diye cevap verdi. Resulullah (s.a.v.):

“Bugün içinizden kim bir düşkünü doyurdu?” diye sordu. Ebu Bekr:

“Ben” diye cevap verdi. Resulullah (s.a.v.):

“Bugün içinizden kim bir hasta ziyareti yaptı?” diye sordu. Ebu Bekr:

“Ben” diye cevap verdi. Resulullah (s.a.v.):

“Bu hasletler kendisinde toplanan bir kimse, elbette cennete girer” buyurdu. [90]

28- İnfak Etmeye Teşvik Ve Cimriliğin Kötülenmesi

952- Esma bint. Ebi Bekr (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir: “Resulullah (s.a.v.), bana:

“İnfak et yada dök veya ver! Verdiğinin sayısını sayma, Allah'da sana karşı nimetlerini sayar” buyurdu. [91]

953- Esma bint. Ebi Bekr (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir: “Esma, Peygamber (s.a.v.)'e gelip ona:

“Ey Allah'ın peygamberi! Eşim Zübeyr'in bana getirdiği şeylerden başka hiçbir şeyim yok. Onun bana getirdiklerinden bir parça infak etsem bana bir günah var mıdır?” dedi. Peygamber (s.a.v.):

“Gücünün yettiği kadar infakta bulun. Malının fazlasını saklama ki, Allah'da sana karşı nimetlerini saklar” buyurdu. [92]

29- Az Bir Şey De Olsa Sadaka Vermeye Teşvik Ve Az Şeyi Küçük Görerek Vermekten Çekinmemek Gerektiği Meselesi

954- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Ey müslüman kadınlar! Bir koyun parçası bile olsa komşu bir kadın, komşusunun verdiği sadakayı sakın küçük görmesin!” [93]

30- Sadakayı Gizli Vermenin Fazileti

955- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Yedi sınıf insan vardır ki, Allah onları kendi arşının gölgesinden başka hiçbir gölge bulunmayan kıyamet gününde arşının gölgesinde gölgelendirecektir. Bunlar:

"Adaletli devlet başkanı.

"Allah'a ibadet ederek temiz bir hayat içerisinde serpilip büyüyen genç.

"Gönlü, mescitlere bağlı olan kimse.

"Allah için birbirlerini seven ve bu sevgiyle birleşip bu sevgiyle ayrılan iki kimse.

"Güzel ve mevki sahibi bir kadın, kendisini kötü bir eyleme davet ettiği halde:

"Ben Allah'tan korkarım" diyen kimse,

"Sol elinin verdiğini sağ eli duymayacak derecede gizli sadaka veren kimse,

"Tenha bir yerde Allah'ı lisanen yada kalben zikrederek gözlerinden yaşlar akan kimse." [94]

Açıklama:

Bu nebevi hadiste; dünyada iyi davranışlarını öne geçirmeleri ve güzel hasletlerle nitelenmeleri sebebiyle Ahiret'te İlahi lütfa ve ebedi mutluluğu elde eden kimseler, güzel ve övücü bir şekilde tanıtılmaktadır.

Görüldüğü üzere, Resulullah (s.a.v.), burada, bize, Allah ve Resulü' nün sevdiği bu hasletlerden biriyle vasıflanan herkesi Kıyamet gününde

Allah'ın arşının gölgesi altında İlahi lütuflarla gölgelendirileceğim haber vermektedir.

Nitekim Resulullah (s.a.v.)'de, bunu; müminlerin bizzat kendilerini teşvik etmek için ve içlerinde bulunan şerefli ruhu, samimiyeti ve iyi davranış işleme ile ilgili duyguları harekete geçirmek için n güzel bir tarzda ve güzel bir üslupla açıklamıştır.

Bu da, onları, sağlam bir yön ile metoda yürütüp götürmek ve Allah'ın iyi kullarından olan kimselere uymalarını sağlamak içindir.

Dikkat edilirse, Resulullah (s.a.v.), bu hadiste, ilk önce; idareci kimsenin, insanlarda ada]eti sağlamaya yönelmesin ve Müslümanların işlerinden bir işi üstlenen veya lümanlann idaresini ele alan herkesin idaresi altındaki insanlara zulmetmekten kaçınma işaret etmektedir. İster bu, halifelik gibi genel yönetim olsun veya ister valilik ve kadılık bize yönetim olsun. Çünkü insanlar arasında adaleti uygulamak, Allah'ın farz kıldığı bir hükümdür. Zira Allah, kaynağı ne olursa olsun insanlara zulmedilmesinden hoşlanmaz ve hoş görmez.

Nitekim Yüce Allah, insanlar arasında adaletle hükrnedilmesi ve zulmedilmemesi ile ilgili olarak şöyle buyurmaktadır:

“Ey Davud! Biz, seni, yeryüzünde halife yaptık. O halde insanlar arasında 'hak ve adaletle' hükmet. Heva ve hevese uyma. Yoksa bu, seni, Allah'ın yolundan saptırır.” [95]

Resulullah (s.a.v.), bu hadiste, ikinci olarak ta; gençlerin, hayata başladıkları andan ve tırnaklarının çıkmaya başlamasından itibaren Allah'ın emirlerini ve yasaklarını yerine getirmedeki itaate Allah'ın ve kula kulluktan kurtulup tek olan Allah'a ibadet etmeye yönelmelerine işaret etmektedir.

Bu da, o gençlerin, içerisinde yaşadıklan topluma yön verecek geleceğin insanları olmalarından ve İslam Dini'nin istediği örnek bir nesil toplumu gerçekleştirebilirlerinden ötürüdür. Nitekim Yüce Allah, örnek bir gençlik grubunu oluşturmuş “Ashabı Kehf”i yani bir mağarada uyuya kalan gençleri, Kur'an-ı Kerim'de şöyle övmektedir:

“Hakikaten mağarada kalan o gençler, Rab'lerine inanmış gençlerdi. Biz de, onların hidayetini artırdık.” [96]

Görüldüğü üzere, gençler, ümidin ve arzunun var olduğu yerdir. Çünkü onlar, geleceğin İslam Toplumu'nu oluşturacak kimselerdir.

Üçüncü haslette ise; imanı sayesinde kalbini düzgün bir hale getiren ve vücudunun organları ile kalbi, dinin temeli olan namaza devam etme yolunda Allah'ı zikretmeye bağlı olan bu iyi kimsenin erdemliliğini yüceltme vardır. Bunun sebebi de; Mescitte devamlı olarak namazı kılmak suretiyle bir araya gelme sevgisi ile bundan kaynaklanan dostluğu kalplere yerleştirmek ve toplumsal yolda varlığını devam ettiren ümmetin saflarını Allah'ın Mescitlerinde birleştirmek içindir. Nitekim Yüce Allah, toplum içerisinde varlığını devam ettiren bu grubu şöyle övmektedir:

“Allah'ın yüksek tutulmasına ve içlerinde adının anılmasına izin verdiği evler mescitler de, insanlar, sabah-akşam Allah'ı teşbih ederler.” [97]

Dördüncü haslette de; Resulullah (s.a.v.), dünyevi bir maksat veya maddi bir kazanç yada kötü bir menfaat için değil de, Allah rızası doğrultusunda bir kimseyi, sırf Allah için sevmeye işaret etmektedir.

Çünkü din; Allah için sevmeyi, Allah'ın rızası için bir araya gelmeyi ve Resulullah (s.a.v.)'in getirdiği Hak Davete sarılmayı gerektirmektedir.

Bunun sebebi de, Allah için olan sevginin; temiz, berrak, saf ve kutsal olmasıdır!.

Beşinci haslette de; insanlığın, temizlik ve berraklık adına düşündüğünü açıklama var. Bu da; sahibini, çirkin hallere düşmekten koruyan vicdan temizliği ile imanın berraklığıdır. Bu çirkin hal ise; mevki ve soy sahibi güzel bir kadına gönül verme işi olan fitneyle sapitmadır. Çünkü böylesi bir kadın, erkeği, zina etmek için kendisine çağırmakta ve bu arzusu nedeniyle çirkin işini bu erkeğe yaptırmak istemektedir. Fakat bu kimse, Allah'tan korkarak böyle bir şeyi yapmaktan kaçınmaktadır.

Altıncı haslette de; burada, Resulullah (s.a.v.)'in en güzel bir şekilde tasvir ettiği açıklamanın şahaneliğini görmekteyiz. Çünkü bu ikram sahibi kimsenin özelliği, Allah'ın rızası için insanların gözlerinin göremeyeceği bir biçimde gizli olarak sadakasını veren kimseyi andırmaktadır. Zira Resulullah (s.a.v.)'in tasvir ettiği bu kimse, vereceği sadakasını, rahatlıkla ulaşabileceği en yakınındaki sol elinden bile gizlemektedir.

İşte Resulullah (s.a.v.), bu durumu, bize, sağ elin Allah yolunda infak ettiği sadakayı, sol elin hissetmeyeceği şeklinde tasvir etmektedir.

Sonuncu olarak ise; Resulullah (s.a.v.), bu hadisi şerifi, tenha bir yerde Allah korkusundan dolayı ağlayan kimsenin faziletiyle bitirmektedir.

Görüldüğü üzere, Resulullah (s.a.v.)'in, insanlara, en güzel yolu göstermesi ve onlara bilge oluşu, sırf Allah nzasını kazanmak içindir. Çünkü en güzel yol gösterme, nebevi kılavuzluk ve Muhammed’i bilgeliktir. [98]

31- Sadakanın En Faziletlisinin, Sıhhatli Kimsenin İle Mala Çok Düşkün Olan Kimsenin Sadakası Olduğu Meselesi

956- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Bir adam, Resulullah (s.a.v.)'e gelip ona:

“Ey Allah'ın resulü! Sevab itibariyle hangi sadaka Allah katında daha büyüktür?” diye sordu. Resulullah (s.a.v.):

“Sevabı büyük olan sadaka; sıhhatli, son derece mala düşkün olduğun, fakirlikten korktuğun ve zenginliği umduğun halde verdiğin sadakadır. Bu sadaka verme işini, can gırtlağa dayanıp da filana şu kadar, filana şu kadar verilsin deyinceye kadar geri bırakma. Dikkat et ki, o mal, zaten filanın olmuştur” buyurdu. [99]

Açıklama:

İnsan sıhhati, gücü ve kuvveti yerinde olup hayat ve ümit dolu olduğu yıllarda mala ve mülke karşı daha düşkün olduğundan hayatının bu döneminde Allah rızası için malının bir kısmını tasadduk etmesi, o kimsenin ihlasma, sadakatına ve dolayısıyla sevabının da o nispette büyüklüğüne delâlet eder.

İnsan hayattan ümidini kestiği ya da ölüm döşeğine düştüğü zaman, dünya malına karşı hırsı ve dolayısıyla cimriliği kalmadığı için hayatının bu döneminde vereceği sadakaların sevabı da az olabilir.

İşte bu hadiste, bu gerçeklere işaret edilerek insanın vereceği sadakayı ölüm döşeğine düşünceye kadar bekletmenin doğru olmayacağı ifade edilmektedir. Çünkü ölüm döşeğine düşen bir kimsenin malına mirasçıların hakkı tealluk etmiş olduğundan malının tümü üzerinde yetkisi kalmamış, sadece üçtebiri üzerinde tasarruf etme hakkı kalmıştır. Geriye kalan üçteikisi ise varislerin olmuştur.

İşte metinde geçen “Mal, zaten filanın olmuştur” cümlesiyle bu gerçek ifade edilmek istenmiştir. Bu cümleden önce geçen “Filana şu kadar, filana şu kadar” lafızları ise kendilerine vasiyyet yapılacak kimseler ile vasiyyet edilecek maldan kinayedir.

Sonuç olarak, sadakanın en faziletlisi, insanın vücudu sıhhate ve mala ihtiyacı varken verdiği sadakadır. Ölüm döşeğine düşen kimsenin vasiyette bulunmaktan başka yapabileceği bir hayır yoktur. Bilindiği gibi o da sınırlıdır. Hele insanın yapacağı hayrı son nefesine kadar bekletmesi ise son derece büyük bir gaflettir. Çünkü insanın son nefesinde yapacağı tasarrufların hiçbiri geçerli değildir.

32- Veren Elin, Alan Elden Daha Hayrlı Olması

957- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.) minberde sadaka vermeyi ve dilenmekten uzak durmayı anlatırken:

“Yukarıdaki el, aşağıdaki elden daha hayrhdır. Yukarıdaki el, infakta bulunan eldir ve aşağıdaki el ise dilenen eldir” buyurdu. [100]

958- Hakim b. Hizam (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Yukarıdaki/veren el, aşağıdaki/alan elden daha hayırlıdır. Sadaka verme işine, önce bakımını üstlendiğin kimselerden başla.” [101]

959- Hakîm b. Hizam (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Peygamber (s.a.v.)'den bir şey istedim. O da istediğim şeyi bana verdi. Sonra tekrar ondan bir şey istedim. O da istediğim şeyi bana verdi. Sonra tekrar bir daha ondan bir şey istedim. O da istediğim şeyi bana verdi. Daha sonra:

“Gerçekten şu mal, yeşil ve tatlıdır. Dolayısıyla onu kim gönül hoşluğuyla alırsa o mal hususunda o kimseye bereket verilir. Kim de ona göz dikerek alırsa o mal hususunda o kimseye bereket verilmez. Bu kimse, yiyip de doymayan kimse gibi olur. Veren el, alan elden daha hayrhdır” buyurdu. [102]

960- Ebu Ümâme (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Ey Adem oğlu! Senin fazla malını sadaka olarak vermen, kendin için hayr, vermemen ise serdir. Fakat kendine yetecek kadar elinde mal bulundurduğundan dolayı sorumlu tutulmazsın. Sadaka verme işine, önce bakımını üstlendiğin kimselerden başla. Veren el, alan elden daha hayrlıdır.” [103]

Açıklama:

Burada insanın zaruri ihtiyaçlanndan fazla olan malını hayr yollarına harcamasının sevap yönünden daha hayrlı olduğu, vermeyip biriktirmenin insanın kendisine hiçbir hayr ve sevab sağlamayacağı ifade edilmektedir.

33- Dilenmenin Yasak Olması

961- Muâviye b. Ebi Süfyân (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Mal hususunda benden bir şey istemekte ısrar etmeyin. Vallahi, içinizden birisi benden bir şey ister de razı olmadığım halde benden bir şey kopartırsa verdiğim malın asla bereketini görmez." [104]

962- Muâviye b. Ebi Süfyân (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

"Muâviye, hutbe okurken şöyle dedi: Ben, Resulullah (s.a.v.)'i:

"Allah kime bir iyilik dilerse onu dinde derin kavrayışlı/fakih kılar. Ben dağıtıcıyım. Allah ise verendir" buyururken işittim. [105]

34- Geçinecek Bir Şey Bulamayan Ve Halını Anlayıp Ta Kendisine Sadaka Veren Bulunmayan Fakir Kimse

963- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edilmiştir: "Resulullah (s.a.v.):

"Miskin/fakir; insanları dolaşıp ta insanların bir-iki lokma ve bir-iki hurma verdiği kimse değildir" buyurdu. Sahabiler:

"Ey Allah'ın resulü! O halde miskin kimdir?" diye sordular. Resulullah (s.a.v.):

“Miskin; kendini gücendirecek bir şey bulamayan, halini anlayıp ta kendisine sadaka veren bulunmayan ve insanlardan bir şey istemeyen kimsedir” buyurdu. [106]

Açıklama:

Sadakaya muhtaç olan gerçek fakir, kapı kapı dolaşıp dilenen kimse değil yiyecek bulamayan, halini hiçbir kimseye arzetmediği için kimseden en ufak bir yardım görmeyen yoksul kimsedir. Burada kapılarda dolaşan dilencilerin fakir sayılmayacağı değil, onların tam manasıyla fakir sayılmadı klan ifade edilmektedir.

Dolayısıyla sadaka vermek için ehlini araştırmak ve öncelikli olarak onu dilenmeyen fakirlere vermek gerekir.

35- İnsanlar İçin Dilenmenin Çirkinliği

964- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Sizden bir kısmı, dilenmekten asla vazgeçmez. Nihayet kıyamet günü yüzünde bir parça et olmaksızın Allah'a kavuşur.” [107]

965- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Kim malını çoğaltmak için insanlardan mallarını isterse, o ancak ve ancak ateş parçası ister. Artık bunun İster azını ve ister çoğunu dilesin fark

etmez.” [108]

Açıklama:

Bu hadis, şer'an zengin sayılan kimseler hakkındadır. Şer'an zengin kimse ise Hanefi-lere göre; borcundan ve asıl ihtiyaçlarından fazla olarak zekata tabi malların herhangi birisinden nisap miktarına veya onun değerinde başka bir mala sahip olan kimsedir.

966- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Resulullah (s.a.v.)'i şöyle buyururken işittim:

“Sizden birisinin gidip sırtıyla odun taşıması, bununla sadaka vermesi ve insanlara muhtaç olmaması, birisinden dilenmesinden çok daha iyidir. İstediği kimse, ya verir ya vermez. Veren el, alan elden daha üstündür. Sadaka verme işine, önce bakımını üstlendiğin kimselerden başla.” [109]

Açıklama:

Hadis, çalışıp kazanmaya gücü yeten bir kimsenin mutlaka helâlinden kazanarak yemesi gerektiğini bildirmektedir.

Görülüyor ki, sırtla odun taşıyarak yahut hammallık ederek geçim sağlamak, ne ayıptır ve ne de günah!.. Ayıp hattâ haram olan meslek, el ayak tutarken dilencilik etmektir. Dilencilik bir kazanç sağlasa da sağlamasa da çirkin bir iştir. Resulullah (s.a.v.);

“İstediği kimse, ya verir ya vermez” buyurmakla buna işaret etmiştir. Zira dilecinin istediği verilirse kendisi minnet ve dilenme zilleti altında kaldığı gibi, verilmediği takdirde ise hüsran zilletiyle karşılaşabilir. Kından

dolayıdır ki, sahabilerden birinin kamçısı yere düşse onu hiç kimseden istemezlermiş.

967- Avf b. Mâlik el-Eşcâî (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Biz, dokuz yada sekiz veya yedi kişi Resulullah (ş.a.v)'in yanında idik. Resulullah (s.a.v.), bize:

“Allah'ın resulüne biat etmez misiniz?” buyurdu. Biz:

“Ey Allah'ın resulü! Bizler, sana, çoktan biat ettik” dediler. Sonra yine:

“Allah'ın resulüne biat etmez misiniz?” buyurdu. Bunun üzerine biz ellerimizi açarak:

“Ey Allah'ın resulü! Biz sana biat ettik. Bir daha niye biat edeceğiz?” diye sorduk. Resulullah (s.a.v.):

“Allah'a kulluk edeceğinize, O'na hiçbir şeyi ortak koşmayacağınıza, beş vakit namazı kılacağınıza, itaat edeceğinize ve -işitmediğimiz bir kelime söyledikten sonra başkalarından bir şev istemeyeceğinize dair biat edeceksiniz” buyurdu.

Daha sonra bu arkadaşlardan bazılarını gördüm. Bunlardan birisinin kamçısı yere düşerdi, onu kendisine uzatıverecek olan bir kimseden bunu istemezdi. [110]

Biat:

Müslümanların, İslam devlet başkanına, emirlerine itaat etmek üzere söz verdikleri sözdür.

36- Dilenmeleri Helal Olan Kimseler

968- Kabîsa b. Muhârik el-Hilâlî (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

Bir defasında bir kefillikten dolayı ağır bir borç altına girmiştim. Bu hususta bir şeyler istemek üzere Resulullah (s.a.v.)'e geldim. Bana:

“Biraz otur. Bize zekat malı malı getiren olur, sana ondan vermelerini emrederiz” buyurdu. Daha sonra Resulullah (s.a.v.):

“Ey Kabîsa! İstemek sadece şu üç sınıf insanlardan herhangi biri için helaldir:

1- *Bir kefillikten dolayı ağır borç altına giren kimseye, o malı elde edinceye kadar dilenmek helaldir. Sonra bundan vazgeçer.*

2- *Bütün malını helak eden, bir felaketle karşı karşıya kalan kimsenin geçim ihtiyacını sağlayıncaya kadar yada ihtiyacını giderinceye kadar dilenmesi helaldir.*

3- *Yoksulluğa maruz kalan, o derece ki kavminden aklı başında üç kimsenin geçim ihtiyacını sağlayıncaya kadar yada İhtiyacını giderinceye kadar dilenmesi helaldir.*

“Ey Kabîsa! Dilenmenin bundan ötesi haramdır. Dilenen kimse, dilendiği şeyi haram olarak yer.” [111]

Açıklama:

Fakirlere, acizlere yardım etmeyi şiddetle emreden İslam dini, zarureti olmaksızın istemedi de aynı şiddetle yasaklamaktadır. İhtiyaç ve zaruret sınırlarını da son derece daraltmıştır. Bir günlük yiyeceği ve giyeceği olmak

ve bunu kazanmaya kudret ve yeteneğe sahip, olmak, insanlardan bir şey istemeyi engelleyen bir sınır ve ölçü kabul edilmiştir.

37- İstemeden Ve Göz Dikmeden Kendisine Bir Şey Verilen Kimsenin Onu Almasının Mubah Olması

969- Hz. Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.) bana bağışta bulunurdu. Ben de, ona:

“Onu, benden daha fakir olana ver” derdim. Hatta bir defasında bana bir mal vermişti. Ben de ona:

“Onu, benden daha fakir olana ver” dedim. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):

“Bunu al. İstemediğin ve göz dikmediğin halde sana bu maldan bîr şey gelirse onu al, fakat böyle olmayana gönül bağlama” buyurdu. [112]

38- Dünyaya Karşı Hırslı Olmanın Mekruh Olması

970- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“İhtiyar kimsenin kalbi, iki şeyi sevme hususunda gençtir:

1- *Çok yaşama sevgisi.*

2- *Mal sevgisi.”* [113]

971- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Adem oğlu, yaşlanır. Fakat onun iki şeyi genç kalır:

1- *Mala karşı hırslı olması.*

2- *Yaşamaya karşı hırslı olması.”* [114]

Açıklama:

Yaşlılık döneminde gerek mal sevgisi ve gerekse yaşama sevgisinin güçlenmesi geneldir, insanların çoğunda görülür. Çünkü dindar kimse âhirete daha çok ibâdetle gidebilmek için çok yaşamak ister. Pek dindar olmayan kimseler de dünya hayatının zevkine alıştıkları için uzun süre yaşamak isterler, Mal sevgisine gelince dindar kimseler, yaşlandıktan sonra bakıma ve hizmete daha çok ihtiyaç olduğunu düşünerek bu İhtiyaçlarının giderilmesi bakımından onlarda mal sevgisi kendini gösterir. Dinî duygulan zayıf olan ve nefsi arzulara dalanlarda zevk ve sefa sürdürmek için mal düşkünlüğü güçlenir.

Dolayısıyla iki hadiste, yaşama sevgisi ile mal sevgisinin zikredilmesi; insanın en çok nefsini ön plana çıkarıp onu sevmesiyle olur. Bundan dolayı da uzun ömürlü olmak ister.

39- Adem Oğlunun İki Vadi Dolusu Malı Olsa, Bir Üçüncüsünü İstemesi

972- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Adem oğlunun iki vadi dolu malı olsa bir üçüncü vadi dolusu daha isterdi. Adem oğlunun karnını topraktan başka bir şey doldurmaz. Fakat Allah, tevbe eden kimsenin tevbesini kabul eder.” [115]

973- Abdullah İbn Abbâs (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Resulullah (s.a.v.)'i:

“Adem oğlunun bir vadi dolusu malı olsa, bir kat daha olmasını İster. Adem oğlunun nefsini, ancak toprak doldurur. Allah, hırs ve ihtiras gibi kötü hasletlerden dolayı tevbe eden kimsenin tevbesini kabul eder” buyururken işittim. [116]

Açıklama:

Hadis, çoğunlukla İnsanların dünyaya karşı tamahkar olduklarını bildirmektedir.

Resulullah (s.a.v.)'in *“Allah, tevbe eden kimsenin tevbesini kabul eder”* buyurması da bunu göstermektedir. Çünkü bu cümlenin anlamı; “Allah, hırs, ihtiras ve benzeri kötü hasletlerden dolayı tevbe eden kimsenin tevbesini kabul eder” demektir.

40- Zenginliğin, Mal Çokluğundan İbaret Olmaması

974- Ebu Hureyrc (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Zenginlik mal çokluğundan ibaret değildir. Fakat (asıl) zenginlik, gönül zenginliğidir." [117]

Açıklama:

Zenginlik denilince, genellikle akla mal mülk, servet ü saman sahibi olmak gelir. Gerçekten zenginlik bundan mı ibarettir? Bir başka ifâde ile zenginlik, kasa-kese ile başlayıp orada biten, sadece maddeye yönelik bir mesele midir?

Hadisimizde işte bu suallere gayet açık şekilde cevap verildiğini görmekteyiz: Allah katında makbul ve âhirette faydası görülebilecek olan övgüye lâyık zenginlik, mal çokluğundan ibaret olan zenginlik değildir. Ası! zenginlik, -mal çokluğu veya yokluğuna bakılmaksızın- gönül tokluğu, kalb zenginliğidir. Böylesine bir duygu zenginliği olmadan servet ü saman sahibi olmak pek fazla bir şey ifâde etmez.

insanlar bu konuda çeşitli konumdadırlar. Kiminin hem malı çoktur, hem gönlü toktur. Kiminin malı çoktur fakat gözü açtır, sınırsız bir mal hırsı içindedir. Nereden ve nasıl olursa olsun kazanmak ve mal sahibi olmaktan başka bir düşüncesi yoktur. Böylesi kimseler mal zengini olsalar da gönül fakiridirler. Kimilerinin de malı yoktur ama, gönlü toktur. Kimsenin malında mülkünde gözü yoktur. Eline geçenle geçinir. Daha fazla kazanmaya çalışır ama, asla rızâsızlık, şükürsüzlük etmez, başkalarının kazancına göz dikmez, hased çekmez.

Bütün bunları dikkate alan hadisimiz, gerçek zenginliğin, mal zenginliğinden çok, duygu zenginliği olduğunu ortaya koymuş, gözü ve gönlü aç olanın fakirliğinin, aslında, mal çokluğu ils telâfi edilemez bir açlık olduğuna işaret etmiştir.

Hemen kaydedelim ki hadisimiz, mal zengini olmayı reddetmemekte, mal çokluğunun gerçek zenginlik sayılmasına karşı çıkmaktadır. Bir başka ifâde ile, “Ne kadar malınız olursa olsun siz, gönlü tok, kalbi zengin olmaya bakın” mesajını vermektedir. Çünkü hakiki zenginlik, Mevlâ'nın verdiklerine kanaat etmek, dünyalara sahip olma hırsına kapılmamaktır.

Gönül zenginliği, Allah'ın verdiği rızka razı olma temeline dayanır. Bu, en büyük zenginlik ve izzettir. Çünkü bunun sonucu Allah'ın taksimine ve emirlerine teslimiyettir. Allah'ın takdirinin kendisi için daha hayırlı olduğunu kabullenmektir. Bu sebeple gönül tokluğu insam, Allah'tan başka her şeyden (mâsivâ) müstağni kılar. İşte bu da asıi zenginlik demektir. Tam hürriyet ve en büyük şereftir.

Allah'ın verdiğine razı olmamak, insanı, neye sahip olursa olsun, hırsa, sınırsızlığa ve sonu gelmez bir tatminsizliğe sürükler. Kişi için varlık içinde yokluk böylece başlar. [118]

41- Bol Bol Verilen Dünya Nimetlerinden Korkma

975- Ebu Saîd el-Hudrî (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Resulullah (s.a.v.) kalkıp insanlara hutbe okuyup:

“Hayır, vallahi, ey topluluk! Ben sizin için ancak Allah'ın size vereceği dünya süslerinden korkuyorum” buyurdu. Bunun üzerine bir adam:

“Ey Allah'ın resulü! Hiç hayr olan bir şey, şerri getirir mi?” diye sordu. Resulullah (s.a.v.) bir müddet sustu. Sonra o adama:

“Nasıl dedin?” buyurdu. Adam:

“Ey Allah'ın resulü! Hiç hayr, şerri getirir mi?” dedim. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):

“Doğrusu hayr olan bir şey, ancak hayrı getirir. Fakat mal, hayır mı demek midir? Şu muhakkak ki, derenin yetiştirdiği otlardan öylesi vardır ki, hayvanı, ya şişkinlikten öldürür yada öldürecek hale getirir. Sadece yeşillik yiyen hayvanlar hariç. Bunlar karın dolusu yerler, böğürleri dolduğunda güneşe karşı durup rahat bir şekilde dışkısını yapar yada bevleder, sonra da geviş getirir sonra tekrar bir daha dönüp ot yerler.

O halde kim hakkıyla bir mal alırsa o malda kendisine bereket verilir. Kim de hakkı olmadığı halde bir mal alırsa onun misali, yiyip yiyip doymayan obur gibidir” buyurdu.[119]

Açıklama:

Resulullah (s.a.v.) burada bakımdan hayır olan bir şeyin dâima hayır getirdiğini, fakat dünya malının her bakımdan hayır sayılamayacağını belirtmiştir. Evet, dünya malı ve rızık ne kadar bol olsa bile meşru yolla kazanıldığı, zekât gibi haklarına rivâyet edildiği ve cimrilik ile israftan kaçınıldığı zaman hayırlıdır. Fakat anılan cimrilik ve israf gibi nedenlerle mal hayırlı olmaktan çıkıp şerre dönüşebilir. Yine mal gayri meşru yolla kazanıldığı veya böyle yollara harcandığı zaman nimet ve hayır olmaktan çıkıp şer olur.

Hadiste iki örnek var: Birincisi, dünya malını toplamakta aşırı giden, ifrata kaçan, helâl-haram demeden servet biriktiren ve iyi yolda harcamayan kimse içindir. Böyle bir kimse yağmur veya ırmak suyunun bitirdiği otları tıka-basa yiyen, hazmı için; geviş getirmek, güneşlenmek gezip-tozmak gibi çârelere başvurmayan ve kamın şişmesi ile derhal ölen veya ölüme yaklaşan hayvan gibidir. Mal o kimseyi helak eder. İkincisi ise dünya malını belli ölçüler içinde ve meşru yolla kazanan ve kazancından yararlanmasını bilen, bir kısmını İyi yollarda, hayır işlerinde harcayan kimse içindir. Böyle bir kimse için iyi bir besin maddesi olan çayırla karnını doyuran, bunu hazmetmek üzere güneşleyip geviş getiren ve nihayet kolayca tersleyip bevleden, sonra aynı şekilde otlanan hayvan misâli verilmiştir.

42- Bir Şey İstememenin Ve Sabrın Fazileti

976- Ebu Saîd el-Hudrî (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Ensar'dan bazı kimseler, Resulullah (s.a.v.)'den zekat malından bir şeyler istediler. O da, onlara istediklerini verdi. Sonra yine bir şeyler istediler, o da onlara istedikleri şeyleri yine verdi. Sonunda yanındakiler bitip tükendi. Bunun üzerine onlara:

“*Yanımda bir mal bulunursa elbette onu sizden saklamam. Kim bir kimseden bir şey istemeyerek iffetli kalmayı isterse Allah onu İffetli yapar. Kim zenginlik isterse Allah onu zengin yapar. Kim sabretmeye çalışırsa Allah'da onu sabrettirir, hiç kimseye sabırdan daha güzel ve daha hayrh bir bağış verilmemiştir*” buyurdu. [120]

Açıklama:

Hadis, zaruret halinde insanlardan bir şey istemenin caiz olmasıyla birlikte istemeyip Allah'ın bir taraftan bir geçim kapısı açmasına kadar sabretmenin daha faziletli olduğunu ifade etmektedir.

Hz. Peygamber (s.a.v.)'in, yanında bir şey kalmayıncaya kadar fakirlere ihsanda bulunması; insanlığa en yüksek bir cömertlik ve fazilet örneğidir.

43- İhtiyaca Yeten Rızık Ve Kanaat

977- Abdullah İbn Amr İbnu'1-Âs (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Müslüman olup da kendisine yetecek kadar rızık verilen ve Allah'ın kendisine verdiğiyle kanaat getirdiği kimse doğrusu kurtuluşa ermiştir.” [121]

Açıklama:

Burada inanç, ekonomi ve ahlâk'ın birbiriyle yakından ilgili ve yekdiğerini etkileyen unsurlar olduğu görülmektedir.

Gönül tokluğu, duygu ve uygulama olarak kendi kendine yetmek, kimsenin hakkına tecâvüz etmemek, inanç ve hukuk çizgisi dışına çıkmamak, maddi beklentilerin esiri olmamak demektir. Yani bir anlamda gönül tokluğu, sömürgeciliğe asla geçit vermemektir.

Diğer taraftan gönül tokluğu insanı, vakitlerini olgunluklar kemâlât ve güzellikler peşinde harcamaya sevkeder. Devamlı olan bu üstünlükler, yok olmaya mahkum maddî zenginliklerden elbette insan İçin daha faydalı ve gereklidir.

İlim ve nefsin kemâli yönünde gösterilen gayretler, gerçek zenginliğe kavuşma çabasıdır. Çünkü mal, kısa sürede zeval bulur, yok olur ama ilim bitmek-tükenmek bilmeyen bir hazinedir.

Dünyanın ekonomik değerlerini paylaşma savaşının akıl almaz boyutlara ulaştığı günümüzde, sabah-akşam ekonomi düşünmekten yorgun düşmüş ülks ve dünya insanına, biraz olsun insan onuruna yaraşır biçimde gözü gönlü tok davranmanın asıl zenginlik, üstün fazilet ve gerçek mutluluk olduğunu bir şekilde anlatmak gerek. Kurum ve kuruluşlardaki milli felâket haline gelmiş maddî yolsuzlukların, çıkar kavgalarının en insancı! çâresi de insanımızı gönül tokluğu demlen duygu zenginliğine sahip kılmaktır.

Sefil çıkarcılığın asla kimseye mutluluk getirmediği görüle görüle hâlâ bir marifetmiş gibi teşvik edilmesi, toplumların kendi elleriyle kendi acı sonlarını, maddi felâketlerim hazırlamaları demektir. Binâenaleyh bu anlamsız gidişe ahlâkî bir yon ve disiplin kazandırmadıkça hiç bir ekonomik tedbir paketinin faydası olmayacaktır.

Bize öyle gelmektedir ki bizim bu gün ekonomi bilgisinden çok ekonomiye yönelik ahlâkî ilkelere sahip çıkmaya ihtiyacımız bulunmaktadır. Zira gerçek zenginlik, ekonomik değil, ahlakî zenginliktir. [122]

978- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Resulullah (s.a.v.) ailesi hakkında:

“Allahümme'c'al rızka Al-i Muhammed’in kûten Allah’ım! Muhammed'in ev halkının rızkını, geçinecek kadar ver” şeklinde dua ederdi. [123]

Açıklama:

O büyük Peygamber'in hayatı, bunca imkânlara rağmen sok sâde idi. Döşeği, içi hurma lifi ile dojü bir sahtiyandı. Peygamber'in bu çok sâde hayatını dile getiren hadisler bir hayli fazladır.

Dünya yüzündeki bitmeztükenmez savaşların, sefaletlerin, huzursuzlukların başlıca sebeplerinden biri; her toplumda veya bazı toplumlarda, çok İüks ve israflar içinde yaşıyan sınırlı zümrelerin mevcudu yanında, öbür tarafta her türlü insani ve medeni imkanlardan mahrum aç, çıplak ve sefil bir hayatla mücâdele eden milyonların mevcudiyetidir. Bu büyük insani dertlerin yegâne çaresi ise, İslam'ın öğrettiği ue Hz. Muhammed (s.a.v.)'in tatbik ederek örnek olduğu ilâhî emirlere ve tavsiyelere göre yürüyüp yaşamaktır. [124]

44- Çirkin Ve Kaba İfadelerle Bir Şeyler İsteyen Kim-Sfcye, Bir Bağışta Bulunma

979- Hz. Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah {s.a.v) bir malı (bazı kimseler arasında) taksim etmişti. Ben:

“Vallahi, Ey Allah'ın resulü! Bu mala, bu kimselerden başkaları daha layıktır” dedim. Resulullah (s.a.v.):

“Bunlar, ya benden çirkin sözlerle benden mal istemek yada cimriliğe nispet etmek arasında beni serbest bıraktılar. Dolayısıyla da ben de cimri birisi değilim” buyurdu. [125]

Açıklama:

Resulullah (s.a.v.) burada gerek mal verdiği, gerekse de adamların çirkin ve kaba sözler söyleyerek mal istemelerine ve gerekse de kendisini cimriliğe nispet etmelerine meydan vermemiş, ne tür bir adam olduklarını hallerinden anlayarak, istemeden onlara mal vermiştir.

Görüldüğü üzere hadis, gerektiğinde, çirkin-kaba ve cahil kimseleri idare yönüne gitmenin ve bu maksatla kendilerine mal vermenin caiz olduğuna delalet etmektedir.

980- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Ben, Resulullah (s.a.v.)'le birlikte yürüyordum. Üzerinde Necran kumaşından yapılmış kalın kenarlı bir kaftanı vardı. Derken bir bedevi Resulullah (s.a.v.)'in arkasından yetişip şiddetli bir şekilde onun kaftanını çekti. Öyle ki boynu ile iki omuzu arasını gördüm. Bedevinin şiddetli asılmasından dolayı kaftanının kenarı iz bırakmıştı Daha sonra bedevi, Resulullah (s.a.v.)'e:

“Ey Muhammedi Yanındaki Allah'ın malından bana da verilmesini emret!” dedi.

“Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.) bedeviye dönüp güldü. Sonra yanındaki sahabilere ona bir takım bağış vermelerini emretti.” [126]

Açıklama:

Hadis, gerektiğinde, cahil kimselerin kabalığına tahammül göstermek, bu yaptıklarından dolayı onlara karşılık vermemek gerektiğini İfade etmektedir. Zaten kötülüğe iyilikle karşılık vermek, müslümanın şiarıdır.

Görülüyor ki, Hz. Peygamber (s.a.v.) bedevinin şiddetle kaftanını çekmesine darılmamiş, onun nezaketsizliğinden etkilenmemiş, adamın tavrına karşı tahammül göstererek onun gönlünü kazanmak için kendisine gösterilen nezaketsizliği affetmiştir.

Necran:

Yemen tarafında bir şehirdir.

981- Misver b. Mahreme (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.), bazı kimselere bir takım hırkalar/kaftanlar dağıttı. Mahreme'ye ise hiçbir şey vermedi. Bunun üzerine babam Mahreme bana:

“Ey yavrucuğum! Haydi seninle Resulullah (s.a.v.) gidelim!” dedi. Ben de onunla birlikte Resulullah'ın yanına gittim. Bana:

“İçeri gir de bana Resulullah (s.a.v.)'i çağır!” dedi. Ben de içeri girip Resulultah (s.a.v.)'i dışarı gelmesi için çağırdım. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.), üzerinde dağıttığı hırkalardan biri olduğu halde babamın yanına çıkıp geldi ve babama:

“Bunu, seni için sakladım” buyurdu. Babam, hırkaya baktı. Bunun üzerine;

“Mahreme razı oldu!” buyurdu. [127]

45- İmanında Sebat Etmede Endişe Edilen Kimselere (İmanını Sağlamlaştırmak Maksadıyla) Atiyye Verilmesi

982- Sa'd b. Ebî Vakkâs (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.), ben de içlerinde oturduğum halde birkaç kişiye bazı bağışta bulundu. Fakat içlerinden benim en çok beğendiğim bir kimseye hiçbir şey vermedi. Resulullah (s.a.v.)'in yanına kalktım, onunla gizlice konuşup;

“Ey Allah'ın resulü! Filanca kimseye niye hiçbir şey vermedin? Vallahi, ben onun mümin yada müslüman olduğunu görmekteyim” dedim. O da:

“Müslüman de!” buyurdu. Biraz sustum Sonra yine o adamın bildiğim hâli yine bana galebe çalıp:

“Ey Allah'ın resulü! Filânca kimseye niçin bir şey vermedin? Vallahi ben onu sağlam bir mü'min görüyorum” dedim. Resulullah (s.a.v.) tekrar:

“Yahut müslüman de!” buyurdu. Ben, yine biraz sustum. Sonra o adamın bildiğim hâli bana tekrar galebe çalıp:

“Ey Allah'ın resulü! Filânca kimseye niçin bir şey vermedin? Vallahi, ben, onu sağlam bir mümin görüyorum” dedim. Resulullah (s.a.v.) yine:

“Yahut müslüman de!” deyip sonra da:

“Bazen daha çok sevdiğim bir kimse varken onu bırakırım da başka başka birisine dünyalık veririm. Bu tercihimin sebebi, Allah'ın bu kimseyi mal hırsıyla yüz üstü cehenneme atması endişesidir” buyurdu. [128]

46- Müslümanlığını Sürdürmesinden Endişe Edilen Kimselere (=Müeellefe-i Kulûb), İmanını Sağlamlaştırmak Maksadıyla Bağışta Bulunulması Ve İmanı Kuvvetli Olan Kimselere İse Sabır Tavsiye Edilmesi

983- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Yüce Allah, Huneyn Günü, Resulüne Hevâzin kabilesinin mallarından bol bol ganimet verdiği ve Resulullah (s.a.v.) Kureyş'ten bâzı kimselere 100'er deve vermeye başladığı zaman Ensâr'dan bâzı kimseler:

“Allah, Resulullah'ı affetsin! Kureyş'e bir şeyler veriyor da, bizi bırakıyor. Hâlbuki bizim kıhnçlarımızdan onların kanları damlıyor!” dediler.

Enes b. Mâlik der ki:

“Ensâr'ın bu sözleri Resulullah (s.a.v.)'e anlatıldı. O da, onlara haber gönderip onları deriden yapma bir çadır altına topladı. Ensâr toplanınca Resulullah (s.a.v.), onların yanlarına gelip:

“Sizden kulağıma gelen bu sözler nedir?” buyurdu. Ensâr'ın anlayışlıları:

“Ey Allah'ın resulü! Bizim söz sahibi olanlarımız hiç bir şey söylemedi, fakat aramızdan yaşça genç olan bâzı kimseler:

“Allah, Resulünü affetsin! Kureyş'e veriyor da, bizi bırakıyor. Hâlbuki bizim kıhnçlarımızdan onların kanları damlıyor!” dediler” cevâbını verdiler. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.);

“Gerçekten ben küfürden yeni kurtulmuş bâzı kimselere dünyalık vererek, kalplerini yatıştırıyorum. Sizler bunların mallarla gitmelerine, sizin

de evlerinize Resulullah'la dönmenize razı değil misiniz? Vallahi sizin beraberinde döndüğünüz zât, onların beraberlerinde götürdükleri mallardan daha hayrlıdır" buyurdu. Ensâr:

"Evet, ey Allah'ın resulü! Biz, elbette seninle birlikte Medine'ye dönmeye razıyız" dediler. Resulullah (s.a.v.):

"Benden sonra yakın bir zamanda başkalarının sizlere üstün tutulmasına şahit olacaksınız. Sizler, Allah'a ve Resulüne kavuşuncaya kadar sabrediniz. Ben, Kevser Havzunun başında olacağım" buyurdu. Bunun üzerine Ensar hep birlikte:

"Sabırlı olacağız" dediler. [129]

Açıklama:

Huneyn gazası, hicretin 8. yılı Şevval ayında meydana gelmiştir.

Resulullah (s.a.v.) Mekke'nin fethinden sonra müslüman olan Kureyş'in ileri gelenlerinden bazısına yüz deve vermiş ve bazısına da yüz deveden daha.az ihsanda bulunmuştur.

Kendilerine "Müellefe-i Kulûb" ünvarii verilen bu kimseler. Mekke'nin önde gelen kimseleriydi. Resulullah (s.a.v.), bunların bir ezalarından korunmak için ve bazılarına da onlar vasıtasıyla kendilerine uyan kimseleri de müslüman olmalarını sağlamak ümidiyle ve bazılarına da kalbleri İslam'a yatışsın diye ganimetten fazlaca vermiştir.

Ganimetten yada İslam devlet hazinesinden yapılan bu tür harcamalar, İslam toplumunun şimdiki ve gelecekteki meafaatleriyle ilgilidir. Çünkü bu tür harcamalar; siyasî, askerî, psikolojik, idarî, güvenlik gibi çeşitli

alanlarda son derece faydalı sonuçlar ortaya koyabilir. Bunun için de bu tür uygulamalar, her zaman duruma göre yapılabilir.

984- Abdullah İbn Zeyd (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.), Huneyn'i fethedip ganimetleri paylaştırdığında müellefe-i kulûb'a kalpleri İslam'a alıştırılan kimselere ganimetten fazlaca bir şeyler vermişti. Sonra Ensâr'ın da, başkalarının ellerine geçen paylara nail olmak istedikleri haberi, Resulullah (s.a.v.)'e ulaşmıştı. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.) ayağa kalkıp onlara hutbe okuyup Allah'a hamd ve senada bulunduktan sonra:

“Ey Ensâr topluluğu! Ben, sizi yolunu şaşırmış sapıklar halinde bulup Allah size benim vâsıtamla hidâyet vermedi mi? Fakir bulup Allah benim vâsıtamla sizi zengin etmedi mi? Dağınık bulup Allah, sizi benim vâsıtamla bir yere toplamadı mı?” buyurdu. Ensâr, bu sorulara hep:

“Allah ve Resulünün ihsanı pek büyüktür” diye cevap verdiler. Resulullah (s.a.v.):

“Bana cevap versenize!” buyurdu. Ensâr yine:

“Allah ve Resulünün nimetleri pek büyüktür” dediler. Resulullah (s.a.v.):

“Eğer siz isteseydiniz benim bu sorularıma; şunu, şunu söyler ve şu, şu işler oldu” diye cevap verebilirdiniz” buyurdu.

Amr, Resulullah (s.a.v.) burada bir çok şeyler saydığını ve kendisinin bunları ezberleyemediğini söyledi.

Resulullah (s.a.v.) sözüne devamla:

“Başkalarının koyunlarla ve develerle gitmesine, sizin de evlerinize Resulullah'la dönmenize razı olmaz mısınız? Ensâr, iç elbiseler/samimi

dostlardır. Diğer insanlar ise dış elbiseler/Ensar'dan sonra gelen dostlardır. Eğer hicret (şerefi) olmasaydı ben mutlaka Ensâr'dan bir fert olmak isterdim. Bütün insanlar bir vâdîye ve dağ yoluna gitseler, ben mutlaka Ensâr'ın vadisine ve dağ yoluna girip giderdim. Doğrusu sizler, benden sonra başkalarının size üstün tutulmasını ve başkalarının sizlere tercih edilmesini göreceksiniz. (Kevser) havuzunun başında bana kavuşmanız için daima sabırlı davranın" buyurdu.[130]

Açıklama:

Hallâbî'ye göre; Resulullah (s.a.v.);

"Eğer hicret (şerefi) olmasaydı ben mutlaka Ensâr'dan bir fert olmak isterdim" sözü ile Ensâr'ın gönüllerini almak, dinleri hususunda kendilerini övmek istemiş, hattâ hicret olmasa Ensâr'dan sayılmasını temenni eylemiştir.

985- Abdullah İbn Mes'ud (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

"Huneyn günü savaşı olup bitince, Resulullah (s.a.v.) ganimet dağıtımı hususunda Kureyş'li bâzı insanlara fazla vermek suretiyle tercihte bulundu. Bu sebeple Akra1 b. Hâbis'e yüz deve verdi. Uyeyne'ye de bunun kadar verdi, Arapların ileri gelenlerinden bâzı kimselere de atiyyeler verdi. Kısacası; o gün ganimet dağıtımı hususunda onları başkalarına tercih etti. Bunun üzerine bir adam:

"Vallahi, bu dağıtımda adalet gözetilmedi. Bununla Allah'ın rızâsı istenmedi!" dedi. Ben.

"Vallahi, bunu Resulullah (s.a.v.)'e haber vereceğim" dedim. Bunun üzerine gidip onun söylediklerini Resulullah (s.a.v.)'e haber verdim.

Resulullah (s.a.v.)'in mübarek yüzü değişti ve kan gibi kıpkırmızı oldu. Sonra da:

“Eğer Allah ve Resulü adalet göstermezse o zaman kim adalet gösterir?” buyurdu. Daha sonra da:

“Allah, Musa'ya rahmet eylesin. O, bundan daha çok sözlerle eziyet görmüş, fakat hep sabretmiştir” buyurdu. Abdullah:

“Doğrusu bundan sonra Peygamber (s.a.v.)'e hiç bir söz götürmem diye (kendi kendime) söz verdim” dedi. [131]

47- Hariciler Ve Onların Özellikleri

986- Câbir b. Abdullah (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.) Huneyn'den dönerken Mekke'ye yakın bir olan Ci'râne mevkisindeyken yanma bir adam geldi. O anda Bilâl'ın elbisesi içerisinde gümüş olup Resulullah (s.a.v.) bundan avuçluyor ve halka veriyordu. Bu kimse:

“Ey Muhammed! Adalet göster!” dedi. Resulullah (s.a.v.):

“Yazıklar olsun sana! Ben, adalet göstermezsem o zaman kim adalet Sösterir? Adalet göstermezsem o zaman eli boş kalmış ve hüsrana uğramışındır” demektir” buyurdu. Bunun üzerine Ömer İbn Hattâb (r.a):

“Ey Allah'ın resulü! Bana izin ver de şu münâfıkı öldüreyim” dedi. Resulullah (s.a.v.):

“İnsanların, “Muhammed sahabilerini öldürtüyor” demelerinden Allah'a sığınırım. Doğrusu bu kimse ile arkadaşları; Kuranı okurlar, fakat

okudukları Kur'ân onların gırtlaklarından aşağı geçmez. Onlar, Kur'an'ın emirlerinden okun avdan delip çıktığı gibi çıkarlar” buyurdu. [132]

Açıklama:

Bu tür hadislerde, sonradan ortaya çıkması muhtemel bir takım kimseler ve bu kimselerin özellikleri sayılmaktadır. Bazı İslam alimleri, bu. özellikleri göz ününde bulundurarak, bu kimselerin, Hariciler olduğunu sanmışlardır.

Harici, kelime anlamıyla, “Çıkan” anlamına gelmektedir. Hariciler de, çıkanlar anlamına gelmektedir. İşte Hz. Peygamber (s.a.v.), burada bir durum tespiti yaparak, müslüman gibi görünüp de gerçekte ise okun yaydan çıkması gibi İslam Dininden çıkan kimseleri anlatmaktadır. Bunların, Haricîler olabileceği gibi, bu özelliklere sahip ve Müslüman gözüken her topluluk olabilir. İslam Tarihinde ortaya çıkan Hariciler ile ilgili olarak, bazıları onların dinden çıktığını iddia etmişse de onların, İslam dininden çıkıp kafir olduklarını söylemek, çok zor bir olay. O zamana kadar sahabe arasında bir takım farklılıklar olmasına rağmen, onlar, düşünce ve eylem anlamında yeni bir Kelamî-Siyasî bir ekol ve fırka olarak ortaya çıktıkları için onlara “Hariciler” denmiştir. Yoksa “Atılanlar" anlamına gelen Mu'tezile Mezhebi için onlara mensup kimselerin direkt olarak kafir olduklan ileri sürülmemiştir. Bu durum, Kelamî, Siyasî, Tasavvufî vb. bir yapıya sahip her Müslüman topluluk için geçerlidir. Ama bazen bu topluluklar İçerisinde yer alan bazı kimseler, ileri sürdükleri fikirler gereği tekfir edildikleri olmuşsa da, bu topluluklann, tümden kafir olduklarını ileri

sürmek ve bunların ebedi olarak Cehennemde yanacaklarını söylemek, yakışık almaz.

Bir sonraki hadiste, Hz. Peygamber (s.a.v.)'in onları öldürmek istemesi, devlet başkanına isyan edeceklerinden dolayıdır.

987- Ebu Saîd el-Hudrî (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Yemen'deyken Resulullah (s.a.v.)'e üzerinde toprağı olan bir altın külçesi gönderdi. Resulullah (s.a.v.) bunu (şu) dört kişi arasında paylaştırdı: Akra' b. Habis el-Hanzalî, Uyeyne İbn Bedr el-Fezârî, Alkame İbn Ulâse el-Amirî, sonraki ya Kilâb oğullarından bir olan Zeyd el-Hayr et-Tâî yada Nebhân oğullarındandan biri. Kureyşliler buna kızıp:

“Resulullah, bizi bırakıp da Necid'in büyüklerine mi veriyor?” dediler. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):

“Ben, bunu ancak onların kalplerini İslam'a ısındırmak için yaptım” buyurdu. Derken gür sakallı, yanağının iki elmacığı çıkık, gözleri çukur, alnı yüksek ve başı tıraşlı bir adam gelip:

“Ey Muhammedi Allah'tan kork!” dedi. Resulullah (s.a.v.):

“Eğer ben, Allah'a isyan edersem, o zaman O'na kim itaat eder? Sizler bana güvenmezseniz, O, beni yeryüzünde yaşayan insanlar için güvenir mi?” buyurdu.

Sonra o adam dönüp gitti. Topluluktan biri -ki bunun, Hâlid b. Velîd olduğu zannediliyor- onu öldürmek için Resulullah (s.a.v.)'den izin istedi. Resulullah (s.a.v.):

“Bu adamın soyundan öyle birtakım insanlar gelecek ki; onlar, Kur'ân-ı okuyacaklar, fakat okudukları Kur'an onların gırtlaklarından geçmeyecek, müslümanları öldürecekler ve putlara tapanları bırakacaklar,

İslâm'dan okun avı delip geçtiği gibi çıkacaklar. Eğer ben onların zamanına yetişmiş olsaydım Ad kavminin öldürülüşü gibi onları öldürürdüm" buyurdu. [133]

"Ey Allah'ın resulü! Adalet göster!" dedi. Resulullah (s.a.v.):

"Yazıklar olsun sana! Ben, adalet göstermezsem o zaman kim adalet gösterir? Adalet göstermezsem o zaman ben eli boş kalmış ve hüsrana uğramışım demektir" buyurdu.

Bunun üzerine Ömer İbn Hattâb (r.a):

"Ey Allah'ın resulü! Bu konuda bana izin ver de onun boynunu vurayım!" dedi. Resulullah (s.a.v.):

"Bırak sen onu. Çünkü onun Öyle birtakım arkadaşları var ki, kıldıkları namazın yanında sîzden biriniz kendi namazını küçümser, oruçlarının yanında kendi orucunu küçümser. Bu adamlar; Kur'ân-ı okurlar, fakat okudukları Kur'na onların köprücük kemiklerinden geçmez. İslâm'dan, okun avı delip geçtiği gibi çıkarlar. Hani) böyle bir okun demirinde nesil/kan nâmına bir şeyi bulunmaz, sonra giriş yerine bakılır, yine bir şey bulunmaz, sonra ağaç kısmına bakılır, orada da bir şey bulunmaz, tüy kısmına bakılır, orada da bir şey bulunmaz. Hâlbuki ok, avın işkembesini ve kanı delip geçmiştir.

Onların alâmeti kara bir adamdır. Bu adamın pazılarından biri, kadın memesi yada sallanan et parçası gibidir. Bunlar, insanların tefrikaya düştükleri zaman ortaya çıkar" buyurdu. Ebû Saîd:

"Ben, bunu, Resulullah (s.a.v.)'den işittiğime şahadet ederim. Yine şahadet ederim ki, ben de beraberinde olduğum hâlde Alî İbn Ebî Talîb (r.a), Peygamber'in haber verdiği bu adamlarla savaştı. Savaşın bitiminde Ali, bu kara adamın aranmasını (askerlerine) emretti. Adam aranıp bulundu ve

Ali'nin yanına getirildi. Ona baktım, tıpkı Resulullah (s.a.v.)'in nitelediği sıfatta idi” dedi. [134]

989- Ebu Saîd el-Hudrî (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Peygamber (s.a.v.), ümmeti içerisinden ortaya çıkıp insanların tefrikaya düştükleri zamanda ortaya çıkacak ve belirtileri; başlarını traş etmek olacak bir kavim zikretti, sonra da onlar hakkında:

“Bunlar, insanların en kötüleridir yada en kötü mahlukattandır. Onları, İki topluluğun hakka en yakın olanı öldürecektir” buyurdu.

Ebu Saîd el-Hudrî der ki:

“Peygamber (s.a.v.), onlar için misal getirdi yada şu sözü söyledi:

“Bir adam, nasıl avı vurur yada hedefe atar da okun demirine bakar, kan izi göremez, ağaç kısmına bakar kan izi göremez, yayın giriş yerine bakar yine bir kan izi göremezse bunlar da öyledir.” [135] Nevevî der ki:

“Bu rivayetler, Ali'nin haklı, Muaviye taraftarlannm haksız olduklarını açıkça göstermektedir. Yine bu rivayetlerden, her iki tarafın da mümin olduklarına, birbirleriyle savaşmakla dinden çıkmadıklarına, fasık olmadıklanna açıkça delil vardır.” [136]

48- Haricilerle Savaşmaya Teşvik

990- Süveyd b. Gafeie (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Ali; Size, Resulullah (s.a.v.)'den bir hadis naklettiğim zaman, yemin ederim ki, gökten düşsem, benim için onun söylemediği bir şeyi söylemekten daha makbul olur. Sizinle aramızda meydana gelen bir şey

hakkında konuştuğumuz zaman ise böyle değildir. Çünkü savaş, bir hileden ibarettir. Ben, Resulullah (s.a.v.)'i şöyle buyururken işittim:

“Âhir zamanda yaşları genç, akılları ermez bir kavim meydana çıkacak. Bunlar, mahlûkatm en hayrlı sözlerini söyleyerek Kur'ân okuyacaklar, fakat okudukları Kur'ân onların gırtlaklarından aşağı geçmeyecektir. Dinden, okun avı delip geçtiği gibi çıkacaklar. Böylelerine rastladığınız zaman onları öldürün. Çünkü onları öldürenlere kıyamet gününde Allah katında büyük ecir vardır” dedi. [137]

991- Zeyd b. Vehb el-Cühenî'den rivayet edilmiştir:

Zeyd b. Vehb, Ali'yle birlikte Haricilere karşı savaşan ordunun içerisinde idi. Bu sırada Al-i (r.a):

“Ey insanlar! Ben, Resulullah (s.a.v.)'i:

“Ümmetimden öyle bir kavim çıkacak kî, Kur'ân okuyacaklar, fakat sizin Kur'ân okumanız onlarınkinin yanında bir şey değildir. Orucunuz da onların orucuna nispetle bir şey değildir. Kur'an'ı okuyacaklar, fakat onu kendi lehlerinde zannedecekler. Halbuki aleyhlerine olacak. Kıldıkları namazları, köprücük kemiklerinden öteye geçmeyecek. İslam'dan, okun avı delip geçtiği gibi çıkacaklar” buyururken işittim” dedi.[138]

Açıklama:

Hariciler, Hz. Osman'ın şehid edilmesiyle başlayan iç karışıklıkların sonunda ortaya çıkan bir fitne grubunun adıdır. Bunlar, Sıffîn savaşından sonra Hz. Ali ile Muâviye arasındaki ihtilafın, İki hakem tarafından Kur'an'a göre çözümlenmesi şeklinde bir karara varılınca, bu karan, “Kur'an'a” uygun bulmamışlardır. Hz. Ali fiilen halife seçilince, onların

üzerine giderek onlarla savaşmıştır, Hz. Ali'ye karşı siyasî bir eylem olarak ilk toplandıkları yerin adı, “Harûra” olduğu için bunlara “Harûriler” de denmiştir.

Hz. Ali'nin bunlarla yaptığı savaş neticesinde Hz. Peygamber (s.a.v.)'in onlar hakkında verdiği haberler birer birer ortaya çıkmıştır.

Hariciler, “Büyük günah İşleyen kimse kafir olur” diye ortaya attıkları bir prensible hareket ettikleri için zamanla Kelamı, Siyasî bir fırka mahiyetini kazanmışlardır.

Hariciler, değişik kollara ayrılmıştır. Zamanımıza kadar varlığını sürdüren kolu, İbadiye'dir. Bugün Tunus, Cezayir ve Umman'da bunlara rastlanmaktadır. Zengibar'ın resmi mezhebinin “İbadiye” olduğu bilinmektedir.

49- Haricilerin, İnsanların Ve Yaratıkların En Kötüsü Oldukları

992- Ebu Zerr (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Doğrusu benden sonra ümmetimden bir kavim yada benden sonra ümmetimden bir kavim gelecek. Onlar; Kur'an'ı okuyacaklar, fakat okudukları Kur'an onların boğazlarından aşağıya geçmeyecek. Dinden, okun avı delip geçtiği gibi çıkacaklar, bîr daha da dine geri dönmeyecekler. Bütün insanlar ile yaratıkların en kötüsü, işte bunlardır.” [139]

993- Yuseyr b. Amr'dan rivayet edilmiştir: “Sehl b. Huneyn'e:

“Peygamber (s.a.v.)'i, Haricilerden bahsederken hiç işittin mi?” diye sordum de:

“Evet, onun Haricîlerden bahsettiğini işittim. Eliyle doğu tarafına doğru işaret ederek:

“Bir kavim, dilleriyle Kur'an okuyacaklar, fakat okudukları Kur'an köprücük kemiklerinden aşağıya geçmeyecek. Dinden, okun avı delip geçtiği gibi çıkacaklar” buyurdu. [140]

Açıklama:

Burada Haricilerin mahlukat içerisinde en kötü varlıklar olduğu, bunların doğu tarafından ortaya çıkacakları, Kur'an okuyup onun hükümleriyle amel etmeyecekleri belirtilmektedir.

50- Resulullah (s.a.v.) İle Hasım Oğulları Ve Muttalib Oğullarından Oluşan Ailesinin Sadaka Almasının Haram Olması

994- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Ali'nin oğlu Hasan, sadaka hurmalarından bir hurma tanesi alıp ağzına attı. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):

“Kaka, kaka! Onu ağzından çıkar. Bizim zekat yemediğimizi sen bilmiyor musun?” buyurdu. [141]

Açıklama:

Hurmaların toplanma mevsiminde Resulullah (s.a.v.)'e sadaka olarak hurma getirilirdi. Bu hurmalar, Resulullah (s.a.v.)'in yanında bir hurma yığını oluştururdu. İşte böyle bir zamanda Hasan, bu hurma yığından bir tane hurma alıp ağzına atmış, fakat Resulullah (s.a.v'in uyarısı üzerine ağzından çıkarmıştır.

995-

Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resululiah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Bazen ailemin yanına dönüp döşeğimin üzerine düşmüş bir hurma bulurum. Sonra onu yemek için yerden alırım. Daha sonra onun sadaka olduğundan korkarak onu elimden atarım.” [142]

996- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Peygamber (s.a.v.) bir hurma tanesi bulduğunda:

“Eğer bu, sadaka olmasaydı onu muhakkak yerdim” buyururdu. [143]

Açıklama:

Hz. Peygamber (s.a.v.)'e, farz olan zekat ile nafile olan sadaka haramdı. Hatta Hz. Peygamber (s.a.v.)'in kendisine bir yiyecek gelince, bu hediye mi, yoksa sadaka mı diye sorup “Hediyedir!” denirse, kabul edip, “Sadakadır!” denirse kabul etmediği; kabul etse biie, kendisi faydalanmayıp Ashab-ı Suffe'ye gönderdiği herkesçe bilinen bîr husustur.

Bazı alimler, Haşimoğullarına, sadaka almanın haram olduğuna dair icma bulunduğunu söylemişlerdir. Bunun yanı sıra Resulullah (s.a.v.)'in,

sadaka almasının haram olup olmadığı hususunda alimlerin ihtilaf ettiğini ileri sürenler de olmuştur.

Buradaki ihtilaf, haram olan hususun; zekat mı, yoksa nafile olan sadaka mı olduğu meselesidir. Bu konuda mezhepler arası ve Hanefi mezhebi içinde çeşitli görüşler ileri sürülmüştür. Ebu Yusuf'a göre; Haşim oğullannın, başkalarından zekat almaları haramdır. Fakat birbirlerine zekat vermeleri helaldir.

Haşimoğuüarı; Hz. Ali, Abbâs, Ca'fer, Akîl, Haris b. Abdulmuttalib kollarına ayrılmaktadır.

Haşimoğullarına sadakanın haram kılınmasının sebebi; sadakanın, insanların günahlarının karışması sebebiyle bunları bu günahlardan tenzih etmek içindir.

51- Resulullah (s.a.v.)'in Ev Halkından Olanların Sadaka Memuru Olarak Çalıştırılmaması

997- Abdulmuttalib b. Rebîa İbnu'l-Hârîs'ten rivayet edilmiştir: “Rebîa İbn Haris ile Abbâs b. Abdulmuttalib bir yere gelip:

“Vallahi, şu iki oğlanı -beni ve Fadl b. Abbâs'ı- Resulullah (s.a.v.)'e göndersek de bunlar Peygamber (s.a.v.)'le konuşsalar, Peygamber (s.a.v.)'de bunlara şu sadakalar üzerine me'mûr tâyin etse, onlar da başka me'mûrların gördükleri vazifeyi eda etse ve onların aldığı maaştan bunlar da alsa çok iyi olur.” dediler.

Onlar, böyle konuşurlarken (yanlarına) Alî İbn Ebî Tâlib çıkagelip onların yanlarında durdu. Meseleyi ona da söylediler. Alî İbn Ebi Tâlib:

“Bundan vazgeçin! Vallahi, Peygamber (s.a.v.) bu dediğinizi yapmaz” dedi. Rebîa İbn Haris, Ali'ye itiraz edip:

“Vallahi, sen, bunu ancak bize hasedinden dolayı yapıyorsun. Vallahi, Resulullah (s.a.v.)'in dâmâdlığına nail olduğun halde biz sana bu hususta haset etmedik” dedi. Alî:

“Öyleyse onları Resulullah'a gönderin!” dedi.

Gönderilen gençler gittiler. Alî de o sırada biraz uzandı. Resulullah (s.a.v.) öğle namazını kıldırınca ondan önce odasının yanına gidip odanın önünde onu bekledik. Resulullah (s.a.v.) geldi ve bizim kulaklarımızı çektikten sonra:

“Gönlünüzde olanılar çıkarın bakalım” buyurdu. Sonra da içeri girdi, biz de yanına girdik. O gün Resulullah (s.a.v.) Zeyneb bint. Cahş'ın yanında bulunuyordu. Biz sözü birbirimize havale ettik. Sonra birimiz konuşup:

“Ey Allah'ın resulü! Sen insanların en iyisi ve en yardım sevenisin. Biz artık ergenlik çağma girmiş bulunuyoruz. Şu sadaka işlerinin, bazısına bizi memur tâyin etmen için geldik, Edersen biz de diğer me'mûrlar gibi vazifemizi yerine getirir, onlar gibi maaş alırız” dedi.

Resulullah (s.a.v.) uzun bir müddet sustu, hattâ kendisiyle konuşmak istedik. Zeyneb bize perdenin arkasından:

“Artık Peygamber (s.a.v.)'le konuşmayın” diye işaret etmeye başladı. Sonra Resulullah (s.a.v.):

“Şüphesiz ki sadaka memurluğu, Muhammed'in ev halkına uygun düşmez. O, ancak insanların kirleridir. Siz, bana; ganimetlerin beşte biri üzerinde görevli olan Mahmiyye ile Nevfel b. Haris b. Abddulmuttalib'i çağırın!” buyurdu.

Bunlar çağrılıp Resulullah'ın yanma geldiler. Resulullah (s.a.v.) Mahmiyye'ye, Fadl b. Abbâs'ı göstererek:

“Kızını, bu gence ver!” buyurdu. BunUn üzerine Mahmîyye, kızını ona nikahladı. Nevfel b. Hâris'e hitaben:

“Şu gence de sen kızını ver” buyurdu. O da, kızını bana nikahladı. Mahmîyye'ye:

“Her iki kıza, ganimetlerin beşte birinden şu kadar ve şu kadar da mehir ver” buyurdu. [144]

Açıklama:

Hadiste, Hz. Peygamber (s.a.v.)'in evlenme çağına geldikleri halde fakirlikten evlenemedikleri için kendisinden zekat memurluğu isteyen Fadl ile Abdulmuttalib'e “Şüphesiz ki sadaka memurluğu, Muhammed'in ev halkına uygun düşmez. O, ancak insanların kirleridir” gerekçesiyle red cevabı verdiği ifade edilmektedir.

Aslında Hz. Peygamber (s.a.v.) onların bu isteklerini reddederken

“Onların mallarından bir miktar sadaka al ki, *onunla onları temizleyesin*..” [145] ayetine dayanmıştır.

Görülüyor ki, Peygamber (s.a.v.)'in ailesi diye vasıflandırdığı Haşim oğullan ile Muttalib oğullarına zekat almayı yasakladığı gibi, onların ücret karşılığında zekat memurluğu yapmalarını da yasaklamıştır.

Hz. Peygamber kendisine müracaat eden gençlere verilmek üzere, ganimet mallarının beşte bir gelirlerinin bir miktarının ayrılması için Mahmiyye'ye emretmesi, ganimetlerin beşte birinin bîr kısmının Peygamber

(s.a.v.)'in yakınlarının hakkı olduğuna delalet etmektedir. Çünkü bu gençler Hz. Peygamberin yakınlarından idiler.

Hz. Peygamber (s.a.v.) ile soyundan sayılan diğer insanlara zekat ve sadakanın yasaklanmış olmasının nedenlerinden birisi de; Resulullah (s.a.v.)'in, zekat malını, “İnsanları kiri” sayarak kendi soyunun halkın kazancından ve. sırtından geçinmeyi önlemesidir. Bu önleme olmasaydı, insanlığın kendine minnettar, sevgi ve saygısı duyduğu kimsenin konumundan, soyundan sayılan kimseler faydalanmaya çalışacaklar ve koyduğu malî işlerden önce kendileri menfaatlenmek isteyeceklerdi. Resulullah (s.a.v.) ise insanlığa yaptığı irşat ve rehberliğine karşı İnsanlardan, ne kendisinin ve ne de soyundan sayılan kimselerin hiçbir maddi menfaat görmesini istemiyordu. Çünkü o, bu tebliğ göevine karşılık insanlardan hiçbir mükafat istemiyordu. Dolayısıyla da soyu sayılan kimselerin, İnsanlığın sırtına bir yük olmalarına razı değildi.

Bununla birlikte ganimetin beşte biri, Resulullah (s.a.v.)'e ait idi. Görüldüğü üzere, Resulullah (s.a.v.), soyu sayılan kimseleri yıpranmaması için de; oranı Allah tarafından belirlenmiş olan ganimetten gelen beşte bir paydan yararlanmalarını sağlıyordu.

52- Hediye Veren Kimse, Verdiği Hediyeyi Sadaka Yoluyla Elde Etse Bile Peygamber (s.a.v.)’e, Hâşim Oğullarına Ve Muttalib Çğullarına Hediye Almalarının Mubah Olması, Kendisine Sadaka Verilen Kimse Sadakayı Eline Aldığı Zaman O Şeyde Sadaka Özelliği Kalkıp Sadaka Almak Haram Olan Kişilerin Her Birine Helal Olması

998- Peygamber (s.a.v.)'in hanımı Cüveyriye (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir: “Resulullah (s.a.v.), hanımı Cüveyriye'nin yanına girip ona:

“Yanında yiyecek bir şey var mı?” diye sordu. Cüveyriye:

“Hayır, vallahi, ey Allah'ın resulü! Yanımızda azadlıma sadaka malından verilmiş olan etli bir koyun kemiğinden başka hiçbir yiyecek yoktur” dedi. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):

“Onu getir. Çünkü ondan sadaka hükmü kalkıp hediye konumunda olması hasebiyle yerine ulaşmıştır” buyurdu.[146]

999- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Berîre, kendisine sadaka olarak verilen bir eti, Peygamber (s.a.v.)'e hediye etti. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):

“Bu et; Berîre'ye sadaka, bize ise hediyedir” buyurdu. [147]

Açıklama:

Hz. Peygamber (s.a.v.) bu iki hadiste, başkasına sadaka olarak verilen şeyin o kimseler için geçerli olduğu, verilen bu şeyin bir başkasına geçmesi halinde sadaka hükmünün kalkarak hediye hükmüne gireceğini belirtmektedir. Çünkü hediye, Resulullah (s.a.v.) ile ailesine helal idi.

1000- Ümmü Atiyye (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.) bana sadaka malından bir koyun gönderdi. Ben de onun bir parçasını Aişe'ye yolladım. Resulullah (s.a.v.), Aişe'nin yanıma gelince, ona:

“Yanınızda (yiyecek olarak) bir şey var mı?” diye sordu. Aişe'de:

“Hayır, bir şey yoktur. Sadece Nüseybe, kendisine gönderdiğiniz koyunun etinden bîr parça et de bize de göndermiş” dedi. Resulullah (s.a.v.):

“O, yerine ulaştı” buyurdu.[148]

Açıklama:

Burada fakir kimsenin sadakayı almakla o maldan sadaka vasfının ve hükmünün kalktığını, artık onu satın almanın yada bir başkasına hediye olarak verilmesinin caiz olduğu ortaya çıkmaktadır.

Ümmü Atiyye'nİn diğer adı, Nüseybe yada Nesîbe'dir.

53- Peygamber (s.a.v.)'in Hediyeyi Kabul Etmesi, Sadakayı İse Reddetmesi

1001- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Peygamber (s.a.v.)'e bir yiyecek getirildiği zaman onufn sadaka mı, yoksa hediye mi olduğunu sorardı. Hediye olduğu söylenirse ondan yerdi, sadaka olduğu söylendiğinde ondan yemezdi.” [149]

54- Sadaka Veren Kimseye Dua Etme

1002- Abdullah İbn Ebi Evfâ (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Bir kavim, Resulullah (s.a.v.)'e sadakalarını getirdiği zaman fonlar hakkında:

“Allahümme! Sallı aleyhim” “Allahım! Onlara salat eyle/rahmet ve mağfiret ihsan eyle diye dua ederdi. Bir defasında babam Ebu Evfâ'da sadakasını Resulullah (s.a.v.)'e getirmişti. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.) babam hakkında:

“Allahümme salli âl-i Ebi Evfâ” Allahım! Ebu Evfâ'nın ev halkına salat eyle” diye dua etti.[150]

Açıklama:

Burada “Salat” ile kastedilen, rahmet ve mağfirettir.

Alimler, peygamberlerden başka kimselere salat getirilip getirilmeyeceği konusunda görüş ayrılığına düşmüştür. Başta İmam Ahmed ve Zahiriler olmak üzere bazı alimlere göre peygamberlerden başkalarına salat getirmek caizdir. İmam Malik, İmam Şafiî, İmam A'zam Ebu Hanife gibi alimlere göre ise peygamberlerden başka bir kimseye müstakil olarak salat getirmek caiz değildir.

55- Haram Bir Şey İstemedikçe Zekat Memurunu Hoşnut Etme

1003- Cerîr b. Abdullah (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Zekat memuru size geldiği zaman sizden hoşnut olarak ayrılsın!” [151]

Açıklama:

Burada kastedilen husus; bu tür kimselerin görevlerini zamanında yapması İçin onlara yumuşak davranılması, işlerinde kolaylık gösterilmesi ve problem çıkartılmamasıdır. Bu suretle görevini yapan kimsenin, görevinin aksatılması engellenmiş olunmaktadır. Bunların hepsi; görevli kimselerin haika zulüm ve haksızlık yapmadığı müddetçe uyulacak tavsilerdir. Eğer zulüm ve haksızlık yapmak isterlerse bu takdirde onlann bu davranışlarına itaat sözkonusu değildir. [152]

13. SİYAM (ORUÇ) BÖLÜMÜ

Oruç, Farsça'daki “Rûze” kelimesinin Türkçeleşmiş şeklidir. Arapça'sı, “Savm” ve “Sıyâm”dır. Savm kelimesi, Arapça'da; bir şeyden uzak durmak, bîr şeye karşı kendini tutmak, engellemek anlamında kullanılmaktadır.

Terim olarak ise imsak vaktinden iftar vaktine kadar bir amaç uğruna ve bilinçli olarak yeme-içme ve cinsel ilişkiden uzak durmak demektir.

Oruç, Peygamberimiz'in Medine'ye hicretinden bir buçuk sene sonra Şaban ayının 10. günü farz kılınmış olup İslam'ın beş şartından biridir.

Oruç, nefsin isteklerinden İradî olarak uzak durma olması yönüyle bir irade eğitimine, açlık ve susuzluğun verdiği sıkıntıya dayanma yönüyle de bir sabır eğitimine dönüşmektedir, insanın hayatta başarılı olabilmesi için İrade hakimiyeti ve güçlükler karşısında dayanabilme gücü de önemli bir role sahiptir. Nefsin isteklerinin kontrol altına alınmasında, ruhun arındırılıp yüceltilmesinde oruç etkili bir yoldur.

1- Ramazan Ayının Fazileti

1004- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Ramazan ayı geldiğinde cennet kapıları açılır, cehennem kapıları kapanır. Şeytanlar bağlanır.” [153]

2- Hilalin Görülmesiyle Ramazan Orucunun Farz Olması, Yine Hilalin Görülmesiyle Bayram Yapılması, Ayın Başında Veya Sonunda Hava Bulutlu Olursa Ramazan Ayının Otuz Gün Üzerinden Tamamlanması

1005- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Peygamber (s.a.v.), Ramazan ayından söz edip:

“Hilali görmedikçe oruç tutmayın. Yine hilali görmedikçe iftar etmeyin/bayram yapmayın. Eğer hava size bulutlu olursa Ramazan hilalini takdir edin” buyurdu. [154]

1006- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Resulullah (s.a.v.):

“Biz, ümmi okuma-yazma bilmeyen bir ümmetiz. Biz, ne yazı yazarız ve ne de hesap yaparız. Ay şöyle, şöyle ve şöyle olur” buyurup, on parmağını iki defa gösterdi, üçüncü de on parmağının baş parmağını yumdu. Böylece ayın yirmi dokuz çektiğini gösterdi. Sonra da on parmağını üç defa göstermek suretiyle;

“Ay bazen de şöyle, şöyle ve şöyle olur” yani otuz çeker” buyurdu. [155]

1007- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Hilali gördüğünüz zaman oruç tutun, onu gördüğünüz de iftar edin/bayram yapın. Eğer hava bulutlu olursa otuz gün oruç tutun.” [156]

3- Ramazandan Bir Veya İki Gün Önce Oruç Tutmanın Yasaklaması

1008- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Ramazan orucunu bir veya iki gün önce tutmayın. Ancak bir kimsenin tutageldiği orucu tutuyorsa onu tutsun.”[157]

Bir-iki gün oruçla Ramazân'ın öne alınmasından maksat; ihtiyat maksadıyla veya Ramazân'ı karşılamak için Ramazân'dan önce bir yada iki gün oruç tutmaktır.

Hz. Peygamber (s.a.v.), daha önceden belirli günlerde oruç tutmayı adet edinip tutmakta olduğu orucu bu günlere rastlayanların dışında Ramazân'dan önce bir veya iki gün oruç tutmayı yasaklamıştır.

Hz. Peygamber (s.a.v.)'in, bu günlerde oruç tutmayı yasaklamasının hikmeti; oruca başlamayı hilalin görülmesine veya Şaban'ın otuza tamamlanmasına bağlamasıdır. Durum böyle iken daha hilal görülmeden veya Şaban otuza tamamlanmadan oruca başlamak, nasla sabit olan bir şeyi beğenmemek gibidir. Çünkü hadisin bazı varyantlarında Ramazân'a, Ramazân hilalinin görülmesiyle yada Şaban'ı otuza tamamlamakla başlanacağı, bayramın da Şevval hilali görülünce yada Ramazân otuza tamamlanınca yapılacağı ifade edilmektedir.

Ayrıca havanın bulutlu olması gibi sebeplerden dolayı Şaban ayının yirmi dokuzundan sonraki günün Şaban ayına mı, yoksa Ramazân ayına mı ait olduğu konusunda şüphe oluşması mekruhtur. Dolayısıyla bugüne, “Şek günü” denilir. İşte bu sebeple Resulullah (s.a.v.), Ramazân'a bir iki-gün önce başlamayı yasaklamıştır.

4- Ayın Yirmi Dokuz Gun Olması

1009- Hz. Aişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

“Saymakta olduğum yirmi dokuz gece geçince Resulullah (s.a.v.) yanıma girdi. Ben:

“Ey Allah'ın resulü! Sen bizim yanımıza bir ay girmemeye yemin etmiştin. Halbuki yirmi dokuzuncu günde girdin. Çünkü ben bunları sayıyordum” dedim. Resulullah (s.a.v.);

“Ay bazen yirmi dokuz gün olur” buyurdu. [158]

1010- Ümmü Seleme (ranhâ)'dan rivayet edilmiştir:

“Peygamber (s.a.v.) bir ay hanımlarından bazılarının yanma girmemeye yemin etti. Yirmi dokuz gün geçince sabahleyin yada akşam üzeri yanlarına girdi. Ona:

“Ey Allah'ın peygamberi! Sen, bizim yanımıza bir ay girmemeye yemin ettin” dediler. Resulullah (s.a.v.):

“Ay bazen yirmi dokuz gün olur” buyurdu. [159]

5- Her Belde Halkı İçin Ay'ı Kendileri Görmelerinin Geçerli Olduğu Ve Bir Beldede İnsanlar Hilali Görürlerse Onlardan Uzak Olan Yerler İçin Bu Hükmün Sabit Olmaması

1011- Kureyb'ten rivayet edilmiştir:

“Ümmü'1-Fadl bint. Hârİs, Kureyb'i, Muâviye'nin yanma Şam'a yollamıştı. Kureyb der ki:

“Şam'a varıp Ummü Fadl'ın hacetini yerine getirdim. Ben, Şam'da bulunduğum sırada Ramazan hilâli göründü. Ben de, hilâli cuma gecesi gördüm. Sonra Medine'ye ay'ın bitiminde geldim. Abdullah İbn Abbâs (r. anhüma) bana bâzı şeyler sordu. Sonra hilâlden söz açıp:

“Hilâli ne zaman gördünüz?” diye sordu. Ben:

“Biz, onu cuma gecesi gördük” diye cevap verdim. O:

“Hilali sen mi gördün?” diye sordu. Ben de:

“Evet. Halk da hilali gördüler ve oruç tuttular. Muâviye de oruç tuttu” dedim. Bunun üzerine Abdullah İbn Abbâs:

“Ama biz hilali cumartesi akşamı gördük. Bunun için de ya otuzu tamamlayıncaya yada hilâli görünceye kadar oruca devam ediyoruz” dedi. Ben:

“Muâviye'nin görmesi ve oruç tutmasıyla yetinmiyor musun?” dedim. O da:

“Hayır. Bize, Resulullah (s.a.v.) böyle emretti” diye cevâp verdi. [160]

6- Hilalin Büyük Ve Küçüklüğüne İtibar Olmadığını, Yüce Allah'ın Hilalin Görülmesi İçin Ona İmdad Buyurduğunu, Bulutlu Ve Sisli Olursa Otuza Tamamlanması

1012- Ebu'l-Bahterî'den rivayet edilmiştir:

Umre yapmak için yola çıkmıştık. “Batn-ı Nahle” denilen yere konakladığımız zaman hilâli görmeye çalıştık. Bunun üzerine cemaattan

bâzısı:

“Bu ay, üç günlüktür” dedi. Diğer bâzısı da:

“İki günlüktür” dedi. Derken Abdullah İbn Abbâs'a rastladık. Ona:

“Biz hilâli gördük. Cemaattan bâzısı onun üç günlük olduğunu ve diğer bâzısı da iki günlük olduğunu söylediler” dedik. Abdullah İbn Abbâs:

“Onu hangi akşam gördünüz?” diye sordu. Biz:

“Filân ve filân akşam” dedik. Bunun üzerine Abdullah İbn Abbâs:

“Doğrusu Resulullah (s.a.v.):

“Allah, onu görülmesi imdat etti” buyurdu. Dolayısıyla o, sizin gördüğünüz geceye aittir” diye cevap verdi. [161]

7- Peygamber (s.a.v.)’in “Bayram Ayları Noksan Olmazlar” Hadisinin Anlamı

1013- Ebu Bekre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır;

“İki bayram ayı, sayıları otuzdan az olsa da sevapları noksan olmazlar. Bunlar, Ramazan bayramı ile Zilhicce Kurban bayramı ayıdır.” [162]

Açıklama:

Ramazan ve Kurban ayları, otuzar gün değil yirmidokuz gün çekmekle sayıca noksan olsalar bile sevap ve ecir bakımından noksan olmazlar.

Bu ayların birinde oruç ve diğerinde hac ibadeti bulunduğu için hadis, bu ayların faziletini belirtmektedir.

8- Oruca Girişin Fecrin/Şafağın Doğmasıyla Gerçekleştiği, Fecrin Doğmasına Kadar Yemek Ve Diğer Şeylerin Yapılmasının Caiz Olduğu, Oruca Başlamanın Sabah Namazının Vaktinin Girmesiyle Olduğu Ve Fecr İle İlgili Diğer Hususlar

1014- Adiyy b. Hatim (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

"Yüce Allah'ın;

"Sizin için şafaktaki beyaz ipliği siyah ipliğinden ayırt edilinceye kadar yiyip için" [163] ayeti inince, Adiyy b. Hatim, Resulullah (s.a.v.)'e:

"Ey Allah'ın resulü! Ben, yastığımın altına biri beyaz ve biri de siyah olmak üzere iki ip koydum. Böylece geceyi gündüzden ayırt ediyorum" dedi. Resululîah (s.a.v.):

"Senin yastığın çok genişmiş. Bu beyaz iplik ile siyah iplik, ancak gecenin karanlığı İle gündüzün aydınlığından ibarettir" buyurdu. [164]

Açıklama:

Hadis ve hadiste belirtilen ayet; oruç tutulan günlerin gecelerinde fecr doğuncaya yeme içme, cinsel ilişki gibi oruca aykırı davranışların caiz olduğuna delalet etmektedir. Yalnız fecrin doğuşundan maksadın ne olduğu hususunda ihtilaf edilmiştir.

Fecrin belirmesinden maksat; fecrin doğması mı, yoksa mükellef tarafından görülmesi mi olduğu meselesi de ihtilaf konusu olmuştur. Çünkü ayette;

“Fecirdeki/şafaktaki” [165] ifadesi, her iki yoruma da imkan vermektedir. Cumhurun görüşüne göre, fecrin belirmesinde mükellefin görüşü esastır. Dolayısıyla bir kimse, fecrin doğup doğmadığında şüphe ederse kendisine yemek-içmek helal olur. Ancak fecirden sonra, yediği kesinlikle belli olursa o gün tuttuğu orucu kaza etmesi gerekir.

Orucun başlama vaktinin, fecrin doğusuyla mı, yoksa aydınlığın yayılışıyla mı olduğu hususunda görüş ayrılığı vardır. Alimlerin çoğunluğuna göre, fecr yayılıncaya kadar yeme-içmek caizdir.

1015- Sehl b. Sa'd (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Yüce Allah'ın;

“Sizin için beyaz iplik siyah iplikten sizce ayirdedilinceye kadar yiyip için” [166] ayeti inince, bir kimse eline bir beyaz ve bir de siyah ip alıp renklerinin ne olduğu açıkça belli olana kadar yiyip işerdi. Bunun üzerine yüce Allah *“Şafaktaki”* [167] ifadesini indirerek siyah iplik ile beyaz ipliğin ne demek olduğunu açıkladı. [168]

1016. Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Doğrusu Bilal geceleyin ezan okur. Bu nedenle İbn Ümmü Mektûm'un ezan okumasını işitinceye kadar yiyip için.” [169]

Açıklama:

Bilal ezanı vaktin yaklaştığını belirtmek için okurdu. Bir sonraki hadis, bunu açıklamaktadır. Abdullah İbn Ümmü Mektum ise vaktin girdiğini belirtmek için ezan okurdu.

1017- Abdullah İbn Mes'ud (r.a)'tan rivayet edilmiştir: "Resulullah (s.a.v.):

"Bilal'in ezan okuması yada Bilal'in nidası, sizden birisinin sahurundan alıkoymasın. Çünkü o, ayakta olanınızın/namaz kılanınızın artık ara vermesi ve uyuyanınızın artık uyanması için geceleyin ezan okur yada seslenir" buyurdu. Daha sonra Resulullah (s.a.v.):

"Şafak şöyle şöyle olmakla değil, şöyle oluncaya kadardır" buyurup iki parmağının arasını araladı. [170]

Açıklama:

Resulullah (s.a.v.)'in *"Şafak şöyle şöyle olmakla değil, şöyle oluncaya kadardır"* buyurması; fecri kazibin/yalancı şafağın, ufukta baş tarafa doğru uzayan uzun bir beyazlık olduğuna işaret etmek istemiştir. Fecri sadıkın/doğru şafağın da, ufukta enlemesine görünen beyazlık olduğuna işaret etmek dilemiştir. Her iki fecri anlatmak için bu iki türlü işaretten daha uygunu olamaz.

9- Sahur Yemeği Yemenin, Sahuru (Sabah Namazının Vaktinin Girmesine Kadar) Ertelemenin Ve İftarı Acele Yapmanın Müstehab Olması

1018- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Sahurda yemek yiyin. Çünkü sahurda yemek yemede bereket vardır.” [171]

Açıklama:

Resulullah (s.a.v.), bazı hadislerde, sahura kalkmayı emretmektedir. Alimler, başka rivayetleri de göz önüne alarak bu emrin, vacip değil de mendubu ifade ettiğini söylerler. Çünkü Belağat'ta “Emr” ifade eden bir kelime, 9 anlama gelebilmektedir. Buna göre her “Emr” ifade eden kelime, vacip olmamaktadır.

Sahura kalkmak ve sahur yemeği yemek, oruç tutacak kimsenin, orucun başlama imsak vakti olan fecirden önce bir şeyler yemesidir.

Sahur için vaad edilen “Bereket”ten kasıt; ecr ve sevaptır. Sahurun verceği güçle oruç daha canlı, daha şevkli tutulur. Hz. Peygamber (s.a.v.)'in sünnetine uyulmuş olunur.

Sahur yemeğine teşvik edilmesinde birtakım hikmetler vardır. Burada da görüldüğü üzere, Rasulullah (s.a.v.), sahurun berekete vesîle olacağını belirtmiştir. Ayrıca sahur, seher vaktinde uyanık olmaya böylece ilâhi feyzlerden istifâdeye sebeptir. Oruca başlarken yenilen yemek, gün boyu açlığa katlanmada kolaylık sağlar. Böylece müslümanların oruç ibâdetinden kaçınmalarına engel olur.

1019- Amr İbnü'I-As (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Bizim orucumuz ile Ehl-i kitabın orucu arasındaki ayırıcı fark, sahur yemeği yemektir.” [172]

Açıklama:

Hıristiyan ve Yahudiler oruç tuttuklarında akşam uyuduktan sonra yemek ve içmek kendilerine harmdı. Artık oruç fiilen başlamış sayılırdı. İslamiyetin ilk günlerinde müslümanlar için de durum aynı idi. [173]Daha sonra Müslümanlar için fecr doğuncaya kadar yeme-içme ve cinsel ilişkide bulunmaya izin verildi, bir de sahur yemeği yemeleri teşvik edildi.

1020- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Zeydb. Sabit (r.a);

“Biz, Resulullah (s.a.v.)'le birlikte sahur yemeği yedik. Sonra da namaza kalktık” dedi. Enes, Zeyd b. Sâbit'e:

“Sahur ile namaz arasında ne kadar müddet vardı?” diye sordum. Zeyd b. Sâbit'de:

“Elli ayet kadar” diye cevap verdi. [174]

Açıklama:

Elli ayetten maksat; ne uzun ve ne de kısa olmayıp orta halli elli ayet olup bunu acele etmeden ve çok ağır davranmadan vasat bir şekilde okumakla geçen suredir.

1021- Sehl b. Sa'd (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“İnsanlar iftarı acele yapmaya devam ettikleri müddetçe devamlı hayr üzerinde olurlar.” [175]

Açıklama:

Hadis, iftarı geciktirmeden açmanın müstehab olduğuna delalet etmektedir. Bu hadisin anlamı; "İnsanlar bu sünneti korumaya devam ettikleri sürece daima hayr işlemiş sayılırlar. İftarı geciktirirlerse, bu, onların fesada düşeceklerine bir alamettir" demektir. Çünkü iftarda acele davranmak, gün boyunca oruç tutan kimse için en uygun olanıdır. Oruç tutma İbadetine karşı daha dayanıklı olur.

1022- Ebu Atiyye'den rivayet edilmiştir:

"Yanımda Mesrûk olduğu halde, Aişe'nin yanına girdim. Ona:

"Ey müminlerin annesi! Muhammed (s.a.v.)'in sahabilerinden iki kimse var ki, birisi hem iftarı acele ediyor ve hem de namazı acele kılıyor. Diğeri de, hem iftarı ve hem de namazı geciktiriyor" dedik. Aîşe:

"Bunların hangisi, hem iftarda ve hem de namazı kılmada acele davranıyor?" diye sordu. Biz:

"Abdullah İbn Mes'ud" diye cevap verdik. Aişe:

"Resulullah (s.a.v.) işte böyle yapardı" dedi.

Hadisin ravisi Ebu Kureyb:

"Diğeri de, Ebu Musa el-Eş'arî" ilavesini yaptı.[176]

Açıklama:

Oruçlunun iftar açmakta ve kişinin akşam namazını kılmakta acele etmesi müstehabtır.

Buna/göre Abdullah İbn Mes'ud sünnet üzere ve Ebu Musa el-Eş'arî ise caiz olmak üzere hareket etmiş oluyurlar. Dolayısıyla her ikisi dei hayr üzeredirler.

10- Orucun Sona Ermesi Ve Gündüzün Çıkması

1023- Hz. Ömer (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle bu Gece gelip gündüz gittiğinde ve güneş de battığında oruçlu orucunu iftar eder.[177]

Gece gelip gündüz gitmesinden maksat, aydınlığın kaybolup karanlığın çökmesidir.

Açıklama:

Hz. Peygamber (s.a.v.) burada gündüz gidip gece gelip güneş batınca iftar vaktinin gelmiş olduğunu, *“Oruçlu orucunu iftar eder”* sözleriyle ifade etmiştir.

1024- Abdullah İbn Ebi Evfâ (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Biz, Resulullah (s.a.v.)'le birlikte Ramazan ayında bir seferds bulunuyorduk. Güneş batınca, Resulullah (s.a.v.):

“Ey filanca kimse! Hayvanındanın de bize hurma şırası hazırla” buyurdu. O da:

“Ey Allah'ın resulü! Henüz daha gündüz var” dedi. Resulullah (s.a.v.) yine;

“Bize hurma şırası yap” buyurdu.

Bunun üzerine o kimse hayvanından inip hurma şırası hazırlayıp onu Resulullah (s.a.v.)'e getirdi. Peygamber (s.a.v.) o şıradan içti. Sonra da eliyle işaret edip:

“Güneş, şuradan batıp gece de şuradan geldiğinde oruçlu kimse orucunu iftar eder” buyurdu. [178]

Açıklama:

Görüldüğü üzere, Hz. Peygamber (s.a.v.) güneşin battığını farkedince, Bilâl'e inip kendileri için hurma şırası ezmesi yapmasını emretmiştir. Ancak Bilâl iki kere üstüste henüz akşamın olmadığını söyleyerek Rasulullah'a biraz daha beklemesini arzetmiştir. Fakat efendimiz üçüncü kez emrini tekrarlayınca, Bilâl hayvanından inmiş ve emrolundugu şeyi yapmıştır.

Bilâlin iki defa üst üste akşamın henüz olmadığını belirtmesi onun kesinkes akşamı olmadığı kanaatinde olduğundan dolayıdır. Çünkü Hz. Peygamberin bunu tam fark edememiş olması mümkündür. Bilâl'e göre güneş henüz batmamıştır. Çünkü aksi takdirde Bilal'in, emri yerine getirmede gecikmesi düşünülemez. Çünkü bu inat olur. Bilal gibi birisi böyle şey yapmaz.

11- Visal/Ara Vermeden Peşpeşe İftarsız Oruç Tutmanın Yasak Olması

1025- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Peygamber (s.a.v.) visal ara vermeden peşpeşe iftarsız oruç tutmayı yasakladı. Sahabiler:

“Fakat sen de ara vermeden peşpeşe iftarsız oruç tutuyorsun” dediler. Peygamber (s.a.v.):

“Ben, sîzin gibi değilim. Çünkü ben Rabbim tarafından doyurulurum ve su içirilirim” buyurdu. [179]

Visal Orucu:

İki veya daha çok gün, geceleri hiç iftar etmeden oruca devam etmektir. Bunun, oruç tutulması mekruh olan günlerde de kesmemek şartıyla bütün sene oruç tutmak olduğunu söyleyenler de vardır. Ancak bu görüş pek benimsenmemiştir.

Visal orucu tutmak, mekruhtur. Hattâbî'ye göre, Visal orucunun mekruh olmasının sebebi; oruçlunun zayıf zayıflayıp kuvvetten düşmesi, böyiece farz olan oruca ve diğer ibadetlere gücü yetmez bir hale gelmesi veya oruçtan usanmaları ve onların karşılaştıkları sıkıntının, farz olan orucu da terk etmelerine sebep olma ihtimalidir.

Hz. Peygamber (s.a.v.)'in bu orucu ümmetine yasaklamasından sonra kendisine “Sen de ara vermeden peşpeşe iftarsız oruç tutuyorsun” denildiğinde Resulullah (sav), buna, “Ben, sizin gibi değilim. Çünkü ben Rabbim tarafından) doyurulurum ve su girilirim” karşılığını vermiştir.

Resulullah (s.a.v.)'e Allah tarafından yedirilip içirilmesinden maksadın ne olduğu hususunda birkaç ihtimal vardır:

1-Yüce Allah, Hz. Peygamber'e yemiş-içmiş gibi kuvvet verir. Dolayısıyla yeme-içme ıhtjyacı duymadan ibâdetine devam edebilir.

2- Gerçekten Allah ona geceleri yedirip içirir. Bu hal de onun visaline engel değildir. E sâdece ona özgü bir haslettir. Ümmete yasak olduğu halde, Rasûlullah'ın yapmasında ve\, onu uygulamasında sakınca olmayan şeylerin başka örnekleri de vardır. Örneğin, Hz**. Penmber** (s.a.v.)'in göğsü altın bir tastaki su ile melekler tarafından yıkanmıştır. Oysa alt: kabın dünyada kullanılması yasaktır.

3- Hz. Peygamber'in visal orucu esnasında geceleyin yeyip içmesi, uyku halinde yey içenin haline hamledilir, uyku halinde yeyip içenin açlığı ve susuzluğu gittiği halde oruç bozulmadığı gibi, bu durumda iken Hz. Peygamber'in orucu da bozulmaz. Bu açıkiam; İbnu'l-Münzîr'e aittir.

Yüce Allah, Resûlullah (s.a.v.)'i; kendi azametini düşündürmek, sevgi ve muhabbetiy içini doldurmak ve marifetiyle gıdalandırmak sureti ile onu yemekten içmekten müstağı kılar.

1026- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resûlullah (s.a.v.) visal/ara vermeden peşpeşe iftarsız oruç tutmayı yasal ladı. Bunun üzerine müslümanlardan birisi:

“Ey Allah'ın resulü! Fakat sen de ara vermeden peşpeşe iftarsız oruç ti tuyorsun?” dedi. Resûlullah (s.a.v.):

“Hanginiz benim gibi olabilir? Çünkü ben, Rabbim beni doyurup su içirmiş olarak gecelerim” buyurdu.

Sahabiler, ara vermeden peşpeşe iftarsız oruç tutmayı bırakmaktan kaç nınca Resûlullah (s.a.v.) onlara bir gün, sonra bir gün daha olmak üzere iki gün ü üste ara vermeden peşpeşe iftarsız oruç tutturdu. Derken üçüncü gün hile gördüler. Bunun üzerine Resûlullah (s.a.v.), onların ara vermeden

peşpeşe iftarsı oruç tutmaktan vazgeçmeyi kabul etmediklerinden dolayı onlara ibret dersi verircesine:

"Eğer hilal gecikseydi, ibret dersi olsun diye size daha fazla visal yatıracaktım" buyurdu."

Açıklama:

Sahabenin visal orucundan vazgeçmemeleri, Peygamber (s.a.v.)'e muhalefet için değil, bu konudaki yasağın tenzih manası anladıktan içindir.

Peygamber (s.a.v.)'in visal orucuna izin vermesi, yasağın mahiyetini doğrulatmak ve bu konuda oluşacak zarar ile sıkıntıyı göstermektir. Visal orucundan ortaya çıkacak problem; İbadetten bıkmak, zayıf ve güçsüz düşerek başka ibadetleri yapamamaktır.

1027- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

"Resulullah (s.a.v.) Ramazan ayında namaz kılıyordu. Ben de gelip yanıbaşında namaza durdum. Başka bir adam gelip o da bizimle birlikte namaza durdu. Sonunda, bir cemaat olduk. Peygamber (s.a.v.) benim arkasında olduğumu hissedince, namazda kısaltma yapmaya başladı. Namazı bitirdikten sonra evine girip (orada) öyle bir namaz kıldı ki, onu bizim yanımızda kıldığı gibi kılmadı. Sabahladığımızda ona:

"Dün geceki namazda arkanda bizim olduğumuzu anladın mı?" diye sorduk. O da:

"Evet. Zaten yaptığım kısa kılma işine beni sevk eden şey de budur" buyurdu.

Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.) visal orucu tutmaya başladı. Bu oruç tutma işi, aynı sonuna rastlamıştı. Derken sahabilerinden bazı kimseler de

visal orucu tutmaya başladılar. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.):

"Bazı kimselere ne oluyor da, ara vermeden peşpeşe iftarsız oruç tutuyorlar? Doğrusu siz, benim gibi değilsiniz. Bakın, vallahi, eğer ay uzamış olsaydı size öyle bir ara vermeden peşpeşe iftarsız oruç tutturur dum ki, bu işin derinliğine dalanlar bu yaptıklarından vazgeçerlerdi" buyurdu. [180]

1028- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

"Peygamber (s.a.v.) sahabileri ara vermeden peşpeşe iftarsız oruç tutmayı yasakladı. Onlar:

"Takat sen de ara vermeden peşpeşe iftarsız oruç tutuyorsun" dediler. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.):

"Ben, sizin gibi değilim. Çünkü Rabbim beni doyuruyor ve su içiriyor" buyurdu. [181]

12- Oruçluyken Öpmenin, Şehveti Harekete Geçmeyen Kimselere Haram Olmamasi

1029- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir: Âişe:

"Resulullah (s.a.v.) oruçluyken kadınlarından birini öperdi" deyip sonra da güldü. [182]

1030- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

"Resulullah (s.a.v.) oruçlu olduğu halde beni öperdi. Fakat sizin hanginiz, Resulullah (s.a.v.)'in nefsine hakim olduğu gibi kendine sahip

olabilir?” [183]

1031- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.), Ramazan ayında oruçlu olduğu halde hanımlarını öperdi” [184]

1032- Ömer b. Ebi Seleme (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Ömer, Resulullah (s.a.v.)'e:

“Oruçlu bir kimse hanımını öpebilir mi?” diye sordu. Resulullah (s.a.v.), ona Ümmü Seleme'yi işaret ederek:

“Bu meseleyi ona sor” buyurdu. Ümmü Seleme'de, Resulullah (s.a.v.)'in bu işi yaptığını ona haber verdi. Bunun üzerine Ömer:

“Ey Allah'ın resulü! Allah, senin, gelmiş ve geçmiş bütün günahlarını bağışlamıştır” dedi. Resulullah (s.a.v.), ona:

“Dikkat et! Vallahi, Allah'a karşı en fazla takvalı olanınız ve ondan en fazla korkanınız şüphesiz ki benim” buyurdu”

Açıklama:

Öpmenin orucu bozup bozmayacağı meselesi, alimler arasında tartışma konusu olmuştur. Bu konuyu rivayet eden alimler, Hz. Peygamber (s.a.vj'in oruçlu iken hanımlarını öptüğünü belirtmişlerdir. Yalnız Hz. Aişe'den gelen bir rivayette; Resulullah (s.a.v.)'in, nefsine, herkesten daha fazla hakim olduğunu belirterek oruçlu iken öpmenin riskine dikkat çekmektedir. Alimler, rivayetlerdeki ihtiyati kayıtları da dikkate alarak meseleyi yumuşak bir üslupla hükme bağlamaya çalışmışlardır.

Yine alimler, meninin gelmesine sebep olmadıkça orucu bozmayacağı hususunda ihtilaf etmezler. Bu konuda Resulullah (s.a.v.)'e,

“Öpmenin orucu bozup bozmayacağı sorulduğunda;

“Abdest sırasında ağzını yıkaman orucu bozar mı?” [185] buyurarak;

“Hep bilirsiniz ki, su içmenin bir önceki hali olan ağza su alma orucu bozmaz, bunun gibi, cinsel ilişkinin bir önceki hali olan öpme de orucu bozmaz” demek istemiştir.

Ebu Hanife'ye göre ise; oruçlu iken öpme genç insana mekruh olup yaşlıya caizdir.

13- Cünüp Olduğu Halde Üzerine Şafak Doğan Kimsenin Orucunun Sahih Olması

1033- Hz. Âişe (r.anhâ) ile Ümmü Seleme (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.), Ramazan ayında ihtilamdan dolayı değil de, cinsel ilişkiden ötürü cünüp olarak sabahlar, sonra boy abdesti alıp oruç tutardı.” [186]

Açıklama:

Resulullah (s.a.v.)'in kendisine gusül gerekli olduğu halde sabahlamasından maksat; fecrin doğduğu vakte kadar guslünü geçiktirmesidir. Güneşin doğmasına kadar değil, çünkü onun sabah namazını geçirmesi düşünülemez.

Hadiste; Resulullah (s.a.v.)'in cünüp olarak sabahlamasının, ihtilamdan dolayı değil, hanımlarından biriyle cinsel ilişkiden dolayı olduğu açıkça ifade edilmiştir. Bu ifade, bize, iki konuyu açıklamaktadır:

1- İhtilam, şeytandan dolayı olur. Resuluİlah (s.a.v.)'e ise şeytan yaklaşamaz.

2- Cinsel ilişki, kasdî bir davranıştır. İhtilam ise insanın elinde olan bîr şey değildir. Hadiste, Resulullah (s.a.v.)'in, kendi kasdı ile cünüp olduğu halde sabahlayıp oruca devam ettiği bildirilmektedir. Öyleyse kasde dayanmayan ihtilam olmaktan dolayı cünüp olan kişi de, tereddütsüz olarak orucuna devam edebilir.

Hadis, hüküm yönünden; geceyi cünüp olarak geçirmenin orucun sıhhatine engel olmadığını ortaya koymaktadır. Bu hüküm, cünüplügün, cinsel ilişkiden veya ihtilamdan olması orucun farz veya nafile olması hallerini kapsar.

Guslün, şafaktan önce yada sonra olması da hükmü değiştirmez. Çünkü Resulullah (s.a.v.)'in ümmetine cevazı belirtmek için yaptığı bu hareket, bütün olasılıkları içine almaktadır. Ulemanın cumhurumun görüşü böyledir. Nevevî (ö. 676/1277), bu konuda icma oldu öunu nakleder.

1034- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

“Bir adam, fetva sormak için Peygamber (s.a.v.)'e geldi. Âişe'de, konuşulanları, kapının arkasından işitiyordu. Gelen kişi:

“Ey Allah'ın resulü! Bazen ben cünüpken namaz vakti geliyor. O gün oruç tutayım mı?” diye sordu. Resulullah (s.a.v.):

“Ben, cünüpken de namaz vakti geliyor. Fakat ben oruç tutuyorum” buyurdu. O kişi:

“Ey Allah'ın resulü! Sen bizim gibi değilsin. Allah, senin geçmiş ve gelecek bütün günahlarını bağışlamıştır” dedi. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):

“Vallahi, ben Allah'tan en fazla korkanınızım ve O'ndan neyle korktuğunu en iyi bileneniz olmayı gerçekten ümit ederim” buyurdu. [187]

Adamın, Resulullah (s.a.v.)'e:

“Sen, bizim gibi değilsin. Allah, senin, geçmiş ve gelecek bütün günahlarını atfetmiştir” demesi; Resulullah (s.a.v.)'in, günah işleyebileceği manasına alınmamalıdır. Bundan maksat;

“Sen, günah işlemedin ve işlemezsin de” demektir.

Kadı İyâz'a göre, bu hadis; Hz. Peygamber (s.a.v.)'in yaptıklarının, kendisine özgü bir özellik olduğuna dair bir delil yoksa, ona uymanın vacip olduğunu göstermektedir.

Bu hususta Fıkıh Usulü kitaplarındaki tafsilât şu şekildedir:

1- Resulullah (s.a.v.)'in oturup kalkmak, yiyip içmek gibi tabii fiilleri, ümmetinin fiilleriyle eşittir.

2- Kuşluk namazı, vitir ve teheccüd gibi ona özgü farz olan namazlar ile dörtten fazla kadınla evlenmek hususunda ümmeti, onun gibi değildir.

3- Mutlak ve mücmeli açıklamak için İşlediği fiiller, ittifakla ümmetini de kapsamaktadır.

4- Bu üç maddenin dışında Resulullah (s.a.v.)'den meydana gelen bir fiile, o fiilin sıfatına göre hükümverilir. Fiil, Resulullah (s.a.v.) hakkında vacip ise ümmetine de vacip, mendub ise ümmetine de mendubtur. Sıfatı bilinmeyen fiiller hakkında ihtilaf olunmuştur. [188]

14- Oruçlu Kimsenin Ramazan Gününde Hanımıyla Cinsel İlişkide Bulunmasının Kefareti

1035- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edilmiştir; “Peygamber (s.a.v.) 'e bir adam gelip:

“Ey Allah'ın resulü! Helak oldum” dedi. Resulullah (s.a.v.);

“Seni helak eden şey nedir?” diye sordu. O kimse;

“Ramazanda hanımımla cinsel ilişkide bulundum” dedi. Peygamber (s.a.v.):

“Bir köle azad edecek bir şey bulabilecek misin?” buyurdu. Adam:

“Hayır” dedi. Resulullah (s.a.v.):

“İki ay peşpepe oruç tutabilecek misin?” dîye sordu. Adam yine:

“Hayır” dedi. Peygamber (s.a.v.):

“Öyleyse altmış fakiri doyuracak bir şey bulabilecek misin?” buyurdu. Adam yine:

“Hayır” dedi. Sonra o adam oturdu. Derken Peygamber (s.a.v.)'e içinde hurma dolu bir zembil getirildi. Resulullah (s.a.v.), o adama:

“Bunu al da birilerine sadaka olarak ver” buyurdu. Adam:

“Bizden daha fakir bir kimseye mi vereceğim? Medine'nin karataşlı iki tarafı arasında buna bizden daha muhtaç bir aile yoktur” dedi. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.) güldü, hatta yan dişleri göründü. Sonra o adama:

“Haydi git, bunu ailene yedir” buyurdu. [189]

Açıklama:

Ramazân'da gündüz hanımıyla cinsel ilişkide bulunup Hz. Peygamber (s.a.v.)'e gelen zatın kim olduğu kesin olarak belli değildir, İbn Ebi Şeybe (Ö. 235/849) gibi bazı hadisçilerin rivayetine dayanarak bu şahsın, Selmân veya Seleme b. Sahr el-Beyâdî olduğunu söyleyenler varsa da, bu görüş pek tutulmamıştır. Çünkü İbn Hacer'in belirttiği üzere; İbn Ebi Şeybe'nin rivayetinde adı geçen zatın, Ramazân'da gündüzleyin hanımıyla cinsel ilişkide bulunduğu için değil, zıhar yaptığı halde, geceleyin cinsel ilişkide bulunduğu için kefaret vermekle emrolunduğu belirtilmektedir. Buna göre Seleme olayı ile üzerinde durduğumuz hadiste anlatılan olay, ayrı ayrıdır. Yine aynı bu kanaati, İbn Abdilberr (ö. 463/1071)'de belirtmiştir.

Orucu bozup hem kazanın ve hem de kefareti gerektiren durumların başında, Ramazân günü oruçlu iken yapılan cinsel ilişki gelmektedir. Zaten Hz. Peygamber (s.a.v.), oruç kefarefi hükmünü, o zaman vuku bulan böyle bir cinsel ilişki olayı üzerine vermiştir. Oruç kefareti konusunda eldeki tek örnek ve delil, sadece budur.

Bu bakımdan bütün fıkıh mezhepleri, Ramazân günü oruçlu İken bilerek ve isteyerek normal .cinse! ilişkide bulunmanın, hem kaza ve hem de kefareti gerektireceği konusunda görüş birliği etmişlerdir. Fakat bir şey yiyip içmenin kefareti gerektirip gerektirmediği konusu ise mezhepler arasında tartışmalıdır. Hanefüer, bilerek ve isteyerek bir gıda ve gıda özelliği taşıyan her türlü maddeyi almayı da bu hükme kıyas ederek bu durumda da hem kaza ve hem de kefaret gerekeceğini söylemişlerdir.

Ramazân'da oruç bozmanın kefaretle cezalandırılmasının altında; Ramazân ayının saygınlığına karşı işlenmiş bir suç bulunması yatar. Ramazân'da oruç bozmak, Ramazân ayına ve Ramazân orucuna karşı

yapılmış bir hürmetsizlik olduğu için böyle yapan kimseler için kefaret öngörülmüştür.

“Mahvoldum” ifadesi; helak olmama sebep olacak bir günah işledim manasındadır. Adam, yaptığı suçun büyüklüğüne işaret için böyle bir ifade kullanmıştır.

Ayrıca bu ifadene; açıkça söylenmesi çirkin sayılan konuların kinaye yoluyla anlatılmasının caiz olduğu hususu ortaya çıkmaktadır. Yine günah işleyen kimsenin, pişmanlık duyması ve günahını affettirme çarelerini araması gerektiği de buradan anlaşılmaktadır.

Orucu bozmanın kefareti, hadisin metninde belirtildiği üzere; köle azad etme, iki ay arka arkaya oruç tutma ve altmış fakir doyurmaktır. Bunlar, sırayla ödenir. Yani öncekine gücü yeten kişi, sonrakine geçemez. Herkes istediğiyle kefaretini ödeyemez. Ebu Hanîfe, Şafiî ve Mâlikilerden İbn Habîb bu görüştedir.

Hanefilere göre; Ramazân'da, kendi istekleriyle cinsel ilişkide bulunan kadına ve erkeğe kefaret gerekir, Fakat kocasının zorlamasıyla cinsel ilişkide bulunan kadına kefaret gerekmez.

Konu ile ilgili rivayetlerde; gelen zatın Ramazân'da hanımıyla cinsel ilişkide bulunduğunu söylediği bildirildiği halde, bu cinsel ilişkinin “Gündüz olduğu” kaydı yer almamaktadır.

1036- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir: “Resulullah (s.a.v.)'e bir adam gelip:

“Yandım” dedi. Resulullah (s.a.v.):

“Niçin?” diye sordu. Adam:

“Ramazân'da hanımımla cinsel ilişkide bulundum” dedi. Peygamber (s.a.v.):

“Sadaka ver, sadaka ver!” buyurdu. Adam:

“Ben de sadaka olarak verecek hiçbir şey yoktur!” dedi.

“Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.), ona oturmasını emretti. Derken Resulullah (s.a.v.)'e içlerinde yiyecek bulunan iki zembil geldi. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.), o adama, işlediği günaha kefaret olarak bunları verip insanlara sadaka olarak dağıtmasını emretti.” [190]

Açıklama:

Hz. Aişe'nin bu rivayetine göre; Peygamber (s.a.v.), kendisine gelen şahsa orucunu bozma kefareti olarak, köle azad etme ve peşpeşe iki ay oruç tutmayı hiç anmdan doğrudan doğruya sadaka vermesini emretmiştir. Bazı alim ler bu rivayeti göz önüne alarak, ramazan günlerindeki cinsel ilişkide bulunmadan dolayı gerekli olan keffâretin sadece fakir doyurmak veya sadaka vermekle ödeneceğini söylemişlerdir. Ancak bu rivayet, muhtasar olduğu için böyle bir görüşe dayanak olması mümkün değildir. Rivayetin tamamı, İbn Huzeyme'nin “Sahih”inde Buhârî'nin “Tarih”inde ve Beyhâkî'nin “Sünen”inde şu şekilde geçmektedir:

Rasûlullah (s.a.v.) Medine'deki Fâri'nin gölgesindeyken kendisine Benî Beyâda Kabîlesi'nden bir adam gelip:

“Yandım, Ramazan'da aileme yaklaştım” dedi. Peygamber (s.a.v.):

“Bir köle azâd et” buyurdu. Adam:

“Onu bulamam” dedi. Peygamber (s.a.v.) bu defa:

“Altmış fakir doyur” buyurdu...[191] Beyhâkî:

“Bu rivayetteki İlâveler, Ebû Hureyre'nin zabtının daha sahîh olduğuna delâlet eder” der. Bilindiği gibi, Ebû Hureyre'nin rivayetinde, iki ay oruç da emredildiği halde, Hz. Aişe'den gelen rivayette mevcut değildir.

Ebû Hureyre'nin rivayeti ile Hz. Aişe'nin rivayetinde anlatılan olayla aynıdır. Beyhâkî'ninde işaret ettiği gibi, Ebû Hureyre, Hz. Aişe'nin zabtedemediği bâzı şeyleri zâbtetmiştir. Bu bakımdan, bu konuda delîl olacak olan hadîs, Ebû Hureyre'nin rivayetidir. [192]

15- Masiyet Sebebiyle Olmamak Üzere Ramazan Ayında Yolculuk Eden Kimsenin Gideceği Yer Bir-İki Konak Veya Daha Fazla İse Oruç Tutup Tutmamasının Caiz Olması, Oruç Tutmaya Güç Yetiren Kimsenin Oruç Tutmasının Ve Oruç Tutmada Zorluk Çekecek Kimsenin İse Tutmamasının Daha Faziletli Olması

1037- Abdullah İbn Abbâs (r.anhümâ)'dan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.) Mekke'nin fethi yılında Ramazan'da Medine'den Mekke'ye doğru yola çıkmıştı. Medine'ye yedi konak mesafedeki “Kedîd” denilen yere varıncaya kadar oruç tuttu. Sonra oruç tutmayı bıraktı.

Resulullah (s.a.v.)'in sahabesi de, onun hep uygulamalarından daima en yeni olanlara uyarlardı.” [193]

1038- Abdullah İbn Abbâs (r.anhümâ)'dan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.) Mekke'yi feth etmek için Ramazan ayında yolculuğa çıktı. Usfan'a varıncaya kadar oruç tuttu. Sonra içerisinde su

bulunan bir kap istedi. İnsanların, kendisini görmesi için güpegündüz suyu içti. Bundan sonra Mekke'ye girinceye kadar oruç tutmadı.

Abdullah İbn Abbâs (r.anhümâ) der ki:

"Görüldüğü üzere Resulullah (s.a.v.) Ramazan ayında hep oruç tuttu ve hem de oruç tutmadı. Dolayısıyla Ramazan ayında yolculuğa çıkan kimse isterse oruç tutar ve dilerse oruç tutmaz." [194]

1039- Abdullah İbn Abbâs (r.anhümâ)'dan rivayet edilmiştir:

"Ramazan ayında yolculuğa çıkan kimselerden moruç tutanı da ve oruç tutmayanı da ayıplama. Çünkü Resulullah (s.a.v.) Ramazan ayındaki yolculukta, hem oruç tutmuş ve hem de oruç tutmamıştır." [195]

1040- Câbir b. Abdullah (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

"Resulullah (s.a.v.) Mekke'nin fethi yılında Ramazan ayında Mekke'ye doğru yola çıkmıştı. Mekke ile Medine arasındaki "Kurâu'l-Gamîm" denilen yere varıncaya kadar oruç tuttu. Beraberindeki insanlar da oruç tuttu. Sonra bir kadeh su istedi. Kadehi herkesin görebileceği bir şekilde kaldırıp sonra o suyu içti. Bundan sonra ona:

"İnsanların bir kısmı halen oruç tutuyorlar" denildi. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):

"Onlar asi kimselerdir, onlar asi kimselerdir" buyurdu."

Bir rivayette ise şu ifade yer almaktadır: "Resulullah (s.a.v.)'e:

"Oruç, insanlara meşakket vermektedir. Onlar, senin ne yapacağına bakmaktadırlar" denildi. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.), ikindiden sonra bir kadeh su istedi.[196]

1041- Câbir b. Abdullah (r.anhümâ)'dan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.), Ramazan ayında bir yolculukta bulunuyordu. Bir ara başına insanlar toplanmış ve gölgelendir ilmekte, olan bir. adamı gördü. Orada bulunanlara:

“Bunun nesi var?” diye sordu. Onlar da:

“Bu, oruç tutan bir kimsedir” dediler. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):

“Yolculukta bu şekilde oruç tutmanız, iyilik değildir” buyurdu. [197]

1042- Humeyd'den rivayet edilmiştir:

“Enes (r.a)'a, yolculuk sırasında Ramazan orucunu(n tutulup tutulmayacağı soruldu. Bunun üzerine Enes b. Mâlik:

“Biz, Resulullah (s.a.v.)'le birlikte Ramazan ayında yolculuğa çıktık. Oruç tutan oruç tutmayanı ve oruç tutmayan kimse de oruç tutanı ayıplamadı” dedi. [198]

Açıklama:

Alimler, yolculuk esnasında oruç tutmanın mı, yoksa tutmamanın mı daha faziletli olduğu konusunda ihtilaf etmişlerdir. Hattabî (ö. 388/998), bu görüşleri ve bu görüş sahiplerini üç maddede toplamıştır:

1- Oruç tutmamak, daha faziletlidir. İmam Ahmed, İshak b. Râhûye, Evzâî gibi alimler bu görüştedir.

2- Yolculukta oruç tutmak, daha faziletlidir. Enes b. Mâlik, Said b. Cübeyr, İmam Mâlik İmam Şafiî ile Hanefiler, bu görüştedir.

3- Mükellef, hangisi kolayına gelirse öyle hareket eder. Bu görüş ise Mücahid, Ömer İbn Abdulaziz ve Katade'den nakledilmiştir.

Memleketinde iken Ramazân ayı girdiği halde bilahare yolculuğa çıktığında orucu bozduğuna' dair Hz. Peygamber (s.a.v.)'den pek çok hadis nakledilmiştir.

“Sizden Ramazân ayına erişen o ayda oruç tutsun” [199] ayeti ise, kendisinde oruç tutmaya engel bir özür bulunmadığı halde Ramazân ayına erişen kişilerle ilgilidir.

16- Bir İş Görmek Kaydıyla Yolculukta Oruç Tutmayan Kimsenin Sevab Alması

1043- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Biz, Peygamber (s.a.v.)'le birlikte bir yolculukta idik. Bazımız oruçlu ve bazmız da oruçîu değildik. Sıcak bir günde bîr yerde mola verdik. Çoğunlukla göİgelenenenlerimiz, elbisesi olan kimselerdi. Bazımızda güneşten eliyle korunuyordu. Derken oruç tutan kimseler, dermansız düştüler. Oruç tutmayanlar ise kalkıp çadırları kurdular ve develeri su içirdiler. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):

“Bugün oruç tutmayan kimseler, sevabı alıp götürdüler” buyurdu. [200]

Açıklama:

Sahabilerin çoğunun, elbiseleriyle ve bazılarının da elleriyle güneşten korunmaya çalışmaları, çadırları olmadığını göstermektedir. Çünkü

müslümanların o sırada sayıları azdı ve yeterli miktarda malı güce sahip değillerdi.

“Bugün oruç tutmayan kimseler, sevabı alıp götürdüler” sözünden maksat; oruç tutmayan kimselerin, tutanlardan çok kazandıklarını anlatmaktadır. Yoksa oruç tutan kimseler, hiç kazanmadı demek değildir. Maksat, oruç tutmayanların, tutanlardan daha çok sevab kazandıklarını belirtmektir. Çünkü oruç tutanların sevabı, sadece kendilerine aittir. Tutmayanlar ise çadır kurmak, hayvanîan sulamak ve yemek hazırlamak gibi umuma ait olan işleri gördükleri için hem gördükleri işin sevabına nail olmuş ve hem de oruç tutanlara hizmet ettikleri için onlara verilen ecrin bir katı da kendilerinin olmuştur. [201]

1044- Kazea'dan rivayet edilmiştir:

“Ebu Saîd el-Hudrî'ye, yolculukta oruç tutup tutmanın hükmü soruldu. O da şöyle dedi:

“Biz, Resulullah (s.a.v.)'le birlikte oruçlu olduğumuz halde Mekke'ye doğru yolculuğa çıkmıştık. Bir yerde mola verdik. Resuluüah (s.a.v.):

“Doğrusu sizler, düşmanınıza yaklaştınız. Artık oruç tutmamak, sizi daha da kuvvetleştirir” buyurdu.

Bu, bir ruhsat/geçici izin idi. Bundan dolayı bazımız oruç tuttu, bazımız da oruç tutmadı.

Sonra başka bir yerde mola verdik. Bu defa Resulullah (s.a.v.):

“Doğrusu sizler, yarın sabah düşmanınızla karşılaşacaksınız. Oruç tutmamak, sizi daha da kuvvetleştirir. Dolayısıyla oruç tutmayın” buyurdu.

Bu ise, azimet/kesin bir emir idi. Derhal oruç tutmayı bıraktık.

Daha sonra Ebu Saîd el-Hudrî:

“Doğrusu bundan sonraki yolculuklarda da Resulullah (s.a.v.)'le birlikte oruç tuttuğumuzu bilmekteyim” dedi. [202]

17. Yolculukta Oruç Tutmak İle Oruç Tutmamak Arasında Serbestlik Olması

1045- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

“Hamza b. Amr es-Eslemîf Resulullah (s.a.v.)'e, yolculukta oruç tutup tutmamanın hükmünü sordu. Resulullah (s.a.v.):

“İstersen oruç tut, dilersen oruç tutma!” buyurdu. [203]

Açıklama:

Bu hadiste, Hamza el-Eslemî'nin, Hz. Peygamber (s.a.v.)'e yolculuk esnasındaki Ramazân orucunu mu, yoksa nafile oruç tutmayı mı sorduğu konusunda bir açıklık yoktur. Fakat başka bir hadiste Hamza'nın sorusunun Ramazân orucu ile ilgili olduğu anlaşılmaktadır. [204] Yalnız sorunun; birisi Ramazân iie ilgili ve diğeri de nafile oruçla ile ilgili olmak üzere İki defa sorulmuş olması da muhtemeldir.

1046- Ebu'd-Derdâ' (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Biz, Resulullah (s.a.v.)'le birlikte Ramazan ayında pek sıcak bir günde yolculuğa çıkmıştık. Sıcağın şiddetinden her birimiz, elini başına koyuyordu. İçimizde, Resulullah (s.a.v.) ile Abdullah b. Revâha'dan başka oruç tutan hiç kimse yoktu.” [205]

18- Hacı Kimsenin, Arefe Günü, Oruç Tutmamasının Müstehab Olması

1047- Ümmü'l-FadI binti'l-Hâris (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

“Bazı kimseler, Arefe günü Ümmü'l-Fadl'ın yanında Resulullah (s.a.v.)'in oruçlu olup olmadığı hususunda tartıştılar. Bazıları,

“Resulullah (s.a.v.) oruçludur” dediler. Bazıları da,

“Oruçlu değildir” dediler.

Ümmü'İ-Fadl) der ki:

“Bunun üzerine ben, Resulullah (s.a.v.)'e bir kadeh süt süt gönderdim. O sırada Resulullah (s.a.v.), devesinin üzerinde vakfe yapıyordu. Resullullah (s.a.v.) gönderdiğim sütü içti.” [206]

1048- Peygamber (s.a.v.)'in hanımı Meymûne (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

“İnsanlar Arefe günü Resulullah (s.a.v.)'in oruçlu olup olmadığı hususunda kararsız kaldılar. Bunun üzerine Meymûne, Resuİuliah (s.a.v.)'e bir kap süt gönderdi. O sırada Resulullah (s.a.v.), vakfe yerinde vakfe yapmaktaydı. Resuİuliah (s.a.v.) gönderdiğim sütü, insanların gözü önünde içti.” [207]

(Peygamber (s.a.v.)'in Arefe qünü Arafat'ta iken oruçlu olup olmadığı konusunda münakaşa etmişlerdir. Bu, Hz. Peygamberin daha önceleri seferde olmadığı zamanlarda Arafe günleri oruç tuttuğunu gösterir.

Hz. Peygamber'in oruçlu olmadığını iddia edenler, Rasûlullah'm seferde olması dolayısıyla oruçlu olmadığı kanaatine varmışlardı. Çünkü seferde olan kişinin nafiie bir yana farz orucu bile tutmamasına ruhsat vardır.

Oruçlu olduğu kanaatinde olanlar da onun seferde değilken arefe günleri oruçlu olduğunu bildikleri için iddialarında ısrar ediyorlardı.

Birinci hadiste Ümmü'1-Fadl ve ikinci hadiste ise Meymûne, bu münakaşa üzerine gerçeği anlamak için Peygamber (s.a.v.)'e bir bardak süt göndermiş. Rasûlullah da bu sütü içmiştir. Bu durumda Peygamber (s.a.)'in arafe günü Arafat'ta oruçlu olmadığını gösterir.

19- Aşure Günü Oruç Tutmak

1049- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir;

"Kureyş, cahiliye döneminde Aşure günü oruç tutarlardı. Resulullah (s.a.v.)'de Ramazan orucu farz kılınmazdan önce bu orucu tutardı. Medine'ye hicret edince, bu orucu yine tuttu ve bu orucun tutulmasını da sahabilere emretti. Ramazan ayında oruç farz kılınınca:

"Aşure orucunu, isteyen kimse tutsun ve dileyen de tutmasın" buyurdu. [208]

1050- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

"Cahiliye halkı Aşure günü oruç tutarlardı. Resulullah (s.a.v.) ile Müslümanlar da, Ramazan orucu farz kılınmazdan önce Aşure orucu tutarlardı. Ramazan orucu farz kılınınca, Resulullah (s.a.v.):

"Doğrusu Aşure, Allah'ın günlerinden bir gündür. Artık o gün, dileyen oruç tutar ve isteyen de oruç tutmaz" buyurdu. [209]

Açıklama:

Aşure kelimesi, sözlükte; “On” anlamına gelen “Aşır” kelimesinden alınmıştır. Bu konuda Çeşitli görüşler ileri sürülmüştür.

Aşure orucu, Muharrem ayının 9. ve 10. yada 10. ve 11. günü tutulan oruçtur. Aşure orucunun iki gün tutulmasının sebebi; Yahudilerin, Muharrem ayının sadece 10. günü oruç tutmalarıdır.

Araie günü tutulan oruç İse, kurban bayramından bir gün önce tutulan oruçtur.

Arafe günü oruç tutmamayı ifade eden hadisler, hacılar içindir. Çünkü hacılar, o gün, dua ve hac amelleriyle uğraşmaktadır. Hacı olmayanlar için ise Arafe günü oruç tutmak, müstehabtır.

Aşure günü orucu ile Arafe günü tutulan orucun, geçmiş yıla kefaret olması; küçük günahlar içindir. Arafe günü tutulan orucun, gelecek yıla da kefaret olması; kişinin, gelecek yıl içerisinde Allah'tan korkarak günah işlemekten kaçınmasıdır. .

Kişinin, bugünlerde tuttuğu oruç sebebiyle küçük günahlarının bağışlanabileceğin! ifade etmektedir. Büyük günahların affı, tevbeye ve Allah'a bağlı bir durumdur.

1051- Kays b. Seken'den rivayet edilmiştir:

“Eş'as b. Kays, Aşure günü Abdullah İbn Mes'ud'un yanına girmişti. O sırada Abdullah İbn Mes'ud yemek yiyordu. Eş'as b. Kays'a:

“Ey Ebu Muhammedi Yaklaş da yemek ye” dedi. Eş'as:

“Ben oruçluyum” diye cevap verdi. Abdullah İbn Mes'ud;

“Biz vaktiyle Ramazan orucu farz kılınmazdan önce devamlı surette bu orucu tutardık. Sonra Ramazan orucu farz kılındıktan sonra bu orucu tutmak bırakıldı” dedi. [210]

Açıklama:

Cahiliye döneminde Kureyşliler Aşure günü oruç tutarlardı. Hz. Peygamber (s.a.v.)'de, o günde oruç tutardı. [211] Yalnız Hz. Peygamber (s.a.v.)'İn, o günde oruç tutması; kendisine peygamberlik verilmezden önceki devrede olabilir yada peygamberlikten sonra ve hicretten önceki devreyle de ilgili olabilir. Medine'ye hicret edince, Aşure günü oruç tutmaya devam etti ve sahabilere o günde oruç tutmalarını emretti.

Bu hadis; Ramazan orucu farz kılınmazdan önce sahabilerin, aşure günü oruç tuttuklarını ve Ramazan orucu farz kılınınca bu orucu tutup tutmada serbest bırakıldıklarını ifade etmektedir.

1052- Humeyd b. Abdurrahman'dan rivayet edilmiştir:

"Humeyd, Muâviye'nin Medine'ye gelişlerinden birisinde Medine'de onu hutbe okurken işitmişti. Muâviye, Aşure günü Medinelilere şöyle hutbe okudu:

"Ey Medineliler! Alimleriniz nerede? Biliniz ki, ben, bu Aşure günü hakkında Resulullah (s.a.v.):

*"Bugün, Aşure günüdür. Allah, bugünün orucunu size farz kılmanııştir. Fakat ben oruçluyum. Dolayısıyla sizden her kim bugünde oruç tutmak İsterse oruç tutsun, kim de oruç tutmak istemezse o da oruç tutmasın"*buyururken işittim" dedi. [212]

1053- Abdullah İbn Abbâs (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

"Resulullah (s.a.v.) Medine'ye gelmişti. Yahudileri Aşure günü oruç tutarken buldu. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.) onlara:

“Oruç tuttuğunuz bugün nedir?” diye sordu. Yahudiler:

“Bu, çok büyük bir gündür. Bugünde Allah, Musa ile kavmini kurtardı ve Firavun ile kavmini ise suda boğdu. Musa'da bir teşekkür ifadesi olarak (bugün de) oruç tuttu. Dolayısıyla biz de bugünün anısına bu orucu tutuyoruz” dediler. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.) onlara:

“Öyleyse biz Musa'ya sizden daha yakın ve daha evlayız” buyurdu. Bundan sonra Resulullah (s.a.v.), bu orucu tuttu ve sahabilerine tutmalarını emretti. [213]

Açıklama:

Hz. Peygamber (s.a.v.)'in Yahudilere Aşure günü oruç tutmalarının sebebini sorması; bu oruca yabancı olmasından dolayı değil, bu orucu tutmalarının sebebini öğrenmek içindi. Çünkü daha önce de belirtildiği üzere, Resulullah (s.a.v.) Mekke'deyken hu orucu tutmuştur.

1054- Ebu Musa el-Eş'arî (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Hayber halkı Aşure günü oruç tutar, o günü bayram edinirler, o gün kadınlarına ziynetlerini ve güzel elbiselerini giydirirlerdi. Peygamber (s.a.v.):

“Aşure günü siz de oruç tutun” buyurdu. [214]

Açıklama:

Bu hadiste, Yahudilerin aşure gününü bayram kabu! edip bugünde oruç tuttukları ve hanımlanni süsledikleri belirtilmektedir.

1055- Abdullah İbn Abbâs (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Abdullah İbn Abbâs'a, Aşure günü orucu ile ilgili soru soruldu. O da:

“Resulullah (s.a.v.)'in bugünden başka diğer günler üzerine faziletini dileyerek oruç tuttuğu bir gün ve bu aydan yani Ramazan'ın dışında faziletini dileyerek oruç tuttuğu bir ay bilmiyorum” dedi. [215]

20- Aşura Orucunun Hangi Gün Tutulacağı Meselesi

1056- Hakem İbnu'l-A'rac'tan rivayet edilmiştir:

“Abdullah İbn Abbâs (r.a)'ın yanma vardım. Abdullah İbn Abbâs o sırada zemzemin yanında kaftanını başının altına koyup uzanmıştı. Ona:

“Bana, Aşura orucu ile ilgili haber ver” dedim. Abdullah İbn Abbâs:

“Muharrem ayının hilalini gördüğün zaman günleri sayfmaya başla. Dokuzuncu günü oruçlu olarak sabahla” dedi. Ben:

“Resulullah (s.a.v.)'in Aşura orucunu böyle mi tutardı?” diye sordum. O da:

“Evet” diye cevap verdi. [216]

Açıklama:

Burada Aşure'nin, Muharremin dokuzuncu günü olduğu meselesi, Abdullah İbn Abbâs'in kendi yorumudur. Seleften ve haleften bir çok alim, Aşure gününün, Muharrem'in onuncu günü olduğunu belirtmişlerdir. [217]

Aynî'ye göre Abdullah İbn Abbâs'ın bu sözünden maksat; 9. ve 10. gün oruç tutmaktır. Abdullah İbn Abbâs'ın “Evet” demekle de bir sonraki hadiste de görüleceği üzere “Gelecek seneye inşallah Muharrem ayının dokuzuncu günü oruç tutarız” sözüne işaret etmiştir. Kadı İyâz'da bu görüştedir.

1057- Abdullah İbn Abbâs (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.) Aşura günü oruç tuttuğu ve sahabilerine de tutmalarını emzaman, sahabiler:

“Ey Allah'ın resulü! Şüphesiz ki bugün, Yahudiler ile Hıristiyanların tazim ettikleri bir gündür” dediler. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):

“Gelecek seneye inşallah Muharrem ayının dokuzuncu günü oruç tutarız” buyurdu. Abdullah İbn Abbâs:

“Gelecek sene gelmeden Resulullah (s.a.v.) vefat etti” buyurdu. [218]

Açıklama:

Hadisten, Aşure gününü, hem Yahudilerin ve hem de Hıristiyanların kutsal bir gün kabul ettikleri anlaşılıyor. Yahudilerin kutsal saymalarının sebebi; Musa'nın ve İsrail oğullarının adı geçen günde Firavn'ın ordusundan kurtulmuş olmalarıdır.

Aşure gününe Hıristiyanların saygı göstermelerinin sebebinin, ne olduğuna dair açık ve kesin bir bilgi mevcut değildir. Ancak bazı âlimler, Hz. Musa'nın şeriatının bazı hükümlerinin. Hz. İsa'nın şeriatında da devam ettiğini göz önüne alarak Hz. İsa'nın da adı geçen günde oruç tutmuş olabileceği ihtimalinden bahsederler.

Alimlerin büyük çoğunluğu Aşure gününün, Muharrem'in 10. günü olduğunu söylerler. Buna göre Peygamber (s.a.v.)'in ertesi yıl dokuzunda oruç tutmayı istemesinden maksadı, Yahudilere benzememek için bir gün öncesiyle birlikte oruç tutmak istemesidir. Çünkü Hz. Peygamber hicretin ilk zamanlarındaki davranışlarında ehl-i kitaba muvafakati istemekte idiyse de, sonraları onlara'muhalefeti tercih etmiştir.

21- Aşura Günü Oruç Tutmayan Kimsenin, O Günün Kalan Kısmını Yemeden Geçirmesi Gerektiği Meselesi

1058- Seleme İbnu'1-Ekva' (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.) Aşura günü Eşlem kabilesinden bir adamı gönderip ona insanlar arasında şunu ilan etmesini emretti:

“Bugün kim oruçlu değilse oruç tutsun, yemek yemiş olan da orucunu geceye kadar tamamlasın.” [219]

1059- Rubeyyi bint. Muavviz b. Afra (r.anhâ)'tan rivayet edilmiştir: “Resulullah (s.a.v.) Aşura sabahı Medine'nin etrafındaki Ensar köylerine:

“Bugün kim oruçlu olarak sabahladıysa orucunu tamamlasın. Kim de oruçsuz olarak sabahladıysa o günün geri kalanını tamamlasın” şeklinde haber gönderdi.

Bundan sonra biz bu orucu tutmaya ve küçük çocuklarımıza da Allah'ın izniyle tutturmaya başladık. Mescide gidip onlara yünden yapılma oyuncaklar verirdik. Onlardan biri yiyecek için ağladığında iftar anma kadar bu oyuncağı ona veri(p böylece onu bu şekilde eğlendirildik.” [220]

Açıklama:

Bu hadisler, Aşure orucunun, Ramazan orucundan önce farz olduğunu göstermektedir.

Hanefilere göre Ramazan orucu, belirli bir adak orucu ile nafile oruç için geceden kuşluk vaktine kadar niyetlenmek caizdir. Ramazanın kazası,

kefaret ile mutlak adak orucu için ise geceden niyet etmek şarttır. Gündüzün niyet etmek, ancak daha önceden bir şey yememek şartıyla caizdir.

Cumhuru ulemaya göre ise gündüzün hiçbir oruca niyet etmek caiz değildir.

Oruç tutmadığı halde günün geri kalan kısmının yemek yemeden geçirmek, o güne bir çeşit hürmek göstermek için yada o sırada Aşure orucunun farz olduğundan dolayıdır.

Bu hadis, yiyip içmeden sabahlayan bir kimsenin, o gün bir şey yiyi içmemek şartıyla niyet etsin yada etmesin oruçlu sayılacağını göstermektedir. Çünkü Resulullah (s.a.v.), bir şey yemeden sabahlayan kimselerin oruçlannı tamamlamalarını emretmiştir. Bir şeyin tamamlanması, önceden onun bir kısmının mevcut olmasını gerektirir.

22- Ramazan Ve Kurban Bayramı Günlerinde Oruç Tutmanın Yasak Olması

1060- İbn Ezher'in azadhsı Ebu Ubeyd'den rivayet edilmiştir:

“Ben, Ömer İbnu'l-Hattâb'Ia birlikte (Kurban) bayramında bulundum. Ömer, gelip bayram namazını kıldırdı. Sonra namazı bitirip cemaata hutbe verip:

“Doğrusu Resulullah (s.a.v.) sizlere şu iki bayram gününüzde oruç tutmayı yasaklamıştır. Biri, oruç tutmaya ara verdiğiniz gün ve diğeri de, kurban etlerini yediğiniz gündür” dedi. [221]

1061- Ebu Saîd el-Hudrî (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

"Resulullah (s.a.v.) şu iki günde oruç tutmayı yasaklamıştır: Ramazan bayramı günü ile Kurban bayramı günü.[222]

1062- Ziyâd b. Cübeyr'den rivayst edilmiştir:

“Bir adam, Abdullah İbn Ömer'e gelip ona:

“Ben, bir gün oruç tutmaya adak adadım. O da, Kurban yada Ramazan bayramına rastladı. Bu durumda ne yapmalıyım?” diye sordu. Abdullah İbn Ömer:

“Yüce Allah, adağın yerine getirilmesini emretmiştir. Resulullah (s.a.v.) ise bu bayram günlerinde oruç tutmayı yasaklamıştır” diye cevap verdi. [223]

Açıklama:

Buradaki bayram günlerinden maksat; Ramazân ve Kurban bayramlarının birinci günleridir. Kurban bayramının diğer günlerinde oruç tutmanın yasak olduğuna delil; teşrik günlerinin, müslümanların bayram günleri olduğu, bu günlerin yeme ve içme günleri olduğu İle ilgili hadislerdir. Buna göre Ramazân bayramında bir gün, Kurban bayramında ise dört gün oruç tutmanın caiz olmadığı ortaya çıkmaktadır.

Orucun, Ramazân bayramında yasaklarrılması; o günün, oruca son verme günü ve Müslümanların bayram günü oluşu sebebine dayanır. Dolayısıyla Ramazân bayramı günü oruç tutulursa, farz olan oruç, nafile oruçla karışacak ve bunları biribirinden ayırmak zor olacaktır.

23- Teşrik Günlerinde Oruç Tutmanın Haram Olması

1063- Nübeyşe el-Huzelî (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır. [224]

"Teşrik günleri, Zilhicce ayının 11, 12, 13. günleridir. Bugünlerde kurban etleri güneşe karşı serilerek kurutulduğu için bunlara teşrik günleri denilmiştir. Çünkü teşrik, güneşe karşı sermek anlamına gelir. Teşrik günlerinde, Arefe günü sabah namazından başlayıp bayramın 3. günü ikindi namazına kadar tekbirler getirilir.

Bugünlerde hacılar, hem duayla ve hem de hac menasikleriyle uğraşmaktadırlar. Diğer insanlar ise, kurban bayramı nedeniyle kurbanlarını kesmekteler. Böyle günlerde bayram yapma yerine oruç tutmak suretiyle kendini bayramdan alıkoymak doğru değildir. Çünkü bugünler, yeme ve içme günleridir."

24- Sadece Cuma Günü Oruç Tutmanın Mekruh Olması

1064- Muhammed b. Abbâd b. Ca'fer'den rivayet edilmiştir: "Câbir b. Abdullah, Kabe'yi tavaf ederken ona:

"Resulullah (s.a.v.), Cuma günü oruç tutmayı yasakladı mı?" diye sordum. Oda:

"Evet, şu evin/Kabe'nin Rabbine yemin olsun ki yasakladı" dedi. [225]

1065- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Sizden birisi Cuma günü oruç tutmasın. Ancak ondan önce yada sonra oruç tutarsa başka." [226]

Açıklama:

Hadisler, haftanın sadece Cuma günü oruç tutmanın yasak olduğuna ve fakat Perşembe ile yada Cumartesi ile beraber oruç tutmanın yasak olmadığına işaret etmektedirler.

1066- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Geceler arasından Cuma gecesini nafile oruç için tahsis etmeyin. Ancak bu, sizden birisinin tutmakta olduğu oruca rastlarsa o başka." [227]

Açıklama:

Bu hadis ise ayın belirli günlerinde oruç tutmayı adet edinen bir kimsenin, adeti Cuma gününe denk gelirse o gün orç tutmasının caiz olduğunu belirtmektedir.

25- Yüce Allah'ın;

***"Oruç Tutmaya Güç Yetiremeyen Kimselere Fidye Lazımdır"* [228] Ayetinin,**

***"Sizden Herkim Bu Aya Erişirse O Ayda Oruç Tutsun"* [229] Ayetinin Hükmüyle Yürürlükten Kaldırılması**

1067- Seleme İbnu'l-Ekva (r.a.)'tan rivayet edilmiştir:

Yüce Allah'ın;

"Oruç tutmaya güç yetiremeyen/dayanamayan kimseler lr '»kiri doyuracak bir fidye vermeleri gerekir" ***[230]*** *ayeti inince, dileyen kimse oruç tutmayıp fidye verirdi. Nihayet ondan sonraki****[231]*** *ayeti inip bunun hükmünü yürürlükten kaldırdı"*

Bir rivayette ise şu ifade yer almaktadır:

"Resulullah (s.a.v.) döneminde Ramazan ayında bizden dileyen oruç tutar, dileyen de oruç tutmayıp bunun yerine bir fakiri doyuracak fidye verirdi. Nihayet yüce Allah'ın;

"Sizden herkim bu aya erişirse o ayda oruç tutsun" [232] ayeti inip bu uygulamayı yürürlükten kaldırdı. [233]

Açıklama:

Hadiste geçen Bakara Sûresinin 184. âyetine müfessirler iki farklı mânâ vermişlerdir Bunlardan bir kısmı fiilin başına bir "La" harfi takdir ederek "Oruca dayanamayanlar..."

şeklinde anlamışlar, bazıları ise tam aksini yani oruca gücü yetenler şeklinde izah etmişlerdir.

Seleme İbnu'1-Ekva (r.a)'nın bildirdiğine göre sözkonusu âyet-i kerime inince; genç ihtiyar, hasta sıhhatli gibi bir ayırım olmadan müslümanlardan istiyenler oruçlarını tutuyor, isteyenler de oruç tutmayıp her gün için bir fakire bir fidye yani bir fitre Hanefilere göre, buğdaydan yarım sa1, arpa, kuru üzüm ve hurmadan miktarı veriyordu. Bu hal bir sonraki âyet-i kerime [234] ininceye kadar devam etti. Bu âyetin içerisindeki *"Sizden herkim bu*

aya erişirse o ayda oruç tutsun” ayeti, önceki âyetin hükmünü yürürlükten kaldırmıştır.

Müslümanlann ilk günlerde oruç tutmak ya da fidye vermek arasında muhayyer tutulmalarındaki hikmet, onların henüz İslam’a tam olarak ısınmış olmamaları ve uzun müddet oruçlu kalmaya alışmamış olmalarıdır.

26- Ramazan Ayında Tutulamayan Orucun, Şaban Kyında Kaza Edilmesi

1068- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

“Bazen üzerimde Ramazan ayından kalma oruç borcu olurdu da, onu, Resulullah (s.a.v.)'le meşgul olmam veya Resulullah (s.a.v.)'den dolayı ancak ta Şaban ayında kaza etmeye güç yetirebilirdim.” [235]

Açıklama:

Kazanın zamanı geniştir. Şaban ayına kadar ne zaman istenilirse oruç o zaman kaza edilir. Şaban ayı girdiğinde kazaya kalan orucu o ayda tutmak gerekir.

Bu hadiste; Hz. Aişe, özrü dolayısıyla Ramazân'da tutamadığı oruçlarını ancak ertesi Ramazân'dan önceki Şaban ayında kaza ettiği belirtilmektedir. Buna sebep ise; Hz. Aişe'nin. H.z. Peygamber (s.a.v.)'in ihtiyaçlarıyla meşgul olması, bütün benliğini onu memnun etmeye adamasıdır. Ertesi yıl Şaban ayı geldiğinde, bu ayda, hem Hz. Peygamber (s.a.v.) çoğunlukla oruç tutuyor ve hem de hanımları kaza oruçlarını tutmuş

oluyorlardı. Ayrıca Ramazân'a az bir zaman kaldığı için geçen yıldan kalan orucunu mecburen kaza ediyordu.

Bu hadis, Ramazân'da hastalık, hayız, sefer gibi meşru bir mazeret dolayısıyla tutulamayan orucun kazasının Şaban'a kadar geciktirmenin caiz olduğuna açıkça delalet etmektedir. Herhangi bir meşru özür olmadığı halde orucun kazasını geciktirmenin hükmü ise, alimler arasında ihtilaflıdır.

Hanefilere göre; özürlü yada özürsüz, Ramazân'da tutulamayan oruç, ölünceye kadar kaza edilebilir. Bu, herhangi bir zamanla kayıtlı değildir. Yalnız kişinin, orucu, kaza etme azminde olması gerekir.

Ramazan ayında kazaya kalan oruçların tutulması için kaç ay beklendiğini daha açık görmek ve kıyaslayabilmek için Hicrî ayların isimleri sırasıyla şöyledir:

1- Muharrem.

2- Safer.

3- Rebîü'l-Evvel.

4- Rebî'1-Âhir.

5- Cumâde'1-Ûlâ.

6- Cumâde'l-Uhrâ.

7- Receb.

8- Şaban.

9- Ramazan.

10- Şevval.

11- Zi'1-ka'de.

12- Zi'1-hicce.

27- Ölen Bir Kimse Adına Orucun Kaza Edilmesi

1069- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Kim üzerinde oruç borcu olduğu halde ölürse onun yerine o orucu velisi tutar." [236]

1070- Abdullah İbn Abbâs (r.a)'dan rivayet edilmiştir: "Bir kadın, Resulullah (s.a.v.)'e gelip ona:

"Ey Allah'ın resulü! Annem, üzerinde nezir orucu olduğu halde öldü. Onun yerine bu orucu ben tutabilir miyim?" diye sordu. Resulullah (s.a.v.):

"Eğer annenin başka bir borcu olsa, bu borcu, ödeseydin, bu borç onun adına geçer miydi?" buyurdu. Kadın:

"Evet!" dedi. Resulullah (s.a.v.):

"Öyleyse annenin yerine orucu tut" buyurdu. [237]

Açıklama:

Hadisin zahiri, ölünün borçlarının ödenmesini gerekli olduğuna delildir. Ancak borcun çeşidi ve cinsine göre alimler arasında farklı görüşler vardır.

Eğer borç, kullara ait malî bir borç ise ölünün terekesinden bu borç verilir. Bu konuda herhangi bir ihtilaf sözkonusu değildir.

Borç, adaktan dolayı ise, bu adak, ya malîdir yada bedenîdir. Adak da, ya Öldüğü zamanki hastalığı esnasında olmuştur yada önce olmuştur.

1- a- Eğer adak, malî ise ve ölümü anındaki hastalığından önce olmuş ise, Şâfiîlere göre; ölen vasiyet etmemiş olsa bile bıraktığı terekeden ödenir. Miktarın, az yada çok olmasına bakılmaz. Hanefi ile Mâlikilere göre ise; ölen, adak borcunun ödenmesini vasiyet etmişse, o takdirde varisler bunu ödemek zorundadırlar. Aksi halde böyie bir mecburiyetleri yoktur. Bunda vasiyet şart olduğuna göre, terekenin üçte birini geçerse varisler fazlasını ödemek zorunda değildirler. Bu görüşte olanlar, Hz. Peygamber (s.a.v.)'in, Sa'd'e:

"Onun yerine sen öde" [238] buyurmasındaki emri, mendubluk şeklinde anlamışlardır.

b- Adak, ölenin ölüm hastalığında olmuş ise; Şafii'lere göre bu adak malın üçte birinden olmalıdır. Ölen, malî olan adağın ödenebileceği kadar mal bırakbırakmamışsa, varislerin bunu ödeme zorunlulukları yoktur. Ancak ödemeleri müstehabtır. Bu konuda dört mezheb ittifak halindedir.

2- Adak, bedenî ibadetlerle ilgili ise; genelde prensip olarak bu adak, başkası tarafından eda edilemez. Çünkü bedenî ibadetlerde niyabet caiz değildir. Hz. Peygamber (s.a.v.), Nesâî'nin rivayet ettiği bir hadiste:

"Bir kimse, bir başka kimsenin yerine namaz kılmasın ve yine bir kimse başka bir kimsenin yerine oruç tutmasın", Abdullah İbn Ömer'den bir hadiste ise "Bir kimse, üzerinde Ramazân orucu borcu olduğu halde ölürse, onun için her günün yerine bir fakir doyursun" [239] Aişe'den gelen hadiste ise;

"Ölülerinizin yerine oruç tutmayın. Onların adına yemek yedirin (sadaka verin)" buyurmuştur. Ayrıca bu görüşte olanlar; Buhârî'de dahil konu ile İlgili hadislerin muzdarib olduğunu, muzdaribliğin ise bir vehmin

eseri olduğunu, vehmin ise hadisi zayıflatan amillerden olduğunu belirtmişlerdir.

İmam Mâlik, İmam Ebu Hanîfe ile İmam Şafiî'nin bir görüşü bu doğrultudadır. Bunlara göre; orucun yerine fakir doyurulur Ahmed b. Hanbel'e ve İmam Şafiî'nin diğer bir görüşüne göre, oruçta niyabet caizdir. Haçta ise ittifakla niyabet caizdir, Bir kimse, bir başkasını yerine haccedebilir.

28- Yemeğe Davet Edilen Oruçlu Kimsenin, "Ben Oruçluyum" Demesi Gerektiği Meselesi

1071- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Sizden birisi oruçlu iken bir yemeğe davet olunduğu zaman "Ben oruçluyum" desin." [240]

Açıklama:

Hadis, nafile oruçlu olan kişinin bir yemeğe çağrıldığında, dâvetçiden özür dilemek için oruçlu olduğunu söylemesinde mahzur olmadığını ifade etmektedir.

Nafile orucu gizlemek müstehab ise de, davete gitmemesi veya gittiği halde yemek yememesi davet sahibini üzeceği için oruçlu olduğunu açıklar. Eğer dâvetçi ona müsamaha etmezse gitmesi gerekir. Çünkü oruç davete gitmemek için mazeret değildir. Üstelik davete Bittiği halde illâ yemek

yemesi şart değildir. Ama-yemek yememesi ziyafet sahibini üzerse, orucunu bozar ve yemekten yer. Fakat bu şart değildir.

1072- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Sizden birisi bir gün oruçlu olarak sabahladığında kötü söz söylemez ve cahilce davranmaz. Eğer bir kîmse onunla dövüşürse yada sataşırsa, o: "Ben oruçluyum" desin." [241]

Açıklama:

"Kötü söz söylemez ve cahilce davranmaz" ifadesinden maksat; oruçlu kimsenin; yalan, iftira, gıybet, söz taşıma gibi davranışlarda bulunmamalı ve bu davranışlara sebep olan Şeylerden uzak durmasıdır. Yalnız içlerinde dört mezhebin de bulunduğu cumhura göre; bunlar, orucu bozmaz. Fakat bu tür davranışlar, orucun sevabının eksilmesine sebep olur.

Oruçlunun, kendisine sataşan kimseye karşı *"Ben oruçluyum"* demesi, kötülüklerden sakındırmayi te'kid içindir. Bazı alimler, riyayı göz önünde bulundurarak bu sözün; oruçlunun, kendi kendisine karşı söyleceğini ileri sürmüşierse de, Nevevî (ö. 676/1277) gibi bazı alimler de, karşıda bulunan kimseye söyleneceğini belirtmişlerdir. Çünkü sataşmada bulunan kimse; sataşması sebebiyle, oruçlu kimsenin orucunun sevabını eksiltecek davranışlara sebep olacağından dolayı gireceği günahı hatırlatma ve onu, bu davranışından men etmedir.

İbnü'l-Arabî (ö. 543/1148)'nin de içinde bulunduğu bir grup alim; riyanın sadece nafile oruçlar için söz konusu olduğunu göz önüne alarak;

“Ramazân'da ise oruçlu kimse bu sözü karşısındakine açıktan, nafile oruç ise oruçlu kimse bu sözü kendi kendisine söyler” demişlerdir.

30- Oruç Tutmanın Fazileti

1073- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Oruç, bir kalkandır.” [242]

Oruç, oruçlu kimseyi kötülüklerden korur. Oruçlunun, kötü söz söylememesini ve günah işlememesini sağlayarak onun cehennem ateşine girmesine engel olur. Üstelik oruçlu bir kimseye birisi gelip sataşır veya ona küfrederse, o kimsenin saldırmasına karşılık sabredip: “Ben oruçluyum” demelidir.

1074- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v..) şöyle buyurmaktadır:

“Adem oğlunun işlediği her iyi amel, on mislinden yedi yüz misline kadar katlanır.

Şanı yüce olan Allah:

“Oruç, müstesna! Çünkü oruç, benim için tutulur. Onun mükafatını ancak Ben veririm. Zira oruçlu kimse, benim için; yemesini ve cinsel arzusunu bırakır” buyurdu.

Oruçlu kimse için iki sevinç vardır: Biri; iftar anındaki sevinci, diğeri ise; Rabbine kavuştuğu andaki sevincidir.

Emin olun ki, oruçlunun ağız kokusu, Allah katında misk kokusundan daha güzeldir.” [243]

1075- Sehl b. Sa'd (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Cennette “Reyyân” denilen bir kapı vardır ki, bu kapıdan kıyamet günü oruç tutan kimseler girer, onlardan başka hiç kimse giremez. O gün: “Oruç tutan kimseler nerede?” denilir. Onlar ayağa kalkıp bu kapıdan cennete girerler. Onların en son kişisi cennete girdiğinde kapı kilitlenir. Bundan sonra hiç kimse o kapıdan cennete giremez.” [244]

31- Zarar Gelmemek Ve Hiçbir Hakkı Zayi Etmemek Kaydıyla Oruç Tutmaya Güç Yetiren Kimselerin Allah Rızası Uğrunda Oruç Tutmasının Fazileti

1076- Ebu Saîd el-Hudrî (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Resulullah (s.a.v.)'i:

“Kim Allah yolunda bir gün oruç tutarsa Allah o kimsenin yüzünü yetmiş yıl cehennemden uzak tutar” buyururken işittim. [245]

32- Nafile Oruca Gunduzleyin Zevalden Önce Niyet Etmenin Ve Nafile Orucu Tutan Kimsenin Özürsüz Yere Orucunu Bozmasının Caiz Olması

1077- Mü'minlerin annesi Hz. Aişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir: “Resulullah (s.a.v.), bana:

“Ey Âişe! Yanınızda yiyecek bir şey var mı?” diye sordu. Ben de:

“Ey Allah'ın resulü! Yanımızda hiçbir şey yok” dedim. Resulullah (s.a.v.):

“Öyleyse ben, oruçluyum” buyurup dışarı çıktı. Derken bize bir hediye getirildi yada bize ziyaretçi kimseler yanlarında bazı yiyeceklerle geldi. Resulullah (s.a.v.) dönüp geldiği zaman:

“Ey Allah'ın resulü! Bize bir hediye getirildi yada bize ziyaretçi kimseler (yanlarında bazı yiyeceklerle) geldi. Sana onların getirdiklerinden bir parça sakladım” dedim. Resulullah (s.a.v.):

“Neymiş o?” diye sordu. Ben de:

“Çekirdeği çıkarılmış hurma, saf yağ ve keş gereği biribirine karıştırılmak ve bazen de sevik katılmak suretiyle yapılan Hays yemeği” dedim. Resulullah (s.a.v.):

“Öyleyse onu getir” buyurdu. Bunun üzerine bu yemeği ona getirdim. O da bu yemeği yedi. Sonra da:

“Ben oruçlu olarak sabahlamıştım” buyurdu.” [246]

33- Unutan Kimsenin, Yeyip İçmesi Ve Cinsel İlişkide Bulunması Sebebiyle Orucunun Bozulmaması

1078- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Kim oruçlu iken unutarak yeyip içerse orucunu tamamlasın. Çünkü ona ancak Allah yedirip içirmiştir.” [247]

34- Peygamber ()'in, Ramazan Ayi Dışındaki Zamanlarda Oruç Tutması Ve Az Da Olsa Her Ay İçerisinde Oruç Tutmanın Müstehab Olması

1079- Ebu Seleme'den rivayet edilmiştir: “Aişe'ye, Resulullah (s.a.v.)'in orucunu sordum. Aişe'de:

“Resulullah (s.a.v.), bazen o kadar çok oruç tutardı ki, biz; Artık hep oruç tutacak” derdik. Bazen de orucu o kadar bırakırdı ki, biz: Artık hiç oruç tutmayacak” derdik. Ben, onun, hiçbir ayda Şaban ayındakînden daha çok oruç tuttuğunu görmedim. Bazen Şaban ayının tamamında oruç tutardı. Bazen de Çok az bir kısmı hariç Şaban'ı oruçla geçirirdi” dedi. [248]

Açıklama:

Hadisten anlaşıldığına göre; Hz. Peygamber (s.a.v.), nafile oruç tutmaya başladığı zaman epey devam eder ve sahabilerden bazıları:

“Galiba Resulullah (s.a.v.) hiç ara vermeden devamlı oruç tutacak” derlermiş. Hz. Peygamber (s.a.v.), bir de orucu bıraktı mı, uzun müddet tutmaz ve sahabiler, onun, bir daha oruç tutmayacağını zannederlermİş. Yani Hz. Peygamber (s.a.v.)'in oruçlu günleri de, oruç tutmadığı günleri de uzun zaman devam edermiş.

Hz. Peygamber (s.a.v.)'in en çok nafile oruç tuttuğu ay, Şaban ayıdır. Hz. Peygamber (s.a.v.)'in Şaban ayında her zamankinden daha çok oruç tutmasındaki hikmet; amellerin bu ayda Allah'a arz edilmesi ve Hz. Peygamber (s.a.v.)'in amellerinin oruçlu iken arz edilmesini istemesidir.

Yine şu olasılıkları göz önünde bulunduranlar da vardır:

1- Hz. Peygamber (s.a.v.)'in Şaban ayında çok oruç tutması, Ramazân'ı tazim içindir.

2- Resulullah (s.a.v.), her ay üç gün oruç tutardı. Bir özrü sebebiyle daha önceki aylarda tutamadığı günleri Şaban ayında kaza ederdi.

3- Şaban ayında insanlar gafil olduğu için, Hz. Peygamber (s.a.v.) onlara örnek olmak isterdi.

4- Yıl içerisinde öleceklerin İsimleri Şaban ayında yazılır. Nitekim Peygamber (s.a.v.), Aişe'ye;

“Ey Aişe! Bu ayda ölüm meleğinin ruhlarını alacağı kimselerin isimleri yazılır. Ben, İsmimin, oruçlu iken kaydedilmesini isterim” buyurmuştur.

5- Hz. Peygamber (s.a.v.)'in hanımları, geçen Ramazân'da tutamadıkları oruçları Şaban ayında kaza ederlerdi. Hz. Peygamber (s.a.v.)'de, bunun için, bu ayda çok oruç tutardı.

1080- Hz. Aişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.), senenin hiçbir ayında Şaban ayındakinden daha fazla oruç tutmaz ve:

“Amellerden gücünüzün yetebileceğini yapın. Çünkü siz usanmadıkça Allah usanmaz” buyurur ve:

“Allah katında en sevimli amel, sahibinin az da olsa devamlı işlediği ameldir” buyururdu.” [249]

Açıklama:

Hz. Peygamber (s.a.v.), ümmetini, daima hayrlı işlere teşvik buyurmuş, onlara ancak güçlerinin yeteceği ibadetleri tavsiye etmiş, bıkkınlık verecek şekilde fazlasına gitmekten sakınmalarını emir buyurmuştur.

1081- Abdullah İbn Abbâs (r.a)'dan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.), Ramazan ayından başka hiçbir zaman bütün bir ay oruç tutmazdı. Bazen oruç tuttuğu zaman öyle tutardı ki, insan:

“Hayır, vallahi, artık orucu bırakmaz” derdi. Bazen de oruç tutmadığı zaman, insan;

“Hayır, vallahi, artık oruç tutmaz” diyecek kadar orucu terk ederdi”

Bir rivayette ise şu ifade yer almaktadır;

“Resulullah (s.a.v.), Medine'ye geldi geleli peşpeşe bir ay oruç tutmadı.” [250]

Açıklama:

Bu hadiste; “Resulullah (s.a.v.), Medine'ye geldi geleli peşpeşe bir ay oruç tutmadı” denilirken, 1171 nolu hadiste “Şaban ayının tamamında oruç tuttuğu” belirtilmektedir.

Bazıları da, Hz. Peygamber (s.a.v.)'in, bazen Şaban'ın başında, bazen ortasında ve bazen de sonunda oruç tuttuğunu belirtmektedirler.

Bazılarına göre ise birinci hadis, ikinci hadisi açıklayıcı durumdadır.

Bazı alimler, Hz. Peygamber (s.a.v.)'in, bir yıl Şaban ayının tamamını oruçlu geçirdiğini, bir yıl da Şaban ayının bazı günlerinde oruç tuttuğunu söylemektedirler.

Kısacası, bu iki hadis arasında herhangi bir tezat söz konusu değildir.

35- Oruç Sebebiyle Bir Hakkı Yerine Getiremeyen Kimseyi Ve İki Bayram ile Teşrik Günlerinde Oruç Tutmayan Kimseyi Devamlı Oruç Tutmasını Yasaklama Ve Bir Gün Oruç Tutup Bir Gün Oruç Tutmamanın Fazileti

1082- Abdullah İbn Amr İbnu'1-Âs (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Resulullah (s.a.v.), benim:

“Yaşadığım müddetçe mutlaka geceleyin namaz kılacağım ve gündüzleyin de mutlaka oruç tutacağım” dediğim haber verilmiş. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.) beni çağırtıp bana:

“Bunu, sen mi söylüyorsun?” diye sordu. Ben de, ona:

“Evet, ey Allah'ın resulü! Bunu, ben söyledim” dedim. Resulullah (s.a.v.):

“Fakat senin buna gücün yetmez. Sen bazen oruç tut, bazen tutma, bazen uyu ve bazen de kalk geceleyin namaz kıl. Her aydan üç gün oruç tut. Çünkü yapılan bir hayrh amele karşılık olarak on katıyla sevab verilir. Bu şekilde tuttuğun üç gün oruç, bir yıl boyunca tutulan oruç gibidir” buyurdu. Ben:

“Ben, bundan daha fazlasına güç yetirebilirim” dedim, Resulullah (s.a.v.):

“Öyleyse bir gün oruç tut, bir gün tutma. Bu, Davud (a.s)'in orucudur. Bu, en dengeli bir oruç tutma şeklidir” buyurdu. Ben:

“Ben, bundan daha fazlasına güç yetirebilirim” dedim. Resulullah (s.a.v.):

“Artık bundan daha faziletlisi olmaz” buyurdu.

Abdullah İbn Amr İbnu'1-Âs (r.a):

“Resulullah (s.a.v.)'in *“Her ay üç gün oruç tutma”* teklifini kabul etseydim, bu, bana, ailem ve malımdan daha sevimli olurdu” dedi. [251]

Her ay tutulan üç gün oruç, ömür boyu tutulan oruca denk tutulması; fazilet ve sevap itibarı iledir. Yoksa buradaki benzerlikten, hakikatte, eşitlik lazım gelmez. Çünkü her ay bir gün oruç tutan kimse ile on gün oruç tutan kimsenin birbirinden farkı ortadadır. Zira biri on kat sevaba layık bir hasene. diğeri ise onar kat sevabı kazanan on hasene ifadetmiştir.

1083- Abdullah İbn Amr İbnu'1-Âs (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Ben, bütün sen oruç tutuyor ve her gece Kur'an okuyordum. Ya Peygamber (s.a.v.)'e, benim bu şekilde yaptıklarım anlatılmıştı yada o, bana haber göndermişti. Bunun üzerine ben de onun yanma gittim. Bana:

“Ben, senin bütün sene oruç tuttuğun ve her gece Kur'an okuduğun bana bildirilmedi mi sanıyorsun?” buyurdu. Ben:

“Evet öyle, ey Allah'ın Peygamberi! Mutlaka yaptıklarımdan haber almıssmdır. Fakat ben bununla ancak hayr istemekteyim” dedim. Resulullah (s.a.v.):

“Doğrusu her aydan üç gün oruç tutman sana yeterlidir” buyurdu. Ben:

“Ey Allah'ın Peygamberi! Ben, bundan daha fazlasına güç yetirebilirim” dedim. Resulullah (s.a.v.):

“Hanımının senin üzerinde hakkı var, misafirlerinin senin üzerinde hakkı var, vücudunun senin üzerinde hakkı var. Dolayısıyla sen, Allah'ın peygamberi olan Davud (a.s)'ın (tuttuğu oruç gibi) oruç tut. Çünkü o, insanların en fazla ibadet edeni idi” buyurdu. Ben:

“Ey Allah'ın Peygamberi! Davud orucu nasıldır?” diye sordum. Resulullah (s.a.v.):

“Davud (a.s), bir gün oruç tutar, bir gün tutmazdı. Kur'an'ı da, her ayda hatim et” buyurdu. Ben:

“Ey Allah'ın Peygamberi! Ben, bundan daha fazlasına güç yetirebilirim” dedim. Resulullah (s.a.v.):

“O halde Kur'an'ı, her yirmi günde bir defa hatim et” buyurdu. Ben:

“Ey Allah'ın Peygamberi! Ben, bundan daha fazlasına güç yetirebilirim” dedim. Resulullah (s.a.v.):

“Öyleyse onu her on günde bir defa hatim et” buyurdu. Ben:

“Ey Allah'ın Peygamberi! Ben, bundan daha fazlasına güç yetirebilirim dedim. Resulullah (s.a.v.):

“O halde onu, her hafta hatim et. Fakat bundan ilerisine gitme. Çünkü hanımının senin üzerinde hakkı var, misafirlerinin senin üzerinde hakkı var ve vücudunun da senin üzerinde hakkı var” buyurdu.

“Ben, bu ibadet hususunda aşın istek gösterdim, dolayısıyla da bana aşırı şiddet gösterildi. Peygamber (s.a.v.), bana: Sen bilmezsin, belki ömrün uzun olur” buyurdu.

Sonuç itibariyle; Peygamber (s.a.v.)'in söylediğime geldim. İhtiyarladığımda:

“Keşke Allah'ın Peygamberi (s.a.v.)'in belirttiği ruhsatı kabul etseydim” diye hep hayıflandım” dedi. [252]

Açıklama:

Hadisin muhtelif varyantlarından anlaşıldığına göre; Abdullah b. Amr'ın, gündüzleri oruç tuttuğu, geceleri de namaz kılmak ve Kur'an'ı hatmetmek suretiyle ihya edeceğine yemin etmişti. Bunu haber alan Hz. Peygamber (s.a.v.), Abdullah'a; bunu yapmamasını, çünkü gerek nefsinin, gerek gözlerinin ve gerekse ailesini ve gerekse de misafirlerinin kendisi üzerinde haklan olduğunu ve ömrünün sonlarına doğru bu vazifeleri yapamayacağını anlatmıştı. Abdullah ise, Hz. Peygamber (s.a.v.)'in tavsiyelerini kendisi için az bulmuş, her tavsiyesine karşılık daha fazlasını istemişti.

Abdullah ise, kendinde ibadet için kuvvet gördüğünden daha fazlasını rica ediyordu. Netice de, Hz. Peygamber (s.a.v.)'in haber verdikleri ortaya çıktı. Çünkü Abdullah, ihtiyarlayınca, bu ibadetleri yapmada güçlük çekmeye başlamıştı. O zaman Hz. Peygamber (s.a.v.)'in tavsiyelerini hatırlayıp:

“Keşke (Resulullah'ın bana tavsiye ettiği ruhsat(lar)i yapsaydım” diye hayıflanırdı.

Bunun anlamı; Abdullah'ın, Hz. Peygamber (s.a.v.)'in tavsiyelerine haşa itiraz değildi. Çünkü Abdullah, Hz. Peygamber (s.a.v.)'in bu tavsiyelerinin emir mahiyetinde olmadığını biliyordu. Çünkü Hz.

Peygamber (s.a.v.), bu tavsiyeleri, Abdullah'a yaptığı amel hususunda sırf bir hafifletme ve kolaylık olması için yapıyordu.

Hanımının hakkından maksat; cinsel ilişki, nafaka ve güzel muamelede bulunmak gibi hususlardır.

Vücudunun hakkından maksat; onun sıhhatine dikkat etmek ve ona iyi bakmaktır. Çünkü devamlı surette nafile oruç tutmak sebebiyle vücut dermansız ve halsiz düşer. Böylece vücut, telef olmaya maruz kalır.

36- Her Aydan Uç Gün, Arefe, Aşura, Pazartesi ile Perşembe Günleri Oruç Tutmanın Müstehab Olması

1084- Muâze el-Adeviyye'den rivayet edilmiştir: "Muâze el-Adeviyye, Peygamber (s.a.v.)'in hanımı Aişe'ye:

"Resulullah (s.a.v.) her ay üç gün oruç tutar mıydı?" diye sordu. Aişe:

"Evet" diye cevap verdi. Aişe'ye:

"Ayın hangi günlerinde oruç tutardı?" diye sordum. O da:

"Ayın hangi günlerinde oruç tutacağına itina etmezdi" dedi.[253]

Açıklama:

Hadisin zahirinden, Hz. Peygamber (s.a.v.)'in her ayın üç gününde oruç tuttuğu fakat bu günleri ayın her hangi bir bölümüne denk getirmeye özenmediği anlaşılmaktadır.

Hz. Peygamber (s.a.v.)'in bîyd her ayın 13, 14, 15. günlerinde veya bir hafta Pazartesi ve Perşembe, diğer haftada da sadece Pazartesi günleri oruç tuttuğu çeşitli hadislerde belirtilmektedir.

Buna göre Resulullah (s.a.v.)'in ayın belirli günlerinde oruç tutmayı tavsiye etmesi, ümmetine aittir. Kendisinin oruç tutacağı bu günlere itina etmemesi ise hepsinin caiz olduğuna İşaret için şahsına ait bir iş olması mümkündür. Çünkü Hz. Peygamber (s.a.v.)'in karşısına bir çok işler çıkıyor ve bu günlere riayete imkan vermiyordu. Yada Hz. Peygamber (s.a.v.) her an oruç tutmanın caiz olduğuna işaret için ayın herhangi bir gününde oruç tutuyordu. Bunların hepsi, onun için efdaldir.

1085- Ebu Katâde (r.a)'tan rivayet edilmiştir: Bir adam Peygamber (s.a.v.)'e gelip ona:

“Nasıl oruç tutarsın?” diye sordu. Resulullah (s.a.v.) bu sorunun şekline kızdı. Ömer (r.a) onun kızdığını görünce:

“Biz, Rabb olarak Allah'a, din olarak İslâm'a, Peygamber olarak da Muhammed’e razı olduk. Allah'ın gazabı ile Resulünün gazabından Allah'a sığınırız” dedi.

Ömer (r.a) bu sözü, Peygamber (s.a.v.)'in gazabı yatışıncaya kadar tekrarlayıp durdu. Nihayet Ömer:

“Ey Allah'ın resulü! Bütün sene oruç tutan kimsenin hali ne olacak?” dedi. Resulullah (s.a.v.):

“Böyle bir kimse ne oruç tutmuştur ve ne de tutmamıştır yada oruç tutmamıştır ve iftar etmemiştir” buyurdu. Ömer tekrar:

“İki gün oruç tutup bir gün tutmayan kimsenin hâli ne olacak?” diye sordu.

Resulullah (s.a.v.):

“Bir kimse, buna, güç yetirebilir mi?” buyurdu. Ömer yine:

“Bir gün oruç tutup bir gün tutmayan kimsenin hâli nasıl olacak?” diye sordu. Peygamber (s.a.v.):

“Bu, Dâvud (a.s)'ın orucudur” buyurdu. Ömer :

“Bir gün oruç tutup iki tutmayan kimsenin durumu nasıl olacak?” diye sordu. Resulullah (s.a.v.):

“Doğrusu ben, böyle bir orucu tutabilmek bana güç verilmesini isterim” buyurdu. Daha sonra da:

“Her aydan üç gün oruç tutmak ve Ramazan ayından Ramazan ayına kadar oruç tutmak, işte bütün sene oruç tutmak demektir.

Arefe günü oruç tutmaya gelince, Allah'ın, bununla önceki senenin ve sonraki senenin (küçük) günahlarını Örtmesini ümit ederim.

Aşure günündeki oruca gelince ise Allah'ın bunu da önceki senenin (küçük) günahlarına kefaret yapmasını umarım” buyurdu. [254]

Açıklama:

Resulullah (s.a.v.)'in, soru soran kimseye kızması; sorusunu hoş karşılamadığı içindir. Çünkü sorulan soruya cevap vermek gerekir. Resulullah (s.a.v.) ise bu soruya vereceği cevaptan ötürü bir problemin meydana gelmesinden endişelendi yada Resulullah (s.a.v.)'in tuttuğu orucun o kimseye az görünmesi olanağı da vardı. Çünkü Resulullah (s.a.v.) ibadetlerde hep orta hali gözetirdi.

37- Şaban Ayının Sonunda Oruç Tutmak

1086- İmrân b. Husayn (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Peygamber (s.a.v.), bir kimseye:

“Bu Şaban ayının sonunda oruç tuttun mu?” diye sordu. O kişi:

“Hayır” diye cevap verdi. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):

“Ramazan ayından çıkıp iftar ettiğin zaman Şaban ayının sonunda tutamadığın orucun yerine iki gün oruç tut” buyurdu. [255]

Açıklama:

Bu kimse, ya Şaban ayının sonunda oruç tutmayı kendisine adamıştı yada her ayın sonunda oruç tutma adeti vardı. Ramazan'dan bir-iki gün önce oruç tutmayı yasaklayan hadislerle amel ederek orucunu tutmamıştı. Peygamber (s.a.v.), bu hadisle, bu tür oruç tutma şekillerinin yasak edilmediğini ifade ederek bugünlerde oruç tutmayan kimsenin, Ramazan ayından sonra tutması gerektiği belirtmiştir.

38- Muharrem Ayında Tutulan Orucun Fazileti

1087- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Ramazan ayından sonraki en faziletli oruç, Allah'ın ayı olan Muharrem'de tutulan oruçtur. Farz namazdan sonraki en faziletli namaz da, gece namazıdır.” [256]

Açıklama:

Hadis, oruç için Ramazan'dan sonra en faziletli ayın Muharrem olduğunu belirtmektedir. Hz. Peygamber (s.a.v.)'in Muharrem'de değil de Şaban'da fazla oruç tutması; ya Muharrem'de oruç tutmanın faziletini hayatının son günlerinde öğrendiği içindir yada Muharrem'de yolculuk ve hastalık gibi bir mazeretten dolayı fazla oruç tutmamıştır.

Ayrıca hadis, farz namazdan sonra en faziletli namazın gece namazı olduğuna delildir.

39- Ramazan Ayından Sonra Şevval Ayından Altı Gün Oruç Tutmanın Müstehab Olmasu

1088- Ebu Eyyûb el-Ensârî (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Kim Ramazan orucunu tutup sonra da buna Şevval'den altı gün oruç daha eklerse, bütün sene oruç tutmuş gibi sevab kazanmış olur. [257]

Bugün müslümanlar genel olarak İki çeşit takvim kullanmaktadırlar:

1- Güneş Takvimi: 365 gün 6 saat ve 12 aydır.

2- Kameri Takvim: 355 gün ve 12 aydır.

Kameri takvimde aylar, 29 yada 30 gündür, Kameri takvim, Güneş takviminden 10 gün önce geldiğinden Ramazan ve hac aylarının vakitleri her yıl değişir. Kameri takvim, 36 yılda bir devir yapması sebebiyle Ramazan ve hac ibadetleri; bazen yaz, bazen kış ve bazen de diğer mevsimlere rastlar. müminler, ilk dönemden beri oruçlarını, haclarni ve dini hükümlerini hep Kameri takvim hesabıyla yaparlar. Bir yılda 12 ay olduğu hususu, Tevbe: 9/36'da geçmektedir.

Hadis; Ramazan orucundan sonra Şevval ayı içerisinde 6 gün daha nafile oruç tutmayı teşvik etmektedir. Böylece bir yıllık oruç tutmanın sevabı vaad edilmektedir. Alimler, bu hususu, şu şekilde açıklamışlardır:

Yüce Allah, Kur'an-ı Kerim'de her bir hayr amelinin on misliyle kabul edileceğini [258] bildirmektedir. Öyleyse Ramazan ayında tutulan oruç, 10 ile çarpıldığında 10 ay eder. Şevval ayında tutulan 6 oruç ise, 10 ile çarpıldığında 2 ay eder. Sonuç itibariyle; Ramazan orucu + 6 günlük Şevval orucu= 12 ay eder. Bu da, bir yıla denk gelir.

Bu orucu, Şevval ayının çeşitli günlerinde tutan yada Şevval ayının ortasında veya sonuna bırakan dahi peşi peşine tutmuş gibi sevaba nail olur.

Hanefiler, Ramazan bayramından sonra Ramazan orucuna Şeyval'den 6 gün eklemenin mendub olduğunu belirtmişlerdir.

40- Ramazan Ayı İçerisinde Yer Alan Kadir Gecesinin Fazileti Ve Bu Gecenin Hangi Gece Olduğunu Araştırmak

1089- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir;

“Peygamber (s.a.v.)'in sahabilerinden birisine, rüyada, Kadir Gecesinin, Ramazan ayının son yedi gecesinde gösterilmişti. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):

“Görüyorum ki, Kadir Gecesi ile ilgili rüyalarınız; Ramazan ayının son yedi gecesinde olduğuna rastlamıştır. Buna göre kim Kadir Gecesini arayacaksa onu Ramazan'ın son yedi gecesinde arasın” buyurdu. [259]

1090- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Bir adam, Kadir Gecesininin, Ramazan'ın yirmi yedinci gecesi olduğunu rüyasında gördü. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.):

“Kadir Gecesi ile ilgili rüyalarınızın, Ramazan'ın son on günü içinde olduğunu görüyorum. Dolayısıyla siz onu bu (son) on günün tek gecelerinde arayın” buyurdu. [260]

1091- Ebu Saîd el-Hudrî (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.) Ramazan ayının ortasındaki on günde itikaf yapardı. Yirminci gece geçip de yirmibirinciyi karşılayacağı zaman evine dönerdi. Onunla birlikte itikaf yapanlar da dönerlerdi. Sonra bir Ramazan ayında evine dönmeyi itiyat edindiği gece mescitte kalarak cemaata hutbe okudu ve Allah'ın dilediği şeyleri onlara emretti. Sonra da:

“Ben, bu on günde itikaf yapıyordum. Daha sonra şu son on günde itikaf yapmak hatırıma geldi. Buna göre benimle birlikte kim itikaf yapmışsa, îtîkâf yerinde gecelesin. Ben, bu geceyi gerçekten rüyamda gördüm, fakat o bana unutturuldu. Siz onu, son on gün içerisindeki tek gecelerde arayın. Ben, kendimi, bir su ve çamura secde ederken gördüm” buyurdu.”

Ebu Saîd el-Hudrî:

“Yirmibirinci gece yağmura tutulduk. Mescidin çatısı, Resulullah (s.a.v.)'in namaz kıldığı yere aktı. Resulullah (s.a.v.) sabah namazından çıkarken ona baktım. Yüzü, çamur ve suyla ıslanmıştı” dedi. [261]

1092- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Kadir Gecesini, Ramazan'ın son on gecesinde arayın.” [262]

1093- Zitr b. Hubeyş'ten rivayet edilmiştir: “Übeyyb.Ka'b'a:

“müslüman kardeşin Abdullah İbn Mes'ud:

“Kim bir yıl ibadete devam ederse Kadir Gecesine rastlar” diyor” dedim. Übeyy b. Ka'b:

“İnsanların buna güvenmemelerini kast etmiştir. Yoksa o, bu gecenin Ramazan ayında olduğuna, Ramazan'ın da son on gecesinde, o gecenin de yirmi yedinci gece olduğunu pekala bilir” dedi.

Daha sonra da Kadir Gecesinin, Ramazan'ın yirmi yedinci gecesi olduğuna İstisnasız yemin etti. Ben:

“Ey Ebu'l-Münzir! Bunu, hangi şeye dayanarak söylüyorsun?” dedim. O da:

“Alametine yada Resulullah (s.a.v.)'in bize bildirdiği işarete göre söylüyorum. Çünkü Kadir Gecesinin sabahında güneş şuasız olarak doğar” dîye cevap verdi. [263]

Açıklama:

Kadir gecesi, çok mübarek bir gecedir. Zira Kur'ârı-ı Kerim bu geceden itibaren Resulullah (s.a.v.)e inmeye başlamıştır. Ayrıca bu gecede Allah tarafından takdir edilmiş işlerin ayırd edildiği nakledilir. Bu gece yeryüzüne o kadar çok melek iner ki yeryüzü onları almaz.

Kadir gecesini ibadetle geçirenin geçmiş günahlarının affedileceği haber verilmiştir. [264] Yine Peygamber (s.a.v.), Kadir Gecesinin gününde orucun bütün sene tutulacak oruca eşit olduğunu belirtmiştir. [265] Bu gecenin bir anı vardır ki ona rastlayanın duası her halde kabul buyurulur. Bunun için bütün geceyi İbâdetle, dua ve tevbe ile geçirmek, gerekir. Bunu

yapamayanlar hiç olmazsa teravihten sonra bîr miktar ibadetle meşgul olarak bu gecenin çoğunu veyahut tümünü ihya etmelidirler.

Kadir gecesinde kılınacak nafile namazların belirli bir şekli yoktur. Asıl maksat, bu geceyi mümkün olduğu kadar ihya etmektir.

Resulullah (s.a.v.), Kadir gecesini Ramazan ayının son on günü içindeki tek gecelerden biri olduğunu ve muhtemelen yirmiyedinci gecesi olduğunu belirtmiştir.

14. İTİKAF BÖLÜMÜ

İtikaf kelimesi sözlükte, mutlak olarak; durmak, kalmak, devam etmek gibi manalara gelmektedir.

Fıkıh terimi olarak ise; bir mescitte ibdaet niyetiyle ve belirli kurallara uyarak inzivaya çekilmek demektir.

Hadis kaynakları, Hz. Peygamber {s.a.v.)'in Medine'ye hicretten sonra her yıl Ramazân ayının son 10 gününde itikafa çekildiğini, hanımlarının da genelde Resulullah (s.a.v.) ile birlikte itikaf yaptığını nakletmektedir.

Hz. Peygamber (s.a.v.)'in bu tatbikatından hareketle alimler, oruçlunun özellikle Ramazân'ın son on gününde itikafa girmesini müstehab kabul etmişlerdir. Hatta Hanefiler, Hz. Peygamber (s.a.v.)'in bunu devamlı yapmış olmasından hareketle itikafı, kifâî nitelikte müekked sünnet saymıştır. Buna göre İtikaf üç çeşittir:

l- Vacip Olan İtikaf:

Bir şarta bağlı olarak veya şartsız olarak adanmış itikaftır.

2- Kifaye Yoluyla Sünneti Müekked Olan İtikaf:

Ramazânın son on gününde yapılan itikaftır.

3- Müstehab Olan İtikaf:

Bu ikisinin dışında, bir mescitte, ibadet niyetiyle yapılan itikaftır.

İtikafa girmek, nefsi, yasaklardan korumada daha etkili bir yöntem olduğu gibi, Ramazân'm son on gününde olması tahmin edilen Kadir gecesine rastlama imkanı ve umudunu da artırır. İtikaf, insanı dünyevî meşgalelerden uzaklaştırıp daha fazla ibadete vesile olması yanında, genei anlamda, hayatın anlamı üzerinde tefekkür etme imkanı da sağlar. İnsanların zaman zaman böyle derin tefekküre ihtiyacı vardır. İtikaf, bu tefekkürü gerçekleştirmek için bir fırsat olarak kullanılabilir. [266]

1- Ramazan Ayının Son On Gününde Itikaf

1094- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Peygamber (s.a.v.), Ramazan ayının son on gününde itikafa girerdi.” [267]

1095. Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

“Peygamber (s.a.v.), Yüce Allah onun ruhunu alana kadar hep Ramazan ayının son on gününde itikafa girerdi. Vefatından sonra da hanımları itikafa girdi.” [268]

2- İtikafa Girmek İsteyen Kimsenin, Itıkaf Yerine Ne Zaman Gireceği Meselesi

1096- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.), itikafa girmek istediği.zaman sabah namazını kılar, sonra itikaf yerine girerdi. Bir defasında Ramazan'ın son on gününde itikafa girmek isteyip çadırının kurulmasını emretti. Bunun üzerine çadırı kuruldu. Zeyneb'de, çadırının kurulmasını emretti. Ona da çadır kuruldu. Peygamber (s.a.v.)'in hanımlarından bir başkası da, çadırının kurulmasını emretti. Ona da çadır kuruldu. Resulullah (s.a.v.), sabah namazını kılınca, baktı ki çadırlar kurulmuş. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):

“Acaba bu yaptıklarınızla iyilik mî istiyorsunuz?” buyurup derhal çadırının sökülmesini emretti. Çadır söküldü. Artık o Ramazan ayında İtikafı terk etti. Ta Şevval ayının ilk on gününde itikafa girdi.” [269]

Açıklama:

İtikafa girmeye niyet eden kişinin, itikafa ne zaman başlayacağı konusunda alimlerin görüşleri farklıdır. Bu konudaki ihtilaf, Hz. Peygamber (s.a.v.)'in itikafa başladığı zaman ile çadıra girdiği zamanın birbirine karıştırılmasından kaynaklanmaktadır.

İçlerinde dört mezhep imamının da bulunduğu alimlerin çoğunluğuna göre; itikafa, güneşin batmasından biraz önce girilir. Bu konudaki delii, Ebu Saîd el-Hudrîden gelen hadistir. Bu hadise göre, Hz. Peygamber (s.a.v.), itikaf için mescide akşamdan girerdi. Sabah namazından sonra da mescidin içinde kurulan çadıra geçerdi. Bu çadıra girmesinden maksat; yalnız kalmaktır. Geceleyin mescitte kimse olmadığı için zaten yalnızdı. Onun için çadıra girme ihtiyacı hissetmemişti. Kısacası, Hz. Peygamber (s.a.v.)'in çadıra, sabah namazından sonra girmesi, onun itikafa o zaman girdiğini

göstermez. Hanefilere göre, itikatta en az bir gün durulmalıdır. İtikaf, ancak oruçİa. birlikte eda edilir.

Hadisin metninden anlaşıldığı üzere; Hz. Peygamber (s.a.v.), mescitte kurulan çadırları görünce, bunu yadırgamış ve hanımlarına yaptıklarının iyi bir iş olmadığını söylemiştir. Hatta bununla da kalmayıp kendi için kurulan çadırı bile bozdurarak itikafını ileri bir tarihe ertelemiştir. Hz. Peygamber (s.a.v.)'in bu tavrı şu iki sebebe dayanabilir:

1- Hanımlarının hareketini kendisine yakınlık konusunda bir yarış ve övünme vesilesi olarak değerlendirmiş olabilir. Çünkü böyle bir maksatla itikafa girmek caiz değildir.

2- İtikaf için mescidin içinde kurulan çadırlar mescidin daralmasına, dolayısıyla cemaatin sıkıntıya düşmesine sebep olmuştur. Bu sebeple de Resulullah (s.a.v.), çadırları söktürmüştür.

İtikafa girildikten sonra ihtiyaç halinde itikattan çıkılabilir. Yalnız İmam Mâlik'e göre bu İtikafın kazası vaciptir. Diğer üç imama göre ise itikaf vacip bir itikaf değilse, kazası gerekmez. Vacip itikafın kazası lazımdır. Çünkü Peygamber (s.a.v.), hanımlarına, İtikaflarını kaza etmelerini emretmemiştir. Hz. Peygamber (s.a.v.)'in, bu itikafı, kendisinin kaza etmesinin sebebi; bu itikafın vacip oluşundan değil, bir amel işlediğinde onu tam yapmasından dolayıdır.

Fitneden korkulduğu takdirde, kadınların, içinde oturdukları evlerin mescidinde itikaf yapmaları daha uygun görülmüş. Bu durumda itikaf yaptıkları yerler, kadınlar hakkında, cemaatin namaz kıldığı mescitler gibi olur. Çünkü kadının evinde yapmış olduğu itikaf, dışarıdaki mescitte yapmış olduğu İtikattan daha faziletlidir.

3- Ramazan Ayının Son On Gününde İbadete Daha Fazla Gayret Gösterme

1097- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

"Resulullah (s.a.v.), Ramazan ayının son günü girdiğinde geceyi ibadetle ihya eder, ailesini gece ibadetine uyandırır, ibadete karşı daha fazla ciddiyet gösterir ve paçaları sıvardı." [270]

Açıklama:

Hadisin zahirinden, Ramazânın gündüzlerini oruçla geçiren ve gecelerini de ibadetle ihya eden kimsenin büyük ve küçük bütün günahlarının bağışlanacağı anlaşılmaktaysa da, gerçekte söz konusu affın kasamına giren günahlar sadece küçük günahlardır. Zaten kul hakkının, sahibiyle helalleşmedikçe hiçbir şekilde bağışlanmayacağını söylemeye gerek yoktur. Nitekim İmam Nevevî (ö. 676/1277) ile İmamu'l-Harameyn (ö. 478/1085) burada affedileceği müjdelenen günahların sadece küçük günahlar .olduğunu söylemektedirler. Hatta Kadı îyâz (ö. 544/1149), bu görüşün, Ehl-i Sünnete ait genei bir görüş olduğunu belirtmektedir. Bazıları da, "Bük günahların bir kısmı hafifletilir"demişlerdir.

Ramazân ayının son 10 gecesini ihya etmekten maksat; bunlardan her birini sabaha kadar ibadetle geçirmek değil, ancak bunlardan her birinin çoğunu ibadetle geçirmek demektir. Çünkü Hz. Peygamber (s.a.v.)'in, Osman b. Maz'ûn'a yaptığı nasihatte;

"Namaz da kıl, uyku da uyu" [271] ifadesiyle, bütün bir geceyi .sabaha kadar ibadet ve taat ile geçirmeyi tavsiye etmemiştir.

Her ne kadar cumhur-u ulema; “Gecenin tümünü ibadetle geçirmek mekruhtur” demişlerse de, bu sözleriyle, devamlı olarak her geceyi sabaha kadar ihya etmeyi kast etmişlerdir. Ramazân ayının son 10 gecesini, Kadir gecesini ve bayram geceleri gibi bazı geceleri sabaha kadar ihya etmeyi kast etmiş değillerdir. Bu sebepledir ki, bayram geceleri ile bazı gecelerin tümünü ibadetle ihya etmenin müstehab olduğunda ittifak etmişlerdir. Nitekim İmam Mâlik, sabah namazına kalkmaya engel olmuyorsa, btün bir geceyi ibadetle geçirmek te bir sakınca olmadığını söylemiştir.

İhyanın geceye nispet edilmesi; Mecaz-i aklî”dir. Bununla; kişinin, ibadetle geçen gecesi canlı gibi, ibadetsiz geçen gecesi de cansız gibi kabul edilmiştir.

“Geceyi ihya etmek” sözüyle; insanın, geceleyin kendisini ihya etmesi de kast edilmiş olabilir. Çünk uyku, tam bir hareketsizlik olması bakımından ölüm haline çok yakındır. *“Evlerinizi, kabir edinmeyin”* hadisi de bu manaya gelmektedir. Yani “Uyuyup da ölüler gibi olmayın. Evlerinizi de içinde ölüleri barındıran kabirler haline getirmeyin” demektir.

Hz. Peygamber (s.a.v.)'in, Ramazânın son 10 gecesinde ailesini ibadete kaldırmış olması, kendisinin İ'tikâfta olmadığına delalet etmez. Çünkü i'tikâfa giren bir kimse, meşru ve zaruri bir işi için dışarı çıkabilir. Yine ailesini uyandırması için mescitten dışarı çıkmadan mescidin penceresinden de uyandırmış olabilir.

Burada Resulullah (s.a.v.)'in uykudan kaldırdığı ailesinden maksat; kendisiyle birlikte i'tikâfa giren ailesidir.

Hz. Peygamber (s.a.v.)'in, Ramazânın son 10 gecesinde ailesini ibadete kaldırmış olması, kendisinin İ'tikâfta olmadığına delalet etmez. Çünkü İ'tikâfa giren bir kimse, meşru ve zaruri bir işi için dışarı çıkabilir Yine

ailesini uyandırması için mescitten dışarı çıkmadan mescidin penceresinden de uyandırmış olabilir.

Burada Resulullah (s.a,v)'in uykudan kaldırdığı ailesinden maksat; kendisiyle birlikte i'tikâfa giren ailesidir.

“Paçaları sıvamak”; ibadete soyunmak, ibadete koyulmak gibi anlamlara gelir. Hattabî (ö. 388/998)'ye göre; bu sözü iki şekilde te'vil etmek mümkündür:

1- Kadınlardan uzak kalmak,

2- Daha çok ibadet yapmak için daha çok gayret etmek.

Bu kelimeyle; her bu her iki ihtimal de kast edilmiş de olabilir.

Ayrıca hem hakiki ve hem de mecazi anlam da kullanılmış olabilir. Bu duruımda bu kelime, şu manalara gelebilir:

a- Kadılardan uzak kalırdı,

b- Eskiye oranla daha çok ibadet etmek için gayret ederdi,

c- İzarını sıkıca bağlar, onu bayrama kadar çözmezdi.

Hz. Peygamber (s.a.v.)'in, Ramazân ayının son 10 gününde geceleri ihya etmek için özel bir titizlik göstermesinin sebebi, Kadir gecesine erişmenin bu yolla mümkün olacağını ümmetine göstermekten başka bir şey değildi.

1098- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.), Ramazan ayının son on gününde, başka zamanlarda ibadet hususunda göstermediği gayreti gösterirdi.” [272]

4- Zilhiccenin Son On Gününde Oruç Tutmak

1099- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

"Ben, Resulullah (s.a.v.)'in Zilhicce ayının ilk on gününde oruç tuttuğunu hiç görmedim." [273]

Açıklama:

Hz. Âişe'nin, Resulullah (s.a.v.)'in o günlerde oruç tuttuğunu görmemesi; Hz. Peygamber (s.a.v.)'in oruç tutmamış olmasını gerektirmez. Hz. Aişe, bildiğini haber vermiştir. Peygamber (s.a.v.) belirtilen günlerde devamlı olarak oruç tutmazdı. Bazen tutar ve bazen de terk ederdi.

15. HACC BÖLÜMÜ

Hac kelimesi sözlükte; kast etmek, yönelmek anlamına gelmektedir. Terim olarak ise; Mekke şehrindeki Kabe'yi ve civarındaki kutsal sayılan yerleri, özel vakit içinde, usulüne uygun olarak ziyaret etmek ve yapılması gereken diğer Menâsiki yerine getirmek demektir.

islam'ın beş temel esasından biri olan hac, hicretin 9. yılında farz kılınmıştır.

Haccın nostaljik boyutu; inanan bir kimsenin inanç kökleriyle bağlantısını tazelemesi bakımından önemlidir. müslümanlık açısından düşünüldüğünde islam peygamberinin ve arkadaşlannın tevhid ve adaleti hakim kılma mücadelesi, bu süreçte yaşanmış acı tatlı anılar, adeta bir film şeridi gibi bu kutsal yerleri ziyaret eden kişinin gözünün önünden geçer. Bu nostalji, inanan kişiye, daha yoğun bir dinamizm kazandırır ve daha üst düzeyde bir sahiplenme şuuru verir.

Haccın rabbani boyutu ise; mahşeri andırmasıdır. Farklı dil, ırk, bölge ve kültürlere, sosyal tonum ve ekonomik güce sahip insanların eşit statüde ve aynı renk ve tip elbiseler içinde toplanması, akın akın koşuşturması ve topluca ibadetler etmesi, bir bakıma ahirette yaratıcının huzurunda dirilişi ve toplanışı hatırlatır. Hac, mümin kimseyi; ahiretteki bu diriliş ve toplanmaya hazırlar, bu bilinci kazanmasında ona yardımcı olur

Gerçekten de hac ibadetinde müslüman, İslam'a gönül vermiş olmanın mutluluğunu ve hazzını daha yakından idrak eder, yeryüzündeki bütün müslümanlarla birlikteliğin ve kardeşliğin kolektif şuuruna erer.

Dünyanın çeşitli bölgelerinden adeta her biri bir temsilci ve gözlemci sıfatıyla Mekke'ye akın eden müslümanlar, “Mikat” denilen belirli sınırlarda; dünyayı, dünyevî farklılığı, hatta bencilliği ve ihtirasları temsil eden elbiselerini çıkarıp hepsini eşitleyen, birleştiren, onlan dünya müslümanlığının bir üyesi olmanın bilincine erdiren ihram elbiselerini giyerler. Artık Ben” yok, “Biz” vardır. müminler, bîr ufuktan diğerine akan beyazlar seli içinde yok olur, adeta ölmeden önce ölümü ve ahiret hayatını yaşarlar. [274]

1- Hac Veya Umre için İhrama Giren Kimseye, Mubah Olup Olmayan Şeyler ile Koku Sürünmesinin Haram Olması

1100- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Bir adam, Resululİah (s.a.v.)'e; ihramlı kimsenin ne tür elbise giyebileceğini sordu. Resulullah (s.a.v.):

“Gömlek, sarık, don, bornoz ve mest giymeyin. Yalnız bir kimse (dikişsiz) ayakkabı bulamazsa o zaman mest giysin. Fakat mestleri, topuklardan aşağı olacak şekilde kes (ip öyle giy)sin. Ayrıca safran yada alaçehre çiçeğiyle boyanmış hiçbir elbise giymeyin” buyurdu. [275]

Açıklama:

Hacca niyet eden kimsenin; dikişli elbise, serpuş, eldiven ve dikişli ayakkabı giymesi haramdır. Niyet ederken üzerinde bu tür elbise bulunanlar, o elbisleri çıkanriar. Fakat gömleği, giymeden sarınmak caizdir.

Mest giymeni caiz olması için, koçlarının kesilmesi şarttır. Hanefilere göre; yıkandıktan sonra silkmekle rengi dağılmayan elbiseyi ihramda giymekte bir sakınca yoktur.

Safran ve alaçehre Yemen'de yetişen sarı bir çiçek gibi şeylerle boyanmış elbise giymek, hadisin zahirine göre mutlak surette yasaktır. Çünkü ihram halinde erkek ve kadın bütün hacılara her türlü koku sürünmek haramdır. Fakat meyve çiçek gibi şeyleri koklamak haram değildir Çünkü bu tür şeyler, kokulanmak amacıyla kullanılmazlar.

Koku sürmenin ve kadınlara yaklaşmanın haram kılınmasıdaki hikmet; dünya ziyneteri ile dünya lezzetlerinden ve efahdan uzak kalarak bütün düşüncesini uhrevî maksatlara tahsis etmektir.

Hacca niyet eden kimse, söz konusu şeylerin haram kılınması; hacı olacak kimseyi, refah halinden uzaklaştırıp hacını huşu içerisinde devam ettirmesi içindir. Çünkü hacı olacak kişi, hac müddetince ihramlı olduğunu hatırlayacak, bu suretle daha fazla Allah'ı anma ve ibadetle meşgul olacak, kendini murakabe edecek, ibadetini günahlardan koruyacak, haram olan şeylerden sakınacak, ihram elisesiyle; ölümü, kefeni ve Kıyamet gününde insanlann yalın ayak, baş açık huzuru ilahiye çıkacaklarını hatırlayacaktır.

1101- Ya'Iâ b.Ümeyye (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Peygamber (s.a.v.), Mekke ile Taif arasındaki Ci'râne denilen mevkide iken yanma umreye niyet etmiş, sakalını ve saçını sarıya boyamış, üzerinde de bir cübbe olan bir adam gelip:

“Ey Allah'ın resulü! Ben, umreye niyet ettim. Gördüğün gibiyim” dedi. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):

“Üzerinden cübbeyi çıkar. Sarı boyayı yıka. Böyle bir durumda haccın sırasında ne yapacak idiysen umren sırasında da onu yap” buyurdu. [276] İbn Hazm ile bir çok kimseye göre bu olay, hicretin 8. yılında Huneyn'den dönüşte olmuştur. Soruyu soran kimsenin, Ya'lâ b. Ümeyye'nin kardeşi Atâ' İbn Ümeyye olduğu belirtilmiştir.

2- Hac ile Umre için Mi Katlar/İhrama Girme Yerleri

1102- Abdullah İbn Abbâs (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.) Medineliler için Zulhuleyfe'yi, Şamlılar için Cuhfe'yi, Necidliler için Kamu Menâzil'i ve Yemenliler için ise Yelemlem'i mikar/ihrama girme yeri olarak belirleyip:

“Bu ihrama girme yerleri; bu yerlerin halkı ile hac ve umreye niyet edip de buraların halkından olmayıp da buraya bu yönlerden gelen kimselerin de mikatıdır. Bu yerlerden daha yakın olan kimseler ise, bulundukları yerlerden ihrama girerler. Daha yakın olanların hükmü de böyledir. Hatta Mekkeliler, Mekke'de ihrama girerler” buyurdu. [277]

Mîkat:

Muayyen vakit demektir. Fakat istiare yoluyla, “Hacca niyet edilmek için durulan yer” manasında kullanılmaktadır.

Hz. Peygamber (s.a.v.), sağlığında çeşitli yerlerden hacca gelenlerin nerede ihrama gireceklerini bu hadisle belirlemektedir.

Söz konusu mikatlar, çevrlerinde bulunan halkı ihrama girecekleri yerler olarak tayin edilmişlerdir. Bu çevrelerde bulunan halk, kendi çevrelerinde bulunası münasebetiyle kendilerine tahsis edilen yerden ihrama girecekleri gibi, yolu kendilerine tahsis edilen mikatın dışında bir mikata uğrayan kimselerin kendi memleketlerine mahsus bir mikatlannın bulunup bulunmaması önemli değildir. Her iki halde de ihrama, yollarının uğramış olduğu mikattan girerler.

Bir kimse, gerek karada ve gerekse de denizde iki mikat arasından geçen bir yol taki edecek olursa, Hanefilere göre, bu kimse kendi kanaatine göre bu iki mikattan herhangi birisinin hizasına geldiğini anlayınca, ihrama girer.

Hac ve umre yamak isteyen bir kimsenin, yolu üzerinde bulunan bir mikati ihramsız olarak geçmesi caiz değildir, Bu konuda alimler arasında görüş birliği vardır.

Zulhuleyfe: Medinelilerin mikat yeridir. Bu yer, Medine'nin güneybatısında, Mekke ile Medine arasında olup Medine'ye 10 km., Mekke'ye ise 450 km. mesafededir. Mekke'ye en uzak olan mikattır. Hz. Peygamber (s.a.v.), burada ihrama girmiştir.

Burası, başka memleketlerden olup da oradan geçen hacı adaylarının da mikat yeridir. Cuhfe: Mekke'nin kuzeybatısında ve Mekke'ye 187 km. uzaklıkta bir yerdir.

Karn: Bu ismi taşıyan iki yer bulunmaktadır. Birisi, Mekke'nin kuzeydoğusunda Arafat'ın kuzeyinde ve Arafat'a bir gün ve gecelik mesafede bulunan bir dağdır. Buraya, “Kam-ı Menâzil” denir. Mekke'ye yaklaşık 96 km. uzaklıktadır. Diğeri ise, “Kam-ı Seâlib”tir. Buranın, Mina'nın aşağısında bulunan Mina mescidine 500 zira uzaklıkta bir dağ

olduğunu iddia edenler de vardır. Bu durumda buranın mikattan sayılması mümkün değildir.

Yelemlem: Yemen ve Hindistan tarafından gelenlerin mikati olup Mekke'nin güneyinde ve Mekke'ye iki 54 km. uzaklıktadır.

Necid: İç Arap yarımadasının kuzey ve batı taraflarını kalayan geniş bir yerdir. Öç taraftan çölle sarılı, yalnız bir taraftan Hicaz ve Yemen'e açıktır.

3- Telbiye'nin Getiriliş Şekli ile Vakti

1103- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Resulullah (s.a.v.)'in telbiyesi:

“Lebbeyk Allahümme lebbeyk, lebbeyke La şerike leke lebbeyk, inne'l-hamde ve'n-Ni'mete leke ve'l-Mülk, Lâ şerike lek.

Allahım! Tekrar tekrar icabet sana. Tekrar tekrar icabet sana. Tekrar tekrar icabet sana. Senin ortağın yoktur. Emret! Hamd, Sana mahsustur. Nimeti veren Sensin. Mülk Senindir. Senin benzerin ve ortağın yoktur” şeklindeydi.

Hadisin ravisi Nâfi der ki: Abdullah İbn Ömer'de bu telbiye şekline:

“Lebbeyk, lebbeyk ve sa'deyk, ve'1-Hayru bi yedeyk, lebbeyk ve'r-Rağbâtı ileyke ve'1-Amel Emret, emrine amadeyim, emret! Senden saadetler dilerim, hayr(lar) Senin elindedir, emret, dilekler Sana arz edilir, ameller de Sana'dır” ifadesini ilave ederdi. [278]

Telbiye:

Kelime olarak, “Lebba”dan gelir. Üstten geİen bir emre yada davete karşı aralıksız icabet anlamını taşır. Telbiye şu şekilde yapılır:

“Lebbeyk! Allahümme lebbeyk. Lebbeyke lâ şerike leke lebbeyk. İnne'l-hamde ve'n-ni'mete leke ve'1-mülk. Lâ şerikelek”

Anlamı: “Allahım! Tekrar tekrar icabet sana. Tekrar tekrar icabet sana. Tekrar tekrar icabet sana. Senin ortağın yoktur. Emret! Hamd, Sana mahsustur. Nimeti veren Sensin. Mülk Senindir. Senin benzerin ve ortağın yoktur.”

Bu telbiye şekli, İslamî'dir. Cahiliye Araplannkinden farklıdır. Bu telbiye şeklini, Hz. Peygamber (s.a.v.)’e, Cebrail öğretmişti.

Telbiyeyi, erkekler yüksek sesle söylerler. Kadınlar da alçak sesle söylerler.

Telbiye, ihrama büründükten sonra inişlerde, yokuşlarda, başkalarıyla konuşmalarda, gece veya gündüzde, oturmalarda, kalkmalarda, namazlann ardından, bir şeye binerken, mescid gibi her değişiklikte tekrar edilir. Her tekrar, peşpeşe üç kere yapılır. Telbiyeden sonra Duâ edilir.

Telbiyeye, hacılar, Akabe Cemresindeki şeytan taşlama anına, yani bayramın birinci günü sabahına kadar devam ederler. Umre yapanlar da, tavafa başlayıncaya kadar devam ederler.

Buraya kadar telbiye ile ilgili anlatılanlar, Hz. Peygamber (s.a.v.)'in uygulamasından alınmıştır.

Telbiye'nin hikmeti ise; insanların, Beytullah'a misafir oiarak gelmelerinin Allah'ın, kendilerine büyük bir lütuf ve ihsanı olduğuna dikkatleri çekme ve Allah'ın adının yüceltilme vardır.

Telbiye'nin hükmü konusuda alimler ihtilaf etmişlerdir;

Hanefilere göre; telbiye, ihramın şartıdır. İhramın sahih olabilmesi için telbiye şarttır. Telbiye, dille yapılır. Allah'ı ta'zim kastıyla yapılan her türlü tehlil, tekbir, teşbih ve tahmid telbiyenin yerini tutar.

Alimler, “Lebbeyk” kelimesi üzerinde ihtilaf etmişlerdir. Sîbeveyh'e göre, bu lafız, tesniyedir. Yalnız onunla çokluk ve sayıda tekrar kast edilir. Yûnus'a göre ise, müfred bir kelimedir.

Telbiye'nin manası üzerinde de ihtilaf edilmiştir. Bazıları, “Tekrar tekrar icabet ederim” manasında olduğunu söylemişlerdir. Bazılarına göre ise, “Sana tekrar tekrar itaat ederim”, bazılarına göre ise “Teveccühüm Sanadır”, bazılarına göre ise, “Muhabbetim sanadır” bazılarına Göre ise “Samimiyetim Sanadır” anlamındadır.

Doğru olanı, birincisidir. Çünkü ihrama giren bir kimse, Allah'ın davetine icabet etmiş demektir.

Kadı İyâz (ö. 544/1149)pa göre bu icabet, Hz. İbrahim'den kalmıştır.

4- Medinelilere, Zulhuleyfe Mescidi Yanında İhrama Girmelerinin Emredilmesi

1104- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Sizin Beydâ'nız, Resulullah (s.a.v.)'e iftira ettiğiniz şu yerdir: Fakat Resulullah (s.a.v.) ancak Zulhuleyfe Mescidi yanında ihrama girerdi.” [279]

Açıklama:

Metinde geçen “Beydâ” kelimesi, çöl ve sahra demektir. Burada ise, Zulhuleyfe'nin Mekke tarafına düşen ve oraya yakın bulunan bir tepe kast

edilmektedir. Orada bina ve benzeri şeyleri bulunmadığı için “Çöl” anlamına gelen “Beydâ” ismi verilmiştir.

Alimler, Resulullah (s.a.v.)'in İhrama nereden girdiği konusunda ihtilaf etmişlerdir. Bazılarına göre, Zulhuİeyfe mescidinde iken ihrama girdiğini, bazıları da mescitten çıktıktan sonra Beydâ' denilen tepede telbiye getirdiğini söylemişlerdir.

Hanefi imamlarından Tahâvî (ö. 321/933), Abdullah İbn Ömer'in rivayet ettiği bir hadiste, Abdullah İbn Abbâs'tan naklen; Resulullah (s.a.v.)'in, hacca, namazgahında iken niyetlendiğini, hem hayvanına bindiği zaman ve hem de Beydâ düzlüğüne çıktığında telbiye getirdiğini kaydetmiştir. Ayrıca Tahâvî, Ebu Hanîfe ile Ebu Yusuf’un da bu görüşte olduğunu belirtmiştir. [280]

5- Telbiyeye, Hayvanın Kalktığı Yerden Başlamak

1105- Ubeyd İbn Cüreyc'ten rivayet edilmiştir: “Ubeyd b. Cüreyc, Abdullah İbn Ömer (r.a) 'ya:

“Ey Ebu Abdurrahman! Arkadaşlarının yapmadığı dört şeyi yaptığını görüyorum” dedi. Abdullah İbn Ömer:

“Ey İbn Cüreye! Nedir onlar?” dedi. Ubeyd:

“Senin Kabe rükünlerinden sadece iki rükn-ü yemâniye dokunduğunu gördüm. Siptiyye denilen ayakkabıları giydiğini gördüm. Sarıya boyandığını gördüm. Mekke'ye vardığında baskalan hilâli gördükleri zaman teibiyede bulunurken senin Zilhicce'nin 8. günü terviye gününe kadar telbiye getirmediğini gördüm” dedi. Bunun üzerine Abdullah b. Ömer (r.a):

“Rükunlara gelince; ben, Resulullah (s.a.v.)'i iki rükn-ü yemâniden başkasına dokunurken görmedim.

Siptiyye denilen ayakkabıları giymeye gelince; Resulullah (s.a.v.)'ı kılsız ayakkabı giyerken görmüş olmamdır. Onlarla abdest alırdı. Dolayısıyla ben de öyle ayakkabı giymek isterim.

Sarı boyaya gelince; ben, Resulullah (s.a.v.)i sarı boyalı elbise giyerken gördüm. Bu sebeple ben de sarı boyalı elbiseyi giymeyi severim.

Telbiye meselesine gelince; Resulullah (s.a.v.)'in hayvan, kendisini kaldırıp doğrultuncaya kadar telbiye ederken görmedim” diye cevap verdi. [281]

Açıklama:

Rükn-ü Yemânî: Kabe'nin köşelerinden Hacerü'l-Esved'in bulunduğu köşedir. Bu köşe, Irak tarafına baktığı için ona Rükn-ü Irâk de derler.

Bazılarına göre ise Rükn-ü Yemânî, Hacerü'l-Esved'in bulunduğu köşeden önceki köşedir. Yemen tarafına baktığı için ona “Rükn-ü Yemânî” denilmiştir. Bu iki köşeye de, “Yemâniyyân” derler.

Geri kalan köşeye de, “Şamiyyân” denilmiştir.

“Yemânî” denilen köşeler, Hz. İbrahim (a.s)'ın attığı temel üzerinde kalmışlardır. “Şâmî” denilen yer değiştirildiği için “Rükn-ü Şemânî” denilen iki köşeye istilam yapılmaz. İstilam, “Yemânî” denilen köşelere yapılır.

İstilam: Hacerü'l-Esved'e elle dokunmak yada öpmektir.

Sibt: Mısır dikeni denilen bir bitki yaprağıyla tabaklanmış deriye ve meşine yada tabaklanmış sığır derisinden yapılan ayakkabıya denir.

Hadiste “Sarıya boyama” ile kastedilen, elbisenin boyanmasıdır,

1106- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Ben, Resulullah (s.a.v.)'i, Zulhuleyfe'de hayvanına binerken gördüm. Sonra hayvanı onu kaldırıp doğrulttuğu zaman telbiye getirdi.” [282]

6- Zulhüleyfe Mescidinde Kılınacak Namaz

1107- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.), haccimn başlangıcında Zulhuleyfe'de geceledi. Oranın mescidinde namaz kıldı.” [283]

Açıklama: Zulhuieyfe'de geceleme; hac menasiklerinden ve haccın sünnetlerinden değildir.

7- İhramlı Kimsenin, İhrama Girerken Koku Sürün

1108- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.) ihrama gireceği zaman ihramı için ve traş olup şeytan taşladıktan sonra Kabe'yi tavaf etmeden önce ihramdan çıkacağı zaman ona koku sürdüm.” [284]

1109- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

“Ben, Resulullah (s.a.v.)'e Veda Haccı sırasında hem ihrama girerken ve hem de ihramdan çıkarken karışık bir koku çeşidi olan “Zerîre” denilen kokuyu kendi elimle sürdüm.” [285]

Açıklama:

Hacca niyet eden bir kimseye; kadınla cinsel ilişki, dikişli elbise, kara avcılığı, koku sürünme, tımak kesme ve benzeri fiiller yasak kılındığından, hacca niyet etmeye “İhram” adı verilmiştir. Bu bakımdan metinde geçen “İhrama girme” sözüyle, hacca niyet etme manası kast edilmiştir.

Bir başka ifadeyle ihram; harama girmek, “Hıll”de ihramdan çıkmak demektir.

Metinde geçen “Koku sürdüm” sözünden maksat; hacca veya umreye niyet edeceği için bedeninin ve elbisesinin bir kısmına güzel kokulu misk sürdüm demektir. Bu ifade; Nesâî, Menâsik 41'de bu şekilde izah edilmektedir.

Metinde geçen “Beyt-i tavaf”dan maksat; “tavaf-ı ifâza”da denilen “Ziyaret tavafı”dır. Bilindiği üzere, hacıların Arafat'tan indikten sonra yaptıkları bu tavaf, haccin rükunlarından olup bunun dört şavtı her hac edene farzdır.

Akabe cemresi atılıup kurban kesildikten ve traş olunduktan sonra ve ziyaret tavafından önce her hacı adayı için cinsel ilişki dışındaki hac ile ilgili bütün yasaklar helal olur. Buna, “Birinci helal” denir. İşte Hz. Aişe'nin Hz. Peygamber (s.a.v.)'e koku sürmesi bu esnada olmuştur.

1110- Hz. Aişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.)'in ihramlı iken saç ayrımındaki kokunun parıltısını görür gibiyim.” [286]

Açıklama:

Metinde geçen “Vebîs” kelimesi; parlaklık anlamına gelir. Bundan maksat; miskin maddesi değil, tesiri ve kokusudur. Ayrıca hadis, ihrama girerken koku sürünmenin müsehab olduğunu ve bu kokunun tesirinin, koku ve renginin İhramdan sonra da devam etmesinde bir sakınca bulunmadığını ifade etmektedir.

8- İhramlı Kimsenin, Ihramlıyken Avcılık Yapmasının Haram Olması

1111- Sa'b b. Cessâme (r.a)'tan rivayet edilmiştir;

“Sa'b b. Cessâme, Resulullah (s.a.v.)'e, (Mekke ile Medine arasındaki) Ebvâ'da yada Veddân'da bulunduğu sırada (avladığı) bir yaban eşeği hediye etmişti. Resulullah (s.a.v.) onu geri çevirdi.

Sa'b der ki: Resulullah (s.a.v.), yüzümdeki üzüntüyü görünce, bana:

“Biz onu sana ancak ihramlı olduğumuz için geri verdik” buyurdu. [287]

Açıklama:

Resulullah (s.a.v.)'in kendisine hediye edilen avı ihramlı olduğu için geri çevirmiştir. Bunun sebebi ise ihramlı olan kimselere, av, kendileri için avlanmadığından dolayıdır. Bir sonraki hadiste bu husus ele alınacaktır.

Ayrıca yaban eşeği avlamanın ve etinin yenilmesinin caiz olduğu da bu ve bir sonraki hadisten anlaşılmaktadır.

1112- Ebu Katâde (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Biz, Hudeybiye yılında Resulullah (s.a.v.)'le birlikte yola çıktık. Mekke ile Medine arasında Sukyâ köyüne 1 mil uzaklıkta olan Kâha vadisine vardığımızda, bazımız ihramlı ve bazımızda ihramsiz idi. Derken arkadaşlarımın bir şeye baktıklarını gördüm. Ben de o tarafa doğru baktım. Bir de ne göreyim, bir yaban eşeği. Hemen atımı eğerledim, mızrağımı aldım, sonra atıma bindim. Bu sırada kırbacım yere düştü. İhramlı olan arkadaşlarıma:

“Şu kırbacı bana verin” dedim. Onlar da:

“Vallahi, ihramlı olduğumuz için sana bu konuda hiçbir yardım edemeyiz” dediler.

Bunun üzerine hayvandan inip kırbacı aldım. Sonra tekrar hayvana bindim. Yaban eşeği bir tepenin gerisinde bulunduğu sırada ardından yetişip onu mızrağımla yaraladım, sonra da onu kestim. Daha sonra onu arkadaşlarımla getirdim. Arkadaşlarımın bir kısmı:

“Onu yeyin” diyordu. Bîr kısmı da:

“Onu yemeyin” diyordu.

Bu sırada Peygamber (s.a.v.) önümüzde bulunuyordu. Atımı mahmuzlayıp ona yetiştim. Ona durumu anlattım. Bunun üzerine:

“O helaldir, yeyin” buyurdu. [288]

Bu olay, Hudeybiye umresi yılında meydana gelmiştir.

Arkadaşlarının ihrama girdiği halde bu yolculukta Ebu Katâde'nin ihrama girmemesi, henüz o tarihlerde mikatlerin tayin edilmeyişinden ileri gelmiş olabilir.

Ebu Katâde'nin avladığı avın etinden arkadaşlarının yememeleri ise, şüpheli işlerden kaçınmak gayesine matuf olabileceği gibi,

“İhramlı olduğunuz müddetçe kara avı size haram kılınmıştır” [289] ayetinin genel hükmüyle amel etmek istemiş olmalanndan kaynaklanmış da olabilir.

Resulullah (s.a.v.)'in, *“Bu ancak Allah'ın size yedirdiği bir yiyecektir”* buyurması; yakalayıp kesmek mümkün olmayan bir hayvanı yaralayarak öldürmenin, onu boğazlamak yerine geçtiğini ifade eder.

İhramlı bir kimsenin avladığı hayvanın etini yemesi haramdır. Bu konuda alimler ittifak etmiştir.

Yine ihramlı olmayan bir kimsenin, ihramlı bir kimse için avlamış olduğu bir avı o ihramlının yemesi de, alimlerin büyük çoğunluğuna göre haramdır. Fakat ihramlı bir kimsenin, ihramsız avcıya o avı avlaması için avın yerini göstermek gibi bir yardımda bulunmamış olması şarttır.

Hanefi alimlerinin göre, bu avı, o ihramlının yemesinde bir sakınca yoktur. Yalnız ihramlının, herhangi bir yardımı olmadan o avı ihramsız bir kimse kendisi için avlamışsa o avı herhangi bir ihramlının yemesinde sakınca yoktur. Bu konuda cumhuru ulema ile Hanefi alimlerinin görüşü aynıdır. Çünkü Resulullah (s.a.v.)'in,

“Sizlerden herhangi bir kimse, Ebu Katâde'ye, o yaban eşeği üzerine saldırmasını emr yada bir şeyle işarette bulundu mu?” sözü buna ifade etmektedir.

9- İhramlı Yada İhramsız Kimsenin Harem Bölgesinde Ya Da Harem Bölgesi Dışında Öldürmesi Mendub Olan Hayvanlar

1113- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır;

"Beş hayvan vardır ki, bunların hepsi fasıktır. Bunlar, Harem bölgesi dışında ve Harem bölgesinde de olsa öldürülür. Bunlar; yılan, alaca karga, fare, kuduz köpek ve çaylak." [290]

Açıklama:

Bu hayvanlara, "Fasik" isminin verilmesi; başkalarına eziyet vermek ve kargaşa çıkarmak suretiyle hayvanların çoğunun yolundan çıkmış olmalarıdır. Bunlar, Harem bölgesi ve Harem bölgesi dışında öldürülmeleri hususunda diğer hayvanlara ait hükümden çıkışları sebebiyle de bu isim onlara verilmiş olabilir.

Bu beş hayvanın öldürülmesi, ihramlı kimseye caizdir. Bu, ihramlı kimse için caiz olunca ihramsız kimseler için ise öncelikli olarak caizdir.

10- İhramlı Kişinin, Hastalık Yada Başına Gelen Bir Eziyetten Dolayı Bir Engelle Karşılaşması Durumunda Ne Yapması Gerektiği Meselesi

1114- Ka'b b. Ucre (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

"Resulullah (s.a.v.), Ka'b'ın yanında durmuştu. O sırada Ka'b'ın başından bitier saçılıyordu. Onun bu durumumu gören Resulullah (s.a.v.), bana:

"Böceklerin sana eziyet veriyor mu?" buyurdu. Ben de:

"Evet" diye cevap verdim. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):

“Öyleyse başını traş et” buyurdu.

“içinizden hasta olan yada başından bir rahatsızlığı bulunan ve bundan ötürü traş olmak zorunda kalan) kimseye, oruçtan yada sadakadan yada kurbandan bir fidye lazım gelir” [291] ayeti, benim hakkında inmiştir. Bu ayetin inmesi üzerine Resulullah (s.a.v.), bana:

“Üç gün oruç tut yada yaklaşık 9 kğ. ağırlığında olan bir farak zahireyi altı fakire sadaka olarak ver yada kolayına gelen bir kurban kes” buyurdu. [292]

Açıklama:

Ka'b, Hudeybiyye seferi sırasında başına bit musallat olmuştu. İhramlı olması hasebiyle de başını yıkamamıştı. Çünkü başındaki bitleri öldürmekten korkuyordu. Bir taraftan da sıcağın şiddetinden dolayı gözlerine bir zarar geleceğinden endişelenmeye başlamışı ki, yüce Allah onun hakkında Bakara: 2/196. ayeti indirdi. Bunun üzerine Ka'b, başındaki rahatsızlıktan dolayı saçlarını kesti. Bu hareketinden dolayı fidye olarak kurbanlık bir koyun kesip etini Harem-i şerifte bulunan fakirlere dağıttı.

Hanefilere göre; İhramlı bir kimseye saçlarını izale etmesinden dolayı fidye gerekmesi için saçlarının en az dörtte birini traş etmesi veya kesmesi gerekir. Dörtte birinden daha azını kesen ihramlı için ise sadaka olarak yarım sa (1667 gr.) buğday vermek gerekir. Bu, bir Fıtır sadakası miktarıdır. Hanefilere göre, bir organın dörtte biri, bütünü hükmündedir.

Hadisin zahirine göre fidye olarak; kurban kesmek, üç gün oruç tutmak ve fakirlere yemek yedirmek olmak üzere üç çeşit ödeme yolu tavsiye edilmiş, fakat bunların nerede eda edileceği konusunda herhangi bir

açıklama yapılmamıştır. Hanefilere göre; yemek yedirmek için belli bir yer yoksa da, kurban kesmek için belli bir mekan tayin edilmiştir. Bu da, Harem'in sınırlarıdır. Zaman tayini İse, kurban için sözkonusu değildir. Oruç için, belli bir zaman ve mekan tayin edilmediği görüşünde bütün alimler ittifak etmiştir.

11- İhramlı Kimsenin, Kan Aldırmasının Caiz Olması

1115- İbn Buhayne (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Peygamber (s.a.v.), Mekke yolunda ihramlı iken başının ortasından kan aldırmıştır.” [293]

Açıklama:

Bu hadis; Resulullah (s.a.v.)'in, ihramlı iken kan aldırdığını haber vermektedir. Bununla birlikte, ihramlı bir kimsenin kan aldırması caizdir. İmam Ahmed, İmam Şafiî ile Ebu Hanîfe bu görüştedir.

Bunlara göre, ihramlı kimsenin, saç kesilmemek kaydıyla kan aldırmadan dolayı fidye dermek gerekmez. Yalnız kan aldırırken saç kesilecek olursa, o zaman sahibine fidye vermek serekir. Delilleri, Bakara: 2/196. ayettir.

12- Ihramlı Kimsenin, Gözlerini Tedavi Ettirmesinin Caiz Olması

1116- Nubeyh b. Vehb'den rivayet edilmiştir:

“Biz, Ebân b. Osman'la birlikte yola çıkmıştık. Medine'ye 28 yada 22 mü mesafede bulunan “Melel” denilen yere vardığımızda, Ömer b. Ubeydullah gözlerinden rahatsızlandı. “Ravhâ'ya vardığımızda rahatsızlığı arttı. Bunun üzerine Ebân b. Osman'a bu durumu sormak için adam gönderdi. Ebân'da ona gözlerine acı bir ilaç çeşidi olan “Sabır” çekmesi için haber gönderdi. Çünkü Osman (r.a);

“Resulullah (s.a.v.)'in ihramh iken gözleri ağrıyan bir kimsenin gözlerine “Sabir” çektirdiğini haber vermişti. [294]

Sabr, acı bir ağacın özüdür. Hadis, ihramh kimsenin tedavi maksatla gözlerine sabr denilen ileç ve sürme gibi kokusuz şeyleri çekmesinin caiz olduğunu göstermektedir.

13- İhramlı Kimsenin, Başı ile Bedenini Yıkamasının Caiz Olması

1117- Abdullah b. Huneyn'den rivayet edilmiştir:

“Abdullah İbn Abbâs (r.a) ile Misver b. Mahrame (r.a), Ebvâ' denilen yerde anlaşmazlığa düştüler. Abdullah İbn Abbâs:

“İhramlı kimse başını yıkayabilir” dedi. Misver b. Mahrame İse:

“İhramlı kimse başını yıkayamaz” dedi.

Bunun üzerine Abdullah İbn Abbâs, beni, Ebu Eyyûb el-Ensârî (r.a)'a gönderdi. Ona, kuyunun başında iki direk arasında bir elbiseyle perdelenmiş bir vaziyette yıkanırken buldum. Selam verdim. Bunun üzerine Ebu Eyyûb el-Ensârî:

“Bu gelen kimdir?” diye sordu. Ben de:

“Ben, Abdullah b. Huneyn. Abdullah İbn Abbâs, beni:

“Resulullah (s.a.v.) ihramlı iken başını nasıl yıkardı?” diye sormam için sana gönderdi” dedim.

Ebu Eyyûb el-Ensârî, elini perdelenmiş olduğu elbiseye koyup hafifçe aşağı indirdi. Bu suretle başını gördüm. Sonra kendisine su döken kimseye:

“Su dök” dedi. O da, onun başına su döktü. Sonra ellerini öne ve arkaya çekerek başını oğuşturdu. Sonra da:

“İşte Resulullah (s.a.v.)'i böyle yaparken gördüm” dedi. [295]

Açıklama:

Burada ihramlı bir kimsenin saç dökülmemesinden emin olduğu zaman başını yıkarken eliyle başının ovalamasının caiz olduğu belirtilmektedir. Hanefi imamları ile İmam Şafii bu görüştedir.

14- İhramlı Bir Kimse Olduğu Zaman Yapılacak Muamele

1118 Abdullah İbn Abbâs (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.)'le birlikte ihramlı olan bir kimseyi, devesi düşürüp boynunu kırmıştı. Sonra da o adam ölmüştü. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.), o kimsenin cenazesinin su ve sidirle yıkanılmasın!, koku sürünül memesini ve başının da örtülmemesini emretti.

“Çünkü o kimse, kıyamet gününde saçları keçeleşmiş olarak diriltilecektir” buyurdu. [296]

Açıklama:

İhramlı iken vefat eden bir kimse, beline sardığı izar denilen eteklik ile omuzuna aldığı rida denilen peştemali içerisinde kabre konur. Kefen için, bu iki elbise yeterlidir. Başka bir kefene ihtiyaç yoktur. Çünkü esasen ihram hali, ölmekle sona ermediğinden, ihramlı olarak ölen bir kimsenin ihramlılığı devam eder. Dolayısıyla üzerine izar ve ridanın dışında kefen ismiyle de olsa başka bir elbise giyemez, örtülemez. Çünkü şehidler, kıyamet gününde, şehid edildiği andaki haleriyle Allah'ın huzuruna gelecekleri gibi ihramlı iken vefat eden bir kimse de, Allah'ın huzuruna ihramlı olarak ve telbiye okuyarak gelecektir. Bu, İmam Şafiî ile İmam Ahmed'in görüşüdür.

İmam Ebu Hanîfe ile İmam Mâlik'e göre ise; ihramlı kimse ölünce ihramlılık hali sona erdiğinden aynen diğer cenazeler gibi kefenlenir, başı örtülür, üzerine güzel kokular sürülebilir. Hz. Aişe ile Abdullah İbn Ömer'de bu görüştedir. Bu görüşte olanlar, konumuzla ilgili hadisin, ölen o kimseyle alakalı olduğunu belirterek hadisin hükmünün, sadece söz konusu şahsa ait olduğu, başkaları için geçerli olmadığını söylemişlerdir.

15- İhramlı Bir Kimsenin, Hastalık Gibi Bir Özürden Dolayı İhramdan Çıkmayı Şart Koşmasının Caiz Olması

1119- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir: “Resulullah (s.a.v.), Dubâa bint. Zübeyr'in yanına girip ona:

“Hacca gitmek istiyordun?” diye sordu. O da:

“Vallahi, kendimde rahatsızlıktan/hastalıktan başka bir mazeret bulamıyorum” dedi. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):

“Haccını yap/niyet et”. Sonra da:

“Allahım! İhramdan çıkış yerim benim alıkoyduğun yere kadar olsun”'diyerek şart koş” buyurdu.

Dubâa, Mikdad b. Esved'in hanımı idi. [297]

Dubâa, Resulullah (s.a.v.)'in amcasının kızıdır. Rahatsızlığı sebebiyle hac fiillerini tamamlayamayacağından korktuğu için durumunu Resulullah (s.a.v.)'e anlatmış, o da ibadetten aciz kaldığı yerde ihramdan çıkmayı şart koşmasını tavsiye etmiştir.

Böyle bir şartın caiz olup olmayacağı konusunda ihtilaf edilmiştir. İçlerinde Hz. Ömer, Hz. Osman, Abdullah İbn Mes'ud, Abdullah İbn Abbâs, İmam Şafiî, İmam Ahmed'in bulunduğu topluluğa göre böyle bir şart ileri sürmek caizdir.

Abdullah İbn Ömer, Hz. Âişe, İmam Malik ile Ebu Hanife'nin bulunduğu topluluğa göre ise bu şekilde ileri sürülen bir şart geçersizdir.

16- Nifaslı Ve Hayızlı Kadının, İhramlı İken Yıkanmalarının Müstehab Olması

1120- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

“Esma” bint. Umeys, Zulhuleyfe'de bulunan ağacın altında ihramti iken Ebu Bekr (r.a)'ın oğlu Muhammed’i doğurmuştu. Bunun üzerine ResululIah (s.a.v.), Ebu Bekr'e; “Esma” bint. Umeys'in yıkanıp telbiye getirmesi gerektiği talimatını verdi” [298]

Açıklama:

Hadis, nifaslı ve hayızlı kadınlann ihrama girebileceklerine delildir. Bunların ihram için yıkanmaları Hanefiier iie Şafıilere göre müstehabtır. Hayızlı ve nifaslı kadınlar, tavaf ile iki rekat tavaf namazından başka bütün hac fiillerini yapabilirler.

17- İhram Çeşitleri, Yalnız Hac Yapmakla Temettü ile Kıranın Ve Haccı Umreyle Birlikte Yapmanın Caiz Olması Ve Kıran Haccı Yapan Kimsenin İhramdan Ne Zaman Çıkacağı Meselesi

1121- Hz. Âişi (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

"Biz, Veda Haccı yılında Resulullah (s.a.v.)'le birlikte yola çıktık. Umre niyetiyle ihrama girdik. Dolayısıyla kurban edilmek üzere Kabe'ye bir kurban göndermemiştim. Sonra Resulullah (s.a.v.):

"Kimin yanında kurban edilmek üzere Kabe'ye gönderilen bir kurban varsa hacca, umreyle birlikte niyet etsin, sonra da ihrama devam edip her ikisinin ihramından birlikte çıksın" buyurdu.

Ben, Mekke'ye hayızh olarak vardım. Bundan dolayı Kabe'yi tavaf edemedim ve Safa ile Merve arasında da sa'y yapamadım. Bu durumu, Resulullah (s.a.v.)'e şikayet ettim. Bana:

"Saçını çöz, taran ve hacca niyet et. Umreyi bırak" buyurdu.

Ben de öyle yaptım. Haccı eda ettiğim sırada Resulullah (s.a.v.), beni, kadeşim Abdurrahman b. Ebi Bekr'le birlikte hacı olarak varıp da ihramdan çıkmadığım umre yerim olan Ten'im'e gönderip umremi

bıraktığım yerden bana umre yaptırdı. Böylece umreyi de yapmış oldum. Resulullah (s.a.v.), bana:

"Bu, kazaya kalan umrenin yerine geçer" buyurdu.

Bunun üzerine umreye niyet edenler; Kabe'yi tavaf ve Safa ile Merve arasında sa'y yaptılar. Sonra da ihramdan çıktılar. Mina'dan döndükleri zaman hacları için son bir tavaf daha yaptılar.

Hac ile umreyi birlikte yapanlara gelince, onlar, sadece bir tavaf yaptılar." [299]

Açıklama:

Veda Haccı, hicretin 10. yılında yapılmıştır. Resulullah (s.a.v.), Medine'ye hicret ettikten sonra sadece bu haccı İfa etmiştir.

Hz. Aişe, Zilhicce ayının üçüncü günü "Şerif denilen yerde hayzı görmüş ve Kurban bayramı günü" temizlenmiştir.

"Umreyi bırak" ifadesi, Hz. Aişe'nin Kıran Haccına niyet ettiğine delildir.

Ten'im:

Kabe'nin Şam tarafına düşen kenarıdır.

Harem sınırları içerisinde bulunan bir kimse, umre yapmak istediği zaman ihrama-girmek için harem sınırları dışına çıkar.

Hac, yapılış biçimi eda açısından üç çeşittir:

1- İfrâd Haccı:

Umresiz yapılan hacdır. Sadece hac ibadeti yapıldığı için “Umresiz hac” anlamında olmak üzere bu ad verilmiştir.

Hac ayları içinde, hacdan önce umre yapmayıp sadece hac niyetiyle ihrama girerek hac menâsikini eda edenler, “İfrad haccı” yapmış olurlar. İster mikat sının dışında ve ister mikat sır»rı içinde ikâmet etsin, herkes ifrad haccı yapabilir.

2- Temmettu' Hacet:

Aynı yılın hac aylarında umre ayrı ihramla ve hac ayrı ihramla yapıldığı zaman, iki ihram arasında, ihramsız, yani ihram yasaklarının bulunmadığı yasaksız zaman dilimi, umre ile hac arasında hac yasaklannın söz konusu olmadığı serbest bir vakit bulunduğu için bu ad verilmiştir.

Temettü haccı; aynı yılın hac ayları içinde, umre ve haccı ayrı ayrı niyet ve ihramla yapmaktır. Hac ayları içinde umre yapıp ihramdan çıktıktan sonra, aynı yıl hac için yeniden ihrama girip hac menâsikini de eda eden uzak bölgelerden gelmiş hacılar, temettü' haccı yapmış olurlar.

3- Kıran Haccı:

Umre ve haccın her ikisine birlikte niyet edilerek aynı yılın hac ayları içinde umre ve haccı bir ihramda birleştirmektir. Hac ve umre, tek ihramla yapıldığı için “Birleştirmeli hac” anlamında bu adı almıştır.

Umre ve hacca, ikisine birden niyet edip umreyi yaptıktan sonra ihramdan çıkmadan, aynı ihramla hac Menâsikini de tamamlayan Afakiler Harem dışından gelen kimseler, “Kıran haccı” yapmış olurlar. [300]

Kıran haccı yapacak kişi; mikatte yada daha önce, umre ile hacca birlikte niyet edip iki rekat namaz kılar, sonra umre ile birlikte hacca niyet eder. Daha sonra telbiyede bulunur ve ihramın şartlarını yerine getirir.

Hanefilere göre; bu üç çeşit haccın fazilet bakımından sıralanışı şu şekildedir:

1- Kıran.

2- Temettü.

3- İfrâd.

Bütün ibadetlerde olduğu gibi hac İbadetinde de fazilet; o biçim yada bu biçimde yapılmasından ziyade, edasında gösterilen gayret, samimiyet, huzur, huşu ve ihlas nispetindedir.

1122- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.)'le hacc aylarında, hacc yerlerinde ve hacc gecelerinde hacca niyet ederek yola çıktık. Mekke'nin sınırında olan “Şerif” denilen yerde konakladık. Peygamber (s.a.v.) sahabilerinin yanına çıkıp:

“Sizden kimin yanında hedy kurban edilmek üzere Kabe'ye gönderilen kurbanı yoksa ve haccını umreye çevirmek isterse haccını fesh edip umre yapsın! Beraberinde kurban edilmek üzere Kabe'ye gönderilen kurbanı olanlar bunu yapmasın!” buyurdu.

Bunun üzerine beraberinde kurban edilmek üzere Kabe'ye gönderilen kurbanı olmayanlardan bâzıları umreye niyet etti ve bâzıları da bunu terk etti. Resulullah (s.a.v.)'in yanında kurban edilmek üzere Kabe'ye gönderilen

kurban vardı. Sahabilerinden durumu iyi olan bâzı kimselerin de kurban edilmek üzere Kabe'ye gönderilen kurbanları vardı. Daha sonra Resulullah (s.a.v.) benim yanıma girdi. Ben ağlıyordum. Bana:

“Niye ağlıyorsun?” diye sordu. Ben de:

“Sahabilerine söylediklerini işittim, umreyi de duydum. Hâlbuki ben, umreden mahrumum” dedim, Resulullah (s.a.v.):

“Neyin var?” diye sordu. Ben de:

“Namaz kılamıyorum!” dedim. Resulullah (s.a.v.):

“Zararı yok! Sen, hacca niyetinde sabit ol! Umulur ki Allah sana umreyi nasip eder. Sen de, ancak Adem'in kızlarından birisin. Allah onlara neyi takdir buyurduysa, sana da onu takdir etmiştir” buyurdu.

Bunun üzerine haccıma devamla yola çıktım. Arafattan sonra Mina'da konakladık. Artık temizlenmiştim. Sonra Mekke'ye gelip Beytullah'ı tavaf ettik. Mina'dan son gelişte Resulullah (s.a.v.), “Muhassab” denilen yerde konakladı. Abdurrahman b. Ebî Bekr'i yanına çağırıp:

“Kız kardeşini haremden çıkar. O, harem dışında umreye niyetiyle ihrama girsin, sonra da Beytullah'ı tavaf etsin! “Ben, sizi burada bekleyeceğim” buyurdu.

“Biz de Ten'îm'e çıktık, orada umreye niyetlendim. Sonra Beytullah'ı tavaf ve Safa ile Merve arasını sa'y ettim. Daha sonra Resulullah (s.a.v.)'in yanma geldik. O, gece yarısı, konakladığı yerde duruyordu. Bana:

“Umreyi bitirdin mi?” diye sordu. Ben de:

“Evet, bitirdim” diye cevâp verdim.

Bunun üzerine sahabilerine hareket emrini verdi. Kendisi de yola koyuldu. Beytullah'a sabah namazından önce varıp onu tavaf etti, sonra Medine'ye doğru yola çıktı.” [301]

Açıklama:

Resulullah (s.a.v.) hicretin 10. yılında halka haccedeceğini duyurdu. Bunun üzerine Resulullah 8s.a.v.) Zilkade ayının sonlarına doğru sahabileriyle birlikte Medine'den Mekke'ye doğru yola çktı. "Şerif denilen yere geldiklerinde Resulullah (s.a.v.), sahabilerine; beraberinde kurbanı bulunmayanların, haclarını umreye çevirebileceklerini, kurbanı bulunanın ise haccını umreye çevire meyeceğini bildirdi. Mekke'ye vannca kesinlikle kurbanı beraberinde olmayanların, haclarını, umreye çevirmelerini ve ihramdan çıkmalarını, kurbanı beraberinde olanlarınise ihramda kalmalannı emretti. Haccın fesh edilerek umreye çevrilmesini Resulullah (s.a.v.)'den 14 sahabe rivayet etmiştir. Bunlar;

1- Hz. Aişe.

2- Hafsa.

3- Hz. Ali.

4- Hz. Fatıma.

5- Esma bint. Ebi Bekr.

6- Câbir b. Abdullah.

7- Ebu Saîd el-Hudrî.

8- Berâ b. Âzib.

9- Abdullah İbn Ömer.

10- Enes.

11- Ebu Musa el-Eş'arî.

12- Abdullah İbn Abbâs.

13- Sebra b. Ma'bed el-Cühenî.

14- Sürâka b. Mâlik el-Müdlicî.

Hz. Peygamber (s.a.v.)'in, sahabilerine; haccı, umreye çevirmelerini emretmesi şöyle açıklanmaktadır: Araplar cahiliye döneminde hac aylan içinde umre yapmanın yeryüzünde en büyük günahlardan sayıldığına inanıyorlardı. Sahabilerde, bunu bu şekilde biliyorlardı, işte Resulullah (s.a.v.) bu inancı üç mertebeyle yok etti:

1- Önce ihramlanırken dileyen umre, dileyen de hacca ihramlansın diye serbest bıraktı.

2- "Şerif denilen yerde bunu "Kurban: olmayan kimse istiyorsa haccını umreye çevirsin" diye bir derece artırdı.

3- Mekke'deki Safa ve Merve'den kurbanı olmayan herkese bunu vacip yaptı.

Resulullah (s.a.v.) sahabileriyle birlikte Mekke'ye doğru hac için yola çıktıklarında ilk önce sadece hacca niyet edildiği halde, sonradan hac umreye çevrilmiş, umreden sonra tekrar hacca geçilmişti. Alimler, haccı feshederek umre yapma keyfiyetinin sadece Resulullah (s.a.v.)'in sahabiîerine özgü bir durum olduğunu ifade etmişlerdir. Bakara: 2/196'da hacca niyet edenlerin haccı tamamlamaları emredilmiş olması, haçtan umreye geçmek mümkün değildir. Bugün hacılar, mikat yerinde ne çeşit hac yapacaklarsa niyetlerini belirtmeleri gerekir. Haccın umreye çevrilmesi sadece o yıla aittir. Abdullah İbn Abbâs ise, bu görüşün aksini savunmuştur.

1123- Câbir b. Abdullah (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

"Peygamber (s.a.v.), Zi'1-Hicce ayının dördüncü sabahı gelip bize ihramdan çıkmamızı emretti. Sonra da:

“İhramdan çıkın, kadınlarınızla cinsel ilişkiye girebilirsiniz!” buyurdu.

Hadisin ravisi Ata der ki:

“Peygamber (s.a.v.), sahabilerine, kadınlarla cinsel ilişkiye girmeyi kesin olarak emretmedi, fakat kadınları onlara helâl kılmıştır.

Câbir sözüne devamla der ki:

“Biz: Arefe ile aramızda ancak beş gece kalmışken Resulullah (s.a.v.) kadınlarımızla cinsel ilişkiye girmeyi, sonra erkeklik organlarımızdan sperm damlayarak Arafat'a gelmemizi mi bize emretti?” dedik.

Ata der ki:

“Câbir bunu söylerken eliyle Peygamber (s.a.v.) aramızda ayağa kalktığını işaret etmekteydi. Elini hareket ettirerek yaptığı işareti hâlâ görür gibiyim.”

Sonra Peygamber (s.a.v.) ayağa kalkıp:

“Bilirsiniz ki, ben, sizin Allah'dan en fazla korkanınız, en doğru söyleyeniniz ve en iyinizim. Yanımda kurban edilmek üzere Kabe'ye gönderilen kurbanım olmasaydı mutlaka ben de sizin çıktığınız gibi ihramdan çıkardım. Hac aylarında umrenin caiz oluşu ihrama girerken önüme çıksaydı yanımda kurban edilmek üzere Kabe'ye gönderilen kurban getirmezdim. Artık ihramdan çıkın!” buyurdu.

Bunun üzerine ihramdan çıktık. Resulullah (s.a.v.)'in emrini dinledik ve ona itaat ettik.

Hadisin ravisi Ata der ki: Câbir dedi ki:

“Az sonra Ali Yemen'deki vergi toplama görevinden geldi. Resulullah (s.a.v.), ona:

“Neye niyetlenerek ihrama girdin?” diye sordu. Ali:

“Peygamber (s.a.v.) neye niyetlenerek ihrama girdiyse ben de ona niyet ederek ihrama girdim” diye cevâp verdi.

Resulullah (s.a.v.), ona:

“Kurban edilmek üzere Kabe'ye kurban şevket ve ihramli olarak bekle!” buyurdu. Bunun üzerine Alî, hac için kurban edilmek üzere Kabe'ye kurban şevketti. Surâka İbn Mâlik İbn Cu'şum:

“Ey Allah'ın resulü! Hac aylarında umrenin caiz olması, bu yılımıza mı özgü müdür, yoksa ebedi midir?” diye sordu. Resulullah (s.a.v.)'de:

“Ebedidir” diye cevap verdi. [302]

1124- Câbir b. Abdullah (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Biz, Resulullah (s.a.v.)'le birlikte hac için:

“Lebbeyk” diyerek Mekke'ye geldik, Resulullah (s.a.v.), bize, bu haccı umreye çevirmemizi emretti.” [303]

Açıklama:

Hadiste işaret olunduğu üzere, temettü haca önce umre için tavaf ve sa'y yaparak ihramdan çıkarak, sonra Zilhicce'nİn 8. günü olan tevriye günü hacca niyet ederek tekrar ihrama girmek suretiyle yapılan haçtır.

19- Peygamber (s.a.v.)’in Haccı

1125- Muhammed b. Ali b. Hüseyin b. Ali'den rivayet edilmiştir;

“Câbir b. Abdullah'ın yanına girdik. O, yanma girenlerin kimler olduğunu sordu. Sıra bana gelince:

Ben, “Muhammed b. Aİi b. Hüseyin'im” dedim. Bunun üzerine eliyle başıma uzanarak üst düğmemi çıkardı. Sonra alt düğmemi de çıkardı. Sonra avucunu memelerimin arasına koydu. Ben, o zaman genç bir çocuktum. Bana:

“Hoş geldin kardeşimin oğlu! Dilediğini sor” dedi. Ben de sordum.

“Onun gözleri görmüyordu. Namaz vakti gelince bir dokumaya sarınarak namaza kalktı. Dokuma küçük olduğu için omuzlarına koydukça iki tarafı geriye dönüyordu, Cübbesi de yanıbaşında askıda duruyordu. Bize namazı kıldırdı. Daha sonra ona:

“Bana, Resulullah (s.a.v.)'in haccını anlat” dedim. Câbir eliyle dokuz işareti yaparak:

“Doğrusu Resulullah (s.a.v.) haccetmeden dokuz sene Medine'de durdu, sonra onuncu sene kendisinin haccedeceğini halka bildirdi. Bunun üzerine Medine'ye birçok insan geldi. Bunların hepsi, Resulullah (s.a.v.)'e uymanın çaresini arıyor, onun ameli gibi amelde bulunmak istiyorlardı. Derken onunla birlikte yola çıktık. Medinen'nin güney doğusunda, Mescid-i Nebevî'ye 18 km. mesafede bir yer olan Zu'1-Huleyfe'ye varınca Esma bint Umeys, Muhammed b. Ebi Bekr'i doğurdu. Nasıl hareket edeyim diye Resulullah (s.a.v.)'e haber gönderdi. Peygamber (s.a.v.), ona:

“Yıkan, bir elbiseye sarın ve ihrama gir!” diye cevâp verdi. Daha sonra Resulullah (s.a.v.) (oradaki) mescitte namaz kıldı, sonra devesi Kasvâ'ya bindi. Devesi, Resulullah (s.a.v.)'i Beydâ düzlüğüne çıkardığı zaman onun önünde gözümün görebildiği kadar binekli ve yayalı gördüm.

Bir o kadar sağında, bir o kadar solunda, bir o kadar da arkasında vardı. Resulullah (s.a.v.) aramızda bulunuyordu. Kur'ân ona iniyor, açıklamasını da o biliyordu. O ne yaparsa biz de onu yapıyorduk. Derken:

“Lebbeyk! Allahümme lebbeyk. Lebbeyke lâ şerike leke lebbeyk. Inne'l-hamde ve'n-ni'mete leke ve'1-mülk. Lâ şerike lek” Allahım! Tekrar tekrar icabet sana. Tekrar tekrar icabet sana. Tekrar tekrar icabet sana. Senin ortağm yoktur. Emret! Hamd, Sana mahsustur. Nimeti veren Sensin. Mülk Senindir, Senin benzerin ve ortağın yoktur” tevhid sözlerini yüksek sesle söyledi.

İnsanlar da, öteden beri getirmekte oldukları bu telbiyeyi yüksek sesle getirdiler. Resulullah (s.a.v.) bundan dolayı kendilerine bir şey demedi. O, kendi telbiyesine devam etti. O sıralarda biz ancak hacca niyet ediyor, umreyi bilmiyorduk. Onunla birlikte Kabe'ye vardık. O, Haceru'I-Esved'i selamladı. Üç tur hızlı, dört de normal yürüyüşle tavaf yaptı. Sonra İbrahim (a.s)'ın makamına ulaşıp;

“Siz de, İbrahim'in makamından namazgah edinin!” [304] ayetini okudu.

Makamı, kendisi ile Beytullah arasına aldı. İki rekat namaz kıldı. Birinci rekatta Fatiha'dan sonra İhlas suresini, ikinci rekatta ise Fatiha'dan sonra Kafirun suresini okudu.

Hadisin ravisi Ca'fer b. Muhammed:

“Babam Muhammed, Câbir'in, bunu, kendiliğinden değil, bizzat Peygamber (s.a.v.)'den duyarak söylediğini biliyorum” dedi.

Sonra tekrar Haceru'I-Esved'e dönüp onu selamladı. Sonra Safa kapısından Safa Tepesine çıktı. Safa Tepesine yaklaşınca:

“Doğrusu Safa ile Merve, Allah'a ibadet etmeye vesile olan nişanelerdir” [305] ayetini okudu ve:

“Allah'ın başladığından başlıyorum” diyerek Safâ'dan başladı. Ta Beytullah'ı görünceye kadar onun üzerine çıktı. Beytuilah'ı görünce kıbleye döndü. Daha sonra şu sözlerle Allah'ı tevhid eyledi ve O'na tekbir getirip:

“Lâ ilahe illallâhu vahdehu lâ şerike leh. Lehu'l-mulku ve lehu'l-hamdu ve huve ala külli şey'in kadîr. Lâ ilahe illallâhu vahdehu ve enceze va'dehu ve nasara abdehu ve hezemetu'l-ahzâbe vahdehu” Bir tek Allah'tan başka hiç bir ilâh yoktur,O'nun ortağı yoktur. Mülk, O'nundur. Hamd de, O'na mahsûstur. O, her şeye kadirdir! Bir tek Allah'tan başka ilâh yoktur. Vaadini yerine getirdi. Kulunu muzaffer kıldı. Yalnız başına bütün hizipleri bozguna uğrattı” buyurdu.

Bu arada dua okudu. Bu söylediklerini üç defa tekrarladı. Sonra Merve'ye doğru indi. Ayakları, vadinin ortasına indiğinde hızlıca yürüdü. Ayaklan vadiden çıkınca normal yürüyüşüne devam etti. Nihayet Merve'ye seldi. Merve'de dahî Safâ'da yaptığı gibi hareket etti. Merve üzerinde son tavafını yaparken:

“Eğer hac aylarında umrenin caiz oluşu ihrama girerken önüme çıksaydı, kurban edilmek üzere Kabe'ye kurban sevketmezdim. Haccımı da, umre kılardım. Sizden heer kimin yanında kurbanlığı yoksa hemen ihramdan çıksın ve haccim umreye çevirsin!” buyurdu.

Bunun üzerine Sürâka İbn Mâlik b. Cu'şum ayağa kalkıp:

“Ey Allah'ın resulü! Haccı umreye çevirme işi, sadece bizim bu senemize mi özgü, yoksa ebedi mi?” diye sordu. Resulullah (s.a.v.) parmaklarını birbirine kenetleyip iki defa:

“Umre, hacca dâhil olmuştur. Hayır, ebedî olarak devam edecektir!” buyurdu.

Ali (r.a), Yemen'den Resulllah (s.a.v.)'in develerini getirdi. Fâtıma (r.anhâ)'yı ihramdan çıkanlar içerisinde buldu. Fâtıma, boyalı elbiseler giymiş ve sürme çekinmişti. Ali, onun bu yaptığını beğenmedi. Fâtıma:

“Bunu, bana babam emretti!” dedi. Ali, Irak'ta iken şöyle derdi:

Bunun üzerine ben Fâtıma'yı bu yaptığından dolayı azarlatmak ve Resulullah (s.a.v.) nâmına söylediklerini sormak için Resulllah (s.a.v.)'e gittim. Ona, Fâtıma'nm yaptıklarını beğenmediğimi ona haber verdim. Resulullah (s.a.v.):

“Doğru söylemiş, doğru söylemiş. Sen, hacca niyetlenirken ne dedin?” buyurdu. Ben:

“Rabbim! Resulün neye niyetlenerek ihrama girdiyse, ben de ona niyetlenerek ihrama girdim” cevabını verdim. Resulullah (s.a.v.):

“Benim yanımda kurbanlığım var. Dolayısıyla ben ihramdan çıkmıyorum. Sen de ihramdan çıkma!” buyurdu.

Ali'nin Yemen'den getirdikleri ile Peygamber (s.a.v.)'in beraberinde getirdikleri kurbanlıkların toplamı, yüz adet idi. Derken cemâatin hepsi ihramdan çıkıp saçlarını kısalttılar. Sadece Peygamber (s.a.v.) ile yanlarında kurbanlık bulunanlar hariç idi.

Zilhicce'nin 8. günü olan Terviye günü gelince, hacca niyetle ihrama girip telbiye getirerek Mina'ya doğru hareket etti. Resulullah (s.a.v.) hayvanına binmişti. Mina'da öğle, ikindi, akşam, yatsı ve sabah namazlarını kıldı. Sonra güneş doğuncaya kadar biraz daha orada durdu. Sonra Arafat'a yakın bir yer olan “Nemira” denilen yerde kendisi için kıldan bir çadır kurulmasını emretti.

Daha sonra Resulllah (s.a.v.) yola koyuldu. Kureyş kendilerinin câhiliyet devrinde yaptıkları gibi onun da Müzdelife'de bir dağın ismi olan Meş'ari Haram'da vakfe yapacağını ileriye geçmiyeceğini düşünüyordu. Resulullah (s.a.v.) Müzdelife'yi geçip Arafat'a vardı. Çadırını, “Nemira” denilen yerde kurulmuş olarak buldu. Orada konakladı. Güneş, tam tepe noktasından batıya doğru meyledince, devesi Kasvâ'nın hazırlanmasını emretti. Bunun üzerine Kasva'ya semer vuruldu.

Daha sonra Urane vârisine geldi ve cemaata hutbe okuyup:

“Doğrusu sizin kanlarınız ve mallarınız şu beldenizde, şu ayınız da, şu gününüzün hürmeti gibi birbirinize haramdır.

Dikkat edin! Câhiliyet işlerine ait her şey ayaklarımın altına konmuştur.

Câhiliyet devrinin kandâvaları da kaldırılmıştır. Bize ait olan kan dâvalarından ilk kaldırdığım ilk kan dâvası, Rabîa İbnu'l-Hâris'in oğlunun kan davasıdır. Rabîa'nın oğlu, Sa'd oğulları kabilesinde çocuğu için süt anne aramaktayken Huzeyl kabilesi onu öldürmüştü.

Câhiliyet devrinin ribası da kaldırılmıştır. ilk kaldırdığım ribâ, bizim yâni Abbâs b. Abdîlmuttalib'în ribâsıdır. Bu ribânın hepsi muhakkak kaldırılmıştır.

Kadınlar hakkında Allah'tan korkun. Çünkü siz, onları Allah'ın emânıyla aldınız ve onları Allah'ın kelimesiyle kendinize helâl kıldınız. Döşeklerinize, sevmediğiniz bir kimseye ayak bastırmamaları sizin, onlar üzerindeki hakkınızdır. Bunu yaparlarsa, onları zarar vermemek şartıyla dövün. Onların sizin üzerinizdeki hakkı da, yiyeceklerini ve giyeceklerini mâr-uf şekilde vermenizdir.

Size öyle bir şey bıraktım ki ona sımsıkı sarıhrsanız bir daha asla sapmazsınız. Size, Allah'ın Kîtab'ını bıraktım.

Size, kıyamet günü ben sorulacağım. O zaman ne diyeceksiniz?” buyurdu. Sahabiler:

“Risâletini tebliğ ettiğine, görevini yerine getirdiğine ve nasîhatta bulunduğuna şahitlik ederiz” dediler.

Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.), şehâdet parmağını göğe doğru kaldırıp onunla insanlara işaret ederek üç defa:

“Rabbim! Şâhid ol! Rabbim! Şâhid ol!” buyurdu.

Daha sonra ezan okutup kamet getirterek öğle namazını kıldırdı. Sonra kamet getirterek ikindiyi de kıldırdı. Bu iki farz namaz arasında başka namaz kıldırmadı.

Bundan sonra hayvanına binerek vakfe yerine geldi. Devesi Kasvâ'nın göğsünü kayalara çevirdi. Yayahlanrın toplandığı, yeri önüne aldı ve kıbleye döndü. Artık güneş kavuşuncaya kadar vakfe hâlinde kaldı. Güneşin sarılığı biraz gitmişti. Nihayet tamamen kayboldu. Resulullah (s.a.v.), Üsâme'yi terkisine alıp yola koyuldu. Kasvâ'nın yularını o kadar kasmıştı ki, nerdeyse başı, semerinin altındaki deriye çarpıyordu. Sağ eliyle de:

“Ey cemâat! Sükûneti koruyun, sükûneti koruyun!” diye işaret ediyordu.

Kum tepeciklerinden birine geldikçe hayvanın dizginini, düze çıkıncaya kadar biraz gevşetiyordu. Nihayet Müzdelife'ye vardı. Orada akşam ile yatsıyı bir ezan ve iki kametle kıldırdı. Bu iki farz namaz arasında hiç bir nafile namaz kılmadı. Sonra Resulullah (s.a.v.) şafak doğuncaya kadar uzandı. Sabah aydınlanınca bir ezan ve bir kametle sabah namazını kıldırdı. Sonra Kasva'ya binip Meş'ar-i Harâm'a geldi.

Kıbleye karşı dönüp Allah'a dua etti, tekbîr Allahu Ekber getirdi, tehlîl ve tevhîdde La ilahe illallah'da bulundu. Ortalık iyice aydınlayıncaya kadar vakfeye devam etti.

Daha sonra güneş doğmadan yola koyuldu. Terkisine de Fadl b. Abbâs'ı aldı. Fadl; saçı güzel, beyaz ve yakışıklı bir kimseydi. La ilahe illallah yola çıkınca bir takım kadınlar yanından koşarak geçti. Fadl onlara bakmaya başladı. Bunun üzerine yanından koşarak elini Fadl'ın yüzüne koydu. Fadl da yüzünü öbür tarafa çevirerek bakmaya başladı. Bu defa Resulullah (s.a.v.)'de elini öbür tarafa çevirerek Fadl'ın yüzüne kapadı. Fadl yüzünü öbür tarafa çevirerek bakıyordu. Nihayet Muhassir vadisinin ortasına vardı. Hayvanını biraz daha sürdü. Sonra 'büyük cemre'ye çıkan orta yolu tuttu. Nihayet ağacın yanındaki cemreye/Akabe Cemresine vardı. Oraya, yedi ufak çakıl taşı attı. Bunlar, atılan ufak taşlar gibiydi. Onları, vadinin içinden attı. Her birini atarken tekbir getiriyordu.

Daha sonra kurban yerine gidip kendi eliyle aitmışüç deve boğazladı. Sonra bıçağı Ali'ye verdi. Geri kalan otuzyedi deveyi de Ali boğazladı. Resulullah (s.a.v.), Ali'yi kendi kurbanlıklarına ortak yapmıştı. Sonra her deveden bir parça alınmasını emretti. Bunlar bir çömleğe konarak pişirildi. İkisi de develerin etinden yeyip çorbasından içtiler.

Daha sonra Resulullah (s.a.v.) devesine bindi, Beytullah'a varıp orada veda tavafı yaptı. Tavaftan sonra Mekke'de öğle namazını kıldırdı. Sonra da zemzem suyu dağıtan Abdulmuttalib oğullarının yanlarına gelip onlara:

“Ey Abdulmuttalib oğulları! Su çıkarın! İnsanların hac fiillerinden sanarak su çıkarmanız hususunda başkalarının size galebe çalacağından endişe etmeseydim, ben de sizinle birlikte su çıkarırdım” buyurdu.

Bunun üzerine onlar, Resulullah (s.a.v.)'e bir kova zemzem suyu takdim ettiler. Resulullah (s.a.v.)'de bu zemzem suyundan içti. [306]

Açıklama:

Resulullah (s.a.v.), Arafat'ta Cuma günü bineğinin üzerinde insanlara bir hutbe okuyup konuşmasında İslam'ın temel esaslarını açıkladı. Şirk ve cahiliye adetlerini, o konuşmasıyla çökertti. O hutbede; dinlerin haramlığında ittifak ettiği kan, mal ve ırz gibi hakların çiğnenmesinin haram oluşunu ilan etti. Cahiliye dönemi faizinin hepsini kaldırdı. Kadınlara iyi davranılmasını tavsiye etti. O hutbede Muhammed ümmetine, Allah'ın kitabına sımsıkı sanlamalrını haber verdi. Sonra onlara kendi yaptığı tebliğden kıyamet günü sorulduğunda ne diyeceklerini sordu. Onlarda, tebliğ yaptığını, Allah'ın emanetini yerine getirdiğini söylediler. O zaman şahadet parmağını göğe doğru kaldırıp onları üç kere şahit tuttu. Sonunda ise; orada bulunanların, bulunmayanlara bunu tebliğ etmelerini onlara emretti.

Hutbe bitince, Bilâl'e ezan okumasını emretti. O da ilk önce ezan okudu. Ardından da namaz için kamet getirdi. İik önce öğleyi, kıraati gizliyerek iki rekat kıldırdı. Sonra tekrar kamet getirtdi. İkindiyi de aynen iki rekat kıldırdı. Beraberinde bulunanlarda cem ederek namazlannı kıldılar. O gün, Cuma idi.

İslam Tarihi'nde bu hutbe; “Veda Hutbesi” olarak bilinir. Arafat'ta vakfenin hikmeti şudur: müslümanların aynı zaman ve mekanda, Allah'ın rahmetini arzulayarak samimiyetle dua ve niyaz ederek yalvarıp yakararak bir araya gelip toplanmalarını, bereketlerin inmesi hususunda büyük etkisi

olur. Bu sebeple şeytan, o gün, son derece hakir ve perişan olur. Ayrıca müslümanların bir tek vücut halinde bu kutsal mekanda toplanmaları bir tür gövde gösterisi mahiyetindedir.

20- Arafat'ın Her Tarafının Vakfe Yeri Olması

1126- Câbir b. Abdullah (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Ben şurada kurban kestim. Mina'nın her tarafı, kurban kesme yeridir. Dolayısıyla Mina'da konakladığınız yerlerde kurban kesin.

Ben şurada vakfe yaptım. Arafat'ın her tarafı, vakfe yeridir. Ben, şurada da vakfe yaptım. Müzdelife'nin her tarafı da, vakfe yeridir." [307]

Açıklama:

Vakfe kelimesi, sözlükte; durmak demektir. Hacc terimi olarak ise; haccın farzlarında birini ifade eder.

Hacc ibadetinin iki vakfesi vardır;

1- Arafat Vakfesi:

Bu rükündür. Vakfe deyince, ilk akla gelen budur. Bu, herhangi bir sebeple eksik oluyorsa, hacc sahih olmaz. Daha sonraki yılda yenilenmesi gerekir.

2- Müzdelife Vakfesi:

Bu, rükün değildir, vaciptir. Herhangi bîr sebeple eksik olduğu takdirde kurban keserek haçtaki eksiklik giderilebilir. Haccın daha sonraki yılda iadesi gerekmez.

Arafat Vakfesinin sahih olması için üç şart vardır:

a- İhramlı olmak

b- Arafat sınırları içinde vakfeyi yapmak

c- Zilhicce'nin 9. günü güneşin öğleden tepe noktasına ulaşma anından Zilhicce'nin 10. günü tan yerinin ağarmasına kadar olan vakittir. Bu vakit içinde Arafat'ta bulunmak esastır. Şuur, niyet, bilgi aranmaz. Bu vakit içinde Arafat'ta bir an olsun durmak yeter.

21- Vakfe ile İlgili Olarak Yüce Allah'ın;

“Sonra İnsanların (Sel Gibi) Aktığı Yerden Siz De (Sel Gibi) Akın Edin” [308] Ayeti Kerimesi

1127- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

“Kureyş ile onların dininde bulunan kimseler, Müzdelife de vakfe yaparlardı. Onlara, Hums' denilirdi. Diğer Arap kabileleri ise, Arafat'ta vakfe yaparlardı. İslam gelince, yüce Allah, Peygamber (s.a.v.)'e; Arafat'a giderek orada vakfe yapmasını, sonra oradan hareket etmesini emretti. İşte bu, Yüce Allah'ın;

“Sonra insanların sel gibi aktığı yerden siz de akın edin” [309] ayeti kerimesidir. [310] Arafat: Urane vadisinden başlayarak karşıki dağlara doğru uzanan sahadır.

Arafat'ta vakfe durma zamanı, Arefe günü zeval vaktinden kurban bayramının birinci, gününün fecrinin doğuşuna kadar olan herhangi bir zamandır. Bu süre içerisinde bir an dahi durmakla vakfe yerine getirilmiş olunur.

Hacıların Arafat'tan sökülerek yollan doldurmaları; dereleri doldurup taşıran sellere benzediği için Bakara: 2/199'da “İfâza” akın etme tabiri kullanılmıştır.

Müzdelife ise; Mina ile Arafat arasındadır. Aralarındaki mesafe, iki saattir. Bu yerde, Mina'ya yaklaşıldığı veya Allah'a yakınlık elde edildiği için oraya “Müzdelife” denilmiştir.

Arap kabilelerinden olan Nadr kabilesi, Harem dahilinde birbirleriyle karışıp toplandıktı için kendilerine “Toplamak” anlamında “Kureyş” denilmiştir.

“Hums”, cahiliye döneminde Kureyş'in icat ettiği dinî bir asalet ve şereflilik unvanıdır. Kureyşliler, Fil Olayından önce yada sonra, Harem içinde yaşayan Kureyş, Huzâa, Kinâne gibi kabilelerin Hıll denilen yerlerde yaşayanlarla eşit olmadıklarını, Harem dahilinde yaşayanların Kabe'ye nispetle asaletli olduklarını iieri sürüp bu asaletli kabilelere “Hums” unvanı vermiş ve bunların Arafat'ta diğer Arap kabileleleriyle bir arada vakfe ve ifada yapmalarının uygun olmayacağına karar vermişlerdi. Böylece herkes, Arafat'ta vakfe ve ifada yaparken bu “Hums” kabüeleleri Müzdelife'de toplanıp özeî olarak vakfe yaparlardı.

Hz. Peygamber (s.a.v.)'de, kendisine peygamberlik verilmezden önce Arafe gününde Arafat'ta vakfe yapanlarla birlikte vakfe yaptığı gibi ertesi günü sabahleyin Kureyşlilerle birlikte Müzdelife'de vakfe yapardı. [311]

islamiyet gelince, yüce Alİah, haccı farz kıldı. Haccın rüknü olarak Arafat'ta vakfe yapılmasını emretti. Oradan da Müzdelife'ye akın edilmesini istedi.

1128- Cübeyr b. Mut'îm (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Bir devemi kaybetmiştim. Arefe günü onu aramaya gittim. Resulullah (s.a.v.)'i, halkla birlikte Arafat'ta vakfe halinde gördüm. Bunun üzerine kendi kendime:

“Vallahi, bu, Hums'tandır. Onun burada ne işi var?” dedim. Çünkü Kureyş, Hums'tandı. [312]

Cübeyr b. Mut'im, Veda haccından önce Mekke'nin fethi sırasında müslüman olmuş, fakat Bakara: 2/199. ayetinden ve Hums'un kaldırıldığından haberi yoktu. Hatta Humeydî'nin “Müsned”inde geçen rivayete göre Cübeyr, Veda haccına da katılmamış, devesini arayarak Arafat'a geİmiş, Peygamber (s.a.v.)'i halkla birlikte vakfede görünce Haşim oğullannın öz evladının halk içerisine kanşarak vakfe etmesi garibine gitmişti.

Hums'a dahil olanların Arafat'ta kurbanla bir arada vakfe ve bunu yapmanın doğru olmayacağı hurafesi ve imtiyazlı bir sınıf ayırımı Bakara: 2/199 tarafından yasaklanmı ve yasaklama, bizzat Hz. Peygamber (s.a.v.) tarafından uygulanmıştır.

22- Temettü Haccını Umreye Çevirmenin Caiz Olması Ve Haccı Tamamlamanın Emredilmesi

1129- Ebu Musa el-Eş'arî (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.) Bathâ'da mola verdiği bir sırada yanma varmıştım. Bana:

“Hacca niyetlendin mi?” diye sordu. Ben:

“Evet!” diye cevap verdim. Resulullah (s.a.v.):

“Neyi niyet ederek ihrama girdin?” diye sordu. Ben:

“Peygamber (s.a.v.)'in niyetlenerek ihrama girişi gibi niyetlenerek ihrama girerek “Lebbeyk” dedim” diye cevap verdim. Resulullah (s.a.v.):

“İyi etmişsin. Öyleyse Beytullah'ı tavaf ve Safa ile Merve'yi sa'y et, sonra da ihramdan çık!” buyurdu.

Bunun üzerine Beytullah'ı tavaf ve Safa ile Merve'yi sa'y ettim. Sonra Kays oğullarından bir kadının yanına vardım. Başım bitlenmişti. Kadın başımı ayıkladı. Sonra hacca niyet edip ihrama girdim.

Ebu Musa el-Eş'arî der ki: Başkalarına da böyle fetva verirdim. Ömer (r.a) hilâfete geçince bir adam:

“Ey Ebu Musa!” Yada:

“Ey Abdallah b. Kays! Hac ile umreyi birleştirme ile ilgili fetva verme hususunda biraz ağır ol! Çünkü sen, müminlerin Emirinin hacc ibâdetleri hakkında senden sonra nasıl bîr uygulama ortaya koyduğunu bilmiyorsun!” dedi. Bunun üzerine ben, halka hitaben:

“Ey cemâat! Biz, kime hac hakkında bir fetva verdîkse, o kimse teenniyle hareket etsin! Çünkü müminlerin Emîri yanınıza gelmektedir. Siz, ancak ona uyun! Benimkine uymayın” dedim.

Daha sonra Ömer geldi. Bunu, ona anlattım. Ömer:

“Eğer Allah'ın Kitab'ıyla amel edecek olursak şüphe yok ki, Allah'ın Kitab'ı ihramı tamamlamayı emretmektedir” [313] Eğer Resulullah'ın sünnetiyle amel edecek olursak şüphe yok ki Resulullah'da kurbanlık kendi yerine ulaşmadıkça ihramdan çıkmamıştır” dedi. [314]

23- Temettü' Haccının Caiz Olması

1130- Abdullah b. Şakîk'ten rivayet edilmiştir:

“Osman, hacda umreden yararlanmayı yasaklıyordu. Ali ise bunu yapılmasını emrederdi. Bunun üzerine Osman, Ali'ye bir söz söyledi. Sonra Ali:

“Doğrusu bilirsin ki, biz, Resulullah (s.a.v.)'le birlikte “Temettü Haca” yapmışızdır” dedi. Osman:

“Evet, ama biz kork tuğumuz için bunu yapmıştık” dedi.” [315]

1131- İmrân b. Husayn (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Bilmiş ol ki, Resulullah (s.a.v.), hac ile umreyi birleştirmiştir. Kur'an'da bu konuyu yasaklayan bir hüküm inmemiş ve Resulullah (s.a.v.)'de bunu yasaklamamıştır. Fakat bir kimse kendi görüşüyle istediğini yapıp söylüyor.” [316]

24- Temettü Haccı Yapan Kimseye, Kurbanın Vacip Olması, Kurban Bulamayan Kimseye; Üç Gün Haçta Ve Yedi Gün De Ailesinin Yanına Döndüğünde Oruç Tutması

1132- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.) Veda haccında umre ile haccı birleştirerek temettü yaptı ve yanında getirdiği kurbanlığını kesti. Kurbanlığı, Zulhuleyfe'den beraberinde götürdü. Önce umre, sonra da hacca için teîbiye getirdi. Halk da, Resulullah (s.a.v.)'le birlikte umre ile haccı birleştirerek temettü yaptılar. Halktan bâzıları hedy kurbanı alıp Kabe'ye göndermiş, bâzıları da almamıştı. Resulullah (s.a.v.) Mekke'ye varınca halka hitaben:

Sizden her kim hedy kurbanı getirdiyse o kimse haccıni eda edinceye kadar kendisine haram olan hiç bir şeyi kendisine helal kılamaz. Sizden kim hedy getirmediyse hemen Beytullah'ı tavaf ve Safa ile Merve'ye sa'y etsin, saçını kısaltarak ihramdan çıksın! Daha sonra da hacca telbiye getirerek

kurban kessin! Hedy kurbanı bulamayan, hacc esnasında üç, ailesinin yanına döndüğü zaman ise yedi gün oruç tutsun' buyurdu.

Resulullah (s.a.v.) Mekke'ye vardığında tavaf yaptı. ilk işi, rüknü/Kabe'yi selamlamak oldu. Sonra yedi tavafın üçünde hızlı adımlarla, dördünü ise normal yürüyüşle yürüdü. Nihayet Beytullah'ın tavafını bitirince Makam-i İbrahim'in yanında iki rek'at namaz kıldı. Sonra selâm vererek namazdan çıktı. Safa'ya gidip Safa ile Merve arasında yedi defa tavaf yaptı. Sonra bütün hac fiillerini bitirip Kurban bayramı günü kurbanını kesinceye kadar ihramlıya haram olan şeylerin hiçbirini yapmayarak ihramdan çıkmadı. Bunları bitirdikten sonra Mekke'ye inip BBeytullah'ı tavaf etti. Bundan sonra ihrama girince kendisine haram kılman her şeyi kendisine helal kıldı. Halktan yanında kurbanlık götürenler de, Resulullah (s.a.v.)'in yaptığı gibi yaptılar. [317]

25- Kıran Haccı Yapan Kimsenin, Ancak İfrâd Haccı Yapan Kimseni Çıktığı Zaman İhramdan Çıkması

1133- Peygamber (s.a.v.)'in hanımı Hz. Hafsa (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir: “Resulullah (s.a.v.)'e:

“Ey Allah'ın resulü! Bu insanlara ne oluyor ki, sen umrenden dolayı çıkmadığın halde onlar umreyle ihramdan çıkıyorlar?” dedi. Resulullah (s.a.v.):

“Ben saçımı toparlayıp yapıştırdım. Kurbanımı belirledim. Artık kurbanımı kesene kadar ihramdan çıkamam” buyurdu. [318]

26- Kuşatma Sebebiyle İhramdan Çıkmanın Ve Böyle Durumda Kıran Haccının Caiz Olması

1134- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

"Abdullah İbn Ömer, Yezid'in, Kabe'yi kuşatma altına alıp da mancınıkla topa tuttuğu kargaşalık yılında hac için değil de sadece umreye niyet ederek yola çıkmıştı. içinden de:

"Eğer Kabe'yi tavaf etmekten ahkonulursam ben de Resulullah (s.a.v.)'le birlikte olduğumuz (Hudeybiye yılında umre için yola çıkıp ta Kureyşli kafirlerin, Resulullah ile Kabe arasına girip bizi engellemelerinden dolayı ihramdan çıkmak suretiyle yaptığımız gibi ben de aynısını yaparım" dedi.

Böylece yola çıktı. Umreye telbiye getirerek yürüdü. İhrima girilen Zulhuleyfe'ye yakın bir bölge olan Beydâ denilen yere çıktığı zaman arkadaşlarına bakıp:

"Hac ile umrenin durumu birdir. Sizi şahit kılarım ki, ben umreyle birlikte hacca da niyet ettim" dedi

Böylece yoluna devam etti. Kabe'ye varınca onu yedi defa tavaf etti. Safa ile Merve arasında da yedi defa sa'y yaptı. Buna ilave etmedi. Bunun kendisine yeterli olduğunu görüp kurbanını kesti. [319]

27- İfrâd Haccı ile Umreyi Birlikte Yapma

1135- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir

“Biz, Resulullah (s.a.v.)'le birlikte sadece hacca telbiye getirdi/niyet etti.” [320]

1136- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Ben, Peygamber (s.a.v.)'i, hac ile umrenin her ikisi için telbiye getirirken işittim.

Hadisin ravisi Bekr der ki:

“Bunu, Abdullah İbn Ömer'e anlattım. O da:

“Resulullah (s.a.v.) sadece hac için telbiye getirdi” dedi.

Derken Enes'e rastlayıp Abdullah İbn Ömer'in bu konuyla ilgili sözünü ona anlattım. Enes:

“Siz bizi galiba çocuk sayıyorsunuz? Ben, Resulullah (s.a.v.)'i:

“Umre ve hac için “Lebbeyk” buyururken işittim” dedi. [321]

Açıklama:

Hz, Peygamber (s.a.v.)'in haccı hususunda sahih olan, ihramının başında ifrad hacca niyet ettiği, sonra umreyi hacca kattığı ve böylece kıran haccı yapmış olduğudur. Abdullah İbn Ömer hadisi, Hz. Peygamber (s.a.v.)'in ihramının başıyla ve Enes hadisi de Hz. Peygamber (s.a.v.)'in yaptığı haccın ortaları ile sonlarıyle alakalıdır. Enes, Hz. Peygamber (s.a.v.)'i, ilk ihrama girerken işitmemiş gibi.

Hz. Peygamber (s.a.v.)'in, temettü haccı yaptığını söyleyen sahabiler ise; Hz. Peygamber (s.a.v.)'i, umre için ihrama girerken görmüş oiup hafif sesle hac için niyet edişi yüzünden duyamamış olmalıdırlar. Yada “Hz. Peygamber (s.a.v.) temettü haccı yaptı” sözüyle, haccı kıran kast edilmiştir. Çünkü Arapların eskiden “Kıran” kelimesi yerine “Temettü” kelimesini

kullandıkları bilinmektedir. Ayrıca Hz. Peygamber (s.a.v.)'in Veda haccında kıran haccı yaptığını ifade eden hadisler, aksini ifade eden hadislere nispetle tercihe şayandır.

28- Hac için İhrama Girerek Mekke'ye Gelen Kimseye Gerekli Olan Tavaf Ve Say

1137- Vebere'den rivayet edilmiştir:

"Ben, Abdullah İbn Ömer'in yanında oturmaktaydım. Derken bir adam gelip:

"Ben vakfe yerine gelmeden önce Kabe'yi tavaf etsem olur mu?" diye sordu. Abdullah İbn Ömer:

"Evet" diye cevap verdi. Adam:

"Fakat Abdullah İbn Abbâs:

"Vakfe yerine gelmeden önce Kabe'yi tavaf etme" diyor" dedi. Bunun üzerine Abdullah İbn Ömer:

"Resulullah (s.a.v.) hac etmişti. Vakfe yerine gitmeden önce Kabe'yi tavaf etti. Eğer samimi birisiysen böyle bir durumda Resulullah (s.a.v.)'in sözüyle amel etmen mi, yoksa Abdullah İbn Abbâs'ın sözünü alman mı daha doğrudur?" dedi. [322]

1138- Amr b. Dinar'dan rivayet edilmiştir: "Abdullah İbn Ömer'e:

"Umreye niyet ederek gelip de Kabe'yi tavaf eden, fakat Safa ile Merve arasında sa'y yapmayan bir adam hanımına yaklaşabilir mi?" dîye sorduk. O da:

“Resulullah (s.a.v.) umre için Mekke'ye gelmişti. Kabe'yi yedi defa tavaf etti. Makam-i İbrahim'in arkasında iki rekat namaz kıldı. Safa ile Merve arasında yedi defa sa'y yaptı. Doğrusu Resulullah (s.a.v.)'de sizin için güzel bir örnek vardır” dedi. [323]

29- Kabe'yi Tavaf Edip Safa ile Merve Arasında Say Yapan Kimseye, İhramda Kalmak Ve İhramdan Çıkmamayı Terk Eylemekten Dolayı Ne Lazım Geleceği Meselesi

1139- Muhammed b. Abdurrahman'dan rivayet edilmiştir: “Kendisine, Irak halkından bir kimse:

“Urve İbnü'z-Zübeyr'e: “Hac için ihrama giren bir kimse Kabe'yi tavaf ettiğinde ihramdan çıkabilir mi, çıkamaz mı?” diye sor. Eğer “İhramdan çıkamaz” derse, ona, bir kimse, çıkabileceğini söylüyor” de” dedi.

Bu soruyu, Urve'ye sordum. O da:

“İhramdan çıkamaz. Hac için ihrama giren kimse ancak hac bitiminde ihramdan çıkabilir” dedi. Ona:

“Fakat bir kimse bunun olabileceğini söylüyor?” dedim. O da:

“İyi söylememiş” dedi.

Daha sonra soruyu soran kimse, benimle karşılaştı. Bana, Urve'nin ne cevap verdiğini sordu. Ben de ona Urve'nin verdiği cevabı ona bildirdim. O da:

Ona de ki:

“Bir kimse, Resulullah (s.a.v.)'in bunu yaptığını söyledi. Esma' ile Zübeyr'in yaptığına ne dersin?” dedi.

Bunun üzerine Urve'ye gittim. Ona durumu anlattım. O da:

“Bu kimse, kimdir?” diye sordu. Ben de:

“Bilmiyorum” dedim. Urve:

“Niye kendisi gelip de bu meseleyi bana sormuyor? Herhalde bu adam İraklı olmalı” dedi. Ben de:

“Bilmiyorum” dedim. Urve:

“Bu kimse, doğru söylemiyor. Resulullah (s.a.v.) hac etti. Bununla ilgili bilgileri bana Âişe anlattı. Peygamber (s.a.v.) Mekke'ye geldiğinde ilk yaptığı şey, abdest aalıp Kabe'yi tavaf etmek olmuştur. Daha sonra da Ebu Bekr'de hac etti. Onun da ilk yaptığı şey, Kabe'yi tavaf etmek olmuş, bundan başka bir şey olmamıştır. Sonra da Ömer'de aynısını yapmıştır. Daha sonra Osman'da hac etti. Onun da ilk yaptığı şey, Kabe'yi tavaf etmek olduğunu, bundan başka bir şey yapmadığını gördüm. Daha sonra Muaviye ve Abdullah İbn Ömer'de aynısını yaptı. Sonra babam Zübeyr b. Avvâm ile birlikte hac ettim. Onun da ilk yaptığı şey, Kabe'yi tavaf etmek oldu. Bundan başka bir şey olmadı. Sonra Muhacir ve Ensar'ın da böyle yaptığını, bundan başka bir şey yapmadığını gördüm. Böyle yaptığını gördüğüm en son kişi, Abdullah İbn Ömer'dir. Hac için girdikleri ihramdan umreyle çıkmadılar. İşte Abdullah İbn Ömer aralarındadır. Bunu ona sormazlar mı! Geçmişlerin hepsinin Mekke'ye ayak bastıklarında yaptıkları ilk şey, Kabe'yi tavaf etmek olup bunun ardından ihramdan çıkmamalarıdır. Annem Esma'nın ve teyzem Aişe'nin Mekke'ye geldiklerinde ilk yaptıkları şeyin, Kabe'yi tavaf etmek olduğunu, bunun ardından ihramdan çıkmadıklarını gördüm. Annem, bana şunu bildirdi:

Kendisi, teyzem Âişe, babam Zübeyr, filan ve filan kimse sadece umre için gelmişler, Kabe'nin rükunlarmı selamladıktan sonra ihramdan

çıkmışlar.

Bu konuda seninle konuşan kimse doğruyu söylemeyip yanılmıştır.” [324]

1140- Esma bint. Ebî Bekr (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir: “Biz, İhramlı olarak yola çıktık. Derken Resulullah (s.a.v.):

“Kimin yanında kurbanlık varsa ihramı üzere kalsın. Yanında kurbanlığı olmayan ihramdan çıksın” buyurdu.

Benim yanımda kurbanlık yoktu. Bu nedenle ihramdan çıktım. Zübeyr'in yanında kurbanlık vardı. Bu sebeple o, ihramdan çıkmadı. Ben elbisemi giydim. Sonra dışarı çıkıp Zübeyr'in yanına oturdum. Zübeyr:

“Yanımdan kalk” dedi. Ben de:

“Üzerine çullanacağım diye mi korkuyorsun?” dedim.” [325]

1141- Esma bint. Ebi Bekr (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir: “Esma” bint. Ebi Bekr, Muhassab'taki Hacun mevkisine her uğrayısmda:

“Allah, Resulü (s.a.v.)'e salat eylesin. Onunla işte şuraya konaklamıştık. O gün yükümüz hafif, bineğimiz ile erzağımız az idi. Ben, kızkardeşim Aişe, Zübeyr, filan ve filanca kimselerle umre yapmıştım. Kabe'ye el sürüp tavaf ettiğimiz zaman ihramdan çıkmıştık. Sonra öğleden sonra hac için ihrama girmiştik” dedi. [326]

30- Hacda Umreden Yararlanma

1142- Abdullah İbn Abbâs (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Peygamber (s.a.v.), umreye ve sahabileri de hacca telbîye getirmişti/niyet etmişti. Peygamber (s.a.v.) ile sahabilerden kurbanlık gönderenler ihramdan çıkmadı. Geri kalanları ise ihramdan çıktı. Talha b. Ubeydullah, kurbanlık gönderenler arasındaydı. Dolayısıyla o da ihramdan çıkmadı.” [327]

31- Hac Zamanında Umrenin Caiz Olması

1143- Abdullah İbn Abbâs (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Cahiliye döneminde müşrikler, hac aylarında umre yapmanın yeryüzünde en büyük günah olduğu görüşündeydiler. Muharrem ayını da Safer yapıp:

“Devenin arkasındaki yara iyi olur, izi kalmaz. Safer ayı da çıkarsa umre yapmak isteyene umre helal olur” derlerdi.

Peygamber (s.a.v.) ile sahabileri de, Zilhicce ayının dördüncü gecesinin sabahında hac için ihrama girmiş olarak Mekke'ye geldiler. Sahabilere; haccı, umreye çevirmelerini emretti, yapmalarını emretti. Sahabilere göre bu uygulama, alışageldikleri uygulamaya karşı çok büyük bir şey olup:

“Ey Allah'ın resulü! İhramdan çıktıktan sonra hangi şey helal olur?” dediler. Resulullah (s.a.v.):

“İhramdan çıktıktan sonraki bütün helal olan şeyler, şimdi de hac için ihrama girene kadar helaldir” buyurdu.[328]

1144- Abdullah İbn Abbâs (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Bu, bizim yaptığımız bir umredir. Dolayısıyla kimin yanında kurbanlık yoksa derhal ihramdan çıksın. Çünkü umre, kıyamet gününe kadar hacca dahil olmuştur." [329]

1145- Ebu Hamza ed-Dubaî'den rivayet edilmiştir:

"Temettü hacı yapmıştım. Fakat bazı kimseler, bana, bunu yasakladı. Bunun üzerine Abdullah İbn Abbâs'a gidip bu meseleyi ona sordum. O, bana, temettü haccı yapmamı emretti. Daha sonra Kabe'ye gidip onun yanında uyudum. Rüyamda bana biri gelip:

"Kabul görmüş bir umre, kabul edilmiş bir hac demektir" dedi.

Uyanınca Abdullah İbn Abbâs'ın yanma gelip gördüğüm rüyayı ona anlattım. Bunun üzerine Abdullah İbn Abbâs:

"Allahu Ekber, Allahu Ekber! Bu, Ebu'I-Kâsım (s.a.v.)'in sünneti" dedi. [330]

Mebrur:

Makbul, gereklerine uygun olarak yerine getirilmiş, günah ve isyan karıştırılmamış, sonrası, Öncesinden daha iyi, zulüm ve ihanetten arındırılmış, İhlas ve samimiyetle sırf Allah için ifa edilmiş olan anlamlarına gelmektedir.

Haccın mebrur olması; daha çok hac sonrasında görülen olumlu tavır ve davranışlarla ölçülmektedir. O halde bu tür davranışların sürekliliği,

hacdan beklenen ferdi ve sosyal faydanın temini bakımından çok önemlidir. [331]

32- İhrama Girerken Kurbanlığa İşaret Takmak Ve Sırtına Bir Alamet Çizmek

1146- Abdullah İbn Abbâs (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

"Resulullah (s.a.v.) öğle namazını Zulhuleyfe'de kıldı. Sonra devesini istedi. Onu, hörgücünün sağ tarafından kesici bir şeyle çizerek kanı akıtıp nişanladı. Boynuna iki nalın taktı. Sonra devesine bindi. Deve, onu, Beydâ' mevkisine doğru çıkarınca hacca niyet edip telbiye getirdi."[332]

Açıklama:

Hörgücün sağ tarafını çizmekten maksat; devenin hörgücünün sağ tarafından bıçak veya sivri bir şeyle çizerek kan akıtmaktır. Bu, o hayvanın Harem-i Şerife gönderilecek bir hayvan olduğuna alamettir.

Kurbanlığın boynuna na'lın takmaktan maksat; Harem-i Şerifte buluna fakirlerin o na'lınları giymeleridir.

1147- İbn Cüreye'ten rivayet edilmiştir:

"Ata, bana; Abdullah İbn Abbâs'ın:

"Kim Kabe'yi tavaf ederse gerek hac için olsun ve gerekse de hac dışında olsun ihramdan çıkar" dediğini haber verdi. Atâ'ya:

"Bunu neye dayanarak söylüyor?" dedim. O da:

"Yüce Allah'ın,

“Sonra onun ihramdan çıkış yeri, Kabe'dir” [333] sözüne” dedi. Ben:

“Takat bu, Arafat'taki vakfeden sonra değil mi?” dedim. Atâ'da:

“Abdullah İbn Abbâs, bunun, Arafat'tan sonra da önce de olabileceğini söylerdi. Bu dayanağı, Peygamber (s.a.v.)'in Veda haccında sahabilere ihramdan çıkmalarını emrettiği sıradaki emrinden almaktadır” dedi.[334]

Açıklama:

Bu, Abdullah İbn Abbâs'ın kendi görüşüdür. Bu selef ve halef âlimlerinin cumuhûrunun görüşüne muhalif bir görüştür. Çünkü Abdullah İbn Abbâs'ın dışındaki diğer âlimlere göre hacı kimse, mücerred kudüm tavafı ile İhramdan çıkamaz, hatta Arafat'da vakfe yapıp diğer işleri de görmedikçe yine ihramdan çıkamaz. Abdullah İbn Abbâs'ın zikredilen âyeti bu hususa delil getirmesi de uygun bir delil şekli değildir. Bu ayetin manâsı, ihramdan çıkmakla ilgili olmayıp kurbanların ancak Harem'de Mina'da kesileceğini göstermektedir. Peygamber'in Veda haccındaki emri de Abdullah İbn Abbâs'a delîl olmaz. Çünkü Peygamber (s.a.v.), o sene, sahâbîlere, haccı, umreye çevirmelerini emretmişti. Bu emir, hacca niyet etmiş kimselerin ihramdan çıkmalarına delil olmaz. [335]

33- Umrede Saç Kısaltma

1148- Abdullah İbn Abbâs (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Muâviye, bana:

“Benim, Merve'de, Resulullah (s.a.v.)'in saçını mîşkas denilen enli bir ok ve bıçakla kısalttığımdan haberin var mı?” diye sordu. Ben de, ona:

“Ben, bunun, ancak senin aleyhine bir kanıt olduğunu biliyorum!” diye cevap verdim. [336]

Açıklama:

İhramdan çıkarken traş olmak daha faziletli olmakla birlikte saçları kısaltmakla yetinmek de caizdir.

Her nekadar ihramdan çıkmak için harem sınırları içerisinde herhangi bir yerde traş olmak veya saçları kısaltmak yeterliyse de umre yapan bîr kimsenin bu iş için Merve'yi seçmesi, hac yapan kimsenin de Mina'yı seçmesi müstehabtır. [337]

1149- Ebu Saîd el-Hudrî (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Biz, Resulullah (s.a.v.)'le birlikte hac için yüksek sesle telbiye getirerek Mekke'ye doğru yola çıktık. Mekke'ye vardığımız zaman, beraberinde kurbanlık getirenler hariç, bu haccı, umreye çevirmemizi emretti. Zilhicce ayının 8. günü olan “Terviye” günü gelip de Mina'ya gitmek istediğimiz zaman hac için ihrama girip telbiye getirdik. [338]

Hadis, yüksek sesle telbiye getirmenin müstehab olduğuna delildir. Bununla birlikte kişinin kendisine zarar verebilecek şekilde bağırmaması da gerekir. Kadıniar ise kendilerinin işitebilecekleri kadar telbiye getirirler.

34- Peygamber (s.a.v.)’in Telbiyesi ile Kurbanlığı

1150- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Ali, Yemen'den Mekke'ye gelmişti. Peygamber (s.a.v.), ona:

“İhrama hangi niyetle girdin?” dîye sordu. Ali:

“Peygamber (s.a.v.) ihrama ne niyetle girdiyse, ben de o niyetle ihrama girdim” diye cevap verdi. Peygamber (s.a.v.):

“Beraberimde kurbanlık getirmemiş olsaydım, ben de Arafat'a çıkana kadar ihramdan çıkardım” buyurdu. [339]

1151- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir; “Resuluüah (s.a.v.)'i:

“Umre île hac için “Lebbeyk!”, umre ile hac için “Lebbeyk!” buyururken işittim. [340]

Açıklama:

Bu rivayetler, Resulullah (s.a.v.)'in, hac ile umreye birlikte niyet ettiğini göstermektedir.

35- Peygamber (s.a.v.)'in Umrelerinin Sayısı Ve Bunları Ne Zaman Yaptığı Meselesi

1152- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.) dört defa umre yaptı. Veda haccıyla birlikte yaptığı umre hariç olmak üzere, bunların hepsi Zilkade ayındadır:

1- Hicretin 6. yılı Zilkade ayında Hudeybiye'den yada Hudeybiye zamanında yaptığı umre.

2- Kureyşli müşriklerin engellediği Hudeybiye'deki anlaşma gereği ertesi yıl Zilkade ayında yaptığı kaza umresi.

3- Hicretin S. Yılının Zilkade ayında Mekke ile Taif arasında bulunan Ci'rane'den, Huneyn ganimetlerini dağıttığı yerden yaptığı umre.

4- Veda haccıyla birlikte yaptığı umre.[341]

Resulullah (s.a.v.), bu umrelerinin her birini ayrı senelerde yapmıştır. Alimlerin büyük çoğunluğuna göre bir yılda umreyi tekrarlamak mendubtur. Resulullah (s.a.v.)'in umrelerini ayrı ayrı zamanlarda yapması, bir sene içerisinde umre yapmanın mendub olmasına engel değildir. Çünkü Resulullah (s.a.v.) ümmetine zorluk vermemek için bazı menduplan terk etmiş olabilir. Kendisi, sahabilerine umre yapmayı teşvik etmiştir.

1153- Ebu İshâk'tan rivayet etmiştir: "Zeyd b. Erkam'a:

"Resulullah (s.a.v.)'le birlikte kaz gazvede bulundun?" diye sordum. O da:

"On yedi" diye cevap verdi.

Zeyd b. Erkam'ın bana anlattığına göre; Resulullah (s.a.v.), on dokuz gazve yapmış. Hicretten sonra sadece bir hac yapmış, o da Veda hacadır. [342]

1154- Urve İbnü'z-Zübeyr'den rivayet edilmiştir:

"Ben ve Abdullah İbn Ömer, sırtımızı Aişe'nin odasına dayanmış halde oturuyorduk. Aişe'nin, dişlerini misvaklarken misvağı dişleri üzerine sürtüşünün sesini İşitiyorduk. Ben, Abdullah İbn Ömer'e:

"Ey Ebu Abdurrahmân! Peygamber (s.a.v.), Recep ayında umre yaptı mı?" diye sordum. O da:

"Evet" diye cevap verdi. Bunun üzerine Aişe'ye:

“Ey anneciğim! Ebû Abdurrahmân'in ne söylediğini işitmiyor musun?” dedim. Aişe:

“Ne söylüyor?” dedi. Ben:

“Peygamber (s.a.v.) Receb ayında umre yaptı diyor” dedim. Bunun üzerine Aişe (r.anhâ):

“Allah, Ebû Abdurrahmân'ı mağfiret eylesin! Ömrüm hakkı için Peygamber (s.a.v.), Receb ayında umre yapmamıştır. Peygamber (s.a.v.)'in yaptığı umrelerin hepsinde, Abdullah İbn Ömer muhakkak Resulullah (s.a.v.)'le birlikte bulunmuştur” dedi. Urve:

“Abdullah İbn Ömer, Âişe'nin bu sözlerini işittiği halde “Hayır” ve “Evet” demeyip sadece sustu” dedi. [343]

36- Ramazan Ayında Yapılan Umrenin Fazileti

1155- Abdullah İbn Abbâs (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Resulullah (s.a.v.), Ensâr'dan bir kadına:

“Senin bizimle beraber hacc etmene engel olan şey nedir?” diye sordu.

Hadisin râvisi İbn Cüreye; Abdullah İbn Abbâs, bu kadının adını söyledi, fakat ben onun adını unuttum” dedi. Kadın:

“Bizim su taşıyan iki devemizden başka malımız yoktur. Oğlum ile babası develerin birine binerek hacca gittiler. Bize su taşımak için yalnız bir deve bıraktılar” dedi. Resulullah (s.a.v.):

“Öyleyse Ramazan geldiği zaman umre yap. Çünkü Ramazan'da yapılan umre, hacca denktir” buyurdu. [344]

Umre:

Belli zamanda değil de yılın herhangi bir zamanında ihramlı olarak Kabe'yi tavaf etmek ve Safa ile Merve tepeleri arasında sa'y yapmak koşmaktır. Yalnızca Arafe günü ile Kurban bayramının dört günü içinde umre yapmak mekruhtur.

Hadis; Ramazan ayında yapılan umrenin sevap itibariyle hacca denk olur. Bu yönüyle hacla ortaklık eder. Fakat bu umre, hiçbir şekilde farz olan haccın yerini tutmaz. Ramazan ayının rahmet, bereket ve oruç ayı olması hasebiyle bu ayda yapılan umrenin sevabının fazla olduğu belirtilmektedir.

37- Mekke'ye Yukarı Taraftaki Yoldan Girip Aşağı Taraftaki Yoldan Çıkmanın Ve Bir Yere Başka Yoldan Girip Başka Yoldan Çıkmanın Müstehab Olması

1156- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.) Medine'den çıkarken ağacın bulunduğu yerden çıkar, girerken de Muarras yolundan girerdi. Mekke'ye girerken yukarı taraftaki yoldan girer ve aşağı taraftaki yoldan çıkardı.” [345]

1157- Hz. Aîşe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir;

“Peygamber (s.a.v.), Mekke'ye geldiği zaman oraya üst tarafından girer, alt tarafından çıkardı.” [346]

38- Mekke'ye Girilmek İstenildiğinde Zü-Tavâ'da Gecelemenin, Oraya Girmek için Yıkanmanın Ve Mekke'ye Gündüz Girmenin Müstehab

Olması

1158- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.) Mekke'ye gireceği zaman geceyi sabaha kadar Zü-Tüvâ'da geçirir, sonra Mekke'ye girerdi.”[347]

Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.), Kabe tarafındaki yüksek dağ ile kendisi arasında kalan dağa çıkan iki yol ağzını, kıblesine almıştı. Abdullah İbn Ömer, burada namaz kılarken iki yol ağzını kıblesine alarak burada yapılan mescidi tepenin eteğindeki namazgahın soluna almış olurdu.

Resulullah (s.a.v.)'in namaz kıldığı yer, siyah tepe üzerindeki mescidin altındadır. Tepeden on arşın yada buna yakın ayrılıp senin ile Kabe arasına düşen dağın iki yol ağzını kıble alarak namaz kılardı.” [348]

39- Tavaf ile Umrede Ve Haccın ilk Tavafında Remel (=Hızlı Adımlarla Yürümenin Ve Yürürken De Omuzları Sallaman)’in Müstehab Olması

1160- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.), Kabe'yi ilk tavaf ettiğinde ilk üç şavtta koşar adımlarla, son dörtte de yürüyerek tavaf ederdi. Safa ile Merve arasında sa'y yaptığında Mesil vadisinde koşar adımlarla sa'y ederdi.”

Bunu, Abdullah İbn Ömer de yapardı.[349]

1161- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.), Hacerü'I-Esved'den Hacerü'l-Esved'e kadar üç defa koşar adımlarla, son dörtte de yürüyerek tavaf ederdî.”

1162- Abdullah İbn Abbâs (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.), sahabileriyle birlikte kaza umresi için Mekke'ye gelmişti. Onları, Yesrib Medine'nin sıtması zayıf düşürmüştü. Müşrikler:

“Yarın size öyle bir kavim gelecek ki sıtma, onları bitirmiş, ondan çok acı çekmişler” dediler.

Bunun üzerine Hicr'in arkasına oturdular.

Yüce Allah'ın, müşriklerin söylediklerini Peygamber'e bildirmesi üzerine, Peygamber (s.a.v.), müşrikler, müslümanların dinçliğini görsünler diye sahabilerine tavafın her üç turunda koşar adımlarla yürümelerini, iki köşe arasında ise normal yürüyüşle yürümelerini emir buyurdu. Bunun üzerine müşrikler:

“Sıtmanın, kendilerini bitirdiği adamlar bunlar mı? Bunlar, filan ve filancadan daha sağlammışlar” dediler.

Abdullah İbn Abbâs devamla:

“Resulullah (s.a.v.), sahabilerine bütün turlarda koşar adımlarla yürümelerini emir buyurmaktan men eden şey, ancak onlara acıması olmuştur” dedi. [350]

İslamiyetten önce “Medine”, “Yesrib” dîye anılırdı. İslamiyetten sonra ise “Dâr”, “Medîne”, “Taybe” ve “Tâbe”isimleriyle anılmaya başlamıştır.

Hicretten önce Medine, veba gibi salgın hastalıkların en çok bulunduğu bir beldeydi. müslümanlar, oraya hicret edince, Hz. Ebu Bekr ile Bilal hastalanmışlardı.

Kaza umresinde, Resulullah (s.a.v.)'in, sahabilerine; Rükn-i Yemânî ile Rükn-i Hacer arasında normal yürüyüşle yürüyüp, diğer iki rükün arasında kısa ve hızlı adımlarla yürümelerini, emretmesinin sebebi; müşriklerin, Kabe'nin kuzeyinde bulunmalarıdır. Bu sebeple müşrikler, müslümanları, Rükn-i Yemânî ile Rükn-i Hacer arasında göre iniyorlardı. Resulullah (s.a.v.)'in, sahabilere; sadece müşriklerin görebildiği rükünler arasında koşar adımlarla, diğer iki rükün arasında ise normal âdi adımla yürümlerini emretmişti.

İnsanın, düşmanlarının, kendisine karşı besledikleri kötü emelleri yok etmek kuvvet gösterisinde bulunması caiz olmaktadır.

Remel, Asr-ı saadetten sonraki nesiller için de bir sünnet olarak devam etmiştir.

Tavafın her bir turuna, “Şavt” denir.

Hıcr, Hatîm denilen yerin içidir. Hatîm, Kabe'nin altın oluk tarafındaki yarım duvarla çevrilmiş yerdir. Vaktiyle bu yer, Kabe'den idi. Hükmen yine Kabe'nin içinden sayıldığı cihetle tavaf, Hatîm'in arkasından yapılır.

40- Tavafta İki Rüknü Yem Ani'ye Selam Vermenin Müs-Tehab Olması Ve Diğer İki Rükne Selam Vermenin Gerekmediği Meselesi

1163- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.), Kabe'yi tavaf ederken Hacerü'l-Esved ile Rükn-ü Yemânî'den başka hiçbir yeri selamlamamıştır.” [351]

1164- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.)'i, şu iki rüknü/köşeyi yani Yemen ile Hacerü'l-Esved köşelerini selamladığını gördüğümden bu yana o ikisini selamlamayı zorlukta ve rahat zamanda terk etmedim.” [352]

Kabe'nin dört rüknü vardır:

1- Hacerü'l-Esved'in bulunduğu rükne “Rükn-i Hacerî” denilir,

2- Güney batısındaki rükne “Rükn-i Yemânî”,

3- Kuzey batisındakine “Rükn-i Şâmî”,

4- Kuzey doğusundakine de “Rükn-i Irâkî” denilir.

Bu rükünlerden ilk ikisine “Yemâniyyân” Yemânî rükünler denildiği gibi son iki rükne de “Şâmiyyân” Şâmî rükünler de denilir.

Resulullah (s.a.v.), bu rükünlerden sadece “Rükn-i Hacerî” ile “Rükn-i Yemâni”yi selâmlamıştır. Rükünler içerisinde istilâm için bu iki rüknü tercih etmesi sebebsiz değildir:

a- İstilâm için Rükn-i Hacerî'yi seçmesinin birinci sebebi; Hacerü'l-Esved'in o rükünde bulunmuş olmasıdır. Diğer sebebi de, bu rüknün, Hz. İbrahim'in attığı temeller üzerine oturmuş olmasıdır. Bu sebeple Resulullah (s.a.v.), bu rüknü, hem eliyle selamlamış ve hem de öpmüştür.

b- Rükn-i Yemânî'ye gelince; bunun da fazilet yönünden son iki rükne üstünlüğü sadece Hz. İbrahim'in attığı temeller üzerine oturmasından ileri gelmektedir. Bu sebeple de Resulullah (s.a.v.), bu rüknü sadece selamlamakla yetinmiştir.

Rükn-i Şâmî ile Rükn-i îrâkî'ti selamlamak veya öpmek gerekmez. Çünkü bu iki rükün, Hz. İbrahim'in attığı temeller üzerinde değildir. Hz. Ömer, Abdullah İbn Abbas, Hanefi alimleri, İmam Malik, İmam Şafii ile İmam Ahmed bu görüştedir.

41- Tavaf Sırasında Hacerü'l-Esved'i Öpmenin Müste-Hab Olması

1165- Abdullah b. Sercis'ten rivayet edilmiştir:

“Dazlağı, yani Ömer İbnü'î-Hattâb'ı, Hacerü'l-Esved'i öperken gördüm. O, Hacerü'l-Esved'i öperken:

“Vallahi, seni öpüyorum. Biliyorum ki, sen bir taşsın. Fayda yada zarar veremezsin. Eğer Resulullah (s.a.v.)'in, seni öptüğünü görmüş olmasaydım, seni asla öpmezdim” diyordu. [353]

Açıklama:

Hz. Ömer'in, bu sözü söylemesine sebep; müslümanların putperestlik devrinden yeni kurtulmuş olmalarıdır.

Hz. Ömer, eğer Hacerü'l-Esved'i öperse, cahillerin, bu işin eski hal üzere devam ettiği zannına kapılmalarından korkmuş ve istilam iki avuç içini taşın üzerine koyup ağızla öpmeden maksadın, yalnızca Allah'ı tazim ve Peygamber (s.a.v.)'in emrine itaat olduğunu, istilamın cahiliyet devrindeki putperestlik olmadığını anlatmak istemiştir. Çünkü cahiliyet devrinde Araplar, putların, insanı Allah'a yaklaştırdığına inanırlardı.

Abdullah İbn Ömer, Resulullah (s.a.v.)'in, Hacerü'l-Esved'i öpmesini şu şekilde anlatır:

“Resulullah (s.a.v.), Hacerü'l-Esved'in yanma vardı. Sonra dudaklarını, üzerine koyup uzun süre ağladı. Sonra başını çevirince bir de baktı ki karşısında Hz. Ömer! Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):

“Ey Ömer! İşte burada gözyaşı dökülür!” buyurdu. [354]

42- Deve ile Başka Bir Şey Üzerinde Tavaf Etmenin Ve Hayvan Üzerinde Bulunan Bir Kimsenin Hacerü'l-Esved'i Baston Yada Benzeri Bir Şeyle Selamlamasının Caiz Olması

1166- Abdullah İbn Abbâs (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.) Veda haccında Haccrü'l-Esved köşesini deve üzerinde ucu kıvrık bir bastonla selamlayarak tavaf etti.” [355]

Açıklama:

Hz. Peygamber (s.a.v.) Veda haccında insanların kendisini kolayca görmeleri ve halkın problemlerini rahatça sormalan için Beytullah'ı, Safa ile Merve'yi hayvan üzerinde tavaf etmiştir.

Şafiilere göre Kabe'yi özürsüz olarak hayvan üzerinde tavaf etmek caizdir. Bundan dolayı da kurban gerekmez.

Hanefilere göre ise özür bulunmadıkça tavafı yürüyerek yapmak vaciptir. Özürsüz olarak hayvan üzerinde yapılan tavafın iadesi gerekir. İade edilmeyecek olursa kişiye kurban kesmek gerekir.

Hacerü'l-Esved'i, baston ve benzen bir şeyle selamiamak caizdir. Acak bu cevaz, elle dokunmak veya selamiamak mümkün olmadığı zamanlara aittir. Yoksa elle selamlama'nın daha faziletli olduğu bilinen bir gerçektir. Çünkü Hz. Peygamber (s.a.v.) çoğunlukla elle selamlamıştır. Alimlerin büyük çoğunluğu bu görüştedir.

Hacerü'l-Esved'e; elle, baston ve benzeri bir şeyle dokunmak mümkün değilse, ona doğru işarette bulunarak tekbir getirilir.

Tavaftan sonra kılınan iki rekatlik namaza, “Tavaf namazı” denir. Hanefilere göre bu namaz, başlı başına bir namazdır. Sünnet değildir. Vaciptir. Dolayısıyla farz olsun, nafile olsun her tavafın sonunda iki rekat namaz kılmak meşru kılınmıştır. Bu namazını, Kabe'yi tazimle bir ilgisi yoktur. Sadece Allah'ı tazim ve O'na kulluk için meşru kılınmıştır. Dolayısıyla bu namazda, Kafirun ve İhlas surelerinin okunması müstehabtır.

1167- Ümmü Seleme (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.)'e rahatsız olduğumu şikayet ettim. O da:

“O zaman hayvana binip halkın gerisinden tavaf et!” buyurdu.

Bunun üzerine ben de bu şekilde Kabe'yi tavaf ettim. Resulullah (s.a.v.)'de bu sırada Kabe'nin yanında namaz kılıyor ve “Tûr” suresini okuyordu. [356]

43- Safa ile Merve Arasındaki Sayin Bir Rükün Olduğu Ve Haccın Ancak Onunla Sahih Olması

1168- Urve'den rivayet edilmiştir:

“Âişe'ye:

“Öyle zannediyorum ki, bir adam, Safa ile Merve arasında sa'y yapmazsa zararı olmaz” dedim. Aişe:

“Niçin?” diye sordu. Ben de:

“Çünkü yüce Allah,

“Safa ile Merve tepeleri, Allanın emrine itaati belirlemek için koyduğu işaretlerdendir” [357] buyurmaktadır” dedim. Bunun üzerine Aişe:

“Allah Safa ile Merve tepeleri arasında sa'y yapmayan bir kimsenin, haccını ve umresini tamam kılmamıştır. Eğer bu ayetin hükmü, senin dediğin gibi sa'y mubah olsaydı, ayet “Safa ile Merve tepeleri arasında sa'y etmemekte bir günah yoktur” şeklinde olurdu. Bu ayetin ne hususta indiğini bilir misin? Bu ayet, ancak şu hususta inmiştir:

Ensar, cahiliye döneminde deniz kenarında buiunan İsaf ile Naile adında iki put için ihrama girip sonra Mekke'ye gelip Safa ile Merve tepeleri arasında sa'y yaparlardı. Sonra da traş olurlardı.

İslam gelince, Ensar, cahiliye döneminde yaptıklarına bakarak Safa ile Merve tepeleri arasında sa'y yapmaktan çekindiler. İşte bunun üzerine Yüce Allah,

“Safa ile Merve tepeleri, Allanın emrine itaati belirlemek için koyduğu işaretlerdendir” [358] ayetini indirdi. Böylece onlar, Safa ile Merve tepeleri arasında sa'y yaptılar” dedi. [359]

1169- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Ensar, cahiliye döneminden kalan adetlerinden dolayı Safa ve Merve tepeleri arasında sa'y yapmaktan çekindiler. Bunun üzerine yüce Allah'ın;

“Safa ile Merve tepeleri, Allanın emrine itaati belirlemek için koyduğu işaretlerdendir. Dolayısıyla kim hac yada umre yaparsa bu ikisinin arasını sa'y etmesinde bir günah yoktur” [360] ayeti indi. [361]

Açıklama:

İslamiyet geldikten sonra İsaf, Naile, Menat da dahil bütün putlar kırıldığı için Ensar, putlara ait bütün hatıraların silinip gitmesi lazım geldiğini düşünerek İslamiyet'ten sonra Safa ile Merve arasında sa'y

etmenin kaldırılacağını zannediyorlardı. Bu düşüncelerle, Hz. Peygamber (s.a.v.)'den Safa ile Merve arasında sa'y etmenin hükmü sorulunca, yüce Allah, Bakara: 2/158. ayeti indirmiştir.

Bu iki tepe arasında koşmak, aslında Hz. İbrahim'in hanımı Hacer iie ilgili bir hatıradır. Hz. İsmail'in annesi Hacer, su bulmak için çocuğunu Harem'in bulunduğu yere koyup iki tepe arasında koşmaya başladı. Bu sırada Allah'ın yardımı yetişmiş ve Zemzem kuyusunun yerinden su fışkırmıştı. İşte onun hatırası için bu iki tepe arasında koşmak, haccın ibadetleri arasına konulmuştur.

Bu koşma, Allah'ın yardımının insanlara yetişeceğinin bir simgesidir.

Safa ile Merve arasında koşmak, Mâliki ve Şafiî mezheplerine göre farz iken, Hanefilere göre vaciptir.

44- Safa ile Merve Arasındaki Sayin Tekrarlanmaması

1170- Câbir b. Abdullah (r.a) tan rivayet edilmiştir:

“Peygamber (s.a.v.) ile sahabileri, Safa ile Merve tepeleri arasında bîr sa'ydan başka sa'y yapmazlardı.” [362]

Açıklama:

Kıran Haccı'na niyet etmek suretiyle ihrama giren kimse için bir tavaf ve bir sa'y yeterlidir. Cumhurun görüşü budur.

Hanefilere göre ise bir tavaf ve bir sa'y yeterli değildir. Çünkü Kıran Haccı'na niyetlenen kimsenin, iki tavaf ve iki sa'y yapması gerekir. Bir tavaf

ile bir sa'y umre için ve diğer bir tavaf ile bir sa'y ise hac içindir. Bu görüş; Ebu Bekr, Ömer, Ali ve Abdullah İbn Mes'ud'dan rivayet olunmuştur.

45- Telbiyeyi, Kurban Bayramı Günü Akabe Cemresinde Taş Atmaya Başlayıncaya Kadar Devam Ettirmenin Müstehab Olması

1171- Abdullah İbn Abbâs'ın azadlısı Kureyb yoluyla Üsâme b. Zeyd (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

"Arafat'tan çekilirken Resulullah (s.a.v.)'in terkisine binmiştim. Resulullah (s.a.v.), Müzdelife yakınında sola doğru giden dağ yoluna varınca devesini çökertip küçük abdestini yaptı. Sonra geldi. Ben, ona, abdest suyu döktüm. Hafifçe bir şekilde abdest aldı. Sonra da:

"Ey Allah'ın resulü! Haydi namaza" dedim. Resulullah (s.a.v.):

"Namaz, ilerde kılınacaktır" buyurdu.

Daha sonra Resulullah (s.a.v.) hayvanına binip Müzdelife'ye geldi. Namazı (orada) kıldı. Sonra Resulullah (s.a.v.), Müzdelife sabahı terkisine Fadl b. Abbas'ı bindirdi. [363]

1172- Abdullah İbn Abbâs yoluyla FadI (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

"Resulullah (s.a.v.), Akabe cemresinde taşları alıncaya kadar telbiyeye devam etti." [364]

Açıklama:

Hacı adayının Akabe cemresini taşlayıncaya kadar telbiyeye devam etmesi gerekir. İmam Şafiî iie İmam Ahmed, bu görüştedir.

Hanefiler ile bir rivayette İmam Şafiî'ye göre; İfrad Haccı ile Temettü yada Kıran Haccı yapan bir hacı adayı, bayramın birinci günü Akabe cemresine kadar ilk taşı attığı andan itibaren telbiyeyi keser. Çünkü Abdullah İbn Mes'ud'dan gelen bir hadiste:

“Ben, Peygamber (s.a.v.)'in telbiyesini takip ettim. Akabe cemresine ilk taşı atıncaya kadar telbiyeye devam etti” buyurulmaktadır.

46- Arefe Günü Arafat'tan Mina'ya Giderken Telbiye Ve Tekbir Getirilmesi

1173- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Biz, Resulullah (s.a.v.)'le birlikte sabahleyin Mina'dan Arafat'a hareket ettik. Bazımız telbiye getiriyor, bazımız da tekbir getiriyordu.” [365]

1174- Muhammed b. Ebi Bekr es-Sekafî'den rivayet edilmiştir:

“Muhammed b. Ebi Bekr ile Enes b. Mâlik, birlikte Mina'dan Arafat'a doğru giderken, Muhammed b. Ebi Bekr, Enes'e:

“Bugünde Resulullalı (s.a.v.)ie birlikte bulunduğunuz zamanlarda ne yapardınız?” diye sordu. Enes b. Mâlik:

“Telbiye getirenler telbiye getirir, ona bir şey denilmez. Tekbir getirenler de tekbir getirir, ona bir şey denilmez” diye cevap verdi. [366]

Yani hacıların bîr kısmı tehlil getirirken diğer bir kısmı da tekbir getirmiştir. Sahabiler bu hususta Resulullah (s.a.v.)'e uymuşlardır.

Telbiye: “Lebbeyk” duasını okumaktır.

Telbiye, hacıların ihrama girmesiyle başlar ve ihramdan çıkma zamanına kadar sıkça söylenilen bir zikirdir. Özellikle de Arafat'a çıkarken hacılar sıkça telbiye getirirler.

Tekbir: “Allahu Ekber Allahu Ekber, Lâ ilahe illallah vallâhu Ekber, Allahu Ekber ve lillâhi't-Hamd” demektir.

47- Arafat'tan Müzdelife'ye Dönüş Ve O Gece Akşam Namazı ile Yatsı Namazını Müzdelife'de Beraberce Kılmanın Müstehab Olması

1175- Üsâme b. Zeyd (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resuluüah (s.a.v.) Arafat'tan hareket edip Müzdelife'den önceki dağ yoluna vardığı zaman hayvanından inip küçük abdestini yaptı. Sonra abdest aldı. Fakat abdesti mükemmel bir şekilde almadı. Ona:

“Namaza buyurun!” dedim. Resulullah (s.a.v.):

“Namaz ilerdedir” buyurup hayvanına bindi.

Müzdelife'ye gelince, hayvanından inip abdest aldı. Bu defa mükemmel bir abdest aldı. Sonra namaz için kamet getirildi. Akşam namazını kıldırdı. Sonra herkes hayvanını yerine yatırdı. Sonra yatsı namazı için kamet getirildi. Resulullah (s.a.v.) yatsı namazını da kıldı. Bu iki namazın arasında başka bir namaz kılmadı. [367]

1176- Abdullah İbn Abbâs (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.), terkisinde Üsâme olduğu halde Arafat'tan dönmüştü. Üsâme:

“Resulullah (s.a.v.), Müzdelife'ye gelinceye kadar Arafat'taki hali üzere yürümeye devam etti” dedi. [368]

1177- Ebu Eyyûb (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Ebu Eyyûb, Resulullah (s.a.v.)'le birlikte Veda haccında akşam namazı ile yatsı namazını Müzdelife'de birlikte kılmıştı.” [369]

1178- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.), Müzdelife'de akşam namazı ile yatsı namazını birleştirerek kıldı. İkisi arasında nafile namaz yoktu. Akşam namazını üç rekat ve yatsı namazını da dört rekat kıldı.

Bundan sonra Abdullah İbn Ömer'de, Yüce Allah'a kavuşuncaya kadar Müzdelife'de bu iki namazı bu şekilde kıldı.”

Bir rivayette ise şu ilave yer almaktadır: “Bu iki namazı, bir kametle kıldı.” [370]

48- Müzdelife'de Bayram Günü Sabah Namazını Erken Kılmanın Müstehab Olması

1179- Abdullah (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Ben, iki namaz hariç, Resulullah (s.a.u)'in vaktinden başka zamanda namaz kıldığını görmedim. Bunlar;

1- Müzdelife'deki akşam namazı ile yatsı namazı.

2- Bir de, o gün sabah namazını da Müzdelife'de alışılagelen vaktinden önce kıldırdı.[371]

49- Müzdelife'den Mina'ya Dönerken Kadınlar ile Diğer Zayıf Kimselerin İzdihamdan Dolayı (Herkesten) Önce Gönderilmesinin Ve Diğerlerinin De, Müzdeli Fe'de Sabah Namazını Kılıncaya Kadar Beklemelerinin Müstehab Olması

1180- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

"Şevde, Müzdelife gecesi, Resulullah (s.a.v.)'in hareketinden ve insanların izdihamından Önce kendisinin Mina'ya gönderilmesi hususunda Resulullah (s.a.v.)'den izin istedi. Çünkü Şevde, iri yapılı ağır bir kadındı. Resulullah (s.a.v.)'de ona izin verdi. Bunun üzerine Şevde, Resulullah (s.a.v.)'in hareketinden önce Mina'ya doğru yola çıktı. Resulullah (s.a.v.) ise bizi yanında alıkoydu. Nihayet sabahladık. Sonra onunla birlikte Mina'ya hareket ettik.

Sevde'nin Resulullah (s.a.v.)'den izin istediği gibi izin istemiş olup da onun izniyle Mina'ya herkesten önce hareket etmem, beni sevindirecek herhangi bir şeyden daha sevimli olurdu."[372]

Açıklama:

Resulullah (s.a.v.), Kurban bayramı gecesi Müzdelife'de iken kalabalığa tahammülü olmayan kadınlara, çocuklara, acizlere, zayıflara ve yaşlılara ortalığın ağarmasını beklemeden Müzdelife'den Mina'ya S'dip sabah namazını orada kılmalarına ve halk, Akabe'ye yığılmadan önce gidip orada güneş doğduktan sonra Akabe cemresine rahatça taş atmalarına izin vermiştir.

Hz. Âişe'de, yolda halkın izdihamından zahmet çektiği için “Keşke Sevde”nin yaptığı gibi ben de Mina'ya önden hareket etseydim1 tarzında temenni etmiştir.

1181- Esmâ'nın azadlısı Abdullah'tan rivayet edilmiştir: ''Esma', Müzdelife alanındayken bana:

“Ay gözden kayboldu mu?” diye sordu. Ben de;

“Hayır, henüz batmadı” diye cevap verdim.

Bunun üzerine bir müddet/saat daha namaz kıldı. Sonra yine:

“Evladım! Ay gözden kayboldu mu?” dedi. Ben de:

“Evet, battı” dedim. Esma:

“Beni götür” dedi.

Bunun üzerine beraberce yola koyulduk. Nihayet cemre taşlarını attı, sonra Mina'daki konakladığı yerde sabah namazını kıldı. Ona:

“Ey anneciğim! Galiba biz meşru vaktinden önce gecenin sonundaki alacakaranlık içinde geldik”' dedim. Bana:

“Hayır, evladım! Peygamber (s.a.v.) böyle durumlarda kadınlara izin verdi” dedi. [373]

1182- Abdullah İbn Abbâs (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.), beni, Müzdelife'den yükünün içerisinde veya zayıf kimselerin yanına gönderdi.” [374]

1183- Salim b. Abdullah'tan rivayet edilmiştir:

“Abdullah İbn Ömer, ailesinin zayıf olanlarını Mina'ya önden gönderir, geri kalanlarla birlikte Müzdelife'deki Meş'ar-i Harem'de geceleyin vakfeye dururdu. Burada akıllarına gelen dualarla Allah'ı

zikrederlerdi. Sonra imam/-yönetici gelip vakfeye durmadan ve oradan ayrılmadan önce oradan ayrılırlardı. Cemaatin bazısı Mina'ya sabah namazından önce ve bazısı da (sabah namazından) sonra varırdı. Oraya vardıklarında cemreleri taşlarlardı. Abdullah İbn Ömer;

"Resulullah (s.a.v.), böyle önde gidenler hakkında ruhsat verdi" dedi. [375]

50- Akabe Cemresinde Taşları Vadinin içinden Atmak, Mekke'yi Sol Tarafına Almak Ve Her Taşı Atarken Tekbir Getirmek

1184- Abdurrahman b. Yezîd'den rivayet edilmiştir:

"Abdullah İbn Mes'ud, Akabe cemresinde vadinin içinden yedi ufak taş attı. Her taşı atarken tekbir getiriyordu. Ona:

"Bazı kimseler taşları vadinin üst tarafından atıyorlar" denildi. Bunun üzerine Abdullah İbn Mes'ud:

"Kendisinden başka ilah olmayan Allah'a yemin ederim ki, burası üzerine hac ibadetinin büyük bir kısmını içeren Bakara suresi indirilen zatın taş attığı yerdir" dedi. [376]

Açıklama:

Cemrelere taş atma, bayramın birinci günü başlanır. ilk önce Akabe cemresinden 7 taş atılır, ikinci, üçüncü ve dördüncü günü, her üç cemreye birden 21 tane taş atılır. Böylece toplam sayı, 70'e ulaşır.

Akabe cemresine taş atılırken Kabe sola ve Mina vadisi ise sağa alınmalıdır. Halifeler ile İmam Mâlik, bu görüştedir.

Akabe, Mekke'ye 2 mil uzaklıkta bir tepedir. Burası, Akabe bey'atının yapıldığı yerdir.

51- Bayram Günü Akabe Cemresinde Hayvan Üzerinde Taş Atmanın Mustehab Olması Ve Peygamber (s.a.v.)'in

***"Hac İbadetlerini Almalısınız"* Hadisinin Mahiyeti**

1185- Câbir b. Abdullah (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

"Peygamber (s.a.v.)'i kurban bayramı günü hayvanının üzerinde taş atarken ve;

"Hac ibadetlerini almalısınız. Çünkü bilmiyorum, belki bu haccimdan sonra bir daha haccedemem" buyururken işittim. [377]

Açıklama:

"Hac ibadetlerini almalısınız" sözünden maksat; hac ibadetlerini, söz ve fiil olarak nasıl yapmışsam sizin de bunları aynı şekilde yapmanız meşru olmuştur. Bunları benden gördüğünüz gibi belleyin ve başkalarına da öğretin demektir.

1186- Ümmü'I-Husayn'dan rivayet edilmiştir:

"Ben, Veda haccında Resulllah (s.a.v.)'Ie birlikte hac yaptım. Onu, Akabe Cemre'sinde taş atarken ve oradan ayrılırken hep devesinin üzerinde gördüm. Beraberinde Bilâl ile Üsâme de vardı. Biri devesini(n yularını tutmuş götürüyor, diğeri de Resulullah (s.a.v.)'i güneşten korumak için

elbisesini onun başına kaldırıyordu. Resulullah (s.a.v.) (orada) birçok sözler söyledi. Sonra da onu:

“Eğer size organı kesilmiş bir köle emir tayin edilir de sizi Allah'ın kitabı ile yönetirse mutlaka onu dinleyin ve ona itaat edin!” buyururken işittim. [378]

52- Cemre Taşlarının Fiske Kadar Olmasının Müste-Hab Görülmesi

1187- Câbir b. Abdullah (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Ben, Peygamber (s.a.v.)'i, cemrede fiske taşı kadar taşlar atarken gördüm.” [379]

Açıklama:

Cemre kelimesi, sözlükte; ateş koru, közü, küçük çakıl taşı gibi anlamlara gelir. Burada ise haccın şartlarından olan cemre ve cemrelerin atıldığı yer anlamındadır.

Akabe, ilk ve orta diye üç cemre vardır. Cemrelerin üçü de, Mina'dadır. Akabe büyük cemre, kurban kesme günü taşlanır. Bu, Müzdelife'den Mina'ya gelindiğinde yapılır.

ilk ve orta cemreler, Hayf mescidinin yukarısındadır.

Cemrelere taş atılırken, Allah'a hamd ve sena edilir, tekbir ve tahlil getirilir. Hz. Peygamber (s.a.v.)'e Salât ve selam okunur. Ayrıca arzu edilen başka dualarda okunur. Duâ edilirken, eller havaya kaldırılır.

53- Taş Atmanın Müstehab Vakti

1188. Câbir b. Abdullah (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.), kurban bayramının birinci günü kuşluk vaktinde cemreye taş attı. Bundan sonraki (günler) de ise güneşin tam tepe noktasından batı tarafına doğru kaymasından sonra yaptı.” [380]

54- Cemre Taşlarının Yedi Tane Olması

1189- Câbir b. Abdullah (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Büyük abdest sırasında taşla temizlenmek tek, cemre taşları tek, Safa ile Merve arasında yapılan sa'y tek ve tavaf tektir. Sizden birisi büyük abdest sırasında taşla temizlenmek istediği zaman tek adet taşlarla temizlensin.”[381]

Açıklama: Cemrelerdeki tek, yedişer yedişer; tavaftaki tek, yedi; sa'ydeki tek yine yedi, taşla silinmekteki tek ise üçtür.

55- Saçı Kestirmenin, Saçı Kısaltmaya Tercih Edilmesi Ve Saç Kısaltmanın Da Caiz Olması

1190- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Resulullah (s.a.v.);

“Allahım! Saçlarını tamamen kestirenlere merhamet eyle!” buyurdu. Sahabiler:

“Ey Allah'ın resulü! Saçlarını kısaltanlara da” dediler. Resulullah (s.a.v.):

“Allahım! Saçlarını tamamen kestirenlere merhamet eyle!” buyurdu. Sahabiler yine:

“Ey Allah'ın resulü! Saçlarını kısaltanlara da” dediler. Resulullah (s.a.v.):

“Saçlarını kısaltanlara da merhamet eyle!” buyurdu. [382]

1191- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.), Veda haccında başını tamamen traş ettirmiştir.” [383]

56- Kurban Bayramı Günü Önce Cemreye Taş Atma, Sonra Kurban Kesme, Sonra Traş Olma Ve Traşta Da Traş Olanın Başının Sağ Tarafından Başlamanın Sünnet Olması

1192- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.), cemrede taşlarını attığı, kurbanını keserek traş olduğu zaman önce başının sağ tarafını berbere uzattı. O da, onu traş etti. Sonra Ensar'dan Ebu Talha'yı çağırıp bu saçları ona verdi. Sonra başının sol tarafını berbere uzatıp:

“Traş et!” buyurdu. Bunun üzerine berber, başının o tarafını da traş etti. Resulullah (s.a.v.), bu saçları Ebu Talha'ya verip:

“Bunları, halk arasında paylaştır!” buyurdu. [384]

57- Kurban Kesmeden Traş Olan Yada Cemreye Taş Atmadan Kurban Kesen Kimselerin Durumu

1193- Abdullah İbn Amr İbnu'1-As (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.)'i kendisine sorulan sorular ile ilgili şöyle buyurduğunu işittim:

“O, Nahr Kurban bayramı günü cemrede dururken yanına bir adam gelip:

“Ey Allah'ın resulü! Ben, cemreye taş atmadan önce traş oldum” dedi. Resulullah (s.a.v.):

“Taşlarını at, zararı yok” buyurdu. Bir başkası daha gelip:

“Ben, cemreye taş atmadan önce Beytullah'a gidip ifaza ziyaret tavafı” yaptım” dedi. Resulullah (s.a.v.):

“Taşlarını at, zararı yok” buyurdu. O gün kendisine bir şey sorulup da:

“Yapın, zararı yok” demekten başka bir şey söylediğini görmedim. [385]

Açıklama:

Konu ile ilgili bu rivayetler, göz önünde bulundurulduğunda konumuzu teşkil eden bu hadiste dört meselenin söz konusu ediidiği,anlaşilmaktadir:

1- Bayramın birinci günü yanlişlıklâ'kurbanı kesmeden traş olmak.

2- Akabe cemresine taşlan atmadan kurban kesmek.

3- Taşları atmadan önce traş olmak.

4- Taşlan atmadan öncelfaza tavafını yapmak.

Bilindiği gibi hac ile ilgili bu fiillerin sırası şöyledir:

a- Bayramın birinci günü önce Akabe cemresine yedi taş atılır.

b- Sonra kurban kesilir.

c- Kurban sonra tarş olunarak ihramdan çıkılmış olunur, daha sonra da Mekke'ye gidilip ifaza tavafı yapılır.

Görülüyor ki, Resulullah (s.a.v.)'e yöneltilen bütün sorular bu sıranın bozulmasıyla ilgilidir. Hz. Peygamber (s.a.v.), bu soruların hepsine olumlu cevap vermiş, hepsine de “Bu sırayı bozduğundan dolayı bu amellere bir noksanlık gelmediği bu yüzden herhangi bir ceza da lazım gelmez” anlamında “Zararı yok” buyurmuştur.

Hadiste söz konusu edilen bütün bu fiiller, bayramın birinci gününe aittir. Bu fiilleri yaparken aralarındaki sıraya uygun olarak yapmak, İmam Ebu Yusuf, İmam Muhammed, İmam Şafiî ile İmam Ahmed'e göre sünnettir. Terkinden dolayı fidye lazım gelmezse de küçümseyerek terk etmek günahkar olur.

Alimlerin büyük çoğunluğuna göre ise, bu sırayı terk etmekte herhangi bir sakınca yoktur. Çünkü bu sırayı terk eden kimse, günahkar olmadığı gibi kendisine herhangi bir kefaret de gerekmez.

Ziyaret Tavafı, farz olup haccın bir rüknüdür. Bu tavaf yapılmadıkça, hac tamam olmaz.

1194- Abdullah İbn Abbâs (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Peygamber (s.a.v.)'e; kurban kesmek, traş olmak, şeytan taşlama ve bu hususları önce yada sonra yapma hususunda sorular soruldu. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.):

“Zararı yok” buyurdu. [386]

58- Ziyaret Tavafının Bayramın (Birinci) Günü Yapmanın Müstehab Olması

1195- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.) Kurban bayramının birinci günü ziyaret tavafı yaptı, sonra dönüp öğle namazını Mina'da kıldı.” [387]

1196- Abdulaziz b. Rufey'den rivayet edilmiştir:

“Enes b. Mâlik'e soru sorup:

“Bana, Resulullah (s.a.v.)'den aklında tuttuğun bir şeyi haber ver: Resulullah (s.a.v.), Terviye Zilhicce ayının S. günü öğle namazını nerede kıldı?” dedim. Enes:

“Mina'da 7 diye cevap verdi. Sonra:

“Resulullah {s.a.v.), Mina'dan dönüş Zilhicce ayının on üçüncü günü ikindi namazını nerede kıldı?” dedim. Enes:

İbtan da deyip sonra da:

“Amirlerin ne yapıyorsa sen de onu yap!” dedi. [388]

59- Mina'dan Dönüş Günü Muhassab'e İnip Orada Namaz Kılmanın Müstehab Olması

1197- Nâfi'den rivayet edilmiştir:

“Abdullah İbn Ömer, Muhassab'a inmeyi sünnet kabul eder, Mina'dan dönüş Zilhicce ayının on üçüncü günü öğle namazını Muhassab'de kılardı.

Nâfi' der ki:

“Resulullah (s.a.v.) ve ondan sonra Raşid halifeler de Muhassab'e inmişlerdir.” [389]

Muhassab:

Hicun ile Nur dağı arasında bulunan ve Mekke mezarlığına kadar uzanan geniş bir deredir. Bu saha, Mina ile Mekke arasında yer alır. Buraya Ebtah, Bahta, Hasba ve Hayfi Beni Kinane gibi isimler de verilmiştir.

1198- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

“Ebtah'a inmek sünnet değildir. Resulullah (s.a.v.)'in oraya inmesi Medine'den dönerken yola çıkmak için daha kolayına geldiğindendir.” [390]

1199- Abdullah İbn Abbâs (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Muhassab'ta kalmak, hac ibadetinden değildir. Burası sadece Resulullah (s.a.v.)'in konakladığı bir yerdir.” [391]

1200- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Mekke'ye girmeden önce Mina'da bulunduğumuz sırada Resulullah (s.a.v.), bize:

“Yarın konaklayacağımız yer, inşallah Kinâne oğullarının, küfür üzere Kureyş'le sözleştikleri yurtları olacaktır” buyurdu.

Hadisin ravisi Zührî der ki:

“Söz konusu Kinâne ile Kureyş arasındaki sözleşme, Haşim oğulları ile Muttalib oğullan'na karşı Resulullah (s.a.v.)'i kendilerine teslim edene kadar onlarla evlenmemek ve alış veriş yapmamak üzere yazılı anlaşma yapmalarıdır.

Kinâne oğullarının yurtlarıyla kast edilen, Mekke'nin yukarısındaki Mina yolu üzerinde bulunan, Muhassab'tır.”[392]

60- Teşrik Günlerinde Birkaç Gece Mina'da Kalmanın Vacip Olması Ve Hacılara Su Dağıtma Vazifesi Görenler için Bunun Terkine İzin Verilmesi

1201- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Abbâs b. Abdulmuttalib, hacılara su dağıtmak maksadıyla Mina gecelerinde Mekke'de kalmak üzere Resulullah (s.a.v.)'den izin istedi. O da, ona izin verdi.” [393]

61- Kurbanlık Hayvanların Etlerini, Derilerini Ve Çullarını Sadaka Olarak Vermek

1202- Hz. Ali (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Peygamber (s.a.v.), Ali'ye; kurbanlık develerine bakmasını, bütün develerinin etlerini, derilerini ve çullarına fakirlere dağıtmasını, bunlardan kasaplık hakkı olarak bir şey vermemesini emretti.” [394]

62- Kurbanda Ortaklık Ve Sığırla Deveden Herbiri Nin Yedi Kişiye Yeterli Olması

1203- Câbir b. Abdullah (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Hudeybiye yılında Resulullah (s.a.v.)'le birlikte yedi kişi için bir deve ve yine yedi kişi için bir sığır kurban ettik.” [395]

1204- Câbir b. Abdullah (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Biz, Resulullah (s.a.v.)'le umreyle birlikte temettü haccı yaptık. Bir sığırı yedi namına kesip onda ortak olurduk.” [396]

1205- Câbir b. Abdullah (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.), hanımları namına kurban kesti.”

63- Develerin Bağlı Olarak Ayakta Boğazlanması

1206- Ziyâd b. Cübeyr'den rivayet edilmiştir:

“Abdullah İbn Ömer, Mina'da kurbanlık devesini yere yatırıp kurban kesen bir adamın yanma varıp ona:

“Deveyi kaldırıp onu ayakta ve ayağı bağlı olarak kes. Devenin bu şekilde boğazlanması, Peygamberimiz (s.a.v.)'in sünnetidir” dedi. [397]

Açıklama:

Devenin ayakta bağlı olarak kesilmesinden maksat, sol ön ayağının iple bağlandıktan sonra boğazlanmasıdır. Sığır ile koyunu yatırarak kesmek ve üç ayağını bağlayarak sağ arka ayağını serbest bırakmak müstehabtır.

64- Bizzat Gitmek İstemeyen Kimseye, Hareme Kurbanlık Göndermesinin Ve Kurbanlığa Nişan Takarak Nişan İplerini Örmenin Müstehab Olması, Kurbanlık Gönderen Kimsenin İhramlı Sayılmaması Ve Bununla O Kimseye İhramın Haram Kıldığı Hiçbir Şeyin Haram Olmaması

1207- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

“Biz, Beytullah'a gönderilecek kurbanlık koyunların boyunlarına gerdanlık takardık. Sonra da onları Beytullah'a gönderirdik. Resulullah (s.a.v.) ise, gönderdiği bu kurbanlıklardan dolayı kendisine hiçbir şey haram olmayarak ihramsız halde aramızda bulunurdu.” [398]

Açıklama:

Beytullah'a gönderilen hayvanın boynuna kurbanlık olduğunu gösteren bir nişan takmaya “Taklîd” denir. Hayvanın boynuna alamet olmak üzere; bükülmüş ip, deri parçası gibi bir tasma takmak, alimlerin büyük

çoğunluğuna göre sünnettir. Yalnız nişanın, nalın gibi küçük baş hayvanlara zor gelecek ve onları zayıflatacak derecede ağır bir tasma olmamasına dikkat etmek gerekir.

Hanefilere göre; koyun, hedy kurbanı olur. Fakat boynuna tasma takılamaz Çünkü müslüman toplumu arasında böyle bir uygulama görülmemiştir. Eğer Peygamber (s.a.v.)'in böyle bir uygulaması olsaydı, müslümanlar onu terk etmezlerdi.

Ayrıca Beytuüah'a gönderilen kurbanlık koyun, hac ve umre ile ilgili bir koyun değildir. Resulullah (s.a.v.)'in, bu kurbanlığı gönderdikten sonra orada ihrama girmeden kalmış olması, bu kurbanlık koyunların hac veya umre ile ilgili olarak Beytullah'a gönderilen bir kurbanlık olmadığını gösterir. Bunun aksini ifade eden hiçbir rivayete rastlamak mümkün değildir.

Resulullah (s.a.v.), bu kurbanlıklarını, hicretin 9. yılında Hz. Ebu Bekr ile birlikte Beytullah'a göndermiştir.

Sahabenin büyük çoğunluğu, İmam Mâlik, İmam Şafiî, İmam Ahmed ve Hanefilere göre; Hac yapmak niyetinde olmayan bir kimsenin, Beytullah'a kurbanlık gönderip te memleketinde kalan bir kimseye, elbiselerinden soyunması ve ihrama giren bir kimseye yasak olan hareketlerden kaçınması gerekmez, ancak hac ve umre için ihrama girdiği zaman bu yasaklara uyması lazım gelir. Hatta Hanefi alimlerinden Tahâvî (ö. 321/933), bu görüşteki ilim adamlarının dayandıkları delilleri göstermek için bu hadisi 18 senedle rivayet etmiştir.

Hanefilere göre; Beytullah'a kurbanlık gönderen bir kimsenin ihrama girmiş sayılabil-mesi için şu üç şartın bulunması gerekir:

1- Hac veya umre ibadeti için niyet etmiş olmak.

2- Kurbanlıkla birlikte hac için yola çıkmış olmak,

3- Kurbanlığın boynuna gerdanlık takmak.

Kısacası, bir kimse, sadece Beytullah'a kurbanlık göndermekle ihrama girmiş sayılmaz.

Yine bir kimsenin, kurbanlığını kendi memleketinde iken işaretlemesi ve boynuna gerdanlık takması müstehabtır. Ancak hac veya umre yapmak isteyen kimsenin, kurbanlığı İşaretlemeyi ve boynuna gerdanlık takmayı, mikat'e kadar ertelemesi müstehabtır.

65- İhtiyacı Olan Kimsenin Kurbanlık Olarak Gönderilen Deveye Binmesinin Caiz Olması

1208- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.), Kabe'ye doğru kurbanlık devesini önüne katmış sürüp götüren bir adam görüp ona:

“Deveye bin!” dedi. Adam:

“Ey Allah'ın resulü! Bu deve, kurbanlıktır” dedi. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.), ikinci yada üçüncü defa da:

“Yazıklar olsun sana! Bin şu deveye” buyurdu. [399]

Açıklama:

Kurbanlık deve veya sığıra zarar vermiyorsa onlara binmek caizdir. Binmeye İhtiyaç du-yuisa da duyulmasa da fark etmez. Yalnız Hanefilere göre zaruret yoksa kurbanlık hayvana binilmez.

1209- Câbir b. Abdullah (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

"Câbir b. Abdullah'a, kurbanlık hayvana binilip binilemeyeceği soruldu. Oda:

"Ben, Peygamber (s.a.v.)'i:

"Zorda kaldığın zaman sırtına bineceğin başka bir hayvan buluncaya kadar kurbanlık hayvana ma'ruf bir şekilde bin' buyururken işittim." [400]

Açıklama:

Ma'ruf bir şekilde binmekten maksat, hayvana eziyet vermeyerek onu hoş tutmaktır.

66- Kurban Hayvanlık Yolda Giderken Sakatlandığında Ne Yapılması Gerektiği Meselesi

1210- Züeyb Ebİ Kabîsa (r.a)'tan rivayet edilmiştir: "Resulullah (s.a.v.), kurbanlık develeri, Züeyb'le birlikte gönderir, sonra da ona:

"Bu kurbanlık develerden yolda yürümekten aciz kalıp öleceğinden endişe edersen, hemen onu boğazla. Sonra boynundaki nişan nalımm kanına bulaştır. Sonra da bu kanlı na'l ile hörgücünün yan tarafını damgala. Onun etinden sen ve yol arkadaşlarından hiçbirisi yemesin' emrini verirdi." [401]

Açıklama:

Mekke'ye götürülen kurbanlık yürüyemeyip yolda kalırsa onu keserek etini fakirlere dağıtmak gerekir. Sahibi ile yol arkadaşian onu keserek yiyemezler. Bu yasaklamanın sebebi de, bazı kimselerin bu tür hayvanları zamanından önce yorup onları kesmeleri ve yolculuk anında onları yemeleri olasılığını önlemektir.

67- Veda Tavafının, Hayızlı Kadınlar Dışında Herkese Vacip Olması

1211- Abdullah İbn Abbâs (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

"Halka, veda tavafı yapılması için son varacakları yerin Kabe olduğu emredildi. Sadece hayızlı kadına veda tavafını yapmaması konusunda izin verildi.[402]

1212- Hz. Aişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

"Safiyye bint. Huyey, ziyaret tavafı yaptıktan sonra hayz gördü. Ben onun hayız olduğunu Resulullah (s.a.v.)'e bildirdim. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.);

"O, bizi yolumuzdan alıkoyacak mı?" dîye sordu. Ben de:

"Ey Allah'ın resulü! O, ziyaret tavafını yapmış ve Kabe'yi tavaf etmiştir. Ziyaret tavafının ardından hayız olmuş" dedi. Resulullah (s.a.v.):

"Öyleyse yola çıksın" buyurdu. [403]

Açıklama:

Bu olay, Mekke'den Medine'ye dönüleceği sırada meydana gelmişti.

İfaza ziyaret tavafı, haccın rükunlanndandır. Bu tavafın sahih olabilmesi için, temiz ofma hali şarttır. İfaza tavafını yapmadan hayız gören bir kadın, temizlenip de ifaza tavafını yapmadıkça memleketine dönemez. Vasıta sahiplerinin, bu durumda kalan kadınlar için yolculuğu ertelemeleri üzerlerine vacip değilse de böyle bir iyiliği esirgemeleri uygun bir davranış değildir.

68- Hacı Olan ile Hacı Olmayan Kimsenin, Kabe'ye Girip içinde Namaz Kılmasının Ve Kabe'nin Her Tarafında Dua Etmesinin Müstehab Olması

1213- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.), beraberinde Üsâme, Bilal ve Kabe'nin hizmetçisi Osman b. Talha olduğu halde Kabe'ye girip Kabe'nin kapısını kapadı. Sonra orada bir müddet kaldı.

Abdullah İbn Ömer der ki: Bilal çıktığı zaman ona:

“Resulullah (s.a.v.) içerde ne yaptı?” diye sordum. O da.

“İki direk soluna, bir direk sağına ve üç direk de arkasına aldı. O zaman Kabe altı direk üzerinde idi- Sonra da namaz kıldı” diye cevap verdi. [404]

Açıklama:

Kabe, mavi taşlardan yapılmış 15 metre yüksekliğinde, Mescid-i Haramın'ın ortasında, kuzey cephesi 10 metre, batı cephesi 12 metre, güney

cephesi 16 metre, doğu cephesi 11 metre uzunluğunda küp seklinde bir binadır.

Kur'an'ın İfadesine göre; yeryüzünde insanlar için yapılmış ilk bina Kabe'dir. Kabe'nin inşa tarihi ile İlgili pek çok rivayetler vardır. Kur'an-ı Kerim'de, Kabe'yi inşa edenlerin; Hz. İbrahim ile oğlu İsmail olduğu belirtilmektedir. [405]

Resulllah (s.a.v.) Kabe'ye girerken yanına çok sevdiği Zeyd'in oğlu olduğu için Üsame'yİ, müezzini olduğu için Bilal'ı, Kabe'nin hizmetçisi olduğu için Osman b. Talha'yı almıştır.

Kabe'nin içine girdikten sonra kapıyı üzerlerine kapatmalarının hikmeti; izdihamı önlemek yada kalblerinin sükunet bulup tam bir huşuya ermesini sağlamaktır.

İki direkle kast edilen; Rükn-ü Esved ile Rükn-ü Yemânî'dir. Rükn-ü Esved'in iki fazileti vardır. Biri, Hz. İbrahim'in attığı temel üzerinde bulunmuş olması, diğeri de Hacerü'l-Esved'in bulunmasıdır.

Rükn-ü Yemânî'nin ise bir fazileti vardır. O da, Hz. İbrahim'in temeli vardır. O da, Hz. İbrahim'in temeli üzerinde bulunmasıdır. Hacerü'l-Esved, sözü edilen iki faziletinden dolayı istilam edilmek ve öpülmek suretiyle temayüz etmiştir. Rükn-ü Yemânî ise; istilam edilir, fakat öpülmez.

Bu hadis; Resululİah (s.a.v.)'in Kabe'deki namazı, Yemânî rükunlar arasında bulunan iki direk arasında kıldığı ifadesi; Resulllah (s.a.v.)'in sağında ve solunda birer direk bulunduğu bildirilmişse de aslında burada direğin biri, ya diğer iki direkle aynı hizada bulunmadığından yada Resulullah (s.a.v.), namazı ona karşı kıldığından zikredilmemiştir.

Hz. Peygamber (s.a.v.)'in, beraberinde Üsame, Osman b. Ebi Talha, Fadl b. Abbas ve Bilal olduğu halde Ka'be'nin içerisinde namaz kıldığına

dair bir çok hadis gelmiştir. Hz. Peygamber (s.a.v.)'in, Ka'be'nİn içerisine girip orada namaz kıldığını söyleyenlerin yanı sıra kılmadığını söyleyenler de vardır. Bu görüş ayrılığın sebebi, bu konuda Üsame b. Zeyd'den iki farklı rivayetin gelmiş olmasıdır.

Bütün bunlara rağmen, Resulullah (s.a.v.)'in Ka'be'nİn içerisinde namaz kıldığı umumiyetle kabul edilmiş, hatta yeri ve şekli üzerinde bazı detaylara bile yer verilmiştir.

Abdullah İbn Ömer, Kabe'ye girince, yüzü istikâmetinde ileri doğru yürüyüp kapıyı arkasında bırakarak karşısındaki duvara üç arşın kalıncaya kadar ve Bilal'ın haber verdiği yeri bulur, orada namazını kilarmış

Resulullah (s.a.v.) zamanında Kabe'nin içinde o zaman altı direk vardı. Kabe'nin, hadisin ravisi Mâİik döneminde Kabe içinbdeki direklerden biri alınmış ve beş direk kalmıştı. Metindeki bu ifade, Kabe içindeki direklerin sayısının sonradan değiştiğini göstermektedir.

Bazı alimler de, rivayetlerdeki bu farklılıklara bakarak olayın ayrı ayrı zamanlarda iki defa meydana geldiğini ileri sürmüşlerdir.

1214- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.), Mekke'nin fethi yılında Üsame b. Zeyd'e ait dişi bir deve üzerinde gelip onu Kabe'nin Harîm'ine çöktürdü. Sonra Osman b. Talha'yı çağırıp ona:

“Bana Kabe'nin anahtarını getir” buyurdu. Osman hemen Kabe'nin anahtarını getirmek için annesine gitti. Fakat annesi Kabe'nin anahtarını ona vermek istemedi. Osman:

“Vallahi, ya o anahtarı bana verirsin yada şu kılıç belimden çıkar” dedi.

Bunun üzerine annesi, anahtarı ona verdi. O da, Peygamber (s.a.v.) gelip anahtarı ona teslim etti. Resulullah (s.a.v.), Kabe'nin kapısını açtı. [406]

1215- Abdullah İbn Abbâs (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

"Peygamber (s.a.v.) Kabe'ye girdi. Kabe'nin içerisinde altı direk vardı. Bir direğin yanında durup dua etti, fakat Kabe'nin içinde namaz kılmadı." [407]

1216- İsmail b. Ebi Hâlid'den rivayet edilmiştir: "Resulullah (s.a.v.)'in sahabisi olan Abdullah İbn Ebi Evfâ'ya:

"Peygamber (s.a.v.), Kaza umresi esnasında Kabe'ye girdi mi?" diye sordum. O da:

"Hayır!" diye cevap verdi. [408]

Açıklama:

Resulullah (s.a.v.)'in bu umresinden maksat, hicretin 7. senesinde yapılan "Kaza Umresi"dir.

Resulullah (s.a.v.)'in Kabe'ye girmemesinin sebebi, içerisinde bulunan putlardan dolayıdır.

Kurtubî'ye göre Kabe'nin içerisinde 360'dan fazla put vardı. Resulullah (s.a.v.) Mekke'yi feth edince Kabe'yi putlardan temizlemiştir.

Resulullah (s.a.v.)'in Kabe'nin içerisine ne zaman girdiği de ihtilaflıdır.

1- Bazılarına göre, Mekke'nin fethi günü girmiştir.

2- Bazılarına göre, Umretu'l-Kaza'da girmiştir.

3- Bazılarına göre ise Veda haccı sırasında girmiştir.

4- Rivayetlerdekİ ihtilafı birleştirmeye çalışan bir grup alim ise, Fetih günü ve Veda haccı sırasında girdiğini ileri sürmüştür.

1217- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir; “Resulullah (s.a.v.), bana;

“Eğer kavmim küfürden yeni kurtulmuş olmasaydı ben Kabe'yi yıkıp İbrahim (a.s)'ın temelleri *üzerine yemden kurardım. Çünkü Kureyş, Kabe'yi yaparken İbrahim (a.s)'ın yaptığı temellerden noksan yaptı. Doğrusu ben bir de Kabe'ye arka bîr kapı yapardım”* buyurdu.[409]

1218- Atâ'dan rivayet edilmiştir:

“Yezid b. Muaviye zamanında Şamlılar Mekke'ye saldırıp Beytullah yandığı ve olan olduğu zaman Abdullah İbn Zübeyr, Kabe'yi, hacc mevsiminde insanlar gelinceye kadar harap hâli üzere bıraktı. Bununla, halkı, Şamlılar üzerine harbe cüretlendirmek yada sevketmek istiyordu. Halk, haçtan dağılınca Abdullah İbn Zübeyr;

“Ey cemaat! Kabe hakkındaki görüşünüzü bana söyleyin. Onu yıkıp yeniden mi yapayım, yoksa harâb olan yerlerini onarayım mı?” diye sordu. Abdullah İbn Abbâs:

“Bana bu konuda bir fikir belirdi. Harap olan yerlerini tamir etmeni ve halkın müslüman oldukları zaman buldukları bu beyti, müslüman oldukları zaman buldukları taşları, Peygamber (s.a.v.)'in de Peygamber olarak gönderildiği zaman bulduğu bu şeyleri hâli üzere bırakmanı uygun görüyorum” dedi. Bunun üzerine Abdullah İbn Zübeyr:

“Sizden birinizin evi yansa onu yenilemedikçe gönlü razı olmaz. Şu halde Rabbinizin Beytine nasıl razı olabiliyorsunuz? Ben, Rabbime üç defa

istiharede bulunacağım. Sonra yapacağım işe niyet edeceğim” dedi.

Üç gece geçtikten sonra Kabe'yi yıkmaya karar verdi. Halk Kabe'nin üzerine çıkan ilk insanın başına gökten bir belâ ineceği korkusuyla onu bu işten vazgeçirmeye çalıştı. Nihayet Beytullah'm üzerine bir adam çıkarak ondan bir taş attı. Halk onun başına bir şey gelmediğini görünce hep birden Abdullah İbn Zübeyr'e tabî' olup Beytullah'ı yıkarak yer seviyesine kadar indirdiler. Abdullah İbn Zübeyr, Kâ'be'nin binası yükselinceye kadar kıble vazifesi görmek üzere bir takım direkler diktirdi ve üzerlerine perdeler çektirdi.

Abdullah İbn Zübeyr der ki: Ben, Âişe'yi şöyle derken işittim: Peygamber (s.a.v.):

“Halk, küfürden yeni kurtulmuş olmasaydı ben mutlaka Hicr'dan beş arşın miktarı bir yeri Kabe'ye ilave ederdim ve ona insanların birinden girecekleri bir kapı ile diğerinden çıkacakları bir kapı yapardım. Fakat bende Kabe'nin bina masrafına yetişecek para yoktur” buyurdu.

Abdullah İbn Zübeyr:

“İşte ben bugün Kabe'nin binası için sarfedecek parayı sağlıyorum, insanlardan da korkacak değilim” dedi.

Hadisin ravisi Ata sözüne devamla der ki:

“Abdullah İbn Zübeyr, Kabe'ye Hicr'dan beş arşın yer ilave etti. Hattâ bir temel açarak halka gösterdi. Halk ona baktılar. Sonra da binayı onun üzerine kurdu.

Kâ'be'nin uzunluğu, onsekiz arşındı. Abdullah İbn Zübeyr, ilâveyi yapınca bunu kısa görerek uzunluğuna on arşın ilave etti. Beytullah'a iki kapı yaptı. Bunların birinden girilir, diğerinden çıkılırdı. Abdullah İbn Zübeyr şehit edilince, Haccâc, Mervân'a mektup yazarak bunu ve Abdullah

İbn Zübeyr'in Kabe'yi Mekkelilerden âdil bir takım kimselerin gördükleri bir temel üzerine bina ettiğini haber verdi. Abdülmelik'de, ona:

“Biz, Abdullah İbn Zübeyr'in berbat ettiği bir şeyde yokuz. Uzunluğuna yaptığı ilaveyi olduğu gibi bırak, fakat Hicr'dan yaptığı ilaveyi eskiden yapıldığı şekle çevir, açtığı kapıyı da kapa!” diye yazdı.

Bunun üzerine Haccâc, Kabe'nin binasını yıkarak eski şekline iade etti. [410]

Açıklama: Ka'be, Allah'a ibadet etmek üzere ve orada Allah'ı birlemek için Allah adına yeryüzünde yapılmış ilk binadır.

“Peygamberlerin babası” diye bilinen Hz. İbrahim (a.s), putlarla savaştıktan sonra ve içinde dikili bulunan putları yıktıktan sonra Allah'tan kendisine gelen emir üzerine Ka'be'yi inşa etmiştir.

Ka'be, Allah katında büyük bir şeref ve kutsiliğe mazhar olmasına rağmen zarar yada faydası dokunmayan taş bir binadır.

Ka'be'nin önemi; yeryüzünde Allah'ın birliğini ve kulluğun yalnızca O'na yapılacağının temsilini ve şirk ile puta tapıcılığın batıllığını belirtmede ortaya çıkmaktadır. Çünkü İnsanlığın putlara, taşlara ve tağutlara ibadet ve kulluk etmeyi din kabul ettiği dönemde onların batıl ve tümünün değersiz olduklarının anlaşılması için bu mabetlerin yerine Tevhid inancını temsil ederi bir simge olarak Ka'be yapılmıştır.

Rivayetlere göre Kabe 11 defa yapılmıştır:

1- Yüce Allah, gök halkının Beyt-i Ma'muru tavaf ettikleri gibi yeryüzü halkının da tavaf ve ziyaret etmeleri için Beyt-i Ma'mur'un yeryüzündeki bir örneği olması üzere melekleri gönderip ilk Kabe'yi yaptırmıştır.

2- Kabe'nin ikinci yapılışı, Hz. Adem (a.s) tarafındandır.

3- Hz. Adem (a.s)'ın vefatından Hz. Adem'in oğulları Kabe'yi taş ve çamurla tekrar yapmışlardır.

4- Tufan ile Kabe'nin binası yok olduğundan dolayı Hz. İbrahim (a.s) ve oğlu İsmâîl (a.s) tarafından inşa edilmiştir.

5- Üzerinden zaman geçip yıkılınca Kabe'yi bu seferde Amalikalilar yapmıştır.

6- Cürhümlüler tarafından yapılmıştır.

7- Kusayy b. Kilâb tarafindan yapılmıştır.

8- Kureyşüler tarafından yapılmıştır.

9- Abdullah b. Zübeyr tarafından yapılmıştır.

10- Haccâc-ı zalim rarafından yapılmıştır.

11- Osmanlı padişahlarından Ahmed ve oğlu Murad tarafından yapılmıştır. Ayrıca günümüzde Kabe'nin etrafında yeni düzenlemeler de yapılmıştır. [411]

70- Kabe'nin Hicri (=Önündeki Duvarı) Ve Kapısı

1219- Hz. Âîşe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir: “Resulullah (s.a.v.)'e:

“Hicr Kabe'nin önündeki duvar, Kabe'den midir?” diye sordum. Resulullah (s.a.v.)'de:

“Evet, Kabe'dendir” diye cevap verdi. Bu defa da ona:

“Öyleyse onu niçin Kabe'ye ilave etmemişler?” dedim. O da:

“Çünkü senin kavminin o dönem yıkılan Kabe'yi yeniden yaparken bütçesi buna yetmedi” buyurdu. Ona:

“Kabe'nin kapısı neden yüksek?” diye sordum. O da:

“Kavmin, istediklerini içeriye almak ve istediklerini de ondan uzaklaştırmak için bunu yapmıştır. Eğer kavmin cahiliyetten yeni kurtulmuş olmasaydı ve ben de onların kalplerinin inkarından endişe etmeseydim Hıcr'ın duvarını Kabe'ye ilave etmeye ve kapısını da zemin seviyesine getirmeye mutlak surette düşünürdüm” buyurdu.[412]

Açıklama: Hicr-i İsmail, Kabe'nin kuzey cephesinde bulunan bir sahanın ismidir. Hîcr kelimesi sözlükte; menetme, akıl ve himaye gibi mânâlara gelir. İbrahim (a.s)'ın oğlu İsmail (a.s) bu sahada yetiştirilip himaye edildiği için bu isim verilmiştir.

Hicr ı İsmail, 131 cm. yüksekliğinde ve yanm dâire biçiminde bir duvarla çevrilidir. Bu duvar ile Kabearasmda kalan sahaya, “Hicr-i İsmail” denilir. Duvarın bir köşesi, Kabe' nin Rükn-i irâkî denilen köşesinin hizâsmdadır ve iki köşe arasında 230 cm. genişliğinde bir boşluk var. Bu boşluktan Hicr'e girilip çıkılır. Duvarın diğer köşesi İse Kabe'nin Rükn-i Şâmî denilen köşesinin hizâsmdadır. Bu iki köşe arasında da 223 cm.lik bir boşluk bulunur. Buradan da Hicr'e girilip çıkılır. Yarım dâire biçimindeki duvarın iki köşesi arasındaki mesafe ise 800 cm.dir. Kabe'nin kuzeyindeki duvarının ortası ile Hicr'in yarım dâire biçimindeki duvann ortası arasında kalan mesafe de 844 cm.dir.

Hicr-i ismail denilen sahanın tamamı, Kabe'den sayılır. Fakat bâzı rivayetlere göre bu sahanın bir kısmı Kabe'dendir. Bir kısım rivayetlerde Kabe'den olan kısmın 6 zira olduğu belirtilmiştir. 6 zira yaklaşık olarak 3 metreye tekabül eder.

Hicr-i İsmail'in bir kısmının Ka'be’den bir parça olduğu kesin olduğundan Kabe tavaf edilirken Hicr-i İsmail'in etrafındaki mevcut duvann arkasından dolaşmak gerekir. Bîr kimse tavaf ederken Hicr-İ İsmail'in Kabe duvarı arasındaki bir girişten girip diğer bir girişten çıkmak suretiyle dolaşırsa tavaf sahih değildir. Çünkü Kabe'nin içinden geçmiş olur. İmam Malik, İmam Şafii ve İmam Ahmed bu görüştedir.

Hanefilere göre ise tavafın anılan duvann arkasından yapılması vaciptir. Hicr içerisinden geçmek suretiyle tavaf eden kimse, tavafını yenilemekle mükelleftir.

71- Kötürüm, Yaşlılık Gibi Durumlar ile Ölüm Sebebiyle Hac Yapmaktan Aciz Kalan Kimse Adına Hac Etme

1220- Abdullah İbn Abbâs (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Fadl b. Abbâs, Veda haccı yılında Müzdelife'den Mina'ya giderken Resulullah (s.a.v.)'in terkisinde bulunuyordu. Derken Yemen'deki Has'am kabilesinden genç bir kadın gelip Resulullah (s.a.v.)'e fetva sordu. Bu sırada Fadl kadına, kadın da Fadl'a bakmaya başladı. Resulullah (s.a.v.) derhal Fadl'in yüzünü eliyle kadından başka tarafa çevirmeye başladı. Kadın:

“Ey Allah'ın resulü! Allah'ın kulları üzerinde bulunan hac hususundaki farizası babama çok ihtiyarlığında erişti. Deve üzerinde durmaya güç yetiremiyor. Ben vekaleten onun yerine hac edebilir miyim?” diye sordu. Resulullah (s.a.v.):

“Evet, vekaleten onun yerine hac edebilirsin” buyurdu. Bu olay, Veda haccı sırasında meydana geldi. [413]

Açıklama:

İmam Malik'e göre hayatta olan bir kimse namına başkasının hac etmesi caiz değildir. Yalnız hac etmeden ölen kimse namına başkası hac edebilir.

Hanefiler, İmam Şafii ile İmam Ahmed'e göre bizzat haccetmekten aciz olan kimse namına başkasının hac etmesi caizdir.

72- Çocuğun Yaptığı Haccin Sahih Olması Ve Onu Hac Ettiren Kimseye Sevab Verilmesi

1221- Abdullah İbn Abbâs (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

"Resulullah (s.a.v.) Medine'ye 36 mil mesafede olan Ravha'da bir deve kervanına rastlayıp onlara:

"Hangi kavimdensiniz?" diye sordu. Onlar da:

"Müslümanlarız" diye cevap verdiler. Onlar, Resulullah'a:

"Siz kimsiniz?" dîye sordular. Resulullah (s.a.v.):

"Allah'ın resulüyüm!" diye cevap verdi.

Bunun üzerine bir kadın, Resulullah (s.a.v.)'a bir çocuk uzatıp:

"Bunun yaptığı hac geçerli midir?" diye sordu. Resulullah (s.a.v.):

"Evet, geçerli! Sana da sevab var!" buyurdu. [414]

Açıklama:

İmam Malik, İmam Şafii ile İmam Ahmed'e göre küçük çocuğun haccı sahihtir. Yalnız nafile yerine geçtiği için ergenlik çağına girdikten sonra imkan bulduğu takdirde hac etmesi gerekir.

Ebu Hanife'ye göre ise çocuğun haccı sahih değildir.

73- Haccin Ömürde Bir Defa Farz Olması

1222- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edilmiştir: "Resulullah (s.a.v.) bize hutbe okuyup:

"Ey insanlar! Allah size haccı farz kılmıştır. Dolayısıyla hac edin!" buyurdu. Bunun üzerine bir adam ayağa kalkıp:

"Ey Allah'ın resulü! Her sene mi hac yapalım?" diye sordu.

Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.) sustu, öyle ki o adam, bu sözünü üç defa tekrarladı. Derken Resulullah (s.a.v.):

"Soruya "Evet" diye cevap verseydim, o zaman hac size her sene vacip olurdu. Siz de buna güç yetîremezdiniz" buyurdu. Daha sonra da:

"Ben sizi serbest bıraktığım sürece gereksiz yere soru sormamak üzere beni bırakın. Sizden öncekiler, ancak çok soru sormaları ve peygamberlerine ters düşmeleri sebebiyle helak olmuşlardır. Dolayısıyla ben size bir şey emrettiğimde onu gücünüz yettiğince yerine getirin. Bir şeyi yasakladığımda ise ondan kaçının" buyurdu. [415]

Açıklama:

Haccın ömürde bir defa farz olması hususunda ümmet ittifak etmiştir.

74- Kadının, Hacca Ve Yolculuğa Mahremiyle Gitmesi

1223- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Kadın, yanında nikah düşmeyen bir kimse olmadığı müddetçe üç gecelik yola gitmesin.” [416]

1224- Kazaa'dan rivayet edilmiştir:

Ebu Saîd el-Hudrî'den bir hadis dinledim ve çok hoşuma gitti. Ona:

“Bu hadisi sen bizzat Resulullah (s.a.v.)'den dinledin mi?” diye sordum. O da:

“Resulullah (s.a.v.)'den duymadığımı onun üzerinden mi söyleyeceğim?” dedi.

Kaza der ki: Ebu Saîd el-Hudrî'yi şöyle derken işittim: Resulullah (s.a.v.):

“Binekler ancak üç Mescid için koşulur:

1- *Benim şu Mescidim.*

2- *Mescid-i Haram.*

3- *Mescid-i Aksa”* buyurdu.

Ebu Saîd el-Hudrî der ki: Resulullah (s.a.v.)'i:

“Yanında, eşi veya nikah düşmeyen bir yakını olmayan bir kadın iki günlük yolculuğa çıkmasın” diye buyururken işittim. [417]

1225- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Bir müslüman kadına, yanında kendisine nikah düşmeyen bir kimse olmaksızın bir gecelik vere yolculuk etmesi helal değildir.” [418]

1226- Abdullah İbn Abbâs (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Peygamber (s.a.v.)'i hutbe okuyup:

“Hiçbir erkek, yanında nikah düşmeyen bir kimse olmaksızın bir kadınla baş başa kalmasın. Bir kadın da, yanında nikah düşmeyen bir kimse olmaksızın yolculuğa çıkmasın” buyururken işittim. Bunun üzerine bir adam ayağa kalkıp:

“Ey Allah'ın resulü! Benim eşim, hac için yola çıktı. Ben de şu, şu gazaya yazıldım” dedi. Resulullah (s.a.v.):

“Git, eşinle birlikte hac et!” buyurdu. [419]

Açıklama:

Bu hadislerde ortak nokta, kadınların mahremsiz yolculuk yapmalarının yasaklanmasıdır. Ancak bu hadislerde belirtilen süreler, birbirinden farklıdır. En uzunu, üç günlük bir süre, en kısası ise bir “Berid”lik yaklaşık 22 km. süredir. Sürelerin değişik olması ölçünün bir noktada değil de yüzeysel olduğunu gösterir.

Yusuf el-Karadavi bu konuda şöyle der:

“Bu yasağın arkasındaki illet; yolculuğun deve, katır ve,eşek üzerinde yapılıp genellikle de neredeyse yerleşim merkezleri ve yaşayanlann pek bulunmadığı sahra ve çöllerin aşıldığı bir zamanda kocasız ve mahremsiz yolculuğundan dolayı kadın hakkındaki korkudur. Böylesi bir yolculukta

kadının kendisine bir kötülük yapılmasa dahi en azından hakkında kötü şeyler şüyu bulabilirdi. Fakat -asrımızda olduğu gibi- durum değişip yolculuğun en az yüz veya daha fazla yolcunun bindiği bir uçak yahut yüzlerce yolcu taşıya1; bir trende yapılması halinde ise, yalnız başına yolculuk yapan kadın hakkında korkmaya gerek yoktur. Dolayısıyla bu hususta şer'an kadın hakkında bir günah güçlük yoktur ve bu, hadise muhalefet de sayılmaz.

Bilakis bunu, Adiy İbn Hâtim'in merfu olarak rivayet ettiği şu hadis destekleyebilir: “Bir kadının Hira denilen yerden çıkıp yanında kocası olmaksızın ta Beytullah'a/Kabe'ye kadar gelmesi yakındır” [420]

Hadis, İslamın zuhurunu, âlemlerde onun nurunun yükselmesini ve yeryüzünde güvenliğin yayılmasını medhetmek üzere söylenmiştir ki böylesi yolculuğun caiz olduğuna delalet etmektedir. Nitekim bu hususta İbn Hazm da bu hadisi delil göstermiştir.

Yine bu konuda bazı imamlann, güvenilir kadınlarla birlikte veya kendilerine güvenilen bir cemaat ile bir kadının mahremi ve kocası olmaksızın hacc yapmasını caiz gördüklerini bulmamızda şaşılacak birşey yoktur. Nitekim Hz. Ömer döneminde Hz. Aişe ve mü'minlerin annelerinden bir grub, yanlannda mahremleri olmaksızın haccetmişlerdir. Hatta Buhârî'nin “Sahih”inde olduğu gibi Osman İbn Affân ve Abdurrahmân İbn Avf onlara arkadaşlık etmişlerdir. [421]

75- Bir Kimsenin Hac Yolculuğuna Veya Başka Bir Yolculuğa Çıkacağı Zaman Okuyacağı Dua

1227- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

"Abdullah İbn Ömer onlara şunu öğretmiştir: Resulullah (s.a.v.) bir yolculuğa çıkarken devesine bindiği zaman üç defa Allahu Ekber diye tekbir getirir, sonra da:

"Subhânellezî sahhara lenâ hazâ ve mâ kunnâ lehu mukrinîn ve innâ ilâ rabbinâ le-munkalibûn. AUahümme! İnnâ nes'eluke fî seferinâ hazâ el-bir-ra ve't-takvâ ve mine'l-ameli mâ tarda. Allahümme! Hevvin aleynâ seferenâ hazâ ve atvi annâ bu'dehu. Allahümme! Ente's-sâhibu fi's-seferi vc'1-halîfctu fii-ehli. Allahümme! İnnî cûzu bike min va'sâi's-seferi ve keâbeti'I-manzari ve sûi'l-munkalebi fi'1-mâli ve'1-ehli"Bize, bunları, müsahhar kılan Allah'ın şanını tenzih ederim. Yoksa biz buna güç yetiremezdik. Şüphesiz ki biz Rabbimize dönücüleriz." [422]

"Allahım! Senden bu yolculuğumuzda hayr ve takva, amellerden de senin razı olacaklarını dileriz. Allahım! Bu yolculuğumuzu bize kolaylık ver. Bize onun uzaklığını kısalt. Allahım! Seferde arkadaş, ailede vekîl sensin. Allahım! Yolculuğun meşakkatinden, manzaranın kötüye değişmesinden, mal ve aile hususunda kötü dönüşden Sana sığınırım!" derdi.

Yolculuktan döndüğü zaman da bu duayı okurdu. Ayrıca bana şunları da ilave etti:

"Ayibûne, Tâibûne, Sâcidûne, bi-Rabbİnâ Hâmîdûn" Yolculuktan selametle dönenleriz, Allah'a tevbe edenleriz, ibadette ihlas sahipleriyiz, secde edenleriz, ancak Rabbimize hamd edenleriz". [423]

1228- Abdullah b. Sereis (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

"Resulullah (s.a.v.) yolculuğa çıkarken; yolculuğun zorluklarından, fena dönüşlerden, iyi halden kötüye dönmekten, mazlumun bedduasından,

aile ve mal hususunda kötü halden Allah'a sığınırdı.” [424]

76- Haçtan Ve Dıger Yolculuklardan Donen Kimsenin Okuyacağı Dua

1229- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.) gazalardan yada seriyelerden veya hac yada umreden döndüğü zaman bir dağ eteğine veya bir bayıra çıktığında üç defa tekbir getirir, sonra da:

“Lâ ilahe illallahu vahdehu lâ şerike lehu, lehu'l-Mulku ve lehu'l-Hamdu ve huve alâ külli şey'in kadir. Abiyûne, Tâibûne, Abidûne, Sâcidûne lî-Rabbinâ Hâmidûne. Sadaka'llahu va'dehu ve nasara abdehu ve hezeme'l-ahzâbe vahdehu” Bir olan Allah'tan başka ilah yoktur. O'nun ortağı yoktur. Mülk, O'nundur. Hamd'de, O'nadır. O, her şeye hakkıyla güç yetirendir. Dönenleriz, tevbe edenleriz, kulluk edenleriz, secdeye kapananlarız, ancak Rabbimize hamd edenleriz. Allah, vaadinde sadıktır. Kuluna yardım etmiş ve O, tek basma biraraya gelen orduları perişan etmiştir” buyururdu. [425]

77- Hac Veya Umreden Döndükten Sonra Zulhuley-Fe'de Mola Vererek Orada Namaz Kılma

1230- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.) Zulhuleyfe'deki Batha vadisinde devesini çökertip orada namaz kıldı. Hadisi nakleden ravinin anlattığına göre, Abdullah İbn

Ömer'de böyle yapardı.” [426]

1231- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.) Zulhuleyfe'deki konaklama yerindeyken ona Allah tarafından bir melek gönderildi. Sonra da ona:

“Doğrusu sen, mübarek Bathâ vadisindesin denildi.” [427]

Buhârî, Menakıb 25.Hac yada umreden sonra Mekke'den Medine'ye dönüşte veya hac ile umre dışında yapılan herhangi bir yolculukta uğrandığı zaman Zulhuleyfe'deki Batha'ya inip orada namaz kılmak müstehabtır.

78- Müşriklerin Hac Etmesinin, Çıplak Olan Kimselerin De Kab'yi Tavaf Etmelerinin Yasaklanması Ve Hacc-I Ekber Gününü Açıklama

1232- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.)'in hac emiri olarak görevlendirdiği Veda haccından önceki hacda Ebu Bekr es-Sıddîk, Kurban bayramı günü:

“Bu yıldan sonra hiçbir müşrik haccedemeyecek ve hiçbir çıplak kimse de Kabe'yi tavaf edemeyecektir” diye halka bildirmesi için gönderdiği topluluk içerisinde Ebu Hureyre'yi ele göndermiştir. [428]

Açıklama:

Resulullah (s.a.v.)'in, Ebu bekr'i hac emiri tayin etmesi olayı, hicretin 9, yılında meydana gelmiştir.

Haccı Ekber: Büyük Hac demektir. Haccı Asğar: Küçük hac demektir. Küçük haçtan maksat, umredir.

79- Hac, Umre Ve Arefe Gününün Fazileti

1233- Hz. Âişe (r.anhâj'dan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Arefe gününde olduğu kadar Allah'ın kendisinden ateşten çok kul kurtardığı hiçbir gün yoktur. Doğrusu o gün Allah, Arafat'ta vakfe yapanlara mutlaka yakınlaşır, sonra onlarla meleklere karşı övünüp:

“Bunlar, ne istediler ki her işlerini bırakıp burada toplanıyorlar?” buyurur. [429]

Açıklama:

Allah'ın arefe günü kullarını cehennem ateşinden kurtarmasından maksat; Allah'ın, onlara rahmeti, mağfireti ve ikramıdır.

1234- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resuluüah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Umre, diğer umreye kadar olan süre arasındaki günahlara keffarettir. Kabul olunmuş haccın ise cennetten başka bir karşılığı yoktur.” [430]

Umrenin kefaret olduğu bildirilen günahlardan maksat, küçük günahlardır. Buna göre mü'min bir kimse umre yapar, bir süre sonra tekrar

umre yaparsa ikinci umre, bu süre zarfında işlenen küçük günahlara keffâret olur.

Mebrûr Hac'dan maksat, makbul hac'tır. Bâzılarına göre Mebrûr Hac ile kasdedilen mânâ; hac ibadetiyle meşgul olunduğu sürece bütün günahlardan uzak kalınarak ifâ edilen hac'dır. Nevevi bu yorumu tercih etmiştir. Kurtubî'ye göre ise Mebrûr Hac'tan maksat; mükemmel bir şekilde, bütün hükümlerine riâyet edilerek istenilen biçimde tamamlanan haçtır.

1235- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Kim şu Beytullah'a gelir de bu arada kötü söz söylemez ve günah işlemez ise hacdan, annesinden doğduğu günkü gibi günahsız olarak evine döner." [431]

Açıklama:

Cinsel ilişki, kadınla oynaşmaya yönelik sözler ve çirkin laflar etmeden ve günah işlemeden hac ibadetini sırf Allah rızası için yerine getiren bir mümin, annesinden doğduğu gün gibi bütün günahlarından arınmış olur.

80- Hacı Kimsenin, Mekke'ye İnmesi Ve Mekke Evlerinin Miras Olarak Alınması

1236- Üsâme b. Zcyd b. Harise (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Resulullah (s.a.v.)'e:

“Ey Allah'ın resulü! Mekke'deki evine mi ineceksin?” diye sordu. Resulullah (s.a.v.)'de:

“Akîl, bize, evler ve haneler bıraktı mı ki?” diye cevap verdi.

“Akîl ile Tâlib, Ebu Tâlib'fin evlerine mirasçı olmuştu. Cafer ile Ali'de hiçbir şeye mirasçı olamamıştı. Çünkü bu ikisi o sırada müslüman idi. Akîl ile Tâlib ise o sırada kafir idi.” [432]

81- Mekke'den Hicret Eden Bir Kimsenin, Hac ile Umreyi Bitirdikten Sonra İlavesiz Üç Gün Mekke'de Kalmasının Caiz Olması

1237- Alâ' İbnu'I-Hadramî (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Resulullah (s.a.v.)'i:

“Muhacir olan bir kimse, Veda tavafından sonra Mekke'de üç gün kalabilir” diye buyururken işittim. [433]

Açıklama:

Veda Tavafı, cumhura göre vaciptir. Terk edilmesi, diğer vaciplerin terki gibi kurban kesmeyi gerektirir. Bu tavaf, hacının Kabe'den aynlacağı en son anı olsun diye çıkış vaktinde yapılır.

Mekke feth edilmeden önce Mekke'li muhacirlerin Mekke'de ikâmet etmeleri haram kılınmıştı. Sonralan hac ve umre sebebiyle Mekke'ye

girenlere hac ibadetlerini bitirdikten sonra Mekke'de sadece üç gün kalmalarına izin verilmiştir.

Şafiî alimlerinden Nevevî (ö. 676/1277)'ye göre, bu hadisin manası; Mekke'den Medine'ye hicret edenlere bîr daha Mekke'ye yerleşmelerinin haram kılınmasıdır. Kadı İyâz (ö. 544/1149)'a göre, alimlerin çoğunluğu bu görüştedir. Ancak Resulullah (s.a.v.)'in Medine dışında istedikleri yerde oturmalarına izin verdiği kimseler bu hükmün dışındadırlar.

Bazı alimler de, Mekke'nin fethinden sonra muhacirlerin Mekke'ye yerleşmelerini caiz görmüş, bu hadisin hicretin vacip olduğu zamanlara özgü olduğunu söylemiştir.

Mekke'nin fethinden önce hicretin vacip olduğunda bütün alimler görüş birliğine varmıştır. Muhacir olmayanların, istedikleri yerde yaşayabileceklerinde irtifak vardır.

Muhacirlere Mekke'de kalmak için verilen üç günlük izin, ikâmet hükmüne girmez. Onlar yine misafir sayılırlar.

İnancından dolayı bir yerden baişka bir yere hicret eden kimsenin, kendisi için mevcut tehlike ortadan kalktıktan sonra oraya dönüp dönemeyeceği meselesi, alimler arasında ihtilaflıdır.

Bazılarına göre; bu kimse, Alİah ve Resulüne hizmet için memleketini terk etmişse, muhacirler hükmündedir. Bir daha oraya dönemez. Fakat hicret ederken maksadı memleketini terk değil de sadece inancını korumak idiyse fitne bittikten sonra memleketine geri dönebilir. bu görüştedir.

82- Mekke'nin Devamlı Olarak Harem (=Dokunulmaz) Kılınması, Avının Öldürülmemesi, Bitkjşinin Koparıl-Maması, Ağacının

Kesilmemesi Ve Yitiğinin De İlan Ederek Sahibini Arayacak Kişiden Başka Hiçkimse Tarafından Alınmaması

1238- Abdullah İbn Abbâs (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Resulullah (s.a.v.), Mekke'nin feth edildiği gün:

“Artık Mekke'den Medine'ye hicret yoktur. Fakat cihad ve niyet var. Savaşa çağrıldığınız zaman hemen gidin” buyurdu.

Yine Resulullah (s.a.v.), fetih günü, Mekke'nin fethi günü:

“Doğrusu Allah gökleri ve yeri yarattığı gün bu şehri haram kılmıştır. Benden önce bu beldede hiç kimseye savaş helal olmamıştır. Bana da anacak gündüzün bir saatinda/vaktinde savaş helal olmuştur. Burası, Allah'ın haram kılmasıyla kıyamet gününe kadar haramdır. Buranın dikeni koparılmaz, avı ürkütülmez, ilan edenden başkası orada bulduğu eşyayı alamaz ve yaş otu da koparılmaz” buyurdu. Bunun üzerine Abbâs:

“Ey Allah'ın resulü! İzhir hariç olsun. Çünkü o, Mekkelilerin demircileri/dökümcüleri ve evleri için zaruri bir ihtiyaç maddesidir” dedi. Resulullah (s.a.v.):

“O zaman izhir hariç olsun!” buyurdu. [434]

Açıklama:

Mekke'nin yaş otlarını kesmek haramdır, imam Malik ve Ebu hanfıe bu görüştedir. İmam Şafii ile İmam Ahmed'in diğer bir görüşüne göre hayvanların maslahatı için yaş otların hayvanlara otlatılmasında bir sakınca yoktur. Halkın tatbikatı da bu şekildedir. Kuru otlara

gelince, bunların kesilmesinde yada koparılmasında bir sakınca yoktur.

Abbas'ın Izhır otunu istisna yapması için Resulullah (s.a.v.)'e telkinde bulunması üzerine Resulullah (s.a.v.)'in bu otu istisna yapmasının; vahiy suretiyle mi, yoksa kendi içtihadıyla mı yapıldığı meselesi ihtilaflıdır.

İzhir:

Mekke ayrığı denilen kokulu bir ottur.

83- İhtiyaç Yokken Mekke'de Silah Taşımanın Yasak Olması

1239- Câbir b. Abdullah (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

"Hiçbirinize ihtiyacı olmadığı halde Mekke'de silah taşımak helal değildir." [435]

Açıklama:

Resulullah (s.a.v.) mescit, çarşı ve benzeri halka açık yerlerde diğer insanlara zarar verebilecek silah ve benzeri şeylerin taşınması yasaklamaktadır. Bununla birlikte umretu kaza sırasında Peygamber (s.a.v.), kılıçların kınlarına sokulmasını şart kılarak Mekke'ye girmesi ve fetih yılında savaşa hazır bir şekilde Mekke'ye girmesi gibi durumlar göz önünde bulundurulduğunda belirli kayıtlar dahilinde Mekke'de silah taşınmasının caiz olduğu belirtilmiştir.

84- Hac Ve Umre Dışında Mekke'ye İhramsız Girmenin Caiz Olması

1240- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Peygamber (s.a.v.) Mekke'nin fethi yılında Mekke'ye başında bir miğfer olduğu halde girdi. Onu çıkardığı zaman yanma bir adam gelip:

“İbn Hatal, Kabe'nin örtüsüne bürünüp saklanmış” dedi. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):

“Onu öldürün!” buyurdu. [436]

Açıklama:

Hattabî (ö. 388/998)'nin açıklamasına göre, bu hadis; Hz. Peygamber (s.a.v.)'in Mekke'nin fethinde, Mekke'ye, başında miğferle girmesi; saldırıya uğrayacağından, bir kimsenin ihramı terk ederek zırh ve miğfer gibi kendisin koruyacak elbiseler giymesinin caiz olduğuna delalet ettiği gibi, hac veya umre niyeti olmaksızın herhangi bir ihtiyacını görmek isteyen bir kimsenin de ihrama girmesi gerekmediğine delalet etmektedir.

Hanefilere göre; bir kimse, hac veya umre niyetiyle yada bir ihtiyaç dolayısıyla Mekke'ye girmek isterse, o kimsenin, ihramsız girmesi caiz olmaz. Hicaz'da mikat dahilinde oturmayan bir kimsenin, Mekke'ye ihramsiz girebilmenin yolu; Mekke'ye değil de, mikat dahilinde bulunan bir köye yada şehre gitmeyi kast etmesidir. Bu takdirde o kimsenin, ihramsız bir şekilde mikati geçmesi caiz olur. Çünkü bu niyetiyle kişi, bir mikati geçmeyi kast etmiştir. [437]

İmam Ahmed, İmam Mâlik ile İmam Ebu Hanîfe'ye göre; Mekke, harp yoluyla feth edilmiştir.

İbn Hatal, Benu Teymu'l-Edrem b. Galiplerden idi. Asıl adı, Abduluzza b. Hatal idi. Bazı kaynaklara göre ise ismi, Hilal b. Abdullah b.

Abdu Menafu'i-Edremî'dir.

İbn Hatal, müslüman olup Medine'ye hicret etmişti. Hz. Peygamber (s.a.v.), onu, Zekât ve sadaka memuru görevine tayin etmişti. İbn Hatai'm hizmetini gören azadlı müslüman bir kölesi vardı. Hz. Peygamber (s.a.v.), bu köleyi de onun yanına vererek İbn Hatal'ı Zekât tahsilatına gönderdi. Bir yerde konakladıklarında, köle, İbn Hatalın istediğini, uyuya kalması sebebiyle yerine getiremeyince, İbn Hatal, köleyi, döve döve öidürdü. Köleyi öldürdüğü zaman; "Vallahi, Muhammed'in yanına varırsam, bu suçumdan dolayı, muhakkak beni öldürür" deyip irtidat etti ve İslam'dan müşrikliğe döndü. Topladığı zekâtları da yanına alarak Mekke'ye kaçmıştı.

Hz. Peygamber (s.a.v.), Mekke'yi feth edince, Kabe'nin örütüsü altına sığınmış olarak bulunsalar bile, öldürülmeleri emr ve kanlan heder kabul edilen kişiler arasında İbn Hatal'da yer almaktaydı.

İbn Hatal'ı, Ebu Berzeme el-Eslemî ile Said b. Hureys el-Mahzûmî'nin elbirliğiyle öldürüdükleri bildirildiği gibi, Şerîk b. Abdetu'l-Acianî yada Ammar b. Yasir'in öldürdüğü de rivayet edilmiştir. Fakat onu, Ebu Berze'nin öldürdüğü rivayeti daha sağlamdır.

1241- Câbir b. Abdullah (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

"Peygamber {s.a.v.), Mekke'nin fethi günü oraya başında siyah bir sarık olduğu halde girdi."[438]

Açıklama:

Resulullah (s.a.v.) Mekke'ye ilk girişi sırasında başında miğfer vardı. Sonra bunun ardından miğferi çıkarıp sank giymiştir. Başında siyah bir sarık olduğu halde halka hitap etmiştir.

85- Medine'nin Fazileti, Peygamber (Sav) İn Medine Hakkında Bereket Duası Yapması, Medine ile Oranın Avının, Ağacının Harem (Dokunulmaz) Kılınması Ve Haremin Sınırları

1242- Abdullah b. Zeyd b. Âsim (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Doğrusu İbrahim Mekke'yi dokunulmaz kılmış ve bereketli olması için orada yaşayanlara dua etmiştir. İbrahim Mekke'yi nasıl dokunulmaz kıldıysa ben de Medine'yi dokunulmaz kıldım. Onun sâ' ile müddü hakkında ise İbrahim'in Mekkeliler için yaptığı duanın iki katı dua ettim." [439]

Açıklama:

İslamiyetten önce "Medine", "Yesrib" diye anılırdı. İslamiyetten sonra ise "Dâr", "Medîne", "Taybe" ve "Tâbe" isimleriyle anılmaya başlamıştır.

Hicretten önce Medine, veba gibi salgın hastalıklann en çok bulunduğu bir beldeydi.

Sâ: Şer'i dirheme göre 2.917 kg, örfi dirheme göre İse 3.333 kg miktarı zahire alan bir ölçektir.

Müdd: Sa'dan daha küçük yani 832 gr.Iık bir ölçektir.

1243. Râfi' b. Hadîc (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Doğrusu İbrahim Mekke'yi dokunulmaz kılmıştır. Ben de Medine'yi kastederek bunun iki taşlığı arasını dokunulmaz kılıyorum." [440]

1244- Câbir b. Abdullah (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Doğrusu İbrahim Mekke'yi dokunulmaz kılmıştır. Ben de Medine'nin iki taşlığı arasını dokunulmaz kıldım." [441]

Açıklama:

Mekke, Hz. İbrahim (a.s)'dan bu yana haram İlan edilmişti. Resulullah (s.a.v.)'de Medine'yi haram ilan etmişti. Bir yerin haram İlan edilmesi; öncelikle ot, ağaç her çeşit bitkinin koparılıp kesilmesinin yasak edilmesi, yabanî hayvanlarının öldürülüp avlanmasının yasaklanması demektir. Kutsal beldeler için düşünülmüş olan bu tarihi uygulama, günümüzde, "Millî Park", "Yeşil Kuşak", "Yeşil Saha", "Sit Alanı" gibi farklı düşüncelerle yaygın bir şekilde gündeme gelmiştir.

Haram yerlerin sınırları hususunda farklı ifadeler vardır. Hz. Peygamber (s.a.v.), bu yasağın ciddiyetini ve önemini belirtmek için, onu ihlal edenlere karşı vicdani ve ameli olmak üzere gayet sert müeyyideler koymuştur. Haram bölgenin korunmasında, sadece kasti ihlallere ceza ve müeyyide konmakla kalmamış, hataen meydana gelebilecek ihlallere karşı da müeyyide getirilmiştir.

Mekke ve Medine'nin bitki örtüsünün kesilmekten ve hayvanlarının öldürülmekten yasaklanmasının sebebi; bu iki şehirde ve çevresinde bulunan canlı örtünün koruma altına alınmasıdır.

1245- Sa'd b. Ebi Vakkâs (r.a)'tan rivayet edilmiştir: "Resulullah (s.a.v.):

“Ben Medine'nin iki taşlığı arasının ağacı kesilmesini ve avı Öldürülmesini dokunulmaz kılıyorum” buyurdu. Sonra da:

“Medineliler bilmiş olsalar, Medine onlar için daha hayrlıdır. Bir kimse ondan yüz çevirerek ayrılıp giderse Allah o kimsenin yerine oraya ondan daha hayrlisını getirir. Eğer bir kimse Medine'nin çile ve zorluğuna katlanırsa kıyamet gününde ben ona şefaatçi ve şahid olurum” buyurdu. [442]

1246- Âsım'dan rivayet edilmiştir: “Enes b. Mâlik'e:

“Resulullah (s.a.v.), Medine'yi dokunulmaz kıldı mı?” diye sordum. O da:

“Evet. Medine'nin şura ve şura arasını dokunulmaz kıldı” dedi. Daha sonra Resulullah (s.a.v.), bana:

“Bu pek şiddetlidir. Kim orada Kur'an ve Sünnet'e aykırı bir iş yaparsa Allah'ın, meleklerin ve bütün insanların laneti onun üzerine olsun. Allah, kıyamet gününde o kimsenin sarf/farz ve adi/nafile ibadet adına hiçbir şeyini kabul etmez” buyurdu. [443]

1247- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Allahım! Medinelilerin ölçeklerinde bereket ihsan eyle. Sa'larında bereket ihsan eyle. Müdlerinde bereket ihsan eyle!” [444]

1248- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Allahım! Medine'ye de, Mekke'ye verdiğin bereketin iki katını ver!” [445]

1249- İbrahim et-Teymî yoluyla babası Yezîd b. Şerîk'ten rivayet edilmiştir:

“Ali b. EbîTâlib, bize hutbe okuyup:

“Kim yanımızda Allah'ın kitabı ile şu sahîfeden hadisin ravisi: Kılıcının kınında asılı bulunan bir sahife vardı” dedi. başka bir şey okuduğumuzu iddia ederse muhakkak yalan söylemiştir. Bu sahîfenin içerisinde; diyet olarak verilecek develerin yaşları ile yaralanmalara ait bazı şeyler vardır. Bir de bu sahîfenin içerisinde Peygamber (s.a.v.)'in:

“Medine, Ayr ile Sevr arası olmak üzere dokunulmaz bölgedir. Dolayısıyla orada kim bir günah işler veya günah işleyeni barındırırsa Allah'ın, meleklerin ve bütün insanların laneti onun üzerine olsun. Kıyamet gününde Allah onun farz veya nafile hiç bir ibâdetini kabul etmez. müslümanların kafirlere verdiği zimmeti birdir/muteberdir. müslümanların mertebece en aşağıda olanı bile, bu zimmeti yerine getirmeye çalışır. Bîr kimse babasından başkasının oğlu olduğunu iddia eder yada âzâd edilen bir köle sahiplerinden başkasına nispet ederse ona da Allah'ın, meleklerin ve bütün insanların laneti vardır. Kıyamet gününde Allİah onun farz veya nafile hiç bir ibâdetini kabul etmez” buyurdu. [446]

Ayr:

Medine'nin dağlarından birisi olup büyük ve yüksektir. Medine'nin güneyinde takriben iki saat kadar mesafede bulunmaktadır.

Sevr: Medine'nin dağlarından birisi olup küçük ve kırmızıdır. Uhud dağının kuzeyinde bulunur. Bu iki dağ, güneyden ve kuzeyden Medinen'nin

dokunulmaz bölgesinin sınırını oluşturmaktadır.

1250- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.), Medine'nin iki taşlığı arasım dokunulmaz kıldı.

Yine Ebu Hureyre:

“Ben Medine'nin bu iki taşlığı arasında ceylan bulsam onu ürkütmem. Çünkü Resulullah (s.a.v.), Medine'nin on iki mil çevresini dokunulmaz kıldı” dedi. [447]

Açıklama:

Peygamber (s.a.v.) Medine'yi dokunulmaz bölge ilan ettiği için ağaçlan kesilmez, hayvanları avlanmaz.

İmam Malik, İmam Şafii ile İmam Ahmed bu konuda görüş birliği içerisindedir. Ebu Hanife'ye göre ise Medine'nin dokunulmaz kılınmasından maksat, onun değerini yükseltmektir.

86- Medine'de Yaşamaya Ve Çilesine Katlanmaya Teşvik

1251- Mehrî'nin azadlıs: Ebu Saîd'den rivayet edilmiştir:

“Bunlara, Medine'de geçim darlığı ve hayat zorluğu isabet edince, bu kimse, Ebû Saîd el-Hudrî'ye gelip:

“Ben, ailesi kalabalık bir kimseyim. Sıkıntıya maruz kaldık. Dolayısıyla ailemi ekilip biçilen bir köye/araziye taşımak istiyorum” dedi. Ebû Saîd el-Hudrî:

“Böyle yapma! Medine'de kal! Çünkü biz, Allah'ın peygamberi (s.a.v.)'le yoia çıktık. Zannederim şöyle dedi; Usfân'a geldik. Orada birkaç gece kaldı. Cemâat:

“Vallahi, bizim burada bîr işimiz yok. Ailemizin yanında onları koruyacak hiç kimse yoktur. Onların başına gelecek bir kötülükten de emin olamıyoruz” dediler. Bu tür sözler Peygamber (s.a.v.)' ulaştı. Peygamber (s.a.v.):

“Konuştuklarınızdan bana ulaşmış bu sözler de nedir?” Ravi:

“Nasıl dediğini bilemiyorum” dedi. Kendisine yemin ettiğim Alİah hakkı için yada nefsim elinde olan Allah'a yemin ederim ki, gönlümden geçti yahut dilerseniz bunların hangisini dediğini bilemiyorum deveme semerinin bağlanmasını emredeyim, sonra da Medine'ye varıncaya kadar onun bir düğümünü çözmeksizin hızlıca yola devam edelim” buyurdu. Daha sonra Resulullah (s.a.v.):

“Allahım! Doğrusu İbrahim Mekke'yi haram kılarak onu dokunulmaz yaptı. Ben de, Medine'yi, onun iki dağı arasındaki alanı iyiden iyiye haram kıldım.

Bu sınırlar arasındaki Medine'nin hareminde kan dökülmemeli, savaş için silâh taşınmamalı, ağacından yaprak düşürülmemeli. Sadece hayvanı yemlemek için dal kırmama müstesna olmak üzere hiçbir ağacın kesilmemesini esas kıldım.

Allahım! Bize Medine'miz hakkında bereket ihsan eyle!

Allahım! Bize sâ'ımız hakkında bereket ihsan eyle!

Allahım! Bize müddümüz hakkında bereket ihsan eyle!

Allahım! Bize sâ'ımız hakkında bereket ihsan eyle!

Allahım! Bize müddümüz hakkında bereket ihsan eyle!

Allahım! Bize Medine'miz hakkında bereket ihsan eyle!

Allahım! Bir bereketin yanısıra iki bereket ihsan eyle!

Nefsim elinde olan Allah'a yemîn ederim kî, Medine'nin her dağ yolu ve geçidinde iki melek vardır. Siz varıncaya kadar onu korurlar" buyurdu. Daha sonra da cemaata:

"Haydi yola koyulun!" buyurdu.

Bunun üzerine biz de yola koyulup Medine'ye geldik. Kendisine yemin ettiğimiz yahut kendisine yemin olunan -buradaki şüphe hadisin râvîsi Hammâd'dan kaynaklanmaktadır- Allah hakkı için Medine'ye girdiğimiz zaman henüz hayvanlarımızın semerlerini indirmemiştik. Derken üzerimize Abdullah b. Gatafân oğullan kabilesi baskın yaptı. Halbuki bundan önce onları harekete geçirecek bir sebep yoktu. [448]

Açıklama:

"Halbuki bundan önce onları harekete geçirecek bir sebep yoktu" sözünden maksat; biz yokken Medine'yi melekler korumuştu, Medine'ye döner dönmez üzerimize Abdillâh b. Gatafân oğulları kabilesi baskın yaptı. Halbuki daha önceden bu baskına engel olacak zahirî bir kuvvet bulunmadığı gibi, bu kabileyi meşgul edecek bir düşmanları da yoktu. Bizim gelmemizden önce baskından onları alıkoyan şey, Peygamber (s.a.v.)'in haber verdiği şekilde meleklerin korunması olmuştu.

Hadis, Medine'nin faziletine ve melekler tarafından korunduğuna delildir.

1252- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir;

“Mekke'den hicret ederek Medine'ye gelmiştik. Orası vebalı bir yerdi. Ebu Bekr ile Bilal, rahatsızlandı. Resulullah (s.a.v.), sahabilerinin rahatsızlandığını görünce:

“Allahım! Bize, Medine'yi Mekke gibi yada ondan daha fazla sevdir. Orayı sağlıklı kıl. Sa'yı ile müddü hususunda bize bereket ihsan eyle! Sıtmasını, Cuhfe'ye gönder” buyurdu. [449]

Açıklama:

Hicretin ilk yıllarında Medine'nin Bathan sahasından akan acı ve pis bir suyun oluşturduğu bataklık, Medine'nin havasını bozuyor, sıtmalı ve ağır bir hal alıyordu. Resulullah (s.a.v.) sağlık tedbirleri almasının yanı sıra böyle dua da ediyordu.

Cuhfe: Mısır ve Şam hacılannın İhrama girdikleri bir kasabanın adıdır. Medine'ye sekiz konak mesafededir.

87- Medine'nin, Taun Hastalığı ile Deccal'den Korunması

1253- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Medine'nin geçitlerinin üzerinde melekler bulunur. Taun hastalığı ile Deccal, Medine'ye giremez.” [450]

Açıklama:

Hadis, Resulullah (s.a.v.)'in Medine'ye yaptığı duanın bereketiyle Medine'nin Taun ve Deccal'in şerrinden korunacağını göstermektedir.

88- Medine'nin, Kötü İnsanları Atması

1254- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Ben öyle bir şehre hicretle emrolundum ki, bu şehir, diğer şehirlere üstün gelir. Münafıklar bu şehre "Yesrib" derler. Bu şehir, "Medine"dir. İnsanların kötülerini demirci körüğünün demirin kirini giderdiği gibi giderir." [451]

1255- Câbir b. Abdullah (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

"Çöl halkından bir kimse, Resulullah (s.a.v.)'e biat etmişti. Medine'de kaldığı süre içerisinde o kimseyi şiddetli sıtma yakaladı. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.)'e gelip ona:

"Ey Muhammed! Biatimi fesh et!" dedi. Resulullah (s.a.v.) o kimsenin bu isteğini kabul etmedi. Sonra o adam yine gelip:

"Biatimi fesh et" dedi. Resulullah (s.a.v.) o kimsenin bu isteğini yine kabul etmedi. Sonra o adam yine gelip:

"Biatimi fesh et!" dedi. Resulullah (s.a.v.) o kimsenin bu isteğini yine kabul etmedi. Çöl halkından olan bu kimse Medine'den çıktı. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):

"Medine, demirci körüğü gibidir. Kirlisini atar, temiz olanı ise tertemiz olarak orada kalı" buyurdu. [452]

1256- Câbir b. Semure (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

Resulullah (s.a.v.)'i;

“Doğrusu Yüce Allah, Medine'ye “Tâbe” hoş ismini vermiştir.”

Açıklama:

Medine'ye “Yesrib” diyenler, bazı münafıklardı. Resulullah (s.a.v.), ona layık olan ismin “Medine” olduğunu bildirmiştir. Kur'an-ı Kerim'de [453] Medine içim “Yesrib” denilmişse de bu müslüman olmayanların sözünü nakilden ibarettir.

Çünkü Yesrib, kelime olarak; bir kimseyi günah işlemesinden dolayı kınamak mana-sındadır. Bu kelime, fesat ve günah manalarını taşıdığı için hicretten sonra Yesrib'in adı Resulullah tarafından çirkin görülüp “Taybe” ve “Tabe” olarak değiştirilmiştir. “Medinetu'r-Resul” terkibinin hafifletilmiş şekli olarak “Medine” diye karar taşmıştır. Kur'an'da da “Medine” şeklinde geçmektedir. Tevbe: 9/101, 120, Ahzab: 33/60, Munafıkun: 63/8. Bunun yanı sıra Medine; “Haremu'r-Resul”, “Beytu'r-Resul”, “Daru'1-İman” “Daru's-Sünne”, “Daru's-Selam”, “Daru's-Selamet”, “Daru'1-Feth”, “Daru'l-Hicret” gibi isimlerle de anışmıştır.

Ali Bulaç'da “Medine” ile ilgili olarak şunları söyler: “Medine” kelimesi, Arapça'ya Aramice'den geçmiş olup bu dilde bir mahkemenin yetkisi dahilinde kazayı ve daha sonra gelişmiş büyük bir şehri ifade etmektedir. Kaynakların verdiği bilgilere bakılırsa, şehir anlamındaki “Medine” kelimesi, İslâm'dan ve Hz. Peygamber (s.a.v.)'in Medine'ye hicretinden önce de bilinmekteydi. Çünkü müslüman olduktan sonra Peygamber Efendimizin övgüsüne mazhar olan ünlü şair Hassan b. Sabit'in

İslâm öncesi yazdığı şiirlerinde hem “Medine” ve hem de “Yesrib” kelimesine rastlanmaktadır. Ancak “Yesrib”in terkedilmesi ve bunun yerine “Medine”nin kullanılması ile bu kelimenin ün kazanması Hz. Peygamber'in Mekke'den hicretinden sonra görülür. Dolayısıyla bu kelimeyi “Şehir veya yerleşik topluluk” anlamında özellikle Hz. Peygamber'in canlandırdığı söylenebilir. Bu da şunu gösteriyor ki, muhtemelen Hz. Peygamber, Yesrib ismini beğenmediği ya da başka isimlerde olduğu gibi bundada şirk unsurları bulduğu için değil, fakat İslâm'ın hicretle birlikte yerleşik hale gelişini simgelemek ve örnek bir yerleşik yaşama modelini vurgulamak için Medine ismini seçmiş va bundan sonra da Yesrib, Medine olmuştur. Kur'an'da çok sayıda ayette isimleri tarihte bilinen şehirlere “Medine, müdün” denilmesi de, kelimenin olumlu ya da olumsuz salt “Şehir, şehirler” manasında kullanıldığını gösterir. Ancak Peygamber'in bu ismi seçmesinin özel bir anlamı vardır ve İslâm'ın somut ve sosyal bir mekan üzerinde tezahürünü ifade etmektedir.

Netice itibariyle “Din”, “Medine”, “Medeni” ve “Medeniyet” kelimelerinin aynı kökten geldiklerine bakılırsa, Peygamber Efendimiz'in bu kelimenin semantiğine yüklemeye çalıştığı anlam, insanlara tebliğ edilen dinin, yani İslâmiyet'in eski Yesrib denen mekan parçası üzerinde tezahür etmesi, yaşanabilir hale gelmesi, somutlaşması ve insan hayatının mükemmelleşme yönünde değişmesi olmaktadır. Bu Önemli dinî/beşerî teşebbüsün öncüsü Hz. Peygamber'dir ve bundan dolayı bazı hadis kaynaklarında eski Yesrib “Medinetu'n-Nebî/Peygamber Şehri” ya da “Medinetü't-Tayyibe/Güzel şehir” sıfatını kazanmıştır.

Medine, Hz. Peygamber'in içinde yaşadığı ve İslâm'ın ilk uygulamasını gerçekleştirdiği şehir veya yerleşik topluluk olması

bakımından müslümanlar için büyük bir önem taşır. Çünkü Hz. Peygamber ilk İslâmî uygulamanın tarihsel ve evrensel örneklerini bu şehirde vermiştir. Bundan dolayı Buhârî'de Medine'ye, “Hicretin ve sünnetin yurdu” [454] denilmiştir. Medine, Nebevi örf Peygamber örfü'ün gelişip hayat bulduğu yerdir. İnsan ilişkileri, toplumsal hayat, hukuk, ekonomi, siyaset, ahlâk ve her türlü insanı ve sosyal davranış, Medine'de yeni dinin mesajı ve temel ilkeleri doğrultusunda biçim kazanmış, hayata geçirilmiştir. Medine örfünün, Hadisçiler ve Fıkihçılar gözünde bunca önemli görülmesinin nedeni budur. Bugün de milyonlarca müslüman bu Peygamber şehrine “Medinetü'l Münewere/Nurlandırılmış, Nurlanmış Şehir” demektedir; tabiî tarihte Emevîler gibi bu kutsal şehre “Kirli şehir” diyen fasıklar da görülmüştür.

Kelime daha sonraki dönemlerde gerek etimolojik, gerekse terim anlamıyla İslâm bilginleri tarafından ele alınmış ve kendisine çeşitli anlamlar verilmiştir. Söz gelimi Râgıb el-İsfahânî, yaklaşık bundan bin sene önce yazdığı (ölm. 502 h.) ünlü ıstılah kitabı “Müfredat” ta bu kelimeye yer vermiştir. Demek oluyor ki, kelimenin bizim irfan hayatımıza girişi, batıda önem kazanmasından sonraki bir döneme rastlamıyor. Belki yapılabilecek itirazlar arasında, kelimenin İslâm kaynaklarında yalnızca etimolojik anlamında ele alındığı noktası öne sürülebilir. [455]

89- Allah'ın, Medinelilere Kötülük Etmek İsteyen Kimseleri Eritmesi

1257- Sa'd b. Ebi Vakkâs (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Kim Medine halkına bir kötülük etmek isterse Allah o kimseyi tuzun suda eridiği gibi eritir.”[456]

90- Şehirler Feth Edildiği Zaman Medine'de Yaşamaya Teşvik

1258- Süfyân b. Ebi Züheyr (r.a)'tan rivayet edilmiştir; “Resulullah (s.a.v.)'i:

“Yemen diyarı feth olunur. Bunun özerine bir kısım topluluk gelir. Bineklerini koşturup ailelerini ve kendilerine uyan kimseleri yüklenip oraya götürürler. Fakat bilselerdi, Medine, kendileri için daha hayrlıdır. Şam diyarı da feth olunur. Bunun üzerine bir kısım topluluk gelir. Bineklerini koşturup ailelerini ve kendilerine uyan kimseleri yüklenip oraya götürürler. Fakat bilselerdi, Medine, kendileri için daha hayrlıdır. Irak diyarı da feth olunur. Bunun üzerine bir kısım topluluk gelir. Bineklerini koşturup ailelerini ve kendilerine uyan kimseleri yüklenip oraya götürürler. Fakat bilselerdi, Medine, kendileri için daha hayrlıdır” buyururken işittim. [457]

91- Medine Halkının, Onu Terk Edecekleri Zaman Medine'nin Durumu

1259- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.)’i;

“Öyle bir zaman gelecek ki, Medine'de yaşayan kimseler, Medine'yi olanca güzelliğiyle bırakıp gidecekler. Rızkım arayan yırtıcı hayvan ve

kuşlardan başka hiçkimse orada kalmayacak. Sonra Müzeyne kabilesinden iki çoban Medine'ye gitmek isteyip koyunlarına seslenecekler. Fakat Medine'yi bomboş bulacaklar. Öyle ki “Seniyyetu'1-Vedâ” Veda Tepe'sine vardıkları zaman bu ikikimse de yüzleri üstü düşerek ölecekler” buyururken işittim.[458]

92- Kabir ile Minber Arasının, Cennet Bahçelerinden Bir Bahçe Olması

1260- Abdullah b. Zeyd el-Mâzinî (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Evim ile minberimin arası, cennet bahçelerinden bir bahçedir.” [459]

1261- Ebü Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Evim ile minberimin arası, cennet bahçelerinden bir bahçedir. Minberim de, (cennetteki Kevser) havzımm üzerindedir.” [460]

Açıklama:

Hadisin metninde geçen “Ravda” bahçe, Hz. Peygamber (s.a.v.)'in hanımı Âişe'nin odası ile Hz. Peygamber (s.a.v.)'in minberi arasındadır. 10 metre eninde, 20 metre uzunluğunda olup yüzölçümü 200 metre kareye ulaşır

Hattâbî'ye göre bu mübarek sahada ibadet, sahibini cennete ulaştırır. Minber yakınında ibadet de, cennette Peygamber (s.a.v.)'in havzından içmeye vesile olur.

93- “Uhud Bizi Sever, Biz De Uhud'u Severiz” Hadisi

1262- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.), Uhud dağına bakıp:

“Doğrusu Uhud, bizi seven bir dağdır. Biz de onu severiz” buyurdu. [461]

Bazı alimlere göre; Resulullah (s.a.v.), bu hadisle, Medine'ye ve Medinelilere olan sevgisini veya Medine'nin bir parçası sayılan Uhud dağına olan sevgisini ifade etmektedir. Dolayısıyla sevgi ve nefret gibi kavramların Uhud dağına hakikat olarak değil, ancak onun yakınında yaşayan Hz. Peygamber (s.a.v.) ile sahabeye kinaye olmak üzere onları övdüğü ifade etmektedir.

Ayrıca dağı sevme olayı, gerçek olup Allah ona temyiz ve idrak vermiş, o da bu sayede bizi sevmektedir. Çünkü Kur'an'ın bir çok yerinde canlı-cansız varlıkların Allah'ı teşbih ettiği ve Sünnette ise Resulullah (s.a.v.)'in avucunda taşların teşbih etmesi, Mescitteki kuru hurma kütüğünün inlemesi gibi bir çok haller geçmektedir. Fiziki çevre ile insan arasında bir ilişki olduğu zaten bilinen bir gerçektir. Şu halde Uhud dağının, Resulullah (s.a.v.)'e karşı sevgi beslemesi, yadırganmaması gereken bir husustur.

94- Mekke ile Medine'nin İki Mescidinde Namaz Kılmanın Fazileti

1263- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Benim şu mescidimde kılınan bir namaz, Mescid-i Haram dışında diğer mescidlerde kılınan bir namazdan bin kat daha hayrlıdir." [462]

Açıklama:

Hadis, Medine'deki "Mescid-i Nebevi"de kılınan bir namazın, Mescid-i Haram hariç diğer mescitlerde kılınan bir namazdan fazilet bakımından daha hayrlı olduğunu belirtmek suretiyle "Mescid-i Nebevi'nin faziletine işaret etmektedir. Çünkü bu mescit, Hz. Peygamber (s.a.v.) ile muhacirler, Medine'ye hicret ettikten sonra tüm müslümanların katkılarıyla yapılmıştır. Bu mescit, müslümanların hem ibadet yeri, hem savaş kararlarının verildiği yer, hem eğitim-öğretim verilen bir yer olma özelliğini taşımaktadır.

95- Üç Mescid Dışında Bir Mescidi Ziyaret için Yola Çıkılmaması

1264- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Binekler ancak üç Mescid için yolculuğa çıkarılır:

1- *Benim şu mescidim,*

2- *Mescid-i Haram,*

3- *Mescid-i Aksa."* [463]

Mescid-i Haram'dan maksat, Harem-i Şerifin tamamıdır.

Mescid-i Aksa: Kudüs'teki mescittir. Bu mescit, Kabe'den ya mesafe yada zaman itibariyle uzak olduğu için ona “En uzak” manasına gelen “Aksa” sıfatı verilmiştir. Hz. Peygamber (s.a.v.), Kabe'ye döndürülünceye kadar namazlarını buraya doğru yönelerek kılmıştır.

Bu hadis, bu üç mescidin faziletine işaret etmektedir.

96- Takva Üzerine Kurulan Mescidin, Peygamber (s.a.v.)’in Medine'deki Mescidi Olduğu Meselesi

1265- Ebu Saîd el-Hudrî (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.), hanımlarından birinin evinde bulunduğu bir sırada onun yanına girdim. Ona:

“Ey Allah'ın resulü! Takva üzerine üzerine kurulan Mescid, iki mescidden hangisidir?” diye sordum. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.), bir avuç çakıl taşı alıp onlara yere attı. Sonra Medine Mescidini kast ederek:

“O, sizin şu mescidinizdir” buyurdu. [464]

Açıklama:

Bu hadiste açıklanması istenen mescit, Tevbe: 9/108. ayetinde zikredilen mescittir. Bu ayette bahsedilen mescidin; “Küba mescidi” mi, yoksa “Mescid-i Nebevi” mi olduğu hakkında farklı görüşler bulunmaktadır. Bu hadis, ayette sözkonusu edilen mescidin; Hz. Peygamber (s.a.v.)'in Medine'deki mescidi olduğunu belirtmektedir.

97- Küba Mescidi'nin Ve Bu Mescidde Kılınan Namaz ile Onu Ziyaret Etmenin Fazileti

1266- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.), Küba Mescidi'ne bazen binekli olarak ve bazen de yaya olarak gelir, içerisinde iki rekat namaz kılardı.” [465]

1267- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Abdullah İbn Ömer, her Cumartesi günü Küba Mescidine'gelip:

“Ben, Peygamber (s.a.v.)'i, her Cumartesi günü buraya gelirken gördüm” demiştir. [466]

Açıklama:

Küba, Medine'nin güneyinde bulunan bir banliyödür. Küba mescidi, Hz, Peygamber (s.a.v.)'in hicreti esnasında Küba'ya vardığında yaptığı mescidin adıdır. Resulullah (s.a.v.), Küba'da, Külsüm b. Hedm'in evinde misafir olarak kalmıştır. Külsüm b. Hedm'in hurmalarını kuruttuğu yerde işte bu Küba mescidini inşa etmiştir.

Urve'den gelen bir rivayete göre Küba mescidi'nin eski yüzölçümü, uzunluğu ve eni eşit olmak kaydıyla 66 zira' idi. Hz. Osman döneminde orası genişletilmiştir.

Hz. Peygamber (s.a.v.)'in cumartesi günleri Küba'ya gitmesinin sebebi; Küba halkı Cuma günleri Cuma namazı için Medine'ye gelirdi. Bu nedenle de Cuma günieri orası ıssız kalırdı. Hz. Peygamber (s.a.v.) cumartesi günü

orayı ziyaret etmekle bu garipliği gidermiş oluyor ve oradaki halkın gönlünü kazanmış oluyordu.

16. NİKAH BÖLÜMÜ

Nikâh evlenme kelimesi, sözlükte; birleştirmek, katmak, evlenmek akdi ve cinsel ilişki gibi çeşitli manalara gelmektedir.

Terim olarak ise, şer'an nikahianmalarında bir engel bulunmayan bir erkek ile bir kadının birbirlerinden istifade etmek arzusuyla yaptıkları sözleşmeye denir.

Nikah, karı-koca arasında birlikte yaşamaya ve karşılıklı yardımlaşmaya imkan veren ve taraflara karşılıklı hak ve ödevler yükleyen bir sözleşmedir. Bu sözleşme, her şeyden önce birbirleriyle evlenmeleri dinen ve hukuken mümkün olan iki kişi arasında ve iki şahit huzurunda yapılır.

Şahitlerin mevcudiyeti, bu sözleşmeye açıklık kazandırmak ve evlilik ilişkisini etrafa duyurma hedefine yöneliktir.

1- Cinsel İlişkiye Karşı Aşırı İstekli Olup Nikah Masraflarını Bulabilen Kimseye, Evlenmenin Müstehab Olması Ve Masrafları Bulamayan Kimsenin ise Oruç Tutması

1268- Alkame b. Kays'tan rivayet edilmiştir:

“Mina'da, Abdullah İbn Mes'ud ile birlikte yürüyordum. Derken ona Osman b. Affân rastladı ve onunla konuşmaya başladı. Osman, ona:

“Ey Ebu Abdurrahman! Seni genç bakire bir kadınla evlendirsek! Olur ki, sana geçmiş zamanından kaybettiğin bazı şeyleri, sana seri hatırlatır”

dedi. Bunun üzerine Abdullah İbn Mes'ud:

“Sen böyle dedinse de, Resulullah (s.a.v.)'in, bize:

“Ey gençler topluluğu! Sizden kimin evlenmeye gücü yetiyorsa, hemen evlensin. Çünkü evlilik, gözü harama daha çok kapattırıcı, namusu daha çok koruyucudur. Sizden kimin evlenmeye qücü yetmiyorsa, o da, oruca devam etsin. Çünkü oruç, o kimse için, hayalarım kesmek gibidir” buyurdu. [467]

Açıklama:

Hadisin ifadesine göre; Alkame, Mina'da Abdullah İbn Mes'ud ile birlikte gezinirken Hz. Osman'a rastlamışlar. Hz. Osman, Abdullah İbn Mes'ud'un, bakımsız ve perişan halini görünce, bekar olması hasebiyle bu duruma düştüğüne hükmetmiş olsa gerektir ki, ona evlenmesini teklif etmek maksadıyla kendisiyle baş başa konuşmak istediğini söylemiş, Abdullah İbn Mes'ud'da onun bu teklifini kabul etmişti.

Abdullah İbn Mes'ud, Hz. Osman ile biraz konuştuktan sonra onun, kendisiyle özel olarak daha fazla konuşma ihtiyacı duymadığını anlayınca, biraz ileride beklemekte olan Alkame'yi yanlarına çağırmıştı. Alkame, yanlarına vardığı sırada Hz. Osman, konuşmasına devam ederek Abdullah İbn Mes'ud'a bakire genç bir kızla evlenmesinin çok uygun olacağını söylemekteydi. Sözlerini bitirince, Abdullah İbn Mes'ud, Alkame'ye, Resululah (s.a.v.)'in bu konudaki sözlerini aktarmıştır.

Ebu Abdurrahman, Abdullah İbn Mes'ud'un künyesidir.

Hadisin metninde geçen “Bâe” kelimesiyle, ne kast edildiği, alimler arasında tartışma konusu olmuştur.

Bazılarına göre, bununla; nikâh masraflan ve bazılanna göre ise, cinsel arzu ile kudrettir. Yalnız sonuç itibariyle iki görüş arasında köklü bir ayrılık yoktur. Neticeleri aynıdır.

Hadisin metninde geçen “Vicâ” kelimesi; bazılarına göre, hayalann çıkarılması ve bazılarına göre ise hayaları burmak anlamındadır. Resulullah (s.a.v.), bu kelimeyi, oruca teşvik etmek için söylemiştir.

Alimlerin büyük çoğunluğuna göre; evlenmenin şer'i hükmü içinde bulunan şartlar, duruma göre değişir. Şöyle ki:

1- Şehevi arzularının galebe çalması sebebiyle, evlenmediği takdirde zinaya düşeceğine ^sinlikle inanan bir kimsenin evlenmesi farzdır.

2- Evlenmediği takdirde zinaya düşeceğinden korkan, kendini harama bakmaktan yada başka bir şekilde kendi tatmin etmekten kendini alıkoyamayan kimsenin evlenmesi vaciptir.

3- Zinadan, farz veya sünnetleri terk etme gibi tehlikelere den emin olduğu halde aynı zamanda evlenme masraflarını temin edebilen ve cinsel kudrete saghip olan bir kimsenin evlenmesi ise sünnet-i müekkededir.

4- Aşın bir cinsel arzuya sahip olmadığı için zinaya düşme tehlikesi bulunmayan, nikâh sünnetini işlemek gibi bir niyeti de olmayan, fakat sadece cinsel arzusunun tatmin etmek isteyen bir kimsenin evlenmesi ise mubahtır. Bu maksatla yaptığı evlilikten dolayı sevaba da erişir. Çünkü şehevi arzusunu meşru yoldan tatmin etmiş olur.

5- Evlendiği takdirde aile hukukuna riayet edemeyeceğini kesinlikle bilen bir kimsenin evlenmesi haramdır.

6- Aile hukukuna riayet edemeyeceğinden korkan bir kimsenin evlenmesi ise mekruhtur.

Bu hadisten şu sonuçlar çıkarılabilir:

1- Bir kimsenin evlenmesinde fayda gördüğü bir arkadaşını evlenmeye teşvik etmesi müstehabtır.

2- Kişinin evlenme için bakire bir hanımı tercih etmesi müstehabtır.

3- Cinsel kudrete sahip olduğu halde evlenme masraflarını teminden aciz olan kimsenin evlenmeyi bırakıp oruca devam etmesi gerekir.

4- Nefsi kendisini evlenmeye zorlayan ve evlenme masraflarına da gücü yeten kimsenin, hemen evlenmesi müstehabtır.

5- Hattâbî, bu hadisi delil getirerek; şehveti dindirmek için geçici olarak ilaç kullanmanın caiz olduğunu belirtmiştir.

6- Oruç, şehveti kırar.

7- Gözü haramdan koruyacak, iffet ve namusun muhafazasına yarayacak yollara başvurmak teşvik edilmiştir.

1- Sen doğru söylüyorsun, zaten Resulullah (s.a.v.)'de bizleri evlenmeye teşvik etmişti.

2- Sen böyle diyorsun, ama evlenme teklifi gençlere yapılmalıdır. Çünkü Resulullah (s.a.v.), gençleri evlenmeye teşvik ederdi. Fakat benim evlenmeye ihtyacım yoktur.

1269- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Peygamber (s.a.v.)'in sahabilerinden birkaç kişi, Peygamber (s.a.v.)'in hanımlarına onun evde gizlice yaptığı nafile ibadetini sormuşlar.

Aldıkları cevap karşılığında kendilerinin az ibadette bulunduğunu düşünerek bunlardan birisi:

“Kadınlarla evlenmeyeceğim!” dedi. Birisi:

“Et yemeyeceğim!” dedi. Birisi de:

“Döşekte uyumayacağım!” dedi.

Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.) Allah'a hamd etti, O'na övgüde bulunup:

“Bazı kimselere ne oluyor ki, şöyle şöyle diyorlar. Fakat buna rağmen hem oruç tutarım, hem iftar ederim, hem namaz kılarım, hem uyurum ve hem kadınlarla da evlenirim. İşte bu, benim sünnetîmdir. Buna göre her kim sünnetimden yüz çevirirse benden değildir” buyurdu. [468]

Açıklama:

Hz. Peygamber (s.a.v.)'in Feth: 48/2'de geçmiş ve gelecek bütün günahlarının affedilmesi üzerine, Hz. Ali, Abdullah b. Amr ve Osman b. Ma'zun oluşan bir grup müslüman, Peygamber (s.a.v.)'in hanımlarının odalarına gelerek Resulullah (s.a.v.)'in ibadetinin ne şekilde olduğunu sorarlar. Bunlar, Peygamber (s.a.v.)'in az ibadet ettiğini öğrenince kendilerinin çokça ibadet etmekle bu garantiye sahip olabileceklerini düşünerek her biri “Gündüzleri hep oruç tutmak”, “Her gece namaz kılmak” ve “Hiç kadınlarla evlenmemek” üzere karara vanrlar. Bunu duyan Peygamber (s.a.v.) onlara, amelde orta yolu takip etmelerini belirtir. Çünkü İbadet, sadece mağfiret olmak için yapılmayıp kulluğun gereği olarak yapılır. Bunu da, “Allah'tan en çok korkanınız ve yasaklarından en fazla kaçınanınız benim” ifadesiyle söylemiştir.

“Benden değildir” ifadesi; Peygamber (s.a.v.)'in ortaya koyduğu amelin üstünde bir dindarlığın ve farklı bir ibadet hayatının olamayacağını belirtmektedir. Fazlasını yapmak isteyen kimse ancak Peygamber (s.a.v.)'in sünnetinde gelen adab çerçevesinde yapmalıdır. Yoksa bu hitapla karşı karşıya kalır. Dolayısıyla oruç tutmaya güç kazanmak için yemek yemeye,

gece kalkmaya takat getirmek için uyumaya, şehveti kırıp nefsin isteklerini sağlama almak ve nesli çoğaltmak için evlenmeye gerek vardır.

"Benden değildir" ifadesinden maksadın; fan, nafile gibi bütün ameli ve itikadı kapsadığı gibi, Peygamber (s.a.v.)'e muhalefet etmekle, kendi yaptığı ibadetin, onun yaptığından daha üstün ve daha İyi olduğunu göstermek isteyen kimsenin dinden çıkacağı belirtilmiştir.

1270- Sa'd b. Ebi Vakkâs (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

"Resulullah (s.a.v.), Osman b. Maz'un'un, kadınlardan uzak durup evlenmeme isteğini geri çevirdi. Eğer ona izin verseydi, biz de hadım olurduk." [469]

Açıklama:

Erkeğin kadınla ve kadının da erkekle tamamen ilişkilerini kesip ayn bir hayat yaşaması İslam'da yoktur. Böyle bir davranış şekli Hıristiyanlarda olup buna da ruhbanlık denilmektedir. Dolayısıyla İslam dini, insanlığa en adil bir hayat tarzı ve yaşama biçimi getirmiştir.

2- Bir Kadın Görüp De Onda Gözü Kalan Kimsenin, Hanımına Gelip Onunla Cinsel İlişkide Bulunmasının Mendub Olması

1271- Câbir b. Abdullah (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Doğrusu kadın, (bazen) şeytan suretinde gelir, şeytan suretinde gider. Sizden birisi bîr kadın gördüğünde hemen ailesine gelsin. Çünkü bu, o

kimsenin nefsinde olan şeyi giderir.” [470]

Açıklama:

Hadiste, fettan kadınlarla karşılaşıp da fitneye düşme tehlikesine maruz kalan kimselerin hemen o anda oradan uzaklaşarak evine gitmesi ve nefsinin arzusunu helal yollarla tatmin etmesi emredilme ktedir.

Kur'an bu konuda erkeğin kadına olan durumunu belirleme hususunda şu ifadelere yer vermektedir:

“Mümin erkeklere, gözlerini harama dikmemelerini, ırzlarını da koru Muhammed Accac el-Hatîblarını söyle. Çünkü bu, kendileri için daha temiz bir davranıştır. Şüphesiz Allah, onların yapmakta olduklarından haberdardır. [471]

Kadınların erkeklere karşı olması gereken tutumu ise şöyle belirtilmektedir:

“Mümin kadınlara da söyle: Gözlerini harama bakmaktan korusunlar; namus ve iffetlerini esirgesinler. Görünen kısımları müstesna olmak üzere, zinet-lerini teşhir etmesinler. Baş örtülerini, yakalarının üzerine kadar örtsünler. Kocaları, babaları, kocalarının babaları, kendi oğulları, kocalarının oğulları, erkek kardeşleri, erkek kardeşlerinin oğulları, kız kardeşlerinin oğulları, kendi kadınları mümin kadınlar, ellerinin altında bulunanlar köleleri, erkeklerden, ailenin kadınına şehvet duymayan hizmetçi vb. tâbi kimseler, yahut henüz kadınların gizli kadınlık hususiyetlerinin farkında olmayan çocuklardan başkasına zinetlerini göstermesinler. Gizlemekte oldukları zinetleri anlaşılsın diye ayaklarını

yere vurmasınlar Dikkatleri üzerine çekecek tarzda yürümesinler. Ey müminler! Hep birden Allah'a tevbe ediniz ki kurtuluşa eresiniz.” [472]

3- Mut'a Nikahı Ve Bu Nikahın; Önce Serbest Kılınıp Sonra Yürürlükten Kaldırılması, Sonra Tekrar Serbest Bırakılıp Yeniden Yürürlükten Kaldırılması Ve Haram Kılınmasının Kıyamet Gününe Kadar Devam Etmesi

1272- Abdullah İbn Mes'ud (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Biz, Resulullah (s.a.v.)'le birlikte gazaya çıkmıştık. Yanımızda kadınlarımız yoktu. Şehvetimize hakim zorlanınca, Resulullah (s.a.v.)'e:

“Hayalarımızı çıkarfıp hadım olsak mı?” diye sorduk.

Resulullah (s.a.v.), bize bunu yasakladı. Bundan sonra bir elbise karşılığında bir kadınla belirli bir süreye kadar evlenmemize izin verdi.

Daha sonra Abdullah İbn Mes'ud,

“Ey İman edenler! Allah size helal kıldığı temiz şeyleri haram kılmayınız ve haddi aşmayınız. Doğrusu Allah, haddi aşan kimseleri sevmez” [473] ayetini okudu. [474]

Açıklama:

Mut'a nikâhı, muvakkat bir zaman için iki tarafın razı olduğu bir ücret karşılığında kadın kiralamaktır. Bu, bir nikâh değildir. Çünkü nikâh, çiftlerin bütün hayatı beraber yaşamak üzere bir aile yuvası kurmalarıdır. Mut'a da, nikâh da, İki tarafın rızâsına uygun birer akid olmakla beraber

mut'a muvakkatlik, nikâh devamlılık vasıflarıyla biribirinden ayrılır. Mut'a da ta'yîn olunan bedel, âdi bir karşılık mahiyetinde olduğu halde nikâhdaki mehr, gayet şerefli ve hiçbir akidde bulunmayan bir asalet ifâde eder.

Mut'a câhiliyet devrinde muteber ve yaygın olan hatta kendisine birtakım aile haklan terettüb eden bir nikâh nev'i idi. İslâm'ın zuhurundan sonra bazı gazalarda gazilerin zina yapmalarını önlemek için geçici olarak, muvakkaten müsâde edilmiştir. Mut'a nikâhının mubah kılındığı hakkındaki bu hadis, daha başka sahâbîler tarafından da rivayet edilmiştir. Bütün bu rivayetlerde bunun yerleşik hayat vaktine ait bir ruhsat olduğuna dâir bir kayıt ve işaret yoktur. Hepsi gaza seferlerine ve zaruret zamanlarına âit olmak üzere rivayet olunmuştur. Bu ruhsat, İslâm'da sadece harp ve cihâd zaruretine tahsis olunmuştu. Mut'a nikâhının İslâm'da, ölü eti ve diğer haramlann zaruretten dolayı yenmesine cevaz verilmesi gibi cevaz verildiği, sonra nesh olunup kaldırıldığı, haramlığının ebedî olduğu hususlarında ittifak edilmiştir.

Mut'a nikâhının harâmlığı hakkında yalnız Şia mezhebi muhalefet etmiştir. Onlar bunu hazarda da meşru görür, tatbik ederler. [475]

1273- Câbir b. Abdullah (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Biz, Resulullah (s.a.v.) ile Ebu Bekr döneminde bir avuç kuru hurma ve un karşılığında birkaç günlüğüne mut'a yapardık. Öyle ki Ömer, Amr b. Hureys olayında mut'a nikahını yasakladı.” [476]

Açıklama:

Hz. Ömer, Amr b. Hureys'in hiçbir zaruret yokken mut'a nikahı talebini red etmişti. Hz. Ömer'in mut'a nikahını yasaklaması hususundaki

dayanağı, Hz. Peygamber (s.a.v.)'in de bunu yasaklamış olmasıdır.

1274- Rebî' b. Sebre yoluyla babası Sebre'den rivayet etmiştir:

“Babası Sebre, Mekke'nin fethinde Resulullah (s.a.v.) ile birlikte gaza edip demiş ki: Orada onbeş gece -yani geceleri de sayılırsa otuz gün- kaldık. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.) bize kadınlarla mut'a yapmak için izin verdi. Derken kavmimden bir kimseyle birlikte dışarı çıktım. Ben ondan daha güzeldim. Arkadaşım çirkin suratlı ve küçük cüsseliye yakın bir kimseydi. Her birimizin yanında bir kaftan vardı. Fakat benim kaftanım eski, amcaoğlunun kaftanı ise yeni ve güzeldi. Mekke'nin alt tarafına yada üst tarafına vardığımız zaman bize dişi deve gibi uzun boyunlu genç bir dilber kadın rastladı. Ona:

“Bizden birisinin seninle mût'a nikahı yapmasını arzu eder misin?” diye sorduk.

Kadın:

“Ne verirsiniz?” dedi. Derhal ikimiz de kaftanını yere açtı. Genç kadın her iki erkeğe bakmaya başladı. Arkadaşım kadının yanıbaşına baktığını görünce:

“Bunun kaftanı eskidir. Benim kaftanım ise yeni ve güzel” dedi. Genç kadın ise iki veya üç defa bana işaret ederek:

“Onun kaftanının zararı yok” dedi.

Sonra o genç kadınla mût'a nikahı yaptım. Resulullah (s.a.v.), mût'a nikahını haram kılıncaya kadar genç kadının yanından dışarı çıkmadım. [477]

İbn Atiyye'ye göre; Mut'a, bir kimsenin iki şâhid huzurunda kadının velisinin izni ile belirli bir süre için ve veraset hakkı olmamak üzere

aralarında kararlaştırdıkları bir mehir karşılığında bir kadınla evlenmesidir. Tayin edilen süre bitince kadın gider adam onu yanında tutamaz. Sadece ondan iddetini beklemesini isteyebilir. Çünkü bu nikâhdan doğacak çocuk kendisinindir. Artık iddet sonunda kadının hâmile olmadığı ortaya çıkarca, kadın istediği kimseyle evlenebilir. [478]

Konuyla ilgili hadislerden anlaşıldığı üzere; hicretin 7. yılı Hayber savaşında, 8. yılı Mekke'nin fethi seferinde ve 10. yılı Veda haccı sırasında Peygamber (s.a.v.) gazilerin zina yapmalarını önlemek için geçici olarak önce Mut'a nikahına ruhsat vermiş ve hemen sonra da bunu yasaklamıştır. Böylece haramlığı devam edegelmiştir.

1275- Urve İbnu'z-Zübeyr'den rivayet edilmiştir:

“Abdullah b. Zübeyr, Mekke'de ayağa kalkıp bir kimseye yani Abdullah İbn Abbâs'm mut'a nikahını caiz görmesinden doiayı ona dolaylı olarak laf dokundurarak:

Bir takım insanlar var ki, Allah onların gözlerini kör ettiği gibi kalplerini de kör etmiştir. Bunlar, mut'a nikahına fetva vermektedirler' dedi. Bunun üzerine kendisine dolaylı olarak laf dokundurulan Abdullah İbn Abbâs, halife olan Abdullah İbn Zübeyr'e seslenerek:

“Sen gerçekten kaba-saba bir adamsın. Ömrüme yemin ederim ki, mût'a nikahı, muttakilerin imamı zamanında yapılıyordu” dedi.

Abdullah İbn Abbâs, bununla, Resulullah (s.a.v.)'i kasdediyordu. Bunun üzerine Abdullah b. Zübeyr, ona:

“Öyleyse sen kendi nefsinle bir dene. Vallahi, eğer sen bu mut'a nikahını yaparsan seni taşlarınla recm ederim” diye karşılık verdi.

İbn Şihâb der ki: Bana, Halid b. Muhacir b. Seyfullah haber verdi ki:

“Kendisi bir kimsenin/Abdullah İbn Abbâs'ın yanında oturuyordu. Derken o kimseye bir adam gelip mût'a nikahı hususunda fetva istedi. O da mût'a yapmasını emretti. Bunun üzerine İbn Ebî Amra el-Ensârî, ona:

“Ağır ol!” dedi. Fetva veren kimse:

“Ne o? Vallahi, mut'a nikahı, muttakilerin imamı olan Resulullah zamanında yapılmıştır” diye cevap verdi, İbn Ebî Amra:

“Mût'a nikahı, İslâm'ın ilk zamanlarında zor durumda kalan kimseler için: ölmüş hayvan, kan ve domuz etinde olduğu gibi bir ruhsat olmak üzere meşru kılınmıştı. Sonra Allah, dînini sağlamlaştırdı ve mut'a nikahını yasakladı” dedi.

İbn Şihâb der ki: Bana, Rebî' b. Sebre el-Cühenî haber verdi ki:

“Babası Sebre şunu söyledi: Ben, Resulullah (s.a.v.) zamanında iki kırmızı kaftan karşılığında Amir oğulları kabilesinden bir kadınla mût'a nikahı yapmıştım. Sonra Resululîah (s.a.v.) bize mût'a nikahını yasakladı.

İbn İhâb:

“Ben, Rebî b. Sebre'yi, bunu, Ömer b. Abdulazîz'e anlatırken oturduğum yerden dinledim” dedi. [479]

Mut'a nikahının mubah olup olmadığı konusundaki ihtilâf ancak Hz. Ömer'in hilafetinin son yıllarına kadar devam etmiştir. Hz. Ömer halifeliğinin son yıllarında bu nikâhın Resulullah (s.a.v.) tarafından yasak edildiğini kesin bir dille ifâde etmiş, ondan sonra da Abdullah İbn Abbâs'ın dışında o devirde yaşayan alimler mut'a nikâhının haram olduğunda ittifak etmişlerdir. Abdullah İbn Abbâs'ın bu görüşünden döndüğüne dâir de Tirmizî'nin “Sünen”inde şöyle bir rivayet vardır:

“Abdullah İbn Abbas der ki:

“Mut'a nikahı, İslâmiyetin başlangıcında vardı ve bir erkek, yabancısı olduğu bir beldeye varınca orada bir kadınla evlenir, kadın onun eşyasını korur ve elbisesini onarırdı. Neticede bu,

“Ancak eşleri ve ellerinin sahip olduğu cariyeleri hariç. Bunlarla ilişkilerden dolayı kınanmış değillerdir” [480] âyeti inince kaldırıldı.

Abdullah İbn Abbas:

“Artık o iki cinsel organdan karısı ile cariyesinin cinsel organlarından başka her cinsel organ haramdır” dedi. [481] Yalnız bu hadis, senedinde Musa b. Lubeyde olduğu için zayıf kabul edilmiştir.

İmam Tirmizî, bu konuda şöyle der:

“Peygamber (s.a.v.)'in sahabilerinin ve sonraki ilim adamlarının uygulaması bu hadis üzeredir. Abdullah İbn Abbas'tan bir ruhsat rivayet edilmişse de Resulullah (s.a.v.)'den naklen mut'a nikahın hükmü kendisine bildirilince bu konudaki görüşünden dönmüştür. İlim adamlarımızın çoğu, mut'a nikahının haram olduğu üzerinde mutabıktır. Süfyân es-Sevrî, İbnu'l-Mübârek, Şafiî, Ahmed ve İshak'ın görüşü budur. [482]

Her ne kadar Abdullah İbn Abbas'ın mut'a nikâhının mubah olduğu görüşünden döndüğüne dâir Tirmizî'nin rivayet ettiği hadis zayıf ise de, Hattabî'nin Said b. Cübeyr'den naklen rivayet ettiği şu hadis, bunu takviye etmektedir:

“Ben, Abdullah İbn Abbâs'a:

“Senin fetvan aldı yürüdü ve onunla ilgili olarak şâirler şiir söylemeye başladı” dedim. Bunun üzerine Abdullah İbn Abbas:

“Vallahi, ben, böyle bir fetva vermedim. Mut'a nikahı, leş gibidir, Sadece zaruret hâlinde kalanlar için helâldir” dedi.”

Nitekim Hattabî'nin naklettiği bu hadis, Beyhakî tarafından da rivayet edilmiştir. Beyhakî'nin rivayetinin sonunda: “O ancak leş, kan ve domuz eti gibidir” şeklinde bir cümle bulunmaktadır.

Baı kimseler “Mut'a nikahının Peygamber (s.a.v.) tarafından haram kılındığına dair rivayetler zannîdır, kesin bir hüküm zannî delillerle neshedilemez” diyorlarsa da bu söz bir iddiadan öte gidemez. Çünkü iddia edildiği gibi mut'anın Kur'an-ı Kerimle helâl kılındığı kabul edilse bile onu helâl kılan âyetin sübûtu kat'i olmakla birlikte iki cihetten delâleti zannîdir:

1- Çünkü âyet-i kerimedeki “İstimta” [483] kelimesi, mut'a nikâhı anlamına gelebileceği gibi, sahih nikâhla kadından faydalanma anlamına da gelebilir.

Onların delil diye gösterdikleri âyetin lâfzı umûm genellik ifâde etmektedir, dolayısıyla delâleti zannîdir. Tirmizî'nin rivayet ettiği hadiste Abdullah İbn Abbas'ın: “Mut'a, İslâm’ın başlangıcında vardı. Neticede bu, *“Ancak eşleri ve ellerinin sahip oîduğu cariyeleri hariç”* [484] âyet-i kerimesi inince kaldırıldığı, artık bu ik kadının cinsel organından başka her cinsel organ haramdır” demesi ise, mut'anın mubah olmadığını kesinlikle ifâde etmektedir. Rivayete göre İmam Ali de:

“Peygamberimiz kadınları mut'a usûlü nikâhlamayı nehyetti. Bu önceleri kadın bulamayanlar içindi, sonradan kadın ve erkek arasındaki miras iddet, talak, nikâh hükümleri inince mut'a adeti neshediîdi” buyurmuştur. [485]

4- Bir Kadını, Halası Yada Teyzesıyle Bir Nikah Altında Toplamanın Haram Olması

1276- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Bir kadınla halası ve yine bir kadınla teyzesi bir nikah altında toplanmaz.” [486]

Açıklama:

İslam hukukunda, kendileriyle evlenmenin yasak olduğu kimseler, Nisa: 4/22, 24 ayetleri ile sünnette şu şekilde sınıflandırılmıştır:

1- Sürekli Haram Olanlar:

a- Nesep kan akrabalığı sebebiyle nikâhları haram olanlar. Bunlar; anneler, kızlar, kız kardeşler, erkek ve kız kardeşlerin kızları, hala, teyze.

b- Sıhriyet damat olma sebebiyle nikahlan haram olanlar. Bunlar; kayı valide, üvey kız, gelin, üvey anneler, c. Süt Emmek suretiyle Nikâhları haram olanlar. Bunlar ise; süt anne, süt kızkardeş.

2- Geçici Olarak Haram Olan Kadınlar:

a- Bir kişinin, dörtten fazla kadını bir nikâh altında toplaması. Buna göre dört kadınla evli olan kimse, beşinciyle evlenemez.

b- Baş-kalannın hakkı sebebiyle nikâhı haram olan kadınlar. Bu nedenle bir kimsenin, başka birisinin nikâhı altında bulunan kadını nikâhlayamaz.

c- Üç Talâk sebebiyle nikâhlanmaları haram olan kadınlar.

d- Şirk yada din farkı sebebiyle nikâhlanmaları haram olan kadınlar.

e- İddeti bitmesi sebebiyle nikâhlanmalan haram olan kadınlar.

f- Birbirinin mahremi olması sebebiyle nikâhlanmaları haram olan kadınlar. Buna göre iki kız kardeşi yada bir kadını nesep ve süt emme yönünden halası veya teyzesini aynı nikâh altında birleştiremez.

İki kızkardeşin, aynı nikâh altında birleştirilemeyeceği, ayetle sabittir. Fakat bir kadının, hala ve teyzesiyle aynı nikâh altında bir araya gelemeyeceği ise sünnetle sabittir.

1277- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.), bir kadının, halası yada teyzesinin üzerine nikahlanmasını veya bir kadının, kız kardeşinin kabında olanı boşaltmak için onun boşanmasını istemesini yasaklamıştır. Çünkü şanı yüce olan Allah, onun rızkını verir. [487]

“Bir kadın, kız kardeşinin kabını boşaltmak için onun boşanmasını isteyemez” ifadesinden maksat; yabancı bir kadının, bir erkeğe hanımını boşattırarak onunla kendisinin evlenmek istemesi ve o kadının nafaka gibi şeylerinden kendisinin faydalanmak istemesidir. Dolayısıyla bu mana mecazen; “Kabını boşaltmak” şeklinde ifade edilmiştir.

5- İhramlı Kimsenin, Nikahlanm Asının Haram Olması Ve Dünür Yollamasının ise Mekruh Olması

1278- Nubeyh b. Vehb'den rivayet edilmiştir:

“Ömer b. Ubeyduliah, Talha b. Ömer'e, Şeybe b. Cübeyr'in kızıyla evlendirmek istedi. O sırada hac emiri olan Ebân b. Osman'ın nikahta bulunması için ona haber yolladı. Bunun üzerine Ebân şöyle dedi:

“Ben, Osman b. Affân'ı: “Resulullah (s.a.v.)'i:

“İhramh olan kimse, evlenemez ve dünürcü de gönderemez” buyururken işittim” dedi. [488]

1279- Abdullah İbn Abbâs (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Peygamber (s.a.v.) ihramlıyken Meymûne'yle evlendi. [489]

1280- Meymûne binti'I-Hâris (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir: “Resulullah (s.a.v.), Meymûne'y'e ihramsızken evlendi.” [490]

Açıklama:

Resulullah (s.a.v.)'in evlendiği son eşi, Meymûne'dir. Resulullah (s.a.vj, Umretu'l-Kaza'yı yaptıktan sonra Mekke'de yaptığı evlenmedir. Fakat kesin olarak ne zaman evlendiği hususunda görüş ayrılığı vardır.

Meymûne'nin asıl adı, Berre İdi. Resulullah (s.a.v.), onunla evlendikten sonra onun ismini “Meymûne” diye değiştirdi.

Resulullah (s.a.v.)'in, Meymûne ile ihramlı mı, yoksa ihramsız mı olarak evlendiği hususunda görüş ayrılığı vardır.

Abdullah İbn Abbâs hadisi, Hz. Osman'dan “İhramlı kimse; evlenemez, evlendiremez ve dünürlük yapamaz” [491] şeklinde gelen hadisle çelişmektedir.

Hafız İbn Hacer el-Askalânî (ö. 852/1447), Teth’de der ki:

“Abdullah İbn Abbâs hadisi ile Hz. Osman hadisinin arası birleştirilebilinir. Fakat Abdullah İbn Abbâs hadisi, mücmeldir. Bununla

birlikte ihramlı iken evlenme durumu, Hz. Peygamber (s.a.v.)'in özelliklerindendir.”

İbn Abdilberr (ö. 463/1071)'de şöyle der:

“Bu konudaki rivayetler birbirinden farklıdır. Fakat (doğru olan) rivayet; Hz. Peygamber (s.a.v.)'in, Meymûne ile, ihramsız iken evlenmesi şeklindedir. İhramsız iken evlenmesi ile ilgili rivayetler, çeşitli yollardan gelmiştir. Yalnız Abdullah İbn Abbâs hadisinin İsnadı da, sahihtir. Fakat bir kişinin yanılma ihtimali, çoğunluğun yanılma ihtimaline göre daha fazla olur. İhramlı kimsenin nikâhını geçersiz kılma ile İlgili Hz. Osman hadisi ise, sahih olup güvenilirdir.

Resulullah (s.a.v.)'in, ihramlıyken Meymûne ile evlendiğine dair rivayet, Abdullah İbn Abbâs'a dayanmaktadır.

“İçlerinde İmam Mâlik, İmam Şafiî ile İmam Ahmed'in de bulunduğu cumhur-u ulemaya göre; ihramlı bir kimsenin nikâhlanması veya başkalarını nikahlaması helal değildir. Bunlar bu konuda;

“İhramlı kimse; evlenemez, evlendiremez ve dünürlük yapamaz” hadisini esas almışlardır.

Hanefiler, ihramlının nikâh akdi yapmasının caiz olduğunu belirtmişlerdir, Hanefiler, bu konuda ihramlının nikâh akdini değil de cinsel ilişkiyi söz konusu etmişlerdir.

Bazı alimler de, bu ihtilafı çözüme şöyle ulaştırmaktadır: Resulullah (s.a.v.), hicri 7. yılın Zilkade ayında Umretu'1-Kaza için Mekke'ye giderken “Şerif” denilen yerde Meymûne'yle ihramlı olarak nikâh akdi yapmış, dönüşte ihramdan çıkmış oîarak yine “Şerif”te gerdeğe girmişti.

6- Din Kardeşi İzin Vermedikçe Yada Vazgeçmedikçe Onun Dünürlüğü Üzerine Dünür Göndermenin Haram Olması

1281- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

"Bir kimse din kardeşinin satışı üzerine satış yapmasın. Dîn kardeşinin dünürlüğü üzerine dünür de göndermesin. Ancak din kardeşinin, kendisine izin verirse o başka." [492]

Açıklama:

Hadis; bîr kimsenin, bir kadın ile olan dünürlüğünü bitirmediği müddetçe, diğer bir kimsenin o kadına dünürlükte bulunmasını yasaklamaktadır.

Satış üzerine satıştan maksat; alıcı ile saha arasında anlaşma yapılıp tam alışveriş biterken bir başkasının araya girerek fiyatı artırmasıdır. Anlaşmayı bozduğu için bu hareket, yasaklanmıştır. Yalnız satıcı malını müşteriye arz ettikten sonra henüz anlaşmaya yapılmadan önce bir müşterinin araya girerek o mala fazla fiyat vermesinde bir sakınca yoktur.

7- Şiğar (Değiş-Tokuş Yoluyla Yapılan) Nikahın Haram Kılınması Ve Batıl Olması

1282- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

"Resulullah (s.a.v.), Şiğâr'ı yasaklamıştır. Şiğâr; aralarında mehir olmamak üzere bir kimsenin, kızını başkasına, o da kızını kendisine vermek

şartıyla evlendirmesidir.” [493]

1283- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“İslam'da şiğâr yoktur.” [494]

Açıklama:

Şiğâr kelimesi, sözlükte; “Kaldırmak” ve “Boşalmak” gibi manalara gelmektedir. Terim olarak ise; karşılıklı değiş tokuş yapmak suretiyle mehirsiz evlenmek demektir. Bir başka İfadeyle; İki erkeğin, kızlannı yada velisi olduğu kadınları her biri diğerinin mehri olmak üzere biribirlerine vererek evlenmelerine “Şiğâr” denir.

Bu tür evlenmelerde mehir hakkı kaldırıldığı için böyle evlenmeye “Kaldırma” anlamında “Şiğâr” isimi verilmiştir. Yine bu tür nikâhlarda kadın mehirden boşaltıldığı için böyle bir nikâha “Şiğar” ismi verilmiştir.

Yalnız şiğâr yoluyla yapılan evlenmenin sahih olup olmadığı meselesi, alimler arasında tartışma konusu olmuştur. Cumhura göre, bu tür bir evlenme batıldır.

Hanefiler; mehri, nikâhın şartı veya rüknü kabul etmedikleri için, bu nikâhın Nisa: 4/3 ayetinin genel hükmü içerisine girdiği için ve nikâhdan sonra erkeğin kadına mehr-i misil Ödemesi hâlinde bu nikâhın geçerli olduğunu ileri sürmüşlerse de, Hanefi alimlerinden Ebu'l-Hasan es-Sindî bu konuda “İslam'da şiğâr yoktur” [495] hadisini delil getirerek bu tür bir nikâhın batıl olduğunu belirtmiştir. Çünkü böyle bir nikâh, hiç akd edilmemiş olur. Batıllığı buradan gelmektedir. Bu nedenle de bu nikâhı, akd edilmiş özel bir nikâh çeşidi olarak kabul etmek de mümkün değildir. Dolayısıyla cumhurun görüşü daha isabetlidir.

8- Nikahta Koşulan Şartları Yerine Getirme

1284- Ukbe b. Âmir (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Sizin yerine getireceğiniz şartların en başta geleni, kendisiyle kadınları helal kıldığınız şey mehirdir." [496]

Açıklama:

Bu hadis; nikâhtan önce kız yada kızın temsilcileri tarafından ileri sürülen şartların en önce yerine getirilmesi gerektiğine delalet etmektedir.

Nikâh ile ilgili şartlar üç kısımdır:

1- Yerine getirilmesinin farz olduğunda ittifak edilen şartlar: Bu, Allah'ın emrettiği; iyi davranmak suretiyle evliliği sürdürme yada iyilikle boşamak şartıdır. Konumuzu teşkil eden hadiste, öncelik hakkı tanınan şartlar bunlardır.

2- Yerine getirilmeyeceğinde alimlerin ittifak ettikleri şartlar: Nikâhın mehirsiz, olması, kadına nafaka verilmesi, verilen mehrin kocaya iade edilmesi, kocanın hanımıyîa cinsel ilişkide bulunmaması, evin ihtiyaçlarını temin etmemesi gibi. Bu tür şartların nikâhın gayesine aykın olduğu için yerine getirilmesi gerekmediği hususunda alimlerin ittifakı var. Dolayısıyla bu şartlar geçersizidir. Fakat bu şartlarla akd edilen nikâh sahihtir.

3- Yerine getirilip getirilmeyeceği hususunda alimlerin ihtilaf ettiği şartlar: Kocanın, hanımı üzerine bir daha evlenmemesi, kocasıyla yolculuğa çıkarılmaması gibi.

imam Evzaî ile İmam Ahmed'e göre; bu tür şartlarla akd edilen nikâh sahihtir. Koca, bu şartlan yerine getirmekle mükelleftir.

İmam Mâlik, İmam Şafiî, Sevrî, Hanefî alimlerine göre; bu tür şartlar batıldır. Fakat bu şartlarla akd edilen nikâh sahihtir. Erkeğin, bu şartlarla evlenmiş olduğu kadına sadece mehr-i misil ödemesi gerekir.

9- Nikahta Dul Kadından İzin Almanın Sözle Ve Genç Kızdan ise Susmak Suretiyle Olması

1285- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Resulullah (s.a.v.):

“Dul kadın, kendisine danışılmadığı müddetçe evlendirilmez. Kız da, kendisinden izin alınmadıkça evlendirilmez” buyurdu. Sahabiler:

“Ey Allah'ın resulü! Kızın izni nasıl olur?” diye sordular. Resulullah (s.a.v.):

“Susmasıdır” diye cevap verdi. [497]

1286- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir: Resulullah (s.a.v.)’e:

“Ailesinin evlendir(mek iste)dîği genç kızdan izin alınacak mı, alınmayacak mı?” diye sordum. O da, Aişe'ye:

“Evet, ondan izin alınacak” diye cevap verdi. Aişe dedi ki: Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.) e:

“Fakat kız utanır” dedim. Resulullah (s.a.v.):

“Sustuğu zaman, bu onun iznidir” buyurdu. [498]

1287- Abdullah İbn Abbâs (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Dul kadın, kendisiyle ilgili nikah hususunda velisinden daha hak sahiBidir. Genç kız da, nikah hususunda kendisinden izin istenir. Onun izin vermesi, susmasıdır.” [499]

Açıklama:

Bu hadisler, babanın yada velinin, ergenlik çağına girmiş gerek bakire ve gerekse de dul olsun hiçbir kadını izni alınmaksızın nikahlamaya hakkı olmadığını ortaya koymaktadır.

Ergenlik çağına varmış olan bakire kızlardan izin alınmadan babalan tarafından nikahları kıyıldığı takdirde kıyılan nikahın sahih olup olmadığı hususunda alimler ihtilaf etmişlerdir.

İlim ehlinin çoğunluğunun görüşüne göre, kız, yapılan nikaha rıza göstermediği takdirde o nikah hükümsüzdür.

Ergenlik çağına girmiş olan dul kadından izin alınmadan yapılan nikah da, tüm alimlerce hükümsüzdür.

Burada “Dul” ile kastedilen; sıhhatli veya fasit bir evlenmeyle bakireliği giderilmiş olan kadındır.

“Bakire” ile kastedilen ise bakirelik zarı herhangi bir temasla giderilmemiş veya atlama, aşırı kan akma gibi hastalıkla bakireliği zail olmuş kadındır.

Gayri meşru cinsel temasla kızlığı bozulmuş olan kadın, bakire hükmünde mi, yoksa dul hükmünde mi olduğu meselesi ihtilaflıdır. İmam

Ahmed ile İmam Şafii'ye göre bu kadın, dul kadın hükmündedir. Ebu Hanife ile İmam Malik'e göre ise bu kadın, bakire hükmündedir.

10- Babanın, Genç Kızını Evlendirmesi

1288- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.) beni altı yaşımda iken nikâh etti, dokuz yaşımda iken de benimle gerdeğe girdi. Daha sonra Medine'ye geldik. Ben bir ay sıtmaya tutuldum. Bu sebeble de saçlarım döküldü. Nihayet saçlarım tekrar büyüyerek omuzlanma indi. Derken bana annem Ümmü Rumân geldi. Ben kız arkadaşlarımla birlikte bîr salıncak üzerinde oynuyordum. Bana seslendi. Derhal yanına vardım. Benden ne isteyeceğini bilmiyordum. Elimden tutarak beni kapıda durdurdu. Nefesim kesilmiş, “Heh”, “Heh” diye soluyordum. Nihayet hızlı solumam geçti. Ümmü Ruman, beni, bir eve/odaya aldı. Bir de ne göreyim, evde, Ensar'dan bir takım kadınlar var. Kadınlar, bana:

“Hayırlı, uğurlu ve mübarek olsun” dediler. Annem Ümmü Rumân, beni, onlara teslim etti. Kadınlar başımı yıkadılar. Üstümü başımı düzelttiler. Resulullah (s.a.v.), kuşîuk zamanı ansızın çıka geldi. Kadınlar beni ona teslim ettiler.” [500]

Ebu Hanife'ye Sore baba, küçük yaştaki kızını evlendirebilir. Fakat bu kız, ergenlik çağma girdiği zaman nikahını feshedip etmeme hususunda serbesttir. Dilerse nikahını devam ettirir, dilerse de devam ettirmez.

11- Şevval Ayında Evlenmenin Ve O Ayda Gerdeğe Girmenin Müstehab Olması

1289- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

"Resulullah (s.a.v.), benimle Şevval ayında nikahlandı ve yine Şevval ayında benimle gerdeğe girdi. Dolayısıyla Resulullah (s.a.v.)'in hanımlarından hangisi onun yanında benden daha nasiplidir?"

Hadisin ravisi Urve:

"Aişe, evlendirdiği kadınları Şevval ayında gerdeğe sokmayı severdi" dedi. [501]

Açıklama:

Bu hadis; evlenme, evlendirme, nikâh kıyma ve gerdeğe girme İşlerinin Şevval ayında yapılmasının müstehablığına delâlet, eder. Bazı alimler, işlerin, Şevval ayında yapılmasının müstehablığını açıkça hükme bağlayarak bu hadisi delil göstermişlerdir.

Câhiliyyet devri insanları ve bu günün câhil tabakası, Şevval ayında nikâh kıymaktan ve gerdeğe girmekten hoşlanmazlar ve bunu uğursuz olarak anlayagelmişlerdi. Bu görüş tamamen asılsız ve bâtıl bir itikaddır. Câhiliyyet devrinin bâtıl kahntıiarındandır. Aişe (r.anhâ) bu bâtıl İtikadı reddetmek üzere bu hadisi söylemiştir.

Aişe (r.anhâ), Peygamber (s.a.v.)'e uymak ve sünnete riâyet etmek için kendi yakını olan kadmların nikâh ve gerdeğe girme işlerinin Şevval ayında yapılmasını arzu ve tercih ederdi. Tercih sebebi anlatılan şeydi, Şevval ayının kendisinde bir mutluluğun varlığı inanışı değildi.

Hz. Âişe der ki:

“Bana başka kadınlara verilmeyen dokuz nimet verildi. Bunu övünmek için söylemiyorum.

1- *Melek benim kılığıma girerek yere indi.*

2- *Yedi yaşımda İken Rasûlullah (s.a.v.) benimle evlendi. Ve dokuz yaşında iken ona teslim edildim.*

3- *Benimle kız iken evlendi.*

4- *İkimiz bir yorgan altında iken vahy gelirdi.*

5- *Hz. Peygamber (s.a.v.)'in İnsanlar içerisinde en sevdiği bendim.*

6- *En sevdiği kimsenin kızıyım.*

7- *Ümmet benim hakkımda helake sürüklenmek üzere iken benim için âyet-i kerime nazil oldu. Ve ben Cebrâİli gördüm benden başka hiçbir kadın cebrâili görmedi.*

8- *Rasûl-i Ekrem ruhunu benim evimde teslim etti.*

9- *Kabri benim evimdedir. Melekler orayı kuşatmıştır.”*

12- Bir Kadınla Evlenmek İsteyen Kimsenin, O Kadının Yüzüne Ve Ellerine Bakmasının Mendub Olması

1290- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Peygamber (s.a.v.)'in yanındaydım. Derken bir adam geiip Resulullah (s.a.v.)'e, Ensar'cfen bir kadınla evlenmek istediğini haber verdi. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.), o adama:

“Kadına baktın mı?” diye sordu. Adam:

“Hayır, bakmadım” diye cevap verdi. Adam:

“Öyleyse git, ona bak. Çünkü Ensar kadınlarının gözünde bir şey vardır” buyurdu. [502]

Açıklama:

Hadis, evlenmek isteyen bir kimsenin, evlenmek istediği kadının yüzüne bakmasının müstehab olduğunu göstermektedir.

Cumhura göre, kadına bakmak için onun rızasını almak şart değildir. Kadının haberi yokken onu görmek caizdir. Çünkü Peygamber (s.a.v.), evlenilmek istenilen kadına bakmaya mutlak surette izin vermiş ve bu hususta kadından izin almayı şart koşmamışür.

Kadının iznine başvuruİmamasının nedeni; kadının utanabileceği ve beğenilmeme duygususunun oluşabileceği olashğıdır.

13- Kuran Öğretmenin, Demir Yüzüğün Ve Az Çok Başka Şeylerin Mehir Olmasının Caiz Olması Ve Kendisini Fakir Düşürmeyecek Kimse için, Mehrin Beş Yüz Dirhem Olmasının Müstehab Olması

1291- Sehl b. Sa'd es-Sâidî (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Bir kadın, Resulullah (s.a.v.)'e gelip ona:

“Ey Allah'ın resulü! Nefsimi, sana hibe etmek için geldim” dedi.

Resulullah (s.a.v.), kadına baktı. Bakışını, yukarıya kaldırıp doğrulttu. Sonra da başını aşağıya indirdi. Kadın, Peygamber (s.a.v.)'in, kendisi hakkında herhangi bir hüküm vermediğini görünce oturdu. Bunun üzerine sahabilerden birisi, ayağa kalkıp:

“Ey Allah'ın resulü! Senin bu kadına ihtiyacın yoksa, bu kadını, benimle evlendir” dedi. Resulullah (s.a.v.), bu sahabiye:

“Mehir olarak yanında neyin var?” diye sordu. Sahabi:

“Hayır, vallahi, ey Allah'ın resulü! Yanımda hiçbir şey yoktur” diye cevap verdi. Resulullah (s.a.v.):

“Haydi ailenin yanına git, kadına mehir olarak bir şey vermen için bir şeylere bak. Bir şey bulacak mısın?” buyurdu.

Bunun üzerine sahabi, gitti. Sonra dönüp geldi:

“Hayır, vallahi! Hiçbir şey bulamadım” dedi. Resulullah (s.a.v.):

“Bak, demirden bir yüzük bile olsun bul getir” buyurdu. Bunun üzerine sahabi, yine gitti. Sonra dönüp geldi:

“Hayır, vallahi, ey Allah'ın resulü! Demirden bir yüzük bile bulamadım. Sadece belimden aşağısını örten şu izanın var.”

Sehl b. Sa'd der ki:

“Bu fakir sahabinin ridası bile yoktu. Bunun yarısını, kadına mehir olarak verebilirim” dedi. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.):

“Bu izarınla ne yapabilirsin? Onu sen giyersen, kadının üstünde ondan bir şey bulunmaz, açıkta kalır. Kadın giyerse, senin üzerinde ondan bir şey kalmaz, budefa da sen çıplak kalırsın” buyurdu.

Bunun üzerine o sahabi, bulunduğu yere oturdu. Bu oturuşu uzayınca ümitsiz bir halde kalkıp gitti. Peygamber (s.a.v.), bu sahabinin ümitsiz bir şekilde arkasını çevirip gittiğini görünce, onun geri getirilmesini emretti. Bunun üzerine o sahabi, çağırıldı. Geldiği zaman, ona;

“Kur'an'dan senin ezberinde ne var?” diye sordu. Sahabi:

“Ezberimde; şu sure, şu sure var” diye bazı sureleri saydı. Peygamber (s.a.v.), ona:

“Sen bu sureleri, ezberinden okuyabiliyor musun?” diye sordu. Sahabi:

“Evet, okuyabiliyorum” diye cevap verdi. Resulullah (s.a.v.):

“Öyleyse git! Kur'an'dan ezberindeki sureleri kadına öğretmen karşılığında seni bu kadınla evlendirdim” buyurdu. [503]

Açıklama:

Bir kadının, mehirsiz olarak evlenmek üzere kendisini Hz. Peygamber (s.a.v.)'e arzetmesi caizdir. Nitekim Ahzab: 33/50 ayeti de bunu ifade etmektedir.

Müslim ise, bu hadisi bakarak bir kadının kendisini salih bir kimseye arzetmesinin caiz olduğuna hükmetmiş ve bunun sadece Resulullah (s.a.v.)'e özgü bir durum olmadığını, bab başlığında dile getirmiştir.

Kadın, kendi mehrini, Resulullah (s.a.v.)'e hibe etmek suretiyle onunla evlenmek istemektedir. Resulullah (s.a.v.) ise kadını, reddedilmiş duruma düşürmemek için susup cevap vermemiş.

Yine kadının, kendisini, birinci ve ikinci arz edişinde, Resulullah (s.a.v.)'in susmak suretiyle cevap vermesini, kadına red cevabı vermekten utanmasıyla açıklamak mümkün olduğu gibi, bu mesele ile ilgili bir vahyin gelmesini beklemiş olmasıyla yada o kadına uygun bir cevap vermek için düşünmüş olmasıyla da açıklamak mümkündür.

Evlenilmek istenen bir kadına, yeteri kadar mehir vermek gerekir. Ancak mehir, Nikâh akdinin sıhhatinin şartı olmayıp lüzumunun şartıdır. Evla olan, nikâh akdedilirken mehri sözkonusu edip mikdarını tespit etmektir. ileride bu konuda çıkması mümkün olan bazı anlaşmazlıkları

Önlemek için en uygun tedbir budur. Ayrıca mehri acele olarak vermek, müstehabtır.

Manası genel olan bir lafzın, karineyle tahsis edilmesi caizdir. Çünkü metinde geçen “Yanında mehir olarak verecek herhangi bir şey var mı?” cümlesindeki “Şey” lafzı, azı da çoğu da, kıymetliye de kıymetsizi de kapsayan genel bir lafızdır.

Mal denebilecek her şey ve mal ile değiştirilmesi mümkün olan her menfaat, az da olsa mehir olabilir. Nitekim alimlerin büyük çoğunluğu bu görüştedir.

İmam Şafiî'ye göre; mehir karşılığında kadına Kur'an öğretmek caizdir.

ilk dönem Hanefi alimlerine göre ise, Kur'an öğretme karşılığında mehir kabul etmek caiz değildir. Çünkü mehrin, kendisinden istifade edilen bir mal olması gerekir. Bu konudaki delil;

“Onları, mallarınızla istemeniz size helal kılındı” [504] ayeti ile

“Bir mehir belirlediğiniz takdirde henüz dokunmadan onları boşamışsanız belirlediğinizin yarısını onlara verin” [505] ayetidir. Ayetin birinde mehirden, “Mal olarak” bahsedilmekte, diğerinde ise “Yarısından” söz edilmektedir. Bir şeyi ikiye bölebilmek için o şeyin maddi bir mal olması gerekir.

Ayrıca Resulullah (s.a.v.)'in, Kur'an'dan bazı sureler karşılığında bir kadını evlendirdiğini ifade eden hadis, ahad yoluyla geldiği için bu konuda Kur'an'ın hükmü terk edilemez.

İbn ABidin'in ifadesine göre; son devir Hanefi alimleri, Kur'an öğretmenin mehir sayılabileceğini söylemişlerdir. Hanefi alimlerini son

devri ile ilk devri arasındaki bu görüş ayrılığı; Kur'an'ı, ücret karşılığında öğretmenin caiz olup olmadığı meselesinden kaynaklanmaktadır.

Bu tür meseleİerdeki ihtilafların kaynağı; hüccet ve delillerin farklı oluşu değil, asrın getirdiği ihtiyaç ve şartların farklı oluşudur. Çünkü son devir alimlerinin içinde bulunduğu şartlar, ilk dönem alimlerin zamanında bulunsaydı, onlar da ücret karşılığında Kur'an'ı okutmanın caiz olduğuna ve dolayısıyla Kur'an'dan bazı sureleri öğretmenin mehir sayılabileceğine hükmedebilirlerdi.

Hanefilere göre; mehrin en az miktarı, ilk asırda 10 dirhem gümüş, yani iki koyun bedelidir. En üst sının yoktur.

1292- Ebu Seleme b. Abdurrahman'dan rivayet edilmiştir: “Peygamber (s.a.v.)'in hanımı Aişe'ye:

“Resulullah (s.a.v.)'in, hanımlarına verdiği mehir ne kadardı” diye sordum. Aişe'de:

“Onun, hanımlarına verdiği mehri on iki ukiyye ile bir neşş idi. Neşş'in ne olduğunu bilir misin?” dedi. Ben de:

“Hayır, bilmiyorum” diye cevap verdim. Aişe:

“Yarım ukiyye'dir. Bunların toplamı, beş yüz dirhem eder. İşte Resulullah (s.a.v.)'în, hanımlarına verdiği mehir, bundan ibarettir” dedi. [506]

Mehir:

Evlenme sırasında kadına bu isimle ödenen meblağdır. İslâm, Hristiyanlıkta olduğu gibi kadının erkeğe verilmek üzere para

biriktirilmesini drahoma değil de; aksine, erkeklerin kadınlara rağbetinin bir sembolü olsun diye hediye kabilinden bir meblağın ona verilmesini emretmiştir.

Mehir kadına değil, erkeğin üzerine vaciptir. Dolayısıyla mehir, kadının bedeli veya ondan faydalanma İmkanının karşılığı değil, bir ömür boyu beraber yaşama arzusunun sembolik alametidir ve hediye kabilindendir.[507]

Hadis, Peygamber (s.a.v.)'in eşlerinin mehirierinin 500'er dirhem olduğuna delâlet etmektedir. Mü'minlerin anneleri olan eşlerinin çoğunun mehrînin bu kadar olduğu, bâzılarının böyle olmadığı sabit olduğu için bu hadis, eşlerinin çoğunun mehirlerinin 500 dirhem gümüş olduğu yolunda yorumlanmıştır. Çünkü Peygamber (s.a.v.)'in eşlerinden Ümmü Habîbe bint. Ebi Süfyân (r.anhâ)'nın mehirinin dört bin dirhem olarak Habeşistan kralı Necâşî tarafından teberru mâhiyetinde ödendiği, Ümmü Habîbe (r.anhâ)'nın hadisiyle sabittir.

Yine Safiyye bint. Huyey b. Ahtab (r.anhâ) adlı mü'minlerin annesinin mehiri, onu cariyelikten azâd buyurmak olmuştur.

Yine annelerimizdenCüveyriyebint. el-Hâris (r.anhâ),Sabitb.Kays(r.anha)'nın cariyesi idi. Hürriyetine kavuşmak için efendisiyle belirli bir meblâğ para veya mal vermek karşılığında özgürlüğüne kavuşma akdini yapmış idi. Peygamber (s.a.v.)'e vâki müracaatı üzerine Peygamber (s.a.v.) onun yerine gerekli ödemeyi yaptı ve ödenen meblâğ üzerine nikâh akdi yapılmakla Cüveyriye(r.anhâ), Resulullah (s.a.v.)'in ev halkından olma şerefine kavuşmuş oldu.

Ebu Hanife ile İmam Malik'e göre mehrin en aşağı miktarı, on dirhemdir. Yirmi, kırk ve elli dirhemi asgari miktar olarak görenler de

vardır. Bu İhtilafın sebebi; Hz. Peygamber (s.a.v.)'in, sahabe ve tabiun döneminde bu konudaki uygulamalar ve sözlerin çeşitli şekillerde yorumlanmasıdır.

1293- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Peygamber (s.a.v.), Abdurrahman İbn Avf in üzerinde yeni evlenen damatların kullandığı kokunun sanlığını görüp ona:

“Bu da ne?” diye sordu. Abdurrahman İbn Avf:

“Ey Allah'ın resulü! Ben, yaklaşık 15 gr. ağırlığında bir nevat altın miktarı mehir vererek bir kadınla evlendim” diye cevap verdi. Peygamber (s.a.v.):

“Öyleyse Allah seni mübarek eylesin. Bir koyunla da olsa düğün ziyafeti ver!” buyurdu. [508]

Velîme:

Düğün yemeği demektir. Araplar, hazırlanış sebebine göre her ziyafete ayrı bir ısım verirler, örneğin, çocuk doğduğu zaman verilen ziyafete “Akika”, bir çocuğun Kur'an-ı hatmetmesi sebebiyle verilen ziyafete “Hazâk”, sünnet münasabetiyle verilen ziyafete “İ'zâr” doğum münasebetiyle verilen ziyafete “Hurs”, bina yapmak suretiyle verilen ziyafete “Vekîre”, misafir için verilen ziyafete “Nakia”, bir musibetle karşılaşıldığında musibet sahibi tarafından veriekln yemeğe “Vadıyma”, sebepsiz olarak verilen yemeğe “Me'dûbe” ve “Me'debe” ismi verilir. Yalnız vadıyma yemeği vermek, haramdır.

Hadisin zahirine göre; düğün yemeği vermek, vaciptir. Hanefiîere göre ise düğün yemeği, vacip olmayıp vacip kuvvetinde müekked bir sünnettir.

Gücü yeten kimselerin, düğün yemeğini bolca vermeleri gerekir. Alimlerin büyük çoğunluğuna göre; düğün yemeğinin, en az ve en çok olan miktarları için bir sınırlama yoktur. Bunu, imkanların elverdiği miktarda hazırlamak yeterlidir. Müstehab olan da budur. Önemli olan, bu ziyafette Allah'ın rızasını kazanmaya çalışmak ve riyadan sakınmaktır.

Yalnız düğün yemeğinin misafirlere ne zaman verileceği hususunda ihtilaf bulunmaktadır.

Davet yerinde içki gibi dinen yasak olan bir fiil veya durumun bulunduğunu bilen bir kimse davete icabet etmez.

14- Bir Kimsenin, Cariyesini Hürriyetine Kavuşturup Sonra Da Onunla Evlenmesinin Fazileti

1294- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.), Hayber gazasına çıkmıştı. Sabah namazını ortalık karanlık iken Hayber yakınlarında kıldık. Sonra Peygamber (s.a.v.) ile Ebû Talha, bineklerine bindiler. Ben de, Ebû Talha'nın terkisinde idim. Peygamber (s.a.v.) Hayber sokağı içerisinde ilerledi.

Dizim Peygamber (s.a.v.)'in uyiuğuna dokunuyordu. Sonra Hz. Peygamber (s.a.v.)'in uyluğunun beyazlığını göreceğim dereceye kadar kalabalık ve sürtünme uyluğundan izarmı sıyırdı. Şehre girdiğinde: “Allahü Ekber, Hayber şehri harap oldu! Biz bir kavmin yurduna indiğimizde;

“Uyarılmış olanların sabahı ne kötü olur” [509] buyurdu. Bu sözü, üç defa tekrarladı.

Halk işlerinin başına çıktığında:

“Vallahi, Muhammed’i” dediler. Hayber şehrini kuvvet kullanarak ele geçirdik, Esirler toplandı. Bu sırada Dıhye gelip:

“Ey Allah'ın Peygamberi! Esirlerden bana bir cariye ver” dedi. O da:

“Git, bir cariye al” buyurdu. Dıhye de, Safiyye bint. Huyey'i aldı. Ardından bir adam Peygamber (s.a.v.)'e gelip:

“Ey Allah'ın Peygamberi! Dihyeye Kurayza ve Nadir kabilelerinin hanımefendisi Safiyye bint. Huyey'i verdin, ama bu ancak sana uygun düşer” dedi. O da:

“Onu, Safiyye'yle birlikte çağırın” buyurdu. Dıhye hemen Safiyye'yi getirdi. Peygamber (s.a.v.), Safiyye'yi görünce, Dıhye'ye:

“Esirlerden bunun dışında bir cariye al” buyurdu. Sonra Peygamber (s.a.v.) Safiye'yi azad edip onunla evlendi.

Hadisin ravisi Sabit el-Bünânî, Enes'e:

“Ey Ebû Hamza! Safiyye'nin mehri ne idi?” dedi. O da:

“Onun kendisi idi. Onu hürriyetine kavuşturdu, sonra da onunla evlendi” dedi.

Nihayet yoldayken Ummü Süleym, Safiyye'yi süsledi, gecenin bir kısmında Peygamber'e teslim etti. Peygamber (s.a.v.), güveyi olarak sabaha çıkıp:

“Kimin yanında bir şeyler varsa onu getirsin” buyurup bir yaygı serdi. Kimi hurma, kimi de yağ getirmişti. Sonra hurma, tereyağı, un ve çökelek ile yapılan bir tür yemek olan hays yemeği yaptılar. İşte Rasûlüllah (s.a.v.)'in düğün yemeği bu şekilde olmuş oldu. [510]

Açıklama:

Kölenin, Allah'ın hakkını yerine getirmesi; namaz, oruç gibi ibadetlerini yapmakla ve efendisinin hakkını yerine getirmesi ise; efendisinin hizmetinde bulunmakla olur.

Safiyye, Kureyza oğullan ve Nadir oğulları kabilesi içerisinde sosyal statüsü yüksek bir kadındı. Peygamber (s.a.v.) onunla evlenerek bu iki kabile üzerindeki etkisini artırmış oldu.

15- Zeyneb Bint. Cahş'ın Evlenmesi, Örtü Ayetlerinin İnmesi Ve Düğüne Davet

1295- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Peygamber (s.a.v.), Zeyneb bint. Cahş'la evlendiği zaman düğün ziyafetine bir cemaatı davet etti. Onlar da yemek yediler. Sonra oturup sohbet ettiler. Resulullah (s.a.v.) onların kalkıp gitmelerini işaret ederek sanki kalkmaya hazırlanır gibi yaptı, fakat onlar kalkmadılar. Bunu görünce Resulullah (s.a.v.) kalktı. O kalkınca, cemaattan bazıları da kalktı.

Hadisin ravileri Asım ile Abdula'la der ki:

“Üç kişi oturup kaldı. Peygamber (s.a.v.) içeriye girmek için geldi. Bir de baktı ki, cemaattan bazıları halen oturuyorlar. Sonra onlar da kalkıp gitti. Ben, Peygamber (s.a.v.)'e gelip cemaatın gittiğini haber verdim. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.) eve gelip içeri girdi. Ben de içeriye girmeye

hazırlandım, fakat Resulullah (s.a.v.) kendisi ile benim arama perdeyi çekti. Bunun üzerine Yüce Allah:

"Ey iman edenler! Siz zamanını gözetlemeksizîn, bir yemeğe davet edilmedikçe, Peyganıber'in evlerine girmeyin. Ancak davet edildiğiniz vakit girin. Yemeği yediğinizde hemen dağılırı, sohbete dalmayın. Çünkü bu hareketiniz Peygamberi üzmekte, fakat o size bunu söylemekten utanmaktadır. Ama Allah, hakkı söylemekten çekinmez. Peygamber'in hanımlarından bir şey istediğiniz zaman perde arkasından isteyin. Bu, hem sizin kalpleriniz, hem de onların kalpleri için daha temiz bir davranıştır. Sizin Allah'ın Resulünü üzmeniz ve kendisinden sonra onun hanımlarını nikahlamanız asla caiz olamaz. Çünkü bu, Allah katında büyük bir günahtır" [511] ayetini indirdi.[512]

1296- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

"Peygamber (s.a.v.), Zeyneb'Ie evlendiği zaman Ümmü Süleym ona taştan yapılmış bir çanak içerisinde hays yemeği hediye etti. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.), bana:

"Git de müslümanlardan rastladıklarını bana çağır" dedi.

Ben de rastladığım kimseleri onun için davet ettim. Davetliler, grup grup içeri girmeye ve yemek yiyip çıkmaya başladılar. Peygamber (s.a.v.), elini yemeğin üzerine koyarak onun hakkında, Allah'ın dilediği sözleri söyleyerek dua etti. Ben rastladığım hiç bir kimseyi bırakmayıp mutlaka düğün yemeğine davet etmiştim. Davetliler doyuncaya kadar düğün yemeğinden yediler, sonra da çıkıp gittiler. Fakat davetlilerin içlerinden bir grup kalarak Peygamber (s.a.v.)'in yanında sözü uzattılar. Peygamber

(s.a.v.) onlara bir şey demekten sıkılıyordu. Bu sebeple onları evde bırakarak kendisi dışarı çıktı. Bunun üzerine Yüce Allah,

“Ey iman edenler! Siz zamanını gözetlemeksîzin, bir yemeğe davet edilmedikçe, Peygamberin evlerine girmeyin. Ancak davet edildiğiniz vakit girin. Yemeği yediğinizde hemen dağıtın, sohbete dalmayın. Çünkü bu hareketiniz Peygamberi üzmekte, fakat o size bunu söylemekten utanmaktadır. Ama Allah, hakkı söylemekten çekinmez. Peygamberin hanımlarından bir şey istediğiniz zaman perde arkasından isteyin. Bu, hem sizin kalpleriniz, hem de onların kalpleri için daha temiz bir davranıştır” [513] ayetini indirdi. [514]

Açıklama:

Zeyneb, Resulullah (s.a.v.)'in halası Ümeyme bint. Abdulmuttalib'in kızıdır. ilk müslümanlardan ve muhacirlerdendir.

Resulullah (s.a.v.), Zeyneb'Ie, bir rivayete göre hicretin üçüncü yılı ve diğer bir rivayete göre ise hicretin beşinci yılında evlenmiştir. Zeyneb, daha önce, Resulullah (s.a.v.)'in azadlısı Zeyd b. Harise'yle evliydi. Zeyneb, ondan ayrılınca Resulullah (s.a.v.)'le evlendi.

Resulullah (s.a.v.) bu münasebetle tertip ettiği davette misafirlerine ekmek ile et ikram etmiş, sofraya oturanlar doyduktan sonra bir hayli yemek artmıştır.

Yemekten sonra cemaat dağılmış, yalnız iki-üç kişi muhabbete dalarak oturdukları yerde kalmışlardır. Resulullah (s.a.v.)'in buna canı sıkılmışsa da bir şey diyememiş, ancak onlara hatırlatmak için yanlarından çıkarak hanımlarının odalan önünden geçmiş, onlara selâm vermiştir. Nihayet

oturanlar da kalkıp gitmiş ve Resulul'ah (s.a.v.) zifafa girmiştir. Bu arada tesettür âyeti nazil olmuştur.

Anlaşılıyor ki, Peygamber (s.a.v.), Hz. Zeyneb için, diğer kadınları için yapmadığı bir düğün daveti düzenlemiş, bu davete üçyüz kadar sahabe katılmıştır.

Nevevî der ki: İhtimal ki, bunun sebebi; Hz. Zeyneb'i kendisine velisiz ve şahitsiz Yüce Allah tarafından nikâh ettiğinden dolayı bu düğün yemeğiyle şükranda bulunmaktır. [515]

16- Bir Davete Çağıran Kimseye, İcabette Bulunma

1297- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Sizden birisi düğün yemeğine çağrıldığında yemeğe gitsin." [516]

1298- Câbir b. Abdullah (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Sizden birisi yemeğe çağrıldığında icabet etsin. İsterse yer, isterse yemez." [517]

1299- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Sizden birisi yemeğe çağrıldığında icabet etsin. Eğer oruçlu olursa davet eden kimseye dua etsin. Eğer oruçlu değilse yemeği yesin." [518]

1300- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Kendisine zenginler çağrılıp da fakirler çağrılmayan düğün yemeği ne kötü yemektir. Davete katılmayan kimse, Allah'a ve Resulüne isyan etmiştir.” [519]

Açıklama:

Hadis, zenginlerin çağırılması ve fakirlerin çağınlmaması âdet hâline getirilen düğün yemeğinin fena olduğunu hükme bağlamıştır.

Nevevi der ki:

“Bu hadisten kastedilen mânâ şudur: Halkın, Peygamber (s.a.v.)'den sonra düğün ziyafetleri gibi davetlerde zenginleri çağırıp fakirleri çağırmamaları, zenginlere yemeğin güzelliğini seçmeleri, onlara öncelik tanımaları, davet yerinde iyi yerleri onlara ayırmalarının ve benzeri şeylerin âdet hâline getirmelerinden haber vermektir. [520] Fakat saadet devrinde böyle bir durum meydana gelmemiştir.

1301- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Yemeğin en kötüsü; davete gelen kimseye ikramda bulunulmayan ve gelmeyecek kimsenin çağrıldığı düğün yemeğidir. Kim böyle bir davete katılmazsa, Allah'a ve Resulüne isyan etmiştir.” [521]

Açıklama:

Düğün yemeği ile ilgili bilgi için 1384 nolu hadisin açıklamasına bakabilirsiniz.

17- Üç Talakla Boşanan Bir Kadının Başka Bir Kocayla Evlenmedikçe, Yeni Kocası Onunla Cinsel İlişkide Bulunmadıkça Ve İddeti Geçmedikçe Boşayan Kocasına Helal Olmaması

1302- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir: “Rifâa el-Kurazî'nin hanımı, Peygamber (s.a.v.)'e gelip:

“Ben, Rifâa'nın nikahı altında idim. Beni üç talakla boşadı. Boşamayı da, geri dönülmeyecek şekilde kesin yaptı. Ben de, Abdurrahman İbnü'z-Zebîr'Ie evlendim. Fakat onun erkeklik aleti, elbisenin saçağı gibi gevşek idi” dedi.

Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.) gülümseyerek:

“Rifâa'ya geri dönmek mi istiyorsun? Hayır, sen ikinci kocanın balçığını ve o da senin balçığını tatmadıkça, ilk kocana geri dönemezsin” buyurdu.”

Ebu Bekr, (o sırada) Resulullah (s.a.v.)'in yanında oturuyordu. Hâlid b. Saîd İbnü'1-As ise, içeriye girmek için kapıda kendisine izin verilmesini bekliyordu. Hâlid, kadının, kocasını küçük düşürücü açık ifadelerini işitince, Ebu Bekr'e:

“Ey Ebu Bekr! Bu kadının, Resulullah (s.a.v.) in yanında apaçık bir şekilde neler konuştuğunu işitmiyor musun?” diye seslendi. [522]

Açıklama:

Hanımını üç talakla boşayan kişinin adı, Rifâa b. Semûel el-Kurazîdir. Hanımının ismi ise, Temime el-Kurazî'dİr. Kadının evlendiği ikinci erkeğin adı ise, Abdurrahman İbnü'z-Zebîr'dir.

Bu hadise göre; kocasından üç talakla boşanan bir kadının, sahih bir nikâhla başka bir kocayla evlenip onunla cinsel ilişkide bulunmadan ilk kocasına dönemeyeceğini bildirmektedir.

Hanbeli alimlerinin önde gelenlerinden birisi olan İbn Teymiyye (ö. 728/1327), bu konuda Seddü'z-Zerai ilkesini öne çıkartarak ve konu ile ilgili bazı hadisleri yorumlayarak üç talakla boşanan kadının, tekrar eski kocasına bir talakla geri dönebileceğini ileri sürmüştür.

Hâlid, içerdeki kadının, Hz. Peygamber (s.a.v.)'in yanında erkeklik aletini dile getirerek açık-saçık konuşmalarını kapının dışında işitmiş ve Ebu Bekr'e hitap etmekle kadının sözlerini çirkin olduğunu ifade etmektedir. Peygamber (s.a.v.) ise, Halid'in bu sözlerini işittiğine itimad ederek hiçbir şey demeyip sadece gülümsemiştir.

18- Cinsel İlişkiye Girme Sırasında Okunması Müste-Hab Olan Dua

1303- Abdullah İbn Abbâs (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır;

“Sizden birisi, hanımıyla cinsel ilişkide bulunmak istediği zaman: “Bismillah, Allahümme cennİbnâ'ş-şeytân ve cennibiş-şeytân” Allah'ın ismiyle! Allahım! Bizi şeytandan uzak eyle! Bize vereceğin (çocuk)tan da şeytanı uzak eyle! demiş olsa, aralarındaki (bu birleşmeden dolayı onlara) bir çocuk verilecek olursa, şeytan o çocuğa hiçbir zaman zarar vermez.” [523]

Açıklama:

Hadis, hanımıyla cinsel ilişkide bulunmak isteyen bir kimsenin, bu birleşmeden önce bu duayı okuması tavsiye edilmekte ve bu tavsiyeye uyan kimselerin doğacak çocuklarının şeytanın zararından uzak kalacağı haber verilmektedir.

Bu birleşmeden doğan çocuğun, şeytanın hangi zararlarından kurtulup, hangi zararlarından kurtulamayacağı konusunda ilim adamları arasında görüş ayrılığı vardır.

Ayrıca bu hadis; kişinin, Allah'ı zikir, duâ, besmele ve istiaze ile şeytandan ve bütün serlerden korunmaya çalışmalıdır. Her ne kadar şeytan Adem oğlunu devamlı surette takip etse de, insan, Allah'ı gönülden zikrettiği sürece şeytan ona yaklaşamaz.

19- Bir Kimsenin, Makata Dokunmaksızın, Hanımının Cinsel Organına Önünden Veya Arkadan Öne Doğru İlişkide Bulunmasının Caiz Olması

1304- Câbir b. Abdullah (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Yahudiler:

“Bir adam, hanımının cinsel organına arkasından öne doğru ilişkiye girerse doğacak çocuk şaşı gözlü olur” derlerdi. Bunun üzerine;

“Kadınlarınız sizin tarlanızdır. Artık tarlanıza önden yada arkadan öne doğru olmak kaydıyla nereden isterseniz oradan gelin” [524] ayeti indi. [525]

Açıklama:

Yahudiler, erkeğin, karısıyla arkadan kadının rahim yolu olan tenasül organıyla normal cinsel ilişkide bulunduğu takdirde bu ilişkiden doğacak çocuğun gözünün şaşı olacağına inanıyorlardı. Böyle de söylüyorlardı. Onların iddiasına göre, bu şekilde yapılan cinsel ilişki doğacak bebeğin gözlerine zararlı ve dolayısıyla yasaktır. Yüce Allah, hadiste anılan âyet-i kerîme'yi indirmekle onların İnanç ve iddialarının yanlış olduğunu, kadınla yapılan normal ilişkide, kadının sırt üstü veya yüzü koyun yahut yanı üzerinde yatması, oturması veya başka şekilde durması doğacak çocuğa zararlı olmadığını ve bunda dîni bir sakınca bulunmadığını bildirmiştir

Ayet-i Celile'de, kadınlar çocuk yetiştirme bakımından tarlaya benzetilmiştir. Evlenmenin asıl amacı, insan neslinin devamı ve çoğalmasıdır. Amaç bu olunca, erkek karısıyla ancak çocuk yetiştirme yolu olan kadının tenasül organıyla ilişki kurmaya yetkilidir. Ayeti Kerime, *"Çocuk yetiştiren tarlanıza varabilirsiniz"* hükmünü belirtmek suretiyle kadınların direkt makat kısmına varılamayacağına delâlet eder. Çünkü makadın çocuk yetiştirme tarlası olmadığı bilinmektedir.

20- Kadının, Kocasının Yatağına Girmekten Kaçınmasının Haram Olması

1305- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Bir kimse hanımını yatağa çağırıp da hanımı yatağa gelmezse, kocası hanımına kızgın olarak geceyi geçirirse melekler sabaha kadar o

kadına lanet eder.” [526]

Açıklama:

Yatağa çağırmaktan maksat, cinsel ilişkidir. Lanetin sabaha kadar devam etmesi, şafağın doğmasıyla yada kadının yaptığına pişman olarak yatağına dönmesiyle son bulur.

21- Kadının Sırrını Yaymanın Haram Olması

1306- Ebu Saîd el-Hudrî (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Doğrusu kıyamet günü Allah katında insanların derece bakımından en kötü olanı, kocanın hanımına ve hanımın da kocasına cinsel ilişkide bulunup sonra hanımının sırrını yayan erkektir.” [527]

Açıklama:

Burada erkek ile kadın arasında meydana gelen cinsel ilişkiyi, erkeğin; cinsel ilişki hususunu tavsif etmesi, bu konuda detay vererek kadının neler konuştuğunu ve neler yaptığını bir zaruret olmaksızın keyfi olarak insanlara anlatmasının haram olduğu belirtilmektedir. Çünkü bu tür şeyler; toplumun yapısına, evlilik hayatına ve ahlaka aykırı durumlardır. Emanet olarak kalması gereken sırlardır. Başkalanna anlatılması, emanete hıyanet demektir.

Gerçek müslüman, sır saklamayı bilir ve birinin kendisine emanet etti ği sırrı ifşa etmez. Sır saklamak, kişinin mertliğinin, dinî salâbetinin, imanî şahsiyet ve ahlâkisinin bir göstergesidir. müslümanların seçkin erkek ve kadınlarının bu dini kaynağından yudumlamış olanlarının ahlâkî yapılannın gereğidir.

Esasen sır saklamak, selefin sadece erkeklerine mahsus bir meziyet değil, İslam nurunu almış, kalıp ve kafaları bu nur ile aydınlanmış çocuklar dahi bu güzel ahlâkın gözle görülür örnekleridir.

Sır ifşa etmek ise, insanların mübtela olduğu âdetlerin en kötüsüdür. Hayatta bilinen her şey söylenmez. Bazı şeyler vardır ki mürüvveti zedeler. Şeref ve şana halel getirir. Bu gibi şeylerin gizli kalması gerekir. Bu sırlar evlilik hayatiyle ilgiliyse daha da çok önem kazanırlar. Böylesi sırları aklından zoru olan şahsiyet ve ahlâk düşkünü kimselerden başkası ifşa etmez.

Ancak, haksız yere kan döküldüğünü, ırza, mala ve cana tecavüz edildiğini gören kimselerin bu gördüklerini saklaması gerekmez. Bilakis ilgili mercilere ulaştırması üzerlerine düşen bir görev olur. Bu görevi yerine getirmedikçe sorumluluktan kurtulamaz.

Aynı durum, kadın için de geçerlidir.

22- Azlin Hükmü

1307- Ebu Saîd el-Hudrî (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Biz, Resulullah (s.a.v.)'le birlikte Mustahk oğulları gazasında bulunduk. Arapların güzel kızlarını esir aidık. Derken bekarlığımız uzun

sürdü. Dolayısıyla bu kadınlar üzerinden fazlaca fidye almaya rağbet ettik. Bunun için de bu kadınlardan faydalanmayı ve çocuk tutturmamak için azl yapmayı istedik. Bunun üzerine birbirimize:

“Resulullah (s.a.v.) aramızdayken bu meseleyi ona sormadan mı yapacağız?” dedik. Dolayısıyla biz de bu meseleyi Resulullah (s.a.v.)'e sorduk. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):

“Bunu yapmamanızda bir sakınca yok. Allah, kıyamet gününe kadar kaç can yaratmayı takdir ettiyse o canlı mutlaka meydana gelecektir” buyurdu. [528]

Açıklama:

Benû Mustalik, mustalik oğulları, Mekkenin güneyine yerleşmiş bir arap kabilesidir. Islamiyetin ortaya çıkışından beri müslümanlar ile Mustalik oğuilan arasındaki ilişkiler iyi değildi.

Hicretin beşinci yılında da Hendek harbinden önce müşriklerin ittifak kurma çalışmaları sırasında Mustalik oğulları kabilesi başkanı Medine'ye hücuma karar verdi. Bu haberin doğruluğunu tespit ettiren Hz. Peygamber (s.a.v.) daha çabuk davranarak onların üzerine yürüdü. On kadar Mustalikli öldürüldü, yüzden fazlası kadın olmak üzere altıyüz'ün üzerinde esir alındı. İkibin deve ve beşbin koyun ele geçirildi. Bu savaş esnasında münafıklar bazı fesat hareketlerine giriştiler. Bunların en başta geleni islam tarihinde ifk iftira hadisesi diye bilinen, Hz. Aişe'ye yaptıkları iftiradır.

1308- Ebu Saîd el-Hudrî (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Peygamber (s.a.v.)'in yanında azldan bahsedildi. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.):

“Bu sizin için ne anlama geliyor?” diye sordu. Sahabiler:

“Bir adamın emzikli hanımı olur, onunla cinsel ilişki de bulunur ve hanımının bu cinsel ilişkiden dolayı hamile kalmasını arzu etmez. Yine bir adamın cariyesi olur, onunla cinsel İlişkide bulunur ve bu cariyenin bu cinsel ilişkiden dolayı hamile kalmasını istemaz. Dolayısıyla meniyi dışarı akıtarak azl yapar” dediler. Peygamber (s.a.v.):

“Bunu yapmamanızda bir sakınca yok. Çünkü çocuğun olup olmaması meselesi, ancak kadere bağlı bir durumdur” buyurdu. [529]

1309- Ebu Saîd el-Hudrî (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Resulullah (s.a'.v)'e, azlin hükmü soruldu. O da:

“Her meniden çocuk olmaz. Allah bîr şeyi yaratmak istediğinde onu azl ve başka bir tedbir türünde hiçbir şey engelleyemez” buyurdu. [530]

1310- Câbir b. Abdullah (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Bir adam, Resulullah (s.a.v.)'e gelip ona;

“Benim bir cariyem var. O, hem hizmetçiliğimizi yapmakta ve hem de suyumuzu taşımaktadır. Ben, bu cariyeyle cinsel ilişkiye girmekteyim. Fakat hamile kalmasını istemiyorum” dedi. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):

“İstersen o cariyeden azl yap. Fakat şunda hiç şüphe yok ki, o cariyeyle ilgili takdir edilmiş olan şey mutlaka onun başına gelecektir” buyurdu.

Adam bir müddet bekledi. Sonra tekrar Peygamber (s.a.v.)'e gelip ona:

“Cariye hamile kaldı” dedi. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):

“Ben o cariyeye, takdir edilmiş olan şeyin onun başına geleceğini sana haber yermiştim” buyurdu. [531]

1311- Câbir b. Abdullah (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Biz, Kuran indiği sırada azl yapardık.”

Hadisin ravisi Süfyan:

“Eğer azl yapmak yasaklanmış olsaydı Kur'an bunu yasaklardı” dedi. [532]

Azil:

Arap dilinde bir şeyi yerinden ayırmaktır. Terim olarak ise cinse! İlişki zamanında kadının gebe kalmaması amacıyla erkeğin geri çekilerek suyunu dışanya akıtmasidır.

Bireysel ve ailevî boyutuyla doğum kontrolünün fıkhı hükmü, kontrol usul ve işleminin mahiyetiyle yakından ilgilidir. Kadının yumurtası ile erkeğin spermi birleşip döllenme olduktan sonra gebeliğe son verilmesi, yani ana rahminde oluşmuş ceninin düşürülmesi, halk arasındaki tabiriyle çocuk düşürme ve aldırma, doğum kontrolü kavramının dışında olup ayn dinî hükümlere tâBidir ve bundan sonra ayrıca ele alınacaktır. Burada ise hamileliği önleyici tedbirler anlamındaki doğum kontrolünden söz edilecektir.

İslâm dininde toplumun temeli olarak kabul edilen aile kurumuna büyük önem verilmiş, bu kurumun korunmasını ve sağlıklı bir bünyeye kavuşturulmasını temin gayesiyle dinî ve hukukî mahiyette bir dizi tedbir alınmıştır. Hz. Peygamber imkânı olan kimselerin evlenmesini ve evliliğin

kolaylaştırılmasını tavsiye etmiş, kıyamet gününde ümmetinin çokluğu ile övüneceğini bildirmiştir. [533] Bunlar Resûlullah'in neslin devamına ve nüfus artışına önem verdiği, doğum kontrolüne gidilmesini tasvip etmediği şeklinde yorumlanabilir. Buna ilâveten kader, rızik ve tevekkülle İlgili inanışlar, nüfusun öteden beri toplulukların en Önemli güç kaynağı olması, ayrıca içinde yaşanılan toplumun geleneksel kültürü de eşlerin gebeliği önleyici tedbirler almasında, hatta fakihlerin doğum kontrolünün dînî hükmü konusunda çekimser veya karşı bir tavır izlenmesinde etkili olmuştur.

Doğum kontrolünün, daha açık ifadeyle eşlerin gebeliği Önlemesinin eski ve yeni birçok yöntemi vardır. Tıbbî ve teknik gelişmeler neticesinde, her gün yeni metot ve İlâçlar ortaya çıkmaktadır. Azil, yani erkeğin cinsel ilişki sırasında spermini dışarı akıtması yöntemi çok eskilerden beri bilinen bir usul olup ilk dönem müsfümanlan tarafından da biliniyor ve uygulanıyordu. Hz. Peygamber'in azli yasaklamamış olması [534] İslâm bilginlerinin büyük çoğunluğunun da azli caiz ve mubah görüp bunu eşlerin irade ve tercihlerine bırakmış olmalan, fert ve aile planında doğum kontrolünün kural olarak caiz olduğunun ilk delili sayılabilir.

Eşlerin hangi durumlarda azil ve diğer gebeliği önleyici metotlara başvuracağı ise genelde onların aile içi meselesi olarak görülmekle birlikte örnek olarak, fazla çocuk yüzünden ailenip ve çocukların sıkıntıya düşmesi, anne sağlığının bozulması, çocukları gereği şekilde yeüstirememe tehlikesi gibi gerekçeler sayılmıştır. Zahirî hukukçu İbn Hazm hariç tutulursa, bu konuda Sünnî hukuk ekolleri ve Şiî mezhepleri arasında ciddi bir görüş farklılığı yoktur. Ancak İslâm bilginleri, eşlerin karşılıklı haklannı koruma,

aile içi huzur ve mutluluğu sağlama amacıyla gebeliği Önleme metotlarının iki tarafın karşılıklı rızâsı dahilinde uygulanmasını telkin ve tavsiye ederler.

Azil dışında ilâç almak, vaginaya gebeliği önleyici bir madde koymak, prezervatif kullanmak gibi yollarla da gebeliğin önlenmesi mümkündür. Ancak gebeliği önleyici metotlar ile başlamış bulunan gebeliği sona erdirme ve döllenmiş yumurtayı dışarı atma işlemlerinin birbirinden iyice ayrılması gerekir. Çünkü farklı bu iki işlem farklı dinî hükümlere tâBidir. Bu itibarla bir kısım yeni metot ve ilâçların gebeliği önlemediği, aksine döllenmiş yumurtayı imha ve izâie ettiği ve bu şekilde gebeliğin devamını önlediği belirlendiğinde, artık bunların çocuk düşürme kapsamında ele alınması gerekir. Meselâ bugün tıbbın getirdiği imkânlardan biri olan spiralin, gebeliği önleyici bir işlev gördüğü bilinmekle birlikte zaman zaman döllenmeyi engellemeyip rahimde teşekkül eden cenini dışarı atıcı bir fonksiyon icra ettiği de anlaşılmaktadır. İslâm hukukçulan azil ve diğer gebeliği önleme yöntemlerine karşı oldukça müsamahalı baktıkları halde, çocuk düşürmeyi hiçbir aşamada tasvip etmemiş, tıbbî ve dinî zaruret bulunması durumu hariç böyle bir İşlemi cinayet, büyük günah saymışlardır. Bu itibarla çocuk düşürme ve bağlamış bulunan gebeliği sona erdirme işlemlerinin doğum kontrolü olarak değerlendirilmesi, gebeliği önleme hakkında fıkıh kültüründeki mevcut hoşgörü ve müsaadenin bu işlemlere de taşırılması mümkün değildir.

Rahime yumurta ulaştıran kanalların bağlanması veya erkeğin kısırlaştırılması da çağdaş doğum kontrolü metotlarından biridir. Kadın veya erkeğin çocuk yapma kabiliyetinin yok edilmesi demek olan kısırlaştırma ilâçla veya cerrahî müdahale ile olmaktadır. Ayet ve hadislerde konuyla doğrudan ilgili bir hüküm olmamakla birlikte, İslâm bilginlerinin

büyük çoğunluğu tıbbî veya dinî bir zaruret yokken bu yönteme başvurulmasını caiz görmemektedir. Gerekçe olarak da bunun fıtrat değiştirme, Allah'ın doğuştan verdiği kabiliyet ve nimetleri inkâr, insanın temel hak ve hürriyetine müdahale olduğu görüşündedirler. Bu sebeple de eşlerin artık hiç çocukları olmayacak ve geri dönülmesi imkânsız şekilde kısırlaştırılmasmm dinen sakıncalı ve günah olduğunu ifade eder, bunun ancak eşlerden birinde aklî veya zührevî bulaşıcı bir hastalığın bulunması ve çocuklara geçeceğinin sabit olması halinde caiz olabileceğini belirtirler.

Bir toplum politikası olarak aile veya nüfus planlaması ise doğum kontrolünün bir başka yönünü teşkil eder. Dünyada iktisadî kaynakların sınırlı olduğu, hızlı nüfus artışının iktisadî gelişmeyi durduracağı ve maddî kaynaklardan yararlanmada sıkıntıya yo! açacağı teziyle başlatılan “Toplumsal nüfus ve aile planlaması” ise siyasal bir karakter arzettiğinden aile İçi doğum kontrolünü konu alan ferdî çerçevenin dışında kalmakta, ayn bir zeminde ele alınması gerekmektedir.

Batı'da başlayan ve iki yüzyıllık bir geçmişi bulunan bu toplumsal nüfus planlaması kampanyası, diğer âmillerin de etkisiyle gelişmiş Batı ülkelerinde nüfus artışını yavaşlatmış hatta durdurmuştur. Bu durum karşısında nüfusun giderek azalmasının yaratacağı tehlikeleri gördüklerinden, artık Batı ülkeleri nüfuslarını arttırıcı, aile ve çocuklan koruyucu, hatta teşvik edici birtakım tedbirleri almaya yönelmişlerdir. Bu tutum ve uygulamaları halen devam etmektedir. Ülkede nüfusun azalması o ülkede kaynaklardan fertlere daha fazla pay düşmesine, fert basma düşen millî gelirin artmasına yol açıyorsa da, eskiden olduğu gibi çağımızda da nüfus başlı başına bir güç kaynağı ve iktisadî zenginlik aracı da olabildiğinden nüfus azalması uzun vadede toplumun aleyhine olmaktadır.

Gelişmiş Batı ülkelerinin günümüzde nüfusu arttırıcı tedbirlere başvurması ve teşvik etmesi bundan kaynaklanmaktadır.

Öte yandan zengin Batı ülkeleri, gelişmekte olan ülkelerdeki nüfus artışım da ileriye matuf ciddi bir tehlike veya sıkıntı kaynağı olarak gördüklerinden, bunu önleyici tedbirler üzerinde titizlikle durmakta, gelişmekte olan ülkelerdeki, bu arada İslâm ülkelerindeki toplumsal nüfus planlamasını organize veya finanse etmektedirler. Bütün bu gelişmeler, esasen ferdî çerçevede doğum kontrolüne hoşgörü ile bakan İslâm bilginlerini, çağımızdaki toplumsal nüfus planlaması hakkında olumsuz bir tavır almaya sevketmiştir.

XX. yüzyılın özellikle ikinci yarısında İslâm dünyasında bu konuda birçok eser kaleme alınmış, konuyla ilgili çok sayıda ilmî toplantı yapılmış, konunun dinî, sosyal ve siyasî boyutu tartışılmıştır. Değişik İslâm ülkelerindeki fetva heyetlerinin ve ülkemizde Diyanet İşleri Başkanlığı bünyesindeki kurulların yanı sıra, İslâm Konferansı Teşkilâtı'na bağlı olup bütün İslâm ülkelerinin temsil edildiği İslâm Fıkıh Akademisi de 10-15 Ocak 1988 tarihleri arasında Kuveyt'te gerçekleştirdiği V. Dönem Toplantısında bu konuyu geniş biçimde ele alıp karara bağlamıştır. Özetle İfade etmek gerekirse, bu kararlarda, gebeliği önleyici metotların kullanılması eşlerin ortak karanna bağlı aile içi bir mesele olarak değerlendirilmiş ve caiz görülmüş, buna karşılık başta tıbbî zaruretler olmak üzere dinen meşru bir gerekçeye dayanmadıkça çocuk düşürme, başlamış gebeliği sona erdirme, eşleri kısırlaştırma caiz görülmemiştir. Toplum politikası olarak nüfus ve aile planlamasının ise uzun vadede İslâm âleminin aleyhine sonuç vereceği, bu yönde yürütülen kampanyaların farklı amaçlan taşıdığı ve siyaseten doğru olmadığı kanaatine varılmıştır. [535]

23- Esir Edilen Hamile Kadınla Cinsel İlişkide Bulunmanın Haram Olması

1312- Ebu'd-Derda' (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Peygamber (s.a.v.), seferlerinin birinde bir çadırın kapısı önünde gebeliği ilerlemiş olan esir bir kadının yanına uğramıştı. Orada bulunanlara:

“Galiba sahibi, bu kadınla cinsel ilişkiye girmek istiyor?” diye sordu. Onlar da:

“Evet, istiyor” diye cevap verdiler. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):

“Doğrusu o şahsa, kendisiyle birlikte kabrine girecek bir lanet etmek içimden geçti. Bu şahıs, kendisine helal olmadığı doğacak olan bu çocuğu nasıl mirasçı yapar? Yine kendisine helal olmadığı o çocuğu nasıl köle edinip hizmet ettirecektir?” buyurdu. [536]

Açıklama:

Esir edilen bir kadın rahmini temizlemedikçe payına düştüğü erkeğin onunla cinsel münâsebette bulunması caiz değildir. Bu bakımdan esir edilen hâmile bir kadınla efendisinin cinsel münâsebette bulunabilmesi için o kadının çocuğunu doğurması gerektiği gibi, hâmile olmayan esir bir kadınla efendisinin cinsî münâsebette bulunabilmesi için de en az bir defa hayız görmesi gerekir. Bu mevzuda kadının eski kocasının hayatta olup olmaması önemli değildir.. Seief ve halef ulemâsının büyük çoğunluğu bu görüştedir.

İmâm Ebû Hanîfe (rh.a)'e göre ise, kan-koca birlikte esir edilecek olurlarsa, eski nikahları geçerlidir. Binâenaleyh kocasıyla birlikte esir edilen bir kadının câriye edinilerek kendisiyle cinsi münâsebette bulunulması caiz değildir.

24- Emzikli Kadınla Cinsel İlişkide Bulunmanın Caiz Olması

1313- Cudâme bint. Vehb el-Esedî (r.anhâ)'dan rivayet ediİmiştir: “Resulullah (s.a.v.)'i:

“Doğrusu emzikli kadınla cinsel ilişkiyi yasaklamak içimden geçti. Yalnız Romalılar ile İranlıların bunu yaptıklarını, fakat çocuklarına bir zarar vermediğini hatırlayınca bunu yasaklamaktan vazgeçtim” buyururken işittim. [537]

Açıklama:

Resulullah (s.a.v.), zamanındaki doktorların kanaatine dayanarak emzikli kadınla cinsi temasta bulunmanın onun sütünü bozup çocuğun beslenmesini olumsuz yönde etkileyerek zihinsel sağlığının bozulmasına sebep olacağından bu fiili yasaklamak istemiştir. Bu fiilin çocuk üzerinde mutlaka olumsuz bir tesir yapacağı kabul edildiği takdirde kuşkusuz bunun sorumlusu çocuk süt emerken cinsi münasebette bulunan annesi ile babasıdır.

Bu fiilin, her zaman çocuk üzerinde olumsuz bir tesir yapmadığını anlayınca yasaklama düşüncesinden vazgeçmiş ve emzikli bir kadınla cinsi

münasebette bulunmaya izin vermiştir.

17. RADÂ (=SÜT EMZİRME) BÖLÜMÜ

Radâ kelimesi, sözlükte; mutlak surette meme emme demektir. Bu kelime; Ridâ', Radâa ve Ridâa şekillerinde okunmaktadır.

Terim olarak ise memede olan bir çocuğun belirli bir vakitte bir kadından süt emmesidir. Emmekten maksat; sütün, ağız veya burundan mideye inmesidir.

1- Doğum İtibariyle Haram Olan Her Şeyin, Süt İtibariyle De Haram Olması

1314- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.), Aişe'nin yanında bulunuyordu. Aişe, Hafsanın evine girmek için izin isteyen bir adamın sesini işitti.

Aişe der ki: Bunun üzerine ben:

“Ey Allah'ın resulü! Bu, senin evine girmek isteyen bir adam” dedim. Resulullah (s.a.v.), Hafsanın süt amcasını kast ederek:

“Zannederim ki, o, filanca kimse olacak!” buyurdu. Bunun üzerine Âişe:

“Ey Allah'ın resulü! Filanca kimse sağ olsaydı benim yanıma girebilir miydi?” diye sordu. Resulullah (s.a.v.):

“Evet! Çünkü süt, doğumun haram kıldığı her şeyi haranı kılar” buyurdu. [538]

Açıklama:

Yüce Allah, nesep kan bağı sebebiyle nikâhlanması haram olan kimseleri, Nisa: 4/23'de 7 grup olarak şöyle sıralamıştır:

1- Anneler.

2- Kızlar.

3- Kız kardeş.

4- Halalar.

5- Teyzeler.

6- Erkek kardeşin kızları yeğenleri.

7- Kız kardeşin kızları yeğenleri.

Kan bağı sebebiyle akraba olan kimselerle evlenmek nasıl haramsa, bu kimseler, süt yoluyla akraba oldukları zaman da yine kendileriyle evlenmek haram olur.

Bir kadınm sütünü emen çocuk, nikâhının haramlıuğı bakımından kadının ve süt sahibi olan kocasının öz çocuğu hükmündedir. Bu çocuk erkek ise; kendisine süt annesi, süt kız kardeşi, süt halası, süt teyzesi, süt kardeşlerinin kızları ve yukarıda 7 maddede zikredilen kadınların süt yönünden benzerlerinin hepsi haram olduğu gibi, kız ise: süt annesi yada süt babası yönünden akraba olan erkeklerle evlenmesi haramdır.

Emzirme süresi, 2 yıldır. Süt yoluyla kurulan hısımlık, çocuğun ilk iki yaş içinde süt emmesi durumunda meydana gelir.

2- Sut Haramlıgının, Erkeğin Menisinden ileri Gelmesi

1315- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

“Ebu'l-Kuays'ın erkek kardeşi Eflah, örtü emrinin inmesinden sonra benim yanıma girmek için izin istedi. Ebu'l-Kuays, Aişe'nin süt babası idi.

Âişe der ki: Ben de, ona:

“Vallahi, bu konuda Resulullah (s.a.v.)'den izin isteyinceye kadar, Eflah'a izin veremem. Çünkü beni, Eflah'ın kardeşi Ebu'l-Kuays emzirmedi. Fakat beni, Ebu'l-Kuays'ın hanımı emzirdi.” dedim.

Bu sırada Resulullah (s.a.v.), yanıma girdi. Ben:

“Ey Allah'ın resulü! Ebu'l-Kuays'ın erkek kardeşi Eflah, gelip yanıma girmek için izin istedi. Ben de bu konuda senden izin almadıkça onun yanıma girmesini doğru bulmadım” dedim. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):

“Onun senin yanına girmesinee izin ver. Çünkü o, senin süt amcandır.” buyurdu.

Hadisin ravisi Urve İbnu'z-Zübeyr der ki:

“Bu hadiste zikredilen şey sebebiyle Aişe:

“Nesepden dolayı haram olanı, sütten dolayı da haram kılın” derdi. [539]

Açıklama:

“Eflah” ve “Ebu'l-Kuays"ın asıl İsminin ne olduğu, alimler arasında tartışma konusu olmuştur. Bazılarına göre; Ebu'l-Kuays'ın ismi, Ca'd olup dolayısıyla da Eflah'ın “Ebu'I-Cuayd” künyesini taşıdığını ileri sürmüşlerdir. Bazılarına göre ise, Vâlib. Eflah'tır.

Ebu'l-Hasen el-Kâbisî'ye göre; Hz. Aişe'nin iki tane süt amcası vardır: Birisi, babası Hz. Ebu Bekr'in süt kardeşi Ebu'l-Kuays olup bu zat, Hz. Aişe'nin süt babası olup kardeşi Eflah ise, süt amcası olmaktadır. [540]

Dolayısıyla süt amca hakkında mahremiyet sabit olmaktadır.

3- Süt Erkek Kardeş Kızının Evlilik Açısından Haram Olması

1316- Hz. Ali (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Resulullah (s.a.v.)'e:

“Ey Allah'ın resulü! Evlenme hususunda neden biz Haşim oğullarını bırakıp da Kureyş'i tercih ediyorsun?” dedim. Resulullah (s.a.v.):

“Sizin içinizde evleneceğim uygun bir kimse var mı?” dîye sordu. Ben de:

“Evet, Hamza'nın kızı var!” dedim. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):

“O, bana helal olmaz. Çünkü o, benim süt kardeşim Hamza'nın kızıdır” buyurdu. [541]

Açıklama:

Hamza, Hz. Peygamber (s.a.v.)'in hem amcası ve hem de süt kardeşi idi. Hz. Peygamber (s.a.v.)'den iki yaş büyüktür. Ebu Leheb'in azadlısı Süveybe, ilk önce Hamza'yı, sonra da Resulullah (s.a.v.)'i emzirmişti.

Hz. Ali, herhalde Hz. Peygamber (s.a.v.) ile Hz. Hamza arasında böyle bir süt kardeşliği olduğunu bilmediği için Resulullah (s.a.v.)'in Hamza'nın kızıyla evlenmesini istemiştir.

4- Üvey Kız ile Baldızın Evlilik Açısından Haram Olması

1317- Ümmü Habîbe bint. Ebi Süfyân (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir: “Resulullah (s.a.v.) yanıma girmişti. Ona:

“Kız kardeşim Ebu Süfyân'ın kızı olan Azze'yle evlenme hususunda bir arzun yok mu?” diye sordum. Resulullah (s.a.v.):

“Ne yapacağım!” buyurdu. Ben de:

“Onunla evlenirsin!” dedim. Resulullah (s.a.v.):

“Sen bunu ister misin?” buyurdu. Ben de:

“Ben senin bir tanen değilim. Dolayısıyla bana hayrda kız kardeşimin ortak olmasını isterim!” dedim. Resulullah (s.a.v.):

“O, bana helal olmaz!” buyurdu. Ben de:

“Fakat ben, senin, Dürre bint. Ebi Seleme'yle evlenmek istediğini haber aldım!” dedim. Resulullah (s.a.v.):

“Ümmü Seleme'nin kızı mı?” diye sordu. Ben de:

“Evet!” dedim. Resuluİlah (s.a.v.):

“O, benim terbiyem altında bulunan üvey kızım olmasa bile o bana yine de Itdet değildir. Çünkü o, benim süt kardeşimin kızıdır. Onun babası ile beni, Süveybe emzirmiştir. Artık kızlarınızı ve kız kardeşlerinizi evlenmem için bana teklif etmeyin!” buyurdu. [542]

Açıklama:

Peygamber (s.a.v.)'in eşlerinden Ümmü Habîbe (r.anhâ), Habeşistan'a hicret eden müslümanlardan olup Medine'ye sonradan geldiği için bir adamın hanımı hayatta ve onun nikâhı altında iken baldızıyla evlenmesinin

haram olduğunu bilmediği için kız kardeşi Azze (r.anhâ)'yla evlenmeyi Peygamber (s.a.v.)'e teklif etmiştir. Bu kadının ismi, Taberânî'nin rivayetinde Hamne olarak geçmiştir. İbn Hacer'in ifadesine göre kadının ismi hakkındaki en meşhur olan, Azze' dir. Münzirî ise onuri isminin Hamne olduğunu söylemiştir.

Ümmü Seleme, Hz. Peygamber (s.a.v.)'in hanımıdır. Ümmü Seleme, daha önce Ebu Seleme Abdullah'la evliydi. Ondan Berre adında bir kızı olmuştu. Ebu Seleme Abdullah'ın ölümü üzerine Ümmü Seleme, Resulullah (s.a.v.)'le evlendi. Böylece kızı Berre'de, Resulullah (s.a.v.)'in üvey kızı oldu. Resulullah (s.a.v.), Berre'nin adını, Zeyneb diye değiştirdi. Zeyneb, annesine nispetle “Zeyneb bint. Ümmü Seleme” diye anişmıştır.

Görüldüğü üzere Zeyneb'in, Hz. Peygamber (s.a.v.)'e harmalığını gerektiren iki sebep vardır: Birincisi, Hz. Peygamber (s.a.v.)'in üvey kızı olması ve diğeri de babası Ebu Seleme Abdullah'ın Resulullah (s.a.v.)'le süt kardeşi olmasıdır. Her ikisini de Ebu Leheb'in cariyesi Süveybe emzirmiştir.

5- Bir Defa Emme ile İki Defa Emme

1318- Ümmü'1-Fadl (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

“Peygamber (s.a.v.) benim evimde bulunduğu sırada çöl halkından bir adam ona gelip:

“Ey Allah'ın peygamberi! Benim bir hanımım var. Üzerine bir daha evlendim. Derken birinci hanımım, yeni hanımımı bir yada iki defa emzirmiş olduğunu söyledi” dedi. Bunun üzerine Nebiyyullah:

“Bîr veya iki defa emzirmek, süt haramhğı oluşturmaz” buyurdu.”[543]

Şafii’lere göre, nikahı haram kılan süt emzirme, beş defa emildiği kesinlikle bilinen süttür. Bundan az olan veya beş defa emildiği kesinlikle belli olmayan süt, nikâhı haram kılmaz.

Cumhuru ulemaya göre ise bir defa emmekle haramlık hükmü sabit olur. Hz. Ali, Abdullah İbn Mes'ud, Abdullah İbn Ömer, Abdullah İbn Abbas, Ebu Hanife gibi bir çok kimse bu görüştedir.

Hanefilere göre müddeti içerisinde emzirilmek şartıyla sütün azı da çoğu da haramlık ifade eder. Delilleri, Nisa: 4/23 ayeti ile 1405 ve 1406 nolu hadistir. Çünkü sözkonusu ayette ve hadislerde sütün miktarı hakkında tafsilat verilmemiştir. Dolayısıyla bu konuda sütün azı da çoğu da birbirine eşittir.

Süt akrabalığının meydana gelebilmesi için sütün mutlaka ağız veya burun yoluyla alınması ve sütün karın boşluğuna ulaşması şarttır. Binaenaleyh şırınga ile vücuda zerk edilen, kulak ya da gözden alınan veya yara üstüne sürülen sütle süt akrabalığı meydana gelmez, Çünkü bu yollarla alınan süt çocuğun vücudunu beslemez, ona bir gıda veremez. Eğer çocuk meme ucunu ağzına alır da ondan emdiği sütün karın boşluğuna ulaşıp ulaşmadığı kesinlikle anlaşılamazsa, süt akrabalığının meydana geldiğine hüküm verilemez. Çünkü hüküm ancak kesin bilgiye dayanılarak verilir. Şüphe üzere hüküm verilemez.

6- Süt Emme Hahamlığının, Beş Defa Emmekle Gerçekleşmesi

1319- Hz. Aişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

“Kur'an'dan indirilenler içerisinde, nikahı haram kılan malum/doyurucu on defa emzirme” de vardı. Sonra bu, malum/doyurucu beş defa emzirmeyle nesh edildi. Kendilerine nesh haberi ulaşmayan bazı çevrelerde bunlar, henüz Kur'an'dan olmak üzere okunurken Resulullah (s.a.v.) vefat etti. [544]

Açıklama:

Hz. Aişe'nin konu ile ilgili rivayetlerinden anlaşıldığı üzere; süt hakkında indirilen ilk âyette süt hükmünün on defa emmekle sabit olacağı bildirilmiştir. Sonra bu âyet süt hükmünün beş defa emmekle sübut bulacağını bildiren âyetle neshedilmiştir. Daha sonra beş defa âyetinin tilâveti de neshedilmiş, fakat hükmü kalmıştır. Ancak son nesih o kadar gecikmiş ki, Resulullah (s.a.v.)'in vefatında sahabeden bazıları bunu duymadıkları için âyeti hâlâ Kur'ân diye okurlarmış. Tilâvetin neshedildiğini duyunca artık onu okumaz olmuşlar.

İşte Şâfiî’ler bu hadisi delil getirerek “Süt emme hükmü çocuğu ayrı ayrı zamanlarda doyuncaya kadar beş defa emzirmekle sabit olur” demişlerdir. Yâni onlara göre beş defa emmenin süt emme hükmünü ispat ettiğini bildiren âyetin tilâveti neshedilmişse de hükmü bakîdir.

Hanefilerden İbn Hümâm, Şafii’lerin bu deliline; ayetin sadece tilaveti değil, hükmünün de nesh edildiği şeklinde cevap vermiştir.

7- Büyük Kimsenin Emmesi

1320- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

“Ebu Huzeyfe'nin azadlısı Salim, Ebu Huzeyfe ve ailesiyle birlikte onların evinde bulunuyordu. Derken Ebu Huzeyfe'nin hanımı Sehle bint. Süheyl, Peygamber (s.a.v.)'e gelip ona:

“Sâlim artık erkeklerin baliğ olduğu erkekliğe ulaştı ve onların düşündüklerini de düşünmeye başladı. Fakat halen yanımıza girip çıkıyor. Ben ise Ebu Huzeyfe'nin gönlünde onun yanımıza girip çıkmasından dolayı ona karşı bir isteksizlik olduğunu zannediyorum” dedi. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.), ona:

“Salim'i emzir. Böylece sen, hem Sâlim'e evlilik açısından haram olursun ve hem de Ebu Huzeyfe'nin gönlündeki isteksizlik gider” buyurdu.

Bunun üzerine kadın dönüp gitti. Daha sonra Sehle bint. Süheyl:

“Sâlim'i emzirdim. Böylece Ebu Huzeyfe'nin gönlündeki düşünce yok oldu” dedi. [545]

Açıklama:

Bazı rivayetlerde belirtildiği üzere; Ebu Huzeyfe, Salim'i evlat edinerek kardeşi Velid b. Utbe'nirı kızı Fatıma'y'a evlendirmişti. Dolayısıyla Salim, Ebu Huzeyfe ile eşi Sehle'nin öz evladı gibi onların odasında geceler, orada yatıp kalkardı. Cahiliye döneminden beri devam edegelen Arap adetine göre, evlat edinilen kişi, evlat edinen şahısların evladı gibi falanın oğlu yada falanın km diye isimlenir ve mirasçı olurdu. Evlat edinmeyi iptal eden,

“Evlât edindiklerinizi babalarına nisbet ederek çağırın. Allah yanında en doğrusu budur. Eğer babalarının kim olduğunu bilmiyorsanız, bu

takdirde onları din kardeşleriniz ve görüp gözettiğiniz kimseler olarak kabul edin” [546] ayeti inince, evlatlığın iptali nedeniyle namahrem durumunda oîan Salim, Sehle'nin odasına girmesini dini kurallara aykırı gören Ebu Huzeyfe odasına Salim eskisi gibi girmesinden hoşlanmamıştır. Sehle'de, bu hali Ebu Huzeyfe'nin yüzünden sezince Hz. Peygamber (s.a.v.)'e müracaat ederek durumu ona anlatmış. Peygamber (s.a.v.)'de, Sehle'nin Salim'i emzirmesini emretmiştir. Salim, Sehle'nin sütünü emmeden önce Bedir savaşına katılmıştı. Dolayısıyla Salim'in süt emdiği sırada ergenlik çağına girdiği ortaya çıkmış olmaktadır.

İbn Abdilberr'e göre kadının, yetişkin bir erkeği emzirmesinin metodu şu şekildedir: Kadının sütü bir kaba sağılır. Sonra erkek onu içer. Kadının, memesini erkeğin ağzına vermesi suretiyle olan mezirmeyi hiçbir ilim adamı uygun görmez.

1320- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet ediimiştir:

“Ebu Huzeyfe'nin azadhsı Sâlİm, Ebu Huzeyfe ve ailesiyle birlikte onların evinde bulunuyordu. Derken Ebu Huzeyfe'nin hanımı Sehle bint. Süheyl, Peygamber (s.a.v.)'e gelip ona:

“Salim artık erkeklerin baliğ olduğu erkekliğe ulaştı ve onların düşündüklerini de düşünmeye başladı. Fakat halen yanımıza girip çıkıyor. Ben ise Ebu Huzeyfe'nin gönlünde onun yanımıza girip çıkmasından dolayı ona karşı bir isteksizlik olduğunu zannediyorum” dedi. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.), ona:

“Salim'i emzir. Böylece sen, hem Sâlim'e evlilik açısından haram olursun ve hem de Ebu Huzeyfe'nin gönlündeki İsteksizlik gider” buyurdu.

Bunun üzerine kadın dönüp gitti. Daha sonra Sehle bint. Süheyl:

“Salim'i emzirdim. Böylece Ebu Huzeyfe'nin gönlündeki düşünce yok oldu” dedi. [547]

Açıklama:

Bazı rivayetlerde belirtildiği üzere; Ebu Huzeyfe, Salim'i evlat edinerek kardeşi Velid b. Utbe'nin kızı Fatıma'yla evlendirmişti. Dolayısıyla Salim, Ebu Huzeyfe ile eşi Sehle'nin öz evladı gibi onların odasında geceler, orada yatıp kalkardı. Cahiliye döneminden beri devam edegelen Arap adetine göre, evlat edinilen kişi, evlat edinen şahısların evladı gibi falanın oğlu yada falanın kızı diye isimlenir ve mirasçı olurdu. Evlat edinmeyi İptal eden,

“Evlât edindiklerinizi babalarına nisbet ederek çağırın. Allah yanında en doğrusu budur. Eğer babalarının kim olduğunu bilmiyorsanız, bu takdirde onları din kardeşleriniz ve görüp gözettiğiniz kimseler olarak kabul edin” [548] ayeti inince, evlatlığın iptali nedeniyle namahrem durumunda olan Salim, Sehle'nin odasına girmesini dini kurallara aykırı gören Ebu Huzeyfe odasına Salim eskisi gibi girmesinden hoşlanmamıştır. Sehle'de, bu hali Ebu Huzeyfe'nin yüzünden sezince Hz. Peygamber (s.a.v.)'e müracaat ederek durumu ona anlatmış. Peygamber (s.a.v.)'de, Sehle'nin Salim'i emzirmesini emretmiştir. Salim, Sehle'nin sütünü emmeden önce Bedir savaşına katılmıştı. Dolayısıyla Salim'in süt emdiği sırada ergenlik çağına girdiği ortaya çıkmış olmaktadır.

îbn Abdilberr'e göre kadının, yetişkin bir erkeği emzirmesinin metodu şu şekildedir: Kadının sütü bir kaba sağılır. Sonra erkek onu içer. Kadının,

memesini erkeğin ağzına vermesi suretiyle olan mezirmeyİ hiçbir ilim adamı uygun görmez.

Kadı İyaz'a göre ise Sehle, sütünü bir kaba sağmıştır. Sonra Salim, o sütü içmiştir. Salim, Sehle'nin memesini emmemiş ve onların tenleri birbirine değmemiştir. Çünkü namahrem erkeğin, kadının memesini görmesi ve herhangi bir organının ona dokunması caiz değildir.

Nikahın haramlığına ve mahremliğine sebep olan süt emmeye ait yaş sınırı hususunda alimler ihtilaf etmişlerdir.

İmam Şafii, İmam Ahmed'e göre bu süre iki yaştır. İki yaşını doldurmuş olan bir çocuğun emeceği süt, muteber değildir. Yani bununla nikah haramlığı ve mahremlik gerçekleşmez. Delilleri;

“Anneler çocuklarını, emzirmeyi tamamlatmak isteyen baba için, tam iki sene emzirirler” [549] ayeti,

“Ve çocuğun ana rahminde yüklenilmesi ve sütten kesilmesi süresi otuz aydır” [550] ayeti ve konu ile ilgili hadislerdir. Buna göre hamileliğin en az süresi altı aydır. Bu itibarla sütten kesilmek için iki yıl kalır.

Ebu Hanîfe'ye göre ise bu süre, otuz aydır. Delili ise Ahkaf: 46/15 ayetidir. Ona göre bu ayet, çocuğun ana rahminde) yüklenilmesi ve sütten kesilmesi süresinin otuz ay olduğunu ifade eder.

1321- Peygamber (s.a.v.)'in hanımı Ümmü Seleme (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

“Peygamber (s.a.v.)'in diğer hanımları, bu şekilde süt emmek suretiyle bir kimsenin yanlarına girmesine razı olmamışlar. Aişe'ye:

“Vallahi, biz, bu uygulamayı, Resulullah (s.a.v.)'in sadece Sâlim'e özgü olmak üzere Sehle'ye verdiği bir izin olarak kabul etmekteyiz.

Dolayısıyla bu şekilde süt emmek suretiyle, hiçkimse yanımıza giremez ve bizi göremez” dediler. [551]

8- Süt Emmenin, Ancak Açlıktan Dolayı Meydana Gelmesi

1322- Hz. Aişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.) yanıma girmişti. O sırada yanımda bir adam oturuyordu. Bu adamın yanımda oturması ona ağır geldi. Yüzündeki kızgınlığı gördüm. Ona:

“Ey Allah'ın resulü! Bu adam, benim süt kardeşimdir” dedim. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):

“Süt kardeşlerinizi iyi düşünün! Çünkü süt emmeyle oluşan haramlık ancak açlığı doyuracak şekilde süt emme çağındaki çocuğun emmesiyle olur” buyurdu.” [552]

Açıklama:

Hz. Peygamber (s.a.v.)'in *“Süt kardeşlerinizi iyi düşünün”* sözünden maksat; her emmenin süt haramlığı meydana getirmediğini, bunun süt çocukluğu zamanına özgü olduğunu ve diğer şartları iyi düşünün demektir.

“Süt emmeyle oluşan haramlık ancak açlığı doyuracak şekilde süt emme çağındaki çocuğun emmesiyle olur” sözünden maksat; nikahlamanın haramlığına ve bir kadın ile bir erkeğin yalnızca bir odada durmalarının câizliğine sebep olan süt emme işi, süt emicinin, açlığını sütle giderecek, küçük yasta bir çocuk olduğu zamana mahsustur. Çünkü çocuğun midesi

zayıftır, süt onu doyurup besler. Bu nedenle çocuk, emrizen kadının bir parçası ve öz çocuklan gibi olur. Hallâbi böyle yorumlamıştır. Bu yoruma göre süt emenin çocuk olması şarttır Yetişkin kişinin emdiği süt muteber değildir.

9- Esir Kadının, Eğer Kocası Varsa Esirlik Sebebiyle Nikahının Bozulması Ve Rahiminin Temizlenmesinden Sonra Onunla Cinsel İlişkide Bulunmanın Caiz Olması

1323- Ebu Saîd el-Hudrî (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.), Huneyn günü Evtâs'a bir grup asker gönderdi. Bunlar, düşmanla karşılaştılar. Onlarla çarpıştılar. Sonunda onlara üstün gelip bir çok esir almışlardı. Resulullah (s.a.v.)'in sahabilerinden bazı kimseler, esir alman kadınların müşrik kocaları bulunduğundan dolayı onlarla cinsel ilişkiye girmekten kaçındılar. Bunun üzerine yüce Allah, bu konuda;

“Kadınların evli olanları da size haramdır. Yalnız savaş esiri olarak sağ ellerinizin malik olduğu kadınlar hariç” [553] ayetini indirdi. Yani savaş esiri kadınlar, iddetlerini bitirdiklerinde onlarla cinsel ilişkiye girmeniz size helaldir. [554]

Açıklama:

Huneyn gazası, Mekke'nin fethinden sonra hicretin 8. yılında Şevval ayında meydana gelmiştir. Düşman ordusu, İslam ordusu karşısında

yenilmiş, savaş müslümanların zaferiyle sonuçlamıştır.

Evtas, Hevazin yurdunda bir vadidir. Evtas olayı ise Huneyn savaşından meydana gelmiştir. Huneyn gazası sırasında müslümanlardan kaçan düşman askerleri Taife sığınmıştı. İslam ordusu Taifi 18 gün kuşatmasına rağmen bir sonuç alınamadığında kuşatma kaldırılmıştır.

Hadisten anlaşılıyor ki, Evtas savaşında müslümanlar müşriklerden pek çok kimseleri esir almışlar, fakat esir edilen kadınların kocalan olduğunu düşünen bazı ashab günah olur korkusuyla onlarla cinsî münasebette bulunmaktan çekinmişlerdir. Bunun üzerine ayeti kerime inerek iddetlerinden çıkmış olmaları şartıyla esir alınan kadınlarla cinsi münasebette bulunmakta herhangi bir sakınca yoktur. Bu kadının müşrik kocasının hayatta olmasının da önemi yoktur. Önemli olan iddetten çıkmış olması gebe olmaması ve cinsi münasebette bulunmak isteyen kimsenin hissesine düşmüş olmasıdır. Çünkü bir kimsenin başka bir kimsenin cariyesiyle birleşmesi de zina olur.

müslümanlar, Hayber'de aldıkları esir kadınlarla birleşmek isteyince Hz. Peygamber, birinin şöyle bağırmasını emretmişti:

“Kim Allah'a ve âhiret gününe inanıyorsa rahminde çocuk bulunan esir kadınla yatmasın.” [555]

Konuyla ilgili olarak 1403 nolu hadisin açıklamasına bakabilirsiniz.

10. Çocuğun Yatak Sahibine Ait Olması Ve Şüpheden Korunma

1324- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

“Sad” İbn Ebi Vakkâs ile Abd b. Zem'a, bir oğlan çocuğunun nesebi konusunda tartıştılar. Bunun üzerine Resulullah'a geldiler. Sa'd:

“Ey Allah'ın resulü! Bu çocuk, kardeşim Utbe İbn Ebi Vakkâs'm oğludur. Bunun, kendi oğlu olduğunu bana vasiyet etti. Ona benzeyişine bak!” dedi. Abd b. Zem'a'da:

“Ey Allah'ın resulü! Bu, benim kardeşimdir. Babamın yatağı üzerinde onun cariyesinden doğmuştur” dedi.

Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.) çocuğun benzerliğine bakıp Utbe'ye apaçık bir benzerlik gördü. Daha sonra:

“Ey Abd! Bu, sana aittir. Çünkü çocuk, yatak sahibine aittir. Zaniye demahrumiyet vardır. Ey Şevde bint. Zem'a! Sen de bu çocuğun yanında örtülü ol” buyurdu.” [556]

Açıklama:

Sa'd ile Abd b. Zem'a arasındaki bu tartışma, Mekke' nin fethedildiği yıl meydana gelmiştir.

Abd b. Zem'a ise Peygamber (s.a.v.)'in hanımı Şevde (r.anhâ)'nın kardeşi ve sahâbilerin ileri gelenlerin dendir.

Bunlar arasında ihtilâf konusu olan çocuğun ismi Abdurrahman'dir. Fakat çocuğun anasının ismi hakkında bir bilgiye rastlanılmamıştır.

Zem'a' nin cariyesi ile zina eden ve çocuğun kendisine ait olduğunu Sa'd (r.a)'a vasiyet edip çocuğun alınmasını isteyen Utbe b. Ebi Vakkas ise Uhud savaşında Peygamber (s.a.v.)'in mübarek dişini kıran ve mübarek yanağını yaralıyan kişidir.

Mekke'nin fethediidiği gün Sa'd (r.a), Mekke'de çocuğu görünce kardeşi Utbe’ye benzetmekle hemen tanımış ve çocuğu yakalamıştır. Sa'd câhiiiyyet devri usulünce çocuğa sahip çıkarak yeğeni olduğunu iddia etmiştir. Abd b. Zem'a ise çocuğun kendisinin kardeşi olduğunu, zira babasının cariyesinden olduğunu iddia etmiştir. Dâva Peygamber (s.a.v.)'e intikal edince O, câhiliyyet devrinin kötü âdetini yıkıyor ve çocuğun Abd'ın kardeşi olduğuna hükmediyor. Ve kadın kocalı ise, doğan çocuğun kocaya ait olduğunu, kadın kocalı olmayıp câriye ise, doğan çocuğun cariyenin efendisine ait olduğunu, kadınla zina eden erkeğin çocukla ilgili hiç bir hak iddia edemeyeceğini hükme bağlıyor.

Peygamber (s.a.v.) burada İslâmî hükmü belirtmekle beraber çocuğun zâni Utbe'ye benzediğini görüyor. Bunun için Sevde'nin bundan sonra o çocuğa gözükmemesini yani namahrem olduğunu bildiriyor.

Cahiliyye döneminde cariyeler, efendilerine belli bir miktarda ödeme yaparlardı. Bunu kazanabilmek için zina bile yaparlardı. Bu sebeple Kur'an, cariyelerin zinaya zorlanmasını yasaklamıştır. [557] Ayrıca başkalarıyla zinaya giden cariyelerin sahipleri de, onlarla cinsel ilişkide bulunurlardı. Cariye doğum yapınca, efendisi veya zina yaptığı kimse, çocuk bendendir diye İddia da bulunabilirdi. Efendi, çocuk hakkında “Bendendir” yada “Benden değildir” diye bir açıklamada bulunmadan ölecek olsa, mirasçılarının isteğiyle çocuk cariye sahibine verilirdi. Yalnız çocuk mirasçı olamazdı. Mirasçı olabilmesi için miras taksiminden önce nesebinin açığa kavuşması gerekliydi. Efendi, cariyesinden olan çocuğun nesebini kabul etmeyebilirde. Bu durumda çocuğun nesebi, efendiye katılmazdı. Hz. Peygamber (s.a.v.), çocuk, kimin yatağında doğdu ise, yatak sahibine ait olacağı kuralını koyarak benzerlik veya kuru iddia gibi sebeplerle çocuğa

sahip olunamayacağını belirtmiştir. Nesep meselesinde hüküm zahire göre verilir. Benzerlik ve iddia gibi şeylerle nesep sabit olmaz. Fakat zahire göre verilen hüküm, batinen de o meseleyi helal kılmaz. Bu sebeple evdeki kadın-erkek ilişkileri de farklı olur. Zina edenin, nesep yönünden doğacak çocuk üzerinde bir hakkı yoktur. Bu nedenle de zina eden kimse, çocuk üzerinde nesep, sorumluluk ve hak iddia edemez. Kısacası, zina eden kimse, bu tür haklardan mahrum kalmaktadır.

Hadisin metninde geçen "Hacer" kelimesi, "Taş" anlamına geldiği için, bazı fıkihçılar, hadisi; "Zina edene de taşla öldürülme vardır" şeklinde anlamışlardır. Yalnız bu anlam, hadis açısından uygun bulunmamaktadır. Çünkü her zina eden taşlanmaz. Recm cezası, bir çok şartların oluşmasından sonra verilmektedir. Hadis nesebin Hadisin nesebin tesbiti ile ilgili olması hasebi zina edenin çocuk üzerinde bir takım haklardan mahrum kaldığı için hadisin metninde geçen "Hacer" kelimesini "Mahrumiyet" şeklinde tercüme edildi.

11- İz Sürücünün, Çocuğu Birinin Nesebine Katmasıyla Amel Etmek

1325- Hz. Aişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

"Resulullah (s.a.v.) sevinçli ve yüz çizgileri parlar bir halde yanıma girdi. Sonra:

"Görmedin mi, biraz önce insanların vücutlarından neseplerini iz süren Mücezziz adındaki kimse, Zeyd İbn Hâris'e ile Üsâme'ye bakıp:

"Doğrusu bu ayaklar, birbirinden meydana gelmiştir" dedi" buyurdu. [558]

Açıklama:

Bu hadise göre; iki kişi arasında benzer yanlan tespit konusunda uzman olan kimselerin tespitlerine itibar etmek caizdir.

Hanefilere göre çocuğun kılığına bakarak hüküm veren kimselerin sözleriyle amel etmek caiz değildir. Çünkü bu, zan ve tahmine dayanan bir hükümdür. İlmî gerçeklere dayanmayan ve sadce tahmins dayanan hükümlerle nesep tespiti gibi son derece önemli ve toplumsal bir meselede amel etmek oldukça sakıncalıdır.

Kısacası, bugün ilmî verilerle nesep tespiti mümkün olduğundan bu konuda ihtilaf kalmamıştır.

12- Gerdek Gecesinden Sonra Kocaların, Genç Kız Ve Dul Kadınların Yanlarında Ne Kadar Kalması Gerektiği Meselesi

1326- Ümmü Seleme (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

"Resulullah (s.a.v.), Ümmü Seleme'yle evlendiğinde onun yanında üç gece kalmıştı. Sonra da:

"Doğrusu seninle kalmamı üç geceyle sınırlamam sana olan rağbetimin az olmasından değildir. İstersen bundan sonraki nöbetimde senin yanında yedi gece kalırım. Eğer senin yanında yedi gün kaldığım takdirde (senden sonra diğer kadınlarımın yanlarında da yedi gün kalmam gerekir" buyurdu. [559]

1327- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

"Bi kimse, bakire kızı, dul kadının üzerine alırsa onun yanında yedi gece kalır. Dul kadını, bakire kızın üzerine alırsa onun yanında üç gece kalır." [560]

Açıklama:

Bakire bir kızla evlenen kimsenin başka hanımları da varsa, ilk yedi geceyi yeni hanımına tahsis etmesi müstehabdır. Eğer yeni hanım dulsa, kendisine sadece ilk üç gecenin tahsisi gerekir. Bu zifaf, evliliğin başında yeni hanımın en tabii hakkıdır. Bu süre bittikten sonra normal olarak sıra ile her gece birinin yanında kalmak gerekir. İmam Malik ile Şafiî, Ahmed, İshak, Ebû Sever ve Cumhur-u ulema bu görüştedirler.

Hanefi ulemâsına göre ise, bakire olsun, dul olsun yeni hanımın ilk sırayı almakdan başka bir hakkı yoktur. Binaenaleyh eski hanımı veya hanımları üzerine evlenen bir erkek ilk nöbeti yeni hanımına tahsis eder. Yeni hanımın yanında kaç gece kaldıysa, sırayla o kadar da diğer hanımlarının yanında kalır. Çünkü deliller birden fazla hanımı olan kimselerin, gecelerini hanımları arasında taksim etmekte adalete uymalarının farz olduğunu ifâde etmektedirler.

13- Eşler Arasında Gün Taksimi Ve Her Birine Gündüzüyle Birlikte Bir Gece Ayırmanın Sünnet Olması

1328- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Peygamber (s.a.v.)'in 9 hanımı vardı. Bunlar arasında gün taksimi yaptığı zaman nöbetini ilk önce aldığt kadına ancak dokuz gün sonra varırdı. Eşleri her gece Peygamber (s.a.v.)'in kendisine gideceği kadının evinde toplanırlardı.

Peygamber (s.a.v.) bir gece Aişe'nin yanında bulunuyordu. Derken Zeyneb geldi. Resulullah (s.a.v.), nöbet sahibi zannıyla elini ona uzattı. Aişe:

“O, Zeyneb'tîr” dedi. Peygamber (s.a.v.)'de elini geri çekti. Bunun üzerine Aişe ile Zeyneb, kıskançlık sebebiyle birbirleriyle atışmaya başladılar. Öyle ki seslerini hayli yükselttiler. Bu sırada farz namaz için kamet getirildi. Ebu Bekr gürültünün olduğu bu yerden geçiyordu. Onların seslerini işitip:

“Ey Allah'ın resulü! Namaza çık. Onların ağızlarına da toprak saç” dedi. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.) namaza çıktı. Bunun üzerine Aişe:

“Şimdi Peygamber (s.a.v.) namazını bitirir. Ebu Bekr'de gelip bana yapacağını yapar” dedi.

Peygamber (s.a.v.) namazını bitirdiği zaman Ebu Bekr Aişe'nin yanına gelip ona ağır sözler söyleyip sonra da:

“Sen Resulullah'ın yanında böyle mi yapıyorsun?” diye serzenişte bulundu. [561]

Bu olayın olduğu sırada Hz. Peygamber (s.a.v.)'in mevcut olan ve kendisi vefat ettiğinde geride kalan dokuz hanımı şunlardır:

1- Aişe.

2- Hafsa.

3- Ümmü Habibe.

4- Şevde.

5- Ümmü Seleme.

6- Safiyye.

7- Meymûne.

8- Zeyneb bint Cahş.

9- Cüveyriye.

Bunların beşi Kureyş'ten ve diğerleri ise çeşitli kabilelerdendi. Burada Zeyneb bint. Huzeyme ile Hz. Hatice'nin ismi yoktur.

14- Kadının, Geceki Nöbetini Ortağına Bağışlamasının Caiz Olması

1329- Hz. Aişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

"Ben, Şevde bint. Zem'a'nın huyuna sahip olmak istemem açısından bana ondan daha sevimli başka bir kadın daha görmedim., kendisinde zeka keskinliği olan bir kadındı. Şevde yaşlandığı zaman, Resulullah (s.a.v.)'den hakkın olan nöbet gününü Aişe'ye hibe etmiştir. Bizzat Şevde:

"Ey Allah'ın resulü! Ben senden olan nöbet günümü Aişe'ye hibe ettim" dedi.

Açıklama:

Bundan sonra Resulullah (s.a.v.), biri kendi günü ve biri de Sevde'nin günü olmak üzere Aişe için iki gün ayırır oldu." [562]

1330- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

“Ben, kendilerini Resulullah (s.a.v.)'e mehirsiz olarak bağışlayan kadınları ayıplayıp:

“Bir kadın hiç kendini hibe eder mi?” derdim.

Bunun üzerine yüce Allah,

“Onlardan kimi dilersen nöbetinden geri bırakır, kimi de dilersen yanına alabilirsin. Nöbetinden geri bıraktıklarından kimi istersen yanına almak da sana güçlük yoktur” ***[563]*** *ayetini indirince :*

“Vallahi, Rabbinin senin arzunu hemen yerine getirdiğini görüyorum” dedim.” [564]

1331- Atâ'dan rivayet edilmiştir:

“Biz, Abdullah İbn Abbas'la birlikte Şerifte Peygamber (s.a.v.)'in hanımı Meymune'nin cenazesinde bulunduk. Abdullah İbn Abbas:

Bu kadın, Peygamber (s.a.v.)'in hanımıdır. Dolayısıyla tabutunu kaldırdığımız zaman sarsmayın, sallamayın, yavaş yavaş götürün. Resulullah (s.a.v.)'in nikahında 9 kadın vardı. Resulullah (s.a.v.) bunların arasında gün taksimi yapardı. Sadece birisine yapmazdı” dedi. Ata:

“Kendisine gün taksimi yapmadığı hanımı Safiye bint. Huyey b. Ahtab idi” dedi. [565]

15- Dinine Bağlı Kadınla Evlenmenin Mustehab Olması

1332- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Kadın dört özelliği için evlenilir:

1- *Malı için.*

2- *Soyu için.*

3- *Güzelliği için.*

4- *Dini için. Sen bunlardan dinine bağlı olanını elde et ki, rahat edesin.”* [566]

1333- Câbir b. Abdullah (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.) zamanında bir kadınla evlendim. Sonra Resulullah (s.a.v.)'e rastladım. Bana:

“Ey Câbir! Evlendin mi?” diye sordu. Ben de:

“Evet, evlendim” dedim. Resulullah (s.a.v.):

“Evlendiğin kadın; bakire mi, yoksa dul mu?” diye sordu. Ben de:

“Dul” dedim. Resulullah (s.a.v.):

“Kendisiyle oynaşacağın genç bir kız alsaydın ya!” buyurdu. Ben de:

“Ey Allah'ın resulü! Babam öldüğü için bakımları üzerimde olan benim bekar kız kardeşimlerim var. Bakire genç bir kız alırsam benim ile onlar arasına girmesinden korktum” dedim. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):

“O halde öyle olsun. Doğrusu bir kadınla; dini, malı ve güzelliğinden dolayı evlenilir. Dolayısıyla bunlardan dinine bağlı olanını almaya bak ki, rahat edesin” buyurdu. [567]

16- Genç Kızla Evlenmenin Müstehab Olması

1334- Câbir b. Abdullah (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Bir gaza sırasında Resulullah (s.a.v.)'le birlikte idik. Gazadan Medine'ye doğru döndüğümüz zaman yavaş giden bir deveme binerek herkesten acele davrandım. Derken arkamdan bana bir süvari yetişerek elindeki sopayla deveme dürttü. Bunun üzerine devem, görmüş olduğun en iyi develer gibi koşmaya başladı. Döndüğümde, bir de baktım ki, Resulullah (s.a.v.)'le karşı karşıyayim! Bana:

“Ey Câbir! Niye acele ediyorsun?” buyurdu. Ben:

“Ey Allah'ın resulü! Ben, yeni evliyim” dedim. Resulullah (s.a.v.):

“Bakire ile mi evlendin, dul ile mi?” diye sordu. Ben de:

“Dul ile evlendim” dedim. Resulullah (s.a.v.):

“Bakire alsaydın ya! Sen onunla, o da seninle oynaşırdı!” buyurdu. Medine'ye geldiğimizde şehre girmeye hazırlandık. Resulullah (s.a.v.):

“Ağır olun! Tâ ki dağınık saçlı kadının taranması; kocası evde olmayanın kasıklarını tıraş edebilmesi için şehre geceleyin yâni yatsı zamanı girelim!” buyurdu. Sonra da bana:

“Medine'ye vardığın zaman cima etmeye bak, cima etmeye!” buyurdu. [568]

Açıklama:

Bu hadiste; güzel ahlak, müslümanlara şefkat, gizlilikleri araştırmamak, sohbetin devamını sağlayıcı diğer sebeplerin tedariki gibi medeniyet örnekleri gösterilmektedir.

17- Dünya Metanın En Hayırlısının, Saliha Kadın Olması

1335- Abdullah İbn Amr (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Dünya bir meta'dır. Dünya meta'nın en hayrlısı ise saliha kadındır.” [569]

18- Kadınlar Hakkında Vasiyet

1336- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Kim Allah'a ve ahiret gününe iman ediyorsa bir şey gördüğünde ya hayr söylesin yada sussun! Kadınlar hakkındaki vasiyeti mi tutun. Çünkü kadın, kaburga kemiğinden yaratılmıştır. Kaburganın en eğri yeri, üst kısmıdır. Eğer bunu doğrultmaya kalkarsan kırarsın. Olduğu gibi bırakırsan eğri kalmakta devam eder. Kadınlar hakkında birbirinize iyiliği tavsiye edin!” [570]

1337- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Mümin bir erkek, mümin bir kadına buğzetmesin. Çünkü onun bir huyunu beğenmezse başka bir huyunu beğenir.”

19- Kadının, Kocasına Haksızlık Etmesi

1338- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Eğer İsrail oğulları olmasaydı yemek bozulmayacak, et de kokmayacaktı. Havva olmasaydı hiçbir kadın kocasına ebediyen haksızlık/hıyanetlik etmezdi.” [571]

Açıklama:

“İsrail oğulları olmasaydı yemek bozulmayacak, et de kokmayacaktı” ifadesine göre; onlara her gün sabahtan akşama kadar gökten bıldırcın kuşu ve kudret helvası yağardı. Kendilerine verilen emir gereğince bunlardan yalnız günlük ihtiyaçlarını alır, cuma ile cumartesi günlerinin nafakasını da biriktirirlerdi; fazla bir şey biriktirirlerse bozulur, kokardı. İşte yiyeceklerin bozulup kokması bundan kalmıştır.

ilk dönem alimleri, *“Havva olmasaydı hiçbir kadın kocasına ebediyen haksızlık/hıyanetlik etmezdi”* ifadesi çerçevesinde; cennette Adem (a.s)'ı yasak olan ağaçtan yemeye davet edenin Hz. Havva olduğu şeklinde yorumlarda bulunmuşlar ve bu konuda bazı rivayetlere yer vermişlerdir.

Bazı alimler de, bunu, doğru kabul etmenin gerçekten güç olduğunu, çünkü bu düşüncenin, İsrailiyat olduğunu, İslami olmadığını söylemişlerdir. Bunlara göre; Hz. Adem ile Havva'nın yasak ağaçtan yemesi ile ilgili tüm ayetler, ağaçtan yemeyi telkin edenin Havva değil de İblis olduğunu belirten konu ile ilgili ayetleri görüşlerine delil olarak getirmişlerdir. [572]

Yine bu görüşte kimseler, görüşlerine, Tevrat'ta konuyla ilgili olarak geçen şu ifadelere de yer vermişlerdir; “Rab Tanrı'nın yarattığı yabanıl hayvanların en kurnazı yılandı. Yılan kadına, “Tanrı gerçeklen, “Bahçedeki ağaçların hiçbirinin meyvesini yemeyin” dedi mi?” diye sordu.

Kadın, “Bahçedeki ağaçların meyvelerinden yiyebiliriz” diye yanıtladı, “Ama Tarın, “Bahçenin ortasındaki ağacın meyvesini yemeyin, ona dokunmayın; yoksa ölürsünüz” dedi,”

Yılan, “Kesinlikle, ölmezsiniz” dedi, “Çünkü Tanrı biliyor ki, o ağacın meyvesini yediğinizde gözleriniz açılacak, iyiyle kötüyü bilerek Tanrı gibi olacaksınız.”

“Kadın ağacın güzel, meyvesinin yemek için uygun ve bilgelik kazanmak için çekici olduğunu gördü. Meyveyi koparıp yedi. Yanındaki kocasına verdi, o da yedi. İkisinin de gözleri açıldı. Çıplak oldukîanni anladılar. Bu yüzden incir yaprakları dikip kendilerine önlük yaptılar.” [573]

Bunun yanı sıra bu konuda susmak da sözkonusu olabilir.

18. TALÂK (=BOŞANMA) BÖLÜMÜ

Talâk kelimesi sözlükte; çözmek, serbest bırkmak anlamına gelmektedir. Terim olarak ise; belli sözlerle evlilik bağını çözmek ve kaldırmak demektir.

İslâm'a göre evlilikten maksat, huzurlu bir aile hayatı kurmak ve böyle bir yuvada iyi bir nesil yetiştirmektir. Ama böyle yüce gayelerle kurulan evliliklerin hepsinin başarıya ulaşması mümkün değildir. Bazan ölüm ve hastalık gibi tabii engeller, bazan da geçimsizlik, münaferet, eşlerin birbirini sevmemesi, anlaşamama gibi eşlerden kaynaklanan engeller evliliğin başarı ve devamına mani olur.

İslâm, evliliğin asıl gayesinden uzaklaştığı, eşlerin bir arada huzurla yaşamalanna imkan kalmadığı, ihtiyaç ve zaruretlerin gerektirdiği hallerde evliliğin sona erdirilmesine izin vermiştir. Bu izin doğrultusunda evliliğe, erkek tarafından doğrudan ya da kadından aldığı bir bedel karşılığında son verilebileceği gibi, talâk hakkını elinde tutan kadın tarafından, hakim veya hakem kararıyla da son verilebilir.

İslam Hukuku'nda “Talâk” (=Boşanma) kelimesi; hem tek taraflı irade beyanıyla yapşılan, boşamayı ve hem de tarafların anlaşarak evlilik birliliğine son vermelerini, hem de mahkeme karanyla meydana gelen boşamayı içerir.

İslam Hukuku'nda boşama; dönülebilir olup olmamasına göre; Ric'i ve Bâin olmak üzere ayrı ayrı hukuki değerlendirmelere konu olur.

1- Ric'î Talâk:

Kocaya yeni bir nikâha ihtiyaç olmadan boşadığı hanımına dönme imkanı veren boşama türüne, dönülebilir boşama “Ric'i Talâk” denir.

Bir Ric'i talaktan bahsedebilmek için; evliliğin zifafla fiilen başlamış bulunması, Hanefilere göre boşamanın sarih sözlerle ve şiddet ve mübalağa ifade etmeyen bir tarzda yapılmış olması, bu boşamanın üçüncü boşama olmaması şarttır.

Bu durumda koca, iddet süre içerisinde dilerse eşine geri dönebilir. Bunun için yeni bir nikâh yapmaya, yeni bir mehir ödemeye gerek yoktur. Dönme, kocanın açık bir beyanla hanımına geri döndüğünü söylemesiyle olabileceği gibi, evlilik yaşamına fiilen geri dönmesiyle de olabilir. Bu özelliği dolayısıyla Ric'i talakta eşler, derhal birbirlerinden ayrılmak zorunda değildirler. Çünkü Ric'i talakta evlilik, iddet süresince de devam ediyor kabul edilir. Dolayısıyla dönüş hakkının bu süre içinde kullanılması gerekir. Bu süre, dönüş yapışmadan geçilirse iddetinin bitimiyle Ric'i talâk, bain'e dönüşür. Dolayısıyla geri dönmek için artık bain talakta arana şartlar geçerli olur.

2- Bâin Talâk:

Kocaya, boşadığı eşine ancak yeni bir nikâhla dönme imkanı veren boşanma şeklidir. Nikâh yapılıp zifaf yapılmadan meydana gelen boşanmalar, tarafların anlaşarak boşanmaları (=muhâiea) veya kocanın üçüncü boşama hakkını kullanarak yaptığı boşama, bain talaktır. Bunların dışında Hanefifere göre; kocanın kinayeli sözlerle ve şiddet ile aşırılığı ifade eden kelimelerle yaptığı boşamalar da bain Talâk olarak kabul edilir.

Bain talâk, evliliğe derhal son verir. Eşler derhal birbirinden ayrılmak zorundadırlar.

1- Hayızlı Kadını, Rızası Olmadan Boşamanın Haram Olması, Kocası Buna Muhalefet Ederse Talakın Meydana Geldiği, Fakat Hanımına Dönmesinin O Kimseye Emrolunması

1339- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Abdullah İbn Ömer, hanımlarından birini, hayız halinde iken bir talakla boşamıştı. Resulullah (s.a.v.), bu durumu haber alınca, ona, hanımına geri dönmesini, sonra hanımı temizlenip kendi yanında ikinci bir kez hayız görünceye kadar alıkoymasını ve kadına o hayızdan temizleninceye kadar mühlet vermesini emretmiş. Eğer kadını boşamak isterse, kadın temizlendiği zaman onunla cinsel ilişkide bulunmadan boşamasını, işte kadınların içinde boşanmasını Allah'ın emrettiği iddet döneminin bu olduğunu bildirmiştir.” [574]

İslam Hukuku'nda boşama, Kur'an'daki genel ilkelere ve Hz. Peygamber (s.a.v.)'in bu yöndeki açıklama ve tavsiyelerine uygun olarak yapılıp yapılmadığına göre iki grupta tasnif edilmektedir. Bu ayırım, hukuki olmaktan çok dinî-ahlakî boyutlu bir ayırımdır. Esas itibariyle, kocanın objektif hukukî kriterlere bağlanamamış boşama yetkisini onun dindarlığına havale ederek kısıtlama ve sınırlama amacı gütmektedir.

1- Sünnî Talâk:

Bu boşama şekli; Hz. Peygamber (s.a.v.)'in bu konuda getirdiği ölçü ve sınırlamalara riayet edilerek yapılan boşama şeklidir. Her şeyden önce Sünnî boşanmanın, Ric'î talâk olması gerekmektedir. Ayrıca kadının temizlik süresi başladıktan sonra ancak onunla cinsel ilişkide bulunulmadan boşanması ve bu boşamanın bir Talâk olması gerekmektedir. Bu da, yine ayne hedefe, evlilik birliğini koruma hedefine yöneliktir.

2- Bid'î Talâk:

Sünnet'e aykırı biçimde gerçekleştirilen boşamayı ifade etmektedir. Kişinin temizlik süresi dışında veya temizlik süresi içinde olmakla birlikte hanımıyla cinsel ilişkide bulunduktan sonra ve aynı temizlik süresi içinde birden fazla boşama durumunda ortada Sünnete'e uygun olmayan, yani Bid'î bir boşanma vardır.

Hanımını, hay izli iken boşayan kimsenin ona dönmesi ve boşamakta kararlı ise, ikinci bir hayızı takip eden temizlik döneminin beklenmesi farzdır. İmam Mâlik, Ebu Yusuf ve İmam Muhammed bu görüştedir. İmam Ahmed , İmam Şafiî ve İmam A'zam Ebu Hanîfe'ye göre ise hayız halinde verilen talakın caiz, fakat talakı temizlik halinde vermenin mendup olduğu görüşündedirler.

Kısacası; bu tür boşamalar, dinen hoş görülmemekle birlikte hukuken geçerlidir.

2- Üç Talak

1340- Abdullah İbn Abbâs (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.) ile Ebu Bekr döneminde ve Ömer'in hilafetinin ilk iki yılında üç talak, bir talak sayılırdı. Daha sonra Ömer İbnu'-Hattâb:

“İnsanlar, kendilerine mühlet verilmiş olan bir iş hususunda acele ettiler. Keşke şunu onlara uygulasaydık!” deyip onu onlara uyguladı.” [575]

Açıklama:

Bir defada verilen üç talakın üç talak sayıldığını iddia edenler içerisinde Zübeyr b. Avam, Abdurrahman b. Avf, Hz. Ali, Abdullah İbn Abbâs gibi sahabeden bazı kimseler ile Tabiundan İkrime, Tavus, İmam Malik ile İmam Ahmed'in arkadaşlanndan bazılan yer almaktadır.

Hz. Ömer, bir sözle üç talak veren kimsenin verdiği bu talakın üç talak sayılacağını ve eski uygulamanın yürürlükten kalmış olduğunu ilan etmiştir. Bu görüşte olanlara göre hanımim üç talakla boşayan bir kimse bu üç talakı bir defada bile vermiş olsa bir daha o kadına dönemez. Bir defada verilen üç talakın birtaîak sayılması yürürlükten kaldırılmıştır.

3- Hanımını Kendine Haram Kılıp Boşamayı Niyet Etmeyen Kimseye Kefaret Vacip Olması

1341- Abdullah İbn Abbâs (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Bir kimse, hanımının, kendisine haram olduğunu söylemesi, bir tür yemindir. Kefaret vermesi gerekir.

Daha sonra Abdullah İbn Abbâs,

“Sizin için Allah'ın resulünde güzel örnekler vardır” [576] ayetini okumuştur. [577]

Açıklama:

Bir kimse, kendisine helal olan bir şeyi haram kılarsa bu sözle o şey haram olmaz. Adam, yemin kefaretini öder ve o şey kendisine helal olur.

1342- Hz. Aişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.), balı ve helvayı tatlı türü şeyi severdi. İkindi namazını kıldığında hanımlarını dolaşır, onlara yakınlık gösterirdi.”

Bir defasında Ömer'in kızı Hafsanın yanına girmişti. Orada normal kalışından daha fazla kaldı. Ben de onun orada bu çok kalışının sebebini sordum. Bana:

“Hafsaya, kavminden bir kadın küçük bir çömlek bal hediye etti. O da, bu baldan Peygamber (s.a.v.)'e şerbet içirdi” denildi. Ben de kendi kendime:

“Vallahi, biz bunun için muhakkak bir hile yaparız” dedim. Daha sonra Şevde bint. Zem'a'ya gidip ona:

Biraz sonra Resulullah (s.a.v.), muhakkak sana yaklaşacaktır. Sana yaklaştığında, ona:

“Ey Allah'ın resulü! Sen, “Meğafir” mi yedin?” dersin. O da, sana Meğafir!” diyecektir. Bunun üzerine sen de, ona:

“Senden hissetmekte olduğumu bu koku nedir?” diye sorarsın.

Hadisin ravisi Urve der ki:

“Resulullah, kendi üzerinde, hoş olmayan bir kokunun kokmasından hoşlanmazdı.

Muhakkak o da, sana:

“Hafsa, bana, bal şerbeti içirmişti!” diyecektir. Sen de, ona:

“O balın arısı, galiba Urfut ağacından yemiş!” dersin. Çünkü Resulullah (s.a.v.), bana geldiğinde ben de bunu ona söyleyeceğim. Ey Safiyye! Resulullah, sana geldiğinde sen de bunu ona söyle!” dedim.

Resulullah (s.a.v.), Sevde'nin yanına girdi. Şevde:

“Kendinden başka ilah olmayan Allah'a yemin ederim ki, Ey Aişe!;

“Senden korktuğum için, bana emrettiğin sözü Resulullah (s.a.v.) daha kapının önünde iken nerdeyse söyleyecektim” dedi.

Resulullah (s.a.v.), Sevde'ye yaklaşınca, Şevde, Resulullah (s.a.v.)'e:

“Allah'ın resulü! Sen, “Meğafir” mi yedin?” diye sordu. Resulullah (s.a.v.);

“Hayır!” dîye cevap verdi. Şevde:

“O halde senden hissetmekte olduğum bu koku nedir?” diye tekrar sordu. Resulullah (s.a.v.):

“Hafsa, bana bal şerbeti içirmişti!” diye cevap verdi. Şevde;

“O balın arısı, “Urfut” ağacından yemiş!” dedi.

Daha sonra Resulullah (s.a.v.), benim yanıma geldiğinde, ben de bu sözlerin benzerini ona söyledim. Sonra Safıyye'nin yanma girdiğinde, o da, bu sözlerin benzerini ona söyledi. Sonra Resulullah (s.a.v.), dönüp Hafsanın yanma vardığında, Hafsa, ona:

“Ey Allah'ın resulü! Sana bal şerbetinden içireyim mi?” diye sordu. Resulullah (s.a.v.):

“Hayır! Benim, o bal şerbetine ihtiyacım yoktur!” dîye cevap verdi. Aişe, rivayetine son vererek dedi ki; Şevde, bana:

“Vallahi! Biz, Resulullah (s.a.v.)'i, bal şerbetinden mahrum ettik” diyordu. Ben de, Sevde'ye:

“Sus!” dedim, böyleceve Hafsa hakkındaki hile ve oyunumuzun duyulmasını istemedim.” [578]

Açıklama:

Hz. Peygamber (s.a.v.)'in, bal şerbetini içme olayı; bir önceki hadiste Hafsanın evinde içtiği belirtilirken, bu hadiste Zeyneb bint. Cahş'ın evinde içtiği ifade edilmektedir.

“Bezlü'I-Mechûd” yazan Sehârenfûrî (ö. 1346/1927)'nin açıklamasına göre; doğru olan, Zeyneb bint. Cahş'ın evinde içtiği bal şerbetidir. Hafsanın evinde içtiğine dair rivayet, ravinin yanılmasından kaynaklanmaktadır.

Bazılarına göre ise; bu olay, birkaç defa meydana gelmiştir. Buna delilleri ise, Abd b. Humeyd'in, “Tefsir”inde; bu olayın, Sevde'nin evinde geçtiği belirtilmektedir.

Bazıları da, bu tür olayın; Peygamber (s.a.v.)'in hanımları arasındaki gruplaşmadan kaynaklandığınıu ileri sürmüşlerdir. Buna göre birinci grupta; Aişe, Hafsa, Şevde ile Safiyye, ikinci grupta ise Zeyneb bint. Cahş, Ümmü Seleme ile diğer hanımları yer almaktadır.

Bu hadis; Peygamber (s.a.v.)'in hanımı bile olsa, kıskançlığın fıtrî bir olay olduğunu göstermektedir. Ayrıca burada kasıtiı olarak Hz. Peygamber (s.a.v.)'e eziyet etmeyi düşünmemişlerdir. Sadece kadınlar arası görülen kıskançlığın bir sonucudur.

Meğâfîr: Amman taraflarında çokça biten “Urfut” denilen bir ağaçtan çıkan çirkin kokulu, yapışkan ve tatlı bir zamktır.

Resulullah (s.a.v.), sabah namazından sonra hanımlarını ziyareti sadece onlara selam vermek ve duada bulunmak içindi. ikindiden sonraki hanımlarını ziyareti ise; konuşup muhabbette bulunmak maksadıyla olurdu.

Resulullah (s.a.v.)'in, burada, hanımlarına yaklaşmasından maksat, cinsel ilişki değildir.

4- Kadını Serbest Bırakmanın Ancak Talak Niyeti Olması

1343- Hz. Aişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.), ayrılma konusunda hanımlarını serbest bırakmayla emrolunduğunda bu iş hususunda görüş almaya ilk önce benden başlayıp:

“Sana bir durumu anlatacağım, fakat anne-babaıın bu konudaki görüşünü almadan karar vermekte acele etmemende senin için bir sakınca yok!” buyurdu.

Aişe der ki:

“Halbuki Resulullah (s.a.v.), anne-babamın bana ondan ayrılmamı emretmeyeceklerini doğrusu iyi biliyordu. Daha sonra bana:

Yüce Allah,

“Ey Peygamber! Eşlerine: “Eğer dünya hayatını ve süsünü istiyorsanız gelin size boşanma bedellerinizi vereyim ve sizi güzelce bir şekilde boşayayım. Yok eğer Allah'ı, Resulünü ve ahiret yurdunu istiyorsanız doğrı su Allah içinizden iyi davranan hanımlara büyük mükafat hazırlamıştı.” [579] *buyurdu” dedi. Ben de:*

“Ne konuda anne-babamın görüşünü alacakmışım. Ben, Allah'ı, Resi lünü ve ahiret yurdunu istiyorum” dedim.

Resulullah (s.a.v.)'in diğer hanımları da bu konuda benim gibi yaptılar.” [580]

Açıklama:

Peygamber (s.a.v.)'in hanımları, ondan dünyalık ve bol nafaka istemişlerdi. Bu sebepi onları bir ay terk etip ila yapmıştı. Bu müddet zarfında sahabilerinin yanlarına da çıkmamıştı

ilâ ile ilgili olarak 1438 nolu hadisin açıklmasına bakabilirsiniz.

1344- Hz. Aişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.), Yüce Allah'ın;

“O, kadınlardan dilediğini geriye bırakır, dilediğini de yanına alırsın” [581] *ayeti indikten sonra yine de yanında kalacağı kadının nöbet gününde bizden izin alırdı.”*

Hadisin ravisi Muâze, Aişe'ye:

“Resulullah (s.a.v.), senden izin istediğinde ona ne derdin?” diye sordu. Aişe:

“İzin verme işi bana kaldıysa ben hiç kimseyi kendime tercih edemem” derdim” dedi. [582]

1345. Hz. Aişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.), bizi ayrılma konusunda serbest bıraktı. Fakat biz bunu tafak saymadık.”[583]

1346- Câbir b. Abdullah (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Ebû Bekr, Resulullah (s.a.v.)'in yanına girmek için izin istiyordu. İnsanlara kapıda otururken buldu. Bunların hiç birine izin verilmemişti. Derken Eb izin verildi, o da içeri girdi. Sonra Ömer geldi. O da içeri girmek için iz ona da izin verildi. Ömer, Peygamber (s.a.v.)'i, etrafında kadınları

olduc kederli kederli susmuş otururken buldu. Bunun üzerine kendi kendine: bir şey söyleyip Peygamber (s.a.v.)'i güldürmeliyim” diyerek:

“Ey Allah'ın resulü! HâRice'nin kızını bir görseydin! Benden nafaka is de kalktım onun boğazını sıktım” dedi. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurdu:

“Etrafımda gördüğün gibi, bunlar da, benden nafaka istiyorlar” buyurdı Derken Ebû Bekr kızı Aişe'nin boğazını, Ömer de kızı Hafsanın boğmağa kalktı. İkisi de:

“Siz Resulullah (s.a.v.)'den onda olmayan bir şeyi istiyorsunuz öl” diyorlardı. Aişe ile Hafsa;

“Vallahi, Resulullah (s.a.v.)'de olmayan bir şeyi ebediyyen istemeyeceğ ler. Daha sonra Peygamber (s.a.v.), hanımlarından bir ay yada yirmi do uzaklaştı. Daha sonra da ona,

“Ey Peygamber! Eşlerine şöyle söyle: Eğer dirliğini ve süsünü refahını istiyorsanız, gelin size boşanma bedelleri reyim de, sizi güzellikle salıvereyim. Eğer Allah'ı, Peygamberini ve ahiı dunu diliyorsanız, bilin ki, Allah, içinizden güzel davrananlar için bü mükâfat hazırlamıştır” [584] ayetine kadar indirdi.

Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.), Aişe'den başlayarak:

“Ey Aişe! Ben sana bir şey arzetmek isterim; fakat ebeveyninle etmeden cevap hususunda acele etmemeni dilerim” buyurdu. Aişe:

“Ey Allah'ın resulü! Nedir o?” diye sordu. Peygamber (s.a.v.)'de, ona okudu. Aişe:

“Ey Allah'ın resulü! Ebeveynimle senin hakkında mı istişare ede Elbette Allah'ı, Resulünü ve ahiret yurdunu/gününü tercih ederim, benim bu

söylediğimi kadınlarından hiç birine haber vermemeli” dedi. Resulullah (s.a.v.):

“Onlardan herhangi biri bana bunu sorarsa, muhakkak bunu om veririm. Çünkü Allah beni; zorlaştırıcı ve şaşırtıcı değil, öğretici ve kotırıcı olarak gönderdi” buyurdu. [585]

5- Îlâ, Kadınlardan Uzaklaşma Ve Onları Serbest Bırakma

1347- Abdullah İbn Abbâs (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Bir âyetin mânâsını Ömer b. Hattab'a sormak niyetiyle bir sene bekledi Heybetinden dolayı bunu ona bir türlü soramıyordum. Nihayet hacc için yol çıktı. Onunla beraber ben de yola çıktım. Dönüşte biraz yol alınca Mekke yakın, rında bulunan Merru'z-Zahrân'da bir haceti için Erak-Misvak ağaçlarına doğru saptı. Büyük abdestini bitirinceye kadar onu bekledim. Sonra onunla birlikte yola bulyuldum. Ona:

“Ey müminlerin emiri! Resulullah (s.a.v.) aleyhine hanımlarından anlaşan diğer iki kadmkimlerdir?” diye sordum. Ömer (r.a):

“Onlar, Hafsa ile Aişe'dir” diye cevap verdi. Bunun üzerine ben:

“Vallahi bu meseleyi bir seneden beri sana sormak istiyordum. Fakat he betinden dolayı (sana bu meseleyi soramıyordum” dedim. Ömer:

“Bunu yapma! Benim bildiğimi zannettiğin bir şeyi hemen bana sor, eğer bu onu bilirsem sana haber veririm” dedi. Sonra da sözüne şöyle devam etti:

“Vallahi cahiliyyet devrinde biz kadınları insan yerine saymazdık. Nihayet Yüce Allah onlar hakkında indirdiklerini indirdi ve kendilerine

yaptığı taksimi yapü. Bir defa ben kendi kendime bir şeyi istişare ederken eşim bana:

“Şöyle şöyle yapsan olmaz mı?” deyiverdi. Ben de, ona:

“Sana ne oluyor da bu işe karışıyorsun, benim yapmak istediğim bir şeye neden burnunu sokuyorsun?” dedim. Kadın:

“Ey Hattâb oğlu! Şaşarım sana. Sen kendine kafa tutulmasını istemiyorsun. Halbuki kızın, Resulullah (s.a.v.)'e kafa tutupduruyor. O derecede ki, Resulullah (s.a.v.) bütün gün düşünceli duruyor” dedi. Bunun üzerine kaftanımı alıp evimden çıktım ve Hafsanın yanına girdim. Ona;

Kızcağızım! Sen, Resulullah (s.a.v.)'e kafa tutarmışsın, hattâ bundan dolayı Resulullah (s.a.v.) bütün gün düşünceli duruyormuş!” dedim. Hafsa:

“Vallahi, biz, ona çok müracaatta bulunuyoruz” dedi.

Bilirsin ki, ben, seni Allah'ın azabından ve Resulünün gazabındansakmdmnm kızcağızım! “Aişe'yi kastederek sakın arkadaşının güzelliği ve Resulullah (s.a.v.)'in ona olan sevgisi seni aldatmasın!” dedim.

Sonra oradan çıkarak akrabalığım olduğu için Ümmü Seleme'nin yanına girdim ve onunla konuştum. Ümmü Seleme, bana:

“Ey Hattâb'ın oğlu! Şaşarım sana! Her şeye karışırsın, hattâ Resulullah(s.a.v.) ile hanımlarının arasına bile girmek “stiyorsun!” dedi.

Ümmü Selemenin bu sözü beni öyle etkiledi ki, içimde hissettiğim sıkıntıyı kısmen yatıştırdı. Sonra onun yanından çıktım. Ensâr'dan bir dostum vardı. Mecliste bulunamazsam bana haber getirir, o bulunamazsa ben ona haber getirirdim. O sırada biz Gassân hükümadarlarından bir hükümdardan korkuyorduk. Üzerimize hücum etmek istediğini haber almıştık. Ondandan gözümüz korkmuştu. Derken dostum Ensârî, gelip kapıyı çaldı ye:

“Aç, aç!” dedi. Ben de:

“Gassamlı hükümdar mı geldi?” diye sordum. O da:

“Ondan daha kötü! Resulullah (s.a.v.), hanımlarından ayrılıp uzlete çekilmiş” diye cevap verdi. Ben de:

“Hafsa ile Âişe'nin burnu sürtülsün!” dedim. Sonra elbisemi alıp çıktım, nihayete Resulullah'm bulunduğu yere vardım. Bir de baktım ki, Resulullah (s.a.v.) birkaç basamakla çıkılabilen bir meşrubde/ şerbetlik denilen sekili bir yerde. Resulullah (s.a.v.)'in siyah bir kölesi de merdiven başında. Ona:

“Ben Ömer’im” dedim. Daha sonra Resulullah'ın yanına girme hususunda bana izin verildi. Ben de Resulullah (s.a.v.)'e bu olayı anlattım.

Ümmü Seleme kıssasına gelince; Resulullah (s.a.v.) gülümsedi. O sırada Resulullah (s.a.v.) kuru bir hasır üzerindeydi. Vücûdu ile hasır arasında hiç bir şey yoktu.

Başının altında içi lif dolu deriden bir yastık vardı. Ayaklarının yanında Arap samkı denilen bir karaz/selem ağaçlan yaprağı yığını; vardı. Baş ucunda da, asılı birkaç deri bulunuyordu. Resulullah (s.a.v.)'in yan tarafında hasırın izini görünce ağladım. Bana:

“Niçin ağlıyorsun?” diye sordu. Ben de:

“Ey Allah'ın resulü! Kisrâ ile Kayser, bulundukları müreffeh bir hal içinde yaşıyorlar. Halbuki sen, Allah'ın Resulüsün!” dedim. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):

“Dünya onların ve âhiret de senin olmasına razı değil misin?” buyurdu. [586]

Açıklama:

İlâ kelimesi sözlükte; “Yemin etmek” anlamına gelmektedir. Terim olarak ise kocanın yemin, adak veya bir şarta bağlamak suretiyle eşiyle cinsel ilişkide bulunmayı kendisine yasaklamasıdır. Kur'an'ı Kerimde Bakara: 2/226'da terim anlamında bir defa geçen iiâ, Hz. Peygamber (s.a.v.)'in eşlerine ilâ yapmasına dair rivayet başta olmak üzere bazı hadislerde de yer almaktadır.

İsİam'dan önce cahiliye döneminde Araplar ilâyı zihâr gibi bir boşama yöntemi olarak uyguluyorlardı. Yalnız bu yöntem, geniş bir zamana yayıldığı için daha çok kadını baskı altına almak, ona zarar vermek için kulıyordu, İsiam dini, eşler arasında meydana gelen anlaşmazlıktan cinsel açıdan diğerini terk boyutuna varması halinde bu davranışın özellikle kadını mağdur etmemesi için belirli bir sınır getirmiştir. Eşlerin birlikte yaşayıp yaşamayacaklarına karar verebilmeleri amacıyla yeterli bir deneme süresi olan dört aylık bir zaman içinde dönüş olmaması aynhk konusunda bir kararlılığa işaret ettiğinden sürenin bitiminde evliliğe son verilerek eşin serbest bırakılması sağlanmıştır. Bu bakımdan ilânın, günümüzdeki beşeri hukukta boşanma sebebi sayılan terkle yakın benzerliği vardır.

İlâ üç çeşittir:

1- İlâyı muvakkat: Bu; dört ay, beş ay gibi bir müddetle kayıtlanan yemindir.

2- İlâyı mûebbed: Ebediyen kadına yaklaşmamak üzere yapılan yemindir.

3- İlâyı meçhul: Hanımına yaklaşmama hususunda belli bir müddet belirtilmeden yapılan yemindir.

Heybet: Saygıyla kanşık korku.

Gassan: Şam taraflarında bir suyun ismidir. Bu suyun civarında yaşayıp ondan içenlere Gassaniler denilmiştir.

6- Üç Talakla Boşanan Kadına Nafaka Verilmemesi

1348- Fâtıma b. Kays (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

“Ebu Amr b. Hafs, Fatıma'yı kesin bir şekilde üç talakla boşamıştı. Ebu Amr'ın bulunmadığı bir sırada Ebu Amr'm vekili, Fâtıma'ya nafaka olarak bir miktar arpa göndermişti. Fatıma'da nafaka olarak az bir şey gönderdiği için vekile kızmıştı. Vekil de:

“Vallahi, senin bizim üzerimizde hiçbir hakkın yoktur” dedi.

Bunun üzerine Fâtıma, Resulullah (s.a.v.)'e gidip bu durumu ona anlattı. Peygamber (s.a.v.):

“Senin Ebu Amr üzerinde bir nafaka hakkın yoktur” buyurup sonra da Fâtıma'ya, Ümmü Şerîk'in evinde iddet beklemesini emretti. Sonra da:

Bu Ümmü Şerik, sahabilerimin, yanına çokça uğradıkları bir kadındır. Sen, İbn Ümmü Mektum'un yanında iddet bekle. Çünkü o, gözleri görmeyen bir adamdır. Dolayısıyla yanında dış elbiseni çıkarabilirsin. İddetini tamamladığın zaman bana haber ver' buyurdu.

Fâtıma der ki: İddetimi tamamlayınca, Muâviye İbn Ebi Süfyân ile Ebu Cehm'in benimle evlenmek istediklerini Peygamber (s.a.v.)'e ilettim. Resulullah (s.a.v.):

“Ebu Cehm'e gelince, o, sopasını omuzundan indirmeyen bir adamdır. Muâviye ise son derece fakirdir. Hiçbir malı yoktur. Sen, Üsâme İbn Zeyd'le evlen” buyurdu.

Fakat buna razı olmadım. Sonra yine:

“Üsâme İbn Zeyd'le evlen” buyurdu.

Bunun üzerine Üsâme İbn Zeyd'le evlendim. Allah, bu nikahta bir hayr yarattı, ben de bundan çok memnun kaldım. [587]

Rivayetlerin bazısında Fatıma'nın üç talakla ve bazısında ise bain talakla boşandığı bildirildiği gibi, bir rivayette ise üç talakın sonuncusu, başka bir rivayette kalan bir talakla boşandığı ifade edilmektedir. Hatta mutlak olarak *“Boşadı”* ifadesi de yer almaktadır. Bu rivayetlerin arası şöyle bağlanmıştır: Kocası, Fatıma'yı ilk önce iki defa boşamiştır. Son defa boşamakla talak sayısı üç olmuştur.

Kocası, Fatıma'ya, vekili aracılığıya bir miktar nafaka göndermişse de Fatıma bunu ya arpa olduğu için yada az bulduğundan kabul etmeyerek durumunu Resulullah (s.a.v.)'e bildirmiş, o da nafaka hakkı olmadığını söylemiş ve iddetini, Ümmü Şerîk'in evinde geçirmesini emretmiştir.

Ummü Şerîk, bir rivayette Kureyşdence diğer rivayete göre ise Ensâr'dan olup takvasıy-la meşhur bir kadındı. İsmi, Guzeyye yada Güzeyle bint. Dâvûd'dur. Resulullah (s.a.v.), sahabilerinin bu kadını anneleri gibi hürmet göstererek *“Sık sık ziyaret ettiklerini, bunun ise gel-git işlerinde porblemler doğuracağını düşünerek sonradan bu tavsiyeden vaz geçmişti. Fatıma'ya, Abdullah b. Ümmü Mektum'un evinde iddet beklemesini emir”* buyurmuştur. Çünkü Abdullah (r.a), âmâ idi. Kendisini göremeyeceği gibi, evine de fazla gelen giden yoktu.

Üç talakla boşanan bir kadına nafaka ve mesken verilip verilemeyeceği meselesi hususunda alimler ihtilaf etmişlerdir. İmam Ahmed'e göre üç talakla boşanan kadın hamile değilse ona nafaka ve mesken vermek vacip değildir.

İmam Malik, İmam Şafii'ye göre ise üç talakla boşanan kadın hamile olduğu takdirde ona nafaka ve mesken verilir. Delilleri ise Talak suresi 6. ayettir.

Ebu Hanife, İmam Muhammed ile Ebu Yusuf'a göre ise bir kadına hamile olsun yada olmasın nafaka ve mesken verilir. Delilleri, Talak süresi 1. ayettir. Hz. Ömer, Aişe ve Üsame b. Zeyd, Fatıma b. Kays hadisine itiraz etmiştir.

Ric'i talakla boşanan kadına ittifakla nafaka ve mesken verilir. Kocası Ölen kadına ise ittifakla nafaka yoktur.

Bain talakla boşanan kadın, Hz. Aişe ile Abdullah İbn Mes'ud'a göre iddeti İçerisinde evinde dışarı çıkamaz. Kadın, iddetini, boşandığı evde bekler.

1349- Urve'den rivayet edilmiştir:

“Yahya b. Saîd b. As, Abdurrahman İbnu'I-Hakem'in kızıyla evlenmişti. Derken Yahya bu kadını boşadı. (Boşanan kadının o yerde iddet müddetini beklemeden kadının babası Abdurrahman,) kadını onun yanından/evinden çıkardı. Bunun üzerine Urve, onların, kadının iddet müddetini beklemeden boşandığı evden hemen çıkarmalarından dolayı onları ayıpladı. Onlar da, bu yaptıklarına mazeret olarak:

“Fatıma b. Kays'da kocasının yanında iddet müddetini bitirmeden çıkmıştı” dediler.

Urve der ki:

“Bunun üzerine Aişe'nin yanına gelip ona bu meseleyi anlattım. Bu hadisi anmada Fatıma b. Kays için bir hayr yoktur” dedi. [588]

7- Bain Talakla Boşanmış Olan Kadın ile Kocası Ölen Kadınların, İddetleri İçerisindeyken Kendi İhtiyaçları için Gündüzleri Dışarı Çıkmalarının Caiz Olması

1350- Câbir b. Abdullah (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

Teyzem boşanmıştı. Derken hurmalarının meyvelerini kesmek istedi. Fakat bir kimse, onu dışarı çıkmasına engel oldu. Bunun üzerine teyzem gelip bu durumu Peygamber (s.a.v.)'e anlattı. O da:

"Evet, sen kendi hurmalarının meyvelerini kes. Çünkü senin bu vesileyle sadaka vermen veya bir iyilik yapman umulur" buyurdu. [589]

Açıklama:

Bu hadis, üç talakla boşanmış kadının iddet müddeti sırasında ihtiyacını gidermek için gündüzleri evden çıkmasının caiz olduğunu belirtmektedir. İmam Malik ile İmam Şafii ile imam Ahmed'in görüşü bu şekildedir. Bunlara göre kocasının ölümü dolayısıyla iddette bulunan kadının da gündüzleri işini görmek üzere evden çıkabilir.

Hanefilere göre ise ölümle ilgili iddet meselesinde bu alimlerin görüşlerine katılırlar, Fakat üç talakla boşanma ile ilgili iddet meselesine gelince, onlarla aynı görüşte değillerdir. Bunlara göre, boşanma iddetinde bulunan kadın, ancak mal, can veya namus tehlikesi gibi çok zaruri bir mazeret halinde evinden çıkabilir. Başka işler ve mazeretler dolayısıyla evden dışarı çıkmazlar. Bunların delili ise Talak suresi 1. ayettir.

8- Kocası Ölen Kadın ile Diğer Kadınların İddetlerinin, Çocuk Doğurmakla Sona Ermesi

1351- Abdullah İbn Utbe b. Mes'ud (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Abdullah İbn Utbe b. Mes'ud, Ömer b. Abdillâh b. Erkanı ez-Zührî'ye mektup yazarak Sübey'a bînt. Haris el-Eslemî'nin yanma girmesini, ona kendi hadisini ve Resulullah (s.a.v.)'e fetva sorduğu zaman kendisine ne söylediğini sormasını emretti.

Ömer b. Abdullah da, Abdullah b. Utbe'ye mektup yazarak Sübey'a'nın kendisine şunları haber verdiğini bildirdi:

“Sübey'a, Âmir b. Lüey oğulları kabilesinden Sa'd b. Havle ile evliydi. Bu kimse, Bedir gazasına katılanlardandı. Daha sonra hanımı hâmileyken Veda haccında Sa'd vefat etmişti. Onun vefatından sonra çok geçmeden karısı doğup yaptı. Lohusalığmdan temizlendiği zaman kendisini isteyecekler için giyinip kuşanmıştı. Derken yanma Abduddâr oğulları kabilesinden Ebû's-Senâbil b. Ba'kek isminde bir adam girerek:

“Acep seni neden giyinmiş kuşanmış görüyorum! Galiba evlenmek istiyorsun. Vallahi üzerinden dört ay on gün geçmedikçe sen evlenemezsin!” dedi.

Sübey'a der ki:

“Bu kimse, bana, bunu söyleyince geceleyin üzerimdeki elbiseyi çıkardım. Sonra Resulullah (s.a.v.)'e gelerek bu meseleyi ona sordum. Bana doğurduğum anda helâl olduğum fetvasını verdi ve istersen evlenmemi emir buyurdu işihâb:

"Doğurduğu zaman evlenmesinde bir sakınca görmüyorum. Velevki lohusalık içinde olsun. Ancak temizlenmedikçe kocası ona yakınlık edemez" dedi. [590]

İddet:

Boşanma, evliliğin feshi ve ölüm gibi bir sebeple evliliğin sona ermesi durumunda kadının yeni bir evlilik yapmadan önce beklemesi gereken süreye denir.

İddet, kadının, önceki kocasından hamile olup olmadığının anlaşılması, ölüm iddetinde ölen kocasına hürmet ve Ric'î talakta kocaya yeniden düşünme imkanı vermesi düşünceleriyle emredilmiştir.

Diğer bir anlatımla iddet; esas olarak kadının hamile olup olmadığının ortaya çıkması amacına yönelik olmakla birlikte onun sadece bu amaçla sınırlandırılması doğru değildir.

Ölüm iddetinde, bunun yaratılış açısından erkeklere göre daha duyarlı ve yuvaya daha bağlı olan kadının ölmüş kocasının hatırasına saygı ve yuvaya bağlılık simgesi olarak değerlendirilmelidir.

Boşanma iddetinde ise; toplumun kötü zanda bulunmasını engellemeye, dolayısıyla kadının saygınlığının devamını sağlamaya yönelik bir önlem olarak değerlendirilmesi mümkündür.

Bu itibarla, kadının hamile olup olmadığının tıbben anlaşılabildiğini öne sürerek iddet beklemeye artık gerek bulunmadığı ileri sürülemez.

İddet, ikiye ayrılır:

1- Ölüm İddeti:

Kocası ölen kadının beklediği iddettir. Eğer hamile iseler, iddetleri, doğumla biter. Eğer hamile değilse, dört ay on gün iddet bekler. Geçersiz bir nikâhla evli olanlar ölüm iddeti beklemez.

Hamile olmayan eş, Ric'î talâk iddeti beklerken koca ölürse, boşanma iddetini terk ederek ölüm iddeti beklemeye başlar. Bain talâk iddeti bekleyen kadın ise, ölüm iddeti beklemez. Başlamış olduğu boşanma iddetini tamamlar.

2- Boşanma yada Fesih İddeti:

Bu grupta yer alan kadınların bekleyecekleri iddet süresi, hamile olup olmamalarına göre değişmektedir. Hamile iseler, iddetleri doğumla biter. Hamile değilseler ve normal olarak hayız görüyorlarsa, iddet süreleri, üç hayız süresidir.

Kadın hayız halinde iken boşanırsa, bu hayız hesaba katılmaz. Bu, Hanefiler ile Hanbeliler'in kabul ettiği görüştür. Mâliki ve Şâfiîlere göre ise bu durumdaki kadınların beklemeleri gereken süre, üç temizlik müddetidir. Bu farklılığın sebebi, Bakara: 2/228'de geçen “Kuru” sözcüğünün; hem hayız ve hem de temizlik anlamında farklı iki anlama gelmesinden dolayıdır. Mâliki ile Şâfiîler, bu sözcüğü, “Temizlik” anlamında ve Hanefiler ile Hanbeliler ise “Hayız” anlamında almışlardır.

Küçük yada yaşlı olmasından dolayı hayız göremeyen kadınların iddeti ise, üç aydır.

1352- Süleyman b. Yesâr'dan rivayet edilmiştir:

“Ebu Seleme b. Abdurrahman ile Abdullah İbn Abbâs, Ebu Hureyre'nin yanında bir araya gelip kocasının ölümünden birkaç gün sonra doğum yapan kadının hükmü hakkında konuşuyorlardı. Abdullah İbn Abbâs:

“Bu kadının iddet süresi, iki sürenin en uzun olanıdır” dedi. Ebu Seleme ise:

“Kadın doğum yapmakla iddet yasakları helal olur” deyip her ikisi de bu konuda tartışmaya başladılar. Ebu Hureyre, Ebu Seleme'yi kast ederek:

“Ben de, yeğenimin görüşündeyim” dedi.

Bunun üzerine bu meseleyi sormak için Abdullah İbn Abbâs'm azadlısı Kureyb'i, Ümmü Seleme'ye gönderdiler. Kureyb, bu meseleyi sorup geri geldi. Kureyb, onlara, Ümmü Seleme'nin:

“Sübey'a el-Eslemî'nin, eşinin ölümünden birkaç gün sonra doğum yapmıştı. Kendisi durumunu Resulullah (s.a.v.)'e bildirdi. O da evlenebileceğini söyledi” dediğini bildirdi. [591]

Açıklama:

Hamile iken kocası ölen bir kadının iddeti, çocuğunu doğurunca sona erer. îmam Mâlik, İmam Şafiî, İmam Ahmed, Hanefıler, Abdullah İbn Ömer ile Abdullah İbn Mes'ud, bu görüştedirler. Delilleri,

“Hamile kadınların iddet bekleme süresi, yüklerini bırakmaları doğum yapmalarıdır” [592] ayeti ile konumuzla ilgiîi hadistir. Dolayısıyla hamile iken kocası ölen kadının İddet beklemesi, bu ayetin içerisine girmektedir.

Kocası ölüp fakat hamile olmayan kadınların iddetlerini ne kadar bekleyecekleri meselesi; *“Sizlerden vefat edip de geride hanımlarını*

bırakanlar yok mu? O kadınlar, bizzat dört av on gün iddet bekler” [593] ayetinin içerisine girmektedir.

Hamile iken kocası ölen bir kadın, çocuğunu doğurduğu andan itibaren nifas kanı henüz kesilmemiş bile olsa evlenebilir. Fakat nifas kanından temizlenmedikçe kocasıyla cinsel ilişkide bulunamaz. Halef ve seleften cumhuru ulema bu görüştedir.

“İki sürenin en uzun olanı” ifadesiyle kast edilen husus; iki iddetten biri, kocası ölen kadının iddetidir ki, bu süre, dört ay on gündür, ikincisi, gebe kadının iddetîdir ki, bu süre ise çocuğu doğuruncaya kadardır. Dolayısıyla bu iki iddeün hangisi uzunsa o muteberdir demektedir.

Sübey'a'nın, Hudeybiye anlaşmasından sonra müslümanlığı kabul eden ilk kadın olduğu söylenir.

Sübey'a'nm kocası, Sa'd b. Havle'dir. Sahih olan görüşe göre, Veda Haccında vefat etmiştir.

9- Kocanın Ölümünden Dolayı Beklenen İddet Müddetinde Kadının Süslenmeyi Terk Etmesinin Vacip Olması Ve Kocadan Başkasının Ölümünde ise Üçgün Müstesna Süslenmeyi Terk Etmesinin Haram Olması

1353- Zeyneb bint. Ebi Seleme (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir: “Zeyneb bint. Ebi Seleme, şu üç hadisi haber verdi:

“Ben, babası Ebu Süfyân öldüğü zaman Peygamber (s.a.v.)'in hanımı Ümmü Habîbe'nin yanına girmiştim. Ümmü Habîbe, içerisinde sarı renk bulunan “Sürre” ile karışık maddelerden yapılan san renkli “Halûk” adında

bir koku yada başka bir şey istedi. Ondan önce bir cariyeye/genç bir kıza sürdü. Sonra da kendi yanaklarına sürdü, sonra da:

“Vallahi, kokuya hiçbir ihtiyacım yok. Fakat Resulullah (s.a.v.)'i minber üzerinde:

“Allah'a ve ahiret gününe iman eden bir kadına, kocasının ölümü üzerine dört ay gün yas tutmasından başka, hiçbir ölü için üç günden fazla yas tutmak helal değildir!” buyururken işittim” dedi. [594]

1354- Zeyneb bint. Ebi Seleme (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

“2**.** Zeyneb bint. Ebi Seleme der ki: Kardeşi vefat ettiği sırada Zeyneb bint.

“Cahş'ın yanına girmiştim. Bir koku istedi. Kokuyu süründü. Sonra da:

“Vallahi, kokuya hiçbir ihtiyacım yok. Fakat Resulullah (s.a.v.)'i minber üzerinde:

“Allah'a ve ahiret gününe iman eden bir kadına, kocasının ölümü üzerine dört ay gün yas tutmasından başka, hiçbir ölü için üç günden fazla yas tutmak helal değildir!” buyururken işittim” dedi. [595]

1355- Zeyneb bint. Ebi Seleme (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

“3. Zeyneb der ki: Annem Ümmü Seleme'yi şöyle derken işittim: Bir kadın, Resulullah (s.a.v.)'e gelip:

“Ey Allah'ın resulü! Kızımın kocası öldü. Kendisinin de gözü ağrıyor. Bu durumda kızımın gözlerine sürme çekebilir miyim?” diye sordu. Resulullah (s.a.v.):

“Hayır!” buyurdu.

Kadın, iki yada üç defa bu isteğini tekrarladı. Resulullah (s.a.v.), bunların hepsinde de: *“Hayır!”* diyordu. Sonra Resulullah (s.a.v):

“Kocası ölen kadının iddeti, dört ay on gündür. Halbuki sizden birisi cahiliye döneminde bir yıl beklerdi de deve tezeğini yılın sonunda atardı ve böylece yastan çıkardı” buyurdu.

Açıklama:

Bu hadisi, Zeyneb'den nakleden Humeyd der ki: Zeyneb'e:

“Bu, “Deve) tezeğini yılın sonunda atardı” sözünden maksat nedir?” diye sordum. Zeyneb:

“Cahiliyye döneminde kadın, kocası öldüğü zaman, küçük bir eve girer, en kötü elbiselerini giyer, bir yıl geçinceye kadar, koku ve hiçbir şey sürünmezdi. Böyle ağır bir hapis hayatını tamamladıktan sonra kadının yanma eşek yada koyun yada kuş türünden bir hayvan getirilirdi. Kadın efsunlamr gibi kendisine getirilen o hayvanı, vücuduna sürterdi. Kadının böyle vücudunu sürte sürte ezdiği hayvan genellikle ölürdü.

Sonra kadın, o çirkin yerden dışarıya çıkardı. Bu defa kadının eline, bir deve tezeği verilirdi. Kadın, onu (fırlatıp atardı. Bu törenden)sonra artık kadın, istediği kokuyu sürünür ve diğer şeyleri yapardı” diye cevap verdi. [596]

Ümmü Habîbe ile Zeyneb bint. Cahş, bu kokuyu sevdiği için değil, matemli görünmemek için yapmıştır. Çünkü bir kadının, kocası dışında annesi, babası yada çocuğu için yas tutacağı müddet, sadece üç gündür. Bu üç günden fazla yas tutamaz. Kocası için ise, dört ay on gün yas tutar.

İhdad: Nikâh nimeti elden gitmekle kadının başına gelen musibete üzüldüğünü ifade için iddeti süresince zineti, kokuyu terk etmesidir. Yas halinde iken kadın; koku sürünemez. Sürme çekinemez. Kına yakmamaz, Usfur ve safran gibi kokulu şeylerle boyanmış elbise giyemez. Bunlara ancak özür halinde ruhsat verilir.

Yas tutma; bir ibadet olduğu için akıl-baliğ ve müslüman olmayan kadınlara vacip de-ğiİdir.)

1356- Ümmü Seleme (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

“Bir kadının kocası ölmüştü. Kadının yakınları, kadının gözüne bir şey olmasından endişe etmişlerdi. Peygamber (s.a.v.)'e gelip kadının gözüne sürme çekmesi hususunda ondan izin istediler. Resulullah (s.a.v.):

“Sizden birisi cahiliye döneminde kocası öldüğünde evinin en kötü yerinde yada en kötü elbiseler içerisinde bir sene beklerdi. Nihayet bir yıl dolup da oradan bir köpek geçtiğinde bir tezek atar da öylece yas tutmaktan çıkardı. Şimdi ise dört ay gün beklemek size çok mu geliyor?” buyurdu. [597]

1357- Ümmü Seleme (r.anhâ) ile Ümmü Habîbe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

“İkisi, bir kadının, Resulullah (s.a.v.)'e gelip kızının kocasının öldüğünü, bunun üzerine kızının gözlerinin hastalandığını, kendisi kızının sürme çekmek istediğini anlattığını, Resulullah (s.a.v.)'in:

“Vaktiyle sizden birisi tezeği yılın sonunda atardı, böylece yas tutmaya son verirdi. Bu iddet ise ancak ve ancak dört ay gündür!” buyurduğunu konuşuyorlardı. [598]

1358- Ümmü Atiyye (r.anhâ)'dan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Kocası için dört ay on gün yas tutmak hariç, hiçbir kadın, ölüye, üç günden fazla yas tutamaz. Yemen kumaşı hariç olmak üzere boyalı elbise giyemez, sürme çekemez, koku sürünemez. Yalnız temizlendiği zaman bir parçacık Bedevilerin kullandığı buhur olan “Kust”yada siyah bir buhur çeşidi olan “Ezfâr” sürünebilir.” [599]

19. LİÂN (=LANETLEŞME) BÖLÜMÜ

Liân: Kovmak ve uzaklaştırmak anlamındadır. Liân yapan karı-koca Allah'ın rahmetinden yada birbirlerinden uzaklaştıkları ve üan yaparı erkek beşinci defada kendine lanet ettiği için ona bu isim verilmiştir.

Kocanın karısını zina ile suçlaması ve bunu dört şahitle ispat edememesi halinde, hâkim önünde özel şekilde ve karşılıklı olarak yeminîeşme anlamında bir İslâm hukuku terimi. Hanefî ve Hanbelilerin ortak tarifine göre, liân; koca tarafından yalan söylüyorsa Allah'ın laneti kendi üzerine çekilerek, yeminlerle güçlendirilmiş şehadetlerdir. Kadın da, eğer yalan söylüyorsa, Allah'ın gazabını üzerine çeker. Bu yeminîeşme koca için “Kazf” cezası ve kadın için zina cezası yerine geçer, Liân, evliliği sona erdiren bir boşanma yoludur.

Liânı doğuran sebep şudur. Bir erkek yabancı bir kadına zina ithamında bulunursa, bunu dört şahitle ispat etmesi gerekir. Aksi halde zina iftirası yapmış sayılır ve kendisine seksen değnek dayak vurulur. [600] Kazif cezası, önceleri, eşine zina isnadında bulunan ve bunu dört şahitle ispat edemeyen koca için de uygulanıyordu.

1359- Sehl b. Sa'd es-Sâidî (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Uveymir el-Aclânî, Aciân oğullarının iîeri geleni olan Âsim b. Adiyy'e gelip:

“Ey Asım! Hanımıyla birlikte bir adamı gören bir kimse hakkında ne dersin? Onu öldürebilir mi? Bu yüzden siz de kimseyi öldürür müsünüz,

yoksa bu kimse ne yapabilir? Ey Asım! “Benim için bu konuyu Resulullah (s.a.v.)'e soruver” dedi.

Âsim, bu konuyu Resulullah (s.a.v.)'e sordu. O da, böyle sorulardan hoşlanmadı ve böyle soruları kınadı. Hatta Resulullah (s.a.v.)'den işittiği sözler Âsım'a ağır geldi. Âsim, evine döndüğünde Uveymir onun yanına gelip:

“Ey Âsım! Resulullah (s.a.v.) sana benim sorumla ilgili olarak ne buyurdu?” dedi. Âsim:

“Sen bana hayr getirmedin. Resulullah (s.a.v), sorduğun sorudan hoşlanmadı” dedi. Uveymir:

“Vallahi, kendisine bunu sorana kadar soru sormaya son vermeyeceğim” dedi.

Resulullah (s.a.v.) insanlar arasında bulunduğu bir sırada Uveymir çıkagelip:

“Ey Allah'ın resulü! Hanımıyla birlikte bir adamı gören bir kimse hakkında ne buyurursun? Onu öldürebilir mi? Bu yüzden siz de bu kimseyi öldürür müsünüz, yoksa bu kimse ne yapabilir?” dedi. Resulullah (s.a.v.):

“Allah, senin ve hanımının hakkında hüküm indirmiştir. Git onu buraya getir” buyurdu.

Sehl b. Sa'd es-Sâidî der ki:

“Daha sonra ikisi de lanetlettiler. Ben, insanlarla birlikte Resulullah (s.a.v.)'in yanında bulunuyordum. Lanetleşme bittiğinde Uveymir;

“Ey Allah'ın resulü! Eğer ben onu halen nikahım altında tutarsam o zaman ben ona karşı yalancı duruma düşerim” deyip Resulullah (s.a.v.), boşama emri vermeden önce üç talakla onu boşadı.

Hadisin ravisi İbn Şihâb der ki:

“Bu hareketi artık lanetleşenlerin bir uygulaması/sünneti olmuştur.” [601]

Liân;

Vâcib, mekruh ve haram olmak üzere üç kısma ayrılır:

a- Adam karısını zînâ halinde yakalar veya kadın zînâ ettiğini itiraf ederse ve zînâ olayı adamın karısına hiç yaklaşmadığı bir temizlik döneminde vukua gelmişse ve adam bu iddiasından sonra da karısına hiç yaklaşmadığı halde kadın hâmile çıkarsa, adamın bu çocuğun kendisine ait olmadığını isbât etmek için Hân yoluna başvurması üzerine vâcib olur.

b- Bir kimse, kendi hanımının yanına, yabana bir kimsenin girdiğini görür ve zann-ı galibi ile onunla zînâ ettiğine inanırsa, o zaman lîan yolu na başvurması kerahetle caizdir. Hân yoluna başvurmaması daha iyi olur. Çünkü iiân yoluna başvurmadığı takdirde sırrını ifşa etmemiş olur. Binâenaleyh bu durumda Hân yolunu değil, talâk yolunu tercîh ekmesi daha iyi olur.

c- Bu iki durum dışında Hân yoluna başvurmaksa haramdır. Karısının zina ettiği dedikodusu yaygınlaşan bir kimsenin Hân yapmasının caiz olup olmadığı meselesinde Şafiî ulemâsıyle Ahmed'den iki görüş rivayet edilmiştir.

Hân devlet başkanının veya hakimin huzurunda ve onlann emriyle yapılır. Karı-koca kendi arzu ettikleri bir kimsenin huzurunda Hân yaparlarsa bu Hân geçerli olamaz. Çünkü Hân Şiddetli bir cezadır. Bu şiddetin gerçekleşmesi, hakimin bulunmasıyla olur.

1360- Saîd b. Cübeyr'den rivayet edilmiştir:

“Mus'ab İbn Zübeyr'in emirliği zamanında, bana, “Lanetleşene iki kişini aralan ayrılır mı?” diye soruldu. Ben ne diyeceğimi bilemedim. Bunun üzerine Abdullah İbn Ömer'in Mekke'deki evine gidip hizmetçiye:

“Benim için içeriye girmek için izin iste!” dedim. Hizmetçi:

“O, öğlen uykusu uyumaktadır” diye cevap verdi. Derken Abdullah İbn Ömer, sesimi işitti ve:

“İbn Cübeyr mi geldi?” diye sordu. Ben de:

“Evet” dedim. Abdullah İbn Ömer:

“Gir! Vallahi, seni bu saatte buraya ancak bir ihtiyaç getirmiştir” dedi. Ben de içeri girdim. Onu, altına bir hayvan keçesi sermiş, içi lifle dol olan bir yastığa dayanmış vaziyette buldum. Ona:

“Ey Ebu Abdirrahmân! Lanetleşme yapanların araları ayrılır mı?” diye sordum. Oda:

“Subhânallah! Evet! Bu meseleyi ilk soran, filan oğlu filandır” diye cevap verdi. Bu kimse, Resulullah'a gelip ona:

“Ey Allah'ın resulü! Ne buyurursun, birimiz karısını kötülük yaparken bulsa ne yapmalıdır? Konuşmuş olsa pek büyük bir şey hakkında konuşacak, sussa yine böyle bir şey hakkında susacak!” dedi.

Peygamber (s.a.v.), sustu, ona cevâp vermedi. Bu sorunun ardından biraz vakit geçince o adam tekrar gelip:

“Ey Allah'ın resulü! Sana sorduğum başıma geldi” dedi. Bunun üzerine Yüce Allah Nûr Suresi'ndeki:

“Hanımlarına iftira atanlar.” [602] âyetlerini indirdi. Peygamber (s.a.v), bunları, o kimseye okudu, ona vaaz etti ve nasihatte bulundu. Dünya azabının âhiret azabından daha hafif olduğunu ona haber verdi. Adam:

“Hayır! Seni hak din ile gönderen Allah'a yemin olsun ki, eşime iftira etmedim” dedi. Sonra kadını çağırdı. Ona da vaaz ve nasihatte bulundu. Dünyâ azabının âhiret azabından daha hafif olduğunu haber verdi. Kadın:

“Hayır! Seni hak dîn ile gönderen Allah'a yemin ederim ki, bu adam gerçekten yalancıdır” dedi. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.) lanetleşmeye önce erkekten başladı. Adam, kendisinin gerçekten doğru söyleyenlerden olduğuna dört defa Allah'a şehâdet etti. Beşinci şehâdet:

“Eğer yalancılardansa Allah'ın laneti kendi üzerine olması' idi. Sonra Peygamber (s.a.v.) bunları kadına tekrarlattı. O da, adamın gerçekten yalancılardan olduğuna dört defa Allah'a şehâdet etti. Beşincisi de:

“Eğer kocası doğru s öyleye nlerdense Allah'ın gazabı kendi üzerine olması” idi. Daha sonra Resulullah (s.a.v.) onları birbirinden ayırdı. [603]

1361- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Resulullah (s.a.v.), lanetleşen iki tarafa:

“Artık hesabınız Allah'a kalmıştır. Sizden birisi, yalancıdır. Erkeği kast ederek senin, kadın için lian yapma hususunda bir delilin yoktur” buyurdu. Erkek:

“Ey Allah'ın resulü! Ona verdiğim mal ne olacak?” dedi. Resulullah (s.a.v.):

“Senin için bir mal yoktur. Eğer sen kadın hakkındaki iddianda doğru sözlü isen bu malın onun namusunu/tercini helal kılmana karşılık sayılmıştır. Yok eğer sen bu kadınla ilgili iddianda yalancı isen bu mal talebi senin için ondan daha uzaktır” buyurdu. [604]

Lian yapılırken kadın eğer liandan önce kocasıyla bir yatakta yatmışsa mehrinin tümünü almaya hak kazanır. Kocası ondan hiçbir hak iddia

edemez. Bu konuda aiimier arasında ittifak vardır. Eğer liandan önce kocası o kadınla bir yatakta yatmamışsa o zaman Ebu Hanife, İmam Malik, İmam Şafii'ye göre kadın mehrinin yarsını hak eder.

1362- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

"Resulullah (s.a.v.), Ensar'dan bir erkek ile hanımının arasında lanetleşme yaptı. Çocuğu anneye vermek suretiyle ikisini arasını ayırdı." [605]

Açıklama:

Hadis, lanetleşme sonucunda doğacak çocuğun nesebinin annesine ait olduğunu göstermektedir. Çünkü erkek, çocuğun kendisine ait olmadığını ileri sürdüğü için çocuğun nesebi babadan sabit olmaz. Anneye nispet edilir.

1363- Abdullah İbn Mes'ud (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

"Bir Cuma gecesi mescidde idik. Ansızın Ensârdan bir adam çıkagelip:

Eğer bir adam, hanımının yanında/yatağında birini bulur da ona lâf söylerse, dayak vurup öldürürse siz de o adamı kısâsen öldürür müsünüz? Yoksa susarsa gazap edilmesi gereken bir şeye sükut etmiş olacaktır? Vallahi, ben, bunu mutlaka Resulullah (s.a.v.)'e soracağım!" dedi. Ertesi gün Resulullah (s.a.v.)'e gelip sordu ve:

"Eğer bir adam, haınımının yanında/yatağında birini bulur da lâf söylerse ona dayak vurup öldürürse siz de o adamı kısâsen öldürür müsünüz? Yoksa susarsa gazap edilmesi gereken bir şeye sükut etmiş olacaktır?" dedi. Resulullah (s.a.v.):

“Allahümme'ftah” Allahım! Bize bu konudaki hükmünü açıkla” buyurup dua etmeye başladı. Nihayet liân âyeti, “Hanımlarına iftira atıp da kendilerinden başka şâhidleri olmayanlar.” [606] indi. Daha sonra bu iş, halk arasında o adamın başına geldi, böylece hem o adama ve hem hanımı Resulullah (s.a.v.)'e gelip lânetleştiler. Önce erkek:

“Kendinin hakikaten doğru söyleyenlerden olduğuna Allah'a dört defa şehâdette bulundu. Sonra beşincide: Eğer yalancılardansa Allah'ın laneti kendi üzerine olması lanetini yaptı. Arkasından kadın liân yapmaya kalktı. Resulullah (s.a.v.), ona:

“Lanetleşmekten vaz geç!” buyurdu. Fakat kadın razı olmadı ve liân yaptı. Onlar dönüp gittikten sonra Peygamber (s.a.v.):

“Umulur ki bu kadın kara, cılız bir çocuk doğurur” buyurdu. Daha sonra kadın kara, cılız bir çocuk doğurdu. [607]

1364- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Hilâl b. Ümeyye, hanımının, Şerîk İbn Sehmâ' ile zina ettiğini ileri söyledi. Bu kimse, Berâ' b. Mâlik'in anne bir kardeşi olup İslam'da ilk lanetleşme yapan kimsedir. Hilâl, hanımıyla lanetleşti. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):

“Kadını gözetleyin! Eğer beyaz tenli, düz saçlı, bozuk gözlü bir çocuk doğurursa çocuk, Hilâl b. Ümeyye'ye; eğer sürme gözlü, cılız, ince baldırlı bir çocuk doğurursa Şerîk b. Schmâ'ya aittir” buyurdu.

Daha sonra kadının sürme gözlü, cılız ve ince baldırlı bir çocuk doğurduğunu haber aldım.[608]

Açıklama:

Hilal b. Ümeyye, tarlasından yatsı zamanı evine dönmüştü, hanımını Şerîk ile zina ederken gözüyle görmüş ve kulağıyla da her şeyi işitmişti. Fakat ses çıkarmayarak sabah olduğunda Resulullah (s.a.v.)'e gidip durumu ona anlatmış, Peygamber (s.a.v.)'de şahit getirmesini, yoksa kazl/iftira cezasına maruz kalacağını bildirmiş. Bunun üzerine de lian ayeti inmiştir.

Lian olayı hicretin 9. yılı Şaban aymda oldu. Han ayetinin sebeb4 nüzulü hususunda alimlerin ihtilafı vardır. Uveymir hakkında mı, yoksa Hilal b. Ümeyye hakkında mı olduğu ile ilgili olarak görüşler ileri sürülmüştür. Ayetin Uveymir hakkında indiğini ileri sürenler, 1449 nolu hadisi delil getirmişlerdir. Alimlerin çoğu ise îanetleşme ile ügili ayetin Hilal b. Ümeyye hakkında indiğini belirtmişlerdir.

Davudi ise bu iki görüşü birleştirerek “Bu iki hadiste haber verilen iki olayın birbirine yakın tarihlerde vuku bulmuş olması ve ayetin, bu iki kimse hakkında inmiş olma ihtimali”nden bahseder.

1365- Abdullah İbn Abbâs (r.a)'tan rivayet edümiştir:

“Resulullah (s.a.v.) yanında lanetleşmeden söz edildi. Âsim b. Adiyy bu konuda bir söz söyledi, sonra oradan ayrıldı. Derken hanımının yanında bir adamı gördüğünü şikayet eden, kabilesinden bir kimse ona geldi. Asım:

“Ne bulduysam, dilimden buldum” deyip o kimseyi Resulullah (s.a.v.)'e götürdü. O kimse, hanımının üzerinde gördüğü kişiyi Resulullah (s.a.v.)'e de anlattı. İddiayı yapan kimse, sarımtırak, kilosuz ve düz saçlı idi. Hanımının yanında gördüğünü iâdia ettiği adam ise dolgun bacaklı, esmer tenli ve kilolu birisiydi. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):

“Allahım! Gerçeği sen açıkla!” buyurdu.

Sonunda kadın, kocasının yanında gördüğünü iddia ettiği adama benzeyen bir çocuk doğurdu. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v) ikisini lanetleştirdi.

Orada bulunan bir kimse, Abdullah İbn Abbâs'a:

Resulullah (s.a.v.)'in, *“Delilsiz/şahitsiz bir kimseyi recm etseydim o kadını recm ederdim" buyurduğu kadın, bu kadın mıydı?”* diye sordu. Abdullah İbn Abbâs:

“Hayır! Bu kadın değildi. O kadın, müslüman olduğu halde kötülüğü açıkça işlerdi” diye cevap verdi. [609]

Âsim b. Adiyy'e gelen kişi, Uveymir'dir. Çünkü Âsim b. Adiyy, Uveymir'in kabilesindendir.

1366- Muğîre b. Şu'be (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Sa'd b. Ubâde:

“Eğer hanımımın yanında bir kimseyi görürsem, kılıcın geniş yüzüyle değil keskin tarafıyla onu vururum” demişti.

Onun bu sözü, Resulullah (s.a.v.)'e ulaştı. Resulullah (s.a.v.):

“Sa'd'ın bu kıskançlığına şaşıyor musunuz? Allah'a yemin olsun ki, ben ondan daha kıskancım. Allah'da benden daha kıskançtır. Allah, bu kıskançlığı nedeniyle kötülüklerin gizlisini de açığını da yasaklamıştır. Allah'tan daha kıskanç olan hiçbirkimse yoktur. Bu nedenle Allah, kullarını hesaba çekmeye gerekçe olması için uyarıcı ve müjdeleyici olarak peygamberler göndermiştir. Allah'dan daha fazla övülmeyi seven hiç kimse yoktur. Bu nedenle de kullarına cenneti vaat etmiştir” buyurdu. [610]

Nur: 24/6, 9. Kıskançlık kelimesinin anlamıjAllah'ın için başka ve insanlar için başkadır. İnsanlar arasındaki kıskanma; kadının, kocası üzerindeki, kocanın kadın üzerinde duyduğu şiddetli heyecandır.

Allah'ın kıskanması ise kullarına olan merhameti, onlara hayr ve mutluluk dilemesidir.

1367- Ebu Hureyri (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Fezâre oğullarından bîr adam, Peygamber (s.a.v.)'e gelip ona:

“Hanımım, siyah bîr oğlan çocuğu doğurdu” dedi. Peygamber (s.a.v.):

“Senin develerin var mı?” diye sordu. Adam:

“Evet, var” dedi. Peygamber (s.a.v.):

“Onların renkleri nelerdir?” diye sordu. Adam:

“Kızıl” dedi. Peygamber (s.a.v.):

“İçlerinde boz olanı var mı?” diye sordu. Adam:

“Evet, var” dedi. Peygamber (s.a.v.):

“O halde bu onlara nereden geldi?” diye sordu. Adam:

“Herhalde bir damar çekmiştir” dedi. Peygamber (s.a.v):

“Herhalde bu senin oğlun da böyle bir damara çekmiştir” buyurdu. [611]

Nur: 24/6, 9. Hanımının dünyaya getirdiği çocuğun kendisinden olup olmadığı hususunda şüpheye düşerek Resulullah (s.a.v.)'e gelip ona bu soruları yönelterek bu konuya ışık tutmasına vesile olan sahâbî, Damdâm b. Katâde'dir.

Resulullah (s.a.v.)'e bu soruları yönelten sahâbî, bu sorularıyla karısının dünyaya getirdiği Çocuğun kendisinden olup olmadığından şüpheye düştüğünü ta'riz yoluyla ifâde etmek ve Resulullah (s.a.v.)'in bu çocuğun kendisinin olmadığına hükmetmesini sağlamak istemiştir. Fakat Hz. Peygamber (s.a.v.), çocuğun annesinin nikâhı altında bulunduğu kimseye âit olduğuna hükmetmiş, renk farkının hüküm vermek için yeterli

bir delîl olamayacağını ifâde etmek istemiş, buna “Tohumları bir olan develerde görülen çeşitli renkleri” örnek göstermiştir. Bu hadiste kıyası ispat için geçerli bir delîl olduğuna ve biribirlerine benzeyen iki şeyin aynı hükümde olacaklarına, kinayeli sözlerden hadd lâzım gelmediğine, kazfın/iftira cezasının ancak sarih sözlerle sabit olabileceğine delîl vardır.

Dolayısıyla Bir kimse çocuğunun renginin kendi kendine benzemediğinden şüpheye düşerek, bu çocuğun kendisinden olmadığına hükmedemez. Dolayısıyla bu çocuğu reddetmek için davacı olamaz.

20. ITK (=KÖLE AZAT ETME) BÖLÜMÜ

Kölelik: Bilindiği kadarıyla, eski Mısır, Babil, Mezopotamya, eski Yunanistan ve Roma medeniyetlerinden itibaren binlerce yıllık geçmişi olan eski inanç, felsefe ve uygarlıklarda kökleşmiş bir kurumdur.

İslam dini, kölelik kurumunu, kademeli olarak kaldırmayı hedeflemiştir. İlk önce kölelerin durumlarını iyileştirme yönünde çok önemli yenilikler getirdi. Öncelikle İslam'ın getirdiği eşitlik ilkesine göre, hür-köle ayırımı yapılmaksızın bütün insanlar bir erkek ile bir kadından yaratılmıştır. [612]

Hz. Peygamber (s.a.v.), savaş durumu dışında, hür bir insanı yakalayarak kölelştirmeyi yasaklamıştır.

Gönüllü olarak köle azad etme, en değerli ibadetlerden sayılmıştır. [613]

Bazı suçların ve hatalı davranışların günahlarından temizlenmek için köle azad edilmesi şart koşulmuştur.

Köleliğin devam ettiği dönemlerde müslümanlar, Kur'an ve Sünnetteki öğretiye uygun olarak; çoğunlukla köle ve cariyelerine birer aile üyesi olarak bakmışlar, aynca köle satın alıp azad ederek Allah'ın rızasını kazanmayı ahlakî bir şuur olarak sürekli canlı tutmuşlardır. [614]

1368- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Bir kimse, bir köledeki hissesini azad edip kölenin geri kalan kıymetini ödeyecek kadar mala sahip bulunursa, köleye, o maldan adil bir

kıymet biçilir. Ortaklarına hisselerini verir ve köle onun namına azad olur. Eğer hissesini azad eden ilk kimsenin, diğer ortakların hisselerini ödeyecek bir malı bulunmazsa, işte o zaman köleden azad ettiği hissesi azad olur.” [615]

Açıklama: Ortaklardan biri tarafından yarısı azad edilen bir kölenin diğer yansı, diğer ortak taraflarından azad edilmeyince, kölenin kalan kısmının değerini sahiplerine ödeyerek azad etme görevi, yine ilk yansını azad eden kimseye düşer. Fakat bu parayı ödemeye gücü yetmezse, o zaman nasıl hareket edileceği meselesi alimler arasında ihtilaflıdır.

Ebu Hanîfe'ye göre; kölenin ilk yansını azad eden kimse fakirse, ikinci yansını da azad etmek için köleyi çalıştırabilir.

1- Kölenin Çalıştırılması

1369- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edilmi§tir:

“Peygamber (s.a.v.), iki kişi arasında ortaklaşa sahip olunmuş bir köle bulunur da, o iki kişiden biri kendi hissesini azad ederse/bağışlarsa, böyle bir köle hakkında:

“Diğeri de azad etmeye mükellef olur” buyurdu. [616]

1370- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Kim kölesi üzerindeki hissesini azad ederse, malı bulunduğu takdirde kölenin değeri onun malındandır. Malı yoksa ağır işler yüklememek şartıyla köle çalıştırılır.” [617]

Açıklama: Bir kimse bir köledeki hissesini âzadladığı zaman durumuna bakılır. Eğer ortaklarının hisselerini normal bir fiatla satın alabilecek kadar maiı var ise onların hisselerini de satın almaya ve satın aldıktan sonra köleyi kurtarmaya, yâni hürriyetine kavuşturmaya mecburdur. Şayet onun bu kadar malı yok ise köle yapabileceği işte çalıştırılmak suretiyle kalan hisselerin bedeli temin edilir ve ortaklara böylece haklan verilmekle kölenin kalan kısmı da âzadlanmış olur.

2- Velanın (Hürriyete Kavuşturulan Bir Kölenin Velilik Hakkının) Sadece Azad Eden Kimseye Ait Olması

1371- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

“Bir gün Berîre, efendisiyle imzalamış olduğu ve henüz borcundan bir şey ödemediği yazışma anlaşmasında kendisine yardım etmesi için Aişe'ye gelmişti. Aişe, ona:

“Efendilerine dön! Eğer senin, velayet hakkın, bana ait olmak üzere senin bu borcunu senin yerine ödememe razı olurlarsa, bunu yaparım” dedi.

Bunun üzerine Berîre gidip efendilerine bu durumu anlattı. Fakat onlar bunu kabul etmeyip:

“Sana yapacağı bu işin sevabını Allah'tan umarak velayet hakkı da bizim olmak üzere yapacaksa yapsın” dediler.

Bunun üzerine Aişe, bu durumu, Resulullah (s.a.v.)'e arz etti. Resulullah (s.a.v.), Aişe'ye:

“Sen bu cariyeyi satın al ve hürriyetine kavuştur. Onların ileri sürdüğü şartların hiçbir önemi ve geçerliliği yoktur. Çünkü velayet hakkı, ancak köleyi hürriyete kavuşturan kimseye aittir” buyurdu.

Daha sonra Resulullah (s.a.v.), mescide gidip orada ayağa kalkarak:

“Bazı insanlara ne oluyor da, Allah'ın Kitabında olmayan bir takım şartlar ileri sürüyorlar. Allah'ın Kitabında bulunmayan bir şartı ileri sürmek suretiyle bir sözleşme yapmış olan kimse için bu şarta uyulmasını isteme hakkı yoktur. İsterse bu şartı yüz defa kabul ettirmiş olsun. Çünkü Kur'an'da bulunan Allah'ın şartlar en doğru ve en sağlam olanıdır” buyurdu. [618]

Kitabet Yada Mukâtebe:

Efendi ile köle arasındaki bir mal üzerine yapılan sözleşmedir. Buna göre köle, kendisini, efendisinden satın alır, borcunu ödeyince hürriyetine kavuşur. Bu sözleşmeden sonra köle, kendisi için çalışır ve kazandığı mal kendisinin olur.

Mükatebe bir kölenin, borcunun tümünü efendisine ödemedikçe kölelikten kurtulmuş olunmaz.

Ahmed b. Hanbel, İmam Mâlik'e göre, mükateb köleyi satmak caizdir. Ebu Hanîfe i!e İmam Şafiî'ye göre ise, mükatebe köleyi satmak caiz değildir.

Velayet hakkı, köleyi hürriyetine kavuşturan kimseye aittir.

Berîre'nin, efendisiyle, bazı rivayetlerde; dokuz ukiyyeye pazarlık yaptığı ifade edilirken, diğer bazı rivayetlerde beş ukiyyeye pazarlık yaptığı

ifade edilmektedir. Her iki rivayette doğrudur. Çünkü dokuz ukiyyeden bahsedilen rivayetlerde, üzerinde anlaşılan miktarın tümünden bahsedilmekte iken; beş ukiyyeden bahsedilen rivayetlerde ise dört yıl içerisinde dört ukiyye ödendikten sonra kalan beş ukiyyeden bahsedilmektedir. Bu bakımdan söz konusu rivayetler arasında bir çelişki olduğu zannedilmemelidir.

“Vela” kelimesi, sözlükte; tasarruf, muavenet ve muhabbet anlamında olup yakınlık manasına olan “Veli” kelimesinden alınmadır.

Hukuki bir terim olarak ise; mirasçılıga sebep olan hükmi bir akrabalıktır.

Bu akrabalık, azat etme sonucu, efendi ile azatlı arasında meydana gelir ki, buna, “Velâ-i itâk” denir.

Bu sebeple kölesini azat eden kimse, kan bağıyla olan daha yakın asabesi bulunmadığına, azatlısının mirasçısı olur.

Velayet ise; bir şeyi, kudret cihetiyle tasarruf etme, bir kişinin işine kefil olma ve işini üzerine alma demektir. Buna göre burada velâ; efendinin, azat ettiği köle veya cariyeye mirasçı demektir. Çünkü miras hakkını kazandıran vela, ancak köle yada cariyeyi azat etmek suretiyle olur.

Yalnız İslam'da kölelik yoktur. Kölelik, İslam'ın geldiği ve hüküm sürdüğü ve bazı çağlarda mevcuttu. Herhalde İslam buna kayıtsız kalamazdı. Bu nedenle de gerek Kur'an'da ve gerekse de Sünnette yer yer köle ve cariye ile ilgili hukuktan bahsedilir. Bu, İslam'ın, insana verdiği önemi göstermektedir.

Genel olarak, kefaretlerde köle azat edilmesi yer almaktadır. Hz. Peygamber (s.a.v.)'de, köle ve cariyelerinin, özgürlüklerine kavuşmalannı ya teşvik etmiş yada bunu bizzat uygulamıştır.

3- Azad Edilen Kimsenin Velilik Hakkının, Satılması Nın Ve Hibe Edilmesinin Yasak Olması

1372- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

"Resulııllah (s.a.v.), azad edilen kimsenin velilik hakkının satılmasını ve hibe edilmesini yasaklamıştır." [619]

Açıklama:

Burada yasaklanan veladan maksat, vela-i ıtakadır. Vela-i ıtakanın sebebi ise azat etmek değii, kölenin azad olmasıdır. Çünkü bir kimse yakın akrabasından bir köleye miras yolu ile sahib olursa köle azad olur, velâ hakkı da sahibine verilir. Eğer velânın sebebi azad etmek olsaydı sahibine verilmemesi icab ederdi. Çünkü sahibi onu azad etmemişti, Azad olan köle Ölürse onu azad eden kimse yahut vârisleri köleye mirasçı olurlar. Arablar bu hakkı kimi satar, kimi birine hibe ederlerdi. Rasûlullah (s.a.v.) bunu men etti zira velâ hakkı neseb gibidir. Hibe edilemeyeceği hususunda ittifak vardır.

4- Azad Edilen Kimsenin Kendini Azad Eden Kimselerden Başkasını Veli Edinmesinin Haram Olması

1373- Ebu Hııreyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır;

“Bîr kimse, kendisini azad eden kimselerin izni olmaksızın bîr kavmi kendisine veli edinirse Allah'ın, meleklerin ve bütün insanların laneti onun üzerine olsun! Kıyamet gününde onun farz ve nafile hiçbir ibadeti kabul edilmeyecektir.” [620]

Lanet:

Gazap ve reddetmek, hayrdan uzaklaştırmak demektir. Fakat burada lanet ile kast edilen; Medine'de günah işleyen bir müslümanın ebediyen cennet yüzü görememesi değil, cennete doğrudan doğruya giremeyip bir müddet azab görmesidir. Yani bu lanet, kafirler hakkında olan lanetle aynı manada değildir. Çünkü kafirler, ilahi rahmetten tamamen mahrum kalacak ve ebediyen cennet yüzü göremeyeceklerdir. [621]

Hadisin metninde geçen “Sarf” kelimesi, farz olan ibadet anlamındadır. “Adi”, ise, nafile ibadettir. Bunun aksini iddia edenler de olmuş, yine bu ikisine başka anlamlar yükleyenler de olmuştur.

Yani o kimsenin ibadetini rızasıyla kabul etmez. Yoksa o kimsenin ibadetiyle hak ettiği mükafatı verir.

Konumuzu teşkil eden bu hadis; hürriyetine kavuşturulmuş bir kölenin kendisini azad eden eski efendisinin izni olmadan, kendisini, başka birine nispet etmesi; Allah'ın, meleklerin ve bütün kısanların lanetine sebep olacak çirkin bir iş olarak gösterilmiştir. Çünkü hürriyetine kavuşmuş bir kölenin mirası, kendisini nispet ettiği kişiye kalacağından, kölenin yaptığı bu işte başkalarının hukukuna saldın, nankörlük ve akrabadan ilgiyi kesmek gibi İsyanlar vardır.

5- Köleyi Hürriyete Kavuşturmanın Fazileti

1374- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Kim, mümin bir köleyi hürriyetine kavuşturursa, Allah, o kölenin her organı karşılığında köleyi hürriyete kavuşturan kimsenin organını cehennemden kurtarır." [622]

Açıklama:

Bu hadis, köle ve cariye azad etmenin en faziletli amellerden biri olduğuna delildir. Köle azadı sayesinde insan cehennemden kurtulup cennette girer. Bundan dolayıdır ki, azad edilecek köle ve cariyenin sakat ve organının noksan olmaması müstehab görülmüştür. Gerçi sakat ve organının noksan olmasıyla da sevab kazanılır. Fakat ne de olsa, vücudu noksansız olan derecesinde değildir. Çünkü organa bedel organ azad edeceği açıklanmaktadır.

Geçmişte olan kölelik bugün tam anlamıyla olmadığına göre, köle azad etmek; "Fakir bir insanı, normal bir yaşama döndürmeye çalışacak kadar yardımda bulunma" şeklinde de olabilir.

6- Köle Olan Babayı Hürriyete Kavuşturmanın Fazileti

1375- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Babasını köle olarak bulur ve onu satın alıp hürriyetine kavuşturması durumu hariç hiçbir evlat, babasının hakkını ödeyemez.” [623]

Açıklama:

Cumhura göre; bir kimse köle olan babasını satın aldığı zaman, baba âzadlanmış olur. Yâni o kimsenin babasını âzadlaması akdine ihtiyaç yoktur.

Köle olan babayı azadlamanın, babanın evlâdına yaptığ: İyiliğe denk sayılması sebebi şudur: Bir kimseyi kölelikten kurtarıp hürriyete kavuşturmak en büyük nimettir. Çünkü köle olan kişi, helak olan kimse gibidir. Onu kölelikten kurtarmak onu hayata kavuşturmak gibidir. Baba, .çocuğun hayata kavuşmasına vesile olduğu gibi çocuk da köle olan babasını satın almak suretiyle hürriyete kavuşturmakla onu hayata kavuşturmuş gibidir.

21. BÜYÜ' (=ALIŞVERİŞ) BÖLÜMÜ

Bey1, Alışveriş demektir. Sözlük olarak anlamı; malı mala veya malı semene değişmektir. Satmak veya satın almak manasında da kullanılmıştır.

Alışveriş: Değeri olan bir mah yine değeri olan başka bir mal veya para karşılığında değiştirme. Aîış-veriş tarafların karşılıklı onayı ile yani İcab ve kabul ile gerçekleşir. İki taraftan biri malı, diğeri karşılığı olan para veya kıymet taşıyan başka bir malı ele geçirmeleri neticesinde satışın gerçekleştiği söylenebilir.

İslam dini, tabiî ve fıtrî bir din olduğundan bu dinde, insanların imkan ve kabiliyetlerine göre çalışıp kazanmaları, gerekli iş birliğini ve iş bölümünü sağlamalan ve ihtiyaçları doğrultusunda harcama yapmaları tabiî kaşıianmış, ancak bu konuda bazı temel ölçü ve ilkeler getirilerek iş ve ticaret hayatının düzen ve güven içinde, haksıziık ve suistimalden uzak olarak işlemesine yardımcı olamk istenmiştir.

İslam'ın, ticarî hayatla ilgili getirdiği ilkeler, esasen hukukî alanda koyduğu kuralların bir parçasını teşkil eder ve hepsi birden fıkhın muamelât ahkâmını oluşturur.

1- Mülâmese Ve Münâbeze (Suretiyle Yapılan) Alışverişlerin Batıl Olması

1376- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Mülâmese ile münâbeze suretiyle yapılan iki alışveriş şekli yasaklandı. Mülâmese; alıcı veya satıcıdan birisi, ne olduğunu incelemeden diğerinin elbisesine dokunmasıyia gerçekleşen alışveriştir. Münâbeze ise iki taraftan birisinin elbisesini diğerine atması ve bunlardan birisinin diğerinin elbisesine bakmaksızın gerçekleşen alışveriştir.” [624]

Açıklama:

Mülâmese ile münâbeze türü alışveriş şekli, cahiliye dönemi alışveriş usullerindendi. İslam gelince bu tür bir alışveriş yasaklandı.

2- Taş Atımı Satışının Ve İçerisinde Aldatma Bulunan Alışverişin Batıl Olması

1377- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.), taş atımı satışını ve içerisinde aldatma bulunan alışverişi yasakladı.” [625]

Açıklama:

Hadisin metninde geçen “Garar”; bir kimsenin sahip olmadığı ve ileride sahip olabileceği yada ne kadanna sahip olabileceği beili olmayan bir şeyi satmasıdır. Sudaki balığı, havadaki kuşu, denizdeki inciyi, sahibinden kaçan hayvanı, bir hayvanın henüz doğmamış yavrusunu satmak gibi.

Bu satışın sonunda; malın hiç elde edilememesi yada umulandan daha az olması sözkonusu olduğu için müşterinin, umulandan daha fazla olması

mümkün olduğu için de alıcının aldanma ihtimali vardır. Bu sebeple bu satışlara “Aldanma” ve “Aldatma” manasını taşıyan “Bey'u'l-garar” denilmiştir.

Hattâbî'ye göre “Bey'u'l-hasat” (=taş aümı satışı) iki şekilde tasavvur edilmektedir:

1- Satıcının elindeki taşı atması ve taş yere düştüğü zaman alım-satım akdinin gerçekleşmiş sayılması. Bundan sonra alıcının akdi kabul etmeme muhayyerleği kalmamış oluyor.

2- Bir kimsenin bir sürü koyunu satışa çıkanp attığı çakıl taşı hangi koyuna değerse o koyunun önceden belirlenen fiata satılmasıdır. Hanefi fıkıh kitaplarında bu tür satışa, “İlkâu'l-hacer” {=taş atma) denilmektedir. İbnü'l-Hümam bu satış seklini bu şekilde tasavvur etmiş ve örneğinde koyun yerine elbiseyi koymuştur.

3- Gebe Devenin Yavrusunu Gebeliğine Kadar (Vadeyle Yapılan) Satışın Haram Kılınması

1378- Abdullah İbn Ömer (r.a)'dan rivayet edilmiştir:

“Cahiliyye halkı, deve etlerini, birbirlerine gebe devenin yavrusu gebe kalıncaya kadar vadeyle satarlardı. Gebe devenin yavrusunun gebeliğinden maksat; devenin doğurması, sonra da doğurduğu yavrusunun gebe kalmasıdır. Resulullah (s.a.v.), bunu, müslümanlara yasaklamıştır.” [626]

Açıklama:

Habelu'l-Habele; cahiliye halkının uyguladığı bir alışveriş şekli idi. Kişinin, deve etini, deve doğuruncaya kadar, sonra da karnındaki doğuruncaya kadar bir vadeyle satmasıdır.

Habelu'l-habelenin, bizzat ravi tarafından yapılan tefsiri, Buhârî'deki ve Müslim ile Ebuı Dâvud'daki rivayetler arasında biraz farklılıklar göstermiştir. Buna göre birisinde, "Hayvanın karnındaki yavrusunun hamile olması", ötekisinde ise "O yavrunun da doğurması" denilmiştir.

Habelu'l-habelenin satışından maksadın ne olduğunda da alimler ihtilaf etmişlerdir. Bu konuda alimler iki gruba ayrılmışlardır:

1- Satıcının, "Bu malı sana şu deve kamındakini doğurup sonra da o yavru doğuruncaya kadar bir vadeyle sattım" demesidir. İmam Şâfıî ile İmam Mâlik, bu görüştedir.

2- Bir kimsenin, devesinin karnındaki yavrunun doğuracağı yavruyu satmasıdır. Yani "Şu devenin karnındaki yavrudan doğacak olan yavruyu sana sattım" demesidir. İmam Ahmed, İshak b. Rahuyeh ve İbnü'l-Hümam'ın ifadesine göre, Hanefıler bu görüştedir.

Her iki açıklamaya göre de bu satış caiz değildir. Çünkü birinci izaha göre vade belirsizdir. İkinci izaha göre ise olmayan bir şeyin satışı söz konusudur. Ayrıca işin içerisinde garar da girmektedir.

4- Bir Kimsenin, Din Kardeşinin Satışı Üzerine Satış, Onun Pazarlığı Üzerine Pazarlık Yapmasının, Müşteri Kızıştırmanın Ve Memede Süt Biriktirmenin Haram Olması

1379- Abdullah İbn Ömer (r.a)'dan rivayet edilmiştir:

“Bir kimse, din kardeşinin satışı üzerine satış yapmasın. Onun dünürlüğü üzerine dünür göndermesin. Din kardeşi kendisine izin verirse o başka!” [627]

Açıklama:

Konuyla ilgili olarak olarak 1372 nolu hadisin açıklamasına bakabilirsiniz.

1380- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Binekli gelenler pazar yeri dışında satış için karşılanmaz. Birbirinizin satışı üzerine satış yapmayın. Şehirli, ihtikar sebebiyle köylü adına satış yapmasın. Satışa çıkarılacak develer ile koyunların sütlerini sağmamak suretiyle memelerinde biriktirmeyin. Kim sütü sağılmayıp göğsünde biriktirilmiş hayvan satın alırsa, alan şahıs bu alıveriş sözleşmesinin arkasından kendisi o hayvanı sağdıktan sonra iki tercihten birinde serbesttir. Eğer bu hayvandan razı olursa hayvanı alıkoyar, razı olmazsa hem o hayvanı geri verir ve hem de sütünü sağması karşılığında bir sa hurma verir.” [628]

Açıklama:

Şehre getirilmekte olan mallan daha şehir dışında iken karşılayıp saün almak, onların şehre girmesini engel olmak. Hz. Peygamber (s.a.v.)'in bunu yasaklamasının iki önemli hikmeti vardır:

a- Üreticiyi korumak:

Genellikle yollara çıkıp ticari kafileleri karşılayanların maksadı üreticinin elindeki malı ucuza almaktır. Çünkü köyden üretici şehirdeki fiatı bilemez. Özellikle kendilerini karşılayan tacirler, pazardaki fiatlan gizler yada olduklarından daha az gösterirler-se, üreticinin aldanması daha fazla olur.

b- Tüketiciyi korumak:

Şehre gelen malı yolda karşılayan kimsenin maksadı, fazla kazanç elde etmektir. Dolayısıyla bu durumda oİan kişi, üreticiden aldığı malı elinden geldiği kadar pahalıya satmak İsteyecektir. Bu durum, tekelciliğe de yol açabilir. Serbest rekabete engel olur. Fiyatların düşmesinde önemli payı olan rekabet imkanı ortadan kalkınca fiyatlar artar, bundan da tüketici zarar görür.

İmam Mâlik, İmam Şafiî, İmam Ahmed'e göre; tacirlerin, üreticileri şehir dışında karşılamayı mekruh kabul etmişlerdir.

Hanefilerin bu konudaki görüşleri ise İmam Merginânî'nin “el-Hidaye” adlı eserinde şöyle anlatılır: “Şehre gelen malı yolda karşılamak yasaklanmıştır. Bu, şehir halkına zarar geldiği zamandır. Ama zarar gelmezse, bir sakınca yoktur. Ayrıca tacir, mal getirenlerden çarşıdaki fiyatları gizlerse, yine mekruhtur. Çünkü bunda, hem aldatma ve hem de zarar verme söz konusudur.”

Hadis; şehirlinin, bedevinin malını satıyermesinin caiz olmadığına delalet etmektedir. Bu yasaktaki hikmet; hem şehir halkının ve hem de bedevinin zaranna engel olmaktır. Bugün köyden şehre mal getiren köylü

veya taşradan büyük şehirlere mai getirip simsarlann eline düşen taşralı da bedevi hükmündedir. Şevkânî (ö. 1250/1834)'ye göre ise; hadiste, bedevinin tahsis edilişi, o zamanki çoğunluğa binaendir. Piyasa fiyatlannı biimeyen herkes bedevi hükmündedir.

Hanefilere göre bu şekildeki satış mekruhtur. Fakat hukuken bu satış geçerlidir. Buradaki yasak; şehirli kıtlık ve ihtiyaç içerisinde olduğu zaman söz konusudur. Çünkü bu satışta, şehirlilere zarar vereceği için yasaklanmıştır. Ama ortalıkta kıtlık veya ihtiyaç olmazsa, herhangi bir zarar söz konusu olmadığı için bir sakınca yoktur. Çünkü günümüzde alim satım sahalarının fevkalade genişlediği zamanımızda bu yolla yapılan satışlar, eğer hem şehirliye ve hem de köylüye zarar verecek durumda değilse, bu tür satışların caiz kabul edilmesinin uygun olduğu kanaatindeyiz.

Sütlü görünsün de fiyatı artsın diye hayvanı sağmayıp sütünü memesinde bekletmeye "Tasriye", bu durumdaki hayvana da "Musarrât" denir.

Ebu Hanîfe'ye göre; müşteri, hayvanı sağdıktan sonra artık o hayvanı satın aldığı kişiye geri veremez. Fakat satıcıdan hayvanın değerinin farkını talep edebilir.

1381- Abdullah İbn Ömer (r.a)'dan rivayet edilmiştir:

"Resulullah (s.a.v.), müşteri kızıştırmayı yasaklamıştır." [629]

Neceş:

Kişinin bir malı satın almak istemediği halde müşteriler arasına girip fiyat yükseltmesine denir.

5- Satmak için Pazara Getirilen Malları Karşılamanın Haram Olması

1382- Abdullah İbn Mes'ud (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Peygamber (s.a.v.), satmak için pazara getirilen satılık malları yolda karşılamayı yasaklamıştır.” [630]

1383- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Satmak için pazara getirilen satılık malları yolda karşılamayın. Kim karşılarda ondan bir şey satın alırsa sahibi pazara geldiğinde serbesttir.” [631]

Açıklama:

1470 nolu hadisin açıklamasına bakabilirsiniz.

6- Şehirlinin, Koylu Adına Satış Yapmasının Haram Olması

1384- Abdullah İbn Abbâs (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.), binekli gelenler pazar yeri dışında satış için karşılanmasının ve şehirlinin köylü adına satış yapmasını yasakladı.”

Hadisin ravisi Tâvûs der ki: Abdullah İbn Abbâs'a:

“Şehirlinin köylü adına” sözünün anlamı nedir?” diye sordum. O da:

“Ona simsar olmasın demektir!” buyurdu. [632]

1385- Câbir (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Şehirli, köylü adına satış yapmasın. İnsanları bırakın da, Allah onları birbirleriyle rızıkİandirsın." [633]

1386- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

"Kardeşi veya babası da olsa şehirli kimsenin, köylü adına satış yapması bize yasaklandı." [634]

7- Memesinde Süt Biriktirilen Hayvanı Satmanın Hükmü

1387- Ebu Hureyrc (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Kim sütlü görünsün diye memesindeki süt sağılmamış bir koyunu satın alırsa, hemen onu götürüp sağsın. Eğer sütünden memnun kalırsa onu mülkiyetinde bırakır, aksi taktirde hayvanı beraberinde sağdığı sütün karşılığı olarak bir sa kuru hurmayla sahibine geri iade eder." [635]

1388- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Kim sütlü görünsün diye memesindeki süt sağılmamış bir koyunu aldanarak satın alırsa, üç gün muhayyerdir. İsterse bu koyunu elinde tutar, isterse sağdığı sütün akrşıhğı olarak bir sa hurmayla hayvanı sahibine geri iade eder." [636]

Açıklama:

Müşteriyi aldatmak için hayvanın sütünü memesinde biriktirmek caiz değildir. İmam Mâlik, İmam Şafii, İmam Ahmed; bu hadisi delil getirerek:

“Bir kimse sütü memesinde biriktirilmiş bir hayvan satın alır da sağdıktan sonra onu beğenmezse, dilediği takdirde hayvanı sahibine verir, onunla birlikte bir sa da kuru hurma verir” demişlerdir.

İmam A'zam Ebu Hanîfe ile İmam Muhammed'e göre ise:

“Müşteri sütü biriktirilmiş hayvanı, “Hıyâr-ı ayb” denilen “Kusur muhayyerliği” ile sahibine iade edemez. Ancak noksanlığı ödetir. Çünkü burada iadeye engel olan ayn bir fazlalık vardır” demişlerdir.

Noksanlığı ödetme hususunda Ebu Hanîfe'den iki görüş nakledilmiştir. Birinci görüşe göre, satıcıya hayvanın parasını noksan eder. İkinci görüşe göre ise satıcıdan bir şey isteyemez. Çünkü sütün memede toplanması bir kusur değildir.

Hanefilere göre, bu hadis, İslam'ın ilk yıllarında geçerli olup daha sonra bu hüküm nesh edilmiştir.

8- Satılmış Olan Mal Teslim Alınmadan Önce Satılmasının Batıl Olması

1389- Abdullah İbn Abbâs (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Kim bir yiyecek maddesi satın alırsa onu tamamen teslim almadıkça satmasın.”

Abdullah İbn Abbâs:

“Diğer şeylerin de böyle olduğunu zannediyorum” dedi. [637]

1390- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Biz, Resulullah (s.a.v.) zamanında yiyecek maddesini satın alır ve onu teslim almadan önce satmak ister idik. Resulullah (s.a.v.) ise bize birini gönderip o malı satmadan önce satın aldığımız yerden başka bir yere götürülmesini emrederdi.” [638]

1391- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Biz, yiyecek maddesini, binekti gelenlerden göz kararıyla alırdık. Sonra Resulullah (s.a.v.), bizi, yiyecek maddesini aldığımız yerden götürmeden satmayı yasakladı.” [639]

Açıklama:

Bir kimse, 10 milyon iiraya gıda maddesi alır, fakat daha sonra onu teslim almadan 20 milyon liraya bir başkasına satar, böylece müşteriye yiyecek maddesini teslim etmeden 10 milyon karşılığında 20 milyon lira kazanmış olur. İşte konumuzla ilgili hadisler, yiyecek maddesi satın alan bir kimsenin o malı teslim almadan bir başkasına satamayacağını göstermektedir. Bu hüküm, sadece yiyecek maddelerine mi, yoksa başka maddeleri kapsayıp kapsamadığı meselesi tartışma konusu olmuştur. Bu konuda dört görüş ileri sürülmüştür:

1- Cinsi ne olursa olsun her çeşit malın teslim alınmadan bir başkasına satılması caiz değildir. Bu görüş; Şafiiler ile Hanefilerden İmam Muhammed'e aittir.

2- Ölçü ve tartıyla alınıp satılan malların teslim alınmadan satılmaları caiz değil, diğerlerinin satılmaları caizdir. Bu görüş ise İmam Ahmed'e

aittir.

3- Akar/taşınmaz malların teslim alınmadan başka birisine satışı caiz, diğer malların satışı caiz değildir. Bu görüş ise Ebu Hanife ile Ebu Yusuf'a aittir.

4- Yenilen ve içilen maddelerin teslim alınmadan sattlmalan caiz değil, bunların dışındakilerin satışı ise caizdir. Bu görüş ise İmam Malik'e aittir.

Gıda maddelerinin teslim alınmadan satılmaları bütün âlimlere göre caiz değildir. Diğer maddelerde ise alimler ihtilaf etmişlerdir. Hz. Peygamber'den konuyla ilgili olarak gelen hadisler genelde gıda maddelerini konu edinmiş, bir genelleme yapmamıştır. Zamanımızda bu yolla yapılan alışverişlerin yaygınlığı ve bundan kurtuluşun mümkün olmadığı gözönüne alınınca en yumuşak görüş olan Mâlikîlerin görüşünü taklidde zaruret görünmektedir. Tabiî bu gıda maddelerinde uygulanamaz.

Bu meselede farklı görüşlere sahip bu kimselerin her birinin dayandığı ayrı ayrı delilleri vardır.

1392- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Ben, insanları, Resulullah (s.a.v.) döneminde gördüm; yiyecek maddesini göz kararıyla satın alırlarsa, aldıkları şeyi hemen orada satmalarından dolayı dayak yerlerdi. Bu yasaklılık hali, aldıkları şeyî evlerine götürünceye kadar devanı ederdi.” [640]

Açıklama:

Suyûtî'ye göre; bu dövme, zabıtalar/mu htesipler tarafından gerçekleştirilmekte, alışveriş ve muamelelerde şer'i hükümlerin aksine hareket edildiği için bu yola başvurulmaktadır.

Nevevî'ye göre; bu hadis, fasid yolla alışveriş yapanların, yetkili makamlar tarafından cezalandırılacağını ifade etmektedir. Verilecek cezanın tayini, yetkili makamlara aittir. Hatta bedenî cezada verebilir. [641]

9- Miktarı Bilinmeyen Hurma Yığınını, Miktarı Belli Hurma Yığını Karşılığında Satmanın Haram Olması

1393- Câbir b. Abdullah (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.) ölçü miktarı bilinmeyen kuru hurma yığınını, ölçeği belli kuru hurma karşılığında satmayı yasakladı.” [642]

Açıklama:

Hadis, miktarı belli olmayan hurmanın, miktarı malûm hurma ile satılmasını sarahaten haram kılmaktadır. Ulemâ buradaki mumâseletin bilinmemesi hakîkaten fazlalık mânâsında olduğunu söylemişlerdir. Zîrâ hurma da ribeviyyât denilen şeylerden biridir, Bunlar cinsi cinsine satıldıkları vakit birinin diğerinden fazla olması caiz değildir. Birbirlerine müsâvî olmaları nass-ı hadîsle beyan buyurulmuştur. Nitekim yeri gelince görülecektir. İki hurmadan birinin miktarı bilinmeyince müsavat da tahakkuk edemez. Buğdayla buğdayın, arpa ile arpanın ve diğer ribevî eşyanın cinsi cinsine satışları dahî hurma ile hurmayı satmanın hükmü gibidir. [643]

10- Satıcı ile Alıcının Birbirlerinden Ayrılana Kadar Meclis Muhayyerliğinin Geçerli Olması

1394- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Alışveriş yapan kimselerden her biri, birbirlerinden ayrılmadıkları müddetçe, arkadaşına karşı muhayyerdir/pazarlıktan vazgeçme hakkına sahiptir. Ancak taraflardan birine alışverişi iptal etme yetkisi veren satış türü bunun dışındadır." [644]

1395- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"İki kişi, alışveriş yaparlarsa, beraber bulunup birbirlerinden ayrılmadıkları müddetçe, onlardan her biri pazarlıktan vazgeçme hakkına sahiptir. Meğer ki, biri diğerini muhayyer bıraka! Eğer biri diğerini muhayyer bırakır da, bu şartla alışveriş yaparlarsa, bu alışveriş vacip olmuştur. Eğer alış verişi yaptıktan sonra ayrılırlar da ikisinden biri satıştan vazgeçmezse, yine o zaman bu alışveriş işlemi geçerli olmuştur." [645]

Açıklama:

Hadis, alıcı ve satıcının birbirlerinden ayrılmadıkları müddetçe, yaptıkları akdi fesh edebileceklerine delalet etmektedir. Bazı alimler, bu muhayyerliğe, meclis muhayyerliğe, bazıları da kabul muhayyerliği

demektedir. Bu ayrı isimlendirmeye sebep, konunun hükmündeki farklı görüşlerdir.

a- Alıcı ve satıcı akdi yaptıkları meclisten bedenen ayrılmadıkça taraflardan birisi akdi bozmak yetkisine sahiptir. Buna göre taraflar arasında icab (=alim veya satım teklifi) ve kabul (=yapılan teklifi kabul) tamamlanmış, yani alışveriş yapılmışsa, taraflar o mecliste bulundukları müddetçe, birisi:

"Ben bu akdi bozuyorum, almaktan tada satmaktan vazgeçtim" diyebilir. Buna meclis muhayyerliği denilir.

b- Alıcı veya satıcı, fiyatta anlaşıp: "Aldım ve sattım" diyerek akdi kesinleştirdikten sonra artık tarafların hiçbirisinin akdi bozma yetkisi yoktur. Bu konudaki hadislerde söz konusu sdilen muhayyerlikten maksat; kabul muhayyerliğidir. Meclisten maksat; söz meclisidir.

Bu görüşe göre, alışverişte bulunacak olan taraflardan birisi icabda bulunsa, alışverişle lgili söz devam ettiği müddetçe bu icabı kabul edip etmemekte serbesttir.

11- Alışverişte Ve Hertürlü Durumda Doğru Sözlü Olmak

1396- Hakîm b. Hizam (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Alıcı ve satıcı birbirlerinden ayrılmadıkları müddetçe pazarlıktan vaz-eçme hakkına sahiptir. Eğer iki taraf dürüst olup birbirlerine açık davranır-ırsa alışverişleri iki tarafa da bereketli olur. Eğer iki taraf

birbirlerine karşı iklı davranıp yalan söylerlerse alışverişlerinin bereketi gider.” [646]

Açıklama:

Burada alışveriş yapan müslümaniar dürüstlüğe teşvik edilmekte; dürüstlüğün, akde beket, hile ve yalancılığın ise zarar vereceği belirtilmektedir. Bu arada; malın varsa aybmin ıkça söylenmesinin berekete, gizlenmesinin ise zarara sebep olduğu ifade edilmektedir.

Burada akla şöyle bir soru gelebilir: Peki, bu satışın hukukî sonucu nedir? Herkes başına lene razı mı olacaktır, yoksa malı verip parasını geri almak hakkına sahip midir? Kısaca bu konuya temas edelim;

Önce ayıp kusur ne demektir? Bunun tarifini verelim. Hanefî âlimlerine göre; tacirler arasında fiata menfi yönden tesir eden yani fiatı düşüren her kusur ayıptır. Aybi tayinde başvurulacak merci bu işin ehli olan tacirlerdir.

Ayıplı olan bir mal satın alan kişi, eğer malı alırken maldaki kusuru görür ve buna razı'oiursa artık itiraz hakkı kalmaz. Ama alıcı, malı aldığı zaman maldaki aybı farketmez de daha sonra anlarsa isterse fiatta değişiklik yapmadan malı kabul eder, isterse satıcıya geri verip parasını alır. İşte müşterideki bu muhayyeriiğe; ayıp muhayyerliği manasına “Hıyâru'l-ayb” denilir. Müşterinin, malı geri vermeyip de, fiatını düşürtmeye hakkı yoktur. Ancak müşteri, satın aldığı mal üzerinde onun özelliğini değiştirecek biçimde bir tasarrufda bulunur veya mal müşterinin elinde de ayıplanır ve daha sonra eski aybını farkederse; eski aybın malda meydana getireceği değer farkını geri alır. Fakat sonraki durumda satıcı malını yeni aybı ile

birlikte geri almaya razı olursa alır. Bu durumda müşteri, malı vermeyip ayıpdan dolayı paranın bir kısmını geri isteme hakkına sahip değildir. Ya eski ayba razı olup, malı elinde tutacak veya geri verip parasını alacaktır.

Maldaki ayıptan dolayı müşterinin muhayyerliği olan “Hıyâru'1-ayb”; fıkıh kitaplarının bey1 (=alım-satım akdi) bahsinde müstakil bir başlık altında incelenmiştir. [647]

12- Alışverişte Aldanan Kimse

1397- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Bir adam, Resulullah (s.a.v.)'e alışverişte aldandığını anlattı. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):

“Kiminle alışveriş yaparsan: “Aldatmaca yok!” de” buyurdu. Artık o kimse, alışveriş yaparken: “Aldatmaca yok!” derdi.[648]

Açıklama:

Bu kimsenin, Habbân b. Munkiz olduğu rivayet edilmiştir. Bu kimse, alışveriş yaparken aldandığı gerekçesiyle Hz. Peygamber (s.a.v.)'e başvurunca Resulullah (s.a.v), ona; bir alışveriş yapacağı zaman “Dinde aldatma yok” demesini söyledi. O zat da, bundan sonra Resûlullah (s.a.v.)'in dediğini yaptı. Böylece onunla alışveriş yapan müslüman, onun ticaretten anlamadığını, fiatlara vâkıf olmadığını anhyor ve onu kandırma cihetine gitmiyordu.

13- Olgunlaştığı Ortaya Çıkıncaya Kadar Meyveyi Satmanın Yasak Olması

1398- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

"Resulullah (s.a.v.), olgunlaştığı meydana çıkıncaya kadar meyveyi satmayı yasakladı. Bunu, hem satıcıya ve hem de alıcıya yasakladı." [649]

1399- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Meyveyi, olgunlaştığı ortaya çıkıp afetten kurtuluncaya kadar satmayın."

Abdullah İbn Ömer:

"Meyvenin olgunlaştığının ortaya çıkması; meyvenin kızarması ve sararmasıdır" dedi. [650]

1400- Ebu'l-Bahterî'den rivayet edilmiştir: "Abdullah İbn Abbâs'a, hurma satışını sordum. O da:

"Resulullah (s.a.v.) sahibi yiyinceue yada yenilinceyc ve tartılmcaya kadar hurmayı satmayı yasakladı" dedi. Abdullah İbn Abbâs'a tekrar:

"Tartılacak ne demek?" diye sordum. Abdullah İbn Abbâs'm yanında bulunan bir kimse:

"Göz kararıyla ölçülünceye kadar" diye cevap verdi. [651]

1401- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

"Peygamber (s.a.v.), olgun olduğu anlaşılıncaya kadar meyve satışını ve yaş hurmayı kuru hurma karşılığında satmayı yasakladı." [652]

Açıklama:

Meyvenin olgunlaşmasından maksadın ne olduğu hususunda değişik görüşler ileri sürülmüştür:

1- Meyvenin kızarmaya veya sararmaya başlaması, yani olgunlaşmaya başlamasıdır. Bu Şâfiîlerin görüşüdür.

2- Afetten ve bozulmaktan zarar görmez duruma gelmesidir. Bundan maksat; çürüme, dökülme ve hastalanma vaktini geçirmesidir. Bu, Hanefilerin görüşüdür.

3- Meyvelerin işe yarar hale gelmesi. Bundan maksat; meyvenin, örneğin hayvan yemi olacak duruma gelmesi değil, istenilen kıvama gelmesidir. Bu da, Kastallanî'nin görüşüdür.

Bu hadiste konu edilen satış, şüphesiz ağacın dalındaki meyveyle ilgilidir.

Diğer üç mezhebin görüşünün aksine Hanefilere göre; henüz olgunlaşmanın meydana çıkmadığı meyveyi satmak caizdir. Çünkü Hanefilere göre mutlak olan akid, meyvenin hemen toplanmasını gerektirir. Bu da, henüz olgunlaşmanın meydana çıkmadığı meyveyi hemen toplamak şartıyla satmak gibidir.

14- Ariyeler Müstesna Olmak Üzere Kuru Hurma Karşılığında Yaş Hurma Satmanın Haram Olması

1402- Zeyd b. Sabit (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.), bu yasaklamasından sonra ariyyenin taze veya kuru hurma karşılığında satılmasına ruhsat verdi, bundan başkasına izin vermedi.” [653]

1403- Zeyd b. Sabit (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.), ariyye sahibine, ariyyenin, göz kararıyla kuru hurma karşılığında satmaya izin verdi.” [654]

Ariye:

Satışı haram kılınanların dışında kalan meyve demektir. Buna göre ariye; meyve ağacı veya parası olmayan ihtiyaç sahibi bir kimsenin, çoluk, çocuğuna taze meyve tattırmak kastıyla elindeki kuru meyveyi verip göz kararıyla ağaçtaki taze meyveden o miktarda meyve satın almasına denir.

Ariye satışı, elinde kuru meyve olduğu halde, parasızlık yüzünden yeni çıkan yaş meyveyi yiyemeyenlerin başvurusu üzerine tanınan bir ruhsattır.

Esas itibariyle, kuru meyve vererek yaş meyve satın almak şeklindeki müzabene satışı yasaklanmıştır. Bu durum, kuru meyvesi olanlara! da turfanda meyve yetiştirenlere bazı zorluklar getirmekteydi. Resulullah (s.a.v.) kayıtlı olarak bu değiş-tokuşa izin vermiştir. Yalnız ariye suretiyle yapılacak alım-satım, 5 vesk yani 1 deve yükü miktannı geçmemelidir.

Hanefilerden, ariyenin caiz olacağı miktar konusunda bir görüş nakledilmiş değildir. Bu, Hanefilerin ariyeyi, bir satış değil hibe telakki etmelerinden dolayı olsa gerektir. Çünkü hibenin bir ölçüyle sınırlandırılması şartı yoktur.

1404- Sehl b. Ebi Hasme (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

"Resulullah (s.a.v.), taze hurmayı kuru hurma karşılığında satmayı yasaklayıp:

"Bu ribadır, bu nıüzâbenedir" buyurdu.

Yalnız ariyyenin ve bir-iki ağaç hurmanın yemişini satmaya izin verdi. Onu, bir ev halkı, kuru hurmayla tahmin ederek alıp taze taze yerlerdi. [655]

1405- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

"Resulullah (s.a.v.), beş veskten daha az yada beş vesklik ariyyelerin göz kararıyla satışına izin verdi." [656]

Vesk:

Deve, katır ve merkebin yükü demektir. Bir vesk, 60 sadır. Bir sa ise, 1040 dirhem olup örfi dirhem esas alındığında, 3,334 kg'dır. Buna göre 60 X 3,334 = 200 kg. etmektedir.

1406- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

"Resulullah (s.a.v.), muzâbeneyle yoluyla yapılan satışı yasakladı. Müzâbene; taze hurmayı kuru hurma karşılığında ölçekle satmak ve taze üzümü kuru üzüm karşılığında ölçekle satmaktır." [657]

1407- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

"Resulullah (s.a.v.), muzâbenefyle yoluyla yapılan satışı yasakladı.

Müzâbene; hurmanın yemişini kuru hurma karşılığında ölçekle satmak ve kuru üzümü de taze üzüm karşılığında ölçekle satmaktır. Bir de, göz kararıyla yapılan her meyve satışını yasakladı.” [658]

Muzâbene:

Olgunlaşmamış yada yeni meyvenin daha ağacında iken satın alınmasına denir.

Bu konuda gelen hadisler; meyveyi, olgunlaşmadan satmanın yasak olduğunu göstermektedir. Olgunlaşmaktan kasıt; san renkli meyvelerin sararması, kırmızı olanların kızarması, hububat ve sebzelerin ise faydalanır hale gelmesidir.

İmamı A'zam'a göre; ağaçta meyve göründükten sonra olgunlaşmaktan satmak caizdir. Ağaç üzerindeki meyveler, şu şartlara göre satılabilir:

a- Meyvenin olgunlaşacağı ortaya çıkmalıdır. Soğuk vurması, dolu vurması gibi afetler atlatılmış, normal şartlarda ağaçtaki meyvelerin olgunlaşacağı kanaati hasıl olmuşsa artık meyve hasat edilmeden, miktan tahmin yoluyla tespit edilerek satılabilir.

b- Satış muamelesi, faize giren şartlarla olmamalıdır. Yani yaş hurma karşılığında kuru hurma değiştirmek gibi.

Bu çeşit bir alım-satımda aldatma ve aldanma durumları, açık ve nettir. Resulullah (s.a.v.)'de, kişinin, alım-satımda aldatan yada aldanan kişi olmaması için bu tür bir alışverişi yasaklamıştır.

Kişi de, alım gücünün oluşabilmesi, temel hakkı olan adaletin uygulanmasıyla daha rahat bir alışveriş yapabilme imkanına sahip olacaktır.

Burada kişi, koruma altına alınmaktadır. Böylece aldatılmaktan kurtulmuş olacaktır. Çünkü İslam dini, kişilerin; hem dünyalanni ve hem de ahiretlerini ilgilendirmektedir. müslüman bir kişi, bu tür bir halde insanı aldattığı takdirde, dünyada bunun hesabını vermediğinde ahirette mutlaka bunun hesabının vereceğini bilmektedir. Bu şuur ve bilinçle hareket eden kişi, hem dünyasını ve hem de ahiretini koruyabilmek için iyi dürüst davranmak zorundadır.

15- Üzerinde Meyvesi Olan Hurmalığı Satan Kimse

1408- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir: "Resulullah (s.a.v.)'i:

"Kim hurmalığı aşılama yaptıktan sonra satarsa, alıcı da herhangi bir şart koşmamişsa ağaçtaki ürün satıcınındır" buyururken işittim. [659]

Açıklama:

Hadîs, hüküm itibariyle iki konuyu kapsamaktadır:

1- Elinde malı olan bir köle satıldığı takdirde, mal satıcıya aittir. Ama müşteri pazarlık ederken malı da birlikte satın almayı şart koşmuşsa o zaman mal müşterinin olur.

Bu, alimlerin ihtilaf ettiği konulardandır.

2- Dalında meyve olan aşılanmış bir hurma ağacı satılırsa, ağaçtaki hurma satıcıya aittir. Ama müşteri hurmanın kendisi için oîmasını şart koşmuşsa hurma müşterinin olmuş o!ur.

Hanefilere göre; ağaç ister aşılı olsun, ister aşısız olsun, meyve ağacın satışına girmez. Satıcıya aittir. Müşteri meyvenin kendisine ait olmasını şart koşmuşsa müşterinin olur. Hanefiler, bu konuda “Kim içerisinde hurma ağacı olan bir araziyi satın alırsa, meyve satıcıya aittir. Müşteri meyveyi kendisi için şart koşarsa başka” Zeylaî, Nasburâye” hadisine ve ekine kıyas ederler.

16- Muhâkale, Muzâbene, Muhaberenin Ve Meyveyi Olgunlaşmadan Satmanın Ve Birkaç Yıllığına Satış Demek Olan Muâvemenin Yasak Olması

1409- Câbir b. Abdullah (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.), münâkaleyi, muzâbeneyi, muhabereyi ve meyveyi olgunlaşmadan satmayı yasakladı. Olgunlaşmamış meyve, ariye türü satış hariç sadece dinar ve dirhem parayla satılabilir.” [660]

Muhâkale:

Başağından ayrılmamış buğdayın tahminî olarak o kadar miktardaki buğday karşılığında satılmasına denir.

Muhabere:

Mahsulün üçte yada dörtte biri karşılığında toprağı kiralamaya denir.

Muâveme:

Bir ağacın meyvesini, daha meyveler çıkmadan önce, iki-üç yada daha çok seneliğine satmaktır. Bu satış batıldır.

1410- Câbir b. Abdullah (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.), muhâlekayi, muzâbeneyi, muhabereyi ve işkâh haline gelinceye kadar hurma satın almayı yasakladı.

İşkâh; hurmanın kızarması yada sararması veya bazı tanelerinin yenilmeye başlanmasıdır.

Muhâkale ise; ekinliğin bilinen bir zahire karşılığında ölçekle satılmasıdır.

Muzâbene ise; hurmalığın meyvesi birkaç yük kuru hurma karşılığında satılmasıdır.

Muhabere ise; üçte bir, dörtte bir ve buna benzer şeylerdir.

Zeyd b. Uneyse der ki:

Atâ'ya:

“Sen, Câbir b. Abdullah'ı, bu hadisi Resulullah (s.a.v.)'den naklederken işittin mi?” diye sordum. Atâ':

“Evet” cevabını verdi. [661]

1411- Câbir b. Abdullah (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.) muhâkaleyi, muzâbeneyi, muâvemeyi ve muhabereyi yasakladı.”

Hadisin ravilerinden birisi der ki:

“Muâveme, bir yeri yada bir şeyi birkaç yıllığına satış yapmak demektir.”

İstisnalı satışı da yasakladı. Sadece ariyyelerin satışına izin verdi. [662]

İstisnalı Satış:

Akid esnasında satılık malın meçhul bir miktarını pazarlıktan hariç bırakıp satmamaya denir. Örneğin, “Şua ağaçları sattım, fakat bazısı müstesna” sözü gibi. İstisna edilen miktar belli olmadığı için bu satış sahih değildir.

Bey'u's-Sinîn:

Bahçe sahibinin, bahçesindeki bir yada daha fazla ağacın yada ağaçların tümünün bir-iki yada daha fazla sene zarfında vereceği meyveyi önceden satmasıdır. Bu satış şekline, “Bey'u'l-Muâveme” denilir. Bu satışta, henüz meyve ortada olmadığı gibi, ileride olacağı yada ne kadar olacağı da belli değildir.Bu nedenle de bu satış, olmayan bir şeyin satışıdır. Dolayısıyla da bu satış türü, batıldır.

17- Bir Yeri Kiraya Verme

1412- Câbir b. Abdullah (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.), bir yeri kiraya vermeyi yasakladı.” [663]

1413- Câbir b. Abdullah (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resululİah (s.a.v.)'in sahabilerinden bazı kimselerin fazla yerleri vardı. Resulullah (s.a.v.):

“Kimin fazla yeri varsa onu, ya eksin yasa din kardeşine karşılıksız olarak emanet versin. Karşılıksız emanet vermeyecekse yerine sahip olsun” buyurdu. [664]

1414- Câbir b. Abdullah (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Biz, Resulullah (s.a.v.) zamanında su kenarlarını sahibine vermek koşuluyla araziyi üçte birine yada dörtte birine alırdık. Derken Resulullah (s.a.v.) bu mesele için ayağa kalkıp:

“Kimin bir yeri varsa onu eksin. Ekmeyecekse din kardeşine karşılıksız olarak emanet versin. Dina kardeşine de karşılıksız olarak vermeyecekse ona sahip olsun” buyurdu. [665]

1415- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet ediimistir:

“Abdullah İbn Ömer, tarlalarını, Resulullah (s.a.v.) zamanında, Ebu Bekr, Ömer, Osman'ın devlet başkanlığı ile Muaviye'nin emirliğinin ilk dönemlerinde kiraya verirdi. Muaviye'nin emirliğinin sonunda, Râfi' b. Hadîc'in; Peygamber (s.a.v.)'in, tarlaları kiraya vermeyi yasaklaması ile ilgili bir hadis rivayet ettiğini duydu. Ben de, Abdullah İbn Ömer'in yanında olduğum halde, hemen Râfi' b. Hadîc'in yanma girip bu meseleyi sordu. Râfi b. Hadîc:

“Resulullah (s.a.v.), ekinliklerin kiraya verilmesini yasak ediyordu” dedi.

Bunun üzerine Abdullah İbn Ömer, bu işten vaz geçti. Bir daha kendisine bu mesele sorulursa, Râfi' b. Hadîc:

“Resulullah (s.a.v.)'in bunu yasak ettiğini söyledi” derdi. [666]

Açıklama:

Tarlanın kiraya verilmesi konusunda genel olarak üç görüş vardır:

1- Bazı alimlere göre, ne karşılığında olursa olsun tarlayı kiraya vermek caiz değildir, İbn Hazm bu görüştedir.

2- Ebu Hanîfe, Şafiî ve bir çok alime göre; karşılığı ne olursa olsun araziyi kiraya vermek caizdir. Fakat araziden çıkacak mahsulün bir kısmı karşılığında araziyi kiralamayı caiz görmezler.

Ebu Hanîfe, arazinin vereceği ürünün miktarı ve hatta meyvenin çıkıp çıkmayacağı belli olmadığı için bu muameleyi meçhul bir ücret karşılığında yapılan kiralama olarak görmektedir.

İmam Muhammed ile İmam Ebu Yusuf, bu tür uygulamanın caiz olduğunu belirtmişlerdir. Bunlara göre, bu tür bir uygulama, mudarabeye benzer. Çünkü her ikisi de elde edilecek kazançta ortak olmak üzere, sermaye bir taraftan ve emek karşı taraftan olarak kurulan bir ortaklıktır. Mudarabede, elde edilecek kazanç belli olmadığı halde caizdir.

İmam Mâlik'e göre ise; arazinin, yiyecek maddesi karşılığında kiralanması caiz değil, yiyecek maddesi dışında bir şey karşılığında kiralanması caizdir.

3- Tarlanın belirli bir yerinden çıkacak olan mahsul, tarla sahibinin ve geri katan ise emek sahibinin olmak üzere yapılan bir ziraî ortaklık caizdir. Bunlarla ilgili geniş hükümler için fıkıh kitaplarına bakılabilir.

18- Bir Yeri Yiyecek Karşılığında Kiraya Verme

1416- Râfi b. Hadîc (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

"Resulullah (s.a.v.), bizim için faydalı olan bir şeyi bize yasakladı. Fakat Allah ve resulüne itaat, bizim için daha faydalıdır. Çünkü Resulullah (s.a.v.), araziyi münâkale yaparak üçte birle, dörtte birle ve belirli bir miktar mahsulle kiraya vermeyi bize yasakladı. Yine arazi sahibine yerini, ya ekmesini yada ektirmesini emretti. Kiraya vermeyi ve bundan başkasını hoş görmedi." [667]

Açıklama:

Arazi kiracılığının caiz olup olmadığı yada ne ölçüde caiz olduğu meselesi, öteden beri İslam hukukçuîan arasında tartışma konusu olmuştur. Arazinin parayla yada gıda maddesi karşılığında kiralanmasını caiz görmeyenler olduğu gibi, kalkacak mahsulün belli bir oranı karşılığında kiralanmasını ziraî ortakçılık caiz görmeyip birinci usulü tavsiye edenler de vardır.

Bu tartışmalarını temelinde; arazi sahibini veya kiracıyı mağdur etmeme, beklenmedik bir zararla karşı karşıya bırakmama düşüncesi yatar. Bu konudaki yasağı da, o devirde yaygın olan; "Tarlanın bir kısmını kiracıya, daha verimli diğer kısmını da arazi sahibine ayırarak veya mahsulden belirli bir miktarı şart koşarak araziyi kiralama"nın yasaklandığı şeklinde yorumlamak gerekir.

Bu sebeple, arazi kiralanırken veya ortakçılık anlaşması yapılırken tarafların hak ve borçlarının işleride bir çekişmeye yol açmayacak tarzda

önceden ayrıntılı şekilde belirlenmesi bu konudaki dinî ilkelerin, Hz. Peygamber (s.a.v.)'in emirlerinin gereği olduğu gibi, helal kazancın, kul hakkı ihlal etmemenin de tabii bir yoludur. [668]

19- Araziyi, Altın Ve Gümüş Karşılığında Kiraya Verme

1417- Hanzala b. Kays el-Ensârî'den rivayet edilmiştir:

“Rafı1 b. Hadîc'e; araziyi, altın ve gümüş karşılığında kiraya verme meselesini sordum. O da:

Bunda sakınca bir yoktur. Çünkü insanlar, Peygamber (s.a.v.) zamanında su boyları ile ark başları, tarla sahiplerine tahsis edilmek üzere yada ekinden bir şeyler vermek şartıyla kiraya verirlerdi. Buna göre bazen birine ait olan yer telef olur, ötekinin hissesi kurtulurdu. Bazen de ötekinin hissesi kurtulur, diğerinin hissesi telef olurdu. O dönemde insanlar için bundan başka kiraya verme şekli yoktu. İşte bu sebepten dolayı bundan sakındırıldılar. Fakat bilinen ve garantili bir şey olursa, böyle bir durumda araziyi kiraya vermede bir sakınca yoktur” dedi. [669]

Açıklama:

Bu hadis; arazinin belirli kısımlarından çıkacak mahsul tarla sahibinin, geri kalandan çıkacak mahsul de kiracının olmak şartıyla tarla kiralamanın caiz olmadığına delalet etmektedir. Böyle bir anlaşmanın caiz olmayış sebebi şudur:

Tarla sahibi için şart koşulan kısmın mahsul verip geri kalan kısımdan hiçbir şeyin çıkmaması mümkün olduğu gibi, aksi de mümkündür. Bu ise zarardır. Dolayısıyla bu şekildeki bir ziraî ortaklık yada kiralama, Resulullah (s.a.v.) tarafından yasaklanmıştır. Alimler arasında bu tür uygulamanın caiz olmayışı konusunda görüş ayrılığı yoktur.

Bilindiği gibi, alimlerin hükmünde ihtilaf ettiği muzaraa şekli; çıkan mahsul, aralarında belirtilen oranda paylaşılmak üzere kurulan ortaklıktır.

Yine bu hadis; araziden çıkacak mahsulün belirli bir miktarı mal sahibine, kalanın da kiracıya ait olmak üzere tarla kiralamanın caiz olmadığını da ifade etmektedir. Çünkü araziden sadece mal sahibi için şart koşulan miktann çıkıp başka bir şeyin çıkmaması mümkündür. Hanefilere göre bir anlaşma, caiz değildir.

Görüldüğü üzere yasaklanmış olan muzâraa; hisse ma'lum olan değil de, meçhul olandır. Arapların muzâraada bazı fasid şartlar koşmak, ark ve kanal kenarlarındakini mal sahibi için ayırmak gibi bir takım adetieri vardı. Oysa muzâraa, bir ortaklıktır. Ortaklıkta da, tarafların hisselerinin belli olması gerekir.

Hattabî (ö. 388/998)'de, meşhur manasıyla bilenen muzâraamn caiz olduğunu, yasaklanan muzâraamn ise fasid şartlar koşulan muzâraa olduğunu belirtmektedir.

20- Muzâraa Ve Muâcere

1418- Sabit İbnu'd-Dahhâk (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.), muzâraayı yasakladı. Muacereyi bir yeri ücretle kiralamayı ise emredip:

“Bunda bir sakınca yok” buyurdu. [670]

21- Seniha Olarak Verilen Yer

1419- Abdullah İbn Abbâs (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Sizden birisinin, arazisini, din kardeşine karşılıksız olarak emaneten vermesi, o yere karşılık bilinen bir şeye işaret ederek şunu ve şunu almasından kendisi için daha hayrlıdır.” [671]

Menîha:

Bir müddet sütünden ve yününden istifade ederek sonra tekrar sahibine iade şartıyla bir kimseye verilen koyun veya devedir.

Ebû Ubeyd, Araplar arasında menîhanın iki şekilde yapıldığını belirtir. Birinci şekle göre menîha: Bir malı birine bağışlamaktır. İkinci şekle göre ise bir deve veya koyunu bir müddet istifade için birine verip sonra tekrar geri almaktır.

Bu kelimenin asıl mânâsı bağıştır. Burada da yeri başkasına muvakkaten bağışlamak; ücretsiz vermek mânâsına kullanılmıştır.

22. MÜSAKAT (BAĞ-BAHÇE SULAMA ORTAKÇILIĞI) BÖLÜMÜ

Müsâkât:

Bağ veya bahçe bir taraftan, bakım ve işçiliği diğer taraftan ve çıkacak meyve aralarında anlaştıkları orana göre bölüşülmek üzere kurulan bir ortaklıktır. Buna "Muamele" de denilir. İmam Mâlik, Sevrî, İmam Şafiî, İmam Ahmed, Hanefilerden İmam Muhammed ile Ebu Yusuf, Zahiriler ve cumhuru ulemaya göre müsakat caizdir. Ebu Hanîfe'ye süre ise, hem müzaraa ve hem de müsakat caiz değildir. Hanefilerde tercih edilen görüş, imameynin görüşüdür.

1- Meyve Ve Ekinin Bir Kısmının, İşçinin Olmak Kaydıyla, İşçiyle Sulayıp Bakma Ve Çalışma Sözleşmesi Yapma

1420- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir;

"Resulullah (s.a.v.), Hayber'de çıkan meyve yada ekinin yarısını Hayber halkına verdi. Hanımlarına ise; her yıl, kuru hurmadan seksen, arpadan yirmi vesk olmak üzere yüz vesk veriyordu.

Ömer, hilafete geçince, Peygamber (s.a.v.)'in hanımlarını, ya kendilerine arazi ve su bölmek yada her yıl onlara veskleri ödemek şartıyla serbest bıraktı. Onlar, kendi aralarında farklı davranışlarda bulundular. Bazısı, arazi ile suyu ve bazısı da her yıl vesklerin verilmesini tercih ettiler. Aişe ile Hafsa ise, arazi ile suyu tercih edenlerdendi." [672]

Açıklama:

Hadis; Hz. Peygamber (s.a.v.)'in, Hayber arazisi, ganimet malı olarak, emekleri karşılığında yarısını Hayberlilere ve yansı kendisine ait olmak üzere, bu anlaşmanın, kendi hayatında ve kendisinden sonra devam etmesi şeklinde, bu icare akdinin iki taraftan birinin ölümü üzerine fesh olunmayacağına delildir.

Hayber: Medine ile Şam arasında Medine'ye 9 konak mesafede bulunan yeşillikli bir yerdir. Burası, hicretin 7. yılında feth edilmiştir.

2- Fidan Dikmenin Ve Ekin Ekmenin Fazileti

1421- Câbir (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Bir müslüman bir ağaç dikerse, o ağaçtan yenilen yemiş mutlaka o kimse için bir sadakadır. O ağaçtan çalınan yemiş o kimse için sadaka, yabani hayvanların yediği sadaka, kuşların yediği bile o kimse için bir sadakadır. Özetle; bir kimse, o ağacın yemişini yiyip azaltırsa, bu o kimse için mutlaka bir sadaka olur. [673]

3- Satıcının, Afetlerin Telef Ettiği Zararı Karşılayacak Miktarı Alıcının Hesabından Düşürmesi

1422- Câbir (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır

"Din kardeşine yemiş satar da o yemişi doğal afet vurursa, ondan bir şey alman sana helal olmaz. Kardeşinin malını haksız yere neyle alacaksın?" [674]

Açıklama:

Hadisin zahiri anlamına göre; bir kimse, meyvesini daha ağacindayken satsa ve meyve doğal bir afetle telef olsa satıcının müşteriden herhangi bir bedel alması caiz olmaz. Alırsa haksız yere almış olur. Bu, İmam Malik'in görüşüdür.

İslam alimlerinin çoğu, bu hadisteki yasağın haramhğa delalet etmediğini, fakat satıcının afete uğrayan mal karşılığında para istemesinin müstehab olduğunu söylerler.

Ebu Hanife, en sahih olan görüşüne göre İmam Şafii ve bazı alimler, zarar ve ziyanın tamamı, müşteriye aittir. Zararın satıcının alacağından düşülmesi sözkonusu değildir. Yani vacip değildir. Fakat satıcının bunu hesaptan düşmesi müstehabtır.

4- Borçlunun Borcunda, Alacaklının İndirme Yapmasının Müstehab Olması

1423- Ebu Saîd el-Hudrî (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.) zamanında bir adam, satın aldığı meyvelere doğal afet değdiği için zarara uğradı. Bu sebeple borcu çoğaldı. Resulullah (s.a.v.):

“Buna sadaka verin” buyurdu. Bunun üzerine insanlar, o adama sadaka verdiler. Fakat bu verilen şeyler borcuna yetecek miktara ulaşmadı. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.), alacaklılarına:

“Bulduğunuz kadar şeyi alın. Sizlere bundan daha fazlası yoktur” buyurdu. [675]

1424- Ka'b b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Ka'b b. Mâlik, mescitte, İbn Ebi Hedred'den alacağını istemişti. Bu arada sesleri o kadar yükselmiş ki, Resulullah (s.a.v.) evindeyken bunu duymuştu. Onlara doğru çıkıp odasının perdesini açarak:

“Ey Ka'b!” diye seslendi. Ka'b:

“Buyur, ey Allah'ın resulü!” dedi. Resulullah (s.a.v.) eliyle işaret ederek:

“Alacağından şu kadarını/yarısını bağışla” buyurdu. Ka'b:

“Bağışladım, ey Allah'ın resulü!” dedi. Resulullah (s.a.v.), İbn Ebi Hedred'e:

“Kalk, borcunu öde!” buyurdu. [676]

5- Sattığı Malı, İflas Etmiş Haldeki Müşterinin Yanında Bulan Kimsenin, O Satışı Fesh Etme Hakkının Olması

1425- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Bir kimse, iflas eden bir adamın yanında alacağı olan malın aynısını bulursa, o kimse, o mala başkasından daha hak sahibidir.” [677]

Açıklama:

Hadisten anlaşıldığına göre; bir kimse, birisine bir mal satsa ve alıcı malın bedelini ödemeden iflas etse, satıcı da malını, fazlasız yada eksiksiz verdiği şekilde alıcının yanında bulsa, o malı almaya başka alacaklılardan daha fazla hak sahibidir.

Ebu Hanîfe'ye Söre; iflas eden kimsenin yanında bulunan malda hak sahibi olma açısından bütün alacaklılar eşittirler. Çünkü malı satın alan kimse, artık o mala sahip olmuştur. Mal, alan kimsenin mülkiyetine girmiş olup o mülkiyeti bozmak mümkün değildir. Konu ile ilgili hadisin, emanet ve fasid alışverişler ile ilgili olduğunu belirtmiştir.

Yalnız satıcı, bedelden bir miktarını tahsil etmişse artık üstünlük hakkı kalmaz. Diğer alacaklılarla aynı ölçüde hak sahibi olur. [678]

Hanefilere göre de; satıcı, her halükarda diğer alacaklılarla aynı ölçüde hak sahiBidir. Alacağından bir miktar tahsil edip etmemiş olması fark etmez.

6- Fakir Borçluya Mühlet Vermenin Fazileti

1426- Huzeyfe (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Melekler, sizden önceki ümmetlerden bir adamın ruhunu alıp ona:

“Hayr namına bir şey işledin mi?” diye sordular. O da:

“Hayır, işlemedim” dedi. Melekler:

“Öyleyse düşün!” dediler. Adam:

“Ben, insanlara veresiye mal verir; işçilerime de:

“Eli darda olana müddet tanımalarını ve eli genişlikte olana da ödemede kolaylık göstermelerini emrederdim” dedi. Bunun üzerine Yüce Allah:

“Öyleyse ona kolaylık gösterin!” buyurdu. [679]

1427- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Vaktiyle bir adam, insanlara veresiye mal verir, işçisine: “Eli dar olana vardığında ona kolaylık göster, umulur ki bu vesileyle Allah'da bize kolaylık gösterir” derdi. Nihayet bu kimse, Allah'a kavuştu. Allah'da ona kolaylık gösterdi.” [680]

1428- Ebu Katâde (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Ebu Katâde, bir borçlusunu aramıştı. Borçlu kimse, ondan saklanmıştı. Sonra da onu bulmuştu. Borçlu:

“Doğrusu şu an elim darda” dedi. Bunun üzerine Ebu Katâde:

“Allah adına yemin eder misin?” diye sordu. Borçlu:

“Evet, Allah adına yemin ederim!” dedi. Ebu Katâde;

Çünkü ben, Resulullah (s.a.v.)'i:

“Her kim, Allah'ın, kıyamet gününün dehşetinden kendisini kurtarmasındam memnun kalırsa eli darda olan borçluya nefes aldırsın yada alacağı borcu indirip yapsın” buyururken işittim” dedi.[681]

Açıklama:

Hiçbir maddi çıkar düşüncesi gözetmeksizin sırf Allah'ın rızasını kazanmak ve din kardeşinin sıkıntısını gidermek amacıyla karşılıksız borç vermeye karz-ı hasen denir.

Ödünç alınan bir malın ödenmesi misliyle olur. Kıyemîyat adı verilen ve piyasada benzeri bulunmayan veya bulunsa da ölçü ve değerce farklı olan mallar arasında karz muamelesi yapılmaz.

Karzın rüknü İcâb ve kabul ile bu esnada malın tesliminden ibarettir. Karz akdinin sıhhatli olabilmesi için, tarafların akıllı ve mümeyyiz olması; piyasada misli olan malın bulunması, karz muamelesi esnasında herhangi bir menfaatin şart koşulmaması gereklidir. Ödünç veren kişinin, verdiği bu ödünç sebebiyle müstakrizden bir menfaat talebi haramdır. Çünkü karzın karşılığında fazla bir şey istemek faizdir. Ancak mustakriz dilerse muknza herhangi bir şarta dayalı olmaksızın hediye verebilir, ikramda bulunabilir.

7- Zengin Kışının, Borcunu Ödemeyi Uzatmasının Haram Olması, Havalenin Geçerli Olması Ve Zengin Bir Kimseye Havale Edildiği Zaman Onu Kabulünün Müs-Tehab Olması

1429- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Zengin kimsenin, borcunu geciktirmesi zulümdür. Sizden birisinin alacağı zengin bir kimseye havale edilirse onu kabul etsin.” [682]

Açıklama:

Konu ile ilgili hadis, iki konuya temas etmektedir:

1- Zenginin borcunu geciktirmesi: Borcunu ödeme imkanına sahip olduğu halde, borcu ödemeyip geciktirmenin zulüm olduğu belirtilmektedir. Buradaki “Zengin”den maksat, borcu ödemeye kadir olan kişidir. Cumhura göre, borcunu kasten ödemeyen kimse fasık olur. Yalnız borcunu ödemekten aciz olduğu için ödemeyi geciktiren kişi bu hükme girmez.

2- Alacaklının zengin birisine havale edilmesi hali: Burada zengin bir kimseye yapılan havaleyi kabul etmenin vacip yada müstehab olduğuna delalet vardır.

Havalenin sahih olabilmesi için; borcun belli olması, borcunu başkasının zimmetine aktaran kişinin ve alacaklının akıllı, kendisine havale edilen borcu kabul eden kimsenin hem akıllı ve hem de ergenlik çağına girmiş olması gibi şartlar yer almaktadır.

8- Kırda Bulunan Ve Etrafında Hayvan Otlatmak için Kendisine İhtiyaç Duyulan Suyun Fazlasını Satmanın, Dağıtım Ve Sarfını Engellemenin Haram Olması ile Damızlık Erkek Hayvanın Tohumunu Satmanın Haram Olması

1430- Câbir b. Abdullah (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Resulullah (s.a.v.), devenin çiftleşmesini satmayı, suyu ve ziraat yapmak için araziyi ücretli kiraya vermeyi yasakladı. İşte Peygamber (s.a.v.) bunları yasakladı. [683]

1431- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Kendiliğinden biten ota engel olur diye ihtiyaç dışı su fazlalığından başkasının kullanımını yasaklamayın." [684]

Açıklama:

Hadisler, ihtiyaç fazlası suyu satmanın haramlıgına delâlet eder. Hadisin zahirine göre kişinin kendi mülkünde ve arazisi içinde bulunan su ile sahipsiz arazide kişi tarafından çıkarılan su arasında bir fark yoktur. Yine içmek ve benzeri işler için olsun, hayvanları suvarmak veya ekinleri sulamak için olsun fark etmez. Çölde olsun başka yerde olsun hüküm aynıdır. İhtiyaçtan artanı satılmaz.

İnsanların ortak malı olduğu için deniz, nehir, çay, pınar ve kuyu suları parayla satılmaz. Herkes bundan içebilir, hayvanlarına içirebilir.

O çevrede başka su bulunmaması hâlinde hayvanları suvarmak meselesine gelince; bir çölde bir adamın kazıp meydana getirdiği ve mülkiyeti altına giren bir kuyusu bulunur. Kuyudaki su onun ihtiyacından fazladır. Kuyunun yanında da umûma ait bir otlak bulunur. O semtte bu kuyudan başka su bulunmaz. Bu itibarla anılan kuyudan hayvanlara su verildiği takdirde o meradan yararlanmak ve hayvanları orada otlatmak mümkün olur. Aksi takdirde o meradan istifâde edilemez. Çünkü otlatılan hayvanlar suvarılmadığı takdirde susuzluktan ölebilir. İşte böyle bir durumda kuyu sahibi kendi ihtiyacından artan suyu ücretsiz olarak hayvanlara serbest etmekle mükelleftir. Hayvanlann suvarmasına engel olması haramdır. Çünkü fazla suyu esirgediği takdirde hayvan sahipleri

hayvanlarını o , merada otlatmaktan çekinirler ve hayvanlarının susuzluktan helak olmasından korkarlar. Kuyu sahibi suyu esirgemekle merada otlatmaya engel olmuş sayılır.

Böyle bir arazide, başka su bulunmaması hâlinde su sahibinin ihtiyacından artan fazla suyu hayvanları suvarmada kullanmaya müsaade etmesi ve bir ücret almaması vâcibtir. Su sahibinin bu durumda suyu satması haramdır. Çünkü adam suyu sattığı zaman o çevredeki merayı satmış gibi olur. Oysa kendisi umûmun malı olan bir merayı satma hakkına sahip değildir. Bunun sebebi de şudur: Hayvan sahipleri verecekleri parayı sırf su için değil, o su çevresinde bulunan meradan yararlanmak gayesiyle de vermiş olurlar. Dolayısıyla merayı para ile satın almış duruma girerler.

Kısacası: Hadisler, kişinin sâhibsiz arazide kazıp imar ettiği kuyu suyu hakkındadır. Kuyu sahibi öncelikle kendi su ihtiyacını giderme hakkına sahihtir. İçme, kullanma, hayvanları suvarma ve ekinleri sulama diye açıklanan ihtiyaçtan artan su fazlası diğer insanlardan esirgenemez. Yâni o çevrede başka su bulunmadığı takdirde yakınındaki meradan hayvan sahiplerinin yararlanmasına imkân vermek üzere kuyu sahibi ihtiyacından artan suyu bunlara vermemezlik edemez. Bedava vermek durumundadır. Başkasının ekininin sulanması için vermemezlik edip edemeyeceği hususunda ihtilaf vardır.

Yalnız kişinin kendi arazisi içinde kazdığı kuyunun veya yaptığı havuzun suyu kesilir durumda ise, o zaman bu su, fıçı ve küp içerisine alınan su hükmündedir. Yâni sahibinin mülkiyetine girmiş kabul edilir ve bunda kimsenin ortaklık hakkı kalmamış olur. Kuyu sahibi kendi mülkünde kazdığı kuyu suyundan başkasının bahçe veya tarlasına su vermek mecburiyetinde değildir.

9- Köpek Bedelinin, Kahinlik Ücretinin, Zina Kazancının Haram Olması Ve Kedi Satmanın Yasak Olması

1432- Ebu Mes'ud eI-Ensârî (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.); köpeğin satışı karşılığında alman parayı, fahişenin zina karşılığı aldığı kazancını ve kahinin ücretini yasaklamıştır.” [685]

1433- Ebu'z-Zübeyr'den rivayet edilmiştir:

“Câbir'e, köpek ve kedi bedelinin hükmünü sordum. O da:

“Peygamber (s.a.v.) bunu yasakladı” diye cevap verdi. [686]

Açıklama:

Hadis üç türlü kazancı yasaklamıştır:

1- Köpeğin satışı karşılığında alınan para: Bu konuda üç Söru§ vardır:

a- Ulemanın cumhuruna göre; ister av köpeği olsun, ister başka bir köpek olsun, ister eğitilmiş olsun, ister olmasın her türlüsünün satışı karşılığında alınan bedel haramdır. Bunlar bu konuda geien hadislerin mutlak oluşunu göz önüne almışlardır.

b- Ata' ve Nehaî'ye göre; sadece av köpeğinin satışı caizdir. Diğerlerinin satışı caiz değildir.

c- Hanefilere göre ise; ister eğitimli olsun, ister eğitimli olmasın her türlü köpeğin satışı caizdir. Karşılığında alman para helaldir. Yalnız Ebu

Yusuftan eğitilmemiş olan ısıran köpeklerin satışının caiz olmadığı rivayet edilmiştir.

Bunların delilleri, “Resulullah (s.a.v.), av köpeği veya çoban köpeği dışındaki köpeklerin satışını men etti” anlamındaki hadistir. Ayrıca köpek, avcılıkta ve bekçilikte kullanılan bir hayvandır. Satışını yasaklayan hadisler, İslam'ın ilk yılları içindir.

2- Fahişenin zina karşılığında aldığı ücret: Fahişenin aldığı ücret, hadiste, “Mehir” olarak ifade edilmiştir. Çünkü kadının, kendisini, bir erkeğe teslim etmesi karşılığında aldığı ücret “Şeklen” mehre benzemektedir. Zira kadın, kendisini, kocasına teslim karşılığı mehir alır. Fahişenin aldığı bu ücret, haramdır. Bunda bütün alimler, icma etmişlerdir. Çünkü haram bir işin karşılığında alına ücret de haramdır.

3- Kahinin aldığı ücret; Olayların sebeplerine ve ön bilgilerine dayanarak gizli şeyleri bildiklerini iddia eden, ileride olacak olan olayları bildiğini iddia eden ve kendilerine verilen bir kabiliyetle gizli şeyleri bildiklerini iddia eden kimselerin tüm hareketleri caiz değildir, aldıkları ücret de haramdır.

Günümüzde çeşitli yollarla tatbik edilen falcılık için de hüküm de aynıdır. İster yıldız, ister kahve falı olsun yada başka bir usule dayansın, falcılık yapmak ve fala inanmak kesinlikle caiz değildir. Çünkü gaybı Allah'tan başka hiç kimse bilemez. Fala inanmak, kişiyi, imanın dan edebilir.

10- Köpeklerin Öldürülmesini Emir, Bu Emrin Yürürlükten Kaldırılması; Av, Ziraat, Çoban Ve Benzeri Hizmetler için Olanlar Müstesna Köpek Edinilmesinin Haram Olması

1434- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.) köpeklerin öldürülmesini emrederdi. Biz de Medine ile çevresine gidip öldürmedik köpek bırakmazdık. Hatta çöl halkından bir kadıncağızın ardından giden köpeğini bile öldürdük.” [687]

1435- Abdullah İbn Muğaffel (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.) koyun, av ve ziraat köpeği hakkında izin verdi.” [688]

1436- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Çoban köpeği ile av köpeği hariç, her kim köpek edinirse amelinden her gün iki kırat eksilir.” [689]

Açıklama:

Köpek cinsi, kuduz mikrobu gibi bazı zararlı mikroplan bünyesinde taşıdığı için insanlar arasında bir takım tehlikeli hastalıkların yayılmasına ve bazı köpeklerin sahibinin haberi yokken kapları yalamaları ve sahibinin de haberi olmadan o kaplardan yiyip içmesi, abdest alması, evin içerisine pislemeleri gibi hususlara bazen sebep olabilmektedir.

Lüzumlu köpek beslemek; hadiste, davar yada sığır sürüsü gibi kırda otlatılan hayvanlar ile ziraat ürünlerini bekletmek ve kendisiyle av avlamak gayeleri esas alınmıştır. Lüzumsuz köpek beslemenin mahiyeti ile ilgili açıklamalara yer verilmemiştir.

Lüzumlu yada lüzumsuz köpek beslemek olayı; zamana, şartlara, kişilere ve toplumlara göre değişen bir kavramdır. Her toplumun konuyla ilgili şartları vu lüzum duydukları hususlar farklı olabilir.

Hz. Peygamber (s.a.v.), kuduz mikrobu gibi bazı zararlı mikropları bünyesinde taşıdığı için ve bazı köpeklerin sahibinin haberi yokken kaplan yalamaları ve sahibinin sahibinin de haberi olmadan o kaplardan yiyip içmeleri, abdest almalanndandan ötürü insanlann, fazlaca köpekle meşgul olmamaları, sadece bazı özel hususlarda köpek beslemelerine izin vermiştir. Bu nedenle de köpeğin zararlanndan insanlan uzaklaştırmak için, her gün kişinin amelinden yada sevabından bir yada iki kıratın eksildiğini belirtmiştir.

Günümüzde kişilerin konumlan, şartları farklı farklı olduğu için müslümanların, kendi şart ve konumlarına göre köpek beslemeleri daha doğru olacaktır.

Ayrıca Ehl-i Sünnete göre; seyyie kötülük karşılığında hasene iyiliklerin eksilmesi söz konusu olamaz. Dolayısıyla bu hadisi, lüzumsuz yere köpek besleyenin sevabının eksileceği manasında değil de, lüzumsuz yere köpek beslemenin yasaklıgı manasında algılamak daha uygun olur.

Aslında hadis, hüküm bildirmekten çok köpeğin zararlarından İnsanları uzaklaştirma mahiyetinde terhib ve terğib içeren bir hadis konumundadır.

Kırat:

Sözlükte; beş arpa ağırlığı, yarım danik ve bir şeyin yirmi dörtte biri gibi manalara gelmektedir. Burada Kırat, Allah'ın bildiği bir miktar manasındadır.

11- Kan Aldırma Ücretinin Helal Olması

1437- Abdullah İbn Abbâs (r.a)'tan rivayet edilmiştir

“Resulullah (s.a.v.) kan aldırdı, kan alan kimseye de kan alma ücretini verdi. Burnuna da ilaç çekti.” [690]

1438- Abdullah İbn Abbâs (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Beyaza oğulları kabilesinden bir köle, Peygamber (s.a.v.)'den kan aldı. Peygamber (s.a.v.) ona kan alma ücretini verdi. Sahibiyle de konuştu. Bunun üzerine sahibi, onun vergisini hafifletti. Eğer kan alma ücreti haram olsaydı, Peygamber (s.a.v.) o kimseye kan alma ücreti vermezdi.” [691]

Açıklama:

Hacamat, sözlükte; “Emmek” anlamına gelen “Hacm” kökünden gelir. Tıbbî tabir olarak “Kan aldırma” diye ifade edilir. Bu işi yapan kimseye, “Hacim” yada “Haccâm” denir. İhticam, kan aldırma talebidir. Kan alma işinde kullanılan alete, “Mihcem” yada “Mihceme” denir. Genellikle sığır boynuzundan yapılır. İçi boş ve iki ağızlı bir alettir. Mihcem, bazem Haccâm'ın emdiği kanı toplayan alete ve hatta kan almada deriyi yarmak

üzere kullanılan ucu sivri alete de denir. Aslında bu yarma aletinin ismi, “Mişraf”tır.

O dönemde kan, iki şekilde alınmaktaydı:

1- Deriyi yarmadan yapdan hacamat:

Mihcem denilen alet alınır; geniş ağzı, kan alınmak üzere belirlenen yere tatbik edilir. Haccâm'da, aletin diğer ağzından aletin içindeki havayı ağzıyla emer. Alet içerisinde hava azaldıkça kanın dahili tazyikinin de tesiriyle kan ince damarlardan aletin içine, deri mesamatından akmaya başlar. Böylece hacamat yapılan yerdeki kan tıkanıklığı izale olur. Önceden duyulan ağrı ve sızı hafifler veya tamamen yok olur.

2- Deri yarılarak yapılan hacamat fasd:

Mişrat yada mihcem denilen ucu sivri bir aletle derinin üzeri yarılır. Bu durumda, mihcem'in havası emildikçe kan, bu yarılan yerden daha kolay ve daha çabuk akmaya başlar. Taberânî (ö. 360/970)'nin, Semure'den naklettiği rivayette; Peygamber (s.a.v.) bu tarzda kan aldırmıştır.

Kan aldırma ile; kanı alınan kişinin kan yapıcı merkezleri uyarılarak, genç ve dinamik kan hücrelerinin oluşması sağlanır. Bu hücreler, solunum hücreleri alyuvarlar/kırmızı kan hücreleri yada savunma akyuvarlar/beyaz kan hücreleridir.

Bu yeni oluşan genç ve dinamik hücreler, hastalıklara karşı daha amansız bir mücadele vererek hastalıkların uzaklaşmasına sebep olduğu

gibi, çevre şartlarına karşı daha sağlam olmamızı sağlar ve vücuttaki işe yaramayan temel taşı niteliğindeki ihtiyar hücrelerin uzaklaşmasına ve bunların yerine genç hücrelerin yerleşmesine yardımcı olurlar. Yapılan gözlemlerde, kan aldıran kişi de, hastalıklara karşı mukavemetin geliştiği, baş ağrısının ortadan kalktığı, grip gibi hastalıklara yakalnamadığı görülmüştür. Dolayısıyla kansere akrşı mukavemetin ve AİDS'e karşı müdafaanın elde edebileceği de düşünülmektedir.

12- İçki Satmanın Haram Olması

1439- Ebu Saîd el-Hudrî (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Resulullah (s.a.v.)'i, Medine'de hutbe verip şöyle buyururken işittim:

“Ey insanlar! Allah, içkinin haram olduğunu ta'riz etmiştir. Umulur ki Allah, yakın gelecekte içkiler hususunda bir emr indirecektir. Dolayısıyla her kimin yanında bu içkilerden bir şey bulunursa, onu hemen satsın ve onunla bir menfaat sağlasın.”

Ebu Saîd der ki:

“Ancak bir zaman eylenmiştik. Nihayet Peygamber (s.a.v.):

“Doğrusu yüce Allah, içkiyi haram kıldı. Artık her kimin yanında bu içkilerden bîr şey bulunduğu halde kendisine şu [692] *ayeti erişirse onu içmez ve satmaz”* buyurdu.

Açıklama:

Bunun üzerine İnsanlar, hemen evlerine dönüp evlerinde bulunan içkileri Medine sokaklarında döktüler.”

içkinin yasaklanmasında dört aşama vardır:

1- ilk önce

“Hurma ve üzüm gibi meyvelerden hem içki ve hem de güzel gıdalar edinirsiniz. İşte bunlarda da aklını kullanan kimseler için büyük bir ibret vardır” [693] inmiş,

2- Daha sonra

“Ey iman edenler! Sarhoşken, ne dediğinizi bilene kadar namaza yaklaşmayın” [694]

3- Daha sonra içkinin zararının faydasından daha çok olduğu iie ilgili Bakara: 2/219 ayeti inmiş,

4- Son olarak ise;

“Ey iman edenler! Şarap, kumar, dikili taşlar putlar, fal ve şans okları birer şeytan işi pisliktir” [695] ayeti inmiştir.

1440- Hz. Aişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

“Bakara suresinin sonundaki [696] ayetler inince, Resulullah (s.a.v.) mescide çıkıp bu ayetleri insanlara okudu. Sonra da içki ticaretini insanlara yasak etti.” [697]

Açıklama:

Bu hadiste sözü edilen Bakara: 2/275-279 ayetleri, faiz ile ilgili ayetlerdir. Bu ayetlerin meali şöyledir:

“Faiz yiyen kimseler, şeytan çarpmış kimsenin kalktığı gibi kalkarlar. Bu, onların: “Ticaret, tıpkı faiz gibidir.” demeleri yüzündendir. Oysa, Allah,

ticareti helal, faizi haram etti. Bundan böyle her kim Rabbı tarafından kendisine bir öğüt gelir de faizden vazgeçerse, artık geçmişte aldığı onundur ve hakkındaki kararı Allah verecektir. Her kim de döner, yeniden faiz alırsa, işte onlar cehennemin sakinleridirler, hep orada kalacaklardır. Allah faizi eksiltir, sadakalari bereketlendirir. Allah pek nankör olan hiçbir günahkarı sevmez. İman edip iyi işler yapan, namaz kılan ve zekât verenler var ya, onların mükâfatları Rableri katındadır. Onlara korku yoktur, onlar üzüntü de çekmezler. Ey iman edenler! Allah'tan korkun. Eğer gerçekten inanıyorsanız mevcut faiz alacaklarınızı terkedin. Şayet faiz hakkında söylenenleri yapmazsanız, Allah ve Resulü tarafından faizcilere karşı açılan savaştan haberiniz olsun. Eğer tevbe edip vazgeçerseniz, sermayeniz sizindir; ne haksızlık etmiş ne de haksızlığa uğramış olursunuz.”

Nevevî'nin dediğine göre, Kadı İyaz ile başkaları konuyla ilgili olaral şöyle der:

“için haramlığı, Mâide süresindeki âyetlerle bildirilmiştir. O âyetler, faizin haramlığı hakkındaki âyetlerden uzun bir süre önce inmiştir. Çünkü faiz âyetleri, son inen âyetlerdir veya son inen âyetlerdendir. Durum böyle olunca, içki ticâretinin yasaklanmasının içki içme yasaklısından sonra olması muhtemeldir. Şöyle de olabilir: İçki içmek yasaklandığı zaman bunun ticâreti de yasaklanmış, sonra faiz yasaklandığı zaman içki ticâretinin yasaklığı tekrar bildirilmiştir. Belki de faizin yasaklığı âyetleri tebliğ edildiği zaman, içki ticâretinin yasak kılındığını haber almamış olan bâzı kimseler o mecliste hazır bulunduğu için Resulullah (s.a.v.) içki ticâreti yasaklığını da dile getirmiştir.” [698]

13- İçki, Leş, Domuz Ve Putları Satmanın Haram Olması

1441- Câbir b. Abdullah (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.)i, Fatih yılında Mekke'de iken şöyle buyururken işittim:

“Şüphesiz Allah; şarap içki, leş, domuz ve putların satışım haram kıldı”. Resulullah (s.a.v.)e:

“Ey Allah'ın resulü! Leşin iç yağları konusunda ne buyurursun? Onlarla gemiler boyanıyor, deriler yağlanıyor ve insanlar aydınlanıyor” diye soruldu. Resulullah (s.a.v.):

“Hayır, haramdır” buyurdu.

Daha sonra Resulullah (s.a.v.) sözüne şöyle devam etti:

“Allah, Yahudileri kahretsin! Şüphesiz Allah, onlara, leşin iç yağlarını yasakladığı zaman, onlar, onu erittiler, sonra da satıp parasını yediler.” [699]

Açıklama:

Hadis, söz konusu dört şeyin, hem kendilerinin ve hem de satılmaları karşılığında alınan paranın haram olduğunu çok açık bir şekilde bildirmektedir. Domuz ve leşin haram oluşu, Bakara: 2/173'de; içki ve putlar ise Maide: 2/90'da geçmektedir.   .

Hadiste geçen ölü hayvan etinin satışı batıldır, Domuz ve şarabın, para karşılığı değil de başka bir mal karşılığında satışı fasiddir. Para karşılığında satılması ise batıldır. Şarap veya domuz, herhangi bir mal karşılığında satıldığında, mal karşılık konuşulan şarap veya domuz verilemez. O malın

kıymeti para olarak verilir. Çünkü Hanefilere göre; bir müslüman, bir zimminin şarabını yada domuzunu telef etse bunların kıymetini öder. Zira bunlar, her ne kadar bizim için mal değilse de zimmilere göre maldır. Dolayısıyla bu telef etme, kıymeti olan bir malı telef etmek olur.

Domuzun kendisini olduğu gibi, kılını da satmak caiz değildir. Kılının kullanılıp kullanılmayacağı konusunda alimler arasında ihtilaf vardır. Yalnız Hanefiler, bazı iş dallarında domuzun kılının kullanılabileceğini söylemişlerdir.

Hanefilere göre, hayvan gübresinin satışı caizdir. İnsan pisliğinin satışı, ise caiz değildir. Ancak insan pisliği, başka bir şeyle karışık olursa satılabilir.

En'am: 6/146'da geçtiğine göre, yüce Allah, Yahudilere; sığır ve koyunun sırtlarında, bağırsakjarinda yada kemiklerindeki yağlar hariç bu tür hayvanların iç yağınıyemeyi haram etmişti. Onlar ise ölmüş hayvanın iç yağını yeme yerine o yağı eritip satmak suretiyle parasını yediler. Böylece iç yağını yeme yerine parasını yemeyi tercih etmişlerdi.

İslam hukukuna göre; müslümanlar, yenilmesi helal olan hayvanları kesmek suretiyle yemeleri helaldir. Yalnız yüksek yerden düşme, boğulma, başı koparılma, başka bir hayvanın boynuzu yada tekmesiyle, yırtıcı hayvan tarafından parçalanma şeklinde yada kendi kendine ölmüş herhangi bir hayvan veya gayri meşru bir şekilde öldürülen bir hayvan “Meyte” leş hükmündedir. Böyle bir hayvan temiz değildir. Eti de yenilmez. Çünkü ölmüş hayvandan faydalanma yasağı, genel olduğu için, hiçbir şekilde bu tür hayvanalradan yararlanılamayacağına hükmedilmiştir. Sadece ölmüş hayvanın tabaklanmış derisi kullanılabilinir. Leşin haram olması ile ilgili olarak.[700]

14- Riba

Riba kelimesi, sözlükte; artmak, çoğalmak, fazlalaşmak gibi anlamlara gelir. Terim olarak ise; akidlerde "Şart koşulmuş" bulunan "Karşılıksız fazlalık" veya ribevi malların aynı sınıfına dahil aynı yahut ayrı malların birbirleri mukabilinde "Veresiye" olarak satılmasıdır.

Sözlük anlamı itibariyle Riba ile Faiz kelimeleri arasında fark varsa da, muamelelerde eş anlamlı iki kelimedir. Yapılan muamelenin tamamı ribayı, fazlalık ise faizi oluşturur. Dolayısıyla da faiz muamelesi ile riba muamelesi arasında bir fark yoktur. Türkçe'de daha çok "Faiz" kelimesi kulanılır.

Ribanın çeşitleri:

1- Nesîe (=Veresiye) Ribasi:

Veresiye muamelelerden ve borçlardan doğan riba çeşididir. Ribanm illetinden en az birisini kendisinde ortakça bulunduran iki malı "Veresiye" olarak değiştirmek yada borç verirken fazla almak suretiyle meydana gelen faizdir.

Bu riba türü, Kur'an'la sabittir. [701]

Örnek, 1 gr. altını "Veresiye" olarak 1 gr. altınla değiştirmek gibi. Nesîe ribası, aynı cins iki malın yada aynı sınıfa dahil ik ayrı cins malın birbirleriyle "Veresiye" olarak değiştirilmesinde ortaya çıkar.

2- Fazlalık Ribası:

Peşin alışverişteki”Fazlalıktan” ibaret olan riba çeşididir. Ribevi mallardan aynı cins iki malı peşin olarak biri diğerinden fazla olması şartıyla değistimek, fazlalık ribasıdır.

Örnek, 1 gr. altını “Peşin” olarak 1,5 gr. yada 2 gr. altınla değiştirmek gibi. Fazlalık ribası, daima aynı cins malların birbirleriyie değiştirilmesinde olur.

Ribanın İlleti:

Hanefıler, hadisîerdeki cinsin aynı cinsle değiştirilmesine ve tartı ile ölçeğe bakarak ribanın illetinin, “Cins” ve “Ölçü birliği” olduğunu söylemişlerdir. Buna göre bütün tartılabilen ve Ölçülebilen mallar, ribevi mallar içeisine girmektedir.

Fazlalık Ribası için, cins ve ölçü birliği tartı ve ölçü illetlerinin her iki madde de berabece bulunması gerekir. Ama Nesîe Ribasında ise, yalnız cins veya yalnız ölçü birliği yeterlidir. Aynı zamanda mezruat ve ma'dudat olan şeylerdede Nesîe ribası meydana gelir. Bu, ribanın, hadislerde geçen 6 maddeyle sınırlandırılmayacağım gösterir.

1442- Ebu Saîd el-Hudri (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Altınla altını, eşit olmazsa satmayın, bîrini diğerinden fazla yapmayın. Gümüşle gümüşü, eşit olmazsa satmayın, birini diğerine fazla

yapmayın. Bunlardan halen mevcut olmayanı mevcut olanla satmayın.” [702]

“Mevcut olmayanı mevcut olanla satmayın” ifadesinden maksat; satış meclisinde her iki tarafın kabzı yani teslim ve tesellümüdür.

1443- Hz. Osman (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Bir dinarı iki dinara, bir dirhemi de iki dirheme satmayın.” [703]

Açıklama:

Dinar, altın paradır. Dirhem ise gümüş paradır.

15- Sarraflık Yapmak Ve Altını Gümüşle Nakden Satmak

1444- Mâlik b. Evs (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Ben:

“Altını, dirhem gümüş ile değiştirecek var mı?” diye seslenerek geldim. Ömer tbnü'l-Hattab'ın yanında bulunan Talha b. Ubeydullah:

“Bize altınını göster! Sonra hizmetçimiz geldiği zaman gel de sana gümüşünü verelim!” dedi.

Bunun üzerine Ömer, Talha b. Ubeydullah'a hitaben şöyle dedi:

“Vallahi, olamaz! Ya bunun gümüşünü peşin verirsin yada altınını geri verirsin! Çünkü Resulullah (s.a.v.):

“Gümüşü altın, buğdayı buğday, arpayı arpa ve hurmayı hurma karşılığında satmak yada satın almak ribadır. Ama ikisi de peşin olursa

müstesna” buyurdu. [704]

1445- Ubâde İbnu's-Sâmit (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Altın karşılığında altın, gümüş karşılığında gümüş, buğday karşılığında buğday, arpa karşılığında arpa, hurma karşılığında hurma ve tuz karşılığında tuz misli misline birbirine eşit olarak peşin satılırlar. Fakat bu sınıflar değişirse peşin olmak kaydıyla istediğiniz gibi satın.” [705]

1446- Ebu Saîd el-Hudrî (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Altına karşılık altın, gümüşe karşılık gümüş, buğdaya karşılık buğday, arpaya karşılık arpa, hurmaya karşılık hurma, tuza karşılık tuz misli misli peşin satılır. Kim fazla verir veya alırsa doğrusu riba yapmıştır. Alan ile veren bu hususta eşittir.” [706]

1447- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Dinar dinar karşılığında satılır. Aralarında fazlalık olmaz. Dirhem de dirhem karşılığında satılır. Aralarında fazlalık olmaz.” [707]

16- Altını, Gümüş Karşılığında Veresiye Satmanın Yasak Olması

1448- Ebu Minhâl'dan rivayet edilmiştir:

“Benim bir ortağım, bir gümüşü hac mevsimine yada hacca kadar veresiye sattı. Derken bana gelip durumu haber verdi. Ben:

“Bu, caiz olmayan bir iştir” dedim. O da:

“Fakat ben bunu pazarda sattım, bana hiçkimse bunun caiz olmadığım söylemedi” dedi.

Bunun üzerine ben hemen Berâ' b. Âzib'e gidip bu meseleyi ona sordum. O da şöyle dedi:

Peygamber (s.a.v.) Medine'ye geldiğinde biz bu alışverişi yapıyorduk. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.):

“Hangi mal peşin olarak satılıyorsa onda bir sakınca yok, fakat veresiye satılan şey ribadır” buyurdu. Berâ:

“İstersen Zeyd b. Erkam'a git bu mesleyi ona da sor. Çünkü o, benden daha büyük ticaret yapmaktadır” dedi.

Sonra Zeyd b. Erkam'a gidip bu meseleyi ona sordum, O da, Berâ'nın söylediği gibi söyledi. [708]

17- İçerisinde Boncuk Ve Altın Bulunan Gerdanlığın Satışı

1449- Fadâle b. Ubeyd el-Ensârî (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.), Hayber'de bulunduğu bir sırada içerisinde boncuk ve altın bulunan bir gerdanlık getirildi. Bu gerdanlık, satılık ganimet mallarmdandi. Resulullah (s.a.v.), gerdanlıktaki altının ayrılmasını emretti. Bunun üzerine altın tek olarak çıkarıldı. Daha sonra Resulullah (s.a.v.), onlara:

“Altına karşılık altın, tartısı tartısına satılır” buyurdu. [709]

1450- Fadâle b. Ubeyd el-Ensârî (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Biz, Hayber gazası günü Resulullah (s.a.v.)'le birlikte bulunuyorduk. Yahudilerden, bir ukiyye altını, iki-üç dinara satın alıyorduk. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):

“Altın karşılığında altını ancak tartısı tartısına satın!” buyurdu. [710]

Açıklama:

Bir ukiyye, yedi miskal yada 40 veya 12 dirheme tekabül eden ağırlıktır. Bu durumda sahabilerin, iki-üç dinar verip yedi miskal ağırlığında altın almış olmalan gerekir. Hz. Peygamber (s.a.v.) bu sözkonusu akdi yasaklamıştır. Çünkü altın, taş ve cevherden müteşekkil bir ukiye, altının karşılığında verilen üç iki-üç miskal altından daha fazla olmasından dolayıdır. Ukiyenin saf altından olduğunu dikkate alınırsa altın, altın karşılığında bir taraf fazla olarak satıldığı için “Ribe'1-fadl” olur. Dolayısıyla da Resulullah (s.a.v.) bunu yasaklamıştır.

1451- Haneş'ten rivayet edilmiştir:

“Biz, bir gazada Fadâle b. Ubeyd'le birlikte bulunuyorduk. Derken bana ve arkadaşlarıma; ganimet payı olarak içerisinde altın, gümüş ve cevher/boncuk bulunan bir gerdanlık düştü. Bunu satın almak istedim. Bunu Fadâle b. Ubeyd'e sordum. O da:

“Gerdanlığın altının çıkar, sonra o çıkardığın altını terazinin bir kefesine ve bedel olarak hazırladığın altını da terazinin diğer kefesine koy. Sonra da ancak misli misline olmak üzere alırsın. Çünkü ben, Resulullah (s.a.v.)'i:

“Allah'a ve ahiret gününe iman eden bir kimse, sakın misli mislinden fazla bîr şey almasın!” buyurdu.”

18- Aynı Cins iki Yiyecek Maddesinin Birini Diğeriyle Misli Misline Satmak

1452- Ma'mer b. Abdullah'tan rivayet edilmiştir:

“Ma'mer, hizmetçisini, bir sa/ölçek buğdayla pazara gönderip: Bunu sat, sonra bunun karşılığında arpa al” demişti. Hizmetçi gidip bir sa/ölçek ve biraz daha fazla arpa satın aldı. Ma'mer'e gelip bunu ona bildirdi. Ma'mer, ona:

“Neden böyle yaptın? Git, bu arpayı geri İade et! Sakın mislinden fazla bir şey alma! Çünkü ben, Resulullah (s.a.v.)'i:

“Yiyecek maddesi aynı cins yiyecek maddesine karşılık misli misline eşit şekilde satılır” buyururken işitirdim. O gün bizim yiyecek maddemiz arpa idi” dedi. Ma'mer'e:

“Fakat bu arpa, buğday cinsinden değildir ki riba olsun” dediler. Ma'mer:

“Ben, bu iki yiyecek maddesinin birbirine benzer olup haram kılman riba hükmünde olmasından korkarım” dedi.[711]

1453- Ebu Hureyre (r.a) ile Ebu Saîd el-Hudrî (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.), Ensar'dan Adiyy oğullarının bir kardeşini Hayber'e vali olarak göndermişti. Daha sonra bu kimse, Medine'ye “Cenîb”

denilen en iyi cins hurma çeşidiyle gelmişti. Resulullah (s.a.v.), ona:

“Hayber'in bütün hurmaları böyle midir?” diye sordu. O da:

“Hayır, vallahi ey Allah'ın resulü! Hepsi böyle değil. Biz bu iyi hurmanın bir sa ölçeğini, düşük kaliteli hurmanın iki sa ölçeği karşılığında satın almaktayız” dedi. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):

“Böyle yapmayın! Fakat birbirine eşit bir şekilde misli misline satın alın yada bunu para karşılığında satıp da parasıyla bu iyi hurmadan satın alın. Tartılabilen riba maddeleri hep böyle olup fazlalık haramidir” buyurdu.[712]

Açıklama:

Yani iyi kaliteli hurmayı ilk önce satıp onu paraya dönüştürerek o parayla düşük kaliteli hurma almak yada düşük kaliteli hurmayı satıp onun parasıyla kaliteli hurma almak. Böyle olduğu takdirde faizden kaçınılrruş olunur. Yoksa kaliteli hurma ile kalitesiz hurma değiştirildiğinde faiz meydana gelir. Diğer maddeleri de böyle düşünmek gerekir.

1454- Ebu Saîd el-Hudrî (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Bilâl, Resulullah (s.a.v.)'e “Bern” adı verilen iyi bir cins hurma getirmişti. Resulullah (s.a.v.), ona:

“Bu, nereden geldi?” diye sordu. Bilâl:

“Yanımızda düşük kaliteli hurma vardı. Onları, Peygamber (s.a.v.)'e yemek yedirmek için iki sa düşük kaliteliyi, bir sa' iyi cins hurma karşılığında sattım” dedi. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):

“Eyvah! Ribanın ta kendisi! Böyle yapma! Eğer sen iyi cins hurma satın almak istiyorsan elindeki hurmayı ayrı bir satış işlemi üzere sat, sonra

da parasına iyi cins hurma satın al”' buyurdu. [713]

1455- Ebu Saîd el-Hudrî (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Biz, Resulullah (s.a.v.) zamanında muhtelif kuru hurmaların karıştırılmasından meydana gelen düşük kaliteli hurmayı bir ölçek karşılığında iki ölçek vererek satardık. Resulullah (s.a.v.) bunu duyup:

“iki ölçek hurmaya bir ölçek hurma, iki ölçek buğdaya bir ölçek buğday ve iki dirheme bir dirhem olmaz” buyurdu. [714]

1456- Ebu Nadre'den rivayet edilmiştir:

“Abdullah İbn Abbâs'a sarraflığı/para bozdurmayı sordum. O da:

“Peşin mi?” dedi. Ben de:

“Evet” dedim. O zaman Abdullah İbn Abbâs:

“O halde bunda bir sakınca yoktur” diye cevap verdi. Daha sonra Ebû Saîd el-Hudrî'ye haber verdim:

“Ben, Abdullah İbn Abbâs'a sarraflığı/para bozdurmanın hükmünü sordum. O da:

“Peşin mi?” dedi. Ben de:

“Evet” dedim. Abdullah İbn Abbâs:

“O halde bunda bir sakınca yoktur” diye cevap verdi” dedim. Bunun üzerine Ebû Saîd el-Hudrî:

“O, bunu size söyledi mi? Ona mektup yazacağız, size bu fetvayı vermesin. Vallahi, Resulullah (s.a.v.)'in hizmetkârlarından biri kuru hurma getirmişti, fakat Resulullah (s.a.v.) onu kabul etmeyip:

“Galiba bu, bizim toprağın hurmasından değil!” buyurdu. Hizmetçi:

“Bu sene bizim toprağın hurmasına yada bizim hurmamıza bir şeyler oldu. Ben de bizim hurmalardan fazla vererek bu iyi hurmayı aldım” dedi. Resulullah (s.a.v.):

“Katladın, ribâ yaptın! Sakın bir daha bu işe yaklaşma! Hurmandan sana bir şey fazlalık olursa ilk önce onu sat, sonra o parayla istediğin hurmayı satın al!” buyurdu.”

1457- Ebu Sâlih'den rivayet edilmiştir: “Ebu Saîd el-Hudrî'yi:

“Dinar dinarla ve dirhem de dirhemle misli misline satılır. Kim fazla verir yada alırsa muhakkak riba yapmıştır” derken işittim. Ona:

“Abdullah İbn Abbâs böyle söylemiyor” dedim. Bunun üzerine Ebu Saîd el-Hudrî:

“Ben, Abdullah İbn Abbâs'la görüştüm. Ona:

“Söylediğin bu sözü gördün mü? Sen bu söylediğini Resulullah (s.a.v.)'den işittin mi yada Yüce Allah'ın Kitab'ında böyle bir şey buldun mu?” diye sordum. Abdullah İbn Abbâs'da: “Bunu, Resulullah (s.a.v.)'den işitmedim ve Allah'ın Kitab'ında da bulmadım. Fakat Üsâme b. Zeyd, bana, Peygamber (s.a.v.)'in:

“Riba sadece Nesîe veresiyede olur” dediğini haber verdi” dedi. [715]

Açıklama:

Altını altınla ve gümüşü de gümüşle değiştirmede bir sakınca yok. Dikkat edilmesi gereken husus şudur:

1- Her ikisinin de tartı olarak aynı ve birisinin diğerinden tartı olarak fazla olmaması gerekir.

2- Altının gümüşle ve gümüşün altınla değişimi sırasında fazlalık olabilir. Bu fazlalık haram olmaz. Haram oİan husus, bunlardan birinin vadeye bırakılmış olmasıdır.

19- Riba (Faiz) Yiyen ile Yedirene Lanet

1458- Câbir (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

"Resulullah (s.a.v.) ribayı yiyene, yedirene, riba muamelesini yazana ve iki şahidine lanet etti. Sonra da bunların günah bakımından eşit olduğunu buyurdu." [716]

20- Helal Olan Şeyleri Almak Ve Şüpheli Olan Şeyleri Terk Etmek

1459- Nu'mân İbn Beşîr (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

"Nu'mân, iki parmağıyla kulaklarına uzanıp. Resulullah (s.a.v.)'in şöyle buyurduğunu işittim:

Doğrusu helal belli, haram da bellidir. Fakat bunların arasında helal mi, haram mı olduğu belli olmayan bazı şüpheli şeyler vardır ki, insanlardan bir çoğu, onları bilmez. Buna göre kim bu şüpheli şeylerden sakınırsa, dinini ve ırzını kurtarmış demektir. Kim de bu şüpheli şeylere dalarsa, harama dalmış olur. Korunan bir yerin etrafında hayvan otlatan çobanın hayvanlarını oraya kaçırması çok yakın olması gibi.

Dikkat edin ki! Her hükümdarın bir korusu vardır. Dikkat edin ki! Allah'ın korusu ise haram kıldığı şeylerdir.

Dikkat edin ki! Bedende bir et parçası vardır ki, bu parça işe yarayışlı olursa, bütün beden yarayışlı olur. Eğer bu parça bozuk olursa, bütün beden bozuk olur.

Dikkat edin kî! Bu parça, kalptir.” [717]

Açıklama:

Hattâbî (ö. 388/998)'ye bu şüpheli şeyler, bazı insanlar için karışıktır. Yoksa bunlar, haddizatında karışık ve şüpheli, şeriatın aslında beyanı olmayan şeyler değildirler. Çünkü yüce Allah, hakkında hüküm bulunması gereken hiçbir şeyi delilsiz ve beyansız bırakmamıştır. Şu da var ki, beyan; herkesin bilebileceği açık beyan ve usul ilmine Önem veren, naslann manalarını iyice anlayan, kıyas ve istinbat yollarını bilen ilim adamlarının dışında kimsenin anlayamayacağı gizli beyan olmak üzere iki çeşittir. Hadisteki, “*Onları, insanların çoğu bilmezler*” ifadesi, bu söylenilenlerin doğruluğuna delildir.

Daha sonra Hattâbî, bir şeyin hükmünde şüphe eden kişinin durması ve şüpheden korunması gerektiğini, aksi takdirde harama düşebileceğini ifade eder.

İşte tespiti zor olan ve hükmü ancak alimler tarafından çıkartılabilenler bunlardır. Alimler, ya nalsa yada başka bir delille bu tür şeylerin hükümlerini istinbat ederler. Onu, ya haram yada helal sınıfına dahil ederler. Fakat bazen olur ki, müctehidin, bir şeyin hükmünü delillerden ictihad ederek ortaya çıkarması da mümkün olmaz. O zaman o şey şüpheli olarak kalır. Peki bu durumda olan şeylere ne hüküm verilecektir?

Kadı îyâz (ö. 544/1149) bu konuda;

1- Bu tür şeyler helaldir,

2- Bu tür şeyler haramdır,

3- Bunlarla ilgili hiçbir hüküm verilmez1 şeklinde üç görüşün olduğunu bildirir.

Şüpheli şeylere tam olarak haram yada helal denilmemekte birlikte, bunlardan kaçınmanın daha uygun olduğunda şüphe yoktur. Çünkü Peygamber (s.a.v.), bir hadisinde;

"Sana şüphe veren şeyi bırak, şüphe etmediğini yap" buyurmaktadır.

Demek oluyor ki, haram yada helal olduğu konusunda kesin bir hüküm bulunmayan şeylerin haram olduğuna fetva verilmese de, onları işlemekten kaçınmak daha uygundur. Yalnız daha iyi olanla amel edeceğim diye vesveseye düşmemek, vesvese ile daha iyi olanı birbirine karıştırmak gerekir.

Hz. Peygamber (s.a.v.), haram olduğu apaçık olan şeyleri koruya, haram mı, yoksa heial mi olduğu şüpheli olan şeyleri de, korunun etrafına benzetmiştir.

Yine Resulullah (s.a.v.), günah olup olmadığı şüpheli olan şeyleri yapan kişiyi, korunun etrafında hayvan otlatan çobana benzetmiş ve bu çobanm hayvanlarının her an koruya girmesi muhtemel olduğu gibi, şüpheli şeyleri yapanların da her an günaha dalabileceklerini bildirmiştir.

Şüpheli şeylerden sakınan kişi, dini açısından noksanlıktan, ırz açısından da ayıplanma ve dedikodudan korunmuş olur. Buradaki "Din" sözü, Allah'a; "Irz" de, insanlara taalluk eden şeylerle ilgilidir.

"Şüpheli şeylere dalarsa, harama dalmış olur" sözünün iki anlamı var:

1- Şüpheli şeyleri adet haline getirip onları devamlı yapan kişi nihayet haramları işlemeye cesaret edip haram işler.

2- Böyle bir kimse, dikkatsizliği adet edinip yavaş yavaş haramlara dalar.

21- Yolculuk Sırasındayken Bir Müddet Daha Binmesini İstisna Ederek Yapılan Deve Satımı

1460- Câbir b. Abdullah (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.) ile birlikte bir gazvede bulundum. Peygamber (s.a.v.), arkamdan bana ulaştı. Ben, bize ait olan yürüyemez hale gelmiş bir su taşıma devesi üzerinde idi. Resulullah (s.a.v.), bana:

“Devenin neyi var?” diye sordu. Ben de:

“Hastadır” dedim.

Câbir der ki:

“Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.) arka tarafa geçti. Deveyi azarlayıp ona dua etti. Bundan sonra devem, diğer develerin önüne doğru geçmeye başladı. Sonra da onların önünde yürüyordu.

Peygamber (s.a.v.), bana:

“Deveni nasıl görüyorsun?” buyurdu. Ben:

“Devem hayrla beraberdir. Ona, senin bereketin dokundu” dedim. Peygamber (s.a.v.):

“Bu deveyi bana satar mısın?” buyurdu.

Ben, Resulullah'tan utandım. Bizim, ondan başka su taşıma devemiz yoktu. Ben:

“Evet” dedim.

Bunun üzerine o deveyi, Resulullah (s.a.v.)'e, Medine'ye varıncaya kadar sırt kemikleri binme hakkı bana ait olmak şartıyla sattım. Ben:

“Ey Allah'ın resulü! Ben yeni evliyim” deyip ondan, önden gitmek hususunda izin istedim. O da, bana izin verdi.

Bunun üzerine ben, Medine'ye ulaşma yolunda insanların önüne geçtim. Sonunda Medine'ye geldim. Beni, dayım karşıladı. Bana, devemi sordu. Ona, deve hakkında yaptığım işi anlattım. O da, başka devemiz olmadığı için devenin satışı hususunda beni azarladı.

Resulullah (s.a.v.)'den izin istediğim sırada bana:

“Kızla mı, yoksa dul ile mi evlendin?” diye sormuştu. Ben de:

“Dul kadın ile evlendim” dedim. Resulullah (s.a.v.):

“Senin onunla oynaşacağın ve onun da seninle oynaşacağı bir kız ile evlenseydin ya!” buyurdu. Ben:

“Ey Allah'ın resulü! Babam vefat etti yada şehit edildi. Benim küçük kız kardeşlerim var. Onları terbiye edemeyecek ve onların işlerini göremeyecek durumda onlara akran bir kızla evlenmemi hoş görmedim. Bu sebeple onların işlerini görmesi ve onları terbiye edip yetiştirmesi için dul bir kadınla evlendim” dedim.

Resulullah (s.a.v.) Medine'ye geldiği zaman, ben, deveyi onun yanına götürdüm. O da, bana, hem devenin bedelini verdi ve hem de deveyi bana geri verdi. [718]

İmam Ahmed, bu hadisi delil getirerek istediği zaman satıcı binebilmek şartıyla hayvan satmanın caiz olduğunu söylemiştir. Yine İbn Ebi Leyla ve İmam Ahmed'in ikinci bir görüşüne göre; böyle bir akid caiz, fakat şart batıldır.

Hanefiler ile İmam Şafiî'ye göre ise; böyle bir akid, fasiddir. Bu konuda mesafenin hiçbir önemi yoktur. Resulullah (s.a.v.), Cabir'e, devenin kıymetini vermek istemiş, fakat gerçek satışı kast etmemiştir. Bir de, buradaki şartın akide dahil olmayıp önce yapılması İhtimali vardır. Bu ise akde zarar vermez. Şart, akide dahil olursa o zaman akid fasid olur.

Hz. Peygamber (s.a.v.), satın aldığı deveyi Medine'ye kadar Câbir'e işareten vermiştir. Bu, devenin satışı esnasında şartın bulunmadığını gösterir.

Hadisin, satışta şart varmış gibi rivayet edilmesine sebep; Hz. Peygamber (s.a.v.)'in, deveyi iade olarak vermeyi vaat etmesidir. Hz. Peygamber (s.a.v.)'in, vaadine muhalefeti düşünülemeyeceği için, sanki o şart yerine geçmiştir. Üstelik Câbir'in, bu deve satma olayı düşünüldüğünde, Hz. Peygamber (s.a.v.)'in alışverişte gözetilecek şartlara riayet etmediği görülür. Örneğin, malın teslim ve tesellümü gerçekleştirilmemiştir. Hz. Peygamber (s.a.v.)'in, bu muameleden maksadı; Câbir'in devesini satın almak değil, ona yardımcı olmak, ona menfaat sağlamaktır. Çünkü Câbir'in babası Abdullah, Uhud savaşında şehid olmuştu. Geriye ise küçük çocuklar bırakmıştı. Bunun için de, deve alışverişini, bu maksada kalkan etmişti. Bu sebeple de işi pek sıkı tutmamıştır. Medine'ye varınca, hem deveyi ve hem de parayı verince:

"Sen, deveni alıp götürmek için mi alışveriş yaptığımı zannediyorsun?" buyurması bunu gösterir.

Câbir'in devesinin bedeli hakkındaki çeşitli ihtilaflar mevcuttur. Kadı İyâz (ö.544/1149)'a göre, bu ihtilafların sebebi; hadisin mana itibariyle rivayet edilmiş olmasıdır.

Bu rivayetler arasında Hz. Peygamber (s.a.v.) zamanında yürürlükte olan iktisadî vaziyete göre, en ma'kul olan rivayet, Buhârî'nin; “Bir ukiyye” olduğu ile ilgili rivayetidir. Çünkü devenin zekat nisabı, 5 deve idi. Gümüşün nisabı ise, 200 dirhem olduğuna göre, bir devenin, Hz. Peygamber (s.a.v.) döneminde ortalama kıymetinin 40 dirhem olduğu anlaşılır. Buhârî'nİn de rivayet ettiği gibi, bu rivayet, daha sahihtir.

İsmailî de der ki:

“Ravilerin fiyat miktarı hususundaki ihtilafları hadise zarar vermez. Çünkü hadisin siyakından maksat; Hz. Peygamber {s.a.v)',n kerem ve tevazu'unu, sahabilerine karşı gösterdiği, şefaki ve duasının bereketini açıklamaktır. Bununla birlikte bazı ravilerin, fiyat hakkındaki vehminden hadisin aslını çürütmek lazım gelmez”

Aynî (ö. 855/1451)'de konu ile ilgili çeşitli rivayetlerin arasını şöyle bulamaktadır: “Hadiste ukiyye, mutlak olarak zikredilmiş, fakat bir rivayette: “Bir ukiyye altın” denilerek bundan maksadın ne olduğu bildirilmiştir. Başka bir rivayette ise, “Beş ukiyye gümüşe sattım” denilmiştir. Şu halde satış altınla olmuş, ödeme gümüşle yapılmış demektir.

Ravi de, hadisi, bir defa satış anındaki fiyatla, başka defa ödeme zamanındaki fiyatla rivayet etmiştir. iki yüz dirhem rivayeti, beş ukiyyeye uygundur. Çünkü bir ukiyye, kırk dirhem gümüştür. Dört dinar da, ukiyyeye uygundur. O zamanın dirhem ve dinarları muhtelif idî. İhtimal bir ukiyye alhn, dört dinar ederdi. iki ukiyye rivayetine gelince: Bunlann biri hayvanın kıymeti, diğeri de Resuîullah (s.a.v.)'in sonradan ihsan ettiği ukiyye olabilir. Nitekim bazı rivayetlerde: “Bana bir ukiyye de fazla verdi” denilmiştir.”

Hadis, bakire ile evlenmeye teşvik etmek ve onun faziletini bildirmekle birlikte evlenecek kişilerde denkliğin önemini vurgulamaktadır.

Bu hadis, ilim adamları arasında “Hadisu'1-Baîr” Deve Hadisi olarak bilinmektedir.

22- Bir Şey Ödünç Alıp Da Aldığı Şeyi Daha Hayrlı Olarak Ödeyen Kimse ile *“Sizin En Hayırlınız Borcunu En İyi Şekilde Ödeyeninizdir”* Hadisi

1461- Ebu Râfi' (r.a)'dan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.) bir adamdan ödünç olarak gsnç bir deve almıştı. Derken Resulullah (s.a.v.)'e zekat malı bazı develer gelmişti. Ebu Râfi'ye, o kimsenin alacağı genç deveyi o adama ödemesini emretmişti. Derken Ebu Râfi' gidip tekrar dönüp geri gelerek:

“Develerin içerisinden ancak altı yaşını bitirip yedi yaşına girmiş onun devesinden daha değerli bir deve buldum” dedi. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):

“Onu o kimseye ver. Çünkü insanların en hayrlısı, borcunu en iyi şekilde ödeyendir” buyurdu. [719]

1462- Ebu Hureyre (r.a)'dan rivayet edilmiştir:

“Bir adamın, Resulullah (s.a.v.)'ten alacağı vardı. Bu sebeple ona ağır sözler söyledi. Derken Peygamber (s.a.v.)'in sahabileri ona sert davranmak istediier. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.):

“Hak sahibinin gerçekten konuşmaya hakkı var” buyurarak sahabilere:

“Bu adama, yaşça devesine denk bir deve satın alın da onu ona verin” buyurdu. Sahabiler:

“Biz onun devesine yaşça denk bir deve bulamıyoruz. Ancak yaşça onunkinden daha değerli bir deve buluyoruz” dediler. Peygamber (s.a.v.):

“O halde daha iyi olanı satın alın da onu ona verin. Çünkü sizin borç verişi en güzel olanlarınız, en hayrlı olanlarınızdandır yada sizin en hayırlınız borcunu en güzel bir biçimde ödeyeninizdir” buyurdu. [720]

Açıklama:

Hz. Peygamber (s.a.v.)'in bu adama gösterdiği bu ağırbaşlı tavrı, İnsanlık tarihinde benzeri az bulunur örneklerden biridir. O, bir peygamber olması hasebiyle hem ümmetine ve hem de insanlığa en iyi, en güzel ve en doğru davranış şeklini ortaya koymuştur.

Hz. Peygamber (s.a.v.)'in bu tavn, o kaba şahsı son derece etkileyerek onda büyük bir değişiklik yapmış ve Resulullah (s.a.v.)'e dua ermiştir.

23- Bir Canlıyı Kendi Cinsinden Olan Bir Canlı Karşılığında Birbirinden Fazla Olarak Satmanın Caiz Olması

1463- Câbir b. Abdullah (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Bir köle gelip Peygamber (s.a.v.)'e hicret etmek üzere biat etti. Peygamber (s.a.v.), onun bir köle olduğunu fark etmedi. Derken sahibi gelip onun Peygamber (s.a.v.)'den istedi. Peygamber (s.a.v.), sahibine:

“Onu bana sat” buyurup iki tane siyah köle vermek suretiyle o köleyi o adamdan satın aldı. Bundan sonra bir daha Bu köle midir?” diye sormadıkça hiç kimseden biat almadı. [721]

Açıklama:

Mallar; mislî, adedî ve kıyemî olamak üzere üçe ayrılırlar. Buğday, tuz gibi ölçek veya tartı ile alınıp satılanlar mislî, yumurta ve karpuz gibi tane ile alınıp satılanlar adedî, hayvan gibi her biri diğerinden çeşitli yönlerden ayrı olan mallar da kıyemîdir. Bu son gruptaki malların her birisinin kendisine ait bir değeri vardır. Bir hayvan, her yönden diğer bir hayvanın aynı değildir.

Bu hadis, kıyemî malların birbirleri karşılığında satışı sözkonusunu etmektedir. Dolayısıyla da peşin olmak üzere bir köleyi iki köle karşılığında satın almanın caiz oluduğuna delâlet etmektedir.

24- Rehin Ve Rehnın, İkamet Ve Yolculuk Sırasında Caiz Olması

1464- Hz. Aişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

"Resulullah (s.a.v.), bir Yahudiden veresiye yiyecek satın aldı ve buna karşılık zırhını ona rehin olarak verdi."[722]

Rehin:

Sabit ve devamlı oİma, habs ve men etme; mutlak surette alıkoyma, mutekav-vim bir malı, kıymete sahip olan bir şeyi, bir borç veya hakkın temin edilmesini sağlayacak şekilde hak yerine getirilinceye kadar habs etme, elde tutma.

Mecelle'nin tarifi şöyledir: “Rehin, bir malı ondan mümkün olan bir hak karşılığında hapsetmek ve alıkoymaktır”.

İslâm'dan önce Arap toplumunda rehin uygulaması vardı. Ancak vadesi gelen borç ödenmezse rehin alan rehnedilen şeyi mülk edinebiliyordu. İslâm, rehin akdi müessesesini islâh ederek her iki tarafın da haklarını sağlam esaslara bağladı. Bu arada, borç vadesinde ödenmediği takdirde, rehnin kendiliğinden rehin alanın mülkiyetine geçeceği âdeti yasaklandı.

Rehin akdi, delillerini Kitap ve Sünnette bulur. Kur'ân-i Kerim'de şöyle buyurulur:

“Eğer bir yolculuk yapıyorsanız, bir yazıcı da bulamadıysanız, o zaman borçludan aldığınız rehinler de yeter.”[723]

Rehin, özellikle alacağı yazı ve şahitle belgelendirme mümkün olmadığı takdirde teminat vazifesi görür. Borcun, vadesinde ödenmemesi halinde, rehinden karşılanması mümkün olur. [724] Âyette yalnız yolculuk sırasında rehinden söz edilmesi, genellikle yolculuklarda senet tanziminin ve şahit bulmanın mümkün olmaması yüzündendir. Diğer yandan, rehnin yolculuk halinde olduğu gibi, hazarda da alınıp verilebileceği hükmü sünnetle sabittir,

Rehin Akdi ile İlgili Şartlar iki Kısma Ayrılır:

1- Rehin akdi, bir süreye bağlanamaz. iki veya üç ay süre ile rehin vermek gibi bir süre şartı, borcun ifa edilmemesi halinde rehni etkisiz kılar. Diğer yandan rehin akdini bir süre ile sınırlamak, asıl borcun ödeme

tarihinden veya henüz ifa edilmesinden Önce rehnin geri verilmesine yol açabilir.

2- Rehin akdi bir şarta bağlanamaz. Rehnin mâhiyeti ile bağdaşamayacak bir şartın bu akitte ileri sürülmemesi gerekir.

Rehnin Rükünleri:

Rehin akdinin rükünleri, icab ve kabulden ibarettir. Akid, rehin verenle alanın icab ve kabul İradelerini açıklamaları sonunda meydana geiir. Rehnin teslim alınmasıyla da işlem tamamlanmış olur.

Rehnedilenle İlgili Şartlar:

Bir nakdin yahut menkul veya gayri menkul bir malın rehin olabilmesi için aşağıdaki özelliklere sahip olması gerekir.

1- Rehnedilenin alım-satıma elverişli bir mal olması gerekir. İslâm'a göre alınıp satılması caiz olan bir şeyin rehnedilmesî de caizdir.

2- Rehnedilenin mütekavvim bir mal olması gerekir. İslâm'a göre ölü hayvan eti ve kan gibi mal sayılmayan şeylerden rehin de olmaz.

3- Rehnedilecek malın hâlen borçlunun mülkiyetinde olması şart değildir. Bir kimse başkasının malını, sahibinin rızasıyla veya şer'î velayet yetkisine dayanarak rehnedebilir.

4- Rehnedilecek şeyin ortak bir mülk olmaması gerekir. Hanefılere göre taksimi kabil olsun veya olmasın ortak bir mülkün rehni caiz değildir.

5- Rehnedilen şeyin kabzdan sonra, rehin hakkı sahibinin eli altında bulunması gerekir. Meselâ, ağaçlar istisna edilerek yalnız bu ağaçların üzerindeki meyveleri rehnetmek muteber olmadığı gibi, toprağı rehnetmeden üzerindeki ekinleri rehin de caiz olmaz. Çünkü ağaçlar ve arazi rehne dâhil edilmeyince, ürün kabzedilmiş ve rehin alanın kontrolüne girmiş olmaz.

6- Vakıf mallarla, mirî arazilerin rehnediimesi prensip olarak caiz değildir. Çünkü bunlar şahsî mal sayılmaz.

Rehnin Hükümleri:

Rehin akdi meydana gelip, rehnedilen şey karşı tarafa teslim edildikten sonra taraftarın aşağıdaki hükümlere göre hak ve sorumlulukları doğar:

1- Rehin hakkı sahibi, alacağı ödeninceye kadar rehni hapsetmek ve elinde alıkoymak hakkına sahiptir. Rehneden, rehin mal kurtanlmadan önce ölürse, rehin alan diğer alacaklılardan daha üstün hak sahibi olarak öncelikle rehinden alacağını alır. Rehnedilen, borca yeterli olmazsa, bu kimse miras malından da hakkını talep edebilir

2- Rehin, teminata bağladığı borcun istenmesine engel olmaz. Rehni kabzettikten sonra da rehin alanın alacağını isteme hakkı devam eder.

3- Borcun bir bölümü ödenince, bu borç karşılığında verilen rehnin de bir kısmını geri almak gerekmez. Rehin alan, borcun tümü ödeninceye

kadar rehni elinde tutabilir. Ancak ödenen borca, rehinden belli bir kısım karşılık oluyorsa, o kısım geri verilebilir.

4- Rehin akdinde taraflardan birinin veya her ikisinin ölümü ile akid batıl olmaz.

5- Rehin veren ölürse, mirasçıları büyükse, onun yerine geçerek terekeden borcu ödemek suretiyle rehni kurtarmaları gerekir.

6- Rehin alan ölürse, rehin onun mirasçılarının nezdinde de rehin olarak devam eder,

7- Rehnedilen şey, menkul bir mal olabileceği gibi gayri menkul de olabilir. Bir malın satımı halinde, satışa dahil olan müştemilat rehin akdine de dahildir.

8- Rehnedilen şeyden doğan ilaveler, asıl rehin ile birlikte rehnedilmiş sayılır.

Rehnin Gelirinden Yararlanma:

Rehin akdi, rehnin belli bir süre rehin alanın elinin altında kalmasını gerektirir. Bu süre içinde rehnin kullanılması, gelir ve semerelerinden yararlanılması hakkı kime aittir? Meselâ rehin hayvan ise sütü, yünü; bir gayri menkul ise kira geliri; arazi ise, meyve ve ürünler söz konusu olur. Rehin akdi, bir borcu teminata bağlamak için yapılır. Yâni ortada bir borç vardır ve rehin buna karşılık olarak verilmiştir. Durum böyle olunca, İslâm hukukunda borç karşılığı herhangi bir menfaatin sağlanması faiz sayıldığına göre, rehin hakkı sahibinin bu gelirlerden yararlanması faiz hükmüne girer

mi? Konuyu rehin alan ve veren bakımından incelemekle karar vermek mümkündür.

1- Rehin alanın yararlanması:

Rehin alan rehni rehnedenin rızası ile kullanabilir ve rehnin meyve ve süt gibi gelirlerinden yararlanabilir Rehin kullanma veya yararlanma sırasında emânet hükümlerine tabi olur. Telef olursa, karşılığında borç düşmez. Bu konuda Hz. Peygamber'in düzenleyici bazı hadisleri vardır.

2- Rehnedenin yararlanması:

Hanefilere göre, rehin alanın izni olmadıkça rehnedenin rehinden yararlanması caiz değildir. Rehin bir hayvan ise süt, yün ve gücünden yararlanması; ev ise oturması veya bunu kiraya verip kira gelirini alması; elbise ise, giymesi rehin alanın izni olmadıkça caiz bulunmaz. Gerçi rehnin geliri varsa bu, rehnedenin haklarındandır. Bunlar, borcun ödeme tarihine kadar mevcut kalırsa rehne ilave edilerek borçtan hisseleri oranında hesaba dahil edilir. Vade tarihinden önce helak olursa, borçtan birşey düşülmez ve bunlann rehin alana tazmini de gerekmez. Çünkü rehnin süt, yün ve meyve gibi semereleri, rehin hakkı sahibi nezdinde emânet hükümlerine tabi olarak bulunur. [725]

25- Selen

1465- Abdullah İbn Abbâs (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.), Medine'ye geldiğinde, Medineliler meyvelerde bir veya iki seneliğine selem yapıyorlardı. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.), onlara:

“Kim hurmada selem yapacaksa, belli ölçüde yada belli tartıda, belli bir müddete kadar yapsın” buyurdu. [726]

Açıklama:

Selem kelimesi sözlükte; vermek ve teslim etmek anlamına gelmektedir. Terim olarak ise; para peşin malı veresiye olmak şartıyla yapılan akiddir. Yani peşin parayla mal satın almaktır.

Selemin sahih olarak meydana gelmesi için riayet edilmesi gerekli bazı şartlar vardır. Bu şartlar şunlardır:

1- Para peşin olarak hemen akid meclisinde ödenmelidir,

2- Para, belli olmalıdır.

3- Mal, belli olmalıdır.

4- Malın teslim zamanı belli olmalıdır.

5- Malın, eğer teslimi bir masraf ve zorluk gerektiriyorsa, teslim yeri de tespit edilmelidir.

6- Mal, mislî bir mal olmalıdır.

7- Malın, teslim edilebilir olması şarttır.

8- Mal, ta'yin ile taayyün eden şeylerden olmalıdır.

9- Mal, deyn zimmette bulunan olmalıdır. [727]

26- İhtikarın/Stokçuluğun Haram Olması

1466- Ma'mer'den rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Kim ihtikar/stokçuluk yaparsa asi/günahkar olmuştur." [728]

Açıklama:

İhtikâr, sözlükte; biriktirmek, hapsetmek, toplamak demektir. Terim olarak ise çoğunluğun görüşüne göre; yiyecek cinsinden olan bir şeyi satın alıp depolamak, pahalanmasını bekleyerek piyasaya sürmemektir.

Bir malı toplayıp bekletmenin ihtikâr sayılması için bazı şartların bulunması gerekir:

l- Kişi, beklettiği malı kendi arazisinden kaldırmış olmamalıdır. Buna göre; bir kimse kendi arazisinden kaldırdığı mahsulü piyasaya sürmese ve bundan halk zarar da görse muhtekir stokçu sayılmaz. Çünkü kişi, tarlasını ekmek zorunda olmadığı gibi kaldırdığı mahsulü satmak mecburiyetinde de değildir. Ancak, diğer müslümanlar ihtiyaç içinde yüzerken, onun sırf dahafazla para kazanmak maksadı ile malını satmaması bir müslümana yakışmaz.

2- Stoklanan mal, bizzat o şehirden veya o şehrin banliyösünden satın alınmış olmalıdır. Başka şehirlerden mal getirip deposunda bekleten kişi stokçu muhtekir sayılmaz. Dolayısıyla bu hareketi haram olmaz.

İmam Ebû Yusuf a göre ise, bu da ihtikârdır ve caiz değildir.

3- İhtikâr, satılacak malı bir müddet satmayıp bekletmekle gerçekleşir. Bu müddet bir görüşe göre kırk gün, diğer bir görüşe göre de bir aydır.

Kişinin mal stokiaması, kıtlık zamanında ve daha fazla kazanç sağlamak maksadıyla yapılmış olmalıdır. İmam Nevevî, bolluk zamanındaki stoklama ve kıtlık zamanında kendi ihtiyacı için mal bekletmenin ihtikâr sayılmayacağını söyler. Ancak, insanlara zarar vermese bile gıda maddelerini toplayıp bekletmek mekruhtur.

İnsanların ihtiyacı olduğu halde, Hatların artmasını bekleyerek, satın aldığı malı satmayıp bekletmek ihtikâr caiz değildir. Bunu yapan günahkârdır, âhirette cezayı haketmiştir. Bu, meselenin uhrevî yönüdür.

Yetkili merci, kendisine halkın ihtiyacı olduğu halde bazı kişilerin ihtikâr yaptıkları, mallarını satmadıkları haber verilince; önce onlara nasihat eder, iyilikle mallarını piyasaya sürmelerini ister ve bir müddet bekler. Yine satmazlarsa, ihtikârı terkedinceye kadar hapseder ve onlara uygun göreceği bir ceza verir.

İmam A'zam'a göre mallarını ellerinden alıp zorla satamaz. Çünkü İmam A'zam, kişiliğe çok değer verir. Akil ve baliğ olan bir kimsenin, tasarrufuna hacr konulamayacağını söyler. İmam Ebû Yusuf ve İmam Muhammed's göre ise yetkili kişi, ihtikârcımn malını onun namına satabilir.

İhtikânn hangi tür mallarda cari olduğu, şartlan, caiz olmayan stoklama müddeti gibi konular âlimler arasında ihtilaflıdır. Bu konudaki görüşler özet olarak şöyledir:

1- İhtikâr, her türlü rnalda cereyan eder. Buna göre; piyasaya çıkarılmaması halka zarar verdiği takdirde; insan ve hayvan yiyeceği olan maddelerde, bezde, yağda vs. ihtikâr caridir. Bunları stoklamak caiz değildir. İmam Mâlik, Süfyan es-Sevrî ile Ebû Yusuf, bu görüştedir.

2- İhtikâr, insanların ve hayvanların gıda maddelerinde gerçekleşir. Bu görüş, İmam Muhammed'e aittir.

3- İhtikâr, sadece insanlar için olan gıda maddelerinde olur. İmam Ahmed ile İmam Şafiî'nin görüşleri de, bu yöndedir. [729]

27- Alışverişte Yemin Etmenin Yasak Olması

1467- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Resulullah (s.a.v.)'i:

“Alışveriş sırasında yalan yere yapılan yemin, malın harcanmasına ve kazancının da elden gitmesine sebeptir” buyururken işittim. [730]

1468- Ebu Katâde (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, o, Resulullah (s.a.v.)'in şöyle buyurduğunu işitmiştir:

“Alışverişte çokça yemin etmekten sakının! Çünkü alışveriş sırasında yafan yere yapılan yemin, malı harcattım, sonra da yok eder.” [731]

Açıklama:

Hadis, kişinin malını satmak için yemin etmesinin caiz olmadığını ifade etmektedir. Yemin iki şekilde olur:

1-Yalan yere, yani maida olmayan bir özelliğin olduğunu iddia ederek bir kusurunu gizleyerek veya kendisine pahalıya mal olduğunu söyleyerek yemin etmek. Şüphesiz yalan yere edilen yemin, ticaretin dışında olduğu gibi ticarette de haramdır, son derece günahtır.

2- Yalan yere olmamakla birlikte, malın revaç bulmasını, satışını sağlamak için edilen yemin. Hadiste, men edilen yeminin, yalanla kayıtlı olmayışı; bu şıkkın da hadisin hükmüne girdiğini gösterir. Dolayısıyla, yalan olmasa bile satış esnasında yemin etmek doğru değildir.

Hadiste; malını satan kişi yemin edince belki bunun; malın satımına fayda sağlayacağı fakat sonuç itibarıyla bereketi alıp götüreceği belirtilmektedir.

Yine hadiste, yeminle artan ticaretin, görünüşte bir artış sağladığı ama aslında bunun bere 2 kazancın mahvına sebep olduğu belirtilmektedir. İbn Mâce'nin rivayetinde; Allah (c.c)'ın kıyamet gününde üç grup ile konuşmayacağı, onlara rahmet nazarıyla bakmayacağı, onları temize çıkarmayacağı belirtilmiş ve “Yalan yeminle malına revaç sağlamak isteyenler” bunlar arasında sayılmıştır.

28- Şufa

1469- Câbir b. Abdullah (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.), taksim edilmemiş bulunan her ortaklıkta ev olsun, bahçe olsun şuf'a hakkı olduğunu bildirdi. Ortağına haber vermeden diğer ortağın satış yapması, kendisine helal olmaz. Ortağı isterse ahr, isterse terk eder. Eğer satar da ortağına haber vermezse, ortağı o mala en layık kimsedir.” [732]

Şufa kelimesi; çift yapmak, ilave etmek anlamına gelmektedir. Terim olarak ise; satılmış olan bir akan belli şartlar dahilinde müşteri veya bayiin rızasına bakılmaksızın satış fiyatı üzerinden üçüncü bir şahsın cebren temellük etmesine denir.

Üçüncü şahsın şufa hakkına sahip olabilmek için satılmış bulunan akarı cebren temellük etmesi içi bazı sebepler vardır. Bu sebepler olmadığı

zaman, şufa hakkı da söz konusu değildir. Şuf anın sebeplerini sayarken kuvvetli sebepten zayıf sebebe doğru bir sıra izlenecektir:

1- Satılmış olan akarın kendisinde ortak olmak.

2- Satılmış olan akarın haklarında ortak olmak.

3- Bitişik komşuluk.

Şufe hakkının kullanılması için, sebeplerin yanı sıra bazı şartlar daha aranır. Bu şartlardan birisinin eksikliği, şufa hakkının kullanılmasına engel teşkil eder. Söz konusu şartla şunlardır:

1- Satılan akarın mülk olması.

2- Satılanın akar olması.

3- Üçüncü şahsa şufa hakkını tanıyan kimsenin kendi mülkünün de akar olması.

4- Satılan akarın, başkasına mali bir bedel karşılığında intikal etmesi.

5- Üçüncü şahsın, şufa hakkını tanıyan kimse üzerindeki mülkiyet hakkının satılan akarın satış anından onun cebren temellük edilmesi anına kadar devam etmesi.

6- Satılan akann, eski sahibinin mülkiyetinden hiçbir hakkı tanımayacak şekilde çıkmış olması.

7- Satılmış olan akar, şufa hakkına sahip olan kimseye ait olmaması.

8- Üçüncü şahsın, satılan akarın başkasına intikaline razı olmaması. [733]

29- Komşunun Duvarına Hatıl Çakmak

1470- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Resulullah (s.a.v.):

“Sizden birisi, komşusunun hatılını evinin duvarına koymasına engel olmasın” buyurdu. Daha sonra Ebu Hureyre:

“Sizi neden buna yanaşmaz görüyorum. Vallahi, bunu, sizin omuzlarınız arasına atacağım” dedi. [734]

Açıklama:

Bir müslümanın diğer bir müslümandan duvarına ağaç ucu sokmak yada hatıl koymak üzere izin istemesi, komşular arasında olabilecek bir durumdur. Komşulardan biri ev yaptmr-ken yaptıracağı evin ağaçlarının bir ucunu ekonomik sebeplerle komşusunun duvarı üzerine koymak sıım etiyle komşu duvanndan yararlanmak ve bu suretle masrafın ağırlığından kurtulmak ister. Resulullah (s.a.v.), bu hadiste ümmetine, kendi duvarlarından yararlanmak isteyen din kardeşlerinin bu isteklerini reddetmemelerini tavsiye etmektedir.

Hattâbî'ye göre İmam Ahmed'in dışındaki tüm alimlere göre bu hadiste geçen “Engel olmasın” emrinin hükmü, farz değildir. İyi komşuluk münasebetleri türünden bir tavsiye niteliğindedir.

Ayrıca komşunun komşuya iyilik etmesi ve yardımcı olması hususunda bir çok tavsiyelerin bulunduğu bilinmektedir. Komşunun hatıl başlannın, duvarın üzerine konulmasına izin verilmesinin farz olması veya mendub olması, duvar sahibinin evine veya duvarına bir zarar ve tehlike vermemesi şartına bağlıdır. Çünkü başkasına zarar vermemek de İslâm'ın bir emridir. Zarar vermeme gereği dîkkattan uzak tutulmamalıdır.

Hatıl: Duvarlan sağlam tutmak, yukarıdan gelecek ağırlığı her tarafa bölmek için ara sıra konulan kereste yada tuğla tabakası

30- Zulüm Etmenin, Arazi Ve Diğer Şeyleri Gasp Etmenin Haram Olması

1471- Saîd b. Zeyd b. Amr b. Nufeyl (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Kim zulüm yoluyla başkasının arazisinden bir karış yer alırsa, Allah o kimseyi kıyamet gününde yedi kata yer(in dibîn)den itibaren boynuna dolar." [735]

Gasp:

Başkasının malını zulmen ve zorla almaktır. Gasp, sadece arazi ile ilgili olarak kullanılmayıp her çeşit malın zulmen alınmasıdır. Konu ile ilgili hadis de, arazi ile ilgili gasbı anlatmaktadır.

Hadisin metninde geçen "Şibr" bir karış kelimesiyle; zulmen alınan şeye terettüp ettirecek cezaya maruz kalmada alınan şeyin, az yada çok olmasının fark etmediğine işaret edilmiştir.

"Boynuna dolandırılır"dan kasıt; gasbedilen şeyin, gasbedenin boynuna bir halka olarak konmasıdır. Tabii ki bunu taşımaya gücü yetmeyecek ve dolayısıyla da o gasbı sebebiyle ona azap edilecektir.

"Yedi kat yer", gökler gibi tabakalar halindedir.

Görüldüğü üzere İslam dini; kişilerin, mal ve mülk edinebileceklerini, bu mal ve mülküne kimsenin zarar veremeyeceğini, velev ki zarar verilmiş olsa yada gasbedilmiş olsa dünyevi bir ceza verilmesi bile kıyamet günü o kimsenin mutlaka cezalandırılacağını belirtmektedir.

31- Arazi Sahipleri Yol Hakkında Görüş Ayrılığına Düştükleri Zaman Yol Genişliğinin Miktarı

1472- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Yol hakkında görüş ayrılığına düştüğünüz zaman o günün koşullarına göre yolun genişliği yedi arşın yapılır."[736]

Açıklama:

Bir yerleşim merkezi kurulurken yollarının rahatça gelip geçmeye elverişli olması lazımdır. Bu yolların ne genişlikte olacağını en iyi olarak zamanın ve yerin ihtiyaçları ile devrin örfleri tayin eder. Çünkü teknolojik gelişmeler ve insanların ihtiyaçları, bu tür hususlarda dikkate alınacak en etkili faktörlerdir. Resulullah (s.a.v.)'de bu hususta bir örnek olmak üzere yol genişliğini en azından yedi arşın tayin ve tespit etmiştir.

23. FERÂİZ (MİRAS HUKUKU) BÖLÜMÜ

Ferâiz; farzlar, belirli hisseler demektir. Fıkıhta; ölünün geriye bıraktığı mallann belli ölçülerle varisleri arasında paylaştın İmasından bahseden iîme denir. İslam Miras Hukuku'nu ifade eder. Bu ilmin gayesi, hak sahiplerine haklarını ulaştırmaktır.

Mirasın sözlük anlamı; geçmek, intikal etmek, halef olmak, devam ettirmektir. Terim olarak ise ölünün geride bıraktığı malda hak ve hissesi olan kimselerle her birinin hissesinin miktannı bildiren fıkıh ve hesap kurallarıdır.

Miras ile ilgili hükümler, Nisa: 4/11, 12, 176 ile Enfal: 8/75. ayetlerde geçmektedir. Bu ayetlerde geçen hisseler; 1/2, 1/3, 2/3, 1/2, 1/6, 1/8 oranındaki paylardır.

Bu ayetlerin özeti şu şekildedir; Bir ölünün evvelâ borcu ödenir, vasiyyeti varsa yerine getirilir. Sonra erkek veya kadına hisseleri verilir. Ölenin çocukları yoksa, ana-babasının hissesi artırılır ve erkek kardeşler ile kız kardeşlere hisseler ayrılır. Çocukları da ana-babası da olmayan bir ölünün erkek kardeşleri ve kız kardeşleri bütün mirasını alırlar.

1473- Üsâme b. Zeyd (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Müslüman, kafire, kafir de müslümana mirasçı olamaz.” [737]

Kafirin müslümana mirasçı olamayacağı konusunda bütün İslam alimleri İttifak halindedir. Muaz b. Cebel, Muâviye, Saîd İbnü'l-Müseyyeb, Mesrûk ve bazılarına göre, müslüman da kafire mirasçı olamaz. Buna göre

müslümanlığı bırakıp başka bir dine yada ideolojiye dönen kimse de müslümana mirasçı olmaz.

1- Miras Paylarının Sahiplerine Verilmesi Ve Bu Paylardan Geri Kalanın İse En Yakın Erkeğe Ait Olması

1474- Abdullah İbn Abbâs (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır;

“Kur'an'da bildirilen miras paylarını sahiplerine verin. Bu paylardan geri kalan herhangi bir şey ise baba tarafından en yakın erkek kişiye aittir.” [738]

Asabe: Bir kişinin erkek vasıtasıyla kendine bağlanan erkek hısımlar ile böyle telakki edilenlerdir. Ashab-i feraiz hisselerini aldıktan sonra kaîanı asabe alır. Ashab-i feraizden bir kimse yoksa terikenin tümü asabenindir.

Asabe önce ikiye ayrılır:

1- Kan hısımlığı sebebiyle asabe.

2- Köle ve cariyeyi hürriyetine kavuşturmaktan doğan asabe.

Kan hısımlığı sebebiyle asabe üçe ayrılır:

A- Kendi başına asabe olanlar Binefsihi asabe: Bunlar ölenle murisle aralarına kadın girmeyen erkek hısımlardır. Bunlar dört sınıf olup şunlardır:

1- Ölenin araya kadın girmeyen erkek usulu. Oğlu, oğlunun... oğlu gibi. Ayette:

“Ölenin çocuğu oğul veya kız varsa ana ve babadan herbirine terikenin altıda biri vardır” [739] buyurulur. Burada, babaya belli hisse verilerek, oğul asabelikte artanı almada ondan öne alınmıştır .

2- Ölenin araya kadın girmeyen erkek usûlü. Babası, babasının... babası gibi. Ayette:

“Ölenin çocuğu olmayıp da, O'na ana ve babası mirasçı olduysa, üçte biri anasınındır” [740] buyurulur. Burada annenin hissesi belirlenmiş, artanın da babaya ait olacağına işaret edilmiştir.

3- Ölenin babasının araya kadın girmeyen erkek fürûu. Ölenin ana-baba bir veya baba bir erkek kardeşleri ile bunların ilânihaye oğulları gibi. Bununla İlgili olan Kur'anî hüküm şudur: *“Eğer mirasçı erkek kardeş ise çocuksuz ve babasız ölen kız kardeşinin ölümüyle bıraktığı mirasın tamamını alır”* [741] Cenâb-ı Allah'ın hükmüne göre çocuğu ve babası olmayan kimse ölür ve geride ana-baba bir veya baba bir erkek kardeşi kalırsa, mirasın tamamı, ashabü'l-ferâiz'den kimse varsa, bunlardan artanı bu erkek kardeşindir.

4- Ölenin dedesinin erkek fürûu. Ana-baba bir veya baba bir amcalarla, bunların üâni-haye erkek çocukları. Hadiste şöyle buyurulur:

“Nebî (s.a.s.) mirası ana-baba bir erkek kardeşe, sonra baba bir erkek kardeşe, sonra ana-baba bir erkek kardeşin oğluna, sonra baba bir erkek kardeşin oğluna verdi. Amcaların durumunu da aynen bunlar gibi zikretti” [742]

Birden çok asabe birlikte bulunursa en yakın ve en kuvvetli olan tercih edilir. Diğerleri mirastan düşer. Resulullah (s.a.v.):

“Ashabü'l-Ferâize hisseierini veriniz. Onlardan artan miras, en yakın erkek hısımındır” [743] buyurmaktadır.

Buna göre asabeye miras verilirken şu prensiplere uyulur:

1- Yakın olan uzak olanı düşürür. Bu da ikiye ayrılır:

a- Sınıfta Yakınlık:

Bir önceki sınıftan asabe varken sonraki sınıfta bulunanlar miras alamaz. Meselâ, oğul varken baba veya erkek kardeş miras alamaz. Ancak baba aynı zamanda ashabü'l-ferâiz'den olduğu için bu durumda altıda bir alır.

b- Derecede yakın olan uzak olanı düşürür. Bu durum aynı sınıfta, birden çok asabe bulunması hâlinde sözkonusu olur ve ölene en yakın olan tercih edilir. Meselâ; birinci sınıftan oğul ile oğlun oğlu birlikte mirasçı olsalar, derecede batında yakın olan oğul, torunu düşürür.

2- Kuvvetli olan zayıfı düşürür. Bu durum, sınıf ve derecesi aynı olan birden çok asabe birlikte bulunursa sözkonusu olur. Meselâ; ana-baba bir erkek kardeş ile baba bir erkek kardeş birlikte bulunsalar, hısımlığı kuvvetli olan öz kardeş, baba bir kardeşi düşürür.

Asabe'ye miras verilirken bu, sınıf, derece, yakınlık ve kuvvet durumlarının daima gözönünde tutulması gerekir. Ana-bir erkek kardeşlerle, ana bir amcalar zevi'l-erham grubu içinde yer alırlar.

B- Başkası İle Birlikte Asabe Olanlar (Bigayrihi Asabe):

Bunlar kadınlardan olmak üzere dört çeşit hısımlardır. Erkek kardeşleri ile birlikte müşterek asabe olurlar.

1- Ölenin kızları. Bunlar ölenin oğullan ile müşterek asabe olurlar. Cenâb-ı Allah;

“Allah size miras hükümlerini şöylece emir ve tavsiye eder. Çocuklarınız hakkında, erkeğin hissesi iki kızın hissesi kadar” [744] buyurur.

2- Ölenin oğlunun kizlan. Bunlarda ölenin aynı derecede batındaki oğlun oğlu ile asabe olurlar. Yukarıdaki ayette evlad kelimesi oğul ve kız anlamı yanında bunlar olmayınca oğlunun oğlu veya kızı anlamına da gelir. [745]

3- Ana-baba bir kız kardeşler. Bunlar öz erkek kardeşlerle birlikte olunca asabe olurlar. [746]

4- Baba bir kız kardeşler. Bunlar da baba bir erkek kardeşlerle birlikte asabe olurlar. [747]

C) Başkasının Bulunması İle Asabe Olanlar (Maagayrihi Asabe):

Bunlar ölenin kızları veya oğul kızları ile birlikte bulununca asabe olan kız kardeşlerdir. Bunlar iki kısımdır:

1- Ana-baba bir kız kardeşler. Ölenin kızı veya oğlunun kızı ile asabe olurlar. Hz. Peygamber (s.a.s.):

“Kız kardeşleri, kızlarla birlikte bulununca, asabe yapınız” [748] buyurmaktadır.

2- Baba bir kız kardeşler, yine ölenin kızı veya oğlunun kızı ile asabe olurlar. Bu konudaki delil, yukarıda zikrettiğimiz hadistir. Ana-baba bir kız kardeş bulunmayıp da, kız veya oğul kızı ile beraber baba bir kız kardeş bulunursa asabe olur.

Burada asabe olan kız kardeşler, ölenin kızı veya oğul kızı ashabü'l-ferâiz sıfatıyla belirli hissesini aldıktan sonra, artanı alırlar. Aynı kuvvette sayıları birden fazla olunca, artanı kendi aralarında eşit olarak paylaşırlar. Üç tane ana-baba bir kız kardeşin asabe olması gibi. [749]

2- Kelalenin Mirası

1475- Câbir b. Abdullah (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Hasta olmuştum. Resulullah (s.a.v.), Ebu Bekr'le birlikte yaya olarak beni ziyarete geldi. Derken bayıldım. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.), abdest alıp sonra abdest suyundan üzerime serpti. Bunun üzerine ayı İdim. Resulullah (s.a.v.)'e:

“Ey Allah'ın resulü! Çocuğum olmadığı için geride kalacak kız kardeşlerim olması hasebiyle malım hakkında nasıl bir işlem yapayım?” diye sordum.

Resulullah {s.a.v), bana hiçbir cevap vermedi. Nihayet;

“Senden fetva isterler. De ki: Allah, kelâle babası ve çocuğu olmayan kimse)nin mirası hakkındaki hükmünü şöyle açıklıyor” [750] mealindeki miras ayetini indirdi. [751]

Açıklama:

Kelâle'nin manası üzerinde çeşitli görüşler ileri sürülmüştür:

1- Geride çocuk ve baba bırakmadan ölen kimsedir. Lügat alimlerinin cumhuru, Hz. Ali ile Abdullah İbn Mes'ud bu görüştedir.

2- Geride baba bırakmadan ölen kimsedir. Hz. Ömer bu görüştedir.

3- Erkek çocuk bırakmadan ölen kimsedir.

4- Anne ve baba bırakmadan ölen kimsedir.

5- Anne ve baba dışında kalan mirasçılar demektir. Hz. Ebu Bekr, Kurtubî, Hanefi alimlerinden Aynî bu görüştedir.

Her ne kadar Câbir'in mirası hakkında inen ayetin,

“Senden fetva isterler. De ki: Allah, kelâle babasız ve çocuksuz kimse)nin mirası hakkındaki hükmünü şöyle açıklıyor” [752] mealindeki ayet olduğu ifade ediliyorsa da, İbn Cerîr; Câbir'in mirası hakkında inen ayetin, Allah, size, çocuklarınız hakkında; erkeğe, kadının payının

iki misli miras vermenizi emreder [753] mealindeki ayet olduğunu rivayet etmiştir. [754]

Tirmizînin rivayeti de, İbn Cerîr (ö. 310/922)'in bu rivayetini desteklemektedir. [755]

Mâlikî alimlerinden olan Îbnü'l-Arabî (ö. 543/1148), İbn Cerîr'in rivayeti ile Tirmizî'nin. rivayetini, konumuzu teşkil eden hadise tercih ederek bu rivayetlerin arasını te'lif etme yoluna gitmiştir.

Sehârenfûrî (ö. 1346/1927), “Bezlu'l-Mechûd” adlı eserinde bu müşkili şu şekilde çözmeye çalışmıştır:

Aslında Nisa: 4/176 ayeti, Câbir'in mirası hakkında inmiştir. Fakat bu ayeti kerime de, kelalenin mirası açıklanırken söz konusu edilen erkek ve kız kardeşten maksat; anne-baba bir yada baba bir erkek ve kız kardeş değil, anne bir erkek ve kız kardeştir. Nitekim Sa'd b. Ebi Vakkas'ın rivayeti ile Abdullah İbn Mes'ud'un kıraatleri de buna delalet etmektedir.

Durum böyle olunca, anne bir kardeşlerin dışında kalan anne-baba bir kardeşlerle baba bir kardeşlerin mirası bu ayeti kerimede açıklanmamıştır.

Bunun üzerine sahabiler, Hz. Peygamber (s.a.v.)'den onların mirasları hakkındaki hükmü sormaya başlamışlardır. Nihayet Allah, Nisa suresinin 11. ayetini indirerek onlar hakkındaki hükmünü de açıklamıştır.

Sonuç itibariyle; her iki ayetin inmesine de sebep, Câbir'in mirasıdır. Her iki ayetin de, Câbir hakkında indiğini söylemek mümkündür. Bir başka ifadeyle, yukarıda geçen rivayetler arasında bir çelişki yoktur.

1476- Ma'dân b. Ebi Talha'dan rivayet edilmiştir:

“Ömer İbnu'l-Hattâb, bir Cuma günü hutbe okuyup Peygamber (s.a.v.)'i ve Ebu Bekr'i anıp sonra da:

“Ben arkamdan kendimce daha önemli bir şey bırakmıyorum. Resulüllah (s.a.v.)'e kelâle hakkında başvurduğum kadar hiçbir şey hakkında başvurmamışımda. O da bana kelâle hakkında yaptığı kadar hiçbir şey hakkında ağır söz söylememiştir. Hatta parmağıyla göğsüme dokunup:

“Ey Ömer! Sana Nisa' suresinin sonunda yazın inen ayet sana yetmiyor mu?” buyurdu.

“Ben eğer yaşarsam o hususta öyle bir hükmedeceğim ki, hem Kur'an okuyan kimseler ve hem de Kur'an'ı okumayan kimseler benim hükmümle hükmedeceklerdir” dedi. [756]

Açıklama:

Yazın inen ayeften maksat; bazılarına göre ilk mirası ayeti [757] kışın ve ikinci miras ayeti yazın indiği için bu adı almıştır. Çünkü o yaz, Veda haccına gidilirken Medine'den çıkılmadan yada bazılarına göre yolda bu ayet inmiştir. Bu ayet ise Nisa suresinin sonuncu ayetidir.

Mirsföta ilgili ilk ayette kelâle hakkında yeterli açıklama bulunmadığından yüce Allah kelâle hakkında yeterli açıklama getiren Nisa suresinin son ayetini indirmiştir.

Bu ayette kelâle hakkında yeterli açıklama ve müctehidierin ictihad etmeleri için yeterli İşaretler ve deliller bulunmaktadır.

Kelâle ilgili ilk ayet şu şekildedir:

"Eğer ölen bir erkek veya kadının, ana-babası ve çocukları bulunmadığı halde kelâle şeklinde malı mirasçılara kalırsa ve bîr erkek yahut bir kızkardeşî varsa" [758]

Kelâle ilgili Nisa suresinin sonundaki ayet ise şu şekildedir:

"Senden fetva isterler. De ki: Allah, kelâle babasız ve çocuksuz kimsenin mirası hakkındaki hükmünü şöyle açıklıyor." [759]

3- En Son İndirlen Ayetin, Kelâle Ayeti Olduğu Meselesi

1477- Berâ' (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

"Tam olarak en son indirilen sure, Tevbe süresidir. Son inen ayet ise kelâle ayetidir." [760]

Açıklama: Hadis, Kur'an'ın son ayetini ve tam olarak indirilen son süresini bildirmektedir. Bu hadise göre indirilen son ayet, Nisa suresinin sonundaki kelale ayetidir.

Abdullah İbn Abbâs'tan en son İnen ayetin, riba ayeti olduğu ile ilgili bir rivayet nakledilmiştir. Fakat bu rivayet; "Riba ayeti, riba konusunda inen ayetlerin en sonuncusudur" şeklinde yorumlanmıştır.

4- Ardından Mal Bırakan Kimsenin Malının Mirasçılarının Olması

1478- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.)'e, üzerinde borç ödemesi bulunan bir kimsenin cenazesi getirildiğinde:

“Geride borcunu ödeyecek bir şey bıraktı mı?” diye sorardı. Eğer borcuna yetecek bir şey bıraktığı söylenirse o kimsenin cenaze namazını kılardı, aksi takdirde:

“Cenazenin namazını kılın!” buyururdu. Ne zaman ki Allah, ona, fetihler ihsan edince:

“Ben müminlere kendi nefislerinden daha yakınım. Dolayısıyla kim borçlu olarak ölürse o borcun ödenmesi bana aittir, fakat kim de geriye mal bırakırsa o mal mirasçılarınındır” buyurdu. [761]

Açıklama:

Hadis, bir kimsenin sağlığında borçlarını ödemesi gerektiğine delalaet etmektedir.

Resulullah (s.a.v.)'in, bu borcu, kendi malından ödediğini söyleyenler olduğu gibi, müslümanların yararına gelen mallardan ödediğini söyleyenler de vardır. Bu ödemenin, ona vacip olduğunu ileri sürenler olduğu gibi, teberru suretiyle verdiğini ileri sürenler de olmuştur.

Asıl önemli olan; Resulullah (s.a.v.)'in, ölen bir kimsenin borcunu üzerine alması, onun ahlakının ne kadar yüce olduğunu ortaya koymaktadır.

24. HİBÂT (HİBELER/BAĞIŞLAR) BÖLÜMÜ

Hibe: Kelime olarak “Bağışlamak, lütfetmek, vermek” anlamına gelmektedir. Terim olarak ise; bir malın bedelsiz olarak bîr başkasına temük edilmesini konu alan anlaşmadır.

Kur'an'da hukukî anlamda hibeden söz eden bir ayet bulunmamakla birlikte geniş kapsamlı bir terim olan “Sadaka” kelimesi, teberru ve hibeyi de içine almaktadır.

Hibe akdinin hukukî hükümleri; kısmen Hz. Peygamber (s.a.v.)'in bu konuyla ilgili hadislerine ve geniş çapta İse İslam hukukçularının yorum ve görüşlerine dayanır.

İslam Hukukunda hibe akdi, genelde, “Bir malın bedel şart koşmaksızın temliki” olarak tanımlanır. Hukuk ekollerinin bu tanıma yaptıkları bazı ilaveler ve ifade değişiklikleri hibeyi; vasiyet, vakıf, ibra gibi benzeri hukukî işlemlerden ayırmaya yöneliktir. [762]

1- Bir İnsanın, Sadaka Olarak Verdiği Kimseden Sadaka Olarak Verdiği Şeyi Satın Almasının Mekruh Olması

1479- Hz. Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“İyi cins bir atını Allah yolunda kullanması için bir kimseye sadaka olarak vermiştim. Sahibi bu ata iyi bakamadı. Bu sebeple o kişinin bu atı ucuz bir fiyatla satacağını düşündüm. Resululiah (s.a.v.)e bu atı satın alıp alamayacağımı sordum. O da:

“Onu satın alma! Sadakandan dönme! Çünkü sadakasından donen kimse, kusmuğuna donüp onu yiyen köpek gibidir” buyurdu. [763]

Açıklama:

Kastallânî (ö. 311/923) ve İbn Sa'd (ö. 230/844)'ın “Tabakât” adlı eserinden naklen ifadesine göre; Hz. Ömer'in sadaka olarak verdiği bu atın adı, “Verd” olup Temîm ed-Dârî, bu atı Hz. Peygamber (s.a.v.)'e hediye etmişti. Hz. Peygamber (s.a.v.)'de, bu atı, Hz. Ömer'e vermişti.

İbn Hacer (Ö. 852/1447); Hz. Ömer'in, kendisine o atı sadaka olarak verdiği gazinin adının bilinemediği söyler.

Her ne kadar Hz. Ömer'in, bu atı vakfettiğini söyleyenler varsa da, hadiste geçen *“Sadakana dönme”* ifadesi, Hz. Ömer'in, atı vakfetmediğine delil gösterilmiştir.

Bir kimsenin vermiş olduğu sadakayı aynı şahıstan satın almasının hükmüne gelince, cumhur, bunun mekruh olduğunu söylemiştir. Bu hadisteki yasaklama, tenzihen mekruh içindir.

Nevevî (ö. 676/1277)'ye göre; bir malı sadaka, zekat, kefaret ve adak gibi ibadet niyetiyle veren bir kimsenin aynı malı aynı şahıstan satın alması mekruhtur. Hibe yada başka bir yolla onu kabul edip kendi iradesiyle mülkiyetine geçirmesi de böyledir.

Ayrıca sadaka olarak verilen o malı alan şahıs, onu, bir başkasına satsa yada devretse, sonra sadakayı veren kimse onu , üçüncü şahıstan satın alsa, bu, mekruh olmayıp caizdir.

2- Verilen Sadakadan Ve Bağıştan Dönmenin Haram Olması

1480- Abdullah İbn Abbâs (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Yaptığı sadakayı satın alma geri dönen kimse, kusup da sonra kusmuğuna geri dönüp onu yiyen köpek gibidir.” [764]

Açıklama: Hadis; mutlak olarak ve herhangi bir ayırım yapmadan, hibe eden kişinin hibesinden dönemeyeceğine delalet etmektedir.

Hanefi fıkıhçılarından Tahâvî (ö. 321/933), hibeden dönmenin, kusmuğu yutmaya benzetilmesinin, bunun haram olmasını gerektirdiği, fakat başka bir hadisteki hibeden dönmeyi köpeğin kusmuğunu geri yutmasına benzeten ifadenin bu hükmü ters çevirdiğini söyler. Çünkü köpek mükellef değildir. Dolayısıyka köpeğin kusmuğunu yutması caiz olmaz. Öyleyse buna benzetilen şey hibeden dönmek haram olmaz. Hz. Peygamber (s.a.v.)'in, hibeden dönmeyi men etmesi, tenzihen mekruh olduğuna delalet eder.

3- Bağışta Çocuklardan Bazısını Üstün Tutmanın Mekruh Olması

1481- Nu'mân b. Beşîr (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Nu'mân'ın babası Beşîr, Nu'mân'ı, Resulullah (s.a.v.)'in yanma getirip: bu oğlum Numân'a bir köle verdim” dedi. Resulullah (s.a.v.):

“Çocuklarının hepsine bunun benzerini verdin mi?” diye sordu. Beşîr:

“Hayır vermedim” diye cevap verdi. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):

“Öyleyse Numân'a verdiğin köleyi ondan geri al” buyurdu. [765]

Açıklama:

İslam alimleri, babanın, sağlığında çocuklarından bir kısmına mal bağışlayıp bir kısmını mahrum etmenin caiz olup olmadığı konusunda İhtilaf etmişlerdir.

1- Babanın, çocuklarından bir kısmını ayırıp bir kısmına mal bağışlaması batıi olup geçerliliği yoktur. İmam Ahmed ile bazı alimler, bu görüştedir.

2- Babanın, bazı çocuklarına, bu şekilde hibe bulunması caizdir. Yalnız mekruhtur. Babanın mal bağışlaması hususunda çocuklarına eşit davranması mendubtur.

3- İmam Ebu Yusuf, İmam Muhammed, Ebu Hanîfe ile bazı alimler de bu görüştedirler. Bu alimler, konumuzla İlgili hadisi, mendub olmakla yorumlamışlardır.

Ayrıca bu hadis, bize, bir konuda hakimi şahit tutmanın vacip değil, caiz olduğunu, hibeye sadaka denilebileceğini ve çocuğun yaranna annenin söz hakkı olduğuna göstermektedir.

4- Umrâ (Ömür Boyunca Kullanması için Verilen Mülk)

1482- Câbir b. Abdullah (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır;

"Herhangi bir kimseye ve çocuklarına, ömür boyu kullanılması için bir mülk verilirse o mülk, verilen kimsenindir. Verene geri dönmez. Çünkü o kimse, öyle bir şey vermiştir ki, onda miraslar meydana gelmiştir."[766]

Umrâ:

“Kâmus”ta tarif edildiğine göre; bir adamın, malını, bir kimseye, kendisinin veya onun hayatına bağlayarak vermesi demektir.

Örneğin, birisi; “Ömrüm oldukça veya ömrün oldukça bu ev senindir, ölümden sonra benimdir” derse, bu muamele, umrâ olmuş olur.

Bu ifadelerden anlaşıldığına göre, umrâ; mal sahibinin ömrüyle kayıtlanabileceği gibi, kendisine mal verilen kişinin ömrüyle de kayıtlanabilir.

Umrâ muamelesi, cahiliye döneminden kalma bir âdettir. Araplar, bir araziyi yada evi, ömür boyunca birisine verir, o adam öldükten sonra da geri alırlardı.

İslam dini, bunu iptal etmiş, hibelerdeki umrâ şartını hükümsüz sayarak malın hibe edilen kimseye ait olduğunu ifade etmiştir.

Alimlerin büyük çoğunluğu, genel manasıyla, ümranın caiz olduğu görüşündedirler. Mal, sağlığında, kendisine ait olduğu gibi, öldükten sonra da mirasçılarına aittir.

Umrâ, malın aynını mülk olarak bir başkasına vermektir. Dolayısıyla kendisime mal verilen kimse, o malda; satmak, hibe etmek, tasadduk etmek gibi her türlü tasarrufta bulunabilir.

Kaynaklarda genellikle umrâ anlatılırken genellikle gayri menkul olan ev ve arazi örnek verilir. Menkul mallarda umrâ, tasavvur ve hüküm olarak söz konusu edilmemiştir. Yalnız Şafiî alimlerinden Râfî, umrâyı anlatırken köleyi de örnek vermiştir. Bundan, menkul mallarda da ümranın caiz olduğu sonucuna varılmaktadır.

Rukbâ: Özel bir mal bağışlama türüne verilen isimdir. Örneğin, mal sahibinin, başka birine: “Şu evi sana rukbâ yoluyla verdim. Sen benden önce Ölürsen, mal bana geri dönecek. Fakat ben daha önce ölürsem, mal senin olacak” demesi suretiyle yapılır.

Rukbâ'nın, konulduğu fıkhı mana ile ilgisi şu yöndedir: Rukbâ, gözetmek anlamındaki murakabe masdanndan alınmadır. Bu muamaele de, tarflardan her biri, mala sahip olabilmek için, diğerinin ölümünü gözetmektedir.

Rukbâ'nın hükmü, ihtilaflıdır.

Bazı alimler, umrâ ile rukbâyı aynı hüküm içerisinde mütalaa ederek “Umrâ gibi rukbâ da caizdir” demişlerdir. Resulullah (s.a.v.)'in sahabilerinden bazıları ile sonra ki alimlerden İmam Ahmed, İmam ŞâfİÎ, Ebu Yusuf gibi alimler bu görüştedir.

Hanefilerden İmam Ebu Hanîfe ile İmam Muhammed ile İmam Mâlik'e göre , rukbâ caiz değildir. Bunlara göre; rukbâ yoluyla verilen mal, verildiği şahsın elinde ariyet hükmündedir. Dolayısıyla veren şahıs, dilediği zaman alabilir. Bunlar bu konuda, Hz. Peygamber (s.a.v.)'in, umrâya izin verip rukbâyı yasak ettiğini bildiren hadisine dayanmaktadırlar.

25. VASİYET BÖLÜMÜ

Vasiyet:

Kelime olarak; “Emretmek, bir işi birisine ısmarlamak, bir malı ölümden sonra bağışlama” anlamında kullanılmaktadır. Terim olarak ise; dinî ilimlerden fıkıhta ve hadis usûlünde ayrı ayrı manalara gelmektedir.

Fıkıh ıstılahında vasiyet, iki ayrı manada kullanılmaktadır.

1- Bir malı veya menfaati ölümden sonraya bağlayarak bir şahsa veya hayır kurumuna karşılıksız olarak bağışlamak. [767]

2- Bir kimsenin ölmeden önce, küçük çocuklannın mâlî işlerini yürütmekte veya terikesinde tasarrufta bulunmakta birisini yetkili kılmasıdır. [768]

Malını veya bir malının menfaatına ölümüne bağlayarak bir şahsa veya hayır cihetine hibe eden kişiye vasî, kendisine mal veya menfaat bırakılan vasiyet edilen kişiye veya hayır cihetine mûsâ leh, vasiyet edilen mala ya da menfaate mûsâ bih, vasiyette bulunma olayında İsa denir.

Vasiyet, İslâm'ın meşru kabul ettiği akitlerdendir. Tarihî açıdan bakıldığında vasiyetin İslâm'dan önce de var olduğu görülmektedir.

Vasiyet Çeşitleri:

Vasiyet bir olay veya zamanla kayıtlı olmazsa, mutlak vasiyet, belirli bir olayla veya zamanla “Şu işim olursa”, “Şu zamana kadar ölürsem.” gibi

kayıtlı olursa mukayyet vasiyet; mûsâ bihin miktarı, malın üçte bîri, dörtte biri gibi bir oranla değil, belirli bir miktarla belli olursa mürsei vasiyet; miktar belli edilmeden terikenin üçte biri dörtte biri gibi bir oran vasiyet edilirse bu vasiyete de gayri mürsei vasiyet denilir. Vasiyet edilen şeyin mal veya menfaat olması bakımından da vasiyetler, vasiyye bi'l-mal ve vasiyye bil'l-menfaat kısımlarına ayrılırlar. [769]

1483- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Vasiyet etmek istediği bir şey olup da üzerinden iki geçen bir müslümanın hakkı ancak vasiyetinin yanında yazılı bulunmasıdır.” [770]

Açıklama:

Vasiyet, ölüme bağlı olan bir tasarruftur. Bırakılan mal yada menfaat, sadaka hükmündedir.

İslam Hukukunda, vasiyet, mirasla ilgili hükümler gelmeden önce farz olan bir tasarruftu.

Hanefilere göre; vasiyet etmek vacip değil, müstehabtır.

Mirasçılar kabul etse de, etmese de vasiyet; malın üçte birini aşmamak şartıyla caizdir. Dolayısıyla vasiyet edilen kimsenin mirasçı olup olmamasına ölüm vaktinde itibar edilir. Vasiyet vaktinde itibar olunmaz.

Mirasçılardan bazısının payını azaltmak, bazısının payını yükseltmek için varislerden birine vasiyet yapmak caiz değildir. Bu hususta icma meydana gelmiştir. Yalnız bir kimsenin hiçbir mirasçısı yoksa, malının tamamını vasiyet etmesinde bir sakınca yoktur. Vasiyet edebilir. Çünkü

vasiyete engel olan husus; yüce Allah'ın tanıdığı, mirasçılara haktır. Engel ortadan kalkınca, malın tamamını vasiyet etmek sahih olur. [771]

1- Malın Üçte Birini Vasiyet Etmek

1484- Sa'd b. Ebi Vakkâs (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Veda haccı yılı hastalığımın artması üzerine, Resulullah (s.a.v.) beni ziyarete gelmişti. Ona:

“Ey Allah'ın resulü! Gördüğün gibi, hastalığım çok şiddetlendi. Ben mal sahibiyim. Bir kızımdan başka da mirasçım yok. Malımın üçte ikisini sadaka olarak verebilir miyim?” dedim. Resulullah (s.a.v.):

“Hayır, veremezsin” buyurdu. Sa'd:

“Ey Allah'ın resulü! Malımın yarısını sadaka olarak verebilir miyim?” dedim. Resulullah (s.a.v.):

“Hayır veremezsin” buyurdu. Sa'd:

“Üçte birini verebilir miyim?” dedim. Daha sonra Resulullah (s.a.v.):

“Üçte biri olur, aslında üçte biri de sadaka olarak vermeye çok yada büyüktür. Mirasçılarım zengin bırakman, onları, insanlara el açar bir halde bırakmandan daha harlıdır. Allah'ın rızasını kazanmak için vereceğin her nafaka, hatta hanımının ağzına koyduğun her lokma bile sevap kazanmana vesile olur” buyurdu. Sa'd:

“Ey Allah'ın resulü! Ben arkadaşlarımın hicretinden geri mi kalacağım?” dedim. Resulullah (s.a.v):

“Doğrusu sen hayatta kalıp Allah rızası için salih ameller işlersen, bununla ancak yüksekliğin ve derecen artmış olur. Hatta hicretten geri

kalmakla bazı insanlar müslümanlar senden yararlanır, diğer bir kısmı müşrikler de senden zarar görür.”

Daha sonra da:

“Allah’ım! Sahabilerimîn hicretini tamamla, onları ökçeleri üzerinde şirke ve küfre geri döndürme!” buyurdu.

Fakat hali üzüntülü olan Sa'd b. Havledir. Mekke'de ölmesinden dolayı, Resulullah (s.a.v.), Sa'd b. Havle hakkında mersiye söyledi. [772]

Açıklama:

Sa'd b. Havle, Sa'd b. Ebi Vakkas'ın babasıdır. Mekke'ye Medine'ye hicret edip Bedir ve diğer bazı gazvelere katılmıştır. Veda haccında ölmüştür.

Sa'd b. Ebi Vakkas, Mekke'deki hastalık günlerinde babasının vefatı üzerine, kendi hayatından da ümit keserek vasiyet etmeye kalkışmıştır. Sa'd b. Ebi Vakkas, veda haccından sonra 45 yada 48 sene daha yaşamıştır.

Sa'd b. Ebi Vakkas, Mekke'den Medine'ye hicret eden muhacirlerdendi. Veda haccı sırasında Mekke'ye gelmişti. Burada hastalanmıştı. Hastalığı sebebiyle Mekke'de kalmak zorunda olduğundan, hicretinin bozulup bozulmayacağı endişesini taşıyordu.

Sa'd b. Ebi Vakkas'ın tek varis olarak bırakacağından bahsettiği bu kızının, Aişe isminde bir kız olduğu ifade edilirken, bazı rivayetlerde de Ümmü Hakem el-Kübrâ isimli bir kız olduğu ifade edilmektedir.

Resulullah (s.a.v.)'in, *“Mirasçılarını zengin bırakman daha hayrlıdır”* derken, Sa'd b. Ebi Vakkas'ın, bu hastalıktan kurtulacağını ve daha uzun

yıllar yaşayıp mevcut kızından başka çocukları dünyaya geleceğini mucize olarak haber vermiş olabilir.

Sa'd b. Ebi Vakkas, bu hastalıktan iyileşip kalkmış uzun müddet yaşamış ve 9 oğlu ile 12 kızı dünyaya gelmiştir.

“Mirasçıların” sözüyle; Sa'd b. Ebi Vakkas'ın kızı ile yeğenlerini kast etmiş olması da mümkündür.

Hadis, malın üçte birini, vasiyet etmenin caiz olduğunu, fakat bundan daha azını vasiyet etmenin ise evla olduğunu bildirmektedir.

1485- Abdullah İbn Abbâs (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“İnsanlar vasiyet edecekleri şeyin sınırını üçte birden dörtte bire inmelidirler. Çünkü Resulullah (s.a.v.):

“Üçte bir olur, üçte bir bile çok olur” buyurdu. [773]

2- Sadakalardan Hasıl Olan Sevabın Ölüye Ulaşması

1486- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Bir adam, Peygamber (s.a.v.)'e:

“Babam öldü, mal da bıraktı, fakat vasiyet etmedi. Acaba onun namına sadaka versem günahlarına kefaret olur mu?” diye sordu. Peygamber (s.a.v):

“Evet, olur” diye cevap verdi. [774]

1487- Hz. Aışe (r.anha) dan rivayet edilmiştir: “Bir adam, Peygamber (s.a.v.)'e:

“Annem ansızın öldü. Konuşmuş olsaydı, sanırım ki sadaka verirdi. Onun namına sadaka versem bana ecir var mıdır?” diye sordu. Peygamber (s.a.v.): vet, var” diye cevap verdi.” [775]

Açıklama: Konuyla ilgili olarak 1016 noluh hadisin açıklamasına bakabilirsiniz.

3- Öldükten Sonra İnsana Erişecek Sevap

1488- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“İnsan öldüğünde üç şey hariç bütün amelleri kesilir. Bunlar;

1- *Sadaka-i cariye devamlı suretteki sadaka.*

2- *Faydalanılan ilim.*

3- *Kendisine dua eden salih/iyi bir çocuk.* [776]

Açıklama:

Bu hadiste, insanın dünyada işlemekte olduğu amellerinin sevabı, ölümüyle birlikte sona erdiği ve artık bu amellerin sevabı, o kimsenin amel defterine bir daha yazılmadığı, fakat şu üç amelin sevabının insanın ölümünden sonra da yazılmaya devam ettiği ifade edilmektedir.

1- Sadaka-i Cariye:

Bir kimsenin ölümünden sonra da devam eden ve Allah rızası için insanların istifadesine sunulmuş olan hayır müesseseleri, mektepler, camiler, çeşmeler ve vakıflardır. Sözü geçen bu hayırların sevapları kesilmediği için onlara "Sürekli hayır" anlamına gelen "Sadakay-ı cariye" ismi verilir.

2- Kendisinden (Sürekli Olarak) Faydalanılan İlim:

Kişinin sağlığında öğrenip neşretmiş olduğu ilimdir. Kitap yazıp yayımlama şeklinde olabileceği gibi, öğrenilen bilgileri başkalanna öğretme yoluyla da olabilir.

3- Dua Eden Salih Evlât:

İbn Hacer el-Mekki'ye göre, burada *"Salih evlat"* sözüyle kasdedilen, mümin evlattır.

Münavi ise konuyla ilgili olarak şöyle der:

"Aslında ölen bir kimsenin arkasından dua eden her müslümanın duası ölüye ulaştığı halde, burada sadece salih evladın duasından bahsedilmesinin hikmeti; çocukları, anne ve babalarının ardından dua etmeye teşviktir."

4- Vakıf

1489- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Ömer, Hayber'de bir arazi elde etmişti. Günün birinde bu arazi hakkında görüşünü almak için Peygamber (s.a.v.)'e gelip ona:

“Ey Allah'ın resulü! Ben, Hayber'de öyle bir mülk elde ettim ki, şu ana kadar böyle güzel bir mülk benim elime asla geçmemişti. Bu mülk hususunda bana ne buyurursunuz?” dedi. Peygamber (s.a.v.):

“Dilersen aslını vakıf yap onu sadaka vermiş olursun” buyurdu.

“Bunun üzerine Ömer oranın; “Aslı satılmaz, satın alınmaz, miras olmaz, bağış yapılmaz” diye vakıf yaptı.

Ömer, burayı; fakirlere, akrabalara, kölelere, Allah yolunda bulunanlara, yolda kalmışlara, darda kalmışlara sadaka olarak harcandı. Bu malın işini üstelenen kimsenin, -mal sahibi olmaya kalkışmamak suretiyle- yemesi veya arkadaşına yedirmesinde bir sakınca yoktu. [777]

Açıklama:

Vakıf kelimesi, sözlükte; hapsetmek anlamındadır. Bundan dolayı mahşerde insanların hesap vermeleri için hapsedildikleri yere “Mevkif” denilmiştir. Çoğulu, “Evkaf”tır. Terim olara ise; bir mülkün menfaatini insanlara tahsis edip aslını Allah'ın mülkü hükmünde olmak üzere, mülk edinme yada edindirmeden alıkoymaktır.

Vakfedilen malın; alışverişe, hibeye ve mirasa konu olamayacağı hususunda itifak vardır. Çünkü vakıfta asıl olan, belli bir süreyle sınırlandmlmanın olmamasıdır.

Mülkünün bir kısmını yada tamamını vakfetmek isteyen kişi; vakfedeceği şeyin mahiyetini, ne için vakfettiğini ve nasıl kullanılması gerektiğini kesinlikle beyan etmelidir.

Esasen vakıf olayı; yüce Allah'a iman ve hesap gününe hazırlanma şuuruyla yakından alakalıdır. Çünkü Kur'an'da;

“Siz sevdiğiniz şeylerden Allah yolunda harcaymeaya kadar asla iyiliğe ermiş olamazsınız. Her ne înfak ederseniz, şüphesiz Allah onu bilir” [778] buyurulmaktadır. Bu ayetinden inmesinden sonra sahabüer, sevdiği mallan infak etme hususunda yarışa girmişlerdir. Yine Resulullah (s.a.v.)'in, Medine'de bulunan ve kendi özel mülkü olan “Fedek Arazİsi”ni, fakir müminlerin ihtiyaçlarının karşılanması için vakfettiği bilinmektedir. [779]

5- Vasiyet Edecek Bir Şey Bulamayan Kimsenin, Vasiyeti Terk Etmesi

1490- Talha b. Musarrıf tan rivayet edilmiştir: “Abdullah b. Ebi Evfâ'ya:

“Resulullah (s.a.v.) bir şey vasiyet etti mi?” diye sordum. O da:

“Hayır, bir şey vasiyet etmedi” diye cevap verdi. Ona:

“O halde müslümanlara vasiyet etmek niçin farz oldu yada neden vasiyet etmekle emrolundular?” diye sordu. O da:

“Resulullah (s.a.v.), Yüce Allah'ın Kitab'ın sarılmayı vasiyet etti” diye cevap verdi. [780]

Açıklama:

Abdullah b. Ebi Evfâ burada Resulullah (s.a.v.)'in, bir sonraki hadiste de belirtileceği üzere, para ve hayvan namına bir vasiyet etmediğini kastetmektedir. Yoksa 1582 nolu hadiste de geleceği üzere, müşrikleri Arap yarımadasından çıkarılmasını, gelen heyetlere ikramda bulunulmasını ve Müslim, Cihâd 21 (1767); Ebu Dâvud, Haraç 27-28 (3029)'de de geçtiği

üzere Arap yarımadasında iki dinîn bir arada kalmayacağı ve Yahudilerin Arap yarımadasından çıkarılmasını vasiyet etmiştir.

1491- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.) dinar, dirhem, koyun ve deve namına hiçbir şey bırakmadı ve hiçbir şeyi de vasiyet etmedi.”[781]

Açıklama:

Hz. Peygamber (s.a.v.)'in vefatı sırasındandaki vasiyeti malum olup Hz. Âişe bu vasiyetleri o sırada duymamış olabilir.

1492- Esved'den rivayet edilmiştir:

“Günün birinde Aişe'nin yanında, Ali'nin, Peygamber (s.a.v.)'in vasisi olduğunu söylediler. Bunun üzerine Aişe:

“Peygamber (s.a.v.) ona ne zaman vasiyet etmiş ki? Çünkü Peygamber (s.a.v.) benim göğsüme veya kucağıma dayanmıştı. Bir tas istedi, derken kucağıma düşüverdi. Onun öldüğünü bile anlayamadım. Bu haldeyken ona nasıl vasiyette bulunmuş olabilir?” dedi. [782]

Açıklama:

Bu hadiste, Hz. Peygamber (s.a.v.)'in vefat ederken geride hiç bir deve ve koyun bırakmadığı ifade edilirken, bazı kaynaklarda geride yirmi sağmal deve, yedi sağmal koyun, dokuz da sağmal keçi bıraktığı açıklanmakta ise de, bu rivayetler ile konumuzu teşkil eden hadis arasında bir çelişki bulunduğu iddia edilmez. Çünkü bu hayvanlar, Resulullah (s.a.v.)'in özel

malı olmayıp zekat malı idiler. Bu sebeple bunlar, Ashabı sufffa gibi fakir sahabilere aitti ve onları bu sahabiler otlatıp sütünü içerlerdi.

Resulullah (s.a.v.)'in, Hayber ve Fedek'teki arazilerine gelince, onlan daha hayatta iken müslümanlar için sadaka olarak bağışlamıştı.

1493- Saîd b. Cübeyr'den rivayet edilmiştir: “Abdullah İbn Abbâs:

“Ah o Perşembe günü var ya, Perşembe günü” deyip sonra da ağladı. Öyle ki gözyaşları yerdeki çakıl taşlarını ıslattı. Bunun üzerine ben ona:

“Ey Abdullah İbn Abbâs! Nedir o bu Perşembe günü?” diye sordum. O da:

“Resulullah (s.a.v.)'in hastalığı Perşembe günü şiddetlenmişti. Derken:

“Benden sonra sapmamanız için bana bir yazı malzemesi getirin de size bir yazı yazdırayım” buyurdu.

Bunun üzerine orada bulunanlar yazı malzemesi getirip getirmeme hususunda birbirleriyle tartıştılar. Derken Resulullah:

“Bir Peygamberin yanında tartışma uygun düşmez” buyurdu. Tartışanların bazısı:

“Resulullah (s.a.v.)'e ne oluyor? Rahatsızlığından dolayı kendinden geçip sayıklıyor mu? “Kendisine sorun?” dediler. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):

“Beni rahat bırakın. Benim içinde bulunduğum durum daha hayrlıdır. Size üç sev vasiyet ediyorum:

1- *Müşrikleri Arap yarımadasından çıkarın!*

2- *Gelen heyetlere benim yaptığım gibi ikramda bulunun!”*

Hadisin ravisi Saîd b. Cübeyr:

“Abdullah İbn Abbâs üçüncüsünde sustu yada söyledi de ben unuttum” dedi. [783]

Açıklama:

İmam Malik ile İmam Şafiî, bu hadisi delil getirerek kafirlerin Arap yarımadasından çıkarılmasının vacip olduğunu söylemişlerdir. Onlara göre akafirlerin Hicaz'a yerleşip yaşamalarına İzin verilmez. Hicaz ile kastedilen; Mekke, Medine ve Yemame'dir.

İmam Azam'a göre, zimmi olan gayri müslimlerin Mescid-i Harâm'a girmelerinde bir sakınca yoktur. Çünkü Peygamber (s.a.v.), Sakif heyetini kendi mescidinde misafir etmişti; halbuki bunlar kâfir idiler. Tevbe: 9/29. ayeti;

“Müşriklerin, müslümanları kendi hükümleri altına alarak istilâ suretiyle Mescid-İ Harâm'a giremeyecekleri” şeklinde yorumlanmıştır. Çünkü daha önce Mescid-i Harama onlar bakarlardı. Mekke'nin fethinden sonra böyle bir şey kalmadı yada âyet, müşriklerin cahiliyyet devrinde olduğu gibi Kabe'yi çml çıplak tavaf etmelerine müsaade edilmemesi gerektiği şeklinde yorumlanır.

1494- Abdullah İbn Abbâs (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“İçlerinde Ömer İbnu'l-Hattâb'ın da olduğu bazı kimseler, Resulullah (s.a.v.)'in ölüm hali geldiğinde onun evinde bulunuyorlardı. Resulullah (s.a.v.):

“Gelin size bir şey yazı yazdır ayımda ondan sonra sapmaya siiniz!” buyurdu. Bunun üzerine Ömer:

“Gerçekten Resulullah (s.a.v.)'in hastalığı arttı. Yanımızda Kur'an var. Bize Allah'ın Kitab'ı yeter” dedi.

Derken evde bulunan kimseler görüş ayrılığına düşüp birbirleriyle tartıştılar. Bunlardan bazısı:

“Getirin, Resulullah (s.a.v.) size kendisinden sonra sapmayacağınız bir yazı yazdırsın!” diyordu. Bazısı da, Ömer'in dediğini söylüyordu.

Netice de, Resulullah (s.a.v.)'in yanında gürültü ve anlaşmazlığı artırınca, Resulullah (s.a.v.), onlara:

“Yanımdan) kalkın” buyurdu. [784]

Açıklama:

Resulullah (s.a.v.)'in ölüm döşeğinde iken ne yazdırmak istediği alimler arasında ihtilaflıdır. Bazıları, belirli bir şahsa hilafeti vasiyet etmek ve bu suretle meydana gelecek fitne ve fesatların önünü almak istediğini söylemiş; bir takımlan önemli hükümleri kısaca yazdırıp açıklamak istediğini, çünkü nass vârid olmuş bir delil hususunda ancak böylelikle birleşip tartışma ortadan kalkacağını ifâde etmişlerdir. Demek oluyor ki, Peygamber (s.a.v.) önce bu düşündüklerini yazdırmak istemiş yada bu cihet kendisine vahyolunmuş, sonra yazdırmamanın daha uygun olduğu kanaatine varmış veya yine vahiy gelerek ilk emir yürürlükten kaldırılmıştır.

Hz. Ömer'in bu mesele hakkındaki sözü kelâm alimler tarafından ittifakla onun faziletine ve derin anlayışına delil sayılmıştır. Çünkü Ömer (r.a), Peygamber (s.a.v.)'in müslümanlar için katlanılması güç, terk edildiği takdirde cezayı gerektiren bazı şeyler yazdıracağından, nass sabit olan bu delilller karşısında içtihada da gerek kalmayacağından endişe ederek:

“Bize, Allah'ın Kitab'ı yeter” demişti. Çünkü Yüce Allah,

“Biz bu kitapta hiç bir şeyi eksik bırakmadık” [785] ayeti ile

“Bugün dininizi kemale erdirdim” [786] buyurmuştu. Hz. Ömer, bunlardan, İlahî dinin tamam olduğunu, bu ümmetin sapıklıktan uzak olduğunu anlamıştı. [787]

26. NEZR (ADAK) BÖLÜMÜ

Adak kelimesi, Arapça'da, nezir nezr olarak ifade edilmektedir. Terim olarak ise; bir kimsenin dinen yükümlü olmadığı ibadet cininden bir şeyi kendisi için vacip kılmasıdır. Diğer bir ifadeyle; kişinin farz yada vacip cinsinden bir ibadeti yapacağına dair Allah adına söz vererek o ibadeti kendisine borç kılmasıdır.

Yapılan bir adağın geçerli olabilmesi için, hem adakta bulunan kimseyle ve hem de adağın konusu ile ilgili bazı şartlar vardır:

1- Adağın geçerli olabilmesi için adakta bulunan kimsenin; müslüman, akıllı ve ergenlik çağına girmiş bir kimse olması gerekir.

2- Adağın geçerliliği için adak konusunda aranan şartlar ise şu şekilde sıralanabilir:

a- Adana şeyin cinsinden bir farz veya vacip ibadetin bulunması gerekir. Namaz kılma, sadaka verme kurban kesme, oruç tutma gibi. Buna göre hasta ziyareti yada mevlit okutma yada türbelerde buna benzer yapılan adetler adak konusu olamaz.

b- Adanan şey, bizzat hedeflenen ibadet cinsinden olmalı, başka bir ibadete vesile olduğu için farz yada vacip sayılan bir ibadet olmamalıdır. Abdest alma, ezan ve kamet okumayı, mescide girmeyi konu alan adak geçerli olmaz.

c- Adanan husus, adayan şahsın o anda veya daha sonra yapması gereken farz veya vacip bir ibadet olmamalıdır. Kılmakla mükellef olduğu namaz, tutmakla mükellef olduğu namaz, tutmakla mükellef olduğu Ramazan orucu; adak konusu olamaz.

d- Adanan şeyin meydana gelmesi ve yapılması maddeten ve dinen mümkün ve meşru olması, mal ise adayan şahsın mülkiyetinde bulunması gerekir. Bir kimsenin sahip olmadığı malı adaması geçersiz, sahip olduğundan fazlasını adaması halinde ise sadece sahip olduğu kadarı hakkında geçerlidir.

e- Adanan fiil; Allah isyanı, bidat günah ve masiyeti içermemektedir. Bu takdirde adak geçersizdir.

Hz. Peygamber (s.a.v.)'in, başı açık olarak hacca gitmeyi adayan kadına başını örtmesini emretmesi, günah olan bir şeyi yapmak için bulunulan adağın geçersiz olduğuna delalet etmektedir.

Hattâbî'ye göre; yalın ayak hacca gitme konusundaki adak geçerlidir. Böyle bir adakta bulunan, gücü yetti kadar yürür. Yürüyemez hale gelince, bir şeye biner ve Mekke'de bir kurban keser.

Hz. Peygamber (s.a.v.)'in, *“Üç gün oruç tutsun”* sözü; orucun, hedy kurban edilmek üzere Mekke'ye götürülen hayvandan bedel olmasından dolayıdır. Kadın, oruç ile hedy arasında muhayyer bırakılmıştır. Bu, av öldüren ihramlınm; bu avın varsa benzeri yada kıymetini fakirlere vermek yada her müd buğdaya karşılığında bir gün oruç tutmak arasında muhayyer olmasına benzer.

1- Adağın Yerine Getirilmesinin Emredılmesı

1495- Abdullah İbn Abbâs (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Sa'd b. Ubâde el-Ensârî, Resulullah (s.a.v.)'den; annesinin borcu olan bir adak hakkında fetva istedi. Çünkü annesi, bunu ödeyemeden ölmüştü.

Resulullah (s.a.v.):

“Onun adına o borcu sen öde!” buyurdu. [788]

Açıklama:

Sa'd'iri annesinin adı, Amra idi. Sa'd b. Ubâde'nin annesinin adağının ne olduğu konusunda kesin bir görüş mevcut değildir. Bu meseleye ışık tutan haberler, birbirleriyle çelişki arz etmektedir. Bu rivayetlerde kadının adağının; oruç, köle azad etmek ve sadaka olduğuna dair kayıtlar yer almaktadır.

Ölen kişinin adak borcunun çeşidi ve cinsine göre alimler arasında farklı görüşler vardır.

Hanefilere göre; ölen kimsenin adak borcu, malî ise, o zaman bu borcunun ödenmesini, ölmeden vasiyet etmişse, o takdirde mirasçılar bunu ödemek zorundadırlar. Aksi takdirde böyle bir mecburiyetleri yoktur. Vasiyette belirtilen borç, geride bıraktığı malın üçte birini geçmesi halinde de mirasçılar, bu borcun fazlasını ödemek zorunda değildirler.

Adak bedenî ibadetlerle ilgili ise, genelde prensip olarak bu adak başkası tarafından eda edilmez. Çünkü bedenî ibadetlerde niyabet caiz değildir, İmam Ebu Hanîfe, İmam Mâlik ve İmam Şafiî'nin bir görüşü, bu doğrultudadır. İmam Ahmed ile İmam Şafii'nin diğer bir görüşüne göre ise; oruçta niyabet caizdir. Yani bir kimse oruç tutmayı adaşa ve orucu tutmadan ölse, onun yerine bir başkası oruç tutabilir. Hanefiler, Mâlikiler ile Şafiî'nin bir görüşüne göre ise oruçta niyabet olmaz. Ancak orucun yerine fakir doyurulur.

Hacda ise niyabet kesinlikle caizdir. Bir kimse, başkasının yerine hac edebilir.

2- Adak Adamayı Yasaklama Ve Adağın Bir Şeyi Geri Çevirmemesi

1496- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.) bir gün bize adak adamayı yasaklamaya başlayıp:

“Adak, hiçbir şeyi geri çevirmez. Onunla sadece cimrinin elinden mal çıkarılır” buyurdu. [789]

1497- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Adak adamayın! Çünkü adak adamak, kaderden hiçbir şeye yarar sağlamaz. Onunla sadece cimrinin elinden mal çıkarılır.” [790]

Açıklama:

Hadiste; arzuladığı bir sonuca ulaşmak için adakta bulunmanın sonucu o arzuladığı şeyin değişmeyeceği, çünkü olan her şeyin Allah'ın takdirinin eseri olduğu ifade edilmektedir. Ama adak sayesinde normal hallerde bir şey vermeyen cimrilerden mal çıkmış olur. Çünkü cimri, bir şeyin olması halinde sadaka vermeyi yada kurban kesmeyi adar ve istediği olursa, adadığını vermek zorunda kalacak ve kendisinden mal çıkacaktır.

Adağın, malın çıkmasına sebep olmasında sadece cimrilerin anılması, cimri olmayanla-nn adak sebebiyle mal vermeyecekleri manasına gelmez.

Yalnız cömertler bir şey adamadan da sadaka verip hayr ve hasenatta bulundukları için, hadiste, cimriler anılmıştır.

Bu sebeple İmam Şâfiî ile İmam Ahmed başta olmak üzere, İslam Hukukçularının önemli bir kısmı, adak adamanın mekruh olduğu görüşündedir.

Hanefifer ise Allah'a ibadet ve taat yönünden adakta bulunmayı mubah görmüşlerdir.

Sonuçta, bir ibadetin işlenmesine vesile olduğu için bunu müstehab görenler de olmuştur. [791]

Konuyla ilgili hadisler ve İslam alimlerinin görüşleri İncelendiğinde, kişinin hiçbir dünyevî menfaat ummadan sırf Allah'ın rızasını kazanmak, ona şükretmek için adak adamasında bir sakınca bulunmadığı görülür. Kişinin, Allah'ın takdirinin değişmesine vesile olması dileğiyle ve ihlastan uzak, belli şartlara bağlı olarak adakta bulunması ise doğru karşılanmamıştır.

Adaklar, Allah'ın takdirini değiştirmez. müslüman kişi, bunu bilerek, ileride olacak bir şeyin en hayrlı şekilde meydana gelmesi dileğiyle yüce Allah'a yalvarması, bunu gerçekleştirmeye vesile olması için sadaka ve ibadet mahiyetinde bir adakta bulunması itikadı bakımdan sakıncalı görülmemiştir.

İslam Hukukçularının, şartsız adağı daha hoş karşılaması, onda ibadet niyetinin daha belirgin olması sebebiyledir. Dünyevî bir menfaati konu edinen şartlı adak ise, ibadet niyetinden ziyade nerdeyse Allah ile bir pazarlık mahiyetini taşıyabileceği için, sonuçta bir ibadetin yerine gelmesi söz konusu edilse bile İhtiyatla karşılanmış, hatta doğru bulunmamıştır. Bununla birlikte Allah'a isyan ve masiyeti içermediği sürece, hangi grupta

yer alırsa alsın, adakta bulunulduğundan yerine getirilmesi dinen vacip görülmüştür. [792]

3- Allah'a Masiyet için Yapılan Adak ile Kulun Elinde Olmayan Bir Şeye Yapılan Adağın Yerine Getirilmesi Gerekmediği Meselesi

1498- İmrân b. Husayn (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Sakîf kabilesi, Ukayl oğullarının anlaşmalı müttefiki idi. Derken Sakîf, Resulullah (s.a.v.)'in sahabiîerinden iki kişiyi esîr etti. Resulullah (s.a.v.)'in sahabileri de, Ukayl oğullarından bir kişiyi esîr ettiler ve bu kimsenin beraberinde bulunan Adbâl ismindeki değerli deveyi de aldılar. Adam bağlı olduğu halde Resulullah (s.a.v.) onun yanından geçiyordu. Adam:

“Ey Muhammed’i” diye seslendi. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.) onun yanına gelip:

“Ne istiyorsun?” diye sordu. Adam:

“Beni niçin esir aldın? Bütün yolcuları geçen Adbâ'yı ne karşılığında aldın?1 dedi. Resulullah (s.a.v.):

“Seni, anlaşmalı müttefiklerin olan Sakîf'in cürmüne karşılık esir aldım” diye cevap verdi. Sonra onun yanından ayrılıp gitti. Adam tekrar ona seslenerek:

“Ey Muhammedi Ey Muhammedi” dedi. Resulullah (s.a.v.) merhametli ve nezaketli idi. Bu sebeple ona dönüp:

“Ne istiyorsun?” diye sordu. Adam:

“Ben müslümanım” dedi. Resulullah (s.a.v.):

“Eğer bu sözü hürriyetin eündeyken söylemiş olsaydın tamamıyla kurtulurdun!” diye cevap verdi. Sonra çekilip gitti. Adam tekrar Resulullah (s.a.v.)'e seslenerek:

“Ey Muhammedi Ey Muhammedi” dedi. Peygamber (s.a.v.) yine o adamın yanma gelip:

“Ne istiyorsun?” diye sordu. Adam:

“Ben açım, beni doyur. Susuzum, beni su ver!” dedi. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):

“Senin hacetin bu mu?” buyurdu. Sonra bu adam, Sakif kabilesinin elinde esir olarak tutuklu bulunan o iki müslüman kişiye karşılık fidye olarak salıverildi.

İmrân b. Husayn der ki:

“Ensâr'dan da bir kadın, esîr edildi. Böylece Adbâ da, düşmanlar tarafından alınıp götürüldü. Bu kadın, bağlı vaziyetteydi. Onu götüren insanlar da, develerini evlerinin önünde dinlendiriyorlardı. Derken bir akşam bu kadın bağdan kurtularak develerin yanına geldi. Kadın, bir deveye yaklaştığında hayvan böğürüp bağırmaya başladı. Nihayet Adbâ'ntn yanına vardı. Fakat o böğürmedi ve hem de pişkin bir deve idi. Kadın, hemen Adbâ'nın arka tarafına oturdu. Sonra hayvanı sürerek yola koyuldu.

Kadını esir alan kimseler, kadının kaçtığını hissedip onu aradılar, fakat kadın onları yakalama hususunda âciz kalmıştı. Bir de eğer Allah kendisini kurtarırsa bu deveyi boğazlamayı Allah için adadı.

Kadın bu vaziyette Medine'ye gelince, insanlar, kadını görerek:

“İşte bu, Resulullah (s.a.v.)'in devesi Adba'dırl' dediler. Kadın ise eğer Allah, kendisini bu deve den dolayı kurtarırsa onu mutlaka boğazlamayı

adadığını söyledi. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.)'e gelerek meseleyi kendisine anlattıklarında, Peygamber (s.a.v.):

"Subhanallah! Bu kadın, Adba'yı ne kötü cezalandırmış! Eğer Allah kendisine bu deve üzerinde kurtuluş ihsan ederse, o kimse, bu deveyi mutlaka boğazlayacağını Allah için adamıştı.

Günaha girmek için yapılan adak ile kulun elinde olmayan bir şeye yapılan adağın ifâsı yoktur" buyurdu. [793]

Açıklama:

Bir günah işlemeyi adamak, muteber ve oluşmuş bir adak sayılmaz. Yine kişi sahip olmadığı bir malt nezretse bu da oluşmuş ve sahih bir adak sayılmaz.

4- Kabe'ye Yürüyerek Gitmeyi Adayan Kimsenin Durumu

1499- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

"Peygamber (s.a.v.) iki oğlunun arasında götürülen yaşlı bir adam görüp:

"Bu adama ne olmuş?" diye sordu. Onlar da:

"Yürümeyi adamış" diye cevap verdiler. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v):

"Doğrusu Allah, bu adamın kendi nefsine azab ettirmek suretiyle yaptığı ibadetten müstağnidir" buyurup o adama hayvana binmesini emretmiş. [794]

Açıklama:

Bu hadis, yaya olarak hacca gitmeyi adayıp da yürümekten aciz olan kişinin bir bineğe binebileceğini göstermektedir. Gerçei burada bu durumda olan kişiye herhangi bir kefaret sözkonusu edilmemiştir. Fakat Ebu Dâvud, Eyman 19 (3295, 3296)'da bu durumda olanların ya bir kurban keseceği anlaşılmaktadır.

1500- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Peygamber (s.a.v.), iki oğlunun arasında onlara dayanarak giden yaşlı bir adam görüp oğullarına:

“Buna ne olmuş?” buyurdu. Oğulları:

“Ey Allah'ın resulü! Adağı var” diye cevap verdiler. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.):

“Ey ihtiyar! Hayvana bin! Çünkü Allah, senden ve adağından müstağnidir” buyurdu. [795]

1501- Ukbe b. Âmir (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Kız kardeşim yalın ayak olarak Beytullah'a Kabe'ye yürümeyi adadı. Bana da, bu meseleyi, onun namına Resulullah (s.a.v.)'e danışmamı emretti. Ben de bu meseleyi, ona danıştım. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.):

“Hem yürüsün ve hem de yorulduğunda hayvana binsin!” buyurdu. [796]

5- Adağın Kefareti

1502- Ukbe b. Âmir (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Adağın kefareti, yemin kefaretidir." [797]

Açıklama:

Hadis, adağın ne olduğunun belirtilmemesi ne bir yemin kefaretin gerektiğini belirtmektedir. Örneğin, bir kimse:

"Ben bir adak adadım" yada "Bir adak benim üzerimde olsun" gibi. Görüldüğü üzere bu adağın; oruç mu, yoksa başka bir şey mi olduğu belirtilmektedir. İşte böyle bir adağın kefareti, bir yemin kefaretidir. Dolayısıyla bu hadis, kefaretin belirsiz adağa ait olduğunun delilidir.

27. EYMÂN (YEMİNLER) BÖLÜMÜ

Yemîn kelimesi, sözlükte; sağ el, kuvvet anlamında kullanılmaktadır. Terim olarak ise; yüce Allah'ın adını zikrederek haberin takviyesidir.

Yemin eden kişi, bir şeyi yapmaya yada yapmamaya yüce Allah'ı şahit tutarak karar verir.

Yemin, yapılış şekline göre iki kısma ayrılmaktadır:

1- Yüce Allah'ın isim veya sıfatıyla yapılan yemin.

2- Yüce Allah'tan başkasıyla yapılan yemin. Bu yemin türü, caiz değildir. Yemin, 3 kısma ayrılmaktadır:

1- Yemin-i Lağv:

Yanlışlıkla veya doğru olduğu zannıyla yalan yere yapılan yemindir..

2- Yemin-i Mün'akid:

Mümkün veya gelecek ile ilgili bir şey hakkında yapılan yemindir.

3- Yemin-i Gamus:

Yalan yere kasten yapılan yemindir

Yemin-i Gamus:

Kişinin yalan kastederek yalan yere Allah adına yemin etmeye denir.

Üzerine yemin edilen şeyin, içinde bulunulan zamandan önce işlenmiş bir fiil olması şart değildir. Ama bazen öyle de olabilir. Örneğin, bir kimsenin, bir başka kimseyi dövdüğü halde “Vallahi, onu dövmedim” diyerek ettiği yemin, Gamus yeminidir.

Gamus yemini, Allah adına yemin etmekten başka durumlarda düşünülemez. Çünkü bu yeminin, kefareti yoktur. Yemin eden kişi, günahkar olduğu için tevbe etmesi gerekir. Zira burada hem Allah'ın adı hiçe sayılmakla ve hem de bir kimsenin malı haksız yere gasbedilmeye çalışılmaktadır. Bu nedenle de yemin sahibi, Allah'ın gazabjyla karşı karşıya kalmaktadır. Bundan kurtulmak için ilk önce tevbe etmeli, sonra da kimin malını gasbettiyse o malı geri sahibine vermelidir.

1- Yüce Allah'tan Başkası Adına Yemin Edilmesinin Yasak Olması

1503- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Babam Ömer İbnu'l-Hattâb'ı şöyle derken işittim: Resulullah (s.a.v.):

“Doğrusu Yüce Allah, sizi, atalarınız/babalarınız adına yemin etmeyi yasaklıyor” buyurdu.”

Ömer:

“Vallahi, Resulullah (s.a.v.)'in bunu yasak ettiğini işittiğimden beri kendim için ve başkası namına bu yemini hiç etmedim” dedi. [798]

2- Lât Ve Uzza Putlarına Yemin Eden Kimsenin Derhal Allah'tan Başka İlah Yoktur Demesi

1504- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Kim yemin edip, yemininde: “Lâfa yemin olsun ki diyen kimse, hemen Lâ ilahe illallah” desin. Arkadaşına:

“Gel seninle kumar oynayalım” diyen kişi, sadaka versin.” [799]

1505- Abdurrahman b. Semure (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Putlar/Tağutlar ve babalarınıza/atalarınız adına yemin etmeyin.” [800]

Lât:

Taifde Sakîf kabilesine ait bir putun ismidir. Bazıları da, bunun, Kureyş'e ait oİup Nahle'de bulunduğunu söylemişlerdir. Mekke'de olduğunu söyleyenler de vardır. Bu put, cahiliye devrinde Arapların taptıkları üç büyük puttan birisinin adıdır.

Uzzâ:

Mücâhid'e göre; Gatafân kabilesinin taptığı bir ağaçtır. Dahhâk'a göre ise; Gatafân kabilesinin taptığı bir puttur.

Açıklama:

Bu hadiste, Lât ve Uzzâ gibi putları anarak yemin eden kişinin yemininin sonunda “Lâ ilahe illallah” demesi emredilmektedir. Aliyyu'1-Kârî (ö. 1014/1605), bu meseleye, iki açıdan bakılabileceğinî söyler:

1- Kişinin sehven cahiliye devrinden kalma bir adet olarak “Lât” üzerine yemin etmesi. Bu durumda “Lâ ilahe illallah” demesinden maksat; tevbe etmesi, tevhid kelimesini, günahına kefaret kılmasıdır. Çünkü iyilikler, kötülükleri siler. Bu, gafletten dolayı tevbedir.

2- Bu yeminiyle Lâfı ta'zim etmesi. Böyle olursa, anılan yeminden sonra tevhid kelimesi söylenmesinden maksat; İman tazelemektir. Çünkü bu yemin, kişiyi dinden çıkarır. Bu durumda tevbe, masiyetten tevbedir.

Aliyyu'1-Kârî, sözüne devamla der ki:

“Bu hadiste; İslam'dan başka bir şeyle yemin edene kefaret gerekmeyip günahkar olduğuna ve tevbe etmesi gerektiğine delil vardır. Çünkü Hz. Peygamber (s.a.v.), bu yeminin cezasını, kişinin dininde kılmıştır. Malında değil, sadece keli-me-i tevhidi emretmiştir. Çünkü yemin, ma'kud ile olur. Lât ve Uzzâ'ya yemin edince, bu konuda kafirlere benzemiş olur. Onun için Resulullah (s.a.v.), bunu, kelime-i tevhitle gidermeyi emretmiştir.” [801]

İmam Şafiî (ö. 204/819), İmam Mâlik (ö. 179/795), Nevevî (ö. 676/1277) ve alimlerin cumhuru ise; “Şöyle yaparsam ben Yahudi ve Hıristiyan olayım, İslam'dan veya Peygamber'den beri olayım” ve benzeri sözlerle yemin eden kişiyi de putlar adına yemin etmeye benzetmiş ve bunlarla yemin olmayacağını, dolayısıyla da bu sözlerin kefareti gerektirmeyeceğini söylemişlerdir.

Hanefilere göre ise; bir şeyi yapıp veya yapmamak için, “Yahudi olacağına veya Hıristiyan olacağına” dair yemin eden kişiye sözünü yerine

getirmediği takdirde kefaret gerekir.

3- Kim Bir Şeye Yemin Eder De O Şeyin Yeminden Daha Hayrlı Olduğunu Görürse O Hayrlı Olan Şeyi Yaparak Yemininden Dolayı Kefaret Vermesinin Mendub Olması

1506- Ebu Musa eİ-Eş'arî (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Eş'arilerden bir topluluk içinde, binmek ve yüklerimizi taşıyacak deve istemek için Peygamber (s.a.v.)'e gelip ondan deve istedim. O da:

“Allah'ın adına yemin ederim ki, size deve veremem. Çünkü ben de size verecek deve yok” buyurdu.

Bunun üzerine Allah'ın dilediği kadar durduk. Sonra Resulullah (s.a.v.)'e bir takım develer getirildi. Yanındakilere, bize yaşları üç ile on arasında olan üç tane beyaz hörgüçlü deve verilmesini emretti. Nihayet yola koyulduğumuz zaman:

“Allah bize bereket ihsan etmez. Biz kendisinden binecek ve yüklerimizi taşıyacak deve istemek için Resulullah (s.a.v.)'e gitmiştik, o da bize deve veremeyeceğine yemin etti. Sonra da verdi” dedik yada birbirimizle böyle konuştuk.

Sonra Peygamber (s.a.v.)'e gelip ona bu konuştuklarını anlattılar. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.):

“Size yük hayvanlarım ben vermedim. Fakat onları size Allah verdi. Doğrusu vallahi, Allah diler de ben bir şeye yemin eder, sonra ondan daha hayrlısım görürsem hemen yeminime kefaret verip o hayrlı şeyi yaparım” buyurdu. [802]

1507- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Bir adam, Peygamber (s.a.v.)'in yanında kalıp evine gitmeyi biraz geciktirmişti. Sonra adam ailesinin yanına döndü, fakat küçük çocukları uyur vaziyette buldu. Derken hanımı ona yemeğini getirdi. Adam ise çocuklarının uyumasından dolayı yemek yememeye yemin etti. Sonra fikrini değiştirip yemeği yedi. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.)'e gelip ona durumu anlattı. Resulullah (s.a.v.):

“Bir kimseye bir şeye yemin eder de başka bir şeyi ondan daha hayrlı görürse, o diğer hayrlı gördüğü şeyi yapsın. Yemininden dolayı da kefaret versin!” buyurdu.[803]

1508- Temîm b. Tarefe'den rivayet edilmiştir:

“Bir dilenci, Adiyy İbn Hâtim'e gelip ondan bir hizmetçinin değeri yada değerinin bir kısmı oranında bir nafaka istedi. Adiyy:

“Yanımda sana verecek bir şey yok. Ancak zırhlı gömleğim ile miğferim var. Dolayısıyla aileme yazayım da onlar sana bu nafakayı versinler” dedi.

Fakat o kimse buna razı olmadı. Adiyy, adamın bu tavrına kızıp:

“Şunu iyi bil ki, Allah'ın adına yemin ederim ki, sana hiçbir şey vermeyeceğim” diye uemin etti. Sonra o kimse, Adiyy'in teklifine razı oldu. Bunun üzerine Adiyy:

“Yine şunu da iyi bil ki, Allah'a yemin ederim ki, ben, Resulullah (s.a.v.)'i:

“Kim bir şeye yemin edip sonra o yemin ettiği şeyin dışında olan bir şeyi Allah için daha takvalı bîr iş görürse o takvalı olan şeyi yapsın”

buyururken işitmiş olmasaydım, yeminimden asla dönmez, onun gerektirdiğini muhakkak yerine getirirdim” dedi. [804]

1509- Abdurrahman b. Semure (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Resulullah (s.a.v.), bana:

“Ey Abdurrahman b. Semure! İdareci olmayı isteme! Çünkü bunu istemen halinde sana verilirse onunla tek başına bırakılırsın. Eğer istemeden sana verilirse bu konuda yardım görürsün. Bir şeye yemin edip sonra da bunun dışında olanı ondan daha hayrlı görürsen derhal yemininden dolayı kefaret ver ve o hayrlı olan şeyi yap!” buyurdu.”

Açıklama:

Bu hadisler, iki hükmü ihtiva etmektedirler:

A- Her hangi bir konuda yemin eden kişinin sözünde durup yemine devam etmesi mi, yoksa yemini bozup keffaret ödemesi mî daha iyidir? Bu mesele, yemins konu olan şeye göre değişir:

1- Farz veya vacip bir şeyi yapmak ya da bir haramı yapmamak için edilen yemin, tâat-tır. Dolayısıyla yemine sadakat gerekir. Yeminin bozulması günahtır. Ramazan orucunu tutmak veya içki içmemek için edilen yemin bu kabildendir.

2- Yukarıdaki maddenin aksi; yani, farz veya vacib bir ibadeti yapmamak ya da haram bir şeyi yapmak için edilen yemin. Bu şekildeki bir yemin bozulur, yani sözde durulmaz, keffaret ödenir. Çünkü yemine sadakatin icabı ya bir borcu terketmek ya da bir haramı işlemektir.

3- Müstehap olan bir işi yapmak için edüen yemin bir tâattır. Bu yemine devam yani sözünde durmak müstehap, yemini bozmak ise

mekruhtur.

4- Müstehap bir ameli meselâ bir hastayı ziyareti yapmamak için edilen yenlini bozup keffaretini ödemek müstehap, yemine sadakat ile mekruhtur. Üzerinde durduğumuz hadis bu şıkla ilgili olsa gerektir.

5- Mubah bir işi yapmak ya da yapmamak; meselâ, bir elbiseyi giymemek için yemin edilirse, yemin sahibi yeminine sadakat gösterip göstermemekte muhayyer olmakla beraber sözde durup yemine sadakat göstermek daha evlâdır.

B- Yemin edip de yeminini bozmayı daha hayırlı gören kişi; keffareti, yemini bozmadan mı yoksa bozduktan sonra mı öder? Bu konu âlimler arasında ihtilaflıdır. Keffaretin üç hali vardır:

1-Yemin etmeden önce keffaret ödemek. Bu, hiçbir âlim tarafından caiz görülmemiştir. Yani önce yemin keffareti ödemek, sonra yemin edip daha sonra da yemini bozmak meşru değildir.

2-Yemin edip bozduktan sonra keffareti ödemek. Bu da bütün âlimlerin ittifakı ile caizdir. Yani kişi bir şey için yemin eder, yemininin gereğini

yerine getirmemeyi uygun bulur ve yeminini bozar daha sonra da keffaretini öderse, bu keffaret ihtilafsız geçerlidir.

3-Yemin edip yemini bozmadan önce keffareti ödeyip daha sonra yemini bozmak. İşte bu konu İhtilaflıdır. Alimler bu konuda üç ayrı görüşe sahiptirler:

a.Yemini bozmadan önce, ne şekilde olursa olsun köle azadı, fakir doyurma, oruç tutma keffaret ödemek caizdir. Bu keffareti daha sonra gerçekleştirecek olan yemine riayet etmemek için yeterlidir. İbnü'l-Münzir'in ifadesine göre; Rabîa, Evzaî, Mâlik, Leys ve Hanefîlerin

dışındaki şehirler alimler bu görüştedir. Bunlar, bu hadislere dayanırlar. Çünkü Hz.Peygamber bu hadislerin çoğunda önce kefareti, sonra da yemini bozmayı anmışhr. Hatta, bazılarında, “Keffareti öde, sonra yemini boz” ifadesini kullanmıştır.

Kadı İyaz bu görüşün ondört tane sahâbîden nakledildiğini söyler. Hattâbî de; İbn Ömer, İbn Abbas, Âişe (r.anhüma), Hasen el-Basrî, İbn Şîrîn, Mâlik, Evzaî, Şafiî, Ahmed b. Hanbel ve İshak'ın bu görüşte olduklarını; ancak Şafiî'nin, keffaretin oruçla ödenmesi halini istisna ettiğini kaydeder.

b- Keffaret malî bir yolla, yani köle azad etmek, fakir doyurmak veya fakir giydirmek şeklinde ödenecekse, yemini bozmadan önce keffaret ödenebilir. Ama, oruç tutmak suretiyle ödenecekle, yemin bozulmadan keffaret ödenmez.

Bu görüş, Şâfiîlere aittir.

c- Yemin bozulmadan önce keffaret ödenemez. Ödenirse bu yeterli değildir. Yemin bozulduktan sonra tekrarlanması gerekir. Bu görüş, Hanefîlere aittir.

Hanefîlerin, görüşlerini destekledikleri delilleri de şunlardır:

1- Keffaret, günah olan bir işin telafisi için meşru kılınmıştır. Yemin konusunda günah olan bizatihi yemin değil, yemini bozmaktır. Çünkü yemin etmek meşrudur. Bu konuda hiçbir tereddüd ve ihtilâf yoktur. Zaten Kur'ân-ı Kerîm'de ve hadislerde birçok yemin mevcuttur. O halde yemin meşrudur, mübahdır. Öyleyse, yemin bozulmadan keffaret olmaz.

2- Bozulan yeminin keffareti farzdır. Yemin bozulmadan önc'e ödenen keffaret ise nafiledir. Nafilenin ise farzın yerini tutması mümkün değildir.

3- Hadislerin bazılarında, önce keffarelin sonra hinsin yemini bozmanın anılması da deli! olamaz. Çünkü Ebû Davud'un da işaret ettiği gibi bazı rivayetlerde durum tam tersinedir. Yani keffaret, yemini bozmadan sonra zikredilmiştir. [805]

4- Yemin Eden Kimsenin Yemininin, Yemin Ettiren Kim-Senin Niyetine Göre Olması

1510- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Senin yeminin, konuşmakta olduğunu arkadaşının seni tasdik edeceği şeye göre olur." [806]

Açıklama:

Yemin, bütün durumlarda, yemin eden kimsenin niyetine bağlıdır. Bundan sadece kişinin kendisine yönelik bir davada hakim ile onun vekilinin yemin istemeleri müstesnadır. Bu yemin, edenin değil istenenin niyetine bağlı olur. Bu hadisten murâd budur.

Ama hâkim huzurunda onun teklifi olmaksızın bir dâvada biri yemîn ederse burada ye-mîn sahibinin niyeti mu'teber olur. Bu hususta Allah'a yemîn etmekle kadın boşamaya veya köle azadına yapılan yemîn arasında fark yoktur. Şu kadar var ki, kadın boşamaya veya köle azadına yemîn vermeyi hâkim teklif ederse niyetini gizlemesi kendisine fayda verir; ve

yemîn edsnin niyetine itibâr olunur; çünkü hâkimin bu gibi şeylere yemîn ettirmeye hakkı yoktur. O yalnız Allah'a yemîn teklif edebilir.

Niyet gizlemekle yeminden dönülmüş olmazsa da bunu bir kimsenin hakkını iptal edecek yerde yapmak caiz değildir. Bu mesele de ulemâ arasında ittifâkîdir. Bu açıklama, İmam Şafiî ve arkadaşlarına aittir” [807]

Hanefilere göre ise yemini teklif eden kimsenin buna hakkı varsa onun niyeti, yoksa yemin edenin kendi niyeti geçerlidir. Onun, niyetini gizlemeye hakkı vardır.

Yeminde niyetin hukuki yönden hükmü budur. Ancak başka şeye niyet edilen yemin, dinî açıdan doğru değildir.

Kısacası, davalarda, yemin edenin değil, yemin ettiren hakimin niyeti önemlidir. Yemin edenin, değişik bir şeye niyet etmesine itibar edilmez.

5- Yeminde İstisna

1511- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet ediidiğine göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Dâvud (a.s)'ın oğlu Süleyman (a.s):

“Bu gece mutlaka yetmiş kadını dolaşacağım, bunların hepsi Allah yolunda savaşacak bir süvari doğuracak” dedi. Arkadaşı, ona:

“İnşallah Allah dilerse” de!” diye uyardı ise de o inşallah demedi. Kadınların hepsini dolaştı, fakat içlerinden hiçbir kadın gebe kalmadı. Sadece bir kadın, bir erkek yarısı doğurdu. Resulullah:

“Muhammed'in nefsini elinde bulunduran Allah'a yemin ederim ki, “İnşallah” deseydi çocukları doğup Allah yolunda süvari olarak toptan

cihad ederlerdi” buyurdu.[808]

Açıklama:

Bu hadis,

“Andolsun biz Süleyman'ı imtihan ettik. Tahtının üstüne bir ceset bırakıverdik, sonra o, yine eski haline döndü” [809] ayeti arasında bir bağ görülmüştür.

Ayette kapalı olarak haber verilen fitne ile imtihanın ve taht üstüne bırakılan cesedin neden ibaret olduğu hakkında müfessirler çok çeşitli yorumlar ileri sürmüşlerdir. Bunlann çoğu Kur'an'a uymayan, peygamberlik görevine asla yakışmayan şeylerdir. Bunlar, gerçekten değiştirme ve tahrif eden Ehl-i kitabın uydurmalarıdır. Fahreddîn er-Râzî, bu hurafeleri birçok sağlam delillerle ret ettikden sonra o imtihan için şu bilgiyi ileri sürmektedir:

Süleyman peygamber bir gecede kadınların hepsini ziyaret edeceğini, onlardan herbirinin süvari birer oğlan dünyâya getirib bunlann Allah yolunda savaşacaklarını söylemiş, İnşallah Allah dilerse dememiş ve dolayısıyla o kadınları dolaşmış, Fakat içlerinden yalnız biri eksik doğumlu bir oğlan dünyâya getirmiş, bunu babasının kürsüsü üzerine bırakıvermişler. İşte onun istiğfar etmesi, bu inşallah sözünü unutmuş olmasındandır. [810]

Bu hadisle ilgili olarak üç görüş ileri sürülmüştür:

1- Bir gecede bu kadar kadınla birlikte olmanın aklen mümkün olmadığından dolayı kabul etmeyenler. [811]

2- Hadiste herhangi bir problemin olmadığı, çok kuvvetli ihtimale göre Hz. Peygamber (s.a.v.)'in bu olayı yahudilere istinaden ve başka birine

örnek olarak anlatıldığı, dinleyenlerin de bunu yanlış anlayarak Hz. Peygamber (s.a.v.)'den gerçek bir olay gibi anlatıldığı görüşü.[812]

3- Bu olayın mucize olduğu, dolayısıyla bu hadisi olduğu gibi kabul edenler.

Gelecekte yapılacak bir işi, “İnşallah” diyerek anlatmak müstehabtır. “Yarın filanca işi yapacağım inşallah” demek gibi.

“İnşallah” yani istisna sözü, yeminin, mün'akid olmasına engeldir. Bir kimse, yemin etse, sonra da bu sözüne ek olarak “İnşallah” dese üzerine yemin verdiği şeyi yapmakla yemininden dönmüş olmaz. Yalnız bunu için iki şart vardır:

1- İnşallah sözünü, yemine bitişik olarak söylemek.

2- Yemin etmezden önce istisnayı niyet etmek.

6- Haram Olmayan, Fakat Yemin Sahibinin Ailesini Rahatsız Eden Bir Şey Hususunda Yeminde Israrının Yasak Edilmesi

1512- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Allah'ın adına yemin ederim ki, ailesi ile ilgili yemin edip de yemininde ısrar etmesi, Allah katında kendisi için yeminini bozup da Allah'ın farz kıldığı kefaretini vermesinden daha günahtır.” [813]

Açıklama: Yani yeminini bozmakta bir günah olsa bile, yeminde inat ve ısrar etmek daha çok günahtır.

7- Kafirin Adağı Ve müslüman Olduğunda Hakkında Yapılacak Muamele

1513- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Ömer, Resulullah (s.a.v.)'e:

“Ey Allah'ın resulü! Ben, cahiliye döneminde Mescid-i Haram'da bir gün itikafta kalmayı adamıştım” dedi. Peygamber (s.a.v.), ona:

“Adağını yerine getir!” buyurdu. [814]

Açıklama:

Hadis; müslüman olmayan bir kimse, bir adakta bulunur, sonra da müslüman olursa, adağının gereğini yapmakta mükellef olduğuna delildir. Buhârî, İbn Cerîr (ö. 310/922) ile bazı Şâfiîler bu görüştedir.

Bazı Şâfiîler, İmam Mâlik ile Hanefilere göre; bu tür adaklar, hükümsüzdür. Bu alimler, bu hadisi, müstehab olma şeklinde yorumlamışlardır.

Bu konuşma; Buhârî, Meğâzî 54'de geçtiğine göre; Huneyn seferinden Mekke'ye dönüş ırasında geçmiştir.

8- Kölelerle/Yanında Çalışanlarla İyi Geçinme Ve Kölesini Tokatlayan Kimsenin Kefareti

1514- Zâdân Ebi Ömer'den rivayet edilmiştir:

“Abdullah İbn Ömer'in yanma gelmiştim. Bir köle azad etmişti. Yerden bir çöp/ağaç dalı yada bir şey alıp:

“Bu azad edişte, teberruan azad etmedeki sevaba eşit olacak bir ecir yoktur. Yalnız Resulullah (s.a.v.)'i:

“Kim kölesine tokat atar veya döverse kefareti o köleyi azad etmesidir” buyururken işittim.[815]

9- Kölesine/Yanında Çalışana Zina İsnadında Bulunan Kimseye Ağır Ceza Verilmesi

1515- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Ebu'l-Kâsım (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Kim kölesine zina isnadında bulunursa kıyamet günü o kimseye had vurulur. Eğer söylediği sözü doğru ise o zaman had vurulmaz.” [816]

10- Köleye/Yanında Çalışana Kendi Yediğinden Yedirme, Giydiğinden Giydirme Ve Ona Yapamayacağı Şeyi Teklif Etmeme

1516- Ma'rûr b. Süveyd'den rivayet edilmiştir:

“Rebeze'de Ebû Zerr'in yanma uğradık. Üzerinde çizgili bir kaftan vardı. Kölesinin üzerinde de aynı kaftanın bir benzeri vardı. Ebû Zerr'e:

“Ey Ebu Zerr! Bu iki kaftanı birleştirsen ikisi, bir takım elbise olurdu!” dedik. Bunun üzerine Ebû Zerr şunları söyledi:

“Benim ile dîn kardeşlerimden bir kimse arasında münakaşa geçmişti. Onun annesi Arap olmayıp yabancı idi. Ben de onu annesi sebebiyle ayıpladım. Bunun üzerine beni, Peygamber (s.a.v.)'e şikâyet etti. Derken Peygamber (s.a.v.)'e rastladım”. Bana:

“Ey Ebu Zerr! Gerçekten sen kendinde câhiüyyet izleri bulunan bir kimsesin!” buyurdu. Ben de:

“Ey Allah'ın resulü! Eğer bir kimse insanlara söverse, insanlar da onun anasına-babasına söverler!” dedim. Peygamber (s.a.v.) tekrar:

“Ey Ebu Zerr! Gerçekten sen kendinde câhiliyet izleri bulunan bir kimsesin! Onlar, sizin dîn kardeşi erinizdir. Allah onları sizin elleriniz altına vermiştir. O halde onlara kendi yediğinizden yedirin! Kendi giydiğinizden giydirin! Onlara yapamayacakları şeyleri yüklemeyin! Eğer kaldıramayacakları şeyleri onlara yüklerseniz o zaman onlara yardım edin!” buyurdu. [817]

1517- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v) şöyle buyurmaktadır:

“Yiyeceği ve giyeceği, kölenin hakkıdır. Ona, iş namına da ancak gücü yeteceği şey yüklenir.”[818]

1518- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Sizden birinize, hizmetçisi, yemeğin sıcağına ve dumanına katlanmış olduğu halde önünüze yemeğinizi hazırlayıp getirdiği zaman o hizmetçiyi kendisiyle birlikte sofraya oturtsun. O da sizinle birlikte yesin. Eğer yemek

az ise o zaman o yemekten hizmetçinin eline bir yada iki çiğnem koysun.” [819]

11- Sahibine Karşı Samimi Olup Allah'a İbadetini Güzel Yaptığı Zaman Kölenin/Yanında Çalışan Kimsenin Alacağı Sevab

1519- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v) şöyle buyurmaktadır;

“Doğrusu köle, sahibine karşı dürüst olup Allah'a ibadetini güzel bir biçimde yerine getirirse o kölenin iki kat sevabı olur.” [820]

1520- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyie buyurmaktadır:

“Köle, Allah'ın hakkını ve sahiplerinin hakkını yerine getirdiği zaman onun iki kat sevabı olur.” [821]

12- Müşterek Bir Köledeki Hissesini Azad Eden Kimse

1521- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Bir kimse, bir köledeki hissesini bağışlar ve kölenin geri kalan kıymetine yetecek kadar malı bulunursa o pay için köleye adaletli bir şekilde kıymet konulur, diğer ortaklarına da hisselerini verir ve köle o kimsenin namına tamamen azad olur. Eğer azad edenin, ortaklarının

hisselerini ödeyecek malı bulunmazsa köleden azadladığı hissesi azad olur.” [822]

13- Müdebberi Alıp Satmanın Caiz Olması

1522- Câbir b. Abdullah (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Ebu Mezkûr adında Ensar'dan bir kimse, kendisine ait olan köleyi, müdebber olarak azad etmişti. Bu kimsenin, bu köleden başka bir malı da yoktu. Dolayısıyla zor duruma düştü. Bu durum, Peygamber (s.a.v.)'e ulaştı. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.):

“Bunu benden kim satın almak ister?” buyurdu.

Açıklama:

Müzayede sonunda Nuaym b. Abdullah, bu köleyi, 800 dirheme satın aldı. Daha sonra Peygamber (s.a.v.), kölenin bu bedelini, o kimseye gönderdi. [823]

Müdebber: Hürriyete kavuşması, efendisinin ölümüne bağlı olan köleye denir. Bu şekilde köle azad etmeye de, “Tedbir” denir.

Tedbir dört çeşittir:

1- Tedbir-i Mutlak:

Efendisinin ölümüne bağlanarak yapılan tedbirdir. Efendinin, kölesine: “Ben öldüğü zaman “Sen hürsün” demesi gibi.

2- Tedbir-i Muallak:

Bir şarta bağlanmış olan tedbirdir. Efendisinin, kölesine:

"Sen şu işi yaparsan ölümümden sonra hürsün" demesi gibi. Bu durumda köle efendisinin sağlığında bu şartyı yerine getirirse efendisinin ölümünden sonra hürriyete kavuşmuş olur.

3- Tedbir-i Muzaf:

Bir vaktin geçmesine yada çıkmasına izafe edilen tedbirdir. "Sen yarından itibaren müdebbersin" yada "Sen falan ayın bitiminde müdebbersin" denilmesi gibi

4- Tedbir-i Mukayyed:

Efendinin, bir vasıf ile mukayyet olan ölümüne bağladığı tedbirdir. Efendinin, kölesine:

"Ben bu hastalığımdan ölürsem" yada "Ben bu yolculuğum esnasında ölürsem sen hürsün" demesi gibi. [824]

İmam Şafiî, bu hadise dayanarak müdebber olarak köleyi satmanın caiz olduğu hükmüne varmıştır. Ebu Hanîfe ise, kölenin ancak efendisinin ölümünden sonra hürriyetine kavuşacağından dolayı bu tür satışın caiz olmadığını ileri sürmüştür.

Hafız Zeylaî'nin ifadesine göre; konu ile ilgili hadislerde, Hz. Peygamber (s.a.v.)'in, satılmasına izin verdiği köleden maksat; tedbir-i mukayyetle müdebber kılınmış köle olabileceği gibi, bu kölenin satılmasından maksat; gerçek anlamda satılması olmayıp kiraya verilmiş olması da mümkündür. [825]

Resulullah (s.a.v)'in, müdebber olarak azad edilen bir köleyi satması, sahibinin başka malı olmadığı içindir. Halbuki Ebu Mezkûr, borçlu idi. Bu nedenle de Resulullah (s.a.v.), son olarak elinde kalan kölesini de azad ettiğini ve bu suretle kendini borçlu ölmek tehlikesine karşı maruz bıraktığını görünce, onun bu filini nakzetmeyi maslahata daha uygun bulmuş ve kölenin kıymetini kendisine göndermiştir. [826]

28. KASAME, MUHARİBİN (MUHARIPLER), KISAS VE DİYÂT (DİYETLER) BÖLÜMÜ

Kasâme kelimesi sözlükte; güzel yüzlülük ve yemin gibi anlamlara gelmektedir. Terim olarak ise mezheplere göre farklılık gösterir.

Hanefilere göre; katili bilinmeyen ve üzerinde öldürme izleri bulunan bir maktulün bulunduğu yer halkından elli kişinin usulüne göre yemin etmeleridir.

Buna göre bir köyde, kasabada yada mahallede yada mahallelere ses ulaşacak bir mesafede yada birisinin mülkünde bir ölü bulunsa ve bu ölünün üzerinde darb izi, bıçak ve kurşun yarası gibi öldürme alameti olsa ve katili bilinmese, o yerin halkından elli kişiye:

“Bu adamı ben öldürmedim ve öldüreni de bilmiyorum” diye yemin ettirilir. İşte buna, Kasâme denilir. Yemin ettikleri zaman diyeti verirler, kısastam kurtulurlar. Yemin etmeyen çıkarsa, yemin edinceye kadar hapsedilir.

Muharipler:

Allah'a ve Resulüne karşı savaş açan kimselerdir. Bunlar, Maide: 5/33-34'de geçtiği üzere, bunlara uygulanacak ceza; ya öldürülmeleri, ya asılmaları, ya elleri ile ayaklarının çaprazvari kesilmesi yada sürülmeleridir. Bu, onların dünyadaki rüsvaylığıdır. Ahirette de onlar için büyük bir azab vardır.

Kısas:

Bir İslâm hukuku terimi olarak kısas; ferdin hakkı olarak yerine getirilmesi gereken, âyet ve hadislerde miktarı belirlenen ve suçlunun bedenine yönelik bulunan cezayı ifade eder. Kısas cezasını gerektiren suçlar.

Kasten adam öldürme ile bazı kasten yaralama ve sakat bırakma eylemlerini kapsamına alır.

Diyet:

İnsan veya insan uzvunun telef edilmesi karşılığı olarak verilmesi gereken tazminat, kan bedeli.

Diyetin meşruiyeti, Kitap, Sünnet ve Sahâbe-i Kiram'ın İcmâ-ı ile sabittir. Bilindiği gibi kasten öldürme hadisesinde "Kısas" gündeme girer. Kısas cezasında, hem Allah'ü Teâlâ'nın hukuku, hem kul hukuku bir aradadır. Kısasın icra edilebilmesi için, öldürülen kimsenin velisinin cezasının tatbikini istemesi esastır. Zira Kur'ân-ı Kerim'de:

"Kim, mazlum olarak öldürülürse, biz onun öldürülenin velisine bir salâhiyet vermişizdir. O da öldürülenin velisi, öldürmekte aşırı gitmesin. Çünkü o, zaten yardıma mazhar olmuştur" [827] hükmü beyan buyurulmuştur. Öldürülen kimsenin velîsi, kısası talep etmek veya diyete razı olmak noktasında serbesttir.

Kısasın tatbiki, affetme veya sulh yapma noktasında tek yetkili, maktulün velîsidir. Esasen, zarara uğrayanların başında da, maktulün velileri gelir.

İnsan veya insanın bir uzvunun telef edilmesi, kasten veya hataen olabilir. Mümin bir erkek, hataen bir kardeşini öldürürse, maktulün velîsine diyet vermek mecburiyetindedir. Bu husus Kat'i nassla sabittir.

Öldürülen mümin bir erkeğin diyetinin bin dinar altın olduğu Sünnet'le sabittir. İmam Azam Ebu Hanîfe (rh.a) diyetin yüz deve [828] veya bin dinar altın veya on bin dirhem gümüş olarak verilmesinin esas olduğunu söylemiştir.

Öldürülen kimsenin müslüman olup olmamasının diyetin miktarına etki edip etmemesi hususunda iki ayn görüş vardır. Hanefî fukahası, Resûlullah'ın:

“Her ahid sahibinin diyeti bin dinar altındır” [829] hadisini esas alarak, Darü'İslâm tebaasından olan gayrimüslimin zimmînin diyeti, tıpkı müslümanın diyeti gibidir, hükmünde ittifak etmiştir.

İkinci görüş gelince, İmam Şafiî Amr b. Şuâyb (r.a)'dan rivayet edilen:

“Zimmînin gayrimüslimin diyeti; müslümanların diyetinin yansıdır” [830] hadisini esas alarak, eşitlik sözkonusu olmayacağını beyan etmiştir.

İslâm uleması, “Diyetin kim tarafından ve nasıl ödeneceğini” izah ederken, “Akile” üzerinde durmuştur. Bilindiği gibi, akıl kelimesi, men etmek, tutmak ve korumak gibi mânâlara gelmektedir. [831] Hataen bir cürüm işleyen kimseden diyet borcunu kaldırmak ve onun suç işlemesini önlemek, baba tarafından en yakın akrabalann görevidir. Rasûlullah (s.a.v.)'ın, Huzeyl kabilesinden iki kadının kavgası sonucu ortaya çıkan

cenin cinayetini hükme bağlarken, hamile kadının karnına vuranın âkılesine hitaben:

“Kalkınız ceninin diyetini gurreyi veriniz” [832] emri, bu hususta katî bir delildir. Kasden işienen cinayetlerde akile herhangi bir ödemede bulunmaz.

Hanefi fukahası:

“Beş yüz dirheme kadar olan cezalarda, akile, hiçbir şey ödemekle mükellef değildir. Bunu cinayeti işleyen kimse bizzat kendisi öder. Beşyüz dirhem gümüşü yaklaşık 100 koyun fiyatını aştığı zaman, suçlunun âkılesine dahil olan kadın ve çocukların dışındaki her ferd üç veya dört dirhem ödemek durumundadır. Hz. Ömer (r.a), Rasûlullah'tan bu ödemenin üç yıl içerisinde olacağını rivayet etmiştir” [833] hükmünü esas almıştır.

Hataen bir cinayet işleyen kimsenin, yakın veya uzak hiçbir akrabası veya bağlı bulunduğu bir divan yoksa, Beytü't-Mâl, âkile görevini üstlenir ve İslâm devleti diyeti öder. [834]

1- Kasame

1523- Sehl b. Ebi Hasmc (r.a)'tan rivayet edilmiştir;

“Abdullah İbn Sehl ile Muhayyisa, başlarına gelen bir sıkıntıdan dolayı Hayber'e çıkmışlardı. Az sonra Muhayyisa gelip Abdullah İbn Sehl'in öldürüldüğünü ve bir kuyuya yada bir çukura atıldığını haber verdi. Ardından Yahudilere gidip:

“Vallahi, onu siz öldürdünüz” dedi. Yahudiler:

“Vallahi, onu biz öldürmedik” dediler.

Daha sonra dönüp kavminin yanına geldi. Bunu, onlara anlattı. Daha sonra kendinden büyük olan kardeşi Huveyyisa ve Abdurrahman b. Sehl ile birükte geldiler. Muhayyisa konuşmaya davrandı. Hayber'de bulunan da o idi. Fakat Resulullah (s.a.v.), yaşı kast ederek, Muhayyisa'ya:

“Büyük konuşsun, büyük” buyurdu.

Bunun üzerine Huveyyisa konuştu. Sonra Huveyyisa konuştu. Resulullah (s.a.v.):

“Ya arkadaşınızın diyetini verirler yada savaşa hazır olduklarını bize bildirirler” buyurdu.

Resulullah (s.a.v.), bu hususta onlara mektup yazdı. Yahudiler:

“Vallahi, onu biz öldürmedik” diye cevap yazdılar. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.); *“Huveyyisa, Muhayyisa ve Abdurrahman b. Sehl'e:*

“Sizden elli kişi yemin verebilirseniz, arkadaşınızın kanını hak edersiniz?” buyurdu. Onlar:

“Hayır” dediler. Resulullah (s.a.v.):

“O zaman Yahudiler(den elli kişi, arkadaşınızın kendileri tarafından Öldürülmediğine dair) sîze yemin etsinler!” buyurdu. Onlar:

“Onlar, müslüman değildirler” dediler.

Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.), ölen kimsenin diyetini kendi yanından verdi. Onlara, yüz dişi deve gönderip bu devler onların ta evlerine/yurtlarına kadar götürüldü.

Hadisin ravisi) Sehl:

“Gerçekten beni onlardan kızıl bir dişi deve tepti” dedi. [835]

Açıklama:

Hadis, Kasâmenin meşru olduğuna delildir. Bütün İslam alimleri, Kasâmenin meşru oluşunda ittifak etmekle birlikte uygulaması yönünden bazı farklı görüşlere sahiptirler.

Huveyyisa ile Muhayyisa, iki kardeştirler. Öldürülen Abdullah'ın amcasının oğullarıdırlar. Abdurrahman ise, öldürülen Abdullah'ın kardeşidir. Bunlar, öldürülenin kardeşi olan Abdurrahman'dan daha büyüktürler. Dolayısıyla konuşmaya ilk önce başlamak istemişti.

Bu hadisten anlaşıldığına göre; seviyelerinin eşit olduğu yerlerde söz hakkı büyüklere verilir. Fakat küçük, büyüklerden daha bilgili ve daha faziletli ise küçüğün söz almasında bir sakınca yoktur, hatta küçük tercih edilir.

Bu hususta şöyle bir olay meydana gelmiştir:

"Ömer b. Abdulaziz, halife olunca, huzuruna Irak'tan bir heyet gelir. Aralarında bir genç söze başlamak isteyince, Ömer b. Abdulaziz:

"Büyüğün konuşsun" der. Bunun üzerine genç:

"Ey Müminlerin emİri! Mesele büyüklük başla değil, eğer Öyle olsaydı müslümanların arasında senden daha çok yaşlıları vardı. Onların halife olması gerekirdi" deyince, Ömer b. Abdulaziz:

"Doğru söyledin. Konuş. Allah senden merhametini esirgemesin" dedi.

1524- Ebu Seleme b. Abdurrahman ile Peygamber (s.a.v.)'in hanımı Meymûne'nin azadlısı Süleyman b. Yesâr yoluyla Resulullah (s.a.v.)'in ashabı Ensar'dan bir kimseden rivayet edilmiştir:

"Resulullah (s.a.v.), kasameyi, cahilîye döneminde olduğu şekliyle uyguladı." [836]

2- Müslümanlara Savaş Açanlar ile Mürtedlerin Hükmü

1525. Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Ureyne kabilesinden bazı insanlar, Medine'ye Resulullah (s.a.v.)'in yanına gelmişlerdi. Fakat şehrin havası onlara iyi bulmayıp karın hastalığına yakalanjdılar. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.)'e gelip durumlarını ona anlattılar. Resulullah (s.a.v.), onlara;

“İsterseniz zekat develerinin bulunduğu yere gidin de onların sütlerinden ve idrarlarından için” buyurdu.

Onlar da bunu yaptılar, sonra da iyileştiler. Sonra da çobanlara saldırıp onları öldürdüler ve İslam'dan döndüler. Üstelik giderlerken de yanlarında Resulullah (s.a.v.)'in develerini de sürüp götürdüler. Bu durum, Peygamber (s.a.v.)'e ulaştı. Peygamber (s.a.v.), onların peşlerinden bazı kimseler gönderdi. Bunun üzerine Ureyneliler, Peygamber (s.a.v.)'e getirildi. Peygamber (s.a.v.), müslümanlara savaş açmalarından dolayı onların ellerini ve ayaklarını kesti, çobanlan öldürmelerine kısas olarak gözlerine mil çekildi ve onları ölünceye kadar Harre denilen yerde bıraktı.” [837]

Açıklama:

Ureyne kabilesinden yedi sekiz kişilik bir grup Medine'ye gelerek müslüman oldular. Ancak Medine'deki ikametleri esnasında, Medine'nin havası kendilerine ağır geldi ve hastalandılar. Renkleri soldu, zayıf ve bitap bir hale düştüler. Hz. Peygamber (s.a.v.)'e müracaat ederek, şehri terkedip develerin yanına gitmek istediler. Resulullah (s.a.v.), onlara, develerin

yanına gitmelerine izin verdi ve tedavi olmalan için, develerin idrar ve sütlerini içmelerini tavsiye etti. Develer, Küba civarında, Zü'1-Hader denilen yerde idi. Sayıları 15 kadar olan bu develer sağılıyordu. Bir kısmı zekat devesi, bir kısmı da Resulullah (s.a.v.)'in şahsi malı idi.

Adamlar develerin yanma gittiler, efendimizin tavsiyesi istikametinde süt ve idrarlarından içtiler. Allah'ın izni ile tedavi oldular. İyileşip kendilerine gelince, irtidat ettiler ve develerden birisini kestiler. Çobanlardan birisi olana Yesâr'ın ellerini ve ayaklarını kestiler, gözlerine diken batırarak oydular ve güneşin ortasında ölüme terk ettiler. Geri kalan develeri de alıp götürdüler. Sağ kalan çoban, Medine'ye gelerek hadiseyi Resulullah (s.a.v.)'e haber verdi. Resulullah hemen peşlerinden yirmi kişilik bir süvari müfrezesi gönderdi. İçlerinde iz sürücüler de vardı. Başlannda Kürz b. Cabir el-Cihrî bulunan bir müfreze kısa zamanda suçlulan yakalayıp Resulullah (s.a.v.)'e getirdi. Hz. Peygamber (s.a.v.)'de onları kendi yaptıklarına uygun bir şekilde cezalandırdı. Ellerini ve ayaklannı kestirdi, gözlerine mil çektirdi ve Harre denilen yer-e güneşin altına attırdı. Sıcağın altında: “Su su!” diye bağırdıkları halde hiç kimse bunlara su vermedi. Böylece geberip gittiler.

İslam'dan dönen, develeri çalan ve çobanı işkence ederek öldüren Ureynelilere verilen bu ceza, bir çok alime göre hadislerin tercümesi esnasında meali verilen, Maide suresinin 33. ayetinin inişine sebep olmuştur. İşaret edilen ayette, yüce Allah, Allah'a ve Resulüne karşı savaş açanlara verilecek cezayı beyan buyurmuştur. Ayet-i kerimede Resulullah (s.a.v.)'in uygulamasından gözleri oyma dışındakiler bırakılmıştır.

Konu ile ilgili fıkhı hükümlere geçmeden önce akla gelmesi muhtemel bir iki noktaya işaret etmek istiyoruz.

1- Rivayetlerden birisinde Resululİah (s.a.v.)'in, adamların el ve ayaklannı kestirdikten sonra damarlarını dağlamayıp, kanın akmasına göz yumduğuna işaret edilmektedir. Hırsızlık ve yol kesme gibi suçlara uygulanan el ve ayak kesme cezalarında, kanın durması için kesilen yer ateşle dağlanıp damar büzdüriildüğü halde acaba burada niçin yapılmamıştır?

Bu soruya şöyle cevap verilmiştir: Bu adamlar dinden çıktıkları için zaten Ölümü hak etmişlerdir. Dolayısıyla ölümlerini engelleyecek bir muamelede bulunmaya gerek yoktur.

2- Resûlullah (s.a.v.), bunlara; e! ve ayaklarının kesmenin yanı sıra, gözlerini oymak, çöle terkedip su vermemek, çarmıha germek gibi çok katı cezalar vermiştir. Oysa müsle, İslam'da haramdır. Resûlullah, bu cezaları niçin vermiş olabilir?

Bu muhtemel soruyu da şöyle cevaplamak mümkündür:

Kadı İyâz (ö. 544/1149)'ın bildirdiğine göre; bu ceza, had cezalan ve muharebe ile ilgili ayet inmeden önce verilmiştir. Dolayısıyla efendimiz bu cezayı, had olarak değil, kısas olarak vermiştir. müslüman çobanın gözünü oydukları için kısas olarak Resûlullah'da onların gözlerini uydurmuştur. Ama ayet indikten sonra bu ceza neshedilmiştir. Bazı alimlere göre ise, muharebe ayeti, hadiste anılanlar hakkında inmiş, ama Resuluüah onların çobana yaptıklarına karşılık kısas olarak bu cezayı vermiştir.

Çöle atıldıktan sonra bunlara su verilmemesi meselesine gelince, Hz. Peygamber'in su veriimemesi yolunda bir emri yoktur. Suyu sahabeler vermemişlerdir.

Kadı İyâz'a göre, ölüme mahkum edilen birisinin bir de su verilmemek suretiyle ceza-landmiması caiz değildir.

Nevevî (ö. 676/1277)'ye göre ise, bu adamlar dinden dönüp çobanı öldürdükleri için, ne su istemeye ve ne de başka bir iyi muameleyi beklemeye haklan yoktur. Hatta yanında abdest alacak kadar su bulunan kişinin o suyu ölümden ya da şiddetli susuzluktan korkan bir mürtede verip de teyemmüm etmesi caiz değildir. Fakat suyu isteyen bir zımmi veya hayvan olursa vermek gerekir.

Hadis-i şeriflerde temas edilen Maide suresinin 33. ayetinde

“Şüphesiz Allah ve Resulü ile savaşanların ve yeryüzünde fesad çıkaranların cezası..... öldürülmeleri veya asılmaları yada ellerinin ve ayaklarının çaprazlama kesilmesi yada yerlerinden sürülmeleridir. Bu onlara dünyada bir rezilliktir. Onlara ahirette de büyük bir azab vardır” şeklinde anılan cezaların Allah Rasûlüne karşı muharebe edenlere mahsus olduğunu görüyoruz. Hadiste anlatılan hadisede İse Ureynelüer, dinden çıkmışlar, çoban öldürmüşler ve deve çalmışlardır.

Bunların yaptıkları, “Muharebe” kelimesinden ilk aklımıza gelen anlam içine girmemektedir. O halde ayet-i kerimedeki muharebe sözcüğünden neyi anlayacağız? Bunu açıklığa kavuşturmamız gerekir.

Aşağı yukarı görüşü nakledilen alimlerin tümüne göre ayetteki muharebe edenden maksat, silahla İnsanlara saldıran, onların mallarına ve canlarına musallat olan kişi ya da kişilerdir. Ulemâ bu anlayışta hem fikir oldukları halde saldırının şehir içi ve şehir dışında olması halinde muharebe hükümlerinin uygulanıp uygulanmayacağında ihtilaf etmişlerdir.

Ayet-i kerimede, Allah'a ve Rasûlüne karşı savaş edenlere birtakım cezalar öngörülmektedir. Bu cezalann hepsi mi verilecektir? Hakim bu cezalardan istediğini vermekte muhayyer midir? Yoksa ayetteki belirli cezalar belirli suçlara mı hastır? Bu konu alimler arasında tartışmalıdır.

Şimdi bu konudaki görüşleri Kurtubi'nin tefsirinden naklen vermek istiyoruz:

1- Suçluya suçu nispetinde ceza verilir; yolda korku yaratıp mal alanın eli ve ayağı çaprazlama sağ eli sol ayağı kesilir. Eğer hem mal alıp hem de adam öldürürse önce eli ve ayağı kesilir sonra asılır. Adam öldürüp mal almazsa öldürülür. Şayet adam öldürmez mal da almazsa memleketinden sürülür. Bu görüş; Abdullah İbn Abbas, Nehaî, Ata el-Horasanî ve tbn Miclez'e aittir.

2- İmam-ı Azam Ebu Hanîfe'ye göre; adam öldürürse öldürülür. Mal alıp da adam öldürmezse, eli ve ayağı çaprazlama kesilir. Hem adam öldürür ve hem de mal alırsa, otorite sahibi muhayyerdir; isterse elini ve ayağını kesip öldürür ve asar, isterse elini ayağını kesmeden öldürür ve asar.

3- İmam Şafiî'ye göre; mal alırsa sağ eli kesilir ve dağlanır. Kanın durması için bileğin damarı ateşle veya kızgın yağla büzdürülür, sonra sol ayağı kesilir, dağlanır ve serbest bırakılır. Adam öldürürse öldürülür. Hem mal alır hem de adam öldürürse öldürülür ve asılır. İmam Şafiî'den, asmanın üç gün süreceği rivayet edilmiştir.

4- Ahmed b. Hanbel'e göre; adam öldürürse öldürülür, mal alırsa Şafiî'nin dediği gibi sağ eli ve sol ayağı kesilir.

5- Bazı alimlere göre; devlet başkam, Allah ve Rasulü ile savaşana ayette anılan cezalardan birisini vermekte muhayyerdir. Hem öldürmek hem asmak veya hem el ve ayak kesip hem de Öldürmek gibi birden fazla cezayı aynı anda vermek caizdir. Bir rivayette Abdullah İbn Abbas, İmam Mâlik, Said b. el-Müseyyeb, Ömer b. Abdulaziz, Mücahid, Dahhak ve Nehâî bu görüştedirler. [838]

Hanefi mezhebine göre, yolculara baskın veren, fakat mala ve cana dokunmadan sadece onları korkutanlara verilecek ceza nefy yani sürgündür. Alimler, ayette geçen sürgünden maksadın ne olduğunda da ihtilaf etmiştir. Kimine göre maksat, İslam ülkesinden çıkarmak, kimine göre doğup büyüdüğü memleketinden başka bir yere sürmek, kimine göre hapsetmek, kimine göre yakalanıp cezalandınlıncaya kadar devamlı olarak takip edilmesi, kimine göre de suçu işlediği memleketten başka bir yere sürülmeyidir. Hanefîlerin muteber görüşüne göre maksat hapistir.[839]

Yenilmesi ve İçilmesi haram olan maddelerle tedavi konusunda İslam alimlerince ortaya konan görüşler üç eğilim halinde özetlemek mümkündür.

1- İslam alimlerinin bir kısmı, haram maddelerle tedaviyi caiz görmezler. Hanbeliler bu görüştedir. Bu görüş sahiplerinin, hastalık halini, haramları mubah kılan bir zaruret olarak kabul etmediği ve dolayısıyla açlık yüzünden darda kalıp murdar hayvan yiyen kişiyle ilgili hükmü bu duruma uygulamayı isabetli görmedikleri anlaşılmaktadır. Bu gruptaki bazı alimler, bu iki durumu ayırt etmek üzere şöyle derler:

Açlık yüzünden dara düşmüş kimse, zarureti giderecek -haram kılınmış yiyeceklerden başka- bir şey bulunmamaktadır. Halbuki hastalık böyle değildir. Çünkü hastalığı tedavi için tek çare bu yiyecek ve içecekleri kullanmak değildir. Bir çok ilaç vardır.

2- İslam alimlerinin bir kısmı ise, yenilip içilmesi haram maddelerle tedaviyi kural olarak caiz görür. Bu grubu, Zahirî alimleri teşkil eder.

3- İslam alimlerinin çoğunluğu ise, haramla tedaviyi belli şartlarla caiz görmektedir. Ancak her bir grup, helal oluş için farklı ön şart ve kayıt ileri sürmektedir. Bu grupta ağırlıklı olarak, Hanefıler ile Şâfiîler yer alır.

Onlara göre, haram ile tedavi olmanın cevazı, kesin olarak şifa vereceğinin bilinmesine hiç değilse iyileşmenin kuvvetle muhtemel olmasına bağlıdır. Şifa vereceği kesin olarak bilinmiyorsa, tedavi amaçlı haram yiyecek ve içecekler kullanılamaz. İlaç da gıda maddeleri gibi hayatın zaruri ihtiyacıdır. Darda kalan kimse, haram ile tedavi görebilir. Resulullah (s.a.v.), erkeklere ipek giymeyi yasakladığı halde cilt hastalığı dolayısıyla bazı sahabilere izin vermiştir.[840]

Haram oluşun delil olarak gösterilen hadis, helal ilacın bulunduğu normal duruma göredir. Helal maddeyle tedavi imkanı olmadığında, tedaviyi sağlayacak ilaç, mubah ilaç haline gelir ve hadisin kapsamına girmez.

Fıkıhçılann tartıştıkları konu; şarap, idrar gibi nesnelerin tedavi için doğrudan alınması ve kullanılmasıdır. Bu maddelerin ilaç yapımında kullanılması durumunda "Karışma ve değişme yoluyla pis ve haram olan nesnelerin hükümlerinin değişeceği" kuralı da devreye girecektir.[841]

Buna göre tedavi maksadı ile eti yenen hayvanlann idrarını içmek caizdir. Çünkü Ureyneer hadisesindeki hüküm, zarurete mebnidir. Zaruretin bulunduğu yerde birçok haram mubah olur. Ama zaruret kalkınca haram hükmü devam eder.

Burada söz konusu olan diğer bir mesele de; bir kişiye karşı birden fazla kişi bir cinayet işlerse, kısas canilerin hepsine karşı uygulanır.

3- Taş Ve Diğer Keskin Şeylerle Meydana Gelen Ölümde Kısasın Gerçekleşmesi Ve Kadını Öldürmesi Sebebiyle Erkeğin Öldürülmesi

1526- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Bir yahudi gümüş zinetleri için bir cariyeyi öldürmüştü. Onu taşla öldürmüştü. Cariye, can vermeye az bir zaman kala Peygamber (s.a.v.)'e getirildi. Peygamber (s.a.v.), cariyeye:

“Seni filanca kimse mi öldürmek istedi?” diye sordu. Cariye başıyla:

“Hayır!” diye işaret etti. Sonra ikinci defa yine onu öldürmek isteyenin filanca kimse mi olduğunu sordu. Cariye başıyla:

“Hayır!” diye işaret etti. Sonra üçüncü defa yine onu öldürmek isteyenir filanca kimse mî olduğunu sordu. Cariye başıyla:

“Evet!” diye işaret etti.

Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.), o yahudiyi, iki taşla öldürdü. [842]

Açıklama:

Bazı alimler, bu olayın, İslam'ın ilk yıllarında meydana geldiğini, o zamanlar öldürülen kişinin ölmeden önceki verdiği habere itibar edilirken, daha sonra bu hükmün nesh edildiğini söylerler.

Alimlerin çoğunluğu ise; Katâde yoluyla gelen rivayeti esas alarak, Hz. Peygamber (s.a.v.)'in yahudiyi öldürülenin iddiasıyla değil de, kendisinin itirafıyla öldürdüğünü söylerler.

Kısas yapılırken, öldürene, öldürülene yaptığının aynısı uygulanır. Yani öldüren, öldürüleni, neyle ve ne şekilde öldürdüyse kendisi de o şekilde ölüdürülür. İmam Mâlik, İmam Şafiî ile İmam Ahmed, bu görüştedir.

İmam Azam Ebu Hanîfe ve talebeleri ise, katii, ancak keskin bir aletle öldürülür. Başka bir yolla kısas uygulanmaz. Hanefiler bu konuda *“Kısas*

ancak kılıçla olur” hadisiyle amel etmişlerdir.

Yine bu hadis, kadına karşı erkeğin kısas olarak öldürülmesinin caiz olduğunu göstermektedir.

Hadiste geçen “Radh”, “Raz” iki taş arasında ezmek ve “Recm” taşlamak kelimeleri, aynı anlamdadır. Çünkü her ikisi de, taşla öldürmek demektir.

4- İnsanın Kendine Veya Bir Organına Saldıran Kimseyi, Saldırılan Uzaklaştırır Da Öldürür Veya Bir Organını Telef Ederse Bunu Ödemesinin Gerekmemesi

1527- İmrân b. Husayn (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Ya'lâ b. Münye yada Ya'lâ İbn Ümeyye, bir adamla kavga etmişti. Biri, diğerini ısırmıştı. O da, elini ısıranın ağzından çekerek onun ön dişini çıkardı.

Hadisin ravisi İbnu'l-Müsennâ:

“İki ön dişini” dedi. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.)'in huzuruna çıkıp şikayetlerini arz ettiler. Peygamber (s.a.v.):

“Sizden birisi erkek hayvanın/devenin ısırıp kopardığı gibi hiç ısırır mı? Onun, çıkan dişi için diyet yoktur” buyurdu. [843]

Açıklama:

Hadis, kişinin kendisini savunmasının meşru olduğuna delalet etmektedir. Ayrıca kendisini savunurken karşıdakinin bir organının telefine sebep olan kişiye cezanın olmadığını göstermektedir.

5- Dişlerde Ve Diş Hükmünde Olan Şeylerde Kısasın Sabit Olması

1528- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Rubeyyi'in kız kardeşi Ümmü Harise, bir adamı yaralamıştı. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.)'in huzuruna çıkıp şikayetlerini arz ettiler. Resulullah (s.a.v):

“Kısası yapın, kısası yapın!” buyurdu. Bunun üzerine Ümmü'r-Rebî':

“Ey Allah'ın resulü! Filanca kadından hiç kısas istenilir mi? Allah'ın adına yemin ederim ki, ondan kısas alınamaz” dedi. Peygamber (s.a.v.):

“Subhanallah! Ey Ümmü'r-Rebî'! Kısas, Allah'ın yazılı kanunudur” buyurdu. Ümmü'r-Rebî':

“Hayır, Allah'ın adına yemin ederim ki, ondan kesinlikle kısas alınamaz” dedi. Kadın bu sözü tekrarlaya tekrarlaya sonunda yaralının velileri diyeti kabul ettiler de bu suretle kısas düştü. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):

“Allah'ın kullarından öyle kimseler vardır ki, bir meselede Allah üzerine yemin etse Allah muhakkak onu yemininde doğru çıkarır” buyurdu. [844]

Açıklama:

Konuyla ilgili kısas ayetleri şunlardır;

“Orada onlara cana can, göze göz, buruna burun, kulağa kulak, dişe dişle ve yaralara karşılık kısası yazdık” [845] ile

“Eğer ceza vermek isterseniz size yapılanın aynıyla mukabele edin. Sabrederseniz and olsun ki bu, sabredenler için daha iyidir.” [846]

Birinci ayette “Diş” kelimesi özellikle zikredilmiştir. Dolayısıyla ayet ve hadis, dişte kısasın uygulanacağına delalet etmektedir.

Bir kimse başka birisinin dişine kasden vurur da kırarsa veya sökerse, kendisinin dişi de kırılır. Dişler arasındaki büyüklük küçüklük farkına bakılmaz. Çünkü dişlerinin sağladığı fayda büyüklük ve küçüklüğe göre değişmez. Ancak, cinayete maruz kalan diş hangisi ise, caninin de o dişinde kısas uygulanır.

Eğer diş kökünden sökülmüşse caninin dişi de kökünden sökülür. Kırılmış ise o kırılan kadar kısım, caninin dişinden törpülenir. Ebû Davud'un, Ahmed b. Hanbel'den naklettiği kayıt da bunu göstermektedir. Şüphesiz cinayet kasdî değilse yada cinayete maruz kalan kişi razı olursa kısas yerine diyet uygulanır.

Kısas zulüm değil, adalettir. Çünkü herkesin hayatı ve organları eşittir. Kimsenin hayatı ötekinden daha üstün değildir. İslâm hukuku eşitliği ve adaleti sağlamak için, kısası emretmiş, katilin üç beş sene hapiste yattıktan sonra çıkıp, maktulün, mağdur yakınlarının karşısına geçip gülmelerine izin vermemiştir.

6- Müslümanın Kanını Mubah Kılan Şeyler

1529- Abdullah İbn Mes'ud (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Allah'tan başka ilah olmadığına, benim Allah'ın Resulü olduğuma şahadet eden müslüman bir kişinin kanı ancak üç şeyden birisiyle helal olur:

1- *Zina eden evli kimse,*

2- *Haksız yere adam öldüren kimse,*

3- *Dinini terk edip İslam topluluğundan inanç yönünden irtidat etmek suretiyle ayrılan kimse”* [847]

Açıklama:

Hadiste, belirtilen üç gruptan birisine giren bir müslümanın öldürülebileceği, bunların dışındakilerin kanlarının helal olmadığı bildirilmektedir.

7- Öldürme Çığırını Açan Kimsenin Günahı

1530- Abdullah İbn Mes'ud (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Zulmen öldürülen her canlı(nın günahı)ndan, Adem'in ilk oğlu Kabil'in hesabına muhakkak bir pay ayrılmıştır. Çünkü Adem'in o oğlu, öldürme cinayetini adet edinenlerin ilki olmuştur.”[848]

Açıklama:

Bir kimse bir kötülük icat ederse o kötülüğü işleyen her insanın kazandığı günahın bir katı, kıyamete kadar, icat eden kimseye de verilir.

Hayr icat eden kimsenin hali de böyledir. Ona da, yolundan gidenlerin sevabı verilir.

8- Kan Dökmek Suretiyle Ahirette Verilecek Ceza Ve Kıyamet Gününde İnsanlara Arasında Görülecek ilk Davanın Da Kan Davası Olması

1531- Abdullah İbn Mes'ud (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Kıyamet günü insanlar arasında görülecek ilk davanın, kan dökme davası olması." [849]

Açıklama:

Bu hadis, adam öldürmenin ağır günah olduğunu ifâde eder. Çünkü kıyamet günü ilk hükme bağlanacak suçun adam öldürme suçu olduğu ifade edilmektedir.

Ebû Hureyre (r.a)'dan gelen bir hadiste ise kıyamet günü kulun ilk görülecek hesabının namaza ait olacağı bildirilmektedir. Bu iki hadis arasında çelişki yoktur. Çünkü adam öldürme suçu, kul hakkına aittir. Namaz kılmama suçu ise Allah hakkıdır. Şu halde kul haklan arasında en büyük günah insanın canına kıymaktır. Allah haklarının en önemlisi de, beş vakit namazdır.

9- Kanların, Irzların Ve Malların Hahamlığının Ağırlığı

1532- Ebu Bekre (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Peygamber (s.a.v.) Veda haccında devesinin üzerine oturup:

“Doğrusu zaman, Allah'ın gökler ile yeri yarattığı günkü ilk durumuna dönmüştür. Bir yıl, on iki aydır. Bunlardan dördü haram aylardır ki, üçü arka arkaya gelir: Zu'lka'de, Zu'1-hicce ve Muharrem. Dörüdüncüsü de, Mudar'ın ayı olan Receb'tir. Receb ayı da, Cumâde'1-Ahir ile Şa'bân arasındadır” buyurdu. Sonra da:

“Bu içinde bulunduğunuz ay, hangi aydır?” buyurdu. Biz:

“Allah ve Resulü daha iyi bilir” dedik. Bunun üzerine sustu, hattâ ona adından başka bir isim verecek sandık. Peygamber (s.a.v.):

“Bu, Zu'1-hicce ayı değil mi?” buyurdu. Biz de:

“Evet, Zu'1-hicce ayı” dedik. Peygamber (s.a.v.):

“İçerisinde bulunduğunuz hangi beldedir?” diye sordu. Biz:

“Allah ve Resulü daha iyi bilir” dedik. Bunun üzerine yine sustu, hattâ ona adından başka bir isim verecek sandık. Peygamber (s.a.v.):

“Burası, Mekke beldesi değil mi?” diye sordu. Biz de:

“Evet, Mekke bekdesi” dîye cevap verdik. Peygamber (s.a.v.):

“İçerisinde bulunduğunuz hangi gündür?” diye sordu. Biz:

“Allah ve Resulü daha iyi bilir” dedik. Bunun üzerine yine sustu, hattâ ona adından başka bir isim verecek sandık. Peygamber (s.a.v.):

“Kurban kesim günü değil mi?” diye sordu. Biz de:

“Evet, kurban kesim günü ey Allah'ın resulü!” dedik. Peygamber (s.a.v.):

“İşte sizin kanlarınız, mallarınız ve ırzlarınız, şu ayınızda, şu beldenizde, şu gününüzün hürmeti gibi birbirinize haramdır. Yakında

Rabbinize kavuşacaksınız. O'da, size amellerinizden suâl edecek. Sakın benden sonra birbirinizin boyunlarım vuran küffâr veya sapıklar olarak dönmeyin! Dikkat edin ki! Burada bulunan, bu anlattıklarımı, bulunmayana tebliğ etsin! Olur ki, bazı tebliğ olunan, bunu bazı işitenden daha belleyişli olur” buyurdu. Sonra da:

“Dikkat edin ki! Tebliğ ettim mi?” buyurdu. [850]

10- Öldürme Fiilini İkrar Etmenin Sahih Olması, Öldürülenin Velisine Kısas İmkanı Verilmesi Ve Öldürülen Velisinden Bağışlanma Dilemenin Müstehab Olması

1533- Vâil b. Hucr (r.a)'dan rivayet edilmiştir:

“Ben, Peygamber (s.a.v.)'le birlikte otururken ansızın bir adam deriden yapılmış kayışın ucuyla birini çekerek getirdi ve:

“Ey Allah'ın resulü! Bu adam, benim kardeşimi öldürdü!” dedi. Resulullah (s.a.v.), o adama:

“Bunun kardeşini öldürdün mü?” diye sordu. Öldürülenin velisi:

“Eğer işlediği cinayeti itiraf etmezse onun aleyhine delil getireceğim” dedi. Getirilen kimse:

“Evet, öldürdüm” dedi. Resulullah (s.a.v.):

“Onu nasıl öldürdün?” diye sordu. Adam:

“İkimiz bir ağaçtan yaprak silkiyorduk. Derken bana söverek beni kızdırdı. Ben de baltayla onun başına vurdum ve öldürdüm” dedi. Peygamber (s.a.v.), ona:

“Kendin namına ona verecek herhangi bir şeyin var mı?” diye sordu. Adam:

“Benim elbisem ile baltamdan başka benim hiç malım yoktur” diye cevap verdi. Resulullah (s.a.v.):

“Kavminin, senin adına diyeti vermek suretiyle seni kısastan kurtarabileceklerini düşünür müsün?” diye sordu. Adam:

“Ben kavmimin yanında diyetten daha kıymetsizim” dedi. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.), adamın bağlı bulunduğu kayışın ucunu öldürülen kimsenin velisine doğru atarak:

“Katili sana teslim ve havale ediyorum, arkadaşını al götür!” buyurdu. Adam da, onu alıp gitti. Adam çekip gittikten sonra, Resulullah (s.a.v.):

“Eğer öldürülen velisi, onu öldürürse, o da onun gibi katil olur” buyurdu. Birisi gidip söyleneni o adama haber verdi. Derken adam geri dönüp geldi ve:

“Ey Allah'ın resulü! Senin:

“Eğer onu öldürürse o da onun gibi katil)olur” buyurduğun bana ulaştı. Halbuki ben bu katili, senin emrinle alıp götürdüm” dedi. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):

“Onu öldürüp de hem daha önceki şahsî günahlarının ve hem de öldürülen) kardeşinin şahsî günahlarıyla Allah'ın huzuruna dönmek mi istiyorsun?” buyurdu. Adam:

“Ey Allah'ın peygamberi! Galiba evet” dedi. Peygamber (s.a.v.):

“İşte bu, onun gibidir” buyurdu.

Bunun üzerine adam, elindeki kayışı attı ve kısasın uygulanması için o kimseye yol verdi.” [851]

Açıklama:

Nevevî konuyla ilgili olarak şöyle der:

“Öldüren kimse, canını telef ettiği için öldürülenin ve kardeşinin acısını tattırdığı için de velisinin günahını yüklenir.” [852]

11- Ceninin Diyeti, Hataen Öldürme ile Kasten Öldürmeye Benzer Durumda Caninin Âkılesine (Baba Tarafından Olan Akrabalarına) Diyetin Vacip Olması

1534- Ebu Hureyre (r.a)'tan-rivayet edilmiştir:

“Huzeyl kabilesinden iki kadın birbirleriyle döğüştü. Bu kadınların biri, diğerine taş attı. Taş atan kadın, diğer kadını ve karnındaki cenini öldürdü.

Daha sonra ölen kadının ailesi ile öldüren kadının ailesi, diyet meselesini, Peygamber (s.a.v.)'e getirdiler. Peygamber (s.a.v.), ceninin diyetinin; tam bir diyet bedelinin ondan birinin yarısına ulaşacak erkek bir köle yada bir cariye olduğuna hükmetti. Ölen kadının diyetini de, öldüren kadının asa-besi erkek akrabaları üzerine hükmetti.

“Öldürülen kadının çocuklarını ve onlarla beraber bulunanları da öldüren kadına mirasçı yaptı. Derken öldüren kadının asabesinden olan Hamel b. Nâbiğa el-Huzelî:

“Ey Allah'ın resulü! Ben yememiş, içmemiş, konuşmamış; doğarken bağırmamış bir kimsenin diyetini nasıl ödeyebilirim. Böylesi hükümsüz

sayılır” dedi. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):

“Bu adam, yaptığı seçili kafiyeli konuşmadan dolayı ancak kahinlerin kardeşlerindendir” buyurdu. [853]

Cenin: Anne rahminde bulunan yavruya denir. Ceninler, ana rahminde canlanmış olup olmamaları itibariyle iki çeşittir;

1- Canlı cenin,

2- Olu cenin.

Gurreyi, âkilenin vermesi lazımdır. Cinayeti işleyen kimse, gurre vermez.

Kadın, diğer kadını, çoğunlukla öldürmek için kullanılmayan küçük taş yada çadır dire-ğiyle öldürmüştür. Bu takdirde ise Ölüm, şibh-i amd kasten olmayan öldürme şekli ile meydana geldiğinden dolayı öldüren kimseye, kısas ve diyet lazım gelmez. Diyetini, âkilesi öder. Ölen cenin için ise, öldüren kadının velisine gurre, yani bir köle yada bir cariye azad etmesi lazım gelir.

Gurre miktarının o asırdaki değerine göre yaklaşık 212,5 gr. altın yada 1785 gr. Hanefilere göre 1487,5 gr. gümüş olduğu görülmektedir.

Gurre ceninin mirası kabul edilir ve düşmesine sebep olan kimse hariç varisleri arasında paylaştırılır. Gurrenin ödenmesi için çocuk düşürmenin kasten yada hata ile olması, anne yada baba tarafından işlenmesi fark etmez.

Bununla birlikte ceninin canlılığının, mahiyetini hiçbir zaman bilemeyeceğimiz ruhun üfîenmesiyle aynı şey olduğunu iddia etmek mümkün değildir. Böyle bir iddia içermeksizin belirtmek gerekirse, günümüzde ulaşılan ayrıntılı tıbbî bilgiler, ceninin, döllenmeden itibaren ayrı bir canlılık ve bütünlük kazandığını, safha safha oluşum ve yaratılışın tamamlandığını, ilk birkaç haftadan itibaren organlarının oluştuğunu, hatta

kalp atışlarının hissedildiğini ortaya koymaktadır. Böyle olunca, ilk 120 gün içindeki çocuk düşürmeleri, cinayet ve günah olan çocuk düşürme fiilinin kapsamı dışında tutmak mümkün görünmemektedir. Nitekim İslam Hukukçularının çoğu, hangi safhada olursa olsun çocuk düşürmeyi caiz görmezler.

İslam Hukuku'nda, tıbbî ve dinî bir zaruret bulunmadıkça anne karnındaki çocuğun düşürülmesi ve aldırılması -anne ve baba tarafından yapılmış veya yaptırılmış olsa bile- cinayet (=suç) olarak adlandırılıp haram sayılmıştır.

İslam dini, gebeliği önleyici tedbirler almayı hoşgörmüş ve eşlerin diledikleri zaman ve sayıda çocuk sahibi olmalanna imkan vermiş, fakat başlamış bulunan gebeliği sona erdirmeyi ve anne kamında oluşmuş cenini imha etmeyi ise cinayet ve günah saymıştır. [854]

1535- Muğîre b. Şube (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Bir kadın, kumasını, gebe olduğu halde çadır direğiyle döverek öldürmüştü. Bunlardan biri, Lihyân (kabilesin)den idi. Resulullah (s.a.v.); öldürülenin diyetini, karnındaki cenin için de bir gurreyi, öldüren kadının asabesinin vermesine hükmetti. Bunun üzerine öldüren kadının asabesinden bir adam:

“Biz yememiş, içmemiş, doğarken bağırmamış bir kimsenin diyetini nasıl ödeyebiliriz. Böylesi hükümsüz sayılır” dedi. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):

“Bu adam, Bedevilerin seci gibi seci konuşuyor!” buyurdu.

Ravi der ki: Resulullah (s.a.v.), diyeti, onlara yükledi. [855]

Açıklama:

Konu ile ilgili bazı rivayetlerde, Resulullah (s.a.v.)'in kafiyeli konuşmayı eci'li yasakladığını bildiren ifadeler genel olmayıp kahinlerin yaptıkları gibi, batıl fikirleri doğru göstermek için yapılan seci'ler yasaklatır. Normal seci' caizdir. Çünkü bizzat Resulullah (s.a.v.)'in kendisinin de seci'li konuşmaları vardır.

Konu ile ilgili bazı rivayetlerde kavga edip birbirini öldüren kadınların aynı şahsın Nikâhı altında bulunan iki kuma olduğu bildirilirken, bazılarında bu yön hiç belirtilmemiş, birisinde ise başka başka adamlarını hanımları olduklarına dikkat çekilmiştir.

Rivayetler arasındaki küçük farklılıklar, olayın bir çok defa meydana geldiğine göstermektedir.

29. HUDÛD (HAD CEZALARI) BÖLÜMÜ

Had:

Kelime olarak; “Sınır çekmek, bilemek dikkatle bakmak, ayırmak ve ceza tatbik etmek” anlamlarına gelmektedir. Bir isim olarak; sınır, son, bıçak gibi ağzı, tarif ve şer'î ceza. Çoğulu “Hudûd” gelir. Bir hukuk terimi olarak hadler; İslâmî ölçüler, İslâm Dininin ortaya koyduğu helâl-haram sınırlan, miktarı ve niteliği nasslarda belirlenmiş olan şer'î cezalar demektir.

Mükellef, yani akıllı ve ergin kişilerin yaptığı işlerin Allah ve Resulünün rızasına uygun olup olmadığını gösteren ölçüler vardır. Bu ölçüler Kur'ân ve Sünnetle bildirilmiştir.

İslâm'da mükelleflerin yaptığı işlerin (efal-i mükellefin) değer hükmünü gösteren ölçüler şunlardır: Farz, vacip, Sünnet, Müstehap, Helâl, Mubah, Mekruh, Haram, Sahih, Fasit, Batıl. Mükellefin yaptığı her iş, şer'î sınırlan gösteren bu ölçülere göre değerlendirilir. Sonuçta ona göre ceza veya mükâfaat alır; yapılan iş ya geçerli sahih veya geçersiz (fâsid, bâtıl) olur.

Şer'î hadlerin genel anlamı Allah'ın koyduğu helâl-haram ölçüleridir. Bu mana aşağıdaki âyet ve hadislerden anlaşılmaktadır: Nisa suresi 12. âyette mirasla ilgili hükümler açıklandıktan sonra şöyle buyurulmaktadir:

“Bunlar Allah'ın sınırlarıdır, Kim Allah'a ve elçisine itaat ederse Allah onu, altından ırmaklar akan cennetlere sokar, orada ebedî kalırlar. İşte büyük kurtuluş budur. Kim de Allah'a ve O'nun Elçisine karşı gelir, O'nun

sınırlarını aşarsa. Allah onu eb'edi kalacağı ateşe sokar. Onun için alçaltıcı bir azab vardır." [856] Burada Allah'ın emirleri, "O'nun sınırları" olarak ifade edilmiş, bu sınırları aşanların ceza ile karşılaşacakları haber verilmiştir.

İslâm Ceza Hukuku:

Ukûbat terimi olarak hadler; "Belirli bazı suçlara İslâm'ın tayin ettiği cezalar"dır. Bu cezayı gerektiren suçlar beş tanedir: zina, hırsızlık, içki içmek, kazf namuslu kadına zina iftirası ve yol kesme hırâbe.

İslâm Ceza Hukuku'nda "Had"ler "Allah hakkı" olarak kabul edilmiştir. Yani haddi İslâm'ın tesbit ettiği cezayı gerektiren suçlar amme hukukuna tecavüz anlamı taşımaktadır. Kısas kul hakkı olduğu için buna had denilmemiştir. Haddin dışında kalan yani Kur'an ve Sünnetle tayin edilmeyip hâkimin takdirine bırakılmış cezalara ta'zir cezaları denir. Hapis, teşhir, sürgün gibi. [857]

1- Hırsızlığın Cezası Ve Hırsızlık Cezasının Uygulanması için Gerekli Nisap Miktarı

1536- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

"Resulullah (s.a.v.), hırsızın elini, çeyrek dinar altında ve daha fazlasında keserdi." [858]

Açıklama:

Hadis; hırsızlık cezasının nisabı, yani bir hırsızın kolunun kesilebilmesi için çaldığı malın olması gereken asgari değeri ile ilgilidir.

Konu ile ilgili değişik rivayetlerde, Hz. Peygamber (s.a.v)'in; çeyrek dinar altın, fiyatı üç dirhem gümüş olan kalkan ve kıymeti on dirhem gümüş yada bir dinar altın olan kalkan çalan hırsızın elini kestiği görülmektedir.

İslam Hukukunda hırsıza verilecek ceza hususunda Maide: 5/38'deki ayet mutlaktır. Hırsızlık yapan erkek ve kadının elinin kesilmesi emredilmiş, ama çaldığı mahn miktarı konusuna değin ilmemiştir. Gerek bu ayetin mutlak oluşu ve gerekse de hadislerdeki farklı rivayetler, el kesme nisabında alimlerin ihtilafına sebep olmuştur.

Hanefilere göre; el kesmek için hırsızlıktaki nisap miktarı, on dirhem gümüş yada onun kıymetidir. Çalınan mal altın bile olsa gümüşle değerlendirilir. Yalnız muteber olan; külçe halindeki gümüş değil, basılmış haldeki gümüştür. [859]

1537- Hz. Âişg (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.) döneminde hırsızın eli, ancak “Hacete” denilen yada “Turs” denilen bir kalkan kıymetinin daha azında kes ilmemiştir. Bu iki kalkan da, kıymet sahibidir.[860]

Hadisin çeşitli varyantlarında geçen; “Micenn”, “Hacefe” ile “Turs” kelimelerinin delalet ettiği manalar, birdir. Yani kalkan demektir. Ancak yapılış tarzlarına göre aralarında fark bulunmaktadır. Bunların kıymetlerinin; üç dirhem gümüş yada on dirhem gümüş olma olasılığı vardır.

1538- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.) bir hırsızın elini, kıymeti üç dirhem gümüş olan bir kalkandan dolayı kesmiştir.” [861]

Açıklama:

Hadis, hırsızlık cezasının haddinin nisabı, yani bir hırsızın elinin kesilebilmesi için çaldığı malın olaması gereken asgari değeri ile ilgilidir.

1539- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Allah, hırsıza lanet eylesin. Bir yumurtayı çalar da bu hırsızlığının başlangıcı olup sonunda eli kesilir. İpi halatı çalar da bu hırsızlığının başlangıcı olup sonunda eli kesilir. [862]

Açıklama: Bu hadisin yorumu hakkında üç görüş ileri sürülmüştür:

1- Bazılarına göre hadiste geçen “Beyda” ifadesiyle kastedilen; yumurta değil miğfer ve “Habl” kelimesiyle de ip değil vapur halatı kastedilmiştir.

2- Bazılarına göre ise elini tehlikeye düşüren hırsız, lanetlenip yerilirken basit ve kolay bir mal uğruna bu harekette bulunduğunu ifade etmek daha uygundur. Buna göre hırsızlığa başlayan kimse yumurta çaldığında eli kesilmeyince cesaretlenir ve daha kıymetli mallan çalmaya başlar. Sonra da değerli mal çaldığı için eli kesilir. O halde yumurta hırsızlığı, onun hırsızlığı ilerletmesine ve elinin kestirilmesine sebebiyet vermiş olur.

3- Bazılarına göre ise bu hadis, hırsızın elinin kesilmesine ait Maide: 5/38. ayeti indiğinde miktar belirtilmeksizin icmalen söylenmiştir.

2- Toplumsal Mevkisi Yüksek Olan Ve Olmayan Her Hırsıza El Kesme Cezasının Uygulanması Ve Seri Cezalarda Aracı Olmanın Yasak Olması

1540- Hz. Aişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

“Mahzûm kabilesine mensup, hırsızlık yapan bir kadının durumu Kureyş'i üzmüştü. Bunun üzerine;

“Onun hakkında Resulullah (s.a.v.) ile kim konuşur” dediler. Bazıları:

“Buna, Resulullah (s.a.v.)'in çok sevdiği Usâme b. Zeyd'den başka kim cesaret edebilir?” dediler.

Bunun üzerine Usâme, Resulullah (s.a.v.) ile o kadının affedilmesi meselesini konuştu. Resulullah (s.a.v.), ona:

“Allah'ın cezalarından bir cezaya şefaat mi ediyorsun?” buyurdu. Daha sonra Resulullah (s.a.v.) kalkıp halka hitaben:

“Şüphesiz sizden öncekiler, içlerinde itibarlı birisi hırsızlık yaptığı zaman bırakı ver diki eri ve zayıf birisi hırsızlık yaptığında ise kendisine ceza uyguladıkları için helak oldular. Allah'a yemin ederim ki, eğer Muhammed'in kızı Fatıma bile hırsızlık yapsa onun da elini keserim” buyurdu. [863]

Açıklama:

Hadiste; hırsızlık yapan bir kadının elinin kesilmemesi için yapılan müracaatta, Resulullah (s.a.v.)'in öfkelendiği ve bunun eski ümmetlerin helak sebeplerinden biri olduğu anlatılmaktadır.

Hadiste anılan kadın, Muhzûm kabilesinden Fatıma bintü'l-Esved b. Abdi'l-Esed'dir. Ebu Seleme'nin de yeğenidir.

Bazı rivayetlerde kadının ödünç olarak bazı eşyalar alıp sonradan bunlan geri vermediği ve bunları inkar etmediği bildirilmektedir. Bunları esas alan bazı İslam Hukukçuları, kadının elinin kesiliş sebebinin, ödünç malları inkar edişi olduğunu söylerler.

Ama çoğunluk, bu görüşü kabul etmez ve bundan maksadın kadının tarif etmek olup el kesme sebebinin hırsızlık olduğunu söylerler. Nitekim rivayetlerin çoğunda, kadının hırsızlık ettiği, mal çaldığı açıkça görülmektedir.

Hadisten anlaşıldığına göre; had cezasına taalluk eden bir cezanın affedilmesi yada hafifletilmesi için yetkililer nezdinde şefaatçi olmak caiz değildir.

Had cezası gerektirmeyen suçlarda ise, suçlunun affı için yetkililer nezdinde şefaatçi olmak ve şefaati kabul etmek caizdir.

Yine hadisten anlaşıldığına göre; yetkili kimsenin, had cezası gerektiren bir suç işleyen kişiyi bağışlaması yada fidye karşılığında salıvermesi caiz değildir.

3- Zina Eden Kimseye Uygulanacak Had Cezası

1541- Ubâde İbnu's-Sâmit (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) Şöyle buyurmaktadır:

“Benden öğrenin! Benden öğrenin! Doğrusu Allah, zina eden o kadınlar için bir yol tayin etmiştir. Evlenmemiş olan evlenmemiş olanla zina

ederse bunların her birine yüz değnek ve bir yıl sürgün cezası vardır. Evli veya dul olan da evli yada dul olanla zina ederse bunların her birine de yüz değnek ile recm/taşlama cezası vardır.” [864]

Açıklama:

Yeryüzünde canlı varlıklann soylarının devamı üzerine faaliyetine, bu da, genel olarak, erkek ve dişi olmak üzere iki farklı cinsin ortak faaliyetine bağlıdır. Kur'an'da varlıklann erkek ve kadın olarak çiftler halinde yaratılmış olduğu [865] İnsanların da kadın ve erkek olmak üzere iki ayrı cinste bir çift olarak yaratıldığı bildirilir. [866]

İslam'a göre, insan olmaları bakımından kadın ve erkek arasında herhangi bir ayırım söz konusu değildir. Her ikisi de insan cinsine dahil olmaları bakımından eşittirler.

Cinsiyet, insan davranışlannı etkileyen önemli bir güdüdür ve her cins diğerine karşı tabiî olarak ilgi duymaktadır.

İnsan tabiatı, cinsî hayatla ilgili üç farklı istek ve ihtiyacın tatminine İmkan veren faaliyet ve davranışlara kaynaklık eder:

1- Ruhsal tatmin ve huzur.

2- Bedensel lezzet ve zevk.

3- Neslin devamı.

İslam, kadın ve erkeğin Nikâh akdine dayalı beraberliği dışında, serbest ilişki ve birleşmelere izin vermez. Cinsî ahlakta esas olan, iffet ve namusun korunmasıdır ve bunun en yaygın yolu da, evlenmedir. Gençleri evlenmeye teşvik eden Resulullah (s.a.v.), bunun, insanı günah işlemekten koruyacağını bildirmiş, evlenme!, için imkan bulamayanlara da oruç

tutmayı ve iffetlerini bu şekilde korumaya çalışmalarını tavsiye etmiştir. [867]

Evlilik dışı cinsel ilişki demek olan “Zina”, öteden beri insan aklının, ahlak ve hukuk düzenlerinin, diğer semavi dinlerin yanlış, ayıp ve kötü gördüğü bir fiil olup İslam dininde de kesin olarak yasaklanmıştır.

Böylesi zararlı ve kötü davranışın sadece ahlakî müeyyidelerle yasaklanması yeterli olmayacağından Kur'an'da zina eden erkek ve kadına bedenî ceza (celde) uygulanması da emredilmiştir. [868] Hz. Peygamber (s.a.v.)'in tatbikatında ise bu konuda bir ayırıma gidilerek, Kur'an'da zikredilen bedenî ceza, evli olmayan kimselerin zinasına uygulanmış ve ayrıca bu kimseler bulundukları bölge dışına bir yıllığına sürgün edilmiş, zina eden evli erkek veya kadının ise taşlanarak öldürülmesi (=recm) yönünde uygulamalar yapılmıştır.

Bekar iken zina eden kimsenin bir yıl sürgün cezası alması, Hanefiler hariç diğer mezheplere göre vaciptir.

4- Zina Eden Evli Kimsenin Recm Edilmesi

1542- Abdullah İbn Abbâs (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Ömer İbnu'I-Hattâb, Resulullah (s.a.v.)'in minberi üzerine oturmuş vaziyette:

“Yüce Allah, Muhammed (s.a.v.)'i hakla gönderdi, kendisine kitap indirdi. Allah'ın indirdikleri arasında recm âyeti de vardı. Biz onu okuduk, anladık ve ezberledik.

Resulullah (s.a.v.) recm cezası verdi. Ondan sonra da bizler de (recm cezası) verdik. Şahsen aradan fazla zaman geçince, bazılarının çıkıp:

"Allah'ın kitabında biz recm âyeti bulamıyoruz" diyerek Allah'ın indirmiş olduğu bir farzı terkedip sapıtmalarından korkuyorum.

"Recm, Allah'ın kitabında muhsan ergenlik çağına girmiş, akıllı, sahih bir evlilikle evlenmiş ve gerdek yapmış olduğu halde zina eden kadın ve erkeklere ispatlayıcı bir delil veya hamilelik veya itiraf olduğu takdirde uygulanması gereken bir haktır" dedi. [869]

Kur'an; Resulullah (s.a.v.) zamanında düzenlenmiş, ayet ve sureleri, onun emri ve isteği doğrultusunda tertip edilmiştir. Dolayısıyla bazı sahabiler, bazı ifadeleri ayet sanmışlar ve bunları ayetlerle karıştırmışlardır. Çünkü bu sahabiler, önde gelen kurralann ve hafızların zihninde bulunan ayetlerin dışında ellerinde baa mushaflar, sayfalar ve ezberledikleri metinler vardı. Bu sayfalar ve metinler, farklı yazım ve imla stiileriyle yazılmıştı.

Kur'an-ı Kerim, Hz. Ebu Bekr döneminde ve bir grup şahabının, özellikle önde gelenlerin gözetiminde, sahabenin önde gelenlerinin, kurraiann ve hafızlann zihninde bulunan ayetlerin esas alınarak büyük bir titizlik ve özen gösterilerek tertip edilmiştir. [870]

5- Kendi Nefsi Aleyhine Zinayı İtiraf Eden Kimse

1543- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

"Resulullah (s.a.v.)'in mescitte bulunduğu bir sırada müslümanlardan bir adam, gelip seslenerek:

"Ey Allah'ın resulü! Ben zina ettim" dedi.

Resulullah (s.a.v.) yüzünü ondan çevirdi. Fakat adam, yüzünü çevirdiği tarafa dönüp:

“Ey Allah'ın resulü! Ben zina ettim” dedi.

Resulullah (s.a.v.) yüzünü ondan yine çevirdi. Ta ki bunu dört defa tekrarladı. Adam kendi aleyhine dört defa şahadette bulununca Resuluİlah (s.a.v.) o adamı yanına çağırıp:

“Sende delilik var mı?” diye sordu. Adam:

“Hayır, yok” diye cevap verdi. Resulullah (s.a.v.):

“Hiç evlendin mi?” diye sordu. Adam:

“Evet” dedi. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):

“Bunu götürüp recm edin” buyurdu. [871]

1544- Câbir b. Semure (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Mâiz b. Mâlik, Peygamber (s.a.v.)'e getirildiğinde onu gördüm. Kısa boylu kaslı bir adamdı. Üzerinde abası yoktu. Zina ettiğine kendi nefsi aleyhine dört defa şahitlik getirdi. Resuluİlah (s.a.v.):

“Olabilir ki sen....” buyurdu. Mâiz:

“Hayır, vallahi, kendisini kast ederek bu alçak gerçekten zina etti” dedi.

Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.) onu recm ettirdi. Sonra hutbe okuyup:

“Dikkat edin ki! Biz Allah yolunda her gazaya gidişimizde bunlardan biri kalır, onun teke melemesi gibi bir meleyişi vardır. Bunlardan biri, kadına bir şeyler verir.

Dikkat edin ki! Vallahi, Allah bunlardan biri hakkında bana imkan verirse bu işten dolayı onu mutlaka ibretlik ederim” buyurdu. [872]

1545- İmrân b. Husayn (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Cüheyne kabilesinden bir kadın, zinadan hamile kalarak Peygamber (s.a.v.)'e gelip ona:

“Ey Allah'ın peygamberi! Ben had cezasını hak ettim. Onu bana uygulayıver!” dedi. Allah'ın peygamberi (s.a.v.), onun velisini çağırarak:

“Buna iyi bak, doğurduğu zaman onu bana getir!” buyurdu.

Velisi de öyle yaptı. Kadın çocuğu doğurunca, Allah'ın peygamberi (s.a.v.), kadınla ilgili emir vererek kadının elbisesi üzerine bağlanmış, sonra emir buyurarak recm edilmiş ve cenazesi namazını da bizzat kendisi kıldırmış idi. Ömer, Allah'ın peygamberi (s.a.v.)'e:

“Ey Allah'ın peygamberi! Bu kadın zina etmiş olduğu halde sen onun cenaze namazını mı kılacaksın?” dedi. Allah'ın peygamberi (s.a.v.)'de:

“Gerçekten o kadın öyle bir tevbe etti ki, bu tevbe Medinelilerden yetmiş kişi arasında paylaştırılsa onlara yeterdi. Sen Allah için canını vermekten daha faziletli bir tevbe gördün mü?” buyurdu. [873]

1546- Ebu Hureyre ile Zeyd b. Hâlid el-Cuhenî (r.anhümâ)dan rivayet edilmiştir:

“Bir bedevi, oturduğu bir sırada Peygamber (s.a.v.)'e gelip:

“Ey Allah'ın Resulü! Allah aşkına, hakkımda Allah'ın Kitabıyla hükmet!” dedi. Bundan daha anlayışlı olan diğeri de:

“Evet, aramızda Allah'ın Kitabıyla hükmet ve bana da izin ver!” dedi.

Peygamber (s.a.v.):

“Derdini söyle!” dinliyorum” buyurdu. Adam:

“Oğlum, bu adamın yanında ücretli işçi idi. Hanımıyla zina etti. Oğlumun recm edileceğini haber aldım. Hemen oğlum namına yüz koyun ile bir cariyeyi fidye verdim. Sonra da bu yaptığımı bir de ilim adamlarına sordum. Bana:

“Oğluna yüz değnek ve bir yıl sürgün cezası gerekir, bu adamın karısına da recm cezası gerekir” dediler”dedi. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):

“Nefsimi elinde tutan Allah'a yemin ederim ki, ikinizin arasını Allah'ın Kitabına uygun şekilde hükme bağlayacağım:

Carîye ve koyunlar sana geri verilecek. Oğluna yüz sopa ve bir yıl sürgün tatbik edilecek” buyurdu.

Daha sonra Eşlem kabilesinden bir adama seslenerek:

“Ey Üneys! Bu adamın hanımına git, eğer zina ettiğini itiraf ederse, onu recmet!” buyurdu.

Bunun üzerine Üneys, kadının yanına gitti. Kadın, suçunu itiraf etti. Resulullah (s.a.v.) kadının recm edilmesini emretti. Kadın da recmedildi. [874]

Açıklama:

Resulullah (s.a.v), adamların isteğine karşılık, Allah'ın Kitabı ile hükmedeceğini söyleyerek, evli olan kadına recm, evli olmayan gence de sopa ve sürgün cezası vermiştir.

Bu hadis, Resulullah (s.a.v.)'in hayatında, alim sahabilere soru sormak ve onların fetvasıyla amel etmenin caiz olduğunu göstermektedir.

6- Zımmi Olan Yahudilerin Zina Sebebiyle Recm Edil-Mfsi

1547- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.)'e zina etmiş bir yahudi erkek ile bir yahudi kadın getirildi. Bunun üzerine *Resulullah (s.a.v.) kalkıp yahudilere geldi ve onlara:*

“Sîz, zina eden bir kimseye Tevrat'ta ne ceza buluyorsunuz?” diye sordu. Yahudiler:

“Biz, zina eden erkek ile kadının yüzlerini karaya boyar, onları bir hayvan üzerine bindirir, yüzleri birbirinin aksine gelecek şekilde oturtur ve böylece onlar teşhir edilmeleri için sokaklarda dolaştırılırlar” dediler. Resulullah (s.a.v.):

“Eğer doğru söylüyorsanız o halde Tevrat'ı getirin” buyurdu. Yahudiler hemen Tevrat'ı getirip onu okumaya başladılar. Recim âyetine gelince, okuyan genç elini recim âyetinin üzerine koydu ve elinin öncesindeki ve sonrasındaki ayetleri okudu. O sırada Resulullah (s.a.v.)'le birlikte bulunan Abdullah b. Selâm, Peygamber'e:

“Ona emret de elini kaldırsın” dedi. Yahudi elini kaldırdı. Bir de baktılar ki, recm ayeti, gencin elinin altında. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.), zina eden erkek ile kadının reme dilmelerini emretti. Onlar da recrnedildiler.

Abdullah b. Ömer:

“Ben de, onlan recmedenler arasında bulundum. Doğrusu erkek yahudinin, kadına atılan taşlardan kendi vücuduyla koruduğunu gördüm” dedi. [875]

Açıklama:

Resulullah (s.a.v.)'in, recmin Tevrat'taki hükmünü Yahudilere sorması; onu öğrenmek için olmayıp kendi kitap ve inançlannda yaptıkları tahrifatı ortaya çıkarmak içindir.

müslüman olmayanlar, müslüman hakime müracaat ettikleri zaman, hakimin, hasım-lann şeriatına göre mi, yoksa İslam'a göre mi hüküm vereceği meselesi ihtilaflıdır. İmam Malik, İmam Şafii'ye göre hakim serbesttir. Dilerse hasımların şeriatına göre ve dilerse de İslamî esaslara göre hüküm verir.

Hanefilere göre ise hakim, Allah'ın hükmüyle hüküm vermek zorundadır. Serbestliği yoktur. Adaletle hükmektmek zorundadır.

7- Doğum Yapmış Kadının Had Cezasının Ertelenmesi

1548- Ebu Abdurrahman'dan rivayet edilmiştir: “Ali hutbe okuyup:

“Ey insanlar! Evli olsunlar yada olmasınlar, kölelerinize/cariyelerinize had cezasını uygulayın. Çünkü Resulullah (s.a.v.)'in cariyesi zina etmişti de, ona celde sopa vurmamı bana emretti. Bir de baktım ki, kadın daha yeni doğum yapmış. Ben ona dayak vurursam onu öldürürüm diye endişelendim. Durumu Peygamber (s.a.v.)'e anlattım. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.):

“İyi etmişsin” buyurdu. [876]

1549- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Peygamber (s.a.v.)'e, içki içen bir adam getirilmişti. Ona iki hurma dalıyla kırk kadar celde sopa vurdurdu.

Enes der ki:

“Bunu, Ebu Bekr'de yaptı. Ömer halife olunca insanlara istişare etti. Abdurrahman b. Avf:

“Had cezasının en hafifini seksen sopa vur” dedi. Bunun üzerine Ömer'de bunu emretti.” [877]

Açıklama:

İçki içen kimsenin cezası, Peygamber (s.a.v.) ve Ebû Bekir devirlerinde kırk sopa idi. Buna, Ömer (r.a) zamanında da bir müddet daha devam edildi. Fakat fetihler genişleyip Şam ve Irak gibi zengin beldeler müslümanların eline geçince halk su boylarına, verimli topraklara yerleşmiş, bağ ve bahçeler çoğalmış, içki içenlerin sayısı artmıştı. Bunun üzerine Hz. Ömer onları ellişer sopa vurmak suretiyle cezalandırmaya başlamış. Bunun etkisi görülmeyince dayak adedini altmışa, nihayet seksene çıkarmıştı.

Abdurrahmân b, Avf bu cezanın hudûdi şer'iyyenin en hafifi gibi olmasını teklif etmiştir. Kur'ân-ı Kerîm'de bildirilen şer'î cezalar: Hırsızın eli kesilmesi [878] zina eden bekar bir kimseye yüz değnek vurulması [879] zina iftirasında bulunanlara seksen değnek vurulmasıdır. [880] Bunların içerisinde en hafifi, seksen değnek olan iftira cezasıdır.

1550- Hudayn İbmı'l-Münzir Ebu Sâsân'dan rivayet edilmiştir:

“Ben, Osman b. Affân'ın yanında hazır bulunmuştum. Ona, o sırada Küfe valisi olan Velîd (b. Ukbe getirilmişti. Velîd, sabah namazını iki rek'at

kıldırmış, sonra cemaata dönüp:

“Size daha fazla kıldırayım mı?” demişti. Onun aleyhine iki kişi şahitlik etti. Biri, Humran olup şarap içtiğine; diğeri de onu kusarken gördüğüne şehadette bulundu. Bunun üzerine Osman:

“Bu adam, içki içmese kusmazdı!” dedi. Sonra da:

“Ey Ali! Kalk da şuna sopa vur!” dedi. Ali'de, oğlu Hasan'a:

“Kalk, ey Hasan! Şuna sopa vur!” dedi. Hasan, Osman'a öfkelenmişçesine:

“Sen, bu sopa vurma işini; Osman'ın devlet yönetiminin iyiliklerine nail olan, onun kötülüklerini de yüklensin!” dedi. Nihayet Ali:

“Ey Abdullah b. Ca'fer! Kalk da şuna dayak vur!' dedi. O da kalkıp Velİd'e sopa vurdu. Ali de sayıyordu. Kırka varınca:

“Dur!” dedi. Sonra da:

“Peygamber (s.a.v.) içki içen kimseye kırk sopa hadd cezası vurdu. Ebû Bekir de kırk sopa vurdu. Ömer ise seksen sopa vurdu. Bunların hepsi sünnettir. Ama bu kırk sopa vurma işi, bana daha makbuldür” dedi. [881]

1551- Hz. Ali (r.a)'dan rivayet edilmiştir:

“Bir kimseye had cezası uygulayıp da bu yüzden ölen kimseden dolayı içimde üzüntü ve pişmanlık duymuş değilim. Ancak içki içen kimse bunun dışındadır. Eğer bu kimse söz konusu cezadan dolayı ölürse diyetini veririm. Çünkü Resulullah (s.a.v.) bu cezanın sınırını belirlemedi.” [882]

Açıklama:

Peygamber (s.a.v.), içki içene kırk sopadan fazla olan darbe sayısı hakkında belirli bir rakam koymamıştır. İçki içene uygulanan ceza, daha

sonra Ömer tarafından konulmuştur. 1636 nolu hadiste bu konu geçmiştir. Bir önceki hadiste de geçtiği üzere, Hz. Ali, içki içene kırk sopa vurma taraftarı.

9- Ta'zir Cezasının Miktarı

1552- Ebu Bürde el-Ensârî (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

"Yüce Allah'ın hadlerinden bir haddin dışında, on değnekten fazla vurulmaz." [883]

Açıklama:

Ta'zir kelimesi sözlükte; te'dib etmek, yola getirmek gibi anlamlara gelmektedir. Terim olarak ise; dini.yasakladığı, ama karşılığında ceza belirlemeyip devlet yetkilisinin takdirine bıraktığıu cezadır.

İslam Hukukçulan, ta'zirin meşru oluşunda görüş birliğine varmakla birlikte şekil ve miktarında farklı görüşlere sahip olmuşlardır.

İmam Ahmed, bazı Şâfiîler ile Zahiriler; bu hadisin zahiriyle amel ederek ta'zir için on değnekten fazla vurulamayacağını belirtmişlerdir.

Hanefiler de dahil geri kalan alimler; ta'zir için on değnekten fazla vurulabileceğini, fakat bunun azami haddinin tespitinde ihtilaf etmişlerdir. Örneğin, İmam Ebu Hanîfe ile İmam Muhammed'e göre; en fazla otuz dokuz, en az üç sopadır. Ebu Yusufa göre ise, üç ile yetmiş beş yada yetmiş dokuz sopadır. İmam Ebu Hanîfe ile İmam Muhammed, ta'zir için azami mikdan köleleler için meşru kılman en düşük haddi, Ebu Yusuf ise hürler için meşru kılınan en düşük haddi esas almıştır. Ancak birer kamçı aşağısını takdir etmişlerdir.

Cumhurun bu hadisle amel etmemesinin nedenleri içerisinde; Hadisin çeşitli şekillerde eleştiriye uğraması, hadisin hilafına sahabenin amelinin

olması, hadisin hükümünün genel değil de özel şahsi bir kişiyle ilgili olması, hadisteki sınırlamanın kamçıyla ilgili olması, hadisin hükmünün kaldırılması gibi hususlar yer almaktadır.

Hattâbî ise ta'zirin mikdarı konusundaki farklı görüşlerin suç veya cinayetlerin farklılığından kaynaklandığını belirtmiştir.

10- Şer'ı Cezaların, Uygulandıkları Kimseler İçin Bi Rer Kefaret Olması

1553- Ubâde İbnu's-Sâmit (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Bir toplulukta Resulullah (s.a.v.)'le birlikteydik. Derken Resulullah (s.a.v.):

“Allah'a hiçbir şeyi ortak koşmayacağınıza, zina yapmayacağınıza, hırsızlık etmiyeceğinize, Allah'ın haram kıldığı nefsi haksız yere öldürmeyeceğinize dair bana biat edeceksiniz. Bundan sonra sizden her kim sözünde durursa onun ecri Allah'a aittir. Kim de bunlardan birini yapar da o sebeple cezalanırsa bu da onun için keffârettir. Kim de buniardan bir şey yapar da Allah onu örtbas ederse onun işi de Allah'a kalmıştır. Dilerse onu bağışlar ve dilerse ona azâb eder” buyurdu. [884]

Açıklama:

Biat, sözlükte; kabul etmek, razı olmak ve tasdik etmek anlamına gelir. Terim olarak ise; bir mükellefin, ehil olan bir cemaat (Ehlu'1-hall ve'l-akd) tarafından tespit edilen yöneticiye itaat edeceğine ve sadık kalacağına dair

söz vermesidir. Bu bir anlamda mükellefin İslâmî olan meşru her emirde hoşuna gitse de, gitmese de itaat edeceğine dair yaptığı bir sadakat yeminidir. Dolayısıyla biat sonucunda ortaya çıkan itaat, İslâmî hükümlerle sınırlıdır. Yüce Allah'ın indirdiği hükümlerin hakkı ile edâ edilmesi ve insanlar arasındaki ilişkileri düzenlemesi için, biat zaruridir.

Biat; kitap, sünnet ve sahabe-i kirâm'ın icmaı ile sabit olan salih bir ameldir. Kur'an-ı Kerîm'de, Resul-u Ekrem (s.a.v.)'e hitaben:

"Sana biat edenler, ancak Allah'a biat etmiş olur. Allah'ın eli onların biat edenlerin elleri üstündedir. Şu halde kim bu biat bağını, ahdini çözerse, kendi aleyhine çözmüş olur. Kim de Allah ile sözleştiği Şeye vefa ederse Allah ona büyük bir ecir verecektir" [885] hükmü beyan buyurulmuştur. Biat, insanların birbirleriyle olan ilişkilerinde ve siyasî otorite ile olan münasebetlerinde, İslâm'ın hükümlerine razı olduklarını ihlâsla ortaya koyan bir akiddir.

11- Madenin, Kuyunun Ve Hayvanların Verdiği Zararın Heder Olması

1354- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır

"Hayvanların yaptığı zararın diyeti hederdir. Kuyuda uğranılan zarar hederdir. Maden de uğranılan zarar hederdir. Define mallarında ise beşte bir oranında hak vardır." [886]

Açıklama:

Hadiste, dört konunun hükümleri açıklanılmaktadır:

1- Hayvanın Yaralamasını Heder Olması:

Yanında hiçbir kimse olmayan bir hayvanın her ne şekilde otursa olsun birisinin yaralaması veya öldürmesi halinde sahibine diyet yada başka bir ceza verilmeyeceğine delildir.

2- Madende Uğranılan Zararın Heder Olması:

Bir kimse kendi arazisinde yada sahipsiz ve yerleşim bölgelerinin uzağında küçük çapta güvenlik için bir takım tedbirler gerektirmeyen bir yerde maden çıkarmak için yeri kazar ve orya birisi düşüp bir zarara uğrarsa, madeni kazan sorumlu tutulmaz. Ama günümüzde büyük ve güvenlik tedbirleri gerektiren madenlerde işverenin kusurundan dolayı meydana gelen kazalan farklı değerlendirmek gerekir.

3- Kuyuda Uğranılan Zararın Heder Olması:

Maden de olduğu gibi, kendi mülkünde yada kuyu kazma hakkı olduğu başka bir yerde kazdığı yada kazdırdığı kuyuya düşen bir insanın veya hayvanın zararı kuyu sahibi ödemez. Fakat umuma ait bir yolda kuyu kazarsa, bu kuyunun vereceği zarar heder değildir. Eğer birisi oraya düşüp de ölürse, ölenin diyetini kuyu sahibinin ailesi öder.

4- Rıkâz Define Mallarında Beşte Bir Hak Olması:

Şâfiîlere göre Rıkâz; cahiliye devrine ait definelerdir.

Hanefilere göre ise, Rıkâz ile maden aynı anlamdadır.

30. AKDİYYE (=DAVALAR) BÖLÜMÜ

Akdiye, “Kadiyye” kelimesinin çoğuludur. Kadiyye ve kadâ: Bir şeyi sağlam yapmak ve bitirmek demektir. Hükmü uygulama manasına da gelir. Hakim, hükmü sağlam bir şekilde vererek yürürlüğe koyduğu için ona da “Kâdi” denilmiştir.

İslam'da adaleti hükmetmekle görevli kişilere kadı yada hakim denir.

1- Yeminin, Davalıya Ait Olması

1555- Abdullah İbn Abbâs (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Eğer insanlara mücerred davaları sebebiyle delilsiz ve şahitsiz istedikleri verilecek olsaydı, bazı insanlar, bazı kimselerin kanlarını ve mallarını iddia ederlerdi. Fakat davalıya yemin düşer.” [887]

Açıklama:

Hakim huzuruna gelen davacıyı dinledikten sonra eğer davalı, aleyhindeki iddiaları ikrar ederse, hakim onu ikranyla ilzam eder, aleyhine hüküm vererek davayı sonuçlandırır. Fakat davalı, aleyhindeki iddiayı inkar ve reddederse hakim bu defa davacıdan delil ister. Davacı, bu delili getirerek davasını ispat ettiği takdirde hakim davalının aleyhine hüküm verir. Davacı davasını ispat için delil getirmekten ve dolayısıyla davasını

ispattan aciz kaldığı takdirde, hakim davacının isteğiyle davalıya yemin teklif eder. Eğer davalı yemin ederse, davalıyı davadan men eder.

Eğer davalı yeminden kaçınırsa, hakim onun yeminden kaçınmasıyla hüküm verip davayı sonuçlandırır. Davalı yeminden kaçındığı için davacıya yemin teklif edilmez.

2- Yemin Ve Bir Şahitle Hüküm Verme

1556- Abdullah İbn Abbâs (r.a)'tan rivayet edilmiştir:
“Resulullah (s.a.v.) bir yemin vg bir şahidle hüküm verdi.” [888]

Açıklama:

Alimlerin çoğun, bu hadisi; “Hz. Peygamber (s.a.v.), davasına şahitlik eden bir şahidi olan ve davasında haklı olduğuna yemin eden bir kimsenin lehine hüküm verdi” şeklinde anlamışlardır. Cumhura göre Hz. Peygamber (s.a.v.), bu davacının kendi yeminini bir şahit yerine koyarak onu iki şahidi olan bir kimse gibi kabul etmiş ve bu suretle onun lehine hüküm vermiştir.

Davacının bir şahidi ve bir de yemini ile hüküm verilemeyeceğini söyleyen Hanefî uleması ise bu hadisi;

“Hz. Peygamber, davalının bir şahidi ile birlikte birde yemini olması halinde davalı lehine hüküm verdi. Çünkü bir şahid ile davacı lehine hüccet tamamlanmaz. En az iki şahid olması gerekir” şeklinde anlaşmışlardır.

3- Hükmün Zahire Ve Delili Duzgun İfade Etmeye Göre Olması

1557- Ümmü Seleme (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.), kapısının önünde davacı gürültüsü işitip onların yanlarına çıktı. Onlara:

“Ben ancak bir insanım! Bana gerçekten davacılar geliyor. Ama bazılarınız hakkı savunurken delilinini ifade etme hususunda bazılarınızdan daha güçlü olabilir. Ben de bu şartlar içerisinde onu daha doğru zannederek onun lehine hüküm vermiş olabilirim. Şimdi her kime, bir müslüman kardeşinin hakkı olan bir şeyin verilmesine hükmetmişsem bu ancak o kimse için) ateşten bir parçadır. Artık bu şartlar içerisinde o hükmü dilerse alsın yada almasın” buyurdu. [889]

Açıklama:

Burada kastedilen husus; eğer zahire göre verdiğim hüküm, olayın iç yüzüne ve gerçeğe uymazsa, böldüğüm şey ona haramdır, kendisini cehenneme götürür dernektir.

Bu hadisin zahirinden anlaşıldığına göre; Hz. Peygamber (s.a.v.), bazen zahiri, bâtına muhalif hüküm verebilir. Halbuki Fıkıh Usûlü alimleri, ittifakla, Hz. Peygamber (s.a.v.)'in ahkâm hususunda hata üzerine hüküm vermeyeciğini ve hükümlerinin terk edilemeyeciğini söylemişlerdir.

Buna şöyle cevap verilir: Bu hadis ile Fıkıh Usûlü kaidesi arasında çelişki yoktur. Çünkü Fıkıh Usûlü alimlerinin bu konu ile ilgili kast ettikleri şey; Hz. Peygamber (s.a.v.)'in kendi içtihadıyla verdiği hükümlerdir. Bu hadiste kast edilen hüküm ise; ictihadla ilgili olmayıp yemin ve şahid gibi bir delile dayanarak verilen hükümdür. Böyle bir hükme hata denilmez. Çünkü hüküm, İlahî teklife göre verilmiş olup sahihtir. Buradaki İlahî teklif,

iki şahidin dinlenmesi gibi şeylerdir. Şahitler, yalancı iseler, vebal de onlara aittir. Hükümde bir kusur yoktur.

Hz. Peygamber (s.a.v.), *“Ben ancak bir insanım”* buyurmakla; insanlık haline tenbihte bulunmuştur. İnsan gaybı ve olayların iç yüzlerini, yüce Allah bildirmedikçe bilemez. Hz. Peygamber (s.a.v.)'in de, diğer insanlar gibi, zahire göre hüküm vermesi caizdir. Hükümlerin sırlarını ancak Allah bilir. O halde zahire göre şahit ve yemin gibi delillerle hüküm verir. Bu hüküm, İlahî sırra muhalif olabilir. Fakat o ancak zahire (=eldeki delile) göre hüküm vermekle mükelleftir. Ta ki bu hususta ümmeti de ona tabi olsun.

4- Hind'e Verilen Hüküm

1558- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

“Ebu Süfyân hanımı Hind bint. Utbe, Resulullah (s.a.v.)'in yanına girip:

“Ey Allah'ın resulü! Doğrusu Ebu Süfyân cimri bir adamdır. O, bana ve oğullanma yetecek kadar nafakayı bana vermiyor. Ben, ona ait olan maldan onun bilgisi olmaksızın alsam, bu alma işi hususunda benim üzerime bir günah var mıdır?” diye sordu. Resulullah (s.a.v.):

“Sen onun malından örfe göre sana ve oğullarına yetecek miktarda al” buyurdu. [890]

Açıklama:

Ebû Süfyân'ın hanımı Hind, Hz. Peygamber (s.a.v.)'e gelip ona kocasının cimriliğinden söz açarak onun, kendisinin ve çocuklarının ihtiyacını karşılayacak malı vermediği için şikâyette bulunmuştu. Ebû Süfyân'ın cimriliğini de “Şahîh” sözü ile ifadeîendirmiştir. Çünkü Arapça'da cimri için kullanılan esas kelime “Bahil”dir. Ancak “Şahîh”, “Bahîl”den daha geneldir. “Bahil”, malı vermeyen kişiye deniiir. “Şahîh” ise her halükârda hiçbir şey vermeyen kişi için kullanılır.

Hind, Hz. Peygamber (s.a.v.)'e kocasının, nafakasını vermekte kusur gösterdiğini şikâyet ettikten sonra, onun haberi olmadan malını alıp alamayacağını sormuş, Hz. Peygamber (s.a.v.)'de örf mikdannca kendisine ve çocuklarına yetecek mikdan alabileceğini söylemiştir.

Aliyyül-Kârî, buradaki örften maksadın; şer'î örf olduğunu ve bunun da orta halli bir nafaka olduğunu söylemiştir. İbn Hacer'de hadisteki örften maksadın; halkın örfü olduğunu ifade etmiştir.

5- İhtiyaç Olmaksızın Çok Soru Sormanın, Hakkı Men Etmenin Ve Haksızca Bana Ver' Demenin Yasak Olması

1559- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Doğrusu Allah, sizin lehinize üç şeyden razı olur ve sizin lehinize üç şeyi de hoş görmez. Sizin lehinize razı olduğu üç şey şudur:

1- *Sadece Ona kulluk etmeniz,*

2- *O'na hiçbir şeyi ortak koşmamanız,*

3- *Hepinizin Allah'ın ipine toptan sarılmanız ve tefrikaya düşmemeniz. Sizin lehinize hoş görmediği üç şeyde şudur:*

1- *Boş söz/dedikodu.*

2- *Çok soru sormak.*

3- *Malı boşa harcamak.”* [891]

Tevhid:

Gerek ferd gerekse toplum olarak İslâm kimliğinin teşekkül ve tahakkuku, her şeyden önce tevhid inancına bağlıdır. Bu sebeple Allah teâlanın razı olup emrettiği üç fiilin ilki, “Hiç bir şeyi ortak tutmaksızın yalnızca Allah'a kulluk etmek” olarak tesbit ve ilan edilmiştir. Bu demektir ki tevhid inancının olmadığı yerde İslâm da yoktur. Tevhidin herhangi bir şekil ve sebeple dışlandığı yerde, İslâm kimliği dışlanmış, terkedilmiştir. O halde öncelikle ve Özellikle yüreklerde tevhidi bütün hususiyetleri ile birlikte diri tutmak gerekmektedir. Çünkü tevhid inancı, her şeyin başı ve Allah'ın rızasını kazanabilmenin ilk ve temel şartıdır. Çünkü tevhid, İslâm kimliğinin alâmet-i farikasıdır. Vazgeçilmezliği de buradan kaynaklanmaktadır.

“Allah'ın ipine sımsıkı sarılmak”, İslâm kimliğinin korunmasını sağlayacak temel prensiptir. Al-i İmran Suresi'nin 103. ayetini hatırlatan bu ifadenin anlamı İçinde, Kur'an'ın açıklayıcısı Sünnetin de bulunduğu kesindir. Zira bir şeye sarılmak için önce onu tanımak ve anlamak gerekir. Kur'an-ı Kerim'i, müslümanlara Hz. Peygamber getirmiş ve tanıtmıştır.

Yan:

Sünnet, Kur'an'ı anlamanın ve dolayısıyla yaşamanın yolunu evrensel planda çizmiş ve örneklendirmiştir. Ümmet-i Muhammed'in dirliği ve İslâm kimliğinin sürekliliği, sünnetteki yorumuyla Allah'ın ipine yani Kur'an'a sarılmakla sağlanabilir. Allah Teâlâ habibinden razıdır. Onun yaşadığı ve biçimlendirdiği İslâm'dan da razıdır. O halde Allah Teâlâ'nm razı olduğu, “Kur'an'a sımsıkı sarılma” işini de ancak Sünnet-i Resûl'e uymak suretiyle başarmak mümkündür. Nitekim Allah Teâlâ, Hz. Peygamber'e şu gerçeği ilan etmesini emretmiştir:

“De ki; eğer Allah'ı seviyorsanız, bana uyun!” [892] Efendimiz de İslâm kimliğim ve çizgisini sürdürebilmenin, Allah'ın kitabı ve Resulünün sünnetine sıkı sarılmakla sağlanabileceğini açıklamıştır.

“Size, sıkı sarıldığınız sürece sapıtmayacağınız iki şey bırakıyorum: Allah'ın kitabı ve Nebisinin sünneti..” [893]

Gerek konuya ilişkin âyette gerekse hadisimizde yer alan “Cemian/topluca” kaydı, İslâm kimliğinin ümmet çapında korunabilmesinin yolunu göstermektedir. Yönetici yönetilen, işçi patron vs. toplumun bütün kesimleri, Allah'ın ipine hep birlikte sanlmakla yükümlüdürler. Ümmetin dirliği işte bu birlikteliğe bağlıdır. Âyetteki *“Sakın parçalanmayın”* kaydı, hadisimizin Müslim'deki rivayetinde de yer almaktadır. O halde İslâm kimliği, ümmet olarak topyekün Allah'ın kitabına sımsıkı sarılmak ve ayrılık ğaynltk peşine düşmemekle sağlanabilecektir. Ümmetin fikir ve uygulama birliğini -tabiî sebeplere bağlı bazı şekil farklılıktan olsa bile- sağlayacak olan yegâne esas, Sünnet'tir. Ümmet-i Muhammed hem

kimliğini hem de dirliğini, sünnetteki yorumuyla Allah'ın kitabına sarılmakla sürdürebilecek, her türlü kültürel, ekonomik ve siyasi baskı ve kirlenmelere ve yozlaşmalara karşı kendisini ancak bu yolla koruyabilecektir.

İslâm kimliğini korumaya ve ümmet dirliğini sürdürmeye olumsuz etkisi olan üç olayı da "Allah'ın hoşnud olmadığı, yasakladığı üç fiil" olarak dikkatlerimize sunmaktadır. Bunların ilki dedikodudur.

Dedikodu:

Asıllı-asılsız söylenti, fertler ve toplum kesimleri arasında güvensizliğin ve dağınıklığın baş sebebidir. Ümmetin bir kesiminin diğer kesim veya kesimleri hakkında söylentilere göre davranması büyük kargaşa ve açmazlara sebebiyet verir. Bu sebeple tahkik ve tetkik edilmeden her söylentiyi gerçekmiş gibi ciddiye almak, her habere inanmak hiç kuşkusuz, müşterek değerlere sahip sosyal bünyeler için felaketlerin en büyüğünü oluşturur. Bu yolla toplumlar ve toplum kesimleri yekdiğerine kolayca düşman edilir. Soğuk harbin, propaganda savaşının en geliştirilmiş metotlarının uygulandığı bir ortamda yaşayan bizler, konuya yönelik "İlahî hoşnutsuzluğun" ne anlama geldiğini galiba fiilen yaşamaktayız.

Basım-yayın organlarının güdümlü haberlerine karşı da son derece uyanık davranmak, "Fasığın haberini tetkik" [894] emri gereğidir, Dedikoduya rağbet etmenin gereksizlerle meşguliyet ve vakit zayii olduğu da unutulmamalıdır.

Malı boşa harcamak:

Gereksiz ve gayr-ı meşru yerlere harcamak suretiyle ekonomik değerlerin elden çıkaniması da Allah Teâlâ'nın razı olmadığı bir davranıştır. Bu, fert planında böyle olduğu gibi, ümmet planında da böyledir. Elindeki imkanları akıllıca kullanmasını bilmeyen fert ve toplumlar, neticede başkalanna hatta düşmanlarına muhtaç olurlar. Olur olmaz kişi ve kitlelerden ağır şartlarla kredi almaya, değilse çalıp çırpmaya mecbur kalırlar. Kredi almaya alışan emir almaya da hazır olacağı için, kimlik ve kişiliğini korumakta büyük güçlüklerle karşılaşırlar. Kafa ve kalbini midesinin emrine verenler, siyasal ve kültürel kirlenmeye açık hale gelirler.

Eldeki ekonomik değerleri iyi değerlendirmek, korumak, geliştirmek, gerekli yerlere gerektiği kadar harcamamak da "Malın zayi" edilmesi demektir.

Ekonomik değerlerine sahip çıkmayan milletler, sömürgecilerin iştirasını kabartırlar. Hele de "Mal zayii" ekonomik sistem haline getirilmişse, felaketin boyutları fevkalade büyümüş demektir. Günümüzdeki kapitalist ekonomik sistemin acımasızlığının anlamı budur. İslâm kimliği ve ümmet dirliği, İslâm ülkelerindeki ekonomik değerlerin akıllıca kullanılmasına, düşmanlarına peşkeş çekilmemesine bağlı gözükmektedir. Ellerindeki ekonomik imkanları can ve vatan düşmanlarının silah sanayiine destek olacak şekilde kullandıran ümmet kesimlerinin vebali elbette çok daha ağırdır.

"Elinizdeki nimetlere şer'i şerif doğrultusunda sahip çıkın şükrederseniz, elbette onları arttırırım. Yok eğer onların kadrini bilmeyip küfran-ıl nimette bulunursanız, bilesiniz ki azabım çok şiddetlidir." [895] âyeti bu durumu açıkça ilan ve tesbit etmektedir.

Çok Soru Sormak:

Hadisimiz son olarak, gereksiz ve henüz gerçekleşmemiş bir takım farazi sualler ile ortalığı karıştırmayı, faydasız teoriler ve tasarılarla toplumu meşgul etmeyi Allah Teâlâ'nın gazab ettiği bir tutum olarak bildirmektedir. Zira din pratiktir, ameldir, arazî ve faydasız sorular İse, dinin bu temel vasfına ters düşer ve dindarları gerçekçilik ve pratiklikten uzaklaştırır. Çok sual sormak bîr anlamda da aşırı tecessüs demektir. Bu ise zaten yasaklanmıştır.

Hadis sarihleri kesret-i sualin, ihtiyacı olmadığı halde dilenmek, insanlardan ısrarla bir şeyler istemek anlamına geldiğine de işaret etmişlerdir. [896] Bu anlayışla da kesretü's-sual Allah Teâlâ'nın asla razı olmadığı bir tutumdur.

İslâm kimliği ve ümmet dirliği açısından insanlarımızın, günlük ve pratik dert ve problemleri hakkında bilgi sahibi olmayan ve geleceğin, öz değerlerine zarar vermeyecek biçimde şekillenmesi için'gayret etmeleri, eğitim-öğretim faaliyetleri içinde olmayan gerekir. Pratiği ve gerçekçiliği olmayan tartışma konularının peşine düşmemeleri, daima korumak zorunda oldukları büyük değerlere sahip, kaygılı ve gayretli uyanık kişi ve toplumlar gibi davranmaları şarttır. Gazaptan kurtulup rızaya koşmak, ancak böyle gerçekleşebilecektir.[897]

1560- Muğîre b. Şu'be (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Doğrusu Yüce Allah, annelere karşı itaatsiz davranmayı, kız çocuklarını diri diri toprağa gömmeyi vermesi gerekeni vermeyip hak etmediğini istemeyi size haram kılmıştır. Boş sözü/dedikoduyu, çok soru sormayı ve malı boşa harcamayı da sizin için iyi görmemiştir.” [898]

6- Hakim İctihadda Bulunup Da İsabet Ettiğinde Ve Hata Ettiğinde De Sevab Alması

1561- Amr İbnuf-As (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, o, Resulullah (s.a.v.)'in şöyle buyurduğunu işitmiştir:

“Hakim, hüküm verirken ictihadda bulunupda isabet ederse, onun için iki sevap vardır. Ama hüküm verîrken ictihad edipde yanılırsa, ona bir sevap vardır.” [899]

Açıklama:

İctihad ehliyetine sahip bir hakim hüküm verirken yaptığı ictihaddan dolayı iki sevap kazanır. Birisi ictihad sevabı, diğeri de ictihadindaki isabet sevabı. Fakat bu içtihadında Allah'ın hükmüne isabet edememişse isabet sevabından mahrum olarak sadece bir sevap

kalır- İctihad ehliyetine sahip olmadığı halde kendini zorlayarak ictihad eden kimselere gelince; onların yapacakları yanlışlıklar asla mazur görülemez. Bilakis onlann yaptığı yanlışlıklar, günahlardan sayılır. Nitekim;

“Hakimler üç sınıftır: Biri cennette, ikisi de cehennemdedir. Cennette olan, hakkı bilip ona göre hüküm verendir. Hakkı öğrendiği halde

hükmünde zulmeden hakimler ile hakkı bilmeden insanlar hakkında hüküm veren hakimler de cehennemdedir” [900]

7- Hakimin, Öfkeli İken, Hüküm Vermesinin Mekruh Olması

1562- Abdurrahman b. Ebi Bekre'den rivayet edilmiştir:

“Babam, Sicistân'da kadı olan Abdullah İbn Ebi Bekre'ye:

“Öfkeli olduğun halde, îkî kişi arasında hüküm verme! Çünkü ben, Resulullah (s.a.v.)'i:

“Hiçbir kimse öfkeli olduğu halde, iki kişi arasında hüküm vermesin!” buyururken işittim” diye mektup yazdı. Mektubu, onun namına ben yazdım.” [901]

Açıklama:

Öfke aklı giderir, insanın tabii halini itidal çizgisinden çıkarır, dolayısıyla ölçülü ve dengeli hareket etmesine engel olur.

Hattâbî (ö. 388/998)'nin ifadesine göre; şiddetli açlık, korku, hastalık, acı, uykusuzluk, şiddetli sıcak ve soğuk, mide dolgunluğu, aşın yorgunluk gibi hususlar, sağlıklı düşünmeye engel olacağından öfke hükmündedir.

8- Batıl Hükümleri Yıkma Ve Bidat Olan Şeyleri Ret Etme

1563- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edildiğine göre, o Resulullah (s.a.v.)'în şöyle buyurduğunu işitmiştir:

“Kim bizim şu işimizde/dinimizde ondan olmayan bir şeyi ortaya koyarsa, ortaya koyduğu bu şey kabul edilmez.” [902]

Açıklama:

Bid'at, sözlükte; daha önce mevcut olmayan, sonradan ortaya çıkan amel ve inançlar.

Bid'at'm kapsamı konusunda farklı bakış açılarının olmasından dolayı İslâm bilginleri tarafından farklı tarifler yapılmıştır.

Kirni âlimlere göre bid'at, Hz. Peygamber (s.a.v.)'den sonra meydana gelen her şeydir. Bu tarifi yapan âlimler, bid'ate sözlük anlamından daha geniş bir anlam yüklemişlerdir. Bu sebeple de sonradan çıkan amel ve inançlan iyi ve kötü olmak üzere ayırmak mecburiyetinde kalmışlardır. Sonradan ortaya çıkıp Kur'ân ve Sünnet'e muhalif olmayan ya da emirlerinin bir gereği olan şeylere bid'at-i hasene güzel bid'at; muhalif olanlara ise, bid'at-i seyyie kötü bid'at ismini vermişlerdir.

Bid'ati bu şekilde tarif edip taksimata tabi tutanlar, Kur'an ve sünnete muhalif olmayan ya da emirlerinin bir gereği olan şeylere bid'at isminin verilmesine dayanak olarak, Hz. Ömer'in şu sözünü ileri sürerler:

Hz. Ömer, Übey b. Ka'b'in, (r.a) sekiz rekât olan teravih namazını yirmi rekât olarak kıldığını ve Rasûlüllah (s.a.v.) döneminde münferiden kılınan bu namazın cemaat halinde kılındığını gördüğünde:

“Bu ne güzel bid âf” demiştir. [903]

Diğer âlimlerin bid'at tarifleri ise şöyledir: Hz. Peygamber (s.a.s.) den sonra ortaya çıkan, din ile alâkalı olup bir ilâve veya eksiltme mahiyetinde olan her şeydir. [904]

Bu âlimlere göre önceki gruptakilerin “Bid'at-i hasene” kapsamına soktukları şeyler haddi zatında bid'at değildir. Onlara bid'at ismini vermek yanlıştır. Çünkü bu gibi şeylerin Kur'ân ve Sünnet'te dayanakları vardır. Bunlara sonradan çıkmış şeyler nazariyle bakılamaz.

Aslında her iki gruba göre de dinin asıına olan ilâve ya da aslından yapılan eksiltmeler yasaklanmış olup, kötü bir bid'attir. Ancak ikinci grup âlimlerin bİd'atin tarifi konusunda daha tutarlı oldukları görülmektedir. Çünkü ilk grubun bid'at-i hasene kapsamına soktukları şeyler, aslında sonradan çıkmış şeyler değildir; onların Kur'an ve Sünnet'te dayanakları vardır.

Şu da bir vakıadır ki, birinci gruba tâbi olan fakat bu âlimlerin ne demek istediklerini hakkıyla anlamayan mukallidleri, dinde eksiltme ya da fazlalık durumunda olan şeyleri de bazen bid'at-i hasene kapsamına sokmuşlar; ikinci gruptakilerin mukallidleri ise, bid'at sayılmaması gereken bazı hususları bid'at kapsamına sokarak onlara karşı çıkmış ve hemen hemen her içtihada bid'at demeye başlamışlardır.

Günümüzde pek çok bid'at, müslümanlann hayatına girmiştir. Bu sebeple dininin emirlerini yerine getirmek isteyen her kişi, bu hususa dikkat etmeli; dinde eksiltme ya da ilâve mahiyetinde olan söz, tavır ve davranışların yasaklanmış şeyler olduğunu bilerek bunları hayatından ayıklayıp atmalıdır. Burada müracaat edilecek yegane kaynak ise, Kur'ân ve Sünnet'tir. [905]

9- Şahidlerin En Hayrlısı

1564- Zeyd b. Hâlid el-Cühenî (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Dikkat edin! Size şahidlerin en hayrlısını haber veriyorum; o, şahidliği-ni, şahitlik kendisinden istenmeden önce yapan kimsedir." [906]

10- İki Muctehıdın İhtilafı

1565. Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Vaktiyle iki kadın, çocuklarıyla birlikte bulunduğu bir sırada kurt gelip bunlardan birinin çocuğunu alıp götürmüştü. Bunun üzerine çocuğunu kurt kapan büyük kadın, arkadaşı olan kadına:

"Kurt senin çocuğunu götürdü!" dedi. Diğer kadın da:

"Kurt ancak senin çocuğunu götürdü!" dedi. Daha sonra Davud'un huzurunda muhakeme oldular. Davud, sağ kalan çocuğun, büyük kadına ait olduğuna hükmetti. Derken kadınlar Süleyman b. Dâvûd (a.s)'ın huzuruna çıkarak meseleyi ona anlattılar. O da:

"Bana bıçağı getirin de sağ kalan çocuğu aranızda paylaştırayım!" dedi. Bunun üzerine küçük kadın:

"Hayır! Allah sana rahmet buyursun! Çocuk, onundur!" dedi. Bunun üzerine Süleyman (a.s), çocuğun, küçük kadına ait olduğuna hüküm verdi." [907]

Açıklama:

Dâvûd (a.s)'ın, çocuğun büyük kadına ait olduğuna hükmetmesi; ya aralarında bir benzerlik gördüğü içindir yahut onun şeriatında yaş büyüklüğü tercih sebeplerinden sayıldığındandır. Çocuğun kadının elinde bulunması da, onun şeriatına göre tercih sebebi olabilir.

Hz. Davud'un bu hükmü ictihâd suretiyle mi, yoksa fetva yoluyla mı verdiği ihtilaflıdır. Bazıları:

“Fetva olarak vermiştir, onun için de Süleyman (a.s)'m onu bozması caiz olmuştur” demişlerse de Kurtubî buna itiraz etmiş ve:

“Peygamberin fetvası da hükmü gibidir. Uygulama açısından bunların ikisi de eşittir” demiştir.

Burada şöyle bir soru akla gelebilir: O halde Hz. Süleyman'a, Dâvûd (a.s)'ın hükmünü bozmak nasıl caiz olmuştur?

Cevap: Eğer her ikisinin verdikleri hüküm vahiy yoluyla olmuşsa, Hz. Süleyman'ın hükmü, Dâvûd (a.s)'ın hükmünü neshetmiştir. İctihadla hükmetmişlerse, Süleyman (a.s)'ın içtihadı daha kuvvetlidir, çünkü güzel bir hal çâresiyle hakikati meydana çıkarmıştır.

İbnü'l-Cevzî:

“Her ikisinin hükümleri, İctihadla olmuştur, çünkü vahiy yoluyla olsa, aksi caiz olmazdı. Bu gösteriyor ki, zekâ ve anlayış Allah'ın bir ihsanıdır” diyor.

Bazıları, Davud (a.s)'ın şeriatında yaş büyüklüğünün tercih sebeplerinden sayıldığını kabul etmemiş; bunun hatâ olduğunu, büyüklük, küçüklük, uzunluk, kısalık gibi şeylerin sırf tardî birer vasıf olup tercih gerektirmediğini söylemişlerdir.

Süleyman (a.s), hakikati anlamak için güzel bir çare bulmuş; güya çocuğu ikiye bölerek kadınlara paylaştırmak için bıçak istemiştir.

Dolayısıyla gerçek anne, çocuğunun kesilmesine razı olmayacaktır. Nitekim bu çare sayesinde hakikat anlaşılmıştır. Çocuk, büyük kadına ait olmadığı için o kesilmesine rıza göstermiştir. Zira kendi çocuğunu da kurt kapmıştır. Küçük kadınla dert ortağı olacaktır. Fakat hakiki anne olan küçük kadın, yavrusunun kesilmesine razı olamamış; ölmektense yabancı ellerde yaşamasını tercih etmiş ve:

"Hayır! Çocuk onundur" diye feryâd ederek dâvasından vaz geçmiştir.

Alimler, bu gibi meselelerde hakikati meydana çıkarmak için hâkimlerin böyle çarelere baş vurmalarına cevaz vermişlerdir. [908]

11- Bir Hakimin, Ikı Davacının Arasını Bulmasının Müstehab Olması

1566- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Bir adam, başka bir adamın akarını satın almıştı. Akarı satın alan kimse, onun akarında içi altın dolu bir küp buldu. Bunun üzerine akarı satın alan adam:

"Altınını benden al! Çünkü ben, senden sadece arazîyi satın aldım, altını satın almadım!" dedi. Araziyi satan kimse de:

"Ben sana araziyi ve içinde olanı sattım!" dedi. Daha sonra bir kimsenin huzurunda muhakeme oldular. Huzurunda muhakeme oldukları kimse:

"Çocuklarınız var mı?" diye sordu. Biri:

"Benim bir oğlum var" dedi. Diğeri de:

"Benim bir kızım var" dedi. Hakim:

“Bu oğlana, bu kızı nikahlayın! Bundan her ikiniz de harcayın ve sadaka olarak verin” diye hükmetti.” [909]

Açıklama:

Bu hadisten, iki kişinin bir mesele hakkında üçüncü bir kimseyi hakim edinmelerinin caiz olduğu anlaşılır. Fakat İslâm hukukçularının bu konudaki ictihâdları farklıdır. Ebu Hani-fe'ye göre hakem tayin etmenin caiz olması, iki tarafın hâkim kabul ettikleri kimsenin hükmünün muteber olması, memleketlerindeki resmî hâkimin hüküm ve içtihadına uyguluğu şartına bağlanmışıdır. Muhalif olursa hakem tayin edilen kimsenin verdiği hükmün hiçbir hukukî kıymeti yoktur. İmâm Mâlik ile İmam Şafiî yalnız hükme ehliyeti, hükümde adalet ve hakkaniyeti şart kılmışlardır. Her iki tarafın hukuku düzeltilerek hüküm verilsin de devletin ta'yîn ettiği hâkimin hükmüne uygun olub olmamasında fark görmemişlerdir.

Bulunan altının veya kıymeti hâiz olan herhangi gömülü bir malın satıcı ve alıcıdan hangisine âit olduğu şöyle belirtilmiştir: Bulunan gömü; eğer taş, direk, mermer gibi arz türünden ise alıcıya âit olur. Eğer altın, gümüş gibi bizatihi kıymetli şeyler ise bakılır: Eğer bu kıymetli şeyier, cahilîyet devrine âit bir define ise bu rikazdır, devletin onda hakkı vardır. Eğer İslâm devrine âit definelerden ise bulunmuş mat, lukatadır. Bu husustaki hükme tâbidir. Definenin, İslâm veya câhiliyet devirlerinden hangisine ait olduğu bilinmezse kayıp mal sayılarak beytulmâlde saklanır. Orada beytu'1-mâl yoksa fakirlere, müslümanların umumî işlerine, din işlerine harcanır. [910]

31. LUKATA (BULUNTU/YİTİK MAL) BÖLÜMÜ

Lukata:

Mülkiyetini veya üzerindeki hakkını terketme niyyeti olmaksızın sahibinin iradesi dışında kaybolmuş ve başkası tarafından bulunup sahibine verilmek üzere alınmış, bulanın sahibini bilmediği muhterem üzerinde sahibinden başkasının tasarruf hakkı olmayan mal.

Lukata ile ilgili hükümleri İslâm hukukunun iki temel kaynağından ikincisi olan Hz. Peygamber'in sünneti düzenlemektedir. Kur'an-ı Kerîm lukata ile ilgili hükümleri açıklamamıştır.

1567- Zeyd b. Hâlid el-Cühenî (r.a)'tan rivayet edilmiştir;

“Peygamber (s.a.v.)'e alün yada gümüş buluntunun hükmü soruldu. Peygamber (s.a.v.):

“Onun ağız bağını ve kesesini muhafaza et! Sonra onu bir sene ilan et! Eğer sahibini öğrenemezsen, onu harca yabilirsin. Buluntu senin elinde bir emanet olsun! Eğer günlerden bir gün arayıcısı gelirse, o buluntuyu ona ver!” buyurdu.

Soruyu soran zat, Peygamber (s.a.v.)'e, kaybolan devenin hükmünü de sordu. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.):

“Ondan sana ne? Bırak onu! Çünkü onun çarığı ve su tulumbası yanındadır. Sahipleri onu buluncaya kadar suya gelir, ağaçları otlar!” buyurdu. O zat, koyunu da sordu. Peygamber (s.a.v.):

“Onu al! Çünkü o ancak ya senin, ya din kardeşinin yada kurdundur!” buyurdu. [911]

1568- Süveyd b. Gafele (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Ben, Zeyd b. Sûhân ve Selmân b. Rebîa gazaya çıkmıştım. Yolda giderken bir kamçı buldum ve onu yerden aldım. Her iki arkadaşım, bana:

“Onu aldığın yere bırak çünkü o başkasına aittir” dediler. Ben de:

“Hayır, onu atmayacağım. Fakat ben onu ilan ederim. Sahibini bulursam, ona teslim ederim. Yoksa ondan kendim faydalanırım” dedim.

Gazamızdan dönünce, haccetmem mukaddermiş. Hac görevini yerine getirip Medine'ye geldim.

Übey b. Ka'b'a rastladım. Ona, bulmuş olduğum yitik kamçı meselesini ve arkadaşlarımın bununla ilgili sözünü anlattım. Übey şöyle dedi:

“Ben, Resulullah (s.a.v.) zamanında, içinde yüz altın bulunan bir kese bulmuştum. Onu, Resulullah (s.a.v.)'e getirdim. Resulullah (s.a.v.):

“Onu bir sene ilan et!” buyurdu.

Ben de onu bîr sene boyunca ilan ettim. Fakat onu bilen bir kimse bulamadım. Sonra Resulullah (s.a.v.)'e vardım. Yine o:

“Onu bir sene ilan et!” buyurdu.

Tekrar ilan ettim. Fakat yine onu bilen bir kimse bulamadım. Tekrar Resulullah (s.a.v.)'e vardım. Yine o:

“Onu bir sene ilan et!” buyurdu.

İlan ettim. Fakat yine onu bilen bir kimse bulamadım. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):

“O altınların sayısını, kesesini ve ağız bağını muhafaza et! Eğer sahibi bir gün gelecek olursa, onları, ona teslim edersin; gelmezse, ondan kendin yararlanırsın!” buyurdu.

Hadisin ravisi Seleme b. Kuheyl:

“Süveyd b. Gafele, “Onu bir sene ilan et” sözünü üç defa mı, yoksa bir defa mı naklettiğini iyice bilemiyorum” dedi.[912]

Açıklama:

Para bulan kimsenin, kendi malına karıştırmayarak kesesiyle aynca muhafaza etmesi gerekir. Çünkü günün birinde sahibiyim diye birisinin çıkıp gelmesi ve doğru zannedilerek verilmesi ihtimali bulunduğundan böyle bir yanlışlığa meydan vermemek için bu tavsiye edilmiştir. Bu nedenle İmam Ebu Hanîfe ile İmam Şafiî'ye göre, malın kendisine ait olduğunu iddia eden kimsenin delil göstermesi zorunludur, delil gösteremezse, mal o kimseye verilmez.

Yitik bir para bulan bir kimsenin, onualırken, sahibini bulduğu zaman vermek üzere almış olması gerekir. Ona sahip olmak üzere alması ise, gasb hükmündedir. Dolayısıyla bu şekilde almış olduğu yitik bir parayı telef yada kaybettiği takdirde, herhangi bir kusuru olmasa bile o parayı ödemesi gerekir.

Bulunan bir paranın sahibini bulmak için yapılması gereken ilan müddetinin, üç yıl olup olmadığı şüpheli göründüğünden bu müddet genellikle İslam Hukukçuları tarafından “Bir sene” olarak kabul edilmiştir.

Bulunan mal, usûlüne uygun olarak bir sene ilan edildikten sonra sahibi çıkmazsa, o parayı kendisi çin harcayabilir. Yalnız bu parayı bulan

kimsenin sözü geçen esaslar doğrultusunda ondan yararlabilmesi için fakir olması şartının aranıp aranmaması husus İslam Hukukçuları arasında ihtilaflıdır.

Ebu Hanîfe'ye göre buluntu mal; on dirhemden az olursa, onu bir kaç gün ilan etmek yeterlidir. Eğer on dirhem yada on dirhemden daha fazla olursa, bir yıl ilan etmek gerekir, imam Muhammed, az ile çok arasında bir ayınm yapmadan bir yıl ilan etmek gerekir demiştir.

1- Hacı Kimsenin Yitiği

1569- Abdurrahman b. Osman et-Teymî (r.a)'tan rivayet edilmiştir: "Resulullah (s.a.v.), hacının yitiğini yasaklamıştır." [913]

Açıklama:

Hadis, Harem bölgesinde kaybedilmiş olan yitik bir malı, bulunduğu yerden almanın caiz olmadığını ifâde etmek için söylenmiş olabileceği gibi, ister Harem dahilinde olsun, ister Harem sınırları dışında kaybedilmiş olsun, hacı adaylarının yitik mallannı almanın caiz olmadığını ifâde etmek için söylenmiş de olabilir.

Bazı ilim adamları bu hadise dayanarak hacılara ait olduğu anlaşıİan yitik mallarla, her kime ait olursa olsun, Harem sınırları içerisinde bulunan yitik malları almanın caiz olmadığını söylemişlerdir.

Bu görüşte olan ulemâya göre sözü geçen yitik mallara el sürülemez, bu mallar olduğu yerde sahipleri gelip buluncaya kadar beklemeye terk

edilirler.

Ulemânın büyük çoğunluğuna göre ise sözü geçen yitik mallar, usûlüne göre ve yeterince ilân ettikten sonra sahibi çıkmadığı takdirde sahiplenmek gayesiyle bulundukları yerden alınamazlar, sadece sahibine duyurmak üzere ilan etmek gayesiyle alınabilirler.

1570- Zeyd b. Hâlid cl-Cühcnî (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Kim yitik bir hayvanı yanında barındırırsa onu ilan etmediği müddetçe sapık bir kimsedir."[914]

Açıklama:

Burada yitikten maksat; deve, koyun, keçi gibi mülk edinmek için alınması caiz olmayan hayvanlardır. Bunlar ancak sahipleri adına korumak İçin alınırlar.

2- Sahibinin İzni Olmaksızın Hayvanın Sütünü Sağmanın Haram Olması

1571- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Sakın bir kimse, başka birisinin hayvanının sütünü onun izni olmaksızın sağmasın! Sizden birisi yiyecek ve içeceklerinin saklandığı kilerine gelinmesini, dolabının kırılmasını ve oradaki yiyeceklerinin götürülmesini ister mi? Hayvanların göğsü de, sahiplerinin yiyeceğini

muhafaza eder. Dolayısıyla izni olmaksızın hiç kimse, başkasının hayvanını sağmasın!” [915]

Açıklama: Hz. Peygamber (s.a.v.) burada hayvanın memesindeki sütü, sahibinin izni olmaksızın alınmasının uygun olmayışını, dolapta muhafaza edilen yiyeceğe benzetmektedir.

3- Konukluk Ve Benzerlerine İkramda Bulunmak

1572- Ebu Şureyh el-Adevî (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Peygamber (s.a.v.) konuşurken kulaklarım duydu ve gözlerim gördü. Peygamber (s.a.v.):

“Kim Allah'a ve ahirct gününe iman ediyorsa, misafirine, hediyesini ikram etsin”' buyurdu. Sahabiler:

“Ey Allah'ın resulü! Misafirin hediyesi nedir?” diye sordular. Peygamber (s.a.v.):

“Misafirin bu ziyaretine karşıhk dünyada hak ettiği hediyesi, ev sahibinin hediyeleriyle geçen bir günü ve gecesîdir. Misafirlik, üç gündür. Bundan fazlası ise misafire bir sadakadır.

Yine kim Allah'a ve ahiret gününe iman ediyorsa, ya hayr söylesin yada sussun!” buyurdu.[916]

Açıklama:

Misafirin ağırlanma müddetiyle ilgili bu hadis üç şekilde tefsir edilmiştir.

1- Misafire bir gün bir ece özel olarak hazırlanan yemekler sunmak suretiyle ikramda bulunulmalı. İşte hadisin metininde geçen caize hediyeden maksat, budur. Eğer bu caize, misafire sunulmazsa ona ikram etmiş olunmaz.

Fakat misafire hergünkü yenilen mutad yemeklerden yedirilmeli. O zaman evde üç gün misafir edilir. Onu bu şekilde üç gün misafir etmekle misafire ikram etme görevini yerine getirilmiş olunur.

2- Misafire üç gün üç gece misafir ettikten sonra ona yolculuğunda bîr gün bir gece yetecek şekilde özel bir yemek hazırlayıp azığına konulmalı. İşte onun caizesi budur. Bu yapılmadığı takdirde misafire İkram edilmiş olunmaz.

3- Ev sahibi olarak bir gün bir gece misafirle çok yakından iigilenilmeli. Ona özel hazırlanmış yemekler sunmakla ve sohbetinde bulunmakla ağırlanmaya çalışılmalı. İşte onun caizesi budur.

Bundan sonraki iki gün içinde ise onun için mükellef sofralar sunulmaya gerek yoktur. Mutad yemekler sunmakla yetinilebilir. Misafire karşı görev bu şekilde yerine getirilmiş olunur. Bu, İmam Mâlik'in görüşüdür.

1573- Ukbe b. Âmir (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Resulullah (s.a.v.)'e:

“Ey Allah'ın resulü! Doğrusu sen, bizi (seriyye halinde gazaya) gönderiyorsun. Biz de (bazen) bir kavme misafir oluyoruz. Fakat onlar bize ikramda bulunmuyorlar. Bu konuda ne buyurursunuz?” dedik. Resulullah (s.a.v.), bize:

“Siz bir kavme misafir olur da sizin için misafire yaraşan şeyleri göste-rirlerse kabul edin! Eğer misafirperverlik yapmazlarsa o zaman

onlardan kendilerine yaraşan misafir hakkını alın!” buyurdu. [917]

Açıklama:

Bu hadise göre; ev sahibi, misafirine karşı lâzım gelen vazifesini yerine getirmezse misafir bu hakkını kerhen ve cebren alır demek olur.

Bunun vacip olduğunu ileri süren alimler, bu konuda çeşitli hadislere dayanmışlardır.

Bazı alimler de hadisin ifâde ettiği cebri hakkı, toplumsal düzene uygun bulmayarak bu hakkın ve misafirin cebren alma salâhiyetinin, son derece açlık hâli olması halinde geçerli olduğunu söylemişlerdir. Bu suretle misafir hakkını esirgeyen ev sahibinden bunu almak hakkını yalnız açlık halinde bulunan kimseye tahsis etmişlerdir. Su içme hakkı da böyle bîr hak kabul edilmiştir.

Bazı âlimler de misafir hakkının cebren alınması sadaka âmillerine mahsûs idi demişlerdir.

Bazıları da bu mecburiyet zımmîlere özgüdür. müslüman askerleri bunların köylerine uğradıkça bu askerleri konuklamaları bu hususta akdedilmiş bir anlaşmaya dayalı idi demişlerdir.

4- Malın Fazlasıyla Yardımda Bulunmanın Mustehab Olması

1574- Ebu Saîd el-Hudrî (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Biz, bir defasında, Peygamber (s.a.v.)'le birlikte bir yolculukta idik. Ansızın bir adam devesinin üzerinde çıkageldi. Adam, gözünü, sağa ve sola

çevirmeye başladı. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.);

“Kimin yanında fazla hayvan varsa onu hayvanı olmayana versin! Kimin de fazla azığı varsa onu azığı olmayana versin!” buyurdu. [918]

Açıklama:

Bu hadis, Hz. Peygamber (s.a.v.)'in sahabilerinin ihtiyaçlarının karşılanmasına gösterdiği özeni ve kavmin büyüğünün bağlılarını güzel ahlaka ve muhtaçlara yardım etmeye teşvik etmesinin gerektiğini açıklamaktadır.

5- Yiyecekler Azaldığı Zaman Onları Karıştırmanın Ve Bu Hususta Yardımlaşmanın Müstehab Olması

1575- Seleme (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Biz, bir defasında Resulullah (s.a.v.)'Ie birlikte bir gazaya çıkmıştık da bize kıtlık isabet etmişti. Hatta bazı binek develerimizi boğazlamayı içimizden geçirdik. Derken Allah'ın Peygamberi (s.a.v.) emir buyurup yiyecek kaplarımızı topladık. Bunların toplanması için de yere bir yaygı serdik. Sonra topluluğun yiyecekleri yaygının üzerinde toplandı. Ben toplanın ne kadar olduğunu tahmin için uzandım. Toplananın, keçi ağılı kadar olduğunu tahmin ettim. Halbuki biz, yüz on dört kişiydik. Hepimiz doyuncaya kadar ondan yedik. Sonra dağarcıklarımızı doldurduk. Sonra Allah'ın Peygamberi (s.a.v.):

“Abdest suyu var mı?” diye sordu. Bunun üzerine bir adam, içerisinde biraz su bulunan matarasını getirdi. Allah'ın Peygamberi (s.a.v.), onu bir tasa boşalttı. Derken hepimiz ondan abdest aldık. Yüz on dört kişi onu şarıl şarıl döküyorduk.

Hadisin ravisi der ki: Bundan sonra sekiz kişi daha gelip:

“Abdest suyu var mı?” diye sordular. Resulullah (s.a.v.):

“Abdest suyu bitti” buyurdu. [919]

32. CİHÂD VE SİYER BÖLÜMÜ

Cihâd kelimesi, sözlükte; güç ve gayret sarfetmek, amelde mübalağa etmek ve zahmet gibi anlamlara gelen “Cehd” kökünden türemiştir.

Terim olarak ise; yüce Allah'ın dini için; can, mal, dil ve diğer vasıtalarla güç ve gayret sarfetmeye cihad denir.

İslâm'ın yükselmesi, korunması ve yayılması için her türlü çalışmada bulunmak, uğraşmak, gayret sarfetmek ve bu yolda mücadele etmektir. Daha açık bir ifadeyle; Yüce Allah tarafından kullarına verilmiş olan bedenî, malî ve zihnî kuvvetleri Allah yolunda kullanmak, o yolda feda etmektir. İnsanın maddî-manevî bütün varlığını Allah yolunda ortaya koyarak Hakk'ın düşmanlarını ortadan kaldırmak için savaşması “Cihad”dır.

İslam, insan toplumunun ıslahını, sulh içinde yaşamalarını gaye edinmiş ve insan hak ve hürriyetlerini korumayı esas almıştır.

Savaş halini meşru kılan sebepler şunlardır:

1- Meşru müdafaa denilen ve müslümanlara doğrudan yada dolaylı yollarla İslam toplumunun varlık ve bağımsızlığına ve müslümanların dinlerinde fitneye yol açacak şekilde ülkelerine, mallarına ve kendilerine saldırı ile İslam tebliğ ve davetini engellemek ve gerçek bir tehlike sayılacak şekilde müslümanlara karşı kötü niyet beslenmesi.

2- Önceden mevcut olan bir savaşın kesintiye uğramasından veya yapılmış bir sulhun düşman tarafından bozulmasından sonra edeblendirme ve sulh halinin sağlanması maksadıyla savaşa devam edilmesi.

3- Zayıf durumundaki azınlık müslüman bir topluluğun, onlara zulmeden ve haklarını çiğneyen kendi gayri müslim devletlerine karşı İslam

devletinden yardım istemeleri halinde, onlara yardım maksadıyla,

Hanefi, Hanbeli ve Mâliki hukukçulannın oluşturduğu cumhuru fukahaya göre; savaşın illet ve sebebi, düşmanın İslam'a ve müslümanlara karşı savaş ve saldırışıdır.

Şâfiilere göre ise; savaşın illet ve sebebi, bizzat küfrün kendisidir. [920]

Siyer kelimesi Arapça "Sîre" sözcüğünün çoğulu olup Peygamber (s.a.v.)'in hayatını anlatmak için kullanılır. Zaman içinde; soy dizini, doğumu, çocukluğu, gençlik yılları, peygamberliği, Mekke ve Medine'de meydana gelen olaylar ve gerçekleşen savaşları da içine alacak şekilde, doğumundan ölümüne kadar Hz. Peygamber (s.a.v.)'in hayatından sözeden kitaplara "Siyer-i Nebî", "es-Siretü'n-Nebeviyye" veya kısaca "Siyer" adı verilmiştir.

Siyer, bir yönüyle Hadis'e ve bir yönüyle de İslâm Tarihi'nin içine girmiştir. Gerçekten Siyer, Hz. Peygamber (s.a.v.)'in söz ve davranışlarından bahseden Hadîs ilminin bilinmesini gerekli kıldığı gibi; Resulullah (s.a.v.)'in hayatının her safhasından bilgi vermesi itibariyle de İslam Tarihi'nin bir bölümünü oluşturur.

İslâm âlimlerinin çoğu, Siyerden itibaren İslâm tarihini bir bütün halinde ele almışlar ve eserlerinde, Hz. Peygamber (s.a.vj'in hayatından, hattâ öncesinden başlayarak İslâm Tarihi ile ilgili olayları, yaşadıklan döneme kadar anlatmışlardır.

1- Kendilerine İslam Daveti Ulaşmış Olan Kafirler Üzerine Habersiz Baskın Yapmanın Caiz Olması

1576- İbn Avn'dan rivayet edilmiştir:

"Nâfi'ye mektup yazıp savaştan önce insanların dine nasıl davet edileceğini sordum. O da, bana şöyle cevap verdi;

"Savaştan önce davet etmek, ancak İslam'ın ilk yıllarında geçerli idi. Resulutlah (s.a.v.), Mustalik oğulları kabilesi üzerine gece baskını yapmıştır. Onlar o sırada gafil bir durumda bulunuyorlardı. Hayvanları da su başında sulanıyordu. Resulullah (s.a.v.) onlardan savaşa kalkışanları öldürdü. Savaşa elverişli olmayanlarını ise esir etti. Cüveyriye'yi de o gün aldı.

Açıklama:

Bu hadisi, bana, kendisi o ordunun içerisinde bulunmuş olan Abdullah İbn Ömer nakletti..[921]

İslam alimleri, savaştan önce kafirleri İslam'a davet etmenin hükmü hususunda ihtilaf etmişlerdir.

1- Bazılarına göre savaştan önce düşmanı İslam'a davet etmek mutlak surette vaciptir. Bu, İmam Malik'in görüşüdür.

2- Kafirleri savaştan önce İslam'a davet etmek mutlak surette vacip değildir.

3- Kafirler daha önce İslam'a davet olunmamışlarsa onları savaştan önce İslam'a davet etmek vaciptir. Daha önce İslam'a davet olunmuşlarsa müstehab olur.

Buna göre İslam ordusu, savaşa gittiği zaman düşmanı önce müslüman olmaya davet eder. Düşman bunu kabul etmezse cizye ismi verilen vergiyi

ödemeye davet eder. Eğer düşman bunu da kabul etmezse o zaman İslam ordusu düşmanla savaşır.

İmam Nevevî, bu görüşlerden birincisini zayıf, ikincisinin batıl ve üçüncüsünün de sahih olduğunu ve cumhurun görüşünün de bu olduğunu belirtmiştir. [922]

“Müreysi Gazvesi” diye de anılan Benû Mustalik gazvesi, hicretin 5. yılında meydana gelmiştir. Peygamber (s.a.v.) bu kabilenin müslümanlar üzerine saldırıya hazırlandığını öğrenince onlardan önce davranıp üzerlerine yürüdü. On kadar Mustalikli öldürüldü. Yüzden fazlası kadın olmak üzere altı yüzün üzerinde esir alındı. İki bin deve ve beşbin koyun ele geçirildi. Esirler arasında buiunan kabile başkanının kızı Cüveyriye fidye karşılığında azad edilmiş, sonra da Hz. Peygamber (s.a.v.)'le evlenmişti.

2- Devlet Başkanının Ordu Birlikleri Üzerin Komutan Tayin Etmesi Ve Onlara Savaş Âdabı ile Benzer! Hususlarda Tavsiyede Bulunması

1577- Büreyde (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.), bir orduya yada askeri birliğe bir komutan tayın ettiği za-lan, komutana; özellikle Allah'tan korkmasını, beraberindeki müslümanlara da ayr tavsiye eder, daha sonra da:

“Allah yolunda besmele ile gaza edin! Allah'a küfredenlerle çarpışın! laza edin! Ama ganimete hıyanette bulunmayın! Ahdi bozmayın! Ölülerin urunlarını ve kulaklarını kesmeyin! Çocuk öldürmeyin!

Müşriklerden olan düşmanınla karşılaştığın zaman ilk önce onları üç aslete veya güzel şeye davet et! Bu üç şeyden herhangi birisinde sana icabet

derlerse onların bu icabetini kabul et ve onları serbest bırak!

Sonra onları, İslâm'a davet et! Eğer onlar bu hususta sana icabet eder-îrse onların bu icabetini kabul et ve onları serbest bırak!

Sonra onları, kendi yurtlarından muhacirlerin yurduna göçmeye davet et! mlara haber ver ki, bunu yaparlarsa muhacirlerin lehine olan hususlar onla-ın da lehine, aleyhine olan hususlar da onların aleyhine olacaktır. Yurtların an göçmeyi kabul etmezlerse onlara haber ver ki, müslüman bedeviler gibi lacaklarlardır. müslümanlar için geçerli olan Allah'ın hükmü, onlar üzerine e uygulanacaktır. müslümanlarla birlikte cihad etmeleri durumu hariç, on-ıra ganimetten ve fey'den hiçbir şey ayrılmayacaktır.

Eğer onlar bu müslüman olma teklifini kabul etmezlerse o zaman onlaran cizye vergisi iste! Eğer onlar bu cizye verme işi hususunda sana icabet derlerse onların bu icabetini kabul et. Onları serbest bırak!

Eğer anlar, müslüman olma ve cizye vergisini verme teklifini kabul etmezlerse o zaman Allah'tan yardım dileyerek onlarla savaş!

Bir kale halkını kuşattığın zaman senden Allah'ın ahdini ve Peygamberinin ahdini kendilerine vermeni İsterlerse onlara, Allah'ın ahdini ve Peygamberinin ahdini verme! Fakat onlara kendi ahdini ve arkadaşlarının ahdini ver! Çünkü sizin kendi ahidlerinizi ve arkadaşlarınızın ahidlerini bozmanız, Allah'ın ve Resulünün ahdini bozmaktan daha hafiftir.

Bir kale halkını kuşattığında senden kendilerine Allah'ın hükmünü uygulamanı isterlerse o zaman onlara Allah'ın hükmünü uygula! Fakat onlara kendi hükmünü tatbik et! Çünkü Allah'ın onlar hakkındaki hükmüne isabet edip etmiyeceğini bilmezsin!” buyurdu. [923]

Açıklama:

Hadis, devlet başkanının, bir gazaya ordu gönderirken, ordu kumandanına Allah'tan korkmasını ve beraberindeki mü'minlere de hayr murad etmesini tavsiye etmesi gerektiğini ifade etmektedir. Çünkü müslüman, toprak işgali veya maddi çıkar için cihad etmez. Cihâdın ana gayesini, İslâm davası ve küfre karşı mücadele teşkil eder. Dolayısıyla, ordu kumandanına Allah'tan korkmasını tavsiye bu sebepledir.

Hz. Peygamber (s.a.v.), devlet başkanının, ordu komutanının şahsıyla ilgili olarak Allah'tan korkmasını tavsiye ederken, yine ona emrindeki rnücahidlerle ilgili olarak hayr tavsiye etmesi, ordu komutanının, karşılaştığı tüm meselelerde, başkalanna karşı ise kolaylık göstermesi gerektiğine ve dolayısıyla "Kolaylaştırın, zorlaştırmayın, müjdeleyin, nefret ettirmeyin" anlamındaki hadise bir işarettir.

Seriyye: Hz. Peygamber (s.a.v.)'in bizzat katılmayıp başına komutan tayin etmek suretiyle gönderdiği asker birliğe denir.

Cizye: müslüman olmayıp da İslam toprağı üzerinde yaşayan kimselerden fert başına alınan bir, dergi türüdür.

3- Kolaylaştırmayı Emretme Ve Nefret Ettirmeyi Terk Etme

1578- Ebu Musa el-Eş'arî (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

"Peygamber (s.a.v.), kendisini Muâz'la birlikte Yemen'e göndereceği zaman ikisine:

“Kolaylaştırın, güçleştirmeyin. Müjdeleyin, nefret ettirmeyin. Birbiriniz-le uyumlu olun, görüş ayrılığına düşmeyin” buyurdu. [924]

Açıklama: Hz. Peygamber (s.a.v.) burada dünyaya ait işlerde insanlara kolaylık gösterilmesini ve ahiret ile ilgili işlerde de hayrlı vaatler, sevindirici müjdeler verilmesini emretmiştir.

4- Ahde Vefasızlığın Ve Hainlik Etmenin Haram Olması

1579- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Allah kıyamet gününde öncekileri ve sonrakileri gelmiş geçmiş bütün insanları) biraraya topladığı zaman, her vefasız kimse için bir sancak çekilip:

“İşte bu, filanca oğlu filancanın vefasızlığıdır” denilecek” buyurdu. [925]

1580- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Kıyamet gününde her vefasız kimse için bir sancak olup o kimse bu sancakla bilinecek” [926]

Açıklama:

Ahde vefasızlık gösteren yönetici ve halk kesiminden her kimse için kıyamet günü bir sancak dikilmesinden maksat; o kimseyi, insanlar

huzurunda teşhir edecek bir alamet dikil-mesidir. Eskiden bir kimse verdiği sözü yerine getirmezse, Araplar, Pazar yerlerinde sancaklar dikerek onun vefasızlığını teşhir ederlerdi.

5- Savaşta Düşmanı Aldatmanın Caiz Olması

1581- Câbir b. Abdullah (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Savaş, aldatmadır.” [927]

Açıklama:

Hz. Peygamber (s.a.v.)'in askeri yönlerinden biri de, haber almaya Önem vemesi ve haber sızdırmak için gerekli tedbirleri almasıdır. Bu husus, “Nebevi Siyasef”te önemli bir yer teşkil eder.

İslam alimleri, savaş sırasında düşmanı aldatmak ve şaşrtmak için her türlü hilenin caiz olduğu hususunda ittifak etmişlerdir.

Savaşın hile olmasından kasıt; savaşı yapan için en mükemmel, en iyi savaş, hedefine düşmanla karşılaşarak ulaşılan savaş değil, düşmanı aldatarak yada şaşırtarak kazanılan savaştır. Çünkü savaşta düşmanla karşılaşma, risklidir. Halbuki aldatarak sonuca ulaşmada hiçbir risk mevcut değildir.

Dolayısıyla hadis, savaşta, düşmana her fırsatta hile yapmanın meşru olduğunu açıkça ortaya koymaktadır.

6- Düşmanla Karşılaşma Temennisinin Mekruh Olması Ve Karşılaşma Sırasında İse Sabırlı Olmanın Emredilmesi

1582- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Düşmanla karşılaşmayı temenni etmeyin. Fakat onlarla karşılaştığınız zaman sabredin." [928]

1583- Abdullah İbn Ebi Evfâ (r.a)'tarı rivayet edilmiştir:

"Resulullah (s.a.v.), düşmanla karşılaştığı savaşlarından birisinde güneş tam tepe noktasından batıya doğru meyledene kadar bekledi, sonra insanların içerisinde ayağa kalkıp:

"Ey insanlar! Düşmanla karşılaşmayı temenni etmeyin! Allah'tan afiyet dileyin! Onlarla karşılaştığınız zaman sabredin! Bilin ki, cennet, kılıçların gölgeleri altındadır" buyurdu. Daha sonra Peygamber (s.a.v.) tekrar ayağa kalkıp:

"Allahümme! Munzile'l-Kitâbi ve mucriye's-sehâbi ve hâzime'l-ahzâbi ihzimhum ve'nsurnâ aleyhim; Ey Kitabı indiren, bulutlan yürüten, İslam aleyhine toplanan grupları dağıtan Aliahım! Onları dağıt, hezimete uğrat, onlara karşı bize yardım et" diye dua etti. [929]

Açıklama:

I. Lütfü Çakan, konumuzla ilgili hadisleri, "Hadislerle Gerçekler" adlı kitabında "Şanlı Direniş" başlığı altında şöyle açıklamaktadır;

“Çıkarcı ve sömürgeci Batı'nın, müslümanların yaşadığı hemen her yörede ya doğrudan yada uşakları aracılığıyla müslüman milletler ve toplumlar üzerinde sürdürdüğü amansız ve acımasız savaşlar ve iki yüzlü politikalar, bu iki dünya arasında kesin ve topyekün bir hesaplaşmayı hızla gündeme getirmektedir. Mevcut görüntüye bakılırsa, böyle bir hesaplaşmada müsiümanlann şansı hemen hemen hiç yok gibi. Eğer teknik ve sınaî üstünlük herşey demekse bu böyledir.

Öte yandan insanlann, inançlarından yana tavır koyma, fedakârlıkta bulunma, politikalarını güncel gerçeklere ve temel dünya görüşlerine göre düzenleme ve uygulama, bu konuda yekdiğerine destek verme açılarından da düşman, müslümanlardan daha ileride bulunmaktadır.

Ne var ki, son yıllarda yaşanan Afganistan, Bosna ve nihayet Çeçenistan direnişlerinde, yukarıda sözünü ettiğimiz görüntüye hiç de uygun düşmeyen gelişmeler müşahede edilmektedir. Başlangıçta bloklar arası rekabet ve çıkar hesaplan farklılığının etkisine bağlanan bu gelişmeler, Bosna ve Çeçenistan örneklerinde olduğu gibi, Batı ve Sovyet bloklarının birleşmesine rağmen, beklenenin aksine seyretmektedir. Üstelik İslâm dünyasının olayları etkileyecek derecede bir destek ve ilgisinden de söz edilemezken. Daha garibi, müslümanların kullandıkları silah ve mühimmatın hemen tamamı da düşman ürünü iken.

Peki Olan Nedir?

Herhalde olan hadisimizin çizdiği genel harekât stratejisidir. müslümanlar hiç bir olayda, savaş çığırtkanlığı yapmamışlardır. Düşmanla

karşılaşmayı istememişler, bu milletleri düelloya davet etmemişlerdir. Düşman, onların üzerine gelmiş, yurtlarını İşgal etmiştir. Düşmanla lika/karşılaşma böylece gerçekleşmiştir. Şimdi yapılan, herşeye rağmen düşmana karşı dayanınak, harbin bütün şiddet ve dehşetine karşı sabır ve sebat göstermekten ibarettir. Harbin asıl rüknü sabırdır. Zafer büyük ölçüde sabır ürünüdür. O yüzdendir ki yüce kitabımız, düşmanla karşılaşanlann "Ayaklarının sabit kılınması", "Üzerlerine sabır yağdırılması" duasında bulunduklarını bildirmektedir. [930]

Görüyoruz ki bu son olaylarda düşmanın üstün teknolojisi ve eğitilmiş İnsan gücü, sabreden müslüman direnişi karşısında bocalamaktadır. Düşman, bîr taraftan kendi cephe gerisini ve dünya kamu oyunu yaptığı zulme, işlediği cinayete yeterince İkna edemezken öte yandan İslâm'ın, insanı tanıyan mesajının yayılmasına bütün gayretlerine rağmen engel olamamaktadır. Afgan cihadının Türk illeri gerçeğinin gün yüzüne çıkmasında rolü olmadığı söylenebilir mi? Çeçenistan ve Bosna direnişlerinin nelere sebep olacağını kestirmek bu yüzden öyle pek kolay olmasa gerek. Üç yıllık zulüm Bosna'da bir müslüman cephe oluşturdu, bir milleti kendine getirdi. Moskof istilası, tevhid'i milli marş haline getirmiş Çeçen halkını tarihî Şeyh Şâmil çizgisinde tek yürek halinde birleştirdi, destanlaştırdı. Yıkılan, yağmalanan, bombalanan Çeçenistan'in maddesidir. Buna mukabil şahlanan İslâm'ın devletleşme sevdâsıdır.

Öyle görünüyor ki, ne sırp eşşeği ne de moskof ayısı böylesi bir gelişmeyi önceden tahmin edememişlerdi. Yoksa böylesi bir gelişmeye sebep olmamak için daha başka yollar deneyebilirlerdi.

Cennet Silahların Gölgesinde

Ölüme razı olmak, ölümsüzlüğü yakalamak demektir. Başkalarının hayatı sevdiği kadar şehâdete vurgun olmak, gerçek mutluluğu kılıçların ya da silahların gölgesinde görmek ve bilmek, asıl güçtür. Sabrın, sebatın, şerefin ve zaferin kaynağı, işte bu rızâdır, bu bilinçtir, bu inançtır.

Hadisimiz, bir strateji olarak işte böylesi bir çizgiyi tüm zamanlarda geçerli olmak üzere dünya müslümanlarmın önüne koymuş bulunmaktadır. Mevziî ve mevkii çatışmalarda da muhtemel bir topyekün hesaplaşmada da değişmeyen harekât ilkesi budur. Düşmanla karşılaşmayı İstememek, harbten uzak kalmaya son âna kadar gayret etmek, karşılaşınca da sonuna dek sabretmek ve cennetin silahların gölgesinde olduğunu hiç aklından çıkarmamak.

Düşmanla karşılaşmayı temenni etmenin yasaklanması, nefse ve kuvvete güvenip düşmanı küçümsemek gibi yanlışlara ve tedbirsizliğe sevkedeceği içindir. Kendini beğenmek ve gücüyle böbürlenmek, Allah'ın yardımına mâni olur. Bu sebeple nice güçlü ordulann hiç beklemedikleri zamanlarda perişan oldukları, bozguna uğradıkları görülmüştür. müslümanların bile Huneyn Savaşı başlanndaki bozgunları aynı sebepten kaynaklanmıştı. müslüman, tedbirini alacak ama Allah'dan başkasına güvenmeyecek. Çünkü nefse ve kuvvete güvenmek bir çeşit zulümdür. Allah ise, zâlime yardım etmez.

Allah'tan afiyet dilenmesi, gerek ferd, gerekse millet olarak içdış, dünya-âhiret sıkıntılarından uzak tutulmayı istemektir. Harb ise, bu sıkıntıların en yoğun olduğu yegâne ortamdır.

Kaçınılmaz olarak düşmanla karşılaşılacak olursa, bu kez sonuna kadar sabretmek, belâya sabırda düşmandan daha dayanıklı olduğunu isbat etmek, müslümanların ötedenberi gösterdikleri kahramanlıkların ve kazandıkları zaferlerin temelinde yatan yegâne sırdır. Kabul etmek gerekir ki, belâya sabır hele hele harbin sıkıntılarına sabır öyle herkes için kolay bir şey değildir. Bu yüzden afiyette olup şükretmeyi, sıkıntıda kalıp sabretmeye tercih eden İslâm büyükleri çok tabiî olan bir gerçeğe dikkat çekmişler, anlamsız bir kabadayılık gösterisine iltifat etmemişlerdir.

Hadisimîzdeki strateji, yüce kitabımızın şu âyetleriyle tam bir uyum arzetmektedir. Yüce Rabbimiz şöyle buyurmaktadır:

“Ey iman edenler! Bir düşman kıtasıyla karşılaşırsanız, sebat edin. Allah'ı çok anın ki muzaffer olasınız. Allah'a ve Resulüne itaat edin! Birbîrinizle çekişmeyin. Yoksa başarısızlığa uğrarsınız, kuvvetiniz kaybolur. Sabredin! Şüphesiz Allah sabredenlerle beraberdir. Sakın, yurtlarından şımararak, insanlara gösteriş yaparak çıkan ve Allah yolundan insanları men edenler gibi olmayın!” [931]

Cennetin kılıçların gölgesi altında olması ise, düşman karşısında gösterilecek sabır ve cengâverliğin hangi bilgi ve inanca dayanınası gerektiği konusuna açıklık getirmektedir. Askerin mânevi gücünün asıl kaynağını, ölüm sonrasına yönelik tereddütlere düşülmemesi lâzım geldiğini vurgulamakta, harbi ve sabrı cennet yolculuğu konumuna getirmektedir. Bu, insanların tabiî olarak içlerinde hissedecekleri ölüm sonrası kaygısına tam bir açıklık ve kesinlik getirmektedir. Bu bilgi ve tesbittir kî, şâirin ifadesiyle,

“Bir gül bahçesine girercesine şu kara toprağa girenler”!, cennete uçanlan geçmişte ve günümüzde dosta düşmana göstermiştir.

Hadisimizin bazı rivayetlerinde, Hz. Peygamber'in bir duasına da yer verilmektedir.

“Ey kitabı İndiren, bulutu oradan oraya sevkeden, asker kıtalannı bozguna uğratan Allahıml Bu düşmanları perişan, bizi onlara karşı muzaffer kıl”

Sevgili Peygamberimizin Hendek harbi esnasında yaptığı kaydedilen bu dua, zaferin ve düşman karşısındaki başarının asıl kaynağını göstermekte, Allah'ın yardımım hakedecek bir tavır ve niyaz içinde olmak gerektiğine dikkat çekmektedir. Bu husus, tüm İslâmî hareketlerde asla ihmal edilmemesi gerekli, rnüslümanlara özel bir başarı ilkesidir.

En Üstün İş

Zor zamanlar gelmeden zora dayanınanın ve zoru aşmanın yolunu, yöntemini, eğitimini almak gerek. Çünkü “İşlerin en üstünü, en güç olanlarıdır.” Şartlar agırlaştıkça, yapılan işin değeri artar. Bu sebeple zoru görünce kaçan değil, zoru başaran müslümandır. O, inancını zor şartlarda yaşamanın değerini ve zevkini bilen insandır.

O halde Filistin, Bosna ve Çeçenistandaki şanlı direnişleri bu çerçevede değerlendirip onlara Peygamber Efendimizin duasıyla dua edelim. Her alandaki düşman saldırısına ve hesaplaşmasına bugünden hazır olmak gerektiğini hatırlatan hadisimizi gönüllerimizde ve evlerimizde levhalaştırmanın zamanındayız. [932]

7- Düşmanla Karşılaşıldığı Zaman Zafer Elde Etmek İçin Dua Etmenin Müstehab Olması

1584- Abdullah İbn Ebi Evfâ (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

"Resulullah (s.a.v.), Hendek savaşı günü gelen düşman gruplarına karşı beddua edip:

Allahümme! Munz ile'I-Kitabi serîa'I-hisâbi İhzimi'l-ahzâbe. AHahüm-mehzimhum ve zelzilhum; Ey Kitabı indiren, hesabı hızlı olan Allahım! İslam aleyhine toplanan düşman gruplarını dağıt. Allahım! Onları hezimete uğrat ve sars!" diye dua etti. [933]

1585- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Resulullah (s.a.v.), Uhud savaşı gününde:

"Allahümme! înneke in teşe' lâ tu'bed fi'l-ard Allahım! Sen dilersen yeryüzünde sana kulluk edecek kimse kalmaz!" diye dua etti. [934]

8. Savaşta Kadınlar ile Çocukları Öldürmenin Haram Olması

1586- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

"Resulullah (s.a.v.)'in gazalarından birisinde bir kadın öldürülmüş olarak bulundu. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.), kadınların ve çocukların öldürülmesini uygun görmeyerek yasakladı." [935]

Açıklama:

Cihad, İslam düşmanlarının kötülüğünü defetmek ve onların mukavemetini kırmak için meşru kılınmıştır.

İnsan ancak işlemiş olduğu bir masiyet sebebiyle öldürülebilinir. Bunlardan birisi de, İslama karşı savaşmak. İslam'a ve müslümanlara karşı silah çekmeyen veya bizzat savaşmayan erkekler, kadınlar, din adamları, yaşlılar ve çocuklar öldürülmezler. Bunların öldürülmemelerindeki neden, onların savaşa katılmamalandır. Eğer savaşa bizzat katılıp müslümanlara karşı savaşacak olurlarsa, öldürülmeleri caiz olur. Çünkü bunlar, savaş etmekle birlikte müminlere karşı suç işleyen muharip durumuna geçmiş durumdadırlar.

9- Kadınlar ile Çocukların Gece Baskınlarında Kasıtsız Olarak Öldürülmesinin Caiz Olması

1587- Sa'b b. Cessâme (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Peygamber (s.a.v.)'e, gece baskını yapılan saldırılarda öldürülen müşriklerin çocuklarının hükmü soruldu. Çünkü bu baskınlarda onların kadınlarına ve çocuklarına da isabet alıyorlardı. Peygamber (s.a.v.):

“Onlar da onlardandır” buyurdu. [936]

Açıklama:

Cihad, İslam düşmanlarının kötülüğünü defetmek ve onların mukavemetini kırmak için meşru kılınmıştır.

İnsan ancak işlemiş olduğu bir masiyet sebebiyle öldürülebilinir. Bunlardan birisi de, İslama karşi savaşmak. İslam'a ve müslümanlara karşı

silah çekmeyen veya bizzat savaşmayan erkekler, kadınlar, din adamları, yaşlılar ve çocuklar öldürülmezler. Bunların öldürülme-melerindeki neden, onların savaşa katılmamalarıdır. Eğer savaşa bizzat katılıp müslümanlara karşı savaşacak olurlarsa, öldürülmeleri caiz olur. Çünkü bunlar, savaş etmekle birlikte müminlere karşı suç işleyen muharip durumuna geçmiş durumdadırlar.

Bununla birlikte bazı askerî operasyonlarda bunlar doğrudan hedef yapılmadığı halde elde olmayan nedenlerle kasıtsız olarak söz konusu olup grup zarar görürse, onlar da bulundukları kimselerin arasında sayılmıştır. Ancak bunları askerî operasyondan ayırma imkanı varsa ayırmak ve hedef yapmamak genel bir esastır.

Yalnız İmam Mâlik, Şâfiîler ile İmam Ebu Hanîfe'ye göre; gece baskınında kadın ve çocukları öldürülmesi caizdir.

Yine İmam Ahmed, sahih olan görüşüne göre İmam Şafiî, Ebu Hanîfe, İmam Ebu Yusuf, İmam Muhammed, Sevrî ile İshak'a göre; kafirlerin öldürülmesine çocuklar ile kadınların öldürülmesinden başka bir çare yoksa bunda bir sakınca yoktur. Hatta Hanefiler ile Sevrî'ye göre; içerisinde müslüman esirleri yada çocuklan yada müşriklerin çocuklan bulunan kalelere ve gemilere ateş açmakta da bir sakınca yoktur. Böyle bir savaşta müslümanlardan ölen olursa, diyeti ödenmez. Kefaret de gerekmez. Sevrî'ye kefaret gerekir. [937]

10- Savaş Sırasında Kafirlerin Ağaçlarını Kesmenin Ve Yakmanın Caiz Olması

1588- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.), yahudi olan Nadîr oğulları kabilesinin Buveyre şehrinin hurmalıklarını kestirip yaktı. Bunun üzerine yüce Allah,

“Hurma ağaçlarından her hangi bir şey kesmeniz veya kökleri üzerinde bırakmanız hep Allah'ın izniyle ve O'nun, yoldan çıkanları cezalandırması içindir” [938] ayetini indirdi. [939]

Açıklama:

Hz. Peygamber (s.a.v.)'in, Nadîr oğullan yahudilerinin hurmalıklarının bir kısmını kestirip yaktırması olayı, Uhud savaşından sonra hicretin 4. yılında müslümanlar ile Nadîr oğullan arasında olan savaşta gerçekleşmiştir. Bunun üzerine eman dileyip develerini yükleyip götürebildikleri kadar mal alıp götürmek üzere gitmelerine izin verildi. Bunlardan bir kısmı Şam'a, bir kısmı Filistin'deki Eriha'ya gitmişlerdir.

İmam Mâlik, İmam Şafiî, İmam Ahmed ile İmam Ebu Hanîfe'ye göre, savaşta düşman ordusuna korku salmak için onların yaş ağaçlarını kesmek ve yakmak caizdir. Yalnız savaşta düşmanın mallarını yakıp yıkmanın caiz olması için, bu yakıp yıkmanın müslümanlara bir menfaat sağlaması gerekir.

11- Ganimetlerin Sadece Bu Ümmete Helal Kılınması

1589- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Peygamberlerden bir peygamber gazaya çıkmıştı. Kavmine:

“Nikâhla bir kadına malik olup da onunla gerdeğe girmeye istediği halde henüz girememiş bir adam, benim arkamdan savaşa gelmesin! Başka biri ev yapmış, fakat tavanını çekememişse o da benimle birlikte gelmesin! Bir başkası koyun veya gebe develer satın alıp doğurmalarını bekliyorsa (o da benimle birlikte gelmesin!” dedi.

Bunun üzerine peygamber gazaya çıktı. Fethedeceği o yere, ikindi namazı vakti yada ona yakın bir zamanda yaklaştı. Güneşe:

“Sen bir memursun, ama ben de me'mûrum! Allahım! Bu güneşi benim için biraz durdur!” dedi.

Bunun üzerine Allah, bu peygambere, o yeri fethedinceye kadar güneş onun üzerinde durduruldu. Derken aldıkları ganimetleri topladılar. Daha sonra toplanan ganimetleri yemek için gökten ateş geldi. Fakat ateş, toplanan bu ganimeti yemekten kaçındı. Peygamber, askerlerine:

“Sizin içinizde ganimet malına bir hıyanet var. Buna göre her kabileden bir adam, bana, biat etsin!” dedi. Bunun üzerine ona biat ettiler. Derken bir adamın eli, peygamberin eline yapıştı. Peygamber:

Ganimete hıyanet, sizin içinizdedir. Bana senin kabilen biat etsin!' dedi. Bunun üzerine onun kabilesi peygambere biat etti. Derken peygamberin eli, iki veya üç kişinin eline yapıştı. Bunun üzerine peygamber yine:

“Ganimete hıyanet, sizdedir. Sizler, hıyanet ettiniz!” dedi.

Nihayet onlar, peygambere, sığır başı kadar altın çıkardılar. Onu, yerde duran malın içine koydular. Daha sonra ateş gelip bu ganimet malını yedi.

Bizden önce hiç kimseye ganimetler helal kılınmamıştır. Bize helal kılınmasının sebebi şudur: Yüce Allah, bizim zaafımızı ve acziyetimizi

gördü. Dolayısıyla onu bize tertemiz bir şekilde helal kıldı. [940]

Açıklama:

413 ve 415 nolu hadisler de de geçtiği üzere; ganimet, Peygamber (s.a.v.)'e helal kılınmıştı. Önceki ümmetlere harp ganimetlerini yemek ise haramdı. Onlar, ganimetleri yakarlardi. Ateşin ganimetleri yakması ganimetlerin Allah tarafından kabulünün alameti sayılırdı. Hz. Peygamber, İslâm dininin kolaylık dini olduğunu bildiği için, Allah'ın birgün bu ümmete ganimetlerden faydalanmayı helal kılacağını ümid ediyordu.

12- Mücahitlere Fazladan Verilen Ganimetler

1590- Sa'd (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

"Benim hakkımda dört âyet indi. Bunlardan birisi şöyle oldu:

"Savaş sırasında bir kılıç ele geçirdim. Bu kılıcı, Peygamber (s.a.v.)'e getirip:

"Ey Allah'ın resulü! Bu kılıcı ganimet payımdan fazla olmak üzere bana ver!" dedi. Peygamber (s.a.v.):

"Onu bırak!" buyurdu. Sonra ayağa kalktı. Peygamber (s.a.v.), ona:

"Onu aldığın yere koy!" buyurdu. Sonra tekrar ayağa kalkıp:

"Ey Allah'ın resulü! Bu kılıcı ganimet payımdan fazla olmak üzere bana ver!" dedi. Peygamber (s.a.v.):

"Onu bırak!" buyurdu. Sa'd tekrar ayağa kalkıp:

“Ey Allah'ın resulü! Bu kılıcı ganimet payımdan fazla olmak üzere bana ver! Ben savaşta işe yaramayan kimseler gibi mî tutulacağım?” dedi. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.), ona yine:

“Onu aldığın yere koy!” buyurdu.

Bunun üzerine;

“Sana ganimetin bölüştürül meşinden soruyorlar! De ki: Ganimetlerin bölüştürülmesi, Allah'a ve Resulüne aittir ” [941] ayeti indi. [942]

Açıklama:

Bu olay, ganimet ile ilgili Enfal: 8/1 ayeti İnmezden ve henüz ganimet helal kılınmazdan önce meydana gelmiştir.

Sa'd'ın, hakkımda dört ayet indirildi demesine rağmen burada sadece birisinden bahsetmiştir. Diğer üç şey ise şunlardır:

1- Anne-babaya iyilik.

2- Şarabın haram kılınması, En'am: 6/152. ayet. Bu mesele, “Fezail” bölümünde gelecektir.

1591- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Peygamber (s.a.v.), içlerinde benim de bulunduğum bir askeri birliği Necd tarafına göndermişti. Sonunda birçok deve ganimet aldılar. Her birine hisse olarak on iki yada on bir deve düştü. Fazladan olarak ise beşte bir ayrılan ganimetten birer de deve aldılar.” [943]

1592- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.), genel ganimet hissemizin dışında Allah ve Resulüne ait olan beşte birlik hisseden/humustan bize ganimet verdi. Bana

bu verdiğinden yaşlı ve büyük olan bir deve daha düştü.” [944]

Ganimet:

Kâfirlerle yapılan savaş esnasında veya savaşan iki ordunun karşılaşmaları sırasında gazilerin kuvveti ile düşmandan alınan maldır.

Humus beşte birden maksat, düşmandan cihad yoluyla elde edilen malların,

“Biliniz ki, ganimet olarak aldığınız şeylerin beste biri; Allah'a, peygamber'e, yakın akrabalara, öksüzlere, muhtaçlara ve yolculara aittir” [945] emrine uyarak ayette belirtilen yerlere vermektir.

Ganimet mallarına, “Enfal”de denilir. Beşte biri devlet hazinesine ayrıldıktan sonra gazilere dağıtılan ganimet mallanna, “Taksim edilmiş Ganimetler”; düşmandan alınıp da henüz gaziler arasında taksim edilmeyen ganimet mallarına, “Taksim Edilmemiş Ganimetler”; devlet başkanının veya ordu emîrinin, savaşa teşvik için gazilere fazladan verdiği ganimet mallarına “Neti” çoğulu enfâl denir. Düşmandan harbetmeksizin alınan ganimete de “Fey” denir.

Kur'an'ın sekizinci suresine, ganimetlerden bahsettiği için “Enfâl Sûresi”denilmiştir.

Ganimetlerin Taksimi:

Halkına karşı savaş açılan bir ülke, ya sulh yoluyla, ya da savaşmak suretiyle zorla fethedilir. müslümanlar, bir yeri sulh yoluyla fethettikleri

takdirde hem o zamanki devlet başkanı, hem de ondan sonra devlet başkanı olacak şahıs, anlaşma şartlarına uymak mecburiyetindedir. Araziler, anlaşmayı kabul eden karşı tarafın elinde bırakılır. Böyle bir yerin arazisi üzerine anlaşma şartlarına göre bir vergi konulmamışsa, o arazi öşr suyu ile yağmur, dere, kuyu, çeşme sulanıyorsa, öşr üzerine; haraç suyu fetih öncesi sahiplerinin açtığı kanal suyu ile sulanıyorsa, haraç üzerine anlaşma yapılır, buna göre vergi alınır. müslümanların gayr-i müslimlerden savaşarak elde ettikleri araziler hakkında şu hükümler geçerlidir; devlet başkanı bu hükümlerden herhangi birini tatbik etmekte serbesttir.

1- Araziyi eski sahipleri elinde bırakır, kendilerine diğer ganimet mallarından barınabilecekleri miktarda mal verir. Arazilerinden haraç, kendilerinden de cizye alır. Hz. Ömer Irak'ı fethettiğinde böyle yapmıştır.

2- Fethettiği bölge ahâlisini oradan çıkarır, yerlerine hariçten getirilen gayr-i müslimler yerleştirilir. Bu tür arazi, “Haraç arazisi” diye adlandırılır.

3- O belde ahâlisi kendi istekleriyle müslüman oldukları takdirde, arazileri kendilerine bırakılır veya o arazi ganimetler ganimeti hak eden muharipler arasında taksim edilir. Resulullah (s.a.s.)'in feth edilen Hayber arazisi hakkındaki uygulaması böyledir.

4- Bir kısmı gaziler arasında taksim edilir, diğer kısmı da hazine masraflarına karşılık devlet için alıkonulur. Bu şekilde ahâliye verilen veya gaziler arasında taksim edilen araziye “Öşrî arazi” denilir.

5- Herhangi bir taksimat yapılmaksızın bütün arazi, müslümanlar adına devlet tarafından muhafaza edilir. Böyle araziye “Memleket arazisi, mirî veya, emîrî arazi” denir.

Hanefi mezhebine göre gaziler arasında taksimatı yapılmasına karar verilen araziler, diğer ganimet mallan oranına göre taksim edilir.

Ganimetlerden menkul taşınabilir malların taksimi: Ganimet mallarının beşte biri Allah'a ayette geçen bu ifade, teberrüken zikredilmiştir, Resulüne, onunla akrabalığı bulunanlara, yetimlere, yoksullara ve yolculara aittir.[946] Yolculardan maksat, yolda parası kalmayanlardır. Geriye kalan beşte dördü ise muhariplere taksim edilir. Muhariplerden piyade olanlar bir, süvari olanlar ise iki hisse alırlar. Kumandan da bir fert gibi hisse alır.

Bizzat harbe katılanlar hisse aldığı gibi bunlara yardım için hazır buîunan erler, savaş sahasında bulundukları halde hastalık ve benzeri özür nedeniyle savaşa katılmamış olanlarla, ganimet mallan henüz İslâm yurduna getirilmeden evvel vefat eden muhariplerle cihada yardım eden kadınlara, çocuklara, kölelere, zimmîlere ganimetten, gazilerin paylarından daha az bir miktar verilir. Buna “Razh” denilir. Ganimet mallarının taksiminden sonra geriye kalan mal taksimi mümkün olmayacak kadar az bir miktar ise veliyyü'1-emr tarafından fakirlere dağıtılır.

Ganifnet mallarını taksim edene “Sahibi mekasim, emîri kısmet” denir. Bu memur isterse, taksimdeki güçlük nedeniyle, ganimet mallarını satar, elde ettiği parayı taksim eder.

Bu taksim, veliyyü'l-emr'in izni olmadıkça yapılamaz. Düşman ülkesi fethedilmediği halde elde edilen ganimetin beşte biri ayrıldıktan sonra geriye kalanı komutan tarafından muhariplere taksim edilir. Ganimet mallarından az da olsa bir şey çalmak, bu mallardan daha taksim edilmeden hıyanet yoluyla birşey almak büyük günahtır. Buna “Gulûl” denir. Ganimet toplayanlardan biri ganimet mallarından birşeyi telef etse ödemez; İmam Şafiî'ye göre ise öder. Muhariplerin, gayr-i müslimlerin yurdunda, denizlerinden çıkardıkları balık ve benzeri şeyler ile karada elde ettikleri av hayvanları, madenler, hazineler ganimet malından sayılır. Muhariplerin,

İslâm diyarı ile küfür diyarı arasında bulunan ormanda veliyyü'l-emr'in izniyle kesip İslâm yurduna götürdükleri ağaç, ganimet mallarından sayılır; mancınık ve gemi yapımı için kesilenler ise ganimetten sayılmazlar. Ganimet mallan, İslâm yurduna götürülmeden taksimi yapılmaz. Harp hâlinde de taksimat caiz değildir. Şafiî, Hanbelî, Maliki ve Zahirî müctehidlerine göre bu taksim, düşman yurdunda da yapılabilir. Ganimet mallan İslâm diyarına hükümetçe taşınması mümkün değil ise, mücâhidler arasında geçici olarak taksim edilir, onlar vasıtasıyla İslâm yurduna taşınır, tekrar hepsi bir yerde toplanır. Esas taksim bundan sonra ilk taksime göre yapılır. Muharipler taksimattan önce ganimet malını satamazlar; yenilip içilecek cinsten olanlardan istifade edebilirler, fakat saklayamazlar. Silah, elbise, at gibi mallardan da geçici olarak istifade edilebilir, sonra taksimata tabi tutulur. Taksimattan evvel düşman ülkesinde ölen muharibin vârislerine ganimetten birşey verilmez. Ancak İslâm yurduna döndükten sonra ve ganimetin taksiminden evvel ölen muharibin mirasçılarına ganimetten hissesi verilir. İmam Şafiî ve diğerlerine göre, düşmanın mağlubiyeti kesinlik kazandıktan sonra ölen muharibin vârislerine ganimetten hissesi verilir. [947]

13- Öldüren Kimsenin, Ölünün Üzerindeki Eşyayı Hak Etmesi

1593- Ebu Katâde (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Biz, Huneyn seferi yılında Resulullah (s.a.v.)'le birlikte sefere çıktık. Düşmanla karşılaştığımızda müslümanlarda bir gerileme oldu. Derken bir de baküm kî, müşriklerden birisi, müslümanlardan birisini alt etmiş, hemen

dolanıp adamın arkasına geldim ve boynuna vurdum. O da, bana döndü ve beni tutup öyle bir sıktı ki, ölümün kokusunu hissettim. Sonra ölümü gelip de beni bırakıverdi.

Derken Ömer İbnu'l-Hattâb'a ulaştım. Bana:

"Bu insanlara ne oldu?" diye sordu. Ben de:

"Allah'ın emri" diye cevap verdim.

Daha sonra bizimle savaşmaya gelen insanlar geri döndüler. Savaş bitiminde Resulullah (s.a.v.) oturup:

"Kim bir düşmanı öldürür ve öldürdüğüne dair bir delili olursa, öldürdüğü kimsenin üzerindekiler öldürene aittir" buyurdu. Bunun üzerine ayağa kalkıp:

"Şu müşriği öldürdüğüme dair kim bana şahitlik eder?" deyip oturdum. Resulullah (s.a.v.) yine aynı sözünü tekrarladı. Ben de ayağa kalkıp:

"Şu müşriği öldürdüğüme dair kim bana şahitlik eder?" deyip oturdum.

Resulullah (s.a.v.) aynı sözünü üçüncü defa tekrarladı. Ben de ayağa kalktım. Resulullah (s.a.v.), bana:

"Ey Ebu Katâde! Neyin var?" diye sordu.

Ben de başımdan geçen olayı ona anlattım. Derken ordudan birisi:

"Ey Allah'ın resulü! Ebu Katâde doğru söylüyor. Onun öldürdüğü kimsenin eşyaları bendedir, fakat bu hakkından dolayı Ebu Katâde'yi razı ediver!" dedi. Ebu Bekr es-Sıddîk, bu adama:

"Hayır! Vallahi, bu olamaz! Resulullah (s.a.v.), Allah ve Resulü yolunda savaşan ve Allah'ın aslanlarından bir aslanın hakkını çiğneyerek

onun eşyalarını sana veremez” dedi. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.), o adama:

“Ebu Bekr doğru söylüyor, elindekileri ona ver!” buyurdu.

Bunun üzerine adam, ganimeti bana teslim etti. Zırhı sattım, parasıyla Selime oğullan yurdunda bir bahçe satın aldım. Bu bahçe, İslam'da/müslüman oldum olalı sahip olduğum ilk mülkürndür. [948]

Açıklama:

Huneyn Mekke'ye üç mil uzaklıkta bir vadidir. Burada hicretin sekizinci yılında müşriklerle müslümanlar ara sında harb olmuş, müslümanlar çokluklarından dolayı gurura kapıldıkları için harbin başında bozulmuşlar, fakat sonra Allah üzerlerine sekinet ve yardımcı melekler İndirerek kafirlerin cezasını vermişti.

Seleb:

Cumhura göre; savaşçının yanında taşıdığı giyecek, silah ve diğer eşyalandır, Şeklinde tarif etmiştir.

Yani savaşçının beraberinde bulunan diğer eşya selebe dahil değildir. Bu hadislere göre savaşta müslüman mücahidin öldürdüğü düşman üzerinde ve beraberinde bulunan eşya selebe dahil değildir.

Bu hadise göre, savaşta müsİüman mücahidin öldürdüğü düşman üzerinde ve baraberin.de bulunan eşya ganimet malına dahil edilmeyip öldüren mücahide verilir.

1594- Abdurrahman b. Avf (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Ben, Bedir savaşı günü harp safında sağıma ve soluma baktım. Kendimi, Ensâr'dan yaşları genç iki çocuğun arasında gördüm. Keşke bunlardan daha kuvvetli olan iki kimse arasında olaydım diye temenni ettim. Derken bu iki gençten biri beni dürtüp:

“Ey amca! Ebû Cehl'i tanır mısın?” dedi. Ben de:

“Evet, onu tanırım! Onunla ne işin var? Ey kardeşim oğlu?” dedim. O da:

“Haber aldım ki, Ebu Cehl, Resulullah (s.a.v.)'e sövermiş! Nefsimi elinde bulunduran Allah'a yemin ederim ki, onu görürsem ikimizden eceli gelen ölmedikçe şahsım onun şahsından ayrılmayacaktır!” dedi.

Gencin söylediği bu keskin tavırlı söze hayret ettim. Az sonra diğeri de beni dürtüp ötekinin söylediğinin benzerini bana söyledi. Çok geçmeden Ebû Cehl, insanların arasında hiç durmadan hareket ederken gördüm ve:

“Görüyor musunuz! İşte telaşla hareket eden şu adam, sizin sorduğunuz kimsedir!” dedim. Hemen kılıçlarına sarılıp ona koştular ve kılıçlarıyla onu vurarak öldürdüler. Sonra Resulullah (s.a.v.)'e gidip ona Ebu Cehl'i öldürdüklerini haber verdiler. Peygamber (s.a.v.):

“Onu hanginiz öldürdü?” diye sordu. İki gençten her biri:

“Ben öldürdüm” dedi. Peygamber (s.a.v.):

“Kılıçlarınızdaki kanı şildiniz mi?” diye sordu. Onlar:

“Hayır!” dediler. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.), kılıçlara bakıp:

“Onu, ikiniz de öldürmüşsünüz” buyurdu.

Peygamber (s.a.v.), Ebu Cehl'in üzerindeki eşyanın, Muaz b. Amr İbnu'l-Cemûh'a verilmesini hükmetti. Bu iki kimse, Muaz b. Amr İbnu'l-Cemûh ile Muaz b. Afra'dır. [949]

Açıklama:

"Seleb" denilen savaşta öldürülen kimsenin geride bıraktığı elbise, silah ve benzeri şeyleri hak kazanmayı gerektiren şer'i öldürme, düşmana ağır darbeyi indiren öldürmedir. Ebu Cehl'e en çok ağır darbeyi indiren, Muaa b. Amr İbn Cemuh idi.

Abdullah İbn Mes'ud'da da sonra yetişip canı çıkmak üzereyken Ebu Cehl'in kafasını koparmıştı.

1595- Avf b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

"Hımyer kabilesinden bir adam, düşmandan birisini öldürmüştü. Onun selebini/ geride bıraktığı şeyleri almak istedi. Başlarında vali olan Halid b. Velid, onu bundan men etti.. Derken Avf b. Mâlik, Resulullah (s.a.v.)'e gelip bunu ona anlattı. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.) Hâlid'e:

"Ölen kimsenin selebini, bu kimseye vermekten seni alıkoyan şey nedir?" diye sordu. Hâlid:

"Ey Allah'ın resulü! Bu kimseyi, çok seleb alma kaygısı içerisinde gördüm" dedi. Resulullah (s.a.v.):

"Ölen kimsenin selebini, bu adama ver" buyurdu.

Daha sonra Hâlid, Avfın yanına uğradı. Avf, Halid'in kaftanını çekti. Sonra da Halid'e:

"Nasıl? Sana, Resulullah (s.a.v.)'e seni şikayet edeceğim ile ilgili söylediğimi yerine getirdim mi?" dedi. Resulullah (s.a.v.), Avfın bu dediğini işitti ve öfkelendi. Daha sonra da:

"Ey Halid! Ona verme! Ey Halid! Ona verme! Siz, komutanlarımı bana bırakır mısınız hiç! Onlar ile sizin misâliniz, öyle bir adama benzer ki,

develeri veya koyunları gütmesi istenilip de bunları güden, sonra da onları suvarmak için tam zamanını gözetleyen, vakti gelince de hayvanları bir havuz başına getiren kimseye benzer. O sürüler, havuza girip suyun temizini içer, bulanığını bırakırlar. İşte o suyun temizi, size kalır ve bulanığı da komutanlara kalır!" buyurdu. [950]

Açıklama:

Bu olay, hicretin 8. yılında meydana gelen Mute harbinde meydana gelmiştir.

1596- Seleme İbnu'1-Ekva' (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

"Resulullah (s.a.v.)'le birlikte Hevâzin gazasına gittik. Bir defa onunla beraber kahvaltı yaparken, ansızın kırmızı bir erkek deve üzerinde bir adam çıkageldi. Devesini çöktürdü. Sonra heybesinden bir İp çıkararak onunla deveyi bağladı. Sonra cemaatla birlikte kahvaltı yapmaya geçti. Etrafına bakınmaya başladı. Bu sırada bizde zayıflık ve hayvanlarda ise bir incelik vardı. Bazılarımız piyade idik. Adam birden koşarak çıktı. Hemen devesine gelip bağını çözdü. Sonra çöktürdü ve üzerine oturarak onu ayağa kaldırdı. Deve onu koşa koşa götürdü. Derken boz bir dişi deve üzerinde bir adam onun peşine düştü.

Seleme der ki: Ben de koşarak çıktım ve dişi devenin kalçasının hizasına vardım. Sonra ilerleyerek erkek devenin kalçasının hizasına yetiştim. Sonra ilerledim. Nihayet erkek devenin yularından tutarak onu çöktürdüm. Dizini yere koyunca kılıcımı çekerek adamın başını kestim. Adam derhal düştü. Sonra devenin yularından çekip getirdim. Adamın

eşyası ve silâhı onun üzerinde idi. Derken beni, Resulullah (s.a.v.) ile yanındaki insanlar karşıladı. Resulullah (s.a.v.):

"Bu adamı kim öldürdü?" diye sordu. Orada bulunan kimseler:

"Ekva'nm oğlu!" dediler. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):

"Bu adamın selebi/geride bıraktığı bütün eşyası, onundur!" buyurdu. [951]

Açıklama:

Hevazin gazası, hicretin 8. yılında Mekke'nin fethinden on altı gün sonra Mekke'ye 16 km. kadar mesafede bulunan Huneyn vadisinde yapılmıştır. Bu savaş, Mekke'nin güney doğusundaki dağlarda yaşayan "Hevazin" kabilesiyle yapıldığı için bu savaşa "Hevazin Gazası" denilmiştir. Bu savaş, Huneyn vadisinde yapıldığı için "Huneyn Gazası" adıyla da anılır.

14- Gazilere Fazladan Ganimetler Vermek Ve müslüman Esirleri Düşman Esirleri Karşışığında Kurtarmak

1597- Seleme İbnu'1-Ekva' (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

"Fezâre kabilesiyle savaştık. Başımızda, Ebû Bekr vardı. Resulullah (s.a.v.), onu, bizim üzerimize komutan tayin etmişti. Su ile aramızda bir saat kadar mesafe kalınca, Ebû Bekr, bize emrederek sabaha karşı mola verdik. Sonra süvarileri baskın için ayırdı. Bunlar hücum ederek suyun başına vardılar. Suyun başında öldüren öldürdü ve esir alan da esir aldı. Bu arada

ben, içlerinde kadınlar ve çocuklar bulunan bir insan topluluğunu gördüm. Bunların benden önce dağa varacaklarından endîşe ederek onlarla dağın arasına bir ok attım. Oku görünce durdular. Daha sonra onları önüme katarak sürüp getirdim. İçlerinde Fezâre oğullan kabilesinden bir kadın da bulunuyordu. Üzerinde deriden bir kürk vardı. Beraberinde Arapların en güzellerinden oîan bir kızı vardı. Ben bunları sürerek Ebû Bekr'e getirdim. Ebû Bekr, o kadının bu kızını bana ganimet olarak verdi. Daha sonra Medine'ye geldik. Ama kızın elbisesini bile açmadım. Derken bana Resulullah (s.a.v.) çarşıda rastlayıp:

“Ey Seleme! Bu kadını bana hibe et!” buyurdu. Ben de:

“Ey Allah'ın resulü! Vallahi, o kızın güzelliği çok hoşuma gitti. Fakat onun elbisesini daha açmadım” dedim. Sonra ertesi gün çarşıda Resulullah (s.a.v.), bana tekrar rastladı ve bana:

“Ey Seleme! Senin gibi bir erkek evladı olduğu için babanın mükafatını Allah versin. Bu kadını bana hibe et!” buyurdu. Ben de:

“Ey Allah'ın resulü! O, senindir! Vallahi, onun elbisesini daha henüz açmadım!” dedim. Daha sonra Resulullah (s.a.v.), onu, Mekkelilere gönderdi. Böylece Mekke'de esir edilen bazı müsiümanlara karşılık onu Mekkelİİere fidye olarak vererek bir grup müslümanı bu sayede kurtardı. [952]

15- Fey'in Hükmü

1598- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Üzerlerine savaş yapmadan müslüman olmayan beldelerden herhangi bir beldeye gelip halkıyla bir mal üzerine anlaşma yapıp orada ikamet ederseniz onlardan aldığınız fey olur ki, bu, müslümanların tamamına aittir. Allah'a ve Resulüne karşı isyan eden herhangi bir belde ye gelip halkıyla savaş yapmak suretiyle onlardan aldığınız mallara gelince onların beşte biri, Allah'a ve Resulüne aittir. Geri kalan beşte dördü ise sizindir.” [953]

Açıklama:

Fetihle ele geçirilen araziler üç kısma ayrılır:

A- Savaşla Ele Geçirilen Araziler.

Düşman topraklan zorla anveten ele geçirilmişse, İslâm devlet başkanı, bu topraklara şu üç statüden birisini uygulayabilir:

1- Bu arazileri savaşa katılanlar arasında paylaştırabilir. Hz. Peygamberin Hayber topraklarını taksim etmesi gibi.

2- Arazileri eski sahiplerinin ellerinde bırakabilir. Bu taktirde onlara şahısları için cizye, arazileri içinde haraç vergisi bağlar. Arazi, haraç arazisi, gayri müslim olan halk da zimmî olur. İhtiyaç olması halinde ganimeti hak sahipleri arasında taksim etmek daha uygundur. Ancak buna ihtiyaç yoksa, gelecekte müslümanlar lehine bir güç oluşturmak için, eski sahiplerinin elinde bırakmak daha uygun olabilir.

Hanefi ve Hanbelilelere göre, İslâm devlet başkanının fethedilen araziler üzerinde, gazilere taksim etme veya vakıf hâline getirme yetkisi vardır.

B- Gayrimüslim Halkın Savaş Korkusuyla Başka Yere Göç Etmesi Sonucu Boş Kalan Araziler.

Bunlar da fey adını alır. müslümanların bu beldeye girmesiyle arazilerin mülkiyeti beytülmale intikal eder. Bunlar vakfedilmiş devlet mülkü haline gelir. Devlet başkanı bu arazileri ekip-biçen müslüman veya zimmîlerden haraç vergisi alır. Böyle bir beldede düşmandan kalan menkul mallar da fey'e dahil olur. İslâm hukukçulannm çoğunluğuna göre bunlar vakfedilir ve müslümanların maslahatı için harcanır.

C- Sulh Yolu İle Savaşsız İslâm Ülkesine Katılan Topraklar.

Diğer sahipsiz topraklar gibi bunlar da devlet mülkiyetine geçer. Bu topraklar devlet namına işletilip geliri toplum yararına harcanabileceği gibi, devletçe gerekli görülen özel şahıslara da, dağıtılabilir. Nitekim Benî Nadir arazisi Fedek ve çevresi, servetlerini Mekke'de bırakıp Medine'ye hicret eden yoksul sahabelerle, Medineli üç yoksul sahabeye taksim edilmiştir. Devletin şahıslara tahsis edeceği bu topraklar prensip olarak arazinin bulunduğu bölgeye göre öşür veya haraç vergisine tabi olur

Fey; düşmandan savaşla veya savaşsız ele geçirilen toprakların mülkiyetinin devlette, yararlanma hakkının İse haraç vergisi karşılığında

eski sahiplerinde bırakılması demektir. Bu bir bakıma, geliri toplum ihtiyaçlan için harcanmak üzere arazilerin topluca vakfedilmesidir.[954]

1599- Hz. Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Nadir oğuüan kabilesinin mallan; müslümanlar onların üzerine at ve deve koşturmadan/savaş yapmadan Allah'ın, Resulüne fey olarak verdiği ganimetlerdendi. Bu nedenle ganimetler, sadece Resulullah (s.a.v.)'e ait olup bunları bir yıllık ailesinin geçimi için harcar, sonra da geri kalanı Allah yolunda savaş hazırlığı olarak silah ve atlar için kullanırdı.” [955]

16- Peygamber (s.a.v.)’ın:

***“Bize Mirasçı Olunmaz. Bizim Bıraktığımız Her Mal Sadakadır”* Sözü**

1600- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.) vefat ettiği zaman, hanımları, Osman b. Affân'ı Ebu Bekr'e gönderip ondan Peygamber (s.a.v.)'den kalan miraslarını isteyecek oldular. Aişe, onlara; Resulullah (s.a.v.):

“Bize mirasçı olunmaz. Bıraktığımız her mal, mülkiyeti beytulmalde olmak üzere sadakadır” buyurmadı mı?” dedi.[956]

Açıklama:

Hz. Peygamberin özel mülkü olan topraklar hakkında Kadı İyâz şunları söylüyor:

Birinci Kısmı:

Kendisine hibe edilmiştir. Uhud harbinde müslüman olan yahudi Muhayrik'in vasiyyeti bu kabildendir ki yedi bahçeden müteşekkildi. Ensar'ın verdikleri sulanmayan arazi de böyledir. Bunlar Peygamber (s.a.)'in öz mülkü idi.

İkinci Kısım:

Beni Nadîr kabilesini sürgün ettiği vakit, onlardan harpsiz fey olarak aldığı arazidir. Bu da onun hususi mülkidir. Beni Nadir'in menkui mallanna gelince: Anlaşma mucibince bunların silahlardan başkasını yahudiler develerine yükleyip götürmüş; kalanı da gaziler arasında taksim edilmişti. Fedek arazisinin yarısı iie Vadilkura'nın üçte biri Peygamber (s.a.)'in özel mülkü idi. Çünkü bu yerleri bu şartlarla sulhan ele geçirmişti. Bu yerlerin gelirini başı sıkılan müslümanlara sarf ederdi. Bunlardan başka Hayber'den sulh yolu ile alınmış Vatih ve Selalim namında iki de kaiası vardı.

Üçüncü Kısım:

Hayberin ve diğer harple alınan yerlerin beşte birinden eline geçen mallardır.

Bu üç kısım malların hepsi peygamber (s.a.)'in halis mülkü idi. Lakin o bunları benimsemez; ailesine, müslümanlara ve ümmetin umumi ihtiyaçlanna sarf ederdi. Vefatından sonra bu sadakaların temellükü haram

kılınmıştır. Aslında Hz. Peygamber'in özel mülkü olan topraklar bunlardan ibaret değildi. Şu topraklar da onun özel mülkleri arasında idi:

1- Fedek arazisinin yarısı.

2- Vâdiyü'l-kuranın üçte biri, yahudiler kendi yerlerinde bırakılmaları için, azalanyla kendilerine ait arazinin yarısını Vâdiyül-kuranın üçtebirine tekabül eden yeri Hz. Peygamber'e bağışlamışlardır. Daha sonra bu yerde oturan ve yahudi olmayanların elindeki araziyi de onlardan satın aldı. Böylece o bölgenin üçte ikisi Hz. Peygamber'in mülkü haline gelmiştir.

3- Miras yoluyla annesinden intikal eden Mehrûz isimli pazaryeri ile bir dükkan.

Bütün bu topraklar, Hz. Peygamber'in özel mülkü olduğu için vefatından sonra sadaka hükmüne geçmişler. Bu sebeple de Hz. Ebu Bekr, bu topraklardan miras isteyen Hz. Fatıma'nın ve Peygamber (s.a.v.)'in hanımlarının teklifini kabul etmedi. Ancak Peygamber (s.a.v.), bunlardan Hayber topraklarının beşte birinden hissenize düşen kısmı sağlığında yiyecek ve giyecek masrafları için, ailesine bağışlamış olduğundan bu topraklar kendi mülkiyetinden çıkıp ailelerinin mülkü olmuştur. Dolayısıyla kendisinin vefatıyla sadakaya dönüşmemişlerdir. İşte “Sadaka topraklar” diye bilinen topraklar, onun vefatına kadar, elinde kalan topraklardır. Ailesinin yiyeceklerini karşılamak üzere tahsis ettiği topraklar da Hayber topraklarından hissesine düşüp te sağlığında ailesine bağışladığı topraklardır. Sadaka topraklar ise Hz. Peygamber'in vefatından sonra beytü'l-mal'a devrdildi, idareleri için memur (mütevelli) tayin edildi. [957]

1601- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.)'in kızı Fatıma, babasının vefatından sonra Ebû Bekr'e haber gönderip ondan Allah'ın, Resulüne Medine civarında bulunan Nadir oğulları yurdunda ve Fedek'te savaşsız ganimet/fey olarak bahşettiği mallardan ve Hayber hurmalıklarının beşte birinden kalanlardan mirasını istedi. Bunun üzerine Ebû Bekir:

“Doğrusu Resulullah (s.a.v.):

“Bize, mirasçı olunmaz! Bıraktığımız sadakadır. Ancak Muhammed (s.a.v.)'in ailesi bu maldan yer!” buyurmuştur. Vallahi, ben, Resulullah (s.a.v.)'in sadakasından hiç bir şeyi, Resulullah (s.a.v.) zamanındaki hâlinden değiştiremem! Onun hakkında mutlaka Resulullah (s.a.v.) ne yaptıysa ben de onunla amel ederim!” dedi.

Ebû Bekr, Fâtıma'ya bir şey vermekten kaçındı. Fâtima da, bu hususta Ebû Bekr'e gücenip ondan ayrılıp gitti. Ölünceye kadar da onunla konuşmadı. Fâtıma, Resulullah (s.a.v.)'den sonra altı ay yaşadı..Vefat ettiği zaman, onu, kocası Ali b. Ebi Tâlib geceleyin defnetti. Onun vefatını Ebû Bekr'e haber vermedi. Cenaze namazını Ali kıldırdı. Fâtıma'nın hayatı boyunca Ali insanlardan itibar görmüştü. O vefat edince Ali halkın itibarını kaybetti. Ebû Bekr'le barışarak ona biat etmek istedi. O, aylarda henüz Ebu Bekr'e biat etmemişti. Ebû Bekr'e:

“Bize gel! Ama seninle beraber başka bir kimse gelmesin!” diye haber gönderdi. Bunu, Ömer b. Hattâb gelmesin diye yapıyordu. Bunun üzerine Ömer, Ebû Bekr'e:

“Vallahi onların yanına tek başına girme!” dedi. Ebû Bekr ise:

“Onlar, bana ne tür bir kötülük yapabilirler ki! Vallahi, ben onların yanına mutlaka giderim!' diye cevap verdi. Daha sonra Ebû Bekr, onların yanlarına girdi. Âli b. Ebi Talib, şehâdet getirdi. Sonra da;

“Ey Ebu Bekr! Biz, senin faziletini ve Allah'ın sana olan ihsanını biliriz! Allah'ın sana verdiği bir hayrı sana çok görmeyiz. Fakat sen, bu hilâfet işinde bize karşı bağımsız davrandı n/h iç bir şey sormadın. Biz, Resulullah (s.a.v.)'e olan yakınlığımızdan dolayı bu hilafet işinde kendimiz için bir hak görüyorduk”' dedi.

Ali, Ebû Bekr'le konuşmasına devam etti. Nihayet Ebû Bekr'in gözlerinden yaşlar boşandı. Sözü, Ebû Bekr alınca o da:

“Nefsimi elinde bulunduran Allah'a yemin ederim ki, Resulullah (s.a.v.)'in yakınlarına hizmet ve yardım etmek, bana kendi yakınlarıma hizmet ve yardım etmemden daha iyidir! Benîm ile sizin aranızda şu mallar hususunda geçen ihtilâfa gelince; doğrusu ben o mallar hakkında hiçbir haksızlık etmiş değilim! Resulullah (s.a.v.)'in o mallar hakkında yapmakta olduğu hiçbir şeyi terk etmedim. Resulullah (s.a.v.)'in yapmakta olduğu şeyi ben de yaptım!” dedi. Bunun üzerine Ali, Ebû Bekr'e:

“Sana biat etmek için buluşma zamanı, öğleden sonradır!” dedi. Ebû Bekr, öğle namazını kıldırınca, Ali minbere çıkıp ilk önce şehâdet getirdi, sonra Ali'nin durumunu, biat etmede niçin geciktiğini, bu gecikmesine sebep olan özrünü anlattı. Sonra istiğfar etti. Daha sonra Ali b. Ebi Tâlib şehâdet getirip Ebû Bekr'in hakkını büyülttü. Kendisinin biati bu kadar geciktirmesine sevk eden şey; Ebû Bekr'i çekememezlik ve Allah'ın ona vermiş olduğu üstünlükleri inkârdan dolayı olmadığını söyledi. Sonra da sözüne devamla:

“Biz kendimiz için bu hilafet işinde bir pay görüyorduk. Fakat bu konuda bize hiçbir şey sorulmadı, biz de buna karşılık gücendik. Mesele bundan ibarettir!” dedi.

“Orada hazır bulunan müslümanlar, Ali'nin bu konuşmasına çok sevindiler ve:

“Ey-Ali! isabet ettin!” dediler.

Ali, bu maruf/iyi işe döndüğü zaman müslümanlar Ali'ye yakınlık gösterdiler. [958]

Açıklama:

Hz. Fatıma, Hz. Peygamber'in vefatından sonra Hz. Ebû Bekir'e bir haber göndererek Allah'ın Hz. Peygamber'e Medine ile Fedekte fey olarak tahsis buyurduğu mallardan ue Hayberin beşte birinden hissesine düşecek mirası istemişse de Hz. Ebû Bekir *“Peygamberlerin miras bırakmadığına, onların bıraktığı malların sadaka olduğuna”* dair hadisi ue Hz. Peygamber'in Hayber topraklarından aynlan beşte birden ailesine düşen hisseyi işaret ederek *“Benim ailem ancak şu mallardan yiyebilir”* buyurduğunu hatırlatıp onun bu isteğini kabul etmemiştir. Çünkü bu mailar, kendi vefatıyla sadakaya dönüşmüştür. Sağlığında aile fertlerine bağışlamış olduğu Hayber arazisinin bir kısmı ise, kendi mülkiyetinden çıktığından vefatıyle sadakaya dönüşmemiş ve dolayısıyle yine aile fertlerinin elinde kalmış. Onların geçimlerine tahsis edilmiştir.

Hz. Fatıma (r.a)'ın miras istemesi hususunda iki İhtimal üzerinde durulmuştur:

1- Babasının “Bize mirasçı olunmaz!” hadisini yorumlamış, kendisinin kıymetli mallarda babasına mirasçı olamayacağını, yiyecek, giyecek ve silah gibi şeylerde mirasçı olacağını sanmıştır. Fakat hadis “Allah'ın fey olarak verdiği..” ifadesi bu yorumu reddeder.

Bazı alimlere göre, Hz. Fatıma'nın miras istemesi, bu hadisi duymazdan öncedir. Hz. Fatıma vasiyyet ayetiyle delil getirmiştir. Sözkonusu âyette, mirasçı bir kızsa kendisine mirasının yarısı verileceği bildirilmektedir. [959]

1602- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır: *“Kadınlarımın nafakası ile işçimin ücretinden sonra benim mirasçılarım, bıraktığım bîr tek dinarı bile paylaşmasınlar. Çünkü bu kalan, mülkiyeti beytülmalde kalmak üzere sadakadır.”*[960]

Açıklama:

Alimler bu hadisteki “Dinar” kaydının başka mallara tenbih için getirildiğini söylemişlerdir. Bundan maksat, miras istemeyi yasaklamak demek değildir. Çünkü yasak, mümkün olan şeylere özgüdür. Peygamber (s.a.v.)'e mirasçı olmak ise mümkün değildir. Dolayısıyla hadiste kastedilen husus, haber vermedir. Yani hiçbir şeyi taksim edemezler. Çünkü buna mirasçı olunmaz.

Resulullah (s.a.v.)'in hanımlarının nafakaları, miras değildir. Onlar, iddet bekleyen kadınlar hükmündedir. Nafakaları bundan dolayı verilmiştir. Çünkü onlara evlenmek, ebediyen caiz değildir. Bu sebeple de onlara nafaka verilmiş, oturdukları evler de onlara verilmiştir.

17- Savaşa Katılan Gaziler Arasında Ganimetin Nasıl Taksim Edileceği Meselesi

1603- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.) ganimet dağıtımında at için iki hisse ve piyade için ise bir hisse vererek bölüştürmüştür.” [961]

18- Bedir Savaşında müslümanlara Meleklerle Yardım Edilmesi Ve Ganimetlerin Mubah Kılınması Solumu

1604- Hz. Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Bedir harbi olduğu gün Resulullah (s.a.v.) müşriklere baktı. Onlar bin kadar idi, sahabileri ise üç yüz ondokuz kişi idi. Bunun üzerine Allah'ın peygamberi (s.a.v.) kıbleye döndü. Sonra ellerini uzatıp Rabbine:

“Allahım! Bana vaat ettiğini yerine getir! Allahım! Bana vaat ettiğini ver! Allahım! Eğer müslümanlardan olan şu topluluk helak edersen bundan sonra yeryüzünde sana ibâdet olunmaz!' diye dua etmeye başladı. Ellerini uzatarak kıbleye karşı Rabbine o derece dua da bulundu ki, nihayet omuzlarından kaftanı düştü. Daha sonra Ebû Bekr, onun yanına gelip kaftanını yerden aldı ve omuzlarına koydu. Sonra arkasından ona sarılarak:

“Ey Allah'ın peygamberi! Rabbine yaptığın dileğin O'na yetişir! Şüphesiz ki O, sana vaat ettiğini yerine getirecektir!' dedi. Bunun üzerine Yüce Allah:

“Hani Rabbinizden yardım istiyordunuz!” O da:

“Ben size birbiri ardınca gelecek bin melekle yardım göndereceğim!” diye duanızı kabul buyurmuştu [962] âyetini indirdi ve Allah ona meleklerle yardım gönderdi.

Hadisin ravisi Ebû Zumeyl der ki: Sonra bana Abdullah İbn Abbâs rivayet edip dedi ki:

“O gün müslümanlardan bir kimse, önünde müşriklerden bir adamın peşinden koşarken ansızın üzerinde bir kırbaç darbesi işitti. “Gayret et, ey Hayzûm!” diyen bir süvarinin sesini duydu. Bir de önündeki müşrike bakti ki, boylu boyunca yere serilmiş! Burnu vurulmuş, yüzü de kırbacın vurduğu şekilde yarılmış olduğunu gördü. Bütün bunlar, yemyeşil olmuştu. Daha sonra bu Ensâr'lı kimse, Resulullah (s.a.v.)'ın yanına gelip bu olayı ona anlattı. Resulullah (s.a.v.):

“Doğru söyledin. Bu, gökten gelen üçüncü yardımdır!” buyurdu. müslümanlar o gün yetmiş tane müşrik kişi öldürdüler, yetmiş tanesini de esir aldılar.

Ebû Zumey! der ki:

“Abdullah İbn Abbâs şunu da söyledi: müslümanlar, esirleri aldıktan sonra Resulullah (s.a.v.), Ebû Bekr ile Ömer'e:

“Bu esirler hakkındaki görüşünüz nedir?” diye sordu. Ebû Bekr:

“Ey Allah'ın peygamberi! Bunlar, senin amca oğulların ve sana akrabadırlar. Ben, onlardan fidye almanı daha uygun görüyorum! Bu sayede kafirler üzerine kuvvetimiz olur. Umulur ki “Allah onları İslâm'a hidayet buyurur!” dedi. Daha sonra Resulullah (s.a.v.):

“Ey Hattâb oğlu! Senin bu konudaki görüşün nedir?” diye sordu. Ömer der ki: Ben:

“Hayır, vallahi, ey Allah'ın resulü! Ben, Ebû Bekr'in görüşünde değilim. Fakat ben, bize müsaade buyursan da şunlann boyunlarını vursak fikrindeyim. Ali'ye, kardeşi Akîle karşı izin ver de Ali de onun boynunu vursun! Bana da filânca bir yakınıma karşı izin versen de, ben de onun

boynunu vurayım! Çünkü bunlar, küfrün imamları ve önde gelenleridirler!” dedim.

Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.), Ebû Bekr'in söylediği görüşe meyletti. Benim söylediğime yanaşmadı. Ertesi gün geldiğim zaman Resulullah (s.a.v.) ile Ebû Bekr'i oturmuş ağlıyorlar vaziyette buldum. Resulullah (s.a.v.)'e:

“Ey Allah'ın resulü! Senin ve arkadaşın Ebu Bekr'in neden dolayı ağladığını bana haber ver! Ağlayacak bir şey bulursam ben de oturup sizinle birlikte ağlarım, ağlayacak bir şey bulamazsam sırf siz ağladığınız için ben de oturup ağlar görünürüm!” dedim. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):

“Bana senin arkadaşlarının teklif ettiği fidye alma meselesine ağlıyorum. Gerdekten onlann azabları bana şu ağaçtan daha yakın arzolundu' buyurdu. Resulullah (s.a.v.) bu sırada yakın bir ağaca işaret etmişti. Bunun üzerine Yüce Allah, “Yeryüzünde üstünlüğü sağlamadıkça hiç bir Peygambere esir almak yaraşmaz”

1605- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.) Necd tarafına bir süvari birliği gönderdi. Bu birlik, Hanîfe oğullan kabilesinden Sümâme b. Usâi adında bir adamı getirdiler. Bu kimse, Yemâmenliler'in reisi idî. Onu mescidin direklerinden bir direğe bağladılar. Derken Resulullah (s.a.v.) onun yanına çıkıp:

“Ey Sümâme! Gönlünde ne var?” buyurdu. Sümâme:

“Ey Muhammedi Gönlümde hayr vardır. Eğer beni öldürürsen kan davası olan birini öldürmüş olursun. İyilikte bulunacak olursan şükreden birine iyilik etmiş olursun! Eğer mal istiyorsan, dilediğin miktarı iste! Sana dilediğin kadar mal verilir!” dedi.

Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.) onu bırakıp gitti. Ertesi günden sonraki gün gelince, Resulullah (s.a.v.) yine ona:

“Ey Sümâme! Gönlünde ne var?” buyurdu. Sümâme:

“Gönlümde, sana söylediğim şey var! Eğer iyilikte bulunursan şükreden birine iyilik etmiş olursun! Eğer beni öldürürsen kan davası olan birini öldürmüş olursun! Eğer mal istiyorsan dilediğin miktarı iste! Sana dilediğin kadar mal verilir!” dedi. Resulullah (s.a.v.) onu yine bırakıp gitti. Ertesi gün olunca Resulullah (s.a.v.) onu bırakıp gitti tekrar ona:

“Ey Sümâme! Gönlünde ne var?” buyurdu. Sümâme:

“Gönlümde sana söylediğim şey var! Eğer iiyilikte bulunursan, şükreden birine iyilik etmiş olursun! Eğer beni öldürürsen kan davası olan birini öldürmüş olursun! Eğer mal istiyorsan dilediğin miktarı dile! Sana dilediğin kadar mal verilecektir!” dedi.Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):

“Sümâme'yi serbest bırakın!” buyurdu. O da mescide yakın bir hurmahğa gidip orada boy abdesti aldı. Sonra mescide girip:

“Allah'tan başka ilâh olmadığına şehâdet ederim! Muhammed'in, O'nun kulu ve resulü olduğuna şehâdet ederim! Ey Muhammedi Vallahi, yeryüzünde şimdiye kadar bana senin yüzünden daha sevimsiz bir yüz yoktu! Simdi senin yüzün bana bütün yüzlerden daha sevimli oldu. Vallahi, benim için senin dininden daha sevimsiz bir din yoktu! Şimdi dinin, benim için bütün dînlerden daha sevimli oldu! Vallahi, benim için senin beldenden daha sevimsiz t?ir belde yoktu. Şimdi belden, benim için bütün beldelerden daha sevimli oldu! Süvarilerin beni yakaladığında ben umre yapmak istiyordum. Ne buyurursun?” dedi. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.), onu müjdeledi. Ona umre yapmasını emretti. Mekke'ye vardığında, birisi ona:

“Sen dininden mi döndün?” diye sordu. Sümâme de:

“Hayır! Fakat ben, Resulullah (s.a.v.)'le birlikte müslüman oldum! Hayır! Vallahi, Resulullah (s.a.v.), size izin vermedikçe Yemame'den bir buğday tanesi bile gelmez!” dedi. [963]

Hanife oğulları kabilesi, Yemame'de yaşayan meşhur bir kabiledir. Sümâme, bu kabilenin reisi idi. Olay, Mekke'nin fethinden önce gerçekleşmiştir.

Hz. Peygamber (s.a.v.)'in aynı soruyu üç gün tekrar etmesi, Sümame'nin kalbini İslam'a yatıştırmak içindir.

Esiri bağîamayıp hapsetmek ve onun mescide girmesine izin vermek caizdir.

20- Yahudilerin Hicaz Bölgesinden Sürgün Edilmesi

1606- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Mescitte bulunuyorduk. Derken yanımıza Resulullah (s.a.v.) çıkageld ve:

“Haydi Yahudilerin yurduna hareket edin!”' buyurdu.

Onunla birlikte sefere çıktık. Onlara vardığımızda Resulullah (s.a.v.) ayağa kalkıp:

“Ey Yahudi topluluğu! müslüman olun, kurtulun” diye seslendi. Onlarda:

“Ey Ebû'l-Kasım, tebliği ettin. Sana ihtiyacımız yok” dediler. Resulullah (s.a.v.)'de:

“Ben de, benim size tebliğ etmiş olduğumu itiraf etmenizi istiyordum. müslüman olun, kurtulun” buyurdu. Onlar da:

“Ey Ebû'l-Kasım, tebliği ettin” dediler. Resulullah (s.a.v.)'de:

“Ben de, benîm size tebliğ etmiş olduğumu itiraf etmenizi istiyordum. müslüman olun, kurtulun” buyurdu. Onlar da:

“Ey Ebû'l-Kasım, tebliği ettin” dediler.

1607- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Önce Nadîr oğulları ve sonra da Kureyza oğulları yahudileri, Resulullah (s.a.v.)'e karşı savaş açmışlardı. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.), Nadîr oğullarını yerlerinden çıkarıp sürgün etti. Kureyza'yı ise yerlerinde bırakmış ve onlara bir şey almamak suretiyle serbest bırakmıştı. Nihayet bundan sonra Kureyza'da ahdi bozarak Resulullah'a karşı harp etti. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.), onların erkeklerini öldürdü, kadınlarını, çocuklarını ve mallarını da müslümanlar arasında bölüştürdü. Yalnız bunlardan bazıları İslam'a katılmak üzere Resulullah (s.a.v.)'le buluştular. O da, onlara güvence verdi ve onlar da müslüman oldular.

Resulullah (s.a.v.) bütün Medine yahudîlerini, Kaynuka oğullarını ki bunlar, Abdullah b. Selâm'ın kavmidir ve Harise oğulları yahudîlerini, Medine'de bulunan Yahudilerin hepsini sürgün etti.” [964]

21- Yahudiler ile Hıristiyanların, Arap Yarım Adasından Çıkarılması

1608- Hz. Ömer (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, o, Resulullah (s.a.v.)'in şöyle buyurduğunu işitmiştir:

“Yahudiler ile Hır isti yani an, Arap yarımadasından mutlaka çıkaracağım. Öyle ki Arap yarımadasında müslümandan başka hiç kimseyi bırakmayacağım.” [965]

Açıklama: Arap yarımadasının sınırlan hakkında çeşitli görüşlec vardır. Hanefi âlimierine göre, bu sınırlar şöyledir:

“Arap yarımadası Tihame, Necid, Hicaz, Uruz ve Yemen olmak üzere beş bölgeye ayrılır. Tihame; Hicaz'ın güney bölgesidir.

Necid:

Hicaz ile Irak arasında bulunan bölgedir. Hicaz: Yemen dağlarından başlayıp Şam'a kadar devam eden bölgedir. Bu bölgede Medine ve Amman şehirleri vardır. Uruz: Yemame dahil oîmak üzere Bahreyn'e kadar uzanan bölgedir. Hicaz'a, Necid ile Yamame arasını ayırdığı için “Hicaz” adı verilmiştir.

Buralarda bir kilise yada bir sinogog'un bulundurulmasına izin verilmediği gibi, bu sınırlar içerisinde köylerde ve şehirlerde şarap ve domuz satılamaz. Müşriklerin burada mesken sahibi olup yerleşmelerine izin verilemez.

22- Ahdi Bozan Kimselerle Savaşmanın Ve Kuşatılan Bir Kale Halkını, Hüküm Vermeye Ehliyetli Adil Bir Hakimin Hükmüne Havale Etmenin Caiz Olması

1609- Ebu Saîd el-Hudrî (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

"Kureyzalılar, kalelerinden Sa'd b. Muaz'm hakemliğine indiler. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.), Sa'd'a haber gönderdi. O da, bir merkep üzerinde yanlarına geldi. Mescide yaklaşınca, Resulullah (s.a.v.), Ensar'a:

"Haydi seyyidinize yada en hayırlınıza ayağa kalkın!" buyurdu. Sonra da Muaz'a:

"Gerçekten bunlar, senin vereceğin hükme razı oldular" buyurdu. Sa'd:

"Bunların harp edenlerini öldürür, kadınlarını ve çocuklarını ise esir edersin" hükmünü verdi. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.):

"Ey Sa'd! Allah'ın hükmüne uygun hükmettin!" buyurdu. [966]

Açıklama:

Aslından insanlara ayağa kalkmak caiz olmakla birlikte ayağa kalkan veya kendisi için ayağa kalkılan açısından arizî bir fesadın bulunması halinde, bu cevaz kerahate dönüşür.

Kalkan kimse açısından fesat, riyakar durumuna düşmesidir. Bazı kişilerin bazen hiç de hoşlanmadıkları bir kimse için cemaat içerisinde ayağa kalkam durumunda kalmaları gibi.

Kalkılan kimse açısında fesat ise, kendisine gösterilen saygıdan dolayı büyüklük duygusuna kapılması gibi. Fakat kişi, gelen bir kimseye ayağa

kalmadığı takdirde uğrayacağı zarar ayağa kalktığı takdirde uğrayacağı zarardan daha büyük olmak, düşmanlık ve kin kazanmak ve saldırıya uğramak gibi zararlara uğraması söz konusu ise o zaman ayaka kalkar.

Örneğin, Hz. Peygamber (s.a.v.), Yahudi olan Kureyzahar hakkında hakem olması için Sa'd b. Muaz'a bir haberci yollamıştı. Sa'd bir eşek üzerinde Hz. Peygamber (s.a.v.)'in yanına gelmişti. Hz. Peygamber (s.a.v.), Sa'd'ın geldiğini görünce, yanındakilere:

“Haydi efendinize kalkınız” buyurmuştu. Buradaki ayağa kalkma, ihtilaflı olan ta'zim kalması değil, yardım etmek için ayağa kalkılmasıdır. Çünkü ayağa kalkan kimseler, onu ta'zim için değil, hayvanından inmesine yardım etmek için ayağa kalkmışlardır. Çünkü Sa'd, hasta durumda idi.

Hanefi alimlerinden Tehânevî bu konuda şöyle der:

“Ayağa kalkamnın çeşitli şekilleri vardır:

1- Kıyam kelimesi, “Li” harfi cerriyle kullanıldığı zaman, “Ayağa kalkmak” anlamına gelir.

2- İla harfi cerriyle kullanıldıuğı zaman “Ona doğru yürüyüp gitti” anlamına gelir.

3- Beyne kelimesiyle kullanıldığı zaman “Önünde görünmek” anlamına gelir.

4- Ala harfi cerriyle kullanıldığı zaman “Oturmakta olan bir kimsenin arkasında dikelmek” anlamına gelir.

Gerek Sa'd b. Muaz olayında ve gerekse de bu olayda, “Ayağa kalkmak” kelimesi için “İlâ” harfi cerri kullanıldığı için bu kelime, “Fona doğru yürüyüp gitti” anlamında kullanılmıştır. Bu çeşit kalkma, ta'zim ve ikram için değildir. [967]

İbn Abidin'e göre ise; hatta gelene ihtilaflı olmayan ta'zim (saygı) olsun diye ayağa kalkmak müstehabtır. Mescitte oturan bir kişinin yanına gelene ta'zimen ayağa kalkması, Kur'an okuyanın, gelene ta'zim için ayağa kalkması, eğer gelen kişi ta'zime müstehak ise mekruh değildir.

Esas olan; başkasına karşı ayağa kalkmak bizzat mekruh değldir. Mekruh ancak kendisi için ayağa kalkılan kişi kendisi için kalkılmayı severse, işte bu tür ayağa kalmak mekruhtur. Eğer kendisi için ayağa kalkılmasına kıymet vermeyen bir kimse için kalkılmasında bir sakınca yoktur.

1610- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

“Sa'd b. Muâz, Hendek savaşında yaralanmıştı. İbn Arika denilen Kureyşli bîr adam kendisine bir ok atmış ve pazusundaki damarını vurmuştu. Bunun üzerine Re-sulullah (s.a.v.) yakından İlgilenmek için mescitte ona bir çadır kurdurdu. Resulullah (s.a.v.) Hendek Savaşı'ndan döndüğünde silahını çıkarıp boy abdesti aldı. Bu sırada başından tozları silkerek Cebrail, ona, gelip:

“Silahı bıraktın mı? Vallahi, Biz melekler daha silahı bırakmadık. Haydi onlara doğru sefere çık” dedi. Resulullah (s.a.v.):

“Ne tarafa?”' buyurdu. O da, Kureyza oğulları'nı gösterdi. Resulullah (s.a.v.)'de onlarla savaştı. Neticede onlar, Resulullah (s.a.v.)'in vereceği karara razı oldular. Resulullah (s.a.v.), onlar hakkında verilecek hükmü Sa'd b. Muâz'a havale etti. O da:

“Onların savaşanlarını öldürmesine, gerideki çocuk ve kadınlarının köle yapılmasına, mallarının bölüştürülmesine hüküm veriyorum” dedi. [968]

Açıklama:

Hendek savaşı, sırasında Kureyza oğullan yahudileri, müslümanlarla olan dostluk antlaşmasını bozup İslâm düşmanlarıyla anlaşarak onları devamlı olarak müslümanlar üzerine kışkırtıp müslümanlara çeşitli zararlar vermeyi başarmışlardı. Savaş müslümanların lehine ve kâfirlerin aleyhine sonuçlandığından, Kureyza oğullan da mağlup duruma düşüp kayıtsız şartsız teslime razı olmuştu.

Kureyza oğullan daha önce Evs kabilesinin dostu olduklarından, harp sırasındaki ihanetlerine, verilecek hüküm için hakim olarak Evsülerin reisi olan Sa'd b. Muaz'ın görevlendirilmesini istediler. Sa'd ise erkeklerin öldürülmesine, mallannın taksim edilmesine, çocuklan ile kadınlarının da esir edilmelerine hüküm ettikten sonra, hicretin 5. yılında ilahi rahmete kavuştu.

23- Düşmanla Savaşmaya Gitmede Acele Etmek Ve Birbiriyle Çatışan İki İşten Daha Önemlisini Öne Geçirmek

1611- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Ahzâb/Hendek savaşından döndüğü gün Resulullah (s.a.v.) bize:

“Hiç kimse öğle namazını Kureyza oğulları yurdundan başka bir yerde kılmasın!” diye seslendi. Fakat bazı insanlar vaktin geçeceğinden korkarak namazı Kureyza oğulları yurdundan başka yerde kıldılar. Diğerleri ise:

“Vakti geçirsek bile biz namazımızı ancak Resulullah (s.a.v.)in emrettiği yerde kılarız!” dediler. Resulullah (s.a.v.), bu iki fırkadan hiç kimseyi azarlamadı. [969]

Açıklama:

Ahzâb, Hendek savaşıdır. Bu savaş, hicretin 5. yılı Şevval ayında olmuştu. Ahzâb sûresi burada indirilmiştir. Bu savaşa, “Ahzab savaşı” denilmesinin sebebi; kafirlerin birçok Arap kabilelerini buraya topladıkları içindir. Sayıları on bin civarındaydı. Baş komutanları, Ebû Süfyân idi. müslümanlar, Medine'yi savunmak için şehrin etrafına hendek kazmışlardı. Bu sebeple de sözkonusu savaşa “Hendek savaşı” denilmiştir.

24- Muhacirlerin, Ensar Tarafından Kendilerine Ariyet Olarak Verilen Ağaç Ve Meyve Türünden Bağışlarını Fetihler Sebebiyle Bunlara İhtiyaçları Kalmadığı Zaman Ensar'a Geri Vermeleri

1612- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Muhacirler, Mekke'den Medine'ye geldikleri zaman ellerinde hiçbir şey olmayarak hicret edip gelmişlerdi. Ensâr ise arazi ve akar sahibi idi. Bu nedenle Ensâr, onlara, her yıl mallarının yarı gelirini vermek, onlar da çaıışma ve bakım masraflannı üzerlerde almak kaydıyla mallarını muhacirlere ortaklığa vermişlerdi.

Enes b. Mâlik'in annesi, -ki ona “Ümmü Süleym” denilirdi- aynı zamanda Abdullah b. Ebî Talha'nm annesi idi. Abdullah, Enes'in anne bir erkek kardeşi idi. Enes'in annesi, Resulullah (s.a.v.)'e bir hurmalığını

vermişti. Resulullah (s.a.v.)'de bu hurmalığı, Ümmü Eymen'e yâni âzâdlısına, Üsâme b. Zeyd'in annesine vermişti.

İbn Şihâb der ki:

“Bana Enes b. Mâlik haber verip dedi ki: Resulullah (s.a.v.) Hayberlilerle savaşı bitirip Medine'ye çekildikten sonra Muhacirler, Ensâr'm kendilerine meyvelerinden yararlanmaları için vermiş oldukları hurmalıkları onlara geri iade etmişlerdi.

Enes der ki:

“Resulullah (s.a.v.)'de, annemin kendisine hediye etmiş olduğu hurma ağaçlarını anneme geri iade etti. Resulullah (s.a.v.), Ümmü Eymen'e, o hurma ağaçlan yerine kendi bahçesinden verdi.”

İbn Şihâb der ki:

“Ümmü Eymen'in yâni Üsâme b. Zeyd'in annesinin durumu şöyle idi: Bu kadın, Peygamber'in babası Abdullah b. Abdulmuttalib'in hizmetçisi idi. Habeşlilerdendi. Âmine, Resulullah (s.a.v.)'i, babası öldükten sonra doğurunca ona Ümmü Eymen dadılık ediyordu. Nihayet Resulullah (s.a.v.) büyüdü ve onu âzâd etti. Sonra da onu Zeyd b. Hârise'yle evlendirdi. Daha sonra Ümmü Eymen, Resulullah (s.a.v.)'in vefatından beş ay sonra vefat etti.” [970]

Açıklama:

Ümmü Süleym'in asıl adı, Sehle yada Muleyke bİnt. Milhan'dır. Ensâr'm Neccâr oğullan kolundandır. Medine'de ilk müsliman olan kadınlardandır. Sehie ilk önce Mâlik'le evlenmiş ve bu evlenmeden Enes dünyâya gelmişti. Sehle kavmi ile beraber müslüman olunca kocası Mâlik

buna kızarak Şam tarafına çekilip gitmiş ve orada küfr üzere ölmüştür. O sırada Enes sekiz-on yaşlarında idi. Annesi onu getirip Peygamber'in hizmetine emânet etmişti.

İlk kocası Mâlik öldükten sonra Ümmü Süleym, Ebû Talha'yla evlenmiş ve bu evlenmeden de Abdullah doğduğu için 1Ümmü Abdullah1 künyesiyle de anılmıştır. Dolayısıyla Abdullah İbn Ebî Talha, Enes İbn Mâlik'in ana bir kardeşidir.

Hz. Peygamber'in Medine'ye hicretinde ilk biat eden kadınlar arasında bulunmak şerefine nail olan Ümmü Süleym oğlu Enes'i Peygamber'in hizmetine tahsis etmekle kalmayıp bu hadiste de görüldüğü üzere sahibi olduğu birkaç hurma ağacını da Hz. Peygamber'e hediye etmişti. Kadınlar arasında dînî selâbeti, zekâsı, metanetiyle temayüz eden Ümmü Süleym'in kahramanlıkları ve Peygamberle çok yakın münâsebetleri vardı.

25- Savaşa Alanında Ganimet Yiyeceklerinden Yemenin Caiz Olması

1613- Abdullah b. Muğaffel (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Hayber savaşı günü bir tulum iç yağı ele geçirdim. Ona sıkıca yapışıp:

“Bugün bundan hiç kimseye vermem” dedim.

Derken etrafıma bakındım. Bir de ne göreyim, Resulullah (s.a.v.) bana gülüm [971] Ganimetler un, buğday, iç yağı gibi yiyecek maddelerinden ibaret olursa bunlar İslam lusu daha memleketlerine dönmeden mücahitler bunları yiyip bitirebilirler. Yenmiş olan yiyecek maddeleri, mücahitlere

ödettirilmez. Yine mücahitlerin ganimet mallarından hayılarına yedirdikleri yiyecekler de böyledir.

26- Peygamber (s.a.v.)'in İslam'a Davet İçin Hırakl'e Mektup Göndermesi

1614- Abdullah İbn Abbâs (r.a)'tan rivayet edilmiştir. Ebu Süfyan, ona şunu haber vermiştir:

“Resulullah (s.a.v.) ile aramızda Hudeybiye barış anlaşması müddeti içinde seyahata çıktım. Ben Şam'da bulunduğum sırada Resulullah (s.a.v.) Hirakl'e yâni Rum imparatoruna bir mektup getirildi. Mektubu, Dihyetü'l-Kelbî getirmişti. O mektubu Busrâ emîrine vermişti. Busrâ emîri de bu mektubu Hirakl'e verdi. Hirakl:

“Kendisinin Peygamber olduğunu söyleyen bu adamın kavminden burada kimse var mı?” diye sordu. Adamları:

“Evet!” dediler. Bunun üzerine Kureyş'ten birkaç kişiyle birlikte beni de çağırdılar. Hirakl'in yanına girdik. Bizi huzuruna oturtup:

“Kendisinin Peygamber olduğunu söyleyen bu adama soyca hanginiz daha yakındır?” diye sordu. Ebû Süfyân der ki:

“Ben!” diye cevap verdim. Bunun üzerine beni onun önüne, arkadaşlarımı da benim arkama oturttular. Sonra tercümanını çağırıp ona:

“Bunlara söyle! Ben, kendisinin Peygamber olduğunu söyleyen bu adamın kim olduğunu soruyorum! Eğer bana yalan söylerse siz de onu yalanlayın!” dedi.

Hadisin râvîsi der ki; Bunun üzerine Ebû Süfyân:

“Allah'a yemin olsun ki, arkadaşlarım tarafından yalanımın şuraya buraya yayılmasından korkmasaydım mutlaka yalan söylerdim!” dedi. Sonra Hirakl, tere manına:

“Buna sor! Onun sizin aranızda asaleti nasıl?” dedi. Ebû Süfyân der: Ben:

“O, aramızda asalet sahibidir” dedim. Hirakl:

“Babalarından hükümdar olan var mıydı?” dedi. Ben:

“Hayır!” dedim. Hirakl:

Onu, bu söylediğini söylemezden önce yalanla itham eder miydiniz?' dedi. Ben:

Hayır!' dedim. Hirakl:

“O halde ona tâbi olanlar kim? Halkın ileri gelenleri mi, yoksa zayıfları mı?” dedi. Ben:

“Yok, zayıfları!” dedim. Hirakl:

“Onlar, artıyorlar mı, eksiliyorlar mı?” dedi. Ben:

“Hayır, bilâkis artıyorlar!” dedim. Hirakl:

“Onlardan hiç biri, onun dînine girdikten sonra beğenmeyerek dininden dönüyor mu?” dedi. Ben:

“Hayır!” dedim. Hirakl:

“Onunla hiç savaştınız mı?” dedi. Ben:

“Evet!” dedim. Hirakl:

“Onunla olan savaşınız nasıl olmuştu?” dedi. Ben:

“Onunla bizim aramızdaki savaş nöbetleşe olur. Bazen o bizi yener, bazen de biz onu yeneriz” dedim. Hirakl:

“Vefasızlık eder mi?” dedi. Ben:

“Hayır! Ama biz onunla bir müddettir anlaşma içindeyiz. Bu müddette ne yapacağını bilmeyiz!” dedim.

Vallahi içerisine bundan başka birşey sokabileceğim bir söz söylemeye bana imkân vermedi. Hirakl:

“Bu sözü ondan önce hiç bir kimse söyledi mi?” diye sordu. Ben:

“Hayır!” dedim. Tercümanına dedi ki:

“Buna söyle! Ben sana onun asaletini sordum, sen de onun aranızda asalet sahibi olduğunu söyledin. Peygamberler böyledir. Kavimlerinin asâletlilerinden gönderilirler.

“Babalarının içerisinde hükümdar olan var mı?” dedim.

“Hayır!” diye cevap verdin. Şimdi ben de derim ki:

“Babalarından hükümdar olan bulunsaydı, babalarının saltanatını arayan bir adam!” derdim. Sana onun tâbi'lerini sordum.

“Kavminin zayıfları mı, ileri gelenleri mi?” dedim.

“Yok, zayıfları” dedin. Peygamberlerin tabileri de bunlardır! Sana:

“Onu bu söylediğini söylemezden önce yalanla itham eder miydiniz?” dîye sordum.

“Hayır!” diye cevap verdin! Gerçekten anladım ki, bu kimse insanlara yalan söylemeyi bırakıp da giderek Allah'a karşı yalan uyduracak değildir. Sana:

“Onlardan hiç biri onun dînine girdikten sonra beğenmeyerek dîninden dönüyor mu?” diye sordum!

“Hayır!” diye cevap verdin. İşte iç ferahlığı kalplere karışıp kökleştiği zaman iman da böyledir. Sana:

“Onun tabileri artıyorlar mı, eksiliyorlar mı?” diye sordum.

“Arttıklarını söyle din!” İşte imân, tamam oluncaya kadar böyledir. Sana:

“Onunla hiç savaştınız mı?” diye sordum.

“Onunla harbettiğinizi, aranızda geçen savaşların nöbetleşe olduğunu, bazen onun sizi mağlûp ettiğini ve bazen de sîzin onu mağlûp ettiğinizi söyledin!” Peygamberler de böyledir, önce imtihan edilirler, sonra sonuç onların olur! Sana:

“Vefasızlık eder miydi?” diye sordum.

“Vefasızlık etmediğini söyledin.” Peygamberler de böyledir. Vefasızlık etmezler. Sana:

“Bu sözü ondan önce hiç bir kimse söyledi mi?” diye sordum.

“Hayır!” diye cevâp verdin.

Şimdi ben de derim kî:

“Eğer bu sözü ondan önce biri söylemiş olsaydı, ben:

“Kendinden önce söylenmiş bir söze uyan bir adam!” derdim.

Ebû Sülyan der ki: Bundan sonra Hirakl:

“Size neyi emrediyor?” diye sordu. Ben:

“Bize namazı, zekâtı, akrabaya yardımı ve iffeti emrediyor” dedim. Hirakl:

“Eğer onun hakkında söylediklerin doğru ise o gerçekten Peygamberdir. Onun çıkacağını biliyordum, ama sizden olacağını zannetmezdim. Ona kavuşacağımı bilsem mutlaka onunla görüşmek isterdim. Yanında olsam ayaklarını yıkardım! Onun mülkü herhalükarda ayaklarımın altındaki yere erişecektir!” dedi.

Sonra Resulullah (s.a.v.)'in mektubunu istedi ve onu okudu. Bir de baktı ki mektupta şunlar var:

“Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adıyla: Allah'ın Resulü Muhammed'den Rumların büyüğü Hirakl'e:

“Doğru yola uyana selâm olsun!” Bundan sonra: Biline ki:

“Ben seni İslâm davetiyle davet ediyorum. müslüman ol, selâmet bul! müslüman ol da Allah senin ecrini iki defa versin! Eğer bu davetten yüz çevirirsen Hıristiyan çiftçilerin vebali de muhakkak senin üzerine olur! Ey kitap ehli! Sizin ile aramızda dosdoğru bir kelimeye gelin! Allah'tan başka hiç bir şeye tapmayalım! O'na hiç bir şeyi ortak koşmayalım! Allah'ı bırakıp da birbirimizi Rabb edinmeyelim! Eğer yüz çevirirlerse siz de onlara “Şâhid olun ki biz müslümanlarız!” deyiverin!. [972]

Ebu Süfyan der ki:

“Mektubu okumayı bitirince yanında sesler yükseldi ve gürültü çoğaldı. Bizim için de emir verdi ve dışarı çıkarıldık. Çıktığımız zaman ben arkadaşlarıma: Artık İbn Ebî Kebşe'nin işi iştir!.. Ondan Benî Asfar'ın kralı bile korkuyor!” dedim.

Artık Resulullah (s.a.v.)'in yüzde yüz muzaffer olacağına, ta Allah İslam'ı kalbime sokuncaya kadar inanmakta devam ettim. [973]

Açıklama:

Bu hadis; Hz. Peygamber (s.a.v.)'e vahiy verildiği, dolayısıyla bir peygamber olarak gönderildiği, Ehl-i kitabı “Sadece Allah'a kulluk etme, O'na bir şeyi ortak koşmama, Allah'ı bırakıp birbirimizi rab olarak benimsememeye” davet ettiği, onun peygamber olarak gönderilmesi ile İlgili olarak Rumların bundan haberdar olduğu, gönderilecek peygamberin sünnetli olduğu, Rumların diyarını ele geçireceği, ona İman etmedikleri

müddetçe mağlup olacakları, iman ettikleri takdirde ise muzaffer olacaklan hakkında bilgi vermektedir.

Hirakl, Mekke ticaret kervanı başkanı sıfatıyla Şam'da bulunan Ebu Süfyan'ı Kudüs'e getirtip uzun uzadıya Hz. Peygamber (s.a.v.)'le ilgili sorulardan sormuş, bununla ilgili olarak kahinlik sonucunda elde ettiği bilgiyi Roma'daki arkadaşına da teyit ettirince kendisinde vicdani bîr kanaat hasıl olup iman etmeye yanaşmış, bunun için Rumlann ileri gelenlerini Humus'ta toplayıp onlara bu meseleyi açtığında onlann buna yanaşmaması üzerine bundan vazgeçmiştir.

Müşrikler, Hz. Peygamber (s.a.v.)'i, “Ebu Kebşe” adında bir kimseye benzetiyorlardı. Bu adam, putlara ibadet etme hususunda Kureyş'e muhalefet edip Şı'ra'1-Abûr adlı yıldıza tapmış bir Huzaalı idi. Hz. Peygamber (s.a.v.)'de putlara ibadet hususunda Kureyş'e muhalefet edince onu ona benzeterek “Ebu Kebşe'nin oğlu” ismini vermişlerdi.

Bir rivayete göre de, Ebu Kebşe, annesi yönünden Peygamber (s.a.v.)'in atalanndandır. Hz. Peygamber (s.a.v.)'i ona nispet etmekle güya ona çekmiş olduğunu kast etmek istemişlerdi.

27- Peygamber (s.a.v.)'in Kafir Krallara, Kendilerini Allah'a Davet Etmek İçin Yazdığı Mektuplar

1615- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Allah'ın Peygamberi (s.a.v.) Kisrâ'ya, Kayser'e, Necâşî'ye ve her zorba krala mektup yazdırarak onları Yüce Allah'a davet etmiştir. Bu

Necâşî, cenaze namazını Peygamber (s.a.v.)'in kıldığı Necâşî değildir.” [974]

Kisra:

Fars/İran krallarına verilen bir unvandır.

Kayser:

Rum meliklerine verilen bir unvandır.

Necaşi:

Habeşistan hükümdarlarına verilen bir unvandır.

28- Huneyn Gazası

1616- Abbâs b. Abdulmuttalib (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.)'le birlikte Huneyn savaşında bulundum. Ebû Süfyân b. Haris b. Abdulmuttalib ile ben, Resulullah (s.a.v.)'in peşine takılıp savaş sırasında ondan hiç ayrılmadık. Resulullah (s.a.v.) beyaz bir katırının üzerinde idi. Bu katırı, ona, Ferve b. Nufâse el-Cüzâmî hediye etmişti. müslümanlar ile kafirler karşılaşınca müslümanlar dönüp gerilediler. Resulullah (s.a.v.) ise katmnı kâfirlere doğru mahmuzlamaya başladı. Ben,

Resulullah (s.a.v.)'in katırının geminden tutuyor, onu kopmasın diye rnen ediyordum. Ebû Süfyân da, Resulullah (s.a.v.)'in üzengisinden tutuyordu. Derken Resulullah (s.a.v.):

“Ey Abbâs! Hudeybiye günü Semure ağacının altında Rıdvan biati yapanlara seslen!” dedi. Abbâs, sesi kuvvetli bir kimseydi. Der ki:

“Sesim çıkabildiğince, “Semure ağacı altında dönmemek üzere biat edenler nerede?” diye haykırdım. Vallahi, sesimi işittikleri zaman onların Peygamber'i korumak için yerlerine dönüşleri, ineğin yavrularına dönüşü gibiydi. Resulullah'a doğru gelirlerken:

“Yâ lebbeyk! Yâ lebbeyk!” diyerek kafirlere karşı kıyasıya savaştılar.

Ensârı yardıma çağırmak için ise:

“Ey Ensâr topluluğu! Ey Ensâr topluluğu!” diyorlardı.

Sonra bu çağırma işi, Haris İbnu'l-Hazrec oğullarına İnhisar ettirildi. Ve:

“Ey Haris İbnu'l-Hazrec oğulları! Ey Haris İbnu'l-Hazrec oğulları!” dediler. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.) katırının üzerinde uzanmış gibi bir vaziyette onlann çarpışmasına bakıp:

“Bu, tandırın kızıştığı zamandır!” buyurdu. Daha sonra Resulullah (s.a.v.) birkaç çakıl alarak onları kafirlerin yüzlerine doğru atıp:

“Muhammed'in Rabbine yemîn olsun ki, bozguna uğradılar!” buyurdu. Daha sonra ben bakmaya gittim. Ne göreyim, savaş, Resulullah (s.a.v.)'in dediği şekilde! Vallahi, o kafirlere doğru attığı çakıllarından başka hiçbir şey yapmamıştı. Artık onların kuvvetinin zayıfladığını, işlerinin gerilediğini gördüm durdum! [975]

Açıklama:

Huneyn gazvesi ile İlgili olarak 1683 nolu hadisin açıklamasına bakabilirsiniz.

1617- Ebu İshâk'tan rivayet edilmiştir: “Bir adam, Berâ'ya:

“Ey Ebu Umara! Siz Huneyn günü savaştan kaçtınız mı?” diye sordu. Berâ:

“Hayır, vallahi kaçmadık! Resulullah (s.a.v.) dönüp gitmedi. Fakat şu da var kî; sahabilerin gençleri ve aceleci takımı zırhsız, üzerlerinde silâh olmaksızın yada çok silâh olmaksızın meydana çıkmışlardı. Atıcı, okları yere düşmeyen bir kavimle Hevâzin ve Benî Nasr topluluklarıyla karşılaştılar. Bunlar, onları öyle bir ok yağmuruna tuttular ki, nerede ise okları hiç boşa gitmiyordu. Orada Resululiah (s.a.v.)'in de üzerine yürüdüler. Resulullah (s.a.v.), beyaz katırının üzerinde idi. Ebû Süfyân b. Haris b. Abdulmuttalİb de onun üzengisinden tutuyordu. Hemen yere inerek Allah'tan zafer dileyip:

“Peygamber benim, yalan yok! Abdülmuttalib'in oğlu benîm!” buyurdu. Sonra askerini sıraya dizdi. [976]

Açıklama:

Ebû Umara, Berâ İbn Azib'in lakabı idi.

1618- Seleme İbnu'1-Ekva (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.)le birlikte Huneyn'de düşmana karşı savaştık. Düşmanla karşılaşınca, onlara doğru ilerledim. Bir dağ yoluna çıktım. Derken karşıma düşmandan bir adam çıktı. Ona bir ok attım. Hemen

gözümden kayboldu. Ne yaptığını anlamadım. Bir de baktım ki, düşman diğer bir yoldan çıkıverdi! Derhal Peygamber (s.a.v.)'in sahabileri geri çekildiler. Ben de bozguna uğramış olarak geri döndüm. Üzerimde iki elbise vardı. Birisiyle sarınmış ve diğeriyle de bürünmüştüm. Derken pestemalım çözüldü. Ben de ikisini birden topladım. Bozguna uğramış olarak Resulullah (s.a.v.)'in yanına vardım. O, benekli beyaz katırının üzerinde korkusuzca duruyordu. Bana hitaben:

"Ekva'nın oğlu muhakkak bir korku gördü!" buyurdu. Düşmanlar, Resulullah (s.a.v.)'i kuşatınca katırdan indi. Sonra yerden bir avuç toprak aldı. Onların yüzlerine doğru dönerek:

"Bu yüzler kahrolsun!" buyurdu. Artık onlardan Allah'ın yarattığı hiç bir insan yoktu ki, bu avuçtan gözlerini toprakla doldurmasın! Bunun üzerine savuşup gittiler. İşte Yüce Allah, böylece onları bozguna uğrattı. Resulullah (s.a.v.)'de onların ganimetlerini müslümanlar arasında bölüştürdü. [977]

29- Taif Gazası

1619- Abdullah İbn Amr (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

"Resulullah (s.a.v.), Taif halkını günlerce kuşatmıştı. Fakat onlardan bir şey elde edemedi. Bunun üzerine sahabilere:

"İnşallah kuşatmayı bırakıp döneceğiz!" buyurdu. Bu durum sahabilere ağır gelip:

"Burayı feth etmeden mi döneceğiz" dediler. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):

“O zaman sabahleyin savaşa hazır olun!” buyurdu.

Ertesi gün savaşa çıktılar, düşmanın zorlu savunmasından dolayı sahabilerin çoğunda yaralanmalar oldu. Bunun üzerine yine Resulullah (s.a.v.), onlara:

“Yarın kuşatmayı bırakıp döneceğiz!” buyurdu. Resulullah (s.a.v.)'in bu sözü bu defa onları sevindirdi. Resulullah (s.a.v.), onların bu sevincine güldü. [978]

Taif:

Bağlık-bahçelik bir yer olup Mekke'nin doğusunda iki yada üç konak mesafededir.

Bu savaş, hicretin 8. yılında Mekke'nin fethinden sonra meydana gelmiştir.

30- Bedir Gazası

1620- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullâh (s.a.v.), Ebû Süfyân'ın Şam tarafından kervanlarla geldiğini duyduğu zaman istişare meclisini kurdu. Enes şöyle der ki:

“Önce Ebû Bekr konuştu. Peygamber (s.a.v.) ona iltifat etmedi. Sonra Ömer konuştu. Ona da iltifat etmedi. Bunun üzerine Sa'd b. Ubâde kalkıp:

“Ey Allah'In resulü! Bizi mi kastediyorsun? Nefsimi elinde bulunduran Allah'a yemin ederim ki, sen bize atlarımızı denize

saldırmamızı emretmiş olsaydın bizler muhakkak denize saldırırırdık! Eğer sen atlarımızı Mekke'nin deniz sahil tarafına düşen ve Mekke'ye beş günlük mesafede bir yer olan Berkü'l-Geınâd'a sürmemizi emretsen bunu da yaparız!” dedi.

Daha sonra Resulullah (s.a.v.) halkı Kureyş ordusu üzerine yürümeye davet etti. Onlar da yola koyuldular. Nihayet Bedr'e indiler. Derken üzerlerine Kureyş'in su taşıyan develeri çıkageldi. İçlerinde Haccâc oğullan kabilesinin siyah bir kölesi de vardı. Sahabiler hemen onu yakaladılar.

Resulullah (s.a.v.)'in sahabileri, ona, Ebû Süfyân ile arkadaşlarını soruyorlardı. Oda:

“Ebû Süfyân hakkında bilgim yok. Ama işte Ebû Gehil, Utbe, Şeybe ve Ümeyye b. Halef diyordu. Bunu söylediği zaman onu dövüyorlardı. Köle çaresiz kalınca:

“Evet! Ben size haber vereceğim! İşte Ebû Süfyân!” dedi. Onu serbest bırakıp da tekrar ona Ebu Süfyan'ı sorduklarında:

“Ebû Süfyân hakkında bilgim yok! Ama işte Ebû Cehil, Utbe, Şeybe ve Ümeyye b. Halef! Onlar, savaş için gelmekte olan insanların içinde!” diyordu. Bunu söylediğinde sahabiler onu yine dövüyorlardı. Resulullah (s.a.v.)'de kalkmış namaz kılıyordu. Kölenin zorla sorguya çekildiğini görünce selam verip namazı bitirdi. Sahabilere:

“Nefsim elinde bulunduran Allah'a yemin ederim ki, size doğruyu söylediği zaman onu dövüyorsunuz, yalan söylediğinde ise onu bırakıyorsunuz!” buyurdu.

Enes der ki; Daha sonra Resulullah (s.a.v.):

“Şurası filânın düşeceği yerdir!” diyor ve elini yerde oraya buraya koyuyordu. Müşriklerden hiç biri Resulullah (s.a.v.)'in elinin yerinden öteye

geçmedi. [979]

Açıklama:

Bedr, Mekke ile Medine arasında bir kuyu suyunun adıdır. Sahibi, Bedr İbn Kelde'nin adıyla veya ay gibi parlak ve yuvarlak olduğundan dolayı “Bedr” diye isimlendirilmişdir. O yere veya o vadiye Bedr denildiği de rivayet edilmiştir. Burası câhiliye devrinde bir ticâret yeri idi. Resulullah'ın müşriklerle ilk muharebesi olan Bedr gazvesi burada hicretin 2. senesi Raim Han'ın yirmi yedinci Cuma günü meydana gelmişti.

31- Mekke'nin Fethi

1621- Abdullah İbn Rebah'tan rivayet edilmiştir:

“Muâviye'ye bazı heyetler geldi. Bu, Ramazan ayında idi. Biz birbirimize yemek yapardık. Ebû Hureyre bizi kendi evine en çok davet edenlerdendi. Ben de bir gün:

“Beri bakın! Ben yemek yapıyorum, cemaati de benim evime davet ediyorum!” deyip daha sonra yemek yapılmasını emrettim. Sonra akşam üzeri Ebû Hureyre'ye rastladım ve:

“Bu gece davet bendedir!” dedim. O da:

“Beni geçtin mi?” dedi. Ben de:

“Evet!” diye cevâp verdim. Sonra onu da yemeğe davet ettim. Derken Ebû Hureyre;

“Ey Ensar topluluğu! Sizlere, sizin hadîsinizden bir hadîs bildireyim mî?” deyip sonra da Mekke'nin fethini anlattı ve şunları söyledi:

Resulullah (s.a.v.) gelip Mekke'ye dayandı. Zübeyr'i bir birlikle yolladı, Halid'i de diğer bir birlikle gönderdi. Ebû Ubeyde'yi de zırhsız olan askerlerin başında komutan olarak yolladı. Bunlar vadinin ortasını tuttular. Resulullah (s.a.v.)'de bir bölüğün içinde yer aldı. Bir ara baktı, beni gördü ve:

“Ebû Hureyre!” diye seslendi. Ben de:

“Buyur, ey Allah'ın resulü!” dedim. Resulullah (s.a.v.):

“Bana Ensârı çağır!” buyurdu. Bunun üzerine Ensâr derhal Resulullah (s.a.v.)'in etrafını sardılar. Kureyş, Resulullah'Ia savaşmak için çeşitli kabilelerden ve tâbi'lerden bir ordu toplayıp:

“Bunları ileri sürelim. Eğer ellerine bir şey geçerse onlarla beraber oluruz. Musibete uğrarlarsa bizden istenileni veririz!” dediler. Resulullah (s.a.v.)'de, yanındakilere:

“Kureyş'in topluluklarını ve tabi'lerini görüyorsunuz değil mi?” buyurdu. Sonra da iki elini birbiri üzerine kavuşturup onların toplu haline işaret etti. Sonra da:

“Nihayet Safâ'da benimle buluşursunuz!” buyurdu. Sonra da harekete geçtik. Artık bizden herhangi bir kimse, müşriklerden birini öldürmek istese onu öldürüyordu. Onlardan hiç bir kimse bize bir şey gönderemiyordu. Derken Ebû Sufyân gelip:

“Ey Allah'ın resulü! Kureyş topluluğunun kanları mubah kılındı. Bu günden sonra Kureyş yoktur!” dedi. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.):

“Kim Ebû Süfyân'm evine girerse o emniyettedir!” buyurdu. Bunun üzerine Ensâr birbirlerine bakıp:

“Bu kimseye, memleketi hakkında bir rağbet ve kabilesi için büyük bir şefkat erişti!” dediler. Ebû Hureyre der ki:

“Bu arada vahiy geldi. Vahiy geldiği zaman bize gizli kalmazdı. Vahiy geldiğinde, vahiy hali Resulullah (s.a.v.)'den geçinceye kadar bizden birimiz gözünün ucunu Resulullah (s.a.v.)'den kaldırmazdı... Vahiy geçtikten sonra Resulullah (s.a.v.):

“Ey Ensâr topluluğu!” diye seslendi. Ensar:

“Buyur, ey Allah'ın resulü!” dediler. Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurdu:

“Siz: “Bu kimseye, memleketi için rağbet erişti!” dediniz. Ensâr:

“Böyle bir şey oldu!” dedi. Resulullah (s.a.v.):

“Doğrusu ben, Allah'ın kulu ve Resulüyüm! Allah'a ve sizlere hicret ettim. Artık benim hayâtım, sizin yanınızda ve ölümüm de sizin yanınızdadır!” buyurdu. Bunun üzerine Ensâr sevinç gözyaşları dökerek Resulullah (s.a.v.)'e doğru gelip:

“Vallahi, biz, o söylediklerimizi ancak Allah ve Resulüne olan bağlılığımız için söyledik!” diyerek mazeretlerini bildirdiler. Resulullah (s.a.v.)'de:

“Doğrusu Allah ve Resulü, sizi tasdik ediyor ve özürlerinizi kabul ediyorlar!” buyurdu.

Daha sonra halkın bazısı Ebû Sufyân'ın evine yöneldi ve bazısı da evlerine çekilip kapılarını kapadılar.

Resulullah (s.a.v.)'de gelip Hacerü'I-Esved'e yanaştı, onu selamladı, sonra da Kabe'yi tavaf etti. Kabe'nin yanı başında bulunan ve Mekkeliler taptıkları bir putun yanına doğru geldi. Resulullah (s.a.v.)'in elinde bir yay vardı. Resulullah (s.a.v.) bu yayın eğri tarafından tutmuştu. Bu putun yanına varınca onu gözüne dürtüp:

“Hak geldi, bâtıl yok oldu” diyordu.

Tavafını bitirince Safâ'ya geldi ve Kabe'yi görünceye kadar üzerine çıktı ve Kâ'be'ye baktı. Hlerini kaldırarak Allah'a hamd etmeye ve dilediği duayı okumaya başladı. [980]

32- Kabe'nin Etrafındaki Putların Kaldırılması

1622- Abdullah b. Yesâr (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

"Peygamber (s.a.v.), Mekke'ye, Kabe'nin etrafında üç yüz altmış put olduğu halde girdi. Onlara elinde bulunan bir sopayla dokunup:

"Hak geldi, batıl yok oldu. Zaten batıl yok olmaya mahkumdur" [981]

"Hak geldi, batıl ise ne yoktan var edebilir ve ne de yeniden diriltebilir" [982] buyurdu. [983]

33- Mekke'nin Fethinden Sonra Hiçbir Kureyşlinin Bağlanıp Hapsedilerek Öldürülmemesi

1623- Mutî' İbnu'l-Esved (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

"Peygamber (s.a.v.)'i, Mekke'nin feth edildiği gün:

"Bugünden sonra kıyamet gününe kadar hiçbir Kureyşli öldürülünceye kadar bağlanıp hapsedilerek öldürülmez" buyururken işittim. [984]

Açıklama:

Kureyş kabilesi tamamen müslüman olacak, başkaları gibi Hz. Peygamber (s.a.v.)'in ölümünden sonra dinden dönmeyecekler ve bu

sebeple de öldürülmeyeceklerdir. Zulüm sebebiyle öldürülmeyecekler demek değildir. Çünkü zulüm sebebiyle öldürülenler olmuştur.

34- Hudeybiye'de Mekkeli Müşriklerle Yapılan Hu-Deybiye Barış Anlaşması

1624- Berâ' İbnu'1-Âzib (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Ali, b. Ebi Tâlib, Hudeybiye günü Peygamber (s.a.v.) ile müşrikler arasındaki anlaşma şartlarını yazıp:

“Bu, Resulullah Muhammed'in üzerine yazışma yaptığı barış anlaşmasıdır” diye yazdı. Müşrikler:

“Resulullah” kelimesini yazma! Çünkü biz senin, “Resulullah” olduğunu bilseydik, seninle savaşmazdık!” dediler. Bunun üzerine Allah'ın Peygamberi (s.a.v.), Ali'ye:

“Onu sil!” buyurdu. Ali:

“Ben onu silemem!” dedi. Derken Peygamber (s.a.v.) onu kendi eliyle sildi.

Sebe: 34/49. Onların koştukları şartlar arasında; Mekke'ye girip orada sadece üç gün kalmak fakat oraya silahla değil de ancak silahın dağarcığı ve onun içinde bulunan şeylerle girmek de vardı. [985]

Açıklama:

Hudeybiye, Mekke'nin kuzey batısında ve Mekke'ye 15 km. uzaklıkta bir yerdir. İsmini, orada bulunan bir kuyudan yada eğri bir ağaçtan almıştır.

Hudeybiye barış anlaşması hicretin 6. yılında Zi'1-ka'de ayında yapılmıştır.

1625- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

"Kureyş, Peygamber (s.a.v.)'le Hudeybiye'de sulh anlaşması yaptı. Kureyş heyeti içerisinde, Süheyl b. Amr'da vardı. Peygamber (s.a.v.), Ali'ye:

"Yaz, Bismillahirrahmanirrahim!" buyurdu. Süheyl:

"Bismillâha gelince: Biz, "Bismillahirrahmanirrahim"in ne olduğunu bilmiyoruz. Fakat sen bizim bildiğimiz "Bismike'llahümme" Senin adınla Allahım! ibaresini yaz!" dedi. Sonra Peygamber (s.a.v.):

"Yaz, "Allah'ın Resulü Muhammed"den" buyurdu. Süheyl ve arkadaşları:

"Biz senin "Allah'ın resulü" olduğunu bilseydik sana tâbi olurduk! Fakat sen kendi ismini ve babanın ismini yaz!" dediler. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.):

"Abdullah'ın oğlu Muhammed" diye yaz!" buyurdu. Müşrikler, Peygamber (s.a.v.)'e:

"Sizden bize gelen olursa onu size iade etmeyeceğiz, fakat bizden size kim giderse siz onu bize iade edeceksiniz!" diye şart koştular. Sahabiler:

"Ey Allah'ın resulü! Bu şartı yazacak mıyız?" diye itiraz ettiler. Peygamber (s.a.v.):

"Evet! Gerçekten bizden kim onlara giderse Allah onu daha da uzak eylesin! Onlardan bize gelene ise Allah yakında bir ferahlık ve kurtuluş yolu yaratacaktır!" buyurdu. [986]

Açıklama:

Hudeybiye sulhunda müşrikler Peygamler (s.a.v.)'e üç şeyi şart koşmuşlar; o da bunları kabul etmiştir. Acaba bundaki hikmet nedir?

Bundaki hikmet sulhun getireceği önemli menfaat ve maslahattır. Bununla beraber müşriklerin ileri sürdükleri şartları kabul etmekte bir zarar ve bozukluk da yoktur. Çünkü mana itibarıyla Besmele ne ise "Senin adınla Allahım!" ibaresi de odur. Yalnız besmeledeki Rahman ve Rahim sıfatları terk edilmiştir ki, bundan bu sıfatların Allah Teâlâ'dan nefy edilmiş olması lazım gelmez.

Barış anlaşmasından silinen "Resulullah" kim ise Muhammed b. Abdil1âh'da odur. Dolayısıyla bu şartlan kabulde bir sakınca yoktur. Müşrikler bunların yerine putlarını ta'zîm gibi bir şeyi şart koşsalar, mefsedet ve sakınca o zaman baş gösterirdi.

Müşriklerin üçüncü şartı önceleri çok ağır gibi görünmektedir. Nitekim bu, sahabilere ağır gelmiştir. Bu şarta göre; müşriklerden müslüman olup gelenleri müslümanlar iade edecek, fakat müslümanlardan irtidâd edip müşrikler tarafına geçenler iade olunmayacaktı. Resulullah (s.a.v.) bunu da kabul etti ve bundaki hikmeti su cümlelerle ifâde buyurdu:

"Gerçekten bizden kim onlara giderse Allah onu daha da uzak eylesin! Onlardan bize gelene ise Allah yakında bir ferahlık ve kurtuluş yolu yaratacaktır!"

Evet! Gerçekten de öyle olmuş. Bu mucize dahi sahibinin haber verdiği gibi ortaya çıkmış, Mekke'nin fethinden sonra bütün Araplar müslüman olmuşlardır.[987]

1626- Ebu Vâil'den rivayet edilmiştir:

"Sıffîn savaşı günü Sehl b. Huneyf ayağa kalkıp:

“Ey insanlar! Kendinizi itham edin! Doğrusu biz Hudeybiye günü Resulullah (s.a.v.)'le beraberdik! Eğer o gün müşriklerle savaşa gerek duysaydık mutlaka onlarla savaşırdık! Bu söylediğim, Resulullah (s.a.v.) ile müşrikler arasındaki barış anlaşmasında idi. Derken Ömer İbnu'l-Hattâb gelip Resulullah (s.a.v.)'e varıp:

“Ey Allah'ın resulü! Onlar bâtıl üzerinde, biz de hak üzerinde değil miyiz?” dedi. Resulullah (ş.a.v):

“Evet, öyle!” buyurdu. Ömer:

“Bizim ölülerimiz cennette, onların ölüleri ise cehennemde olacak değil mi?” dedi. Resulullah (s.a.v.):

“Evet, öyle!” buyurdu. Ömer:

“Öyleyse dinimiz hususundaki bu aşağılık duruma hangi sebeple söz veriyoruz? Allah, onlar ile bizim aramızda bir hüküm vermeden biz neden geri dönüyoruz?” dedi. Resulullah (s.a.v.):

“Ey Hattâb oğlu! Ben gerçekten Allah'ın Resulüyüm! Allah beni ebediyyen zayi etmeyecektir!” buyurdu.

Ömer bu duruma sabredemediyip öfkeli bir vaziyette oradan kalkıp Ebû Bekr'in yanına geldi, ona:

“Ey Ebu Bekr! Onlar bâtıl üzerinde, biz de hak üzerinde değil miyiz?” dedi. Ebû Bekr:

“Evet, öyle!” diye cevap verdi. Ömer:

“Bizim ölülerimiz cennette, onların ölüleri ise cehennemde olacak değil mi?” dedi. Ebu Bekr:

“Evet, öyle!” dedi. Ömer:

“O halde dinimiz hususundaki bu aşağılık duruma hangi sebeple söz veriyoruz? Allah, onlar ile bizim aramızda bîr hüküm vermeden biz neden

geri dönüyoruz?” dedi. Bunun üzerine Ebû Bekr:

“Ey Hattâb oğlu! O gerçekten Allah'ın Resulüdür. Allah onu ebediyyen zayi etmeyecektir!” dedi.

Daha sonra Resulullah (s.a.v.)'e, fetih müjdesiyle Kur'ân indi. Resulullah (s.a.v.), Ömer'e haber gönderip bunu ona okuttu. Ömer:

“Ey Allah'ın resulü! Bu, fetih midir?” diye sordu. Resulullah (s.a.v.):

“Evet, fetihdir!” diye cevap verdi. Bunun üzerine Ömer'in gönlü hoş oldu ve döndü. [988]

Açıklama:

İbn Kayyim'de bu anlaşma ile ilgili olarak şöyle der:

“Bu anlaşma, onun sebeplerini yaratan Şanı Yüce oîan Allah'tan başka hiç kimsenin kavrayamayacağı kadar büyük ve yüce bir aniaşma olup hikmetinin ve övgüsünün gerektirdiği şekilde gayesi de gerçekleşmiştir. İşte bu gayelerden

Birisi:

Bu anlaşma; Allah'ın, peygamberine ve onun ordusuna üstünlükler verdiği, insanların bölük bölük Allah'ın dinine girdiği büyük Mekke fethinin öncesinde adeta bir başlangıçtır. Bu anlaşma, Peygamber (s.a.v.)'e; bir kapı, bir anahtar, önündekini ilan edici bir tellaldır. İşte Allah'ın büyük olaylardaki Sünnetullahı budur ki, kader ve şeriat olarak fetih öncesinde bir mukaddime giriş, bir işaret, bir ilan, bir gösterge olarak haber veren hükümlerdir.

İkincisi:

Bizzat bu anlaşma, en büyük fetihlerden birisidir. Çünkü insanlar birbirlerine karşı güvence duymuş, müslüman kafir birbirine karışmış, onlara din davetine başlayıp Kur'an-ı daha iyi duyurmuşlardır. Müminler, güven içerisinde müşriklerle açıkça İslam'ı tartışmışlardır. İçlerinde İslam'ı gizleyenler açığa çıkarmışlardır. Bu anlaşma müddetince Allah'ın dilediği kadar çok sayıda insan İslam'a girmiştir. İşte Şanı Yüce Allah bunun için bu anlaşmaya, “Feth-i Mübiri” Apaçık zafer adını vermiştir” [989]

1627- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.), Hudeybiye'den dönüşü sırasında müslümanlar şiddetli bir üzün ve gönül kırıklığı içerisindeyken;

“Doğrusu biz sana apaçık bir fetih ihsan ttik. Böylece Allah senin geçmiş ve gelecek günahını bağışlar. Sana olan imetini tamamlar ve seni doğru yola iletir. Ve sana Allah, şanlı bir zaferle ardım eder. İmanlarına iman katsınlar diye müminlerin kalplerine güven ıdiren Odur. Göklerin ve yerin orduları Allah'ındır. Allah Alîm her şeyi ilendir, Hakîm her şeyi hikmetle yapandır. Mümin erkeklerle mümin adınları, içinde ebedi kalacakları, altlarından ırmaklar akan cennetlere oyması, onların günahlarını örtmesi içindir. İşte bu, Allah katında büyük bir kurtuluştur.” [990] ayetleri indi.

Resulullah (s.a.v.), Hudeybiye'de kurbanlıkları kesti, sonra da:

“Doğrusu bana bir ayet indirildi ki, o bana bütün dünyadan daha sevimlidir” buyurdu. [991]

Açıklama:

Yine İbn Kayyım, “Zadu'î-Mead” adlı eserinde bu anlaşmanın mahiyeti ile ilgili olarak şöyle der:

“Fetih, lüğatta, kapıyı açmak demektir. Hudeybiye'de Allah Resulü bu sulhun rdindan meydana gelecek büyük bir fethi, izzet ve zaferi ince bir perde arkasından seyre-iyor. Müşriklerin istedikleri bütün şartlan, ashabının ve ileri gelenlenlerin çoğunun tahamlü edememesine rağmen kabul ediyordu. Hz. Peygamber (s.a.v.) bu hoşa gitmeyen şeyin indeki sevilen şeyi biliyordu.

“Bir şeyden hoşlanmaya bilirsiniz. Halbuki o, sizin en hayırlıdır.” [992]

“Bazen nefislerinizin sevmediği, sevdiğine ulaşmaya sebep babilir ki, onun gibi bir sebep yoktur.” Efendimiz (s.a.v.) bu ileri sürülen şartların altına Allah-ı kendine zafer vereceğine, destekleyeceğine, neticenin kendi lehine çıkacağına, bu şartlar 2 şartların ihtimal verdiği şeylerin bizzat zaferin kendisi olduğuna son derece güvenerek riyordu. Şartlan koşanlann, müslümanlarla harp için ortaya koyup ikame ettikleri bu an-.Şma en büyük ordu idi. Ama onlar, bunun farkında değillerdi. Böylece izzet aradıkları yerde ilil oldular ve kudret, şeref ve üstünlük görüntüsü verdikleri yerde de kahru perişan oldular, esulullah (s.a.v.) ve İslam ordusu, Allah için inkisara uğrayıp Allah için bundaki zulme taammül ettiklerinden izzete ulaştı. Devir döndü ve vaziyet alt üst oldu. Batıl ile kazanılan izzet, şerefsizliğe ve Allah için olan inkisar Allah ile izzete döndü. Allah'ın hikmeti ve ayetleri; sözünü

tasdik ettiği, Resulüne zafer ihsan edişi ötesine akılların eremeyeceği en mükemmel ve en bütün şekliyle böylece ortaya çıkmış oldu.

35- Verilen Sözde Durma

1628- Huzeyfe İbnu'I-Yemânî (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Beni Bedir savaşında bulunmaktan ancak müşriklere verdiğim şu söz verme olayı engel olmuştur:

“Ben ve babam Huseyl, Bedir kuyularına doğru gitmekte olan Resulullah'a yetişmek için yola çıkmıştık. Derken biz Kureyş kafirleri yakalayıp bize:

“Siz, Muhammed'in yanına mı gitmek istiyorsunuz?” dediler. Biz de:

“Biz ona gitmek istemiyoruz. Biz ancak Medine'ye gitmek istiyoruz” dedik. Bunun üzerine onlar, bizden; muhakkak Medine'ye gideceğimize ve Muhammed'in safında kendilerine karşı savaşmayacağımıza dair Allah'ın ahdini ve misakını aldılar. Dahıf sonra biz, Resulullah (s.a.v.)'in yanına geldik ve bu söz verme olayını ona anlattık. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):

“Siz ikiniz, Medine'ye gidiniz. Biz, müslümanlar, kafirlere verdiğimiz sözleri yerine getiririz ve onlara karşı da Allah'tan yardım isteriz” buyurdu. [993]

36- Hendek Gazası

“Huzeyfe'nin yanındaydık. Bir adam:

“Resulullah (s.a.v.)'e erişseydim onunla birlikte düşmanlara karşı savaşır ve na yardım ederdim!” dedi, Bunun üzerine Huzeyfe şunları söyledi:

“Gerçekten sen bunu mu yapar miydin? Vallahi ben kendimizi Hendek savaşı gecesi Resulullah (s.a.v.)'le birlikte görmüşümdür! Bizi şiddetli bir rüzgâr ve soğuk akalamıştı. Derken Resulullah (s.a.v.):

“Bana bu kavmin haberini getirecek bir adam yok mu? Allah onu kıyamet gününde benimle beraber haşredecektir!” buyurdu. Biz sustuk. Ona, bizden iç bir kimse cevâp vermedi. Sonra tekrar:

“Bize bu kavmin haberini getirecek bir adam yok mu? Allah onu kıyamet günde benimle beraber haşredecektir!” buyurdu. Biz yine sustuk! Ona, bizden hiç bir kimse cevap vermedi.” Sonra yine:

“Bize bu kavmin haberini getirecek bir adam yok mu? Allah onu kıyamet gününde benimle beraber haşredecektir!” buyurdu. Biz yine sustuk. Ona, bizden hiç bir kimse cevap vermedi. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):

“Kalk, ey Huzeyfe! Bize bu düşman kavmin haberini getir!” buyurdu. Çâre bulamadım, çünkü ismimle beni kalkmaya davet etmişti.

“Git de bana bu kavmin haberini getir! Ama onları aleyhime kışkırtma!” buyurdu.

Onun yanından çekildiğim zaman hamamda yürüyor gibi oldum. Nihayet düşmanın yanına vardım. Baktım ki, Ebû Süfyân sırtını ateşle

ısıtıyor. Hemen yayın içine bir ok koydum ve ona atmak istedim. Fakat Resulullah (s.a.v.)'in;

"Ama onları aleyhime kışkırtma!" sözünü hatırladım. Ok atmış olsam mutlaka onu vururdum! Sonra geri döndüm, ama yine hamamda yürüyor gibi idim. Resulullah (s.a.v.)'in yanına geldiğimde düşmanın haberini ona anlatıp bitirdiğim zaman üşüdüm! Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.), üzerinde bulunan ve içinde namaz kıldığı bir kaftanın artan kısmıyla beni örttü. Sabahlaymcaya kadar uyudum. Sabahladığım zaman bana:

"Kalk, ey uykucu!" buyurdu. [994]

37- Uhud Gazası

1630- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

"Resulullah (s.a.v.) Uhud (savaşı) günü Ensar'dan yedi, Kureyş'ten iki kişi arasında yalnız bırakılmıştı. Müşrikler, Resulullah (s.a.v.)'i kuşatınca:

"Cennet kendisinin olmak!" yada "Cennette benim yoldaşım olmak üzere, bunları bizden kim püskürtecek?" buyurdu. Bunun üzerine Ensar'dan bir kimse ilerleyerek çarpıştı ve şehit oldu. Sonra müşrikler, Resulullah (s.a.v.)'i yine kuşattılar. Resulullah (s.a.v.) tekrar:

"Cennet kendisinin olmak!" yada "Cennette benim yoldaşım olmak üzere, bunları bizden kim püskürtecek?" buyurdu. Yine Ensar'dan bir kimse ilerleyerek çarpıştı ve şehid oldu. Bu tarzda düşmaniar, Resulullah (s.a.v.)'i kuşatmaya ve Resulullah (s.a.v.)'de böyle söylemeye devam etti. Nihayet arka arkaya Ensar'dan yedi kişinin hepsi bu şekilde şehid oldu. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.), yanındaki Kureyş'li iki arkadaşına:

“Arkadaşlarımıza insaf etmedik!” buyurdu. [995]

Açıklama:

Uhud, Medine'nin kuzeyinde yaya olarak takriben bir saatlik mesafede bir dağdır. Bu dağın eteğindeki arazîde hicretin 3. yılı içinde meşhur Uhud savaşı meydana gelmiştir.

1631- Ebu Hâzim'den rivayet edilmiştir:

“Ebu Hâzim, Sehl b. Sa'd'a; Uhud savaşında Resulullah (s.a.v.)'in yaralanması sorulurken işitmişti. Sehl şöyle dedi:

“Resulullah (s.a.v.)'in yüzü yaralandı, yan dişi kırıldı ve başındaki miğferi parçalandı. Resulullah (s.a.v.)'in kızı Fâtıma kanı yıkıyordu. Ali b. Ebî Tâlib'de kalkanla üzerine su döküyordu. Fâtıma suyun kanı daha fazla akıttığını görünce bir hasır parçası alarak onu kül oluncaya kadar yaktı. Sonra onu yaraya yapıştırdı. Böylece kanın akması durdu.” [996]

1632- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Uhud savaşı gününde Resulullah (s.a.v.)'in yan dişi kırılmış, başı da yarılmıştı. Bunun üzerine hem yaranın üzerinden kanı silmeye başlamış ve hem de:

“Peygamberinin başını yarıp yan dişini kıran bir kavim nasıl iflah olur? Halbuki Peygamber, onları, Allah'a davet ediyordu” diyordu. Bunun üzerine Yüce Allah, *“Onların tevbelerini kabul etmesi veya zalim olduklarından dolayı onlara azab etmesi, senin elinde olan bir şey değildir”* [997] ayetini indirdi. [998]

1633- Abdullah b. Mes'ud (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Ben sanki Resulullah (s.a.v.)'i görür gibiyim. O, Peygamberlerden birini anlatıyordu. Bu peygamberi, kendi kavmi dövmüş ve kanlar içerisinde kalmıştı. Bu halde olmasına rağmen bir yandan yüzündeki kanı siliyor ve bir yandan da:

“Rabbim! Kavmimi bağışla! Çünkü onlar bilmiyorlar!” diyordu. [999]

38- Resullullah (s.a.v.)'in Öldürdüğü Kimseye Allah'ın Gazabının Çok Şiddetli Olması

1634- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edilmiştir: Resulullah (s.a.v.):

“Allah'ın resulüne bunu yapan bir kavme Allah'ın gazabı şiddetli olur!” diyordu. Bu sırada Resulullah (s.a.v) yan dişine işaret ediyordu.

Daha sonra Resulullah (s.a.v.):

“Resulullah (s.a.v.)'in öldürdüğü kimseye, Allah'ın gazabı çok şiddetli” buyurdu. [1000]

39- Peygamber (s.a.v.)'in Müşriklerden Ve Münafıklardan Gördüğü Eziyetler

1635- Abdullah b. Mes'ud (r.a)'tan rivayet edilmiştir;

“Resulullah (s.a.v.), Kabe'nin yanında namaz kılarken, Ebu Cehl ve arkadaşları da orada oturuyorlardı. Bir gün önce de bir dişi deve kesilmişti. Ebu Cehl, arkadaşlarına:

“Hanginiz filanca oğullarının dün kesilen dişi devesinin döl eşini getirmeye gidip onu alır, sonra da secde ettiği zaman Muhammed'in iki kürek kemiği arasına koyar?” dedi.

Bunun üzerine düşmanın en berbat olanı ileri atılıp onu aldı ve Peygamber (s.a.v.) secde edince iki omzunun arasına onu koydu. Bunun üzerine gülüştüler ve birbirlerinin üzerine yanlamaya başladılar. Ben de ayakta bakıyordum. Bir kuvvetim olsa onu Resulullah (s.a.v.)'in sırtından atardım! Peygamber (s.a.v.) secdede idi, başını kaldırmıyordu. Nihayet bir insan giderek durumu Fâtıma'ya haber verdi. Fâtıma küçük bir kızcağız olduğu halde geldi ve babasının üzerinden onu attı. Sonra onlara dönerek sitemde bulundu.

Peygamber (s.a.v.) namazını bitirince sesini yükseltti ve onlara beddua etti. Dua ettiği zaman üç defa eder, bir şey dilediği zaman üç defa dilerdi. Sonra üç defa:

“Allahım! Kureyş'i sana havale ediyorum!” dedi. Müşrikler onun sesini işitince gülmeleri kesildi. Çünkü onun yaptığı bu duasından korktular. Sonra da:

“Allahım! Ebû Cehil b. Hişâm ile Utbe b. Rebîa, Şeybe b. Rebîa, Velîd b. Ukbe, Ümeyye b. Halef ve Ukbe b, Ebî Muayt'ı sana havale ediyorum!” dedi.

Yedinciyi kimseyi de söyledi, ama onu belleyemedim.

Abdullah İbn Mes'ud der ki:

“Muhammed (s.a.v.)'i hak dîn ile gönderen Allah'a yemîn ederim ki, bu adlarını saydığı kimseleri, Bedir savaşında yerlere serilmiş olarak gördüm. Sonra bu cesetler, Kalib denilen büyük çukura, Bedr'in çukuruna sürüklendiler.” [1001]

1636- Peygamber (s.a.v.)'in hanımı Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir: “Resulullah (s.a.v.)'e:

“Ey Allah'ın resulü! Uhud savaşı gününden daha şiddetli bir gün başına geldi mi?” diye sordu. Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurdu:

“Gerçekten kavmin Kureyş'ten gelen bir çok zorluklarla karşılaştım! Onlardan başıma gelenin en şiddetlisi, Akabe günü gelmiştir. Ben, Kureyş'ten gördüğüm, eziyetten dolayı Taife gidip hayatımın korunmasını Abdu-Kulâl'in oğlu İbn Abdu Yâlîl'e teklif etmişti. O, bu isteğime cevap vermedi. Ben de kederli bir halde yüzümün gördüğü tarafa Mekke'ye doğru dönmüştüm. Bu halim, Karnü's-Seâlib'e kadar devam etti. Başımı kaldırıp semaya baktığımd bir bulutun beni gölgelendirmekte olduğunu gördüm. Buluta dikkatle baktığımda, içinde Cebrail'in olduğunu gördüm. Cebrail bana seslenerek:

“Muhakkak Yüce Allah, kavminin sana söylediklerini ve sana verdikleri ret cevabını işitti. Onlar hakkında dilediğini kendisine emretmen için sana Dağlar Meleğini gönderdi” dedi.

Bunun üzerine Dağlar Meleği bana seslenip selâm verdi. Sonra da;

“Ey Muhammedi Doğrusu Allah, kavminin sana söylediklerini işitti. Ben de, Dağlar Meleğiyim! Rabbin beni sana dilediğini emretmen için gönderdi. Şimdi ne dilersen dile! Eğer şu iki yalçın dağı Ebu Kubeys ile Kayakan dağını onların üzerlerine kapamamı istersen emret bu iki dağı onların üzerlerine kapayayım” dedi. Resulullah (s.a.v.), ona:

“Hayır! Allah'ın, onların soylarından sırf Allah'a ibâdet edecek ve O'na hiç bir şeyi ortak koşmayacak kimseler çıkarmasını dilerim!” buyurdu. [1002]

1637- Cündub b. Süfyân (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.)'in parmağı, bu gazaların birinde kanamıştı. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):

“Sen kanayan parmaktan başka bir şey değilsin. Fakat başına gelen, Allah yolunda gelmiştir” buyurdu. [1003]

1638- Cündub b. Süfyân (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Cebrail, birara Resulullah (s.a.v.)'e gelmekte gecikmişti. Bunun üzerine müşrikler:

“Muhammed'e veda edildi” dediler. Bunun üzerine Allah'da:

“Kuşluk vaktine ve karanlığı iyice bastırdığı zaman ki geceye yemin olsun ki, Rabbin seni bırakmadı ve sana darılmadı da” [1004] ayetini indirdi. [1005]

40- Peygamber (s.a.v.)'in İslam'a Çağırması Ve Münafıkların Ezasına Karşı Sabretmesi

1639- Üsâme b. Zeyd (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Peygamber (s.a.v.) bir gün, altında Fedek dokuması saçaklı bir kadife konularak palanlanmış bir eşeğe binmişti. Arkasına da Üsâme'yi bindirerek Haris b. Hazrec oğullan yurdundaki evinde hasta olan Sa'd b, Ubâde'yi ziyarete gitti. Bu olay, Bedir savaşından önce olmuştu. Yolda giderken, içinde müslümanlar, müşrikler, putperestlerden meydana gelmiş bir topluluk bulunan bir meclise uğradı. Oturanlar içerisinde Abdullah b. Ubeyy'de vardı. Toplantıda Abdullah b. Revâha da vardı. Hayvanın kaldırdığı toz,

meclisi kaplayınca Abdullah b. Übeyy kaftanıyla burnunu kapamış, sonra da:

“Üzerimizi tozlatmayın!” demiş.

Daha sonra Peygamber (s.a.v.) onlara selâm verdi, sonra orada durup eşeğinden indi. Onları Allah'a imâna davet etti, onlara Kur'ân okudu. Bunun üzerine Abdullah b. Übeyy:

“Be adam! Bundan daha güzel bir şey yok!.. Eğer söylediklerin hak ise bizi toplantılarımızda rahatsız etme de evine dön!..Artık bizden sana kim giderse ona anlat!” dedi. Abdullah b, Revâha'da:

“Sen bizim toplantılarımıza gel! Çünkü biz bunu istiyoruz!” diye cevap verdi. Derken müslümanlarla müşrikler ve yahudiler birbirlerine sövmeye başladılar. Hattâ birbirlerinin üzerine saldırmayı gönüllerinden geçirmişler. Peygamber (s.a.v.) ise onları yatıştırmaya çalıştı. Sonra da hayvanına binerek Sa'd b. Ubâde'nin yanına girip:

“Ey Sa'd! Ebû Hubâb'ın yâni Abdullah b. Übeyy'in ne söylediğini işitmedin mi? Şöyle, şöyle dedi” buyurdu. Sa'd:

“Onu affet, ey Allah'ın resulü! Oriu bağışla! Vallahi, Allah sana verdiğini vermiştir. Gerçekten bu yerin halkı ona tâc giydirmeye, hükümdar olmaya özgü sarık sarmaya irtifak etmişlerdi. Allah, sana verdiği peygamberlik hakkı ile onların bu düşüncesini reddedince bu onun boğazına durdu. İşte ona, gördüğün şeyi yaptıran budur!” dedi. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.) onu affetti.” [1006]

1640- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Peygamber (s.a.v.)'e:

“Hazrec kabilesinin reisi olan Abdullah b. Übeyy'e gitseniz fde onu İslam'a davet etseniz iyi olur)' denildi. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.),

bir eşeğe binip müslümanlar da kendisiyle birlikte yaya yürüyerek Abdullah b. Übeyy'in evine vardılar. Abdullah b. Übeyy, Peygamber (s.a.v.)'e:

“Benden uzak dur! Vallahi, eşeğinin pis kokusu beni rahatsız etti!” dedi. Bunun üzerine Ensâr'dan bir kimse yani Abdullah b. Revaha:

“Vallahi, Resulullah (s.a.v.)'in eşeği koku itibariyle senden daha güzeldir!” diye cevap verdi. Derken Abdullah b. Übeyy namına, kavminden biri bu sözü söyleyen kimseye hiddetlendi. Her iki taraf namına arkadaşları hiddetlenerek aralarında hurma değnekleriyle, elleriyle ve pabuçlanyla birbirlerine vurmaya başladılar.

Hadisin ravisi der ki:

“Bunun üzerine bize, “Eğer mü'minlerden iki taife birbirleriyle çarpışırlarsa hemen onların arasını yatıştırın” [1007] âyetinin onlar hakkında indiği haberi ulaştı.[1008]

41- Ebu Cehlin Öldürülmesi

1641- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir; “Resulullah (s.a.v.):

“Ebu Cehl'in ne iş yaptığını bizim için kim bakıp anlar?” buyurdu. Bunun üzerine Abdullah İbn Mes'ud gitti. Ebu Cehl'i, Afrâ'mn iki oğlu Muâz ile Muavviz tarafından vurulup da yere yığılmış vaziyette buldu. Abdullah İbn Mes'ud, Ebu Cehl'in sakalından tutup:

“Ebu Cehl, sen misin?” dedi. Ebu Cehl, son nefesinde:

“Öldürdüğünüz yada kavminin öldürdüğü kişinin üstünde bir kimse var mıdır?” dedi.

Hadisin ravisi Ebu Miclez, Ebu Cehl'in:

“Keşke beni öldüren kimse çiftçiden başkası olsaydı” dediğini rivayet etmiştir.[1009]

Açıklama:

Ebu Cehl'in öldürülmesi ile ilgili olarak 1681 notu hadise bakabilirsiniz.

42- Yahudi Tağutu Ka'b B. Eşrefin Öldürülmesi

1642- Câbir (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Resulullah (s.a.v.):

“Kâ'b b. Eşrefe kim karşı çıkacak? Çünkü o, Allah ve Resulüne eza etmiştir!” buyurdu. Bunun üzerine Muhammed b. Mesleme:

“Ona karşı çıkacağım Ey Allah'ın resulü! Onu öldürmemi mi ister misin?” dedi. Resulullah (s.a.v.):

“Evet!” buyurdu. Muhammed İbn Mesleme:

“Onu öldürebilmek için bana izin ver de aleyhinize bazı şeyler söyleyeyim!” dedi. Resulullah (s.a.v.):

“İstediğini söyleyebilirsin!” buyurdu. Daha sonra Muhammed b. Mesleme, Ka'b b. Eşrefin yanına vardı ve aralarında olanları konuşup ona hitaben Resulullah'ı kast ederek:

“Bu adam bizden sadaka istedi ve bizi dara düşürdü” dedi. Kâ'b bu sözü işitince:

“Vallahi, ondan daha da yaka silke çeksiniz!” dedi. Muhammed b. Mesleme:

“Biz şimdi ona gerçekten tâbi olduk! Onu bırakıp da halinin nereye'varacağını görmekten çekiniyoruz. Bana biraz ödünç vermeni dilerimi” dedi. Kâ'b:

“Bana bu borç karşılığında rehin olarak ne vereceksin?” diye sordu. Muhammed b. Mesleme:

“Rehin olarak ne istiyorsun?” dedi. Ka'b;

“Bana kadınlarınızı rehin verirsin!” dedi. Muhammed b. Mesleme:

“Sen Arapların en yakışıklısın! Sana kadınlarımızı rehin olarak nasıl vereceğiz?” dedi. Kâ'b:

“Bana çocuklarınızı rehin verin!” dedi. Muhammed b, Mesleme:

“Birimizin oğluna söverler de, kendisin: “Bu, iki yük hurma karşılığında rehin verildi” denilir. Biz sana zırhları yâni silâhlan rehin olarak verelim!” dedi. Kâb'da:

“Tamam, öyleyse!” dedi.

Muhammed b. Mesleme, ona; Haris, Ebû Abs b. Cebr ve Abbâd b. Bişr'le birlikte geleceğini vaat etti. Bunlar geceleyin gelip Kâ'b'ı çağırdılar. O da yanlarına indi.

Râvi Süfyân b. Uyeyne der ki: Amr'dan başkası dedi ki: Karısı Kâ'b'a:

“Ben bir ses işitiyorum, sanki kan sesi!” dedi. Kâ'b:

“Bu gelen, Muhammed b. Mesleme ile süt kardeşi ve Ebû Nâile'dir. Mert adam geceleyin yaralanmaya çağırılsa yine icabet eder!” dedi. Muhammed b. Mesleme der ki: Arkadaşlarıma:

“O geldiği zaman ben elimi başına uzatacağım. Onu alt etme imkânı bulduğumda onu hemen tutun!” dedim.

Kâ'b onların yanına indiği zaman kılıcını kuşanmış olarak indi. Gelenler:

“Biz senden güzel koku duyuyoruz!” dediler. Kâ'b:

“Evet! Benim yanımda nikahlım olarak filânca kadın vardır. O, Arapların en güzel kokulu kadınıdır” diye cevap verdi. Muhammed b. Mesleme:

“Bana bundan koklamaya izin verir misin?” dedi. Ka'b:

“Evet, koklayabilirsin” dedi. Bunun üzerine Muhammed b. Mesleme, onun başını tutarak kokladı. Sonra ona:

“Tekrar koklamama izin verir misin?” deyip Ka'b'ın başını iyice tutup sonra da arkadaşlarına:

“Tutun!” dedi. Onu tutup hemen öldürdüler. [1010]

Açıklama:

Kâ'b b. Eşref, Kureyza oğullan yahudilerinin şairidir. Daima Peygamber (s.a.v.)'e ve müslümanlara hicveder, müslümanlarm aleyhine müşriklere yardımda bulunurdu. Hicretin 3. yılı Ramazan ayında öldürüldü.

43- Hayber'ın Gazası

1643- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.) Hayber gazasına çıkmıştı. Sabah namazını orada alaca karanlıkta kıldık. Daha sonra Allah'ın peygamberi (s.a.v.) (hayvanına) bindi. Ebû Talha da bindi. Ben de, Ebû Talha'nm terkisinde idim. Derken Allah'ın peygamberi (s.a.v.) hayvanını Hayber'in sokağı içine doğru sürdü. Öyle ki dizim, Allah'ın peygamberi (s.a.v.)'in uyluğuna dokunuyordu.

Derken Allah'ın peygamberi (s.a.v.)'in izan uyluğundan sıyrıldı. Ben, Allah'ın peygamberi (s.a.v.)'in uyluğunun beyazlığını gördüm. Şehre girince:

“Allahu Ekber!” Allah en büyüktür Hayber harap oldu. Biz düşman bir kavmin yurduna girdiğimizde “İnzar edilenlerin sabahı kötü olur” [1011] buyurdu. Bunu üç defa tekrarladı.

Enes der ki:

“Hayberliler, sabah vakti işlerine çıkmıştı. Bizleri görünce:

“İşte Muhammed” dediler. [1012]

Açıklama:

Hayber, Arap yarımadasında Medine'nin kuzey doğusunda, Şam tarafında Medine'den 200 km. bir uzaklıkta bulunan bir yerdir. Burası Hz. Peygamber (s.a.v.) zamanında Yahudilerin merkezi durumundaydı. Hayber, hicretin 7. yılında fethedilmiştir.

1644- Seleme İbnu'1-Ekva' (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.)'le birlikte Hayber gazasına çıkmıştık. Bir gece yürüdük. Derken kafileden bir kimse, Amir b. Ekva'ya:

“Bize kısa vezinli şiirlerinden dinletmez misin?” dedi. Amir, şâir bir kimse idi. Bunun üzerine Âmir, hayvanından inip güzel sesiyle şiiri okuyarak kafilenin develerinin sürdü. Şöyle diyordu :

“Allahım! Senin hidayetin olmasaydı, biz hidayet bulamazdık.

Sadaka vermez ve namaz kılmazdık.

Dolayısıyla günahlarımızı bağışla!

Düşmanla karşılaşırsak ayaklarımızı sabit kıl!

Gönüllerimize mutlaka sükunet ver!

Çünkü bize, savaş için çağrı yapıldığı ve feryatla yardım istenildiği zaman hemen geliriz!”

Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):

“Şiir söyleyip develeri süren bu kişi kim?” diye sordu. Sahabiler:

“Âmir!” dediler. Resulullah (s.a.v.):

“Allah ona rahmet eylesin!” buyurdu. Kafileden biri Useyd b. Hudayr;

“Şehit olması için yaptığın bu dua ona vâcib oldu, ey Allah'ın resulü! Keşke kalsaydı da Amir'le bizleri daha da faydalandırsaydın!” dedi.

Daha sonra Hayber'e geldik ve Hayberlileri kuşattık. Nihayet bize şiddetli bir açlık isabet etti. Sonra Resulullah (s.a.v.):

“Doğrusu Allah, size, Hayber'in fethini müyesser kılacaktır!” buyurdu. Hayber'in fethedildiği günün akşamı olunca, mücahitler geceledikleri vakit birçok ateşler. yakmışlardı. Resulullah (s.a.v.):

“Bu ateşler de nedir? Niçin yakıyorsunuz?” buyurdu. Sahabiler:

“Et pişirmek için!” dediler. Resulullah (s.a.v.):

“Ne eti?” diye sordu. Sahabiler:

“Evcil eşeklerin eti!” dediler. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):

“O etleri dökün ve kapları da kırın!” buyurdu. Bir kimse:

“Etleri dökseler de kapları yıkasalar olmaz mı?” diye sordu. Resulullah (s.a.v.):

“Yada öyle yapsınlar!” buyurdu.

Mücahitler savaş için saf bağladığı zaman Amir'in kılıcında biraz kısalık vardı. Amir, bu kısa kılıcıyla vurmak bir yahudiye saldırmıştı. Fakat

kılıcının keskin tarafı dönüp Amir'in dizine isabet etti. Amir, bu yaradan dolayı öldü.

Seleme b. Ekva der ki:

“Savaştan döndüğümüz zaman Resulullah (s.a.v.) elimden tutmuştu. Beni susmuş görünce:

“Sana ne oldu?” diye sordu. Ona:

“Annem-babam sana feda olsun! Amir'in ameli boşa gitti diyorlar!” dedim. Resulullah (s.a.v.):

“Bunu kim söyledi?” diye sordu. Ben de:

“Filân, filân ve Useyd b. Hudayr el-Ensârî!” dedim. Resulullah (s.a.v.):

“Bunu söyleyen hatâ etmiş! Ona gerçekten biri Allah yolunda mücahid olmasından dolayı ve diğeri de bu yolda son kudretini harcamasından dolayı iki ecir vardır!” buyurup iki parmağını bir araya topladı. Sonra da:

“Âmir, gerçekten Allah yolunda her şeyiyle çalışan bir câhid ve hem de bir mücâhiddir! Yeryüzünde bu hasletlerle yürüyen onun gibi bir Arap pek az bulunur!” buyurdu. [1013]

44- Hendek Gazası

1645- Berâ' İbnu'1-Âzib (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.), Hendek savaşı günü hendekler kazılırken bizimle birlikte toprak taşıyordu. Toprak, karnının beyazlığını örtmüş olduğu halde Resulullah (s.a.v.) şoyle diyordu:

“Vallahi, Sen olmasaydın, biz hidayeti bulamaz, sadaka veremez ve namaz kılamazdık.”

“Şüphesiz ki şu kafirler bizim İslam davetimizi kabul etmekten kaçınmışlardır. Artık sen onlara karşı bizim üzerimize bir gönül rahatlığı indir”

Resulullah (s.a.v.), bazen şöyle diyordu:

“Bu göz dolduran kafirler bizim İslam davetimizi kabul etmekten kaçındılar. Onlar (bize karşı) bir fitne çıkarmak istediklerinde onlara karşı çıktık”

Resulullah (s.a.v.), bu sözleri söylerken sesini iyice yükseltiyordu. [1014]

1646- Sehl b. Sa'd (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Hendek kazıp omuzlarımızda toprak taşıdığımız Hendek savaşında Resulullah (s.a.v.) yanımıza gelip:

“Allahım! Kalıcı hayat, ahiret hayatıdır. Muhacir'i ve Ensar'ı bağışla!” buyurdu.[1015]

Açıklama:

Hendek savaşı, Medine şehrini korumak için etrafına çukurlar kazıldığından dolayı bu adla anılmıştır. Hicretin 5. yılında meydana gelmiştir.

45- Zukared Gazası ile Diğer Gazalar

1647- Seleme İbnu'1-Ekva' (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Bir gün sabah namazı için ezan okunmadan önce Gabe ormanlığı tarafına gitmek üzere) yola çıktım. Resulullah (s.a.v.)'in sağmal develeri Zû-Kared'de otluyordu. Derken Abdurrahmân b. Avf in bir hizmetçisi bana rastlayarak:

“Resulullah (s.a.v.)'in sağmal develeri çapulcular tarafında alınıp götürüldü!” dedi. Ona:

“Onları kim alıp götürdü?” dedim. Hizmetçisi:

“Gatafân kabilesi!” diye cevap verdi. Bunun üzerine ben:

“Ey sabahçılar/erken kalkanlar! Yetişin baskın var” diye üç defa bağırdım. Bu sesimi, Medine'nin iki kara taşlığı arasmdakilere işittirdim. Sonra yüzümün döndüğü tarafa hızlandım. Nihayet onlara Zû-Kared'de yetiştim. Tam sudan içmeye başlamışlardı. Hemen onlara okumu atmaya başladım. Atıcı idim. Bir yandan da:

“Ben Ekva'nın oğluyum! Bugün alçakların öleceği gündür!” diye kısa vezinli şiir okuyordum. Nihayet sağmal develeri onlardan kurtardım. Ayrıca onlardan otuz tane de elbise ele geçirdim. Derken Peygamber (s.a.v.) ile sahabileri geldiler. Ben:

“Ey Allah'ın peygamberi! Ben susamış oldukları halde bu kavme suyu vermedim. Şimdi hemen onların arkasından bir askeri birlik gönder!” dedim. Peygamber (s.a.v.):

“Ey ,Ekva'nın oğlu! Sen alacağını aldın. Dolayısıyla onlara merhametli davran” buyurdu.

Sonra döndük. Resulullah (s.a.v.) Medine'ye girinceye kadar beni terkisine aldı.[1016]

Zû Kared:

Şamyolu üzerinde Medine ile Hayber arasında bir sudur. Medîne'ye bir günlük mesafede olduğu söylenir.

İbn Sad'a göre, Zû Kared gazası hicretin 6. yılında olmuştur.

“Ey sabahçılar” sözüyle Araplar, birbirlerini yardıma çağırırlardı. Esâs itibariyle bu.söz, baskın için seslenildiği zaman söylenirdi. Çünkü çoğunlukla baskınlar, sabah yapılırdı. Bu nedenle de bu ifade kullanılmaktadır.

1648- Seleme İbnu'1-Ekva' (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Hudeybiye'ye Resulullah (s.a.v.)'le birlikte geldik. 1400 kişi idik. Kuyunun başında elli koyun vardı. Kuyu bunları bile sulayamıyordu. Derken Resulullah (s.a.v.) kuyunun kenarına oturup dua etti yada bereketlenmesi kuyunun içine tükürdü. Bunun üzerine kuyu coştu, biz de hem su içtik ve hem de hayvanlarımızı suladık. Sonra Resulullah (s.a.v.) bizi ağacın altında biat etmeye davet etti. Ona cemaattan İlk ben biat ettim. Sonra birer birer herkes biat etti. Nihayet halkın ortasında kalınca:

“Biat et, ey Seleme!” buyurdu.

“Ben herkesten önce sana biat ettim, ey Allah'ın resulü!” dedim. Resulullah (s.a.v.):

“Yine biat et!'” buyurdu. Resulullah (s.a.v.) beni silahsız gördü. Bunun üzerine bana deriden'yapılma kalkan olan bir hacefe yada deraka verdi. Sonra biat devam etti. Nihayet cemâatin sonunda kalınca:

“Bana biat etmiyor musun, ey Seleme!” buyurdu. Ben de:

“Sana cemaatin başında ve ortasında biat ettim, ey Allah'ın resulü!” dedim. Resulullah (s.a.v.):

“Yine biat et” buyurdu. Ben de ona üçüncü defa olarak biat ettim. Sonra da bana:

“Ey Seleme! Sana verdiğim hacefen veya derakan nerede?” diye sordu. Ben de:

“Ey Allah'ın resulü! Amcam Âmir, bana silahsız olarak rastladı. Bunun üzerine ben de onu, amcam Âmir'e verdim” dedim. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.) güldü ve:

“Senin, amcanla olan bu durumun, geçmiş zamanda olan şu adamın söylediği şu: “Allahım! Bana, kendi nefsimden daha sevimli olan bir dost ver!' sözünün manasına benziyor” buyurdu.

Daha sonra müşrikler bize barış anlaşması teklif ettiler. Hattâ birbirimize gidip geldik. Ben, Talha b. Ubeydullâh'ın hizmetçisi idim. Onun atını suluyor, kaşağılıyor ve kendisine hizmet ediyor ve yiyeceğinden de yiyordum. Allah ve Resulü (s.a.v.) uğrunda hicret ederek ailemi ve malımı terk etmiştim. Mekkeliler'le barış anlaşması yapıp da birbirimize karıştığımızda ben bir'ağacın yanına geldim ve dikenlerini süpü-rerek kütüğüne yaslandım. Daha sonra bana Mekkeli müşriklerden dört kişi geldi ve Resulullah (s.a.v.) hakkında atıp tutmaya başladılar. Ben bunlara kızdım ve başka bir ağacın altına geçtim. Onlar da silâhlarını ağaca astılar ve uzanıp yaslandılar. Onlar bu halde iken birden vadinin aşağısından bir dellâl:

“Yetişin ey muhacirler! Zuneym'in oğlu öldürüldü!” diye seslendi. Hemen kılıcımı kuşandım. Sonra bu dört kişiye uyurlarken hücum ettim. Silâhlarını alarak elimde deste yaptım. Sonra da

“Muhammed'in yüzünü şereflendiren Allah'a yemin ederim ki, sizden biriniz başını kaldırırsa üzerinde iki gözü bulunan uzvu/kafasını keserim!” dedim.

Sonra onları önüme katıp Resulullah (s.a.v.)'e getirdim. Amcam Amir de, Kureyş'in Abele kolundan Mikrez adında bir adamı müşriklerden yetmiş kişinin içinde zırhlı bir at üzerinde olduğu halde çekerek Resulullah (s.a.v.)'e getirdi. Resulullah (s.a.v.) onlara bir baktı ve:

“Onları serbest bırakın! Kötülüğün başı da sonu da onların olsun!' buyurdu ve onları affetti. Bunun üzerine Allah, “Sizi onlar üzerine muzaffer kıldıktan sonra Mekke'nin içinde onların ellerini sizden, sizin ellerinizi de onlardan men'eden O'dur” [1017] âyetinin tamâmını indirdi.”

Seleme der ki:

“Bundan sonra Medine'ye dönmek üzere yola çıktık. Öyle bir yere indik ki, bizim ile Lihyân oğulları kabilesi arasında bir dağ vardı. Onlar, müşriktiler. Resulullah (s.a.v.), bu gece bu dağa tırmanacak kimse için istiğfar etti. Sanki o kimse, Peygamber (s.a.v.) ile sahabilerinin karakolu konumunda olacaktı.”

Seleme der ki:

“O gece ben, iki veya üç defa dağa çıktım. Sonra Medine'ye geldik. Resulullah (s.a.v.) yük develerini, ben de beraber olmak üzere hizmetçisi Rabâh'la gönderdi. Ben, onun maiyetine Talha'nın atıyla çıktım. Atı, develerle birlikte meraya suya getirip götürüyordum. Sabahladığımız zaman ne göreyim! Abdurrahmân el-Fezârî, Resulullah (s.a.v.)'in develerini yağma edip hepsini götürmüş! Çobanını da öldürmüştü! Bunun üzerine ben:

“Ey Rabâh! Bu atı al da Talha b. Ubeydullâh'a götür! Resulullah (s.a.v.)'e de haber ver ki, müşrikler meradaki sürüsünü yağma etmişlerdir!'

dedim. Sonra bir tepenin üzerine çıkarak Medine'ye doğru döndüm. Üç defa:

“Ey sabaçılar/Erken kalkanlar!” diye bağırdım. Sonra onların arkasından koştum. Onlara hem ok yağdırıyor ve hem de “Ben, Ekva'nın oğluyum! Bugün alçakların öldüğü gündür!” diyerek kısa vezinli şiirler söylüyordum. Bir müddet sonra onlardan birisine yetiştim. Bineğine doğru bir ok attım. Okun demiri adamın omuzuna ulaştı. Ben:

“Al sana! Ben, Ekva'nın oğluyum! Bugün alçakların öldüğü gündür!” dedim. Vallahi, onlara hiç durmadan ok atıyor ve onları öldürüyordum. Derken bana doğru bir atlı döndü, ben de bir ağacın yanına gelip kütüğüne oturdum. Sonra ona ok atıp öldürdüm. Nihayet dağ daraldı. Onlar, dağın dar yerine girdiler. Onlara ok atma imkanı olmayınca ben de dağa çıkıp üzerlerine taş yuvarlamaya başladım. Böylece onları adım adım takip etmekten bir olsun ayrılmadım. Nihayet Allah'ın yarattığı Resulullah (s.a.v.)'in develerinin hepsini arka tarafıma geçirdim. Onlar, develer ile benim aramı tamamıyla boşalttılar.

Sonra onlara ok atarak kendilerini yine takip ettim. Nihayet onlar kaçabilmek için yüklerini hafifletmek maksadıyla otuzdan fazla kaftan ve mızrak bıraktılar. On-lann1 attığı her şeyin üzerine, muhakkak arkamdan gelecek olan Resulullah (s.a.v.) ile sahabilerinin tanıyabileceği taşlardan bazı işaretler koyuyordum. Nihayet onlar dar bir dağ yoluna girdiler. Yanlarına Bedr el-Fezârî'nin oğlu filânca geldi. Az sonra sabah kahvaltısı yapmak için oturdular. Ben de dağdarı ayrılıp küçük bir tepenin üzerine oturdum. Fezârî, onlara:

“Görmekte olduğum bu perişan ha nedir?” dedi. Onlar:

“Tepenin üstündeki şu adamla belâya çattık! Vallahi, alaca karanlıktan beri bizden ayrılmadı. Bize ok aüyor, hattâ elimizdeki her şeyi aldı” dediler. Fezârî, onlara:

“O halde sizden dört kişi ona gitsin!” dedi. Bunun üzerine onlardan dört kişi dağa benim yanıma çıktı. Bana konuşma imkânı verdikleri zaman, onlara:

“Şeni tanıyor musunuz?” diye sordum. Onlar da:

“Hayır! Sen kimsin?” dediler. Ben de:

“Ben, Seleme b. Ekva'yım. Muhammed (s.a.v.)'in yüzünü şereflendiren Allah'a yemîn ederi ki, sizden bir adamı yakalamak istediğimde mutlaka ona yetişirim! Fakat sizden biri beni yakalamak isterse bana yetişemez!” dedim. Onlardan biri:

“Ben biliyorum!” dedi. Sonra da dönüp gittiler. Ben de, Resulullah (s.a.v.)'in yardım için gelen süvarilerini görünceye kadar yerimden hiç ayrılmadım. Süvariler ağaçların arasına giriyolardı. Süvarilerin en önünde, Ahram el-Esedî vardı. Onun arkasında, Ebû Katâde el-Ensârî vardı. Onun peşinde de Mıkdâd İbnu'l-Esved el-Kindî vardı. Hemen Ahram'm atının gemini tuttum.ÇapulcuIar da arkalarına dönüp kaçtılar.

“Ey Ahram! Bunlardan sakın! Resulullah (s.a.v.) ile sahabileri yetişinceye kadar onlar senin yolunu çevirip yakalamasınlar!” dedim. Ahram:

“Ey Seleme! Eğer Allah'a ve ahîret gününe îman ediyor, cennetin hak ve cehennemin hak olduğunu biliyorsan benimle şehidliğin arasına girme!” dedi.

Bunun üzerine onu bıraktım. O da Abdurrahman'la karşılaştı. Hemen Abdur-rahman'in atını öldürdü. Abdurrahmân da onu yaralayarak öldürdü

ve onun atma geçti. Resulullah (s.a.v.)'in süvarisi Ebû Katâde, Abdurrahmân'a yetişerek onu yaralayıp sonra da onu öldürdü. Muhammed (s.a.v.)'in yüzünü şereflendiren Allah'a yemin olsun ki, yaya koşarak onları takip ettim. Hattâ arkamdaki Muhammed (s.a.v.)'in sahabilerimden ve onların tozundan bîr şey görmüyordum.

Nihayet onlar güneş batmadan önce, içinde Zû-Kared denilen su bulunan bir dağ yoluna saptılar. Susuz olduklarından ondan su içmek istiyorlardı. Bana baktılar, ben onların arkalarından koşuyordum. Ben onlara su içme imkanı vermedim. Dolayısıyla da ondan bir damla su tadamadılar. Bu sefer çıkıp sarp bir yola düştüler. Ben de arkalarından koştum ve onlardan bir adama yetişerek onun omuz başı kemiğine bir ok fırlatıp:

“Al şunu! Ben, Ekva'ın oğluyum! Bugün alçakların öldüğü gündür!” dedim. Adam da:

“Ey anası ağlayasıca! Sabahki Ekva'ı mı?” dedi. Ben de:

“Evet, ey nefsinin düşmanı! Sabahki Ekva'yım!” diye cevap verdim.

“Sarp bir yolda giderlerken arkalarında iki at bıraktılar. Ben bunları sürerek Resulullah (s.a.v.)'e getirdim.

Amir de, birinde sulandırılmış süt ve diğerinde su bulunan iki tulumla birlikte bana yetişti. Ben, abdest aldım ve su içtim. Sonra Resulullah (s.a.v.)'e geldim. Resulullah (s.a.v.), benim müşrikleri kovduğum suyun başında durmaktaydı. Bir de ne göreyim! Resulullah (s.a.v.), o develeri ve benim müşriklerden kurtardığım her şeyi, her oku ve her elbiseyi almış! Bilâl, benim, düşmandan kurtardığım develerden bir dişi deveyi boğazlayıp ciğerinden ve hörgücünden Resulullah (s.a.v.)'e kızartıyor! Onların yanına gelip:

“Ey Allah'ın resulü! Bana izin verde şu topluluktan yüz adam seçip düşmanı takîp edeyim de onlardan tepelemediğim hiç bir haberci kalmasın!” dedim. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.) güldü. Hattâ gündüzün ışığında azı dişleri göründü. Bana:

“Ey Seleme! Bu hususta sana izin versem acaba bîr şey yapacağını sanıyor musun?” buyurdu. Ben de:

“Evet! Sana ikram buyuran Allah'a yemin olsun ki” diye cevâp verdim. Resulullah (s.a.v.):

“Şüphesiz ki onlara şimdi Gatafan toprağında ziyafet verilmektedir” buyurdu. Derken Gatafân'dan bir adam gelip:

“Onlar için filânca kimse bir deve boğazladı. Ama derisini açtıkları zaman bir toz gördüler. Bunun üzerine:

“Düşman size gelmiş!” dediler ve hemen çıkarak kaçtılar” dedi.

Sabahladığımızda Resulullah (s.a.v.):

“Bugün süvarilerimizin en hayırlısı, Ebû Katâde ve piyadelerimizin en hayırlısı da Seleme idi” buyurdular.

Sonra Resulullah {s.a.v) bana iki hisse verdi. Biri süvari hissesi ve biri de piyade hissesi idi. Benim için bunların ikisini bir araya getirdi. Sonra Resulullah (s.a.v.) Medine'ye dönmek üzere beni devesi Adbâ'nın üzerinde terkisine aldı. Ensâr'dan bir kimse vardı ki, yaya koşusunda geçilmezdi. Biz yürümekte iken:

“Medine'ye kadar koşu yapacak yok mu? Koşucu var mı?” demeye ve bunu tekrarlamaya başladı. Ben onu bu sözünü işitince:

“Sen hiç bir iyiye ikram etmez ve hiç bir şerefliyi saymaz mısın?” dedim. O adam:

“Hayır! İkram ve şerefin Resulullah (s.a.v.) olması hali hariç!” diye cevâp verdi. Bunun üzerine:

“Ey Allah'ın resulü! Annem-babam sana feda olsun! İzin ver de, şu adamla müsabaka edeyim!” dedim. Resulullah (s.a.v.):

“Dilersen yap!” buyurdu. O adama:

“Sen koş!” dedim. Ayaklarımı ayarlayarak bir sıçradım!.. Bir koştum!.. Nefesim tükenmesin diye bir veya iki bayırda kendimi tuttum. Onun izinden koştum. Yine bir veya iki bayırda kendimi tuttum. Sonra ona yetişmek için son hızla koştum, onun iki omuzunun arasına dokunup:

“Vallahi, geçildin!” dedim. Adam:

“Ben de bunu biliyorum!” dedi. Derken onu geçtim ve Medine'ye ulaştım.

Seleme der ki:

“Vallahi, biz bu Zu-Kured seferinden döndükten sonra Medine'de ancak üç gece kaldık. Nihayet Resulullah (s.a.v.)'le birlikte Hayber'e doğru yola çıktık. Amcam Amir düşmana kısa vecizli şiirler okumaya başladı:

Vallahi, Allah olmasaydı biz ne hidayete erer, ne sadaka verir ve ne de namaz kılardık!”

“Biz senin fadlından müstağni değiliz!”

“Eğer düşmanla karşılaşırsak, ayaklarımızı sabit kıl!”

“Üzerimize mutlaka sekînet/manevi kuvvet indir!” Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):

“Bu kimdir?” diye sordu. Amcam:

“Ben, Amir'im!” diye cevap verdi. Resulullah (s.a.v.):

“Rabbin sana mağfiret buyursun!” diye dua etti.

Resulullah (s.a.v.) özellikle bir insana mağfiret dilerse, o insan mutlaka şehid olurdu! Bu sebeple devesinin üzerinde bulunan Ömer b. Hattâb:

“Ey Allah'ın resulü! Keşke bizleri Amir'le daha faydalandırsaydm!” diye seslendi.

Hayber'e vardığımızda hükümdarları Marhab kılıcını kaldırıp indirerek ortaya çıktı. Sonra da şu kısa vecizli şiirleri okuyarak:

“Hayber benim Marhab olduğumu iyi bilir.”

Silâhı tamam, denenmiş bir kahraman!”

Harpler geldiğinde alev alev yanar!” diyordu.

Onun karşısına amcam Amir çıktı.Ona karşı şunları söyledi:

“Hayber, benim Amir olduğumu iyi bilir.”

“Süâhı tamam, bahâdır, kahraman!”

Derken iki vuruşla birbirlerine girdiler. Marhab'ın kılıcı Amir'in kalkanının içine girdi. Amir'de ona alttan vurmaya kalkıştı. Fakat kılıcı kendine dönerek can damarını kesti. Ölümü de bundan oldu.

Seleme der ki:

“Dışarı çıktım. Bir de baktım ki, Peygamber (s.a.v.)'in sahabilerinden birkaç kişi:

“Amir'in şehit olma ameli bâtıl oldu! O kendini öldürdü!” diyorlardı.

Hemen ağlayarak Peygamber (s.a.v.)'e geldim. Ona:

“Ey Allah'ın resulü! Amir'in şehit olma ameli bâtıl mı oldu?” dedim. Resulutlah (s.a.v.):

“Bunu kim söyledi?” diye sordu. Ben de:

“Senin sahabilerinden bazı kimseler” dedim. Resulullah (s.a.v.):

“Bunu söyleyen hatâ etmiş! Bilâkis onun için iki defa ecir vardır!” buyurdu.

Sonra beni Ali'ye gönderdi. AH gözlerinden rahatsızdı. Bu sırada Resulullah (s.a.v.):

“Bu sancağı herhalükarda Allah'ı ve Resulünü seven yada Allah'ın ve Resulünün sevdiği bir adama vereceğim!” buyurdu.

Derken Ali'ye vardım. Onu, gözlerinden rahatsız olduğu halde onu önüme katıp Resulullah (s.a.v.)'e getirdim. Nihayet onu Resulullah (s.a.v.)'in huzuruna çıkardım. Gözlerine tükürdü. Gözleri hemen iyileşti. Sancağı ona verdi. Savaş alanına ilk önce Yahudi cengaveri Marhab da çıkıp şunları söyledi:

“Hayber benim Marhab olduğumu iyi bilir.”

“Silâhı tamam, denenmiş bir kahraman!”

“Harpler geldiğinde alev alev yanar!”

Bunun üzerine Ali'de şunları söyledi:

“Ben o kimseyim ki, annem adımı “Haydar” (=arslan) koymuştur.”

Ben ormanların heybetli görünüşlü arslanı gibiyim.

Ben çirkin manzaralı düşmanlara, şendere kilesi kadar büyük sa ölçeğiyle gelirim!”

Daha sonra Ali, Marhab'm basma bir kılıçla vurup onu öldürdü. Bundan sonra Hayber'in fethi, Ali'nin eliyle gerçekleşti. [1018]

Hudeybiye:

Mekke'ye bir, Medine'ye dokuz konak mesafede küçük bir beldedir. Köye bu isim, orada bulunan aynı isimde bir su kuyusu dolayısıyla verilmiştir. Ağaç altındaki meşhur biat burada olmuştur.

46- Yüce Allah'ın,

***“Onların Ellerini Sizden Men Eden Odur”* [1019] Ayetinin Tefsiri**

1649- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Mekkelilerden seksen kişi, sahabilerin gaflet sırasını gözeterek silahlı olarak Resulullah (s.a.v.)'i ve sahabilerini öldürmek amacıyla Ten'im dağından aşağı ansızın indiler. Resulullah (s.a.v.), onları kıskıvrak yakaladı. Sonra da onları affedip serbest bıraktı. Bunun üzerine Yüce Allah,

“Sizi onlara karşı muzaffer kıldıktan sonra, Mekke'nin içinde onların ellerini sizden, sizin ellerinizi de onlardan çeken O'dur” [1020] ayetini indirdi. [1021]

47- Kadınların, Erkeklerle Birlikte Savaşmaları

1650- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Ummü Süleym, Huneyn (savaşı) günü bir hançer edinmişti. Hançer yanındaydı. Derken kocası Ebu Talha, Ümmü Süleym'i bu vaziyette görüp:

“Ey Allah'ın resulü! Şu Ummü Süleym'dir. Yanında hançer var!” dedi. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.), Ümmü Süleym'e:

“Bu hançer de ne?” diye sordu. Ummü Süleym:

“Bu hançeri bugün için edinmişimdir. Eğer müşriklerden biri bana yaklaşırsa onunla onun karnını deşeceğim!” diye cevap verdi. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.) gülmeye başladı. Ümmü Süleym:

“Ey Allah'ın resulü! İslam'a yeni girerek azad edilenlerden olup da panik yapıp yanından dağılıverenleri de bizimle savaşan müşrikler gibi onları da öldür” dedi. Resulullah (s.a.v.):

“Ey Ümmü Süleym! Allah bize kafi geldi ve zafer ihsan etti” buyurdu. [1022]

1651- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.), gazaya, Ümmü Süleym'le birlikte giderdi. O gaza ettiği zaman Ensar'dan bazı kadınlar da beraberinde bulunup (mücahidlere) su verirler ve yaralıları tedavi ederlerdi.” [1023]

1652- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Uhud savaşı günü insanlar hezimete uğrayıp Peygamber (s.a.v.)'in yanından dağıldıktan zaman Ebu Talha Resulullah (s.a.v.)'in huzurunda deriden yapılmış kalkanını düşmana karşı ona siper yaparak sebat etmişti. Ebu Talha, iyi bir ok atıcısı idi. Yay çekişi çok sertti. Uhud savaşı günü Ebu Talha, çok fazla ok attığından iki yada üç yay kırmıştı. O gün Ebu Talha'nın yanından terkisi okla dolu olarak geçen her mücahide Resulullah (s..a.v):

“Terkindeki okları Ebu Talha'nın önüne boşalt o atsın” diyordu.

Allah'ın peygamberi (s.a.v.), düşman okçularına bakmak için ayağa kalksa Ebu Talha derhal:

“Ey Allah'ın peygamberi! Babam-ana sana feda olsun! Sakın ayağa kalkma! Yoksa sana düşman oklarından bir ok isabet eder. İşte göğsüm, senin göğsünün önünde onlara karşı siperdir!” dedi.

Enes der ki:

“Uhud savaşı günü Ebu Bekr'in kızı Aişe ile annem Ürnmü Süleym'i mücahidler arasında gördüm. Bu İki kadın, elbiselerinin eteklerini çelmeyip bacaklarının haîhallarmi görüyorduk. , Bunlar, sırtlarında kırbalarla çeviklikle mücahidilere su taşıyorlar, sonra bu suyu içirmek için yaralıların ağızlarına döküyorlardı. Kırbalar boşalınca, hızlıca geri dönüp gelerek kırbaları dolduruyorlar, sonra gelip yaralı mücahidlerin ağızlarına boşaltıyorlardı. Yine Uhud savaşı günü Ebu Talha'nın elinden iki yada üç defa uykusuzluktan dolayı kılıcı yere düşmüştü.”[1024]

Açıklama:

Ebu Talha, Enes'in üvey babasıdır.

48- Gazi Kadınlara Bahşiş Verilip Hisse Verilmemesi Ve Düşman Çocuklarını Öldürmenin Yasak Edilmesi

1653- Yezîd b. Hürmüz'den rivayet edilmiştir:

“Necdet, Abdullah İbn Abbas'a mektup yazarak ona beş şey sordu. Abdullah İbn Abbâs:

“Bir ilmi gizlemiş olmasaydım Necdet'in bu sorularına cevap yazmazdım!” dedi. Necdet, ona şöyle yazmıştı:

“Bundan sonra: Bana şunlardan haber ver:

1- Resulullah (s.a.v.) kadınlarla birlikte gaza eder miydi?

2- Savaşa giden kadınlara hisse ayırır mıydı?

3- Savaş sahasında çocukları öldürür müydü?

4- Yetimin yetimlik müddeti ne zaman sona erer?

5- Ganimetin beşte bir, kimin hakkıdır?" Abdullah İbn Abbâs ona şu cevabı yazdı:

"Bana mektup yazarak: "Resulullah (s.a.v.) kadınlarla birlikte gaza eder miydi?" diye sordun.

1- Evet, Resulullah (s.a.v.) kadınlarla birlikte gaza giderdi. Onlar yaralıları tedavi ederlerdi. Onlara ganimetten bir şeyler verilirdi.

2- Ganimetten belirli kılınmış bir hisseye gelince, Resulullah (s.a.v.) onlara ganimetten belirli bir hisse ayırmamıştır.

3- Resulullah (s.a.v.) savaş sahasında çocukları da öldürmezdi. O halde sen de çocukları öldürme!

4- Bana yazarak: "Yetimin yetimlik müddeti ne zaman sona erer?" diye sordun. Ömrüme yemin ederim ki, adam vardır, sakalı biter de hâlâ kendi hakkını almaktan zayıf, kendi nâmına vermekten zayıftır. İşte kendisi için başkalarının aldığının elverişlisinden almaya başladığında artık ondan yetimlik-sona erdi demektir.

5- Bana yazarak: "Ganimetin) beşte birinin kime verilir?" diye sordun. Biz:

"Bu bizim hakkımızdır" derdik, fakat bugünkü idareciler olan kavmimiz bize bunun vacip olduğunu kabul etmedi. [1025]

Açıklama:

Ganimet ilk önce beşe bölünür. Bu beş kısmın dördü, savaşa katılan mücahidlere verilir. Geri kalan bir kısım ise tekrar beşe bölünür. Bu beş sınıftan birisi de, Peygamber (s.a.v.)'in akrabalarıdır. Abdullah İbn Abbas dönemindeki Emevi idarecilerin, kendilerine, bu haklarım vermediğini anlatmaktadır.

Savaşa katılan kadınların savaş ganimetlerinden hisse alıp alamayacağı meselesi alimler arasında İhtilaflıdır. Hanefiler ile İmam Şafii'ye göre, kadınlara ganimetlerden bağış verilir.

1654- Ümnıü Atiyye el-Ensârî (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Ben, Resulullah (s.a.v.)'Ie birlikte yedi gazada bulundum. Mücahidlerin menzillerinde onların arkalarında bulunur, kendilerine yemek yapar, yaralıları tedavi eder ve hastalara bakardım.” [1026]

Açıklama:

Hadis, kadınların savaş seferlerine katılması, mücahidlerin eşyalarına nezaret etmeleri, yemeklerini hazırlamaları, yaralıları tedavi etmeleri, hastalara bakmalan ve benzen hizmetleri görmelerinin meşru olduğuna delalet etmektedir.

49- Peygamber (s.a.v.)'in Gazalarının Sayısı

1655- Abdullah b. Yezîd'den rivayet edilmiştir:

Abdullah b. Yezîd, insanlarla birlikte yağmur duasına çıkıp iki rekat namaz kıldırırdı, sonra yağmur duası yapardı.

Abdullah b. Yezîd der ki:

“Günün birinde Zeyd b. Erkam'a rastladım. Onunla aramızda bir adamdan başka hiç kimse yoktu yada onunla aramızda bir adam vardı. Ona:

“Resulullah (s.a.v.) kaç gaza yaptı?” diye sordum. O da:

“On dokuz” diye cevap verdi. Ona:

“Sen Resulullah (s.a.v.)'le birlikte kaç gazaya katıldın?” diye sordum. O da:

“On yedi gaza!” diye cevap verdi. Ona:

“Resulullah (s.a.v.)'in yaptığı ilk gaza hangisidir?” diye sordum. O da:

“Zatu'l-Useyre yada Zatu'l-Uşeyre!” diye cevap verdi. [1027]

Açıklama:

Zeyd b. Erkam, Resulullah (s.a.v.)'in yaptığı ilk gazanın, Zatu'l-Useyre yada Zatu'l-Uşeyre olduğunu söylüyorsa da. Peygamber (s.a.v.)'in ilk yaptığı gaza hicretin on ikinci ayı olan Safer ayındaki Ebva gazasıdır. İkinci gazası ise Buvat gazasıdır. Üçüncüsü ise Uşeyre gazasıdır. Dördüncüsü, Küçük Bedir gazasıdır. Beşincisi de, Büyük Bedir gazasıdır.

1656- Zeyd b. Erkam (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.) on dokuz gaza yaptı. Medine'ye hicret ettikten sonra sadece bir defa hac etmiştir. O da, Veda Haccıdır. Ondan başka hac etmemiştir.” [1028]

Gaza:

Resulullah (s.a.v.)'İn bizzata katılıp askerlere komutanlık yaptığı savaşlara denir. Ancak bazı ilk dönem İslâm tarihçileri muhtemelen kelimenin kazandığı bu ıstılah manasını gözetmeksizin ve sırf lügat itibariyle ifade ettiği “Kâfirler üzerine yapılan sefer” manasına itibar ederek, Peygamber efendimizin katılmadığı bazı seferlere de gazve adını vermişlerdir. Meselâ İbn Hişâm, Mûte Harbi'nden “Mûte Gazvesi” şeklinde bahseder [1029] Ancak bu isimlendirme, kelimenin ıstılah manâsına göre değil, lügat anlamına göre verilmiş olsa gerektir. Kelimenin taşıdığı bu lügat manası bakımından Peygamber Efendimizden sonraki dönemlerde müslümanların kâfirlere karşı yaptıkları savaşlara da “Gazve”, savaşma işine ise “Gaza” denilmiştir.

Hz. Peygamber (s.a.s)'in katıldığı gazvelerin sayısı yirmi yedi iken; seriyyelerin sayısı otuz sekize ulaşır. Ancak bu rakamların daha fazla olduğunu söyleyenler de vardır. [1030]

Resulullah (s.a.v.)'in yaptığı gazalar ile sahabi komutasındaki seriyyelerin sayısında ihtilaf bulunmasının nedeni; bazı ravilerin, rivayet ettikleri gazaların, diğer ravilerin rivayetlerinde yer almasından kaynaklanmaktadır. Buna göre gazaları birleştirerek iki gazayı bir sayan raviler gaza sayısını azaltmış, bazen de bir gazadaki olayları ayrı ayn gazve sayan raviler ise sayıyı artırmışlardır.

Seriyye: Çıkış gayesi ve sayısı ne olursa olsun Hz. Peygamber'in kendisinin bulunmadığı ue ashabdan bir zatın komutasında çıkardığı birliklere ise seriyye denilir. [1031]

1657- Câbır b. Abdullah (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Ben, Resulullah (s.a.v.)'le birlikte on dokuz gazaya katıldım. Yalnız Bedir ile Uhud gazalarında bulunamadım. Çünkü babam, beni bu iki savaşa katılmaktan alıkoymuştu. Babam Abdullah Uhud savaşı günü şehid edilince, bir daha hiçbir gazada Resulullah (s.a.v.)'den geri kalmadım.” [1032]

1658- Büreyde (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.) on dokuz gaza yaptı. Bunların sekizinde savaştı.” [1033]

1659- Seleme (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Ben, Resulullah (s.a.v.)'le birlikte yedi gazada bulundum. Gönderdiği heyetler/askeri birlikler içerisinde ise dokuz defa gazaya çıktım. Bir defasında komutanımız Ebu Bekr ve bir defasında ise Usâme b. Zeyd idi.” [1034]

50- Zatu'r-Rika Gazası

1660- Ebu Musa el-Eş'arî (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Biz, altı kişi olduğumuz halde Resulullah (s.a.v.)'le birlikte bir gazaya çıkmıştık. Aramızda bir deve vardı ki, ona, nöbetleşe biniyorduk. Derken ayaklarımız delindi. Benim de ayaklarım da delindi ve tırnaklarım düştü. Bunun üzerine ayaklarımıza bez parçalan sardık. Bu suretle ayaklarımıza bez parçaları sardığımız için bu sefere “Zâtu'r-Rikâ” gazası adı verildi.” [1035]

Açıklama:

Bu gaza, İbn İshak'a göre hicretin 4. yılında Nadir oğulları gazasından sonra meydana gelmiştir. İbn Sa'd ile İbn Hibban'a göre ise hicretin 5. yılında meydana gelmiştir. Buhârî ise bu savaşın hicretin 7. yılında gerçekleşen Hayber'in fethinden sonra yapıldığına meyletmiştir.

Rika' kelimesi, Ruk'a kelimesinin çoğuludur. Ruk'a ise yama, çaput, bez anlamına gelir. Hadiste de belirtildiği üzere, sahabiler bu savaşta ayaklarına bez parçaları bağladıkları için bu gazaya "Zâtu'r-Rik'â" demişlerdir.

51- Gaza Sırasında Kafirden Yardım İstenmesinin

1661- Peygamber (s.a.v)'in hanımı Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

*"Resulullah (s.a.v.), Bedir tarafına doğru yola çıkmıştı. Harratu'l-Vebera'ya va*rınca, *ona, cesur ve yiğit olduğu söylenen bir adam yetişti. Bu sebeple Resulullah (s.a.v.)'in sahabiler, o adamı görünce sevindiler".* Bu adam, Resulullah (s.a.v.)'e yetişince, ona:

"Sana tâbii olmak ve seninle beraber yaralanmak için geldim" dedi. Resulullah (s.a.v.) ise bu adama:

"Allah'a ve Resulüne îmân ediyor musun?" diye sordu. Adam:

"Hayır!" dedi. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):

"Öyleyse geri dön! Ben asla bir müşrikten yardım alamam!" buyurdu.

Âişe der ki:

“Sonra bu adam gitti. Ağacın yanına vardığımızda o adam Resulullah (s.a.v.)'e yine yetişti ve ona ilk defa da söylediğini söyledi. Peygamber (s.a.v.)'de ona ilk defa söylediğinin aynısını söyleyip:

Öyleyse geri dön! Ben asla bir müşrikten yardım alamam!' buyurdu. Sonra adam geri döndü. Adam tekrar Resulullah (s.a.v.)'e Beydâ'da yetişti. O da ilk defa dediği gibi:

Allah'a ve Resulüne imân ediyor musun?” diye sordu. Adam:

“Evet!” diye cevâp verdi. Resulullah (s.a.v.), ona:

“O halde bizimle birlikte yürü bakalım!” buyurdu. [1036]

Vebera:

Medine'ye dört mil mesafede bir yerdir.

Açıklama:

Resulullah burada *“Ben bir müşrikten asla yardım alamam”* buyurdu. Halbuki başka bir hadiste ise Resulullah (s.a.v.)'in, Mekke fethinden sonra Safvân İbn Umeyye adındaki bir kimseden, o İslâm'a girmeden önce yardım aldığı haberi gelmiştir. Alimlerden bir grubu birinci hadisi mutlak olarak alıp hangi halde olursa olsun müşrikten yardım istemenin caiz olmadığını söylemişlerdir. Diğerleri ise: Eğer kâfir müslümanlar hakkında iyi fikirli olur ve ihtiyaç da ondan yardım istemeyi gerektirirse, o zaman böyle bir kimseden yardım istenebileceğini söyleyerek bu iki hadisin arasını bu şekilde birleştirmişlerdir.

Müşrik izinli olarak müslümanlaria beraber savaşta hâzır bulunursa ona mucâhidler gibi ganimetten hisse alıp alamayacağı konusunda ihtilaf vardır. Cumhura göre ganimetten hisse alamaz, fakat ona ganimetten bahşiş verilir.

33. İMARET (=YÖNETİCİLİK) BÖLÜMÜ

İmaret:

Emir verme yetkisi bulunan bütün idarî makam ve rütbelerin en büyüğünden en küçüğüne kadar her kademesini kadar yönetimi ifade eder. Yani devlet başkanlığı, valilik amirlik, komutanlık, memurluk gibi.

Devlet başkanlığı, Akaid ve Fıkıh kitaplarında, “İmamet” yada “İmaret” başlığı altında işlenir.

İmaret meselesi, İslam'ın. siyasi hayatının merkezinde yer alır. Bu nedenle İslam dini; devlet başkanında aranacak niteliklerden, seçimine, azline, itaat, isyan bahislerine kadar hatıra gelebilecek her hususta esaslar, prensipler, hükümler koymuştur:

İslam devletinde hakimiyet, Allah'ındır. Egemenlik ise halife ve şura heyeti aracılığıyla kullanılır. Halife, İslam devletinin en yüksek düzeydeki temsilcisi ve sorumlusudur. Şura heyeti ise, halifenin ve hükümetin yardımcısı, yol göstericisi, hatalarının düzelticisi ve hakka yönelticisidir.

İslam hukukçuları, hilafet terimini, genellikle Hz. Peygamber (s.a.v.)'in yerine geçmek anlamında kullanmışlardır. Hilafetin diğer bir adı da, imamettir. Yalnız meliklik ile sultanlık, imametten farklıdır.

1- İnsanların Kureyş'e Tabi Olması Ve Hilafetin Ku-Reyş'te Olması

1662. Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v) şöyle buyurmaktadır:

"İnsanlar şu idare konusunda Kureyş'e tabidir. müslümanı müslümanma ve kafiri de kafirine." [1037]

1663- Câbir b. Abdullah (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"İnsanlar, hayrda ve serde Kureyş'e tabidirler." [1038]

1664- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"İnsanlardan iki kişi kaldığı müddetçe bu idare iş Kureyş'te devam edecektir."[1039]

Açıklama:

Halifenin, Kureyşten olup olmayacağı meselesi, ihtilaflıdır. Bu konuda gelen hadisler ise, öze! bir takım sebeplerle söylenmiştir. Üstelik bazı rivayetlerde, onların; "İslam'a bağlı kalmaları" kaydı özellikle belirtilmiştir. O halde onlarda bu şart bulunmayacak olursa, yönetimdeki hakları da kaybolur demektir. Çünkü İslam'da devletin varlığının nedeni, sadece dinin dimdik ayakta tutulması ve ümmetin işlerinin de İslama göre yürütülmesidir. Yoksa belirli bir ferdin yada aile veya kabilenin anlamsız bir liderliğini ayakta tutmak için değildir.

Bu tür hadisler, bir istek ifade etseler bile bunlar, halifeliğin, sahih olması için bir istek olmayıp sadece "Efdaliyeti" göstermek içindir. Kaldı ki

diğer bazı hadislerde yönetici, zenci bile olsa, Allah'ın kitabını uyguladıkça ona itaatte bulunmak emredilmektedir.

Halifeliğin, belirli bir soyun hakkı olarak kabul edilmesi; İslam'ın, bilhassa kavmiyet düşüncesine karşı olan tutumuyla bağdaşmamakta, Kur'an'ın bu konudaki nasiarına ve hatta Allah Resulünün uygulamalanna ters düşmektedir.

Bu tür hadisler, sıhat ve sabitlik açısından kuvvetli olsa bile bu hadisleri şu şekilde anlamak mümkündür:

a- Bu hadisler, Kureyş'in böyle bir imtiyaza sahip olmasını ve bu makamı tekeline almasını gerektirmez.

b- Bu tür hadisler, haber vermek maksadıyla söylenilmiş olup bağlayıcı bir hüküm koyması sözkonusu değildir. Bu takdirde vbu hadisler, yalnızca vakıayı dile getirmekten başka bir anlam ifade etmezler.

c- Bu tür hadislerde geçen “Kureyş” kelimesiyle, yalnızca “Muhacirler” anlatılmak istenmiş olabilir. Çünkü böyle bir kullanım oldukça yaygın idi. Anlatılmak istenen de tümüyle bundan ibarettir.

Çağdaş İslami bir yönetimde böyle bir problemin varlığından söz edilemez. Devlet başkanlığı şartlarını taşıyan ve ümmetin seçimiyle iş başına gelmeye hak kazanan kişi, bu makama layık olduktan sonra ümmetin başına geçen kişinin mensup olduğu kabile ve soyu pek önemli değildir. Asıl olan daima Allah'ın mutlak hakimiyetinin, müminlerden başlayarak bütün insanlara doğru gittikçe gelişen bir çerçeve içerisinde gerçekleşmesi ve bunun, hayatın her alanında gerçek anlamıyla ortaya çıkmasıdır. Böyle bir yükümlülük, Allah'ın yeryüzündeki halifesi olmak sıfatıyla bütün müminlerin omuzlarındadır.

2- Yerine Halife Bırakıp Bırakmama

1665- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Babam yaralandığı zaman yanına vardım. Etrafında bulunan kimseler, ona övgüde bulunarak:

“Allah seni hayırla mükâfatlandırsın!” dediler. O da:

“Ben, hem ümitli ve hem de korkanım!” dedi. Yanındakiler:

“Yerine bir kimseyi halife bırak!” dediler. Bunun üzerine babam Ömer:

“Belli bir kimseyi yerime bırakarak hayatımda ve ölümüm de işinizin sorumluluğunu yükleneyim? Ben bu hilâfet işinden olan nasibimin; lehime, aleyhime değil, sadece yetecek kadar olmasını dilerim! Halîfe bırakmış olsam, benden daha hayırlısı olan Ebû Bekr kendine halîfe bırakmıştır. Sizi halifesiz bıraksam, benden daha hayırlı olan Resulullah (s.a.v.) sizi halifesiz bıraktı!” dedi.

Abdullah;

“Babam, Resulullah (s.a.v.)'i anınca kendine halîfe bırakmayacağını anladım” dedi. [1040]

3- Yönetici Olmayı İstemenin Ve Yönetici Olma Hususunda Hırs Göstermenin Yasak Olması

1666- Abdurrahman b. Semure (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Resulullah (s.a.v.), bana:

“Ey Abdurrahman! Yöneticiliği isteme! Eğer yöneticilik, isteyerek sana verilirse onunla baş başa bırakılırsın. İstemeden sana verilirse onun uğrunda yardım görürsün.” [1041]

1667- Ebu Musa el-Eş'arî (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Amca oğullarımdan iki kimseyle birlikte Peygamber (s.a.v.)'in huzuruna girdim. Bu ikisinden biri:

“Ey Allah'ın resulü! Yüce Allah'ın seni yetkili kıldığı yerlerden birisine beni yönetici olarak gönder” dedi. Diğeri de buna benzer şeyler söyledi. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.):

“Vallahi, biz bu idare işine, onu isteyen ve buna hırs gösteren hiç kimseyi atamayız” buyurdu. [1042]

4- Zaruret Yokken Emir Olmanın Mekruh Olması

1668- Ebu Zerr (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Resulullah (s.a.v.)'e:

“Ey Allah'ın resulü! Beni bir yere vali yapmayacak mısın?” diye sordum. Oda:

“Ey Ebu Zerr! Sen zayıfsın. Bu valilik işi, bir emanettir. Gerçekten kıyamet gününde bu idarecilik görevi, kepazelik ve pişmanlıktır. Yalnız onu hakkıyla alıp o hususta üzerine düşeni yapan müstesna!” buyurdu."

5- Adil Hükümdarın Fazileti, Zalim Olanın Cezası, Halka Yumuşak Davranmaya Teşvik Ve Onlara Zorluk Çıkarmanın Yasak Olması

1669- Abdullah İbn Amr (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah fs.a.v) şöyle buyurmaktadır:

“Doğrusu adaletle iş görenler, Allah katında nurdan minberler üzerinde Rahman'ın sağında olacaklardır. Onun her iki eli, sağdır. Onlar, ahalileri ve velayetlerinde bulunanlar hakkında verdikleri kararlarında daima adil davranırlar.” [1043]

1670- Abdurrahman b. Şimâse'den rivayet edilmiştir:

“Âişe'ye bir şey sormaya geldim. Bana:

“Sen, kimlerdensin?” diye sordu. Ben de:

“Mısırlılardan bir adamım!” dedim. Âişe:

“Sizin sahibiniz, sizin şu gazalarınızda size karşı nasıl davranır?” diye sormuş. O da:

“Ondan bir kötülük görmedik. Bizden birimizin devesi ölse hemen ona deve verir, kölesi ölse ona köle verir, yiyeceğe muhtaç olsa ona yiyecek verir” dedi. Bunun üzerine Aişe şöyle dedi:

“Beri bak! Resulullah (s.a.v.)'den işittiğim bir şeyi sana haber vermekten, onun, kardeşim Muhammed b. Ebî Bekr'e yaptıkları beni men edemez! Resulullah (s.a.v.), şu evimde:

“Allahım! Her kim ümmetimin işlerinden bir vazifeyi üzerine alır da onlara zorluk çıkarırsa Sen de ona zorluk çıkar! Her kim de ümmetimin işlerinden bir vazifeyi üzerine alır da onlara iyi davranırsa Sen de ona iyi davran!” buyurdu.[1044]

Açıklama:

Hz. Âişe'nin ismini vermeden muamelesini sorduğu komutan, Amr b. As'tır. Hz. Aişe, kardeşi Muhammed b. Ebî Bekr'i onun öldürdüğüne işaret ederek:

"Kardeşim Muhammed b. Ebî Bekr'e yaptıkları" demiştir. Hz. Ali, Muhammed b. Ebî Bekr'i Mısır 'a vaÜ tayin etmişti. Muâviye tarafından onun Üzerine Amr b. As gönderildi. Hicri 38. yılda aralarında meydana gelen savaşta Muhammed b. Ebî Bekir yenildi. Amr b. As'ın eline esir düşerek gaddarca bir şekilde şehid edildi. Bu katlin nasıl yapıldığı ihtilaflıdır. Bâzılan savaşta vurulduğunu söylemiş, bâzılan da esir edilerek öldürüldüğünü söylemişlerdir. Savaştan sonra naaşınm bir eşek iaşesi içinde bir harabede bulunarak yakıldığını iddia edenler de vardır. Hz. Âişe'nin bu oîaya çok üzülmüş ve bu olayda hep Amr b. As'ı sorumlu tutmuştur.

1671- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

"Dikkat ediniz ki! her biriniz çobandır ve her biriniz idaresi altındakiler-den sorumludur. İnsanlar üzerindeki idareci, çoban olup idaresi altında-kilerden sorumludur. Erkek, ailesinde çoban olup idaresi altındakilerden sorumludur. Kadın, kocasının evine ve çocuklarına çoban olup idaresi altındakilerden sorumludur. Köle/Hizmetçi, efendisinin malında çoban olup idaresi altındakilerden sorumludur.

Dikkat ediniz kî! kısacası her biriniz birer çoban olup idaresi altındakilerden sorumludur." [1045]

1672- Hasen'den rivayet edilmiştir:

"Ubeydullah b. Ziyâd, ölüm döşeğinde olan Ma'kil b. Yesâr el-Müzenî'yi ziyaret

etmişti. Ma'kil, ona:

"Sana, Resulullah (s.a.v.)'den işittiğim bir hadisi söyleyeceğim. Yaşayacağımı bilseydim, onu sana söylemezdim. Ben, Resulullah (s.a.v.)'i:

"Allah'ın, bir sürüye çoban yaptığı bir kul, öldüğü gün sürüsüne hainlik etmiş olarak ölürse Allah ona cenneti haram kılar" buyururken işittim" dedi.[1046]

1673- Hasen'den rivayet edilmiştir: .

"Resulullah (s.a.v.)'in sahabilerinden olan Âiz b. Amr, Ubeydullah b. Ziyâd'ın yanına girip ona:

"Ey evladım! Ben, Resulullah (s.a.v.)'i:

"Doğrusu çobanların en kötüsü insafsızca davranan deve bakıcılarıdır. Sakın onlardan olma!' buyururken işittim" dedi. Bunun üzerine Ubeydullah b. Ziyâd, ona:

"Otur! Sen ancak Muhammed (s.a.v.)'in sahabilerinin kepeği ildensin" dedi. O da:

"Onların kepeği var mıydı ki? Kepek ancak hem onlardan sonra ve hem de onlardan başkalarında oldu!" diye cevap verdi. [1047]

6- İslam'da Toplum Malına Yapılan Hıyanetin Haram-Lığının Ağır Olması

1674- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

"Resulullah (s.a.v.) bir gün aramızda ayağa kalkıp toplum malma hıyanetten bahsetti. Bu hıyaneti ve bunun günahının ağırlığını çok büyülttü. Sonra da;

“Sakın sizden bîrinizi kıyamet günü boynunda böğürmekte olan bir deve olduğu halde gelirken bulmayayım. O kimse, bana:

“Ey Allah'ın resulü! Beni kurtar!” diyecektir, Ben de, ona:

“Hakkında hiçbir şekilde şefaat etmeye mâlik değilim. Ben sana dünyada Allah'ın hükmünü tebliğ ettim” diye cevap vereceğim.

Sakın sizden birinizi kıyamet günü boynunda kişneyişi olan bir at olduğu halde gelirken rastlamayayım. Bu kimse, bana:

“Ey Allah'ın resulü! Beni kurtar!” diyecektir. Ben de, ona:

“Sana yardım için hiç bir şeye mâlik değilim. Ben sana dünyada Allah'ın hükmünü tebliğ ettim” diye cevap vereceğim.

Sakın sizden birinizi kıyamet günü boynunda meleyip durmakta olan bir koyun olduğu halde gelirken rastlamayayım. Bu kimse, bana:

“Ey Allah'ın resulü! Beni kurtar!” diyecektir. Ben de, ona:

“Senin için hiç bir şeye mâlik değilim. Ben sana dünyada Allah'ın hükmünü tebliğ ettim” diye cevap vereceğim.

“Sakın sizden birinizi kıyamet günü boynunda bağırmakta olan bir kimse olduğu hâlde gelirken rastlamayayım. Bu kimse, bana: değilim. Ben sana tebliğ ettim!” diye cevap vereceğim.

“Ey Allah'ın resulü! Beni kurtar!” diyecektir. Ben de, ona:

“Senin için hiç birşeye mâlik değilim. Ben sana tebliğ ettim!” diye cevap vereceğim.

Sakın sizden birinizi kıyamet günü boynunda dalgalanan giysiler olduğu halde gelirken rastlamayayım. Bu kimse, bana:

“Ey Allah'ın resulü! Beni kurtar!” diyecektir. Ben de, ona:

“Senin için hiç bir şeye mâlik Sakın sizden birinizi kıyamet günü boynunda altın, gümüş olduğu halde gelirken rastlamayayım. Bu kimse,

bana;

“Ey Allah'ın resulü! Beni kurtar!” diyecektir. Ben de, ona:

“Senin için hiç bir şeye mâlik değilim. Ben sana tebliğ ettim” diye cevap vereceğim!” buyurdu. [1048]

7- Memurlara Hediye Vermenin Haram Olmasi

1675- Ebu Humeyd es-Sâidî (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.), Esd kabilesinden İbnül-Lutbiyye adında bir adamı memur yapmıştı. Amr ile Abdullah İbn Ebu Ömer:

“Sadaka üzerine memur etti” dediler. Bu kimse, vazifesini yapıp Medine'ye geldiği zaman:

“Şu sizin zekat malınız ve bu da benim, bana hediye verilmiştir” dedi. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v) minberin üzerinde ayağa kalkıp Allah'a hamd etti ve O'na övgüde buiundu. Sonra da:

“Benim gönderdiğim bir memura ne oluyor ki: Bu sizin zekat malınız ve bu da bana hediye verildi' diyor! Babasının yada anasının evinde otursaydı ona hediye verilir miydi, yoksa verilmez miydi baksaydı ya! Muhammed'in nefsi elinde olan Allah'a yemin ederim ki, sizden biriniz hıyanet edip zekat malından hakkında başka bir şeyi ele geçirirse kıyamet gününde onu boynunda taşıyarak getirecektir. Çaldığı hayvan deve ise boynunda inleye İnleye, stğır ise bağıra bağıra, koyun ise şiddetli bir şekilde feryat ederek Arasat meydanına gelir” buyurdu.

Daha sonra Resulullah (s.a.v.), ellerini koltuk altı beyazlığı görünene kadar kaldırdı. Sonra da iki defa:

“Allahım! Emirlerini tebliğ ettim mi?” buyurdu. [1049]

Açıklama:

Hadiste bir memurun görevinin verdiği imkandan yararlanarak, halktan hediye almasının haram olduğu ifâde edilmektedir. Çünkü bu hediye meşru bîr yoldan gelmemiştir. Onu veren kimse ya memurun yetkisinden korkarak, ya da ondan bir menfaat bekleyerek, en azından bir müsamaha bekleyerek verir ki, bu memurun görevini kötüye kullanmasından başka bir şey değildir. Bir memurun görevini kötüye kullanmasının ihanet ve haram olduğunda şüphe yoktur.

Hadiste verilen hediyenin haram kılınmasının sebebinin, memuriyet olduğu bildirilmektedir. Yani memura verilen hediye haramdır, Memur olmayan bir kimsenin hediye kabul etmesinde ise bir sakınca yoktur.

Devlet başkanı olarak Hz. Peygamber'in hediye kabul etmesinin caiz oîuşu, sadece ona mahsus özel bir durumdur. Onun aldığı hediye onun malı olur. Fakat başka bir devlet adamının aldığı hediye fey olur.

Bu açıklamadan anlaşılıyor ki, Yüce Allah, Hz. Peygamber'e varis olmayı, sadaka almayı yasaklamasına karşılık hediye almayı mubah kılmıştır. Çünkü hediye almak, sadaka almaya benzemez.

1676- Adiyy b. Amîre el-Kindî (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.);

“Sizden herhangi bir kimseyi biz memur tayin eder de bir iğneyi yada fazlasını gizlediyse bu meblağ, kıyamet günü onun getireceği toplum malına bir hıyanetlik olmuştur!” buyurdu.

Bunun üzerine şekli halen gözümün önünde olan Ensar'dan siyah derili bir kimse ayağa kalkıp Resulullah (s.a.v.)'in yanına gitti. Ona:

“Ey Allah'ın resulü! Zekat memurluğu görevini benden geri al!” dedi. Resulullah (s.a.v.):

“Bu görevi bırakman için sana ne oldu?” diye sordu. Adam:

“Seni şöyle şöyle derken işittim!” dedi. Resulullah (s.a.v.):

“Ben bu sözü şimdi söylüyorum: Sizden her kimi bir zekat görevi işine memur tayin edersek görevi sırasında halktan almış olduğu malların) azını da çoğunu da bize getirsin. Bu işinden dolayı kendisine verileni alsın. Alınması yasaklanan şeyi de almasın!” buyurdu. [1050]

Açıklama:

Bu hadis; memurların, görevleri esnasında halktan aldıkları mallan, hangi isim altında alırlarsa alsınlar devlet hazinesine teslim etmeleri gerektiğini, teslim etmedikleri takdirde ahiret gününde bu malın bir bukağı şekline gelerek o memurun boynuna geçeceği ifade edilmektedir. Çünkü memur ya da hâkimin aldığı bu mal, rüşvetten başka bir şey değildir.

Bu bakımdan memurun, akrabalarının ve eskiden beri hediyeleştiği kimselerin dışındakilerden hediye alması haramdır. Sılai rahim sayıldığı için akrabalarından; eski dostluğun devam etmesi için de eskiden beri hediyeleşe-geldiği kimselerden hediye alması caiz görülmüştür. Bunlann dışındaki kimselerden ise asla hediye kabul edemez.

8- Hükümdarlara Masiyetten Başka Hususlarda İtaatin Vacip Olması Ve Masiyet Hususunda İtaatin Haram Olması

1677- İbn Cüreye'ten rivayet edilmiştir:

“Yüce Allah'ın,

“Ey iman edenler! Allah'a itaat edin, Resule itaat edin ve sizden olan emir/yönetici kimselere itaat edin” [1051] ayeti; Abdullah b. Huzâfe b. Kays b. Adiyy es-Sehmî hakkında inmiştir. Peygamber (s.a.v.) onu bir askeri birliğe komutan tayin ederek bir yere göndermişti.

Bana, bunu, Yala b. Müslim, Saîd b. Cübeyr yoluyla Abdullah İbn Abbâs'tan naklen haber vermiştir. [1052]

Açıklama:

Hanefi ulemasından Aynî, Nisa: 4/59 ayetinde geçen "ulu'1-emr emir sahipleri" hakkındaki görüşleri onbir maddede özetlemiştir:

1- Amirlerdir. Abdullah İbn Abbas (r.a.) ile Ebu Hüreyre, İbn Zeyd ve Süddî bu görüştedirler.

2- Hz. Ebû Bekr ile Ömer (r.a.)'dır. İkrime, bu görüştedir.

3- Tüm sahabedir. Mücâhid (r.a.)'ın görüşü budur.

4- Dört halifedir. Sa'lebİ, Ebu Bekr el-Varrak'ın bu görüşte olduğunu söylemiştir.

5- Ata'ya süre ise, ayet-i kerimede geçen “Ulu'1-emr” sözüyle kastedilen, Muhacirler ile Ensardır.

6- Sahabe ve tabiûndur

7- İbn Keysan, bu kelimeyle kasdedilen; halkı idare eden akıllı kimselerdir.

8- İlim adamları ile fıkıh ulemasıdır. Cabir b. Abdillah ile Hasan Vel-Basri ve Ebu'l-Aliyye, bu görüştedirler.

9- Seriyye kumandanlarıdır. Meymun b. Mihran, Mukâtil ve Kelbi bu görüştedirler.

10- Mücâhid'e göre ise “Ulu'1-emr” tüm ilim adamları ve Kur'an alimleridir. İmam Mâlik de, bu görüşü tercih etmiştir.

11- Liyakatlerinden dolayı bir iş başına getirilmiş olan herkes Ulu'l-emr'dir. Buharl sarihi Aynî, bu görüşler içerisinde son görüşü tercih ederek “Sahih olan da budur” demiş ve Buhârî'nin de bu görüşte olduğunu ifade etmiştir. [1053]

Ancak Allah'a ve Rasûlüne itaat mutlak olmakla beraber, ulu'1-emre itaat mutlak değildir. Bazı kayıt ve şartlara tabidir. Bu mânâyı ifade için Yüce Allah, Allah'a ve Rasûlüne itaati ayrı ayrı zikrettiği halde ulu'1-emr için ayrıca *“İtaat ediniz”* buyurmamiş, ulu'1-emre itaati Resulüne atfen bağlı olarak zikretmiştir. Bu atıf şundan dolayıdır. Eğer UIu'1-Emr “Sizden” ise, yâni müslümansa, iktisâdi, sosyal ve toplum hayatının her noktasında Allahm emirlerine göre hüküm veriyor, Resulullah'ın sünnetine bağlı kalıyorsa, idare ediş şekli Allah'ın Ahkâmı ve Resûlullah'ın hayat tarzıyla çatışmıyorsa itaat ediniz. Bunun aksi ise tâğûtlar ve saptırıcı ve idarecilere yaranmak için yağ çeken âlimlerdir ki onlarda idareci ve âlimdirler. Eğer idarecinin vasfı tâğut ve bu tür alim kavramına uygunsa onlarada isyan etmek bir mü'min üzerine farzdır.

Burada dikkate değer kayıtlardan birisi de. mü'minlere hitaben minkum sizden kaydıdır ki mânâsı apaçıktır. Mü'minlerden olmayan ulu'1-emre itaat dînen vâcib kılınmamıştır. [1054]

Bu hadisin detayı, 1770 nolu hadiste gelecektir.

1678- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Kim bana itaat ederse Allah'a itaat etmiş olur. Kim bana isyan ederse Allah'a isyan etmiş olur. Kim de müslüman olan idareciye itaat ederse bana itaat etmiş olur. Kim müslüman olan idareciye isyan ederse bana isyan etmiş olur." [1055]

1679- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resululiah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Darlık zamanında, varlık zamanında, neşeli zamanında, kederli zamanında ve dünya işlerinin sana tercih edildiğinde dinleyip itaat etmelisin." [1056]

1680- Ebu Zerr (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

"Dostum bana dinleyip itaat etmemi vasiyet etti. Velev ki, yöneticinin kolları ve bacakları kesilmiş bir köle olsun." [1057]

1681- Yahya b. Husayn'dan rivayet edilmiştir:

"Ninemin şöyle haber verdiğini işittim: Peygamber (s.a.v.)'i Veda Haccında hutbe verip:

"Üzerinize sizi Allah'ın Kitab'ıyla yöneten bir köle bile tayin edilse onu dinleyin ve itaat edin" buyururken işitmiştir." [1058]

1682- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Müslüman bir kimseye; masiyetle emrolunması durumu hariç sevdiği, sevmediği her konuda müslüman olan yöneticisini dinleyip itaat

etmesi gerekir. Eğer masiyetle emrolunursa o zaman müslüman olan yöneticisine dinlemek ve itaat etmek yoktur.” [1059]

Ulu'1-Emr:

Buyruk sahibi, sözü geçerli olan kişi demektir. Bunun devlet başkanı, valiler ve daha genel anlamıyla yöneticiler olduğu Nisa: 4/59. ayetin bağlamından anlaşılmaktadır. Dolayısıyla yetkili kimselere itaat etmek, sözlerini dinlemek, emirlerine uymak her müslümana farzdır. Yalnız bu farziyet, sözü geçen yetkililerin emirlerinin, Allah'ın ve Resulünün emirlerine uygun olmasıyla kayıtlıdır. Buna göre dine uygun emirlere uymak, her müslüman üzerine farzdır. Allah'a isyan ve günah sayılan emirlerine uymak ise haramdır.

Konumuzu teşkil eden bu hadis, itaati emreden tüm hadisleri kayıtlamakta ve hadislerdeki yetkililerin emirlerine itaat edilmesiyle ilgili ifadelerin sadece Allah'ın ve Resulünün emrine uygun emirlerle ilgili olduğunu açıklamaktadır. Allah'ın ve Resulünün emirleri ise kapsayıcıdır, geneldir. Hayatın girdi çıktısı, fert, aile, toplum yapısı ve İdari oluşum, bu kapsayacılığın içindedir.

1683- Hz. Al-i (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.), bir yere askeri bir biriik göndermiş ve üzerlerine bir kimseyi komutan tâyin etmişti. Bunlar, bir ateş yakmışlardı. Komutan:

“Bu ateşe girin!” dedi. Bunun üzerine bazı kimseler ateşe girmek istedi ve diğerleri de:

“Biz ateşten kaçtık!” dediler. Bu olay Resulullah (s.a.v.)'e anlatıldığında, Peygamber (s.a.v.) ateşe girmek isteyenlere:

“Ona girseydiniz kıyamet gününe kadar onun içinde kalırdınız!” buyurdu. Ateşe girmek istemeyen diğer kimselere de güzel sözler söyledi ve sonra da:

“Allah'a isyan hususunda hiçkimseye itaat yoktur. İtaat ancak meşru olan bir şey hususunda geçerlidir” buyurdu. [1060]

Açıklama:

Bu hadis, yetkili kişilerin emirlerini yerine getirmek için Allah'ın ve Resulünün emirlerini çiğnemenin Allah'a ve Resulüne isyan sayılacağı, amirin, Allah'ın ve Resulünün emrlerine aykırı olarak verdiği emirlerin, bu emri yerine getiren memuru sorumluluktan kurtaramayacağını ve içinde masiyet bulunan taat ve ibadetin makbul olmayacağını ifade etmektedir.

1684- Ubâde İbnu's-Sâmit (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Biz Resulullah (s.a.v.)'e; darlıkta, varlıkta, neşeli zamanda, kederli zamanda, dünya işlerinin bize tercih edildiğinde dinleyip itaat etmeye, yöneticilik hususunda ehil olanla kavga etmemeye ve nerede olursak olalım hakkı söyleyeceğimize, Allah'ın emri hususunda hiçbir kınayıcının kınamasından korkmayacağımız üzerine biat ettik.” [1061]

Açıklama:

Biat ile ilgili olarak 1640 nolu hadisin açıklamasına bakabilirsiniz.

9. Komutanın Bir Kalkan Olması, Arkasında Savaşılması Ve Onunla Korunulması

1685- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"İmam/devlet başkanı ancak bir kalkandır. Arkasında savaşılır. Onunla korunulur. Eğer Yüce Allah'tan korkulmasını emredip adaletli davranırsa bununla ona sevab verilir. Bundan başka bir şeyi emrederse ondan gelen aleyhine olur." [1062]

Açıklama:

Devlet başkanı bir kalkan gibi müslümanları düşmanın tehlikelerinden korur. Bu görevini hakkıyla yerine getirebilmek için gerektiğinde, bazen düşmanla barış anlaşması yapar. Bazen de düşmana karşı savaş ilan eder veya düşmanlardan bazılarına eman verir. Bu yetkiler, sadece devlet başkanına verilmiştir. Devlet başkanı, halkını ileride ortaya çıkabilecek tehlikelerden korumak amacıyla, ilan ettiği savaşlarla bizzat kendisi komutanlık edebileceği gibi, bu görevi uygun göreceği başka bir kimseye de verebilir.

Dolayısıyla bir devlet başkanının müslümanların geleceğini "Düşünerek hak, adalet ve takva ölçüleri içerisinde savaş ya da barış ilan etmek gibi, devletler arası siyasi kararlarına, her müslümanın uyması gerekir. Devlet başkanının bu tür kararlanna uyan bir müslüman, bu itaatinden dolayı ecir ve sevaba nail olacaktır.

10- Halifelerin Biatına Sıralarına Göre Uymanın Vacip Olması

1686- Ebu Hâzim'den rivayet edilmiştir:

“Ebu Hureyre'yle beş sene birlikte kaldım. Onu, Peygamber (s.a.v.)'den şöyle hadis rivayet ederken dinledim. O:

“İsrail oğullarını peygamberler idare ederdi. Bir peygamber vefat ettiğinde onun yerine başka bir peygamber geçerdi. Doğrusu benden sonra peygamber yoktur. Fakat halifeler gelecek. Bu halifeler hem de çok olacak” buyurdu. Sahabiler:

“Aynı anda birden çok halife olursa o halde bize neyi emredersin?” dediler. Peygamber (s.a.v.):

“Birinci halifeye ettiğiniz biata bağlı kalın. Emirlerini dinleyip itaat itaat etmek üzere onlara haklarını verin. Allah, onlara da, riayet etmelerini istediği haklarınız dan soracaktır” buyurdu. [1063]

1687- Abdullah İbn Mes'ud (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Resulullah (s.a.v.):

“Doğrusu benden sonra bazı kayırmalar ve kabul etmeyeceğiniz işler olacaktır” buyurdu. Orada bulunan sahabiler:

“Ey Allah'ın resulü! Bizden bu duruma ulaşma neyi emredersin?” dediler. Resulullah (s.a.v.):

“Üzerinizdeki hakkı yerine getirirsiniz, almanız gerekeni de Allah'tan istersiniz” buyurdu.[1064]

1688- Abdurrahman b. Abdi Rabbİ'I-Ka'be'den rivayet edilmiştir:

“Mescide girmiştim. Bir de baküm ki, Abdullah b. Amr b. As Ka'be'nin gölgesinde oturuyor, insanlar başına toplanmıştı. Onların yanlarına gelip onun yanı başına oturdum. O şöyle diyordu:

“Biz Resulullah (s.a.v.)'Ie birlikte bir seferde bulunuyorduk. Bir yerde konakladık. Kimimiz çadırını düzeltiyor, kimimiz ok atma yarışı yapıyor ve kimimiz de meradaki hayvanlarının başında bulunuyordu. Derken Resulullah (s.a.v.)'in dellalı:

“Namaza toplanın!” diye seslendi.Bunun üzerine biz de Resulullah (s.a.v.)'in yanına toplandık. Resulullah (s.a.v.): Gerçekten benden önce hiç bir peygamber geçmemiştir ki, bildiklerinin hayırlısını ümmetine göstermesi ve bildiklerinin kötüsünden onları sakındırması boynuna borç olmasın! Şüphesiz sizin şu ümmetinizin afiyeti istikameti, birliği evveline verilmiştir. Sonuna da, belâlar ve yadırgadıkları bazı şeyler isabet edecektir. Bir fitne gelecek ki, bazısı bazısını hafifletecek! Öyle fitne gelecek ki, mümin kul:

“Bu benim helâkimdir” diyecek! Sonra o fitne açılıp gider. Sonra yine fitne gelecek, mümin kul:

“İşte budur, budur” diyecek!

“O halde kim cehennemden uzaklaştırılmasını ve cennete girdirümesini arzu ederse o zaman ölümü, Allah'a ve âhiret gününe imân ettiği hâldeyken gelsin ve insanlara, kendisine yapılmasını arzu ettiği şeyi yapsın!

Bir kimse, bir devlet başkanına/imama biat eder de elini eli üzere koymuş ve kalbinin semeresini ona vermişse artık gücü yettiği oranda o devlet başkanına itaat etsin! Eğer başka bir imam/devlet başkanı gelir de birincisiyle çekişirse o ikinci gelenin boynunu vuru!” buyurdu

Ben, Abdullah'a yaklaşarak:

“Allah aşkına! Bunu Resulullah (s.a.v.)'den sen mi işittin?” dedim. Bunun üzerine Abdullah, iki eliyle kulaklarına ve kalbine uzandı ve:

“Onu iki kulağım işitti ve kalbim de belledi” dedi. Ben, ona:

“İşte amcan oğlu Muâviye! Bize mallarımızı aramızda bâtıl sebeplerle yememizi ve kendimizi öldürmemizi emrediyor, halbuki Allah;

“Ey îmân edenler! Kendi aranızda birbirlerinizin mallarını bâtıl sebeplerle yemeyin! Meğer ki, sizin rızanızla bir ticaret ola! Kendinizi de öldürmeyin! Şüphesiz ki Allah size çok merhametlidir” [1065] buyuruyor” dedim. Bunun üzerine Abdullah bir miktar sustu. Daha sonra;

“Sen ona Allah'a itaat hususunda itaat et, Allah'a isyan hususunda ise ona isyan et!” dedi. [1066]

11- Direnç Gösterilemeyecek Durumlarda Yönetici Lerin Zulmüne Ve Kayırmasına Sabredilmesi

1689- Useyd b. Hudayr (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Ensar'dan bir adam, Resulullah (s.a.v.)'le baş başa kalıp ona:

“Filanca kimseyi vali tayin ettiğin gibi beni de vali tayin etmez misin?” dedi. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):

“Gerçekten siz, benden sonra bir kayırmaya rastlayacaksınız. Kevser Havuzunun üzerinde bana kavuşuncaya kadar direnç gösteremeyeck durumda kalırsanız başınızdaki yöneticilerin haksızlığına karşı sabredin” buyurdu.[1067]

12- Başkalarının Haklarını Vermeseler Bile Yöneticilere İtaatin Gerekmesi

1690- Vâil el-Hadramî'den rivayet edilmiştir:

“Seleme b. Yezîd el-Cu'fî, Resulullah (s.a.v.)'e soru sorarak:

“Ey Allah'ın peygamberi! Ne dersin? Başımıza kendi haklarını bizden isteyen, fakat bizim hakkımızı bize vermeyen âmirler/devlet adamları gelirse onlara karşı) bize ne emir buyurursun?” dedi.

Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.), ondan yüzünü çevirip cevap vermedi. Sonra tekrar sordu. Yine ondan yüzünü çevirdi. Sonra ikincide veya üçüncüde ona tekrar sordu. Eş'as b. Kays, onu çekti. Resulullah (s.a.v.):

“Onları dinleyin ve itaat edin! Onlara ancak yüklendikleri, size de yüklendikleriniz vardır” buyurdu. [1068]

13- Fitneler Ortaya Çıktığında Herhalükarda müslümanların Cemaatına Devamın Vacip Olması Ve İslam Cemaatinden Ayrılmanın Haram Olması

1691- Huzeyfe İbnu'l-Yemân (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“İnsanlar Resulullah (s.a.v.)'e hep hayrı sorarlardı. Ben de, bana erişmesinden korkarak hep şerri sorardım. Birgün ona:

“Ey Allah'ın resulü! Biz vaktiyle câhiliyyet ve kötülük içinde idik. Sonra Allah bize bu hayrı/islam'ı getirdi. Acaba bu hayrdan sonra bir şerr var mı?” dedim. Resulullah (s.a.v.):

“Evet!” diye cevâp verdi. Ben:

“Bu serden sonra bir hayr'olacak mı?” dedim. Resulullah (s.a.v.):

“Evet! Fakat bunda bir bulanıklık olacaktır!” buyurdu. Ben:

“Bu hayrın bulanıklığı nedir?” dedim. Resulullah (s.a.v.):

“Benim sünnetimden başka yol tutan, benim yolumdan başka yolda giden bir kavim! .Onların kimini tanıyacak, kimini yadırgayacaksın!” buyurdu. Ben:

“Bu hayrdan sonra bir şerr olacak mı?” diye sordum. Resulullah (s.a.v.):

“Evet! Cehennemin kapılarında bazı dellâllar olacak! Cehenneme gitmek üzere kim, onlara icabet ederse o dellâllar onu oraya atarlar” buyurdu. Ben:

“Ey Allah'ın resulü! Bize onların özelliklerini anlatır mısın!” dedim. Resulullah (s.a.v.):

“Evet! Onlar, kavmimizden bir topluluktur ve bizim dilimizle konuşurlar!” buyurdu. Ben:

“Ey Allah'ın resulü! Bu kötü devir bana ulaşırsa nasıl hareket etmemi emredersin?” dedim. Resulullah (s.a.v.):

“Müslümanların cemaati ile imamlarından ayrılmazsın!” buyurdu. Ben tekrar:

“Eğer onların cemaatleri bulunmaz ve imamları yoksa o zaman ne yapayım?” dedim. Resulullah (s.a.v.):

“O takdirde bu fırkaların hepsinden uzaklaş! Velev ki bu ayrılman, bir ağacın kökünü ısırman suretiyle meşakkatli olsa bile. Artık ölüm sana erişinceye kadar sen bu ayrılık üzere bulun!” buyurdu. [1069]

1692- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Kim itaattan çıkar ve İslam cemaatinden inanç yönünden ayrılırsa cahiliye ölümü üzerine ölür."

"Kim körü körüne çekilmiş bir sancağın altında savaşır, sırf bu asabiyet davası için öfkelenir yada insanları bu davaya çağırır veya bu davaya yardım da bulunur ve bu yolda öldürülürse, işte böyle bir kimsenin ölümü tam bir cahiliye ölümüdür."

"Her kim, ümmetime karşı çıkar, ümmetimin iyisini de kötüsünü de vurur, mümininden çekinmez, söz verdiği kimseye karşı sözünü yerine getirmezse işte o kimse benden değildir, ben de ondan değilim!" [1070]

1693- Abdullah İbn Abbâs (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Kim em irinden/yönetici sinden hoşlanmadığı bir şey görürse direnç gösterecek durumda değilse o zaman sabretsin. Çünkü kim İslam cemaatinden inanç yönünden bir karış ayrılıp da bu şekilde ölürse cahiliye ölümü üzerine ölmüş olur." [1071]

1694- Cündeb b. Abdullah el-Becelî (r.a)'tan rivayet ediidiğine göre, Resu-lullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Kim körü körüne dikilmiş) bir sancağın altında asabiyete davet veya bir asabiyete yardım ederken öldürülürse işte o kimse cahiliye ölümü üzerine ölmüş olur." [1072]

1695- Nâfi'den rivayet edilmiştir:

“Abdullah b. Ömer, Muâviye'nin oğlu Yezid zamanında Harra vakası olup bittikten sonra Abdullah b. Mutî'nin yanına gelmişti. Abdullah b. Mutî' yanındakilere:

“Ebû Abdurrahman için bir yastık çıkarın!” dedi. Abdullah b. Ömer:

“Ben sana oturmak için gelmedim. Sana bir hadis söylemeye geldim. Ben, Resulullâh (s.a.v.)'i:

“Her kim müslüman devlet başkanına/imamına karşı itaattan bir el kadar bile ayrıhrsa kıyamet gününde Allah'a hiç bir hücceti olmadığı halde kavuşur. Her kim de boynunda bir biat olmadığı halde ölürse, câhiliyyet ölümü gibi bir ölümle ölür” buyururken işittim” dedi. [1073]

Açıklama:

Harre, Medine'nin dışında Zuhre veya Vâkım civarında bir yerin adıdır. Burada hicretin 63. yılında Emevîlerin ikinci hükümdarı Yezîd zamanında kanlı bir vaka olmuş ve bu vaka, İslâm Târihi'nde bu yere nispetle “Harre Vakası” diye anılmıştır. Bu olayın mahiyeti şöyledir:

Yezîd'in işlediği çeşit çeşit fesad ve zulümler Medine'deki sahabiler tarafından bilinince, Yezîd'e karşı muhalefet hareketi başlatarak onu görevden uzaklaştırmak için Ensar'dan Abdullah b. Hanzale el-Gasîl'e biat ettiler. Bu seçimin Ensar'a üstünlük kazandırması üzerine rahatsızlık meydana getirdi ve bu rahatsızlık ancak Küreyş ile mevalisinin başına Abdullah b. Mutî'nin ve muhacirlerin başına da Ma'kil b. Sinan'ın getirilmesiyle giderildi. Böylece Abdullah b. Hanzale yerinde kaldı. Hareket hemekadar Ensarî bir karakter taşıyorsa da Kureyş mensupları ve muhacirler buna herhangi bir zorlama olmadan katıldılar. Ali b. Hüseyin

Zeynelabidin ve Muhammed b. Hanefiyye gibi ileri gelen Haşimiler iler Abdullah İbn Ömer çekimser kalmıştı. Abdullah İbn Ömer, Yezid'e verdiği biati bozamayacağını ileri sürerek olayın dışında kalmıştı. Medinelilerin bu hareketini öğrenen Abdullah İbn Zübeyr mektup yazarak onları kendisine biata çağırdı, fakat olumlu bir cevap alamadı. Bununla birlikte onların Yezid' karşı yaptığı kıyamı desteklemeye devam etti. Yalnız Medinelilerin kıyam hareketini başlatması ile Abdullah İbn Zübeyr'in hareketi arasında bir bağlantı mevcut değildir. Ortak tarafları, her iki hareketin de hilafeti verasetten şura esasına döndürmek istemeleridir.

Bunun üzerine Yezid, gerçek hedef Abdullah b. Zübeyr olacak, fakat önce Medine'deki bu hareketi söndürmek amacıyla Müslim İbn Ukbe'yi bir orduyla Medine üzerine yolladı. Bu hareket Medine'de duyulunca Muhacir ve Ensar'dan teşekkül eden bu kuvvet Harre mevkİ-sinde Şam ordusunu karşıladı. Fakat sayı ve teçhizatça çok üstün olan karşı taraf kuvvetine mukavemet edemeyip bozuldu. Abdullah b. Hanzale ile sekiz oğlu şehit edildi. Ma'kil b. Sinan ise idam ettirilmişti.

Medine'de katliam mubah kılınmış, sahabilerden birçok kimse öldürülmüş, mescide süvari hayvanları bağlamak gibi saygısızlıklardan çekin ilmemiştir. Bozgundan sonra Kureyş'Ii Abdullah İbn Muti', Mekke'deki Abdullah İbn Zubeyr'e katılıp Mekke'nin birinci muhasarasında onunla beraber hâzır bulunmuş ve Haccâc'm İbn Zubeyr'i muhasarasına kadar onunla beraber savaşmıştır.

Hare vakası, Emevilerin siyasi hayatları boyunca yaptıklan veliahtlık ihdası, Kerbela Vakası ve Mekke kuşatması gibi büyük hatalardan biri olarak tarihe geçmiştir.Said b. Müseyyeb, üç fitnenin ikincisi olarak Hz. Osman'ın şehid edilmesinden sonra Hare Vakasını göstermekte ve bu savaş

sonucunda Hudeybiye ashabından hiç kimsenin kalmadığını söylemektedir. [1074]

14- Müslümanların Kurulu Düzenini Dağıtan Kimsenin Durumu

1696. Arfece (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.)'i:

“Doğrusu benden sonra bazı şeyler olacaktır. Buna göre kim bu ümmetin kurulu düzenim dağıtmak isterse kim olursa olsun onun boynunu derhal kılıçla vurun” buyururken işittim. [1075]

15- İki Halifeden Meşru Olmayanın Öldürülmesi

1697- Ebu Saîd el-Hudrî (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

[1076]*“İki halifeye birden biat edileceği zaman onlardan meşru olmayan ikincisini .öldürün.”*

16- Şeriata Aykırı Hususta Hükümdarlara İtiraz Etmenin Ve İbadetleri Yaptıkları Müddetçe Onlarla Savaşmaktan Vazgeçmenin Vacip Olması

1698- Ümmü Seleme (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir: “Rssulullah (s.a.v.):

“Benden sonra bazı yöneticiler/idareciler gelecek. Sizler, onların işlerinden bazısını iyi görerek ve bazısını da inkar ederek kötülüğünü

kötülük tanırsa o zaman onun günahından ve cezasından uzak olur. Kim de eli ve diliyle kötülüğü değiştirmeye gücü yetmediğinden dolayı kötülüğü ancak kalbiyle inkar ederse o zaman onun kötülüğüne ortak olma günahın)dan kurtulmuş olur. Fakat kim de kötülük yapanlara kalbiyle bile olsa rıza gösterirse ve bu kötülüğü yapmakta olanlara tabi olursa o zaman hem onların işlediği günahtan ve hem de onlara ortaklık suçundan uzak olamaz" buyurdu. Sahabiler:

"Bu tür yöneticilerle savaşmayalım mı?" diye sordular. Resulullah (s.a.v.):

"Namaz kıldıkları müddetçe hayır!" buyurdu. [1077]

17- İdarecilerin/İmamların İyileri Ve Kötüleri

1699- Avf b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir: "Resulullah (s.a.v.):

"İmamlarınızın/idarecilerinizin en iyisi; birbirlerinizi sevdikleriniz ve birbirlerinize dua ettiklerinizdir. İmamlarınızın/idarecilerinizin en kötüsü de; birbirinize buğzetti ki eriniz ve birbirinize lanet ettiklerinizdir" buyurdu. Resulullah (s.a.v.)'e:

"Ey Allah'ın resulü! Onlarla kılıçla çarpışmayalım mı?" diye soruldu. Resulullah (s.a.v.)'de:

"Aranızda namazı dosdoğru kıldıkları müddetçe hayır! Eğer valilerimizden hoşlanmadığınız bir şey gördüğünüz zaman onun yaptıklarını sevmeyin. Fakat itaatten el çekmeyin/ahdinizi bozmayın!" buyurdu. [1078]

18- Savaşmak İstediği Zaman Komutanın, Askerlerden Biat Almasının Mustehab Olması Ve Ağaç Altında Yapılan Rıdvan Biati

1700- Câbir b. Abdullah (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Biz Hudeybiye günü bin dört yüz kişiydik. Ömer'in elinden tutmuş olduğu halde Resulullah (s.a.v.)'e biat ettik. Bu ağaç, büyük bir diken ağacıydı.

Câbir:

“Biz, Resulullah (s.a.v.)'e; kaçmayacağımıza dair biat ettik. Ölüm üzerine ona biat etmedik” dedi. [1079]

1701- Abdullah b. Ebi Evfâ (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Ağaç altında Peygamber (s.a.v.)'e biat eden kimseler, bin üç yüz kişi idi. Eşlem kabilesi, Muhacirlerin sekizde biriydi.” [1080]

Açıklama:

Hudeybiye biatında Peygamber (s.a.vj'in yanındaki sahabenin sayısını bildiren rivayetler, görüldüğü üzere birbirinden farklıdır. Bu rivayetlerin bazısında 1400, bazısında 1500, bir rivayette ise 1300 kişi olduğu bildirilmektedir. Beyhakî, çoğu rivayetlerin 1400 olduğunu söylemiştir.

Rivayetlerin arası şöyle birleştirilmektedir: Bu biatta bulunan sahabiler, 1400 yüz küsurdur. Ancak hadisi “1400 kişi idiler” diye rivayet edenler, küsuru dikkate almamıştır. 1500 olduğunu söyleyenler de, bu küsuru hesaba katmışlardır. 1300 kişi olduğunu söyleyenler ise kaç oiduklannı iyi bîİmedikîeri için bir kısmını söylememişlerdir.

1702- Ma'kil b. Yesâr (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Doğrusu Hudeybiye'de ağaç altında yapılan biat günü kendimi görmüşümdür. Peygamber (s.a.v.) insanlardan biat alıyor, ben de ağacın dallarından birisini başının üzerinden kaldırıyordum. Biz, o gün bin dört yüzü kişi idik. Ona, ölüm üzerine biat etmedik. Ona, sadece kaçmayacağımız üzerine biat ettik.” [1081]

1703- Saîd İbnu'l-Müseyyeb'den rivayet edilmiştir:

“Babam, Hudeybiye'de ağaç altında Resulullah (s.a.v.)'e biat edenlerdendi. Ertesi sene hacca gittik. Fakat ağacın yerini bulamadık. Eğer size belli olmuş olsaydı o zaman siz en iyi bilensiniz.” [1082]

1704- Seleme İbnu'1-Ekva' (r.a)'ın azadlısı Yezîd b. Ebi Ubeyd'den rivayet edilmiştir:

“Seleme İbnu'l-Ekva'ya:

“Hudeybiye günü Resulullah (s.a.v.)'e hangi şey üzerine biat ettiniz?” diye sordum. O da:

“Ölüm üzerine” diye cevap verdi. [1083]

Açıklama:

1787 nolu Câbir rivayetinde ölüm için değil savaştan kaçmayacaklarına ve 1790 nolu Seleme rivayetinde ise ölüm üzerine biat ettikleri bildirilmektedir. Fakat bu iki rivayet arasında bir zıtlık yoktur. Çünkü ölüm üzerine yapılan biattan maksat; ölseler bile savaştan kaçmayacaklarına söz vermektir. Çünkü bir rivayette sahabiler burada hicret ve cihâd için, başka bir rivayete göre dinleyip itaat için ve Abdullah İbn Ömer'in bir rivayetinde ise sabır için biat etmişlerdir.

Alimler, “Sabır” ile ilgili rivayetin bütün mânâları bir araya toplayıp maksadı tam olarak ifade ettiğini söylemişlerdir. Şöyle ki: Kaçmayacaklarına dair yaptıkları biatin mânâsı, ya zafer kazanıncaya yada ölünceye kadar sabretmektir. Ölüm ve cihâd üzerine yapılan biatin mânâları da sabırdır.

İslâmiyetin ilk devirlerinde on müslümanın yüz kâfir karşısında sabredip kaçmamaları vâcib idi. Yüz müslüman bin kâfire karş: durmakla mükellef idi. Sonraları bu hüküm yürürlükten kaldırılarak iki misli düşmana karşı sabretmek vâcib olmuştur.

Malikîler ile Şâfiîlerin ve cumhurun görüşü budur. Bu görüş, Abdullah İbn Abbâs'ın da görüşüdür.

İmâm Azam ile diğer bir kısım alimlere göre âyet neshedilmemiştir. [1084]

1705- Abdullah İbn Zeyd (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Bir adam, Harre vakası günlerinde Abdullah İbn Zeyd'e gelip:

“İşte şu Abdullah İbn Hanzale, insanlardan biat alıyor” dedi. Abdullah İbn Zeyd, o adama:

“Ne üzerine biat alıyor” diye sordu. O da:

“Ölüm üzerine” diye cevap verdi. Bunun üzerine Abdullah İbn Zeyd:

“Hayır! Ben, Resulullah (s.a.v.)'dcn başka hiç kimseye biat etmem” dedi. [1085]

Açıklama:

Abdullah İbn Hanzale ile ilgili olarak 1782 nolu hadisin açıklamasına bakabilirsiniz.

19- Muhacirin, Vatan Edinmek İçin Tekrar Yurduna Geri Dönmesinin Haram Olması

1706- Seleme İbnu'1-Ekva (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Seleme İbnu'1-Ekva', Haccâc'ın yanına girmişti. Haccâc, ona:

“Ey Ekva'nın oğlu! Geri mi döndün, yoksa çöle mi yerleştin?” diye sordu. Seleme İbnu'1-Ekva':

“Hayır, geri dönmedim! Fakat Resulullah (s.a.v.), bana çölde yaşamama izin verdi” diye cevap verdi. [1086]

Açıklama:

Hz. Osman'ın şehit edilmesi vakasından sonra Seleme İbnu'1-Ekva', Medine'den çıkıp Rebeze'ye gitmişti. Orada evlenerek çoluk çocuk sahibi olmuş ve kırk yıl kadar orada oturmuştu. Nihayet vefatından beş-on gün önce Medine'ye gelmişti. O sırada Haccâc, Hicaz valisi olarak Medine'de ikâmet ediyor, türlü bahanelerle Hz. Peygamber'in sahâbîlerine baskı yapıyordu. Seleme çölden Medine'ye döndüğünde onu da baskı tarzında yukarıdaki soruyu sormuş ve seksen yaşındaki sahâbîye saldırganca tutum sergilemişti.

Haccâc, dış görünüşü itibariyle, bu soruyu Abdullah İbn Mes'ûd'un “Medine'ye hicret ettikden sonra çöl hayâtına dönen kişi mürtedir” diye rivayet ettiği hadise istinaden soruyordu. Bu soruyu ile; Rıdvan ağacı altında Hz. Peygamber'e üç defa biat eden, hayâtı Hz. Peygamber'in maiyetinde kahramanlık menkıbeleriyle dolu bir ihtiyar aslanın gözünü yıldırmak istiyordu.

Abdullah İbn Mes'ûd'un rivayet ettiği hadis ise Mekke fethinden önceki zamana âit idi. Fetihden sonra bunu zarurî kılan haller ortadan kalkmıştı. Bununla beraber Seleme, Hz. Peygamber'den çölde yaşama izni de almış bulunuyordu. [1087]

20- Mekke'nin Fethinden Sonra İslam, Cihad Ve İyilik Üzerine Biat Edilmesi Ve "Fetihden Sonra Hicret Yoktur" Hadisi

1707- Mucâşi' b. Mes'ud es-Sülemî (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Hicret üzerine biat etmek için Peygamber (s.a.v.)'in yanına gelmiştim. Peygamber (s.a.v.):

“Hicret, Mekke fethedildiğinden dolayı ehli için artık geçmiştir. Fakat İslam, cihad ve iyilik üzerine biat edebilirsin” buyurdu. [1088]

1708- Abdullah İbn Abbâs (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Resulullah (s.a.v.), Fetih günü yani Mekke'nin fethi günü:

“Artık hicret yoktur. Fakat cihad ve niyet var! Cihada çağrıldığınız zaman derhal gidin” buyurdu. [1089]

1709- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.)'e, hicret soruldu. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):

“Mekke'nin fethinden sonra Mekke'den Medine'ye hicret yoktur. Fakat cihad ve niyet vardır. Cihada çağrıldığınız zaman derhal gidin” buyurdu. [1090]

Açıklama:

Hadiste belirtilen “Fetih”den kasıt; Mekke'nin fethidir. Çünkü Mekke'nin fethinden önce müslüman olan herkesin, Medine'ye hicret etmesi gerekiyordu. Zira Medine'de müslümanların sayıca az olması, güçlenmelerine engel olmaktaydı. Mekke'nin fethinden sonra Arabistan'da yaşayan müşrikler, kabileler halinde İslam'a giredikleri için, artık sayı artmış ve düşman tehlikesi de çok azalmıştı. Bu durum, Medine'ye hicret gereğini de ortadan kaldırmıştı. Bu nedenle de Hz. Peygamber (s.a.v.), fetihle birlikte hicreti yasakladı. Hatta hicret şartıyla biat etmek isteyenlere;

“Artık cihad ve niyet vardır” buyurmuştur.

Şu halde hadisin anlamı; “Medine'ye hicret etme”" anlamında vatandan aynlmak, kalkmıştır. Artık cihad kastıyla vatandan ayrılmak, iyi niyetle küfür memleketinden bir başka yere kaçmak, okumak için memleketi terk etmek, fitne sırasında dinini kurtarmak gibi kasıtlarla vatanı terk etmek, Kıyamete kadar bakidir.

1710- Ebu Saîd el-Hudrî (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Bir bedevi/çöl halkından bir kimse, Resulullah (s.a.v.)'e gelip ona hicreti sordu. Resulullah (s.a.v.):

“Sana yazık olur. Çünkü, hicretin konumu zordur. Senin develerin var mı?” buyurdu. Bedevi:

“Evet, var” dedi. Resulullah (s.a.v):

“Onların zekatlarını verebiliyor musun?” buyurdu. Bedevi:

“Evet, verebiliyorum” dedi. Resulullah (s.a.v.):

“Öyleyse şehrin gerisinde kalıp çalışmaya devam et. Çünkü Allah, kılpayı dahi olsa amelinden hiçbir şeyi eksik etmez” buyurdu. [1091]

21- Kadınların Nasıl Biat Edecekleri Meselesi

1711- Hz. Aişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

“Mümin kadınlar, Resulullah (s.a.v.)'e hicret ettikleri zaman Yüce Allah'ın,

“Ey peygamber, mümin kadınlar sana gelip Allah'a hiçbir şeyi ortak koşmamaları, hırsızlık etmemeleri, zina etmemeleri, çocuklarını öldürmemeleri, elleriyle ayakları arasında bir iftira uydurup getirmemeleri, iyi bir işte sana karşı gelmemeleri hususunda sana bi'at ederlerse onların biatlerini ve onlar için Allah'tan mağfiret dile. Şüphesiz Allah, çok bağışlayan, çok esirgeyendir” [1092] buyruğuyla imtihan edilifp bu suretle Peygamber'e biat edenlerdi.

Aişe sözüne devamla der ki:

“Mü'min kadınlardan bu şartı kim kabul ederse mihneti/hukuki biati kabul etmiş olurdu. Kadınlar bunu sözle ikrar ettikleri zaman Resululah (s.a.v.), onlara:

“Haydi gidin! Sizin biatinizi kabul ettim!” derdi.

“Hayır, vallahi, Resulullah (s.a.v.)in eli hiç bir kadının eline dokunmamıştır. O kadınlardan sadece sözle biat alırdı.”

Aişe der ki:

“Vallahi, Resulullah (s.a.v.) kadınlardan, Yüce Allah'ın emrettiğinden başka hiç bir şey almamış ve Resulullah (s.a.v.)'in avucu asla bir kadının avucuna dokunmamıştır. Onlardan biat aldığı zaman kendilerine sözle“Biatinizi kabul ettim!” derdi. [1093]

22- Gücün Yettiği Hususlarda Dinleyip İtaat Etmek Şartıyla Biat

1712- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Biz, Resulullah (s.a.v.)'e dinleyip itaat etmek şartıyla biat ediyorduk. Bize:

“Gücünüzün yettiği hususlarda” buyururdu.” [1094]

23- Ergenlik Yaşını Belirleme

1713- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.), Uhud savaşı günü beni savaşta kontrol etti. O zaman 14 yaşında idim. Savaşa katılmam hususunda bana izin vermedi. Hendek savaşı günü de beni kontrol etti. O zaman 15 yaşında idim. Savaşa katılmam hususunda bana izin verdi.

Nâfi' der ki:

“Ömer b. Abdulaziz, halife iken günün birinde onun yanına gittim.”

Ona, bu hadisi anlattım. Ömer b. Abdulaziz:

“Gerçekten bu, küçüklük ile büyüklük arasından bir sınırdır” dedi. Bunun üzerine memurlarına:

“15 yaşında olan kimseye asker aylığı bağlamalarını yazdı. Bu yaştan aşağı olanları, aile fertlerinin/çocukların yanına katın” diye yazdı. [1095]

Açıklama:

Bu hadis, çocukluk döneminden çıkıp gençlik dönemine girmenin 15 yaşından olacağına delalet etmektedir.

İmam Ahmed, İmam Mâlik;

“Kureyza oğullarının erkeklerinin çocuk mu, yoksa genç mi olduğu ile ilgili etek kıllarına bakılmasına dair hükmü esas alarak etekte kıl bitmesini ergenlik çağının alameti olarak kabul etmişlerdir. Ancak İmam Ahmed, 15 yaşı; sesin kalınlaşmasını ve kızların hayız olmasını, erkek çocuklannın ihtİlam olmaya başlamasını da ergenlik alameti saymıştır. İmam Mâlik ise yaşa itibar etmemiş, ihtİlam olma ve hayız olma gibi alametleri kabul etmiştir.”

Şâfiîlere göre ise;

“Erkek çocukları 9 yaşını doldurduktan sonra ihtilam olurlarsa ergenlik çağına girmiş, kız çocukları da dokuz yaşını doldurduktan sonra ihtilam olurlarsa ergenlik çağma girmiş saylırlar. Ama erkek çocukları ihtilam, kız çocukları hayız olmamışlarsa, 15 yaşını doldurunca, ergenlik çağına girmiş sayılırlar.”

Hanefilere göre ise, erkek çocuğun ergenlik çağına girmesi; ihtilam olması, cinsel ilişkide bulunduğu zaman kendisinden meni gelmesi yada kadını hamile bırakması iledir.

Kız çocuklarının ergenlik çağma girmesi ise; hayız olması yada hamile kalması iledir.

Eğer bunlar bulunmazsa, yaşa itibar edilir. İmam Ebu Hanîfe'ye göre, yaşın sınırı; erkeklerde 18, kızlarda 17'dir. Yani erkekler 18 yaşına geldikleri halde kendilerinden ergenlik alameti görülmezse artık ergenlik dönemine girmiş sayılır.

İmam Ebu Yusuf ile İmam Muhammed'e göre ise, yaşın sınırı; erkek ve kızlarda 15'dir. 15 yaşını doldurunca, ergenlik çağına girmiş sayılırlar.

Ergenlik çağı, kişinin mükellef olma, yani dinin emirlerine uyup yasaklarından kaçınmak zorunda olduğu, aksi halde dünya ve ahiretteki cezaları hak ettiği çağdır. Dolayısıyla kişinin ergenlik çağını tespit, aynı zamanda had cezasını gerektiren bir suç İşlediğinde had cezasının uygulanabildiği çağı tespittir.

24- Kafirlerin Ellerine Geçeceğinden Endişe Edildiği Zaman Kafirlerin Yurduna Mushafla Yolculuk Yapmanın Yasak Olması

1714- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir;

“Resulullah (s.a.v.), düşmanın eline geçer de hakaret ederler endişesiyle düşman toprağına Kur'an'la gidilmesini yasaklardı.” [1096]

25- Atlar Arasında Koşu Yarışı Yapmak Ve Atları İdmana Çıkarmak

1715- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.) idmanlı atlarla Hafyâ'dan başlayıp Seniyyetu'I-Vedâ'da son bulmak üzere koşu yaptırırdı. İdman görmeyen atlar arasında ise Senİyye'den başlayıp Beni Zureyk mescidine kadar koşu yaptırdı. Abdullah İbn Ömer'de, bu atlarla yarışa katılanlar arasında vardı.” [1097]

Açıklama:

Koşu atlarının antrenmanı için önce kuvvetlensin diye bol bol yem veriiir. Sonra yem ölçülü bir şekilde azaltılır. Sonra at kapalı bir yere bırakılarak vücudu bir örtüyle sarılır. Hayvan burada iyice terletilir. Teri kuruyunca, cisminde büyük bir çeviklik meydana gelir. İşte uzun mesafeli koşulara bu şekilde eğitilmiş atlar koşturulurdu.

Hz. Peygamber (s.a.v.), bu tür yarışlara özel metotlarla eğitilmiş atlarla, bizzat ve bilfiil katılarak bu yarışların caiz ve gerekli olduğuna işaret etmiştir. Çünkü atlar arasında yarış tertip etmek, boş bir iş olmayıp savaşlarda başarılı sonuçlar elde elmeye ve ihtiyaç sırasında faydalanmaya yönelik önemli bîr olgudur.

Ayrıca Hz. Peygamber (s.a.v.), bu tür yanşlarda, koşunun başlangıç ile bitiş yerlerini bildirmiş ve yarışçılar arasında eşitlik olmasının şart olduğuna dikkat çekmiştir.

Aynî (ö. 855/1451)'ye göre; Hz. Peygamber (s.a.v.), at koşuları sonucunda; birinciye Yemen kumaşından yapılmış üç elbise, ikinciye iki elbise, üçüncüye bir elbise, dördüncüye bir dinar, beşinciye de bir dirhem, altıncıya bir gümüş vermiş ve yarışmacılara bu yarışmaların hayrlı ve mübarek geçmesi temennisinde bulunmuştur.

Hafız İbn Hacer (ö. ö. 852/1447)'in ifadesine göre; alimler, ödülsüz olarak yapılan yarışların caiz olduğunda icma etmişlerdir.

Yalnız ödül karşılığında yapılan yarışmaların caiz olabilmesi için;

1- Bu ödülün, yarışmacıların dışında kalan1 birisi tarafından konmuş olması.

2- Bu ödülü koyan kimsenin, yarışmalara bizzat katılmaması.

3- Kendisine ait bir atın da yarışmaya katılmaması gerekir.

Alimlerin büyük çoğunluğuna göre; yarışmacılardan birisinin: “Sen beni geçersen sana şu kadar mükafat vereceğim. Ben geçersem, senden bir şey almayacağım” diyerek ortaya koyduğu ödülü kazanmak için yapılan müsabakalar caizdir.

iki taraftan yarışı kazanan kimsenin ödülü alması, her iki tarafın da ödül koyması şartıyla düzenlenen yarışmalar kumardır. Buna göre kumar, yanşan kimselerin, ya tamamen kazanması yada tamamen kaybetmesiyle olur.

Seniyyetül-Veda/Veda Tepesi:

Medine'nin kenarında bulunan bir tepedir. Cahiliye Arapları yolcularıyla burada vedalaştıklan İçin oraya bu ismi vermişlerdi.

Hafya:

Medine'ye beş mil yada yedi mil ötede olan bir yerin adıdır.

Beni Zureyk Mescidi:

Hazredilerden Zureyk İbn Amir yurdundaki mescidin ismidir.

Hafyâ'dan Seniyyetü'l-Vedâ'ya kadar olan mesafe, beş mil yada altı mil bir rivayete göre ise altı yada yedi mildir. Seniyyetü'l-Vedâ'dan Beni Zureyk Mescidi mescidine kadar olan mesafe ise bir mildir.

26- Kıyamet Gunune Kadar İyiliğin Atların Alınlarında Olması

1716- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Kıyamet gününe kadar atın alınlarında hayr/iyilik vardır." [1098]

1717- Urve el-Bârikî (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resuîullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Kıyamet gününe kadar atın alınlarında ahirette sevab ve dünyada da ganimet olarak iyilik/hayr bağlanmıştır."[1099]

1718- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Bereket, atın alınlanndadır." [1100]

Açıklama:

Alimler, atın alnına bağlanmış olan "Hayr" kelimesini; sevap, ganimet, izzet, makam, .îafer olarak yorumlamışlardır. Yalnız "At", o zamanın en iyi savaş aracıdır. Bu nedenle de "Hayr", bu çerçevede belli bir konuma oturtulmaya çalışılmıştır.

O günün savaş aracı olarak at oluyorsa, onun bu günkü karşılığı olarak nükleer, biyolojik, kimyasal ve her türlü gelişmiş silahlar olmaktadır.

müslüman kişi, sadece savaş alanında değil her alanda yeniliği kullanması ve her sahada güzel olanı elde etmesi gerekmektedir.

27- Atın Sıfatlarından Hoşa Gitmeyen Şeyler

1719- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Resuîullah (s.a.v.) atların şikâl denilen sıfatını sevmezdi.[1101]

Açıklama:

Şikal: Atın ayaklanndaki çapraz beyazlık halidir.

28- Cihadın Ve Allah Yolunda Gazaya Çıkmanın Fazileti

1720- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Yüce Allah kendi yolunda cihada çıkan kimseye:

“Onu evinden çıkaran kuvveti sırf benim yolumda cihad İçin, sırf bana iman için ve sırf Peygamberlerimi tasdik İçin çıkarırsa onu cennete koymaya yada nail olduğu sevab ve ganimetle içinden çıkmış olduğu evine sapasağlam geri döndürmemi ona kesin bir şekilde garanti vermişimdir” diye üzerine aldı.

Açıklama:

Muhammed'in nefsi elinde olan Allah'a yemîn ederim ki, eğer bîr yara Allah yolunda açılırsa kıyamet gününde açıldığı zamanki şeklinde gelecek, rengi kan rengi ve kokusu misk olacaktır.

Muhammed'in nefsi elinde olan Allah'a yemin olsun ki, eğer müslümanlara zor gelmese, Allah yolunda gaza eden bir askeri birliğin

ardından ebediyyen oturmazdım! Fakat bolluk ve genişlik bulamıyorum ki, onların hepsini bineklerde taşıtayım! Onlar da bir bolluk bulamıyorlar. Bu sebeplerden dolayı onların cihada benden geri kalmaları onlar üzerine ağır bir meşakket veriyor!

Muhammed'in nefsi elinde olan Allah'a yemin ederim ki, ben, Allah yolunda gaza ederek öldürülmeyi, sonra yine gaza ederek öldürülmeyi, sonra yine gaza ederek öldürülmeyi pek arzu ederim!” [1102]

1721- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmaktadır:

“Allah, kendi yolunda cihad eden kimseyi ve evinden sadece Onun yolunda cihad etmek ile Onun kelimesini tasdik etmek için çıkan kimseyi muhakkak cennetine koyacağına yada içinden çıktığı evine kazandığı sevab ve ganimetle beraber döndüreceğine kefil olmuştur.” [1103]

1722- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Allah yolunda yaralanan bir kimse, ki Allah kendi rızası uğrunda yaralanan kimseyi en iyi bilendir- muhakkak kıyamet gününde yarası kan fışkırarak, rengi kan renginde ve kokusu da misk kokusu olduğu halde gelecektir.”[1104]

29- Yüce Allah'ın Rızası Uğrunda Şehid Olmanın Fazileti

1723- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Ölüp de Allah katında hayr elde eden bir kimse; tekrar dünyaya dönmek ve dünya ile onun içinde bulunan her şeyin kendisinin olmasını arzu etmez. Ancak şehid bunun dışındadır. Çünkü şehid, şehidlik (makamının üstünlüğünü gördüğünden dolayı tekrar dünyaya dönüp şehid olmayı ister." [1105]

1724- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edilmiştir: "Peygamber (s.a.v.)'e:

"Yüce Allah'ın rızası uğrunda cihad etmeye denk olan bir amel var mıdır?" diye soruldu. Peygamber (s.a.v.):

"Ona güç yetiremezsiniz!" buyurdu.

Bu sözü, Peygamber (s.a.v.)'e iki yada üç defa tekrar ettiler. Peygamber (s.a.v.) hepsinde de:

"Ona güç yetiremezsiniz!" buyurdu. Üçüncü defa da:

"Allah yolunda cihad eden kimsenin misali; gündüz oruç tutan, gece namaz kılan ve Allah yolunda cihad eden o mücahid kimse tekrar evine dönünceye kadar oruçtan ve namazdan hiç gevşemeyerek Allah'ın bütün ayetlerine/emirlerine itaat eden kimse gibidir" buyurdu. [1106]

1725- Nu'mân İbn Bcşîr (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

"Ben, Resulullah (s.a.v.)'in minberinin yanında idim Bir adam:

"Ben müslüman olduktan sonra hiç bir amel işlememiş olmama aldırış etmem. Yalnız hacıları sulamam müstesna!" dedi. Bir başkası:

"Ben müslüman olduktan sonra hiç bir amel işlememiş olmama aldırış etmem. Yalnız Mecid-i Haramı onarmam müstesna!" dedi. Başka biri:

“Allah yolunda cihâd etmek sizin söylediklerinizden daha faziletlidir” dedi.

Bunun üzerine Ömer, onları azarlayıp:

“Bu gün, cuma günüdür. Resulullah (s.a.v.)'in minberinin yanında seslerinizi yükseltmeyin! Fakat ben cumayı kıldığım, zaman içeriye girer, sizin ihtilâf ettiğiniz hususu ona sorarım!” dedi.

Bunun üzerine Yüce Allah,

“Siz hacıları sulamak ile Mescid-i Haramı onarmayı, Allah'a ve ahiret gününe îmân edip Allah yolunda cihâd eden kimseyle bir mi tutuyorsunuz? Onlar, Allah katında aynı olmazlar. Allah, zalimler topluluğuna hidayet vermez” [1107] âyetini indirdi. [1108]

30- Allah Yolunda Sabah Ve Akşam Yürüyüşünün Fazileti

1726- Enes b. Mâlik (r.a)'tar rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Sabahleyin yada akşemleyin herhangi bir zamanda Allah yolunda cihad için bir defa yürüyüş, dünyadan ve dünyanın içinde bulunan her şeyden daha hayrlıdır.” [1109]

1727- Sehl b. Sa'd es-Sâidî (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Kulun Allah yolunda cihad için yürüyeceği bir sabah yürüyüşü, dünyadan ve dünyadaki her şeyden daha hayrlıdır.” [1110]

31- Yüce Allah'ın Cennette Mücahidler İçin Hazırladığı Dereceler

1728- Ebu Saîd el-Hudrî (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Resulullah (s.a.v):

“Ey Ebu Saîd! Her kim Rabb olarak Allah'a, dîn olarak İslam'a, Peygamber olarak da Muhammed'e razı olursa cennet o kimseye vâcibtir” buyurdu.

Ebû Saîd buna şaşıp:

“Ey Allah’ın resulu! Bunları bana tekrar mısın!” dedi. Resululllah (s.a.v.)’de tekrarladı. Daha sonra Resululllah (s.a.v.):

“Başka bir şey daha var ki, onunla cennete bir kul yüz derece yükseltilir. Her iki derecenin arası yer ile gök arası gibidir” buyurdu. Ebu Saîd el-Hudrî:

“Ey Allah’ın Resulü! Nedir o?” diye sordu. Resululllah (s.a.v.):

“Allah yolunda cihad, Allah yolunda cihad!” buyurdu.

32- Allah Yolunda Şehid Olan Kimsenin, Borçtan Başka Diğer Günahlarının Bağışlanması

1729- Ebu Katada (r.a.)’tan rivayet edilmiştir;

“Resululllah (s.a.v.) bir gün sahabenin arasında ayağa kalkıp onlara:

“Doğrusu Allah yolunda cihad ve Allah’ın İman, amellerinin en faziletlisidir”. Buyurdu. Bunun sahabelerden biri ayağa kalkıp;

“Ey Allah ‘ın resulü!. Ne buyurursun, ben Allah yolunda öldürülürsem günahlarım bağışlanır mı?” diye sordu. Resululllah (s.a.v.), ona:

“Evet ihlasla sabrettiğin halde saflarını ilerisine gidip geri dönmeyecek Allah yolunda öldürülürsen günahların bağışlanır.!” buyurdu. Daha sonra Resululllah (s.a.v.);

“Nasıl dediydin?” diye sordu. Adam;

“Ne buyurursun, ben Allah yolunda öldürülürsern günahlarım bağışlanır mı?” dedi. Resulullah (s.a.v):

“Evet, İhlâsla sabrettiğin halde, safların ilerisine gidip geri dönmeyerek Allah yolunda öldürülürsen günahların bağışlanır. İnsanlara olan borç müstesna! Gerçekten bunu bana Cebrail (a.s) söyledi” buyurdu. [1111]

1730- Abdullah İbn Amr İbnu'l-As (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v) şöyle buyurmaktadır:

“Şehidin, borç hariç bütün günahları bağışlanır.” [1112]

33- Şehidlerin Ruhlarının Cennette Bulunması Ve Onların Rableri Katında Diri Olup Rızıklanmaları

1731- Mesrûk'tan rivayet edilmiştir:

“Abdullah İbn Mesuda,

“Allah yolunda öldürülenleri asla ölü sanma! Bilâkis onlar, Rabbleri katında diri olup rızıklanmaktadırlar” [1113] ayetinin hükmünü sorduk. Abdullah İbn Mes'ud şöyle dedi:

“Bakın buraya! Biz bunu vaktiyle Peygamber'e sorduk. O da:

“Şehitlerin ruhları, yeşil bir takım kuşların içindedirler. Onlar için Arş'ta asılmış bir çok kandiller vardır. Onlar, cennette istedikleri yere uçarlar, sonra da bu kandillere girerler. Rabbleri onlara bir bakışla bakar ve onlara:

“Bir şey arzu eder misiniz?” diye sorar. Onlar:

“Daha ne isteyelim! İşte cennette dilediğimiz yerde dolaşıyoruz!” derler. Bunu kendilerine üç defa tekrarlar. Kendilerine soru sorulmaktan vazgeçilmeyeceğini görünce:

“Rabbim! Ruhlarımızı bedenlerimize iade buyurmanı dileriz! Böylece senin yolunda bir defa daha öldürülelim!” derler.

“Nihayet Rableri, onların bir şeye ihtiyaç duymadıklarını görünce onlar bırakılırlar” buyurdu. [1114]

34- Cıhad Ve Sınırda Nöbet Beklemenin Fazileti

1732- Ebu Saîd el-Hudrî (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Bir adam, Peygamber (s.a.v)'e gelip ona:

“İnsanların hangisi en faziletlidir?” diye sordu. Peygamber (sav):

“Allah yolunda, canıyla ve malıyla cihad eden kimsedir” buyurdu. Adam:

“Ondan sonra kim?” diye sordu. Resulullah (s.a.v):

“Kuytulardan bir kuytuda Allah'a ibadet eden ve insanları kendi kötülüğünden uzak tutan kimsedir” buyurdu. [1115]

Açıklama: Bu hadis, tenhada yalnız basma yaşamayı insanlar arasına karışmaktan evla gören alimlerin bir delilidir.

Alimlerin çoğunluğuna göre; fitneden emin olmak şartıyla insanların içinde olmak daha faziletlidir. Bu görüşte olanlar, önceki görüşte olanlara; bu hadis, fitne ve savaş zamanlanna hami edilmiştir. Yada insanlarla iyi geçinemeyen kimse hakkındadır.

Nitekim;

"İnsanların arasına katılıp da onların eziyetlerine katlanan bir müminin mükafatı, insanların arasına katılmayıp onların eziyetine katlanmaktan uzak kalan bir müminden daha fazladır" [1116] şeklindeki hadis, cumhuru ulemanın görüşünü desteklemektedir.

1733- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v) şöyle buyurmaktadır:

"İnsanların en hayırlı yaşayanlarından biri; Allah yolunda atının dizginin tutup onun sırtında onu uçarcasına koşturan, düşman sesi veya düşmana hücum feryadı işittiğinde atının üzerine sıçrayıp öldürmeyi veya ölümü, umut ettiği yerlerinde arayan adamdır.

Yada o en hayrlı hayatı yaşayan; şu tepelerden bir tepenin üstünde veya şu vadilerden bir vadinin içinde küçük bir koyun sürüsünün İçinde bulunup namazını dosdoğru kılan, zekâtını veren ve eceli gelinceye kadar Rabbına ibâdet eden, insanlara hayrdan başka bir şey yapmayan kimsedir." [1117]

35- Biri Diğerini Öldürdükten Sonra İkisi De Cennete Giren İki Kimsenin Mahiyeti

1734- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v):

“Allah, biri diğerini öldüren ve ikisi de cennete giren iki kimseye güler” buyurdu. Sahabiler:

“Ey Allah'ın resulü! Nasıl!” diye sordular. Resulullah (s.a.v):

“Biri, Vüce Allah'ın rızası uğrunda savaşıp şehid edilir, sonra Allah bu müslümanı öldüren kimseye tevbe/hidayet nasip eder de o da müslüman olur. Daha sonra bu kimse, Yüce Allah'ın rızası uğrunda savaşıp şehid düşer” buyurdu. [1118]

36- Bir Kafir Öldürdükten Sonra Doğru Yolu Tutan Kimse

1735- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v) şöyle buyurmaktadır:

“Bir kafir île onu öldüren kimse, ebedi olarak cehennemde bir araya gelmez.” [1119]

37- Allah Yolunda Sadaka Vermenin Fazileti Ve Bunun Allah Katında Kat Kat Artırılması

1736- Ebu Mes'ud el-Ensârî (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Bir adam, yularh bir dişi deveyle birlikte:

“Bu, Allah yolunda verilmiş bir sadakadır” dedi. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v):

“Bu bir deveye karşılık sana kıyamet gününde hepsi de yularlı olmak üzere yedi yüz deve vardır” buyurdu. [1120]

38- Allah Yolunda Gaza Edene Binek Ve Başka Şeylerle Yardım Etmenin Ve Yokluğunda Ailesine İyilikte Bulunmanın Fazileti

1737- Ebu Mes'ud el-Ensârî (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Bir adam, Peygamber (s.a.v)'e gelip:

“Benim hayvanım helak oldu. Bana bir binek hayvanı ver!” dedi. Peygamber (s.a.v):

“Şu anda bende bir binek hayvanı yok!” buyurdu. Bunun üzerine bir başka adam:

“Ey Allah'ın resulü! Ben ona binek hayvanı verecek kimseyi gösteririm!” dedi.

Resulullah (s.a.v):,

“Her kim bir hayrı gösterirse ona da hayrı işleyenin sevabı gibi sevab vardır” buyurdu. [1121]

1738- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Eşlem kabilesinden bir genç:

“Ey Allah'ın resulü! Ben gaza etmek istiyorum, ama yanımda gaza için hazırlık yapabileceğim bir şeyim yok” dedi. Peygamber (s.a.v):

“Filâna git! Çünkü o, savaş için hazırlık yapmıştı, fakat hastalanmıştı” buyurdu. Bunun üzerine bu genç, o adama giderek:

“Resulullah (s.a.v) sana selâm ediyor ve savaş için yaptığın hazırlığı bana vermeni söylüyor!” dedi. Bu kimse, hanımına:

“Ey filânca kadın! Savaş için yaptığını hazırlığı buna ver! Ondan hiç bir şey saklama! Allah aşkına ondan bir şey saklama ki, sana onun hakkında bereket verilsin!” dedi. [1122]

Açıklama: Bu hadis, hayra yardımcı olmanın faziletine delildir. Ayrıca bir İnsan, hayr cihetlerinden birine mal sarfetmek ister de imkân bulamazsa o malı başka bir hayr cihetine sarf etmesinin müstehab olduğuna delâlet etmektedir. Adak adamadıkça mutlaka o niyet ettiği hayra sarf etmesi lâzım gelmez.

1739- Zeyd b. Hâlid el-Cühenî (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v) şöyle buyurmaktadır:

“Kim Allah yolundaki bir mücahidi donatırsa, Allah yolunda savaşmış olur. Kim de bir mücahidin ailesi hakkında hayrlı bir vekil olursa, o da Allah yolunda savaşmış olur.” [1123]

Açıklama: Allah, Kur'an-ı Kerimin bir çok yerinde kafirlere karşı müslümanların mallarıyla ve canlarıyla cihad etmelerini istemektedir. Böylece hem malı ve hem de canıyla Allah yolunda savaşanları ve bu yolda şehid olanları, altından ırmaklar akan cennetlere koyacağını da haber vermiştir.

Kişinin, maddi durumu iyi ise, malını; Allah yolunda cihad eden gazilerin donatılması, silah, araç ve gereçlerin alınmasını yada müslüman gazilerin tasarrufuna verilmesi için harcayabiliyorsa, bu kişinin niyetine göre, velev ki gazaya katılmamış olsa bile gazilik sevabı yazılır. Eğer hem malını ve hem de kendi canını Allah yolunda vermeye hazır ise, bunun sevabı daha fazladır. Bunun karşılığı, Kur'an'da, cennet olarak gösterilmektedir.

Cihad, genel ifade eden bir kelime olması hasebiyle eğitim, kültür, bilim, düşünce gibi alanlarda yapılacak olan çalışmalara da aynı oranda katılmak, her müslümanın görevidir.

Mücahidin ailesini, malını ve mülkünü koruyan kimse için de, aynen bilfiil savaşa katılan bir mücahid gibi sevap verilir.

1740- Ebu Saîd el-Hudrî (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v), Lehyân b. Huzeyl oğullan kabilesine bir askeri birlik gönderip onlara:

“Her iki kişiden biri düşmana doğru atılsın. Alacakları sevabları aralarında ortaktır” buyurdu. [1124]

Açıklama: Hicretin 4. yılında Beni Lehyân, Rı'1-zekvân ve Usayya kabileleri, Hz. Peygamber (s.a.v)', kendileri için dini bilen kimseler ile onlara yardımcı olacak kimseler istemişlerdi. Gönderilince de onları Bi'r-i Maûne'de şehid etmişlerdi.

Hz. Peygamber (s.a.v), onların öçlerini almak üzere, Lehyân oğullannı bulup onlara ansızın baskın yapmayı tasarladı. Bunun için hemen sefere hazırlanmalarını ashabına emretti. İşte bu sefer esnasında, Hz. Peygamber (s.a.v) her evde bulunan iki erkekten birinin veya her kabiledeki erkeklerin yansının harbe çıkıp diğerlerinin evde kalmasını emretmiş ve evde kalanlann mücâhidierin ailesine bakmakta kendilerini aratmamaları ve onlara hayırlı bir vekil olmaları halinde onlann cihadından hasıl olan sevabın yarısına nail olacaklarını ifade buyurmuştur.

39- Mücahidlerin Kadınlarına Hürmet Ve Kadınları Hususunda Mücahidlere Hainlik Yapanların Günahı

1741- Büreyde (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v) şöyle buyurmaktadır:

"Geride kalan kimseler üzerine, mücâhidierin kadınlarına saygı gösterme görevi; annelerine yapacakları saygı görevi gibidir. Geride kalanlardan herhangi bir kimse, mücahidlerden birine ailesi hususunda işlerini görmek ve yardım etmek üzere ona vekil olup da mücahidin ailesi hususunda mücahide hainlik ederse o hain kimse kıyamet gününde muhakkak yakalanıp hainlik ettiği mücahid onun amelinden istediğini alacaktır. Mücahidin, o hainlik eden kimsenin sevablarından hiçbir şey bırakacağını mı zannediyorsunuz?" [1125]

40- Mazeretli Olan Kimselerden Cihad Farzının Düşmesi

1742- Berâ' (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

"Yüce Allah'ın

"Müminlerden, Allah yolunda cihad edenler ile oldukları yerde oturup duranlar bir değildir" [1126] ayeti indiği zaman, Resulullah (s.a.v) kürek kemiği getirip ayeti yazmasını Zeyd'e emretti. Bu sırada Abdullah İbn Ümmü Mektûm, Resulullah (s.a.v)'e gözünün körlüğünü şikayet etti. Bunun üzerine;

"Müminlerden, Allah yolunda cihad edenler ile oldukları yerde oturup duranlar bir değildir. Ancak özürlüler hariç" [1127] ayeti indi. [1128]

41- Şehidin Cennete Girmesinin Kesin Olması

1743- Câbir b. Abdullah (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Uhud savaşı günü bir adam:

“Ey Allah'ın resulü! Ben öldürülürsem nerede olurum?” diye sordu. Resulullah (s.a.v):

“Cennette” diye cevap verdi.

Bunun üzerine adam, elinde bulunan hurmaları attı. Sonra öldürülünceye kadar çarpıştı. [1129]

1744- Berâ' (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Ensar'm bir kabilesi olan Nebît oğullarından bir adam Resulullah'ın yanına gelip ona:

“Allah'tan başka ilah olmadığına ve senin de Allah'ın kulu ve resulü olduğuna şahitlik ederim” dedi. Sonra savaş alanına doğru ilerleyip öldürülünceye kadar savaştı. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v):

“Bu adam, az amel işledi, fakat çok mükafat kazandı!” buyurdu. [1130]

1745- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v), Büseyse'yi, Ebû Süfyân'ın kervanının ne yaptığını görmek için casus olarak gönderdi. Daha sonra Büseyse, evde, ben ve Resulullah (s.a.v)'den başka hiçkimse yokken yanımıza geldi.

Râvî:

“Kadınlarından birini istisna edip etmediğini bilmiyorum” dedi. Peygamber (s.a.v)'e gördüğünü anlattı. Daha sonra Resulullah (s.a.v) dışarı çıkarak konuştu ve:

“Bizim bir isteğimiz var! Kimin hazır hayvanı varsa hemen bizimle birlikte binsin!” buyurdu.

Bunun üzerine bazı kimseler, Medine'nin yukarısında bulunan binek hayvanlarını almak için ondan izin istemeye başladılar. Fakat Resulullah (s.a.v);

“Hayır. Sadece hayvanı hazır olan kimse binecek!” buyurdu.

Daha sonra Resulullah (s.a.v) ile sahabileri, yola koyuldular. Müşriklerden önce Bedr'e vardılar. Müşrikler de geldi. Resulullah (s.a.v):

“Ben, başında olmadıkça sakın sizden hiç bir kimse bir şeye ilerlemesin!” buyurdu. Derken müşrikler yaklaştı. Resulullah (s.a.v)'de:

“Kalkın! Genişliği, gökler ile yer kadar olan cennete!” buyurdu. Umeyr b. Humâm el-Ensârî:

“Ey Allah'ın resulü! Genişliği, gökler ile yer kadar olan cennet öyle mi?” dedi. Resulullah (s.a.v):

“Evet!” buyurdu. Umeyr:

“Hele hele!'” dedi. Resulullah (s.a.v):

“Seni hele hele demeye sevkeden şey de nedir?” diye sordu. Umeyr:

“Hayır, vallahi, ey Allah'ın resulü! Cennet ehlinden olmamı ümîd etmekten başka bir şey yok” dedi. Resulullah (s.a.v):

“Öyleyse sen onun ehlindensin!” buyurdu. Bunun üzerine Umeyr torbasından birkaç hurma çıkararak onlardan yemeye başladı. Sonra da:

“Eğer ben bu hurmalarımı yiyinceye kadar yaşarsam bu gerçekten uzun bir hayâttır! Hemen elindeki hurmaları attı. Sonra öldürülünceye kadar müşriklerle savaştı.” [1131]

Açıklama: Burada sözkonusu edilen casusluk, Kureyş'in kadın-erkek herkesten büyük sermayeler toplayarak Şam'a gönderdikleri büyük ticâret kervanı ile ilgilidir. Hz. Peygamber (s.a.v), Kureyşlilerin harp hazırlıkları İçin işlerine yarayacağı bu kervanla ilgilenmiş, dönüşünde onu gözetleyip

hakkında bilgi toplamak üzere Büseyse'yi casus olarak görevlendirmişti. Bu durum düşmanın harp planlannı öğrenmek için casus kullanmanın meşruiyetine delâlet etmektedir.

Harpte düşman hakkında iyice bilgi toplama ve tam bir haber alma, bunun yanında kendi maksat ve niyetlerini ondan saklama veya karşı casusluk, Hz. Peygamber'in takibettiği önemli bir umdedir.

1746- Abdullah b. Kays'tan rivayet edilmiştir:

“Babamı, düşman karşısında şöyle derken işittim: Resulullah (s.a.v):

“Doğrusu cennet kapıları, kılıçların gölgeleri altındadır” buyurdu. Bunun üzerinde üstü başı iyi olmayan bir adam ayağa kalkıp:

Ey Ebu Musa! Sen bunu Resuîullah (s.a.v) söylerken bizzat işittin mi?” diye sordu. O da:

“Evet, işittim” dedi.

Sonra o adam, arkadaşlarına dönüp:

“Sizlere selam eylerim!” dedi. Sonra kılıcının kınını kırıp attı. Sonra da kılıcıyla düşmana doğru yürüdü. Kılıcıyla vura vura, nihayet şehit oldu. [1132]

1747- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

Bazı insanlar, Peygamber (s.a.v)'e gelip;

“Bize, Kur'ân ve sünneti öğretecek adamlar gönder” dediler.

Bunun üzerine Peygamber (s.a.v), onlara, Ensar'dan yetmiş kişiyi gönderdi Bunlara, Kurrâ' denilirdi. İçlerinde dayım Haram b. Milhan da vardı.

Bunlar, Kur'ân okurlar, ge.celeri birbirlerine ders okurlar ve ilim öğrenirlerdi. Gündüzleri de su getirirler ve bu suyu mescide korlardı. Bazen de odun toplarlar ve bunu satarlardı. Bunun bedeliyle, Suffa halkına ve

fakirlere yiyecek satıa alırlardı. İşte Peygamber (s.a.v), bu kimseleri, onlara gönderdi. Onlar, bunlar daha yerlerine varmadan önlerine çıkarak bunları haince öldürdüler. Bunlar:

“Allahım! Bizden Peygamberimize ilet kî, biz sana kavuştuk ve Senden razı olduk. Sen de bizden razı oldun” dediler.

Bir adam, Enes'in dayısı Haram b. Milhan'a arkasından gelerek ona mızrağı sapladı, öyle ki mızrağı onun göğsünden çıkardı. Bunun üzerine Haram b. Milhan:

“Kâ'be'nin Rabbine yemin ederim ki, ben kazandım” diye haykırdı. Resulullah (s.a.v)'de, sahabilerine:

“Şüphesiz ki din kardeşleriniz şehit edildiler. Hem de şunu söylediler:

“Allahım! Bizden Peygamberimize ilet ki, biz sana kavuştuk ve Senden razı olduk. Sen de bizden razı oldun” buyurdu. [1133]

Açıklama: Bu olay, “Bir-i Maûne” vakası diye anılır. Bu olay, hicretin 4. yılında olmuştur.

1748- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Bana, kendi adı verilen amcam Enes b. Nadr Resulullah (s.a.v)'le birlikte Bedir'de bulunamamıştı. Bu ona ağır gelmiş. Bunun üzerine Enes b. Nadr:

“Resulullah (s.a.v)'in bulunduğu ilk savaşta bulunmadım. Allah bana bundan sonra Resulullah (s.a.v)'le birlikte bir savaş gösterirse işte ne yaptığımı Allah görecektir” dedi.

Başkasını söylemekten çekindi. Sonra Resulullah (s.a.v)'le birlikte Uhud gününde bulundu. Karşısına Ensar'dan Evs kabilesinin reisi) Sa'd b. Muaz çıktı. Enes b. Nadr, ona:

“Ey Ebu Amr! Nereye? Ah şu cennetin kokusu! Onu, Uhud'un yanında buluyorum” dedi. Arkasından kafirlerle savaştı. Nihayet şehit edildi. Vücudunda kılıç darbesi, mızrak yarası ve ok saplaması dahil olmak üzere seksen küsur yara bulundu. Kız kardeşi halam Rubeyyî' bint. Nadr:

“Kardeşimi ancak parmak uçlarından tanıyabildim!” dedi.

Bunun üzerine,

“Müminlerden öyle adamlar var ki, Allah'a verdikleri sözde sâdık kaldılar. Onlardan bazısı vefat etti, bazısı da sırasını bekliyor. Onlar hiçbir şekilde verdikleri sözleri değiştirmediler” [1134] ayeti onun gibi kimseler hakkında indi.

Sahabiler, bu âyetin, onun ile arkadaşları hakkında indiğini biliyorlardı. [1135]

Açıklama: İbn Battal ve başkaları, *“Cennetin kokusunu Uhud'un yanında buluyorum”* sözü hakkında şöyle demişlerdir: “Bu sözün hakikat olması muhtemeldir. Enes b. Nadr, hakîkaten cennetin kokusunu duymuştur. Yada güzel bir koku hissetmiş de onu cennet kokusu diye anmıştır. Şehidler için hazırlanan cenneti gözünün önüne getirerek onun burada savaş meydanında olduğunu düşünmüş olması da caizdir. Bu takdirde mânâ şöyle olur:

“Ben pekâlâ biliyorum ki, cennet bu yerde kazanılır. Bundan dolayı ona can atıyorum.”

Enes'in tanınmaz hale gelmesi, aldığı seksen küsur yaradan ve müşrikler tarafından ağzı, burnu ve diğer organları kesildiğîndendir.

42- Allah'ın Kelimesinin Yüce Olması İçin Savaşan Kimsenin Allah Yolunda Olması

1749- Ebu Musa el-Eş'arî (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Bir bedevi/çöl halkından kimse, Peygamber (s.a.v)'e gelip:

“Ey Allah'ın resulü! Adam var ganimet elde etmek için çarpışıyor. Adam var anılmak için savaşıyor ve adam var kahramanlıktaki) derecesi/yeri görülsün diye çarpışıyor. Bunların hangisi Allah yolundadır” diye sordu. Resulullah (s.a.v):

“Kim Allah'ın kelimesi en yüce olsun diye çarpışırsa işte o kimse Allah yoludadır” buyurdu.[1136]

Allah'ın kelimesi'nden maksat; “La ilahe illallah”dır. Bu kelime-i tevhidi yaymak, ulaştırmak ve her tarafa hakim kılmak için savaşan kimseler, Allah yolunda savaşmış olurlar. Bunun dışında herhangi bir maksatla savaşa çıkan kimselerin ise Allah yolunda savaşmış olmalarından bahsedilemez.

43- Riya Ve Şöhret İçin Çarpışan Kimsenin Cehennemi Hak Etmesi

1750- Süleyman b. Yesâr'dan rivayet edilmiştir:

“İnsanlar, Ebû Hüreyre'nin yanından dağıldılar. Bunun üzerine şamlıların nâmı, Ebu Hureyre'ye:

“Tamam!” dedi. Sonra da ben, Resulullah (s.a.v)'i şöyle buyururken işittim.

“Kıyamet gününde aleyhinde ilk hüküm verilecek olan kimseler şunlardır;

1- Şehîd edilen kimse. Bu kimse, Allah'ın huzuruna getirilir.

“Senin uğrunda çarpıştım.Nihayet şehîd edildim” der. Yüce Allah, ona:

Yalan söyledin! Fakat sen kendine 'cesur denilmesi' için çarpıştın. Gerçekten cesur denildi de' buyuracak.

Sonra onun hakkında emir verilir, bu kimse yüz üstü sürüklenir, nihayet cehenneme atılır.

2- Sonra hesabı ilk görülecek diğer birisi de, ilim öğrenmiş, öğrendiğini başkalarına öğretmiş ve Kur'an okumuş olan kimsedir. Bu da, Allah'ın huzuruna getirilir. Allah, ona, kendisine verdiği nimetlerini anlatır. O da, onları tanır. Allah, ona:

“Bu nimetlere karşı ne amel yaptın?” diye sorar. Adam:

“İlim öğrendim ve öğrendiklerimi başkalarına öğrettim. Senin rızân için Kur'ân'ı da okudum” der. Yüce Allah, ona:

“Yalan söyledin! Fakat sen ilmi, “O âlimdir” denilmesi için bu ilmi öğrendin. Kur'ân'ı da, “O kâri/okuyan kimse” denilsin diye okudun. Gerçekten senin hakkında dünyada bu denildi de!” buyuracak.

Sonra onun hakkında emir verilir, bu kimse yüz üstü sürüklenir, nihayet cehenneme atılır.

3- Yine hesabı ilk görülecek diğer birisi de, Allah'ın, kendisine nimetleri bolca verdiği ve kendisine malın her çeşidinden ihsan ettiği kimsedir. Bu da, Allah'ın huzuruna getirilir. Allah, ona, verdiği nimetlerini anlatır. O da o nimetleri tanır. Allah, ona:

“Bu nimetler karşılığında ne amel yaptın?” diye sorar. Adam:

“Uğrunda mal sarf edilmesini dilediğin hiç bir yol bırakmayıp bu malları bütün bu yollarda senin İçin harcadım!” der. Yüce Allah:

“Yalan söyledin! Fakat sen, “O cömerttir” denilmesi için bu malı buralarda harcadın. Gerçekten senin hakkında dünyada bu denildi de!” buyuracak.

Sonra onun hakkında emir verilir, bu kimse yüz üstü sürüklenir, nihayet cehenneme atılır. [1137]

Riya: İş, söz ve davranışlarda gösterişe yer verme; bir İyiliği veya salih bir ameli Allah'ın rızasını kazanmak niyetiyle değil, insanların beğenisi için yapma. Bu davranışta bulunan kimseye riyakâr veya müraî denir.

Riya, insanlar arasında manevî nüfuz, şan ve şöhret, maddî çıkar sağlamak için yapılır. Dünyaya âit bu tür maddî ve manevî çıkarları elde etmek için, dinin insanlar tarafından kutsal değerlere karşı beslenen bağlılık ve hürmet duygularının âlet edilmesi, riyanın en kötü şeklidir. Bu tür davranışlar, hilekârlık ve yalancılıktır. İnsan şeref ve haysiyetine hakarettir.

Riyanın her çeşidi ahlaksızlık olduğu halde, ibadetlerde riyakâr olmak çok daha büyük bir ahlâksızlıktır. Çünkü ibadet, Allah için yapılır. Allah'ın rızası dışında bir amaçla; gösteriş olarak ibadet yapmak, Allah nzasını ortadan kaldırır. Gösteriş için ve bir çıkar düşüncesiyle Kur'ân okumak, namaz kılmak, oruç tutmak, zekât vermek, hacca gitmek, sadaka vermek, ibadetleri boşa çıkarır.

44- Gaza Edip Ganimet Alan Ve Almayan Kimsenin Sevab Miktarı

1751- Abdullah İbn Amr (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v) şöyle buyurmaktadır:

"Allah yolunda gaza ganimet elde eden bir ordu, ahirette alacağı ecirlerinin üçte ikisini dünyada peşin almış olurlar ve kendilerine üçte bir ecir kalmış olur. Eğer ganimet elde edememişlerse onların ecirleri ahirette kendilerine tam olarak verilir." [1138]

Açıklama: Bu hadiste, savaşa katılıp da savaştan ganimet elde ederek sağ-salim yurtlarına dönen mücâhidlerin, ahirette ellerine geçecek olan cihad sevabının üçte ikisini dünyada iken peşin olarak almış olacaklarını, savaştan bir ganimet elde etmeden dönen veyahut da yurduna dönemeden savaş meydanında can veren mücâhidlerin ise, bu cihadlannın sevabını ahirette tüm olarak alacaklannı ifade etmektedir.

45- Amellerin Niyetlere Göre Olması Hükmüne, Gaza Ve Diğer Amellerin De Girmesi

1752- Hz. Ömer (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v) şöyle buyurmaktadır:

"Ameller, niyete göre değerlendirilir. Herkese ancak niyet ettiği şey vardır. Öyleyse kimin hicreti, Allah'a ve Resulüne ise, onun hicreti Allah ve Resulünedir. Kimin hicreti de elde edeceği bir dünyalığa veya evleneceği bir kadına ise, onun hicreti de o hicret ettiği şeyedir."[1139]

Açıklama: Kişinin yaptığı işler, niyete göre değer kazanır. Bu durum Allah katında da, kulun yanında da böyledir. Aynı eylemi yapan iki ayrı kişi, niyetlerinde ki farklılık sebebiyle birbirine zıt karşılık görebilirler. Çünkü şer! hükümler ve dinî sorunmluluklar, iki esas üzerine kuruludur:

a- Organlarla yapılan ameller, işler, hareketler ve davranışlar.”

b- Kalbin bir şeye yönelmesi, onu kastetmesi, o şeye varması, onu kabullenmesi şeklindeki kalbî ameller

Bu sebeple bütün amellerin değer kazanması, ilk önce içimizdeki gizli niyetlere, İkinci olarak ta organların görünürdeki fiil ve hareketlerine dayanmaktadır.

Niyet Hadisi; kişinin yapmış olduğu hareketin değeri ancak niyetine bağlıdır. Herkesin sevap ve cezası, niyet ettiği iyilik ve kötülükten ibarettir. O halde her çeşit hareketimiz üzerinde niyetin büyük bir önemi vardır.

Bütün ameller, değerini, niyete göre kazandığı için, İslam alimleri, eserlerini, bu hadisle başlatmayı genellikle adet edinmişlerdir.

46- Yüce Allah'ın Yolunda Şehitliği İstemenin Müste-Hab Olması

1753- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v) şöyle buyurmaktadır:

“Kim şehit olmayı canı gönülden isterse, kendisine bir musibet isabet etmese de ona şehitlik sevabı verilir.” [1140]

1754- Sehl b. Huneyf (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmaktadır:

“Kim canı gönülden şehit olmayı Allah'tan isterse Allah o kimseyi, velev ki döşeğinde ölsün, şehitlerin derecelerine ulaştırır. [1141]

47- Gaza Etmeden Ve Kendi Kendine Gazadan Bahsetmeden Ölen Kimsenin Yerilmesi

1755- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v) şöyle buyurmaktadır:

“Bir kimse gaza etmeden ve gaza etmeyi gönlünden geçirmeden ölecek olursa münafıklığın bir şubesi üzerine ölür.” [1142]

48- Gazadan Kendisini Hastalık Veya Başka Bir Özür Men Eden Kimsenin Sevabı

1756- Câbir (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Bir gazada Peygamber (s.a.v)'le birlikte idik. Derken:

“Gerçekten Medine'de Öyle kimseler var kî, siz bir yolda yürür veya bir vadiyi geçersiniz onlar muhakkak sizinle beraberdirler. Çünkü onları seferde bulunmaktan ancak hastalık alıkoymuştur” buyurdu. [1143]

49- Denizde Gaza Etmenin Fazileti

1757- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resululİah (s.a.v), Ümmü Haram bint. Milhan'm yanma girer, o da ona yemek ikram ederdi. Ümmü Haram, Ubade b. Sabit'in nikâhı altında

idi. Resulullah (s.a.v) bir gün yine onun yanına girmişti. O da ona yemek ikram etmiş, sonra da Resulullah (s.a.v)'in başını taramaya oturmuştu. Derken Resulullah (s.a.v) uyudu. Sonra gülerek uyandı.

Ümmü Haram der ki: Ben:

“Ey Allah'ın resulü! Seni güldüren şey de nedir?” diye sordu. Resulullah (s.a.v):

“Ümmetimden bazı insanlar, bana Alİah yolunda gaza ederlerken arz olundular. Şu denizin enginine tahtlar üzerinde krallar olarak yada tahtlar üzerinde krallar gibi binip gidiyorlar” buyurdu. Ravi, bu iki cümleden hangisini söylediğinde şüphe etmiştir.

Ümmü Haram der ki: Bunun üzerine ben:

“Ey Allah'ın resulü! Allah'a dua et de beai onlardan eylesin” dedim. Bunun üzerine Resulullah (s.a.y), Ümmü Haram'ın onlar içerisinde olması için dua etti. Sonra başını yastığa koyarak uyudu. Sonra tekrar gülerek uyandı.

Ümmü Haram der ki: Ben yine ona:

“Ey Allah'ın resulü! Seni güldüren şey de nedir?” diye sordum. Resulullah (s.a.v), birinci defada dediği gibi:

“Ümmetimden bazı İnsanlar, bana Allah yolunda gaza ederlerken arz olundular” buyurdu. Ben:

“Ey Allah'ın resulü! Allah'a dua et de beni onlardan eylesin” dedim. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v):

“Sen evvelkilerdensin!” buyurdu.

Sonra Ümmü Haram bint. Milhân, Muaviye zamanında gemiye binmiş ve denizden çıktığı anda hayvanından düşerek vefat etmiştir. [1144]

Açıklama: Bazıları, Ümmü Haram bint. Milhân'ın, Resulullah (s.a.v)'in süt halalarından birisi olduğunu söylemiş, bazıları da babası yada dedesi ciheliyle halası olduğunu söylemiş, bazıları da bunların hangisi olursa olsun Ümmü Haram bint. Milhân Resulullah (s.a.v)'in mahremidir demiştir.

Alimler, Ümmü Haram bint. Milhân'ın şehit düştüğü bu gazanın ne zaman yapıldığında ihtilaf etmişlerdir. Buradaki rivayette Muaviye zamanında yapıldığı görülüyorsa da, Kadı Iyaz, çoğu siyer alimlerinin görüşlerine göre bunun Hz. Osman zamanında yapıldığını söylemektedir.

Ümmü Haram bint. Milhân, kocasıyla birlikte Kıbrıs'a gitmiş, orada hayvanından düşerek vefat ziyaret edilmektedir. . , .

50- Allah Rızası Uğrunda Sınırda Nöbet Beklemenin Fazileti

1758- Selmân (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Resulullah (s.a.v)'i:

“Bir gün ve bir gece Allah rızası uğrunda sınırda nöbet beklemek, bir ay tutulan nafile oruç ile teravinden daha hayrhdır. Eğer bu kimse nöbet beklerken ölürse dünyada iken yaptığı ameli üzerine cereyan eder ve rızkı da üzerine gönderilir. Fettandan da emin olur”' buyururken işittim” dedi.” [1145]

51- Şehitlerin Kısımları

1759- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v) şöyle buyurmaktadır:

“Bir ara bir adam yolda yürürken yol üzerinde bir diken dalı bulup onu yolun kenarına attı. Bunun üzerine Allah, onun bu davranışını kabul buyurup günahlarını bağışladı.”

Sonra Resulullah (s.a.v):

“Şehitler, beş kısımdır:

1- *Vebadan ölen,*

2- *ishalden ölen,*

3- *Boğulmaktan ölen,*

4- *Yıkıntı altında ölen,*

5- *Yüce Allah'ın rızası uğrunda şehit olan kimseler”* buyurdu. [1146]

1760- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Resulullah (s.a.v), sahabilere:

“İçinizde kimleri şehîd sayıyorsunuz?” diye sordu. Sahabiler:

“Ey Allah'ın resulü! Kim Allah yolanda öldürülürse o şehittir” dediler. Resulullah (s.a.v):

“O halde ümmetimin şehitleri gerçekten pek azdır” buyurdu. Sahabiler:

“Ey Allah'ın resulü! Öyleyse kimler şehittir?” diye sordular. Resulullah (s.a.v):

“Kim Allah yolunda öldürülürse o şehiddir.Kim Allah yolunda ölürse o da şehittir. Kim vebadan ölürse o da şehittir. Kim ishalden ölürse o da

şehittir” buyurdu.

İbn Miksem der ki:

“Baban üzerine şehadet ederim ki, bu hadiste, Resulullah (s.a.v):

“Boğulan da şehiddir” buyurdu.[1147]

1761- Hafsa bint. Şîrîn'den rivayet edilmiştir: “Enes b. Mâlik, bana:

“Yahya b. Ebi Amre neden öldü?” diye sordu. Ben de:

“Vebadan öldü” dedim.

Enes b. Mâlik der ki: Bunun üzerine Resulullah (s.a.v):

“Veba, her müslüman için şehitliktir” buyurdu. [1148]

Açıklama: Şehit: Allah yolunda canını veren kimseye şehid denir çoğulu şühedâ. Böyle bir kişiye şehid denilmesinin ne anlama geldiği konusundaki görüşlerden bazıları şunlardır: “Böyle bir kişiye şehid denilmiştir; çünkü bu kişinin cennete gireceğine şahitlik edilmiştir. Böyle bir kişiye şehid denilmiştir; çünkü ölümü anında birtakım rahmet melekleri hazır bulunmuştur. Böyle bir kişiye şehid denilmiştir; çünkü kendisi Cenâb-ı Allah'ın manevî huzurunda hazır olarak rızıklanacaktır.

Şehidlik, Muhammed ümmetine tahsis edilmiş üstün bir paye, büyük bir mertebedir. Kur'an'da *“Allah yolunda öldürülenlere ölü demeyin! Onlar diridirler, fakat sîz farketmiyorsunuz”* [1149] ve *“Allah yolunda öldürülenleri ölü sanmayın.” Onlar diridirler. Rableri katından nzıktandırılmaktadırlar.”* [1150] buyurulmustur. Peygamberimiz de bir hadislerinde;

“Şehid cennettedir” buyurmuş [1151] başka bir hadiste de

“Allah katında hayrlı bir mertebede iken ölmüş kullar içinde, dünya içindekilerle birlikte kendisine verilecek olsa bile, şehidden başka hiçbir kimse yeniden dünyaya gelmek istemez. Çünkü şehtdler, şehîdliğin ne denli

üstün bir mertebe olduğunu görmüş oldukları için, dünyaya dönüp yeniden bir kere daha şehid olrnak için can atarlar” [1152] diyerek âhirette verilen üstün mertebe yanında şehâdet şerbetini içmenin, şehidliği tatmanın da ayrı bir zevki bulunduğunu ifade etmiş olmaktadır. İslâm dininde şehidlik yüksek bir mertebe olarak kabul edildiği ve Allah yolunda öldürülenler şehidlik pâyesiyle taltif edildiği için, müslümanlar açısından Allah yolunda ölmek sevimli ve gönülden istenen bir iş haline gelmiştir.

Birçok hadiste hangi durumda bir müslümanın şehid olacağı konusuna açıklık getirilmiştir. Bir hadiste, canı, malı ve namusu uğruna ölen kişinin şehid olacağı biİdirilmiştir. Korunması dinin amaçlan arasında yer alan can, mal ve namus uğruna ölmenin şehid olarak nitelendirilmesi, bu hususlara dinimizde ne kadar önem verildiğini de göstermektedir.

İslâm hukukçuları ilgili hadislerden yola çıkarak dünyevî ve uhrevî hükümler bakımından şehidleri üç kısımda değerlendirmişlerdir.

1- Hem dünya hem âhİret hükümleri bakımından şehid sayılanlar; Bunlar Alİah yolunda savaşırken öldürülen kişilerdir. Kâmil mânada şehid bunlardır ve bunlara “Hükmî şehid” denilir. Bu tür şehidler yıkanmaksızın, kanlı elbiseleriyle defnedilir, elbiseleri onlann kefeni yerine geçer. Üzerindeki silâh ve başka ağırlıklar alındıktan sonra cenaze namazı kılınarak defnedilir. Diğer üç mezhebe göre, şehİdlerin yıkanmasına gerek olmadığı gibi üzerlerine cenaze namazı kılınmasına da gerek görülmemesi, yine şehidin elde etmiş olduğu yüksek paye ile ilgilidir.

2- Sadece dünya hükümleri bakımından şehid sayılanlar: Kalbinde nifak bulunmakla yani münafık olmakla birlikte, dış görünüşü itibariyle müslüman olduğuna hükmedilen ve müslümanların saflarında bulunduğu

sırada düşman tarafından öldürülen kişiSer bu grupta yer alır. Bunlar dünyada yapılacak işler bakımından şehid muamelesi görürler.

3- Sadece âhiret hükümleri bakımından şehid sayılanlar: Allah yolunda savaşırken aldığı bir yaradan dolayı o anda değil de, daha sonra ölen kişiler bu grupta yer alırlar.

Ayrıca hadislerde şehid oldukları bildirilmekte olan, yanlışlıkla veya haksız yere öldürülen kişi, yangında, denizde veya göçük altında can veren kişiler; veba, kolera, sıtma gibi yaygın ve Önlenmesi zor hastalıklar sebebiyle ölenler, ilim tahsili yolunda, helâl kazanç uğrunda, gerek kendisinin gerekse, -isterse gayri müslim olsun- başkalarının can, mal ve namusları uğrunda ölenler, loğusa iken ölen ve cuma gecesinde ölen kimseler de bu grupta yer alan şehidlerdir.

Kur'an'da;

“Allah'a ve elçisine itaat eden kimseler; Allah'ın nimetine mazhar olmuş bulunan peygamberler, siddlklar, şehidler ve iyi/sâlih kullar ile birlikte bulunacaklardır” [1153] buyurularak, şehidlerin Allah katındaki itibarına işaret edildikten sonra Allah ve Resulü'ne itaat eden, yani İslâm dininin getirdiği hükümlere boyun eğen kimsenin de aynı şekilde iyi muamele göreceği belirtilir. Hz. Peygamber de;

“Kim şehid olmayı içtenlikle dilerse, Allah onu şehidlerin menzilesine ulaştırır, bu kişi isterse yatağında ölmüş olsun” [1154] buyurarak müslümanm iyi niyef ve samimi arzusunun bile Allah katında üstün bir değere sahip olduğunu belirtmiştir. [1155]

52- Atıcılığın Fazileti, Atacılığa Teşvik Ve Atıcılığı Öğrenip De Sonradan Atıcılığı Unutan Kimsenin Yerilmesi

1762- Ukbe b. Âmir (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

Resulullah (s.a.v)'i minber üzerinde:

"Onlar için gücünüzün yetebildiğî kadar kuvvet hazırlayın" [1156] *ayetini okuyarak Dikkat edin ki! Kuvvet, atıcılıktır. Dikkat edin ki! Kuvvet, atıcılıktır. Dikkat edin ki! Kuvvet, atıcılıktır"* buyururken işittim. [1157]

1763- Ukbe b. Âmir (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

"Resulullah (s.a.v)'i:

"Gelecekte sizlere bir çok memleketler fethol una çaktır ve Allah sizlere kifayet edecektir/düşmanlara karşı sizi koruyacaktır. Bunlar olunca, sakın sizden birisi oklarıyla oynamaktan/talim yapmaktam aciz kalmasın" buyururken işittim. [1158]

1764- Abdurrahman b. Şimâse'den rivayet edilmiştir: "Fukeym el-Lahmî, Ukbe b. Amir'e:

Sen yaşlı bir adam olduğun halde ok atmak suretiyle şu iki hedef arasında gidip geliyorsun. "Bu sana zor gelir" dedi. Ukbe:

"Bununla ilgili Resulullah (s.a.v)'den işittiğim bir söz olmasaydı, ben buna katlanmazdım" dedi.

Hadisin ravisi Haris der ki: Bunun üzerine Abdurrahman b, Şimâse'ye:

"O söz neydi?" diye sordum. O da:

"Peygamber (s.a.v):

"Kim atıcılığı öğrenip de sonra onu terk ederse bizden değildir yada muhakkak isyan etmiştir" buyurdu" dedi. [1159]

53- Peygamber (s.a.v.)’in Ümmetinden Bir Topluluğun Hakka Yardım Etmekte Devam Etmeleri Ve Onlara Muhalefet Edenlerin Onlara Zarar Verecek Olamamaları

1765- Sevbân (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v) şöyle buyurmaktadır:

“Ümmetimden bir topluluk, hak üzerinde galip gelmeye devam edecektir. Onlar hak üzerinde hep böyle sebat edip durdukları müddetçe ta Allah'ın emri onlara gelinceye kadar muhalif olanlar onlara zarar zarar veremeyecektir.” [1160]

1766- Muğîre (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Resulullah (s.a.v)'i:

“Ümmetimden bir topluluk, insanlara galip gelmeye devam edecektir. Onlar, bu galip gelme halinde bulunurlarken Allah'ın emri onlara gelecektir” buyururken işittim. [1161]

1767- Câbir b. Semure (r.a)'tan. rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmaktadır:

“Bu din, daima ayakta durmaya devam edecekir. müslümannlaradan bir topluluk, kıyamet kopuncaya kadar bu din uğrunda savaş(maya devam etmekten asla vazgeçmeyecektir.” [1162]

1768- Câbir b. Abdullah (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v)'i:

“Ümmetimden bir topluluk, hak uğrunda savaşarak kıyamet gününe kadar galip gelmeye devam edecektir” buyururken işittim. [1163]

1769- Muâviye (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Muâviye minberde Resulullah (s.a.v)'i:

“Ümmetimden Allah'ın emrini yerine getiren bir topluluk sürekli bulunacaktır. Onları aşağılayan veya onlara muhalefet edenler, onlara asla zarar veremeyecektir. Öyle ki Allah'ın kıyamet emri gelinceye kadar bu topluluk insanlara karşı böyle muzaffer halde kalacaklardır” buyururken işittim” dedi. [1164]

1770- Abdurrahman b. Şiınâse cl-Mchrî'den rivayet edilmiştir:

Mesleme b. Muhalled'in yanındaydım. Abdullah İbn Amr İbnu'l-As'da onun yanındaydı. Abdullah İbn Amr:

Kıyamet ancak halkın kötüleri üzerine kopacaktır. Onlar cahiliyet halkından daha kötüdürler. Allah'tan bir şey isterlerse onu üzerlerine reddeder' dedi. Onlar bu haldeyken Ukbe b. Âmir çıkageldi. Mesleme, ona:

“Ey Ukbe! Dinle, Abdullah İbn Amr ne diyor?” dedi. Ukbe'de: O, daha iyi bilir. Fakat ben, Resulullah (s.a.v)'i:

“Ümmetimden bir topluluk, düşmanlarına karşı üstün gelmede Allah'ın emri uğrunda çarpışmakta devam edeceklerdir. Onlar bu hal üzerinde bulunurlarken kendilerine muhalefet edenler kıyamet günü gelinceye kadar onlara bir zarar veremeyeceklerdir” diye buyururken işittim” dedi. Bunun üzerine Abdullah İbn Amr:

“Evet doğru! Sonra Allah, kokusu misk, dokunması ipek gibi olan bir rüzgar gönderecek. Bu rüzgar, kalbinde buğday tanesi ağırlığı kadar iman bulunan hiçbir canlıyı bırakmayıp muhakkak onların ruhlarını alacak. Sonra da dünyada insanların en kötüleri kalır. İşte kıyamet, bu kimselerin üzerine kopacak” dedi. [1165]

Enfal: 8/60. Resulullah (s.a.v), bu hadiste; müslümannlar ne kadar zor ve kötü şartlar yaşayıp yenilgilere düşseler ve yönetimde etkilerini kaybetseler bile, Hakk'ın galebesi için çalışan grup yada toplulukların Kıyamet gününe kadar Hak yolunda mücadelede üstün olmaya devam edeceğini belirtmektedir. Bu tür topluluklar, bir bölgede yada dünyanın dört bir yanında olabilir. Çünkü bir bölgede yada bir ülkede müslümannlar sindidirilip gizliliğe itilseler bile bir başka yerde yada yerlerde İslam mücadelesi devam edecek ve cihad sancağı gönderde dalgalanmaya Kıyamete kadar devam edecektir.

1771- Sa'd b. Ebi Vakkâs (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah(s.a.v) şöyle buyurmaktadır:

“*Garb/doğu halkı, kıyamet kopuncaya kadar hak üzerinde galip gelmeye devam edecektir*.” [1166]

54- Yürürken Hayvanların Menfaatini Gözetmek Ve Gecenin Sonunda Dinlenme Molasını Yol Üzerinde Yapmanın Yasak Olması

1772- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v) şöyle buyurmaktadır:

"Verimli yerde yolculuğa ettiğiniz zaman develere o yerde nasiplerini verin/otlatıp dinlendirin. Çorak yerde yolculuk ettiğiniz zaman orada yürüyüşü hızlandırın. Geceleyin uyku yada dinlenme molası yaptığınız zaman yol boyundan sakının. Çünkü yol üzerleri, geceleyin haşer atların/böceklerin barınağıdır. [1167]

55- Yolculuğun Azabtan Bir Parça Olması Ve Seferde Olan Bir Yolcunun İşlerini Bitirmesi Halinde Acele Ailesine Dönmesinin Müstehab Olması

1773- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v) şöyle buyurmaktadır:

"Yolculuk, azabtan bir parçadır. Sizden birinize uykusunu, yemesini ve içmesini alıkor. Bu nedenle sizden birisi yolculuğa çıkma nedeni olan işini bitirdiği zaman hemen ailesine dönmede acele etsin." [1168]

Açıklama: Yolculuğun azabten bir parça olmasından maksat; yolculuktan hasıl olan meşakkat ve eziyetten dolayı duyulan sıkıntı ve elemdir.

56- Yolculuktan Gelen Kimsenin Ailesinin Yanına Geceleyin Girmesinin Mekruh Olması

1774- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v) yolculuktan döndüğünde ailesinin yanına geceleyin girmezdi. Onların yanına ya kuşluk vakti yada zeval ile akşam arası bir zamanda girerdi.” [1169]

1775- Câbir b. Abdullah (r.a)'tan rivayet edilmiştir;

“Biz, Resulullah (s.a.v)'le birlikte bir gazada bulunuyorduk. Medine'ye geldiğimizde ailemizin yanma girmeye kalkıştık. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v):

“Ağır olun. Onların yanma geceleyin/yatsı zamanı girelim. Böylece saçı başı dağınık olan kadın saçını tarasın ve kocası evden uzak kalmış bulunan kadın usturasını tutup gerekli yerlerini temizlesin” buyurdu. [1170]

---

[1] Kehf: 18/81, Meryem: 19/13.

[2] Buhâri, Zekât 4, 32; Ebu Oâvud, Zekât 2, 1558, 1559; Tirmizî, Zekât 7, 626; Nesâî, Zekât 5, 18, 24; İbn Mâce, Zekât 6, 1793; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/6, 30, 86, 92.

[3] B.k.z: Komisyon, İlmihal, T.D.V. 1/447; Y. Kerimoğiu, Emanet ve Ehliyet, 1/472.

[4] Buhârî, Zekât 37-38.

[5] Ebu Dâvud, Zekat 12, 1597; Nesâî, Zekat 25; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/341, 353.

[6] Buhâri, Zekât 45, 46; Ebu Dâvud, Zekât II,.1594, 1595; Tirtnizî, Zekât 8,.628; Nesâî, Zekât 16; İbn Mâce, Zekât 15, 1812; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/407, 420.

[7] Ebu Ubeyd, Emval, nr. 1364, 1365.

[8] Buhârî, Zekât 49; Ebu Dâvud, Zekât 22, 1623, Nesâî, Zekat 15; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/322.

[9] Buhârî, Zekât 70, 71; Ebu Dâvud, Zekât 20, 1611, 1612, 1613, 1614, 1615; Tirmİzî, Zekât 35, 676; Nesâî, Zekât 30, 31, 32, 33, 34, 41; İbn Mâce, Zekât 21, 1826; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/114.

[10] Müslim, Zekât 10.

[11] Buhârî, Zekât 45, 46; Müslim, Zekât 8, 9; Tirmizî, Zekât 8; Nesâî, Zekât 16, 17; İbn Mâce, Zekât 15; Dârimî, Zekât 10; Muvatta1, Zekât 37; Ahmed b. Hanbel, 2/242, 249, 410, 420, 432, 454, 469, 477.

[12] Buhârî, Zekât 72, 73; Ebu Dâvud, Zekât 20, 1616, 1617, 1618; Tirmizî, Zekât 35, 673; Nesâî, Zekât 37, 38, 39, 42, 43; İbn Mâce, Zekât 21, 1829; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/73, 98.

[13] Buharı, Zekât 75.

[14] Buhârî, Zekât 76; Ebu Dâvud, Zekât 19, 1610; Tirmİzî, Zekât 36, 677; Nesâı, Zekat 45; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/151, 154.

[15] Zilzâl: 99/7-8.

[16] Buhârî, Zekat 3, Cihâd 84, Müsakat 12,Tefsiru Sure-i Âl-i İmran 14, Hayl 3; Nesâî, Hayl 1.

[17] Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/321.

[18] Ebu Dâvud, Zekât 6, 1589; Nesâî, Zekat 14.

[19] Buhârî, Zekat 43, Eymân 3; Tirmizî, Zekat 1, 617; Nesâî, Zekat 2, 11; İbn Mâce, Zekat 2, 1785.

[20] Buhârî, İstikraz 3, Temenni 2; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/457, 467.

[21] Buhâri, İstikraz 3, Rikâk 13, Bedvi-Halk 6, İstizan 30; Tirmizî, İman 18, 2644; Ahmed b. Hanbel. Müsned, 5/152, 166.

[22] Buhârî, Zekât 4; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 5/160, 167, 1691.

[23] Buhârî, Tefsiru Sure-i Hud 2, Tevhid 35; Tirmizî, Tefsiru'l-Kur'an 6, 3045; İbn Mâce, Mukaddime 13, 197, Zekat 15, 2123.

[24] Bakara: 2/267.

[25] Bakara: 2/274.

[26] Bakara: 2/261.

[27] bk. el-Bakara: 2/3; Âl-i İmrân: 3/134.

[28] Âl-i İmrân: 3/92

[29] Buhârî, Zekât, 44, Vesâyâ, 17, 26; Müslim Zekât, 43; Ahmed b. Hanbel, III, 141, 256.

[30] İbn Kesîr, Muhtasaru Tefsir, Beyrut 1981,1, 299. B.k.z: Şamil İslam Ansiklopedisi, İnfak Maddesi.

[31] Tirmizî Birr 42, 1966; İbn Mâce, Cihad, 2760; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 5/279, 484.

[32] Buhâri Edebü'l-Müfred, 751; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/473, 476.

[33] İbn Hibbân, Sahih, 4241; Ebu Nuaym, Hilye, 4/122, 5/23, 87.

[34] Nisa: 4/34.

[35] Buhârî, Büyü 59, 110, İstikraz 16, Husumât 2; Ebu Dâvud, Itk 9, 3955, 3956, 3957; Tirmizî, Büyü 11, 1219; Nesâî, Büyü 84; İbn Mâce, Itk 1, 2512, 2513; Ahmed b. Hanbel, Müsned,

3/305.

[36] B.k.z: Tehanâvî, İ'lau's-Sünen, 11/311

[37] B.k'.z: A. Davudoğlu, Sahİh-İ Müslim Tercüme ve Şerhi, 5/346

[38] Al-i Imrân: 3/92

[39] Al-i İmrân: 3/92

[40] Buhârî, Zekat 44, Vekâlet 15, 40, Vesâyâ 10, Tefsiru Sure-i Âl-i İmrân 5, Eşribe 13; Dârimî, Zekat 23; Muvatta', Sadaka 2; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/141, 256, 262

[41] Buhârî, Hibe 15; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/332

[42] Buhârî, Zekât 48; Tirmizi, Zekat 12, 635, 637: İbn Mace, Zekat 24, 1834; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/502.

[43] Buhârî, İman 41, Zekat 48, Meğâzî 11, Nafakât 1; İbn Mace, Zekat 24, 1835; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/292, 310, 314.

[44] Buhârî, İman 41, Zekât 48, Nafâkât 1, Meğâzî 12; Tirmizî, Birr 42, 1965; Nesâî, Zekat 60.

[45] Buhârî, Hibe 29, Cizye 18, Edeb 7, 8; Ebu Davud, Zekat 34, 1668.

[46] Buhâri, Cenaiz 95; Ebu Davud, Vesaya 15, 2881; Nesâî, Vesaya 7; İbn Mace, Vesaya 8, 2717; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/51.

[47] Buhari, Edebü'l-Müsned, 233; Ebu Dâvud, Edeb 60, 4947; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 5/383, 397, 405.

[48] Tirmizî, Birr 36.

[49] Ebu Dâuud, Salatu't-Tatavvu' 12, 1285, 1286, Edeb 159-160, 5243, 5244; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 5/167, 168.

[50] Nesâî, Amelu'1-Yevm ve'1-Leyl, 837.

[51] Buharı, Zekât 30, Edeb 33; Nesâî, Zekat 56; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/395, 411.

[52] Buhârî, Sulh 11, Cihad 128; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/312, 316.

[53] B.k.z: A. Davudoğlu, Müslim Şerhi, 5/374.

[54] Buharı, Zekat 27.

[55] Nisa: 4/39.

[56] Münafikun: 63/10.

[57] Bakara: 2/254.

[58] İbrahim: 14/31.

[59] Bakara: 2/3.

[60] Nur: 24/33.

[61] Talâk: 65/7.

[62] Buhârî, Zekat 9, 16, Fiten 25; Nesâî, Zekat 64; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/306.

[63] Buhâri, Zekat 9.

[64] Buhârî, Zekat 9; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/370, 417.

[65] Tirmizî, Fiten 36 2208.

[66] Buhârî, Zekat 8, Tevhîd 23; Tirmizî, Zekat 28, 661; Nesâî, Zekat 48; İbn Mâce, Zekat 28, 1842; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/331, 418, 431, 538.

[67] Mü'minun: 23/51.

[68] Bakara: 2/172.

[69] Tirmizî, Tefsiru'l-Kur'an 3, 2989; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/328.

[70] Buharı, Zekat 10; Ahmed b. Hanbcl, Müsned, 4/256, 258, 259, 277.

[71] Buharı, Zekat 49, Rikak 49, Tevhid 24, 36; Tirmizî, Sıfatu'l-Kıyamet 1, 2415; İbn Mâce, Mukaddime 13, 185

[72] Buhâri, Edeb 34, Rikak 49, 51; Nesâî, Zekat 63.

[73] Nisa: 4/1.

[74] Nisa: 4/1.

[75] Haşr: 59/18.

[76] Tirmizî, İlim 15, 2675, Nesâî, Zekat 64; İbn Mâce, Mukaddime 14, 203; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/357, 358, 359.

[77] Tevbe: 9/79.

[78] Buhârî, Zekat 10, İcâre 13, Tefsiru Sure-i Tevbe 11; Ncsâî, Zekat 49; İbn Mâce, Zühd 4155.

[79] Buharı, Hibe 35, Eşribe 12; Ahıned b. Hanbel, Müsned, 2/242.

[80] Buhârî, Hibe 35; Beyhakî, Sünemi'I-Kübrâ, 4/184.

[81] Buhârî, Zekat 28, Cihad 89, Libas 9; Nesâî, Zekat 61; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/256.

[82] B.k.z: M. Sofluoğlu, Müslim Tercemesi, 3/212.

[83] Buhârî, Zekat 14; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/322.

[84] B.k.z: M. Sofuoğlu, Müslim Tercemesi, 3/214.

[85] Buharı, Zekat 25, İcare 1, Vekale 16; Ebu Dâvud, Zekat 43, 1684; Nesâî, Zekat 67; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/394, 404, 409.

[86] Buhârî, Zekât 17, 26; Ebu Dâvud, Zekât 44, 1685; Tirmizî, Zekât 34, 671, 672; Nesâî, Zekât 57; İbn Mâce, Ticarât 65, 2294; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/44, 278.

[87] Nesâî, Zekat 56; İbn Mâce, Ticarat 66, 2297.

[88] Buhârî, Nikah 86; Ebu Dâvud, Zekat 44, 1687, Siyam 74, 2458; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/316.

[89] Buhârî, Savm 4, Fezaİlu's-Sahabe 5; Tirmizî, Menakıb 16, 3674; Nesaî, Zekat 1, Siyam 43, Cihad 20; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/268, 449.

[90] Buhâri Edebü'l-Müfred, 515; Nesâî, Fezâilu's-Sahâbe, 6; İbn Huzeyme, Sahih, 2131.

[91] Buhârî, Zekat 21, Hibe 15; Nesâî, Zekat 62; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/345, 346, 354.

[92] Buhârî, Zekat 22, Hibe 15; Zekat 62.

[93] Bıhârî, Hibe 1, Edeb 30; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/264, 307, 432493, 506.

[94] Buhârî, Ezan 36, Zekat 16, Rikâk 24, Hudûd 19; Tirmizî, Zühd 53, 2391; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/439.

[95] Sâd: 38/26.

[96] Kehf: 18/13.

[97] Nur: 24/36.

[98] B.k.z. M. Ali Sabuni, Min Kunuzi's-Sünne.

[99] Buhârî, Zekat 11, Vesâyâ 7; Ebu Dâvud, Vesaya 3, 2865; Nesâî, Zekat 60, Vesaya 1; İbn , Vesaya 4,2706; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/231, 250, 415, 447.

[100] Buhâri, Zekat 18; Ebu Dâvud, Zekat 28, 1648; Nesâî Zekat 52; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/67, 98

[101] Buhârî, Zekat 18; Nesâî Zekat 60; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/402, 434.

[102] Buhârî, Zekat 50, Vesâyâ 9, Farzu'l-Hums 19, Rikâk 11; Tirmizî, Sıfatu'l-Kıyamet 29, 2463; Nesâî, Zekat 50

[103] Tirmizî, Zühd 32, 2343; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 5/262.

[104] Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/98.

[105] Buhâri, İlm 13, İ'tisam 10, Farzu't-Hums 7; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/101.

[106] Buhâri, Zekat 53.

[107] Buhârî, Zekat 52; Nesâî, Zekat 83; Ahmcd b. Hanbel, Müsned, 2/15, 88.

[108] İbn Mâce, Zekat 26 (1838); Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/231.

[109] Buhâri, Büyü' 15; Tirmizî, Zekat 38, 680; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/300, 475.

[110] Ebu Dâvud, Zekat 27, 1642; Nesâî, Salat 5; İbn Mâce, Cihad 41, 2867.

[111] Ebu Dâvud, Zekat 1640; Nesâî, Zekat 80; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/477, 5/60.

[112] Buhârî, Zekat 51, Ahkam 17; Nesâî, Zekat 94; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/21.

[113] Buhârî, Rikak 5; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/358, 443, 447.

[114] Buharı, Rikak 5; Tirmizî, Zühd 28, 2339; İbn Mâce, Zühd 27,4234; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/115, 119, 192, 256, 275.

[115] Buharı, Rikak 10; Ahmed b. Hanbe!, Müsned, 3/122, 176, 192, 238, 243, 272.

[116] Buhâri, Rikak 10; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/370.

[117] Buhari, Rikak 15; İbn Mâce, Zühd 9, 4137; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/243.

[118] B.k.z: Prof. Dr. İ. Lütfü Çakan, Hadisler Gerçekler, s. 410-411.

[119] Buhârî, Zekat 47, Cihad 37, Rikak 7; İbn Mâce, Fiten 18, 3995; Ahmed b. Hanbcl, Müsned, 3/7.

[120] Buharı, Zekat 50, Rikak 20; Ebıı Dâvud, Zekat 1644; Tirmizî, Birr 77, 2024; Nesâî, Zekat 85; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/93.

[121] Tirmizî, Zühd 35,2348; İbn Mâce, Zühd 9,4138; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/168.

[122] B.k.z: Prof. Dr. İ. Lütfü Çakan, Hadisler Gerçekler, s. 412-413.

[123] Buhârî, Rikâk 17; Tirmizî, Zühd 38, 2361; İbn Mâce, Zühd 9, 4139; Ahmed b.Hanbel, Müsned, 2/232, 446, 481.

[124] B.k.z: M. Sofuoğlu, Müslim Tercemesi, 3/244.

[125] Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/20, 35.

[126] Buhâri, Farzu'I-Hums 19, Libas 18, Edeb 68; İbn Mâce, Libas 1, 3553.

[127] Buhârî, Hibe 19, Şehâdât 11, Libâs 12, Farzul'-Hums 11; Ebu Dâvud, Libas 4, 4028; l Edeb 53, 2818; Nesâî, Zinet 100; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/328.

[128] Buhâri, Zekat 53. Bu mahrum edilen kimsenin adı, Cuayl İbn Suraka ed-Damrî'dir.

[129] Buhârî, Farzu'1-Hums 19, Meğâzî 56; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/165, 224.

[130] Buhârî, Meğâzî 56.

[131] Buhârî, Farzu'1-Hums 19, Meğâzî 56.

[132] Buhârî, Farzu'1-Hums 15; Nesâî, Fezailu'l-Kur'an, 112, 113; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/353, 354.

[133] Buhârî, Menâkıb 25, Meğâzî 61, Tefsiru Sure-i Tevbe 10, Edeb 95, İstitâbe 7, Tevhid 23; Ebu Dâvud, Sünnet 27-28 (4764); Nesâî, Zekat 79, Tahrimu'd-Dem 26; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/31, 68, 72, 73

[134] Buhârî, Meğâzî 61, Tefsiru Sure-i Tevbe 10, Edeb 95, İstitâbe 7, Tevhid 23

[135] Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/5.

[136] Nevevî, Müslim Şerhi, 7/167.

[137] Buhârî, Menakıb 25, İstitâbe 6; Ebu Dâvud, Sünnet 27-28, 4767; Nesâî, Tahrimu'd-Dem 26; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/81, 113, 131.

[138] Buhârî, Menâkıb 25; Ebu Dâvud, Sünnet 27-28, 4768; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/91.

[139] İbn Mâce, Mukaddime 12, 170; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 5/31.

[140] Buhârî, İstitâbe 7; Nesâî, Fezalu'l-Kur'an, 115; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/386.

[141] Buhârî, Zekat 57, 60, Cihad 188; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/279, 406, 409, 467, 476.

[142] Buhârî, Lukata 6; İbn Hibbân, Sahih, 3292; Beyhakî, Sünenü'l-Kübrâ, 7/29.

[143] Buhârî, Büyü' 4; Ebu Dâvud, Zekat 29, 1651, 1652; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/184, 192, 258, 291.

[144] Ebu Dâvud, Haraç 19-20, 2985; Nesâî, Zekat 95; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/166; İbn Huzeyme, Sahih, 2342, 2343.

[145] Tevbe: 9/3.

[146] Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/429, 430.

[147] Buharı, Zekat 62, Hibe 7; Ebu Dâvud, Zekat 30, 1655; Nesâî, Umra 5; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/117, 130, 180, 276.

[148] Buhâri, Zekat 31, Hibe 6; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/407.

[149] Buhârî, Hibe 7; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/302, 305, 338, 406, 492.

[150] Buharı, Zekat 64, Meğâzî 35, Deavât 19; Ebu Dâvud, Zekat 7, 1590; Nesâî, Zekat 13; İbn Mâce, Zekat 8 1796; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/353, 354, 355, 381, 383.

[151] Tirmİzî, Zekat 20 (647, 648); Nesâî, Zekat 14; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/364, 365.

[152] B.k.z: Nevevı, Müslim Şerhi, 7/185.

[153] Buhârî, Savm 5, Bed'u'1-Halk 11; Nesâî, Siyam 3, 4; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/281, 357, 378, 401.

[154] Buhârî, Savm 11; Ncsâî, Siyam 10; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/63.

[155] Buhârî, Savm 11, 13, Talak 25; Ebu Dâvud, Savm 4, 2319; Nesâî, Siyam 17.

[156] Buhâri, Savm 11; Nesâî, Siyam 10; İbn Mâce, Siyam 7, 1655; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/263.

[157] Buhâri, Savm 14; Ebu Dâvud, Sıyâm 11, 2335; Tirmizî, Savm 2, 684; Nesâî, Siyam 31, 32; İbn Mâce, Siyam 5, 1650; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/422, 430, 454.

[158] Buhârî, Savm 14; Tirmizî, Tefsir 66, 3318; Nesâî, Siyam 14.

[159] Buhârî, Savm 11, Nikah 92; İbn Mâce, Talak 25, 2061; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/315.

[160] Ebu Dâvud, Savm 9, 2332; Tirmizî, Savm 9, n693; nNesâî, Siyam 7; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/306.

[161] İbn Huzeyme, Sahih, 1919.

[162] Buhârî, Savm 12; Ebu Dâvud, Savm 4, 2323; Tirmizî, Savm 8, 692; İbn Mâce, Siyam 9, 1659; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 5/38, 47, 50.

[163] Bakara: 2/187.

[164] Buhârî, Savm 16, Tefsiru Sure-i Bakara 28; Ebu Dâvud, Savm 17, 2349; Tirmizî, Tefsiru'l-Kur'an 3, 2971; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/377; İbn Huzeyme, Sahih, 1925.

[165] Bakara: 2/187.

[166] Bakara: 2/187.

[167] Bakara: 2/187.

[168] Buhârî, Savm 16, Tefsiru Sure-i Bakara 28.

[169] Buhârî, Ezan 11.

[170] Buhârî, Ezan 13, Talak 24, Ahbaru'l-Âhâd 1; Ebu Dâvud, Savnı 17, 2347; Nesâî, Ezan 11, Siyam 30; İbn Mâce, Siyam 23, 1696; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/386, 392, 435; İbn Huzeyme. Sahih. 402, 1928.

[171] Buhârî, Savm 20; Tirmizî, Saum 17, 708; Nesâî, Siyam 18; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/99, 258, 281.

[172] Ebu Dâvud, Savm 15, 2343; Tirmizî, Savm 17, 709; Nesâî, Siyam 27; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/197, 202

[173] Ebu Dâvud, Savm 2313.

[174] Buhârî, Mevâkitu's-Salat 27, Savm 19; Tirmizî, Savm 14, 703, 704; Nesâî, Siyam 21; İbn Mâce, Siyam 23 1694; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 5/182, 185, 186, 188, 192.

[175] Buhârî, Savm 45; İbn Mâce, Siyam 24, 1697; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 5/331, 334, 336, 337, 339.

[176] Ebu Dâvud, Savm 20, 2354; Tirmizî, Savm 13, 702; Nesâî, Siyam 23; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/48.

[177] Buhârî, Savm 43; Ebu Dâvud, Savm 19, 2351; Tirmizî, Savm 12, 698; Ahmed b. HanbeJ, Müsned, 1/28, 35, 48.

[178] Buhârî, Savm 33, 43, 44, 45; Ebu Dâvud, Savm 19, 2352; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/380, 382.

[179] Buhârî, Savm 48; Ebu Dâvud, Savm 24, 2360; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/21, 23, 102, 112, 128, 143, 153

[180] Buhârî, Temenni 9; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/193; Abd. Humeyd, Müsned, 1266.

[181] Buhârî, Savm 48.

[182] Buhârî, Savm 24; Nesâî, Sünemi'1-Kübrâ, 3053, 3054, 3055, 3056; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/192, 193, 307, 241, 252.

[183] Buhârî, Savm 23; İbn Mâce, Siyam 19, 1684; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/44.

[184] Ebu Dâvud, Savm 33, 2383; Tirmizî, Savm 31, 727; Nesâî, Sünenü'I-Kübrâ, 3090; İbn Mâce, Siyam 19 1683; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/130, 220, 256, 258, 264.

[185] Ebu Dâvud, Savm 33, 2385.

[186] Buhârî, Savm 21, 22, 25; Ebu Dâvud, Sıyâm 36, 2388, 2389; Tirmizî, Savm 63, 779; Nestif Taharet 123; İbn Mâce, Sıyâm 27, 1703, 1704; Ahmed b, Hanbel, Müsncd, 6/156.

[187] Ebu Dâvud, Savın 36, 2389; Muvatta', Siyam 9; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/67, 156, 245.

[188] B.k.z: A. Davudoğlu, Sahih-i Müslim Tercüme ve Şerhi, 6/97.

[189] Buhari, Savm 30, 81, Hibe 19; Ebu Davud, Siyam 2390, 2391, 2392, 2393; Tirmizî, Savm 28, 724; Nesâî el-Kübra, Siyam 2/212, 3117, 2/213, 3118, 3119; İbn Mâce, Siyam 14, 1671; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/273.

[190] Buhârî, Savm 29, Hudûd 26; Ebu Dâvud, Savm 37, 2394; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/140, 276.

[191] İbn Huzeyme, Sahih, 1946, 1947; Beyhakî, Sünenü'l-Kübrâ, 4/223.

[192] B.k.z: N. Yeniel, H. Kayapınar, Sünen-i Ebu Dâvud Terceme ve Şerhi, 9/270-271.

[193] Buhârî, Savm 34, Cihad 106, Meğazi 47; Nesâî, Siyam 60.

[194] Buhârî, Savm 38, Meğazi 47.

[195] Buhâri, Savm 34, 38, Meğazi 47; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/232.

[196] Tîrmizî, Savm 18, 710.

[197] Buharı, Savm 36; Ebu Davud, Savm 43-44 2407.

[198] Buharî, Savm 37; Ebu Dâvud, Savm 42, 2405; Muvatta', Siyam 23.

[199] Bakara: 2/185.

[200] Buharı, Cihad 71; Nesâî, Siyam 52; İbn Huzeyme, Sahih, 2032, 2033.

[201] B.k.z: A. Davudoğlu, Müslim Şerhi, 6/124.

[202] Ebu Dâvud, Savm 42, 2406; Cihad 13, 1684; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/35; İbn Hıızeyme, Sahih, 2023.

[203] Buhârî, Savm 33; Ebu Dâvud, Siyam 42, 2402; Tirmizî, Savm 19, 711; Nesâî, Siyam 56, 58; İbn Mâce, Siyam 10, 1662; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/46, 193, 202, 207.

[204] Ebu pâvud, Sıyâm, 42, 2403; Beyhakî, Sünenü'l-Kübrâ, 4/241.

[205] Buhârî, Savm 35; Ebu Dâvud, Siyam 45, 2409; İbn Mâce, Siyam 10, 1663; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 5/194, 6/444.

[206] Buhârî, Hac 85, 88, Savm 65, Eşribe 12; Ebu Dâvud, Siyam 63, 2441; Ahmed b. Hanbel, sned, 6/339, 340

[207] Buhârî, Savm 65; İbn Huzeyme, Sahih, 2829.

[208] Buharı, Savm 1; Ebu Dâvud, Siyam 64, 2442; Tirmizî, 49, 753; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/29, 50, 162; İbn Huzeyme, Sahih, 2080.

[209] Buharı, Savm 1, 69, Tefsiru Sure-i Bakara: 2/24.

[210] Buhârî, Tefsiru Sure-i Bakara: 2/24.

[211] Ebu Dâvud, Siyam 64, 2442.

[212] Buharı, Savm 69; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/95, 97; İbn Huzeyme, Sahih, 2085.

[213] Buharı, Savm 69, Menakıbu'l-Ensar 52; Ebu Dâvud, Siyam 64, 2444; Nesâî, Sünenü'I-Kübrâ, 2835, 2836; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/340; İbn Huzeyme, Sahih, 2084.

[214] Buhârî, Savm 69, Menâkibu'l-Ensar 52; Nesâî, Sünenü'l-Kübrâ, 2848; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/409.

[215] Buhârî, Savm 69; Nesâî, Siyam 70; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/222, 313, 367;İbn Huzeyme, Sahih, 2086.

[216] Ebu Dâvud, Siyam 65, 2446; Tirmizî, Savm 50, 754; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/239, 280, 344; İbn Huzeyme, Sahih, 2097, 2098.

[217] Nevevî, Müslim Şerhi, 8/11.

[218] Ebu Dâvud, Siyam 65, 2445.

[219] Buhârî, Savm 21, Ahbâru'1-Âhâd 4; Nesâî, Siyam 66; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/47, 48, 50; İbn Huzeyme, Sahih, 2092.

[220] Buharı, Savm 47; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/359.

[221] Buhâri, Savm 65, Edahî 16; Ebu Dâvud, Siyam 49, 2416; Tirmizî, Savm 58, 771; Nesâî, Dahâyâ 35; İbn Mâce, Siyam 36, 1722; Ahmed b. Hatibe], Müsned, 1/60, 61, 70.

[222] Buhârî, Fadlu Salati fi Mescidi Mekke ve'1-Medine 6; Ebu Dâvud, Siyam 49, 2417; Tirmizî, Savm 58, 772; Ahmed b, Hanbel, Müsned, 3/96.

[223] Buharı, Savm 67; Ncsâi, Sünenü'l-Kübrâ, 2833; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/2, 59, 138.

[224] “Teşrik günleri, yeme ve içme günleridir.”

Ebu Dâvud, Dahâyâ 9-10, 2813; İbn Mâce, Edâhî 16, 3160; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 5/75, 76.

[225] Buhârî, Savm 63; Nesâî, Siinenii'I-Kübrâ, 2745, 2746; İbn Mâce, Siyam 37, 1724; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/296, 312.

[226] Buharı, Savm 63; Ebu Dâvud, Siyam 51, 2420; Tirmizî, Savm 42, 743; Nesâî, Sünenü'l-Kübrâ, 2756; İbn Mâce, Siyam 37, 1723; Ahmed b. Hanbel, Musned, 2/495.

[227] Nesâî, Sünenü'l-Kübrâ, 2751; İbn Huzeyme, Sahih, 1176.

[228] Bakara: 2/184.

[229] Bakara: 2/185.

[230] Bakara: 2/184.

[231] Bakara: 2/185.

[232] Bakara: 2/185.

[233] Buhân, Tefsiru Sure-i Bakara 26; Ebu Dâvud, Siyam 2, 2315; Tirmizî, Savm 75, 798; Nesâî, Siyam 63; İbn Huzeyme, Sahih, 1903.

[234] Bakara Suresi 185.

[235] Buhârî, Savm 40; Ebu Dâvud, Sıyâm 40, 2399; Tirmizî, Savm 66, 783; Nesâî, Sıyâm 64; İbn Mâce, Sıyâm 13, 1669; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/188, 189, 233, 242, 249, 268.

[236] Buhârî, Savm 42; Ebu Dâvud, Siyam 41, 2400; Nesâî, Sünenü'l-Kübra, 2919; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/69; İbn Huzeyme, Sahih, 2052.

[237] Buhârî, Savm 42; Ebu Dâvud, Eymân 24, 3317, 3318, 3320; Tirmizî, Savm 22, 716; Nesâî el-Müctebâ, Vesayâ 8, 9, Eymân 34, 35, el-Kübrâ, Siyam 2/174, 2915, 2917; İbn Mâce, Sıyâm 51, 1758, Keffârât 19, 2132; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/224, 227, 258, 362.

[238] Ebu Dâvud, Eymân 24, 3317.

[239] Tirmizî, Savm 23, İbn Mâce. Sıyâm 50.

[240] Ebu Dâvud, Siyam 76, 2461; Tirmizî, Savm 64, 781; İbn Mâce, Sıyâm 47, 1750; Ahmed b. Hanbef, Müsned, 2/242.

[241] Buharı, Savm 2; Ebu Dâvud, Siyam 25, 2363; Nesâî, Sünemi 1-Kübrâ, 3252, 3253; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/245, 257, 465.

[242] Buhârî, Savm 2, 9, Libas 77.

[243] Buhârî, Savm 2, 9, Libâs 77; İbn Mâce, Siyam 1, 1638; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/266, 393, 443, 461, 474, 474, 480.

[244] Buhârî, Savm 4; Tirmizî, Savm 55, 765; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 5/333, 335; İbn Huzeyme, Sahih, 1902.

[245] Buhârî, Cihad 36; Tirmizî, Fezailu'l-Cihad 3, 1623; Nesâî, Siyam 44, 45; İbn Mâce, Siyam 34, 1717.

[246] Ebu Dâvud, Siyam 72, 2455; Tirmizî, Savm 35, 733, 734; Nesâî, Siyam 67; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/49, 207; İbn Huzeyme, Sahih, 2141.

[247] Buhârî, Savm 26; Ebu Dâvud. Siyam 39, 2398; Tirmizî, Savm 26, 721; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/425, 491, 493, 513; İbn Huzeyme, Sahih, 1989..

[248] Buhârî, Savm 52; Ebu Dâvud, Sıyâm 57, 2431, 59, 2434; Tirmizî, Savm 37, 736; Nesâî, Sıyâm 70; İbn Mâce, Siyam 30, 1710; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/84, 107, 143, 153, 165.

[249] Buharı, Savm 52; Nesâî, Siyam 35.

[250] Buhârî, Savm 53; Tirmizî, Şemail, 300; Nesâî, Siyam 70; İbn Mâce, Siyam 30, 1711; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/227, 241, 271, 301, 321.

[251] Buhâri, Teheccüd 7, 19, Savm 54, 55, 56, 57, 58, 59, Enbiyâ 37, 38, Fezâilu'l-Kur'an 34, Edeb 84, İsti'zân 38; Ebu Davud, Şehru Ramazân 8, 1389; Tirmizî, Savm 57, 770; Nesâî, Sıyâm 76, 77, 78; İbn Mâce, Sıyâm 28, 1706; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/164, 190, 199, 212.

[252] Buhârî, Teheccüd 7, 19, Savm 54, 55, 56, 57, 58, 59, Enbiyâ 37, 38, Fezâilu'l-Kuran 34, Edeb 84, İsti'zân 38; Nesâî, Sıyâm 76.

[253] Ebu Dâvud, Siyam 70, 2453; Tirmizî, Savm 54, 763; İbn Mâce, Siyam 29, 1709.

[254] Ebu Dâvud, Siyam 54, 2425; Tirmizî, Savm 46, 749; Nesâî, Siyam 73; İbn Mâce, Siyam 31, 1713, 40, 1730, 41, 1738.

[255] Buhârî, Savm 62; Ebu Dâvud, Siyam 8, 2328.

[256] Ebu Dâvud, Siyam 8, 2429; Tirmizî, Salat 324, 438; Nesâî, Kıyamu'1-Leyl 6; İbn Mâce, Siyam 43, 1742; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/344.

[257] Ebu Dâvud, Siyam 58, 2433; Tirmizî, Savm 52, 759; Nesâî, Sünenü'l-Kübrâ, 2862-2866; İbn Mâce, Siyam 33, 1716; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 5/417, 419.

[258] En'am: 6/160.

[259] Buharı, Fezâilu Leyi eti'1-Kadr 2; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/5, 17; İbn Huzeyme, Sahih, 2182.

[260] Buharı, Fezâilu Leyi eti'1-Kadr 2; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/8, 36, 37.

[261] Buhâri, Ezan 41, 134, 151, Fczâilu Leyleti'1-Kadr 2, 3, İtikaf 1, 9, 13; Ebu Dâvud, Salat 152-153 (894, 895), 161-162 (911), Şerhu Ramazan 3, 1382, Nesâî, İftitah 132, Sehv 98: İbn Mâce, Siyam 56, 1766, 62, 1775.

[262] Buhâri, Fezâilu Leyleti'1-Kadr 3; Tirmizî, Siyam 72, 792; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/50, 56, 204.

[263] Ebu Dâvud, Şehru Ramazan 2, 1378; Tirmizî, Siyam 72, 793, Tefsiru'l-Kur'an 86, 3351; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 5/130.

[264] Dârimî, Savm 54.

[265] İbn Mâce, Siyam 39.

[266] B.k.z: Heyet, İlmihal, T.D.V, 1/404-405; Y. Kerimoğlu, Emanet ve Ehliyet, 1/432.

[267] Buhârî, İtikaf 1; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/133.

[268] Buhârî, Fadlu Leyleti I-Kadr 3, İtikaf 1, 14; Ebu Dâvud, Siyam 77, 2462; Tirmizî, Savm 71, 790; Nesâî, Sünenü'l-Kübrâ, 3338; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/92, 232, 279.

[269] Buhâri, İ'tikaf 6, 14, 18; Ebu Dâvud, Siyam 2464; Tirmizî, Savm 791; Nesâî, Mesacid 18; İbn Mâce, Siyam 59, 1771; Ahmed b. Hanbcl, Müsned, 50, 80, 92, 109, 166, 168, 232.

[270] Buhârî, Fadlu Leyleti'1-Kadr 5; Ebu Dâvud, Şehru Ramazân 1, 1376; Tirmizî, Savm 73, 796; Nesâî, Kıyâmu'1-Leyl 17; İbn Mâce, Sıyâm 57, 1767, 1768; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/41, 66, 67, 68.

[271] Ebu Dâvud, Tatavvu', 27, 1369, Dârimî, Nikâh 3, Savm 17.

[272] Tirmizî, Savm 73, 796, İbn Mace, Siyam 57, 1767; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/122, 255.

[273] Ebu Dâvud, Siyam 62, 2439; Tirmizî, Savm 51, 756; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/42, 124, 190.

[274] B.k.z. Heyet, ilmihal, T.D.V, 1/512.

[275] Buhârî, Hac 21, Cezâu's-Sayd 13; Ebu Dâvud, Menâsik 31, 1823, 1824, 1825, 1826; Tirmizî, Hac 18, 833; Nesâî, Menâsik 28; İbn Mâce, Menâsik 19, 2929; Ahmed b. Hanbel, Müsncd, 2/8, 34.

[276] Buharı, Hac 17, Ebvâbu'1-Umre 10, Cezau's-Sayd 19, Meğâzî 56, Fezâilu'l-Kur'an 2; Ebu Dâvud, Mcnâsik 30, 1819, 1820, 1821, 1822; Tirmizî, Hac 7, 836; Nesâî, Menasik 29; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/224.

[277] Buhârî, Hac 12; Ebu Dâvud, Menâsik 8, 1738; Nesâî, Menasik 20; Ahmet! b. Hanbel, Müsned, 1/238.

[278] Buhârî, Hac 26, Libas 69; Müslim, Hac 19, 1184; Ebu Dâvud, Menâsik 26, 1812; Tirmizî, Hac 13, 825; Nesâî, Menâsik 54; İbn Mâce, Menâsik 15, 2918; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/3, 34, 40, 43, 42, 53.

[279] Buharı, Hac 20; Ebu Dâvud, Menâsik 21, 1771; Tirmizî, Hac 8, 818; Nesâî, Menâsik 56; İbn Mâce, Menâsik 14, 2916; Ahıned b. Hanbel, Müsned, 2/48, 55, 65.

[280] B.k.z: Tahâvî, Şerhu Meânil-Asâr, 2/123.

[281] Buhârî, Vudû' 30, Hac 15, 20, 56, 57, Ebvâbu'1-Umre 14; Tirmizî, Şemail, 78; Nesâî, Taharet 95, Menasik 54; İbn Mâce, Libas 34, 3626; Ahmed b. Hantal, Müsned, 2/17, 66, 110, 138.

[282] Buhârî, Hac 80, 105, Cihad 53, Libâs 37; Nesâî, Menasik 56.

[283] Nesâî, Menasik 24.

[284] Buharı, Hac 18, 143, Libâs 72; Ebu Dâvud, Menâsik 10, 1745, 1746; Tirmizî, Hac 77, 917; Nesâî, Menâsik 41, 42; İbn Mace, Menâsik 18, 2926, 2927, 2928; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/38, 79, 109, 124.

[285] Buhârî, Libas 80; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/200, 244.

[286] Buhârî, Gusl 14, Hac 18; Ebu Dâvud, Menasik 10, 1746; Nesâî, Menâsik 41; Ahmed b. Hanbel, Müsncd, 6/38, 41, 109, 124, 128, 173, 175, 186, 191, 212, 224, 345, 354.

[287] Buhârî, Cezau's Sayd 6, Hibe 6; Tirmizî, Hac 26, 849; Nesâî, Menâsik 79; İbn Mâce, Menasik 92, 3090; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/37, 38.

[288] Buhârî, Cezau's-Sayd 2, 3, 4, Hibe 3, Cihad 46, 88, Zebâih 10, 11, Et'ime 19; Ebu Dâvud, MenâsİK 40, 1852; Tirmizî, Hac 25, 847; Nesâî, Hac 78; İbn Mâce, Menasik 93, 3093: Ahmed b. Hanbel, Menasik, 5/301.

[289] Maide: 5/96.

[290] Buhârî, Cezau's-Sayd 7; Nesâî, Menasik 83, 113; İbn Mâce, Menasik 91, 3087; Ahmed b. Hanbel, 6/97, 203; İbn Huzeyme, Sahih, 2669

[291] Bakara: 2/196.

[292] Buhârî, Muhsar 5, 6, 7, 8, Merdâ 16, Tefsiru Sure-i Bakara 32; Ebu Dâvııd, Menâsik 42, 1856, 1857, 1858, 1859, 1860, 1861; Tirmizî, Hac 107,953: Nesâî, Menâsik 96; İbn Mâce, Menâsik 86, 3080; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/241.

[293] Buhârî, Cezau's-Sayd 11, Tıb 14; Ncsâî, Menasik 95; İbn Mâce, Tıb 21, 3481; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 5/345.

[294] Ebu Dâvud, Menasik 36, 1838, 1839; Tirmizî, Hac 106, 952; Nesâî, Menasik 45.

[295] Buhârî, Cezau's-Sayd 14; Ebu Dâvud, Menasik 37, 1840; Nesâî, Menasik 27; İbn Mâce, Menasik 22, 2934; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 5/418.

[296] Buhârî, Cenâiz 20, 21; Ebu Dâvud, Cenâiz 78-80, 3238, 3239, 3240, 3241; Tirmizî, Hac 105, 951; Nesâî, Menâsik 97, 98, 99, 100, 101; İbn Mâce, Menâsik 89, 3084, 3085; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/328

[297] Buharı, Nikah 15; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/164, 202; İbn Huzeyme, Sahih, 2602.

[298] Ebu Dâvud, Menasik 9, 1743; İbn Mâce, Menasik 12, 2911.

[299] Buhârî, Hayz 16, 17, 18, Hac 33, 77; Ebu Dâvud, Menasik 23, 1781; Nesâî, Taharet 183, Menasik 58; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/140, 6/35, 37, 119, 163, 177, 243, 245.

[300] B.k.z: Komisyon, İlmihal, T.D.V., 1/549.

[301] Buharî, Hac 33, Ebvâbu'1-Umre 9; Ebu Dâvud, Menasik 85, 2005, 2006; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/207; İbn Huzeyme, Sahih, 2998, 3076.

[302] Buhârî, Hac 81, Şerike 15; Ebu Dâvud, Menasîk 23, 1787; Nesâî, Menasik 77; İbn Mâce, İkametu's-Salat 76, 1074; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/317.

[303] Buhârî, Hac 35; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/356, 365.

[304] Bakara: 2/125.

[305] Bakara: 2/158.

[306] Ebu Dâvud, Menasik 56, 1905, 1909; İbn Mâce, Menasik 84, 3074; Ahmed b. Hanbel, Müsncd, 3/320.

[307] Ebu Dâvud, Menasik 56, 1907, 1908, 1936; Nesâî, Menasik 202, 211.

[308] Bakara: 2/199.

[309] Bakara: 2/199.

[310] Buhârî, Hac 91, Tefsiru Sure-i Bakara 35; Ebu Dâvud, Menasik 57, 1910; Tirmizî, Hac 53, 884; Nesâî, Menasik 202; İbn Mâce, Menasik 58, 3018; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/141, 162, 186, 214.

[311] İbn Hacer, Fethu'I-Bârî, 4/263.

[312] Buharı, Hac 90; Nesâî, Menasik 202; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/80; İbn Huzeyme, Sahih, 3060.

[313] Bakara: 2/196.

[314] Buhârî, Hac 32, 34, 125, Ebvâbu'I-Umre 11, Meğâzî 60, 77; Nesâî, Menasik 50; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/395.

[315] Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/61, 97. Temettü Hacı ile ilgili bilgi için 1213 nolu hadisin açıklamasına bakabilirsiniz.

[316] Buhârî, Tefsiru Sure-i Bakara 33; Nesâî, Menasik 49.

[317] Buhârî, Hac 104; Ebu Dâvud, Menasik 24,1805; Nesâî, Menaslk 50.

[318] Buhârî, Hac 34, 107, 126, Meğâzî 77, Libas 69; Ebu Dâvud, Menasik 24, 1806; Nesâî, Menasik 40; İbn Mace, Menasik 72, 3046; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/283, 284, 285.

[319] Buhârî, Muhsar 4, Meğâzî 35; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/63, 138.

[320] Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/97.

[321] Buhârî, Taksiru's-Salât 5, Hac 24, Meğâzî 61; Ebu Dâvud, Menâsik 24, 1795; Tirmizî, Hac 11, 821; Nesâî, Menâsik 49; İbn Mâce, Menâsik 38, 2968, 2969; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/41, 53, 79, 99, 3/99.

[322] Nesâî, Menasik 141.

[323] Buharı, Salat 30, Hac 69, 72, 80; Nesâî, Menasik 162, 167; İbn Mâce, Menasik 33, 2959; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/15, 3/309.

[324] Buhârî, Hac 63, 78; İbn Huzeyme, Sahih, 2699.

[325] Nesâî, Menasik 186; İbn Mâce, Menasik 42, 2983; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/350, 351.

[326] Buhârî, Ebvâbu'1-Umre 11.

[327] Ebu Dâvud, Menasik 24, 1804; Nesâî, Menasik 77; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/240.

[328] Buhârî, Taksiru's-Salat 3, Hac 34, Menakıbu'l-Ensar 26; Nesâî, Menasik 77; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/252

[329] Ebu Dâvud, Menasik 23, 1790; Nesâî, Menasik 77; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/236, 341.

[330] Buhârî, Hac 34, 102; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/241.

[331] B.k.z: L Lütfü Çakan, Hadislerle Gerçekler, s. 363-368.

[332] Ebu Dâvud, Menasik 14, 1752, 1753; Tirmizî, Hacc 65, 906; Nesâî, Menasik 63, 64, 70; İbn Mâce, Menasik 96, 3097; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/344, 372.

[333] Hac: 22/33.

[334] Buharı, Mcğâzî 77.

[335] Nevevî, Müslim Şerhi, 8/229.

[336] Buhârî, Hac 127; Ebu Dâvud, Menasik 24, 1802, 1803; Nesâî, Menasik 50; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/95, 86, 98, 102.

[337] Nevevî, Müslim Şerhi, 8/230.

[338] Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/5, 71.

[339] Buhâri, Hac 32; Tirmizî, Hac 109, 956; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/185.

[340] Ebu Dâvud, Menasik 24, 1795; Nesâî, Menasİk 49; İbn Mâce, Menasik 38, 2968; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/240, 272, 513.

[341] Buhârî, Ebvâbu'1-Ümre 3, Cihad 186, Meğâzî 35; Ebu Dâvud, Menasik 79, 1994; Tirmizî, Hac 6, 815; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/134, 245, 256,

[342] Buhârî, Meğâzî 1, 77; Tirmizî, Cihad 6, 1676; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/368, 370, 373.

[343] Buharı, Ebvâbu'1-Umre 3; Tirmizî, Hac 93, 936; İbn Mâce, Menasik 47, 2998; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/72, 6/55, 157.

[344] Buhâri, Ebvâbu'1-Umre 4; Nesâî, Siyam 6; İbn Mâce, Menasik 45, 2994; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/229, 208.

[345] Buhârî, Hac 15; Ebu Dâvud, Menasik 44, 1866; Nesâî, Menasik 105; İbn Mâce, Menasik 26, 2940; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/14, 21, 29, 142.

[346] Buhârî, Hac 41; Ebu Dâvud, Menasik 44, 1869; Tirmizî, Hac 30, 853; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/40, 58, 201.

[347] Buhârî, Hac 39; Ebu Dâvud, Menasik 44, 1865; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/16.

[348] Buhârî, Salat 89.

[349] Buhâri, Hac 63; Ebu Dâvud, Menasik 50, 1891; İbn Mâce, Menasik 29, 2950; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/13, 75, 98, 100, 123.

[350] Buhârî, Hac 55, Meğâzî 43; Ebu Dâvud, Menâsik 50, 1886, 1889; Tirmizî, Hac 39, 863; Nesâî, Menâsik 155; İbn Mâce, Menâsik 29, 2953; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/373.

[351] Buhârî, Hac 59; Ebu Dâvud, Menâsik 47, 1874; Nesâî, Menâsik 156; İbn Mâce, Menâsik 27, 2946; Ahmed b. Hanbcl, Müsned, 2/114, 120.

[352] Buharı, Hac 57; Ncsâî, Menâsik 158; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/3, 57, 108.

[353] Buharı, Hac 50, 57, 60; Ebu Dâvud, Menâsik 46, 1873; Tirmizî, Hac 37, 860; Nesâî, Menâsik 147; İbn Mâce, Menâsik 27, 2943; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/16, 17, 21, 26, 34, 39, 46.

[354] B.k.z: İbn Mâce, Menâsik 27; Hakim, Müstedrek, 1/454.

[355] Buharı, Hac 58, 61, 62; Ebu Dâvud, Menasik 48, 1877; Tirmizî, Hac 40, 865; Nesâî, Mesacıd 21, Menasik 159, 160; İbn Mâce, Menasik 28, 2948; Ahmed b. Hanbel, 1/214, 237, 304.

[356] Buhârî, Salat 78, Hac 64, 71, 74, Tefsiru Sure-i Tûr 1; Ebu Dâvud, Menasik 48, 1882; Nesâî, Menasik 138; İbn Mâce, Menasik 34, 2961; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/290, 319.

[357] Bakara: 2/168.

[358] Bakara: 2/168.

[359] Buharı, Hac 79, Ebvâbu'l-Umra 10, Tefsiru Sure-i Bakara 21, Tefsinı Sure-i Necin 3; Ebu Dâvud, Menâsik 55, 1901; Tirmizî, Tefsiru Sure-i Bakara 12, 2965; Nesâî, Menâsik 168; İbn

Mâce, Menâsik 43, 2986; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/144, 162, 163, 227.

[360] Bakara: 2/168.

[361] Buhâri, Hac 80, Tefsiru Sure-l Bakara 21; Tirmizî, Tefsiru'l-Kur'an 3, 2966.

[362] Buharı, Hac 80; Ebu Dâvud, Menasik 53, 1895; Tirmizî, Hac 102, 947; Nesâî, Menasik 144; İbn Mâce, Menasik 39, 2973; Ahmed b. Hanbcl, Müsıued, 3/317, 387.

[363] Buhârî, Hac 93.

[364] Buhârî, Hac 93.

[365] Ebu Dâvud, Menasik 27, 1816; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/22; İbn Huzeyme, Sahih, 2805.

[366] Buhârî, İydeyn 12, Hac 86; Nesâî, Menasik 192; İbn Mâce, Menasik 53, 3008; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/110.

[367] Buharı, Vudû 6, 35, Hac 93, 95; Ebu Dâvud, Menasik 63, 1925; Nesâî, Menasik 206; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 5/208.

[368] Buhârî, Hac 22.

[369] Buhârî, Hac 96.

[370] Buharı, Taksiru's-Salat 6, Hac 96; Ebu Dâvud, Menasik 64, 1930, 1931, 1932; Tirmizî, Hac 56, 888; Nesâî, Salat 20, Ezan 19, 20, Mevakit 49, Menasik 207.

[371] Buhâri, Hac 97, 99; Ebu Dâvud, Menasik 64, 1934; Nesâî, Mevakit 49, Menasik 201, 207, 210; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/384, 326, 434.

[372] Buharı, Hac 98; Ebu Oâvud, Menâsik 65, 1939, 1940; Tirmizî, Hac 58, 892, 893; Nesâi, Menâsik 208; İbn Mâce, Menâsik 63, 3026; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/272.

[373] Buhârî, Hac 98; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/347, 351; İbn Huzeyme, Sahih, 2884.

[374] Buhârî, Cenaiz 80, Hac 98, Cezau's-Sayd 25; Ebu Dâvud, Menâsik 65, 1939; Nesâî, Menasik 208.

[375] Buhârî, Hac 98; İbn Huzeyme, Sahih, 2871, 2883.

[376] Buhari, Hac 135, 136; Ebu Dâvud, Menasik 77, 1974; Tirmizî, Hac 64, 901; Nesâî, Menasik 226; İbn Mâce, Menasik 64, 3030; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/422, 427, 430, 456, 458.

[377] Ebu Dâvud, Menâsik 77, 1970; Nesâî, Menasik 220; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/301, 318, 332, 337, 367, 378; İbn Huzeyme, Sahih, 2877.

[378] Ebu Dâuud, Menâsik 34, 1834; Nesâî, İydeyn 17; İbn Mâce, Cihad 39, 2861; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/69, 5/381, 6/402, 403.

[379] Tirmizî, Hac 61, 897; Nesâî, Menasik 226; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/313, 319, 356, 371.

[380] Ebu Dâvud, Menâsik 77, 1971; Tirmizî, Hac 59, 894; Nesâi, Menasik 221; İbn Mâce, Menasik 75, 3053; Ahmed b. Hanbel, Musned, 3/312, 319, 399.

[381] Beyhakî, Sünemi'1-Kübrâ, 5/90.

[382] Buhârî, Hac 127; Ebu Dâvud, Menasik 78, 1979; Tirmizî, Hac 74, 913; İbn Mâce, Menasik 71, 3044; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/16, 34, 79, 119, 138, 141, 151.

[383] Buhârî, Hac 127; Ebu Dâvud, Menasik 78, 1980; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/88, 128.

[384] Buharı, Vudû' 33; Ebu Dâvud, Mcnasik 78, 1981, 1982; Tirmizî, Hac 73, 912; Ahmed b. Hanbel. Müsncd, 3/111, 214, 256.

[385] Buhârî, İlm 23, Hac 131; Ebu Dâvud, Menâste 87, 2014; Tirmizî, Hac 76, 916; Nesâî, Sünenü'l-Kübrâ, Menâsik 2/446, 4106, 4107, 2/447, 4108, 4109; İbn Mâce, Menâsik 74, 3051, Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/159, 160, 202.

[386] Btıhârî, Hac 130; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/258, 269.

[387] Ebu Dâvud, Menasik 82, 1998; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/34.

[388] Buhârî, Hac 83; Ebu Dâvud, Menasik 58, 1912; Tirmizî, Hac 116, 964; Nesâî, Menasik 190; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/100.

[389] Tirmizî, Hac 81, 921; İbn Mâce, Menasik 81, 3069; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/89, 238.

[390] Buhârî, Hac 147; Ebu Dâvud, Menâsik 86, 2008; Tirmizî, Hac 82, 923; İbn Mâce, Menasik 81, 3067; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/41, 190, 207, 230.

[391] Buharı, Hac 147; Tirmizî, Hac 81, 922; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/221.

[392] Buhfirî, Hac 45; Ebu Dâvud, Menâsik 86, 2011; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/237, 263, 353, 540.

[393] Buhârî, Hac 75; Ebu Dâvud, Menâsik 74, 1959; İbn Mâce, Menasik 80, 3065; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/19, 22, 28, 88.

[394] Buhârî, Hac 113; Ebu Dâvud, Menâsik 77, 1769; İbn Mâce, Menasik 97, 3099; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/79, 123, 132, 143, 154, 159.

[395] Ebu Dâvud, Dahâyâ 7, 2809; Tirmizi, Hac 66, 904, Edâhî 8, 1502; İbn Mâce, Edâhi 5, 3132: Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/293, 301, 378.

[396] Ebu Dâvud, Dahâyâ 7, 2807, 2808; Nesâî, Dehâya 16; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/304, 318, 363

[397] Buhârî, Hac 118; Ebu Dâvud, Menasik 20, 1768; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/3, 86, 139.

[398] Buhârî, Hac 107, 109, 110, Vekâlet 14, Edâhî 15; Ebu Dâvud, Menâsik 14, 1755, 1757, 1758, 1759; Tinnizî, Hac 69, 908, 70, 909; Nesâî, Menâsik 65, 66, 68, 69; İbn Mâce, Menâsik 94, 3094, 3095, 95, 3096; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/30, 41, 42, 78, 82, 85, 90, 110.

[399] Buharı, Hac 103, 112, Vesâyâ 12, Edeb 95; Ebu Dâvud, Menâsik 17, 1760; Nesâî. Menâsik 74; İbn Mâce, Menâsik 100, 3103; Ahmed b. Hanbcl, Müsned, 2/254, 481, 487.

[400] Ebu Dâvud, Menâsik 42, 1861; Nesâî, Menâsik 76; Ahmecl b. Hanbel, Müsned, 3/317, 324, 325, 348.

[401] İbn Mâce, Menâsik 101, 3105; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/225; İbn Huzeyme, Sahih, 2578.

[402] Buharı, Hayz 27, Hac 144, 145; İbn Huzeyme, Sahih, 2999.

[403] Buharı, Hayz 27, Hac 129, 145, Meğazî 77; Ebu Dâvud, Menasik 84, 2003; Tirmizî, Hac 99, 943; Nesâî, Hayz 23; İbn Mace, Menasik 83 3072, 3073, Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/164, 202, 207.

[404] Buhârî, Salât 30, 81, 96, Teheccüd 25, Hac 51, 52, Cihad 127, Meğâzî 77; Ebu Dâvud, Menâsik 92, 2023; Tirmizî, Hac 47, 874; Nesaî, Kıble 6, Mesâcîd 5, Menâsik 126, 127; İbn Mâce, Menâsik 79, 3063; Ahmed b. Hanbcl, Müsned, 2/3, 45, 46, 50, 55, 82, 139, 153.

[405] Bakara: 2/127.

[406] Buharı, Cihad 127, Meğâzî 77.

[407] Buhârî, Salai 30; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/237, 311.

[408] Buharı, Hac 53, Ebvâbu'l-Umre 11, Meğâzî 35, 43; Ebu Dâvud, Menasik 55, 1902; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/355.

[409] Buhârî, Hac 42; Nesâî, Menasik 125; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/57; İbn Huzeyme, Sahih, 2742.

[410] Buhârî, Hac 42; İbn Huzeyme, Sahih, 2741, 3023.

[411] Kabe'yle ilgili bilgiler için b.k.z; Bakara: 2/127-129; Âl-i İmrân: 3/96-97.

[412] Buharı, Hac 42, Temenni 9; Tirmizî, Hac 47, 875; İbn Mâce, Mcnâsik 31, 2955.

[413] Buhârî, Hac 1, Cezâu's-Sayd 23, 24, Meğâzî 77, İstizan 2; Ebu Dâvud, Menasik 25, 1809; Nesâî, Menasik 7, 8, 9, 11; Ahmed b. Hanbel, Musned, 1/219, 251, 329, 346, 359.

[414] Ebu Dâvud, Menasik 7,1736; Nesâî, Menasik 15; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/219, 244, 288, 344; İbn Huzeyme, Sahih, 3049.

[415] Buharı, İ'tisam 2; Nesâî, Menasik 1; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/447, 456, 467, 508; İbn Huzeyme, Sahih, 2508.

[416] Buhârî, Taksim's-Salat 4; Ebu Dâvud, Menasik 2, 1727; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/13, 19, 142; İbn Huzeyme, Sahih, 2521.

[417] Buhârî, Fadlu's-Salati fi Mescid-i Mekke ve'1-Medine 1, 6, Cezâu's-Sayd 26, Savm 67; Tirmizî, Salat 243, 326; İbn Mâce, İkametu's-Salat 147, 1249, Siyam 36, 1721; Ahmed b. Hanbel,

Müsned, 3/7, 34, 51, 59, 71.

[418] Buhârî, Taksim's-Salat 4; Ebu Dâvud, Menasik 2, 1723; Tirmizî, Rada 15, 1170; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/250, 340, 423, 437, 445, 493, 506.

[419] Buhârî, Cezâu's-Sayd 26, Cihad 140, Nikah 111; İbn Mâce, Menasik 7, 2900; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/222, 346.

[420] Buhârî, Menakıb 25..

[421] B.k.z: Yusuf Karadavi, Sünneti Anlamada Yöntem, Rey Yayıncılık, Kayseri 1993, s. 243-245

[422] Zuhruf: 13-14.

[423] Ebu Dâvud, Cihad 72, 2599; Tirmizî, Deavat 47, 3447; Nesâî, Amelu'l-Yevm ve'I-Leyl, 548; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/150; İbn Huzeyme, Sahih, .2542.

[424] Tirmizî, Deavat 42, 3439; Nesâî, Amelu'l-Yevm ve'I-Leyl, 499; İbn Mâce, Dua 20, 3588; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 5/82, 83; İbn Huzeyme, Sahih, 2533.

[425] Buhârî, Deavat 52; Ebu Dâvud, Cihad 158, 2770; Tirmizî, Hac 104, 950; Nesâî, Amelu'1-Yevm ve'1-Leyl, 539, 540; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/5, 10, 15, 21, 38, 63, 105.

[426] Buhâri, Hac 14; Ebu Dâvud, Menasik 96-97,2044; Nesâî, Menastk 24; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/28, 112, 138.

[427] Buhârî, Hac 16, Muzâraa 1, İ'tisam 16; Nesâî, Menasik 24; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/87, 90, 104, 136; İbn Huzeyme, Sahih, 2616.

[428] Buhârî, Salat 10, Hac 67, Cizye 16, Meğâzî 66, Tefsiru Sure-i Tevbe 2-4; Ebu Dâvud, Menasik 66, 1946; Nesâî, Menasik 161.

[429] Nesâî, Menasik 194; İbn Mâce, Menasik 56, 3014.

[430] Buhârî, Ebvâbu'1-Umre 1; Tirmizî, Hac 90, 933; Nesâî, Menasik 5; İbn Mâcc, Menasik 3, 2888; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/246, 461, 462; İbn Huzeyme, Sahih, 2513.

[431] Buhârî, Muhsar 9, 10; Tirmizî, Hac 2, 811; Nesâî, Menasik 4; İbn Mâce, Menasik 3,2889; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/248, 410, 484, 494.

[432] Buhârî, Hac 44, Cihad 180, Meğâzı 48; Ebu Dâvud, Menasik 86,2008, Feraiz 10, 2910; Tinnizî, 2107; İbn Mâce, Menasik 81, 2942, Feraiz 6, 2730; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 5/200, 201, 202.

[433] Buharı, Menâkıbu'l-Ensâr 47; Ebu Dâvud, Menasik 91, 2022; Tirmizî, Hac 103, 949; Nesâî, Taksiru's-Salat 4; İbn Mâce, İkametu's-Salat 76, 1073; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/339, 5/52.

[434] Buûıârî, Cenaiz 77, Cezâu's-Sayd 10, Cihad 1, 27, 194, Cizye 22; Ebu Dâvud, Menasik 89, 2018; Tirmizî, Siyer 33, 1590; Nesâî, Menasik 110, 111.

[435] Buharı, İlm 39, Diyât 8.

[436] Buhârî, Cezâu's-Sayd 18, Meğazî 48, Cîhad 169, Libas 17; Ebu Dâvud, Cihad 2685; Tirmizî, Cihad 18, 1693; Nesâî, Menasik 107; İbn Mâce, Cihad 18, 2085; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/109, 164, 180, 185, 224, 231, 232, 240.

[437] B.k.z: İbn Hümam, Fethu'l-Kadîr, 2/132, Hamişinde.

[438] Nesâî, Menasik 107, Zinet 110.

[439] Buhari, Büyü' 53; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/40.

[440] Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/141.

[441] Abd b. Humeyd, Müsned, 1076.

[442] Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/181, 184; Abd b. Humeyd, Müsned, 153.

[443] Buhârî, Fezâilu'l-Medine 1, Cihad 71, İ'tisam 6; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/199, 238.

[444] Buhârî, Büyü' 53, Cihad 71, 74, Et'ime 28, Deavat 36, İ'tisam 16.

[445] Buhârî, Fezâilu'İ-Medine 10; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/142.

[446] Buhârî, Fezâilu'l-Medine 9, Cizye 10, 17, Feraiz 21, İ'tisam 5; Ebu Dâvud, Menasİk 95-96, 2034; Tirmizî, Velâ 3, 2127.

[447] Buhârî, Fezâilu'l-Medine 4; Tirmizî, Menakıb 68, 3921; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/236, 279.

[448] Ahmed b. Han.be!, Müsned, 3/34, 47, 91.

[449] Buhârî, Fezâilu'l-Medine 12; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/56, 65, 82, 221, 260.

[450] Buhârî, Fezâilu'l-Medine 9, Tib 30, Fiten 27; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/237, 375, 378, 483.

[451] Buhârî, Fezâilu'l-Medine 2; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/237, 247, 384.

[452] Buhârî, Fezâilu'l-Medine 10, Ahkam 47, İ'tisam 16; Tirmizî, Menakıb 3920; Nesâî, Biat 22ö

[453] Ahzab: 33/13.

[454] İ'tisam, 16.

[455] B.k.z: Ali Bulaç, Tarih, Toplum ve Gelenek, İz Yayıncılık, İstanbul 1996, s. 148-149

[456] Buhârî, Fezâilu'l-Medine 7; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/180

[457] Buhârî, Fezâilu'l-Medine 5; Ahmed b. HanbeJ, Müsned, 5/220

[458] Buhârî, Fezâilu'I-Medine 5; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/234, 385, 390.

[459] Buhârî, Fadlu's-Salati fi Mescid-i Mekke ve'1-Medine 5; Ahmed b. HanbeJ, Müsned, 4/39, 40.

[460] Buhârî, Fadlu's-Salati fi Mescid-i Mekke ve'I-Medine 5; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/236, 376, 397, 401, 528.

[461] Buhârî, Cihad 71; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/140.

[462] Buharı, Fadlu's-Salati fi Mescid-i Mekke ve'I-Medine 1; Jbn Mâce, İkametu's-Salat 195, 1404; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/239, 277.

[463] Buharı, Fadlu's-Salati fi Mescid-i Mekke ve'1-Medine 1; Ebu Dâvud, Menasik 94-95, 2033; Nesâî, Mesacid 10; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/234, 238, 278.

[464] Ahmed b. Hanbel. Müsned, 3/24

[465] Buharı, Fadlu's-Salati fi Mescid-i Mekke ve'1-Medine 6; Ebu Dâvud, Menasik 95-96, 2040; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/4, 57, 58, 65, 101, 155

[466] Buhari, Fadlu's-Salati fi Mescidi Mekke ve'1-Medine 6; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/30, 58, 65, 80, 107

[467] Buhârî, Savm 10, Nikâh 2; Ebu Dâvud, Nikâh 1, 2046; Tirmizî, Nikâh 1, 1081; Nesâî, Sıyâm 43, Nikâh 3; İbn Mâce, Nikâh 1, 1845; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/447.

[468] Buhârî, Nikâh 1; Nesâî, Nikah 4; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/241, 259.

[469] Buhârî, Nikâh 8; Tirmizî, Nikah 2, 1083; Nesâî, Nikah 4; İbn Mâce, Nikah 2, 1848- Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/175, 176, 183.

[470] Ebu Dâvud, Nikah 42-43, 2151; Tirmizî, Rada 9, 1158; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/395.

[471] Nur: 24/30.

[472] Nur: 24/31.

[473] Mâide: 5/87.

[474] Buhârî, Tefsiru Sure-i Mâide 9, Nikah 6, 8; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/385, 390, 420, 432, 450.

[475] B.k.z: M. Sofuoğlu, Müslim Tercemesi, 4/292.

[476] Buhari, Nikâh 31; Abdurrezzak, Musannef, 14028.

[477] Ebu Dâvud, Nikah 13, 2072; Nesâî, Nikah 71; İbn Mâce, Nikah 44, 1962; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/405.

[478] Kurtubî, el-Câmi li-Ahkâmi'1-Kur'an, 5/132.

[479] Ebu Dâvud, Nikah 13, 2073; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/404, 405.

[480] Mü'minun: 23/6.

[481] Tirmizî, Nikah 29, 1121.

[482] Tirmizî. Nikah 29, 1121.

[483] Nisa: 4/24.

[484] Mü'minun: 23/6.

[485] Hâzimî, İ'tibar, Haydarabad 1319, Humus 1386/1966, s. 179 B.k.z: Dr. Ali Osman Koçkuzu, Hadiste Nesih Mensuh, MÜİFV Yayınları, İstanbul 1985, s. 301-302.

[486] Buhari, Nikâh 27; Ebu Davud, Nikah 12, 2065; Tirmizî, Nikah 31, 1126; Nesâî, Nikah 20; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/462, 465, 516, 529, 532.

[487] Buhârî, Nikâh 27; Tirmizî, Nikah 31, 1125; Nesaî, 20, 47; İbn Mâce, Nikah 31, 1929; Ahmed b. Hanbet, Müsned, 2/432, 474, 486, 508, 516.

[488] Ebu Dâvud, Menasik 38, 1841; Tirmizî, Hac 23, 840; Nesâî, Menasik 91, Nikah 38; İbn Mâce, Nikah 45,1966; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/57, 64, 65, 68, 69, 73.

[489] Buhârî, Cezaus-Sayd 12, Meğâzî 43, Nikâh 30; Ebu Dâvud, Menasik 38, 1844, 1845; Tirmizî, Hac 24, 844; Nesâî, Menasik 90, Nikah 37; İbn Mâce, Nikah 45, 1965; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/221, 228, 270, 285, 324, 337, 362.

[490] Ebu Dâvud, Menasik 38, 1843; Tirmizî, Hac 24, 845; İbn Mâce, Nikah 45, 1964; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/332, 333, 335.

[491] Müslim, Nikâh 41, 45; Tirmizî, Hac 23, Nesâî, Menasik 91, Nikâh 38; İbn Mâce, Nikâh 45; Dârimî, Nikâh 17, Muvatta, Hac 70, 73; Ahmed b. HanbeL 1/57, 64, 65, 68, 73.

[492] Buhârî, Nikâh 45; Ebu Dâvud, Nikah 16-17, 2081; Tirmizî, Büyü 57, 1292; Nesâî, Nikah 20, 21; İbn Mâce, Nikah 10, 1868; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/21, 122, 124, 126, 130, 142, 153.

[493] Buhari, Nikah 28, Hiyel 4; Ebu Dâvud, Nikâh 14, 2074; Tirmizî, Nikâh 30, 1124; Nesâî, Nikâh 60, 61; İbn Mâce, Nikâh 16, 1883; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/7, 19, 439.

[494] Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/35, 91.

[495] Müslim, Nikâh 60, Nesâî, Nikâh 60, Hayz 15-16, Tirmizî, Nikâh 30, İbn Mâce, Nikâh 16.

[496] Buhari, Nikâh 52, Şurût 6; Ebu Dâvud, Nikâh 39-40, 2139; Tirmizî, Nikâh 32, 1127; Nesâî, Nikâh 42; İbn Mâce, Nikâh 41, 1954; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/144, 150, 152.

[497] Btıhârî, Nikâh 41, Hiyel 11; Tirmizî, Nikah 18, 1107; Nesai, Nikah 34; İbn Mâce, Nikah 11, 1871; Ahmed b, Hanbel, Müsned, 2/250, 279, 434.

[498] Buhârî, Nikâh 41, İkrah 3; Nesâî, Nikah 34; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/45, 165, 203.

[499] Ebu Dâvud, Nikah 24-25, 2098, 2099, 2100; Tirmizî, Nikah 18, 1108; Nesâî, Nikah 32; İbn Mâce, Nikah 11, 1870; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/219, 241, 261, 345, 362.

[500] Buhârî, Menâkibu'l-Ensar 44; Ebu Dâvud, Nikah 32-33, 2121; Nesâî, Nikah 29, 78; İbn Mâce, Nikah 13, 1876; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/118, 280.

[501] Tirmizî, Nikah 9, 1093; Nesâî, Nikah 18, 77; İbn Mâce, Nikah 53, 1990; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/54, 206.

[502] Nesâî, Nikah 17; Ahmed b. Hanbe!, MİİSned, 2/286, 299.

[503] Buhârî, Nikah 6, 32, 35, 37, Fezâilu'l-Kur'an 23; Ebu Dâvud, Nikâh 29-30, 2111; Tirmizî, Nikâh 23, 1114; Nesâî, Nikâh 62; İbn Mâce, Nikâh 17, 1889; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 5/336.

[504] Nisa: 4/24.

[505] Bakara: 2/237.

[506] Ebu Dâvud, Nikah 27-28, 2105; Nesâî, Nikah 66; İbn Mâce, Nikah 17, 1886; Ahmed b. Hanbjl, Müsned, 6/93.

[507] B.k.z: Hayreddin Karaman, Mukayeseli İslam Hukuku, İz Yayıncılık, 1/282.

[508] Buhârî, Nikâh 7, 49, Ebu Dâvud, Nikâh 28-29, 2109; Tirmizî, Nikâh 10, 1094, Birr 22, 1933; Nesâî, Nikâh 67; İbn Mâce, Nikâh 24, 1907; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/165, 190, 204.

[509] Sâffât: 37/177.

[510] Buhârî, İlm 31, Salat 12, Salatu'1-Havf 6, Büyü 111, Cihad 145, Nikâh 12, Itk 16, Enbiya 48; Ebu Dâvud Nikâh 5, 2053; Tirmizî, Nikâh 25, 1116; Nesâî, Nikâh 65; İbn Mâce, Nikâh 42,1956; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/398, 414.

[511] Ahzab: 33/53.

[512] Buhâri, Tefsiru Sure-i Ahzab 53, Etime 59, İstizan 10.

[513] Ahzab: 33/53.

[514] Buhari, Tefsiru Sure-i Ahzab 53, Et'ime 59, İsti'zan 10; Tirmizî, Tefsiru'l-Kur'an 34, 3218; Nesâî, Nikah 84; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/163.

[515] Nevevî, Müslim Şerhi, 9/228.

[516] Buhârî, Nikah 71; Ebu Dâvud, Efime 1, 3736; Ahmed b. Hanbcl, Müsned, 2/20.

[517] Ebu Dâvud, Et'ime 1, 3740; Nesâî, Sünemi'I-Kübrâ, 6610; İbn Mâce, Siyam 47, 1751; Ahmed b. Hanbcl, Müsned, 3/392.

[518] Nesâî, Sünemi'I-Kübrâ, 6611.

[519] Buhari, Nikah 107; Ebu Dâvud, Et'ime 1, 3742; İbn Mâce, Nikah 25, 1913.

[520] Nevevî, Müslim Şerhi, 9/236.

[521] Buhârî, Nikah 107; Humeydî, Müsned, 1170.

[522] Buhârî, Şehadat 3, Talâk 4, 6, 7, Libâs 6, Edeb 68; Ebu Dâvud, Talâk 47-49, 2309; Tirmizî, Nikâh 27, 1118; Nesâî, Talâk 9, 10; İbn Mâce, Nikâh 32, 1932; Ahmed b. Hanbcl, Müsned, 6/193.

[523] Buhari, Bed'ü'l-Halk 11, Deavât 55, Tevhid 13; Ebu Dâvud, Nikâh 44-45, 2161; Tirmizî, Nikâh 8, 1092; Nesâî, Sünenü'l-Kübrâ, 5/327 (9030), 6/75, 10096, 10100) İbn Mâce, Nikâh 27, 1919; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/217.

[524] Bakara: 2/223.

[525] Buhârî, Tefsiru Sure-i Bakara 39; Ebu Dâvud, Nikah 44-45, 2163; Tirmizî, Tefsiru'I-Kur'an 3, 2978; İbn Mace, Nikah 29, 1925.

[526] Buhârî, Bed'üi-Halk 7, Nikah 85; Ahmed b. Hatibe, Müsned, 2/255, 348, 386, 468, 519, 538.

[527] Ebu Dâvud, Edeb 32, 4870; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/69.

[528] Buhârî, Meğâzî 32, Nikah 96, Kader 4, Büyü 109, Itk 13, Tevhid 18; Ebu Davud, Nikah 47-48,2172; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/68, 72

[529] Buhârî, Büyü 109, Itk 13; Nesâî, Nikah 55; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/11.

[530] Buhari, Tevhid 18; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/26, 47, 49, 59, 83, 93.

[531] Ebu Dâvud, Nikah 47-48, 2173.

[532] Buhârî, Nikah 96; Tirmizî, Nikah 39, 1137; İbn Mâce, Nikah 30, 1927; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/377.

[533] Buhârî, Nikâh 2; Ebû Dâvûd, Nikâh 1, 4.

[534] Buhârî, Nikâh 96; Müslim, Nikâh 125-138.

[535] B.k.z: Heyet, İlmihal İslam ve Toplum, ÎSAM T.D.V. İslamî Araştırmalar Merkezi, İstanbul 1999, 2/134-136.

[536] Ebu Dâvud, Nikah 43-44, 2156; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 5/195.

[537] Ebu Dâvud, Tıb 16, 3882; Tirmizî, Tib 27, 2076, 2077; Nesâî, Nikah 54; İbn Mâce, Nikah 61, 2011; Ahmed b. Hanbef, Müsned, 6/361, 434.

[538] Buhârî, Şehâdât 7, Nikah 20; Nesâî, Nikah 49; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/44, 51, 178.

[539] Buhârî, Farzu'I-Hums 4, Şehadât 7, Tefsiru Surc-i Ahzab 9, Nikâh 20, 22, 117; Ebu Dâvud, Nikâh 6, 2051; Tirmizî, Rada1 1, 1147 Nesâî, Nikâh 49, 52; İbn Mâce, Nikâh 34, 1937; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/72.

[540] B.k.z: A. Davudoğlu, Sahih-i Müslim Tercüme ve Şerhi, 7/356.

[541] Nesâî, Nikah 50; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/82, 114, 126, 158.

[542] Buhârî, Nikâh 20, 25, 26, Nafakât 16; Nesâî, Nikah 44, 45, 46; İbn Mace, Nikah 34, 1939; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/291, 428.

[543] Ebu Dâvud, Nikah 10, 2063; Tirmizî, Rada 3, 1150; Nesâî, Nikah 51; İbn Mâce, Nikah 39, 1940; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/31, 95, 216.

[544] Ebu Davud, Nikah 10, 2062; Tirmizî, Rada 3, 1150; Nesâî, Nikah 51; İbn Mâce, Nikah 36, 1944.

[545] Nesâi, Nikah 53; İbn Mâce, Nikah 27, 1943; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/38, 201, 249.

[546] Ahzab: 33/5.

[547] Nesâî, Nikah 53; İbn Mâce, Nikah 27, 1943; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/38, 201, 249.

[548] Ahzab: 33/5.

[549] Bakara: 2/233.

[550] Ahkaf: 46/15.

[551] Nesâî, Nikah 53; İbn Mâcc, Nikah 37, 1947; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/312.

[552] Buhârî, Şehâdât 7, Nikâh 21; Ebu Dâvud, Nikah 8, 2058; Nesâî, Nikah 49; İbn Mâce, Nikah 37, 1945; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/94, 138, 174, 214.

[553] Nisa: 4/24.

[554] Ebu Dâvud, Nikah 43-44, 2155; Tirmizî, Nikah 36, 1132, Tefsiru'l-Kur'an 5, 3016; Nesâî, Nikah 59; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/84.

[555] Dârimî, Talak 36.

[556] Buhâri, Büyü 3, 100, Husumat 6, Itk 8, Vesaya 4, Meğazi 53, Feraiz 18, 28, Hudud 23, Ahkam 29; Ebu Dâvud, Talak 33-34, 2273; Nesâî, Talak 48; İbn Mace, Nikah 59, 2004; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/37, 129, 200, 226, 237 246.

[557] Nûr: 24/33.

[558] Buhârî, Feraiz 31; Ebu Dâvud, Talak 30-31, 2267, 2268; Tirmizî, Vela 5, 2129; Nesâî, Talak 51; İbn Mâce, Ahkam 21, 2349; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/38, 82, 226.

[559] Ebu Dâvud, Nikah 33-34, 2122; İbn Mâce, Nikah 26, 1917; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/292, 307.

[560] Buhari, Nikah 101; Ebu Dâvud, Nikah 33-34, 2124; Tirmizî, Nikah 41, 1139; İbn Mâce, Nikah 26, 1916.

[561] Ahmed b. Hanbd, Müsned, 3/104, 205, 337.

[562] İbn Mâce, Nikah 48, 1972; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/68, 76.

[563] Ahzab: 33/51.

[564] Buhârî, Tefsiru Sure-i Ahzab 7; Nesâî, Nikah 1; İbn Mâce, Nikah 57, 2000; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/134, 158, 261.

[565] Buhârî, Nikah 4; Nesâî, Nikah 1; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/231, 348, 349.

[566] Buhârî, Nikah 15; Ebu Dâvııd, Nikah 2, 2047; Nesâî, Nikah 13; İbn Mâce. Nikah 6, 1858; Ahmed b. Hanbel, Müsnad, 2/428.

[567] Buhârî, Nikah 10, Nafaka 12; Nesâî, Nikah 6, 10; İbn Mâce, Nikah 7, 1860; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/302.

[568] Buhârî, Nikah 121; Ebu Dâvud, Cihad 163, 2778; Ahmed b. Hanbcl, Müsned, 3/375.

[569] Nesâî, Nikah 15; İbn Mâce, Nikah 5, 1855; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/449, 497.

[570] Buhari, Nikah 80, Enbiya 1; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/304, 315, 349.

[571] Buhârî, Enbiya 1; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/168.

[572] Bakara; 2/35-37, Araf: 7/19-22, Taha: 20/120-122.

[573] Yaratılış, 3/1-9; B.k.z: Doç. Dr. Abdullah Aydemir, İslamî Kaynaklara Göre Peygamberler, T.D.V. Yayınları, Ankara 1992, s. 27-28; Muhammed Gazali, Nebevi Sünnet, İslami Araştırmalar, İstanbul 1992, s. 287-288.

[574] Buharî, Talâk 2, 3; Ebu Dâvud, Talak 4, 2179, 2180; Nesâî, Talak 1; İbn Mâcc, Talak 2, 2019; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/63, 102.

[575] Ebu Dâvud, Talak 9-10, 2200; Nesâî, Talak 8; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/314.

[576] Ahzab: 33/21.

[577] Buhâri, Tefsim Sure-i Tahrim 1, Talak 8; İbn Mâce, Talak 28, 2073; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/225.

[578] Buhâri, Talâk 8, Nikâh 103, Et'ime 32, Talâk 8, Eymân 25, Tefsiru Sure-i Tahrim 1; Ebu Dâvud, Eşribe 11, 3715; Tirmizî, Et'ime 29, 1831; Nesâî, Talâk 16; İbn Mâce, Et'ime 36, 3323; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/59.

[579] Ahzab: 33/28-29.

[580] Buhârî, Tefsiru Sure-i Ahzab 4, 5; Tirmizî, Tefsiru'l-Kur'an 34, 3204; Nesâî, Nikah 2, Ti lak 26; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/77, 103, 152, 211, 248.

[581] Ahzab: 33/51.

[582] Buhârî, Tefsiru Sure-i Ahzab 7; Ebu Dâvud, Nikah 37-38, 2136; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/76.

[583] Buhârî, Talak 5; Tirmizî, Talak 1179; Nesâî, Nikah 2, Talak 27; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/97, 202, 205, 240.

[584] Ahzab: 33/28-29

[585] Nesâî, Sünenü'l-Kübrâ, 9208; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/3.

[586] Buhârî, Nikâh 83, 105, Tefsiru Sure-i Tahrim 2, Libas 31, Ahbâru'1-Âhâd 1; Tirmizî, İsti'zan 3, 2691; İbn Mâce, Zühd 11, 4153; İbn Huzeyme, Sahih, 1921, 2178.

[587] Ebu Dâvud, Talak 37-39 (2284, 2286, 2289); Nesâî, Nikah 19, 22, Talak 15- Ahmed b Honbel, Müsned, 6/412, 413, 414, 415, 416

[588] Buhari, Talak 41; Ebu Dâvııd, Talak 38-40, 2295.

[589] Ebu Dâvud, Talak 39-41, 2297; Nesâî, Talak 71; İbn Mâce, Talak 9, 2034; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/321.

[590] Buhârî, Meğâzi 10; Talak 39; Ebu Dâvııd, Talak 45-47, 2306; Nesâî, Talak 56; İbn Mâce, Talak 7, 2028; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/432.

[591] Buhârî, Tefsiru Sure-i Talak 2, 39, Tefsiru Sure-i Talâk 2; Ebu Dâvud, Talâk 45-47, 2306; Tirmizî, Talâk 17, 1193; Nesâî, Talâk 56; İbn Mâce, Talâk 7, 2027; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/314.

[592] Talâk: 65/4.

[593] Bakara: 2/234.

[594] Buhârî, Cenaiz 30; Talak 46, 47, 50, Tıb 18; Ebu Dâvud, Talâk 41-43, 2299; Tirmizî, Talak 18, 1195, 1196, 1197; Nesâî, Talâk 63, 67; İbn Mâce, Talâk 34, 2084; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/324, 325.

[595] Buhârî, Talak 40; Ebu Davud, Talak 41-43, 2299; Tirmizî, Talâk 18, 1195, 1196, 1197; Nesâî, Talâk 63, 67; İbn Mâce, Talâk 34, 2084; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/324, 325.

[596] Buhârî, Talak 47; Ebu Dâvud, Talâk 41-43, 2299; Tirmizî, Talâk 18, 1195, 1196, 1197; Nesâî, Talâk 63, 67; İbn Mâce, Talak 34, 2084; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/324, 325.

[597] Buhari, Talak 47.

[598] Nesâî, Talâk 63; İbn Mâce, Talâk 34, 2084.

[599] Buhârî, Hayz 12, Cenaiz 30, 31, Talak 46, 47, 48; Ebu Dâvud, Talâk 44-46, 2302; Nesâî, Talak 64; İbn Mâce, Talâk 35, 2087.

[600] Nûr: 24/4.

[601] Buhari, Tefsiru Sure-i Nur 1, Talak 4, 29, Hudud 43, Ahkam 18, İ'tisam 5; Ebu Dâvud, Talak 26-27, 2245, 2247, 2248, 2249, 2250, 2251, 2252; Nesâî, Talak 7; İbn Mace, Talak 27, 2066.

[602] Nur: 24/6, 9.

[603] Tirmizî, Talak 22, 1202), Tefsinı'I-Kur'an 25, 3178; Nesâî, 41; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/12, 19, 42.

[604] Buhârî, Talak 53; Ebu Dâvud, Talak 26-27, 2257; Nesâî, Talak 44; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/11.

[605] Buhari, Talak 35.

[606] Nur: 24/6, 9.

[607] Ebu Dâvud, Talak 26-27, 2253; İbn Mace, Talak 27,2068; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/421.

[608] Nesâî, Talak 37, 38; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/142.

[609] Buhârî, Talâk 31, 35, Hudud 43, Temenni 9; Nesâî, Talak 39.

[610] Buhari, Talâk 31, Hudud 40, Tevhid 20; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/248.

[611] Buhari, Talâk 26; Ebu Dâvud, Talak 27-28, 2260; Tirmizî, Vela 4, 2128; Nesâî, Talak 46; İbn Mâce, Nikah 58, 2002; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/233, 234, 239.

[612] Hucurât: 49/13, Ebu Dâvud, Edeb 111, Tirmizî, Menâkib 73.

[613] Buhârî, Itk 1, Kefârât 6; Müslim, Itk 5, 6; Ebu Dâvud, Itk 14; Tirmizî, Nüzûr 20; İbn Mâce, Itk 4.

[614] B.k.z: Heyet, İlmihal, T.D.V., İstanbul 1999, 2/327-328.

[615] Buhârî, Itk 4, Şerike 5, 14; Ebu Dâvud, Itk 6, 3940, 3941, 3942, 3943, 3944, 3945, 3946, 3947; Tirmizî, Ahkâm 14, 1346, 1347; Nesâî, Büyü 105, 106; İbn Mâce, Itk 7, 2523, Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/56, 2/34, 142.

[616] Buhârî, Şerike 5, 14, Itk 5; Ebu Dâvud, Itk 4,3934, 3935, 3936, 5, 3937, 3938, 3939; Tirmizî, Ahkam 14, 1348; İbn Mâce, Itk 7, 2527; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/255, 347, 426, 468, 472.

[617] Buhârî, Şerike 5.

[618] Buhârî, Itk 10, Mükatebe 2, 3; Müslim, Itk 5-14, 1504; Ebu Dâvud, Itk 2, 3929, 3930; Tirmizî, Velâ 1, 2125; Nesâî, Büyü 85, 86; İbn Mâce, Itk 3, 2521; Ahmed İbn Hanbel, Müsned, 5/103, 121, 161, 178.

[619] Buhâri, Itk 10; Ebu Dâvud, Feraiz 14, 2919; Tirmizî, Büyü 20, 1236; Nesâî, Büyü 87; İbn Mâce, Feraiz 15, 2747; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/9, 79, 107.

[620] Ebu Dâvud, Edeb 109-110, 5114; Ahmed b. Hatibe], Müsned, 2/417.

[621] B.k.z: A. Davudoğlu, Sahih-i Müslim Tercüme ve Şerhi, 7/579-580.

[622] Buhârî, Itk 1, Keffârâtu'l-Eyman 6; Tirmizî, Nüzur 13, 1541; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/420, 422, 429, 430, 447, 525.

[623] Tirmizî, Birr 8, 1906; İbn Mace, Edeb 1, 3659; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/230, 263, 376, 445.

[624] Buhari, Salat 10, Mevakitu's-Salat 31, Büyü 63; Tirmizî, Büyü 69, 1310; Nesâî Büyü 24, 26; İbn Mâce, Ticarat 12, 2169; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/476, 480.

[625] Buhari, Büyü 63; Ebu Dâvud, Büyü 24, 3376; Tirmizî, Büyü 17, 1230; Nesâî, Büyü 27; İbn Mâce, Ticarat 23, 2194; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/250, 436, 439, 496.

[626] Buhari, Büyü 61, Selem 8, Menâkıb 26; Ebu Dâvud, Büyü1 24, 3380, 3381; Tirmizî, Büyü1 16, 1229; Nesâî, Büyü 67; İbn Mâce, Ticarât 24, 2197; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/108, 144.

[627] Buhari, Büyü 5; Nikâh 45; Ebu Dâvud, Nikah 16-17, 2081; Tirmizî, Büyü 57, 1292; Nesâî, Nikah 20, 21; İbn Mâce, Nikah 10, 1868; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/21, 122, 124, 126, 130, 142, 153.

[628] Buhari, Büyü 58, 64, 70, Şurut 11; Ebu Dâvud, Nikâh 16-17, 2080; Tirmizî, Nikâh 38, 1134; Nesâî, Büyü1 19, 21; İbn Mâce, Ticârât 13, 2172, 14, 2174; Ahmed b. Hanbel, İlm, 2/402.

[629] Buhari, Büyü 60, Hayl 6; Nesâî, Büyü 17; İbn Mâce, Ticarat 14, 2173; Ahmed b. Hanbel, Müsnad, 2/63, 108, 156.

[630] Buhari, Büyü 64, 71; Tirmizî, Büyü 12,1220; İbn Mâce, Ticarat 16, 2180; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/430.

[631] Nesâî, Büyü 18.

[632] Buhârî, Büyü 68, 71, İcare 14; Ebu Dâvud, İcare 45, 3439; Nesâî, Büyü 18; İbn Mâce, Ticarat 15, 2177.

[633] Ebıf Dâvud, İcare 45, 3442; Tirmizî, Büyü 13, 1223; Nesâî, Büyü 1, 17; İbn Mâce, Ticarat 15, 2176; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/307, 312, 386, 392.

[634] Buhârî, Büyü 70; Ebu Dâvud, İcare 45, 3440; Nesâî, Büyü 17.

[635] Buhari, Büyü 65; Nesâî, Büyü 13, 14; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/463.

[636] Buhârî, Büyü 65; Ebu Dâvud, İcâre 46, 3443, 3444, 3445; Tirmizî, Büyü 29, 1251, 1252; Nesâî, Büyü 14; İbn Mâce, Ticârât 42,2239; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/410, 420.

[637] Buhârî, Büyü 55; Ebu Dâvud, İcâre 65, 3497; Tirmizî, Büyü 56, 1291; Nesâî, Buyu' 55; İbn Mâce, Ticarat 37, 2227; Ahmed b. Hamber, Müsned, 1/215, 221, 270, 285.

[638] Ebu Dâvud, İcâre 65, 3493; Nesâî, Büyü 57; İbn Mâce, Ticarat 38, 2229.

[639] İbn Mâce, Ticarat 38, 2229.

[640] Buhârî, Büyü 49, Hudud 42; Ebu Dâvud, İcâre 65, 3498; Nesâî, Büyü 57; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/7, 40, 53, 150, 157.

[641] Nevevî, Müslim Şerhi, 10/170.

[642] Nesâî, Büyü 74.

[643] B.k.z: A. Davudoğlu, Müslim Şerhi, 7/623.

[644] Buhârî, Büyü 42, 43, 44; Ebu Dâvud, İcare 51, 3454; Tirmizî, Büyü 26, 1245; Nesâî, Büyü1 9, 10; İbn Mâce, Ticarât 17, 2181; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/56.

[645] Buhârî, Büyü 45; Nesâî, Büyü1 9, 10; İbn Mâce, Ticarat 17, 2181.

[646] Buhârî, Büyü 19, 22, 42, 44, 46; Ebu Dâvud, İcara 51, 3459; Tirmizî, Büyü 26, 1246; Nesâî, Büyü 4, 8; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/402, 403, 434.

[647] N. Yeniel, H. Kayapmar, Sünen-i Ebu Davud Terceme ve Şerhi, 12/547.

[648] Buhâri, Büyü 48; Ebu Dâvud, İcare 66, 3500; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/44, 61, 72, 80,84, 107, 116.

[649] Buhârî, Büyü 87; Ebu Dâvud, Büyü 22, 3367; Tirmizî, Büyü 15, 1226, 1227; Nesâî, Büyü 28, 40; İbn Mâce, Ticârât 32, 2214; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/61.

[650] Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/37, 46, 52, 75, 79.

[651] Buhârî, Selem 3, 4; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/341.

[652] Buhârî, Büyü 82; Nesâî, Büyü 39, 40; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/8, 32, 150, 5/192.

[653] Buhârî, Büyü 75, 82, 84, Musakat 17; Tirmizî, Büyü 63 (1300); Nesâî, Büyü 32, 33, 35-İbn Mâce, Ticarat 55 (2268); Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/8, 5/182, 192

[654] Tirmizî, Biiyu' 63 (1302); Nesâî, Büyü 34; İbn Mâce, Ticarat 55 (2269)

[655] Buhârî, Büyü 83, Müsakat 17; Ebu Dâvud, Büyü 19 (3363); Tirmizî, Buyu' 64 (1303); âî, Büyü 34)

Nesai, Büyü 34

[656] Buhârî, Büyü 83, Müsakat 17; Ebu Dâvud, Büyü 20 (3364); Tirmizî, Büyü1 64 (1301); Nesâî, Büyü 34; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/237

[657] Buhârî, Büyûr 75, 82; Ebu Dâvud, Büyü 18 (3361); Tirmizî, Büyü 63 (1300); Nesâî, Büyü 39; İbn Mâcc, Ticarat 54 (2265); Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/5, 7, 16, 63, 64, 123

[658] Buhâri, Büyü 91.

[659] Buhar!, Büyü 90, 92, Müsâkât 15, 17; Ebu Dâvud, İcare 42, 3433, 3434; Tirmizî, Büyü 25, 1244; Nesâî, Büyü1 75, 76; İbn Mâce, Ticârât 31, 2210; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/6, 63.

[660] Buhârî, Büyü 83, Müsakat 17; Nesâî, Büyü 39.

[661] Buhari, Büyü 85; Ebu Dâvud, Büyü 22, 3370; Tirmizî, Büyü 55, 1290; Nesâî, Büyü 74; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/319, 361, 391.

[662] Ebu Dâvud, Büyü 33, 3404; Nesâî, Büyü 74; İbn Mâce, Ticârât 33, 2218; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/313, 356.

[663] Nesâî, Muzâraa 2; İbn Mâce, Ruhun 8, 2454; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/369.

[664] Buhari, Muzâraa 18, Hibe 35; Nesâî, Muzâraa 2; İbn Mâce, Ruhun 7, 2451; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/354

[665] Beyhakî, Sünemi'I-Kübrâ, 6/130

[666] Buhârî, İcare 22, Muzaraa 18; Ebu Dâvud, Büyü 31 (3394); Nesâî, Muzaraa 2; İbn Mâce, Ruhun 8 (2453)

[667] Buhârî, Muzâraa 6, 12; Ebu Dâvud, Büyü 30 (3392, 3393), 31 (3395, 3397, 3398, 3399, 3400, 3401, 3402); Tirmizî, Ahkâm 42 (1384); Nesâî, Muzâraa 2; İbn Mâcc, Ruhun 9 (2458); Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/465

[668] B.k.z: Heyet, İlmihal T D V İstanbul 1999, 2/380.

[669] Buhârî, Muzâraa 7, 18, 21; Ebu Dâvud, İcare 30, 3392, 3393; Nesai, Muzaraa 2; İbn Mâce, Ruhun 9, 2458; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/463, 4/140, 142.

[670] Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/33.

[671] Buhârî, Muzâraa 10, 18, Hibe 35; Ebu Dâvud, İcare 30, 3389; Tirmizî, Ahkam 42, 1385; Nesâî, Muzaraa 2; İbn Mâce, Ruhun 9, 2456, 11, 2464; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/234, 281, 349.

[672] Buhari, İcâre 22, Muzarâa 8, 9, 11; Ebu Dâvud, Büyü 34, 3408, 3409; Tirmizî, Ahkâm 41, 1383; Nesai, Muzâraa 3; İbn Mâce, Ruhun 14, 2467; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/17, 22, 37, 149,157.

[673] Abd b. Humeyd, Müsned, 1011.

[674] Ebu Dâvud, İcare 58, 3470; Nesâî, Büyü 30; İbn Mâce, Ticarat 33, 2219.

[675] Ebu Dâvud, İcarc 58, 3469; Tirmizî, Zekat 24, 655; Nesâî, Büyü 30, 95; İbn Mâce, Ahkam 25, 2356; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/36, 58.

[676] Buhârî, Salat 71, 83, Husumat 4, 9, Sulh 14; Ebu Dâvud, Akdiye 12, 3595; Nesâî, Âdâbu'l-Kudat 20; İbn Mâce, Sadakat 18, 2429; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/454, 460, 6/386, 390.

[677] Buhârî, İstikraz 14; Ebu Dâvud, İcâre 74, 3519, 3520, 3522; Tirmizi, Büyü 36, 1262; Nesâî, Büyü 95, İbn Mâce, Ahkâm 26, 2358, 2359; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/385, 413, 468.

[678] B.k.z: Ebu Dâvud, İcare 74, 3521.

[679] Buharı, Büyü 17, İstikraz 5, Enbiya 50; İbn Mâce, Sadakat 14, 2420.

[680] Buhârî, Büyü 18, Enbiya 54; Nesâî, Büyü 104; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/263, 332, 339.

[681] Beyhakî, Sünenü'l-Kübrâ, 5/356-357.

[682] Buhârî, İstikraz 12, Havale 1; Ebu Dâvud, Büyü 10, 3345; Tirmizî, Büyü 68, 1308; Nesâî, Büyü1 101; İbn Mâce, Sadakat 8, 2403; Ahmed b. Hanbel. Müsned, 2/260.

[683] Nesâî, Büyü 88, 94; İbn Mâce, Ruhun 18, 2477; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/338, 339, 356.

[684] Buhâri, Musâkât 2; Tirmizî, Büyü 44, 1272; İbn Mâce, Ruhun 19, 2478; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/244, 463, 500.

[685] Buhârî, Büyü 113, İcâre 20, Talak 51; Ebu Dâvud, İcâre 63, 3481; Tirmizî, Nikah 37, 1133; Büyû 46, 1276; Nesâî, Büyü1 91; İbn Mâce, Ticârât 9, 2159; Ahmed b. Hanbd, Müsned, 1/235, 356.

[686] Nesâî, Büyü 92; İbn Mâce, Ticârât 9, 2161; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/317, 339, 349, 386.

[687] Buhârî, Bed'u'1-Halk 17; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/22, 116, 144, 146.

[688] Ebu Dâvud, Taharet 37, 74; Nesâî, Taharet 53, Miyah 8; İbn Mâce Taharet 31, 365, Sayd 1, 3200, 3201.

[689] Buhari, Muzâraa 3, Bed'u'1-Halk 17; Ebu Dâvud, Sayd 21-22, 2844; Tirmizî, Ahkâm 17, 1490; Nesâî, Sayd 14; İbn Mâce, Sayd 2, 3204; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/425, 473.

[690] Buhârî, İcare 18, Tıb 9; Ebu Dâvud, Tıb 8, 3867; Nesâî, Sünenü'l-Kübrâ, 4/373, 7580; İbn Mâce, Ticarat 10, 2162; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/250, 258, 292, 293, 327.

[691] Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/365.

[692] Mâide: 5/90-91.

[693] Nahl: 16/67.

[694] Nisa: 4/43.

[695] Mâide: 5/90.

[696] Bakara: 2/275, 279.

[697] Buhârî, Salat 73, Büyü 24, 105, Tefsiru Sure-i Bakara: 2/49-50-51-52; Ebu Dâvud, İcare 64, 3490, 3491; Nesâî, Buyu' 90; İbn Mâce, Eşribe 7, 3382.

[698] Nevevî, Müslim Şerhi, 11/4.

[699] Buharı, Büyü 112, Tefsiru Sure-i En'am 6, Meğazi 50; Ebu Dâvud, İcâre 64, 3486; Tirmizî, Büyü 61, 1297; Nesâî, Büyü 93; İbn Mâce, Ticârât 11, 2167; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/324.

[700] Bakara: 2/173, Mâide: 5/3, En'am: 6/145, Nahl: 16/115 ayetlerine bakılabilir.

[701] Bakara: 2/275-276-278-279-280, ÂI-i İmrân: 3/130'da.

[702] Buharı, Büyü 7; Tirmizî, Büyü 24, 1241; Nesâî, Büyü 47; Ahmed b. Hanbel Müsned, 51, 53, 61, 73.

[703] Beyhakî, Sünenü'l-Kübrâ, 5/278.

[704] Buhârî, Büyü 54, 74, 76; Ebu Dâvud, Büyü 12, 3348; Tirmizî, Büyü1 24, 1243; Nesâî, Büyü1 41; İbn Mâce, 48, 2253, 50, 2259; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/24.

[705] Ebu Dâvud, İcare 12, 3350; Tirmizî, Büyü 23, 1240; Nesâî, Büyü 44; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 5/314, 320.

[706] Nesâî, Büyü 44; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/49, 66, 97.

[707] Nesâî, Büyü 45; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/379, 485.

[708] Buharı, Büyü 8, 80, Şerike 10, Menakıbu'l-Ensar 51; Nesâî, Büyü 49; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/368, 372.

[709] Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/19.

[710] Ebu Dâvud, İcare 13, 3353; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/22.

[711] Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/400, 401.

[712] Buhârî, Büyü 89, Vekale 3, Meğâzî 39, İ'tîsam 20; Nesâî, Büyü 41; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/45, 67.

[713] Buhârî, Vekâle 11; Nesâî, Büyü 41; Ahmed. Hanbel, Müsned, 3/62.

[714] Buhârî, Büyü 20; Nesâî, Büyü 41; İbn Mâce, Ticarat 48, 2256; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/48, 49, 50.

[715] Buhârî, Büyü 79; Nesâî, Büyü 50; İbn Mâce, Ticarat 49, 2257.

[716] Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/304.

[717] Buhârî, İman 39, Büyü 2; Ebu Dâvud, Büyü1 3, 3329, 3330; Tirmizî, Büyü I, 1205; Nesâî, Büyû' 2; İbn Mâce, Fiten 14, 3984; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/267, 271.

[718] Buhârî, Salat 59, Vekalet 8, Büyü1 34; Ebu Dâvud, İcâre 69, 3505; Tirmizî, Büyü 30, 1253; Nesâî, Büyü1 77; İbn Mâce, Nikâh 7, 1860; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/308, 314.

[719] Ebu Dâvud, Büyü 11, 3346; Tîrmizî, Büyü 75, 1318; Nesâî, Büyü 62; İbn Mâce, Ticarat 2285; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/390.

[720] Buhârî, Vekâle 5, 6, İstikraz 4, 6, 7, 13, Hibe 23, 35; Tirmizî, Büyü 75, 1316, 1317; Nesâî, Büyü 64, 103; İbn Mâce, Sadakat 2423; Ahmed b. Hanbel. Müsned, 2/377, 393, 431, 456, 476, 509.

[721] Ebu Dâvud, İcare 17, 3358; Tirmizî, Büyü 22, 1239, Siyer 36, 1596; Nesâî, Biat 21, Büyü 66; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/349-350.

[722] Buhârî, Büyü 14, 33, 88, Selem 5, 6, İstikraz 1, Rehn 2, 5, Cihad 89, Meğâzî 86; Nesâî, Büyü 58, 83; İbn Mâce, Ruhun 1, 2436; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/42, 160, 230, 237.

[723] el-Bakara: 2/285.

[724] el-Cassâs, Ahkâmül-Kur'ân, II. 258.

[725] B.k.z: “Rehin” maddesi, Şamiİ İslam Ansiklopedisi.

[726] Buhârî, Selem 1, 2, 7; Ebu Dâvud, İcâre 55, 3463; Tirmizî, Büyü 70, 1311; Nesâî, Büyü 63; İbn Mâce, Ticarât 59, 2280; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/282.

[727] Bu konuda daha geniş bilgi için b.k.z: Doç. Dr. Orhan Çeker, Fıkıh Dersleri 1, Seha Neşr. İstanbul 1994, s. 177-185.

[728] Ebu Dâvud, İcare 47, 3447; Tirmizî, Büyü 40, 1267; İbn Mâce, Ticarat 6, 2154; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/453, 6/400.

[729] B.k.z: Hamdi Döndüren, “İhtikar” maddesi, Şamil İslam Ansiklopedisi.

[730] Buharı, Büyü 26; Ebu Dâvud, İcare 6, 3335; Nesâî, Büyü 5; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/235, 242, 413.

[731] Nesâî, Büyü 5; İbn Mâce, Ticarat 30, 2209; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 5/267, 301.

[732] Buhârî, Şufa 1, Büyü 96; Ebu Dâvud, İcâre 73, 3513, 3514; Tirmizî, Ahkâm 32, 1369, 33, 1370; Nesâî, Büyü1 80, 107, 108, 109; İbn Mace, Şuf'a 3, 2499; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/372, 399.

[733] Bu konuda daha geniş bilgi için b.k.2: Doç. Dr. Orhan Çeker, Fıkıh Dersleri 1 Seha Neşr. İstanbul 1994, s. 191-211.

[734] Buhârî, Mezâlim 20; Ebu Dâvud, Akdiye 31, 3634; Tirmizî, Ahkam 18, 1353; İbn Mâce, Ahkam 15, 2335; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/240, 274, 463.

[735] Buhâri, Mezâlim 13; Beyhakî, Sünenü'l-Kübrâ, 6/98.

[736] Buhârî, Mezâlim 29; İbıi Hibbân, Sahih, 5067; Beyhakî, Sünenü'l-Kübrâ, 6/154.

[737] Buhârî, Ferâiz 26; Müslim, Ferâiz 1, 1614; Ebu Dâvud, Ferâiz 10, 2909; Tirmizî, Ferâiz 15, 2107; Nesâî, Sünenü'l-Kübrâ, 4/80, 81, 82; İbn Mâce, Ferâiz 6, 2729; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 5/201, 202, 203, 209.

[738] Buhârî, Feraiz 5; Ebu Dâvud, Feraiz 7, 2898; Tirmizî, Feraiz 8, 2098; İbn Mace, Feraiz 10, 2740; Ahmed b. Hanbcl, Müsned, 1/292, 313, 325.

[739] Nisâ: 4/11.

[740] Nisa: 4/11.

[741] Nisa: 4/176.

[742] Mavsilî, el-İhtiyar, V, 93; Hafidu İbn Rüşd, Bidâyetü'l-Müctehid, II, 321-322.

[743] Buhârî, Ferâiz, 5, 7, 9-10; Müslim, Ferâiz, 2-3; Tirmizî, Ferâiz, 8.

[744] en-Nisâ: 4/11.

[745] İbn Rüşd, Bidâyetü'l-Müctehid, II, 311-312.

[746] en-Nisâ: 4/176.

[747] en-Nisâ: 4/176.

[748] Buhârî, Ferâiz, 12' Dârimî, Ferâiz, 4.

[749] B.k.z: Hamdi Döndüren, Delilleriyle İslâm Hukuku, Şahıs, Aile, Miras Hukuku, İstanbul 1983, s. 495-507.

[750] Nisa: 4/176.

[751] Buhârî, Vudû' 44, Tefciru Sure-i Nisa 4, Merdâ 15, 21; Ebu Dâvud, Ferâi2 2, 2886, 2887; Tirmizî, Ferâiz 7, 2097; Nesâî, Taharet 103; İbn Mâce, Ferâiz 5, 2728; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/298, 307

[752] Nîsâ: 4/176.

[753] Nîsâ: 4/11.

[754] B.k.z: İbn Cerîr, Tefsirü't-Taberî, 4/276.

[755] B.k.z: Tirmizî, Ferâiz 7, 2096.

[756] Nesâî, Mesacid 17; İbn Mâce, İkametu's-Salat 58, 1014, Et'ime 59, 3363; Alımed b. Hanbel, Müsned, 1/15, 26, 48-49; İbn Ebi Şeybe, Musannef, 2/510-511, 8/304; İbn Hibbân, Sahih, 2091; İbn Huzeyme, Sahih, 1666.

[757] Nisa: 4/12.

[758] Nisa: 4/12.

[759] Nisa: 4/176.

[760] Buhârî, Tefsiru Sure-i Nisa: 4/27; Ebu Dâvud, Feraiz 3, 2888; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/298.

[761] Buhârî, Kefâle 5, Feraiz 4; Tirmizî, Cenaiz 60, 1070; Nesâî, Cenaiz 67; İbn Mâce, Sadakat 13, 2415; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/290.

[762] B.k.z. Heyet, İlmihal, T.D.V, 2/393.

[763] Buhârî, Zekat 59, Vesâyâ 31, Hibe 29, Cihad 136; Ebu Dâvııd, Zekat 10, 1593; Tirmizî, Zekat 32, 668; Nesâî, Zekat 100; İbn Mâce, Hibât 5; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/25.

[764] Buhârî, Hibe 14, 30, Hayl 13; Ebu Dâvud, İcâre 81, 3538; Tirmizî, Büyü 62, 1298; Nesâî, Hibe 2; İbn Mâce, Sadakat 1, 2391; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/217.

[765] Buhârî, Hibe 12, 13, Şehâdât 9; Ebu Dâvud, İcâre 83, 3542, 3543, 3544, 3545; Tirmizî, Ahkâm 30, 1367; Nesâî, Nuhl 1; İbn Mâce, Hibât 1, 2375; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/270.

[766] Buhârî, Hibe 32; Ebu Dâvud, İcâre 85, 3550, 3551, 3552, 86, 3553, 3554, 3555, 3556, 3557, 87, 3558; Tirmizî, Ahkâm 15, 1350; Nesâî, Umrâ 2, 3, 4; İbn Mâce, Hlbât 4, 2383; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/393.

[767] Tehanevî, Keşşafu Istılahati'I Funûn, 11/1526; Ö. Nasuhi Bilmen, Hukuku İslâmiyye ve Istılahatı Fıkhıyye Kamusu, V/115.

[768] Tehanevî, aynı yer.

[769] Bilmen, a.g.e., V/115; Vehbe ez-Zühaylî, el-Fikhu'1-İslâmî ve Edilletuhu, VIII/9 B.k.z: Hüseyin Kayapmar, “Vasiyet” maddesi, Şamil İslam Ansiklopedisi.

[770] Buhârî, Vesâyâ 1; Ebu Dâvud, Vesâyâ 1, 2862; Tirmizî, Cenâiz 5, 974; Nesâî, Vesâyâ 1; İbn Mâce, Vesâyâ 2, 2699; Ahmed b, Hanbcl, Miisned, 2/34, 57, 80, 113, 128.

[771] B.k.z. Yusuf Kerimoğlu, Emanet ve Ehliyet, ölçü Yayınları, İstanbul 1985, 2/400-403.

[772] Buhârî, İman 41, Cenâiz 37, Vesâyâ 2, 3; Ebu Dâvud, Vesâyâ 2, 2864; Tirmizî, Cenâiz 6, 975; Nesâî, Vesâyâ 3; İbn Mâce, Vesâyâ 5, 2708; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/172.

[773] Buhârî, Vesâyâ 3; Nesaî, Vesâyâ 3; İbn Mâce, Vesâyâ 5, 2711; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/230.

[774] Nesâî, Vesâyâ 8; İbn Mâce, Vesâyâ 8, 2716; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/37l..

[775] Buharı, Cenaiz 95; Ebu Davud, Vesaya 15, 2881; Nesâî, Vesaya 7; İbn Mace, Vesaya 8, 2717; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/51.

[776] Ebu Dâvud, Vesâyâ 14, 2880; Tirmizî, Ahkam 36, 1376; Nesâî, Vesaya 8; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/372.

[777] Buharı. Şurût 19, Vesâyâ 22, 28; Ebu Dâvud, Vesâyâ 13, 2878; Tirmizî, Ahkâm 36, 1375; Nesaî, İhbâs 2, 3; İbn Mâce, Sadâkat 4, 2396, 2397; Ahmed b. Hanbcl, Müsned, 2/114.

[778] Al-i İmrân: 3/92.

[779] B.kz. Yusuf Kerimoğlu, Emanet ve Ehliyet, 2/459461 Ölçü Yayınları, İstanbul 1985.

[780] Buharı, Vesâyâ 1, Meğâzt 83, Fezâilu'l-Kur'an 18; Tirmizî, Vesâyâ 4, 2119; Nesâî, Vesâyâ 2; İbn Mâce, Vesâyâ 1, 2696; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/354, 355, 381.

[781] Ebu Dâvud, Vesaya 1, 2863; Nesâî, Vesaya 2; İbn Mâce, Vesaya 1, 2695; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/44.

[782] Buharı, Vesâyâ 1; Meğâzî 83; Nesâî, Vesaya 2; İbn Mâce, Cenaiz 64, 1626; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/32.

[783] Buhârî, Cihad 175, Cizye 6, Meğâzî 83; Ebu Dâvud, Haraç 27-28, 3029; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/222.

[784] Bıhârî, İlm 39, Meğâzî 83, Merdâ 17, Nisam 26; Ahtned b. Hanbel, Müsned, 1/336.

[785] En'am: 6/38.

[786] Maide: 5/3.

[787] B.k.z: A. Davudoğlu, Müslim Şerhi, 8/195-196.

[788] Buhârî, Vesâyâ 19, Eymân 30, Hayl 3; Ebu Dâvud, Eymân 24, 3317) Tirmizî, Eymân 19, 1546; Nesâî, Eymân 35, Vesâyâ 8; İbn Mâce, Kcffârât 19, 2132; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/6.

[789] Buhâri, Kader 6, Eyman 26; Ebıı Dâvud, Eyman 18, 3287; Nesâ,, Eyman 24, 25; İbn Mâce, Keffarat 15, 2122; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/61, 86.

[790] Buhârî, Eymân 26, Kader 6; Ebu Dâvud, Eymân 18, 3288; Tirmizî, Eyman 11, 1538; Nesâî, Eymân 25, 26; İbn Mâce, Keffârât 15, 2132; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/214.

[791] B.k.z: N. Yeniel, H. Kayapınar, Sünen-i Ebu Dâvud Terceme ve Şerhi, Şamil Yayınevi İstanbui 1991, 12/258.

[792] B.k.z: Heyet, İlmihal, T.D.V, İstanbul 1999, 2/22-23.

[793] Ebu Dâvud, Eymân 23, 3316; Tirmizî, Siyer 18, 1568; İbn Mâce, Keffarat 16, 2124; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/426, 430, 432, 433.

[794] Buhârî, Cezâu's-Sayd 27, Eyman 31; Ebu Dâvud, Eymân 19,.3301; Tirmizî, Eyman 9,.1537; Nesâî, Eyman 42; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/106, 114, 183, 235.

[795] İbn Mâce, Keffarat 20,.2135; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/373.

[796] Buhârî, Cezâus-Sayd 27; Ebu Dâvud, Eymân 19, 3293, 3294, 3299; Tirmizî, Eymân 17, 1544; Nesâî, Eymân 32; İbn Mâce, Kefârât 20, 2134; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/152.

[797] Ebu Dâvud, Eymân 25, 3323; Tirmizî, Eyınan 4, 1528; Nesâî, Eyman 41; İbn Mâce, Keffarat 17, 2127; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/146, 147, 148, 156.

[798] Buharı, Eymân 4; Ebu Dâvud, Eyman 4, 3250; Tirmizî, Eyman 9, 1534; Nesâî, Eyman 5; İbn Mâce, Keffârât 2, 2094; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/7, 11, 48.

[799] Buhârî, Eymân 5, Tefsiru Sure-i Necm 2, Edeb 74, İstizan 52; Ebu Dâvud, Eymân 3, 3247; Tirmizî, Eyman 18, 1545; Nesâî, Eymân 11; İbn Mâce, Keffârât 2, 2096; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/309.

[800] Nesâî, Eyman 10; İbn Mâce, Keffarat 2, 2095; Ahmed b. Hanbel. Müsned, 5/62.

[801] B.k.z: Aliyyu'1-Kârî, Mirkâtu'l-Mefâtih Şerhu Mişkâti'l-Mesâbih, 3/554.

[802] hârî, Meğâzî 78, Eyman 1, Keffaratu'l-Eyman 9; Ebu Dâvud, Eyman 14, 3276; Nesâî, Eyman 15; İbn Mâce, Keffarat 7, 2107; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/398.

[803] Tirmizî, Eyman 6, 1530; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/361 Beyhakî, Sünenü'l-Kübrâ, 10/32.

[804] Nesâî, Eyman 16; İbn Mâce, Keffarat 7, 2108; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/256, 257, 258, 259.

[805] B.k.z: N. Yeniel-H. Kayapınar, Sünen-i Ebu Dâvud Terceme ve Şerhi, 12/236-238.

[806] Ebu Dâvud, Eyman 7, 3255; Tirmizî, Ahkam 19, 1354; İbn Mâce, Keffarat 14, 2120, 2121; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/228, 231.

[807] Nevevî, Müslim Şerhi, 11/116.

[808] Buhâri, Nikâh 19, Talâk 40, Keffaratu'I-Eyman 9; Nesâî, Eyman 40; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/229, 275, 506.

[809] Sâd: 38/34.

[810] Fahreddin er-Razi, Tefsiri Kebir.

[811] Muhammed Gazali, Doç. Dr. Abdullah Aydemir. İslami Kaynaklara Göre Peygamberler, s. 188-189.

[812] Mevdudi, Tefhimu'l-Kur'an, 5/38..

[813] Buhârî, Eymân 1; İbıı Mâce, Keffarat 11, 2114; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/278, 317.

[814] Buhârî, İ'tikâf 5, 16; Ebu Dâvud, Eymân 25, 3325; Tirmizî, Eymân 12, 1539; Nesâî, Eymân 36; İbn Mâce, Keffârât 18, 2129; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/10.

[815] Buhârî, Edebü'I-Müfred, 177, 180; Ebu Dâvud, Edeb 123-124, 5168; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/25, 45, 61.

[816] Buharı, Hudud 45; Ebu Dâvud, Edeb 123-124, 5165; Tirmizî, Birr 30, 1947; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/431, 499.

[817] Buhârî, İman 22, Itk 15, Edeb 44; Ebu Dâvud, Edeb 123-124, 5157; Tirmizî, Birr 29, 1946; İbn Mâce, Edeb 10, 3690; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 5/158, 161, 168, 173.

[818] Buhârî, Edebü'l-Müfred, (192, 193); Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/247, 342

[819] Buhârî, Et'ime 55; Ebu Dâvud, Et'ime 50 (3846); Tirmizî, Et'ime 44 (1853); İbn Mâce, Et'lme 19 (3289); Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/259, 299, 277, 316, 406, 464, 505

[820] Buhârî, Itk 16; Ebu Dâvıід, Edeb 124-125 (5169); Ahmed b. Hanbel, Müsned 2/18, 20, 102, 142

[821] Buhârî, Itk 16; Tirmizî, Birr 54 (1985); Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/252, 390

[822] Buhârî, Şerike 5, 14; Ebu Dâvud, Itk 4 (3935, 3936), 5 (3937, 3938, 3939); Tirmizî, Ahkâm 14 (1348); Nesâî, Sünenü'l-Kübrâ, 3/185; İbn Mâce, Itk 7 (2527); Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/472

[823] Buhârî, Büyü 59, 110, İstikraz 16, Husumât 2; Ebu Dâvud, Itk 9 {3955, 3956, 3957); Tirmizî, Büyü 11 (1219); Nesaî, Büyü1 84; İbn Mâce, Itk 1 (2512, 2513); Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/305

[824] B.k.z: Ö. Nasuhi Bilmen, Hukuku İslamiyye Kamusu, 4/39.

[825] B.k.z: Tehanâvî, İ'lau's-Sünen, 11/311.

[826] B.k.z: A. Davudoğlu, Müslim Şerhi, 5/346.

[827] İsrâ: 17/33.

[828] Tirmizî, Diyet 1.

[829] Ebu Davud, Diyet 16.

[830] Ebu Davud, Diyet 16-21.

[831] Molla Hüsrev, a.g.e., 11,124.

[832] Müslim, Kasame 11; Ebu Davud, Diyet 21; Tirmizî, Diyet 18; İbn/Mâce, Diyet 17.

[833] imam Serahsî, a.g.e., 27, 127; İmam Kâsâni, a.g.e., VII/256; Molla Hüsrev, 11/125.

[834] B.k.z: Yusuf Kerimoğlu, “Diyet” maddesi, Şamil İslam Ansiklopedisi.

[835] Buhârî, Diyât 22, Sulh 7, Edeb 89, Cizye 12; Müslim, Kasâme 1-6, 1669; Ebu Dâvud, Diyât 8, 4520, 4523; Tirmizî, Diyât 22, 1422; Nesâî, Kasâme 4; İbn Mâce, Diyât 28, 2677; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/2, 3.

[836] Nesâî, Kasame 2; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/62, 5/375, 432.

[837] Buhârî, Zekât 68, Hudûd 1, 16, 17, Meğâzî 36, Tub 5, 6; Ebu Dâvud, Hudûd 3, 4364, 4365, 4366, 4367, 4368, 4371; Tirmizî, Taharet 55, 72, Etime 39, 1846; Nesâî, Tahrimu'd-Dem 7, 8; İbn Mâce, Hudûd 20, 2578; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/186.

[838] Kurtûbî, el-Câmiu 'li Ahkâmi'I-Kur'ân, 6/151, 152.

[839] B.k.z: N. Yenlel, H. Kayapınar, Sünen-i Ebu Dâvud Terceme ve Şerhi, Şamil Yayınevi, İstanbul 1991, 15/37-40.

[840] Buhârî, Libâs 29, Cihâd 91.

[841] B.k.z: Komisyon, İlmihal, T.D.V., İstanbul 1999, 2/164-166.

[842] Buhârî, Diyât 4, 7, 12, 13; Ebu Dâvud, Diyât 10, 4527, 4528, 4529, 4535; Tirmizî, Diyât 6, 1394; Nesâî, Kasâme 12-13; İbn Mâce, Diyât 24, 2665, 2666; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/183, 193, 203, 269.

[843] Buhârî, Diyât 18; Ebu Dâvud, Diyat 22, 4584; Tirmizî, Diyat 20, 1416; Nesâî, Kasame 17, 19; İbn Mâce, Diyat 20, 2657; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/427, 428, 435.

[844] Buhârî, Cihâd 12; Ebu Dâvud, Dİyat 28, 4595; Nesâî, Kasame 15; İhn Mâce, Diyat 16, 2649; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/284.

[845] Maide: 5/45.

[846] Nahl: 16/126.

[847] Buhârî, Diyât 6; Ebu Dâvud, Hudûd 1, 4352; Tirmizî, Diyat 10, 1402; Nesâî, Tahrimu'd-Dem 5; İbn Mâce, Hudûd 1, 2534; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/382, 444.

[848] Buhârî, Enbiyâ 1, Diyat 2, İ'tisam 15; Tirmizî, İlm 14, 2673; Nesâî, Tahrimu'd-Dem 1; İbn Mâce, Diyat 1, 2616; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/388, 440, 442.

[849] Buharı, Rikâk 48, Diyat 1; Tirmizî, Diyat 8, 1396, 1397; Nesâî, Tahrimu'd-Dem 2; İbn Mace, Diyat 1, 2615, 2617; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/388, 440, 442.

[850] Buharı, İlm 9, 37, Hac 132, Meğâzî 77, Tefciru Sure-i Tevbe 8, Edâhî 5, Fiten 8, Tevhid 24; Ebu Dâvod, Menasik 67, 1948.

[851] Ebu Dâvud, Diyat 3, 4499, 4500, 4501; Nesâî, Kasame 6, Âdabu'l-Kadat 26.

[852] Nevevî, Müslim Şerhi. 11/173.

[853] Buhârî, Ferâiz 11, Diyât 25, 26, Tıb 46; Ebu Dâvud, Diyât 19, 4576, 4577; Tirmizî, Diyât 15, 1410, Ferâiz 19, 2111; Nesâî, Kasâme 39-40; İbn Mâce, Diyât 11, 2639; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/274.

[854] B.k.z; Heyet, İlmihal, T.D.V., 2/137-140 Asabe: Baba tarafından araya kadın girmeyen erkek akraba.

[855] Buhârî, Diyât 15, İ'tisâm 13; Ebu Dâvud, Diyât 19, 4568; Tirmizî, Diyât 15, 1411; Nesaî, Kasâme 39; İbn Mâce, Diyât 11, 2640; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/244, 253.

[856] en-Nisa: 4/ 13-14.

[857] Zühaylî, el-Fıkhu'1-İslâmî ve Edilletüh, 2. baskı, Dimaşk 1405/1985, IV/284vd. B.k.z: Halİt Ünal, "Had" maddesi, Şamil İslam Ansiklopedisi.

[858] Buhârî, Hudûd 13; Ebu Dâvud, Hudûd 12, 4383, 4384; Tirmizî, Hudûd 16, 1445; Nesâî, Kat'u's-Sârık 9, 10; İbn Mâce, Hudûd 22, 2585; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/104, 249.

[859] Hanefilerin bu konudaki delilleri için b.k.z: Müslim, Hudud 7; İbn Mâce, Hudud 22.

[860] Buhârî, Hudûd 13; Nesâî, Kat'u's-Sârık 10.

[861] Buharı, Hudûd 13; Ebu Dâvud, Hudûd 12, 4385; Tirmizî, Hudûd 16, 1446; Nesâî, Kafu's-Sânk 8; İbn Mâce, Hudûd 22, 2584; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/54, 64, 80, 82, 143, 145.

[862] Nesâî, Kat'u's-Sârık 1; İbn Mâce, Hudud 22, 2583; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/253.

[863] Buhârî, Hudûd 11, 12, Menaklb 42; Ebu Dâvud, Hudûd 4, 4373, 4374; Tirmizî, Hudûd 6, 1430; Nesâî, Kat'u's-Sârik 6; İbn Mace, Sarık 6, 2547; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/42.

[864] Ebu Dâvud, Hudud 23, 4415; Tirmizî, Hudud 8, 1434; Nesâî, Fezailu'l-Kur'an, 5; İbn Mâce, Hudud 7, 2550; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 5/313, 317, 318, 320.

[865] Ra'd: 13/3, Tâhâ: 20/53, Yâsîn: 36/36, Zâriyât: 51/149.

[866] Fâtır: 35/11, Şûra. 42/11, Hucurât: 49/13.

[867] Buhârî, Nikah 2, Savm 10; Müslim, Nikâh 1; Nesâî, Nikâh 6.

[868] Nûr: 24/3.

[869] Buhârî, Hudûd 30, 31, İ'tisâm 16; Ebu Dâvud, Hudûd 23, 4418; Tirmizî, Hudûd 7, 1431, 1432; Nesaî, Sünemi'1-Kübrâ, 4/272, 273, 274; İbn Mâce, Hudûd 9, 2553; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/23, 24, 47, 55.

[870] Bu konuda daha geniş bilgi için b.k.z: İzzet Derveze, Kur'anu'l-Mecîd, Ekin Yayınları, İstanbul 1997, s. 49-101.

[871] Buhâri, Hudûd 22, 29, Ahkam 19; Tirmizî, Hudud 5, 1428; İbn Mâce, Hudûd 9, 2554; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/453.

[872] Ebu Davud, Hudud 23, 4422, 4423; Dârimî, Hudud 12; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 5/86, 87, 91, 92, 95, 102, 103, 108.

[873] Ebu Dâvud, Hudud 24, 4440; Tirmtzî, Hudud 9, 1435; Nesâî, Cenaiz 64; İbn Mâce, Hudûd 9, 2555; Dârimî, Hudud 17; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/429, 435, 437, 440.

[874] Buhârî, Hudûd 30, 32, Şurût 9, Eymân 3; Ebu Dâvud, Hudûd 24, 4445; Tirmizî, Hudûd 8, 1433; Nesâî, Adabu'l-Kudât 22; İbn Mâce, Hudûd 7, 2549; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/115, 116.

[875] Buhârî, Menâkıb 26; Ebu Dâvud, Hudûd 25, 4446; Tirmizî, Hudûd 10, 1436; İbn Mâce, Hudûd 1, 2556; Muvatta' Hudûd 1; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/5, 7, 17, 61, 63, 76, 126.

[876] Tirmizi, Hudûd 13, 1441; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/156.

[877] Buharı, Hudud 4; Tirmizî, Hudûd 14, 1443; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/176, 272.

[878] Maide: 5/38.

[879] Nur: 24/2.

[880] Nur: 24/4.

[881] Ebu Dâvud, Hudûd 35, 4480, 4481; Nesâî, Sünenü'l-Kübrâ, 5269, 5270; İbn Mâce, Hudûd 16,2571; Ahmed b. Hanbe], Müsned, 1/82, 140, 144.

[882] Buhâri, Hudûd 4; Ebu Dâvud, Hudûd 36, 4486; Nesâî, Sünenü'l-Kübrâ, 5271; İbn Mâce, Hudûd 16, 2569; Ahmed b. Hanbel. Müsned, 1/125, 130.

[883] Buhârî, Hudûd 42; Ebu Dâvud, Hudûd 38, 4491; Tîrmizî, Hudûd 30, 1463; Nesâî, Sünenü'l-Kübrâ, Ebvâbu't-Ta'zirât, 4/320; İbn Mâce, Hudûd 32, 2601; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/466.

[884] Buhari, İman 11, Menakıbu'l-Ensar 43, Meğâzî 12, Hudud 8, 14, Ahkam 49, Tevhid 31; Tirmizî, Hudûd 12, 1439; Nesâî, Biat 9, 17, 38, İman 14; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 5/320.

[885] Feth: 48/10.

[886] Buhârî, Zekât 66, Şirb 3, Diyât 28, 29; Ebu Dâvud, Hudûd 27-28, 4592, 4593, 4594; Tirmizî, Zekât 16, 642, Ahkâm 37, 1377; Nesâî, Zekat 28; İbn Mâce, Diyât 27, 2673; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/495.

[887] Buhâri, Şehâdât 20, Tefsiru Sure-i Âl-i İmrân 3, Rehin 6; Ebu Dâvud, Akdiye 23, 3619; Tirmizî, Ahkâm 12, 1342; Nesâî, Adabu'l-Kudât 36; İbn Mâce, Ahkâm 7, 2321; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/343.

[888] Ebu Dâvud, Akdiye 21, 3608; İbn Mâce, Ahkâm 31, 2370; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/248, 315, 323.

[889] Buhârî, Şehadât 27, Mezalim 16, Hayl 10, Ahkâm 20; Ebu Dâvud, Akdiye 7, 3583; Tirmizî, Ahkâm 11, 1339; Nesâî, Adabul-Kudât 13; İbn Mâce, Ahkâm 5, 2317; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/290, 291, 308.

[890] Buhârî, Nafâkât 9, Menâkıbu'l-Ensâr 23; Ebu Dâvud, İcare 79, 3532; Nesâî, Âdabu'l-Kudat 31; İbn Mâce, Ticarat 65, 2293; Dârimî, Nikah 54; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/39, 50, 206.

[891] Buhâri, Edebü'l-Müfred, 442; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/327, 360, 367.

[892] Âl-i İmran: 3/31.

[893] Muvatta, Kader, 3.

[894] Hucurat: 49/6.

[895] İbrahim: 14/7.

[896] Zürkani, Şerhu Muvatta, V, 478-479.

[897] B.k.z: Prof. Dr. İ. Lütfü Çakan, Hadislerle Gerçekler, s. 256-261.

[898] Buhari, İstikraz 19, Edeb 6; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/246, 249, 250, 254, 255; İbn Huzeyme, Sahih, 742.

[899] Buhari, İ'tisâm 21; Müslim, Akdiye 15, 1716; Ebu Dâvud, Akdiye 2, 3574; Tirmizî, Ahkâm 3, 1326; Nesâî, Adabu'l-Kudât 3; İbn Mâce, Ahkâm 3, 2314; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/198, 204.

[900] Ebu Dâvud, Akdiye 2, 3573, İbn Mâce, Ahkâm 3 hadisi buna delalet eder.

[901] Buhari, Ahkâm 13; Ebu Dâvud, Akdiye 9, 3589; Titmizî, Ahkâm 7, 1334; Nesâî, Adabu'l-Kudât 18; İbn Mâce, Ahkâm 4, 2316; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 5/46.

[902] Buhârî, Sulh 5; Ebu Dâvud, Sünnet, 4606; İbn Mâce, Mukaddime 14; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/73, 180, 240, 256, 270.

[903] Muhammed Revvâs Kal'acî, Mevsüatu Fıkhı Umar b. el-Hattâb, Kuveyt 1984, s. 125.

[904] Hayreddin Karaman, İslâmın İşığında Günün Meseleleri, İstanbul 1982, II, 248.

[905] B.k.z: M. Sait Şimşek, “Bid'at” maddesi, Şamil İslam Ansiklopedisi.

[906] Ebu Dâvud, Akdiye 15, 3596; Tirmizî, Şehadat 1, 2295, 2296, 2297; İbn Mâce, Ahkam 28, 2364; Muvatta, Akdiye 3; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/115, 5/193.

[907] Buhârî, Enbiyâ 40; Nesâî, Adabu'l-Kudat 14; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/322, 340.

[908] B.k.z: A. Davudoğlu, Müslim Şerhi, 8/420-421.

[909] Buhârî, Enbiyâ 54; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/316.

[910] B.k.z: M. Sofuoğlu, Müslim Tercemesi, 5/332.

[911] Buhârî, İlm 28, Lukata 3, Şirb 12; Ebu Dâvud, Lıkata 4, 1704, 5, 1705, 6, 1706, 7, 1707, 8, 1708; Tirmizî, Ahkâm 35, 1372, 1373; Nesaî, Sünenü'l-Kübrâ, 3/416, 419, 420; İbn Mâce, Lukata 2, 2507; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/116.

[912] Buhârî, Lukata 1, 10; Ebu Dâvud, Lukata I, 1701; Tîrmizî, Ahkâm 35, 1374; Nesâî, Sünenü'l-Kübrâ, 3/422; İbn Mâce, Lukata 2, 2506; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 5/126, 127, 143.

[913] Ebu Dâvud, Lukaia 19, 1719; Nesâî, Sünemi 1-Kübrâ, 5805; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/499.

[914] Nesâî, Sünenü'I-Kübrâ, 5806; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/117.

[915] Buhârî, Lukata 8; Ebu Dâvud, Cihad 86, 2623; İbn Mâce, Ticarat 68, 2302; Muvatta, İsti'zan 17; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/4, 6, 57.

[916] Buhârî, Edeb 31, 85; Ebu Dâvud, Et'ime 5, 3748; Tirmizî, Birr 43, 1967, 1968; Nesâî, Simenü'l-Kübrâ, 3/430, 5846; İbn Mâce, Edeb 5, 3675; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/385.

[917] Buhari, Mezâlim 18, Edeb 85; Ebu Dâvud, Et'ime 5, 3752; Tirmizî, Siyer 32, 1589; İbn Mâce, Edeb 5, 3676; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/149.

[918] Ebu Dâvud, Zekat 32, 1663; Ahmed b. Haıbel, Müsned, 3/34.

[919] Beyhakî, Delâilu'n-Nübüvvet, 4/118-119.

[920] B.k.z: Dr. Ahmed Özel, İslam Hukukunda Ülke Kavramı, İklim Yayınları, 4. baskı İstanbul 1991, s. 70-93.

[921] Buhari, Itk 13; Ebu Dâvud, Cihad 91, 2633; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/31, 32, 51.

[922] Nevevî, Müslim Şerhi, 12/35.

[923] Ebu Dâvud, Cihad 82, 2612, 2613; Tirmizî, Siyer 48,1617, Diyat 14, 1408; İbn Mâca, Cihad 38, 2858.

[924] Buhari, Meğâzî 60, Cihad 164, Edeb 80, Ahkam 22; Ebu Dâvud, Hudud 1, 4356; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/410, 417.

[925] Buhârî, Cizye 22, Edeb 99, Hayl 9; Tirmizî, Siyer 28, 1581; Nesâî, Sünenü'I-Kübrâ, 8737; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/16, 48, 96, 112, 142.

[926] Buhâri, Cizye 22; Ahmed b. Hanbei, Müsned, 3/142, 150, 250, 270.

[927] Buhârî, Cihad 157; Ebu Dâvud, Cihad 92, 2636; Tirmizî, Cihad 5, 1675; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/308.

[928] Buhârî. Cihacl 156; Nesâî, Sünenü'l-Kübrâ, 8634; Ahmet) b. Hanbel, Müsned, 2/523.

[929] Buhârî, Cihad 22, 32, 112, Temenni 8; Ebu Dâvud, Cihad 89, 2631.

[930] Bakara: 2/250.

[931] Enfâl: 8/46-47.

[932] B.k.z: Prof. Dr. İ. Lütfü Çakan, Hadislerle Gerçekler, s. 451155.

[933] Buhârî, Cihad 98, Meğâzî 29, Deavat 58, Tevhid 4; Tirmizî, Cihad 9, 1679; İbn Mâce, Cihad 15, 2796; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/353, 355, 381.

[934] Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/152, 2521.

[935] Buhari, Cihad 147; Ebu Dâvud, Cihad 111,2668; Tirmizî, Siyer 19, 1569; İbn Mâce, Cihad 30, 2841; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/22, 23, 75, 91, 100, 115, 122, 123.

[936] Buhâri, Cihâd 146; Ebu Dâvıud, Cihâd 112, 2672; Tirmizî, Siyer 19, 1570; Nesâî, Sünenü'l-Kübrâ, 5/185, 8622; İbn Mâce, Cihâd 30, 2839; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/38, 71, 73.

[937] B.k.z. A. Davudoğlu, Müslim Şerhi, 8/474-475.

[938] Haşr: 59/5.

[939] Buhârî, Meğâzî 14, Hars 6, Cihâd 154, Tefsim Sure-i Haşr 2; Müslim, Cihâd 29-31, 1746; Ebu Dâvud, Cihâd 83, 2615; Tirmizî, Tefsiru Sure-i Haşr 59, 3302; Nesâî, Sünenü'l-Kübrâ, 5/181, 6/483; İbn Mâce, Cihad 31, 2845; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/123, 140.

[940] Buhârî, Farzu'l-Humus 8, Nikah 58; Nesâî, Sünenü'l-Kübrâ, 8878; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/317, 318.

[941] Enfal: 8/1.

[942] Ebu Dâvud, Cihad 144-145, 2740; Tirmizî, Tefsiru'I-Kur'an 9, 3079, 30, 3189.

[943] Buhârî, Farzul-Humus 15; Ebu Dâvud, Cihad 145, 2741, 2742, 2743, 2744, 2745; Ahmed b. Hanbel. Müsned, 2/10, 55, 62, 80, 112, 151, 156.

[944] Buhârî, Farzu'l-Humus 15.

[945] Enfâl: 8/41.

[946] el-Enfâl: 8/41.

[947] B.k.z: Hamdi Döndüren, “Ganimet”, Şamil İslam Ansiklopedisi.

[948] Buhârî, Farzu'I-Humus 18, Büyü 37, Meğâzî 54, Ahkam 21; Ebu Dâvud, Cihad 136,2717; Tirmizî, Siyer 13, 1562; İbn Mâce, Cihad 29, 2837; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 5/295, 296, 306.

[949] Buhâtî, Farzu'l-Humus 18, Meğâzî 8, 10; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/192.

[950] Ebu Dâvud, Cihad 137, 2719, 2720; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/26, 27.

[951] Ebu Dâvud, Cihad 100, 2654; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/49, 50, 5l.

[952] Ebu Dâvud, Cihad 124, 2697; İbn Mâce, Cihad 32, 2846; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/46, 47, 51.

[953] Ebu Dâvud, Haraç 28-29, 3036; Ahmed b. Hanbcl, Müsned, 2/317.

[954] B.k.z: Hamdi Döndüren, “Fey”, Şamil İslam Ansiklopedisi.

[955] Buhârî, Cihad 80, Tefsiru Sure-i Haşr 3; Ebu Dâvud, Haraç 18-19, 2965; Tirmizî, Siyer 44, 1610, Cihad 39, 1719; Nesaî, Fey 8; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/25, 47, 48, 60, 162, 164, 179, 191, 208.

[956] Buhari, Meğâzî 14, Feraiz 3; Ebu Dâvud, Haraç 18-19, 2976-2977; Tirmizî, Şemail, 402; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/145, 262.

[957] B.k.z: N. Yeniel, H. Kayapmar, Süneni Ebu Davud Terceme ve Şerhi, 11/246-247'; A. Davudoğlu, Müslim Şerhi, 8/516-517; Ali Şafak, İslâm Arazi Hukuku, 82-83

[958] Buhârî, Meğâzî 14, 38, Fezailu's-Sahabe 12, Feraiz 3; Ebu Dâvud, Haraç 1819, 2968, 2969, 2970; Nesâî, Fey' 1; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/9.

[959] B.k.z: A. Davudoğlu, Müslim Şerhi, 8/513.

[960] Buhari, Vesâyâ 32, Farzu'1-Hums 3, Feraiz 3; Ebu Dâvud, Haraç 18-19, 2974; Tirmizî, Şemail, 403; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/242, 376, 463.

[961] Buhari, Meğâzî 38; Ebu Dâvud, Cihad 143, 2733; Tirmizî, Siyer 6, 1554; İbn Mâce, 2854; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/2, 41, 62, 72, 80, 143, 152.

[962] Enfal: 8/9.

[963] Buhari, Salat 76, 82, Husumat 7, 8, Meğâzî 70; Ebu Dâvud, Cihad 114, 2679; Nesâî, Taharet 127; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/304, 452, 483.

[964] Buhârî, Meğâzî 14; Ebu Dâvud, Haraç 22-23, 3005; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/149.

[965] Ebu Dâvtıd, Haraç 27-28, 3030, 3031; Tirmizî, Siyer 43, 1606; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/29, 3/345.

[966] Buhari, Cihad 168, Meğâzî 30, Menakıbu'l-Ensar 12, İsti'zan 26; Ebu Dâvud, Edeb 143-144, 5215, 5216; Nesâî, Fezailu's-Sahabe, 118; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/22, 71.

[967] B.k.z: Tehânevî, İ'lau's-Sünen, 17/427-428.

[968] Buhârî, Salat 77, Menakıbu'I-Ensar 45, Meğâzî 30; Ebu Dâvud, Cenaiz 4, 3101; Nesâî, Mesacid 18; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/56, 131, 280.

[969] Buhari, Safâtul-Havl 5, Meğazî 30.

[970] Buhari, Hibe 35; Nesâî, Fezailus-Sahabe, 215.

[971] Buhârî, Farzu'l-Humus 35, Meğazî 38, Zebaih 22; Ebu Dâvud, Cihad 127, 2702; Nesâî, haya 38; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/86.

[972] Âli- İmran: 3/64

[973] Buhari, Bed'u'1-Vahy 6, İman 38, Şehadat 28, Cihad 11, 102, 122, Cizye 13, Tefsiru Sure-i Âli İmran 4, Edeb 8, İstizan 24; Ebu Dâvud, Edeb 118-119 (5136); Tirmizî, İsti'zan 24 (2717); Ahmed b. Hanbei, Müsned, 1/262, 263

[974] Tirmizî, İsti'zan 23, 2716; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/133.

[975] Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/207.

[976] Buhârî, Cihad 97, 52; Nesâî, Amelu'1-Ycvm ve'1-Leyl, 605.

[977] İbn Hibban, Sahih, 6520; Beyhakî, Delailu'n-Nübüvvet, 5/1401.

[978] Buhârî, Meğâzî 56, Edeb 68, Tevhid 31; Nesâî, Sünenü'l-Kübrâ, 8872; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/11.

[979] Ebu Dâvud, Cihad 115, 2681; Nesâî, Fezailu-Sahabe, 243; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/104, 105, 182, 188, 219, 220, 257, 263, 278.

[980] Ebu Dâvud, Menasik 45, 1871, 1872, Haraç 24-25 (3024); Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/292, 538

[981] İsrâ: 17/81

[982] Sebe: 34/49.

[983] Buhari, Mezalim 32, Meğâzî 48, Tefsiru Surc-i 12; Tirmizî, Tefsiru'l-Kur'an 18 (3138)

[984] Buharî, Edcbül-Müfred, (826); Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/412, 4/213

[985] Buhârî, Sulh 6; Ebu Dâvud, Menasik 32, 1832; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/289, 291 292, 302.

[986] Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/268.

[987] B.k.z: A. Davudoğlu, Müslim Şerhi, 8/586.

[988] Buhârî, Cizye 18, Meğazî 35, Tefsiru Sure-i Feth 5, İ'tisam 7; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/485.

[989] İbn Kayyim, Zadu'1-Mead, 3/310.

[990] Feth: 48/1, 5.

[991] Tirmizî, Tefsiru'l-Kur'an 49, 3263; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/122, 173, 197, 215, 52

[992] Bakara: 2/216.

[993] Ahmed b. Hanbel, Müsned, 5/395..

[994] İbn Hibbân, Sahih, 7125; Ebu Nuaym, Hilye, 1/354; Beyhakî, Sünenü'l-Kübrâ, 9/148-149.

[995] Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/286.

[996] Buhârî, Cihad 85, Meğâzî 24, Tıb 27; Tirmizî, Tıb 34, 2085; İbn Mace, Tib 15, 3464; Ahmed b. Hanbel, Müsned; 5/330, 334.

[997] Âli İmran: 3/128.

[998] Buhari, Meğâzî 21; Tirmizî, Tefsiru'l-Kur'an 4, 3002, 3003; İbn Mâce, Fiten 23, 4027; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/99, 178, 201, 206, 253, 288.

[999] Buhârî, Enbiya 54, İstitabetu'l-Murteddin 5; İbn Mâce, Fiten 23, 4025; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/380, 432, 441.

[1000] Buhâri, Meğâzî 24; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/317.

[1001] Buhârî, Vudû' 69, Salat 109, Cihad 98, Cizye 21, Menakıbu'l-Ensar 29, Meğazî 7; Nesâî, Taharet 192; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/393, 397, 417.

[1002] Buhari, Bed'u'1-Halk 7, Tevhid 9.

[1003] Buhârî, Cihad 9, Edeb 90; Tırmizî, Tefsiru'l-Kur'an 82, 3345; Nesâî, Amelu'1-Yevm ve'l-Leyl, 559, 620; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/312, 313.

[1004] Duhâ: 93/1, 3.

[1005] Buhârî, Teheccüd 4, Tefsiru Sure-i Duhâ 1, Fezailu'l-Kur'an 1; Tirmizî, Tefsiru'l-Kur'an 82, 3345; Ahmed b. Hanbeİ, Müsned, 4/312, 313.

[1006] Buhâri, Cihad 127, Merda 15, Libas 98, Edeb 115, İsti'zan 20; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 5/203.

[1007] Hucurat: 49/9.

[1008] Buhârî, Sulh 1; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/157, 219.

[1009] Buhârî, Meğâzî 8, 12; Ahmed b. Hanbel, Müsncd, 3/115, 129, 236.

[1010] Bıthârî, Rehn 3, Cihad 158, 159, Meğâzî 15; Ebu Dâvud, Cihad 157, 2768.

[1011] Saffat: 37/177.

[1012] Buhari, Salat 12, Nikâh 7, 49, Ebu Dâvud, Nikah 28-29, 2109; Tirmizî, Nikâh 10, 1094, Birr 22, 1933; Nesâî, Nikâh 67; İbn Mâce, Nikâh 24, 1907; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/165, 190, 204.

[1013] Buhârî, Mezalim 32, Meğâzî 38, Zebaih 14, Edeb 90, Deavat 19 Divat 17; İbn Mâce Zebaih 13, 3195; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/47, 48. 50.

[1014] Buhârî, Cibad 34, Meğâzî 29, Temenni 7; Nesâî, Amelu'l-Yevın ve'I-Leyl, 533; Ahmed b Hanbei, Müsned, 4/85, 282, 291, 300, 302.

[1015] Buhârî, Menâkibu'l-Ensâr 9; Ahmed b. Hanbei, Müsned, 3/252, 288; Abd b. Humeyd, Müsned, 1286, 1319.

[1016] Buhari, Meğâzî 37; Nesâî, Amelu'1-Yevm ve'1-Leyl, 978; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/48.

[1017] Feth: 48/24.

[1018] Ebu Dâvud, Cihad 147, 2752; Ahmed.b. Hanbel, Müsncd, 4/48, 51, 52.

[1019] Feth: 48/24..

[1020] Feth: 48/24.

[1021] Ebu Dâvud, Menasik 1808, Cihad 120, 2688; Tirmizî, Tefsiru'l-Kur'an 59, 3261: Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/122, 124, 290.

[1022] Ebu Dâvud, Cihad 136, 2718; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/112, 190, 198, 279, 286.

[1023] Ebu Dâvud, Cihad 32, 2531; Tîrmizî, Siyer 22, 1575.

[1024] Buhârî, Cihad 65, Menâlubu'l-Ensar 18, Meğazî 18.

[1025] Ebu Dâvud, Haraç 19-20, 2982; Tirmizî, Siyer 8, 1556.

[1026] İbn Mâce, Cihad 37, 2856; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 5/84, 407.

[1027] Buhârî, İstiska 15.

[1028] Buhârî, Meğazî 1; Tirmizî, Cihad 6, 1676.

[1029] Bkz. İbn Hişâm, es-Sîretü'n-Nebeviyye, Kahire 1955, III-1V, 373.

[1030] Muhammed Hamidullah, Hazreti Peygamberin Savaşları, çev. Salih Tuğ, İstanbul 1981, s. 21.

[1031] Tehânevî, Keşşâfü Istılâhâti'l-Fünûn, Kelküta 1862, II, 1099.

[1032] Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/329; Abd b. Humeyd, 1065.

[1033] Buhârî, Meğâzî 89; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 5/349.

[1034] Buhârî, Meğâzî 45; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/54.

[1035] Buhârî, Meğâzî 31.

[1036] Ebu Dâvud, Cihad 2732; Tirmizî, Siyer 10, 1558; İbn Mâce, Cihad 27, 2832; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/67, 148.

[1037] Buhârî, Menâkıb 1; Ahmed b. Hanbel, Musned, 2/242, 257, 418.

[1038] Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/383.

[1039] Buhârî, Menâkıb 2, Ahkam 2; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/29, 93, 128.

[1040] Buhârî, Ahkâm 51; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/43.

[1041] Buhârî, Eymân 1, Keffaratu'l-Eyman 10, Ahkam 5, 6; Ebu Dâvud, Eyman 14, 3277, 3278, Haraç 2, 2929; Tirmizî, Eyman 5, 1529; Nesaî, Eyman 15, 16, Âdâbu'l-Kudât 5; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 5/61, 62, 63.

[1042] Buhârî, Ahkâm 7, İstitâbetu'l-Mürteddîn 2.

[1043] Nesâî, Sünenü'l-Kübrâ, 5917; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/160.

[1044] Ahtned b. Hanbel, Müsned, 6/93.

[1045] Buhârî, Cuma 11, Ahkam 1, Vesaya 8; Tirmizî, Cihad 27, 1705; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/5, 54, 108, 111, 121.

[1046] Buhârî, Ahkâm 8.

[1047] Ahmed b. Hanbel, Müsncd, 5/64.

[1048] Buhârî, Cihâd 189; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/426.

[1049] Buhârî, Cuma 29, Zekat 67, Eymân 3, Hayl 15, Ahkam 24, 41; Ebu Dâvud, Haraç 10-11, 2946; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 5/423.

[1050] Ebu Dâvud, Akdiye 5, 3581; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/192; İbn Huzeyme, Sahih, 2338.

[1051] Nisa: 4/59.

[1052] Buhâri, Tefsiru Sure-i Nisa 11; Ebu Dâvud, Cihad 87, 2624; Tirmizî, Cihad 3, 1672; Nesâî, Biat 28; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/337.

[1053] Aynî, Umdetu'1-Kârî, 18/176.

[1054] Hamdi Yazır, Hak Dini Kur'an Dili, Azim Dağılırı, 3/14-15.

[1055] Buhârî, Ahkâm 1; Nesâî, Sünenü'I-Kübra, 8728; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/244, 342.

[1056] Nesâî, Biat 6; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/381.

[1057] Buhari, Edebü'l-Müfred, 113; İbn Mâce, Cihad 39, 2862; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 5/161, 171.

[1058] Nesâî, Biat 26; İbn Mâce, Cihad 39, 2861.

[1059] Buhari, Ahkâm 4, Cihâd 108; Ebu Dâvud, Cihâd 87, 2626; Tirmizî, Cihâd 29, 1707; Nesâî, Biat 34; İbn Mâce, Cihâd 40, 2864; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/62, 81, 101, 139.

[1060] Buhârî, Meğazî 59, Ahkâm 4, Ahbarul-Ahad 1; Ebu Dâvud, Cihad 87, 2625; Nesâî, Biat 34; Ahmed b. Hanbel, Müsncd, 1/82, 94, 124, 129.

[1061] Buhârî, Ahkâm 42; Nesâî, Biat 1, 2, 3, 4, 5; İbn Mâce, Cihad 41, 2866; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/441, 5/314, 319.

[1062] Buhari, Cihad 109; Ebu Dâvud, Cihad 151, 2757); Nesâî, Biat 30; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/523.

[1063] Buhârî, Enbiyâ 50; İbn Mâce, Cihad 42, 2871; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/297.

[1064] Buhârî, Menâkıb 25, Fiten 2; Tirtnizî, Fiten 25, 2190; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/384, 386, 428, 433.

[1065] Nisa: 4/29

[1066] Ebu Dâvud, Fiten 1 (4248); Nesâî, Biat 25; İbn Mâce, Fiten 9 (3956); Ahmed b. Hanbcl, Müsned, 2/161, 191, 192, 193

[1067] Buhâri, Menâkıbu'l-Ensâr 8, Fiten 2; Tirmizî, Fiten 25, 2189; Nesâî, Adabu'l-Kudat 4; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/351, 352.

[1068] Tirmizî, Fiten 30, 2199.

[1069] Buhârî, Menâkıb 25, Fiten 11; İbn Mâce, Fiten 13, 3979.

[1070] Nfesâî, Tahrimu'd-Dem 28; İbn Mâcc, Fiten 7, 3948; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/296.

[1071] Buhârî, Fiten 2, Ahkam 4; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/275, 297, 310.

[1072] Nesâî, Tahrimu'd-Dem 28.

[1073] Ahmed b. Haıbel, Müsned, 2/111.

[1074] Buhârî, Meğazi 12.

[1075] Ebu Dâvud, Sünnet 26-27, 4762; Nesâî, Tahrimu'd-Dem 6; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/261, 341, 5/23.

[1076] Beyhakî, Sünemi'1-Kübrâ, 8/144.

[1077] Ebu Dâvud, Sünnet 26-27, 4760, 4761; Tirmizî, Fiten 78, 2265; Ahmet b. Hanbel, Müsned, 6/295, 302, 305, 321.

[1078] Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/24.

[1079] Buhârî, Meğâzî 35; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/341, 347, 355, 381, 396.

[1080] Ebu Dâvud et-Tayâlİsî, Müsned, 820.

[1081] Ahmed b. Hanbel, Müsned, 5/25.

[1082] Buhârî, Meğâzî 35; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 5/433.

[1083] Buhârİ, Cihad 110, Meğâzî 35, Ahkam 43; Tirmizî, Siyer 34, 1592; Nesâî, Biat 8; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/47, 51, 54.

[1084] B.k.z: A. Davudoğlu, Müslim Şerhi, 9/37.

[1085] Buhârî, Cihâd 110, Meğâzî 35; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/42.

[1086] Buhârî, Fiten 14; Nesâî, Biat 23.

[1087] B.k.z: M. Sofuoğlu, Müslim Tercemesi, 6/66.

[1088] Buhârî, Cihad 110, Meğâzî 53; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/468, 469.

[1089] Buhârî, Cihad 194.

[1090] Buhârî, Menakibu'I-Ensar 45, Meğazî 53.

[1091] Buhârî, Zekat 36, Hibe 35, Menakıbu'l-Ensar 45, Edeb 95; Ebu Dâvud, Cihad 1, 2477; Ncsâî, Biat 11; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/14, 64.

[1092] Mümtehine: 60/12..

[1093] Buhârî, Talâk 20; Ebu Dâvud, Haraç 9, 2941; Tirmizî, Tefsiru'l-Kur'an 61, 3306; İbn Mâce, Cihad 43, 2875; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/114, 153, 163, 270.

[1094] Buhârî, Ahkâm 43; Ebu Dâvud, Haraç 9, 2940; Tirmizi, Siyer 34, 1593; Nesâî, Biat 24;. Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/9, 62, 81, 101, 139.

[1095] Buhârî, Şehâdât 18, Meğâzî 29; Ebu Dâvud, Hudûd 18, 4406, 4407; Tirmizî, Cihâd 32, 1711; Nesâî, Talâk 20; İbn Mâce, Hudûd 4, 2543; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/54, 64.

[1096] Buhari, Cihâd 129; Ebu Dâvud, Cihad 81, 2610; Nesâî, Fezailu'l-Kur'an, 85 İbn Mâce, Cihad 45, 2879, 2880; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/6, 10, 55, 63, 76.

[1097] Buhâri, Salât 41, Cihâd 56, 57, 58; Ebu Dâvud, Cihâd 60, 2575; Tirmizî, Cihâd 22, 1699; Nesâî, Hayl 13; İbn Mâce, Cihâd 44, 2877; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/5, 11, 55, 56, 67, 91, 157.

[1098] Buhârî, Cihâd 43, Menakıb 28; Nesaî, Hayl 7; İbn Mâce, Cihad 14, 2787; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/13, 28, 49, 57, 101, 102, 112.

[1099] Buhari, Cihad 43, 44, Farzu'1-Hums 8, Menakıb 28; Tîrmizî, Cihad 19, 1694; Nesâî, Hayl 7; İbn Mâce, Ticarat 69, 2305; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/375, 376.

[1100] Buhâri, Cihâd 43, Menakıb 28; Nesâî, Hayl 6.

[1101] Ebu Dâvud, Cihad 43, 2547; Tirmizî, Cihad 21, 1698; Nesâî, Hayl 4; İbn Mâce, Cihad 14, 2790; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/250, 436, 476.

[1102] Buhârî, İman 26; Nesâî, İman 24; İbn Mâce, Cihad 1, 2753; Ahmed b- Hanbel, Müsned, 2/231.

[1103] Buhârî, Cihad 2; Nesâî, Cihad 14, İman 24; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/398.

[1104] Buhârî, Vudû 67; Tîrmizî, Cihad 21, 1656; Nesâî, Cihad 27; İbn Mâce, Cihad 15, 2795; Ahmed b. Hanbel, Miisned, 2/242.

[1105] Buhârî, Cihad 21; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/278.

[1106] Buhârî, Cihad 1; Tirmizî, Cihad 1, 1619; Nesâî, Cihad 17; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/344, 424, 459.

[1107] Tevbe: 9/19.

[1108] Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/269.

[1109] Buhari, Cihad 5; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/132, 153, 207.

[1110] Buhârî, Cihad 73, Rikak 2; Nesâî, Cihad 11; Ahmed b. Hanbel, Müsned,3/433, 5/337, 338, 339.

[1111] Tirmizî, Cihad 32, 1712; Nesâî, Cihad 32; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 5/297, 303, 308.

[1112] Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/220.

[1113] Ali İmran: 3/169.

[1114] Tirmizî, Tefsiru'l-Kur'an 4, 3011; İbn Mâce, Cihad 16, 2801.

[1115] Buhârî, Cihâd 2; Ebu Dâvud, Cihâd 5, 2485; Tirmizî, Fezâilu'l-Clhâd 24, 1660; Nesâî, Cihâd 7; İbn Mâce, Fiten 13, 3978; Ahmcd b. Hanbel, Müsned, 3/69.

[1116] Tirmizî, Kıyame 55; İbn Mâce, Fiten 23; Ahmed b. Hanbel, 2/43, 5/365.

[1117] İbn Mâce, Fiten 13, 3977; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/443.

[1118] Buharı, Cihad 28; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/318.

[1119] Ebu Dâvud, Cihad 10, 2495; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/368, 378, 397, 412.

[1120] Nesâî, Cihad 46; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/121, 5/274.

[1121] Ebu Dâvud, Edeb 114-115, 5129; Tirmizî, İlm 14, 2671; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/120, 5/272, 273, 274.

[1122] Ebu Dâvud, Cihad 165, 2780; Ahmed b. Hanbel, MÜsned, 3/207.

[1123] Buhârî, Cihâd 38; Ebu Dâyud, Cihâd 20, 1509; Tirmizî, Fezâilu'I-Cihâd 6, 1628, 1629, 1630, 1631; Nesâî, Cihâd 44; İbn Mâce, Cihâd 3, 2759; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/116İ 117, 5/193, 234.

[1124] Ebu Dâvud, Cihad 20, 2510; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/116, 117, 5/193.

[1125] Ebu Dâvud, Cihad 11, 2496; Nesâî, Cihad 47; Ahmed b. Hanbel, Müsncd, 5/352, 355.

[1126] Nisa: 4/95.

[1127] Nisa: 4/95.

[1128] Buhârî, Cihad 31, Tefsiru Sure-i Nisa 18; Tirmizî, Tefsiruİ-Kur'an 5, 3031; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/282, 284, 290, 299, 301.

[1129] Buhârî, Meğâzî 17; Nesâî, Cihad 31: Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/308.

[1130] Buhârî, Cihad 13; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/290, 293.

[1131] Ebu Dâvud, Cihad 84, 2618; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/136.

[1132] Tirmizî, Cihad 23, 1659; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/396, 410.

[1133] Buharı, Cihad 9; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/270.

[1134] Ahzab: 33/23.

[1135] Buhârî, Cihad 12; Tirmizi, Tefsiru'l-Kur'an 34, 3200; Nesâî, Fezaİlu's-Sahabe, 186; Ahmed b, Hanbel, Müsned, 3/194.

[1136] Buhâri, İlm 45, Cihad 15, Farzu'1-Hums 10; Ebu Dâvud, Cihad 15, 2517; Tirmizî, Fezâllul-Cihad 16, 1646; Nesâî, Cihad 21; İbn Mâce, Cihad 13, 2783; Ahmed b. Hanbel. Müsned, 4/404, 405, 417.

[1137] Nesâî, Cihad 22; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/32l.

[1138] Ebu Dâvud, Cihad 12, 2497; Nesâî, Cihad 15; İbn Mâce, Cihad 13, 2785; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/169.

[1139] Buhâri, Bed'lü-Vahy 1, İmân 41, Itk 6, Eymân 23, Menâkıbu'l-Ensâr 45, Nikâh 5, Hiyel 1; Ebu Dâvud, Talâk 11, 2201; Tirmizi, Fezâilul-Cihâd 16, 1647; Ncsâî, Taharet 60, İbn Mâce, Zühd 26, 4227; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/25.

[1140] Beğâvî, Şerhu's-Sünne, 2634.

[1141] Ebu Dâvud, Vitr 26, 1520; Tirmizî, Cihad 19, 1653; Nesâî, Cihad 36; İbn Mâce, Cihad 15, 2797; Dârimî, Cihad 15.

[1142] Ebu Dâvud, Cihad 17, 2502; Nesâî, Cihad 2; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/374.

[1143] İbn Mâce, Cihad 6, 2765; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/300.

[1144] Buhârî, Cihad 3, İsti'zan 41, Tabir 12; Ebu Dâvud, Cihad, 2491; Tirmizî, Cihad 15, 1645; Nesaî, Cihad 40; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/240.

[1145] Ncsâî, Cihad 39; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 5/441.

[1146] Buhârî, Ezan 32, Mezalim 28; Tirmizî, Ccnaiz 65, 1063, Birr 38, 1958; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/324-325, 533.

[1147] İbn Mâce, Cihad 17, 2804; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/522.

[1148] Buharı, Tıb 30; Ahmed b. Hanbel, MÜsned, 3/150, 220, 223, 258, 265.

[1149] Bakara: 2/154.

[1150] Al-i İmrân: 3/169.

[1151] Ebû Dâvûd, "Cihâd", 25.

[1152] Buhâri. "Cihâd". 61.

[1153] en-Nisâ: 4/69.

[1154] Müslim, "İmâre", 156-157; Nesaî, "Cihâd", 36.

[1155] B.k.z: Heyet, İlmihal İman ve İbadetler, İSAM T.D.V. İslami Araştırmalar Merkezi, İstanbul, 1/377-378.

[1156] Enfal: 8/60.

[1157] Ebu Dâvud, Cihad 23, 2514; İbn Mâce, Cihad 19, 2813; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/156.

[1158] Ahmed b. Hanbel, Müsıed, 4/157.

[1159] İbn Mâce, Cihad 19, 2814.

[1160] Ebu Dâvud, Fiten 1, 4252; Tirmizî, Fiten 51, 2229; İbn Mâce, Mukaddime 1, 10, Fiten 9, 3952; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 5/278, 279.

[1161] BuhârÎ, Menâkıb 28; İ'tisam 10, Tevhid 29; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/244, 248.

[1162] Ahmed b. Hanbel, Müsned, 5/92, 94, 103, 105, 106, 108.

[1163] Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/345, 384; İbn Hibbân, Sahih, 6819; Ebu Yaİâ, Müsned, 2078.

[1164] Buharı, Menâkıb 28, Tevhid 29; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/101.

[1165] Taberânî, Mu'cemu'l-Kebir, 17/870.

[1166] Ebu Nuaym, Hilye, 3/95-96.

[1167] Ebu Dâvud, Cihad 57, 2569; Tirmizî, İsti'zan 75, 2858; Nesâî, Sünenü'1-Kübrâ, 8814; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/337, 378; İbn Huzeyme, Sahih, 2550, 2556, 2557.

[1168] Buhârî, Ebvabu'1-Umre 19, Cihad 136, Et'ime 30; İbn Mâce, Menasik 1, 2882; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/236, 445.

[1169] Buhârî, Ebvabu'1-Umre 15; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/125, 204, 240.

[1170] Buhârî, Nikah 121.

III

34- Sayd (Avlanma), Zebâih (Hayvan Kesimi) Ve Mâ Yu'kelu Minet-Hayevân (Eti Yenilen Hayvanlar) Bölümü

İslam dininin özünü, Hz. Adem'den bu yana devam eden tevhid inancı teşkil ettiğinde, bunun doğal sonucu olarak her türüyle şirke karşı amansız bir mücadele verilmiştir. Bunun günlük hayat ile ilgili bir sonucu da, hayvanların kesimi esnasında Allah'tan başkasının isminin anılmasının yada hayvanın Allah'tan başkası adına kurban olarak kesilmesinin ve bu şekilde kesilen hayvanın etinin yenmesinin yasaklanmış olmasıdır. [1]

Kur'an'da haram kılındığı bildirilen 4 tür yiyecekten biri de, Allah'tan başkası adına kesilen hayvanlardır. [2]

müslümanların hayvanı keserken Allah'ın adını anmalarının şart olup olmadığı yada hangi ölçüde şart olduğu ise, İslam Hukukçuları arasında tartışmalıdır.

Konuyla ilgili olarak Kur'an'da:

“Allah'ın âyetlerine inanıyorsanız, üzerine O'nun adı anılarak kesilenlerden yiyin” [3] ve

“Üzerine Allah'ın adı anılmadan kesilen hayvanlardan yemeyin” [4] buyurulmaktadır.

Bu ayetlerde kast edilen hususun; Allah'tan başkası adına kesilen hayvanların yenmesini yasaklama ve müslümanın hayvanı Allah adına kesmesi ilkesi mi, yoksa hayvan kesilirken Allah adının söylenmesi mi

olduğu tartışmalıdır. Başta Hanefiler ve Mâlikiler olmak üzere fakihlerin çoğunluğu; En'am: 6/118, 121. ayetlerin lafzını da esas alarak hayvanın kesimi esnasında, unutulmadığı takdirde, besmeleyi şart olarak görürler ve besmelenin kasten terk edilmesi halinde ise hayvanın etinin yenmeyeceğini ifade ederler.

Başta İmam Şafiî olmak üzere bir grup İslam hukukçusu ise; müslümanın hayvanı daima Allah adına keseceği, hayvanı keserken besmelenin farz ve şart olmayıp sünnet olduğu, ilgili ayetlerde putlar için kesilen hayvanlardan veya kendiliğinden ölen meyte hayvandan söz edildiği, bu sebeple hayvanı keserken besmeleyi kasten terk eden müsîümanın kestiğinin de yeneceği görüşüne sahiptir. [5]

Avlanma, dar ve teknik anlamda; tabiatı itibariyle yabanî, insandan kaçan ve normal yollarla elde edilemeyen hayvanı yakalamayı ifade etmektedir. Geniş anlamda ise; etlerinin yenmesi helal olmayan hayvanların eti dışındaki organlarından yararlanma amacıyla yakalanmasını kapsar.

Eti yenen hayvanların eti için, eti yenmeyen hayvanların ise deri, kıl ve diş gibi cüzlerinden yararlanmak yada zararlarından kurtulmak için avlanması kural olarak caiz görülmüştür.

Bir yarar gözetmeksizin ve hayvanlara eziyet için avlanmak ise caiz değildir. Çünkü tabiatın ve hayvan neslinin korunması esas olup zamansız avlanmanın hayvanların üreme ve gelişmesine zarar verdiği bilinen bir husustur.

1- Eğitilmiş Köpeklerle Avlanma

1776- Adiyy b. Hatim (r.a)'tan rivayet edilmiştir: Ben:

“Ey Allah'ın resulü! Ben, eğitilmiş köpekleri gönderiyorum, onlar bana (s.a.v..) yakalıyorlar. Üzerlerin de Allah'ın ismini anıyorum!” dedim. Resulullah (s.a.v.):

“Allah'ın ismini anarak eğitilmiş köpeğini avın üzerine saldığın zaman, onun etini ye!” buyurdu. Ben:

“Bu köpekler, tuttukları avı öldürürlerse, o zaman ne yapayım?” dedim. Resulullah (s.a.v.):

“Onlarla birlikte olmayan bir köpek onlara katılmadığı müddetçe, öldürseler de ye. Çünkü öldürme, avın tezkiyesidir!” buyurdu. Ben:

“Ava, mi'rad ile ok atıyorum ve onu vuruyorum” dedim. Resulullah (s.a.v.):

“Mi'rad ile ava ok atıp da hayvanı delerse, onu ye! Enli tarafıyla isabet ederse, onu yeme!” buyurdu. [6]

Açıklama:

Hadis; av üzerine besmele ile gönderilen eğitilmiş köpeklerin yakalamış oldukları avın, onu öldürmüş bile olsalar helal olduğunu ifade etmektedir. Ancak av üzerine gönderilirken aralarına eğitilmemiş olan yahut eğitilmiş bile olsa kestiği yenmeyen bir kimse tarafından gönderilmiş olan bir köpeğin karışmamış olması gerekir.

Bu şartlara uygun olarak av üzerine gönderilen eğitimli bir köpek, yakalamış olduğu avı öldürmüş bile olsa o avın eti helaldir.

Avcı, henüz av ölmeden yetişecek olursa, kesmesi gerekir. Eğer avı canlı olarak ele geçirdiği halde kesmez de köpekten aldığı yarayla ölmesini

beklerse, o avın etini yemek helal olmaz. Avcının bu şekilde ele geçirmiş olduğu avı kesmeyi, elinde olmayan bir sebepten dolayı terketmiş de olsa, yine o avın eti yenmez. Fakat avın yanına varmadan önce köpek onu öldürmüşse, avın eti helaldir. Çünkü “Köpeğin avı yakalaması hayvanı kesmek yerine geçer.”[7]

Eğitilmiş olan bir köpeğin tuttuğu bir avın etinin helal olabilmesi için bu şartlardan başka, bir de köpeğin yakalamış olduğu avın bir parçasını yememiş olması şartı vardır. Çünkü hayvan o avdan yiyecek olursa onu kendisi için yakalamış sayılır. [8]

Esasen köpeğin eğitilmiş olması şartının aranması zımnen yakaladığı avı yememesi Şartının aranması demektir. Çünkü bir köpeğin eğitilmiş sayılabilmesi için onda şu üç şartın bulunması gerekir:

a- Ava salınca avın üzerine gitmesi.

b- Av üzerine gönderdikten sonra, kendisinden geri dönmesi istendiğinde, bu isteğe uyarak av üzerine gitmekten vazgeçmesi.

c- Yakaladığı avı yemez olması. [9]

Mi'rad:

Ağaçtan yapılmış, uçları sivri, ortası kalın sopa demektir. Burada söz konusu olan; mi'rad denilen sopaların fırlatılarak kalın/enli kısımların İsabet etmesiyle öldürülen avların etlerinin yenip yenmemesi meselesidir.

Hadis-i şerifte bu sopaların orta kısımlarının çarpmasıyla ölen bir av hayvanının etinin yenmeyeceği, fakat sivri uçlarının saplanıp yaralaması

neticesinde ölen avların etlerinin helal olduğu ifade buyurulmaktadır. Çünkü bu sopaların kalın kısmıyla vurulmuş olanlar, aldıkları

İsabet sebebiyle yaralanmış bile olsalar, yine de yüce Allah'ın Kur'an-ı Kerim'inde vurularak öldürülmüş olan hayvanlar size haram kılındı [10] buyurarak etlerini haram kıldığı mevkuze denilen hayvanlar hükmüne girerler. [11]

Vekîze:

Taş, değnek gibi bir cisimle vurularak öldürülen hayvan demektir. Yüce Allah, Maide: 5/3'te, bu şekilde öldürülmüş olan bir hayvanın etini yemeyi yasaklamıştır.

1777- Ebu Sa'lebe el-Huşenî (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Resulullah (s.a.v.)'in yanına gelip ona:

“Ey Allah'ın resulü! Biz, Kitap ehli bir kavmin diyarında bulunuyoruz. Biz müslümanlar, onların kaplarını yemek yiyoruz. Yine bir av diyarında bulunuyoruz. Yayımla avlanıyorum. Eğitilmiş köpeğimle veya eğitilmemiş köpeğimle de avlanıyorum. Dolayısıyla bize bundan neyin helal olduğunu bana haber” dedim. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):

“Kitap ehli bir kavmin toprağında bulunduğunuzu ve onların kaplarında yemek yediğinizi belirtmene gelince; eğer siz Kitap ehli kimselerin kaplarından başka yemek kapları bulursanız, onların kaplarından yemeyin! Eğer onların kaplarından başka yemek kapları bulamazsanız, Kitap ehli kimselerin kaplarını yıkayıp sonra da o kapların içinden yemek yiyin!”

"Av arazisinde bulunup da avlandığımı belirttiğin av meselesine gelince; yayınla ne elde edersen Allah'ın ismini an, sonra ondan ye. Eğitilmiş köpeğinle de her ne avlarsan ona da Allah'ın ismini an, sonra da ondan ye. Eğitilmemiş olan köpeğinle avladığın avı diriyken yetişip de boğazlarsan onu da ye" buyurdu. [12]

Açıklama:

Hadiste söz konusu edilen Kitap ehli yada Mecusilerin kaplarından maksat; Kitap ehlinin yada Mecusilerin, içerisinde, çoğunlukla domuz eti pişirdikleri yada benzer pis şeyler kullandıkları kaplardır.

"Kitap ehli bir kavmin diyarında" ifadesiyle, Şam tarafı kast edilmektedir.

2- Av, Avcıdan Kaybolup Da Sonra Avcı Tarafından Bulunduğu Zaman Ki Hükmü

1778- Ebu Sa'Iebe el-Huşenî (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Okunu attığın zaman av senden kaybolur da sonra arkasından yetişirsen kokmadığı müddetçe onu ye." [13]

Açıklama:

Hadis, okla vurulan bir hayvanın, herhangi bir şekilde gözden kaybolup ertesi gün yada daha sonraki günlerde ölü olarak bulunması

halinde, bir su içerisinde bulunmuş olmaması ve üzerinde onu yaralayan avcının okundan başka bir ok yarası olmamak kaydıyla, yenilebileceğini ifade etmemektedir. Bu, İmam Mâlik ile İmam Şafiî'nin bu konudaki görüşlerinden biridir.

Hanefilere göre ise; vurulduktan sonra gözden kaybolup daha sonra ölü olarak bulunan bir avın helal olabilmesi için şu 3 şartın bulunması gerekir:

1- Hayvanın suya düşmemiş olarak bulunması.

2- Üzerinde başka bir avcıya ait bir ok izi bulunmaması,

3- Onu vuran avcının, zaruretsiz olarak onu aramaya ara vermiş olmaması.

3- Yırtıcı Hayvanlardan Her Azı Dişi Bulunan Hayvanın Ve Kuşlardan Her Pençeli Olan Hayvanın Etini Yemenin Haram Olması

1779- Ebu Sa'lebe el-Huşenî (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

"Peygamber (s.a.v.), yırtıcı hayvanlardan azı kesici dişi taşıyan her hayvanın etini yemeyi yasaklamıştır. [14]

1780- Abdullah İbn Abbâs (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

"Resulullah (s.a.v.) yırtıcı hayvanlardan azı kesici dişi taşıyan her hayvanın etini ve kuşlardan her pençeli olan hayvanın etini yemeyi yasaklamıştır." [15]

Açıklama:

Bu hadis, azı/kesici dişli yırtıcı hayvanların etlerinin yenmesinin haram olduğunu göstermektedir. Alimlerin çoğu da, bu hadise uygun görüş belirtmişlerdir. Yalnız “Azı/kesici dişli hayvan” ifadesiyle ne kastedildiği hususunda ihtilaf edilmiştir.

Hanefiler, azı dişleriyle; kapıp avlanan ve kendisini koruyan bütün hayvanların olduğunu söylemişlerdir.

Hadis; pençeleriyle kapıp avlanan ve tabiatı iğrenç olan kuşların etierinini de haram olduğuna delalet etmektedir. Kartal gibi.

Azı dişleri olduğu halde bununla başkasına saldırmayan hayvanın eti ise yiyilebilir. Deve gibi.

Tabiatında vahşilik, çirkinlik ve iğrençlik bulunmayan hayvanların etleri ise, helal olup yiyeiebilir. Tavuk, kaz gibi.

Tabiatı gereği iğrenç bulunan bir takım hayvanların etleri ise haram olup yiyilemez. Fare, yılan, kurbağa, akrep gibi.

İşte insanlar, bu tür adi, iğrenç, vahşi ve çirkin olan hayvanların etlerinden uzak tutulmuştur. Çünkü yiyecek ve gıdaların, İnsanlar üzerinde iyi ve kötü etkisi inkar edilemez. İnsan, yiyecek ve gıdalarda faydalı olanını kullanmak istiyorsa, İslam dininin izin verdiği şeylerden faydalanılmah ve sakındırmış olduğu şeylerden de kaçınılmalıdır.

4- Denizde Ölen Deniz Hayvanlarının Etlerini Yemenin Mubah Olması

1781- Câbir b. Abdullah (r.a)!tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.), bizi, üç yüz kişilik bir süvari birliği olarak bir sefere gönderdi. Bize, Ebu Ubeyde'yi komutan tayin etti. Kureyş'in bir

kervanıyla karşılacaktık. Bize, azık olarak bir dağarcık kuru hurma verdi. Bundan başkasını bulamadı. Ebu Ubeyde, bize, birer tane hurma veriyordu.

Hadisin ravisi Ebu'z-Zübeyr der ki: Câbir'e:

“Bu bir tek hurma ile ne yapıyordunuz?” diye sordum. O da:

“Onu, çocuğun emdiği gibi emiyor, üzerine su içiyorduk. Bu, bize, o gün geceye kadar yetiyordu. Bir de, sopalarımızla “Habat” denilen dikenli bir ağacın yapraklarını ve yemişlerini düşürüyor, sonra da onu suyla ıslatıp yiyorduk” dedi.

Câbir devamla der ki:

“Derken deniz sahiline vardık. Denizin kıyısında, bize, yüksek kum tepesi şeklinde bir şey yükseldi. Ona doğru yaklaştık. Bir de ne görelim, “Anber” denilen büyük bir hayvan!..

Ebu Ubeyde ilk önce:

“Bu, birleştir” dedi. Sonra da:

“Hayır, bilakis biz, Resulullah (s.a.v.)in elçileriyiz ve Allah yolundayız. Zor durumdasınız. Dolayısıyla ondan yiyin” dedi.

Câbir devamla der ki:

“Onun yanında bir ay kaldık. Üç yüz kişi idik. Hatta semizlerdik. Doğrusu onun gözünün içinden küplerle yağ aldığımızı görmüşümdür. Ondan öküz gibi ya da öküz kadar parçalr kesiyorduk.

Ebu Ubeyde, bizden onüç kişi alıp bu hayvanının gözünün içine oturttu. Daha sonra da onun kaburgalarından birini alıp dikti. Sonra yanımızdaki en büyük deveyi semerleyip deve onun altından geçti. Onun etinden et haşlamaları yaptık. Medine'ye geldiğimiz zaman, Resulullah (s.a.v.)'e gidip bunu ona anlattık. Bunu üzerine Resulullah (s.a.v.):

“O, Allah'ın sizin için denizden çıkardığı bir rızıktır. Yanınızda onun etinden bir şey var mı?” diye sordu.

Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.)'e ondan bir parça gönderdik, o da onu yedi. [16]

Açıklama:

Bu sahil seferi, hicretin 8. yılında yapılmıştı. Bu sefer, “Sîfu'1-Bahr Deniz kenarı diye anılmıştır. Şam'dan gelmekte olan Kureyş kervanını gözetlemek için hazırlanıp sevk edilmişti. Hz. Ömer'de, bu askeri birlik içerisinde idi. Bu seferde, müslüman askerler, şiddetli bir açlığa düştükleri zaman Habat ağacının yaprak ve yemişlerinden yedikleri için, buorduya “Ceyşu'l-Habat” adı da verilmiştir.

Bu hadis, denizin sahile attığı balığın ve onun kurutulmuş pastırmasının yenilmesinin helal olduğunu ifade etmiş olup;

“Size, deniz avı ve yiyeceği helal kılındı” [17] ayetinin tefsiri mahiyetindedir.

Kur'an-ı Kerim, deniz avının ve denizden elde edilen yiyeceğin helal olduğubîldirilmiştir. [18]

Balık türleri bütün mezheplere göre helaldir. Boğazlama işleminde de gerek yoktur. Şu var ki, Hanefılere göre kendiliğinden ölmüş ve su üzerine çıkmış balıklar yenmez. Hanefılerin bu görüşü, sağlık açısından ihtiyatı tercih etmiş olmalarından kaynaklanır. Fakat suyun çok sıcak veya soğuk olmasından, buzlar arasına sıkışmaktan, su içine hapsedilmekten ve suyun çekilmesinden ötürü ölen balıklar, kendiliğinden ölmüş sayılmaz. Dolayısıyla yenebilir. [19]

Anber, balina balığının bir türüdür. Bunun, mavi balina olduğu söylenmiştir.

Sahabilerin deniz kıyısında ne kadar kaldıkları çeşitli şekilde rivayet olunmuştur. Bir rivayette bir ay, diğer bir rivayette 15 gün, başka bir rivayette 18 gün kaldıkları bildirilmektedir. Bunun arası şöyle uzlaştırılmıştır:

Esas itibariyle bulundukları yerde, bir ay kalmışlardır. [20]

5- Evcil Eşek Etlerinin Haram Kılınması

1782- Hz. Ali (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.) Hayber savaşı günü kadınlara mut'a yapmayı ve evcil eşek etini yemeyi yasaklamıştır.” [21]

1783- Şeybânî'den rivayet edilmiştir:

“Abdullah b. Ebî Evfâ'ya, evcil eşeklerin etlerini yemenin hükmünü sordum. Oda:

“Hayber savaşı günü Resulullah (s.a.v.)'le birlikte olduğumuz halde bize açlık isabet etti. Düşmanın şehirden çıkan eşeklerini yakalayıp onları boğazladık. Gerçekten kestiğimiz evcil eşeklerinin etleri çömleklerimiz de kaynıyordu. Derken Resulullah (s.a.v.)'in dellalı:

“Çömlekleri devirin! Eşek etlerinden hiç bir şey yemeyin!” diye seslendi. Ben, kendi kendime:

“Resulullah (s.a.v.) acaba bunlan neden haram kıldı?” dedim.

Abdullah b. Ebi Evfâ der ki:

“Biz, bunu aramızda konuştuk. Bazımız:

“Resulullah (s.a.v.), onları, kesin bir şekilde haram kıldı”, bazımız da:

“Onlardan henüz (ganimet olarak) beşte biri alınmadığı için haram etti” dedik. [22]

1784- Berâ İbn Âzib (r.a)tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.) bize gerek çiğ ve gerekse de pişmiş bütün evcil eşek etlerini atmamızı emretti. Sonra bir daha bize evcil eşek eti yemeyi emretmedi.” [23]

1785- Abdullah İbn Abbâs (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.)'in eşek etini yasak etmesinin sebebinin; insanların taşıma vasıtası olması hasebiyle insanların ellerinden yük taşıma vasıtalarının gideceğinden endişe ettiğinden dolayı mı, yoksa Hayber günü ganimet malı olarak beşte bir taksimi yapılmadığı için evcil eşek etleri oldukları mı için haram kıldığını bilmiyorum.” [24]

1786- Seleme İbnu'I-Ekva (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.)'le birlikte Hayber sefaerine çıktık. Kuşatma yirmi gün uzadığı için bize şiddetli bir açlık isabet etmişti. Sonra Allah gerçekten Hayber'in fethini müslümanlara müyesser kıldı. Hayber'in fethedildiği gün, akşam olunca mücahidîer bir çok ateş yaktılar. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):

“Bu ateşler nedir? Bunları niçin yakıyorsunuz?” diye sordu. Sahabiler:

“Et pişirmek için” dediler. Resulullah (s.a.v.):

“Ne eti pişireceksiniz?” diye sordu. Sahabiler:

“Evcil eşek eti” diye cevap verdiler. Resulullah (s.a.v.):

“Onları dökün ve içerisinde pişirdiğiniz kapları da kırın!” buyurdu. Bir adam/Ömer İbn Hattâb:

Ey Allah'ın resulü! Veyahut etleri döküp de kapları yıkasak (olmazmı)?"dedi. Resulullah (s.a.v.):

“Yahut öyle olsun” buyurdu.” [25]

Açıklama:

Bu hadisler, evcil eşek etlerini yemenin haram olduğunu göstermektedir. Haram olmadığını söyleyenler varsa da; sahabe, tabiun ve onlardan sonra gelen alimler, bu konuda sahih ve sarih hadisleri delil getirmek suretiyle evcil eşek etini yemenin haram olduğunu söylemişlerdir.

6- At Eti

1787- Câbir b. Abdullah (r.a)tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.) Hayber savaşı günü evcil eşeklerin etini yemeyi yasakladı, at etleri yemeye izin verdi.” [26]

1788- Esma bint. Ebi Bekr (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

“Biz, Resulullah (s.a.v.) zamanında bir at kesip onu yedik.” [27]

Açıklama:

At eti yemenin helal olduğunu bildiren hadisler olduğu gibi, at etinin haram kılındığını” [28] bildiren hadisler de vardır.

Bu bakımdan alimler, at etini yemenin helal olup olmadığı konusunda ihtilaf düşmüşlerdir. Ebu Hanîfe'ye göre tahrimen mekruh, İmameyn'e göre ise tenzihen mekruhtur.

Bazıları ise at eti yemenin helal olduğunu belirtmişlerdir. Hasan el-Basrî, Saî d b. Cübeyr, İmam Şafiî, İmam Ahmed ve bazı alimler bu görüştedirler.

Bazı sahabilerin at eti yediklerinden bahsedilen hadisler, onların zaruret halleriyle ilgili olması gerekir. Çünkü at eti yemenin helal olduğunu bildiren hadisler, bunun, Hayber savaşı sırasında olduğunu göstermektedir. Ayrıca at eti yemenin haram olduğunu rivayet eden Halid b. Velid'in, Hayber savaşından sonra müslüman olduğu göz önünde bulundurulduğunda, at etini yasaklayan hadislerin, helal olduğunu ifade eden hadisleri neshettiği kolayca anlaşılmaktadır.

7- Keler/Sırtlan Eti

1789- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Peygamber (s.a.v.)'e, keler eti yemenin hükmü soruldu. O da:

“Ben, onu ne yerim ve ne de haram kılarım” buyurdu. [29]

1790- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Peygamber (s.a.v.), içlerinde Sa'd'ın da olduğu halde sahabilerinden bazı kimselerle birlikteyken keler eti getirildi. Peygamber (s.a.v.)'in hanımlarından birisi:

“Bu keler etidir” diye seslendi. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):

“Onu yiyin. Çünkü o, helaldir. Fakat o, benim yiyeceğim şeyler içerisinde yer almamaktadır” buyurdu. [30]

1791- Abdullah İbn Abbâs (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Ben ve Hâlid b. Velîd, Resulullah (s.a.v.)'le birlikte Meymûne'nin evine girdik,” sonra kızartılmış bir keler getirildi. Resulullah (s.a.v.) eliyle ona uzandı. Bunun yerine Meymûne'nin evinde bulunan kadınlardan biri:

“Resulullah (s.a.v.)'e yemek istediği şeyin ne olduğunu ona haber verin” dedi. Resulullah (s.a.v.) derhal elini çekti. Ben:

“Ey Allah'ın resulü! Bu, haram mıdır?” diye sordum. Resulullah (s.a.v.):

“Hayır! Fakat bu hayvan, benim kavmimin toprağında yoktur, d ol kendimi ondan tiksinir buluyorum” buyurdu.

Halid b. Velid der ki:

“Ben, onu önüme çekip güzelce bir şekilde yedim, Resulullah (s.a.v.)'de bakıyordu.” [31]

1792- Abdullah İbn Abbâs (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Teyzem Ümmü Hufeyd, Resulullah (s.a.v.)'e; yağ, keş/çökelek, birkaç ker hediye etmişti. Resulullah (s.a.v.) yağ ile keş/çökelekten yedi. Fakat keleri irendiği için bıraktı. Bu hayvan, Resulullah (s.a.v.)'in sofrasında yenmiştir. Haram olsaydı, Resulullah (s.a.v.)'in sofrasında yenmezdi. [32]

Keler:

Sürüngellerden dört ayaklı ve kuyruğunda boğumlar bulunan, kertenkeleye ben esirgeyen, fakat ondan daha biraz daha büyük olan bir hayvandır.

Bu hayvanın asla su içmediği, yediyüz sene kadar yaşadığı, kırk günde bir damla idrar akıttığı, dişlerinin tümünün bir bütün ahlinde olduğundan dişlerinin dökülmediği, bu hayvanın dişisi ile erkeğinin cinsel organlarının çift olduğu söylenmektedir.

Açıklama:

Hz. Peygamber (s.a.v.) keler etinin haram olmadığını söylediği halde kendisi şer'i bir sakıncadan dolayı değil de kendi tabiatından gelen bir tiksintiden dolayı onu yemedği anlaşılmaktadır.

İmam Şafii, İmam Ahmed'e göre keler eti yemek helaldir. Hanefiler ile İmam Malik'e göre ise keler eti yemek mekruhtur.

8- Çekirge Yemenin Mubah Olması

1793- Abdullah İbn Ebi Evfâ (r.a)tan rivayet edilmiştir:

“Biz, Resulullah (s.a.v.)'Ie birlikte yedi gaza yaptık. Hepsinde de çekirgeleri yiyorduk.” [33]

Açıklama:

İmam Şafii, Ebu Hanife ve alimlerin büyük çoğunluğuna göre çekirge yemek helaldir. Hz. Peygamber (s.a.v.), kelerin etinde olduğu gibi

çekirgenin etini de, şahsi yaratılışından kaynaklanan durumdan dolayı çekirgeye karşı isteksizlik ve tiksinti duymuştur. Bununla birlikte o yörede çekirge yendiğinden dolayı çekirgeyi yemeyi yasaklamamıştır.

9- Tavşan Eti Yemenin Mubah Kılınması

1794- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Bir gün yolda yürürken Mekke'ye bir konaklık mesafede bulunan Merru'z-Zehrân denilen yerde bir tavşan kaldırdık. Yanımızdaki topluluk, tavşanı yakalamak için üzerine koştular. Ben, tavşana yetiştim ve onu yakalayıp Ebu Talha'ya getirdim. O da, tavşanı, bir çeşit beyaz taş olan ve yontulduğunda bıçak olarak kullanılan merve ile kesti. Buduyla iki uyluğunu, Peygamber (s.a.v.)'e gönderdi. Peygamber (s.a.v.)'de, onu yedi.

Enes b. Mâlik'e:

“Peygamber (s.a.v.), onu yedi mi?” diye soruldu. Enes'te:

“Onu kabul etti” diye cevap verdi. [34]

10- Avlanmada Ve Düşman Karşısında Kullanılıp Yardım Görülecek Aletlerin Mubah Kılınması Ve Sapanla Taş Atmanın Mekruh Olması

1795- İbn Büreyde'den rivayet edilmiştir:

“Abdullah b. Muğaffel, arkadaşlarından birisinin, ufak çakıl taşı attığını gördü. Ona:

“Taş atma! Çünkü Resulullah (s.a.v.) taş atmaktan hoşlanmazdı yada taş atmayı men ederdi. Çünkü bununla av avlanmaz, düşman da bozulmaz. Fakat bu taş, dişi kırar ve gözü çıkarır” dedi. Bundan bir müddet sonra o kimsenin yine taş attığını gördü ve ona:

“Ben sana Resulullah (s.a.v.)'in taş atmaktan hoşlanmadığını yada taş atmayı yasakladığını haber veriyorum, sonra da senin taş attığını görüyorum. Seninle şu ve şu müddet zarfında bir tek kelime konuşmam” dedi. [35]

Açıklama:

Sapanla taş atılarak vurulan hayvan etinin haram olması, Mâide sûresinin 3. âyetinde sayılan haramlardan mevkûze yani topaçla sopa ile vurularak öldürülen hayvan türünden olması itibariyledir. Bir de, yine Mâide: 5/94. âyetinde;

“Ellerinizle tuttuğunuz ve mızraklarınızla vurduğunuz...” diye vasıflanan helâl av türüne dahil bulunmaması itibariyledir. Çünkü sapanla vurulan avlar, bu helâl av sıfatını kapsamayıp bir meukûzedir. Ancak sapanla vuruldukdan sonra hayvan ölmeden yetişilip kesilirse b zaman o hayvan helâl olur.

Bazıları bu hadisten Hz. Peygamber (s.a.v.)'in sünnetine keyfi olarak muhalefet eden bir kimseyi bırakıp ona hiç söz söylememenin caiz olduğu hükmünü çıkarmışlardır. Bu hüküm, müminin üç günden fazla dargın olmasını yasaklayan hükmün dışında kalmaktadır.

11- Hayvan Öldürme Ve Boğazlamayı Güzelce Yapma ile Bıçağı Keskinleme

1796- Şeddâd b. Evs (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Şu iki şeyi, Resulullah (s.a.v.)'den belledim. Resulullah (s.a.v.):

“Doğrusu Allah her şeyde iyi olmayı farz kılmıştır.

1- *O halde siz öldürdüğünüz zaman öldürmeyi en güzel bir şekilde yapın. Kestiğiniz zaman da kesmeyi iyi yapın.*

2- *Sizden biri hayvanı boğazlayacağı zaman bıçağını bilesin. Boğazladığı hayvanı da rahatlandirsin”* buyurdu. [36]

Açıklama:

İhsan kelimesi, sözlükte; birisi bİrşeyi güzel yapmak, diğeri de iyilik etmek üzere iki manada kullanılır. Dilimizde ihsan deyince bu ikinci mana anlaşılır.

Burada ise ihsan “Vazifeyi en güzel şekilde yapmak” manasında kullanılmıştır. Hadis-i şerifte kurbanların da en iyi şekilde kesilmesi emredilmektedir. Kurbanı en iyi şekilde kesmek; onu kesileceği yere rahatsız etmeden götürmekle, kesmeden önce su vermekle, yere üzmeden yatırmakla ve keserken yanında başka hayvan bulundurmamakla olur. Hayvanı rahat ettirmekse, keserken onu yumuşak bir yere yatırmakla, kesimde keskin bıçak kullanmakla, bıçağı hayvana süratlice çalmakla ve hayvanı kesince hemen derisini yüzmeyip soğuğuncaya kadar beklemekle olar. Bu bakımdan, kurbanı keserken zikredilen bu hususlara riâyet etmek müstehabtır.

12- Hayvanları Bağlayıp Hedef Dikerek Öldürmenin Yasak Olması

1797- Hişâm b. Zcyd b. Enes b. Mâlikten rivayet edilmiştir:

"Dedem Enes b. Mâlik'Ie birlikte Hakem b. Eyyûb'un evine girmiştim. Bir de ne göreyim, bazı insanlar bir tavuğu hedef dikip ona ok atıyorlar. Bunun üzerine dedem Enes b. Mâlik:

"Resulullah (s.a.v.), hayvanları bağlayıp hedef dikilerek öldürülmesini yasak etti" dedi. [37]

1798- Abdullah İbn Abbâs (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"içinde ruh bulunan bir şeyi hedef yapmayın!" [38]

1799- Saîd b. Cübeyr'den rivayet edilmiştir:

"Abdullah İbn Ömer, bir tavuğu hedef dikerek ona ok atan birkaç kişinin yanına uğradı. Bunlar, Abdullah İbn Ömer'i görünce tavuğun etrafından dağıldılar. Abdullah İbn Ömer:

"Bunu kim yaptı? Doğrusu Resulullah (s.a.v.) bunu yapan kimseye lanet etmiştir" dedi. [39]

1800- Câbir b. Abdullah (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

"Resulullah (s.a.v.) hayvanlardan birini bağlayıp hedef dikilerek öldürülmesini yasak etmiştir." [40]

Açıklama:

Hadisin metninde geçen "Sabr" bîr hayvanı bağlayarak atış taliminde hedef olarak kullanmak demektir.

Hadiste herhangi bir hayvanı bağlayarak ona atış taliminde bulunmanın yasak olduğu bildirilmektedir. Çünkü böyle yapmak, hayvana işkencedir. Hayvana işkence ise onun telef olmasına sebep olur. Hayvan telef olunca, eğer eti yenilen cinsten olsa da olmasa da ondan sağlanacak menfaat kaybedilmiş olur.

35. EDAHI (=KURBAN) BOLUMU

Kurban:

Sözlükte yaklaşmak anlamına gelen kurban, Aliah'a yaklaşmayı Allah yolunda malların feda edilebileceğini, Allah'a teslimiyeti ve şükrü ifade eder.

Terim olarak ise; Muayyen bir vakitte, muayyen bir hayvanı ibâdet maksadıyia usûlüne uygun olarak kesme. Arapçada bu şekilde kesilen hayvana “Udhiyye” denilir. Udhiyye'nin çoğulu, “Edâhî” şeklinde gelir.

Kurban, hicretin ikinci yılında meşru kılınmıştır.

Kurban kesmenin fıkhı açıdan değerlendirilmesi hususunda fakihler arasında görüş farklılıkla vardır. Dinen aranan şartlan taşıyan kimselerin kurban kesmeleri, Hanefi mezhebinde ağırlıklı görüşe ve bazı müctehid imamlara göre vacip, fakihlerin çoğunluğuna göre ise müekked sünnettir.

Bir kimsenin kurban kesmekle yükümlü olabilmesi için dört şart aranır:

1- müslüman olmak.

2- Akılı ve ergenlik çağına girmiş olmak.

3- Yolcu olmamak, yani mukim olmak.

4- Belirli bir malî güce sahip bulunmak.

Yalnız akıllı ve ergenlik çağına girmiş olma şart! konusunda ihtilâf vardır. İmam A'zam Ebu Hanîfe (ö. 150/767) ve İmam Ebû Yûsuf (ö. 182/798)'a göre kurban kesmekle mükellef olmak için akıllı ve bulûğa

ermiş olmak şartı yoktur. Zengin olan çocuk veya delinin malından velîsi kurban keser. İmam Muhammed (ö. 189/805)'e göre ise akıl ve bulûğa ermek şarttır.

Hanefi mezhebine göre, kurban kesmeyi vacip kılan zenginliğin ölçüsü, zekatta ve fıtır sadakasında aranan zenginlik ölçüsüyle aynı olup kişinin borçlan ve aslî İhtiyaçları dışında 20 miskal (=85 gr.) altına yada buna denk bir paraya veya sahip olmasıdır.

Kurban bayramında kesilen kurbandan ayrı olarak yine ibadet niyetiyle kesilen kurban çeşitleri şöylece sıralanabilir: Adak kurbanı, Akîka kurbanı, Kıran ve Temettü haccı yapan kimselerin kestikleri ve hedy verilen kurban, haçta yasakların ihlali halinde gereken ceza ve kefaret kurbanıdır.

1- Kurbanın Vakti

1801- Cündeb b. Süfyân (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.)'le birlikte kurban bayramında bulundum. Bayram namazını bitirip selam verir vermez bir de ne görsün, bayram namazından önce kesilmiş kurban etini gördü. Bunun üzerine:

“Kim bayram namazım kılmadan yada kılmamızdan önce kurban keserse onun yerine bir başkasını daha kessin. Kim daha henüz kesmediyse besmeleyle kessin!” buyurdu. [41]

1802- Berâ' (r.a)tan rivayet edilmiştir:

“Dayım Ebu Bürde, kurban bayramı namazından önce kurban kesmişti. Resulullah (s.a.v.):

“Bu, et koyunundan ibarettir” buyurdu. Dayım:

“Ey Allah'ın resulü! Ben de bir keçi oğlağı var” dedi. Resulullah (s.a.v.):

“Onu kurban et! Fakat senden başkasına yaramaz” buyurdu. Daha sonra Resulullah (s.a.v.):

“Onu kurban et! Fakat senden başkasına yaramaz” buyurdu. Daha sonra Resulullah (s.a.v.):

“Kim kurban bayramı namazından önce kurban keserse ancak kendisi için kesmiş olur. Kim namazdan sonra keserse onun kurbanı tamam olmuş ve müslümanların sünnetine isabet etmiş olur” buyurdu. [42]

Açıklama:

Kurban kesme vakti, bayram namazı kılındıktan ve bayram hutbesi okunduktan sonra girer.

1803- Berâ' (r.a)tan rivayet edilmiştir: “Resulullah (s.a.v.):

“Kim namazımızı kılar, kıblemize döner ve kurbanımızı keserse kurban bayramı namazını kılmadıkça kurbanını kesmesin” buyurdu. Bunun üzerine dayım Ebu Bürde:

“Ey Allah'ın resulü! Ben bir oğlum namına kurban kestim” dedi. Resulullah (s.a.v.):

“Bu, senin ailen için acele yaptığın bir iştir” buyurdu. Dayım:

“Ben de bir koyun var ki, iki koyundan daha hayırhdır” dedi. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):

“Öyleyse onu kes. Çünkü o, en lı kurbandır” buyurdu. [43]

1804- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Resulullah (s.a.v.):

“Kim kurban bayramı namazından önce kurban keserse hemen iade etsin” buyurdu. Bunun üzerine bir adam ayağa kalkıp:

“Ey Allah'ın resulü! Bugün, ete iştah duyulduğu bir gündür” dedi. Daha sonra da komşularının bir ihtiyacından söz etti. Galiba Resulullah (s.a.v.) onun konuşmasını doğruladı. Adam:

Ben de bir oğlak var ki, bence iki koyun etinden daha iyidir' dedi. Resulullah (s.a.v.), bunu kurban etmesine izin verdi.

Enes der ki:

“Bu izin, onun dışındakilere de geçerli olup olmadığını bilemiyorum.

Resulullah (s.a.v.), iki koçu kesmeye davranıp onları kesti, insanlar hemen bir koyuncağıza doğru kalkıp gittiler, onu aralarında paylaştılar yada parçalara ayırdılar.” [44]

2- Kurbanlığın Yaşı

1805- Câbir b. Abdullah (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Davarın sadece yaşına basmışını kurban edinin. Yalnız size böylesini bulmak güç gelirse bu takdirde kuzunun toklusunu kesebilirsiniz.” [45]

1806- Câbir b. Abdullah (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Peygamber (s.a.v.) bize Medine'de kurban bayramı günü bayram namazını kıldırdı. Daha sonra bazı kimseler, Peygamber (s.a.v.)'in kurban kestiğini zannederek gidip kurbanlarını kestiler. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.) kendisinden önce kurban kesenin kurbanını başka bir hayvanla iade

etmesini ve hiçbir kimsenin Peygamber (s.a.v.) kesmedikçe kurban kesmemesini emretti.” [46]

1807- Ukbe b. Amir (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.), Ukbe'ye, sahabileri içerisinde vekaleten bölüştürmek üzere bir kurbanlık hayvanlar vermişti. Ukbe, bunları, sahabe içerisinde bölüştürdükten sonra geriye bir keçi oğlağı kalmıştı. Ukbe, bunu, Resulullah (s.a.v.)'e arzettiğinde Peygamber (s.a.v.), ona:

“Onu da sen kurban et!” buyurdu.[47]

3- Kurbanlığın Ve Onu Kefilsiz Doğrudan Doğruya Bizzat Kesmenin Ve Keserken De Besmele ile Tekbir Getirmenin Müstehab Olması

1808- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Peygamber (s.a.v.) boynuzlu alaca iki koç kurban etti. Onları kendi eliyle kesti. Besmele çekti. Tekbir getirdi. Keserken ayağını da onların boyunlarının üzerine koydu.” [48]

1809- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.) siyah içinde yere basan, siyah içinde yatan ve siyah içinde bakan boynuzlu bir koç getirilmesini emretti. Bunun üzerine ona, kurban etmesi için böyle bir koç getirildi. Derken Âişe'ye:

“Ey Âişe! Bıçağı getir!” dedi. Sonra:

“Bıçağı, bir taşla keskinleştir” buyurdu. O da, Resulullah (s.a.v.)'in dediğini yaptı. Sonra bıçağı aldı, koçu tutup yere yatırdı. Sonra da onu kesti

ve:

“Bismillah, Allahümme! Tekabbul min Muhammedin ve Âl-i Muhammedin ve min ümmeti Muhammedin Bismillah! Allah’ın! Muhammed'den, Muhammed ümmetinden kabul eyle” dedi. [49]

4- Hayvanı Diş, Tırnak Ve Diğer Kemikler Hariç Kan Akıtan Herşeyle Kesmenin Caiz Olması

1810- Râfi b. Hadîc (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Resulullah (s.a.v.)'e:

“Ey Allah'ın resulü! Biz yarın düşmanla karşılacağız. Yanımızda bıçak da yok” dedim. Resulullah (s.a.v.):

“Hayvanı kan akıtan şeylerle boğazlarken ve üzerine Allah'ın adı anılırken elini çabuk tut yada acele et. Boğazlama aleti, diş yada tırnak olmamak kaydıyla kesilen hayvanın etini ye. Şimdi sana bunun sebebini açıklayayım:

“Dişe gelince, o bir kemik olup bir şey kesmez. Tırnağa gelince o da Haberlilerin bıçakları/kesme aletleridir” buyurdu.

Deve ve koyun yağması ele geçirmiştik. Onlardan bir deve kaçtı. Derken bir adam onu ok atarak durdurdu. Bunun' üzerine Resulullah (s.a.v.):

“Doğrusu bu develerin, vahşi hayvanların kaçışı gibi bir kaçışı var. Onlardan bir şey size galebe çaldığında ona işte böyle yapın” buyurdu. [50]

Açıklama:

Hayvan kesiminde asi o'an, hayvana eziyet etmeden, acı çektirmeden kanını akıtmaktır. Bu da ancak keskin bir alet kullanmakla mümkün oiur. Bunun için de İslam bilginlerine göre, kesimde kullanılacak aletin gerekli yerleri kesecek ve kan akıtacak ölçüde kesici olması yeterlidir. Eziyet verici kor bir aletle kesim yapmak mekruh görülmüştür.

Günümüzde dünyanın çeşitli yerlerinde kullanılan elektrik şoku, tabanca, karbondioksit gazı verme, başına çekiç veya tokmakla vurma, omuriliğine şiş sokma gibi tekniklerle ve henüz canlı iken boğazlanmadan öldürülen hayvanlar, öldüren müslüman ise Mâide suresinin ayetinde yenmelerinin haram olduğu bildirilen gruba girer. Çünkü hayvanı kesim işlemi esnasında canlı olması, ölümünün de bu kesim işlemi sonucu meydana gelmesi gerekir.

Öldüren Ehl-i kitaptan ise, bîr kısım fıkihçılara göre onlann dinlerinde yenen hayvanı müslümanlar da yerler. [51]

Boğazlamanın şartı, kanın akıtılmasıdır. İslam Hukukçuları, hayvanı boğazlarken yemek borusu, hava borusu ve iki taraftaki şah damarlarından nelerin kesileceği konusunda ihtilafa düşmüşlerdir. İmam Ebu Hanîfe ile bir rivayette Ebu Yusufa göre; bu dört şeyden üçünü kesmek yeterlidir.

Hayvan, mutlaka kanı akıtan keskin bir aletle kesilir. Diş ve tırnakla hayvan boğazlamak caiz değildir.

Evcil hayvanlardan vahşileşip kaçanı ve tutulamayanı, av hükmündedir. Av, ne şekilde kesilmiş yada vurulmuş hükmünde ise, bu da öyledir. Bu; İmam Şafiî'nin, İmam Ahmed'in ve İmam Ebu Hanîfe'nin görüşüdür.

5- İslam'ın ilk Yıllarında Kurban Etlerini Üç Günden Sonraya Bırakılıp Yenilmesinin Yasaklanması Ve Sonradan Bu Yasağın Kaldırılarak Kurban Etlerinin İstenildiği Kadar Bırakılıp Yenilmesinin Mubah Olması

1811- Ebu Ubeyd'den rivayet edilmiştir:

"Kurban bayramında Ali b. Ebi Tâlib'Ie birlikte bulunmuştum. Hutbeden önce namaz kılmaya başlayıp:

"Doğrusu Resulullah (s.a.v.), üç günden sonra kurbanlarımızın etlerinden yemeyi bize yasak etti" dedi. [52]

1812- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Hiç kimse kurbanının etini üç günden fazla yemesin." [53]

1813- Abdullah b. Vâkıd (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

"Resulullah (s.a.v.) kurban etlerini üç günden sonra yemeyi yasakladı.

Abdullah b. Ebi Bekr der ki:

"Ben bunu Amre adlı kadına bahsettim. O da şöyle dedi:

"Abdullah İbn Vâkıd, doğru söylemiş! Çünkü ben, Aişe'yi şöyle derken işittim:

"Resulullah (s.a.v.) zamanında bayram günü çöl ahalisinden birçok ev halkı kurban bayramına yakın Medine'ye doğru yavaş yavaş yürüyüp gelmişlerdi. Resulullah (s.a.v.), fakir çöl halkının geldiğini görünce, sahabilere:

“Kurbanlarınızın etlerini üç gece biriktirin, sonra kalanı sadaka olarak verin” buyurdu. Ertesi yıl olunca, bazı sahabiler:

“Ey Allah'ın resulü! İnsanlar su tulumlarını kurbanlarından yapıyor, onların yağını eritifp biriktiriyorlar” dediler. Resulullah (s.a.v.):

“Ne olmuş yani?” diye sordu. Sahabiler:

“Geçen yıl kurban etlerinin üç günden sonra yenmesini yasak etmiştin” dediler. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):

“Ben size bunu ancak çöl ahalisinden bir çok ev halkının geçen sene Medine'ye yavaş yavaş gelen kimselerinden dolayı yasaklamıştım. Artık kurban etlerinizi isterseniz yiyin, isterseniz biriktirin ve isterseniz sadaka olarak verin” buyurdu.[54]

1814- Câbir b. Abdullah (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Peygamber (s.a.v.) Mina'da iken üç günden sonra kurban etlerinin yenmesini yasak etti. Daha sonra da:

“Yiyin, azıklanın ve biriktirin” buyurdu. [55]

1815- Ebu Saîd el-Hudrî (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Resulullah (s.a.v.):

“Ey Medineliler! Kurban etlerini üç günden fazla yemeyin” buyurdu.

Bunun üzereine sahabiler; çoluk-çocuk, uşak ve hizmetçileri olduğundan dolayı bu durumu Resulullah (s.a.v.)'e arz ettiler. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):

“Kurban etlerini isterseniz yiyin, isterseniz saklayın ve isterseniz biriktiri” buyurdu. [56]

1816- Seleme İbnui-Ekva' (r.a)'tan rivayet edilmiştir; “Resulullah (s.a.v.):

“Sizden kim kurban keserse sakın üç günden sonra evinde ondan bir şey olduğu halde sabahlamasın” buyurdu. Ertesi yıl olunca sahabiler:

“Ey Allah'ın resulü! Yine geçen yıl yaptığımız gibi yapacağız?” dediler. Resulullah (s.a.v.):

“Hayır! O öyle bir yıl idi ki, insanlar o yıl sıkıntı içerisindeydi. Bundan dolayı ben de kurban etlerinin onların arasında dağılmasını ve muhtaç sahiplerinin yararlanmasını istedim” buyurdu. [57]

1817- Büreyde (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Ben size kabirleri ziyaret etmeyi yasaklamıştım. Artık kabirleri ziyaret edebilirsiniz. Size kurban etlerini üç günden fazla yemenizi yasaklamıştım. Artık dilediğiniz kadarını elinizde tutabilirsiniz. Size deri kaplardan başka kaplarda nebiz/şıra şerbeti içmenizi yasaklamıştım. Artık bütün kaplardan nebiz/şıra şerbeti içebilirsiniz. Fakat sarhoş edici olan içkilerden içmeyin.” [58]

Açıklama:

Konu ile ilgili açıklayıcı bilgiler için 988 nolu hadisin açıklamasına bakabilirsiniz. Nebiz için de 1913 nolu hadisin açıklamasına bakabilirsiniz. Deri kapların dışında kapların yasaklanması ile ilgili olarak da 1915 nolu hadisin açıklamasına bakabilirsiniz.

6- Fera Ve Atıre

1818- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Fera ve Atîre diye bir şey yoktur.” [59]

Atîre:

Cahiliye dönemi Arapları, Receb ayının ilk on günü içinde kestikleri hayvandır. Araplar, bu hayvanın kanının putların başına serperlerdi.

Açıklama:

Bazılarına göre ise, Atîre; Arapların bir dileklerinin yerine gelmesi yada hayvanlarının sayısının belli bir miktara ulaşması halinde her on hayvandan birisini Receb ayında keseceklerine dair adadıkları kurbandır.

İbn Esîr'in ifadesine göre; bu adet, İslam'ın ilk yıllarında yürürlüğkte idi, daha sonra iptal edildi. [60]

Fera': Devenin doğurduğu ilk yavrudur.

İmam Şafiî'ye göre; Araplar, anasının bereketi ve nesli çoğalsın diye bu yavruyu keserlermiş.

Bazı alimlere göre ise, Fera; hayvanın doğurduğu ilk yavru olup Araplar bunu putlarına kurban ederlermiş.

Her ne kadar Şâfiîler ile Hanbeliler, iptal edilen hususlardan kaçınmak şartıyla söz konusu kurbanlan kesmenin caiz olduğunu belirtmiş olsa bile;

bir grup alim, Mâlikiler ile Hanefilere göre Fera' ve Atîre kurbanları yasaklanmış, İslam'ın ilk yıllarında yürürlükte iken, daha sonra bu adet bu hadisle neshedilmiştir. Çünkü hadisi rivayet eden Ebu Hureyre'nin, hicretin 7. yılında müslüman olması tarih İtibariyle bu gerçeği açıkça ortaya koymaktadır.

İbn Hazm (ö. 456/1063) da bu görüştedir. Kadı İyâz (ö. 544/1149)'da, cumhuru Ulemanın, bu kurbanlan kesmenin nesh edildiği görüşünde olduklarını belirtmektedir.

7- Kurban Kesmek İsteyerek Zilhicce Ayının Onuncu Gününe Giren Kimseyi Saçlarından Yada Tırnaklarından Bir Şey Almasının Yasak Olması

1819- Üramü Seleme (r.anhâ)'dan rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Zilhicce ayının onuncu günü girdîğinda sizden birisi kurban kesmek istediğinde kendi saçından ve derisinden hiçbir şeye dokunmasın." [61]

Açıklama:

Burada kurban kesme ibadeti yapılırken mümkün olduğu kadar fıtrî ve tabiî hali muhafaza edinilmesi gerektiği belirtilmektedir. Yine bu sırada yapılan hac fiillerinde de bu hususlara çok önem verildiği bilinen bir gerçektir.

8- Yüce Allah'tan Başkası Adına Kurban Kesmenin Haram Olması Ve Bunu Yapan Kimseye Lanet Olunması

1820- Ebu't-Tufeyl Âmir b. Vasile (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Ali b. Ebi Tâlib'in yanındaydım. Ona bir kimse gelip:

“Peygamber (s.a.v.)'in sana gizlice söylediği şey nedir?” diye sordu. Bunun üzerine Ali kızıp:

“Peygamber (s.a.v.) hiçbirşeyi İnsanlardan gizleyerek bana gizlice bir şey söylemiştir. Peygamber (s.a.v.) bana sadece dört söz söylemiştir” dedi. Adam: “Ey müminlerin emiri! O sözler nelerdir?” diye sordu. Ali Peygamber (s.a.v.):

1- *Ana-babasına lanet eden kimseye Allah lanet etsin!*

2- *Allah'tan başkası adına hayvan kesen kimseye Allah lanet etsin!*

3- *Bid'atçi barındıran kimseye Allah lanet etsin!*

4- *Yeryüzünün hudutlarını değiştirtmek suretiyle arazileri kendi mülküne kat)an kimseye Allah lanet etsin!”* buyurdu” dedi. [62]

36. EŞRIBE (=IÇECEKLER) BOLUMU

İçecekler kelimesi, sözlük anlamı itibariyle; içilebilen bütün sıvı maddeleri kapsamakla birlikte, hem dinî literatürde ve hem de örfî kullanımda, içilmesi din tarafından yasaklanan veya dinî hükmü tartışmalı olan sarhoş edici maddelerin özel adı olmuştur.

Fıkıh eserlerinde genellikle bu konuya aynlmış bölüm, “el-Eşribe” başlığını taşır.

1- İçkinin Haram Kılınması Ve İçkinin; Üzüm Suyundan, Kuru Ve Koruk Hurmadan, Kuru Üzümden Ve Daha Başka Sarhoşluk Veren Şeylerden Yapılması

1821- Hz. Ali (r.a)tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.)'le birlikte bulunduğum Bedir gazası günü ben ganimetten yaşlı bir deveye nail olmuştum. Resulullah (s.a.v.) Bedir gazasından önce bana ihtiyar bir deve vermişti.

Bir gün bu develerimi Ensar'dan bir kimsenin kapısının önünde çöktürdüm. Satmak için üzerlerine ızhır otu yükleyip satmak ve böylece Fatıma'nın düğün yemeğine katkı sağlamak istiyordum. Yanımda Kaynûka oğulları kabilesinden bir kuyumcu vardı. Ondan Fâtıma'nın düğün daveti hususunda yardım görüyordum. Amcam Hamza b. Abdulmuttalib de daha henüz kesin oiarak yasaklanmadığı için bu evde içki içiyordu. Yanında da şarkı söyleyen bîr cariye vardı. Câriye:

“Ey Hamza! Semiz yaşlı develere bak!” dedi. Hamza hemen sıçrayarak kılıcıyla onların hörgüçlerini kesti. Böğürlerini yarıp ciğerlerinden birer parça aldı.

Hadisin ravtsi İbn Cüreyc der ki;

“Ben, İbn Şihâb'a:

“Hörgüçlerinden de aldı mı?” diye sordum. İbn Şihâb:

“Her iki devenin hörgüçlerini kesti ve götürdü” dedi.

İbn Şihâb devamla der ki: Ali dedi ki:

“Beni çileden çıkaran bu manzaraya baktım. Bunun üzerine Allah'ın peygamberi (s.a.v.)'e geldim.Yanında Zeyd b. Harise vardı. Durumu ona anlattım. O da, beraberinde Zeyd olduğu halde dışarı çıktı. Onunla ben de gittim. Derken Hamza'nın yanına girerek ona öfkelendiğini belli etti. Hamza başını kaldırıp:

“Siz benim babamın kölelerinden/torunlarından başka bir şey misiniz?” dedi. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.) geri geri giderek yanlarından çıktı. [63]

Açıklama:

İçki ancak Uhud gazasında haram kılınmıştı.

1822- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Ben, içkinin haram kılındığı gün üvey babam Ebû Talha'nm evinde cemaatin içkisini dağıtıyordum. Onların o günkü içkileri, koruk ve kuru hurmadan yapılan “Fadîh” adı verilen içki idi. Derken bir dellal, seslenmeye başladı. Ebû Talha, bana:

“Çık da bak!” dedi. Ben de çıktım. Bir dellâl:

“Haberiniz olsun ki, içki haram kılınmıştır” diye sesleniyordu.

Bunun üzerine Medine'nin sokaklarında içki sel gibi aktı. Ebû Talha, bana:

“Çık, içkileri dök!” dedi. Ben de onları döktüm. Bu sırada insanlar yada bazı kimseler:

“Uhud günü karınlarında içki olduğu halde filânca kimse ile filanca kimse öldürüldü. Bunların durumu ne olacak?” dediler.

Hadisin râvisi:

“Şüpheli olan bu cümlenin, Enes'in hadisinden olup olmadığını bilmiyorum” dedi. Bunun üzerine Yüce Allah,

“İman edip yararlı işler yapan kimseler bundan böyle Allah'tan korktukları, imanlarında sebat ettikleri, yararlı işler yapmaya devam ettikleri takdirde daha önce haram olan içkiyi tatmalarından ötürü kendilerine bir günah yoktur” [64] ayetini indirdi. [65]

1823- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.) kuru hurma ile renkli koruğu karıştırıp içmeyi yasakladı. Şarap haram kılındığı gün umumiyetle Arapların şarabı bu idi.” [66]

1824- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir;

“Yüce Allah, içerisinde şarabı haram kıldığı ayeti indirdiğinde Medine'de kuru hurmadan başka içilen bir içki yoktu.”

2- Şaraptan Sirke Yapmanın Yasak Olması

1825- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Peygamber (s.a.v.)'e, şaraptan sirke yapılır mı?” diye soruldu. O da:

“Hayır, olmaz” buyurdu. [67]

Açıklama:

Hadis, şaraptan sirke yapmayı caiz görmeyen İmam Şafiî, İmam Ahmed ve çoğunluk ulemanın delilidir. Onlara göre; şarabın içine ekmek, soğan, maya veya başka bir şey atmak suretiyle sirke yapılan şarap temiz olmaz. Necaseti süreklidir. içine atılan şey de pis olur. Artık bu sirke ebediyen temiz olmaz. Fakat, şarap güneşten gölgeye yahut gölgeden güneşe nakletmek suretiyle sirke olursa temiz sayılıp sayılmayacağı hususunda Şâfiîlerden iki görüş rivayet olmuştur. Esah kavle göre temiz olur.

İmam A'zam ile Evzaî ve Leys; sirke yapmakla şarabın temiz olacağı görüşündedirler.

3- Şarapla Tedavinin Haram Olması

1826- Vâil el-Hadramî'den rivayet edilmiştir:

“Târik b. Suveyd el-Cu'fî, Peygamber (s.a.v.)'e şarabın hükmünü sordu. 0 da bunu yasakladı yada onu yapmasını uygun görmedi. Bunun üzerine Târik:

“Ben onu ancak ilaç için yapıyorum” dedi. Peygamber (s.a.v.):

“O, ilaç değildir. Fakat o derttir” buyurdu. [68]

Açıklama:

aram bir şeyle tedavinin caiz olup olmadığı konusunda 1613 noluhadisin açıklamasına bakabilirsiniz.

4- Hurma ile Üzümden Yapılan Butun İçkilere Şarap İsmi Verilmesi

1827- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Şarap şu iki ağaçın meyvesinden yapılır:

1- *Hurma.*

2- *Kuru üzüm."* [69]

5- Kuru Hurma ile Kuru Üzümden Karışık Olarak Nebiz Yapmanın Mekruh Olması

1828- Câbir b. Abdullah (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

"Peygamber (s.a.v.) kuru üzüm ile kurma hurmanın ve koruk hurma ile kuru hurmanın karıştırılmasını yasakladı." [70]

Nebiz:

Kuru üzüm, hurma, bal, arpa, buğday vb. şeylerin suda bekletilerek onu tad-landırması yolu ile elde edilen bir içki çeşidi. Sarhoş etsin veya

etmesin aynı adla anılır. Nitekim, nebize şarap (=hamr) dendiği gibi, üzüm suyundan elde edilen şaraba da nebiz denmektedir. [71]

Açıklama:

Nebiz, helâl ve haram olmak üzere iki kısma ayrılır:

1- Haram olan:

“Çoğu sarhoş eden herşeyin azı da haramdır” genel prensibi çerçevesinde değerlendirildiğinde hububat, meyva vb. şeylerden elde edilen sarhoş edici içkiler, İster pişirilerek, isterse pişirilmeden imal edilsin haramdır. Bu; üzüm, buğday, arpa, arı sütü vb. şeylerden elde edilen bütün içkiler için aynıdır. Sahabi, Tabiîn ve sonraki âlimlerden oluşan cumhurun görüşü budur.

Âlimler bu konuda karar verirken, Resulullah (s.a.v.)'in koymuş olduğu *“Sarhoş eden her içki haramdır”* hükmünden hareket etmişlerdir.

Nehâî, Şa'bî, Ebû Hanife ve diğer bir takım Küfe ulemâsı, üzüm ve hurmadan elde edilen sarhpş edici nebizin dışında; buğday, arpa, mısır ve bal gibi şeylerden elde edilen nebizin sarhoş edecek kadar içildiğinde haram olduğu, daha az içildiğinde ise haram olmadığı görüşünü benimsemişlerdir. Söz konusu âlimler üzümün dışında, diğer şeylerden elde edilen nebizi, hamr şarap adıyla isimlendirmemektedirler.

Tercihe şayan olan görüş, cumhurun görüşüdür. Çünkü Kur'an'da zikredilen “Hamr” kelimesi Arap dilinde, üzümden elde edilen içkiye has bir terim olmayıp, hurma ve diğer şeylerden üretilen sarhoş edici içkilerin

tamamı için kullanılmaktadır. Çünkü içkiyi hamr yasaklayan ayet indiği zaman Medine'de içkinin çoğu hurmadan elde edilmekte idi. Abdullah İbn Ömer (r.a) söyle rivayet etmektedir.

“Resulullah (s.a.v.) hutbeye çıktı ve şöyle dedi: İçkiyi hamr yasaklayan ayet indi. O içki ki; üzüm, hurma, buğday, arpa ve bal olmak üzere beş şeyden imal edilmektedir. Hamr, aklı gideren şeydir.” [72]

İbn Hacer el-Askalânî, müsned sahiblerinin bu hadisi merfu' hadislerden kabul ettiklerimi bildirmektedir. Bu hadis içkiyi yasaklayan âyetin nüzul sebebine şahid olan sahabe sözü olduğundan merfu olduğuna hükmedilmiştir. Ancak Ömer (r.a) Ashab'ın ileri gelenlerinin de bulunduğu bir cemaate hitap ederken bu hadisi dile getirdiği zaman, hiç kimse bunu inkâr etmemişti. [73]

Resulullah (s.a.v.)'in şu sözü bunu te'yid etmektedir:

“Üzümden hamr şarap vardır, hurmadan hamr vardır, buğdaydan hamr vardır, arpadan hamr vardır.” [74]

Bu anlamda diğer bir çok sahih hadis bulunmaktadır ve bunların hepsinin ifade ettiği manâ, hamrın sadece üzümden elde edilen içkiye has bir ad olmadığıdır. Ayrıca tahrim ayeti nazil olduğu vakitte, üzümden imal edilen şarap diğerlerinin yanında gerçekten çok azdı. Sonra, içkinin haramlığınm illeti, bütün diğer sarhoş edici İçkilerde olduğu gibi tektir. Bu, afyon, haşhaş vb. katı uyuşturucularda da böyledir. Nitekim Hz. Aişe (r.anhâ)'nın şöyle söylediği nakledilmektedir:

“Su ve ekmek olsa dahi sarhoş edici özelliği olan hiç bir şey helâl değildir.” [75]

Ashab, nebizi sarhoş edici hal almadan önce içiyordu. Nitekim Resulullah (s.a.v.) onu içmiş ve içilmesine izin vermişti. Onlar, hurma, kuru

üzüm vb. şeyleri tatlanıncaya kadar suda bekletiyorlardı. Resulullah (s.a.v.) köpürene kadar bunlardan içiyordu. Fakat nebiz üç gün bekledikten sonra ondan içmezdi. Abdullah İbn Abbâs (r.a), şöyle demiştin

Resulullah (s.a.v.) nebiz yapar ve bundan üçüncü günün akşamına kadar içerdi. Bu zamandan sonra kapta bir şey kaldığında onu içmez, dökerdi.[76] Diğer bazı hadislerde de bir günden sonra içilmesine izin vermediği rivayet edilmektedir.

Firûz (r.a)'dan şöyle nakledilmektedir:

“Resulullah (s.a.v.)'e gittim ve şöyle dedim:

“Ya Resulullah, Allah Teâlâ, içkiyi haram kılan ayetini indirdi. Bizim bağlarımız var, üzümleri ne yapalım, dedim” Resulullah;

“Kurutursun” dedi. “Kurusunu ne yapacağım” deyince;

“Sabah ıslatır, akşam içersiniz akşam ıslatır, sabah içersiniz” dedi. “Köpürünceye kadar bekletebilir miyiz?” diye sorduğumda da o;

“Testilere koymayın, tulumlara koyun, tulumlarda bekleyince sirke olur” cevabını verdi. [77]

Açıklama:

Çoğu sarhoş eden nebizden içen kimse, sarhoş olmayacak kadar içse bile, yine de had uygulanır. B.k.z. Şamil İslam Ansiklopedisi, Nebiz maddesi.

Üzüm ile hurmanın yada hurma ile hurma koruğunun bir kaba konularak sıkılmak şartıyla elde edilen şıraya yada kuru hurma ile yaş hurmanın veya bunlardan herhangi birisiyle kuru üzümün birlikte sulandırılıp sıkılmasıyla elde edilen şıraya “Halita” kanşirın denir.

Alimlerden bir çoğu, bu hadisin zahirine sarılarak sözü geçen karışımların sarhoşluk verici olmalsalar bile yine de içilmelerinin haram olduğuna hükmetmişlerdir. Bu karışımları içmenin haram sayılması için, sarhoşluk verici hale gelmelerini şart koşmamışlardır. İmam Mâlik, İmam Ahmed ve Şafiî alimlerinin çoğu bu görüştedir.

Süfyan es-Sevrî ile Ebu Hanîfe ise; bu karışımların sarhoşluk verici hale gelmeden içilmelerinden bir sakınca görmemişlerdir. Çünkü Hanefilere göre; konumuzu teşkil eden hadis-lerdeki söz konusu karışımların içilmesiyle ilgili yasaklar, insanların yiyecek ve içecek bulmada zahmet çektikleri İslam'ın ilk yıllarına aittir. Çünkü müslümanların fakirlik içerisinde yaşa Hıkları için o dönemde müslümanların, komşusu aç yatıp kalkmakta iken kendilerinin iki ırayı bir araya getirip karıştırmak suretiyle birden içmesi yasaklanmıştı. Daha sonra yüce Allah, müslümanları bu darlıktan kurtardıktan sonra bu tür karışımları içmelerinde bir sakınca kalmamıştır. [78]

6- İçerisinde Nebız Yapılan Kapları Kullanmanın ilk önce Yasaklanması, Sonra Bu Hükmün Sarhoşluk Vermedikçe Bugün Helal Olduğu

1829- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.) Müzeffet ile Dubba içerisinde nebiz yapılmasını yasakladı.”[79]

1830- Abdullah İbn Abbâs (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Abdulkays heyeti Resulullah (s.a.v.)'in yanına gelmişti. Peygamber (s.a.v.), onlara:

“Size Dubba su kabağından yapılmış testiler, Hantem topraktan yapılmış küp, Nekîr hurma kökünden ayrılan çanak ve Mukayyer içi ziftle yada katranla cilalanmış kap denilen kapların içerisinde nebiz/şıra yapmanızı yasaklıyorum” buyurdu. [80]

Açıklama:

Hattâbî, bu kaplarda şıra yapmanın yada bu kaplan şıra kabı olarak kullanmanın yasak olrnası hakkında şöyle der:

“Bu kaplar, içlerinde bulunan sıvıyı sıcak tuttuklarından, içinde bulunan sıvı maddeyi kısa zamanda ekşitip onu sarhoşluk verecek hale getirebilirler. Sahibi de, o sıvının bu hale geldiğini bilmeden ondan içip sarhoş olur. İşte bu sebeple söz konusu kapların nebiz kabı olarak kullanılması yasaklanmış olabilir.

Bu kapların bu maksatla kullanılmasının yasaklanması konusunda pek çok görüşler ileri sürülmüşse de bu konuda söylenenlerin en doğrusu şudur:

Bu yasak, İslamiyetin ilk yıllarına aittir. Daha sonra bu yasak;

“Ben sizi deri kaplardan bir şey içmeyi yasaklanmıştım. Artık her kaptan için. Yeter ki, sarhoşluk veren bir şeyi içmeyin.” [81]

7- Her Sarhoşluk Veren Şeyin Şarap Ve Her Şarabın Haram Olması

1831- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.)'e, bal şerbetinden yapılan içkinin hükmü soruldu. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):

“Sarhoşluk verici her içki haramdır” buyurdu. [82]

Açıklama:

Hamr içki, örtme anlamına gelen bir kökten gelir. Aklı örten yani sarhoşluk veren şey demektir. Yalnız içkinin terim anlamı üzerinde görüş ayrılığı vardır. Diğer mezhep imamları, içki denince, bütün sarhoşluk veren içkilerdir. İmam A'zam ise, bu kelimeyle, üzüm suyunun kaynayan ve kaynaması artarak üzerindeki köpüğünü atan şeklini anlamıştır. Bu görüş ayrılığı, içki kelimesinin sözlük anlamına bağlı kalmaktan kaynaklanmaktadır.

Bir içecek maddesinde haramlık vasfının varlığı veya yokluğu aranırken, ona takılmış olan ismi veya yapılmış olduğu hammaddeyi göz önüne almayıp, aksine insan üzerinde bırakacağı sarhoşluk edicilik özelliğine sahip olup olmadığına dikkat etmek gerekmektedir. Çünkü geçmişe nazaran bugün içki türleri ve isimleri daha çoktur.

Günümüzde İmamı A'zam'ın bu görüşü istismar edilerek;

“Arpa suyu haram değildir, rakı haram değildir” gibi ileri sürülen sözlerin hiçbir muteber tarafı yotur. Çünkü İmamı A'zam'ın bu konudaki görüşü, sarhoş edici içeceklerin hepsini içine almaktadır. Bugün pazarlanan bütün alkollü içeceklerin sarhoşluk edicilik vasfı, herkesçe bilinmektedir. Sarhoş eden her şeyin, Kur'an [83] da, haram edilmiş olan “Hamr” olduğu da bilinmektedir.

Resulullah (s.a.v.), bu hadiste; haram olan içecek maddesinin ismi üzerinde durmaktan ziyade “Sarhoş edici” vasfı üzerinde durmaktadır.

Bir şişe içilince ancak sarhoşluk veren yani alkol miktan son derece az olan bir maddenin az miktan dahi haramdır. Haram olma hali, içecek maddesinin insanda fiilen meydana getireceği etkiden değilde, maddenin tabiatından gelmektedir. Tıpkı pis bir maddenin azı da çoğu da pis olması gibi.

O halde bu meselede, illet ile maslahatı birbirine karıştırmamak gerekmektedir. Çünkü cenab-ı Hak, sarhoşluk verici maddeyi Mâide: 5/90-93'de haram kılmıştır. O maddelerin haram edilişinin illeti asıl sebebi, Resulullah (s.a.v.)'in hadisleriyle tebliğ edilmiş olan ilahi yasaklamadır. Elbette Allah, bu yasağı, insanların aklını, sağlığını koruma maslahatına binaen koymuştur. Fakat biz, bize tanınmayan bir ruhsatı, kendimize tanıyarak illeti yerine maslahatı koyup: “İçki sarhoş ettiği için haramdır” ve “İçkinin sarhoş etmeyen miktan haram olmaz” diyecek olursak, büyük bir hataya düşmüş oluruz. Hiçbir alim bunu söylememiştir.

1832- Ebu Musa el-Eş'arî (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Peygamber (s.a.v.), beni, Muaz b. Cebel'le birlikte Yemen'e gönderdi. Ben:

“Ey Allah'ın resulü! Memleketimizde yapılan bir içki türü var, ona, “Mizr” denilir. Arpadan yapılır. Bir içki türü daha var ki, ona da “Bit'u” denilir. Bu da, baldan yapılır. Bunları içmenin hükmü nedir?” diye sordum. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.):

“Sarhoş eden her şey, haramdır” buyurdu. [84]

Açıklama:

Bit'u ve Mizr adlı içkilerin günümüzdeki karşılığı, bira olmaktadır.

1833- Câbir (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Yemen'in Ceyşan şehrinden bir adam gelmişti. Peygamber (s.a.v.)'e, memleketlerinde içtikleri darıdan yapılan Mizr denilen bîr içkinin hükmünü sordu. Peygamber (s.a.v.):

“Bu içki, sarhoşluk verir mi?” diye sordu. Adam:

“Evet, verir” diye cevap verdi. Resulullah (s.a.v.):

“Sarhoşluk veren her şey, haramdır. Dünyada iken sarhoş edici içki içene ahirette “Tînetu'l-Habâl” denilen yanına esnasında cehennem halkının bedenlerinden akan sarı sudan içirmesi, Yüce Allah'ın kendi üzerine bir taahhüddür” buyurdu. Sahabiler:

“Ey Allah'ın resulü! Bu, Tînetü'l-Habâl nedir?” diye sordular. Peygamber (s.a.v.):

1834- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Sarhoşluk veren her şey, içkidir. Sarhoşluk veren her şey, haramdır. Bir kimse dünyada içki içip ona devam ederek tevbe etmeden ölürse, ahirette onu içemez.”[85]

Açıklama:

Hadis, sarhoşluk veren her içkinin şarap gibi haram olduğu ifade edilmektedir. Bu ifadeden; sarhoşluk veren içkinin haram sayılması

hususunda onun, şu veya bu şekilde olması nerekmediği, hangi halde olursa olsun ve hangi şekilde alınırsa alınsın haram sayılması gerektiği anlaşılmaktadır. Dolayısıyla sarhoşluk veren içkiler, maddeleri şarap gibi pis olmasalar bile şarap gibi içilmeleri haramdır ve içenlere had cezası uygulanır.

"Bir kimse dünyada içki içip ona devam ederek tevbe etmeden ölürse, ahirette, onu içemez" ifadesi iîe ilgili olarak Nevevî (ö. 676/1277) der ki: Dünyada içki içmeye tevbe etmeden ve ona devam ederek ölen kimse, cennete girse de cennet şarabından içemeyecektir."

Kurtubî (ö. 671/1273)'ye göre de; hadisin zahiri, cennetteki şarabın, o kimseye ebediyen haram olduğunu göstermektedir.

8- Şarap İçip De Tevbe Etmeyen Kimsenin Ahirette Ondan Men Edilmek Suretiyle Cezalandırılması

1835- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Kim dünyada şarap içerse ahirette ondan mahrum bırakılır." [86]

9- Şiddetlenmemiş Ve Sarhoşluk Verici Dereceye Varmamış Olan Şıranın Mubah Olması

1836- Abdullah İbn Abbâs (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

"Resulullah (s.a.v.) için gecenin evvelinde nebiz/şıra şerbeti yapılırdı. Resulullah (s.a.v.) bu şıra şerbetini; sabahladığı zaman, o günün tamamında,

gelecek olan gecede ertesi günde, ertesi gecede ve daha ertesi günün ikindi vaktine kadar içip dururdu. Bu üçüncü günde ondan bir şey kalırsa, onu da hizmetçisine içirir yada ona bunu dökmesini emrederdi. Bunun üzerine o da dökülürdü.” [87]

1837- Sehl b. Sa'd (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.)'e Araplardan bir kadın zikredilmişti. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.), Ebu Useyd'e, o kadına haber göndermesini emretti. Ebu Useyd, kadına haber gönderdi. Kadın gelip Sâide oğullarının kalesindeki bir eve misafir oldu. Derken Resulullah (s.a.v.) çıkageldi ve kadının yanına gelerek içeri girdi. Resulullah (s.a.v.) başını aşağıya doğru eğmiş bir kadınla karşılaştı. Resulullah (s.a.v.) kadınla konuşunca, kadın:

“Ben senden Allah'a sığınırım” dedi. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):

“O halde ben de seni terk ettim” dedi. Bunun üzerine sahabiler, kadına:

“Onun kim olduğunu biliyor musun?” dediler. Kadın:

“Hayır, bilmiyorum!” diye cevap verdi. Sahabiler:

“Bu, Resulullah (s.a.v.) idi. Seninle evlenmek için buraya gelmişti” dediler. Kadın:

“Ben, Resulullah'la evlenme fırsatını kaçırdığım için bedbahtım” dedi.

Sehl der ki:

“O gün Resulullah (s.a.v.) dönüp geldi. Hattâ kendisi ve sahabileri Sâide oğulları'nin sofasına oturdular. Sonra Sehl'e:

“Bize su ver!” buyur. Bunun üzerine ben de onlara şu su kadehini çıkardım ve onun içerisinde onlara su verdim.

Ebû Hâzim der ki:

“Bunun üzerine Sehl, o kadehi bize çıkarıp gösterdi ve biz de ondan teberrüken su içtik. Bundan sonra Ömer b. Abdilaziz Medine valisi iken bu kadehi hediye olarak istedi. Sehl’de, bu kadehi onu hediye etti.” [88]

1838- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Doğrusu ben şu kadehimle Resulullah (s.a.v.)'e;

“Bal, şıra şerbeti, su ve süt gibi bütün içilecek şeyleri içirdim.” [89]

10- Süt İçmenin Caiz Olması

1839- Ebu Bekr es-Sıddîk (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Peygamber (s.a.v.)'le birlikte hicret sırasındaMekke'den Medine'ye doğru yola çıktığımızda bir çobana rastlamıştık. Resulullah (s.a.v.) susamıştı. Ben, Resulullah (s.a.v.)'e biraz süt sağıp onu Peygamber (s.a.v.)'e getirdim. O da o sütü içti. Öyle ki Resulullah'ın susuzluğunun gitmesinden memnun kaldım.” [90]

1840- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“İsra gecesi Peygamber (s.a.v.)'e İlya/Kudüs'te İçi şarab ve sütle dolu iki kadeh getirildi. Resulullah (s.a.v.) o ikisine baktı ve sütü aldı. Bunun üzerine Cebrail, Resulullah (s.a.v.)'e:

“Seni fıtrata hidayet buyuran Allah'a hamd olsun! Şarabı almış olsaydın ümmetin lı işlerden kötü işlere sapardı” dedi. [91]

11- Nebiz/Şıra Şerbeti İçmek Ve Kapları Örtmek

1841. Câbir b. Abdullah (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Biz, Resulullah (s.a.v.)'le birlikte bulunuyorduk. Su istedi. Bir adam:

“Ey Allah'ın resulü! Sana nebi şıra şerbeti içireyim mi?” diye sordu. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):

“Evet!” buyurdu.

Bunun üzerine adam hemen koşarak çıktı. Bir müddet sonra içerisinde şıra şerbeti bulunan bir kadeh getirdi. Resulullah (s.a.v.):

“Onu, bir bezle niye örtmedin? Onun üzerine enlemesine bir tahta parçası koysan da olurdu” buyurdu. Sonra da onu içti. [92]

12- Kapları Örtmeyi, Tulumların Ağzını Bağlamayı Ve Kapıları Kapamayı, Üzerlerine Besmele Çekmeyi, Uykuya Yatılacağı Zaman Kandilin Söndürmeyi Ve Akşamdan Sonra Çocuklar ile Hayvanların Dışarı Salınmaması

1842- Câbir b. Abdullah (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Kapları örtün!Deriden yapılma su tulumlarının ağızlarını bağlayın! Kapıyı kapayın Kandilleri söndürün! Çünkü şeytan;

“Hiçbir su tulumunun ağzını çözemez, hiçbir kapıyı açamaz ve hiçbir kabın ağzını açamaz. Eğer sizden birisi kabının üzerine enlemesine bir tahta parçası koymaktan başka bir çare bulamazsa o zaman Allah'ın adını Bismillahirrahmanirrahim diyerek anıp sonrada bu belirtilenleri yapsın. Çünkü küçük fâsık/fare, ev halkı içerde iken üzerlerine evlerini yakabilir.” [93]

1843- Câbir b. Abdullah (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Gece karanlığı olduğu zaman yada akşam vaktine girdiğiniz zaman çocuklarınızı dışarı çıkmaktan men edin. Çünkü şeytanlar, o zaman etrafa dağılırlar. Geceden bir saat geçince dışardaki çocuklarınızı evlerinize koyun. Allah'ın ismini anarak Bismillahirrahmanirrahim diyerek kapıları kapatın. Çünkü şeytanlar, kapalı kapılan açamazlar. Yine Allah'ın ismini anarak Bismillahirrahmanirrahim diyerek kırbalarınızın ağızlarını bağlayın. Yine Allah'ın ismini anarak Bismillahirrahmanirrahim diyerek üzerlerine enlemesine bir şey koymak suretiyle de olsa kaplarınızın ağızlarını örtün. Kandillerinizi söndürün." [94]

1844- Ebu Musa (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

"Medine'de gece vakti sahibinin ikamet ettiği bir ev yandı. Yangın felaketine uğrayan ev halkının durumu Resulullah (s.a.v.)'e anlatılınca Resulullah (s.a.v.):

"Doğrusu bu ateş, sizin için ancak bir düşmandır. Dolayısıyla uyumak istediğiniz zaman ateşi söndürün" buyurdu. [95]

13- Yiyip İçmenin Âdabı Ve Hükümleri

1845- Huzeyfe (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

"Peygamber (s.a.v.)'Ie birlikte bir yemekte bulunduğumuz sırada Resulullah (s.a.v.) başlayıp elini yemeğe uzatmadıkça biz de ellerimizi

yemeğe sürmezdik. Bir defa onunla birlikte bir yemekte hazır bulunduk. Derken bir cariye/kız geldi. Bu cariye/kız sanki yemeğe doğru itiliyor gibiydi. Hini yemeğe uzatmaya çalıştı. Resulullah (s.a.v.) hemen onun elini tuttu. Sonra bir çöl bedevisi geldi. Sanki o da yemeğe doğru itiliyor gibiydi. Resulullah (s.a.v.) onun da elini tuttu. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):

"Doğrusu şeytan, üzerine Allah'ın ismi anılmaksızın yemek yemeyi helal sayar. O, bu cariyeyi/kızı, besmelesiz yemek yemeyi helal itikat ettirmek için getirmişti. Bundan dolayı onun elini tuttum. Daha sonra çöl bedevisini besmelesiz yemek yemeyi helal itikat ettirmek için getirdi. Bundan dolayı onun da elini tuttum. Nefsimi elinde bulunduran Allah'a yemin ederim ki, şeytanın eli, cariyenin/kızın eliyle beraber benîm elimin içinde olmuştur" buyurdu.[96]

1846- Câbir b. Abdullah (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, o, Peygamber (s.a.v.)'in şöyle buyurduğunu işitmiştir:

"Bir adam evine girerken Besmele çekerek girerse ve yemek yerken de Besmele çekerek yerse, şeytan arkadaşlarına:

"Burada sizin için geceleme imkânı da yok, akşam yemeği de yok" der.

Eğer adam evine girerken Allah'ı anmadan girerse şeytan arkadaşlarına:

"Burada geceleme imkânına kavuştunuz" der.

Eğer yemeği yerken de Allah'ın adını anmamışsa şeytan arkadaşlarına:

"Burada geceleme ve akşam yemeği yeme imkânına kavuştunuz" der. [97]

Açıklama:

Bu hadiste, şeytanların Besmelesiz girilen eve girmeye muvaffak oldukları, Besmeleyle girilen eve ise girmeye muvaffak olamadıkları, aynı şekilde Besmelesiz yenen yemeğe onların da ortak oldukları, Besmeleyle yenen yemeğe ise asla ortak olamadıkları ifade edilmektedir,

Her ne kadar burada sadece evlere Besmeleyle girmek ve yemeğe Besmeleyle başlamaktan bahsedilmekle yetinilmİşse de aslında Besmele çekmek sadece bu iki fiile mahsus değildir. Bütün fiillerin başında Besmele çekmek sünnem müekkededir.

1847- Câbir b. Abdullah (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Sol elle yemek yemeyin. Çünkü şeytan sol eliyle yemek yer." [98]

1848- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Sizden birisi yemek yediği zaman sağ eliyle yesin. Bir şey içtiği zaman da sağ eliyle içsin. Çünkü şeytan, sol eliyle yer ve sol eliyle içer." [99]

1849- Seleme İbnu'1-Ekva' (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

"Bir kimse, Resulullah (s.a.v.'v)'in yanında sol eliyle yemek yemişti. Resulullah (s.a.v.), ona:

"Sağ elinle yemek ye!" buyurdu. Adam:

“Ben sağ elimle yemek yemeye güç yetiremiyorum” dedi. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):

“Güç yetiremeyesin!” diye beddua etti.

O kimsenin sağ eliyle yemesini ancak kibir engel olmuştur.

Hadisin ravisi:

“Bunun üzerine o adam, bir daha elini ağzına kaldıramadı” dedi. [100]

1850- Ömer b. Ebi Seleme (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Ben Resulullah (s.a.v.)'in terbiyesi altında bulunyordum. Yemek yerken elim yemek kabının her tarafına dolaşırdı. Resulullah (s.a.v.), bana:

“Ey oğul! Allah'ın adını an/besmele çek, sağ elinle yemek ye ve yemeğini sana yakın olan taraftan ye!” buyurdu. [101]

Açıklama:

Ömer b. Ebi Seleme, Peygamber (s.a.v.)'in hanımlanndan Ummü Seleme'nin oğludur. Babası, Ebu Seleme'dir. Ebu Seleme vefat edince Resulullah (s.a.v.) Ummü Seleme'yle evlenmiştir. Bu suretle Ömer, Resulullah (s.a.v.)'in üvey oğlu olmaktadır.

1851- Ebu Saîd el-Hudrî (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.) su tulumunu/kabını çevirip ağız kısmından su içmeyi yasakladı.” [102]

14- Ayakta Su İçmenin Mekruh Olması

1852- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

"Peygamber (s.a.v.) ayakta su içmeyi men etti." [103]

1853- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah fs.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Sakın sizden birisi ayakta su içmesin. Kim unutarak ayakta su içerse derhal kussun." [104]

Açıklama:

Ayakta su ve benzeri bir şey içmenin hükmü konusunda üç görüş ortaya çıkmıştır:

1- Bu hadisler, ayakta su ve benzeri bir şey içmenin yasak olduğuna delalet eder. Hattâbî, İbn Battal ve İbn Hacer gibi alimlere göre; bu yasaklılık, tenzihen mekruh oiarak kabul edilmiştir.

2- Bu konuda ayakta su içmenin caiz olduğuna hadislerin olması hasebiyle [105] bazı alimler, ayakta su içmenin caiz olduğunu ileri sürmüşlerdir. Bunlar, bu konudaki hadisleri daha kuvvetli gördükleri için bu hadislerle amel etmişlerdir. Bunlara göre, bir mazeret olmasa bile ayakta su içmekte bir mekruhluk yoktur.

3- Diğer bir kısım alimlere göre ise ayakta su içmenin caiz olduğuna dair hadisler, diğer hadislerin hükmünü yürürlükten kaldırmıştır. Bunlar, ayrıca görüşlerine; dört halife [106] sahabiler ile tabiilerin çoğunun uygulamasının ayakta su içmiş olmalarını delil göstermişlerdir. [107]

15- Ayakta Zemzem İçme

1854- Abdullah İbn Abbâs (r.a)'tan rivayet edilmiştir;

“Resulullah (s.a.v.)'e zemzem sundum. O da ayakta olduğu halde onu içti.” [108]

16- Aynı Kabın içine Solumanın Mekruh Olması Ve Kabın Dışına Üç Defa Solumanın Mustehab Olması

1855- Ebu Katâde (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Peygamber (s.a.v.) su kabının içine solumayı yasakladı.” [109]

1856- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.) kabtan/bardaktan su içerken üç defa nefes alırdı.” [110]

Açıklama:

Su kabının içerisine solumanın yasak olması ve su içmenin adabı ile ilgili olarak 194 nolun hadisin açıklamasına bakabilirsiniz.

17- Su Ve Benzeri Şeyler Sunarken Başlayanın Sağından İtibaren Dolaştırmanın Mustehab Olması

1857- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.) evimizde bize ziyarete gelmişti. Derken su istedi. Biz de onun için bir koyunun sütünü sağdık. Sonra bu süte, şu kuyunun suyundan katıp böylece bunu Resulullah (s.a.v.)'e verdim. Resulullah (s.a.v.) sütü içti. Ebû Bekr solunda, Ömer karşısında, bir bedevi de sağında bulunuyordu. Resulullah (s.a.v.) içmesini bitirdikten sonra, Ömer kendisine Ebû Bekr'i göstererek:

“İşte Ebû Bekr, ey Allah'ın resulü!” dedi. Fakat Resulullah (s.a.v.) artan sütü sağ tarafında bulunan bedeviye verdi. Ebû Bekr ile Ömer'e vermedi. Resulullah (s.a.v.):

“Sağdakiler, sağdakiler, sağdakiler!” buyurdu. Enes:

“Şu halde bu sünnettir; şu halde bu sünnettir; şu halde bu sünnettir!” dedi.

1858- Sehl b. Sa'd es-Sâidî (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.)'e içecek bir şey getirildi. Resulullah (s.a.v.), bundan bir miktar içti. Sağ tarafında bir genç, sol tarafında ise bir takım yaşlı kimseler vardı. Resulullah (s.a.v.), o gence:

“Bardakta kalan miktarı bu yaşlı kimselere vermem için bana izin veriyor musun?” diye sordu. Genç:

“Hayır, vallahi, senden gelen nasibime hiçbir kimseyi tercih edemem” diye cevap verdi.

Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.) bardağı o gencin eline koydu. [111]

18- Parmakları Ve Çanağı Yalayıp Sıyırmanın Müste-Hab Olması Ve Lokma Tutan Eli Yalamadan önce Silmenin Mekruh Olması

1859- Abdullah İbn Abbâs (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Sizden birisi yemek yediği zaman elini yalamadıkça veya yalatmadıkça onu silmesin." [112]

1860- Ka'b b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

"Resulullah (s.a.v.) üç parmakla yemek yerdi. Yemeği bitirdiğinde parmaklarını yalardı." [113]

1861- Câbir b. Abdullah (r.a)'tan rivayet edilmiştir: "Peygamber (s.a.v.)'i:

"Şeytan herhalükarda sizden birisinin yanına gelir. Hatta yemek yediği sırada da kişinin yanına gelir. Dolayısıyla sizden birisinin lokması yere düşerse hemen ondaki bulaşığı gidersin, sonra da onu yesin. Onu şeytana bırakmasın. Yemeği bitrdiği zaman parmaklarını yalasın. Çünkü yemek yiyen kimse, bereketin, yemeğinin hangi kısmında olduğunu bilemez" buyururken işittim. [114]

1862- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Sizden birisi yemek yediği zaman parmaklarım yalasın. Çünkü bereketin, bunların hangisinde olduğunu bilemez." [115]

Açıklama:

Peygamberimiz zamanında yemek yeme tarzı ve âdab: ile zamanımızın yemek yeme şekil ve âdabı biribirinden farklıdır. Yemek

levazımı ve teferruatına ait içtimai görenekleri birbirleri ile ölçülemiyecek derecede değişiktir. Peygamberimizin sahâbîleri, ateşte pişmiş yemek yüzü pek az görürlerdi. Pek çok vakitleri arpa kavutu, hurma, süt gibi ele bulaşmıyan şeylerle gıdalanırlardı. Yanlarında mendilleri ve silecek bezleri de bulunmazdı. Bu derece yokluk ve yoksulluk içinde yaşıyan, harb ve cihâd meydanlarında sudan mahrum bulunan bir cemiyet fertleri, arasıra yedikleri bir et yemeğinin parmaklarındaki bulaşığını ne ile giderebilirlerdi? Elbette ya kendisi yalayarak yahut devesine yalatarak izâle edecekti. Arkasına giydiği ihramına sürecek değildi. İşte Rasûlullah harb ve gaza meydanlarında arasıra sıcak yemek yüzü gören gazilere bulaşık parmaklarını ihramlarına dokundurmadan iyice yalamalarını tavsiye etmiştir.

Bizim de Türkçemizde “Bal tutan parmağını yalar” diye bir atasözümüz vardır. Bal tutan .parmağın yalanması ayıblanmayip da iyice temizlenmiş olan bir elin yemek yenen parmaklarını yalamak o devrin içtimaî hayat ve zaruretleri üzerine yalanması neden çirkin görülsün? Bunun bu devirlerde hoş görülmemesi yukarıda işaret ettiğimiz yaşama tarzlarının farklı olmasındandır. Yoksa zarurete dayalı içtimaî bir hakikat olması böyle bir ayıblamaya müsait değildir.

Şu da hatırdan çıkarılmamalıdır ki, normal zamanlarda riâyet olunan îslâm yemek âdabı, yemeğin hem önünde, hem de sonunda ellerin iyice yıkanıp temizlenmesi esâsıdır. Sonra bu temizlik yalnız ellere inhisar etmeyip dişten tırnağa kadar bütün vücûdun tertemiz tutulması ve namazlar vesilesi ile günde beş defa muayyen uzuvların yıkanıb temizlenmesi esasen zamanlar geçse de eskimeyecek en ulvî temizlik ve medeniyet örnekleridir.

Netice olarak deriz ki; bu derece ileri bir temizlikten sonra zaruretlerden dolayı tertemiz parmaklarla yemek yenince o parmaklan yalamakta sıhhat ve âdâb noktasından bir sakınca görülmemelidir. Çünkü o parmakdaki artık da yenilen yemekten bir parçadır. Kaldı ki insanlığın büyük kısmı bu gün dahi Peygamber devrindeki sâde maişet seviyesinden de aşağıda ve hatta zaman zaman açlık tehlikeleri ile karşı karşıyadır. Bu sebeble yüce Peygamber'in düşen lokmayı alıp temizleyerek yemek, çanağın dibinde kalan artığı sıyırmak, parmaklardaki artığı yalamak gibi tavsiyeleri son derece önemli ve hiçbir zaman değerini kaybetmeyecek öğütlerdir. Bu öğütlerin azametini İnsanlık ailesinde müreffeh ve her türlü imkânlar ve nimetier içinde kibirli bir hayat süren sınırlı zümreler hakkıyla göremezler. [116]

19- Yemek Sahibinin Davet Etmediği Kimse Davetlinin Peşine Takılıp Geldiği Zaman Ziyafete Giden Davetlinin Ne Yapacağı Ve Yemek Sahibinin Takılıp Gelen Kimseye İzin Vermesinin Mustehab Olması

1863- Ebu Mes'ud el-Ensârî (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Ensar'dan Ebû Şuayb adında bir adam vardı. Bu kimsenin, kasap bir kölesi vardı. Ebû Şuayb, Resulullah (s.a.v.)'i görerek yüzünden aç olduğunu anladı ve kölesine:

“Vah sana! Bize beş kişilik yemek yap, çünkü ben beş kişinin beşincisi olarak Peygamber (s.a.v.)'i davet etmek istiyorum” dedi.

“O da yemeği yaptı. Sonra Peygamber (s.a.v.)'e gelip beş kişinin beşincisi olarak onu yemeğe davet etti. Derken bunların arkasına altıncı bir

adam takılıp geldi. Peygamber (s.a.v.), davat etti olduğu kapıya vardığında, ev sahibine:

“Bu kimse, bizim arkamıza takılıp geldi. İstersen ona izin ver, dilersen dönüp gitsin” buyurdu. Ebû Şuayb:

“Hayır! Bilâkis ona izin veriyorum, ey Allah'ın resulü!” dedi. [117]

Açıklama:

Bir topluluğu yemeğe davet edecek olan kimse, onlara yetecek kadar yemek hazırlamalıdır.

“Bir kişiye hazırlanan yemek ikiye de yeter” hadisiyle istidlal ederek işi kısadan tutmamalıdır. Zaten misafir hakkında cömert davranmak gerekir. Çünkü çağrılmayan bir kimse de gelebilir.

Ayrıca bir yere gitmekte olan topluluğun arkasına takılarak onlarla beraber gitmekte sakınca yoktur. Zira yasak olsaydı Peygamber (s.a.v.) o kimsenin gelmesine izin vermezdi. Yasak olan davet, sahibinin İzni olmaksızın içeri girmesidir.

Çağnlmadan gelen misafiri davet edilenler geri çevirmemelidirler. Çünkü ev sahibinin onu da kabul etme olasılığı vardır. Böylesi için davetliler, ev sahibinden izin istemelidirler.

1864- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.)'in güzel çorba pişiren İranlı bir komşusu vardı. Bu kimse, bir gün Resulullah (s.a.v.)'e de yemek hazırladı. Sonra gidip Resulullah (s.a.v.) yemeğe davet etti. Peygamber (s.a.v.), komşusuna Aişe'yi kast ederek:

“Bu da davetli mi?” diye sordu. Komşusu:

“Hayır!” diye cevap verdi. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.), komşusuna:

“Öyleyse ben de gelemem!” diye cevap verdi.

Daha sonra bu komşusu, tekrar Resulullah (s.a.v.)'i yemeğe davet etmeye geldi. Resulüliah (s.a.v.) yine Aişe'yi kast ederek:

“Bunu da davet ediyor musun?” diye sordu. Adam:

“Hayır!” diye cevap verdi. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):

“Öyleyse ben de gidemem!” dedi.

Sonra bu komşusu tekrar dönerek Resulullah (s.a.v.)'i yemeğe davet etti. Resulullah (s.a.v.) yine Aişe'yi kastederek:

“Bunu da davet ediyor musun?” diye sordu. Adam üçüncü defa da:

“Evet, davetlidir!” diye cevap verdi.

Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.) ile Âişe, birlikte kalkıp birbiri ardınca o komşusunun evine geldiler. [118]

20- Razı Olacağına Güvendiği Ve Buna Tam İtimat Eylediği Kimsenin Evine Beraberinde Başkasını Da Götürmenin Caiz Olması Ve Yemek Üzerine Toplanmanın Müstehab Olması

1865- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.), bîr gün yada bir gece dışarı çıkmıştı. Derken Ebu Bekir ile Ömer'e rastladı. Onlara:

“Sizi bu saatte evlerinizden çıkaran şey nedir?” diye sordu. Onlar:

“Açlık, ey Allah'ın resulü!” dediler. Resulullah (s.a.v.):

“Ben de öyleyim. Nefsim elinde olan Allah'a yemin ederim ki, beni de sizi çıkaran şey çıkarmıştır. Kalkın” buyurdu.

Bunun üzerine onlar, Resulullah (s.a.v.)'le birlikte kalktılar. Resulullah (s.a.v.), Ensar'dan bir kimsenin evine geldi. Bu adam, o sırada evde yoktu. Bu adamın hanımı, Resulullah (s.a.v.)'i görünce:

“Hoş geldiniz, safa geldiniz!” dedi. Resulullah (s.a.v.)'de ona:

“Filânca nerede?” diye sordu. Kadın:

“Bize içmek için su getirmeye gitti” dedi. O sırada Ensâr'li kimse çıkageldi. Resulullah (s.a.v.) ile iki arkadaşını gördü. Sonra:

“Allah'a hamd olsun, bugün benden missfirleri daha şerefli olan hiç kimse yoktur” dedi. Bunun üzerine bu kimse, hemen giderek onlara üzerinde henüz alacası düşmüş koruk hurma, taze hurma ve olgun hurmalar bulunan bir hurma dalı getirdi. Onlara:

“Bunlardan yiyin!” deyip bıçağı aldı. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.), ona:

“Sakın sağmal koyuna dokunma!” buyurdu. Fakat bu kimse, onu, onlar için kesti. Bunun üzerine misafirler; hem koyundan, hem o hurma dalından yediler, adamın getirdiği sudan da içtiler.

Yemeğe doyup suya kandıkları zaman Resulullah (s.a.v.) Ebû Bekr ile Ömer'e hitaben:

“Nefsim elinde olan Allah'a yemin ederim ki, kıyamet günü bu nimetlerden mutlaka sorulacaksınız. Sizleri evinizden ancak açlık çıkarmıştı. Sonra sizler, şu nimetlere kavuşmadan dönmediniz” buyurdu. [119]

1866- Câbir b. Abdullah (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Hendek kazıldığı zaman Resulullah (s.a.v.)'de şiddetli bir açlık gördüm. Hemen hanımıma dönüp ona:

“Yanında yiyecek bir şey var mı? Çünkü ben Resulullah (s.a.v.)'de şiddetli bir açlık gördüm” dedim.

“Bana içinde bir ölçek arpa bulunan deriden bir dağarcık çıkardı. Bir de evimizde beslediğimiz kuzucuğumuz vardı. Ben onu kestim. Hanımım da, arpayı el değirmeninde öğüttü. Ben kuzuyla ilgili işi bitirirken o da arpayla ilgili işini bitirdi. Kuzuyu parça parça edip bir çömleğin içerisine koydum. Sonra Resulullah (s.a.v.)'in yanına dönmek üzereydim. Evden ayrılırken hanımım, bana:

“Sakın beni Resulullah (s.a.v.) ile beraberindekilere karşı rezil etme!” diye tenbih etti.

Ben Resulullah (s.a.v.)'le gizlice konuşup:

“Ey Allah'ın resulü! Biz, kendimize ait bir kuzucuğumuzu kestik. Hanımım da evimizde bulunan bir ölçek arpayı öğüttü. Dolayısıyla beraberindeki bir grup İnsanla birlikte yemeğe buyur gel!” dedim.Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.) yüksek bir sesle:

“Ey hendek ahalisi! Câbir sizin için yemek daveti düzenlemiştir. Sizleri yemeğe davet ediyor!” dedi. Bana da:

“Ben evinize gelinceye kadar sakın çömleğinizi ateşten indirmeyin! Hamurunuzdan da ekmek yapmayın!” diye tenbih etti. Derhal eve geldim. Resulullah (s.a.v.)'de insanlardan önce geldi. Hanımımın yanına vardım. Bana:

“Seni gidi seni!” dedi. Ben de:

“Bana söylediğini yaptım” dedim.

Hanımım, Peygamber (s.a.v.)'e hamurumuzu çıkardı. Resulullah (s.a.v.) hamurun içerisine bereketlenmesi için tükürdü ve bereket duası yaptı. Sonra çömleğimizin yanına gelip ona da tükürdü ve bereket duası yaptı. Sonra hanımıma:

“Bir ekmekçi kadın çağır da seninle birlikte ekmek yapsın. Çömleğinizden de kepçe kepçe al, sakın çömleği yere indirme!” diye tenbih etti.

Allah'a yemin ederim ki, gelenler bin kişi oldukları halde yemekten hep yediler, nihayet dönüp gittiler. Çömleğimiz halen olduğu gibi kaynamakta, hamurumuz ise yada Dehhâk'ın dediği gibi halen olduğu gibi ekmek yapılmakta idi. [120]

1867- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Ebû Taiha, eşi Ümmü Süleym'e;

“Ben, Resulullah (s.a.v.)'in sesini zayıf işittim. Onda açlık olduğunu biliyorum. Yanında yiyecek bir şey var mı?” diye sordum. Ümmü Süleym:

“Evet!” deyip arpa yapılmış birkaç ekmek parçası çıkardı. Sonra kendisine ait başörtüsünü alıp ekmeği onun bir kısmına sardı. Sonra onu elbisemin altına gizledi. Örtünün kısmıyla da beni sardı. Sonra beni Resulullah (s.a.v.)'e gönderdi.

Enes der ki:

“Ben ekmeği Resulullah (s.a.v.)'e götürdüm. Resulullah (s.a.v.) mescitte otururken buldum. Beraberinde insanlar vardı. Yanlarına varıp ayakta dikildim. Resulullah (s.a.v.):

“Seni Ebû Talha mı gönderdi?” diye sordu. Ben de:

“Evet” dedim. Resulullah (s.a.v.):

“Yemek için mi?” dedi. Ben de:

“Evet” diye cevap verdim. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.) beraberindekilere:

“Kalkın!” deyip sonra da yürüdü. Ben de önlerinde yürüdüm. Üvey babam Ebû Talha'ya gelerek durumu ona haber verdim, Ebû Talha:

“Ey Ümmü Süleym! Resulullah (s.a.v.) insanlar birlikte geldi. Halbuki bizde onları doyuracak bir şey yoktur” dedi. Ümmü Süleym:

“Allah ve Resulü daha iyi bilir' diye cevâp verdi. Derken Ebû Talha gidip Resulullah (s.a.v.)'e kavuştur. Resulullah (s.a.v.), Ebu Talha'yla birlikte geldi ve ikisi içeriye girdiler. Daha sonra Resulullah (s.a.v.):

“Ey Ümmü Süleym! Yanında neyin varsa getir!” dedi. Bunun üzerine Ümmü Süleym, Arpadan yapılmış ekmek parçalarını getirdi. Resulullah (s.a.v.) emretti. Ekmekler, parmakla küçük küçük parçalara bölündü. Ümmü Süleym, onların üzerlerine yağ tulumundan biraz yağ sıktı" ve onu karıştırıp katık yaptı. Sonra Resulullah (s.a.v.), bu ekmek hakkında Allah ne dilediyse onu söyledi. Sonra da Ebu Talha'ya:

“On kişiye izin ver!” dedi. Ebû Talha da on kişiye izin verdi. Onlar doyuncaya kadar yemek yediler, sonra da dışarı çıktılar. Sonra tekrar:

“On kişiye daha izin ver!” buyurdu. Ebu Talha, onlara da izin verdi. Onlar da doyuncaya kadar yediler, sonra da dışarı çıktılar. Sonra Ebu Talha'ya yine:

“On kişiye daha izin ver!” buyurdu. Böylece cemâatin hepsi yemekten yediler ve doydular. Bu topluluk, yetmiş yada seksen kişi idi. [121]

21- Çorba İçmenin Caiz Olması, Kabak Yemenin Müste-Hab Olması, Ev Sahibi Hoş Görmek Şartıyla Sofrada-Kilerin Misafir Bile Olsalar Birbirlerini Tercih Etmelerinin Müstehab Olması

1868- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Bir terzi, hazırladığı bir yemeğe Resulullah (s.a.v.)'i davet etti.

Enes b. Mâlik der ki:

“Bu yemeğe, Resulullah (s.a.v.)'le birlikte ben de gittim. Ev sahibi, Resulullah (s.a.v.)'e bir miktar arpa ekmeği ve içerisinde kabak ve et parçalan bulunan bir çorba takdim etti. Ben, Resulullah (s.a.v.)'i, yemek kabının etrafından kabak araştırdığını gördüm. Artık o günden sonra kabağı sevmeye devam ettim.” [122]

22- Çekirdeği Hurmanın Dışına Koymanın, Misafirin Yemek Sahibine Dua Etmesinin, Takva Sahibi Misafirden Dua İstemenin, Onun Da Buna İcabet Etmesinin Müstehab Olması

1869- Abdullah b. Busr (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.), babamın yanına konuk oldu. Biz de ona, bir yemek ve çekirdiği çıkarılmış hurmayı sade yağ ve yoğurt kurusuna gereği gibi katıp karıştırmak suretiyle, bazen de sevik ilave etmek suretiyle yapılan vatbe yemeği takdim ettik. Resulullah (s.a.v.)'de, bunları yedi. Sonra Resulullah (s.a.v.)'e bir miktar hurma getirildi, Bunun üzerine Resulullah

(s.a.v.) hurmayı yiyor, çekirdeklerini de şehadet parmağı ile orta parmağı bir yere getirerek iki parmak arasına koyuyordu.

Sonra Resulullah (s.a.v.)'e içecek bir şey getirildi. Resulullah (s.a.v.) onu da içtikten sonra artanını sağındaki kimseye uzattı. Daha sonra babam, Resulullah (s.a.v.)'e binek hayvanının dizgininden tutup:

Bizim için Allah'a dua et!' dedi. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):

“Allahümme Bârîk lehum fî mâ razaktehum, ve'ğfir lehum ve'rhamhum” Altahım! Kendilerine ihsan ettiğin nztklan onlar için mübarek kıl. Onlar için mağfiret ve kendilerine merhamet eyle!” diye dua etti. [123]

23- Acur Ve Salatalık Gibi Sebzeleri Olgunlaşmamış Hurmayla Birlikte Yeme

1870- Abdullah b. Ca'fcr (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.)'i, sal atalığı/acuru olgunlaşmamış hurmayla yerken gördüm.”[124]

24- Yemek Yiyenin Tevazu Göstermesinin Müstehab Olması Ve Oturuşunun Şekli

1871- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Peygamber (s.a.v.)'i, dizlerini dikerek oturmuş hurma yerken gördüm.” [125]

1872- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.)'e, kuru hurma getirilmişti. Peygamber (s.a.v.) çömelmiş olduğu halde onu paylaştırmaya başladı. Bir yandan da başka bir iş oradan ayrılacağı için acele ondan gitmek ister bir vaziyette çabucak yiyordu.” [126]

25- Arkadaşlarının İzin Vermesi Hariç Toplulukla Birlikte Yiyen Kimseyi Hurma Ve Benzeri Şeylerin iki Tanesini Bir Lokmada Birleştirmenin Yasak Olması

1873- Abullah İbn Ömer (r.a)'dan rivayet edilmiştir:

“Peygamber (s.a.v.), toplu halde yemek yerken sofrada bulunan yemek arkadaşlarının izin vermeleri müstesna iki hurmayı biri eştirerek yemeyî yasakladı.” [127]

Açıkalama:

Alimler, bu hadisteki iki hurmayı birden yemekle ilgili yasağın hükmü konusunda görüş ayrılığına düşmüştür. Bazıları bu yasağın haram ifade ettiğini ileri sürerken, bazıları da mekfuh olduğunu, bazıları da bu yasağa uymanın adabtan olduğunu ileri sürmüşlerdir.

Hattâbî (ö. 388/998), hurmayı yada başka bir şeyi ikişer ikişer yemenin yasaklanmasının, İslamiyet'in ilk dönemlerinde yiyecek sıkıntısı çekildiği dönemlere ait olduğunu, bugün bu sıkıntının söz konusu olmadığı için yasağın da yürürlükten kalktığını söylemiştir.

Nevevî (ö. 676/1277)'de, Hattâbî (ö. 388/998)'nin bu görüşünü red ederek bu yasakla ilgili hükmün, duruma göre değiştiğini ileri sürmüştür.

26- Hurma Ve Benzeri Azıkları, Aile için Eve Getirme

1874- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir: “Resulullah (s.a.v.):

“Ey Âişe! içinde hurma bulunmayan bir ev halkı açtırlar. Ey Âişe! içinde hurma bulunmayan bir ev halkı açtırlar yada acıkmıştır” buyurdu.

Resulullah (s.a.v.) bu sözü iki defa yada üç defa tekrarladı.[128]

27- Medine Hurmasının Fazileti

1875- Sa'd b. Ebi Vakkâs (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Kim sabahladığı zaman aç karnına Medine'nin iki taşlığı arasında bulunan Acve hurmasından yedi hurma yerse, akşamlaymcaya kadar ona zehir zarar vermez.” [129]

1876- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Medine'nin “Aliye” denilen yüksek yerlerinde yetişen Acve hurmasında, şifa vardır yada o, sabahın ilk vaktinde panzehirdir.” [130]

Açıklama:

Hattâbî'ye göre; Acve hurmasının panzehire ve sihire karşı koruyucu olmasının sebebi, Hz. Peygamber (s.a.v.)'in Medine hurması için yaptığı duanın bereketinden ileri gelmektedir. Yoksa hurmanın özelliği sebebiyle değil.

28- Mantarın Fazileti Ve Gözün Onunla Tedavi Edilmesi

1877- Saîd b. Zeyd (r.a)'tan rivayet edilmiştir: "Peygamber (s.a.v.)'i:

"Doluman adlı mantar, kudret helvası gibi Allah'ın külfetsiz nimetleri türünden bir rızıktır. Suyu da, göz için bir şifadır." [131]

29- Misvak Ağacının Olgunlaşmış Siyah Meyvesinin Fazileti

1878- Câbir b. Abdullah (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

"Peygamber (s.a.v.)'le birlikte Merru'z-Zahran'daydık. Misvak ağacının olgunlaşmış yemişlerini topluyorduk. Peygamber (s.a.v.), bize:

"Onun siyah olanını toplayın!" buyurdu. Biz de:

"Ey Allah'ın resulü! Galiba koyun çobanlığı yapmışsın" dedik. Peygamber (s.a.v.):

"Evet. Her peygamber muhakkak koyun çobanlığı yapmıştır yada buna benzer bir şey söyledi." [132]

30- Sirkenin Ve Onu Katık Yapmanın Fazileti

1879- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edildiğine göre, Peygamberşöyle buyurmaktadır:

"Sirke, ne güzel bir katıktır." [133]

1880- Câbir b. Abdullah (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

"Peygamber (s.a.v.) kendi ev halkına yiyecek olup olmadığını sordu. Onlar da:

"Yanımızda sirkeden başka bir şey yotur" dediler.

Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.) sirkenin getirilmesini istedi. Daha sonra da:

"Sirke ne güzel katıktır, sirke ne güzel katıktır" diyerek onu ekmekle birlikte yemeye başladı. [134]

31- Sarımsak Yemenin Mubah Olması, Büyüklerle Konuşmak İsteyen Kimsenin Onu Ve Benzer Sebzeleri Yememesi

1881- Ebu Eyyûb el-Ensârî (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

"Resulullah (s.a.v.)'e bir yiyecek getirildiği zaman ondan yer, fazlasını da bana gönderirdi. Bir gün bana bir artık yemek göndermişti ki ondan hiç yememişti. Çünkü içerisinde sarımsak vardı. Ona:

"Bu sarımsağı yemek, haram mıdır?" diye sordum. Resulullah (s.a.v.):

"Hayır. Fakat ben kokusundan dolayı ondan hoşlanmıyorum" buyurdu. Bunun üzerine Ebu Eyyûb:

"Öyleyse senin hoşlanmadığın şeyden ben de hoşlanmıyorum" dedi. [135]

32- Misafire İkram Etmek Ve Onun İhtiyacını Kendi Öz Canının İhtiyacından Üstün Tutmanın Fazileti

1882- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

"Bir adam Resulullah (s.a.v.)'e gelip ona:

Ben açlıktan dolayı dermansız kaldım, dolayısıyla ihtiyaç sahibi bir kimseyim!" dedi. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.) kadınlarından birine evde yiyecek olup olmadığını sormak için haber gönderdi. O da:

"Seni hak dinle gönderen Allah'a yemin olsun ki, evimde sudan başka bir şey yok" dedi. Sonra başka bir hanımına haber yolladı. O da, bunun gibi söyledi. Hattâ bütün hanımları:

"Hayır! Seni hak dinle gönderen Allah'a yemin olsun ki, evimde sudan başka bir şey yok" diye cevap verdiler. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):

"Bu kimseyi bu gece kim misafir edecek? Allah ona rahmet eylesin!" buyurdu. Bunun üzerine Ensar'dan bir kimse ayağa kalkıp:

"Ben, ey Allah'ın resulü!" dedi. Sonra da bu adamı alıp evine götürdü. Hanımına:

"Yanında yiyecek bir şey var mı?" diye sordu. Kadın:

"Hayır! Sadece çocuklarımın yiyeceği var" dedi. Adam:

"Sen, onları bir şeyle oyala! Misafirimiz içeriye girdiği zaman kandili söndür ve ona biz de yermişiz gibi göster. O yemeğe eğildiğinde sen hemen kandile kalk ve onu söndür" dedi.

Böylece oturdular ve misafir yemeğini yedi. Sabah olup da ev sahibi Peygamber (s.a.v.)'in yanına vardı. Resulullah (s.a.v.), ona;

“Bu akşam, karı-koca her ikinizin misafirinize yaptığınız muamele Allah çok hoşuna gitmiştir” buyurdu. [136]

1883- Mıkdâd (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Ben ve iki arkadaşım yoldan geldik. Açlıktan gözlerimiz görmez ve kulaklarımız işitmez olmuş halde İdi. Kendimizi, Resulullah (s.a.v.)'in sahabilerîne arzetmeye başladık. Fakat onlardan hiç biri bizi misafir kabul etmiyordu. Derken Peygamber (s.a.v.)'e geldik. Durumumuzu ona anlattık. Bunun üzerine bizi ailesinin yanına götürdü. Orada üç tane dişi keçi gördük. Peygamber (s.a.v.):

“Şu sütü aramızda paylaşmak üzere sağın” buyurdu. Bunun üzerine keçinin sütünü sağıyor ve her birimiz kendi payını içiyordu. Peygamber (s.a.v.)'e de payını ayırıyorduk.

Resulullah (s.a.v.) geceleyin gelip öyle bir selâm verirdi ki, uyayanı uyandırmaz ve uyanık olana işittirirdi. Sonra mescide gelir, namaz kılar. Sonra sütünün başına gelip içerdi. Derken bir gece kendi payım olan sütü içmiş olduğum halde şeytan bana gelip:

“Muhammed, Ensâr'ın yanına gider, onlar da ona yiyecek hediye verirler, onların yanında pay sahibi oluyor, dolayısıyla onun şu bir yudum süte ihtiyacı yoktur!” diye telkinde bulundu.

Bunun üzerine sütün başına gelip onu içtim. Karnıma yerleştiği ve onu çıkarmaya bir çare olmadığını anladığım zaman şeytan bana pişmanlık verdi ve:

“Yazık sana! Ne yaptın sen! Muhammed’in sütünü mü içtin? Bir gelir de onu bulamaz ve sana beddua ederse helak olursun, dünyan da, âhiretin de heba olup gider” diye vesvese verdi.

Üzerimde bir peştemal vardı. Onu ayaklarıma koyarsam başım meydana çıkar; başıma koyarsam ayaklarım meydana çıkardı. Uykum gelmemeye başladı. iki arkadaşım ise uyudu. Onlar benim yaptığımı yapmadılar. Derken Peygamber (s.a.v.) gelip eskiden verdiği gibi selâm verdi. Sonra mescide geldi ve namaz kıldı. Sonra sütünün başına gelip onu açtı. Fakat kabın içerisinde süt namına bir şey bulamadı. Bunun üzerine başını semaya kaldırdı. Ben içimden:

“Şimdi bana beddua ediyor ve helak oluyorum” dedim. Halbuki o:

“Allahümme! Et'im men et'amenî ve eski men eskânî” Allah’ın! Bana yiyecek verene, sen de yiyecek ver! Su verene, sen de su ver!” diye dua etti.

Bunun üzerine örtüye uzanıp onu üzerime bağladım. Bıçağı alarak dişi keçilerin yanına gittim. Hangisi semiz ise onu Resulullah (s.a.v.)'e kesecektim. Bir de baktım id, keçinin memesi sütle dolu. Onların hepsinin memeleri sütle dolmuş idi. Bunun Üzerine Muhammed (s.a.v.) ailesinin bir kabını ele geçirdim. Onun içine süt sağmaya arzu etmezlerdi. O kabın içerisine süt sağdım. Hattâ sağdığım sütün üzerine kaymak çıktı. Sonra Resulullah (s.a.v.)'e geldim. Bana:

“Bu akşam sütünüzü içtiniz mî?” diye sordu. Ben de:

“Ey Allah'ın resulü! Bunu içiniz” dedim. İçti. Sonra onu bana geri verdi. Ben yine;

“Ey Allah'ın resulü! Siz içiniz” dedim. İçti. Sonra onubana geri verdi. Peygamber (s.a.v.)'in doyduğunu ve duasına nail olduğumu anlayınca güldüm. Hattâ sevincimden kendimi yere attım. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.):

“Ey Mıkdad! Galiba seni endişelendiren İşlerinden birini işledin” buyurdu. Ben de:

“Ey Allah'ın resulü! Benim şöyle şöyle işlerim oldu ve ben şunu yaptım” diyerek meydana gelen işleri ona anlattım. Peygamber (s.a.v.):

“Bu, Allah'ın rahmetinden başka bir şey değildir. Sen benden izin istesen de arkadaşlarımızı uyandırsak, onlar da bu sütten paylarını alsalardı iyi olurdu!” buyurdu. Ben:

“Seni hak dinle gönderen Allah'a yemin olsun ki, ondan sen ve seninle beraber ben de pay aldıktan sonra, insanlardan kimin ondan pay alacağına aldırış etmem” dedim. [137]

1884- Abdurrahman b. Ebi Bekr (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Biz bir seferde Peygamber (s.a.v.) ile birlikte yüz otuz kişi bulunuyorduk. Peygamber (s.a.v.):

“Sizden hiç birisinin yanında yiyecek var mı?” diye sordu. O sırada bir adamın yanında bir ölçek zahire veya buna benzer bir şey bulunuyordu. Bunun üzerine o erzak yoğrulup hamur yapıldı. Sonra saçları dağılmış uzun boylu müşrik bir adam bir sürü koyun sürerek yanımıza geldi. Peygamber (s.a.v.) ona:

“Bu koyunlar, satılık mı, yoksa hediyye mi, yada hibe mi?” diye sordu. Adam:

“Hayır! Bilâkis satılık” dedi. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.) ondan bir koyun satın aldı. Koyun kesildi. Resulullah (s.a.v.), kesilen koyunun ilk önce ciğerinin pişirmesini emretti.

Hadisin ravisi Abdurrahman der ki:

“Allah'a yemin ederim ki, Resulullah (s.a.v.), bu yüz otuz kişiden orada hazır bulunanlardan her birine mutlaka o koyunun ciğerinden bir parça verdi. O sırada olmayanların ise payını ayırdı.”

Abdurrahman:

“Sonra koyunun eti pişirilip iki kaba konuldu. Bu iki kaptan hepimiz hepimiz yedik ve doyduk. Üstelik kaplarda bir miktar da yemek de arttı. Onu da deveye yükledim ravi hadisin ifade şeklini cezm etmeyerek yada Abdurrahman'ın dediği söz gibidir” dedi. [138]

33- Az Yemekle Yardım Yapmanın Fazileti Ve iki Kişilik Yemeğin Üç Kişiye Yetmesi

1885- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“iki kişinin yemeği üç kişiye yeter. Üç kişinin yemeği de dört kişiye yeter.” [139]

34- Müminin Bir Bağırsağı Doldurmak için Yemesi Ve Kafirin De Yedi Bağırsağı Doldurmak için Yemesi

1886- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Peygamber şöyle buyurmaktadır:

“Kafir yedi bağırsağını doldurmak için yer. Mümin de, bir bağırsağını doldurmak için yer.”[140]

1887- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Bir keresinde Resulullah (s.a.v.)'e kâfir birisi misafir olarak gelmişti. Resulullah (s.a.v.), emir verdi ve bir koyun sağıldı. Bu adam bir kap süt içti. Sonra yine bir kap içti, sonra yine bir kap daha içti, neticede yedi koyunun

sütünü içti. Sabah olduğunda bu adam müslüman oldu. Resulullah (s.a.v.), yine emir verdi ve ona bir koyun sağıldı, adam bir kap sütü içti. Sonra diğerinin sağılmasına emir verdi, fakat adam bunun sütünü tamamen bitiremedi. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):

"Mümin bir bağırsak dolusu içer, kâfir ise yedi bağırsak dolusu içer" buyurdu.[141]

Açıklama:

Bu hadiste kastedilen hususun ne olduğu hakkında çeşitli görüşler ileri sürülmüştür:

Bazılarına göre, bununla; müminin yemeğe besmeleyle başlaması ve bu nedenle de şeytanın onun yemeğine ortak olamayacağı, kafir ise yemeğe besmeleyle başlamayacağı ve bu nedenle de şeytanın onu yemeğine ortak olup çok yemek yiyeceği ifade edilmiştir.

Hadiste asıl gözetilmesi gerekli nokta; az yemek yemenin sağlık açısından önemli olduğudur. Çünkü insanın az yemek yemesi, sağlığını büyük bir oranda etkilemektedir. Bugün mide hastalıklan, damar tıkanıklığı, kalp hastalıkları, şişmanlık gibi hastalıklarda dikkatsiz beslenme, çok yemek yeme vb. hususlar yatmaktadır. İşte Hz. Peygamber (s.a.v.), özellikle de mümin kişiyi sağlık açısından az yemek yemelerini önermektedir.

35- Yemeğin Ayıplanmaması

1888- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.) hiçbir yemeği begenmemezlik etmezdi. Eğer bir şey yemeye arzu ettiğinde onu yerdi, istemediği zaman ise onu yemeyip bırakırdı.” [142]

Açıklama:

Bu hadiste, Resulullah (s.a.v.)'in, önüne gelen bir yemeği kötülemediği ifade edilmektedir.

Bazı hadisçilere göre; Hz. Peygamber’in bu tutumu mubah yemekler içindi. Fakat haram yemekler karşısındaki tutumu böyle değildi. Onları yemenin kötülüğünü anlatır ue ümmetini onları yemekten menederdi. Bu bakımdan âlimler mubah bir yemeği kötülemenin mekruh olduğunu söylemişlerdir.

Alimlerden bazıları da, Allah'ın yarattığı bir nimet olarak herhangi bir yemeği kötülemenin caiz olmadığını; fakat bir yemeğin, insanların pişirmesi ya da hazırlamasından doğan kusurunu söylemekte bir sakınca olmadığını söylemişlerdir. Yalnız Hafız İbn Hacer'e göre; yemeğin pişirilmesi veya hazırlanması ile ilgili olarak yemeğe yöneltilen bir tenkit, eğer onu hazırlayanın kalbini kıracaksa o zaman bu türden olan tenkitler caiz olmaz.

37. LİBÂS (GİYİM) VE ZİNET (SÜSLENME) BÖLÜMÜ

Libâs, “Giyim-kuşam” demektir. Bedenin uygun bir örtü elbise ile örtülmesi; yaratılanlar içinde insana mahsus bir özellik.

İnsan, yaratılışı icabı, örtünmesi gerekli yerlerini avret yerleri örtmeğe mecburdur. Bu, onun üstün, şerefli ve sorumlu bir varlık olmasının tabiî sonucudur. Giyinmenin, ayrıca, soğuk ve sıcaktan koruma, süs olma gibi fonksiyonları da vardır.

Zinet, “Süslenme” demektir. Süslenme, insan tabında varolan arzulardan biridir. İnsanoğlu, daha güzel görünmek için en eski zamanlardan beri altın, gümüş, bakır gibi kıymetli madenler veyahut, inci, elmas, zümrüt vb. kıymetli taşlardan zinet eşyası yapmış ve bunları takı olarak takmak suretiyle süslenmiştir.

Kadınlar da, erkeklere göre daha fazla olan bu âdeti İslâm bazı prensiplere bağlamıştır. Bunları şöyle sıralayabiliriz.

1- Aşırılığa kaçmamak şartıyla zînet kullanımı caizdir.

2- Kişinin, zînetle süslenmesinden ziyade hayatını, takva ve güzel ahlâkla süslemesi daha iyidir.

3- Zînetin, cinsel çekicilik aracı olarak kullanılması haramdır.

4- Kadınlar zînet eşyalarını örtmeii, namahremlere göstermemelidir. Zînet, örtülmesi gereken azalar gibidir.

5- Erkeklerin altından mamul zinet eşyası kullanmaları caiz değildir. Ancak nişan, madalya, arma vb. cinsinden olup zînetten ziyade alamet niteliğiyle takılan eşyaların altından olmasında bazı alimler bir sakınca görmemiştir.

6- Kıymetli taşlardan mamul zînet eşyası zekâta tabi değildir. [143]

1- Su İçmede Ve Başka Şeylerde Altın ile Gümüş Kaplar Kullanmanın Erkeklere Ve Kadınlara Haram Olması

1889- Peygamber (s.a.v.)'in hanımı Ümmü Seleme (r.anhâ)'dan rivayet edildiğine göre, Resuluüah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Gümüş kaptan içen kimse ancak karnında cehennem ateşîni şarıldatır." [144]

2- Altın Yuzuk ile İpekli Kullanmanın Erkeklere Haram, Kadınlara Mubah Kılınması Ve Dört Parmaktan Fazla Olmamak Şartıyla İpeğin Erkeklere Mubah Olması

1890- Berâ' İbn Azib (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

"Resulullah (s.a.v.) bize yedi hususu emir ve yedi hususu da yasak etti.

1- Hastayı ziyaret etmeyi.

2- Cenazenin arkasından gitmeyi.

3- Aksırana yerha-mukellah demeyi.

4- Yemine sadık kalmayı yada yemin edenin yeminini kabul etmeyi.

5- Mazluma yardım etmeyi.

6- Davete icabet etmeyi.

7- Selamı yaygınlaştırmayı bize emretti.

1- Yüzükleri yada altından yüzük takmayı.

2- Gümüş kaptan bir şey içmeyi.

3- Eyer yastıklarını.

4- Keten ipek karışımı elbiseyi.

5- İpek.

6- İbrişim ipeği.

7- Atlas ipeği giymeyi bize yasakladı.[145]

İslam bilginleri, ilke olarak, erkeklerin ipekli elbise giymelerinin caiz olmadığında hemen hemen görüş birliğinde olup bu ilkenin nasıl uygulanacağında ve hangi durumlarda erkeklere ruhsat tanınacağında farklı görüş ve ölçülere sahiptir. Örneğin, fakihlerin çoğunluğu, şehid olma durumu olduğu için savaş dışında, bit ile uyuz gibi bir hastalığın tedavisi, soğuktan korunma, koruyucu hekimlik açısından gerekli görülme gibi bir ihtiyaç ve mazeretin bulunması halinde erkeklerin ipek giyebileceği, fakat ipek kumaştan yapılmış yorgan, döşek, minder, halı, kilim gibi eşyanın kullanımının da erkekler açısından giyinme hükmünde olduğundan caiz olmadığı görüşündedir.

Ebu Hanîfe ile bazı Mâlikî alimlerine göre ise; hadislerdeki yasağın, ipekli kumaşın sadece giyilmesine mahsus bir hüküm olduğu, bu sebeple de ipeğin giyim dışı kullanımın caiz olduğu görüşündedir.

Hanefilere göre; ipekli elbise içinde kılınan namaz sahih olup iadesi gerekemez. Ancak ipekli elbiseyle namaz kılmak mekruhtur. Ayrıca bu kişi, giyilmesi yasak olan bir şeyi giydiği için de günah işlemiş olur. [146]

İslam bilginleri, ipekli kumaş kullanımı ile ilgili görüşlerini çoğunlukla bu tür hadislere dayandırmışlardır. Bilginlerin çoğu, söz konusu hadislerden hareketle ipek giymenin erkeklere haram olduğunu ileri sürmüşlerdir.

İslam bilginleri, bu tür hadisleri esas alarak ipeğin ancak üç-dört parmak miktarı kadar az olduğu takdirde kullanımına izin verilmiştir, ipekten nişane, elbise etrafının dikişi, sembol ve rozet gibi olarak kullanılan ipeğe ruhsat verilmiştir.[147]

1891- Abdullah b. Ukeym'den rivayet edilmiştir:

“Biz, Bağdat'ın 30 km. kadar güneydoğusunda Dicle üzerinde olan Medain Şehrinde Huzeyfe (r.a)'la birlikte idik. Huzeyfe, bir mecliste su içmek istedi. Medain'in ileri gelenlerinden birisi, gümüş bir kap içerisinde içecek bir şey getirdi. Huzeyfe'ye gümüş kap sunulunca, Huzeyfe bardağı atıp:

“Size haber veriyorum ki, ben bu adama bana bu kaptan su vermemesini istedim. Çünkü Resulullah (s.a.v.):

“Altın ve gümüş kaptan su içmeyin! İpeği ve atlas ipeğini de giymeyin! Çünkü bunlar, dünyada onların, ahirctte, kıyamet gününde ise sizindir” buyururken işittim” dedi. [148]

Açıklama:

Bu hadiste; altın ve gümüş kapların dünyada kafirlerin olduğu bildirilmektedir. Bundan maksat; söz konusu kapların, kafirler için kullanılmasının helal olması değil, kafirlerin bunlan kullanmakta oldukları, fakat müslümanların bunlan kullanmaktan sakınmalarının gerektiği ve bu nedenle ahirette müslümanların bu kapları kullanacakları, kafirlerin ise ahirette bundan mahrum kalacaklarını belirtmektedir.

müslümanlar, haramdır diye altın ve gümüş kaplan kullanmaktan sakındıkları için buna mükafat olarak ahirette kullanacaklardır. Kafirler ise

diğer günahları işledikleri gibi altın ve gümüş kaplan kullanmak günahını İşlediklerinden doiayı ahirette bu nimetten mahrum bırakılacaklardır. Nasıl ki, dünyada içki İçen bir müslüman ahirette cennet şarabından mahrum bırakılması gibi. [149]

Yeme içme dışındaki diğer kullanımlar konusunda çoğunluğun görüşü, aynıdır. Cumhur, altın ve gümüşün abdest alma gibi, yeme içme dışındaki kullanımlannı da yeme içmeye kıyas ederek bunun da haram olduğunu ileri sürmüştür. Buna göre altın ve gümüşün kap, yazı gereci, ev eşyası gibi şekillerde kullanımı, mezhep imamiarınca erkek ve kadınlara haram görülmüştür.

Son dönem alimlerinden Şevkânî (ö. 1250/1834), yasağın sadece altın ve gümüş kaplardan yeme içmeye ait olduğunu, diğer kullanımların buna kıyas edilemeyeceğini görüşündedir.

İmam Muhammed (ö. 189/805), üzerinde oturmamak ve uyumamak şartıyla süs eşyası olarak evde altın ve gümüşten yapılmış ve üzerine de ipek örtü serilmiş sandalye, koltuk bulundurulmasında bir sakınca görmez.

Ebu Hanîfe (ö. 150/767)'de, üzerine oturulmasında ve yatılmasında da bir sakınca görmez.

Halifelerin bu görüşünün delili, A'raf: 7/32. ayettir.

Altın ve gümüşün yaygın kullanım maddeleri haline getirilmesine İslam Hukukçularının karşı çıkmalarının temelinde; israf ve lüks kullanıma engel olma düşüncesi yer almaktadır. Bu gerekçelendirme, doğru kabul edildiği takdirde, günümüzde, özellikle gümüşün bu açıdan fazla bir değeri kalmadığı noktasından hareketle, gümüş kapların kullanılmasının artık caiz olduğu, fakat çok daha değerli maddelerden yapılmış kapların kullanılmasının, israf ve lüks gerekçesiyle, doğru olmadığı şeklinde bir

sonuca gitmek mümkün olabilir. Yanlı bu gerekçelendirme üzerinde tam bir fikir biriliği sağlanamamıştır. [150]

1892- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Ömer b. Hattâb, mescidin kapısının yanında Utarid b. Hadb'in sattığı saf ipekten/ipek karışımı bir kumaş görüp:

“Ey Allah'ın resulü! Bu kumaşı satın alsan da cuma günü halka ve elçiler geldiği zaman onu giysen!” dedi. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):

“Bu elbiseyi ancak âhirette hissesi olmayan kimse giyer!” buyurdu.

Daha sonra Resulullah (s.a.v.) bu türden elbiseler geldi. O da, bu elbiselerden birini Ömer'e verdi. Ömer:

“Ey Allah'ın resulü! Bu elbiseyi bana verdin, halbuki Utarid'in sattığı elbise hakkında bana söylediğini söyledin” dedi. Resulullah (s.a.v.)'de:

“Ben onu sana giyesin diye vermedim” buyurdu.

Bunun üzerine Ömer, bu elbiseyi, Mekke'de bulunan müşrik kardeşine verdi. [151]

1893- Esma bint. Ebi Bekr'in azadlıst Abdullah'tan rivayet edilmiştir: “Esma”, beni, Abdullah İbn Ömer'e gönderip ona:

“Senin, üç şeyi haram kıldığın haberi bana ulaştı. Elbisede alemi kumaş üzerindeki çizgi ve şekiller, erguvan eyer yastığını ve Receb ayının tamamını oruç tutmayı” dedi. Abdullah'da, ona:

1- Receb ayı ile ilgili söylediği meseleye gelince, benim gibi ebedî oruç tutan bir kimse bunu nasıl söyleyebilir!

2- Elbisede alem ile ilgili söylediği meseleye gelince, ben, Ömer b. Hattab'ı şunu söylerken işittim: Ben, Resulullah (s.a.v.)'i:

“İpeği ancak ahiretten hissesi olmayan kimseler giyer” buyururken dinledim. Bu hadisten dolayı alemin, yasaklanan ipeğin hükmü içerisine girmesinden korktum.

3- Erguvan eyer yastığına gelince; işte Abdullah'ın benim eğer yastığım” dedi.

Bir de baktım ki, Abdullah İbn Ömer'in yastığı, erguvandır.

Bunun üzerine Esma'ya geri dönüp ona Abdullah İbn Ömer'in dediklerini anlattım. Esma:

“İşte Resulullah (s.a.v.)'in cübbesi!” deyip bana İran hükümdarlarının elbise yapıp giydikleri İran taylasan kumaşından yapılmış bir cübbe çıkardı. Cübbenin yakasında, atlas ipeğinden bir parça vardı. Cübbenin etek kısmının ön ve arkada bulunan iki açık tarafında ve yenleri üzerinde de atlas ipeğinden birer çevre kıvrıntısı vardı.”

Esma:

“Bu cübbe, vefat edinceye kadar Aişe'nin yanında bulundu. Aişe vefat edince, cübbeyi ben aldım. Resulullah (s.a.v.) bunu giyerdi. Şimdi biz bunu hastalar için yıkayıp onunla şifa talep ediliyor!” dedi. [152]

1894- Ebu Osman'dan rivayet edilmiştir: “Biz Azerbeycan'da iken, Ömer, bize şöyle bir mektup yazdı:

“Ey Utbe b. Ferkad! Bu mal senin alnının terinden değildir. Babanın alnının terinden, annenin alnının terinden de değildir. O halde kendi konaklamanda neyle doyuyorsan, müslümanları da onunla doyur. Refaha kaçmaktan, müşriklerin elbisesini giymekten ve ipek elbiseden sakının! Çünkü Resulullah (s.a.v.), ipek giymeyi erkeklere yasakladı. Ancak şöyle olabilir:

“Resulullah (s.a.v.) iki parmağını, orta parmağını ve şehadet parmağını kaldırıp onları yan yana getirdi” dedi. [153]

Açıklama:

İslam bilginleri, ipekli kumaş kullanımı ile ilgili görüşlerini çoğunlukla bu tür hadislere dayandırmışlardır. Bilginlerin çoğu, söz konusu hadislerden hareketle ipek giymenin erkeklere haram olduğunu ileri sürmüşlerdir.

İslam bilginleri, bu tür hadisleri esas alarak ipeğin ancak üç-dört parmak miktarı kadar az olduğu takdirde kullanımına izin verilmiştir. İpekten nişane, elbise etrafının dikişi, sembol ve rozet gibi olarak kullanılan ipeğe ruhsat verilmiştir.[154]

1895- Câbir b. Abdullah (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Peygamber (s.a.v.) bir gün kendisine hediye edilen atlas ipeğinden yapılmış bir kaftan giydi. Sonra onu çarçabuk çıkararak Ömer b. Hattab'a gönderdi. Peygamber (s.a.v.)'e:

“Ey Allah'ın resulü! Onu ne çabuk çıkardın?” denildi. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.):

“Cebrail beni ondan men etti” buyurdu. Derken ağlayarak Ömer gelip:

“Ey Allah'ın resulü! Bir şeyden hoşlanmadın ve onu bana verdin! Benim halim ne olacak?” dedi. Peygamber (s.a.v.):

“Sana onu giyesin diye vermedim. Onu sana ancak sataşın diye verdim!” buyurdu.

Bunun üzerine Ömer, onu, iki bin dirheme sattı. [155]

1896- Hz. Ali (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.) bana çoğunluğu ipek işlemeli bir elbise giydirdi. Ben de onun içerisinde dışarıya çıktım. Derken Resulullah (s.a.v.)'in yüzünde kızgınlık belirtisi gördüm. Bunun üzerine o elbiseyi kadınların arasında parçaladım.” [156]

1897- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Kim ipeği dünyada giyerse ahirette onu giyemez.” [157]

1898- Ukbe b. Âmir (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.)'e ipek bir kaftan hediye edilmişti. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.) bunu giydi. Sonra onun içerisinde namaz kıldı. Namazı bitirdikten sonra hoşlanmayan bir kimse tavrıyla onu bedeninden şiddetle çıkarıp:

“Bunu kullanmak, takva sahibi kimselere yaraşmaz” buyurdu. [158]

3- Erkekte Uyuz Ve Benzeri Bir Hastalık Bulunduğu Zaman Sağlık Üzerine Bir Lüzumdan Dolayı İpek Giymesinin Mubah Olması

1899- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.), Abdurrahman İbn Avf ile Zübeyr b. Avvâm'a kendilerinde uyuz yada ağn bulunduğu için yolculukta ipek gömlek giymelerine izin vermiştir.” [159]

Açıklama:

İslam bilginleri, ilke olarak, erkeklerin ipekli elbise giymelerinin caiz olmadığında hemen hemen görüş birliğinde olup bu ilkenin nasıl uygulanacağında ve hangi durumlarda erkeklere ruhsat tanınacağında farklı görüş ve ölçülere sahiptir. Örneğin, fakihlerin çoğunluğu, şehid olma durumu olduğu için savaş dışında, bit ile uyuz gibi bir hastalığın tedavisi, soğuktan korunma, koruyucu hekimlik açısından gerekli görülme gibi bir ihtiyaç ve mazeretin bulunması halinde erkeklerin ipek giyebileceği, fakat ipek kumaştan yapılmış yorgan, döşek, minder, halı, kilim gibi eşyanın kullanımının da erkekler açısından giyinme hükmünde olduğundan caiz olmadığı görüşündedir.

Ebu Hanîfe ile bazı Mâliki alimlerine göre ise; hadislerdeki yasağın, ipekli kumaşın sadece giyilmesine mahsus bir hüküm olduğu, bu sebeple de ipeğin giyim dışı kullanımın caiz olduğu görüşündedir.

Hanefilere göre; ipekli elbise içinde kılınan namaz sahih olup iadesi gerekemez. Ancak ipekli elbiseyle namaz kılmak mekruhtur. Ayrıca bu kişi, giyilmesi yasak olan bir şeyi giydiği için de günah işlemiş olur. [160]

4- Erkeğin Sarıya Boyanmış Elbise Giymesinin Yasak Olması

1900- Abdullah İbn Amr İbnu'1-Âs (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.), benim üzerimde usfur boyasıyla sarıya boyanmış iki elbise görüp:

“Doğrusu bu, kafir kimselerin elbiselerindendîr. Dolayısıyla sen bunu giyme!” buyurdu. [161]

1901- Hz. Ali (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.) keten ipek karışımı elbise ile sarıya boyanmış elbise giymeyi, altın yüzük takınmayı ve Rükuda Kur'an okumayı yasakladı.” [162]

5- Pamuklu Keten Elbise Giymenin Fazileti

1902- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.)'in giymeyi en çok sevdiği elbise pamuklu keten elbise idi.”[163]

6- Elbisede Tevazulu Olmayı, Giyim ile Kuşam Türü Hususlarda Elbisenin Kalını ile Uygun Olanıyla Yetinmenin Ve İçerisinde Çizgiler Bulunan Elbise Giymenin Caiz Olması

1903- Ebu Bürde'den rivayet edilmiştir:

“Aişe'nin yanına girmiştim. Bize Yemen'de yapılan kalın bir örtü ile mülebbede denilen cinsten bir elbise çıkardı. Resulullah (s.a.v.) bu iki elbisenin içerisinde vefat ettiğine dair Allah adına yemin etti.” [164]

1904- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

“Peygamber (s.a.v.) bîr sabah, üzerinde siyah kıldan yapılmış çizgili bir örtü olduğu halde dışarı çıktı.” [165]

1905- Hz. Aişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.)'in üzerine dayandığı yastığı deriden olup içi lifle dolu idi.”[166]

7- Yaygı/Döşeğin Dış Yüzü Edinmenin Caiz Olması

1906- Câbir b. Abdullah (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Evlendiğim zaman Resulullah (s.a.v.) bana:

“Yaygı/döşeğin dış yüzü edin mi?” diye sordu. Ben:

“Bizim nereden yaygımız/döşeğimizin dış yüzü olacak?” dedim. Resulullah (s.a.v.):

“Şunu iyi bil ki! Bu, yakında olacak” buyurdu. [167]

8- Yaygı, Döşek Ve Giyim Eşyalarının İhtiyaçtan Fazlasının Mekruh Olması

1907- Câbir b. Abdullah (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Bir yatak erkek için, bir yatak hanımı içindir. Üçüncü yatak misafir içindir. Dördüncü yatak ise şeytanındır.” [168]

9- Buyuklenerek Elbiseyi Sürüklemenin Haram Olması Ve Elbiseyi Ne Kadar Sarkıtmanın Caiz Ve Ne Kadar Sarkıtmanın Müstehab Olduğu Meselesi

1908- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Allah, elbisesini büyüklenerek sürüyen kimseye kıyamet günü rahmet nazarıyla bakmaz.” [169]

1909- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

Resulullah (s.a.v.)'e uğramıştım. İzanında sarkıklık vardı. Resulullah (s.a.v.):

“Ey Abdullah! İzarını yukarı çek!” buyurdu. Bunun üzerine izarımı yukarı çektim. Daha sonra Resulullah (s.a.v.):

“Biraz daha yukarı çek!” buyurdu. Bunun üzerine izarımı biraz daha yukarı çektim. Bundan sonra uygun olan şekli, araştırmaya çalıştım. Cemaattan biri:

“İzarıni nereye kadar çektin!” diye sordu. Abdullah İbn Ömer:

“Bacakların yarısına kadar çektim!” diye cevap verdi.”

1910- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Ebu Hureyre, izarını sürükleyen bir adam gördü. Bunun üzerine Ebu Hurevre, ayağıyla yere vurmaya başladı. O sırada Ebu Hureyre Bahreyn valisi olup:

“Vali geldi, vali geldi. Resulullah (s.a.v.);

“Yüce Allah, büyüklenerek izarını yerde sürükleyen kimseye kıyamet günü rahmet nazarıyla bakmaz” buyurdu” diyordu. [170]

10- Elbisesini Beğenmekle Birlikte Yürüyüşünde Kırıtmanın Haram Olması

1911- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Geçmiş ümmetlerden bîr adam omzuna kadar sarkan saçları ve iki kaftanıyla kibirli bir şekilde yolda yürürken birdenbire yer yarılıp bastığı toprakla birlikte onu içine almış, ta kıyamet kopuncaya kadar orada kalmak üzere yerin içine doğru feryat ede ede batmaya devam ediyor.” [171]

11- İslam'ın ilk Zamanlarında Erkeklere Altın Yüzüğün Mubah Kılınması, Daha Sonra Bu Hükmün Yürürlükten Kaldırılarak Haram Kılınması

1912- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Peygamber (s.a.v.), altın yüzüğü yasaklamıştır.” [172]

1913- Abdullah İbn Abbâs (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.) bir adamın elinde altından bir yüzük görmüştü. Hemen o yüzüğü o adamın elinden çıkarıp atmış ve:

“Sîzden birisi ateşten bir kor alıp da onu eline koyuyor” buyurdu. Resulullah (s.a.v.) gittikten sonra adama:

“Al yüzüğünü, onunla faydalan!” denildi. Adam

“Hayır! Vallahi, onu ebediyen alamam. Onu, Resulullah (s.a.v.) attı” dedi. [173]

1914- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Peygamber (s.a.v.), altından bir yüzük yaptırmıştı. Onu takındığı zaman, taşını, avucunun içine çevirirdi. İnsanlar da yüzükler yaptırmaya

başladı. Daha sonra Peygamber (s.a.v.), insanların bu halini görünce, minberin üzerine oturdu ve yüzüğü çıkarıp:

“Ben bu yüzüğü takıyor ve taşını içeriye çeviriyordum” dedi. Derken yüzüğü çıkarıp attı. Sonra da:

“Vallahi, onu ebediyen takmam!” buyurdu.

Bunun üzerine insanlar da, altın yüzüklerini attılar. [174]

Açıklama:

Hz. Peygamber (s.a.v.)'in altından yüzük yaptırması, altının erkeklere haram kılınmasından öncedir. Çünkü altının erkeklere haram olduğunu bildiren Resulullah (s.a.v.)'in, kendisinin .alton takması düşünülemez.

Ayrıca altının daha önce mubah olduğu halde, Hz. Peygamber (s.a.v.)'in bu hareketiyle haram kılınmış olması da mümkündür.

Yüzüğün üzerine, sahibinin ismini ve Allah'ın ismini nakşetmek caizdir. Alimlerin çoğunun görüşü bu şekildedir.

İhtiyaç gidermek isteyen kimsenin, üzerinde Allah'ın isimlerinden biri yada Peygamber ve melek ismi yazılı veya kutsal mekanlardan birinin resmi bulunan bir eşya bulunursa, tuvalete girerken onu çıkarması gerekir. Bu; Hanefilerin, Şâfiîlerin, Mâlikilerin ve Hanbelilerin görüşüdür. Buna uymamanın hükmü, mekruhluktur.

“Eğer bu eşya üzerinde Kur'an'dan bir ayet veya ayetten bir kısım bulunursa, onunla tuvalate girmek ve kaza-i hacatte bulunmak haramdır. Ancak kaybolma korkusu olduğunda yada bu ayet muska halinde üzerine dikili olduğuna bu sakınca ortadan kalkar. Bu durumda o ayetlerin üstü örtülerek veya cebe konularak gizlenmesi gerekir.

Buna göre bugün çokça kullanılan cihazlardan biri olan cep telefonlarının üzerinde bu türden yazı ve resim bulunduran kimselerin, bu hususa dikkat etmeleri gerekir.

Resulullah (s.a.v.), yüzüğün taşını, hem muhafaza etmek ve hem de kibirden korunmak için bu şekilde davranmıştır. Gerçi Resulullah (s.a.v.), bu konuda bir şey emretmemiştir. Dolayısıyla yüzük istenildiği şekilde taşınabilir. Fakat efdal olan, bu konuda Resulullah (s.a.v.)'e uymaktır. Selef, bu konuda yüzüğü hem avuç içine çevirmiş ve hem de çevirmemiştir.

12- Peygamber (s.a.v.)'in Nakşı "Muhammed Resulullah" Olan Gümüş Bir Yüzük Takması Ve Ondan Sonra Halifelerin De Bu Yüzüğü Takması

1915- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

"Resulullah (s.a.v.) gümüşten bir mühür yüzük edinmişti. Bu yüzük onun elindeydi. Sonra Ebu Bekr'in elinde bulundu. Ondan sonra Ömer'in elinde bulundu. Ondan sonra Osman'ın elinde bulundu. Nihayet Eriş kuyusuna düştü. "Bu mühür yüzüğün nakşı, "Muhammed Resulullah" idi. [175]

1916- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

"Peygamber (s.a.v.), altın bir mühür yüzük edinmişti. Sonra onu attı. Daha sonra gümüşten bir mühür yüzük edindi. Onun üzerine:

"Muhammed Resulullah" cümlesini nakşettirdi ve:

"Hiç kimse, benim bu yüzüğümün nakşı gibi kendi yüzüğüne nakış yapmasın!" buyurdu.

Peygamber (s.a.v.), bu gümüş mühür yüzüğünü taktığı zaman, taşını avucunun içine çevirirdi. Muaykib'in elinden Erîs kuyusuna düşen yüzük odur. [176]

Açıklama:

Resulullah (s.a.v.), yüzüğü, devlet adamlarının mühürleri gibi, resmi mühür konumunda kullandığı için, resmi yazılarda karışma olmaması için, üzerindeki nakşı başkalarının yapmasına izin vermemişti. Dolayısıyla Resulullah (s.a.v.)'in yüzüğü kaybolunca, yerine yapılan yüzük, aslının yerinde kullanılacağı için onun hükmünü alarak Hz. Osman, o yüzüğün benzerini yaptırmıştır.

Hz. Peygamber (s.a.v.), yüzüğündeki yazının aynısının, hiç kimsenin kendi yüzüğüne yazdırmamasını emretmişti, Hz. Osman, bu yasağın, Resulullah (s.a.v.)'în hayatına özgü olduğunu, vefatından sonra yazılmasının caiz olduğunu anlayarak yaptırdığı yüzüğe, “Muhammed Resulullah” yazdırmıştı.

Resulullah (s.a.v.)'in, yüzüğünün üzerine başka nakış yapılmamasını istememesi; bu işe bir bozgunculuk karışmaması içindir. Çünkü Resulullah (s.a.v.), bu yüzüğü, sadece mühür maksadıyla kullanmak için yaptırmıştır.

Yalnız yüzüğün üzerine, sahibinin ismini ve Allah'ın ismini nakşetmek caizdir. Alimlerin çoğunun görüşü bu şekildedir.

İhtiyaç gidermek isteyen kimsenin, üzerinde Allah'ın isimlerinden biri yada Peygamber ve melek ismi yazılı veya kutsal mekanlardan birinin resmi bulunan bir eşya bulunursa, tuvalete girerken onu çıkarması gerekir. Bu;

Hanefilerin, Şâfiîlerin, Mâlikilerin ve Hanbelilerin görüşüdür. Buna uymamanın hükmü, mekruhluktur.

Eğer bu eşya üzerinde Kur'an'dan bir ayet veya ayetten bir kısım bulunursa, onunla tuvalate girmek ve kaza-i hacatte bulunmak haramdır. Ancak kaybolma korkusu olduğunda yada bu ayet muska halinde üzerine dikili olduğuna bu sakınca ortadan kalkar. Bu durumda o ayetlerin üstü örtülerek veya cebe konularak gizlenmesi gerekir.

Buna göre bugün çokça kullanılan cihazlardan biri olan cep telefonlarının üzerinde bu türden yazı ve resim bulunduran kimselerin, bu hususa dikkat etmeleri gerekir.

Resulullah (s.a.v.), yüzüğün taşını avucunun içerisine çevirmesi; hem muhafaza etmek ve hem de kibirden korunmak için bu şekilde davranmıştır. Gerçi Resulullah (s.a.v.), bu konuda bir şey emretme mistir. Dolayısıyla yüzük istenildiği şekilde taşınabilir. Fakat efdal olan, bu konuda Resulullah (s.a.v.)'e uymaktır. Selef, bu konuda yüzüğü hem avuç içine çevirmiş ve hem de çevirme mistir.

Muaykib, Saîd b. Ebi'l-As'ın azadlısıdır. Görüldüğü üzere bu rivayette, Eriş kuyusuna yüzüğü düşürenin Muaykib olduğu bildirilmektedir.

Konu ile ilgili diğer rivayetlerde ise bu yüzüğü düşürenin Hz. Osman olduğu ifade edilmektedir.

Alimler bu iki rivayetin arasını şöyle uzlaştırmışlardır: Halifeler, bu yüzüğü parmaklarına takmışlardı. Hz. Osman zamanında, yüzük çoğunlukla Muaykib'in elinde bulunmuştur.[177] Hz. Osman'a lazım olup istediği zaman Muaykib, Erîs kuyusunun başında bulunmuş ve tam Hz. Osman'a verirken yüzük kuyuya düşmüştür. Yüzük aranmasına rağmen

bulunamamıştır. Hz. Osman'da bu yüzüğün bir benzerini yaptırmıştır. [178] Düşürmenin her ikisine de nispet edilmesi, bundandır.

Erîs kuyusu, Küba mescidine yakın bir bahçenin içinde bulunmaktadır.

13- Peygamber (s.a.v.)'in Bazı Yabancı Hükümdarlara Mektup Yazmak İstediğinde Mühür için Yüzük Edinmesi

1917- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.) Romalılara mektup yazmak istediğ zaman sahabiler:

“Onlar mührü olmayan mektubu okumazlar” dediler.

Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.) mühür olarak kullanmak için bir yüzük edindi. Ben onun beyazlığını Resulullah (s.a.v.)'in elinden halen görür gibiyim. Bu mühür yüzüğün nakşı, “Muhammed Resulullah” idi. [179]

Açıklama:

Hz. Peygamber (s.a.v.), Iran Kisra'sına, Roma Kayser'ine ve Habeş Necâşî'sine hak dine davet etmek için mektuplar yazmak istemişti. Ona, bunların mühürsüz mektup kabul etmedikleri söylenmiştir.

Onların mühürsüz mektup kabul etmemelerinin sebebi; mührün mektubu yazan kimseye delalet etmesi, mektuba başkaları tarafından bir takım ilavelerin yapılmasını engellemek, mektuba ciddiyet kazandırmak,

sırlarının meydana çıkacağından korkmaları, bir de onlara arz edilecek bir şeyi hiçbir kimsenin bilmemesi lazım geldiğine tenbih etmek istemeleridir.

Hz. Peygamber (s.a.v.) yazı yazmayı bilmediği için, katibine yada sahabilerden birisine mektubu yazdırıp hükümdarlara mektup göndermek istemesi ile, mecazi olarak, onun mektup yazdığı ifade edilmiştir. İşin yapılmasını emreden, yaptıran kişi, onu bizzat yapmış gibi ifade edilir.

14- Yüzüklerin Atılması

1918- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Enes, günün birinde, Resulullah (s.a.v.)'in elinde gümüş bir yüzük görmüştü. Bunun üzerine insanlar, gümüşten yüzükler yaptırıp onu takındılar. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.) yüzüğünü çıkarıp attı. insanlar da taktıkları gümüş yüzükleri çıkarıp attılar.” [180]

Açıklama:

Erkeklerin gümüş yüzük takmaları caizdir. Hanelilere göre; hem erkeklerin ve hem de kadınların; demir, bakır, pirinç gibi madenlerden yapılan yüzük takınmaları mekruhtur. [181]

Erkeklerin altın yüzük takmaları, dört imama göre de haramdır. Altın yüzüğün haram oluşu ile ilgili bir çok hadis bulunmaktadır.

Sahabenin altın yüzük taktığına dair rivayet nakledilmiştir.

Altın yüzüğün erkeklere haram olduğu, görüşünde olan İslam Hukukçuları, altın yüzük takmanın caiz olduğuna dair rivayetlere iki şekilde cevap vermişlerdir:

1- Herhangi bir şeyi mubah kılan nas ile haram kılan nass, birbiriyle çatıştığı zaman haram kılan nass tercih edilir. Bu, genel bir kuraldır. Buna göre erkeklerin altın yüzük takmalarının haram oluşuna delalet edilir. O zaman caiz olduğunu bildiren rivayetlere itibar edilmez.

2- Altın yüzüğün caiz olduğuna işaret rivayetler, daha altın yüzük haram kılınmadan önce varid olmuştur.

Kamil Miras, “Tecrid-i Sarîh Tercemesi ve Şerhi”, 4/288-289'da, bu tür rivayetleri ve kendine göre bazı görüşler ileri sürerek günümüzde nişan yüzüğü olarak adlandırılan altın halkanın takılmasını erkeklere caiz olduğunu ileri sürse de, gözden kaçınlmaması gereken asıl husus; bu adetin, Hıristiyaniara ait olmasıdır. Ayrıca bugün müslümanlar, yaygın olarak, gümüş yüzük kullanıyorlarsa, yani artık bu durum örfleşmişse, bu teamüle uymak daha doğru kabul edilir.

Resulullah (s.a.v.)'in mührü, yüzüğünün kaşına nakşedilmiş oiduğu için, bu konudaki mühür kelimesi, aynı zamanda yüzük manasına da kullanılmıştır.

15- Taşı Habeş İşlemesi Olan Yüzük Kullanmak

1919- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.) sağ eline gümüş bir yüzük takmıştı. Yüzükte Habeş işlemesi bir taş/boncuk vardı. Yüzüğün taşım, avuç tarafına çevirirdi.” [182]

1920- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Sol elinin küçük parmağına işaret ederek, Peygamber (s.a.v.)'in mühür yüzüğü şundaydı.” [183]

Açıklama:

Bazı rivayetlerde Resulullah (s.a.v.)'in yüzüğünü sağ eline, bazı rivayetlerde ise sol elin taktığına işaret eden hadisler bulunmaktadır.

Alimler, birbirine muhalif görünen bu hadislerin arasını uzlaştırma konusunda değişik Şeyler söylemişlerdir.

Bazı alimler, her iki tarafın da eşit olduğuna meyletmişler, yani sağa da, sola da yüzük takmanın caiz olduğunu ve birini öbürüne tercihe delil bulunmadığını söylemişlerdir.

Bazı alimler de, Hz. Peygamber (s.a.v.)'in yüzüğü önceleri sağ eline taktığını, ama daha sonra bu adetini değiştirip sol eline takmaya başladığını söylemişlerdir.

Nevevî ise, alimlerin yüzüğü sağa yada sola takmanın caiz oluşunda görüş birliğine vardıklarını, fakat hangisinin daha faziletli olduğu hususunda ihtilaf ettiklerine işaret ettikten sonra, İmam Mâlik'in sol ele yüzük takmayı müstehab, sağa takmayı ise mekruh gördüğünü, Şâfiîlere göre ise sağ elin daha faziletli olduğunu söyler.

Hanefi alimleri ise, Rafizilerden olan Ehl-i Bid'ate benzeyeceği için sol yüzük takmayı uygun bulmamışlardır. Yüzüğü sağ ele takmak daha faziletlidir.

Bütün bu nakillerden anlaşıldığına göre; yüzüğü, sağa ele de, sol ele de takmak caizdir. Ancak hangisinin daha faziletli olduğu konusu tartışmalıdır.

17- Orta Parmak ile Ondan Sonra Gelen Parmağa Yüzük Takmanın Yasak Olması

1921- Hz. Ali (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Peygamber (s.a.v.)'i kast ederek:

“O, beni, yüzüğümü şuna takmaktan yada ondan sonra gelene takmaktan men etti.”

Açıklama:

Hadisin ravisi Asım, bu iki parmağın hangisinde olduğunu bilememiştir.Yine beni keten ipek karışımı elbise giymekten ve eyer yastıkları üzerine oturmaktan men etti. [184]

Eyer yastıkları:

Kadınların, kocaları için semer üstüne koydukları erguvani kadifelerdir.

18- Ayakkabılar Veya Onların Yerini Tutacak Şeyler Giymenin Mustehab Olması

1922- Câbir b. Abdullah (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Peygamber (s.a.v.)'i:

“Ayakkabılardan çok temin edin. Çünkü insan ayakkabı giydiği müddetçe ayakkabının binicisi olmakta devam eder” buyururken işittim. [185]

19- Ayakkabı Giymede önce Sağa Giymenin, Çıkarırken De önce Sol Ayaktan Çıkarmanın Mustehab Ol-Ması Ve Tek Ayakkabı İçerisinde Yürümenin Mekruh Olması

1923- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Sizden birisi ayakkabı giyeceği zaman gîyemeye ilk önce sağ ayağıyla başlasın. Çıkaracağı zaman sol ayağıyla başlasın. Giydiği zaman ayakkabılarının her ikisini birden giysin. Çıkardığı zaman her ikisini birden çıkarsın.” [186]

Açıklama:

Hattâbî (ö. 388/998)'nin ifade ettiği üzere; devamıı surette tek ayakkabı ile yürümek, başkalarının dikkatini çekebilir. Göze de çirkin görünebilir. Çünkü insanlar, onun bir ayağının, ötekinden kısa olduğunu zannedebilirler.

İbn Hacer (ö. 852/1447)'e göre ise; Hadisteki yasağa uymamak, insanın vakarım giderebilir. Ayrıca böyle bir davranış, kişi için de bir zorluk ve tehlike arzedebilir. Çünkü insan, tek ayakkabı ile yürürken dengeyi kaybedip düşebilir.

Bazıları, Tirmizî'nin naklettiği:

“Resulullah (s.a.v.), bazen tek ayakkabı ile yürürdü” [187] mealindeki hadis ile konumuzla ilgili hadisler arasında bir çelişki bulunduğunu söyleyerek bu hadisleri reddetmek istemişlerse de, İbn Kuteybe (ö. 271/884) onlara şu cevabı vermiştir:

“Biz deriz ki: Elhamdülillah burada herhangi bir terslik yoktur. Çünkü bir kimsenin ayakkabısının tasması koparsa, ya ayakkabıyı atar yada eline alır ve bir başka tasma buluncaya kadar tek ayakkabı ile yürür.

iki ayakkabı, iki mest ve diğer ikili olarak kullanılan elbiselerde bunlardan birinin kullanılıp diğerinin kullanılmaması, çirkin ve hoş karşılanmayan bir harekettir. Yine ridanın sadece bir omuza atılıp diğer omuzun açık bırakılması da çirkindir. Fakat bir kimsenin ayakkabısının tasması kopabilir ve onu tamir ettirene kadar bu halde bir-iki veya üç adım atabilir. Muhakkak ki bu, ne çirkindir ve ne de kötü görünen bir harekettir.

Azın hükmü pek çok yerde çoğun hükmüne muhalif olabilir. Görmüyor musun, namaz kılan bir kimsenin rüku' halinde iken önündeki boş safa doğru bir-iki veya daha çok adım atması caizdir de, yine rüku' halinde oiduğuhalde yüz veya iki yüz zira (arşın) yürümesi caiz değildir.

Yine ridası düşünce onu omuzlarına atıvermesi, namazda caizdir de, namazda elbisesini toplaması veya uzunca bir iş yapması caiz değildir.

Yine bir kimse namazda tebessüm ederse namazı bozulmaz, fakat kahkahayla gülerse namazı bozulur. [188]

1924- Ebu Rezîn'den rivayet edilmiştir:

“Ebu Hureyre bir defasında yanımıza çıkageldi. Eliyle kendi alnına vurup:

“Dikkat edin ki! Sizler, benim kendimin sapıtıp sizlerin hidayete kavuşmanız için Resulullah (s.a.v.) üzerine yalan söylemekte olduğumu konuşuyorsunuz. Dikkat edin ki! Doğrusu ben şehadet ederim ki, ben Resulullah (s.a.v.)'i:

“Sizden birisi ayakkabısının bağı koptuğunda onu tamin edip düzeltnıedikçe sakın diğeriyle yürümesin” buyururken işittim” dedi. [189]

20- Bir Elbiseye Sımsıkı Sarılıp Sürünmenin Ve Bir Elbise İçerisinde Ayaklarını Dikip Oturmanın Yasak Olması

1925- Câbir b. Abdullah (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Sizden birisi ayakkabısının bağı koptuğu zaman yada kimin ayakkabısının bağı koparsa, o bağı tamir edip düzeltmedikçe sakın bir tek ayakkabıyla yürümesin. Bir tek mestle de yürümesin. Sol eliyle yemek yemesin. Bir tek elbise içerisinde dizlerini dikmek suretiyle kaba etleri üzerine oturmasın. Bir elbiseyi kendi bedenine sımsıkı şekilde sarıp bürünmesin.” [190]

21- Sırt Üstü Yatmanın Ve Bacağı Bacak Üzerine Koymanın Yasak Olması

1926- Câbir b. Abdullah (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.) bir tek elbiseye sımsıkı sarılmayı, bir elbise içerisinde dizlerini dikmek suretiyle kaba etleri üzerine oturmayı ve kişi sırt

üstü uzanmış olduğu halde bacağını birini diğerinin üzerine koymayı yasaklamıştır. [191]

22- Sırt Üstü Yatmanın Ve Bacağı Bacak Üzerine Koymanın Mubah Olması

1927- Abbâd b. Temîm'in amcası (Abdullah b. Zeyd) yoluyla rivayet edilmiştir:

"Abbâd'ın amcası (Abdullah b. Zeyd), Resulullah (s.a.v.) mescitte sırt üstü yatarak bîr ayağını diğerinin üzerine koyduğunu görmüştür." [192]

Açıklama:

Bir önceki hadiste sırt üstü yatarak bir ayağı diğer ayağın üzerine koymak yasaklanırken burada bu fiili bizzat Resulullah (s.a.v.)'in yaptığı belirtilmektedir.

Alimler, yasağın; avret yerinin açılarak avret yerlerinin gözükmesi durumunda geçerli olduğu, böyle bir durum sözkonusu olmadığında bu fiilin mutlak anlamda caiz olduğunu belirtmişlerdir.

23- Erkeğin Zaferan Surunmesının Yasak Olması

1928- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

"Resulullah (s.a.v.) erkeğin zaferan sürünmesini yasaklamıştır." [193]

24- Beyaz Saçı, Sarı Ve Kırmızıya Boyamanın Müste-Hab Ve Siyaha Boyamanın ise Haram Olması

1929- Câbir b. Abdullah (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Mekke'nin fehi günü Ebu Kuhâfe, Resulullah'ın huzuruna getirilmişti. Başı ve sakalı, beyaz çiçekli bir bitki olan Seğâme gibi bembeyazdı. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):

“Bunun başını ve sakalını bir şeyle değiştirin. Fakat siyaha boyamaktan kaçının” buyurdu.[194]

25- Boyama Hususunda Yahudilere Muhalefet Emek

1930- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Yadudiler ile Hıristiyanlar, saçlarını ve sakallarını boyaınazlar. Saçlarınızı ve sakallarınızı boyamak suretiyle onlara muhalefet ediniz.[195]

Açıklama:

Hadis, saç ve sakalı boyamanın meşru olduğuna delalet etmektedir. Bu meşruiyetin illeti, Yahudi ve Hıristiyanlara muhalefettir. Bu illet, saç ve sakal boyamanın müstehab oluşunu ifade etmektedir. Çünkü Resulullah (s.a.v.), Yahudi ve Hıristiyan lara muhalefette çok titiz davranır ve bunu emrederdi.

Şevkânî (ö. 1250/1834)'ye göre beyaz kılların boyanınasında iki menfaat vardır. Bunlar:

1- Saç ve sakalı temiz tutmak.

2- Ehl-i Kitaba muhalefet etmektir.

Açık bir şekilde ağaran saçları ve sakalları boyamayı teşvik eden hadisler olduğu gibi, beyaz kılları boyamayı yasaklayan hadisler de vardır. Bundan dolayı sahabe ve tabiundan bir çok kişi, saç ve sakal boyamanın hükmü konusunda ihtilaf etmişlerdir.

Bazıları, boyamanın daha faziletli olduğunu söylemişler ve ağaran kılları değiştirmenin yasak oluşu ile İlgili bir hadis rivayet etmişlerdir. Ayrıca Hz. Peygamber (s.a.v.)'in saç ve saka-lındaki ağarmış olan kıllarını boyamadığını ileri sürmüşlerdir.

Bazı alimler de, saç ve sakalı boyamanın daha faziletli olduğunu söylemişler. Bu konuda nakledilen hadisleri, sahabe, tabiun ve daha sonrakilerin uygulamalarını delil olarak almışlardır. Yalnız bunlar da, kendi aralarında boyanın rengi konusunda ihtilaf düşmüşlerdir.

Ibn Cerîr et-Taberî (ö. 310/922)'ye göre; Hz. Peygamber (s.a.v.)'in beyaz kılları boyamayı teşvik eden ve onu yasaklayan tüm hadisleri sahihtir. Bunlar arasında bir çelişki yoktur.

Bu konudaki emirler, Ebu Kuhafe gibi saçı sakalı bembeyaz olanlar hakkındadır. Yasaklamalarda saçı sakalı kır oian, yani siyahı da beyazı da bulunanlarla ilgilidir. ilk dönemdeki alimlerin bu görüşte olmaları, kendi durumlarındaki farklılıktır. Yani bazısının saçları kır, bazısının ki ise beyaz olmasıdır. Ayrıca bu konudaki emir ve yasaklar, bağlayıcı değildir.

Buna göre saç ve sakalı tamamen ağarmış olanların, saçlarını ve sakallarını, sarı ve kırmızıya boyamaları müstehaptır.

Kır olan saç ve sakalların boyanınası ise meşru değildir. [196]

Kadı iyâz (ö. 544/1149) ise, bu meseleye farklı bakmış ve bu konuda saç boyamak adet olan yerlerde boyamanın lüzumunu, adet olmayan yerlerde ise boyanınaması gerektiğini yada ağaran saçları temiz olup boyamasına gerek duymayanların boyamamalarını, aksi olanların ise boyamalarının müstehab olduğunu söylemektedir.

26- Hayvan Resmi Yapmanın Ve Döşek ile Yaygı Gibi Yollarla Zelil Kılınmayan Resimli Eşya Edinmenin Haram Kılınması Ve Resim ile Köpek Bulunan Bir Eve Meleklerin Girmemesi

1931- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

“Cebrail (a.s), geleceği bir saat hakkında Resulullah (s.a.v.)'le sözleşmişti. O saat geldi, fakat Cebrail gelmedi. Resulullah (s.a.v.)'in elinde bir değnek vardı, onu elinden atıp:

“Allah vaadinden dönmez ve Resulleri de dönmez!” buyurdu. Sonra etrafına bakındı. Tam o sırada sedirinin altında bir köpek yavrusu gördü. Bunun üzerine:

“Ey Âişe! Bu köpek yavrusu buraya ne zaman girdi?” diye sordu. Aişe:

“Vallahi, bilmiyorum!” dedi. Hemen emir verip köpek oradan çıkarıldı. Bunun üzerine Cebrai! geldi. Resulullah (s.a.v.):

“Bana geleceğin saati vaat ettin. Ben de senin için oturup bekledim. Fakat sen gelmedin” buyurdu. Bunun üzerine Cebrail:

“Benim gelmemi, evinde bulunan köpek engel oldu. Biz, içinde köpek ve suret bulunan eve girmeyiz” dedi.” [197]

1932- Meymûne (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.) bir gün hüzünlü bir şekilde sabahladı. Bunun üzerine Meymûne:

“Ey Allah'ın resulü! Gerçekten gündüzden beri halini iyi görmüyorum” dedi. Resuluüah (s.a.v.);

“Doğrusu Cebrail benimle bu gece görüşeceğine dair bana söz vermişti, fakat görüşmedi. Vallahi, bana verdiği sözü bozmuş değildir” buyurdu.

Resulullah (s.a.v.) o gününü bu şekilde geçirdi. Sonra hatırına bizim çadırın altındaki köpek yavrusu geldi. Hemen onun çıkarılmasını emretti. Bunun üzerine köpek yavrusu oradan çıkarıldı. Sonra eline bir miktar su alarak onu köpek yavrusunun yattığı yere serpti. Akşam olduğu zaman Cebrail, Resulullah (s.a.v.)'in yanına çıkageldi. Resulullah (s.a.v.):

“Dün akşam benimle görüşeceğine dair bana söz vermiştin?” dedi. Cebrail:

“Evet! Fakat biz, içinde köpek ve suret bulunan eve girmeyiz” diye cevap verdi.

Resulullah (s.a.v.) o gün sabaha eriştiğinde köpeklerin öldürüimesini emretti. Hattâ küçük bahçe köpeklerinin bile öldürülmesini emrediyor, büyük bahçe köpeklerini bırakıyordu. [198]

Açıklama:

Küçük bahçe ile büyük bahçe arasında fark yapılarak küçük bahçe köpeğinin öldürülmesi, ötekinin bırakılması; büyük bahçenin her tarafını bekçi muhafaza etmeyip, köpeğin bekçiliğine muhtaç olmasından, küçük bahçede buna ihtiyaç bulunmamasındandır. Bununla birlikte köpeklerin öldürülmesi hükmü sonradan yürürlükten kaldırılmıştır.

1933- Ebu Talha (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Melekler, içerisinde köpek olan ve resim bulunan eve girmez.” [199]

Açıklama:

Ebu Davud'un sarihi Sehârenfûrî (ö. 1346/1927)'ye göre; içerisinde resim bulunan bir eve rahmet melekleri de girebilir. Böyle bir eve rahmet meleklerinin giremeyeceğini bildiren hadislerin gene! hükümleri tahsis edilmiştir. Bununla birlikte yasak, yukarıda açıklanan, insanlar tarafından tapınılan varlıklara ait olmak ve kendisine ta'zim edilen eşya üzerinde bulunmak gibi özellikler taşıyan resimlerle ilgilidir. Bu özellikleri taşımayan resimler, konu ile ilgili hadislerin genel hükümlerinin dışında kalır.

1934- Resulullah (s.a.v.)'in sahabisi Ebu Talha (r.a)'tan rivayet edilmiştir: Resulullah (s.a.v.):

“Doğrusu melekler, içerisinde resim bulunan eve girmezler” buyurdu.

Hadisin ravisi Büsr der ki:

“Bir zaman sonra bu hadisin ravisi Zeyd (b. Hâlid el-Cühenî) hastalanmıştı. Biz de onu ziyarete gittik. Bir de baktık ki, kapısının üzerinde

bir perde var, perdenin üzerinde de bir resim var. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.)'in hanımı Meymûne'nin büyüttüğü Ubeydulİah el-Havlânî'ye:

"İslam'ın ilk günlerinde resmin yasaklandığını bize haber veren Zeyd b. Hâlid değil midir?" diye sordu. Ubeydullah'da:

"Zeyd b. Hâtid bu hadisi Ebu Talha'dan bize rivayet ederken hadisin sonunda "Elbisedeki nakış ve resim müstesna!" dediğini işitmedin miydi?" diye cevap verdi. [200]

1935- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

"Bizim bir perdemiz vardı. Üzerinde kuş resmi vardı. Biri içeri girdiği zaman, onu karşısında bulurdu. Resulullah (s.a.v.):

"Bunu çevir! Çünkü ben her içeri girmemde onu görüyor ve dünyayı hatırlıyorum" buyurdu.

Bir rivayette ise;

"Resulullah (s.a.v.) bize onu kesip koparmayı emretmedi" ifadesi yer almaktadır. [201]

1936- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

"Aişe'nin, içerisinde resimler bulunan bir kumaşı vardı. Bu kumaş, rafın üzerine uzatılmıştı. Peygamber (s.a.v.) ona doğru namaz kılıyordu. Aîşe'ye:

"Bunu benden geriye al!" buyurdu. Âişe:

"Bunun üzerine ben de onu geriye alıp ondan yastıklar edindim" dedi. [202]

(s.a.v.):Hanefilere göre; üzerinde insan yada hayvan resmi bulunan yaygı üzerinde namaz kılmada bir sakınca yoktur. Çünkü resimli yaygının

ayakla altına alınması, resimlere değer vermeme anlamındadır. Ancak resime ibadet etmeye benzeyeceği için yaygıdaki resimler üzerine secde edilmemesi tavsiye edilmiştir. Yine bu resimler, baş hizasından daha yukarıda, kişinin hizasında ve önünde asılı olarak bulunurken namaz kılmanın mekruh olduğu söylenmiştir.

1937- Abdullah İbn Mes'ud (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Kıyamet günü insanlardan azaba uğrayacak olanları, resim/suret yapanlardır.” [203]

Açıklama:

Heykel şeklinde olmayan, kağıt, sergi, örtü, duvar gibi yerlere yapılan resimler hakkındaki hadisler; bunun, mutlak olarak haram yada helal olduğunu göstermiyor, resmin konusuna, ressam veya resmi kullananın maksadına ve kullanıldığı yere göre çeşitli hükümler getiriyor.

1- Mukaddes sayılan, tapınılan, uluhiyyet izafe edilen şeylerin resimlerini yapmak ve kullanmak haramdır.

2- İslamî ahkâm ve ahlâka aykırı olan çıplak insan vb. resimlerini yapmak ve kullanmak da haramdır,

3- Bunların dışında kalan resimlerden canlılara ait olmayanları mubahtır, yapmak ve kullanmak serbesttir.

4- Canlılara gelince, hadislerden bir kısmı, Peygamberimiz (s.a.v.)'in bunları tasvip etmediğini, diğer bir kısmı ise bilhassa çiğnenen sergide, yaslanılan yastıkta, oturulan minderde.... Olduğu zaman caiz gördüğünü ifade etmektedir.

Bunlardan çıkan netice; böyle resimlerin -dinî bir takdis ve ta'zime götürmedikçe- caiz olduğudur. Titizlik gösterilen nokta, tevhidin korunmasıdır.

Tahâvî (ö. 321/933)'nin şu ifadesi bu anlayışı desteklemektedir: Rivayet ettiğimiz hadisler, elbise üzerindeki resimleri, yasaklanan resimlerin dışına çıkarmaktadır. Yasaklanan resimler, Hıristiyanların kilise duvarlarına yaptıkları veya bezlere yapıp astıkları resimler kabilinden olanlardır.” [204]

Resim hakkındaki hadislerden anlaşıldığına göre; Resulullah (s.a.v.) önceleri, tevhid inancı, pahlara yerleşinceye kadar resim hakkında titiz davranmış, sonraları mahzuru olmayan noktalarda ruhsatlar vermiştir.

Bazı alimler, canlı-cansız ayırımını gözönüne alarak üç boyutlu olmayan veya hayatî bir uzvu eksik bulunan resimleri de cansızlara katmış, caiz görmüşlerdir. Çünkü bunların, mezkur şekil ve eksikler içinde canlı olmaları mümkün değildir.[205]

1938- Saîd b. Ebi'l-Hasen'den rivayet edilmiştir:

“Bir adam, Abdullah İbn Abbas'a gelip ona:

“Ben şu suretleri yaparak geçimimi ondan sağlayan bir adamım. Onlar ve sanatım hakkında bana bir fetva ver!” dedi. Abdullah İbn Abbas, ona:

“Bana yaklaş!” dedi. O da, Abdullah İbn Abbas'a yaklaştı. Sonra yine ona:

“Bana yaklaş!” dedi. O da yaklaştı. Nihayet elini onun başının üzerine koyup:

“Sana Resulullah (s.a.v.)'den dinlediğim bir hadisi haber vereceğim. Ben, Resulullah (s.a.v.)'i:

“Her ressam cehennemdedir. Allah, ressamın yaptığı her surete kıyamet gününde hayat verecek ve o canlı suret de cehennemde kendini yapan sahibine azab edecektir” buyururken işittim” dedi.

Bunun üzerine Abdullah İbn Abbas, ressama:

“Mutlaka resim yapacaksan bari ağaç ve cansız seylerin resmini yap” dedi. [206]

27- Yolculuk Sırasında Köpek Bulundurmanın Ve Çan Takmanın Mekruh Olması

1939- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Melekler, aralarında köpek ve çan bulunan yolcularla arkadaşlık etmezler.” [207]

1940- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildigme göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Çan, şeytanın düdükleridir.” [208]

28- Devenin Boynuna Kirişten Gerdanlık Takmanın Mekruh Olması

1941- Ebu Beşîr el-Ensârî (r.a)'darı rivayet edilmiştir:

“Ebu Beşîr eİ-Ensârî, bir seferde Resulullah (s.a.v.)'le birlikte bulunuyordu.

Ebu Beşîr der ki:

“Resulullah (s.a.v.) bir elçi göndermişti.”

Hadisin ravisi Abdullah İbn Ebi Bekr:

“Ravi Abbâd b. Temîm'in, insanlar geceledikleri yerlerinde bulunurlarken dediğini sanıyorum” dedi. Ona:

“Hiçbir devenin boynunda, kirişten/takıh bir yay ipi yapılmış bir gerdanlık yada bir gerdanlık kalmasın, muhakkak kesilsin” buyurdu. [209]

Açıklama:

Hz. Peygamber'in, develerin boyunlarına takılan bu iplerin kesilmesini emretmesi hakkında üç görüş vardır:

1- Câhiliyye döneminde yaşayan araplar develerin boynuna kiriş ve gerdanlık gibi şeyler takarlar ve bunların göz değmesine mâni olacağını zannederlerdi. İşte Hz. Peygamber, bu gibi şeylerin Aliah'dan gelen musibetleri önleyemeyeceğini bildirmek için, onların kesilmesini emretmiştir. İmam Mâlik bu görüştedir.

2- Hayvanların boynuna takılan bu gibi gerdanlıklar bazı hallerde onların boğazını sıkıp ölümlerine sebep olacağı için, Rasûlullah bunların kesilmesini emretmiştir. Hanefi İmamlarından İmam Muhammed bu görüştedir. Ebu Ubeyde de bu görüşü tercih etmiştir.

3- Cahiliyye araplan develerin boynuna kiriş takarlar ve bu kirişlere de çan asarlardı. Bu çanlar da geceleyin düşmanın onların bulundukları yeri sezmesine sebep olurdu. İşte burada esas yasaklanmak istenen, develerin boynuna kirişler takmak değil, bu kirişlere çan asmaktır.

29- Hayvanın Yüzüne Vurarak Dövmenin Ve Yüzüne Damga Vurmanın Yasak Olması

1942- Câbir b. Abdullah (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

"Resulullah (s.a.v.), hayvanını yüzüne vurmayı ve yüzüne damga/nişan vurmayı yasaklamıştır." [210]

1943- Câbir b. Abdullah (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

"Peygamber (s.a.v.)'in yanından yüzüne damga vurulmuş bir eşek geçmişti. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.):

"Buna damga/nişan vuran kimseye Allah lanet eylesin" buyurdu. [211]

1944- Abdullah İbn Abbâs (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

"Resulullah (s.a.v.), yüzüne dağlanarak damga vurulmuş bir merkep gördü. Bunun üzerine yüze damga vurma işini red etti. Sonra da:

"Allah'a yemin ederim ki, ben olsaydım onun yüzünü damgalamazdım. Damgalamam gerekiyorsa, yüzünden en uzak bir yerini damgalardım" buyurdu.

Bunun üzerine kendisine ait olan bir merkebe damga vurulmasını emretti. Merkep, iki kıç kemiği üzerinden damgalandı. Böylece de kıç kemiği üzerine dağlama damgası yapanların ilki oldu. [212]

Açıklama:

Bu hadisler, hayvanların yüzüne vurmanın dînen yasaklandığını ifâde etmektedir. Bu konuda insan hakkındaki yasak ise, daha da şiddetlidir. Çünkü yüz insanın bütün güzelliklerinin toplandığı yerdir.Yüze vurulduğu zaman orada eseri kalır. Hatta yüzde bulunan ve büyük önemi haiz olan görme işitme, tatma ve koklama gibi duyu organlarının bu yüzden zarar görmesi ve hatta tamamen tahrib olması da mümkündür.

Ancak hayvanların yüzlerinin dışında vücudlarının diğer kısımlarına ateşle damga basmak caiz olduğu gibi, gerektiği zaman yüzlerinin dışında kalan yerlerine zarar vermeyecek şekilde vurmak da caizdir.

30- İnsan Hariç Hayvanın Yüzünden Başka Yerlerine Damga Vurmanın Caiz Olması Ve Zekat ile Cizye Develerinde ise Bunun Mendub Olması

1945- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Annem Ümmü Süleym, doğum yaptığında bana:

“Ey Enes! Şu çocuğa bak! Hiçbir zarar dokunmadan onu Peygamber (s.a.v.)'e götür de ona tahnik yapsın!” dedi.

Enes der ki:

“Bunun üzerine ben de onu Peygamber (s.a.v.)'e götürdüm. Bir de baktım ki, Peygamber (s.a.v.) üzerinde renkli bir elbise olduğu halde bahçede ve Mekke'nin fethi sırasında geien develeri dağlayarak damgalıyordu.” [213]

Tahnik:

Hurma ve benzeri tatlı bir şeyi, ağızda ezmek suretiyle yeni doğan çocuğun ağzına püskürüp ona bereketli olması için yapılan fiildir. Bunun yapılmasının sebebi, yeni doğan çocuğun ağzına giren ilk şeyin tatlı bir şey olmasıdır.

31- Çocuğun, Başının Bir Kısım Saçının Traş Edilip Bir Kısmının Bırakmanın Mekruh Olması

1950- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.), çocuğun başının bazı yerlerini traş edip bazı yerlerinde dağınık bulut parçalan gibi saç bırakmayı yasaklamıştır.”

Hadisin ravisi der ki: Nâfı'ye:

“Kaza” nedir?” diye sordum. Nâfi':

“Çocuğun başının bir kısmını traş olunup bir kısmının terk olunmasıdır” diye cevap verdi. [214]

Açıklama:

Hadis, müslümanların, müslüman olmayanlara zihnen olduğu gibi şeklen de benzemeye çalışmalarının doğru olmadığını belirtmektedir.

Şeklî benzeme, ilk bakışta, önemsiz gibi görünebilir. Ama aslında, insanların davranışları, giyinişleri, düşünce tarzları bir kültür eseridir. Toplumları değiştirmek, onlara yeni kültür ve düşünceler enjekte etmek isteyenler, insanlann kılık kıyafetlerini hiçbir zaman İhmal etmemişlerdir.

İslâmi düşünce ile mücadelede de kılık ve kıyafet değişimi her zaman önde tutulmuştur. Yeni bir kıyafete bürünen kişi kendisini o kıyafetin mensubu oian camiadan hissetmeye, onlar gibi yaşamaya ve hatta onlar gibi düşünmeye başlar. Düşüncenin ve inancın değişmesi de, dinî düşünce tarzının değişmesi sonucunu doğurur. İslâmiyet, mensuplarının inanç ve dini gayretlerini korumak için her türlü tedbiri almıştır.

Dolayısıyla çocukları yabancılara benzeyecek şekilde tıraş etmek mekruhtur.

32- Yollar Üzerine Oturmanın Yasak Olması Ve Oturulduğun ise Yolun Hakkının Verilmesi

1951- Ebu Saîd el-Hudrî (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Peygamber (s.a.v.):

“Yollarda oturmaktan sakının!” buyurdu. Sahabiler:

“Ey Allah'ın resulü! Bizim oralarda oturmamız kaçınılmaz bir şeydir. Çünkü biz oralarda konuşuyoruz” dediler. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):

“Oturmaktan başka bir çareniz yoksa, o halde yolun hakkını verin!” buyurdu. Sahabiler:

“Yolun hakkı nedir?” diye sordular. Resulullah (s.a.v.):

“Gözü yummak, eziyet verici şeyleri men etmek, verilen selamı almak, iyiliği emretmek, kötülükten sakındırmak” buyurdu. [215]

Açıklama:

Peygamber (s.a.v.)'in, yol üstüne oturmayı yasaklaması; sayılan şartların yerine getirilemeyeceğinden endişe ettiği içindir.

Kurtubî'ye göre buradaki yasak; oturmanın haram olduğunu bildirmek için değil, sedd-İ zerîa yani haram yollan tıkama ve doğruyu göstermek içindir.

Hadis; bir çok faydaları bir araya toplamıştır. Hükümleri açıktır. Özetlemek gerekirse; yol üstlerine oturmaktan kaçınılmalı, kimseye eziyet verilmemeli, gıybet, suizan, yoldan geçenleri tahkir ve yol vermemek gibi şeyler eziyete dahil olduğu gibi, yol üstünde oturanlar korkulacak kimseler ise ve bundan dolayı da halk oradan geçemezse, bu da eziyetten sayılır.

“Gözü yummak” ifadesiyle kast edilen husus; bir kimseye, sözle yada fiille hayırsız bir saldırıda bulunmamaktadır.

33- Saç Ekleyen ile Ekletene, Dövme Yapan ile Yaptırana, Yüzdeki Kılları Yolan ile Yoldurana, Güzellik için Diş Törpülettiren Kadınlar ile Allah'ın Yarattığını Değiştiren Kadınların Bu Yaptıklarının Haram Olması

1952- Esma bint. Ebi Bekr (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

“Bir kadın, Peygamber (s.a.v.)'e gelip ona:

“Ey Allah'ın resulü! Benim yeni gelin olacak bir kızım var. Vücudunda sivilce türü şeyler çıkan bir hastalığa yakalandı. Saçları döküldü. Onun saçlarına başka bir saç ekleyeyim mi?” diye sordu. Peygamber (s.a.v.):

“Saçına, başkasının saçından ekleyene ve saçına başkasının saçından eklettirene Allah lanet etsin” buyurdu. [216]

1953- Hz. Aişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

“Ensar'dan bir kız/cariye evlenmişti. Derken hastalandı. Bundan dolayı kızın saçı döküldü. Kızın/cariyenin yakınları, onun saçına takma saç eklemek istediler. Bunu yapmadan önce de meseleyi Resulullah (s.a.v.)'e sordular. Resulullah (s.a.v.), başkasının saçından kendi saçına saç ekleyene ve saç eklettirene lanet etti.” [217]

1954- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.) saç ekleyene, ekletene, dövme yapan ve yaptırana lanet etmiştir.” [218]

Açıklama:

İslam bilginleri, dövme yaptırmayı, Allah'ın yarattığı şekil ve surette kalıcı değişiklik meydana getirdiği için caiz görmemişlerdir. Bundan doiayıda hem yapanı ve hem de yaptıranı bu eylemden kaçmmalan gerektiğini belirtmişlerdir. [219]

1955- Abdullah İbn Mes'ûd (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Allah dövme yapan ve yaptıran kadınlara, yüzden kıl yolan ve yolduran kadınlara, güzellik için diş törpilettiren kadınlara, Allah'ın yarattığı şekli değiştiren kadınlara lanet etmiştir.

Bu söz, Esed oğulları kabilesinden Ümmü Ya'kûb denilen bîr kadının kulağına gitmişti. Bu kadın, o sırada Kur'an okuyordu. Hemen Abdullah İbn

Mes'ûd'a gelip ona:

“Senden benim kulağıma gelen bu söz de ne? Sen dövme yapanlara ve yaptıran kadınlara, yüzden kıl yolduran kadınlara, güzellik için diş törpületenler kadınlara, Allah'ın yarattığı şeklî değiştiren kadınlara lanet okumuşsun!” dedi. Abdullah İbn Mes'ûd:

“Resulullah (s.a.v.)'in lanet ettiklerine ben neden lanet etmeyecekmişim. Hem bu, Allah'ın Kitabı'nda da var” dedi. Kadın:

“Doğrusu ben mushafın iki kapağı arasındakiler! okudum. Fakat böyle bir şey bulamadım” dedi. Abdullah İbn Mes'ûd:

“Gerçekten Kur'an-ı okudunsa, mutlaka bulmuşsundur. Yüce Allah,

“Peygamber size neyi getirmişse onu alın! Sizi neyden yasakladı ise hemen ondan vazgeçin” [220] mealindeki buyurdu” dedi. Bunun üzerine kadın:

“Gerçekten ben şimdi senin hanımının üzerinde bundan bir şey görüyorum” dedi. Abdullah İbn Mes'ûd:

“Git de bak!” dedi.

Bunun üzerine kadın, Abdullah İbn Mes'ûd'un hanımının yanına girdi. Fakat onda bununla ilgili bir şey göremedi. Abdullah İbn Mes'ûd'un yanına gelip:

“Bir şey göremedim” dedi. Abdullah İbn Mes'ûd:

“Bana bak! Böyle bir sev onda olsaydı, onunla bir arada olamazdık” diye cevap verdi. [221]

Açıklama:

Teknolojik ve cerrahî tıptaki gelişmelere paralei olarak günümüzde giderek yaygınlık kazanan ve tedaviden ziyade vücudun dış görünüşünü güzelleştirmeyi amaçlayan estetik ameliyatlar hakkında, klasik fıkıh literatüründe özel bir açıklamanın bulunmayışı gayet doğaldır. Ancak vücuda yapılan estetik veya tıbbî müdahalelerle ilgili söz konusu hadislere İlave olarak sünnette ve fıkıh literatüründe yer alan bazı açıklamalar bu konuya ışık tutacak niteliktedir.

Hz. Peygamber (s.a.v.) döneminde Urfece adlı sahabinin savaşta burnu kopmuş, yerine gümüşten sun'i bir burun yaptırmıştı. Ancak bu gümüş burnun koku yapması üzerine Hz. Peygamber (s.a.v.), bu sahabinin altından burun yaptırmasına izin verdi. [222]

Burada Allah'ın yarattığı şekli değiştirme değil, ihtiyacın bulunması ve tedavi amacı söz konusudur.

Klasik dönem fakihlerinin muhtemel ve farazi olaylar üzerine yaptığı açıklamalar dikkate alınırsa, onların vücut üzerinde yapılacak tasarruflarda tedavi kastının, ihtiyaç veya zaruretin bulunmasını esas aldıkları görülür. Nitekim doğuştan fazla bir uzvu, örneğin parmağı, dişi kestirmeyi, şaşılık, zihinsel engellilik, yanıklar, yaratıldığı hal ve şekli değiştirme değil, hilkate, normale dönüş ve bir zarann izalesi olarak değerlendirdiklerinden bu tür tedavi amaçlı müdahaleleri caiz görürler.

Halbuki günümüzde oldukça yaygın olan estetik cerrahî müdahalelerin önemli bir kısmı; burun, çene, kulak, göğüs, bacak gibi organların daha güzel görünüp sahibini daha genç göstermeyi sağlama gayesine matuftur. Yaşlanma ile ciltte meydana gelen kırışıklıkların giderilmesi, yüz cildinin gerilmesi, vücut yağlarının ameliyatla alınması gibi estetik ameliyatlarda,

tedaviden ziyade estetik duygusu insanlar arasında daha genç ve güzel görünme gayesi hakimdir.

Vücut üzerindeki tasarruflar, özellikle estetik cerrahî müdahalelerle ilgili olarak şu kural ve ölçüler zikredilerek genel bir değerlendirme yapılabilir:

1- Vücut üzerinde tasarrufa, estetik cerrahî ve müdahaleye ancak bir tür tedavi olarak tıbbî ihtiyaç ve zaruret halinde başvurulmalı, bu ölçünün dışına çıkılmamalıdır.

2- Daha kolay ve basit başka bir yol ve usulün bulunmaması gerekir.

3- Gaye aslî yaratılışı değiştirmek olmamalı, doğuştan (=genetik olarak) taşıdığı özellik ve şekli, yaşın ve tabiatın icabı mpudana gelen gelişmeleri değiştirme kastı taşımamalıdır.

4- Hile, aldatma ve yanlış anlamaya yol açmamalı, böyle bir amaç taşımamalıdır.

5- Karşı cinse benzeme kastının bulunmaması gerekir.

6- Müdahalenin yapılmasının galip zanna dayanan bir yaran, yapılmamasının da fiilî ve halen mevcut bir zararı bulunmalıdır. [223]

Kadına nispetle yüz, güzelliğin aynası ve odak noktasıdır. Yaratılışın güzelliği de onda tezahür eder. Allah her şeyi olduğu gibi yüzü de, ahenkli, dengeli ve mükemmel bir şekilde yaratmıştır. Gerek bu anlayışın esas alınması ve gerekse de Hz. Peygamber (s.a.v.)'den rivayet edilen bazı hadisler sebebiyle, yüzdeki kılları yolmanın, kaşları inceltme ve kirpikleri uzatmanın şer'i hükmü İslam alimlerini bir hayli meşgul etmiştir.

Konu ile ilgili yasaklamayı bildiren hadislerin, hangi tür fiilleri kapsadığı İslam hukukçulan arasındas tartışma konusu olmuştur.

Çoğunluğa göre; kadının, kocası için ve onun izniyle yüzünde biten kılları alması, makyaj yapması, harta kaşını düzeltmesi/inceltmesi caiz olup hadisteki yasak, kadının dışarı çıkmak için yüz kıllarını yolması ve kal aldırması ile ilgilidir.

Hadiste yasaklanan kıl koparmayı; yüzde sonradan biten ve yüzü çirkinleştiren yüz kılkoparma değil de, kaşları inceltmek yada yukarı kaldırmak için kaş kıllarını yolma olarak anlamak daha doğru görünmektedir.

Hadiste, gerek saç ekleme ve boyama ve gerekse de yüz kıllarını yolma hakkında gelen yasak; yaratılışı değiştirme, insanları aldatma, farklı görünme gibi gayelerle yapılan sun'i müdahalelerle İlgilidir. Yoksa saçları bitmeyen veya anormal bir şekilde dökülen kimsenin, erken yaşta saçı ağaran, yüzü/vücudu anormal bir şekilde killanan çocuğun tıbbî müdahale ile, ilaçla veya ameliyatla tedavi olup normaî bir yapıya kavuşturulmasında bir sakıncanın olmadığı açıktır.

Günümüzde yanlış ve bilinçsiz bir şekilde kullanılan ilaçların, tabiat dengesindeki bozuklukların vücudun hormonal dengesini de bozduğu ve bazen bu tür tedavi ve müdahaleleri kaçınılmaz kıldığı aşikardır. [224]

1956- Câbir b. Abdullah (r.a)'tan rivayet edilmiştir;

“Peygamber (s.a.v.), kadının, başına bir şey eklemesini men etmiştir.” [225]

1957- Humeyd b. Abdurrahman b. Avf tan rivayet ediîmiştir:

“Humeyd b. Abdurrahman, Muaviye b. Ebi Süfyan hac yaptığı yıl minber üzerinde dinlemiştir. Muaviye, muhafızın elinde bulunan saç

demetini eline alıp:

“Ey Medineliler! Alimleriniz nerede? Resulullah (s.a.v.)'i bu tür şeylerden yasaklarken ve:

“İsrail oğulları, ancak kadınları bunu kullandıkları zaman helak olmuşlardır” diye buyururken işittim”dedi.[226]

Açıklama:

İbn Hacer, bu olayın, h. 51 yılında gerçekleştiğini belirtir.

34- Giyinmiş, Çıplak, Kırıtkan Ve Meylettiren Kadınlar

1958- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Cehennemliklerden görmediğim iki sınıf vardır:

1- *Yanlarında sığır kuyrukları gibi kamçılar bulunup onlarla insanları döven bir kavim!*

2- *Giyinmiş çıplak sallanarak yürümeyi öğreten kırıtkan başları, Horasan develerinin eğilmiş hörgüçleri gibi bir takım kadınlar!*

Bunlar, cennete giremeyecek ve onun kokusunu duyamayacaklardır. Halbuki cennetin kokusu, şu kadar ve şu kadar uzaktan duyulacaktır.” [227]

35- Giyim Ve Benzeri Hususlarda Yalan Davranışın Ve Kendisine Verilmemiş Bir Şeyle Tokluk Gösterişi Yapmanın Yasak Olması

1959- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir: *“Bir kadın:*

“Ey Allah'ın resulü! Kocamın bana vermediği bir şeyi, kocam bana verdi diyebilir miyim?” diye sordu. Resulullah (s.a.v.):

“Verilmemiş bîr şeyle süs gösterişi yapan kimse, yalandan iki elbise giyen kimse gibidir” buyurdu. [228]

1960- Esma bint. Ebi Bekr (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir: “Bir kadm, Peygamber (s.a.v.)'e gelip ona:

“Benim bir kumam var. Kocamın bana vermediği malından bir şeyi yalandan verdi diye kocamdan yana kumama gösteriş yapmamın bana bir günahı var mı?” diye sordu. Peygamber (s.a.v.):

“Verilmemiş bir şeyle süs gösterişi yapan kimse, yalandan iki elbise giyen kimse gibidir” buyurdu. [229]

Açıklama:

Burada kendisine verilmeyen bir şeyi sanki verilmiş gibi görünen bir kimsenin iki yalandan elbise giyen kimseye benzetilmesine sebep; böyle yapan bir kimsenin aslında bu davranışında iki yalanın birden bulunmuş olmasıdır. Çünkü bu kimse, böyle bir görüntü vermekle:

1- Kendisinde olmayan bir malı varmış gibi göstermektedir.

2- Bir malı Allah kendisine vermediği halde o, Allah bu malı sadece kendisine vermiş gibi görünmektedir.

Bu bakımdan böyle bir kimse, iki parça yalandan elbise giyen kimseye benzetilmiştir.

38. ÂDÂB BÖLÜMÜ

Edeb:

Bir toplumda örf, adet ve kural halini almış iyi tutum ve davranışlar veya bunları kazandıran bilgilerdir.

Başta Kur'an-ı Kerim ve hadis külliyatı olmak üzere, bütün bu ve benzeri kaynaklarda yüksek bir ahlaka ulaşmanın şartlanna ve kuralların, dolayısıyla gerçek müslüman kimliğinin ölçülerine yer verilmiştir.

İslam kültüründe “Edeb” terimi, erken dönümlerden itibaren dinî literatürde geniş bir kullanım alanı bulmuştur. Müslim (ö. 256/870)'in “Sahîh”i gibi bir çok hadis mecmuasında “Edeb” bölümleri yer almaktadır.

Daha sonraları Edeb ile ilgili birçok kitaplar yazılmıştır.

1- Ebu'l-Kasım' Kunyesiyle Kunyelenmenın Yasak Olması Ve Müstehab Olan İsimler

1961- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Bir adam, Bakî'de birisine:

“Ey Ebu'l-Kâsım!” diye seslenmişti. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.) seslenen adama dönüp baktı.

Adam:

“Ey Allah'ın resulü (s.a.v.)! Ben seni kast emedim. Filancayı çağırmıştım” dedi. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):

“İsmimle isimlenin, fakat künyemle künyelenmeyin!” buyurdu. [230]

İsim Koymak:

Yeni doğan çocuğuna güzel bir isim koymak, öncelikle babanın sonra annenin görevlerindendir. Konulan ismin, güzel bir mânâsının olması, İslâm inancına ve hükümlerine uygun olması gerekir. Anlamı İslâmî akideye uygun olmayan, dinin yasakladığı bir anlam taşıyan isimlerin çocuklara verilmesi uygun değildir. Çocuklarımıza vereceğimiz isimler, Allah'a kulluk ifâde eden, İslâmî gayelere ve insan haysiyetine uygun, çevremizdeki insanların genellikle hoşlanacakları, kulağa hoş gelen, İslâm büyüklerinden hâtıra kalan mânâsı güzel olan isimlerden herhangi biri olabilir. Daha önceden pek duyulmamış diye, yapmacık ifâdeler taşıyan, İslâm toplumunda hiç kullanılmayan uydurma ve müslüman olmayanlara ait isimlerin çocuklarımıza ad olarak verilmesi doğru değildir

Künye kelimesi “Kinayem”den gelir. Bir kimseyi, açık olmayan bir şekilde zikretmeye kinaye denir. O dönemde künye, isme galebe edecek şekilde rağbetteydi. Bir çok kimse, künyeleriyle meşhur olmuştur. Künye normalde ilk erkek çocuğa nispetle elde edilir. Nitekim Peygamber (s.a.v.) oğlu Kasım'ın doğumundan itibaren “Ebu'l-Kasım” yani Kasım'ın babası diye künye almıştır. Bununla birlikte künye kullanımı, her zaman erkek çocuğa nispetle kullanılmış değildir. Çok daha yaygın bir kullanımı vardır. Örneğin, hadis rivayetinde en çok ismi geçen Ebu Hureyre, kedileri çok

sevdiği için Resulullah (s.a.v.) tarafından “Kedicik Babası” manasında “Ebu Hureyre” diye künyelemiştir. Hz. Ali'yi de “Ebu Turab” diye künyelemiştir.

İslam dinine göre; çocuklara ve hatta eşyaya verilecek İsim önemli bir mesele olduğu için bu doğrultuda Hz. Peygamber (s.a.v.)'in ismini veya künyesini kullanıp kullanmama meselesi de alimler arasında önemli bir mesele olarak irdelenmiştir. Konu üzerine, farklı yorumlara imkan veren pek çok hadis rivayet edilmiştir. Dolayısıyla bu konuda farklı rivayetlerin çok olması, alimleri de farklı görüşlere sevketmiştir. Bu görüşleri kısaca şöyle özetleyebiliriz:

1- Hz. Peygamber (s.a.v.)'in künyesini almak mutlaka mekruhtur. Buna delil; Buhârî, İlm 38, Menakib 20, Edeb 106, 109; Müslim, Edeb 1, 3-5, 8; Tirmizî, Edeb 68; İbn Mâce, Edeb 33; Dârimî, İsti'zan 58'de Ebu Hureyre'den “İsmimle isimlenin, fakat künyemle künyelenmeyin” şeklinde gelen hadistir.

2- Resulullah (s.a.v.)'in künyesini almak mutlaka mubahtır. Buna delil; Ebu Dâvud Edeb 68 (4968)'de gelen Hz. Aişe hadisidir. Yine İbn Ebi Şeybe'nin rivayetine göre; Hz. Aişe'nin kız kardeşinin oğlu Muhammed İbn Eş'as, Hz. Peygamber (s.a.v.)'in hem ismini ve hem de künyesini almıştır. Ayrıca İbn Ebi Hayseme'nin Zührî'den yaptığı rivayete göre; Zührî, sahabi çocuklarından dördünün isminin Muhammed ve künyesinin de Ebu'l-Kasım olduğunu belirtmiştir. Bunlara göre Resulullah (s.a.v.)'in künyesini almayı yasaklayan hadisler nesh edilmiştir.

3- Resulullah (s.a.v.)'in ismi ile künyesini bir kimsede birleştirmek caiz değilse de bir adama Hz. Peygamber (s.a.v.)'in sadece ismini yada künyesini koymada bir sakınca yoktur. Bu görüş; İmam Şafiî, Zahirî alimleri ile İmam Ahmed'der. rivayet edilmiştir. Delilleri; Ebu Dâvud, Edeb

67 (4966); Tirmizî, Edeb 68; Ahmed b. Hanbel, 1/95, 2/312, 455, 433, 3/450, 5/364'de “Benim ismimle isimlenmiş olan kimse, künyemi de almasın. Künyemi almış olan kimse de, ismimi almasın” şeklinde Câbir'den gelen hadistir.

4- Resulullah (s.a.v.)'in künyesiyle künyelenmek onun hayatındayken men edilmiş olup ölümünden sonra onun künyesiyle künyelenmekte bir sakınca yoktur. Buna delil; Hz. Ali'nin, Peygamber (s.a.v.)'e,

“Eğer senden sonra bîr çocuğum dünyaya gelirse ona, hem senin ismini ve hem de künyeni vereceğim” dediğinde, Hz. Peygamber (s.a.v.):

“Evet koyabilirsin” buyurması ile ilgili Ebu Dâvud, Edeb 68, 4967; Tirmizî, Edeb 68'de Muhammed İbn Hanefiyye'den gelen hadistir. İmam Malik ile Nevevî, bu görüştedir.

İmam Malik'e göre, Resulullah (s.a.v.)'in künyesiyle künyelenmenin yasak olduğuna dair hadîsler, Hz. Peygamber (s.a.v.) hayatta bulunmasına kayıtlıdır. Sebebi de; “Muhammed” yada “Ebu'l-Kâsım” diye çağrıldığında Resulullah (s.a.v.)'in kendisi çağnlıyor diye dönüp sese yönelmesin ve muhatabın şahsiyeti ile Hz. Peygamber (s.a.v.)'in şahsiyeti hitap anında birbirine karışmasın diye böyle bir engel konulmuştur. Fakat Hz. Peygamber (s.a.v.)'in vefatından sonra artık sözü edilen bir karışıklık imkanı kalmadığı için onun hem isminin ve hem de künyesinin bir çocuğa koymakta bir sakınca kalmadığı ortaya çıkmaktadır.

Buna göre küçük yaşta çocukların kulaklarına Hz. Peygamber (s.a.v.)'in ismini ve künyesinin hoş gelmesini sağlamak, onları bu İsim ve künyelere aşina kılmak için onlara Resulullah (s.a.v.)'in isimlerinden birini koymak ve onun künyesiyle onları çağırmak pek uygun olur. Çünkü bu durumda çocukların, hem birbirlerine hitap ederken taşıdıkları isim ve

künyeye saygılı olma ve hem de bu vesileyle Hz. Peygamber (s.a.v.)'i sık sık anma bahtiyarlığına erişme sözkonusudur.

1962- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Allah'ın en çok sevdiği isimleriniz; “Abdullah” (Allah'ın Kulu), “Abdurrâhman” (Rahmân'm Kulu)'dur.” [231]

Açıklama:

Abdullah, “Allah'ın kulu” ve Abdurrahman'da “Rahman'ın kulu” anlamına gelmektedir, Bu bakımdan bu isimlerde Allah'ın rububiyetinin, bu ismi alan kimselerin ise kulluklarının itirafı vardır. Dolayısıyla bu isimleri taşıyan kimselerin her çağrılışlarında bu iki gerçek dile getirilmiş olmaktadır.

1963- Câbir b. Abdullah (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Bizden bir adamın oğlu dünyaya gelmişti. Adını Muhammed koydu. Bunun üzerine kavmi, ona:

“Sana Resulullah (s.a.v.)'in ismini koymaya izin vermeyiz” dediler. Bunun üzerine o adam, çocuğunu sırtına alarak yola çıktı. Nihayet çocuğu, Peygamber (s.a.v.)'e getirip ona:

“Ey Allah'ın resulü! Bir oğlum dünyaya geldi. Adını Muhammed koydum. Fakat kavmin, bana:

“Resulullah (s.a.v.)'in ismini koymana izin vermeyiz” diyorlar” dedi.. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):

“Benim ismimi çocuklarınıza koyun, fakat künyemi çocuklarınıza takmaym. Ben ancak Kasımım, sizin aranızda taksim yaparım” buyurdu. [232]

1964- Muğîre b. Şu'be (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Neccâr oğulları kabilesine geldiğim zaman Hıristiyanlar benden şöyle sorup:

“Sizler kitabınızda, Meryem ile ilgili olarak “Yâ uhte Hârûn” Ey Harun'un kız kardeşi” [233] ifadesini okuyorsunuz. Halbuki Musa, İsa'dan şu kadar yıl önce ve şu kadar fetretten önce yaşamıştır. Harun'da onun kardeşidir. Dolayısıyla Meryem, nasıl Harun'un kardeşi olur?” dediler.

“Ben, Medine'ye Resulullah (s.a.v.)'in huzuruna gelince, bu mesleyi ona sordum.” Resulullah (s.a.v.):

“Meryem zamanındaki insanlar, kendilerinden önce geçen peygamberlerin ve salih kimselerin isimlerini çocuklarına isim yaparlardı”' buyurdu. [234]

Açıklama:

Ayetin meali şu şekildedir:

“Sonra Meryem onu İsa'yı yüklenerek kavmine getirdi. Onlar hayıretler içinde şöyle dediler:

“Ey Meryem! doğrusu sen görülmemiş bir şey yaptın. Ey Harun'un kız kardeşi! Senin baban kötü bir insan değildi; annen de iffetsiz değildi” [235]

Bazılarına göre, Hz. Meryem, Hz. Harun'un neslinden geldiği için bu adla anılmıştır. Bazılarına göre ise Hz. Meryem, kendi zamanındaki Harun isimli bir şahsın kız kardeşidir. Musa (a.s)'ın kardeşi olan Harun değildir.

2- Çirkin İsimler Koymanın Ve (Çocuklara) Nâfi (Faydacı/Menfaatçi) ile Benzeri İsimler Koymanın Mekruh Olması

1965- Semure b. Cündeb (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.) kölelerimize şu dört ismi vermemizi bizi yasakladı:

1- Eflah: Gayesine Erişen.

2- Rebâh: Kazanç Sağlayan.

3- Yesâr: KoIaylık Sağlayan.

4- Nâfi: Faydacı/Menfaatçi. [236]

Açıklama:

Bir müslüman, çocuğunun şahsiyetini zedeleyecek ve onu toplum arasında küçük düşürecek isimler vermekten kaçındığı gibi, onun karakterine, psikolojisine olumsuz yönde etki edecek, ondaki isyankarlık duygusu, küçüklük yada büyüklük kompleksi doğrucak isimler koymaktan sakınmalı, Allah ve Resulünün tavsiye ettiği kulluk, Allah yolunda hizmet gibi ulvi duygular ilham eden isimler koymalıdır.

1966- Semure b. Cündcb (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Allah katında en sevimli olan sözler dört tanedir:

1- *“Subhânellâh” Allah'ı her türlü noksan sıfatlardan tenzih ederim.*

2- *“El-Hamdulillâh” Hamd, Allah'a mahsustur.*

3- *“Lâ ilahe illallah” Allah'tan başka ilah yoktur.*

4- *“Allahu Ekber” Allah en büyüktür. Bunların hangisiyle başlarsan sana zarar vermez. Sakın çocuklarına; Yesâr, Kolaylık Sağlayan, Rebâh, Kazanç Sağlayan, Necîh, Başarılı olan, Eflah, Gayesine Erişen isimlerini koymayın. Çünkü sen bu isimlerden birisini oğluna verdiğin takdirde ona:*

“Orada mısın?” dersin. O da orada bulunmaz. Dolayısıyla o da:

“Hayır” der. [237]

1967- Câbir b. Abdullah (r.a)'tan rivayet edilmiştir;

“Peygamber (s.a.v.) çocuklara Ya'lâ, Bereket, Eflah, Yesâr, Nâfi' ve buna benzer isimler konulmasını yasaklamak istedi. Daha sonra Peygamber (s.a.v.)'in bu isimler hakkında sükut ettiğini gördüm. Bununla ilgili hiçbir şey söylemedi. Sonra Peygamber (s.a.v.) bunları yasaklamadan dünyadan göçüp gitti. Daha sonra Ömer, bu isimlerin konulmasını yasaklamak istedi. Sonra da o da bundan geri vazgeçti.” [238]

3- Çirkin İsmi Güzele Çevirmenin Yada Benzerleriyle Değiştirmenin Müstehab Olması

1968- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.) Asiye İsyankar kadın ismini değiştirip:

“Sen “Cemile”, GüzeI Kadınsın” buyurmuştur. [239]

Açıklama:

“Âsiye”, isyankar kadın anlamına gelmektedir. Cahiliye Arapları, hiçbir kusur ve ayıbı kabule yanaşmayıp her türlü kusur ve ayıba karşı çıkması temennisiyle kızlarına bu ismi verirlerdi. Bununla birlikte Hz. Peygamber (s.a.v.), bu tür isimleri yasaklamakla birlikte insanın nefsini temize çıkarıp nefis muhasebesinden ve tevazudan uzaklaştıracağı korkusuyla Asiye isminin yerine itaatkar kadın anlamında “Mutla” ismini vermekten çekinmiştir. Bunun yerine güzel kadın anlamına gelen “Cemîle”ye çevirmiştir.

1969- Abdullah İbn Abbâs (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Cüveyriye'nin ismi, “Berra”, iyi olan kimse idi. Resulullah (s.a.v.) onun ismini “Cüveyriye”ye çevirdi. Çünkü Resulullah (s.a.v.), birisi için:

“Berra'nın yanından çıktı” denilmesini hoş görmüyordu. [240]

1970- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Zeyneb'in ismi, “Berra” idi. “O, kendisini temize çıkarıyor” denildi. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.) ona “Zeyneb” ismini verdi.[241]

4- “Meliku'l-Emlâk” (Hükümdarların Hükümdarı) Ve Benzeri İsimleri Kullanmanın Haram Olması

1971- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Kıyamet gününde Allah'ın en fazla gazab edeceği en pis ve en kindar adam, “Meliku'l-Emlâk”, hükümdarların hükümdarı adıyla isimlenen kimsedir. Allah'tan başka Melik yoktur.” [242]

5- Çocuk Doğduğu Zaman Damağını Ovmanın, Damağının Ovacak Salih Bir Kimsenin Yanına Götürmenin Müsteham Olması Doğduğu Gün Çocuğa İsim Vermenin Caiz Olması ile Peygamber İsimlerini Koymanın Müstehab Olması

1972- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Anne bir kardeşi Abdullah b. Ebu Talha doğduğunda onu Resulullah (s.a.v.)'e götürdüm. Resulullah (s.a.v.) o sırada kaftan giymiş devesini katranlıyordu. Bana:

“Yanında hurma var mı?” diye sordu. Ben de:

“Evet, var” dedim. Ona birkaç tane hurma verdim. O da bunları ağzına alıp çiğnedi, sonra çocuğun ağzını açıp hurmayı içine püskürttü. Çocuk hurma çiğnemini yalamaya başladı. Resulullah (s.a.v.):

“Ensar'ın sevdiği şey hurmadır” buyurup ona “Abdullah” ismini verdi. [243]

1973- Ebu Musa el-Eş'arî (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Bir oğlum dünyaya geldi. Onu Peygamber (s.a.v.)'e getirdim. Ona “İbrahim” adını verdi. Ona hurmayla tahnik yaptı.” [244]

1974-

Urve İbnu'z-Zübeyr ile Fâtıma bintu'I-Münzir İbnu'z-Zübeyr'den rivayet edilmiştir:

“Esma” bint. Ebi Bekr, hiaet ettiği sırada Abdullah İbn Zübeyr'e hamile olarak Mekke'den çıkmıştı. Küba'ya geldi. Küba'da Abdullah'ı doğurdu. Doğurduktan sonra bu nifaslı hafiyle tahnik yaptırmak üzere onu Resulullah (s.a.v.)'in yanına çıktı. Resulullah (s.a.v.) çocuğu ondan alarak kendi kucağına koydu. Sonra bir kuru hurma istedi.

Âişe der ki:

“Biz o hurmayı buluncaya kadar bir müddet aradık durduk.”

Resulullah (s.a.v.) bulduğumuz hurmayı çiğnedi. Sonra onu çocuğun ağzına tükürdü. Böylece çocuğun karnına ilk giren şey, Resulullah (s.a.v.)'in tükrüğü oldu.

Sonra Esma der ki:

“Sonra Resulullah (s.a.v.) çocuğu sıvazladı, ona hayır dua etti, sonra da ona “Abdullah” adını verdi. Daha sonra bu çocuk, yedi veya sekiz yaşlarında iken Resulullah (s.a.v.)'e biat etmeye geldi. Bunu, ona, babası Zübeyr emretmişti. Resulullah (s.a.v.) onun kendine doğru geldiğini görünce gülümsedi. Sonra çocuk ona biat etti.” [245]

Açıklama:

Hadiste, yeni doğan çocuğa yapılan tahnik uygulamasından bahsedilmektedir. Bu uygulama, Medine'de ikamet eden müslümanların devamlı bir adeti idi. Ayrıca hadiste, Abdullah'ın, Medine'de doğan ilk muhacir çocuğu olması da özellikle de belirtilmektedir. Bu da; Mekke'den Medine'ye hicret eden muhacirlerin, her şeylerini Mekke'de bırakarak

Medine'ye gelmiş olmaları hasebiyle bir kısım maddi sıkıntıları, Medine'nin rutubetli havası, uyum zorlukları gibi bir takım problemleri nedeniyle onların bu çeşit sıkıntılarını isitismar ederek Muhacirlerin moralini bozmak, huzursuzluklarını artırmak için için bilinçli karalama kampanyası yapılmaktaydı. Bunlardan birisi de, muhacirlerin artık Medine'de doğum yapamayacaklan ile ilgili şayi idi. Bunun için de, “Yahudiler onlara sihir yaptı. Artık onların çocukları olmayacak” deniyordu. İşte bu tür sözler, muhacirleri üzmekteydi! İşte Abdullah'ın doğması, muhacirlerin morallerinin düzeimesine sebep olmuştu. Medine'de Ensar'dan ilk doğan çocuğun ise; Mesleme İbn Muhalled yada Nu'mân İbn Beşîr olduğu söylenmiştir.

1975- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.)'e, yeni doğmuş çocuklar getirilirdi. O da onlara bereketli olması dua edip ağzında yumuşattığı hurmayla çocukların damağını ovardı/tahnik yapardı.” [246]

1976- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

“Abdullah b. Zübeyr'i, tahnik ettirmek için Peygamber (s.a.v.)'e getirdik. Bir hurma aradık, fakat onu bulmak bize hayli güç geldi.” [247]

Açıklama:

Abdullah b. Zübeyr, Hz. Aişe'nin kızkardeşi Esmâ'nm oğludur. Dolayısıyla da yeğeni olmaktadır.

1977- Sehl b. Sa'd (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Münzir b. Ebî Useyd doğduğu zaman o Resulullah (s.a.v.)'in yanına getirildi. Resulullah (s.a.v.) onu uyluğunun üzerine koydu. Babası, Ebû Useyd'de orada oturmaktaydı. Derken Peygamber (s.a.v.) önünde bulunan bir şeyle meşgul oldu. Ebû Useyd, Resulullah'ın meşgul olduğunu görünce oğlunun alınmasını emretti. Bunun üzerine oğlu, Resulullah (s.a.v.)'in uyluğu üzerinden kaldırılıp geriye götürdüler. Resulullah (s.a.v.) kendine gelerek:

“Çocuk nerede?” diye sordu. Ebû Useyd:

“Ey Allah'ın resulü! Biz onu geri götürdük!” dedi. Resulullah (s.a.v.):

“Onun adı ne?” diye sordu. Ebû Useyd:

“Filân, ey Allah'ın resulü!” dedi. Resulullah (s.a.v.):

“Hayır! Fakat onun ismi Münzir'dir” buyurdu.

Böylece Resulullah (s.a.v.) o çocuğa o gün “Münzir” adını verdi. [248]

1978- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.), ahlâkça insanların en güzeli idi. Benim bir kardeşim vardı ki, ona, “Ebû Umeyr” denilirdi.

Hadisin râvisi:

“Zannederim memeden ayrılmıştı” dedi. Resulullah (s.a.v.) bize gelip de onu gördüğü zaman:

“Ebu Umeyr! Ne yaptı Nugayr!” derdi. Ebû Umeyr, bu kuşla oynardı. [249]

Açıklama:

Nugayr, Nigar kelimesinin ismi tasgirdir. Nigar, serçe bütyüklüğünde kırmızı gagalı bir kuştur. Ebu Umeyr’in bu cinsten bir kuşu vardı. Bir gün

bu kuş Ölmüştü. Resulullah (s.a.v.) kuşu göremeyince Ebu Umeyr'e kuşunu nerede olduğunu sormak suretiyle şakalaşmaya çalışmıştır.

Ebu Umeyr, Enes'in, anne bir kardeşidir. Bu çocuk sütten yeni kesilmişti.

6- Oğlundan Başkasına: "Ey Evladım/Oğulcuğum" Demenin Caiz Olması Ve Bunu Şaka için Söylemenin Müsehab Olması

1979- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

"Resulullah (s.a.v.), bana:

"Ey oğulcuğum/Evladım!" buyurdu. [250]

1980- Muğîre b. Şu'be (r.a)'tan rivayet edilmiştir;

"Resulullah (s.a.v.)'e, benim sorduğum kadar hiçbir kimse "Deccâl" hakkında soru sormamıştır. Nihayet Resulullah (s.a.v.), bana:

"Ey oğulcuğum/evladım! Deccal meselesinde seni bu kadar sıkıntıya sokan şey nedir? Deccal, asla sana zarar vermeyecektir" buyurdu. Ben:

"İnsanlar, onun yanında su nehirleri ile ekmek dağları olacağını iddia ediyorlar" dedim. Resulullah (s.a.v.):

"O, Allah'a karşı bundan daha çok daha değersizdir" buyurdu. [251]

7- Kişinin Kendi Tasarrufunda Olmayan Bir Yere Girmek için Sahibinden İzin İstemek

1981- Ebu Saîd el-Hudrî (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Medine'de Ensâr'm meclisinde oturuyordum. Derken yanımıza telaşlı bir şekilde yada bir şeyden korkmuş vaziyette Ebû Musa çıkageldi. Ona:

“Sana ne oldu?” dedik. O da şöyle dedi:

“Ömer, yanına gitmem için bana bir haberci gönderdi. Ben de kapısının yanına vardım, üç defa selâm verdim, fakat Ömer selamıma cevap vermedi, bunun üzerine bende geri döndüm. Sonra Ömer, bana:

“Bizim yanımıza gelmekten seni ne alıkoyan şey nedir?” dedi. Ben de:

“Ben sana geldim, kapma üç defa selâm verdim, fakat bana cevap vermediler bunun üzerine ben de geri döndüm. Çünkü Resulullah (s.a.v.):

“Sizden birisi üç defa izin ister de kendisine izin verilmezse geri dönüversin” buyurdu” dedim. Bunun üzerine Ömer, bana:

“Peygamber'in böyle söylediğina dair bir şahit getir. Yoksa canını yakarım!” dedi. Übeyy b. Ka'b:

“Ebu Musa'yla beraber bu cemaatin en küçüğü bile gidip bu Şehadati yerine getirir” dedi. Ebû Saîd:

“Ben, bu cemaatin en küçüğüyüm” dedim. Ubeyy, Ebu Said'e:

“O halde Ebu Musa'ya birlikte git” dedi. [252]

1982- Ebu Musa cl-Eş'arî (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Ebû Musa el-Eş'arî, Ömer b. Hattâb'a gelip ona:

“es-Selâmu aleyküm! Ben, Abdullah b. Kays'ım' dedi. Fakat Ömer, içeriye girmesi için ona izin vermedi. Ebû Musa el-Eş'arî yine: es-Selâmu aleyküm! “Ben, Ebû Musa'yım. es-Selâmu aleyküm! Ben, Eş'arî'yim” dedi. Sonra çekilip gitti. Ömer, yanındakilere:

“Onu bana getirin! Onu bana getirin!” dedi. Daha sonra Ebû Musa el-Eş'arî gelince, Ömer, ona:

“Ey Ebû Musa! Seni geri döndüren şey nedir? Biz bir işle meşgul idik” dedi. Ebû Musa el-Eş'arî:

“Ben, Resulullah (s.a.v.)'i:

“İzin istemek, üç keredir. Sana izin verilirse içeri girersin. İzin verilmezse geri dön!” buyururken işittim' dedi. Ömer, ona:

“Resulullah'in böyle söylediğine dair bana mutlaka şahit getirmelisin. Yoksa şöyle yaparım, şöyle ederim” dedi.

Bunun üzerine Ebû Musa el-Eş'arî de gitti. Ömer, Ebû Musa el-Eş'ari'nin ardından:

Eğer şahit bulup getirirse, onu akşama minberin yanında bulursunuz. Eğer Şahit bulamazsa, onu orada bulamazsınız. Akşam olunca Ebû Musa el-Eş'arî'yi orada buldular. Ömer:

“Ey Ebu Musa! Ne diyorsun! Şahit buldun mu?” diye sordu. Ebû Musa el-Eş'arî:

“Evet! Übeyyb. Kâ'b'i buldum!” dedi. Ömer:

Adildir' dedi. Sonra da:

“Ey Ebu'l-Tufeyl! Bu ne söylüyor?” dedi. Übeyy:

Ben, Resulullah (s.a.v.)'i bunu söylerken işittim. Ey Hattab oğlu! Dolayısıyla sakın Resulullah (s.a.v.)'in sahabileri üzerine bir azab olma!” dedi. Ömer:

“Subhânallah! Ben ancak bir şey işittim. Dolayısıyla da onun bir aslı olup olmadığını tespit etmek istedim!” diye cevâp verdi. [253]

8- İçeri Girmek İsteyen Kimsenin İçeriden "Kim O?" Diye Sorulduğunda Kendisini Tanıtmadan Direkt Olarak "Benim" Demesinin Mekruh Olması

1983- Câbir b. Abdullah (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

"Peygamber (s.a.v.)'i ziyarete geldim, içeri girme hususunda ondan izin istemek için dışarıdan onu çağırdım. Peygamber (s.a.v.):

"Kimdir o?" diye sordu. Ben de:

"Ben!" diye cevap verdim. Peygamber (s.a.v.), bu kapalı cevaptan hoşlanmayarak:

"Ben, ben!" diyerek dışarı çıktı. [254]

9- Başkasının Evinin içine Bakmanın/Röntgenciliğin Haram Olması

1984- Sehl b. Sa'd es-Sâidî (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

"Bir adam, Resulullah (s.a.v.)'in kapısında durup odasının içine baktı. Bu sırada Peygamber (s.a.v.)'in yanında, başını taradığı "Midrâ" denilen demir bir tarak vardı. Resulullah (s.a.v.), onun baktığını görünce:

"Senin böyle baktığını bilseydim sununla gözünü oyardım" buyurdu. Yine Resulullah (s.a.v.):

"İzin istemek böyle bakıp seyretme nedeniyle konulmuştur" buyurdu. [255]

1985- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Bir adam, Peygamber (s.a.v.)'in odalarından birisinin içerisine baktı. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.) elinde yassı bir demirle o adamın üzerine yürüdü. Adama vurmak için sessizce üzerine yürüdüğünü halen görür gibiyim.” [256]

1986- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Bir kimse, izinsiz olarak senin mahremiyetine bakarsa, sen de ona çakıl taşı atarak onun gözünü çıkarırsan bundan dolayı sana herhangi bir sorumluluk/günah söz konusu değildir.”[257]

10- Kasıtsız Olarak Birdenbire Kadına Bakmanın Hükmü

1987- Cerîr b. Abdullah (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.)'e, kasıtsız olarak ansızın bir kadını görmenin hükmünü sordum. O da, bana, gözümü başka tarafa çevirmemi emretti.” [258]

Açıklama:

İnsanın bilmeden ve farkında olmadan kasıtsız olarak gözünün yabancı bir kadına çarpması, hemen o anda gözünü başka bir tarafa çevirmek şartıyla mes'ûliyeti gerektiren bir hareket değildir. Fakat ansızın gözüne çarpan bu kadına bakmaya devam edecek olursa, bakışa devam

ettiği andan itibar en günahkar olur. Çünkü o andan itibaren devam eden bakışlar kendi İrâdesi ve isteğiyle olmuştur. Oysa Yüce Allah, Kur'an'da;

“Müminlere söyle, gözlerini harama bakmaktan sakınsınlar, ırzlarını korusunlar” [259] buyurmuştur.

Selâm:

Barış, rahatlık, esenlik; müslümanların birbirleriyle karşılaştıkları zaman karşılıklı olarak sağlık ve esenlik dileklerini sunmaları anlamına geien bir İslam ahlakı terimi.

Bazı hadis kitaplarında “Selâm” başlığı altında; selâm, kişisel davranışlar, oturup kalkma, tıbbî hastalıklar ve çeşitli tedavi yolları, rukye, sihir, uğursuzluk, hastalık bulaşması gibi konular ele alınır.

1- Binili Olanın Yürüyene Ve Az Olanın Çok Olana Selam Vermesi

1988- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Binili olan kimse, yürüyene ve az olan da, çok olana selam verir.” [260]

2- Vol Üstünde Oturmanın Haklarından Birinin De, Selam Almak Olması

1989- Ebu Talha (r.a)'tan rivayet edilmiştir;

“Biz, evlerin önünde olan açık avlularda oturmuş konuşuyorduk. Derken Resulullah (s.a.v.) çikageldi ve yanımıza dikelip:

“Size ve bu yollardaki meclislere ne oluyor ki? Yollarda meclisler kurmaktan sakının!” buyurdu. Biz de:

“Biz ancak kendisinde sakınca olmayan maksatlar için oturuyoruz. Oturduğumuz da bazı meselelerimizi müzakere ediyor ve konuşuyoruz” dedik. Resulullah (s.a.v.):

“Eğer burada oturmayı terk etmeyecekseniz, o zaman bunun hakkını verin. O hak da; gözü yummak, selamı almak ve güzel konuşmaktır” buyurdu. [261]

Açıklama:

Peygamber (s.a.v.)'in, yol üstüne oturmayı yasaklaması; sayılan şartların yerine getirilemeyeceğinden endişe ettiği içindir.

Kurtubî'ye göre buradaki yasak; oturmanın haram olduğunu bildirmek için değil, sedd-İ zerîa yani haram yollan tıkama ve doğruyu göstermek içindir.

Hadis; bir çok faydalan bir araya toplamıştır. Hükümleri açıktır. Özetlemek gerekirse; yol üstlerine oturmaktan kaçınılmalı, kimseye eziyet verilmemeli, gıybet, suizan, yoldan geçenleri tahkir ve yol vermemek gibi şeyler eziyete dahil olduğu gibi, yoî üstünde oturanlar korkulacak kimseler ise ve bundan dolayı da halk oradan geçemezse, bu da eziyetten sayılır.

“Gözü yummak” ifadesiyle kast ediîen husus; bir kimseye, sözle yada fiille hayırsız bir saldırıda bulunmamaktadır.

3- müslümanın müslüman Üzerindeki Haklarından Birisi De, Verdiği Selamı Almak Olması

1990- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Bir müslümanın, diğer müslüman üzerindeki hakkı altıdır. Resulullah'a:

“Ey Allah'ın resulü! Onlar nedir?” diye soruldu. Resulullah (s.a.v.):

1- *Ona rastladığın zaman selam ver.*

2- *Sem davete çağırdığı zaman davetine katıl.*

3- *Senden nasihat istediği zaman ona nasihat et.*

4- *Aksırdığı zaman Allah'a hamd ederse Elhamdülillah derse, ona yerhamukellah diye dua et.*

5- *Hastalandığı zaman onu ziyarete git,*

6- *Öldüğü zaman mezara konuluncaya kadar cenazesinin arkasından git”* buyurdu. [262]

Açıklama:

İslam dininin fert ve toplum hayatına bütüncül yaklaştığı, insanın dünyada huzur, güven ve mutluluk içinde yaşaması, ahiret hayatında da bu hayat çizgisini koruyabilmesi için hayatın her alanına ölçülü ve gerekli açıklamalar getirdiği ve insanı yönlendirdiği görülür, iman, dinin özü ve ibadetler ise dine bağlılığın adeta simgesi olarak bilinmektedir.

Gerçek dindar kimsenin, dine bağlılığı, hayatın her alanına yayması yaratıcıya bağlılığın göstergesi sayılan şeklî davranışlarda olduğu kadar

sosyal ilişkilerde, üçüncü şahısların haklan konusunda ve toplumsal hayata ilişkin alanlarda da dinin öğütlediği şekilde hak bilir, âdil, ölçülü ve fedakar olması gerekir.

Hak kelimesi, terim olarak; İslam'ın şahıs veya eşya üzerinde bir yetki veya yükümlülük olarak kişilere belirlediği yetki, sorumluluk ve tasarruf haklarını ifade eder.

İslam'da hakların kaynağı, vahiy ve sünnete dayanır. Burada söz konusu hak ise, müslümanm müslüman üzerindeki haklarıdır. Bunlar şunlardır:

1- Selam vermek:

Selam; barış, rahatlık, esenlik; müslümanlann birbirleriyle karşılaştıkları zaman, karşılıklı olarak sağlık ve esenlik dileklerini sunmalarıdır.

Selamın “Es-Selâmu aleykum” şeklinde verilebileceği gibi, “Es-Selâmu aleykum ve rahmetullâhi ve berakâtuhu ve mağfiratuhu” [263] şekillerinde verilebileceği ve “Aleykum” kelimesinden sonra söylenen kelimelerden her birisi için on sevap verileceği belirtilmektedir.

müslümanlar arasında, bir dostluk ve iyi niyet işareti olan selâmı vermek sünnet; almak ise farzdır.

2- Davetine katılmak:

Düğün daveti dışında diğer davaetlere katılmak mendubtur.

3- Nasihat etmek:

Hadisin zahiri esas alınarak nasihat isteyen kimseye nasihat etmenin ve onuasla aldatmamanın farz, nasihat istemeden nasihatta bulunmanın da mendup olduğu belirtilmiştir.

4-Aksıran kimse:

"Elhamdülillah" dediği zaman, bunu duyan diğer müslümanın "Yerhamukellah" diye dua etmesi: Alimlerin çoğu, bu hadise dayanarak aksırdıktan sonra "Elhamdülillah" diyen bir kimseye, "Yerhamukellah" diye dua ediür. Aksıran kimsenin de, kendisine bu şekilde dua eden kimseye "Yehdikumullah ve yuslîhu bâlekum" diye dua etmesi vaciptir demişlerdir.

5- Hastalandığı zaman ziyaretine gitmek:

Hastalanan müslüman bir kimseyi ziyarete gitmenin farz olduğunu söyleyenler olduğu gibi, farz-ı kifaye olduğunu söyleyenler de vardır. Cumhura göre ise mendubtur.

Hadisin metninde geçen *"müslümanm diğer müslüman üzerindeki hakkı"* ifadesinden, zimmilerin müslüman olmayan kimselerin hastalanmaları halinde onları ziyarete gitmeme gibi bir anlam çıkarılmamalıdır.

Çünkü Hz. Peygamber (s.a.v.), müslüman olmayan zimmî bir hizmetçisi hastalandığı zaman onu ziyarete gitmiş ve ona yaptığı duanın bereketiyle o zimmî olan hizmetçisi müslüman olmuştur.

Yine Hz. Peygamber (s.a.v.), ölüm döşeğinde yatmakta olan amcasını ziyaret edip onu müslüman olmaya davet etmiştir.

6- Cenazesine katılmak:

Bir müslümanm; ölen müslüman kimsenin cenaze namazını kılması, defnedilinceye kadar cenazenin ardından gitmesi, ona hayır duada bulunması üzerinde bulunan bir haktır.

4- Kitap Ehli Olanlara önce müslümanın Selam Vermesinin Yasaklanması Ve Onların Selamının Nasıl Alınacağı Meselesi

1991- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Peygamber (s.a.v.)'in sahabileri, Peygamber (s.a.v.)'e:

“Kitap ehli bize selam veriyor. Onların selâmını nasıl alalım?” diye sordular. Peygamber (s.a.v.):

“Ve aleykum!” deyin” diye cevap verdi. [264]

1992- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Yahudiler size selam verdikleri zaman, onların her biri size:

“Es-Sâmu aleykum ölüm üzerine olsun” der. Sen de:

“Aleyke” senin üzerine olsun” de” buyurdu. [265]

1993- Hz. Âişe (r.anhâ'dan rivayet edilmiştir:

Beş-on kişilik bir Yahudi heyeti, Resulullah (s.a.v.)'in yanına girmek için izin istedi. İçeri girerken:

“Es-Sâmu aleykum” dediler. Buna karşılık Aişe:

“Bel aleykumu's-Sâmu ve'1-la'netu” Bilakis ölüm ve lanet, sizin üzerinize olsun” dedi. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):

“Ey Âişe! Doğrusu Allah, her hususta yumuşaklıkla muamele edilmesini sever” buyurdu. Bunun üzerine Aişe:

“Dediklerini işitmedin mi?” dedi. Resulullah (s.a.v.):

“Ben de, “Ve aleykum” sizîn üzerinize de olsun” dedim” buyurdu. [266]

Açıklama:

“Es-Sâm” kelimesi, erken ölüm demektir. “Es-Sâmu aleykum” ise erken ölüm başınıza gelsin demektir.

Bütün melanet ve düşmanlıklarını sinsice yürüten yahudiler, asr-ı saaddette müslümanlarla karşılaştıkları zaman, selâm kelimesine çok yakın olan “Sâm” kelimesini kullanarak hem zehirlerini kusmuşlar ve hem de selâm vermiş gibi görünmeye çalışmışlardır. Fakat onların bu hali Resulullah'ın gözünden kaçmamış, ümmetini yahudilerin bu entrikalarına karşı da uyararak onların bu sözde selâmlarına karşı nasıl mukabele edeceklerini kendilerine öğretmiştir. Konumuzu teşkil eden bu hadis-i şerifte yahudilerin bu tutumlarına karşı müslümanların “Ve aleykum” diyerek cevap vermeleri emredilmektedir.

Alimler, Ehl-i kitab selam verdikleri vakit selâmlarının alınacağında ittifak etmişlerdir.

Ancak, Yahudiler selam yerine, selam kelimesine benzeyen fakat gerçekte selâm kelimesiyle taban tabana zıt olan “Sam” erken ölüm kelimesini kullandıkları zaman onların bu sözüne nasıl bir karşılık verileceği meselesi büyük bir önem kazanmaktadır.

Eğer onlara konumuzu teşkil eden hadiste anlatıldığı şekilde “Ve aleykum sizin üzerinize de olsun diyerek karşılık verilirse o zaman yahudilerin bu bedduasına iştirak edilmiş ve bu erken ölümün hem yahudilerin hem de müslümanların başına gelmesi istenmiş olur. Çünkü bu durumda “Ve aleykum” kelimesinin başında bulunan “Ve” atıf harfi olabilir. Atıf harfi ise, cem ve iştirak ifade ettiğinden yahudinin müslümanlar için ettiği erken ölüm duasının aynı şekilde yahudilere de şamil olmasından başka bir mana ifade etmez. Bu ise yahudilerin selâm suretindeki bu sinsi ihanetlerine yeterli bir cevap teşkil edemez.

İmam Nevevî şöyle diyor:

“Bu hadis-i şerifte geçen “Ve aleykum” kelimesinin başındaki “Vav” harfi rivayetlerin çoğunda bulunmakla beraber, bazılarında da yoktur. Rivayetlerin çoğunluğuna bakarak bu harfin bulunduğunu kabul edersek bu “Ve aleykum” cümlesini iki şekilde te'vil edebiliriz:

1- Bu cümleyi zahirine göre te'vil edebiliriz. Şöyle ki “Es-Sâmü aleykum” sözü “Ölüm başınıza gelsin” demek olduğuna göre, bu söze “Ve aleykum” diyen kimse;

“Gerçekten biz öleceğiz, siz de öleceksiniz, ölüm hususunda hepimiz aynı durumdayız. Hepimiz öleceğiz” demiş olur.

2- “Ve Aleyküm” kelimesinin başında bulunan “Vav” harfinin İştirak ve cem İfade eden atıf vavı olmayıp başına geldiği cümlenin, kendinden önceki cümleyle ilgisini kesmeye yarayan istinaf vav'ı olması mümkündür. Buna göre “Ve aleyküm” cümlesi: “Layık ve müstahak olduğunuz, kötülenme sizin başınıza gelsin” anlamına gelir.

Eğer bazı rivayetleri dikkate alarak “Ve aleyküm” cümlesinin başında vav harfinin bulunmadığını kabul edersek o zaman bu “Aleyküm” cümlesi, bilakis ölüm bizim üzerimize değil, sizin üzerinize olsun, anlamına gelir”

Hattabî'nin açıklamasına göre, bu mevzudaki rivayetlerin doğru olanı da vavsız olarak gelen “Aleyküm” şekildeki rivayettir ki Tirmizî'nîn rivayeti [267] ile Nesâi'nin rivayetinde [268] bu cümle, vavsız olarak rivayet edilmiştir. [269]

1994- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Yahudiler ile Hıristiyanlarca karşılaştığınız zaman ilk önce selamı siz vermeyin. Onlardan birine yolda rastlarsanız, onu yolun dar yerine sıkıştırın.” [270]

Açıklama:

Hadis, müslümanlara karşı zulüm ve haksızlık yapan müşriklere, Yahudilere ve Hıristiyanlara, yani İslam dışı olan kimselerle karşılaşıldığı zaman onlara müslümanların gücünü ve hakimiyetini göstermek için uçuruma düşürecek yada duvara çarptıracak kadar değil de, onları yolun en dar yerine sıkıştırılmasını, böylece onların müslümanlara karşı daha samimi, daha yumuşak, daha sevecen olmalannı sağlamayı anlatmaktadır.

Yoksa müslümanın, her önüne çıkan müşriklere karşı böyle davranması söz konusu değil. Çünkü bu tavır, müslümanlara hor bakan İslam dışı kimselerle alakalıdır. Bu, onlara yapılacak tavırlardan sadece bir tanesidir.

5- Küçük Çocuklara Selam Vermenin Müstehab Olması

1995- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.), bazı çocukların yanından geçerken onlara selam verdi.” [271]

6- Perde Kaldırma Yada Benzeri Alametlerin İçeriye Girme İzni Sayılmasının Caiz Olması

1996- Abdullah İbn Mes'ud (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Resulullah (s.a.v.), bana:

“Senin yanıma girmek için iznin, perdenin kaldırılması ve benim fısıltımı işitmendir. Bu durum, senin yanıma bu kadar yaklaşıp daha sonra seni girmekten nehyedebilirim” buyurdu.[272]

7- Kadınların Tabii İhtiyaçlarını Yerine Getirmeleri için Dışarıya Çıkmalarının Mubah Olması

1997- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

“Resulullah'ın hanımı Şevde, perde gerisinde durma hicap ayeti indikten sonra bir haceti için dışarı çıkmıştı. Kendisi diğer kadınlardan daha

uzun ve iri yapılı olup kendisini tanıyanlardan gizli olamıyordu.” Derken onu Ömer gördü ve ona:

“Ey Şevde bil ki, vallahi, bizden gizli olamıyorsun, nasıl dışarı çıktığına bir bak!” dedi.

Bunun üzerine Şevde geri dönüp eve geldi. Resulullah (s.a.v.) benim evimde akşam yemeği yiyordu, elinde etli kemik vardı. İçeri girip:

“Ey Allah'ın Resulü! Hacetim için dışarı çıkmıştım, bunun üzerine Ömer bana şöyle şöyle söyledi” dedi.

Bunun üzerine Allah, Resulullah (s.a.v.)'e vahiy indirdi. Sonra Resulullah (s.a.v.)'den vahyin etkisi kaldırıldı. Bu sırada kemik halen elinde olup bir yere koymamıştı. Sonra da:

“Durum şu ki, kendi ihtiyaçlarınız için dışarı çıkmanız için size izin verildi” buyurdu. [273]

Açıklama:

Nur Suresi 31. ayette kadınların, zikredilen kadın ve erkekler dışındaki kimselere zinetlerini göstermeleri yasaklanmış ve onlara “Gizli zinetleri bilinsin diye ayaklarını yere vurmamaları” emredilmişti. Eğer bu emir, Ahzab Suresi'nin bu ayeti ile birlikte okunursa, kadınların burada emredildiği şekilde örtülerine bürünmeleririn amacının zinetlerini başkalarından gizlemek olduğu anlaşılır.Elbette bu amaç da ancak dış elbisesinin kendisi sade olduğunda yerine getirilebilir, aksi taktirde süslü ve dikkat çekici bir örtüyle örtünmek bu amaca uygun düşmeyecektir. Bunun yanısıra, Allah sadece kadınlara örtülerine bürünerek zinetlerini gizlemelerini emretmekle kalmıyor, örtünün bir ucunu yukarıdan aşağıya

bırakmalarını da emrediyor. Her sağduyulu insan buradan, vücut ve elbisenin zinetleri ile birlikte yüzün de örtülmesi gerektiği sonucunu çıkanr. Daha sonra Allah bu emrin sebebini de açıklıyor: “Bu, müslüman kadınların tanınması ve inciitilmemesi için en uygun yoldur.” Elbette bu emir, erkeklerin ısrar edici bakışlarından, sarkıntılık etmelerinden ve sataşmalanndan rahatsız olan, bunlan eğlenceli bulmayan, kötü şöhretli ahlaksız sokak kadınlanndan biri gibi kabul edilmek istemeyen, tam aksine ahlaklı, namuslu ev kadınları olarak tanınmak isteyen kadınlar içindir.

Böyle soylu ve şerefli kadınlara Allah şöyle buyurmaktadır:

“Eğer gerçekten iyi kadınlar olarak tanınmak istiyorsanız ve erkeklerin şehvet dolu bakış ve ilgileri sizi rahatsız ediyorsa, insanların açgözlü bakışları önünde bütün güzellik ve fiziki cazibenizi ortaya koyacak şekilde yeni gelinler gibi süslü bir şekilde sokağa çıkmamalısınız. Tam aksine bütün ziynetlerinizi gizleyen ve yüzünüzü örten sade bir örtü ile ve ziynetlerinizin şıkırtısı bile dikkati çekmesin diye ağırbaşlı bir şekilde yürüyerek sokağa çıkmalısınız. Kendisini boyayıp süsleyen ve her tür ziyneti takıp takıştırmadan dışarı adımını atmayan bir kadının, erkeklerin dikkatini çekmekten başka bir amacı olamaz. Böyle yaptığı halde insanların, açgözlü bakışlarından rahatsız olduğunu söyleyerek şikayet ediyorsa ve “Sokak kadını” olarak tanınmak istemediğini, namuslu bir ev kadını olarak yaşamak istediğini söylüyorsa, bu, sahtekarlıktan başka birşey değildir. Bu, gerçek niyetini ifade eden bir kimsenin sözleri değildir, onun asıl niyeti tavırlarında ve davranış tarzında görülmektedir. O halde diğer erkeklerin önüne dikkat çekici bir şekilde çıkan bir kadının bu davranışı, onun davranışlarını neyin yönlendirdiğini göstermektedir. İşte bu nedenle

münasebetsiz kimseler, hafif kadınlardan bekledikleri şeyleri bu kadınlardan da beklerler.” Kur'an kadınlara şöyle der:

“Siz aynı anda hem sokak kadını, hem de namuslu bir kadın olamazsınız. Eğer namuslu, saygıdeğer kadınlar olarak yaşamak istiyorsanız, sokak kadınlarına yaraşan davranışlardan vazgeçmeli ve namuslu kadın olmanızı sağlayacak bir hayat tarzı benimsemelisiniz.” [274]

8- Yabancı Bir Kadın ile Başbaşa Kalmanın Ve Onun Yanına Girmenin Haram

1998- Câbir b. Abdullah (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Dikkat edin ki! Sakın bir adam, dul bir kadının yanında gecelemesin. Yalnız nikahlısı yada evlenmesi haram olan bir kimse olursa o başka.” [275]

1999- Ukbe b. Amir (r.a)'tan rivayet edilmiştir; “Resulullah (s.a.v.):

“Kadınların yanına girmekten sakının!” buyurdu. Ensar'dan bir kimse:

“Ey Allah'ın resulü! Bîr kadının kocasının erkek akrabaları hususunda ne buyurursun?” diye sordu. Resulullah (s.a.v.):

“Kadının kocasının erkek akrabaları, ölümdür” buyurdu. [276]

2000- Abdullah İbn Amr İbnu'1-As (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Hâşim oğullarından birkaç kişi, Esma' bint. Umeys'in yanına girmişti. Derken Ebû Bekr'i Sıddık da oraya girdi. Esma, o gün, Ebu Bekr'in nikâhı altında idi. Ebû Bekr, bu kimseleri orada görüp bu durumdan hoşlanmadı. Bunu Resulullah (s.a.v.)'e anlattı, sonra da:

“Fakat orada hayırdan başka bir şey görmedim” dedi. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):

“Doğrusu Allah, Esma'yi kötü işlerden uzak kılmıştı” buyurdu. Sonra Resulullah (s.a.v..v) minberin üzerinde ayağa kalkarak:

“Bu günümden sonra hiç kimse, beraberinde bir veya iki kişi olmadan, kocası evde bulunmayan bîr kadının yanına girmesin!” buyurdu. [277]

9- Bir Kimsenin, Bir Kadınla Başbaşa Görülmesi Halinde O Kadın Hanımı Yada Mahreç Akrabası Olursa Suizannı Gidermek için “Bu Kadın, Filancadır” Demenin Müstehab Olması

2001- Safiyye bint. Huyey (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir;

“Peygamber (s.a.v.) itikâfa girmişti. Ben de geceleyin onu ziyarete gidip onunla (mescidin içerisinde) konuştum. Sonra evime dönmek üzere kalktım. Beni evime götürmek için o da kalktı.

“Safiyye'nin evi, Üsame b. Zeyd'ın hanesinde idi. Derken oradan Ensâr'dan iki kimse geçti. Peygamber (s.a.v.)'i görünce hızlandılar. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.);

“Ağır olun! Bu kadın, Safiyye bint. Huyeyy'dir” buyurdu. Adamlar;

“Subhanallah, ey Allah'ın resulü!” Resulullah (s.a.v.);

“Şüphesiz şeytan, insanın kanının aktığı yerden akar. Ben de sizin kalblerinize kötülük atar diye korktum” buyurdu yada “Kötülük” kelimesi yerineşey” dedi. [278]

Açıklama:

Hattâbî'ye göre bu hadis; insanın iyi sonuç vermeyeceği belli olan işlerden ve kendisi hakkında insanlann kötü zan beslemelerine sebep olacak davranışlardan uzak durmasının ve hüsnü zan beslemelerine sebep olacak davranışlarda bulunarak halkın kendine kötü zan beslemesi ihtimalini kaldırrrlasının müstehab olduğuna delalet etmektedir.

10- Bir Kimse Bir Meclise Gelip De Bir Açıklık Bulursa Oraya, Yoksa Onların Arkasına Oturması

2002- Ebu Vâkıd el-Leysî (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.), etrafında insanlar birlikte mescide otururken huzuruna üç kişi belirdi. ikisi Resulullah (s.a.v.)'e doğru yöneldi. Diğeri de başka bir tarafa doğru gitti. Bu iki kimse, Resulullah (s.a.v.)'in karşısında durdu. ikisinden biri, mesciddeki halkada bir boşluk bulup onların arasına oturdu. Diğer ise, cemaatın arkasında bir yerde oturdu. Üçüncüsü ise çekip gitti. Resulullah (s.a.v.), konuşmasını bitirince:

“Bu üç kişinin durumunu size bildireyim mi? Birincisi, Allah'a sığındı. Allah'da onu barındırdı, ikincisi, cemaate sıkıntı vermekten çekinip en arkaya oturdu. Üçüncüsü ise bu cemaattan yüz çevirdi. Allah'da ona yüz çevirdi” buyurdu. [279]

Açıklama:

Bu hadiste; bir ilim meclisine oturan kimsenin, Allah'ın yakınında ve himayesinde olduğu ve onun, meleklerin üzerine kanatlarını açacakları kimselerden olduğu, böyle bir meclisi yarıp orta yerlerde ve önlerde oturmak isteyip de bundan haya eden kimsenin arkalarda oturmasından dolayı Allah'ın da ona azab etmekten haya edeceği, böyle bir meciise oturmaktan yüz çeviren kimseden Allah'ın da ondan yüz çevireceği belirtilmektedir.

Ayrıca ilim meclisinde daha iyi işitmek ve anlamak için konuşan kimseye yakın oturmanın müstehab olduğu, ilim meclisinin kenanna oturmanın ve dinlemekte olan bir kimseyi yerinden kaldırmamanın güzel edebden olduğu, ilim halkasında boş yer bırakmayanlara ve hayır talebinde sıkışanlara övgünün olduğu ve meclistekilerin soru sormasından önce ilmi anlatmaya başlamasının caiz olduğu ile ilgili hükümler yer almaktadır.

11- Bir İnsanı önceden Oturduğu Mubah Yerinden Kaldırmanın Haram Olması

2003- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Bir adanı, Cuma günü yada başka zamanlarda birisini yerinden kaldırıp sonra da oraya oturmasın. Fakat 'yer açın, genişleyin” desin.” [280]

2004- Câbir (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Sakın sizden birisi Cuma günü din kardeşini oturduğu yerinden kaldırmasın. Sonra da gidip onun yerine oturmasın. Fakat "Yer açın" desin." [281]

12- Oturduğu Yerden Kalkıp Sonra Geri Dönüp Gelen Kimsenin O Yerde Hak Sahibi Olması

2005- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Bir kimse oturduğu yerden kalkıp da sonra oturduğu yere geri dönerse, o kimse, o yerde hak sahibidir." [282]

13- Kadın Tabiatlı Kimsenin, Yabancı Kadınların Yanına Girmesinin Engellenmesi

2006- Ümnıü Seleme (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

"Kadın tabiatlı bir kimse, evde Resulullah (s.a.v.)'in yanında bulunuyordu. Bu kimse, Ümmü Seleme'nin kardeşine:

"Ey Abdullah b. Ebi Ümeyye! Allah yarın size Taif'i fethini müyesser kılarsa ben sana Gaylan'ın şişman kızını sana göstereceğim. Çünkü o kız, semizliğinden dolayı dört et büklümüyle karşılar ve geriye döndüğü zaman ise sekiz et büklümüyle arkaya döner" dedi. Resulullah (s.a.v.), onun bu dediklerini işitti. Bunun üzerine hanımlarına;

“Bunlar, sizin yanınıza girmesin” buyurdu. [283]

2007- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

“Peygamber (s.a.v.)'in hanımlarının yanına kadın tabiatlı bir adam giriyordu: Peygamber (s.a.v.)'in hanımları, onu, ihtiyaç sahibi olmayan kimselerden sayıyorlardı. Derken bir gün Peygamber (s.a.v.), o kimse kadınlarından birisinin yanında iken içeri girdi.” Bu kimse:

“O kadın, karşıladığı zaman semizliğinden dolayı dört et büklümüyle karşılar, geriye döndüğü zaman ise sekiz et büklümüyle döner” diyerek bir kadını tavsif ediyordu. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.):

“Dikkat edin ki! Bu kimse, orada burada ne olduğunu tanır halde görüyorum. Bu kimse, bir daha siz kadınların yanın sakın girmesin!” buyurdu.

Bunun üzerine kadınlar, onu yanlarına girmektenmen ettiler.” [284]

Açıklama:

Hadisin metninde geçen “Muhannes”; ahlak, hareket ve sözünde kadınlara benzeyen kimsedir. Bazen yaratılıştan kadına benzer. Dolayısıyla da tıpkı kadınlar gibi konuşur.

O kişinin kadına benzemesi, kendi arzusuyla değildi. Bu kişi, bir tur hünsa kimse gibidir. Hünsa: Hem erkeklik ve hem de kadınlık organı olan kimsedir. Peygamber (s.a.v.)'in o kişiyi ilk gördüğünde bir şey dememesi bundan dolayı olabilir.

Bazen de doğuştan benzemediği halde kendi arzusuyla kadınlara benzemeye çalışanlar vardır. Bunlara da, “Muhannes” denilir. İşte sahih hadislerde lanet edildiği bildirilen muhannesler bunlardır.

14- Yabancı Bir Kadın Yolda Yürümekten Aciz Kaldığında Bineğin Arkasına Bindirmenin Caiz Olması

2008- Esma' bint. Ebi Bekr (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

“Zübeyr, benimle evlenmişti. Fakat kendisinin yeryüzünde mai ve köle nâmına atından başka hiçbir şeyi yoktu. Ben onun atının yemini verir, nafakasına bakar, işlerini görür, su devesi için çekirdek kırar, onun yemini ve suyunu verir, kovasını tamir eder, hamur yoğururdum. Ekmek yapmayı beceremiyordurn. Benim için Ensar'dan bazı komşu, kadınlar ekmek yapıyorlardı. Doğru kadınlardı. Zübeyr'e, Resulullah (s.a.v.)'in parsellediği yerden çekirdeği başımın üstünde taşıyordum. Ki bu yer bir fersahın üçte ikisi uzaklıktadır. Bir gün çekirdek başımın üzerinde olduğu halde Resulullah (s.a.v.)'e rastladım. Beni çağırdı. Sonra beni arkasına bindirmek için devesine:

Esma, Zübeyr'e:

“Utandım; fakat senin kıskançlığını da bilirim” dedi. O da:

“Vallahi, başının üzerinde hurma çekirdeğini taşıman, bana, onunla beraber deveye binmenden daha güçtür” dedi. Esma:

“Bundan sonra babam Ebû Bekr bana bir hizmetçi gönderdi de, o beni at bakıcılığından kurtardı ve sanki beni âzâd etti” dedi. [285]

Açıklama:

Esma, Hz. Âişe'nin kız kardeşidir. Dolayısıyla Hz. Peygamber (s.a.v.)'in baldızı olmaktadır.

15- Üçüncüsünün Rızası Olmaksızın Uç Kişiden Ikı Kişinin Gizli Konuşmalarının Haram Olması

2009- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Üç kişi bir arada bulunduğunda, iki kişi diğerini bırakıp da kendi aralarında birbiriyle gizli konuşmasın." [286]

16- Tıp, Hastalık Ve Okumayla Tedavi/Rukye

2010- Peygamber (s.a.v.)'in hanımı Hz. Aişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir: "Resulullah (s.a.v.) hastalandığı zaman Cebrail onu okur:

"Bismillâhi yubrike ve min külli dâin yeşfîke ve min şerri hâsidin izâhasede ve şerri külli zî aynin seni her türlü kötülükten uzak kılan, her hastalıktan sana şifa veren, hasetliği kabardığı her hasetçinin şerrinden ve her nazarı değenin şerrinden emin eyleyen Allah'ın ismiyle" derdi. [287]

Rukye:

Dua, efsun, muska; sihirbaz ve üfürükçülerin okudukları şeyler (anlamına gelmektedir).

İbn Hacer el-Askalânî (ö. 852/1447), alimlerin şu üç şartın bulunmasıyla rukyenin caiz olacağı üzerinde görüş birliği içerisinde olduklarını bildirmektedir:

a- Allah Teala'nın kelamiyla âyetlerle, isimleri veya sıfatlarıyla olması;

b- Arap diliyle veya başka bir dille anlaşılır olacak şekilde yapılması;

c- Yapılan rukyenin bizzat faydasının dokunduğuna değil, umulan faydanın Allah Teâlâ tarafından gönderildiğine inanılması. [288]

Rukye; mubah, haram ve şirk olmak üzere üç çeşittir:

1- Mubah Olan Rukye:

Kur'ân-ı Kerim'den ayetlerîe Allah Teala'nın isim ve sıfatlarıyla, arapça ve anlamı anlaşılır bir dille yapıldığı takdirde mubahtır. Hz. Aişe (r.anhâ)'dan rivayet edilen bir hadis-i şerifte şöyle denilmektedir:

“Rasûlüllah (s.a.v.) son hastalığında muavvizeteyni okuyup kendisine üflüyordu. Hastalığı ağırlaştığı zaman onları okuyarak üzerine üflüyor ve onların bereketi için elini meshediyordum.” [289]

Yine Hz. Aişe (r.anhâ) Rasûlüllah (s.a.v.)'m hastalığından bahsederken şunları söylemektedir: “Rasûlüllah (s.a.v.) yatağa düştüğü zaman, Ihlas süresi ve Mu'avvize-teyn'in tamamını okuyarak avucuna üfledi ve sonra elleriyle yüzünü ve vücudunun elinin yetiştiği her tarafını mesnetti.” [290]

Yine akrep sokmasına karşı Fatiha suresi ile rukye yapıldığına dair hadis varîd olmuştur.[291] Ve yine Rasûlüllah (s.a.v.)'m hastalanan bazı

kimselere, Muavvizeteyn okuyup, oniarı sağ eliyle meshettiği ve peşinden de şöyle söylediği rivayet edilmektedir:

“Ey insanların Rabbi olan Allah'ım hastalığı gider; buna şifa ver. Şifa veren yalnız sensin. Senin şifandan başka şifa yoktur. Hastalık bırakmayan şifa ver.” [292]

Bu anlamda rivayet edilen hadisler çoktur. Bazı alimler Rasûlüllah (s.a.v.)'in; *“Göz değmesi ve hummanın dışında rukye yoktur”*. [293] hadisine dayanarak, göz değmesi, yılan ve akrep sokması dışında rukyenin caiz olmadığı kanatine varmışlardır. Ancak diğer bazı alimler de bu hadisin, rukyenin en fazla faydalı olacağı anlamına sarfedildiğini, “Zülfikardan başka kılıç yoktur” sözüne kıyas yaparak cevaplandırmışlardır. Çünkü diğer hadislerde görüldüğü gibi, Rasûlüllah (s.a.v.) başka şeyler için de rukyeye cevaz vermiştir.

2- Haram Olan Rukye:

Anlaşılmaz sözler, anlamsız kesik harfler, bilinmeyen isimler, bilenlerin Arapçadan başka bir dille rukye yapması, demir, tuz kullanarak veya ip bağlayarak rukye yapılması haram kılınmıştır. Fayda verdiği tecrübe edilmiş uygulamalar bunun dışındadır. Şabir (r.a)'dan şöyle rivayet edilmektedir:

“Rasûlüllah (s.a.v.) rukye yapılmasını yasakladı. Amr İbn Hazm'ın çocukları gelip şöyle dediler:

“Ya Resûlullah! Biz bir tür rukye yapardık ve onunla akrep sokmalarına karşı korunurduk.” Resûlullah;

“Ona dönün onda bir kötülük görmüyorum. Sizden her kim kardeşine fayda vermeye güç yetirirse ona faydalı olsun” [294] demişti.

İzz b. Abdüsselam'dan anlamı bilinmeyen harflerle yapılan rukye sorulduğu zaman, küfrü gerektirecek anlamlar içerip içermediğinin bilinmemesinden dolayı buna cevaz vermemiştir.

3- Şirk Olan Rukye:

Allah Teâlâ'dan başkasına dua ederek, sığınarak veya yardım dilenerek yapılan rukye, şirktir. Meleklerin, peygamberlerin, cinlerin ve benzeri varlıkların isimleriyle ' rukye yapmak gibi... Bunların tamamı Allah Teâlâ'ya şirk koşmaktır. Nitekim Rasûlüllah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Efsun, nazarlık boncuklar, ve muhabbet için yapılan muhabbet muskaları şirktir.” [295] Yine; *“içinde şirk bulunmayan şeyle rukye yapmakta bir kötülük yoktur”* [296] buyurmaktadır.

İbn Hacer bu konuyu şöyle açıklamaktadır;

“Bazı rukyelerde şirk bulunmaktadır. Çünkü onu yapanlar kendilerine dokunan zararı defetmek ve lavda elde etmeyi Allah'tan başka kimselerden istemektedirler.” [297]

Müslüman, tamamıyla Allah Teâlâ'ya tevekkül etmekten başka şeylerden fayda dilemez. Nitekim Rasûlüllah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Ümmetimden yetmiş bin kişi hesapsız olarak Cennete girecektir. Onlar, efsun yapmayanlar, teşe'um etmeyenler, vücudlarını dağlamayanlar ve ancak Rablerine tevekkül edenlerdir.” [298] Kendiliğinden, istenmediği

halde müslüman kardeşine rukye yapması bunun dışındadır. Bu Rasûlüllah (s.a.v.)'in şu hadisine göre müstehaptır.

"içinizden her kim kardeşine yardım etmeye güç yetiriyorsa bunu yapsın." [299]

2011- Abdullah İbn Abbâs (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Nazar/göz değmesi, gerçektir. Eğer kaderin önüne geçen bir şey olsaydı, onun önüne göz değmesi geçerdi. Sizden boy abdesti almanız istenildiğinda boy abdesti alın."

Nazar:

Türkçe'de kem göz manasına gelmektedir.

Öyle anlaşılıyor ki göz değmesinin temelinde yatan esas sebep kişinin kıskançlık duygusudur. Ve bu duygunun, baktığı kimseye yansıması ve onu te'sir altında bırakmasıdır. Nazar boncuğu takmakla bu kıskançlık dolu bakışların tesirinin azaltılması veya başka yönlere yansıtılması amaçlanmaktadır.

Nazar ile kıskançlık arasında yakın bir münasebet vardır. Elmalılı Hamdi Yazır, bu münasebeti şöyle ifade ediyor:

"Kıskançlıklarından az daha Hz. Peygamber'i nazara uğratacaklar, aç ve kötü gözlerinin şerriyle ellerinden gelse onu helak edeceklerdi. Demek ki, öfkenin bedende bir hükmü bulunduğu gibi, gözlerin de karşılarındakine bakışlanna göre iyi veya kötü bir hükmü vardır. Kimi elektrik gibi dokunur çarpar; mıknatıslar ve manyetize eder. Kimi de aldığı teessürle hasedinden

bir gayze düşer, türlü türlü su-i kasde ve hilelere kalkışır ki, maddî veya manevî hangisi olursa olsun hedefine vardığı zaman, isabet-i ayn değmesi veya nazar tabir olunur. Bunun hakkında uzun uzadiya sözler söylenmiş, inkâr edenler, ispat edenler olmuştur. Keyfiyeti ne olursa olsun isabet-i ayn vardır.” [300]

Nazann gerçek olduğunu kabul edince, ondan korunma yollarını da öğrenmek gerekir. Bunun için de, dinimizin bize müsaade ettiği yollara baş vurmak, sakındırdığı yollardan da kaçınmak durumundayız.

Nazar kavramının batıdaki ifadesi, psikokinezidir. Nazar olayında iyi niyet ve yoğuşmaya göre alıcı ile verici uçlardan geçen bir “Ark” oluşmaktadır. Gıbta, övünme, imrenme gibi dostça duygular, hatta ebeveynlerin; çocuklanna sevgisi, nazarın küçük dozda uğratma sebebidir. Nazara uğrayan kişi, çok sık esner ve sıkılır. Asıl uğursuz nazar, “Haset” duygusundan gelişir. Bu duyguda, düşmanlık, kin ve intikam mevcuttur. Nazann dozajında bu haset duygusunun şiddeti çok önemlidir. Haset duygusu ne kadar şiddetli olursa, nazarın gücü de o kadar şiddetli olur. [301]

Gözlerin elektromanyetik ışınlar yoiİadığı konusu, Sovyetler Birliğinde yoğun bir şekilde araştırılmaktaydı. Yayının dalga boyu yaklaşık yüzde sekizmidir. Yani radyo dalgalanyla enfraruj kızılötesi dalgalar arasındadır. [302]

17- Sihir

2012- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

“Zurayk oğulları Yahudilerinden Lebid b. A'sam adında bir yahudi, Resulullah (s.a.v.)'e sihir yaptı. Bundan dolayı Resulullah (s.a.v.), bazı işleri yapmadığı halde o iş kendisine yapıyorum gibi geliyordu. Nihayet bir gün yada bir gece Resulullah (s.a.v.) dua etti. Sonra tekrar dua etti, sonra tekrar dua etti”. Sonra bana:

“Ey Âişe! Kendisinden fetva istediğim şey hakkında Allah bana o şey hakkında fetva verdi. Bana iki kişi/Cebrail ile Mikail geldi. Biri başımın ucuna ve diğeri de ayak ucuma oturdu. Başucumda olan, ayak ucumda olana yada ayak ucumda olan, baş ucumda olana:

“Bu kimsenin rahatsızlığı nedir?” diye sordu. O da;

“Büyülenmiştir” dedi. Öteki:

“Onu kim büyüledi?” dedi. Diğeri:

“Lebid b. A'sam” diye cevâp verdi. Öteki:

“Bu büyü, hangi şeyle yapılmıştır?” dedi. Diğeri:

“Bir tarak, saç döküntüsü ve erkek hurma tomurcuğu ile yapılmıştır” diye cevap verdi. Öteki:

“Bu büyü, nerededir?” diye sordu. Diğeri:

“Zû Ervan kuyusunda” dîye cevâp verdi.

Âişe demiş ki:

“Daha sonra Resulullah (s.a.v.) sahabilerinden bazı kimselerle birlikte oraya gitti. Sonra bana:

“Ey Âişe! Vallahi, kuyunun suyu kına ıslatılmış su gibi kırmızımtırak, hurması da şeytanların başları gibi idi” buyurdu. Ben:

“Ey Allah'ın resulü! O büyüyü (çıkarıp) yakmadın mı!” dedim. Resulullah (s.a.v.):

“Hayır, yakmadım! Allah bana şifa verdi. O büyüyü çıkarmak suretiyle sihrin kötülüğünün insanlar arasında yayılmasını istemedim. Kuyunun kapatılmasını emrettim. Kuyu da kapatıldı” buyurdu.” [303]

Sihir:

İnsana yönelik olarak tabiat üstü gizli güçlerin yardımı ve aracılığıyla belli bir maksadı gerçekleştirmek ve belli bir gayeye ulaşmak için uygulanan ve etkili olduğu kabul edilen eylem; bir şeyin veya olayın gerçek hüviyetinden uzak olarak başka bir halinin gösterilmesi.

Sihir, İslâm'ın kesin olarak yasaklayıp reddettiği bir inanç ve işlem olup tabiat kuvvetleriyle insanlara bir takım etkilerin yapıldığı söylenen ilkel bir anlayış ve olgudur. Tevhid inancının insanların hayatından uzak kaldığı dönemlerde toplumlann ilkel inançlara saplanmasıyla ve özellikle totem inancının yaygın olduğu kitleler arasında çeşitli göz boyama yollarıyla yapılan sihir, eski İran, Çin, Mezopotamya, Arap yarımadası, Mısır ve Hindistan'da rastlanan bir meslek haline getirilmiştir. Allah inancının ve sağlam düşüncenin zayıfladığı dönemlerde daha çok rastlanan bir olay olan sihir, bazı toplumlarda dinî törenlere bir inanç haline getirilmiş ve Allah'ın kudreti unutularak bir çok sihirbaz ve kâhinin sözleri geçerli kılınmıştır. İslâm'ın sihirbaz ve kâhinleri kınaması, insanları basit inanç ve düşüncelerle oyalayıp onları gerçek Allah inancından uzaklaştırarak ilkel ve akıl dışı anlayışlara sürüklemelerini engellemek içindir.

Bütün bunlara bakıldığında sihir, hayal olan şeyleri gerçekmiş gibi göstermek suretiyle insanlar üzerinde aldatıcı bir tesir oluşturmaktan ibaret bir olaydır. Buna rağmen bir gerçek yönünün olduğu ve hakikaten etki yaptığı kabul edilmektedir. [304]

18- Zehir

2013- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Bir Yahudi kadını, Hayber'de Resulullah (s.a.v.)'e zehirli bir koyun eti getirmişti. O da ondan yemişti.

“Daha sonra kadının zehirli koyun eti getirdiği anlaşılınca bu kadın Resulullah (s.a.v.)'e getirildi. Resulullah (s.a.v.) kadına bunun sebebini sordu. Kadın:

“Seni öldürmek istedim” diye cevap verdi. Resulullah (s.a.v.):

“Allah seni bu iş üzerine musallat kılacak değildir” buyurdu. Ravi der ki:

“Yada “Benim üzerime musallat kılacak değildir” buyurdu. Sahabiler:

“Bu kadını öldürelim mi?” diye sordular. Resulullah (s.a.v.):

“Hayır!” buyurdu. Enes:

“Ben, o zehirli etin bıraktığı siyahlık yada yeşillik gibi etkiyi zaman zaman Resulullah (s.a.v.)'in küçük dili üzerinde görür dururdum” dedi. [305]

19- Hastaya Okuma Tedavisini/Rukye Yapmanın Müstehab Olması

2014. Hz. Aişe (r.ahhâ)'dan rivayet edilmiştir:

“Bizden birisi rahatsızlandığı zaman Resulullah (s.a.v.) onu sağ eliyle sıvazlar ve sonra da:

Ezhibi'1-bâse babben'n-nâsi, ve'ş- fi ente'ş-şâfî lâ şîfâe illâ şifâuke, şi-fâen lâ yuğâdiru sakamen” Ey insanların Rabbi! Şu hastalığı gider. Şifa ihsan eyle. Şifa veren ancak Sen'sin. Senin şifandan başka hiçbir şifa yoktur. Bu hastaya Öyle bir şifa ver ki, hasta üzerinde hiçbir hastalık izi bırakmasın” derdi.

Resulullah (s.a.v.) hastalanıp ağırlaşınca elini tuttum. Onun bu yapmakta olduğunu ona yapmak istedim. Elini elimden çekti. Sonra da:

“Allahümme'ğfir lî vec'alnî maa'r-refîki'1-a'Iâ” Allah’ın! Beni mağfiret eyle ve beni en yüksek refik ile birlikte kıl” buyurdu.

Aişe der ki:

“Resulullah (s.a.v.)'e bir bakayım dedim. Bir de baktım ki, Resulullah (s.a.v.)'in ölüm ile ilgili emir tamam olmuş.” [306]

2 Hastaya Felak ile Nas Surelerini Okumak Ve Üfürmek Suretiyle Rukye Yapmak

2015- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.), ailesinden biri hastalandığı zaman onun üzerine Fe-lak ve Nas surelerini okuyup üfürürdü. Vefat ettiği hastalığa tutulunca, ben kendisine üfürmeye ve onu kendi eliyle sıvazlamaya başladım. Çünkü onun eli, bereketlilik açısından, benim elimden daha büyüktü.”[307]

21- Göz Değmesi, Vücuda Yayılan Sivilceler ile Yaralar, Zehirli Hayvan Sokması Gibi Şeyler için Rükyea Okuma Tedavisi Yapmanın Müstehab Olması

2016- Esved'den rivayet edilmiştir;

“Âişe'ye, okuma tedavisinin/rukye yapmanın hükmünü sordum. O da:

“Resulullah (s.a.v.), Ensar'dan bir ev halkına bütün zehirli haşerelere karşı okuma tedavisi/rukye yapmalarına izin vermiştir” diye cevap verdi. [308]

2017- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

“Bir kişi, kendisinde bulunan bir şeyden dolayı rahatsızlandığı zaman yada kendisinde bir çıban veya bir yara olduğunda Resulullah (s.a.v.) parmağını mübarek tükürüğünden biraz sürer ve ıslak parmağını temiz bir toğrağa koyardı.

Hadisin ravisi Süfyân, kendi şehadet parmağını yere koyarak Resulullah (s.a.v..v)'in bu fiilini göstermiştir.

Parmağına bulaşan toprakla hastanın yaralı veya ağrıyan yerini sıvazlayıp kaldırır, sonra da: “Bismillah! turbetu ardinâ. Birîkati ba'dina, li-yuşfâ bihi sekîmunâ, biîzni rabbinâ” (Allah'in adıyla, bazımızın tükrüğüyle şu arzımızın toprağı, Rabbimizin izniyle hastamıza şifa verilmesi içindir” diyerek şifa temenni ederdi. [309]

2018- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir;

“Resulullah (s.a.v.), Aişe'ye, göz değmesinden dolayı okuma tedavisi yapmasını emretti.” [310]

Açıklama:

Resulullah (s.a.v.)'in göz değmesine karşı yapılmasını emrettiği rukye, Ayete'l-Kürsî gibi Mlah'in isimleri, sıfatlan ve yüce Allah'ı zikretme ile ilgili ayetleri okumak suretiyle Allah'tan şifa ve korunma dilemektir.

2019- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Zehirli hayvan sokmasında, yan taraflarda çıkan sivilce gibi yaralarda göz değmesinde okuma tedavisine izin verildi.” [311]

2020- Peygamber (s.a.v.)'in hanımı Ümmü Seleme (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.), hanımı Ümmü Seİeme'nin evinde bir cariyenin/kız çocuğunun yüzünde sarılık görüp:

“Bu cariyeye/kız çocuğuna göz değmiş, yüzündeki sarılık nedeniyle ona hemen okuma tedavisi yapın” buyurdu. [312]

2021- Câbir b. Abdullah (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Peygamber (s.a.v.), yılan sokmasına karşı okuma tedavisi/rukye yapmak için Amr oğullarına izin vermişti.

Hadisin ravisi Ebu'z-Zübeyr der ki: Câbir b. Abdullah'ı şöyle derken işittim:

“Resulullah (s.a.v.)'in yanında oturduğumuz bir sırada bizden birisini bir akreb sokmuştu. Bunun üzerine bir adam:

“Ey Allah'ın resulü! Okuma tedavisi/nıkye yapayım mı?” diye sordu. Resulullah (s.a.v.):

“Sizden her kim din kardeşine yarar sağlayabiliyorsa onu yapsın!” buyurdu. [313]

22- İçerisinde Şirk Olmamak Kaydıyla Okuma Tedavisi Yapmakta Bir Sakınca Görülmemesi

2022- Avf b. Mâlik el-Eşcaî (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Biz cahiliye döneminde okuma tedavisi yapardık. Günün birinde Resulullah (s.a.v.):

“Ey Allah'ın resulü! Bu hususta ne buyurursun?” diye sorduk. O da:

“Bana okuma tedavisi şeklinizi gösterin! İçerisinde şirk olmadıkça rukyede bir sakınca yoktur!” buyurdu. [314]

Açıklama:

2090 nolu hadisin açıklamasında da geçtiği üzere, rukye; mubah hamm ve olmak özere üç kısma aynlmaktadır. Bu hadiste, Arapların cahiliye döneminde durumunu ortaya koymaktar. dönemi Araplar; afetler ile yabancı, isimlerden ve anlaşılmaz sözlerden oluşan kelimelerle islam gelince bu iptal olmuştur. Çünkü bu, haram olan rukye kısrrnna ffnndded Bu tur rukyenin haram Alınmasının denlennden birisi de; bu tür rukyelerde yabancı isimler anlaşılmaz sözlerden oluşan kişiyi küfre ve şirke götürecek sözler içermekteydi.

imam Suyûtî, su üç şart. içeren rukyenin caiz olduğu hususunda alimlenn ittifak ettiklerini belirtmiştir:

1- Rukyenin; Allah'ın sözlerinden, isimlerinden ve sıfatlarından oluşması.

2- Arapça ve manası anlaşılır olması

3- Rukyenin bizzat etkisi olmayıp aksine etkisinin Allah'ın takdiriyle olduğuna inanmak. [315]

23- Kur’an Ve Me'sur Dualarla Okuma Tedavisi Yapma Karşılığında Ücret Almanın Caiz Olması

2023- Ebu Saîd el-Hudrî (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.)'in sahabilerinden bazı kimseler bir seferde idiler. Arap kabilelerinden bir kabilenin yanında konaklayıp onlara kendilerini misafir almalarını istediler. Fakat onlar, bu sahabileri misafir almak istemediler. Derken kabilenin reisini akrep sokmuştu. Kabileden bazı kimseler, sahabilerin yanına gelip onlara:

“içinizde okuma tedavisi yapan birisi var mı? Çünkü kabilenin reisini zehirli bir hayvan sokmuştur yada isabet almıştır” dediler. İçlerinden birisi:

“Evet” diye cevap verdi. Bu kişi, kabile reisinin yanına varıp ona Fatiha suresini okumak suretiyle rukye yaptı. Bunun üzerine adam iyileşti. Bu sahabiye, yaptığı bu iş karşılığında bir sürü koyun verdiler. Fakat o, bu koyunları kabul etmek istemeyip:

“Bu meseleyi, Peygamber (s.a.v.)'e anlatayım da ondan sonra bakarız” dedi.

“Medine döndüğünde Peygamber (s.a.v.)'e gelip durumu ona anlatıp:

“Ey Allah'ın resulü! Vallahi, Fatiha suresinden başka bir şeyle okuma tedavisi yapmadım” dedi. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.):

“Fatiha suresinin, bu kadar etkili bir okuma tedavisi olduğunu nereden bildin?” deyip sonra da:

“Onlardan koyunları alın. Bana da sizinle birlikte bir pay ayırın!” buyurdu. [316]

(s.a.v.):Fatiha Suresine; Allah kelâmının başında bulunduğu yahut namazda ilk okunan sûre veya tümüyle ilk inen sûre olarak Fatiha sûresi denilmiştir. Fatiha suresinin bir çok ismi vardır. Bu olaydan dolayı, Fatiha suresinin bir isminin de "Rukye" olduğu belirtilmiştir. [317]

24- Duayla Birlikte Acı Duyulan Yerin Üzerine Elini De Koymanın Müstehab Olması

2024- Osman b. Ebi'I-Âs es-Sekafî (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

"Osman b. Ebi'l-Âs, müslüman oldu olalı vücudunda duyduğu bir ağrıdan dolayı Resulullah (s.a.v.)'e şikayette bulundu. Resulullah (s.a.v.), ona:

"Elini vücudunun ağrıyan yerine koy, üç defa "Bismillah Allah'ın adıyla" de! Yedi defa da "Eûzu billahi ve kudretihi min şerri mâ ecidu ve uhâziru (acısını duyduğum ve sakınıp sığınmaya çalıştığım ağrının şerrinden Allah'a ve O'nun kudretine sığınırım" de!" buyurdu.[318]

25- Namazda Vesvese Şeytanından Allah'a Sığınmak

2025- Osman b. Ebi'l-Âs (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

"Osman b. Ebi'l-Âs, Peygamber (s.a.v.)'e gelip:

"Ey Allah'ın resulü! Doğrusu şeytan; benimle namazım ve kıraatimin arasına girip perde oldu. Namaz ile kıratımı karıştırıp beni onlarda şüpheye düşürüyor" dedi. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):

“Bu, “Hınzib” adında bir şaytandır. Onu hissettiğin zaman hemen ondan Allah'a sığın ve sol tarafına üç defa tükür” buyurdu.

Osman b. Ebi'l-Âs:

“Resulullah (s.a.v.)'in bu tavsiyesini yaptım. Bunun üzerine Allah, o şeytanı benden giderdi” dedi. [319]

Açıklama:

“Hinzib”, namaz kılan kimseyi şaşırtma görevini üstlenmiş şeytanın adıdır.”

26- Her Hastalığın Bir İlacı Olması Ve Tedavi Olmanın ise Müstehab Olması

2026- Câbir (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Her derdin bir devası vardır. Dolayısıyla derdin devasına rastlanıldığı zaman o dert Yüce Allah'ın izniyle düzelir. [320]

Resulullah (s.a.v.): *“Her derdin bir devası vardır”* buyurduysa mutiaka vardır. Bugün henüz çaresiz dertler varsa devası keşfedilemediğindendir. Resuluüah (s.a.v.) kan aldırmanın ve dağlamanın birer tedâvî şekli olduğunu haber verdiyse, onlar mutlaka birer sahih tedavi şeklidir. Bunların bu asırda tıp âleminden kalkmış olması hadisin sıhhatine asla dokunamaz. Çünkü his ve tecrübeye dayanan bilgilerin çoğunlukla dayanakları, bilimsel teorilerdir. Onlara yüzde yüz güvenmeye ise imkan

yoktur. Örneğin, bugün “Gülmek, neşelenmek hayat kaynağıdır” diye bir nazariye ortaya çıkar, yarın bakarsınız bunun tam aksini iddia eden bir nazariye çıkmıştır. Ağlamanın vücut için daha faydalı olduğundan bahseder. Dolayısıyla bunlara itimat olunamaz. Resûîüllah (s.a.v.)'in haber verdiği bir şeyin imkânsız olduğu alken ve şer'an sabit olursa bu takdirde o haber bizim için müteşabihlerden olur. İslam'ın özüne aykırı olmamak kaydıyla yorumlamır. [321]

2027- Âsim b. Ömer b. Katâde'den rivayet edilmiştir:

Cabir b. Abdullah, hanemize gelmişti. Bu sırada bir kimse, çıban veya yaradan dolayı rahatsızlığını şikayet ediyordu. Cabir, ona:

“Rahatsızlığın nedir?” diye sordu. Adam:

“Çıbanım, bana çok sıkıntı veriyor” dedi. Cabir:

“Delikanlı! Bana bir hacamatçı/kan alıcı kimse getir” dedi. Adam:

“Ey Ebû Abdullah! Hacamatçıyı ne yapacaksın?” dedi. Câbir:

“Yaraya hacamat şişesi taktıracağım” dedi. Adam:

“Vallahi, buna sinekler konuyor veya elbise değiyor, dolayısıyla da bu bana eziyet veriyor, bana zor geliyor?” dedi. Cabir, adamın bundan geri durduğunu görünce:

Resulullah (s.a.v.)i:

“Eğer sizin ilaçlarınızdan bir şeyde hayır varsa bu, hacamat bıçağında veya bal içmede yada ateşle dağlamadadır. Ancak ben, dağlamayı sevmiyorum” diye buyururken işittim' dedi.

Bunun üzerine Hacamatçı geldi ve hacamat yaptı. Bunun arkasından adamın duyduğu rahatsızlık geçti. [322]

2028- Câbir (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

"Ümmü Seleme kan aldırmak için Resulullah (s.a.v.)'den izin istemişti. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.) Ebu Taybe'ye Ümmü Seleme'den kan almasını emretti." [323]

Açıklama:

Kan, genellikle o dönemde baş, bilek, ense gibi kadınların yabancı erkeklere göstermesi caiz olmayan yerlerden alındığı için, bu hadisin zahiri zımnen, kadınların saçlarını ergenlik çağına gelmemiş çocuklara ve süt kardeşi gibi kendilerine nikah düşmeyen yakınlarına göstermelerinin caiz olduğunu ifade etmektedir.

Ebu Taybe'nin, ya Ümmü Seleme'nin süt kardeşi yada ergenliğe girmemiş bir çocuk olduğu ileri sürülmüştür.

Bazı alimlere göre; Ebu Taybe, Ümmü Seleme'ye mahrem olmayıp yabancı bir erkek bile olsa böyle tedavi edici pozizyonda bulunan bir kimsenin, hastanın vücudundan bakması gerekli ve zorunlu olan yere bakmasının caiz olduğunu söylemişlerdir.

2029- Câbir (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

"Resulullah (s.a.v.), Hendek savaşı günü kolundan yaralanan Übeyy b. Ka'b'a bir doktor gönderdi. O da, onun bir damarını kesti. Sonra da üzerini dağlama tedavisi yaptı." [324]

2030- Abdullah İbn Abbâs (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

"Peygamber (s.a.v.) kan aldırdı. Kan alan kimseye ücretini ödedi ve burnuna da ilaç damlattı."[325]

Açıklama:

Kan alan kimseye ücret ödenmesi ile ilgili olarak 1526 nolun hadisin açıklamasına bakabilirsiniz.

2031- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.) kan aldırırdı. Kan aldırmanın ücreti hususunda hiç kimseye haksızlık etmezdi.” [326]

Hacamat:

Sözlükte; “Emmek” anlamına gelen “Hacm” kökünden gelir. Tıbbî tabir olarak “Kan aldırma” diye ifade edilir. Bu işi yapan kimseye, “Hacim” yada “Haccâm” denir. îhticam, kan aldırma talebidir. Kan alma işinde kullanılan alete, “Mihcem” yada “Mihceme” denir. Genellikle sığır boynuzundan yapılır. İçi boş ve iki ağızlı bir alettir. Mihcem, bazem Haccâm'ın emdiği kanı toplayan alete ve hatta kan almada deriyi yarmak üzere kullanılan ucu sivri alete de denir. Aslında bu yarma aletinin ismi, “Mişraf”tır

O dönemde kan, iki şekilde alınmaktaydı:

1- Deriyi Yarmadan Yapılan Hacamat:

Mihcem denilen alet alınır; geniş ağzı, kan alınmak üzere belirlenen yere tatbik edilir. Haccâm'da, aletin diğer ağzından aletin içindeki havayı

ağzıyla emer. Alet içerisinde hava azaldıkça kanın dahili tazyikinin de tesiriyle kan ince damarlardan aletin içine, deri mesamatından akmaya başlar. Böylece hacamat yapılan yerdeki kan tıkanıklığı izale olur. önceden duyulan ağrı ve sızı hafifler veya tamamen yok olur.

2- Deri Yarılarak Yapılan Hacamat (Fasd):

Mişrat yada mihcem denilen ucu sivri bir aletle derinin üzeri yarılır. Bu durumda, rnihcem'in havası emildikçe kan, bu yanlan yerden daha kolay ve daha çabuk akmaya başlar. Taberânî (ö. 360/970)'nin, Semure'den naklettiği rivayette; Peygamber (s.a.v.) bu tarzda kan aldırmıştır.

Kan aldırma ile; kanı alman kişinin kan yapıcı merkezleri uyarılarak, genç ve dinamik kan hücrelerinin oluşması sağlanır. Bu hücreler, solunum hücreleri alyuvarlar/kırmızı kan hücreleri yada savunma akyuvarlar/beyaz kan hücreleridir.

Bu yeni oluşan genç ve dinamik hücreler, hastalıklara karşı daha amansız bir mücadele vererek hastalıkların uzaklaşmasına sebep olduğu gibi, çevre şartlarına karşı daha sağlam olmamızı sağlar ve vücuttaki işe yaramayan temel taşı niteliğindeki ihtiyar hücrelerin uzaklaşmasına ve bunların yerine genç hücrelerin yerleşmesine yardımcı olurlar. Yapılan gözlemlerde, kan aldıran kişi de, hastalıklara karşı mukavemetin geliştiği, baş ağrısının ortadan kalktığı, grip gibi hastalıklara yakalanmadığı görülmüştür. Dolayısıyla kansere akrşı mukavemetin ve Aids'e karşı müdafaanın elde edebileceği de düşünülmektedir.

2032- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Humma ateşli hastalık, cehennemin kükremesİndendir. Dolayısıyla onu suyla serinletin." [327]

Açıklama:

"Humma", sıtma gibi ateşli hastalıklara genel olarak verilen isimdir. Bu hadiste; bir yandan ateşli hastalıklarda uygulanabilecek bir tedavi yoluna işaret edilirken, diğer taraftan cehennemin kaynaması, yani cehennem ateşinin şiddeti, insanların bizzat yaşamış veya müşahade etmiş olabilecekleri bir olaya benzetilerek insanlar uyarılmaktadırlar.

Ateşli bir hastalığın, hastayı ateşler içerisinde kıvrandırarak eritip bitirmesi, cehennem hayatından çok küçük bir numunedir. Bunun için bir hastalığa düşmemek için önlem alındığı, bir hastalığa düşünce de kurtuluş çareleri arandığı gibi, ebedi hayatta cehennem azabına uğramamak için bu dünyada gereken şeyler yapılmalıdır. Yine bu dünyada yapılacak ve asılları temizliğe, yani "Su"ya dayanan ibadetlerin serinliği, ahirette cehennem ateşini etkisiz hale getirecektir.

Ateşli hastalıkların tedavisinde, hastalığın çeşidine ve hastalığa göre yöntemleri değişmekle beraber, genel olarak, soğuk su kullanımı faydalı olmaktadır.

27- Hastalığın Devası Bilinmediği Zaman Bir İlacı Hastanın Ağzından Vermek Suretiyle Tedaviye Girişmenin Mekruh Olması

2033- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

“Hastalığı sırada Resulullah (s.a.v.)'in ağzına ilaç akıttık. Bunun üzerine bize:

“Bana ilaç akıtmayın” diye işaret etti. Biz:

“Resulullah (s.a.v.)'in bunu istememesi ile ilgili işareti, hastanın ilaçtan hoşlanmamasından ibarettir” deyip ilaç vermeye devam ettik. Resulullah (s.a.v.) aydınca:

“Ben sîzi bana ilaç vermekten men etmedim mi? Sîzden ağzına ilaç akıtılmayan hiç kimse kalmasın. Amcam Abbâs hariç. Çünkü bana ilaç verdiğiniz de o sizinle birlikte bulunmadı” buyurdu. [328]

28- Kusttan İbaret Olan Ûdi Hindi ile Tedavi

2034- Ümmü Kays bint. Mihsan (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

“Henüz yemek yemeyen küçük bir oğlumla birlikte Resulullah (s.a.v.)'in yanına girdim. Bu oğlumu, uzre denilen boğaz hastalığından dolayı tedaviye tabi tutmuştum. Resulullah (s.a.v.):

“Niçin boğaz hastalığını böyle bir tedavi uygulamak suretiyle çocuklarınızın boğazım elle sıkıştırıp dürtüyorsunuz” Şu Udi Hindi'yi kullanın. Çünkü onda yedi türlü şifa vardır. Zatu'1-cenb/göğüs zarı iltihabı hastalığının ilacı ondandır. O, uzre denilen boğaz hastalığı için burna çekilir. Göğüs zarı iltihabı hastalığı için ise suyla hastaya ağızdan verilip içirilir” buyurdu. [329]

Açıklama:

“Kust”, topalak dedikleri bir ottur. iki çeşit olur: Birincisi, Hindistan'da biter; siyah, hafif ve tatlı olur. ikincisi ise Şam'da biter, Şemşad ağacı renginde ve hoş kokulu olur. Bunun bir de beyaz renkli olanı vardır ki acı olur.

İbnü'l-Kayyim'in açıklamasına göre; doktorlar zâtü'l-cenbi, hakiki ve hakiki olmayan diye iki kısma ayırırlar:

1- Hakiki zâtülcenb:

Göğsü kaplayan ve akciğerleri kuşatan sulu zarda meydana gelen iltihaptır. Bu hastalığın ateş, öksürük, kesik sancı ve nefes darlığı gibi belirtileri vardır. Hadiste tavsiye edilen ilaç ise bu hastalığın ikinci kısmı için faydalıdır.

2- Hakiki olmayan zâtülcenb:

Bir takım kaba ve zararlı yellerin bazı yerlerde tıkanıp kalmasının meydana getirdiği ve hakikisine benzeyen bir sancıdan ibarettir. Ancak hakiki zâtülcenbde sancı kesik kesik, hakiki olmayan da ise devamlıdır.

Ud-i hindinin kokusu; nezleyi giderir, yağı sırt ağrısına fayda verir, îç uzuvları takviye eder, vücuttaki gazı çıkarır, zâtülcenb hastalığına faydalıdır.

“İbn Sina, Ûd-i hindî'nin bademciklerin tedavisinde ilaç oİarak kullanıldığını zikrediyor.”

Bugünkü tıpta bademciklerin çıkarılmış olmasına rağmen boğazdaki lenfa halkasının iltihaplanmaları, boğaz ağrısına ve komplikasyonlara sebep olacağı belirtilmekte, tedavi için aspirin veya diğer ağrı kesiciler kullanılmakta, hastanın alerjik olmadığı biliniyorsa da antibiyotik olarak penisilin tercih edilmektedir. [330]

29- Çörek Otuyla Tedavi

2035- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, o, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurduğunu işitmiştir:

"Gerçekten çörek otunda her derde bir deva vardır. Ölüm hariç" [331]

Açıklama:

Doç. Dr. Sefa Saygılı, konuyla ilgili olarak Maren Franz adlı bir Alman'ın "Tabiattan Gelen Şifa Kaynağı: Çörekotu" ile ilgili çalışmasından alıntılar yaptığı bir bölümü "Zafer Dergisi"nin Mayıs 2000 sayısında şöyle dile getirmektedir:

"Sevgili Peygamberimiz (s.a.v.) 14 asır önce şöyle buyurmuştu:

"Şu kara tanede çörek otu ölümden başka her derde deva vardır."

O zamanlardan günümüze kadar geçen asırlar boyunca, bu ufak taneli gıdada her hastalığa şifânın olabileceğine birçok kimse dudak bükmüştü. Ama müslümanların yapması gerekeni Maren Franz adlı bir Alman yaptı ve çörek otunun sağlığımız üzerindeki faydalannı araştırıp, bu konudaki yayınlan bir araya getirdi.

Sonuçta: Tabiattan Gelen Şifa Kaynağı: Çörekotu adıyla dilimize tercüme edilen 96 sayfalık bir kitap ortaya çıktı. Üstelik, Peygamberimizin çörek otuyla ilgili hadisinin kendisini uyardığını ve bu sözü rehber alarak bu kitabı hazırlamaya giriştiğini önsözde belirterek.

Bu yazımızda Maren Franz'm kitabından yoia çıkarak, çörek otunun mucizevi tesirlerini tanıtmaya çalışacağız.

Çörek Otu Niçin Değerli?

Çörek otunun tohumunda doymamış yağ asiti, eterli yağ, vitaminler ve organizma için zaruri oian ve çok az miktarda tüketilmesi gereken değerli maddeler bulunur. Bu maddelerin karışımı, hasta kişinin iyileşmesine vesile olur.

Çörek otu tohumunda bulunan doymamış yağ asitinin metabolizmaya müsbet yönde tesir ettiği, bağışıklığı arttırdığı ve allerjiyi durdurduğu ispatlanmıştır. Bu sebepten çörek otunun astım, bağışıklığın zayıflığından meydana gelen marazlar ile sinir ve deri hastalıklannda başarılı sonuçlar vermesine şaşırmamalıdır.

Bu iyileştirici tesir, çörek otunu yemeklerde de kullanılan ve sevilen bir gıda haline getirmiştir. Zamanımızda özellikle ABD ve Avrupa'nın büyük ülkelerinde çörek otuna talep çok artmış, istekler karşılanamaz hâle gelmiştir. Almanya'da ise çörek otu tohumu ve yağı, saf veya hap şeklinde eczanelerde ve baharatçılarda yer almaya başlamıştır.

Savunma Sistemimiz Ve Çörek Otu:

Sağlam bir savunma sistemine sahip olan kişi, kendini genelde iyi hisseder ve nadiren hastalanır. Çünkü rahatsızlıklara karşı mukavemeti fazla demektir. Böyle olunca mikrop, virüs ve mantarlarla baş edebilir.

Savunma sistemi zayıfladığında, şu hastalıklar ortaya çıkabilir:

1- Mikroplu hastalıklar, bilhassa sık sık grip olma ve mesane iltihabı.

2- Deri, mukoza ve bağırsakta mantarla oluşması.

3- İnatçı herpes (uçuk).

4- Sindirim sistemi bozukluklarından meydana gelen ishal ve zayıflama.

5- Kaşıntılı deri hastalıkları.

6- Kronik (müzmin) rahatsızlıklar,

7- Kanda dolaşım bozukluğu, yüzde belirli solukluk.

8- Kronik yorgunluk.

9- Uyku bozukluktan.

Saymış olduğumuz bu hastalıklara yakalanmamak için savunma (immux) sistemimizin kuvvetli olması gerekir. Çörek otunun ise, immun sistemi güçlendirdiği binlerce yıldan beri bilinmektedir. Çörek otu, savunma sistemini dengelemekte ve mümkün olduğu kadar iyi çalışmasını sağlamaktadır.

Çörek otunun bu özelliği nereden kaynaklanır? Bilim adamları, bu sorunun cevabını modern teknolojinin yardımıyla bulmuşlardır. “Çörek otunun tohumunda organizmayı destekleyen yüzden fazla madde vardır.”

Kara Mucizenin Muhtevası:

Çörek otunun tohumunda takriben %38 oranında karbonhidrat, %35 oranında çeşitli yağlar, %21 oranında da albumin bulunur. Geri kalan %6 ise, yüzden fazla maddeden oluşur. Bu orana çok değerli olan doymamış yağ asitleri de dahildir. Linolen asidi, alfa linolenasidi ve iç yağı bunlar arasındadır. Eterli yağlar olarak kofur, nigellon, alfapinen vb. mevcuttur. Çok az miktarda bazı vitaminler mineraller (demir, kalsiyum, magnezyum, çinko ve selen) ve amino asitleri vardır.

Doymamış yağ asitleri ve eterli yağ, savunma sisteminde çok yararlıdır. Vitamin ve mineraller, savunma sisteminin işlemesinde önemli rol oynar. Çörek otunun tesiri, çok sayıdaki bu maddelerin kanşımından gelmektedir.

Doymamış Yağ Asitlerin Faydaları:

Doymamış yağ asitleri, metabolizmaya yardım eder. Hücrelerin büyümesi, gelişmesi ve yenilenmesinde yine buna ihtiyaç vardır. Ayrıca vücudun ihtiyacı olan hormonların gelişmesinde yardımcı olur. Yine alerjik sinyaller gönderen histamin gibi maddelerin artmasını engeller.

İşte doymamış yağ asitlerin faydaları:

1- Hormanlarm yapımına katkıda bulunduklarından, sağlıklı bir savunma-hormon ve sinir sisteminin oluşumunu sağlar.

2- Savunma ablukasının kaldırılmasında yardımcı olur.

3- Savunma hücrelerinin gereğinden fazla çalışmasını engeller.

4- Hücrelerin dağılımı, yenilenmesi ve hücre duvarlannm sağlam olmasına katkıda bulunur.

5- Kandaki kolesterolü normale döndürür.

6- Kan damarlarının gerginleşmesini ve dolaşım hızını tanzim ederek tıkanmayı önler.

7- Tansiyonu düşürüp damar sertleşmesi ve kalp enfarktüsü riskini azaltır.

8- Yaraların çabuk iyileşmesine, derinin pürüzsüz olmasına yardım eder.

İnsan vücudu, doymamış yağ asitlerini üretemediği için, dışarıdan almaya mecburdur. Bir gram çörek otu yağı, bu açıdan günlük ihtiyacımızı karşılamaktadır.

Çörek Otunun Diğer Tesirleri

1- Çörek otundaki nigellon ve alfa-pinen gibi eterti yağlar, solunum borusunu genişletip kramp gidericidir. Aynca ifraa geliştirip öksürüğü hafifletir. İltihap giderici, ağn dindiriri ve idrar söktürücüdür. Devamlı kullanımda kan sekerini düşürür.

2- Çörek otundaki Bl, B2 ve B6 vitaminleri, birçok enzimlerin üretiminde önem taşır, Zira bunlar, savunma ablukalarını yok eder ve boyun altı bezini; dolayısı ile savunma sistemini güçlendirir. Folasidi vitamini ise, kalp ve tansiyon hastalıklarının riskini azaltır. Bunun yanısıra hücre yenilenmesinde de lüzumludur.

3- Beta karotin, A, E ve C vitamini, selen gibi antioksitler vücudun savunma sistemini güçlendirir. Selen, vücudun zehirli maddeleri atmasında yardımcı olur.

Tabii muhtevası ile savunma sistemine, metabolizma ve hormonlara iyi gelen çörek otu, vücudu toksin adı verilen zehirli maddelerden temizler, kan dolaşımını güçlendirir ve bağırsaklann düzenli çalışmasını sağlar. Cildi parlaklaştinr. Düzgün bir cilde, parlak saç ve gözlere sebep olur. Sağlıklı ve hayât dolu bir görünüm sağlar.

Çörek otu savunma (immun) sistemini güçlendirdiğinden, kanser, AİDS gibi çağın hastalıklanna karşı tavsiye edilmektedir. Yine tansiyon ve ateş düşürücü ve tabii antibiyotik tesirleriyle yaygın hastalıklara şifâ olmaktadır. Başta astım ve polen alerjisi olmak üzere alerjik hastalıklara, saç dökülmesine ve kepeğe karşı da tesirlidir.

Maren Franz'ın kitabından naklettiğimiz bu satırlar, çörek otunu "Ölümden başka her derde deva" olarak tarif eden Peygamberimizin (s.a.v.) yüceliğini gözler önüne sermektedir. Çünkü Efendimiz (a.s.v.) çörek otunun daha yeni keşfedilen bu mucizevî özelliklerini asırlar öncesinden görmüş ve bunu da, kıyamete kadar gelecek olan insanlann en iyi anlayacağı şekilde ifade etmiştir: "Çörek otuna kıymet verin, zira o ölümden başka her derde şifadır." [332]

30- Süt Ve Bal Bulamacının Hastanın Kalbine Rahatlık Vermesi

2036- Peygamber (s.a.v.)'in hanımı Hz. Aişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

"Aişe'nin yakınlarından birisi öldüğü zaman ölen kimsenin hanesinde kadınlar toplanır, sonra da dağılırlardı. Yalnız ölenin ailesi ve yakınları kaldığı zaman, Aişe, bir çömlek içerisinde fundan yada kepekten yapılan

“Telbîne bulamacı” yapılmasını emrederdi, sonra da bu bulamaç pişirilirdi. Sonra tirit yapılır, bu bulamaç onun üzerine dökülürdü. Daha sonra Aişe, kadınlara:

“Bundan yiyin! Çünkü ben, Resulullah (s.a.v.)'i: “Telbîne bulamacı, hastanın kalbini rahatlatır ve bazı üzüntüleri giderir” buyururken işittim” derdi. [333]

31- Bal Şerbetiyle Tedavi

2037- Ebu Saîd el-Hudrî (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Bir adam, Peygamber (s.a.v.)'e gelip ona:

“Kardeşim ishale yakalandı” dedi. Resulullah (s.a.v.)'de:

“Ona bal şerbeti içir!” buyurdu. Bunun üzerine o adam, kardeşine bal şerbeti içirdi. Sonra bu adam, tekrar Resulullah (s.a.v.) gelip ona:

“Ben kardeşime bal (şerbeti) içirdim. Fakat bu işlem, onun ishalini artırmaktan başka birşey yapmadı” dedi.

Resulullah (s.a.v.) bu tavsiyeyi o adama üç defa tekrarladı. Sonra dördüncüde adam tekrar geldi. Resulullah (s.a.v.) yine ona:

“Ona bal şerbeti içir!” buyurdu. Adam:

“Vallahi, ona bal şerbeti içirdim. Fakat bu, onun ishalini artırmaktan başka birşey yapmadı' dedi. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):

“Allah doğru söylemiştir. Kardeşinin karnı ise yalan söylemiştir” buyurdu.

Daha sonra adam kardeşine yine bal şerbeti içirdi. Kardeşi hemen iyileşti.” [334]

Açıklama:

İbnu'l-Kayyim, hadisin “Allah sözünde doğrudur, fakat kardeşinin karnı yalancıdır” bölümünü açıklarken şöyle der:

“Burada ilâcın mutlak surette faydasının olduğuna, hastalığın devam etmesi bizzat ilâcın kusurundan değil, hastanın karnında fasit maddelerin çok bulunduğuna işaret etmiştir.”

Daha sonra İbnu'l-Kayyim, Tıbb-ı Nebevi ile diğer tıbbı karşılaştırarak şöyle der:

“Tıbb-ı Nebevi, diğer tıp gibi değildir, kâmil akıl, nübüvvet nuru ve vahyin mahsûlüdür. Diğer tıpların ekserisi tahmin, zan ve tecrübeye dayanır. Birçok hastalıkların Tıbb-ı Nebevî'den fayda görmemesi normaldir. Çünkü bundan tam bir îman ve iz'an ile şifâsına inananlar fayda görür.”

Bu sadırlara şifâ olan Kur'ân gibidir. Buna inanmayanların sadırları şifâ bulmaz. Bilâkis Kur'ân, münafıklann küfürlerini ve kalblerindeki hastalıklarını artırır. Kur'ân, canlı kalblere, temiz ruhlara şifâ olduğu gibi Tıbb-ı Nebevi de temiz bedenlere şifâdır, insanların Tıbb-ı Nebevi'den yüz çevirmeleri Kur'ân'dan şifâ istemekten yüz çevirmeleri gibidir. Binâenaleyh kusur ilâçta değil, hastalık mahallinin ve hastanın tabiatının pis olup ilâcı kabul etmeyişîndendir. [335]

Balın birçok faydalan vardır: Mide, damarlar ve, diğer organları temizler, ihtiyarlara ve balgamlılara faydalıdır. Soğuk algınlığını önler, göğsü ve ciğerleri temizler, bevli arttırır. [336] içindeki şekerli, vitaminli ve diğer şifalı maddeler bakımından zengin olan, kolay sindirilme kabiliyeti bulunan bal, insan beslenmesinde çok yarayışlı, kuvvetli bir besin maddesidir. Eski hekimlikte birçok dertlere deva olarak kullanılmıştır.

Bugün de yaraların tedavisinde, boğaz hastalıklarında İlâç olarak kullanılmaktadır. [337]

Baldan te'min edilen arı sütü de bazı hastalıklann tedavisinde kullanılmaktadır. Bilhassa yorgunluk, takatsizlik, cilt bozukluklan, asabiyet, saç dökülmesi, mafsal iltihapları, yüzdeki buruşukluklar gibi hastalıklarda bundan istifâde edilmektedir.

Diğer bir hadiste ise şöyle buyurulur:

“Şifâ üç şeye münhasırdır: Bal şerbeti içmek, hacâmet âleti vurmak kan aldırmak ve ateşle dağlamak. Fakat ümmetimi son bir ihtiyaç olmadıkça ateşle dağlamaktan menederim.” [338]

Balın şifâ oluşu hakkında Kur'ân-ı Kerîm'de de şöyle buyurulmaktadır:

“Rabbin bal arısına: 'Dağlardan, ağaçlardan ve insanların sizin için yaptığı şeylerden kendinize evler edinin' diye vahyetti. Sonra bütün meyvelerin tamamından ye. Ve Rabbinin sana has kıldığı yoldan git diye emretti. Onun karnından muhtelif renklerde bîr şerbet çıkar ki, onda insanlar için şifâ vardır. Bunda da tefekkür eden kavim için âyetler vardır.” [339]

32- Veba Hastalığı

2038- Üsâme (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Veba, bir azabtır yada İsrail oğullarından bir kavme veya sizden önce geçen bir ümmet üzerine gönderilmiş bir azabtır. Sizler, onun bir yerde çıktı işittiğiniz zaman o vebalı yere gitmeyin. Sizin içerisinde

bulunduğunuz uerde bu hastalık meydana çıkarsa ondan kaçmak için oradan çıkmayın.” [340]

Veba Taun:

Veba ilk çağlardan beri tanınan bir hastalıktır. Eskiden ağır ve öldürücü, salgın yapan hastalıkların hepsi veba ismi altında toplanmıştı.

Vebanın belirtisi koltuk altı, kulak arkası ve yumuşak etlerde siyahlık veya solgunluktur.

Veba hastalığının bulaşması: Veba basili, herşeyden evveİ farelerde salgın bir şekilde hastalık yapar. İnsaniara da farelerden geçer. Arada vasıta olan hayvanlar pirelerdir. Pireler hasta fareleri ısırarak onların kanında dolaşan veba mikroplarını alır insanlara geçerlerse bu pirelerin insanları ısırması ve pisliklerini deri üzerinde bırakmalan sebebiyle kaşın malar hâsıl olur. Bu kaşınmalar esnasında pire pislikleri içinde bulunan veba basilleri deri üzerindeki ufacık sıyrıklardan vücuda girerler. Bu suretle sağlam insanlar veba mikrobunu almış ve hastalığa bulaşmış olurlar.

Bugünün tıbbında veba hastalığından korunmak için vebalı hastalara izolasyon ve karantina mutlak surette tatbik edilmelidir.

Vebalı hasta ve şüpheli şahıslanz! bulaşık yerden aynlmasina müsaade edilmez. Bulaşık bölgeden gelen yolcuların doğrudan doğruya memleket içine girmesine izin verilmez.

Afetzede bölgelerde fare mücadelesi hiç ihmal edilmemelidir. Pire mücadelesi için gerekli malzeme te'min edilmeli, hastalık foküsleri tayin edilmelidir.

Milton diyor ki:

“Vebadan korunma, kemirici hayvanlarla ve pirelerle mücadele tedbirleri almakla ve hastanın kat'ı surette tecrîti ile olur.”

Vebadan korunma hususunda Hz. Peygamber (s. a.v.) ise şöyle buyurur:

“Bir yerde taun (veba)'un bulunduğunu işitirseniz oraya gitmeyiniz. Bulunduğunuz yerde meydana gelmişse oradan da ayrılmayınız.”

Hadisin birinci kısmı dışarıdan gelinerek hastalık alınmasını önleyici, ikinci kısmı ise hastalığın bulaşık bölgeden etrafa yayılmasını durdurucudur. Bir insanın salgmh bölgeden dışarı çıkabilmesi için ancak sağlam olması gerekir. Bu emir daha henüz hastalanmamış, fakat vücuduna mikrop girmiş olanları başka bir deyimle kuluçka dönemindekileri de kapsamaktadır.

Zehebî (v. 748/1347) şöyle diyor:

“Veba hastalığı blan yere gitmemenin iki faydası vardır. Birincisi kötü havayı teneffüs edip hasta olmaktan korunmak, ikincisi de hastalarla oturup kalkıp hastalığın ulaşmasını önlemek.”

Veba hakkındaki Hz. Peygamber (s.a.v.)'in emri hudut ve sahillerden bir ülkeye veya bir şehre bulaşıcı hastalığın girmemesi için alınan en köklü tedbirdir.

Karantina'nm bugünkü tarifi şudur:

“Bulaşıcı bir hastalığın bulaşmasına maruz kalmış ve maruz kalmış olmasından şüphe edilen insan veya evcil hayvanların, hastalığın en uzun kuluçka dönemi boyunca, böyle olmayanlarla temasını önlemek için hareket serbestliğinin sınıflandırılmasıdır.”

Hastalık bulaştıktan sonra ne gibi tedbirler alınacağını bildiren Resûl-i Ekrem hastalığa sebeb olan ve zararları dokunan hayvanlarla mücadeleyi de emretmiştir. [341]

2039- Abdullah İbn Abbâs (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

"Ömer b. Hattâb, Şam'a gitmek üzere yola çıkmıştı. Yermuk yakınında bir köy olan "Serğ" denilen yere vardığında onu ordu komutanları olan Ebû Ubeyde İbnu'l-Cerrah ve arkadaşları karşılayarak Şam'da veba ortaya çıktığını kendisine haber verdiler.

Abdullah İbn Abbas der ki: Bunun üzerine Ömer:

"Bana ilk muhacirleri çağırın!" dedi. Ben de onları çağırdım. Onlarla istişarede bulunup Şam'da veba hastalığının ortaya çıktığını onlara haber verdi. Derken görüş ayrılığına düştüler. Bâzıları:

"Sen bir iş için yola çıktın, biz ondan geri dönmeni uygun görmüyoruz" dediler. Bâzıları da:

"Senin beraberinde olanlar, insanların geri kalanı ve Resulullah (s.a.v.)'in sahabileridir. Onları bu vebanın üzerine götürmeni uygun görmüyoruz" dediler. Ömer, onlara:

"Yanımdan kalkın!" dedi. Sonra da:

"Bana Ensâr'ı çağırın!" dedi.

Onları da çağırdım. Ömer, onlarla istişare etti. Fakat onlar da, muhacirlerin yolunu tuttular ve onlar gibi ihtilâf ettiler. Ömer, onlara da:

"Yanımdan kalkın!" dedi. Sonra da:

"Bana, Mekke'nin fethine katılan muhacirlerinden burada bulunan Kureyş ihtiyarlarını çağır!" dedi. Onları da çağırdım. Onlardan ikisi bile Ömer'in yanına ihtilâfa düşmedi. Sonra da:

“Biz insanları Medine'ye geri döndürmeni, onları bu vebanın üzerine götürmemeni uygun görüyoruz” dediler. Bunun üzerine Ömer cemaata seslenip:

“Ben sabahleyin hayvanın sırtmdaydım. Siz de binin!” dedi. Ebû Ubeyde İbnu'l-Cerrah:

“Allah'ın kaderinden kaçmak için mi?” dedi. Ömer:

“Ey Ebu Ubeyde! Bunu senden başkası söylemeliydi!” deyip sonra da:

“Evet, Allah'ın kaderinden, yine Allah'ın kaderine kaçıyoruz. Ne buyurursun. Senin develerin olsa da iki taraflı bir vadiye inseler, tarafların biri verimli, diğeri çorak olsa, verimli yerde otlatsan Allah'ın kaderiyle otlatmış, çorak yerde otlatsan da Allah'ın kaderiyle otlatmış olmaz miydin?” dedi.

Az sonra Abdurrahman İbn Avf geldi. Bir haceti için gitmişti. O:

“Bu hususta bende bir bilgi var. Ben, Resulullah (s.a.v.)'i:

“Bir yerde veba olduğunu işitirseniz, o yere gitmeyin! Bir yerde veba ortaya çıkar da siz de orada bulunursanız, ondan kaçmak için o yerden çıkmayınız!” buyururken işittim, dedi.

Abdullah İbn Abbâs:

“Bunun üzerine Ömer İbnu'l-Hattâb, Allah'a hamd etti, Sonra oradan ayrılıp Medine'ye geldi” dedi. [342]

Açıklama:

Hz. Ömer'in hilafeti ve hicretin 17. yılının sonlannda ortaya çıkan bu felaket; Suriye Mısır ve Irak'ı istila edip aylarca sürmüştür. Hastalığın en hızlı günlerinde, üç gün içerisinde yetmiş bin kişinin öldüğü

belirtilmektedir. Suriye ve İrak'taki İslam ordusunun kayıbı yirmibeş bin civarında olduğu söylenmektedir. Bu veba sırasında ileri gelen bazı sahabilerde hayatını kaybetmiştir.

Bu veba, Emvas vebası adıyla meşhurdur.

33- Hastalık Bulaşması, Uğursuzluk

2040- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Resulullah (ş.a.v):

“Hastalık bulaşması yoktur, Safer'de uğursuzluk yoktur, baykuşun öt meşinde bir uğursuzluk yoktur” buyurdu. Bir bedevi:

“Ey Allah'ın resulü! O halde develere ne oluyor ki, kumda geyik gibi oluyorlar da uyuzlu deve gelip aralarına geliyor ve hepsine uyuz bulaştırıyor” dedi. Resulullah (s.a.v.):

“O halde o uyuz deveye hastalığı kim bulaştırdı?” buyurdu. [343]

2041- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Hastalık yayan hayvanı, sağlam olan hayvanın yanına götürmeyin.” [344]

Uğursuzluk:

Herhangi bir şeyde bulunduğu zannedilen ve işlerin ters gitmesine sebep olarak ileri sürülen hal.

Değişik çağiarda pek çok kişi ve toplumlar çevrelerinde gördükleri bir takım eşyalarda, hayvanlarda ve tabiat olaylarında uğursuzluk bulunduğuna inanmıştır. Çağımızda bu uğursuzluk anlayışını üzerinden atamamış pek çok insan görülür. Bu tipteki insanlar, uğursuz olarak niteledikleri şeylerden, kendilerine bir kötülük ve zarar geleceği inancındadır. Daima bu tür şeylerden uzak durmağa çalışırlar. Hiç bir dinî ve ilmî kaynağı olmayan "Uğursuzluk" anlayışına sahip olsalar, hayatların her safhasında korku ve endişe içinde bulunurlar.

Aslında hiç bir şeyde uğursuzluk yoktur. Hiç bir şey doğuştan uğurlu değildir. Uğursuzluk olsa olsa herkesin kendisinde, kendi yorumunda ve anlayışındadır. Halk arasında sık sık kullanılan "Uğurlu geldi" veya "Uğursuz geldi" gibi sözler birer zan ve kuruntudan ibarettir.

Hz. Peygamber (s.a.v.) bîr hadis-i şerifinde,

"İslâm'da teşe'üm uğursuz sayma, kötüye yorma yoktur; en iyisi tefe'ül iyiye yormadır" [345] buyurarak, bu zararlı anlayışın İslam'da bulunmadığını ifade etmiştir. Diğer bir hadiste ise: *"Eşya da uğursuzluk yoktur, Safer'de uğursuzluk yoktur, baykuşun ötmesinde bir uğursuzluk yoktur*" [346] buyurulmuştur.

Bütün bunlardan sonra şöyle denebilir:. Ay ve güneş tutulması, köpek havlaması, baykuş ötmesi, kedi ve köpeğin yolda yürüyen bir kişinin önünden geçmesi, merdiven altından geçmek, on üç rakamı, salı günü işe başlamak veya yola çıkmak, gece aynaya bakmak veya tırnak kesmek vb. gibi pek çok şeyde uğursuzluk bulunduğuna inanmak, batıldır. Zira böyle şeylerde, ne iyilik ne de kötülük vardır. Bir eşyayı bir olayı mutlaka bir şeye yormak gerekiyorsa, Peygamber Efendimizin tavsiyesi doğrultusunda, iyiye yormak icab eder. [347]

Hadisin metninde geçen “Advâ” kelimesi, hastalık bulaşması demektir. Resulullah (s.a.v.), bu sözüyle; cahiliyye döneminden kalma inancı yıkmak istemektedir. Çünkü Araplar, cahiliyye döneminde hastalığın Allah'ın fiiliyle değil de, hastalığın tabiatı icabı insana bulaştığına inanıyorlardı.

İşte Resulullah (s.a.v.), bu sözüyle; Arapların bu batıl inançlarına cevap vermiş, her şeyde olduğu gibi, hastalığın bulaşmasında da Allah'ın fiilinin dikkate alınması gerektiğini, Allah hastalığın bulaşmasını yaratmazsa, insanın kendi kendine hiçbir şey yapamayacağını belirtmektedir.

Safer, bîr hastalıktır ki, insanın karnına arız olup benzini kehribar gibi sarartır. Cahiliye döneminde Araplar, bu hastalığın, bir başkasına sirayet edeceğine inanırlardı.

“Baykuşun ötmesinde bir uğursuzluk yoktur” ifadesiyle kastedilen ise cahiliye inancına göre öldürülen kimsenin organları kabirde çürüdükçe başından çıkıp geceleri öttüğü ve oraya buraya sıçrayıp uçtuğuna İnanılan kuştur.

34- Bir Şeyi Uğursuzluğa Yorma, Fe'l Ve Uğursuz Olan Şeyler

2042- Ebu Hureyrc (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Peygamber (s.a.v.)'i:

“Herhangi bir şeyi uğursuzluğa yormak yoktur. Bu tür şeylerin en iyisi, Fel’dir” buyururken işittim. Ona:

“Ey Allah'ın resulü! Fe'l nedir?” diye soruldu. Peygamber (s.a.v.):

“Sizden birisinin duyacağı güzel sözdür?” buyurdu. [348]

Açıklama:

Hadisin metninde geçen “Tıyera” kelimesi, uğursuzluğa yorma demektir. Araplar, cahîliyye döneminde kuşları ve geyikleri ürkütüpde hayvan sağ tarafa giderse, onunla teberrükte bulunup işlerine, güçlerine-veya yollarına devam ederler, sol tarafa giderse yapacakları şeyden dönerler ve uğursuzluk yorumunda bulunurlardı. Bu suretle bir çok zaman yapacakları işlerden geri kalırlardı. İslam dini, bunu yasaklamış ve zarar veya yarar hususunda hiçbir etkisi olmadığını haber vermiştir.

Başka bir hadiste; *“Herhangi bir şeyi uğursuzluğa yormak, şirktir”* buyurulmuştur. Yani uğursuzluğun, fayda veya zarar verdiğine inanmak şirktir. Çünkü cahiiiyye devri Araplan, uğursuzluğun etkisine inanırlardı ki, bu da, şirktir.

Fe'l:

Herhangi bir işi hayıra yormaktır. Hem sevindirici ve hem de üzücü bir işte kullanılır. Resulullah (s.a.v.)'in bu şekilde fe'li sevmesi, sonuç itibariyle yüce Allah'tan bir hayır ve fayda ummayı gösterdiği içindir. Çünkü insan, kuvvetli veya zayıf bir sebepten dolayı Allah'tan bir fayda beklerse, ümit cihetine hata etmiş olsa bile, onun bu bekleyişi hayırdır. Bu tür fe'le, şu tür bir örnek verebiliriz: Hastası olan bir kimsenin, dışardan birinin: “Ey Salim” sözünü işiterek hayıra yorması yada bizim hastada selamete erer demesi.

Fe'I denilince, zamanımızda avuca bakmak, bir tasa bakmak, kahve fincanına bakmak veya bu tür falcılara başvurarak işlerinin iyi gidip gitmeyeceğine baktırmak anlaşılıyorsa, bu, fe'l değil, doğrudan doğruya kehanete girmektedir. Buna inanmak ise, küçük şirktir.

2043- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Eğer uğursuzluk diye bir şey gerçek olsaydı bu;

1- *Sert başlı, atta,*

2- *Dar, evde,*

3- *İsyankar, kadında olurdu.”* [349]

Açıklama:

Alimler, bu rivayetlerde belirtilen üç şeyde uğursuzluk olup olmadığı hususunda ihtilaf etmişlerdir.

İmam Mâİik (ö. 179/795) ile bir topluluğa göre; bu rivayetlerden maksat, zahirî manalarıdır. Yüce Allah bir evi zarar ve öîüme sebep yaratabilir. Muayyen bir kadın ve at yahut ev de Allah'ın kaza ve kederiyle bazen helâka sebep olabilir. Hadisin manası; bazen bu üç şeyde uğursuzluk meydana gelir demektir.

Hattâbî (ö. 388/998) ile diğer birçok alim ise; bu rivayetierdekİ üç şeyin, yasak olan uğursuz saymadan istisna edildiğini belirtmişlerdir. Bu görüşte olan alimlere göre, bu hadisin manası; “Uğursuz sayma yasaktır, fakat bir kimsenin içinde oturmaktan hoşlanmadığı bir evi, beraberce yaşamaktan hoşlanmadığı bir hanımı veya hoşlanmadığı bir atı varsa onlardan ayrılsın” demektir.

Bazıları da, “Evin uğursuzluğu darlığı ve komşularının kötülüğünden ibarettir. Kadının uğursuzluğu doğurmaması, gevezeliği ve şüpheli işler yapmasıdır. Atın uğursuzluğu ise üzerinde harp edilmemesi yahut fiyatının pahalılığı, hizmetçinin uğursuzluğu ise kötü ahlâklı olması, kendisine ısmarlanan şeylere kulak asmaması gibi şeylerdir” demişlerdir.

Aynî (ö. 855/1451) diyor ki:

“Bu konuda sahih olan mana; uğursuz saymanın bütün çeşitlerinin iptal edilmesidir. Resulullah (s.a.v.)'in *“Uğursuz sayma yoktur; uğursuzluk üç şeydedir”* buyurması cahiliye devrinin itikadını anlatmaktadır. Çünkü o devirde Araplar, bu üç şeyde uğursuzluk olduğuna inanırlardı. Yoksa bu hadis “Müslümanlann itikadınca üç şeyde uğursuzluk vardır” manasını ifade etmez.”

Bu rivayetlerin bazısında Resulullah (s.a.v.)'in*; “Eğer uğursuzluk namına bir şey varsa bu atta, kadında, evdedir”* buyurmuş olması bizce bu konudaki ihtilâfa meydan vermeyecek kadar açıktır. Çünkü hadisin manası şudur: “Eğer uğursuzluk namına bir şey sabit olsaydı şu üç şeyde sabit olurdu, lâkin uğursuzluk namına bir şey sabit olmamıştır. Binaenaleyh bunlarda da uğursuzluk yoktur.”

Ebu Davud'un sarihi Sehârenfûrî (ö. 1346/1927)'ye göre ise uğursuzluk iki çeşittir:

1- Gerçekten, zahirde mevcut olan uğursuzluk.

2- Zahirde vücudu olmadığı halde var olduğu vehmedilen uğursuzluk. Bazı kimseler kendilerine ait olan bazı şeylerde uğursuzluk bulunduğuna inanarak bu türden bir vehim hastalığı içine düşerler. Kafalarına yerleşen bu varsayım kendilerine öyle hükmetmeye başlar ki zamanla hastalık haline dönüşür.

Onlan bu hastalıktan kurtarmanın en kestirme yolu bu kimselerin o şeylerle ilgisini kesmektir.

Günümüzde bazı şeylerin kendisine uğursuzluk getirdiği vehmine kapılan kimseleri tedavi için “Telkin yoluyla tedavi” denilen bir tedavi yöntemi uygulanmaktadır. Kendilerini terketmek ev ve at kadar kolay olmayan şeylerin kendisine uğursuzluk getirdiğine inanan kimseler için bu tedavi usulünden başka bir yöntem yoksa da, ev ve at gibi terk edilmesi kolay olan şeylerden vehme kapılan hastalann en kısa yoldan tedavisi onu terk etmeleridir.

35- Kehanetin Ve Kahinlere Gitmenin Haram Olması

2044- Muâviye İbnu'l-Hakem es-Sülemî (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Resulullah (s.a.v.)'e:

“Ey Allah'ın resulü! Cahiliyc döneminde bazı şeyler yapıyorduk, kahinlere gidiyorduk” dedim. Resulullah (s.a.v.):

“Artık kahinlere gitmeyin!” buyurdu. Ben:

“Herhangi bîr şeyi uğursuzluğa yorardık” dedim. Resulullah (s.a.v.):

“Bu, sizden birisinin nefsinde bulduğu bir şeydir. Sakın bu size engel olmasın!” buyurdu.”

2045- Hz. Aişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

“Bazı kimseler, Resulullah (s.a.v.)'e kahinleri sordular. O da:

“Onların bildikleri bir şey yoktur!” buyurdu. Bu kimseler:

“Ey Allah'ın resulü! Kahinler bazen bir şey söylüyorlar, o da gerçek çıkyor?” dediler. Resulullah (s.a.v.):

“Bu söyledikleri, cinin sözüdür. Cin bu sözü, kulak hırsızlığıyla meleklerden çalıp kapar ve dostunun kulağına tavuk sesi şeklinde atar” buyurdu. [350]

Kahin:

Falcılara, bakıcılara, gaibten haber veren kimselere verilen isimdir. Falcılık, bakıcılık sanatına da “Kehânet” denilir.

İslâm'ın tebliğinden önce kâhinler geleceğe yönelik bazı bilgileri haber verirler, kâinattaki gizli sırlan bildiklerini iddia ederlerdi.

Kâhinlerin cahiliyye toplumu içinde önemli yerleri vardı. Onlara bazı hususlar sorulur, düşünceleri alınırdı. Her kabilenin bir şâiri bir hatibi olduğu gibi, bir kâhini de olurdu. Kâhinler, insanlar arasından anlaşmazlıkları çözümler, rüyaların yorumunu yapar, işlenen suçlann faillerini belirlerler, hırsızlık olaylarını açığa çıkarırlardı.

Kâhinler, genellikle kabilenin ileri gelenleri arasından oiurdu. Kâhinllik babadan oğula da geçebilirdi. Kabilenin efendisi aynı zamanda kâhini de olabiliyordu.

Gaibi yalnız Allah biiir. Yaratıkların gaibi bilme'iddiası kehânetten başka bir şey değildir. Sihir yapmak, yıldızlardan hüküm çıkarmak, fal oklarına inanmak [351] İslâm tarafından yasaklanmıştır.

Kâhinlerin yardımcıları şeytanlardır. Şeytanlar, gökyüzündeki meleklerin konuşmalarına kulak misafiri olur, aldıkları bilgileri kahinlere

ulaştırırlardı. Kâhinler de bu bilgileri değişik kılık ve kalıplara sokarak insanlara aktarırlardı.

Gökyüzü meleklerin koruması altına alınmış; şeytanların meleklere yaklaşması engellenmiştir. Kur'an-ı Kerim'de bu durum şöyle açıklanmaktadır:

“Biz yakın göğü bir ziynetle, yıldızlarla süsledik. Ve göğü, itaat dışına çıkan her türlü şeytandan korumak için yıldızlarla donattık. Onlar, şeytanlar, Mele-i Âlâyı melekler topluluğunu dinleyemezler; her taraftan atılırlar, kovulurlar. Onlar için sürekli bir azab vardır. Yalnız meleklerin konuşmalarından bir söz kapan olursa, onu da delici bir alev takib eder.” [352]

2046- Abdullah İbn Abbâs (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Peygamber (s.a.v.)'in sahabilerinden Ensar'dan bir kimse bana şunu haber vermiştir:

Kendileri, bir gece Resulullah (s.a.v.)'le birlikte otururlarken bir yıldız kaymış ve ortalık aydınlanmıştı. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.), onlara:

“Böyle bir şey kaydığı zaman cahiliyye döneminde ne derdiniz?” diye sordu. Sahabiler:

“Allah ve Resulü daha iyi bilir. Biz, “Bu gece büyük bir adam doğdu” ve “Bu gece büyük bir adam öldü” derdik” diye cevap verdiler. Resulullah (s.a.v.):

“Yıldız, ne bir kimsenin ölümü için kayar ve ne de hayatı için. Fakat Yüce Rabbimiz bir şey takdir buyurduğunda arşı taşıyan melekler teşbih ederler. Arkasından onlardan sonra gelen gök halkı teşbih eder. Bu teşbih,

şu dünya semâsının sakinlerine ulaşır. Sonra arşı taşıyanların arkasından gelenler, arşı taşıyan meleklere:

"Rabbiniz ne buyurdu?" diye sorarlar.

"Onlar da, onlara, Allah'ın ne buyurduğunu onlara haber verirler. Böylece gök sakinleri, birbirleriyle haberledirler, nihayet haber şu dünya semâsına ulaşır. Bu esnada cinler, kulak hırsızlığı yaparak konuşulanı kaparak onu dostlarına aktarırlar ve bu yıldızla taşlanırlar. Olduğu gibi getirdikleri haber haktır. Fakat onlar ona yalan karıştırırlar ve ialvede bulunurlar" buyurdu." [353]

2047- Peygamber (s.a.v.)'in hanımlarından birisinden rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Kim Arrâf denilen bir falcıya gidip ona bir şey sorarsa bu kimsenin kırk gecelik namazı kabul olunmaz." [354]

Açıklama:

Arraf, kahin türlerindendir. Arrâfa bir şey soran kimsenin namazının kabul edilmemesinden maksat; sevabının yok olmasıdır. Namazı iade etmek gerekmez.

36- Cüzzamlı Ve Benzeri Bulaşıcı Hastalık Taşıyan Kimselerden Uzak Durmak

2048- Şerîd (r.a)'tan rivayet edilmiştir;

“Sakif heyetinin içerisinds cüzamlı bir adam vardı. Peygamber (s.a.v.), ona:

“Biz senin biatim aldık. Artık sen geri dön!” buyurdu. [355]

Açıklama:

Sakif, Taif teki bir kabilenin adıdır. Bu kabile İslam'ı kabul ederek içlerinden seçtikleri beş kişilik bir heyeti hicretin 9. yılında Medine'ye gönderdiler. Heyet, Tebük savaşından sonra Ramazan ayında Medine'ye gelip bir müddet orada kaldılar. Daha sonra da memleketlerine geri döndüler.

37- Yılanların Ve Diğer Zehirli Hayvanların Öldürülmeleri

2049- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir; “Resulullah (s.a.v.):

“Yılanları ve sırtı iki beyaz çizgili ve kısa kuyruklu olanı öldürün. Çünkü bu iki yılan türü, hamile kadına çocuğunu düşürür ve gözü köreltir” buyurdu.

Hadisin ravisi der ki:

“Abdullah İbn Ömer bulduğu her yılanı öldürüyordu. Derken Ebu Lübâbe b. Abdulmünzir yada Zeyd b. Hattâb onu bir yılan kovalarken gördü. Ona:

“Gerçekten evlerde yaşayan ev yılanların öldürülmesi yasak edildi” dedi. [356]

2050- Abdullah İbn Mes'ud (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Peygamber (s.a.v.)'le birlikte Mina'da bir mağaradayken “Mürselât Suresi” inmişti. Biz, bu sureyi Peygamber (s.a.v.)'in ağzından sıcağı sıcağına alıyorduk. Derken karşımıza yılan çıktı. Peygamber (s.a.v.):

“Onu öldürün!” buyurdu.

Derhal yılanın üzerine atıldık, fakat yılan kaçıp gitti. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):

“Allah sizi onun kötülüğünden koruduğu gibi onu da sizin kötülüğünüzden korudu” buyurdu.[357]

38- Zehirli Alaca Keler Cinsini Öldürmenin Müste-Hab Olması

2051- Ümmü Şerîk (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

“Peygamber (s.a.v.), Ümmü Şerîk'e, zehirli alaca kelerleri öldürmesine izin verdi.” [358]

Açıklama:

Keler ile ilgili olarak 1878 nolu hadisin açıklamasına bakabilirsiniz.

2052- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Kim zehirli kertenkeleyi ilk vuruşta öldürürse ona şu ve şu kadar sevab vardır. Kim de onu ikinci vuruşta öldürürse, birinciden daha aşağı olmak üzere ona şu ve şu kadar sevab vardır. Kim de onu üçüncü vuruşta

öldürürse ona da ikinciden daha aşağı olmak üzere şu ve şu kadar sevab vardır.” [359]

Açıklama:

Zehirli kertenkelenin öldürülmesinin nedeni, insanlara eziyet verici hayvanlardan olmasından dolayıdır.

39- Karıncaları Öldürmenin Yasak Olması

2053- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Bir karınca, peygamberlerden birisini ısırmıştı. O da emir verip karıncaların yuvasını yaktırdı. Bunun üzerine Allah, ona:

“Seni bir karınca ısırdı diye tesbihde bulunan ümmetlerden bir ümmeti yaktın” diye vahyetti.[360]

Açıklama:

Hattâbî'ye göre karınca öldürme emri, sadece insanlara zarar verici durumda olan iri yapılı ve uzun ayaklı kannca türlerine mahsustur.

40- Kedi Öldürmenin Haram Olması

2054- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Bir kadın, bir kedi sebebiyle azaba uğratılmıştır; bu kadın, kediyi ölünceye kadar hapsetmiş ve bu kediden dolayı cehenneme girmiştir. Kadın kediyi hapsettiği zaman onu doyurmamış, ona su vermemiş ve yeryüzündeki haşerattan yemesi için onu salıvermemiştir.” [361]

Açıklama:

Yusuf el-Kardavî, bu hadisle ilgili olarak şu yorumu yapmaktadır:

“Açlıktan ölünceye kadar kedinin hapsedilmesi, o kadının kalbinin donukluğuna, Allah'ın zayıf yaratıklarına karşı katılığına, merhamet işıklannın onun kalbine girmediğine dair en açık bir delildir. Cennete ise ancak merhametli olanlar girer. Allah, ancak, merhametlilere merhamet eder. Eğer o kadın yerdekilere merhamet etseydi, Yüce Allah da ona merhamet ederdi. Şüphesiz bu ve benzeri hadisler, insani değerler açısından islam için övünç kaynağı sayılmaktadır. Öyle ki her canlı mahlûka hizmet ediliyor, her yaş ciğer taşıyan canlıyı gözetmekten dolayı ecir veriliyor.” [362]

41- Dokunulmaz Hayvanları Doyurup Sulamanın Fazileti

2055- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Bir adam yolda giderken çok susamıştı. Bir kuyu buldu. Ona inip su içti, sonra çıktı. Bir de ne görsün, dilini çıkarmış soluyan, susuzluktan ıslak toprağı yalayan bîr köpek. Adam kendi kendine:

“Gerçekten bana gelen susuzluğun aynısı bu köpeğe de gelmiş” deyip kuyuya indi ve mestini suyla doldurdu. Mesti ağzıyla tutup kuyudan çıktı, sonra da bu suyu köpeğe içirdi. Allah onun bu iyiliğini kabul etti ve onu bağışladı.

Bu olayı dinleyen sahabiler:

“Ey Allah'ın resulü! Bu hayvanlara olan davranışımızdan dolayı bizim için sevab var mıdır?” diye sordular. Resulullah (s.a.v.):

“Her karaciğeri yaş olan (hayvan)da bizim için bir sevab vardır” buyurdu. [363]

Açıklama:

Hadisin metninde geçen *“Her karaciğeri yaş olan hayvanda bizim için bir sevab vardır”* ifadesinden maksat; her canlıyı doyurup sulamakta ve yardımda bulunmakta sevab olmasıdır. Canlıya, “Karaciğeri yaş olan” ifadesinin kullanılması ise ölünün cismi ve ciğerleri kuruduğu içindir.

2056- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Bir köğek, bir defasında, bir su kuyusu etrafında dolaşıyordu. Az daha susuzluk onu öldürüyordu. Aniden İsrail oğulları fahişelerinden bir fahişe onu gördü. Hemen mestini/ayakkabısını çıkarıp onunla köpeğe su çekti ve bu suyu ona içirdi. Bu yaptığı iş sebebiyle o kadın bağışlandı.”

Açıklama:

Hadis, her türlü durumlarda hayvanları himaye etmenin ve onları korumanın sevab ol dugunu belirtmekte, dolayısıyla müslümanları böyle davranmaya teşvik etmektedir.

40. ELFÂZ MİNET-EDEB VE GAYRİHÂ (=EDEB VE DİĞER KONULARA AİT LAFIZLAR) BÖLÜMÜ

1- "Dehr"e Sövmenin Yasak Olması

2057- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edilmiştir: "Resulullah (s.a.v.)'i şöyle buyururken işittim:

"Yüce Allah: "Adem oğlu dehre sövüyor. Halbuki dehr Benim. Gece ve gündüz benim elimdedir" buyurdu. [364]

Açıklama:

Hadiste "Dehr"den maksat; gece ile gündüzü döndüren ve bütün işleri bunların içinde çeviren Allah'tır. Dolayısıyla "Dehre sövmeyin" demekten maksat, dehrin yaratıcısına sövmeyin demektir.

Burada "Dehr Benim" demekten maksat ise; ben dehrin sahibiyim ve yaratıcısıyım demektir.

2- Üzüme "Kerm" Demenin Mekruh Olması

2058- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Sizden birisi dchre sövmesin. Çünkü dehr, ancak Allah'tır. Yine sizden birisi, üzüme "Kerm" demesin. Çünkü kerm, müslüman kişidir."

Bir rivayette ise:

“Çünkü kerm, müminin kalbidir” ifadesi yer almaktadır. [365]

Açıklama:

“Üzüm” manâsına olan “Meb”e, “Kerm” adı verümesinin fenalığını alimler şöyle açıklamışlardır: “Kerm” lafzı, Araplar arasında hem üzüm, hem üzüm çubuğu, hem de üzümden yapıian şarâb manâsına kullanılırdı. İnsanlar “Kerm” adını işidince çok kere şarâbı hatırlarlar, bu suretle gönüllerinde şarâba karşı bir arzu ve heyecan uyanır ve bu heyecan ile şarâb içtikleri de olurdu. Peygamber (s.a.v.) alkollü içkinin haramlığını doğrulatmak için üzüne kerm denilmesini nehy ederek bu adın unutulmasını ve yalnız üzüm adının söylenmesini istemiştir.

“Kerm ancak müminin kalbidir” cümlesinin manâsı şudur: Kerm şarâb, kerem ve cömertliğin temeli kabul edilerek üzüm suyundan yapılan şarâba kerem denilmiş, sonra da bu kelime hafifletilip “Kerm” yapılmıştır. Peygamber (s.a.v.) bu câhiliyet hâtırası ve düşüncesini red ederek: “Kerm şarâb, kerem ve cömertliğin kaynağı sanılır. Halbuki kerem ve takvanın karargâhı, müminin kalbidir” buyurmuş oluyor. [366]

3- “Köle”, “Cariye”, “Efendi” Ve “Seyyid” Kelimelerini Kullanmanın Hükmü

2059- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Sizden birisi kölesine “Rabbine su ver”, “Rabbini doyur”, “Rabbine ışık getir” demesin. Yine sizden bir köle de efendisine; “Rabbim” demesin, bunun yerine “Seyyidim”, “Mevlâm” desin. Yine sizden birisi, erkek kölesine; “Kölem”, cariyesine de “Kadın kölem” demesin. Bunun yerine “Delikanlım”, “Kızım” ve “Evladım” desin.” [367]

Açıklama:

Burada köleler, efendiler, hizmet edenler ile hizmet edilenler arasındaki hitap tarzlarının ne olması gerektiği en veciz şekilde öğretilmektedir. Dolayısıyla da bu grupta yer alan müslümanların bu tarzda birbirlerine hitap etmeleri gerektiği istenilmektedir.

4- Kişinin “Nefsim Pis Oldu” Demesinin Mekruh Olması

2060- Sehl b. Huneyf (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Sizden birisi “Nefsim pis oldu” demesin. Bunun yerine “Nefsim kötü oldu” desin.” [368]

Açıklama:

Resulullah (s.a.v.), “Habuse” (pis oldu) kelimesinin çirkinliği ve İnsan üzerindeki nefret uyandırıcı olumsuz etkisi sebebiyle ümmetine bu kelimeyi bırakıp yerine daha edebî ve nefret uyandırıcı yönü daha az olan “Lekıse” (kötü oldu) kelimesinin kullanılmasını tavsiye etmiştir.

5- Misk Kullanmak, Fesleğen ile Güzel Kokuyu Red Etmenin Mekruh Olması

2061- Ebu Saîd el-Hudrî (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

"Resulullah (s.a.v.) İsrail oğullarından yüzüğünün içerisine misk kokusu dolduran bir kadından bahsetti. Misk, kokuların en güzelidir." [369]

***2062-** Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:*

"Kime fesleğen/reyhan sunulursa onu red etmesin. Çünkü fesleğenin taşınması hafif ve kokusu ise güzeldir." [370]

2063- Nâfi'den rivayet edilmiştir:

"Abdullah İbn Ömer, koku süründüğü zaman karışıksız öd, ve ödle karıştırılmış kâfur sürünürdü. Sonra da "Resulullah (s.a.v.) işte böyle kokulanırdı" derdi. [371]

41. ŞİİR BÖLÜMÜ

Şiir, insanlar üzerinde etkisi olan bir beyan çeşididir. Cahiliyye döneminde, en az sihirbazlar kadar şairlerin de toplum üzerinde etkileri vardı. Bu etki, iyiliğe olduğu kadar kötülüğü de ait olup hatta kötü yönü ağır basıyordu. Müşriklerin, Resutullah (s.a.v.)'e; “O, bir şairdir” diye iftira atmalarında bîr küçümseme, bir kötüleme vardı. Kur'an, bu iddiayı; Enbiya: 21/21, Yâsîn: 36/69, Saffât: 37/36, Tür: 52/30, Hakka: 69/41 gibi ayetlerde cevaplandırarak Resulullah (s.a.v.)'in “Şair” ve vahyin de “Şiir” olmadığını belirtmiştir. Yine Kur'an, “Şuarâ” (şairler) ismini taşıyan bir sureye yer vermiş ve bu surenin 26/224-227 ayetlerinde şairleri, “Yapmadıklarını söylemek”le karalamıştır.

Resulullah (s.a.v.)'in İslamı tebliğ ederken şiir ve şair olayını küçümsememiş olması dikkat çekicidir. Bir taraftan müşrik şairlerle mücadele etmiş, bir taraftan da müslüman şairleri himaye ve taltif etmiş, Kur'an'ın kotülediği kötü şairlere cevap vermeye, müslümanların morallerini güçlendirecek şiirler yazmalan teşvik etmiş ve kendisi de çeşitli zamanlarda şiir söylemiştir. Etrafından ayırmadığı üç meşhur şairi vardı. Bunlar;

1- Hassan b. Sabit.

2- Abdullah İbn Revâha.

3- Ka'b b. Mâlik.

Hz. Peygamber (s.a.v.) için şir, hem iyiye ve hem de kötüye kullanılabilecek bir silah idi. Çünkü mümin kişi, bedeniyle ve malıyla olduğu kadar diliyle de cihad etmekle mükellef idi. Bu nedenle de

şairlerine, çeşitli zamanlarda Mekkeli müşriklere ve kafirlere karşı şiir söylemelini teşvik etmişti.

Resulullah (s.a.v.), batıl ve heva adına olan şiirleri redderken, Hak yolunda edep adına olan şiirleri övmüş ve şairlerine iltifatlarda bulunmuş ve onları şiir söylemeye teşvik etmişti. Hendek kazılırken, kendisi de uzunca bîr şiir söylemişti.

İslam alimleri, buna bağlı olarak şiir hakkında bazen lehte ve bazen de aleyhte açıklamalarda bulunmuşlardır. Bunu yaparken de; kötü olan ve iyi olan ve insanları mutlu ve huzurlu olmaya götüren şiirlerinde söylenmesi ve ezberlenmesi gerektiğini belirtmişlerdir.

2064- Şerîd (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Bir gün Resulullah (s.a.v.)'in terkisine binmiştim. Resulullah (s.a.v.), bana:

“Hatırında Ümeyye b. Ebi Sait'in şiirinden bir şey var mı?” diye sordu. Ben de:

“Evet, var” dedim. Resulullah (s.a.v.):

“Hıh!” buyurdu.

“Ben de, ona, Ümeyye b. Ebi Sait'in bir beytini okudum. Resulullah (s.a.v.) tekrar bana:

“Hıh!” buyurdu.

Sonra Resulullah (s.a.v.)'e bir beyit daha okudum. O yine:

“Hıh!” buyurdu.

Böylece Resulullah (s.a.v.)'e yüz beyit okudum. [372]

Açıklama:

Ümeyye b. Ebi Salt, cahiliye dönemi şairlerindendi. İslam'ın ilk devirlerine de yetişmişti. Fakat iman etmek ona nasip olmamıştı. Cahiliye döneminde ibadet ederdi. Şiirlerinde Allah'n birliğinden çok söz ederdi. Bundan dolayıdır ki, Resulullah (s.a.v.) onun şürini beğenir vs okundukça daha fazlasını dinlemek isterdi.

“Burada “Hıh” kelimesinden maksat; anlattığın şeyi daha anlat, daha ziyade et demektir. Türkçe'de bu manada burundan konuşmak şartıyla “Hî” denilir.

2065- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Arabın söylediği sözlerin en iyi söz parçası, Lebîd'in şu sözüdür: "Dikkat edin ki! Allah'tan başka her şey batıldır.” [373]

2066- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Bir kimsenin karnının içi, onu bozacak bir irinle dolması şiirle dolmasından daha lıdır.” [374]

Açıklama:

Hadis; görünüşte, şiir ezberlemeyi ve okuyanları kötülemektedir. Bunu da, karına iri dolmasıyla kıyaslamak suretiyle ifade etmektedir. Burada şiiri kötüleme, görünüşte, mutlak ve genel, yani burada şiir söylemek yada ezberlemek; az olmuş-çok olmuş, içerik bakımından iyi olmuş-kötü olmuş, herhangi bir ayırım yapılmaksızın hepsi toptan kötülenmiş gibi. Halbuki buradaki kötüleme, mutlak olamayıp kayıtlıdır. Çükü kişi, içini tamamıyla

şiirle doldurup Allah'ı anma ve İlme yer vermesi gibi durumlarda kötüleme söz konusudur. Buhârî'nİn bu hadisi kaydettiği bab başlığı da bunu göstermektedir. O halde şiir ile ilgili bu kötüleme, bu hususta düşülecek aşırılıkla ilgilidir.

"Karnın dolması" ifadesiyle; sadece kalbi, vacip ve müstehab olan vazifeleri unutturacak kadar kedisiyle meşgul eden kötülenmiş şiirler kastedilmiş olmayıp etkili söz, sihir, çeşitli oyun gibi kalbi katıiaşıp Allah'tan uzaklaşamayı, itikadında bir takım şüphe ve vesveseler doğması, insanların birbirlerine karşı soğuması, küsme, kin ve nefretlerine sebep olan her çeşit bilgi ve kültür buna dahildir.

Buna göre hadisin içine; insanı, her çeşit dini atmosferden koparılıp maneviyattan uzaklaştırılması için bilinçli ve sistemli şekilde yürütülen sanat, spor, folklor, politika, magazin, kehanet, fütirizm, yıldız fası, dedikodu, eğlence gibi hususlar girmektedir.

2067- Büreyde (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Kim nerdeşir oynarsa, elini, domuz eti ve domuz kanıyla boyamış gibi olur." [375]

Açıklama:

Hz. Peygamber (s.a.v.), gerek çocuklar için ve gerekse de büyükler için bazı kayıtlar çerçevesinde oyuna yer verdiği görülmektedir.

Oyun ile iigili rivayetler incelendiğinde, Sünnette, oyunların üç grupta ele alındığı görülür:

1- Gayeli Oyunlar:

Bu tür oyunlar, hayata hazırlayıcı mahiyettedir. Bunlara, gerek çocuklar ve gerekse de büyükler teşvik edilmiştir. Erkekler için atış, yüzme, ata binme, atletizm; kızlar için ise bebeklerle ve ev işleriyle ilgili oyunlar gibi.

2- Zararlı Oyunlar:

Bu tür oyunlar, dinen yasaklanmıştır. Uğursuzluk çıkarma, kumar, bahisli yarışmalar gibi. Bunlara mutlaka yasaklanmış bir husus bulaşmaktadır veya bulaşma ihtimali vardır. Aslında meşru olan bütün oyunlar, bu şekle döküldüğü takdirde zararlı bir hale dönüşür. Yasaklanmış olan veya bu hüviyete girmiş olan oyunlardan herkesin uzak durması gerekmektedir.

3- Oyalayıcı Oyunlar:

Bu tür oyunlar, insanların hoş vakit geçirmelerine yardımcı olan oyunlardır. Yasaklanmış cinsten olmamak kaydıyla meşgul edip eğlendirici her çeşit oyun, bu çerçevede değerlendirilebilinir. Örneğin, güvercin, kuş ve köpeklerle yapılacak oyunlara genelde cevaz verilmiştir. Fakat burada mekruh görülen husus, bütün vaktini bu tür oyunlara harcanmasıdrr.

Hadisin metninde geçen “Nerd”in; ne tür bir oyun olduğu, “Nerdeşir” adlandırmasının anlam ve kaynağı konusunda farklı açıklamalar vardır.

Bir açıklamaya göre nerdeşir; kendisiyle oynanan taşları bulunan kısa tahtadır.

Kimi alimler de, nerdin; insanı çalışıp kazanmayı bırakacak şekilde yıldızlardan medet umma noktasına getirdiği ve oyunun konuluş esprisinin davranışları yönlendirme olduğu gerekçesiyle haram kılındığını ileri sürmüşlerdir.

Fakat “Nerd” için getirilen açıklamaların hiçbirisi günümüzde tavla olarak adlandınlan oyunu içerecek mahiyette ve açıklıkta değildir. Ancak Şevkanî'nin, nerd ve nerdeşîrin anlamı ile ilgili olarak naklettiği açıklamalar göz önünde tutulduğunda, nerd ve nerdeşirin günümüzde “Tavla” adıyla bilinen oyundan biraz daha değişik bir oyun olduğu sonucu da çıkabilmektedir.

Bu itibarla, hadislerde geçen nerd ve nerdeşir kelimelerinin günümüzdeki tavla oyununu kesin olarak anlattığını söylemek pek doğru olmayabilir. [376]

Günümüzde daha çok hoşça vakit geçirmek için oynanan tavlanın dini hükmü konusunda değişik görüşleri ileri sürülmüştür. [377]

42. RÜYA BÖLÜMÜ

Rüya:

Uyku sırasında aynen uyanıkmış gibi çeşitli olayların yaşanması hali, düş. Rüya çağlar boyunca bütün toplumlarda büyük önem görmüştür. Rüyanın mahiyeti ve kökeni hakkında çok şeyler yazılıp söylenmiştir. Ancak bu yazılıp söylenenler her topluma ve her kültüre göre ayn ayrı olagelmiş ve hep değişkenlik areetmiştir.

Tarihte bazı toplumlarda rüyaya büyük önem verilmiş ve bazan bu rüya tabirleri kitaplar halinde toplanmıştır. Umumiyetle rüya, uyanıklık halinin bir uzantısıdır; etkisinde kalınan sevindirici veya üzücü olayların uyku halinde yaşanması olayıdır. İslâm'da rüya hukukî bir kaynak ve deül değildir. Yalnız gören kişi ile alakalıdır. O kişi de bu rüyasını hayıra yorar ve bu rüya yaİnız kendisini bağlar.

Rüya, “Allah Teâlâ'nm melek vasıtasıyla hakikat veya kinaye olarak kulun şuurunda uyandırdığı enfusî idrakler ve vicdanî duygular veya şeytanî telkinlerden meydana gelen karışık hayallerden ibarettir” şeklinde de tarif edilmiştir.

Kur'ân-ı Kerim'in birçok yerinde rüyadan söz edilmiştir. Hz. İbrahim (a.s), oğlu İsmail (a.s)'i rüyada boğazlama emri almış ve bu rüyayı uygulamaya teşebbüs etmiştir. [378]

Yusuf (a.s)'da rüyasında on bir yıldızla, ay'ın kendisine secde ettiğini görmüş [379] Mısır hükümdarının ve hapishanedeki iki kişinin gördükleri

rüyaları tabir etmiştir. [380]

Kur'ân-ı Kerim'de Hz. Peygamber'in görmüş olduğu rüyalardan söz edilmektedir. [381]

islam bilginleri, ayetlerdeki sınırlı bilgilerden, özellikle de Hz. Peygamber (s.a.v.)'in rüya ile ilgili çıklmlrından hareketle, ynca kişisel tecrübe ve bilgilerinin de yardımıyla rüyanın mahiyeti, çeşitleri ve yorumu konusund zengin bir bilgi birikimi ve iitertğr oluşturmuşlardır.

İslam bilginleri, insanın içinde bulunduğu iç ve dış şartlardan kaynaklanan nefsanî rüyanın psikolojik ve fizyolojik şartlarla ilgili olabileceğini kabul etmekte ve peygamberlerin gördüğü sadık rüyalan, vahiy kapsamında olduğu için bunu tartışma dışı tutmaktadırlar.

İslam dünyasında ve ve Bati'da bilginlerin, rüyanın kaynağı ve mahiyeti konusunda özel araştırmalar ve bu konuda bazı açıklamalar yaptıklan bilinmektedir.

Günümüzde “Rüya Tabirleri” adıyla yayımlanan kitaplann içeriğinin, rüyanın gerçek manasıyla pek ilgisi yoktur. Bu sebeple rüyanın tabiri, bir bakıma tahmin ve temenni niteliğindedir.

Yalnız rüyayı, keşif ve sezgi gibi vasıtalarla birlikte “İlham” kapsamında değerlendirme, ancak ilhamın objektif bir delil değil sadece o şahsı ilgilendiren bir delil olduğunu unutmamak gerekir.

Özetle belirtmek gerekirse; peygamberlerin gördüğü veya tabir ettiği rüyalar dışında kalan rüya ve tabir, kesin bilgi ifade etmez. Bu sebeple rüyalarla, dinî hükmü belirlemek veya geçersiz kılmak ve buna göre de hayatı yönlendirmek caiz değildir. Rüya gibi rüyanın yorumu da, rüyayı gören şahsı ilgilendirdiğinden başkalarının bu yorumu esas alarak onun üzerine hüküm bin etmesi uygun olmaz. [382]

2068- Ebu Katâdc (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Resulullah (s.a.v.)'i:

“Rüya Allah tarafmdandır. Hulm ise, Şeytandandır. Sizden birisi hoşlanmayacağı bir hulm gördüğü zaman, uyanınca hemen sol tarafına üç defa tükürüp Şeytanın şerrinden Allah'a sığınsın. Böylece Şeytan ona zarar veremez!” buyururken işittim. [383]

Açıklama:

Rüya ile Hulm, her ikisi de uyuyan kimsenin gördüğü düş manasına gelirse de, ço ğunlukla güzel düşlere “Rüya”, korkunç ve çirkin olanlarına “Hulm” denilmek âdet olmuştur Bundan dolayı hadiste, teşrif izafeti kabilinden rüya Allah'a izafe edilmiş, hulm ise şeytan; nisbet olunmuştur.

Rüya genel olarak iki kısma ayrılır:

1- Doğru Ve Güzel Olan Rüyalar:

Bu tür rüyalar, uyanıklık âleminde doğru çıkan rüye lardır. Peygamberlerin, onlara uyan salih müminlerin gördükleri rüyalar bu tür rüyalardı Bazan dindar olmayan insanlar da bu tür rüyaları görürler.

Bu tür rüyalar üç grupta ele alınabilir:

a- Yoruma ve tabire ihtiyaç göstermeyecek kadar açık seçik rüyalar, Hz. İbrahim'in rüyası gibi.

b- Kısmen yoruma, ihtiyaç gösteren rüyalar. Hz. Yusufun rüyası gibi...

c- Tamamen tabir ve yoruma ihtiyaç gösteren rüyalar. Mısır hükümdarının gördüğü rüya gibi..

2- Adğâs Adı Verilen Karmakarışık Ve Hiç Bir Anlam Taşımayan Rüyalardır:

Bu tür rüyalar da bir kaç kısma ayrılır

a- Şeytanın uyuyan kişiyle oynaması ve onu üzmesine sebep olan rüyalar. Mesela kişi rüyasında başının koparıldığını ve kendisinin başının peşinden gittiğini görür. Ya da korkunç ve tehlikeli bir duruma düştüğünü ve hiç bir kimsenin kendisini kurtarmaya gelmediğini görür.

b- Meleklerin haram bir şeyi uyuyan için helal kıldığına veya haram bir iş teklif ettiklerine dair olan ve aklen muhal ve imkansız olan buna benzer işlerle ilgili rüyalar.

c- Kişinin uyanık iken üzerinde konuştuğu veya olmasını temenni ettiği bir şeyi uyanık iken itiyad haline getirdiği bir şeyi rüyasında görmesi.

Bu durumda rüyanın üç çeşit olduğu görülmektedir.

1- Allah tarafından bir müjde olabilen bir rüya. Buna, rahmanı rüya denir.

2- Kişinin uyanık iken önem verip kalben meşgul olduğu bir şeyle ilgili olarak gördüğü rüya.

3- Şeytan tarafından korkutulan kişinin gördüğü rüya. Buna, şeytanî rüya adı verilir. Kötü bir rüya gören bir müslümanın yapacağı işler:

Gördüğü rüyanın şerrinden ve şeytanın şerrinden üç kez Allah'a sığınır. Şöyle der:

“Allah'ım, bu rüyanın şerrinden ve rahmetinden uzak kalmış olan şeytanın şerrinden sana sığınırım.” Rüyanın hayıra dönüşmesi için dua eder, Bu tür rüyayı hiç bir kimseye anlatmaz.

müslüman gördüğü iyi bîr rüyadan ötürü uyanınca Allah'a hamdeder. Bu rüyadan dolayı sevinir, bunu bir müjde kabul eder. Rüyayı sevdiği bir kimseye anlatır, sevmediğine kesinlikle anlatmaz. [384]

Kadı İyâz (ö. 544/1149)'a göre; üç defa tükürme emri, gördüğü rüyada hazır bulunan şeytanı kovmak, onu tahkir etmek ve rezil etmek içindir.

2069- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Kıyametin kopma zamanı yaklaşınca müslümanm rüyası hemen hemen yalan çıkmayacaktır. Sizin en doğru rü'ya göreniniz, en doğru söyleyeninizde. Hem müslümanın rüyası, Peygamberliğin kırkbeş cüz'ünden bir cüz'dür. Rüya üç kısımdır:

1- *Salih rü'ya olup Allah'dan müjdedir.*

2- *Diğeri şeytanın verdiği üzüntüdür.*

3- *Kişinin kendi kendine konuştuğu şeylerdendir.*

Sizden birisi rüyasında hoşlanmadığı bir şey görürse hemen kalkıp namaz kılsın ve onu hiçkimseye söylemesin." [385]

2070- Ubâde İbnu's-Sâmit (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Müminin rüyası, peygamberliğin kırk altı cüz'ünden bir cüz'dür." [386]

Açıkalama:

"Rüya" kelimesi, sözlükte; "Rü'yet" kökünden gelip Türkçede "Düş" kelimesinin karşılığıdır. "Rü'yd" gözle görmek, "Rüya" ise beyinle

görmektir.

Beyin, ruhun gözü ve dürbünü gibidir. Ruh, gördüklerini beyin aracılığıyla uykuda hayale gösterir. Rüya, şuur altına yerleşen birtakım düşünceler biçiminde tanımlanır. Uzmanlara göre, rüya, şuur üzerindeki iradenin uyku enasında kalkmasıyla hayal ve his merkezinin aklın kontrolünden çıkmasıdır. İnsan uykuya dalmasıyla birlikte ruh, asıl vatanı olan ruhlar alemine gider, fakat bedenden bütünüyle aynlmaz.

Rüyalar üç kısma ayrılır:

1- Nefsanî Rüyalar:

Uyanıkken günlük yaşantımızda meşgul olduğumuz, bizi, zihnen ve bedenen yoran şeylerle ilgili rüyalardır. Kur'an bu tür rüyalar için “Edğasü ahlâm” ifadesini kullanır.

2- Şeytanî Rüyalar:

Şeytan, insanın ezeli düşmanı olduğu için, uyanıkken olduğu gibi, uyurken de insana zarar verme mahiyetinde görülen rüyalardır.

3- Sadık Salih Rüyalar;

Allah tarafından doğrudan doğruya veya bir melek aracılığıyla bildirilen ilahî telkindir ki, bu tür rüyalarda görüntüden öte, şekilden hakikate geçilecek manalar gizlidir.

Salih Rüya, Salih müminden sadır olduğu zaman peygamberliğin cüzlerinden bir cüzdür. Salih rüyanın, peygamberliğin kaç cüzü olduğu hususunda çeşitli hadislerde farklı rakamlar belirtilmiştir.Bu farklılıklar, Hz. Peygamber (s.a.v.)'in, bu ifadeleri kullandığı zamanın farklı olmasından ileri gelmektedir.

Şöyleki: Hz. Peygamber (s.a.v.)'e gelen vahyin 13. yılında, “Rüya, peygamberliğin 26 cüzünden biri” olduğunu söylemiş olmalı. Bu ise hicret zamanına rastlmaktadır. Vahyin 20. yılında 1/40, 22. yılında 1/44, ondan sonra 1/45, hayatının sonunda ise 1/46 demiş olmalı. 40'tan sonraki rivayetler zayıftır. 50 diyen rivayetin küsurat ifade etmesi ihtimal dahilindedir. 70 diyen rivayet ise, mübalağa içindir. Bunun dışındakiler ise, sabit değildir.

1- Peygamber (s.a.v.)'i Rüyada Görmek

2071- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Kim beni rüyasında görürse gerçekten beni görmüştür. Çünkü şeytan benim şeklime giremez.” [387]

Açıklama:

Rüyada Resulullah (s.a.v.)'in görülmesi meselesi, bazı farklı yorumlara sebep olmuştur. Yani ne suretle görülürse görülsün, bu görme, gerçek bir görme midir? Yoksa görmenin gerçek olması için Resulullah (s.a.v.)'i,

bilinen nitelikleriyle ve asıl hüviyetiyle görmek şart mıdır? Çünkü Resulullah (s.a.v.}, her defasında bilinen şartlan ve asıl hüviyetiyle gözükmeyebilir. Yalnız alimlerin ittifak ettiği husus; şeytanın, Resulullah (s.a.v.)'in hüviyetine girememesidir. Çünkü yüce Allah, şeytana, bu imkanı tanımamıştır. Aksi takdirde şeriata yalan karışma olasılığı söz konusu olur ki, o zaman dine güven kalmaz. Bu sebeple de yüce Allah, şeytanı, kişinin uyanık halinde Resulullah (s.a.v.)'in suretine girmekten men ettiği gibi, uyku halinde de o surette gözükmekten men etmiştir.

2- Uyku Halinde Şeytanın Kendisiyle Oynadığını Haber Vermeme

2072- Câbir (r.a)'tan rivayet edilmiştir: "Resulullah (s.a.v.), yanına gelip:

"Düşümde başımın kesildiğini ve onu kovaladığımı gördüm" diyen bir bedeviyi men ederek:

"Uyku sırasında şeytanın seninle oynadığını herkese haber verme!" buyurdu. [388]

3- Rüya Yorumu

2073- Abdullah İbn Abbâs (r.a)'tan rivayet edilmiştir; "Bir adam, Resulullah (s.a.v.)'e gelip ona:

“Ey Allah'ın resulü! Ben bu gece rüyamda yer ile gök arasında yağ ve bal yağdıran bir bulut gördüm. Halkın da bundan elleriyle avuçladıklannı gördüm. Kimisi çok alıyordu, kimisi az alıyordu. Bir de gökyüzünden yere ulaşan bir ip gördüm. Senin onu alarak yükseldiğini gördüm. Sonra senin ardından onu bir adam alarak yükseldi. Sonra onu bir başka adam aldı. Onda ip koptu. Sonra onun için ipi eklediler ve o da yükseldi.

Bunun üzerine Ebû Bekr:

“Ey Allah'ın resulü! Babam sana feda olsun! Vallahi, bana izin verirsen bu rüyayı çok iyi bir şekilde yorumlayacağım” dedi.Resulullah (s.a.v.):

“Öyleyse bu rüyayı yorumla!” buyurdu. Ebû Bekr:

“Bulut, İslâm'ın bulutudur. Yağan yağ ve bal ise Kur'ân'dır. Onun lezzeti ve yumuşaklığıdır. İnsanların bundan avuçlamaİarına gelince, kimi Kur'ân'i çok öğrenir, kimi az öğrenir. Gökten yere ulaşan ip ise senin üzerinde bulunduğun hakdır. Onu tutuyorsun, Allah da seni onunla yükseltiyor. Daha sonra senden sonra gelen bir adam onu tutuyor ve onunla yükseliyor. Sonra yine onu başka bir adam onu tutuyor ve o da onunla yükseliyor. Sonra onu başka bir adam tutuyor, onda ip kopuyor. Sonra bu adam için ip ekleniyor ve onunla yükseliyor. Şimdi babam sana feda olsun, bana haber ver ey Allah'ın resulü! İsabet mi ettim? Hatâ mı ettim?” dedi. Resulullah (s.a.v.):

“Bazısında isabet ettin, bâzısında ise yanıldın” buyurdu. Ebû Bekr:

“Vallahi, ey Allah'ın resulü! Hata ettiğim yönleri mutlaka bana söyle! Hata ettiğim hususlar nedir?” dedi. Resulullah (s.a.v.):

“Yemin etme” buyurdu. [389]

4- Peygamber (s.a.v.)’in Gördüğü Rüyalar

2074- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Bîr gece ben, uyuyan kimsenin gördüğü yerde kendimizi Ukbe b. Râfi'nin evindeymîşiz gibi gördüm. Orada bize İbn Tâb hurmasından bir hurma getirildi. Ben de bu rüyayı; “Dünyada yükselme, ahirette de iyi sonuç bizim içindir ve dinîmiz kemale ermiştir” yorumaldım.” [390]

Açıklama:

İbn Tâb hurması; Araplar arasında Rutabu b. Tâb, Temru İbn Tâb, Azku İbn Tâb, Urcunu İbn Tâb isimleriyle anılan meşhur ve makbul bir hurma türüdür.

İbn Tab, Medine'de yaşamış bir kimsedir. “Tâbe” fiili de, güzel oldu, atamalandı ve kemale erdi anlamlarına gelmektedir.

Resulullah (s.a.v.)'in rüyasında görmüş olduğu “İbn Tâb Hurmaları”, İslam'ın güzelliğine ve kemaline yorumlanmıştır. Dolayısıyla “Tâbe”, güzel oİdu ve kemale erdi manalarına geldiği gibi, iman da aslında tatlı hurmaya benzer.

2075- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Ben kendimi rüyada bir misvakla dişlerimi ovarken gördüm. Derken beni iki kişi çekti. Bu iki kişinin biri, diğerinden daha yaşlı İdi. Ben misvakı bunlardan en küçüğüne uzattım. Bana:

Büyüğüne ver!" denildi. Ben de onu büyüğüne verdi." [391]

2076- Ebu Musa (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Ben kendimi rüyada Mekke'den hurmalıkları olan bir yere hicret ediyor gördüm. Zihnim, bu yerin, Yemame yada Hecer olduğu fikrine gitti. Bir de baktım ki, cahiliyede Yesrib diye anılan Medine şehri idi.

Ben yine bu rüyamda kendimi kılıç sallarken gördüm. Kılıcın başı koptu. Bir de baktım ki, bu, Uhud savaşı gününde müminlerden İsabet alanlara işarettir. Sonra onu tekrar salladım. Bu defa kılıç, olduğundan daha güzel şekline döndü. Bir de baktım ki, bu, Allah'ın getirdiği fetih ve müminlerin bir yere toplanmasıdır.

Yine bu rüyada boğazlanan bir takım inekler ile Allah'ın yaptığının daha hayırlı olduğunu gördüm. Bir de baktım ki, bunlar, Uhud gününde müminlerden şehid olan bir cemaata işarettir.

Asıl hayır, Uhud günü musibete uğramalarının ardından Allah'ın sonradan onlara hayır türünden getirdiği şeyler ve Bedir gününden sonra Allah'ın bize verdiği doğruluk ve sebat mükafatıdır." [392]

2077- Abdullah İbn Abbâs (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

"Müseylimetu'l-Kezzâb/yalancı müslümancık, Peygamber (s.a.v.) zamanında Medine'ye gelip:

"Muhammed kendisinden sonra bu işi bana bırakırsa ona tâbi olurum" demeye başladı.

Medine'ye kendi kavminden birçok İnsanın arasında gelmişti. Peygamber (s.a.v.) beraberinde Sabit b. Kays b. Şemmas olduğu halde

Müseylime'nin yanına gitti. Peygamber (s.a.v.)'in elinde bir hurma dalı parçası vardı. Arkadaşlarının içinde Müseylime'nin karşısında durup:

“Benden şu parçayı istemiş olsan bile onu sana vermem. Ben, Allah'ın senin hakkındaki emrine haksızlık edemem. Bana itaatten geri dönersen Allah mutlaka seni tepe leye çektir. Öyle zannediyorum ki sen, sende gördüğüm eşkale göre rüyamda bana gösterilen uğursuz kimsesin. İşte şu kimse benim hatibim Sabit'tir! Benim tarafımdan sana gereken cevabı o verecektir” buyurdu.

Sonra Müseylime'nin yanından ayrılıp gitti.

Abdullah İbn Abbâs der ki: Ben, Ebu Hureyre'ye Peygamber (s.a.v.)'in, Müseylimetu'l-Kezzâb'a:

“Sen, sende gördüğüm eşkale göre rüyamda bana gösterilen uğursuz kimsesin” sözünün mahiyetini sordum. Ebû Hureyre bana şöyle haber verdi:

Peygamber (s.a.v.):

“Bir defa ben uyurken rüyamda iki kolumda iki bilezik gördüm. Bunlar kadın süsü olduğu için bu rüyam beni bir hayli meşgul etti. Derken rüyamda bana onları üfürmem vahy edildi. Ben de bunlara üfürdüm. Bunların ikisi de uçtu. Ben, bunları;

“Benden sonra çıkacak iki yalancı peygamber” diye yorumladım. Bunlardan birisi, San'a'nın reisi Ansı (Esved) ve diğeri de Yemame'nin reisi Müseylime idi” buyurdu. [393]

2078- Semure b. Cündeb (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Peygamber (s.a.v.) sabah namazını kıldığında yüzünü cemaata doğru çevirip:

“içinizden biri geceleyin bir rüya gördü mü” diye sorardı. [394]

43. FEZAIL (FAZILETLER) BOLÜMÜ

Fezail:

İsİamî litereatürde “Bir şeyi veya bir kimseyi üstün kılan özellikler” anlamı amellerin, vakitlerin, şahısların, şehirlerin, ülkelerin, kabilelerin, yerleşim birimlerinin ve aletlerin benzerlerinden üstünlüğünü anlatmak için kullanılmış ve bunların her birine dair çok esere kaleme alınmıştır. Bunlar arasında sahabiler için “Fezailu's-Sahabe”, Kur'an “Fezâilu'l-Kur'an”, Hz. Peygamber (s.a.v.) için “Hasais” faziletleriyle ilgili olanlar önemli yer tutar.

1- Peygamber (s.a.v.)’in Soyu Ve Peygamberlik Ve! Mezden önce Taşın Ona Selam Vermesi

2079- Vasile İbnu'1-Eska' (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.)'i:

“Doğrusu Allah, İsmail oğullarından Kinâne'y seçmiştir. Kinâne Kureyş'i seçmiştir. Kureyş'ten de Hâşim oğullarım seçmiştir. Beni de Hâ oğullarından seçmiştir” buyururken işittim. [395]

2080- Câbir b. Semure (r.a)'tan rivayet ediMiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Ben Mekke'de bîr taş bilirim. Peygamber olarak gönderilmezden önce bana selam verirdi. Ben onu şimdi de pekala biliyorum.” [396]

2- Peygamber (s.a.v.)'in Bütün Mahlükattan Üstün Yaratılmış Olması

2081- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır: *“Ben kıyamet gününde Adem oğullarının efendisi, kendisinden ötürü ilk kabri yarılan ve ilk şefaat isteyen ve kendisine ilk şefaat hakkı verilen olacağım.”* [397]

3- Peygamber (s.a.v.)in Mucizeleri

2082- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Peygamber (s.a.v.) su istemişti. Bunun üzerine ona geniş bir kap içerisinde su getirildi. Derken cemaat o kabın içerisinden abdest almaya başladı.

Enes der ki:

“Kalabalığı altmış ile seksen kişi kadar tahmin ettim. Suya bakıyordum. Parmaklarının arasından su kaynıyordu.” [398]

Açıklama:

Mucize kelimesi, sözlükte; “Acz” kökünden türetilmiş bir kelime olup aciz bırakan, güçsüz kılan, karşı konulmaz harika olay anlamlarına gelmektedir. Terim olarak ise; peygamberin elinde, peygamberlik davasında

doğruluğunu ispat için Allah tarafından tabiat kanunlarına aykırı olarak yaratılan harikulade olay olup başkaları tarafından bir benzeri getirilemez.

Mucize; bütün yaratıkların, melek, cin ve insanların güçlerini aşmakta olup peygamberliği tasdik ve doğrulama mahiyetindedir.

Mucizenin meydana gelmesi, aklen imkansız değildir. Aslında her an insanın çevresinde meydana gelen olaylar ve hayatın kendisi, mucizeler kümesidir.

iki şey arasında sabit, değişmez bir nispet olarak kabul edilen tabiat kanunu bir tecrübe sonucu keşfedilir ve hüküm olarak ifade edilir. Bu hüküm, mutlak zaruri değüdir. Çünkü aynı sebepler, daima aynı sonuçlan vermez.

Mucizenin temelinde üç temel unsur vardır:

1- Kafirlerin yada müşriklerin istekte bulunması.

2- Bu kimselere karşı meydan okumanın olması

3- Müminlerin imanının artması

Bazen kafirler, peygamberden mucize getirmesini isterler. Peygamber de, onlara karşı meydan okuma mahiyetinde Allah'ın izniyle mucize getirir. Örneğin, Semud kavmi, Hz. Salih (a.s)'dan; kayanın içinden dişi bir deve getirmesini istemişlerdi. Hz. Salih (a.s)'da, peygamberliğinin bir kanıtı olma mahiyetinde, onların bu isteğini yerine getirmişti. Yine Mekkeli müşrikler de, Mekkî surelerin tam 25 yerinde açıkça Hz. Peygamber (s.a.v.)'den mucize getirmesini istemişlerdi. Kur'an'ın, bu tür karşı çıkışlara karşı cevabı, susturcu ve geçersizleştirici idi.

Bazen de kafirler, peygamberden mucize istemeseler bile, peygamber, peygamberliğinin bir kanıtı olarak onlara mucize yada mucizeler

göstermişti. Örneğin, Hz. Musa (a.s)'in, elini koynuna koymasıyla elinin beyazlaşması, asanın büyük bir yılana dönüşmesi ve diğer 9 mucizesi gibi.

Bazen de Rabbani yardım ve desteklemeyle müminlerin imanının artması ve Hz. Peygamber (s.a.v.)'in, peygamberliğini kanıtlama mahiyetinde bir çok mucize meydana getirmiştir. Bu tür mucizeler, hadislerde geçmektedir. Bu tür rivayetler, lafzi mütevatir olmayıp manevi mütevatirdir. Inakrı küfrü gerektirmez. Zaten bu tür mucizeler, inanç esasları içerisinde yer almamaktadır.

Kurtubî (ö. 671/1273)'de konu ile ilgili olarak şöyle der:

“Hz. Peygamber (s.a.v.)'in, parmaklarından su akıtması kıssa, birkaç yerde büyük toplulukların huzurunda meydana gelmiş ve bu nedenle de pek çok yollardan gelmiştir. Bu kıssayı anlatan rivayetlerin toplamı, kesin bilgiyi ve manevi tevatürü ifade etmektedir.”

Kadı İyâz (ö. 544/1149) ise “Şifâ”da der ki:

“Hz. Peygamber (s.a.v.)'in, parmaklarından su akıtması ve yemeği çoğaltması ile ilgili kıssayı; sika ve çok sayıdaki kimselerin, yine çok sayıdaki kimselerden, bunlarda çok sayıdaki kimselerden, bunlarda sahabilerden rivayet etmiştir. Bunlar, bu kıssanın; Hendek savaşı, Buvât gazvesi, Hudeybiye umresi, Tebük gazvesi gibi bir çok yerlerde ve müslümanlar çevreler ile askerlerin operasyonları sırasında gerçekleştiğini haber vemişlerdir.”

Sahabeden hiçbiri, bu kıssayı anlatan raviye ters bir harekette bulunmamış ve bu kıssa kendilerine anlatıldığında inkar yoluna gitmemişlerdir. Aksine bu kıssayı görenin söylediği gibi anlatmışlardır. Daha öncede belirttiğimiz üzere, bu çeşit olayların hepsi, Hz. Peygamber (s.a.v.)'in mucizelerinden olduğu kesinlik kazanmaktadır.” [399]

2083- Câbir (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Ümmü Mâlik, kendisine ait kırbadan küçük bir yağ tulumunun içinde Peygamber (s.a.v.)'e yağ hediye ederdi. Daha sonra bu kadının oğulları gelip ondan katık isterlerdi, fakat evlerinde yiyecek hiçbir şey olmazdı. Ümmü Mâlik, içerisinde Peygamber (s.a.v.)'e hediye ettiği yağ tulumunun yanına gittiğinde onun içinde daima bir miktar yağ bulurdu. Böylece o kabın içindeki yağ, evinin katığını idare edip dururdu. Nihayet Ümmü Mâlik, bir gün o yağ tulumunu sıktı. Sonra da Peygamler (s.a.v.)'in yanına geldi. Peygamber (s.a.v.), ona:

“Sen o yağ tulumunu sıktın mı?” diye sordu. Ümmü Mâlik:

“Evet, sıktım!” diye cevap verdi. Peygamber (s.a.v.):

“Eğer sen o yağ tulumunu sıkmadan bıraksaydın onda daima yağ mevcut olacaktı” buyurdu.[400]

2084- Câbir (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Bîr adam yiyecek istemek için Peygamber (s.a.v.)'e gelmişti. Peygamber (s.a.v.)'de, ona yarım deve yükü arpa verdi. Bu adam, bu arpayı ölçeğe vuruncaya kadar; kendisi, hanımı ve misafirleri bu arpadan yemeye devam ettiler. Nihayet adam, bu arpayı ölçeğe vurunca arpa tükendi ve tekrar Peygamber (s.a.v.)'e geldi. Peygamber (s.a.v.), ona:

“Eğer o arpayı ölçmemiş olsaydın, muhakkak ondan yemeye devam edecektiniz ve o sîzin rızkınız olmaya devam edecekti” buyurdu.”

Açıklama:

Hz. Peygamber (s.a.v.)'in bereketiyle az şeyin çoğalması ile ilgili olaylar, çeşitli zamanlarda ve değişik yerlerde meydana gelmiştir.

Bu olayı gören sahabiler, rivayet etmek suretiyle olaya tanıklık ettiklerini göstermektedir.

Hz. Peygamber (s.a.v.), bazen az miktardaki bir suya dokunmak suretiyle suyun çoğalmasını sağlamış, sahabiler de bu sudan, hem içmişler ve hem de abdest almışlar, bazen de az miktardaki yemeğe dokunmak yada dua etmek suretiyle yemek çoğalmış ve herkes karnı doyuncaya kadar o yemekten yemişler. Örneğin, Hendek savaşı sırasında 1000 kişiyi, bir küçük Ölçek arpa ve bir keçi yavrusuyla doyurmuş, bir sefer sırasında aç kalan müslümanlar yanlarından bir avuç dolusu kadar hurmayı getirip bir serginin üzerine koymuşlar, herkes kaplarını getirip doldurmasına rağmen sergi üzerindeki hurmadan hiç azalma olmamıştır. Bu tür olayların meydana geldiği sırada Hz. Peygamber (s.a.v.)'in yanında pek çok sahabi olup bu olayları bizzat görmüşlerdir.

2085- Muâz İbn Cebel (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Tebük gazası yılında Resulullah (s.a.v.)'le birlikte yola çıktık. Resulullah (s.a.v.) sefer sırasında namazları cem1 ederdi/birleştirerek kılardı.

Şöyle ki: *“Öğle ile ikindiyi beraberce ve akşam ile yatsıyı beraberce kıldı. Nihayet bir gün namazı geciktirdi. Sonra çıkarak öğle ile ikindiyi birleştirerek kıldı. Sonra çadırına girdi. Biraz sonra çıkarak akşam ile yatsıyı beraberce kıldı”*. Sonra da:

“Sîz yarın inşaallah Tebük pınarına varacaksınız. Siz oraya kuşluk zamanı olmadan varmayacaksınız. Sizden herkim o pınarın yanına varırsa

ben gelinceye kadar sakın onun suyundan hiç bir şeye dokunmasın” buyurdu.

Derken o pınarın yanına vardık. iki kişi pınarın başına bizden önce varmıştı. Pınarın suyu, ayakkabı tasması gibi azar azar su akıyordu. Resulullah (s.a.v.) o iki adama:

“Bunun suyundan bir şeye dokundunuz mu?” diye sordu. Onlar:

“Evet!” diye cevâp verdiler.

Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.) onlara sitem etti. Onlara Allah'ın dilediği kadar söz söyledi. Sonra cemâat elleriyle pınardan azar azar su aldılar. Hattâ bir şeyin içinde su toplandı. Resulullah (s.a.v.) onun içinde ellerini ve yüzünü yıkadı. Sonra suyu pınara iade etti. Hemen pınar şarıl şanl su akıttı yada bol su akıttı.

Hadisin râvisi Ebû Alî, Enes b. Mâlik'in bu iki kelimeden hangisini söylediğinde şüphe etmiştir. Nihayet insanlar sularını aldılar. Sonra da:

“Ey Muâz! Uzun bir hayata mazhar olman ve burasının bahçelerle dolup taşdığını görmen yakındır” buyurdu. [401]

2086- Ebu Humeyd (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Biz, Resulullah (s.a.v.)'le birlikte Tebük gazasına çıktık. Nihayet Vâdi'l-Kurra'da bir kadının bahçesine geldik. Resulullah (s.a.v.):

“Bu bahçenin hurma mahsulünü tahmin edin!” buyurdu. Biz de bahçenin hurma mahsulünü tahmin ettik. Resulullah (s.a.v.)'de bahçenin mahsulünü on vesk olarak tahmin etti. Bahçenin sahibi kadına:

“Biz inşaallah sana geri dönünceye kadar bu bahçenin mahsulünü kaç ölçek geldiğini say!” buyurdu. Bunun üzerine biz yolumuza, devam ettik. Nihayet Tebük'e geldik. Resulullah (s.a.v.):

“Bu akşam sizin üzerinize şiddetli bir rüzgâr esecek. Sizden hiç kimse bu rüzgârın estiği bırada ayağa kalkmasın. Kimin devesi varsa ipini sağlam bağlasın!” buyurdu.

Daha sonra şiddetli bir rüzgâr esti. Derken bir adam ayağa kalktı ve rüzgâr onu götürerek Tayy'ın dağlarına attı.

Bunun üzerine Eyle hükümdarı İbnü'I-Almâ'nın elçisi Resulullah (s.a.v.)'e bir mektup getirdi. Ona bir de beyaz kaür hediye etti. Resulullah (s.a.v.)'de ona bir emanname yazdı ve bir de kaftan hediye etti. Sonra yola devam ettik. Nihayet Vadi'l-Kurra'ya geldik. Resulullah (s.a.v.) kadına bahçesinin kaç ölçek mahsulü olduğunu sorup:

“Bahçenin mahsulü kaç vesk geldi?” diye sordu. Kadın:

“On vesk!” diye cevâp verdi. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):

“Ben acele ediyorum. Sizden kim dilerse benimle beraber acele gelsin. İsteyen kalsın!” buyurdu. Biz de yola çıktık. Medine'ye yaklaştığımızda: işte Tâbe! İşte Uhud! Uhud öyle bir dağdır ki, o bizi sever ve biz de onu severiz' buyurdu. Daha sonra da:.

“Doğrusu Ensar hanelerinin en lısı, Neccar oğulları hânesidir. Sonra Abdu'l-Eşhel oğulları hanesi, sonra Abdui-Haris b. Hazrec oğulları hanesi, sonra Sâide oğulları hânesidir. Ensârın her hanesinde hayır vardır” buyurdu.

Derken Sa'd b. Ubade, bize yetişti. Ebû Useyd, ona:

“Görmedin mi, Resulullah (s.a.v.) (sırayla) Ensâr hanelerinin hayırlılarını söyledi, bizi de en sona bıraktı' dedi. Bunun üzerine Sa'd b. Ubâde, Resulullah (s.a.v.)'e yetişip ona:

“Ey Allah'ın resulü! Ensar hanelerinin hayırlılarını (sırayla) söylemişsin, bizi de en sona bırakmışsın!” dedi. Resulullah (s.a.v.):

“Hayırlılardan olmanız size yetmiyor mu?” buyurdu.”

Tebük:

Hicaz bölgesinin kuzeyinde Medine ile Şam arasında bir yerin adıdır. Tebük seferinde savaş olmadı. Hicretin dokuzuncu yılında yapılmıştır. Bu sefer, Taif kuşatmasından ve Veda haccından önce yapılmıştır. Bu gaza, Resulullah (s.a.v.)'in bizzat bulunduğu gazaların sonuncusudur. Tebük seferi, Bizanslılar ile müslümanlar arasındaki siyasî münasebetlerin üçüncü safhasını oluşturur.

4- Peygamber (s.a.v.)'in Yüce Allah'a Tevekkülü Ve Allah'ın Onu İnsanlardan Koruması

2087- Câbir b. Abdullah (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.)'le birlikte Necd tarafında gazazaya gittik. Dönüşte Resulullah (s.a.v.) ulu ağacı bol olan bir vadide bize yetişti. Resulullah (s.a.v.), ağacın altında konakladı ve kılıcını ağacın dallarından birine astı. Ordudakiler de ağaç altında gölgelenmek için vadiye dağıldılar. Resulullah (s.a.v.), bize:

“Ben uyurken bir adam bana geldi ve kılıcı aldı. Ben de hemen uyandım, Adam başımın ucunda dikilmişti. Elindeki, kınından sıyrılmış kılıçtan başka bir şey fark de etmedim.” Bana:

“Seni benden kim koruyabilir?” dedi. Ben de:

“Beni senden Allah korur” dedim. Adam tekrar ikinci defa:

“Seni benden kim koruyabilir?” dedi. Ben de:

“Beni senden Allah korur” dedim.

“Bunun üzerine adam, kılıcı kınına koydu. Bunları yapan adam, işte şurada oturuyor” buyurdu.

Resulullah (s.a.v.), o adama bir şey yapmadı. [402]

5- Peygamber (s.a.v.)’ın Hidayet Ve İlimle Gönderilmesinin Misali

2088- Ebu Musa (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Allah'ın beni peygamber gönderdiği İlim ve hidayet yolu, toprağa inen bol yağmur gibidir. İndiği toprağın bir kısmı güzel olup suyu emerek bol bol ot ve çayır bitiren verimli bir topraktır. Bir kısmıda suyu içerisine çekmeyip dışarıda tutar. Allah bu sudan insanları faydalandırır. İnsanlar suyu İçerler, hayvanlarını sularlar, ekin ekerler. Diğer bir kısmı da ne suyu tutar ve ne de ot bitirir. İşte Allah'ın dinini iyi öğrenen fikheden, Allah'ın beni peygamber olarak gönderdiği şeyleri öğrenip öğreterek faydalı olan kimse ile, gönderildiğim Allah'ın yolunu kabul etmeyip başını bile kaldırmayan kimsenin durumu da buna benzer.” [403]

6- Peygamber (s.a.v.)’in Ümmetine Olan Şefkati Ve Onları Zarar Verecek Şeylerden Kendilerini Sakındırması

2089- Ebu Musa (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Şüphesiz benim ve Allah'ın benimle gönderdiği şeyin misâli, bir adamın şu misâli gibidir: Bu adam, kavmine gelip onlara:

“Ey kavmim! Ben gözlerimle düşman ordusunu gördüm. Ben gerçekten soyunmuş bir uyarıcıyım. Kurtulmaya bakın!” der.

Kavminden bir grup ona itaat eder. Geceleyin yola düşerek yavaş yavaş giderler. Onlardan bir grup da, onu yalanlayarak yerlerinde sabahlarlar ve ordu sabah baskını yaparak onları helak eder. Köklerini kurutur. İşte bana itaat edip getirdiğime tâbi olanlar ile bana isyan edip getirdiğim hakkı yalanlayanların misâli budur.” [404]

Açıklama:

Soyunmuş uyarıcıyla kastedilen; korkunç haber getiren kimsedir. Eskiden Araplar'ın âdetine göre bir adam bir topluluğu korkutmak ve kendilerine korkunç bir haber vermek İsterse elbisesini çıkarır, eğer uzakta ise bu elbiseyle onlara işarette bulunurdu. Bununla, musibet haberi verdiğine işaret ederdi. Bunu, genellikle, topluluğun öncüsü ve gözcüsü durumundaki kimse yapardı.

2090- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Benim ile ümmetimin misali, ateş yakıp da ateşe düşen kelebek ve benzeri şu hayvanları ateşe girmemeleri için kovalayan adamın misali gibidir, ûte siz ateşe koşarsınız bense sizin belinizden tutanım.” [405]

7- Peygamber (s.a.v.)'in Son Peygamber Olması

2091- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır;

“Benim misalim ile diğer peygamberlerin misali, köşede bir kerpiçtik yer dışında en güzel ve en iyi şekilde bir ev yapan kimseye benzer. İnsanlar içini dolaşmaya başlayıp bu kimseye hayıret edip:

“Şuraya kerpiç konulması gerekmez miydi?” derler.

“İşte ben, o kerpicim. Ben, peygamberlerin somıncusuyum.” [406]

Açıklama:

Yüce Allah, Kur'an'da; Hz. Muhammed (s.a.v.)'in, peygamberlerin sonuncusu [407] olduğunu belirtmektedir. Hz. Peygamber (s.a.v.)'de bir çok hadiste, peygamberlerin sonuncusu olduğunu ve kendisinden sonra bir peygamberin daha gelmeyeceğini bildirmektedir.

Hz. Peygamber (s.a.v.) daha hayattayken Müsellemetü'l-Kezzâb, daha sonra başka yalancı peygamberler ve günümüzde ise İran'da “Bahailik”in kurucusu Mirza Ali Muhammed (ö.1850), Hindistan'da “Kadıyanilik”in kurucusu Mirza Gulam Ahmed, Amerika'da Moon, Türkiye'de ise iskender el-Ekber sahte peygamberliğini ilan etmişlerdir.

İskender el-Ekber, ilk önce kendisini “Mehdi” ardından da peygamberliğini ilan edip

ısalet Nurları” adında bir de kitap indirildiğini iddia etmiştir. Kitabın kapağında yüce Allah’ın adı bulunması gerekirken “İskender el-Ekber'e aittir” ifadesi yer almaktadır. Baştan sona saçma sapan cümleler ve hezeyanlarla dolu olan bu kitapçık; “Eğer insanlar sadık peygamberlerine tabi olmazlarsa, onlan arkalarına takacak sahte peygamberlerin çıkacağı”

gerçeğini açık-seçik ortaya koymaktadır. Eğer insanlar içerisinde şüphe bulunmayan Allah'ın vahyi Kur'an'a sanlmazlarsa, bu ümmetin içinden çıkıp kendi elleriyle yazdıkları sahte peygamberlerin kitaplarına uyar hale gelebilirler.

8- Yüce Allah'ın Bir Ümmete Rahmet Dilediği Zaman ilk önce O Ümmetin Peygamberinin Ruhunu Alması

2092- Ebu Musa (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır;

"Yüce Allah, iyi kullarından olan bir ümmete rahmet etmek istedi zaman o ümmetin peygamberini ümmetten önce yanına alır. O peygambe onlar için, varacakları yerde hazırlık ve şefaat yapacak bir öncü ve onlardi önce giden bir kimse kılar.

"Allah, kötü yolda giden bir ümmetin yok olmasını istediği zaman ise ümmetin peygamberi daha hayattayken o ümmete azab eder. Peygambei gözünün önünde onları yok eder. Onlar, peygamberlerini yalanladıkları emrine isyan ettikleri zaman Allah onları yok etmek suretiyle peygamberi de hoşnut eder."

9- Peygamber (s.a.v.)'in Havzı Kevseri Ve Havzının Özellikleri

2093- Cündeb (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

"Peygamber (s.a.v.)'i:

“Ben, havuzun başına sizden önce varacağım” buyururken işittim. [408]

2094- Sehl b. Sa'd (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Peygamber (s.a.v.)'i:

“Ben Havzı kevsere sizden önce varacağım. Kim buraya gelirse suyunu içer ve bundan sonra asla susuzluk görmez. Havuzun başına, benim onları ve onların da beni tanıdıkları bazı kimseler getirilecek, fakat arkasından benim ile onların arasına engel girecektir” buyururken işittim.” [409]

2095. Ebu Saîd el-Hudrî (r.a)'tan rivayet edilmiştir: ''Peygamber (s.a.v.):

Bunlar bendendir' buyurur. Ona:

Onların senden sonra neler işlediklerini sen bilemezsin!' denilir. Ben de:

Benden sonra yolunu değiştiren benden uzak olsun!' derim.[410]

2095- Ebu Saîd el-Hudrî (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Peygamber (s.a.v.):

“Bunlar bendendir” buyurur. Ona:

“Onların senden sonra neler işlediklerini sen bilemezsin!” denilir. Ben de:

“Benden sonra yolunu değiştiren benden uzak olsun!” derim.[411]

2096- Abdullah İbn Amr (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Benim cennetteki Havzım, bir aylık yol mesafesindedir. Onun köşeleri düzdür. Suyu gümüşten daha beyaz ve kokusu miskten daha

güzeldir. Bardakları ise gökyüzünün yıldızları gibidir. Kim ondan su içerse bir daha asla susuzluk çekmez.” [412]

2097- Ukbe b. Âmir (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.) bir gün çıkıp Uhud şehidleri üzerine, cenaze namazı kıldırdı, sonra da oradan ayrılıp minbere çıktı, sonra da:

“Ben, sizin Kevser Havuzuna ilk önce varanınız olacağım. Ben size şahitlik yapacağım. Vallahi, ben şu anda Kevser Havuzunu seyretmekteyim ve bana yeryüzünün hazinelerinin anahtarı veya yeryüzünün anahtarları verildi. Vallahi, ben sizin hakkınızda benden sonra müşrik olacağınızdan korkmuyorum, fakat sizin dünyalıkları elde etmek için yarışmanızdan korkuyorum” buyurdu. [413]

Açıklama:

Hz. Peygamber (s.a.v.), Uhud şehidlerine kıldığı bu cenaze namazını, Uhud şehitleri defnedildikten sekiz sene sonra kılmıştır. [414]

Konumuzu teşkil bu hadis, “Şehidler üzerine cenaze namazı kılmak caizdir” diyenler ile “Cenaze kabre konduktan sonra üzerine cenaze namazı kıhnabilir” diyen Hanefilerin delilidir.

Bazı fıkıh alimlerine göre, bu hadiste geçen “Salat” kelimesi, cenaze namazında okunan dua anlamında kullanılmış olması da mümkündür. İbn Hibban'da “Sahih”inde bu görüşü savunmuştur.

İmam Nevevî ise bu konuda şöyle der:

“Bu hadiste geçen “Salat” kelimesiyle kasdedilen, cenaze namazı değil, cenaze duasıdır. Çünkü “Cenazeye namaz kılar gibi namaz kıldı” demek, adeti üzere “Ölülere dua ettiği gibi dua etti” demektir.

2098- Harise b. Vehb (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Harise, Peygamber (s.a.v.)'in havzının; San'a ile Medine arası kadar olduğunu Peygamber (s.a.v.)'den işitmiştir.” [415]

2099- Ebu Zerr (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Resulullah (s.a.v.)'e:

“Ey Allah'ın resulü! Havuzun kapları nasıldır?” diye sordum. Resulullah (s.a.v.);

“Muhammed'in nefsi elinde olan Allah'a yemin ederim ki, onun kapları, gökyüzünün yıldız toplulukları ile yıldızlarından daha çoktur. Dikkat edin ki! Onlar, mehtapsız bir gecedeki yıldızlar gibi olan cennetin kaplarıdır. Her kim bu kaplardan içerse ömrünün sonuna kadar susamaz. Havuzun cennetten çıkan iki oluğu gürül gürül akar. Ondan kim içerse bir daha susamaz. Genişliği, uzunluğu gibi olup Amman ile Eyle arası kadardır. Suyu sütten daha ak ve baldan daha tatlıdır” buyurdu.[416]

2100- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Peygamber (s.a.v.):

“Havuz başında benim yanıma bana sahabilik etmiş kimselerden bazıları muhakkak gelecektir. Nihayet onlar bana doğru kaldırılıp ben onları gördüğüm zaman onlar benim önümden koparılıp alınırlar. Bunun üzerine muhakkak ben:

“Rabbim! Onlar benim sahabiciklerimdir, onlar benim sahabiciklerimdir” diyeceğim. Bunun üzerine muhakkak bana:

“Doğrusu sen onların senin ardından neler ihdas ettiklerini bilmezsin?” denilecek.” [417]

Açıklama:

Ahirette her peygamberin bir havuzu olacaktır. Bu havuzdan, hem peygamberin kendisi ve hem de ümmetinden Allah'ın dilediği kimseler içecektir. Yalnız diğer peygamberlerden farklı olarak Hz. Peygamber (s.a.v.)'e iki tane havuz verilecektir:

1- Kıyamet günü, mahşer yerinde Hz. Peygamber (s.a.v.)'e verilecek Kevser havzudur. Bu havuzdan, Kıyamet günü, Hz. Peygamber (s.a.v.), herkesin susadığı o zar şartlarda ümmetine su verecek, ümmetini rahatlatmaya çalışacaktır. Hz. Peygamber (s.a.v.) ile ümmeti, Kıyamet günü, bu havuzun başında buluşup bir araya gelecektir.

2- Cennette, Kevser nehrinden akacak olan suyun bir araya toplanmasıyla oluşacak havuzdur. Çeşitli rivayetlerde; Kevser nehrinden, kanallar aracılığıyla bu havuza suların akıtılacağı ifade edilmektedir.

Havuz ve Kevser, çok sayıda sahabe tarafından nakledilmiş gaybî bir hakikattir.

10- Uhud Harbi Gününde Cebrail ile Mıkaıl'ın Peygamber (s.a.v.) Namına Savaşmaları

2101- Sa'd b. Ebi Vakkâs (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Uhud savaşı günü Resulullah (s.a.v.)'in sağında ve solunda, üzerlerinde beyaz elbise bulunan iki adam gördüm. Bunları, daha önce ve daha sonra hiç görmedim. Yani Cebrail ile Mikail'i kast etmektedir.” [418]

11- Peygamber (s.a.v.)’in Cesareti Ve Savaşmak İçin ileri Atılması

2102- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.) insanların en güzeli, en cömerdi ve en cesuru idi. Medine halkı bir gece gerçekten düşman baskınından korumuştu. İnsanlar sesin geldiği tarafa doğru gitmişlerdi. Bu sırada Resulullah (s.a.v.), Ebu Talha'ya ait Mendub adında çıplak bir atın üstüne atlayarak onu düşman sesinin geldiği tarafa doğru sürdü. Medinelileri geride bırakıp ileriye geçmişti. Nihayet Resulullah (s.a.v.), Ebu Talha'nın atının üzerinde ve kılıcı boynunda olarak geri dönerken Medinelileri (yolda) karşıladı. Resulullah (s.a.v.), onlara:

“Düşmanlar zarar verebilecek bir korkuyla bizi korkutamadılar, onlar ciddi bir korkuyla bizi korkutamadılar” buyurdu. Daha sonra da:

“Biz bu atı bir derya bulduk yada bu at muhakkak bir derya gibi akıcıdır” buyurdu.” Enes; “Halbuki bu at, yavaş ve durgun olmakla tanınırdı” dedi. [419]

Açıklama:

Cesaret; kişinin, korku ve çekingenlik halinden uzak olarak değerli bir işe girme halini ifade eder. Cesaret sahibi kimse, tehlikeye ve riske girmekten korkmaz. Kişide, cesaretin oluşması, kişiyi; yürekli, atılgan ve yiğit bir hale getirir. Cesareti olmayan kimse; çekingen, korkak ve kendine güveni olmaz. Cesaretli olmak, her babayiğidin harcı değildir. Herkes

cesaretli olmayabilir. Cesaretli olan kişi; hem kendisine güven duyar ve hem de sıkıntılara karşı göğüs germesini iyi bilir.

Hz. Peygamber (s.a.v.)'in cesur oluşu; herkes tarafından bilinen bir husustur. Doğmadan önce babasını, altı yaşında iken annesini, sekiz yaşında iken dedesini yitirmesine rağmen o, hiçbir zaman yılgınlık göstermemiştir. Sıkıntılara ve musibetlere karşı göğüs germesini bilmiştir. Peygamberliğini ilan ettiğin de, insanların çoğu, ona düşman kesilmiş; onun delirdiğini, cinlendiğini, sihirbaz olduğunu ileri sürmekten geri durmamışlardır. Fakat o, Allah'a olan imanı sayesinde bütün bu iftiralara ve yalanlara karşı mücadelesini sürdürmüştür. Mekke'de geçirdiği on üç yıl boyunca, hep iftira ve karalamalara maruz kalmıştır. Yine de o, cesur olmayı hep sürdürmüş ve davasından hiç taviz vermemiştir.

Medine'de ise; münafıklara, Yahudilere diğer karşı gelenlere hep cesaretle hareket etmiş, bir çok savaşta geriye kaçmamış, yerini terk etmemiş, ölümle burun buruna kaldığı zamanlarda bile arkasına dönüp geriye kaçmamış, sahabilerini terk etmemiş, düşmanla karşılaşmaktan hiç çekinmemiştir.

Huneyn savaşı sırasında İslam ordusu pusuya düşürüldüğünde, müslümanlann çoğu, çil yavruları gibi Allah Resulünü yalnız, bırakıp kaçtıklarında Resulullah (s.a.v.), yerini terk etmemiştir. Çünkü kaçmak, Hz. Peygamber (s.a.v.)'e yakışır bir tavır değildi. O, imanın tadını, Şehadetin kokusunu, cihadın özünü, özellikle de peygamberlik misyonunun gerektirdiklerini çok iyi biliyordu.

12- Peygamber (s.a.v.)’in Hayrda İnsanların En Cömerdi Olması

2103- Abdullah İbn Abbâs (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

"Resulullah (s.a.v.) iyilik yapma hususunda insanların en cömerdi idi. En cömert olduğu zaman da, Ramazan ayı idi. Cebrail, Resulullah (s.a.v.)'le her sene Ramazan ayında buluşurdu. Bu buluşma, Ramazan ayı bitinceye kadar devam ederdi. Resulullah (s.a.v.), Cebrail'e Kur'an'ı arz ederdi. Cebrail, Resulullah (s.a.v.)'le buluştuğunda Resulullah (s.a.v.) hayır işleri yapma hususunda sürekli esen rüzgardan daha cömert olurdu." [420]

Açıklama:

Burada Resulullah (s.a.v.)'in, Ramazan ayının her gecesinde Cebrail'le buluşup o zaman kadar inen Kur'an ayetlerini müzakere etmeleri söz konusu edilmektedir. Vefat ettiği sene iki defa Kur'an'ı mukabele etmişlerdi.

Diğer bir hususta, Resulullah (s.a.v.)'in çok cömert olmakla birlikte Kur'an'ı müzakere etmeleri sebebiyle bu ay içerisinde gaybî hususlara daha çok muttali olmasından dolayı bu ay içerisinde daha fazla cömert davranıyordu. Abdullah İbn Abbâs, onun cömertliğini; hiçbir engele rastlamayarak salıverilmiş rüzgara benzetmesi, onun cömertlik ile hayır dağıtmada rüzgardan daha hızlı olmasından dolayıdır.

13- Resulullah (s.a.v.)'in Ahlak Yönünden İnsanların En Güzeli Olması

2104- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.) Medine'ye geldiğinde üvey babam Ebu Talha elimden tutup beni Resulullah (s.a.v.)'e götürdü. Ona:

“Ey Allah'ın resulü! Enes, akıllı bir çocuktur. Senin hizmetinde bulunsun” dedi.

Emes devamla der ki:

“Gerek yolculukta ve gerekse de şehirde ikamet ettiği sırada Resulullah (s.a.v.)'e hizmette bulundum. Allah'a yemin ederim ki, yaptığım bir şeyden dolayı bana: “Bunu niçin yaptın?”, yapmadığım bir şey için de: “Bunu niçin şöyle yapmadın?” demedi. [421]

2105- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.) ahlak yönünden insanların en güzellerindendi. Bir gün beni bir hacet için bir yere göndermek istedi. Ben, ona:

“Vallahi, ben gitmem” dedim.

“Halbuki içimden Allah'ın nebisi (s.a.v.)'in bana emrettiği yere gitmek geliyordu. Derken dışarı çıktım. Derken çocukların yanma uğradım. Onlar sokakta oyun oynuyorlardı. Aniden Resulullah (s.a.v.) arkamda kafamı tuttu. Ona baktım. Gülerek:

“Ey Enescik! Sana emrettiğim yere gittin mi?” diye sordu. Ben de:

“Evet! Gidiyorum, ey Allah'ın resulü!” dedim. Enes:

“Allah'ın adına yemin ederim ki, ben, Resulullah (s.a.v.)'e dokuz sene hizmette bulundum. Yaptığım bir şey için bana: “Niçin şöyle şöyle yaptın!” Yapmadığım bir şey İçin de bana: “Şöyle şöyle yapsaydın!” dediğini bilmiyorum” dedi. [422]

Açıklama:

Enes, Resulullah (s.a.v.)'in vefatına kadar ona hizmet etmiş, her vakit onunla birlikte bulunmuş ve onun yanından ayrılmamıştır.

14- Resulullah (s.a.v.)'Den Bir Şey İstenildiğinde Asla "Hayır" Dememesi Ve İhsanının Çok Olması

2106- Câbir b. Abdullah (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

"Resulullah (s.a.v.)'den bir şey istenilip de onun "Hayır" dediği asla vaki değildir. [423]

2107- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

"İslam üzerine Resulullah (s.a.v.)'den istenilmiş olan herhangi bir şeyi mutlaka vermiştir. Bir defasında Resulullah (s.a.v.)'e bir kimse gelmişti. Resulullah (s.a.v.), o adama iki dağ arasıfnı dolduracak kadar çok koyun vermişti. Daha sonra bu kimse kavminin yanma dönüp onlara:

"Ey kavmim! müslüman olunuz. Çünkü Muhammed, fakirlikten korkmaksızın büyük ihsanda bulunuyor" dedi. [424]

2108- İbn Şihâb'tan rivayet edilmiştir:

"Resulullah (s.a.v.) Mekke'nin fethi gazasını yaptı ve Mekke'yi fethetti. Sonra Resulullah (s.a.v.) beraberinde bulunan müslümanlarla birlikte Huneyn'e doğru yola çıktı. Nihayet düşmanla Huneyn mevkisinde çarpıştılar. Netice itibariyle; Allah, dinine ve müslümanlara yardım etti. Resulullah (s.a.v.) o gün Safvan b. Ümeyye'ye yüz tane deve verdi. Sonra yüz daha, sonra yüz daha verdi.

İbni Şihâb der ki:

“Bana, Saîd b. Müseyyeb rivayet edip dedi ki: Safvân b. Ümeyye:

“Allah'a yemin ederim ki, Resulullah (s.a.v.) bana verdiğini verdi. Ama o, bana göre, insanların en nefret edilecek olanı idi. Bana vermekte devam etti. Nihayet o bana göre insanların en sevimlisi oldu” dedi. [425]

Açıklama:

Safvan b. Ümeyye ve benzerleri, Müellefe-i Kulub/kalbi İslam'a ısındırılacak kimseler içerisinde olduğu İçin Resulullah (s.a.v.) onlara Huneyn gazasında bolca iyilikte bulunmuştur. Böylece onun kalbini daha İslam'a ısındırmı, nefreti sevgiye dönüşmüştür.

2109- Câbir b. Abdullah (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Resulullah (s.a.v.) bir defasında bana:

“Bize Bahreyn'in malı gelirse sana muhakkak şu kadar, şu kadar ve şu kadar veririm” buyurdu. Bunu söylerken iki eliyle de bütün mala işaret etti.

Derken Bahreyn'in malı gelmeden önce Peygamber (s.a.v.) vefat etti. Bu ma! onun vefatından sonra Ebû Bekr'e geldi. O da bir dellâla emretti. O da:

“Her kimin Peygamber (s.a.v.)'de alacak bir vaadi veya borcu varsa hemen gelsin!” diye seslendi. Bunun üzerine ben kalkıp Ebu Bekr'in yanma vardım. Ona:

Gerçekten Peygamber (s.a.v.) bana:

“Bize Bahreyn'in malı gelirse sana muhakkak şu kadar, şu kadar ve şu kadar veririm” buyurdu” dedim. Bunun üzerine Ebu Bekr, derhal bir avuç

para avuçladı. Sonra da bana: “Bunu say!” dedi. Ben bu paralan saydım. Paraların, beşyüz adet olduğunu gördüm. Bu defa Ebu Bekr, bana:

“Bununla birlikte iki mislini daha al” dedi. [426]

15- Peygamber (s.a.v.)’in Çocuklar ile Düşkünlere Acıması Ve Alçakgönüllü Olması

2110- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Resulullah (s.a.v.):

“Bu akşam benim bir oğlum dünyaya geldi. Ona, büyük babam İbrahim'in adını verdim” buyurdu.

Sonra da onu, Ebu Seyf adında bir demircinin hanımı Ümmü Seyfe süt annesi olarak teslim etti. Bir defasında çocuğu getirmek için yola çıktı. Ben de onu tâkib ettim. Ebû Seyf in yanına yaklaştık. Ebu Seyf, demirci körüğünü üfürüyordu. Ev dumanla dolmuştu. Ben Resulullah (s.a.v.)'in önünde hızlı yürüyerek:

“Ey Ebu Seyf! Körüğünü durdur! Resulullah (s.a.v.) geldi!” dedim. Bunun üzerine o da durdu. Peygamber (s.a.v.) çocuğun getirilmesini istedi. Çocuk getirildiğinde Resulullah (s.a.v.) onu bağrına bastı. Allah'ın söylemesini dilediği şeyleri ona söyledi.

Enes der:

“Allah'ın adına yemin ederim ki, çocuğu, Resulullah (s.a.v.)'in önünde can çekiştirirken gördüm. Resulullah (s.a.v.)'in gözleri yaşardı ve sonra da:

“Göz yaşam, kalb üzülür, fakat biz ancak Rabbimizin razı olacağını söyleriz. Vallahi, ey İbrahim! Biz senin için üzülüyoruz” buyurdu.[427]

İbrahim, hicretin 8. yılında Zilhicce ayında dünyaya gelmiştir, ibrahim'in ölümü üzerine Resulullah (s.a.v.) gözyaşı dökmüştür. Gözyaşı dökmesi, insan tabiatının gereği olan bir haldir.

2111- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Aile efradına Resulullah (s.a.v.)'den daha fazla acıyan hiçkimse görmedim. İbrahim, Medine'nin yüksek taraflarındaki köylerinden birinde süt anneye verilmişti. Resulullah (s.a.v.) biz de beraberinde olmak üzere gider ve o eve girerdi. Ev tüterdi. İbrahim'in süt babası demirci idi. Resulullah (s.a.v.) çocuğu alır, öper, sonra geri dönerdi.

Hadisin ravisi Amr der ki: İbrahim vefat edince, Resulullah (s.a.v.):

“İbrahim benim oğlumdur. O memede iken öldü. Onun iki tane süt annesi vardır. Süt müddetini cennette tamamlayacaktır” buyurdu. [428]

2112- Hz. Âîşe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

“Bedevilerden bir grup insan, Resulullah (s.a.v.)'in yanına gelmişti. Bunlar bir münasebetle, sahabilere:

“Sizler çocuklarınızı öpüp sever misiniz?” diye sordular. Sahabiler:

“Evet!” dediler. Bedeviler:

“Fakat biz, Allah'a yemin olsun ki, bizler çocuklarımızı öpüp sevmeyiz” dediler. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):

“Eğer Allah sizin gönüllerinizden rahmet ve şefkati çekip çıkarmışsa ben ne yapabilirim!” buyurdu. [429]

2113- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Akra' b. Habis, Peygamber (s.a.v.)'i, torunu Hasan'ı öperken gördü. Bunun üzerine Akra, Peygamber (s.a.v.)'e:

“Benim on çocuğum var. Fakat onlardan hiçbirini şimdiye kadar hiç öpmedim” dedi. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):

“Doğrusu merhamet etmeyen kimseye merhamet olunmaz!” buyurdu. [430]

2114- Cerîr b. Abdullah (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Kim insanlara merhamet etmezse Yüce Allah'ta ona merhamet etmez.” [431]

Açıklama:

Hadis; çocuklara, zayıflara, düşkünlere, hatta bütün insanlara ve hayvanlara merhamet etmeyi kapsamaktadır. Yani mümin olsun, kafir olsun bütün insanları içermektedir.

Merhamet; canlılara yiyecek-içecek vermek, hayvanlara ağır yük yüklememek; dövme, acıktırma, yarma gibi vasıtalarla onlara karşı haddi aşmamaktır.

Mümin olsun, kafir olsun bütün insanlara, kendinin olsun yada olmasın bütün hayvanlara acımayan, hayvanı doyurup sulamayan, yükünü hafifletmeyen, insafsızca döğen veya insanlara acımayan, insafsızca davranan, kötü davranan kimse, ahirette Allah'ın rahmetine nail olmayacaktır.

“İyilik yaparsanız kendi nefsiniz için yaparsınız” [432] Duyurularak her türlü insana ve hayvana veya canlıya yapılan merhametin, sonuç itibariyle kişinin kendine yaptığına dikkat çekilmiştir.

Mümin kul; solcu, sağcı, inançlı, inançsız, laik gibi her türlü insana ve diğer canlılara karşı merhametli davranmak zorundadır. Çünkü inandığı dinin temelinde; inanmayan insana karşı saygılı olma, hoşgörülü olma, barışçı olma, hak ve özgürlüklerini verme vardır.

16- Peygamber (s.a.v.)'in Hayasının Çokluğu

2115- Ebu Saîd el-Hudrî (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

"Resulullah (s.a.v.) perdesi gerisindeki bekar kızlardan daha utangaçtı. Bir şeyden hoşlanmadığı zaman onu yüzünden anlardık." [433]

Haya:

Utanmak demektir. Kınamayı gerektiren bir söz ve davranıştan dolayı kişinin Allah'a ve insanlara karşı utanması, "Haya" sözüyle ifade edilmiştir.

Haya, insan ahlakı için en güzel bir ölçüdür. İnsanın haddini bilmesi, utanacak bir işten dolayı sıkılıp yüzünün kızarması, büyük bir fazilettir. Bu fazilet, sahibini kötülüklerden uzak tutar. Utanıp kınanmayacağı işler yapmasına da sebep olu Gerçek haya, kişinin, yüce yaratıcına karşı duyacağı hayadır.

Burada hayanın imana bağlanması, utanmanın yerini ve ölçüsünü dinin ve imanın tayin etmesidir.

2116- Abdullah b. Amr (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Peygamber (s.a.v.) çirkinlik sahibi (fahiş) ve çirkinliğe sürüklenebilen birisi mütefahhiş değildi. Çünkü Resulullah (s.a.v.):

“Doğrusu sizin en iyi olanınız, ahlak bakımından en iyi olanınızdir” buyurdu.” [434]

17- Peygamber (s.a.v.)’in Tebessümü Ve Güzel Geçimi

2117- Simâk b. Harb'ten rivayet edilmiştir:

“Câbir b. Semure'ye:

“Resulullah (s.a.v.)'in meclislerinde bulunur muydun?” diye sordum. O da;

“Evet! Çok defalar bulundum. Sabah namazını kıldığını namazgahından güneş doğuncaya kadar kalkmazdı. Güneş doğduğunda oturduğu namazgahından kalkardı. Sahabiler bu arada konuşurlar, bazen cahiliye dönemindeki işlerini ele alırlardı, sonra da bunlara gülerlerdi. Resulullah (s.a.v.) ise tebessüm ederdi” dedi. [435]

18- Peygamber (s.a.v.)’in Kadınlara Merhameti Ve Kadınların Bindikleri Hayvanları Sevk Eden Sürücüye Kadınlardan Dolayı Yumuşak Sürmelerini Emretmesi

2118- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.) seferlerinden birinde idi. Enceşe denilen kara tenli bir kölesi kısa vezinli nağmeler söyleyerek develeri hızlı sürüyordu. Resulullah (s.a.v.), ona;

“Ey Enceşe! Cam şişeleri gibi olan kadınların bindikleri hayvanları yavaş bir şekilde sürüp götür!” buyurdu. [436]

19- Peygamber (s.a.v.)’in İnsanlara Yakın Olması Ve Onunla Teberrük Etmeleri

2119- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.) sabah namazını kıldığı zaman Medine'nin hizmetçileri içlerinde su bulunan kaplarıyla gelirlerdi. Resulullah (s.a.v.) kendisine getirilen her kabın içerisine mutlaka elini daldırırdı. Bazen Resulullah (s.a.v.)'e soğuk olan sabahta gelirlerdi. Resulullah (s.a.v.) yine elini su kabına daldırırdı.” [437]

Açıklama:

Onlar, bunu, Resulullah (s.a.v.)'in dokunduğu ve içine mübarek elini daldırdığı şeyle teberrük için yapıyorlardı.

2120- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Doğrusu Resulullah (s.a.v.)'i, berber traş ederken gördüm. Sahabileri etrafında dolaşıyordu. öyle ki sahabileri, bir tek kılın dahi yere değil muhakkak bir insan eline düşmesini istiyorlardı” [438]

2121- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Aklında bir şey bulunan soru sormak isteyen bir kadın:

“Ey Allah'ın resulü! Benim sana gizli bir ihtiyacım var” dedi. Resulullah (s.a.v.):

“Ey filanca kimsenin annesi! Dar yolların hangisini istersen bak, orada senin hacetini yerine getireyim” buyurdu.

Derken Resulullah (s.a.v.) yolların birinde o kadınla tenhaya çekildi. Nihayet kadın sormak İstediği şeyi sorup hacetinden kurtulmuş oldu. [439]

20- Peygamber (s.a.v.)’in Günahlardan Uzak Bulunması, Mubah Olanın En Hafif Olanını Tercih Etmesi Ve Allah'ın Haram Kıldığı Şeyler Çiğnendiğinde Onun Namına Öç Alması

2122- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.) iki şey arasında muhayyer kılındığında tercih edeceği şey, günah olmadığı müddetçe, o muhakka en kolay olanını tercih ederdi. Eğer günahı gerektiren bir şey olursa, Resulullah (s.a.v.), ondan halkın en uzak bulunanı olurdu. Resulullah (s.a.v.), Yüce Allah'a karşı saygısızlık olma hali hariç kendi nefsi için asla kin tutup öç almamıştır.” [440]

Açıklama:

Haram veya mekruh olmamak şartıyle iki şeyin en kolayını seçmek müstehabdır.

Kadi İyâzder ki:

“İhtimal Peygamber (s.a.v.)'in burada muhayyer bırakılması Allah tarafındandır. Onu iki ceza arasında yahut kâfirlerle harbetmek veya onlardan cizye almak hususunda yahut ümmetinin ibadette mücahede derecesine varıp varmaması hususunda muhayyer bırakmıştır. O bunların hepsinde kolay olanı seçerdi.

Hz. Aişe'nin günah olmamak şartıyle sözü onu kâfirler yahut münafıklar muhayyer bıraktığı zaman tasavvur olunabilir. Muhayyerlik Allah'dan yahut müslümanlardan gelirse ibaredeki istisna munkati olur.” [441]

2123- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.) Allah yolunda cihad etmesi hali hariç hiçbir şeye; ne bir kadına ve ne de bir hizmetçiye asla eliyle vurmamıştır. Hiçbir şey, söz ve fiil türünden, Resulullah (s.a.v.)'den asla herhangi bir eziyet ve zarar görmemiştir. Resulullah (s.a.v.), durup dururken hiçbir arkadaşından İntikam almamıştır. Sadece Allah'ın haram kıldığı hususlardan bir şeyi çiğnemiş olma hali hariç. Bu durumda kim Allah'ın haramlarından birini çiğnerse o zaman Resulullah (s.a.v.), Allah için intikam alırdı.” [442]

Açıklama:

Hadis, bütün rivâyetleriyle, Peygamber (s.a.v.)’in şahsı namına kimseden intikam almadığım göstermektedir. Gerçi LJkbe b. Ebî Muayt ve Abdullah b. Hatal gibi bazı müşriklerin Öldürülmesini emir buyurmuştur. Fakat bunlar yalnız Peygamber (s.a.v.)'e eziyetle kalmayıp Allah'ın haram kıldığı şeyleri de çiğneyip geçerlerdi. Öldürülmeleri bundandır. Çünkü

Peygamber (s.a.v.) Allah'ın hürmetini ayaklar altına alanlar hakkında son derece titiz davranır cezalannı verirdi.

Bâzılarına göre Peygamber (s.a.v.)'in şahsı nâmına intikam almaması, küfre vardırmayan sebeplerle eziyet olunduğu zamana mahsustur. Nitekim bağırıp çağırmak suretiyle kendisine ezada bulunan Bedeviyi ve elbisesinden şiddetle çekerek omuzunda eser bırakan bir başkasını affetmesi bu kabildendir.

Dâvûdî intikam almamayı mala mahsus görmüş, ırzı hakkında eza verenlerden hakkını aldığını söylemiştir.

21- Peygamber (s.a.v.)’in Kokusunun Güzel, Cildinin Yumuşak Olması Ve Ona Dokunulmakla Teberrük Edilmesi

2124- Câbir b. Semure (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.)'le birlikte bir öğlen namazı kıldım. Sonra Resulullah (s.a.v.) ailesinin yanına çıktı. Ben de onunla birlikte çıktım. Onu bir takım Çocuklar karşıladılar. Resulullah (s.a.v.) onlardan her birinin iki yanağını eliyle dokunup okşadı. Bu vesileyle onun eline ait bir serinlik yada bir koku hissettim. Resulullah (s.a.v.) sanki elini koku satan bir attariye tablası yada attariye sepeti içinden çıkarmış gibiydi.” [443]

2125- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Ben, Resulullah (s.a.v.)'in kokusundan daha güzel kokan ne bir anber, ne bir misk ve ne de herhangi bir koku kokladım.

Yine ben, Resulullah (s.a.v.)'in dokunması kadar yumuşak hiçbir şeye; ne atlas ipeğine ve ne de bir ipeğe asla dokunmuş değilim. [444]

22- Peygamber (s.a.v.)'in Terinin Güzel Kokması Ve Onunla Teberrük Edilmesi

2126- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

"Peygamber (s.a.v.), Ümmü Süleym'in yanma gelir, orada öğle uykusunu uyurdu. Ümmü Süleym, bazen de Peygamber (s.a.v.) için meşinden yapılma bir döşek yayar, o da onun üzerinde öğle uykusuna yatardı.

Peygamber (s.a.v.)'in terlemesi çok olurdu. Ümmü Sülem'de, Peygamber (s.a.v.)'in terini toplar ve onu kokunun içine veya cam ile sırçadan yapılmış şişelerin içerisine koyardı. Peygamber (s.a.v.) bir defasında:

"Ey Ümmü Süleym! Bu yaptığın nedir?" diye sordu. Ümmü Süleym:

"Senin terindir. Ben onu güzel kokumun içine karıştırıyorum" dedi. [445]

Açıklama:

Ümmü Süleym ile ilgili olarak 1699 nolu hadisin açıklamasına bakabilirsiniz.

23- Peygamber (s.a.v.)'in Soğuk Zamanda Kendisine Vahiy Geldiğinde Terlemesi

2127- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

"Doğrusu Resulullah (s.a.v.)'in üzerine soğuk bir sabahda vahiy indirilirdi. Sonra onun alnından ter boşanırdı." [446]

2128- Ubâde İbnu's-Sâmit (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

"Allah'ın Peygamberi (s.a.v.), kendisine vahiy indirildiği zaman bundan dolayı sıkıntıya maruz kalır ve yüzünün rengi değişirdi."

2129- Ubâde İbnu's-Sâmit (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

"Üzerine vahiy indirildiği zaman Peygamber (s.a.v.) başını öne eğer, sahabîleri de başlarını öne doğru eğerlerdi. Vahiy kalktığı zaman ise başını kaldırırdı."

Açıklama:

Vahiy kelimesi sözlükte; gizli konuşmak, emretmek, ilham etmek, ima ve işaret etmek, acele etmek, sesienmek, fısıldamak, mektup yazmak, iletişim kurmak gibi değişik analamlara gelmektedir. Vahyin sözlük anlamında kullanımı ile ilgili olarak [447] Terim olarak ise Allah tarafından peygamberlerine ve özellikle de Hz. Muhammed (s.a.v.)'e ulaştırılan ilahî vahiydir. İlahî vahye mazhar olan peygamberlerin isimleri, Kur'an'da bir çok vesilelerle zikredilmektedir.

Vahiy, Hz. Muhammed (s.a.v.)'e değişik şekillerde gelmiştir:

1- Sadık Rüyalar:

Vahyin ilk geliş şekli, Resulullah (s.a.v.)'in uyku halinde iken gördüğü sadık rüyalardır. Hz. Peygamber (s.a.v.), sonradan meydana gelecek hakikatleri bu rüyalarla görmekteydi.Bu rüyalara, “Rüya'yı Sâdika” ve “Rüya'yı Sâliha” denirdi.

2- Kalbine ilka Etmesi.

Hz. Peygamber (s.a.v.) uyanıkken, melek görünmeksizin vahy Resulullah (s.a.v.)'in kabine ilka ederdi.

3- İnsan Şeklinde Gelmesi.

Cebrail, insan şekline bürünüp Hz. Peygamber (s.a.v.)'e vahiy getirirdi. Hz. Peygamber (s.a.v.)'e en kolay gelen vahiy şekli budur.

4- Çıngırak/Zil Sesinde Gelmesi.

Bazen vahiy, Resulullah (s.a.v.)'e çıngırak/zil sesine benzer bir sesle gelirdi. Bu, Resulullah (s.a.v.)'e gelen vahyin en ağır şekliydi. Bu durumda melek görünmezdi. Vahyin bu şekli, tehdit ve korkutmayı ifade eden ayetlere mahsustu.

5- Asli Suretinde Gelmesi.

Cebrail bazen asli suretine bürünerek ilahî emri Hz. Muhammed (s.a.v.)'e getirirdi. Bu şekildeki görmesi, iki defa gerçekleşmişti. Birincisi, peygamberliğin başlangıcında Hıra mağarasında gerçekleşmişti. ikincisi de, miracda Sidretu'l-Munteha'da meydana gelmişti.

6- Uyanıkken Allah'tan Doğrudan Alması.

Resulullah (s.a.v.) uyanıkken yüce Allah'la konuşması şeklinde meydana gelen vahiydir. Miraç gecesinde namazın beş vakit olarak farz kılınması ve Bakara Suresinin son üç ayetinin vasıtasız bir şekilde direkt vahyedilmesi gibi.

7- Uyku Halinde Gelmesi.

Cebrail, ResuluÜah (s.a.v.)'e uyku halinde iken vahiy getirmişti Bazı tefsirciler, “Kevser” suresinin bu şekilde indiğini belirtmiştir.

24- Peygamber (s.a.v.)’in Saçlarını Alnından Aşağıya Sarkıtması Ve Sonra Saçlarını ikiye Ayırması

2130- Abdullah İbn Abbâs (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Ehl-i Kitap olanlar saçlarını alınları üzerine aşağıya doğru salıverirlerdi. Müşrikler ise başlarının saçlarının ayırırlardı. Resulullah

(s.a.v.) olumlu yada olumsuz emrolunmayan hususlarda Ehl-i Kitaba uygun hareket etmekten hoşlanırdı. Bundan dolayı Resulullah (s.a.v.) alnındaki saçlarını/perçemini aşağıya doğru sarkıtırdı. Bundan bir müddet sonra ise başının saçlarını iki tarafa ayırdı.” [448]

Kadî İyâz'ın ifadesine göre; bazı alimler, saç sarkıtmanın neshedildiğini, dolayısıyla alına ve kulakların arkasına saç sarkıtmanın caiz olmadığını söylemişlerdir. Kadı İyâz, saçları ayırmanın vacip değil de caiz olması olasılığı üzerinde durup şunları söylemiştir:

“Caiz ki, saçlarını ayırması Ehl-i kitaba muhalefet hususunda kendi içtihadıyla olmuştur. Bu takdirde saç ayırmak müstehabdir. Bundan dolayıdır kî, Selef bu hususta ihtilâf etmiş, bir takımlan saçlarını ayırmış, diğerleri kulaklarının yumuşağına kadar salmışlardır. Peygamber (s.a.v.)'in uzun saçı olduğu, saçı ayrılırsa ayırdığı, ayrılmazsa hâli üzere bıraktığı hadiste geçmektedir.” [449]

Nevevî'de der ki: “Kısacası:

“Sahîh ve tercih edilen görüşe göre saçı, hem sarkıtmak ve hem ayırmak caizdir. Fakat ayırmak daha faziletlidir.”

Yine Kadı Iyaz'ın ifadesine göre;

“Ehl-i kitaba uyma meselesinin yorumu hususunda alimler ihtilâf etmişlerdir. Bâzılarına göre, Peygamber (s.a.v.) bunu ilk zamanlarda Ehl-i kitabın kalblerini İslâm'a yatıştırmak için yapmıştır. Buna hacet kalmayıp İslâmiyet zafer kazanınca birçok şeylerde Ehl-İ kitaba muhalif hareket ettiğini açıkça bildirmiştir. Bazılarına göre ise, vahy gelmeyen hususta Peygamber (s.a.v.)'in Ehi-i kitab şeriatlanna tâbi olması ihtimal ki emrolunmuştu. Ancak bu, Ehl-i kitabın değiştirmedikleri bilinen hususlarda aittir.” [450]

Kısacası: Resulullah'ın vahy gelmeyen hususlarda kitâb ehline uymaktan hoşlanması ve müşriklere benzemeyi istememesi, Ehl-i kitâb olanların müşriklerden daha fazla hakka ve hakikate yakın olmalarından ve hiç değilse bir Peygamber'in şeriatına vâris bulunmalarından dolayı idi. Bu sebeple haklarında vahy gelmemiş bulunan vakıalarda geçmiş şeriatların Allah tarafından red edilmemiş hükümleri ile amel edilmesi prensip olarak emrolunmuş ve bu, şer'î ve fer'î bir delil olmuştur.

Peygamber'in vazifesinin başında şirkle, putperestlikle mücadele bulunduğundan, tuvalet, Siyim, yeme, içme gibi haricî şekillerde bile onlara benzemekten çekinirdi. Putperestlik rejimi tamamıyla yıkıldıktan sonra müşriklere benzemek sakıncası kalmayınca Peygamber de saçlarını iki bukle hâlinde iki tarafa bırakmaya başlamıştır.

25- Peygamber (s.a.v.)’in Sıfatı Ve Yüz Bakımından İnsanların En Güzeli Olması

2131- Berâ' b. Âzib (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.) orta boylu, omuzlarının arası geniş, saçı kulaklarının yumuşağına inecek kadar çok idi. Üzerinde kırmızı çizgiler bulunan bir elbise vardı. Ben Resulullah (s.a.v.)'den daha güzel hiçbir şey görmedim.” [451]

Açıklama:

Kur'an-ı Kerim, Hz. Peygamber (s.a.v.)'i, “Üstün yaratılışlı” ve “En güzel örnek” olarak nitelemiştir. Onun üstün yaratılışına, fizyolojik Özellikleri dahil olduğu gibi fizyonomik Özellikleri de girer. Dolayısıyla da Hz. Peygamber (s.a.v.), gerek dış görünüşü ve gerekse de iç alemi ve ahlakıyla en üst düzeydedir. Üstün yaratılışı, İslam'ın şahsında getirdiği üstün ahlak ilkeleriyle birleşince, benzersiz kişiliğini oluşturmuştur.

Hz. Peygamber (s.a.v.), insan olarak, son derece yumuşak huylu, ağırbaşlı, ciddi ve vakur idi. Şefkat, merhamet ve yumuşak kalplilikte eşsizdi. Çevresini oluşturanlara karşı güler yüzlü davranırdı. Ayırım yapmaksızın bütün akrabalarına ve bütün sahabilerine karşı gayet nazik davranırdı.

Hz. Peygamber (s.a.v.), bu güzel insani özelliklerinden dolayı peygamberlik görevini başarıyla sürdürmüş ve çevresindeki insanların

çoğalmasını sağlamıştır. Hatta o sırada var olan zenginler ve köleler arasında oluşmuş sosyal tabakla mücadele ederek müminlerin eşit ve kardeş olduklarını belirtmekle, onlar arasında seçkin olmayan ve sınıfsız bir toplum oluşturmaya çalışmıştır.

Hz. Peygamber (s.a.v.), eğer sahabilerine karşı sert ve kaba davranmış olsaydı, elbette etrafında hiç kimse kalmazdı. Bunun aksine o, insanlara karşi şefkatli, merhametli ve yumuşak davranmıştır.

Kendisine karşı yapılan bütün eziyetlere, zulüm ve işkencelere karşı eşsiz bir sabır ve tahammül gücü göstermesinin yanında bu kötü davranışları yapanlara karşı kin tutmayıp affı yeğlemesi, onun ayn bir insani özelliğidir.

İbnü'l-Hümâm (ö. 861/1457), hadisteki elbiseyi; kırmızı ve yeşil çizgili olarak dokunmuş Yemen kumaşından yapılmış iki kat elbise olarak tarif edip bu elbisenin sadece kırmızı bir kumaş olmadığını kaydetmiştir. Çünkü Hz. Peygamber (s.a.v.), sadece kırmızı kumaştan biçilmiş elbisenin kullanılmasını yasaklamıştır.

İbn Melek (ö. 885/1480) gibi bazı sarihler de, hadisin metninde geçen "Kırmızı bir elbise içerisinde" ifadesini; "İçinde kırmızı çizgiler bulunan elbise" diye kayıtlamışlardır.

Bununla birlikte hadis, zahire yorumlansa bile, bununla kırmızı giymenin caiz olduğuna delil getirilmez. Çünkü Hz. Peygamber (s.a.v.), bu elbiseyi, kırmızı giymeyi yasaklamadan önce giymiş olabilir.

26- Peygamber (s.a.v.)'in Saçının Sıfatı

2132- Katâde'den rivayet edilmiştir: “Enes b. Mâlik'e:

“Resulullah (s.a.v.)'in saçı nasıldı?” diye sordum. O da:

“Saçı, kıvırcık ve düz değildi. Kulakları ile omuzları arasına kadar uzanan hafif dalgalı bir saçı vardı” dedi. [452]

27- Peygamber (s.a.v.)’ın Ağzı, Gözleri Ve Ökçelerinin Sıfatı

2133- Câbir b. Semurc (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.) geniş ağızlı, göz kapağı uzun, topuklarının eti az îdi.

Hadisin ravisi der ki: Simâk'a:

Hadisin metninde geçen “Dalîu'1-fem' nedir?” diye sordum. O da:

“Geniş ağızlı anlammdadır” dedi. Ravi tekrar:

“Hadisin metninde geçen “Eşkelu'1-Ayn' nedir?” diye sordu. Simâk:

“Göz kapağı uzun” analmındadır” dedi. Ravi tekrar:

“Hadisin metninde geçen Menhusu'1-akib' nedir?” diye sordum. Simâk:

“Topuğunun eti az olan” anlamındadır” dedi. [453]

28- Peygamber (s.a.v.)’in Beyaz Ve Sevimli Yüzlü Olması

2134- Cureyrî'den rivayet edilmiştir: Ebu t-Tufeyl e:

“Resulullah (s.a.v.)'i gördün mü?” diye sordu. O da:

“Evet, onu gördüm. O, beyaz ve sevimli yüzlü idi” dedi.

Müslim der ki:

“Ebu't-Tufeyl, yüz yılında vefat etti. O, Resulullah (s.a.v.)'in sahabüerinden vefat eden en son kimse idi.” [454]

29- Peygamber (s.a.v.)’in Saçının Ağarması

2135- İbn Sîrîn'den rivayet edilmiştir: “Enes b. Mâlik'e:

“Resulullah (s.a.v.) saçını hiç boyadı mı?” diye soruldu. O da:

“Doğrusu birkaç beyaz kıl dışında saçının ağarması namına bir şey görmedi. Ebu Bekr ile Ömer ise saçlarını, kına ve ketemle boyarlardı” dedi. [455]

2136- Ebu Cuhayfe (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.)'i gördüm. Alt çenesinin altında ve sakalında ağarmış beyazlık vardı. Ali'nin oğlu Hasan, ona benzemektedir.” [456]

2137- Câbir b. Semure (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.)'in sakalı ile başının ön tarafı ağarmaya başlamıştı. Yağ süründüğü zaman bu beyazlık belli olmazdı. Başının saçı dağıldığı zaman ise bu beyazlık belli olurdu. Sakalının kılları çoktu.

Derken bir adam:

“Yüzü kılıç gibi parlak mıydı?” diye sordu. Câbir:

“Hayır! Aksine ay ve güneş gibi olup yuvarlak çehreli idi. Omzundaki mührü de gördüm. O mühür, güvercin yumurtası kadardı. Vücut tenine benziyordu” diye cevap verdi. [457]

30- Peygamberlik Mührünün İspatı, Sıfatı Ve Peygamber (s.a.v.)'in Vücudundaki Yeri

2138- Câbir b. Semure (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

"Ben, Resulullah (s.a.v.)'in sırtında güvercin yumurtası gibi bir peygamberlik mührü gördüm."

2139- Sâib b. Yezîd (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

"Teyzem beni Resulullah (s.a.v.)'e götürüp ona:

"Ey Allah'ın resulü! Kız kardeşimin oğlu rahatsızdır" dedi.

Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.) başımı sıvazladı ve bana bereket duasında bulundu. Sonra abdest aldı. Ben de abdest suyundan içtim. Sonra arkasından kalkıp iki omuzu arasındaki gerdek çadırının koca düğmeleri/keklik yumurtası gibi peygamberlik mührüne baktım. [458]

2140- Abdullah b. Sercis (r.a)tan rivayet edilmiştir:

"Peygamber (s.a.v.)'i gördüm. Onunla ekmek ve et de yedim veya tirit yedim"

Hadisin ravisi der ki: Abdullah b. Sercis'e:

"Peygamber (s.a.v.) senin için Allah'tan mağfiret diledi mi?" diye sordum. O da:

"Evet! Senin için de diledi!" dedi. Sonra da,

"Hem kendinin, hem erkek müminler ile kadın müminlerin günahı için Allah'tan istiğfarda bulun" [459] ayetini okudu.

Abdullah der ki:

“Sonra Peygamber (s.a.v.)'in arka tarafına dolandım. iki omuzunun arasındaki peygamberlik mührüne baktım. Sol küreğinin başında parmakları bir araya getirilmiş el gibi. Üzerinde siğiller emsali benler vardı.” [460]

Açıklama:

Hâtem kelimesi; hatimden alınmadır. Hatim: Tamamlamak sonuna varmak demektir. Hâtem mühür manâsına gelir ki: Burada ondan sonra Peygamber gelmeyeceğine delil manasınadır.

Kadı Beyzâvîder ki:

“Nübüvvet mührü Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Senem)'in iki omuzu arasındaki eserdir. Geçen ümmetlerin kitaplannda bunun sıfatı beyan edilmiş, geleceği va'd edilen Peygambere bir alâmet olmuştur. Bu Peygamber onunla bilinecektir. Bir de Peygamberliğine dokunulmaktan korunmak için verilmiştir. Vesikalandmlan bir şeyin mühürle korunduğu gibi.”

Peygamberlik mührü ile ilgili rivayetlerin bâzısında mührün üzerinde etten yazılmış “Muhammedurresulullah” cümlesi olduğu bildirilmektedir. Bir rivayette ise içinde “Allahu vahdeh” (Allah birdir) dışında ise “Nereye dilersen oraya git, çünkü muzaffersin” yazılı olduğu bildirilmiştir. Fakat bu rivayet çok zayıftır. Bazıları peygamberlik mührünün nurdan olduğunu söylemişlerdir. Hz. Âişe'nin:

“Peygamber (s.a.v.) vefat ettikten sonra mührü araştırdım. Fakat onun kaldırıldığını gördüm” dediği rivayet olunur.

Bu peygamberlik nişanesinin yeri ve şekline gelince, Hz. Peygamber'in iki kürek kemiği arasında bulunduğu, şeklinin de gerdek çadırının iri düğmesi veya keklik yumurtası büyüklüğünde oiduğu hadislerde geçmektedir. Onun, bir et beninden yahut iki et beninin birleşerek güvercin yumurtası kadar büyümesinden ibaret olduğuna dâir rivayetler de vardır. Bunlar onun durum ve mahiyeti hakkında itimada layık sahih haberlerdir. Bunlar dışında bir takım efsânevi rivayetler de vardır ki bunları hadis alimleri redd etmişlerdir. Ibn Hacer el-Heytemi; hadis râvilerinin, peygamberlik mührü ile Hz. Peygamber'in mührünü birbirine karıştırdıklarını söyler.

31- Peygamber (s.a.v.)'in Sıfatı, Peygamber Gönderilmesi Ve Yaşı

2141- Enes b. Mâlik (r.a)tan rivayet edilmiştir:

"Resulullah (s.a.v.) ne çok uzun ve ne de çok kısa idi. O, ne saf beyaz ve ne de fazla esmer idi. O, ne kısa kıvırcık saçlı ve ne de düz uzun saçlı İdi. Kırk yaşını doldurunca Allah onu peygamber olarak gönderdi. (Açık davetin başladığı andan itibaren) on sene Mekke'de ve on sene de Medine'de kaldı. Başında ve sakalında yirmi tel beyaz kıl yoktu. Allah onun ruhunu altmışıncı senenin başında aldı." [461]

Açıklama:

Hz. Peygamber (s.a.v.), on üç yıl Mekke'de ve on yılda Medine'de olmak üzere toplam yirmi üç yıl peygamberlik yapmıştır. Mekke'deki ilk üç

yıl gizli davet dönemidir. Enes, bu üç yıllık dönemi hariç tutarak geri kalan on yılı belirtmiştir.

32- Vefat Ettiği Gün Peygamber (s.a.v.)’in Kaç Yaşında Olduğd Meselesi

2142- Enes b. Mâlik (r.a)tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.) altmış üç yaşında iken vefat etti. Ebu Bekr'de altmış üç.yaşında iken vefat etti. Ömer'de altmış üç yaşında İken vefat etti” ."

33- Peygamber (s.a.v.)’in Mekke Ve Medine'de Ne Kadar Kaldığı Meselesi

2143- Abdullah İbn Abbâs (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.), kendisine vahiy geldiği sırada Mekke'de on üç sene ve Medine'de ise on sene kaldı. Altmış üç yaşında iken de vefat etti.” [462]

34- Peygamber (s.a.v.)’in İsimleri

2144- Cübeyr b. Mut'im (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır

“Ben Muhammed'im. Ben Ahmed'im. Ben Mâhî Silen'im. Küfür benimle silinip yok olur. Ben Haşir toplayanım. insanlar kıyamet günü benim izim sıra toplanılır. Ben Akıb'im. Âkıb, kendisinden sonra peygamber olmayandır.” [463]

Açıklama:

“Muhammed” kelimesi, diğer insanlara göre daha çok övülen demektir. İşte onun, dininin ve ümmetinin Tevrat'ta övülmüş üstün niteliklerinin çokluğundan dolayı Allah daha iyi bilir ya “Muhammed” diye adlandırılmıştır. öyle ki övülen niteliklerinin çokluğundan dolayı Hz. Musa (a.s) bile bu ümmetten olmayı temenni etmişti.

“Ahmed” ismi; sayanlann ve hesapçıların sayamayacağı kadar çok olan övülmüş sıfatlarından dolayı göktekilerin, yerdekilerin, dünyadakilerin ve ahirettekilerin övdükleri kimse demektir.

Mâhî:

Allah'ın, kendisiyle küfrü mahvedeceği kimse demektir. Çünkü küfür, Hz. Peygamber (s.a.v.)'le mahvedildiği kadar hiçbir kimseyle mahvedilmemiştir. Ehl-i kitaptan geride kalanlar dışında, o, peygamber olarak görevlendirildiğinde yeryüzündeki yaşayan herkes kafir idi. Çünkü o sırada yeryüzünde yaşayan insanlar arasında putperestler, gazaba uğramış Yahudiler, sapıklığa düşmüş Hıristiyanlar, Rabbe ve Ahireti kabul etmeyen materyalist Sabiiler, yıldızlara tapaniar, ateşe tapanlar, peygamberlerin getirdiği ilahi şeriatı tanımayan ve kabul etmeyen filozoflar bulunmaktaydı.

İşte yüce Allah, bunları, Resulullah (s.a.v.)'le mahvetti. Böylece Allah'ın dini, her dine üstün geldi. öyle ki O'nun dini, dünyanın her yerine ulaştı. Onun daveti, güneş ışınlarının yayılışı gibi bütün bölgelere yayıldı.

Haşir:

“Haşr” kelimesi, “Katlamak” ve “Bir araya getirmek” anlamındadır. Çünkü İnsanlar, onun önünde haşrolunacaklardır. Sanki o, insanları bir araya getirmek için peygamber olarak gönderilmiştir.

Âkıb:

Peygamberlerin ardından sonuncu olarak gelen kimse demektir. Çünkü ondan sonra bir peygamber gelmeyecektir.

“Âkıb” kelimesi, “Âhir” sonuncu manasmdadir. Çünkü Resulullah (s.a.v.), peygamberlerin sonuncusu durumundadır. Bundan dolayı da genel anlamda “Âkıb”" diye adlandırılmıştır. Yani peygamberlerin ardından en sonuncu gelen demektir.

2145- Ebu Musa el-Eş'arî (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullâh (s.a.v.) bize kendisinin isimlerini söyleyip:

“Ben Muhammed'im. Ben Ahmed'im. Ben Mukaffî Bütün peygamberlerin en sonunda geleniyim. Hâşir'im. Nebiyyu't-Tcvbe Tevbe peygamberi Nebiyyu'r-Rahmet Rahmet peygamberi” buyurdu. [464]

Mukaffî:

Yine bu da aynj anlamdadır. Bu da, kendinden önce geçen kimselerin izlerini kapatan demektir. Çünkü Allah, daha önce geçen peygamberlerin izlerini onunla kapatmıştır.

Buna göre Mukaffî, kendisinden önce geçen peygamberleri izleyip onların sonuncusu olan demektir.

Nebiyyut-Tevbe (Tevbe Peygamberi):

Allah'ın, kendisiyle yeryüzündeki insanlara tevbe kapısını açtığı kimse demektir. Çünkü Allah, onların tevbelerini, Resulullah (s.a.v.)'den önce yeryüzündeki insanlara benzeri görülmemiş bir şekiîde kabul etti. Zira Hz. Peygamber (s.a.v.), en çok bağışlanma dileyen ve en çok tevbe eden bir insandı. Hatta insanlar, bir tek oturuşunda onun yüz defa şöyle dediğini saymışlardır:

"Rabbim! Beni bağışla. Tevbemi kabul eyle. Doğrusu tevbeleri kabul eden Tewâb ve günahları bağışlayan Gafûr) ancak Sen'sin." [465]

Yine Resulullah (s.a.v.) şöyle derdi:

"Ey insanlar! Rabbimize tevbe edin. Çünkü ben, günde, yüz kere yüce Allah'a tevbe ederim."[466]

Yine Resulullah (s.a.v.)'in ümmetinin tevbesi de, diğer ümmetlerin yaptıkları tevbeierden daha mükemmel, kabul olması daha çabuk ve yapılması daha kolaydır. Bu ümmetten önceki kimselerin tevbeleri, en zor işlerdendi. Hatta İsrail oğullarının buzağıya tapmalarının tevbesi, kendilerini öldürmekti. Bu ümmete gelince, bu ümmetin, yüce Allah

katında bir üstünlüğe sahip olmalarından ötürü Allah onların tevbeÎerini pişmanlık ve günahı terk etmek saymıştır.

Nebiyyu'r-Rahmet (Rahmet Peygamberi):

Allah'ın, alemlere rahmet olarak gönderdiği kimse demektir.

Allah, Resulullah (s.a.v.)'den dolayı mümin kafir demeden bütün yeryüzü halkına merhamet etmiştir. Müminler ise, Allah'ın bu merhametinden en çok pay alanlardır. Kafirlere gelince, onların Ehl-i kitap olanları, Resulullah (s.a.v.)'in gölgesinde, eman ve güvencesi altında yaşamışlardır. Onun ve ümmetinin öldürdüğü kafirler ise cehenneme atılmışlardır. Öylece ahirette kendilerine azabı şiddetlendirmekten başka bir faydası olmayan uzun hayattan öldürülerek kurtarılmış oldular.

35- Peygamber (s.a.v.)'in Yüce Allah'ı Bilmesi Ve On Dan Şiddetle Korkması

2146- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

"Resulullah (s.a.v.) bir iş yaptı ve bu o işin yapılmasına izin verdi. Daha sonra bu, sahabilerden bazılarına ulaştı. Sanki onlar bundan hoşlanmadılar ve bu işi yapmaktan uzaklaştılar. Onların bu hali de Resulullah (s.a.v.)'e ulaştı. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.) hutbe okumak üzere ayağa kalkıp:

“Bir takım insanların hali nedir ki, benim hakkında izin verdiğim bir şey, beni tarafımdan onlara ulaşıyor da onlar bu işten hoşlanmıyorlar ve onu yapmaktan uzaklaşıyorlar. Allah'a yemin ederim ki, ben, onların Allah'ı en iyi bileni ve O'ndan en çok korkanıyım” buyurdu.” [467]

36- Peygamber (s.a.v.)'e Tabi Olmanın Vacip Olması

2147- Abdullah İbnu'z-Zübeyr (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Bir adam, halkın kendisiyle hurma bahçelerini suladıkları Harre arkı içinden gelen su yüzünden Zübeyr'den davacı olmuştu. Zübeyr'i dava eden bu Ensârlı zat, Zübeyr'e:

“Suyu bırak! Önünü kesme, kendi haline) akıp gitsin!” demişti.

Zübeyr, onun bu isteğini kabul etmemişti. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.)'in yanına gidip davalaştılar.

Peygamber (s.a.v.), Zübeyr'e:

“Ey Zübeyr! Bahçeni sula ve sonra da suyu bırak, komşuna gitsin” buyurdu. Bunun üzerine Ensârlı zat öfkelendi, sonra Resulullah (s.a.v.)'e:

“Ey Allah'ın resulü! Zübeyr halanın oğlu olduğu için mi böyle hüküm veriyorsun?” dedi.

Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.)'in yüzünün rengi attı. Sonra:

“Ey Zübeyr! Kendi bahçeni iyice sula. Sonra da suyu, bahçe duvarının temeline yada ağaç köklerine erişinceye kadar salma!” buyurdu.

Zübeyr sözlerine devam ederek:

“Vallahi,

“Rabbîn hakkı için, onlar aralarında meydana gelen her çekişmede senin hakem kılmadıkları sürece iman etmiş olmazlar. Sonra nefislerinde bir şüphe/darlık bulmazlar” [468] ayetinin, bu olay hakkında indiğini zannediyorum” dedi. [469]

Açıklama:

Resulullah (s.a.v.), Zübeyr ile şikayetçi durumunda olan kişi arasında ilk verdiği hükümde, iyi komşuluk münasebetleri açısından müsamahalı davranmış, kendi yakınının biraz feragat etmesini gerektirecek şekilde hüküm vermişti.

Karşıdakinin bunu anlamadığını görünce, Zübeyr'e: Suyu bahçede ağaçların köklerine kadar iyice işleyinceye kadar bekletmek suretiyle hakkını son haddine kadar kullanmadıkça komşu bahçeye saimamasını emretti.

Yalnız burada Resulullah (s.a.v.)'in öfkeli anında bile olsa her zaman hakki söylediğini unutmamak gerekir.

Resulullah (s.a.v.)'in ilk hükmüne itiraz eden kişi, eğer müslüman idiyse, şüphesiz ki bu yaptığı iş, şeytanın saptırmasına ve nefsinin arzulanna kapılmaktan başka bir şey değildir. Fakat bu kimsenin, hakiki bir müslüman olmayıpmünafıklardan biri olması ve kabilesi, Ensar topluluğundan olduğu için onun Ensârî diye anılmış olması ihtimali de vardır.

37- Peygamber (s.a.v.)'e Saygı Göstermek, Zaruret Bulunmayan Durumlarda Yada Kendisine Bir Teklif Gerektirmeyen Ve Henüz

Meydana Gelmeyen Veya Buna Benzer Konularda Çok Soru Sormamak

2148- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, o, Resulullah (s.a.v.)'in şöyle buyurduğunu işitmiştir:

"Ben size neyi yasaklarsam ondan sakının. Neyi de emredersem gücünüz yettiği kadar onu yapın. Sizden öncekileri, ancak çok soru sormaları ve peygamberlerine karşı ihtilaf etmeleri helak etmiştir."

2149- Sa'd b. Ebi Vakkâs (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Müslümanlardan günahı en büyük olan kimse, haram olmayan bir şeyi sorup da sorusu nedeniyle o şeyin haram kılınmasına sebep olan kimsedir." [470]

2150- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

"Resulullah (s.a.v.)'e, sahabilerinden bir şey ulaştı. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.) hutbe okuyup:

"Bana Cennet ile Cehennem gösterildi. Fakat iyilik ve kötülük bugün gibisini görmedim. Siz benim bildiğimi bilseydiniz muhakkak az güler, çok ağlardınız" buyurdu.

Enes der ki:

"Gerçekten Resulullah (s.a.v.)'in sahabilerine bu günden daha şiddetli bir gün gelmedi. Herkes başlarına elbiselerini örttüler ve içten gelen bir inlemeyle ağlıyorlardı. Derken Ömer İbnu'l-Hattâb ayağa kalkarak:

“Biz Rab olarak Allah'a, din olarak İslâm'a, Peygamber olarak Muhammed'e razı olduk” dedi. Bir adam da ayağa kalkarak:

“Benim babam kimdir?” diye sordu. Resulullah (s.a.v.):

“Senin baban filândır” diye cevâp verdi.

Bunun üzerine;

“Ey iman edenler! Çok soru sormayın. Çünkü sorduğunuz sorular size açıklanırsa o zaman o sorular zorunuza gider” [471] âyeti indi. [472]

2151- Ebu Musa el-Eş'arî (r,.a)'tan rivayet edilmiştir:

Peygamber (s.a.v.)'e, hoşlanmadığı bazı şeyler soruldu. Bu sorular çoğaltılınca, öfkelendi. Daha sonra insanlara:

“Bana istediğinizi sorun!” buyurdu. Birisi ayağa kalkıp:

“Benim babam kimdir?” diye sordu. Peygamber (s.a.v.):

“Baban, Huzeyfe'dir” buyurdu.

Ömer İbnu'l-Hattâb, Resulullah (s.a.v.)'in yüzünde öfke eserini görünce:

“Ey Allah'ın resulü! Biz, Allah'a tevbe ediyoruz” dedi.

Hadisin ravilerinden Ebu Kurayb'ın rivayetinde şu ifade yer almaktadır: O kimse:

“Ey Allah'ın resulü! Benim babam kimdir?” diye sordu. Resulullah (s.a.v.):

“Baban, Şeybe'nin azadhsı Sâlim'dir” buyurdu. [473]

38- Resulullah (s.a.v.)’in Din Olarak Söylediklerine Uymanın Vacip Olması, Kendi İçtihadı Olarak Dünya Maişetlerine Ait Zikrettiklerine Uymanın Vacip Olmaması

2152- Talha (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.)'le birlikte hurma ağaçlarının tepelerinde bulunan bir kavmin yanına uğradım. Resulullah (s.a.v.):

“Bunlar ne yapıyorlar?” diye sordu. Etrafında bulunan kimseler:

“Onu aşılıyorlar. Erkek hurmanın çiçek tozlarını dişininkine koyuyorlar. Böylelikle aşılanıyorlar” dediler. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):

“Bunun hiçbir fayda vereceğini zannetmiyorum” buyurdu.

Bu topluluk, Resulullah (s.a.v.)'in bu sözünü haber alarak hurmalara aşılama yapmayı bıraktılar. Sonra Resulullah (s.a.v.) bunu haber aldı ve:

“Bu onlara fayda verirse yapsınlar. Çünkü ben ancak bir zanda bulundum. Zandan dolayı beni sorumlu tutmayın. Fakat size Allah'tan gelen bir şeyden bahsedersem onu hemen alın. Çünkü ben, Yüce Allah adına asla yalan söyleyecek değilim” buyurdu. [474]

2153- Enes (r.a) ile Hz. Aişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

“Peygamber (s.a.v.) hurma aşılaması yapmakta olan bir topluluğa uğramıştı. Onlara:

“Bunu yapmasanız daha iyi olur” buyurdu.

Enes der ki:

“Bunun üzerine hurmalar o sene, aşısız koruk çıkardılar. Resulullah (s.a.v.) onların yanına uğramıştı. Onlara:

“Hurmalarınıza ne oldu?” buyurdu. Onlar:

“Sen böyle böyle söylemiştin!” dediler. Resulullah (s.a.v.):

“Sizler dünya işinizi daha iyi bilirsiniz!” buyurdu. [475]

Açıklama: Peygamberlerin görevi, insanlığı din hususunda ve genel olarak dünya ve ahiret mutlu edecek dosdoğru yoiu tebliğ ediğ öğretmektir. Teknik ve maddi ilimleri öğretmek değil. Çünkü dinî olmayan ilimler, daima değişir.

Dünya işleri; zamanın, mekanın, çevrenin ve şartların değişmesi ve daha başka sebeblerle her zaman aynı durumda kalmaz. Onlarla ilgili bilgiler her an değişebilir. Onları belli bir seviyede tutmak mümkün değildir. Bugün kabul edilen bir teori yarın bir başkası tarafından çürütülebilir.

39- Peygamber (s.a.v.)'e Bakmanın Ve Onu Görmek İs Temenin Fazileti

2154- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Muhammed'in nefsi elinde olan Allah'a yemin ederim ki, sizden birisine kesinlikle öyle gün gelecek ki beni göremeyecektir. Sonra beni kendileriyle birlikte görmesi, kendisine ailesi ve malının bir misli daha verilmesinden daha sevimli gelecektir.” [476]

40- İsa (a.s.)'ın Fazileti

2155- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Resulullah (s.a.v.)'i:

“Meryem oğluna, insanların en yakın olanı benim. Peygamberler, anneleri ayrı baba bir kardeştirler. Benim ile onun arasında bir peygamber

yoktur” buyururken işittim. [477]

Açıklama:

Resulullah (s.a.v.) ile Hz. Isa arasında peygamber olup olmadığı alimler arasında tartışma konusu olmuştur. Bazılarına göre, bu iki peygamber arasında hiçbir peygamber gelmemiştir.

Bazılarına göre ise bu iki peygamber arasında Cercis ile Halid b. Sinan adında iki peygamber gelmiştir.

Bu ihtilafı gidermek için bu hadis; “Resulullah (s.a.v.) ile Hz. İsa arasında müstakil bir şeriat sahibi bir peygamberin olmadığı” şeklinde yorumlanmıştır.

2156- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Resulullah (s.a.v.):

“Doğan her çocuğa mutlaka şeytan dokunur. Onun bu dokunması nedeniyle her çocuk, doğarken feryat ederek ağlar. Ancak Meryem oğlu ve annesi bunun dışındadır” buyurdu.

Ebu Hureyre:

“İsterseniz

“Rabbim! Ben onu ve onun neslini kovulmuş şeytandan Sana sığındınyorum” [478] ayetini okuyabilirsiniz” dedi. [479]

2157- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Meryem oğlu İsa, hırsızlık yapan bir adam gördü. Ona:

“Çaldın mı?” diye sordu. Adam:

“Asla! Kendisinden başka ilah olmayan Allah hakkı için!” dedi. Bunun üzerine İsa:

“Allah'a inandım, fakat kendimi yalanladım!” dedi. [480]

41- Hz. İbrahim (a.s.)'ın Fazileti

2158- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Bir adam, Resulullah (s.a.v.)'e gelip:

“Ey insanların en hayırlısı!” dedi. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):

“İnsanların en hayırlısı olan, İbrahim (a.s)'dırî” buyurdu. [481]

Açıklama:

Hz. İbrahim (a.s), kendi zamanının ve Hz. Peygamber (s.a.v.)'den önceki tüm devirlerin en hayırlısı olmakla birlikte bu üstünlük, Resulullah (s.a.v.)'in peygamber olarak gönderilmesiyle son bulmuştur.

2159- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Peygamber ibrahim (a.s), seksen yaşındayken keserle/Kadûm köyünde sünnet oldu.” [482]

2160- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Biz, ölen bir canlının tekrar diriltümesinden şüphe etmeye İbrahim'den daha haklıyız. Hani İbrahim, Rabbine:

“Rabbim! Ölüleri nasıl diriltti̇ğini bana göster!” demişti. Rabbi de:

“İnanmadın mı yoksa?” buyurmuştu. İbrahim:

“Hayır! İnandım! Fakat kalbimin gözümle görerek yatışması için soruyorum” demişti.” [483]

Allah Lût peygambere de rahmet eylesin. Gerçekten çok sağlam bir kaleye sığınmıştı.

Daha sonra Resulullah (s.a.v.):

“Eğer ben zindanda Yusuf'un kaldığı gibi uzun zaman hapis yatsaydım, onu hapisten çıkarmaya gelen davetçi kimsenin o davetini mutlaka kabul ederdim” buyurdu. [484]

Açıklama:

Lut peygamberin sağlam bir kaleye sığınmasıyla kastedilen, şu ayettir:

“Kavmine: “Benim size karşı bir kuvvetim olsaydı yada sarp bîr kaleye sığınabilseydim!” demişti” [485]

2161- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“İbrahim (a.s), şu üç konu hariç asla yalan söylememiştir. Bu yalanlardan ikisi, Allah'ın zatı/rızası hakkındadır; biri;

“Ben gerçekten hastayım” [486] diğeri de;

“Belki bu işi, putların şu büyüğü yapmıştır” [487] sözüdür. Birisi de, hanımı Sare hakkında söylediği sözdür.

Bu olay şöyle olmuştur:

“İbrahim (a.s), beraberinde Sare olduğu halde zalim bir hükümdarın memleketine gelmişti. Sare, insanların en güzeli idi. İbrahim, Sare'ye:

“Bu zalim, senin benim eşim olduğunu bilirse, senin için bana galebe çalar seni benden alır. Eğer sana sorarsa, kendinin benim kız kardeşim olduğunu haber ver. Çünkü sen İslâm'da benim kız kardeşimsin. Zira yeryüzünde seninle benden başka müslüman bilmiyorum” dedi.

Nihayet İbrahim, o zalim hükümdarın memleketine girdi. Hükümdarın adamlarından biri, Sâre'yİ gördü. Derhal zalim hükümdarın yanına varıp ona:

“Gerçekten senin memleketine öyle bir kadın geldi ki, bu kadının senden başkasına âit olması yakışık olmaz” dedi.

Zalim hükümdar, hemen Sâre'ye adam göndererek onu yanına getirtti. Bunun üzerine İbrahim (a.s), kalkıp namaza durdu. Sâre, zalim hükümdarın yanına girince, hükümdar elini ona uzatmaktan kendini alamadı. Fakat eli şiddetli bir şekilde tutuldu. Bunun üzerine zalim hükümdar, ona:

“Allah'a dua et de elimi salsın! Sana bir zarar vermeyeceğim” dedi. O da dua etti. Fakat zalim hükümdar saldırışını tekrarladı. Eli ilk defakinden daha şiddetli bir şekilde tutuldu. Zalim hükümdar, Sâre'ye yine ilk defadaki sözlerine benzer sözler söyledi. O da dua etti. Fakat zalim hükümdar aynı hareketi yine tekrarladı. Eli ilk iki tutuluştan daha şiddetli bir şekilde tutuldu. Artık zalim hükümdar:

“Allah'a dua et, benirn elimi salıversin. Allah şahidim olsun ki, sana bir zarar vermeyeceğim' dedi. O da dua etti ve zalim hükümdarın eli serbest kaldı. Bu sefer zalim hükümdar, Sâre'yi getiren adamı çağırarak:

“Sen bana ancak bir şeytan getirmişsin, bana insan getirmemişsin! Bunu hemen memleketimden çıkar. Hâceri de ona ver!” dedi.

Hadisin ravisi der ki:

“Sâre yürüyerek İbrahim'in yanına geldi. İbrahim (a.s), onun geldiğini görünce ona:

“Ne haldesin?” diye sordu. Sâre:

“Hayırdır. Allah, facirin elini men etti. Bana da bir hizmetçi hediye etti” dedi. Ebû Hureyre: “Ey gökyüzü suyunun oğulları! İşte anneniz bu kadındır” dedi.[488]

Mazin konuyla ilgili olarak der ki:

“Allah'tan gelen bir hükmü tebliğ hususunda yalan söylemekten bütün peygamberler masumdurlar. Bu husustaki yalanın azı ve çoğu eşittir. Fakat tebliğ türünden olmayıp sıfatlardan sayılan dünya işlerine ait ufak bir yalanın meydana gelmesi mümkün müdür, değil midir. Bu hususta selef ile halefden iki meşhur görüş rivayet olunmuştur.” [489]

Kadı İyâz'da bu konu ile ilgili olarak şöyle der:

“Sahih olan şudur ki: Tebliğe ait hususlarda peygamberlerin yalan söylemesi düşünülemez. Küçük günahları onlara caiz görelim, görmeyelim ve yine söylenen yalan az olsun, çok olsun hüküm budur. Çünkü peygamberlik makamı, yalana tenezzü! etmez. Yalanı caiz görmek, Peygamberlerin sözlerine güveni kaldırır.” [490]

Muhammed Ali Sâbûnî'de konuyla ilgili olarak şöyle der:

“Bu hadisi şerifte, Hz. İbrahim (a.s)'ın masum olmadığını gösteren herhangi bir delil yoktur. Aksine bu hadisi şeriften, Hz. İbrahim (a.s)'ın masum olduğu anlaşılmaktadır. Çükü Hz. Peygamber (s.a.v.), bu üç yalanla; hakiki anlamda olan yalanı kastetme mistir. Hz. Peygamber (s.a.v.) bu sözüyle, ancak sanki Hz. İbrahim (a.s)'ın yalan gibi görünen ama aslında yalan olmayan haberlerini açıklamayı istemişti. Bunun ise hakiki ve asıl şekli yalan değildir...”

Açıklama:

Hz. İbrahim (a.s)'ın kavmine olan, “Ben hastayım” [491] ve “Aksine o putları kırma işini, putların şu büyüğü yapmıştır” [492] sözlerine gelince ise bunlar; kavmi ve onların taptıkları ilahlarla, alay etme ve hakaret etme cinsinden olan sözlerdir. Buna göre Hz. İbrahim (a.s), “Ben, hastayım” [493] sözüyle; mecazi olarak, “Ben; sizin işitmeyen, fayda sağlamayan ve sahibine bir şey kazandırmayan bu putlara uymanızdan dolayı hastayım” demek istemiştir: Nitekim bir kimse manen hasta olduğunda, bedenen de hasta olur...

Hz. İbrahim (a.s.), hususi olarak; kavmini, cehalet ve sapıklık içerisinde gördüğünden dolayı onları, hidayete ve dosdoğru yola böyle söylemekle davet etmiştir. Fakat onlar, sapıklık ve cehalet içerisinde gözleri görmeyen kör kimseler gibi kaldılar! Kendilerine yapılan hakikati ve gerçeği göremediler!

Hz. İbrahim (a.s)'ın, “Aksine o puttan kırma İşini, putların şu büyüğü yapmtştr” [494] sözüne gelince ise bu söz; hakiki anlamda söylenilmiş bir yalan değildir. Ancak bu, sözün kesin bir hüccet ve parlak bir delil cinsinden olan söz gibidir. Zira Hz. İbrahim (a.s.), kavmine, bu konu ile ilgi delilleri getirmek istediği sırada ona; “Bu putları kıran kimdir?” diye sordular. Hz. İbrahim (a.s)'da; kavmini ve pulları alay ederek ve hakaret eder bir vaziyette, büyük puta işaret etmiştir. Daha sonra da Hz. ibrahim (a.s), söylemiş olduğu bu sözden dolayı kavmini şaşırmış olarak gördüğünde, onlara, şu cevabı vermiştir:

“Eğer konuşabiliyorlarsa, bu kırma işini, kırılan putlara sorun!.” [495]

Hz. İbrahim (a.s)'in, hanımı Sare ile ilgili “Sen kız kardeşimsin” sözüne gelince ise, bu sözle ancak; “İnanç ve iman kardeşliği kastedilmiştir. Nitekim Yüce Allah, din kardeşliğiyle ilgili olarak şöyle buyurmaktadır:

“Müminler ancak kardeştir.” [496]

Yüce Allah, bu sözüyle, soy kardeşliğini değil, din kardeşini kastetmiştir. Çünkü Sare, Hz. İbrahim (a.s)'ın kız kardeşi değil, hanımıydı.

Bu sözlerin hepsi sadece üstü kapalı söylenen sözlerden olup sahibini cezalandırmayan ve işleyene de günah gerektirmeyen ve yalan sayılmayan sözlerdir.

Nitekim Araplar, üstü kapalı söylenen sözlerden dolayı söz söyleyen kimsenin sorumlu tutulamayacağına ile ilgili şöyle derler:

“Kuşkusuz üstü kapalı konuşmayla, yalandan uzak kalınır.” Yani “Üstü kapalı konuşma; müslüman bir kimsenin, haram olan yalana düşmesini engeller” demektir.

Hz. İbrahim (a.s)'ın bu sözünde de, Peygamberlerin masum oluşuna zarar verici kasten yalan söylemeyi gösteren bir unsur yoktur. Sadece bu söz, mubah olan üstü kapalı sözler cinsindendir. Allah, hakkı söyleyen ve dosdoğru yola iletendir. [497]

42- Musa (a.s.)'ın Fazileti

2162- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Biri yahudilerden ve diğeri de müslümanlardan olmak üzere iki kimse birbirlerine sövmüşlerdi. müslüman:

“Muhammed (a.a.v)'m âlemier üzerine seçkin kılan Allah'a yemin ederim” dedi. Yahudi ise:

“Musa (a.s)'ı alemlerin üzerine seçkin kılan Allah'a yemin olsun” dedi.

Tam bu sırada müslüman olan kimse, elini kaldırarak yahudinin suratına bir tokat indirdi. Yahudi hemen Resulullah (s.a.v.)'e giderek müslüman olan kimseyle aralarında geçeni ona haber verdi. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):

“Beni Musa'dan daha hayırlı çıkarmayın. Çünkü insanlar kıyamet günü bayılıp yere düşecekler. Fakat ilk ayıları ben olacağım. O anda bir de bakacağım ki, Musa Arş'ın bir tarafından tutmuştur. Bilemem, Musa (a.s) ölenler arasındaydı da benden önce mi dirildi! Yoksa Allah'ın istisna ettiği bahtiyar kimselerden miydi!” buyurdu. [498]

Açıklama: Hz. Musa'nın kıyamet gününde herkesten önce dirilmiş olması, onun, her hususta diğer peygamberlerden daha üstün olmasını gerektirmez. Bu hususta ölçü, genel vasıflara göredir. Gerçek üstünlük, Hz. Peygamber (s.a.v.)'dedir. Tevazusu gereği, kendi üstünlüğünü düe getirmekten kaçınmıştır.

43- Yunus (a.s.)’ın Fazileti

2163- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Yüce Allah'ı kast ederek: “Benim hiç bir kulumun: “Ben, Yunus b. Metta (a.s)'dan daha hayırlıyım” demesi yakışık almaz” demiştir.” [499]

Açıklama: Metta, Hz. Yunus'un annesinin yada babasının adıdır. Peygamberlikleri ve tebliğ ettikleri dinlerin hak olması yönünde peygamberler arasında bir aymm yapmak yada birini diğerine tercih etmek doğru değildir.

Bu husus, bütün peygamberler için böyle olmakla birlikte Hz. Peygamber'in bu hususta sadece kendisin Hz. Yunus'tan üstün görülmesinden endişe ederek ümmetini özellikle Hz. Yunus üzerinde uyarmak istemesi, ümmetinin:

"Sen Rabbinin hükmüne sabret, balık sahibi Yunus gibi olma! Hani o sıkıntıdan yutkunarak (Allah'a) seslenmiştir.." [500] ayetine bakarak kendisini Hz. Yunus'tan daha üstün görüp Hz. Yunus'a da bir hata isnad etmelerinden korkmasından kaynaklanmaktadır.

Asilca yüce Allah, son peygamber Hz. Muhammed'i, diğer peygamberlerde olmayan, pek çok meziyetlerle bezeyerek, onu, diğer peygamberlerden üstün kılmıştır. Çünkü o son peygamberdir. Yüce Allah Ahzab suresinin 40, ayetinde onun peygamberlerin sonuncusu olduğunu, Sebe suresinin 28. ayetinde de onun bütün insanlara müjdeleyici ve uyarıcı olarak gönderildiğini haber vermiştir.

Durum böyle iken, Hz. Peygamber, tabiatında bulunan eşsiz tevazu gereği kendisinden bahsederken devamlı olarak tevazu göstermiş, yüksek meziyetlerin ifade etmekten kaçınmıştır.

44- Yusuf (a.s.)'ın Fazileti

2164- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edilmiştir: "Resulullah (s.a.v.)'e:

“Ey Allah'ın resulü! İnsanların Allah katında en çok ihsana nail olanı kimdir?” diye soruldu. Resulullah (s.a.v.):

“İnsanların en fazla takva sahibi olanıdır” buyurdu. Onlar:

“Size amel yönüyle kerem sahibi kimseyi sormuyoruz” dediler. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):

“Öyleyse şeref yönünyle Allah'ın peygamberi Yusuf (a.s)'dır. O, Allah'ın peygamberi Ya'kub'un oğlu, o da Allah'ın peygamberi İshak'ın oğlu, o da Allah'ın dostu İbrahim'in oğludur” buyurdu. Soruyu soran kimseler:

“Biz sizen bunu da sormuyoruz” dediler. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):

“Siz Arapların asıllarını mı soruyorsunuz? Arapların cahiliyet döneminde hayırlı olanları, ilim üzere hareket edecek olurlarsa, islam döneminde de en hayırlıdırlar” buyurdu. [501]

45- Zekeriyya (a.s.)’in Fazileti

2165- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle ırmaktadır:

“Zekeriyya (a.s), marangoz idi.” [502]

46- Hızır'ın Fazileti

2166- Saîd b. Cübeyr'den rivayet edilmiştir:

“Abdullah İbnAbbas'a:

“Peygamberi Musa(a.s)'m Hızır(a.s)'m arkadaşı” dedim. Bunun üzerine Abdullah İbn Abbâs şunu söyledi;

“Ben Kâ'b'ı dinledim” derdi ki: Resulullah (s.a.v.)'ı şöyle buyururken işittim:

“Musa (a.s), İsrail oğulları içerisinde hutbe okumak için ayağa kalktı. Ona:

“İnsanların en alimi kimdir?” diye soruldu. Musa:

“En âlim benim” diye cevap verdi.

Musa bu husustaki bilgiyi Allah en iyi bilendir” diyerek Allah'a havaîe etmediğinden dolayı Allah onun doğru olmayan bu tavrını ortaya koymak istedi. Bunun üzerine Allah, ona:

“iki denizin kavuştuğu yerde benim kullarımdan bir kul var, o senden daha âlimdir” dîye vahy indirdi. Musa:

“Ey Rabbim! Benim için onunla buluşmanın yolu nedir?” diye sordu. Ona:

“Bir zenbilin içine bir balık koyarak sırtına al. Bu balığı nerede kaybedersen, o zat oradadır” denildi.

Bunun üzerine Musa yola koyuldu. Onunla birlikte hizmetçisi de yola çıktı. Bu zat Yûşa' b. Nun idi. Musa (a.s)bir zenbilde bir balık taşıyordu. Hizmetçisi ile birlikte yürüyerek gittiler. Nihayet bir kayaya vardılar. Orada gerek Musa (a.s) ve gerekse hizmetçisi uyuya kaldılar.Derken zenbildeki balık harekete gelerek zenbilden sıçrayıp denize düştü. Allah ondan suyun akıntısını kesti. Hattâ (su) kemer gibi oldu. Balık için bîr kana! meydana gelmişti. Musa ile hizmetçisi için şaşacak bir şey olmuştu. Günlerinin kalan kısmı ile o geceyi de yürüdüler. Musa'nın arkadaşı ona haber vermeyi unutmuştu.Musa (a.s) sabahlayınca hizmetçisine:

“Sabah kahvaltımızı getir. Gerçekten bu yolculuğumuzda sıkıntılarla karşılaştık” dedi. Ama emrolunduğu yeri geçinceye kadar yorulmadı. Hizmetçi:

“Gördün mü? Kayaya geldiğimizde gerçekten ben balığı unuttum. Ama onu hatırlamayı bana ancak şeytan unutturdu ve denizde şaşılacak bir şekilde yolunu tuttu” dedi. Musa:

“İşte bizim istediğimiz de buydu” dedi.

Hemen izlerini takip ederek geriye döndüler. Kendi izlerini takip ediyorlardı. Nihayet kayaya geldiler. Orada örtünmüş bir adam gördü. Üzerinde bir elbise vardı. Musa, ona selâm verdi. Hızır, ona:

“Senin bu yerinde selâm ne gezer” dedi. Musa:

“Ben Musa'yım!” dedi. Hızır;

“İsrail oğullarının Musa'sı mı?” dedi. Musa:

“Evet!” dedi. Hızır:

“Sen, Allah'ın ilminden bir ilmi bilmektesin ki, Allah onu sana öğretmiştir. Onu ben bilmem. Ben de Allah'ın ilminden bir ilim üzerindeyim ki, onu bana öğretmiştir. Sen bilmezsin” dedi. Musa (a.s), ona:

“Sana öğretilenden hakkı bana öğretmek suretiyle sana tâbi olabilir miyim?” diye sordu. Hızır:

“Sen benimle beraber sabretmeye güç yetiremezsin?” İyice bilmediğin bir şeye nasıl sabredebilirsin ki?” dedi. Musa:

“Beni, inşaallah sabırlı bulacaksın. Sana hiç bir hususta karşı gelmem” dedi. Hızır, ona:

“O halde bana tâbi olursan, bana hiç bir şey sorma. Tâ ki kendim sana ondan bir şey anıp söyleyinceye kadar!” dedi. Musa:

“Tamam!” diye cevap verdi.

Daha sonra Hızır ile Musa deniz sahilinden yürüyerek yola koyudular.Derken yanlarına bir gemi uğradı. Bunlar kendilerini gemiye almaları hususunda gemicilerle konuştular. Gemiciler Hızır'ı derhal tanıdılar. ikisini de ücretsiz olarak gemiye bindirdiler.

Derken Hızır geminin tahtalarından birine vurarak onu çıkardı. Bunun üzerine Musa, ona:

“Bu adamlar bizi parasız gemilerine bindirdiler. Sen onların gemisine kastederek yolcularını boğmak için gemiyi deliyorsun. Gerçekten çok büyük bir iş yaptın” dedi. Hızır, Musa'ya:

“Ben, sana; benimle beraber sabretmeye güç yetiremezsin demedim mi?” dedi. Musa:

“Unuttuğumdan dolayı beni sorumlu tutma. Bu işte benim başıma güçlük de çıkarma” dedi.

Bundan sonra gemiden çıktılar. Sahilde yürürlerken bir de baktılar ki, bir çocuk diğer çocuklarla oynuyor. Hızır hemen onun kafasından tutarak eliyle onu kopardı ve çocuğu öldürdü. Bunun üzerine Musa, Hızır'a:

“Masum bir canlıyı kısas hakkın olmaksızın öldürdün? Gerçekten yadırganacak bir şey yaptın!” dedi. Hızır:

“Ben sana benimle beraber sabretmeye güç yetiremezsin demedim mi?” dedi. Musa, Hızır'a:

“Fakat bu birinciden daha şiddetli idi” deyip sonra da:

“Bundan sonra sana bir şey sorarsam bir daha benimle arkadaşlık etme. Benim tarafımdan özür derecesine vardın!” dedi.

Yine yürüdüler. Nihayet bir köye vararak köylülerden yiyecek istediler. Köylüler, onları, misafir kabul etmekten kaçındılar. Bu defa o

köyde yıkılmak üzere olan bir duvar buldular. Hızır onu doğrulttu. Hızır eliyle şöyle işaret ediyor. Eğrilmiş diyordu. Onu doğrulttu. Musa, ona:

“Bir kavim ki; kendilerine geldik, fakat bizi misafir kabul etmediler ve bizi doyurmadılar. İstesen bunun için bir ücret alabilirdin!” dedi. Hızır, Musa'ya:

“Artık bu, seninle benim aramızın aynlmasıdır. Sabredemediğin şeyin yorumunu/iç yüzünü sana haber vereceğim” dedi.

Resulullah (s.a.v.) sözüne devamla:

“Allah, Musa'ya rahmet eylesin. Dilerdim ki, Musa sabretmeliydi de Hızır'la beraber görüp geçirdiklerini bize anlatmalıydır” buyurdu.

Hadisin râvisî der ki: Resulullah (s.a.v.) sözüne devamla:

“Musa'nın ilk muhalefeti, dalgınlık eseri idi” buyurdu. Yine Resulullah (s.a.v.) sözüne devamla şöyle buyurdu:

“Bu sırada bir serçe kuşu gelerek geminin kenarına kondu. Sonra denizden gagasıyla bir yudum su aldı. Bunun üzerine Hızır, Musa'ya:

“Benim ilmim ile senin ilmin, Allah'ın ilminden ancak şu serçenin gagasıyla denizden eksilttiği şu bir yudum su kadar bile eksiltmez” dedi.

Saîd b. Cübeyr der ki: Abdullah İbn Abbâs şu âyeti okuyordu:

“Önlerinde bir hükümdar vardı ki, işe yarar geminin hepsini gasben alacaktı” ve

“Çocuğa gelince: O, kâfirdi” ayetini de okuyordu. [503]

Açıklama:

Hadisçilerden ve tarihçilerden bazıları, Hızır ile Musa kıssasında ismi geçen Musa'nın, İmran'ın oğlu Musa değil de, Mişan'ın oğlu Musa olduğunu

zannetmişlerdir. Bundan dolayı da peygamber olan Musa'yı değil de bu Musa'nın kıssada geçtiğini ileri sürmüşlerdir. Musa b. Mişan, Hz. Musa (a.s)'dan önce yaşamış olup Hz. Yusuf (a.s)'ın torunudur. Bundan dolayı da bu Musa'ya, “Birinci Musa” adı verilmiştir.

Kıssa, Kur'an'ın Kehf: 18/60-82 ayetleri arasında da geçmektedir. Burada Hızır'ın hayatı meselesine de kısaca temas etmek gerekmektedir:

1- Bazı alimler, Hızır'ın ebedi hayata mazhar olduğunu ve ölmediğini, zaman zaman görüldüğünü ileri sürerler.

Merhum Elmalılı Hamdi Yazır, Hızır'ın, hiç vefat etmediğini ve arasıra görüldüğünü iddia edenlerin Tasavvuvçular olduğunu ve kendisi de Hızır'ın yaşamadığı görüşünü kabul etmektedir. [504]

2- Bir çok alim de, naklî ve aklî deliller ileri sürerek Hızır'ın öldüğünü ileri sürmüşlerdir. İbn Kayyım, konuyla ilgili olarak Ebu'l-Ferec Ibnü'l-Cevzî'den şunu nakletmiştir:

“Hızır'ın dünyada yaşamadığına dair dört tane delil vardır:

1- Kur'an.

2- Sünnet.

3- Muhakkik alimlerin icmâ.

4- Ma'kûl.

A- Kur'an'a gelince, bu, yüce Allah'ın şu buyruğudur:

“Senden önce hiçbir beşere ebedilik vermedik.” [505] Eğer Hızır yaşamaya devam etseydi, “Ebedileşmiş” olurdu.

B- Sünnete gelince,

1- Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurdu:

“Şu gecenizi görüyor musunuz? Bu geceden sonra gelecek yüzyılın başında bugün hayatta olan kimselerden hiçbiri yeryüzünde

kalmayacaktır.” [506]

Bu, Buhârî ile Müslim'in üzerinde ittifak ettiği bir hadistir.

2- Müslim'in “Sahîh”inde Câbir b. Abdullah (r.anhümâ)'nın şöyle dediği geçmektedir:

“Resulullah (s.a.v.)'in, vefatından az bir zaman önce şöyle buyurmuştu:

“Bugün canlı olanların hiçbiri, o hayatta iken- üzerine yüz sene gelmeyecektir.” [507]

C- Muhakkik alimlerin icmâına gelince; Buhârî ile Ali b. Mûsâ er-Rizâ'nin:

“Hızır ölmüştür” dediklerini ve Buhârî'ye, Hızır'ın hayatta olup olmadığı ile ilgili soru sorulunca onun şöyle dediğini anlattı:

“Bu nasıl olabilir? Çünkü Peygamber (s.a.v.):

“Şu gecenizi görüyor musunuz? Bu geceden sonra gelecek yüzyılın başında bugün hayatta olan kimselerden hiçbiri yeryüzünde kalmayacaktır” buyurmaktadır. [508]

İbnü'l-Cevzî sözüne devamla der ki: H

Açıklama:

“Hızır'ın öldüğünü söyleyenlerden bazıları şunlardır: İbrahim b. İshâk el-Harbî, Ebu'l-Hüseyin İbnü'l-Münâdî. Bu ikisi, dinî konularda imamlardır. İbnü'l-Münâdî, “Hızır sağdır” diyen kimselerin sözünü çok çirkin bulurdu.

Kadı Ebu Ya'lâ'da, “Hızır'ın öldüğü” ile ilgili görüşü; İmam Ahmed'in bazı talebelerinden nakledip bazı ilim adamlarının: “Hızır sağ olsaydı,

Peygamber (s.a.v.)'e gelmesi gerekirdi” şeklindeki sözünü de delil olarak getirmiştir.

(İbnü'l-Cevzî devamla) der ki: Bize ..

Câbir b. Abdullah (r.a)'tan, o da Resulullah (s.a.v.)'in şöyle buyurduğunu haber verdi:

“Nefsimi elinde bulunduran Allah'a yemin ederim ki, Musa sağ olsaydı, bana tabi olmaktan başka bir şey yapmazdı.” [509]

Buna göre Resulullah (s.a.v.) ile birlikte Cum'a ile cemaat namazı kılmayan ve onunla cihad etmeyen birisi nasıl sağ olabilir?

Görmüyor musun! Hz. Isa (a.s}, yeryüzüne indiğinde, Peygamberimizin peygamberliği hususunda bir zedelenme olmaması için, bu ümmetin imamının arkasında namaz kılacak ve öne geçmeyecek.

Ebu'l-Ferec (İbnü'l-Cevzî devamla) der ki: Hızır'ın varlığını ispat edip bu ispatının içerisinde yer alan bu şeriattan uzaklaşmayı unutan kimsenin anlayışı ne kadar da kıttır!

D. Ma'kûl olan delile gelince, bunun on yönü bulunmaktadır:

Birincisi:

Hızır'ın sağ olduğunu ispat edip onun, Hz. Adem (a.s)'in sulbünden gelme çocuğu olduğunu söyleyen kişinin görüşü, iki yönden bozuktur:

a- Tarihçi Yuhannâ'nin kitabında geçtiği üzere; Hızır'ın ömrü, şu an altı bin yaşındadır. Böyle bir ömür, olağanüstü hususlarla ilgili olarak, İnsan için söz konusu olamaz.

b- Eğer Hızır, Hz. Adem (a.s)'ın sulbünden gelme çocuğu olsaydı yada -iddia ettikleri gibi- Adem'in çocuğunun çocuğundan olma dördüncü bir kimse ve Zulkarneyn'in veziri olsaydı; onlann vücut yapısı, bizim vücut yapımız (gibi) olmayıp aksine uzunluk ve genişlik olarak daha aşırı büyük olurdu.

Buhârî ile Müslim'in “Sahîh”lerinde, Ebu Hureyre (r.a) yoluyla Resulullah (s.a.v.)'in şöyle buyurduğu geçmektedir:

“Allah, Adem'i, altmış zira' boyunda yarattı. Bundan sonra insanlar, kısalarak geldi.” [510]

Hızır'ı gördüğünü iddia eden hiçbir kimse, onu, bu irilikte ve insanlann en eskisi olarak görmüş değildir.

ikincisi:

Asıl nüshada bulunmamaktadır.

Üçüncüsü:

Eğer Hızır, Hz. Nuh (a.s)'dan önce yaşamış olsaydı, Hz. Nuh (a.s)'la birlikte gemiye binerdi. Böyle bir şeyi ise hiç kimse nakletmemiştir.

Dördüncüsü: Alimlerin ittifakına göre; Hz. Nuh (a.s) gemiden indiğinde, beraberinde bulunan kimseler ölmüş, akabinde onların soyları da ölmüş ve sadece Hz. Nuh (a.s)'ın soyu kalmıştır. Buna delil, yüce Allah'ın şu sözüdür:

“Nuh'un zürriyetini, baki kıldık.” [511]

İşte bu, “Hızır, Hz. Nuh (a.s)'dan önce (sağ) idî” diyen kimsenin görüşünü reddetmektedir.

Beşincisi:

Bu, doğru olup Adem oğullarından birinin, doğduğu günden dünyanın sonuna kadar yaşasa ve doğumu da, Hz. Nuh (a.s)'dan önce olsa; elbette bu, en büyük mucizelerden/belgelerden ve olağanüstü durumlardan biri olurdu ve bu haber, Kur'an'ın bir çok yerinde geçerdi. Çünkü böyle bir durum, en büyük Rububiyet mucizelerinden/belgelerindendir.

Yüce Allah, Kur'an'da, Hz. Nuh ile ilgili olarak onu 950 yıl yaşattığını belirtip [512] onu bir mucize/belge saymıştır. Buna göre dünyanın sonuna kadar yaşattığı kimsenin hali nasıl olur?!

İşte bundan dolayıdır ki, ilim adamlanndan birisi:

“Bu düşünceyi, insanlar arasına, ancak şeytan atmıştır” demiştir.

Altıncısı:

Hızır'ın sağ olduğu ile ilgili görüş, Allah'a karşı bilgisizce ileri sürülmüş iftira mahiyetinde bir görüş olup böyle bir şey ise, Kur'an nassıyla haramdır.

ikinci öncül, gayet açıktır. Birinci öncül ise: Eğer Hızır'ın sağ olduğu sabit olsa, onun sağ olduğuna dair Kur'an'da, Sünnette ve icmâı ümmette bir deli! olurdu.

İşte Allah'ın kitabı ortada! Onun içeresinde Hızır'ın sağ olduğu ile ilgili nerede bir bilgi var?

İşte Resulullah (s.a.v.)'in sünneti (de ortada)! Onun içerisinden bunu gösteren bir bilgi nerede?

İşte ümmetin alimleri de ortada! Onlar, Hızır'ın sağ olduğu hususunda hiç icma ettiler mi?

Yedincisi:

Hızır'ın sağ olduğunu savunan kimselerin tutundukları tek şey, halk arasında anlatılan hikayelerdir. Adamın bîri, Hızır'ı gördüğüne dair bir hikaye anlatır.

Allah için, bu ne garip bir şey! Sanki Hızır'ın belli bir alameti var da gören kimse onu bu hikayeler sayesinde mi tanıyor? Bu kimselerin çoğu, gördükleri şahsın: “Ben Hızırım” demesine aldanıyor.

Bilinen şu ki: Böyle bir sözü ortaya atan kimsenin sözünü, Allah'tan bir delil olmaksızın doğrulamak caiz olmaz.

Buna göre Hızır'ı gördüğünü söyleyen kimse, kendisinin “Hızır” olduğunun söyleyen kimsenin yalancı birisi değil de, doğru sözlü birisi olduğu nereden biliyor?

Sekizincisi:

Hızır'ın, Kelîmullah olan Hz. Musa (a.s)'dan ayrılmış ve onunla arkadaşlığını sürdürmeyip ona şöyle dedi:

“İşte bu, benim senin arandaki ayrılıktır.” [513]

Buna göre Hızır, Hz. Musa (a.s) gîbî birisinden ayrılmayı kendisine uygun görüp, sonra Cum'a namazı ile cemaat namazına gelmeyen, ilim meclislerine gitmeyen, şeriattan hiçbir şey bilmeyen ve şeriattan sapmış olan cahil abidlerle nasıl bir araya gelebilir?

Bunların her biri: “Hızır dedi ki”, “Bana Hızır geldi”, “Hızır bana tavsiye etti ki” gibi şeyler söylüyorlar.

Doğrusu Hızır'ın, Kelîmullah olan (Hz. Musa')dan ayrılıp abdest almasını ve namaz kılmasını bilmeyen cahil kimselerle dostluk peşinde koşması şaşılacak bir durum!!.

Dokuzuncusu:

İslam ümmeti, bir kimsenin; “Ben Hizırım” deyip “Ben, Resulullah (s.a.v.)'i şöyle şöyle derken işittim” şeklindeki sözüne farz edilip, dinî konularda o kimsenin sözüne itibar edilmez ve onun sözüyle delil getirilmez.

Yalnız “Hızır, Resulullah (s.a.v.)'e gelmedi, ona bey'at etmedi” denilmesi ya da bu cahil kimsenin, kendisini kastederek: “Bana bir peygamber gönderilmedi” demesi ile ilgili sözlerde küfürden bazı şeyler vardır.

Onuncusu: Eğer Hızır sağ olsaydı, elbette kafirlere karşı cihad etmesi, Allah yoİunda gayret göstermesi, ordu safında bir saat yer alması, Cum'a'ya “İle cemaata gelmesi ve ilim öğrenmesi; onun için, ıssız yerler ile çöllerdeki

vahşi hayvanlar içerisinde çokça gezmesinden daha değerlidir. Böyle bir şey, Hızır için yermeyi ve ayıplamayı gerektiren bir durum olmaz mı?”

Hafız İbn Kesîr, el-Bidâye ve'n-Nihâye, 1/334'de Hızır'ın öldüğünü savunma mahiyetinde birinci delil olan ayeti açıklamaya yönelik olarak İbnü'l-Cevzî'nin şu sözünü ilave etmiştir:

“Eğer Hızır, insan ise, o zaman” [514] bu ayetin genel hükmünün kapsamı içerisine girmektedir. Sahih bir delil olmaksızın Hızır'a ayrı bir statü vermek caiz olmaz. Hızır'ın, özel bir statüde bulunduğuna dair Hz. Peygamber (s.a.v.) tarafından bir delil de nakledilmiş değildir ki kabul edilsin.”

Daha sonra İbn Kesîr, el-Bidâye ve'n-Nihâye, 1/334'de sözüne devamla der ki:

“Bunlardan, yani İbnü'l-Cevzî'nin, “Ucâletu'l-Muntazir fî Şerhi Hâli'l-Hızır” adlı kitabında getirdiği delillerden birisi de, yüce Allah'ın, Âl-i İmrân: 3/81'deki şu sözüdür:

“Hani Allah, peygamberlerden: “Ben size Kitap ve hikmet verdikten sonra nezdinizdekileri tasdik eden bir peygamber geldiğinde ona mutlaka inanıp yardım edeceksiniz' diye söz almış, “Kabul ettiniz ve bu ahdimi yüklendiniz mi?” dediğinde, “Kabul ettik” cevabını vermişlerdi. Bunun üzerine Allah: 'O halde şahit olun; ben de sizinle birlikte şahitlik edenlerdenim” buyurmuştu.”

Abdullah İbn Abbâs der ki:

“Allah, gönderdiği peygamberlerin hepsinden: “Eğer Muhammed'i gönderdiğimde sen sağ isen ona inanıp yardım edeceksiniz!' şeklinde söz almıştı. Yine Allah, gönderdiği peygamberlerin hepsine, ümmetlerinden:

‘eğer siz hayatta iken Muhammed peygamber olarak gönderilirse, ona inanıp yardım edin” şeklinde söz almalarını emretti.”.

Bu hadisi, Buhârî rivayet etmiştir.

Hızır, eğer peygamber yada veli ise, mutlaka bu ahdin kapsamına girmiştir. Eğer Resulullah (s.a.v.)'in zamanında hayatta olsaydı, onun için en şerefli durum, gelip Resulullah (s.a.v.)'in önünde durup Allah'ın indirmiş olduğu hükümlere iman etmesi ve düşmanlarının kendisine kötülük dokundurmalarına fırsat vermemek için yardım etmesi olacaktı.

Hızır, eğer veli ise, Ebu Bekr es-Sıddîk ondan daha üstündür. Eğer peygamber ise, Musa ondan daha üstündür.

İmam Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/387'de Câbir b. Abdullah'tan naklen Resulullah (s.a.v.)'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir:

Nefsimi elinde bulunduran Allah'a yemin ederim ki, Musa sağ olsaydı, bana tabi olmaktan başka bir şey yapmazdı.”

Bu, kesin ve dinden olan ilm-i zarurat diye bilinen bir husustur.

Bu ayeti kerime, bütün peygamberler, faraza, Resulullah (s.a.v.) zamanında hayatta olup mükellef kimseler olsalardı, hepsi de ona tabi olacaklarına, onun emri altına gireceklerine ve onun şeriatının genel kapsamı ile ilgili kurallara uyacaklarına delalet etmektedir.

Nitekim Resulullah (s.a.v.) miraca çıkacağı gece Kudüs'de peygamberler (in ruhlarıy)la buluştuğu zaman, hepsinin üstündeki bir makama yükseltildi. Namaz vakti geldiğinde, Cebrail, Allah'ın emriyle ona, onlara imamlık yapmasını söyledi. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.), onların ikamet yurdunda ve velayet yerlerinde onlara imamlık yapmak suretiyle namaz kıldırdı.

İşte bu da, onun en büyük önder, en büyük imam ve son peygamber olduğunu göstermektedir. Allah'ın salât ve selâmı, bütün peygamberlerin üzerine olsun.

Bu böylece bilindikten sonra, -zaten her mümin bunu bilmektedir- Hızır hayatta olsaydı, Resulullah (s.a.v.)'in ümmeti arasına girerdi. Onun şeriatına uyardı. Başka yapacağı bir şey de kalmazdı. Zaten israil oğullarının son peygamberi ve beş Ulu'1-Azm peygamberden biri olan Meryem oğlu Isa (a.s)'da, ahir zamanda yeryüzüne indiği zaman, Resulullah (s.a.v.)'in tertemiz şeriatıyla hükmedecektir. Başka bir yöne sapmasına imkan yoktur.

Bilindiği üzere, bir gün dahi Hızır'ın, Hz. Peygamber (s.a.v.)'le buluştuğuna veya savaş sahnelerinden birinde onun yanında bulunduğuna delalet eden sahih bir sened nakledilmiş değildir. Örneğin, Bedir savaşında, doğru sözlü ve sözleri tasdik edilen Hz. Peygamber (s.a.v.), Rabbine dua edip yardım isterken kafirlere karşı takviye beklerken şöyle buyurmuştur:

“Allah’ın! Eğer şu müslümanlardan olan topluluğu, kafirlerin galip gelmesi şeklinde helak edersen, yeryüzünde sana ibadet olunmaz!”

O bir avuç mücahid arasında müslümanların önde gelen şahsiyetleri, büyük melekler, hatta Cebrail vardı. Nitekim Hassan b. Sabit, Araplar arasında en çok övgüye mazhar olmuş bir kasidesinde şöyle demişti:

“Bedir kuyusunun yanında, meleklerin önderleri ve Cebrail Gelip sancağımızın altına, Muhammed'in yanına girdi.”

Eğer Hızır o zaman hayatta olsaydı, Hz. Peygamber (s.a.v.)'in sancağının altında durması, onun için makamların en şereflisi ve gazaların en büyüğü olurdu. Fakat Hızır, gelip o sancağın altına girmedi. Bu da, Hızır'ın o zaman hayatta olmadığını göstermektedir. [515]

44. FEZAILU S-SAHABE (SAHABENİN FAZİLETLERİ)

Sahabe:

Peygamber Efendimize iman ederek O'nu gören ve müslüman olarak ölen kimseler.

Lügat itibariyle ashab, arkadaş manasına gelen “Sâhib” kelimesinin çoğuludur, islâm ıstılahında ise “Hz. Peygamber'in arkadaşları” için, daha geniş kapsamıyla Resulullah'ı gören müminler için kullanılmıştır. Sahabî ve çoğulu olan sahabe terimleri de aynı manayı ifade eder.

Sahabî sayılabiİmek için az da olsa Resulullah ile görüşmek şarttır. Bu sebeple Hz. Peygamber döneminde yaşamış, O'na iman etmiş, hatta O'nunla haberleşip yazışmış, O'na destek sağlamış kişiler ashâbtan sayılmaz. Meselâ o dönemin meşhur Habeşistan Kralı Necâşî Ashame böyledir.

Hz. Peygamber'in arkadaşları ve yakın dostları olan Sahabe-i Kiram, O yüce Peygamber (s.a.v.)'in şahsiyet ve dostluğundan çok istifade etmiş, kendilerine örnek alarak O'nun istediği gibi müslüman olmaya çok gayret göstermişlerdir. İslâm'ın güçlenip yayılması için canlarıyla başlarıyla çalışmışlar, bu yolda, ölüm de dahil olmak üzere hiç bir şeyden çekinmemişler, Allah ve Resulünü, çoluk-çocuklanndan, mallarından, hatta canlarından daha çok sevmişlerdir; Allah yolunda hiç çekinmeden yurtlarından hicret etmiş ve kanlarını akıtarak canlarını vermişlerdir. Böylece Ashab-ı Kirâm'ın, Hz. Peygamberle beraber olmaktan kazandıkları üstünlükleri ortaya çıkmaktadır. Nitekim bu ve benzeri özelliklerinden

dolayı sahabe, Kur'an-ı Kerîm'in müteaddit yerlerinde bizzat Allah'u Teâlâ tarafından, hadîsi şeriflerde de Peygamberimiz tarafından methedilmektedir.

“İslam'da birinci dereceyi kazanan muhacirler ve ensar ile onlara güzellikle tabi olanlar yok mu? Allah onlardan razı olmuştur. Onlar da Allahdan razı olmuşlardır. Allah bunlar için, kendileri içinde ebedî kalıcılar olmak üzere, altlarından ırmaklar akan cennetler hazırladı. İşte bu, en büyük bahtiyarlıktır.” [516]

“O ağacın altında müminler sana bey'at ederlerken, andolsun ki Allah onlardan razı olmuştur da kalplerindekini bilerek üzerlerine manevî bir kuvvet (moral) indirmiş ve onları yakın birfetih ile mükafatlandırmıştır” [517]

“Muhammed Allah'ın Resulu'dur. O'nunla beraber olanlar (ashab) da kâfirlere karşı çetin ve metin, kendi aralarında merhametlidirler. Onları rükû1 edici, secde edici olarak görürsün. Onlar Allah'dan daima fazl-u kerem ve rıza isterler. Secde izinden meydana gelen nişanları yüzlerindedir.” [518]

Peygamber Efendimiz'in Allah'tan alarak tebliğ ve yaşayışında tatbik ettiği veya bizzat kendisinin koyduğu dînî esasların, daha sonraki müslüman nesillere ancak ashaba dayanan sıhhatli nakillerle ulaşabildiği düşünülecek olursa, İslâm açısından ashab-ı kiramın gerçekten bu övgülere ve kendilerine saygı gösterilmesi konusundaki ikazlara lâyık oldukları açıkça anlaşılır. [519]

Fezâîlu's-Sahâbe: Sahbilerin faziletleri ve bu konuda meydana gelen literatür için kullanılan bir tabirdir.

Kaynaklarda yaygın olarak Fezâilu's-Sahâbe şeklinde geçen bu tamlamanın; “Fezâilu Ashâb”, “Menâkıbu's-Sahâbe”, “Fezâilu Ashâbi'n-

Nebî”, "Ma'rifetü's-sahâbe” tarzınd kullanıldığı da görülmektedir.

Sahabilerde fazilet konusu kabul edilen hususların başında; Aşere-i Mübeşşereden, Muhacirlerden, Ensârdan, Ehl-î Beyt ve Ehl-i Bedir'den olmak, Uhud ve Hendek gazveleri ile Bey'atü'r-Rıdvan'da bulunmak, ümmühâtu'l-mü'mininden olmak gelmektedir. Bunlardan başka fert olarak Hz. Peygamber (s.a.v.) tarafından cennetle müjdelenmek, ilk müslümanlar arasında yer almak, imanı uğrunda işkence görmek, büyük malî yardımlarda bulunmak, savaşlardan birinde veya bir kaçında bulunmak gibi hususlar ile buna benzer daha bir çok konular Fezâîlu's-Sahâbe konusuna girmektedir.

Bütün sahabiler, fazilet bakımından aynı seviyede değildir. İslama giriş önceliğine sahip olmak, İslam dini için büyük fedakarlıklarda bulunmak gibi sebeplerden dolayı sahabiler arasında fazilet, tabaka ve mertebe farklılığı vardır.

Hz. Peygamber (s.a.v.)'i bir defa gören sahabi ile hayatı boyunca ona hizmet eden sahabinin faziletlerinin eşit olmayacağını göz önünde bulunduran muhaddisler, özellikle İslam'a giriş önceliğini esas alarak ashabı 5 yada 12 veya 17 tabakaya ayırmışlardır. [520]

1- Hz. Ebu Bekr (r.a.)’ın Fazileti

2167- Ebu Bekr es-Sıddîk (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Biz mağarada iken başlarımızın üzerinde müşriklerin ayaklarını gördüm. Bunun üzerine:

“Ey Allah'ın resulü! Birisi ayaklarına baksa, ayaklarının altında bizi görecek!” dedim. Resulullah (s.a.v.):

“Ey Ebu Bekr! Üçünsücü Allah olan iki kişiyi sen ne zannediyorsun!” buyurdu. [521]

Açıklama:

Hz. Ebu Bekr'in asıl adı, Abdullah b. Osman b. Amir b. Ka'b b. Sa'd b. Teym b. Mürre et-Teymî'dir. Cahiliyye döneminde “Abdulkabe” Kabe'nin kulu diye adlandırılmıştır. Bunun dışında başka isimleri olduğu da söylenmiştir. Cehennemden azad edildiği için ona “Atik” ve İsrâ gecesinin sabahında Resulullah (s.a.v.)'i tasdik etmede herkesten önce davrandığı için “Sıddîk” diye lakablandmlmıştır.

Hz. Ebu Bekr, Fil olayından 2 yıl sonra Mekke'de doğmuştu. Cahiliyye döneminde Kureyş'in ileri gelenlerindendi. Cahüiyye döneminde çok yaygın olmasına rağmen hiç içki içmemişti. Pek çok konuda kendisine danışılır, görüşü alınırdı. Kabilesine yakın olmaya çalışan kimselerin üstlendiği diyet ve borç-alacak meseleleri, kendisine götürülürdü. Arap soyunu ve tarihini iyi bilen birisiydi. Maharetli bir tüccardı.

Hz. Ebu Bekr, erkeklerden İslamı ilk kabul eden kimseydi. Bundan dolayı da bir çok sıkıntıya ve güçlüğe katlanmıştı. Kendisini Allah'ın dinine hizmet etmeye adamıştı. Bir çok insan, onun sayesinde İslama girdi. Cennetle müjdelenen sahabilerin çoğu, onun vasıtasıyla müslüman olmuşlardı.

Hz. Ebu Bekr, Resulullah (s.a.v.)'in sahabileri içinde, Resulullah (s.a.v.)'in en çok sevdiği kişiydi. Hem küçüklükten arkadaşı ve hem de Allah, Resulullah (s.a.v.)'i peygamber seçtiğinde onun can yoldaşıydı. Ayrılmaz gölgesi gibi her zaman yanında yer almıştı. Mekke'de malıyla ve

canıyla hem Resulullah (s.a.v.)'in ve hem de sahabilerin koruyucusu durumundaydı. Mekke'den Medine'ye hicreti sırasında Resulullah (s.a.v.)'in yol arkadaşıydı.

Kısacası: Hz. Ebu Bekr, bütün sıkıntılı anlarda cesareti, atılganlığı, direnç ve metanetiyle tanınıyordu. Resulullah (s.a.v.) ile birlikte bütün savaşlara katılmıştı.

2168- Ebu Saîd el-Hudrî (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Resulullah (s.a.v.) bir gün minbere oturup:

“Bir kul ki, Allah ona ya dünya nimetlerini vermek ile kendi katındakileri vermek arasında onu muhayyer bırakmış, o da Allah'ın katındakileri seçmiştir” buyurdu.

Bunun üzerine Ebu Bekr, ağladı, ağladı. Sonra da:

“Sana babalarımızı ve annelerimizi feda ettik!” dedi.

Ebu Saîd der ki:

“Muhayyer bırakılan kişi, Resulullah (s.a.v.) idi. Ebu Bekr'de onu en iyi bilenimiz idi.

Daha sonra Resulullah (s.a.v.), Ebu Bekr'in bu halini görünce:

“Doğrusu malı ve arkadaşlığı hususunda insanların bana en çok cömeri olanı, Ebu Bekr'dir. Eğer Rabbimden başka birisini dost edinseydim Ebu Bekr'i dost edinirdim. Ancak islam kardeşliği ve sevgisi bundan daha geneldir. Mescitte Ebu Bekr'in havhası geçidi dışında asla hiçbir havha/gecii bırakılmasın” buyurdu. [522]

Açıklama:

Bu hadis, Hz. Ebu Bekr'in; arkadaşlığıyla ve malıyla Allah Resulü'ne ne kadar yardımc olduğunu göstermektedir. Bu nedenle de Hz. Ebu Bekr'in, Resulullah (s.a.v.) nezdinde fevka İade önemli bir yere sahip olduğu da anlaşılmaktadır. Çünkü Hz. Ebu Bekr, gerek Mekke'de ve gerekse de Medine'de en kritik anlarda Resulullah (s.a.v.) ile birlikte olmuş, onunla bütüi savaşlara katılmış ve bu birlikteliğiyle ünsiyet sağlayıp ona manevi destekte bulunmuştur.

İsrâ gecesinin ertesinde Resulullah (s.a.v.)'i desteklemesi, hicret sırasında ve özellikle di mağaradaki beraberliklerinin önemine işareten;

“Üzülme! Şüphesiz Allah bizimle bera berdir” [523] tesellisine yer verilmiş olması, Hz. Ebu Bekr'in hadiste temas edilen arkadaşlığının önemini göstermektedir.

Hudeybiye barış anlaşması sırasında herkes anlaşmadan memnuniyetsizliğini gösterirken, Hz. Ebu Bekr, bu anlaşmada ResuluIIah (s.a.v.)'in görüşü doğrultusunda hareket etmesi: onun manevi desteklerinden biridir.

Hadisin Arapça metninde geçen “Sohbet” kelimesi, “Karşılıklı konuşmak” anlamından ziyade “Arkadaşlık” ve “Birliktelik” anlamına gelmektedir. Buna göre bu kelimenin buradaki anlamı, “ResuluIIah (s.a.v.)'e arkadaşlık eden” veya “Birlikteliği olan” şeklindedir.

Görüldüğü üzere bu hadiste; ResuluIIah (s.a.v.)'in, Muhammedî Risaieti'nin tebliğ, tespit ve takririnde Hz. Ebu Bekr'in arkadaşlığının önemli katkısına yer vermektedir. Dolayısıyla da bu arkadaşlığın içerisine; ünsiyet, teselli, güç kazandırma, dayanışma, manevi destek ve katkılar girmektedir. Hz. Ebu Bekr'in hayatını ve onun, ResuluIIah (s.a.v.)'ie olan münasebetlerini iyi bilen kişilere bu husus açıktır.

“Halil”; sevgisi, hiçbir boşluk kalmayacak şekilde kalbe nüfuz etmiş, gonüle sevgiyi sokmuş dosttur. “Halil” ile kastedilen sevgi; her çeşit eksiklikten uzak, benliğin tamamını saran bir sevgidir ki, ResuluIIah (s.a.v.), bu derecedeki bir sevgiyi, Allah'ın vermiş olduğunu belirtmektedir.

İşte Resulullah (s.a.v.) ile Hz. Ebu Bekr arasındaki bağ, böyle bir temele dayanınaktadır. [524]

Yine bu hadis; Hz. Ebu Bekr'in mal yönüyle de İslama yaptığı katkılarına da değinmektedir. Çünkü Hz. Ebu Bekr, Mekke'de iken; ya köle olan müslümanları hürriyete kavuşturuyor yada onları sahibinden alıp özgürlüğe ulaştırıyordu. müslümanlara ve Özellikle de ResuluIIah (s.a.v.)'e maddi ve manevi her türlü1 yardım ve desteğini yapıyordu. Medine'de iken; yine müslümanlara yardımını sürdürüyordu. Örneğin, Tebük gazası sırasında Hz. Ömer malının yarısını verirken, Hz. Ebu Bekr, ailesini Allah ve Resulü'ne havale ederek, malının tamamını vermişti. Hz. Aişe, babası Hz. Ebu Bekr öldüğünde tek bir dinar ve tek bir dirhem bırakmadığını belirtir. Hz. Aişe'nin bir başka rivayetinde; Hz. Ebu Bekr'in, Resulullah (s.a.v.)'e kırk bin dirhem infak ettiğini söyler.

“Havha”, kapıdan ziyade ışık almak ve istenen yere geçmek gayesiyle “Duvarda açılan oyuk yada delik” anlamına gelmektedir.

Evleri Mescidi Nebevi'ye bitişik olan sahabiler, Mescidi Nebevİ'ye kolaylıkla girip çıka

bilmek için havha oyuk veya delik yada kapı açmışlardı. Bazen cünup olarak ve bazen de nayızh olarak Mescidi Nebevi yol edinilmişti. Bunun üzerine ResuluIIah (s.a.v.), ilk önce kapların kapatılmasını emretti. Sahabiler, kapıların kapatılması emriyle kapılarını kapatıp onun yerine

Mescidi Nebevi'ye girişe imkan verecek havha (delik yada oyuk) açtılar. Daha sonra da kapamakla emrolundular.

Birincide, Hz. Ali'nin evinin sadece mescide açılan bir kapısı olduğu için onun kapısının kapatılması istisna edildi. ikinci de ise, Hz. Ebu Bekr'in evinin Mescidi Nebevi'ye açılan bir havhası olduğu için onunda havhasınm kapatılması istisna edildi.” [525]

2169- Amr İbnu'I-Âs (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.), Amr İbn'1-As'i, Zâtu Selasil savaşı için hazırlanan askeri birlik üzerine komutan tayin edip onu askerin başında savaşa göndermişti.

Amr der ki:

“Bu seferden döndüğümüzde Resulullah (s.a.v.)'in yanına geldim ve ona:

“İnsanlar içerisinde sana en sevgili olan kimdir?” diye sordum. Resulullah (s.a.v.):

“Âîşe'dir” diye cevap Verdi. Ben:

“Erkeklerden kimdir?” diye sordum. Resulullah (s.a.v.):

“Âişe'nin babası Ebu Bekr'dir” diye cevap verdi. Ben:

“Sonra kimdir?” diye sordum. Resulullah (s.a.v.):

“Ömer'dir” diye cevap verdi. Sonra da bazı kimselerin adlarını saydı. [526]

Açıklama:

Zâtu Selasil, Şam tarafında Cüzam oğulları kabilesine ait bir sudur. Hicretin 8. yılında burada müslümanlar ile kafirler arasında savaştığı için bu

savaşa bu yerin adı verilmiştir.

Bu askeri birliğin içerisinde Ebu Bekr ile Ömer'de vardı. Amr İbnu'1-Âs, Ebu Bekr ile Ömer'in kendi birliğinin içerisinde birer er olarak kalmasından dolayı galiba Resulullah (s.a.v.) beni onlardan daha çok seviyor gibi bir düşünceye kapılmış, bundan dolayı da savaş sonrası Resulullah (s.a.v.)'in yanına giderek ona en çok kimi sevdiği ile ilgili bu sorulan sormuştur.

2170- Cübeyr b. Mut'im (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Bir kadın, Resulullah (s.a.v.)'den bir şey istemişti. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.) kadına daha sonra tekrar gelmesini emretmişti. Bunun üzerine kadın:

“Ey Allah'ın resulü! Daha sonra gelip de seni bulamazsam o zaman ne buyurursun?” diye sordu.

Hadisin ravisi Muhammed der ki: Babam Cübeyr:

“Sanki kadın, bu sözüyle, Resulullah (s.a.v..y)'in ölümünü kastediyordu” dedi.

Resulullah (s.a.v.):

“Beni bulamazsan o zaman Ebu Bekr'e git” diye cevap verdi. [527]

2171- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir; “Resulullah (s.a.v.), hastalığı sırasında bana:

“Bana Ebu Bekr'i ve kardeşin (Abdurrahman')ı çağır da bir yazı yazdıracağım. Çünkü ben bir hevaskarın temenni (ve arzuya) düşmesinden ve bir sözcünün de: “Ben daha haklıyım' demesinden endişe ediyorum.

Halbuki Allah ve müminler, Ebu Bekr'den başkasına rıza göstermez” buyurdu. [528]

Açıklama:

Hadiste kastedilen husus şudur: Resulullah (s.a.v.) ölüm döşeğinde iken yerine bir halife bırakmayı düşünmüş, bunun için en lâyık Ebû Bekr'i gördüğünden oğlu ile ikisini çağırtarak bu husustaki vasiyetini yazdırmak istemiştir. Buna sebep olarak da çıkması sözkonusu olan kargaşayı göstermiş: “Çünkü ben halife olmaya hevesli bir kimsenin, halife ben olacağım demesinden yahut birinin, bu hak benimdir diye iddia etmesinden korkarım. Böyle bir iddiaya Allah ve müminler razı değildir. Yalnız Ebû Bekr müstesna. Bu hususta o hak iddia ederse, onu Allah da, mü'minler de kabul eder demiştir.

Nevevî der ki:

“Bu hadiste Ebû Bekr-i Sıddîk'ın faziletine açık delil vardır. Peygamber (s.a.v.) vefatından sonra meydana gelecek bâzı şeylere işaret buyurmuş, müslümanların Ebû Bekr'den başka kimsenin hilâfetini kabul etmeyeceklerini haber vermiş ve bunların hepsi olmuştur.” [529]

2172- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Resulullah (s.a.v.):

“Bugün içinizden kim oruçlu olarak sabahladı?” diye sordu. Ebu Bekr:

“Ben oruçluyum” dedi. Resulullah (s.a.v.):

“Bugün sizden kim bir cenazenin ardından gitti?” diye sordu. Ebu Bekr:

“Ben gittim” dedi. Resulullah (s.a.v.):

“Sîzden bugün kim bir miskin kimseyi doyurdu?” diye sordu. Ebu Bekr:

“Ben doyurdum” dedi. Resulullah (s.a.v.):

“Bugün sizden kim bir hasta ziyareti yaptı?” diye sordu. Ebu Bekr:

“Ben yaptım” dedi. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):

“Bu özellikler bir kimse de toplandığında o kimse muhakkak cennete girmiştir” buyurdu. [530]

2173- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Resulullah (s.a.v.):

“Bir kimse kendisini ait bir sığırı üzerine yük yükleyerek önüne katıp götürürken sığır o şahsa doğru dönüp dile gelerek:

“Ben bu iş için yaratılmadım. Fakat ben, ancak ekincilik için yaratıldım” dedi” buyurdu. İnsanlar, şaşkınlık ve dehşetle:

“Subhanallah! Bîr sığır hiç konuşur mu?” dediler. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):

“Ben buna inanıyorum, Ebu Bekr'de, Ömer'de inanır” buyurdu. Ebu Hureyre der ki: Resulullah (s.a.v.):

“Bir çoban, koyun sürüsü içerisinde bulunurken sürüye bir kurt saldırdı ve koyunlardan birini alıp götürdü. Çoban da onu aradı. Nihayet o koyunu kurttan kurtardı. Bunun üzerine kurt, çobana dönüp dile gelerek:

“Kurtların seni koyunlarından uzaklaştırıp benim onlar arasında kalacağom gün, yaşlanman sebebiyle onların benden başka bir çobanı olmayacağı gün onları benden kim kurtarır?” dedi. İnsanlar:

“Subhanallah!” dediler. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):

“Ben buna inanıyorum, Ebu Bekr'de, Ömer'de inanır” buyurdu. [531]

Açıklama:

Bu hadis, Resulullah (s.a.v.)'in haber verdiği hususlarda Ebu Bekr ile Ömer'in hiç tereddüt etmeksizin iman etmeleri ve Hz. Peygamber (s.a.v.)'e her hususta en yüksek derecede teslimiyetlerini çok açık bir şekilde göstermektedir.

2- Hz. Ömer (r.a.)'ın Fazileti

2174- Abdullah İbn Abbâs (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

"Ömer İbnu'l-Hattâb şehit edilip de cenazesi teneşirinin üzerine konuldu. Derken cenazesi kaldırılmadan önce insanlar onun etrafını çepeçevre kuşatarak ona dua ediyor, sena ediyor ve üzerine salâvat getiriyorlardı. Ben de içlerinde idim. Arkamdan omuzumdan tutan bir adamdan başka beni hiçbir şey heyecanlandırmadı. Ona baktım ki, o Ali'dir!

Ömer'e rahmet okudu ve sonra da:

"Geriye hiç bir kimse bırakmadın ki, benim için onun ameli gibi amelle Allah'a kavuşmak seninkinden daha makbul olsun. Allah'a yemin olsun ki! Ben Allah'ın seni iki dostunla birlikte koyacağını biliyordum. Çünkü ben çok defalar Resulullah (s.a.v.)'i:

"Ben, Ebû Bekr ve Ömer'le beraber geldim, Ebû Bekr ve Ömer'le beraber girdim, Ebû Bekr ve Ömer'le beraber çıktım' buyururken işitiyordum. Seni Allah'ın onlarla beraber edeceğini umuyor yada biliyordum" dedi. [532]

Açıklama:

Hz. Ömer, Mekke'de Ficar savaşından dört yıl kadar önce dünyaya gelmiştir. Seviyeli bir çevrenin içerisinde yetişmiş ve iyi bir eğitim görmüştü. Cahiliye döneminde Kureyş toplumunun ileri gelenlerinden sayılan grubun içerisinde bulunuyordu.

Resulullah (s.a.v.)'in peygamber olarak gönderilişinin 5. yılında müslüman olmuştur. Yüce Allah onunla İslam'ın gücünü artırdı. Onun müslüman olması bir fetih, hicret etmesi bir zafer, devlet yönetimini ele alması bir rahmet olmuştur.

Mecusi Ebu Lu'lu'umun onu öldürmesi dolayısıyla dünyadan şehid olarak Ahİrete göçtü. Hicretin 23. yılının zilhicce ayının çıkmasına dört gün kala şehid edilmiş, hicretin 24. yılının muharrem ayının ilk hilalinin göründüğü gecenin ertesi günü 1 muharrem'de defnedilmiştir.

Hak ile batılı en kesin bir şekilde fark edici olmasından dolayı ona “Faruk” denilmiştir.

2175- Ebu Saîd el-Hudrî (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Resulullah (s.a.v.):

Uyuduğum esnada gördüm ki, insanlara bana arz olunuyorlar. Üstlerinde de gömlekler vardı. Bu gömleklerin bazısı insanların üzerinde göğüs hizasına kadar varıyor ve bazısı da bundan daha aşağıya kadar varıyordu. Bu sırada Ömer İbnu'l-Hattâb da gelti. Onun üstünde, eteklerini yerde sürüdüğü bir gömlek vardı' buyurdu. Sahabiler:

“Ey Allah'ın resulü! Bunu, neyle yorumladın?” diye sordular. Resulullah (s.a.v.):

“Din ile” dîye cevap verdi. [533]

2176- Abdullah İbn Ömer İbnu'l-Hattâb (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Resulullah (s.a.v.):

“Uykuda bulunduğum sırada gördüm kî, bana, içinde süt dolu olan bir kadeh getirildi. Ondan o kadar çok içtim ki, kanmışlık alametlerinin tırnaklarımdan sızdığını duyuyorum, içtikten sonra artığımı Ömer İbnu'1-Hattâb'a verdim” buyurdu. Sahabiler:

“Ey Allah'ın resulü! Bunu, neyle yorumladın?” diye sordular. Resulullah (s.a.v.);

“İlim ile” diye cevap verdi. [534]

2177- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Ben bir defa uyurken kendimi bir su kuyusunun başında gördüm. Kuyunun üzerinde bir kova vardı. O kuyudan Allah'ın dilediği kadar su çıkardım. Sonra kovayı Ebû Kuhafe'nin oğlu Ebu Bekr aldı. O da, o kovayla bir yada iki kova su çıkardı. Allah ona mağfiret buyursun! Vallahi, onun su çekişinde bedence bir zayıflık vardı. Sonra kova, daha büyük bir kovaya döndü. Onu, Hattab'ın oğlu (Ömer) aldı. Artık insanlardan hiç bir yiğit görmedim ki, Ömer b. Hattab'ın çıkardığı gibi su çıkarsın. Nihayet insanlar, (kendileri ve hayvanları gereği gibi suya kandıkları için) develerini ağıllarına kapadılar.” [535]

2178- Câbir (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Resulullah (s.a.v.):

“Bir defasında rüyamda cennete girdim ve orada bir ev yada bir köşk gördüm. Bu köşk kimin içindir?” diye sordum. Melekler:

“Ömer İbnu'l-Hattâb içindir” dediler.

“Oraya girmek istedim. Fakat Ey Ömer! Senin kıskançlığını hatırladım. Dolayısıyla oraya girmekten vazgeçtim” buyurdu. Ömer, bunu duyunca ağladı ve:

“Ey Allah'ın resulü! Sana karşı da hiç kıskançlık yapılır mı?” dedi. [536]

2179- Sa'd b. Ebi Vakkâs (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Ömer, Resulullah (s.a.v.)'in yanına girmek için izin istedi. Bu sırada Resulullah (s.a.v.)'in yanında Kureyş kabilesinden bazı kadınlar vardı. Onlar, Resulullah (s.a.v.)'le yüksek sesle konuşuyorlar ve sesleri Resulullah (s.a.v.)'in sesinden yüksek bir tonda olarak konuşmayı çoğaltıyorlardı. Ömer izin isteyince, kadınlar ayağa kalkarak perdeye doğru koşuştular. Resulullah (s.a.v.)'de içeri girmesi için ona izin verdi. Resulullah (s.a.v.) kadınların bu haline gülüyordu. Ömer, gülmesinin sebebini öğrenmek üzere ona:

“Ey Allah'ın resulü! Allah senin bütün ömrün boyunca memnun edip güldürsün!” dedi. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):

“Şu benim yanımda olan kadınların haline şaştım. Onlar, senin sesini işitince perdeye doğru koşuştular” dedi. Ömer:

“Ey Allah'ın resulü! Sen onların çekinmesine benden daha lâyıksın!” deyip sonra kadınlara dönerek:

“Ey düşmanları, nefisleri olan kadınlar! Resulullah (s.a.v.)'den çekinmi-yorsunuz da, benden mi çekiniyor sunuz?” dedi. Kadınlar:

“Evet, senden çekiniyoruz. Çünkü sen, Resulullah (s.a.v.)'den daha sert ve daha katı yüreklisin!” dediler. Resulullah (s.a.v.):

“Nefsim elinde olan Allah'a yemin ederim ki, (y Ömer! Şeytan asla seninle karşılaşmak istemez. Hatta sen bir yolda giderken şeytanla

karşılaşacak olsan şeytan muhakkak senin yolundan başka bir yola yönelip gider” buyurdu. [537]

2180- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Ömer İbnu'l-Hattâb bir defasında Resulullah (s.a.v.)'in yanına girmek için izin istemişti. Bu sırada Resulullah (s.a.v.)in yanında Kureyş kabilesinden bazı kadınlar vardı. Bunlar, seslerini, konuşma sırasında Resulullah (s.a.v.)'in sesinden daha yüksek bir tonda olarak konuşuyorlardı. Ömer izin isteyince, bu kadınlar, hemen kalkıp perdeye doğru koşuştular.”

2181- Hz. Aişe (r.anhâ)'dan rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Sizden önceki ümmetler içerisinde bazı muhaddesun Allah tarafından kendilerine söz söylenen kimseler vardı. Eğer benim ümmetim içerisinde bunlardan bir kimse varsa, ki olacaktır muhakkak ki Ömer İbnu'l-Hattâb onlardandır.” [538]

Açıklama:

Hz. Ömer'in “Muhaddesun”dan olması durumunu, konuyla ilgili bir çok hadis olmasınra rağmen aşağıda gelen iki hadis açıkça ortaya koymaktadır.

2182- Abdullah İbn Ömer (r.a.)'tan rivayet edildiğine göre, Hz. Ömer (r.a.) söyle demiştir:

“Ben üç hususta Rabbime muvafakat ettim:

1- Makam-ı İbrahim hakkında [539]

2- Hicab/örtü hakkında. [540]

3- Bedir esirleri hakkında.[541]

2183- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

"Münafıkların reisi Abdullah b. Übey öldüğünde, oğlu Abdullah b. Abdullah, Resulullah (s.a.v.)'e gelip ondan babasına kefen yapmak için gömleğini istedi. Resulullah (s.a.v.)'de gömleğini ona verdi. Arkasında Resulullah (s.a.v.)'den babasının cenaze namazını kıldırmasını istedi. Resulullah (s.a.v.), cenaze namazını kıldırmak için ayağa kalktı. Hemen Ömer ayağa kalkıp Rasulüllah (s.a.v.)'in elbisesini tutup:

"Ey Allah'ın Resulül Allah onun/münafıkların cenaze namazını kıldırmanı sana yasaklamışken onun cenaze namazını mı kıldıracaksın?" dedi. Resulullah (s.a.v.)'de:

"Allah, "Onlar için bağışlama dile yada bağışlama dileme. Eğer onlar için yetmiş kere bağışlama dilesen bile Allah onları asla bağişlamayacaktır" [542] *buyurarak beni serbest bırakmıştır. Dolayısıyla ben istiğfarı, yetmişten daha da fazla artıracağım"* buyurdu. Ömer:

"Doğrusu o, bir münafıktır" dedi.

Resulullah (s.a.v.), onun cenaze namazını kıldırdı. Bunun üzerine;

"Onlardan Ölen bir kimse için asla cenaze namazı kıldırma! Kabirlerinin başında durma!"[543] ayeti indi. [544]

Açıklama:

Hz. Ömer (r.a.), olayları anlamada, çare bulmada takip edilen gelişme neticesine göre; isabetli hedeflerin tahmin ve tespitinde fevkalade kabiliyet ve sezgiye sahipti.

Hz. Ömer (r.a), gerek Resulullah (s.a.v.)'in sağlığında ve gerekse vefatından sonra çok isabetli teşhislerde bulunmuş ve doğru kararlar vermiştir.

Rivayetlerde; Hz.Ömer (r.a)'m şu doğru tespitleri, vahyin inmesine de sebep olmuştur:

1- Hz. İbrahim (a.s)'ın makamının namazgah edinmesini istemesi üzerine [545] ayeti inmiştir.

2- Hz. Peygamber (s.a.v.)'in hanımlarının örtünmelerini istemesi üzerine [546] ayeti inmiştir.

3- Resulullah (s.a.v.)’in hanımlarının kıskançlık etmeleri üzerine Hz. Peygamber (s.a.v.)'in onları boşadığı takdirde Yüce Allah'ın, kendilerinin yerine O'na güzel kadınlar vereceğini söylemesi üzerine” [547] ayeti inmiştir.

4- İçkinin yasaklanmasını istemesi üzerine [548] ayetleri inmiştir.

5- Bedir savaşında esir edilen müşriklerin öldürülmesini istemesi üzerine [549] ayetleri inmiştir.

6- Münafıkların reisi Abdullah b. Übeyy'in cenaze namazını, Resulullah (s.a.v.)'e kılmamasını söylemesi üzerine [550] ayeti inmiştir.

7- iki olayında, Hz.Aişe'nin tertemiz olduğunu Resulullah (s.a.v.)'e söylemesi üzerine [551] ayeti inmiştir.

8- iki kimsenin Resulullah (s.a.v.)'e gelerek bir konuyu sormaları üzerine bunlardan birisi Resulullah (s.a.v.)'in vermiş olduğu hükmü beğenmeyerek Hz. Ebu Bekr'e giderler ve daha sonrada Hz. Ömer'e giderler. Hz. Ömer'de, Resulullah (s.a.v.)'in hükmünü beğenmeyen kimsenin boynunu kılıçla uçurur. Bunun üzerine [552] ayeti inmiştir. .

9- Bir yahudinin, Cebrail (a.s.) hakkında ileri-geri konuşmasının ardından ona verdiği cevap üzerine [553] ayeti inmiştir.

10- Yüce Allah'ın, insanı; “Çamurun özünden yarattığını ve onun geçirdiği evreleri” işitince [554] “Yapıp yaratanlarin en güzeli olan Allah pek yücedir” demekle, ayetin sonuna uygun sözü söylemiştir.

Hafız İbn Hacer el-Askalani:

“Nakil İtibariyle bu muvafakat'in 15'ine vakıf olduk” diyor. Suyuti'de, “Tarihu'l-Hulefa"da, bunları, ve çıkarıyor.

3- Hz. Osman (r.a.)’ın Fazileti

2184- Hz. Aişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.) benim evimde iki uyluğunu veya iki baldırını açmış olarak yaslanmıştı. Derken Ebû Bekr içeri girmek için izin istedi. Resulullah (s.a.v.) o halde iken ona izin verdi. Onunla bir müddet konuştu. Sonra Ömer izin istedi. Yine aynı vaziyette ona da izin verdi. Onunla da bir müddet konuştu. Sonra Osman izin istedi. Resulullah (s.a.v.) hemen oturdu. Elbisesini düzeltti.

“Hadisin râvisi Muhammed:

“Bu bir günde oldu demiyorum” dedi.

Osman içeri girdi. Onunla da bir müddet konuştu. Osman dışarı çıktığı zaman, Âişe, Resulullah (s.a.v.)'e:

“Ey Allah'ın resulü! Ebû Bekr içeri girdi. Ona güleryüz göstermedin ve aldırış etmedin. Sonra Ömer içeri girdi. Ona da güleryüz göstermedin ve

aldırış etmedin. Sonra Osman içeri girdi. Hemen oturdun ve elbiseni düzelttin!” dedi. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):

“Kendisinden melekler utanan bir kimseden ben niye utanmayayım mı?” buyurdu. [555]

Açıklama:

Resulullah (s.a.v.)'in nesebi ile Hz. Osman'ın nesebi, Abdumenaf ta birleşir. Hz. Osman, Resulullah (s.a.v.)'in kızı Rukiyye ve onun ölümünden sonra da diğer kızı Ümmü Külsüm'le evlenmesinden dolayı “Zu'n-Nureyn” iki nur sahibi lakabıyla şöhret bulmuştur.

Hz. Osman, cömertlİğiyİe ve fedakarlıklarıyla tanınan bir kimseydi. Servetini İslam uğrunda cömertçe harcıyan bahtiyar kimselerdendi.

Hicretin 35. yılının zilhicce ayının 18. günü ikindiden sonra öldürülmüştür.

2185- Ebu Musa el-Eş'arî (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.) bir defasında Medine'nin bahçelerinden birinde dayanmış olduğu halde yanındaki bir değneği su ile çamur arasına dikmeye çalışırken aniden bir adam kapıyı çaldı. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):

“Kapıyı aç! Onu cennetle müjdele!' buyurdu. Bir de baktım ki, o gelen kimse, Ebû Bekr idi. Ben ona kapıyı açtım ve onu cennetle müjdeledim. Sonra başka bir kimse daha kapının açılmasını istedi”. Resulullah (s.a.v.) yine:

“Kapıyı aç! Onu cennetle müjdele!” buyurdu. Ben kapıya doğru gittim. Bir de baktım ki, o gelen kimse, Ömer idi. Ona da kapıyı açtım ve

onu cennetle deledim. Sonra başka bir kimse daha kapıyı çaldı. Bu defa Peygamber (s.a.v.) oturdu ve:

“Kapıyı aç! Başına gelecek musibetlere karşı onu cennetle müjdele!” buyurdu. Kapıya gittim. Bir de baktım ki, o gelen kimse, Osman b. Affan idi. Ona da kapıyı açtım ve onu cennetle müjdeledim. Peygamber (s.a.v.)'in dediğini ona söyledim. Osman:

“Allah’ın! Bu musibetlere karşı bana sabır ihsan eyle! yada kendisinden yardım istenilecek ancak Allah'tır” [556] dedi. [557]

4- Hz. Ali (r.a.)’ın Fazileti

2186- Sa'd b. Ebi Vakkâs (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.), Tebük seferine giderken Medine'de yerine bıraktığı Ali'ye:

“Sen, bana; Harun'un, Musa'nın yanında aldığı yer mesabesindesin. Şu kadar var ki, benden sonra Peygamber yoktur” buyurdu. [558]

Açıklama:

Hz. Ali, ilk müslümanlardandı. Küçük yaşta İslama girmesinde, Resulullah (s.a.v.)'in terbiyesi altında olmasının büyük etkisi olmuştur. Çünkü Mekke halkı bir kıtlık yılıyla karşı karşıya kalmış, o yıl Resulullah (s.a.v.), Hz. Ali'yi, babasından almıştı. Bu nedenle Hz. Ali, Resulullah (s.a.v.)'in yanında bulunmaktaydı. Tebük dışında bütün savaşlara katıldı.

Hz. Ali, Resulullah (s.a.v.)'in kızı Fatıma ile evlendi. Resulullah (s.a.v.)'in soyu, bu yolla devam etti. İşte Hz. Ali'nin; Resulullah (s.a.v.)'e

damat olması, İslama yaptığı hizmetleri, küçük yaştaki İslama teslimiyeti, onun, Resulullah (s.a.v.) ve diğer sahabilerin yanında önemli bir yere sahip olmasını sağlamıştı.

Resulullah (s.a.v.), Hz. Alî'yi Medine'de kendi yerine bırakarak Tebük gazasına çıkmıştı. Münafıkların, Hz, Ali'yi küçük düşürücü sözlerinden ötürü, Hz. Ali, silahına sarılarak yolda Resulullah (s.a.v.)'e yetişip münafıklann kendisiyle ilgili sözlerini ona nakletti. Resulullah (s.a.v.), Hz. Ali'ye; Tur dağına Allah ile görüşmek için giden Hz. Musa (a.s)'ın, gideceği zaman yerine, kendisine en yakın olan kardeşi Hz. Harun'u bırakıp gittiğini hatırlattı. Hz. Harun, Hz. Musa (a.s)'m hem kardeşi ve hem de yardımcısı durumundaydı. Bu nedenle Hz. Musa (a.s)'m yanında önemli bir yere sahipti. İşte Resulullah (s.a.v.)'de, Hz. Ali'yi, Hz. Harun'un bu önemli yerine koymaktadır.

2187- Sa'd b. Ebi Vakkâs (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Muâviye b. Ebî Süfyân, Sa'd'a emir verip Ali'yi kastederek:

“Ebû Türaba sövmekten seni ne menetti?” dedi. O da:

“Resulullah (s.a.v.)'in Ali'ye söylediği üç sözü hatırladığım müddetçe ben Ali'ye asla sövemem. Bu üç şeyden bir tanesinin benim için olması, bana, kızıl develerden daha sevimli olurdu.”

1- Ben, Resulullah (s.a.v.)'in Ali'ye hitaben söylerken işittim: Resulullah (s.a.v.) gazalarından birinde Ali'yi Medine'de kendi yerine vekil olarak bırakmıştı. Ali, Resulullah (s.a.v.):

“Ey Allah'ın resulü! Beni, kadın ve çocuklarla beraber geride mi bıraktın?” dedi. Resulullah (s.a.v.), ona:

“Sen kendinin, benim tarafımdan Harun'un Musa'ya yakınlığı menzilesinde olmana razı değil misin? Şu kadar var ki, benden sonra Peygamber yoktur” buyurdu.

2- Yine Resulullah (s.a.v.)'i, Hayber günü:

“Bu sancağı mutlaka Allah ve Resulünü seven, Allah ve Resulü de kendisini seven bir zata vereceğim” buyururken işittim. Biz sancak için hepimiz uzandık. Fakat o:

“Bana Ali'yi çağırın!” buyurdu. Ali gözlerinden rahatsız olduğu halde getirildi. Resulullah (s.a.v.) onun gözüne tükürdü ve sancağı ona verdi. Allah da Hayber'in fethini ona müyesser kıldı.

3- Bir de;

“De ki: Gelin, bizim ve sizin çocuklarınızı çağıralım” [559] ayeti inince Resulullah (s.a.v.) Ali'yi, Fatma'yı ve Hasan ile Hüseyin'i çağırarak:

“Allah’ın! Benim ailem bunlardır” buyurdu. [560]

Açıklama:

Ebu Turab, Hz. Ali'nin lakabıdır. Emevi yöneticileri, Hz. Ali'ye söverken onun ismini kullanarak değil de lakabını kullanarak küfretmİşlerdir. Hatta kendileri küfretmekle yetinmeyip sahabileri, insanları, kısaca herkesi Hz. Ali'ye karşı sövmeleri için zorluyorlardı. Metinde de görüldüğü üzere idarecilik yetkilerini kullanarak bunu insanlara emrediyorlardı. Hz. Ali'ye sövmekten kaçınan kimselere çeşitli şekillerde zorluklar çıkarmışlar, güçlerinin yettiğine de baskı yapmışlardır. Kaçınanlara zulüm etmişlerdir. 2270 nolu hadis de buna bir örnektir.

2188- Sehl b. Sa'd (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Resulullah (s.a.v.), Hayber'in fethi günü:

“Bu sancağı öyle bir adama vereceğim ki, Allah onun elinde Hayber'in fethini müyesser kılacak. O, Allah'ı ve Resulünü sever, Allah ve Resulü de onu sever” buyurdu.

Sehl der ki:

“Artık insanlar o gece sancağı kime verecek diye konuşarak gecelediler. Sabahlayınca erkenden Resulullah (s.a.v.)Jin yanına vardılar. Her biri sancağın kendisine verilmesini umuyordu. Derken Resulullah (s.a.v.):

“Ali b. Ebi Tâlib nerede?” diye sordu. Sahabiler:

“Ey Allah'ın resulü! O, gözlerinden rahatsızdır” dediler. Resulullah (s.a.v.):

“Hemen ona haber gönderin!” buyurdu. Bunun üzerine Ali Resulullah (s.a.v.)'e getirildi. Resulullah (s.a.v.) onun gözlerine tükürdü ve ona iyileşmesi için dua etti. Ali derhal düzeldi. Hattâ hiç ağrısı yokmuş gibi oldu. Resulullah (s.a.v.) sancağı ona verdi. Ali;

“Ey Allah'ın resulü! Onlarla, bizim gibi müslüman oluncaya kadar mı savaşacağım?” diye sordu. Resulullah (s.a.v.):

“Ey Ali! Onların içine yavaşça gir. Tâ onların sahasına in(ip ordugahını kurarsın, sonra da onları İslâm'a davet et! İslâm hususunda üzerlerine vacip olan Allah'ın haklarını onlara haber ver. Allah'a yemin ederim ki, senin sayende Allah'ın bir tek kişiye hidâyet vermesi, senin için kırmızı develerin senin olmasından daha hayırlıdır” buyurdu. [561]

2189- Yezîd b. Hayyân'dan rivayst edilmiştir:

“Ben, Hus'ayn b. Sebrâ ve Ömer b. Müslim, Zeyd b. Erkam'e gittik. Yanına oturduğumuz zaman Husayn, ona:

“Ey Zeyd! Gerçekten sen çok hayırla karşılaştın. Resulullah (s.a.v.)'i gördün, hadisini dinledin, onunla beraber gazaya katıldın ve arkasında namaz kıldın. Ey Zeyd! Gerçekten sen çok hayırla karşılaştın. Ey Zeyd! Bize, Resulullah (s.a.v.)'den işittiklerini rivayet et!” dedi. Zeyd:

“Ey kardeşim oğlu! Vallahi, yaşım geçti, vaktim ilerledi. Resulullah (s.a.v.)'den bellediklerimin bazısını unuttum. Dolayısıyla size ne rivayet etmişsem kabul edin, neyi rivayet etmemişsem onu benimle mükellef tutmayın!” dedi. Sonra şunu söyledi:

“Resulullah (s.a.v.) bir gün Mekke ile Medine arasında “Humm” denilen bir suyun başında aramızda hutbe okumak üzere ayağa kalktı. ilk önce Allah'a hamd etti, senada bulundu, öğüt verip hatırlatma da bulundu. Sonra da:

“Bundan sonra; haberiniz olsun ki, ey insanlar! Ben ancak bir insanım. Rabbimin elçisinin gelmesi ve benim de ona icabet etmem yakındır. Ben size iki ağır emanet bırakıyorum. Bunların birincisi; içinde doğru yol ve nur bulunan Kltabullah'dır. O halde Kitâbullah'ı alın ve ona sarılın!” buyurdu. Böylece insanları Allah'ın kitabına teşvik edip gönülleri ona rağbet ettirdi. Sonra da:

“Bir de, Ehl-İ Beytimi bırakıyorum. Ehl-i beytim hakkında size Allah'ı hatırlatırım! Ehl-i beytim hakkında size Allah'ı hatırlatırım! Ehl-i beytim hakkında size Allah'ı hatırlatırım!” buyurdu. Husayn, ona:

“Ey Zeyd! Resulullah (s.a.v.)'in Ehl-i beyti kimlerdir? Kadınları, Ehl-i beytinden değil midir?” diye sordu. Zeyd:

“Resulullah (s.a.v.)'in kadınları, onun Ehl-i beytindendir. Fakat onun asıl Ehl-i beyti, Resulullah (s.a.v.)'den sonra sadaka almaları haram olanlardır” diye cevap verdi. Husayn:

“Onlar kimlerdir?” diye sordu. Zeyd:

“Onlar; Ali'nin ev halkı, Akîl'in ev halkı, Cafer'in ev halkı ve Abbâs'ın ev halkıdır” dedi. Husayn:

“Bunların hepsine sadaka almak haram kılınmış mıdır?” diye sordu. Zeyd:

“Evet!” diye cevâp verdi. [562]

Açıklama:

Humm, Cuhfe'ye üç mil mesafede bulunan bir meşe ağacıdır. Orada o meşe ağacına izafe edilen meşhur bir göl vardır. O göle, “Gadiru Humm” denilir.)

2190- Hehl b. Sa'd (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Medine'ye Mervan hanedanından bir kimse vali tâyin edilmişti. Bu kimse, Sehl b. Sa'd'ı çağırarak Ali'ye sövmesini emretti. Sehl, buna razı olmadı. Vali, ona:

“Madem ki, Alî'ye sövmeye razı olmuyorsun, hiç olmazsa “Allah, Ebû Turab'a lanet etsin” de!” dedi. Bunun üzerine Sehl:

“Ali'nin Ebû Turab'dan daha sevimli hiçbir ismi yoktur. Bu isimle çağrıldığı zaman gerçekten sevinirdi” dedi. Bu defa vali:

“Bize onun kıssasını haber ver! Ona, niçin Ebû Turab ismi verildi?” dedi. Sehl şunu söyledi:

“Resulullah (s.a.v.) Fâtıma'nm evine gelmişti. Ali'yi evde bulamamıştı. Fâtıma'ya:

“Amcan oğlu Ali nerede?” diye sordu. Fâtıma:

“Aramızda tartışma türü bir şey oldu. Benimle bozuştu. Bunun üzerine evden çıkıp gitti. Yanımda öğle uykusuna yatmadı” dedi. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.), bir kimseye:

“Bak! Şu Ali nerede?” buyurdu. Adam gidip baktı, sonra da geldi ve:

“Ey Allah'ın resulü! Ali, mescitt uyuyor” dedi. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.) mescide Ali'nin yarıma geldi. Ali yan uzanmış, örtüsü bir tarafından sıyrılmış, vücudu toprağa bulanmış bir vaziyetteydi. Resulullah (s.a.v.):

“Ebu Turab! Kalk, Ebu Turab! Kalk” diyerek onun bedeninden toprağı silkmeye başladı. [563]

Açıklama:

Ebu Turab, “Toğrağin babası” demektir.

5- Sa'd b. Ebi Vakkâs (r.a.)’ın Fazileti

2191- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir: “Resulullah (s.a.v.) bir gece uyuyamamıştı. Derken:

“Keşke bu gece sahabil erimden elverişli birisi beni muhafaza etse!” buyurdu. Âişe der ki: *“Tam bu sırada bir silah sesi işittik. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):*

“O kimdir?” diye seslendi.

“Ey Allah'ın resulü! Sa'd b. Ebi Vakkâs! Seni bekleyip muhafaza edeyim diye geldim” dedi.

Âişe:

“Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.) uyudu, hatta biz onun horlamasını işittik” dedi. [564]

Açıklama:

Sa'd b. Ebi Vakkas, ilk müslümanlardandır. müslüman olduğunda 17 yaşındaydı. Cennetle müjdelenmiş sahabiler içerisinde yer almaktadır. Resulullah (s.a.v.)'in kendilerinden razı olarak vefat ettiği altı kişilik şura heyeti üyelerinden biridir, Kufe'yi şehir haline getiren Sa'd b, Ebi Vakkas olmuştur. Hicretin 55. yılında Medine dışında Akik denilen yerde vefat etmiştir. Cenaze namazını Mervan kıldırmıştır. Vefat ettiğinde sahih olan rivayete göre 80 yaşındaydı.

2192- Sa'd b. Ebi Vakkâs (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Peygamber (s.a.v.), Uhud savaşı günü Sa'd için kendi babasını ve annesini birlikte anmıştır.

Sa'd der ki: Müşriklerden bir kimse (o gün) müslümanlardan hayli can yakmıştı. Peygamber (s.a.v.), Sa'd'a hitaben:

“Babam annem sana feda olsun, ok at!” dedi.

“Ben o müşrik için aşağısına saplamak için demiri olmayan bir ok çekip fırlattım ve böğründen isabet ettirdim. Hemen yere düştü, avret yeri açıldı. Düşmanının vurulması sebebiyle Resulullah (s.a.v.) ferahlayıp gülümsedi. Hatta gülerken azı dişlerini gördüm.” [565]

2193- Sa'd b. Ebi Vakkâs (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

"Sa'd b. Ebi Vakkâs hakkında Kur'an'dan bir çok ayet inmiştir:

1- Sa'd'ın annesi, Sa'd İslam dininden dönmedikçe ebediyyen onunla konuşmayacağına ve yiyip içmeyeceğine dair yemin edip:

“Sen, Allah'ın, sana; annen ile babana iyilik vasiyyet ettiğini söylüyorsun. Ben senin annenim. Ben de sana dini terk etmeni emrediyorum” dedi.

Sa'd (devamla) der kî:

“Annem üç gece bekledi, Nihayet açlıktan bayıldı. Bunun üzerine Umare adında bir oğlu kalkıp ona su içirdi. Annem Sa'd'a beddua etmeye başladı. Bunun üzerine Yüce Allah, Kur'ân'daki şu âyeti indirdi:

“Biz insana, ana-babasına iyi davranmasını tavsiye etmişizdir. Eğer onlar seni, hakkında bilgin olmayan bir şeyi körü körüne bana ortak koşman için zorlarlarsa, onlara itaat etme. Onlarla dünyada iyi geçin..” [566]

2- Sa'd der ki:

“Resulullah (s.a.v.) büyük bir ganimet almıştı. Bir de baktım ki, ganimetin içinde bir kılıç var! Hemen onu alarak Resulullah (s.a.v.)'e getirdim ve ona:

“Bu kılıcı bana bahşet! Ben hâlini bildiğin bir kimseyim” dedim. Resulullah (s.a.v.):

“Onu aldığın yere iade eti” buyurdu. Ben de gittim tam onu ganimet yerine koymak istediğim sırada nefsim beni ayıpladı ve tekrar dönüp Resulullah (s.a.v.)'in yanına gelip ona;

“Bunu bana ver!” dedim. Resulullah (s.a.v.), bana sesini şiddetlendirerek:

“Onu aldığın yere koy!” buyurdu. Bunun üzerine Yüce Allah,

“Sana ganimetleri soruyorlar.” [567] ayetini indirdi.

3- Sa'd der ki:

“Ben hastalanmıştım. Peygamber (s.a.v.)e haber gönderdim. O da hemen yanıma geldi. Ona;

“Bana izin ver, malımı dilediğim yere taksim edeyim” dedim. Resulullah (s.a.v.) buna razı olmadı. Ona:

“Öyleyse malımın yarısını!” dedim. Buna da razı olmadı. Ona:

“Öyleyse üçte birini!” dedim. Buna ses çıkarmadı. Artık bundan sonra malın üçte birini vasiyet etmek caiz oldu.

4- Sa'd der ki:

“Ensar ve muhacirlerden oluşmuş birkaç kişinin yanına geldim. Bana:

“Gel seni doyuralım ve sana içki içirelim' dediler. Bu mesele, içki haram kılınmazdan önce idi. Onların yanına bir bostan içindeyken vardım. Bir de baktım ki, yanlarında kızartılmış bir deve kellesi ve bir testi de içki var! Onlarla beraber yedim, içtim. Derken onların yanında Ensar ile Muhacirlerden bahsedildi. Ben:

“Muhacirler, Ensar'dan daha lıdır1 dedim. Bunun üzerine bir adam başımın iki çenesini yakaladı ve bana o deve kellesiyle vurarak burnumu yaraladı. Hemen Resulullah (s.a.v.)'e gelerek ona durumu haber verdim. Bunun üzerine Yüce Allah benim hakkımda içkinin hükmünü indirdi.”

Açıklama:

“Şarab, kumar, dikili taşlar ve oklar şeytan işi pis şeylerdir.” [568]

2194- Sa'd b. Ebi Vakkâs (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Biz, Peygamber (s.a.v.)'le birlikte altı kişiydik. Müşrikler, Peygamber (s.a.v.)'e:

“Biz yanına geldiğimiz zaman şunları yanından kov, dolayısıyla bize karşı herhangi bir söz ve fiille cüretkarlıkta bulunmasınlar” dediler.

Sa'd der ki:

“Ben, Abdullah İbn Mes'ud, Huzeyl kabilesinden bir kimse, Bilal ve isimlerini söyleyemeyeceğim iki kişi daha altı kişilik bir topluluk idik. Resulullah (s.a.v.)'in gönlüne Allah'ın, düşmesini dilediği bir şey düşmüş ve kendi kendine konuşmuştu. İşte bunun üzerine Yüce Allah,

“Sabah-akşam Rablerine sırf O'nun rızasını dileyerek dua eden kimseleri yanından kovma.” [569] ayetini indirdi. [570]

6- Talha B. Ubeydüllah (r.a.) ile Zubeyr B. Avvâm (r.a.)’in Fazileti

2195- Ebu Osman'dan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.)'in savaştığı şu günlerin bazısında Peygamber (s.a.v.)'in maiyetinde Talha ile Sa'd b. Ebi Vakkâs'tan başka hiç kimse kalmadı. [571]

Talha, İslam'ın ilk dönemlerinde Ebu Bekr'in teşvikleri sonucu müslüman olmuştur. Medine'ye hicret etti. Resulullah (s.a.v.) onu Ebu Eyyub el-Ensari ile kardeş yaptı. Bedir savaşı hariç bütün gazalara katılmıştır. Cennetle müjdelenmiş sahabiler içerisinde yer almaktadır.

Hicretin 36. yılında Mervan tarafından öldürülmüştür, öldüğünde 60 yaşındaydı.

Zübeyr, ilk müslümanlardandır. müslüman olduğunda 15 yaşındaydı. Daha küçük yaşta müslüman olduğunu söyleyenler de vardır. Cennetle müjdelenen on kişi içerisinde yer almaktadır. Hz. Ebu Bekr'in kızı Esma'yla evlendi.

Hicretin 36. yılında Cemel vakasından vazgeçip yoldan dönüp gelirken bazı serserilerin saldırısı üzerine öldürülmüştür. Öldürüldüğünde 66 yada 67 yaşında idi.

2196- Câbir b. Abdullah (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.), Hendek günü insanları cihada çağırdı. Zübeyr, bu çağrıya katıldı. Sonra Resulullah (s.a.v.) insanları yine cihada çağırdı. Yine Zübeyr bu çağrıya katıldı. Resulullah (s.a.v.) yine insanları cihada çağırdı. Zübeyr yine bu çağrıya katıldı. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.):

“Her peygamberin havarileri/yardımcıları vardır. Benim havarim de, Zübeyrdir” buyrudu.[572]

2197- Abdullah İbnu'z-Zübeyr (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Ben ve Ömer b. Ebî Seleme, küçük olduğumuz için Hendek savaşı günü, kadınlarla birlikte Hassan'ın kalesinde idik. Bazen o bana belini eğiltip sırtına çıkarak dışarıya bakardım. Bazen de ben ona belimi eğiltip sırtıma çıkarak o dışarıya bakardı. Babam Zübeyr'i atının üzerinde silâhlı olarak Kureyza oğulları tarafına geçtiğinde onu tanıyordum.

Abdullah b. Zübeyr der ki: Ben bunu babama anlattım. Babam:

“Evladım! Beni gördün mü?” dedi. Ben de:

“Evet!” dedim. Babam:

“Doğrusu Allah'ın adına yemin ederim ki, o gün, Resulullah (s.a.v.) benim için kendi anne ve babasını bir arada zikrederk:

“Babam ve annem sana feda olsun” buyurdu” dedi.[573]

2198- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.) Hıra dağının üzerinde Ebu Bekr, Ömer, Osman, Ali, Talha ve Zübeyr'le birlikte buluduğu sırada o taştan ibaret olan Hıra dağı sallandı. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):

“Sakin ol! Senin üzerinde Peygamber'dcn yada Sıddîk'dan veya Şehid'den başka hiç kimse yoktur” buyurdu. [574]

2199- Urve'den rivayet edilmiştir: Aişe, bana:

“Allah'a yemin ederim ki, senin iki baban yani baban Zübeyr ile deden Ebu Bekr, “Kendilerine yara isabet ettikten sonra yine Allah'ın ve Resulünün davetine icabet eden kimseler zümresindendir” [575] dedi. [576]

7- Ebu Ubeyde İbnu'l-Cerrâh (r.a.)’ın Fazileti

2200- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Her ümmetin bir Emîn'i vardır. Ey Muhammed ümmeti! Bizim Emîn'i-miz de, Ebu Ubeyde İbnu'l-Cerrâh'tır.” [577]

Açıklama:

Ebu Ubeyde, bir günde müslüman olan beş kişi arasındadır. Hz. Ebu Bekr'in teşvikiyle müslüman olmuştur. Medine'ye hicret ettiğinde Sa'd b. Muaz'la kardeş yapılmıştı. Bu ümmetin emini/ güvenilir kimsesi idi. Bedir ve daha sonraki gazalara katılmıştır. Amvas olayı sırasında veba hastalığına yakalanarak sahih olan rivayete göre hicretin 18. yılında vefat etmiştir. Öldüğünde 58 yaşında idi.

2201- Huzeyfe (r.a)'tan rivayet edümiştir: “Necranlılar, Resulullah (s.a.v.)'e gelip ona:

“Ey Allah'ın resulü! Bize Emin/güvenilir bir kimse gönder” dediler. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):

“Size hakkıyla Emin ve hakkıyla da Emin bir kimse muhakkak göndereceğim” buyurdu.

Açıklama:

Resulullah (s.a.v.)'in bu sözü üzerine sahabiler, bu yüce emin oima niteliğine mazhar olmak istediler. Bunun için beklemeye başladılar. Nihayet Resulullah (s.a.v.), (onlara) Ebu Ubeyde İbnu'l-Cerrâh'ı gönderdi. [578]

Necran heyeti, hicretin 9. yılında Yemen gelmişti. Bunlar geldiklerinde henüz Hıristiyan idiler. müslüman olup memleketlerine dönecekleri zaman yurtlarına emin bir emirin gönderilmesini Resulullah (s.a.v.)'den İstemişlerdi. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.)'de onlara Ebu Ubeyde'yi göndermiştir.

2202- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Peygamber (s.a.v.), torunu Hasan için:

“Allah’ın! Doğrusu ben onu seviyorum. Onu sen de sev ve onu seveni sev” buyurdu. [579]

Açıklama:

Hz. Hasan, Hz. Ali'nin büyük oğludur. Seçkin, güzel, akıllı, vakarlı, cömert, övgüye layık, çokça hayır işleyen, dindar, İtibarlı ve dedesine çok benzemekteydi.

Hasan, hicretin 3. yılında Ramazan ayında doğmuştur. Hz. Peygamber'den 13 hadis rivayet etmiştir. 37 yaşında hilafete geçmiş, altı-yedi ay kadar Irak, Hicaz, Horasan, Yemen taraflanna hükümran olduktan sonra bir barış anlaşması sonunda hilafet görevini bırakarak Medine'ye çekilmiştir. Hicretin 49. yılında zehirlenerek Medine ölmüş ve Baki' kabristanlığına defnedilmiştir,

Hz. Hüseyin ise, Hz, Ali'nin küçük oğludur. Hicretin 4. yılında doğmuştur. Hz. Hasan hicretin 40 yılında zehirlenerek öldürülmüş, Hz. Hüseyin ise hicretin 61. yılında 54 yaşındayken Kerbela'da Aşure günü şehid edilmiştir.

Hz. Hasan ile Hz, Hüseyin, örnek alınacak ve yolu takip edilecek örnek imamlar ile raşid önderlerdendir. ikisine de çok haksızlık yapılmıştır. Fakat onlar, her zaman İslam'ın ve Resulullah (s.a.v.)'in izi sıra gitmişler ve bundan da hiç vazgeçmemişlerdir.

2193- İyâs, babası (Seleme)'den rivayet etmiştir:

“Ben, Peygamber (s.a.v.), Hasan ve Hüseyin binmiş oldukları halde, ben, Resulullah (s.a.v.)'in gri renkteki katırını(n ipinden tutup çekip

götürdüm. Nihayet şu çocuk onun önünde ve şu da onun arkasında olduğu halde onları Peygamber (s.a.v.)'in hücresine götürdüm.” [580]

9- Peygamber (s.a.v.)’in Ehli Beytinin Fazileti

2194- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

“Peygamber (s.a.v.), bîr sabah üzerinde siyah yünden yapılmış nakışlı bir örtü olduğu halde mescidin avlusuna çıkmıştı. Derken Ali'nin oğlu Hasan geldi. Peygamber (s.a.v.) onu bu örtünün içine aldı. Sonra Hüseyin geldi. O da Hasan'ın yanına girdi. Sonra Fatıma geldi. Peygamber (s.a.v.), onu da bu örtünün içine aldı. Sonra Ali'de geldi. Onu da oraya soktu. Bu suretle hepsi örtünün içine girmiş oldu. Daha sonra Peygamber (s.a.v.),

“*Ey Ehl-i beyt! Allah sizden ancak kiri gidermek ve sizi tertemiz yapmak ister*” [581] ayetini okudu. [582]

Açıklama:

Ehl-i beytin kimlerden oluştuğunu görmek için 2269 nolu hadise bakabilirsiniz.

10- Zeyd b. Harise (r.a.) ile (Bunun Oğlu) Üsame B. Zeyd (r.a.)’ın Fazileti

2195- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Biz, Zeyd b. Hârise'yi, Kur'an'da,

“Onları babalarının adlarıyla çağırın. Bu, Allah katında daha doğru bir harekettir” [583] ayeti inene kadar hep “Muhammed'in oğlu Zeyd” diye çağırırdık.” [584]

2196- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.) Rumlar üzerine bir ordu göndermek istedi. Ordunun başına da Üsâme b. Zeyd'i komutan tayin etti. Bazı insanlar, Üsâme'nin komutan olmasına itiraz ettiler. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.) ayağa kalkıp:

“Siz onun komutanlığına dil uzatıyorsanız, siz bundan önce onun babasının komutan olmasına da dil uzatmıştınız. Allah hakkı için Zeyd komutanlığa tamamıyla Iayıksa ve o bana insanların en sevimlilerinden biri ise doğrusu Üsâme'de babasından sonra bana insanların en sevimlilerindendir” buyurdu. [585]

Açıklama:

Mute harbinde, Üsame'nin babası Zeyd b. Harise de şehit olmuştu. Peygamber (s.a.v.), bu yenilginin intikamını almak için Rumlara karşı bir ordu hazırlayıp ordunun başına da Zeyd'in oğlu Üsame'yi geçirmişti. Üsame, bu sırada 18 yaşındaydı. Üsame'nin genç olması, azadlı bir kölenin olması ve sahabe içerisinde ondan daha söz sahibi kimseler olması gibi nedenlerden dolayı bazı kimseler onun komutan olmasına itiraz etmişlerdi. Resulullah (s.a.v.) bu sırada hasta idi. Hastalığı devam edince ordunun hareketi de ertelendi. Resulullah (s.a.v.)'in vefatı üzerine onun bu arzusunun Ebu Bekr yerine getirdi. Böylece Resulullah (s.a.v.)'in en son ve Ebu Bekr'in ilk donattığı ordu işte bu Üsame ordusu oldu.”

11- Abdullah b. Cafer (r.a.)’ın Fazileti

2197- Abdullah b. Ebi Müleyke'den rivayet edilmiştir:

“Abdullah b. Cafer, bir defasında maziyi anarak Abdullah İbn Zübeyr'e:

“Ben, sen ve Abdullah İbn Abbâs beraberce Resulullah (s.a.v.)'î karşıladığımız zamanı hatırlar mısın?” dedi. Abdullah İbn Zübeyr:

“Evet, hatırlarım. Resulullah (s.a.v.), benim ile Abdullah İbn Abbâs'ı terkisine almıştı da seni de almamıştı” dedi.[586]

2198- Abdullah b. Cafer (r.a)'dan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.) bir seferden geldiği zaman Ehl-i beytinin çocukları tarafından karşılanırdı. Bir defasında yine bir seferden geldi. Ben onun önüne geçirildim. Resulullah (s.a.v.)'de beni önüne bindirdi. Sonra Fatıma'nın iki oğlunun biri de getirildi. Resulullah (s.a.v.) onu da terkisine bindirdi. Bu suretle bir hayvan üzerinde üç kişi olduğumuz halde Medine'ye dahil edildik.” [587]

12- Müminlerin Annesi Hz. Hatice (r.a.nhâ)'nın Fazileti

2199- Hz. Ali (r.a)'dan rivayet edilmiştir: “Resulullah (s.a.v.)'i:

“Kendi zamanındaki kadınların en hayırlısı, İmran'ın kızı Meryem'dir. Kendi zamanındaki kadınların en hayırlısı da Huveylid'in kızı Hatice'dir”

buyururken işittim. [588]

Açıklama:

Hz. Hatice'nin soyu ile Resulullah (s.a.v.)'in soyu, Kusayy'da birleşir. Resulullah (s.a.v.)'in hanımlarının nesep yönünden kendisine en yakın olanı Hz. Hatice'dir. Resulullah (s.a.v.)'in Hatice'yle olan evliliği 24 yıl sürmüştür. Resulullah (s.a.v.)'in, İbrahim'den başka bütün çocukları Hatice'den doğmuştur.

2200- Ebu Musa (r.a)'dan rivayet edildiğine göre, Resulullah şöyle buyurmaktadır:

“Erkeklerden kemale erenler çoktur. Kadınlardan ise Meryem bint. İmran ile Firavun'un hanımı Asiye'den baka kemale eren yoktur. Kadınlar üzerine Aişe'nin üstünlüğü, tiridin diğer yiyecekler üzerine üstünlüğü gibidir.” [589]

Açıklama:

Firavunun hanımı Asiye, Musa'nın hayatta kalmasına vesile olmuş, sonradan Musa'ya iman etmiş ve Musa gibi Firavun'un zulmüne uğramış, onun işkenceleri altında hayatını kaybetmiştir.

Meryem de namusunu ve iffetini muhafaza etme hususunda kale kadar sağlam bir iradeye ve ruha sahipti. Cebrail'in ona ruh üfürmek suretiyle hamile kalmış ve hamilelikten İsa (a.s) dünyaya gelmiştir.

Bazı alimler, Asiye ile Meryem ile ilgili naslan delil getirerek bunların peygamber olduğunu ileri sürmüşlerdir. İmam Eş’ari, kadın peygamberlerin

sayısını altıya çıkarmıştır ki bunlar; Havva, Sare, Hacer, Musa'nın annesi, Asiye ve Meryem’dir. Çoğunluğa göre ise kadınlardan pengamber gelen olmamıştır.

2201- Ebu Hureyre (r.a)'dan rivayet edilmiştir: “Cebrail, Peygamber (s.a.v.)'e gelip ona:

“Ey Allah'ın resulü! İşte Hatice! Sana doğru yönelmiş gelmektedir. Beraberinde bir kap vardır ki, içinde katık yada yiyecek veya içecek vardır. Sana geldiği zaman ona Rabbi'nden ve benden selam söyle. Ayrıca ona, cennette inciden yapılmış bir köşkü de müjdele. O evde, ne gürültü olacak ve ne de sıkıntı!” dedi. [590]

2202- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

“Ben, Hatice'yi kıskandığım kadar hiçbir kadını kıskanmamışımdır. Halbuki Hatice, Resulullah (s.a.v.)'in benimle evlenmesinden üç yıl önce vefat etmişti. Onu kıskanmamın nedeni, Resulullah (s.a.v.)'in ondan sık sık bahsetmesini işitiyor olmamdır. Doğrusu Yüce Rabbi, Peygamber'e;

“Hatice'yi cennette inciden yapılmış bir köşkle müjdelemesini emretmiştir. Şu da var ki, Resulullah (s.a.v.) bazen koyun keserdi, sonra da o koyunun etini Hatice'nin yakınlarına/samimi dostlarına hediye ederdi.” [591]

2203- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

“Peygamber (s.a.v.), Hatice vefa edinceye kadar onun üzerine evlenmedi.”

2204- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

“Hatice'nin kızkardeşİ Hale bint. Huveylid, Resulullah (s.a.v.)'in yanına girmek için istemişti. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.), Hatice'nin izin istemesini hatırladı. Bundan memnunluk duyarak:

“Allah’ın! Huveylid'in kızı Hale!” buyurdu.

Bunun üzerine ben kıskandım ve ona:

“Allah sana onun yerine ondan daha hayırlısını vermişken, bir zaman önce ölmüş Kureyş'in kocakarılarından çenelerinin içi kırmızı bir kocakarıyı ne anıp duruyorsun!” dedim. [592]

Açıklama:

Resulullah (s.a.v.), Haie'nin sesini işitince, onu, Hatice'nin sesine benzeterek sevincinden titreyerek: “İşte Hale” demiştir.

Hz. Aişe'nin “Kocakarı” ifasesiyle kastettiği kişi, Hz. Hatice'dir. Resulullah (s.a.v.)'in Hz. Âişe'nin bu sert cevabına cevap vermeyişi, bu tür kıskançlığın kadınların tabiatında olduğunu bildiği için azabı gerektirmediğinden dolayı ona bir şey dememiştir.

13- Hz. Âişe (r.a.nhâ)'nın Fazileti

2205- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Bana üç gece rüyamda göster/ildin. Melek, senin suretini bana ipekli beyaz bir kumaş parçası içerisinde getirip:

“Bu resmin sahibi, senin müstakbel eşindir” dedi. Nihayet ben senin yüzünü açınca baktım ki, o suret sendin. Meleğin o sözü üzerine ben:

“Eğer şu rüyam bana Allah tarafından gösterilmişse Allah kendi takdirini yerine getirir” dedim. [593]

Açıklama:

Hz. Âişe, Ebu Bekr'in kızıdır. Annesi, Ümmü Ruman bint. Amr'dır. Hz. Aişe, keskin bir zekaya, ince anlayışlılığı ve bir de ilmî kudretinin üstünlüğüdür. Peygamber (s.a.v.)'in vefatından sonra sahabiler bir mesele hakkında tereddüt ettiklerinde Âişe'ye başvururlardı, Aişe'de onlann bu meselelerini gözerdi.

2206- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir: “Resulullah (s.a.v.), bana:

“Ben senin benden razı olduğun ve bana öfkeli bulunduğun zamanı iyi bilirim” buyurdu. Ben:

“Bunu nerden biliyorsun?” dedim. Resulullah (s.a.v.):

“Benden razı isen: “Hayır, Muhammed'in Rabbi hakkı için” diyorsun. Eğer Öfkeliysen: 'Hayır, ibrahim'in Rabbi hakkı için” diyorsun” buyurdu. Ben:

“Evet! Vallahi, ey Allah'ın resulü! Doğru söylüyorsun. Fakat ben, dargın olduğum zaman zatından ve sevginden değil sadece isminden uzaklaşıyorum” dedim. [594]

2207- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

“Âişe, Resulullah (s.a.v.)'in yanında kızlarla oynardı.

Âişe der kî:

“Arkadaşlarım bana gelirlerdi, fakat Resulullah (s.a.v.)'den utanıp çekinirlerdi. Resulullah (s.a.v.)'de onları bana gönderirdi.” [595]

2208- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

“İnsanlar, hediyelerini Âişe'nin (nöbet) gününe denk getirmeye çalışırlar, bununla Resulullah (s.a.v.)'i memnun etmek isterlerdi.” [596]

2209- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

“Peygamber (s.a.v.)'in hanımları, Resulullah (s.a.v.)'in kızı Fâtima'yı Resulullah (s.a.v.)'e gönderdiler. O, Resulullah (s.a.v.)'in yanına girmek için izin istedi. Bu sırada Resulullah (s.a.v.) benimle beraber örtünün altında uzanmıştı. Resulullah (s.a.v.) ona izin verdi. Fâtıma:

“Ey Allah'ın resulü! Hanımların beni sana gönderdiler. Senden, Ebû Kuhafe'nin oğlunun kızı hakkında adalet istiyorlar” dedi. Ben susuyordum. Resulullah (s.a.v.) ona:

“Ey kızcağızım! Sen benim sevdiğimi sevmez misin?” dedi. Fâtıma:

“Evet, severim” dedi. Resulullah (s.a.v.):

“O halde Aişe'yi sev!” buyurdu.

Açıklama:

Fâtıma, Resulullah (s.a.v.)'den bunu işitince kalktı ve Peygamber (s.a.v.)'in hanımlarının yanına dönerek onlara kendisinin Resulullah (s.a.v.)'e söylediğini ve Resulullah (s.a.v.)'in kendisine söylediği sözü haber verdi. Onlar, Fatıma'ya:

“Bize hiç bir şey yaptığını görmüyoruz. Hemen Resulullah (s.a.v.)'e geri dön ve ona: *“Gerçekten hanımların Ebû Kuhafe'nin oğlunun kızı hakkında senden adalet istiyorlar” de!”* dediler. Fâtıma:

“Allah'ın adına yemin ederim ki, Âişe hakkında ben Resulullah (s.a.v.)'e ebediyyen söz söyleyemem” dedi.

Aişe der ki:

“Bunun üzerinePeygamber (s.a.v.)'in hanımları, Resulullah (s.a.v.)'in hanımı Zeyneb bint. Cahş'i Peygamber (s.a.v.)'e gönderdiler. Zeyneb, Resulullah (s.a.v.)'in yanında diğer kadınlara nispetle mertebe bakımından onlardan bana denk denk/rakip bir kadındı. Din hususunda Zeyneb'ten daha hayırh hiç bir kadın görmedim. Allah'tan onun kadar korkan, onun kadar doğru söyleyen, onun kadar akrabalık bağına önem veren, ondan çok sadaka veren, verdiği sadakada nefsini onun kadar horlayıp o amelle Yüce Allah'a yakınlık gösteren yoktu. Ancak mizacmdaki hiddetten kaynaklanan bir kükremesi vardı ki, ondan da çabuk dönerdi.Zeyneb, Resulullah (s.a.v.)'in yanına girmek için izin istedi. Resulullah (s.a.v.) ise Aişe ile beraber onun örtüsünün altında Fâtıme'nin girdiği zamanki halde bulunuyordu. Resulullah (s.a.v.) ona da izin verdi.” Zeyneb:

“Ey Allah'ın resulü! Hanımları beni sana gönderdiler. Ebû Kuhafe'nin (oğlunun) kızı hakkında senden adalet istiyorlar' dedi. Sonra da benim aleyhime atıp tuttu ve hakkımdaki sözü uzattı. Ben, Resulullah (s.a.v.) gözetiyor, bana onun hakkında konuşmaya izin verecek mi diye gözüne bakıyordum. Zeyneb konuşmasına devam etti. Nihayet Resulullah (s.a.v.) benim kendimi savunmama bir şey demeyeceğini anladım. Zeyneb'e atıp tutmaya başlayınca, ona yaptığım hücumda kendisine aman vermedim. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.) gülümseyerek:

“Bu, Ebû Bekrin kızıdır!” buyurdu. [597]

Açıklama: Resulullah (s.a.v.)'in hanımları, Resulullah (s.a.v.)'den sevgi ve kalb muhabbeti konusunda adalet istiyorlardı. Çünkü Resulullah (s.a.v.)'in, Aişe'ye karşı hepsinden fazla bir sevgisi vardı. Alimler, kadınlar arasında sevgi konusunda adaletli olmanın ve eşit davranmanın lazım gelmediği hususunda ittifak etmişlerdir.

Resulullah (s.a.v.)’in dokuz hanımı vardı. Bunların evleri ayrı ayrı İdi. Hz. Peygamber (s.a.v.) her gece sırayla birinin yanında kalırdı. Yaşlı olanlardan sırasını Aişe'ye veren vardı. Bu sebeple Resulullah (s.a.v.) Aişe'nin yanında daha fazla kalıyordu. Sahabiler de Resulullah (s.a.v.)'e Aişe'yi daha çok sevdiğini bildikleri için Aişe'nin yanında kaldığı günü bekleyerek o günde Peygamber (s.a.v.)'e hediyelerini veriyorlardı.

Ayrıca Resulullah (s.a.v.)'e vahiy sadece Aişe'nin yatağında olduğunda iniyordu. Diğer hanımlanyla birlikte olduğunda vahiy hiç inmemişti. [598] Bundan dolayı da Aişe'ye olan ilgisi daha fazlaydı.

2210- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.) vefat ettiği hastalığı sırasında Aişe'nin nöbet gününün gecikmesinden dolayı onu araştırıp:

“Bugün benrfieredeyim! Yarın kimin yanında olacağım!” derdi.

“Nöbet gününü gelince, Allah, onun ruhunu benim ciğerim ile boğazım arasında aldı.” [599]

2211- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.)'i, vefatından önce göğsüne dayalı olduğu halde kulak verdiğinde:

“Allah’ın! Beni bağışla! Bana merhamet eyle ve beni Refik'e peygamberler/melekler topluluğuna ilhak eyle” buyururken işittim. [600]

2212- Peygamber (s.a.v.)'in hanımı Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir: “Resulullah (s.a.v.) sağlıklı iken:

“Hiç bir Peygamber kendisine cennetteki yeri gösterilip sonra muhayyer bırakılmadıkça ruhu kabzedilmemiştir” buyururdu.

Âişe der ki:

“Resulullah (s.a.v.)'in vefatı yaklaşınca başı benim dizimin üzerinde olduğu halde bir müddet bayıldı. Sonra ayıldı. Gözünü tavana dikti. Sonra da:

“Allah’ın! Refik-i Â'layı isterim!” buyurdu.

Âişe der ki:

“Şu halde Resulullah (s.a.v.) bizi tercih etmiyor” dedim. Yine Âişe:

“Anladım ki, bize sıhhatlıyken söylediği:

Hiç bir Peygamber cennetteki yerini görüp sonra muhayyer bırakılmadıkça ruhu kabzolunmamıştır” sözü, sahihmiş” dedi.

Âişe:

“Bu, Resulullah (s.a.v.)'in söylediği son söz, “Allah’ın! Refîk-ı Â'layı isterim!” oldu.” [601]

2213- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.) sefere çıktığı zaman kadınları arasında kur'a çekerdi. Bir defa kur'a Âişe ile Hafsa'ya düştü. Bundan dolayı ikisi birden Resulullah (s.a.v.)'le beraber sefere çıktılar. Resulullah (s.a.v.) gece

olduğunda Âişe'yle birlikte yürür, onunla konuşurdu. Derken Hafsa, Âişe'ye:

“Bu gece benim deveme binmez misin? Ben de senin devene bineyim. Sen de gör, ben de göreyim” dedi. Âişe:

“Tamam!” diye cevap verdi. Hafsa'nın devesine bindi. Hafsa da Aişe'nin devesine bindi. Az sonra Resulullah (s.a.v.) Aişe'nin devesine geldi. Üzerinde Hafsa vardı. Selâm verdi, sonra onunca birlikte yürüdü. Nihayet bir yere indiler. Âişe, Resulullah (s.a.v.)'i aradı ve kıskandı konağa indikleri zaman ayaklarını izhır otlarının içine koyup:

“Rabbim! Bana bir akreb veya yılan musallat et de beni soksun. Ben, Resulullah (s.a.v.)'e bir şey söylemeye güç yetiremeyeyim” demeye başladı. [602]

Açıklama:

İzhır, kokulu bir ot olup İçerisinde çoğunlukla zehirli hayvanlar ve haşereler olur.

2214- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Resulullah (s.a.v.)'i:

“Aişe'nin kadınlara üstünlüğü, tirit yemeğinin diğer yemeklere olan üstünlüğü gibidir” buyururken işittim. [603]

2215- Peygamber (s.a.v.)'in hanımı Hz, Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir; Resulullah (s.a.v.):

“Ey Âişe! Bu yanımdaki Cebrail'dir. O, sana selam ediyor” buyurdu. Ben de:

“Ve alehi's-Selâm ve Rahmetullah” Selam ve Allah'ın rahmeti, onun üzerine de olsun” diye karşılık verdim.

Âişe, Resulullah'ı kastederek:

“O, benim göremediğim (Cebrail'i) görüyordu” dedi. [604]

2216- Hz. Aişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

“Bir zamanlar onbir kadın bir yerde oturup kocalarının durumlarından hiçbir şey saklamayıp birbirlerine anlatacaklarına dair aralarında sözleşmişlerdi. Bunlardan;

Birinci Kadın:

“Benim kocam, sarp dağ başında arık bir deve etidir. Kolay değil ki, çıkılsm, semiz değil ki insanlar tarafından evlerine taşınsın!” dedi.

İkinci Kadın:

“Kocamın halini açığa çıkarıp yayamam. Çünkü korkarım. Onun hallerini bitirmeden bırakamam. Onun fenalıklarını sayacak olursam gizli-açık her halini sayıp dökmek zorunda kalacağım. Bu ise imkansızdır” dedi.

Üçüncü Kadın:

“Benim kocam, aklı kıt bir insandır. Konuşursam boşanırım, susarsam kocamdan uzak düşerim” dedi.

Dördüncü Kadın:

“Kocam, Necid çölünün gece hayatı gibidir. Ne sıcaktır, ne soğuk olup mutedil huyda bir kimsedir. Ondan ne korkulur ve ne de bıkılır!” dedi.

Beşinci Kadın:

“Kocam içeri girerse avdan gelen pars gibi olup koynumda mışıl mışıl uyur. Dışarı çıkarsa arslan kesilir. Evdeki masrafı sormaz” dedi.

Altıncı Kadın:

“Kocam oburdur. Yemek yerse silip düpürür, içerse su kabını kurutur, yatarsa yorganına sarınır, hüznümü gidermek için elini elbiseme bile sokmaz!” dedi.

Yedinci Kadın:

“Kocam, tohumsuzdur yada işinin bilmeyen ahmak bir kimsedir. Ahmaklığından işleri üzerine yığılmıştır. Her dert onu bulur. Ya başını yarar, ya kolunu kırar, yada ikisini birden yapar!” dedi.

Sekizinci Kadın:

“Kocamın kokusu, zaferan gibi hoş kokar. Teni de, tavşana dokunur gibi yumuşaktır!” dedi.

Dokuzuncu Kadın:

“Kocamın evi yüksek direklidir, kılıcının kını uzundur, ocağının külü çoktur, evi de İnsanların toplantı yerine yakın bir kimsedir” dedi. Yani kocamın evi harikadır, kendisi uzun boyludur, evi misafir kabul edilecek bir yerdedir.

Onuncu Kadın:

“Kocam, Mâlik'dir. Hem ne kadar Mâlik! Mâlik bundan çok daha hayırlıdır. Onun bir çok devesi vardır. Onların çökecek geniş yerleri vardır. Yaylım yerleri azdır. Ud sesini işittiklerinde boğazlanacaklarını anlarlardı” dedi.

Onbirinci Kadın:

“Kocam Ebû Zer'dir. Kocam Ebû Zerr, iyi huylu bir kimsedir! Zinerten kulaklarımı şakırdattı. Bazularımı tombullaştırdı. Beni sevindirdi. Benim de gönlüm ferah oldu. Beni “Şık” denilen dağ başında küçük bir koyun sürücüğü olan bir kabile içerisinde buldu. Sonra beni atları kişner, develeri böğürür, ekinleri sürülüp daneler samanından ayrılı, müreffeh bir aileye kattı. Onun yanında ne konuşsam red olunmam. Uyurum, sabah olunca da uyurum. Bol bol süt içerim, artık içecek halim kalmaz.

Ebû Zer'in annesine gelince; Ebû Zer annesi iyi huylu bir kadındır! Ambarlan büyük, evi geniş...

Ebû Zer'in oğluna gelince; Ebû Zer'in oğlu, iyi huylu bir kimsedir! Yatağı soyulmuş hurma lifi gibi. Onu, ancak bir kuzunun budu doyurur.

Ebû Zer'in kızına gelince; Ebû Zerin kızı, iyi bir huylu kızdır! Annesine ve babasına itaatkardır. O dilber kızın vücudu, elbiseni doldurur. Güzelliği, akranlarının kıskançlığına sebep olur.

Ebû Zer'in cariyesine gelince; Ebû Zer'in cariyesi, sadakatli bir cariyedir! Aile sırlarımızı ortalığa yaymaz. Evmİzin azığını döküp saçmaz. Evimizi de kuş yuvasına çevirmez, temiz tutar.

Tulumlarımızda süt çalkalanırken Ebû Zer çıkıp gitti. Yolda bir kadına rastiadı. Kadının yanında pars gibi çevik iki çocuğu vardı. Bu iki çocuk, kadının böğrünün altındaki memeleriyle oynuyorlardı. Kocam bu kadını sevmiş, bu sebeple hemen beni boşayıp onunla evlendi. Ben de ondan sonra eşraftan bir adamla evlendim. Yürüyüşü iyi olan ata biner. Eline "Hattı' türü mızrak alır. Evime birçok deve getirir. Bana her hayvandan bir çift verip:

"Ey Ümmü Zer! Akrabana da ver!" derdi. Ama onun bana verdiği her şeyi toplasam Ebû Zer'in kaplarının en küçüğünü bile doldurmaz" dedi. [605]

15- Hz. Peygamber (s.a.v.)'in Kızı Fâtıma (r.a.nhâ)'nın Fazileti

2217- Misver b. Mahreme (r.a)'tan rivayet edilmiştir: "Resulullah (s.a.v.)'i minberde:

"Hişâm b. Muğîre oğulları, kızlarını, Ali b. Ebi Talib'e nikahlamak için benden izin istediler. Ben onlara izin vermiyorum. Tekrar ediyorum, onlara izin vermiyorum. Ancak Ebu Talib'in oğlu Ali, benim kızımı boşayıp onların kızıyla evlenmek isterse o başka. Çünkü kızım, benden bir parçadır. Onu rahatsız eden şey, beni de rahatsız eder ve onu üzen şey beni de üzer" buyururken işittim. [606]

Açıklama:

Hz. Ali'nin dünürlük yaptığı kadın, Ebu Cehlin kızı Cüveyriye'dir. İsminin Cemile olduğunu söyleyenler de vardır. Bu kadın, aslında İyi bir

müslüman olmuştu.

Fakat Resulullah (s.a.v.), kızı Fatıma'nın annesini ve kız kardeşlerini kaybettikten sonra hayatta yalnız kaldığını bildiği için kadınların yaradılışında bulunan kıskançlık duygusunun da ilavesiyle üzüntüsünün son haddine varacağını ve etrafında derdini dökebileceği bir kimsesi de olmadığı için bunalıma sürükleneceği ve dolayısıyla dinî yönden büyük bire tehlikeyle karşı karşıya kalacağını düşünerek kızı Fatıma hakkında endişeleniyordu. Bu endişesini, bir hutbesinde dile getirdi. Hz. Ali, Ebu Cehl'in kızına dünürlük yaparken,

"Size helal olan kadınlardan ikişer, üçer, dörder alın" [607] ayetinin genel hükmüne sarılmıştı. Fakat Resulullah (s.a.v.j'in bunu hoş karşılamadığını anlayınca, hemen vazgeçti.

Hz. Peygamber {s.a.v.j'in, kendi kızı ile Ebu Cehl'in kızının bir nikâh altında toplanmalarını iki sebepten dolayı yasaklamıştır: Birincisi; bu nikâhın Hz. Fatıma'ya eziyet vermesidir. Bu durumda Hz. Peygamber 'in kendisi de eziyet duyacak ve buna sebep olan Hz. Ali ile Hz. Faîima'ya karşı beslediği şefkatten dolayı bu evlenme teşebbüsüne engel olmuştur.

ikincisi ise; kıskançlık dolayısıyla Hz. Fatıma'nın fitneye düşeceğinden korkmasıdır.

Bazı alimler: "Hz. Peygamber (s.a.v.)'in maksadı, Ebu Cehl'in kızı ile Hz. Fatıma'nın bir nikâh altında toplanmalarını yasaklamak değildir. Sadece Allah'ın lütfuyla bunların bir araya gelemeyeceklerini bildirmiştir" demişlerdir. Çünkü bir rivayette geçen, "Ben ne helali haram ve ne de haramı helal kılarım" sözü de; Ebu Cehl'in kızının Hz. Ali'ye aslında helal olduğunu bildirmektedir.

Yine Yüce Allah, Hz. Peygamber (s.a.v.)in kızı ile Allah düşmanı bir kimsenin kızının

birleşmesini daha önce haram kılmış olması ve Resulullah (s.a.v.j'in, "Vallahi, Allah resuuun kızı, Allah düşmanının kızı ile bir erkeğin (Nikâhı) altında kesinlikle bir va gelmez" sözüyle; Allah'ın bir yasağını haber vermek istemiş olması da mümkündür.

Bu takdirde ResuluIIah (s.a.v.)'in kızının, aduvvullah (Allah'ın düşmanmjın kızıyla bir nikâh altında birleştirilmesi konusu haram olan nikâhlar içerisine girer. [608]

Fakat Hz. Peygamber (s.a.v.)'in, Hz. Ali'nin evliliğine, Ebu'I-Âs olayını hatırlatması; Hz. Ali'nin de, Hz. Peygamber (s.a.v.)'e, Fatıma'nın üzerine bir başkasıyla evlenmeyeceğine dair söz verdiği intibaını güçlendirmektedir. Dolayısıyla da Hz. Ali'den bu sözüne bağlı kalmasını yada kızını boşaması gerektiğini belirtmektedir.

Başka bir rivayette Hz. Peygamber (s.a.v..y)'in, konuşma sırasında Ebul-As meselesini, Ali'ye örnek olarak vermektedir. Çünkü Ebu'l-As, Zeyneb üzerine ikinci bir kadınla evlenmeyeceğine söz vermiş ve bu sö2üne hep sadakat göstermiş, aynca müslüman olmadan önce de müslüman olduktan sonra da Zeyneb'e daima iyilik etmiş, onu hiç üzmemiştir.

2218- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

“Peygamber ölüm döşeğinde iken Peygamber (s.a.v.)'in hanımları, onun yanında idiler. Onlardan hiçbirini terk etmemişti. Derken Fatıma yürüyerek geldi. Yürüyüşü, Resulullah (s.a.v.)'in yürüyüşünden farklı değildi.

Resulullah (s.a.v.), Fatıma'yı görünce, onu hoşça karşılayıp:

“Merhaba! Kızım” buyurdu.

Sonra onu sağına yada soluna oturttu. Sonra ona, bir şeyler fısıldadı. Bunun üzerine Fatıma aşın derecede ağladı. Onun ağlamasını görünce, yanına çağırıp ikinci defa ona bir şeyler fısıldadı. Bu defa Fatıma güldü.

Fatıma'ya:

“Resulullah (s.a.v.) kadınların arasından sır söylemek için seni seçti. Sonra da sen ağlıyorsun?” dedim.

Resulullah (s.a.v.), yanımızdan kalktığı zaman Fatıma'ya:

“Resulullah (s.a.v.), sana ne söyledi?” diye sordum. Fatıma:

“Ben, Resulullah (s.a.v.)'in sırrını açığa çıkaramam!” dedi. Resulullah (s.a.v.) vefat edince, Fatıma'ya:

“Senin üzerinde olan hakkım namına yemin ediyorum ki, bana, Resulullah (s.a.v.)'in sana ne söylediğini söyle!” dedim. Fatıma:

“İşte şimdi olur. Evet! Birinci defa bana fısıldadığında Cebrail'in her sene kendisine bir yada iki defa Kur’an-ı arzettiğini, bu kez ise iki defa arzettiğini haber verip:

“Ben, ecelimin yaklaştığını görüyorum. Allah'tan kork! Sabret! Çünkü ben, senin için ne iyi öncüyüm!” buyurdu.

Ben de gördüğün şekilde ağladım. Benim ağladığımı görünce, bana tekrar fısıldayıp:

“Ey Fatıma! Müminlerin kadınlarının hanımefendisi yada bu ümmetin kadınlarının hanım efendisi olmak istemez misin!” buyurdu.

“Ben de gördüğün şekilde güldüm”dedi. [609]

Açıklama:

Resulullah (s.a.v.)'in 7 çocuğu vardı. Bunlardan 3'ü erkek idi. Bunlar;

a- Kasım.

b- Abdullah.

c- İbrahim'dir. 4 tanede kızı vardı. Bunlar ise;

a- Rukiyye.

b- Zeynep.

c- Ümmü Gülsüm.

d- Fahma'dır.

Hz. Fatıma, Resulullah (s.a.v.)'in peygamberlikle görevlendirilmesinden kısa bir müddet önce dünyaya gelmiştir. Hicretin 2. yılında Bedir savaşından önce Hz. Ali'ye evlenmiştir. Fakat gerdeğe, Uhud savaşından sonra girmiştir. Hz. Fatıma; Hasan, Hüseyin, Ümmü Gülsüm ve Zeynep adlı çocuklan dünyaya gelmiştir. Evlendiğinde 15 yaşında idi.

Resulullah (s.a.v.)'in diğer kızları, Resulullah (s.a.v.) daha hayattayken ölmüşken, Hz. Fatıma, Resulullah (s.a.v.) 'den sonra ölmüştür. Resulullah (s.a.v.)'in soyu, Hz. Fatıma'nın çocuklan yoluyla devam etmiştir. Çünkü Rukiyye'den doğan Abdullah küçükken ölmüş, Ümmü Gülsüm'ün çocuğu olmamış, Zeynep'den doğan Ali küçükken ölmüş ve oğlu Umâme'nin de çocuğu olmamıştır.

Resulullah (s.a.v.), Hz. Fatıma'yı çok sever, çok ikramda bulunur ve onunla hoşnut olurdu.

Hz. Fatıma, çok sabırlı olduğu sürece dindar, değişik üstünlüklere sahip, kendisini kötülüklerden sürekli koruyan, kanaatkar ve Allah'a çokça şükreden bir kadın idi. Hatta Hz. Ali, Ebu Cehil'in kızı Ümmü Cemile'yi onun üzerine kuma olarak getirmek istediğinde, Resulullah {s.a.v.) buna

razı olmamıştı. Yalnız Ebu Cehil'in kızının isminin ne olduğu hususunda görüş ayrılığı vardır.

Hz. Fatıma'da, babasına çok düşkündü. Hatta Resulullah (s.a.v.)'in hastalığı sırasında babasının ölecek olması nedeniyle ağlamıştı. Ardından Resulullah (s.a.v.)'in aile çevresi içinde kendisine ilk kavuşacak kişinin kendisi olduğunu ve onun, bu ümmetin hanımlarının efendisi olduğunu haber vermesi üzerine gülmüş ve sevinmiştir.

Hz. Fatıma, Resulullah (s.a.v.)'in ölümünden 5 ay veya buna yakın bir müddet sonra ölmüştür. 24 yada 25 yıl yaşamıştır.

16- Müminlerin Annesi Ümmü Seleme (r.a.nhâ)'nın Fazileti

2219- Üsâme b. Zeyd (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Cebrail (a.s), Aİlah'm peygamberi (s.a.v.)'in yanına sahabeden Dıhye'nin suretinde gelmişti. Bu sırada Peygamber (s.a.v.)'in yanında hanımlarından Ümmü Seleme bulunuyordu. Resulullah (s.a.v.) Cebrail'le konuşmaya başladı. Sonra Cebrail kalkıp gitti. Bunun üzerine Allah'ın peygamberi (s.a.v.), Ümmü Seleme'ye:

“Bu kimdir?” diye sordu. Yada kendi dediği gibi bir soru sordu. Ümmü Seleme:

“Bu, Dıhye'dir” dedi. Daha sonra Ümmü Seleme şöyle der ki:

“Allah'a yemin ederim ki, Nihayet Allah'ın peygamberi (s.a.v.)'in bizim bu haberimizi ve Cebrail'den aldığı vahyi bildiren hutbesini İşitİnceye kadar doğrusu ben Cebrail'i, ancak Dıhye sanmıştım.

“Ravi der ki: Yada Ümmü Seleme buna benzer bir söz söyledi.” [610]

Açıklama:

Ümmü Seleme, Habeşistan'a ilk hicret edenlerdendi. Kocası Ebu Seleme, orada vefat etti. Resulullah (s.a.v.) onunla evlenmek suretiyle onu teselli etti.

Dıhye, Bedir ve diğer gazvelere katılmış sahabilerin en güzellerindendi. İslam'a davet için komşu ülkelere elçiler gönderildiğinde Dihye'de Bizans kayserine gönderilmişti. Cebrail, işte bu sahabenin suretinde Resulullah (s.a.v.)'e gelirdi.

17- Müminlerin Annesi Zeyneb Bınt. Cahş (r.a.nha)'nın Fazileti

2220- Müminlerin annesi Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir: “Resulullah (s.a.v.), hanımlarına hitaben:

“Sîzin ölümümden sonra bana en çabuk kavuşacak olanınız, eli uzun olanımzdır'” buyurdu.

Aişe der ki:

“Bu söz üzerine Resulullah (s.a.v.)'in hanımları, hangisinin eli daha uzundur diye kollarını uzadıp ölçmeye başladılar.

Yine Aişe der ki:

“İçimizde Zeyneb bint. Cahş, en uzun kollu idi. Çünkü o, kendi el emeğiyle çalışır ve kazandığım da sadaka olarak fakirlere verirdi.” [611]

Açıklama:

Resulullah (s.a.v.)'in hanımlarından ilk vefat eden, Zeyneb bint. Cahş oldu. Zeyneb gerçekten eli açık ve cömert bir kimseydi. Dolayısıyla Resulullah (s.a.v.) burada kinayeli bir söz söyleyerek bununla Zeyneb'i kastetmiştir. Resulullah (s.a.v.)'in hanımları, bu gerçeği, ancak Zeyneb vefat ettikten sonra anlamışlardır.

18- Ümmü Eymen (r.a.nhâ)'Nın Fazileti

2221- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.), Ümmü Eymen'in yanına gitti. Resulullah (s.a.v.)'Ie birlikte ben de gittim. Ümmü Eymen, Resulullah (s.a.v.)'e, içierisinde şerbet bulunan bir kap verdi. Bu, Resulullah (s.a.v.)'in oruçlu olduğu güne mi rastladı, yoksa o şerbeti arzu mu etmedi bilmiyorum. Derken Ümmü Eymen, Resulullah (s.a.v.)'e bağırıp çağırmaya ve atıp tutmaya başladı.”

2222- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Resulullah (s.a.v.)'in vefatından sonra, Ebu Bekr, Ömer'e:

“Haydi Ümmü Eymen'e gidelim. Resulullah (s.a.v.) onu nasıl ziyaret ediyordu ise, biz de onu ziyaret edelim” dedi.

Ebû Bekr der ki: Ümmü Eymen'e vardığımızda ağladı. Ebû Bekr ile Ömer, ona:

“Niye ağlıyorsun? Resulullah (s.a.v.)'in, Allah'ın katındaki makamı Resulü onun için daha hayırlıdır” dediler. Ümmü Eymen:

“Ben, Resulullah (s.a.v.)'in Allah katındaki makamının daha hayırlı olduğunu bilmiyorum diye ağlamıyorum. Ağlamamın nedeni; gökten vahy

kesildi de ona ağlıyorum” dedi.

“Bunun üzerine her ikisini ağlama hissi kapladı. Sonra Ümmü Eymen'le birlikte onlar da ağlamaya başladılar.” [612]

Açıklama:

Ümmü Eymen, Üsame b. Zeyd'in annesidir. Zeyd b. Harise'nin de hanımıdır. Ümmü Eymen, aslen Habeşli olup Resulullah (s.a.v.)'in babası Abdullah'ın cariyesi idi. Amine, Resulullah (s.a.v.)'i doğurduğunda Ümmü Eymen onu emzirmiş ve devamlı olarak Resulullah (s.a.v.)'e dadılık yapmıştı. Ürnmü Eymen, Resulullah (s.a.v.)'in vefatından beş ay sonra vefat etmiştir.

19- Ümmü Süleym (r.a.nhâ) ile Bilâl (r.a.)’ın Fazileti

2223- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Peygamber (s.a.v.), hanımları dışında Medine'de Ümmü Süleym'in evinden başka hiç kimsenin evine sürekli girmezdi. Sadece annem Ümmü Süleym'in yanına sürekli girerdi. Resulullah (s.a.v.)'e, bunun sebebi soruldu. O da:

“Doğrusu ben ona acıyorum. Çünkü onun erkek kardeşi benim yanımda şehit oldu” buyurdu.[613]

Açıklama:

Ümmü Süleym ile ilgili olarak 1699 nolun hadisin açıklamasına bakabilirsiniz.

2224- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Cennete girdim. Orada bir ayak sesi işittim.

"Bu kim?" diye sordum."

"Bu, Enes b. Mâlik'in annesi Gumeysâ bint. Milhân" diye cevap verildi. [614]

Açıklama:

Gumeysa, Enes b. Mâlik'in annesi Ummü Süleym'in ismidir.

2225- Câbir b. Abdullah (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Bana cennet gösterildi. Orada Ebu Talha'nın hanımı Ümmü Süleym'i gördüm. Sonra önümde bir tıkırtı işittim. Bir de baktım ki, karşımda Bilâl." [615]

Açıklama:

Bilâl'ın fazileti ile ilgili bilgiler 2317 nolu hadiste gelecektir.

20- Ebu Talha El-Ensarı (r.a.)'1n Fazileti

2226- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Ebu Taîha'nın, Ümmü Süleym'den bir oğlu vefat etti. Ümmü Süleym, ev halkına:

“Ebu Talha'ya oğlunun öldüğünü ben söylemedikçe hiçkimse oğlundan bahsetmesin” diye tenbih etti.

“Daha sonra Ebu Talha geldi. Ümmü Süleym, ona akşam yemeği getirdi. Ebû Talha yiyip içti. Sonra Ümmü Süleym, ona, bundan önce yaptığının en güzeliyie süslendi. Ebu Talha'da Ümmü Süleym'e yakınlık gösterdi. Ümmü Süleym, Ebu Taîha'nın kendisiyle cinsel ilişkide bulunup doyduğunu görünce, ona:

“Ey Ebu Talha! Ne dersin? Bir kavim, bir aileye, emânetlerini ariyet olarak bıraksa, sonra da emânetlerini geri isteseler, ev halkı o emanetleri vermeyebilirler mi?” diye sordu. Ebû Talha:

“Hayır!” dedi. Ümmü Süleym:

“Öyleyse oğlunu ariyet olarak emanet edilmiş bir emanet olarak hesaba kat!” dedi. Bunun üzerine Ebû Talha hiddetlenip cinsel birlikteliği kastederek:

“Beni buna bulaştırıp, sonra da bana oğlumu haber verdin!” dedi.

Bunun üzerine Ebu Talha hemen kalkıp Resulullah (s.a.v.)’in yanına vardı. Ona, olanı anlattı. Resulullah (s.a.v.):

“Bârekellâhu lekumâ fî ğâbiri leyletikuma” Geçen geceniz hakkında Allah size bereket ihsan etsin?” buyurdu.

Derken Ümmü Süleym hâmile kaldı. Daha sonra Resulullah (s.a.v.) bir seferde idi. Ümmü Süleym'de beraberinde bulunuyordu. Resulullah (s.a.v.) bir seferden Medine'ye geldiğinde oraya geceleyin girmezdi. Medine'ye yaklaştılar. Ümmü Süleym'i doğum sancısı tuttu. Bu sebeple Ebû Talha onun başında kaldı. Resulullah (s.a.v.) yola devam edip gitti. Ebû Talha:

“Rabbim! Hiç şüphesiz sen biliyorsun ki, ben, senin Resulün sefere çıktığında onunla birlikte çıkmam ve o Medine'ye girdiği zaman onunla birlikte Medine'ye girmem benim çok hoşuma gider. Fakat gördüğün şu olay sebebiyle burada hapsolunmuş haldeyim” dedi. Bunun üzerine Ümmü Süleym, Ebu Talha'ya:

“Ey Ebu Talha! Duyduğum doğum sancısını duymaz oldum. Artık yürü!” dedi, Hep birlikte yürüdük. Ebu Talha ile Ümmü Süleym, Medine'ye geldikleri zaman Ümmü Süleym'i yine doğum sancısı tuttu ve bir oğlan çocuğu doğurdu. Annem Ümmü Süleym, bana:

“Ey Enes! Bu çocuğu yarın sabah Resulullah (s.a.v.)'e götürmedikçe hiç kimse bu çocuğa bir yiyecek vermesin” dedi.

Sabah olunca, onu yüklendim ve onu Resulullah (s.a.v.)'e getirdim. Resulullah (s.a.v.)'e, beraberinde hayvanları damgalamakta kullanılan bir damga aleti olduğu halde rastladım. Resulullah (s.a.v.), beni görünce:

“Bu çocuğu, Ümmü Süîeym mi doğurdu?” diye sordu. Ben de:

“Evet!” dedim.

Hemen dağlama âletini bıraktı. Ben de çocuğu götürüp Resulullah (s.a.v.)'in kucağına koydum. Resulullah (s.a.v.), Medine'nin Acva hurmasından bir hurma istedi. Getirilen hurma eriyinceye kadar ağzında çiğnedi. Sonra çiğnediklerini çocuğun ağzına çaldı. Çocuk onu yalamaya başladı. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.), yanındakilere:

“Ensâr'ın hurmaya olan sevgisine bakın” buyurdu.

Daha sonra Resulullah (s.a.v.) çocuğun yüzünü sildi ve ona “Abdullah” ismini verdi. [616]

Açıklama:

Ebu Talha, Ensar'tn ileri geîenlerindendi. Bütün savaşlarda Resulullah (s.a.v.)'le birlikte bulundu. Hicretin 38 yılında vefat etti. Cenaze namazını, Hz. Osman kıldırdı.

Resulullah (s.a.v.) hernekadar sefer dönüşünde Medine'ye geceleri girme adet yoksa da ev halkının, Resulullah (s.a.v.)'in gelmekte olduğunu bildiği için geceleyin Medine'ye girmekte bir sakınca görmemiştir. Resulullah (s.a.v.)'in sefer dönüşünde Medine'ye geceleyin girmemesinin sebebi; kadınların, kocaları için hazırlıksız oİmaiarı, bu nedenle de Resulullah (s.a.v.) ile sahabiler Medine'nin dışında bekleyerek kadınların kocalarına süslenmeleri ve gerekli ihtiyaçlarını gidermek suretiyle kocalanna hazır vaziyette bulunmaları için zaman tanımaktır.

21- Bilâl (r.a.)'ın Fazileti

2227- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edilmiştir: "Resulullah (s.a.v.) sabah namazı vaktinde Bilal'e:

"Ey Bilal! Bana İslam'da sence en fazla faydası umulan bir amelini söyle. Çünkü ben, bu gece, cennette önümde senin ayakkabılarının tıkırtısını duydum" buyurdu. Bilal:

"Ben, İslam'da gecenin yada gündüzün bîr saatinde tertemiz paklanarak o temizlikle Allah'ın bana takdir ettiği kadar namaz kılmamdan kendimce daha faydası umulan bir amel işlemedim" dedi. [617]

Açıklama:

Bilal, müslüman olan ilk sahabüerdendi. müslüman olunca çeşitli ağır işkencelere maruz kaldı. Bütün bu işkence ve baskılara rağmen "AİSah Birdir" demekten asla vazgeçmemiştir. Ebu Bekr, onu satın alarak azad etmiştir. Bilal, önce Habeşistan'a, sonra da Medine'ye hicret etmiştir. Yerleşik zamanda ve seferde hiçbir zaman Resulullah (s.a.v.)'den aynlmamıştır. Hicret zamanında Resulullah {s.a.v.), Bilal ile Ebu Ubeyde İbnu'l-Cerrâh arasında kardeşlik bağı kurmuştu. Tam manasıyla Peygamber aşıkı olan Bilal, Resulullah (s.a.v.) vefat ettikten sonra artık Medine'de kalmaya tahammül edemeyip sevgisinin kemalinden dolayı orayı terk etmiştir. Bilal, hicretin 20. yılında Şam'da vefat etmiştir.

22- Abdullah Ibn Mes'ud (r.a.) ile Annesinin Fazileti

2228- Abdullah İbn Mes'ud (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Şu *“İman edip de salih amel işleyenler, bundan böyle sakındıkları ve imanlarında sebat ettikleri müddetçe daha önceden yedikleri şeyler hususunda kendilerine bir günah yoktur”* [618] ayeti indiği zaman, Resulullah (s.a.v.), bana:

“Senin bu kimselerden olduğun söylendi” buyurdu. [619]

Açıklama:

Abdullah İbn Mes'ud'un annesi, Ümmü Abd'dır. Babası da annesi de Huzeyl kabilesindendir. Babası, cahiliye döneminde vefat etmişti.

Abdullah İbn Mes'ud, İslam'a ilk giren altı kişinin altıncısıdır. Bu sebeple de sahabilerin kıdemlilerindendi. önce Habeşistan'a, sonra da Medine'ye hicret etmiştir. Bedir savaşından itibaren bütün gazalara katılmıştır. Kur'an hıfzı ve kıraati hususunda maharetliydi. Hafızasında çok hadis olduğu halde hadislerin lafızlarında son derece dikkatli olmaya çalıştığından dolayı çok hadis rivayet etmemiştir. Rey ekolü, Abdullah İbn Mes'ud'a dayanır, Hicretin 32. yılında Medine'de vefat etmiştir.

2229- Ebu Musa (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Ben ve kardeşim, Yemen'den Medine'ye geldik. O sırada Peygamber (s.a.v.)'in yanına sıkça girip çıkması ve onun yanında sürekli kalması nedeniyle Abdullah İbn Mesudu ve annesini, Resulullah (s.a.v.)'in ev halkından olduğunu zannederdik.” [620]

2230- Ebu'l-Ahves'den rivayet edilmiştir:

“Abdullah İbn Mes'ud vefat ettiği zaman, Ebu Musa el-Eş'arî ile Ebu Mes'ud'un yanında bulundum. Biri, diğerine:

“Abdullah İbn Mes'ud'un kendinden sonra bir benzerini geride bıraktığını zannediyor musun?” diye sordu. O da:

“Sen böyle söyledin. Doğrusu bize perde çekildiği zaman ona Resulullah'ın huzuruna girme için izin veriliyordu. Biz ortada bulunmadığımız zaman da o hazır bulunuyordu” dedi. [621]

2231- Abdullah İbn Mes'ud (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Abdullah İbn Mes'ud;

“Her kim bir şeyi gizlerse, kıyamet gününde gizlediği şeyle gelir” [622] ayetini okuyup sonrada da:

“Bana kimin kıraati üzere okumamı emrederdiniz. Gerçekten ben Resulullah (s.a.v.)'e yetmiş küsur sûre okumuşumdur. Resulullah (s.a.v.)'in sahabileri gerçekten bilirler ki, ben, Allah'ın kitabını onların en iyi bileniyim. Kendimden daha iyi bilen birini bilsem mutlaka onun yanına gider bilmediklerimi öğrenirdim” dedi.

Hadisin ravisi Şekîk:

“Sonra ben Muhammed (s.a.v.)'in sahabilerinin içerisinde oturdum. Abdullah İbn Mes'ud'un bu sözlerini cemaattan hiç kimsen reddettiğini ve Abdullah İbn Mes'ud'u ayıpladığını işitmedim”dedi. [623]

2232- Abdullah İbn Mcs'ud (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Kendisinden başka ilah olmayan Allah adına yemin ederim ki, ben, Allah'ın kitabından her bir surenin nerede indiğini ve her bir ayetin kimin hakkında nazil olduğunu kesin olarak bilmekteyim. Allah'ın kitabına benden daha bilgili bir kimsenin var olduğunu ve sevemin de beni kendine ulaştıracağını bileydim, muhakkak ben deveme binip onun yanına gider bilmediklerimi ondan öğrenirdim.” [624]

2233- Mesrûk'tan rivayet edilmiştir:

“Abdullah İbn Amr'ın yarımdaydık. Bir ara Abdullah İbn Mes'ud'dan bir hadis andık. Bunun üzerine Abdullah İbn Amr:

“Bu kimse yok mu? Resulullah (s.a.v.)'den buyururken işittiğim bir şeyden sonra onu sevmekte devam edceğim. Resulullah (s.a.v.)'i:

“Kur'an'ı şu dört kişiden okuyun:

1- *Abdullah İbn Ümmü Abd-Resulullah (s.a.v.) isimleri saymaya Abdullah İbn Mes'ud'dan başladı.*

2- *Ubeyy b. Ka'b.*

3- *Ebu Huzeyfe'nin azadlısı Salim.*

4- *Muaz b. Cebel'den”* buyururken işittim' dedi.[625]

Açıklama:

Abdullah İbn Mes'ud, annesi Ümmü Abd'e nispetle “Abdullah İbn Ümmü Abd” diye de meşhur olmuştur.

23- Übeyy b. Ka'b (r.a.) Île Ensar'dan Bir Topluluğun Fazileti

2234- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.) zamanında Kur'an'ı dört kişi ezberlemişti. Bunların hepsi de Ensar'dandı: Muaz b. Cebel, Übeyy b. Ka'b, Zeyd b. Sabit ve Ebu Zeyd.” [626]

Açıklama:

Übeyy b. Ka'b, Medine'de ilk vahiy katiplerindendir. Kur'an'i bizzat Resulullah (s.a.v.)'den öğrenmiştir. Ünlü bir Kur'an okuyucusu ve Kur'an öğretmeniydi. Hicretin 30. yılında vefat etmiştir.

2235- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Resulullah (s.a.v.), Übeyy'e:

“Doğrusu Yüce Allah sana Kur'an okumamı bana emretti” buyurdu. Übeyy:

“Benim adımı sana Allah mı andı?” diye sordu. Resulullah (s.a.v.):

“Evet! Senin adını bana Allah andı” buyurdu. Bunun üzerine Übeyy ağlamaya başladı.” [627]

24- Sa'd b. Muâz (r.a.)’ın Fazileti

2236- Câbîr b. Abdullah (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Sa'd b. Muaz'm cenazesi, sahabileri huzurundayken Resulullah (s.a.v.):

“Sa'd b. Muaz'ın ölümünden dolayı Rahman'ın arşı sarsıldı” buyurdu. [628]

Açıklama:

Sa'd b. Muaz, Ensardan olup Evs kabilesinin lideri idi. Bedir, Uhud ve Hendek savaşına katılmıştı. Hendek savaşında yaralanmıştı. Yaralı olduğu halde Beni Kureyza Yahudileri hakkında hüküm vermesi için hakem olarak tayin edilmişti.

Sa'd b. Muaz, Medine'ye gönderilen Mus'ab b. Umeyr eliyle müslüman olduktan sonra İslama fevkalade hizmeti geçen şahıslardan biriydi. Medine'de İslamın kökleşip gelişmesine büyük bir katkı sağlamıştı. Onun unutulmaz katkılarından biri de, Bedir savaşı öncesinde Mekkeli müşriklerin kervanını takip etmek için yola koyulduğunda Mekke ordusuyla karşı karşıya gelme söz konusu olduğunda Sa'd, her halükarda Resulullah (s.a.v.)'in yanında yer alacaklarını belirtti. Çünkü Akabe bey'atına göre,

Medineli müslümanlar, Resulullah (s.a.v.)'i sadece Medine'de koruyacaklarına dair söz vermişlerdi.

Arş, Allah'ın yarattığı bir şeydir ve Allah'ın emrine tabidir. Allah, arşın titremesini dilediği zaman, arş titrer. Aynı zamanda arşa, Sa'd'a karşı bir sevgi hissi verilmişti. Tıpkı Uhud dağına, Resulullah (s.a.v.)'in sevgisi hissi verilmesinde olduğu gibi.

İşte Sa'd b. Muaz'ın ölümü üzerine, Allah'ın emriyle arş titredi. Böylece arş, Sa'd'a, sevgi ve saygısını belirtmekteydi. Burada arş, Sa'd için titremesi; Sa'd'in ruhunun kendisine doğru gelmesine olan sevincindendi.

Bazı alimler de, arşın titremesini; arşı taşıyan meleklerin titremesi şeklinde anlamışlardır.)

2237- Berâ' İbn Âzib (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

"Resulullah (s.a.v.)'e, ipskten yapılmış bir kaftan hediye edildi. Peygamber (s.a.v.)'in sahabileri, bu elbiseye dokunup yumuşak olmasına hayıret etmeye başladılar. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):

"Siz bu elbisenin yumuşak olmasına mı şaşırıyorsunuz? Doğrusu Sa'd b. Muaz'ın cennetteki mendilleri bundan dah hayırlı ve daha yumuşaktır" buyurdu.[629]

Açıklama:

Bu elbiseyi, Resulullah (s.a.v.)'e, Dumetu'l-Cendel hükümdarı Ukeydir b. Abdulmelik hediye etmişti.

25- Ebu Dücâne (r.a.)'ın Fazileti

2238- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Resulullah (s.a.v.), Uhud savaşı günü eline bir kılıç alıp:

“Bunu benden kim alacak?” diye sordu. Sahabiler, hemen ellerini açıp orada bulunan her bir insan:

“Ben! Ben!” dedi. Resulullah (s.a.v.):

“Fakat onu hakkıyla kim alacak?” diye sordu. Bunun üzerine cemâat kılcı almaktan vaz geçti. Derken Ebû Dücâne Simak b. Hareşe:

“Onu hakkıyla ben alırım!” dedi. Enes:

“Ebu Dücane, o kılıcı, hem aldı ve hem onunla müşriklerin başlarını yardı” dedi. [630]

Açıklama:

Ebu Dücane, Ensar'dan olup bu “Ebu Dücane” künyesiyle meşhurdur. Bedir ve Uhud savaşlarında bulunmuş, Mus'ab b. Umeyr'le birlikte düşman oklanna karşı Peygamber (s.a.v.)e siper olmuş, dolayısıyla bir çok yerinden yaralanmıştı. Ebu Dücane, Yemame savaşında şehit olmuştu.

26- Cabir'in Babası Abdullah b. Amr (r.a.)’ın Fazileti

2239- Câbir b. Abdullah (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Uhud savaşı günü olduğu zaman babam örtülmüş olarak getirildi. Babamın kulak, burun gibi organları kesilmiş haldeydi. Ben üstündeki örtüyü kaldırmak istedim. Kavmim bana bunu yasakladı. Sonra tekrar örtüyü kaldırmak istedim. Kavmim bunu bana yine yasakladı. Daha sonra o örtüyü Resulullah (s.a.v.) kaldırdı yada örtünün kaldırılmasını emretti. Bunun üzerine babamın üstündeki örtü kaldırıldı. Bu sırada Resulullah (s.a.v.) ağlayan yada feryat eden bir kadın sesi işitti. Bunun üzerine:

“Bu kadın kimdir?” diye sordu. Orada bulunan kimseler:

“Amr'ın kızı yada Amr'ın kızkardeşidir” dediler. Resulullah (s.a.v.):

“Niçin ağlıyorsun? Şchid, kaldırılana kadar melekler ona kanatlarıyla gölgelendirip duracaklardır” buyurdu. [631]

Açıklama:

Cabir'in babası Abdullah İbn Amr, Uhud savaşında düşmanın zalimane işkencesine uğrayarak şehid edilmişti. Şehidin burnu, iki kulağı kesilerek müsle yapılmıştı. Resulullah (s.a.v.), şehidin kızkardeşi Fatıma ağlamaya başlayınca onu teselli etmiştir.

Hadisin ravisi, Cabir'in, “Amr'ın km” mı, yoksa “Amr'm kızkardeşi” mi dediği hususunda şüphe etmiştir. Bu durumda Amr'm kızı olursa, o zaman bu kadın, Cabir'in halası olur. Eğer Amr'ın kızkardeşi olursa o zaman

bu kadın, Abdullah'ın halası olur. Bunun yanı sıra metinde “Oğul” kelimesi de düşmüş olabilir.

27- Cüleybib (r.a.)’ın Fazileti

2240- Ebu Berze (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Peygamber (s.a.v.) gazalarından birinde bulunuyordu. Derken Allah, ona ganimet verdi. O da, sahabilerîne:

“Bir kaybınız var mı?” diye sordu. Sahabiler:

“Evet! Filân, filân ve filân kimse yoktur” dediler. Sonra yine:

“Bir kaybınız var mı?” diye sordu. Sahabiler:

“Evet! Filân, filân ve filân kimse yoktur” dediler. Sonra tekrar:

“Bir kaybınız var mı?” diye sordu. Sahabiler bu defa:

“Hayır, yoktur” dediler. Peygamber (s.a.v.):

“Fakat ben Cüleybib'i göremiyorum. Onu hemen arayın” buyurdu.

Bunun üzerine sahabiler, onu, ölenlerin içinde aradılar. Onu, kendisinin öldürdüğü yedi kişinin yanı başında buldular. Düşmanlar onu öldürmüşlerdi. Peygamber (s.a.v.) gelip onun baş ucunda durup:

“Yedi kişi öldürdü. Sonra onu öldürdüler. Bu şehid, bendendir. Ben de ondanım! Bu bendendir, ben de ondanım” buyurdu.

Daha sonra Peygamber (s.a.v.) onu iki kolunun üzerine koydu. Çünkü Cüleybib'in Peygamber (s.a.v.)'in kollarından başka hiçbir kolu yoktu.

Hadisin ravisi:

Onun için bir kabir kazıldı ve kabrine konuldu” dedi, fakat yıkamayı zkretmedi.” [632]

Açıklama:

Cüleybib'in nispeti yoktur. Bu isim, “Cilbab” isminin ismi tasgiridir. Enes'in rivayet ği bir hadiste, Cüleybib'in Ensar'dan bir kadınla evlendirilmesi anlatılmaktadır.

28- Ebu Zerr (r.a.)’ın Fazileti

2241- Ebu Zerr (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Kavmimiz Gıfâr kabilesinin arasından çıktık. Onlar, haram ayı helâl yapıyorlardı. Ben, kardeşim Üneys ve annemizle birlikte yola çıktık. Bir dayımıza misafir olduk. Dayımız bize ikram ve ihsanda bulundu. Derken kavmi, bize hased edip dayıma:

“Sen ailenin yanından çıktığın zaman Üneys onlara muhalefet etti” dediler. Sonra dayımız geldi. Kendisine söylenen sözleri bize söyledi. Ben de:

“Şimdiye kadar bize geçen iyilikleri» muhakkak surette bulandırdm. Bundan sonra sana yaklaşmak yok” dedim.

Hemen en az on ve en çok elli arasında sayılan değişen develerimizi yanaştırdık ve üzerlerine bindik. Dayımız elbisesine sarınarak ağlamaya başladı. Biz yolumuza devam ettik. Nihayet Mekke'nin kenarına indik. Derken Üneys, bizim develerimiz ile onîarın misli develer nâmına şür yarışma girdi. Her iki taraf kâhine gidip şiirlerini onun önünde okuyarak hangisinin daha iyi şiir okuduğuna hükmetmesini istediler. Kahin de, şiir okuma yarışında Üneys'i daha başarılı buldu. Bunun üzerine Üneys yanımıza develerimizle, bir misli de beraberlerinde olduğu halde geldi.

Ebû Zer, ravisi Abdullah İbn Sâmit'e:

“Ey kardeşim oğlu! Ben, Resulullah (s.a.v.)'e kavuşmamdan üç sene önce namaz kıldım” dedi. Abdullah İbn Sâmit:

“Kim için namaz kıldın?” diye sordum. Ebu Zerr:

“Allah için!” dedi. Ben tekrar:

“Bu namazları kılarken hangi tarafa doğru dönüyordun?” dedim. Ebu Zerr:

“Rabbimin beni yöneltti̇ği tarafa yöneliyordum. Yatsı namazını, gecenin sonunda bir zaman oluncaya kadar kılardım. Güneş üzerime vuruncaya kadar bir örtü gibi serilirdim” dedi.

Üneys bir defasında Ebu Zerr'e:

“Benim Mekke'de bir hacetim var. Sen burada benim işlerimi gör!” dedi.

Daha sonra Üneys yola düşüp nihayet Mekke'ye vardı. Yanıma dönmekte biraz gecikti. Sonra geldi. Ona:

“Ne yaptın?” dedim. O da:

“Mekke'de senin dininde bir adama rastladım. Kendisini Allah'ın gönderdiğini söylüyor” dedi. Enes;

“İnsanlar onun hakkında ne söylüyor?” dedim. O da:

“Şâir, kâhin, sihirbaz diyorlar” dedi. Üneys de şâirlerdendi. Üneys:

“Ben gerçekten kâhinlerin sözünü dinledim, fakat onun söylediği sözler kâhinlerin sözü gibi değil. Onun sözünü şâir türlerine tatbik ettim, fakat benden sonra ona şiir demeye kimsenin dili varmaz. Vallahi, o hakikaten doğru konuşan bir kimse, ona iftirada bulunanlar ise gerçekten yalancıdırlar” dedi. Ebû Zerr, Üneys'e:

“O halde senin benim işlerime bak, ben de gidip o kimseyi göreyim' dedim ve Mekke'ye geldim. O kimse hakkında bilgi araştırmak için Mekkelilerden zayıf bir adam buldum. Ona:

“Kendisine sapık dediğiniz kimse nerededir?” diye sordum. Bu kimse, bana doğru işaret edip Mekkelilere:

“İşte şu sapığı tutun!” dedi.

Az sonra vadinin sakinleri bütün topaç ve kemiklerle üzerime saldırdılar. Nihayet bayılarak yere düştüm. Kalktığım zaman dikili taşlar gibi kıpkırmızı olmuştum. Hemen zemzeme giderek üzerimden kanlan yıkadım ve suyundan içtim.

Doğrusu kardeşim oğlu! Orada geceli gündüzlü tam otuz gün kaldım. Zemzem suyundan başka yiyeceğim yoktu. Ama semizlendim. Hattâ karnımın büküntüleri kıvrıldı. Karnımda açlık zafiyeti hissetmedim. Bir ara Mekkeliler mehtaplı bir gecede ansızın uyudular. Kabe'yi kimse tavaf etmiyordu. Onlardan iki kadın, İsaf ve Naile putlarına dua ediyorlardı. Tavafları esnasında yanıma geldiler. Ben:

“Bu iki putun birini diğerine nikâh edin” dedim. Fakat onlar bu putlara yaptıklara dua sözlerinden vaz geçmediler. Tekrar yanıma geldiklerinde hiç kinaye yapmaksızın açık bir şekilde onlara putları kastederek:

“Odun gibi erkeklik aleti, ötekinin fercine olsun” dedim.

Bunun üzerine kadınlar velvele kopararak gittiler. Giderlerken:

“Keşke şuan yanımızda yardıma gelecek neferlerimizden biri burada olsaydı ya!” diyorlardı. Az sonra Resulullah (s.a.v.) ile Ebû Bekr yukarıdan aşağıya doğru inip gelirlerken bu kadınlarla karşılaştılar. Resulullah (s.a.v.), onlara:

“Size ne oldu?” diye sordu. Kadınlar:

“Kâ'be ile örtüleri arasında bir sapık var” dediler. Resulullah (s.a.v.), onlara:

“O size ne söyledi?” diye sordu. Kadınlar:

“O bize ağza alınmayacak kadar büyük bir söz söyledi” dediler. Resulullah (s.a.v.) gelip Hacerü'l-Esved'i öptü. Arkadaşıyla birlikte Kabe'yi tavaf etti. Sonra namaz kıldı. Namazını bitirince, ben, ona:

“Es-Selâmu aleyke yâ Resulullah!” Ey Allah'ın resulü! Allah'ın seiamı üzerine olsun” diyerek ona İslâm selâmıyîa ilk selâmlayan ben oldum. Resulullah (s.a.v.), bana:

“Ve aleyke ve Rahmetullahi” Ve Allah'ın selamı ve rahmeti senin üzerine de olsun” buyurdu. Sonra bana:

“Sen kimsin?” diye sordu. Ben:

“Gıfâr kabilesindenim” dedim. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.) elinin kaldırıp parmaklanı alnına koydu. Ben, kendi kendime:

“Benim Gıfâr kabilesine mensub olmamdan hoşlanmadı' dedim. Bunun üzerine elini tutmaya kalkıştım. Arkadaşı derhal beni bundan men etti. Çünkü arkadaşı, onu benden daha iyi biliyordu. Sonra Resulullah (s.a.v.) başını kaldırdı ve:

“Ne zamandan beri buradasın?” diye sordu. Ben:

“Geceli gündüzlü otuz günden beri buradayım” dedim. Resulullah (s.a.v.):

“Burada seni kim doyuruyordu?” dedi. Ben:

“Zemzem suyundan başka yiyeceğim yoktu, ama semizlendim. Hattâ karnımın kıvrımları kırıldı. Karnımda da bir açlık zaafı görmüyorum” dedim. Resulullah (s.a.v.):

“Zemzem, gerçekten mübarektir. O hakikaten doyurucu yemektir” buyurdu. Ebû Bekr:

“Ey Allah’ın resulü! Bu gece onu doyurmak için bana izin ver!' dedi. Daha sonra Resulullah (s.a.v.) ile Ebû Bekr gittiler. Ben de onlarla beraber gittim. Ebû Bekr bir kapı açtı ve bize Tâifin kuru üzümünden avuçlamaya başladı. Bu, Mekke'de yediğim ilk yemek oldu. Sonra orada kaldığım kadar kaldım, Sonra Resulullah (s.a.v.)'e geldim. Resulullah (s.a.v.), bana:

“Bana gerçekten hurmalı bir yerin semti gösterildi. Onun Medine'den başka bir yer olacağını sanmıyorum. Sen kendi kavmine benden bir şeyler tebliğ eder misin?”

Ola ki, Allah senin vasıtanla onlara bir fayda sağlar ve onlar hakkında sana ecir verir' buyurdu. Sonra Üneys'in yanına geldim. Üneys, bana:

“Ne yaptın?” diye sordu. Ben de:

“Ben şu işi yaptım: Gerçeği tasdik edip kesin olarak müslüman oldum” dedim.

“Ben senin dinine karşı değilim. Çünkü ben de tasdik edip müslüman oldum” dedi. Bunun üzerine annemize geldik. Ona müslüman olmasını anlattık. O da;

“Ben sizin dininize karşı değilim. Çünkü ben de tasik edip müslüman oldum” dedi.

“Bunun üzerine eşyalarımızı develere yükleyerek yola koyulduk. Nihayet kavmimiz Gıfâr kabilesine geldik. Geldiğimizde onların da yansı müsİüman olmuştu. Onlara, Eymâ' b. Rahada el-Gıfâri önderlik/imamlık ediyordu. Gıfar kabilesinin geri kalan yarısı da:

“Resulullah (s.a.v.) Medine'ye geldiği zaman müslüman oluruz” dediler.

Daha sonra Resulullah (s.a.v.) Medine'ye geldi. Nihayet Gıfar kabilesinin geri kalan yarısı da müslüman oldu. Derken Eşlem kabilesi de Medine'ye gelip onlar da:

“Ey Allah'ın resulü! Kardeşlerimizin teslim oldukları hakikatlere biz de teslim oluyoruz” diyerek müslüman oldular. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):

“Gıfâr kabilesine Allah mağfiret buyursun! Eşlem kabilesine de Allah selametli kılsın!” buyurdu. [633]

Açıklama: Ebu Zerr'in asıl adı, Cündeb İbn Cenâde'dir. ilk müslüman olan beş kişinin beşincisidir. İslam'ı kabul edilmesi, hiçbir davet edilmeksizin kendi arzusuyla ve çok kuvvetli bir iradenin eseriyle gerçekleşmiştir.

Ebu Zerr, ilimde, zühd ve takvada, doğru ve düzgün söz söylemede, ihlas ve samimilikte başlı başına bir şahsiyetti.

İdari ve mali işlerde kendine özgü ictihadlan vardı. Örneğin, bir kimsenin iki dirheme, iki dinara sahip olup bir yerde biriktirmesini Kur'an'da kotülenen [634] Kenz”den sayardı. Bundan dolayı da malı mülkü çok olan sahabilere bu görüşünden dolayı eleştirilerde bulunurdu.

Tebük seferine giderken devesi yolda yürüyemediğinden Ebu Zerr, ağırlığını sırtına alıp yürümüş ve yolda Hz. Peygamber (s.a.v.)'e yetişmiştir. Hz. Peygamber (s.a.v.)'de:

“Ebu Zerr yalnız gezer, yalnız yaşar, yalnız ölür” buyurmuştur.

Açıklama:

Ebu Zerr, Muaviye'nin emirliği döneminde onun idaresini her vesileyle açıktan tenkit etmiş, bu eleştirilerinin halk üzerinde etki göstermesi üzerine Muaviye, Ebu Zerr'in Medine'ye aldırılması hususunda Hz. Osman'dan rica etmiş, bunun üzerine Ebu Zerr, Hz. Osman'ın halifeliği döneminde Rebeze'ye sürgün edilmiş ve orada hicretin 32. yılında vefat etmiştir. Vefat ettiğinde yanında hanımı ile kölesinden başka hiç kimse yoktu.

29- Cerîr b. Abdullah (r.a.)'ın Fazileti

2242- Cerîr b. Abdullah (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.), müslüman olduğumdan beri beni yanına girmekten men etmemiş ve beni gördüğü zaman da hep gülümsemiştir.

Bir rivayette ise şu ilave vardır: Atın üzerinde duramadığımı Resulullah (s.a.v.)'e şikayet ettim. O da eliyle göğsüme vurup:

“Allah'ın! Onu sabit kıl, onu doğruyu bulmuş Mehdî ve doğruya götürücü Hâdî kıl” buyurdu.[635]

Açıklama:

Cerir b. Abdullah, hicretin 10. yılında müslüman oldu. Cerir, kavminin reisi idi. Hz. Peygamber fs.a.v.) tarafından Yemen'e zekat memuru olarak gönderildi. Medain'in fethinde hazır bulundu. Kadisiye savaşında İslam ordusunun sağ kanadına komutan olmuştur. Kufe'de ikamet edip hicretin 51. yada 54 yılında vefat etmiştir.

2243- Cerîr b. Abdullah el-Becelî (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Resulullah (s.a.v.), bana:

“Ey Cerir! Beni, şu Zulhalasa'dan kurtarmaz mısın?” buyurdu.

Zulhalasa, Has'am kabilesine ait oîup Yemenlilerin Kabe'si diye anılan bir ev idi.

Bunun üzerine ben, yüzelli süvarinin başında yola çıktım. Ben at üstünde duramazdım. Bunu, “Resulullah (s.a.v.)'e anmıştım. O da eliyle göğsüme dokunup:

“Allah’ın! Sen bu Cerir'i at üstünde sabit kıl! Onu, doğruyu bulmuş (Mehdî) ve doğruya götürücü (Hâdî) kıl'!” diye dua etti.

Hadisin ravisi der ki:

“Cerir gidip içi putlarla dolu olan o evi ateşe verip yaktı. Sonra bunu müjdelemek için Resulullah (s.a.v.)'e bizden Ebû Ertât künyesine sahip bir adamı gönderdi. Bu adam, Resulullah (s.a.v.)'e gelerek ona:

“O evi, katran sürülmüş uyuz deve halinde Onu gicikli deve gibi bırakmadıkça sana gelmedim” dedi.

Açıklama:

Bu başarıdan dolayı Resulullah (s.a.v.), Ahmes kabilesinin atlarına ve süvarilerine beş defa bereket duasında bulundu. [636]

30- Abdullah İbn Abbâs (r.a.)’ın Fazileti

2244- Abdullah İbn Abbâs (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Peygamber (s.a.v.) helaya girmişti. Ben de onun için abdest suyu koydum. Heladan çıkınca:

“Bunu kim koydu?” diye sordu. Orada bulunanlar:

“Abdullah İbn Abbâs!” dediler. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.):

“Allah’ın! Onu dinî konularda fakih/ince kavrayışlı kıl!” diye dua etti. [637]

Açıklama:

Abdullah İbn Abbas, Resulullah (s.a.v.)'in amcası Abbâs'in oğlusur. Annesi, müminlerin annesi Meymune'nin kızkardeşi olan Ümmü'1-Fadl Lubabe'dir. Hicretten 3 yıl kadar önce Mekke'de boğmuştur. Teyzesi Meymune dolayısıyla çok defa Resulullah (s.a.v.)'in evinde kalma fırsatını bulmuş, bundan dolayı da Resulullah (s.a.v.)'den çok faydalanmıştır.

Resulullah (s.a.v.)'in yakın ilgisi ve terbiyesi altında büyüdüğü için ve fıtrat olarak da keskin bir zekaya sahip olmasından dolayı İslamî ilimlerde ve özellikle de tefsir alanında otorite olmuştur.

Resulullah (s.a.v.)'den sonra Raşid halifelere ilmi danışmanlık yapmış, Ali tarafından Basra valiliğine tayin edilmiş, sonra kendisi bu görevden ayrılarak Hicaz'a dönmüştür. Abdullah İbn Zübeyr, Abdulmelik b. Mervan'a karşı kıyam hareketine giriştiğinde Muhammed İbn Hanefiyye ile birlikte ailesini alıp Mekke'ye göçmüştür. Israrlara rağmen Abdullah İbn Zübeyr'e biat etmemiştir. Daha sonra kendi taraftarlarıyla birlikte Taife göçmüş, orada ilimle ve öğretimle meşgul olmuş, hicretin 68. yılında 70 yaşlarındayken Taif de vefat etmiştir.

31- Abdullah İbn Ömer (r.a.)'ın Fazileti

2245- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

"Uyurken bir rüya gördüm. Sanki elimde ipekten dokunmuş kalın bir kumaş parçası vardı. Ben cennetin içerisinde gitmek istediğim bir yer olduğunda o kumaş parçası muhakkak oraya uçardı.

Daha sonra bu rüyamı kızkardeşim ve müminlerin annesi Hafsa'ya anlattım. Hafsa'da bu rüyayı Peygamber (s.a.v.)'e anlattı. Peygamber (s.a.v.):

"Ben, Abdullah İbn Ömer'i, Allah'ın sınırlarını ve kulların haklarını yerine getiren iyi bir kimse olarak görüyorum" buyurdu. [638]

Açıklama:

Abdullah İbn Ömer, Hz. Ömer'in oğludur. Hz. Ömer'le birlikte müslüman olmuş ve onunla birlikte hicret etmiştir. Yaşça küçük olduğundan Bedir savaşına katılamamıştır. Bundan sonraki gazalara ve daha sonraki fetihlere katılmıştır. müslümanlara arasında halifelik ile ilgili ortaya çıkan meselelere karışmamıştır.

Abdullah İbn Ömer, zekası ve şahsi kabiliyetleri sebebiyle Hz. Peygamber (s.a.v.)'in eğitim ve öğretiminden en çok yararlanan gençlerden olmuştur. Hicretin 73. yılında 86 yaşındayken Mekke'de vefat etmiştir.

2246- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

"Resulullah (s.a.v.)'in sağlığı sırasında (sahabilerden) birisi bir rüya gördüğünde gelip bunu Resulullah (s.a.v.)'e anlatırdı. Ben de, Resulullah (s.a.v.)'e anlatayım diye rüya görmeyi istemiştim. Resulullah (s.a.v.) zamanında mesddde uyurdum, genç bir delikanlı idim. Bir keresinde

rüyamda sanki iki meleğin beni alıp cehenneme götürdüklerini gördüm. Bir de baktım ki, cehennem, kuyunun içi gibi örülmüştü. Cehennemin, kuyunun makara konulan dikmeleri gibi iki dikmesi vardı. Kuyunun içine baktım, bir de ne göreyim, İçerisinde tanıdığım birtakım kimseler var. Hemen:

“Eûzu billahi mine'n-Nâr, Eûzu billahi mine'n-Nâr, Eûzu billahi mine'n-Nâr” Cehennemden Allah'a sığınırım, Cehennemden Allah'a sığınırım, Cehennemden Aliah'a sığınırım” demeye başladım. Derken bu iki meleği, başka bir melek karşıladı. Bana:

“Korkma” dedi. Rüyamı Hafsa'ya anlattım. Hafsa da, Resulullah (s.a.v.)'e anlatmış, o da:

“Abdullah, ne güzel bir kimsedir! Keşke gecenin bir kısmında kalkıp da gece namazı kılmayı adet edinse!” buyurmuş.

Abdullah b. Ömer bundan sonra geceleyin çok az uyur oldu. [639]

32- Enes b. Mâlik (r.a.)’ın Fazileti

2247- Ümmü Süleym (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir: “Ümmü Süleym, oğlu Enes'i, Resulullah'a getirip ona:

“Ey Allah'ın resulü! Bu, oğlum Enes'tir. Sana hizmet edecektir. Onun için Allah'a dua etsen” dedi. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):

“Allahümme! Eskir mâlehu ve veledehu ve Bârik lehu fî mâ a'teytehu” Allah’ın! Bu çocuğun malını, evladını çoğalt. Ona verdiğin şeylerde onun için bereket ihsan eyle!” diye dua etti.”[640]

Açıklama:

Enes b. Malik, hicret sırasında henüz 10 yaşında idi. Annesi Ümmü Süleym tarafından Resulullah (s.a.v.)'e hizmet etmek üzere teslim edilmişti. Bunun üzsrine Enes, on yıl Resulullah (s.a.v.)'e hizmet edip onun eğitim ve öğretim altında yetişmiştir. Resulullah (s.a.v.)'in duasına mazhar olmuş. Bundan dolayı da evlat, mal ve uzun ömür nimetlerine nail olmuştur. Hicretin 90 yada 93. yılında 103 yaşındayken Basra'da vefat etmiştir.

2248- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.) bir gün bize uğramıştı. Derken annem Ümmü Süleym, Resulullah (s.a.v.)'in sesini işitti. Ona:

“Babam-annem sana feda olsun, ey Allah'ın resulü! Bu, Enesciktir” dedi.

Resulullah (s.a.v.) benim için dua etti. Bunlardan ikisini dünyadayken gördüm. Üçüncüsünün ahirette olduğunu ümit etmekteyim.” [641]

2249- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Ben çocuklarla oynarken Resulullah (s.a.v.) yanıma geldi. Bize selam verdi. Beni hacete gönderdi. Bu sebeple annemin yanına dönmekte geciktim. Eve geldiğim zaman annem, bana:

“Niye geciktin?” diye sordu. Ben de:

“Resulullah (s.a.v.) beni bir hacet için bir yere gönderdi” dedim. Annem:

“Haceti neymiş?” diye sordu. Ben de:

“O, bir sırdı” dedim. Annem:

“Resulullah (s.a.v.)'in sırrını sakın bir kimseye söyleme!” dedi. Enes:

“Allah'ın adına yemine derim ki, bu sim bir kimseye söyleyecek olsam sana söylerdim ey Sabit!” dedi. [642]

Açıklama:

Burada ismi geçen “Sabit”, hadisin ravisidir.

33- Abdullah İbn Selâm (r.a.)’ın Fazileti

2250- Sa'd b. Ebi Vakkâs (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.)'i, Abdullah b. Selâm için söylediği hariç yürüyen bir canlı için;

“Bu cennettedir” derken işitmedim. [643]

Açıklama:

Abdullah b. Selam, İsrailoğullanndan ve Yusuf (a.s)'ın soyundandır. Resulullah (s.a.v.)'in Medine'ye hicretinden sonra müslüman olmuştur. Cahiliye devrinde adı Husayn iken Resulullah (s.a.v.) ona “Abdullah” ismini vermiştir. Hicretin 43. yılında Medine'de vefat etmiştir.

2251- Kays b. Ubâd'dan rivayet edilmiştir:

“Ben, Medine'de bir takım insanların içinde bulunuyordum. Aralarında Peygamber (s.a.v.)'in sahabilerinden bâzıları da vardı. Derken yüzünde huşu'dan eser bulunan bir kimse geldi. Cemaattan birisi:

“İşte bu, cennetliklerden bir kimsedir. İşte bu, cennetliklerden bir” kimsedir dedi. Bu kimse, caiz olacak kadar okuyarak iki rekat namaz kıldı. Sonra dışarıya çıktı.

“Ben de onun peşine düştüm. Evine girdi. Ben de girdim. Biraz konuştuk. Bana yakınlık hissedince, ona;

“Biraz önce insanların yanına girdiğin zaman bir adam senin hakkında şöyle, şöyle sözler söyledi. Şunu söyledi” dedim. Abdullah b. Selâm:

“Subhânallah! Hiç bir kimseye bilmediği bir şeyi söylemek yakışmaz. Bunu niçin söylediğini sana anlatayım: Ben, Resulullah (s.a.v.) zamanında bir rüya gördüm. Bu rüyayı Resulullah (s.a.v.)'e anlattım. Şöyle ki: Rüyamda kendimi bir bahçede gördüm. Abdullah b. Selam, burada bahçenin genişliğini, çimenini ve yeşilliğini anlattı. Bahçenin içinde demirden bir direk vardı. Bu direğin alt kısmı yerde ve üst kısmı gökte idi. Tepesinde bir kulp/çember vardı. Bana:

“Buna çık!” denildi. Ben de, ona:

“Yapamam!” dedim. Derken bana bir hizmetçi geldi. Arkamdan elbisemi tutarak beni kaldırdı. -Abdullah b. Selam, hizmetçinin, kendisini arkasından tutarak kaldırdığını eliyle tarif etmiş.

“Bunun üzerine ben de direğe çıktım. Tâ direğin tepesine vardım ve direğin kulpundan tuttum. Bana:

“Tutun!” denildi. Bir de uyandım ki, kulp elimdedir. Bu rüyayı Peygamber (s.a.v.)'e anlattım. Peygamber (s.a.v.); bana:

“O bahçe, İslam'dır. Bu direk de, İslâm'ın direğidir. Kulp da, çok sağlam imanı temsil eden Urvetu'l-Vuskadır. Sen ölünceye kadar İslâm dini üzere kalacaksın!” buyurdu.

Hadisin ravisi:

“İnsanların yanına huşuyla giren bu adam, Abdullah b. Selâm'dır” dedi. [644]

34- Hassan b. Sabit (r.a.)’ın Fazileti

2252- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Hassan b. Sabit, (bir defasında) mescitte şiir okurken Ömer, Hassân'm yanına uğrayıp oan göz ucuyla dik dik bakmıştı. Bunun üzerine Hassan:

“Ben bu mescitte senden daha hayırli olan kimse hazır iken de şiir okurdum” dedi. Sonra Hassan, Ebu Hureyre'ye dönüp:

“Allah aşkına, sana sorarım. Sen, Resulullah (s.a.v.)'in, Hassân'a:

“Haydi sen de benim tarafımdan müşriklere şiirlerinle cevap ver!” dediğini ve “Allah’ın! Hassân'ı, Ruhu'1-Kuds ile destekle!” diye dua ettiğini işitmedin mi?” dedi. O da:

“Allah’ın! Şahit ol ki, evet onun böyle dediğini işittim” dedi. [645]

Açıklama:

Hassan b. Sabit, “Peygamber'in şairi” adıyla meşhur olup Ensar'ın Hazrec kolundandır. Resulullah (s.a.v.)'i, düşmanlarının saldırılarına karşı şiirleriyle savunduğu için bütün müslümanlar arasında fevkalade bir şöhret ve hürmete mazhar olmuştur. 120 yaşındayken vefat etmiştir. Ne ilginçtir ki, babası ve dedesi de 120 yaşındayken vefat etmiştir.

2253- Berâ' İbnu'1-Âzib (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Resulullah (s.a.v.)'i, Hassan b. Sâbit'e:

“Onlara hicvet yada Cebrail beraberinde olduğu halde onlara şiirle cevap ver!” buyururken işittim. [646]

2254- Lrve'den rivayet edilmiştir:

“Hassan b. Sabit, bir ara ifk olayından dolayı Aişe aleyhine çok konuşanlar arasındaydı. Bu sebeple ben de ona ağır söz söyledim. Bunun üzerine Aişe, bana:

“Ey kızkardeşimîn oğlu! Bırak onu! Çünkü o, şiirleriyle Resulullah (s.a.v.)'i savunurdu” dedi.[647]

2255- Mesrûk'tan rivayet edilmiştir:

“Aişe'nin yanına girmiştim. Yanında Hassan b. Sabit vardı. Ona, şiir ve kendisine ait beyitlerden kasideler okuyordu. Şöyle diyordu: “İffetlidir, akıllıdır, hiçbir kuşkuya yer bırakmaz. Dedi kodu ve iftirayla sabahlamaz.” Bu şiir üzerine Aişe, Hassân'a:

“Ama sen böyle değilsin?” dedi. Mesruk dedi ki: Ben de, Âişe'ye:

“Niye bu adamın, senin yanına girmesine izin veriyorsun? Allah,

“Onlardan her bir kişiye, günah olarak ne işlemişse onun karşılığı ceza vardır. Onlardan elebaşılık yapıp bu günahın büyüklüğünü yüklenen kimse için de çok büyük bir azap vardır” [648] buyurmadı mı?”dedim. Aişe:

“Gözlenin kör olmasından daha çetin bir azab olur mu? Ama bilesin ki, yine de o, müşriklere karşı şiirleriyle Resulullah (s.a.v.)'i savunmuş birisidir” dedi. [649]

Açıklama:

Ifk olayında Hz. Aişe'ye iftira atıldığında Hassan b. Sabit de iftira atan topluluk içerisinde görülmüş, bu nedenle de eleştiriye tabi tutulmuştur. Fakat Hassân'ın, düşmanlarına karşı Resulullah (s.a.v.)'i savunması onun bu kusurunu hafifletmiştir. Zaten Âişe'nin *"Sen böyle değilsin"* ifadesinde de bu olaya atıfta bulunulmaktadır.

Hassan ömrünün sonunda kör olmuştu. Dolayısıyla "Gözlenin kör olmasından daha çetin bir azab olur mu" sözüyle de buna işaret edilmiştir.

2256- Hz. Aişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir: "Hassan b. Sabit:

"Ey Allah'ın resulü! Bana, Ebu Süfyân hakkında hiciv için izin ver" dedi. Resulullah (s.a.v.):

"Ben onun akrabası olduğum halde bunu nasıl yapacaksın?" diye sordu. Hassan:

"Senin kerim kılan Allah'a yemin ederim ki, senin Haşim oğulları soyunu, Kureyş'in soyları arasından hamurdan kıl çeker gibi çekip çıkaracağım" dedi. Sonra da:

"Doğrusu şeref yüksekliği, Haşim hanedanından Mahzum kızının oğullarına aittir. Senin baban ise köledir" deyip bu kasideyi okudu. [650]

Açıklama:

Mahzum kızından maksat; Abdullah, Zübeyr ve Ebu Talib'in annesi olan Fatıma bint. Amr b. Âiz b. İmran b. Mahzum'dur. Kötülenen ise Ebu Süfyan'dır. Ebu Süfyan'dan maksat;

Resulullah (s.a.v.)'in amcası Haris'in oğlu Ebu Süfyan'dır. Ebu Süfyan o sırada Resulullah (s.a.v.) ile müminlere eziyet ediyordu. Sonradan müslüman olmuştur.

“Senin baban ise köledir” ifadesinden maksat ise bu, Ebu Süfyan'a karşı yapılmış bir sövgüdür.

35- Ebu Hureyre Ed-Devsî (r.a.)’ın Fazileti

2257- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Annemi İslâm'a davet ediyordum. Kendisi müşrik idi. Bir gün yine onu İslam'a davet ettim. Bana, Resulullah (s.a.v.) hakkında hoşlanmadığım sözler işittirdi. Bunun üzerine ağlayarak Resulullah (s.a.v.)'e gelip ona:

“Ey Allah'ın resulü! Ben, annemi İslâm'a davet ediyordum. Fakat o, İslam'ı kabul etmekten kaçınıyordu. Bugün kendisini yine İslam'a davet ettim. Bana senin hakkında hoşlanmadığım sözler işittirdi. Dolayısıyla Ebu Hureyre'nin annesine hidâyet vermesi için Allah'a dua et!” dedim. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):

“Allah’ın! Ebu Hureyre'nin annesine hidâyet ver!” diye dua etti. Ben, Allah'ın peygamberi (s.a.v.)'in bu duasına sevinerek çıktım. Eve gelip kapıya dayandığımda kapının kapalı olduğunu gördüm. Derken annem ayak seslerimi işitti ve bana:

“Olduğun yerde dur, ey Ebu Hureyre!” dedi. Bir de suyun şırıltısını işittim. Annem yıkandı, gömleğini giydi. Acele baş örtüsünü sardı. Sonra da kapıyı açtı. Sonra da:

“Ey Ebu Hureyre! “Eşhedu enlâ ilahe illallah ve eşhedu enne Muhammeden abduhu ve Resûluhu” Ben, Allah'tan başka ilâh olmadığına şehâdet ederim. Muhammed'in O'nun kulu ve Resulü olduğuna da şehâdet ederim” dedi.

Ben hemen Resulullah (s.a.v.)'in yanına geri döndüm. Sevincimden ağlayarak onun yanına geldim. Ona:

“Ey Allah'ın resulü! Müjde! Allah senin duanı kabul etti ve Ebu Hureyre'nin annesine hidâyet verdi” dedim.

Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.) Allah'a hamd etti, övgüde bulundu ve hayırlı sözler söyledi. Sonra da ona:

“Ey Allah'ın resulü! Annem ile beni, mümin kullarına, onları da bize sevdirmesi için Allah'a dua et!” dedim. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):

“Allah’ın! Şu kulcağızını -yâni Ebu Hureyre'yi- ve annesini mümin kullarına, mü'minleri de bunlara sevdir!” diye dua etti.

Artık yaratılmış hiç bir mümin yoktur ki, beni işitsin veya görsün de beni sevmemiş olsun. [651]

Açıklama:

Ebu Hureyre'nin asıl adı, Abduşşems idi. Resulullah (s.a.v.)'in ona Abdurrahman isminin verdiği nakledilmiştir. Hayber'in fethi sırasında Yemen'den gelip müslüman olmuştur. Medine'ye gelince, Ashabı- Suffa içerisinde yer almış, fakirlik ve ihtiyacın bütün şiddetlerine katlanarak Peygamber (s.a.v.)'den bir an ayrılmamıştır. Bundan dolayı da ezberlediği hadis sayısı çoktur. Çok hadis rivayet etmesinden dolayı eleştirilere tabi

tutulmuş, o da bu eleştirilere cevap vermiştir. Ayrıca bu konuda 146 nolun hadisin açıklamasına bakabilirsiniz.

Hicretin 56., 57., ve 58. yılları olmak üzere vefatıyla ilgili üç rivayet bulunmaktadır.

2258- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

"Siz, Ebu Hureyre'nin Resulullah (s.a.v.)'den çok hadis rivayet ettiğini söylüyorsunuz. Varılacak yer Allah'ın huzurudur. Ben fakir bir adam idim. Resulullah (s.a.v.)'e boğaz tokluğuna hizmet ediyordum. Muhacirleri pazar yerlerindeki pazarlık meşgul ediyordu. Ensârı da mallarına bakmak meşgul ediyordu.

Derken Resulullah (s.a.v.):

"Kim elbisesini yere açıp yayarsa, artık benden işittiği hiçbir şeyi asla unutmayacaktır!" buyurdu.

Bunun üzerine ben, Resulullah (s.a.v.) sözünü bitirinceye kadar derhal elbisemi yere yaydım. Sonra o elbiseyi kendime doğru topladım. İşte bundan sonra artık Resulullah (s.a.v.)'den işittiğim hiçbir şeyi asla unutmadım." [652]

2259- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

"Bazı kimseler: "Ebu Hureyre çok hadis rivayet etti" diyorlar. Varılacak yer Allah'ın huzurudur. Bîr de onlar: Neden Muhacirler ile Ensâr, Ebu Hureyre'nİn hadisleri kadar çok hadis rivayet etmiyorlar" diyorlar. Bunun sebebini size haber vereyim:

"Ensâr'dan olan kardeşlerimi topraklarında çalışmak meşgul ediyordu. Muhacirlerden olan kardeşlerimi de pazar yerlerindeki pazarlık işi meşgul

ediyordu. Ben ise boğaz tokluğuna Resulullah (s.a.v.)'in hizmetine devam ediyordum. Onların Resulullah (s.a.v.)’in yanında bulunmadığı vakit ben bulunuyor, onlar unuttuğu vakit ben belliyordum. Gerçekten bir gün Resulullah (s.a.v.):

“Hanginiz benim şu hadisimden büyük bir pay almak için elbisesini yere yayar, sonra da onu göğsüne doğru toplarsa, artık o kimse benden işittiği hiçbir şeyi asla unutmayacaktır!” buyurdu.

Bunun üzerine ben, Resulullah (s.a.v.) daha sözünü bitirmeden hemen üzerimde bulunan bir kaftanımı yere yaydım. Sonra o kaftanı göğsüme doğru topladım. İşte o günden sonra Resulullah (s.a.v.)'in bana söylediği hiç bir şeyi asla unutmadım. Eğer Allah'ın kitabında indirdiği şu iki âyet olmasaydı; ebediyyen bir şey rivayet etmezdim:

“İndirdiğimiz açık delilleri ve kitapta insanlara apaçık gösterdiğimiz hidayet yolunu gizleyenlere hem Allah ve hem de bütün lanet ediciler lanet eder. Ancak tevbe edip durumlarını düzeltenler ve gerçeği açıkça ortaya koyanlar başkadır. Zira ben onların tevbelerini kabul ederim. Ben tevbeyi çokça kabul eden ve çokça esirgeyenim.” [653]

36- Bedir Savaşı Gazilerinin Fazileti Ve Hâtıb B. Ebi Beltea Kıssası

2260- Hz. Ali (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.), beni, Zübeyr'i ve Mikdâd'ı gönderdi ve:

“Hemen “Hah” bostanına gidin! Orada bir câriye var, beraberinde de bir mektup var. O mektubu ondan alın!” buyurdu. Hemen atlarımızı koşturarak yoîa koyulduk. Birden kadın karşımıza çıktı. Ona:

“Mektubu çıkar!”' dedik. Kadın:

“Bende mektup yok!” dedi. Biz de:

“Yâ bu mektubu çıkarırsın yada elbiseni soyunursun!” dedik. Bunun üzerine örülü saçlarının arasından mektubu çıkardı. Biz de bu mektubu Resulullah (s.a.v.)'e getirdik. Bir de ne görelim, mektub da:

“Hâtıb b. Ebi Beltea'dan, Mekkeli halkının müşrik insanlarına!” diyor, onlara Resulullah (s.a.v.)'in bazı işlerini haber veriyordu. Resulullah (s.a.v.):

“Ey Hâtıb! Bu nedir?”dedi. Hâtıb:

“Üzerime varmakta aeele etme, ey Allah'ın resulü! Ben Kureyş içerisinde alakası olan bir kimseyim. Süfyân:

“Onların müttefiki idi, ama kendilerinden değildi” dedi. Seninle beraber bulunan muhacirlerden onlara akraba olanlar var. Bu akrabalık sebeliyle ailelerini himaye ediyorlardı. Benim nesep yönünden onların arasında yakınlığım olmadığı için onlardan dost edinip onunla akrabamı himaye etmelerini arzu ettim. Bunu, küfür etmek veya dinimden dönmek için yapmadım. müslüman olduktan sonra küfre razı olduğum için de yapmadım” dedi. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.):

“Doğru söyledi!” dedi. Ömer ise:

“Ey Allah'ın resulü! Bana izin ver de şu münafığın boynunu vurayım!” dedi. Resulullah (s.a.v.):

“Şüphesiz o Bedr'de bulunmuştur. Ne biliyorsun, ola ki, Allah Bedir gazilerinin lerine vâkıf olup da: “Dilediğinizi yapın! Sizi affettim” buyurdu” dedi.

Bunun üzerine Yüce Allah,

“Ey iman edenler! Benim düşmanım ile sizin düşmanınızı dost edinmeyin!” [654]âyetini indirdi.[655]

Açıklama:

Hatıb, Muhacirlerden ve Bedir gazvesine katılanlardandı. Hatıb, hicretin 6. yılında Peygamber (s.a.v.) tarafından Mısır Mukavkıs'ina elçi olarak gönderilmiş, orada beş gün kalmış, bir takım hediyelerle dönüp gelmiştir.

Hz. Ebu Bekr'in halifeliği döneminde Mısır'a gönderilmiş ve Mısırlılarla barış anlaşması yapmış, bu anlaşma hicretin 20. yılına kadar devam etmiştir. Hzicretin 30, yılında Hz. Osman zamanında vefat etmiş olup cenaze namazını Hz. Osman kıldırmıştır.

Mevdudi bu ayetin yorumunda şöyle der:

"Küfür ile İslâm'ın birbirlerine karşı savaş ettikleri bir dönemde, bir mümin, sırf iman ettikleri için müminlere karşı savaşan bîr kafir ile -sebep ne olursa olsun- İslâm'a zarar verecek bir işe girişemez. Böyle bir davranış imanla çelişir; dolayısıyla, kişisel ihtiyaçlarını karşılamak için, niyeti kötü olmasa bile, bir müminin böyle davranması doğru değildir. Kim böyle bir girişimde bulunursa yoldan çıkmıştır." [656]

37- Ağacın Altında Biat Eden Kimselerin Fazileti

2261- Ümmü Mübeşşir (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

"Ümmü Mübeşşir, Peygamber (s.a.v.)'i, Hafsa'nm yanında:

"İnşallah, ağacın altında biat eden "Ashâbu'-Şecere"den hiç kimse cehenneme girmez" buyururken işitmişti. Hafsa:

"Evet, ey Allah'ın resulü!" dedi.

Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.), Hafsa'yı azarladı. Hafsa:

"Sizden hiçbiriniz müstesna olmamak üzere cehenenem herkes mutlaka uğrayacaktır" [657] ayetini söyledi. Peygamber (s.a.v.):

"Allah, "Sonra takvaya erenleri kurtarırız, zalimleri ise orada diz üztü düşmüş bir halde bırakırız" [658] buyurdu" dedi. [659]

Açıklama:

Resulullah (s.a.v.) hicretin 6. yılında umre yapmak maksadıyla Medine'den yola çıkmışlardı. Hudeybiye'ye vardıklannda Kureyş'e sadece Allah'ın evini ziyaret için Mekke'ye geldiklerini haber vermek için Huzaİ kabilesinden Hıraş b. Ümeyye'yi Mekke'ye gönderdi. Hıraş, Mekke'ye varıp meseleyi anlatınca onu Öldürmek istediler, sonra Resulullah (s.a.v.)'in yanına gelip başından geçenleri ona anlattı. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.) bu İşi çözüme kavuşturması için Hz. Osman'ı Mekke'ye gönderdi. Hz. Osman'ın öldürüldüğüne dair Resulullah (s.a.v.)'e bilgi ulaşınca sahabiler Resulullah (s.a.v.)'e "Semure" denilen bir ağacın altında "Mekkelilerle savaşmadan ayrılmamak üzere" biat ettiler. Daha sonra Hz. Osman sağsalim geldi. Uzun müzakerelerden sonra Hudeybiye barış anlaşması yapıldı. İşte İslam Tarihi'inde "Biatu'r-Rıdvan" adıyla meşhur olan biat budur. [660]

38 Ebu Musa El-Eş'arî (r.a.) ile Ebu Âmir El-Eş'arî (r.a.)'in Fazileti

2262- Ebu Musa (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Peygamber (s.a.v.)’in yanında idim. Kendisi, Mekke ile Medine arasında bulunan Ci'rane'de konaklamıştı. Yanında Bilâl vardı. Derken bir bedevi adam, Resulullah (s.a.v.)'e gelip ona:

“Ey Muhammedi Bana vâadettiğini yerine getirmeyecek misin?” dedi. Resulullah (s.a.v.), ona;

“Müjde!” dedi. Bedevi:

“Bana bu müjde kelimesini çok söyledin!” dedi. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.) öfkeîi bir şekilde Ebû Musa ile Bilâl'e dönerek:

“Bu adam müjdeyi reddetti. Bari sîz kabul edin!” buyurdu. Onlar:

“Kabul ettik, ey Allah'ın resulü!” dediler.

Sonra Resulullah (s.a.v.) içinde su bulunan bir tas istedi. Elleri ile yüzünü onun içinde yıkadı, içine de ağzındaki suyu püskürdü. Sonra da:

“Bundan için ve yüzlerinize, göğüslerinize serpin. Size müjdeler olsun!” buyurdu.

Ebû Musa ile Bilâl, su kabını aldılar ve Resulullah (s.a.v.)'in emrettiğini yaptılar. Daha sonra Ümmü Seleme perdenin arkasından:

“Kabınızın içinde bulunan o suda anneniz için de artırın!” diye seslendi. Bunun üzerine onlar da Ümmü Seleme'ye bir miktar su artırdılar. [661]

Açıklama:

Resulullah (s.a.v.), Huneyn gazasından alınan ganimetlerin Taif dönüşünde Ci'rane'de bölüştüreceğine söz vermişti. Bedevi, ganimetteki hissesinin hemen verilmesini istedi. Resulullah (s.a.v.), *“Müjde”* demekle,

ya taksimin yaklaştığını yada sabrederse bol sevab kazanacağını anlatmak istemiştir.

2263- Ebu Musa (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Peygamber (s.a.v.) Huneyn'den ayrılınca amcam Ebu Amir'i bir askeri birlik üzerine komutan yaparak onu Evtas'a gönderdi. Ebu Amir, (birkaçbin kişiyle buraya kaçıp sığınan düşman komutanlarından Dureyd b. Sımmeyle karşılaştı. Bu çarpışmada Dureyd öldürüldü. Askerlerini de Allah hezimete uğrattı.

Ebu Musa der ki:

“Peygamber (s.a.v.) beni de Ebû Amir'le birlikte göndermişti. Muharebe sırasında Ebû Amir dizinden yaralandı. Cüşem oğullan kabilesinden bir adam, Ebu Amir'e bir ok fırlatmış ve oku onun dizine isabet ettirerek yere çökertti, Ben hemen onun yanına vararak:

“Amca! Seni kim vurdu?” diye sordum. Ebu Amir, Ebû Musa'ya işaret ederek katili gösterip:

“Benim katilim, işte şudur. Görüyor musun? Beni, işte şu kimse vurdu!” dedi.

Ebû Musa der ki:

“Bunun üzerine hemen katile doğru bilerek yönelip koştum ve ona yetiştim. Adam beni görünce dönüp kaçmaya başladı. Ben de onun peşine düştüm. Ona:

“Utanmıyor musun? Sen Arab değil misin? Yerinde dursana!” demeye başladım. Bunun üzerine adam gitmekten vaz geçti. ikimiz de karşı karşıya geldik. Ben ve o, iki kılıç darbesiyle birbirimize girdik. Ona bir kılıç vurarak onu öldürdüm. Sonra Ebû Âmir'in yanına dönerek:

Allah senin düşmanını öldürdü' dedim. Ebu Âmir:

“O halde dizimdeki şu oku çıkar!” dedi.

Oku çıkardım. Fakat okun yerinden çok su boşaldı. Bunun üzerine Ebu Âmir dedi ki:

“Ey kardeşim oğlu! Resulullah (s.a.v.)'e git, benden ona selâm söyle ve ona:

“Ebu Âmir, sana: “Benim için Allah'tan istiğfar dilesin” diyor” de.

Ebû Musa devamla der ki:

“Ebû Âmir, (ölmeden önce) beni askerler komutan tâyin etti. Biraz yaşadı, sonra da öldü. Ben, Peygamber (s.a.v.)'e döndüğümde yanına girdim. Kendisi bir odada hurma dalından dokunmuş bir yatak üzerinde idi. Yatağının üzerinde bir döşek vardı. Yatağın örgüleri ^Resulullah (s.a.v.)’in sırtında ve yanlarında iz bırakmıştı. Kendi durumumuz ile Ebu Âmir'in başına geleni Peygamber (s.a.v.)'e anlattım. Sonra da dedim ki:

“Ebu Amir: “Peygamber (s.a.v.)'e: “Benim için Allah'tan istiğfar dilesin” de” dedi.

Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.) su istedi. Getirilen sudan abdest aldı. Sonra ellerini kaldırıp:

“Allah’ın! Ebu Âmir Ubeyd'e mağfiret eyle!” diye dua etti. Dua ederken ellerini o kadar kaldırdı ki ben onun iki koltuğunun beyazlığını gördüm. Sonra da:

“Allah’ın! Onu, kıyamet gününde şu yarattıklarının yada insanlardan çoğunun üstünde yüksek bir makamda kıl!” diye dua etti. Ben:

“Ey Allah'ın resulü! Bana istiğfar eyle” dedim. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.):

“Allah’ın! Abdullah b. Kays'in günahını bağışla ve onu kıyamet gününde makbul bir yere koy!” diye dua etti.

Açıklama:

Ebu Musa'nın oğlu Ebu Bürde:

“Bu dualardan birisi Ebu Âmir için ve diğeri de babam Ebu Musa el-Eş'arî içindir” dedi. [662]

Abdullah b. Kays, Ebu Musa el-Eş'arî'nin ismi ve künyesidir.)

39- Eş'arîlerin Fazileti

2264- Ebu Musa (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır;

“Ben, Eş/arî topluluğunun gece vakti evlerine girdikleri zaman okudukları Kur'an seslerini pek iyi tanırım. Yolculuk sırasında ben, Eş'arîlerin konakladıkları yerleri gündüzleyin gözlerimle görmemiş olsam bile onların konak yerlerini geceleyin okudukları Kur'an seslerinden tanırım. Eş'arîlerden düşmana karşı hikmetli söz söyleyen/Hakîm adında bir kimse vardı. Bu kimse, süvarilere yada hadisin ravisi, “Düşmana” dedi. rastladığı zaman onlara:

“Arkadaşlarım, size, kendilerini beklemenizi emrediyor” derdi. [663]

Açıklama:

Eş'ariler, Yemen'de büyük bir kabilenin ismidir. Bu kabilenin büyük babası, Eş/ar, Sebe' neslinden Nebt b. Eded adındaki kimsedir. Gövdesi kıllı olduğu için “Çok kıllı” demek olan Eş'arî lakabını almıştır. Ebu Musa el-Eş'arî, bu kabileye mensuptur. Ebu Musa el-Eş'arî, Hayber'in fethi sırasında Resulullah (s.a.v.)'le buluşmuştur. 2357 nolu hadiste onların durumu anlatılacak.

2265- Ebu Musa (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Eş'ariler gazada yiyecekleri biter veya Medine'deki çoluk çocuklarının yiyecekleri azalırsa ellerinde (kalan) yiyeceği bir elbisenin içinde toplar, sonra da onu aralarında bir kabın içinde eşit bir şekilde paylaştırırlardı. Dolayısıyla onlar bendendir, ben de onlardanım.” [664]

Açıklama:

Resulullah (s.a.v.)'în *“Eş'ariler bendendir, ben de onlardanım”* buyurması, iftihar sebebiyle söylenmiş bir sözdür. Bu ifadeyle; Eş'arilerin, Resulullah (s.a.v.)'e nispeti ve yakınlığı gayet açık bir şekilde anlatılmış olunmaktadır.

40- Ebu Süfyân b. Harb (r.a.)’ın Fazileti

2266- Abdullah İbn Abbâs (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Müslümanlar, Ebû Süfyân'a bakmıyor ve onunla bir mecliste öttürmüyorlardı. Bunun üzerine Ebu Süfyan, Peygamber (s.a.v.)'e :

“Ey Allah'ın peygamberi! Üç şey var ki; onları bana ver!” dedi. O da:

“Tamam” buyurdu. Ebû Süfyân:

“Bende, Arabm en iyisi ve en güzeli Ümmü Habîbe bint. Ebu Süfyân var. Onu sana vereyim!” dedi. Peygamber (s.a.v.):

“Tamam!” buyurdu. Ebu Süfyan:

“Oğlum Muaviye var. Onu huzurunda kâtip yaparsın!” dedi. Resulullah (s.a.v.):

“Tamam!” buyurdu.

“Beni emir yaparsın. Böylece vaktiyle müslümanlara karşı çarpıştığım gibi kâfirlere karşı da çarpışırım” dedi. Resulullah (s.a.v.):

“Tamam!” buyurdu.

Hadisin ravisi Ebu Zumeyl:

“Eğer bunu Peygamber (s.a.v.)'den istememiş olsaydı, Resulullah {s.a.v.) ona bunu vermezdi. Çünkü Resulullah (s.a.v.)'den bir şey istenilirse mutlaka: “Evet!” cevabını verirdi” dedi. [665]

Açıklama:

Ebu Süfyan b. Harb, Mekke'nin fethi sırasında müslüman olmuştur. Bundan önce İslam'a ve müslümanlara karşı çok şiddetli düşmanca faaliyetler sürdürmüştür. Mekke'nin fethinden sonra Huneyn gazasına katılarak hem kendisi ve hem de yeni müslüman olmuş Mekke'nin ileri geleri yüzer deve ve kırkar ukiyye gümüş almışlardı.müslüman olduktan sonra Taif ve Yermük savaşlarına katılmıştır.Hz. Osman zamanında hicretin 34. yılında vefat etmiştir.

41- Cafer b. Ebi Tâlib (r.a.), Esma Bint. Umeys (r.a.nhâ) ile Gemidekilerin Fazileti

2267- Ebu Musa (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Biz Eş'ariler Yemen'de iken Resulullah (s.a.v.)'in peygamber olarak ortaya çıkış haberi bize ulaşmıştı. Ben ve iki kardeşim -ki onların biri Ebu Bürde ve diğeri de Ebû Ruhm'dur. Ben en küçükleriyim- kavmimizden elli küsur kişi yada elli üç veya elli iki kişi. Resulullah (s.a.v.)'in yanına gitmek üzere muhacir olarak Yemen'den yola çıktık:

“Ebu Musa sözüne şöyle devam etti: Bir gemiye bindik. Gemimiz bizi Habeş hükümdarı Necâşî'nin memleketinin sahiline attı. Onun yanında Ca'fer b. Ebû Tâlib ile arkadaşlarına rastladık. Ca'fer:

“Bizi buraya Resulullah (s.a.v.) gönderdi. Burada oturmamızı emretti. Siz de bizimle beraber kalın!” dedi.

Biz de toptan hepimiz Medine'ye gelinceye kadar onunla beraber orada kaldık. Daha sonra Hayber'i fethettiği gün Resulullah (s.a.v.)'e kavuştuk. Bize ganimetten hisse verdi. Yada Ebu Musa:

“Resulullah (s.a.v.) bize ganimetten bahşiş verdi” dedi. Hayber'in fethinde bulunmayan hiç bir kimseye ganimetten hisse ayırmadı. Yalnız kendisiyle birlikte bulunanlara hisse verdi. Ancak Ca'fer ve arkadaşlarıyla birlikte bizim gemimizde bulunanlar müstesna! Gazilerle beraber onlara da hisse ayırdı. Bunun üzerine bazı insanlar bize yâni gemide bulunanlara:

“Biz hicrette sizi geçtik” diyorlardı.

Ebu Musa devamla der ki:

“Derken Esma bint. Umeys -ki bizimle beraber Habeşistan'dan gelenlerden biridir- ziyaret için Peygamber (s.a.v.)'in hanımı Hafsâ'nm yanına girdi. Esma, muhacir kafilesi içerisinde Necâşî'nin memleketi Habeşistan'a hicret etmişti. Derken Ömer, Hafsâ'nm yanına girdi. Esmâ'da o sırada Hafsâ'nm yanında idi. Ömer, Esma'yi görünce:

“Bu kim?” diye sordu. Hafsa' da:

“Esma bint. Umeys” dedi. Ömer Iatifeli bir şekilde:

“Şu, Habeşistanlı kadın mı? Şu deniz yolculuğuna katılan mı?!” diye sordu. Esma:

“Evet!” diye cevap verdi. Bunun üzerine Ömer:

“Hicrette biz sizi geçtik. Dolayısıyla Resulullah (s.a.v.)'e biz sizden daha layıkız ve daha yakın oluyoruz” dedi. Bunun üzerine Esma kızıp Ömer'e:

“Yanıldın, ey Ömer! Hayır! Vallahi, siz, Resulullah (s.a.v.)'le birlikte idiniz. Aç olanınızı doyurur, câhilinize vaaz ediyordu. Biz ise uzaklarda, düşmanlar diyarında yada toprağında Habeşistan'da idik. Bu da, Allah ve Resulü uğrundaydı. Allah'a yemin ederim ki, senin söylediğini Resulullah (s.a.v.)'e anmadıkça ne yemek yerim ve ne de su içerim. Eziyet ediliyor ve korkutuluyorduk. Bunu, Resulullah (s.a.v.)'e söyleyeceğim ve ondan sorup cevap İsteyeceğim. Valiahi, ne yalan söylerim ve ne de saparım. Bundan fazla da bîr şey söylemem” dedi. Peygamber (s.a.v.) gelince, Esma ona:

“Ey Allah'ın peygamberi! Ömer şöyle şöyle söyledi” dedi.Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):

“O benim nezdimde sizden fazla hak sahibi değildir. Onun ve arkadaşlarının bir hicreti, sizinse ey gemi yolcuları! iki hicretiniz vardır!”

buyurdu. Esma:

“Gerçekten Ebû Musa ile gemi yolcularını gruplar halinde bana geldiklerini gördüm. Bana bu hadisi soruyorlardı. Resulullah (s.a.v.)'in onlar için söylediklerinden kalblerinde daha büyük ve daha sevindirici dünyâda hiç bir şey yoktu” dedi.

Açıklama:

Ebu Musa el-Eş'arî'nin oğlu Ebu Bürde der ki: Esma:

“Gerçekten Ebû Musa'yı görmüşümdür. Kendisi bu hadisi benden tekrar tekrar söylememi istiyordu” dedi. [666]

42- Selmân (r.a.), Suheyb (r.a.) ile Bilal (r.a.)’ın Fazileti

2268- Âiz b. Amr'dan rivayet edilmiştir:

“Ebu Süfyân birkaç kişi içerisinde bulunan Selman, Suheyb ve Bilal'ın yarıma geldi. O topluluktakiler:

“Vallahi, Allah'ın kılıçları, şu Allah düşmanının boynundan nasiplerini almadı” diye hayıflandılar. Ebu Bekr:

“Bu sözünüzü, Kureyş'in şeyhine ve efendisine mi söylüyorsunuz?” dedi.

Daha sonra Ebu Bekr, Peygamber (s.a.v.)'e gelip konuşulanları ona anlattı. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):

“Ey Ebu Bekr! Ola ki, sen onları öfkelendirdin. Doğrusu sen onları öfke-lendirdiysen muhakkak Allah'ı da öfkelendirmiş olursun” buyurdu.

Bunun üzerine Ebu bekr, onların yanlarına gelip:

“Ey kardeşlerim! Ben sizleri öfkelendirdim mi?” diye sordu. Onlar da: “Hayır! Allah sana mağfiret buyursun, ey kardeşçiğim” dediler. [667]

Açıklama:

Selman, İranlıdır. Eski adı, Mabih idi. Ahir zaman peygamberinin Arabistan'da çıkacağına dair duyumlar üzerine yollara düşmüş, nihayet köle olarak Medine yahudüerinden birine satılmıştı. Resulullah (s.a.v.) Medine'ye hicret edince iman etti. Ebu Derda' ile kardeş yapıldı. Sa'd b. Ebi Vakkas'la geçen bir olay üzerine kendisine “İslam'ın oğlu” lakabını kendisi vermiştir. Köle olduğu için Bedir ve Uhud savaşına katılamamıştır. Hendek savaşından İtibaren bütün gazalara katılmış, hicretin 35. yılında Medain valisi iken vefat etmiştir.

Suheyb, Musul havalisinde Arap evladından Nemr b. Kasit ailesine mensuptur. Babası, Kisra'nın oradaki amili idi. Rumlar ile İranlılar arasında meydana gelen savaşta Suheyb, Rumlara esir düşmüştür. Küçük yaşta esir edilip Rum diyarında yetiştiği için Arapça'yı unutmuştur. Yeniden öğrendiyse de çetrefilli konuştuğu için “Rûmî” diye anılmıştır. Bir hayli zaman sonra Abdullah b. Cud'an tarafından satın alınıp sonra da hürriyetine kavuşturulmuştur. ilk müslümanlardandır. ?Bütün servetini ve ailesini Mekke'de bırakarak Medine'ye hicret etmiştir. Bedir'den itibaren bütün gazalara katılmıştır. Hicretin 34. yada 38 yılında vefat ettiği söylenmektedir.

Bilal ile ilgili bilgiler daha önce geçmişti.

43- Ensâr'ın Fazileti

2269- Câbir b. Abdullah (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

"Biz Ensar hakkında

"O zaman içinizden iki zümre zaaf göstermek istemişti. Halbuki onların velisi Allah'dı" [668] ayeti indi. Ayette sözkonusu edilen bu iki zümre; Selime oğullan ile Harise oğullandır. Biz EnsarîÎer, Yüce Allah'ın, *"Halbuki onların velisi Allah'dı"* buyruğundan dolayı bu ayetin inmesinden memnunluk duyuyoruz. [669]

Açıklama:

Ensar ile ilgili olarak 60 nolu hadisin açıklamasına bakabilirsiniz.

2270- Zeyd b. Erkam (r.a)'tan rivayet edilmiştir: "Resulullah (s.a.v.):

"Allah'ın! Sen Ensar'ı, Ensar'ın oğullarını ve oğullarının oğullarını mağfiret eyle!' diye dua etti." [670]

2271- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

"Peygamber (s.a.v.) bir takım Ensar çocuklarının ve kadınlarının düğün yemeğinden mutlu bir şekilde dönüp geldiklerini gördü. Bunun üzerine Allah'ın peygamberi (s.a.v.)'e ayağa kalkıp dikilerek:

"Ey Ensar kadınları ile çocukları! Allah şahit olsun ki, sizler bana insanların en sevimlilerindensiniz" buyurdu.

Peygamber (s.a.v.) bu sözüyle bütün Ensar'ı kastediyordu. [671]

2272- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Sahabilerim! Doğrusu Ensar, benim karnım/cemaatımdır ve çantam/sırdaşlarımdır. Gerçekten insanlar çoğalacaklar ve azalacaklar. O halde siz, Ensar'ın iyilik edenlerinden iyiliklerini kabul edin. Kötülük yapanlarının kusurlarını da affedin.” [672]

44- Ensâr Mahallelerinin En Hayrlısı

2273- Ebu Useyd el-Ensârî (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Resulullah (s.a.v.):

“Ensar mahallelerinin en hayırlısı; Neccâr oğulları mahallesi, b. Abdu'l-Eşhel oğulları mahallesi, sonra Haris b. Hazrec oğulları mahal sonra Sâide oğulları mahalleşidir ve Ensar mahallelerini hepsinde hayırıdır” buyurdu.

Ebu Seleme der ki: Ebu Useyd:

“Ben, Resulullah (s.a.v.)'in üzerinden yalan söylemekle itham oiunur rnuyı Yalancı bir kimse olsaydım fazilet yönünden olan bu sıralamaya kendi kavr Sâide oğullarından başlardım” dedi.

Resulullah (s.a.v.)'in Ensar'ı bu şekilde sınıflaması, Sa'd b. Ubâde'ye ulaşır Bunun üzerine Sa'd b. Ubâde'nin gönlünde bir kırgınlık meydana geldi. Kendi kendine:

“Biz bu fazilet yönünden olan sınıflamada geriye bırakıldık. Biz böy Ensar'ın dört kabilesinin en sonuncusu olduk. Hemen eşeğimi eyerleyin! Resulü (s.a.v.)'e gideceğim” dedi. Kardeşi Sehl ise onunla konuşarak:

“Resulullah (s.a.v.)'e red cevabı vermeye mi gideceksin? Halbuki o bu işi iyi bilendir. Sana hayırlı olma açısından dördün dördüncüsü olman

yetmiyor” dedi. Bunun üzerine Sa'd gitmekten geri dönüp:

“Allah ve Resulü en iyi bilendir” deyip eşeğinin eyerinin çözülmesini emre ve bunun üzerine eşeğinin eyeri çözüldü. [673]

Sa'd b. Ubâde, ilk Akabe biatma katılanlardandı. Kabilesinin reisi idi. Resulullah (s.a.v.)'in vefatından sonra Ebu Bekr'e biat etmeyerek Şam tarafına gitmiş ve hicretin 15. yılında Havran'da vefat etmiştir.

45- Ensarta İyi Geçinme

2274- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Ben, Cerîr b. Abdullah eî-Becelî'ye birlikte bir sefer çıktık. O, bana hizmet etmeye çalışıyordu. Ona;

“Bana hizmet etmeye çalışma!” dedim. Cerîr:

“Ben, Ensar'ı, Resulullah (s.a.v.)'e öyle bir hizmet yaparlarken gördüm kü, artık Ensar'dan herhangi birisiyle yoldaşlık edersem muhakkak ben de ona hizmet edeceğime yemin ettim” dedi. [674]

40- Peygamber (s.a.v.)’in Gıfâr ile Eşlem Kabilelerine Yaptğı Dua

2275- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır;

“Eşlem kabilesi ki, Allah onları barış içerisinde sürekli kılsın. Gıfâr kabilesi ki, Allah onlara mağfiret eylesin. Bunu ben kendim söylemiyorum.

Bunu, Yüce Allah söylüyor.” [675]

Eşlem:

Bu kabile, Hz. Peygamber (s.a.v.)'ie barış anlaşması imzalamış ve bu anlaşmaya bağlı kalmıştı. Bu sebeple de Hz. Peygamber {s.a.v.), onlara övgüde bulunmuştur.

Gıfâr:

Bu kabile ise, Hicaz'da Mekke ile Medine arasında yaşardı. İslam öncesi tarihi hakkında yeterli bilgi yoktur. Gıfâr kabilesinden ilk müslüman olan zat, Ebu Zerr'dir.

Hz. Peygamber (s.a.v.)'in bu iki kabileye dua etmesi, Islamiyeti, savaşsız bir şekilde kendi istekleriyle kabul ettikleri içindir.

Cahİliyye döneminde Gıfâr kabilesi, hacıları soymakla suçlanirdı. Hz. Peygamber (s.a.v.), onlardan bu lekeyi silerek geçmiş suçlannın af olduğunu bildirmek istemiştir.

Bu iki kabile, diğer Arap kabilelerine nazaran kuvvet ve itibar yönüyle daha geri de olmalarına rağmen onlardan daha önce İslamı benimsemişler ve İslamı kabul etmede onları geçmişlerdir. Böylece İslam'ın şeref ve İzzetine, onlardan önce bu iki kabile nail olmuştu.

47- Cuheyne, Eşca, Muzeyne, Temim, Devs ile Tayy Kabilelerinin Fazileti

2276- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Kureyş, Ensar, Müzeyne, Cüheyne, Eşlem, Gıfâr ile Eşca kabileleri benim yardımcılarımdır. Onların Allah ve Resulünden başka yardımcısı yoktur.” [676]

2277- Adiyy b. Hatim (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Ben, Ömer İbnu'I-Hattâb'a gelmiştim. O, bana:

“Resulullah (s.a.v.)'in yüzünü ve sahabilerinin yüzlerini sevindirip ferahlatan ilk sadaka, senin, Resulullah (s.a.v.)'e getirmiş olduğun Tayy kabilesinin sadakasıdır” dedi. [677]

Açıklama:

Adiyy b. Hatim, hicretin dokuzuncu yada onuncu yılında müslüman olmuştur. Daha önce Hıristiyandı. Resulullah (s.a.v.)'in vefatından sonra birçok kimse irtidat ederek İslam'dan dönerken o müslümanlığını korumuş ve kavminin zekatını getirerek Hz. Ebu Bekr'e vermiştir. Irak'ın fethinde bulunmuş, sonra da Kufe'ye yerleşmiştir. Sıffin savaşında Hz. Ali'nin safında yer almıştır. Bir rivayete göre 120 ve diğer bir rivayete göre ise 180 yıl yaşamıştır.

2278- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Tufeyl ve onun arkadaşları, Resulullah (s.a.v.)'e gelip ona:

“Ey Allah'ın resulü! Devs kabilesi kafir olup İslam'a girmekten kaçındı. Dolayısıyla sen o kabile aleyhine beddua et” dediler. Devs kabilesi helak oldu da denilmiştir. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):

“Allah’ım! Sen, Devs kabilesine hidayet eyle ve onları İslam'a getir!” diye dua etti. [678]

Açıklama:

Tufeyl b. Amr, Devs kabilesindendir. Mekke'de müslüman olmuş, sonra memleketine dönmüş, Resulullah (s.a.v.) Medine'ye hicret edinceye kadar kavmini İslam'a davet etmiştir. Fakat onlar, Tufeyl'in sözünü dinlememişler, İslam'a girmekten kaçınmışlar, zina etmeye ve faiz yemeye de devam etmişlerdir. Resulullah (s.a.v.)'in onlara beddua etmesini istemiş, fakat Resulullah (s.a.v.) onlara hidayete ermeleri için dua etmiştir.

48- İnsanların En Hayrlıları

2279- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“İnsanlar maden yatakları gibi cins cins bulursunuz. İnsanların cahiliye dönemindeki iyi kimseleri, İslam'a girip aynı tavrı sürdüklerinde İslam'da da iyi kimselerdir. İnsanların iyilerini şu (devlet) idaresi/işi konusunda en isteksiz görürsünüz. İnsanların kötülerini de bir kısma bir yüzle ve bir kısmı da bir başka yüzle gelen ikiyüzlü görürsünüz.” [679]

49- Kureyş Kadınlarının Fazileti

2280- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Resulullah (s.a.v.)'i:

“Kureyş kadınları; deveye binen kadınların en hayırlısı, çocuğa karşı en şefkatlisi ve sorumluluğu altındaki kocasının emanetlerine karşı çok titizdir” buyururken işîtmiştir. [680]

50- Peygamber (s.a.v.)’in, Sahabilerı Arasında Kardeşlik Bağı Kurması

2281- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.), Ebu Ubeyde İbnu'l-Cerrâh ile Ebu Talha arasında kardeşlik bağı kurmuştur.” [681]

2282- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.), Medine'deki evinde Kureyş ile Ensar arasında dostluk anlaşması yaptı.”[682]

Açıklama:

Resulullah (s.a.v.), Mekke'den Medine'ye hicret ettiğinde Medine'deki Ensar ile Muhacirler arasında kardeşlik bağı kurmuştu. Bu kardeşlik bağı; bir eşi ve benzeri daha gösterilemeyen pek asil düşüncelerle kurulmuş bir yardımlaşma ve dayanışma olayıdır. Bu kardeşlik bağının gayesi; kardeşlerin birbirine yardım, ihsanda bulunma, nasihat ve rehberlik ve bir de zevi'l-erhamdan önce birbirlerine mirasçı olmalarıydı

2283- Cübeyr b. Mut'im (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“İslam'da dostluk anlaşması yoktur. Herhangi bir anlaşma cahiliye döneminde olmuşsa İslam ona ancak sıkıca bağlı kalma dışında ilave yapmamıştır.” [683]

Açıklama:

“İslam'da dostluk anlaşması yoktur” ifadesinden maksat; ger'an yasak olan miras ittifakı gibi şeylerdir. Cahiliye devrinden beri yapılagelen herhangi bir ittifak ise; İslam'ın özüne ters olmadığı müddetçe İslam bu tür anlaşmaları ancak kuvvetlendirir ve kardeşlik ile din hususundali yardımlaşma ittifakını güçlendirir. Hılfulfudl anlaşmasında olduğu gibi.

51- Peygamber (s.a.v.)’in Bekasının Sahabileri için Emniyet Ve Sahabilerinin Bekasının Da Ümmet için Emniyet Olması

2284- Ebu Musa (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Akşam namazını Resulullah (s.a.v.)'le birlikte kıldık. Sonra da birbirimize:

“Otursak, nihayet yatsı namazını da Resulullah (s.a.v.)'le birlikte kılsak” deyip oturduk. Nihayet Resulullah (s.a.v.) yatsı namazını kıldırmak üzere yanımıza çıktı. Bize:

“Buradan hiç ayrılmadınız mı?” diye sordu. Biz de:

“Ey Allah'ın resulü! Seninle birlikte akşam namazını da kılıncaya kadar oturalım diye kendi aramızda sözleştik” dedik. Resulullah (s.a.v.):

“Güzel yaptınız yada isabet ettiniz!” buyurdu.

Daha başını semaya doğru kaldırdı. Resulullah (s.a.v.)'in başını semaya doğru kaldırması çok kere yapüğı bir adeti değildi. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):

“Yıldızlar, sema için emniyet kaynağıdır. Yıldızlar yok olup gittikleri zaman semaya vaat olunduğu şeyler gelir. Ben de sahabilerim için bir emniyet kaynağıyım. Ben de gittiğim zaman sahabilerime vaat olundukları tehlikeli şeyler gelip çatar. Sahabilerim de, ümmetim için emniyet kaynağıdır. Sahabilerim de gittikleri zaman ümmetime de vaat olundukları sıkıntılı işler gelip çatar” buyurdu. [684]

52- Sahabenin Fazileti, Sonra Onların Ardından Gelenlerin, Sonra Da Onların Ardından Gelenlerin Faziletleri

2285- Ebu Saîd el-Hudrî (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“İnsanlar üzerine öyle bir zaman gelecektir ki, insanlardan bir cemâat gaza edecekler, onlara:

içinizde Resulullah (s.a.v.)'i gören hiç kimse var midir?” denilecek. Onlar da:

“Evet, var!” diye cevap verecekler. Bunun üzerine onlara fetih müyesser kılınacak. Sonra insanlardan bir cemâat gaza edecekler, onlara da:

“İçinizde Resulullah (s.a.v.)'e sahâbîlik etmiş bir kimseyi gören var mı?” denilecek. Onlar da:

“Evet, var!” diyecekler. Bu sebeple onlara fetih müyesser kılınacak. Sonra insanlardan bir cemâat yine gaza edecekler, onlara:

“İçinizde Resulullah (s.a.v.)'e sahâbilik eden bir kimsenin arkadaşını gören var mıdır?” denilecek. Onlar da:

“Evet, var!” diye cevap verecekler. Bu sebeple onlara fetih müyesser kılınacaktır.” [685]

2286- Abdullah İbn Mes'ud (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Ümmetimin en hayırlısı, beni takip eden asırdır Sahabe. Sonra onları takip edenlerdir Tabiûn. Sonra da onları takip edenlerdir Etbau't-Tabün. Sonra öyle bir topluluk gelir ki, ihtirasları sebebiyle onlardan birinin şehadeti yemininin ve yemini de şehadetinin önüne geçer.” [686]

Açıklama:

“Sahabe” kelimesi, sölükte; bir arada bulunmak, sohbet etmek, arkadaşlık etmek anlamına gelmektedir. Terim olarak ise; Hz. Peygamber (s.a.v.)'in peygamber oluşundan ebedi aleme göç edinceye kadar onunla birlikte olan, onun tebligatını, sözlerinin, nasihatlarını işiten, hareketlerini gören, emirlerinin ve tavsiyelerini can kuşağıyla dinleyip yerine getiren müminlerdir.

“Tabiun” kelimesi ise sözlükte; tabi olmak, peşinden gitmek ve görüşlerini benimsemek gibi anlamlara gelir. Terim olarak ise; Hz. Peygamber (s.a.v.)'in sahabilerinden herhangi birisiyle görüşüp konuşan kimseye denir.

“Etbau't-tabiîn” ise tabiundan sonra gelip onlarla görüşüp konuşan kimseye denir.

Bu hadis, fazilet ve derece sıralamasında ilk önce sahabeye, sonra tabiuna ve daha sonra da etbau't-tabiune yer vermektedir.

Zaten hadisçiler, bu fazilet sıralamasını göz önünde bulundurarak Resulullah (s.a.v.)'in hadislerinden sonra, bağlayıcılık noktasında sahabilerin hadislerini mevkuf, Tabiumun hadislerini maktu ve etbau't-tabiinin hadislerini de maktu şeklinde temel almıştır.

Övgüye mazhar olan bu üç nesle, İslam şeriatında "Selef veya "Mutakaddimûn" denilmektedir. Bu nesiller, Kur'an'ın övgüsüne de mazhar olmuştur. Onlar, şeriata bağlılık, İslam içinm fedakarlık, dış baskı ve etkilerden uzak bir şekilde seçkin niteliklere sahiptirler.

2287- İmrân b. Husayn (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) söyle buyurmaktadır:

"Doğrusu sizin en hayırlı olanlarınız, benim asrimdır. Sonra onları takip edenlerdir. Sonra onları takip edenlerdir. Sonra onları takip edenlerdir."

İmran: "Resulullah (s.a.v.) kendi asrından sonra iki defa mı, yoksa üç defa mı dedi bilemiyorum" dedi."

Sonra onların ardından öyle bir topluluk gelir ki, onlardan şahadet etmeleri istenmediği halde şehadet edecekler, hıyanet edecekler, hiçkimse tarafından güven duyulmayacaklar, adak adayacaklar, fakat bu adaklarını yerine getirmeyecеklerdir. Bunların arasında tıkabasa yemek, içmek hayatın gayesi olduğundan şişmanlık ortaya çıkacaktır." [687]

53- Peygamber (s.a.v.) Zamanındaki Kimselerden Yüz Sene Sonra Yeryüzünde Hiçkimsenin Kalmaması

2288- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

"Resulullah (s.a.v.), hayatının sonunda, bir gece bize yatsı namazını kıldırdı. Selam verince, ayağa kalkıp:

"Bu gecenizi görüyorsunuz! İşte bu geceden itibaren geçecek yüz senenin başında bugün yeryüzünde olanlardan hiç kimse kalmayacaktır" buyurdu. [688]

2289- Câbir b. Abdullah (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

"Resulullah (s.a.v.)'i, vefatından bir ay önce:

"Siz bana kıyameti mi soruyorsunuz? Onun bilgisi ancak Allah katındadır. Allah'a yemin ederim iti, yeryüzünde bugün doğmuş hiçbir canlı üzerine yüz sene geçmez" buyururken işittim" dedi. [689]

2290- Ebu Saîd el-Hudrî (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

"Peygamber (s.a.v.) Tebük seferinden dönünce, kendisine kıyametin ne zaman kopacağını sordular. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):

"Bugün doğmuş olan herhangi bir canlı yeryüzünde mevcutken yüzüncü yıl gelmez" buyurdu.[690]

54- Sahabeye Sövmenin Haram Olması

2291- Ebu Saîd (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Halid b. Velid ile Abdurrahman b. Avf arasında bir dargınlık vardı. Derken Halid, Abdurrahman'a sövdü. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):

“Sahabi terimden hiçbirine sövmeyin. Çünkü sizden birisi Uhud dağı kadar altın infak etse yine de onlardan birisinin bir avuç hurma sadakasına erişemez, hatta bunun yarısına da ulaşamaz” buyurdu. [691]

55- Üveys (Veysel) el-Karanî'nin Fazileti

2292- Üseyr b. Câbir'den rivayet edilmiştir:

“Kufeliler, Ömer'e gelmişlerdi. İçlerinde Üveys'le alay eden bir kimse vardı. Ömer:

“Burada Karanîlerden kimse var mı?” diye sordu. Bunun üzerine Veysel Karânî'yle alay eden bu adam geldi. Ömer şöyle dedi:

“Doğrusu Resulullah (s.a.v.):

“Size Yemen'den Üveys/Veysel adında bir adam, Yemen'de sadece annesini bırakarak gelecektir. Onda bir beyazlık vardır. Allah'a bu beyazlığın vücudundan gitmesi için dua etti. Allah'da bu beyazlığı onun vücudundan giderdi. Bu beyazlıktan sadece dinar yada dirhem büyüklüğü kadar bir yer kaldı. Sizden her kim ona kavuşursa Üveys'ten size dua etmesini istesin” buyurdu. [692]

Açıklama:

Üveys/Veysel el-Karânî, Peygamber (s.a.v.) zamanında yaşamış, fakat Peygamber (s.a.v.)'le görüşemediği için ona tabi olamamıştır. Annesine

karşı çok itaatkarlı olması dillere destandı. Yemen'lidir: Herhangi bîr irşada teşvik edilmeden kendiliğinden İslam'ı ve Peygamber (s.a.v.)'i kabul etmiştir. Hz. Ömer'i halifeliği sırasında Medine'ye gelmiş, Hz. Ömer ondan kendisi için Allah'a dua etmesini istemiş, sonra da Basra'ya gidip oraya yerleşmiştir. Sıffin savaşında Hz. Ali'nin safında yer alırken hicretin 37. yılında şehid olmuştur.

56- Peygamber (s.a.v.)’in, Mısırlılar Hakkındaki Vasiyeti

2293- Ebu Zerr (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Resulullah (s.a.v.):

“Siz muhakkak Mısır'ı fethedeceksiniz. Mısır öyle bir yerdir ki, orası “Kırat” isminin kullanıldığı bir yerdir. Orasını fethettiğiniz zaman halkına iyi davranın. Çünkü onların bir zimmet ve akrabalık hakkı vardır yada bir zimmet ve evlilik meydana gelen bir akrabalık hakkı vardır. Orada iki adamın bîr kerpiç yeri için kavga ettiklerini görürsen hemen oradan çıkın” buyurdu. Ebu Zerr:

“Abdurrahman b. Şurahbil b. Hasene ile kardeşi Rabîa'yt bir kerpiç yeri için kavga ederlerken gördüm. Bunun üzerine derhal oradan çıktım” dedi. [693]

57- Umanlıların Fazileti

2294- Ebu Berze (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.) Arap kabilelerinden birine bir adam gönderdi. Onlar bu kimseye sövmüşler ve onu dövmüşlerdi. Bunun üzerine bu kimse,

Resulullah (s.a.v.)'e gelip başından geçenleri ona anlattı. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):

“Sen Uman halkına gitmiş olsaydın, onlar sana sövmezlerdi ve dövmezlerdi” buyurdu. [694]

Açıklama:

Uman, Bahreyn'de bulunan bir şehrin adıdır. Bazılarına göre ise burada “Uman”la kastedilen, Yemen'den sonra gelen şehirdir.

58- Sakîf'in Yalancısı Ve Onu Helak Eden Kimse

2295- Ebu Nevfel'den rivayet edilmiştir:

“Abdullah İbnü'z-Zübeyr'i Medine'nin dağ yolunda gördüm. Kureyşliler ile insanlar, onun yanından geçmeye başladılar. Nihayet Abdullah İbn Ömer'de onun yanına uğradı. Başında durarak:

“Es-Selâmu aleyke ya Ebâ Hubeyb! es-Selâmu aleyke ya Ebâ Hubeyb! es-Selâmu aleyke ya Ebâ Hubeyb!” Selam senin üzerine olsun, ey Ebu Hubeyb! Selam senin üzerine olsun, ey Ebu Hubeyb! Selam senin üzerine olsun, ey Ebu Hubeyb! Allah'a yemin ederim ki, ben seni bundan men edip durdum. Allah'a yemin ederim ki, ben seni bundan men edip durdum. Allah'a yemin ederim ki, ben seni bundan men edip durdum.”

“Allah'a yemin ederim ki, benim bildiğime göre sen hakîkaten çok oruç tutan, çok namaz kılan, akrabaya çok yardım eden bir adamdın. Allah'a yemin ederim ki, en kötüsü sen olan bir ümmet en lı bir ümmetdir” dedi.

Sonra Abdullah İbn Ömer oradan ayrıldı. Abdullah'ın orada durup bu şekilde konuşması Haccâc'ın kulağına ulaşmıştı. Hemen Abdullah İbnü'z-Zübeyr'in cesedinin yanına görevliler gönderdi. Ceset, asılı olduğu hurma ağacının gövdesinden indirilerek yahûdilerin kabristanına konuldu. Sonra annesi Esma bint. Ebu Bekr'e haber gönderdi. Fakat o gelmekten kaçındı. Haccâc tekrar birini ona göndererek:

"Ya gelirsin yada seni saçlarından sürükleyecek birini mutlaka gönderirim" dedi. Esma gelmekten yine kaçındı. Sonra da:

"Allah'a yemin ederim ki, bana saçlarımla beni sürükleyecek bir kimse göndermedikçe ben senin yanına varmam!" dedi. Bunun üzerine Haccâc:

"Bana tabaklanmış sığır derisinden yapılma ayakkabılarımı gösterin!" dedi. Ayakkabılarını aldı. Sonra kibirli bir şekilde koşarak yola düştü ve Esmâ'nm yanına girdi. Ona, Abdullah İbnü'z-Zübeyr'i kastederek:

"Allah'ın düşmanına ne yaptığımı gördün mü?" dedi. Esma:

"Gördüm ki, ona dünyasını berbat ettin. Fakat o da senin ahretini berbat etti. Duydum ki, ona, "Ey iki kuşaklının oğlu!" dermişsin. Allah'a yemin ederim ki, iki kuşakhbenim. Bunlarınbiri ile hayvanlarınüzerindenResulullah (s.a.v.)'in yiyeceği ile Ebu Bekr'in yiyeceğini kaldırırdım.Diğeri de, bir kadına lâzım olan kuşaktır.Dikkat et ki,Resulullah (s.a.v.), bize:

"Sakif kabilesinde bir yalancı ve bir can alıcı vardır" demişti. Yalancıyı gördük. Can alıcıya gelince, bunun ancak sen olacağını zannediyorum" dedi.

Bunun üzerine Haccâc, onun yanından kalktı. Bir daha da onun yanına bir şey için müracaat etmedi. [695]

Açıklama:

Ebu Hubeyb; Abdullahb. Zübeyr'in künyesidir. Haccâc-ı Zâlim bir çarpışmada Abdullah b. Zübeyr'i şehid etmiş ve cesediniMedine'nin dağ yollarından birinde tepesi üstü bir ağaca asmıştı. Gelip geçen halk bunu görüyordu. Nihayet Abdullahb.Ömer (r.a) oradan geçerken asıh cesedi görmüş ve ona selâm vererek hakkında sitayişkâr sözler söylemiştir.

“Seni bundan men edip dururdum” sözünden maksadı; seni bu adamla uğraşmaktan ve kendisiyle uzun uzadıya çekişme ve münakaşaya dalmaktan men ederdim. Beni dinlemedin. İşte bu hal başına geldi, demektir.

Esma' bint. Ebi Bekr, Abdullah İbnü'z-Zübeyr’in annesidir.

59- Farslıların Fazileti

2296- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Eğer din, Süreyya yıldızının yanında olsaydı Fars'dan bir kimse Ravi: yada Fars oğullarından bir kimse” dedi muhakkak ona gider ve ona uzanıp alırdı.” [696]

60- İnsanlar İçerisinde İyi Kimselerin Az Bulunması

2297- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“İnsanları, içerisinde işe yarar yük ve binek bir devesi neredeyse bulunamayan yüz deve gibi bulacaksın.” [697]

45. BİRR (İYİLİK), SILA (AKRABALIK BAĞI) VE ÂDÂB BÖLÜMÜ

Birr:

İyilik, da genişlik, güzel davranış. Birr, müslümanlann gerek kendi aralarında gerekse İslâm devletinin gayr-i müslim vatandaşlarına karşı güzellik ve adaletle davranmaları anlamında kullanıldığı gibi, müslüman'ın Allah'a karşı olan görevlerini İfa ederken işlediği salih amellerin bütünü anlamına da gelmektedir. Birr takvanın kendisidir. Allah'ın emrine uyup, ilâhî murakabeyi yakînen kavramaktır. Tasavvuru, şuuru, ameli ve Allah'a yönelişi birleştirmek demektir. Ferdin ve toplumun vicdanına hükmeden tasavvur ile ferdin ve toplumun hayatını düzenleyen amel, Allah'ın istediği ölçüler dahilinde birleşirse işte o zaman birr gerçekleşir. Çünkü Kur'an genel olarak toplum hayatında hakkaniyet ve sevgiyi özellikle vurgulamaktadır. Yani başkalarına karşı hakkı gözetmek ve sevgi göstermek, Kur'an'in insanlar için emridir. İşte bu, birr ile açıklanabilen geniş, bol ve sürekli olan birdir. [698]

Sıla:

Akraba ve yakınları ziyaret etme, hallerini ve hatırlarını sorma, gönüllerini alma anlamında bir İslam ahlâkı terimi.

İslam'da insanlar arası ilişkilere önem verildiği gibi özellikle yakınlardan başlayarak anne ve babanın ve sırayla diğer akrabaların ziyaret

edilip gözetilmesi prensibi son derece önemlidir.

Adab:

Ahlâk, terbiye ve nezâket kuralları. Birini ziyafete davet etme mânâsını ifade eden edep, İslâm'ın güzel saydığı söz ve davranışlardır. Bu itibarla edep, insanların kendisine davet olunan bilumum , zarafet, usluluk ve güzel ahlâk demektir.

Edeb, insanı ayıplanma ve kötülenme sebeplerinden koruyan nefsin köklü bir kuvvetidir. “Nefs edebi” ve “Ders edebi” olmak üzere ikiye ayrılan edeb'in birincisi acelecilik ve sinirlilik gibi doğuştan olan edeb, ikincisi ise daha sonra elde edilen ve “Mekârim-i ahlâk” güzel ahlâk olarak da isimlendirilen edebtir .

1- Anne ile Babaya İyilik Etmek Ve Onların Buna Layık Olmaları

2298- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Bir adam, Resulullah (s.a.v.)'e gelip ona:

“Hoş sohbette bulunmama insanların en layık olanı kimdir?” diye sordu. Resulullah (s.a.v.):

“Annen!” diye cevap verdi. Adam:

“Sonra kim?” diye sordu. Resulullah (s.a.v.):

“Sonra annen!” diye cevap verdi. Adam tekrar:

“Sonra kim?” diye sordu. Resûlullah (s.a.v.):

“Sonra annen!” diye cevap verdi. Adam dördüncü defa:

“Sonra kim?” diye sordu. Resulullah (s.a.v.):

“Baban!” diye cevapladı. [699]

Açıklama:

İslam dini aileye büyük önem verir. Ailenin temel unsurları anne, baba ve çocuklardır. Aile bireyleri arasında bir takım karşılıklı haklar vardır. Aile içerisinde çocuk açısından en çok hukuku olan annedir. Çünkü çocuğa en fazla hizmeti geçen annedir. Anne hamile kaldığı andan itibaren çocuk ile ilgili bir takım zorluklar çeker, doğum olayı ile hayatî tehlikesi gündeme gelebilir, doğumdan sonra da çocuğun emzirilmesi, giydirilmesi, temizliğinin yapılması, eğitilmesi gibi bir çok hallerde öncelikle anne ilgilenir. İşte annenin bu hizmetlerine, çocuğun maddi bir karşılıkla ödemesi mümkün değildir. Yapabileceği tek şey, annesinin kendisine sunduğu anneliğin bilincinde olması ve minnettarlığının farkında olmasıdır. Çocuk üzerinde elbette babanın da haklan var. Çünkü maddi ihtiyaçlarının sağlanmasında gerekli fedakarlıkları genellikle baba yapar. Dolayısıyla İslam dini, çocuğun annesine ve babasına karşı olan sevgi ve saygı duymasına dikkat çeker.

2299- Abdullah İbn Amr (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Bir adam, Peygamber (s.a.v.)'e gelip ondan cihada gitmek için izin istiyordu. Peygamber (s.a.v.), ona:

“Annen-baban sağ mıdırlar?” diye sordu. Adam:

“Evet, sağdırlar” dedi. Peygamber (s.a.v.):

“O halde önce onların rızasını alma hususunda çalış” buyurdu. [700]

Açıklama:

Bu izin isteyen kimsenin, Muaviye b. Cahime yada Cahime b. Abbas olduğu ileri sürülmüştür.

Cihada katılmak istenen bu kimseye, anne-babasının rızasının şart koşulması, bu cihadın genel bir cihad ve herkese farz olan cihad değil de gönüllülerden oluşan bir askeri birlik olması ihtimalini kuvvetlendiriyor.

Anne-baba ile cihad arasındaki fazilet tertibi; olaylara, vaziyetlere, cihadın zorunlu veya ihtiyari olmasına göre değişir.

2- Anne-Babaya İtaatin, Nafile Namaz ile Diğer Nafile İbadetlerden Daha öncelikli Olması

2300- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Beşikte iken sadece üç kişi konuşmuştur:

1- Meryem'in oğlu İsa,

2- İsrail oğulları zamanında yaşayan Cüreyc'in arkadaşı. Cüreyc, âbid bir adamdı. Bir manastır yaptırdı. Onun içinde yaşıyordu. Derken annesi geldi. Cüreyc namaz kılıyordu. Ona:

“Ey Cüreyc!” dedi. Cüreyc:

“Rabbim! Anneme mi cevap vereyim, yoksa namazıma mı devam edeyim!” deyip namazına yöneldi. Annesi gitti. Ertesi gün olunca, annesi ona yine geldi. Cüreyc yine namaz kılıyordu. Ona:

“Ey Cüreyc!” diye seslendi. Cüreyc:

“Rabbim! Anneme mi cevap vereyim, yoksa namazıma mı devam edeyim!” deyip namazına yöneldi. Annesi gitti. Ertesi gün olunca annesi tekrar geldi. Cüreyc yine namaz kıhyordu. Ona:

“Ey Cüreyc!” diye seslendi. Cüreyc:

“Rabbim! Anneme mi cevap vereyim, yoksa namazıma mı devam edeyim!” deyip namazına yöneldi. Annesi:

“Allâhım! Fahişelerin yüzünü görmedikçe, bu oğlumun canını alma!” diye dua etti.

Derken İsrail oğullan, Cüreyc'i ve ibâdetini konuşur oldular. Bu arada güzelliği dillere destan olmuş fahişe bir kadın vardı. Bu kadın:

“İsterseniz sizin için onu fitneye/zinaya düşürürüm!” dedi.

Bunun üzerine bu kadın cinsel ilişkide bulunmak için kendisini Cüreyc'e teklif etti. Cüreyc, ona iltifat göstermedi. Daha sonra kadın, Cüreyc'in manastırında barınmakta olan bir çobana gidip kendisini ona teslim etti. O da onunla zina etti. Kadın bundan dolayı hamile kaldı. Çocuğu doğurduğu zaman:

“Bu çocuk, Cüreyc'dendir!” dedi. Halk, Cüreyc'e gelip onu manastır'dan aşağı indirdiler ve manastırını yaktılar. Onu da dövmeye başladılar. Bunun üzerine Cüreyc:

“Size ne oluyor?” dedi. Halk:

“Bu fahişeyle zina ettin ve senden bir çocuk doğurdu” dediler. Cüreyc:

“Çocuk nerede?” diye sordu. Bunun üzerine çocuğu Cüreyc'e getirdiler. Cüreyc:

“Beni bırakın, namaz kılayım!” dedi. Bunun üzerine Cüreyc namaz kıldı. Namazı bitirdikten sonra çocuğa gelip onun karnına dokundu ve:

“Ey çocuk! Senin baban kimdir?” dedi. Çocuk:

“Filân çobandır” diye cevap verdi. Bunun üzerine halk, Cüreyc'e yönelip onu öpmeye ve elleriyle de Cüreyc'i sıvazlamaya başladılar. Ona:

“Sana manastırını altından yapalım” dediler. Cüreyc:

“Hayır! Onu eskisi gibi çamurdan yapın” dedi. Onlar da manastırı eskisi gibi yaptılar.

3- Bir zamanlar bir çocuk annesinin memesini emiyordu. Oradan şahlanmış bir ata binmiş, kılık-kıyafeti güzel bîr adam geçti. Çocuğun annesi:

“Allah’ın! Oğlumu, bunun gibi yap!” diye dua etti. Çocuk hemen annesinin memesini bırakıp o adama doğru dönerek baktı ve:

“Allah’ın! Beni onun gibi yapma!1 dedi. Sonra annesinin memesine dönerek emmeye başladı.

Ebu Hureyre; Ben, Resulullah (s.a.v.)’in şehadet parmağı ağzında ve onu emmeye taşlayarak çocuğun nasıl emdiğini anlatmasını halen görür gibiyim” dedi.

Resulullah (s.a.v.) sözüne devamla buyurdu ki:

“Sonra o emzikli kadının yanından bir câriye geçirdiler. Sahipleri onu hem dövüyor ve hem de ona: “Sen zina ettin! Hırsızlık ettin!” diyorlardı. Câriye ise:

“Hasbiyellâhu ve ni'me'l-vekîl” Bana Allah yeter! O ne güzel vekildir” diyordu. Çocuğun annesi:

“Allah’ın! Oğlumu bu câriye gibi yapma!” diye dua etti. Çocuk hemen annesinin memesini emmeyi bıraktı ve cariyeye bakarak:

“Allah’ın! Beni bu câriye gibi yap!” dedi.

İşte buradan itibaren kadın ile çocuk konuşmaya başladılar: Anne:

“Boğazı tıkanası! Güzel kıyafetli bir adam geçti. Ben:

“Allah’ım! Oğlumu bunun gibi yap!” dedim. Sen:

“Allah’ın! Beni bunun gibi yapma!” dedin. Bu cariyeyi hem döverek ve hem de ona:

“Sen zina ettin! Hırsızlık ettin!” diyerek yanımızdan geçirdiler. Ben:

“Allah’ın! Oğlumu bunun gibi yapma!” diye dua ettim. Sen:

“Allah’ın! Beni bunun gibi yap!” dedin' dedi. Bunun üzerine çocuk, annesine:

“O adam, zalim bir kimseydi. Bundan dolayı “Allah’ın! Beni onun gibi yapma!” dedim. Bu cariyeye ise:

“Sen zina ettin!” diyorlar. Halbuki cariye zina etmemiştir. Cariyeye:

“Hırsızlık ettin!” diyorlar. Halbuki cariye hırsızlık yapmamıştır. Bu sebeple de “Allah’ın! Benî bunun gibi yap!” dedim” diye cevap verdi. [701]

Açıklama:

Aynî'ye göre; Resulullah (s.a.v.) bu hadisi beşikte konuşanların üçten fazla olduğunu bilmezden önce söylemiştir. O kendisine gelen vahye dayanarak üç kişinin beşikte konuştuğunu haber vermiştir. Yoksa beşikte konuşanların sayısı yedidir. Yusuf (a.s)'a şahitlik eden çocuk, Firavun'un ateşe atmak istediği kadının çocuğu, Yahya (a.s) bunlardandır.

3- Anne-Babasına Yada Onlardan Birine İhtiyarlığı Anında Yetişip De Cennete Giremeyen Kimsenin Burnunun Yerde Sürünmesi

2301- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resûlullah (s.a.v.) bir gün:

“Burnu yere sürtülsün, burnu yere sürtülsün, burnu yere sürtülsün” buyurdu.

“Ey Allah'ın Resulü?” Kimin burnu sürtülsün” diye soruldu. Resûlullah (s.a.v.):

“İhtiyarlığı anında anne-babasından birine yada her ikisine yetiştiği halde cennete giremeyen kimsenin” buyurdu. [702]

Açıklama:

Bu hadis, anne-babaya itaata teşvik etmekte ve bunun sevabının büyük olduğunu bildirmektedir. Anneye-babaya, özellikle de ihtiyarladıkları zaman nafakalarını sağlamak ve hizmetlerinde bulunmak gibi itaatlar cennete girmeye sebep davranışlardandır. Bu hususta kusur eden evlatlar, cennete girme nimetine nail olamayacaktır.

4- Baba ile Annenin Dostlarına Ve Benzeri Akrabaların Dostlarına İyilik Etmenin Fazileti

2302- Abdullah İbn Ömer (r.a)tan rivayet edilmiştir:

“Bedevilerden bir kimse, Mekke yolunda Abdullah İbn Ömer'e rastlamıştı. Abdullah İbn Ömer, ona selam verdi. Onu, binmekte olduğu bir merkep üzerine bindirip başındaki sarığı da o bedeviye verdi.

Hadisin ravisi İbn Dinar der ki: Biz, Abdullah İbn Ömer'e:

“Allah sana iyilik versin. Bunlar, bedevi Araplardir. Bunlar, az şeyle memnun olurlar” dedik. Bunun üzerine Abdullah İbn Ömer:

“Bu adamın babası, babam Ömer İbnu'l-Hattâb'ın sevgili bir dostu idi. Ben de Resulullah (s.a.v.)i:

“İyiliğin en iyisi; çocuğun, babasının samimi dostlarına iyiliği ve ve ilgiyi devam ettirmesidir” buyururken işittim” dedi. [703]

Açıklama:

Burada babanın samimi dostlarıyla ilgilenmenin, onlara ihsan ve ikramda bulunmanın fazileti ifade edilmiştir. Bu ifade, o İyiliklerin yapılmasına kendisi sebep olduğu için bizzat babasına da bir iyilik ve ikram olmasını gerektirmektedir. Bu hükmün içerisine; annenin, dedelerin, hocaların, karı-kocanın dostları da girmektedir. Hz. Peygamber (s.a.v.)'in Hatice'nin samimi dostlarına ikramda bulunması ile ilgili hadisler daha önce geçmişti. [704]

5- İyilik ile Günah Kelimelerinin Açıklanması

2303- Nevvâs b. Sem'ân el-Ensârî (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Ben, Resulullah (s.a.v.)'e, “Birr” ile “İsm”in ne olduğunu sordum. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):

“Birr iyilik ve hayır, ahlakın güzel olmasıdır. İsm kötülük, vicdanı tırmalayan ve insanların bilmesinden hoşlanmadığın şeydir” diye cevap verdi. [705]

6- Akrabalık Bağını Sürdürme Ve Bu Bağı Kesmenin Haram Olması

2304- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Yüce Allah yaratacağı mahlukatı yaratıp onlarla ilgili yaratma işini tamamladığı zaman, akrabalık/rahim, ayağa kalkıp:

"Rabbim! Burası, akrabalık bağlarını kesmekten sana sığınanların makamıdır" dedi. Allah:

"Evet, öyledir. Sen, seninle bağlılığını muhafaza edenlere Benim de iyilik etmeme; senden onu kesenlerden Benim de onu kesmeme razı olmaz mısın?" buyurdu. Akrabalık:

"Evet, olurum" dedi. Allah:

"Bu hüküm, sadece sana mahsustur" buyurdu. Daha sonra Resulullah (s.a.v.):

"Akrabalık bağlarını koparanların Allah'ın rahmetinden mahrum kalacaklarını öğrenme mahiyetinde isterseniz Yüce Allah'ın, "Demek siz iş başına gelecek olursanız yeryüzünde bozgunculuk çıkaracaksınız ve akrabalık bağlarınızı koparacaksınız öyle mi? işte onlar, Allah'ın lanetlediği, kulaklarını sağır, gözlerini kör ettiği kimselerdir. Kur'ân'ın anlamını düşünmüyorlar mı? Yoksa kalblerinin üzerinde kilitleri mi var (ki hiçbir hakikat, gönüllerine girmiyor)?" [706] *ayetlerini okuyun"* buyurdu. [707]

2305- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Rahim/akrabalık, Arşa asılmış vaziyette: "Benimle bağ kurana Allah da bağ kursun. Benimle bağı koparana Allah da (onunla olan) bağı

koparsın" der." [708]

2306- Cübeyr b. Mut'im (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Akrabayla ilişkiyi kesen cennete giremez." [709]

2307- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir: "Resulullah (s.a.v.)'i:

"Her kim rızkının bollaştırılmasını yada ecelinin geri bırakılması kendisini sevîndirirse akrabalık bağını korusun" buyururken işittim. [710]

Açıklama:

Hadis, akrabalık bağının rızkı artıracağına, eceli geciktireceğine delalet etmektedir.

Burada karşımıza hemen meşhur soru çıkar: Eceller ile rızıklar takdir edilmiştir. Onlar ne artar, ne de eksilir. Çünkü yüce Allah:

"Ecelleri geldiği zaman ne bir an geri ve ne de bir an geri bırakılırlar, ne de bir an önceye alınırlar" [711] buyurmuştur.

Alimler, bu soruya birkaç şekilde cevap vermişlerse de bunlar içerisinde en sahih olan görüş şudur:

Ecelin fazla olması, ömrün bereketiyle ve sahibini hayırlı İşlere muvaffak kılmakla olur. Bu suretle kişi, kısa ömürde, başkalarının uzun ömürlerinde yapamadıkları hayırlı işleri yapar, onlardan çok yaşamış gibi olur.

İmam Nevevî, bu görüşün en doğru görüş olduğunu belirtmiştir.

2308- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edilmiştir: "Bir kimse:

“Ey Allah'ın resulü! Benim bir takım hısımlarım var ki, onlar benimle akrabalık bağlarını kesip koparırlarken ben onlarla olan akrabalık bağımı sürdürüyorum. Onlar bana kötülük yaparlarken ben onlara iyilik yapıyorum. Onlar bana karşı cehalet ortaya koyarlarken ben onlarla ilgili hayırlı rüyalar görüyorum” dedi. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):

“Eğer sen gerçekten söylediğin gibiysen, sen onlara ancak (ileride onları yakacak olan) sıcak bir kül yedirmektesin. Sen bu hal üzere devam ettiğin müddetçe senin yanında muhakkak Allah tarafından onların eziyetlerini senden uzaklaştıran bîr yardımcı (melek) bulunmaya devam edecektir” buyurdu. [712]

Akraba Bağı (Sıla-i rahim): İster mirastaki akrabalan olsun, ister mirastaki akrabaları olmasın, kişi ile soyu arasındaki her bağdır.

Kadı İyâz der ki:

“Hiç kuşkusuz, akrabalık bağı, farzdır. Bu bağı koparmak, büyük günahtır. Bununla birlikte akrabalık bağının dereceleri vardır. En alt derecesi, selamı ve konuşmayı terk etmektir. Bu bağın ölçüsü; selam vermek bile olsa, konuşmaktır. Akrabalık bağının kimlere farz olduğu, yapabilme ve ihtiyacın durumuna göre farklılık gösterir. Dolayısıyla akrabalık bağı; bazılarına göre, farz ve bazılanna göre ise müstehabtır. Buna göre sıla-i rahmin bir kısmı meydana gelse, fakat akrabalık bağının maksadı oluşmamış olsa, buna, akrabalık bağını kesmek denilmez.”

7- Birbiriyle Hasetleşmenin, Hinleşmenin Ve Birbiri Ne Arka Dönüp Küsüşmenin Haram Olması

2309- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Birbirinize kin tutmayın. Biribirinizle hasetlcşmeyin. Birbirinize sırt çevirmeyin. Ey Allah'ın kulları! Birbirinizle kardeşler olun. Bir müslümanın (din) kardeşinden üç günden fazla küs durması helal olmaz." [713]

Açıklama:

Resulullah (s.a.v.), müslümanlar arasında üç günden fazla devam edecek küsüşmeleri yasaklamıştır. Yalnız üç güne kadar küsmenin mubah olduğu, hadisin mefhumunda mevcuttur. Üç güne kadar olan küsmeler, affedilm iştir.

Kızgınlık ve öfkelenmek, insanoğlunun fıtratında vardır. Bundan ötürü, eski haline dönmesi ve kızgınlık halinin geçmesi için bu miktardaki küsmeye müsamaha edilmiştir. Yasaklanan küsme; karşılaştığında selam vermemek, konuşmamak ve İlgiyi kesmektir. Kafir kimseye küsmenin, bir müddeti yoktur. Fakat dinine zarar verecek yada meşru bir nedenle kişiyle ilginin kesilmesi caizdir. Örneğin, şer'i emirlere karşı asi olan kimselere, bundan vazgeçmesi için küsülebilir. Resulullah (s.a.v.), Tebük savaşına katılmayan Ka'b b. Mâlik ve iki arkadaşıyla elli gün boyunca konuşmayı halka yasaklamıştı.

8- Şer'i Bir Ozur Yokken Uç Günden Fazla Dargın Olmanın Haram Olması

2310- Ebu Eyyûb el-Ensârî (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Bir müslümanın din kardeşinden üç geceden fazla küs durması helal olmaz. Birbirleriyle karşılaştıkları zaman birisi yüzünü şu tarafa çevirir ve diğeri de bu tarafa çevirir. Halbuki bu iki müminin en hayırlısı, selamı ilk önce verendir." [714]

9- Delilsiz Zannın, Bırıbırının Ayıbını Araştırmanın, Hislere Yenik Düşüp Menfaatte Aşırı Gitmenin Müşteri Kızıştırmanın Ve Buna Benzer İşlere Girişmenin Haram Olması

2311- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır;

"Delilsiz zandan sakının. Çünkü delilsiz yere olan zan, sözlerin en yalan olanıdır. Birbirinizin eksikliğini görüp işitmeye çalışmayın. Birbirinizin özel mahrem hayatını araştırmayın. Hislerinize yenik düşüp menfaatte aşırıya gitmeyin. Biribirinizle ha s eti eşmeyin. Birbirinize buğzetmeyin. Birbirinize sırt çevirmeyin. Ey Allah'ın kulları! Kardeşler olun." [715]

Açıklama:

Bu hadiste, sû-i zandan sakınma vardır. Üzerinde hiçbir kötülük alameti görülmeyen bir kimseyi kötülükle töhmet altına almaya "Zan"

denir. Bu yersiz ve sebepsiz yere birini kötülemektir. Bu şüphesiz kötü bir zandır. Allah Teâlâ şu âyet-i kerîmede mü'minleri bundan sakındırmıştır:

“Ey iman edenler! Zandan çokça sakının. Çünkü zannın bir kısmı günahtır” [716]

Yasak edilen zannın içine, açıkça şüpheli yerlerde gezen kimse hakkındaki zan, dünya işlerinde yapılan zan ve Allah Teâlâ'ya karşı duyulan hüsnü zan girmez. Ancak Uluhiyetle ve Peygamberlikle ilgili zanlar haram olan zanlara dahildir. Çünkü iman ve tasdik hususunda yakîn kesin bilgi şarttır.

Mevdudi'de zan ile ilgili olarak şöyle der:

“Burada kişi mutlaka zannetmekten değil, fazlaca zannetmekten ve her zannettiğine tabî olmaktan menedilmiştir. Bunun sebebi olarak da, zarının bir kısmının günah olması gösterilmiştir. Bu emri iyice kavrayabilmek için zarının kısımlarını ve zannın ahlaki öneminin ne olduğunu incelemek gerekir.”

Zannın bir kısmı ahlaken beğenilmiş ve dinen makbul görülerek övülmüştür. Söz gelimi Allah, Peygamber ve mü'minler hakkında hüsn-ü zanda bulunmak, su-i zan duymaya bir neden olmadıkça insanlar hakkında güzel zanlar beslemek bu kategoriye girer.

Zannın ikinci kısmı, fiilen başka çare kalmaması durumundaki zandır. Örneğin mahkemelerde şahitler hakkında gerekli inceleme yapıldıktan sonra, galip zanna göre hüküm verilir. Çünkü mutlak gerçeği bilmek mümkün olmadığından şahitlerin ifadesine dayanarak bir karar verme zorunluluğu vardır ve galip zanna göre karar verilir. Bu bakımdan insanlar arasında karar verme zorunluluğu olan birçok muamelatta, mutlak gerçeği bilmek mümkün olmadığından galip zanna dayanılarak hüküm verilir.

Zannın üçüncü çeşidi de her ne kadar su-i zan ise de günah sayılmayan, caiz olmak özelliği taşıyandır. Mesela: Bir kimse veya zümrenin yaşayış ve hareketlerinde yahut davranışlarında ve başkalan ile olan muamelelerinde hüsn-ü zanna layık olmayan görüntüler varsa ve buna su-i zan duymak için makul sebepler mevcut ise, İşte o zaman bu zan günah değildir. Böyle bir durumda şeriat asla kişinin ahmaklık sergileyerek mutlaka o hareketlere hüsn-ü zan göstermesini emretmiyor. Fakat bu caiz görülen su-i zanin son sının, onun mümkün olan kötülüklerinden kurtulmak için ihtiyatla hareket etmekle yetinilmesidir. Daha ileri giderek, sırf zan üzerinde durarak o kişiye karşı herhangi bir muamelede bulunmak doğru değildir.

Dördüncü çeşit zan gerçekte günah olan zandır. Kişinin başka birine sebepsiz yere su-i zan beslemesi veya başkaları ile ilgili kanaat ve görüşlerinde daima su-i zanı ön plana alması yahut dış görünüşleri ve hareketleri temiz iyi bir insan olduğunu gösteren kişilere su-i zan beslemesldir. Bunun gibi, birinin herhangi bir sözü ve hareketinde iyilik ve kötülük ihtimali eşit olup bizim de sırf su-i zandan hareket ederek onu kötülüğe yorumlamamız da günahtır. Mesela, iyi bir insan bir topluluktan kalkıp giderken kendi ayakkabısı yerine başka birinin ayakkabısını giyse, bizim de onun mutlaka çalmak niyeti ile yaptığına karar vermemiz gibi. Halbuki bu hareket dalgınlıktan da olabilir... İyi ihtimali bırakıp da kötü ihtimali tercih etmek su-i zandan başka bir şey olamaz.

Bu incelemelerden sonra zannın bizatihi bir davranış olarak yasak olmadığı meydana çıkmaktadır. Aksine, bazı durumlarda iyidir de, bazı durumlarda kaçınılmaz, bazı durumlarda bir dereceye kadar caiz olup daha fazlası caiz olmayandır. Bazı durumlarda da tamamen caiz değil ve yasaktır.

Bu bakımdan zandan veya su-i zandan mutlaka sakınınız buyurulmamış, ama çok fazla zan beslemekten sakının buyurulmuştur.

Bu buyruğun arkasından, emrin sebebini açıklamak için de, bazı zaniann günah olduğu buyruğu yukandaki buyruğa eklenmiştir.

Bu ilahi uyandan, kişinin zanna dayanan bir kanaat elde etmeye çalışırken veya bir kimse hakkında karar vermek için harekete geçerken bunlan düşünüp taşınıp ölçmesi ve bu zan ve tahminin günah olup olmayacağını gözönüne alması gerektiği sonucu çıkmaktadır. Hakikaten bu zan gerekli midir, böyle bir zan için makul sebeplerim var mıdır, kendisine dayanarak davranış gösterdiğim bu zan caiz midir gibi tedbirleri, Allah'tan korkan herkes elbette almalıdır. Zan ve tahminlerini alabildiğine başıboş bırakmak ve rasgele, sebepsiz olarak zanlara dayanınak Allah'tan korkmayan ve ahirette hesaba çekileceğini düşünmeyen kişilerin işidir."

Yine Mevdudi, kişilerin özel mahrem hayatını araştırmanın yasak olması ile ilgili olarak da şöyle der: [717]

"Yani insanlann sırlarını, gizli yönlerini araştırmayın, birbirinizin kusurlarını soruşturmayın, başkalarının hal ve hareketlerini araştırmayın. Bu hareketler ister su-i zandan dolayı yapılsın, yahut kötü niyetle birine zarar vermrk için yapılsın veya sadece kendi merakını gidermek için yapılsın, her durumda da şeriatın yasakladığı şeylerdir. Başkalarının üzerine perde çekilmiş hallerini araştırması, o perdenin arkasına uzanarak kimin ne ayıbı var, kimin ne kusuru var, kimin ne biçim gizlenmiş hataları var diye Öğrenmeye çalışması bir müslümanın işi değildir. iki kişinin konuşmasına kulak kabartmak, komşuların evlerinin içini merak etmek, çeşitli yollarla başkalarının aile hayatını veya onlann şahsi davranışlannı araştırmak büyük bir ahlaksızlıktır ve bundan binbir kötülükler ortaya çıkar. Bu bakımdan Hz.

Peygamber (s.a.v.) bir hutbesinde bu kimselerle ilgili olarak şöyle buyurmuştur.

“Ey dili ile iman etmiş de henüz iman kalplerine tam girmemiş olanlar! müslümanların gizli hallerini araştırmayınız. Çünkü, kim onların gizliliklerini araştınrsa Allah'da onun gizliliğini araştırır. Allah'da kimin gizliliğini araştınrsa evinde dahi onu rezil ve rüsvay eder.”

Hz. Muaviye, Hz. Peygamber'den (s.a.v.) şöyle buyurduğunu işittim demektedir: "

“Eğer insanlann gizli hallerinin peşine düşüp araştırırsanız onlan ifsad eder yoldan çıkarırsınız veya nerdeyse yoldan çıkar hale getirirsiniz.” [718]

Bir başka Hadîsi Şerifte Peygamberimiz (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:

“Biri hakkında kötü zan beslemişseniz, hiç olmazsa onu araştırmayın.” Cassas, Ahkamu'l-Kur'an Bir başka hadiste de Allah'ın Rasulü (s.a.v.) şöyle demiştir:

“Kim birinin gizli kusurunu görür ve üzerine bir perde çekerse, sanki o, diri olarak toprağa gömülmüş kız çocuğunu ölümden kurtarmış gibi olur.” (Cassas, Ahkamu'l-Kur'an) Kusurların araştırılması ve insanlann gizli yönlerinin soruşturulmasınm yasak olduğunu belirten bu emir sadece şahısİar için değil, İslam devleti için de geçerlidir.” [719]

10- Müslümana Haksızlık Edilmesi, Yardımsız Bırakılması, Hor Görülmesi ile Kanı, Irzı Ve Malının Haram Olması

2312- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Birbirinize haset etmeyin. Kendiniz almak istemediğiniz halde din kardeşinizi zarara sokmak için bir malın fiyatım artırma yarışına girmeyin. Birbirinize buğzetmeyin. Birbirinize sırt çevirmeyin. Bir kısmınız, diğer bir kısmımzın alışverişi üzerine alışveriş yapmasın. Ey Allah'ın kulları! Kardeşler olun. müslüman Müslümamn kardeşidir. Ona zulmetmez. Yardıma muhtaç olduğu zor bir zamanda onu yalnız bırakmaz. Onu küçük görmez. Takva, işte buradadır.”

Resulullah (s.a.v.) bu son cümleyi göğsüne işaret ederek üç defa tekrarladı.

“Bir kimsenin, müslüman kardeşini küçük görmesi; onun, kötü bir kişi olduğunun hükmedîlmesî için yeterlidir. Her Müslümamn kanı, malı ve ırzı diğer müslümamn üzerine haramdır.” [720]

2313- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Doğrusu Allah, sizin suretlerinize ve mallarınıza bakmaz. Fakat kalplerinize ve amellerinize bakar. [721]

Açıklama:

Sindî'ye göre; yani amellerinizi ve kalplerinizi ıslah edin, düzeltin. Gayret ve çalışmalarınızı, bedenlerinizin güzelliğine ve mallarınızı çoğaltmak için uğraşmayın.

Allah kulunu suretinin güzelliğiyle veya malının çokluğuyla kabul buyurmaz, onu katında yüceltmez. Yine kulunu suretinin çirkinliğiyle veya

malının azlığıyla da kabul buyurmaz, yüceltmez. O, kulunu amelinin güzelliğiyle ve kalbinin ihlaslı olması, yani niyetinin sırf Allah rızası olmasıyla kabul buyurur, katında yüceltir. Yine O, kulunu amelinin çirkinliğiyle ve niyetinin bozukluğuyla reddeder.

11- Düşmanlığın Ve Birbirini Terk Etmenin Yasak Olması

2314- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Pazartesi ve Perşembe günleri cennet kapıları açılır. Allah'a hiçbir şeyi ortak koşmayan her bir müminin lehine günahları bağışlanır. Yalnız kendisi ile din kardeşi arasında kin ve düşmanlık bulunan kimse bu mağfiretten yararlanamaz". O iki kişi hakkında:

"Birbiriyle barışıncaya kadar bu iki kişiyi mağfiretten uzak tutun! Birbiriyle barışıncaya kadar bu iki kişiyi mağfiretten uzak tutun! Birbiriyle barışıncaya kadar bu iki kişiyi mağfiretten uzak tutun!" denilir. [722]

12- Allah için Sevmenin Fazileti

2315- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Doğrusu Yüce Allah, kıyamet gününde:

"Sırf Benim azametim (ve taatım) için birbirini sevenler nerededirler? Benim gölgemden başka hiçbir gölge bulunmayan bugünde Ben onları kendi gölgemde gölgelendiririm" buyurur. [723]

2316- Ebu Hureyrc (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Bir kimse, diğer bir beldede bulunan din kardeşini ziyarete gitmek için yola koyulmuştu. Allah, bu kimsenin geçeceği yol üzerine insan suretinde gözcü bir melek oturttu. O kimse, meleğin yanına gelince, melek ona:

“Nereye gitmek istiyorsun?” diye sordu. Adam:

“Şu beldede bulunan bir (din) kardeşimi ziyaret etmek istiyorum” dedi. Melek:

“O din kardeşini ziyaret etmende kendin için düşündüğün bir menfaatin var mı?” diye sordu. Adam:

“Hayır, yoktur. Doğrusu ben onu sadece Yüce Allah için sevmekteyim” dedi. Bunun üzerine melek, o kimseye:

“Doğrusu ben, Allah'ın, sana: “Sen o kimseyi Allah için sevdiğin gibi muhakkak Allah'da seni sevmektedir” müjdesini iletmek için yolladığı elçisiyim” dedi. [724]

13- Hastayı Ziyaret Etmenin Fazileti

2317- Sevbân (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Hasta ziyareti yapan kimse, hastanın yanından dönünceye kadar cennetin hurmalıktı yolu üzerindedir.” [725]

2318- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Şüphesiz Yüce Allah, kiyamet gününde:

“Ey Ademoğlu! Ben hasta oldum da, fakat sen Beni ziyarete gelmedin!” diyecek. Âdemoğlu :

“Rabbim! Ben seni nasıl ziyaret edebilirim. Sen âlemlerin Rabbisin!” diye cevap verecek. Yüce Allah:

“Bilmez miydin ki, filânca kulum hasta oldu. Sen onu ziyarete gitmedin. Bilmez miydin ki, onu ziyarete gitmiş olsaydın, Beni, onun yanında bulurdun” buyuracak. Daha sonra da:

“Ey Ademoğlu! Senden yiyecek istedim, fakat Beni doyurmadın!” diyecek. Ademoğlu:

“Rabbim! Seni nasıl doyurabilirim ki! Sen âlemlerin Rabbisin!” diyecek. Yüce Allah:

“Bilmez misin ki, filânca kulum senden yiyecek istedi, sen onu doyurmadın. Bilmez miydin ki, onu doyurmuş olsaydın, bunu, Benim katımda bulacaktın!” buyuracak. Daha sonra:

“Ey Âdemoğlu! Senden su istedim, fakat Bana su vermedin!” buyuracak. Ademoğlu:

“Rabbim! Ben sana nasıl su verebilirim ki! Sen âlemlerin Rabbisin!” diye cevap verecek. Yüce Allah:

“Filânca kulum senden su İstedi, fakat sen ona su vermedin! Ona su vermiş olsaydın, bunun karşılığını Benim katımda bulurdun!” buyuracak. [726]

Açıklama:

Yüce Allah'ın, hastalığı kendisine nispet etmesi; kulunu şereflendirmek ve ona yakınlığını bildirmek içindir. Maksat kulun hastalığıdır.

“Beni onun yanında bulurdun” cümlesinin mânâsı: Benim sevab ve ikramımı bulurdun, demektir.

Hastalık hakkında: “Beni onun yanında bulurdun” denilmesi ve yiyecek ile içecek hakkında ise: “Bunun karşılığını benim katımda bulurdun” buyurulması, hasta ziyaret etmenin sevabının daha çok olduğuna işaret içindir.

14- Müminin Başına Gelen Hastalık, Üzüntü Ve Buna Benzer Şeylerden, Hatta Vücuduna Batan Dikenden Kazanacağı Sevab

2319- Hz. Aîşe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.)'den daha fazla hastalığı şiddetli olan hiçbir kimse görmedim.” [727]

2320- Abdullah İbn Nes'ud (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.)'in hastalığında vücudu hummanın hararetinden şiddetle sarsıldığı sırada onun huzuruna girmiştim. Derken elimle ona dokundum. Sonra da ona:

“Ey Allah'ın resulü! Siz hummanın hararetinden dolayı çok ızdırap çekiyorsunuz” dedim. Resulullah (s.a.v.):

“Evet. Ben, sizden iki kişinin ızdırap çekmesi kadar şiddetli bir ızdırap çekmekteyim” buyurdu. Ben:

“Bu hummanın sizin için muhakkak iki kat ecri vardır” dedim. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):

“Evet!” buyurdu. Sonra da:

“Kendisine hastalık veya başka bir şeyden dolayı bir eza isabet eden bir müslüman kimseye, Allah bu eza sebebiyle onun günahlarını, ağacın kendi yapraklarını dökmesi gibi döker” buyurdu.[728]

Açıklama:

Humma, sıtma gibi ateşli hastalıklara genel olarak verilen isimdir. Bu hadiste; bir yandan ateşli hastalıklarda uygulanabilecek bir tedavi yoluna işaret edilirken, diğer taraftan cehennemin kaynaması, yani cehennem ateşinin şiddeti, insanların bizzat yaşamış veya müşahade etmiş olabilecekleri bir olaya benzetilerek insanlar uyarılmaktadırlar.

Ateşli bir hastalığın, hastayı ateşler İçerisinde kivrandırarak eritip bitirmesi, cehennem hayatından çok küçük bir numunedir. Bunun için bir hastalığa düşmemek için önlem alındığı, bir hastalığa düşünce de kurtuluş çareleri arandığı gibi, ebedi hayatta cehennem azabına uğramamak için bu dünyada gereken şeyler yapılmalıdır. Yine bu dünyada yapılacak ve asılları temizliğe, yani “Su”ya dayanan ibadetlerin serinliği, ahirette cehennem ateşini etkisiz hale getirecektir.

Ateşli hastalıkların tedavisinde, hastalığın çeşidine ve hastalığa göre yöntemleri değişmekle beraber, genel olarak, soğuk su kullanımı faydalı olmaktadır.

Peygamberlerin çeşit çeşit mihnetlere, musibetlere uğramaları; onların sabırlarının, tahammüllerinin, Allah'a yakından tevekkül ve bağlılıklarının derecesine göre derecelerini yükseltmek için verilmiş imtihanlardır. Hz. Peygamber (s.a.v.) bir hadiste:

“Mihnet ve meşakkat yönüyle insanlann en zorlu imtihana maruz kalanları Peygamberlerdir. Sonra ümmetleri arasında emsaline kıyâsen en şerefli ve yüksek derecede olanlardır” buyurmuştur.

Alimlerin çoğu, hadisin metninde geçen bu Abdullah İbn Mes'ud hadisini delil getirerek; hastalığın, hem dereceyi yükselteceğine ve hem de günahların bağışlanmasını gerektireceğini söylemişlerdir. Bunlar, bu hadiste; Abdullah'ın,

“Bu hummanın sîzin için muhakkak iki kat ecri vardır” sözünü, Resulullah'ın tasdik etmesi, hastalığın derece yükselmesine sebeb olacağına ve Peygamberin,

“Ağacın kendi yapraklarını dökmesi gibi döker” sözü de, günahların bağışlanmasına vesile olacağına delâlet ettiğini söylemişlerdir.

Bazıları da sadece günâhların bağışlanacağını, derecelerin yükseimeyeceğini söylemişlerdir.

Alimlerin çoğu, hastalık sebebiyle bağışlanan günâhların, küçük günahlar olduğu ve büyük günâhlar için istiğfar gerektiği içtihadında bulunmuşlardır.

2321- Esved'den rivayet edilmiştir:

“Aişe Mina'da bulunduğu sırada Kureyş'ten bazı gençler onun yanına girmişti. Aişe, onlara:

“Sizleri güldüren şey nedir?” diye sordu. Onlar da:

“Filanca kimse çadırın ipi üzerine düştü. Az daha boynu yada gözü gidiyordu” dediler. Bunun üzerine Aişe:

“Gülmeyin! Çünkü ben, Resulullah (s.a.v.)'i:

“Bir müslüman(ın ayağına yada vücudunun herhangi bir yerin)e bir diken yada ondan büyük bir şey batarsa, bundan dolayı o kimseye bir derece verilir ve bir günahı silinir” buyururken işittim” dedi. [729]

2322- Ebu Saîd (r.a) ile Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “İkisi, Resulullah (s.a.v.)’i:

“Mümin bir kimsenin başına devamlı bir surette bir sızı, bir meşakkat, bir hastalık, bir hüzün, hatta kendisini üzen bir keder gelirse bundan dolayı o kimsenin günahlarından bazısı örtbas edilir” buyururken işitmişler. [730]

2323- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Yüce Allah'ın;

“Her kim bir kötülük işlerse bu kötülük sebebiyle ceza görür” [731] ayeti inince, bu ayet, müslümanlara çok ağır geldi. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):

“Orta yolu tutun! Doğru olanı arayın! müslümanm başına gelen her bir musibetten dolayı ona bir kefaret vardır. Hatta vücudundan sıyrılan her sıyrıkta veya batan her dikende bile (bir) kefaret vardır!” buyurdu. [732]

2324- Atâ' İbn Ebi Rebâh'tan rivayet edilmiştir: “Abdullah İbn Abbâs, bana:

“Sana cennetliklerden olan bir kadın göstereyim mi?” dedi. Ben de:

“Evet, göster” dedim. Abdullah İbn Abbâs şöyle dedi:

“Şu siyah tenli kadın! Bu kadın, Peygamber (s.a.v.)'e gelip:

“Beni sara hastalığı tutuyor, dolayısıyla sara nöbetim sırasında açılıyorum. Allah'a benim için dua et!” dedi. Peygamber (s.a.v.), kadına:

“İstersen sabret cennet senin olsun. İstersen de sana şifa vermesi için Allah'a dua edeyim!” buyurdu. Bunun üzerine Kadın:

“Sabrederim! Fakat ben sara nöbetim geldiğinde açılıyorum! Bari Allah'a dua et de sara nöbetim geldiğinde açılmayayım!” dedi.

Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.) kadına dua etti.

Açıklama:

Bunun üzerine kadının sara nöbeti sırasında edep yerleri açılmaz oldu. [733]

15- Zulmün Haram Kılınması

2325- Ebu Zerr (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.), Yüce Rabbinden rivayet etmekte olduğu kudsi hadiste:

“Muhakkak ki Ben, kendi nefsime ve kullarıma zulmü haram kıldım. Dolayısıyla birbirinize zulmetmeyin” buyurdu. [734]

2326- Câbir b. Abdullah (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Zulümdan sakının. Çünkü zulüm, kıyamet gününde karanlıklar olacaktır. Cimrilikten de sakının. Çünkü cimrilik, sizden öncekileri helak

etmiş, onları birbirlerinin kanlarını dökmeye ve haramlarını helal saymaya sevketmiştir.” [735]

Zulüm:

Herhangi bir şeyi kendi yerinden başka bir yere koymak,

Dinî anlamdaki manası ise, hak yemek, eziyet, işkence ve baskı kullanmak, adaletsizlik yapmak, hadda aşmak söz ve fiilde aşın gitmek demektir.

Alimler zulmü üç kısım halinde incelemişlerdir:

1- İnsanın Allah'a karşı işlediği zulüm, şirk ve küfürdür.

“İmân edip de imânlarına zulüm karıştırmayanlar (var ya) işte korkudan emin olmak için onların hakkıdır ve doğru yolu bulanlar da onlardır” [736] âyeti inince, bu âyetin ifâde ettiği, imâna zulüm karıştırma meselesi ashabın nefsine ağır geldi ve,

“Hangimiz nefislerine zulmetmez?” dediler: Bunun üzerine Yüce Allah:

“Şüphesiz ki, şirk büyük bir zulümdür” [737] âyetini indirdi. Böylece bu âyette söz konusu olan zulüm keiimesinden şirk kastedildiği anlaşılmıştır. [738]

Açıklama:

Âyetteki “Şirk büyük bir zulümdür” ifadesi ile de, şirk'e düşen insanların hikmet ve akıl yönünden ne kadar zavallı olduklarına ve

ahmaklık içinde bulunduklarına işaret edilerek şirkin çirkinliği dile getirilmiştir. [739]

Yüce Allah'ın varlığını, birliğini inkâr etmek zulüm olduğu gibi, imân esaslanndan herhangi birini inkar etmek de zulüm ve küfürdür. Bütün bu hususlarda ilgili çeşitli âyetler vardır:

“Onlardan her kim, Allah'ın ilâhhğını inkâr ederek “İlâh o değil, benim!” derse, biz onu cehennemle cezalandırırız. İşte biz, zalimlere böyle ceza veririz!” [740]

2- İnsanlar arasındaki zulüm. Bu da, insanların kendi hemcinslerine karşı işledikleri suçlar, günahlar ve haksızlıklardır. Bilindiği gibi zulüm kavramı, Kur'an'da çok geniş bir kullanım alanına sahiptir, insanla insan arasındaki zulüm de, bu geniş alanda büyük bir yere sahip bulunmaktadır. Zaten zulüm denince ilk olarak akla insanların birbirlerine karşı olan hareketlerindeki yanlış, kötü ve zararlı davranışları zulüm olarak tanıtılmış, bunların işlenmemesi istenmiş ve işleyenler tenkid edilmiştir.

Adam öldürmek, hırsizlılık yapmak, erkeklerin erkeklerle temasta bulunması homoseksüellik ve yol kesip kötülükte bulunmak, zina yapmak, suçlu insanları bırakıp suçsuzlan cezalandırmak, Allah'ın indirdiği ahkâm ile hükmetmemek gibi.

3- İnsanın kendi kendine zulmetmesidir. Bu hususta da çeşitli âyetler vardır.

Yukarıda sayılan çeşitlerden hangisi olursa olsun, zulüm, yaratılış düzeninde bozukluk ve sapmalara sebep olmaktadır. İnsanın dışındaki bütün varlıklar, yaratılış düzenini bozmamakta, nasıl yaratılmışlarsa, öyle hareket etmektedirler. Allah'ın emir ve yasaklarını dinlemeyen, zulüm yollarına düşen insanlar ise, insanın yaratılış gayesinin dışına çıkmaktadırlar. Bu

halleriyle de, varlıklar arasında en büyük zalimlerden olma durumuna düşmektedirler. Onun için Allah ve Râsulü genel olarak zulmü yasaklamışlardır. Bir de, bütün peygamberler insanları Allah'a inanmaya ve O'nun emir ve yasaklarına uygun hareket etmeye çağırmışlardır. Bu davete kulak vererek imâna gelen ve ibadete sarılanlar huzur, saadet, mutluluk ve başarı elde etmişlerdir. Bu davete kulak vermeyerek peygamberlerin yoluna muhalefet edenler ise, zalimlerden olmuşlar ve başlanna büyük musibetler gelmiştir. Kur'an'da, peygamberlerin emrini dinlemeyen nice topluluklann başına gelen felâket ve musibetler haber vermiştir. Bu bilgiler, zulüm işleyen zalimlerin sonu açısından son derece ibret vericidir. [741]

Ayrıca şirkin mahiyeti hususunda 98 nolu hadisin açıklamasına da bakabilirsiniz.

2327- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) söyle buyurmaktadır:

"Müslüman, müslümanın kardeşidir. Ona zulmetmez. Tehlikeli durumlarda onu yardımsız bırakmaz. Bir kimse din kardeşinin ihtiyacı hususunda yardımcı olursa Allah da zor bir duruma düştüğünde ona yardımcı olur. Her kim bir Müslümamn sıkıntısını giderirse Allah da buna karşılık kıyamet gününün sıkıntılarından bir sıkıntıyı o kimseden giderir. Kim de bir Müslümamn günahını yada suçunu örterse Allah da kıyamet günü o kimsenin dünyada işlediği bir günahı yada suçu örter." [742]

Açıklama:

Nevevî'ye göre; burada örtbast etmekten maksat, eziyet ve fesatla meşhur olmayan iyi hal sahipleridir. Eziyet ve fesatla meşhur olan kimseye

gelince onun suçunu örtbas etmemek ve vereceği zarardan korkulmazsa onu gerekli yerlere bildirmek müstehab olur. Çünkü örtbas etmek, onu daha fazla eza ve fesada yönlendirir, saygın şeyleri çiğnemeye ve daha fazlasını yapmaya cesaretlendirir. Henüz yapılmakta olan bir suçu gören kimse, suçu işleyen kimseye İtiraz etmek ve elinden geliyorsa onu men etmesi vaciptir. Ertelemesi helal değildir.

Müslümamn suçunu örtbas etmek; kendisine gizlice tenbih ve nasihatta bulunmaya engel değildir. Bu hüküm, açıktan suç ve günah işlemeyen kimseler hakkındadır. Günümüzde olduğu gibi, her günahı pervasızca göz önünde yapanlar bundan hariçtir. [743]

2328- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Resulullah (s.a.v.), sahabilere:

“Müflis nedir? Bilir misiniz?” diye sordu. Sahabiler:

“Bize göre, müflis; hiçbir dirhemi ve eşyası olmayan kimsedir” dediler. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.);

“Gerçekten benim ümmetimden müflis; kıyamet gününde namaz, oruç ve zekatla gelecek olan kimsedir. Ama şuna sövmüş, buna zina iftirasında bulunmuş, şunun malını yemiş, bunun kanını dökmüş, diğerini de dövmüş olarak gelecek. Onun hasenatından bir kısmı şuna verilir ve bir kısmı da buna verilir. Eğer üzerinde olan kul hakları ödenmeden önce hasenatı tükenirse bu defa o alacaklı kulların günahlarından alınıp bu kimsenin üzerine yüklenir. Sonra da cehenneme atılır” buyurdu. [744]

2329- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Kıyamet gününde bütün haklar mutlaka sahiplerine verilecektir. Hatta boynuzsuz koyun için, boynuzlu koyundan kısas alınacaktır.” [745]

2330- Ebu Musa (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Resulullah (s.a.v.):

“Doğrusu Yüce Allah, zalime mühlet verir. Yakalayacağı zaman ona göz açtırmaksızm ansızın yakalar” buyurdu,

Sonra da,

“İşte Rabbin, zalim memleketleri cezalandırdığı zaman böyle cezalandırır. Çünkü Onun cezası çok acı, çok çetindir” [746] ayetini okudu. [747]

16- Zalim De Olsa Ve Mazlum Da Olsa Din Kardeşine Yardım Etmek

2331- Câbir b. Abdullah (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Biri muhacirlerden ve diğeri de Ensar'dan olmak üzere iki genç çocuk kavga ettiler. Bunun üzerine muhacir yada muhacirler:

“Yetişin, ey muhacirler!”' diye seslendi. Ensar'lı olan kimse de:

“Yetişin, ey Ensar!” diye bağırdı. Derken Resulullah (s.a.v.) çıkıp:

“Ne bu cahiliyet halkı davası?” diye sordu. Sahabiler.

“Bir şey yok, ey Allah'ın resulü! Sadece iki genç çocuk kavga etmişler, biri diğerinin kıçına vurmuş” dediler. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.}:

“O halde zararı yok! Kişi zalim de olsa mazlum da olsa (din) kardeşine yardım etsin. Eğer din kardeşi zalimse onu zulmünden alıkoysun. Çünkü onu zulmünden alıkoymak, o kimseye karşı yapılmış bir yardımdır.

Eğer (din) kardeşin mazlum ise zulüm eden kimseye karşı) ona yardımda bulunsun” buyurdu. [748]

17- Müminlerin Birbirlerine Acımaları, Şefkat Etme Leri Ve Yardımlaşmaları

2332- Ebu Musa (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Mümin mümine karşı, birbirini bağlayan bir yapı gibidir.” [749]

2333- Nu'mân İbn Beşîr (r,a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Birbirlerine merhamet, şefkat ve sevgi konusunda müminleri bir vücut gibi görürsün. Vücudun bir organı rahatsız olursa, diğer organlar uyumadan ve hararetle birbirlerini ona çağırırlar.” [750]

Lütfü Çakan bu hadisle ilgili olarak şöyle der:

“Bilinen bir gerçektir ki, her birliğin ve birlikteliğin, öncelikle yerine getirilmesi gerekli birlik-içi bazı görev ve sorumlulukları bulunur. Aynı peygambere inanan müminler birliği demek olan “Ümmet” için de bu tür görev ve sorumluluklar söz konusudur. Hadisimiz bunları, sevgi, acıma merhamet ve dayanışma olarak belirlemektedir. Biz bunlan ortak tek bir kelime ile “Duyarlık” diye ifade edebiliriz.

Ortak Nokta

Hadisimiz, aynı imanı paylaşan insanlann yani din kardeşlerinin, renk, dil, yurt ve kültür farklılıklarına rağmen, şekil ve görevleri değişik olan organlardan meydana gelmiş bir vücud gibi olduklarını, daha doğrusu olmaları lazım geldiğini, bunun da sevgi ve merhamette, bir başka ifade ile, tasa ve kıvançta yani tepkilerde görülmesi gereğini tespit ve ilan etmektedir. Birbirine göz kulak olmak, yek diğerini koruyup kollamak yani dayanışma, işte bu duygu bağının ve tepki ortaklığının tabiî ve maddi sınır tanımayan bir sonucu olmaktadır. Böylece müminler topluluğunun tek vücuda benzeme noktasını da bütün sonuçlanyla birlikte “Duyarlık” teşkil etmektedir.

Hem Hak Hem Görev

Sevgi, şefkat ve dayanışma bakımından bir vücudun organlarına benzetilen müslümanların, öncelikle birbirlerinden müstağni kalamayacakları, yek diğerine karşı duyarsız olamayacakları ortadadır. Çünkü bu duyarlık, ortaklaşa sahip olunan İslâm imanından kaynaklanmaktadır. müslümanın inanç ve kader birliği içinde bulunduğu İnsanlar ve milletler adına gerektiğinde özveride bulunması, onlarla iyi ve kötü günlerinde dayanışma içinde olması, tasa ve kıvançlarını paylaşması, hem hakkı hem de görevidir. Bu ise, yine hadisimizin ifadesine göre, her hangi bir uzuv ve organdaki rahatsızlığın, vücudun diğer organlarını etkilemesi kadar tabii, harta zaruridir. Gayr-i tabiî olan bunun tersidir. Nitekim;

“Müslümanların derdini derd edinmeyen onlardan değildir” [751] beyanı, bu noktayı yeterince açık biçimde gözler önüne sermektedir. Vücud bütünlüğüne karşı duyarlığını kaybetmiş, onunla duygusal ve sinirsel bağlarını koparmış olan organın, sadece görüntüde o bünyeye dahil olmaktan öte, vücud fonksiyonları açısından hiç bir önem taşımadığı açıktır. Aynı şekilde sosyal bir bünye olan ümmet birimlerinin de “Duyarlık” çerçevesi dışında kalmaları halinde birbirleri için herhangi bir anlam ifade etmeyecekleri, sadece, elem ve hasret konusu olacakları bilinmektedir. Çünkü özü, iç dinamikleri çürümüş, sözü ve görüntüsünden başka hiç bir şeyi kalmamış bir yapı, sadece izdırap konusu olabilir. Hatta belki de böyle bîr yapının varlığı, yokluğundan daha fazla üzüntü vesilesi olur. Nitekim dağılan ümmet yapısının ızdırabını terennüm etmiş olan “Hisli yürek” merhum Akif, bu noktaya şöyle işaret etmektedir:

“Duygusuz olmak kadar dünyada lakin dert yok,
Öyle salgmmış ki mel'un, kurtulan birferd yok
Kendi sağlam... Hissi ölmüş, ruhu ölmüş milletin!
İşte en korkuncu hüsranın, helakin, haybetin!” [752]
“Hiç sıkılmaz mısınız Hazret-İ Peygamberden?
Ki uzaklardaki bir mü 'mini indise diken,
Kalb-i pakinde duyarmış o musibetten acı,
Sizden elbette olur ruh-i Nebî davacı!..” [753] Ümmetin derdi

müslümanlar olarak uzunca bir zamandan beri, başta başımız olmak üzere ümmet bünyemizin kalb ve kafa gibi önemli bir çok nahiyesinde büyük ve ciddi rahatsızlıklar bulunmaktadır. Bu bir gerçek. Yine aynı şekilde, ümmet-i Muhammed'in, Kur'an'ın ifadesiyle;

“Dinlerine uymadıkça asla razı edemeyeceği” [754] haçlı ve siyon güç odaklan tarafından planlı ve bilinçli bir şekilde içine itildiği elem ve ızdırabı, giderek sanki daha az hisseder olduğu, yörtetimler düzeyinde bunun daha da yoğunlaştığı gözlemlenmektedir. Bu da bir başka kahredici gerçektir. Tepkisizlik ya da gecikmiş cılız tepkilerimizle, organlar arası irtibatları oldukça zayıflamış, duyarlığı büyük ölçüde kaybolmuş bir vücudu andırmaktayız. Zira karşı koymak için değil, tıbbî ve İnsanî yardım için bile bünye dışı ve düşman odakların iznini kollama zilletini, imdat çağıran mümin çevrelerin yüzüne marifetmiş gibi, yüksek siyasetmiş gibi sunabiliyoruz. Onlar “Bire on” anlayışıyla güç kullanırken, biz “Ona bir” oranına bile sahip çıkmayı, “Küresel değerlere aykırı” görebiliyoruz. İslâm dünyasının hemen her bölümünde yıllardır yaşanan trajedi bizim bu yürekler acısı tutum ve tavrımızı tüm kör gözlere sokacak kadar netleştirdi. “Ba'de harabi'l-Bosna” ilân edilen “Dayanışma günü” bilmem ki geçmiş kayıplara ve duyarsızlığa kefaret olacak mıdır? Oysa,

“O iman. ittihad isterdi bizden, vahdet isterdi.
Nasıl “Bünyân-ı mersüs” olmamız lazımsa gösterdi!” [755]

Yaşanan acıyı giderek arttıran bir başka gerçek de İslâm ümmetinin her ünitesinin, bir başka gerekçe ve ve bahane ile ana üniteden aynlığı yeğlemesi, başına gelenleri, onun asıl sorumluları olan “Dost ve müttefikler”Ie halletme basiretsizliğini sürdürmesidir. Bu derece bir başı bozukluk şimdiye dek bu çapta görülmemişti. Halbuki,

“Irzımızdır çiğnenen, evladımızdır doğranan!
Hey sıkılmaz ağlamazsan, bari gülmekten utan!
“His” denen devletliden olsaydı halkın behresi,
Payitahtından bugün taşmazdı sarhoş na'resü.” [756]

“Karadağ haydudu, Sırp eşşeği, Bulgar yılanı,
Sonra Yunan iti, çepçevre kuşatsın vatanı!”
Kimsesiz ailelerden kimi gitsin bıçağa,
Kimi bin türlü fecaatle çekilsin kucağa!.[757]
Ne bir yaşındaki masum için beşikte hayat,
Ne seksenindeki mazlum için eşikte necat.
0, baltalarla kesiktir; bu, süngülerle delik
Öbek öbek duruyor pıhtı pıhtı kanla kemik!"
Siz, ey bu yangını İzhar eden beş altı sefil,
Ki ettiniz bizi Hırvafla Sırb'a karşı rezil!"[758]

Doktriner Engeller

Akif merhumun tanımıyla "Karadağ haydudu" ve "Sırb eşşeği"nin Bosna-Hersek'te gerçekleştirdiği müslüman kıyımına seyirci kalmak batıya yakışsa bile doğuya yani müslümanlara yakışmadığı, onların kimlikleriyle asla barışmadığı ortadadır. Artık müslümanlar arasında sevgi, şefkat ve dayanışma bağlan yeterince çalışmıyorsa, inananlar bünyesi, organlarının derdini yekdiğerine aktaramıyor ve birlikte ağlayamıyor, beraber çare arayamıyorsa,. aslında başkalarını suçlamaya da hakkı kalmamış demektir. Bize öyle gelmektedir ki, müminler arası duyarlığı, Özellikle bizim açımızdan, ülke sınırlarından önce ilke sınırları, yani maddi manialardan evvel, doktriner engeller önlemektedir. Yüreklerin duyarlığı ile kafaların şartlanmışhğı çatışması her şeyi alt-üst etmektedir. Yetmiş yılı aşkın bir süredir hep bu anlamsızlığı, bu çatışmayı yaşamaktayız. Ümmet bünyesinin

hiç bir yerindeki rahatsızlığa dostça ve etkili bir biçimde çare bulamamanın mahcubiyeti, aczi ve sorumluluğu işte bu noktadan, bu anlamsızlıktan kaynaklanmaktadır.

Hadisimizdeki "Mümin" slüeti, yani sevgi, merhamet ve dayanışma üçgeninde birleşmiş bir ümmet bünyesi, her türlü rahatsızlığın kesin merhemidir. O halde müslümanlar artık kendilerine gelmelidir.

"Tükürün cephe-i lakaydma şarkın, tükürün!

Kuşkulansın, görelim, gayreti halkın tükürün.

Tükürün ehl-i salîb 'in o hayasız yüzüne!

Tükürün onların asla güvenilmez sözüne!..

Medeniyyet denilen maskara mahluku görün,

Tükürün maskeli vicdanına asrın, tükürün." [759]

Mahcubiyetimiz mümin duyarlığını sistemleştirdiğimiz gün bitecektir. [760]

2334- Nu'mân İbn Beşîr (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Müslümanlar bir adam gibidir. Gözü ağrırsa bütün vücudu ağrır. Başı ağrısa da bütün vücudu ağrır." [761]

18- Sövüşmenin Yasak Olması

2335- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Birbiriyle sövüşen iki kimsenin söyledikleri şeylerin günahı, saldırıya uğrayan/mazlum olan kişi haddi aşmadığı müddetçe sövmeye ilk başlayan kimseye aittir.” [762]

Açıklama:

Hadis, bir müslümana sövmenin günah olduğunu açıkça ifade etmektedir. Nitekim diğer bir hadiste;

“Müslümana sövmek fısktır. Onu öldürmekse küfürdür” [763] buyurulmaktadır.

Karşılıklı olarak birifairlerine söven iki kişiden sövüşmeyi ilk başlatanın günahı bellidir. Sövüşmeyi başlattığı için bir günah işlemiş olduğunda şüphe yoktur.

Kendisine sövüldüğü için karşısındakine küfürle karşılık veren öbür kimsenin verdiği bu karşılığın da bir günah olduğu kesindir.

önce kendisine sövüldüğü için aynı şekilde karşılık vermek durumunda kalan şahıs karşılık verirken sövmede karşısında kinden daha da ileri gitmediği sürece her ikisinin günahı da sövmeyi ilk başlatanın üzerinde kalır. Saldırıya önce uğramış olan kişi, bu günahlardan kurtulur. Fakat bu kişi karşılık vereyim derken küfürde saldırıyı, ilk başlatandan daha da ileri gidecek olursa dengeyi bozan kısmın günahı kendi üzerinde kalır. Gerisinin günahı ise yine küfrü ilk başlatanın olur.

19- Af Etmenin Ve Alçak Gönüllük Göstermenin Müstehab Olması

2336- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Sadaka hiçbir malı eksiltmez. Allah, affeden bir kulun ancak şerefini artırır. Bir kimse Allah için alçakgönüllük gösterirse Allah o kimsenin ancak derecesini yükseltir.” [764]

20- Gıybetin Haram Olması

2337- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.), sahabilere:

“Gıybet nedir? Bilir misiniz?” diye sordu. Sahabiler:

“Allah ve Resulü daha İyi bilir!” dediler. Resulullah (s.a.v.):

“Gıybet; kardeşini, hoşlanmadığı bir şeyle anırtandır” buyurdu. Bu sırada Resulullah (s.a.v.)'e:

“Benim söylediğim şey, kardeşim de varsa o zaman ne buyurursun?” diye soruldu. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):

“Söylediğin şey kardeşin de varsa ona gıybet etmiş demektir. Eğer söylediğin şey onda yoksa o zaman ona iftira etmiş olursun” buyurdu. [765]

Açıklama:

Mevdudi, “Gıybet” ile ilgili olarak şunları söyler:

“Gıybet, şöyle tarif edilir; “Birinin, herhangi bir kimsenin arkasından, duyduğu zaman hoşuna gitmeyeceği sözler söylemesidir.” Bu tarif bizzat Peygamberimiz tarafından yapılmıştır.

Müslim, Ebu Davud, Tirmizi, Nesei ve diğer muhaddislerin naklettiği, Hz. Ebu Hureyre'nin rivayet ettiği hadisi şerifte Peygamberimiz (s.a.v.) gıybeti şöyle tarif buyurmuştur.

“Gıybet, kardeşinin, hoşuna gitmeyecek şekilde anılmasıdır." "Söylediğim şeyin kardeşimde olduğunu görmüşsem ne olacak?" denilince Hz. Peygamber (s.a.v..) buyurdu ki: "Eğer söylediğin şey kardeşinde varsa gıybet etmiş oluyorsun, dediğin onda yoksa iftira etmiş olursun.”

İmam Malik’in Hz. Muttalib bin Abdillah'dan naklettiği bir hadisin ifadesi de şöyledir: “Adamın biri Hz.Peygamber'e “Gıybet nedir?” diye sordu. Peygamberimiz de (s.a.v.);

“İşittiği zaman hoşuna gitmeyecek şekilde kişi hakkında konuşmandır” buyurdu. Adam;

“Ya Rasulallah! Ya sözüm doğru ise” deyince Peygamberimiz (s.a.v.):

“Eğer sözün yanlışsa, o zaten iftiradır” buyurdu.”

Bu buyruklardan, birinin arkasından yalan sözlerle suçlanmasının iftira olduğu ve var olan kusurlarının söylenmesininse gıybet olduğu anlaşılmaktadır.

Bu hareket ister açık İfadeli sözlerle yapılsın, ister kinaye ve işaretler ile yapılsın her şekli ile haramdjr. Bunun gibi bu hareketin kişinin hayatında yapılması, yahut Öldükten sonra yapılması, iki şekilde de haramiılığı aynıdır.

Ebu Davud'un rivayetine göre, Maiz bin Malik El-Eslemi'ye zina suçundan dolayı recm cezası verildiği sırada, Peygamberimiz (s.a.v.) yolda yürürken bir sahabinin kendi arkadaşına şöyle söylediğini işitti:

“Şu adama bak! Allah onun suçlarını perdelemişti, fakat nefsi köpek gibi öldürülmeye kadar peşini bırakmadı.” Bir miktar yol aldıktan sonra

“Kokuşmuş bu merkebin leşinden yiyin” buyurdu. Onlar da:

“Ya Rasulallah! Onu kim yiyecek?” deyince, Peygamber Efendimiz,

“Biraz evvel sizin söylediğiniz, kardeşinizin haysiyetini rencide eden sözler, bu merkebin leşini yemekten daha çok çirkindir” buyurdu.

Bu haramın dışında kalan gıybetler ancak şu şekilde olanlardır: Birinin arkasından veya öldükten sonra onun kötülüğünü söylemek şeriat nazarında doğru bir mecburiyet halini almışsa ve bu mecburiyet gıybet olmadan yerine gelmiyorsa ve bu gıybet yapılmazsa gıybete nisbetle çok daha büyük bir kötülük ortaya çıkacaksa bu gıybetin haramiılığı ortadan kalkar.

Hz. Peygamber (s.a.v.) bu istisna olan gıybeti şöyle ifade buyurmaktadır:

“En kötü zulüm, bir müslümanın haysiyet ve şerefine haksız yere hücum etmektir.” [766] Bu buyrukta “Haksız yere” şartı “Haklı yere” yapılabileceğini göstermektedir. Nitekim Hz. Peygamber'in (s.a.v.) hayatında gördüğümüz bazı örneklerden “Haklı yere”den ne kastedildiğini ve hangi durumlarda gıybetin gerektiği kadar caiz olabileceğini öğrenmekteyiz.

Bir gün bir bedevi gelip Peygamberimiz'in (s.a.v.) arkasında namaz kıldı. Namaz bitince de *“Ey Allah! Bana da, Muhammed'e de merhamet et, ikimizin dışında hiç kimseyi bu merhamete ortak kılma”* diyerek çekip gitti.

Peygamberimiz (s.a.v.) ashabına şöyle dedi:

“Ne diyorsunuz, bu adam mı daha çok şaşkın yoksa devesi mi? Ne dediğini duymadınız mı?”[767]

Açıklama:

Peygamberimiz (s.a.v.) bu sözü adamın arkasından söyledi. Çünkü o bedevi selam verir vermez çekip gitmişti. O, Peygamberimiz'in (s.a.v.) önünde çok yanlış bir söz söylemişti, bu yanlış söz karşısında Peygamberimiz'in susması başkalarının böyle sözlerin bir dereceye kadar caiz olabileceği yanlış kanaatine gitmesine sebep olabilirdi. Bu yüzden Hz. Peygamber'in (s.a.v.) o sözü reddetmesi gerekiyordu.

Yine bir keresinde Fatıma bİnti Kays adındaki kadına iki kişi evlenme teklifinde bulundu. Biri Hz. Muaviye, diğeri Hz. Ebu El-Cahın idî. Kadın gelerek Peygamberimiz'e (s.a.v.) akıl danıştı. Peygamberimiz (s.a.v.);

"Muaviye müflistir, Ebu El-Cahm ise kanlarını çok döver," buyurdu. [768]

Burada bir kadının müstakbel hayatı sözkonusudur. Ve Hz. Peygamber'den akıl danışmıştır. Bu durumda Peygamberimiz (s.a.v.) o iki sahabeye ait bildiği kusurları söylemeyi gerekli bulmuştur... Birgün Peygamberimiz (s.a.v.) Hz. Aişe annemizin yanında iken biri gelerek görüşme izni istedi. Hz. Peygamber (s.a.v.);

"Bu adam kabilesinin çok kötü bir kişisidir", buyurdu, sonra dışarı çıktı, o adam ile çok yumuşak bir eda ile görüştü. Tekrar içeri girince Hz. Aişe validemiz,

"Onun hakkında dışarı çıkmadan önce bazı şeyler söylemenize rağmen, daha sonra çok iyi bir eda ile konuştunuz." deyince Peygamberimiz (s.a.v.) şöyle cevap verdi:

"Kıyamet günü Allah katında en kötü mevki birinin çirkin sözlerinden korkup da onunla münasebeti terkedenlerin mevkii olacaktır" [769]

Bu hadiseye dikkat ederseniz Peygamberimiz'in bu kişi hakkında kötü kanaatte olmasına rağmen onunla güzel bir şekilde konuşmasının, ahlakının

icabı olduğunu göreceksiniz. Ama Hz. Peygamber (s.a.v.) bu adamla merhamet ve şefkatlice konuşurken, ailesi gördüğü takdirde yanlışlıkla onu samimi dostu zanneder de daha sonra bunu suistimal eder düşüncesi ile Hz. AİşE'yi bu adam kabilesinin çok kötü bir kişisidir diye ikaz etmiştir. Bir keresinde Hz. Ebu Süfyan'ın karısı Hint binti Utbe, Peygamberimiz'e gelerek;

“Ebu Süfyan cimri bir adamdır. Bana ve çocuklarına yetecek kadar gerekli masrafı yapmıyor” dedi. [770]

Kocanın bulunmadığı sırada, kadın tarafından yapılan bu şikayet her ne kadar gıybet ise de Hz. Peygamber (s.a.v.) bunu caiz görmüştür. Çünkü haksızlık yapanı, bu haksızlığı giderecek güçte olan birine şikayet hakkı vardır. Hz. Peygamber'in (s.a.v.) bu gibi örneklerinden faydalanılarak fakih ve muhaddisler şu kaideyi ortaya koymuşlardır.

“Gıybet, ancak şer'an doğru bir maksat için gerektiği takdirde ve o gıybet olmadan o gereklilik ortadan kalkmadığı takdirde caizdir.” Daha sonra bu kaideye dayanarak İslam alimleri gıybetin aşağıdaki şekillerini caiz kabul etmişlerdir:

1- Zulme uğrayan kişinin bu zulmü ortadan kaldırabilecek güçte olduğuna İnandığı kimseye zalim kimseyi şikayet etmesi.

2- Düzeltilip ıslah edilmesi niyeti ile haksızlıklan ve kötülükleri giderebilecek yetkide olan kimselere bir kişi veya zümrenin kötülüklerinin anlatılması.

3- Fetva almak gayesi iîe bir müftüye veya bir İslam alimine, bir kişinin yanlış hareketlerini konu edinen bir olayın anlatılması.

4- Bir kişinin veya kişilerin şerlerinden sakınsınlar diye diğer insanlara bilgi verilmesi. Mesela, hadis ravilerinin, şahitlerin, kitap yazarlarının

eksiklerini, hatalarını açıklamak bütün alimlerce caiz değil, hatta vacip kabul edilmiştir. Çünkü bu açıklama olmadan şeriatı yanlış rivayetlerin yayılmasından, mahkemeleri adaletsizlikten ve insanları özellikle İlim araştıncılarını sapıklıklardan korumak mümkün olmaz. Yuva kurmak isteyenlerin karşiki şahıs hakkında yahut yanından ev alınmak istenen kimsenin komşuluğu hakkında yahut birisi ile iş ortaklığı kurulmak istendiği taktirde veya birine bir emanet verilmesi gerektiğinde kendisinden bilgi istenen kişinin bu kimselerin iyi ve kötü taraflarını bilmediğinden dolayı zarara uğramasın diye soran kişiye açık açık anlatması gerekir.

5- Fısk, fücur ve çeşitli ahlaksızlıklar yayan yahut dini düşüncelerde sapık fikirler ve bid'atler dağıtan veya Allah'ın kullannı dinsizlik, eziyet ve zulüm fitnelerine boğan kimselerin kötülüklerini herkese karşı ilan ederek tenkit etmek, bunları anlatmak da gıybet değildir.

6- Kötü bir lakapla meşhur olan kimseleri bu lakap dışında tanıtmak mümkün değilse küçültmek ve hafife almak niyeti ile değil de kişiyi tanıtma niyeti ile o kötü lakabın kullanılması da gıybet değildir. [771]

Bu istisnai durumlar dışında birinin arkasından çirkin söz söylenmesi kesin olarak haramdır. Bu çirkin söz doğru ise gıybettir, yalan ise iftiradır, iki kişiyi birbirine düşürmek için ise düzenbazlıktır. Şeriat bu üçünü de yasaklamıştır.

İslam toplumunda bir müslümanın, yanında başka birinin gıybetinin yapılmasını, yalan yere töhmet altında bırakılmasını sessizce dinlemesi doğru değildir, onu derhal reddetmesi gerekir. Hiçbir şer'i mecburiyet olmadığı halde birinin mevcut kusurlarının ortaya dökülmesinin günah olduğunu ve bu hareketi yapanların Allah'tan korkarak böyle günahlardan

uzak kalmalarını da telkin etmesi gerekir. Hz. Peygamber (s.a.v.) buyuruyor ki:

"Bir kimse bir müslümanın aşağılandığı ve onun şeref ve haysiyetine saldırıldığı sırada onu korumuyorsa, Allah Teala da onun kendinden yardım istediği durumlarda himaye etmez.

Ve eğer bir kişi müslümanın şeref ve haysiyetine saldırıldığı ve ona hakaretler yapılıp, aşağılandığı sırada onu korursa Allah da kendisinden yardım istediği durumlarda ona yardım eder." [772]

Gıybet Yapana Gelince:

Bu günahı işlediğini veya işliyor olduğunu anladığı an ilk görevi, Allah'a tevbe etmesi ve bu haram işten derhal vazgeçmesidir. Bundan sonra ona düşen ikinci görev, yaptığı bu günahı gidermektir. Ölmüş bir kimsenin gıybetini yapmışsa onun hakkında çokça Allah'tan af dilemesi, eğer yaşayan bir kimsenin gıybetini yapmışsa, bu gıybet gerçek dışı ise bile daha önce yanlannda bühtan ettiği kişilere gidip yaptığı hareketin yanlış ve asılsız olduğunu belirtmesi gerekir. Yaptığı gıybet kişide var olan kusurları ihtiva ediyorsa, bundan sonra asla onu kötülememeli, daha önce yaptığı gıybetten dolayı af dileme sadece gıybeti yapılan kişinin durumdan haberi olması halinde yapılmalıdır, aksi takdirde sadece tevbe ile yetinilmelidir. Çünkü o kişinin durumdan haberi yoksa gıybet yapanın özür dilemek için "Ben senin gıybetini yapmıştım" demesi o adamı üzer, onun da içinde bir takım nahoş duygular doğabilir, denmektedir. [773]

21- Yüce Allah'ın Dünyada Kusurunu Gizlediği Kimsenin, Ahirette De Gizleyeceğini Müjdeleme

2335- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Allah dünyada bir kulunufn günahını) örterse onu kıyamet gününde de örter.” [774]

22- Kötülüğünden Sakınılan Kimseye Yumuşak Sözler Söyleyerek Müdafaa Etmek

2339- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

“Bir adam, Peygamber (s.a.v.)'in yanına girmek için izin istemişti. Peygamber (s.a.v.):

“Ona izin verin! O, aşiretin ne kötü oğludur! yada aşiretin ne kötü adamıdır!” buyurdu.

Adam, Resulullah (s.a.v.)'in yanına girince, Peygamber (s.a.v.) ona yumuşak sözler söyledi.

Âişe der ki: Ben:

“Ey Allah'ın resulü! Biraz önce sen onun için söylediğini söyledin. Sonra da ona yumuşak sözler söyledin!” diyerek bunun sebebini sordum. Peygamber (s.a.v.):

“Ey Âişe! Kıyamet günü Allah katında mevki bakımından insanların en kötüsü, dünyada kötülüğünden korunmak için insanların terk ettiği yada karşılaşmak ve konuşmaktan kaçındığı kimsedir” buyurdu. [775]

Açıklama:

Bu adamın adı, Uyeyne b. Hısn'dır. Henüz tam müslüman olmamıştı. Hz. Peygamber (s.a.v.}, insanlar onu tanısınlar ve onun halini bilmeyenlerin onun hakkında yanlışa düşmesini engellemek istemiştir. Hz. Peygamber (s.a.v.)'in vefatından sonra mürtedlerle birlikte dinden dönmüş, esir oiarak Hz. Ebu Bekr'e getirilmişti. Böylece Resulullah (s.a.v.)'in onun hakkında: “Aşiretin ne kötü adamıdır” şeklinde söylemiş olduğu sözü ortaya çıkmış oldu. Çünkü onun kötülüğü, Resulullah (s.a.v.)'in nitelediği gibi ortaya çıkmıştır. Peygamber (s.a.v.) ancak onu ve buna benzer kimselerin kalplerini İslam'a ısındırmak için yumuşak konuşmuştur.

23- Yumuşak Davranmanın Fazileti

2340- Cerîr (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır;

“Yumuşak davranmaktan mahrum olan kimse, hayırdan da mahrum olur.” [776]

2341. Peygamber (s.a.v.)'in hanımı Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Ey Âişe! Doğrusu Allah, Refik kullarına karşı çok lütufkardır. Rıfkı sever. Sertliğe karşı vermediği, hatta ondan başkalarına da vermediği şeyleri rıfka verir.” [777]

2342- Peygamber (s.a.v.)'in hanımı Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Doğrusu yumuşak davranmak, bir şeyde bulunursa onu süsler. Bir şeyden de alınırsa onu lekeler.” [778]

Açıklama:

Hadisin Arapça metninde geçen “Rıfk”; arkadaşlarla iyi geçinmek, insanlarla ilişkilerde iyi hareket etmek, yumuşak davranma ve günaha girmemek kaydıyla daima her işte en kolay olanı seçmektir.

24- Hayvanlara Ve Başka Şeylere Lanet Edilmesinin Yasak Edilmesi

2343- İmrân b. Husayn (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Bir defasında Resulullah (s.a.v.) seferlerinden birinde iken Ensar'dan bir kadın da dişi devesi üzerinde yolculuk ediyordu. Kadının canı sıkılıp deveye lanet etti. Resulullah (s.a.v.) bu lanet sözünü işitti. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):

“Bu devenin üzerinde bulunanları alın, deveyi de serbest bırakın. Çünkü o, lanetlenmiştir” buyurdu.

İmran:

“Ben o deveyi halen insanlar arasında yürürken görür gibiyim. Ona hiç kimse sataşmıyordu” dedi. [779]

2344- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Sıddîk bir kimseye lanetçi olmak yakışık almaz." [780]

2345- Zeyd b. Eslem'den rivayet edilmiştir:

"Abdulmelik b. Mervan, kendisine ait döşeme, minder, yastık gibi bazı (ev) eşyalarını Ümmü Derdâ'ya göndermişti. Gecelerden bir gece olunca Abdulmelik geceleyin kalkıp hizmetçisini çağırdı. Hizmetçi gelmekte ağır davranıp huzuruna geç kalınca, Abdulmelik ona lanet etti. Sabah olunca Ümmü Derdâ', Abdulmelik'e:

"Geceleyin ben senin ne söylediğini işittim. Sen hizmetçini çağırdığın sırada ona lanet ettin" deyip sonra da şöyle dedi:

"Ben, Ebu Derdâ'nın şöyle dediğini işittim: Resulullah (s.a.v.):

"Lanet ediciler, kıyamet gününde şefaatçılar ve şahidler olamazlar" buyurdu. [781]

Açıklama:

Hadis, lanetçilerin kıyamet gününde şefaatlerinin kabul edilmeyeceğini haber vermektedir.

Şehadet kelimesine gelince, bazı alimlere göre lanetçinin kıyamet gününde şehadeti kabul edilmeyecektir.

Bazı alimlere göre de lanetçinin şehadeti dünyada kabul edilmez. Çünkü onlar, fasıklar zümresine girmektedirler.

2346- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edilmiştir: "Resulullah (s.a.v.)'e:

“Ey Allah'ın resulü! Müşriklerin aleyhine beddua et!” denildi. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):

“Ben lanetçi olarak gönderilmedim. Ben ancak rahmet olarak gönderildim” buyurdu. [782]

Açıklama:

Lanet etmek, dua yoluyla birşeyin Allah'ın rahmetinden kovulmasını ve uzaklaştırılmasını istemektir. Belli bir şahsa bu manada kesin bir şekilde lanet etmek asla caiz değildir. Ancak Ebu Cehil gibi küfür üzere öldüğü kesin olarak bilinen kimselere lanet etmekte bir sakınca görülmemiştir. Dolayısıyla zina isnadından dolayı eşler arasında başvurulan lânetleşme olayında, lanetin yöneltildiği eş kesin bir şekilde belli olmadığından sözü geçen lanetleşmede bir sakınca bulunmadığı gibi, ölüp gitmiş olan bir kafir ya da bid'atçi için; “Eğer küfür üzerinde ya da bid'at üzerinde ölmüş ise Allah ona lanet etsin” demekte de bir sakınca görülmemiştir. Çünkü bu tür lanette bir kesinlik yoktur. Sadece bir şarta bağlılık vardır.

“Allah rüşvet verene de alana da lanet etsin” [783]

“Allah kendini kadınlara benzeten erkeklerle, erkeklere benzeten kadınlara lanet etsin” gibi bazı hadislerdeki lanet ise muayyen bir şahsa yöneltifmemiştir. Bilakis kimlikleri meçhul kimselere yöneltilmiş bir lanettir. Bu sebeple bu tür lanetlerde bir sakınca yoktur.

Ama müslümana yakışan, hiçbir kimseye lanet okümamaktır. Çünkü Cenab-ı Hak İbus dahil herhangi bir şeye lanet etmemizi bize vâcib kılmamıştır. Zira peygamber (s.a.v.):

“Mümin sövüp sayıcı lanet edici, hayasızca konuşucu ve edebsiz değildir.” [784]

Açıklama:

Lanet etmekle ilgili olarak 1463 nolu hadisin açıklamasına da bakabilirsiniz.

25- Peygamber (s.a.v.) Bir Kimseye Hak Etmediği Halde Lanet Eder Veya Kötü Söz Söyler Yada Beddua Ederse Bunun O Kimse için Temizlenme, Ecir Ve Rahmet Olması

2347- Hz. Aişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.)'in yanına iki adam girdi. Bu iki adam, Resulullah (s.a.v.)'le, ne olduğunu bilmediğim bazı şeyler konuştular. Bunlar, Resulullah (s.a.v.)'i öfkelendirdiler. Resulullah (s.a.v.)'de onlara lanet etti ve onlara ağır sözler söyledi. Bu iki adam dışarıya çıkınca, ben:

“Ey Allah'ın resulü! Şu iki adamın kazandığı hayırdan kim bir şey kazanabilir?” dedim. Resulullah (s.a.v.):

“Nedir o?” buyurdu. Ben de:

“Sen onlara lanet ettin ve onlara ağır sözler söyledin!” dedim. Resulullah (s.a.v.):

“Sen benim Rabbime koştuğum şartı bilmiyor musun? “Allah’ın! Ben ancak bir insanım. müslümanlardan hangisine lanet veya ağır sözler söylersem bunu onun için bir temizleme ve ecir kıl” dedim” buyurdu. [785]

2348- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Allah'ın! müslümanlardan herhangi bir kimseye ağır söz söylemiş yada lanet etmiş yada değnekle vurmuş olursam sen bu fiillerimi o kul için bir temizlik ve rahmet kıl." [786]

2349- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

"Ümmü Süleym'in yanında yetim bir kız vardı. Ümmü Süleym, Enes'in annesi-dir. Resulullah (s.a.v.) bu yetim kızı görüp latife mahiyetinde:

"O, sen misin? Hakikaten büyümüşsün! Yaşın büyümesin!' dedi. Bunun üzerine yetim kız ağlayarak Ümmü Süleym'e dönüp geldi. Ümmü Süleym, ona:

"Sana ne oldu, ey kızcağız?" diye sordu. Kız:

"Allah'ın peygamberi (s.a.v.) bana *"Yaşın büyümesin"* diye beddua etti. Şimdi artık benim yaşım ebediyen büyümeyecek. Yahut ömrüm uzamayacak!" dedi.

Ümmü Süleym acele baş örtüsünü sarınarak hemen dışarı çıktı. Resulullah (s.a.v.)'e rastladı. Resulullah (s.a.v.), ona:

"Neyin var, ey Ümmü Süleym?" diye sordu. O da:

"Ey Allah'ın peygamberi! Sen benim yetim kızıma beddua mı ettin?" dedi. Resulullah (s.a.v.):

"Neymiş o, ey Ümmü Süleym?" buyurdu. Ümmü Süleym:

"O kız, bana, senin onun hakkında "Yaşı büyümesin" ve "Ömrü uzamasın" diye beddua ettiğini söyledi" dedi.

Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.) güldü. Sonra da:

“Ey Ümmü Süleym! Bilmez misin ki, benim Rabbime şartım vardır. Ben, Rabbîme şart koşup: “Ben ancak bir beşerim. Beşerin razı olduğu gibi razı olur, beşerin kızdığı gibi kızarm. Dolayısıyla ümmetimden herhangi biri aleyhine hak etmediği halde duada bulunursam, bunu onun için bir temizlenme, bir arınma ve bir yakınlık vesilesi kıl ki, kendisi kıyamet gününde bunlarla Allah'a yaklaşsın” dedim” buyurdu. [787]

2350- Abdullah İbn Abbâs (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Ben çocuklarla birlikte oyun oynuyordum. Derken Resulullah (s.a.v.) geldi. Ben derhal bir kapının arkasına gizlendim. Resulullah (s.a.v.) benim saklandığım yere gelip bana:

“Git, Muaviye'yi bana çağır” buyurdu. Ben de gidip geri geldim. Resulullah (s.a.v.)'e:

“O, yemek yiyor” dedim. Resulullah (s.a.v.), bana:

“Git, Muaviye'yi bana çağır” buyurdu.

Ben de Muaviye'nin yanına gidip geri geldim. Resulullah (s.a.v.)'e:

“Yemek yiyor” dedim. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):

“Allah onun karnını doyurmasın!” buyurdu.”

26- İkiyüzlülüğün Kötülenmesi Ve İkiyüzlülük Yapmanın Haram Olması

2351- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle
buyurmaktadır:

"Şunlara bir yüzle ve bunlara da başka bir yüzle gelen iki yüzlü kimse, insanların en kötüler indendir." [788]

İkiyüzlülük/Riya:

İş, söz ve davranışlarda gösterişe yer verme; bir iyiliği veya salih bir amelî Allah'ın rızasını kazanmak niyetiyle değil, insanların beğenisi için yapma. Bu davranışta bulunan kimseye riyakâr veya müraî denir.

Riya, insanlar arasında manevî nüfuz, şan ve şöhret, maddî çıkar sağlamak için yapılır. Dünyaya âit bu tür maddî ve manevî çıkarları elde etmek için, dinin insanlar tarafından kutsal değerlere karşı beslenen bağlılık ve hürmet duygularının âlet edilmesi, riyanın en kötü şeklidir. Bu tür davranışlar, hilekârlık ve yalancılıktır. İnsan şeref ve haysiyetine hakarettir.

Riyanın her çeşidi ahlaksızlık olduğu halde, ibadetlerde riyakâr olmak çok daha büyük bir ahlâksızlıktır. Çünkü ibadet, Allah için yapılır. Allah'ın rızası dışında bir amaçla; gösteriş olarak ibadet yapmak, Allah nzasını ortadan kaldırır. Gösteriş için ve bir çıkar düşüncesiyle Kur'ân okumak, namaz kılmak, oruç tutmak, zekât vermek, hacca gitmek, sadaka vermek, ibadetlerin sevabını boşa çıkarır.

27- Yalanın Haram Olması Ve Mubah Olduğu Yerler

2352- Ümmü Gülsüm bint. Ukbe (r.anhâ)'dan rivayet edildiğine göre, o, Resulullah (s.a.v.)'i şöyle buyururken işitmiştir:

"İnsanların arasını düzelten, bunun için hayırlı söz söyleyen ve hayırlı söz ulaştıran kimse yalancı değildir."

İbn Şihab der ki:

"Ben, insanların söyleye geldiklerinden hiçbir şey hususunda yalana ruhsat verildiğini işitmedim. Ancak şu üç şeyde yalan söylemenin caiz olması hali hariç:

1- Savaş hali.

2- İnsanların arasını düzeltip ıslah etmek.

3- Kocanın, hanımına ve hanımın da kocasına karşı aile düzenini sağlamak için söyledikleri sözler." [789]

Açıklama:

Yalan, kişinin gerçeği saklayıp bildiğinin aksini söylemesidir. Yalan, insanı Allah Teâla'nın nzasından uzaklaştırıp Cehennem'e götürmesidir. Ayrıca yalan insanları birbirine düşürür, güven duygusunu yok eder, toplum içinde karışıklıklara sebep olur; dostlukları yıkar, yerine düşmanlık tohumlan eker. Yalan er geç ortaya çıkacağından, yalancılar, kendilerine güvenilemeyen, saygı duyulmayan ve sevilmeyen insanlar durumuna düşerler. Kısaca yalan, insanı dünyada da ahirette de felâkete sürükler.

Kadı İyâz, 3 yerde yalan söylemenin ittifakla caiz olduğunu söylemiştir. Ancak bu yerlerde mubah olan yalandan kastın ne olduğu meselesi ihtilaflıdır:

1- Bazılarına göre; bir maslahattan dolayı söz konusu hadiste geçen üç yerde yalan söylemek mutlak surette caizdir. Yasaklanan yalan, zararlı onladır. Örneğin, zalim bir kimse, bir kimsenin yanında gizlenmekte olan kimseyi öldürmek istese “Nerede olduğunu bilmiyorum” diyerek yalan söylemesi ittifakla vacip olur.

2- Bazılarına göre ise yalan söylemek hiçbir şekilde caiz değildir. Hadiste belirtilen 3 yerde yalan söylemenin caiz olmasından maksat; tevriyeli yani kapalı ve ihtimalli söz söylemektir. Örneğin, bir adam, hanımına; iyi bakacağını, ona şöyle şöyle elbise alacağına vaad edip de kalbinden “Allah takdir ettiyse yapanm” diye niyet ederse bu bir tevriyedir. Yine dargın kimseleri banstırmak için iki taraftan her birine güzel sözler nakledip tevriye yapar.

Kan-kocanın birbirlerine yalan söylemelerine gelince; bundan maksat, birbirlerine sevgi göstermeleri ve yapması lazım gelmeyen şeyleri vaad etmeleridir.

İmam Beyhakî'de yalan ile ilgili olarak şunlan söyler:

“Yalanın mertebeleri vardır. Çirkinlik ve haram yönünden en büyüğü; Allah'a, sonra Peygamber (s.a.v.)'e yapılan, sonra kişinin kendisine, lisanına ve diğer organlanna, sonra anne-babasına, sonra müslüman olan en yakınlarına karşı yapılan yalandır. Bu yalan türü, insanın; kendisine, malına, ailesine ve çocuklarına verdiği zarardan daha büyüktür. Daha sonra yemin üzere yapılan yalan, yemin üzere yapılmayan yalandan daha büyüktür. Bunu, kişiyi övmede dalkavukluk, ifrat ve çirkinliği gerektiren yalan

izlemektedir. Bu tür yalanın en çirkin olanı ise kişinin yüzüne karşı yapılan yalandır. Bunu, herhangi bir şeye kendisini kaptıran kimseye bir fayda sağlamayan ve gereksinim duymayan düşüncesizlik izlemektedir. Susmak, böyle bir kimsenin İşine yaramaz. Bunu; çok konuşmak, az sözle yetineceğine sözü uzatmak ve bir defa da yapabiİeceği şeye karşı tereddüt etmek ve onu tekrar tekrar sormak izlemektedir.” [790]

28- Koğucülüğun Haram Olması

2353- Abdullah İbn Mes'ud (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “ Hz. Muhammed (s.a.v.):

“Haramlığı çok şiddetli olan çirkin işin ne olduğunu sîze haber vereyim mi? O, insanlar arasında koğuculuktur, söz taşıyıp yaymaktır” buyurdu. Yine Hz. Muhammed (s.a.v.):

“Doğrusu kişi doğru söyleye söyleye nihayet Sıddîk çok doğru sözlü olan kimse olarak yazılır. Kişi yalan söyleye söyleye de nihayet yalancı yazılır” buyurdu.[791]

Koğuculuk:

Kırıcı, üzücü ve dargınlığa sebebiyet veren sözleri birinden diğerine taşıma. Koğuculuk dinimizce kötü sayılan ve yapılması kesinlikle haram kılman bir davranıştır. Kur'an-ı Kerim'de bu ve benzeri davranışlara sahip kimse şöyle tasvir edilmiştir:

“Diliyle iğneleyen, koğuculuk eden, iyiliği daima önleyen, aşırı giden, suç işleyen, çok yemin eden alçak zorbaya, bütün bunlar dışında bir de soysuzlukla damgalanmış kimseye, mal ve oğulları vardır diye aldırış etmeyin!” [792]

29- Yalanın Çirkin Olması Ve Doğruluğun ise Güzel Olması

2354- Abdullah İbn Mcs'ud (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Şüphesizlik “Doğruluk”, kişiyi iyiliğe, iyilik de cennete götürür. Kişi devamlı surette doğru söyleye söyleye nihayet Allah katında “Sıddîk” çok doğru sözlü olan kimse diye yazılır. “Yalan” da, kişiyi sapıklığa, sapıklık da cehenneme götürür. Kişi devamlı surette yalan söyleye söyleye nihayet Allah katında “Yalancı” dîye yazılır.” [793]

Açıklama:

Doğruluk, 6 şeyde aranır ve bunlar bir kimsede bulunduğu zaman takdirde doğruluğun kemal mertebesi meydana gelmiş olur. Bu üstün dereceye sahip olan kimseye de "sıddîk" denir. Doğruluğun 6 bölümü şunlardır:

1- Sözde Doğruluk:

Söylenen sözün gerçeğe uyması, vakıaya aykırı düşmemesi.

2- Niyette Doğruluk:

Bunun anlamı, ihlastır. Hayrîı bir işe kalp ile niyet edip gafil olmaksızın Allah'a yönelmekle olur.

3- Azimde Doğruluk:

Hayırlı olduğuna İnanılan bir şeyi yapmaya koyulmak ve bundan güçlenmek.

4- Vefa Göstermekte Doğruluk:

İşlemeye koyulduğu ve azmettiği hayırlı bir işi başarmakta sebat gösterip onu tamamıyla yerine getirmek.

5- Amellerde Doğruluk:

Gizli ve açık yapılan bütün amelleri eşit tutup amellere riya karıştırmaksızın hareket etmek.

6- Makamatta Doğruluk:

Korku halinde ve emniyet halinde fark gözetmeksizin doğruluğa devam edip ondan aynlmamak.

Doğruluktaki özellik, İnsanı, iyi amellere yani bire götürür. Esasen birin anlamı, Allah katında makbul olan ve kendine günah karışmayan ameller ve ibadetlerdir. Böyle makbul ve iyi ameller de, insanı, cennete götürür. Bu iyi ve güzel vasıfların zıddı olan yalan ise, insanı kötü amellere ve günah işlere götürür. Günahlar da büyüdükçe insanı cehenneme iletir. Yalanın her çeşidini işleyip de bütün günahlara düşen kimseye "Kezzâb" büyük yalancı denir.

30- Öfke Anında Kendine Hakim Olan Kimsenin Fazileti Ve Kızgınlığın Neyle Giderilmesi

2355- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Gerçek kuvvetli, rakiplerini yere seren kimse değildir. Gerçek kuvvetli kimse ancak öfke sırasında kendisine hakim olan kimsedir." [794]

2356- Süleyman b. Surad (r.a)'dan rivayet edilmiştir:

"İki adam, Peygamber (s.a.v.)'in yanında birbirine sövdü. Bunlardan birinin kızgınlıktan dolayı gözleri kızarmaya ve şah damarları şişmeye başladı. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):

"Ben bir kelime biliyorum ki, eğer şu kimse o kelimeyi söylese hissetmekte olduğu kızgınlık hali muhakkak ondan gider. O kelime: "Eûzu billahi mine'ş-şeytânirracîm" Allah'ın huzurunda kovulmuş şeytanın şerrinden Allah'a sığınırım" sözüdür" buyurdu. Kızgın halde bulunan kimse, Resulullah (s.a.v.)'e:

“Ben de bir delilik mi görüyorsun?” dedi. [795]

Açıklama:

Bu hadiste; Allah yolunda olmayan öfkenin, şeytânın vesvese vermek suretiyle insanın içini dürtüşdürmesinden ileri geldiği, öfkeli kimsenin “Eûzu billahi mine'ş-şeytânirracîm” Allah'ın huzurunda kovulmuş şeytanın şerrinden Allah'a sığınırım” demek suretiyle Allah'a sığınması gerektiği ve böylece kişide, öfkenin gitmesine sebep olduğu ile ilgili bilgiler vardır.

Bu şiddetli öfkeye sahip olan kimsenin:

“Bende bir delilik mi görüyorsun?” sözüne gelince, bu, Allah'ın dinini anlamayan, yüce şerîatının nurlanyla temizlenip aydınlanmamış olan ve istiazenin delilere mahsûs olduğunu vehmeden, öfkenin şeytânın vesvese verip dürtüşdürmesinden ileri geldiğini bilmeyen bir kimsenin sözüdür. Halbuki bu dürtüşdürmeyle insan, i'tidâl hâlinden çıkar da bâtıl konuşur, kötü fiile kalkışır, kin ve buğza niyyet eder ve öfke sonucu diğer çirkin işlere girişir. İşte bundan dolayı Peygamber (s.a.v.) tekrar tekrar tavsiye isteyen birine sâdece öfkelenme öğüdünü vermiştir. Bende delilik mi görüyor musun? diyen kimsenin münafıklardan yahut da câhil bedevilerden olması muhtemeldir.” [796]

31- İnsanın Kendisine Malik Olamayak Şekilde Yaratılmış Olması

2357- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Allah cennete Adem'e suret verdiği zaman onu dilediği kadar bıraktı. İblis onun etrafında dolaşmaya ve onun ne olduğuna bakmaya başladı. Nihayet Adem'in içinin boş olduğunu görünce onun, nefis temayüllerine hakim olamaz bir şekilde yaratılmış olduğunu anladı.” [797]

32- Yüze Vurmanın Yasak Olması

2358- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Sizden birisi (din) kardeşiyle kavga ettiği zaman onun yüzüne vurmaktan sakınsın.” [798]

33- İnsanlara Haksız Yere Cezalandıran Kimseye Şiddetli Tehdit

2359- Hişâm b. Hakim b. Hizamdan rivayet edilmiştir:

“Hişâm, Şam'da bazı insanların yanına uğramıştı. Bunlar, güneşe karşı dikilip başlarının üzerine zeytinyağı dökülmüştü. Orada bulunanlara:

“Bu nedir?” diye sordu. Ona:

“Vergi vermedikleri için cezalandırılıyorlar” denildi. Bunun üzerine Hişâm:

“Haberiniz olsun ki, ben, Resulullah (s.a.v.)'i:

“Doğrusu Allah dünyada azab eden kimselere muhakkak azab edecektir” buyururken işittim” dedi. [799]

34- Silahıyla Mescit, Pazaryeri Ve İnsanları Biraraya Toplayan Yerlerden Geçen Kimsenin Silahını Koruması Gerektiği Meselesi

2360- Câbir b. Abdullah (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Bir adam oklarıyla birlikte mescide uğramıştı. Resulullah (s.a.v.), ona:

“Oklarının uçlarına sahip ol!” buyurdu. [800]

Açıklama:

İnsanların topluca bulundukları mescit, pazaryeri, sokak, alışveriş merkezi, parklar gibi yerlerde keyfi olarak insanlara zarar verici silah türleri taşımak doğru değildir. Eğer kişi böyle yerlere zorunlu olarak silahıyla gelmişse hiçbir kimseye zarar vermemek için gerekli tedbirleri alması gerekmektedir. Bugün düğünlerde, maç çıkışlarında yada değişik ortamlarda kullanılan silahların insanlara zarar verdiği televizyon kanallarında ve gazetelerde açıkça bir şekilde görülmektedir.

35- Bir Müslümana Silahla İşaret Etmenin Yasak Olması

2361- Ebu Hureyrc (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, ResuluIIah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Sizden birisi (din) kardeşine silahla işaret etmesin. Çünkü İşaret eden herhangi biriniz, bilmez ki, belki şeytan eline hız verir de (din kardeşini vurur,) bu suretle de cehennemden bir çukura yuvarlanır.” [801]

36- Yolda Eziyet Veren Şeyleri Gidermenin Fazileti

2362- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Bir defasında bir adam yolda yürürken yol üzerinde bir diken dalı buldu. Onu (alıp) yolun kenarına attı. Yüce Allah, onun bu davranışını hüsnü kabul buyurup günahlarını bağışladı."[802]

37- Kedi Ve Zararlı Olmayan Hayvanlara Azab Etmenin Haram Olması

2363- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Bir kadın, bir kedi sebebiyle azab olundu. Onu ölünceye kadar hapsetti. Bundan dolayı da cehenneme girdi. Kadın kediyi hapsettiği zaman onu; ne doyurdu, ona ne su içirdi ve ne de ona yeryüzünün haşerelerinden yemesine izin verdi." [803]

38- Kibirli Olmanın Haram Olması

2364- Ebu Saîd el-Hudrî (r.a) ile Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“İzzet, O'nun izandır. Kibriya da, O'nun ridasıdır. Allah: “Kim bu sıfatları almada bana ortak olmaya çalışırsa ona azab ederim” buyurdu.” [804]

Kibir:

Büyüklenmek, büyüklük taslamak, ululuk iddia etmek, kendini başkalarından yüksek görerek onları aşağılamak gibi anlamlara gelmektedir.

Kibir inkârda önemli bir rol oynadığından Allah Teâlâ Kur'an'da kibirden ve bu kelimenin türevleri olan istikbâr, müstekbir ve kibriya'dan sık sık bahsetmektedir.

Kibir, haram olan kötü huylardan birisidir. Ahlâkî bir özellik olarak kibir, başkalarını küçük görmek ve onlarla alay etmek anlamıyla düşünülürse bu özellik insanı dinden çıkaran bir özellik değildir. Ancak haramdır, insanı dinden çıkarabilecek fiiller işlenmesine sebep olabilir. Böyle bir özellik sahibi de cehennemde kibrinin cezasını çektikten sonra Allah'ın affıyla ve mağfiretiyle cennete girecektir. Nitekim bîr âyet-i kerime'de Yüce Allah:

“Biz onların kalplerindeki kin ve hasedi çıkaracağız” [805] buyurarak, cennete giren insanların kalbinden dünyadaki ahlâkî kusurlarının temizleneceğini anlatmaktadır.

Bu tür hadisler, ahlâkî bir kusur olan kibrin Allah katında ne derece kötü kabul edildiğini anlatmaktadır.

Bir başka kibir şekli olan hakka karşı büyüklenmek ise kâfirlikle bir kabul edilmiş ve lanetlenmiştir. Hz. Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurur:

"Mütekebbirler kıyamet gününde, insan yeklinde küçük karıncalar gibi hasredilir. Bütün her taraflarından zillet onları kuşatır..[806]

Hz. Peygamber (s.a.v.) kibri zemmettiği gibi, kibrin olumlu karşıtı olan tevâzuyu da övmüştür. Bir hutbelerinde Hz. Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:

"Şanı yüce olan Allah bana şöyle vahyetti: Mütevazı olun! Öyle mütevazı olun ki, biriniz diğerine karşı övünmede bile bulunmasın." [807]

İslâm bir ahlâkî kusur olan kibir, Allah'ın rahmetinden kovulma sebebidir.

Ancak bir kibir daha vardır ki Kur'an bunu "Müstekbir" ifadesiyle ifade etmiştir. Müstekbirler, Allah iri arzında bizzat kendi güzelliklerini tesis etmek için gayret gösteren azgınlar ve zorbalardır. Bunlar Allah'ın kullarını kendi köleleri yapmak için Allah'ın dinine karşı büyüklenirler. Allah Teâlâ bu çeşit insanlar için şöyle buyurmaktadır:

"İşte âhiret yurdu; Biz onu yeryüzünde büyüklenmeyi ve bozgunculuk çıkarmayı istemeyenlere armağan kılarız. Güzel sonuç muttakilerindir." [808]

39- İnsana Yüce Allah'ın Rahmetinden Ümit Kestirmenin Haram Olması

2365- Cündeb (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Bir adam:

“Vallahi, Allah filanca kimseyi affetmez” dedi. Bunun üzerine Yüce Allah:

“Benim filanca kimseyi affetmiyeceğime dair yemin eden bu kişi kim oluyor! Ben o filanca kimseyi muhakkak bağışladım. Senin amelini de boşa çıkardım” buyurdu. [809]

40- Zayıflar ile Düşkünlerin Fazileti

2366- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Nice kapılardan kovulmuş pejmürde insan vardır ki, Allah'a bir şeyin meydana gelmesi için yemin ederse muhakkak Allah onu bu yemininde doğru çıkarır.” [810]

41- “İnsanlar Helak Oldu” Demenin Yasak Olması

2367- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Bir kimse: “İnsanlar helak oldu” derse kendisi onların en fazla helak olanıdır.” [811]

42- Komşuluk Hakkı Ve Komşuya İyi Davranmak

2368- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

“Cebrail bana komşuyu o derec tavsiye etti ki, nerdeyse komşunun komşuya mirasçı olacağını zannettim.” [812]

Komşu:

Ev, işyeri, arazi, köy, şehir ve ülke bakımından yakın olanların birbirlerine göre aldıkları ad.

Ailemizden sonra en yakın sosyal çevremizi komşularımız meydana getirir. İyi veya kötü günlerimizde şartlar en yakın çevre ile temas halinde bulunmayı gerektirir. Darlık zamanında yardımlaşma, normal zamanlarda ziyaretleşme, sır sayılabilen halleri gizleme birbirinin hâlinden etkilenme, hatta komşunun mülkünü saün almada öncelik hakkına sahip olma (şûfa) komşulukla ilgili bir dizi hak ve sorumlulukların kaynağım teşkil etmiştir.

Kur'ân-ı Kerim'de komşu ilişkisinden söyle söz edilir:

“Anaya, babaya, akrabaya, yetimlere, yoksullara, yakın komşuya, uzak komşuya, yanınızdaki arkadaşa, yolcuya ve mâliki bulunduğunuz kimselere iyilik edin.” [813]

43- Karşılaşma Anında Guleryüz Göstermenin Müstehab Olması

2369- Ebu Zerr (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Maruftan hiçbir şeyi sakın hor görme! Velev ki, (din) kardeşini güler-yüzle karşılaman bile!”[814]

Açıklama:

Maruf ile ilgili olarak 44 noluı hadisin açıklamasına bakabilirsiniz.

44- Haram Olmayan Hususlarda Şefaat Etmenin Müstehab Olması

2370- Ebu Musa (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.), kendisine bir hacet isteyen geldiği zaman yanında oturan kimselere dönüp:

“Şefaat edin! Ecir kazanın! Allah, Peygamber'inin dilinden niyaz ve şefaat ile ilgili dilediğini yerine getirsin” buyururdu.[815]

45- İyi Kimselerle Düşüp Kalkmanın Ve Kötü Arkadaşlardan Kaçınmanın Müstehab Olması

2371- Ebu Musa (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“İyi arkadaş ile kötü arkadaşın misali, misk taşıyan ile körük üfüren kimsenin durumu gibidir. Misk taşıyan kimse, ya san (ondan) verir yada (onu) satın alırsın veya o miskten güzel bir koku duyarsın. Körük üfüren kimse ise ya elbiseni yakar yada ondan pis koku duyarsın.” [816]

46- Kız Çocuklarına İyi Davranmanın Fazileti

2372- Peygamber (s.a.v.)'in hanımı Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

“Bana bir kadın geldi. Beraberinde de iki kızı vardı. Kadın benden bir şeyler istedi. Fakat yanımda bir tek kuru hurmadan başka bir şey bulamadı. Ben o bir hurmayı kadına verdim. Kadın bu hurmayı aldı ve onu iki kızı arasında paylaştırdı. Kendisi o hurmadan hiçbir şey yemedi. Sonra kadın kalkıp iki kız çocuğuyla birlikte çıkıp gitti. Derken Peygamber (s.a.v.) benim yanıma girdi. Ona bu olayı anlattım. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.):

“Gerek kadın ve gerekse de erkek olsun, kız çocuklarından dolayı bir şeyle imtihan olunup onlara iyi bir şekilde bakarsa o kız çocukları o kimse için cehennem ateşine karşı birer perde olurlar” buyurdu. [817]

2373- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Resulullah(s.a.v.):

“Bir kimse, ergenlik çağına girmelerine kadar iki kız çocuğunun her türlü bakımını üstlenip bunları yerine getirirse, kıyamet gününde benimle birlikte şöyle gelir” buyurup parmaklarını bir araya getirdi. [818]

47- Çocuğu Olup De Bu Acıya Karşılık Allah'tan Ecir Ümit Eden Kimsenin Fazileti

2374- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Müslümanlardan birinin üç çocuğu ölürse, yemini yerine getirecek kadarı hariç, o kimseye cehennem ateşi dokunmaz.” [819]

Açıklama:

Hadis, çocuğunu kaybeden anne ve babalara büyük bir teselli sebebi olan bu müjde, çocuklarının hayatı ve sağlığı hususunda titredikleri halde ecel gereğince onları kaybetmiş olanlara mahsustur. Dolayısıyla çocuklarının sağlığına gerekli önem ve dikkat göstermeyerek ölümlerine şahit olan anne ve babalar için bu müjde sözkonusu değildir. Bu tür kimselerden, kıyamet günü çocuklarının hayatından hesaba çekilirler.

Hadiste *"Yemini yerine getirecek kadarı hariç"* ifadesiyle kastedilen;

"Sizden hiçbirisi müstesna olmamak üzere cehenneme uğrayacaktır. Bu, Rabbin için kesinleşmiş bir hükümdür" [820] ayetinde takdir olunan yemindir. Buna göre üç çocuğunun ölüm acısıyla ve bu gönül dağlayan ateşle yanan anne ve baba, cehennem ateşini ya hiç görmeyecek yada geçerken görecek veya günahı kadar orada kalacak demektir.

2375- Ebu Saîd el-Hudrî (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Bir kadın, Resulullah (s.a.v.)'e gelip ona:

"Ey Allah'ın resulü! Erkekler senin hadisini/sözlerini alıp gidiyorlar. Sen bize kendinden bir gün ayır da, o günde sana gelelim. Bize Allah'ın sana öğrettiklerinden bizlere de öğretirsin" dedi. Resulullah (s.a.v.):

"Şu ve şu günde toplanın!" buyurdu.

Bunun üzerine kadınlar belirtilen günde toplandılar. Resulullah (s.a.v.) onların yanlarına gelerek Allah'ın kendisine bildirdiğinden onlara bir şeyler öğretti. Sonra da:

“Sizden hiç bir kadın yoktur ki: Gözü önünde çocuklarından üç tanesini âhirete göndersin de, bu çocuklar ona cehennemden bir perde olmasınlar” buyurdu. Bunun üzerine bir kadın:

“İki tanesini de, iki tanesini de, iki tanesini de!” dedi. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):

“İki tanesini de, iki tanesini de, iki tanesini de!” buyurdu. [821]

2376- Ebu Hassân'dan rivayet edilmiştir: “Ebu Hureyre'ye:

“Benim iki oğlum öldü. Sen bize Resulullah (s.a.v.)'den ölülerimiz hakkında gönüllerimizi hoş edecek bir hadis söylemez misin?” dedim. Ebu Hureyre:

“Evet, söylerim”. Resulullah (s.a.v.):

“Onların küçükleri, cennet halkının cennetten hiç ayrılmayan küçükleridirler. Onlar, babalarına yada anne-babasını karşılar, beni şimdi senin şu elbisenin kenarından tutuşum gibi -Resulullah burada eliyle o tutuşu işaret edip göstermiştir- elbisesinden tutar ve artık Allah onu (annesiyle ve) babasıyla birlikte cennete katıncaya kadar hiç bırakmaz yada onu tutmaktan hiç vazgeçmez” buyurdu. [822]

2377- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Bir kadın, bir küçük çocuğunu Peygamber (s.a.v.)'e getirip ona:

“Ey Allah'ın peygamberi! Bu çocuk için Allah'a dua et! Doğrusu ben üç tanesini toprağa gömdüm” dedi. Peygamber (s.a.v.):

“Üç çocuk mu?” buyurdu. Kadın:

“Evet!” dedi. Peygamber (s.a.v.):

“Muhakkak cehennemden çok sağlam bir duvarla korunmuşsun” buyurdu. [823]

48- Allah Bir Kulu Sevdiği Zaman Onu Kullarına Da Sevdirmesi

2378- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Şüphesiz ki, Allah bir kulu sevdiği zaman, Cebrail'i çağırıp:

“Ben filânca kimseyi seviyorum, onu sen de sev!” der.

Bunun üzerine o kimseyi Cebrail de sever. Sonra semâda seslenerek:

“Gerçekten Allah filânca kimseyi seviyor, onu siz de sevin!” der.

Artık gök ehli de o kimseyi sever. Sonra yerdeki insanların gönüllerine o kimse hakkında Allah tarafında sevgi ve kabul konulur.

Allah bir kula da öfkelendiği zaman Cebrail'i çağırıp ona:

“Ben, filânca kimseye buğzediyorum. Ona sen de buğzet!” der. Bunun üzerine Cebrail o kimseye buğzeder. Sonra gök ehli arasında:

“Allah filanca kimseye buğzedîyor, ona siz de buğzedin!' diye seslenir. Bunun üzerine onlar da ona buğzederler. Sonra yerdeki (insanların gönlüne Allah tarafında o kimse hakkında bir nefret ve buğz konulur” buyurdu. [824]

49- Ruhların Toplanmış Cemaat Olması

2379- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah {s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Ruhlar, grup grup toplanmış cemaatlardır. Bundan dolayın birbirleriyle dünyada tanışanlar kaynaşırlar. Birbirleriyle (dünyada) anlaşamayanlar görüş ayrılığına düşerler." [825]

Açıklama:

İmam Nevevî'nin açıklamasına göre; ruhlar, bir araya gelmiş toplu cemaatlerdir. Yahut da muhtelif türlerden ibarettir. Allah'ın yarattığı bir hikmete mebni olarak, onlar böyle farklı cemaatler oluşturmuşlardır. Bazılarına göre de, Allah onları, birbirlerine uygun vasıflarda ve huylarda yaratmıştır. Bazılarına göre aslında, Allah ruhları toplu halde yaratmıştır. Sonra onları ait oldukları bedenlere girmek suretiyle birbirlerinden ayrılmışlardır. Dolayısıyla bu dünyada huylan birbirine uyan kimseler anlaşıp bir araya gelirler. Huyları birbirlerini tutmayan kimseler biribirleriyle anlaşmayıp biribirlerine ters düşerler. [826]

Hattâbî'yc göre ise ruhların anlaşması, başlangıçta onların şekavet ve saadet yönünden birbirlerine benzer halde yaratılmalanndan kaynaklanmaktadır. Şaki olarak yaratılanlar birbirleriyle anlaşırlar. Dolayısıyla ruhlar iki kısımdır: Bunların cesetleri, dünyada karşılaştıkları zaman, aynı kısımdan olan ruhlan taşıyanlar anlaşırlar. Aynı cinsten olan ruh sahipleri ise anlaşamazlar. Bîr başka ifadeyle, ruhlar, ruhlara, şerliler de şerlilere meylederler."

Bazılarına göre ise göre ruhların böyle birbiriyle anlaşarak farklı cemaatler haline gelmeleri, dünyaya gelmelerinden önce ruhlar âleminde

olmuş ve ruh cemaatlerindeki bu farklılık, yaratılışlarındaki farklılıktan ileri gelmiştir. Fakat ruhlar dünyaya geldikten sonra çeşitli etkiler altında kalarak kendilerinde değişiklikler meydana gelmiş ve neticede söz konusu cemaatler arasında karşılıklı kopmalar ve katılmalar meydana gelmiştir.

50- Kişinin Sevdiğiyle Birlikte Olması

2380- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Bir bedevi Resulullah (s.a.v.)'e gelip ona:

"Kıyamet ne zaman kopacaktır?" diye sordu. Resulullah (s.a.v.), ona:

"Sen kıyamet için ne hazırladın?" buyurdu. Bedevi:

"Allah ile Resulünün sevgisini!" dedi. Resulullah (s.a.v.):

"O zaman sen sevdiklerinle berabersin!" buyurdu.[827]

2381- Abdullah İbn Mes'ud (r.a)'tan rivayet edilmiştir: "Bir adam, Resulullah (s.a.v.)'e gelip ona:

"Ey Allah'ın resulü! Henüz kendilerine katılmamış olduğu bir topluluğu seven bir kimse hakkında ne buyurursunuz?" diye sordu. Resulullah (s.a.v.):

"Kişi sevdikleriyle beraberdir!" buyurdu. [828]

Açıklama:

İbn Battâl'a göre; bir kimse bir kulu sırf Allah rızası için severse muhakkak Allah onian cennetinde bir araya getirecektir. Velev ki ameli, sevdiği kimsenin amelinden az olsun. Bunun sebebi, o kimsenin, saühleri, taat ve ibadetlerinden dolayı sevmesidir. Yüce Allah, salîhlere verdiği sevabı ona da verir. Çünkü niyet, asıldır. Amel, niyete bağlıdır.Allah ise fadl-u ihsanını dilediğine verir.

51- Salih Bir Kimse Ovuldugu Zaman Bunun O Kimse için Bir Müjde Olması

2382- Ebu Zerr (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Resulullah (s.a.v.)'e:

“Bir kimse hayır türünden bir yapar, insanlar da bu işten dolayı onu överlerse, böyle övülen bir kimse hakkında ne buyurursunuz?” diye soruldu. Resulullah (s.a.v.):

“Bu, müminin peşin müjdesidir” buyurdu. [829]

Açıklama:

Cennetlik olan mü'min o kimsedir ki, Allah onu lı şeyleri yapmaya muvaffak eder. Sonra onun bu lı işi yaptığını halk arasında yayar ve böylece herkes durumdan haberdar olur. Nihayet herkes veya halkın çoğunluğu o kimseyi ile o kadar anar ki kendisi de bunu çokça işitir. Tabii, adamın o lı şeyleri sırf Allah rızâsı için yapması ve gösterişten riyakârlıktan uzak oiması şarttır. Aksi takdirde o iş hayır olmaktan çıkıp veba! hâline gelmiş olur. Bir de adamın olan şeyden dolayı halkın takdir ve sevgisini talep

etmemesi, bu hususta bir gayret içine girmemesi gerekir. Çünkü bir da ihlâs zedelendiği zaman pek kıymeti kalmaz. Cehennemlik olan da o kimsedir ki kötü ve fena şeyler işler. Allah onun bu durumunu insanlara duyurur ve neticede o kişi halkın diline düşer. Herkes onu fenalık ve kötülük ile anar. Nihayet kendisi de halkın bu tepkisini çokça duyar.

46. KADER BÖLÜMÜ

Kader:

Kader kelimesi, Kur'an-ı Kerim'de, defalarca zikredilmiştir.

“O'nun katında her şey, bir “Mikdâr”a ölçüye göredir” [830]

“Her şeyin hazineleri yalnız bizim yanımızdadır. Biz onu ancak belli bir “Kader” ölçü ile indiririz” [831]

“Biz, her şeyi bir “Kader”e ölçüye göre yarattık” [832]

Bütün bu ayetlerden çıkan sonuç şudur: Kaderden maksat; Allah'ın, bu alem için ortaya koyduğu sağlam düzen, genel kanunlar ve sebepleri müsebbeplere bağlayan ilahi kanunlardır.

Kader; hiçbir şekilde tembelliğin sebebi, günah işlemenin vesilesi ve sözü zorla söylettirmenin yolu olmamalı. Bilakis Kader, büyük işlerin ardında büyük gayelerin gerçekleştirilmesi için bir yol kabul edilmesi gerekir.

Meydana gelecek şeyleri Allah'ın bilmesi ve bu bilmeye göre o şeylerin meydana gelmesi insan üzerinde hiçbir etkisi yoktur. Çünkü bilmek, etkinin sıfatı değil, bilinmeyen şeyleri açığa çıkarmanın sıfatıdır. Örneğin, bu; kişinin, oğlunun zeki olduğunu, derslerine çalıştığını, bütün konulan kavrayıp ezberlediğini bilmesi ile bunları yapması için çocuğu zorlaması arasındaki fark gibidir. Bunları bilmenin, çocuğun başarısı üzerinde hiçbir etkisi olmadığı açıktır.

Şüphesiz Kader, kaderle önlenir. Örneğin, açlık kaderse yemek yemekde kaderdir, susuzluk kaderse su içmekde kaderdir, hastalık kaderse bundan kurtulmak için tedavi ve sağlıklı olmakta kaderdir, tembellik kaderse çalışmak ve gayret etmekte kaderdir. Böylece kader, kaderle giderilir. Dolayısıyle Kader'in, ayakbağı veya baskı aracı olması sözkonusu değildir.

Anlatıldığına göre; Ebu Ubeyde İbnu'l-Cerrah, veba hastalığından kaçan Hz. Ömer;

“Allah'ın kaderinden mi kaçıyorsun?” diye sormuştu. Hz. Ömer'de:

“Evet, Allah'ın kaderinden yine Allah'ın kaderine kaçıyorum” diye cevap vermişti.

Açıklama:

Yani Hz. Ömer, burada, “Hastalık ve veba kaderinden sağlık ve afiyet kaderine kaçıyorum” cevabını vermişti.

Daha sonra Ebu Ubeyde İbnu'l-Cerrah'a, çorak arazi ile verimli arazi arasındaki farkı örnek verip develerinin otlaması için çorak araziden verimli araziye geçmek suretiyle bir kaderden diğer kadere geçtiklerini İfade etti.” [833]

Resulullah (s.a.v.) ve ashabı, başarısızlığa boğulanların mazeret gösterdiği yanlış anlamayı kendilerine kanıt yapacak azimsiz zayıf kişilerin karaktersizliği gibi gevşek ve çabasız davranabilirdi. Fakat Resulullah (s.a.v.), gerçeği, açığa çıkarmak için gelmiştir. Gevşemedi, zayıflamadı ve Allah'ın kullarına vaadettiği yardım kanununa sarılarak büyük risaletini gerçekleştirmek için kaderi desteğine aldı.

Fakirliğe çalışmayla, bilgisizliğe ilimle, hastalığa ilaç ve tedaviyle, küfür ve isyana cihadla karşı koydu. Keder ve hüzünden, acizlik ve tembellikten Allah'a sığındı.

Zaferle sonuçlanan bütün gazveleri, Allah'ın irade ve kaderine göre meydana gelen O'nun yüce iradesinin bir belirtisinden başka bir şey değildir.

Resulullah (s.a.v.), kaderin yanlış anlaşılmasından sakındırmış ve yanlış anlayan kimselere karşı konulmasını emretmiştir.

1- İnsanın Anne Karnında Yaratılmasının Keyfiyeti, Rızkının, Ecelinin, Amelinin, Bedbaht Mutluluğunun Yazılması

2383- Abdullah İbn Mes'ud (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Doğru olan ve doğruluğu Allah tarafından tasdik edilmiş olan Resulullah (s.a.v.) bize şöyle buyurmaktadır:

“Sizden birisinin yaratılış maddesi annesinin karnında kırk günde tamamlanır. Sonra yaratılış maddesi olan sperm yine bu şekilde bu kırk günlük müddet içerisinde kan pıhtısı halini alır. Sonra yine bu şekilde bir çiğnem et haline gelir. Bu kırkar günlük üç merhaleden sonra dördüncü merhalede bir melek gönderilir. Bu melek ona ruh üfürür. Melek, dört kelimeyle; rızkını, ecelini, amelini şaki ve said olduğunu yazmakla emrolunur.

Kendisinden başka ilah olmayan Allah'a yemin ederim ki, sîzden birisi cennet ehlinin ameliyle amel etmekte devam eder, nihayet kendisi ile cennet arasında bir arşından başka mesafe kalmaz. Bu sırada meleğin anne

karnında yazdığı yazı o kişinin önüne geçer. Bu defa o kimse, cehennem ehlinin ameliyle amel etmeye devam eder.

Yine sizden birisi cehennem ehlinin ameliyle amel eder, nihayet kendisi ile cehennem arasında ancak bir arşın mesafe kalır. Bu sırada meleğin anne karnında yazdığı yazı, o kişinin önüne geçer. Bu defa da o kimse cennet ehlinin amelîyle amel eder ve böylece cennete girer.” [834]

Açıklama:

Hadisin zahirine göre; insan, anne karnında kırkar günlük üç devre kaldıktan sonra Allah, ona ruh üfürmek için bir melek gönderir. Bu devrelerin toplamı dört ay eder. Dört aydan sonra anne karnındaki cenine, melek tarafından ruh üfürülür. Doğduğu zaman yiyip içeceği rızkı, eceli, ameli, bedbaht mı, yoksa bahtiyar mı olacağı yazılır.

Yalnız ceninin canlılığının, mahiyeti hiçbir zaman bilemeyeceğimiz ruhun üflenmesiyle aynı şey olduğunu iddia etmek mümkün değildir. Çünkü günümüzde ulaşılan ayrıntılı tıbbî bilgiler, ceninin, döllenmeden itibaren ayrı bir canlılık ve bütünlük kazandığını, safha safha oluşum ve yaratılışının tamamlandığını, ilk birkaç haftadan itibaren organlarının teşekkül ettiğini, hatta kalp atışlannın hîssediidiğini ortaya koymaktadır.

Allah'a hüsnü zanda bulunmak, Allah'a sıdk ve cennet ehlinin ameli ve itikadıyla yönelen kişinin, Allah bereketini artıracağına ve onu hayır ile sona erdireceğine inanmamızı gerekli kılar. Biz, bu meseleyi, bozuk inançlı veya riyakar yada kalbi hastalıklı ve zahirde cennet ehlinin amelini işleyen veya gizli günahlar işleyen, ama batında cehennem ehlinin amelini işleyen bir kişinin bulunabileceği şeklinde düşünüyoruz. Bu gibilerin akıbeti

kötüdür. Ancak Allah'ın büyük şirkin dışındaki günahları bağışlaması mümkündür.” [835]

2384- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Yüce Allah, anne rahmine bir melek görevlendirir. Bu melek:

“Ey Rabbim! Bir nutfe/spermdir! Ey Rabbim! Bîr kan pıhtısıdır! Ey Rabbim! Bir çiğnem etti” der.

Allah bir mahluk yaratmak istediğinde, melek;

“Ey Rabbîm! Erkek midir, dişi midir? Bedbaht mıdır, bahtiyar mıdır? Rızkı nedir? Eceli nedir?” diye sorar.

İşte bunlar, anne karnındayken böylece yazılır.” [836]

Açıklama:

Kur'an'da insanın yaratılış ve tekamül safhaları dokuz kademe halinde şöyle anlatılmaktadır:

“Andolsun biz insanı, çamurdan süzülüp çıkarılmış bir özden yarattık. Sonra onu nutfe halinde sağlam bir yere yerleştirdik. Sonra nutfeyi alaka aşılanmış yumurta yaptık. Peşinden, alakayı, bir parçacık et haline soktuk; bu bir parçacık eti kemiklere iskelete çevirdik; bu kemikleri etle kapladık. Sonra onu başka bir yaratışla insan haline getirdik. Yap ıpyaratanların en güzeli olan Allah pek yücedir. Sonra siz, bunun arkasından mutlaka öleceksiniz. Sonra siz, kıyamet gününde muhakkak diriltileceksiniz.” [837]

2385- Hz. Ali (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Biz Bakîu'l-Garkad mezarlığında bir cenazede idik. Derken yanımıza Resulullah (s.a.v.) gelip oturdu. Biz de etrafına oturduk. Beraberinde bir baston vardı. Başını eğip bastonuyla yeri çizmeye başladı. Sonra da:

“Sizden hiç bir kimse ve dünyaya gelen hiç bir canlı yoktur ki, Allah onun cennetteki ve cehennemdeki yerini takdir etmiştir. Herkesin bedbabht ve bahtiyar olduğu da yazılmıştır!” buyurdu. Bunun üzerine bir adam:

“Ey Allah'ın resulü! 0 halde biz, ameli bırakıp bu (ilahî) yazımız üzere durmayalım mı? Amelin yararı ne?” dedî. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):

“Her kim bahtiyarlardan ise, bahtiyar kimselerin ameline varacak ve her kim de bedbahtlardan ise, bedbaht kimselerin ameline varacaktır” buyurdu. Sonra da:

“Amel edin! Herkese imkân verilmiştir. Bahtiyarlara, bahtiyar kimselerin ameli müyesser olacaktır. Bedbahtlara ise, bedbaht kimselerin ameli müyesser olacaktır” buyurdu.

Sonra da,

“Her kim malını Allah yolunda verir, Allah'a karşı gelmekten sakınır ve o en güzeli tasdik ederse, Biz ona en kolaya hazırlarız. Fakat kim cimrilik eder, kendisini müstağni görürse ve o en güzel olanı yalanlarsa Biz de ona en güç olanı hazırlayacağız” [838] ayetini okudu. [839]

Açıklama:

Şu halde kula düşen görev, niçin yaratıldıysa onun gereğini ifa etmek ve yaratana kar kulluk vazifesini hayatının sonuna kadar sürdürmektir.

Bir soru:

İnsanın said/bahtiyar veya şaki/bedbaht olması, ezelî takdirin eseri olduğun göre kişinin serbest hareketi ve irade sahibi olarak davranması mümkün mü, hakkında! takdir onun için bir özür değil mi?

Cevap:

Ezelî takdir kulun iradesini engellemez ve onun için özür değildir. Çünkü ezeli takdir Allah'ın ilim ve iradesinin esendir. Allah, insanın dünyada kendi irade ve isteği ile iman veya küfrü seçmekle said veya şaki olacağını ezelde bildiği ve böyle irade ettiği için o insanın veya şaki olacağını ezelde bildiği ve böyle İrade ettiği için o insanın said veya şaki olacağını ezelde takdir buyurmuştur, ilim vasfı bilinen şeyi baskı altında tutmaz. Sâdece onun mahiyet ve durumunu aydınlığa çıkarır. Onun için Keiâmcılar ve Felsefeciler "İlim malûma tabidir" demişlerdir. Bu gerçeği bir misal ile açıklayalım:

Rasathane uzmanları yaptıkları ilmi hesaplar neticesinde bir yıl sonra Güneş'in veya Ay'ın tutulacağını, tutulma şeklini, gününü, saatini ve izlenebileceği ülkeleri bilebilirler. Uzmanların, ilmin ışığında tesbit ettikleri istikbale ait bu olayı rapor ettikten bir yıl sonra olayın aynen meydana geldiğini görüyoruz. Uzmanların, olaydan bir yıl önce yaptıkları takdir ve tesbitın veya tanzim ettikleri raporun tesiriyle bir yıl sonra Güneş veya Ay'ın tutulma olayının meydana geldiği iddia edilebilir mi? Elbette böyle bir iddia gülünçtür. Güneş'in ve Ay'ın tutulmasının sebebi uzmanlann takdir ve rapor tanziminden tamamen ayrı bir takım tabiî sebeplerdir. Eğer uzmanlar bu ilmî hesaplan yapmamış olsaydılar, tutulma olayları olmayacak

mıydı? Burada uzmanların ilim ve tespitlerinin tutulma olaylarına baskı yapmadığı, zorlayıcı olmadığı açıkça biliniyor.

Allah Teâla'nm kul hakkındaki ezeli takdiri kul için suçluluktan kurtarıcı bir mazeret olamaz ve onu baskı altında tutmaz. [840]

Garkad: Uç metre kadar boyu olan, kökü ve dalları beyaz böğürtlen ağacına benzer, kaim yapraklı, dallan dikenli, çiçeklerini boynu uzun olan bir ağaçtır. Koni şeklinde meyvesi vardır. Medine'de İçerisinde bu ağacın bolca yetiştiği bir mezarlık vardır ki, bu mezarlığa “Bakîu'l-Garkad” denilir. Bugün bu mezarlık, “Cennetu'l-Bakî adıyla anılmaktadır.

2386- Câbir (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Suraka b. Mâlik b. Cu'şum, Resulullah'ın yanına gelip ona:

“Ey Allah'ın resulü! Bize, şimdi yaratılmışız gibi dinimizi açıkla. Bugünün ameli, kalemlerin yazıp da yazıların kuruduğu, takdirlerin cereyan ettiği işler içinde midir? Yoksa yeniden meydana gelecek işler için midir?” dedi. Resulullah (s.a.v.):

“Hayır! Bugünkü iş, yeniden meydana gelecek işler için değildir. Fakat kalemlerin yazıp kuruduğu, takdirlerin cereyan ettiği işler içindir” buyurdu.

Suraka:

“O halde amel ne içindir?” dedi.

Hadisin ravisi Zuheyr der ki: Sonra hadisin diğer ravisi Ebu'z-Zübeyr bir şey söyledi. Fakat ben onu anlamadım. Ne söylediğini ona sordum. O da:

“Amel edin! Herkese imkan verilmiştir!” dedi. [841]

Açıklama:

Allah'ın yazısı, Ievhi, kalemi ve sahifeler gibi hususlar, tamamen iman edilmesi gereken şeylerdendir. Bunlann keyfiyetlerine ve sıfatlarına gelince, bunların ilmi Allah'a aittir. Yaratılmışlar, O'nun ilminden dilediği miktar müstesna hiçbir şeyi ihata edemezler.[842]

2387- İmrân b. Husayn (r.a)'tan rivayet edilmiştir: "Resulullah (s.a.v.)'e:

"Ey Allah'ın resulü! Cennetliklerin, cehennemliklerden ayrıldığı belli oldu mu?" diye soruldu. Resulullah (s.a.v.):

"Evet, belli oldu" buyurdu. Ona:

"O halde amel edenler, ne hususta amel edecekler?" diye soruldu. Resulullah (s.a.v.):

"Herkese, yaratıldığı şey için imkan verilmiştir" buyurdu. [843]

2388- Sehl b. Sa'd es-Sâidî (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Gerçekten bir kimse, cehennemliklerden olduğu halde insanlara görünen hususlarda cennetliklerin amelini işler. Gerçekten bir kimse de, cennetliklerden olduğu halde insanlara görünen hususlarda cehennemliklerin amelini işler." [844]

2- Hz. Adem (a.s.) ile Hz. Musa (a.s.)'in Tartışması

2389- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Adem ile Musa tartıştı. Musa, Adem'e:

“Ey Adem! Sen bizim atamızsıı. Bizi yasak ağaçtan yemen sebebiyle mahrumiyete düşüp bu davranışın sebebiyle cennetten çıkardın” dedi. Adem'de, Musa'ya:

“Sen, Musa'sın! Allah seni kelamıyla seçkin kıldı. Senin için Tevrat'ı/Levh-i mahfuzu eliyle yazdı. Bu suçu işleyeceğim; daha beni yaratmazdan kırk yıl önce Allah'ın bana takdir ettiği bir şeyden dolayı mı beni kınıyorsunuz?” dedi. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.):

“Böylece Adem, Musa'ya galip geldi” buyurdu. [845]

Açıklama:

Hz. Adem ile Hz. Musa'nın tartışması konusu, Hz. Adem'in cennetteyken kendisine yasaklanmış olan ağaçtan yiyerek cennetten kovulmaya ve dolayısıyla bütün insanların cennetten uzak kalmasına sebep olmasıdır.

Hz. Musa, Hz. Adem'e bunun hesabını sormuştur. Hz. Âdem de bunun, kendi yaratılmasından kırk sene önce Levh-i Mahfuz'a yazıldığını, dolayısıyla işlenmesi, kendi yaratılışından kırk sene önce yazılmış olan bir olayı, işlemiş olmaktan dolayı kullar tarafından hesaba çekilmesinin doğru olamayacağını söyleyerek kendisini savunmaktadır.

Bu münakaşanın; Hz. Musa'nın sağlığında yapılmış olması da mümkündür.

Kadı İyâz'in açıklamasına göre; Hz. Muhammed'in sağlığında İsrâ gecesinde Beyt-i Makdis'de bir araya gelip onlara namaz kıldırdığı gibi Hz. Musa'nın da Hz. Adem'le bu münakaşayı sağlığında yapmış olması mümkündür.

Görüldüğü gibi Hz. Adem bu münakaşada Cennetten çıkmasına sebep olan hatanın kendi yaratılışından kırk sene önce takdir edildiğini söylemiştir. Hz. Adem'in söylediği bu takdirden maksad, kader değildir. Söz konusu hadisenin Levh-i Mahfuz'a yazılması olayıdır. Çünkü Allah'ın takdiri, ezelî olduğundan kader için “Kırk sene önce” gibi bir başlangıç göstermek mümkün değildir. Bütün ravilerin ittifakiyle bu münakaşada davayı kazanan Âdem aleyhisselâm olmuştur.

Hattâbî'ye göre; Hz. Adem'in, Hz. Musa'ya galebesi Hz. Musa'nın onu kınamaya hakkı olmaması noktasındadır. Çünkü hiç kimsenin bir rabb tavrıyla diğer bir kulu günahından dolayı kınamaya hakkı yoktur. Bu hakk Allah'a aittir.

Aliyyu'l-Kâri'ye göre; Hz. Adem'in galip geldiği nokta Allah'ın ezeîi ilminin şaşmayacağı noktasıdır”

Binâenaleyh her ne kadar insanlar, kaderlerini göstererek Allah'a karşı kendilerini savunamazlarsa da insanların bİribirlerini Allah'a karşı olan günahından dolayı muahezeye de haklan yoktur.

“Bu bakımdan kulların günahına bir rabb bakışıyla bakmayınız, ancak onlara bir kul tavrıyla bakınız” buyurulmuştur. [846]

Ayrıca Âdem (a.s.)'ın bu münakaşada haklı olmasının bir yönü de Musa (a.s.)'ın onu Allah tarafından affedilmiş olan bir günahından dolayı hesaba çekmiş olmasıdır. Elbette Allah'ın affettiği bir günahtan dolayı, bir kulu hesaba çekmeye ya da kınamaya kimsenin hakkı ve salahiyyeti yoktur.

2400- Abdullah İbn Amr İbnu'1-Âs (r.a)'tan rivayet edilmişir: “Resulullah (s.a.v.)'i:

“Allah, mahlukatın takdirlerini, gökleri ve yeri yaratmasından Elli bin sene önce yaratmıştır. Onun arşı, gökleri ve yeri yaratmazdan önce su üzerinde idi” buyururken işittim. [847]

3- Yüce Allah'ın Kalpleri Nasıl Dilerse O Şekle Çevirmesi

2401- Abdullah İbn Amr İbnu'1-Âs (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, o, Resulullah (s.a.v.)'i şöyle buyururken işitmiştir:

“Doğrusu bütün Adem oğullarının kalpleri bir kalp gibi Rahman'ın parmaklarından iki parmak arasındadır. Rahman, onu dileyeceği yere çevirip dönderir.”

Daha sonra Resulullah (s.a.v.):

“Allahümme! Musarrife'l-kulûb! Sarrif kulûbenâ alâ tâatike” Ey kalpleri çeviren Allah’ın! Kalplerimizi Sana taat etmeye çevir!” buyurdu. [848]

4- Her Şeyin Kaderle Olması

2402- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Her şey bir kaderledir. Hatta acizlik ve zekalı olma yada zekalı olma ve acizlik bile!” [849]

2403- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Kureyş müşrikleri, Resulullah (s.a.v.)'le kader hakkında tartışmaya gelmişlerdi. Bunun üzerine, "Yüz üstü cehenneme sürüklenecekleri gün onlara: "Tadın cehennemin dokunuşunu!" denir. Biz her şeyi bir kaderle yarattık ayeti indi." [850]

5- Adem Oğluna Zina Ve Diğer Şeylerden Nasibinin Takdir Olunması

2404- Abdullah İbn Abbâs (r.a)'tan rivayet edilmiştir: "Ebu Hureyre'nin, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurdu diyerek rivayet ettiği şu hadisten daha küçük günaha benzer hiçbir şey görmedim: Peygamber (s.a.v.):

"Allah, Adem oğluna zinadan payını takdir etmiştir. Hiç şüphesiz Adem oğlu, ezelde takdir olunan bu paya erişecektir. Dolayısıyla gözlerin zinası, mahremi olmayan kadına şehvetle bakmaktır. Dili zinası, zevkle konuşmaktır. Nefis temenni eder ve şehvetlenir. Cinsel organ ise bunu ya gerçekleştirir yada arzularım yalanlar" buyurdu. [851]

Açıklama:

Allah'ın, Ademoglunun zinadan payını yazmasından maksat; o payı levh-i mahfuz'da tespit etmesidir.

"Âdemoğlunun zinadan payı" sözüyle kasdedilen ise insanın işleyeceği harama bakmak, harama dokunmak, dille zina yapmak gibi onu

zinaya götüren sebeplerdir. Ancak peygamberler günah işlemediklerinden onlar için zinadan bir nasip yazılması söz konusu değildir.

Bazılarına göre bu sözle kasdedilen, insanoğlunun yaratılışında var olan şehvet ve kadınlara meyi gibi şehevî kuvvetlerdir. Ancak peygamberler günahlardan masum olduklarından, onlar için zina söz konusu değildir.

Nefsin zinaya karşı beslediği temenni ve şehevî arzuları, cinsel organın tasdik etmesinden maksat; cinsel organın, nefsin bu isteğine uyarak zina etmesidir. Yalanlamasından maksat ise, cinsel organın, nefsin bu isteğine uymayıp onu reddetmesi, bir başka ifâdeyle zinadan kaçınması ya da buna muvaffak olamamasıdır. Dolayısıyla Allah insanları zinaya zorlamamıştır. Fakat kimin ne yapacağını önceden bildiği için herkesin zina ile ilgili olarak yapacağı fiilleri daha onlar dünyaya gelmeden levhi mahfuz'unda tespit etmiştir.

6- Her Doğan Çocuğun Fıtrat Üzerine Doğması

2405- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Her doğan çocuk, fıtrat üzere doğar. Sonra o çocuğu; anne-babası ya yahudileştirir, ya Hıristiyanlaştırır yada Mecusileştirir. Tıpkı bir hayvanın, sapasağlam bir hayvan doğurması gibi. Sizç hiç böyle doğan bir hayvanda kesik organ görebiliyor musnuz?" buyurdu.

Sonra Ebu Hureyre:

"İsterseniz,

“O halde sen, yüzünü Allah'ın o fıtratına çevir ki o, insanları bunun üzerinde yaratmıştır. Allah'ın yaratışında hiçbir değişme olmaz” [852] ayetini okuyun” dedi. [853]

Açıklama:

I. Lütfü Çakan bu hadisle ilgili olarak şunları söylemektedir:

“Nesiller üzerinde önceki kuşağın ya da yakın ve hakim çevrenin etkisini, ulaşabileceği en acı boyutuyla gözler Önüne seren hadisimiz, geleceğin neslini yoğurma ve dolayısıyla nesli koruma görevinin ciddiyetine dikkat çekmektedir. Bu arada insan fıtratının temizliğini, sadeliğini ve İslâm'ın bu fıtrata hitab ettiğini ve uyum gösterdiğini belirlemektedir.

Hatta hadisin buraya almadığımız kısmında fıtratın temizliği, bütün organları tam olarak doğan hayvan yavrularına teşbih edilmekte, insanların bu tam yaratılışlara müdahale ile kulaklarını, kuyruklarını kestikleri örnek verilmekte, İslâm telkini dışındaki telkinlerin bu dış müdahalelere benzediği, temiz ve mükemmel yaratılışı bozduğu belirlenmektedir.

Bu arada hadisin ortaya koyduğu bir Önemli gerçek de din duygusu ve hakikat aşkının insanın fıtratında, mayasında mevcut olduğudur. Nitekim Allah Teâlâ Rum sûresi'nin 30. âyetinde bu gerçeği şöylece bildirmektedir:

“Sen yüzünü dosdoğru dîne, tam bir ihlas ile çevir. (Bu din) Allah'ın o fıtratıdır ki, insanları onun üzerine yaratmıştır. Allah'ın yarattığı değiştirilmez. En doğru dîn budur. Fakat İnsanların çoğu bilmezler.”

Demektir ki müslümanlık, insan fıtratının doğruluğuna şehâdet ettiği bir dindir. Peki ya fıtrat nedir?

Fıtrat

Fıtrat aslî yaratılış (hilkat-i asliyye) demektir. Fıtrat, hakkı kabul ve idrak kabiliyetidir. Mealini verdiğimiz âyet-i kerimede fıtrat, her ferde has olan özel fıtrat değil, bütün insanlığın insan olarak yaratılışlarına esas olan ve hepsinde müştereken bulunan fıtrat-ı külliye, fıtrat-ı ula ve fıtrat-ı asliyye anlamındadır.

Fıtrattaki hakka temayül yeteneği, kulakların işitilebilecekleri işitmeye, gözlerin görülebilecekleri görmeye kabiliyetli olarak yaratılmış olması gibidir. Yani dış müdahalelerden, şartlandırmalardan uzak fıtrat-ı selime sahibinin, yaratanını tanımaması mümkün değildir.

Ne var ki böylesine fıtrat-ı selime sahibi olan çocuğun gelişme ve kainatı algılama çağında, yakın çevresi başına üşüşür ve onu kendi iç dünyaları doğrultusunda etkilemeye çalışırlar. Bunda da genellikle başarılı olurlar. Yakın çevrenin temel elemanlan ise, anne ve babadır. Hadisimiz, anne ve babanın tertemiz bir fıtrata sahip olan yavrularına, elbise giydirir gibi dinî kişilik kazandırdıklarını işaret etmekte ve tabiî dolayısıyla onlara sorumluluklarını hatırlatmaktadır. Dînî şekillenmede tesirleri açık ve inkar edilemez olan ebeveynin geleceğin neslini yoğurmada ve yetiştirmede en büyük pay sahibi olduğu da böylece belirlenmiş olmaktadır.

Ailenin Sorumluluğu

Hadisimizde, insan özüne uygun olan İslâm'a yönelebilecek çocukların Yahudi, HrİstÎ-yan veya mecusî yapılmasından söz edilmesi, hiç şüphesiz o günkü müslümanlarm çevrelerinde bu inanç gruplarının bulunmasından dolayıdır. Hadisimizin bazı rivayetlerinde “Ya da müşrik yaparlar” [854] kaydına da rastlamaktayız. Bugün dinsizlik dahil, İslâm dışı bütün inanç sistemlerini düşünebiliriz. Yine bugün ana okullarını, mürebbiyeleri, okulları ve radyo-televizyon, teyp-video, internet gibi iletişim ve haberleşme araçlarını da çocukları etkilemekte anne-babaya ilhak edebiliriz. Zira, anne-baba fonksiyonunu ya doğrudan doğruya ya da tercih ettikleri etkilenme ortamları vasıtasıyla gerçekleştirirler. Sonuçtan sorumlu olan daima anne-baba, yani ailedir.

Kendilerini ve aile fertlerini, yakıtı insanlar ve taşlar olan cehennemden korumak ve kollamakla görevli bulunan günümüz müslümanları, [855] nesillerini kendi inançları üzerinde yaşama azm ve iradesine sahip kılmanın, onlara bu bilgi ve iman donanımını temin etmenin büyük önem kazandığı bir zamanda yaşamaktadırlar. Haberleşme ve iletişim vasıtaları çağımızda, tüm kesimleriyle dünyalılann adeta annesi-babası haline gelmiştir. Bu güçlü tesir odaklarına karşı yeterli tedbir alınmaz, onların olumsuz etkilerinden çocuklar uzak tutulamazsa, hadisimizin ifadesiyle nesillerin yahudileşmesi, hristiyanlaşması ya da mecusîleşmesi veya müşrikleşmesİ, dinsizleşmesi beklenmeyen değil, önceden bilinen acı sonuç olacaktır.

İslâm'a karşı yabancı bu yıkım ve şartlandırmayı, daha önce böyle bir beyin yıkama ameliyesine tabi tutulmuş, gönülleri işgal edilmiş, böyle yapılmasının çağdaşlık, ilerilik ve fazilet olduğuna inandırılmış bizden

kişilerin yürüttüğü düşünülecek olursa, mücadele ve mukavemetin ne derece zor ve fakat gerekli olduğu anlaşılacaktır.

Eğitim-öğretim yoluyla kültür yapısı ve gönül dünyası bulandırılmış ya da tabii zemininden uzaklaştırılmış nesillerin ne tür kabullere yöneleceklerini ve hangi davranışları sergileyeceklerini kestirmek artık meçhul değildir.

Hem Hak Hem Görev

Her ümmetin kendi insanını yetiştirmesi hem en tabiî hakkı hem de nesil ve değerlerini yaşatabilmek için en temel görevidir. Bu konuda İslâm ümmetine fıtrat en büyük yardımcıdır. O halde bu büyük yardımcıya rağmen, müslümanlar, müslüman nesiller yetiştiremezlerse beyan edecekleri herhangi bir mazeretleri kalmamış demektir. Zira hadisimiz açıkça, İslâm'ın en büyük gücünün ve gelişme imkanının, insan özüne uygun olmasından kaynaklandığını ifade etmektedir. Bunun için de “İslâm, tabii ve fıtrî bir din” “Sıbğatullah Allah boyası” olarak tarif edilegelmiştir.

Hicret'ten sonra Medine'de ilk doğan muhacir çocuğu Abdullah b. ez-Zübeyr'in o günki müslümanlar arasında sebep olduğu büyük sevinç, şirk ve küfre bulaşmadan yetişecek ilk müslüman neslin ufukta belirmiş olmasının sevinci olsa gerektir. Müslümanların, müslüman nesiller yetiştiğini gördükçe sevinmesi pek tabiîdir.

Unutmayalım ki, çocuklarımızı iyi birer müslüman olarak yetiştirmek, geleceğin neslini yoğurmak demektir. müslüman olmadıktan sonra nesiller,

nerde nasıl yetişirlerse yetişsinler, ne farkeder? Hepsi yanlış, bütün emekler heder.[856]

2406- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.)'e müşriklerin çocuklarının ahiretteki durumu soruldu. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):

“Allah, onların ne işleyeceklerini en iyi bilendir” buyurdu. [857]

Açıklama:

İbn Hacer el-Askalânî'nin açıklamasına göre; İslam alimleri müşrik çocuklarının âhi-retteki durumları hakkında ihtilâf etmişlerdir. Bu konudaki görüşleri şu şekilde özetlemek mümkündür:

1- Bu çocukların durumu, Allah'ın iradesine bağlıdır. İsterse onları cehenneme atar, isterse cennetine koyar. Bu, iki Hammad ile İbnü'l-Mubarek ve İshak bu görüşüdür. Beyhaki'de, İmam-ı Şafii'nin bu görüşte olduğunu söylemiştir. Delilleri ise konumuzu teşkil eden hadiste geçen: “Allah onların ne işleyeceklerini en iyi bilendir” ifadedir. Ayrıca Cebriyeciler de bu görüştedir.

2- Babalannın durumuna tabidirler. Dolayısıyla müslümanların çocukları, cennetlik ve kafirlerin çocukları da cehennemliktir. Haricilerden “Ezrakiyye” kolu bu görüştedir. Delilleri ise;

“Rabbim yeryüzünde kâfirlerden tek bir kişi bırakma” [858] ayetidir.

Fakat bu ayetin sadece Nuh aleyhisselamın kavmine ait olduğu, Hz. Nuh, kavminin kalanlarından hiçbirinin kendisine iman etmeyeceğine dair vahy aldığı için çoluk çocuk aynmı yapmadan, böyle kavminden kendine

tabi olmayanların tümüne beddua ettiği gerekçesiyle bu görüş tenkid edilmiştir.

“Onlar babalarındandır” [859] hadisi ise harbilerin çocukları hakkında olduğundan bu hadiste Ezrakiyye'nin görüşünü destekleyen bir mana yoktur.

3- Onlar, cennet ile cehennem arasında bir yerde kalırlar.

4- Cennet ehline hizmet ederler. Gerçekten Ebu Davud et-Tayalisî bu mealde bir hadis rivayet etmişse de bu hadis zayıftır.

5- Toprak olup giderler. Sumame İbn Eşres bu görüştedir.

6- Cehennemdedirler. Kadı İyaz bu görüşün, İmam-ı Ahmed'e ait olduğunu söylemişse de, İbn-i Teymiye, Kadı İyaz'ı tenkid ederek bu görüşün İmam-ı Ahmed'e ait olmayıp onun bazı arkadaşlarına ait olduğunu söylemiştir.

7- Onlar önlerinde yakılan bir ateşe atlamakla imtihan edilirler. Ateşe atlayanları ateş yakmaz. Cennete giderler. Atlamayanlar da cehennemlik olurlar.

8- Cennetliktirler. Delilleri ise İsra suresinin 15. âyetidir. İmam-ı Ebu Hanife de müşriklerin çocukları hakkında bir şey diyemeyip tevakkuf etmiştir.

İbn Hacer'in açıklamasına göre , en sıhhatli görüş onların da cennetlik olduğunu kabul eden görüştür. [860]

2407- Übeyy b. Ka'b (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Hızır'ın öldürdüğü çocuk, kafir olarak tabiatlandırılmıştı. Yaşasaydı, annesine-babasına azgınlık ve küfürle zulmedecekti.” [861]

Açıklama:

Bu konuda gelen hadisler, Hızır'ın öldürdüğü çocuğun kaderinin İlm-i ezelide belirlenip Levh-i Mahfuz'a kaydedildiğini bu kadere göre çocuğun yaşadığı takdirde, kafir olup anne ve babasını da küfre zorlayıp oniarın da kanma gireceğini, Allah'ın bu durumu bir sır olarak Hızır'a bildirdiği için Hızır'ın bu çocuğu öldürdüğünü ifade etmektedirler.

Dolayısıyla her insanın, hayatı boyunca yapacağı bütün işler, Allah tarafından ezelde bilinip tespit edilmiştir. Bu tesbite "Kader" denir.

Ancak burada, akla şöyle bir itiraz gelebilir. Henüz günahı sabit olmamış bir çocuk gayb ilmine mazhar bir kimse tarafından katledilmesini mubah kılan bir günahı işleyeceği bilindiği için öldürülebilir mi?

Büyük müfessir Fahrüddin Razi'ye göre; eğer böyle bir bilgi veya zann-ı galib Allah'ın vahyi ile te'yid edilmişse öldürülebilir. [862]

Nitekim,

"İstedik ki rablcri onun yerine kendilerine daha temiz, daha merhametli birini versin" [863] âyeti kerimesi Allah'ın, o çocuğun kötü akıbetini Hızır'a bildirdiğine ve bu çocuğu öldürdüğü takdirde yerine lı bir evlat vereceğini vahyettiğine delalet etmektedir.

2408- Müminlerin annesi Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

"Küçük bir çocuk ölmüştü. O küçük çocukla ilgili olarak:

"Ne mutlu ona! Cennet serçelerinden bir serçe!" dedim. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):

"Bilmez misin ki, Allah cennet ile cehennemi yaratmıştır. Bundan dolayı da şunun için bir ehil ve bunun için de bir ehil yaratmıştır" buyurdu.

[864]

Açıklama:

Ensâr'dan bulûğ çağına ermemiş olan bu çocuğun Cennetlik olduğunu söyleyen Hz. Aişe, burada, Peygamber (s.a.v.) tarafından ikaz ediliyor ve durup susmasının daha iyi olduğu işaret ediliyor. Daha sonra da Cennetlik ve Cehennemlik olmak durumunun insanların yaratılmasından önce takdir edilmiş olduğu bildiriliyor.

Sözü muteber olan İslâm âlimleri, müslümanların, küçük yaşta iken ölen çocuklarının Cennetlik olduğuna icmâ' etmişlerdir. Çünkü bu tür çocuklar, henüz mükellef değillerdir. Resulullah (s.a.v.)'in, Hz. Âişe'yi ikaz etmesine gelince, âlimler bunu şöyle yorumlamışlardır: Keskin bir delili yok iken çarçabuk hüküm verip yeterli konuşmaktan Hz. Âişe'yi sakındırmak için Resulullah (s.a.v.)'in böyle söylemiş olması umulur.

Yada Resulullah (s.a.v.), müslüman çocuklannın cennetlik olduğunu bilmeden önce Hz. Âişe'ye bu sözü söylemiştir. Bunların cennetlik olduğunu bilince bu durumu “Müslümanlardan birinin üç çocuğu ölürse, yemini yerine getirecek kadarı hariç, o kimseye cehennem ateşi dokunmaz” [865]

7- Ecel, Rızık Ve Başka Şeylerin Haklarında Geçen Kaderden Fazla Ve Eksik Olamaması

2409- Peygamber (s.a.v.)'in hanımı Ümmü Habîbe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

“Peygamber (s.a.v.)'in hanımı Ümmü Habîbe:

“Allah’ım! Bana, kocam Resulullah (s.a.v.), babam Ebû Süfyân ve kardeşim Muâviye ile fayda ver!” diye dua etti. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.):

“Sen, Allah'tan; mühür vurulup kesinleştirilmiş eceller, sayılmış günler ve taksim edilmiş rızıklar için bir istekte bulundun. Allah, hiç bir şeyi vakti gelmeden yaratacak yada bir şeyi vaktinden sonraya bırakacak değildir. Eğer Allah'tan seni cehennemdeki bir azabtan veya kabirdeki azabtan korumasını isteseydin daha hayırlı ve daha faziletli olurdu” buyurdu.

Hadisin ravisi Abdullah:

“Resulullah (s.a.v.)'in yanında “Maymunlar”dan da bahsedildi” dedi.

Hadisin diğer ravisi Mis'ar'da:

“'Zannederim ki o, çirkin surete dönüştürülen domuzları da söylemiştir” dedi.

Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):

“Doğrusu Allah, sureti değiştirilenler için bir nesil ve çoluk-çocuk yaratmamıştır. Maymunlar ve domuzlar, suret değiştirme olayından önce de vardı” buyurdu. [866]

8- Kuvvetli Olmayı, Acizliği Terk Etmeyi, Allah'tan Yardım Dilemeyi, Takdir Edilmiş Şeyleri Allah'a Havale Etmeyi Emretmek

2410- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır;

“Kuvvetli mümin, Allah'a, zayıf müminden daha hayırlı ve daha makbuldür. Ama her birinde hayır vardır. Sana fayda sağlayan şeye çaba göster.

Allah'tan yardım dile ve aciz olma! Başına bir şey gelirse “Şöyle yapsam, şöyle olurdu” deme! Fakat bu, Allah'ın kaderidir. O, ne dilerse onu yapar' de! Çünkü “Eğer” lev kelimesi, şeytanın amelini açar.” [867]

Açıklama:

“Kuvvetli müminden” maksat, âhiretle ilgili işler hakkında tam bir şuur, sarsılmaz bir azîm ve kesin bir karar gücüne sâhib olan uyanık mümindir. Bu niteliklere sahip kimse, cesaretle cihâda koşar, hiç kimseden çekinmeden iyilikleri emretmek ve kötülükleri yasaklamak görevini tam bir ciddiyetle yerine getirir; bu uğurda karşılaştığı eziyetlere sabırla katlanır; namaz, oruç, Allah'ı anma gibi ibadetlere sanlır; zevkle hayırlı işlerin çeşitlerini işlemek ister.[868]

“Her birinde vardır” sözünden maksat ise kuvvetli olan mü'min ile zayıf olan mü'min imanda ortak oldukları için ikisinde de vardır. Ayrıca zayıf olan mümin az önce belirtilen kuvvetli müminin gücüne sahip olmamakla beraber işlediği ibadetler bakımından da onda olduğu malûmdur.

“Sana fayda sağlayan şeye çaba göster. Allah'tan yardım dile ve aciz olma” buyruğunun mânası ise ibadete, Allah'a itaat etmeye, yasaklarından sakınmaya ve O'nun katındaki sonsuz mükâfatı kazanmaya ihtiraslı ol. Bunları kaçırmamak için dikkatli ve gayretli ol. Bu sahada başarılı olmak için Allah'ın yardımım dile. Gerek kulluk görevini ifa edip ilâhî mükâfatı

elde etmeye düşkünlük hususunda ve gerekse Allah'ın yardımını istemek konusunda gevşeklik etme, geri durma demektir.

Kadı lyaz, “Başına bir şey gelirse 'şöyle yapsam, şöyle olurdu” deme” sözü ile ilgili olarak şöyle der:

“Bâzı âlimlere göre böyle konuşmanın yasaklığı umumî değildir. Başından, hoşlanılmayan bir olay geçmiş olan kişi 'Ben şöyle yapsaydım, böyle davransaydım bu olay başımdan geçmezdi' derken kaderi engelleyebildiğine inandığı veya kaderin aslına inanmadığı için söyler ise böyle söylemesi ve düşünmesi burada yasaklanıyor. Kaderin mecrasını ve seyrini değiştirmek mümkün olmadığı için böyle hatalı sözlerin söylenmemesimn gerekliliği ifade edilmiş oluyor. Fakat kişi bu sözü söylerken; kadere karşı gelinebildiğin! asla düşünmeyip sadece maksadı: "Eğer böyle yapsaydım belki İlâhi takdir başka türlü tecelli ederdi" demek ise ve işi tamamen Allah'ın irade ve takdirine döndürüyorsa bu tip konuşma hadisin yasağına girmemektedir.”

Kadı lyaz hadisteki yasağı böyle yorumlayanların delilini de belirttikten sonra bu görüşe katılmadığını ve gösterilen delilin pek isabetli olmadığını nedenleri ile belirtip kendi görüşünü şöyle anlatır:

“Bence hadisteki “Böyle yapsaydım, şöyle etseydim başıma şu iş gelmezdi deme!” yasağı, haram anlamında değil tenzihen mekruh mânasını taşıyor. Yani böyle söylemek uygun değildir. Resulullah (s.a.v.)’in “Çünkü “Eğer” lev kelimesi, şeytanın amelini açar”.

Açıklama:

Kadere karşı koyma vesvesesini insanın kalbine atar) tabiri bu yoruma daha uygundur. Zira bu tâbirden şu netice çıkıyor: Böyle sözler söylemek, sahibini şeytan işine ve günaha sürükler. Demek oluyor ki bu sözün kendisi günah değildir. Onun için, -tenzihen mekruhtur- demek daha uygundur. [869]

Nevevi'de konuyla ilgili olarak şöyle der: Zahir olan şudur ki; hadisteki yasaklama umumidir ve tenzihen kerâhat içindir. Geçmiş olup telâfisi imkânsız olan olaylarla İlgili olarak boş ve faydasız yere böyle sözlerin söylenmesinin uygun olmadığı bildirilmiş oluyor. Ama kaçırdığı ibâdet veya yapamadığı hayırat için duyduğu üzüntü dolayısı ile kişinin bu tip sözler söylemesinde bir mahzur yoktur, Hadislerde geçen bu gibi sözler genellikle bu şekilde yorumlanır. [870]

47. İLİM BÖLÜMÜ

İlim:

İnsanın duyu vasıtaları ile elde ettiği veya Yüce Allah'ın vahiy yolu ile doğrudan doğruya gönderdiği, içinde zan ihtimali bulunmayan yakını bilgi.

Islamî terminolojide ilim terimi; “Bilgi” kelimesini karşılamak için kullanıldığı gibi, herhangi bir bilgi şubesini ifade için de kullanılır. Örneğin; kelâm ilmi, tefsir ilmi gibi. Yine ilim ve bilgi terimlerinin bazen marifet kelimesiyle karşılan ildiği da bilinir.

1- Kuranın Müteşabihleri Ardına Düşmenin Yasaklanması, Müteşabihe Tabi Olan Kimselerden Sakınmak Ve Kur'an'da Hakkında İhtilafın Yasak Olması

2411- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.),

““Sana Kitab'ı indiren O'dur. Onun Kur'an'ın bazı âyetleri muhkemdir ki, bunlar Kitab'ın esasıdır. Diğerleri de müteşâbihtir. Kalplerinde eğrilik olanlar, fitne çıkarmak ve onu tevil etmek için ondaki müteşâbih âyetlerin peşine düşerler. Halbuki Onun tevilini ancak Allah bilir. İlimde yüksek payeye erişenler ise:

“Ona inandık, hepsi Rabbimiz tarafındandır' derler. Bu inceliği ancak aklıselim sahipleri düşünüp anlar” [871] ayetini okudu.

Âişe der ki: Resulullah (s.a.v.):

“Kur'an'ın müteşabih ayetlerine tabi olanları gördüğünüz zaman -ki Allah onları Kur'an'da zikredip kötülemiştir- onlardan sakının” buyurdu.”

Muhkem:

Manası kolaylıkla anlaşılan, harici bir açıklamaya ihtiyaç duyulmayan ve tek manası olan ayetlerdir.

Müteşabih: Bir çok manaya ihtimali olup bu manalardan birini tayin edebilmek için harici bir delile ihtiyacı olan ayetlerdir.

Ragıp el-Isfahanî (ö. 502/1108), müteşabih ayetlerin manasını bilme yönünden üç kısımda İncelenebileceğini ifade eder;

1- Bilinmesi mümkün olmayan müteşabihlerdir ki, bunu ancak Allah bilir. Kıyametin kopma vakti gibi.

2- İnsanoğlu lere tevessül ederek onun manasını bilebilir. Meselâ, garib kelimeler, muğlak hükümler.

3- Bu iki madde arasında olanlardır ki, bu da, ilimde rüsûh sahibi olan bazı kimselere tahsis edilmiş, diğerlerinden ise gizlenmiştir. Meselâ, Hz. Peygamber, Abdullah İbn Abbas için “Allah’ın! Onu dinde fakih/kavrayışlı kıl ve ona “Te'vili' öğret” şeklindeki duası gibi.

Genel olarak usûl alimleri, müteşâbihâtı iki kısma ayırmışlardır:

1- Muhkemle mukayese edildiğinde manası bilinebilen,

2- Hakikatini bilmeye imkân bulunmayan âyetlerdir.

Mücâhid bunları şöyle tarif ediyor:

“Muhkem âyetler, helal ve harama dâir olanlardır. Müteşabihler ise, bazısı bazısını tasdik ve tefsir eden âyetlerdir.

İbn Ebi Hâtim'de, Ali b. Ebİ Talha yoluyla Abdullah İbn Abbas'tan şöyle rivayet etmektedir: “Muhkemler; nâsih, helâl-haram, hudûd, ferâiz, İmân edilip amel edilen hususlardır. Müteşabihler ise, mensûh, mukaddem, muahhar, emsal, yeminler ve iman edilip amel edilmeyen hususlardır.”

Müteşâbihin kaynağında Şâri'nin maksadının gizliliği sözkonusu olduğuna göre, bu gizlilik bazen lafızda, bazen manada, bazen de her ikisinde birden olur.

A- Müteşabih Ligin Sadece Lafızda Olması:

Müteşabih olan lafız, ya tekil veya mürekkeb olabilir. Müfreddeki gizlilik ise kelimenin garip olmasından veya müşterek olmasından ileri gelebilir. Mürekkebdeki gizlilik ise mürekkebin muhtasar olmasından, itnâb veya tertib cihetlerinden olabilir. Şimdi bunlara birer örnek verelim: Garipliği ve az kullanılması sebebiyle tekil lafızdaki müteşabih; Abese sûresinin 31. âyetinde geçen “Ebben” lafzıdır. Bu âyeti takip eden ayet yardımıyla “Ebben” kelimesinin; hayvanların otladığı mer'a manasına kullanıldığı anlaşılmaktadır.

Müşterek olması sebebiyle müteşabihe ömek; Saffât sûresinin 93. âyetinde geçen “Yemin” kelimesi; sağ el, kuvvet ve kasem manaları arasında müşterektir. Bu üç manadan hangisi verilirse verilsin manası caiz olur.

Mürekkebdeki müteşabihe bir örnek vermekle iktifa edelim: Kehf sûresinin

1- Ayetindeki gizlilik, “İvecen” kelimesi ile “Kayyımen” kelimelerindeki tertibdedir.

B- Müteşâbihliğin Sadece Manada Olması:

Bu kısmın açık örneklerini; Allah'ın sıfatları, kıyametin ahvâli, cennet nimetleri, cehennem azabı gibi hususlar teşkil eder. Çünkü insan aklı, yaratanın sıfatlannın hakikatini ve diğer hususların durumunu ihata edemez. O halde kendisini hissetmediğimiz, bizde cinsi ve benzeri olmayan şeylere nüfuz etmeye nasıl yol bulunabilir.

Müteşabih olan sıfatlar hakkında alimler, iki mezhebe ayrılmıştır.

Birincisi, Selef Mezhebi:

Allah’ın müteşabih sıfatlan gibi görünürse de, bu sıfatların Allah'a isnadı muhal olduğundan, bunların medlullerinin tayinini selef uleması Allah'a tefviz ve havale etmişlerdir. Onlara sadece inanmak gerekir. Bu hususta enteresan örnekler pekçoktur. Bunlardan bir tanesini vermekle yetineceğiz. İmâm Mâük b. Enes'e “İstiva” hakkında sorulduğunda, o:

“İstiva malumdur, keyfiyeti meçhuldür, ondan soru sormak bİd'atür. Senin kötü bir insan olduğunu zannederim, onu benden uzaklaştırın” demiştir.

İkincisi İse, Halef Mezhebidir:

Bunlar, zahiri muhal oian lafzı, Allah'ın zâtına lâyık olan bir manaya hamlederler. Bu mezheb, İmamu'l-Haremeyn, Abdu'l-Melîk b. Ebi Abdillah b. Yusuf b. Muhammed el-Cuveynî eş-Şâfî'İ, Ebu'l-Maâlî (ö. 478 /1085)'ye ve onun takipçilerine nisbet edilir.

Hapsedilemeyecek bir fıtratta yaratılan insan zekası, müteşabihat üzerinde de işlemeye başlamıştır. Hele İslâmiyeti İfsat etmek isteyenlerin, bu gibi âyetlere gelişi güzel mana verişlerini frenlemek ve aynı zamanda kötü neticelerinden müslümanları korumak için, müteşabih âyetleri İslâm'ın ruhuna uygun bir şekilde tevil etmek mecburiyeti hasıl olmuştu. Allah'ın müteşabih sıfatlarına ait olan ayetleri bu iki mezhebin ne şekilde anladıklarını görlim:

Çoğunlukla bu sıfatlar, zikredeceğimiz şu âyetlerde toplanmaktadır:

“Rahman arşa istiva etti” [872]

“Kullarının fevkinde tek hüküm ve tasarruf sahibi O'dur” [873]

“Rabbin gelip melekler saf saf olunca” [874]

“Rabbinin vechi baki kalacak” [875]

“Rabbinin ccnbinde kusurlarımdan dolayı vah bana!” [876]

“Allah'ın eli onların ellerinin üstündedir.” [877]

Selef mezhebi, Allahı, yukandaki sıfatların zahirlerinden tenzih ederler ve Allah'ın zikrettiği şekilde onlara iman ederler ve onların hakikatini Allaha havale ederlerdi.

Halef mezhebi ise bu sıfatlara çeşitli manalar vermişlerdi. İstivaya; istikrar, istevia, suûd, i'tidâl; Allah'ın gelişini, Allahm emrinin gelişi;

Allah'ın fevkiyyetinin yücelik yönünden olduğu, cihet yönünden olmadığı; Cenbden maksat hakdır, Vechi zâtıdır, inayetidir; yed kudretidir; nefs ukubetidir gibi manalar vermişlerdir. Müteşabih âyetlerin tevil edilmesi caiz görülmezse de, Kur'ân'i Kerim'de işaret buyuruiduğu veçhile, caiz görülmeyen tevil, gönülleri sapkın, niyetleri kötü olanların fitne ve fesat çıkartmak maksadıyla istedikleri tevillerdir. Yoksa iyi niyetle, akla muhakemeye ve din esasına uygun olarak yapılan teviller makbuî ve lâzımdır. Çünkü ilk devirlerdeki sağlam imân kaybolmuş, meydana gelen tereddütleri ma'kûl şekilde ortadan kaldırmak icap etmiştir.

c- Müteşâbihin, Hem Lafız Ve Hemde Manada Oluşu:

Bunun için pek çok örnekler vardır. Meselâ Bakara sûresinin 189. âyeti olan;

“İyilik ve taât evlere arkalarından gelmeniz değildir.” Eğer bir kimse arapların câhilliyetteki âdetlerini bilmezse Kur'ân'in bu nassini anlamaya muvaffak olamaz. Bu gibi âyetlerin anlaşılması, hem lafızlara ve hem de manalara ait tarihi, içtimâi, ahlâki v.s. gibi bir çok şeylerin bilinmesine bağlıdır. Cahiliyet devrinde araplar ihrama girdiklerinde evlerine kapılarından girmezler, duvardan bir delik açıp oradan girip çıkarlardı. Cenab-ı Hâk bunun için bu âyeti inzal etti.Bu âyetin, hem lafzında ihtisardan dolayı teşebbüh, hem de manasında bir teşebbüh vardır.

Kur'an'da müteşabih ayetlerin bulunması, insanlık için bazı faydalar sağlamaktadır. Genellikle bu ayetler sayesinde İslamiyette insan fikri dondurulmamış, geniş bir fikir hürriyetine müsaade verilmiş oluyordu ve bu

ayetler dinin temellerini kuvvetlendirmekte esaslı rol oynuyordu. Çünkü bu âyetler bir kaç manaya gelebilirdi. Bu bakımdan zihinleri tamamen boş ve muhtelif fikirlerle karışmamış olan cahili araplara akıllarının alamayacağı bir söz söylemek, onların yeni dine inanmalarında bir tereddüt hasıl edebilirdi, işte bu âyetler sayesinde, böyle bir durum ortadan kalkmış, müslümanları daha çok öğrenmeye ve başka bilgilere de sahip olmaya sevketmiştir.

Yine bu âyetler sayesinde dinin tebliğine ve tesisine mâni olmak için sorulan suallere susturucu cevaplar verilmiş ve ilk günden itibaren meydana gelecek fesadİarın önüne set çekilmiştir. Kur'ân'ı Kerim'de muhkemle beraber müteşâbihin bulunması, insanoğlu için bir denemedir. Acaba insanlık dosdoğru olan Peygamber’in haberine itimad ederek gayba inanacak mı?. Kur'an bunu güzel bir şekilde ifade eder: Hidayete erenler, bunlara inandık derler, kalplerinde eğrilik bulunanlar, o, Rablerinden bir hak olduğu halde onu inkar ederler ve fitne aramak için onun müteşabih olanına tâbi olurlar.

Müteşabihalin diğer bir faydası, insan oğlu ne kadar istidat ve ilim sahibi olursa olsun, onun, âciz ve mahlûk olduğunu gösteren bir delilidir. Bu âyetler, Allah'ın ilmiyle herşeyi ihata ettiğini, mahlukatın O'nun ilminden, ancak onun dileyeceği kadarını alabileceğini ifade eder. insan, yaratıcısının karşısında kul olduğunu idrak eder.

Müteşâbihler sayesinde Kur'an'm ezberlenmesi ve onun muhafazası temin edilmiş olur. Eğer bu müteşabih manalar, diğer lafızlarla ifade edilseydi. Kur'an'ın kalın ciltler halinde olması lâzım gelirdi. Bu bakımdan ezberlenmesi ve muhafazası da güç olurdu. Kur'an, muhkem ve müteşabih âyetlerden teşekkül ettiğine göre, bir kısmını diğerine tercih ve te'vil

etmekte, lügat, sarf, nahiv, maâni, beyân, usûlü fıkh gibi bir çok ilimlerin öğrenilmesine ihtiyaç duyulur. Kur'an'ın hepsi muhkem olsaydı, aklî delillere ihtiyaç duyulmaz ve insan aklı dondurulmuş olurdu. Halbuki ondaki müteşâbih âyetler sebebiyle akli delillerden yardım isteyerek akıl çalıştırılmış olur. Aynı zaman da taklitten kurtulup akıllı mahluk olması hasebiyle kıymet kazanan İnsanın şerefini yüceltir. [878]

2412- Abdullah İbn Amr (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Bir gün erkenden Resuluüah (s.a.v.)'in yanına gittim. O sırada Resulullah (s.a.v.), bir ayet hakkında ihtilafa düşen iki kişinin seslerini işitti. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.) bizim yanımıza çıkıp geldi. Yüzünde kızgınlık olduğu anlaşılıyordu. Bize:

“Sizden öncekiler ancak kitap hakkında ihtilafa düşmeleri sebebiyle helak olmuşlardır” buyurdu. [879]

2413- Cündeb b. Abdullah el-Becelî (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Kur'an'ı kalpleriniz onun üzerinde birleştiği müddetçe okuyun! Onun hakkında ihtilafa düştüğünüz zaman hemen kaklı(p dağılı).” [880]

Açıklama:

Bu rivayetlerde, öncekilerin helakinden maksat; dinde küfredip bid'at çıkarmalarıdır. Resulullah (s.a.v.), Kur'ân okurken ihtilâfa düşerek aynı akıbete duçar olmamaları için ashabını ve ümmetini bundan sakmdırmaktadır.

Kur'ân hakkındaki ihtilâftan maksat; ihtilâf caiz olmayacak hususlarda lüzumsuz yere İhtilâf etmek yahut şüpheye ve fitneye, kavgaya sebep olacak şekilde ihtilâf etmektir.

Âyetlerden delil çıkarma husundaki ihtilâflar ve tartışmalar, bu hükme dahil değildir. Bunlar hakikati meydana çıkarmak ve ümmete fayda sağlamak niyetiyle yapıldığı için yasak değil, bilâkis sâri' tarafından emrolunmuştur. Ki fazileti meydandadır. Bu hususta sahabe devrinden bugüne kadar bütün müslümanlar müttefiktir. [881]

2- Düşmanlığı Çok Aşırı Olan Kimse

2414- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Allah'ın en sevmediği kimseler, şiddetli düşmanlık yapanlardır.” [882]

Açıklama:

Burada sözkonusu şiddetli düşmanlıktan maksat; haksız yere bir batılı ispat veya hakkı yok etmek husundaki davadır.

3- Yahudiler ile Hıristiyanların Yollarına Tabi Olunması

2415- Ebu Saîd el-Hudrî (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Resulullah (s.a.v.):

“Sizden öncekilerin yolarına karış karış ve arşın arşın mutlaka tabi olacaksınız. O derece ki, onlar eğer bir keler küçücük deliğine girecek olsalar, siz de onların arkasından gideceksiniz” buyurdu. Biz:

“Ey Allah'ın resulü! Onlar, Yahudiler ile Hıristiyanlar mı?” diye sorduk. Resulullah (s.a.v.):

“Onlardan başka kimler olacak!” buyurdu. [883]

Açıklama:

Hadisin devamında isim vererek yöneltilen bir soru üzerine Hz Peygamber o toplumların Farslar ve Rumlar olduğunu ifade buyurmuştur. Ebû Said eî-Hudrî rivayetinde de karış karış peşinden gidilecek ümmetlerin Yahudi ve Hristiyanlar mı olduğu sorulmuş Efendimiz de *“Onlardan başka ya kim olacak?”* buyurmuştur. [884]

Toplum olarak Fars ve Rumlar, ümmet olarak Yahudi ve Hristiyanlar açıkça zikredilmek suretiyle İslâm dışı kültür odaklarının hemen hepsinin müslümanlara olumsuz etkisi olacağı açıklanmış, onlann ve onlara benzer diğer yabancı milletlerin gidişatını taklid etmekten müslümanlar sakındmlmıslardır. Öteki milletleri taklidin onların girebilecekleri bir keler deliğine girme teşebbüsüne kadar varacağı yine Ebû Said rivayetinde yer almaktadır. Hatta hadisin Ibn Abbas'tan gelen bir başka rivayetinde [885] “Sokakta annesiyle zina etmek” gibi çok çirkin bir ahiakî zaaf noktasına ulaşacağına bile dikkat çekilmektedir. Bu misal, kör taklidin toplumu götüreceği iflas noktasını çok çarpıcı bir şekilde göstermektedir.

İslâm Farkı

müslümanlann adım adım karış karış eski milletlerin gidişatına ayak uyduracağını hiç bir tereddüde yer bırakmayacak açıklıkta bildiren hadis-i şerîf, bir yandan zaman içinde müslümanlarda görülecek kimlik aşınmasını belirlerken, bir yandan da bu erozyonun kimlerin etkisiyle ve nasıl gerçekleşeceğine işaret etmektedir Ama aynı zamanda hadisimiz içerdiği ciddî uyarı dolayısıyla müslümanın gündemini de tesbit etmektedir: islâm farkım korumak. Yada “İslâm'da sebat etmek”. İsterseniz siz buna İslâm dışı hiç bir çizgiyi benimsememek, sekülerleşmemek, gayr-i müslimlere hiç bir şekilde pirim vermemek de diyebilirsiniz. Hatta laikteşmemek de deseniz olur.

Bu anlamda bir sebat, hayatı ve şartları görmezden gelmek değil, her hal ve şartta kendi özellik ve güzelliklerini sürdürebilme cehdi içinde olmak demektir. Bu yönüyle de vazgeçilmez bir kimlik ve kişilik mücadelesidir. Merhum Kamil Miras'ın ifadesiyle söyleyecek olursak, “Her dinin ve her içtimaî teşekkülün kendisine has bir medeniyeti ve diğerlerinden ayıran evsaf-ı farikası vardır ki, milletlerarası varlığını ancak ve muhakkak o hususî vasıflarıyla muhafaza eder. İslâm dininin, İslâm ümmetinin de hiç bir dini ve hiç bir milleti taklide ihtiyacı olmayan üstün bir medeniyeti vardır. Bu bedihî hakikate mebni Resûl-i Ekrem bu yüce varhğımmm muhafaza etmemizi emredip mukallidlik derekesine düşmekten men'etmiştir. “ [886]

Anlaşılmaktadır ki İslâm'da sebat etmek, müslümanlar için zorlu ve fakat soylu bir tavırdır. *“Zaman sana uymazsa, sen zamana uy”* sözü, tam bir kişiliksizliği ve büyük bir iflası ifade etmektedir. Hayata uymak değil, hayatını hakka uydurmak gibi kutlu bir amacı bulunan müslümanlarm bu

tür aldatmacalara karşı uyanık olmak ve kararlı davranmak zorunda oldukları açıktır. [887]

4- Sözlerinde Ve Davranışlarında Aşırı Gidenler

2416- Abdullah (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “"Resulullah (s.a.v.):

“Taşkınlar helak olmuştur” buyurdu. Resulullah (s.a.v.) bu sözü üç defa tekrarladı.” [888]

Açıklama:

Bu hadiste kastedilen husus; sözlerinde, fiiilerinde haddi aşan, taşkınlık yapan kimselerdir. Ne söylediğini bilmeyen, ölçüsüz konuşan ve aşırı fiillerde bulunun bu gibi kimseler, insanlar tarafından sevilmedikleri ve çok defa yaptıklarının cezası olarak bir şekilde ödedikleri gibi, ahiretlerinin harap olacağına işaret olmasıdır.

5- Ahır Zamanda İlmin Kaldırılıp Alınması Ve Cehalet ile Fitnelerin Ortaya Çıkması

2417- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Size, Resulullah (s.a.v.)'den işittiğim bir hadisi rivayet edeyim mi? Bu hadisi, Resulullah (s.a.v.)'den işitmiş olarak benden sonra size hiç kimse rivayet etmez:

“Kıyamet alametlerinden bazıları; ilmin kaldırılması, cehaletin ortaya çıkması, zinanın yaygınlık kazanması, içki içilmesi, erkeklerin gidip geriye kadınların kalmasıdır. Hatta elli kadının bir tek bakanı olacaktır.” [889]

2418- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Resulullah (s.a.v.):

“Kıyametin kopma zamanı yaklaşacak, ilim alınacak, fitneler ortaya çıkacak, (kalplere) aşırı cimrilik yerleşecek ve here çoğalacaktır” buyurdu. Sahabiler:

“Here nedir?” diye sordular. Resulullah (s.a.v.):

“Öldürme olayları” diye cevap verdi.” [890]

2419- Abdullah İbn Amr İbnu'1-As (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.)'i:

“Doğrusu Allah, ilmi insanlardan çekip çıkarmaz. Fakat ilmi, alimleri almakla kaldırır. Nihayet hiçbir alim bırakmadığı zaman insanlar bir takım cahilleri başkanlar edinirler. Onlara soru sorulur. Onlar da ilimsiz oldukları halde fetva verirler. Bu suretle hem saparlar ve hem de saptırırlar” buyururken işittim.” [891]

6- Güzel Bir Çığır Yada Kötü Bir Çığır Açan, Hidayete Yada Sapıklığa Çağıran Kimse

2420- Cerîr b. Abdullah (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Bedevilerden bazı insanlar, Resulullah (s.a.v.)'e gelmişlerdi. Üzerlerinde yün elbiseler vardı. Resulullah (s.a.v.) onların bu kötü hallerini gördü. Onlara şiddetli bir ihtiyaç/fakirlik isabet etmişti. Bunun üzerine

insanları, onlara sadaka vermeye teşvik etti. Fakat İnsanlar sadaka verme hususunda gevşek davranmışlardı. Hattâ Resulullah (s.a.v.)'in yüzünde bundan dolayı bir üzüntü alameti görülmüştü. Sonra Ensar'dan bir kimse, bir kese gümüş getirdi. Sonra bir başkası geldi. Sonra sahabiler, birbirinin peşinden geldiler. Nihayet Resulullah (s.a.v.)'in yüzünde sevinç alameti belirmişti. Resulullah (s.a.v.):

"Bir kimse İslâm'da güzel bîr çığır açar da, kendisinden sonra onunla amel edilirse, o kimseye açtığı bu çığırla amel edenlerin ecri kadar ona sevab yazılır. Amel edenlerin ecirlerinde de bir şey eksilmez. Her kim İslâm'da kötü bir çığır açar da kendinden sonra onunla amel olunursa, o kimsenin aleyhine bu çığırla amel edenlerin günahı kadar günah yazılır. Amel edenlerin günahlarından da bir şey eksilmez" buyurdu." [892]

2421- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Kim insanları hidayete çağırırsa, bu çağrıya uyup onun ardından gidenlerin sevabı kadar bir sevab o kimsenin lehine olacaktır. Kendisine verilen bu sevab, tabi olanların sevabından bir şey eksiltmez. Her kim de insanları bir sapıklığa çağırırsa, bu çağrıya tabi olanların günahı kadar bir günah kendi aleyhine olacaktır. Kendisine verilen bu günah, tabi olanların günahlarından hiçbir şey eksiltmez." [893]

Açıklama:

Bu hadis, hayırlı İşler yapmanın teşvik edildiğini, kötü çığır açmanın da haram olduğunu ifade eden açık bir deliİdir. Hayrlı bir çığır açıp diğer insanların o çığırdan gitmesine sebep olan kimse, kıyamet gününe kadar o

yoldan gidenlerin sevabına nail olacağı gibi, kötü çığır açan da kıyamet gününe kadar o yoldan gidenlerin kazandığı günahlar kadar günah kazanmakta devam edecektir.

Davet edildikleri hayırı işleyenlerin sevabının, onu işjeyenler kadar, aynen davet eden kişiye de yazılması, onu işleyelerin bu dan kazandıkları sevabı eksiltmediği gibi; şerri işleyenlerin günahının, aynen ona davet eden kişiye de yazılması, o şerri işleyenlerin bu serden kazandıklan günahı eksiltmez. Ancak bu konuyu:

"Herkesin kazandığı yalnız kendisine aittir. Kendi günah yükünü taşıyan hiçbir kimse bir başkasının günah yükünü taşımaz" [894] ayet-i kerimesi ile karıştırmamak lazım. Çünkü, burada, bir kimsenin, diğer bir kimsenin günahını çekeceği ifade edilmiyor. Sadece bir kimsenin, işleyeceği günahtan kazandığı vebal kadar, vebal yükleneceği ifade edilmektedir ki ayet-i kerimede kasdedilen mesele ile bu mesele birbirlerinden tamamen farklıdırlar. [895]

48. ZİKİR, DUA, TEVBE VE İSTİĞFAR BOLUMU

Zikir:

Anma, anımsama, ezberleme, hatırlama. Söylenmesi tavsiye edilen hamd, sena ve dua için kullanılan sözler. Bazı alimler zikri, insana sevap kazandıran her türlü hareket olarak tarif etmişlerdir.

Zikir, üç çeşittir.

1- Dil ile zikir, Yüce Allah'ı güzel isimleri ile anmak, O'na hamdetmek, teşbihte bulunmak, Kur'ân'ı okumak ve dua etmektir. Bu çeşit zikri dile getiren birçok âyet vardır.

2- Kalb ile zikir de, Yüce Allah'ı gönülden anmaktır. Bu bir nevi tefekkürdür.

3- Beden ile zikir ise, vücudun bütün organlarının Allah'ın emirlerini yerine getirmeleri ve yasaklarından sakınmaları ile olur. Bu da kişinin kendi vücudunun organlarını Allah'ın yolunda bulundurması ile mümkündür

Dua:

Sözlükte; çağırmak, davet etmek, rağbet etmek, yardım istemek gibi anlamlara gelir. Çoğulu, “Deavâf”tir.

Dua; bir ibadet, kulluğun özü, Rabbe dönüş ve yönelişin adıdır. Kulluktan bahsedilen bir yerde, duadan bahsetmemek mümkün değildir.

Dua, kulun düşüncesinin Rabbe takdim edilmesi şeklidir. Kul, erişemeyeceği ve gücüyle elde edemeyeceği her şeyini, mutlak iktidar sahibi olan Allah'tan ister.

Günümüzde sadece beş vakit namazın veya belli bir kısım ibadetin sonuna sıkıştırılarak küçültülen dua, gerçekte, hayatın ve hayat ötesinin en büyük lazımıdır.

Dua; rıza-i ilahinin şifresi, cennet yurdunun da anahtarı, kalplerin şifası, ruhların gıdası, kulun Rabbine karşı şükran ve vefasıdır.

Kısaca dua; insan ile Allah arasında bir haberleşme yada iletişim olarak tanımla-nabilinir. Dua ile insan, doğrudan doğruya Allah'a başvurmakta ve O'nunla konuşmaktadır.

Dua eden insanın, bir taraftan Allah'a olan kökîü bağımlılığını ifade etmesi, diğer taraftan da O'nun yüce kudretine duyduğu çok derin bir güven ve itimat, biri diğerinden aynlmaz şekilde duada yer almaktadır.

Duanın, gerek organsal ve gerekse de ruhsal bir takım hastalıkları tedavi edici gücü ve özelliği, öteden beri bilinmektedir. Çünkü dua eden insan, kendisine hile ve kurnazlık yapmak mümkün olmayan Allah'a her şeyi söyleyerek kendi kendisiyle ilgili ve kendisinin Allah'la ilişkisi konusundaki hakikati gizleyip saklamadan olduğu gibi anlatır.

Dua, sesli yada sessiz, belli bir formüle göre yada insani durumun gerektirdiği yerde serbest ve sade ifadelerle yapılabilînir.

Yine dua, insanın duygularını, tepkilerini, istek ve ihtiyaçlarını ifade ettiği için duygu ve istekleri kadarda çeşitlidir.

Tevbe:

Sözlükte; rücu etmek, geri dönmek, pişman olmak, nedamet duymak, yaptığı günahı bırakıp Cenab-ı Hakk'a yönelmek. Asıl anlamı geri dönmektir. Yüce Allah'ın bir ismi, bîr sıfatı olarak “Et-Tevvâb” ise itaata yönelerek Allah'a dönen kişinin istediği bağışlanmayı kabul edip o tevbekâr kulunu huzuruna alan ve onu affeden anlamındadır. Bu itibarla tevbe, kul hakkında günahlardan dönmeyi, yüce Rabb'İmiz hakkında da cezalandırmaktan dönmeyi ifade eder, yani kul Rabb'ine döner, Rabb'i de onun bu yönelişini kabul eder ve onu cezalandırmaktan vazgeçer.

İstiğfar:

Allah'tan günah ve hatalarının bağışlanmasını isteme, mağfiret dileme.

İstiğfar lafzını veya manasını içeren her duaya istiğfar denir. Gerek Kur'an-ı Kerim'de ve gerekse hadis-i şeriflerde istiğfar teşvik edilmiştir. Kur'an-ı Kerîm'de;

“Rabbinizden bağışlanma dileyin, doğrusu o, çok bağışlayandır” [896]

“Ey Muhammed Sabret! Allah'ın verdiği söz şüphesiz gerçektir. Suçunun bağışlanmasını dile; Rabbini akşam, sabah överek teşbih et” [897] buyurulmaktadır.

Hz. Peygamber (s.a.v.), bizzat kendisi istiğfara devam etmiş, ümmetini de istiğfar etmeye teşvik etmiştir.[898]

1- Yüce Allah'ı Zikretmeye Teşvik

2422- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır;

"Yüce Allah şöyle buyuruyor:

"Ben kulumun Bana olan zannının yanındayım. Beni zikrettiği zaman da Ben onunla beraberim. O, Beni gönülden zikrederse onu gönlümden zikrederim. Topluluk arasında zikrederse, onu o topluluktan daha hayırlı bir topluluk arasında zikrederim. Bana bir karış yaklaşırsa, Ben ona bir arşın yaklaşırım. Bir arşın yaklaşırsa, Ben ona bir kulaç yaklaşırım. O Bana yürüyerek gelirse, Ben ona koşarak gelirim." [899]

Açıklama:

Nevevî'ye göre bu hadisin anlamı şu şekildedir: Kim ibadet ve hayır işlemekle bana yaklaşırsa, ben de rahmet, desteklemek, yardımcı olmak ve başarılı kılmakla ona yaklaşırım. Kulum ibadet ve tatlarını artınrsa ben de bu İkramımı artırırım. Eğer kulum ibadet ve taatıma hız verirse ben de bol rahmetimi ona yağdırmakla yaptığının fazlasını veririm ve maksadına ulaşması için fazla yorulmasını şart koşmam. Yani kul Allah'a kulluk görevini yerine getirme hususunda gösterdiği gayret derecesine göre ilahi lütfa kavuşur.

Zikir, sadece lisan ile kayıtlanamaz. Aksine organlarla ilgili her şey buna dahildir. Lisanla olan zikir, övgüyle; gözlerle yapılan zikir, ağlamakla; ellerle yapılan zikir, vermekle; kulakların zikri, dinlemekle; bedenin zikri, kulluk görevlerini yerine getirmekle; kalbin zikri, korku ve ümitle; ruhun zikri, yapılması istenilen emirlere teslimiyet ve boyun eğmekle olur.

Arşın, parmak uçlarından dirseğe kadar olan kısımdır. 48.cm'iik bir ölçü birimidir.

2423- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

"Resulullah (s.a.v.) Mekke yolunda yürümekteydi. Derken "Cümdan" denilen bir dağın yanından geçti. Yanındakilere:

"Yürüyün! Bu, Cümdan dağıdır. Müferrid olanlar öne geçip ilerlemişlerdir" buyurdu. Sahabiler:

"Ey Allah'ın resulü! Müferrid olanlar ne demektir?" diye sordular. Resulullah (s.a.v.):

"Allah'ı çok zikreden erkekler ile Allah'ın çok zikreden kadınlardır" buyurdu. [900]

2- Yüce Allah'ın İsimleri Ve Onları Ezberleyenlerin Fazileti

2424- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Allah'ın doksan dokuz ismi vardır. Onları kim ezberlerse cennete girer. Allah, tektir. Tek olanı sever."

Bir rivayette:

"Kim bu isimleri sayarsa" ifade yer almaktadır." [901]

Açıklama:

İslâm'ın, insanlara, Allah'ı tanıtmak için başvurduğu yolardan birisi de; Allah'ın güzel isimlerini Esmâul-Hüsna'yı ve yüce sıfatlarını öğretme yoludur.

Hiç kuşkusuz yüce Allah, her istek ve arzunun gerçekleşmesini bir sebep bağlamış ve her gayeye götüren yoiu götürmüştür. İman ise, gaye ve arzuların en büyüğü ve en önemlisidir. Allah, imanı zayıflatan ve ortada kaldıran sebepleri var ettiği gibi, elde edilmesini ve güçlenmesini sağlayan sebepleri de var etmiştir.

Kişiyi imana götüren ve imanını kuvvetlendirmesine en büyük sebeplerden birisi; yüce Allah'ı layık olduğu şekliyle tanımaktır. Allah'ı zatıyla tanımak gücüne ve yeteneğine sahip olamadığımıza göre O'nu ancak isimleri ve sıfatlarıyla tanıyabiliriz.

İmanın elde edilmesini ve kuvvetlenmesini sağlayan en önemli hususlardan birisi de; yüce Allah'ın Kur'an ve Sünnette geçen güzel İsimlerini bilmek, onların manalarını anlamaya çalışmak ve onlarla Allah'a kulİuk etmektir. Çünkü yüce Allah, bu konuda şöyle buyurmaktadır:

“En güzel isimler (=el-Esmâu'l-Hüsnâ), Allah'ındır. O halde O'na o güzel isimlerle dua edin”[902]

Kur'an-ı Kerim'de “İsim” kelimesi, Allah lafzına veya onun yerini tutan zamire, ayrıca Rab kelimesine izafet yoluyla nispet edilmiş, çoğul şekli olan “Esma” ise bağlı “En güzel” anlamındaki “el-Hüsnâ” kelimesiyle sıfat tamlaması oluşturarak “El-Esmâul-Hüsnâ” şeklinde dört defa Allah'a nispet edilmiştir.

İslam dininin telkin ettiği yüce yaratıcının öz adı, “Allah” kelimesidir. Bunun dışında O'nu hatırlatacak kelimeler seçilirken, hem zât-ı ilahiyyeyi niteleyen kavramlara uygun düşmeli ve hem de tazim ile hürmet unsurlarını

taşımalıdır. Bu ikinci şartın gerçekleşebilmesi için, isimlerin, naslardan seçilmesi ve naslarda yer almayan kelimelerin O'na nispet edilmemesi gerekir. Çünkü İsim, İşaret ettiği varlık için ifade edeceği mana açısından önem taşımaktadır. Dolayısıyla bazı kelimelere İlahük makamına yakışmayacak anlamlar yükleyerek bunlan yaratıcıya nispet etmek veya O'na ait kavramları ve bunları dile getiren isimleri O'ndan başkasına vermek, Esmâu'l-Hüsnâ konusunda eğri yola sapmak kabul edilmiştir.

Esmâu'l-Hüsnâ'nın sayısı konusunda başvurulacak kaynak, şüphesiz ki Kur'an ve hadistir. Kur'an-ı Kerim'de çeşitii kelime kalıplanyla zât-ı İlâhiyyeye nispet edilmiş olarak yer alan kavramlann sayısını 313'e ulaştıranlar vardır.” [903]

Allah'ın doksan dokuz isminin olduğunu ve bunları benimseyenlerin cennete gireceğini ifade eden hadisi, Buhârî ile Müslim gibi otoriterler rivayet etmiş, Tirmizî'nin rivayetinde ise bu isimler tek tek zikredilmiştir. Bu isimlerden 93'ü Kur'an-ı Kerim'de yer aimış, diğer 6 isim ise başka kelimelerle yine O'na izafe ediimiştir. İşte bu liste, İslam dünyasında meşhur olmuş ve dua ile niyaz amacıyia okunmuştur. Bununla birlikte Esmâu'l-Hüsnâ ile İlgilenen alimlerin çoğunluğuna göre, ilahi isimler, bu 99'dan ibaret değildi. [904]

Sayılan ne olursa olsun, çeşitli kelime kalıplarıyla Allah'a nispet edilen isimler, şüphe yok ki aşkın yaratıcıyı nitelendiren ve O'nu insan anlayışına yaklaştıran kavramlardır. Naslarda yer alan bu kavramları tereddütsüz benimsedikten sonra kelam alimleri, nasla sabit olmayan bir kavramı Allah'a izafe etmenin meşruiyetini tartışmışlardır. Nasların nitelendirdiği genel uluhiyyet anlayışına ters düşmemek şartıyla bunu meşru görenler olduğu gibi, doğru bulmayanlar da olmuştur.

Bunu meşru gören Gazzâlî ve Râzî'ye göre, bu konuda “İsim” ile “Vasıf” birbirinden ayrı düşünülmelidir. Nasla sabit olmayan bir ismi Allah'a nispet etmek meşru değildir. Bununla birlikte uluhiyyete ters düşmeyen bir kavramla O'nu nitelendirilmesi mümkündür.” [905] İsim veya sıfat olarak Allah'a nispet edilen bütün kavramlar, tek bir zatı nitelendirdiğinden tevhidi zedeleyici herhangi bir çokluğa sebep teşkil etmez. Aynca Hz. Peygamber (s.a.v.)'in, bir münacatında Allah'a ait isimlerin bilinme derecelerini sayarken sonuncu derece olarak, “Yada gayb ilminde bırakıp kendin için tercih ettiğin isimlerin” [906] demek suretiyle Hz. Peygamber (s.a.v.)'inde bilmediği ilahi isimlerin bulunduğu fikri ortaya çıkmaktadır.

Bu görüşü kabul etmeyen Selef ekolü alimleri ise; yüce Allah'ın isimlerinin, tevkifî olduğunu, çünkü bu isimlerin, naslarla bildirildiğini, bu konunun aklın sahasına girmediğini, o halde Esmâu'l-Hüsnâ konusunda Kur'an ve Sünnetin bildirdiklerinin dışına çıkmamak gerektiğini, yüce Allah'a kendisinin vermediği bir ismi vermenin veya O'nun, kendisine verdiği bir ismi inkar etmenin, Allah'a karşı yapılmış bir haksızlık olduğunu belirtmişlerdir.

Esmâu'l-Hüsnâ listesinde yer alan 99 ismi çeşitli şekillerde gruplandırmak mümkündür. Konu ile ilgilenen ve eserleri günümüze kadar ulaşan ilk dönem kelamcılarından Ebu Abdullah el-Hâlimî, Esmâu'l-Hüsnâ'yı; Allah'ın varlığını, birliğini, yaratıcılığını, benzersiz oluşunu ve kainatı yönettiğini ifade eden isimler olmak üzere beş gruba ayırmış ve her gruba giren isimlerin ne anlama geldiğini açıklamıştır. [907]

Yüce Allah'ın isimlerinin hepsi, güzeldir. Bu isimlerin tamamı, mutlak kemale ve mutlak övgüye delalet eder. Bu isimlerin her bîri, kendi

sıfatlarından türemiştir. Dolayısıyla da sıfat olmak, isim olmaya engel değildir. Kulların sıfatlan ise, isim olmaya engeldir. Çünkü bu sıfatlar, onlarından fiillerinden meydana gelmiş olup kullar arasında ortaktır. Bu ortaklık, özel isim olmalarını engellemektedir.

Yüce Allah'ın isimlerinden bazısı, O'nun fiilleriyle ilgilidir. Hâlık, Rezzâk, Muhyî, Mumît gibi. Bu tür isimler, O'nun fiillerine delalet eder.

O'nun isimlerinden bazısı, “el-Azîz”, “el-Hakîm” gibi tek başına ifade edilebildiği gibi, pek çoğu “Ya Azîz”, “Ya Halım” gibi başka bir ekle birlikte de söylenebilir.

Yüce Allah için kullanılan isimlerden mastar ve fiil türetilerek bunlarla Allah'tan haber verilmesi caizdir. Örneğin, “es-Semî”, “el-Basîr”, “el-Kadîr” isimleri, yüce Allah'a ait isimler olmakla birlikte, bu isimler, “Sem” işitmek, “Basar” görrnek, “Kudret” güç yetirmek şeklinde de kullanılabilir.

İsim ve sıfatlar, yüce Allah'ın, kendini insanlara tanıttığı vesileler ve kalbin doğrudan doğruya Allah'a açıldığı pencerelerdir. Çünkü bu isim ve sıfatlar, vicdanı harekete geçirmekte ve ruhun önünde Allah'ın celâl ve azamet nurlarının müşahede edildiği geniş ufuklar açmaktadır.

Bu isimler, yüce Allah'ın şu ayet-i kerimede belirttiği isimlerdir:

“De ki: “İster Allah deyin, ister Rahman deyin, hangisini derseniz deyin, “En güzel isimler” Onundur.” [908]

Yine bu isimlerle dua etmemiz emredilmektedir.

“En güzel isimler Allah'ındır. O'na, o isimlerle dua edin/zikredin” [909]

Tirmizî'nin yaptığı rivayette şu fazlalık vardır:

“O Allah ki O'ndan başka ilâh yoktur. Rahmandır. Rahîm'dir. el-Melik, Kuddûs, es-Selâm, el-Mü'min, el-Müheymîn, el-Azîz, el-Cebbâr, el-Mütekebbir, el-Hâlık, el-Bâriu, el-Musavvir, el-Gaffâr, el-Kahhâr, el-Vehhâb, er-Rezzâk, el-Fettâh, el-Alîm, el-Kâbıd, el-Bâstt, el-Hâfid, er-Râfi', el-Muizz, el-Müzill, es-Semî', el-Basîr, el-Hakem, el-Adl, el-Latîf, el-Habîr, el-Halîm, el-Azîm, el-Gafûr, eş-Şekûr, el-Aliyy, el-Kebîr, el-Hafîz, el-Mukît, el-Hasîb, el-Celîl, el-Kerîm, er-Rakîb, el-Mucîb, el-Vâsi1, el-Hakîm, el-Vedûd, el-Mecîd, el-Bâis, eş-Şehîd, el-Hakk, el-Vekîl, el-Kaviyy, el-Metîn, el-Veîiyy, el-Hamîd, el-Muhsî, el-Mubdiu, el-Muîd, el-Muhyî, el-Mumît, el-Hayy, el-Kayyûm, el-Vâcid, el-Mâcîd, el-Vâhid, el-Ahad, es-Samed, el-Kâdir, el-Muktedir, el-Muahhir, el-Evvel, el-Ahir, ez-Zâhir, el-Bâtin, el-Vâli, el-Müte'âli, el-Berr, et-Tevvâb, el-Müntekim, el-Afuvv, er-Raûf, Mâliku'l-Mülk, Zü'1-Celâli ve'1-İkrâm, el-Muksit, el-Câmi', el-Ganiyy, el-Muğnî, el-Mâni', ed-Dârr, en-Nâfi', en-Nûr, el-Hâdî, el-Bedî', el-Bâkî, el-Vâris, er-Reşîd, es-Sabûr.” [910]

Yüce Allah'ın “Güzel İsimleri” (=Esmâu'l-Hüsna'sı)nin manaları şunlardır:

1- Allah: Lafza-i Celaldir. Vacibu'l-vücud ve bütün övgülere layık mukaddes ilahî zata delalet eden özel bir isimdir. Diğer isimlerin her biri de, Yüce Allah'ın yüce sıfatlarından birine delalet etmektedir. Bundan dolayı hem lafza-i celalin sıfatı olması ve kendisinden bununla haber vermesi caizdir.

2- er-Rahmân: En güzel nimetleri veren.

3- er-Rahîm: İlginç nimetleri veren.

4- el-Melik: Mülkünde dilediği gibi tasarruf eden.

5- el-Kuddûs: Ayıp ve kusurlardan arınmış olan.

6- es-Selâm: Kullarıma güvence veren.

7- el-Mü'min: Kullarını azaptan emin kılan ve onlara yaptığı vaadi yerine getiren.

8- el-Muheymin: Egemen olan.

9- el-Azîz: Üstün gelen.

10- el-Cebbâr: Emirlerini yerine getiren ve kullarının işlerini düzenleyen.

11- el-Mütekebbir: Azamet sıfatlarına tek sahip olan.

12- el-Hâlık: Yaratıkları, yoktan var eden veya buna gücü yeten.

13- el-Bârîu: Ruh taşıyanı yaratan ve bir aslı olanı var eden.

14- el-Musawir: Her şeye özel şeklini veren. O halde Hâlık: Eşyayı ilk defa var eden veya buna gücü yeten. Bârîu ise: Yaratıkları ortaya çıkaran. Musavvir ise: eşyaya uygun şekil veren.

15- el-Gaffâr: Bağışlaması çok olan ve günahları örten.

16- el-Kahhâr: Her şeyi elinde tutan ve bütün yaratıklara egemen olan.

17- el-Vehhâb: Nimetleri çok, hediyeleri ile ikramlan sürekli olan.

18- er-Rezzâk: Rizıkîarı ve rızıkların sebepleri yaratan.

19- el-Fettâh: Kullarına rahmet hazinelerini açan.

20- el-Alîm: Her şeyi bilen ve hiçbir şey kendisine gizli olmayan.

21- el-Kâbıd: Ruhları alan veya kullarından dilediğinin rızkını daraltan.

22- el-Bâsıt: Dilediğinin rızkını genişleten.

23- el-Hâfıd: Alçalmayı hak eden kişileri azab, zillet ve rüsvayiıkla alçaltan.

24- er-Râfi': Takva sahibi kullarından yükselmeyi hak edenleri yükselten.

25- el-Muizz: Dinine sarılanı galip kılan, yardım ve galibiyetini ona ihsan eden.

26- el-Muziîl: Düşmanlarını zelil eden.

27- es-Semî': Her şeyi işiten.

28- el-Basîr: Her şeyi gören.

29- el-Hakem: Hükmü geri çevrilmeyen veya hükmünden sorumlu tutulmayan.

30- el-Adl: Mutlak adalet sahibi olan.

31- el-Latîf: İşlerin aizliük ve İnceliklerini bilen.

32- el-Habîr: Bütün eşyanın hakikatine vakıf.

33- el-Halîm: Gazap ve öfkeye kapılmayan ve cezalandırmada acele etmeyen.

34- el-Azîm: Azametin bütün mertebelerine sahip olan.

35- el-Gafûr: Bağışlaması çok olan.

36- eş-Şekûr: Az bir amele büyük mükafat veren.

37- el-Aliyy: Aklın tasavvur ve zihnin idrak edemeyeceği mertebelerin en yücesine sahip olan.

38- el-Kebîr: İdrakinden akıl ve duygular aciz kalan.

39- el-Hafîz: Eşyayı bozulma ve dağılmadan, kulların amellerini de hiç bir şey kaybolmayacak şekilde koruyan.

40- el-Mukît: Maddi ve manevi gıdayı yaratan.

41- el-Hasîb: Kullarına yeterli gelen veya kıyamet günü onları hesaba çeken.

42- el-Celîl : Kemal ve celal sıfatlarıyla muttasıf olan.

43- el-Kerîm: Sualsiz ve karşılıksız kullarına veren.

44- er-Rakîb: Eşyayı murakabe ve mülahaza eden.

45- el-Mucîb: Kendisine dua edenlerin duasına icabet eden.

46- el-Vâsi1: İlmi ve rahmeti her şeyi kaplayan.

47- el-Hakîm: Sonsuz ilme sahip ve her şeyi yerli yerine koyan sonsuz hikmet sahibi.

48- el-Vedûd: Kullarına hayırı isteyen ve bütün hallerde onlara ihsan eden.

49- el-Mecîd: Şeref ve izzette eşi ve benzeri olmayan.

50- el-Bâis: Peygamberleri gönderen ve himmetler ile ölüleri dirilten.

51- eş-Şehîd: Bütün mahlukatı bilen.

52- el-Hakk: Değişmeden sabit kalan.

53- el-Vekîl: Kulların işlerini idare eden ve ihtiyaçlarını gören.

54- el-Kaviyy: Sonsuz kudret sahibi olan.

55- el-Metîn: Sonsuz kuvvet ve güç sahibi olan.

56- el-Veliyy: Yardımcı, dost.

57- el-Hamîd: Övülmeye gerçek lâyık olan.

58- el-Muhsî: İlminden hiç bir şey kaybolmayan.

59- el-Mubdiu: Eşyayı yoktan var eden.

60- el-Muîd: Yok olduktan sonra eşyayı tekrar var eden.

61- el-Muhyî: Her canlıya hayat veren.

62- eI-Mumît: Canlılardan hayatı alan.

63- el-Hayy: Sonsuz hayat sahibi olan.

64- el-Kayyûm: Kendi kendine kaim olan, yeri ve gökleri ayakta tutan.

65- el-Vâcid: Dilediği her şeyi var eden ve sonsuz kudret sahibi olduğundan hiçbir şeye muhtaç olmayan.

66- el-Mâcid: Mecîd gibi sonsuz izzet ve şeref sahibi olan.

67- el-Vâhid: Bir.

68- es-Samed: İhtiyaçların giderilmesi için kendisine başvurulan.

69- el-Kâdir: Kudretli, kudret sahibi.

70- el-Muktedir: İktidarlı, iktidar sahibi.

71- el-Mukaddim: Varlık ve şerefte yada zaman ve mekanda eşyayı birbirine takdim eden.

72- el-Muahhir: Geri bırakan.

73- el-Evvel: Her şeyden önce ve ezeli olan.

74- el-Ahir: Her şeyden sonraya kalan ve ebedi olan.

75- ez-Zahir: Varlığını belgeleriyle ortaya çıkaran.

76- el-Bâtın: Zatıyla gizli ve zatını hiçbir kimse bilmeyen.

77- el-Vâlî: Eşyayı elinde tutan ve ona sahip olan.

78- eI-Müteâlî: Noksanlardan münezzeh olan.

79- el-Berr: İyiliği çok ve ihsanı büyük olan.

80- et-Tewâb: Günahkâr kullarını tevbe etmeye muvaffak kılan ve tevbelerini kabul eden.

81- el-Muntekim: Cezayı hak edenleri cezalandıran.

82- el-Afuvv: Kendisine yönelenlerin günahlarını bağışlayan.

83- er-Raûf: Sonsuz şefkat ve rahmet sahibi olan.

84- el-Mâliku'1-mülk: Yerde ve göklerde her şey, irade ve isteğine göre hareket eden.

85- Zul-celâli ve'1-İkrâm: Şeref ve ikram sahibi olan, nimet ve iyilikleri bolca yayan.

86- el-Muksıt: Mazlumların hakkını adaletiyle zalimlerden alan.

87- el-Câmi': Ahiret gününde insanları.bir araya getiren ve hakikatleri toplayan.

88- el-Ganiyy: Hiçbir şeye ihtiyacı olmayan ve herkes kendisine muhtaç olan.

89- el-Muğnî: Kullarından dilediğini lütfuyla zengin kılan.

90- el-Mâni': Helak olma sebeplerini men eden.

91- ed-Dârr: Düşmanlanna cezasınrindiren.

92- en-Nâfi': Kullannı ve âlemi İyilİğİyle kuşatan.

93- en-Nûr: Kendi kendine zahir olan ve başkasını ortaya çıkaran.

94- el-Hâdî: Varlığını koruyacak her şeye hidayet ve irşad eden.

95- el-Bedî': Benzeri ve dengi olmayan.

96- el-Bâkî: Varlığı devamlı olan.

97- el-Vâris: Varlıkların yok olmasından sonra da baki kalan.

98- er-Reşîd: Kullarını irşad eden ve tasarrufları sonsuz hikmet ve isabetle sonuca ulaşan.

99- es-Sabûr: Ceza vermede acele etmeyen ve her şeyin vakti gelinceye kadar sabreden.

Kur'an-ı Kerim'de geçen “Allah'ın Güzel İsimleri” Esmâu'l-Husnâ şunlardır:

1- Yüce Allah'ın Zatı İle İlgili İsimler:

el-Vâhid, el-Ehad, el-Hakk, el-Kuddûs,es-Samed, el-Ganiyy, el-Evvel, el-Âhir, el-Kayyûm

2- Tekvin Yaratma İle İlgili İsimler:

el-Hâlık, el-Bâriu, el-Musavvir, el-Bedî'

3- Rabb, Rahman Ve Rahîm Dışında Sevgi Ve Rahmet Sıfatları İle İlgili İsimler:

er- Raûf, el-Vedûd, el-Latîf, el-Halîm, el-Afuvv, eş-Şekûr, el-Mü'min, el-Bârî, er-Refîu'd-Derecât, er-Rezzâk, el-Vehhâb, el-Vâsi'

4- Allah'ın Azameti Ve Celali İle İlgili İsimler:

el-Azîm, el-Azîz, ei-Aliyy, el-Müteâlî, el-Kaviyy, eî-Kahhâr, el-Cebbâr, el-Mütekebbir, el-Kebîr, el-Kerîm, el-Hamîd, el-Mecîd, el-Metîn, ez-Zâhir, Zu'1-celâli ve'1-İkrâm

5- Yüce Allah'ın İlmi İle İlgili İsimler:

el-Alîm, el-Hakîm, es-Semî, el-Habîr, el-Basîr, eş-Şehîd, er-Rakîb, el-Bâtın, el-Müheymin.

6- Yüce Allah'ın Kudreti Ve İşleri Düzenlemesi İle İlgili İsimler:

el-Kâdir, el-Vekîl, el-Veiiyy, el-Hâfiz, el-Melik, el-Mâlik, el-Fettâh, el-Hasîb, ei-Muntekim, el-Mukît

7- Kuran-ı Kerim'de bizzat zikredilmeyen, fakat yine Ku'ran'da belirtilen Allah'ın fiil ve sıfatlarından alınan başka isimlerde vardır. Bunlar da şunlardır:

el-Kâbıd, el-Bâsıt, er-RâfÎ', el-Muizz, el-Muzill, el-Mucîb, el-Bâis, el-Muhsi, el-Mubdiu, el-Muîd, el-Muhyî, el-Mumît, el-Mâliku'1-mülk, el-Câmi', el-Muğnî, el-Mu'tî, el-Mâni, el-Hâdî, el-Bâkî, el-Vâris,

8- Yine Kur'an-ı Kerim'de geçen manalardan alman diğer isimler ise şunlardır:en-Nûr, es-Sabûr, er-Reşîd, el-Muksit, el-Vâlî, el-Celîl, el-Adl, el-Hâfıd, el-Vâcid, el-Mukaddim, el-Muahhir, ed-Dârr, en-Nâfi'

Tekellüm ve irâde sıfatları da bunlara dahildir.

Bu konuda daha geniş bilgi için, bir çok alimin kitaplarından derlenerek hazırlanmış olan ve Karınca Yayınlarında çıkan “el-Esmâu'1-Hüsnâ” adlı kitaba bakabilirsiniz.

3- Duaya “Eğer Dilersen” Şartını Katmayarak Allah'a Kararlılıkla Yönelmek

2425- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Sizden birisi dua ettiği zaman duada kesinlik göstersin. “Allah’ın! Eğer dilersen bana ver!” demesin. Çünkü Allah'ı zorlayacak hiç kuvvet ve kimse yoktur.” [911]

2426- Ebu Hurevre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Sizden birisi dua ettiği zaman: "Allah'ın! Eğer dilersen beni bağışla!" demesin. Fakat istemede kararlılık göstersin. Rağbeti büyütsün. Çünkü Allah'a, verdiği bir şey büyük gelmez." [912]

Açıklama:

Duada "Eğer dilersen ver" gibi ifadelerin kullanılmasının doğru olmayışının nedeni, bu tür ifadelerin, mecbur edilmesi mümkün olan kimseler için kullanılmasından dolayıdır. Allah ise böyle bir şeyden münezzehtir. Vermek yada vermemek hususunda hiçkimse onu zorlayamaz.

4- Başına Gelen Bir Zarardan Dolayı Ölümü Temenni Etmenin Mekruh Olması

2427- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Sizden birisi, başına gelen bir zarardan dolayı kesinlikle ölümü temenni etmesin. İstemekten başka çaresi yoksa, o zaman 'Allah'ın! Benim için yaşamak lı ise beni yaşat, ölüm daha hayırlı ise canımı al!" desin" [913]

2428- Kays b. Ebi Hâzım'dan rivayet edilmiştir:

"Habbâb'ın yanına hasta ziyareti için girmiştik. Karnının yedi yerine dağlama tedavisi yapılmıştı. Hastalığının şiddetli ızdırabım ifade etmek için

bize:

“Eğer Resulullah (s.a.v.) bize ölümü temenni etmemizi yasaklamamış olsaydı muhakkak ölümü temenni ederdim.” [914]

2429- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Sizden birisi ölümü temenni etmesin. Ölüm, kendisini gelmezden önce ölmeyi temenni etmesin. Çünkü sizden birisi öldüğü zaman ameli kesilir. Şu muhakkak ki, ömrü, mümin kimseye hayırdan başka bir şey artırmaz.” [915]

Açıklama:

Bir müslümanın kendisine isabet eden hastalık, fakirlik gibi bir sıkıntıdan dolayı ölümü temenni etmesi, o müslümana yakışmayan bir durumdur 'Çünkü kişinin mutlak olarak ölümü temenni etmesi caiz değildir. Ancak hayatında, dünyaya ve ahirete hayırlı olduğu sürece hayatta kalması, dünyaya ve ahirete zararlı hale gelince hayatının sona ermesi için temenni de bulunması yada dua etmesi caizdir.

Yine dinî hayata gelen bir felaketten dolayı Allah'a hakkıyla kulluk yapamaktan acizliğe düşerek ölümü temenni etmek de caizdir. Nitekim Hz. Ömer, ihtiyarlayıp da kulluk görevlerini yapmakta acizliğe düşünce:

“Allah’ın! Yaşlandım, kuvvetten düştüm. Ülkem İslam hudutları genişledi. Eksik, fazla kasızlık yapıp kusur işlemeden canımı al!” diye dua etmiştir.[916]

Kişinin salih amellerinin günahlarından çok olduğu, fitne ve fesattan uzak kaldığı yıllan; hayatının hayırlı dönemleridir. Fakat günahlarının

sevabından daha çok olduğu zamanları, hayatının kötü olan yıllandır. İnsanın ilende nasıl bir hayat süreceği kendisi için meçhul olduğundan, eğer ölüm temennisinde bulunulacaksa, Allah'ın ilmine teslim olarak, “Allah’ın! Beni Refik-i A'Iâya eriştir” şeklinde dua etmek, konumuzla ilgili hadise aykırı değildir. Çünkü Hz. Peygamber (s.a.v.)'in bu sözü, bir Öİüm temennisi değildir. Zaten onun, hem dünya ve hem de ahiret için kamil manada bir hayata sahip ve buhayatın vefatına kadar bu şekilde süreceği kesin iken ölüm temennisinde bulunması düşünülemez.

5- Allah'a Kavuşmak İsteyen Kimseye Allah'ın Da Ona Kavuşmayı Dilemesi Ve Allah'a Kavuşmayı Sevmeyen Kimseye Allah'ın Da Ona Kavuşmayı İstememesi

2430- Ubâde İbnu's-Sâmit (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyie buyurmaktadır:

“Kim Allah'ı kavuşmayı dilerse Allah'da o kimseye kavuşmayı diler. Kim de Allah'a kavuşmayı hoş görmezse Allah'da o kimseye kavuşmayı hoş görmez.” [917]

2431- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.):

“Kim Allah'ı kavuşmayı dilerse Allah'da o kimseye kavuşmayı diler. Kim de Allah'a kavuşmayı hoş görmezse Allah'da o kimseye kavuşmayı hoş görmez” buyurdu. Ben:

“Ey Allah'ın peygamberi! Bu, ölümden hoşlanmamak mıdır? Bu durumda hepimiz ölümden hoşlanmayız” dedim. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.);

“Öyle değil! Fakat mümin kimseye Allah'ın rahmeti, hoşnutluğu ve cenneti müjdelendiği zaman o mümin kimse Allah'a kavuşmayı diler. Allah'da ona kavuşmayı diler. Kafir ise Allah'ın azabı ve gazabıyla müjdelendiği zaman Allah'a kavuşmaktan hoşlanmaz” buyurdu.[918]

6- Zikir, Dua Ve Yüce Allah'a Yaklaşmanın Fazileti

2432- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Yüce Allah:

“Kulum Bana bir karış yaklaşırsa, Ben de ona bir arşın yaklaşırım. Bir arşın yaklaşırsa, Ben de ona bir kulaç yaklaşırım. O Bana yürüyerek gelirse, Ben de ona koşarak gelirim” buyurdu.[919]

Yüce Allah:

“Kim Bana bir hayırla gelirse ona bu hayırın on katı vardır. Fazla da veririm. Herkim (Bana) bir kötülükle gelirse onun cezası kötülük kadarıdır yada onu bağışlarım. (Kulum) Bana bir karış yaklaşırsa Ben de ona bir arşın yaklaşırım. Bana kim bir arşın yaklaşırsa Ben de ona bir kulaç yaklaşırım. Kim Bana yürüyerek gelirse Ben de ona koşarak gelirim. Kim Bana hiçbir şeyi ortak koşmamak kaydıyla yer dolusu günahla gelirse Ben de onu o günahın misli kadar mağfiretle karşılarım” buyurdu. [920]

7- Dünyada Azabın Peşin Verilmesi için Dua Etmenin Mekruh Olması

2434- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

"Resulullah (s.a.v.), müslümanlardan zayıflamış, kuş yavrusu kadar olmuş bir kimseyi ziyaret etti. Resulullah (s.a.v.), ona:

"Sen Allah'a herhangi bir şeyle dua ediyor ve yada O'ndan bir şey istemiyor muydun?" diye sordu. Adam:

"Evet, ben, "Allah'ın! Bana ahirette bir ceza vereceksen o cezayı bana dünyada ver" diye dua ediyordum" dedi. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):

"Subhanallah! Sen buna güç yetiremezsin! Sen: "Allahümme! A'tinâ fi'd-dünyâ haseneten ve fi'l-âhiretî haseneten ve kmâ azâbe'n-nâr" "Allah'ın! Bize dünyada bir İyilik ver. Ahirette de bir güzellik ver. Bizi cehennemin azabından koru dîye dua etsen!" buyurdu.

Daha sonra Resulullah (s.a.v.) o adam için dua etti. Adam da iyileşti. [921]

8- Zikir Meclislerinin Fazileti

2435- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Doğrusu Yüce Allah'ın yeryüzünde seyahat eden bazı fazla melekleri vardır. Bunlar, ilim meclislerini araştırırlar, içerisinde sohbet olan bir meclis bulduklarında onlarla beraber otururlar ve kanatlarıyla birbirlerini dinlemeye teşvik ederler. Öyle ki kendileri ile dünya semanın arasını

doldururlar. Cemaat dağıldığı zaman yükselirler ve gökyüzüne çıkarlar. Yüce Alla onların ne yaptıklarını çok iyi bildiği halde onlara:

“Nereden geldiniz?” diye sorar. Onlar da:

“Senin yeryüzündeki bazı kullarının yanından geldik. Onlar Sana teşbih ediyorlar, tekbir getiriyorlar, tehlilde Lâ ilahe illallah'da bulunuyorlar, Sana hamdedîyorlar ve Senden istekte bulunuyorlar” diye cevap verirler. Yüce Allah:

“Benden ne istiyorlar?” diye sorar. Onlar:

“Senden cennetini istiyorlar” derler. Yüce Allah:

“Onlar, benim cennetimi görmüşler mi?” der. Onlar:

“Hayır, yâ Rabbil” diye cevap verirler. Yüce Allah:

“Acaba cennetimi görmüş olsalar, ne yaparlar?” der. Melekler:

“Onlar Senden eman dilemektedirler” derler. Yüce Allah:

“Benden, hangi hususta eman dilerler?” der. Melekler:

“Senin cehenneminden, yâ Rabbil” diye cevap verirler. Allah:

“Onlar benîm cehennemimi görmüşler mi?” der. Melekler:

“Hayır!” diye cevap verirler. Yüce Allah:

“Acaba cehennemimi görmüş olsalar, ne yaparlar?” der. Melekler:

“Senden mağfiret dilerler” derler. Yüce Allah:

“Ben onları mağfiret ettim, onlara bütün istediklerini verdim, eman istedikleri şeyden de onlara eman verdim” buyurur. Bunun üzerine melekler:

“Ya Rabbi! içlerinde filânca kimse var, günahı çok bir kul. O, ancak oradan geçerken onlarla beraber oturdu” derler. Yüce Allah:

“Onu da affettim. Onlar, öyle kemal sahibi bir topluluklardır ki, onlarla birlikte oturan kimse kötü/hain durumda olmaz” buyurur.” [922]

Açıklama:

Bazı alimlere göre; bu melekler, Hafaza ve diğer meleklerden ayrı fazla olan bir takım meleklerdir. Bu meleklerin başka hiçbir görevi yoktur. Bunların maksadı, sadece ilim ve sohbet halkalarını gezip dolaşmaktır. Bu halkalarda; Allah'ın kelamı, Resulünün sünneti, Selef-i salihinin haberleri, zahidlerin ve büyük imamların sözlerinden bahsedilir.

9- "Allah'ın! Dünyada Bize İyilik Ver, Âhirette De İyilik Ver Ve Bizi Cehennem Azabından Koru" Şeklinde Dua Atmenin Fazileti

2436- Abdulaziz b. Suheyb'den rivayet edilmiştir: "Katade, Enes'e:

"Peygamber (s.a.v.) en çok hangi duayla dua ederdi?" diye sordu. Enes:

"Allahümme! A'tinâ fi'd-dünyâ haseneten ve fi'1-âhireti haseneten ve kına azâbe'n-nâr"" Allah'ım! Bize dünyada bir iyilik ver. Âhirette de bir güzellik ver. Bizi cehennemin azabından koru şeklinde dua ederdi" dedi.

Hadisin ravisi Katâde:

"Enes, kısaca dua dua etmek istediği zaman bu sözlerle dua ederdi. Daha uzun dua etmek istediği zaman ise (diğer duaların) içerisinde bu duayı da okurdu" dedi. [923]

Enes (r.a)'ın, Hz. Peygamber (s.a.v.)'den naklen haber verdiği bu dua, Bakara sûresinin 201. âyetidir.

Bazı insanların sâdece dünya nimetlerini istedikleri, böyİelerine âhirette herhangi bir nasibin olmadığına işaret edildikten sonra, bir kısım insanlann ise, hem dünyanın hem de âhiretin İyilik ve güzelliklerini isteyip “Bizi cehennem azabından koru” diye dua ettikleri bildirilmektedir.

Kelime olarak iyi, güzel, iyilik ve güzellik manalarına gelen “Hasene”; insanın nefsinde, bedeninde ve hallerinde elde etmekle sevineceği her türlü nimettir. Esasen “Güzel” demek olan “Hasen”, sevinç ve arzuyu gerektiren herhangi bir şeydir. “Hüsün” onun nefsinde müessir olan özel haldir.

Hafız İbn Hacer el-Askalanî, “Hasene”nin bu makamdaki tefsirinde âlimlerin ihtilaf ettiğini söyler. Bu konuda nakledilen görüşler şunlardır:

a- Dünyada faydalı ilim, helal rızık ile ibâdet ve âhirette ise Cennettir.

b- Dünya ve âhirette afiyettir.

c- Dünyanın hasenesi (iyisi), bolluk ile helal nzik ve ahiretin hasenesi sevab ve bağışlanmadır.

ç- Dünyanın hasenesi, ilim ve ilimle âmel ve ahiretin hasenesi, hesabın kolay olması ve Cennete girmektir.

e- Dünya hasenesi, kişinin dünyada arzu ettiği herşey sıhhat, geniş ev, güzel hanım, salih evlât, bol rızık, faydalı ilim ile salih amel ve ahiretin hasenesi ise Cennete girmek, hesabın kolay olması, Arasat'taki büyük korkudan emniyet gibi âhİrete müteallik şeylerdir.

f- Dünyanın hasenesi, sâiİha hanım ve ahiretin hasenesi hûrî, ateşin azabı da, kötü hanımdır.

g- Dünyanm hasenesi, helai rızık ile ilim ve ahiretin hasenesi ise Cennettir, h. Dünyanın hasenesi, ilim ile ibâdet ve ahiretin hasenesi ise af ile mağfirettir. Görüldüğü gibi bu görüşlerin birçokları birbirine çok benzemektedir.

Hatta bazıları aynı kelimelerle ifâde edilmiştir. Dünyanın hasenesi olarak ileri sürülen görüşlerin hepsinin, insanın arzusuna uygun düşüp ahiretin amellerine yardım eden hususlarda ve âhiret hasenesinin ise cennete girme veya buna vesile olan şeylerde birleştiği görülmektedir.

Ateşten korunmayı istemek, haramlardan kaçınmak, şüpheli şeylerden uzaklaşmak gibi daha dünyada gerçekleştirilmesi gereken sebebleri de içine alır. O halde "bizi cehennem azabından koru" diye dua eden bir kimse, aynı zamanda dünyada iken haramlardan kaçınma konusunda Allah'a dua etmiş olur.

Açıklama:

Hadis, Peygamber (s.a.v.)'in çok kere bu âyeti okuyarak dua ettiğini bildirmektedir. Buna sebep, âyet-i kerimenin öz bir şekilde dünya ve ahiretin tümünü kapsamış olmasındandır.

10- "La İlahe İllallah" (Tehlil) ile "Subhanallâh" (Tesbih) Demenin Ve Dua Etmenin Fazileti

2437- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Kim bir günde yüz defa "Lâ ilahe Allâllâhu, vahdehu lâ şerike lehu, lehu'l-mülkü ve lehu'l-hamdu ve huve alâ külli şey'in kadir" "Allah'tan başka İlah yoktur. O, tektir, ortağı yoktur. Mülk/hakimiyet O'nundur. Hamd, O'nmdur. O, her şeye kadîrdir" derse, bu dua, o kimse için on köleyi

hürriyetine kavuşturma sevabına denktir ve ona yüz hasene yazılır ve yüz günah da silinir. Bu dua, o kimse için, akşama kadar şeytanın şerrinden güvence olur. Hiç kimse, o kimsenin bu duayı okumasından daha faziletli bir dua getiremez. Meğer ki bu duayı ondan daha çok okuyan bir kimse olsun.

Her kim günde yüz defa "Subhânallâh ve bihamdihi" Allah'ı, hamdederek teşbih ederim derse, o kimsenin Allah'ın hakkı olan günahları deniz köpüğü kadar bile çok olsa dökülür."[924]

Açıklama:

Bu hadis,

Eğer siz, men olunduğunuz büyük günahlardan çekinirseniz Biz sizin diğer günahlarınızı sileriz" [925] ayeti bağlamında düşünüldüğü zaman büyük günahlardan kaçınıldığı müddetçe küçük günahların bu şekilde affedileceğini belirtmektedir. Yalnız bu, Allah'ın hakkı olan hususlarda geçerlidir. Kul hakkı olan hususlarda geçerli değildir.

2438- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır;

"Bir kimse, sabaha girerken ve akşama girerken yüz defa "Subhânallâh ve bihamdihi" Allah'ı, hamdederek teşbih ederim derse, kıyamet gününde hiçbir kimse onun okuduğu bu duadan daha faziletli bir dua getiremez. Sadece onun okuduğu bu dua kadar okumuş olan veya ondan daha fazla okumuş olan kimse bundan müstesnadır." [926]

2439- Ebu Eyyûb el-Ensârî (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Kim on defa “Lâ ilahe illâllâhu, vahdehu lâ şerike lehu, lehuİl-mülkü ve lehu'l-hamdu ve huve alâ kuIH şey'in kadir” Allah'tan başka ilah yoktur. O, tektir, ortağı yoktur. Mülk/hakimiyet O'nundur. Hamd, O'nındur. O, her şeye kadirdir) derse, İsmail oğullarından dört kişiyi hürriyetine kavuşturmuş gibi sevab kazanmış olur.” [927]

2440- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“İki kelime vardır ki; dile kolay, mizanda ağır gelir ve Rahmân'a sevimlidir. Bunlar; “Subhânallâhî ve bihamdihi”, “Subhânallâhî'1-azîm” Allah'ı ham diyle birlikte noksanlıklardan tenzih ederim, Yüce Allah'ı noksanlıklardan tenzih ederim kelimeleridir.” [928]

(Teşbih: "Subhânallâh" demektir. Bazen bu söze başka kelimeler eklenir ve Allah'ın yüceliği bu sözlerle dile getirilir. Subhânallâh' kelimesinin özlü anlamı şöyledir: Ben, Yüce Allah'ın; yüce zatına layık olmayan her türlü noksanlıklardan ve vasıflardan uzak olduğuna inanarak dilimle itiraf ederim demektir.

Hafız İbn Hacer'in, hadiste, teşbih zikrinin; hafif ve ağır dîye nitelendirilmesinden maksat; harcanan emeğin azlığını ve sevabın çokluğunu ifade etmektir.

Dünya hayatında iyi amelin tatlılığı gizlenmiş olup ağırlığı duyulur. Kötü amelin ise bunun tersine tatlı görülüp acılığı görülmemektedir. Buna göre iyi amelin görünüşteki ağırlığı seni onu terk etmeye sevketmesin ve kötü amelin görünüşteki tatlılığı seni onu İşlemeye sevketmesin.

2441- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edilmiştir: Resulullah (s.a.v.):

“Subhânallâhi ve'1-hamdu lillâhi ve lâ ilahe illallâhu vallâhu ekber” “Allah'ı her türlü noksanlıklardan tenzih ederim. Hamd, Allah'a mahsustur. Allah'tan başka ilah yoktur. Allah en büyüktür) demem, bana, üzerine güneş doğan her şeyden daha sevgilidir” buyurdu.[929]

2442- Sa'd b. Ebı Vakkâs (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Bir bedevi, Resulullah (s.a.v.)'e gelip ona:

“Bana, söyleyeceğim bir söz öğret” dedi. Resulullah (s.a.v.):

“Lâ ilahe illallâhu, vahdehu lâ şerike lehu, Allâhu ekber kebîran ve'l-hamdu lillâhi kesîran subhânallâhi rabbi'l-âlemîn, lâ havle ve lâ kuvvete illâ bi'llâhi'l-azîzi'l-hakîm” de” buyurdu. Bedevi:

“Öğrettiğin bu sözler, Rabbim içindir. Benim için ne var?” dedi. Resulullah (s.a.v.):

“Allahümme'ğfir lî ve'hamnî ve'hdinî ve'rzuknî” Allah’ın! Bana mağfiret eyle! Bana merhamet eyle! Bana hidayet et! Beni rızıklandır!” de” buyurdu.[930]

2443- Ebu Mâlik el-Eşcaî yoluyla babası (Eşyem')den rivayet edilmiştir:

“Bir kimse müslüman olduğu zaman Peygamber (s.a.v.) ona namazı öğretir, sonra da ona; *“Allahümme'ğfir lî ve'r-hamnî ve'hdinî ve âfinî ve'rzuknî” Allah’ın! Bana mağfiret ey!e! Bana merhamet eyle! Bana hidayet et! Bana afiyet ver! Beni rızıklandır!”* kelimelerle dua etmesini emrederdi. [931]

2444- Sa'd b. Ebi Vakkâs (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Biz, Resulullah (s.a.v.)'in yanında bulunuyorduk. Bize:

“Sizden birisi her gün bin sevab kazanmaktan aciz midir?” dedi. Birlikte oturduğu kimselerden biri, Resulullah (s.a.v.)'e:

“Bizden birisi bin sevabı nasıl kazanır?” diye sordu. Resulullah (s.a.v.):

“Yüz defa subhanallah diye teşbih eder ve ona bin sevab yazılır yada o kimseden bin günah silinir” buyurdu. [932]

11- Kuran Okumak Ve Zikir Etmek Üzere Toplanmanın Fazileti

2445- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır;

“Bir kimse, bir müminin dünya sıkıntılarından bir sıkıntısını giderirse, Al-lah'da o kimsenin kıyamet gününün sıkıntılarından bir sıkıntısını giderir.

Bir kimse, darda bulunan bir kimseye kolaylık gösterirse, Allah'da o kimsenin dünya ve âhiret darlıklarında kolaylık verir.

Bir kimse, bir müslümanın günahını yada kusurunu örtbas ederse, AIlah'da o kimsenin dünya ve âhirette işlemiş olduğu günahları yada kusurları örtbas eder.

Kul, din kardeşinin yardımında olduğu müddetçe, Allah'da o kulun yardımındadır.

Kim bir yol tutarak, o yolda ilim ararsa, bu sebeple Allah ona cennete götüren bir yolu kolaylaştırır

Bir topluluk, Allah'ın evlerinden bir evde toplanarak Allah'ın kitabını okurlar ve onu aralarında karşılıklı müzâkere ederlerse muhakkak üzerlerine sekinet iner. Allah'ın rahmeti onları kaplar. Melekler de onların etrafım çepeçevre kuşatırlar. Allah onları kendi katındakilere övgüyle anar. Bir kimseyi ameli yavaşlatırsa, nesebi hızlandıramaz.” [933]

2446- Ebu Hureyre (r.a) ile Ebu Saîd el-Hudrî (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Herhangi bir topluluk oturup Allah'ı anarlarsa muhakkak surette melekler onları çepeçevre kuşatırlar, onları rahmet kaplar ve üzerlerine seki net/ma nevi kuvvet iner. Allah'da onları, kendi katında bulunanların içerisinde övgüyle anar.” [934]

2447- Ebu Saîd el-Hudrî (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Bir gün Muâviye mescidde bir ders yada sohbet halkasının yanına çıkıp geldi. Onlara:

“Sizi buraya oturtan şey nedir?” diye sordu. Onlar da:

“Oturduk, Allah'ın emir ve yasaklarından bahsediyoruz” dediler. Muaviye:

“Allah aşkına! Sizi gerçekten bu maksat mı buraya oturttu?” dedi. Onlar da:

“Vallahi, bizi buraya bu maksattan başka hiçbirşey oturmamıştır” diye cevâp verdiler. Muaviye:

“Ben sizi, itham etmek için yemin ettirmiş değilim. Benim Resulullah (s.a.v.)'e yakınlığım derecesinde olup da Resulullah (s.a.v.)'den benim kadar

az hadis rivayet eden hiç kimse yoktur. Resulullah (s.a.v.), bir defasında sahabilerinden bir ders yada sohbet halkasının yanına gelip onlara:

"Sizi buraya oturtan şey nedir?" diye sordu. Sahabiler:

"Oturduk, Allah'ın emir ve yasaklarından bahsediyoruz, bizleri İslam'a hidayet hidâyet buyurduğu ve onunla bizleri nimetlendirdiği için ona hamd ediyoruz" dediler. Resulullah (s.a.v.):

"Allah aşkına! Sizi gerçekten bu maksat mı (buraya) oturttu?" dedi. Onlar da:

"Vallahi, bizi buraya bu maksattan başka hiçbirşey oturmamıştır" diye cevâp verdiler. Resulullah (s.a.v.):

"Ben sizi, itham etmek için yemin ettirmiş değilim. Fakat şu var ki; bana, Cebrail geldi. Yüce Allah'ın sîzinle meleklere iftihar etliğini bana haber verdi" buyurdu. [935]

12- Allah'tan Mağfiret Dilemenin Ve Mağfiret İstemeyi Çoğaltmanın Müstehab Olması

2448- Sahabi olan Eğarr el-Müzenî (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Doğrusu benim kalbim perdelenir. Fakat ben günde yüz defa Allah'a istiğfar ediyorum." [936]

Açıklama:

Bazıları bundan, gevşeklik ve zikirden gaflet kast edildiğini söylemişlerdir. Resulullah (s.a.v.) bunu kendisi için suç sayıp bundan dolayı da Allah'a günde yüz defa istiğfar ettiğini belirtmiştir.

Bazılarına göre ise burada kast edilen husus; Resulullah (s.a.v.)'in, ümmeti hakkında duyduğu endişedir. Kendisinden sonra gelecek ümmetinin hallerine Allah tarafından muttali kılınıp onlar için istiğfar etmesidir.

Bazılarına göre ise burada kast edilen husus; ümmetinin işleriyle meşgul olması, düşmanla savaşması gibi hususlardır. Onlarla meşgul olduğu için yüksek makamına nispetle bunları saymıştır.

2449- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Her kim güneş battığı yerden doğmadan önce tevbe ederse Allah onun tevbesini kabul eder.” [937]

13- Zikir Ve Dua Ederken Sesi Alçaltmanın Müstehab Olması

2450- Ebu Musa (r.a)'tan rivayet edümiştir:

“Biz bir seferde Peygamber (s.a.v.)'le birlikte bulunuyorduk. Derken insanlar tekbir getirirken seslerini yükseltmeye başladılar. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.):

“Ey insanlar! Kendinize acıyın! Sizler, ne sağır kimseyi çağırıyorsunuz ve ne de bir gaip bir kimseye sesleniyorsunuz! Muhakkak ki siz, size çok yakın Semî1 ve Karîb olan Allah'a dua ediyorsunuz. Halbuki O, sizinle beraberdir” buyurdu.

Ebû Musa der ki:

“Ben, Peygamber (s.a.v.)'in arkasındaydım.

“Lâ havle ve lâ kuvvete illâ bi'llâh” Güç ve kuvvet ancak Allah'a mahsustur” diyordum. Bunun üzerine de Peygamber (s.a.v.):

“Ey Abdullah b. Kays! Sana cennet hazinelerinden bir hazine göstereyim mi?” buyurdu. Ben de:

“Evet, ey Allah'ın resulü!” dedim. Peygamber (s.a.v.):

“Lâ havle ve lâ kuvvete illâ bi'llâh” Güç ve kuvvet ancak Allah'a mahsustur diye dua et” buyurdu.” [938]

Açıklama:

Burada “Abdullah b. Kays” ile kastedilen, Ebu Musa el-Eş'arî'dir.

“Havi” kelimesi; hareket ve çare anlamına gelmektedir. Bu kelimenin başka türevleri de vardır. Hepsinde güç isteyen bir hareket ve bir yer değiştirme görülmektedir. Şu halde bu cümle; “Şu veya bu şey”, “Şu yada bu iş” demeksizin hareket, güç, kuvvet gerektiren, her halimizde, her işimizde, yaptığımız her iyilikte, işlediğimiz her amelde muhtaç olduğumuz güç ve kuvvetin Allah'tan geldiğini ifade etmektedir.

“Hazine”nin buradaki anlamı ise, cennette biriktirilmiş olan sevaptır.

2451- Hz. Ebu Bekr (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Ebu Bekr, bir defasında Resulullah (s.a.v.)'e:

“Bana bir dua öğret de, onu namazımda okuyayım!” dedi. Resulullah (s.a.v.):

“Allahümme! İnnî zalemtu nefsi zulmen kebîran ve lâ yağfiru'z-zunûbe illâ ente fa'ğfir lî mağfireten min indike ve'r-hamnî inneke entei-ğafûru'rahîm" (Allah’ın! Şüphesiz ki ben kendime büyük zulmettim.

Günahları mağfiret edecek olan ancak Sensin. Bana tarafından mağfiret buyur ve bana merhamet eyle! Çünkü Sen, Gafur ve Rahîm'sin diye dua et!” buyurdu.[939]

14- Fitnelerden Ve Diğer Şeylerin Şerrinden Allah'a Sığınma

2452- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.) şu dua kelimeleriyle dua ederdi:

“Allahümme! Fe innî eûzu bike min fitneti'n-nâri ve azâbi'n-nâri ve fitneti'l-kabri ve azâbii-kabri ve min şerri fitneti'I-ğınâ ve min şerri fitneti'l-kabri ve eûzu bike min fitneti'l-mesîhi' deccâl.

“Allahümme! İğsil hatâyâye bi-mai's-selci ve'1-beredi ve nakki kalbî mi-ne'l-hatâyâ kemâ nakkayte's-sevbei-ebyada mine'd-denesi ve bâid beynî ve beyne hatâyâye kemâ bâadte beyne'l-meşrıkî ve'1-mağribi.”

“Allahümme! Fe innî eûzu bike mine'l-keseli ve'1-heremi ve'1-me'semi ve'1-mağremi” “Allah’ın! Ben cehennemin fitnesinden ve cehennemin azabından, kabrin fitnesinden ve kabrin azabından, zenginlik fitnesinin şerrinden ve fakirlik fitnesinin şerrinden sana sığınırım. Mesih-i Deccal fitnesinin şerrinden de sana sığınırım.”

“Allah’ın! Benim günahlarımı, kar ve dolu suyu ile yıka! Kalbimi beyaz elbiseyi kirden arındırdığın gibi günahlardan arındır! Benimle günahlarımın arasını, batı ve doğu arasını uzaklaştırdığın gibi uzaklaştır.”

“Allah’ın! Tembellikten, bunaklık derecesinde yaşlılıktan, günahtan ve borçtan da sana sığınırım!” [940]

İstiaze:

Sığınma, korunma, talep etme anlamına gelmektedir. Her çeşit kötülüklerden, günahlardan, Allah'ın yasaklarından, cehennemden., gibi Allah'a sığınmak, O'nun korumasını talep etmek, İslam'da ibadetin en önemli hallerinden biridir.

Resulullah (s.a.v.)’in, burada, Allah'tan sığındığı kötü hallerden bazılan şunlardır:

1- Korkaklık:

Kişinin, bedeni faaliyetlerden fay dalana maması haiidir. Korkaklık, kişinin, zaafıdır. Kişi, bu zaaf halini yenemediği takdirde psikolojik bunalımlara düşebilir. Dinimiz, kişinin, cesaretli olmasını tavsiye etmektedir.

2- İhtiyarlık:

Kişinin, yaşamak için zaruri olan ihtiyaçları iyi niyetine rağmen temin edemeyecek ve kendi ihtiyaçlarını kendi başına göremeyecek duruma düşmesidir.

Burada İhtiyarlıkla kastedilen; düşkünlük ve aşırı ihtiyarlık halidir. İhtiyarlık ile yaşlılık kavranılan, birbirinden farklıdır. Kişi, beden ve yaş olarak yaşlanabilir. Fakat iyi beslenmesi, stres ve sıkıntılardan uzak kalması sebebiyle ihtiyarlamayabilir.

3- Tembellik:

Kişinin, güç ve kuvveti olmasına rağmen işi terk etmesi yada gevşek yapması halidir. İşin terk edilmesi yada yapılmaması, güçsüzlük ve dermansızlıktan değildir. Güç ve kuvvete rağmen işin yapılmamasıdır.

4- Kabir azabı ve fitnesi:

Kabir azabının varlığı, pek çok nasla sabit olan bir gerçektir. Dünya hayatı ile kıyametin kopmasına kadar geçen zaman içinde “Berzah” denilen ara bir devre vardır ki, buna, “Kabir hayatı” denilmektedir.

Kabir hayatında geçen iyi ve kötü şeyler; kişinin, dünyada yaptığı iyilik ve kötülüklere bağlıdır. Dünya hayatında iken kişi, Allah'ın emirlerine ve yasaklarına göre bir hayat sür-müşse, kabirdeki hayatıda buna bağlı olarak cennet bahçelerinden bir bahçe, yada cehennem çukurlanndan bir çukur olabilmektedir.

5- Mesih Deccâl:

Hz. Peygamber (s.a.v.), kendisinden çok sonra çıkacağını bildiği Mesih Deccal'in fitnesinden Allah'a sığınması; bu dua sayesinde mü'minier, kendilerini bekleyen bu tür tehlikeleri tanımak ve onlardan korunmak için daha önceden tedbir almak imkanını bulmuş olurlar.

6- Cehennem azabı ve fitnesi:

Cehennem fitnesinden maksat; kişinin, cehennem girmesine sebep olacak olan kötü amellerdir. Dolayısıyla Hz. Peygamber (s.a.v.}, hem cehenneme gitmeye sebep olacak fitnelerden ve hem de cehennem azabından Allah'a sığınmıştır.

7- Zenginliğin şerri:

Allah'ın verdiği malda cimrilik edip onun istediği yollarda harcamamak, zekat, fitre gibi malî görevleri ihmal etmek yada malı haram yollarda harcamak ve mal sebebiyle kibirlenmek, övünmektir.

8- Fakirliğin fitnesi:

Allah'ın verdiğine, razı olmamak, Allah'ın taksimine isyan etmek, yoksulluğa sabretmemek, zenginlerin elindekini kıskanıp ona göz dikmektir.

Bu tür dualar; Hz. Peygamber (s.a.v.)'in bu tür şeylerden korkmasından dolayı olmayıp ümmetine dua etmenin şeklini öğretmek ve bu tür şeylerden sakınmalarını sağlamak içindir.

15- Acizlik, Tembellik Ve Diğer Kötü Hallerden Allah'a Sığınma

2453- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.):

“Allahümme! İnnî eûzu bike mine'1-aczi ve'1-keseli ve'l-cubnî ve'1-heremi ve'1-buhli. Ve eûzu bike min azâbi'I-kabri ve min fitneti'l-mahyâ ve memâti” Allah’ın! Ben acizlikten, tembeelikten, korkaklıktan, bunaklık derecesine varan yaşlılıktan, cimrilikten Sana sığınırım” diye dua ederdi.” [941]

Acizlik:

Bir şeye güç yetirememektir. Burada kastedilen ise hayır ve ibdaetten düşmana karşı durmaktan acizliktir. Yoksa mutlak manasıyla Allah'tan başka her varlık acizdir. Aczin insandan soyutlanması mümkün değildir.

16- Verilen Hükmün Kötülüğünden, Mutsuzluğa Erişmekten Ve Diğer Kötü Hallerden Allah'a Sığınma

2454- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Peygamber (s.a.v.) ilahi kazanın kötüsünün aleyhimize tecelli etmesinden, bedbahtlığa erişmekten, düşmanların başımıza gelecek musibet hususunda ferahlanmasından ve belanın çetin olmasından Allah'a sığınırdı.” [942]

2455- Sa'd b. Ebi Vakkâs (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Havle bint. Hakîm es-Sülemî'nin şöyle dediğini işittim: Resulullah (s.a.v.)'i:

"Bir kimse bîr yerde konaklar da, sonra "Eûzu bikelimâti't-tâmmâti min şerri mâ halaka" Allah'ın yarattığı şeylerin şerrinden, O'nun tam olan kelimeleriyle yine O'na sığınırım" diye dua ederse, bu konakladığı yerden başka bir yere geçinceye kadar ona hiçbir şey zarar veremez" buyururken işittim. [943]

2456- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edilmiştir: "Bir adam, Peygamber (s.a.v.)'e gelip ona:

"Ey Allah'ın resulü! Dün akşam rastladığım bir akrep beni soktu. Bundan neler çektim neler)!" dedi. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.):

"Akşama erdiğin zaman "Eûzu bikelimâti'llâhi't-tâmmâti min şerri mâ halaka"Allah'ın yarattığı şeylerin şerrinden, O'nun tam olan kelimeleriyle yine O'na sığınırım diye dua etmiş olsaydın, o sana zarar vermezdi." [944]

Açıklama:

Bu tür rukye/okuma tedavisi ile ilgili olarak 2090 nolu hadisin açıklamasına bakabilirsiniz.

17- Kişinin Uyuyacağı Sırada Ve Yatağına Gireceği Zaman Okuyacağı Dua

2457- Berâ İbnu'I-Âzib (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Yatağına girmek istediğin zaman eğer abdestin yoksa aynen namaz için aldığın gibi abdest gibi bir abdest al, sonra sağ tarafının üzerine yat.

Sonra da, “AHahümme! İnnî eslemtu vechî ileyke ve fevvaztu emrî ileyke ve elce'tu zahrî ileyke, rağbeten ve rehbeten ileyke. Lâ melce ve lâ mencâ minke illâ ileyke” Allah’ın! Yüzümü/kendimi sana teslim ettim. İşimi de sana havale ettim. Azabından korkarak ve sevabını umarak bütün işlerimde sırtımı sana dayadım. Senden kurtulup sığınılacak ancak Sen varsın. İndirmiş olduğun kitabına iman ettim. Göndermiş olduğun Peygamberine de iman ettim!” diye dua et. Bunlar, son sözlerin olsun. Eğer böyle yaptığın takdirde o gece içerisinde ölecek olursan fıtrat/İslam dini üzere ölürsün. [945]

2458- Berâ' İbnu'I-Âzib (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Peygamber (s.a.v.) yatağına girmek istediğin zaman,

“Allahümme! Bi'smike ehyâ ve bi'mike emûtu” diye dua ederdi. Uykusundan uyandığı zaman “el-hamdu li'llâhi'llezî ahyânâ ba'de mâ emâtenâ ve ileyhi'n-nuşûr” “Allah'a hamd olsun ki, bizleri öldürdükten sonra tekrar dirilten O'dur. Son gidiş de ancak O'nadır” diye dua ederdi. [946]

2459- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.), bir adama, yatağına girmek istediğin zaman şöyie dua etmesini emretti:

“Allahümme! Halakte nefsî ve ente teveffâhâ, leke memâtuhâ ve mahyâ-hâ, in ahyeytehû fahfazhâ ve in emettehâ fe'ğfir lehâ Allah’ın! Nefsimi Sen yarattın. Onu vefat ettirecek olan da Sensin. Onun yaşaması ve ölümü Sana aittir. Eğer onu diriltirsen Sen onu koru. Eğer onu öldürürsen Sen ona mağfiret eyle!” [947]

2460- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

"Sizden birisi yatağına girmek istejdiği zaman, yatağını önce gömleğinin iç ucuyla bir süksin ve Allah'ın ismini söylesin. Çünkü yatacak kişi, daha önce o yataktan kalktığı zaman kendisinden sonra yatağına toz, toprak, haşere gibi şeylerden nelerin yerleştiğini bilemez. Yatmak istediği zaman sağ tarafına yatsın ve:

"Subhâneke'llâhümme! Rabbi bike vada'tu cenbî ve bike erfauhû in emsekte nefsî fe'ğfir lehâ, ve in erseltehâ fahfazhâ bima tahfazu bihi ibâdeke's-sâlihîn" Allah'ım! Seni bütün noksan sıfatlardan ve kusurlardan tenzih ederim. Rabbim! Ancak Seninle yan tarafımı yatağıma koydum. Onu ancak seninle kaldırırım. Eğer canımı tutup alacaksan Sen ona mağfiret eyle! Eğer canımı hayatta bırakacak isen, Sen onun hayatını, salih kullarını muhafaza ettiğin himayenle himaye eyle!" diye dua etsin. [948]

2461- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

"Resulullah (s.a.v.) yatağına girdiği zaman,

"El-Hamdulillâhi'lezî et'amenâ ve sekânâ ve kefânâ ve âvânâ fekum mimmen lâ kâfiye lehu ve lâ mu'viye" Bizi doyuran, bizi suya kandıran, her türlü ihtiyacımızda bize yetişen, bizi barındıran Allah'a hamd olsun. Kifayet edicisi ve barındırıcısı olmayan nice kimseler vardır" diye dua ederdi. [949]

18- Yapılan Şeylerin Şerrinden Ve Henüz Yapılmayan Şeylerin Şerrinden Allah'a Sığınma

2462- Ferve b. Nevfel el-Eşcaî'den rivayet edilmiştir:

“Aişe'ye, Resulullah (s.a.v.)'in, Allah'a ne ile dua ettiğini sordum. O da:

“Resulullah (s.a.v.), “Allahümme! İnnî eûzu bike mîn şerri mâ amıltu ve min şerri mâ lem a'mel” Allah’ın! Ben, yaptığım şeylerin şerrinden ve henüz yapmadığım şeylerin şerrinden Sana sığınırım” diye dua ederdi. [950]

2463- Abdullah İbn Abbâs (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.),

“Allahümme! Leke eslemtu ve bike âmentu ve aleyke enebtu ve bike hâsamtu. Allahümme! İnnî eûzu bi izzetike lâ ilahe illâ ente en tudillenî, ente'1-hayyu'l-lezî lâ yemûtu ve'1-cinnu ve'1-insu yemûtûn” Allah’ın! Ancak Sana teslim oldum. Sana iman ettim. Sana tevekkül ettim. Sana yöneldim. Ancak Seninle düşmana karşı mücadele ettim. Allah’ın! Beni sapıklığa düşürmenden, Senin izzetine sığırım. Senden başka ilah yoktur. Ölmeyen diri ancak Sensin. Cinler ile insanlar ise ölürler” diye dua ederdi.[951]

2464- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Peygamber {s.a.v.), bir yolculukta olduğu ve seher vakti uykudan kalktığı zaman,

“Semia sâmiun bi-hamdi'llâhi ve husni belâihi aleynâ, Rabbena sâhİbnâ ve efdil aleynâ âizen bi'llâhi mine'n-nâri” Allah'ın hamdini ve bize sınamasının güzelliğinin bir işiten tebliğ etsin. Rabbimiz! Sen bize sahip olup muhafaza et. Bol nimetlerini bize ihsan eyle! Bunları ateşten sığıma olarak söylüyorum” diye dua ederdi. [952]

2465- Ebu Musa el-Eş'arî (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Peygamber (s.a.v.), şu,

“Allahümme'ğfir lî hatîetî ve cehlî ve isrâfî fî emrî ve mâ ente a'lemu bihi mini.

Allahümme'ğfir lî ciddî ve hezlî ve hataî ve amdî ve kullu zâlike indî.

Allahümme'ğfir lî mâ kaddemtu ve mâ ahhartu ve mâ esrartu ve mâ a'lentu ve mâ ente a'lemu bihi minnî, ente'I-mukaddimu ve ente'l- Muahhiru ve ente alâ külli şey'in kadîr” Allah’ın! Bana günahımı, bilgisizliğimi, isimdeki israfımı ve benden daha iyi bildiğin kusurlarımı bağışla. Allah’ın! Bana ciddi halimi, şaka halimi, hatamı ve dileyerek işlediğim günahımı bağışla. İtiraf ederim ki, bunların hepsi bende vardır. Allah’ın! önceden yapağım ve sonradan yapacağım, gizlediğim veya açığa vurduğum ve Senin benden daha iyi bildiğin bütün kusurlarımı bana bağışla! Öne geçiren ancak Sensin. Geriye bırakan da ancak Sensin. Sen her şeye kadirsin” duasıyla dua ederdi. [953]

2466- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.),

“Allahümme! Aslih lî dîniyc'Hezı huve ismetu emrî ve aslıh lî dünyâye'Iletî fîhi meâşî ve aslıh lî âhiretiye'lletî fihâ meâdî vec'ali'l-hayâte zıyadeten lî fî külli hayırın, vec'aliİ-mevte râhaten lî min külli şerrin”

“Allah’ın! Her işimin koruyucusu olan dinime sımsıkı sarılarak onunla beni ıslah eyle! içinde yaşayışım, benim için geçimim olan dünyamı bana hayırlı kıl. Kendisinden (kıyamet günü) dönüşüm bulunan ahiretimi benim için ıslah eyle! Benim için hayatı her hayır hususunda ziyade kıl. Bana ölümü her serden rahat kıl” diye dua ederdi. [954]

2467- Abdullah İbn Mes'ud (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Peygamber (s.a.v.),

“Allahümme! İnnî es'elukei-hudâ ve't-tukâ ve'I-afâf ve'l-ğmâ” Allah’ın! Ben, Senden; hidayet, takva, iffet ve gönül zenginliği dilerim” diye dua ederdi. [955]

2468- Zeyd b. Erkam (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Ben sizlere başl« değil ancak Resulullah (s.a.v.)'in söylediği gibi söylüyorum. Resulullah (s.a.v.),

“Allahümme! İnnî eûzü bike mine'1-aczi ve'1-keseli ve'l-cubnî ve'1-buhlî ve'1-heremi ve azâbi'l-kabri “Allahümme! Âti nefsî takvâhâ ve zekkâhâ ente hayıru men zekkâhâ ente veliyyuhâ ve mevlâhâ. “Allahümme! İnnî eûzu bike min ilmin lâ yenfeu ve min kalbin lâ yahşau ve min nefsin lâ teşbeu ve min da'vetin lâ yustecâbu lehâ” Allah’ın! Acizlikten, tembellikten, korkaklıktan, bunaklık derecesinde yaşlılıktan ve kabir azabından Sana sığınırım. Allah’ın! Nefsime takvasını ver. Onu temizle. Sen onu temizleyenlerin en hayırlısısın. Sen onun velisi ve mevîasısın. Allah’ın! Fayda sağlamayan ilimden, korkmayan kalpten, doymayan nefisten ve kabul olunmayan duadan Sana sığınırım diye dua ederdi.” [956]

2469- Abdullah İbn Mes'ud (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.) akşam vaktine eriştiği zaman,

“Emseynâ ve emsâi-mulku lillahi ve'Elhamdu li'llâhi lâ ilahe illâ'llâhu vahdehu lâ şerike lehu. Allahümme es'eluke hayıra hâzihi'l-leyleti ve eûzu bike min şerri hâzihi'l-leyleti ve şerri mâ ba'dehâ. Allahümme! İnnî eûzu bike mine'l-keseli ve sûi'I-kiberi. Allahümme! İnnî eûzu bike min azâbin fi'n-nâri ve azâbin fi'l-kabrî” Akşama erdik. Mülk de, Allah için akşama erişti.

Hamd Allah'a mahsustur. Bir olan Allah'tan başka ilah yoktur. O'nun ortağı yoktur. Allah'ın!"

Senden, bu gecenin hayırını ve bu gecedeki şeylerin hayırını dilerim. Onun şerrinden ve ondaki şeylerin şerrinden de Sana sığınırım. Allah'ın! Ben, tembellikten ve bunaklık derecesindeki yaşlılığın kötülüğünden Sana sığınırım. Allah'ın! Ben, cehennemde azab olunmaktan ve kabirdeki azabtan da Sana sığınırım" diye dua ederdi." [957]

2470- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

"Resulullah (s.a.v.) bazen:

"Lâ ilahe illâllâhu vahdehu eazze cundehu ve nasara abdehu ve galebe'1-Ahzâbe vahdehu felâ şey'e ba'dehu" Tek olan Allah'tan başka ilah yoktur. Allah ordusunu güçlü kıldı. Kuluna yardım etti. Tek başına birleşik ordulara galip geldi. Allah'tan öte hiçbir şey yoktur şeklinde" dua ederdi." [958]

2471- Hz. Ali (r.a)'tan rivayet edilmiştir: "Resulullah (s.a.v.), bana:

"Allahümme'hdinî ve seddidnî" Allah'ın! Bana hidayet eyle ve bütün işlerimde beni doğruya muvaffak kıl diye dua et. Allah'tan hidayeti istediğinde, yolun doğrusunu ve okun düzlüğü gibi dümdüz muvaffak olmayı zikreyle!" buyurdu.[959]

19- Gündüzün Başında Ve Uyanacağı Sırada Teşbih Etme

2472- Cüveyriye (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

“Cüveyriye namaz kıldığı yerde bulunduğu sırada, Peygamber (s.a.v.) sabah namazını kıldığı zaman erkenden Cüveyriye'nin yanından dışarı çıktı. Sonra kuşluk vakti olduğunda geri dönüp geldi. Cüveyriye halen namaz kılmaya devam eder vaziyette oturmaktaydı. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.):

“Sen hâlen benim bıraktığım hal üzere misin?” diye sordu. Cüveyriye, selam verip:

“Evet!” diye cevap verdi. Peygamber (s.a.v.):

Gerçekten senden ayrıldıktan sonra dört kelimeyi üç defa söyledim ki, bunlar senin gün başladığından beri söylediklerinle tartıısa, benim söylediklerim senin söylediklerini tartardı. Onlar, şunlardı:

“Subhânallâhi ve bi-hamdihi adede halkıhi, ve rıdâ nefsihi, ve zînete arşihi, ve midâde kelimâtihi” Allahı, mahlûkatın sayısınca, nefsinin rızasınca, arşının ağırlığınca ve kelimelerinin çokluğuyla beraber hamdiyle birlikte noksanlıklardan tenzih ederim!” buyurdu.[960]

Açıklama:

Cüveyriye, Peygamber (s.a.v.)'in hanımıdır.

2473- Hz. Ali (r.a)'tan rivayet edilfhlştir:

“Fâtıma, değirmen taşı çevirmekten dolayı elinde rahatsızlık meydana gelmişti. O sırada Peygamber (s.a.v.) bir çok esir gelmişti. Fatıma, gelen esirlerden bir hizmetçi istemek üzere babasının yanına gitti. Fakat babasını bulamadı. Aişe'ye rastladı. Ona derdini anlattı. Derken Peygamber (s.a.v.) çıkageldi. Âişe, Fatıma'nın, kendisine geldiğini Peygamber (s.a.v.)'e söyledi.

Ali der ki:

“Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.) yanımıza geldi. Biz döşeklerimize girmiş halde idik. Hemen kalkmaya davrandık. Peygamber (s.a.v.):

“Yerlerinizde kalın!” buyurup ikimizin arasına oturdu. Öyle ki göğsümün üzerinde Peygamber (s.a.v.)'in ayağının soğukluğunu hissettim. Sonra bize:

“Haberiniz olsun ki! Ben, sizin benden istediğiniz hizmetçiden daha lısını size öğreteyim mi? Döşeklerinize girdiğiniz zaman otuz dört defa “Allahu Ekber”, otuz üç defa “Subhânallah” ve otuz üç defa da “El-Hamdulillâh” dersiniz. Bunları söylemeniz, sizin için hizmetçiden daha hayırlıdır” buyurdu. [961]

20- Horoz Öterken Dua Etmenin Fazileti

2474- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Horozun Ötme sesini işittiğiniz zaman Allah'tan ihsanını dileyin! Çünkü horoz, bir melek görmüştür. Eşeğin anırmasını işittiğiniz zaman da şeytandan Allah'a sığının! Çünkü o, bir şeytan görmüştür.” [962]

Açıklama:

Kadı İyaz'a göre; dualarımızı, horoz öterken etmemizin emrolunmasının sebebi; meleklerin, edilen duaya âmin demelerini ve dua eden mü'min hakkında şehadet ve istiğfar etmelerini ve bu suretle dualarımızın icabete mazhar olmalarını temin içindir. [963]

Horozun, diğer hayvanlarda bulunmayan müstesna bir özel bir durumu vardır, ki o da, gecelerde fasıla ile zaman zaman ötmesi kronometre gibi hiç şaşmaksızın ve gece ister uzasın, ister kısalsın bu ötmelerinin şafaktan önce ve sonra devamlı olmasıdır.

Horoz sesi ne kadar güzelse merkep avazı da o derece çirkindir.

21- Sıkıntı Duası

2475- Abdullah İbn Abbâs (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Allah'ın peygamberi (s.a.v.), sıkıntı anında, “Lâ ilahe illâllâhu'l-azîrnu'I-halîm. Lâ ilahe illâllâhu Rabbu'1-arşi'l-azîm. Lâ ilahe illâllâhu Rabbu's-semâvâti ve Rabbu'1-erdı ve Rabbu'l-arşi'l-kerîm” Azîm ve Halım olan Allah'tan başka ilah yoktur. Büyük arşın Rabbi olan Allah'tan başka ilah yoktur. Göklerin Rabbinden, yerin Rabbinden ve değerli arşın sahibi olan Allah'tan başka ilah yoktur” diye dua ederdi. [964]

22- “Şubhânallâhi Ve Bi Hamdihi” (Allah'ı Hamdiyle Teşbih Ederim) Demenin Fazileti

2476- Ebu Zerr (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.)'e, hangi söz daha faziletlidir diye soruldu. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):

“Allah'ın, melekleri yada kulları için seçtiği, “Subhânallâhi ve bihamdihi” Allah'ı, hamd ederek O'nu her türlü noksanlıklardan teşbih

ederim sözüdür” buyurdu. [965]

23- Müslümanlara Gıyabında Dua Etmenin Fazileti

2477- Ebu'd-Derdâ' (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Bir müslüman kimse, din kardeşi için onun gıyabında hayır dua ettiği zaman, melekler, o kimseye:

“Amin. Bunun bir katı da sana verilsin” diye dua ederler” [966]

Açıklama:

Hadiste, müslümanların, din kardeşleri için onların gıyabında ettikleri duaların mutlaka kabul edildiği, ayrıca dua edene de kardeşine istediğinin mislinin verilmesi için bir meleğin dua ettiği bildirilmektedir.

“Bir kimsenin gıyabı” denildiği zaman, önce “Ondan uzakta, onun bulunmadığı yer” akîa gelir. Burada sözkonusu edilen gıyabdan maksat ise, Aliyyu'İ-Kârî'nİn ifâdesine göre; dua edilen kişinin dua edenin duasını işitmemesidir. Bu bedenî uzaklıkla olabileceği gibi dua edenin kalbiyle veya dua edilenin duyamayacağı kadar kısık bir sesle dua etmesi ile de mümkündür.

Taberânî'nin bir rivayetinde Yusuf b. Esbât “Ben uzun zaman bu hadisin bedenî uzaklığa delâlet ettiğini zannettim. Ama şimdi anladım ki sesi duyulmayan kişi aynı sofrada bile olsa gâibdir” demiştir.

Nevevî, müslümanlardan bir grup için hatta tüm müslümanlar için yapılan dualann da bu hadisin hükmüne gireceğini söyler. Nevevî'nin

bildirdiğine göre eskilerden bazılan kendileri için dua etmek istedikleri zaman, onu diğer müslümaniar için isterlerdi. Çünkü bu şekilde yapılan dualar makbuldür ve isteğinin bir misli de kendisine verilecektir. [967]

Bezzâr'ın, İmrân b. Husayn (r.a)'dan yaptığı bir rivayette de Peygamber (s.a.v.):

"Kardeşin, (din) kardeşi için onun gıyabında yaptığı dua geri çevrilmez" buyurmaktadır .

müslümanlar için onların haberi olmadan yapılan dualar tam bir samimiyet taşıdığı, gösteriş ve riyadan uzak olduğu için bu derece önemli bir özellik arz etmektedir. Üstelik bu, dua edenin büyüklüğüne ve yüceliğine delâlet eder. Çünkü bu davranışı, onu, kıskançlık ve hırs gibi kötü huylardan uzaklaştırı ve *"Sizden biri kendisi için istediğini müslüman kardeşi için de istemedikçe kâmil imana sahib olmuş olmaz"* hadisindeki yüce duyguyu gerçekleştirir, müslümanı fedakârlığa ulaştırır.

2478- Safvân b. Abdullah'tan rivayet edilmiştir:

"Şam'a gelmiştim. Ebû'd-Derda'nın evinde vardım. Fakat onu evde bulamadım. Evde, hanımı Ümmü Derdâ'yı buldum. Ümmü Derdâ, bana:

"Bu sene haccetmek mi istiyorsun?" diye sordu. Ben de:

"Evet, İstiyorum!" dedim. Ümmü Derdâ' der ki:

Öyleyse Allah'a bizim için hayır duasında bulun! Çünkü Peygamber (s.a.v.):

"Müslüman kişinin, din kardeşine gıyaben yaptığı duası kabul olunur.

Dua eden kimsenin başında görevli bir melek vardır. Kiş, din kardeşi için hayır duasında bulundukça, bu melek, o kimse için:

“Âmin! İşediğin o hayırın bir misli de sana olsun” diye dua eder” buyurdu. [968]

24- Yeyip İçtikten Sonra Yüce Allah'a Hamd Etmenin Müstehab Olması

2479- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Doğrusu Yüce Allah, yemeği yiyip sonra da bundan dolayı Allah'a hamd eden yada suyu içip de bundan dolayı Allah'a hamd eden kuldan hoşnut olur.” [969]

25- Dua Eden Kimsenin Duasının Kabul Edilmesi için Acele Etmemesi

2480- Ebu Hureyrc (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Sizden birisi 'dua ettim, fakat duam kabul olunmadı' diye acele etmedikçe duası kabul olunur.” [970]

Açıklama:

Dua eden bir kimsenin duasının karşılığı geciktiği veya başka bir şekilde tecelli ettiği zaman, “Dua ettim, fakat kabul edilmedi” demesinde iki büyük hata vardır: Bunlar, yaptığı duayı başa kakmak ve kabulünden ümitsizliğe düşmektir. Halbuki bu durum, kişiyi küfre bilr götürebilir. Çünkü âyet-i kerimede;

“Allah'ın Rahmetinden ancak kâfirler güruhu ye'se kapılır” [971] buyurulur.

İbn Battal'a göre; hadiste prototipi çizilen kişinin halini açıklarken şunları söyler:

“O, usanıp duayı terk eder ve duasını başa kakan kimse gibi olur. Ya da kabule lâyık bir dua yapar da karşılık vermekten âciz olmayan ve ihsanı kendisinden hiç bir şey noksanlaştırrnayan Yüce Allah'ı cimri zanneder.”

Hadis; duanın kabul edilmesini, acele etmeme şartına bağlamaktadır. Halbuki Kur'an-ı Kerim'de;

“Bana dua ediniz, kabul edeyim” [972]ve

“Bana dua ettiği zaman dua edenin duasını kabul ederim” [973] buyurulmaktadır. Bu âyetler, herhangi bir şarta bağlamadan dua eden kimsenin duasının kabul edileceğini bildirmektedir. Bu durumda duanın kabul edilmesi için acele etmemenin şart olduğunu bildiren hadis ile âyetler arasında bir tezat olduğu görünümü ortaya çıksada gerçekte böyle bir zıtlık sözkonusu değildir. Çünkü âyetlerin hükmü, hadisin içeriğiyle kayıtlıdır. Ayrıca duanın kabulü bir kaç şekilde olur. Bunlar:

1- İstenilenin aynının istenildiği vakitte verilmesi.

2- Allah'ın, istenilen şeye karşılık olarak bir kötülüğü uzaklaştırması veya İstenilenden daha iyisini vermesi.

3- Allah'ın bilip kulun bilmediği bir hikmetten dolayı duanın kabulünün geciktirilmesi.

4- Duaların kıyamet günü için biriktirilmesi. Çünkü dua eden kimse, o günde her zamankinden daha çok sevaba muhtaçtır.

Görüldüğü gibi geç de olsa veya başka türlü tecelli ederek de olsa, kulun yaptığı dualar mutlaka kabul edilecektir.

İbnu'l-Cevzi konuyla ilgili olarak şöyle der:

“Mümin kimsenin duası, asla geri çevrilmez. Ancak bazen duanın kabulünün gecikmesi veya istenilen şeyin, hemen veya gecikerek daha önemli bir karşılığının verilmesi daha faziletli olabilir. O halde müminin görevi, Rabbinden istemeyi kesmemektir. Çünkü kul, herşeyi Allah'a teslim ve havale ettiğinde olduğu gibi, duasında da kulluk göstermiştir.”

2481- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Peygamber (s.a.v.):

“Bir günaha yada bir akrabalık bağını koparmaya dua etmediği, duasının gerçekleşmesinde isti'cal davranmadığı müddetçe kulun duası kabul olunmakta devam eder” buyurdu. Resulullah (s.a.v.)'e:

“Ey Allah'ın resulü! İsti'cal nedir?” diye soruldu. Resulullah (s.a.v.):

“Kul, defalarca Rabbime dua ettim, dua ettim. Fakat Rabbimin duamı kabul ettiğini görmüyorum” deyip bundan dolayı bıkıp usanır ve dua etmeyi bırakır. İşte bu, isti'caldir” buyurdu. [974]

Açıklama:

Rikak kelimesi, “Rakîk” kelimesinin çoğuludur. Rakîk ise ince kalpli, nazik, merhametli anlamındadır. Burada gelecek olan hadisler, kalbin rikkat ve merhametinden bahsettikleri için bu isim altında toplanmışlardır.

Bu bölüm, Müslim'in bazı nüshalannda müstakil bir bölüm olarak değerlendirilmiştir. Fakat bizim esas aldığımız Müslüm nüshasında bu bölüm, Zikr, Dua ve Tevbe Bölümü'nün bir devamı niteliğindedir. Dolayısıyla buradaki bablar, bir önceki bölümün devamı durumundadır.

26- Cennet Halkının Çoğunun Fakir Olması Ve Cehennem Halkının Çoğunun Da Kadınlar Olması

2482- Üsâme b. Zeyd (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Cennetin kapısının önünde durdum. Bir de baktım ki, cennete girenlerin çoğu fakir kimselerdi. Mal sahibi zenginler ise cennet kapısının önünde yada Araf'ta hesap vermek için hapsolunmuşlardı. Yalnız cehennemlik olanlar hariç. Çünkü bunlar, cehenneme götürülmeye emrolunmuşlardı. Bir de cehennemin kapısında durdum. Bir de baktım ki, çoğunlukla oraya girenler kadınlardı." [975]

Açıklama:

Cennet halkının çoğunun fakirlerden oluşmasının nedeni; kişiyi, bir çok masiyetleri işlemeye sevk eden şey maldır, malın verdiği azgınlıktır. Dünya hayatında şerre vesile olan mâldan mahrum fakider ise, çoğunluğu oluşturduğundan dolayı dünyâda, dinî görevlerini bağlı fakirlerin cennette çoğunluğu teşkil etmeleri tabiîdir.

Resulullah (s.a.v.j'in fakirlikten Allah'a sığınmasına gelince, bu fakirliğin kendisinden değil, fakirliğin zaman zaman meydana getirdiği fitne ve fesattan sığınmadır. Nitekim Resulullah aynı zamanda zenginliğin meydana getirdiği fitne ve fesattan da Allah'a sığınmıştır. Dolayısıyla fakirlik ve zenginliğin iyi ve fena olması insan hayatındaki iyi ve fena etkiye bağlı bir durumdur.)

2483- Üsâme b. Zeyd (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Benden sonra geride erkeklere kadınlardan daha zararlı bir fitne bırakmadım.” [976]

Açıklama:

Kadınların erkekler için en zararlı fitne olması durumunu; bâzı ilim adamları, kötü huyiu kadınlara tahsis etmişlerdir. Bilindiği gibi fitne, imtihan mânâsına da gelir. Kadınlar erkeklerin günaha girip girmemeleri bakımından da bir imtihan çeşididir. Bu hüküm, eş durumunda-kileri ve diğerlerini de kapsamaktadır.

İffetli, namuslu, dürüst, kanaatkar, ibâdetine düşkün, kocasına itaatkâr kadın; kocasının günâha girmesine sebep olması şöyle dursun, bilâkis onu birçok günahlardan uzak tutabilir. Sayılan özelliklerin ve benzeri faziletlerin aksi karekterde olan kadınlar ise kocaları için gerçekten felâket ve günâha girmenin en uygun aracı sayılır. Toplumda kocasına husûmet besleyen, yemeğine zehir katan, öldürmeye girişen, malına, ırzına, namusuna hıyanet eden, haram kazanca zorlayan, dinî görevlerini engelleyen ve böylece cehenneme sürükleyen kadınlara rastlanır.

Erkeklerden de böyle olanlar bulunur. Başka bir hadiste ise erkeklerin de kadınlar için bir fitne mâhiyetinde olduğu belirtilmiştir.

2484- Ebu Saîd el-Hudrî (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) Şöyle buyurmaktadır:

“Şüphesiz ki dünya tatlı ve hoştur. Doğrusu Allah, sizi dünyaya halife kılmıştır. Ama ne yapacaksınız diye bakar. Şimdi dünyadan sakının! Kadınlardan da sakının! Çünkü israil oğullarının ilk fitnesi, kadınlardan dolayı olmuştur.” [977]

Açıklama:

İnsanda fıtri ve vazgeçilmez duygulardan biri de; dünya sevgisidir. İnsan kendini dünya sevgisinin galebesine bıraktverirse, ahireti unutmaya ve terk etmeye götüren aşırılıklara, dünyevi arzuların peşine, suistimallaere ve haramlara düşürebilir. Her devirde görülen aşırı kazanç çılgınlıkları, bundan meydana gelen binbir çeşit hileler, skandallar, sahtekarlıklar, ölmeler, öldürmeler hep İslamın sınırlamaya çalıştığı dünya sevgisidir.

İslam dini, dünyaya bakış açısında bir denge getirmektedir. Bu dengeye göre; ahireti unutturmayacak, ibadetten alıkoymayacak, kısacası; Allah ve Resulünden alıkoymayacak ölçüde dünyalık talebine izin vermektedir.

Güçlü müslümanın, zayıf müslümana nazaran Allah'a daha sevgili olduğunu ve veren elin, alan eiden üstün olduğunu belirten İslam dini, dünyanın tamamen terk edilmesi taraftarı değildir. Çünkü dünya, müslümanın hayatını sürdürdüğü, kendisini ahirete hazırladığı, kulluk görevini yerine getirdiği, kazanç elde ettiği bir yerdir. İslam dini; dünyayı, ne tamamen terk edilmesi gerektiğini ve ne de dünyaya tamamen sarılması gerektiğini ifade etmektedir.

Burada bütün kadınların kötü olduğu ile ilgili bir ifade anlatılmamaktadır. Kadınların şerlileri olduğu, dolayısıyla da burada

kadınlann şerlilerinden sakınılması gerektiği belirtilmektedir.

27- Mağaraya Sıkışıp Kalan Üç Kişinin Macerası Ve İyi Amellerle Allah'a Yaklaşma

2485- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Bir zamanlar üç kişi yolda giderlerken kendilerini yağmur tutmuş ve dağda bir mağaraya sığınmışlardı. Derken bunlar mağaraya girince mağaranın ağzına dağdan bir büyük bir kaya düşüp onlar içerideyken mağaranın kapısını kapattı. Bunun üzerine bu üç kimse, birbirlerine:

Hayatınızda sırf Allah rızası için işlediğiniz bir takım salih amelleri düşünüp bakın, sonra da bu ameller vasıtasıyla Allah'a dua edin. Ola ki, Allah bu kayayı üzerinizden açar” dediler. İçlerinden biri:

“Allah’ın! Benim yaşlı ihtiyar anne-babamla, bir hanımım ve bir de küçük çocuğum vardı. Onlara iyi bakardım. Hayvanlarımı onların yanlarına getirdiğim zaman süt sağar, önce annemle babamdan başlayarak çocuklarımdan önce onlara süt içirirdim. Günlerden bir gün ağaçlar beni uzaklara götürmüştü. Akşam oluncaya kadar ailemin yanına gelememiştim. Geldiğimde annemle babamı uyumuş halde buldum. Her gün sağmakta olduğum gibi sütleri sağıp içerisinde süt olan bu kabı getirdim ve onları uykularından uyandırmayı istemeyerek onların başları ucunda durdum. Onlardan önce çocuklara süt içirmeyi istemiyordum. Halbuki çocuklar ayaklarımın dibinde açlıktan dolayı bağrışıyorlardı Benim ve çocukların hâli, bu eksende olmak üzere şafak doğuncaya kadar devam etti.

“Eğer bunu senîn nzanı dileyerek yaptığım biliyorsan, bu kayadan bize bir miktarını arala da, oradan gökyüzünü görelim” dedi.

Bunun üzerine Allah, kayanın bir miktannı aralamış ve oradan gök yüzünü görmüşler. Diğeri:

“Allah’ın! Benim amcamın bir kızı vardı. Ben onu erkeklerin kadınları sevmekte oldukları sevginin en son derecesiyle sevmiştim. Ondan nefsini talep ettim. Ama o, kendisine yüz altın getirmedikçe bunu kabul etmedi. Ben bu parayı kazanmak için çalışıp yoruldum. Nihayet yüz altını topladım ve onu amcamın kızma götürdüm. iki bacağının arasına oturduğum zaman:

“Ey Allah'ın kulu! Allah'tan kork! Bu bekarlık mührünü, sadece evlenmek suretiyle gerçekleşen hak yoldan başka bir şekilde açma” dedi. Bunun üzerine onun üzerinden kalktım. Eğer bunu senin rızanı dileyerek yaptığımı biliyorsan, bu kayanın bir kısmını bize biraza daha aç” dedi.

Bunun üzerine Allah, onlar için kayanın bir miktarını daha açtı. Ötekisi:

“Allah’ın! Ben bir ölçek pirinç karşılığında bir işçi tutmuştum. İşini bitirdiği zaman: “Bana hakkımı ver!” dedi. Ben de ona hakkı olan üç sa' olan ölçeğini verdim. O da bunu kabul etmedi. Sonra çekip gitti. Ben o işçiye vermek istediğim pirinci ekmeye devam ettim. Nihayet o pirincin geliriyle çobanlarıyla birlikte bir sürü sığır elde ettim. Derken o işçi günün birinde yanıma geldi. Bana:

“Allah'tan kork! Benim şu hakkıma zulmetme!” dedi. Ben de:

“Çobanlarıyla birlikte şu sığırlara git, onları al!” dedim. Bu defa da o işçi, bana:

“Allah'tan kork! Benimle alay etme!” dedi. Ben de:

“Ben, seninle alay etmiyorum. Bu sığırları çobanlarıyla birlikle al!” dedim.

“Bunun üzerine o işçi onları alıp götürdü. Eğer bunu senin rızanı talep için yaptığımı biliyorsan, bize kayanın kalan kısmını da aç!” dedi.

Bunun üzerine Allah, kayanın kalan kısmını da açtı.” [978]

Açıklama:

Bu hadis, insanın kederli ve sıkıntılı halinde yağmur duası diğer durumlarda Allah rızası için işlemiş olduğu salih amelini aracı kılarak Allah'a yalvarmasının ve böylece Allah'a yaklaşmaya çalışmasının müstehab olduğunu göstermektedir.

49. TEVBE BÖLÜMÜ

Tevbe:

Sözlükte; rücu etmek, geri dönmek, pişman olmak, nedamet duymak, yaptığı günahı bırakıp Cenab-ı Hakk'a yönelmek. Asıl anlamı geri dönmektir. Yüce Allah'ın bir ismi, bir sıfatı olarak “Et-Tevvâb” ise itaata yönelerek Allah'a dönen kişinin istediği bağışlanmayı kabul edip o tevbekâr kulunu huzuruna alan ve onu affeden anlamındadır. Bu itibarla tevbe, kul hakkında günahlardan dönmeyi, yüce Rabb'imiz hakkında da cezalandırmaktan dönmeyi ifade eder, yani kul Rabb'ine döner, Rabb'i de onun bu yönelişini kabul eder ve onu cezalandırmaktan vazgeçer.

İslâm'da tevbe; birisi Allah, diğeri kul yönünden iki farklı anlam taşır. Allah yönünden tevbe, yapılan kötülüğü, işlenen günahı veya kabahati affedip bağışlamaktır. Kul yönünden, yaptığının kabahat veya günah olduğunu bilip, onu bırakıp terk ederek Allah'a dönmek, yani O'nun emirlerine uymak ve yasak ettiği şeylerden kaçınmak suretiyle Allah'a sığınarak O'ndan affetmesini, bağışlamasını dilemek, yaptıklanndan pişman olduğunu da belirterek yalnız O'na yalvarmak demektir. Çünkü tevbe, yaptığı İşin günah olduğunu, kusur veya kabahat olduğunu, suç işlediğini kabul etmekle başlar. İşte bu anlamda tevbe, bir ibadet olarak da sadece yüce Rabb'imize tahsis edilmelidir.

Hâl böyle olunca, şartlarına uygun olan bir tevbe, aynı zamanda Allah için yapılmış bir ibadettir. Böyle olduğu için de kabule şayan olması

gerekir, Nasıl ki, şartlarına uygun olarak yapılan ibadetlerin kabulü hususunda tereddüde düşmüyorsak, şartlanna uygun bir tevbenin kabulü için de tereddüt gösterilmemesi gerekir.

Öyleyse Allah'a imân etmiş kişiler, bilerek veya bilmeyerek günah işledikleri zaman hemen Allah'a yönelip tevbe etmekten çekinmemelidirler. Çünkü ilgili ayet ve hadislerden anladığımıza göre; Yüce Allah samimiyetle ve şartlanna uygun olarak yapılan tevbeleri kabul eder, kullarını bağışlar. Aynca, günahları bırakıp kendisine yönelenleri sever, zira günahkârlar için yüce Allah'ın rahmet, mağrifet ve kereminden başka bir sığmak yoktur. Bu bakımdan inananların tevbe etmekten korkmamaları, yaptıklan büyük veya küçük günahları için ne zaman olursa olsun, geciktirmeden hemen Rab'lerine yalvarmaları, Allah'a olan bu inançlarının gereği olmalıdır.

Günah işler işlemez hemen tevbenin gerekli olduğunda şüphe yoktur; çünkü Allah'ın emir ve yasaklarına karşı itaatsizlik ederek isyan etmenin azda olsa, imânı sarsacağı açıktır. Öyleyse, tevbenin de günah işledikten hemen sonra yapılması gerekir. Zira bu suretle yüce Allah'ı hemen hatırlayan kimse, bu vesileyle imânına dönmüş ve onu kuvvetlendirme gayretine girişmiş olur. Nitekim Yüce Rabb'imiz;

“Onlar fena birşey yaptıklarında veya kendilerine zulmettiklerinde Allah'ı anarlar, günahlarının bağışlanmasını dilerler. Günahları Allah'tan başka bağışlayan kim vardır. Onlar yaptıklarında bile bile direnmezler” [979] ve

“Kim tövbe edip güzel, yararlı işler işlerse, şüphesiz o, Allah'a gereği gibi yönelip tövbe etmiş olur” [980] buyurmaktadır.

Günahın hemen akabinde tevbe edip ısrar etmemenin zorunlu olmasındaki fayda ve hikmetlere gelince; bir defa, günahlara dalarak yüce

Yaradanım unutmuş olan kul, tevbe etmekle Allah'ın hatırlamış ve O'nun emirlerini yerine getirip, yasaklarından kaçınmayı zorunlu bir vazife bilerek, bu şuur İçerisinde Allah'a olan inancını yeniden kuvvetlendirmek suretiyle, bu inancının gereği oian iş ve davramşlan da yerine getirmeye başlamıştır.

ikinci olarak, bu kul, İşlemiş olduğu günahlarına bakarak, “Ben Allah'ın kötü kulu oldum” düşüncesiyle ümitsizliğe kapılarak daha fazla günah İşlemekten kurtulur, bu yeni ümit ve inançla Rabb'ine daha fazla bağlanıp yaklaşarak emirlerini yerine getirmeye ve yasak ettiklerinden kaçınmaya son derece gayret gösterir. Çünkü insanoğlu geleceğe dönük olan ümit ve hayalleriyle hayatını devam ettirmektedir. Bu ümit ve hayalleri yıkılmış bir insanın, dünyanın çeşitli dertleri ve zorluklan altında hayatını sürdürmesi gittikçe zorlaştığı için, ya devamlı olarak başkalarına zararlı olmakta veya kendi canına kıymaktadır. Pekâlâ bilinir ki, insanları hayata bağlayan unsurlann başında ümit ve inanç gelmektedir.

İşte tevbe eden kişi yitirdiği bu ümii ve inancını yeniden kazanarak hayata bağlamakta ve yaşayışında ortaya çıkan acı ve tatlı durumlara katlanma konusunda yerine göre sabredip, yerine göre mutlu olmasını başarabilmekte ve başkalarına da her bakımdan faydalı olmaya çalışmaktadır. Nitekim yüce Rabb'imiz bu hususu şöyle müjdelemektedir: "Onların hareketlerinin karşılığı Rab'lerinden bağışlanma ve içlerinde ırmaklar akan, temelli kalacakları Cennetlerdir. Böyle yapıp davrananların mükafatı ne güzeldir. [981]

1- Tevbe Etmeye Teşvik Ve Tevbeyle Sevinip Ferahlanma

2486- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Yüce Allah:

"Ben, kulumun benim hakkımdaki zannı ne ise ben (o zannın) yanındayım. Kulum Beni her nerede anarsa Ben onunla beraberim. Allah adıma yemin ederim ki, Allah, kulunun tevbesiyle herhangi birinizin çölde kaybettiği devesini bulurken duyduğu sevincinden muhakkak daha fazla sevinçli olur. Bana bir karış yaklaşana Ben bir arşın yaklaşanın Bana bir arşın yaklaşana Ben bir kulaç yaklaşırım. Kulum bana yürüyerek geldiği zaman Ben ona koşarak gelirim" buyurdu. [982]

2487- Haris b. Süveyd'den rivayet edilmiştir:

"Ben, Abdullah İbn Mes'ud'u hasta bulunduğu sırada onu ziyarete üzere yanına girmiştim. Bize, biri kendisinden ve diğeri de Resulullah (s.a.v.)'den olmak üzere iki hadis rivayet edip dedi ki: Ben, Resulullah (s.a.v.)'i şöyle buyururken işittim:

"Allah, mümin kulunun tevbe etmesine; çorak, tehlike korkusu olan bir yerde, beraberinde devesi olan, yiyeceği ve içeceği devesinin üzerinde olduğu halde uyuyan, uyandığında deveyi gitmiş bulan ve onu aramaya giden, nihayet kendisine susuzluk erişen, sonra kendi kendine: "Bulunduğum yerime geri döneyim de, ölünceye kadar orada yatayım" diyen ve başını ölmek için dirseğinin üzerine koyan, sonra uyanarak devesini üzerindeki azığı yiyeceği ve içeceği ile yanında bulan bir adamdan, evet Allah o mü'min kulunun tev-besine, bu adamın devesi ile azığına sevinmesinden daha çok sevinir." [983]

2488- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Allah'ın, kulunun tevbesîne sevinmesi; sizden birisinin çölde kaybettiği devesini, uyandığı zaman bulduğundaki sevincinden daha çoktur.” [984]

2- Tevbeyle Mağfiret Dilemek Suretiyle Günahların Düşmesi

2489. Ebu Eyyûb (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Ebu Eyyûb, kendisine ölüm yaklaştığı zaman: 'Ben, Resulullah (s.a.v.)'den işitmiş olduğum bir şeyi sizden gizlemiştim. Resulullah (s.a.v.)'i;

“Eğer sizler günah işler kimseler olmasaydınız, Allah günah işleyecek bir topluluk yaratır, sonra da işlemiş oldukları günahlardan tevbe etmeleri sebebiyle onları bağışlardı” buyururken işittim. [985]

2490- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Nefsim elinde olan Allah'a yemin ederim ki, eğer sizler günah işlemeseydiniz, Allah muhakkak sizleri giderir, fertleri günah işleyip Allah'tan bağışlanma dileyecek ve Allah'ın da onları mağfiret edeceği bir topluluk getirirdi.” [986]

3- Ahiret İşleri Hususunda Devamlı Zikir, Fikir, Murakabe Etmenin Fazileti Ve Bazı Zamanlarda ise Bunları Terk Edip Dünyayla Meşgul

Olmanın Caiz Olması

2491- Peygamber (s.a.v.)'in vahiy katiplerinden olan Hanzala el-Useyyidî (r.a)'dan rivayet edilmiştir:

“Bana, Ebu Bekr rastlamıştı. Bana:

“Ey Hanzala! Nasılsın?” diye sordu. Ben de:

“Hanzala münafık oldu!” dedim. Ebu Bekr:

“Subhânallah! Sen ne söylüyorsun?” dedi. Ben:

“Resulullah (s.a.v.)'in yanında bulunuyoruz. Bize cenneti, cehennemi hatırlatıyor, hatta onları gözle görmüş gibi oluyoruz. Resulullah (s.a.v.)’in yanından çıktıktan sonra ise eşlerle, çocuklarla, arazilerle ve günlük ticari işlerle meşgul oluyoruz. Bu sebeple bir çok şeyi unutuyoruz” dedim. Ebu Bekr:

“Vallahi, biz de muhakkak senin bu karşılaştığın işlerin benzerleriyle karşılaşıyoruz” dedi.

Bunun üzerine Ebû Bekr ve ben yürüdük ve Resulullah (s.a.v.)'in yanına girdik. Ben:

“Ey Allah'ın resulü! Hanzala münafık oldu!” dedim. Resulullah (s.a.v.):

“Ne oldu?” diye sordu. Ben:

“Ey Allah'ın resulü! Senin yanında bulunuyoruz. Bize cenneti ve cehennemi hatırlatıyorsun. O derece ki, onları gözümüzle görmüş gibi oluyoruz. Senin yanından çıktığımız zaman eşlerle, çocuklarla, arazilerle (ve günlük ticari işlerle) meşgul oluyoruz. Bu sebeple de bir çok şeyi unutuyoruz” dedim. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):

“Nefsim elinde olan Allah'a yemin ederim ki, siz, benim yanımda bulunduğunuz hal üzere ve zikretmeye devam ederseniz, melekler; döşeklerinizin üzerinde ve yollarınızın üzerinde sizlerle musafaha ederler/tokalaşırlar. Fakat ey Hanzala! Bazı zaman şöyle, bazı zaman böyle” buyurdu.

Resulullah (s.a.v.) bu sözünü üç defa tekrarladı.” [987]

Açıklama:

Hanzala'nın: “Ben münafık oldum” sözünü söylemesinin sebebi ve mânâsı şöyledir: Hanzala, Resulullah (s.a.v.)'in meclisinde ve sohbetinde bulunduğu zaman, Allah korkusu, âhiret kaygısı, Allah zikri, murakabe ve tefekkür gibi dini ve mânevi işlere tamamen yönelip dünyayı, çoluk çocuğu unutmuş durumda idi. Sonra huzurdan ayrılıp aile fertlerinin yanına gelince bu defa dünya işleriyle meşgul oldu. Hâlindeki bu değişikliğin bir tür münafıklık sayılmasından korktuğu için bu sözü söylemiş ve nihayet durumu Resulullah (s.a.v.)'e arz etmiş, Resulullah (s.a.v.)'de bu hâl değişikliğinin münafıklık sayılmadığını, müminlerin devamlı surette din işiyle uğraşıp dünya işlerini tamamen bırakmakla mükellef olmadıklarını ve bâzı zamanlarda din işiyle, diğer bâzı zamanlarda dünya işleriyle meşgul olmalarının tabii olduğunu bildirmiştir.

Meleklerin, müminlerle yatakların üstünde veya yollarda musafaha/tokalaşmasından maksat; aleni ve göz göre göre tokalaşmalarıdır. Çünkü meleklerin zikir ehli ile tokalaştığı sabittir. Ancak zikir ile meşgul olanlar bu tokalaşmayı gözle görmezler. Bu itibarla hadisteki tokalaşma aleni olan tokalaşmadır denilmiştir.

Resulullah (s.a.v.)’in *“Bazı zaman böyle ve bazı zaman da şöyle*” buyruğunun mânâsı şudur: Yâni adam, bâzı zamanlarda Allah'ı anmakla ve diğer bâzı zamanlarda Allah'ı anmayıp dünya işleriyle meşgul olmakla münafık sayılmaz. Allah'ı andığınız zamanda kulluk görevinizi yerine getirirsiniz. Allah'ı anmayı gevşettiğiniz vakitlerde meşru olmak kaydı ile nefsi arzularınızı ve dünya işlerinizi görürsünüz.

4- Yüce Allah'ın Rahmetinin Genişliği Ve Rahmetinin Gazabını Geçmesi

2492- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Allah mahlukatı yarattığı zaman ve onların mukadderatını belirlediği zaman kendi nezdinde Arş'in üstünde bulunan kitabına:

“Muhakkak ki Benim rahmetim gazabımı geçmiştir” diye yazdı. [988]

Açıklama:

Bilindiği gibi rahmet, sevabın kula ulaştırılması demektir. Gadab ise, kulun haketmesi sonucu, Yüce Allah tarafından cezalandırılması anlamına gelir.

Allah'ın rızâsı ve gadabı irâde sıfatıyla ilgilidir. İtaatkâr kuluna sevap vermek dilerse, buna rızâ, âsi kuluna azab vermek dilerse, buna da gadab denilir. Rahmetin öncelik ve üstünlüğünden maksat, onun çokluğu ve yaygınlığıdır. Bu demektir ki, Yüce Allah'ın kullan hakkında hayır, nimet ve

sevab verme irâdesi; intikam ve azabetme irâdesinden daha çok ve yaygındır. Bu mânayı bazı ilim adamları “Rahmet, Allah Teâ/a'nın zâtının gereğidir, gadah ise, kulun kusuruna bağlıdır” diye açıklamışlardır. Nitekim Yüce Allah, rahmet etmeyi kendi zatına farz kılmıştır. [989]

2493- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Resulullah (s.a.v.)'i:

“Allah rahmeti yüz parça yaratmış; doksan dokuzunu kendi nezdinde tutmuş, yeryüzüne de geriye kalan bir parçasını indirmiştir. İşte mahlukat, bu parçadan dolayı birbirlerine merhamet ederler. Hatta hayvan, yavrusunu emzirirken üzerine basarım endişesiyle ayağını yavrusundan yukarı kaldırır” buyururken işittim.” [990]

Açıklama:

Yeryüzünde varlıklar arasında gördüğümüz şefkat ve merhamet dolu davranışlar, Yüce Allah'ın sonsuz rahmetinin çok küçük bir bölümünün, yüzde birinin eseri olduğu anlaşılmaktadır. O'nun sınırsız rahmetinin böyle yüz parçaya bölünmüş olduğunun Hz. Peygamber (s.a.v.) tarafından bildirilmesi, bize, konuya ait bir fikir verebilmek içindir. Yüzde biri, yeryüzündeki bütün şefkat, sevgi ve merhamet, olay ve davranışların kaynağı ise, yüzde yüzünün tecellisinin nasıl bir ortam meydana getireceğini şöyle bir düşünmek ve tabiî umutlanıp sevinmek, ümitsizliğe asla düşmemek gerekir. Çünkü hadis, bu ifade tarzıyla, Allah'ın rahmetine sınır çizilemeyeceğinî ortaya koymaktadır. Dolayısıyla dünyada paylaşılan yüzde bir rahmetin yüzde yüzüyle ahirette karşılaşma imkanı insan için gerçekten büyük ümit kaynağı ve güvencedir.

2494- Hz. Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir;

“Resulullah (s.a.v.)'e Hevazin kabilesinden esirler gelmişti. Bunların içerisinde çocuğunu kaybetmiş emzikli bir kadın vardı ki o çocuğunu arıyordu. Kadir, esirler arasında çocuğu bulunca hemen onu alıp bağnna bastı ve emzirmeye başladı. Resulullah (s.a.v.), bu merhamet dolu olayı görünce, bize:

“Şu kadının, kendi çocuğunu ateşe atacağını düşünür müsünüz?” buyurdu. Biz de:

“Hayır, vallahi, atmamaya gücü yettiği müddetçe atmaz” dedik. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):

“İşte muhakkak kî Yüce Allah, kullarına bu kadının çocuğuna olan şefkatinden daha merhametlidir” buyurdu.”

2495- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Eğer mümin kul, Allah katındaki azabın derecesini bilmiş olsaydı, hiçkimse cenneti aklından geçirmezdi. Eğer kafir de, Allah katındaki rahmeti bilmiş olsaydı hiç kimse cennetten ümitsiz olmazdı.[991]

2496- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiöinp göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Hiç iyilik yapmamış bir adam, kendi ailesine:

“Bu vücûdum öldüğü zaman onu yakın. Sonra külünün yarısını rüzgarla tozutmak suretiyle karaya ve diğer yarısını da denize dökün! Vallahi, eğer Allah onu ele geçirmeye gücü yeterse onu muhakkak

alemlerden hiç kimseye uygulamayacağı bir azabla azablandıraçaktır” dedi.

Bunun üzerine bu kimse öldüğü zaman onun emrettiğini yaptılar.

“Allah da karaya emretti, kara derhal kendisinde bulunan kül zerreciklerini topladı. Allah'a denize emretti, deniz derhal kendisine bulunan külün zerrelerini topladı. Sonra Allah, o kimseye:

“Bunu niçin yaptın?” diye sordu. Adam:

“Senden korktuğumdan dolayı ey Rabbim! Sen en iyi bilensin!” dedi. Bunun üzerine Allah, o kimseyi bağışladı. [992]

2497- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Bir kadın, bir kedi yüzünden cehenneme girdi. Kadın o kediyi bağlamış, açlıktan ölünceye kadar ona ne yiyecek vermişti ve ne de yeryüzündeki haşerelerden yemesi için salıvermişti.”[993]

2498- Ebu Saîd el-Hudrî (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Sizden önceki ümmetlerin içerisinde yaşayan bir kimse vardı. Allah ona mal ve evlat vermişti. Bu kimse, öleceği zaman çocuğuna:

“Benim size emredeğim şu şeyi kesinlikle yapacaksınız, yoksa mirasımı kesinlikle sizden başkalarına veririm: Öldüğüm zaman beni yakın. Sonra da beni öğütüp toz yapın. Tozumu da rüzgara verip uçurun. Çünkü ben, Allah katında sevabına nait olacağım hiçbir hayır işleyip biriktirmedim. Şüphesiz ki Allah beni azab etmeye kadirdir' deyip

çocuklarından söz aldı. Onlar da, Rabbim hakkı için, kendisine bunu yaptılar. Bunun üzerine Allah, o kimsey ilahi huzura çekip:

“Seni bu yaptığına sevkeden şey nedir?” diye sordu. O da:

“Sana olan korkumdur!” diye cevap verdi. Allah:

“Kusuru/elden kaçan fırsatı, Allah korkusundan başka bir şey telafi edemez” buyurdu.[994]

5- Günahlar Ve Tevbe Tekrar Etse De Günahlardan Yapılan Tevbenin Kabul Edilmesi

2499- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.), Yüce Rabbinden rivayet ederek şöyle buyurdu:

“Bir kul, bir günah işledi. Sonra da:

“Allahını! Günahımı bağışla!” dedi. Yüce Allah:

“Kulum bir günah işledi, fakat kendisinin günahını bağışlayacak ve İşlediği günahtan dolayı cezalandıracak bir Rabbi olduğunu bildi” buyurdu.

“Sonra kul tekrar dönüp günah işledi. Sonra da:

“Rabbim! Günahımı bağışla!” dedi. Yüce Allah yine:

“Kulum bir günah işledi, fakat kendisinin günahını bağışlayacak ve işlediği günahtan dolayı cezalandıracak bir Rabbi olduğunu bildi” buyurdu.

“Sonra kul tekrar dönüp yine günah işledi. Sonra da:

“Rabbim! Günahımı bağışla!” dedi. Yüce Allah yine:

“Kulum bir günah işledi, fakat kendisinin günahını bağışlayacak ve işlediği günahtan dolayı cezalandıracak bir Rabbi olduğunu bildi. Sen istediğini yap, Ben seni bağışladım” buyurdu.”[995]

Açıklama:

Burada kul, günaha düştükten sonra mazeretler arayıp bu günahı ben şundan dolayı İşledim türü gerekçeler ve bahaneler öne sürmeden hatasını itiraf etmiş, Allah'tan da bağışlanma dilemiştir.

2500- Ebu Musa (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Doğrusu Allah, gündüzün günah işleyenin tevbesini kabul etmek için geceleyin elini açar. Geceleyin günah işleyenin tevbesini kabul etmek için de gündüzün elini açar. Bu durum, ta güneş battığı yerden doğuncaya kadar devam eder.” [996]

6. Yüce Allah'ın Müminleri Kötülüklerden Koruması Ve Çirkin İşleri Haram Kılması

2501- Abdullah (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Allah'tan daha fazla kıskanan hiç kimse yoktur. Bunun için kötülüklerin açığını da gizlisini de yasaklamıştır. Allah'a övmekten daha

fazla sevimli olan hiçbir şey yoktur. Bunun için Allah, kendisini övmüştür.” [997]

2502- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Doğrusu Allah kıskanır. Mümin de kıskanır. Allah'ın kıskanması, mümin kimsenin Allah'ın haram kıldığı şeyi işlemesidir.” [998]

Açıklama:

Allah'ın kıskanması; bir şeyi mümin kuluna men etmesi ve haram kılmasıdır.

Nevevî bu konuda şöyle der: "Bunun hakikati, kuliar için maslahat olmasıdır. Çünkü kullar, Allah'a övgüde bulunurlar. O da, onlara sevab verir. Bu suretle de bundan kullar faydalanırlar. Yüce Allah ise bütün alemlerden ganîdir. O'na kullann övgüde bulunması kendisine bir katkı sağlamadığı gibi, övgüyü terk etmeleri de O'na bir zarar vermez. [999]

2503- Esma bint. Ebi Bekr (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.)'i:

“Yüce Allah'tan daha kıskanç hiçbir şey yoktur” buyururken işittim. [1000]

7- Güzelliklerin Kötülükleri Gidermesi

2504- Abdullah İbn Mes'ud (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Bir kimse, mahremi olmayan bir kadından bir öpücük almıştı. Derken bu kimse, Peygamber (s.a.v.)'e gelip bu olayı ona anlattı. Bunun üzerine,

“Gündüzün iki tarafında sabah, akşam ve gecenin gündüze yakın saatlerinde namaz kıl! Çünkü iyilikler, kötülükleri giderir. Bu, algılaması olanlar için bir öğüttür” [1001] ayeti indi. Öpücük alan adam:

“Ey Allah'm resulü! Bu, sadece bana mı mahsus?” dedi. Resulullah (s.a.v.):

“Ümmetimden bununla amel eden herkes içindir!” buyurdu. [1002]

2505- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Bir adam, Peygamber (s.a.v.)'in yanına gelip ona:

“Ey Allah'ın resulü! Ben, ceza gerektirecek bir suç işledim. Dolayısıyla o cezayı bana uygula!” dedi.

Enes der ki:

“Bu sırada namaz vakti gelmişti. Bu kimse, Resulullah (s.a.v.)'le birlikte namaz kıldı. Namaz bitince, bu kimse yine:

“Ey Allah'ın resulü! Ben, ceza gerektirecek bir suç işledim. Dolayısıyla hakkımda Allah'ın kitabında emrettiği cezayı bana uygula!” dedi. Resulullah (s.a.v.):

“Sen, bizimle birlikte namazda hazır bulundun mu?” diye sordu. Adam:

“Evet, bulundum” diye cevap verdi. Resulullah (s.a.v.):

“İşlemiş olduğun suçun bağışlandı!” buyurdu. [1003]

Açıklama: Bazı alimler, bu olayın, şer'i cezalardan önce gerçekleştiğini belirtirken, bazıları da adamın suçunu detaylı bir şekilde anlatmadığı için kendisine had cezası vurulmadığını söylemişlerdir.

Bazı alimler ise bu gelen kimsenin İşlemiş olduğu günahın büyük günah değil de küçük günah olduğunu, çünkü büyük günahın namaz kılmakla düşmeyeceğini belirtmişlerdir. Dolayısıyla da kılmış olduğu namaz, onun için bir kefaret oİmuş oluyor.

8- Katılın Öldürmesi Çok Olsa Da Katılın Tevbesının Kabulü

2506- Ebu Saîd cl-Hudrî (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

"Sizden önceki ümmetler içinde bir adam vardı ki, doksan dokuz kişi öldürmüştü. Bu adam, yeryüzü halkının en âlim insanının kim olduğunu sordu. Ona, bir râhib gösterildi. O da rahibe gelip kendisinin doksan dokuz kişi öldürdüğünü söyledi, tevbesinin kabul edilip edilmeyeceğini sordu. Râhib:

"Hayır!" diye cevap verdi. Adam onu da öldürdü ve bununla yüzü tamamladı. Sonra yeryüzü halkının en âliminin kim olduğunu yine sordu. Ona âlim bir kimse gösterildi. Adam ona da giderek kendisinin yüz kişi öldürdüğünü, tevbesinin kabul edilip edilmeyeceğini arzetti. O:

"Evet, kabul edilir. Senin ile tevben araşma kim girebilir? Filân yere git. Orada Allah'a ibâdet eden insanlar vardır. Onlarla birlikte Allah'a ibâdet et! Memleketine dönme! Çünkü orası kötü yerdir" dedi.

Adam gitti. Yolun yansına varınca eceli geldi. Bu sefer onun hakkında rahmet melekleri ile azab melekleri münakaşa ettiler. Rahmet melekleri:

"Bu adam tevbe ederek kalbiyle Allah'a yönelerek geldi" dediler. Azab melekleri ise:

"O hiç bir hayır işlemedi" dediler.

Bunun üzerine yanlarına insan suretinde bir melek geldi. Onu aralarında hakem yaptılar. O da:

“İki yerin arasını ölçün! Hangi yere daha yakınsa bu adam oralıdır” dedi. O yeri ölçtüler ve adamın gitmek istediği yere daha yakın olduğunu buldular. Bunun üzerine ruhunu rahmet melekleri kabzetti. [1004]

Açıklama:

İnsanların işlerine bakmakla görevli melekl erin insanlar hakkındaki ictihadları değişik olabilir. Çünkü meleklerin bir kısmı bir insanın âsüerden sayılması görüşünde İken, diğer bir kısmı o insanın Allah'a itaat edenlerden sayılması kanâatına varabilirler. Bu yüzden de melekler arasında bir ihtilâf çıkabilir. Allah yine bir melek vasıtasıyla bu ihtilâfı giderir.

İnsanın günah işlemesine çeşitli nedenlerle sebep olan çevreyi ve muhiti değiştirmek ve iyiliklerin hâkim olduğu muhite geçmek uygundur.

Hadis, alim adamın alim olmayıp ibâdete düşkün adamdan üstün olduğunu ifâde eder. Çünkü katilin ilk baş vurduğu rahip alim olmadığı için tevbe etmenin bir yarar sağlayamayacağını söyledi, ikinci adam ise âlim olduğu için katile, kimsenin onun tevbe etmesine engel olamıyacağını ve tevbe etmenin yararlı olduğunu ifâade etti.

Kadı İyâz'a göre bu hadis, tevbenin diğer günahlar için yararlı olduğu gibi katü günahına da yararlı olduğuna delâlet eder. Bu hadis bizden önceki ümmetlerin şeriatını açıklamakta ve bu tür delillere dayanınanın câizliği ihtilâf konusu ise de bu hüküm ihtilâf konusu meselelerin dışında kalır. Çünkü bu hüküm hakkında şeriatımızda da deliller mevcuttur. Bizim şeriatımızda da delil bulununca artık ihtilâfa gerek kalmaz.

2507- Safvân b. Muhriz'den rivayet edilmiştir:

“Bir adam, Abdullah İbn Ömer'e; necvâ/fısıldaşma hakkında Resulullah (s.a.v.)'i ne buyururken işittin?” diye sordu. Abdullah İbn Ömer:

“Ben, Resulullah (s.a.v.)'i şöyle buyururken işittim:

“Kul, kıyamet günü, Yüce Rabbine yaklaştırılır. Hatta Allah onun üzerine rahmet kanadını/affını indirir ve ona gizlice bütün günahlarını itiraf ettirir. Rabbi, kuluna:

“Şu günahını) biliyor musun?” diye soracak. Kul:

“Rabbim! O günahımı biliyorum!” diyecek. Yüce Allah:

“Onu dünyada sana örtbas etmiştim. İşte bugün de ona sana bağışlıyorum!” buyuracak.

“Bunun üzerine iyiliklerinin sahifesi verilecek. Kafirler ile münafıklara gelince, onlar mahlukatın huzurunda:

İşte bunlar, Allah karşı yalan söyleyen kimselerdir!” diye seslenilecek.” [1005]

Necvâ:

Sır konuşmak, fısıldaşmak anlamına gelir. Kıyamet gününde Yüce Allah'ın mümin kuluyîa sır konuşması, yani ona günahlarını gizlice bildirmesi Allah'in kuluna olan ilahi bir lütfüdur.

9- Ka'b b. Mâlik ile iki Arkadaşının Tevbesi ile İlgili Hadisi

2508- Ka'b b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Ben Resulullah (s.a.v.)'in yaptığı gazaların hiç birinden geri kalmadım. Sadece Tebûk gazası müstesna! Bir de Bedir gazasında bulunmamıştım. Fakat Resulullah (s.a.v.) Bedir gazasınada bulunmayan hiç kimseyi azarlamadı.

Resulullah (s.a.v.) ile müslümanlar Bedir seferine cihad maksadıyla değil ancak Kureyş'in Şam'dan gelen kervanını kastederek yola çıkmışlardı. Nihayet Allah, müslümanlar ile düşmanlarını vakitsiz olarak yolda birleştirdi. Gerçekten Akabe gecesi Resulullah (s.a.v.)'e Ensar cemaatı olarak İslâm'a yardım etmek üzere biat edip söz verdiğimiz zaman ben de bunda hazır bulunmuştum. Her ne kadar benim için Bedir'de hazır bulunmak, Akabe'de bulunmak derecesinde sevimli değildir.

Tebûk gazasında Resulullah (s.a.v.)'den ayrıldığım zaman ki hikâyem şudur: Ben hiç bir zaman bu gazada ondan ayrıldığım zamankinden daha kuvvetli ve daha zengin bulunmamıştım. Vallahi, ondan önce iki yük devesini hiç bir zaman bir araya getirememiştim. Nihayet bu gazada iki yük devesini bir araya getirdim. Resulullah (s.a.v.) bu gazayı şiddetli bir sıcakta yaptı. Uzak bir sefere ve çöle gitti. Kalabalık düşman karşısına çıktı ve gazalarının hazırlıklarını tutabilmeleri için yapacakları işi müslümanlara açıkça bildirdi. Nereye götürmek istediğini onlara haber verdi. Resulullah (s.a.v.)'in beraberindeki müslümanlar çoktu. Onların sayısını mücahidlerin sayısını kaydeden bir muhafızın kitabı/divan defteri toplayamaz.

Ka'b sözüne devamla şöyle dedi:

“Hiç kimse gizlenmek istemiyordu. Sadece Yüce Allah tarafından vahiy inmedikçe Resulullah (s.a.v.)'e gizli kalacağını sanan kimseler saklanmışlardı.”

Resulullah (s.a.v.) bu gazaya meyvelerin yetiştiği ve ağaç gölgeleri güzelleştiği zaman gitti. Ben bu gazaya en fazla gönül veren bir kimse idim. Derken Resulullah (s.a.v.)'e ve onunla birlikte müslümanlar (savaş için) hazırlandılar. Ben de onlarla birlikte hazırlanayım diye sabahlamaya başladım. Fakat hiç bir şey yapmadan dönüyor, kendi kendime: 'Ben buna istediğim zaman yapanm' diyordum. Bu ihmalkarlık bende devam etti.

Nihayet İnsanlar hazırlık yapmaya devam ettiler. Bir sabah Resulullah (s.a.v.) ile müslümanlar, sefere çıktılar. Ben seferle ilgili hiç bir şey hazırlamamıştım. Sonra yine sabah vakti çıkıp yine hiç bir şey yapmadan geri döndüm. Bendeki bu tembellik hali devam edip gidiyordu. Nihayet müslümanlar süratle yol aldılar ve gaza ilerledi, içimden yola koyularak onlara yetişmek geçti. Keşke yapsaydım. Sonra bana bu mukadder olmadı. Resulullah (s.a.v.)'de çıkıp gittikten sonra insanlar araşma çıktığında ona uymamış olmak beni üzmeye başladı. Bundan yalnız nifakla suçlanmam yada zayıflardan Allah'ın mazur gördüğü kimse müstesna olabilirdi. Resulullah (s.a.v.)'e Tebûk'e varıncaya kadar beni anmamış. Tebûk'de cemaatın içerisinde otururken:

“Ka'b b. Mâlik ne yaptı?” diye sormuş. Selime oğulları kabilesinden bir kimse:

“Ey Allah'ın resulü! Onu, elbisesi ve o elbisenin yakalarına bakması Medine'de alıkoydu” demiş. Bunun üzerine Muâz b. Cebel, ona:

“Ne kötü söyledin! Vallahi, ey Allah'ın resulü! Onun hakkında hayırdan başka bir şey bilmiyoruz” demiş. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.) susmuş.

“O bu haldeyken kendisiyle serap kaybolan beyaz elbise giymiş bir kimse görmüş. Resulullah (s.a.v.):

“Sen, Ebû Hayseme olmalısın!' buyurdu. Bir de bakmışlar ki, o kimse, Ebû Hayseme el-Ensârî'dir. Kendisini münafıklar ayıpladıkları zaman bir ölçek kuru hurma tasadduk eden kimse işte budur.”

Ka'b b. Mâlik (sözüne devamla) der ki:

“Resulullah (s.a.v.)'in Tebûk'ten dönerek gelmekte olduğunu duyunca beni üzüntü kapladı. Yalan söylemeyi düşünmeye başladım. Kendi kendime:

“Yarın Resulullah (s.a.v.)'in gazabından ne ile kurtulurum” diyordum. Bu hususta ailemin her fikir sahibinden yardım istiyordum. Bana Resuluftah (s.a.v.)'in gelmesi yaklaştığı söylenince bâtıl düşünce benden gitti. Anladım M, ondan hiç bir şeyle ebedîyyen kurtulamam. Ona doğruyu söylemeye niyet ettim.

Resulullah (s.a.v.), bir sabah Medine'ye geldi. Resulullah (s.a.v.), bir seferden geldiği zaman ilk önce işe mescitten başlardı. Orada iki rekât namaz kıldı. Sonra halkla görüşmek üzere oturdu. O bunu yapınca gazaya gitmeyenler gelerek kendisinden özür dilemeye ve ona yemin etmeye başladılar. Bunlar, seksen küsur kişi idiler. Resulullah (s.a.v.)'de onların açık beyanatını kabul etti. Kendileriyle biatda bulundu ve onlar için istiğfar etti. Gizli taraflarını da Allah'a havale etti. Nihayet ben geldim. Selâm verdiğim zaman kızgın bir kimsenin tebessümüyle gülümsedi. Sonra da:

“Gel!” dedi. Ben de yürüyerek geldim ve huzuruna oturdum. Bana:

“Neden gazadan geri kaldın? Sen Akabe'de sırtına biat almış değil miydin?” dedi. Ben:

“Ey Allah'ın resulü! Vallahi, ben dünya halkından senden başka birinin yanında otursaydım, onun öfkesinden muhakkak bir özürle kurtulacağımı sanırım. Lisanıma fesahat verilmiş bir kimseyim. Fakat ben, vallahi, şuna

kanaat ettim ki, eğer bugün ben seni benden hoşnut edecek bir yalan söz söyeleyecek olursam çok sürmez muhakkak Allah yalanımı ortaya çıkararak seni hakkımda öfkelendirir. Eğer huzurunda seni hakkımda öfkelendirecek doğru söz söylersem herhalde bu hususta meydana gelen kusurumu Allah'ın affetmesini umarım. Vallahi, (benim seferden geri kalmam hususunda arzedecek hiç bir özrüm yoktur. Vallahi, senden geri kaldığım zamankinden daha kuvvetli ve daha zengin olduğum hiçbir zaman yoktur' dedim. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):

“Ka'b'a gelince, gerçekten o doğruyu söyledi. Şimdi Allah senin hakkında hükmünü verinceye kadar kalk (git)!” buyurdu.

Ben de kalkıp gittim. Selime oğullan kabilesinden bazı kimseler de kalkıp peşime takıldılar ve bana:

“Vallahi! Senin bundan önce hiç bir günah işlediğini bilmiyoruz. Gerçekten sen, seferden geri kalan diğer kimselerin Resulullah (s.a.v.)'e beyan ettikleri özürle özür dilemekten âciz kaldın. Eğer sen de özür beyan etseydin, senin bu günahına, Resulullah (s.a.v.)'in sana istiğfarda bulunması yeterdi” dediler.

Ka'b der ki:

“Vallahi! Onlar, bana serzenişte bulunmaya o kadar devam ettiler ki, Resulullah (s.a.v.)'e dönerek kendimi yalanlayacağım geldi. Sonra onlara:

“Benimle birlikte bu duruma düşen bir kimse daha oldu mu?” dedim. Onlar da:

“Evet! Seninle birlikte iki adam daha var. Onlar da senin söylediğin gibi söylediler. Onlara da sana söylendiği gibi söylendi” dediler. Ben:

“Onlar kimdir?” diye sordum. Onlar:

“Murâre b. Rabîa el-Amirî ile Hilal b. Ümeyye el-Vâkıfî diyerek Bedr gazasına katılmış bulunan ve kendileri örnek alınacak iki salih kimseyi bana söylediler.Bana bunları anlatınca tereddütten vazgeçtim.”

Resulullah (s.a.v.) seferde kendisinden geri kalanlar arasından biz üç kişiyle konuşmaktan müslümanlan nehyetti. Bunun üzerine halk bizden kaçındı. Bize karşı halleri değişti. Hattâ yeryüzü bile bana yabancılaştı. Artık bu yeryüzü, o bildiğim yeryüzü değildi. Bu hal üzere elli gece kaldık. iki arkadaşım boyun bükerek ve ağlayarak evlerinde oturdular.

Bana gelince, ben kavmin en genci ve en sağlamı İdim. Evden çıkıyor, namaza geliyor, çarşılarda dolaşıyordum. Fakat benimle hiçkimse konuşmuyordu. Namazdan sonra oturduğu yerde İken Resulullah (s.a.v.)'e gelerek selâm veriyor ve içimden:

“Acaba selâmı almak için dudaklarını kıpırdattımı, kıpırdatmadı mı” diyordum. Sonra ona yakın bir yerde namazımı kılıyor, ona gizlice bakıyordum. Namazımı kılmaya yöneldiğimde bana bakıyor, ona doğru baktığım da benden yüz çeviriyordu. müslümanların bu cefâsı üzerimde uzun zaman devam edince gidip Ebu Katâde'nin bahçesinin duvarından tırmandım. Ebû Katâde amcamdır ve en sevdiğim bir insandır. Ona selâm verdim. Vallahi, selâmımı almadı. Ona:

“Ey Ebû Katâde! Allah aşkına söyle! Benim Allah ve Resulünü sevdiğimi bilir misin?” dedim. Ebu Katâde sustu. Allah aşkına tekrar söylemesini istedim. Yine sustu. Tekrar istedim. Bu defa:

“Allah ve Resulü daha iyi bilir!” dedi. Bunun üzerine gözlerim yaşlar boşandı ve geri dönüp duvardan çıktım.

Bir defasında Medine'nin çarşısında yürürken Medine'de zahire satmaya gelen Şamlılardan Nabatlardan bir ekinci:

“Bana Ka'b b. Mâliki kim gösterecek!” diyordu. İnsanlar beni göstererek kendisine işaret etmeye başladılar. Nihayet yanıma gelip bana Gassân hükümdarından bir mektup verdi. Ben yazıcı idim. Mektubu okudum. Gördüm ki, içinde şunlar vardı:

“Bundan sonra, seninkinin sana cefâ ettiğini duyduk. Allah seni ne hakaret diyarında yaratmıştır ve ne de hakkın zayi olacağı yerde var etmiştir. Hemen bize katüki, sana yardımda bulunalım.”

Ka'b der ki:

“Mektubu okuduğum zaman: “Bu da belânın bir çeşidi” deyip tandıra yönelerek mektubu orada yaktım. Nihayet elli gecenin kırkı geçip vahy gecikmişti. Derken Resulullah (s.a.v.)'in elçisi bana gelip:

“Resulullah (s.a.v.), sana hanımından uzaklaşmanı emrediyor!” dedi. Ona:

“Onu boşayayım mı, yoksa ne yapayım?” dedim. O da:

“Hayır! Sadece ondan uzaklaş, ona asla yaklaşma!” dedi.

Resulullah (s.a.v.) benim durumumdaki diğer iki arkadaşıma da bunun gibi haber göndermiş. Bunun üzerine hanımıma:

“Ailenin yanına dön, Allah bu işte bir hüküm verinceye kadar onların yanında kal!” dedim.

Derken Hilal b. Ümeyye'nin hanımı Resulullah (s.a.v.)'e gelip ona:

“Ey Allah'ın resulü! Gerçekten Hilâl b. Ümeyye ihtiyar bir kimsedir. Gücü ve kuvveti gitmiştir. Hizmetçisi de yoktur. Ona hizmet etmemi çirkin görür müsün?” dedi. Resulullah (s.a.v.):

“Hayır! Fakat sana asla yaklaşmasın!” buyurdu. Kadın:

“Vallahi, onda hiç bir hareket yok! Vallahi, bu iş başına geldiğinden bugüne kadar hiç durmadan ağlamaktadır” dedi.

Bunun üzerine ailemden biri, bana:

“Sen de Resulullah (s.a.v.)'den hanımın hakkında izin istesene! Bak, Resulullah (s.a.v.), Hilâl b. Ümeyye'nin hanımına Hilâl'e hizmet etmesi için ona izin verdi” dedi. Ben:

“Onun hakkında Resulullah (s.a.v.)'den izin isteyemem. Ben genç bir adamım. Onun hakkında Resulullah (s.a.v.)'den izin istediğim zaman bana ne söyleyeceğini bilemem!” dedim.

Ka'b der ki:

“Bu şekilde on gece daha durdum. Bu suretle bizimle konuşmak yasak edildiği zamandan itibaren elli gecemiz tamamlandı. Sonra ellinci gecenin sabahında sabah namazını evlerimizden birinin üzerinde kıldım. Yüce Allah'ın hakkımızda beyân buyurduğu hal üzere otururken beni bir sıkıntı bastı. Bana yer bütün genişliğine rağmen dar geldi. Sel1 dağı üzerine çıkmış bağıran bir kimsenin sesini işittim. Var sesiyle:

“Ey Ka'b b. Mâlik! Müjde!” diyordu. Hemen secdeye kapandım. Anladım ki,. darlık gidip genişlik gelmiştir. Derken Resulullah (s.a.v.) sabah namazını kıldıktan sonra Allah'ın bizim tevbemizi kabul ettiğini halka bildirdi. Bunun üzerine halk bizi müjdelemeye yürüdü, iki arkadaşıma müjdeciler gitti. Bir adam/Zübeyr b. Avvam da bana gelmek üzere atını mahmuzladı. Eşlem kabilesinden biri/Hamza b. Amr koşarak bana doru geldi. Dağa çıktı. Ses attan daha hızlı idi. Sesini işittiğim kimse bana müjdeye gelince hemen iki elbisemi çıkararak müjdesinden dolayı ona giydirdim. Vallahi, o gün bundan başka elbisem yoktu. Amcam Ebu Katade'den emaneten iki elbise alarak onları giydim. Hemen Resulullah (s.a.v.)'i görmek isteyerek yola düştüm. Halk grup grup karşıma çıkıyor, tevbeden dolayı beni tebrik ediyor, sonra da:

“Allah'ın tevbeni kabul buyurması sana mübarek olsun!” diyorlardı. Nihayet mescide girdim. Bir de baktım ki, Resulullah (s.a.v.) mescitte oturuyor. Etrafında da insanlar vardı. Derken Talha b. Ubeydullah kalkıp hızlıca yanıma geldi. Benimle musâfaha etti ve beni tebrik etti. Vallahi, muhacirlerden ondan başka hiç kimse ayağa kalkmadı.

Ravi der ki:

“Ka'b, Talha'nın bu yaptığını hiç unutmamıştır.”

Ka'b der ki:

“Resulullah (s.a.v.)'e selâm verdiğim zaman yüzü sevinçten parlıyor ve:

“Annen seni doğurduğundan beri geçen en hayırlı gün sana müjdeler olsun!” buyurdu. Ben:

Ey Allah'ın resulü! Bu müjde, senin tarafından mı, yoksa Allah tarafından mı?' dedim. Resulullah (s.a.v.):

“Hayır! Bilâkis Allah farafmdan!” buyurdu.

Resulullah (s.a.v.) sevindiği zaman yüzü nurlanır, sanki yüzü bir ay parçası gibi olurdu. Biz bunu bilirdik. Onun huzuruna oturduğum zaman:

“Ey Allah'ın resulü! Benim tövbemden biri de, Allah ve Resulü için sadaka olmak üzere malımdan sıyrılmamdır” dedim. Resulullah (s.a.v.);

“Malinin bir kısmım tut! Bu senin için daha hayırlıdır” buyurdu. Ben:

“Ben, Hayber'den aldığım hissemi tutuyorum” deyip sonra da:

“Ey Allah'ın resulü! Doğrusu Allah beni doğruluk sayesinde kurtardı. Benim tevbemden biri de, yaşadığım müddetçe doğrudan başka bir söz söylememektir” dedim.

“Vallahi, bunu, Resulullah (s.a.v.)'e söylediğimden bugüne kadar müslümanlardan hiç birine doğru söz söyleme hususunda Allah'ın bana olan

ihsanından daha güzel ihsanda bulunduğunu bilmiyorum. Vallahi, bunu, Resulullah (s.a.v.)'e söylediğimden bugüne kadar kasten hiç bir yalan yapmadım. Geriye kalan ömrüm hususunda da Allah'ın beni muhafaza buyurmasını dilerim.

Ka'b der ki:

“Bunun üzerine Yüce Allah,

“Andolsun ki, Allah, yine peygambere ve en zor gününde ona uyan Muhacirlerle Ensar'a, içlerinden bir kısmının kalbleri az kalsın kayacak gibi olmuşken, tevbe nasip etti de lütfedip tevbelerini kabul buyurdu. Çünkü O, gerçekten çok şefkatli, çok bağışlayıcıdır. Allah, haklarında hüküm beklenen o üç kişiyi de bağışladı. Çünkü o derece bunalmışlardı ki, yeryüzü bütün genişliğine rağmen onlara dar gelmeye başlamıştı, vicdanları da kendilerini sıkıntıya sokmuştu. AUah'dan kurtuluşun, ancak Allah'a sığınmakta olduğunu anlamışlardı. Sonra da Allah, onları tevbekâr olmaya muvaffak kıldı da tevbelerini kabul buyurdu. Şüphesiz ki Allah, tevbeleri çok çok kabul edendir, çok merhametli olandır. “Ey iman edenler! Allah'tan korkun ve doğrularla beraber olun” [1006] ayetlerini indirdi.

Ka'b der ki:

“Vallahi, Allah beni İslâm için hidayete erdirdikten sonra kendi nefsimce Resulullah (s.a.v.)'e söylediğim doğru sözden daha büyük hiç bir nimet vermemiştir. Bu büyük nimet, Resulullah (s.a.v.)'e yalan söyleyip de helak olmuş bulunmamak nimetidir. Gerçekten Allah yalancılar için vahyi indirdiği zaman, bir kimseye söyleyeceği en kötü şeyi söylemiştir. Yüce Allah, onlar hakkında:

“Onların yanına döndüğünüz zaman kendilerine bir şey söylemeyin diye sizin için Allah'a yemin edeceklerdir. Onlardan hemen yüz çevirin!

Çünkü onlar pistir. Kazandıklarına karşılık yerleri cehennemdir. Kendilerinden razı olasınız diye size yemin ederler. Siz onlardan razı olursanız şunu muhakkak bilin ki, Allah fasık kavimden razı olmaz” [1007] buyurdu.

Ka'b der ki:

“Biz, üç kişi Resulullah (s.a.v.)'in yemin ettikleri zaman yeminlerini kabul ederek kendileriyle biat yaptığını ve haklarında istiğfarda bulunduğu kimselerin işinden geri bırakılmıştık. Resulullah (s.a.v.) bizim işimizi Allah hükmünü verinceye kadar ertelemişti. İşte bu sebeple Yüce Allah,

“Geri bırakılan üç kişinin tevbesini de...” buyurmuştur. Bizim Allah'ın zikrettiği geri kalmamız (meselesi), gazadan geri kalmamız değildir. Bu ancak Peygamber (s.a.v.)'in bizi ve bizim tevbemizi, Resulullah (s.a.v.)'e yemin ve özür bildirip de özürleri kabul olunanların tevbelerin)den geri bırakmasıdır. [1008]

Açıklama:

Tebük, Medine üe Şam arasında Medine'ye ondört, Şam'a ise onbir konaklık mesafede bir yerdir. Tebük seferi, hicretin 9. yılında miladi 630 yılında Receb ayında yapılmıştır.

Tebuk gazası ile ilgili olarak 2166 nolun hadisin açıklamasına bakabilirsiniz.

10- Hz. Âişe'ye İftira (İfk) Hadisi Ve Zina İftirasında Bulunan Kimsenin Tevbesinin Kabulü

2509- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.) bir sefere çıkmak istediği zaman kadınlarının arasında ki çekerdi. Kur'a kime çıkarsa, Resulullah (s.a.v.) onunla birlikte sefere çıkardı.

Âişe der ki:

“Yapacağı bir gaza için aramızda kur'a çekmişti. O gazada kur'a be isabet etti. Ben de Resulullah (s.a.v.)'le birlikte gazaya çıktım. Bu olay, tesettür, indirildikten sonra oldu. Ben hevdecimin içinde (deveye) bindiriliyor, gideceğii yere onun içinde indiriliyordum. Nihayet Resulullah (s.a.v.) gazasını bitirip geri de düğü ve Medine'ye yaklaştığımız zaman bir gece yürüyüşü bildirdi. Yürüyüşü bile dikleri zaman ben hemen kalkıp yürüdüm, hattâ orduyu geçtim. Hacetimi gön ğümde eşyanın yanına yöneldim. Göğsüme dokundum, bir de taktım ki, Zafâr be cuğundan yapılan gerdanlığım kopmuş. Derhal dönerek gerdanlığımı aradım. O aramak beni alıkoydu. Benim semerimi yükleyen cemaat hevdecimi yükleyip gittiler. Onu benim bindiğim deveme yüklemişler. Benim onun içinde olduğumu zanetmişler.”

Âişe der ki:

“O zaman kadınlar hafif idiler. Şişmanlamamışlar, kendilerini et kî lamamıştı. Yiyecek nâmına ancak bir parça bir şey yiyorlardı. Cemâat hevdeci veye yükler ve kaldırırken ağırlığını yadırgamamışlar. Ben genç yaşta taze birisiydi Deveyi sürerek yürümüşler. Ben gerdanlığımı ordu gittikten sonra buldum. Buh dukları yere geldim ki, orada ne çağıran var ve ne de cevap veren birisi. Bulum ğum yerime vardım. Zannettim ki, cemaat beni arayacak ve yanıma dönecek! Yerimde otururken uykum geldi. Orada

uyuya kalmışım. Safvan b. Muattal Sülemî sonra Zekvânî, ordunun arkasında mola vermişti. Gecenin sonunda y çıkmış, benim bulunduğum yerde sabahlamış ve uyuyan bir insan karaltısı görm Hemen yanıma gelip beni gördüğü zamna tanımış. Hakikaten bana tesettür farz kılınmazdan önce beni görüyordu. Beni tanıdığı zaman onun;

““İnnâ lillâhi ve innâ ileyhi râciûn” Biz muhakkak Allah'tan geldik ve ancak O'na dönücüleriz” [1009] *şeklindeki istircâ sözüyle uyandım. Hemen çarşafımla yüzümü örttüm. Vallahi, benimle bir kelime bile konuşmadı. Istircâ'dan başka ondan bir kelime işitmedim. Devesini çöktürdü, ön ayağına bastı, böylece ben de deveye bindim. Devemi önüne katarak yola koyuldu. Nihayet orduya öğlen zamanı sıcak bastığında konakladıktan sonra yetiştik. Artık benim hakkımda helak olan helak olmuştu. Bu iftiranın büyük kısmına girişen Abdullah b. Übey b. Selûl olmuştu. Daha sonra Medine'ye geldik.”*

Medine'ye geldiğimiz zaman ben bir ay hasta oldum, insanlar, İftiracıların sözlerini dillerine doluyorlarrms Ben, bundan hiçbir şeyin farkında değildim. Fakat hastalığım esnasında Resulullah (s.a.v.)'in eskiden rahatsızlandığımda gördüğüm şefkatini görememek beni şüphelendiriyordu. Resulullah (s.a.v.) sadece içeriye girer, selâm verir ve sonra adımı anmadan:

“Hastanız nasıl?” diyordu. Bu da beni şüphelendiriyordu. Ama bir kötülük aktlam gelmedi. Nihayet iyileştikten sonra dışarı çıktım. Benimle beraber Ümmü Mistah'da Menasi' tarafına doğru çıktı. Bu yer bizim helâmızdı. Buraya sadece geceden geceye çıkardık. Bu olay, helaları evlerimize yakın yapmamızdan önce idi. Ayak yolu hususunda âdetimiz ilk Arabların âdeti İdi. Helaları evlerimizin yanına yapmaktan eziyet duyardık. Ben ve Ümmü Mistah yürüdük. Bu kadın, Ebû Ruhm b. Muttalib b.

Abdimenafm kızıdır. Annesi de, Sahr b. Amİr'in kızı Ebû Bekr es-Sıddîk'ın teyzesidir. Ümmü Mistah'm oğlu da, Mistah b. Üsâse b. Abbâd b. Muttalib'dir. Sonra ben ve Ebu Ruhm'un kızı hacetimizi gördükten sonra, benim evime doğru yöneldik. Derken Ümmü Mistah çarşafına basıp:

“Mistah'ın belâsını versin!” dîye oğluna beddua etti. Ben, ona:

“Ne kötü söz söyledin! Bedir'de bulunmuş bir adama mı sövüyorsun?” dedim. O:

“Be kadın! Sen onun ne söylediğini işitmedin mi?” dedi. Ben de:

“Ne söylemiş?” dedim.

Bunun üzerine o, bana iftiracıların benimle ilgili söylediklerini anlattı. Bunun üzerine hastalığım daha da arttı. Evime döndüğüm zaman yanıma Resulullah (s.a.v.) girdi ve selâm verdi. Sonra da:

“Hastanız nasıldı”' diye sordu. Ben, ona:

“Bana, anne-babamın yanına gitmeye izin verir misin?” dedim. O anda ben bu haberi onlardan iyice anlamak istiyordum. Resulullah (s.a.v.) bana izin verdi. Ben de anne-babamın yanına gittim. Anneme:

“Ey anneciğim! İnsanlar ne konuşuyor?” dedim. Annem:

“Ey kızcağızım, sakin oli Vallahi, pek az güzel kadın vardır ki, kendisini seven bir adamla evli olsun, ortaklan da bulunsun da, onun aleyhinde çok söz söylemesinler” dedi. Ben:

“Subhanallah! Gerçekten insanlar bunu mu konuşmaktalar?” dedim.

Artık o gece ağladım. Gözümün yaşı dinmeden ve gözüme uyku girmeden sabahladım. Sonra (yine) ağlayarak sabahladım. Vahyin arası kesildiği zaman Resulullah (s.a.v.) ailesinden ayrılmak hususunda istişarede bulunmak üzere Ali b. Ebi Tâlib ile Üsâme b. Zeyd'i çağırdı. Üsâme b.

Zeyd, Resulullah (s.a.v.)'e ailesinin suçsuzluğunu bildiğini ve onlara karşı beslediği sevgiye işaret ederek:

“Ey Allah'ın resulü! Onlar, senin ailendir. Biz hayırdan başka bir şey bilmiyoruz” dedi. Ali b. Ebi Tâlib'e gelince o:

“Allah senin başını dara sokmaz, ondan başka kadınlar çoktur. Cariyeye sorasan sana doğruyu söyler” dedi. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.) Berîre'yi çağırarak ona:

“Ey Berîre! Âişe'den seni şüpheye düşürecek bir şey gördün mü?” diye sordu. Berîre, ona:

“Seni hak (din)le gönderen Allah'a yemin ederim ki, ondan kendisini ayıplayacağım hiç bir şey görmedim. Şu kadar var ki, o genç yaşta bir tazedir. Ailesine yoğurduğu hamur üzerinde uyur da, koyun gelip o hamuru yer' dedi. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.) kalkıp minbere çıktı ve Abdullah b. Übey b. Selûl'un, hem kendisinden ve hem de ailesinden özür dilemesini sağlatmak istedi.”

Aişe der ki:

“Resulullah (s.a.v.) minberde iken şunu söyledi:

“Ey müslümanlar topluluğu! Ehl-i beytim hakkında ezası son dereceyi bulan bir adamdan benim özrümü kim alacak? Vallahi, ben, ailem hakkımda hayırdan başka bir şey bilmem. Bu iftiracılar, bir adamın ismini ortaya koydular ki, o kimse hakkında hayırdan başka bir şey bilmiyorum. Bu İsmi geçen kimse de, ailemin yanına ancak benimle beraber girerdi” buyurdu. Bunun üzerine Sa'd b. Muâz el-Ensârî ayağa kalkıp;

“Ey Allah'ın resulü! Senin Özür diletmeni ondan ben alırım. Eğer Evs kabilesindense boynunu vururuz, eğer kardeşlerimiz Hazrec'ten ise emir buyurursun, biz de senin emrini yaparız” dedi.

Daha sonra Sa'd b. Ubâde ayağa kalktı. Bu kimse, Hazrec kabilesinin reisi ve iyi bir adamı idi. Fakat kabile hamiyyetionu cahilleştırdi. Sa'd b. Muâz'a'da:

“Hatâ ettin! Allah'a yemin ederim ki, onu öldüremezsin. Öldürmeye de gücün yetmez!” dedi.

Daha sonra Üseyd b. Hudayr ayağa kalktı. Bu kimse, Sa'd b. Muâz'ın amcasının oğluydu. Sa'd b. Ubâde'ye:

“Hatâ ettin! Allah'a yemin ederim ki, onu mutlaka öldürürüz. Sen gerçekten münafıksın. Münafıklar namına mücâdele ediyordun” dedi.

İki kabile yâni Evs ve Hazrec kabileleîeri ayaklandılar. Hatta çarpışmaya niyetlendiler. “Resulullah (s.a.v.) ise minberin üzerinde ayakta duruyordu. Resulullah (s.a.v.) onları yatıştırmaya devam etti. Nihayet sustular. O da sustu.

Aişe der ki:

“Ben o gün ağladım. Göz yaşım dinmiyor, gözüme uyku girmiyordu. Sonra ertesi gece de ağladım. Göz yaşım dinmiyor, gözüme uyku girmiyordu. An-nem-babam, bu ağlamamın ciğerimi parçalayacağını sanıyorlardı. Onlar benim yanımda oturuyor, ben de ağlıyorken Ensar'dan bir kadın yanıma girmek için izin istedi. Ona izin verdim. Kadın oturup benimle birlikte ağlamaya başladı.”

Âişe der ki:

“Biz bu hal üzere iken yanımıza Resulullah (s.a.v.) girdi. Selâm verdi. Sonra oturdu. . Resulullah (s.a.v.) daha önce hakkımda başladığı günden beri yanımda hiç oturmamıştı. Bir ay beklediği halde kendisine benim hakkımda hiç bir şey vahyedilmemişti. Resulullah (s.a.v.) oturduğu zaman şahadet kelimelerini getirdi.” Sonra da:

“Bundan sonra, Ey Aişe! durum şu ki, hakında bana şöyle şöyle sözler erişti. Eğer sen bunlardan uzaksan yakında Allah senin suçsuz olduğunu ortaya koyacaktır. Eğer bir günah işlediysen Allah'a istiğfar et! Ona tevbe eyle! Çünkü kul bir günahı itiraf eder, sonra da tevbe ederse, Allah onun tevbesini kabul eder” buyurdu.

Aişe der ki:

“Resulullah (s.a.v.) sözünü bitirince göz yaşım dîndi. Hatta ondan bir damla hissetmez oldum. Babama:

“Resulullah (s.a.v.)'in söylediği bu söz hususunda benim adıma cevap ver!” dedim. Babam:

“Vallahi, Resulullah (s.a.v.)'e ne söyleyeceğimi bilemiyorum” dedi. Bunun üzerine anneme:

“Benim adıma Resulullah (s.a.v.)'e cevap ver!” dedim. O da:

“Vallahi, Resulullah (s.a.v.)'e ne söyleyeceğimi ben de bilemiyorum” dedi. Bunun üzerine ben, Kur'an'dan çok şey bilmediğim halde genç yaşta taze bir kimse olduğum halde:

“Vallahi, ben iyi anladım ki, siz bu dedikoduyu işitmişsiniz. Hatta bu söz, kalplerinize yerleşmiş ve ona inanmışsınız. Size ben suçsuzum desem -ki Allah suçsuz olduğumu daha iyi bilir- bu hususta bana inanmayacaksınız. Eğer ben size kötü bir şey itiraf etsem -ki Allah suçsuz olduğumu daha iyi bilir- beni tasdik edeceksiniz. Vallahi, ben bu vaziyette kendim ille size verecek başka bir örnek bulamıyorum. Ancak Yûsuf'un babası Yakub'un dediği gibi, *“Artık bana düşen güzel bir sabırdan ibarettir. Sizin şu söylediklerinize karşı yardımına sığınılacak ancak Allah'tır”* [1010] dedim.

Âişe der ki:

“Sonra yan dönerek döşeğime yattım. Halbuki ben vallahi o anda suçsuz olduğumu ve Allah'ın benim suçsuz olduğumu ortaya çıkaracağını biliyordum. Fakat vallahi, hakkımda okunan vahy/Kur'ân ayeti indirileceğini zannetmiyordum. Benim halim kendimce Yüce Allah'ın hakkımda okunan bir kelamla konuşmasından daha aşağı idi. Fakat Resulullah (s.a.v.)'in uykuda rü'ya göreceğini, o rüya ile Allah'ın benim suçsuz olduğumu ortaya çıkaracağını umuyordum. Vallahi, Resulullah (s.a.v.) meclisinden ayrılmamış ve ev halkından hiç kimse de dışarı çıkmamıştı. Tam bu sırada Yüce Allah, Peygamberi (s.a.v.)'e vahy indirdi. Kendisine vahy anında basan şiddetli ağırlık yine bastı. Üzerine indirilen kelâmın ağırlığından soğuk günde alnından inciler gibi ter dökülüyordu. Resulullah (s.a.v.)'den vahy hâli açıldığı zaman kendisi gülüyordu. Konuştuğu ilk söz:

“Ey Âişe! Müjde! Allah senin suçsuzluğunu belirtti” oldu. Bunun üzerine annem, bana:

“Kalk! Resulullah (s.a.v.)'in yanına git” dedi. Ben:

“Vallahi, Resulullah (s.a.v.)’in yanına kalkıp gidemem. Allah'tan başka hiç kimseye de harndedemem! Benim suçsuz olduğumu indiren O'dur” dedim.

Âişe der ki:

“Yüce Allah,

“Şüphesiz ki, iftirayı getirenler sizden bir topluluktur” [1011] âyetinden itibaren on âyet indirdi. İşte Yüce Allah, bu âyetleri benim suçsuzluğum hakkında indirmiştir. Babam Ebû Bekr, akrabalık bağından ve fakirliğinden dolayı infakta bulunduğu Mistah için:

“Vallahi, Âişe hakkında söylediği iftiralardan sonra artık ona kesinlikle hiçbir infakta bulunmam!” dedi. Bunun üzerine Yüce Allah,

“İçinizden faziletli ve servet sahibi kimseler akrabaya, yoksullara, Allah yolunda göç edenlere mallarından vermeyeceklerine dair yemin etmesinler, yaptıklarını bağışlasınlar ve aldırış etmesinler. Allah'ın sizi bağışlamasını arzulamaz mısınız?” [1012] ayetini indirdi.

Hibban b. Musa der ki:

“Abdullah b. Mübarek: İşte bu, Allah'ın kitabı içerisinde en ümit bahşeden âyetidir” dedi.

Bu ayetin Ebû Bekr:

“Vallahi, ben, Allah'ın beni mağfiret buyurmasını isterim” deyip Mistah'a daha önce vermekte olduğu infakı tekrar vermeye başladı. Sonra da:

“Ben bu infak verme olayını, ondan asla kesmem” dedi.

Âişe der ki:

“Resulullah (s.a.v.), hanımı Zeyneb bint. Cahş'a benim meselemi sorup:

“Âişe'yle ilgili ne bilirsin ve gördün?” buyurdu. Zeyneb:

“Ey Allah'ın resulü! Kulağımı ve gözümü, işitip görmediğim şeyden korurum. Vallahi, hayırdan başka bir şey bilmem!” diye cevâp verdi.

Âişe der ki:

“Halbuki Peygamber (s.a.v.)'in hanımları içerisinde güzelliğiyle ve Peygamber'in yanındaki konumu nedeniyle benimle rekabet eden bir kadındı.

“Allah, vera' (ve takvası sebebiyle onu iftiracılara katılmaktan korudu. Kız kardeşi Hamne bint. Cahş ise iftiraya taassupla tutunmaya ve

iftiracıların söylediklerini anlatmaya başladığından dolayı helak olanlar içerisinde helak oldu.” [1013]

İlk: yalan, büyük yalan, iftira namuslu birinin namusu hakkında iftira etmek.

İfk olayı; İslâm tarihinde Resulullah (s.a.v.)'in zevcesi ve müminlerin annesi. [1014] Hz. Aişe hakkında münafıklar tarafından uydurulan iftira olayının adı. Olay; Buhârî, Müslim gibi ana kaynaklarda tafsilatlı olarak anlatılır. Bizzat Hz. Âişe, olayı cereyan tarzı ve sebepleriyle birlikte detaylı olarak anlatmaktadır.

Olayın gerçek yüzü münafıkların, Medine'de güvenli bir yurt edinen ve günden güne gelişen İslâm toplumunu parçalamak için İslâm peygamberinin aile mahremiyetini hedef alarak, baş vurdukları bir aleyhte propaganda ve karalama hareketidir. Onlar, Resulullah'ın, en yakın arkadaşları ile arasını açabilirlerse, İslâm'ı yok etme emellerine kısa yoldan varabileceklerini zannediyorlardı. Münafıklar Mustalîkoğullarına karşı düzenlenen cihat harekatında, Hz. Aîşe'nin başına gelen normal bir olaydan yararlanarak Hz. Ebu Bekir'le Resulullah'ın arasına fitne sokmaya ve Resulullah'i gözden düşürmeye çalıştılar.

Ne yazık ki münafıklar dışında üç müslüman da bu dedikoduya kendilerini kaptırdılar. Bunlar Safvan'dan öç almak isteyen Hassan bin Sabit, Resulullah'ın hanımlarından Zeyneb binti Cahş'ın kız kardeşi Hamne ve Hz. Ebû Bekir'in yardımlarıyla geçinen Mistah b. Üsâse idiler.

Olayı duyan Safvan büyük bir öfkeye kapılarak kılıcını aldı ve öldürmek kastıyla Hassan'a saldırdı ve onu yaraladı. Bu Resulullah (s.a.v.)'e haber verilince Safvan'ın tutuklanmasını emretti. Aslında Safvan kadına ilgi

duymayan, erkeklik gücü yok hasûr birisi idi. Bunu kendisi de açıkça ifade etmiştir. [1015]

Hz. Aişe'nin suçsuzluğu hakkında ayetlerin inmesi, başta Resulullah (s.a.v.) olmak üzere bütün müminleri sevindirdi. Ama iftira yapanların ve yayanların cezası da verilmeliydi. Cenabı Hak bunun üzerine şu iki ayeti indirdi:

“Namuslu ve hür kadınlara zina isnadıyla iftira atan, sonra da bununla ilgili olarak dört şahit getirmeyen kimselerin her birine seksen değnek vurun. Onların ebedî şahitliklerini kabul etmeyin. Onlar fâsıkların ta kendileridir. Ancak bu hareketlerine tövbe edip durumlarım ıslah edenler müstesnadır. Çünkü Allah çok yarhğayıcı, çok esirgeyicidir.” [1016]

Ayetlerde, zina iftirası atanlar için üç ayrı hüküm konulmuştur:

1- İftiracıya seksen sopa vurulacak

2- Şahitliği ebediyyen kabul edilmeyecek

3- Allah'ın taatmdan çıktığı için fâsıklıkla vasıflandırılacak.

İftira eden, pişman olur, tevbe ederse fâsıklık vasfını üzerinden kaldırmış olur. [1017]

Bu ayetlerin inmesi üzerine Resulullah (s.a.v.) Hassan, Hamne ve Mıstah'a zina iftirası cezası olarak seksener değnek vurdurdu. Abdullah b. Übeyye'ye bu ceza tatbik edilmedi. [1018]

İftira, içi başka dışı başka olan iki yüzlü münafıkların metodudur. İftiradan sakınmak, İftiraya uğrayan mazlumlara arka çıkmak, zalim ve iftiracıları yalanlamak gerekir. [1019]

11- Peygamber (s.a.v.)’in Hareminin Şüpheden Uzak Olması

2510- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Bir adam, Resulullah (s.a.v.)'in ümmü velediyle çocuk annesi olan cariyesiyle suçlanmıştı. Resulullah (s.a.v.), Ali'ye:

“Git, o adamın boynunu vur!” diye emretti. Ali, o adamın yanına geldi. Bir de baktı ki, o adam, bir kuyuya girip serinlemek için yıkanmaktadır. Ali, ona:

“Dışarı çık!” deyip elini adama doğru uzatıp onu çırılçıplak bir vaziyette dışarıya çıkardı. Bir de baktı ki, adamın husyeleri kökünden kesik olup erkeklik organı yok. Bunun üzerine Ali, kendisine verilen emir hususunda ondan elini çekti. Sonra Peygamber (s.a.v.)'in yanına gelip ona:

“Ey Allah'ın resulü! O adamın husyeleri kökünden kesik olup erkeklik organı yok” dedi. [1020]

Açıklama:

Kadı İyâz'a göre; Allah, Peygamber (s.a.v.)'i saygınlığına leke gelecek bu tür bir husustan korumuştur. Buradaki öldürme emri, hakikat olabilir. Bunun yanı sıra bu öldürme emri hakikat olmayabilir de. Peygamber (s.a.v.), o kimsenin erkeklik organının dibinden kesik olduğunu biliyordu, işin tamamıyle meydana çıkması ve kendisinden töhmetin kalkması için Peygamber (s.a.v.) Ali'ye bu emri vermişti. Yada bu kimse, bir münafık olup fitne fesat çıkarma çıkarmaya çalışmasından dolayı öldürülmeyi hak etmiş de olabilir.

50. SIFATUT-MUNAFIKIN VE AHKAMIHIM (MÜNAFIKLARIN ÖZELLİKLERİ VE ONLARLA İLGİLİ HÜKÜMLER) BÖLÜMÜ

Münafık:

İçinden gerçek anlamda iman etmemiş olup, dışından müsîüman görünen kimse, aslî mânâsını değiştirmeden dilimize geçmiş olan münafık kelimesi İslâm toplumu içinde çeşitli sebeplerden dolayı ve menfaati icabı kendini müsîüman göstererek Allah'a, Rasûlüne ve mü'minlere düşmanlığını gizleyen kimsedir. [1021]

Kur'an-ı Kerim insanları mü'min, kâfir, münafık oİmak üzere üç grupta toplar. [1022] ve insanlann en kötüsü ve iki yüzlü olanı şeklinde tarif edilen münafıkların şu özelliklerinden sözeder. [1023]

“Nifak, kalbte olursa küfür, amelde olursa suçtur. [1024] Bu bakımdan, münafıklardaki nifak hâli îtikâdî ve amelî olarak iki grupta toplanır:

1- İtikadı nifak:

Kur'an-ı Kerim'de karakterîze edilen, dünyada iken müsîüman muamelesi görüp, âhirette İnançsızlığı ortaya çıkınca kâfirlerden daha kötü muameleye tabî tutulmasına sebeb olacak olan nifak hali. [1025] Akîdenin hilafına îmanda mürailiktir.[1026]

İman ile küfür arasında bocalayan münafıklar, bazan Allah'ı hatırlar gibi davranırlar. Fakat, Allah'a oyun etmeye çalışırlar ve gösterişte bulunurlar. Namaza da üşene üşene kalkarlar. [1027] İnsanları Allah yolundan döndürmek için yalan yere yemin ederle. [1028]

“Münafıkların kalbi verimsiz toprak gibidir” [1029] menfaatlerine göre şekil alırlar, dönektirler [1030] Asr-ı Saadeüeki münafıklara;

“Hz. Peygamber'in yanına gelmeden önce sadaka verin de öyle gelin” denildiğinde bunların, menfaatiarına dokunduğu için, kaçtıkları tesbit edilmiştir. [1031]

Münafıklar Allah'ı unutup cimrilik yaparak ellerini yumarlar [1032] bir belâya uğrayıp sıkışınca hemen fitneye düşerler [1033] felâketin dönüp kendilerine çarpmasından korktuklarını, kendi aralarında fısıldaşırlar [1034] olayların akışı münafıkların lehine gibi ise, itaatla koşa koşa Peygamber'in yanına gelirler [1035] bunlar zahiren îman edip kalpleriyle kâfir olanlardır. [1036]

“Allah'a, Peygamber'e inandık, itaat ettik” diyen münafıklar [1037] diğer taraftan Hz. Peygamber'e isyanı, düşmanlığı fısıldaşırlar. [1038] Onlar aynen şeytanlara benzerler [1039] tabiatları gereği Allah'a ve Peygamber'e muhalefet üzeredirler [1040] fakat kalblerindeki gizlediklerini ortaya çıkaran âyetlerin inmesinden de çok korkarlar. [1041]

Kur'an-ı Kerim'de özelliklerini tanıtıp haber verdiği münafıklar için Yüce Allah, peygamberini şöyle buyarmaktadır:

“O münafıklann dış görünüşlerine aldanma. Onların liderlerini gördüğün zaman, yakışıklıdır, gövdeleri hoşuna gider. Konuşurlarsa güzel konuşurlar, dinlersin. İşte onlar sıra sıra dizili kereste gibidirler. Her gürültüyü kendi aleyhlerine sanırlar” [1042] Hak söz tanımayan, âhirette

topluca kâfirlerle bir araya gelecek olan [1043] münafıklara istiğfar etsen de etmesen de birdir. Çünkü Allah bu fâsıkları affetmeyecektir.[1044]

Münafıkların İslâm toplumu içinde bulunmalarından dolayı elde ettikleri menfaatların, âhİret hayatında da devamını isteyeceklerini, fakat bunun mümkün olmayacağını Kur'an-ı Kerim şöyle haber verir:

“Ahirette münafık erkek ve kadınlar îman etmiş olanlara; “Bizi bekleyin, nurunuzdan bir parça ışık alalım” diyecekler. O gün onlara; alayla “Dönün arkanızda bir nur arayın” denilecek de, neticede îman edenlerle aralarında bir duvar olduğunu görecekler. O zaman münafıklar, mü'minlere şöyle seslenirler:

“Biz sizinle beraber değil miydik?”. “Evet”, diyecekler; fakat kendinizi siz kendiniz yaktınız, kuruntunuz sizi aldatlı” [1045] Böylece münafıklar ve kâfirler Cehennemde bir araya gelmiş olacaklardır. [1046]

Medine döneminde, Yahudilerle dostluk kuran münafıklarla mü'minlerin dost olmamaları hatırlatılmakta [1047] ve Hz. Peygamber'e; asıl düşmanın münafıklar olduğu, onlarla savaş yapması, hattâ sert davranması vahiy yoluyla bildirilmektedir. Hz. Peygamber'in de münafıklara karşı gayet ihtiyatlı, temkinli bir siyaset uyguladığı, gayr-i müslimlere yapılan muameleye tâbi tutmadığı; bilakis onlan İslâm toplumu içerisinden ayırmayıp, üzerlerinde kurduğu kuvvetti bir otorite ile tesirsiz hale getirdiği müşahede edilmektedir.

2- Amelî Nifak:

Bazı tutum ve davranışlarıyla itikadı nifaka kısmî bir benzeyiş içinde bulunmakla beraber, İnançlarında açık bir nifakın söz konusu olmadığı müslüman kişilerin durumu. Hadislerde geçen münafık türü amelî (ahlâkî) yönden olan nifakı vurgulamaktadır. Meselâ:

"Münafığın alâmeti üçtür: Konuştuğu zaman yalan söyler, vadettiğinde vaadinden döner, kendisine birşey emanet edildiğinde emanete hıyanet eder" [1048] hadisi benzerî hadisler İtikadî nifaka yaklaşılmaması için alınan tedbirler ve tenbihler mahiyetindeki emirlerdir. Zira, amelî nifak çoğalınca ileride müslümanın îtikâdî nifaka yaklaşma tehlikesi doğabilir. [1049]

2511- Zeyd b. Erkam (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

"Biz, Resulullah (s.a.v.)'le birlikte bir sefere çıktık. O seferde halka kıtlık isabet etti. Bunun üzerine münafıkların reisi Abdullah b. Übey, arkadaşlarına:

"Resulullah (s.a.v.)'in yanındakilere nafaka vermeyin ki, etrafından dağılıp gitsinler" dedi. Abdullah b. Ubey sözüne devamla:

"Medine'ye dönersek elbette kuvvetli olan, zelili oradan çıkaracaktır" dedi. Bunun üzerine ben, Peygamber (s.a.v.)'e gelip ona bunu haber verdim. Daha sonra Resulullah (s.a.v.), Abdullah b. Übey'e haber göndererek bu sözün doğru olup olmadığını sordu. Abdullah b. Übeyy, bunu, söylemediğine dair çok kuvvetli yemin etti, sonra da:

"Zeyd, Resulullah (s.a.v.)'e yalan söylemiş" dedi.

Onların bu söylediklerinden dolayı kalbime şiddetli bir hüzün düştü. Nihayet Allah, beni tasdik ederek: "Münafıklar geldiği zaman..." şeklinde "Munafikun Sûresini indirdi.

Zeyd der ki:

“Sonra Peygamber (s.a.v.) kendileri için istiğfarda bulunmak için onları çağırdı. Ama onlar başlarını çevirdiler. Bunun üzerine,

“Onlar, dayanmış odun parçaları gibidirler” [1050] ayeti indi. Zeyd:

“Bunlar, en cüsseli güzel adamlardı” dedi. [1051]

2512- Câbir b. Abdullah (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Peygamber (s.a.v.), Abdullah İbn Übey'in kabrine geldi. Onu kabrinden çıkardı. iki dizi üzerine koydu, Onun üzerine tükürüğünden üfledi. Gömleğini ona giydirdi. Allah en iyi bilendir.” [1052]

2513- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Münafıkların reisi Abdullah b. Übey İbn Selûl vefat ettiği zaman oğlu Abdullah b. Abdullah, Resulullah (s.a.v.)'e gelip babasını kefenlemek için ondan gömleğini vermesini istedi. Resulullah (s.a.v.)'de ona gömleğini verdi. Sonra Abdullah, Resulullah (s.a.v.)'den babasının cenaze namazını kılmasını istedi. Resulullah (s.a.v.)'de namazını kılmak için ayağa kalktı. Derken Ömer, Resulullah (s.a.v.)'in elbisesinden tutarak:

“Ey Allah'ın Resulü! Allah onun/münafıkların cenaze namazını kıldırmanı sana yasaklamışken onun cenaze namazını mı kıldıracaksın?” dedi. Resulullah (s.a.v.)'de:

“Allah, “Onlar için bağışlama dile yada bağışlama dileme. Eğer onlar için yetmiş kere bağışlama dilesen bile Allah onları asla bağlamayacaktır” [1053] buyurarak beni serbest bırakmıştır. Dolayısıyla ben istiğfarı, yetmişten daha da fazla artıracağım” buyurdu. Ömer: “Doğrusu o, bir münafıktır” dedi.

Resulullah (s.a.v.), onun cenaze namazını kıldırdı. Bunun üzerine;

“Onlardan ölen bir kimse için asla cenaze namazı kıldırma! Kabirlerinin başında durma!” [1054] ayeti indi. [1055]

Hz. Peygamber (s.a.v.)'in, münafıkların reisine hayatında bu kadar müsâade ve müsamahalı davranması, öldüğünde de gömleğini vermek, namazını kılıp istiğfar etmek suretiyle lütufkâr bulunmasının sebeb ve hikmeti nedir? Buna şu sebepler gösterilmiştir:

a- Hayatında müsamahanın sebebi, İslâm'ın henüz yükselmeye başladığı ilk günlerinde, müslümanlann umûmî kuvvetinin üçde biri derecesinde kalabalık olan kabilesine başkanlık etmekte olan bu şahsı, öldürmeyi doğru bulmuyordu. Şeklen olsun müslüman olmuş bir grubun başındaki bir adamı öldürmekle maiyetindekilerin gücenmesi ve İnsanların: “Muhammed sahâbîlerini öldürtüyor” demeleri muhakkakdı. Bu vaziyeti, her türlü fenalığa rağmen ıslâh ve İdare etmek, ihtiyat ve basiret gereği idi.

b- Abdullah İbn Ubeyy'in cenazesine karşı gösterdiği derin alakaya gelince, bu hu susta ilk hâtıra gelen şey, oğlu Abdullah'ın taltif edilmesidir. Diğer bir sebep ise, bu adam hayatının sonunda Peygamber (s.a.v.)'in gömleği ile şefaat istediği görülüp duyularak, kabilesi halkından henüz müslüman olmayanların müslüman olmalan, münafıkların da samimiyetlerinin sağlanmasına sebep olması hedef edilmiş olabilir. Nitekim Resulullah'ın gömleği ile teberjük edildiği görülüp bunun yayıldığı düşünülecek olursa Abdullah İbn Ubeyy'in başkanlık ettiği Hazrec kabilesinden bin kişilik bir kafile derhal müslüman olmuştur.

c- Diğer bir sebeb şu gösteriliyor. Peygamber (s.a.v.)'in gömleğini Abdullah İbn Übeyy'e giydirmesi, Bedr günü Peygamber (s.a.v.)'in amcası Abbâs'a, Übeyy tarafından kendi gömleğinin hediye edilmiş bulunmasına bi

mukabeledir. Bedr günü Abbas, Kureyş esirleri arasında bulunuyordu. Mağlubiyetin perişanlığı ile üzerinde gömleği de yoktu. Kendisine giydirilmek üzere bir gömlek aratıldı. Fakat Abbas uzun boylu olduğundan yalnız Abdullah İbn Übeyy'in gömleği denk gelmişti. O da hemen gömleğini Abbâs'a hediye etmişti. Buna mukabele edilmesi Arablar arasında mevcut olan toplumsal âdabın gereği idi. Fakat uygun bir zeminde, karşılanamamış bulunuyordu. İşte Peygamber (s.a.v.) tarafından bîr gömlek verilerek amcası, Abdullah İbn Übeyy'in minnet yükünden kurtarılmış oluyordu. [1056]

2514- Abdullah İbn Mes'ud (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Beytullah'ın yanında üç kişi toplandı. Bunlann ikisi Kureyş'li ve bîri de Sakîfii yada ikisi Sakîfii ve biri de Kureyş'li idi. Bunlar, kalplerinin anlayışı kıt ve kannları-nın yağı çok/şişmanlamış kimselerdi. Bunlardan biri:

“Söylemekte olduğunuz sözleri Allah'ın işitiyor olduğunu zannediyor musunuz?” dedi. Diğeri de:

“Eğer açıktan konuşursak işitir. Gizli konuşursak işitmez” dedi. Ötekisi de:

“Açıktan konuştuğumuz zaman işitirse, gizli konuştuğumuzda da işitir” dedi.

İşte bunun üzerine Yüce Allah,

“Siz kulaklarınızın, gözlerinizin ve derilerinizin aleyhinizde şahitlik edeceğinden korkarak kötülükten sakınmıyordunuz” [1057] ayetini indirdi. [1058]

Açıklama:

Kureyşlinin Esved b. Abdi Yegus, birinin Ahnes b. Şureyk olduğu başka bir rivayette geçmektedir. Diğer Sakiflinin ismi ise belirtilmemektedir. Söz konusu kimselerin, bunlann dışında başka kimseler olduğu ile İlgili çeşitli görüşler ileri sürülmüştür.

2515- Zeyd b. Sabit (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Peygamber (s.a.v.) Uhud savaşına çıkmıştı. Beraberindeki insanların bazısı Medine'ye geri dönmüştü. Peygamber (s.a.v.)'in sahabileri, bunlar hakkında iki fırkaya ayrıldı. Bazıları: “Bunları öldürelim” dedi. Bazıları da:

“Hayır, öldürmeyelim” dediler. Bunun üzerine Yüce Allah,

“Siz münafıklar hakkında niye iki gruba ayrılıyorsunuz.”. ayetini indirdi. [1059]

Açıklama:

Uhud savaşından kaçarak geri dönenler, münafıkların reisi Abdullah İbn Übeyy ile ona tabi olan kimselerdi.

2516- Ebu Saîd el-Hudrî (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.) zamanında münafıklardan bazı kimseler, Peygamber (s.a.v.) gazaya çıkınca ondan arkada kalırlardı. Resulullah (s.a.v.)'in arkasında kalıp evlerinde oturmalarına sevinirlerdi. Peygamber (s.a.v.) muharebeden döndüğü zaman ona bir takım özürler ileri sürüp yemin ederler ve yapmadıkları bir şeyle övülmelerini isterlerdi. Bunun üzerine *“Getirdikleriyle sevinen, yapmadıklarıyla da övülmelerini arzu*

eden o kimseler, onlar azabtan kurtulacak bir yerde bulunacaklarını sakın sanma!." [1060] ayeti indi. [1061]

Açıklama:

Bu ayetin burada münafıklar hakkında indiği belirtiliyorsa da bundan sonraki hadiste Ehli kitap hakkında indiği belirtilmektedir. Kurtubî ise her iki grup hakkında indiğini söylemiştir. Buna göre ayette belirtilen ahlakî hüküm ve uhrevî ceza, hem münafıklara ve hem de Yahudiler ile müşrikleri de kapsamış olmaktadır.

2517- Humeyd b. Abdurrahman b. Avf'tan rivayet edilmişir: "Medine valisi Mervan, kapıcısına:

"Ey Râfi', Abdullah İbn Abbas'a git, ona: Eğer biz müslümanlardan getirdiği şeyle sevinen ve yapmadığı şeyle övünmek isteyen herkes azab olunacaksa, o zaman hepimiz azab olunacağız demektir" [1062] diye sor" dedi. Bunun üzerine Abdullah İbn Abbâs:

"Al-i İmran süresindeki bu âyet ile sizin aranızda nasıl bir bağ var? Bu âyet ancak Ehl-i kitab olanlar hakkında indirilmiştir" dedi, sonra da,

"Hani Allah kendilerine kitab verilenlerden onu insanlara mutlaka açıklayacaklarına ve gizlemeyeceklerine dâir söz almıştı" [1063] ayetini okudu.

Daha sonra Abdullah İbn Abbâs,

"Sakın yaptıklarına sevinenleri ve yapmadıklarıyla övülmek isteyenleri azabdan kurtulurlar sanma!" [1064] âyetini de okudu. Bundan sonra Abdullah İbn Abbâs:

“Peygamber (s.a.v.) onlara Tevrattaki vasıfları ile ilgili bir şey sormuştu, onlar da Resulullah (s.a.v.)'in sorduğu şeyi ondan gizlediler, ona başka bir şeyi haber verdiler. Bu suretle kendilerine sorduğu şeyi Peygamber (s.a.v.)'e haber vermiş göstermek konumuna çıktılar. Bundan dolayı Peygamber (s.a.v.)'den övülmelerini istediler ve Peygamber (s.a.v.)'in kendilerine sorduğu şeyi gizlemiş olmaktan dolayı da sevindiler.” [1065]

Açıklama:

Abdullah İbn Abbâs birinci ayeti okumakla, ondan sonraki ayette zikri geçenlerin bu âyette bahsedilenler olduğuna işaret etmiş ve Yüce Allah'ın onları vaadlerinin aksine bildikleri şeyi gizlediklerinden dolayı yerdiğini, bu sebeple de kendilerini azabla tehdid buyurduğunu anlatmak istemiştir.

2518- Kays b. Ubâd'dan rivayet edilmiştir; “Ammâr'a:

“Ne dersin? Şu Muaviye'yele yaptığınız savaş, ietihad ettiğiniz bir re'y midir? Çünkü re'y, bazen hata eder ve bazen de isabet eder. Yoksa bu, size, Resulullah (s.a.v.)'in yaptığı bir ahid/vasiyet miydi?” diye sorduk. Ammâr'da:

“Resulullah (s.a.v.), bütün insanlara vasiyet etmediği bir şeyi bize vasiyet etmiş değildir” diye cevap verdi. Sonra da: Doğrusu Resulullah (s.a.v.):

“Ümmetimin içinde on iki münafık vardır. Bunlar, “Deve iğne deliğine girinceye kadar cennete giremeyecek”, cennetin kokusunu da bulamayacaklardır. Onların sekizine; senin omuzlarında meydana çıkacak, taki göğüslerinden yükselecek ateşten bir kandil yetecektir” buyurdu” dedi.”

Açıklama:

Burada "Oniki münafık"la kastedilen kimseler, Tebük seferinden dönerken Peygamber (s.a.v.)'e suikast düzenlemek isteyen kimselerdir. O gece Hz. Peygamber (s.a.v.), Ammar ve Huzeyfe'yle birlikte düşman saldırısına karşı bir tepe yolunu tutmuşlardı. Ordu vadinin içerisindeydi. İşte tam bu sırada bu on iki kişi, Peygamber (s.a.v.)'e bir kötülük yapmak istemişlerdi. Bunlar, tanınmamak için yüzlerini örtmüşlerdi. Peygamber (s.a.v.) onların ayak seslerini işitince Huzeyfe'ye onlara karşı durmasını emretmiş, onlar karşılarında Huzeyfe'yi görünce Allah'da onları korkutup hemen hızlıca geriye döndüler ve kaçıp insanların arasına karıştılar. Huzeyfe onları tanıyamamıştı, fakat bineklerini tanımıştı. Bunun üzerine Allah, bunların isimlerini ve babalarının isimlerini Resulullah (s.a.v.)'e bildirdi. Peygamber (s.a.v.)'de bunları Huzeyfe'ye bildirmişti. İşte bundan dolayı sahabiler, münafıklarla ilgili bir durum sözkonusu olduğunda Huzeyfe'ye başvururlardı.

2519- Câbir b. Abdullah (r.a)'tan rivayet edilmiştir: "Resulullah (s.a.v.);

"*Kim "Murâr" denilen acı ağacın bittiği şu tepe yoluna çıkarsa İsrail oğullarından düşürülen günahlar ondan da düşürülür"* buyurdu.

Bunun üzerine oraya ilk çıkanlar, bizim süvarilerimiz olan Hazrec oğullarının süvarileri oldu. Sonra cemaatin hepsi gelip tamam oldu. Resulullah (s.a.v.):

"Şu kızıl devenin sahibi hariç sizin hepiniz mağfiret olunmuştur" buyurdu. Biz derhal o kızıl devenin sahibinin yanına gittik. Ona:

“Gel, Resulullah (s.a.v.) senin için mağfiret istesin!” dedik. O adam:

“Allah'a yemin ederim ki, benim kaybetmiş olduğum devemi bulmuş olmam, bana, sizin arkadaşınızın benim için istiğfar etmesinden daha sevimlidir” dedi.

Bu adam, bunu söylerken kaybolmuş devesini sorup araştırmaktaydı. [1066]

Açıklama:

Seniyye, dağa çıkan sarp yol demektir. Bazıları, iki dağ arasındaki yol manasına geldiğini belirtmişlerdir.

Mürâr ise acı yemişi olan bir ağaçtır. Burada bununla kastedilen, bu isimle anılan bir yerdir. Bu yer, Hudeybiye'ye yakın bir yerdir.

Resulullah (s.a.v.)'in Mürar yoluna kim çıkacak diye sorması, ya çıkılması güç bir yer olduğu yada düşman oraya yakın bulunduğu içindir.

Kadı İyaz, kızıl devenin sahibinin, Ced b. Kays adına bir münafık kimse olduğu belirtmiştir.

2520- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Bizden yâni Neccâr oğullarından bir adam vardı. Bakara ile Âl-i İmrân Sûrelerini okumuştu. Peygamber (s.a.v.)'e vahiy kâtibliği yapıyordu. Derken bu adam, kaçıp gitti. Ehl-i kitab camiasına katıldı. Onlar, onu mükafata vererek kendileri yanındaki derecesini yükselttiler. Sonra da:

“Bu adam, Muhammed'e vahiy kâtipliği yapıyordu” deyip yaptığı irtidattan dolayı onu çok beğendiler. Fakat çok geçmeden Allah onu onların içerisindeyken Allah onun boynunu vurdurup öldürdü. Ehl-i kitap, o kimse için bir mezar kazıp onu onun içine gömdüler. Fakat sabah olunca,

gömüldüğü yer onu dış yüzüne atmıştı. Sonra döndüler, ona tekrar bir çukur kazarak o kimseyi onun için gömdüler. Sabah olunca yer yine onu dış yüzüne atmıştı. Sonra döndüler, onun için tekrar bir Çukur kazarak o kimseyi onun içerisine gömdüler. Fakat sabah olunca, yer yine onu dış yüzüne atmıştı. Nihayet onu atılmış olarak bıraktılar. [1067]

Açıklama:

Peygamber (s.a.v.) Medine'ye geldikten sonra oradaki Yahudiler ile Hıristiyanlar, müslümanları içten yıkmak için dış görünüşleri itibariyle müslüman oluyorlar, bir müddet geçtikten sonra dinden dönüyorlardı. Maksatları, diğer müslümanları dinden çıkmaya sevketmekti.

İşte burada sözkonusu edilen kişi de, bu maksatla müslüman olmuş, sonra da dinden dönmüştür. Hıristiyanlar tarafından mükafata nail olmuşsa da en sonunda kötü bir şekilde cezasını görmüştür. Çünkü bu kimse öldüğü zaman ona derin bir kuyu kazmışlarsa da cesedini yer kabul etmeyip, görenlere ibret olmak üzere onu dışarı atmıştır. Kafirler bunu görünce:

“Bu işi Muhammed ile ashabı yapmıştır. Onlardan kaçtığı için onun kabrini eşip cesedini çıkardılar” diyerek onu daha derin bir kuyuya gömmüşlerse de, cesedini yine yer kabul etmeyip yüze atmış. Üçüncü de daha derin kazdıkları halde, yine dışarı atmış. Nihayet bunun insan işi olmadığına kanâat getirerek, onu gömmekten vaz geçmişlerdir.

2521- Câbir (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah {s.a.v.) bir seferden geliyordu. Medine'nin yakınına geldiği zaman nerdeyse süvariyi gömecek dercede çok şiddetli bir rüzgar esmekteydi.

Cabir der ki: Resulullah (s.a.v.):

“Bu rüzgar, bir münafık öldüğü için gönderilmiştir” buyurdu,

Medine'ye geldiğinde, münafıklardan bir büyük münafığın öldüğünü gördü. [1068]

Açıklama:

Münafık öldüğü zaman şiddetli bir rüzgarın çıkması; bunun, o kimse için bir ceza ve ölümüne alamet olmak ilee şerrinden de kulların rahata erdiğini bildirmek içindir.

SIFÂTU'L-KIYAMET VE'L-CENNET VE'N-NÂR (=KIYAMET, CENNET VE CEHENNEMİN ÖZELLİKLERİ)

Müslim Nüshalarında Buraya Rakam Verilmemiştir.

Kıyamet:

İslam inancına göre; alem mahluktur. Sonradan yaratılmıştır. Sonradan meydana gelen her şey, yok olucudur. Bu maddi alemde günün birinde son bulacaktır. İşte bu büyük son bulmaya, “Kıyamet” adı verilir.

Hz. Peygamber (s.a.v.), burada, Kıyametin kopma zamanının pek yakın olduğunu bildirmektedir. Resulullah (s.a.v.)'in daveti, Kıyametin kopma zamanına kadar devam edecektir. O'nun daveti ile Kıyametin kopması, birbirinden ayrılmayacaktır.

Kıyamet alametlerinin, Kıyametin kopma anından önce gelmesi; insanları, ikaz ve irşat, gafletten uyandırma, tevbeye teşvik ve ahirete hazırlık içindir.

Cennet kelimesi, sözlükte; “Hurma ve diğer ağaçlardan oluşan bahçe” anlamına gelmektedir.

Cennet, “Örtmek” anlamındaki “Cenne” kökünden alınmıştır. Sarmaşık hurmalıkları ve dalbudak yapraklı ağaçlan birbirine dolandığı zaman altındakini örten şemsiye gibi olup adını bundan almıştır.

Terim olarak, cennet ile kast edilen; yüce Allah'ın, sâdık imanları ve salih amelleri karşılığında iyi kullarına hazırladığı yurttur.

Cennet, Kur'an-ı Kerimde çeşitli isimlerle anılmaktadır:

Me'va Cenneti Müminlerin ve şehidlerin barınağı ve konağı olan cennet, Adn Cenneti, İkamet ve ebedilik cenneti, Daru'1-Huld, Ebedilik yurdu, Firdevs, Her şeyi kapsayan cennet bahçesi, Daru's-Selâm, Esenlik yurdu, Daru'l-Mukâme, Ebedi kalınacak yer, Cennetu'n-Naîm Nimetlerle dolu cennetler ve Makamu'1-Emîn, Güvenli makam gibi. Yalnız bunların cennetin tabakaları olduğu da ileri sürülmüştür.

Cennete ancak güzel ameller işliyen ve üstün sıfatlara sahip olanlar girer. [1069]

Yüce Allah, cennette nimetlerin sürekli olduğunu ve sevincinin kesilmediğini, içinde her Şeyin hesapsız bol olduğunu haber vermektedir.

Ayrıca cenneti, şu şekilde tasvir etmektedir: Nehirleri çok ve gürül gürül akar. Tadı ve kokusu değişmemiş sütten nehirler, içenlere lezzet veren içkiden nehirler ve arındırılmış baldan nehirler vardır. Bu nehirlerin hepsi, köşklerin altında akar. Cennette meyveler bol ve etler ise kuş etidir. Cennet halkı kendilerine ne zaman bunlardan bir meyve rızık olarak verilse her defasında:

“Daha önce de bundan rızıklandık” derler . Halbuki o rızık, birbirinin benzeri olmak üzere onlara sunulacaktır. Çünkü bu meyveler, güzellik ve üstünlük yönünden birbirine benzemektedir.

Verilen yiyecek ve içecekleri, onlara, genç hizmetçiler sunacaktır. Bu hizmetçileri görünce, son derece güzelliklerinden dolayı onları etrafa dağılmış birer inci sanırlar. [1070] Bunlar, gümüş ve billurdan tabaklar ve

kadehler dolaştırırlar. Orada nefislerin hoşlanacağı ve gözlerin seveceği her şey vardır. [1071]

Cennet ehlinin elbiseleri, ince ve kalın yeşil ipektendir. [1072] Altından süs eşyalariyle süslenmişlerdir. [1073] Evleri gayet güzel ve rahattır. [1074] Altlarından ırmaklar akan, üst üste bina edilmiş köşklerdedirler. [1075]

Cennet ehli eşleriyle beraber gölgelerde koltuklara yaslanmaktadır. [1076] Bu eşlerini yüce Allah yaşıt ve gencecik yaratır. Onlarla beraber ceylan gözlü hurileri de yaratır.

Bunlar kuş tüyü içinde gizlenmiş bembeyaz yumurtalar gibidir. Dünya kadınlarının taşıdıkları bütün kusurlardan arındırılmıştır. Hayız yok, doğum yok, vücut kusuru veya ahlâk kötülüğü yoktur.

Cennet ehlinin göğüslerinden kin ve nefreti Yüce Allah gidermiştir. Sevgi ve ülfet içinde kaynaşırlar. Hiç bir yorgunluk görmez, oradan da çıkarılmazlar. [1077]

Cennette lüzumsuzluk, kötü söz ve boş lakırdı duyulmaz. [1078] Hep Allah'ı takdir ve teşbih sesleri yayılır. Müminlere ve birbirlerine selamlan işitilir.

Cennet nimetleri, dünyada insanların bildiklerine benzer şekilde olduğu varid olmuştur. Yalnız türü, şekli ve tadı bakımından dünyadaki nimetlerin çok üstündedir. Bu nimetlerin hakikati, İnsan aklının tasavvur edemediğinin çok üstündedir.

Ahiret nimetleri, dünya nimetlerinin hiçbirine benzememektedir. İsim yönünden birbirine benzerlik olsa bile özellik ve mahiyet bakımından birbirinden tamamen farklıdır. [1079]

Cehennem kelimesi, sözlükte; “Derin kuyu” anlamına gelir. Terim olarak ise; ahirette kafirlerin sürekli olarak, günahkar müminlerin de günahları ölçüsünde cezalandırılmak üzere kalcakları azab yeridir.

Yüce Allah, iyi kullarını cennetle mükâfatlandırdığı gibi günahkar kullarını da işledikleri büyük günah ve çirkin şeylerden dolayı ceza olarak cehennemle cezalandırır.

Cehennem, azab yerinin adıdır. Cehennemin birçok isrni vardır.

1- Hâviye uçurum Haviye, içine düşüldüğü zaman çıkmak mümkün olmayan derin çukur demektir. [1080]

2- Saîr alevli ateş. [1081]

3- Lezâ, alevli ateş. [1082]

4- Sekar, yakıcı bir ateş. [1083]

5- Hutame. [1084]

6- Cahîm, son derece büyük, alevleri kat kat yükselen ateş.

7- Nâr, Ateş.

Yalnız bu 7 ismin, cehennemin 7 tabakası olduğunu ileri sürenler de olmuştur.

Yüce Allah, sapıkların sapıklıklarından vazgeçmesini sağlamak için, cehennemi, önünde saçların ağaracağı ve kalblerin döküleceği şiddetli sıfatlarla nitelemiştir. Örneğin, cehennem ateşinin yakıtının, insanlar ve taşlar olduğunu belirtmiştir.

“Ey iman edenler! Kendinizi ve ailenizi, yakıtı insanlar ve taşlar olan ateşten koruyun. Onun başında, acımasız, güçlü, Allah'ın kendilerine buyurduğuna karşı gelmeyen ve emredildiklerini yapan melekler vardır.” [1085]

Cehennem halkının yiyeceği, Zakkum'dur. Zakkum, kokuşmuş ve gayet acı ağaç çeşitlerinin en kötüsüdür.[1086]

Cehennem halkı; hiçbir zaman ölmezler, dinlenemezler ve rahat bir hayat sürdürümezler. [1087]

Nisa: 4/56'de 'cehennem halkının azab şekli, şöyle tasvir edilmektedir: Ateş, cehennemdekilerin derilerini yiyip bitirdikçe yüce Allah onlara yeni deriler verir. Bunun sebebi de; cehennem ateşinin acısını hisseden tabakanın, deri tabakası olmasıdır. Diğer dokular, kaslar, iç organlarda ise acının duyarlılık derecesi zayıftır. Bunun için doktor, deri tabakasını geçmeyen basit yaraların, dokulara kadar nüfuz eden derin yaraların aksine büyük acılar verdiğini bilir. Zira derin yaralar, tehlike ve ciddiyetine rağmen büyük acı vermezler.

Yüce Allah, bize burada şöyle buyurmaktadır: Ateş, sinir sisteminin bulunduğu deri tabakasını yiyip bitirdikçe acının devam etmesi ve azabın sürmesi için Allah deri tabakalarını başka deri tabakaîanyla değiştirmektedir. İşte insan daha cehennem ateşinin acısının mahiyetini kavrayamadan önce Allah'ın yüce hikmeti bu acının bir benzerini bu dünyada ortaya çıkarmaktadır. “Şüphesiz Allah, Azız ve Hakimdir. [1088]

2522- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Kıyamet günü iri cüsseli, semiz bedenli bir kişi hesab yerine gelir. Fakat Allah'ın yanında bir sivrisineğin kanadı kadar ağırlığı olmaz. İsterseniz “Biz kıyamet günü onlar için hiçbir tartı tutturmayız” [1089] *ayetini okuyun.”* [1090]

2523- Abdullah İbn Mes'ud (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

"Yahudi bir din adamı, Peygamber (s.a.v.)'in yanına gelip ona:

"Ey Muhammed! Şüphesiz ki Yüce Allah kıyamet gününde gökleri bir parmağında, yer tabakalarını da bir parmağında, bütün dağlar ile ağaçları da bir parmağında, sular ile toprakları bir parmağında, diğer mahlûkatı da bir parmağında tutup sonra onları sallayarak:

"Melik ancak Benim, Melik ancak benim!" buyuracaktır" dedi. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.) bu din adamının söylediklerine şaşarak onu tasdik için güldü. Sonra da, "Onlar, Allah'ı hakkıyle takdir edemediler. Halbuki kıyamet gününde bütün yer Onun avucundadır. Gökler de onun sağ elinde dürlüp toplanacaktır. O, onların şirk koştuklarından münezzehdir."[1091]

2524- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Yüce Allah, kıyamet günü, bütün gökleri dürer, sonra onları sağ eliyle tutar." Sonra da:

"Melik ancak Benim! Cebbarlar nerede! Mütekebbirler nerede!" buyurur. Sonra sol eliyle de yerleri dürecek. Sonra da:

"Melik ancak Benim! Cebbarlar nerede! Mütekebbirler nerede!'" buyuracak. [1092]

1- Mahlukatın ilk Yaratılışı Ve Hz. Adem (a.s.)'in Yaratılması

2525- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Resulullah (s.a.v.) elimden tutup:

“Yüce Allah yeri cumartesi günü yaratmış, ondaki dağları pazar günü yaratmış, ağaçları pazartesi günü yaratmış, sevilmeyen şeyleri salı günü yaratmış, nuru çarşamba günü yaratmış, hayvanları yerin üzerine perşembe günü yaymış, Adem (a.s.)'ı da cuma günü ikindiden sonra mahlûkatm en sonunda ve cuma saatlerinin nihâyetinde, ikindi ile akşam arasındaki bir zaman içerisinde yaratmıştır” buyurdu. [1093]

2- Ölülerin Yeniden Diriltilmesi, İnsanların Mahşer Yerine Sevk Olunması Ve Kıyamet Gününde Yerin Durumu

2526- Sehl b. Sa'd (r.a.)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Kıyamet günü insanlar beyaz, ince undan yapılmış çörek gibi kırmızıya çalan beyaz bir yerde toplanacak, orada hiç kimse için bir alamet olmayacaktır.” [1094]

3- Cennetlikler için Hazırlanacak Konuk Yemeği

2527- Ebu Saîd el-Hudrî (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Resulullah (s.a.v.):

“Kıyamet günü yer tandırda pişirilen bir ekmek/bazlama gibi olacak. Cebbar olan Allah, onu, sizden birisinin yolculukta ekmek/bazlamasını

tandır gibi bir yerde koyup pişirirken evirip çevirdiği gibi cennet halkı için bir konuk yemeği olmak üzere eliyle evirip çevirir” buyurdu.

Ebu Saîd el-Hudrî der ki: Derken Yahudilerden birisi gelip:

“Ey Ebu'I-Kâsım! Rahman olan Allah, sana bereket versin! Kıyamet gününde cennetliklerin ağırlanacağı şeyi sana haber vereyim mi?” dedi. Resulullah (s.a.v.):

“Evet!” buyurdu. Yahudi, Resulullah (s.a.v.)'in buyurduğu gibi:

“Yer bir ekmek/bazlama gibi olacak” dedi. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.) bize baktı, sonra da güldü, öyle ki azı dişleri göründü. Yahudi:

“Sana onların katığını haber vereyim mi?” dedi. Resulullah (s.a.v.):

“Evet!” buyurdu. Yahudi:

“Onların katıkları, bâlâm ile nûn'dur” dedi. Orada bulunanlar:

“Bunlar nedir?” diye sordular. Yahudi:

“Öküz ile balıktır. Bunların ciğerlerinin kenarından yetmiş bin kişi yiyecektir” dedi. [1095]

2528- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Eğer yahudilerden on alim kimse bana tabi olsaydı, yeryüzü üzerinde müslüman olmadık bir yahudi kalmazdı.” [1096]

4- yahudilerin, hz. peygamber (s.a.v.)’e ruhun mahiyetini sormaları

2529- Abdullah İbn Mes'ud (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Bir defasında ben Peygamber (s.a.v.)'le birlikte bir tarlada yürüyordum. O da, bir hurma dalma dayanıyordu. Derken bir grup

Yahudiye uğradı. Onlar birbirlerine:

“Ona, ruhun mahiyetini sorun!” dediler. Bazıları da:

“Ona sormaya sizi sevkeden şey nedir? O sizin karşınıza hoşlanmadığınız bir şeyle karşılamıyor!” dediler. Bazıları da:

“Ona sorun!” dediler. Bunun üzerine biri kalkıp gelerek Resulullah (s.a.v.)'e ruhun mahiyetini sordu. Peygamber (s.a.v.) sustu. Ona hiç bir cevap vermedi. Ona vahyin geldiğini anladım. Yerimde durdum. Vahy inince,

“Sana ruhu soruyorlar. De ki: Ruh, Rabbimin işidir. Sizlere ancak pek az bir ilim verilmiştir” [1097] buyurdu. [1098]

Açıklama:

Mevdudi, ayette geçen “Ruh” kelimesinin anlamı ile ilgili olarak şöyle der:

“Genellikle Arapça “Ruh” kelimesinin “Can”, “İnsan ruhu” anlamında kullanıldığı yargısı vardır. Buna göre Hz. Peygamber'e (s.a.v.) insan ruhunun tabiatı sorulmuş, buna cevap olarak da onun Allah'ın emrinde olduğu söylenmiştir. Fakat biz bu anlamı kabul etmekte tereddüt ediyoruz; çünkü bu, ancak ayeti içinde yer aldığı bölümden yani siyak ve sibaktan çıkardığımızda mümkün olur. Aksi takdirde bu sözler çok anlamsız olur. Çünkü buraya kadar olan ayetlerde, bundan sonra gelen ve Kur'an'ın anafikriyle ilgili olan ayetlerin arasına insan ruhu ile ilgili bir sorunun sokulması çok anlamsızdır.

Eğer ayeti yer aldığı bölüm içinde okursak, burada “Ruh” kelimesinin vahyi getiren melek olduğunu anlarız. Bu, müşriklerin şu sorusuna verilen

bir cevaptı:

“Kur'an'ı nereden alıyorsun?” cevapta sanki şöyle denilmek isteniyordu:

“Ey Muhammed, bu insanlar sana “Ruh”tan yani Kur'an'ın kaynağından veya onu elde ettiğin araçtan soruyorlar. De ki: Bu “Ruh” bana Rabbimin emri ile gelir. Fakat sizin bildiğiniz o kadar azdır ki, insan sözleriyle Allah'tan vahyolunan sözleri birbirinden ayırde demezsin iz. Kur'an'ın başka biri tarafından uydurulduğunu sanmanızın nedeni işte budur.”

Yukarıdaki yorum tercih edilmelidir, çünkü önceki ve sonraki ayetlerle mükemmel bir uyum içindedir. Bu görüş Kur'an tarafından da desteklenmektedir:

“Allah mahşer günü ile uyarıp korkutmak için, kendi emrinden olan “Ruh”u kullarından dilediğine indirir.” [1099]

“Böylece sana da biz kendi enirimizden bir Ruh vahyettik. Sen kitap nedir, iman nedir biliniyordun..” [1100]

Bunun yanısıra İbn Abbas, Katade ve Hasan Basri'de Allah hepsine rahmet etsin aynı tefsiri benimsemişlerdir. İbn Cerir aynı görüşü Katade'den rivayetle İbn Abbas'a isnat eder, fakat çok gariptir ki, İbn Abbas'ın bunu sadece gizli olarak söylediğini belirtir. Ruhu'l-Meani yazan da, Hasan Basri ve Katade'nin şu sözlerini nakleder:

“Ruh ile Cebrail kastedilmiştir. Soru, onun inişi ve vahyin Hz. Peygamber'in (s.a.v.) kalbine ilka edilişi ile ilgiliydi. [1101]

2530- Habbâb (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Benim, As b. Vâil'de bir alacağım vardı. Bunun üzerine onun yanına gidip alacağımı ondan istedim. Bana:

“Muhammed'e küfretmedikçe bu alacağını asla sana vermem!” dedi. Ben de, ona:

“Sen ölsen, sonra tekrar diriltilsen bile yine de ben Muhammed'e asla küfretmem” dedim. As b. Vâil:

“Ben öldükten sonra muhakkak diriltilecek miyim? Öyleyse ben tekrar malıma ve evladıma döndüğüm zaman bana gelirsen, ben de o zaman alacağını sana ödeyeceğim!” dedi. [1102]

5- Yüce Allah'ın

“Sen Onların Arasındayken Allah Onlara Azab Edecek Değildir” **[1103]** **Ayetinin Mahiyeti**

2531- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Ebu Cehl:

“Allah’ın! Eğer bu, senin katından gelen bir gerçek ise üzerimize gökten taş yağdır veya bize acı verici bir azab gönder” demişti.

Bunun üzerine;

“Sen onların arasında iken Allah, onlara azap edecek değildir. Ve onlar mağfiret dilerlerken de Allah onlara azab edici değildir. Yoksa Mescid-i Haram'a girmekten müminleri menederlerken Allah onlara niçin azab etmesin? Hem de onlar O'nun dostu değille. O'nun dostları ancak O'na karşı gelmekten sakınanlardır. Fakat onların çoğu bunu bilmiyorlar” [1104] ayeti inmiştir. [1105]

6- Yüce Allah'ın

***“Gerçekten İnsan Zenginliği Görünce Azar”* [1106] Ayetinin Mahiyeti**

“Ebû Cehli Muhammed sizin aranızda halâ yüzünü toprağa sürtüyor mu?” dedi. Ona:

“Evet!” diye cevap verildi. Bunun üzerine Ebu Cehil;

“Lât ve Uzza'ya yemin ederim ki, onu, bunu yaparken görürsem mutlaka boynuna basarım yada mutlaka yüzünü toprağa yümerim” dedi. Derken Resulullah (s.a.v.) namaz kılarken onun yanına vardı. Boynuna basmak niyetinde idi, fakat birdenbire onu bırakıp geri döndüğünü ve elleriyle korunduğunu gördüler. Ona:

“Sana ne oldu?” diye soruldu. Ebu Cehil:

“Gerçekten onunla benim aramda ateşten bir hendek, korkunç bîr şey ve bir takım kanatlar vardı” dedi. Resulullah (s.a.v.)'de:

“Bana yaklaşmış olsaydı, melekler onun organlarını lime lime ederlerdi!” buyurdu.

Ravi der ki:

Bunun üzerine Yüce Allah,

“Hayır! Gerçekten insan kendini zengin görünce azar. Hiç şüphe yok ki, dönüş Rabbinedir. Bir kulu namaz kılarken meneden kimseye ne dersin? Va hidâyet üzere ise veya takvayı emrederse ne dersin! Diğeri/Ebu Cehil ise hakkı yalanladı ve dönüp gitti ise ne dersin? Bilmez mi ki, Allah görüyor! Hayır! Eğer vazgeçmezse mutlaka alnına yapışacağız. Yalancı, günahkar

alına! O, meclisini çağırsın. Biz de zebanileri çağıracağız! Hayır! Ona itaat etme!” [1107] ayetlerini indirdi.[1108]

7- Duman

2533- Mesrûk'tan rivayet edilmiştir:

“Abdullah (İbn Mes'ud)'un yanında oturuyorduk. Kendisi de aramızda yan tarafına yaslanmıştı. Derken ona bir adam gelip:

“Ey Ebu Abdurrahman! Gerçekten hikayeci bir adam Kinde kapılarının yanında kıssa anlatıyor; Duhan süresindeki ayet münasebetiyle duman mucizesi gelip kâfirlerin canlarını alacağını, müminlerin ise ondan nezle şeklinde etkileneceklerini söylüyor” dedi. Bunun üzerine Abdullah kızarak oturdu ve:

“Ey insanlar! Allah'tan korkun! Sizden kim bir şey bilirse, bildiğini söylesin. Bilmeyen de, “Allah daha iyi bilir” desin. Çünkü birinizin bilmediği bir şey için, “Allah daha iyi bilir” demesi en büyük ilimdir. Gerçekten Yüce Allah, Peygamber (s.a.v.)'e:

“Ben bu peygamberlik görevi karşılığında sîzden bîr ücret istemiyorum. Ben kendiliğimden teklif edenlerden de değilim de!” [1109] buyurmuştur.

Açıklama:

Bu ayetin iniş sebebi şudur: Şüphesiz ki Resulullah (s.a.v.), insanlardan İslam'a karşı bir aleyhtarlık gördüğü zaman:

“Allah’ım! Yûsuf'un yedi kıtlık senesi gibi onlara da yedi kıtılık sene olsun!” buyurdu.

Bunun üzerine Kureyş'in kabilesinin üzerine öyle bir kıtlık geldi ki, bu kıtlık, her şeyi silip süpürdü. Hattâ açlıktan hayvan derilerini ve ölü hayvan etlerini yemişlerdi. Onlardan biri, gökyüzüne bakarak duman şeklinde bir şey gördü. Hemen Ebû Süfyan, Peygamber (s.a.v.)'in yanına gelip:

“Ey Muhammedi Sen Allah'a tâatı ve akrabaya yardımı emrederek geldin. Fakat kavmin helak oldu. Şimdi onlar için Allah'a dua et!” dedi. Bunun üzerine Yüce Allah, “Semânın insanları saracak apaçık bir duman getireceği günü gözet! Bu, acıklı bir azabdır” [1110] âyetini,

“Şüphesiz ki siz eski inkarcı halinize geri döneceksiniz. Fakat biz büyük bir şiddetle yakalayacağımız gün, kesinlikle intikamımızı alırız.” [1111] ayetine kadar İndirdi.

Abdullah der ki: Bu duman, onların dediği gibi ahiret azabı olsaydı hiç ahiret azabı kaldırılır mıydı?

Açıklama:

Duhan: 44/16'nın metninde geçen “Başta” günü, Bedir savaşı günüdür. Buna göre Duhan azabı da; batşe, lizam ve ayeti'r-Rum'da ortaya çıkmış ve geçmiştir. [1112]

“Bu olay, hicretten önce olmuştur. Kureyş kabilesi apaçık bir şekilde Duman azabının gelmekte olduğunu görmesine rağmen, yine de küfür ve inkara sapmışlar, bunun cezası da Batşe ve lizam olmuştur.

“Kinde”nin; Kufe'de bir yer olduğunu söyleyenler olduğu gibi, Yemen'deki en büyük kabilelerden biri olduğunu söyleyenler de olmuştur.

“Lizam” ile; Bedir savaşında müşriklerin öldürülmeleri ve esir edilmeleri kast edilmektedir.

“Rum ayeti” ile; Romalıların ilk önce İranlılara mağlup olup sonra galip geleceklerinden bahseden ayettir. Romalılar, Hudeybiye savaşı sırasında İranlıları yenmişti.

“Yusuf senesi” ile kastedilen ise Yusuf (a.s) zamanında Mısır'da meydana gelen yedi yıl süren kıtlıktır.

8- Ayin (İkiye) Ayrılması

2534- Abdullah İbn Mes'ud (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Biz, Resulullah (s.a.v.)'le birlikte bir ara Mina'da bulunuyorduk. O sırada ay iki parçaya ayrıldı. Bir parçası, dağın arkasında idi ve diğer bir parçası da dağın berisinde idi. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.), bize:

“Şahid olun!” buyurdu. [1113]

2535- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Mekke halkı, Resulullah (s.a.v.)'den bir mucize ,stemişlerdi. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.) onlara ayın yarılması mucizesini iki defa göstermiştir.” [1114]

2536- Abdullah İbn Abbâs (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Gerçekten ay, Resulullah (s.a.v.) zamanında ikiye ayrılmıştır.” [1115]

Açıklama:

Rivayetlere göre; müşrikler, Hz. Peygamber (s.a.v.)'den bir mucize istemişler, Hz. Peygamber (s.a.v.)'de onlara ayın yanlması mucizesini göstermiştir.

Bu yarılma esnasında ay, şimşek çakar gibi hızla iki defa ayrılıp kapanmıştır, Bu sırada Ebu Kubeys dağı, ikiye ayrılan ayın arasından görülmüştür.

Buhârî, bu olayın, Hz. Ömer'in müslüman olması ile Habeşistan'a hicret etme arasında meydana geldiğini belirtir.

Alûsî'de, bu olayın, hicretten 5 yıl önce Habeşistan'a yapılan ikinci hicretten sonra müslümanların maruz kaldığı vadi ablukası sırasında meydana geldiğini kesin bir dille ifade eder.

Bir çok alim, bu konuda geien hadislerin yanı sıra Kamer: 54/1'de geçen "ay yarıldı" ifadesini de ve ayrıca Kamer: 54/1-9 ayetlerini bir bütün olarak şeklinde alarak 9. ayette geçen Nuh'un yalanlanması gibi Hz. Peygamber (s.a.v.)'in de bu mucizeyle müşrikler tarafından yalanlandığını görüşlerine delil olarak getirmişlerdir.

Bazı alimler de, ayette geçen "yanldı" kelimesini, "yarılacak" şeklinde yorumlayarak ayın, Kıyametin kopması sırasında yarılacağım belirtmişlerdir.)

9- Ezaya Allah'tan Daha Sabırlı Hiçkimsenîn Olmaması

2537- Ebu Musa (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“İşitmekte olduğu ezaya karşı Yüce Allah'tan daha sabırlı hiç kimse yoktur. Çünkü O'na şirk koşulur ve O'na oğul' nispet edilir, sonra bunlara rağmen onlara afiyet verir ve onlara rızık ihsan eder.” [1116]

10- Kafirin Azabtan Kurtulmak için Yeryüzü Dolusu Kadar Altını Fidye Vermek İstemesi

2538- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Yüce Allah, cehennemliklerin en hafif azab edilenine:

“Dünya ve dünyanın içindeki bütün varlıklar, senin olsa, bu azabdan kurtulman için onları fidye verir miydin?” diye soracak. O kimse:

“Evet!” diye cevap verecek. Bunun üzerine Allah:

“Ben senden daha Adem'in sulbündeyken şimdi fidye olarak vermeyi düşündüğün bu fedakarlıktan daha hafif olanım; şirk koşmamam ve Benim de seni cehenneme koymamamı diledim. Fakat sen, şirkten başkasını kabul etmedin!” buyuracak. [1117]

11- Kafirin Yüzüstü Hasrolunması

2539- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

Bir kimse:

“Ey Allah'ın resulü! Kafir kıyamet gününde yüzü üstü nasıl haşrolunur?” diye sordu. Resulullah (s.a.v.);

“Dünyada onu iki ayağı üzerinde yürüten (Allah), kıyamet gününde o kimseyi yüz üstü yürütmeye kadir değil midir?” diye cevap verdi.[1118]

12- Dünya Halkının En Zengin Olanlarının Cehenneme Daldırılması Ve Dünya Halkının En Çok Sıkıntı Çekenlerinin ise Cennete Daldırılması

2540- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Kıyamet gününde cehennemliklerden dünya ahalisinin en refahlısı olan kimse getirilir ve cehenneme bir kere daldırılır. Sonra ona:

“Ey Ademoğlu! Sen hiç bir hayır gördüm mü? Sana herhangi bir nimet uğradı mı?” diye sorulur. O da:

“Hayır! Vallahi, Rabbim! Hiçbir hayır görmedim ve hiçbir nimet bana uğramadı!” diyecek.

Cennetliklerden olup da dünyada yoksul ve sıkıntılı bir yaşam süren bir

kişi getirilir ve cennete bir kere daldırılır. Sonra da ona:

“Ey Ademoğlu! Sen hiç yoksulluk gördün mü? Başından hiç sıkıntı geçti mi?” diye sorulur. O da:

“Hayır! Vallahi, Rabbim! Başımdan hiç yoksulluk geçmedi ve Hiçbir sıkıntı görmedim” diyecektir. [1119]

13- Müminin İyilikleri Sebebiyle Dünyada Ve Ahirette Mukafatlandırılması Ve Kafirin İyiliklerinin ise Dünyada Peşin Ödenmesi

Doğrusu Allah, hiçbir mümine işlediği hayırı mükafatsız bırakmaz. sebebiyle hem dünyada dilediği verilir ve hem de ahirette mükafatlandıılır. Kafire gelince ise o dünyada Allah için yaptığı hayırlar karşılığında ona izık verilir. Ahirete vardığında ise onun kendisiyle mükafat! andırıl a cağı bir nayrı yoktur.” [1120]

14- Müminin Misalinin Ekin Gibi Ve Munafıkın Misalinin ise Sedir Ağacı Gibi Olması

2542- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Müminin misali, ekin gibidir. Rüzgar nereden gelirse onu eğip yatırır. Doğrulduğunda mümin kismeye musibet gelmeye devam eder. Münafıkın misali ise sedir ağacı gibidir. Kesilmedikçe sallanmaz.” [1121]

2543- Ka'b b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Mümin kimsenin misali, taze yeşermiş ekin gibidir. Rüzgar onu eğiltir. Kimi yere yıkar ve kimi de doğrultur. Nihayet kurur. Kafirin misali ise kökü üzerinde dimdik duran sedir ağacı gibidir. Onu hiçbir şey eğiltemez. Nihayet sökülmesi de bir defa da olur.” [1122]

Açıklama:

Bu hadiste; mümin, mütemadiyen esen rüzgarın Önünde sağa sola eğilerek kırılmadan dik kalan canlı bir bitkiye benzetilmeketedir. Çünkü

gerçek mümin kul Allah'a inandığı için hastalık, sağlık, lütuf, musibet gibi dünyevi sıkınlar, onun dosdoğru istikametini bozmaz, kulluk vasfı ile imanını sarsmaz. İhsanlara mazhar olursa şükreder, sıkıntılara maruz kalırsa sabreder. Kafir, müşrik ile münafık ise gerçek mümin kul gibi olmayıp karşılaştıklan sıkıntılar karşısında istikametini bozabilir, isyan edebilir.

15- Müminin Misalinin Hurma Ağacı Gibi Olması

2544- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Resulullah (s.a.v.):

“Doğrusu ağaçların içerisinde öyle bir ağaç var ki, yaprağı düşmez. Bu ağaç, müslümana benzemektedir. Onun hangi ağaç olduğunu bana söyleyin?” buyurdu.

Bunun üzerine orada bulunan cemâat, kırlardaki ağaçları saymaya başladılar.

Abdullah İbn Ömer der ki: İçimden bunun hurma ağacı olduğu geçti. Fakat bunu söylemeye utandım. Sonra cemaat:

“Ey Allah'ın resulü! Bize bunun ne olduğunu söyle!” dediler. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):

“O, hurma ağacıdır” buyurdu.

Abdullah İbn Ömer der ki; Ben, bunu, (babam) Ömer'e anlattım. O da:

Senin, (herkesinde içerisinde) 'O, hurma ağacıdır' demiş olman, benin1 için bu, filân ve filânca şeyden daha sevimli olurdu” dedi.” [1123]

Açıklama:

Resulullah (s.a.v.)'in hurmayı müslümana benzetmesi; hayırının çokluğu, meyvesini güzelliği ve devamı itibariyledir. Çünkü hurmanın yemişinin çıktığı günden kuruyuncaya kadar devamlı surette yenir. Kuruduktan sonra da ondan bir çok faydalı şeyler yapılır. Odu nundan, yapraklarından ve dallarından da yararlanılır. Hatta çekirdeği de hayvanlara yefis olarak verilir. Kısacası, hurmanın her şeyi faydalıdır. Dolayısıyla mümin kimse de; ibadetle riyle, güzel ahlakıyla, namazıyla, orucuyla, dile ve kalple yaptığı zikriyle, sadakasiyla ve dah-1 bir çok iyi özellikleriyle hurmaya benzemektedir.

16- Şeytanın Aldatması, Adamlarını İnsanlara Fitnı Vermek için Göndermesi Ve Her İnsanla Birlikte Bîh Şeytanın Bulunması

2545- Câbir (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Resulullah (s.a.v.)'i:

“Şeytan, müminlerin, Arap yarımadasında kendisine kulluk etmelerirden ümidini iyice kesmiştir. Fakat onların aralarını açmaya ve birbirlerini düşürmeye çalışacaktır” buyururken işittim” [1124]

Açıklama:

Hz. Peygamber'in tebliğe başladığı günden beri dünya gündeminde yer almış buluna? İslâm dini ve uygulamaları, gerek hac ibadeti gerekse Ortadoğu'daki kanlı olaylarla yenide gündemdedir.

Anarşi, terör, savaş, kan, zulüm ve hac, tevhid merkezinin imkan ve bağlılarına yöne!. olarak hep bir arada. Anlaşılması ve anlatılması oldukça zor bir durum. Dost düşman birbirne karışmış. İnanç açısından değilse bile, sosyal ve siyasal açıdan tam bir keşmekeş. Büyük hesapların, arka planlann, güç odaklarının kapışması. İslâm'ı gündemden çıkarmak için şeytanın istediği sahne. Müşterek düşmanlarına karşı hac gibi bir İbadet vesilesi ile bile dostça bir araya gelemeyen İslâm dünyası. Aralan açılmış, birbirlerine düşürülmüş ortak otoritede mahrum müslümanlar. Tam hadisimizde işaret buyurulduğu gibi..

Peygamber (S.A.V.)'İn Uyarısı

Asırlarca önce, hicretin onuncu yılında, yine bu topraklarda zevkine doyum olmaz bir heyecan ve hareket vardı. Yüz binleri aşan mü'min hacılar eşliğinde Hz. Peygamber Veda Haccını yerine getiriyor ve bütün peygamberlerin çağrı çenberinİ Veda Hutbesi ile tamamlıyordu.

Peygamber Efendimizin o gün irad ettiği Veda Hutbesinin, -açıklamak üzere seçtiğimiz hadîs-i şerîf ile ilgili bir paragrafı şöyleydi:

“Ey müminler, gerçekten şeytan, sizin şu topraklarınızda kendisine kulluk edilmesinden ümidini ebediyen kesmiş bulunuyor. Fakat o, önemsiz saydığınız iş ve davranışlarınızda kendisine uyulmasından memnun olacaktır. Dininizi ondan koruyunuz!” [1125]

Hazretİ Peygamberin bu uyarısı her türlü tahrik ve kargaşanın temelinde bir inanç problemi, bir dinî kaygı ve amaç bulunacağını, Şeytan'ın temsil ettiği sapıklar cephesinin, tevhide ve Allah kullarına

yönelik sinsî faaliyetlerinin daimî olacağını göstermekte ve açıkça “Dininizi Şeytan ve yandaşlarından koruyunuz” talimatını vermektedir.

Bütün tahriklerin, hadisimizin ifadesiyle tahrişin temelinde İslâm'ı önleyebilmekten ümid kesmiş olmak gibi açık bir yenilginin bulunduğunu, dolayısıyla psikolojik bir temele dayalı olan bu karşı oluşun fevkalâde inatla ve sinsice yürütüleceğini de ortaya koymaktadır. Atalarımız ne güzel söylemişler: “Yenilen pehlivan güreşe doymaz...”

Yenilgiyi Paylaşanlar

Aslında konu, Veda Haccı'nda Mekke'ye girildiği gün veya genel bir kabule göre arefe günü Arafat'ta vakfe esnasında nazil olan bir âyette de ele alınmakta, İslâm'ın iktidarını kabul zorunda kalan ve onu önlemekten ümidini kesenin sadece şeytan olmadığı şöyle haber verilmekteydi:

“Kafirler bugün sizin dininizi bozmak, sizi kendi dinlerine çevirmekten ümitlerini tamamen kesmişlerdir. Artık onlardan endişe etmeyin, benden korkun..” [1126]

Bu âyetteki “Kâfirler” ile Hz. Peygamberin beyanındaki “Şeytana bir arada değerlendirdiğimiz zaman, bu iki düşman gücün, İslâm'a karşı çıkmakta, müslümanlara tuzak hazırlamakta ve onları birbirlerine düşürmekte eylem birliği içinde olacakları sonucuna varmamız pek tabiî ve kolay olacaktır.

Ayrıca bu âyetin öncesinin haramlar, arkasının helaller ile ilgili olduğu ve “Artık onlardan değil, benden korkun” ilahî uyansı ile, hadîs-i şerifteki “Önemsemediğiniz amelleriniz, iş ve hareketlerinizde ona uyulması da

şeytanı memnun edecektir” nebevi beyanı birlikte düşünülürse, dinî ahkâma, haram helal sınırlarına ümmet-i Muhammed'e has değerlere ilgisiz kalmanın, onları kim ve ne adına olursa olsun hafife almanın sadece ve sadece İslâm düşmanlarım sevindireceği ve dolayısıyla mü'minleri ilahî tehdit ve azaba muhatap kılacağı anlaşılacaktır. Bu demektir ki, İslâm dünyasındaki olayların temelinde, tevhid yurdundaki şirk âbidelerinin kaidesinde müslümanların umursamazlığı, gayret azlığı, anlayış kıtlığı yatmaktadır. Önemsiz görülen "”Aykın”lar, “Normal” sayıldıkça, toplumda anormal normaller elbette artacaktır.

Öte yandan gerek bu âyetin, gerekse Veda Hutbesi içinde yer alan Peygamber uyarısının, Veda Haccı gibi dünyevî çapta ilk kez gerçekleştirilen bir muazzam İbadetin icra günlerinde nazil ve sâdır oiması, hac ibadetinin tam bir varlık ispatı demek olduğunu, hiç bir düşmanın artık tevhid dışı bir düşünce adına onu Önleme mânasında İslâm aleyhinde ümide kapılma imkanı kalmadığını ilan etmektir. İmam Mâlik'e göre Cezîretu'1-Arap Mekke, Medine ve Yemen'den ibarettir.

“Babacığım niçin şeytana tapıyorsun” [1127] âyetinin delaletiyle de “Şeytana kulluk” putlara tapınmak demektir. İşte bu anlamda o günden bu yana o topraklarda bir sapıklık yaşanmış değildir. Ancak gerek günümüzdeki bilinen sınırlarıyla Ceziretu'l-Arap'ta, gerekse diğer İslâm ülkelerinde müslümanlar arasında oîmadık meseleler çıkarılmış, fesad öncülüğü ve tahrikçiliği yapılmış ve yapılmaktadır. Zaten tahriş, toplumları fitne ve harblere sevk etmek, kışkırtmak, hile yapmak, katil, terör ve düşmanlık gibi kötülükleri insanlar arasında teşvik etmek anlamlarına gelmektedir.

Veda Hutbesi'ndeki *“Sızın şu toprağınızda”* ifadesi, hadisimizde “Cezîretu'l-Arap'ta” diye açıklık kazanmış olmakta, ya da *“Cezîretul-Arap'ta”* ifadesi, “Sizin şu toprağınızda” beyanının sınırlarıyla Mekke ve civarına tahsis edilmiş olmaktadır. Sonuçta da hadisimizde, musallî mü'minlerin bir daha putlara kulluğa dönmeyecekleri, en azından şeytan ve avenesinin/yardımcılarının mü'minleri bu sonuca döndürmekten ümitlerini kesmiş oldukları belirlenmiş olmaktadır. Ancak mü'minlerin birbirlerine düşmelerinin de bu en acı akıbete yakın kötü bir son olduğu da vurgulanmış bulunmaktadır. Yaşanan da işte bu kötü sondur.

Merkez Üssü

İmam Nevevî'ye göre Peygamberimizin bir mucizesi niteliğindeki hadisimizi gerek Müslim'de gerekse Ahmed b. Hanbel'de “İblisin tahtı denizin üzerindedir. Oradan çetelerini müslümanlar üzerine salar. En büyük tahribat yapan, onun katında en yüksek itibara sahiptir” anlamındaki hadisler takip etmektedir. Bu da ayrıca günümüzdeki İslâm dünyasına yönelik tehdit odaklarını, süper güçlerin deniz üsslerini haber verir gibidir.

Ayrıca Hazreti Peygamber’in en son tavsiyeleri arasında "Yahudi ve Hristiyanların Ceziretul-Arap'tan sürülmesı'nin bulunması İsiâm dünyasında yaşanacak aynlık ve düşmanlıkların müsebbiplerini, en azından, şeytanın çetelerini teşhir ve tespit anlamı taşımaktadır. Yine Hz. Peygamberin en son olarak Şam taraflarına göndermek üzere hazırladığı ve fakat vefatı dolayısıyla göreve çıkamayan Üsâme b. Zeyd komutasındaki orduya Filistin'den geçmesini ve orada Belka ve Darüm denen iki yeri atlarına

çiğnetmesini emretmiş olması da, 11 Hz. Peygamberin ümmeti için taşıdığı endişelerin odağında Filistin ve tabiî Yahudilerin bulunduğunu gösteren bir başka delil olmaktadır.

Netice

Bunca müslümanı asırlarca öncesinde olduğu gibi her yıl Arafat'ta vakfede birleştiren ruh ve iktidar belgesi hac ibadeti, müslümanları biraz da İslâm gerçeklerini, Peygamber Efendimizin tavsiyelerini yaşamakta iş birliğine zorlayabilse, yenik pehlivan şeytan ve yandaşlarının, tek kelime ile İslâm düşmanlarının sindiği, şirk balonlarının söndüğü, fikrî ve fizikî putların devrildiği görülecektir. Yani tarih tekerrür edecek, şeytan ümitsizlik içinde dövünecek, İslâm gönül gönül dünyalılara mutluluklar götürecektir. [1128]

2546- Câbir (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“İblis, tahtını suyun üstüne kurar. Sonra adamlarını etrafa yayar. Bunların mevki yönünden İblis'e en yakın olanı, en büyük fitne çıkaranıdır. Bunlardan biri gelip:

“Şöyle şöyle yaptım” der. İblis, ona:

“Hiç bir şey yapmamışsın” der. Sonra diğerleri gelip ona:

“Kişi ile eşini birbirinden ayırmadikça onların yakasını bırakmadım” der.

İblis, onu en yakın adamlarından yapıp ona:

“Sen çok iyi yapmışsın” der. [1129]

Açıklama:

Kadınlara meyletmek, mala düşkünlük, makam ve mevki için can atmak, zorbalığı ve zuimü onaylamak, azgınlığa yönelmek gibi nefsin meyledeceği ne kadar kötü duygu ve davranış varsa onu insana süslü gösteren şeytanın ta kendisidir. Hatta bizzat dindar kişilere, dini, arzularına uydurmak ve arzularına alet etmek için dini hükümleri eksiltmek veya artırmak suretiyle bozmaya zorlamakta ve musallat olmaktadır.

İnsanlar arasında düşmanlığı ve öfkeyi yayan, kardeşleri, eşleri ve ümmetin cemaatleri arasında tefrika çıkaran ve birbirine düşman eden odur. Topluluklar arasında savaş ateşini tutuşturan ve ekin ile nesli yok etmek, yaş ile kuru ne varsa hepsini imha etmek için alevini körükleyen odur.

Şeytan insana ne kadar çok tuzak kurabilirse reisi olan lanetli Iblis'in yanında değeri ve yakınlığı daha fazla olmaktadır.

2547- Abdullah İbn Mes'ud (r.a)'tan rivayet edilmiştir: "Resulullah (s.a.v.):

"Sizden hiçbir kimse yoktur ki, cinlerden şeytanlardan olan bir Karîn/kişi onunla görevlendirilmiş olmasın" buyurdu. Yanında bulunan kimseler:

"Ey Allah'ın resulü! Senin yanında da bir şeytan var mı?" dediler. O da:

"Evet. Benim yanımda da bir şeytan var Fakat ona karşı Allah bana yardım etti ve o cin şeytan müslüman oldu. O, bana ancak hayırı telkin ediyor" dedi.[1130]

2548- Hz. Aişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.) geceleyin yanımdan çıkıp gitmişti. Bende onu kıskandım. Az sonra geri gelerek benim ne yaptığımı görünce:

“Ey Aişe! Sana ne oldu. Yoksa kıskandın mı?” dedi. Bende.

“Benim gibisi, senin gibi bir zatı hiç kıskanmaz mı?” dedim. O da:

“Sana şeytanın mı geldi?” dedi. Bende:

“Ey Allah'ın resulü! Benimle birlikte şeytan mı var?” diye sordum. Oda:

“Evet” dedi. Ben tekrar:

“Her insanın beraberinde gerçekten şeytan var mı?” dedim. O da:

“*Evet”* dedi. Ben tekrar:

“Senin beraberinde de şeytan var mı?” dedim. O da:

“Evet. Fakat Rabbim ona karşı bana yardım etti de o şeytan müslüman oldu” dedi. [1131]

Açıklama:

Yüce Allah, insanı, yol gösteren bir melekle desteklediği gibi onun yanına kendisine vesvese veren, kötülüğü süslü gösteren, münkeri teşvik eden ve fitneye çağıran bir de şeytan vermiştir. Bu konuda, peygamber ile diğer insanlar aynıdır.

Nitekim yüce Allah konu ile ilgili olarak;

“Böylece Biz, her peygambere insan ve cin şeytanlarını düşman kıldık. Bunlar, aldatmak için birbirlerine yaldızlı sözler fısıldarlar” [1132] buyurmaktadır.

17. Hiçkimsenin Cennete Ameliyle Değil, Yüce Allah'ın Rahmetiyle Girmesi

2549- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Resulullah (s.a.v.):

“Sizden hiç kimseyi kendi ameli kurtaramayacaktır” buyurdu. Bir adam:

“Ey Allah'ın resulü! Seni de mi (amelin kurtaramayacak)?” diye sordu. Resulullah (s.a.v.):

“Beni de! Yalnız Allah'ın kendi katından bir rahmetle beni örtmüş olması durumu vardır. Fakat sizler daima doğru yolu dileyin” buyurdu. [1133]

Açıklama:

Hadis; hiçbir kimsenin, ibadet ve tatlarıyla sevabı ve cenneti hak etmediğine, bunların ancak Allah tarafından bir ikram ve ihsan olmak üzere verildiğine delalet etmektedir.

Burada Allah'ın rahmeti söz konusudur. Allah, rahmeti gereği, müminleri cennete koyacak ve kafirleri de ebediyen cehennemde bırakacaktır. Dünyada Allah'ın rahmeti sayesinde hem kafir ve hem de mümin kul, rızkını elde eder ve geçimini sağlar.

Hiçbir kimse, cehennemden kurtulmak için ameline güvenmemelİdir. Çünkü insan, işlemiş olduğu eylemin ne kadarının kendisini cennete götüreceğini bilemez. Çünkü ebedi olan cennet, insanların dünyada yaptıkları ve işledikleri amellerin bir sonucu değildir. Zira insan, dünyada Allah'a iman etme ve imanının gereği olarak salih ameller işlemesi bir

görev ve emir durumundadır. Bu kulluğun bir sonucu olarak ortaya çıkmaktadır. İşte Allah, kendi lütfuyla bu insanları cennete koyacaktır. Fakat ilahi lütfe elde etmede, amel defterinin ve kitabın sağdan verilmesi önemli bir etken olacaktır.

18- İyi Amelleri Çoğaltmak Ve İbadet Hususunda Çok Çaba Sarfetmek

2550- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.) namaz kıldığı zaman ayaklan şişecek derecede ayakta dururdu. Aişe:

“Ey Allah'ın resulü! Allah, senin, geçmişve geri kalmış bütün günahlarım bağışladığı halde yine de sen bu kadar meşakkatli bir ibadet tarzını mı tercih ediyorsun?” dedi. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):

“Ey Aişe! Çokça şükreden bir kul olmayayım mı?” buyurdu. [1134]

Açıklama:

Hz. Aişe burada Feth suresi: 1-3'deki Peygamber'in geçmiş ve geri kalmış bütün günahlarının mağfiretini müjdeleyen ayete işaret etmektedir.

19- İnsanlara Vaaz Ederken İfrat Ve Tefrite Varmayıp İtidal Üzere Hareket Eylemek

2551- Şakîk Ebi Vâil'den rivayet edilmiştir:

“Abdullah İbn Mes'ud her Perşembe günü bize vaaz ve sohbet tarzında vaazda bulunurdu. Derken bir adam, ona:

“Ey Ebu Abdurrahman! Bizler senin konuşmanı/hadis nakletmeni seviyor ve ona arzu duyuyoruz. Bizlere her gün konuşmuş olmanı/hadis rivayet etmeni diliyoruz” dedi. Bunun üzerine Abdullah:

“Sizinle devamlı konuşmaktan beni alıkoyan husus, sizi bundan bıktırırım korkusudur. Gerçekten Resulullah (s.a.v.) bıkkınlık verir endişesiyle durumumuza bakıp ona göre bazı günlerde bize vaaz ve nasihatta bulunurdu” diye cevap verdi.” [1135]

51. CENNET VE SIFATİ NAÎMİHÂ VE EHLİHÂ (=CENNET VE CENNETİN NİMETLERİ İLE CENNETLİKLERİN ÖZELLİKLERİ)

“Cennet” kelimesi, sözlükte; “Hurma ve diğer ağaçlardan oluşan bahçe” anlamıra gelmektedir.

Cennet, “Örtmek” anlamındaki “Cenne” kökünden alınmıştır. Sarmaşık hurmalıkları dalbudak yapraklı ağaçlan birbirine dolandığı zaman altındakini örten semsiye gibi olup adı bundan almıştır.

Terim olarak, cennet ile kast edilen; yüce Allah'ın, sâdık imanları ve salih amelle karşılığında iyi kullarına hazırladığı yurttur.

Cennet, Kur'an-ı Kerimde çeşitli isimlerle anılmaktadır:

Me'va Cenneti, Adn Cenneti, Daru'1-Huld, Firdevs, Daru's-Selâm, Daru'l-Mukâmt: Cennetu'n-Naîm ve Makamu'1-Emîn gibi.

Cennetin genişliği, yer ve gökler kadar plduğu Kur'an-i Kerim'de ifade edilmektedir.

Rivayet edildiğine göre, Hz. Peygamber (s.a.v.)'e:

“Cennetin yer ve gökler kadar olması halinde cehennem nerededir?” diye soruldu. O da:

“Subhanallah! Gündüz olduğunda gece nerdedir?” diye karşılık verdi.” [1136]

2552- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Cennet hoşa gitmeyen şeylerle ve cehennem de hoşa giden şeylerle sarılmıştır.” [1137]

Açıklama:

Cennete ancak bu hoşa gitmeyen şeyleri yapmakla, cehenneme de şehvetler sebebiyle varılır. Bunlar cennetle cehennemi sarmış, perde arkasında bırakmıştır. Hoşa gitmeyen şeylere göğüs gererek cennetin perdesini yırtan, oraya girecek şehvetlerine kapılıp günah işleyenler de cehennemin perdesini yırtarak cehenneme girecektir.

Buradaki hoşa gitmeyen şeylerden maksat, icrası nefse ağır gelen şeylerdir, ibâdetlere devam, onlann güçlüklerine katlanmak, öfkeyi yenerek affetmek, sadaka vermek, kötülük yapana iyilikte bulunmak, nefsin arzularına sabırla karşı gelmek gibi şeyler bunda dahildir.

2553- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Yüce Allah:

“Ben salih kullarıma hiçbir gözün görmediği, hiçbir kulağın işitmediği ve insan kalbinden geçmeyen şeyler hazırladım” buyurdu.

Allah'ın kitabında bunun delili,

“Yaptıklarına karşılık olarak, onlar için ne mutluluklar saklandığını hiç kimse bilemez” [1138] ayetidir. [1139]

1- Bir Süvarinin Cennetteki Bir Ağacın Gölgesi Altında Yüz Yıl Yürümesi Halinde Bile Bitirememesi

2554- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır;

"Gerçekten cennette bir ağaç vardır ki, binili giden bir kimse onun gölgesinde yüz sene yürür." [1140]

2- Cennetliklerin Üzerine Rıdvan'ın İndirilmesi Ve Onlara Ebediyen Gazap Olunmaması

2555- Ebu Saîd ei-Hudrî (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Şüphesiz ki Allah, cennetliklere:

"Ey cennetlikleri" buyuracak. Onlar da:

"Rabbimiz! Buyur, emrine amadeyiz! Hayr, Senin ellerindedir" diyecekler. Allah:

"Halinizden razı mısınız?" buyuracak. Onlar:

"Ya Rabb! Senin verdiklerine naşı razı olmayalım? Sen, mahlukatından hiç kimseye vermediğin bunca nimeti bize verdin!" diyecekler. Allah:

"Ben muhakkak sizlere bunlardan daha değerli bir nimet vereceğim!" buyuracak. Onlar:

"Ya Rabb! Bize verdiğin bu nimetlerden daha değerli hangi nimet olabilir ki?" diyecekler. Bunun üzerine Allah:

"Ben, size, "Hoşnutluğumu" Rıdvan'ımı indiriyorum/helal kılıyorum ve bundan sonra sizlere ebediyen darılmayacağım!" buyuracak. [1141]

3- Cennetliklerin Cennette Kendilerinden Yükseklerdeki Köşk Sahiplerini Gökteki Yıldızın Gibi Görülmesi Gibi Görmeleri

2556- Ebu Saîd el-Hudrî (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Resulullah (s.a.v.):

“Doğrusu cennetlikler, sizin ile yıldız arasındaki mesafe uzak olmasına rağmen doğu veya batı ufkunda batmak üzere olan ışık saçan parlak iri yıldızı seçip görebildikleri gibi, cennette de, aralarındaki mesafe uzak olmasına rağmen kendilerinden yükseklerde bulunan Ehl-i Guref denilen bir takım köşklerin sahiplerini de göreceklerdir” buyurdu, Sahabiler:

“Ey Allah'ın resulü! Bu yüksek köşkler, peygamberlerin yerleridir. Başkaları onlara ulaşamaz” dediler. Resulullah (s.a.v.):

“Evet! Nefsim elinde olan Allah'a yemin ederim ki, o kimseler, Allah'a iman etmişlerdir ve kendilerine gönderilen peygamberleri tasdik etmişlerdir” buyurdu. [1142]

4- Ailesi Ve Malı Karşılığında Peygamber (s.a.v.)'i Görmeyi Arzu Eden Kimse

2557- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Ümmetimin içerisinde beni en çok seven kimseler; benden sonra gelecek bir takım kimselerdir ki, onların her biri, ailesini ve malını feda

ederek beni görmüş olmayı arzu edeceklerdir." [1143]

5- Cennetin Çarşısı Ve Orada Cennetliklerin Nail Olacakları Nimetler ile Güzellikler

2558- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Gerçekten cennette bir çarşı vardır ki, cennet halkı, her Cuma günü oraya gelirler. Derken şemal rüzgarı esip onların yüzlerine ve elbiselerine en güzel koku türlerini serper. Bu suretle oraya gelen cennet halkının güzellik ve cemalleri artar. Bunlar, güzellik ve cemalleri artmış olarak ailelerinin yanına dönerler." Aileleri, onlara:

"Vallahi, bizden ayrıldığınız ayrılalı güzellik ve cemaliniz daha artmış durumda" diyecekler. Onlar da:

"Vallahi, biz gittik gidelî sizin de güzellik ve cemaliniz daha artmış durumda" diyecekler. [1144]

6- Cennete ilk Girecek Zümrenin; Cennete Ayın On Dördü Gecesindeki Sureti Üzere Girecekleri, Onların Özellikleri Ve Hanımları

2559- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır;

"Cennete girecek ilk topluluk, dolunay gecesindeki ay suretindedir. Onu takip eden topluluk, parlaklık yönüyle gökteki en büyük yıldız gibidir.

Cennetlikler, büyük ve küçük abdest yapmazlar, tükürmezler ve sümkürmezler. Tarakları altındandır. Terleri ise misktendir. Buhurdanlıkları, öd ağacındandır. Eşleri, ceylan gözlü hurilerdir. Cennetliklerin hepsi de, babaları Adem suretinde altmış arşın uzunluğunda bir tek adam endammdadırlar." [1145]

7- Cennetin Ve Cennetliklerin Özellikleri, Cennetliklerin Cennette Sabah-Akşam Rablerini Teşbih

2560- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Cennete ilk girecek zümrenin suretleri, dolunay gecesindeki ay gibi olacaktır. Orada tükürmezler, sümkürmezler ve büyük abdest yapmazlar. Kapları ve tarakları, altın île gümüştendir. Buhurdanlıkları, öd ağacındandır. Terleri, misktendir. Her birine, güzellikten baldırlarının iliği etin arkasından görülen iki eş verilecektir. Aralarında anlaşamamazlık ve küsüşme olmayacaktır. Kalpleri, tek kalp olacaktır. Sabah-akşam Allah'ı teşbih edeceklerdir."[1146]

2561- Câbir b. Abdullah (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Cennetlikler, cennette yiyip içerler, büyük abdest yapmazlar, sümkürmezler, küçük abdest yapmazlar. Fakat onların yediği bu yiyecekler, midenin dolmasından ileri gelen bir misk sızıntısı gibi bir geğirti gelir. Onlara, teneffüs edip nefes almaları ilham olunduğu gibi teşbih etmeleri ve hamd etmeleri ilham olunur." [1147]

8- Cennetliklere Verilen Nimetlerin Sürekli Olması

2562- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Cennete giren kimse; nimet görür, fakirlik görmez, elbisesi eskimez ve gençliği tükenmez."[1148]

2563- Ebu Saîd el-Hudrî (r.a) ile Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Bir münadi, cennet halkına:

"Artık daima sağlıklı olmanız ve ebediyen hasta olmamanız sizin hakkınızdır. Daima yaşamanız ve ebediyen ölmemeniz sizin hakkınızdır. Dalma genç kalmanız ve ebediyen ihtiyarlamamanız sizin hakkınızdır. Daima nimetler içerisinde hoş vakit geçirmeniz ve ebediyen sıkıntıya maruz kalmamanız sizin hakkınızdır!" diye seslenecektir.

İşte bu; Yüce Allah'ın

"Cennetliklere: "İşte size cennet! Yapmış olduğunuz iyi amellere karşılık ona vâris kılındınız" diye seslenilir" ayetinin anlamıdır." [1149]

9- Cennetteki Çadırların Özellikleri Ve Müminlerin Oradaki Aileleri

2564- Abdullah b. Kays (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Muhakkak mümin kimse için cennette içi boşaltılmış bir tek inciden yapılmış altmış mil uzunluğunda bir çadır vardır. Onun içerisinde mümin kimseye mahsus bir çok aile vardır. Mümin kişi onları dolaşır. Fakat onlar, birbirlerini görmezler.” [1150]

10. Dünyadaki Cennet Nehirleri

2565- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Seyhan, Ceyhan, Fırat ve Nil'den her biri, cennet nehirlerindendir.” [1151]

Açıklama: Burada sözkonusu olan nehirler, bilinen nehirler olmayıp cennetteki nehirlerin isimleridir. Bununla ilgili olarak Müslim, İman 264 (164) nolu hadiste; Nil ve Fırat nehirlerinin cennette bulunan iki nehir olduğu belirtilmektedir.

11- Cennete Kalpleri Kuşların Kalpleri Gibi Olan Bir Topluluğun Girmesi

2566- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Cennete bir takım topluluklar girer ki, onların kalpleri, kuşların kalpleri gibidir.” [1152]

2567- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Yüce Allah, Âdem'i kendi suretinde yarattı. Onun uzunluğu, altmış arşındır. Adem'i yaratınca, ona:

“Git, şu oturmakta olan melekler topluluğuna selâm ver. Sana nasıl cevap vereceklerini iyi dinle! Çünkü bu, hem senin ve hem de senden sonra gelecek olan zürriyetinin selamlaşma şekli olacaktır” buyurdu.

Bunun üzerine Adem gidip onlara:

“Es-Selâmu aleykum selam üzerinize olsun!” dedi. Melekler:

“Es-Selâmu aleyke ve rahmetullahi selam ve Allah'ın rahmeti, senin üzerine olsun!” diye karşılık verdiler.

Melekler, selamlarına, “Ve rahmetullahi” ve Allah'ın rahmeti ifadesini ilave demişlerdi.

Buna göre cennete her giren kimse, Adem'in bu güzel suretinde girecektir ve unluğu altmış arşın olacaktır. Fakat Adem'tin kendisinden sonra insanlar, şimdiye ıdar onun vücut güzelliğinden birer parçasını eksilmeye devam etmektedir.” [1153]

12- Cehennem Ateşinin Sıcaklığının Şiddeti, Dibinin Derinliği Ve Cehennemin Azab Görenlerden Neler Alacağı Meselesi

2568- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Peygamber (s.a.v.):

“Ademoğlunun yakmakta olduğu şu dünya ateşiniz, cehennem ateşinin retmiş cüz'ünden bir cüzdür” buyurdu. Sahabiler:

“Ey Allah'ın resulü! Vallahi, dünya ateşi, kafirlere azab etmeye yeterlilir” dediler. Peygamber (s.a.v.):

“Cehennem ateşi, dünya ateşleri üzerine altmış dokuz derece daha fazla kılındı. Bunların her birinin sıcaklığı, bütün dünya ateşinin sıcaklığı gibidir” buyurdu. [1154]

2569- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Biz, bir gün Resulullah (s.a.v.)'Ie birlikte bulunuyorduk. Derken bir düşme sesi işitti. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.);

“Bu nedir? Biliyor musunuz?”' buyurdu. Biz:

“Allah ve Resulü daha iyi bilir” dedik. Peygamber (s.a.v.):

“Bu, yetmiş sene önce cehennemin içine atılmış bir taştır. Henüz cehennemin dibine düşüyordu. Nihayet dibine şimdi ulaştı” buyurdu. [1155]

2570- Semure b. Cundeb (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, o, Allah'ın Peygamberi (s.a.v.)'in şöyle buyurduğunu işitmiştir:

“Şüphesiz ki cehennem ateşi, cehennemliklerden bazılarını topuklarına kadar, bazılarını oturağına/beline kadar ve bazılarını da boğazına kadar alacaktır.” [1156]

13- Cehennemin Zalimlerin Gireceği Ve Cennetin De Zayıfların Gireceği Yer Olması

2571- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Cennet ile cehennem birbirleriyle şöyle münâkaşa ettiler: Cehennem:

“Ben, kibirlilere ve zalimlere tahsis olundum” der. Cennet de*:*

“Acaba bana, neden insanların zayıfları, düşkünleri ve gafillerinden başkası girmiyor?” der. *Bunun üzerine Allah, cennete:*

“Sen Benim sırf rahmetîmsin. Ben, kullarımdan rahmet etmek istediğim kimselere rahmetimi seninle rahmet ederim” buyurdu.

Cehenneme de:

“Şüphesiz sen de Benim sırf azâbımsın. Kullarımdan azab etmek istediğim kimselere seninle azab ederim. Sizin herbirinizin dolma hakkı vardır” buyurur.

Fakat cehenneme gelince o dolmak bilmez. Nihayet Yüce olan Allah ayağını koyar. O zaman cehennem:

“Yeter, yeter, yeter!” deyip dolar ve bazısı bazısına büzülüp toplanır. Allah, cehennemi doldurmakla hiç kimseye haksızlık etmez. Cennete gelince, Allah onun boşluklarını doldurmak için yeniden bazı mahlukat yaratır.” [1157]

2572- Ebu Saîd el-Hudrî (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Kıyamet günü cennetlikler cennete ve cehennemlikler de cehenneme ayarıldıktan sonra ölüm, aklı karalı bir koç gibi getirilip cennet ile cehennemin arasında durdurulacak, sonra da:

“Ey cennetlikler! Bunu biliyor musunuz?” denilecek. Onlar başlarını kaldırıp bakacaklar:

“Evet! O, ölümdür!” diyecekler. Sonra da:

“Ey cehennemlikler! Bunu biliyor musunuz?” denilecek. Onlar da başlarını kaldırıp bakacaklar:

“Evet! O, ölümdür!” diyecekler.

Bunun üzerine emir verilerek koç kesilecek. Sonra da:

“Ey cennetlikler! Artık ebediyet vardır, ölüm yoktur ve: Ey cehennemlikler! Artık ebediyet vardır, ölüm yoktur” denilir.”

Ebu Saîd el-Hudrî der ki:

“Daha sonra Resulullah (s.a.v.),

“Ey Muhammedi insanların pişmanlık duyacağı ve işin bitmiş olacağı kıyamet günü ile onları uyar. Onlar hâlâ gaflet içindedirler, onlar iman etmezler” [1158] ayetini okudu. Resulullah (s.a.v.) bu ayeti okurken eliyle dünyay işaret etti.” [1159]

Açıklama:

Ölüm, insan için yok olmak değil, ruhun göç etmesidir, hayatı devam eder. Nitekim yüce Allah, şehitler için;

“Allah yolunda öldürülenlere ölülerdir demeyin. Hakikatte onlar, diridirler. Fakat siz, anlayıp bilemezsiniz” [1160] buyurarak bizim ölü dediğimiz insanların ölü olmadığını belirtmektedir. Bizim, ölülere, “Ölü” dememiz, gözümüzle gördüğümüzle hüküm verdiğimiz ve bir de, ölümden önceki hallerine bakarak hükmettiğimiz içindir. Bizim kullandığımız “Ölüm” kelimesi, ruhun ceset üzerindeki tasarrufunun son bulması ve ruhun cesetten ayrılışını ifade etmektedir.

2573- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Cennetlikler cennete ve cehennemlikler de cehenneme vardıkları zaman, ölüm getirilecek ve cennet ile cehennem arasına konulacak, sonra

da kesilecektir. Sonra bir münadi:

“Ey cennetlikler! Artık Ölüm yok. Ey cehennemlikler! Artık ölüm yok!” diye seslenecek.

Böylece cennetliklerin sevinci bir kat daha artar. Cehennemliklerin üzüntüsü de bir kat daha artar.” [1161]

2574- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Cehennemde kafirin azı dişi, Uhud dağı kadardır. Derisinin kalınlığı da, üç günlük mesafe kadardır.”

2575- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Cehennemde kafirin iki omzunun arası, hızlı giden binekli kimsenin üç günlük mesafesi kadardır.” [1162]

2576- Harise b. Vehb (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Peygamber (s.a.v.), sahabilere:

“Size cennetlikleri haber vereyim mi?” diye sordu. Sahabiler:

“Evet!” dediler. Peygamber (s.a.v.):

“Her zayif/mütevazi ve insanlar tarafından zayıf/tevazulu görülen her mümin kimse, cennetliktir. O mümin kimse, Allah'a yemin etse, muhakkak ki Allah o kimseyi yemininde doğru çıkarır” buyurdu. Sonra da:

“Size cehennemlikleri haber vereyim mi?” buyurdu. Sahabiler:

“Evet!” dediler. Peygamber (s.a.v.):

“Katı yürekli, çalımlı ve kibirli olan her kimse ise cehennemliktir” buyurdu. [1163]

2577- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resuluüah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Nice kapılardan kovulmuş pejmürde insan vardır ki, Allah'a bir şeyin meydana gelmesi için yemin ederse muhakkak Allah onu bu yemininde doğru çıkarır." [1164]

2578- Abdullah İbn Zem'a (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

"Resulullah (s.a.v.) hutbe okuyup Salih peygamberin dişi devesini ve onun ayak sinirlerini kesip öldüren kimseyi;

""Derken Semud kavminin en kötü adamı dişi deveyi öldürmek için ayağa kalkıp fırladığı zaman" [1165] ayetini zikredip:

"Dişi deveye karşı kalkıp fırlayan kimse; kendi kavmi içinde güçlü, bozguncu ve Ebu Zem'a gibi kuvvetli adam yerinden fırladı" buyurdu.

Daha sonra Resulullah (s.a.v.) kadınları zikredip onlar vaazda bulundu. Sonra da:

"Sizden birisi daha ne zaman kadar hanımım dövmeye devam edecek? Belki de o kimse, hanımıyla aynı günün sonunda cinsel ilişkide bulunmuştur" buyurdu.

Daha sonra Resulullah (s.a.v.) sahabilere bir hata eseri yellenmeye gülmeleri ile ilgili vaazda bulunup sonra da:

"Sizden birisi yaptığına gülmeye ne zamana kadar devam edecek!" buyurdu. [1166]

2579- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Ben, Amr b. Âmir el-Huzâî'yi cehennemde bağırsaklarını sürürken gördüm. Bu adam, dişi develeri putlara tahsis edenlerin ilkidir.” [1167]

Açıklama:

Amr b. Âmir el-Huzâî, Şam'dan Hubel putunu Mekke'ye getirerek Araplar arasında Hz. İbrahim (a.s)'dan kalma Haniflik dinini değiştirerek insanlar arasında putçuluğu yaymış ve onlara tazime teşvik etmiş bir kimsedir.

2580- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Çok yaşarsan ellerinde sığır kuyrukları gibi kamçılar bulunan bir topluluğu görmen yakındır. Bunlar, Allah'ın gazabı içinda sabahlar ve Allah'ın öfkesi içerisinde ise akşamlar.”[1168]

14- Dünyanın Sçna Ermesi Ve Kıyamet Günü İnsanların Mahşer Yerinde Toplanması

2581- Fihr oğullarının kardeşi Müstevrid (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Allah'a yemin ederim ki, ahiret nimetlerinin karşısında dünya nimetlerinin ancak sizden birisinin şu parmağını denize koyduğu kadarcıkür. Parmağın denizden ne kadar ıslaklıkla döneceğine iyi baksın!” [1169]

2582- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edildiğine göre, o, Resulullah (s.a.v.)'i şöyle buyururken işittim:

"İnsanlar kıyamet gününde yalınayak, vücutları çıplak ve dünyaya geldikleri gün gibi sünnetsiz olarak haşrolunurlar" buyurdu. Ben:

"Ey Allah'ın resulü! Kadınlar ve erkekler beraber olarak ve onlar birbirlerine baktıkları halde mi haşrolunacaklar?" dedim. Resulullah (s.a.v.):

"Ey Âişe! Haşr olayı, insanların birbirlerine bakmalarından daha şiddetlidir" buyurdu. [1170]

2583- Abdullah İbn Abbâs (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

"Resulullah (s.a.v.) bir vaaz dolayısıyle hutbe okumak için aramızda ayağa kalkıp:

"Ey insanlar! Hiç şüphe yok ki, siz Allah'a yalınayak, çıplak, sünnetsiz olarak haşrolunacaksıruz. "ilk yaratmaya nasıl başladıksa, üzerimize hak bir vaat olarak onu öylece iade edeceğiz. Doğrusu Biz vaadimizi yaparız" [1171]

Dikkat edin ki, kıyamet gününde mahlûkatm ilk giydirileni İbrahim (a.s) olacaktır

Dikkat edin ki, benim ümmetimden bir takım adamlar getirilecek, fakat onlar sol/cehennem tarafına alınacaktır. Bunun üzerine ben:

"Rabbim! Bunlar benim sahabilerimdir" diyeceğim. Bana:

"Bunların senden sonra neler ihdas ettiklerini sen bilmezsin?" denilecek.

Ben de Allah'ın salih kulu İsa'nın dediği gibi;

"İçlerinde bulunduğum müddetçe onlar üzerine kontrolcü idim. Beni vefat ettirince artık onlar üzerine gözetleyici yalnız sen oldun. Sen her şeyi

hakkıyle görensin. Eğer kendilerine azap edersen şüphesiz onlar senin kullarındır dilediğini yaparsın. Eğer onları bağışlarsan şüphesiz sen izzet ve hikmet sahibisin" [1172] diyeceğim. Bunun üzerine bana:

"Sen onlardan ayrıldığından beri onlar ökçeleri üzerine basarak geriye dönüp mürtedler olmakta devam ettiler" denilecektir." [1173]

2584- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"İnsanlar üç grup halinde haşrolunacaklardır:

1- *İstekliler, ürkekler.*

2- *iki kişi bir deve üzerinde, üç kişi bir deve üzerinde, dört kişi bir deve üzerinde ve on kişi bir deve üzerinde olanlar.*

3- *Geri kalanlarını ise cehennem toplayacak; geceledikleri yerde onlarla birlikte geceleyecek, dinlendikleri yerde onlarla birlikte dinlenecek, sabahladıkları yerde onlarla birlikte sabahlayacak ve akşamladıkları yerde onlarla birlikte akşamlayacak."* [1174]

15- Kıyamet Gününün Özellikleri Ve Kıyamet Gününün Korkunç Hallerine Karşı Allah'ın Bize Yardım Etmesi

2585- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir: "Peygamber (s.a.v.):

"Yüce Allah'ın "İnsanlar hesab için o gün alemlerin Rabbi divanına ayağa kalkacaklardır" [1175] ayet hakkında:

“İnsanlardan her bîri kulaklarının yarısına kadar tere batmış olarak kalkacaktır” buyurdu.[1176]

2536- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Şüphesiz ki kıyamet gününde ter, yerin içine yetmiş kulaç kadar inecektir. Öyle ki, o ter, insanların ağızlarına yada kulaklarına kadar ulaşacaktır.” [1177]

2588- iyâz b. Himâr el-Mucâşiî (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Resulullah (s.a.v.) bir gün hutbesinde şöyle buyurdu:

“Dikkat edin ki, Rabbim bana öğrettiklerinden bilmediklerinizi bugün size öğretmemi emredip şöyle buyurdu:

“Bir kula verdiğim her mal helaldir. Ben kullarımın hepsini hanifler/müslüman olarak yarattım. Ama onlara şeytanlar gelerek kendilerini dinlerinden alıp götürdüler. Benim kendilerine helâl kıldıklarımı, onlara haram ettiler. Benim, hakkında delil indirmediğim bir şeyi Bana ortak koşmalarını emrettiler.”

Şüphesiz ki Allah, yer halkına bakarak onların Arabına, Acemine şiddetle buğzetmiştir. Yalnız Ehl-i kitabtan doğru din üzerinde baki kalanlar müstesna! Yüce Allah, yeryüzü halkına:

“Ben seni ancak imtihan edeyim ve seninie başkalarını İmtihan edeyim diye gönderdim. Sana suyun yıkayıp götüremediği bir kitab indirdim. Onu uyurken uyanıkken okursun” buyurdu.

Gerçekten Allah bana Kureyş'i yakmamı emretti. Ben:

“Rabbim! 0 halde benim başımı yararlar ve onu bir ekmek parçasına çevirirler” dedim. Yüce Allah:

“Onlar seni nasıl çıkardüarsa sen de onları çıkar. Onlarla savaş ki, sana yardım edelim. İnfakta bulun ki biz de sana infakta bulunalım! Sen bir ordu gönder, Biz de onun gibi beş ordu gönderelim! Sana itaat edenlerle birlikte, isyan edenlere karşı savaş” buyurdu.

Cennetlikler üç kısımdır:

1- Kuvvet sahibi, adaletli, sadaka verici, muvaffak kılınmış bir kimse!

2- Her akrabaya ve müslümana karşı ince kalbli, merhametli olan bir kimse!

3- İffetli, namuslu, mal-mülk sahibi kimse Cehennemlikler ise beş kısımdır:

1- Aklı bulunmayan zayıf kişi!

Böyle kimseler, sizin aranızda size tâbi olarak bulunurlar. Hiç bîr aile ve mala tâbi olmazlar.

2- Açgözlülüğü/hırsı açığa çıkmayan hain kimse!

Açgözlülüğü/hırsı ne kadar incelip küçülse de muhakkak hainlik eder.

3- Akşam ve sabah sana ailen ve malın hakkında mutlaka hainlik eden kimse!

4- Cimriliği veya yalancılığı da zikretti.

5- Kötü huylu ve kötü ahlaklı kimse!” [1178]

17- Ölüye Cennetten Yada Cehennemden Oturacağı Yerin Gösterilmesi, Kabir Azabının İspatı Ve Kabir Azabından Allah'a Sığınılması

2589- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Sizden birisi vefat ettiği zaman sabah ve akşam ona oturacağı makamı gösterilir. O kimse, eğer cennetliklerden ise cennet halkı makamlarından bir makam ve eğer cehennemliklerden ise cehennem halkının yerlerinden bir yer gösterilir. Ona:

"İşte burası senin oturacağın yerdir. Nihayet Allah kıyamet günü seni o makamına gönderecektir" denilir." [1179]

2590- Zeyd b. Sabit (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

"Bir defasında biz Resulullah (s.a.v.)'le birlikte olduğumuz sırada Peygamber (s.a.v.) bir katırın üzerinde Neccâr oğullan kabilesinin bir bahçesinde idi. Katır aniden onu yoldan saparak koşmaya başladı. Resulullah (s.a.v.) az daha katırdan düşüyordu. Bir de ne görelim, altı veya beş yahut dört kabir! Rav, Uleyye:

"Bu şüpheyi hadisin râvîsi Cüreyrî söylüyor" dedi. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.):

"Bu kabirlerin sahiplerini kim biliyor?" diye sordu. Bir adam:

"Ben biliyorum" dedi. Resulullah (s.a.v.):

"Öyleyse bunlar ne zaman öldüler?" dedi. Adam:

"Onlar, şirk İçerisinde öldüler" diye cevap verdi. Daha sonra Peygamber (s.a.v.):

"Gerçekten bu ümmet kabirlerinde imtihan olunuyor. Eğer defnetmemeniz endişesi olmasaydı, kabir azabından benim işitmekte olduğumu, size de işittirmesi için mutlaka Allah'a dua ederdim" buyurdu. Sonra yüzünü bize döndürerek:

“Cehennem azabından Allah'a sığının!” buyurdu. Sahabiler:

“Biz, cehennem azabından Allah'a sığınırız” dediler. Resulullah (s.a.v.):

“Kabir azabından Allah'a sığının!” buyurdu. Sahabiler:

“Biz kabir azabından Allah'a sığınırız” dediler. Resulullah (s.a.v.):

“Fitnelerin görünenlerinden ve görünmeyenlerinden Allah'a sığının!” buyurdu. Sahabiler;

“Biz fitneleringörünenlerinden ve görünmeyenlerinden Allah'a sığınırız” dediler. Resulullah (s.a.v.):

“Deccal'in fitnesinden Allah'a sığının!” buyurdu. Sahabiler:

“Biz Deccal'in fitnesinden Allah'a sığınırız!” dediler. [1180]

2591- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“*Eğer defnetmemeniz endişesi olmasaydı, kabir azabından benîm işitmekte olduğumu, size de işittirmesi için mutlaka Allah'a dua ederdim.”* [1181]

2592- Ebu Eyyûb (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.), güneş battıktan sonra dışarı çıkmıştı. Bu sırada bir ses işitti. Sonra da:

“Yahudiler, kabirlerinde azab olunuyorlar!” buyurdu. [1182]

2593- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Peygamber (s.a.v.):

“Kul kabrine konulduğu ve yakınları dönüp gittiği zaman ölü onların ayakkabılarının seslerini işitir” buyurdu. Yine Allah'ın peygamberi (s.a.v.);

“Ona münker ve nekir adında iki melek gelir. Bunlar ölüyü oturturlar ve ona:

“Şu Muhammed denilen adam hakkında ne diyorsun?” diye sorarlar. Mümine gelince o:

“Onun, Allah'ın kulu ve Resulü olduğuna şahitlik ederim” diye cevap verir. Bunun üzerine ona:

“Cehennemdeki yerine bak! Allah onun yerine sana cennetten bir verdi” denilir” buyurdu.

Allah'ın peygamberi (s.a.v.):

“O mümin kul, cehennem ve cennetteki iki makamını birden görür” buyurdu. Katade:

“Bize anlatıldığına göre; mümin kimseye kabrinde yetmiş arşın geniş yer verilir. Kabri, yeniden diriltileçekleri güne kadar yeşilliklerle doldurulmuştur” dedi. [1183]

Açıklama:

Pozitif bilimler, felsefe ve psikolojiyle uğraşan bilim adamlarından bazıları, ruhun varlığını ispat edip mahiyetinin kavranamayacağını söylemişlerdir. Çünkü ruhun mahiyeti konusunda araştırma yapanlar, bu konuda olumlu bir sonuca varılamayacağını ve bunun bilinemeyeceğini belirtmişlerdir.

Bunlar sadece gözüyle gördüğü ve beş duyu organıyla kavradığından başka varlık tanımadıklarını ve fizik ötesi varlıkları tümüyle reddetmişlerdir. Dolayısıyla da Allah'ı, ruhu ve diğer manevi varlıklan, deney sahasına girmediği için inkar etmişlerdir. İnsanı da sadece maddi bir

varlık olarak ele almışlar ve her şeyi maddi sebeplerle açıklamaya çalışmışlardır. Onlara göre, bu alem, sadece maddeden ibaret olup Allah'a, ruha ve manevi varlıklara yer yoktur. İslam tarihinde, bunlara, “Dehriler” denmiştir.

müslüman alimler, ruhun mahiyetinin araştırılıp araştırılmayacağı konusunda iki gruba ayrılmışlardır:

1- Ruhun Mahiyetini Araştırmayı Ve Bu Konuda Görüş Belirtmeyi Caiz Görmeyenler:

Selef alimlerinden bir çoğu, Abdullah İbn Abbas, Cüneyd Bağdadi, İbrahim Lukani, İmam Sübki ve daha bir çok alime göre; ruhun varlığı bilinir, fakat mahiyeti hakkında araştırma yapılamaz. Bu alimlere göre, Allah bu konuda İsrâ: 17/85 ayetinde de belirttiği üzere, ruhun mahiyetini bilmek, Allah'a mahsustur. Allah, ruhun mahiyeti ile ilgili bilgiyi kendine ayırması, insanın acziyetini ortaya koymak içindir. İnsana verilen az bilgiden maksat ta, ruhun varlığını bilmektir.

2- Ruhun Mahiyeti Hakkında Araştırma Yapmanın Caiz Olduğunu, Hatta Gerekli Olduğunu Belirtip Bu Konuda Görüş Belirtenler:

Bunlara göre; İsrâ: 17/85 ayetindeki “Ruh” kelimesiyle, bizim bildiğimiz hayat ruhu kastedilmeyip “Kur'an” kastedilmektedir. Buna, Şûra: 42/52 ayetinde geçen “Ruh” kelimesinin “Kur'an” anlamına gelmesiyle delil getirmişlerdir. Bunlara göre, dinde ruhun mahiyetini açıklayan ve varlığını

sınırlayan bir nass gelmemiştir. Bu konu da, diğer konular gibi insanlann araştırmasına bırakılmıştır. Yalnız bu konuda söylenenler, kesin olmayıp zannidir.

Bunlarda, kendi aralarında iki gruba ayrılmışlardır:

a- Ruhun müşahhas bir varlık olduğunu söyleyenler:

b- Ruhun mücerred ve soyut bir varlık olduğunu kabul edenler. Bunlarda kendi aralarında konu ile ilgili çeşitli görüşler ileri sürmüşlerdir. Buna göre ruh; bir atomdur; bedende dolaşan, arışmayan ve bozulmayan cisimlerden ibarettir; kalpte, beyinde ve ciğerde olmak üzere üç kuvvettir; hayvani ruh, tabiî ruh ve insani ruh olmak üzere üç şeyden oluşmuş bir mecmuadır.

Kısacası; ruhun cesetten ayrı bir varlık olduğu bilinmekle birlikte, ruh için ileri sürülen görüşler ve yapılan tanımlar, çoğu kez, ruhun ne olduğundan çok ne olmadığını belirtmektedir.

2594- Berâ İbn Âzib (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Peygamber (s.a.v.): Yüce Allah'ın;

“Allah, iman edenleri, “Sağlam bir söz” üzerinde tutar” [1184] ayeti, kabir azabı hakkında indi. Ölen kimseye:

“Rabbin kimdir?” diye sorulur. O da:

“Rabbim, Allah'tır. Peygamberim de Muhammed (s.a.v.)'dir” diye cevap verir. İşte Yüce Allah'ın,

“Allah, iman edenleri, dünya hayatında ve ahirette sağlam bir söz üzerinde tutar” [1185] *ayetinin anlamı budur”* buyurdu.[1186]

Açıklama:

Ehl-i Sünnet alimlerinin çoğunun görüşüne göre; ölü, kabirde meleklerin soracağı suali anlayacak ve cevap vermeye güç yetirecek ve yine kabirdeki azabın acısını, nimetin de zevkini duyacak kadar bir hayat ile diriltilir.

Kur'an-ı Kerimde;

“Muhakkak Allah kabirlerde olan kimseleri dirütecektir” [1187] buyurulmuştur ki, kabirdekileri kıyamet günü diriltmeye kadir olan Allah, pekala onları sual, ceza ve nimet için de, bunları hissedecek derecede bir hayatla diriltmeye de kadirdir.

Kabirde ölünün diriltileceğim söyleyenler de, ruhun tekrar bedene iadesi hususunda ihtilaf etmişlerdir.

Bazıları, ruh tamamen cesede iade edilir ve öylece diriltilir derken; bazı alimler de bunun tam bir hayat olmadığı için ruhun; yemeyi, içmeyi ve ihtiyari fiilleri gerektirecek şekilde tamamen değil de, kabir hallerini idrak edecek ve yaşayacak derecede iade edileceğini söylemişlerdir.

Alimlerin bir kısmı da; kabirde sual, nimet ve azabın olacağına inanmayı gerekli ve yeterli görerek keyfiyetini, her şeyi en iyi şekilde bilen Allah'a havale etmenin ve bu hususta görüş belirtmemenin daha isabetli olacağı fikrini savunmuşlardır.

Kısacası: İster ruhun dönüşüyle, isterse ruhun taallukuyla olsun, kabirde ölüye o halleri idrak edecek derecede duyuları ve bir çeşit hayat verilir. Ehl-i Sünnet, böyle bir hayatın ölüde meydana getireleceği hususunda ittifak etmişlerdir. Hadislerde bildirilen durumlar, bedeni de hatırlattığı için bu hayatın, hem ruhi ve hem de bedeni olduğu görüşü, daha isabetli olsa gerek.

2595- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Müminin ruhu bedeninden çıktığı zaman onu iki melek karşılayıp alırlar ve yükseklere götürürler. Gök halkı:

"Yeryüzü tarafından hoş ve güzel bîr ruh geldi. Allah sana ve dünyadayken yaşamını sürdüğün cesedine salat eylesin!" derler.

Daha sonra bu ruh, Yüce Rabbine götürülür. Bunun üzerine Yüce Allah:

"Bunu, ecelin sonuna/sidretu'l-munteha'ya götürün" buyurur. Resulullah (s.a.v.):

"Kafir kimseye gelince, onun ruhu da bedeninden çıktığı zaman, gök halkı: "Yeryüzü tarafından pis ve kötü bir ruh geldi" derler. Sonra da:

"Onu, ecelin sonuna/siccine götürün!" denilir" buyurdu. Ebu Hureyre:

"Resulullah (s.a.v.) hemen üzerinde bulunan ince örtüyü burnuna götürdü şöylece kapattı" dedi." [1188]

Açıklama:

Ruhlar, cennette olmakla beraber aynı zamanda göktedir. Kabrin içiyle ve içindeki cesetle temas halindedir. Harekette, semaya çıkışta ve inişte hızı, her şeyden daha fazladır. Serbest salıverilen ve hapis alıkonulan, ulvî yüce ve süflî adi kısımlara ayrılır. Cesetten ayrıldıktan sonra sağlığı, hastalığı, lezzeti, nimetleri, acıları vardır. Bu durumları, cesetle beraber olduğu zamanki duyduklarından daha büyüktür. Çünkü bedenden ayrıldıktan sonra alıkonulacağını, acı ve azab çekip hastalanacağını ve

üzüleceğini veya lezzet, rahatlık, nimet, özgür olacağını ve bedende iken durumunun, annesinin karnında olan çocuğa ve bedenden ayrıldıktan sonraki durumu da, yeni dünyaya gelmiş çocuğa çokça benzediğini anlar.

Bu ruhlar, birbirinden farklı dört büyük yurtta bulunmaktadırlar:

Birincisi: Anne karnı. Burada sıkışma, daralma, sıkıntı ve ard arda üç kat karanlık yer vardır.

ikincisi: Doğup geliştiği, iyilik, kötülük gibi mutluluk ve mutsuzluk sebeplerinin kazanıldığı yurttur yani dünya.

Üçüncüsü: Berzah yurdu. Dünya yurdundan daha büyük ve daha geniştir. Berzah'ın dünyadan genişliği, dünyanın anne kamından genişliği gibidir.

Dördüncüsü: Karar yurdu. Bu da, cennet veya cehennemdir. Ondan sonra başka bir yurt söz konusu değildir.

Yüce Allah, bu ruhları, merhale merhale nakledip yaratılış amacı ve bu amaca ulaştıran amellerin emredildiği bu en son yurda kadar ulaştırır.

Bu her yurdun kendine özgü durumu ve hükmü vardır. Ruhları yaratan, yetiştiren, öldüren ve dirilten, mutlu veya mutsuz yapan Allah, nasıi ki onlann bilgilerini amellerini, güçlerini ve ahlaklarını farklı farklı kilmışsa, aynı şekilde onlara mutluluk ve bedbahtlık hususunda farklı farklı mertebelerde kılmıştır.

Gerektiği gibi bunları anlayan kimse; Allah'ın tek olup O'ndan başka ilâh olmadığını, ortağı bulunmadığını, her türlü hükümranlığın ve hamdın O'na ait olduğunu, her çeşit hayırın O'nun elinde olduğunu ve bütün işlerin O'na döneceğini,; her türlü güç ve kudretin, izzet ve hikmetin bütün yönleriyle O'nda olduğunu bilir.

Bunun yanı sıra nefsini, Allah'ın gönderdiği nebilerin ve resullerin doğruluğunu, akıl ve fıtrat gereği bunların getirdikleri şeylerin doğru ve buna muhalif olan şeylerin ise batıl olduğunu kabul eder. [1189]

2596- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

"Biz, Mekke ile Medine arasında Ömer'le birlikte bulunuyorduk. Birara hilâli görmeye çalıştık. Ben keskin gözlü bir adamdım ve onu gördüm. Benden başka onu gördüğünü söyleyen kimse olmadı. Ömer'e:

"Hilali göremiyor musun?" demeye başladım. Ömer, onu bir türlü göremiyordu. Sonra da:

"Onu döşeğimin üzerine yatmış vaziyetteyken göreceğim" dedi. Sonra bize Bedir ehlinden bahsetmeye başladı ve şöyle dedi:

Gerçekten Resulullah (s.a.v.) bize akşamdan Bedir savaşına katılan müşriklerin yıkılıp düşecekleri yerleri gösterip:

"Şurası yarın inşallah filânın düşeceği yerdir" buyuruyordu. Ravi der ki: Daha sonra Ömer şöyle dedi:

"Onu hak dinle gönderen Allah'a yemin ederim ki, isimleri söylenen o müşrikler, Resulullah (s.a.v.)'in çizmiş olduğu hududlardan ileri geçemediler. Nihayet Bedir'de öldürülen o müşriklerin cesetleri, birbirleri üzerine bir kuyuya atıldılar. Resulullah (s.a.v.)'de giderek yanlarına vardı ve:

"Ey filân oğlu filân! Ey filân oğlu filân! Sizler, Allah'ın ve Resulünün size vaat ettiklerini hak olarak buldunuz mu? Ben, Allah'ın bana vaat ettiğini hak olarak buldum" buyurdu. Ömer:

"Ey Allah'ın resulü! Ruhları olmayan cesetlerle nasıl konuşuyorsun?" dedi. Resulullah (s.a.v.):

“Onlara söylediklerimi siz onlardan daha iyi işitir değilsiniz. Su kadar var ki, bana bir cevab vermeye kadir değillerdir!” buyurdu. [1190]

2597- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.) Bedir'de öldürülen müşriklerin cesetlerini üç gün bırakmış, sonra o cesetlerin yanlarına gelerek başlarında durmuş, onlara seslenerek:

“Ey Ebu Cehil b. Hişam! Ey Ümeyye b. Halef! Ey Utbe b. Rebia! Ey Şeybeb. Rebia! Rabbinizin size vaat ettiğini hak olarak buldunuz mu?” buyurdu. Ömer, Peygamber (s.a.v.)'in bu sözünü işitmiş, bunun üzerine ona:

“Ey Allah'ın resulü! Nasıl işitsinler, nasıl cevap versinler ki? Hepsi leş olmuşlar” dedi. Resulullah (s.a.v.):

“Nefsim elinde olan Allah'a yemin ederim ki, benim söylediklerimi siz onlardan daha iyi işitir değilsiniz. Fakat onlar cevap vermeye kadir olamazlar!” buyurdu.

Daha sonra Resulullah (s.a.v.) onlar hakkında emir verip cesetler sürüklenerek Bedir çukurlarına atıldılar. [1191]

2598- Ebu Talha (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Bedir savaşı olduğu gün, Allah'ın peygamberi (s.a.v.) Mekkeli kafirlere ilip gelince, öldürülen Kureyş'in ileri gelenlerinden yirmi küsur kimse akkinda emir verdi. Bunlar, Bedir kuyularından bir kuyuya atıldılar.” [1192]

18- Ahirette Hesaba Çekilmenin İspatı

2599- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir: "Resulullah,(s.a.v.):

"Kıyamet gününde her kim hesaba çekilirse azab olunacaktır" buyurdu. Ben:

"Yüce Allah, "Sonra kolay bir hesaba çekilir" [1193] buyurmamıştır?" dedim. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):

"Bu, hesab değildir. Bu senin dediğin ancak arzdır. Kıyamet gününde her kim ince hesaba çekilirse azab edilmiş olur" buyurdu. [1194]

Açıklama:

İnsan, Kıyamet günü, Yüce Allah'ın, kendisine ihsan ettiği şeylerden, ömründen, malından, bedeniniden, gençliğinden ve kendisine verilen nimetlerden hesaba çekilecektir. Bunların yanı sıra işlemiş olduğu amelleriyle neyi amaçladığından ve amellerinde ne derece samimi olduğundan da sorguya çekilecektir. Yine insan, dünyada, insanların gördüğü ve görmediği tüm amellerinden, görünen ve görünmeyen yanlışlıklardan da sorguya çekilecektir.

Kulun, Yüce Allah'ın, kendi üzerindeki haklarından ilk sorguya çekileceği husus, namazdır. Fakat kul hakları ile ilgili hesap, Yüce Allah'ın insan üzerindeki hakları ile ilgili hesaptan daha çetin olacaktır. Sadece Yüce Allah'ın, tevhid inancı konusundaki hakkı bunun dışındadır.

İnsanlar, Kıyamet günü, dünyada yapmış olduklarının tümünün, bütün incelikleriyle kaydedilmiş olduğunu görecektir. İçerisinde her şeyin kaydedilmiş olduğu genel bir kitap olacak. Bir de, her insanın amelleri ile ilgili bilgileri içeren ayrı ayn özel kitaplar olacak. [1195]

Mahşer yerinde herkes toplandıktan sonra büyük mahkeme kurulacak, dünyada "Yazıcı Melekler" tarafından tutulan amel defterleri, o gün,

sahiplerine verilecek ve herkes ne yaptığını, ne yapmadığını bu defterlerde görerek nasıl bir muameleye müstehak olduğunu görecektir. [1196]

19- Ölüm Sırasında Yüce Allah'a Hüsnü Zanda Bulunma

2600- Câbir b. Abdullah (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Ben, Peygamber (s.a.v.)'in vefatından üç gün önce, Peygamber (s.a.v.)'i:

“Sizden birisi sakın Allah'a hüsnü zan etmediği halde ölmesin” buyururken işittim. [1197]

Açıklama:

Burada kastedilen husus; ölüm döşeğine düşen mü'minin Allah'ın rahmet ve mağfiretine kuvvetle ümit bağlamasıdır. Bilindiği gibi mü'min sağlığında hem Allah'ın rahmetinden ümidini kesmeyecek, hem de Allah'ın azabından korkacak ve azabı gerektiren fenalıklardan kaçınmaya dâima gayret edecektir. Bunun için deniliyor ki: Mü'min, korku ile ümit arasında olacaktır. Ölüm döşeğinde ise ümit tarafı, korku tarafına ağır basmalıdır. Bu da Allah'ın kerem ve mağfiretine dâir âyetleri ve hadîsleri okuyup düşünmek, mü'minler için vaad edilen ilâhi mükâfatlan hatırlamakla gerçekleşir.

2601- Câbir b. Abdullah (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Peygamber (s.a.v.)'i:

“Her kul, öldüğü hal üzere diriltilecektir” buyururken işittim. [1198]

2602- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Peygamber (s.a.v.)'i:

“Allah bir topluluğa azab etmeyi dilerse azab o topluluğun içindekilere isabet eder. Sonra da onlar, işlemiş oldukları amelleri üzerine diriltilirler!” buyururken işittim. [1199]

52. FİTEN (=FİTNELER/AHIR ZAMAN OLAYLARI) VE EŞRÂTU'S-SÂ'A (KIYAMET ALAMETLERİ) BÖLÜMÜ

Fîten kelimesi, fitne kelimesinin çoğuludur. Fitne; meşakkat, güçlük, azab, eziyet ve sıkıntı gibi manalara geldiği gibi buna yol açan ve sebep olan küfür, isyan ve diğer benzeri suçlan İşlemeye de denir.

Hadis kitaplarında “Fiten” başlığı altında kıyamet öncesinde meydana gelecek fitne, fesat, kötülükleri anlatan ve çeşitli olaylarla İlgili hadislere yer verilir.

Kıyamet kelimesi, sözlükte; kalkmak, dikilmek, ayaklanmak, doğrulmak ve dirilmek gibi anlamlara gelir. Terim olarak ise; Kıyametin iki anlamı vardır:

1- Kainattaki nizamın bozulması ve her şeyin altüst edilerek mahvolması. Buna, “Es-Sâ” Bilinen zaman denir.

2- Helak olan ve ölen şeylerin yeniden diriltilerek ayağa kalkması ve mahşere doğru yönelmesi. Burada söz konusu edilen Kıyamet, budur.

Yüce Allah, Kıyamet günü, yeryüzünü dilediği şekle sokacak ve mahşer yeri, Peygamberimizin tasvirine göre:

“Üzerinde hiçbir alamet bulunmayan, halis buğday unundan yapılmış yufka gibi beyaz ve parlak bir düzlüktür” [1200] şeklinde olacak, her şeyin ölümünden sonra gerçekleşecek olan dirilişi takiben mahlukat, bu düzlükte toplanacaktır.

Mahşerde melekler, cinler ve insanlar dirildikten sonra insanoğlunun küçüğü, büyüğü, akıllı, delisi, hepsi burada toplanacaktır. Hesaba çekilsin

yada çekilmesin, bütün canlılar mahşer yerinde toplanacaktır. Hatta bu canlıların içerisinde ev hayvanları, vahşi hayvanlar ve diğerleri de mahşer meydanında toplanacaktır.

Fakat hayvanlar, Allah'ın sorularına cevap verdikten sonra toprak olacaktır. Çünkü onlara dünyada teklif yoktur. Mükafat ve ceza, dünya hayatında kendilerine teklif yapılanlaradır. Mükellef varlıkların toplanma sebebi, hesap ve hayvanların toplanma sebebi ise, kısastır. Daha sonra hayvanlar, insanlardan ve birbirlerinden haklarını aldıktan sonra toprak olurken, çıkarcı kafirlerde, “Keşke ben de hayvanlar gibi toprak olaydım da ceza görmeyeyimdi” tarında bir istekde bulunacaktır. [1201]

Kıyamet günü ise; haşr canlıların toplanması vakti ile başlayarak Cennet ehlinin Cennete, Cehennem ehlinin ise Cehenneme girmesine kadar sürer.

Kıyamet Alametleri:

Kıyametin kopması, Kainatın düzeninin kökünden değiştirilerek eni bir düzenin oluşturulması ve yeni baştan var edilmesini İfade eden bir olaydır. Bundan türü böyle bir değişimin öncesinde çeşitli olağanüstü olaylar yaşanacaktır. Bu olağanüstü laylar ise, sözü edilen o köklü değişimin bir başlangıcı olacaktır. Bu doğrultuda Kıyametin lametleri, iki şekilde ele alınmıştır:

1- Kıyametin büyük alametleri.

Bunlar, 10 büyük alamet diye bilinmektedir.

2- Kıyametin küçük alametleri.

Bunlar ise, bu 10 büyük alametin dışında kalan ala-letierdir. Bu küçük alametlerden bazıları şunlardır: İlmin kalkması, cehaletin yaygınlaşması, inanın artaması, içki içmenin çoğalması gibi.

Bu tür hadislerde belirtilen büyük çarpışma, genel olarak, müslümanlar-Hıristiyanlar ile müslümanlar. Yahudiler arasında gerçekleşeceği ifade edilmektedir.

Batılı araştırmacılara göre, gelecekteki savaşaların, medeniyetler ve dinler arasında iacağı doğrultusundadır.

1- Âhir Zaman Olaylarının Yaklaşması Ve Ye'cüc ile Me'cüc Şeddinin Açılması

2603- Zeyneb bint. Cahş (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir: "Peygamber (s.a.v.), bir defasında uykusundan:

"Lâ ilahe illallah" Allah'tan başka İlah yoktur. Yaklaşmakta olan erden dolayı vay Arab'ın haline! Bugün Ye'cüc ve Me'cüc'ün şeddinden hala işareti yaparak şunun gibi bir delik açıldı" sözlerini söyleyerek uyandı. Ben:

"Ey Allah'ın resulü! İçimizde bunca iyi kimseler varken biz helak olacak nıyız?" diye sordum. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.):

“Evet! Fısk-u fücur/mas iye çoğaldığı zaman!” buyurdu. [1202]

Açıklama:

Ye'cüc ile Me'cüc kelimeleri, Yunanca'dan İbranice'ye geçmiş ve Ibranice bir şekil almıştır.

Yüce Allah, Kur'an'da; Ye'cüc ile Me'cüc'den, iki yerde söz etmektedir. Biri, Zulkarneyn'in, bazı toplumları, Ye'cüc ile Me'cüc'ün bozgunculuğundan korumak için inşa ettiği şeddin yapılması ile ilgili bilgi verirken [1203] diğeri de Enbiyâ: 21/96-97'de geçmektedir.

Ye'cüc ile Me'cüc'ün; kimler olduğu, özellikleri, nitelikleri ve soyları ile ilgili farklı açıklamalar ve birbirinden değişik görüşler belirtilmiştir.

Ayette; Ye'cüc ile Me'cüc'ün önünün açılması, şeddin varlığı ile bağlantılı olarak Kıya-met'in hemen öncesinde gerçekleşecek bir olay olarak anilmamaktadır. Burada kast edilen anlam ise; onların, kendi beldelerinden çıkıp İslam alemine yönelik savaş başlatmalarıdır. Şam beldeleri de, onların, savaş sırasında hedef alacakları beldeler ararsındadır.

Ye'cüc ile Me'cüc hakkında tarihî rivayetlere bakıldığında, bu rivayetlerin, hemen hemen hepsinin İsrailİyyât kaynaklı olduğu ve birbirini tutmadığı görülür.

Merhum M. Hamdi Yazır (ö.1358/1942), Ye'cüc ile Me'cüc hakkında geien bazı rivayetleri naklettikten sonra şöyle der:

“Ye'cüc ile Me'cüc, vaktiyle bir veya iki kavmin özel ismi olsa da, doğrusu herkesin bildiği mana şudur: Aslı ve soyu belirsiz, din vu ulus tanımaz karma bir insan topluluğudur ki, çıkmaları Kıyamet alametlerindendir. Yeryüzünü bozacaklardır.”

Kıyamete yakın bir zamanda Ye'cüc ile Me'cüc topluluğunun çıkıp yeryüzünü harap edeceği meselesi, semavi din mensuplarının ortak kültüründe yer alır. Bu konuda Tevrat'ın, “Hezekiel Bölümü”nün 38-39 babları arası ile İncil'in, “Yuhanna'nm Vahyi Bölümü”nün 20. babının 7-8. ayetlerine bakılabilinir.

Zulkameyn döneminde önü kesilen Ye'cüc ile Me'cüc'ün, zamanı geldiğinde tekrar insanlık medeniyeti için bir tehlike olması doğaldır.

2604- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır;

“Bugün Ye'cüc ve Me'cüc şeddinden şu kadar bir yer açıldı.” [1204]

2- Kabe'ye Saldırmak İsteyecek Ordunun Yere Batırılması

2605- Hafsa (r.anhâ)'dan rivayet edildiğine göre, o, Peygamber (s.a.v.)'in şöyle buyurduğunu işitmiştir:

“Bu Beytullah'a bir ordu gaza etmek için mutlaka kastedecektir. Fakat yerin bir çölüne/Beyda' denilen yerine vardıkları zaman onların ortada bulunanları yere baturılır. Onların önde gidenleri, arkada gelenlerine haykırırlar. Sonra onlar da yere batırılırlar. Sonra onlardan sadece kaçıp kendilerinden haber verecek olandan başka hiç kimse kalmayacaktır.” [1205]

3- Âhir Zamanda Fitnelerin Yağmur Damlalarının Düşme Yerleri Kadar Çok Olması

2606- Üsâme b. Zeyd (r.a)'tan rivayet edilmişir:

“Peygamber (s.a.v.), Medine'nin kalelerinden biri üzerine çıkmış, sonra da: Benim gördüğümü görüyor musunuz?

“Ben sizin evlerinizin arasında fitnelerin yerlerini yağmur yerleri gibi görüyorum” buyurdu.”[1206]

Açıklama:

Peygamber (s.a.v.)'in bu uyarması, Hz. Osman'ın şehid edilmesiyle başlayan fitneler, musibetler ve sıkıntılarla ortaya çıkmıştır.

2607- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Bir takım fitneler olacaktır. O fitneler sırasında oturan kimse, ayakta duran kimseden; ayakta duran kimse, yürüyen kimseden; yürüyen kimse, koşan kimseden daha hayırlıdır. Kim o fitnelerin başında dikilirse, fitneler onu yıkar. Her kim de o fitneler zamanında sığınacak bir yer bulursa hemen oraya çekilsin.” [1207]

Açıklama:

Fitnelerin yağmura benzetilmesi; çıkan fitnelerin çok olması sebebiyledir. Yani fitneler çıktığı zaman sadece bir topluluğa değil bütün insanlara sirayet edecektir. Hadis ilk dönemde ortaya çıkan Hz. Osman'ın

şehid edilmesi, Cemel savaşı, Siffin savaşı, Hz. Hüseyin'i şehid edilmesi gibi olaylara işaret ettiği gibi kıyamete kadar meydana gelecek fitneleri de içermektedir. Bu durumda müslümanın uyanık olması istenilmektedir.

4- iki müslümanın Kılıçlarıyla Karşı Karşıya Gelmeleri

2608- Ebu Bekre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"İki müslümandan biri, dîn kardeşine silah çekerse, bunların ikisi de cehennemin kenarındadırlar. Biri diğerini öldürürse o zaman ikisi birden cehenneme girerler." [1208]

Açıklama:

İki müslümanin birbirine silah çekmesinden maksat, birbirlerini vurmalarıdır. Bu çarpışma anında ölürlerse ikisinin de cehennemlik olması tevil yoluyla değil sırf asabiyet, öfke gibi sebeple çarpıştıkları zaman şeklinde yorumlanmıştır. Cehennemlik olmalarından maksat, bu cezayı hak etmeleridir.

2609- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edilmiştir: "Resulullah (s.a.v.):
"Here çoğalmadıkça kıyamet kopmayacaktır" buyurdu. Sahabiler:
"Ey Allah'ın resulü! Here nedir?" diye sordular. Resulullah (s.a.v.):
"Öldürmedir, öldürmedir" buyurdu. [1209]

5- Bu Ümmetin Birbirleri Sebebiyle Helak Olması

2610- Sa'd b. Ebi Vakkâs (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Rabbimden üç şey istedim. Bana ikisini verdi. Birini vermedi. Rabbimden, ümmetimi; açlıkla helak etmemesini istedim. Bunu bana verdi. Ondan, ümmetimi; suda boğmakla helak etmemesini istedim. Buna da bana verdi. Rabbimden, ümmetimim toplulukları arasında savaş çıkmamasını istedim. Bunu bana vermedi." [1210]

6- Peygamber (s.a.v.)'in Kıyamet Kopuncaya Kadar Olacak Şeyleri Haber Vermesi

2611- Huzeyfe İbnu'l-Yemânî (r.a)'tan rivayet edilmişin

"Allah'a yemin ederim ki, ben, kendim ile kıyamet arasında meydana gelecek her fitneyi İnsanların en iyi bileniyim. Ben de, Resulullah (s.a.v.)'e bu hususta bana gizlice bildirdiği, benden başka hiç kimseye söylemediği bir sırdan başka bir şey yoktur. Fakat Resulullah (s.a.v.) benim de bulunduğum bir mecliste fitnelerden bahsederken bunu söylemiştir. İşte Resulullah (s.a.v.) fitneleri sayarken:

"Onlardan üç tanesi hemen hemen hiç bir şey bırakmayacaktır. Yine o fitnelerden öyle fitneler vardır ki, onlar, yaz rüzgârları gibidirler. Onlardan bir kısmı küçük ve bir kısmı da büyük fitnelerdir" buyurdu. Huzeyfe:

“İşte şimdi o mecliste bulunan topluluğun benden başka öteki dünyaya gitmiştir” dedi. [1211]

2612- Ebu Zeyd yani Amr İbn Ahtab (r.a)'tan rivayet edilmişin

“Resulullah (s.a.v.) bize sabah namazını kıldırdı. Sonra minbere çıkıp öğle vakti gelinceye kadar bize hitap etti. Sonra minberden inip öğle namazını kıldırdı. Sonra yine minbere çıktı. ikindi vakti gelinceye kadar bize hitap etti. Sonra inip ikindi namazını kıldırdı. Sonra yine minbere çıktı. Güneş batıncaya kadar bize hitap etti. İşte bu hitaplarında bize olacak olan her şeyi haber verdi. Onları en çok bilenimiz, o anlatılanları en iyi ezberleyenimizdi.” [1212]

7- Deniz Dalgası Gibi Dalgalanacak Fitne

2613- Cündub (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Cerea günü gelmiştim. Baktım ki, bir adam oturuyor. Ben:

“Bugün burada muhakkak kanlar akıtılacaktır” dedim. O kimse:

“Hayır, öyle değil! Allah'a yemine derim ki!” dedi. Ben:

“Evet, öyledir! Allah'a yemin ederim ki!” dedim. O adam:

“Hayır, öyle değildir! Allah'a yemin ederim ki!” dedi. Ben:

“Evet, öyledir! Allah'a yemin ederim ki!” dedim. O adam:

“Hayır, öyle değildir! Allah'a yemin ederim ki! Bu, Resulullah (s.a.v.)'in hadisidir ki, o, bana bunu haber verdi” dedi. Ben:

“Sen benim için bugün müddetince ne kötü bir meclis arkadaşı oldun! Sen benden sana karşı devamlı muhalefet ettiğimi işitiyorsun, öyleyse

neden sen hadisi Resulullah (s.a.v.)'den işitmiş olduğun halde beni muhalefet etmekten alıkoymuyorsun?” dedim. Sonra kendi kendime:

“Bu öfkede nedir?” dedim. Sonra onun yanına geldim. Bîr de baktım ki, o kimse, Huzeyfe'ydi.[1213]

8- Fırat Nehri Bir Dağ Üzerinden Açılmadıkça Kıyametin Kopmaması

2614- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Fırat nehri, sularının gitmesi sebebiyle altından bir dağı açıp meydana çıkarmadıkça kıyamet kopmaz. İnsanlar onun üzerinde savaşıp birbirlerini öldürürler. Neticede her yüz kişiden doksan dokuzu öldürülür”. Onlardan her bîr kimse:

“Kurtulacak olan kişi, belki ben olurum!” der.[1214]

Açıklama:

Burada Fırat nehriyle kastedilen, Erzurum dağlanndan çıkan ve küçük Asya'nın bir çok yerlerini dolaştıktan sonra Irak'tan geçerek Basra körfezine dökülen büyük nehirlerden birisidir.

9- İstanbul'un Fethi, Deccalin Çıkması Ve Meryem Oğlu İsa'nın İnmesi

2615- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Rumlar/Batılılar A'mâk'a yada Dâbık'a inmedikçe kıyamet kopmayacaktır. Medine'den o gün yeryüzü halkının en iyilerinden bir ordu onların karşısına çıkacaktır”. Askerler saf bağladıkları zaman Rumlar, müslümanlara:

“Bizimle, bizden esir olanlar/alanlar arasını boşaltın. Onlarla savaşalım” diyecekler. müslümanlar da:

“Hayır! Vallahi, sizin ile din kardeşlerimizin arasını boşaltıp açmayız” diye cevap verirler.

Daha sonra Rumlarla savaşırlar ve savaşta müslümanların üçte biri bozguna uğrayıp kaçarlar ki Allah onlara ebediyen tevbe ilham etmez. müslüman ordusunun üçte biri de öldürülür. Bunlar, Allah katında şehitlerin en faziletlisi olacaklardır. Üçte biri ise fethe devam eder. Bunlar ebediyen fitneye maruz kalmazlar. Daha sonra bunlar, İstanbul'u fethederler. Gaziler kılıçlarını zeytin ağaçlarına asmış, ganimetleri kendi aralarında taksim ederken aniden içlerinde şeytan:

“Gerçekten Mesih Deccal aileleriniz içerisinde sizin yerinizi almış” diye seslenir.

“Bu sözler, batıl ve yalan olduğu müslüman askerler yola koyulurlar. Şam'a geldikleri zaman çıkıp savaş için hazırlık yaparlar ve safları düzeİttikleri sırada namaz için kamet getirilir. O sırada Meryem oğlu İsa (a.s) inerek onların yanına giderek onlara imam olur. Allah'ın düşmanı olan şeytan, onu gördüğü zaman tuzun suda eridiği gibi eriyecektir. Eğer İsa onu serbest bırakmış olsaydı kendi kendine helak oluncaya kadar eriyip gidecekti. Fakat Allah onu kendi eliyle öldürür, süngüsündeki kanını müslümanlara gösterir.”

Açıklama:

A'mak ile Dâbık, Halep yakınlarında iki yerdir. [1215]

2616- Nâfi' b. Utbe (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Bir gazada Resulullah (s.a.v.)'le birlikte bulunuyorduk. Peygamber (s.a.v.)'e batı tarafından, üzerlerinde yün elbiseler bulunan bir topluluk geldi. Bunlar, Resulullah (s.a.v.)'e bir tepenin yanında rastladılar. Onlar ayakta Resulullah (s.a.v.) ise oturuyordu. Nefsim, bana:

“Şunların yanına git, onlarla Peygamber (s.a.v.)'in arasına dur. Ona bir baskın yapmasınlar!” dedi. Sonra kendi kendime:

“Belki onlarla bir sır konuşuyor” deyip yanlarına vararak onlarla Resulullah (s.a.v.)'in arasına durdum. Nâfi der ki:

“Daha sonra ondan dört kelime belledim. Bunları elimde sayarım. Resulullah (s.a.v.):

“Arab yarımadasında gaza edeceksiniz. Allah onu size fethedecektir. Sonra İrana gaza edeceksiniz. Allah onu size fethedecektir. Sonra Rumlarla gaza edeceksiniz. Allah orasını da size fethedecektir. Sonra Deccalla gaza edeceksiniz. Allah onu da fethedecektir” buyurdu. [1216]

Açıklama:

Hadis, Mekke, Medine, Yemen ve Yemame'den oluşan bu yarımadasının kalan yerlerini yada hiçbir kafir kalmamak kaydıyla bütününün ele geçirileceğini belirtmektedir.

10- Kıyametten önce Meydana Çıkacak Alametler

2617- Huzeyfe b. Esîd el-Gıfârî (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

"Biz kendi aramızda kıyametle ilgili müzâkere ederken yanımıza Peygamber (s.a.v.) çıkageldi. Bize;

"Neyi müzâkere ediyorsunuz?" diye sordu. Sahabiler:

"Kıyameti müzakare ediyoruz" dediler. Peygamber (s.a.v.):

"Siz kıyametten önce on alâmet görmedikçe, kıyamet kopmayacaktır" buyurdu. Sonrada Duhan/Dumanı, Deccaİ'i, Dâbbetu'l-Arz'ı, güneşin batıdan doğmasını, İsa b. Meryem (a.s)'ın inmesini, Ye'cûc ve Me'cûc'ü ve biri doğuda, biri batıda ve biri de Arab yarımadasında olmak üzere üç yerin batmasını, bu alametlerin sonuncusu olan Yemen'den çıkıp insanları toplantı yerlerine doğru sürecek bir ateşin olacağını anlattı. [1217]

Açıklama:

Duhân; sözlükte, "Duman" anlamındadır. Terim olarak iki anlamı vardır:

1- Duhân, Kur'ân-ı Kerîm'in 44. sûresinin adıdır. Sözkonusu sûrenin onuncu âyetinde duhân dumandan bahsedildiği için bu adı almıştır.

2- Duhân duman, "Kıyamet alâmetlerinden biri"dir.

Dâbbetü'1-arz, "Arz hayvanı" demektir. Yüce Allah, Kur'an-ı Keri'de,

"Onlar hakkındaki söz gerçekleştiği zaman, onlar için, yerden bir "Dâbbe" çıkanrız ki, bu, onlara söyler" [1218] ile Hz. Peygamber (s.a.v.)'de bir çok hadiste, Kıyamete yakın, Kıyamet alametlerinden biri olarak "Dâbbetü'1-arz"in çıkacağından bahsetmektedir.

Fakat Dâbbetü'1-arz1 in niteliği, nerede ve ne zaman çıkacağı hususunda bir çok görüş bulunmaktadır. Hatta günümüzde aids hastalığının bile Dâbbetü'1-arz olduğu görüşü ileri sürülmektedir.

Dâbbetü'I-arz'ın ortaya çıkması, Kıyametin yaklaştığını göstermektedir.

Dâbbetü'I-arz, ahirzamanda insanlann bozuldukları, Yüce Allah'ın emirlerini terk ettikleri ve Hak din olan İslam'ın değiştirilmeye kalkışildığı dönemde ortaya çıkacaktır.

Dâbbetü'1-arz ortaya çıkması olayı ile Güneşin batıdan doğması olayından hangisinin daha önce gerçekleşeceği meselesinde iki ayrı görüş bulunmakatdır.

11- Hicaz Toprağında Bir Ateş Çıkmadıkça Kıyametin Kopmaması

2618- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Hicaz arazisinden bir ateş çıkmadıkça kıyamet kopmaya çaktır. Öyle bir ateş ki, Busra'daki develerin boyunlarını aydınlatacaktır.” [1219]

12- Kıyametten önce Medine'nin İskan Ve İmar Edilmesi

2619- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Evler, Medine'nin İhâb yada Yehâb mevkisine kadar ulaşır”

Açıklama:

İhab yada Yehab, Medine'ye birkaç mil uzaklıkta bir yerdir. Hadis, Medine'nin son derece genişleyerek evlerinin ta buraya kadar uzanacağını bildirmektedir.

Übbî ile Taberî, bunun, ta Emeviler döneminde gerçekleştiğini haber vermişlerdir. Bugün Medine görülmedik bir şekilde büyümüş ve süratle de büyümektedir.

Hadis, kıyametten önce Medine'nin imar ve iskan edileceğini belirtmektedir.

2620- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Kıtlık senesi, kendisinde sîze yağmur verilmeyen sene değildir. Fakat kıtlık senesi, size yağmur verilir, sonra tekrar verilir ve yer hiçbir şey bitirmez." [1220]

13- Fitnenin Doğudan, Şeytanın iki Boynuzunun Doğduğu Yerden Meydana Çıkması

2621- Abdullah İbn Ömer r.a)'tan rivayet edildiğine göre, o, Resulullah (s.a.v.)'i doğuya dönmüş olduğu halde şöyle buyururken işitmiştir:

"Dikkat edin ki! Doğrusu fitne işte şu taraftadır. İyi bilin ki! Doğrusu fitne bu tarafta, şeytanın boynuzunun doğduğu yerdedir." [1221]

Açıklama:

Burada müslüman arasında çıkacak fitnelerin ve musibetlerin kaynağının hep doğu tarafından çıkacağı bildirilmektedir. Yine bununla, doğu tarafından bir takım orduların yada ülkelerin müslümanları İstila edeceği de ifade edilmiş olabilir.

14- Devs Kabilesi Tekrar Zut-Halasa Putuna Tapma-Dıkça Kıyametin Kopmaması

2622- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Devs kabilesinin kadınlarının kıçları, Zu'1-Halasa putunun etrafında çalkalanmadikça kıyamet kopmayacaktır.

“Zu'1-Halasa, Devs kabilesinin cahiiiye döneminde taptıkları Tebâle'de bulunan bir puttur.”[1222]

Açıklama:

Zu'1-Halasa, Yemen'de bir puthanenin veya içerisinde bulunan bir putun ismidir. Buraya, “Yemen'in Kabe”si de denilmekteydi.

2623- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir: “Resulullah (s.a.v.)'i: ve Uzza'ya tekrar tapılmadıkça gece gece ve gündüz gitmez/kıyamet kopmaz1 buyururken işittim. Bunun üzerine ben:

“Ey Allah'ın resulü! Muhakkak ki Allah,

“O Allah, müşrikler hoşlanmasalar da kendi dinini bütün dinlere üstün kılmak için Resulünü hidayet ve Hak Din ile gönderendir” [1223] ayetini indirdiği zaman ben bunun tamam olduğunu zannediyordum' dedim. Resulullah (s.a.v.):

“Doğrusu o tamam olma; bundan itibaren Allah'ın dilediği zamana kadar devam edip gidecektir. Sonra Allah hoş bir rüzgar gönderecektir. Bu rüzgar, kalbinde hardal tanesi miktarında iman bulunan her bir canlıyı vefat ettirecek ve kendilerinde hiçbir hayır bulunmayan insanlar kalacaktır. İşte o zaman onlar tekrar atalarının dinlerine döneceklerdir” buyurdu. [1224]

Açıklama:

Lat ve Uzza, Mekke'deki müşriklerin taptıkları putların ismidir.

15- Bir Adam Birinin Kabrinin Yanından Geçerken Musibetten Dolayı Ölenin Yerinde Olmayı Temenni Etmedikçe Kıyametin Kopmaması

2624- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Nefsim elinde olan Allah'a yemin ederim ki, bir insan, başından geçen sıkıntı ve bunalımdan dolayı bir kabrin yanına uğrayıp kabirin üzerinde bürülüp: “Keşke bu kabir sahibinin yerinde ben olsaydım” diye temenni etmedikçe kıyamet kopmayacaktır. Doğrusu bu sözü ona söyleten şey; din değil, ancak beladır.” [1225]

2625- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Kabe'yi Habeşlilerden çelimsiz/ince bacaklı birisi yıkıp harap edecektir.” [1226]

Açıklama:

Bu olay, kıyametin kopmasından önce gerçekleşecektir.

2626- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle

buyurmaktadır:

“Kahtân'dan bir kişi çıkıp da halkı sopasıyla sevk ve idare edene kadar kıyamet kopmayacaktır.” [1227]

Açıklama:

Hadisin metninde geçen “Kahtan”ın kim oiduğu hususunda çeşitli görüşler ileri sürülmüştür. Kurtubî, bunun, Müslim, Fiten 61 (2911)'de geçen “Cehcah” adlı kimseyle aynı kişi olduğunu belirtmiştir.

2627- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Sizler, kıyametin önünde, ayakkabıları kıldan yapılmış bir kavimle savaşacaksınız. Yüzleri kılıflı kalkanlar gibidir. Yüzleri kırmızı, gözleri küçüktür.” [1228]

Açıklama:

Hadiste, müslümanların kıyamet öncesinde savaşacağı bildirildiği bir topluluğun özellikleri belirtilmektedir.

Beyzavî (ö. 691/1291)'nin ifadesine göre; yüzlerinin kalkan gibi olmasından maksat, geniş olmasıdır. Kılıflı olmasından maksat ise, sert ve etli olmasıdır.

Ayrıca hadiste kıldan yapılmış elbise giyecekleri bildirilmektedir. Bazı alimler, bu cümleyi; kıldan dokunmuş pabuç giyecekleri şeklinde açıklamışlardır. Nevevî (ö. 676/1277)'de bu izahı yapanlardandır.

Hadisteki tarife göre, müslümanlarla savaşacak olan milletin, Tatarlar olması muhtemeldir. Aynî (ö. 855/1451), Resulullah (s.a.v.)'in işaret ettiği ordunun Cengiz Han ve torunu Hulagu'nun komutasında İslam alemini yakıp yıkan, gaddarlığı dilere destan olan Tatar ordusu olduğuna şöyle işaret etmektedir:

“Resulullah (s.a.v.)'in haber verdiği bu savaşların bir kısmı, (hicri) 617 tarihinde meydana gelmiştir. Türklerden büyük bir ordu çıkarak bütün Horasan diyarını kılıçtan geçirmiş, bundan sadece mağaralara saklananlar kurtulabilmiştir. Bunlar; Rey, Kazvİn ve Merağa'ya kadar ki bütün İslam beldelerini çiğneyip geçmişler, kadınlarını esir edip çocuklarını kesmişlerdir. Sonradan İsfahan'a ilerleyerek sayısız insanı öldürmüşlerdir. Atlarını camilere doldurup cami ve mescitlerini direklerine bağlamışlardır.”

Kurtubî (ö. 671/1273)'de, “Tezkire”de Moğol ve Tatarların üç çıkışları olduğunu şöyle belirtmektedir.

Birincisinde; Maveraunnehr çevresindeki Horasan beldelerinde yaşayan insanların tümünün canlarını kıyıp Sasanoğullarının hakimiyetine

son vermişler, Peşaver şehrini tamamen yakmışlar, Harezm halkından önlerine geleni öldürmüşler, Rey, Kazvin, Erdebil, Azerbaycan beldelerinin merkezi durumundaki Merağa şehirlerini ve daha başka şehirleri tamamen yerle bir etmişler.

İkincisinde ise; Irak'a ulaşıp buranın en büyük şehri olan İsfahan'a saldırmışlar, şehrin halkı hadis ilmiyle uğraşmakta olup yüce Allah'ın yardımıyla Moğol'a saldırılarına karşı göğüs germişler, Moğolların çoğu öldürülmüş olup okun yaydan çıkması gibi kaçmışlardır.

Üçüncüsünde ise; Bağdat ve çevresindeki beldeler üzerine saldırıya geçmişler, bu beldelerde bulunan insanların çoğunu öldürüp buraları viraneye çevirmişlerdir. Ardından çok kısa bir süre içerisinde Suriye ve civarını da ele geçirmişlerdir. Aynu Calut denilen yerde Moğollar ile müslümanlar karşı karşıya gelmişler, bu savaşta Moğollardan çok sayıda asker Öldürüldü. Bu yenilgi üzerine Moğollar, Suriye topraklarını terk edip kaçtılar. Daha sonra Fırat'ın arkasına çekilmişler, yenilmiş, perişan olmuş, aşağılanmış ve yüzleri yerlere sürtülmüş olarak geri dönmek zorunda kalmışlardır.

Merhum Said Havva ise bu konuda şöyle der:

“Bu hadisi şerifte kastedilen saldınlann Moğol ve Tatar saldırılan olması muhtemeldir. Hadis metinlerinde “Türk” ismiyle kastedilenlerin, bilinen Türk halkından daha geniş bir kitleyi içine aldığı anlaşılmaktadır. Bundan dolayı hadislerin açıklamalannı yapan ilim adamları, bu bölümdeki hadis şeriflerde işaret edilen olayların, müslümanların Moğol ve Tatar saldırıları dolayısıyla karşı karşıya geldikleri sıkıntılar olduğunu söylemişlerdir.” [1229]

2628- Ebu Saîd el-Hudrî (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Devlet başkanlarınızdan(Halifelerinizden) öyle birisi devlet başkanı olacaktır ki, malı tane tane değil, avuç avuç saçacaktır.” [1230]

2629- Ümmü Seleme (r.anhâ)'dan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Ammâr'i, azgın bir topluluk öldürecek.” [1231]

Açıklama:

Ammâr'ın annesi, Sümeyye'dir. Babası da, ilk müslümanlardan Yâsir'dir. Bunlar, Allah yolunda çeşitli işkencelere maruz kalmışlardır.

Ammâr, Medine'y hicret etmiş ve Resulullah (s.a.v.)'in katıldığı bütün savaşlara katılmıştır. Yemame savaşında kulağı kesilmiştir. Hz. Ömer zamanında Kufe'ye vali olarak tayin edilmiştir.

Ammâr, h.87. yılda Hz, Ali ile Muaviye arasında yapılan Sıffîn savaşında Hz. Ali'nin safında 93 yaşında iken Muaviye taraftarları tarafından şehid edilmiştir.

Ammâr, Cemel ve Sıffîn savaşlarında meşru halife olan Hz. Ali'nin safında onun haklılığına inanarak savaşmıştır. Büyük sahabi Huzeyme b. Sabit, Ammâr'ın şehid edildiğini duyunca, hemen kılıcına sarılarak Muaviye taraftarlarına karşı savaşır. Çünkü Resulullah (s.a.v.)'in, Ammâr ile ilgili mucizesi böylece ortaya çıkmıştır.

2630- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edilmiştir; “Peygamber (s.a.v.):

“Ümmetimi Kureyş'in şu kabilesi helak edecektir” buyurdu. Sahabiler;

“Bize bu konuda ne yapmamızı emredersin?” dediler. Peygamber (s.a.v.):

“Keşke insanlar, onlardan uzak kalsalar!” buyurdu. [1232]

Açıklama:

Taberî'ye göre “Kabile”den maksat, kabilenin soyundan gelecek kimselerdir.

2631- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Kîsra ölmüştür. Ondan sonra kisra yoktur. Kayser helak olursa ondan sonra da Kayser yoktur. Nefsim elinde bulunan Allah'a yemin ederim ki, size onların hazineleri mutlaka Allah yolunda verilecektir.” [1233]

Açıklama:

Kisra, o dönemde İran hükümdarlarına verilen isimdir. Kayser ise, Bizans hükümdarlarına verilen isimdi.

“Kisradan sonra kisra yoktur” ifadesinden maksat; İran saltanatı yıkıldıktan sonra bir daha bir daha eski İhtişamıyla İran devleti kurulamamasıdır.

Aynı durum Bizans devleti için de gerçekleşmiştir. Yalnız Müslim, Fiten 76 (2918) nolu hadiste Bizans’ın yıkılacağının muzari/geniş zaman kipiyle bildirilmesi, Bizans'ın yıkılışının tedrici olacağına işaret etmiştir. Nitekim Suriye, Filistin ve Anadolu'nun Bizans hakimiyetinden çıkması

tedricen olmuştur. 1453'de Fatih Sultan Mehmed'in İstanbul'u feth etmesiyle Bizans'a son verilmiştir.

2632- Câbir b. Semure (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Resulullah (s.a.v.)'i:

“Müslümanlardan bir topluluk, “Beyaz Saray”daki kisrâ hanedanının hazinesini mutlaka feth edecektir” diye buyururken işittim.[1234]

2633- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edilmiştir; “Peygamber (s.a.v.):

“Sizler bir tarafı karada ve bir tarafı da denizde olan bir şehir işittiniz mi?” buyurdu. Sahabiler:

“Evet, işittik ey Allah'ın resulü!” dediler. Peygamber (s.a.v.):

“İshak oğullarından yetmiş bin kişi bu şehre gaza etmedikçe kıyamet kopmayacaktır. müslümanlar, o şehre gelip konakladıkları zaman onlarla silahla savaşmazlar ve onlara ok da atmazlar. Sadece “Lâ ilahe illallahu vallahu Ekber” Allah'tan başka ilâh yoktur, Allah en büyüktür diyecekler. Bunun üzerine o şehrin iki tarafından biri düşer.

“Sonra ikinci defa: “Lâ ilâhe illallahu vallahu Ekber” Allah'tan başka ilâh yoktur, Allah en büyüktür diyecekler. Bunun üzerine o şehrin diğer bir tarafı daha düşer. Sonra üçüncü defa: “Lâ ilahe illallahu vallahu Ekber” Allah'tan başka ilâh yoktur, Allah en büyüktür diyecekler. Bunun üzerine müslümanlar için o şehirden bir gedik açılacak, şehre buradan girecekler ve ganimetlere nail olacaklardır. Onlar ganimetleri taksim ederken birdenbire kendilerine bir yaygaracı gelip:

“Deccal çıkmıştır” diyecek. Bunun üzerine müslümanlar, her şeyi bırakıp geri döneceklerdir.” [1235]

Açıklama:

Deccâl'e, “Deccâl” denilmesinin sebebi; hakkı batılla örttüğü içindir.

2634- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Yahudilerle mutlaka savaşaksınız. Onları tepeleyeceksiniz. Hatta taş dile gelerek:

“Ey müslüman! Şu arkamda bulunan kişi yahudidir, gel de onu öldür!” diyecektir.” [1236]

Açıklama:

Hadis, Kıyametin sonuna doğru Yahudiler ile müslümanlar arasında şiddetli savaşın çıkacağını, taşlar ile ağaçların dile gelerek müslümanın Yahudi'yi öldürmesi için: “Arkamda yahudi var, gel onu öldür” diye konuşacaklarını bildirmektedir.

Gargad, dikenli bir ağaçtır.

2635- Câbir b. Semure (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Resulullah (s.a.v.)'i:

“Doğrusu kıyametin önünde “Yalancılar” ortaya çıkacaktır” diye buyururken işittim[1237]

Açıklama:

Burada “Yalancılar”la kast edilen, deccallerdir.

2636- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Her biri “Allah'ın resulü” olduğunu iddia eden otuza yakın “Yalancı Deccâl” gönderilmedikçe kıyamet kopmayacaktır.” [1238]

16- İbn Sayyâd Kıssası

2637- Abdullah (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Biz, bir defasında Resulullah (s.a.v.)'le birlikte bulunuyorduk. İçlerinde İbn Sayyâd da bulunan bazı çocukların yanından geçtik. Çocuklar kaçtılar. İbn Sayyâd ise oturdu. Resulullah (s.a.v.)'in bundan hoşlanmamış gibi bir hali vardı. Peygamber (s.a.v.), ona:

“Allah hayırını versin! Benim Allah'ın resulü olduğuma şehâdet ediyor musun?” diye sordu. İbn Sayyâd:

“Hayır! Bilâkis sen, benim Allah'ın resulü olduğuma şehâdet edersin misin?” dedi. Bunun üzerine Ömer İbnu'î-Hattâb:

“Bana izin ver, ey Allah'ın resulü! Şunu öldüreyim” dedi. Resulullah (s.a.v.):

“Eğer bu senin düşünmekte olduğun kişi deccal bu çocuk ise onu öldürmeye gücün yetmez” buyurdu. [1239]

Açıklama:

Bu hadis, bir önceki hadiste de belirtildiği üzere, kendisinin “Allah'ın resulü” olduğunu iddia eden “Otuz Deccal”den biridir. Asıl Deccal, kıyametin sonuna doğru gelecek ve onunla ilgili özellikler bir sonraki babta ele alınacaktır.

2638- Ebu Saîd el-Hudrî (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Beraberimizde İbn Sâid olduğu halde haccetmek yada umre yapmak için yola çıkmıştık. Bir yerde konakladık. Derken insanlar dağıldı. Ben ve o, ikimiz kaldık. Onun hakkında söylenenlerden dolayı kendisinden şiddetle ürktüm. O eşyasını getirerek benim eşyamın yanına koydu. Ona:

“Gerçekten sıcak şiddetlidir. O eşyayı şu ağacın altına koysana!” dedim. Hemen dediğimi yaptı. Bize koyun sütü ikram edildi. İbn Sâid gidip büyük bir kadeh getirdi. Bana:

“Ey Ebu Saîd! İç” dedi. Ben:

“Gerçekten sıcak şiddetlidir. Süt de sıcaktır” dedim. Halbuki bir şeyim yoktu. Yalnız onun elinden süt içmek istemiyordum. Bunun üzerine bana:

“Ey Ebu Saîd! İçimden öyle geçti ki, hakkımda halkın söylediklerinden dolayı bir ip alayım da, onu bir ağaca asarak kendimi onunla boğayım. Ey Ebu Saîd! Resulullah (s.a.v.)'in hadisi, kendisinde gizli kalmışsa da, siz Ensar topluluğuna gizii kalmamıştır? Sen, Resulullah (s.a.v.)'in hadisini en iyi bilen insanlardan değil misin? Resulullah (s.a.v.):

“Deccal, kâfirdir!” demedi mi. Halbuki ben müslümanım. Resulullah (s.a.v.):

“O, kısırdır, çocuğu olmaz!” demedi mi? Halbuki ben, çocuğumu Medine'de bıraktım. Resulullah (s.a.v.):

“O, Medine'ye ve Mekke'ye giremez!” demedi mi? Halbuki ben, Medine'den yöneldim Mekke'ye gidiyorum” dedi.

Ebû Saîd el-Hudrî:

“Nerdeyse onu mazur görüyordum” dedi. Daha sonra İbn Sâid:

“Allah'a yemin ederim ki, ben, onu pekâlâ biliyorum. Onun doğduğu yeri ve onun şimdi nerede olduğunu da biliyorum” dedi. Ona:

“Bugünün geri kalan kısmında/bundan sonraki günlerde sana yazıklar olsun!” dedim. [1240]

Açıklama:

İbn Sayyâd'ın ismi, Saftır. İbn Saîd de denilir.)

17- Deccâl'in Kıssası, Özellikleri Ve Beraberinde Bulunacak Şeyler

2639- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Peygamber (s.a.v.) veda hutbesinde halkın arasında ayağa kalkıp Allah'ı layık olduğu şekliyle övdü, sonra da Deccal'den söz edip:

“Doğrusu ben sizi ondan sakındırıp uyarıyorum. Deccâl'e karşı kavmini uyarmayan hiçbir peygamber yoktur. Nuh'da kavmini ona karşı uyarmıştır.

“Yalnız ben, size Deccâl hakkında hiçbir peygamberin kavmine söylemediği bir söz söyleyeceğim. O, şaşıdır. Yüce Allah ise şaşı değildir” buyurdu. [1241]

Açıklama:

Deccâl ile ilgili hadislerin bazısında sağ gözünün kör olduğu ve bazısında ise sol gözünün kör olduğu ve bir rivayette ise gözünün silinmiş dümdüz olup üzerinde kalın bir derinin bulunduğu, başka bir rivayette ise

gözünün iri üzüm tanesi gibi yuvasından fırlamış olduğu bildirilmektedir. Aynî bu hadislerin arasını şöyle uzlaştırmaktadır:

Hadisin metninde geçen “A'ver” kelimesi, kusurlu anlamına gelmektedir. Deccâl'in bir gözü tamamıyla kördür, diğeri de sakattır. Bu itibarla her iki göz için “Kör” ifadesi kullanılmıştır.

2640- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Resulullah (s.a.v.):

“Deccâl, gözünün nuru silinmiş olandır. iki gözünün arasında “Kafir” yazılıdır” buyurdu. Sonra “Kafir” kelimesini:

“Ke fe re” şeklinde heceleyip: *“Bunu her müslüman okuyacaktır”* buyurdu. [1242]

2641- Huzeyfe (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resuluüah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Deccâl, sol gözü kör, saçı çok olan bir kimsedir. Beraberinde, cennet ve cehennem vardır. Onun cehennemi cennet, cenneti de cehennemdir.” [1243]

2642- Huzeyfe (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Peygamber (s.a.v.), Deccâl hakkında:

“Gerçekten onunla birlikte, su ve ateş vardır. Ama onun ateşi soğuk su ve suyu da ateştir. O halde helak olmayın” buyurdu. [1244]

2643- Ebu Saîd el-Hudrî (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Deccal çıkacak ve müminlerden bir kimse onun tarafına doğru yönelecektir. Bu müminin karşısına silâhlılar ve Deccal'in ordusunda gözetleme yepen silâhlıları çıkacak ve ona;

“Nereye gitmek istiyorsun?” diye soracaklar. O da,:

“Şu çıkan kimsenin yanına gitmek istiyorum” diye cevapı verecek. Silâhlı kimseler, o kimseye:

“Sen bizim Rabbimize iman etmiyor musun?” diyecekler. O kimse:

“Bizim Rabbimizde bir gizlilik yoktur!” diye cevap verecek. Silâhlı kimseler:

“Öldürün şunu!” diyecekler. Sonra da birbirlerine:

“Rabbiniz size, kendisinden başka hiçbir kimsenin bir kimseyi öldürmesini yasak etmedi mi?” diyecekler.

Daha sonra o mümin kimseyi Deccal'a götürecekler. Mümin kimse, Deccal'i görünce ona:

“Ey insanlar! Resulullah (s.a.v.)'in andığı Deccal işte budur!” diyecek. Bunun üzerine Deccal, o mümin kimse hakkında emir verir. Bu kimse karnı üzerine uzatılır. Deccal:

“Onu alın ve başını yarın!” diyecek. Bunun üzerine dayaktan sırtı ve karnı döve döve genişletilir. Deccal, ona:

“Bana iman etmiyor musun” diye soracak. Mü'min de:

“Sen yalancı olan Mesih'sin!” diye cevap verecek.

Bunun üzerine mümin kimse hakkında emir verilip büyük bir testereyle başının ortasından başlayarak ta iki bacağının arasına varıncaya kadar iki parçaya ayrılır. Sonra Deccal iki parçanın arasında yürüyür. Sonra bu iki parça halinde bulunan müminin cesedine:

“Kalk!” diyecek. O da hemen kalkıp doğrulacaktır. Sonra o mümin kula yine:

“Bana iman ediyor musun?” diye soracak. Mümin kul:

“Senin hakkında ancak basiretim arttı!” diye cevap verecek. Daha sonra bu mümin kul:

“Ey insanlar! Bu adam benden sonra insanlardan hiç birine bu işi yapamayacaktır!” diyecek.

Deccal onu kesmek için derhal yakalayacaktır. Fakat müminin boynu ile köprücük kemiği arası bakır kesilecek. Deccal onu kesmeye imkân bulamayacaktır. Bunun üzerine elleriyle ayaklarından tutarak onu atacak. İnsanlar, onun cehenneme atıldığını sanacaklar. Fakat o mümin kul ancak cennete konacaktır.”

Resulullah (s.a.v.):

“Bu mümin kimse, alemlerin Rabbi olan Allah katında insanların en büyük şehididir” buyurdu.[1245]

2644- Muğîre b. Şu'be (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Deccal hakkında Peygamber (s.a.v.)'e benim sorduğumdan daha çok sorun olmamıştır. Peygamber (s.a.v.), bana:

“Soracağın soru nedir?” diye sordu. Ben:

“Onun beraberinde ekmekle etten dağlar ve sudan bir nehir olduğunda onu söylüyorlar” dedim. Yüce Allah:

“O, Allah katında bundan daha kıymetsizdir!” buyurdu. [1246]

2645- Abdullah İbn Amr (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Ben, Resulullah (s.a.v..)'den, kendisinden sonra hiçbir zaman unutmadığım bir hadis ezberledim. Ben, Resulullah (s.a.v.)'i:

“Çıkacak olan kıyamet alametlerinin ilki, güneşin batıdan doğması ile bir kuşluk vakti insanlara karşı bir Dabbe'nin ortaya çıkmasıdır. Bu iki

alemetten biri, diğer arkadaşından önce gerçekleşir. Daha sonra da diğeri de onun peşisıra yakın olarak meydana gelir" buyururken işittim." [1247]

Açıklama:

Kıyametin büyük alametlerinden biri de, güneşin batıdan doğmasıdır. Bu konuda 3 görüş ileri sürülmektedir:

1- Güneşin, Kıyametten önce battığı yerden doğması.

2- Güneşin, batıdan doğması; ilmin, irfanın, medeniyetin Batı Avrupa'dan gelmesi.

3- Güneş gökte belli bir sisteme göre dönen çok sayıdaki gök cisminden bir tanesidir. Güneş, güneş sistemine giren yıldızlarla birlikte, sakin haldeki bir yıldıza doğru hızla yol almaktadır. Buna göre güneşin uzaydaki bir noktayı geçemeyeceğine ve bundan sonra geri dönmekle emrolunacağına ihtimal verilmektedir. Bunun ardından da, güneşin, batı tarafından doğması sonucuna götürecek büyük hadise gerçekleşebilir. Sonra durum, yine eski haline dönebilir. Bu görüşü, bugünkü ilmi veriler ile geçmişte Vahidî, Katâde, Mukâtil, Zeccâc ile İbn Kuteybe gibi alimler ileri sürmüştür.

Yalnız nasslarda bildirilenlerin, nasıl gerçekleşeceği hakkındaki kesin bilgiyi Yüce Allah bilir.

Açıklama:

Güneşin, batı tarafından doğmasından sonra iman edenin, imanının kendisine bir yarar sağlamayacağı üzerinde şüphe yoktur.

2646- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır;

"Hiçbir belde yoktur ki, Deccalin ordusu onu mutlaka çiğneyecektir. Sadece Mekke ile Medine, bu istiladan korunmuştur. Melekler, Medine'nin giriş kapılarından her birini mutlaka saf saf muhafaza ederler. Bunun üzerine Deccal, Medine'ye giremediği için çorak bir arazîye iner. Sonra meleklerin bu şekilde koruması altında bulunan Medine şehri, halkıyla birlikte üç defa sarsılır. Medine'de ne kadar kafir ve münafık varsa bunların hepsi Medine'den Deccal'in yanına doğru yola çıkarlar." [1248]

2647- İmrân b. Husayn (r.a)'tan rivayet edilmiştir: "Resulullah (s.a.v.)'i:

"Adem'in yaratılışı ile kıyametin kopması arasında Deccâl'den daha büyük bir fitne yoktur" diye buyururken işittim." [1249]

18- Fitne Zamanında İbadetin Fazileti

2648- Ma'kil b. Yesâr (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Fiten zamanında ibadet, bana hicret etmek gibidir." [1250]

19- Kıyametin Yaklaşması

2649- Abdullah (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Kıyamet, ancak insanların kötüleri üzerine kopacaktır." [1251]

2650- Sehl b. Sa'd (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

"Peygamber (s.a.v.)'i, baş parmak ile orta parmak arasındaki şehadet parmağıyla işaret ederek: *"Ben ve kıyamet günü, şöyle iki parmak gibi birbirine yakın bir şekilde iken peygamber gönderildim"* buyurdu.[1252]

2651- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

"Bedevi Araplar, Resulullah (s.a.v.)'in yanına geldikleri zaman ona:

"Kıyamet ne zaman kopacak?" diye sorarlardı. Resulullah (s.a.v.)'de onlardan en genç olan birisine bakıp:

"Eğer şu yaşarsa ona ihtiyarlık erişmeden üzerinize kıyametiniz kopar." [1253] buyururdu.

Açıklama:

Burada kıyamet ile kastedilen, ölümdür. Yani bu nesil ölür gider. Dolayısıyla bu, sizin için bir kıyamettir.

2652- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Kişi sağmal devesini sağarken sağılan süt, süt kabının ağzına ulaşmadan kıyamet kopar. iki kimse, elbise alışverişi yaparlarken alışverişi henüz bitirmemiş vaziyetteyken kıyamet kopar. Kişi, kendi su havuzunu düzeltirken henüz oradan daha çıkmadan kıyamet kopar." [1254]

20- iki Sûr Arasındaki Zaman

2653. Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edilmiştir: "Resulullah (s.a.v.):

İnsan vücudunda öyle bîr kemik vardır ki, yer, onu asla yemeyecektir. İnsan kıyamet günü onunla yeniden diriltilirler!' buyurdu. Sahabiler:

Ey Allah'ın resulü! O hangi kemiktir?' dediler. Resulullah (sav):

Kuyruk sokumu kemiğidir!' buyurdu.[1255]

Sûr:

Kıyamet saati geldiği an dört büyük melekten biri olan İsrafil (a.s)'ın üfleyeceği bir araç. Kur'ân-ı Kerîm'de Sur'un nasıl bir şey olduğu açıklanmaz. Yalnız,

"Sur'a üfürüldüğü gün, Allah'ın diledikleri bir yana göklerde olanlar da korku içinde kalırlar. Hepsi Allah'a boyun eğmiş olarak gelirler" [1256] âyeti Sur'un varlığına bir delildir. Bunun dışında Hz. Peygamber'den nakledilen bazı hadisler onun mahiyetini ayrıntılı bir şekilde açıklar.

53. ZUHD (=ZAHIDLIK) VE REKAIK (=KALBİ İNCELİKLER) BÖLÜMÜ

Zühd:

İsteksizlik, rağbetsizlik, aza kanaat. Terim olarak, dünyaya ve maddî menfaate değer vermemek, çıkarcı, menfaatperest ve bencil olmamak, kalpte dünya ve çıkar kaygısı taşımamak, kanaatkar olmak demektir. “Elde olan dünyalığa sevinmemek ve elden çıkana üzülmemek, elde bulunmayan şeyin gönülde de bulunmamasıdır” şeklinde de tarif edilir.

Allah (c.c) kullarının yararlanması için çeşit çeşit nimetler yaratmış, dünyayı güzellik ve lezzetlerle donatmıştır. Bunlardan yararlanmak herkes için olduğu gibi müslüman için de tabiî bir haktır. Ancak, müslümanın dikkat etmesi gereken husus, dünya nimetleri ve zevklerinden istifade etmek için, meşru olmayan yollara sapmamak, israf etmemek ve haramlara dalmamaktır. Müslüman meşru sınırlar içerisinde dünya nimetlerinden istifade ederken âhireti hiç bir zaman unutmamalı, asıl zevk ve nimetlerin orada olduğunu bilmelidir. Kısaca, âhireti unutup, dünyaya gönül vermemelidir.

Zühd üç kısma ayrılır.

a- Haramları terketrnek:

Zühdün, bu türünün bütün müslümanlarda bulunması gerekir. Herkes için farzdır.

b- Helâllardan, gerekli olmayanları terketmek:

Bu kullukta ileri derecelere ulaşanlarda bulunur.

c- Allah'la meşgul olmayı engelleyen her şeyi terketmek:

Bu da, "arif' denilen Allah'ı tam bilip ona itaat eden kullara ait olan zühddür.[1257]

Rekâik:

Rakîk kelimesinin çoğuludur. İncelik anlamına gelir. Bu bahsin hadisleri, kalbi inceltmeye getirdikleri için bu isimle anılır.

2654- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Dünya, müminin zindanı ve kafirin ise cennetidir.” [1258]

Açıklama:

Her mümin dünyada haram kılınmış şehvetlerden ve mekruhlardan men olunmuştur. Meşakkatli taatlarla mükelleftir. Öldüğü zaman bunlardan

kurtulup dinlenecek ve Allah'ın, kendisi için hazırlamış olduğu devamlı nimetlere ve noksansız, kedersiz istirahatlara kavuşacaktır.

Kafire gelince onun için sadece dünyada azlığı ve birçok eksikliklerle bulandırılmış, olarak hasıl olan geçici nimetler vardır. Öldüğü zaman devamlı azaba ebedi mutsuzluğa kavuşur. [1259]

2655- Câbir b. Abdullah (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.) Medine'ye yakın yüksek yerlerde “Aliye” denilen köylerden birinden şehre girerken pazara uğradı. İnsanlar da onun etrafında bulunuyorlardı. Derken küçük kulaklı ölü bir keçi oğlağının yanından geçti. Ona elini uzatıp kulağından tuttu. Sonra da:

“Hanginiz bîr dirhem gümüş karşılığında bu ölmüş oğlağın kendisinin olmasını ister?” dedi. Sahabiler:

“Biz onun hiç bir şey karşılığında bizim olmasını dilemeyiz. Onunla ne yapabiliriz ki?” dediler. Resulullah (s.a.v.) bu defa:

“Bu ölmüş oğlağın sizin olmasını diler misiniz?” diye sordu. Sahabiler:

“Vallahi, eğer diri olsaydı bile kusuru vardı. Çünkü kulakları küçüktür. Ölü olduğu halde onu ne yapalım?” dediler. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):

“Allah'a yemin ederim ki, Allah katında şu dünya, bu ölü oğlağın sizin yanınızdaki durumundan daha kıymetsizdir!” buyurdu.” [1260]

2656- Mutarrif yoluyla babası Abdullah (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Ben, Peygamber (s.a.v.)'in yanına gelmiştim. O, “Tekasur Süresi”ni okumaktaydı. Resulullah (s.a.v.):

“Adem oğlu! Malım, malım!” diyor. Halbuki ey Adem oğlu! Senin için malından yiyip bitirdiğin yada giyip eskittiğin veya sadaka verip tamamladığından başka neyin var ki?” buyurdu.” [1261]

Açıklama:

Adem oğlunun; “Malım, malım” demesinden maksat; malına aldanıp güvenmesi ve çok defa onunla iftihar edip bobürlenmesidir.

2657- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Kul: “Malım, malım” diyor. Onun için malından sadece şu üç şey vardır:

1- *Yiyip bitirdiği.*

2- *Giyip eskittiği.*

3- *İnfak olarak vedip de ahiret için biriktirdiği. Bunların dışında kalan malı, gidicidir ve onu arkasında kalan insanlara bırakacaktır.”* [1262]

2658- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.)şöyle buyurmaktadır:

“Cenazeyi üç şey takip eder. Bunlardan ikisi geri döner, biri ile başbaşa kalır. Onu; ailesi, malı ve ameli takip eder. Aile ile malı geri döner. Amelî ile başbaşa kalır.” [1263]

2659- Amr İbn Avf (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Resululah (s.a.v.) Ebu Ubeyde İbnu'UCerrâh'ı Bahreyn'in gayri müslim halkının cizyesini getirmek için oraya göndermişti. Çünkü

Resululah (s.a.v.) Bahreyn halkıyla belirli bir miktarda cizye verme hususunda anlaşma yapmıştı. Onlara, Âlâ' b. Hadramî'yi vali olarak göndermişti. Ebu Ubeyde, Bahreyn'den cizye mallarını alıp Medine'ye geldi. Derken Ensar, Ebu Ubeyde'nin geldiğini duydu. Bunun üzerine Resululah (s.a.v.)'le birlikte sabah namazına geldiler. Resululah (s.a.v.) namazı kılınca oradan ayrıldı. Onlar, Resululah (s.a.v.)'in önüne çıktılar. Resululah (s.a.v.) onları karşısında gördüğü vakit gülümsedi. Sonra da:

“Zannederim siz Ebu Ubeyde'nin Bahreyn'den bir şey ile geldiğini duydunuz” buyurdu. Onlar:

“Evet, ey Allah'ın resulü!” dediler. Resululah (s.a.v.):

“O halde sevinin ve sizi sevindirecek şeyi ümit edin! Allah'a yemin ederim ki, ben sizin namınıza fakirlikten korkmuyorum. Fakat ben sizin namınıza dünyanın sizden öncekilere serildiği gibi, sîze de serilmesinden ve dünya için onların yarıştıkları gibi, sizin de yarış etmenizden, dünyanın onları helak ettiği gibi, sizi de helak edeceğinden korkuyorum” buyurdu. [1264]

Açıklama:

Bahreyn; Irak'ta, Basra ile Hacer arasında bulunan bir şehirdir. Resulullah (s.a.v.) hicretin 9. yılında bu bsldenin halkıyla anlaşma yaparak her yıl belirli miktarda cizye denilen vergiyi ödemeye karar verilmiştir. İbn Hacer'e göre o dönemde bu beldenin halkı mecusi idi.

2660- Abdullah İbn Amr İbnu'1-Âs (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Resululah (s.a.v.):

“Size İran ve Bizans hazineleri fethoİunduğu zaman acaba sizler nasıl bir topluluk olacaksınız?” buyurdu. Abdurrahman b. Avf:

“Allah'ın bizlere emretmiş olduğu gibi Allah'a hamd etme, şükretme ve O'ndan fazlını isteme mahiyetinde sözler söyleriz!” dedi. Resululah (s.a.v.):

“Bundan başka bir şey yapmaz mısınız? Birbirinizle nefsaniyet yarışına düşersiniz. Birbirinizle hasetleşirsiniz. Sonra birbirinize sırt çevirirsiniz. Sonra birbirinize buğzedersiniz veya buna benzer şeyler yaparsınız. Sonra muhacirlerin fakirlerine gider, onları birbirlerinin boyunları üzerine komutanlar yaparsınız” buyurdu.” [1265]

2661- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Sizden birisi mal ve yaratılış bakımından kendinden üstün olana baktığı zaman, hemen kendisine üstün kılınmış kimselerden daha aşağıda olan kimselere baksın!” [1266]

2662- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Sizden daha aşağıda olanlara bakın! Sizin üstünüzde olanlara bakmayın! Bu, Allah'ın nimetini küçümsememenize daha uygun olur.” [1267]

Açıklama:

Hadiste, dünyalık bakımından yukarda olanlara değil, aşağıda olanlara bakılma emredilmektedir. Çünkü kişi dünyalık bakımından kendisinden

daha varlıklı kimselere baktığı zaman Allah'ın kendisine verdiği nimetleri küçümseyebilir. Bu hal onun öfkelenmesine, nankörlüğüne ve büyük günahlara girmesine sebep verebilir. Fakat kendisinden aşağıda olanlara baktığı zaman elindeki nimetlere şükreder, hamd eder ve günaha girmekten uzak kalmış olur.

2663- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, o, Peygamber (s.a.v.)'in şöyle buyurduğunu işitmiştir:

"İsrail oğullan içerisinde biri abraş, biri kel, biri de kör üç kişi vardı. Allah onları imtihan etmek istemişti. Bunun üzerine onlara bir melek gönderdi. Melek, Abraş kimseye gelip ona:

"Sence en makbul şey nedir?" diye sordu. Abraş:

"Güzel renk, güzel cild ve insanların iğrendiği baraş hastalığının benden gitmesidir" dedi. Bunun üzerine melek onu sıvazladı ve ondan bu çirkin hal gitti, kendisine güzel bîr renk ve güzel bir cild verildi. Melek:

"Sence hangi mal en makbuldür?" diye sordu. Abraş:

"Devedir" dedi. Bunun üzerine ona doğurması yakın dişi bir deve verildi. Bunun üzerine Melek:

"Allah bu deve hususunda sana bereket versin!" dedi. Daha sonra melek, kel kimseye gelip ona:

"Sence en makbul şey nedir?" diye sordu. Kel:

"Güzel saç ve insanların iğrendiği şu kelliğin benden gitmesidir!" dedi. Melek, onu da sıvazladı ve o çirkin hal ondan gitti. Bunun üzerine ona güzel bir saç verildi. Melek, ona:

"Sence en makbul olan mal hangisidir?" diye sordu. Kel:

“Sığırdır” diye cevap verdi. Hemen ona hâmile bir sığır verildi. Melek, ona gelip:

“Allah bu sığır hususunda sana bereket versin” dedi. Daha sonra melek, kör kimseye gelip ona:

“Sence en makbul şey nedir?” diye sordu. Kör:

“Allah'ın bana gözümü iade etmesi ve onunla insanları görmem” dedi. Melek, onu da sıvazladı ve Allah ona gözünü iade etti. Melek, ona:

“Sence en makbul olan mal hangisidir?” diye sordu. Kör:

“Koyundur!” diye cevap verdi. Hemen ona henüz doğurmuş bir koyun verildi.

Bir müddet sonra deve ve sığır sahiplerinin devesi ve sığın yavrulamış, koyun sahibinin de koyunu da kuzulaşmıştı. Bu suretle deve isteyen kimsenin bir vadi dolusu devesi, sığır isteyen kimsenin bir vadi dolusu sığırı ve koyun isteyen kimsenin ise bir vadi dolusu koyunu olmuştu.

Sonra günün birinde melek abraşa eski suret ve kılığında gelip:

“Ben fakir bir adamım. Yolculuğumdaki bütün İmkanlarım yok olmuştur. Bugün, önce Allah'tan ve sonra da senden başka beni evime ulaştıracak yoktur. Sana şu güzel rengi, güzel cildi ve malı veren Allah aşkına senden bir deve istiyorum. Yolculuğuma onun üzerinde muradıma ulaşacağım” dedi. Abraş:

“Hak sahipleri çoktur!” karşılığını verdi. Bunun üzerine melek, ona:

“Ben seni tanır gibiyim. Sen insanların iğrendiği abraş değil misin? Hani sen fakirdin de, bu malı sana vermişti” dedi. Abraş:

“Ben bu malı ancak ve ancak büyükten büyüğe intikal eden bir miras yoluyla edindim” diye cevap verdi. Melek de:

“Eğer yalancı isen Allah seni eski haline çevirsin!” dedi.

Bu defa Melek, kel kimseye eski suretinde gelip ona da abraş kimseye söylediğinin benzerini söyledi. O da, abraşın gibi cevap verdi. Bunun üzerine melek, ona da:

“Eğer yalancı isen Allah seni eski haline çevirsin!” dedi. Melek, kör kimseye de eski suret ve kılığında gelerek ona:

“Ben, yoksul ve yolcu bir adamım. Yolculuğumda bütün imkanlarım yok oldu. önce Allah'tan, sonra da senden başka bugün benî evime ulaştıracak yoktur. Sana gözünü iade eden Allah aşkına senden bir koyun istiyorum. Onunla yolumda muradıma ulaşacağım!” dedi. Kör:

“Gerçekten ben kör bir kimse İdim. Allah bana gözümü geri iade etti. Şimdi benden dilediğini al, dilediğini bırak! Allah'a yemin ederim ki, bugün Allah için aldığım bir şeyde sana zorluk çıkarmam!” dedi. Bunun üzerine melek:

“Malın senin olsun. Siz ancak imtihan edildiniz. Senden razı olundu, iki arkadaşın da Allah'ın gazabına uğradı!” dedi.” [1268]

Abraş:

Bedeninde yer yer beyaz lekeler olan kimsedir.

Hadiste, insanların Allah tarafından imtihan edileceğine, fakirlere yardım ve ikramda bulunmaya teşvik yer almaktadır.

2664- Amir b. Sa'd'dan rivayet edilmiştir:

“Sa'd b. Ebi Vakkâs, develerinin içerisinde idi. Derken yanına oğlu Ömer geldi. Sa'd onu görünce, “Eûzu billahi min şerri hâze'r-râkib” Şu

süvarinin şerrinden Allah'a sığınırım dedi. Oğlu deveden indi. Sa'd'a:

“Sen develerinin ve koyunlarının içine inip insanları kendi aralarında iktidar mücadelesi yapar halde terk mi eyledin?” dedi. Sa'd, oğlunun göğsüne vurup:

“Sus! Ben, Resulullah (s.a.v.)'i:

“Şüphesiz ki Allah muttaki, gönlü zengin ve uzlete çekilmiş kulunu sever” buyururken işittim” dedi.” [1269]

2665- Sa'd b. Ebi Vakkâs (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Allah adına yemin ederim ki, ben Allah yolunda ilk ok atan bir Arap yiğidiyim. Doğrusu bizler Resulullah (s.a.v.)'le birlikte Huble ile şu Semur denilen dikenli çöl ağaçlarının yaprağından başka hiçbir yiyeceğimiz olmadığı halde gaza ederdik. Hatta herhangi birimiz yediği bu bitkilerden dolayı muhakkak koyunun dışkı çıkarışı gibi dışkı çıkarırdı. Şimdi de Esed oğullan, İslam dini ile ilgili hususlarda beni eleştirir oldu. Bu takdirde ben hüsrana uğramışımdır ve bunca gayret ile amelim boşa gitmiş demek.” [1270]

Açıklama:

Sa'd b. Ebi Vakkâs'ın fazileti ile ilgili olarak 2271 nolun hadisin açıklamasına bakabilirsizin.

Esed oğulları, Peygamber (s.a.v.)'in vefatından sonra dinden dönmüşler ve o sırada peygamberlik iddiasında bulunan Tuleyha İbn Huveylid el-Esediyye'ye tabi olmuşlardı. Ebu Bekr döneminde Halid b. Velid komutasında bir ordu onların üzerine gitmiş, bir kısmı öldürülmüş ve geri kalan kısım ise tekrar İslam'a dönmüştü. Kufe'de oturan Esed oğulları,

Küfe valisi Sa'd b. Ebi Vakkas'ı Hz. Ömer'e şikayet ederek görevinden alınmasını istemişlerdi. İşte Sa'd, bundan dolayı serzenişte bulunmaktadır.

2666- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Sahabiler:

“Ey Allah'ın resulü! Biz kıyamet gününde Rabbimizi görecek miyiz?” diye sordular. Resulullah (s.a.v.):

“Siz öğle zamanı Önünde hiçbir bulut yok İken güneşi görmek hususunda birbirinizle İtişip kakışıyor musunuz?” buyurdu. Sahabiler:

“Hayır!” diye cevap verdiler. Resulullah (s.a.v.):

“Peki dolunay gecesinde önünde hiçbir bulut yok iken onu görmek görme hususunda birbirinizle itişir misiniz?” buyurdu. Sahabiler yine:

“Hayır!” diye cevap verdiler. Resulullah (s.a.v.):

“O halde nefsim elinde olan Allah'a yemin ederim ki, siz Rabbinizi görme hususunda ancak bu ay ile güneşden birini görmek için birbirinizle itiştip kakışmadığınız gibi Rabbinizi de görme hususunda biribirinizle itişip kakışmayacaksınız” buyurdu Yüce Allah, kullarından birisini karşısına alıp:

“Ey filânca kimse! Ben sana ikramda bulunmadım mı? Seni başkaları üzerine efendi yapmadım mı? Sana eş vermedim mi? Faydalanman için atlar ve develeri senin emrin altına vermedim mi? İnsanlara efendilik yapmana, ganimet malının dörtte birini almana izin vermedim mi?” buyuracak. O kimse de:

“Evet, ettin!” diyecek. Yüce Allah:

“O halde günün birinde bana kavuşacağını hiç aklından geçirdin mi?” diye soracak. Kul:

“Hayır!” diye cevap verecek. Bunun üzerine Yüce Allah:

“İşte ben de, senin beni unuttuğun gibi, şimdi seni unutuyorum” buyuracak. Daha sonra Yüce Allah ikinci bir kulu karşısına alıp:

“Ey filânca kimse! Ben sana ikramda bulunmadım mı? Seni kavmine efendi yapmadım mı? Sana eş vermedim mi? Yararlanman için atları ve develeri senin emrin altına vermedim mi? Başkalarına efendi olmana ve ganimetin dörtte birini almana izin vermedim mi?” diye soracak. O da:

“Evet, ettin Rabbim!” diye cevap verecek. Yüce Allah:

“Bana kavuşacağını hiç aklıdan geçirdin mi?” diyecek. Kul:

“Hayır, geçirmedim!” diye cevap verecek. Bunun üzerine Yüce Allah: işte ben de, senin beni unuttuğun gibi, seni unutuyorum!” diyecek. Daha sonra Yüce Allah, üçüncü kulu karşısına alıp ona da bunun benzeri sözler söyleyecek. Fakat o da:

“Rabbim! Ben Sana, Senin Kitabına ve Peygamberlerine inandım, namaz kıldım, oruç tuttum, sadaka verdim!” diyecek ve olanca gücüyle hayır övgüsünde bulunacak. Yüce Allah:

“Öyleyse sen şurada dur!” buyuracak. Sonra da ona:

“Şimdi sana şahidimizi göndereceğiz” denilecek. Kul kendi kendine:

“Acaba bana şâhidlik yapacak bu kimse kimdir?” diye düşünecek. Tam bu sırada o kimsenin ağzına mühür vurulacak, uyluğuna, etine ve kemiğine:

“Konuş!” denilecek. Artık uyluğu, eti ve kemiği onun amelini söyleyecek. Bu, ona, günahlarının çokluğu ve vüğcut organlarının kendi aleyhine şahitliği suretiyle kendi adına tutunabileceği hiçbir özür bırakmamak içindir. İşte bu üçüncü kul, münafık olan kimsedir. İşte böylesi kimse, Allah'ın gazabına uğrayacak olan da kimsedir.” [1271]

2667- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Biz, Resulullah (s.a.v.)'in yanında bulunuyorduk. Derken güldü. Bunun üzerine bize:

“Niye gülüyorum, biliyor musunuz?” buyurdu. Biz:

“Allah ve Resulü daha iyi bilir!” dedik. Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurdu:

“Kulun, Rabbisiyle konuşmasına gülüyorum. Kul:

“Rabbim! Sen beni zulümden kurtarmadın mı?” diyecek. Yüce Allah:

“Evet, kurtardım” buyuracak. Kul:

“Ben, bunu, nefsime karşı ancak tarafımdan bir şahitle getirmekle razı olurum!” diyecek. Yüce Allah:

“Bugün ssnin üzerine bir şahitlik edici olmak bakımından sana kendi nefsin ve şahitler olarak da çok şerefli katipler/yazıcı melekler” [1272] yeter” buyuracak.

Daha sonra o kulun ağzı mühürlenir, vücut organlarından her birine:

“Sen konuş!” denilir. Bunun üzerine her bir organ dile gelip o kulun amellerini birer birer söyler. Bundan sonra o kul ile konuşmanın arası boşaltılır. Bunun üzerine kul, kendi vücut organlarına:

Sizler uzaklasın, uzak olun. Ben ancak sizin kurtulmanız için mücadele ediyordum' diyecek.[1273]

“Mahşer yerinde insanların dilleri, elleri ve ayakları; dünyada yapmış oldukları işlerden dolayı lehlerinde ve aleyhlerinde şahitlik yapacaktır. Öldükten sonra diriltmeye kadir olan Allah, elbette vücut organlarını da konuşturmaya kadirdir.” [1274]

Açıklama:

Mahşer yerinde herkes toplandığında, büyük mahkeme kurulacak, dünyada “Yazıcı Melekler” tarafında tutulan amel defterleri o gün sahiplerine verilecek ve amel defterleri böylece sahiplerinin ellerinde dolaşacak ve dünyada ne yaptığını ve ne yapmadığını bu defterlerde görecektir.

2668- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Allah’ın! Muhammed'in ev halkının rızkını, yetecek kadar ver.” [1275]

2669- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

“Muhammed {s.a.v.)'in ev halkı, kendisi Medine'ye geldiğinden vefatına kadar üç gece arka arkaya buğday yemeğinden doya doya yememiştir.” [1276]

Açıklama:

Resulullah (s.a.v.) ile ev halkının genellikle karınlarını doyurmamalarının sebebi; yanlarında gıda maddesinin azlığı ve bulduklarını pek yemeyip fakirlere dağıtmaları idi.

2670- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

“Muhammed (s.a.v.)'in ev halkı, iki gün yalnız buğday ekmeğiyle karnını doyurmamıştır. Bu iki günün biri, mutlaka hurma olmuştur.” [1277]

2671- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

“Biz, Muhammed (s.a.v.)'in ev halkı bazen bir ay ateş yakmadan dururduk. Nafakamız ancak kuru hurma ile su idi.” [1278]

2672- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.), benim rafımda, canlı bir kimsenin yiyeceği bir şey yok iken vefat etmişti. Rafımda sadece bir miktar arpa vardı. İşte ondan uzun zaman yedim. Nihayet bir defasında onu ölçtüm. Derken bu arpada tükendi.” [1279]

2673- Hz. Aişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir: “Âişe, kız kardeşi Esmâ'nın oğlu Urve'ye hitaben:

“Allah'a yemin ederim ki, ey kızkardeşimin oğlu! Biz Peygamber hanımları, hilale bakıp görürdük. Sonra bir hilal daha görürdük. Sonra bir hilal daha görürdük. İki ayda üç hilal görün tamamladığımız halde Resulullah (s.a.v.)'in odalarında bir ateş parçası yakılmazdı” dedi.

Urve der ki: Ben:

“Ey teyze! öyleyse sizleri yaşatan şey/azığınız neydi?” dedim. O da:

“İki siyah şey: Hurma ile su! Doğrusu Resulullah (s.a.v.)'in Ensar'dan bazı komşuları vardı. Bunların sağmal hayvanları vardı. Onlar bu hayvanların sütlerini sağıp Resulullah (s.a.v.)'e gönderirlerdi. Resulullah (s.a.v.)'de bu sütten bizlere içirirdi” dedi. [1280]

2674- Peygamber (s.a.v.)'in hanımı Hz. Aişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.) bir günde iki öğün ekmek ve zeytin yağıyla doymadığı halde vefat etmiştir.” [1281]

2675- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

“Resulullah (s.a.v.), iki siyah olan hurma ve suya doyup kandığımızda vefat etti.” ***[1282]***.

Açıklama:

Medine'de hurmaların çoğu siyahtır. Suyun rengi ise yoktur. Bulunugu kaba göre renk alır. Ona siyah denilmesinin sebebi, ya onların su kaplarının çoğunun siyah renkte olması yada tağlib yoluyladır. Yani kuru hurmanın siyahlık vasfının suya da verilmesi ve böylece hurmanın suya galip kılınmasıdır.

2676- Simâk tan rivayet edilmiştir: “Nu'manb.Besîr'i:

“Sîzler istediğiniz kadar yiyecek ve içecek içinde değil misiniz? Doğrusu ben, Peygamberimiz (s.a.v.)'i karnım doyuracak kadar kötü hurma bulamadığını gördüm” derken işittim. [1283]

2677- Simâk b. Harb'ten rivayet edilmiştir:

“Nu'man b. Beşîr'i şöyle hutbe verirken işittim: Ömer, insanların dünyadan elde ettiklerini anıp:

“Doğrusu ben, Resulullah (s.a.v.)'i bütün gün kıvranıyor, karnını doyuracak kötü hurma bulamıyorken gördüm” dedi.[1284]

2678- Ebu Abdurrahman el-Hubulî'den rivayet edilmiştir: “Abdullah İbn Amr İbnu'l-Âs'tan dinledim. Bir adam, Abdullah'tan bir şey isteyip:

“Biz, Muhacirlerin fakirlerinden değil miyiz?” dedi. Abdullah, ona:

“Senin kendisine sığınacağın bir hanımın var mı?” diye sordu. Adam:

“Evet, vardır” dedi. Abdullah:

“İçinde oturmakta olduğun bir evin var mı?” diye sordu. Adam;

“Evet, vardır” dedi. Abdullah:

“Öyleyse sen zenginlerdensin” dedi. Adam:

“Ama benim bir hizmetçim varî” dedi. Abdullah:

“O halde sen hükümdarlardansın!” dedi. [1285]

1- Kendilerine Zulmedenlerin Meskenlerine Ağlayarak Girmek

2679- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Biz, Resulullah (s.a.v.)'le birlikte Semud kavminin meskenleri olan Hıcr'a uğramıştık. Resuluüah (s.a.v.), bize:

“Ağlayıcılarınız olmanız hariç, onlara isabet eden azabın benzerinin size isabet etmesinden sakınmak için kendi nefislerine zulmetmiş olan kimselerin meskenlerine girmeyiniz” buyurdu.[1286]

2680- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“İnsanlar, Resulullah (s.a.v.)'le birlikte Semud kavminin arazisi olan Hıcr'da konaklamışlardı. Dolayısıyla oranın kuyularından su aldılar ve bu sularla hamur yoğurdular. Resulullah (s.a.v.), onlara; aldıkları suları dökmelerini ve hamurları da ancak develere yedirmelerini emretti.

Resulullah (s.a.v.), sahabilere; vaktiyle Salih Peygamber'in dişi devesinin su içmek üzere gelmekte olduğu kuyudan su almalarını emretti. [1287]

Açıklama:

Hicr, Medine ile Şam arasında bulunan bir vadinin ismidir. Burası Salih (a.s)'ın kavmi olan Semud'un yerleşim merkezi idi. Allah bu kavmi burada helak ettiği için Peygamber (s.a.v.) bu kötü kimselere ait diyarın bizzat kendilerinin kullandıkları kuyularından su içilmemesini ve yemeklerde kullanılmamasını, sadece Salih (a.s)'ın dişi devesinin su içtiği yerden su almalarını, emretmiştir.

Resulullah (s.a.v.), Tebük seferine giderken buradan geçmiş ve Allah'ın gazabına uğrayarak helak olmuş olan bu kavmin memleketine ancak ağlayarak girmelerine izin vermiştir. Resulullah (s.a.v.) ümmetinin de bu yere girerlerse bir musibete uğrayaması endişesinden dolayı oraya girmelerini yasaklamış, mutlaka girmek gerekiyorsa ağlamalarını emretmiştir. Bunun sebebi de, ağlamanın düşünüp ibret almayı gerektirmesidir.

2- Dul Kadına, Yoksul Kimseye Ve Yetime İyilik Etmek

2681- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Dul kadınlara ve yoksullara nafaka sağlamak için çalışan bir kimse, Allah yolunda cihad eden mücahid gibidir yada zinde bir şekilde gece namazı kılan gibi ve iftar etmeksizin oruç tutan kimse gibidir." [1288]

2682- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edilmiştir: "Resulullah (s.a.v.):

“Yetimin işlerine bakan kimse; ister yetimin akrabasından olsun ve ister yabancılardan olsun, benim ile o kimse, cennette şu iki parmak gibi bulunacağız” buyurdu.

Hadisin ravisi Mâlik:

“Şehadet parmağı ve orta parmağıyla bu duruma işaret etmiştir.” [1289]

3- Mescit Yapmanın Fazileti

2683- Ubeydullah el-Havlânî'den rivayet edilmiştir:

“Ubeydullah, Osman b. Affân'm, Resulullah (s.a.v.)'in mescidini yeniden inşa ettiği zaman halkın (itiraz mahiyetindeki) dedikodusu üzerine onun şöyle dediğini işitmiştir:

“Siz gerçekten çok konuştunuz! Halbuki ben, Resulullah (s.a.v.)'i:

“Her kim Allah'ın rızasını isteyerek bir mescit bina ederse Yüce Allah da ona cennette onun bir benzerini bina eder” buyururken işittim. [1290]

4- Yoksullara Sadaka Vermek

2684- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Bir ara bir adam, çöl bir yerde iken bulutun içinden:

“Filanca kimsenin bahçesini sula!” diye bir ses işitmiş. Daha sonra o bulut, gidip suyunu bir kara taşlık içerisine boşalttı. Derken oradaki su yollarından, bu suyun hepsini alabilen büyükçe bir kanal meydana geldi. O

kimse, bu su yolunu takip edip yürüdü. Nihayet bahçesinde dikilen bir adamla karşılaştı. O kimse, bahçesine gelen suyu bel küreğiyle çeviriyor. Gelen kimse, bahçedeki adama:

“Ey Allah'ın kulu! Senin ismin nedir?” diye sordu. Bahçedeki adam, diğerinin buluttan işitmiş olduğu isimle:

“Benîm ismim, filancadır!” diye cevap verdi. Sonra da:

“Ey Allah'ın kulu! Sen benim ismimi niçin soruyorsun?” dedi. Bahçeye gelen kimse:

“Ben, şu suyu indiren buluttan: “Filanca kimsenin bahçesini sula!” diye bir ses işittim. O, senin ismini söylüyordu. Bu bahçede ne yapıyorsun?” dedi. Bahçe sahibi:

söylediğin bu şeye gelince; ben bu bahçeden çıkan ürüne bakarım: Onun üçte birini sadaka olarak veririm. Üçte birini de aile halkımla birlikte kendim yerim. Üçte birini de fakirler ve hayvanlar için bahçede bırakırım” dedi.[1291]

5- Amelinde Allah'tan Başkasını Ortak Kılan Kimse

2685- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır;

“Yüce Allah:

“Ben, ortakların şirkten en müstağni olanıyım. Her kim bir amel işler, sonra da o amelinde benimle birlikte başkasını ortak eylerse, Ben, o kimseyi ve şirkini terk edip onu ortağıyla baş başa bırakırım!” buyurdu. [1292]

2686- Abdullah İbn Abbâs (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Her kim amelini işittirirse Allah da onu işittirir. Her kim riya yaparsa Allah onun iç yüzünü meydana çıkarır." [1293]

2687- Cundub el-Alakî (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Her kim (yaptığını) işittirirse Allah o kimseyi İşittirir. Her kim de riya yaparsa Allah da onun içyüzünü ortaya çıkarır." [1294]

6- Bir Söz Konuşarak Onun Sebebiyle Cehenneme Düşmek

2688- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, o, Peygamber (s.a.v.)'in şöyle buyurduğunu işitmiştir:

"Şüphesiz ki kul, bazen öyle bir söz söyler ki, o söz, kendisini cehennem içerisinde doğu ile batı arasından daha uzak olan bir derinliğe indiriverir." [1295]

Açıklama:

Hadis, bir söz söyleneceği zaman gelişi güzel değil, o sözün ne anlamlara gelebileceği, insanlar üzerinde etkisinin nasıl olacağı, zararı ve faydasının ne kadar olacağı iyice düşünerek konuşulması gerektiğini anlatmaktadır.

7- İyiliği Emredip Kendisi Yapmayan Kimse ile Kötülükten Men Edip Onu Kendisi Yapan Kimsenin Azabı

2689- Üsâme b. Zeyd (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Üsâme'ye:

“Osman'ın yanma girsen de onunla halk arasındaki fitneleri konuşsan!” denildi. Ben:

“Siz bunları Osman'a söylemeğimi mi zannediyorsunuz. Fakat onunla gizlice konuştuğum şeyleri size duyuracak mıyım? Allah'a yemin ederim ki, ben onunla aramızdaki meseleleri konuştum. Ben onunla ilk açanı ben olmamı istemediğim halk arasında ortaya çıkan fitne üe ilgili işleri gizlice konuştum. Ayrıca ben, Resulullah (s.a.v.)'den işittiğim bir sözden sonra herhangi bir kimse hakkında, -o kimse benim üzerimde emir olduğundan dolayı- bu kimse, insanların en hayırlısıdır” diyemem. Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurdu:

“Kıyamet gününde bir adam getirilip cehenneme atılır ve bağırsakları karnından dışarı çıkar. Bunun üzerine o kimse, bağırsakları etrafında değirmen eşeğinin değirmende dönmesi gibi döner. Cehennem halkı, bu kimsenin etrafına toplanırlar. Ona:

Ey filanca kimse! Bu durumun da nedir? Sen bizlere dünyadayken iyiliği emredip kötülükten men eder değil miydin?” derler. O kimse:

“Evet, ben öyle bir kimse idim. Ben size iyiliği emrederdim, fakat kendim iyilik yapmazdım. Sizleri kötülükten men ederdim, fakat kendim kötülük işlerdim” diye cevap verir. [1296]

Açıklama:

Üsame, Hz. Osman'ın samimi dostu olduğu için diğer sahabiler ona Osman'ın yanına girerek halk arasında meydana gelen fitnelerin çözümü için onunla konuşmasını ve ona nasihat etmesini istemektedirler. Üsame ise Hz. Osman'ın yanına girerek bu meseleleri onunla gizlice konuştuğu, dolayısıyla bu konuştuklarını açığa vuramayacağını, konuşulanların ikisi arasında kaldığını belirtmektedir.

Bu hadis, ayrıca devlet İdarecilerine karşı halkın dileklerinin iletilmesi gerektiğini de vurgulamkatadır.

8- İnsanın, İşlediği Günahı Açığa Çıkarmasının Yasak Olması

2690- Ebu Hureyrc (r.a)'tan rivayet edilmiştir: “Resulullah (s.a.v.)'i:

“Açıktan açığa günah işleyenler hariç ümmetimin hepsi Allah tarafından affedilmişür. Açık günahlardan birisi de şudur: Kul, geceleyin günah olan bir amel işler, sonra o kimse Rabbinin o suçu insanların gözünden örtbas ettiği halde sabahlar. Sabah olduğunda kul:

“Ey filanca kimse! Ben dün şöyle şöyle yaptım!” der. Halbuki o kimse, Allah onun işlemiş olduğu günahı örtbas ettiği halde gecelemişti. İşte Rabbi örtbas ettiği halde o kimse geceliyor, sabah olduğunda da Allah'ın örtbas ettiğini açığa çıkarıyor” buyurdu.” [1297]

9- Aksıran Kimseye “Yerhamukellah” Şeklinde Hayr Duada Bulunmak Ve Esnemenin Mekruh Olması

2691- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Peygamber (s.a.v.)'in yanında iki kimse aksırdı. Peygamber (s.a.v.), bunlardan birisine hayır dua etti ve diğerine ise hayır dua etmedi. Peygamber (s.a.v.)'in hayır dua etmediği kimse, Peygamber (s.a.v.)'e:

“Filanca kimse aksırdı, ona hayır dua ettin. Ben aks irdi m, fakat bana hayır dua etmedim!” dedi. Peygamber (s.a.v.):

“Muhakkak ki kendisine hayır dua ettiğim kimse, aksırmasının sonunda Allah'a hamd etti!” diye cevap verdi. [1298]

Teşmit:

Aksıran kişi “El-Hamduiillah” dediği zaman onu işiten kimsenin “Yerhamukellah” Allah sana merhamet eyiesin şeklinde hayır dua etmesidir.

2692- Ebu Bürde'den rivayet edilmiştir:

“Babam Ebu Musa el-Eş'arî'nin yanına girmiştim. Kendisi, Fadl b. Abbâs'ın kızının evindeydi. Derken aksırdım. Fakat bana hayır duada bulunmadı. Bu sırada Fadl'ın kızı aksırdı. Ona hayır duada bulundu. Bunun üzerine anneme dönüp bu meseleyi ona anlattım. Ebu Musa, annemin yanına gelince annem ona:

“Senin yanında oğlun aksırmış, fakat ona hayır duada bulunmamışsın. Fadl'ın kızı aksırmış, ona hayır duada bulunmuşsun!” dedi. Bunun üzerine Ebu Musa:

“Gerçekten oğlun aksırdı, fakat Allah'a, hamd etmedi. Dolayısıyla ona hayır duada bulunmadım. Fadl'ın kızı aksırdı, peşisıra Allah'a hamd etti.

Dolayısıyla da ona hayır duada bulundum. Çünkü ben, Resulullah (s.a.v.)'i:

"Sizden birisi aksırdığı zaman Allah'a hamd ederse ona hayır duada bulunun. Kim de Allah'a hamd etmezse ona hayır duada bulunmayın!" buyururken işittim" dedi. [1299]

Açıklama:

Burada "Fadi'ın kızı" ile kastedilen, Ümmü Gülsüm'dür. Ebu Musa'nın hanımıdır. Ebu Musa, bu kadınla; Hz. Hasan'dan ayrıldıktan sonra evlenmiştir. Ebu Musa'nın, Ümmü Gülsüm'den "Musa" adında bir oğlu olmuştur.

2693- Seleme İbnu'1-Ekva' (r.a)'tan rivayet edilmiştir.

"Bir kimse, Peygamber (s.a.v.)'in yanında yanında iken aksırdı. Peygamber (s.a.v.), ona:

"Yerhamukellâh" Allah sana merhamet eylesin" diye dua etti. Sonra bir daha aksırdı. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.):

"Bu adam, soğuk almıştır!" buyurdu. [1300]

2694- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır

"Esnemek, şeytandır. Sizden birisi esnediği zaman, mümkün olduğu kadar kendisini tutsun."[1301]

2695- Ebu Saîd el-Hudrî (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Sizden birisi namazda esnediği zaman mümkün olduğu kadar kendisini tutsun. Çünkü şeytan girer.” [1302]

10- Konu ile İlgili Çeşitli Hadisler

2696- Hz. Aişe (r.anhâ)'dan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır;

“Melekler nurdan yaratılmıştır. Cinler, alevli bir ateşten yaratılmıştır .Adem ise size anlatılan şeyden yaratılmıştır.” [1303]

Açıklama:

Melekler; latîf, gaybî ve görülmeyen bir varlıklardır. Bunların, duyularla anlaşılan maddi vücutları yoktur. Mahiyet ve hakikatini, Allah'tan başka hiç kimsenin bilemediği, görülmeyen veya tabiat ötesi alemdendirler.

Biyolojik şehvetlerden arındırılmış, nefsî eğilimlerden temizlenmiş, günah ve hatalardan münezzeh olmuşlardır.

Melekİer, insanlar gibi yemez, içmez, uyumaz, erkeklik veya dişilik sıfatları taşımazlar. Kendi kendine kaim ve zatında müstakil farklı bir alemdirler. İnsanın sahip olduğu maddi hallerden hiçbiriyle vasıflanmazlar. İnsan suretinde veya başka maddi suretlerde görülme yada maddi şekillere girme gücüne sahiptirler.

Meleklerin yaratılışı, insanın yaratılışından daha öncedir. Çünkü Allah, meleklere, insanı yaratacağını ve yer yüzünde onu halife yapacağını haber vermiştir. [1304]

Meleklerin itaati fıtrîdir. Kötülükleri terketmeleri de onlara en küçük bir çabayı gerektirmez. Çünkü onlarda şehvet denen bir şey yoktur. İnsan nefisle, arzu ve meyillerle ve şeytanla mücadele eder, itaata katlanır, sevgi ve korkuyla nefsinin ve ruhunun tekamülü için çabalarken, melekler kanın dolaşımı, akciğerin solunumu ve kalbin atışı gibi itaat etmeleri zorunlu ve kendiliğinden olduğuna göre taatta ve isyanı terketmede İnsanlardan hangi üstünlüğü olsun!

Cin kelimesi, sözlükte; gizli ve örtülü varlık, görülmeyen şey anlamına gelmektedir. Terim olarak ise; duyu organlanyla algılanamayan, çeşitli şekillere girebilen, dumansız ateşten yaratılmış, manevi, ruhani ve gizli varlıklara verilen bir addır.

İnsanların cinleri göremeyişi, insanlann gözlerinin cinleri görecek yetenekte yaratılmamış olmasındandır.

Cinler, İnsanlar gibi, akıl ve irade sahibi mükellef ruhani varlıklardır. Yalnız İnsanlar gibi maddi vücutları yoktur. Beşerin duyularından gizlidirler. Gerçek biçimleri ve esas tabiatlarıyla görülmezler. Değişik şekillere girme gücüne sahiptirler.

Cinler alemini tanımaya bizi götüren yol, sadece vahiydir. Kuran ve sahih sünnet; bize cinlerin hangi maddeden yaratıldıklarını, sınıflarını, her sınıfın mahiyetini, (dini konularda) mükellef olup Resulullah (s.a.v.)'den Kur'an dinlediklerini bildirmektedir.

“Andolsun biz insanı, pişmiş “Kuru bir çamur”dan, şekillenmiş “Kara balçıktan” yarattık. Cinleri de, “Daha önce”, “Dumansız ateşten” semûm yarattık” [1305]

Ayetler şu hususlara delalet etmektedir:

1- İnsan başlangıçta topraktan yaratıldı. Sonra suda yoğruldu ve çamur oldu. Sonra kokuşup kararıncaya kadar bekledi. Bu kokuşmuş ve rengi değişmiş çamur kurudu ve dokunulunca çınlayan bir madde haline geldi.

2- Cinler, “Dumansız ateşten” yaratıldılar. Çünkü ayette geçen “Semûm” sözü, ateşin saf alevidir.

3- Cinlerin yaratılışı, insanın yaratılışından öncedir.

Cinler, sınıf sınıftır.

Bazısının; İstikameti, huyu, ve hayır işlemesi tamdır.

Bazısı, bu sınıfın altındadır.

Bazısı da, ahmak ve gafildir.

Bazısı da, kâfirdir. Bunlar, çoğunluğu teşkil etmektedir.

Yüce Allah, Kur'an dinleyen cinlerle ilgili kıssayı şöyle haber vermektedir:

“Bize gelince, bizden iyiler de var ve başka türlü olan da var. Biz çeşitli sınıflara ayrıldık.”[1306]

Yani cinlerden bazısı, salih olma yönünden tamdır. Bazısı da, bunlardan daha az salihtir. Bu nedenle de insanlarda olduğu gibi değişik sınıfları vardır.

İblîs kelimesi, yabancı bir kelime olup Arapça kökenli değildir ve gayri munsanftır,

Bir görüşe göre de; “İblîs” kelimesi, Arapça olup Allah'ın rahmetinden ümitsiz olmak, hayırdan mahrum kılmak anlamındaki “İblâs” kökünden türemiştir. Gayri munsarıf olması da, Özel bir isim olduğu veya Arapça kökenli olmayan isimlere benzediği içindir.

İblis, şeytanların babası ve ilk soylarıdır. Şeytanlar, cinlerden isyan edenlerdir.

Melekler; Allah'ın hayn, saiahı ve kurtuluşu temsil eden askerleri kabul edilirse, İblis ve maiyetindeki şeytanlar da Allah'ın kötülük ve fesadı temsil eden düşmanlarıdır. Çünkü melekler ile şeytanlann amelleri, tamamen birbirine zıt ve değişiktir. Zira meleklerin çalışmaları, ilk planda Allah'a, kulluğa, hayatı geliştirmeye, dünya işlerini düzenlemeye ve kainat düzeni ile ilgili işleri yerine getirmeye yöneliktir. Devamlı ahenk, uyum ve birleştirme için insanın hidayeti için, onu bağışlaması ve kötülüklerden koruması için Allah'a dua ederek çalışırlar.

Şeytanlann çalışmaları ise daima Allah'a karşı isyana, tahribe, dağıtma ve yıkmaya, Allah'ın birleştirmesini emrettiği şeyleri kesmeye ve kesilmesini İstediği şeyleri de birleştirmeye yöneliktir. Yeryüzünde ve alemde meydana gelen her kötülük ve fesatta mutlaka şeytanlann ilgisi ve parmağı vardır.

Şeytan, geçmiş ümmetlere kötü amelleri süslü göstermiş, küfrü ve isyanı güzel kabul ettirmiş, Allah'a isyan etmeye ve peygamberlerini yalanlamaya davet etmişlerdir. Bugün de çalışmaları bundan başka bir şey değildir.

Yüce Allah, Kur'an-i Kerim'de, kötülüğü emreden nefis (Nefs-i Emmâre) ile kınayan nefsi (Nefs-i levvame'yi) sadece birer defa zikretmesine karşılık şeytanı defalarca zikretmiş ve ondan korunmanın gerektiğini değişik şekillerde ifade etmiştir. Bunu da, sadece insanin şeytana karşı sapmamak ve dalalete düşmemek için uyanık olmasını sağlamak amacıyla yapmıştır. Çünkü şeytanın nefis üzerindeki etkisi, mikrobun vücuttaki etkisi gibidir. Mikrop, vücudun zayıflığını fırsat bilir. Onu tahrip edip yok etmek için bu zayıflık anını bekler ve saldırır.

Vücut, mikroba karşı bağışıklık kazanmamışsa mikrobun elinden kurtulamaz. Mikrobu etkisiz hale getiren ve zararlarını yok eden güçlü bakım ve bağışıklık olmadan vücut, mikropların etkilerinden kurtulamaz.

Şeytan da aynen mikrop gibidir. Nefsin zayıflığını ve hastalığını fırsat için bekler. Bu fırsatı ele geçirir geçirmez, ona saldıracak ve bozacaktır. Nefis, şeytanın ve vereceği vesveselerin hakiki giriş kapısı olan hastalıklarından kurtulabilmesi İçin sağlıklı olmak zorundadır.

Şeytanın giriş kapıları olan nefsin hastalıkları, şeytanın önünde bütün kapıları kapaya-bilmesi için kurtulması gereken insanın eksiklikleridir. Bu hastalıklar veya eksikliklerden bazılarını örnek verme mahiyetinde şöyle sıralanabilir: Zayıflık, ümitsizlik, emelsizlik, şımarıklık, aşırı sevme, kendini beğenme, yersiz övünme, zulüm, azgınlık, inkarcılık, nankörlük, acelecilik, başıboşluk, serserilik, cimrilik, açgözlülük, hırs, münakaşa, gösteriş, şüphe, kararsızlık, cehalet, gaflet, düşman olmada katı davranma, aldatma, yalan iddia, sabırsızlık, şikayet ve yakınma, infak etmeme, isyankarlık, İnatçılık, zorbalık, haddi aşma, mala düşkünlük ve dünyaya dört elle sanlma.

Bunlar, nefsin bazı hastalıklarıdır. Bu hastalıklar aracılığıyla şeytan, insanın hayatını altüst etmek ve üstün değerlerinden uzaklaştırmak için müdahale eder.

Bütün bu hastalıklarından kurtulması ve sıhhat ile afiyete kavuşup hak ve hayır ile mutmain olması için yapılacak mücahede yoluyla nefis tedavi edilmeden, şeytanın kovulması ve aldatmasının önlenmesi mümkün değildir.

Nefis bu hastalıklardan kurtulup mutmain olunca, insanın kalbi; Allah'ın zikri, şeytandan sakınma, güç ve kuvvetin Allah ile mümkün

olduğunu itiraf etme, gökleri ve yeri ayakta tutan ve yok olmaktan koruyan Allah'a yönelme gibi insanın maneviyatını güçlendiren ve ruhi kalitesini yükselten faziletlerle dolar. Şeytan, bu duruma yükselen insandan artık çekinmeye başlar ve Hz. Ömer olayında olduğu gibi, herhangi bir yolda böyle bir insanla karşılaşmaktan kaçınır.

Denilebilir ki:

“Kötülüğü telkin eden, Allah'a düşman olmaya ve öğretilerine muhalefet etmeye çağıran İblis'i Allah niçin yarattı?”

Bazı alimler, bu soruya şöyle cevap vermeye çalışmışlardır:

İblis'in yaratılışı, kullara, Allah'ın zıt şeyleri yaratabileceğini ortaya koymaktadır. Dolayısıyla varlıkların en kötüsü ve her kötülüğün sebebi olan bu varlığın yaratılması, varlıkların en şereflisi, en temizi, en nezihi ve her iyiliğin sebebi olan Cebrail meleğin yaratılışına karşılık sayılabilir. Çünkü yüce Allah, onu da yaratabilir ve bunu da yaratabilir.

Nitekim gece ve gündüzün, hastalık ile ilacın, hayat ile ölümün, güzel ile çirkinin ve hayır ile şerrin yaratılması da yüce Allah'ın kudretini, İzzetini, hakimiyet ve malikiyetini gösteren en büyük delildir.

Görüldüğü üzere Allah bu zıt şeyleri yaratmış, birini diğerine karşılık yapmış, tasarruf ve idaresi altına almıştır. Alemde bunlardan herhangi birinin tamamen yok olması; yüce hikmetini, kamil tasarrufunu ve mülkünün idaresini sekteye uğratır.

Iblis’in yaratılış hikmetlerinden biri de; Allah'ın, “Kahhâr” olma ile ilgiü isimlerine ait izlerin ortaya çıkmasıdır: Kahhâr, Muntekim, Adi, Dârr, Şedîdu'I-ikâb, Serîu'l-hisâb, zu'l-Batşi'ş-Şedîd, Hâfıd, Rafı, Muiz, Muzill gibi. Bütün bu isimler ve fiiller, muhatabı bulunması gereken kemal

özelliklerdir. Dolayısıyla insaniar ve cinler de, melekler gibi olsaydı bu isimlerin eserleri ortaya çıkmazdı.

Iblis’in yaratılış hikmetlerinden birisi de; yüce Allah'ın koruma, bağışlama, mağfiret, örtme, kullanndan dilediği kişi için hakkından vazgeçme gibi isimlerine ait izlerin ortaya çıkmasıdır. Bu şeylerin izlerinin ortaya çıkmasına imkan tanıyan hoşlanmadığı sebepleri yaratmamış olsaydı bütün bu hikmet ve faydalar gereksiz olurdu. Nitekim Resulullah (s.a.v.), buna, şu sözleriyle işaret etmektedir:

“Günah işlemeseydiniz Allah sizi yok eder ve yerinize günah işleyip istiğfar eden ve Allah'ın bağışlamasına mazhar olan başka bir kavim getirirdi.” [1307]

Iblis’in yaratılış hikmetlerinden birisi de; Allah'ın “Hikmet” ve “Ma'rifet” isimlerine ait izlerin ortaya çıkmasıdır. Yüce Allah, eşyayı yerli yerine oturtan ve en layık yerine yerleştiren “Hâbir” ve “Hâkim”dir. Eşyayı, yerinin dışına koymaz. İlmi'nin kemali ve hikmetinin sonsuzluğu nereye konulmasını gerektiriyorsa oraya yerleştirir.

Risaletini nereye vereceğini, bu görevi kimin yüklenmeye ehil olduğunu, yaptığına karşı şükredeceğini ve bu göreve elverişli olmayanları en iyi bilen O'dur.

Hoşa gitmeyen sebeplerin yokluğunu kararlaştirsaydi bir çok hikmetler işlemez olur ve sayısız yararlar yok olurdu. Taşıdıklan kötülükten dolayı bu sebepler gerçekleştirilmeseydi, onların kapsadıklan ve taşıdıkları kötülükten dolayı büyük olan hayırlar yok olurdu. Güneş, yağmur ve rüzgar gibi. Bunlardan meydana gelen yararlar, yine bunlardan meydana gelen zararla mukayese edilemeyecek kadar büyüktür.

İblis'in yaratılış hikmetlerinden birisi de; değişik taat şekilleridir. İblis yaratılmamış olsaydı bu taatlar da olmazdı. Örneğin, Cihad taatı, en sevimli taatlardandır. Bütün insanlar mü'min olsaydı bu taat meydana gelmezdi. Bunun devamı veya şekillerinden biri olan Allah için sevmek ve onun için buğz etmek taati, iyiliği emretmek ve kötülükten men etmek, çirkin arzulara muhalefet ve Allah sevgisini tercih etme, tevbe, istiğfar, sabır, düşmandan korunma, eziyet ve kötülüğünden saklanma gibi insan aklının İdrakinden aciz kaldığı sayısız hikmet ve taat şekilleri ortaya çıkmazdı. [1308]

M. Ali Sabuni, İblis'in meleklerden olup olmadığı konusunda şu bilgilere yer verir:

"İblis ile ilgili ayeti kerimelerin dış görünüşü "İstisna" edatı sebebiyle iblisin meleklerden olduğuna İşaret etmektedir. Mesela bununla ilgili olarak Yüce Allah şöyle buyurmaktadır: *"İblis müstesna meleklerin hepsi Adem'esecde ettiler"* [1309]

Bazı alimler -ayetin dış görünüşünü sözünde bulunduracak- bu görüşü ileri sürerek şöyle derler:

"Eğer iblis meleklerden olmasaydı, melekler gibi Hz. Adem'e secde etmekle mükellef tutulmazdı"

Bu görüşü savunan alemlerin dayandıklan delil, ayeti kerimede geçen istisna edatıdır. Fakat alimlerden tahkikçi olanlara göre; iblis, meleklerden değildir. Onlar, bu konuda kısaca aşağıda gelen şu delilleri ileri sürmüşlerdir.

1- Delil:

Eğer İblis meleklerden olsaydı, Allah'ın emrine isyan etmezdi. Çünkü melekler, Allah'ın emrine karşı isyan edemezler.

Nitekim Yüce Allah, Kur'ân-ı Kerîm'de bununla ilgili olarak şöyle buyurmaktadır:

"Melekler, Allah'ın kendilerine emrettiği emirlere isyan etmezler ve kendilerine emredilenleri yerine getirirler." [1310]

2- Delil:

Melekler, nurdan yaratılmışlardır. İblis ise ateşten yaratılmıştır.

a- İblis, Kur'an'ın açık ifadesiyle kendisi hakkında şöyle demektedir:

"Beni ateşten onu çamurdan yarattın yani ateş, çamura göre üstün olduğundan dolayı ben ondan daha üstünüm"

Buna göre eğer iblis meleklerden olsaydı, "Beni nurdan, Adem'i de çamurdan yarattın" derdi.

b- Sahîh bir hadisi şerifte Rasulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Melekler nurdan, cinler dumansız alevden, Adem ise sîze vasfedilenden yani topraktan yaratılmıştır" [1311]

3- Delil:

Meleklerde erkeklik ve dişilik söz konusu değildir. Çünkü onlar için nesil ve soyda yoktur. Onlar sadece şanı yüce olan Allah'ın yarattığı eşsiz ve mükemmel mahlûklardır. Allah onların varlıklannı başlangıçta evlilik ve üreyip çoğalmanın dışında yaratmıştır.

Halbuki cinler ise insanlar gibi birbirleriyle evlenirler ve bu yol ile üreyip çoğalırlar. Aynı zamanda cinler için nesil ve soyda söz konusudur. Bundan dolayı Yüce Allah, İblis hakkında şöyle buyurmaktadır:

"Ey insanoğulları! Siz beni bırakıp onu yani iblisi ve soyunu mu dost ediniyorsunuz?" [1312]

4- Delil:

İblisin cinlerden olduğunu ve yine onun fasıklık ve sapıklığından dolayı Adem'e secde etmekten kaçındığını gösteren açık nass Kehf Sûresinde şöyle geçmektedir:

"Hani meleklere: "Adem'e secde edin" demiştik. Bunun üzerine iblisten başka meleklerin hepsi Adem'e secde etmişlerdi. İblis ise "Cinlerden" idi." Adem'e secde etmediğinden dolayı Rabbinin emrinin dışına çıkarak fasıklardan olmuştu" [1313]

Bu açık ve sarih nasslar, cinlerin meleklerden olmadığına bir delil ve kanıt olarak yeter bile! Fazlasına gerek yok!.

Fakat bazı tefsircilerin -birinci görüşü savunanların- te'viline göre; "Meleklerden, " Cinler" diye adlandırılan bir topluluk kastedilmektedir.

Tefsircilerin bu te'vili, gerçekten ve doğrudan uzaktır. Çünkü kendisine lanet olunmuş İblisin meleklerden değil de cinlerden ve şeytandan olduğuna dair görüş, kalbi ve nefsi mutmain etmekte ve üstelik vicdanı da rahatlatmaktadır. Zira bu görüşe göre; meleklerin birbirleriyle evlenmeleri ve üreyip çoğalmaları söz konusu değildir. İblis ise cinler ve insanlar gibi üreyip çoğalabilmektedir.

Yüce Allah'ın, İblisin nesli ve soyu olduğuna delâlet eden şu sözü de bu görüşü desteklemekte ve kuvvetlendirmektedir:

“Ey insanoğulları! Siz Beni bırakıp onu Yani İblisi ve “Soyunu”mu dost ediniyorsunuz?” [1314]

Buna göre eğer iblis meleklerden olsaydı, onun nesli ve soyu olmazdı. Çünkü meleklerin birbirleriyle evlenmeleri ve bunun sonucunda nesilleri ve soyları yoktur. Bu da, İblisin meleklerden olmadığını gösteren apaçık bir nassür, Bu görüşün aksi ise gerçekten uzaktır. [1315]

Yine M. Ali Sabuni, Hz. Adem (a.s)'ın yaratılış evreleri ile ilgili olarak şöyle der:

1- Toprak Merhalesi:

Hz. Adem (a.s)'ın yaratılışının esası ve gelişiminin ana maddesi topraktır. Şanı Yüce Allah, Hz. Adem (a.s)'ı yaratmak istediğinde meleklerden, çeşitli renklerdeki topraklan yeryüzünün üzerinden toplamalarını emretti. Bunun üzerine melekler Allah'ın emri üzerine istenilen toprakları yeryüzünden topladılar. Meleklerin yeryüzünden topladıkları bu topraklar, Hz. Adem (a.s)'ın yaratılışında esas tutulmuştur.

Yüce Allah'ın şu ayeti buna delâlet etmektedir:

“Sizi topraktan yaratması O'nun varlığının delillerindendir. Sizi topraktan yaratmasının hemen akabinde birer insan olarak yeryüzüne dağıldınız.” [1316]

Sahîh bir hadisi şerifte ise Rasulullah (s.a.v..v) şöyle buyurmaktadır:

“Allah, Adem'i yeryüzünün her tarafından topladığı bir tutam topraktan yaratmıştır. Bu sebeple ademoğulları toplanan o topraklar ölçüsünde bir kısmı beyaz, bir kısmı kırmızı ve siyah, bir kısmı kötü, bir kısmı temiz ve hoş olarak dünyaya gelmiştir.” [1317]

2- Çamur Merhalesi:

Allah, meleklerin yeryüzünde getirdiği bu çeşitli renkteki topraklan bir araya getirip onları suyla karıştırmıştı. İşte Hz. Adem (a.s)'da böylece birbirine tutuşturulmuş yapışık çamurdan oluşmuştur. Yüce Allah'ın şu ayeti buna işaret etmektedir:

“Biz onları birbirine tutuşturulmuş özlü ve yapışkan bir çamurdan yaratmışızdır.” [1318]

Hz. Adem (a.s) uzun bir müddet -yaklaşık olarak kırk sene- çamur şeklinde kalmıştır. Hz. Adem (a.s) bu şekilde dururken ona el vb, bir şey ile vurulduğunda ateşte pişene benzeyen bîr ses onda oluşmuştu. İşte ateşte pişenden maksat, salsâl yani kuru çamur lafzıdır.

Yüce Allah bu konuyla ilgili olarak şöyle buyurmaktadır:

“Allah, insanı ateşte pişmiş gibi kuru bir çamurdan yaratmıştır. Cinleri de, yalın bir alevden yaratmıştır.” [1319]

3- Yaratılış Merhalesi:

Yüce olan Allah isteği doğrultusunda bu çamur, işitebilen, görebilen, eksiksiz, tam ve normal bir insan halini almıştır. Bundan dolayı Allah, ona kendi ruhundan üflemiş olduğundan ötürü bu insan, en güzel bir şekilde ve en mükemmel bir biçimde büyük bir ahlak ile cömert bir insan konumuna gelmiştir.

Bu merhale, Hz. Adem (a.s)'in yaratılışındaki merhalelerin sonuncusudur. Yine bu merhale, Hz. Adem (a.s)'on son şeklini almasından ötürü "Yaratılış merhalesi" diye de adlandırılmıştır. Hz. Adem (a.s)'ın yaratılış merhalesinde yani ruh üfürüimesinden uzun bir müddet önce - yaklaşık olarak kırk sene- bu merhalede kaldığı bazı rivayetlerde geçmektedir. Belki de "Dehr" yani insan süresindeki ayeti kerime, Hz. Adem (a.s)'ın bu merhalede kaldığı müddete işaret etmektedir ki Yüce Allah'ın bu ayeti şu şekildedir:

"İnsan, yaratılıp bahse değer bir şey olana yani ruh ühırülene kadar, şüphesiz uzun bir müddet yaklaşık kırk sene geçmiş midir?" [1320]

Açıklama:

Ayeti kerimede geçen "İnsan" kelimesinden maksat, Hz. Adem (a.s)'dır. Hz. Adem (a.s)'ın Nesli:

"Hz. Adem (a.s)'ın nesline ve onun dışındaki insanlardan geriye kalanlara gelince, Allah onları türeme ve evlenme yoluyla yaratmıştır. İnsanoğullarınm yaratılmasında Hz. Adem (a.s)'ın geçirdiği merhalelerden farklı merhaleler geçirmişlerdir. İnsanoğullarının yaratılmasında geçen merhaleler şunlardır:

1- Nutfe (damla) merhalesi.

2- Alaka (kan pıhtısı) merhalesi.

3- Mudga (et parçası) merhalesi.

4- Ruh üfürülmesi merhalesi.

Yüce Allah insanoğlunun geçirdiği bu merhaleleri şöyle anlatmaktadır:

"Ey insanlar! Öldükten sonra tekrar Allah tarafından diriltilmekten şüphede iseniz bilin ki, neden yaratıldığınızı size açıklamak için, biz sizi ilk önce topraktan yani Hz. Adem'in yaratılışı sonra nutfeden yani insanoğlunda küçük bir damladan sonra kan pıhtısından yani kanın katılaşmasından sonra da yapısı belli belirsiz bin çiğnem et parçasından yaratmışızdır." [1321]

11- Fare Ve İsrailoğullarından Bir Kavmin Fareye Dönüşmüş Olması

2697- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"İsrail oğullarından bir ümmet çirkin bir kılığa girdirilmek üzere insanlık tarihinden silinip yok olmuştur. O kavmin ne kötülük işlediği bilinmiyor. Ben bu ümmetin ancak fareye dönüştüğünü zannediyorum. Görmez misiniz, fare, kendisi için önüne deve sütü konulduğunda onu içmez, koyun sütü konulduğunda ise onu içer." [1322]

Açıklama:

Deve eti, İsrail oğullarına haram kılınmıştı. Dolayısıyla İsrail oğulları kesinlikle devenin sütünü de içmezlerdi. Farenin deve sütünü içmemesi de, onları, böyle bir yerde toplayan nokta oluyor. İşte bundan dolayı Resulullah (s.a.v.) onların fareye dönüştüklerini belirtmiştir.

Zeccâc ve İbnü'l-Arabî gibi bazı alimler, bugün mevcut olan maymun, fare, domuz gibi hayvanların, buna dönüşen ümmetin neslinden olduğunu iddia etmişlerdir. Cumhur ise Ebu Said hadisiyle amel ederek bu tür hayvanların, buna dönüşen hayvanların neslinden olmadıklarını, onların yok olduklarını belirtmişlerdir.

12- Mümin Kimsenin Bir Delikten İki Defa Is1rılmaması

2698- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Mümin, bîr delikten iki defa ısırılmaz." [1323]

13- Mümin Kimsenin Her İşinin Hayr Olması

2699- Suheyb (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Mümin kimsenin işine şaşarım. Gerçekten onun bütün işleri hayırdır. Bu müminden başka hiç kimse de yoktur. Kendisine bir iyilik isabet ederse verdiği nimetten dolayı Allah'a şükreder. İşte bu, onun için bir hayır olur. Bir sıkıntı isabet ederse buna karşı sabreder. Bu da onun için bir hayır olur." [1324]

14- İçinde Aşırılık Bulunduğu Ve Övülen Kimse Üzerine Bir Fitne Olmasından Korkulduğu Zaman Övmenin Yasak Olması

2700- Ebu Bekre (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Peygamber (s.a.v.)'in huzurunda bir kimse, birisini medhetti. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.), o adama defalarca:

“Yazıklar olsun sana! Arkadaşını böyle övmekle onun boynunu kestin! Arkadaşını böyle övmekle onun boynunu kestin!” buyurdu. Sonra da:

“Sizden birisi arkadaşını muhakkak surette medh etme durumunda olduğu takdirde:

Filanca kişi görünüşüne göre iyi sanırım. Allah, ona yeterlidir. Ben Allah'a karşı hiç kimseyi görünüşü itibariyle temize çıkaramam. Onu şöyle şöyle zannederim” desin. Fakat bunu da gerçekten o kimseyi bu şekilde biliyorsa öyle söylesin!” buyurdu. [1325]

Açıklama:

Hattâbî'ye göre burada “Meddah” ile kastedilen; halkı övmeyi adet haline getirerek bu yolla kişisel maddi kazanç sağlayan, onları sömüren ve diğer taraftan da onları kibir, gurur ve nefsi beğenme tehlikesine sokan dalkavuklardır. Ama bir kimseyi yaptığı iyi bir fiilden dolayı öven ve bu övgüyle adamı bu tür iyi fiiller işlemeye teşvik etmeyi ve başkalannın da ondan örnek almasını amaçlayan kişi meddah sayılmaz.

Dolayısıyla da dalkavukların yüzüne toprak saçılması emredilmiştir.

“Arkadaşının boynunu vurmaktan” maksat; onu aşırı derecede övmenin onu boğazlamak olduğudur. Yani onu manevi yönden öldürmektir. Çünkü övülen kişi, bu övgüden dolayı kibirlenip mağrur olabilir. Kibir ve gurur ise manevi yönden o kimseyi mahveder.

Görüldüğü üzere kişiyi övmenin yasaklığına dair hadis bulunduğu gibi kişiyi yüzüne karşı övmenin meşruluğu hakkında da çeşitli hadisler vardır. Alimler bu hadislerin arasını şöyle uzlaştırmalardır.

Kişiyi övme hususunda aşırı gitmek yasaklanmıştır. Yine övüldüğünü duyan kişi bundan dolayı kendisini beğenip kibir ve gurura kapılacak karakterde bir kimse ise onu övmek yasaktır. Fakat olgun, takva sahibi olup akıllı ve şuurlu bir mümin için kibirlenme ve gururlanma tehlikesi olmaz. Bu itibarla övüldüğü takdirde kibirlenmesinden endişe duyulmayan böyle bir kimseyi yüzüne karşı bile övmekte bir sakınca yoktur. Tabii övgüde aşırı gitmemek şarttır. Karakteri sağlam kişiyi övmek, eğer onun hayırlı hizmetlere karşı şevkini ve hevesini artırır, çalışma aşkını kamçılar veya başka kimselerin onu örnek almasına vesile olursa bu takdirde onu övmek müstehabtır.

2701- Hemmâm İbnu'l-Haris'ten rivayet edilmiştir:

“Bir kimse, Osman'ı medhetmeye başlamıştı. Bunun üzerine Mıkdâd derhal davranıp dizleri üzerine diz çöktü. Zaten Mıkdâd, iri yapılı bir adamdı. Derken o medh edici kimsenin yüzüne doğru çakıl taşı avuçlayıp atmaya başladı. Osman, Mıkdâd'a:

“Senin bu halin de nedir?” diye sordu. Mıkdâd: Resulullah (s.a.v.):

“Meddah kimseleri gördüğünüz zaman onların yüzlerine toprak saçın!” buyurdu” dedi. [1326]

15- Büyük Olan Kimseye Bir Şeyi Eliyle Uzatıp Vermek

2702- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Rüyada kendimi bir misvakla dişlerimi ovalarken gördüm. Derken benî, biri diğerinden daha yaşlı iki kişi çekti. Ben de misvakı onlardan yaşça küçük olanına uzattım." Bana:

"Büyüğüne ver!" denildi.

Bunun üzerine ben de misvakı büyük olan kimseye verdim. [1327]

16- Hadisi Söylemede Acele Etmeyip Teenni Etmek Ve İlmi Yazmanın Hükmü

2703- Ebu Saîd el-Hudrî (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Benim ağzımdan Kur'an'dan başka hiçbir şey yazmayın. Kur'an'dan başka bir şey yazmış kimse varsa onu silsin. Ancak yazmaksızın benden dilediğiniz gibi rivayet edin. Bunda hiçbir sakınca yoktur. Herkim bile bile bana yalan söz isnat ederse cehennemdeki yerine hazırlansın." [1328]

Açıklama:

Hz. Peygamber (s.a.v.), yazılan hadislerin Kur'an'la karıştırılmasından endişe ederek sahabilere hadis yazmalarını ilk önce yasaklamıştı. Bu endişe kalkıp hadislerin Kur'an'la karışmayacağından emin olunca hadis yazılmasına izin vermiştir.

17- Ashâb-ı Uhdûd, Sihirbaz, Rahip Ve Oğlan Çocuğu Kıssası

2704- Suheyb (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Sizden öncekiler arasında bir hükümdar vardı. Bu hükümdarın bir de sihirbazı vardı. Sihirbaz ihtiyarlayınca hükümdara:

“Ben ihtiyarladım. Dolayısıyla bana bir çocuk gönder de, bildiğim sihri ona öğreteyim” dedi.

Bunun üzerine hükümdar, ona sihir öğretebileceği bir çocuk gönderdi. Çocuk, sihirbazın yanma gidip geldiği yolun üzerinde bir rahibe rastladı. Çocuk, o rahibin yanına oturup onun konuşmasını dinledi ve onu çok beğendi. Artık çocuk, sihirbazın yanma giderken rahibe de uğruyor, yanında otururdu. Derken çocuk, sihirbaza geldiğinde sihirbaz onu dövdü. Çocuk bunu rahibe şikâyet etti. Rahib ona:

“Sihirbazdan korktuğun zaman, “Beni ailem salmadı” de! Ailenden korktuğun zaman ise fbeni sihirbaz salmadı” de!” dedi.

Çocuk bu şekilde devam ederken bir gün büyük bir hayvanın üzerine geldi. Bu hayvan, insanları yollarından alıkoymuştu. Kendi kendine:

“Sihirbaz mı daha faziletli, yoksa râhib mi daha faziletli bugün bunu anlayacağım” dedi. Bunun üzerine bir taş alıp:

“Allah’ın! Eğer rahibin işi sana sihirbazın işinden daha sevimli ise, yollarından alıkonulmuş bu insanların işlerine gitmeleri için bu hayvanı öldür” deyip taşı fırlattı ve hayvanı öldürdü. İnsanlar da işlerine gittiler. Daha sonra rahibe gelip bu olayı ona anlattı. Râhib, ona:

“Ey oğulcuğum! Bugün sen benden daha faziletlisin. Senin hâlin gördüğüm bu yüksek dereceye ulaşmıştır. Sen muhakkak imtihan olunacaksın. Eğer imtihan olunursan, benim bulunduğum yeri hiçkimseye söyleme” dedi.

Çocuk körler ile abraşları iyileştiriyor, diğer hastalıklardan İnsanları tedavi ediyordu. Derken hükümdarın yanında bulunanlardan kör olmuş birisi bunu işitti. Bu kimse, birçok hediyeler getirerek ona:

“Eğer beni İyileştirİrsen, şuradaki şeylerin hepsi senin olsun!” dedi. Çocuk:

“Ben hiç bir kimseyi iyileştiremem. Şifâyı ancak Allah verir. Eğer sen Allah'a İman edersen, ben de Allah'a dua ederim. O da sana şifa verir” dedi. Adam Allah'a iman etti. Allah da ona şifasını verdi. Daha sonra hükümdarın yanma gelerek eskiden oturduğu gibi yanındaki yerine oturdu. Hükümdar, ona:

“Gözlerini sana tekrar kim iade etti?” diye sordu. Adam:

“Rabbim!” diye cevap verdi. Hükümdar:

“Senin benden başka Rabbin var mı?” dedi. O adam:

“Benim Rabbim de, senin Rabbin de Allah'tır” diye cevap verdi. Bunun üzerine hükümdar onu tutuklatıp ona kendisini bu hale getirenin kim olduğunu söyletene kadar işkenceye devam etti. Nihayet o adam, çocuğun yerini söyledi. Çocuğu getirdiler. Hükümdar, ona:

“Ey oğulcuğum! Sihrin, körleri ve abraşları iyileştirecek ve şunu şunu yapacak dereceye ulaşmış” dedi. Çocuk:

“Ben hiç kimseyi iyileştiremem! Şifayı veren ancak Allah'tır” dedi.

Bunun üzerine hükümdar, çocuğu tutuklattı, ona rahibin yerini söyletene kadar işkenceye devam etti. Nihayet çocuk, rahibin yerini söyledi. Rahibi getirdiler. Ona:

“Dininden dön!” denildi. Rahib, dininden dönmeye razı olmadı. Derken hükümdar bir testere istedi ve onu başının ortasına koydu ve başını ikiye yardı. Rahibin başı iki tarafa düştü.

Sonra hükümdarın maiyetinde bulunan adam getirildi. Ona:

“Dininden dön!” denildi. O da, dininden dönmeye razı olmadı. Hemen testereyi başının ortasına koydu ve başını ikiye yardı. Adamın başı iki tarafa düştü.

Sonra çocuk getirildi. Ona da:

“Dîninden dön!” denildi. O da dininden dönmeyi kabul etmedi. Bunun üzerine hükümdar, çocuğu, maiyetinde bulunan bazı kimselere vererek:

“Bunu filân dağa götürün ve onu dağm üzerine çıkarın. Dağın zirvesine ulaştığınız zaman dininden dönerse ne âlâ! Dönmezse onu dağm tepesinden aşağı atın” dedi.

Bunun üzerine çocuğu götürdüler ve dağa çıkardılar. Çocuk:

“Allah’ın! Dilediğin herhangi bir şeyle beni bunlardan kurtar!” diye dua etti. Bunun üzerine dağ şiddetli bir şekilde onları salladı. Sonra da dağdan aşağı düştüler. Derken çocuk yürüyerek hükümdarın yanma geldi. Hükümdar, ona:

“Arkadaşların sana ne yaptı?” diye sordu. Çocuk:

“Allah beni onlardan kurtardı” dedi.

Hükümdar onu yine maiyetinde bulunan birkaç kişiye vererek:

“Bunu götürün, bir gemiye yükleyerek denizin ortasına varın. Eğer dininden dönerse ne âlâ! Aksi takdirde onu denize atın!” dedi.

Bunun üzerine onlar çocuğu götürdüler. Kıyıdan iyice açıldıkları zaman çocuk yine:

“Allah’ın! Dilediğin herhangi bir şeyle beni bunlardan kurtar!” diye dua etti. Hemen gemileri alabora olarak onlar suda boğuldular.

Çocuk yine yürüyerek hükümdarın yanma geldi. Hükümdar, ona:

“Arkadaşların sana ne yaptı?” diye sordu. Çocuk:

“Allah beni onlardan kurtardı” dedi. Bunun üzerine çocuk, hükümdara:

“Sana emredeceğim şeyi yapmadıkça, sen beni asla öldüremezsin!” dedi. Hükümdar:

“Nedir o?” diye sordu. Çocuk:

“Halkı bir meydanda toplarsın ve beni bir ağaca asarsın. Sonra torbamdan bîr ok al! Bu oku yayın ortasına koy. Sonra da “Bismillâhi Rabbi'1-gulâm” bu çocuğun Rabbi olan Allah'ın adıyla diyerek oku bana at. Bunu yaparsan ancak beni öldürürsün” dedi. Bunun üzerine hükümdar hemen halkı bir meydanda topladı ve çocuğu bir ağaca astı. Sonra torbasından bir ok aldı ve oku yayın ortasına koydu. Sonra da:

“Bismillâhi Rabbi'l-gulâm” bu çocuğun Rabbi olan Allah'ın adıyla” diyerek çocuğa oku fırlattı. Ok çocuğun şakağına isabet etti. Çocuk elini şakağına, okun vurduğu yere koydu ve öldü. Bunun üzerine halk:

“Çocuğun Rabbine iman ettik! Çocuğun Rabbine iman ettik! Çocuğun Rabbine iman ettik!” dediler. Hemen hükümdara gidilerek ona:

“Ne dersin? Allah'a yemin ederim ki, korktuğun şey başına geldi, halk iman etti” denildi. Bunun üzerine hükümdar, yolların başlarına uzun çukurlar/hendekler kazılmasını emretti. Bunun üzerine derhal uzun çukurlar kazıldı, içerisinde ateşler yakıldı ve:

“Kim dininden dönmezse, onu bu ateş çukurlarının içerisine atın!” dedi. Yada hükümdara:

“Sen at!” denildi.

Nihayet hükümdarın askerleri, faaliyete geçip dininden dönmeyen insanları o ateş çukurlarının içerisine atıp yaktılar. Nihayet beraberinde küçük bir çocuğu bulunan bir kadın geldi. Kadın oraya düşmekten irkilip geri çekindi. Bunun üzerine çocuk, annesine:

“Ey anneciğim! Sabret! Çünkü sen hak üzeresin!” dedi. [1329] Ashabı Uhdud, Buruc: 85/4-10 ayetleri arasında anlatılmaktadır. Burada anlatılan olayla ilgili çeşitli rivayetler ileri sürülmüştür. M. Hamdi Yazır konuyla ilgili olarak şöyle der:

“Bunların kimler ve nerelerde olduğuna ve Yemen'de, Necran'da, Irak'ta, Şam'da veya Habeş'te mecusiler veya yahudiler veya bazı krallar tarafından yapıldığına dair birçok rivayet nakledilmiş ise de Kur'ân bunlan belirleme maksadı taşımadığından, sadece nitelikleri ve fiilleriyle zikr olunmuşlardır.

Ebu Hayyan der ki: Müfessirler Ashab-ı Uhdud hakkında on'dan fazla görüş belirtmişlerdir. Her görüşün de bir uzun kıssası vardır. Biz onları bu kitabımıza yazmak istemedik. Hepsinin kapsadığı mânâ şudur: Kâfirlerden bir takım kişiler yerde hendekler açtılar ve bunlarda ateş yaktılar. Müminleri bu ateşlerin karşısına diktiler. Dininden döneni bıraktılar, imanda ısrar edeni yaktılar. Ashab-ı Uhdud müminleri yakanlardır.

Kaffâl de tefsirinde şöyle der: Ashab-ı Uhdud kıssasında değişik rivayetler zikretmişlerdir. Bununla beraber içlerinde sahih denecek derecede bir şey yoktur. Ancak bu rivayetler şu noktada birleşmişlerdir ki müminlerden bir topluluk, kavimlerine karşı yahut kendilerine hakim olan kâfir bir krala muhalefet etmişler, o da bunları içi ateş doîu hendeğe attırmıştır. Ve zannederim ki, demiş, bu olay Kureyşliler arasında meşhur idi. Yüce Allah bunu Resulünün ashabına anlatarak dinleri hakkında karşı karşıya kaldıkları eziyetlere sabır ve tahammül etmeleri gerektiğine dikkat çekmiştir. Çünkü haberlerde meşhur olduğu üzere Kureyş müşrikleri müminlere eziyet ediyorlardı.” [1330]

Mevdudi'de Ashabı Uhdud olayının tarihi yönünü şöyle anlatmaktadır:

“İslâm tarihçilerinin açıklamalan bu olayı sadece tasdik etmekle kalmaz, ayrıca ayrıntılı bir biçimde bilgi de verirler. Yemen ilkin M. 340 Yılında hristiyanlann eline geçti ve M. 378'e kadar hakimiyetleri devam etti. O zaman hristiyan misyonerler Yemen'e geldiler. Bu dönemde zahid, mücahid ve iman sahibi bir hristiyan seyyah olan Faymiyun, Necran'a geldi ve halka putlara tapmaktan vazgeçmeleri için tebliğ etmeye başladı. Bu tebliğ sayesinde Necran halkı hristiyanlığı kabul etti. Necran'ı üç kişi idare ediyordu. Biri o kabilenin başkanlığını, dışişlerini ve askeri işlerini yürüten Seyyid, ikincisi içişlerini yürüten Akib, üçüncüsü dini işleri İdare eden Papaz. Güney Arabistan'da Necran önemli bir stratejik konuma sahipti. Aynı zamanda ticaret ve sanayi merkeziydi. Sunî ipek, deri ve silah sanatları revaçtaydı, ayrıca Yemen cübbesi de meşhurdu. Bundan da anlaşılıyor ki Zûnuvas, sadece dinî endişelerle değil siyasi ve ekonomik nedenlerle Necran'ı işgal etmek için yola çıkmıştı. Necran'ın Seyyidi Harise hakkında bir Süryâni tarihçisi olan Haritas şöyle yazar:

“Zûnuvas onu katletti ve onun iki kızını öldürdükten sonra, kızlarının kanını içmesi için kansi Roma'yı zorladı. Sonra onu da katletti. Papaz Paul'un mezarını kazdırdı ve kemiklerini ateşe attırdı. Ateş dolu hendekler içinde kadınlan, erkekleri, çocuklan, papaz ve rahipleri yaktılar. Toplam 20.000'den 40.000'e kadar insan telef oldu.” Bu olay M. Ekim 523'de vuku buldu. Nihayet M. 525'de Habeşistan Yemen'e saldırarak Zûnuvas'm Himyer saltanatına son verdi. Hüsni Gurap'ta Yemen'de bir bölge yapılan arkeolojik araştırmalar sırasında birtakım levhalar bulunmuş ve bunların üzerindeki yazılardan bu olayları aydınlatıcı bilgiler eide edilmiştir.

M.6. yüzyılda hristiyaniarın çeşitli kitaplarında Ashab-ı Uhdud hadisesi zikredilmiş ve bizzat görenler tarafından ayrıntılı bir biçimde nakledilmiştir. Sahicilerden bazıları anlatma yolunu seçerken, bazıları da bizzat yazmışlardır. Şu üç kitabın yazarı da o dönemde yaşamışlardır.

Birincisi Prokopiyus, ikincisi Cosmos Indcopleustis bu Necaşi'nin Elesboan emri ile o zaman Batlamyus'un Yunanca kitabını tercüme ediyordu. Habeşistan'ın sahil şehri Andolis'te oturuyordu. Üçüncüsü Johannes Mala'dır ve ondan sonra da bir çok tarihçi bu olayı nakletmiştir. Daha sonraları Johannes of Ephesus (öl. 585) yazdığı kitap olan Kanisa Tarihi'nde Necran hristiyanlarının ateşe atılmaları hadisesi hakkında, Simeon'un, Dercila'nin başkanı Abbot von Gabula'ya yazdığı bir mektubu nakleder. Papaz Simeon, bu hadiseyi bizzat görenlerden Yemenli'lerden rivayet etmiştir. Bu mektup ayrıca M. 1881 ve M. 1890'da “Hristiyan Şahidlerinin Hayatı' adlı bir kitapta yayınlanmıştır. Yakubî Patriarch Dionusisus ve Zacharia of Mitylene sûryani lisanında basılan kitaplardan nakletmişîerdir. Yakub Surucî de Necran hristiyanları hakkında bilgi vermiştir. Erreha (Edessa) Papazı Pulus, Necranlı hristiyaniarın

katledilmeleri dolayısıyla bir mersiye de yazmış ve bu mersiye günümüze kadar gelmiştir. Süryani lisanında yazılmış kitabın İngilizce tercümesi (Book of the Himyarites) müslüman tarihçilerin açıklamalarını onaylamaktadır. Britİsh Museum'da bu devirle ilgili Habeşistan'dan gelen birtakım vesikalar bulunmaktadır ve bu vesikalar da hadiseyi doğrulamaktadırlar. Filbî, kendi seyahat kitabında (Arabian Hîghlanda) Necranlıların Ashab-ı Uhdud olayının geçtiği yeri hâlâ bildiklerini yazmaktadır. Ummi Hark'ın yanında bir tepe üzerinde bazı resimler de bulunmaktadır. Ayrıca Necran'daki Kabe'nin yeri de Necran halkı tarafından bilinmektedir. Habeşistan hristiyanları Necran'ı ele geçirdikten sonra buraya Kabe şeklinde bir mabed inşa etmişler ve Mekke'deki Kabe-i Muazzama yerine bunu dinî merkez kılmak istemişlerdir. Buranın papazları başlarına sarık sararlardı. Ayrıca bu mabedi 'Haram' kutsal-çev ilân etmişlerdi. Roma buraya mâlî yardımda bulunuyordu. Mabedin papazları Rasulullah (s.a.v.) ile münazara yapmak için Mekke'ye gelmişlerdir. Bu meşhur münazara Ali İmran: 61'de zikredilmiştir. [1331]

18- Hicret Hadisi

2705- Berâ' İbn Âzib (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

"Ebu Bekr es-Sıddîk, babama geldi. Babam evde idi. Ondan bir semer satın aldı ve babama:

Oğlunu benimle gönder de şunu evime kadar beraber taşıyalım" dedi. Babam da:

“Haydi götür” dedi. Ben de onu yüklendim. Babam da parasını alarak onunla birlikte çıktı. Bu arada babam, Ebu Bekr'e:

“Ey Ebu Bekr, Resulullah (s.a.v.)'le birlikte Mekke'den Medine'ye hicret esnasında geceleyin yürüdüğünüzde ne yaptığınızı bana anlatsana!” dedi. Bunun üzerine Ebu Bekr şöyle dedi:

“Evet, biz bütün gece yürüdük, sonra öğle ortasında sokaklar boşalıp ortalıkta kimse dolaşmadığı zamana kadar yürümeyi sürdürdük, nihayet üzerine henüz güneş gelmemiş uzun bir gölgesi olan kayaya vardık ve orada konakladık. Kayanın yanma vardım. Peygamber (s.a.v.)'in gölgesinde uyuyacağı yeri elimle düzenledim ve üzerine bir kürk serip:

“Ey Allah'ın Resulü! Sen uyu, ben etrafa göz kulak olurum!” dedim. O da uyudu. Etrafa göz kulak olmak için dışarı çıktım. Bir de baktım ki, bir koyun çobanı koyunlarıyla birlikte kayaya doğru geliyor. O da bizim gibi kayanın gölgesinden yararlanmak istiyordu. Hemen karşısına çıkıp:

“Ey delikanlı! Sen kimin çobanısın?” dedim. O da:

“Mekke şehir halkından bir adamın çobanıyım!” dedi. Ben:

“Koyunlarında süt var mı?” dedim. Çoban:

“Evet, var” dedi. Ona:

“Bana sut sağar mısın?” dedim. O da:

“Evet, sağarım!” deyip bir koyun tuttu. Ona:

“Koyunun memesini; kıldan, topraktan ve kirden iyice temizle!” dedim.

Çoban yanındaki çanağa bir miktar süt sağdı. Yanımda su içmesi ve abdest alması için Peygamber (s.a.v.)'e verdiğim bir su tulumu vardı. Peygamber (s.a.v.)'in yanma geldim. Onu uykusundan uyandırmak

istemedim. Kendi kendine uyanmasını bekledim. Derken kendisinin uyandığını gördüm. Bu sırada sütün üzerine biraz su döktüm. Ona:

“Ey Allah'ın Resulü! Şu sütü iç!” dedim. Resulullah (s.a.v.)'de onu içti. Ben de onun bu sütü içmesinde n memnun kaldım. Sonra Resulullah (s.a.v.), bana:

“Hareket etme vakti gelmedi mi?” diye sordu. Ben de:

“Evet, geldi” dedim.

Güneş kaydıktan sonra yola çıktık. Biz, sert bir toprak üzerinde iken Sürâka b.

Malik peşimizden geldi. Ben:

“Ey Allah'ın Resulü! Yakalandık!” dedim. Resulullah (s.a.v.), bana:

“Üzülme, Allah bizimledir” [1332] buyurdu. Sonra Süraka'ya beddua etti. Bunun üzerine Süreka'nın atı tökezleyip karnına kadar yere battı. Zannederim Şüreka şöyle demişti:

“Sizin bana beddua ettiğinizi anladım. Siz benim için, Allah'a dua edin, peşinizdeki sizi arayanlan geri çevirmem için Allah sîze yardım etti” dedi. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.) ona dua etti, o da düştüğü zor durumdan kurtuldu. Hemen geri döndü ve karşılaştığı herkim var ise ona:

“Ben, sizin namınıza yeteri kadar baktım, hiç kimse görmedim” diyerek geri çevirdi. Böylece bize verdiği sözünü yerine getirdi. [1333]

54. TEFSİR BÖLÜMÜ

Tefsir:

Bir şeyi iyice açıklamak, keşfetmek anlamındadır. Terim olarak ise beşerî takat oranında, Yüce Allah'ın muradına delâlet etmesi yönünden Kur'an-ı Kerim'i inceleyen bir ilimdir.

Konusu, Kur'an ayetleridir.

Gayesi, iki cihanda selamete ve mutluluğa ulaşmak için Allah Teâla'nin kitabını yine O'nun muradına uygun bir şekilde anlamak, anlatmak ve yararlı hükümler çıkarmaya kudret kazanmaktır.

2706- Ebu Hureyre (r.a)'tan rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

“Allah tarafından İsrailoğullarına:

“Kudüs'ün kapısından secde ederek girin ve 'hıtta'/bizi affet deyin” [1334] denildi. Fakat bu hıtta ile ilgili emri değiştirip kıçları üzerinde emekleyerek girdiler. Hıtta yerine “Kılın içinde bir habbe” dediler.” [1335]

Açıklama:

İsrailoğulları Tih çölünde kırk sene kaldıktan sonra Yusa ile oradan çıkıp Allah tarafından Kudüs'e girmeleri sağlanmıştı. Yalnız şehrin kapısından girerken Allah'a bir şükür ifadesi olarak secde halinde eğilerek girmeleri emredilmişti. Bunun için de “Hıtta” bizi affet demeleri istenmişti. Fakat onlar, Allah'ın bu “Hıtta” emrini “Habbe” şeklinde değiştirerek şehre

“Habbe” diyerek girmişlerdir. Onlar böyle yapmakla Allah'ın emrine muhalefet etmiş olmaktaydılar. Allah'da onlar veba hastalığıyla cezalandırdı.

2707- Enes b. Mâlik (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Yüce Allah, Resulullah (s.a.v.) üzerine, ölümünden önceye kadar arka arkaya vahiy indirdi. Nihayet Resulullah (s.a.v.) vefat etti. Vahyin en çok olduğu zaman, Resulullah (s.a.v.)'in vefat ettiği günde idi. [1336] (Mekke'nin fethinden sonra Resulullah (s.a.v.)'e heyetlerin gelmesi daha da artmıştı. Onlar geldiklerinde Resulullah (s.a.v.)'e çeşitli hususları soruyorlar, bunun üzerine de ayetler iniyordu. Dolayısıyla bu dönemde daha fazla ayet İnmiş olmaktaydı.

2708- Târik b. Şihâb'tan rivayet edilmiştir: “Yahudiler, Ömer'e:

Şu,

“İşte bugün dininizi kemale erdirdim, üzerinizdeki nimetimi tamamladım ve size din olarak müslümanlığa razı oldum” [1337] ayeti, biz Yahudiler topluluğu üzerine inse, onun indiği günü bilsek o günü mutlaka bayram yapardık” dediler. Bunun üzerine Ömer:

“Ben o ayetin indirildiği günü, saati ve indirildiği zaman Resulullah (s.a.v.)’in nerede olduğunu gerçekten bilmekteyim. O Müzdelife gecesinde biz Resulullah (s.a.v.)'Ie birlikte “Arafat'ta vakfe yaparken inmiştir” dedi. [1338]

2709- Hz. Aişe (r.anha) dan rivayet edilmiştir:

“Aişe, Yüce Allah'ın;

“Yetim kızlar hakkında adaleti gözetemeyeceğinizden korkarsanız” [1339] ayeti hakkında şöyle der:

“Bu ayet, şunun hakkında inmiştir: Bir erkeğin yanında bir yetim kız olur ve bu erkek, onun velisi ve mirasçısı olur. Kızın malı var, fakat kızın hakkını koruyacak kimsesi yoktur. Velisi, malı için onu başkasıyla evlendirmez. Bu suretle o kıza zarar verir ve ona iyi bakmaz. Bunun üzerine Yüce Allah,

“Yetim kızlar hakkında adaleti gözetemeyeceğinizden korkarsanız o zaman size helal olan kadınlardan ikişer, üçer, dörder nikah edin” [1340] buyurdu.

Yani Yüce Allah burada:

“Size neleri helal kıldığıma bir bak da, zarar verdiğin şu yetim kızı bırak!” demektedir. [1341]

2710- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

“Âişe, Yüce Allah'ın;

“Fakir ise maruf/meşru bir şekilde yesin” [1342] ayeti hakkında şöyle der:

Bu ayet; yetim kimsenin işlerini gören ve malına bakıp ıslah eden kimsenin fakir olması durumunda yetimin malından maruf/meşru bir şekilde yiyebileceği hakkında indirilmiştir. [1343]

2711- Hz. Âişe (r.anhâ)'dan rivayet edilmiştir:

“Âişe, Yüce Allah'ın;

“Eğer bir kadın, kocasının geçimsizliğinden yada yüz çevirmesinden endişe ederse..” [1344] ayeti hakkında der ki:

Bu ayet; bir adamın nikahında altında bulunup uzun zaman iyi bir geçim süren, sonra adam onu boşamak istediğinde, kadın:

"Beni boşama, tarafımdan her şey sana helal olduğu halde beni nikahında tut!" diyen kadın hakkında indirilmiştir. [1345]

2712- Saîd b. Cübeyr'den rivayet edilmişir:

"Abdurrahman b. Ebza, bana; şu iki ayeti Abdullah İbn Abbâs'a sormamı emretti:

"Her kim bir mümini kasten öldürürse onun cezası, içerisinde ebedi kalmak şartıyla cehennemdir" [1346] Bu ayeti, Abdullah İbn Abbâs'a sordum. O da:

"Bu ayeti, hiçbir şey nesh etmedi" dedi. Sonra da ona:

"Onlar öyle kimselerdir ki, Allah'la birlikte başka bir ilaha yalvarmazlar ve Allah'ın haram kıldığı canı haksız yere öldürmezler" [1347] ayetini sordum. Bunun üzerine Abdullah İbn Abbâs:

"Bu ayet, müşrikler hakkında indi" dedi. [1348]

2713- Abdullah İbn Abbâs (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

"Yüce Allah'ın şu,

"Onlar öyle kimselerdir ki, Allah'la birlikte başka bir ilaha yalvarmazlar ve Allah'ın haram kıldığı canı haksız yere öldürmezler. Zina etmezler. Bunları yapan, günahının cezasını bulur. Kıyamet günü azabı kat kat olur ve orada alçaltılmış olarak temelli kalır" [1349] ayeti Mekke'de indi. Bunun üzerine müşrikler:

"Bize İslam'ın ne faydası var? Biz Allah'a şirk koşmuş, Allah'ın haram kıldığı canı öldürmüş ve bütün kötülükleri yapmışız" dediler.

Bunun üzerine Yüce Allah'da,

“Ancak tevbe ve îman edip iyi amel işleyenler başka. Çünkü bunların kötülüklerini Allah İyiliklere çevirir. Ve Allah çok bağışlayan ve merhamet edendir” [1350]

ayetini indirdi. [1351]

2714- Abdullah İbn Abbâs (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“müslümanlardan bazıları, küçük bir koyun sürüsü içerisinde bir adama rastladılar. Adam, onlara:

“es-Selâmu aleykunı”, Allah'ın selamı üzerine olsun” dedi. Onlar ise bu adamı tutup öldürdüler ve bu küçük sürüyü aldılar.

Bunun üzerine;

“Size selam veren kimseye, sen mümin değilsin demeyin” [1352] ayeti indi.”

2715- Berâ İbn Âzib (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Ensar haccedip (Medine'ye) döndükten sonra evlere ancak arka taraflardan girerlerdi. Sonra Ensar'dan bir adam gelip evine kapısından girdi ve bu konuda ona bazı şeyler söylendi. Bunun *üzerine;*

“İyilik, evlerinize arkalarından gelmeniz de değildir.” [1353] ayeti indi. [1354]

1- Yüce Allah'ın

***“İman Edenler İçin, Kalplerinin Allah'ın Zikrine Yatışması Zamanı Gelmedi Mi?”* Ayetinin Tefsiri**

2716- Abdullah İbn Mes'ud (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

"Bizim müslüman olmamız ile Yüce Allah'ın,

"İman edenler için, kalplerinin Allah'ın zikrine yatışması zamanı gelmedi mi?" [1355] ayetiyle bizi azarlaması arasında henüz dört yıl geçmişti. [1356]

2- Yüce Allah'ın

***"Mescide Her Girişinizde Zinetinizi Alın"* Ayetinin Tefsiri**

2717- Abdullah İbn Abbâs (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

"Cahiliye döneminds kadın, Beytullah'ı çıplak olduğu halde tavaf edip:

"Kim bana ödünç bir tavaf elbisesi verecek?" derdi. Ödünç aldığı bu tavaf elbisesini, cinsel organının üzerine koyar, sonra da:

"Bugün cinsel organımın bir kısmı yada hepsi görünecek, bugün gözüken şeyleri bir daha göstermeyeceğim!" derdi.

Bunun üzerine;

"Mescide her girişinizde zinetinizi alın" [1357] ayeti indi.[1358]

3- Yüce Allah'ın "Cariyelerinizi Fuhşa Zorlamayın" Ayetinin Tefsiri

2718- Câbir (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

"Abdullah İbn Übeyy İbn Selûl'un "Müseyke" adında bir cariyesi vardı. "Ümeyme" adında bir cariyesi daha vardı. Abdullah İbn Übeyy, bunları zinaya zorlardı. Onlar da bunu Resulullah (s.a.v.)'e şikayet ettiler.

Bunun üzerine Yüce Allah,

"Namuslu kalmak isteyen cariyelerinizi fuhşa zorlamayın. Kim onları buna zorlarsa, bilinmelidir ki zorlanmalarından sonra Allah onlar için çok bağışlayıcı ve merhametlidir" [1359] ayetini indirdi. [1360]

4- Yüce Allah'ın

***"Taptıkları Putları, Rablerine Daha Yakın Olmak İçin Vesile Edinirler"* Ayetinin Tefsiri**

2719- Abdullah b. Mes'ud (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

"Abdullah İbn Mes'ud,

"Taptıkları putları, Rablerinc daha yakın olmak için vesile edinirler" [1361] ayeti hakkında şöyle der:

İnsanlardan bir topluluk, cinlerden bir cemaata tapıyorlardı. Nihayet cinlerden olan bu topluluk, müslüman oldular. Fakat o insanlar, bu cinlere tapmaya devam ettiler.

Bunun üzerine;

“Taptıkları putları, Rablerine daha yakın olmak için vesile edinirler” [1362] ayeti indi. [1363]

5- Tevbe, Enfal Ve Haşr Surelerinin Mahiyeti Hakkında

2720- Saîd b. Cübeyr'den rivayet edilmiştir: “Abdullah İbn Abbâs'a:

Tevbe suresi ne hakkında indi” diye sordum. O da:

“Tevbe suresi mi? Hayır, o, Fâdıha'dır. Çünkü o sure devamlı bir şekilde “Ve minhum” ve “Minhum” “Onlardan” ve “Onlardan” diye iniyordu. Nihayet insanlar bu surede bizlerden dokunulmadık hiç kimse kalmayıp herkesin bu sure İçerisinde zikrolunacağını zannettiler” dedi. Ona:

“Enfal suresi ne hakkında indi?” dedim. Abdullah İbn Abbâs:

“Bu, Bedir savaşı ve bu savaşla ilgili hükümler hakkında inmiş bir suredir. Bu surede anlatılır” dedi. Ona:

“Haşr suresi ne hakkında indi?” dedim. Abdullah İbn Abbâs:

“Bu sure, Nadr oğulları hakkında indi” dedi. [1364]

6- İçkinin Haram Kılınması

2721- Abdullah İbn Ömer (r.a)'tan rivayet edilmiştir:

“Ömer, Resulullah (s.a.v.)'in minberi üzerinde hutbe okuyup Allah'a hamd etti, övgüde bulundu, sonra da:

“Bundan sonra; dikkat edin ki, içkinin haram kılınması indiği gün olmuştur. İçki beş şeyden olur: Buğdaydan, arpadan, kuru hurmadan, kuru üzümden ve baldan. İçki, aklı örten şeydir. “Üç şey de vardır ki, ey topluluk! Ben, Resulullah (s.a.v.)'in bunlar hakkında bize bilgi vermiş olmasını dilerdim. Bunlar; dede, kelale ve riba konularından bir konu” dedi. [1365]

Açıklama:

"Dede" kelimesinden maksat; ölen ile arasında kadın bulunmayan dededir. Babanın babası, babanın babasının babası gibi. Dede mirasta dört halde bulunur. Bu hallerden biri de, dedenin, mirasta ölen kimsenin anne-baba bir erkek kardeşleriyle bulunmasıdır. Hadiste kastedilen de, bu halde onun mirastan hissesine düşecek olan pay olması gerekir. Çünkü sahabilerin arasındaki ihtilaf bu durumla ilgilidir.

"Kelale" ise anne baba tarafından dışında olan, yani usul ve furu' silsilesini teşkil eden dikey nesebin dışında kalan yakınlıktır. Sahabe, kelalenîn tanımı üzerinde ihtilafa düşmüştür.

"Riba konularından bir konu" sözüyle kastedilen, Riba-i fadl'dır. Bilindiği üzere Riba-i fadl, eşitsizliğe dayanan değişim demektir. Sahabe bu konuda da ihtilafa düşmüştür. Dolayısıyla Hz. Ömer, bu meselelerin Resulullah (s.a.v.) tarafından çözüme kavuşamamasından yakınmaktadır."

2722- Kays b. Ubâd'den rivayet edilmiştir:

"Ebu Zerr'i,

"Şu iki grup, Rableri hakkında mücadele eden iki hasımdır" [1366] ayeti, Bedir savaşı günü, birbirleriyle savaşa tutuşan Hamza, Ali, Ubeyde b. Haris, Rebia'nın iki oğlu Utbe ile Şeybe ve Velid b. Utbe hakkında inmiştir" diye yemin ederken işittim. [1367]

Açıklama:

Ayetteki iki hasımdan maksat, iki fırkadır. Hadiste iki tarafın karşılıklı çarpışanlan anlatılmaktadır. müslümanların tarafında Hz. Hamza, Hz. Ali ve Ubeyde b. Haris. Kafirlerin tarafında ise Utbe, Şeybe ve Velid vardır. Hz. Hamza, Şeybe'yi çarpışarak öldürmüştü. Hz. Ali'de Velid'i cenk ederek öldürmüştü. Ubeyde b. Haris'de Utbe ile çarpışmış, fakat yaralanmış, savaştan dönerken bu yaradan dolayı vefat etmişti.

[1] Bakara: 2/173, Mâide: 5/3.

[2] Bakara: 2/173, Mâide: 5/3, En'am: 6/145, Nahl: 16/115.

[3] En'am: 6/118.

[4] En'am: 6/121.

[5] B.k.z. Heyet, İlmihal, T.D.V, 2/48-49.

[6] Buhârî, Vudû 33, Büyü 3, Sayd 1, 2, 3, 7, 8, 9; Ebu Dâvud, Sayd 22-23, 2847, 2848, 2849, 2850, 2851; Tirmizî, Sayd 1, 1465, 3, 1467; 4, 1468, 5, 1469, 6, 1470, 7, 1471; Nesâî, Sayd 1, 2, 3, 5, 6, 7, 8, 18, 19, 21, 22, 23; İbn Mâce, Sayd 3, 3208; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/258, 380.

[7] Buhari, Zebaih 1; Müslim, Sayd 4; Nesaî, Sayd 2; Darimî, Sayd 1; Ahmed b. Hanbel, 4/256, 379.

[8] Buhârî, Zebaih 8; Müslim, Sayd 3; Ahmed b. Hanbel, 1/131.

[9] B.k.z: N. Yeniel, H. Kayapınar, Sünen-i Ebu Dâvud Terceme ve Şerhi, 11/17.

[10] Maide: 5/3.

[11] B.k.z: N. Yeniel, H. Kayapınar, Sünen-i Ebu Dâvud Terceme ve Şerhi, 11/17.

[12] Buhâri, Sayd 4, 10, 14; Ebu Dâvud, Sayd 22-23, 2852, 2855, 2856, 2857; Tirmizî, Sayd 1, 1464; Nesâî, Sayd 4; İbn Mâce, Sayd 3, 3207; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/193.

[13] Ebu Dâvud, Sayd 24-25, 2861; Nesâî, Sayd 20; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/194.

[14] Buhârî, Sayd 29, Tıb 57; Ebu Dâvud, Et'irae 32, 3802; Tirmizî, Sayd 11, 1477; Nesâî, Sayd 28; İbn Mâce, Sayd 13, 3232; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/194.

[15] Ebu Dâvud, Etime 32, 3803; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/289.

[16] Buhâri, Sayd 12, Şirket 1, Meğâzî 65; Ebu Dâvud, Etime 46, 3840; Tirmizî, Sıfâtu'l-Kiyâme 34, 2475; Nesâî, Sayd 35; İbn Mace, Zühd 12, 4159; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/312.

[17] Mâide: 5/96.

[18] Mâide: 5/96, Fâtır: 35/12.

[19] B.k.z. Heyet, İlmihal, T.D.V., 2/41.

[20] B.k.z: A. Davudoğlu, Müslim Şerhi, 9/169-170.

[21] Buhârî, Meğâzî 65.

[22] Buhârî, Farzu'l-Humus 20, Meğazî 38; Nesâî, Sayd 31; İbn Mâce, Zebaih 13, 3192; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/354, 355, 357, 381.

[23] Buhârî, Meğâzî 38; Nesâî, Sayd 31; İbn Mâce, Zebaih 13, 3194; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/297.

[24] Buhârî, Meğâzî 38.

[25] Buhâri, Mezalim 32, Meğâzî 38, Zebaih 14, Edeb 90, Dcavat 19, Diyat 17; İbn Mâce, Zebaih 13, 3195; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/47, 48, 50.

[26] Buhârî, Zebâih 27, 28, Meğâzi 38; Ebu Dâvud, Etime 25, 3788, 3789; Tirmizî, Sayd 11, 1478; Nesâî, Sayd 29; İbn Mâce, Zebâih 12, 3191; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/322, 361,385.

[27] Buhârî, Zebâih 24, 27, 38; Nesâî, Dahaya 23, 33; İbn Mâce, Zebâih 12, 3190.

[28] Ebu Dâvud, Et'ime 25, 3790, 32, 3806, Tirmizî, Sayd 11; Nesâî, Sayd 69-71; İbn Mâce, Zebâih 14.

[29] Buhârî, Zebâih 33; Tirmizî, Etime 3, 1790; İbn Mâce, Sayd 16, 3242; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/9, 10, 46, 60, 62, 74, 81.

[30] Buhârî, Ahbâru'1-Âhâd 6; İbn Mâce, Mukaddime 3, 26; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/84,137.

[31] Buhârî, Et'ime 10; Ebu Dâvud, Eşribe 21, 3730; Tirmizî, Deavat 55, 3455; Nesâî, melu'I-Yevm velu’l, 286, 287; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/220, 225, 284, 332.

[32] Buhârî, Hibe 7, Et'ime 8, 16, İt isa m 24; Ebu Dâvud, Et'ime 27, 3793; Nesâî, Sayd 26; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/254, 322, 328, 340, 347.

[33] Buhâri, Zebâih 13; Ebu Dâvud, Etime 34, 3812; Tirmizî, Etime 22, 1821, 1822; Nesâî, Sayd 37; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/353, 358, 380.

[34] Buhârî, Sayd 10, 32, Hibe 5; Ebu Dâvud, Etime 26, 3791; Tirmizî, Etime 2, 1789; Nesâî, Sayd 25; İbn Mâce, Sayd 17, 3243; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/118, 171, 232, 291.

[35] Buhârî, Zebâih 5; Nesâî, Kasame 38; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/86, 5/56.

[36] Ebu Dâvud, Edahî 11-12, 2815; Tirmizi, Diyat 14, 1409; Nesâî, Dahaya 22, 26, 27; İbn Mâce, Zebaîh 3, 3170; Dârimî, Edahi 10; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/124, 125.

[37] Buhârî, Zebâih 25; Ebu Dâvud, Edahî 11-12, 2816; Nesâî, Dahaya 41; İbn Mâce, Zebaih 10, 3186; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/117, 171, 180.

[38] Nesâî, Dahaya 41; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/274, 280, 285, 340, 345.

[39] Buhârî, Zebâih 25; Nesâî, Dahaya 41; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/86, 141.

[40] İbn Mâce, Zebaih 10, 3188; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/318, 339.

[41] Buhari, İydeyn 23, Zebaih 17, Edahi 12, Eyman 15, Tevhid 13; Nesâî, Dahaya 4, 17; İbn Mâce, Edahi 12, 3152; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/312, 313.

[42] Buhari, İydeyn 4, 8, 10, 17, 23, Edâhî 1, 8, 11, 12, Eyman 15; Ebu Dâvud, Edahi 4-5, 2800, 2801; Tirmizî, Edahi 12, 1508; Nesâî, Salatu'I-İydeyn 8, Dahaya 17; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/281, 287, 297, 303.

[43] Buhârî, İydeyn 4.

[44] Buhârî, İydeyn 4, 23, Edahi 1, 4, 7, 12; Nesâî, Salaiu'l-İydeyn 30, Dahaya 17, 14; İbn Mâce, Edahi 12, 3151.

[45] Ebu Dâvud, Edahi 4-5, 2797; Nesâî, Dahaya 13; İbn Mace, Edahi 7, 3141; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/312, 327.

[46] Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/294, 324, 348.

[47] Buhârî, Vekâle 1, Şerike 12, Edahi 7; Tirmizî, Edahi 7, 1500; Nesâî, Dahaya 13; İbn Mâce, Edahi 7, 3138; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/149.

[48] Buhârî, Edâhî 14; Tirmizî, Edahi 2, 1494; Nesâî, Dahaya 14; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/99, 115, 118, 144, 170, 183, 189, 211, 214, 222, 255, 258, 272.

[49] Ebu Dâvud, Edahi 3-4, 2792; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/78.

[50] Buhârî, Şerike 3, 16, Zebâih 23; Ebu Dâvud, Dahâyâ 9-10, 2821; Tirmizî, Sayd 18, 1491, 19, 1492; Nesaî, Dahâyâ 20, 21, 26; İbn Mâce, Zebâih 5, 3178; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/142, 463, 464.

[51] B.k.z: Heyet, İlmihal, T.D.V, İstanbul 1999, 2/50.

[52] Buhâri, Edahi 16; Nesâî, Dahaya 35; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/78, 103, 140, 141, 149.

[53] Buhârî, Edâhî 16; Tİrmİzİ, Edahi 13, 1509; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/16, 36, 81.

[54] Buhârî, Edâhî 16; Ebu Dâvud, Edahi 9-10, 2812; Nesâî, Dahaya 37; Ahmed b. Hanbel, Müsııed, 6/51.

[55] Buhârî, Hac 124; Nesâî, Dahaya 36; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/388.

[56] Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/85.

[57] Buhârî, Edâhî 16.

[58] Ebu Dâvud, Eşribe 7, 3698; Nesâî, Cenaiz 100, Dahaya 36.

[59] Buhârî, Akîka 3, 4; Ebu Dâvud, Edâhi 19-20, 2831, 2832; Tirmizî, Edâhî 15, 1512; Nesâî, Fera' 1; İbn Mâce, Zebâih 2, 3168; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/229.

[60] B.k.z: Zeylaî, Nasbu'r-Râye, 4/208.

[61] Ebu Dâvud, Edahi 2-3, 2791; Tirmizî, Edahi 24, 1523; Nesâî, Dahaya 1; İbn Mâce, Edahi 11, 3149, 3150; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/289.

[62] Buhârî, Edebii'l-Müfred, 17; Nesâî, Dahaya 34; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/118, 152.

[63] Buhari, Büyü 28, Musâkât 13, Meğâzî 12, Farzu'1-Hums 1, Libas 7; Ebu Dâvud, Haraç 19-20, 2986; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/122.

[64] Maide: 5/93.

[65] Buhârî, Mezalim 21, Tefsiru Sure-i Mâide 10; Ebu Dâvud, Eşribe 1, 3673; Ahtned b. Hanbel, Müsned, 3/227.

[66] İbn Hibbân, Sahih, 5380; Beyhakî, Sünenü'l-Kübrâ, 8/308.

[67] Ebu Dâvud, Eşribe 3, 3675; Tirmizî, Büyü 59, 1294; İbn Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/119, 180, 260.

[68] Tirmizî, Tıb 8, 2046; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/311, 317, 399.

[69] Ebu Dâvud, Eşribe 4, 3678; Tirmizî, Eşribe 8, 1875); Nesâî, Eşribe 19; İbn Mâce, Eşribe 5, 3378; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/279, 408, 409, 474, 496, 517, 518, 526.

[70] Buhârî, Eşribe 11; Ebu Dâvud, Eşribe 8, 3703; Tirmizî, Eşribe 9, 1876; Nesâı, Eşribe 18; İbn Mâce, Eşribe 11, 3395; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/294, 300, 302, 317, 363, 369.

[71] İbnül-Esir, en-Nihâye fî Garîbil-Hadis, 5, 8.

[72] Buhârî, Eşribe 5

[73] el-Askalâni, Fethûl-Bârî, X, 49

[74] Ebû Dâvud, Eşribe4

[75] Nesâî, Eşribe48

[76] Müslim, Eşribe 79-82; Nesâî, Eşribe 56

[77] Nesâî, Eşribe 56; Ebû Dâvud Eşribe 10.

[78] B.k.z: Aynî, Binâye fi Şerhi'l-Hidâye, 9/537.

[79] Buhârî, Eşribe 4; Nesâî, Eşribe 31; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/110, 165.

[80] Buhârî, İman 40; Ebu Dâvud, Eşribe 7, 3692; Tirmizî, İman 5, 2611; Nesâî, İman 25; İbn Mâce, Zühd 18, 4187; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/287, 304, 341.

[81] Müslim, Cenâiz 106, Edahi 37, Eşribe 64, 65; Tirmizî, Edahi 6; Nesâî, Cenâiz 100, Dahaya 36, Fera' 2, Eşribe 4; İbn Mâce, Edahi 16; Dârimî, Edahi 6; Muvatta, Dahaya 6-8; Ahmed b. Hanbel, 3/23, 57, 63, 66, 75, 237, 250, 388, 5/76, 350, 355-357, 359, 6/187, 209, 282 hadisiyle nesh edilmiştir.

[82] Buhari, Vudû1 71, Eşribe 4; Ebu Dâvud, Eşribe 5, 3682, 3687; Tirmizî, Eşribe 2, 1863, 1866; Nesâî, Eşribe 23; İbn Mâce, Eşribe 9, 3386; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/36, 97, 190, 225,226.

[83] Mâide: 5/90, 93.

[84] Buhârî, Meğâzî 60, Edeb 80; Nesâî, Eşribe 24; İbn Mâce, Eşribe 9, 3391; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/410, 417.

[85] Buhârî, Eşribe 1; Ebu Dâvud, Eşribe 5, 3679; Tirmizî, Eşribe 1, 1862; Nesâî, Eşrîbe 22; İbn Mâce, Eşribe 9, 3387; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/98, 134, 137

[86] Buhârî, Eşribe 1; Nesâî, Eşribe 45.

[87] Ebu Dâvud, EŞrİbe 10, 3713; Nesâî, Eşribe 56; İbn Mâce, Eşribe 12,3399; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/224, 232, 240, 355.

[88] Buhârî, Eşribe 7, 30, Nikah 77.

[89] Tirmizî, Şemail, 196; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/247.

[90] Buhârî, Menakıb 25, Menâkibu'l-Ensar 45, Fezailu's-Sahabe 2, Lukata İl, Eşribe 10; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/9, 4/280.

[91] Buhârî, Tefsiru Sure-i İsrâ 1, Eşribe 12; Nesâî, Eşribe 41.

[92] Buhârî, Eşribe 12; Ebu Dâvud, Eşribe 22, 3734; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/313.

[93] Buhârî, Edebü'l-Müfred, 1221; Ebu Dâvud, Cihad 76, 2604; Tirmizî, Et'ime 15, 1812; İbn Mâce, Taharet 30, 360, Eşribe 16, 3410; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/301, 312, 362, 374, 386.

[94] Buhârî, Bedul-Halk 11, 15, Eşribe 22; Ebu Dâvud, Eşribe 22, 3731, 3733; Tirmizî, Edeb 74, 2857; Nesâî, Amelu'I-Yevm ve'l-Leyl, 745, 746); Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/319, 362, 388.

[95] Buhârî, İstizan 49; İbn Mâce, Edeb 46, 3770; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/399.

[96] Ebu Dâvud, Et'ime 15, 3766; Nesâî, Amelu'1-Yevm ve'I-Leyl, 273; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 5/382, 397.

[97] Buhârî, Edebü'I-Müfred, 1096; Ebu Dâvud, Etime 15, 3765; Nesâî, Amelu'1-Yevm ve'l-Leyl, 178; İbn Mâce, Dua 19, 3887; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/, 346, 383.

[98] İbn Mâce, Etime 8, 3268; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/334, 387.

[99] Ebu Dâvud, Etime 19, 3776; Tirmizî, Etime 9, 1799; Nesâî, Sünenii'l-Kübrâ, 6746, 6748, 6750; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/8, 33, 106, 146.

[100] Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/45, 50; Abd b. Humeyd, Müsned, 388.

[101] Buhârî, Et'ime 2, 3; Nesâî, Siinenü'l-Kübrâ, 6759; İbn Mâce, Et'ime 8, 3267; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/26.

[102] Buhârî, Eşribe 23; Ebu Dâvud, Eşribe 15, 3720; Tirmizî, Eşribe 17, 1890; İbn Mâce, Eşribe 19, 3418; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/6, 67, 69, 93.

[103] Tirmizî, Ei'ime 11, 1879; İbn Mâce, Eşribe 22, 3424; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/199, 250, 291; Ebu Yala, Müsned, 2867; Beyhakî, Sünemi'1-Kübra, 7/281-282.

[104] Beyhakî, Sünemi 1-Kübrâ, 7/282.

[105] Tirmizî, £şrjbe 12, 1883; Ebu Dâvud, Eşribe 13, 3718; İbn Mâce, Eşribe 21, 3423.

[106] Ebu Dâvud, Eşribe 13, 3718.

[107] B.k.z: Mubarekfûrî, Tuhfetu'l-Ahvezî, 6/5-6.

[108] Buhâri, Hac 75, Eşribe 16; Tirmizî, Eşribe 12, 1882; Nesâî, Hacc ; İbn Mâce, Eşribe 21, 3422; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/220, 243, 249, 287, 342, 369, 372.

[109] Buhâri, Vudû 18, 19; Ebu Dâvud, Taharet 18, 31; Tirmizî, Taharet 11, 15; Nesâî, Taharet 23, 42; İbn Mâce. Taharet 15, 310; Ahmed b. Hanbel, 5/300.

[110] Buhârî, Vudû' 18, Eşribe 25; Ebu Dâvud, Taharet 18, 31; Tirmizî, Eşribe 16, 1889; Nesâî, Taharet 42; İbn Mâce, Eşribe 23; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 5/296, 309, 310, 311.

[111] Buhârî, Musâkât 1, Mezalim 12, Hibe 12, 23, Eşribe 19; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 5/333, 338.

[112] Buhari, Et'İme 52; Ebu Dâvud, Et'ime 51, 3847; İbn Mace, Et'ime 9, 3269; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/221, 293, 346, 370.

[113] Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/386.

[114] İbn Mâce, Et'ime 13, 3279; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/315.

[115] Tirmizi, Et'ime 10, 1801; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/341.

[116] B.k.z: M. Sofuoğlu, Müslim Tercemesi, 6/258.

[117] Buhârî, Büyü 21, Mezalim 14, Et'İme 34, 57; Tirmizî, Nikah 12, 1099; Nesâî, Sünenü'l-Kübrâ, 6614; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/396, 4/120, 121.

[118] Nesâî, Talak 23; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/123, 272.

[119] İbn Mâce, Zebaih 7, 3180.

[120] Buhârî, Cihad 188, Meğâzî 29; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/377.

[121] Buhari, Menâkıb 25, Etime 6, Eyman 22; Tirmizî, Menakıb 6, 3630.

[122] Buhârî, Büyü 30, Et'ime 4, 36; Ebu Dâvud, Et'ime 21, 3782; Tirmizî, Et'ime 42, 1850.

[123] Ebu Dâvud, Eşribe 20, 3729; Tirmizî, Deavat 118, 3576; Nesâî, Amelu 1-Yevm ve'1-Leyl, 292, 293; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/188, 190.

[124] Buhârî, Et'ime 39, 45, 47; Ebu Dâvud, Et'ime 44, 3835; Tirmizi, Et'ime 37, 1844; İbn Mâce, Et'ime 37, 3325; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/203.

[125] Ebu Dâvud, Et'ime 16, 3771; Tirmizî, Şemail, 142; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/203.

[126] Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/180.

[127] Buhârî, Mezâlim 14, Et'ime 44; Ebu Dâvud, Et'ime 43, 3834; Tirmizî, Efime 16, 1814; Nesâî, Sünenü'l-Kübrâ, 4/167, 6728, 4/168, 6730; İbn Mâce, Et'ime 41, 3331; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/60, 74, 103.

[128] Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/105, 179, 188.

[129] Buhari, Et'ime 43, Tıb 52; Ebu Dâuud, Tıb 12, 3876; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/168, 177, 181.

[130] Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/77, 105, 152.

[131] Buhârî, Tefsiru Sure-i Bakara 4, Tıb ; Tirmizî, Tıb 22, 2067; İbn Mâce, Tıb 8, 3454; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/187, 188.

[132] Buhâri, Enbiya 29, Et'ime 50; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/326.

[133] Tirmizî, Et'ime 35, 1840; İbn Mâce, Et'ime 33, 3316.

[134] Ebu Dâvud, Et'ime 39, 3821; Tirmizî, Et'ime 35, 1839, 1842; İbn Mâce, Et'ime 33, 3317; Ahmed b. Hanbel, Musned, 3/301, 304, 353, 364, 371, 379, 389, 390, 400.

[135] Ahmed b. Hanbel, MüÜsned, 5/416, 417.

[136] Buhârî, Menâkıbu'l-Ensâr 10, Tcfciru Sure-i Haşr 6; Tirmizî, Tefsiru'l-Kur'an 60, 3304.

[137] Buhârî, Edebü'I-Müfred, 1008; Tirmizî, İsfi'zan 26, 2719; Nesâî, Amelu'1-Yevm ve'l-Leyl, 323; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/2, 3, 4.

[138] Buhârî, Mevâkitu's-Salat 41, Hibe 28, Menakıb 25, Edeb 87, 88; Ebu Dâvud, Eymatı 11, 3270; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/197, 198.

[139] Buhârî, Et'ime 11; Tirmizî, Etime 21, 1820; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/207.

[140] Buhârî, Et'ime 12; Tirmizî, Et'ime 20, 1818; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/21, 43, 74, 145.

[141] Buhârî, Et'ime 12; Tirmizî, Et'ime 20, 1819; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/375.

[142] Buhârî, Menâkıb 23, Et'ime 12; Ebu Dâvud, Et'ime 13, 3763; Tirmizî, Birr 84,2031; İbn Mâce, Et'ime 4, 3259.

[143] B.k.z: Akif Ökten, “Zinet”, Şamil İslam Ansiklopedisi.

[144] Buhârî, Eşribe 28; Nesâî, Sünemi'I-Kübrâ, 6873; İbn Mace, Eşribe 17, 3413; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/300, 302, 304, 306.

[145] Buhari, Cenaiz 2, Mezalim 5, Nikah 71, Eşribe 28, Merda 4, Libas 28, 36, 45, Edeb 124, İstizan 8, Eyman 9; Tirmizî, Libas 26, 1760, Edeb 45, 2809; Nesâî, Cenaiz 53, Eyman 13, Zinet 92; İbn Mâce, Keffarat 12, 2115, Libas 16, 3589; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/284, 287, 299.

[146] B.k.z: Heyet, İlmihal, T.D.V, 2/77.

[147] B.k.z: Kâmil Miras, Muhtasarı Tecrid-i Sarih Tercemesi ve Şerhi, 4/287, 12/108, H. Karaman, Günlük Hayatımızda Helaller ve Haramlar, İz Yay. İst. 2003, s. 49.

[148] Buhari, Etime 29, Eşribe 28, Libâs 25; Ebu Dâvud, Eşribe 17, 3723; Tirmizî, Eşribe 10, 1878; Nesâî, Zînet 88; İbn Mâce, Libâs 16, 3590; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 5/390.

[149] B.k.z. H. Hatipoğlu, Sünen-i İbn Mâce Terceme ve Şerhi, 9/167.

[150] B.k.z: Heyet, İlmihal, T.D.V, 2/86-88.

[151] Buhârî, Cuma 7, Hibe 37; Ebu Dâvud, Salad 212-213, 1076, Libas 7, 4040; Nesâî, Cuma 11; İbn Mâce, Libas 16, 3591; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/20, 40, 103, 146.

[152] Ebu Dâvud, Libas 9, 4054; Tirmizî, Edeb 53, 2817; Nesâî, Sünenü'l-Kübrâ, 9089, 9588; İbn Mâce, Cîhad 21, 2819, Libas 18, 3594; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/26, 6/347, 353, 354, 355.

[153] Buhârî, Libâs 25; Ebu Dâvud, Libâs 7, 4042; Tirmizî, Libâs 1, 1721; Nesai, Zînet 93; İbn Mâce, Libas 18, 3593; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/16, 50, 51.

[154] B.k.z: Kâmil Miras, Muhtasarı Tecrid-i Sarih Tercemesi ve Şerhi, 4/287, 12/108, H. Karaman, Günlük Hayatımızda Helaller ve Haramlar, İz Yay. İst. 2003, s. 49.

[155] Nesâî, Zinet 89; Ahıned b. Hanbel, Müsned, 3/383.

[156] Bıhârî, Hibe 27, Nafakat 11, Libas 30; Nesâî, Sünenü'l-Kübrâ, 9567; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/97, 153.

[157] Buhârî, Libas 25; İbn Mâce, Libas 16, 3588; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/101, 281.

[158] Buhârî, Salat 16, Libas 12; Nesâî, Kıble 19; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/143, 149, 150.

[159] Buhârî, Cihâd 91, Libâs 29; Müslim, Libâs 25, 2076; Ebu Dâvud, libâs 10, 4056; Tîrmizî, Ubâs 2, 1722; Nesâî, Zînet 93; İbn Mâce, libâs 17, 3592; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/215.

[160] B.k.z: Heyet, İlmihal, T.D.V, 2/77.

[161] Nesâî, Zinet 96; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/162, 164, 193. 207.

[162] Ebu Dâvud, Libas 8, 4044, 4045, 4046; Tirmizî, Salat 195, 264, Libas 13, 1737; Nesâî, jftitah 97, 151; İbn Mâce, Libas 21, 3602.

[163] Buhârî, Libas 18; Ebu Dâvud, Libas 12, 4060; Tirmizî, Libas 45, 1787; Nesâî, Zinet 95; Ahmed b. Hanbel, Müsned. 3/134, 251, 291.

[164] Buhârî, Farzu'l-Humus 5, Libas 19; Ebu Dâvud, Libas 5, 4036; Tirmizî, Libas 10, 1733; İbn Mâce, Libas 1, 3551; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/32, 131.

[165] Ebu Davud, Libas 5, 4032; Tirmizî, Edeb 49, 2813; Ahmed b. Hanbcl, Müsned, 6/162.

[166] Buhâri, Tefsiru Sare-i Tahrim 2; Ebu Dâvud, Libas 42, 4146, 4147; Tirmizî, Libas 27, 1761, Sıfatı-Kıyamet 32, 2469; İbn Mâce, Zühd 11, 4151; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/48, 56, 73, 207, 212.

[167] Buhârî, Menâkıb 25, Nikah 62; Ebu Dâvud, Libas 42, 4145; Tirmizî, Edeb 26, 2774; Nesâî, Nikah 83; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/294, 301.

[168] Ebu Davud, Libas 42, 4142; Nesâî, Nikah 82; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/324.

[169] Bıthârî, Libas 1; Tirmizî, Libas 9, 1731; Nesâî, Zinet 105, 106; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/5, 55, 56, 101 Buhârî, Libas 1; Tirmizî, Libas 9, 1731; Nesâî, Zinet 105, 106; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/5, 55, 56, 101.

[170] Buhârî, Libas 5; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2336.

[171] Buhârî, Libas 5; Alımed b. Hanbel, Müsned, 2/267, 456, 467.

[172] Buhârî, Libas 45; Nesâî, Zinet 78; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/468.

[173] Taberânî, Mu'cemu'l-Kebir, 12175.

[175] Buhari, Libas 50.

[176] Ebu Dâvud, Hatem 1, 4219; Nesâî, Zinet 54; İbn Mace, Libas 39, 3639.

[177] Nesâî, Zînet 54.

[178] Ebu Dâvud, Hâtem 1, 4220; Nesâî, Zînet 54.

[179] Buhârî, İlm 7, Cİhad 101, Libas 50, Ahkam 15; Ebu Dâvud, Hatem 1, 4214, 4215; Tirmizî, İsti'zan 25, 2718; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/168, 170, 180, 198, 223, 275.

[180] Buhârî, İlm 7, Libâs 46, 50, 51, 53, 54, 55, Ahkâm 15; Ebu Dâvud, Hâtem 1, 4214, 4215, 4216, 4217, 4221; Tirmizî, İsti'zân 25, 2718, Libâs 14, 1739, 15, 1740, 16, 1745, 17, 1747, 1748; Nesâî, Zînet 48, 52, 79, 80, 82; İbn Mâce, Libâs 39, 3640, 3641; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/161.

[181] Bu konudaki delilleri; Ebu Dâvud, Hâtem 4, 4223; Tirmizî, Libâs 43; Nesâî, Zînet 146'dır.

[182] Buhârî, Libas 46; Tirmizî, Libâs 14, 1739; Ebu Dâvud, Hâtem 1, 4216; Nesâî, Zînet 48; İbn Mâce, Libas 39, 3641, 41, 3646; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/209.

[183] Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/267; Abd b. Humeyd, Müsned, 1292, 1358.

[184] Buhârî, Libas 28; Ebu Dâvud, Hatem 4, 4225; Tirmizî, Libas 44, 1786; Nesâî, Zinet 122; İbn Mâce, Libas 43, 3648; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/150.

[185] Ebu Dâvud, Libas 41, 4133; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/337, 360.

[186] Buhârî, Libâs 40; Ebu Dâvud, Libâs 41, 4136; Tirmizî, Libâs 34, 1775; Nesâî, Zînet 118; İbn Mace, Libâs 29, 2617; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/424, 443, 477, 480, 528.

[187] Tirmizî, Libâs 36.

[188] B.k.z. İbn Kuteybe, Hadis Müdafaası, çev. Hayri Kırbaşoğlu, Kayıhan yayınları, 2. baskı, istanbul 1989 s. 177-178.

[189] Buhârî, Edebü'l-Müfred, 956; Nesâî, Zînet 118; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/424, 480.

[190] Ebu Dâvud, Libas 4, 4137; Tirmizî, Edeb 20, 2766; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/222, 293, 297, 299, 327, 349, 357, 362, 367.

[191] Ebu Dâvud, Edeb 31, 4865; Tirmizî, Edeb 20, 2767; Nesâî, Zinet 108.

[192] Buhârî, Salat 85, İstizan 44; Ebu Dâvud, Edeb 31, 4866; Tirmizî, Edeb 19, 2765; Nesâî, Mesacîd 28; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/38, 39, 40.

[193] Buhârî, Libas 33; Ebu Dâvud, Tereccül 8, 4179; Tirmizî, Edeb 51, 2815; Nesâî, Zinet 74; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/101, 187.

[194] Ebu Dâvud, Tereccül 18, 4204; Nesâî, Zinet 15; İbn Mâce, Libas 33, 3624; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/316, 322.

[195] Buhârî, Libâs 67, Enbiyâ1 50; Ebu Dâvud, Teraccül 18, 4203; Tirmizî, Libâs 20, 1752; Nesâî, Zînet 14; İbn Mâce, Libâs 32, 3621; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/240, 309, 401.

[196] B.k.z: Şevkânî, Neylu'l-Evtâr, 1/141.

[197] Buhârî, Büyü 40; İbn Mâce, Libas 44, 3651; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/142.

[198] Ebu Dâvud, Libas 45, 4157; Nesaî, Sayd 9; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/330.

[199] Buhari, Bed'u'1-Halk 6, 17, Meğazî 11, Libas 88; Tirmizî, Edeb 44, 2804; Nesai, Zinet 112; İbn Mace, Libas 44, 3649; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/28, 29.

[200] Buhari, Libas 92, Bed'u'1-Halk 7; Ebu Dâvud, Libas 45, 4153, 4154, 4155; Nesâî, Zinet 112; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/28.

[201] Buhâri, Mezâlim 32, Libâs 91, Edeb 75; Ebu Dâvud, Libâs 45, 4153; Tirmizî, Sıfâtul-Kıyâme 32, 2468; Nesâî, Zînet 112; İbn Mâce, Libâs 45, 3653; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/52, 140, 116, 225, 237, 252.

[202] Nesâî, Kıble 12, Zinet 112.

[203] Buhârî, Libas 89; Nesâî, Zinet 114; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/375, 426.

[204] Tahâvî, Şerhu Meâni'1-Âsâr, Kahire 1968, 4/285.

[205] B.k.z: Hayreddin Karaman, Günlük Hayatımızda Helaller ve Haramlar, İz yayıncılık, İst. 2003, s. 56-57.

[206] Buhâri, Büyü 104; Nesâî, Sünemi'I-Kübrâ, 9785; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/308, 360.

[207] Ebu Dâvud, Cihad 46, 2555; Tirmizî, Cihad 25, 1703; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/262, 311, 343, 392, 444, 476, 537.

[208] Ebu Dâvud, Cihad 46, 2556; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/366, 372.

[209] Buhârî, Cihad 139; Ebu Dâvud, Cihad 45, 2552.

[210] Tirmizî, Cihad 30, 1710; Ahmed b. Hsnbel, Müsned, 3/318, 378.

[211] Buhârî, Edebü'l-Müfred, 175; Ebu Dâvud, Cihad 52, 2564; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/323.

[212] İbn Hibbân, Sahih, 5623; Beyhakî, Sünenü'l-Kübrâ, 7/35-36.

[213] Buhârî, Libas 23; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/106, 181.

[214] Buhârî, Libas 72; Ebu Dâvııd, Tereccül 14, 4193; Nesâî, Zinet 5, 59; İbn Mâce, Libas 38, 3637.

[215] Buhârî, İstizan 2, Mezâlim 22; Ebu Dâvud, Edeb 12, 4815; Ahmed b. Hanbel, 3/36, 47.

[216] Buhârî, Edeb 85, Libas 83; Nesâî, Zinet 22, 71; İbn Mâce, Nikah 52, 1988; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/111, 345, 346, 353.

[217] Buhârî, Nikah 94, Libas 83, İsti'zan 13; Nesâî, Zinet 24; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/111,228,234.

[218] Buhârî, Libas 78; Ebu Dâvıid, Tereccül 5, 4168; Tirmizî, Edeb 33, 2783; Nesâî, Zinei 23, 70, 72; İbn Mâce, Nikah 52, 1987; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/21.

[219] B.k.z: Heyet, İlmihal, T.D.V, 2/82.

[220] Haşr: 69/7.

[221] Buhari, Libâs 82, 84, 85; Ebu Dâvud, Teraccül 5, 4169; Tirmizî, Edeb 33, 2782; Nesâî, Zînct 23, 24, 26; İbn Mâce, Nikâh 52, 1989; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/454.

[222] Tirmizî, Libâs 31.

[223] B.k.z: Heyet, İlmihal, T.D.V, İstanbul 1999, 2/83-84.

[224] B.k.z: Heyet, İlmihal, T.D.V, İstanbul 1999, 2/81-82.

[225] Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/296, 387.

[226] Buhârî, Enbiya 54, Libas 54, 83; Ebu Dâvud, Tereccül 5, 4167; Tirmizî, Edep 32, 2781; Nesâî, Zinet 68; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/95, 97.

[227] Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/355, 440.

[228] Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/167.

[229] Buhari, Nikah 106; Ebu Dâvud, Edeb 83, 4997; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/345, 346, 353.

[230] Buhârî, Menâkıb 20, Edeb 106; Tirmizî, Edeb 68, 2841; İbn Mâce, Edeb 33, 3737; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/114, 121, 169, 189.

[231] Ebu Dâvud, Edeb 61, 4949; Tirmizî, Edeb 64, 2834; İbn Mâce, Edeb 30, 3728; Ahmed b. Hanbel, Müsııed, 2/24, 128.

[232] Buhârî, Farzu'l-Humus 7, Menakib 20, Edeb 105; Tirmizî, Fiten 64, 2250; İbn Mâce, Edeb 33, 3736; Ahmed b. Hanbel, Müsncd, 3/298, 301, 303, 313, 369, 370, 385.

[233] Meryem: 19/28.

[234] Tirmizi, Tefsiru'l-Kur'an 20, 3155; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/252.

[235] Meryem: 19/27-28.

[236] Ebu Dâvud, Edeb 62, 4958, 4959; Tirmizî, Edeb 65, 2836; İbn Mâce, Edeb 31, 3729; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 5/12.

[237] Ebu Dâvud, Edeb 62, 4958; Nesai, AmeJu'I-Yevm ve'1-Leyl, 846; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 5/7, 10, 21.

[238] Buhârî, Edebü'l-Müfred, 834; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/336, 388.

[239] Tirmizî, Edeb 66, 2838; Ebu Dâvud, Edeb 62, 4952.

[240] Buhari, Edebü'l-Müfred, 647, 820, 831; Ebu Dâvud, Vitr 24, 1503; Nesaî, Amelu'1-Yevm ve'l-Leyl, 161-163.

[241] Buhârî, Edeb 108; İbn Mâce, Edeb 32, 3732; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/430, 459.

[242] Buhârî, Edeb 114; Ebu Dâvud, Edeb 70, 4961; Tirmizî, Edeb 65, 2839; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/315.

[243] Buhârî, Akika 1, Nikah 94; Ahmed b. Hatibe, Müsned, 3/106; İbn Hibbân, Sahih, 4532.

[244] Buhârî, Akika 1, Edeb 109; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/399.

[245] Buhârî, Menâkıbu'l-Ensâr 45, Akika 1; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/347.

[246] Buhâri, Deavât 3; İbn Mâce, Taharet 77, 523; İbn Hibbân, Sahih, 1372.

[247] Tirmizî, Menakıb 45, 3826; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/93.

[248] Buhârî, Edeb 108.

[249] Buhârî, Edep 112; Tirmizî, Salat 248, 333, Birr 57, 1989; Nesâî, Amelu'1-Yevm ve'l-Leyl, 334-336; İbn Mâce, Edeb 24, 3720, 3740; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/119, 171, 190, 212, 270.

[250] Ebu Dâvud, Edep 65, 4964; Tirmizî, Edeb 62, 2831; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/285.

[251] Buhari, Flten 26; İbn Mâce, Fİten 33, 4073; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/246, 248, 252.

[252] Buhârî, İstizan 13; Ebu Dâvud, Edeb 127-128, 5180; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/6.

[253] Buhârî, Edebü'l-Müfred, 1073; Ebu Dâvud, Edeb 127-128, 5181, 5183; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/398.

[254] Buhârî, İsti'zan 17; Ebu Dâvud, Edeb 127, 128 , 518; Tirmizî, İsti'zan 18 , 2711; Nesâî, Amelu'l-Yevm ve'1-Leyl, 328; İbn Mâce, Edeb 17, 3709; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/298, 320, 363.

[255] Buhari, Libas 23, 75, İsti'zan 11, Diyat 23; Tinnizî, İsti'zan 17, 2709; Nesâî, Kasame 45; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 5/330, 334.

[256] Buhârî, İsti'zan 11, Diyât 23; Ebu Dâvud, Edeb 126,127, 5171; Tinnizî, İsti'zan 17, 2708; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/239, 242.

[257] Buhari, Diyât 15; Nesâî, Kasame 46; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/243, 428.

[258] Ebu Dâvud, Nikah 42, 43, 2148; Tirmfzî, Edeb 28, 2776; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/358, 381.

[259] Nur: 24/30.

[260] Buhari, İsti'zan 4; Ebu Dâvud, Edeb 133, 134 , 5199; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/325, 510.

[261] Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/30.

[262] Buhari, Cenâiz 2; Ebu Dâvud, Edeb 90 , 5030; Tirmizî, Edeb 1 , 2737; Nesâî, Cenâiz 52; İbn Mâce, Cenâiz 1 , 1435; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/540.

[263] Ebu Dâvud, Edeb 131-132 , 5196; Tirmizî, İsti'zan 2.

[264] Buhârî, İstizan 22; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/99.

[265] Buhârî, İsti'zan 22; Ebu Dâvud, Edeb 137-138 , 5206; Tirmizî, Siyer 41 , 1603; Nesâî, Amelu'1-Yevm ve'I-Leyl, 378-380; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/9, 19, 58, 113.

[266] Buhâri, İstitâbetu'1'Murteddİn 4; Tirmizî, İsti'zan 12 , 2701; Nesâî, Amelu'l-Yevm ve'l-Leyl, 381-384; İbn Mâce, 3689; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/37, 85, 199.

[267] Tirmizî, Siyer 41.

[268] Nesâî, Amelu'1-Yevm ve'1-Leyl, 381-384.

[269] B.k.z: N. Yenel, H, Kayapmar, Sünen-i Ebu Dâvud Terceme ve Şerhi, 16/508-509.

[270] Tirmizî, İsti zan 12 , 2700; Ebu Dâvud, Edeb 137-138 , 5205; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/263, 266, 444, 459, 522.

[271] Buhârî, İsti'zan 15; Ebu Dâvud, Edeb 135-136 , 5202; Tirmizî, İsti'zan 8 , 2696; Nesâî, Amelu'l-Yevm ve'1-Leyl, 330 , 331; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/131, 169, 183.

[272] İbn Mâce, Mukaddime 11, 139; Nesâî, Fezailu's-Sahabe, 157; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/404.

[273] Buhari, Vudu'13, Tefsinı Sure-i Ahzâb 13; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/56, 223, 271.

[274] B.k.z: Mevdudi, Tefhimu'l-Kur'an, İstanbul 1991, İnsan yayınları, 4/459-460.

[275] Abd b. Humeyd, Müsned, 1073.

[276] Buhâri, Nikah 111; Tirmizî, Rada' 16 , 1171; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/149, 153.

[277] Nesâî, Fezailu's-Sahabe, 284; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/171, 186, 213.

[278] Buhârî, İ'tikaf 8, 11, 12, Farzu'1-Hums 4, BedVİ-Halk 11, Edeb 121, Ahkam 21; Ebu Dâvud, Siyam 70, 2470, 2471, Edeb 81 , 4994; İbn Mâce, Siyam 65 , 1779; Ahmed b. Hanbcl, Müsned. 6/337.

[279] Buhârî, İlm 8, Salat 84; Tirmizî, İstizan 29 , 2724; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 5/219.

[280] Bıhârî, Cuma 20 , İstİ'zan 32; Tirmizi, İstizan 9 , 2749; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/16, 22, 32, 45, 102, 121, 124, 126, 149.

[281] Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/342.

[282] Buhârî, Edebü'l-Müfred, 1138; Ebu Dâvud, Edeb 25 , 4853; İbn Mâce, Edep 22 , 3717; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/263, 283, 342, 389, 446, 447, 483, 527, 537.

[283] Buhari, Meğâzî 56, Nikâh 113, Libâs 61; Ebu Dâvud, Edeb 53 , 4929; İbn Mâce, Nikah 22 , 1902, Hudud 38 , 2614; Muvatta', Vasiyet 5; Ahmed b. Hatibe, Müsned, 6/290, 318.

[284] Ebu Dâvud, Libas 32 , 4105, 4107-4110; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/152.

[285] Buhârî, Farzu'1-Hums 19, Nikah 107; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/347.

[286] Buhârî, İstizan 45; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/17, 32, 45, 121, 123, 126, 141, 146.

[287] Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/160.

[288] Fethul-Barî, 87/206.

[289] Buhari, Tıb 32; Müslim, Selâm 51-52.

[290] Buhari, Tıb 39.

[291] Buhari, Tıb 33.

[292] Buhari, Tıb 37.

[293] Buhari, Tıb 17.

[294] Müslim, Selam, 63.

[295] Ebu Davud, Tıb 17; İbn Mace Tıb, 39; Ahmed b. Hanbel, 1/381.

[296] Müslim, Selam 64.

[297] İbn Hacer el-Askalanî, Fethul-Barî, X/260.

[298] Buhârî, Tıb 17; Müslim, İman 372.

[299] Müslim, Selâm 63 B.k.z.: Eymen ed-Dımeşkî, "Rukye maddesi", Şamil İslam Ansiklopedisi.

[300] Elmalılı, a.g.e., VIII, 5305.

[301] Nazarın Bilimsel Yönü, Yankı Dergisi, 5-30 Haziran 1983, sayı 635, s. 52.

[302] H. Egemen Sarıkaya, S. Birgil, C. Cümbüşel, Telepati, İstanbul 1978 s. 15. Nazarın bilimsel açıklaması için bak. Din ve îlim Açısından-Nazar, Yrd.' Doç. Celal Kırca, Diyanet Dergisi, XXII. sayı: 1, 1986.

[303] Buhârî, Bed'u'l-Halk 11; İbn Mâce, Tıb 45, 3545; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/50, 57, 63, 96; İbn Ebi Şeybe, Musannef, 8/30-3.

[304] B.k.z: "Sihir" maddesi, Şamil İslam Ansiklopedisi.

[305] Buhârî, Hibe 28; Ebu Dâvud, Diyat 6 , 4508; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/218.

[306] Buhârî, Merda 20, Tıb 38, 40; İbn Mâce, Cenaiz 64, 1619, Tıb 36, 3520; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/44, 45, 109, 114, 157, 127, 131, 278.

[307] Buhârî, Meğâzî 83; Nesâî, Amelu'1-Yevm ve'1-Leyl, 1019, 1020; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/50, 131, 208, 280.

[308] Buhârî, Tıb 37; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/30, 54, 61, 190, 208.

[309] Buhârî, Tıb 38; Ebu Dâvud, Tib 3895; Nesâî, Amelu'1-Yevm vc'I-Leyl, 1020; İbn Mâce, Tib 36, 3521; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/93.

[310] BuhArî, Tıb 35; İbn Mâce, Tıb 33, 3512; Ahmed b. Hanbel. Müsned, 6/63, 138.

[311] Tirmizî, Tıb 15, 2056; İbn Mâce, Tıb 34, 3516; Ahmed b. HanbeJ, Müsned, 3/118, 119.

[312] Buhârî, Tıb 35; Ebu Ya'lâ, Müsned, 6918; Hâkim Müsiedrek, 4/212; Beyhakî, Sünenu'l-Kübrâ, 9/347-348.

[313] Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/334, 382.

[314] Ebu Dâvud, Tıb 3886.

[315] B.k.z. Y. Kardavi, Allah'ın Varıığı ve Tevhidin Hakikati, İhtar Yay., istanbul 1997, s. 98-99.

[316] Buhari, Tıb 33, 39, İcâre 16, Fezâilu'l-Kur'an 9; Ebu Dâvud, Tıb 19, 3900; Tirmizî, Tıb 20, 2063, 2064; Nesâî, Sünemi'I-Kübrâ, 6/254, 10866, 10867, 6/255, 10868; İbn Mâce, Ticârât 7, 2156; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/83.

[317] B.k.z: Said Havva, el-Esas-ı fi't-Tefsir, Şamil Yayınevi, İstanbul 1989, 1/36.

[318] Ebu Dâvud, Tıb 3891; Tirmizî, Tıb 29, 2080; İbn Mace, Tıb 36, 3522; Nesâî, Amelu'l-Yevm vc'1-Leyl, 999, 1001; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/21.

[319] Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/216; Abdurrezzak, Musannef, 2582, 4220; İbn Ebi Şeybe, Musannef, 10/353; Abd b. Humcyd, Müsned, 380.

[320] Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/335.

[321] B.k.z: A. Davudoğlu, Müslim Şerhi, 9/640-641.

[322] Buhârî, Tıb 4; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/343.

[323] Ebu Dâvud, Libas 32, 4105; İbn Mâce, Tıb 20, 3480; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/350.

[324] Ebu Dâvud, Tıb 3864; İbn Mâce, Tıb 24, 3493; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/303, 304, 315.

[325] Buhârî, Büyü' 40.

[326] Buhârî, İcâre 18; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/120, 177, 215, 261.

[327] Buhârî, Tıb 28, Bed'u'1-Halk 59; Tirmizî, Tıb 24, 2154; Nesâî, Sünenü'I-Kübrâ, 7609; İbn Mâce, Tıb 19 3472; Muvatta, Ayn 16; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/21, 85, 134.

[328] Buhârî, Meğâzî 83, Tıb 21, Dİyat 14, Nesâî, Sünenü'l-Kübrâ, 7606; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/53.

[329] Buhârî, Tib 10, 21, 23, 26; Ebu Dâvud, Tıb 13, 3877; İbn Mâce, Tıb 13, 3462; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/355, 356.

[330] B.k.z: Dr. Mahmud Denizkuşları, Kur'an-ı Kerim ve Hadislerde Tıb, Marifet Yayınları, İstanbul 1990, s. 130-132.

[331] Buhârî, Tıb 7; İbn Mâce, Tıb 6, 3447.

[332] Doç Dr. Sefa Saygılı, Zafer Dergisi/ Mayıs/2000.

[333] Buhârî, Etime 24, Tıb 8; Tirmizî, Tıb 3, 2039; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/80, 155.

[334] Buhârî, T!b 4, 24; Tirmİzî, Tib 31, 2082.

[335] İbn Kayyim, Zadu'1-Mead, 3/74.

[336] İbn Kayyim, Zadu'1-Mead, 3/73.

[337] Türk Ansiklopedisi. 5/100.

[338] Buhârî, Tıb 3.

[339] Nahl: 16/68, 69. B.k.z: Dr. M. Denizkuşlan, a.g.e., s. 134-135.

[340] Buhârî, Enbiyâ 54; Tirmizî, Cenaiz 66, 1065.

[341] B.k.z: Dr. M. Denizkuşları, a.g.e., s. 95-97.

[342] Bıihârî, Tıb 30; Ebu Dâvud, Cenaİz 6, 3103; Nesâî, Sünenü'l-Kübrâ, 7522; Ahmed b Hanbel, Müsned, 1/192.

[343] Buhari, Tıb 25; Ebu Dâvud, Tıb 24, 3911; Nesâî, Sünenü'l-Kübrâ, 7591, 7592.

[344] Buhari, Tıb 54.

[345] Buharî, Tıb 54.

[346] Müslim, Selâm 102.

[347] B.k.z: Şamil İslam Ansiklopedisi, Uğursuzluk maddesi.

[348] Buhari, Tıb 44 ; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/266, 453, 524.

[349] Buhari, Cİhâd 47, Nikah 27, Tıb 43, 54; Müslim, Selâm 115-118, 2225; Ebu Dâvud, Tıb 24, 3922; Tirmizî, Edeb 58, 2824; Nesâî, Hayl 5; İbn Mâce, Nikâh 55, 1995; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/153.

[350] Buhârî, Bed'u'I-Halk 6; Edeb 121.

[351] el-Mâide. 3/90.

[352] Saffet, 37/6-10 B.k.z: Cemil Çiftçi, "Kahin" maddesi, Şamil İslam Ansiklopedisi.

[353] Tirmizî, Tefsiru'1-Kur'an 35, 3224.

[354] Ahmed b. Hanbel, Mttsned, 4/68, 5/380.

[355] Nesâî, Biat 19; İbn Mâce, Tıb 44, 3544; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/389, 390.

[356] Buhârî, Bed'ul-Halk 14, 15, Meğâzî 12; Ebu Dâvud, Edeb 161-162, 5252, 5253, 5254, 5255; Tirmizî, Ahkam 2, 1483; İbn Mâce, Tıb 42, 3535; Ahmed b. Hanbel, MÜsned, 2/9, 121, 3/452.

[357] Buhari, Cezau's-Sayd 1, Tefsiru Sure-i Mürselât 1, Bed'u'1-Halk 17; Nesâî, Menasik 114; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/378, 428, 456, 458.

[358] Buhârî, Bed'u'1-Halk 15, Enbiya 8; Nesâî, Menasik 115; İbn Mâce, Sayd 12, 3228.

[359] Ebu Dâvud, Edeb 162-163, 5263; Tirmizi, Ahkam 1, 1482; İbn Mâce, Sayd 12, 3229; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/355.

[360] Buhârî, Cihad 153; Ebu Dâvud, Edep 163-164, 5266; Nesâî, Sayd 38; İbn Mâce, Sayd 10, 3225; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/402.

[361] Buhari, Enbiya 54

[362] B.k.z: Yusuf el-Kardavî, Sünneti Anlamada Yöntem, Rey Yayıncılık, 2. baskı, Kayseri 1993, s. 141.

[363] Buhârî, Musakat 5, Mezalim 23, Edeb 27; Ebu Dâvud, Cihad 44, 2550; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/375, 517.

[364] Buhâri, Tefsiru Sure-i Câsiye 1, Edeb 101; Ebu Dâvud, Edeb 160-161, 5247, Ahmed b. Hanbd, Müsned, 2/238, 272, 275.

[365] Buhârî, Edeb 102; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/272, 491, 499, 509.

[366] B.k.z: M. Sofuoğlu, Müslim Tercemesi, 7/115.

[367] Buhârî, Itk 17; Ahmed b. Hanbel, Müsncd, 2/316.

[368] Buhârî, Edeb 100; Ebu Dâvud, Edeb 76, 4979; Nesaî, Amelu'l-Yevm ve'I-Leyl, 1049, 1050; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/51, 66, 209, 230, 281.

[369] Tirmizî, Cenaiz 16, 991, 992; Nesai, Cenaiz 42, Zinet 33; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/31, 47, 87, 88.

[370] Ebu Dâvud, Tcreccül 6, 4172; Nesâî, ZİNet 75; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/320.

[371] Nesâî, Zinet 38.

[372] Buhârî, Edebü'l-Müfred, 799, 769; Tirmizî, Şemail, 249; Nesâî, Amelu'1-Yevm vc'I-Leyl, 998; İbn Mâce, Edeb 3758; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/388, 389.

[373] Buhârî, Menâklbu'I-Ensar 26, Edeb 90, RİKak 29; Tîrmizî, Edeb 70, 2849; İbn Mâce, Edeb 41, 3757; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/248, 391, 293, 444. 458, 480, 470.

[374] Buhari, Edeb 92; Ebu Dâvud, Edeb 87, 5009; Tirmizî, Edeb 71, 2851; İbn Mâce, Edeb 42, 3759, 3760; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/288, 355, 391, 478, 480.

[375] Buhârî, Edebü'l-Müfred, (1271); Ebu Dâvud, Edep 56 (4939); İbn Mâce, Edeb 43 (3763); Ahmed b. Hanbel, Müsned, 5/352, 357, 361

[376] B.k.z: Heyet, İlmihal, T.D.V., 2/120

[377] B.k.z: Heyet, İlmihal, T.D.V., 2/118-121; Hayreddin Karaman, Günlük Hayatımızda Helal ve Haramlar, İz Yayıncılık, 17. baskı, İstanbul 2003, s. 132-133; Yusuf el-Kardavî, İslam'da

Helal ve Haram, Hilal Yayınlan, İstanbul, tarihsiz, s. 309-310.

[378] Saffat: 37/102.

[379] Yusuf: 12/40.

[380] Yusuf. 12/36, 43.

[381] Fetih: 48/27, Saffat: 37/105, İsra: 17/60.

[382] B.k.z: Heyet, İlmihal, T.D.V, İstanbul 1999, 2/160-163; Ahmet Arpa, "Rüya", Şamil İslam Ansiklopedisi.

[383] Buhârî, Tıb 39, Ta'bîr 14; Ebu Dâvud, Edeb 88, 5021; Tirmizî, Rü'yâ 5, 2277; Nesâî, SünenÜ'l-Kübrâ, 4/391, 7655, Amelü'1-yevm ve'Leyl, 6/224, 10734-10737; İbn Mâce, Ta'birur Rüya 4, 3909; Ahmed b. Hanbel, 5/296, 304, 305.

[384] B.k.z. Ahmet Arpa, "Rüya" maddesi, Şamil İslam Ansiklopedisi.

[385] Buhârî, Tabir 26; Ebu Dâvud, Edeb 88, 5019; Tirmizî, Rüya 1, 2270; Nesâî, Amelu'l-Yevm ve'I-Leyl, 910; İbn Mâce, Ta'biru'r-Rü'ya 3, 3906, 9, 3917, 10, 3926; Ahmed b. Hanbcl, Müsned, 2/269, 395, 507.

[386] Buhârî, Ta'bir 4; Ebu Dâvud, Edeb 88, 5018; Tİtmİzî, Rü'ya 1, 2271; Ahmed b. Hanbel,Müsned, 3/185, 5/316, 319.

[387] Buhârî, Tabir 10; Ebu Dâvud, Edeb 88, 5023; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/261, 411, 425, 472, 5/306.

[388] Nesâî, Amelu'1-Yevm ve'1-Leyl, 912; İbn Mâce, Ta'biru'r-Rü'ya 5, 3913; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/307, 350, 383.

[389] Buhâri, Tabir 11, 47; Ebu Dâvud, Eyman 10, 3267, 3269, Sünnet 8, 4633; İbn Mâce, Ta bıru'r-Rü'ya 10 3918.

[390] Ebu Dâvud, Edeb 88, 5025; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/213, 286.

[391] Buhârî, Vudû' 74.

[392] Buhari, Menâkıb 25, Mcğazî 10, Tabir 39, 44; İbn Mâce, Ta'biru'r-Rü'ya 10, 3921.

[393] Buhârî, Menakıb 25, Meğâzî 70, Tevhid 29; Tirmizî, Rü'ya 10, 2293.

[394] Buhârî, Ezan 156, Cenâiz 93, Büyü' 24, Cihad 4, Bedu'l-Halk 7, Edeb 69, Teheccüd 12, Enbiya 8, Ta bir 48; Tirmizî, Rü'ya 10, 2294; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 5/8, 9, 10, 14.

[395] Tirmizî, Mcnakıb 1, 3605; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4.

[396] Tirmizî, Menakıb 5, 3624; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 5/89, 95, 105.

[397] Ebu Dâvud, Sünnet 4673; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/540.

[398] Buhari, Vudû' 32; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/139, 147, 169, 175, 248.

[399] B.k.z: Kettânî, Mütevatir Hadisler, Tere. Hanifi AKIN, Karınca Yay., İstanbul 2003, s. 501-502.

[400] Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/340.

[401] Ahmed b. Hanbel, Müsned, 5/229; İbn Huzeyme, Sahih, 966; İbn Hibbân, Sahih, 1591.

[402] Buhari, Cihad 84, 87, Meğâzî 32.

[403] Buhârî, İlm 20; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/399.

[404] Buhârî, Rikâk 26, İ'tisam 2.

[405] Buhârî, Rikâk 26; Tirmizî, Emsal 7, 2874; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/244.

[406] Buhârî, Menâkıb 18; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/9.

[407] Ahzâb: 33/40.

[408] Buhârî, Rikâk 53; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/313.

[409] Buhârî, Rikâk 53, Fitcn 1; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 5/333, 339.

[410] Buhârî, Rikâk 53.

[411] Buhârî, Rikâk 53.

[412] Buhârî, Rikâk 53, Fiten 1.

[413] Buhârî, Cenaiz 72, Menakıb 25, Meğazî 17, 27, Rikak 7, 53; Ebu Dâvud, Cenaiz 69-71, 3223, 3224; Nesâî, Cenaiz 61; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/149, 153, 154.

[414] Ebu Dâvud, Cenaiz 69-71, 3224.

[415] Buhârî, Rikak 53.

[416] Tirmizî, Sıfatu'l-Kıyamet 15, 2445; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 5/149.

[417] Buhârî, Rikak 53; Ahmet! b. Hanbel, Müsned, 3/140, 281.

[418] Buhârî, Meğâzî 18, Libas 24; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/171, 177.

[419] Buhari, Cihâd 24, 54, 82, 165, Edeb 39; Tirmizî, Cihad 14, 1687; İbn Mâce, Cihad 9, 2772.

[420] Buhârî, Bed'u 1-Vahy 6, Savm 7, Bed'u'1-Halk 6, Menakıb 13, Fezailu'l-Kur'an 7; Nesâî, Siyam 2; Tirmizî, Şemail, 353; Ahmed b. Hanbel, Müsned 1/230, 288, 326, 363, 366, 373.

[421] Buhârî, Edeb 39, Vesaya 25.

[422] Buhârî, Diyât 27; Ebu Dâvud, Edeb 1, 4773.

[423] Buhârî, Edeb39; Tirmizî, Şemail, 352; Ahmed b. Hanbcl, Müsned 3/307.

[424] Ahmed b. Hanbel, Müsned 3/107; İbn Huzeyme, Sahih, 2371.

[425] Tirmizî, Zekat 29, 666; Ahmed b. Hanbel, Müsned 3/401, 6/465.

[426] Buhâri, Hibe 18, Kefalet 3, Şehadat 28, Farzu'1-Hums 15, Meğâzî 73.

[427] Buhârî, Cenâiz 43; Ebu Dâvud, Cenâiz 23-24, 3126.

[428] Buhârî, Edebü'l-Müfred, 376; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/112.

[429] Buhârî, Edeb 18; İbn Mâce, Edeb 3, 3665; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/56, 70.

[430] Buhârî, Edeb 18; Ebu Dâvud, Edeb 144-145, 5218; Tirmizî, Birr 12, 1911; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/228, 241, 269, 514.

[431] Buhari, Edeb 27, Tevhid 2; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/358.

[432] İsrâ: 17/7.

[433] Buhari, Menakıb 23, Edeb 72; İbn Mâce, Zühd 17, 4180.

[434] Buhârî, Menâkıb 23, Fezailu's-Sahabe 27, Edeb 38, 39; Tirmizî, Birr 47, 1975; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/161, 189, 192.

[435] Ebu Davud, Salatu't-Tatavvu' 12, 1294; Tirmizî, Sefer 412, 585, Edeb 70, 2850; Nesâî, Amelul-Yevm ve'1-Leyl, 170; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 5/86, 88, 91, 105, 107.

[436] Buhârî, Edeb 90, 95, 111; Nesâî Amelu'1-Yevm ve'1-Leyl, 525; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/186, 227.

[437] Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/137; Abd b. Humeyd, Müsned, 1274.

[438] Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/133, 137; Abd b. Humeyd, Müsned, 1273.

[439] Ebu Dâvud, Edeb 12, 4819; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/285.

[440] Buhari, Menâkib 23, Edeb 80; Ebu Dâvud, Edep 4, 4785; Tirmizî, Şemail, 349; Ahmed b. Hanbel, MÜsned, 6/85, 114, 115, 181, 189, 223, 262.

[441] Nevevî, Müslim Şerhi, 15/82.

[442] Tirmizî, Şemail, 348; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/31, 206, 229, 281.

[443] Taberânî, Mu'cemu'l-Kehîr, 2/1944.

[444] Buhari, Menâkıb 23; Tirmizî, Birr 69, 2015; Ahmed b. Hanbel, Müsned 3/22, 227.

[445] Buhârî, İsti'zan 41; Ahmed b. Hanbel, Müsned 6/376.

[446] Buhârî, Bed'u'I-Vahy 1; Tirmizî, Menakıb 7, 3634; Nesâî, Fezailu'I-Kur'an, 4; Ahnıed b. Hanbel, Müsned, 6/58, 158, 163, 202, 256.

[447] b.k.z: Maide: 5/111, En'am: 6/112, 121, Enfal: 8/12, Nahl: 16/68-69, Kasas: 28/7, Fussilet: 41/12, Zilzâl: 99/4-5.

[448] Buhâri, Menâkıb 23, Menakıbu'l-Ensar 52, Libas 70; Ebu Dâvud, Tereccül 10, 4188; Tirmizî, Şemail, 30) Nesâî, Zinet 62; İbn Mâce, Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/246, 261, 287, 320.

[449] Nevevî, Müslim Şerhi, 15/89.

[450] Nevevî,.Müslim Şerhi, 15/89.

[451] Buhârî, Menâkıb 13, Libâs 68; Ebu Dâvud, Teraccül 9, 4183, 4185, 4186; Tirmizî, Menâkıb 8, 3635; Nesâî, Zînet 60; İbn Mâce, Libâs 20, 3599; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/282, 295, 203.

[452] Buhârî, Libas 68; Tirmizî, Şemail, 27; İbn Mâce, Libas 36, 3634; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/135, 203.

[453] Tirmizî, Menakıb 12, 3646; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 5/86, 88, 103.

[454] Buhârî, Edebü'l-Müfred, 790; Ebu Dâvud, Edeb 30, 4864; Tirmizî, Şemail, 14; Ahmed b. Hanbel, Müsned 5/454.

[455] Buhârî, Menâkib 23; Ahmed b. Hanbcl, Müsned, 3/160, 206.

[456] Buhârî, Menâkıb 23; Tirmizî, Edeb 60, 2827; Nesâî, Fezailu's-Sahabe, 59; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/307.

[457] Tirmizî, Şemail, 17, 39, 44; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 5/86, 88, 90, 95, 100, 102, 103, 104, 107.

[458] Buhârî, Vudû' 40, Menakib 21, Merda 18, Deavat 31; Tirmizî, Menakıb 11 (3643.

[459] Muhammed: 47/19

[460] Tirmizî, Şemail, 23; Nesâî, Amelu'1-Yevm ve'l-Leyl, 295, 421, 422; Ahtned b. Hanbel, Müsned, 5/82.

[461] Buhârî, Menâkıb 23, Libas 68; Tirmizî, Menâkıb 4, 3623; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/130, 148, 185, 240.

[462] Buhari, Menâkıbu'l-Ensâr 14; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/363.

[463] Buhârî, Menâkib 17, Tefsir Sure-i Saff 1; Tirmizî, Edeb 67, 2840; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/80, 84.

[464] Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/395, 404, 407.

[465] Ebu Dâvud, Vitr 26, 1516; Tirmizî, Deavat 39 3434; İbn Mace, Edeb 57, 3814.

[466] Müslim, Zikr 42, 2702; Ebu Dâvud, Vitr 26, 1515.

[467] Buhârî, Edeb 72, İ'tisam 5; Nesâî, Amelu'1-Yevm ve'I-Leyl, 234; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/45, 181.

[468] Nisa: 4/65

[469] Buhârî, Şirb 6, 7; Ebu Dâvud, Akdiye 31, 3637, Tirmizî, Ahkâm 26, 1363; Nesâî, Adabu'I-Kudât 27; İbn Mace, Ruhun 20, 2480; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/5.

[470] Buhârî, İ'tİsam 3; Ebu Davud, Sünnet 6, 4610; Ahmed h. Hanbel, Müsned, 1/176, 179.

[471] Maide: 5/101.

[472] Buhâri, Mevâkitu's-Salat 11, Fezâil 134, Tefsiru Surc-i Maide 12, Rikak 27, İ'tisam 3; Tirmİzî, fefsiru'l-Kur'an 6, 3056; Ahmed b. Hanbel, Müsncd, 3/206, 210, 268.

[473] Buhari, İlm 28, İ'tisam 3.

[474] İbn Mâce, Ruhun 15, 2470; Ahnıed b. Hanbel, Müsncd, 1/162, 163.

[475] İbn Mâce, Ruhun 15, 2471; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/152.

[476] Buhari, Menâkib 25; Ahmed b. Hanbel, Müsıled, 2/313.

[477] Buhârî, Enbiyâ 48; Ebu Dâvud, Sünnet 13, 4675; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/463.

[478] Al-i İmrân: 3/36.

[479] Buhârî, Enbiyâ 44, Tefsiru Sure-i Âl-i İmran 2; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/233, 274.

[480] Buhârî, Enbiyâ 48; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/314.

[481] Ebu Dâvud, Sünnet 13, 4672; Tirmizî, Tefsirıı'l-Kur'an 87, 3352; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/178, 184.

[482] Buhârî, Enbiyâ 8, İsti'zan 5.

[483] Bakara: 2/260.

[484] Buhârî, Enbiyâ 11.

[485] Hud: 11/80.

[486] Saffat: 37/39.

[487] Enbiya: 21/63.

[488] Buhari, Enbiyâ 8, Nikah 12.

[489] Nevevî, Müslim Şerhi, 15/123.

[490] Nevevî, Müslim Şerhi, 15/123.

[491] Saffât: 37/89.

[492] Enbiyâ: 21163.

[493] Saffât: 37/89.

[494] Enbiyâ; 21/63.

[495] Enbiyâ: 21163.

[496] Hucurat: 49/10.

[497] B.k.z: M. Ali Sâbûnî, Ayetler İşığında Peygamberler Tarihi, çev. HanifÎ AKİN, Ahsen Yayınlan, İstanbul 2003, s. 150-151.

[498] Buhari, Husûmât 1, Rlkak 43, Tevhid 31; Ebu Dâvud, Sünnet 13, 4671; Ahmed b. Hanbel, MÜsned, 2/450.

[499] Buhârî, Enbiya 35; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/405, 468, 539.

[500] Kalem: 68/48.

[501] Buhari, Enbiya 8, Menakıb 1; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/431.

[502] İbn Mâce, Ticarat 5, 2150; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/296, 405, 485.

[503] Buhârî, İlm 16, 19, 44, İcare 7, Şura 12, Enbiya 27, Eyman 15; Ebu Dâvud, Sünnet 16, 4707; Tirmizî, Tefsİru'l-Kur'an 18, 3130, 3149; Ahmed b. Hanbcl, Müsned, 5/118, 119.

[504] B.k.z: Hak Dini Kur'an Dili, 5/370-371.

[505] Enbiyâ': 21/34.

[506] Müslim, Cihâd 58, 1763; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/30, 32.

[507] Müslim, Fezâüu's-Sahâbe 220, 2538.

[508] Buhârî, İlm 41, Mevâkîtu's-Salât 20, 40; Müslim, Fezâilu's-Sahâbe 217, 2537.

[509] Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/387.

[510] Buhârî, Enbiyâ 1; Müslim, Cennet 28, 2841; Tirmizî, Kıyamet 60, Cennet 5, 7; İbn Mâce, Zühd 39; Ahmed b. Hanbel, 2/315, 323, 535.

[511] Saffât: 37/77.

[512] Ankebut: 29/14.

[513] Kehf: 18/78.

[514] Enbiyâ': 21/34 mealindeki.

[515] B.k.z: İbn Kayyım el-Cevziyye, Uydurma Hadisleri Tanıma Yollan, çev. Hanifı Akın, Karınca Yayınları, İstanbul 2004, s. 196-209. Daha geniş bilgi için buraya bakabilirsiniz.

[516] Tevbe: 9/100.

[517] Feth: 48/28.

[518] Feth: 48/29.

[519] B.k.z: Şamil İslam Ansiklopedisi, Ashâb maddesi.

[520] B.k.z: Mehmet Efendioğlu, “Fezâilu's-Sahabe” maddesi, İslam Ansiklopedisi, T.D.V, İstanbul 1997, 12/534-538.

[521] Buhârî, Menâklbu'l-Ensar 45, Tefsiru Sure-İ Tevbe 9; Tirmizi, Tefsiru'l-Kur'an 10, 3096; Ahmed b. Hanbel, Müsned, ¼.

[522] Buhârî, Salat 80, Menâklbu'l-Ensar 44; Tirmizi, Menâklb 15, 3660; Ahmed b. Hanbel Müsned, 3/1.

[523] Tevbe: 9/40.

[524] Konu ile ilgili hadisler için b.k.z: Buhârî, Fezailu'l-Ashab 3, 5, Feraiz 9; Müslim, Mesacid 23, 532 Fezâilu's-Sahâbe 3, 2383; Tirmizî, Menakib 15, 3659, 3661, 3662; Müsned: 1/270, 359, 3/478, 4/4, 5, 212, Heysemî, Mecma'z-zevaid, 9/44; İbn Ebi Asım, Sünnet, 1225; Hâtıb el-Bağdadi, Tarihi Bağdat, 3/134; Bezzâr; Taberânî, el-Kebir 1686.

[525] Konu ile ilgili hadisler için b.k.z: Buhârî, Salat 80, Fezailu'l-Ashab 3, Menakibu'l-Ensar 45; Müslim, Fezailu's-sahabe 2, 2382; Tirmizî, Menakib 15, n3660, 20, 3732, 21; Müsned: 1/175,270,331,2/26,3/18.

[526] Buhârî, Fezâilu's-Sahabe 5, Meğazî 63; Tirmizî, Menakib 63, 3885; Nesâî, Fezailu's-Sahabe, 16; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/203.

[527] Buhârî, Fezâilu's-Sahabe 5, Ahkam 51, İ'tİsam 24; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/82, 83.

[528] Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/144.

[529] Nevevî, Müslim Şerhi, 15/154.

B.k.z: A. Davudoğlu, Müslim Şerhi, 10/216.

[530] Buhârî, Edebü'l-Müfred, 515; Nesâî, Fezailu's-Sahabe, 6; İbn Huzeyme, Sahih, 2131.

[531] Buhârî, Muzarâa 4; Tirmizî, Menakıb 17, 3677, 18, 3695; Nesâî, Fezailu's-Sahabe, 13; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/245, 382, 502.

[532] Buhârî, Fezâilu's-Sahabe 5; Nesâî, Sünenü'l-Kübrâ, 8115; İbn Mâce, Mukaddime 11, 98; Ahmed b. Hanbel, Müsncd, 1/112.

[533] Buhârî, İman 15, Fezâilu's-Sahabe 6, Ta'bir 17, 18; Tirmizî, Rü'ya 9, 2286; Nesâî, İman 18; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/86.

[534] Buhari, İlm 22, Fezâilu's-Sahabe 6, Ta'bir 15, 16, 34, 37; Tirmizî, Rü'ya 9, 2284; Nesâî, Fezailu's-Sahabe, 22; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/83, 108, 130, 147, 154.

[535] Buhari, Fezâilu's-Sahabe 5; Nesâî, Fezailu's-Sahabe, 15.

[536] Buhârî, Nikah 107; Nesâî, Fezailu's-Sahabe, 24.

[537] Buhârî, Bed'u'1-Halk 11, Fezâilu's-Sahabe 6, Edeb 68; Nesâî, Amelu'1-Yevm ve'1-Leyl, 207; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/171, 182, 187.

[538] Tirmizî, Menakıb 18, 3693; Nesâî, Fezailu's-Sahabe,

18; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6755.

[539] Bakara: 2/125.

[540] Ahzab: 33/59.

[541] Enfal: 8/68.

[542] Tevbe: 9/80.

[543] Tevbe: 9/84.

[544] Buhârî, Tefsİru Sure-i Tevbe 12; Tirmizî, Tefsİru'l-Kur'an 10, 3098; İbn Mâce, Cenaiz 31, 1523; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/18.

[545] Bakara: 2/125.

[546] Ahzâb: 33/59.

[547] Tahrîm:66/5.

[548] Mâide: 5/90-91.

[549] Enfal: 8/67-68.

[550] Tevbe: 9/84.

[551] Nur: 24/16.

[552] Nisa: 4/65.

[553] Bakara: 2/98.

[554] Mu'minun: 2/12-14.

[555] Buhârî, Edebü'l-Müfred, 603; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/62.

[556] Yusuf: 12/18.

[557] Buhâri, Fezâilu's-Sahabe 6, 7, Edeb 119, Ahbaru'1-Ahad 3; Tirmizî, Menakib 19, 10; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/393, 406.

[558] Buhâri, MeğazÎ 78; Tirmizî, Menaklb 21, 31; Nesâî, Fezailu's-Sahabc, 35, 36, 37; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/173, 175, 177, 179.

[559] Ali İmran: 3/61.

[560] Tirmizî, Menakıb 21, 24; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/185.

[561] Buhârî, Cihad 102, Fezâilu's-Sahabe 9, Meğazi 38; Ebu Dâvud, İlm 10, 61; Nesâî, Fezailu's-Sahabe, 46; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 5/333.

[562] Ebu Dâvud, Huruf 5, 73; Ahmed b. Hanbel, Müsrıed, 4/366.

[563] Buhârî, Salat 58, Fezâilu's-Sahabe 9, Isti'zan 40.

[564] Buhârî, Cihad 70, Temenni 4; Tirmizî, Menakıb 27, 56; Nesâî, Fezailu's-Sahabe, 113; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/140.

[565] Buhârî, Fezâilu's-Sahabe 15, Meğazi 18; Tirmizî, İsti'zan 61, 30, Menakıb 3753; Nesâî, Amelu'1-Yevm ve'1-Leyl, 195, 196; İbn Mâce, Mukaddime 11, 0; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/174, 180.

[566] Lokman: 31/14-15.

[567] Enfal: 8/1.

[568] Buhârî, Edebü'l-Müfred, 24; Tirmizî, Tefsiru'l-Kur'an 30, 89; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/181, 185.

[569] En'am: 6/52.

[570] Nesâî, Fezailu's-Sahabe, 116, 133, 160, 162; İbn Mâce, Zühd 7, 28; Abd b. Humeyd, 131.

[571] Buhârî, Fezâİlu's-Sahabe 14, Meğâzî 18.

[572] Buhârî, Cihad 40, Ahbaru'1-Ahad 2; Tirmizî, Menakıb 25, 45; Nesâî, Fezailu's-Sahabe, 107; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/307, 338, 345, 365.

[573] Buhârî, Fezâilu's-Sahabe 13; Tirmizî, Menakıb 23, 43; Nesâî, Amelul-Yevm ve'1-Leyl, 200, 201; İbn Mâce, Mukaddime 11, 2; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/164, 166.

[574] Tirmizî, Menakıb 19, 196; Nesâî, Fezailu's-Sahabe, 103; Ahmed b. Hanbet, Müsned, 2/419.

[575] Al-i İmrân: 3/172.

[576] Buhari, Meğazî 25; İbn Mâce, Mukaddime 11, 124.

[577] Buhârî, Fezâilu's-Sahabe 21, Meğâzî 72, Ahbaru'I-Ahad 1; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/133, 189, 245.

[578] Buhârî, Fezâilu's-Sahabc 21, Meğâzî 72, Ahbaru'I-Ahad 1; Tirmizî, Menakıb 33, 3796); İbn Mâce, Mukaddime 11, 135); Ahmed b. Hanbel, Müsned, 5/398, 400.

[579] Buhârî, Büyü' 49, Libas 60; İbn Mâce, Mukaddime 11, 142

[580] Tirmizî, Edeb 27, 2775.

[581] Ahzab: 33/33.

[582] Ebu Dâvud, Libas 5, 4032; Tirmizî, Edeb 49, 2813.

[583] Ahzâb: 33/5.

[584] Buhârî, Tefsiru Sure-i Ahzab 2; Tirmizî, Tefsiru'l-Kur'an 34, 3209, Menakıb 40, 3813; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/77.

[585] Buhârî, Fezâilu's-Sahabe 17; Tirmizî, Menakıb 40, 3816; Nesâî, Fezailu's-Sahabe, 78; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/20, 89, 110.

[586] Buhârî, Cihad 196; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/203.

[587] Ebu Dâvud, Cihad 54, 2566; İbn Mâce, Edeb 48, 3773; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/203.

[588] Buhârî, Enbiya 45, Menakibu'l-Ensar 44; Tirmizî, Menakıb 62, 3877; Nesâî, Sünenü'l-Kübra, 8354; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/84, 132, 143.

[589] Buhari, Enbiya 32, Fezaİlu's-Sahabe 30, Et'ime 25; Tirmizî, Et'ime 31, 1834; Nesâî, [şretu'n-Nisa 3; İbn Mâce, Et'ime 14, 3280; Ahmed b. Hanbel, Müsned,4/294, 409.

[590] Buhârî, Menâkıbu'l-Ensar 20, Tevhid 35; Nesâî, Fezailu's-Sahabe, 253; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/230.

[591] Buhârî, Menâkıbu'l-Ensar 20, Edeb 23, Tevhid 32.

[592] Buhârî, Menâkıbu'l-Ensar 20, Fezâilu's-Sahabe 44.

[593] Buhari, Menâkıbu'l-Ensar 44, Nikah 35; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/41, 128, 161.

[594] Buhârî, Nikah 108; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6730, 61, 213.

[595] Buhari, Edeb 81; Ebu Dâvud, Edeb 54, 4931; İbn Mâce, Nikah 50, 1982; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/57, 166, 233, 234.

[596] Buhârî, Hibe 7.

[597] Buhârî, Hibe 8; Nesâî, İşretu'n-Nisa 3; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/88.

[598] Nesâî, İşretu'n-Nisa 3.

[599] Buhârî, Meğâzî 83; Fezâilu's-Sahabe 30; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/200.

[600] Buhârî, Meğâzî 83, Merda 19; Tirmizî, Deavat 77, 96; Nesâî, Amelu'1-Yevm ve'1-Leyl, 1095; Ahmed b. Hanbcl, Müsned, 6/231.

[601] Bıhârî, Meğâzî 83, Deavat 29, Rİkak 41.

[602] Buhârî, Nikah 97; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/114.

[603] Buhârî, Fezâilu's-Sahabe 30, Et'ime 25, 30; Tirmizî, Menakıb 63, 3887; İbn Mâce, Et'imc 14, 3281; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/156, 264.

[604] Buhârî, Bed'u'1-Halk 6, Fezâilu's-Sahabe 30, Edeb 111, İstizan 16; Tirmizî, Menakıb 63, 3881; Nesâî, İşretu'n-Nisa; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/150.

[605] Buhârî, Nikah 72; Tirmizî, Şemail, 253; Nesâî, Sünenü'l-Kübrâ, 9138.

[606] Buhari, Farzul-Hums 5, Fezâüu's-Sahabe 16; Ebu Dâvud, Nikâh 12, 2071; Tirmizî, Menakib 60, 3867; Nesaî, Sünenü'l-Kübrâ, 5/147, 8518, 8519; İbn Mâce, Nikâh 56, 1998; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/326.

[607] Nisa: 4/3.

[608] B.k.z: Nevevî, Şerhu Müslim, 16/3.

[609] Buhari, Fezâilu's-Sahabe 12, Menâkıb 25, Meğâzî 83; Ebu Dâvud, Edeb 143-144, 5217; Tirmizi, Menâkıb 60, 3872; Nesâî, Sünemi I-Kübrâ, 5/95, 8366, 8367, 5/96, 8368, 8369; İbn Mâce, Cenâiz 64, 1621; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/240.

[610] Buhârî, Menâkıb 25, Fezailu'l-Kur'an 1.

[611] Buhârî, Zekât 11; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/121.

[612] İbn Mâce, Cenalz 65, 35.

[613] Buhari, Cihad 38.

[614] Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/239, 268; Abd b. Humeyd, Müsned, 1346.

[615] Buhâri, Fezâilu's-Sahabe 6; Nesâî, Fezailu's-Sahabe, 23, 131, 279; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/372, 389.

[616] Ahmed b. Hanbel, Müsncd, 3/196, 290.

[617] Buhari, Teheccüd 17; Nesâî, Fezailu's-Sahabe, 132; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/333, 439; İbn Huzeyme, Sahih, 1208.

[618] Mâide: 5/93.

[619] Tirmizî, Tefsinı'l-Kur'an 6, 3053.

[620] Buhârî, Fezâilu's-Sahabe 37, Meğâzî 74; Tirmizî, Menakıb 38, 3806; Nesâî, Fezailu's-Sahabe, 159, 282; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/401.

[621] Nesâî, Fezailu's-Sahabe, 156.

[622] Al-i İmran: 3/161.

[623] Buhârî, Fezâilu'l-Kur'an 8; Nesâî, FezâÎlu'I-Kur'an, 22.

[624] Buhari, Fezâilu'l-Kur'an 8.

[625] Buhârî, Fezâilu's-Sahabe 26, 27, Menakıbu'l-Ensar 14, 16, Fezailu'l-Kur'an 8; Tirmizî, Mcnakıb 38, 3810; Nesai, Fezaİlu's-Sahabe, 137, 174; Fezallui-Kur'an. 26; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/163, 189, 190.

[626] Buhâri, Menâkıbıı'l-Ensar 17; Tirmizî, Menakıb 33, 3794; Nesâî, Fezailu's-Sahabe, 181; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/33, 277.

[627] Buhâri, Menâkibu'l-Ensar 16.

[628] Buhari, Menâkibu'l-Ensar 12; Tirmizî, Menâkıb 51, 3848; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/395, 349.

[629] Buhârî, Menâkıbu'I-Ensar 12; Tirmizî, Menakıb 51, 3847; İbn Mâce, 11, 157; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/289, 294, 301, 302.

[630] Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/123; Abd. b. Humeyd, Müsned, 1327.

[631] Buhârî. Cenaiz 34, Cihad 20; Nesâî, Cenaiz 12; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/298, 307.

[632] Nesâî, Fezaihı's-Sahabe, 142; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/421, 422, 425.

[633] Buhârî, Edebü'l-Müfred, 1035; Nesâî, Amelu'1-Yevm ve'1-Leyl, 339; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 5/174, 175.

[634] Tevbe: 9/35-36.

[635] Buhârî, Cihad 162, Menakıbu'l-Ensar 21, Edeb 68; Tirmizî, Menakıb 42, 3820, 3821; İbn Mace, Mukaddime 11, 159; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/358, 359, 362, 365.

[636] Buftârî, Cihad 154, 192, Menakibu'l-Ensar 21, Meğazi 62; Ebu Dâvud, Cihad 160, 2772; Nesâî, Amelu'1-Yevm ve'1-Leyl, 524; Ahmed b. Hanbel, MÜsned, 4/360, 362, 365.

[637] Buhârî, İlm 17, Vudu 10; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/327.

[638] Buhari, Teheccüd 21, Ta'bir 25; Tirmizî, Menakıb 44, 3825; Nesâî, Fezailu's-Sahabe, 184; İbn Mâce, Mcsacid 6, 751; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/5, 12, 106.

[639] Buhari, Teheccüd 2, Fezâilu's-Sahabe 19, Ta'bir 35, 36; Tirmizî, Salat 239, 321; İbn Mâce, Ta'biru'r-Rüya 10, 3919; Ahmed b. Hanbel. Müsned, 2/146.

[640] Buhâri, Deavat 47; Tirmizî, Menakıb 46, 3829; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/430.

[641] Tirmizî, Menakıb 3827; Nesâî, Fezailu's-Sahabe, 188.

[642] Buhârî, İsti'zan 46; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/174, 195, 227, 253.

[643] Buhari, Menâkıbu'l-Ensar 19; Nesâî, Fezailu's-Sahabe, 148; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/169, 177.

[644] Buhâri, Menâkıbu'I-Ensar 19, Ta'bir 19; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 5/452.

[645] Buhârî, Salat 68, Bed'u'1-Halk 6, Edeb 91; Ebu Dâvud, Edeb 87, 5013, 5014; Nesâî, Mesacid 24; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/269, 5/222.

[646] Buhârî, Bed'u'1-Halk 6, Edeb 91, Meğazi 30; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/299, 302.

[647] Buhari, Menâkib 16; Ebu Dâvud, Edeb 87, 5015; Tirmizî, Edeb 70, 2846; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/72.

[648] Nur: 24/11.

[649] Buhâri, Meğâzî 34, Tefsiru Sure-i Nur 9, 10.

[650] Buhârî, Menâkıb 16.

[651] Buhârî, Edebü'l-Müsned, 34; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/319.

[652] Buhari, İ'tisam 2; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/240, 274.

[653] Buhârî, 42, Muzâraa 21; Ebu Dâvud, İlm 7, 3655; Nesâî, Amelu'1-Yevm ve'l-Ley], 413; İbn Mace, Mukaddime 24 262; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/118, 138, 157, 257.

Ebu Hureyre'nin kastettiği iki ayetten birinin bu ayet grubu ve diğerinin de yine bunun benzeri olan Bakara: 2/173 ayeti olduğu ifade edilmiştir. Yine diğerinin, bu manada olan Âl-i İmran: 3/187. ayetinin olduğunu söyleyenler de olmuştur.

[654] Mümtehine: 60/1.

[655] Buhari, Meğazi 46, Cihad 141, Tefsiru Sure-i Mümtehine 1; Ebu Dâvud, Cihad 98, 2650; Tirmizî, Tefsiru 1-Kur'an 61, 3305; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/79.

[656] B.k.z: Mevdudi, Tefhimu'I-Kur'an, İnsan Yayınları, İstanbul 1991, 6/235.

[657] Meryem: 19/71.

[658] Meryem: 19/71.

[659] Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/362, 420.

[660] Bu biattan Allah razı oldu. Bu olay, Feth: 18-19'da anlatılmıştır.

[661] Buhâri, Vudu' 45, Meğâzî 56.

[662] Buhârî, Cihad 69, Meğâzî 55, Deavat 49; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/399.

[663] Buhârî, Meğâzî 38.

[664] Buhârî, Şerike 1.

[665] İbn Hibbân, Sahih, 7209; Beyhakî, Sünenü'l-Kübrâ, 7/140.

[666] Buhârî, Farzul'-Hums 15, Menakıbu'l-Ensar 37, Meğâzî 38; Ebu Dâvud, Cihad 140, 2725; Tirmizî, Siyer 10, 1559; Nesâî, Fezailu's-Sahabe, 283; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/405.

[667] Ahmed b. Hanbcl, Müsned, 5/64, 65.

[668] Ai-i İmran: 3/122.

[669] Buhârî, Meğâzî 18, Tefsiru Sure-i , Ahkâm 18.

[670] Buhârî, Tefsiru Sure-i Munafikun 4; Tirmizî, Menakıb 66, 3902; Ahmed b. Hanbel, Müs-ned, 4/369, 372.

[671] Buhari, Menâkıbu'l-Ensar 5; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/175.

[672] Buhârî, Menakıbu'I-Ensar 11, Ahkâm 11; Tirmizî, Menaktb 66, 3907; Nesâî, Fezailu's-Sahabe, 220; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/150, 285.

[673] Buhari, Edeb 47, Ahkâm 7; Tirmizî, Menakib 67, 3910; Ahmed b. Hanbel, Müs 3/496, 497.

[674] Buhari, Cihad 71.

[675] Buhârî, Menâkıb 6.

[676] Buhârî, Menâkıb 2; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/291, 388, 467, 481.

[677] Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/45.

[678] Buhârî, Cihad 100; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/243, 448.

[679] Buhârî, Menâkıb 51; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/524.

[680] Buhârî, Nafakat 10, Enbiyâ 46.

[681] Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/152.

[682] Buhârî, Kefalet 2, Edeb 67, İ'tisam 16; Ebu Dâvud, Feraiz 17, 2926.

[683] Ebu Dâvud, Feraiz 17, 2925; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/83.

[684] Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/398; Abd b. Humeyd, 539.

[685] Buhârî, Cihad 76, Menakıb 25, Fezailu's-Sahabe 1; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/7.

[686] Buhârî, Şehadat 9, Fezailu's-Sahabe 1, Rikak 7, Eyman 10; Tirmizî, Menakıb 57, 3859; İbn Mâce, Ahkam 27, 2362; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/378, 417, 434, 438, 442.

[687] Buhârî, Şehadat 9, Fezailu's-Sahabe 1, Rikak 7, Eyman 27; Nesâî, Eyman 29; Ahmet) b. Hanbel, Müsned, 4/427.

[688] Buhârî, İlm 41; Ebu Dâvud, Melahim 18, 4348; Tirmizî, Fiten 64, 2251; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/88, 12.

[689] Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/305, 322, 345, 379, 384.

[690] İbn Hibbân, Sahih, 2986.

[691] Buhârî, Fezailu's-Sahabe 5; Ebu Dâvud, Sünnet 10, 4658; Tirmizî, Menakıb 59, 3861; Nesâi, Fezailu's-Sahabe, 203; İbn Mâce, Mukaddime 11, 161; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/11,54, 55, 63.

[692] Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/38; Hâkim, Müstedrek, 3/404.

[693] Ahmed b. Hanbel, Müsned, 5/173.

[694] Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/220, 423.

[695] Hâkim, Müstedrek, 3/553.

[696] Buhârî, Tefsiru Sure-i Cuma 1; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/308.

[697] Buhârî, Rİkak 35; Tirmizi, Emsal 7, 2872; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/7, 44, 88, 121, 122.

[698] B.k.z: Ali Ünal, “Birr” maddesi, Şamil İslam Aniklopedisi.

[699] Buhâri, Edep 2; İbn Mâce, Vesaya 2706; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/327, 391, 402.

[700] Buhârî, Cihâd 137, Edeb 3; Ebu Dâvud, Cihad 31, 2529; Nesâî, Cihad 5; Tirmizî, Cihad 2 1671; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/165, 188, 193, 197, 221.

[701] Buhârî, Enbiya 48, Mezalim 35; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/307, 308.

[702] Buhârî, Edebü'l-Müfred, 21; Tirmizî, Deavât 101, 3545; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/346.

[703] Buhârî, Edebü'l-Müfred, 41; Ebu Dâvud, Ebu Dâvud, Edeb 119-120, 5143; Tirmizî, Birr 5, 1903; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/88, 91, 97, 111.

[704] Nevevî, Müslim Şerhi, 16/109.

[705] Buhârî, Edebü'l-Müfred, 295, 302; Tirmizî, Zühd 52, 2389; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/182.

[706] Muhammed: 47/22-24.

[707] Buhâri, Tcfsiru Sure-i Muhammed 1, Tevhid 35; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/295, 383, 406, 455.

[708] Buhârî, Edeb 13; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/62.

[709] Buhârî, Edeb 4; Ebu Dâvud, Zekat 45,196; Tirmizî, Birr 10, 1909; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/80, 83, 84.

[710] Buhârî, Büyü1 13, Edeb 12; Ebu Dâvud, Zekat 45, 1693; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/156, 229, 266.

[711] A'raf: 7/34, Yunus: 10/49, Nahl: 16/61.

[712] Buhârî, Edebü'l-Müfred, 52; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/200, 412, 484.

[713] Buhârî, Edeb 57; Ebu Dâvud, Edeb 46, 4910; Tirmizî, Birr 24, 1935; Ahmed b. Hanbel, MÜsned, 3/110, 165, 209, 225.

[714] Buhârî, Edeb 62, İsti'zan 9; Ebu Dâvud, Edeb 47, 4911; Tirmizî, Birr 21, 1932; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 5/416, 421, 422.

[715] Buhârî, Edeb 58; Ebu Dâvud, Edeb 48, 4917; Tirmizî, Birr 56, 1988; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/245, 287, 465, 517.

[716] Hucurat, 49/12.

[717] B.k.z: Mevdudi, Tefhimu'I-Kur'an, 5/450452.

[718] Ebu Davud.

[719] B.k.z: Mevdudi, Tefhimu'l-Kur'an, 5/452453.

[720] İbn Mâce, Zühd 23, 4213; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/277, 311, 360.

[721] İbn Mace, Zühd 9, 4143; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/484, 539.

[722] Buhârî, Edebü'l-Müfred, 411; Ebu Dâvud, Edeb 47, 4916; Tirmizî, Birr 76, 2023; İbn Mâce, Siyam 42, 1740; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/268, 329, 389, 400, 465.

[723] Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/237, 338, 370, 523, 535.

[724] Buhârî, Edebü'l-Müfred, 350; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/292, 408, 462, 482, 508.

[725] Tirmizî, Cenaiz 967, 968; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 5/276, 279, 282, 283.

[726] Buhârî, Edebü'l-Müfred, 517; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/404.

[727] Buhârî, Merdâ 2; İbn Mâce, Cenaiz 64, 1622; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/172, 181.

[728] Buhârî, Merdâ 2, 3, 13, 14, 16; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/381, 441, 455.

[729] Buhârî, Merdâ 1; Tirmizî, Cenaiz 1, 965; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/42, 173, 254, 278.

[730] Buhârî, Merdâ 1; Tirmizî, Cenaiz 1, 966; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/303, 335, 3/4, 18, 24,48,61,81.

[731] Nisa: 4/23.

[732] Tirmizî, Tefsiru'l-Kur'an 5, 3038; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/248.

[733] Bıhâri, Metdâ 6; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/346-347.

[734] Buhari, Edebü'I-Müfred, 490; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 5/160.

[735] Buhâri, Edebü'l-Müfred, 483, 484; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/323.

[736] En'am: 6/82.

[737] Lokman: 31/13.

[738] İbn Kesîr, Tefsiru'r-Kur'ani'1-Azîm, Beyrut 1969, 11.153.

[739] Muhammed Ali es-Sabunî, Safvetu't-Tefâsîr, İstanbul, 1987, II, 491.

[740] Enbiyâ: 21/29.

[741] B.k.z: Nureddin Turgay, Zulüma maddesi, Şamil İslam Ansiklopedisi.

[742] Buhârî, Mezalim 3, İkrah 7; Ebu Dâvud, Edeb 38, 93; Tirmizî, Hudud 3, 66; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/303, 334, 371.

[743] Nevevî, Müslim Şerhi, 16/134.

[744] Tirmizî, Sıfatu'I-Kıyamet 2, 218; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/303, 334, 371.

[745] Buhari, Edebü'l-Müfred, 183; Tirmizî, Sıfatu'I-Kıyamet 2 , 2420; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/235, 301, 323, 372, 411.

[746] Hud: 11/102.

[747] Buhârî, Tefsiru Sure-i Hud 5; Tirmizî, Tefsiru'l-Kur'an 12, 3110; İbn Mâce, Fiten 22, 4018.

[748] Buharî, Menâkib 8; Ahmed b. Hanbel, MÜsned, 3/323.

[749] Buhârî, Salat 88, Mezalim 5, Edeb 36; Tirmizî, Birr 18, 1928; Nesâî, Zekat 67; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/404, 405, 409.

[750] Buhârî, Edep 27.

[751] Münavi, Feyzu'l-kadir, VI, 67.

[752] Safahat, s. 200, E. Düzdağ neşri.

[753] Safahat, s. 164.

[754] Bakara: 2/120.

[755] Safahat, s. 279.

[756] Safahat, s. 274.

[757] Safahat, s. 186-187.

[758] Safahat, s. 260-261.

[759] Safahat, s. 183.

[760] B.k.z: Prof. Dr. İ. Lütfü Çakan, Hadislerle Gerçekler, s. 501-505.

[761] Buhârî, Edeb 27.

[762] Buhârî, Edebü'l-Müfred, 423; Ebu Dâvud, Edeb 39, 4894; Tirmizî, Birr 51, 1981; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/235, 488, 517.

[763] Buhârî, İman 32, Edeb 44, Fiten 8; Tirmizî, Birr 51; Nesaî, Tahrimu'd-Dem 27; İbn Mâce, Fiten 4; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/76, 178, 385, 411, 433, 454, 439.

[764] Tirmizî, Birr 82, 2029; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/235, 386, 438.

[765] Ebu Dâvud, Edeb 35, 4874; Tirmizî, Birr 23, 1934; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/230, 384, 386, 458.

[766] Ebu Davud.

[767] Ebu Davud.

[768] Buhari ve Müslim.

[769] Buhari, Müslim.

[770] Buhari, Müslim.

[771] Geniş bilgi için bkz. Fethu'1-Bari Cilt: 10, sahife: 36, Müslim, Şerhi Nevevi, Tahrimü'l-Gıybet babı; Riyazü's-Salihİyn, Gıybetin Mubah Olan Babı, Ahkamu'l-Kur'an, Cassas ve Ruhu'l-Meani.

[772] Ebu Davud.

[773] B.k.z: Mevdudi, Tefhimu'l-Kur'an, 5/453-457.

[774] Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/388, 404.

[775] Buhârî, Edeb 38; Ebu Dâvud, Edeb 5, 4791; Tirmizî, Birr 59, 1996; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/38.

[776] Buhârî, Edebü'l-Müfred, 463; Ebu Dâvud, Edeb 10, 4809; İbn Mâce, Edeb 9, 3687; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/362, 366.

[777] İbn Hibbân, Sahih, 552.

[778] Buhari, Edebü'l-Müfred, 469, 575, 580; Ebu Dâvud, Edeb 10, 4808; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/58, 112, 125, 171, 206, 222.

[779] Ebu Dâvud, Cihad 50, 2561; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/429, 431.

[780] Buhârî, Edebü'l-Müfred, 317; Ahmed b. Hanbeİ, Müsned, 2/337, 365.

[781] Buhârî, Edebü'l-Müfired, 316; Ebu Dâvud, Edep 45, 4907; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/448.

[782] Buhârî, Edebü'l-MÜfred, 321.

[783] Ebû Davud, Akdiye 4.

[784] Tirmizî birr 48; Ahmed b. Hanbel, I, 405, 416.

[785] Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/45.

[786] Buhârî, Deavat 34; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/390, 488, 496, 3/400.

[787] İbn Hibbân, Sahih, 5791.

[788] Buhari, Edebü'l-Müfred, 1309; Ebu Dâvud, Edeb 34, 4872; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/245, 465, 517.

[789] Buhârî, Sulh 2; Ebu Dâvud, Edeb 50, 4920, 4921; Tirmizî, Birr 26, 1938; Ahmed b. Hanbcl, Müsned, 6/403, 404.

[790] B.k.z: Beyhakî, İmanın Şubeleri, çev. Hanifi Akın, Polen Yayınlan, İstanbul 2005, s. 96.

[791] Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/430, 437.

[792] Kalem: 68/10-14.

[793] Buhârî, Edeb 69; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/393, 439.

[794] Buhârî, Edeb 76; Nesâî, Amelu'I-Yevm ve'I-Leyl, 394; Ahmed b, Hanbel, Müsned, 2/236, 517.

[795] Buhari, Bed'u'l-Halk 11, Edeb 44; Ebu Dâvud, Edeb 4781; Nesai, Amelu'1-Yevm ve'l-Leyl, 392, 393; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/394.

[796] B.k.z: Nevevî, Müslim Şerhi, 16/162.

[797] Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/152, 229, 240, 245.

[798] Buhari, Itk 20; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/244. 449.

[799] Ebu Dâvud, Haraç 3045; Nesâî, Sünemi'İ-Kübrâ, 8771; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/403, 404, 468.

[800] Buhârî, Salat 66, Fiten 7; Nesâî, Mesacid 26; İbn Mâce, Edeb 51, 3777; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/308.

[801] Buhârî, Fiten 7; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/317.

[802] Buhârî, Ezan 32; Ebu Dâvud, Edeb 159-160, 145;Tirmizî, Birr 38, 1958; İbn Mâce, Edeb 7, 3682; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/341, 404, 495, 521, 533.

[803] Buhâri, Enbiya 54.

[804] Buhârî, Edebü'l-Müfred, 552; Ebu Dâvud, Libas 26, 4090; İbn Mâce, Zühd 16, 4174; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/248, 376, 414, 427, 442.

[805] Hicr: 15/47.

[806] Tirmizî, Kıyâme 47; Ahmed b Hanbel, 2/179.

[807] İbn Mâce, Zühd, 16.

[808] Kasas, 28/83.

[809] İbn Hibbân, Sahih, 5711; Ebu Ya'lâ, Müsned, 1529.

[810] İbn Hibbân, Sahih, 6483.

[811] Buhari, Edebii'l-Müfred, 759; Ebu Dâvud, Edeb 85, 4983; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/272, 432, 465, 517.

[812] Buhari, Edeb 28; Ebu Dâvud, Edeb 122-123, 5151; Tirmizi, BİIrr 28 , 1942; İbn Mâce, Edeb 4, 3673; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/238.

[813] Nisa: 4/34.

[814] Tirmizî, Et'ime 30, 1833; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 5/173.

[815] Buhârî, Zekat 21, Edeb 36, 37, Tevhid 31; Ebu Dâvud, Edeb 116-117 , 5131; Tirmizî, İlm 14, 2672; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/400, 409, 413.

[816] Buhârî, Büyü 38, Zebaih 31; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/404.

[817] Buhârî, Zekat 10, Edeb 17; Tirmizî, Birr 13, 1915; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/87, 243.

[818] Tirmizî, Birr 13, 1914; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/147, 156.

[819] Buhârî, Eyman 9; Tirmizî, Cenaİz 64, 1060; Nesâî, Cenaİz 25; İbn Mâce, Cenaiz 57, 1603; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/239, 276, 473, 479.

[820] Meryem: 19/71.

[821] Buhâri, İlm 36, Cenaiz 6, İ'tisam 9; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/14, 34, 72.

[822] Buhâri, Edebü'l-Müfred, 145; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/488, 509.

[823] Buhârî, Edebü'l-Müfred, 144, 147; Nesâî, Cenaiz 26; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/419.

[824] Buhâri, Bedebü'l-Halk 5; Tirmizî, Tefsinı'l-Kur'an 2 3161; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/341, 413, 509.

[825] Buhari, Edebü'l-Müsned, 901; Ebu Dâvud, Edeb 16, 4834; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/295, 527.

[826] Nevevî, Müslim Şerhi, 16/184.

[827] Buhârî, Fezailu's-Sahabe 6; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/110, 165.

[828] Buhârî, Edep 96; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/392, 4/405.

[829] İbn Mâce, Zühd 25, 4225; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 5/156, 157, 168.

[830] Ra'd: 13/8.

[831] Hicr: 15/21.

[832] Kamer: 54/49.

[833] Buhari, Tıb 29; Müslim, Selam 98, 2219; Muvatta, Cami 22.

[834] Buhârî, Kader 1, Bed'ü'I-Halk 6, Enbiyâ' 1; Ebu Dâvud, Sünnet 16, 4708; Tirmizî, Kader 4, 2137; Nesâî, Sünenü'l-Kübrâ, 6/366; İbn Mâce, Mukaddime 10 76; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/382, 430.

[835] B.k.z: Said Havva, İslam Akaidi, Aksa Yayıncılık, İstanbul 1996, 2/335 Arşın, 48 cm'lik bir ölçü birimidir.

[836] Buhârî, Hayz 17, Mevâkitu's-Salat 17, Enbiya 1, Kader 1; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/116,117, 148.

[837] Mü'minun: 23/12, 16.

[838] Leyl: 92/5-10.

[839] Buhârî, Cenaiz 82, Tefsiru Sute-i Leyi 3, 4, 5, 6, 7, Edeb 120, Kader 4, Tevhid 45; Ebu Dâvud, Sünnet 16, 4694; Tirmizî, Kader 3, 2136, Tefsiru'1-Kur'an 81, 3344; İbn Mâce, Ma kaddime 10, 78; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/82, 129, 132, 140.

[840] B.k.z: Haydar Hatipoğlu, Sünen-İ İbn Mace Tercemesi ve Şerhi, 1/138-139.

[841] Buhârî, Halku Ef'âli'I-İbâd, 136; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/292, 335.

[842] Nevevî, Müslim Şerhi, 16/107.

[843] Buhârî, Kader 2, Tevhid 54; Ebu Dâvud, Sünnet 16, 4709; Ahmed b. Hanbel, Müsned. 4/427, 431.

[844] Buhari, Cihad 77.

[845] Buhârî, Kader 11, Enbiya 31, Tevhid 37, Tefsini Sure-i Taha 1, 3; Ebu Dâvud, Sünnet 16, 4701; Tirmizî, Kader 2, 2135; İbn Mace, Mukaddime 10; Muvatta', Kader 1; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/248, 264, 268, 392, 398, 448.

[846] Hattâbî, Mealimu's-Sünen, 5/78.

[847] Tirmizî, Kader 18, 2156; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/169.

[848] Nesâî, Sünenü'l-Kübrâ, 7739; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/168, 173.

[849] Buhârî, Halltu Ef'âli'î-İbâd, 25; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/110; İbn Hibbân, Sahih, 6149.

[850] Kalem: 54/48-49 Tirmizî, Kader 19, 2157; İbn Mâce, Mukaddime 10, 83; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/444, 476.

[851] Buhari, İsti'zan 12, Kader 9; Ebu Dâvud, Nikah 42-43, 2152; Ahmed b. Hanbel. Müsned, 2/276.

[852] Rum: 30/30.

[853] Buhârî, Cenaiz 79; Tirmizî, Kader 5, 2138; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/233, 275.

[854] Müslim, Kader, 24; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/410, 481.

[855] Tahrim: 66/6.

[856] Prof. Dr. İ. Lütfü Çakan, Hadislerle Gerçekler, s. 482-485.

[857] Buhârî, Cenaiz 93, Kader 3; Tirmİzî, Kader 5, 2138; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/253, 410, 481.

[858] Nuh: 71/26.

[859] Ahmed b. Hanbel, Müsned, 5/410.

[860] B.k.z: İbn Hacer el-Askalanî, Fethu'1-Bârî, 3/489-490.

[861] Ebu Dâvud, Sünnet 16, 4705; Tirmizî, Tefsiru'l-Kur'an 19, 3150.

[862] Tefsiri Kebir, 21/161.

[863] Kehf: 18/81.

[864] Ebu Dâvud, Sünnet 16, 4713; İbn Mâce, Mukaddime 10, 82; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/41, 208.

[865] Buhârî, Eyman 9; Tirmizî, Cenaiz 64, 1060; Nesâî, Cenaiz 25; İbn Mâce, Cenaiz 57, 1603; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/239, 276, 473, 479 hadisi ile 2465-2467 nolu hadisleri belirtti.

[866] Nesâî, Amelu'I-Yevm ve'l-Leyl, 264; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/390, 413, 433, 445, 466.

[867] İbn Mâce, Mukaddime 10, 79; Beyhakî, Sünenü'l-Kübrâ, 10/89; İbn Hibbân, Sahih, 5722; İbn Ebi Âsim, Sünnet, 356.

[868] Nevevî, Müslim Şerhi, 16/214.

[869] Nevevî, Müslim Şerhi, 16/215.

[870] Nevevî, Müslim Şerhi, 16/215.

[871] Al-i İmran: 3/7.

[872] Taha: 20/5.

[873] En'am: 6/61.

[874] Fecr: 89/22.

[875] Rahman: 55/27.

[876] Zümer: 39/56.

[877] Feth: 48/10.

[878] B.k..z: Prof. Dr. İsmail Cerrahoğlu, Tefsir Usulü, T.D.V. Yayınlan, Ankara 1991, s. 128-133

Buhârî, Tefsiru Sure-i Âl-i İmran 1; Ebu Dâvud, Sünnet 2, 4598; Tirmizî, Tefsirıı'l-Kur'an 4, 2993; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/124, 132, 256.

[879] NesâÎ, Fezailu'l-Kur'an, 47; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/192.

[880] Buhârî, Fezailu'l-Kur'an 37, İ'tisam 26; Nesâî, Fezailu'l-Kur'an, 121, 122, 123; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/313.

[881] B.k.z: A. Davudoğlu, Müslim Şerhi, 10/655.

[882] Buhari, Mezalim 15, Tefsiru Sure-i Bakara 37, Ahkam 34; Tirmizî, Tefsiru'l-Kur'an 3, 2976; Nesâî, Âdabu'l-Kudat 34; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/55, 63, 205.

[883] Buhari, Enbiya 50, İ'tisam 14; Ahtned b. Hanbel, Müsned, 3/84, 89.

[884] Buhârî, Enbiya 50, İ'tisâm 14; Müslim, İlim 6; İbni Mace, Fiten 17; Ahmed b. Hanbel, Müsned, II, 325, 327, 336, 337, 450, 511, 527; 111, 84, 89, 94

[885] Hakim, Müstedrek, IV, 455.

[886] Tecridi Tercemesi, XII, 409.

[887] B.k.z: Prof. Dr. İ. Lütfü Çakan, Hadislerle Gerçekler, s. 121-122.

[888] Ebu Dâvud, Sünnet 5, 4608; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/386.

[889] Buhârî, İlm 21; Tirmizî, Fiten 34, 2205; İbn Mace, Fiten 25, 4045; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/98, 120, 176, 202, 213, 273, 277, 289.

[890] Buhârî, Fiten 5, Edeb 39; Ebu Dâvud, Melahim 1, 4255; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/525.

[891] Buhari, İlm 34, İ'tisam 7; Tirmizî, İlm 5, 2652; Nesâî, Sünenii'1-Kübrâ, 5907, 5908; İbn Mâce, Mukaddime 8, 52; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/162, 190, 203.

[892] Tirmizî, İlm 15, 2675; Nesâî, Zekat 64; İbn Mâce, Mukaddime 14, 203; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/357, 358, 359.

[893] Ebu Dâvud, Sünnet 6, 4609; Tirmizî, İlm 15, 2674; İbn Mâce, Mukaddime 14, 206; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/397.

[894] En'am: 6/164.

[895] B.k.z: N. Yeniel, H. Kayapmar, Sünen-i Ebu Dâvud, Terceme ve Şerhi, 15/366.

[896] Nuh: 71/10.

[897] Mümin: 40/55.

[898] Buhârî, Deavât, 3; Tirmİzî, Tefsîru Sûre, 47/1; İbn Mâce, Edeb, 57.

[899] Buhari, Tevhid 15; Tirmizî, Deavat 132, 3603; Nesâî, Sünenii'I-Kübrâ, 7730; İbn Mâce, Edeb 58, 3822; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/251, 413, 480, 482, 524, 534.

[900] Ahmed b. Hanbel, Müsned. 2/411.

[901] Buhârî, Şurût 18, Deavat 68; Tirmizî, Deavat 83, 3508; Nesâî, Sünemi'1-Kübrâ, 7659; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/258.

[902] A'raf: 7/180.

[903] Kureşî, el-Cevâhiru'I-Mudiyye, 1/12-15.

[904] Beyhakî, el-Esmâ ve's-Sıfât, s. 6-8; Gazzâlî, el-Maksadu'1-Esnâ, s. 131-133.

[905] Gazzâlî, el-Maksadu'1-Esnâ, s. 139-141; Fahreddin er-Râzî, Levâmiu'l-Beyyinât, s. 36-37.

[906] Ahmed b. Hanbel, 1/391.

[907] Ebu Abdullah el-Hâlimî, el-Minhâc, 1/187-209.

[908] îsrâ: 17/110.

[909] A'raf: 7/180.

[910] Tirmizî, Deavat 82.

[911] Buhâri, Deavat 21; Nesâî, Amelu'l-Yevm ve'l-Leyl, 584; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/101.

[912] Buhâri, Deavat 21; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/457; Ebu Dâvud, Vitr 23, 1483; Tirmizî, Deavat 78, 3497; Nesâî, Amelu'l-Yevm ve'l-Leyl, 582; İbn Mâce, Dua 8, 3854; Ahmed b.

Hanbel, Müsned, 2/243, 463, 486, 500, 530.

[913] Buhârî, Merda 19, Deavat 30; Tirmizî, Cenaiz 3, 971; Nesâî, Cenaiz 1; İbn Mâce, Zühd 31, 4265; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/101, 208, 281.

[914] Buhârî, Merda 19, Deavat 30, Rikak 7, Temenni 6; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 5/109, 110, 111, 112, 6/395.

[915] Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/316.

[916] Muvatta1, Hudûd 10.

[917] Buhârî, Rikak 41; Tirmizî, Cenaiz 67, 1066, Zühd 6, 2309; Nesâî, Cenaiz 10; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 5/316, 321.

[918] Buhârî, Rikak 41; Tirmizî, Cenaiz 67, 1067; Nesâî, Cenaiz 10; İbn Mâce, Zühd 32 264.

[919] Buhârî, Tevhid 15; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/435, 509.

[920] İbn Mâce, Edeb 56, 3811; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 5/147, 148, 153, 155, 169, 180.

[921] Tirmizî, Deavat 72 , 3487; Nesâî, Amelu'1-Yevm ve'1-Leyl, 1053; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/107, 288.

[922] Buhârî, Deavat 66; Tirmizî, Deavat 130, 3600; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/251, 252, 358, 359, 382.

[923] Buhârî, Deavat 55; Ebu Dâvud, Vitr 26, 1519; Nesâî, Amelu'1-Yevm ve'1-Leyl, 1056.

[924] Buhari, Deavat 64, 65, Bed'u'1-Halk 11; Tirmizî, Deavat 60, 3468; Nesâî, Amelu'1-Yevm ve'1-Leyl, 25, 26; İbn Mâce, Edep 55, 3798; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/302, 360, 375.

[925] Nisa: 4/31.

[926] Ebu Dâvud, Edeb 5091; Tirmizî, Deavat 61, 3469; Nesâî, Amelu’l-Yevm ve'1-Leyl, 568.

[927] Buhârî, Deavat 64; Tirmizî, Deavat 104, 3553; Nesâî, Amelu'1-Yevm ve'1-Leyl, 112; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 5/422.

[928] Buhârî, Deavat 65, Tevhid 58; Tirmizî, Deavat 60, 3467; Nesâî, Amelu'1-Yevm ve'1-Leyl, 830; İbn Mâce, Edeb 56, 3806; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/232.

[929] Tirmizî, Deavat 129, 3597; Nesâî, Amelu'1-Yevm ve'1-Leyl, 835.

[930] Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/180, 185; Abd b. Humeyd, 136.

[931] Buhârî, Edepü'l-Müfred, 651; İbn Mâce, Dua 4, 3845; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/472, 6/394.

[932] Tirmizî, Deavat 59, 3463; Nesâî, Amelu'1-Yevm ve'I-Leyi, 152; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/174, 180, 185.

[933] Ebu Dâvud, Edeb 60, 146 ;Tirmizi, Hudud 3, 1425, Birr 19, 1930, İlm 2, 2646, Kıraat 12, 2945; İbn Mâce, Mukaddime 17, 225, Sadakat 14, 2417; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/252, 274, 296, 325, 406, 514, 522.

[934] Tirmizî, Deavat 7, 3378; İbn Mâce, Edeb 53, 3791; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/33, 49, 92, 94.

[935]

[936] Ebu Dâvud, Vitr 26, 1515; Nesâî, Amelu'1-Yevm ve'1-Leyl, 442; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/211, 260.

[937] Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/275, 395, 427, 495.

[938] Buhâri, Meğâzî 38, Deavat 50, 67, Kader 7, Tevhid 9; Ebu Dâvud, Vitr 26, 1526, 1528; Tirmizî, Deavat 58, 3461; Nesâî, Sünemi'1-Kübrâ, 4/398, 5/255, 6/137; Amelu'1-Yevm ve'l-Ley, 1/364, 538; İbn Mâce, Edeb 59, 3824; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/394, 403, 417.

[939] Buhari, Ezan 149, Deavat 17; Tirmizî, Deavat 97, 3531.

[940] Buhârî, Deavat 39, 44; Ebu Dâvud, Salât 148-149, 880; Tirmizî, Deavât 76, 3495; Nesâî, Cenâiz 115, İstiâze 56; İbn Mâce, Duâ 3, 3838; Ahmed b. Hanbel, 6/88, 89, 207.

[941] Buhari, Tefsiru Sure-i Nah! 1, Cihad 25, Deavat 38; Ebu Dâvud, Vitr 32, 1540; Nesâî, İstiaze 6, 7; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/113, 117.

[942] Buhari, Deavat 28, Kaderl3; Nesâi, İstiaze 34; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/246.

[943] Tirmizî, Deavat 41, 3437; Nesâî, Amelu'1-Yevm ve'l-Leyl, 560; İbn Mâce, Tib 9, 3457; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/377.

[944] Nesâî, Amelu'1-Yevm ve'l-Leyl, 587.

[945] Buhari, Vudû' 75, Deavat 6 Ebu Dâvud, Edeb 97-98, 5046, 5047, 5048; Tirmizî, Deavat 16, 3394, 117, 3574; Nesâî, Amelu'I-Yevm ve'l-Leyl, 780-785; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/290, 292, 293, 296, 300.

[946] Nesâî, Amelu'1-Yevm ve'1-Leyl, 751, 772; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/294, 302.

[947] Nesâî, Amelu'1-Yevm ve'1-Leyl, 796, 797; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/79.

[948] Buhârî, Deavat 13; Ebu Dâvud, Edeb 97-98, 5050; Nesâî, Amelu'1-Yevm ve'l-Leyl, 791; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/422, 432.

[949] Buhârî, Edebü'l-Müfred, 1206; Ebu Dâvud, Edeb 97-98, 5053; Tirmizî, Deavat 16, 3396; Nesâî, Amelu'1-Yevm ve'I-Ley], 799; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/153, 167, 253.

[950] Ebu Dâvud, Vitr 32, 1550; Nesâî, Sehv 63, İstiaze 58; İbn Mâce, Dua 3 , 3839; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/31, 100, 213, 278.

[951] Buhârî, Tevhid 7; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/302.

[952] Ebu Dâvud, Edeb 100-101 5086; Nesai, Amelu'1-Yevm ve'1-Leyl, 536.

[953] Buhârî, Deavat 60; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/417.

[954] Buhârî, Edebü'l-Müfrcd, 668.

[955] Buhârî, Edebü'l-Müfred, 674; Tirmizi, Deavat 73 , 3489; İbn Mâca, Dua 2, 3832); Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/389, 411, 416, 437, 443.

[956] Nesâî, İstiaze 13; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/371.

[957] Ebu Dâvud, Edeb 100-101, 5071; Tirmizî, Deavat 13, 3390; Nesai, Amelu'1-Yevm ve'l-Leyl, 23, 573.

[958] Buhârî, Meğâzî 29; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/307, 340, 494.

[959] Ebu Dâvud, Hatem 4, 4225; Nesâî, Zinet 53.

[960] Buhârî. Edebü'l-Müfred, 647; Tirmizî, Deavat 104, 3555; Nesâî, Sehv 94; İbn Mâce, Edeb 56, 3808 Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/324, 429.

[961] Buhari, Fezâilu's-Sahabe 9, Farzu'1-Hums 6, Nafakat 6, 7, Deavat 11; Ebıı Dâvııd, Edeb 99-100, 5062; Nesâî, Amelu'1-Yevm ve'1-Leyl, 814, 815; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/80, 95, 136, 144.

[962] Buhârî, Bcd'u'1-Halk 15; Ebu Dâvud, Edep 105-106, 5102; Tirmizî, Deavat 57 , 3459; Nesâî, Amelıı'1-Yevm ve'I-Leyl, 943, 944; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/306, 321, 34.

[963] Nevevî, Müslim Şerhi, 17/46.

[964] Buhârî, Deavat 27, Tevhid 22, 23; Tirmizî, Deavat 40, 3435; Nesai, Amelu'1-Yevm ve'l-Leyl, 653; İbn Mâce, Dua 17, 3883; Ahmed b. Han bel, Müsned, 1/228, 254, 258, 259, 280, 284, 339, 356.

[965] Tirmizî, Deavat 128, 3593; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 5/148, 161.

[966] Ebu Dâvud, Vitr 29 1534.

[967] Nevevî, Müslim Şerhi, 17/48.

[968] Buhârî, Edebü'I-Müfred, 625; İbn Mâce, Menasik 5, 2895; Ahmed b. Hanbel, Müsncd, 5/195, 196, 452.

[969] Tirmizî, Et'İme 18 , 1816; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/100, 117.

[970] Buhârî, Deavat 22; Ebu Dâvud, Vitr 23, 1484; Tirmizî, Deavat 12, 3387; İbn Mâce, Dua 7, 3853; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/366, 487.

[971] Yusuf: 12/87.

[972] Mümin: 40/60.

[973] Bakara: 2/186.

[974] Buhârî, Edebü'l-Müfred, 655.

[975] Buhârî, Nikah 87; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 5/205, 209.

[976] Buhari, Nikah 17; Tirmizî, Edeb 31, 2780; İbn Mace, Fiten 19, 3998; Ahıned b. Hanbel, Müsned, 5/200, 210.

[977] Tirmizî, Fiten 24, 2191; İbn Mâce, Fiten 19, 4000; Ahmed b. Hanbel, 3/22, 61.

[978] Buhârî, İcare 12; Ebu Dâvud, Büyü' 28, 3387; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/116.

[979] Âl-i İmrân, 3/135.

[980] Nisa, 4/17.

[981] Al-i İmrân, 3/136 B.kz; Cihat Tunç, "Tövbe" Maddesi, Şamil İslam Ansiklopedisi).

[982] Buhârî, Tevhid 15.

[983] Buhari, Deavat 4; Tirmizî, Sifatu'l-Kiyamet 49, 2497, 2498; Nesâî, Sünenü'l-Kübrâ, 7741, 7743; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/383.

[984] Buhari, Deavat 4; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/213.

[985] Tirmizî, Deavat 99, 3539; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 5/414.

[986] Ahtned b. Hanbel, Müsned, 2/309.

[987] Tirmizî, Sıfatu'I-Kıyamet 20, 2452, 59, 2514; İbn Mâce, Zühd 28, 4239; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/178, 346.

[988] Buhâri, Bed'u'1-Halk 1; Nesâî, Sünenü'l-Kübrâ, 7750, 7757; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/242, 257, 259, 358.

[989] En'am: 6/12, 54.

[990] Buhârî, Edeb 19.

[991] Buhâri, Rikak 19; Tirmizî, Deavat 100, 3542; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/334, 397. 484.

[992] Buhârî, Tevhid 34.

[993] Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/286, 424.

[994] Buhârî, Enbiya 54, Rikak 25, Tevhid 35; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/69.

[995] Buhârî, Tevhid 35; Nesâî, Amelu'1-Yevm ve'1-Leyl, 419; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/296, 405, 492.

[996] Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/395, 404.

[997] Buhari, Tefsini Sure-i En'am 7; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/381, 425.

[998] Buhârî, Nikâh 107; Tirmizî, Radâ' 14, 1168; Ahmed b. Hanbel, 2/343, 387, 519, 520, 536.

[999] Nevevî, Müslim Şerhi, 17/76.

[1000] Buhârî, Nikâh 107; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/348, 351, 352.

[1001] Hud: 11/114.

[1002] Buhârî, Mevâkitu's-Salat 4, Hudud 26; Tirmizî, Tefsiru'l-Kur'an 12, 3114; İbn Mâce, İkamets-Salat 193, 1398, Zühd 4254; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/385, 430.

[1003] Buhârî, Hudud 27.

[1004] Buhârî, Enbiya 54; İbn Mâce, Diyat 2, 2622; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/20, 72.

[1005] Buhârî, Mezalim 2, Tefsiru Sure-i Hud 4, Edeb 60, Tevhid 36; İbn Mâce, Mukaddime 13, 183; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/74, 105.

[1006] Tevbe: 9/117-119.

[1007] Tevbe: 9/95-96.

[1008] Buhârî, Meğâzî 3, 79, Vesaya 16, Cihad 103, Menakıb 13, Menakıbu'l-Ensar 43, Tefsiru Sure-i Tevbe 14, 17, 18, İsti'zan 21, Eyman 24, Ahkam 53; Ebu Dâvud, Talak 10-11, 2202; Nesâî, Talak 18; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/456, 459.

[1009] Bakara: 2/156.

[1010] Yusuf: 12/18.

[1011] Nur: 24/11.

[1012] Nur: 24/22.

[1013] Buhârî, Şehadat 15, Citıad 64, Meğazî 12, Tefsiru Sure-i Nur 19-20, Eyman 13, 18, İ'tisam 18, Tevhid 35, 52; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/194, 197.

[1014] Ahzâb, 33/6.

[1015] İbn Hişam, Siret, s. 306, Müslim, Tevbe, 57.

[1016] Nûr, 24/4-5.

[1017] M. Ali es-Sabûnî, Kur'an-ı Kerîm'in Ahkâm Tefsiri, II, 107.

[1018] Muhammed Rıda, Muhammed (s.a.v.), Mısır 1357/1938, s. 303.

[1019] B.k.z: İsmail Kaya, "İfk Olayı" maddesi, Şamil İslam Ansiklopedisi.

[1020] Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/281.

[1021] el-Bakara: 2/8; Al-i İmrân: 3/167; el-Mâide: 5/41.

[1022] Bakara: 2/1, 20.

[1023] Bakara: 2/13, 15.

[1024] Kurtubî, Tefsir, VIII, 212.

[1025] Nisa: 4/145.

[1026] M. Hamdi Yazır, Hak Dini Kur'an Dili, VI, 4997.

[1027] Nisâ:4/142, 3.

[1028] Mücadele: 58/14; Münâfıkûn, 63/2.

[1029] A'raf: 7/58.

[1030] Nisa: 4/141; el-Ankebût: 29/10-11.

[1031] Mücâdele, 58/13.

[1032] Tevbe: 9/67.

[1033] Ankebut, 29/10

[1034] Mâide: 5/52, 53.

[1035] en-Nûr: 24/49.

[1036] Münafıkûn: 63/3.

[1037] Nûr: 24/47; Münafıkûn: 63/1.

[1038] Mücâdele: 58/9-10.

[1039] Haşr: 59/16.

[1040] Mücadele: 58/20.

[1041] İnfİtâr: 82/4-5; Tevbe: 9/64.

[1042] Münafıkûn: 63/1-4.

[1043] Nisa: 4/140.

[1044] Münafıkûn: 63/6.

[1045] Hadid: 57/13, 15.

[1046] Nisa: 4/140.

[1047] Maide: 5/51.

[1048] Tirmîzî, îman, 14.

[1049] B.k.z: Ahmet Sezikli, “Münafık-Münafıklar” maddesi, Şamil İslam Ansiklopdisi.

[1050] Munafikun: 63/4.

[1051] Buhârî, Tefsiru Sure-i Munafikun 1, 2, 3, 4; Tirmizî, Tefsiru'l-Kur'an 64, 3312.

[1052] Buhârî, Cenaîz 23, 78, Cihad 142, Libas 8; Nesâî, Cenaiz 40, 92; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/381.

[1053] Tevbe: 9/80.

[1054] Tevbe: 9/84.

[1055] Buhari, Cenaiz 22, Tefsiru Sure-i Tevbe 12; Tirmizî, Tefsiru'l-Kur'aıı 10, 3098; İbn Mâce, Cenaiz 31, 1523; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/18.

[1056] B.k.z: M. Sofuoğlu, Müslim Tercemesi, 8/299-300.

[1057] Fussilet: 41/22.

[1058] Buhari, Tefsiru Sure-i Fussilet 1, 2, Tevhid 41; Tirmizî, Tefsiru'l-Kur'an 43, 3248; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/143.

[1059] Buhari, Fezâilu Medine 10.

[1060] Al-i İmran: 3/188.

[1061] Buhârî, Tefsiru Sure-i Âl-i İmrân: 3/16.

[1062] Aî-i İmran: 3/188.

[1063] Al-i İmran: 3/187.

[1064] Al-i İmran: 3/188.

[1065] Buhâri, Tefsiru Sure-i Âl-i İmrân 16; Tirmizî, Tefsiru'l-Kur'an 4, 3014; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/298.

[1066] Hâkim, Müstedrel, 4/83.

[1067] Butıârî, Menakıb 25; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/222, 245; Abd b. Humeyd, Müsned, 1278, 1280.

[1068] Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/315; Abd b. Humeyd, Müsned, 1029.

[1069] Tevbe: 9/111-112.

[1070] İnsan: 76/19.

[1071] Zuhruf: 43/71.

[1072] Kehf: 18/31, İnsan: 76/21.

[1073] Kehf: 18/21, Hac: 22/23, Fâtır: 35/33.

[1074] Tevbe: 9/72.

[1075] Zümer: 39/20.

[1076] Yasin: 36/56.

[1077] Hicr: 15/47, 48.

[1078] Nebe': 78/35.

[1079] Daha geniş bilgi için b.k.z: Seyyİd Sabık, İnancı Sağlamlaştıran Unsurlar, çev. Hanifi Akın, Karınca Yay., İstanbul 2004, s. 370-380.

[1080] Kâria: 101/8, 11.

[1081] Mülk: 67/5.

[1082] Meâric: 70/15, 18.

[1083] Müddessir: 74/26, 30.

[1084] Humeze: 104/4-9.

[1085] Tahrîm: 66/6.

[1086] Saffât: 37/62, 67.

[1087] A'Iâ: 87/11, 13.

[1088] Daha geniş bilgi için b.k.z: Seyyid Sabık, İnancı Sağlamlaştıran Unsurlar, çev. Hanifi Akın, Karınca Yay., İstanbul 2004, s. 357-369.

[1089] Kehf: 18/105.

[1090] Buhari, Tefsiru Sure-î Kehf 6.

[1091] Zümer: 39/67 Buhari, Tefsiru Sure-i Zümer 2, Tevhid 19, 36; Tirmizî, Tefsiru'l-Kur'an 41, 3238; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/429, 457.

[1092] Buhârî, Tevhid 19; Ebu Dâvud, Sünnet 4732.

[1093] Nesâî, Sünenü'l-Kübrâ, 11010; Ahmed b. Hanbcl, Müsned, 2/327; Ebu Ya'lâ, Müsned, 1632; Beyhakî, Sünenü'l-Kübrâ, 9/3.

[1094] Buhârî, Rikak 44.

[1095] Buhari, Rikak 44; Abd b. Humeyd, Müsned, 962.

[1096] Buhârî, Menâkibu'l-Ensar 52; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/346, 363. 416.

[1097] İsra: 17/85.

[1098] Buhari, İlm 47, Tefsiru Sure-i İsra' 13, Nisam 3, Tevhid 28, 29; Tirmizî, Tefsiru'l-Kur'an 17, 3141; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/389, 444.

[1099] Mü'min: 23/15.

[1100] Şura: 42/52

[1101] B.k.z: Mevdudi, Tefhimu'l-Kur'an, 3/133-134

[1102] Buhârî, Büyü' 29, İcare 15, Tefsiru Sure-î Meryem 3, 4; Tirmizî, Tefsiru'l-Kur'an 20, 3162; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 5/110, 111.

[1103] Enfal: 8/33

[1104] Enfal: 8/33-34.

[1105] Buhari, Tefsiru Sure-i Enfal 4.

[1106] Alak: 96/6.

[1107] Alak: 96/6, 19.

[1108] Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/370.

[1109] Sâd: 38/86.

[1110] Duhan: 44/10-11.

[1111] Duhan: 44/16.

[1112] Buhari, İstiska' 2, Tefsiru Sure-i Duhan 2; Tirmizî, Tefsiru'l-Kur'an 46, 3254; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/380, 431, 441.

[1113] Buhârî, Menâkıb 27, Menakıbu'l-Ensar 36, Tefsir Surc-i Kamer 1; Tirmizî, Tefsiru'l-Kur'an 55, 3285; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/377.

[1114] Buhârî, Menâkıb 27, Tefsİru Surc-i Kamer 1; Tirmizî, Tefsiru'l-Kur'an 55, 3286; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/165, 207, 220, 275.

[1115] Buhârî, Menâkıb 27, Menakıbu'l-Ensar 36, Tefsiru Sure-i Kamer 1.

[1116] Buhârf, Edeb 71, Tevhid 3; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/495, 401, 405.

[1117] Buhârî, Enbiya 1, Rikak 49; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/127, 129.

[1118] Buhârî, Tefsiru Sure-i Furkan 1, Rikak 45; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/229.

[1119] Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/203; Ebu Ya'lâ, Müsned, 6/231; Abd b. Humeyd, Müsned, 1/391.

[1120] Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/123, 125, 283.

[1121] Buhârî, Merda 1; Tirmizî, Emsal 4, 2866; Nesai, Sünenü'l-Kübrâ, 7480; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/234.

[1122] Buhârî, Merda 1; Nesai, Sünemi'1-Kübrâ, 7479; Ahmed b. Hanbel, Müsned. 6/386.

[1123] Buhârî, İlm 4, Edeb 79; Tirmizî, Emsal 4, 2867; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/61, 123 157.

[1124] Tirmizî, Bİrr 25, 1937; Ahmed b. Hanbel, MÜsned, 3/313.

[1125] İbn Hişam, Sire, 4/251.

[1126] Maide: 5/3.

[1127] Meryem: 19/44.

[1128] B.k.z: Prof. Dr. İ. Lütfü Çakan, Hadislerle Gerçekler, s. 559-562.

[1129] Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/314, 332, 354, 366, 384.

[1130] Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/257, 385, 401, 460 Ebu Ya'lâ, Müsned, 5143; İbn Hibbân, Sahih, 6417.

[1131] Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/115.

[1132] En'am: 6/112.

[1133] Buhârî, Rikâk 18; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/451.

[1134] Buhârî, Rikâk 18; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/115.

[1135] Buhari, İlm 11, 12, Deavat 69; Tirmizî, Edeb 72, 2855; Ahmed b. Hanbel, Müsncd, 1/377, 378, 425, 440, 443, 462.

[1136] Heysem, Mecmau'z-Zevaid, 8/235-236 B.k.z: Seyyid Sabık, İnancı Sağlamlaştıran Unsurlar, çev. Hanife Akın-Hanife Akın, Karınca Yayınlan, İstanbul 2004, s. 370.

[1137] Buhârî, Rikâk 28; Tirmizî, Sıfatu'l-Cennet 21, 2559; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/254, 284.

[1138] Secde: 32/17.

[1139] Buhârî, Tcfsîru Sure-i Secde 1; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 5/334.

[1140] Buhari, Tefsinı Sure-i Vakıa 1; Tirmizî, Sıfatu'I-Cennet 1, 2523; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/452.

[1141] Buharî, Rikâk 51, Tevhid 38; Tîrmizî, Sıfatu'l-Cennet 18, 2555; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/88.

[1142] Buhârî, Beduİ-Halk 8.

[1143] Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/417.

[1144] Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/284.

[1145] Buhârî, Bedu'I-Halk 8, Enbiya 1; İbn Mâce, Zühd 39, 4333.

[1146] Buhari, Bed'uİ-Halk 8; Tirmİzî, Sıfatu'l-Cennet 7, 2537; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/316.

[1147] Ebu Dâvud, Sünnet 20-21, 4741; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/316, 349, 364, 384.

[1148] Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/369-370, 407, 416, 462.

[1149] Tirmizî, Tefsiru'l-Kur'an 41, 3246; Ahmed b. HanbeB, Müsned, 2/319, 3/38.

[1150] Buhârî, Bed'u'l-Halk 8, Tefsiru Sure-i Rahman 2; Tirmizî, Sıfatu'l-Cennet 3, 2528; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/400, 411, 419.

[1151] Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/289, 440.

[1152] Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/331.

[1153] Buhârî, Enbiya 1, İsti zan 1; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/315.

[1154] Buhârî, Bed'u'1-Halk 10; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/244.

[1155] Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/371.

[1156] Ahmed b. Hanbel, Müsned, 5/10, 18.

[1157] Buhârî, Tefsiru Sure-i Kâf 1; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/314.

[1158] Meryem: 19/39.

[1159] Buhari, Tefsiru Sure-i Meryem 1; Tirmizî, Tefsiru'i-Kur'an 20, 3156; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/423, 3/9.

[1160] Bakara: 2/154.

[1161] Buhari, Rikak 51; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/118, 120, 121.

[1162] Buhari, Rikak 51.

[1163] Buhârî, Tefsiru Sure-i Kalem 1, Edeb 61, Eyman 9; Tirmizî, Sıfattı Cehennem 13, 2605; İbn Mâce, Zühd, 4116; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/306.

[1164] İbn Hibbân, Sahih, 6483; Hâkim Müstedrek, 4/328.

[1165] Şems: 91/12.

[1166] Buhari, Enbiya 17, Tefsiru Sure-i Şems 1, Nikah 93, Edeb 43; Tirmizî, Tefsiru'l-Kur'an 80, 3343; İbn Mâce, Nikah 51, 1983; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/17.

[1167] Buhârî, Menâkıb 9; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/366.

[1168] Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/308, 323.

[1169] Tirmizî, Zühd 15, 2323; İbn Mâce, Zühd 3, 4108; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/228, 229.

[1170] Buhari, Rikak 45; Nesâi, Cenaiz 113; İbn Mâce, Zühd 4276; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/53.

[1171] Enbiya: 21/104.

[1172] Mâide: 5/117-118.

[1173] Buhârî, Rikak 45, Enbiya 8, Tefsiru Sure-i Maide 14, 15; Tirmizî, Sıfatui-Kıyamet 3, 2423, Tefsiru'l-Kur'an 22, 3167; Nesâî, Cenaiz 118, 119; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/223, 229, 235, 253.

[1174] Buhârî, Rikak 45; Nesâî, Cenaiz 118.

[1175] Mutaffifin: 83/6.

[1176] Buhari, Tefsiru Sıre-i Mutaffifin 5; Tirmizî, Sıfatu'l-Kıyamet 2, 2422, Tefsiru'l-Kur'an 75, 3335, 3336; İbn Mace, Zuhd 33, 4278; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/13, 19, 31, 64, 70, 105, 112, 125, 126.

[1177] Buhârî, Rikak 47; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/418.

[1178] Nesâî, Fezâilu'I-Kur'an, 95; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/162, 266.

[1179] Buhârî, Cenâiz 89; Tirmizî, Cenaiz 70, 1072; Nesâî, Cenaiz 116; İbn Mâce, Zühd 32, 4270; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/16, 50, 59, 113, 123.

[1180] Ahmed b. Hanbel, Müsned, 5/190; Abd b. Humeyd, 254.

[1181] Nesâî, Cenaiz 114; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/103, 153.

[1182] Buhârî, Cenâiz 87; Nesâî, Cenaiz 114; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 5/417, 419.

[1183] Buhârî, Cenâiz 67; Ebu Dâvud, Cenaiz 72-74, 3231; Nesâî, Ccnaiz 109; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/126.

[1184] İbrahim: 14/27.

[1185] İbrahim: 14/27.

[1186] Buhârî, Cenâiz 86, Tefsiru Sure-i İbrahim 1; Ebu Dâvud, Sünnet 23-24, 4750; Tirmizî, Tefsİru'1-Ktır'an 15, 3120; Nesâî, Cenaiz 114; İbn Mâce, Zühd 32, 4269; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/282, 291.

[1187] Hac: 22/7.

[1188] Beyhakî, İşba tu Azâbi 'I-Kabr, 33.

[1189] B.k.z; Seyyid Sabık, İnancı Sağlamlaştıran Unsurlar, s. 294-295.

[1190] Nesâî, Cenaiz 117; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/26.

[1191] Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/287.

[1192] Buhârî, Cîhad 185, Meğâzî 8; Ebu Dâvud, Cihad 122, 2695; Tirmizî, Siyer 3, 1551; Müned b. Hanbel, Müsned, 4/729.

[1193] İnşikak: 84/8.

[1194] Buhârî, İlm 35, Tefsiru Sure-i İnşikâk 1, Rikak 49; Ebu Dâvud, Ccnaiz 1, 3093; Tirmizî, Sıfatu'l-Kıyamet 5, 2426, Tefsiru'l-Kur'an 76, 3337; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/47, 91, 108, 127, 206.

[1195] Bakara: 2/284, Âl-i İmrân: 3/30,Hûd: 11/15-16, Nahl: 16/89, İsrâ: 17/13-14, Müminün: 23/62, Nûr: 24/24, Yâsîn: 36/65, Fussilet: 41/21, Casiye: 45/29, Kâf: 50/62, Kamer: 54/52, 53, Tekâsür: 102/8.

[1196] İsrâ: 17/13-14.

[1197] Ebu Dâvud, Cenaiz 12-13, 3113; İbn Mâce, Zühd 14, 4167; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/263,315,330.

[1198] İbn Mâce, Zühd 26, 4230; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/314, 331, 366.

[1199] Buhârî, Fiten 19; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/110.

[1200] Buhârî, Rikâk 44.

[1201] Nebe: 78/40.

[1202] Buhari, Enbiyâ 7, Menaklb 25, Fîten 4; Tirmizî, Fiten 23, 2187; İbn Mâce, Fiten 9, 3953; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/428.

[1203] Kehf: 18/94-97.

[1204] Buhârî, Enbiyâ 7, Fİten 28; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/341, 529.

[1205] Nesâî, Menasik 1112; İbn Mâce, Fiten 30, 4063; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/285.

[1206] Buhârî, Fezâilu Medine 8, Mezalim 25, Menakıb 25, Fiten 4; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 5/200, 208.

[1207] Buhârî, Fiten 9, Menakib 25.

[1208] Buhârî, İman 22, Fiten 10; Nesâî, Tahrimu'd-Dem 28; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 5/41.

[1209] Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/370-371, 417.

[1210] Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/175, 181.

[1211] Buhârî, Kader 4; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 5/388, 407.

[1212] Ahmed b. Hanbel, Müsned, 5/341.

[1213] Ahmed b. Hanbel, Müsned, 5/399.

[1214] Buhârî, Fiten 24; AUmed b. Hanbel, Müsned, 2/306, 332.

[1215] Hâkim Müstedrek, 4/482.

[1216] İbn Mâce, Fİten 35, 4091; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/178, 337.

[1217] Ebu Dâvud, Mefahim 4311; Tirmizî, Fiten 21, 83; İhn Mâce, Fiten 4041, 4055; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/6, 7.

[1218] Nemi: 27/82.

[1219] Buhari, Fiten 24.

[1220] Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/342, 358; İbn Hibbân, Sahih, 995.

[1221] Buhârî, Fiten 16; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/18, 91.

[1222] Buhârî, Fiten 23; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/271.

[1223] Tevbe: 9/33, Saff: 61/9.

[1224] Hâkim, Müstedrek, 4/446-447.

[1225] Buhârî, Fiten 53; İbn Mâce, Fiten 24, 4037.

[1226] Buhârî, Hac 47; Nesâî, Menasik 125; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/310, 417.

[1227] Buhârî, Menakib 7, Fiten ?23; Ahmed b. Hanbei, Müsned, 2/417.

[1228] Buhârî, Cihâd 95, 96, Menâkıb 25; Ebu Dâvud, Melâhim 9, 4303, 4304; Tirmizî, Fiten 40, 2216; Nesâî, Cİhâd 42; İbn Mâce, Fiten 36, 4096; Ahmed b. Hanbei, Müsned, 2/319.

[1229] B.k.z: Said Havva, İslam Akaidi, Aksa Yay., İstanbul 1996, 3/207.

[1230] Ahmed b. Hatibe, Müsned, 3/48, 60.

[1231] Nesâî, Fezailu's-Sahabe, 170; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/289, 300, 311.

[1232] Buhari, Menakıb 25; Ahmed b. Hanbcl, Müsned, 2/301.

[1233] Buhârî, Cihad 157; Tirmizî, Fiten 41, 2216; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/233, 240, 271, 313.

[1234] Buhârî, Farzu'1-Hums 8; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 5/89, 103, 104.

[1235] Hâkim Müstedrek, 4/476.

[1236] Buhârî, Cihad 93; Tirmizî, Fiten 56, 2236; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/121, 131, 135, 149.

[1237] Ahmed b. Hanbel, Müsned, 5/86, 87, 88, 89, 90, 92, 94, 100, 101, 106, 107.

[1238] Buhârî, Menakıb 25; Tirmizî, Fiten 43, 2218; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/236, 530.

[1239] Buhârî, Cihad 178; Ahmed b. Hanbel Müsned, 1/380, 457.

[1240] Tirmizî, Fiten 63, 2246.

[1241] Buhâri, Cihad 178, Enbiya 3, Cenaiz 80, Fİten 26; Tirmizi, Fİten 56, 2235, 63, 2249; Ebu Dâvud, Melahim 16, 4329, Sünnet 25-26, 4757; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/148, 149.

[1242] Buhari, Fiten 26, Tevhid 17; Ebu Dâvud, Melahim 14, 4316 , 4318; Tirmizî, Fiten 62, 2245; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/211, 249.

[1243] Buhâri, Enbiya 50; İbn Mâce, Fİten 33, 4071; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 5/383, 397.

[1244] Buhari, Enbiya 50, Fiten 26; Ebu Dâvud, Melahim 14, 4315; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 5/395, 399.

[1245] Buhârî, Fezâilu'l-Medine 9; Abd b. Humeyd, Müsned, 897.

[1246] Buhârî, Fiten 26; İbn Mâce, Fiten 33, 73; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/246, 248, 252.

[1247] Ebu Dâvud, Melahim 12, 10; İbn Mâce, Fiten 32, 4069; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/164.

[1248] Buhari, Fezâilu'l-Medine 9; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/191, 238.

[1249] Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/19, 21.

[1250] Tirmizî, Fiten 31, 2201; İbn Mâce, Fiten 14 , 3985; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 5/25.

[1251] Buhârî, Fiten 5; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/394, 435.

[1252] Buhârî, Tefsiru Sure-i Nâziât 1; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 5/330, 331.

[1253] Buhârî, Rikak 42.

[1254] Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/369.

[1255] Buhârî, Tefsiru Sure-i Zümer 4; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/315.

[1256] Neml: 27/87.

[1257] B.k.z: “Zühd” maddesi, Şamil İslam Ansiklopedisi.

[1258] Tlrmizî, Zühd 16, 2324; İbn Mâce, Zühd 3, 4113; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/323, 389, 485.

[1259] Nevevî, Müslim Şerhi, 18/92.

[1260] Buhârî, Edebü'l-Müfred, 962; Ebu Dâvud, Taharet 73, 186; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/365.

[1261] Tirmizî, Zühd 31, 2342, Tefsiru'l-Kur'an 89, 3354; Nesâî, Vcsâyâ 1; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/24, 26.

[1262] Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/368, 412.

[1263] Buhari, Rİkak 42; Tirmizt, Zühd 46, 2379; Nesâî, Cenaiz 52; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/110.

[1264] Buhârî, Cizye 1, Meğazî 12, Rikak 7; Tirmizî, Zühd 28, 2462; İbn Mâce, Fiten 18 , 3997; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/137, 327.

[1265] İbn Mace, Fİten 18, 3996.

[1266] Buhâri, Rikak 30; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/314.

[1267] Buhârî, Rikak 30; Tirmizî, Zühd 58, 2513; İbn Mâce, Zühd 9, 4142; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/254, 481.

[1268] Buhârî, Eymân 8, Enbiya 51.

[1269] Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/168.

[1270] Buhari, Fezailu's-Sahabe 15, Et'İmc 23, Rİkak 17; Tirmizi, Zühd 39, 2365, 2366; İbn Mâce, Mukaddime 11, 131; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/174, 181, 186.

[1271] Ebu Dâvud, Sünnet 19, 4730; Tirmizî, Sıfatu'l-Cennet 17, 2554; İbn Mâce, Mukaddime 13, 178; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/389, 492.

[1272] İnfitar: 82/11.

[1273] Nesâî, Sünenü'l-Kübrâ, 6/508, 11653; İbn Hibbân, Sahih, 16/358, 7358.

[1274] Nûr: 24/24, Yâsîn: 36/65.

[1275] Buhari, Rikak 17.

[1276] Buhâri, Etime 23, Rikak 17; İbn Mâce, Etime 48, 3344; Ahmed b. Hanbel, Müsned 6/42, 156, 277.

[1277] Buhârî, Rikak 17.

[1278] Buhârî, Rikak 17; Tirmizî, Zühd 34, 2471; İbn Mâce, Zühd 10, 4144; Ahmed b. Hanbei, Müsned, 6/50.

[1279] Buhârî, Farzu'1-Hums 3, Rikak 16; Tirmizî, Sıfatu'l-Kıyamet 31, 2467; İbn Mâce, Etime 49, 3345.

[1280] Buhari, Hibe 1; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/244.

[1281] İbn Hibbân, Sahih, 6358.

[1282] Buhârî, Etime 6; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/158, 199, 215.

[1283] Tirmizî, Zühd 39, 2372; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/268.

[1284] İbn Mace, Zühd 10, 4146; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/24, 50.

[1285] Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/169.

[1286] Buhârî, Salat53, Enbiya 17; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/66, 96.

[1287] Buhârî, Enbiyâ 17; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/117.

[1288] Buhârî, Nafâkât 1, Edeb 25; Tirmizî, Birr 44, 1969; Nesâî, Zekat 78; İbn Mâce, Ticarat 1, 2140; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/361.

[1289] Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/375.

[1290] Buhârî,Salat, 65.

[1291] Tirmizî, Tefsiru'l-Kıır'an 58, 3298; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/296, 370.

[1292] İbn Mâce, Zühd 21, 4202; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/301, 435; İbn Hibbân, Sahih, 395.

[1293] Nesâî, Sünenü'l-Kübrâ, 6/522, 11700.

[1294] Buhârî, Rikâk 36; Ibn Mâce, Zühd 21, 4207; Ahmed b. Hanbel, Müsncd, 4/313.

[1295] Buhârî, Rikâk 23; Tirmizî, Zühd 10, 2314; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/236, 297.

[1296] Buhârî, Bed'u'1-Halk 10, Fiten 17; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 5/205, 206, 207, 209.

[1297] Buhârî, Edeb 60.

[1298] Buhârî, Edeb 123; Ebu Dâvud, Edeb 94, 5039; Tirmizî, Edeb 4, 2742; Nesâî, Amelu'I-Yevm ve'1-Leyl, 222; İbn Mâce, Edeb 20, 3713; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/100, 117, 176.

[1299] Buhârî, Edebü'l-Müfred, 941; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/412.

[1300] Buhârî, Edebü'l-Müfred, 935, 938; Ebu Dâvud, Edep 92, 5037; Tirmizî, İstizan 5,2743; Nesâî, Amelu'1-Yevm ve'1-Leyl, 223; İbn Mâce, Edeb 20, 3714; Ahmed b. Hanbel, Müsncd, 4/46, 50.

[1301] Buhârî, Bed'u'1-Halk 11; Ahmed b. Hanbel, Müsncd, 2/242, 397, 516; İbn Huzeyme, Sahih, 920.

[1302] Ebu Dâvud, Edeb 89, 5026, 5027.

[1303] Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/153, 168; Abd b. Humeyd, 1479.

[1304] Bakara: 2/30.

[1305] Hicr: 15/26-27.

[1306] Cin: 72/11.

[1307] Müslim, Tevbe 9, 11; Tirmizî, Cennet 2, Deavat 98; Müsned, 1/289, 2/305, 309, 5/414.

[1308] B.k.z: Seyyid Sabık, İnancı Sağlamiaştıran Unsurlar, çev. Hanifi Akın-Hanife Akın, Karınca Yayınları, İstanbul 2004, s. 141-194.

[1309] Bakara: 2/34.

[1310] Tahrîm: 66/6.

[1311] Müslim, Zühd 2996.

[1312] Kehf: 18/50.

[1313] Kehf: 18/50.

[1314] Kehf: 18/50.

[1315] B.k.z: M. Ali Sabuni, Ayetler Işığında Peygamberler Tarihi, Ahsen Yayınlan, İstanbul 2003, s. 266-269.

[1316] Rûm: 30/20.

[1317] Tîrmizi, 2934; Ebu Davud, 4693.

[1318] Saffât: 37/11.

[1319] Rahman: 55/14-15.

[1320] İnsan: 76/1.

[1321] Hacc: 22/5 B.k.z: M. Ali Sabuni, a.g.e, s, 261-264.

[1322] Buhârî, Bed'u'1-Halk 15; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/234, 279, 411, 497, 507.

[1323] Buhârî, Edeb 83; Ebu Dâvud, Edeb 29, 4862; İbn Mace, Fiten 13, 3982; Ahmed b. Hanbel, Müsned.27379.

[1324] Ahmed b. Hanbcl, Müsned, 4/332, 333, 6/15, 16.

[1325] Buhârî, Şehâdât 16, Edeb 54; Ebu Dâvud, Edeb 9, 4805; İbn Mace, Edeb 36, 3744.

[1326] Ebu Davud, Edeb 9, 4804; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/12.

[1327] Buhârî, Vudû' 74.

[1328] Tirmizî, İlm 11, 2665; Nesâî, Fezailu'l-Kur'an, 33; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/12, 21, 39, 46.

[1329] Tirmizî, Tefsiru'l-Kur'an 77 (3340); Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/16

[1330] B.k.z: M. Hamdi Yazır, Hak Dini Kur'an Dili, 9/98

[1331] Daha fazla bilgi için bkz, Al-i İmran: 3/29-55. Mevdudi, Tefhimu'l-Kur'an, 7/84-85.

[1332] Tevbe: 9/40.

[1333] Buhârî, Mcnâkıb 25.

[1334] Bakara: 2/58, A'raf: 8/161.

[1335] Buhârî, Tefsiru Sure-i Bakara 5, Enbiya 28; Tirmizî, Tefsiru'I-Kur'an 3, 2956; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/312, 318.

[1336] Buhârî, Fezâilu'l-Kur'an 1; Nesâî, Fezailu'l-Kur'an, 8; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/236.

[1337] Maide: 5/3.

[1338] Buhârî, İmân 33, Meğâzî , Tefsiru Sure-i Maide 2; Tirmizî, Tefsiru'l-Kur'an 6, 3043; Nesâî, Menasik 194; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/28, 39.

[1339] Nisa: 4/3.

[1340] Nisa: 4/3.

[1341] Buhârî, Tefsiru Sure-i Nisa' 1.

[1342] Nisa: 4/6.

[1343] Buhârî, Vesâyâ 22.

[1344] Nisa: 4/128.

[1345] Buhârî, Nikâh 95; İbn Mâce, Nikah 48, 1974.

[1346] Nisa: 4/93.

[1347] Furkan: 25/68.

[1348] Buhârî, Menakıbu'l-Ensar 29, Tefsiru Sure-i Nisa: 4/93; Ebu Dâvud, Mclahim 6, 4273); Nesâî, Kasame 47.

[1349] Furkan: 25/68-69.

[1350] Furkan: 25/70.

[1351] Buhârî, Tefsiru Sure-i Furkan 68, 69.

[1352] Nisa: 4/94 Buhâri, Tefsiru Sure-i Nisa: 94; Ebu Dâvud, Huruf 1, 3974.

[1353] Bakara: 2/189.

[1354] Buhârî, Ebvabu'I-Umre 18.

[1355] Hadid: 57/16.

[1356] Nesâî, Sünenü'l-Kübrâ, 6/481, 11568.

[1357] Araf: 8/31.

[1358] Nesâî, Menasik 161.

[1359] Nur: 24/33.

[1360] Hâkim, Müstedrek, 2/432, 3502.

[1361] İsra: 17/57.

[1362] İsra: 17/57.

[1363] Buhârî, Tefsinı Sure-i İsrâ1 57.

[1364] Buhârî, Tefsiru Sure-i Enfal 1, Tefsiru Sure-i Haşr 1, Meğazî 14.

[1365] Buhârî, Tefsiru Sure-i Maide 10, Eşribe 2, 5, İ'tisam 16; Ebu Dâvud, Eşribe 1, 3669; Tirmizî, Eşribe 8, 1874.

[1366] Hac: 22/19.

[1367] Buhârî, Meğâzî 8, Tefsiru Sure-i Hacc 3; Nesâî, Fezailu's-Sahabe, 51, 69, 99; İbn Mace, Cihad 29, 283.